Universidad de Deusto
Biblioteca

S. THOMAE

SUMMA THEO.

TERTIA PARS

3

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

TERTIA PARS

SVMMÆ TOTIVS

THEOLOGIAE SANCTI

THOMÆ AQVINATIS,

DOCTORIS ANGELICI,

Reuerendiss. Domini THOMÆ À VIO, CAIETANI, *Tituli sancti Xysti, Presbyteri Cardinalis, Commentariis adaucta atque illustrata.*

Cui accesserunt Postillæ locis suis ad textum appositæ.

ITEM, SVPPLEMENTVM EIVSDEM TERTIÆ PARTIS, quam D. Thomas morte immatura præuentus, absoluere nõ potuit, ex eius scriptis excerptum, atque huic operi additum.

Quolibetorum etiam volumen in omnium Theologiæ candidatorum gratiam ad calcem adiectum fuit.

Cum Indicibus quæstionum, earúmque singulorum articulorum, ac rerum singularum quæ in textu & Commentariis continentur locupletissimis.

Morés 8

BIBLIOTHECA PHILOSOPHORUM PROV. CAST. B. J.

LVGDVNI,
EX OFFICINA IVNTARVM.
M. D. LXXXVII.

Universidad de Deusto
Biblioteca

AD ADRIANVM SEXTVM PONTIFICEM Maximum, Thomæ de Vio Caietani, Cardinalis Sancti Xysti in Tertiæ Partis diui Thomæ Aquinatis Commentarios,

PRAEFATIO.

SApientia attingit à fine vsque ad finem fortiter, ac disponit omnia suauiter, Sapientiæ 8. Etsi diuinam hanc sententiam, beatissime pater, in mundi administratione Deus Opt. Max. omni tempore verissimam esse ostendit, dum sua prapotente vi hæc omnia pulcherrima opera effecit, quæ videmus, atque pro sui incomprehensibilis consilij prudentia & benignitate, cum magno vsu & commoditate generis humani, in debitos fines dirigit vniuersa: superioribus tamen diebus singulari quadam ratione, altitudine illam diuitiarum sapientiæ & scientiæ suæ, qua fortiter & suauiter agit, sese ad nos inclinasse, clarioribus omni luce signis ostendit. Nam quum pro deligendo Pontifice Maximo in conclaui essemus: vndaque illæ comitiorum quodam quasi æstu efferuescerent, tantóque impetu studiorum, huc illuc incertæ ferrentur, ita vt nulla deinde iam spes in tanta patrum dissensione, creandi pontificis haberetur: ecce repentè æterna sapientia emisso in nos Spiritu sancto, qui quondam super aquas ferebatur, fluctus varios, motúsque potentium sedauit, atque humanos conatus deuicit fortiter. Ad vnius nanque vocem (vt de Ambrosio legitur) qua Cardinalis Derthusensis pontificatu maximo dignus ostendebatur: ita, 'Deo agente, omnes commoti sunt, vt sine mora, omnium suffragiis, in summum pontificē delegereris. Quis vero digitum Dei hunc fuisse non videat? nam quum hominum consilio & fauoribus ea res agitur, petitorū præsentia quæ vrgeat, principum gratia & fauor, cæteráque id genus quam plurimum valere solet: Tantum vero abest, vt eiusmodi tu rationibus fretus, quibus homines niti consueuere, hanc celsissimam apostolicæ dignitatis sedem conscēderis, vt quum Hispaniam prouinciam Cæsaris nomine gubernares, patribus ferè omnibus ignotus, principúmque fauores ad alios accederet, à te vno vnius Spiritus sanctus non recesserit, sed omnes vicerit fortiter: vt nulla habita ratione absentiæ tuæ, quæ nō parum detrimenti Christianæ reip. afferre posse videbatur, nulla, quod nūquam Romæ fuisses, id quod periclitanti ecclesiæ ac præsentaneo remedio indigenti, obesse nonnihil suspicari poteramus, nulla, quòd Cæsaris doctor & pater extitisses, quæ res factiosorum mentes quam maxime perturbare potuisset, suffragantibus omnibus ad tanti honoris culmen euectus sis. Præferebat certe nostris oculis spiritus ille sapientiæ & fortitudinis, lumen quoddam immensum religionis, pietatis, prudentiæ, liberalitatis, integritatis, & eruditionis tuæ, quibus excellentissimis virtutibus in tanti muneris functione adhibitis, & absentiæ tuæ & nunquam visæ à te Romæ, damna si qua forent cumulatissime sarcires, teque non Cæsari singulare, sed cæteris etiam principibus omnibúsque alijs Christianis populis pastorē, doctorē & patrem communem exhiberes, fortiter igitur nobiscum egit Deus fortis, vt sic itidem suauiter cuncta disponeret. Quid enim suauius ecclesiæ euenire poterat hoc tempore, quod turpissimis moribus, fœdata, bonis spiritalibus destituta, ignorātiæ tenebris obsessa, nouis hæresum tem-

Universidad de Deusto
Biblioteca

pestatibus agitata, bellorum tumultibus inter Christianos principes concussa, Turcarum impietate labefactata ac diminuta existit quid inquam suauius sponsæ isti ecclesiæ tot ac tantis malis afflictè euenire poterat, quam te sponsum datum diuinitùs intueri? Qui innocentia & vitæ integritate vetere illam ecclesiæ sanctimoniam in nostram ætatem reuocaturus sis: qui summo studio ac diligentia nihil non instauratum relinquens: qui sanæ doctrinæ splendore illo, qui tot libris, quos edidisti lucet, omnem ignorantiæ caliginem dissipabis. Qui clarissima tua autoritate, diuino iudicio nunc tantum amplificata, & natione Germanam, apud quam semper valuisti quam plurimum, omnibus hæresum maculis, quæ nunc in illa funduntur, expurgabis, & inter Christianos principes compositis rebus ferocem Turcam magnis copijs Italiæ minitantem retardabis, exterminabisque. Credo equidem (nec vana erit fides) optimum Deum, qui suis manibus te in hac Petri sede collocauit, istam etiam tibi aduersus Turcas fœlicem victoriam reseruasse, vt prius reformatis per te Christianorum & sacerdotum præcipuè moribus, barbaræ illæ nationes tum demum credere incipiant in Christi ecclesia veram esse religionem & pietatem, quod ob multorum vitæ turpitudinem hactenus illis incredibile visum est. Quemadmodum diuina sapientia in te deligendo attigit à fine vsque ad finem fortiter, ac suauiter vniuersa disposuit: ita & tu cùm primis religione, tum illa etiam, qua maximè fulges sapientia & consilio in gubernanda republica Christiana, fines totius orbis attinges, fortiter, suauiterque profana & sacra dispones. Ita enim Christianorum omnium vota exposcuut: quiprope voce vna in te spem illam sese habere clamãt, vt cuncta instaures ac reformes. Ita virtus tua & integritas requirunt, quibus res omnes quantæcunque sint, & quantumuis difficiles, te iampridem gerere & conficere posse probauisti. Ita demum mirabilis hæc tui electio, quæ ab illo qui facit mirabilia magna solus, profecta est, meritò & optimo suo iure postulat, vt iuste iudices in nationibus, ruinas ecclesia impleas, auaritiæque tan quam hydræ capita renascentia, igne charitatis extirpes. Mihi verò in hoc communi Christianorum gaudio, quo maximè itidem mea letitia signum aliquod & indicium exhiberem, oblata est occasio ista, disponente suauiter Spiritu sancto vt hæc nostra in tertiam Partem diui Thomæ Commentaria, licet superiori anno absoluta fuissent, vsque in præsens tamen in publicum non exirent, quo sic tibi nominatim illa dedicaremus. Cui enim alij potius? Pulchrè siquidem congruit, vt has nostras de Christo elucubrationes tibi Christi vicario consecremus, iudexque illarum sis & censor, qui eruditis sumus & ouium Christi pastor existis: vt cum de tuo nutu Christianarum rerum summa pendeat, nihil eorum, quæ ad doctrinam pietatis pertinent, absque tua censura & cõprobatione promulgetur. Illum igitur cui laboraui, quique nõ in furore, sed in benignitate sua te principẽ nobis dedit, precor, vt sanctitatem tuam quàm maximè longæuã esse velit: quo fœlici successu de tot malis subleuata ecclesia, in dignitatem pristinam restituatur, Vale pater beatissime. Ro. die decimo Martij, An. salutis 1522.

TERTIAE PARTIS SVMMAE
DIVI THOMAE AQVINATIS QVAESTIONVM ET ARTICVLORVM INDEX.

De conuenientia incarnationis Christi.

Quæstio prima.

Articuli.

VTRVM conueniens fuerit Deum incarnari. 1
Vtrum fuerit necessarium ad reparationem humani generis. 2
Vtrum si non fuisset peccatum Deus fuisset incarnatus. 3
Vtrum principalius sit incarnatus ad tollendum originale peccatum quàm actuale. 4
Vtrum conueniens fuerit Deum incarnari à principio mundi. 5
Vtrum eius incarnatio differri debuerit vsque ad finem mundi. 6

De modo vnionis verbi incarnati quò ad ipsam vnionem. Quæstio 2.

Vtrum vnio verbi incarnati sit facta in natura. 1
Vtrum sit facta in persona. 2
Vtrum sit facta in supposito vel hypostasi. 3
Vtrum persona vel hypostasis Christi post incarnationem sit composita. 4
Vtrum sit facta aliqua vnio animæ & corporis in Christo. 5
Vtrum natura humana fuerit vnita verbo accidentaliter. 6
Vtrum ipsa vnio sit aliquid creatum. 7
Vtrum sit idem quod assumptio. 8
Vtrum sit maxima vnionum quæ creaturis conueniunt. 9
Vtrum vnio duarum naturarum in Christo fuerit facta per gratiam. 10
Vtrum eam aliqua merita præcesserint. 11
Vtrum gratia fuerit homini Christo naturalis. 12

De modo vnionis ex parte personæ assumentis. Quæstio 3.

Vtrum assumere conueniat personæ diuinæ. 1
Vtrum conueniat diuinæ naturæ. 2
Vtrum natura possit assumere abstracta personalitate. 3
Vtrum vna persona possit assumere aliam. 4
Vtrum quælibet persona possit assumere. 5
Vtrum plures personæ possint assumere vnam naturam numero. 6
Vtrum vna persona possit assumere duas naturas numero. 7
Vtrum magis fuerit conueniens de persona filij, quod assumpserit humanam naturam, quàm de alia persona diuina. 8

De modo vnionis ex parte naturæ humanæ assumptæ. Quæstio 4.

Vtrum humana natura fuerit magis assumptibilis à filio Dei quàm alia natura. 1
Vtrum assumpserit personam. 2
Vtrum assumpserit hominem. 3
Vtrum fuerit conueniens quod assumpsisset humanam naturam separatam à singularibus. 4
Vtrum fuisset conueniens quod assumpsisset humanam naturam in omnibus eius singularibus. 5
Vtrum fuisset conueniens quod assumpsisset humanam naturam in aliquo homine ex stirpe Adæ progenito. 6

De modo vnionis ex parte partium humanæ naturæ. Quæstio 5.

Vtrum filius debuerit assumere verum corpus. 1
Vtrum debuerit assumere corpus terrenum, scilicet carnem & sanguinem. 2
Vtrum assumpserit animam. 3
Vtrum assumere debuerit intellectum. 4

De modo assumptionis quantùm ad ordinem. Quæstio 6.

Vtrum filius Dei assumpserit carnem mediante anima. 1
Vtrum assumpserit animam mediante spiritu, siue mente. 2
Vtrum anima fuerit prius assumpta quam caro. 3
Vtrum caro fuerit prius assumpta quam animæ vnita. 4
Vtrum tota natura humana sit assumpta mediantibus partibus. 5
Vtrum filius Dei assumpserit humanam naturam mediante gratia. 6

De coassumptis à filio Dei in humana natura pertinentibus ad perfectionem, scilicet de gratia Christi, prout est singularis homo. Quæstio 7.

Vtrum in anima Christi sit aliqua gratia habitualis. 1
Vtrum in Christo fuerint virtutes. 2
Vtrum in Christo fuerit fides. 3
Vtrum in Christo fuerit spes. 4
Vtrum in Christo fuerint dona. 5
Vtrum in Christo fuerit donum timoris. 6
Vtrum in Christo fuerint gratiæ gratis datæ. 7
Vtrum in Christo fuerit prophetia. 8
Vtrum in Christo sit plenitudo gratiæ. 9
Vtrum talis plenitudo sit propria Christi. 10
Vtrum gratia Christi sit infinita. 11
Vtrum gratia Christi potuerit augeri. 12
Qualiter hæc gratia se habeat ad vnionem, an scilicet subsequatur vel præcedat. 13

De gratia Christi secundum quod est caput ecclesiæ. Quæstio 8.

Vtrum Christus sit caput ecclesiæ. 1
Vtrum sit caput omnium quantùm ad corpus, vel solùm quantùm ad animas. 2
Vtrum sit caput omnium hominum. 3
Vtrum sit caput angelorum. 4
Vtrum gratia secundum quam est caput ecclesiæ, sit eadem cũ gratia habituali, secundum quod est quidam homo singularis. 5
Vtrum esse caput ecclesiæ sit proprium Christi. 6
Vtrum diabolus sit caput omnium malorum. 7
Vtrum Antichristus possit etiam dici caput malorum. 8

De coassumptis à filio Dei in natura humana pertinentibus ad perfectionem, scilicet de scientia Christi in communi. Quæstio 9.

Vtrum Christus habuerit aliquam scientiam præter diuinam. 1
Vtrum habuerit scientiam, quam habent beati vel comprehensores. 2
Vtrum habuerit scientiam inditam vel infusam. 3
Vtrum habuerit aliquam scientiam acquisitam. 4

De scientia beata quæ pertinet ad animam Christi. Quæstio 10.

Vtrum anima Christi comprehenderit verbum, siue diuinam essentiam. 1
Vtrum cognouerit omnia in verbo. 2
Vtrum anima in verbo cognouerit infinita. 3
Vtrum videat verbum siue diuinam essentiam clarius qualibet alia creatura. 4

De scientia indita vel infusa animæ Christi. Quæstio 11.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vtrum secundum hanc scientiam Christus sciat omnia. 1
Vtrum hac scientia vti potuerit non conuertendo se ad phantasmata. 2
Vtrum hæc scientia fuerit collatiua. 3
Vtrum hæc scientia in Christo fuerit minor scientia angelorũ. 4
Vtrum fuerit scientia habitualis. 5
Vtrum fuerit distincta per diuersos habitus. 6

De scientia animæ Christi acquisita vel experimentali. Quæstio 12.

Vtrum secundum hanc scientiam cognouerit omnia. 1
Vtrum in hac scientia profecerit. 2
Vtrum aliquid ab homine didicerit. 3
Vtrum Christus aliquid acceperit ab angelis. 4

De potentia animæ Christi. Quæstio 13.

Vtrum habuerit omnipotentiam simpliciter. 1
Vtrum habuerit omnipotentiam respectu corporalium creaturarum. 2
Vtrum habuerit omnipotentiam respectu proprij corporis. 3
Vtrum habuerit omnipotentiam respectu propriæ suæ voluntatis. 4

De defectibus, quos Christus in humana natura assumpsit quantùm ad corpus. Quæstio 14.

Vtrum filius Dei assumere debuerit in humana natura corporis defectus. 1
Vtrum assumpserit necessitatem his defectibus subiacendi. 2
Vtrum contraxerit hos defectus. 3
Vtrum assumpserit omnes huiusmodi defectus. 4

De defectibus, quos Christus assumpsit in humana natura quantùm ad animam. Quæstio 15.

Vtrum in Christo fuerit peccatum. 1
Vtrum in eo fuerit fomes peccati. 2
Vtrum in eo fuerit ignorantia 3
Vtrum anima Christi fuerit passibilis. 4
Vtrum in Christo fuerit dolor sensibilis. 5
Vtrum in Christo fuerit tristitia. 6
Vtrum in Christo fuerit timor. 7
Vtrum in Christo fuerit admiratio. 8
Vtrum in Christo fuerit ira. 9
Vtrum simul fuerit viator & comprehensor. 10

De his, quæ consequuntur vnionem quantùm ad ea, quæ conueniunt Christo secundum se. Quæstio 16.

Vtrum hæc sit vera, Deus est homo. 1
Vtrum hæc sit vera, homo est Deus. 2
Vtrum Christus possit dici homo dominicus. 3
Vtrum ea quæ conueniunt filio hominis, possint prædicari de filio Dei, & è conuerso. 4
Vtrum ea, quæ conueniunt filio hominis possint prædicari de diuina natura & humana ea quæ conueniunt filio Dei. 5
Vtrum hæc sit vera: filius Dei factus est homo. 6
Vtrum hæc sit vera: homo factus est Deus. 7
Vtrum hæc sit vera: Christus factus est creatura. 8
Vtrum hæc sit vera: iste homo, demonstrato Christo, incipit esse, vel fuit semper. 9
Vtrum hæc sit vera: Christus secundum quod homo, est creatura. 10
Vtrum hæc sit vera: Christus secundũ quod homo, est Deus. 11
Vtrum hæc sit vera: Christus secundum quod homo, est hypostasis vel persona 12

De his quæ pertinent ad vnitatem Christi quantùm ad esse. Quæstio 17.

Vtrum Christus sit vnum vel duo. 1
Vtrum in Christo sit tantùm vnum esse. 2

De his quæ pertinent ad vnitatem Christi quantùm ad voluntatem. Quæstio 18.

Vtrum in Christo sit alia voluntas diuina, & alia humana. 1
Vtrum in humana natura Christi alia voluntas respectu sensualitatis, & alia respectu rationis. 2
Vtrum ex parte rationis fuerint in Christo plures voluntates. 3
Vtrum in Christo fuerit liberum arbitrium 4
Vtrum voluntas humana Christi fuerit omnino conformis voluntati diuinæ in volito. 5
Vtrum in Christo fuerit aliqua contrarietas. 6

De his quæ pertinent ad vnitatem quantùm ad operationem Christi. Quæstio 19

Vtrum in Christo fuerit vna operatio diuinitatis & humanitatis vel plures. 1
Vtrum in Christo fuerint plures operationes secundum humanam naturam. 2
Vtrum secundum operationem humanam aliquid sibi meruit. 3
Vtrum per eam aliquid nobis meruit. 4

De his quæ conueniunt Christo secundum subiectionem eius ad patrem. Quæstio 20.

Vtrum Christus sit subiectus patri. 1
Vtrum sit subiectus sibipsi. 2

De oratione Christi. Quæstio 21.

Vtrum Christo conueniat orare. 1
Vtrum conueniat sibi secundum sensualitatem. 2
Vtrum conueniat sibi orare pro seipso, an pro aliis tantùm. 3
Vtrum oratio eius sit exaudita. 4

De sacerdotio Christi. Quæstio 22.

Vtrum conueniat Christo esse sacerdotem. 1
De hostia huius sacerdotis. 2
De effectu huius sacerdotij. 3
Vtrum effectus sit sacerdotij huius pertineat ad ipsum solùm, an ad alios. 4
De æternitate sacerdotij eius 5
Vtrum debeat dici sacerdos secundum ordinem Melchisedech. 6

De adoratione Christi. Quæstio 23.

Vtrum conueniat Deo filios adoptare. 1
Vtrum hoc conuenit soli Deo patri 2
Vtrum sit proprium hominum adoptari in filios. 3
Vtrum Christus possit dici filius adoptiuus. 4

De prædestinatione Christi. Quæstio 24.

Vtrum Christus sit prædestinatus. 1
Vtrum sit prædestinatus secundum quod homo. 2
Vtrum eius prædestinatio sit exemplar nostræ prædestinationis. 3
Vtrum sit causa nostræ prædestinationis. 4

De adoratione Christi. Quæstio 25.

Vtrum vna & eadem adoratione sit adoranda diuinitas Christi, & eius humanitas. 1
Vtrum caro Christi sit adoranda adoratione latriæ. 2
Vtrum adoratio latriæ sit exhibenda imagini Christi. 3
Vtrum sit exhibenda cruci Christi. 4
Vtrum sit exhibenda matri eius. 5
Vtrum reliquiæ sanctorum sint adorandæ. 6

De hoc quòd Christus dicitur Dei & hominum mediator. Quæstio 26.

Vtrum esse mediatorem Dei & hominum sit proprium Christo. 1
Vtrum hoc ei conueniat secundum humanam naturam. 2

De sanctificatione beatæ virginis. Quæstio 27.

Vtrum beata virgo fuerit sacrificata ante natiuitatem ex vtero. 1
Vtrum fuerit sanctificata ante animationem 2
Vtrum per huiusmodi sanctificationem fuerit sibi sublatus totaliter fomes peccati. 3
Vtrum per huiusmodi sanctificationem fuerit consecuta, vt nunquam peccaret 4
Vtrum per huiusmodi sanctificationem adepta fuerit plenitudinem gratiarum 5
Vtrum sic sanctificari fuerit sibi proprium post Christum. 6

De virginitate beatæ Mariæ. Quæstio 28.

Vtrum fuerit virgo in concipiendo. 1
Vtrum fuerit virgo in partu. 2
Vtrum permanserit virgo post partum. 3
Vtrum votum virginitatis emiserit. 4

De desponsatione matris Dei. Quæstio 29.

Vtrum Christus debuerit de desponsata nasci 1
Vtrum fuerit verum matrimonium inter matrem Domini & Ioseph. 2

De annuntiatione beatæ virginis. Quæstio 30.

Vtrum conueniens fuerit annuntiari ei quod in ea generandum erat. 1
Vtrum conueniens fuerit annuntiari ei per angelum. 2
De modo per quem ei annuntiari debebat. 3
De ordine annuntiationis. 4

De conceptione saluatoris, quantum ad materiam

viam de qua corpus eius est conceptum. Quæstio 31.

Vtrum caro Christi fuerit sumpta de Adam. 1
Vtrum fuerit sumpta de Dauid. 2
Vtrum genealogia Christi conuenienter texatur ab euangelista. 3
Vtrum decuerit Christum nasci de fœmina. 4
Vtrum fuerit de purissimis sanguinibus virginis eius corpus formatum. 5
Vtrum caro Christi fuerit in antiquis patribus secũdum aliquid signatum. 6
Vtrum caro Christi in patribus fuerit peccato obnoxia. 7
Vtrum fuerit decimata in lumbis Abrahæ. 8

De conceptione Christi quantùm ad principium actiuum. Quæstio 32.

Vtrum spiritus sanctus fuerit principium actiuum in conceptione Christi. 1
Vtrum possit dici quòd Christus sit conceptus de spiritu sancto. 2
Vtrum possit dici quòd spiritus sanctus sit pater Christi secũdum carnem. 3
Vtrum beata Virgo aliquid actiuè egerit in conceptione Christi. 4

De modo & ordine conceptionis Christi. Quæstio 33.

Vtrum corpus Christi in primo instanti conceptionis fuerit formatum. 1
Vtrum in primo instanti conceptionis fuerit à verbo animatum. 2
Vtrum in primo instanti conceptionis fuerit à verbo assumptum. 3
Vtrum conceptio illa fuerit naturalis vel miraculosa. 4

De perfectione prolis conceptæ. Quæstio 34.

Vtrum in primo instanti conceptionis Christus fuerit sanctificatus per gratiam. 1
Vtrum in eodem instanti habuerit vsum liberi arbitrij. 2
Vtrum in eodem instanti potuerit mereri. 3
Vtrum in eodem instanti fuerit plenè comprehensor. 4

De nativitate saluatoris. Quæstio 35.

Vtrum natiuitas sit naturæ vel personæ. 1
Vtrum Christo sit attribuenda alia natiuitas præter æternam. 2
Vtrum secundum natiuitatem temporalem beata virgo sit mater Christi 3
Vtrum debeat dici mater Dei. 4
Vtrum Christus secundum duas filiationes sit filius Dei patris & virginis matris. 5
De modo natiuitatis: vtrum scilicet fuerit natus sine dolore matris. 6
Vtrum conueniens fuerit eum nasci in Bethleem. 7
Vtrum fuerit congruo tempore natus. 8

De manifestatione Christi nati. Quæstio 36.

Vtrum natiuitas Christi debuerit esse omnibus manifesta. 1
Vtrum debuerit aliquibus manifestari. 2
Quibus manifestari debuerit. 3
Vtrum debuerit ipse se manifestare vel potius manifestari per alios. 4
Per qualia manifestari debuerit. 5
De ordine manifestationis. 6
De stella per quam manifesta fuit eius natiuitas. 7
De veneratione magorum, qui per stellam Christi natiuitatem cognouerunt. 8

De legalibus circa puerum Iesum obseruatis. Quæstio 37.

Vtrum debuerit circuncidi. 1
Vtrum fuerit conuenienter ei nomen impositum. 2
Vtrum debuerit offerri in templo. 3
Vtrum mater Dei debuerit purganda ad templum accedere. 4

De baptismo Ioannis. Quæstio 38.

Vtrum conueniens fuerit quòd Ioannes baptizaret. 1
Vtrum ille baptismus fuerit à Deo. 2
Vtrum contulerit gratiam. 3
Vtrum alij præter Christum illo baptismo debuerint baptizari 4
Vtrum baptismus ille cessare debuerit, Christo baptizato. 5
Vtrum baptizati baptismo Ioannis essent postea baptizandi baptismo Christi. 6
Vtrum Christus debuerit baptizari. 7

De baptizatione Christi. Quæstio 39.

Vtrum debuerit baptizari baptismo Ioannis. 1
De tempore baptismi. 2
De loco baptismi. 3
De eo quod sunt ei cœli aperti. 4
De spiritus sancti apparitione in specie columbæ. 5
Vtrum illa columba fuerit verum animal. 6
De voce paterni testimonii. 7

De modo conuersationis Christi. Quæstio 40.

Vtrum Christus debuerit solitariam vitam ducere, an inter homines conuersari. 1
Vtrum debuerit austeram vitam ducere in cibo, potu, & vestitu, an aliis communem. 2
Vtrum debuerit abiectè viuere in hoc mundo, an in diuitijs & honore 3
Vtrum debuerit viuere secundum legem. 4

De tentatione Christi. Quæstio 41.

Vtrum conueniens fuerit Christum tentari. 1
De loco tentationis. 2
De tempore tentationis. 3
De modo & ordine tentationis. 4

De doctrina Christi. Quæstio 42.

Vtrum Christus debuerit prædicare solum Iudæis, vel etiam Gentilibus. 1
Vtrum in sua prædicatione debuerit turbationem Iudæorum vitare. 2
Vtrum debuerit prædicare publicè vel occultè. 3
Vtrum debuerit docere solo verbo vel scripto. 4

De miraculis a Christo factis in generali. Quæstio 43.

Vtrum Christus debuerit miracula facere. 1
Vtrum fecerit ea virtute diuina. 2
Quo tempore incœperit miracula facere. 3
Vtrum per miracula fuerit sufficienter offensa eius diuinitas. 4

De miraculis Christi in speciali. Quæstio 44.

De miraculis quæ Christus fecit circa spirituales substantias: vtrum fuerint conuenientia. 1
De miraculis quæ Christus fecit circa cœlestia corpora. 2
De miraculis quæ Christus fecit circa homines. 3
De miraculis quæ Christus fecit circa irrationales creaturas. 4

De transfiguratione Christi. Quæstio 45.

Vtrum conueniens fuerit Christum transfigurari. 1
Vtrum claritas transfigurationis fuerit claritas gloriosa. 2
Vtrum conuenienter adducti fuerint testes huiusmodi transfigurationis. 3
De testimonio paternæ vocis. 4

De passione Christi. Quæstio 46.

Vtrum conueniens fuerit Christum pati pro liberatione hominum. 1
Vtrum fuerit alius modus possibilis liberationis humanæ. 2
Vtrum iste modus fuerit conuenientior. 3
Vtrum fuerit conueniens quod in cruce pateretur. 4
Vtrum sustinuerit omnes passiones 5
Vtrum dolor quem in passione sustinuit, fuerit maximus. 6
Vtrum tota anima eius pateretur. 7
Vtrum passio eius impediuerit gladium fruitionis. 8
De tempore passionis. 9
De loco passionis. 10
Vtrum fuerit conueniens Christum simul cum latronibus crucifigi. 11
Vtrum passio Christi sit eius diuinitati attribuenda. 12

De causa efficiente passionis Christi. Quæstio 47.

Vtrum Christus fuerit ab alio occisus vel à seipso. 1
Ex quo motiuo seipsum tradiderit ad patiendum. 2
Vtrum pater tradiderit eum ad patiendum. 3
Vtrum fuerit conueniens quòd per manus Gentium pateretur vel potius à Iudæis. 4
Vtrum occisores eius eum cognouerint. 5
De peccato eorum qui Christum occiderunt. 6

De modo efficiendi passionem Christi. Quæstio 48.

Vtrum passio Christi causauerit nostram salutem per modum

Universidad de Deusto
Biblioteca

meriti. 1
Vtrum per modum satisfactionis. 2
Vtrum per modum sacrificij. 3
Vtrum per modum redemptionis. 4
Vtrum esse redemptorem sit proprium Christi. 5
Vtrum causauerit effectum nostræ salutis per modum efficientiæ. 6

De effectibus passionis Christi. Quæstio 49.

Vtrum per passionem Christi simus liberati à peccato. 1
Vtrum per eam simus liberati à potestate diaboli. 2
Vtrum per eam simus liberati à reatu pœnæ. 3
Vtrum per eam simus Deo reconciliati. 4
Vtrum per eam sit nobis aperta ianua cœli. 5
Vtrum per eam fuerit Christus adeptus exaltationem. 6

De morte Christi. Quæstio 50.

Vtrum conueniens fuerit Christum mori 1
Vtrum per mortem fuerit separata vnio diuinitatis & carnis. 2
Vtrum fuerit separata vnio diuinitatis & animæ. 3
Vtrum Christus in triduo mortis fuerit homo. 4
Vtrum corpus eius fuerit idem numero mortuum & viuum. 5
Vtrum mors eius fuerit aliquid operata ad nostram salutem. 6

De sepultura Christi. Quæstio 51.

Vtrum fuerit conueniens Christum sepeliri. 1
De modo sepulturæ eius. 2
Vtrum corpus eius fuerit in sepulchro resolutum. 3
De tempore quo iacuit in sepulchro. 4

De descensu Christi ad inferos. Quæstio 52.

Vtrum conueniens fuerit Christum ad inferos descendere. 1
In quem infernum descenderit. 2
Vtrum totus fuerit in infernum. 3
Vtrum aliquam moram ibi traxerit. 4
Vtrum sancto patres ab inferno liberauerit. 5
Vtrum de inferno liberauerit damnatos. 6
Vtrum liberauerit pueros in peccato originali defunctos. 7
Vtrum liberauerit homines de purgatorio. 8

De resurrectione Christi. Quæstio 53.

Vtrum necesse fuerit Christum resurgere. 1
Vtrum necessarium fuerit ipsum tertia die resurgere. 2
Vtrum ipse primus resurrexit. 3
Vtrum ipse fuerit causa nostræ resurrectionis. 4

De qualitate Christi resurgentis. Quæstio 54.

Vtrum post resurrectionem Christus habuerit verum corpus. 1
Vtrum corpus eius fuerit gloriosum. 2
Vtrum resurrexerit cum corporis integritate. 3
Vtrum corpus eius resurrexerit cum cicatricibus. 4

De manifestatione resurrectionis. Quæstio 55.

Vtrum resurrectio Christi omnibus hominibus manifestari debuerit, an solùm quibusdam specialibus personis. 1
Vtrum fuerit conueniens quod is videntibus resurgeret. 2
Vtrum post resurrectionem debuerit cum suis discipulis conuersari. 3
Vtrum fuerit conueniens quod discipulis sui in aliena effigie appareret. 4
Vtrum resurrectionem suam argumentis probare debuerit. 5
De sufficientia illorum argumentorum. 6

De causalitate resurrectionis Christi. Quæstio 56.

Vtrum resurrectio Christi sit causa nostræ resurrectionis corporum. 1
Vtrum sit causa nostræ iustificationis animarum. 2

De ascensione Christi. Quæstio 57.

Vtrum fuerit conueniens Christum ascendere. 1
Secundum quam naturam conueniat sibi ascensio. 2
Vtrum propria virtute ascenderit. 3
Vtrum ascenderit super omnes cœlos corporeos. 4
Vtrum ascenderit super omnes spirituales creaturas. 5
De effectu ascensionis Christi: vtrum sit causa nostræ salutis. 6

De sessione Christi ad dexteram patris. Quæstio 58.

Vtrum sedeat ad dexteram patris. 1
Vtrum conueniat ei secundum diuinam naturam. 2
Vtrum conueniat sibi secundum humanam. 3
Vtrum hoc sit proprium Christi. 4

De iudiciaria potestate Christi. Quæstio 59.

Vtrum iudiciaria potestas sit attribuenda Christo. 1
Vtrum conueniat sibi secundum quod homo. 2
Vtrum eam ex meriti sit adeptus. 3
Vtrum eius potestas iudiciaria sit vniuersalis respectu omnium hominum. 4
Vtrum præter iudicium quo agit etiam hoc tempore, sit expectandum aliud iudicium vniuersale per ipsum futurum. 5
Vtrum eius iudiciaria potestas etiam ad angelos se extendat. 6

De sacramento, quid sit sacramentum. Quæstio 60.

Vtrum sacramentum sit in genere signi. 1
Vtrum omne signum rei sacræ sit sacramentum. 2
Vtrum sacramentum sit signum vnius rei tantùm vel plurium. 3
Vtrum sacramentum sit signum quod sit res sensibilis. 4
Vtrum ad sacramentum requiratur determinata res sensibilis, 5
Vtrum ad sacramentum requiratur significatio quæ est per verba. 6
Vtrum requirantur determinata verba. 7
Vtrum illius verbi possit aliquid addi vel subtrahi. 8

De necessitate sacramentorum. Quæstio 61.

Vtrum sacramenta fuerint necessaria ad salutem humanam. 1
Vtrum fuerint necessaria in statu ante peccatum. 2
Vtrum fuerint necessaria in statu post peccatum ante Christum. 3
Vtrum fuerint necessaria post Christi aduentum. 4

De effectu principali sacramentorum qui est gratia. Quæstio 62.

Vtrum sacramenta legi sint causa gratiæ. 1
Vtrum gratia sacramentalis aliquid addat super gratiam virtutum & donorum. 2
Vtrum sacramenta contineant gratiam 3
Vtrum sit in eis aliqua virtus ad causandam gratiam. 4
Vtrum talis virtus in sacramenti deriuetur a passione Christi. 5
Vtrum sacramenta veteris legis gratiam causarent. 6

De effectu sacramentorum qui est character. Quæstio 63.

Vtrum ex sacramentis causetur character aliquis in anima. 1
Quid sit ille character. 2
Cuius sit character 3
In quo sit tanquam in subiecto. 4
Vtrum sit indelebilis. 5
Vtrum omnia sacramenta imprimant characterem. 6

De causa sacramentorum. Quæstio 64.

Vtrum solus Deus interius operetur in sacramentis. 1
Vtrum institutio sacramentorum sit solùm à Deo. 2
De potestate quam Christus habuit in sacramentis. 3
Vtrum illam potestatem potuerit aliis communicare. 4
Vtrum potestas ministeri in sacramenti conueniat malis. 5
Vtrum mali peccent dispensando sacramenta. 6
Vtrum angeli possint esse ministri sacramentorum. 7
Vtrum intentio ministri requiratur in sacramentis. 8
Vtrum requiratur ibi recta fides: ita quòd infidelis non possit tradere sacramentum. 9
Vtrum requiratur ibi recta intentio. 10

De numero & modo sacramentorum. Quæstio 65.

Vtrum sint septem sacramenta. 1
De ordine eorum admirabili. 2
De comparatione eorum. 3
Vtrum omnia sacramenta sint de necessitate salutis. 4

De sacramento baptismi quantum ad ea quæ ad ipsum pertinent. Quæstio 66.

Quid sit baptismus vtrum scilicet sit absolutio. 1
De institutione huius sacramenti. 2
Vtrum aqua sit propria materia huius sacramenti. 3
Vtrum requiratur aqua simplex. 4
Vtrum hæc sit conueniens forma huius sacramenti, Ego te baptizo in nomine patri, & filij, & spiritussancti 5
Vtrum aliqui possit baptizari sub hac forma: Ego te baptizo in nomine Christi. 6
Vtrum immersio sit de necessitate baptismi. 7
Vtrum requiratur trina immersio. 8
Vtrum baptismus possit reiterari. 9
De ritu baptismi. 10
De distinctione baptismatum. 11
De comparatione baptismatum. 12

De ministris baptismatis. Quæstio 67.

Vtrum ad diaconum pertineat baptizare. 1
Vtrum hoc pertineat ad presbyterum vel solùm ad Episcopum. 2
Vtrum laicus possit sacramentum baptismi conferre. 3
Vtrum hoc possit facere mulier. 4
Vtrum non baptizatus possit baptizare. 5

Vtrum

Vtrum plures possint simul baptizare vnum & eundem. 6
Vtrum necesse sit esse aliquem qui baptizatum de sacro fonte recipiat. 7
Vtrum recipiens aliquem de sacro fonte obligetur ad eius institutionem. 8

De suscipientibus baptismum. Quæstio 68.

Vtrum omnes teneantur ad suscipiendum baptisma. 1
Vtrum aliquis possit saluari sine baptismo. 2
Vtrum baptismus sit differendus. 3
Vtrum peccatores sint baptizandi. 4
Vtrum peccatoribus baptizatis sint imponenda opera satisfactoria. 5
Vtrum requiratur confessio peccatorum. 6
Vtrum requiratur intentio ex parte baptizati. 7
Vtrum requiratur fides. 8
Vtrum pueri sint baptizandi. 9
Vtrum pueri Iudæorum sint baptizandi inuitis parentibus. 10
Vtrum aliqui sint baptizandi in maternis vteris existentes. 11
Vtrum furiosi, & amentes sint baptizandi 12

De effectibus baptismi. Quæstio 69.

Vtrum per baptismum auferantur omnia peccata. 1
Vtrum per baptismum liberetur homo ab omni pœna. 2
Vtrum baptismus auferat omnes pœnalitates huius vitæ. 3
Vtrum per baptismum conferantur homini gratiæ & virtutes. 4
De effectibus virtutum qui per baptismum conferuntur. 5
Vtrum etiam paruuli per baptisma gratias, & virtutes accipiant 6
Vtrum per baptismum aperiatur baptizatis ianua regni cœlestis. 7
Vtrum baptismus æqualem effectum habeat in hominibus baptizatis. 8
Vtrum fictio impediat effectum baptismi. 9
Vtrum recedente fictione baptismus obtineat effectum suum. 10

De circumcisione quæ præcessit baptismum. Quæstio 70.

Vtrum circumcisio fuerit præparatoria, & figuratiua baptismi. 1
Vtrum fuerit conuenienter instituta. 2
Vtrum ritus circumcisionis fuerit conueniens. 3
Vtrum circumcisio conferet gratiam. 4

De præparatoriis quæ concurrunt simul cum baptismo. Quæstio 71.

Vtrum catechismus debeat præcedere baptismum. 1
Vtrum baptismum debeat præcedere exorcismus. 2
Vtrum ea quæ aguntur in catechismo, & exorcismo aliquid efficiãt vel solùm significent 3
Vtrum baptizandi debeant catechizari vel exorcizari per sacerdotes. 4

De sacramento confirmationis. Quæstio 72.

Vtrum confirmatio sit sacramentum. 1
De materia huius sacramenti. 2
Vtrum sit de necessitate sacramenti quòd chrisma fuerit per Episcopum consecratum. 3
De forma ipsius. 4
Vtrum imprimat characterem. 5
Vtrum character confirmationis characterem baptismalem præsupponat 6
Vtrum conferat gratiam. 7
Cui competat recipere hoc sacramentum. 8
In qua parte recipiatur. 9
Vtrum requiratur aliquis qui teneat confirmandum 10
Vtrum hoc sacramentum per solos Episcopos detur. 11
De ritu eius. 12

De sacramento eucharistiæ. Quæstio 73.

Vtrum eucharistia sit sacramentum. 1
Vtrum sit vnum vel plura. 2
Vtrum sit de necessitate salutis. 3
De nominibus eius. 4
De institutione ipsius. 5
De figuris eius. 6

De materia eucharistiæ secundum speciem. Quæstio 74.

Vtrum panis & vinum sint materia huius sacramenti. 1
Vtrum ad materiam huius sacramenti requiratur determinata quantitas. 2
Vtrum materia huius sacramenti sit panis triticeus. 3
Vtrum sit panis azymus vel fermentatus. 4
Vtrum materia huius sacramenti sit vinum de vite. 5
Vtrum sit admiscenda aqua. 6
Vtrum aqua sit de necessitate huius sacramenti. 7
De quantitate aquæ quæ apponitur. 8

De conuersione panis & vini in corpus, & sanguinem Christi. Quæstio 75.

Vtrum in hoc sacramento sit corpus Christi secundum veritatem. 1
Vtrum in hoc sacramento remaneat substantia panis & vini post consecrationem. 2
Vtrum substantia panis post consecrationem huius sacramenti annihiletur, aut in pristinam materiam resoluatur. 3
Vtrum panis possit conuerti in corpus Christi. 4
Vtrum in hoc sacramento remaneant accidentia panis & vini. 5
Vtrum remaneat forma substantialis panis. 6
Vtrum ista conuersio fiat in instanti 7
Vtrum hæc sit vera, ex pane fit corpus Christi. 8

De modo quo corpus Christi existit in hoc sacramento. Quæstio 76.

Vtrum totus Christus sit sub hoc sacramento. 1
Vtrum totus Christus sit sub vtraque specie sacramenti. 2
Vtrum totus Christus sit sub vtraque parte specierum. 3
Vtrum dimensiones corporis Christi totæ sint sub hoc sacramento. 4
Vtrum corpus Christi sit sub hoc sacramento localiter. 5
Vtrum corpus Christi moueatur ad motum hostiæ vel calicis post consecrationem. 6
Vtrum corpus Christi sub hoc sacramento possit ab oculo aliquo videri 7
Vtrum verum corpus Christi remaneat in hoc sacramento cùm miraculosè apparet sub specie pueri vel carnis. 8

De accidentibus remanentibus in hoc sacramento. Quæstio 77.

Vtrum accidentia sint sine subiecto. 1
Vtrum quantitas dimensiua sit obiectum accidentium aliorum 2
Vtrum huiusmodi accidentia possint immutare aliquod corpus extrinsecum. 3
Vtrum possint corrumpi. 4
Vtrum possit ex eis aliquid generari. 5
Vtrum possint nutrire. 6
Vtrum in fractione panis species sacramentalis frangatur. 7
Vtrum vino consecrato possit liquidum admisceri. 8

De forma huius sacramenti. Quæstio 78.

Vtrum hæc sit conueniens forma huius sacramenti, hoc est corpus, &c. 1
Vtrum forma consecrationis panis sit conueniens, hoc est corpus, &c. 2
Vtrum sit conueniens forma consecrationis sanguinis, hic est calix &c 3
Vtrum in verbis dictarum formarum sit aliqua vis creata effectiua consecrationis. 4
Vtrum locutiones in prædictis formis sint veræ. 5
De comparatione vniusformæ ad aliam 6

De effectibus huius sacramenti. Quæstio 79.

Vtrum hoc sacramentum conferat gratiam. 1
Vtrum effectus huius sacramenti sit adeptio gloriæ. 2
Vtrum effectus huius sacramenti sit remissio peccati mortalis. 3
Vtrum per hoc sacramentum remittatur peccatum veniale. 4
Vtrum per hoc sacramentum remittatur tota pœna peccati. 5
Vtrum hoc sacramentum præseruet hominem à peccatis futuris. 6
Vtrum hoc sacramentum profit magis aliis quàm sumentibus. 7
Vtrum per peccatum veniale impediatur effectus huius sacramen

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVAEST. ET ARTICVL. INDEX.

sacramenti. 8

De vsu siue sumptione huius sacramenti in communi. Quæstio 80.

Vtrum sint duo modi manducandi hoc sacramentum, scilicet sacramentaliter & spiritualiter. 1
Vtrum soli homini conueniat manducare spiritualiter hoc sacramentum. 2
Vtrum solius hominis iusti sit manducare sacramentaliter. 3
Vtrum peccator manducans sacramentaliter peccet. 4
Vtrum hoc sit grauissimum omnium peccatorum. 5
Vtrum peccator accedens ad hoc sacramentum sit repellendus. 6
Vtrum nocturna pollutio impediat hominem à sumptione huius sacramenti. 7
Vtrum sit solum à ieiunis sumendum. 8
Vtrum sit recipiendum à non habentibus vsum rationis. 9
Vtrum sit quotidiè sumendum. 10
Vtrum liceat omninò abstinere. 11
Vtrum liceat conficere corpus sine sanguine. 12

De vsu quo Christus vsus est isto sacramento. Quæstio 81.

Vtrum ipse Christus sumpserit corpus suum & sanguinem. 1
Vtrum dederit ea Iudæ. 2
Vtrum dederit & assumpserit corpus passibile vel impassibile. 3
Quomodò se habuisset Christus sub hoc sacramento: si fuisset in triduo mortis reseruatum aut consecratum. 4

De ministris huius sacramenti. Quæstio. 82.

Vtrum conseruare hoc sacramentum sit proprium sacerdotis. 1
Vtrum plures sacerdotes simul possint eandem hostiam consecrare 2
Vtrum dispensatio huius sacramenti pertineat ad solum sacerdotem. 3
Vtrum liceat sacerdoti consecranti à communione abstinere. 4
Vtrum sacerdos peccator possit conficere hoc sacramentum. 5
Vtrum missa mali sacerdotis minus valeat quàm boni 6
Vtrum hæretici & schismatici vel excommunicati possint conficere hoc sacramentum 7
Vtrum degradati. 8
Vtrum peccent à talibus communionem recipientes. 9
Vtrum liceat sacerdoti omnino à celebratione cessare. 10

De ritu huius sacramenti. Quæstio 83.

Vtrum in celebratione huius mysterij Christus immoletur. 1
De tempore celebrationis. 2
De loco & alijs quæ pertinent ad apparatum huius celebrationis. 3
De his quæ in celebratione huius mysteri dicuntur. 4
De his quæ circa celebrationem huius mysterij fiunt. 5
De defectibus qui circa celebrationem huius mysterij committuntur. 6

De sacramento pœnitentiæ. Quæstio 84.

Vtrum pœnitentia sit sacramentum. 1
De materia huius sacramenti. 2
De forma ipsius. 3
Vtrum impositio manus requiratur ad hoc sacramentum. 4
Vtrum hoc sacramentum sit de necessitate salutis. 5
De ordine eius ad alia sacramenta. 6
De institutione eius. 7
De continuatione eius. 8
Vtrum possit iterari. 9

De pœnitentia secundum quod est virtus. Quæstio 85.

Vtrum pœnitentia sit virtus. 1
Vtrum sit virtus specialis. 2
Sub qua specie virtutis contineatur. 3
De subiecto eius. 4
De causa eius. 5
De ordine eius ad alias virtutes. 6

De effectu pœnitentiæ. Quæstio 86.

Vtrum omnia peccata mortalia per pœnitentiam auferantur. 1
Vtrum possint sine pœnitentia tolli. 2
Vtrum possit vnum remitti sine alio. 3
Vtrum pœnitentia auferat culpam remanente reatu. 4
Vtrum remaneant reliquiæ peccatorum 5
Vtrum auferre peccatum sit effectus pœnitentiæ inquantum est virtus, vel in quantum est sacramentum. 6

De remissione venialium peccatorum. Quæstio 87.

Vtrum sine pœnitentia peccatum veniale possit remitti. 1
Vtrum possit dimitti sine gratiæ infusione. 2
Vtrum peccata venialia remittantur per aspersionem aquæ benedictæ, & tunsionem pectoris, & orationem dominicam, & alia huiusmodi. 3
Vtrum peccatum veniale possit remitti sine mortali. 4

De reditu peccatorum per pœnitentiam dimissorum. Quæstio 88.

Vtrum peccata per pœnitentiam dimissa redeant simpliciter per sequens peccatum. 1
Vtrum aliquo modo per ingratitudinem redeant specialius secundum quædam peccata. 2
Vtrum redeant in æquali reatu. 3
Vtrum illa ingratitudo per quam redeunt, sit speciale peccatum. 4

De recuperatione virtutum per pœnitentiam. Quæstio 89.

Vtrum per pœnitentiam restituantur virtutes. 1
Vtrum restituantur in æquali quantitate. 2
Vtrum restituatur pœnitentiæ æqualis dignitas. 3
Vtrum opera virtutum per peccatum sequens mortificentur. 4
Vtrum opera mortificata per peccatum, per pœnitentiam reuiuiscant. 5
Vtrum opera mortua, id est, sine charitate facta per pœnitentiam viuificentur. 6

De partibus pœnitentiæ in generali. Quæstio 90.

Vtrum pœnitentia habeat partes. 1
De numero partium eius. 2
Quales partes sint. 3
De diuisione eius in partes subiectiuas. 4

Indicis Quæstionum & Articulorum huius Tertiæ Partis finis.

QVÆSTIONVM ET ARTICVLORVM QVI DISCVTIVNTVR IN ADDITIONIBVS AD TERTIAM DIVI THOMÆ PARTEM, INDEX.

De partibus pœnitentiæ in speciali, & primò de contritione. Quæstio prima.

ARTICVL. I.

TRVM contritio sit dolor pro peccatis assumptus. 1
Vtrum contritio sit actus virtutis. 2
Vtrum attritio possit fieri contritio. 3

De obiecto contritionis. Quæstio 2.

Vtrum homo debeat cõteri de pœnis, & non solùm de culpa. 1
Vtrum contritio esse debeat de originali. 2
Vtrum de omni actuali peccato debeamus conteri. 3
Vtrum de peccatis futuris quis debeat conteri. 4
Vtrum homo debeat conteri de peccato alieno. 5
Vtrum de singulis mortalibus requiratur contritio, 6

De quantitate contritionis. Quæstio 3.

Vtrum contritio sit maior dolor qui esse possit in natura. 1
Vtrum possit esse nimis magnus contritionis dolor. 2
Vtrum debeat esse maior dolor de vno peccato, quàm de alio. 3

De tempore contritionis. Quæstio 4.

Vtrum tota hæc vita sit contritionis tempus. 1
Vtrum expediat continuè de peccato dolere. 2
Vtrum etiam post hanc vitam animæ de peccatis conterantur. 3

De effectu contritionis. Quæstio 5.

Vtrum remissio peccati sit contritionis effectus. 1
Vtrum contritio possit totaliter tollere reatum pœnæ. 2
Vtrum parua cõtritio sit sufficiẽs ad deletionem magnorum peccatorum. 3

De confessione, & eius necessitate. Quæstio 6.

Vtrum confessio sit necessaria ad salutem. 1
Vtrum confessio sit de iure naturali. 2
Vtrum omnes ad confessionem teneantur. 3
Vtrum aliquis possit cõteri peccatum quod non habet 4
Vtrum statim teneantur confiteri. 5
Vtrum possit cum aliquo dispensari, quòd non confiteatur. 6

De confessionis quidditate. Quæstio 7.

Vtrum Augustinus conuenienter definiat confessionem. 1
Vtrum confessio sit actus virtutis. 2
Vtrum confessio sit actus pœnitentiæ virtutis. 3

De ministro confessionis. Quæstio 8.

Vtrum sit necessarium confiteri sacerdoti. 1
Vtrum in aliquo casu liceat alij quàm sacerdoti confiteri, 2
Vtrum extra casum necessitatis possit aliquis non sacerdos confessionem venialium audire 3
Vtrum sit necessarium quòd homo confitetur proprio sacerdoti. 4
Vtrum aliquis possit alteri, quàm proprio sacerdoti confiteri, ex priuilegio vel mandato superioris. 5
Vtrum pœnitens possit in fine vitæ à quolibet sacerdote absolui. 6
Vtrum pœna taxetur secundum quantitatem culpæ. 7

De qualitate confessionis. Quæstio 9.

Vtrum confessio possit esse informis. 1
Vtrum oporteat confessionem esse integram. 2
Vtrum quis possit per alium vel per scriptum confiteri. 3
Vtrum conditiones assignatæ requirantur ad confessionem. 4

De effectu confessionis. Quæstio 10.

Vtrum confessio liberet à morte peccati. 1
Vtrum confessio liberet aliquo modo à pœna. 2
Vtrum confessio aperiat Paradisum. 3
Vtrum confessio spem tribuat salutis. 4
Vtrum confessio generalis sufficiat ad delenda mortalia oblita. 5

De sigillo confessionis. Quæstio 11.

Vtrum in quolibet casu sacerdos teneatur celare peccata, quæ sub sigillo confessionis nouit. 1
Vtrum sigillum confessionis se extendat ad alia quàm ad ea quæ sunt de confessione. 2
Vtrum solus sacerdos habeat sigillum confessionis. 3
Vtrum de licentia confitentis possit sacerdos dicere quæ callet in confessione 4
Vtrum ille qui scit aliquid per cõfessionem, & per alium modum etiam possit reuelare illud. 5

De satisfactione, & eius quidditate. Quæstio 12.

Vtrum satisfactio sit virtus, vel actus, virtutis. 1
Vtrum satisfactio actus sit iustitiæ, 2
Vtrum definitio satisfactionis in litera conuenienter ponatur. 3

De satisfactionis possibilitate. Quæstio 13.

Vtrum homo possit Deo satisfacere. 1
Vtrum vnus pro alio possit pœnam satisfactoriam explere. 2

De qualitate satisfactionis. Quæstio. 14.

Vtrum homo possit de vno peccato satisfacere sine alio. 1
Vtrum qui extra charitatem existens possit satisfacere de peccatis antè contritis. 2
Vtrum valere possit satisfactio præcedens, postquàm charitatem habuerit. 3
Vtrum bona facta extra charitatem sint in aliquo meritoria. 4
Vtrum opera prædicta valeant ad mitigationem pœnarum infernalium. 5

De his per quæ fit satisfactio. Quæstio 15.

Vtrum oporteat fieri satisfactionem per opera pœnalia. 1
Vtrum flagella præsentis vitæ sint satisfactoria. 2
Vtrum conuenienter enumerentur opera satisfactoria. 3

De suscipientibus hoc sacramentum. Quæstio 16.

Vtrum pœnitentia possit esse in innocentibus. 1
Vtrum sancti homines qui sunt in gloria habeant pœnitentiam. 2
Vtrum Angelus sit susceptiuus pœnitentiæ. 3

De potestate clauium. Quæstio 17.

Vtrum claues in ecclesia esse debeant. 1
Vtrum clauis sit potestas ligandi. 2
Vtrum sint duæ claues vel vna tantùm. 3

De effectu clauium. Quæstio 18.

Vtrum potestas clauium se extendat ad remissionem culpæ. 1
Vtrum sacerdos possit remittere peccatum quod ad pœnam. 2
Vtrum sacerdos per potestatem clauium possit ligare. 3
Vtrum sacerdos secundum proprium arbitrium possit ligare, & soluere. 4

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVÆST. ET ARTICVLORVM

De ministris clauium.

Quæstio 19.

Vtrum sacerdos legalis claues habuerit. 1
Vtrum Christus clauem habuerit. 2
Vtrum soli sacerdotes habeant claues. 3
Vtrum etiam sancti homines non sacerdotes claues habeant. 4
Vtrum mali sacerdotes vsum clauium habeant 5
Vtrum hæretici, schismatici, & excommunicati vsum clauium habeant 6

Da his in quos vsus clauium exerceri potest.

Quæstio 20.

Vtrum sacerdos possit vti claue, quam habet in quemlibet hominem. 1
Vtrum sacerdos possit semper suum subditum absoluere. 2
Vtrum aliquis vti possit claubus in suum superiorem. 3

De excommunicatione.

Quæstio 21.

Vtrum incompetens sit hæc definitio excommunicationis 1
Vtrum ecclesia debeat aliquem excommunicare. 2
Vtrum aliquis pro temporali damno debeat excommunicari. 3
Vtrum excommunicatio iniuste lata habeat aliquē effectum. 4

De his qui possunt excommunicare.

Quæstio 22.

Vtrum quilibet Sacerdos possit excommunicare. 1
Vtrum non sacerdotes excommunicare possint. 2
Vtrum excommunicatus vel suspensus possit alium excommunicare. 3
Vtrum aliquis possit seipsum vel æqualem, vel superiorem excommunicare. 4
An in aliquam vniuersitatem sententia excommunicationis ferri possit 5
Vtrum ille qui semel est excommunicatus excommunicari possit vlterius. 6

De participatione cum excommunicatis.

Quæstio 23.

Vtrum excommunicato liceat communicare in pure corporalibus. 1
Vtrum participans excommunicato sit excommunicatus. 2
Vtrum participare cum excommunicato in casibus non concessis semper sit peccatum mortale. 3

De absolutione ab excommunicatione.

Quæst. 24.

Vtrum quilibet Sacerdos possit subditum suum ab excommunicatione absoluere 1
Vtrum aliquis possit absolui inuitus. 2
Vtrum quis possit absolui ab vna excoummunicatione nisi absoleatur ab omnibus. 3

De indulgentia secundum se.

Quæstio 25.

Vtrum per indulgētiam possit aliquid remitti de pœna satisfactoria 1
Vtrum indulgentiæ tantum valeant, quantum pronuntiatur. 2
Vtrum pro temporali subdito fieri debeat indulgentia. 3

De his qui possunt indulgentias facere.

Quæstio 26.

Vtrum Sacerdos parochialis possit indulgentias facere. 1
Vtrum Diaconus possit indulgentias facere. 2
Vtrum Episcopus possit indulgentias facere. 3
Vtrum ille qui est in peccato possit indulgentias facere. 4

De his quibus valent indulgentiæ.

Quæstio 27.

Vtrum indulgentiæ valeant existentibus in peccato mortali. 1
Vtrum indulgentiæ valeant Religiosis 2
Vtrum ei qui non facit id, pro quo indulgētia datur, possit quandoque indulgentia dari 3
Vtrum indulgentia valeat ei qui facit. 4

De solenni ritu pœnitentiæ.

Quæstio 28.

Vtrum aliqua pœnitentia debeat publicari vel solennizari. 1
Vtrum solennis pœnitentia iterari possit. 2
Vtrum pœnitentia solennis sit imponenda mulieribus.

De sacramento extremæ vnctionis. Quæstio 29.

Vtrum extrema vnctio sit sacramentum. 1
Vtrum extigma vnctio sit vnum sacramentum. 2
Vtrum hoc sacramentum fuerit à Christo institutum. 3
Vtrum oleum oliuæ sit conueniens materia huius sacramenti. 4
Vtrum oporteat oleum esse consecratum. 5
Vtrum oporteat materiam huius sacrameti esse consecratam per Episcopum. 6
Vtrum hoc sacramentum habeat aliquam formam. 7
Vtrum forma huius sacramenti debeat proferri per orationem indicatiuam & non deprecatiuam. 8
Vtrum producta oratio sit competens forma huius sacramenti. 9

De effectu huius sacramenti.

Quæstio 30.

Vtrum extrema vnctio valeat ad remissionem omnium peccatorum. 1
Vtrum sanitas corporalis sit effectus huius sacramenti. 2
Vtrum hoc sacramentum imprimat characterem. 3

De ministro huius sacramenti.

Quæstio 31

Vtrum laicus possit hoc sacramentum conferre. 1
Vtrum Diaconi possint hoc sactamentum conferre. 2
Vtrum solus episcopus possit hoc sacramentum conferre. 3

Quibus hoc sacramentum conferri debet, & in qua parte. Quæstio 32

Vtrum hoc sactamentum sanis conferri possit. 1
Vtum hoc sacramentum debeat dari in qualibet infirmitate. 2
Vtrum hoc sacramentum dari debeat fatuis 3
Vtrum hoc sacramentum dari debeat pueris. 4
Vtrum in hoc sacramento totum corpus debeat vngi. 5
Vtrum conuenienter determinentur istæ partes vngendæ. 6
Vtrum mutilati debeant inungi illis vnctionibus. 7

De iteratione huius sacramenti.

Quæstio 33.

Vtrum hoc sacramentum debeat iterari. 1
Vtrum in eadem infirmitate debeat iterari. 2

De sacramento ordinis quò ad eius essentiam, & eius partes. Quæstio 34.

Vtrum ordo in ecclesia esse debeat. 1
Vtrum conuenienter ordo definiatur. 2
Vtrum ordo sit sacramentum. 3
Vtrum forma huius sacramenti conuenienter exprimatur. 4
Vtrum hoc sacramentum habeat materiam. 5

De effectu huius sacramenti.

Quæstio 35.

Vtrum in sacramēto ordinis conferatur gratia gratum faciens. 1
Vtrum in sacramento ordinis character imprimatur quantum ad omnes ordines 2
Vtrum character ordinis præsupponat characterem baptismalem. 3
Vtrum character ordinis præsupponat characterem confirmationis. 4
Vtrum character vnius ordinis de necessitate præsupponat characterem alterius ordinis. 5

De qualitate suscipientium.

Quæstio 36.

Vtrum in suscipientibus ordinem requiratur bonitas vitæ. 1
Vtrum requiratur scientia totius sacræ scripturæ. 2
Vtrum pro merito vitæ aliquis gradus ordinis consequatur. 3
Vtrum promonens ad ordines indignos peccet. 4
Vtrum quis in peccato existēs possit sine peccato ordine susceptо vti. 5

De distinctione ordinum.

Quæstio 37.

Vtrum debeant plures ordines distingui. 1
Vtrum sint septem ordines. 2
Vtrum ordines debeant distingui per sacros & non sactos. 3
Vtrum actus ordinum conuenienter assignetur. 4
Vtrum sacerdoti character imprimatur in ipsa calicis porrectione. 5

De conferentibus hoc sacramentum.

Quæstio 38.

Vtrum

TERTIAE PARTIS INDEX.

Vtrum tantum episcopus dinis sacramentum conferat. 1
Vtrum hæretici, & ab eccles præcisi possint ordines conferre. 2

De impedimnis huius sacramenti.

Quæstio 39.

Vtrum sexus fœmineus ordis susceptionem impediat. 1
Vtrum pueri carentes vsu rationis ordines possint suscipere. 2
Vtrum seruitus impediat æquem à susceptione ordinis. 3
Vtrum propter homicidiu aliquis debeat ab ordinibus prohiberi. 4
Vtrum illegitimè nati debint ab ordinibus suscipiendis impediri. 5
Vtrum propter defectumnembrorum deleat aliquis impediri. 6

De his quæ annexa sunt sacramento ordinis.

Quæstio 40

Vtrum ordinati debeant tonsuram defere. 1
Vtrum corona sit ordo. 2
Vtrum per receptionem coronæ renuntietur temporalibus bonis. 3
Vtrum supra Sacerdotalem ordinem debeat esse potestas Episcopalis. 4
Vtrum Episcopatus sit ordo. 5
Vtrum super Episcopos possit ex aliquis superior in Ecclesia. 6
Vtrum vestes ministrorum conenienter sint institutæ. 7

De sacramento matrimonij quod est in officium naturæ. Quæstio. 41.

Vtrum matrimonium sit de re naturali. 1
Vtrum matrimonium cadat sub præcepto. 2
Vtrum actus matrimonij sit licitus. 3
Vtrum actus matrimonij sit meritorius. 4

De matrimonio inquantum est sacramentum.

Quæstio 42.

Vtrum matrimonium sit sacramentum. 1
Vtrum matrimonium debuerit institui ante peccatum. 2
Vtrum matrimonium conferat gratiam. 3
Vtrum carnalis commixtio sit de integritate matrimonij. 4

De matrimonio quantum ad sponsalia.

Quæstio 43.

Vtrum sponsalij sint futurarum nuptiarum promissio. 1
Vtrum tempus ad septennij sit legitimè assignatum sponsalibus contrahendis. 2
Vtrum sponsalia dirimi possint altero ad religionem intrante. 3

De matrimonij definitione. Quæstio 44.

Vtrum matrimonium sit in genere coniunctionis. 1
Vtrum matrimonium congruè nominetur. 2
Vtrum matrimonium conuenienter definiatur. 3

De consensu matrimonij. Quæstio 45.

Vtrum consensus sit causa efficiens matrimonij. 1
Vtrum oporteat consensum per verba de præsenti exprimi. 2
Vtrum consensus expressus per verba de futuro faciat matrimonium. 3
Vtrum consensus expressio per verba, si desit interior consensus facit matrimonium. 4
Vtrum consensus in occulto per verba de præsenti faciat matrimonium. 5

De consensu cui aduenit iuramentum vel copula carnalis. Quæstio 46.

Vtrum iuramentum adiunctum consensui per verba de futuro expresse faciat matrimonium. 1
Vtrum carnalis copula post verba de futuro consensum exprimentia faciat matrimonium. 2

De consensu coacto. Quæstio 47.

Vtrum aliquis consensus possit esse coactus. 1
Vtrum aliqua coactio cadat in constantem virum. 2
Vtrum consensus coactus tollat matrimonium. 3
Vtrum consensus coactus ex parte cogentis faciat matrimonium. 4
Vtrum per consensum conditionatum fiat matrimonium. 5
Vtrum aliquis præcepto patris possit compelli ad matrimonium contrahendum. 6

De obiecto consensus. Quæstio 48.

Vtrum consensus qui facit matrimonium sit cōsensus in carnalem copulam. 1
Vtrum matrimonium possit esse ex consensu alicuius in aliquam propter causam inhonestam. 2

De bonis matrimonij. Quæstio 49.

Vtrum haberi debeant aliqua bona ad excusandum matrimonium 1
Vtrum bona matrimonij sufficienter assignentur. 2
Vtrum sacramentum sit principalius inter bona matrimonij. 3
Vtrum actus matrimonij excusetur per bona prædicta. 4
Vtrum actus matrimonialis excusari possit sine bonis matrimonij. 5
Vtrum cognoscens vxorem non intendens aliquod bonum matrimonij, sed solam delectationem, mortaliter peccet. 6

De impedimentis matrimonij in generali.

Quæstio 50.

Vtrum in matrimonio inconuenienter impedimenta assignentur. 1

De impedimento erroris.

Quæstio 51.

Vtrum error conuenienter ponatur impedimentum matrimonij. 1
Vtrum omnis error matrimonium impediat. 2

De impedimento conditionis seruitutis.

Quæstio 52.

Vtrum conditio seruitutis impediat matrimonium. 1
Vtrum seruus possit contrahere matrimonium sine consensu domini. 2
Vtrum seruitus in matrimonio possit superuenire. 3
Vtrum filij debeant sequi conditionem patris. 4

De impedimento voti & ordinis.

Quæstio 53.

Vtrum per obligationem voti simplicis matrimonium contractum dirimi debeat. 1
Vtrum votum solenne dirimat matrimonium iam contractum. 2
Vtrum ordo impediat matrimonium. 3
Vtrum ordo sacer matrimonio possit superuenire. 4

De impedimento consanguinitatis.

Quæstio 54.

Vtrum definitio consanguinitatis sit competens. 1
Vtrum conuenienter consanguinitas designetur per gradus vel lineas 2
Vtrum consanguinitas de iure naturali impediat matrimonium. 3
Vtrum consanguinitatis gradus matrimonium impedientes potuerunt taxari ab ecclesia. 4

De impedimento affinitatis.

Quæstio 55.

Vtrum ex matrimoniis consanguinei affinitas causetur. 1
Vtrum affinitas maneat post mortem viri vel vxoris. 2
Vtrum illicitus concubitus affinitatem causet. 3
Vtrum ex sponsalibus affinitas causetur. 4
Vtrum affinitas sit causa affinitatis. 5
Vtrum affinitas matrimonium impediat. 6
Vtrum affinitas habeat per se gradus. 7
Vtrum gradus affinitatis extendatur sicut gradus consanguinitatis. 8
Vtrum coniugium contractū inter affines vel consanguineos semper sit dirimendum. 9
Vtrum ad separationem matrimonii contracti inter affines & consanguineos sit procedendum per viam accusationis. 10
Vtrum ad separationem matrimonii contracti inter affines & consanguineos procedi debeat per testes. 11

De impedimento cognationis spiritualis.

Quæstio 56.

Vtrum spiritualis cognatio impediat matrimonium. 1
Vtrum per solum baptismum spiritualis propinquitas contrahatur. 2
Vtrum cognatio spiritualis contrahatur inter suscipientem sacramentum baptismi, & leuantem de sacro fonte. 3
Vtrum cognatio spiritualis transeat à viro in vxorem. 4
Vtrum cognatio spiritualis transeat ad filios carnales patris spiritualis. 5

De cognatione legali quæ est per adoptionem.

Quæstio 57.

Vtrum adoptio conuenienter definiatur. 1
Vtrum ex adoptione contrahatur aliquod vinculum impediens matrimonium. 2
Vtrum cognatio legalis contrahatur solùm inter adoptantem patrem & filium adoptatum. 3

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVAEST. ET ARTICVLORVM

De impedimento frigiditatis, maleficij, furiæ, & amentiæ. *Quæstio* 58.

Vtrum frigiditas matrimonium impediat. 1
Vtrum maleficium possit impedire matrimonium. 2
Vtrum furia impediat matrimonium. 3
Vtrum incestus quo cognoscit quis sororem vxoris suæ matrimonium dirimat. 4
Vtrum defectus ætatis impediat matrimonium. 5

De disparitate cultus, quæ matrimonium impediat. *Quæstio* 59.

Vtrum fidelis possit contrahere cum infideli. 1
Vtrum inter infideles possit esse matrimonium. 2
Vtrum coniunx conuersus ad fidem possit commanere cum vxore nolente conuerti. 3
Vtrum fidelis conuersus possit vxorem infidelem dimittere cohabitare sine contumelia creatoris. 4
Vtrum fidelis discedens ab vxore infideli possit aliam ducere. 5
Vtrum alia vitia soluant matrimonium 6

De vxoricidio. *Quæstio* 60.

Vtrum liceat vxorem interficere inuentam in actu adulterij. 1
Vtrum vxoricidium impediat matrimonium. 2

De impedimento matrimonij quod est votum solenne. *Quæstio* 61.

Vtrum alter coniugum altero inuito possit carnalem copulam possit religionem intrare. 1
Vtrum alter coniugum possit altero inuito ante carnalem copulam religionem intrare. 2
Vtrum mulier possit nubere alteri viro ante carnalem copulam, viro suo religionem intrante. 3

De impedimento quod superuenit matrimonio consummato, quod est fornicatio. *Quæstio* 62.

Vtrum propter fornicationem liceat viro vxorem dimittere. 1
Vtrum vir teneatur ex præcepto vxorem fornicantem dimittere. 2
Vtrum vir proprio iudicio possit vxorem fornicantem dimittere. 3
Vtrum vir & vxor in causa diuortij possint ad paria iudicari. 4
Vtrum post diuortium vir alteri nubere possit. 5
Vtrum post diuortium vir & vxor possint reconciliari. 6

De secundis nuptiis. *Quæstio* 63.

Vtrum secundæ nuptiæ sunt licitæ. 1
Vtrum secundum matrimonium sit sacramentum. 2

De annexis matrimonio & debiti redditione. *Quæstio* 64.

Vtrum alter coniugum teneatur alteri ad redditionem debiti. 1
Vtrum vir teneatur reddere debitum vxori non petenti. 2
Vtrum vir & mulier sint in actu matrimoniali æquales. 3
Vtrum vir & vxor possint emittere votum contra debitum matrimonii sine mutuo consensu. 4
Vtrum in diebus sacris impediatur petitio debiti. 5
Vtrum petens debitum in tempore sacro mortaliter peccet. 6
Vtrum vnus coniunx teneatur alteri debitum reddere in tempore festiuo. 7

De bigamia. *Quæstio* 65.

Vtrum habere plures vxores sit contra legem naturæ. 1
Vtrum aliquando licitum fuerit habere plures vxores. 2
Vtrum habere concubinam sit contra legem naturæ. 3
Vtrum accedere ad concubinam sit peccatum mortale. 4
Vtrum aliquando licitum fuerit concubinam habere. 5

De bigamia & irregularitate ex ea contracta. *Quæstio* 66.

Vtrum bigamiæ irregularitas sit annexa. 1
Vtrum irregularitas sit annexa bigamiæ quæ contingit ex hoc quod homo habet duas vxores, vnam de iure & alteram de facto. 2
Vtrum contrahatur irregularitas ex hoc quod aliquis duxit vxorem non virginem. 3
Vtrum bigamia soluatur per baptismum. 4
Vtrum cum bigamo liceat dispensare. 5

De libello repudii. *Quæstio* 67.

Vtrum inseparabilitas vxoris sit de lege naturæ. 1
Vtrum potuerit esse licitum per dispensationem vxorem dimittere. 2
Vtrum sub lege Moysi licitum fuerit vxorem dimittere. 3
Vtrum liceat vxori repudiatæ alium vum habere. 4
Vtrum liceat viro repudiatam à se accere. 5
Vtrum causa repudii sit odium vxoris 6
Vtrum causæ repudii debebant in libeo scribi. 7

De filiis illegitimè natis. *Quæstio* 68.

Vtrum filii qui nascuntur extra verum matrimonium sint legitimi. 1
Vtrum filii illegitimi debeant aliquod amnum reportare. 2
Vtrum filius illegitimus posset legitimi. 3

De his quæ spectant ad resurrectionem & primò de loco animarum post mortem. *Quæstio* 69.

Vtrum assignentur receptacula animabu post mortem. 1
Vtrum statim post mortem animæ ducatur ad cœlum, vel ad infernum. 2
Vtrum animæ existentes in paradiso, vel inferno, egredi valeant. 3
Vtrum limbus inferni sit idem quod sinus Abrahæ. 4
Vtrum limbus idem sit quod infernus damnatorum. 5
Vtrum limbus puerorum sit idem, quod limbus patrum. 6
Vtrum debeant tot receptacula, quot lingui. 7

De qualitate animæ exeuntis à corpore, & pœna ei inflicta ab eo corporeo. *Quæstio* 70.

Vtrum in anima separata remaneat potentiæ sensitiuæ. 1
Vtrum in anima separata remaneant actus sensitiuarum potentiarum. 2
Vtrum anima separata pati possit ab re corporeo. 3

De suffragiis mortuorum. *Quæstio* 71.

Vtrum suffragia per vnum facta, alijs prodesse possint. 1
Vtrum mortui possint iuuari ex operibus suorum. 2
Vtrum suffragia facta per peccatores, mortuis prosint. 3
Vtrum suffragia quæ à viuo pro mortuo fiunt, facientibus prosint. 4
Vtrum suffragia prosint existentibus in inferno. 5
Vtrum suffragia prosint existentibus in purgatorio. 6
Vtrum suffragia valeant pueris in limbo existentibus. 7
Vtrum suffragia prosint sancti existentibus in patria. 8
Vtrum orationes Ecclesiæ, sacrificium altaris, & eemosynæ prosint defunctis. 9
Vtrum indulgentiæ Ecclesiæ prosint mortuis. 10
Vtrum cultus exequiarum defuncto prosint. 11
Vtrum suffragia quæ fiunt pro vno defuncto, magis illi prosint pro quo fiunt, quàm aliis. 12
An suffragia facta pro multis tantundem valeant singulis, ac si specialiter pro vno quoque fierent. 13
Vtrum tantùm valeant suffragia communia illis, pro quibus specialia non fiunt, quantum illis pro quibus fiunt specialia, communia simul. 14

De oratione respectu sanctorum qui sunt in patria. *Quæstio* 72.

Vtrum sancti orationes nostras cognoscant. 1
Vtrum debeamus sanctos interpellare ad orandum pro nobis 2
Vtrum orationes sanctorum ad Deum pro nobis effusæ semper exaudiantur. 3

De signis quæ iudicium præcedent. *Quæstio* 73.

Vtrum aliqua signa præcedent aduentum Domini ad iudicium. 1
Vtrum Sol & Luna obscurabuntur circa iudicium. 2
Vtrum virtutes cœlorum Domino veniente commoueantur. 3

De igne vltimæ conflagrationis. *Quæstio* 74.

Vtrum mundi purgatio sit futura. 1
Vtrum mundi purgatio sit futura per ignem. 2
Vtrum ignis, quo mundus purgabitur sit eiusdem speciei cum igne elementari. 3
Vtrum ignis ille purgabit etiam cœlos superiores. 4
Vtrum ignis ille alia elementa consumet. 5
Vtrum omnia elementa per illum ignem purgabuntur. 6
Vtrum ignis vltimæ conflagrationis iudicium debeat sequi. 7
Vtrum ille ignis habiturus sit talem effectum in hominibus qualis de signatur. 8
Vtrum ille ignis inuoluet reprobos. 9

De resurrectione. *Quæstio* 75.

Vtrum corporum resurrectio sit futura. 1
Vtrum resurrectio erit omnium generaliter. 2
Vtrum resurrectio sit naturalis. 3

De

TERTIAE PARTIS INDEX.

De causa resurrectionis. *Quæstio* 76.

Vtrum Christi resurrectio sit causa nostræ resurrectionis. 1
Vtrum vox tubæ sit causa nostræ resurrectionis. 2
Vtrum ad resurrectionem angeli operentur. 3

De tempore & modo resurrectionis. *Quæstio* 77.

Vtrum tempus nostræ resurrectionis differri debeat vsque ad finem mundi. 1
Vtrum tempus resurrectionis nostræ sit occultum. 2
Vtrum resurrectio futura sit in noctis tempore. 3
Vtrum resurrectio futura sit subitò vel successiuè. 4

De termino resurrectionis. *Quæstio* 78.

Vtrum mors erit terminus à quo resurrectionis in omnibus. 1
Vtrum resurrectio omnium erit à cineribus. 2
Vtrum puluerei illi, ex quibus humanum corpus reparabitur, aliquam habeant inclinationem naturalem ad animam quæ eis coniungetur. 3

De conditionibus resurgentium, & primò de eorum identitate. *Quæstio* 79.

Vtrum in resurrectione anima idem corpus numero resumat. 1
Vtrum sit idem numero homo qui resurget. 2
Vtrum puluerei humani corporis ad eam partem corporis quæ cum eis dissoluta est, per resurrectionem redire oporteat 3

De integritate corporum resurgentium. *Quæstio* 80.

Vtrum omnia membra humani corporis resurgant. 1
Vtrum capilli & vngues resurgent in humano corpore. 2
Vtrum humores in corpore resurgent. 3
Vtrum totum quod fuit in corpore de veritate humanæ naturæ resurget in ipso. 4
Vtrum quicquid fuit materialiter in membris hominis totum resurget. 5

De qualitate resurgentium. *Quæstio* 81.

Vtrum omnes resurgent in eadem ætate. 1
Vtrum omnes resurgent eiusdem staturæ. 2
Vtrum omnes resurgent in sexu virili. 3
Vtrum omnes resurgent in vita animali. 4

De conditionibus beatorum re surgentium. *Quæstio* 82.

Vtrum corpora sanctorum post resurrectionem sint impassibilia. 1
Vtrum impassibilitas in omnibus erit æqualis. 2
Vtrum impassibilitas sensum in actu à corporibus gloriosis excludat. 3
Vtrum in beatis post resurrectionem sint omnes sensus in actu. 4

De subtilitate corporum beatorum. *Quæstio* 83.

Vtrum subtilitas sit proprietas corporis glorioſi. 1
Vtrum ratione huius subtilitatis competat corpori glorioso esse in eodem loco cum alio non glorioso. 2
Vtrum per miraculum fieri possit quòd duo corpora sint in eodem loco. 3
Vtrum vnum corpus gloriosum possit esse cum alio glorioso in eodem loco. 4
Vtrum ex sua subtilitate remoueatur à corpore glorioso necessitas existendi in æquali loco. 5
Vtrum corpus gloriosum ratione suæ subtilitatis sit impalpabile. 6

De agilitate corporum beatorum. *Quæstio* 84.

Vtrum corpora glorioſa sint futura agibilia. 1
Vtrum sancti agilitate sua nonnunquam vtantur, ita quòd moueantur 2
Vtrum sancti moueantur in instanti. 3

De claritate corporum beatorum. *Quæstio* 85.

Vtrum corporibus glorioſis claritas conueniat. 1
Vtrum claritas corporis glorioſi possit videri à non glorioso oculo. 2
Vtrum corpus gloriosum necessariò videatur à corpore non glorioso. 3

De conditionibus corporum damnatorum resurgentium. *Quæstio* 86.

Vtrum corpora damnatorum cum suis deformitatibus resurgent. 1
Vtrum corpora damnatorum erunt corruptibilia. 2
Vtrum corpora damnatorum sint futura impassibilia. 3

De cognitione quam habebunt resuscitati in iudicio respectu meritorum, & demeritorum. *Quæstio* 87.

Vtrum post resurrectionem quilibet cognoscat peccata quæ fecit. 1
Vtrum quilibet possit legere omnia quæ sunt in conscientia alterius. 2
Vtrum omnia merita vel demerita propria vel aliena vno intuitu ab aliquo videantur. 3

De iudicio generali, tempore & loco in quo fiet. *Quæstio* 88.

Vtrum generale iudicium sit futurum. 1
Vtrum iudicium fiet per locutionem vocalem. 2
Vtrum tempus futuri iudicij sit ignotum. 3
Vtrum iudicium fiet in valle Iosaphat. 4

De iudicandis & iudicatis in iudicio generali. *Quæstio* 89.

Vtrum aliqui homines iudicabunt cum Christo. 1
Vtrum iudiciaria potestas correspondeat voluntariæ paupertati. 2
Vtrum angeli debeant iudicare. 3
Vtrum dæmones exequentur sententiam iudicis in damnatos. 4
Vtrum omnes homines in iudicio compareant. 5
Vtrum boni in iudicio iudicentur. 6
Vtrum mali iudicabuntur. 7
Vtrum angeli in futuro iudicentur. 8

De forma iudicis venientis ad iudicium. *Quæstio* 90.

Vtrum Christus in forma humanitatis sit iudicaturus. 1
Vtrum Christus in iudicio apparebit in forma humanitatis gloriosa. 2
Vtrum diuinitas à malis sine gaudio videri possit. 3

De qualitate mundi, & resurgentium post iudicium. *Quæstio* 91.

Vtrum mundus innouabitur. 1
Vtrum motus corporum cœlestium cessabit. 2
Vtrum in corporibus cœlestibus claritas augeatur in illa innouatione 3
Vtrum elementa innouabuntur per receptionem alicuius claritatis. 4
Vtrum plantæ, & animalia remaneant in illa innouatione. 5

De visione diuinæ essentiæ per comparationem ad beatos. *Quæstio* 92.

Vtrum intellectus humanus possit peruenire ad videndum Deum per essentiam. 1
Vtrum sancti post resurrectionem Deum oculis corporalibus videbunt. 2
Vtrum sancti Deum videntes, omnia videant quæ Deus videt. 3

De sanctorum beatitudine, & eorum mansionibus. *Quæstio* 93.

An beatitudo sanctorum sit maior futura post iudicium quàm antè. 1
Vtrum beatitudinis gradus mansiones dici debeant 2
Vtrum diuersæ mansiones distinguantur pœnes diuersos gradus charitatis. 3

De modo quo sancti se habebunt erga damnatos. *Quæstio* 94.

Vtrum beati qui erunt in patria, videbunt pœnas damnatorum 1
Vtrum beati compatiantur miseriis damnatorum. 2
Vtrum beati lætentur de pœnis impiorum. 3

De dotibus beatorum. *Quæstio* 95.

Vtrum ponendæ sint aliquæ dotes in hominibus beatis. 1
Vtrum dos sit idem quod beatitudo. 2
Vtrum competat Christo habere dotes. 3
Vtrum angeli habeant dotes. 4
Vtrum conuenienter ponantur tres animæ dotes. 5

De aureolis. *Quæstio* 96.

Vtrum aureola sit aliud à præmio essentiali, quod aurea dicitur. 1
Vtrum aureola differat à fructu 2
Vtrum fructus debeatur soli virtuti continentiæ. 3

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVAEST. ET ARTICVLORVM INDEX.

Vtrum conuenienter assignentur tres fructus tribus continentiæ partibus. 4
Vtrum aureola debeatur ratione virginitatis. 5
Vtrum martyribus aureola debeatur. 6
Vtrum doctoribus aureola debeatur. 7
Vtrum Christo aureola debeatur. 8
Vtrum angelis aureola debeatur. 9
Vtrum aureola etiam corpori debeatur. 10
Vtrum conuenienter assignẽtur tres aureolæ, virginum, martyrum, & prædicatorum. 11
Vtrum aureola virginum sit potissima inter alias. 12
Vtrum vnus alio aureolam excellentius habeat. 13

De pœna damnatorum. Quæstio 97.

Vtrum damnati in inferno sola pœna ignis affligantur. 1
Vtrum vermis damnatorum sit corporalis. 2
Vtrum fletus qui erit in damnatis sit corporalis. 3
Vtrum damnati sint in tenebris corporalibus. 4
Vtrum ignis inferni sit corporalis. 5
Vtrum ignis inferni sit eiusdem speciei cum igne nostro. 6
Vtrum ignis inferni sit sub terra. 7

De voluntate & intellectu damnatorum. Quæstio 98.

Vtrum omnis voluntas damnatorum sit mala. 1
Vtrum damnati pœniteant de malo quod fecerunt. 2
Vtrum damnati recta ratione vellent non esse. 3
Vtrum damnati vellent esse in inferno alios damnatos. 4
Vtrum damnati odio habeant Deum. 5
Vtrum damnati demereantur. 6
Vtrum damnati possint vti notitia quam in hoc mundo habuerunt. 7
Vtrum damnati aliquando cogitabunt de Deo. 8
Vtrum damnati gloriam beatorum videant. 9

De misericordia Dei respectu damnatorum. Quæstio 99.

Vtrum ex diuina iustitia inferatur pœna æterna peccatori. 1
Vtrum per diuinam misericordiam omnis pœna terminetur, tam hominum, quàm dæmonum. 2
Vtrum diuina misericordia patiatur homines in æternum puniri. 3
Vtrum pœna Christianorum damnatorum per diuinam misericordiam terminetur. 4
Vtrum omnes illi qui operantur misericordiæ opera punientur æternaliter. 5

Finis Indicis Quæstionum & Articulorum, de quibus agitur in Additionibus ad Tertiam D. Thomæ Partem.

CONTENTORVM IN COMMENTARIIS TERTIAE PARTIS ORDINARIA ANNOTATIO.

Diuisio operis in Prologo.

PLVS significat incarnati, quàm exprimat. quæst.1.artic.1.in titul. pag.1.
Quare vnionis mysterium nomine incarnationis significetur. Ibidem.
Conueniens claudit in se possibile, & addit super illud.Ibid.
Diuus Thomas non inuestigauit hic possibilitatem incarnationis, & quia nulla scientia probat suũ subiectum, & quia sub titulo conuenientiæ satisfecit etiam materiæ de possibilitate. Nec tamen dissonat hic à seipso in tertio sententiarum, à possibilitate inchoante: quia ibi non erat doctrinæ ordinator.Ibid.
Aliud est loqui de ratione boni, & loqui de ratione talis boni. eo.art.cor.pag.1.
Communicare se alijs importat perfectionem, ad minus in his quibus communicatur. Ibid.
Communicare seipsum, pertinet ad boni rationem: nõ quidem determinatè per modum naturæ aut liberè, sed communiter & indeterminatè ad vtrunque modum, & quomodo. Ibid.
Tribus modis plusquam genere diuersis, Deus intelligi potest communicare seipsum creaturæ. Ibid.
Dupliciter & catholicè contingit loqui de incarnatione. eo.art. ad 1.pag.
Vniri Deo in persona, nec conueniens, nec incõueniens est carni humanæ secundum conditionem naturæ, & quare. eo.art. ad 2.pag.1.
Purus homo non potuit sufficienter, adæquando culpam commissam satisfacere pro peccato, formaliter loquendo de puro homine. ad Sco.art.2.ad 2.pag.3.
Infinitas offensæ causat impossibilitatem satisfaciendi simpliciter, in puro homine formaliter loquendo de puro homine. Ibid. ad Scot.
Satisfactio Christi est perfecta & condigna secundum æqualitatem ad culpam commissam. Quum siquidem actiones Christi humanæ possint considerari, & vt sunt res quædam creatæ ac deinde finitæ: & vt egrediuntur ac exercentur à diuino supposito, secundo modo sunt infinita entia personaliter, & infinitæ efficaciæ in genere meriti seu satisfactionis. Ibidem. ad Duran.
Licet ad Deum & parentes non possit reddi æquiualens à creatura, potest tamen reddi à diuina persona incarnata. Ibid.
Charitas in Christo satisfaciente se tenet ex parte Dei: non vt cui satisfaciendum est, sed vt satisfactor est. Ibid.
Omnis alia satisfactio efficax est participatiuè ex satisfactione Christi, ex duplici capite. primò, quia Christus, &c. Ibid.
Distinctio potentiæ in naturalem & obiectalem. articulo 3. ad 3.pag.
Hæc propositio, prædestinatio præsupponit præscientiam futurorum, intelligitur sic, prædestinatio vt respicit prædestinata, præsupponit præscientiam futurorum prædestinatorum, sed eorum quæ præsupponuntur vel ordinantur per prædestinationem. eo.art.ad 4.pag.
Quomodò dicta propositio sit ad propositum solutionis argumenti prædestinationem Christi necessariam absque peccato arguentis, ibid.
Duplices effectus prædestinationis. ibid.
Tres de facto in vniuerso inueniuntur ordines. ibid.
Ad Scotum probantem, quòd incarnatio etiam sine peccato fuisset. Ibid.
Quadruplex distinctio, prima inter volitum & volibile, secunda inter magis & prius natura volitum, tertia inter prius natura, vel à quo non conuertitur consequentia, vel prius natura, vel à quo non conuertitur consequentia, de facto vel possibili. Ibid.
Quomodo intelligatur Christũ deleuisse omnia peccata mundi. art.4.pag.7
Quomodo intelligatur peccatum originale per se loquẽdo esse maius extensiuè quàm actiuè. ibid.
Christus principalius venit abolere peccatum totius naturæ, quàm peccatũ vnius personæ, est simpliciter & absolutè conclusio responsiua quæsito literæ. Ibid.
Quomodo hæc Chrysostomi verba intelligãtur, sed & qui pro omnibus se solum iudicaret obnoxium. eodem articulo, ad tertium.pag.7
Quinque rationes quare non fuerit conueniens Deum incarnari immediatè post peccatum. art.1.pag.8
Duplex motus humanæ naturæ de imperfecto ad perfectum. art.6.pag.9.
DVpliciter potest intelligi aliquid conuerti in aliud, scilicet per transubstantiationem & per transmutationem. q.2. art.1.pag.9.
Duplex modus informandi. Ibid.
Omnis natura composita ex materia & forma in se est communicabilis pluribus, & de facto potest inueniri in pluribus nisi constet ex tota sua materia. Ibid.
Similitudo Athanasij sicut anima rationalis & caro vnus est homo, &c. intelligitur quantum ad vnitatem suppositi. eod.art. ad 1.pag.11
Distingui secundum rem contingit dupliciter. art 2.pag.11
An differentia posita in litera inter suppositum & naturam, habeat locum in angelis. Ibid.
An illud quod suppositum dicitur addere supra naturam, oporteat esse ens reale. Ibid.
An illud quod suppositum addit supra naturam, oporteat esse intrinsecum supposito. Ibid.
Quid sit illud quod suppositum creatum addit intrinsecum sibi supra hanc naturam suam. Ibid.
Quomodo verificetur quod in Deo nihil inuenitur præter rationem suæ speciei. Ibid.
In ista maxima, omne quod inest alicui personæ siue pertineat ad naturam illius sine non, vnitur ei in persona, sumitur inesse personæ propriè, vt inesse distinguitur contra extrinsecus adiacere. Ibid.pag.11
An passiones nominum secundum modos significandi conuenienter non pro ratione, sed pro manifestatione differentiæ inter naturam & personam Dei secundum rationem, in litera afferuntur. eo.art.ad 2.pag.11
Quomodo intelligatur similitudo in litera assignata inter sensitiuum in homine & bruto, & humanam naturam in propria & aliena persona. eo.art.ad 2.pag.11
Distinctio inter per se existere, & per se separatim existere. eod. art.ad 3.pag.12
An distinctio vnionis in vnionem, in persona aut in natura, sit sufficiens. Ibid.
Suppositum quare dicatur art.3.tit.pag.13
An cõuenienter persona Christi distinguatur secundũ id quod in se est, & secundum rationem hypostasis. art.4.pag.14
An in persona Christi sint duæ rationes subsistendi in duabus naturis, & vnum subsistens duobus. Ibid.
An sit simpliciter & formaliter verum, personam Christi esse compositam. Ibid.
Ratio compositionis imperfectionem componentium formaliter importat. Ibid.
Multiplex genus compositionis. Ibid.
Ex vnione animæ & corporis in Christo non constituitur noua persona, art.5.ad 1.pag.16
Verbum Damas. assumpsit naturam humanam in atomo, dupliciter exponitur. eo.art.ad 2.pag.16
Si Christus naturali generatione aliquem produxisset, purum hominem produxisset. Ibid,
Nihil in rebus creatis inuenitur vnioni incarnationis tam simile, vt est vnio animæ intellectiuæ ad corpus. art.6.ad 1.& 2.pag.17
Et quomodo hæc vnio sit secũdum esse substantiale verbi, non vt est naturæ, sed vt est personæ. Ibid.
Quid interfit inter vniri alicui in hypostasi, & vniri secundum

Universidad de Deusto
Biblioteca

TABVLA ORDINARIA

hypostasim.eo.art.ad 3.pag.17
Vnio naturæ humanæ ad verbum,non est formaliter loquendo per vnionem instrumenti definienda.eo art.ad 4.pag.17
Distinctio de vnione,vel quantum ad relationem quam significat,vel quantum ad coniunctionem quam consequitur.art. 7.pag.19
An hæc sic vera,homo dicitur & est Deus propter vnionem, in quantum terminatur ad hypostasim diuinam.eod.artic.ad 3. pag.20
An prima differentia inter vnionem & assumptionem posita in litera sit vera.art.8.pag.20
Secunda differentia,scilicet quòd assumptio dicitur vt in fieri, vnio autem sicut in facto esse,ex parte rei posita est Ibid.
An relatio vnionis,sit relatio æquiparantiæ.Ibid.
Qualis sit differentia inter vnionem & assumptionem:an rationis tantùm,an etiam realis Ibid.
Quid sit proprius terminus assumptionis, absolutúmne aliquod,an relatiuum.ibid.ad Scot.
An distinctio in litera posita,scilicet coniunctionem posse accipi ex parte extremorum,vel ex parte termini,sit sufficiens.artic.8.pag.21
An vnio incarnationis sit maxima post vnionem diuinæ trinitatis.ibid.ad Duran.
Natura humana Christi se habet ad personam filij Dei, sicut se habet natura Sortis ad personam Sortis.art.10.pag.23
Gratia aliquãdo sumitur vt comprehendit sub se quemcunque infusum habitum.Ibid.
Duplex acceptio coniunctionis humanæ naturæ, cum persona filij Dei.Ibid.
Nulla operatio illius hominis,qui est Christus potuit præcedere vnion m.art.11 pag.24
AN incommunicabilitas personæ conuenienter assignetur per hoc quod est non posse prædicari de pluribus.q.3.artic. pag.16
An sola diuina persona possit subsistere in duabus naturis propter suam infinitatem.Ibid.ad Scotum.
Quomodo sumatur denominatio quum dicitur quod natura humana non constituit diuinam personam simpliciter, sed constituit eam,secundum quod denominatur à tali natura. eod.art.ad 2.pag.7
An personæ diuinæ conueniat,primò ratione essentiæ diuinæ assumere terminatiuè.art.2.pag.27
In Deo inuenitur duplici modo subsistens & habens naturam, scilicet communiter & incommunicabiliter.Ibid.
Subsistere in diuinis formaliter loquendo est magis personale quam essentiale.Ibid.
Dilucidatio duplicis abstractionis,scilicet ex parte rei, & ex parte intellectus.art.3.pag.29
An abstractis per intellectum diuinis personalitatibus possit intelligi natura diuina assumere.Ibid.
An circunscriptis per intellectum personalitatibus trium personarum remaneret in intellectu vna personalitas Dei.eodem art.ad 2.pag.29
Quid intelligatur nomine abstractionis per modum resolutionis.eo.art ad 3.pag.30
An sit possibile diuinis personis,vt duæ vel tres assumant vnam naturam humanam.art.4.ad Scotum.pag.32
An rectè in litera exponatur authoritas Ansel. scilicet plures personæ non possunt assumere vnum & eundem hominem. Ibid.ad Duran.
Quomodo intelligatur hæc propositio,quod potest in vnum & non in amplius,habet potentiam limitatam ad vnum.art.7. pag.33
Persona diuina non solum est infinita in essendo & causando ratione naturæ diuinæ sed est etiam infinita in terminando ratione suæ personalitatis.Ibid.
Nunquam nomen ab aliqua forma impositum, pluraliter dicitur,nisi propter pluralitatem suppositorum. ad Scotum.eod. art.ad 2.pag.34
AN hæc consequentia valeat,assumptibile non attenditur secundum potentiam passiuam naturalem,ergo secundum congruentiam. q.4.art.1.pag.35
Quomodo intelligenda sit hæc propositio , creaturæ denominantur aliquales ex eo quod conuenit eis secundum proprias causas,non autem ex eo quod conuenit illis secundum primas & vniuersales causas.Ibid.
Quo pacto intelligatur quod in angelis deficit necessitas reparationis.Ibid.
An hæc propositio sit vera,maior & perfectior est vnio ad Deũ, secundum esse personale, quàm quæ est secundum operationem.eo.art.ad 2.pag.36
Quid persona seu hypostasis addat supra naturam singularem. art.2.ad Scot.& Aureo.pag 37
An humana natura in Christo inclinetur ad propriam personalitatem.eo.art.ad 3.pag.37
Quo pacto verificetur,quod persona diuina impedierit naturam humanam à propria personalitate.Ibid.
An debeat concedi,quòd filius Dei assumpsit hominem.arti.3. ad 2.pag.41.
Quomodo intelligitur,quod est contra rationem formæ communis, esse in persona.art.4.pag.41
De quibus operationibus communibus & meritoriis sit sermo, quum dicitur,quod non fuisset conueniens naturam per se separatam assumi,&c.Ibid.
Quare diuus Tho.probans humanitatem diuinam aut humanam,non meminerit humanitatis angelicæ.Ibid
Explicatio quædam dignitatis humanæ.art.6.pag.43
NOtabile ex Aug.propter vertentes in dubium,an Deus possit fallere.q.5.art.1.pag.43
An sanguis qui erat in corpore Christi, esset diuinitati vnitus. art.2.pag.44
Lux maior offuscat minorem non quo ad substantiam lucis, sed quo ad effectum.art.4.pag.45.
AN in mysterio assumptionis sit ordo naturæ partium humanæ naturæ ad inuicem,& partium ad totum.q.6.art.1. ad Du.pag.46
Quomodo intelligatur quod corpus est vicinius personæ propriæ,anima autem naturæ humanæ.eo.art.ad .pag.47
Quomodo apud diuum Tho anima dicatur mediare in assumptione carnis.eo.art.ad 2.pag.47
Dupliciter potest intelligi subsistentiam animæ perexistentem corumpi in assumptione.art.3.pag.48
An in communi resurrectione anima separata huius vel illius reuersa ad corpus,retineat suam propriam terminationem, an perdat illam,& terminetur personalitate totius.Ibid.
Naturalis modus productionis alicuius, diuersus penes hoc quod est produci in corpore vel extra & ante corpus, arguit diuersitatem naturæ rei productæ.Ibid.
An materia propria formæ sit ante aduentum formæ.ar.4.p.49
Cur existente naturæ ordine secundum quodlibet genus causę. diuus Thom.ordinem naturæ duobus eorum appropriet.artic.5.pag.50
Cur ordinem naturæ ex parte materiæ in mysterio incarnationis diuus Thom pertranserit.ibid.
An verbum assumpserit naturam humanam mediantibus eius partibus.ad Scot.& Duran.eo.art.ad 1.pag.51
AN ritè ratio reddatur quare necesse sit ponere in Christo gratiam habitualem, &c.q.7.art.1.pag.51
Virtus heroica non differt specie à virtute communiter dicta. art.2.ad 2.pag.53
An sicut ex defectu materiæ magnificentiæ in Christo non sequitur defectus magnificentiæ interioris:ita nec ex defectu materiæ fidei sequetur defectus fidei.in eo.art.3.pag.54
An spes in Christo respectu substantiarum separatarum fuerit habitus aliquis.art.4.pag.54
An diuina eminentia in timore reuerentiali Christi, habuerit rationem reuerentiæ quatenus eminentia Dei absolutè, an quatenus est potens infligere malum.art.6.pag.55
Ad rationem prophetæ requiritur,quòd cognoscat ea quę sunt procul ab his,cum quibus ipse est.art.8.pag.57
De mente diui Thom.datur summum possibile in gratia.art.9. pag.57.
Ista propositio:Christus est vniuersale principium generis habentium gratiam , intellectualiter de principio vniuersali non contento in tali genere.Ibid.
An gratia cuiuslibet singularis personæ habeat quantitatem alterius rationis à quantitate gratiæ Christi.articul.11.ad 3. pag.60
Quomodo finis gratiæ habitualis est vnio personalis.artic.12. pag.60
Quare nullus purè viator attingit ad summum gratiæ ex parte gratiæ.Ibid.
Quomodo verificetur hæc propositio,omni finito potest fieri additio.eo.art.ad 1.pag.61
Ratio multorum dictorum sancti Thom.de gratia vnionis.art. 13.ad 1.pag.62
ESse caput, dicitur de Christo metaphoricè solùm, q.3.art.1. pag.62
Virtus attribuitur capiti humano:sed quo respectu.Ibid.
Gratia Christi dupliciter dicitur prima.Ibidem.

Quomodo

COMMENTI.

Quomodò actiones Christi causent efficienter in nobis gratiam. eod art.ad. 1.pag.63
Quomodò corporalis natura Christi possit agere in angelos.art.4. ad 3.pag.65
An valeat iste processus, actus habetur secundum quandam eminentiam,ergo est actiuus aliorum eiusdem generis.articul.5.pagina 65
An Antichristus dicatur caput omnium malorum tàm dæmonum quàm hominum.art.8.pag.69
An Diabolus & Antichristus sunt duo capita , an vnum tantùm. Ibidem.
AN sit possibile actum intelligendi quo Deus intelligit, fieri actum intelligendi quo anima Christi formaliter intelligeret. q.9.art.1.pag.69
An ista propositio,reducens aliquid de potentia in actum,est in actu,sit vera.art.2.pag.70
Visio Dei est soli Deo simpliciter naturalis.eod.art.ad 1.pag.70
An bene in litera probetur hæc conclusio , oportet in Christo ponere scientiam inditam per hoc quòd dicitur quòd eius intellectus possibilis fuisset imperfectus.art.3.pag.71
Quomodò debeat intelligi hæc propositio literæ, frustra est quod caret propria operatione,& an in dicta propositione sit sermo de omni propria operatione alicuius.art.4.pag.72
Quæ scientia per se, & quæ per accidens dicatur infusa. Ibid.
Habitus per se infusi, & habitus per se acquisibiles sunt diuersarum rationum intrinsecè,& essentialiter.eod. artic.ad 2. & 3 pagina 73
Cur in litera asseratur in Christo non fuisse scientiam ex suo genere acquisibilem per infusionem,vt fuit in Adam. Ibid.
AN bene declaretur à virtute operatiua virtutem deitatis non esse comprehensam ab humanitate Christi.quæst. 10. artic.1 pag.74
Quomodò intelligatur hæc propositio , Cuilibet beato conuenit, quod videat omnia spectantia ad se. art. 2.pag.75
Anima Christi non videt in verbo quicquid videt verbum.eod.art, ad 2.pag.75
An ex hoc quòd anima Christi scit omnia quæ scit Deus scientia visionis,sequatur ipsam scire infinita.art.3.pag.76
An intellectus creatus possit simul videre infinita : ita quod distinctè cognoscet quodlibet eorum. eod. articul. ad secundum pag.77
An sit creaturæ possibilis sublimior gradus diuinæ visionis quam gradus animæ Christi.art.1.ad 3.pag.78
AN concessa in Christo cognitione abstractiua omnium singularium, concedenda sit cuiuslibet singularis propria species in Christi intellectu.q.11.art.1 ad Scot.pag.78
An in Christo fuerit cognitio intuitiua omnium singularium.Ibi. ad Scotum.
An ex ratione literæ bene concludatur in anima Christi per scientiam infusam notitia omnium singularium.Ibid.
An naturale vinculum inter intellectum humanum & phantasmata efficiat, vt non possit etiam infusa vti scientia nisi conuertendo se ad phantasmata. art.2.pag.89
An Christus indigebat conuersione ad phantasma in vsu scientiæ infusæ.Ibid.ad Duran.
An anima Christi imperfectius quocúque angelo,intuitiuè cognouerit in proprio genere quicquid intueri vtrique datum est.art. 4.ad Scot. pag.92.
An species intelligibiles infusæ animæ Christi fuerint perfectissimæ.art.6.ad Scot.pag. 82
AN ex visione corporum cœlestium possint comprehendi virtutes eorum.q.11.art. 1 ad 2. ad Duran.pag.85
An experientia pariat solùm scientiam similium secundùm speciem.Ibid.ad Duran.
HAec propositio, quælibet res habet potentiam actiuam respectu eorum ad quæ se extendit suæ naturæ perfectio, intelligitur in genere rerum actiuarum. 13. art. 1. pag. 85
An in anima Christi sit virtus instrumentalis ad omnia miracula. art. 2. pag. 86
An Christus voluerit humana voluntate aliquid fieri per alios homines,& non potuerit facere quod fieret.art. 4.
QVomodò liceret hic vbi de defectibus corporis agitur, ignorantiam inter defectus communes computare.q.14.art.4 pagina 91
AN perfectio virtutis regulariter tollat fomitem.quæst. 15.art.2. pag.93
Dolor est passio appetitus sensitiui ex corporis læsione percepta sensu.art.6.pag.93
An compositio ex contrariis sit causa prima mortis, &c. eod. artic. ad 1. pag. 95
An motus appetitus sensitiui ex malo futuro apprehenso, abstrahendo à certo vel in certo,sit verè timor.art 7.pag.69
An ex hoc quòd Christus omuia certo cognouit,sufficienter excludetur timor quo ad incertitudinem euentus. Ibid.
Quomodò intelligendum sit iram componi ex tristitia & appetitu vindictæ.art. 9.pag.97
AN hæc propositio, Deus est homo,sit in materia naturali.q. 16. art.1.ad 1.pag.100
An dicta propositio sit per se. Ibid.
An homo prædicetur de Deo,sicut species de sua hypostasi. Ibid. ad Scotum.
Quomodò verificetur quòd homo prædicatur de Deo ratione relationis.eod.art.ad 4.pag.100.
Quomodò intelligatur quòd in ista propositioue, Deus est pater, ly Deus supponit pro persona patris.art.2.ad 2.pag. 102
An congruè in litera reddatur ratio quare Iesus Christus non debet dici homo dominicus.art.3.pag.ead.
Quare personam aliquam fieri hominem, non importat mutationem in persona acquirente naturam humanam , quum tamen fieri hominem absolutè,importent mutationem in subiecto acquirente naturam humanam.art.2.ad 2.pag. 103
An in ista propositione,homo est factus Deus: ly homo possit supponere & simpliciter,& personaliter.art.7.pag.104
An etiam factum sit quòd iste homo sit Deus. Ibid.
Quare ista dicitur simpliciter vera , Deus factus est homo, ista autem simpliciter falsa, homo factus est Deus.Ibid.
Quomodò intelligatur quòd ex verbis inordinatè prolatis incurritur hæresis : & quomodò prohibitum sit communicare cum hæreticis in vocabulis.artic.8.cor.pag.105.
Non est euangelica,sed Arriana vox,Christus est minor patre,sicut & hæc, Christus est creatura. Ibid.
An ex eo quòd subiectum stat materialiter pro supposito,liceat inferre istam esse falsam,iste homo,id est Christus incepit esse.art. 9.ad Duran.& Scot. pag. 106
An propositio affirmatiua falsa & repugnantia terminorum possit fieri vera per additam reduplicationem vel determinationem non tollentem illam repugnantiam.artic. 10. pag. 107.
AN in solo Deo natura prædicetur de supposito.quæst.17.art.1. pag.199
An liceat arguere à destructione antecedentis.Ibid.
An de mente diui Thomæ nullum sit in Christo esse actualis existentiæ de genere substantiæ creatum : sed sola existentia increata.art 2.pag. 111
An ita sit in veritate quòd in Christo nulla sit existentia substantialis nisi diuina.Ibid.ad Scot. Duran.& Ioan.de Neapo.
VNiuersaliter loquendo actus voluntatis per modum naturæ distinctus contra actum voluntatis per modum rationis contrarium eligenti, nihil aliud est quam velleitas. q. 18. art. 5.pag.112
AN Christus meruit exteriora bona, quia dignitas merendi spectat ad charitatem,ac per hoc præstat exteriorum bonorum præsentiæ cozuæ.q.19.art.1.pag.122
Priuilegium Christi quid sit. art 4 pag.123
Sicut voluntas distinguitur in simpliciter vel secundum quid , ita orato prout est petito, distinguitur in simpliciter vel secundum quid.q.21.art.4.pag. 127
QVomodò intelligatur quod inquantum Christi humanitas operabatur virtute diuinitatis,sacrificium Christi erat efficacissimum ad delenda peccata per gratiam. q.22. artic. 3.ad 1.pagina 29
Quare dicitur sacrificium offerri per modum satisfactionis, &c. art.4.ad.9.pag. 139
Sacrificium Christi sumitur dupliciter, scilicet secundum se, & secundum suum morale sacrificium.art.6.pag. 131
QVomodò intelligatur quòd habitudo est qua Deus est dines.q. 23.art.3.pag. 131.
PRædestinatio quid sit.q.24.art. 1. pag.134.
An hæc locutio sit propria , Christus prædestinatus est filius Dei.eod.art.ad 2.& 3.pag.ead.
HOnorari vt causa honoris quid sit.q.25.art.1.pag.136
An motus in imaginem quatenus imago est,sit idem cum motu in rem ipsam.art.2.pag. 138
An processus diui Tho. quo probat imaginem Christi esse adorandam eadem adoratione qua Christus sit bonus. Ibidem. ad Durand.
An Dei imagines sint licitæ,eod.art.ad 1. pag. 138
An beata virgo ratione Christi, cui fuit intrinsecè coniuncta , sit adoranda adoratione latriæ.art.5.pag.140
QVid & vnde tanti sit illi quo Christus mediat , meretur, & satisfacit. quæstione 26. articulo secundo. ad primum

Universidad de Deusto
Biblioteca

& tertium.pag. 140
Sanctificatio potest dupliciter sumi. primò, vt est de contrario in contrarium, secundò, vt est de negato in affirmatum. q. 17. art.2.pag.143
Quomodo valeat iste processus, proles concepta ante infusionem animæ rationalis, non est culpæ obnoxia: ergo quomodocunque ante animationem beata Virgo sanctificata fuisset, non incurrisset originalis peccati maculam: ergo non indiguisset redemptione Christi. Ibid.
An ex hoc quod beata Virgo non fuit sanctificata ante animationem, sequatur quod sanctificatio eius fuerit post animationem. Ibidem.
Quomodò fomes sit inordinata concupiscentia habitualis, artic.3. pag.145
An ex hoc quòd fomes est concupiscentia contraria rationi habitualiter, liceat inferre quod fomes est inclinatiuus ad malum, & difficultatiuus in bono. Ibid.
Dupliciter potest exponi ly perfectius, quum dicitur quòd fomes in beata Virgine, perfectius ligabatur per diuinam prouidentiã, quàm per interiorem sanctificationem. Ibid.
An autoritas Apostoli, seu manifestatio spiritus &c. bene inducatur ad probandum quod priuilegia gratiæ quæ dantur aliquib, præter communem legem, ordinantur ad vtilitatem. artic. 6. pagin.148
An sanctificatio beatæ Virginis in vtero matris ex sacra scriptura habeatur. Ibid.
An credenda sint miracula quæ in sacra scriptura non continentur. Ibid.
An sicut natura determinata ad vnum effectum, ita sit determinata ad vnum modum producendi illum. quæst.28.artic.1 pag. 249
Quomodò intelligatur hæc propositio, virtus naturalis non potest transmutare ad certam formam, nisi determinatam materiam. eod.art.ad 5. pag.
Illud proprie dicitur agens posse vel proprium effectum, & vt in propriam materiam, quod vnica transmutatione potest educere de potentia ad actum. Ibid.
Consensus in copulam coniugalem non præiudicat virginitati mentali, quia in in copula coniugali continetur copula carnalis nisi in potentia. q.26.art.1.pag. 153
Affirmandum vt rationi consentaneum est quòd in propria domo inuenta est beata Virgo in vtero habens. artic.2. ad tertium. pagin.155
Dubium est de qua traductione loquetur euangelista, quum dicit beatum Ioseph noluisse beatam Virginem traducere: an scilicet de traductione in infamia an simpliciter in domesticum consortium, an potius in vtrunque. Ibid.
Quomodò intelligatur prophetiam prædestinationis compleri sine nostro arbitrio causante. q.30.art.1.pag.155
Resellitur error nouiter exortus, de conceptione Christi. q. 35, art.5.pag.161
Aliter & aliter attribuitur personæ spiritus sancti efficere carnem Christi, filio assumere eandem. quæst. 32. articul. 1. pag.164
An ex eo quod spiritus sanctus efficit propriam operationem filiorum Dei, quæ est clamare, abba pater, rectè infertur quod ipse est effector filiorum Dei. Ibid.
Quomodò valeat iste processus, distinctio sexus est à natura propter diuersam operationem ad generationem opportunã: ergo est penes diuersitatem agentis & patientis: ergo tota virtus actiua est ex parte maris: passio vero ex parte fœminæ. articul.4. pag.166
An mater concurrat aliquo modo actiuè ad generationem prolis, Ibid. ad Scot.
Quum dicitur argumentum non esse sine motu locali, de quo motu intelligatur q.33.art.1.pag.168
Formatio dominici corporis in primo instanti fuit perfecta essentialitur, non autem quantitatiuè. Ibid.
An gratia vnionis in Christo sit prior gratia habituali, &c. q. 34.art.1.pag.170
An conueniat quod aliqua perfectio actus secundi de nouo aduenerit animæ Christi. art.2.pag.171
Primus actus meritorius tam in angelis quàm in Christi anima fuit verè actus liber. art.3.pag. 172
Quod diuus Tho. senserit de hac quæstione gratia viatoris sit minor gratia comprehensoris etiam secundum suam quantitatem. art.4.pag.172
In litera quum dicitur quod natiuitas attribuitur personæ, vt subiecto nascenti; intelligitur de subiecto denominationis. q. 35. art.1. pag.179
An bene probetur quod beata virgo est verè mater Christi, & quomodo. art.3.pag.176
Tria concurrunt ad relationem realem, scilicet causa, subiectum & terminus. art.5.pag.176
An relationes plurificentur secundum terminos. Ibid. ad Scot.
An pater vnica paternitate referatur ad plures filios. Ibid. ad Scot. pag.80
An formæ eiusdem speciei possint simul esse in eodem subiecto. Ibid. ad Scot.
An hæc ratio valeat, filiatio est ita suppositi vt subiecti quod non naturæ: ergo in Christo non est filiatio temporalis realis. Ibid. ad Scot.
An filiatio temporalis Christi sit rationis tantùm. Ibid. ad Scot.
Christi natiuitas non debuit nec per attestationem quidem omnibus manifestari & quare. q.36.art.6.pag.180.
Quare cometa dicitur signum mortis principum magis quàm aliorum hominum. art.7.ad 3. pag.184
An circoncisio Christianorum Iudæorum dicentium se circũcidi vt confirmentur Christo, sit licita. quæstione 37.artic.1. pag.ead.
An sacrificium Leuit. 12. præceptum pro peccato prolis offeretur. art.3.pag.187
Rationabile est, quod Ioannes & Apostoli baptizati fuerint à Christo. q.38.art.6. pag.190
An columba in cuius specie descendit spiritus sanctus super Christum baptizatum, fuerit verum animal. quæst.39.art.7. pag.195
Quid Christus ante Ioannis baptisma exercuerit. quæst.40.arti.1. pag.196
Christus fuit exemplum perfectionis in omnibus quæ per se pertinent ad salutem art.1.ad 1. pag.197
Quæ debeat cauere verbi Dei prædicator. art.pag.197
Quæ paupertas per se dicatur voluntaria. eod.artic. ad primum pagin.ead.
Virtuosa fuit Christi tentatio contra nostras tentationes. q. 41. artic 1.pag.199.
Modus vincendi tentationes est recursus ad diuinas scripturas & sanctorum exempla Ibid.
An omnis tentatio ab intrinseco sit peccatum. eod.articul.ad 5.pagina 199
Quare diabolus Christum tentauerit. art.4.pag.201
An conueniens ratio ordinis tentationum in litera ponatur: scilicet vt à leuioribus ad grauiora conscendat tentatio spiritualium. Ibidem.
An Christus si miraculum fecisset conuertendo lapidem in panem edendum à seipso, peccasset. eod.art.ad 1.pag.201
Ordinem tentationum Christi explicat Matthæus secundum tempus. eod.art.ad 5.pag.202
Quid sit Christum fuisse assumptum à Diabolo. Ibid.
Penes quæ attendatur excellentia doctrinæ Christi. q.42.articu. pag.203
Quomodò & quando debeant publicè reprehendi maiores. arti.2, pag.204
Quomodò intelligatur quod Christus palàm docuit, & in occulto loquutus est nihil. art.3.pag.204
Excellentior est modus docendi verbo quàm scripto. articu.4.pagin.204
Socrates nihil scripsit sub proprio nomine. Ibid.
Quare Christus nihil scripserit. Ibid.
Rationabiliter creditur miraculum in nuptiis factum fuisse simpliciter primum Christi miraculum. q.42.art. 4.pag.206
Miracula quæ Christus fecit, sufficienter manifestant ipsius deitatem. art.4.pag.207
An dæmones cognouerint Christum esse Messiam in lege promissum, item an cognouerint ipsum esse verum Deum. q. 44. art.1. pag.209
Sicut corpora elementaria habent duplices motus naturales: ita corpora cœlestia vltra naturalem inclinationem ad suos cursus possunt immutari in illud quod author naturæ facit. artı.2. pag.210
Quomodò ista ratio literæ valeat, non est adempta Christo potestas deriuandi gloriam animæ ad corpus: ergo gloria illa claritatis quæ apparuit in Christo in transfiguratione, deriuata est ab anima. q.45 art.2.pag.213
An conueniẽter in litera quæratur de necessitate passionis Christi ad salutem humanam prius quàm quæsitum sit de eius possibilitate. q.46.art.1.pag.216
Quomodò intelligantur hæc Chrysostomi verba, sed etsi absque morte corpus alicubi deposuisset, &c. art.3.pag.216
Quid sit esse à Deo maledictum. art.4.ad 3.pag.218

Generalis quædam explicatio Christi passionum. art.5.pag.218
Quare ad literam Christus generalitatem passionum susceperit. Ibidem.
Dolere importat actum appetitus animalis: pati autem communius est. art.6.ad Scot.pag.219
An ratio superior animæ Christi in ipsius passione ex parte sui obiecti pateretur. art.7. pag.220
Quoto lunæ die fuerit Christus mortuus. art.9 pag.222
An anima Christi habuerit potestatem præseruandi corpus suum à morte. q.47.art.1.ad Scot pag.225
Vnde anima Christi habuerit prædictam potestatem. Ibid.
Duplex modus dicendi de clamore Christi in cruce. eod. art.ad 2. pag.225.
Celeritas mortis Christi fuit duplex. Ibid.
Christus sua passione adimpleuit legem totam, & omnem iustitiam omnis generis iuris & præcepti. art 2.pag.225
Hæc propositio, innocentem hominem passioni & morti tradere inuitum est impium & crudele, quomodò intelligatur. ar.2.ad 1. pag. 226
An maiores Iudæorum cognouerunt Christum esse Messiam. art.5. pag.227
An peccatum Iudæ fuerit grauius peccato principum Iudæorum. ar.6.ad 2.pag.228
An vnus possit pro alio satisfacere & non conteri aut confiteri, &c. q.48.art.2.pag. 229
Medium rei in actibus nostris moralibus quare dicatur. Ibid.
Distinctio conuenientium Christo mediante natura humana. ar.5. pag.231
An passiones sanctorum proficiant ecclesiæ per modum redemptionis. eod.art.3.pag.232
Sine fide passionis Christi explicitè vel implicitè, impossibile est potentia ordinaria hominem peccatorum remissionem consequi. q.49 art.1.pag.233
Quomodò diabolus machinando in mortem Christi excesserit modum potestatis sibi à Deo traditæ. art.2.pag.233
Ianua cœli per similitudinem dicitur fruitionis diuinæ consecutio. art 5 pag.235
Tria notabilia circa passionis Christi effectum. Ibid.
Ista propositio, nullum donum diuinæ gratiæ perditur sine culpa, quando locum habeat. q.50.art.1.pag.237
Quare gratia vnionis est excellentius & permanentius donum quàm gratia operationis. Ibid.
Quomodò intelligenda sint hæc domini verba, ego pono animam meam, &c. art.3.ad 1.pag.238
An corpus Christi viuum & mortuum fuerit idem numero simpliciter & omnibus modis. art.4.ad Scot.pag.239
An mors Christi in facto esse fuerit meritoria ex parte animæ. art. 6.pag.240
Quomodò saluetur similitudo inter effectum & causam in tertia conclusione literæ posita. Ibid.
An præseruatio corporis Christi à putrefactione attestetur naturæ ipsius virtuti & voluntariæ motti. art.3.pag.ead.
Tres dies mortis Christi & creationis mundi diuersimodè ordinantur. art.4.pag.242
Diuus Thom. in litera sub inferno damnatorum comprehendit etiam infernum puerorum. q.52.art.2.pag.243
An etiam ad infusionem luminis gloriæ in sanctis patribus operatus sit descensus animæ Christi. Ibid.
An descensus Christi ad inferos, fuerit secundum substantiam animæ, an solùm secundum effectum. Ibid.ad Duran.
Pœnalitates Christi quantùm durauerint. art.4.pag.245
Cum quiete & immunitate sanctorum patrum in limbo à pœna sensus, stat dolor, seu afflictio ex spe dilata. art.5.ad 1. pag.246
Duo genera liberatorum à purgatorio in descensu Christi. articu.8. pag.247
An illi qui cum Christo surrexerunt, ad vitam penitus immortalem surrexerint. q.53.art.3.pag.249
Cœlum resistere tactui, si quis ad orbem lunæ pertransire vellet, ibi existens, non tamen sentiretur tactu densitas eius. q.54 art.1.pag.251
Omnis mutatio species quædam mortis est. art 3.pag.253
An totus sanguis Christi in passione effusus, resurrexit cum eo. eod. art.ad argumenta. pag.253
An Christo resurgente, oportuerit sanguinem secum reassumere. Ibid.
Quando secundum Aug. corpus sit animale, & quando spirituale. Ibidem.
Rationabilis causa erroneæ visionis Magdalenæ, dum Christum æstimauit hortulanum. q.55.art.4.ad 2.pag.257
Vmanitas Christi quum sit organum coniunctum personaliter verbo Dei, est velut vniuersale instrumentum Dei ad quæcunque miracula facienda: exceptis his quæ spectant ad primã rerum creationem. q.56.art.1.pag.259
Quum Christum dicitur propria virtute glorificatę animæ ascendisse in cœlum, non intelligitur nisi de ipso motu locali ascensionis. q. 57.art.3.pag.261
An conuenienter opinemur corpus Christi esse extra totam continentiam cœlorum corporeorum. ita quòd planta pedis eius sit supra superficiem conuexam supremi cœli. artic.4. ad Durand. pag.216
Ad quem sensum supra conuexum seu in superficie conuexa cœli empyrei dicatur vnus locus altior altero. art.5.pag.263
An Christus corporaliter visus fuerit à Paulo: & an ista visio fuerit tunc quum dixit, Saule, Saule quid me persequeris. art. 6. pagina.263
An Christus inquãtùm homo stet, an verò sedeat in cœlo. q. 58. art.1 pag.264
Quam distinctionem importet ly ad, quum dicitur Christum sedere ad dexteram patris. art. 1. pag.264
An ista sit concedenda, Christus secundum quod homo, est filius Dei art 2.pag 265
Perfectum iudicium de re mutabili non potest dari suauiter ante illius consummationem. q.59.art.5.pag.268
Diuina iudicia extendunt se etiam ad ea quæ sunt per accidens. Ibidem.
Aliud est hominem post mortem sortiri statum immutabilem secundum animam, & aliud est sortiri statum non impedibilem. eod.art ad 1.& 3.pag.269
Quum dicitur inferiora regi per superiora, quomodò sit intelligendum. art.6.pag.266
Nomina multiplicia ad vnum vel in vno vel ab vno, abusiuè vocantur analoga. q.60.art. .pag.270
Præsumptuosum ac sacrilegium quid sint. art.5.ad primum. pagina 274
In sacramentis res, & verba quid operentur. articul. 6. ad 2. pagina 273
Quando oratio habet perfectam significationem ex proprietate vel accommodatione vsus in cæteris locutionibus: ad sacramenti perfectionem, quid amplius requiratur. articul. 7. ad secundum. pag.274
Corruptio prolationis verborum in formis sacramentorum, non impedit sacramenti veritatem seu perfectionem. eod. articu. ad 3. pag.274
Incorruptio orationis quæ est forma sacramenti, non debet esse tanta, quòd iuxta communem morum hominum continuitas saluatur ipsius orationis. art.8. pag.274
An solùm de Adam intelligitur dictum literæ, quòd in statu innocentiæ superiora nullo modo dependebant ab inferioribus, & quòd anima quantùm ad superiorem partem non indiguisset accipere aliquid à corporalibus rebus ad sui perfectionem. q.61. ar. 2.pag.167
An filii innocentes indiguissent sacramentis. Ibid.
De principali effectu sacramentorũ, qui est gratia distincta contra characterem. q.62. art.1.pag. 278
An sacramentum sit verè, & secundum rem causa instrumentaliter agens ad gratiam. Ibid.ad Scot.
Non inconuenit sacramentum recusare instanti, nec Deum agere in tempore. Ibid.ad Scot.
An serra sit effectiua causa instrumentalis. Ibid.ad Scot.
Quis sit effectus proprius baptismi. art.2.pag.279
Gratia sacramentalis distinguitur specie à gratia virtutum, & donorum, non sicut habitus ab habitu, sed sicut gratuitum diuinũ auxilium à gratuito habituali dono. Ibid.
In sacramenti nouæ legis est quædam virtus superaddita: quę quidem virtus nihil aliud est quàm motus quo instrumentum mouetur à principali agente ad proprium principalis agentis effectum inducendum. art.4.pag.281
Duplex est motus quo instrumentum potest moueri, scilicet, simplex & virtuosus. Ibid.
Sacramenta imprimere characterem, ex sacra scriptura non habetur: sed ex ecclesiæ authoritate non multum antiqua. q.63 art.1.pag.183
Quomodò valeat hæc consequentia, character sacramentalis est deputatiuus hominis ad cultum, consistentem in recipiendo

Universidad de Deusto
Biblioteca

do & tradendo,ergo est potentia.art.2.pag.284
Sub quo genere generalissimo, & in qua specie ponatur character. Ibid.ad Scot.& Durand.
Quomodò valeat hæc litetæ ratio, si relatio characteris fundaretur immediatè super essentia animæ, conuenienter naturaliter omni animæ.Ibid ad Scot.
Quomodò valeat ratio literæ probans:quòd character non est habitus : quia omnis habitus est bonus vel malus. Ibidem ad Scot
An character sit subiectiuè in potentia animæ. articul.4 ad Scot & Duran.pag.286
An character sit in intellectu ad Scot eod.art.3.pag 297
Quomodò valeat ratio literæ probans character.m esse in intellectu, scilicet quia diuinus cultus ad quem character disponit,est quędam fidei protestatio per exteriora signa, ideò character est in intellectu in quo est fides.Ibid.
Character non potest poni in alia potentia, quàm in intellectu vel voluntate ibidem.
Omnis sanctificatio quæ fit per sacerdotem Christi,est perpetua re consecrata manente art.5.pag.287
AN interior gradus gratiæ comprehędatur sub annexis effectui sacramenti quæ per deuotionem ministri impetrati possunt recipienti sacramentum.q.64.art.1.pag 289.
Quo pacto hæc ratio literæ valeat : ministri ecclesiæ instrumentaliter operantur in sacramentis,ergo possunt sacramenta conferre etiam si sint mali.art.5.pag 291
Debitum secundum decentiam ad opus operatum est debitum secundum necessitatem ad opus operans ministri. articulo sexto. pag.291
Ista regula si affirmatio est causa affirmationis, & negatio negationis,tenet in solis causis propriis.eod.art.ad 1.pag.293
Actus prædicandi est de numero actuum confectatorum Ibid.
In duobus casibus licet inducere indignum ministrum ad exhibitionem sacramenti eod.art.ad 1.pag.293
Ex indulto concilij Constantien licitum est ab excommunicatis ministris recipere sacramenta : nisi in duobus casibus. Ibidem.
An minister indignus in articulo necessitatis quo laico licet baptizari, baptizans excusetur à peccato. eodem articulo,ad tertium pag 295
An diuus Thom. in litera intendat excusare sacerdotem indignum in articulo necessitatis baptizantem : tam si baptizet cum solennitate quàm sine solennitate.Ibid.
An huiusmodi administratio sacramenti ab indigno ministro sit ex suo genere peccatum mortale.Ibid
An angeli possint administrare sacramenta.articulo 7. ad Scot. pagina 94
An mentalis intentio ministri exigatur ad perfectionem sacramenti. art.8.pag.294
Conditio requisita ad sacramenta non sufficit quòd sit secundum habitum,sed oportet quòd sit secundum virtutem.eod articu.ad 3.pag.295
Tripliciter dicitur quis aliquid intendere,scilicet actualiter, virtualiter,& habitualiter.Ibid.
An intentio iocosa ministri tollat veritatem sacramenti.arti.10. ad 2.pag.296
AN iustus (id est,sine peccato mortali existens) teneatur semel in anno confiteri.q.84.art 2.ad 4.pag.298
Quomodò extrema vnctio præparet ad Eucharistiam.articu.3.pagina 298
Quomodò fideles per confirmationem deputentur ad speciale seruitium, spectans ad officium principis. eod. articul. ad 2. pag 299
Quum ponitur ordo necessarius simpliciter ad salutem ecclesiæ, intelligitur de ecclesia simpliciter, & absolutè. articul. 4. pagina 299
QVomodò iste processus valeat,ibi perficitur sacramentum: vbi perficitur sanctificatio,ergo.q.66 art.1. pag.299
An mutatio nominum quo ad significatum in formis sacramentorum,tollat veritatem sacramenti.ad 7.pag.303
Omissio nominis alicuius triū personarum tollit veritatem baptismi.art 5.pag.303
An baptismus in nomine Christi aut trinitatis celebratus, valeat, Ibidem
An trina immersione intenta à ministro, si aliqua omittatur,sit verus baptismus.art 8.pag.305
Validæ sunt rationes sancti Thom. ex eo quòd in morte Christi baptizati sumus : & quòd baptismus imprimit characterem, concludentis baptismum esse irreiterabilem. artic. 9. ad Scot. pagina 306
QVomodò verum sit prædicandi & baptizandi officium nō conuenire diaconis.q.67.art.1.pag.309
An baptizare extra necessitatis casum eo modo quo in necessitatis casu licet,sit peccatum mortale.art.4.& 5.pag.310
Supposito quod plures simul possunt vnum baptizare vtroque abluente & dicente,ego te baptizo,an etiam plures simul possint vnum baptizare vtroque abluente, & dicente,nos te baptizamus. art.5.ad Duran.& Pet.de Pal pag 311
An plures simul possint vnum baptizare,vno abluēte & altero verba proferente:ita quod vnitas ministri baptismi ex duabus personis integretur Ibidem.
An diuus Thom. sufficienter discutiat formas quibus,vti possent plures vnum baptizante .Ibid.
Quomodò fieri seu intelligi possint duo agentia totalia quamuis instrumentalia eiusdem rationis : producere efficaciter simul vnum effectum : non perfectum magis quàm si ab vno eorum tantùm produceretur : & hoc in subiecto capaci perfectionis effectus, & de effectu suscipiente magis & minus. Ibidem.
Si baptizando plures non intercideret alia mutatio quàm dicere baptizo vos : non videretur magna ad hoc necessitas exigi.eod.art. ad 2 pag. 313
QValiter debeat determinari tempus dilationis baptismi. artic. 3. pag.316
Sua peccata ex deuotione confitentes ante baptismum non sunt absoluendi.art.5.& 6.pag.318
An ex parte baptizati ita necessaria sit intentio suscipiendi sacramentum baptismi, vt si illa desit, baptismus nullus sit. articul.7. pag.318
In hoc quod ecclesia pro paruulis credit,intendit, & renuntiat, est quædam accommodatio.art.9.pag.320
Quomodò fides ecclesiæ prosit infanti qui baptizatur. eod. artic.ad 2 pag.ead.
An filij Iudæorum seu aliorum infidelium possint,seu debeant inuitis parentibus baptizari.art.10.pag.321
An paruuli in matemis vteris periclitantes possint per sacramentum baptismi, in voto parentum susceptum,saluari. articu.11. pag.321
QVare aperire ianuam regni cœlestis, quum sit per se primo effectus mortis Christi, attribuatur etiam baptismo.q.69. art 7.pag. 26
Nullius autoritate constat Constantinum fuisse mundatum à lepra in baptismo.art.8.& 9.pag.326
An recedente fictione baptizatus consequatur remissionem peccatorum ex vi baptismi.art.9 & 10.pag.327
Quomodò baptismus recedente fictione incipiat valere ad salutē. Ibidem.
Character diuersimodè considerato baptismate tenet locum & dispositionis & formæ. Ibid.
Fictio (quæ nihil aliud est quàm impeditio gratiæ) per pœnitentiam delenda est simul cum peccatis commissis post baptismum. eod.art.ad 2.& 3.pag 327
Aliud est dimidiam à Deo expectare veniam : & aliud variis mediis à Deo expectare veniam.Ibid.
QVomodò intelligatur quòd exorcismus baptismalis aperit sensus : & quod vnctio quæ fit in vertice baptizati, operatur conseruationem gratiæ baptismalis.q. 70.& 71. articul. 3. pag.328
MIrtum ex oleo & balsamo(quod chrisma vocatur) est regularis materia confirmationis de necessitate præcepti, & nō de necessitate sacramenti.q.72.art.1.& 2.pag.332.333
An sit de necessitate sacramentali, materiam confirmationis esse consecratam ab episcopo:ita quod nec plenitudo apostolicæ potestatis possit dispensatiuè subrogare simplicem sacerdotem ad consecrationem dictæ materiæ.art.3.pag.333
An quicunque Christi contactus sit sanctificatiuus materiæ sacramenti an verò solus contactus in vsu constitutiuo sacramenti. Ibidem.
Licet in antiquis iuribus non inueniantur expressæ omnes sacramentorum formæ: in concilio tamen Florentino omnes expressæ sunt. art.4 .pag.334
An character sit potentia purè passiua.art 5.pag.335
Character confirmationis de necessitate præsupponit characterem baptismi : sicut & ordo sacer baptismum.art.6.pag.335
Quando accedens ad sacramentum cum peccato mortali, vel quia eius conscientiam non habet, vel quia non perfectè contritus, gratiam ex sacramento consequatur in remissionem peccatorum art 7.pag 335

An epi

An episcopus sit ita proprius minister confirmationis quòd à non episcopo facta nulla est, & tamen ex dispensatione apostolica non episcopus possit illam conferre.articul. 8. 9. 10.& 11. pagina 336.337
QVum dicitur, sacramenti eucharistiæ rem tantùm esse gratiam suscipientium,aut vnitatem ecclesiæ,aut corpus Christi mysticum, hæc omnia sumuntur pro vno & eodem, scilicet, gratia Dei.q.73.art 1.ad pag 338
Sacramentum eucharistiæ dicitur multa materialiter, & quare. pag ead.
An sacramentum eucharistiæ sit absolutè necessarium ad salutem art 3 pag.339
Habere rem sacramenti eucharistiæ per votum ecclesiæ, quid sit. Ibidem.
AN si alicubi non inueniretur vinum, esset solus panis consecrandus q 74.art.1 pag. 342
Aliud est iudicium de præsentia & quantitate materiæ eucharistiæ. art.2 pag.ead.
Quum triticum ab omnibus ponatur propria materia panis sacramentalis,quomodò debeat confici art 3 pag.343
An presbyter Græcus in Ecclesia Græca, ritum Græcum in consecrando seruare teneatur.art.4.pag.344
Vua non est consecrabilis art.5 pag 345
Falsum est quod Græci offerant calicem domini cum vino tantum, hoc enim Armeni non Græci olim faciebant art.5.pag.345
An oporteat aquam ex qua fit panis pro sacramento, esse aquam vetam & naturalem art.7 pag 346
QVid de existentia corporis Christi in sacramento eucharistiæ ex autoritate sacræ scripturæ habeatur. quæst. 75. articu.1 pag. 347
Diuersæ opiniones circa nouitatem continentiæ & nouitatem cōuersionis Ibidem.
Quomodò adinuicem se habeant nouitas continentiæ,& nouitas conuersionis. Ibid.
An hæc propositio aliquid non potest esse vbi prius non erat nisi vel per loci mutationem,vel per alterius conuersionem in ipsum sit vera,& bene applicetur ad esse in sacramento art. 2 ad Scot. & Durand pag 349
In ecclesiasticis mysteriis & naturalibus attenditur possibile vel impossibile secundum potentiam ordinariam Ibid.
Quot simpliciter & absolutè loquendo intercueniant in sacramento eucharistiæ mutationes.Ibid.
Quomodò hæc ratio literæ valeat, Si substantia panis remaneret, non esset verum quod Christus dixit : hoc est corpus meum,&c. sed fuisset potius dicendum : hic est corpus meum. Ibidem ad Scot & Duran.
An si esset alia substantia sub accidentibus panis quàm corporis Christi,contrariaretur veneratione eucharistiæ.Ibid. ad Scot.
Soluitur ad Scot tenentem panem,quamuis per accidens,redigi nihil art 3 ad 3 pag 351
Duplex conuersio,scilicet formalis & substantialis art.4 pag 353
An conuersio panis in corpus Christi præexistens& manens secundum suum esse antiquum,sit possibilis. Ibid.ad Scot.
An hæc sit propria quod erat panis,est corpus Christi Ibidem.
Ratio conuertibilitatis totius vnius rei in totam aliam rem,est cōmunicatio earum in communi natura entis communis omnibus creaturis tantùm eod art.ad 3. pag 354
Quomodò intelligatur modus conuertibilis talis in litera positus. Ibidem.
Quomodò hæc ratio literæ de conuertibilitate cuiusque creaturæ in quamcunque aliam valeat : scilicet agens virtutis infinitæ quod habet actionem in totum eius, potest conuertere,&c. Ibidem ad Duran.
An forma substantialis panis conuertatur in animam Christi secundum quod dat esse corporeum. articulo quinto ad Scot. pagina 355
AN hæc propositio sit vera, si aliqua duo sunt, realiter coniuncta,vbicunque est vnum eorum,oportet & reliquum esse. q. 76.art.1.ad Duran.pag.4 8
Differentia inter modum substantiæ & modum quantitatis in litera positos.eod.art.ad 3.pag.359
An per modum substantiæ intelligatur in litera id quod communiter dicitur esse indiuisibiliter.Ibidem.
An simpliciter necessariò sequatur,si corpus Christi habet partes & proprietates suas sub modo sacramentali, quod habeat eas sub existentia naturali.art 5.ad Scot.pag 359
An non solum substantia corporis Christi,sed etiam quantitas eius naturali concomitantia contineatur in hoc sacramento,articu.3. pag.360
Christum esse sub hostia est quoddam esse ex latinum.articul. 6.pagina 362
Vtrum corpus Christi ad motum hostiæ moueatur per accidens Ibid.ad Scot.& Duran.
Substantia individualis secundum materiam signatam quantitate percipitur ad cogitatiua, substantia verò individualis, vt habet modum essendi puræ substantiæ, percipitur à solo intellectu. art.5.pag.363.
An intellectus tam angelicus quàm animæ separatæ, quàm etiam homini beati possit naturaliter videre existentia corporis Christi in Eucharistia.Ibidem ad Scot.
An intellectus beatus per actum beatificum videat corpus Christi in Eucharistia.Ibidem ad Scot.
An corpus Christi secundum esse sacramentale non videatur ab intellectu viatoris, nec ab intellectu angelico naturaliter, quia iste modus essendi est penitus supernaturalis.Ibidem ad Scot.
Qua adoratione adorandus sit sanguis aliquando miraculosè in calice apparens.art.8.pag.363
DVæ opiniones de modo essendi accidentium Eucharistiæ sine subiecto,q.77.tribus primi.art.pag.366
Tres opiniones de modo quo in instanti generationis nouæ substantiæ ex speciebus sacramentalibus sit materia.articul. pagina 368
An in tarefactione specierum sacramentalium noua illa quantitatis particula,quæ per tarefactionem fit, sit naturaliter à naturali agenti.Ibid.ad Scot.
AN omnia verba quibus vtimur in forma consecrationis sanguinis, sint de necessitate sacramenti.q.78.tribus primis.art. pag.372
An sola verba consecrationis prolata à sacerdote conficiant sacramentum Eucharistiæ : prætermissis aliis quæ in canone missæ continentur.eod.art.ad 4.pag.37
Quid sit virtus sacramentalis inexistens verbis sacramentalibus. art.4.pag.37
De veritate & consignificatione huius orationis sacram talis, hoc est corpus meum, & de demonstratione quam in ea exercet ly hoc.art.5 pag.376
DE tempore,modo & subiecto seu effectuum Eucharistiæ.q.79. art.1.pag. 378
Sumens Eucharistiam potest esse ita dispositus, quod nec consequatur vitam gratiæ, nec de nouo mortaliter peccet sumendo. Ibidem.
Dominus quum dicit,nisi māducaueritis carnem filij hominis,&c. loquitur de manducatione spirituali in voto seu in habitu. eod. art.ad primum.pag. 79
An differentia inter suscipientem baptismum, & suscipientem Eucharistiam, quod ad hoc quod est esse vel nō esse in peccato mortali,sit vera.art.3. ad primum.pag.381
Oblatio Eucharistiæ ex sui quantitate sufficit ad satisfaciendum pro omni pœna, sit autem satisfactoria offerentibus vel pro quibus offertur secundum quantitatem suæ deuotionis.articu.5.pagina. 387
AN sacrilegium indignè communicantium sit grauius peccatum omnibus peccatis quæ sunt contra puras creaturas.art.5. pag.386
An occultis peccatoribus petentibus deneganda sit communio.ar. 6 pag. 387
Iudicium discretionis requisitæ ad communionem in pueris debet à parentibus, & confessore fieri. articul.9.ad vltim. pagina. 399.
An expediat quotidie celebrare.art.10.pag.390.
Qualiter intelligitur quod frustra esset votum nisi impleretur quādo oportunitas adesset.art 11.pag.391
An communio non solùm ecclesiæ, sed Christi præcepto sit necessaria.Ibid.
An communio popularis sub vtraque specie sit licita. articu. 12.pagina. 392
An communio sub vtraque specie sit in præcepto. Ibidem.
An communio sub vtraque specie sit necessaria omnibus, comprehendendo etiam infantes. Ibidem.
An dicta communio sit necessaria omnibus adultis.
Item an sit necessaria omnibus sacerdotibus.
Item an sit necessaria omnibus confitentibus. Ibidem.
An vtilius sit sumere Eucharistiam sub vtraque specie, quàm sub specie panis tantùm.Ibidem.
Sacramenta nouæ legis possunt considerari vt causæ, & vt signa. Ibidem.
An expediat ecclesiæ Christi quòd populus communicet sub vtraque specie. Ibidem.

Repulsio

Universidad de Deusto
Biblioteca

TABVLA ORDINARIA.

REpulsio euiusdam Scoti chimeræ, negantis quod corpus Christi sub sacramento annihilatum fuisset si in propria specie annihilatum fuisset: concedentis autem quod in triduo corpus Christi sub sacramento fuisset mortuum: quia in propria specie fuit mortuum q.81. art. 4. pag. 399. vide superius. q. 76. art 2.

AN plures sacerdotes eandem hostiam eosecrare possint.

Item an noui sacerdotes concelebrent episcopo, dicendo simul cum ipso consecrationis verba.

Item an consecratus episcopus debeat pontificij celebranti concelebrare. q.82. art. 2. pag 400

An missa mali sacerdotis sit tanti meriti quanti est missa boni. art. 6 pag. 402

In concilio Constantien. concessum est omnibus Christi fidelibus communicare cum excommunicatis, nisi in 2. casibus. articul. 9 pag 403

An sacerdoti liceat totaliter à celebratione abstinere

Item an peccatum huiusmodi omissionis sit peccatum mortale. art. 10. pag. 404

DE virtute altaris ecclesiæ, & aliorum inanimatorum consecratorum. q 83. art. 4. pag. 406

AN sacramentum pœnitentiæ habeat materiam ex qua constituatur. q. 84. art. 1. & 2. ad Scot. pag. 414

An res sacramenti pœnitentiæ sit interior pœnitentia, an ornatus aliquis Ibidem.

An totum sacramentum pœnitentiæ (compositum scilicet ex materia & forma) causet remissionem peccatorum ratione vtriusque partis. Ibidem.

Licet forma absolutionis consistat in his duobus verbis, scilicet absoluo te: si quis tamen aliis verbis vteretur (puta remitto tibi peccata) an sacramentum esset perfectum. art. 3. pag 414

An pœnitētia sit de iure naturali quo ad dolorem, & doloris remedium, & aliquod signum doloris. art 7. pag. 417

Displicere potest sumi contrariè, & negatiuè. art. 8. & 9. pag. 418

AN pœnitentiæ virtus sit verè, & propriè vna specialis virtus distincta à cæteris virtutibus. q. 85. art 2 pag. 42.

An actus pœnitentiæ contineatur sub commutatiua iustitia an sistat in commutatiua iustitia. Item an reddat æquale simpliciter vel secundum acceptationem Dei tantùm. arti. 3. ad Scot. & Durand pag. 421

An pœnitentia sit virtus acquisita. articul. 6. ad Scot. & Durand. pagina 423

AN offensa directè opponatur gratiæ. q. 86. art 2 pag. 424

An ad omnem remissionem peccatorum actualium requiratur actualiter immutatio voluntatis eod. art. ad 1. pag 424

Quomodò intelligatur quòd remisso peccato mortali remaneat inordinata conuersio ad commutabile bonum. artic. 4. ad 1. pagina 426

An remissio culpæ sit effectus pœnitentiæ vt est actus virtuosus. art 6. pag. 427

AN ad remissionem peccati mortalis requiratur, vt homo actualiter singula mortalia detestetur. q. 87. art. 1. pag. 428

An virtualis displicentia sufficiat ad remissionem peccati mortalis. Ibidem.

An veniale peccatum opponatur feruori charitatis. Ad Duran. eod. art. ad 3. pag. 428

Quis sit ille feruor charitatis in hac vita, qui non compatitur secum veniale. Ibid.

An quandocunque gratia infunditur, peccata venialia remittantur. art. 2. pag. 428

An aliqua culpa à Deo remittatur sine gratia. art. 4. pag. 430

AN secundò peccans, ex hoc ipso grauius peccet quàm prius peccauerit. q. 88. art. 1. ad 1. pag. 431

Ingratitudo quantificatur ex beneficio. art. 5. pag. 432

DE irregularitate homicidij ex defensione commissi. q. 89. art. 3 pag. 434

AN contritio, confessio, & satisfactio sint partes sacramenti pœnitentiæ. q. 90 ad Scot. & Duran. pag. 436

An contritio secundum essentiam sit pars sacramenti art. 2. ad Scot. & Duran pag 437

Satisfactio sacramentalis ex hoc ipso quod est pars sacramenti, auget gratiam eod art ad 2. pag 437

An sacramentum pœnitentiæ sine satisfactione sit verum sacramentum. Ibid. ad Duran.

FINIS.

TERTIA PARS SVMMAE
THEOLOGIAE S. THOMAE AQVINATIS,
DOCTORIS ANGELICI,

CVM COMMENTARIIS REVERENDISSIMI IN CHRISTO PATRIS D. D. THOMAE de Vio Caietani, ordinis Prædicatorum, S.R.E. Tit. S. Xisti Presbyteri Cardinalis, & artium ac sacræ Theologiæ Doctoris celeberrimi.

QVIA Saluator noster, &c ¶ Debitum diuo Tho. famulatū persoluere cupiens, expeditis commētationibus trium librorum suæ Summæ, ad vltimum me confero, expositurus textum multarum quæstionū secundum modum in commentariis primi libri inchoatum (vt petētibus hoc motē geram) ac dicturus quod rationis fideique lumini confonū apparebit, submando semper ratione aut autoritate omnem sententiā, vt nullus meæ autoritati teneretur locus. Diuiditur igitur præsens liber (vt in illius aparet principio) in partes tres principales: quarum prima de domino nostro Iesu Christo vsque ad quæst. sexagesimam protenditur: secūda verò de sacramentis inde inchoans, imperfecta relicta est ob immaturā doctoris mortem: tertia autē de immortali vita resurgētiū, omnino deficit. Nos autem si eius ope Deus dederit, quasdā adiūgemus quæstiones circa vtilia ad animarum salutē, quę opportunæ apparebūt, ne repetere aliorū dicta cōtingat. Prima autē pars de Iesu Christo, in sex partes distinguitur: prima de vnione filij Dei & humanæ naturæ vsq; ad quintā decimā q. inclusiuē: secunda de his quę cōsequuntur vnionem, à 16. vsque ad 26. tertia de ingressu Saluatoris in mundum, à 27. vsque ad 39. quarta de progressu Saluatoris in hoc mundo, à 40 vsque ad 45. quinta de exitu Saluatoris ex hoc mundo, à 46. vsque ad 52. sexta demū de exaltatione Saluatoris post hāc vitam, à 52 vsque ad 59. tractat. Secūda deinde principalis pars de sacramētis in octo distinguitur partes: quarū prima de sacramētis in cōmuni, reliquæ septem de singulis septem sacramentis figillatim tractant.

¶ Super Quæstionis primæ Articulum primum.

INtit. primi art. primæ quæst. nota duos terminos: scilicet ly Incarnari, & ly Conueniēs. Nam ly Incarnari, plus significat quàm exprimat. Explicat siquidē nihil aliud quàm carnē assumere vel carnē fieri, significat autē hominē fieri etiā secūdū carnē: ita quòd caro vt infimus terminus quicquid nobilius est in homine, concludit: & vt sic denominat naturā humanā integram: nam si Deus vsque adeo semetipsum exinaniuit vt conueniēter caro fieret humana, multò magis conueniens est, quòd sit factus homo secundū animā & humanitatē integram. Meritò autē Theologi hāc diuinā exinanitionē vocabulo Incarnationis significant: quia Ioannes euāgelista propter dictā rationē eodē docuit vocabulo, dicēs, Et Verbū caro factū est. Ly Conueniens cùm se habeat ad possibile, vt minus cōmune ad magis cōmune claudit in se possibile, & addit super illud: omne siquidē conueniēs est possibile, sed non econtra, vt patet de monstris: est enim mōstrū possibile, sed nō est cōueniēs. cum cōclusum igitur fuerit quòd Deū incarnari est conueniens, monstratū erit simul, quòd est possibile. Rursus si peripexeris quòd ly cōueniēs absq; quacunque determinatione in hoc titulo ponitur (dum nō opponitur aliqua limitatio, puta ad hoc vel illud, secūdum hāc vel illā rationem, aut aliquid huiusmodi) videbis q. quæstio præsens de conuenientia incarnationis nō ad hūc vel illū finē aut effectū, sed absolutē est: & propterea ex *priis* Dei & Incarnationis absolutè decidēda est quæstio ista. Cui* sensus est, an Deum fieri hominē, etiā secundum carnem fuerit conueniens.

In eod. tit. primi arti. dubiū occurrit: quia Autor videtur incepisse salutando: nam ante istum articulū debebat inquiri, an Deū incarnari sit possibile. Tum quia ista quæstio nō debet indiscussa relinqui, sed in *priis* loco tractari. constat autem possibile esse naturaliter, prius, quàm cōueniēs, cum sit cōmunius: & innata sit nobis via ex communioribus procedēdi. vt dicitur in primo Phy. Tum quia possibilitate: cur ergo nō

PROOEMIVM.

QVIA Saluator noster dominus Christus, teste angelo, populum suum saluum faciens à peccatis eorum, viam virtutis nobis in seipso demonstrauit, per quam ad beatitudinē immortalis vitæ resurgēdo peruenire possimus: necesse est, vt ad cōsummationem totius Theologici negotij, post considerationem vltimi finis humanæ vitæ, & virtutum ac vitiorum, de ipso omnium Saluatore ac beneficiis eius humano generi præstitis, nostra consideratio subsequatur.

¶ Circa quam primò considerandū occurrit de ipso Saluatore. Secūdò, de sacramentis eius, quibus salutē cōsequimur. Tertiò, de fine immortalis vitæ, ad quā per ipsum resurgendo peruenimus.

¶ Circa primū duplex consideratio occurrit. Prima est de ipso Incarnationis mysterio, secundum quod Deus pro nostra salute factus est homo. Secūda de his, quæ per ipsum Saluatorem nostrum, id est Deum incarnatum sunt acta & passa.

QVÆSTIO PRIMA DE conuenientia Incarnationis, in sex articulos diuisa.

CIRCA primum tria cōsiderāda occurrūt. Primò quidē, de cōuenientia incarnationis Christi. Secundò, de modo vnionis Verbi incarnati. Tertiò, de his, quæ consequūtur ad hāc vnionem.

¶ Circa primum quæruntur sex.

¶ Primo, vtrùm conueniens fuerit Deum incarnari.

¶ Secundò, vtrùm fuerit necessarium ad reparationem generis humani.

¶ Tertiò, vtrùm, si non fuisset peccatū, seu homo peccator, Deus incarnatus fuisset.

¶ Quartò, vtrùm principalius sit incarnatus ad tollendum originale peccatū, quàm actuale.

¶ Quintò vtrùm cōueniens fuerit Deum incarnari à principio mundi.

¶ Sextò, vtrùm eius incarnatio differri debuerit vsque in finem mundi.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum conueniens fuerit Deum incarnari.

AD PRIMVM Sic proceditur. Videtur quòd non fuerit cōueniēs Deū incarnari. Cùm enim Deus ab æterno sit ipsa essentia bonitatis, sic optimū est ipsu esse sicut ab æterno fuit. Sed Deus ab æterno fuit absque omni carne. Ergo cōueniētissimū est, ipsū nō esse carni vnitū. Non ergo fuit conueniēs, Deum incarnari.

2 ¶ Præterea, Quę sunt in infinitū distātia, incōueniēter iugūtur. sicut incōueniēs iūctura esset, si quis pingeret imaginem, in qua humano capiti ceruix iūgeretur equina. Sed Deus & caro in infinitū distāt, cum Deus sit simplicissimus, caro autē maximè cōpositа, & præcipue humana. Ergo inconueniēs fuit, q. Deus carni vniretur humanę.

3 ¶ Præterea, Sic distat corpus à summo Spiritu, sicut malitia à summa bonitate. Sed omnino incōueniēs esset, quòd Deus, qui est summa bonitas, malitiam assumeret. Ergo non fuit conueniens, quòd summus Spiritus increatus corpus assumeret.

4 ¶ Præterea, Incōueniēs est, vt qui excedit magna, cōtineatur in minimo: & cui imminet cura magnorū, ad parua se trāsferat. Sed Deum, qui totius mundi curam gerit, tota rerum vniuersitas capere non sufficit.

Autor ipse non solus in principio tertij Sen. inchoat à inde incepit in hoc opere?

Ad hoc dicitur, quòd quia nulla scientia probat suum subiectum, sed supponit illud: vt patet in primo Po & huius libri subiectum proprium est Iesus Christus, hoc est Deus incarnatus: ideo ars ipsa exegit, vt nō quæreretur hic, an, possibile sit Deum incarnari: hoc enim esset librum istum nō præsupponere Deum

3. dist. 1. q. 1. art. 2. Et 1. contra c. 40. 49. 53. 54. & 55. Et opu. 2. c. 5. & 6. & opusc. 3 c. 207. & 208.

Universidad de Deusto
Biblioteca

incarnatum. Nec tamen omnino indiscussa dubitatio hæc relicta est: sed tractando conuenientiæ Incarnationis ex naturis extremorum, scilicet Dei, & humanæ naturæ (vt in hac litera fit) excluditur impossibilitas Incarnationis, & manifestatur simul, vt dictum est, conuenientia eiusdem: ita quòd sub titulo conuenientiæ satisfactum est & materiæ de possibilitate Incarnationis & arti procedendi. Quòd autem in tertio sent. Autor inchoauerit à possibilitate, non obstat propositio: quia in illo opere non erat ipse ordinator doctrinæ, sed vt commentator quæstiones emergentes mouebat. hic autem ipse Autor est ordinis doctrinæ: & ideo artificiosè procedès supponit Deum incarnatum, & quærit de illius conuenientia.

Epist. 2. inter opera Aug.

Cap.1.

¶ In corpore eiusdem primi articuli vnica est conclusio responsiua quæstioni: Cõueniens fuit Deum incarnari. Probatur, Vnicuique rei conuenit & est quicquid cõpetit illi secundum rationē suæ naturæ. ergo Deo cõueniens est quicquid pertinet ad rationē boni. ergo Deo conueniens est summo modo se cõmunicare creaturæ: ergo conueniens fuit Deũ incarnari. Antecedens manifestatur ex hoc quod ratiocinari cõuenit homini, quia secundum rationē suæ rationalis naturę cõpetit. Prima verò consequentia probatur: quia ipsa natura Dei est essentia bonitatis: vt Dion. dicit. Secunda autem consequentia probatur: quia ad rationē summi boni spectat summo modo se communicare creaturæ. Quod probatur: quia ad rationē boni spectat se cõmunicare aliis. Tertia denique cõsequentia probatur: quia hoc, quod est summum bonum, seu Deum summo modo se communicare creaturæ, maximè fit per hoc, quod naturā creatā sic sibi coniungit, vt ex Verbo, anima, & carne vna fiat persona: vt Aug. dicit. Hic est planus processus litteræ.

¶ In antecedente huius processus hoc solùm notandum occurrit, quod propter sui claritatē in litera manifestatur in vna sola natura, quum potuisset inducēdo manifestari in omnibus: fatendum fuit in choasse inductionē in re tā manifesta.

¶ In primo consequēte, scilicet, Deo cõueniens est quicquid pertinet ad rationē boni, memento distinguere quòd aliud est loqui de ratione boni, & aliud de ratione talis boni: puta angelici, cælestis, humani, leonini & allorum specialissimorum. Multa namque sunt, quæ spectant ad rationē talis boni, quæ nō spectant ad rationem boni absolutè, ita vt aliquidem ad bonitatem capis, rationem ad bonitatem hominis, mouentia ad bonitatē cæli, & sic de aliis propriis bonis creaturarum spectantes: & tamen nihil horum spectat ad rationem boni simpliciter, & propterea nihil horum conuenit Deo: sed quicquid pertinet ad rationem boni non limitari ad hanc vel illam naturam creatam, sed absolutè conuenerati, totum conueniens est attribuere Deo: quia natura Dei est ipsa bonitas.

¶ Circa secundæ consequentiæ (scilicet, ergo Deo cõueniens est summo modo se communicare creaturæ) probationem, scilicet quia ad rationē boni pertinet, vt se aliis communicet, &c dubium primo occurrit: quia communicare se alijs, nullam perfectionem importat: alioquin Deo ab æterno dum se non communicauit aliis, defuisset aliqua perfectio: quod est impossibile: quod autem nullam perfectionem importat, non spectat ad rationem boni, cui nihil præter aut extra boni latitudinem conuenire tas est: non tecte igitur assumitur, quòd communicare se alijs pertinet ad rationem boni.

¶ Circa eandem sequelæ probationem eandem dubium secundo occurrit: quia inefficax inuenitur, quoniam tradit ur ex naturali conditione boni ad voluntariam boni conditionem. Quod non licite patet ex eo quòd Voluntaria libertà bono procedunt: non enim inferuntur ex naturalibus, vtpote necessariis & alterius ordinis: non ergo ex quacunque Dei naturali conditione potest efficaciter inferri aliquod opus ipsius libertum: vt patet. Manifestatur autem, hinc errorem in hoc passu interuenire: quia ex spectantibus ad rationem boni infertur summum bonum, ac per hoc Deum communicare seipsum creaturæ. Constat enim quod pertinentia ad rationem boni cõueniunt ipsi bono & Deo naturaliter: & quòd communicare seipsum conuenit Deo summo bono liberè non sequitur processum est in litera.

¶ Ad primum dubium dicitur, quòd licet posset distingui communicare se alijs secundum quòd importat actionē, quæ est perfectio agentis in actu (quæ in Deo est sua substantia) & secundum quòd importat illationem effectus ad extra: vt in primo libro patuit: quia tamen non oportet in proposito ad hæc recurrere, scito quòd falsum simpliciter est quòd communicare se alijs non importat perfectionem, & probatio eius non valet: ex eo, quòd non ponit perfectionē in communicante, inferens ergo non importat perfectionem: istatenim quòd importet perfectionem, & nō in communicante: sed in illis, quibus communicatur. & verè sic est: suum bonum communicare seipsum alijs, dato quòd nullam addat perfectionem bono communicanti ipsum. necessat ō tamen perfectionem ponit in illis alijs, quibus seipsum cõmunicat: & ad naturā boni spectat communicare seipsum alijs, non vt ipsum communicans sit melius, sed vt alia bonificētur per ipsum: & propterea ratio litteræ verum assumit, & optimè procedit ad inductum.

¶ Ad secundū dubiū dicitur, quod cùm bonū sit vnū trascendentiū & comprehendat sub se non solum bonū secundū esse naturæ, sed etiā bonā voluntatē, ac per hoc abstrahat ab vtroque esse nisi & carendi modo, scilicet per modū naturæ vel voluntatis: consequens est quòd id, quod pertinere dicitur ad rationem boni, non minus quam ipsum bonū & illius ratio abstrahat à modo naturæ vel libertatis: ac per hoc cõmunicare ipsum pertinere ad boni rationē, intelligendū

Ergo videtur incõueniens, quòd intra corpusculum vagientis infantiæ lateat, cui parum putatur vniuersitas: & tādiu à sedibus suis absit ille Regnator, atque ad vnum corpusculum totius mundi cura trāsferatur, vt Volusianus scribit ad Augustinum.

¶ SED CONTRA, Illud videtur esse conueniētissimū, vt per visibilia mõstrentur inuisibilia Dei: ad hoc enim totus mundus est factus, vt patet per illud Apost. Roma. 1. Inuisibilia Dei per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur. Sed sicut Damasc. dicit in princip. 3. lib. per Incarnationis mysterium monstratur simul bonitas, & sapientia, & iustitia & potentia Dei vel virtus. Bonitas quidem, quoniam non despexit proprij plasmatis infirmitatem. Iustitia verò, quoniā homine victo non alio quam homine fecit vinci tyrannum, neque vi eripuit ex morte hominem. Sapientia verò, quoniam inuenit difficillimi pretij decentissimam solutionem. Potentia verò, siue virtus infinita, quia nihil est maius, quàm Deum fieri hominem. Ergo conueniens fuit Deum incarnari.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd est non determinatè per modum naturæ, aut liberè, sed communiter & indeterminatè, vt in vnoquoque verificetur secundum illius modum, vnde & in litera non concluditur aliquis dictorum modorum communicandi se: sed absolutè, quòd communicare seipsum creaturæ supremo modo (siue hoc fiat naturaliter, siue liberè non exprimēdo) spectat ad summum bonum: ea ratione, quia si bono conuenit communicare se, consequens est quòd magis bono conuenit magis communicare se. & consequenter summo bono conuenit summè cõmunicare se. vnde patet, quòd non inferunt voluntarij ex naturalibus: sed communiter ex communi.

3. dist. 1. art. 3. & q. 3. tic. 2. Et dist. q. 1. art. q. 1. cap. & 2.

¶ In tertia consequentia memento primo formaliter intelligere terminos, distinguendo de creatura tali, puta homine, angelo vel cælo, &c. nam non est hic sermo de creatura tali, sed de creatura absolute, quam assumitur, quòd summo bono conuenit summo modo se communicare creaturę. Notate secundò verba, & signate mysteria: ex summo modo communicate se creaturæ, infertur incarnationis conueniētia. Tribus namque modis plusquā genere diuersis Deus, qui est ipsum summum bonum, intelligi potest communicare seipsum creaturæ. Primo, quatinus naturaliter communicando seipsum & se communicauit seipsum vniuerso, creando & conseruando liberè vniuersum. Secundo supernaturaliter communicando seipsum: & hc communicauit seipsum vniuerso, eleando omnes intellectuales & rationales substantias in consortium diuinæ naturæ per gratiam: cuius non solùm capaces gratuita benignitate effecit, sed etiam actualiter participes ab initio: vt in primo libro Autor ex Augustini autoritate deduxit. Est autem inter hos duos modos tanta distantia, quòd iuxta primum modum distributæ sunt participationes, imitationes atque similitudines Dei, sic vt constituerentur illis substantiæ rerum, quas naturas entium dicimus, cum suis conditionibus naturalibus: Deus autem ipse extra & supra totum vniuersum in sibi soli propria excellentissima natura remanet solus in sui ipsius fruitione beatus. Iuxta secundum autem modum naturæ suæ propria Deus communicauit creaturæ, scilicet videre Deum, frui Deo viso per essentiam, esse consortem diuinæ naturæ per gratiam inchoatiue, & per gloriam consummatè. Quæ quia non possunt hc communicari, vt naturalia aut connaturalia sint creaturæ, ideo supernaturaliter, ac ex superabundanciore gratia Deus, quod ibi soli ex naturali ordine remanserat proprium, commune fecit creaturæ, vt conregnatet cum illo beata in illius quoque visione ac fruitione: ita quòd Dei communio, quæ impossibilis est naturali ordini concessa est secundum supernaturalem ordinem gratiæ. Tam excellentissimus autem est amor summi boni erga creaturam, vt non sat fuerit illi communicare se secundum naturalem ordinem creaturæ, creando vniuersum, nec etiam sat fuerit eidem communicate se creaturę secundum ordinem gratiæ eleuando ipsam ad consortium diuinæ naturæ: sed ad id vnum quod reliquum erat & inexcogitabile, eleuauit creaturam ad personalitatem, scilicet diuinam, quod ad tertium & supremum modum communicandi se spectat: secundum liquidem hunc tertium modum communicat se Deus creaturæ, non tribuendo illi similitudinem, aut dōnum aliquod creatum naturalis vel supernaturalis ordinis. sed propriam personam secundum suam propriam subsistentiam, quam in semetipsa habet, communicat creaturæ, sicque sibi Deo & creatæ naturæ communem personam facit, vt creatura, hoc est homo sit secundum rem, verbum Dei, quod est Deus. hic proculdubio est summus modus, quo summum bonum communicare se potest creaturæ: nō est enim intelligibilis maior modus, quo possit communicari Deus creaturæ: hoc autem modo Deum communicasse se creaturæ, & non solùm creaturæ tali, ex hoc quòd incarnatus est, ea eo patet, quòd incarnatio est eleuatio totius vniuersi in diuinam personam unam si quidē spiritualis natura, vt est angelica, assumpta fuisset, creatura corporea eleuata non fuisset: & similiter si cælestis natura fuisset assumpta, sensitiua, vegetatiuáque creatura non fuisset huius eleuationis participes, & similiter si solam corpoream quamcunque naturam aut vegetatiuam, aut sensitiuam assumpsisset, intellectualis natura eleuata non fuisset. Assumendo autem naturam humanam, quod significatur per Incarnationem, totius vniuersi natura eleuata est ad diuinam personam, ita quòd Deus verè creaturæ absolutè se summo modo communicauit, quia toti vniuerso se summo modo communicauit, dum incarnatus est: quia, vt in litera ex Aug. dictum, sic omnia coëunt in vnam personam, caro, anima intellectiua, & verbum Dei, hæc enim ideo Autor attulit ad probandam vltimam sequelam, quia per hæc significatur totum vniuersum, ac per hoc communio Dei ad creaturam absolutè. Habes ergo hinc potissimam rationem Incarnationis ex bonitate diuina ergà vniuersum, si potissima ratio est, quæ ex communissimo bono, vtpote maximè diuino fumitur, quam Dominus docuit Ioan. 3. Sic Deus dilexit mundum, vt filiũ suum vnigenitum daret.

¶ In responsione ad primum ejusdem articuli primi, nota duplicem modum loquendi de Incarnatione, vel dicendo, Deus vniuit se creaturæ, vel dicendo, Deus euinit creaturam sibi. Vterque sanus & catholicus, & ideo vterque in litera ponitur, sed secundus melior, quia formalis & ideo in litera primus corrigitur quodammodo per secundum. Et ratio est, quia secundus modus dicendi de mutabilitate significat in creatura, tanquam rem allatam ad Deum, & Deum significat vt terminum, ac per hoc Deus significatur vt immutatus, termi-

minus enim absque ulla mutatiõe terminare potest. In primo autē modo significatur eōdem, quantum est ex modo dicēdi, non quo ad rem dictam. Melius est ergo vti secundo modo loquendi: & dicere, Deus vniuit creaturam sibi.

¶ In responsione ad secundum eiusdem artis nota, in litera haberi negatiuam, scilicet vniri Deo in persona non fuit conueniens carni humanæ secundū conditionem suæ naturę, & non habetur affirmatiua inconuenientia. Et meritò: quia verè negatur de quacūque creatura conuenientia, & quicquæ naturalis potentia ad vnionem personalem cum Deo: falso tamen affirmaretur repugnantia ad inconueniētia ad huiusmodi vnionem, quoniam neutrā partem ibi creatura vendicat. Creatura enim secundum naturę suæ conditionē non habet vnde sibi vendicet conueniētiā ad talem vnionē, nec habet vnde sibi vendicet inconuenientiam ad eādem. sed totus ordo creaturæ ad huiusmodi vnionē ad excellentiam bonitatis & potestatis diuinæ spectat, sola logica & obedientiæ potentia in creatura saluatur.

Epist. 3.

¶ *Super Quæstionis primæ Articulum secundum.*

IN titulo articuli secundi nota, quòd in hoc articulo non quæritur absolutè, an Deũ incarnari fuerit necessarium, vt in primo actic. fuit quæstio de Incarnationis conuenientia absolute, sed quæritur hic de necessario ad certum finem, scilicet reparationem humanam: supponitur enim hic genus humanum lapsum peccādo: & saluatum per reparationem humanam, & quæritur an ad reparationē ipsius necessarium fuerit Deum incarnari. Et scito, quòd quæstio ista tractatur à Magistro sententiarum in tertio sen. dist. 20. ac specēta tamen passionis Christi.

3. dist. 4 q. 3. art. 1. ad 3. Et 4 dist. 10. ar. 1. ad 3. Et dist. 43. arti. 2. q. 2 2. Et 4. contra ca. 55. 1. Et Psalm. 45. to. 6.

¶ In corpore articuli quatuor fiunt: primo ponitur distinctio bimembris de necessario ad aliquem finem: secūdo iuxta primum membrū ponitur prima conclusio negatiua, & probatur ex ratione diuinę potestatis: tertio iuxta secundum membrū ponitur secūda cōclusio affirmatiua: & probatur simul cum prima autoritate Augustini: quarto probatur sola secūda cōclusio tripliciter: primo de vtilitate ad promotionem ad bonum quintuplex, scilicet fidei, spei, charitatis, operis recti, & diuini consortij: secundo de vtilitate remotiua malitiæ quintuplicis, seruitutis diabolicæ, defectionis propriæ, væsumptionis, superbiæ, seruitutis peccati: tertio, quia sunt plurimæ aliæ incomprehensibiles homini vtilitates. Et contextus litteræ clarus est valde.

q. 4. art. 1. & 2.

¶ In responsione ad secundum eiusdem secundi articuli, dubia multa occurrunt circa multa ibi à Doctore. Dicuntur siquidem ibi quatuor. Primo, quod purus homo non potuit sufficienter adæquando culpam commissam satisfacere pro peccato Secundo, quod vna huius ratio est: quia peccatum contra Deum cõmissum habet quandam infinitatem ex offensa diuinæ maiestatis. Tertio, quod satisfactio Christi est perfecta secundum adæquationem ad culpam commissam. Quarto, quod omnis puri hominis satisfactio efficaciam habet à satisfactione Christi. Et horum singula suas habent obiectiones.

Aristot. 5. Met. text. 6.

Cap. 10.

¶ Contra primum siquidem arguit Scotus in quarto sentēt. distinct. 11. quæstione prima Satisfactio est redditio æquivalentis pro æquivalenti: sed quantum maximum fuit aversio à Deo per peccatum: tantum bonum est conuersio ad Deum per charitatem: ergo purus homo potuit æquivalens reddere. Præterea, quantum bonum naturæ fuit inesse actui meo, tantum bonum & non plus abstulit peccatum meum, & tantum bonum fuit inesse actui secundo: ergo per illum actum omnino æquivalens redditur. Tertio, Deus de potentia absoluta potuisset dare peccatori post attritionem tanquam dispositionem & meritum de congruo gratiam, per quam motus eius fieret contritio: & sic per satisfactionē æquivalentem deleuisset peccatū: quia per illum actum redderetur Deo æquivalens illi bono, quod abstulit peccatum. Affert quoque Capreolus in lib. 2. dist. 4. arg. Aureoli: sed in idē redit cum dictis.

Cap. 2.

Cap. 4.

¶ Contra secundum dictum, scilicet quod infinitas offensæ causat impossibilitatem satisfaciendi puro homini, arguit Scotus ibidem. Si infinitas in peccato pro futuro semper distinct. 11. quæstione prima Satisfactio est redditio æquivalentis pro æquivalenti: sed quantum maximum fuit aversio à Deo per peccatum: tantum bonum est conuersio ad Deum per charitatem: ergo purus homo potuit æquivalens reddere. Præterea, quantum bonum naturæ fuit inesse actui meo, tantum bonum & non plus abstulit peccatum meum, & tantum bonum fuit inesse actui secundo: ergo per illum actum omnino æquivalens redditur. Tertio, Deus de potentia absoluta potuisset dare peccatori post attritionem tanquam dispositionem & meritum de congruo gratiam, per quam motus eius fieret contritio: & sic per satisfactionē æquivalentem deleuisset peccatū: quia per illum actum redderetur Deo æquivalens illi bono, quod abstulit peccatum. Affert quoque Capreolus in lib. 2. dist. 4. arg. Aureoli: sed in idē redit cum dictis.

Serm. 9. & est ser. mo 13. in ordine.

¶ Contra secundum dictum, scilicet quod infinitas offensæ causat impossibilitatem satisfaciendi puro homini, arguit Scotus ibidem. Si infinitas in peccato pro futuro semper habeat satisfactionem & habeat eam pro futuro semper, etiam pro habeat eam positam in passione Christi: quia passio Christi etiam accepta secundum totam rationem meriti in ea fuit bonum finitum: quia non erat bonū increatum: nec per consequens acceptatur à Deo infinitè ex parte obie-

cap. 17.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tia quia non fuit Deus beatus amando illam passionem, sicut est beatus amãdo quãtiam suam. Arguitur etiam, quia infinitas offensæ non est infinitus simpliciter, sed secundum quid: ergo non satisfacientem infinitum simpliciter, vt est filius Dei, sed infinitum secundũ quid exigit, quilibet autẽ homo amans Deum ex gratia seu charitate, est sic operans infinitum secundum quid: vt patet. Non ergo ex infinitate offensæ Dei inferri potest efficaciter infinita efficacia satisfacientis, sic quist suppositũ diuinum ac per hoc infinitũ simpliciter, quod tamen in litera fit.

Cap. 16. ¶ Contrariorũ scilicet quod satisfactio Christi est cõdigna secundum

Serm. 1. æqualitatem ad culpam commissam, occurrit Durandus in 3 sentent. distin. 20. quæst. 1. Christus inquantum homo vel ratione humanæ naturæ non potuit reddere æquivalẽs beneficiis omnibus ab ipso receptis: ergo nõ potuit tedere ç quivalẽs pro peccatis humanæ naturæ, nec ipsiusmet si peccasset. antecedens patet: quia Deo & parentibus

Ca. 13. non potest reddi æquivalens: vt dicitur 8 Eth.

Cap. cod. Consequentia est nota: tum quia redditio ç juxta debis oportet quod sit de non alias debito illi, cui redditur: tum quia, si actus Christi non sufficit ad æquandum beneficia, cõstat quod nihil superest sibi, quo possit aliorum culpas adæquare. Et quia Durand. in verbis istis insinuat se loqui de Christo secundum quod homo, quasi abstrahendo à supposito diuino, patet oppositum esse de mente eius, dum in

Serm 1. quarto sentent. distin. 15. quæst. 1. tam tertium, quam quartum hic dictum impugnans dicit, Quidam dicunt, quòd licet homo ex se non possit satisfacere reddendo æquivalens potest tamen ex hoc, quòd sibi communicatur meritum passionis Christi: quod fuit aliquo modo infinitũ. sed primum, scilicet quod nullus possit reddere æquivalens simpliciter, videtur mihi dictum: quia nec ipse Christus, secundum quod homo, potuit Deo reddere æquivalens beneficiis acceptis. cum ergo quicquid erat in Christo, secũdum humanam naturam esset totum obligatum Deo, & ei debitum, non potuit esse satisfactio de condigno pro quocunque peccato, considerãdo naturam operis vel rei: sed solum secundum gratuitam acceptationem Dei. Hæc ille. Vbi patet ex hoc ipso, quod impugnat positionem dicentem, quod satisfactio Christi est infinita, quod non loquitur de Christo secundum quod homo, abstrahendo à supposito diuino (quoniam positio illa tenet infinitatem esse in opere Christi, humano quidem, sed ratione suppositi, cuius est operatus) loquitur de Christi satisfactione, quam mediante natura assumpta effecit, tam gratias agendo, quam adæquando peccata.

¶ Contra quartum dictum, scilicet quòd omnis alia satisfactio efficax est ex satisfactione Christi, occurrit ipsemet Autor in quarto sentẽ. dist. 15. quæst. 1. art. 2. ad primum, dicens: Alij dicunt, quod etiam quantum ad auertionem, pro peccato satisfieri potest virtute meriti Christi, quod quodammodo infinitum fuit. Et in hoc ideo redit quod prius dictum est, scilicet quod non potest satisfacere secundum æqualitatem, sed secundum acceptationem diuinam: quia per fidem Mediatoris gratia data est credentibus: si tamen alio modo gratiam daret, sufficeret satisfactio per modum prædictum. Vbi patet quod Autor idem dat iudicii de satisfactione mea, siue habeam gratiam per fidem Iesu Christi, siue aliunde habeam gratiam: ac per hoc non fit ex satisfactione Christi satisfaciens simpliciter, sed solum secundum acceptationem, cuius oppositum hic docere videtur. Et similiter non fit ex satisfactione Christi efficax: cuius oppositum expresse hic docet.

¶ Ad horum euidentiam aduertendum est, quod quæstio de satisfactione pro peccato tria habet in hoc opere loca, primus est hic, vbi de necessitate Incarnationis pro reparando humano genere tractatur. secundus est inferius, vbi de necessitate passionis Christi tractatur. Tertius est in tractatu de sacramento pœnitentiæ, vbi de tertia illius parte, quę satisfactio est, tractandum est. Et in hoc vltimo loco de satisfactione pro peccato actuali directè tractandum est: in primis autem duobus communius tractatur: quia de satisfactione etiam pro peccato originali tractatur. Vnde in præsenti litera duas rationes Autor attulit, ad ostendendum, quòd puras homo satisfacere non potuit pro peccato, quarum prima directè respicit peccatum originale, secunda autem communiter de peccato, sub quo ram originale, quàm actuale, quod est simpliciter peccatum (quod constat solum esse mortale) comprehenditur, loquitur, hinc fit, vt onus hoc in loco acceperim differendi de satisfactoris sufficientia. non enim rationem secundam litteræ & conclusionem illius pertransire potui sine huiusmodi discussione. Et nisi obiectiones sequentium exigerent, conclusionem, vt ex illa secunda, quæ impugnatur, ratione tantum tractarem: nec immiscerem vinculum de debito gratitudinis vinculo satisfaciendi, sicut nec Autor hic miscet: sed referuarem hæc tractatui de pœnitentia. Vnde, vt obiectionibus fiat

bent carnem. Secundo per hoc instruimur quanta sit dignitas humanæ naturæ, ne eam inquinemus peccando. Vnde Augustdicit in lib. de Vera religione: Demonstrauit nobis Deus quàm excelsum locum inter creaturas habeat humana natura in hoc quod hominibus in vero homine apparuit. Et Leo Papa dicit in sermone de natiuit. Agnosce ô Christiane dignitatem tuam: & diuinæ consors factus naturæ, noli in veterem vilitatem degeneri conuersatione redire. Tertio, quia ad præsumptionem hominis tollendam gratia Dei nullis meritis præcedentibus in homine Christo in nobis commendatur, vt Augustdicit in 13. de Trinit. Quarto, quia superbia hominis, quæ maxime impedimento est, ne inhæreat Deo, per tantam Dei humilitatem redargui potest atque sanari, vt dicit Augustibidem. Quinto, ad liberandum hominem à seruitute peccati: quod quidem, vt Augustdicit 13. de Trinit. fieri debuit sic, vt diabolus iustitia hominis Iesu Christi superaretur: quod factum est Christo satisfaciente pro nobis. Homo autem purus satisfacere non poterat pro toto humano genere. Deus autem satisfacere non debebat: vnde oportebat Deum & hominem esse Iesum Christum. Vnde & Leo Papa dicit in sermone de Natiuit. Suscipitur à virtute infirmitas: à maiestate humilitas: vt quod nostris remediis congruebat, vnus atque idem Dei & hominum mediator, & mori ex vno, & resurgere posset ex altero. Nisi enim esset verus Deus, non adferret remedium: nisi esset verus homo, non præberet exemplũ. Sunt autem & aliæ plurimæ vtilitates, quæ consequutæ sunt supra apprehensionẽ sensus humani.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ratio illa procedit secũdum primum modum necessarij, sine quo ad finem peruenire non potest.

¶ Ad secundum dicendum, quod aliqua satisfactio potest dici dupliciter sufficiens. Vno modo perfectè: quia est condigna per quandam adæquationem ad recompensationem culpæ commissæ: & sic hominis puri satisfactio sufficiens esse non potuit pro peccato. Tum quia tota humana natura erat per peccatum corrupta: nec bonum alicuius personæ, vel etiam plurium poterat per æquiparantiam totius naturæ detrimentum recompensare. Tum etiam, quia peccatum contra Deum commissum, quandam infinitatem habet ex infinitate diuinæ maiestatis. tanto enim offensa est grauior, quanto maior est ille, in quem delinquitur, Vnde oportuit ad condignam satisfactionem vt actus satisfacientis haberet efficaciam infinitam, vtpote Dei & hominis existens. Alio modo potest dici satisfactio hominis esse sufficiens imperfectè scilicet secundum acceptationem eius, qui est ea contentus, quamuis non sit condigna. Et hoc modo satisfactio puri hominis est sufficiens. Et quia omne imperfectum præsupponit aliquid perfectum, à quo sustentetur: inde est quod omnis puri hominis satisfactio efficaciã habet à satisfactione Christi.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Deus assumendo carnem, suam maiestatem non minuit & per consequens non minuitur ratio reuerentiæ ad ipsum, quæ agetur per augmentum cognitionis ipsius. Ex hoc autem, quod nobis appropinquare voluit per carnis assumptionem, magis nos ad se cognoscendum attraxit.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum si homo non peccasset, Deus incarnatus fuisset.

3. dist. 1 q. 2. art. 3. Et 4. dist. 43. arti. 2. q. 1. 2. Et veri. q. 29. arti. 4. ad 3. Et 1. Tim. 1. col. 1. fi.

AD TERTIVM sic procedit. Videtur quòd si homo non peccasset, nihilominus Deus incarnatus fuisset. Manente enim causa, manet effectus. Sed, sicut Augustdicit 13. de Trini. alia multa sunt cogitãda in Christi Incarnatione præter absolutionem à peccato, de quibus dictum est. Ergo etiam si homo non peccasset, Deus incarnatus fuisset.

Cap. 17. 2 ¶ Præterea, Ad omnipotentiam diuinæ virtutis pertinet, vt opera sua perficiat, & se manifestet per aliquem infinitũ effectum. Sed nulla pura creatura potest dici infinitus effectus, cùm sit finita per suam essentiam. In solo autem opere Incarnationis videtur præcipuè manifestari infinitus effectus diuinæ potentiæ (per quam in infinitũ

Arr. præc. distantia cõiunguntur, inquantum factum est, quòd homo esset Deus) in quo etiã opere maxime videtur perfici vniuersum, per hoc quod vltima creatura, scilicet homo primo principio coniungitur, scilicet Deo. Ergo etiam si homo non peccasset, Deus incarnatus fuisset.

3 ¶ Præterea, Humana natura per peccatum non est facta capacior gratiæ. Sed post peccatum capax est gratiæ vnionis, quæ est maxima gratia. Ergo si homo non peccasset, humana natura huius gratiæ capax fuisset. Neque Deus subtraxisset humanæ naturæ bonum, cuius capax erat. Ergo si homo nõ peccasset, Deus incarnatus fuisset.

4 ¶ Præterea, Prædestinatio Dei est æterna. Sed dicitur Rom. 1. de Christo, Qui prædestinatus est filius Dei in virtute. Ergo etiam ante peccatum necessariũ erat filium Dei incarnari, ad hoc quod Dei prædestinatio impleretur.

5 ¶ Præterea, Incarnationis mysteriũ est primo homini reuelatum: vt patet per hoc, quod dixit, Hoc nunc os ex ossibus meis, &c. quod Apost. dicit esse magnum sacramentum in Christo & in Ecclesia: vt patet Ephes. 5. Sed homo non potuit esse præcius sui casus, eadem ratione qua nec Angelus: vt Aug. probat super Genes. ad literam. Ergo etiam si homo non peccasset, Deus incarnatus fuisset.

¶ SED CONTRA est, quod Augustdicit in libro de verbis Domini, exponens illud quod habetur Luc. 10. Venit filius homi-

li. 11. c. 18. nis, ex gratiarum actione, scitnec vllum est sibi à principio incarnationis præstitum beneficium: ideo ipsa ex hoc ipso, quod humanos actus diuinos personaliter exhibet Deo: omnia creata sufficienter adæquat & excedit. Vbi scito, quod quia verbum caro, ex propriis viribus suæ personæ habet charitatem & gratiam in anima informante carnem assumptam (iuxta illud, Quasi Vnigeniti à Patre plenum gratiæ & veritatis) charitas non se tenet in Christo ex parte Dei, vt cui satisfaciendum est, sicut in cæteris hominibus dictum est computari: sed se tenet ex parte personæ satisfacientis, hoc est ipsius Dei, vt satisfactor est. Et propterea non potest de Christi satisfactione dici, quòd est æquialens per acceptationem, & nõ per æqualitatem: sicut de aliorum satisfactionibus dictum est.

¶ Ad quartum dubium prædeclaranda est veritas rei, & deinde ad verba Autoris de secundum. Christus dominus secundum veritatẽ duplicitet causat satisfactionem nostrã: primo, vt causans charitatem & gratiã in nobis, qua satisfactio nostra acceptatur: secundo, vt satisfactor perfecte pro peccatis totius mundi. Et ex hoc satisfactio mea habet ex duobus capitibus efficaciã: primo ex charitate in me, qua fit, & eã Deo accepta: secundo, ex hoc quòd innititur super satisfactione Christi. Et quoniam neutro modo satisfactio mea est sufficiens simpliciter, sed secundum acceptationem, quia charitas se tenet ex parte Dei acceptantis & communicatio satisfactionis Christi misericorditer mihi fit, non transferendo æqualitatem simpliciter in meam satisfactionem, sed plus & minus, participantem Christi satisfactionem constituendo: ideo non est sensus huius literæ, quod satisfactio mea habeat efficaciã æqualitatis simpliciter ex satisfactione Christi, vt obiectum est, sed est sensus quod habet ex satisfactione Christi efficaciam, sicut imperfecta participatiue habent à perfectis esse & posse: sicut ignita habent ab igne efficaciam. Nec in quarto sentent. Autor contrarium dicit: sed dicit hoc, quoniam docet, quòd quantum ad hoc, quod est, satisfactionem meam non esse sufficientem simpliciter, sed per acceptationem diuinam, in idem redit, dicere, quod satisfactio mea est ex charitate & communione passionis Christi. Et hoc verum est: quia ex neutro capite redditur sufficiens in se simpliciter. Considerauit quoque ibidem Autor satisfactionem meam, vt est ex merito Christi per communionem gratiæ & charitatis: & ideo dixit, quòd si aliunde gratiam quis haberet, eodem modo, scilicet secundum acceptationem satisfaceret, hic autem altius & formaliter contemplatus est satisfactionem Christi, vt perfectam simpliciter in ordine satisfactionum: & addidit priori doctrinæ, quod hinc omnis puri hominis satisfactio substentatur super satisfactione Christi: ita quod si quis aliunde gratiam haberet non vt membrum Christi, satisfactio eius esset secundum acceptationem ex diuina misericordia per charitatem gratificante illam: sed non haberet efficaciam ex satisfactione Christi: & ideo imperfectior esset. Mea autem satisfactio, quia membrum Christi sum, efficax est & ex charitate, & ex satisfactione Christi. Et quia ex Christi capite & nobis membris constituitur vna persona mystica, ideo satisfactio mea coniuncta satisfactioni Christi fit æqualis simpliciter, vt est satisfactio mystica personæ: imò & quandoque superexcellit iuxta illud ad Colos. 1. Adimpleo ea, quæ desunt passionum Christi, in carne mea pro corpore eius, quod est Ecclesia.

Serm. 36.

¶ *Super quæstionis primæ Articulum tertium.*

IN articulo tertio eiusdem quæstionis duo fiunt: primo referuntur diuersæ opiniones circa quæstitum: secundo respondetur quæstito præferendo secundam opinionem duabus conclusionibus: altera de facto, directe respondens quæsito negatiue, altera de possibili asserente partem affirmatiuam. Prima conclusio est: Peccato non existente incarnatio non fuisset, Probatur: In sacra Scriptura vbique Incarnationis ratio ex peccato primi hominis assignatur: ergo Incarnationis opus ordinatum esse à Deo in remedium peccati, conuentius dicitur: ergo peccato non existente, Incarnatio non fuisset. Antecedens pro euidenti assumitur. Prima consequentia probatur: quia ea quæ ex fola Dei voluntate supra omne debitum creaturæ prouenium, nobis non innotescunt, nisi quatenus in sacra Scriptura (in qua diuina nobis voluntas manifestatur) traduntur. Secunda conclusio est: Deus potuisset peccato non existente incarnari. Probatur: quia potentia Dei non limitatur ad hoc scilicet quòd Incarnatio fit in remedium peccati.

¶ Circa verba literæ nota duo: primo quod ly conuenientius comparationem exercet respectu alterius opinionis contrariæ, ita quod ex reuelatis in sacra

Universidad de Deusto
Biblioteca

Scriptura de diuina voluntate conuenientius dicitur pars negatiua, quàm affirmatiua. Secundo, quod Autor loquitur de opere Incarnationis vt sic, & non vt redemptiuo & liberante: vt Scotus glossando dicit autoritates dicentes, quod sine peccato non fuisset Incarnatio.

¶ In responsione ad tertium, nota distinctionem de potentia naturali & de potentia obedientiali: hinc sumi, & quomodo distinguatur quòd naturaliter infra ordinem naturalium fiat, obedientialiter vero secundum ordinem ad diuinam potentiam attenditur: ista semper impletur, ista quandoque impletur, & quandoque non impletur.

¶ In responsione ad quartum eiusdem articuli tertij, dubium occurrit, primo circa illam propositionem, prædestinatio præsupponit præscientiam futurorum: quia falsa est. Nam prædestinatio Petri non præsupponit præscientiam Petri prædestinandi aut saluandi, sed e contra, præscientia Petri saluandi præsupponit prædestinationem Petri: vt patet ex hoc, quod ideo scit Deus Petrum saluandum, quia prædestinauit eum, & non ideo prædestinauit Petrum, quia præuidit Petrum saluandum: vt patet ex prima parte, quæstione vigesima tertia, articulo quinto, vbi determinatū est, quod præscientia meritorum non est causa prædestinationis.

¶ Dubium secundo occurrit: quia impertinēs est solutioni argumenti de prædestinatione Christi, quod supponatur præscientia futurorum: quia siue præsupponatur, siue non, oportet ex voluntate diuina reddere rationem, quare prædestinatus est per tale medium vel per talem: & tali ratione, vt in corpore huius articuli fit: & nō ex parte intellectus præuidentis præuisio animam non est ratio futuri effectus vt patet.

¶ Dubium est tertio ex Scoto in 3. sentent. distinct. 7. quæst. 3. ex ratione prædestinationis animæ Christi inferente, hæc præuisio tamen quod incarnatio etiam sine peccato fuisset. Probatque hoc multiplicitèr. Primo. Prædestinatio cuiuscunque ad gloriam præcedit ex parte obiecti naturaliter præscientiam peccati vel damnationis eiusdē: inquiente ergo multo magis hoc est verum de prædestinatione illius animæ ad summam gloriam. Secundo, Ordinate volens, per prius vult finem, & post hoc, quod est finis propinquius: ergo sicut prius vult alicui gloriam, quàm gratiam: ita inter prædestinatos quibus vult gloriam ordinate, prius vult gloriam illi, quam vult esse proximum sibi ac per hoc prius animæ Christi, quàm alteri vult gloriam, & prius cuilibet vult gloriam & gratiam, quam præuideat illi oppositā istorum habitum, scilicet gratiæ & gloriæ: ergo prius vult animæ Christi gloriam, quam præuideat Adam esurum. Tertio, Redemptio fuę gloriæ animæ assumendæ non est tantum bonum quantum est gloria animæ Christi: ergo non propter solam illam causam videtur Deus prædestinasse illam animam ad tantam gloriam. Quarto: Quia non est verisimile tam summum bonum in entibus esse tantum occasionatum, propter minus bonum. Quinto, Non est verisimile Deum prius prædoniasse Adam ad tantum bonum, quàm Christum: quod tamen sequeretur. Imo vlterius sequeretur absurdius, scilicet quod Deus prædestinando Adam ad gloriam, prius præuidisset ipsum casurum in peccatum, quam prædestinasset Christum ad gloriam, si prædestinatio illius animæ tantum esset pro redemptione aliorum: quia redemptio non fuisset, nisi casus & delictum præcessisset. Et hoc sit sextum Scoti argumentum. Ex quibus colligit Scotus, quod prius natura, quàm aliquid prævideatur circa peccatorem, siue de peccato, siue de pœna, Deus eligit ad cælestem curiam omnes, quos habere vult, siue angelos, siue homines in certis & determinatis gradibus: & nullus est prædestinatus tantum, quia aliter præuisus est casurus: vt ille nullum oporteat gaudere de lapsu alterius. Et hoc pro septimo argumento.

¶ Ad euidentiam horum sciendum est, quod hæc propositio, Prædestinatio supponit præscientiam futurorum, potest intelligi primo respectu omnium futurorum: & sic videtur non intelligibilis: nam prædestinatio Petri non præsupponit præscientiam futuræ gloriæ Petri: quod patet sic. Præscientia futuri præsupponit futurum sub ratione futuri: quoniam, vt dicit 1. in primo Po. quod non est, non potest sisti: gloria autem Petri est primo futura per prædestinationem, vt patet. ergo igitur secundum naturæ ordinem primo prædestinatio Petri ad gloriam, & ex hoc gloria Petri est futura: & sic præuidetur à Deo. Supponit ergo præscientia alicuius futuri prædestinationem: ac per hoc prædestinatio non præsupponit præscientiam omnium futurorum. Secundo potest intelligi de prædestinatione quo ad constituta per prædestinationem, & respicit prædestinata, præsupponit præscientiam futurorum non prædestinatorum, sed eorum, quę præsupponitur vel ordinantur per prædestinationē. Et sic proposito est vera. Quam vt clarius intelligas, distingue inter effectus prædestinationis: quosdam quidem sunt non solum ordinati, sed cōsitati per prædestinationē: vt gloria & gratia, & vniuersaliter finis & media vt fici: quidam autem sunt solum ordinati contra prædestinationem: vt animia illius hominis, qui est sanctus Petrus, & reliqua spectantia ad naturalem ordinem vniuersi. Isee enim futuri rationem habent ab æterno ex prouidentia diuina, & non ex prædestinatione diuina, sed præscientia quasi superuenit ordini naturæ, ordinat animam sancti Petri in gloriam æternam mediante gratia, &c. Et quoniam inter præsupposita à prædestinatione non solum sunt res naturales constituentes vniuersum secundum naturalem ordinem, sed etiam defectus in puræ naturalibus, vt monstra: & in animalibus, vt ægritudines & irrationalibus, vt ignorantia, & malum mortis, quod est peccatū: ideo sicut, simpliciter loquendo, prædestinatio præsupponit prouidētiam vniuersi naturalis, ita simpliciter loquendo, præsupponit præscientiam futurorum pertinentium ad ordinem vniuersi naturalem, & defectuum in illo futurorum inter quæ contingit esse peccata hominum: quoniam non spectat nostrum peccare ad originem gratiæ, sed ad ordinem naturæ: quia ex nobis solis peccamus, vt patet: & autoritate Scripturæ firmatur Oseæ decimotertio. Perditio tua ex te, Israël. Et hinc patet falsam esse Scoticam imaginationem, quod prius Petrus prædestinetur ad gloriam, quam præuideatur peccaturus: quoniam sicut prius præuiderit Petrus secundum ex, quæ sectio ordine gratiæ sibi conueniunt, quam prædestinatur (quia prius præuident secundum futura sibi secundum ordinem diuinæ prædestinationis) sic prius præuiderit peccatum quam prædestinetur, eadem ratione: quia scilicet Petrum peccare spectat ad ordinem diuinæ prouidentiæ, & per superuenientem ordinem diuinæ prædestinationis vel reprobationis ordinatur secundum ordinem gratiæ ad redemptionem, vel æternam punitionem. Et si perspicacius tres, qui de facto in vniuerso inueniuntur, ordines considerauerimus, videlicet ordinem naturæ, ordinem gratiæ & ordinem Dei, & creaturæ simul, videbimus quod secundus supponit primum, & tertius præsupponit vtrunque: & similiter prædinatio & præuisio primi præsupponitur à prædinatione & præuisione secundi: & similiter prædinatio & præuisio tertij præsupponit prædinationem & præuisionem vtriusque. Ita quod Deus primo ordinauit vniuersum secundum ordinem naturæ: & quoniam vniuersum secundum talem ordinem non attingit ad fruitionem diuinam, superadditit ordinem gratiæ: & quoniam talis ordo non pertingit ad vnionem summo modo possibilem cum Deo, prædinauit creaturam ad vnionem personalem cum Deo. Quocirca quum peccata pertineant partim ad ordinem naturæ, & partim ad ordinem gratiæ, vt opposita illis: consequens est, quod prædestinatio Iesu Christi, vt sit filius Dei, præsupponat præuisionem futurorum peccatorum, vtpote spectantium ad præsupposītos ordines in genere causæ materialis.

¶ Vnde ad singula dubia deueniendo, ad primum dubium dicitur, quod propositio illa est vera, vt declaratum est: & est ad propositū argumenti quod prædestinationem Christi necessariam ubique peccato arguebat. Responsio namque ad hoc non exigit, quod prædestinatio Christi supponat præscientiam gloriæ Christi, sed requirebat, quod præsupponit præscientiam peccatorum, in quorum remedium Christus est prædestinatus: ordinatio namque medicinæ præsupponit notitiam morbi.

¶ Ad secundum vero dubium dicitur, quod in hac responsione ad quartum argumentum, quæ nunc discutitur, non erat reddenda ratio prædestinationis Incarna

Incarnationis in remedium peccati: sed sustinendum erat, quod cum prædestinatæ Incarnationis necessitate stat, quod prædestinata fuerit remedium peccati. Et hoc manifestatur ratione: quia prædestinatio præsupponit præscientiam futurorum antecedentium, qualia sunt peccata, vt declaratum est. Et exemplo prædestinationis alicuius, puta Pauli mediante oratione alterius, puta Stephani

D.67. quod exemplum si etiā quo ad præscientiā recdū intelligēdum erit: ordinantur per prædestinationē. Et sic proposito est vera. Quam vt clarius intelligas, distingue inter effectus prædestinationis: quosdam quidem sunt non solum ordinati, sed cōsitati per prædestinationē: vt gloria & gratia, & vniuersaliter finis & media vt fici: quidam autem sunt solum ordinati contra prædestinationem: vt animia illius hominis, qui est sanctus Petrus, & reliqua spectantia ad naturalem ordinem vniuersi. Isee enim futuri rationem habent ab æterno ex prouidentia diuina, & non ex prædestinatione diuina, sed præscientia quasi superuenit ordini naturæ, ordinat animam sancti Petri in gloriam æternam mediante gratia, &c. Et quoniam inter præsupposita à prædestinatione non solum sunt res naturales constituentes vniuersum secundum naturalem ordinem, sed etiam defectus in puræ naturalibus, vt monstra: & in animalibus, vt ægritudines & irrationalibus, vt ignorantia, & malum mortis, quod est peccatū: ideo sicut, simpliciter loquendo, prædestinatio præsupponit prouidētiam vniuersi naturalis, ita simpliciter loquendo, præsupponit præscientiam futurorum pertinentium ad ordinem vniuersi naturalem, & defectuum in illo futurorum inter quæ contingit esse peccata hominum: quoniam non spectat nostrum peccare ad originem gratiæ, sed ad ordinem naturæ: quia ex nobis solis peccamus, vt patet: & autoritate Scripturæ firmatur Oseæ decimotertio. Perditio tua ex te, Israël. Et hinc patet falsam esse Scoticam imaginationem, quod prius Petrus prædestinetur ad gloriam, quam præuideatur peccaturus: quoniam sicut prius præuiderit Petrus secundum ex, quæ sectio ordine gratiæ sibi conueniunt, quam prædestinatur (quia prius præuident secundum futura sibi secundum ordinem diuinæ prædestinationis) sic prius præuiderit peccatum quam prædestinetur, eadem ratione: quia scilicet Petrum peccare spectat ad ordinem diuinæ prouidentiæ, & per superuenientem ordinem diuinæ prædestinationis vel reprobationis ordinatur secundum ordinem gratiæ ad redemptionem, vel æternam punitionem. Et si perspicacius tres, qui de facto in vniuerso inueniuntur, ordines considerauerimus, videlicet ordinem naturæ, ordinem gratiæ & ordinem Dei, & creaturæ simul, videbimus quod secundus supponit primum, & tertius præsupponit vtrunque: & similiter prædinatio & præuisio primi præsupponitur à prædinatione & præuisione secundi: & similiter prædinatio & præuisio tertij præsupponit prædinationem & præuisionem vtriusque. Ita quod Deus primo ordinauit vniuersum secundum ordinem naturæ: & quoniam vniuersum secundum talem ordinem non attingit ad fruitionem diuinam, superadditit ordinem gratiæ: & quoniam talis ordo non pertingit ad vnionem summo modo possibilem cum Deo, prædinauit creaturam ad vnionem personalem cum Deo. Quocirca quum peccata pertineant partim ad ordinem naturæ, & partim ad ordinem gratiæ, vt opposita illis: consequens est, quod prædestinatio Iesu Christi, vt sit filius Dei, præsupponat præuisionem futurorum peccatorum, vtpote spectantium ad præsupposītos ordines in genere causæ materialis.

¶ Vnde ad singula dubia deueniendo, ad primum dubium dicitur, quod propositio illa est vera, vt declaratum est: & est ad propositū argumenti quod prædestinationem Christi necessariam ubique peccato arguebat. Responsio namque ad hoc non exigit, quod prædestinatio Christi supponat præscientiam gloriæ Christi, sed requirebat, quod præsupponit præscientiam peccatorum, in quorum remedium Christus est prædestinatus: ordinatio namque medicinæ præsupponit notitiam morbi.

¶ Ad secundum vero dubium dicitur, quod in hac responsione ad quartum argumentum, quæ nunc discutitur, non erat reddenda ratio prædestinationis Incarna

reuelatur causa. potuit igitur primo homini reuelari Incarnationis mysterium, sine hoc quod esset præscius sui casus. Nō enim quicunque cognoscit effectum, cognoscit & causam.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum principalius Christi incarnatio facta fuerit ad tollendum peccatum originale, quam actuale.

AD QVARTVM sic procedit. Videtur quòd Deus principalius incarnatus fuerit in remedium actualium peccatorum, quam in remedium originalis peccati. Quanto enim peccatum est grauius, tanto magis humanę saluti aduersatur, propter quam Deus est incarnatus. Sed peccatum actuale est grauius, quam originale peccatū: minima enim pœna debetur originali peccato: vt Aug. dicit contra Iulianum. Ergo principalius Incarnatio Christi ordinatur ad deletionē actualium peccatorum, quam ad deletionem originalis peccati.

2 ¶ Præterea, Peccato originali non debetur pœna sensus, sed solum pœna damni: vt in secundo habitum est. Sed Christus venit pro satisfactione peccatorum, pœnam sensus pati in cruce, non autem pœnā damni: quia nullum defectum habuit diuinæ visionis aut fruitionis. Ergo principalius venit ad deletionē peccati actualis quàm originalis.

Inter medium & finem. 3 ¶ Præterea, Sicut Chrysl. dicit in 2. de cōpunctione cordis, Hic est affectus serui fidelis, vt beneficia domini sui quæ cōmuniter omnibus data sunt, quasi sibi soli præstita reputet: quasi enim de se solo loquens Paulus ita scribit ad Gal. 2. Dilexit me, & tradidit semetipsum pro me. Sed propria peccata nostra sunt actualia: originale enim est cōmune peccatū. Ergo hunc affectū debemus habere, vt existimemus eum, principaliter propter actualia peccata venisse.

¶ SED CONTRA est, quod Ioan. 1. dicitur, Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi, quod exponens Beda dicit, Peccatum mundi dicitur originale peccatum, quod est commune totius mundi.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd certum est, Christum venisse in hunc mundum non solum ad delendum illud peccatum, quod traductum est originaliter in posteros, sed etiam ad deletionem omnium peccatorum, quæ postmodum superaddita sunt. Non quod omnia deleantur (quod est propter defectum hominum, qui Christo non inhærent, secundum illud Ioan. 3. Venit lux in mundum: & dilexerūt homines magis tenebras, quam lucē) sed quia ipse exhibuit, quod sufficiens fuit ad omniū peccatorum deletionem. Vnde dicitur Rom. 5. Non sicut delictum, ita & donum: nam iudicium ex vno in condemnationem, gratia autem ex multis delictis in iustificationē. Tanto autē principalius ad alicuius peccati deletionem Christus venit, quanto illud peccatum maius est. Dicitur autem aliquid maius dupliciter. Vno modo intēsiue: sicut est maior albedo, quæ est intensior. Et per hunc modum maius est peccatum actuale, quam originale: quia plus habet de ratione voluntarii, vt in secundo habitum est. Alio modo dicitur aliquid maius extēsiue: sicut dicitur maior albedo, quę est in maiori superficie. Et hoc modo peccatum originale (per quod totum genus humanum inficitur) est maius peccato actuali, quod est propriū singularis personæ. Et quantum ad hoc Christus principalius venit ad tollendum originale peccatum: inquantum bonū genus diuinius & eminentius est quam

Habetur in glos. or di. in hoc loco.

Universidad de Deusto
Biblioteca

gularispersonæ, quæ facit illud originale autem est peccatum propriũm naturæ humanæ, ab Adam semin atie procedentis. Et ideo originale per se loquendo est communeinfinitis hominibus, pro quanto natura humana potest sic infinitia communicari. & ideo tollit bonum gratiæ humanũ per se loquendo, tollendo bonum in natura communi generi humano. Peccatum autem actuale non tollit bonũ huius personæ tollitur & accidit peccato meo, quod alter etiam peccet: & sic de aliis. Stando igiturinfra latitudinẽ fermonis per se, optimẽ sonat differẽtia posita: nõ enim accidit peccato naturæ esse in toto genere, sicut accidit peccato personæ.

Cap. 2.

¶ Ad secundũ dicitur q. Autor explicando secundam cõclusionẽ, & non primã, & addẽdo secundẽ conclusioni rationẽ, scilicet quia bonũ gentis diuinius & eminentius est, quam bonum vnius: insinuauit cõclusionẽ responsiuã quæsito simpliciter & absolute illã esse. quã expressit in respõsione ad tertiũ, principalius venit abolere peccatum totius naturæ, quam peccatũ vnius personæ.

¶ In respõsione ad tertium aduerte, q. illoũ verborũ, scilicet, Sed vt qui pro omnibus, se fo lum indicaret obnoxiũ, sensus vnica subaudita cõiunctione (dicẽdo se etiã solũ indicaret obnoxiũ) clarus adeo est, vt nihil resteret obscuritatis. Paulus enim ita se obligarũ omnibus Christi beneficiis aiebat, vt non solum vna cũ aliis, sed etiam ipse teneretur pro omnibus: tum propter perfectam illorum adeptionem in seipso, ac si pro ipso solo concessa fuissent, tum propter charitatis vnionẽ cum aliis, qua omnium bona sua putabat. Hæc enim duo in litera cauguntur, vt patet.

1.2.qõ.98. art.4.c.Et 3. dist.1.q. 2.art.4. Et 4.cõtra c. 55.9. Et Isa 2. col. 3.Et Gala. 4.col.3.fi.

¶ *Super Quæstionis primæ Artic.quintũ*

IN artic.5 eiusdem primæ quæstionis corpore duæ sunt conclusiones, iuxta duplicem statum humani generis in sui principio, scilicet, innocentiæ & lapsus. Veritur enim in quæstionẽ, an in principio humani generis debuerit Incarnatio esse: & propterea iuxta duplicem statum in principio, duplici respõdetur conclusione, vtraq; negatiue. prima est, Non fuit conueniens à principio humani generis ante peccatum Deum incarnatum fuisse. Probatur: Opus Incarnationis principaliter ordinatur ad reparationem naturæ per abolitionẽ peccati: ergo non fuit conueniens ante peccatum Deum incarnari. Probatur sequela ratione: quia medicina non datur nisi in finis: & auctoritate Domini duplici. Secunda est: non fuit conueniens Deum incarnari statim post peccatũ. probatur quadrupliciter, Primo ex conditione peccati. Humanum peccatum prouenit ex superbia hominis: ergo eo erat modo liberandus, vt humiliatus cognosceret se liberatore indigere: sed hoc conuenienter fit, relinquendo hominem primo in statu naturæ, scilicet sub iugo legis: vt experiat secundum vtriusque vires defectum summ, clamaret pro gratia: ergo. Omnia clara sunt in litera. Et figuratur magis ex respõsione ad primum, ducendo ad inconueniens superbiæ, scilicet cõtemptũ statim Incarnatio post peccatum fuisset. Secundo ex ordine promotionis in bonum: quæ ratio in respõsione ad tertiam magis explicatur, ita quod fit est forma dati humanam naturam lapsam conuenit procedere de imperfecto ad perfectum: ergo cõsumata eius perfectio in vnione ad Deum non statim habẽda erat. Antecedens probatur Apostoli autoritate in litera. Consequentia autem vt manifesta relinquitur. Et meritorquia non procederet de imperfecto ad perfectum quasi progrediendo per ingenia, & appropinquando ad diuinam vitionem, si statim Incarnatio fuisset: nam defuisset vnio secundũ intellectũ magis ac magis illustrati, secũdum successionem temporum. & similiter media vnio per charitatem Patriarcharum ac prophetarũ: & similiter media vnio per diuturnũ famulatũ vnius populi exhibitũ Deo in sacrificiis, quibus initiabatur humanum genus ad futurum illud Iesu Christi in ara crucis sacrificium. Tertio ex dignitate verbi incarnati: & patet: & similiter quatto ex vitando tempore fidei. Et to addẽ quintũ ex soliditate fidei: nam si statim fuisset incarnatus filio paruisset antiquorum. Nunc autem, ex quo Christi Incarnatio cem to cõfotium verba, sed Scripturæ prophetarum præcessuæ, tanta expectatio tot seculorum fuit de Messia, mens nostra in fide soliditatur. Quam fidei fecunditatem tetigit Apost. 1.ad Corin. 13. bis de Christo replicans, secundum Scripturas. Et propterea Ecclesia in Symbolo post articulũ resurrectionis Christi, apposuit ly, secundum Scripturas, quod referturad omnes præcedentes de Incarnatione articulos. Ita quod sensus est: Qui propter nos homines & propter nostrã salutẽ descendit de cælo, incarnatus homo factus, crucifixus, passus, sepultus, & resurrexit, secundum Scripturas, ne videantur Incarnationis mysteria omnem humanam capacitatem excedentia, nouitet cõficta.

Est Augustinus in hoc.

Infra ar. tic. 2. & 6.c. & 12. ad 1. & q.50. art. 2. Et 3. di.1.qõ.1. arti. 1. & distin. 5. q. 1. arti. 2. & 3. Et 4 contra cap. 35. 37. & 41. & veri. q 10. ar. 1. c. & vnio. art. 1. Et opus 3 ca. 111. 112. & 215. Actio. 1. Epist 2 ad Cidonium. In Sym.

Aug. tract. Ioan.

¶ In respõsione ad secũdũ pertpice, quod respõsio cõsistit in hoc q. 12. to ex pluralitate saluandorum non est efficax, quia saluandi ex diuina prædestinatione sunt mitericorditer saluandi, prout ipse magis hos, quam illos elegit. Cuius nulla est ratio nisi diuina voluntas.

ARTICVLVS V.

¶ Verum conueniens fuerit Deum incarnari ab initio mundi.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod conueniẽs fuisset Deum incarnari à principio humani generis. Incarnationis enim opus ex immensitate diuinæ charitatis processit secundum illud Ephes. 2. Deus, qui dives est in misericordia, propter nimiam charitatem suam, qua dilexit nos, cum essemus mortui peccatis conuiuificauit nos in Christo. Sed charitas non tardat subuenire amico necessitatem patienti: secũdum illud Prouer. 3. Ne dicas amico tuo, Vade, & reuertere: cras dabo tibi, cum statim possis dare. Ergo Deus incarnationis opus differre non debuit, sed statim à principio per suam incarnationem humano generi subuenire.

2 ¶ Præterea, 1. Tim. 1. dicitur, Christus venit in hunc mundum peccatores saluos facere. Sed plures saluati fuissent, si à principio humani generis Deus incarnatus fuisset: plurimi enim ignorantes Deum, in suo peccato perierũt in diuersis seculis. Ergo conuenientius fuisset, quod à principio humani generis Deus incarnatus fuisset.

3 ¶ Præterea, Opus gratiæ non est minus ordinatum, quam opus naturæ. Sed natura initium sumit à perfectis: vt dicit Boet. in li. de consol. ergo opus gratiæ à principio debuit esse perfectum. Sed in opere Incarnationis consideratur perfectio gratiæ secundum illud, Verbum caro factũ est: & postea subditur: Plenum gratiæ & veritatis. Ergo Christus à principio humani generis debuit incarnari.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Gal. 4. At vbi venit plenitudo tẽporis, misit Deus filiũ suũ factũ ex muliere, factũ sub lege. Vbi dicit gl. quod plenitudo tẽporis est, quod præfinitũ fuit à Deo patre quãdo mitteret filiũ suũ. Sed Deus sua sapiẽtia omnia diffinit. Ergo cõuenientissimo tẽpore Deus est incarnatus. Et sic cõueniẽs non fuit, q. à principio humani generis Deus incarnarẽ.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd cum opus Incarnationis principaliter ordinẽ ad reparationẽ humanæ naturæ p. peccati abolitionẽ, manifestũ est q. nõ fuit conueniens à principio humani generis ante peccatum Deum incarnatũ fuisse: nõ enim datur medicina nisi iam infirmis. Vnde ipse Dominus Mat. 9. dicit, Non est opus valentibus medico, sed male habẽtibus: nõ enim veni vocare iustos, sed peccatores.

¶ Sed nec etiam statim post peccatũ cõueniens fuit Deum incarnari. Primo quidem propter cõditionem humani peccati, quod ex superbia prouenerat. vnde eo modo erat homo liberandus, vt humiliatus recognosceret se liberatore indigere. Vnde super illud Galat. 3. Ordinata per angelos in manu Mediatoris, dicit gl. Magno Dei cõsilio factum est, vt post hominis casum non illico Dei filius mitteretur. Reliquit enim Deus prius hominem in libertate arbitrij in lege naturali vt sic vires naturæ suæ cognosceret: vbi cum deficeret, legẽ accepit, qua data inualuit morbus non legis, sed naturæ vitio. Vt ita cognita sua infirmitate clamaret ad medicum, & gratiæ quæreret auxilium. Secundo propter ordinem promotionis in bonum secundum quam ab imperfecto ad perfectum proceditur. Vnde Apost. dicit 1. Corint. 15. Non prius quod spirituale est, sed quod animale, deinde quod spirituale: primus homo de terra terren⁹, secũdus homo de cælo cælestis. Tertio propter dignitatẽ verbi incarnati: quia sup illud Gal. 4. At vbi venit plenitudo temporis, dicit gl. Quanto maior iudex veniebat, tanto prẽconi series longior precedere debebat. Quarto, ne fernor fidei tẽporis prolixitate tepescere: quia circa finem mundi frigescet charitas multorum. Vnde Luc. 18. dicitur, Cùm filius hominis veniet, putas inueniet fidẽ in terra?

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd charitas non differt amico subuenire, salua tamen negotiorum opportunitate & personarum conditione. Si enim Medicus statim à principio ægritudinis medicinã daret infirmo, minus proficeret, vel magis læderet, quam iuuaret. Et ideo etiam Dominus non statim à principio Incarnationis remedium humano generi exhibuit, ne illud contemneret ex superbia, si prius suam infirmitatẽ non cognosceret.

¶ Ad secundum dicendum, quod August. ad hoc respondet in lib. de sex quæstionibus Paganorum, dicens q. 2. quod tunc voluit Christus hominibus apparere, & apud eos prædicari suam doctrinam quando & vbi sciebat esse, qui in eum fuerant crediturí: his enim temporibus & his in locis tales omnes in eius prædicatione futuros esse præsciebat, quales non quidem omnes, sed tamẽ multi in eius corporali presentia fuerunt, qui nec in eum fuscitatis ab eo mortuis credere voluerunt. Sed hãc respõsionem reprobans idem August. in lib. de perfecturantia dicit: Nunquid possumus dicere Tyrios & Sidonios talibus apud se virtutibus factis credere noluisse, aut crediturosnõ fuisse, si fierent: cum ipse Deus atteſtetur eis, quod acturi essent magnæ humilitatis pœnitẽtiam, si in eis facta essent diuinarũ illa signa virtutũ? proinde, vt ipse solues subdit, sicut Apostolus ait: Non est volẽtis, neq; currentis, sed miserentis Dei, qui his quos præuidit, si apud eos facta essent, suis miraculis crederuros, quibus voluit, subuenit: aliis autẽ non subuenit, de quibus in sua prædestinatione occultè quidem, sed aliud iustè iudicauit: ita misericordiã eius in his, qui liberantur, & veritatem in his, qui puniuntur, sine dubitatione credamus.

¶ Ad tertium dicendum, quod perfectum quidem est prius imperfectũ, in diuersis quidem tempore & natura (oportet enim quod perfectum sit quod alia adperfectionem ducit) sed in vno & eodẽ imperfectum est prius tẽpore, etsi sit posterius natura. Sic ergo imperfectionem naturę humanę duratione præcedit ęterna Dei perfectio: sed sequitur ipsam consummata perfectio eius in vnione ad Deum.

ARTICVLVS VI.

¶ Verum Incarnatio differri debuerit vsque ad finem mundi.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod incarnationis opus differri debuerit vsq; in finem mũdi. Dicitur enim in Ps. Senectus mea in misericordia veteri, id est, in nouissimo: vt glo. dicit. Sed tẽpus incarnationis est maximè tẽpus misericordiæ, secundũ illud Psal. Quoniam venit tempus miserẽdi eius. Ergo incarnatio differri debuit vsq; in finem mũdi.

2 ¶ Præterea, Sicut dictum est, perfectu in eodem tempore est posterius imperfecto: ergo illud quod est maxime perfectum, debet esse omnino vltimum in tempore. Sed summa perfectio humanæ naturæ est in vnione ad verbum: quia in Christo complacuit omnẽ plenitudinẽ diuinitatis inhabitare, vt Apost. dicit Colo. 1. Ergo incarnatio differri debuit vsque in finem mundi.

3 ¶ Præterea, Nõ est cõueniens fieri per duo quod per vnũ fieri potest. Sed vnus Christi aduentus sufficere poterat ad salute humanę nature: quæ erit in fine mũdi. Ergo nõ oportuit, quod anteaveniret per incarnationem. Et ita incarnatio differri debuit vsque in finem mundi.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Abac. 3. In medio annorũ notum facies. Nõ ergo debuit incarnatiõis mysteriũ, per quod mundo innotuit, vsque in finem mundi differri.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sicut non fuit cõueniens Deũ incarnari à principio mũdi, ita nõ fuit conueniens, quod incarnatio differretur vsq; in finem mũdi. Quod quidẽ apparet, primò ex vnione diuinę & humanę naturę. Sicut enim dictum est, perfectum vno modo tempore præcedit imperfectum, alio modo econuerso, imperfectum tempore præcedit perfectũ. In eo enim quod de imperfecto fit perfectum, imperfectum tẽpore præcedit perfectum: in eo verò quod est causa perfectionis efficiẽs, perfectum tempore præcedit imperfectum. In opere autẽ incarnationis vtrumque concurrit, quia natura humana in ipsa incarnatione est perducta ad summam perfectionẽ. Et ideo non decuit quod à principio humani generis incarnatio facta fuisset. Sed ipsum Verbum incarnatum est perfectionis humanę naturæ causa efficiens, secundũ illud Io. 1. De plenitudine eius nos omnes accepimus, & ideo non debuit incarnationis opus vsque in finem mundi differri: sed perfectio gloriæ, ad quam perducenda est vltimò natura humana per Verbum incarnatum, erit in fine mundi. Secũdò ex effectu humanę salutis. Vt enim dicitur in lib. de q. vet. & no. Test. in potestate dantis est, quandovel quantum velit misereri. Venit ergo quãdo & subuenire debere sciuit, & gratũ futurũ beneficiũ. Cum enim lãguorequodã humani generis, abolescere cœpisset cognitio Dei inter homines, & mores immutarentur, eligere dignatus est Abraham, in quo forma esset renouatæ notitiæ Dei & morum: & cum adhuc reuerentia segnior esset, postea per Moysen legem literis dedit. Et quia eam gentes spreuerunt, non se subiicientes ei, neque hi qui acceperut, eam seruauerunt, motus misericordia Dominus, misit filium suũ, qui data omnibus remissione peccatorũ, Deo patri illos iustificatosoffer ret. Si autem hoc remedium differreturvsque in finem mudi, totaliter Dei notitia & reuerentia & morum honestas abolita fuisset in terris. Tertiò apparet hoc fuisse conueniens ad manifestationẽ diuinæ virtutis: quæ pluribus modis homines saluauit, nõ solùm per fidem futuri, sed etiam per fidẽ præsentis & præteriti.

Aug. lib. 2. q. 83.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod glo. illa exponit de misericordia perducente ad gloriã. Si tamen referatur ad misericordiam exhibitam humano generi per incarnationẽ Christi, sciendum est, quod sicut Aug. dicit in lib. retracta. tempus incarnationis potest cõparari iuuetuti humani generis, pro, per vigorem feruorẽque fidei, quæ per dilectionem operatur: senectus autem, quæ est sexta ætas, propter numeri teporum, quia Christus venit in sexta ætate. Et quanuis in corpore non possit simul esse iuuentus & senectus, potest tamen simul esse in anima, illa propter alacritatem, illa propter grauitatem. Et ideo in lib. 83. q. alicubi dicit Aug. quod nõ oportuit diuinitus venire Magistrum, cuius imitatione humanum genus in mores optimos formaretur, nisi tempore iuuentutis. Ambi autem dicit Christum in sexta ætate humani generis tanquam in senectute venille.

lib. 1. de Gen con. tra Manich c. 23.

¶ Ad secundum dicendu, quod opus incarnationis non solùm est cõsiderandu vt terminus motus de imperfecto ad perfectũ, sed etiã vt principiu perfectionis in humana natura, vt dictu est.

Hom. 27.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut Chry. dicit super illud Io. Nõ misit Deus filium suum, vt iudicet mundu: duo sunt Christi aduentus. Primus quidem, vt remittat peccata: secundus, vt iudicet mudum. si enim hoc non fecisset, vniuersi simul perditi essent: omnes enim peccauerunt, & egent gloria Dei. Vnde patet, quod non debuit aduentus misericordiæ differre vsque in finẽ mudi.

QVAESTIO SECVNDA DE MODO

vnionis Verbi incarnati, in duodecim articulos diuisa.

DEINDE cõsiderandum est de modo vnionis Verbi incarnati. Et primò, quantum ad ipsam vnionem. Secundò, quantum ad personam assumentem. Tertiò, quantum ad naturam assumptam.

¶ Circa primũ quæruntur duodecim. ¶ Primo, vtrũm vnio Verbi incarnati sit facta in natura. Secundò, vtru sit facta in persona. ¶ Tertiò, vtrũ sit facta in suppositovel hypostasi. ¶ Quartò, vtrũ personavel hypostasis Christi post incarnationẽ sit eadem posita. ¶ Quintò, vtrũ sit facta aliqua vnio animæ & corporis in Christo. ¶ Sextò, vtrũ natura humana fuerit vnita verbo accidentaliter. ¶ Septimò, vtrũm ipsa vnio sit aliquid creatum. ¶ Octauò, vtrũ sit idem quod assumptio. Nonò, vtrum sit maxima vnionum. ¶ Decimò, vtrũm vnio duarũ naturarum in Christo fuerit facta per gratiã. ¶ Vndecimò, vtrũm eam aliqua merita præcellerint. ¶ Duodecimo, vtrũ gratia vnionis fuerit homini Christo naturalis.

ARTICVLVS I.

¶ Verum vnio Verbi incarnati sit facta in natura.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod vnio Verbi incarnati sit facta in vna natura. Dicit enim Cyril. & inducitur in gestis concilij Chalced. Non oportet intelligere duas naturas, sed vnã naturã Dei verbi incarnatam. Quod quidem non esset, nisi vnio fieret in natura. Ergo vnio Verbi incarnati facta est in natura.

Infrà ar. tic. 2. & 6.c. & 12. ad 1. & q.50. art. 2. Et 3. di.1.qõ.1. arti. 1. & distin. 5. q. 1. arti. 2. & 3. Et 4 contra cap. 35. 37. & 41. & veri. q 10. ar. 1. c. & vnio. art. 1. Et opus 3 ca. 111. 112. & 215. Actio. 1. Epist 2 ad Cidonium. In Sym.

2 ¶ Præterea, Atha. dicit: Sicut anima rationalis, & caro vnus est homo: ita Deus & homo vnus est Christus. sed anima rationalis & caro conueniunt in constitutione vnius naturæ humanæ. Sic ergo Deus, & homo conueniunt in constitutione alicuius naturæ. ergo vnio facta est in natura.

3 ¶ Præterea, Duarũ naturarũ vna nõ denominatur ex altera, nisi aliquo modo inuicẽ trãsmutẽtur. Sed diuina natura & humana in Christo adinuicem denominãtur: dicit enim Cyrillus diuinã naturã esse incarnatã. & Greg. Nazãzenus dicit humanã naturã

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ In corpore articuli sunt duæ partes principales: in prima declaratur titulus, declarando quid significet in proposito ly natura. Vbi nota quod Autor discurrendo per diuersas significationes ordine quodam conuenientes nomini Naturæ, decernit in hac quæstione naturã significare essentiam rei: & ex hac determinatione vt clarificarum reliquit titulum articuli. Et verè sic est, quoniam ex hoc ipso, quod Naturæ nomine essentiã intelligimus, clarè constat quid est vnitas in natura, scilicet vnitas ad essentiæ integritatẽ: vt expressè autor deduxit ex eodẽ præsupposito in 4. contra Gen. cap. 41. Quærere igitur an vnio Verbi incarnati sit facta in natura, est quærere an Verbum & humana natura sint vnitate vna essentia, an conuenerint ad integrandam vnam essentiam. In secunda parte corporis respondetur quæstio negatiue vnica conclusione. Impossibile est vnionem Verbi incarnati esse factam in natura. Hæc autem cõclusio tali modo & ordine in litera probatur. Primo ponitur distinctio trimembris de modo, quo aliquid vnũ ex pluribus cõstituo possit. primus modus est, quod aliquid vnum fiat ex pluribus perfectis quidem, sed nõ permanẽtibus, sed trãsmutatis in tertium est, quod aliquid vnum fiat ex pluribus permanẽtibus quidem, sed imperfectis. Et iuxta singulos modos ordine quo recitati sunt, probat conclusionem propositam tripliciter: vt patet clarè in litera.

lib. 3. orth. fid. c. 6. & 7. In Symb. fidei.

Tex. 3.

Pag. 2.

¶ Circa illam literæ rationem, qua probatur, non posse aliquid conuerti in diuinam naturam: quia est ingenerabilis: aduerte quod dupliciter potest intelligi aliquid cõuerti in aliud. Primo per transsubstantiationem: sicut panis in sacramento altaris conuertitur in corpus Christi, secundo per transmutationem, sicut alimentum cõuertitur in corpꝰ animalis, quod nutritur. & similiter elementa cõuertuntur in mixtum, secundum opinionem tenentium elementa non remanere secũdum suas substantias in mixto. Nõ est in præsenti ratione sermo de conuersione primo modo: quoniam non valeret ratio: quia ex hoc, quod aliquid est ingenerabile, non sequitur quod non possit diuina virtute trãsubstantiari in ipsũ, quin potius de facto in corpus Christi gloriosum, quod est incorruptibile & ingenerabile, cõuertitur panis in Eucharistia, sed est sermo de conuersione secundo modo: quia de tali disputatur in secundo modo, quo ex pluribus perfectis transmutatis fit vnum: vt patet in litera.

¶ Circa rationem illam, quia diuina natura & humana non possunt cõstituere aliquid per modum formæ & materiæ, nota duo. Primum est ly præsertim corpore: dixit enim hoc Autor ad præueniendum sermonem suum ab informatione secundum esse in intelligibile. Dictum est enim in 1. lib. q. 12. quod diuina essentia potest esse forma intelligibilis intellectus creati: sed alterius rationis ar-

esse deificatã, vt patet per Dam. Ergo ex duabus naturis videtur esse facta vna natura.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur in determinatione concilij Chalcedon. Cõfitemur in nouissimis diebus filium Dei vnigenitum in duabus naturis inconfusè, immutabiliter, indiuisè, inseparabiliter agnoscendum, nunquam sublata differentia naturarum propter vnionem. Ergo vnio nõ est facta in natura.

¶ RESPONDEO dicendum, quod ad huius quæstionis euidẽtiam oportet cõsiderare quid sit natura. Sciendum est ergo quod nomen Naturæ a nascendo est dictum: Vnde primò est impositũ hoc nomẽ ad significandũ generationem viuentium: quę natiuitas vel pullulatio dicitur, vt dicatur natura quasi nascitura. Deinde translatum est nomen naturæ ad significandum principiũ huius generationis. Et quia principium generationis in rebus viuentibus est intrinsecum, vlterius deriuatum est nomen naturæ, ad significandum quodlibet principiũ intrinsecum motus: secũdum quod Philosophus dicit in 2. Physi. quod natura est principium motus in eo, in quo est per se, & non secundu accidens. Hoc autem principium vel forma est, vel materia: vnde quandoq; natura dicitur forma, quandoq; verò materia. Et quia finis generationis naturalis est in eo quod generatur, essentia speciei, quã significat diffinitio: inde est quod huiusmodi essentia speciei vocatur etiam natura. Et hoc modo Boetius naturam diffinit in lib. de duabus nat. dicẽs. Natura est vnam quamque rem informans specifica differentia: quæ scilicet cõplet diffinitionẽ speciei. Sic ergo nũc loquimur de natura, secudum quod natura significat essentiam, vel quod quid est, siue quiditatẽ speciei. Hoc autem modo accipiendo naturam, impossibile est vnionẽ Verbi incarnati esse factã in natura.

¶ Tripliciter enim aliquid vnũ ex duobus vel pluribus constituitur. Vno modo ex duobus integris, perfectis remanentibus. Quod quidem fieri non potest nisi in iis, quorum forma est cõpositio, vel ordo, vel figura. sicut ex multis lapidibus absque aliquo ordine aduenatis, per solam cõpositionẽ fit acervus: ex lapidibus autem & lignis secundum aliquem ordinem dispositis, & etiam ad aliquam figuram redactis, fit domus. Et secundum hoc posuerunt aliqui vnionem esse per modum confusionis, quæ scilicet est sine ordine: vel per modum commixtionis, quæ scilicet est cum ordine. Sed hoc non potest esse. Primo quidem: quia compositto vel ordo vel figura, non est forma substantialis, sed accidentalis. Et sic sequeretur, quod vnio Incarnationis non esset per se, sed per accidens: quod infra improbabitur. Secundo, quia ex huiusmodi non fit vnum simpliciter, sed secundum quid: remanet enim plura actu. Tertiò, quia forma talium non est natura, sed magis ars: sicut forma domus. Et sic non constitueretur vna natura in Christo, vt ipsi volunt.

Ar. 6. huius quæstionis.

¶ Alio modo fit aliquid vnum ex perfectis, sed transmutatis: sicut ex elementis fit mixtum. Et sic aliqui dixerunt vnionem Incarnationis esse factam per modum complexionis. Sed hoc non potest esse. Primo quidem, quia natura diuina est omnino immutabilis, vt in prima Parte dictum est. Vnde nec ipsa potest cõuerti in aliud, cum sit incorruptibilis: nec aliud in ipsam, cum ipsa sit in generabilis. Secundo, quia id quod est commixtum, nulli miscibuum est idẽ speciei: differt enim caro a quolibet elementorum specie. Et sic Christus non esset eiusdem naturę cum patre nec cum matre. Tertio, quia ex iis quæ plurimum distant, non potest fieri comixtio: soluitur enim species vnius eorum, puta si quis guttam aquæ amphoræ vini apponat. Et secundum hoc cum natura diuina in infinitum excedat humanam naturam, non posset esse mixtio: sed remanebit sola natura diuina.

¶ Tertio modo fit aliquid ex aliquibus nõ permixtis vel permutatis, sed imperfectis: sicut ex anima & corpore fit homo: & similiter ex diuersis membris vnũ corpus constituitur. Sed hoc dici non potest de incarnationis mysterio. Primo quidẽ, quia vtraque natura est secundum rationem suam perfecta, diuina scilicet & humana. Secundo, quia diuina natura & humana nõ possunt constituere aliquid per modum partium quantitatiuarum, sicut membra constituunt corpus: quia natura diuina est incorporea. Neque per modum formæ & materiæ, quia diuina natura nõ potest esse forma alicuius, præsertim corporei. Sequeretur enim quod species resultans esset communicabilis pluribus. & ita essent plures Christi. Tertio, quia Christus non esset humanæ naturæ, neque diuinæ naturæ. Differentia enim addita variat speciẽ: sicut vnitas numerum, sicut dicitur in 8. Metaphy.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdu, quod auctoritas Cyrilli exponitur in quinta Synodo sic: Si quis vna natura Verbi Dei incarnata dices, nõ sic accipiat, sicut Patres docuerunt, quia ex diuina natura & humana vnione secundum subsistentiam facta: sed ex talibus vocibus natura vna siue substantiam diuinitatis & carnis Christi introducere conetur: talis anathema sit. Non ergo sensus est, quasi incarnatione ex duabus naturis sit vna natura constituta: sed quod natura verbi Dei carnem vnitit sibi in persona.

¶ Ad secundu dicẽdu, quod anima & corpore cõstituitur in vnoquoque nostrũ duplex vnitas, naturę & personę. Naturę quidẽ secudu quod anima vnitur corpori, formaliter perficies ipsum, vt ex duobus fiat vna natura, sicut ex actu & potentia, vel materia & forma. Et quatu ad hoc no attenditur simulitudo: quia natura diuina nõ potest esse corporis forma: vt in primo probatu est. Vnitas vero personæ cõstituitur ex eis, inquãtu est vnus aliquis subsistẽs in carne & anima. Et quãtu ad hoc attẽdit similitudo, vnº enim Christi subsistit i diuina natura & humana.

in natura Dei & hominis: diuersimode tamen iuxta diuersas conditiones eorũdem. Diligenter autem pensato illa verba literæ: Vnitas vero personæ constituitur ex eis, scilicet anima & corpore vnitis, inquantum est vnus aliquis subsistẽs in carne & anima: oportet nanque hæc scrutari in q. 4. artic. 2. vbi inquiretur, & diffinietur est quid persona humana, puta Petrus, addit supra suam, hoc est singularem, humanitatem, quia est hic homo.

¶ Super

¶ Super Quæstionis secundæ Articulum secundum.

lib. 3. c. 6.

INarticulo secundo eodem secundæ quæstionis prædeclarandus esset titulus, nisi in corpore articuli declararetur.

¶ In corpore igitur articuli tria sunt: primo declaratur ly persona. Secundo ly vnitri in persona: per hæc enim duo titulus patet. Tertio respondetur quæsito: vnica conclusione affirmativa. Vnio Verbi incarnati est facta in persona, ita quod non in natura.

¶ Primo fit declarando differentiam inter personam & naturã ex diuersa significatione nominũ natura & personæ. Vbi scito, quod personæ & naturæ nominibus non intelligimus hæc vocabula, natura & persona, quæ important naturam & personam in actu signato: sed nomina, quæ significant naturam & personam in actu exercito: vt humanitas, & hic homo, seu Sortes, & sic de aliis. Ita quod ex eo quod aliud ly dicitur humanitas, & similia nomina naturarum, & aliud significat Sortes, & alia nomina personarum, nõ frustrate differentia in rebus significatis, scilicet natura & persona. Proedit autem litera ex differentia inter naturam & suppositũ ad differentiã inter naturam & personam à cõmunibus hac tradente doctrinam. Suppositũ enim cum idem sit & prima substantia: commune est omni naturæ generis substantiæ, persona autem in sola ratione alicuius intellectualis naturæ inuenitur: ita quod sicut suppositũ significat primam substantiam, in quacunque specie substantiæ, sic ita persona significat primam substantiam in genere intellectualis substantiæ. Et propterea in litera dicitur, quod differentia assignata inter naturam & suppositum, intelligenda est etiam inter naturam & personã: contrahitur enim per ly persona, ly natura ad rationalem: & petinde est ac si diceretur suppositum naturæ rationalis.

¶ Et quoniam diuersimodẽ in diuersis inuenitur aliud & aliud quod significatur nominibus Naturæ & personæ: quia in quibuldam inuenitur aliud secundum rem, in quibuldam aliud secundum rationem tantum: ideo in litera post propositam diffinitionem naturam à significato per personam, quatuor facit. Primò effendit quare in quibuldam secundum rem distinguũtur natura & suppositum, dicens hoc ideo esse, quia naturæ potest inueniri aliquid commune, cui præter id quod de ratione sua formali est, & hanc rationem sua ponderat Autor, vt ex affirmatione affirmationẽ, & ex negatione negationem inferret hoc est, quod in illis in substantiis, in quibus inuenitur aliquid vltra naturam specificam, suppositum & natura distinguuntur secundum rem: & in illis in quibus nihil inuenitur præter naturam specificam, suppositum & natura non distinguuntur secundum rem. Secundo explanat in quibus substantiis manifestè subsumi potest distinctio talis secundum rem vel non distinctio & dicit, quod in substantiis compositis ex materia & forma, in quibus inueniuntur & accidentia & principia individuantia præter naturam specificam, suppositum & natura distinguuntur secundum rem. Tertio declarat qualiter distinguuntur secundum rem & dicit, Distinguuntur non tanquã duæ res separatæ, sed tanquam eadem superadderes aliqua alia. Vbi nouitij distinguant, quod distingui secundum rem contingit dupliciter primò, sicut duæ res, quarũ vna nihil est alterius vt albedo & dulcedo, vt Sortes & Plato, &c. Alio modo sic, vt vna res includat totam aliam, & superadderet ei aliquid aliud: & hoc modo suppositũ distinguitur à natura secundum rem: quæ scilicet includit naturam, addit aliqua alia. Et hoc volumus sic dici videatur, ex duobus effectibus hoc probat, primò ex modo significandi quia hinc prouenit, quod significatum suppositum per modum totius, & natura per modum partis formalis perfectiuæ suppositi. Secundo ex negatiua præditatione: quia hic homo non est sua humanitas: ex hoc enim quod Sortes est vt totum quodam respectu naturæ & aliorum superadditorum, prouenit vtrunque & quod ly significatur vt totum, & natura vt pars, constitutiua tamen ipsius, & quod falsa sit affirmatio naturæ de Sorte, vtpote partis de toto. Quarto sub alio membro subsumit subsistentiam diuinam, in qua natura & suppositum sola ratione distinguuntur: quia nihil in Deo vltra suam naturam inuenitur.

¶ Sed occurrunt circa hæc multa dubia. Primum est, an differentia realis posita hic inter suppositum & naturam, habeat locum in Angelis. Et est ratio dubij: quia in prima par. q. 3. ar. 3. dixit Autor in substantiis separatis suppositũ esse idem secundum rem, quod natura. Sita quod Gabriel est sua Gabrielitas: cuius oppositum dicitur hic de Sorte, quod scilicet non est sua humanitas. In oppositum autem est quia hic dicitur, quod in quibus inuenitur aliquid præter naturam specifici, suppositum differt secundum rem à natura, quia in supposito includitur natura specifica, & quædam alia quæ sunt præter naturam specifici. Constat autem in angelis inesse multa præter naturam speciei: vt existentia actualis, & alia accidentia. quamuis non inueniantur in eis principia individuantia: ergo.

¶ Secundum dubium est, an illud quod suppositum dicitur addere supra naturam oporteat esse ens realeam sufficiat quod sit negatio aliqua secundum doctrinam Autoris.

¶ Tertium dubium est, an illud quod addit suppositum supra naturam, oporteat esse intrinsecum supposito an sufficiat quod sit extrinsecum. Et est fermo de supposito & natura singulari: hoc est de Sorte & hac sua humanitate. Et est ratio dubij difficultas videndi quid est illud intrinsecum, & diuersitas opinandi, & nostrum etiam dictum in Commentariis Primæ partis in loco allegato, vbi diximus quod non differunt intrinsecè.

¶ Quartum dubium est quid fit illud quod suppositum creatũ addit intrinsecum ibi supra hanc naturam suam. Et est tanc dubij: quia hinc nota apparet quid sit illud & propter id obscuritatem & propter varias opiniones. Inde autem coginur aliquid dicere: quoniam dicimus & affirmamus verbum Dei non assumpsisse personam humanam, sed assumpsisse hanc humanitatem: & dicimus quod persona humana est insumptibilis: hæc autem natura assumpta est.

p. p. q. 29. art. 3.

¶ Quintum dubium est circa illud, quod in Deo nihil inuenitur præter rationem suæ speciei: quum in Deo confitemur personales proprietates realiter inter se distantes, præter vnicam, absolutam ac communem omnibus diuinis personis essentiam.

Pag. 2.

li. 3. c. 11. & lib. 1. c. 11.

¶ Ad primum dubium dicitur, quod sententia literæ istius proculdubio locum habet in angelis: vt patet vbi supra in quæst 4. articul primo ad tertium: vbi natura angeli absque angeli personalitate assumptibilis à diuina potentia dicitur persona, quod constat non esse intelligibile si suppositum differret realiter à natura, cõcludẽs identitatẽ suppositi & naturæ, in substantiis immaterialibus, & consequẽter in Deo: quoniam ex prædictis ille solus repellendi possit, iudicus tanẽ à rationibus inde reprehendibilibus fuit quoniam ex sequelibus in illa materialibus excludit ab Deo: hoc quod est principium (scilicet) suppositi, quibus potest suppositum secundo re diffingui a natura, ex hoc enim cõpositionẽ, & essentia & esse & quocunque accidente & quacunque cõpositibilitate, satis clarè patet quod essentia in nullo differt rationem speciei tantum est, ac per hoc omnes modi, quibus suppositum potest distingui a natura, excludi ibi inueniuntur a Deo non autem ab angelis, de quibus non erat tunc quæstio. Sensus ergo doctrinæ illius est, quod in substantiis immaterialibus suppositum & natura tantidem, secundum rem intrinsecè: ita quod ly intrinsece, referatur ad naturam etiam hanc: an autem referatur etiam ad suppositum sub dubio relinquatur: quoniam inferius dicetur idem est.

¶ Ad secundum dubium dicitur, quod proculdubio oportet esse ens reale quod suppositum addit supra naturam quia est illud, quo differt secundum rem a natura. Constat enim quod differentia secundum rem inter aliqua non est nisi ratione alicuius entis realis in hac autem litera dicit, quod est differentia secundum rem igitur oportet quod sit secundum aliquam realitatem.

¶ Ad tertium & quartum dubium respondendũ est in q. 4. ar. 2. vbi melius intelligi poterunt tractanda, pertractam tot de persona interim dicit. Illa apertiaque fuerint.

¶ Ad quintum dubium dicitur, quod in Deo præter rationẽ suæ naturæ nihil aliud inuenitur. aliud autem dico nõ solũ realiter, sed formalitates loquendo de formalitate diuinæ naturæ, prout ipsa in se ex se est. Deitas namque, si diffinietur secũdũ suã merita, claudetur in ratione sua formalissima & simplicissima nõ solum quod est sapientiæ, intellectus, voluntatis, & reliquarum absolutarum perfectionum: sed quod est paternitatis filationis, ac processionis. Sed quia noster intellectus nõ potest illuc se extendere, rationem capere, more nostro diffinitas rationes formales essentiæ & personalis proprietatis formamus, falsas in re vnica, ex cuius esse, & quiditate, virtualiter continentur has diffinitas rationes, quas formamus.

¶ Secundum autem quod scilicet est vnitri in persona, declaratur ponendo vnã vniuersalem. Omne quod inest alicui persona, siue per inesse ad naturã eius, siue per inesse ad naturã eius, siue ceu gradũ Ad cuius clarificationẽ recolendo est, quod aliqui personæ quatuor vt albedo & huiusmodi. Secundo, partes, vt manus & reliqua membra quarũ, effemanium & hanc suam humanitatẽ. Sed primum horum non est vnicum Sorti in persona: quia cõstat aliquos esse suppositos veros & aliud suppositum personæ verum: illa velle suppositũ enim veltis est substantia quædam, nõ homo qui vestitur. Reliqua verò tria videlicet Sortem in persona. nam subiectum accidentium Sorti: est ipse Sortes: & similiter Sortes est qui integratur ex suis membris & qui constituitur in esse suo specifico individuato per hanc suã humanitatem. Et autem inter istos tres modos vnionis in persona diuersitas magna: quoniã accidẽtia vnitur quidem

Universidad de Deuste
Biblioteca

quidem Sorti in persona, sed non vt pertinentia ad integritatem personæ: vt patet. Partes vero vniuntur in persona Sortis, vt integrantes ipsius personam. Natura autem singularis vnitur personæ Sortis, vt constituiua ipsius Sortis: ita quòd tã partes, quam natura vniuntur Sorti, in persona substantialiter, sed partes secundum esse substantiale partiale: natura verò secundum esse substãtiale totius naturæ. Et quia in hoc articulo sola quæstio de vnione in persona tractatur, & inferius discutienda est in ar. 6. an hui usmodi vnio in Christo, sit substantialis vel accidentalis: ideo præsenti proposito sufficit indistinctè determinare, quòd vnio est in persona: non curando de modo seu gradu vnionis personalis. Et propterea in litera dicitur, quod omne quod inest alicui personæ, siue pertineat ad naturam eius, siue non, vnitur ei in persona. Et per hęc patet titulus articuli.

Art. præced.

¶ Conclusio responsiua probatur sic: Verbum habet naturam humanam sibi vnitam, & non ad suam naturam diuinam pertinentem: ergo vnio est facta in Verbi persona & non in natura. Antecedens patet ex fide, Consequẽtia probatur: quia si non vnitur ei in persona, nullo modo vnitur ei: ac per hoc tota fides subuertitur. Assumptum fundatur super illa maxima: Omne quod inest alicui personæ, siue pertineat ad naturam eius, siue non, vnitur illi in persona. Ex hoc enim patet, quod negare vnionem naturę humanę in persona Verbi Dei, est negare naturam humanam inesse verbo Dei: quod est negare Incarnationem.

¶ RESPONDEO dicendum, quod persona aliud significat, quàm natura. Natura enim, vt dictum est, significat essentiam speciei, quam significat diffinitio. Et si quidem iis, quæ ad rationem speciei pertinent, nihil aliud adiunctum inueniri posset, nulla necessitas esset distinguendi naturam à supposito naturæ, quod est individuum subsistens in natura illa: quia vnumquodque individuum subsistens in natura aliqua, esset omnino idem cum sua natura. Contigit autem in quibusdam rebus subsistẽtibus inueniri aliquid quod non pertinet ad rationem speciei, scilicet accidentia & principia individuantia (sicut maximè apparet in iis, quæ sunt ex materia & forma composita) & ideo in talibus etiam secundum rem differt natura & suppositum: non quasi omnino aliqua separata: sed quia in supposito includitur ipsa natura speciei, & superadduntur quædam alia, quæ sunt præter rationem speciei: vnde suppositum significatur vt totum, habens naturam sicut partem formalem & perfectiuam sui: & propter hoc in compositis ex materia & forma, natura non prædicatur de supposito: non enim dicimus, quod hic homo sit sua humanitas. Si qua verò res est, in qua omnino nihil aliud est præter rationem speciei vel naturæ suæ (sicut est in Deo) ibi non est aliud secundum rem suppositum & natura, sed solùm secundum rationem intelligendi: quia natura dicitur secũdum quod est essentia quędam: eadem verò dicitur suppositum secundum quòd est subsistẽs. Et quod est dictum de supposito, intelligendum est de persona in creatura rationali vel intellectuali: quia nihil aliud est persona, quam rationalis naturę individua substantia, secundum Boetium. Omne igitur quod inest alicui personæ, siue pertineat ad naturam eius siue non, vnitur ei in persona. si ergo humana natura verbo Dei nõ vnitur in persona, nullo modo ei vnitur: & sic totaliter tollitur Incarnationis fides: quod est subruere totã fidẽ Christianã. Quia ergo Verbum habet naturã humanam sibi vnitam, non autem ad suam naturam diuinam pertinentem: consequens est quod vnio sit facta in Verbi persona, non autem in natura.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdũ, quòd licet in Deo non sit aliud secundum rem natura & persona: differt tamen secundum modum significandi (sicut dictum est) quia persona significat per modum subsistentis. Et quia natura humana sic vnitur Verbo, vt Verbum in ea subsistat, non autem vt aliquid addatur ei ad rationem suæ naturæ, vel vt eius natura in aliud transmutetur: ideo vnio humanæ naturæ ad Verbum Dei, facta est in persona, non in natura.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd personalitas in tantum pertinet ad dignitatem alicuius rei & perfectionem, in quantum ad dignitatem alicuius rei & perfectionem eius pertinet, quòd per se existat: quod in nomine personæ intelligitur. Dignius autem est alicui, quòd existat in aliquo se digniori, quam quod existat per se. Et ideo ex hoc ipso humana natura dignior est in Christo, quàm in nobis, quod in nobis quasi per se existens propriam personalitatem habet, in Christo autem existit in persona Verbi. Sicut etiam esse completiuum speciei pertinet ad dignitatem formæ: tamen sensitiuũ nobilius est in homine propter coniunctionem ad nobiliorẽ formam completiuam, quàm sit in bruto animali, in quo est forma completiua.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd Verbũ Dei nõ assumpsit humanã naturã in vniuersali, sed in atomo. i. in individuo (sicut Dam. dicit) alioquin oportet q̃ cuilibet homini conueniret esse Dei verbũ: sicut cõuenit Christo. nam naturam in propria & aliena persona: nam falsum assumitur, quod sensitiuum in bruto est forma completiua: est enim veluti forma generica tam in homine quàm in bruto: vt patet. Et propterea non est mirum si est nobilius in homine, ad quem trahitur per nobilissimam differentiam sui generis, scilicet rationale.

¶ Ad hoc dicitur, quod similitudo literæ optima est, & optime declarat propositum: sed supponit inter animam intellectiuam & animas aliorum animalium tantam esse diuersitatem, quod istæ sunt in genere formarum materialium, illa verò est in genere formarum immaterialium. Ac per hoc sensitiuum ad formas brutorum se habet vt ad res infra latitudinem sui generis: sed animam vero intellectiuam, quæ est hominis forma, & ex qua radicaliter sumitur propria humanis differentia, se habet vt ad formam nobilioris ordinis. Hoc enim supposito, quod constat esse verum, patet quod sensitiuum in bruto, quia per propriam sui generis formam est, habet infra sui generis latitudinem, hanc dignitatem, quæ est esse completiuum in specie. Ita homine vero, quia non per propriam sui ordinis formam est, non habet infra sui generis latitudinem hanc dignitatem, quæ est esse completiuum in specie. Et similiter natura humana in cæteris hominibus habet infra propriæ speciei latitudinem dignitatem propriæ personalitatis: in Christo verò non habet propriæ personalitatis dignitatem. Sed sicut sensitiuo dignius est habere esse specificum completum per formam nobilioris ordinis, scilicet per animam intellectiuam: ita natura humana in Christo maiori donata est dignitate ex hoc, quod ad personalitatem diuinam assumpta est. Ex quibus clare patet sensus literæ & similitudinis sine vlla dissonantia.

In lib. de duab. na.

¶ Sed est circa processum hũc quæstio: quoniam maxima illa, Omne, quod inest alicui per sonæ, siue pertineat ad naturam illius siue non, vnitur ei in persona: aut intelligitur, quod ly inest, verificetur proquocunque modo inessendi, aut de aliquo seu aliquibus modis inessendi. Si intelligitur latissimè pro quocunque modo inessendi, falsa comprobatur: quum etiam vestis dicatur esse in persona vestita, quam constat non vniri in persona. Si intelligitur restricta ad aliquem vel ad aliquos essendi modos (puta vt forma in subiecto, aut pars in toto, aut secundum esse substantiale vel accidentale) probanda esset Minor: scilicet quod verbum Dei habeat naturam humanam vniram sibi tali modo. Processus ergo iste aut deficit in illa maxima, aut in probatione subsumptorum.

¶ Ad hoc dicitur quod in illa maxima, Omne quod inest alicui personæ, &c. sumitur inesse personæ propriè, vt inesse distinguitur contra extrinsecus adiacere: quemadmodum vestis, locus, tempus, & alia huiusmodi adiacent nobis, & non sunt secundum veritatem in nobis. Vnde non oportet descendere ad determinatos modos essendi in persona: sed sufficit quod vere inest personæ quocũque modo illud verificetur. Et quia secundum fidei doctrinam verbum Dei factus est homo secundum rem, ideo non oportet probare, sed supponere veritatem subsumpti, scilicet quod natura humana ineſt verbo Dei secundum rem. Existit siquidem humanitas Christi non per seipsam, sed in verbo Dei: quanuis modus quo existit in illo, non sit manifestus. Procedit igitur ratio literæ, efficaciter ad conclusionem intentam.

¶ In responsione ad primum eiusdem secundi articuli dubiũ occurrit: quoniam quæstio & argumentũ est de rebus, scilicet de vnione naturæ humanæ ad diuinam personam vel naturam: responsio autem recurrit ad distinctionem rationis secundum modos significandi. Hoc autem non licere patet ex eo, quod abstrahendo ab omnibus modis significandi, qui ad voces spectant, & contemplando intellectualitec mysterium Incarnationis sicut angeli, cõstat quod vnio secundum rem intelligitur facta in persona, & non natura Verbi. Nõ erat igitur ad modos significãdi recurrendum pro ratione, quare vnio est facta in persona Verbi & non in illius natura.

¶ Ad hoc dicitur, quod Autor altissimã reddit rationẽ, quare vnio est in persona & nõ in natura & est adeò profunda ac formalis, vt nõ solum cõprehendat quare vnio est in persona Verbi, & nõ in illius natura, sed etiam comprehendat quare vnio est in persona Dei, & nõ in Dei naturalis quod dato quod Deus nõ esset trinitas, sed deitas ipsa, per seipsam persona esset (vt philosophi intelligunt Deum subsistere) Responsio ista inuenitur satisfactiua argumento, cui non satisfaciunt responsiones recurrentium ad distinctionem inter essentiam diuinã &

minumesse enim hic Deus communis omnibus personis diuinis. Sed hæc responsio licet veritatem dicat quo ad id, quod de facto inuenitur in vnione Verbi incarnati, quia secundum veritatem vnio terminatur ad incommunicabilem terminum vt sic, non satisfacit tamen difficultati moue formaliter, quoniam in hoc articulo est supponitur Verbum incarnatum: non tamen supponitur vnionem hanc esse in persona: ac per hoc non supponitur, vnionem esse ad terminum incõmunicabilem, imo quum Verbum incarnatum sit hic secundum se & naturæ diuinæ & subsistens in natura diuina & persona: est enim ipsa Deitas & Deus, & est hic Deus, & est Verbum) sicut in primo articulo quæstium est, an vnio Verbi incarnati sit facta in natura: ita deinde debeoat inquiri an sit facta in individuo naturæ & demum quæri an sit facta in persona: vt sic discussus esset omnis modus vnionis, quo Verbum incarnatum vnitum intelligi potest carni: etenim sicut Verbum incarnatum vnitum esset carni in natura: vnitum esse retur ipsum Verbũ carnem: Verbum incarnatũ vnitũ esse carni, quatenus est individuum naturę, quatenus est hic Deus, & carnatũ vnitum carni. ¶ Vade quia to respondetur, distinguendo ly persona, quod persona sumitur dupliciter: primo secundum completam rationem personæ seu hypostasis: & sic significat singulare habens naturam substantialem incommunicabilitenta quod incommunicabilitatem dicebat Boëtius in diffinitione personæ per ly individua substantia, quoniam æquiualet ad ly subsitantia prima, quæ alio nomine dicitur hypostasis. Alio modo sumitur secundum rationem quidem personæ, sed imperfectam: & sic significat singulare habens substantialem naturam sine quod sola incõmunicabilitas illi desit ad perfectam rationem personæ. Et hac distinctione stante dicitur, quod nomen personæ seu hypostasis aut suppositi potest sumi dupliciter. Primo simpliciter: & sic appellatione personæ in diuinis non venit hic Deus: quia non habet completam rationem personæ, sed solùm Patet aut Filius vel Spiritus sanctus. Alio modo vt persona distinguitur contra naturam: ita quod ex vno extremo ponatur natura vt sic & ex alio extremo ponatur persona, secundum distinguitur naturam contra habentem naturam & sic appellatione personæ venit non solùm persona completa: sed persona incomplete: verbi: non solum Patet aut Filius aut Spiritus sanctus, sed etiam hic Deus. Et quia in hoc articulo sermo est de persona verbi distinguitur contra naturam vt sic, vt patet in processu articuli ex communibus Deo & reliquis substantiis inuidco persona hic sumitur vt comprehendit etiam hunc Deum & propterea optimè dictum est, quòd si non vniretur in persona, nullo modo vniretur. Et reliqua dicta solida sunt. Patet autem hanc esse intentionem Autoris, ex eo quòd in litera in corpore articuli, pro eodem habetur individuum subsistens in natura, & suppositum: constat autem hunc Deum esse individuum subsistens in natura diuina, & nõ habere completam rationem suppositi. Et rursus dicitur in corpore articuli loquendo de Deo, quòd natura diuina dicitur suppositum secundum quod est subsistens. Quid clarius? Constat enim hunc Deum significare naturam diuinam secundum quod est subsistens: est enim hic Deus subsistens in natura diuina: & patet ex modo significandi. Communiter igitur suppositi seu personæ ratio hic sumitur: vt scilicet significat hoc subsistens in natura. Et ideo hæc quarta responsio amplectenda est: vtpote literæ consona, & omnem ambiguitatem tollens.

Pag 3.

Q.3. art. 5.

Cap. 3.4 & 5.

Infrà art. 6. ca. & q. 16. art. 1. c.

¶ *Super Quæstionis secundæ Articulum tertium.*

IN titulo ar 3 duo declarãda sunt, quæ tamen in corpore articuli habentur primò declarãdi sunt termini, scilicet Suppositum & hypostasis. Secũdo declaranda est ratio quæstionis. Suppositũ (vt in litera dicitur) ex ratione vocatum est quia supponitur vniuersis, quæ in aliquo sunt: siue sint substantialia, siue accidentia, supponitur autem per hoc, quod illorũ prædicationem recipit. Vnde supponitur hominis est hic homo, puta Sortes: quia hic homo est, de quo prædicantur tam esse hominem, quàm esse albũ, quantũ, filium, locatũ, agens, &c. Et quia supponitur est nomen secundæ intentionis sicut genus, ideo suppositum significat propriã denominationem primæ substantię, puta huius hominis seu Sortis & propterea non inuenitur suppositum in aliis prædicamentis, sed in solo prædicamento substantiæ. Hypostasis autem Græcũ est vocabulũ, & idem significat quod apud nos substantia, loquendo de substãtia, quæ propriè, principaliter & maximè dicitur, vt habetur in prædicamẽtis, hoc est, significat primã substãtiã. Et ratio huius quæstionis nõ habet ortũ à re, sed ab opinione: quoniã secundũ rem in quæstionis præcedẽtis articulo de vnione in persona, tractãdũ est de vnione in hypostasi seu supposito, quoniã in natura rationali seu intellectuali loquendo, ly synonyma sunt persona, hypostasis & suppositũ: quodlibet enim horũ nihil aliud importat quàm primã substantiã in natura rationali. Sed ignorantia (vt in litera dicitur) quorundã propriã vocẽ ignorantium, distinguẽdo intellectũ hæc, & dicẽdo quod vnio est facta in persona & nõ hypostasi, obtinuit vt post articulum de vnione in persona, inquiratur de vnione in hypostasi.

¶ In corpore articuli non opus est distinctione, sed annotatione, quod in determinatę

Occurritinquã quæstio nõ facilis de sufficiẽtia distinctionis dictæ, scilicet aut in natura, aut in personas: & cõsequenter de processu huius articuli & aliorum. Est autem ratio dubij: quia aliter in communi loquendo de natura & supposito, & aliter in speciali loquendo in diuinis secundum fidem reuela. is inuenimus: nam in communi loquendo substantia nõ dicitur nisi de duobus, scilicet natura & habente naturã, hoc est prima substãtiarum: vt patet ex 5. Met. & in hoc articulo. In diuinis autem inuenimus tria, scilicet naturã habentẽ naturã vt indiuiduũ naturæ, & habentẽ naturã, vt hypostasim. Ita q̃ inter Drũ & creaturas hæc est differentia in proposito, q̃ in creatis subsistẽtia individuũ naturę & hypostasis solo nomine distinguũtur & idem est inueniri aut deesse individuũ naturę & hypostasim: vt patet in natura humana assumpta à verbo Dei. Est enim assumpta natura hæc, scilicet hæc humana natura: & quia nõ est ibi à priori hypostasis humanæ naturæ (nã humani tas illa nõ habet propriã personalitatem) deficit quoq; ibi propriũ individuũ naturæ humanę: nullus enim hic homo ibi inuenitur nisi filius Dei. Sicut nulla persona nulla hypostasis ibi inuenitur, nisi filij Dei. Sola igitur nomine differunguntur hic homo & hypostasis, suppositumq; seu persona humana puta Sortes: & propterea in creaturis duo tantũ inueniuntur, natura scilicet & suppositũ. In Deo autẽ magna inuenitur differentia inter individuum naturæ diuinæ hoc est hũc Deum & hypostasim nam hic Deus communis est secundum rem Patri & Filio & Spiritui sancto. & conseuenter non significat hypostasim: de cuius ratione constat esse incommunicabilitatem. Pater autem, quam Filius quãm Spiritus sanctus personam seu hypostasim diuinam significat. Et propterea tria cũ inueniantur in Deo, scilicet hæc deitas hic Deus, & persona, puta verbũ Dei, insufficientiæ primo arguitur distinctio facta aut vnio est facta in natura, aut in personam: ad posset dici, quòd est facta nec in natura nec in persona, sed in individuo naturæ diuinæ, scilicet in hoc Deo. Ruit quoque processus literæ, quòd si vnio Verbi incarnati non est facta in persona, nullo modo natura humana vnitur ei. Ruit & illa maxima. Omne quod inest alicui personæ, siue pertineat ad naturam eius, siue non, vnitur ei in persona: quorũdam si natura humana assumpta esset ad hoc Deo, non vniretur in persona: sed in individuo naturæ: & tamen ineſſet personæ Verbi quia verbum est hic Deus.

¶ Ad hoc dubiũ quadrupliciter respondetur. primo negãdo q̃ inueniatur in diuinis præter hypostases individuum naturæ, scilicet hic Deus, licet inueniatur hęc deitas: quoniã hoc esset ponere quaternitatem in diuinis. Sed hęc responsio falsa est: cum quia in diuinis omne abstractũ habet suum proprium concretũ. nec inuenitur differentia ibi inter abstractũ & concretũ nisi in modo significandi. Cõstat aut q̃ ibi inuenitur nõ solùm deitas, sed deitas hæc: igitur non solùm inuenitur Deus, sed Deus hic. & quũ hoc, quod significo, dicẽdo Deus hic, sic cõmune secundũ rem Patri & Filio & Spiritui sancto, sequitur q̃ præter hypostases inueniatur ibi hic Deus significãs individuũ naturæ diuinæ cõmune tribus personis. Tum quoniã in diuinis inuenitur Deus vnus numero, cõmunis Patri & Filio & Spiritui sancto. Cõsequentia patet: quia idẽ addit ly vnus numero supra ly Deus: quod addit ly hic supra ly Deus. Antecedẽs patet ex fidei sententia: quia cõstat Patrem & Filiũ & Spiritũ sanctũ esse vnũ numero Deum. & dicimus, Deus pater, Deus filius, Deus Spiritus sanctus, & tamen nõ tres dij, sed vnus est Deus: est enim proculdubio sermo de vnitate numerali. Nec hoc est ponere quaternitatem, sicut nec ponẽdo hoc cõcretũ Deus ponitur quaternitas: significat enim habentem deitatem, sicut hic Deus, vtroq; liquidem nomine ponitur numero habens deitatẽ, cõmunis tribus pſonis: quanuis ly Deus nõ explicet vnitatẽ numeralem quã explicat ly hic Deus. ¶ Secũdo respondetur q̃ quanuis ponatur in diuinis individuũ naturæ, scilicet hic Deus: quia tamen nullus est hic Deus nisi Pater aut Filius aut Spiritus sanctus, & assumpto oportet quod fiat ad hũc Deũ determinatè, scilicet vel Patrem, vel Filiũ, vel Spiritũ sanctũ, ideo hic Deus nõ posset assumere naturam nisi vt est persona: & ideo vnio aut est in natura aut in persona. Sed hæc resp̃o ambigua vel falsa est, & eius dicta examinãda sunt in q. 10. ar 1. vbi tractabitur, an abstracta per intellectũ personalitate in Deo possit fieri assumptio naturæ humanæ. ¶ Tertiò respondetur distinguendo ly verbo, dicendo q̃ æquiuocatur de vnione: quoniã alterius rationis est vnio Verbi incarnati ab vnione, qua hic Deus esset incarnatus. In hoc autem articulo quæritur an sit de vnione Verbi incarnati: vt patet in illius titulo: ita q̃ supponitur hic vnio Verbi incarnati. & quæritur qualitas vnionis, supponitur, personã filij Dei, quã Verbũ significat esse incarnatã, esse vnitã carni: & quæritur modus quo est facta hæc vnio, an scilicet in persona. Vbi autẽ hic Deus incarnatus esset, nõ supponeretur Verbũ incarnatũ, sed supponeretur hũc incarnatũ: & quæreretur modus vnionis, an in natura, an in persona, an in solo individuo naturæ. Patet autem vnionem has esse diuersarũ rationũ ex eo quod vnio Verbi incarnati est ad incõmunicabilẽ terminum: Verbũ enim incõmunicabile est cuique supposito: vnio autem huius Dei incarnati si esset, ad communicabilẽ esset ter-

3. dist. 6. q. 3. art. 1. & dist. 7. q. 1. art. 1. & dist. 10. q. 1 art. 2. q. 3. & 4 con tra ca. 34. 38. & 39. Et vnio. art. 1. 2. & 3. ad 4. & 5 ad 9. Et quoliber. 4. art. 8. & quoliber. 9. q. 2. art. 1 & 3. cor & opu. ca. 21. & 22. & epuſ. 3. cap. 217. 218. 219. & 220. Cap. 36. Ep. 10. ca. 4.

Libri fid.

c. 36. to. 3. Epiſt. 10. c. 4.

Occurrit

Universidad de Deusto
Biblioteca

terminatione huius articuli patet, tam primâ, quàm tertiam opinionem relatâ à Magistro fen in 6 dist. tertij sent. esse hæresim olim ab Ecclesia damnatam. Nã prima ponit duas in Christo hypostases: tertia autẽ non solùm duas ponit hypostases, sed etiam negat vnionem in persona, propriè loquẽdo, vt patet ibi.

¶ In eodem articulo in responsione ad secundum sunt illa verba de humanitate Christi notanda, scilicet, quia tamen venit in vnionem cuiusdã completi scilicet totius Christi, prout est Deus & homo, &c. Ingerunt siquidem hæc verba difficultatem de compositione Christi: de qua quia sequens tractat articulus, transeamus.

In cõcil. 2. Cõstanti: quod est quintũ generale ca. 5. D. 706.

¶ *Super Quæstionis secundæ, Articulũ quartum.*

Pag. 3.

IN titulo quarti articuli difficillimi hoc solùm aduertendum occurrit, quòd ratio huius quæstionis est multiplex antiquorum doctorum autoritas, eximens Christi personam compositam: vt hic & in tertio sententiã. à Magistro in dist. 6. habes.

¶ In corpore articuli ponitur vna distinctio bimembris de persona Christi: & iuxta singula membra singulæ apponuntur conclusiones.

In Ephes. syn. 1. ca. no. 3.

Distinctio est, Persona dicitur dupliciter: primò secundum id quod in se est: secundo secundum rationem hypostasis. Prima conclusio est: Persona Christi secundum illud quod in se est, est omnino simplex. Probatur: quia natura verbi Dei est omnino simplex. Secunda conclusio est: Persona Christi secũdum rationem hypostasis est composita. Probatur. Persona Christi secundum rationem personæ seu hypostasis subsistit in duabus naturis: ergo est ibi vnum subsistens, & duæ rationes subsistendi: ergo sic persona est composita. Antecedens probatur: quia ratio hypostasis consistit in hoc, quod est subsistere in aliqua natura: ex hoc enim manifestè habetur, quod verbum Dei fecũdum personæ seu hypostasis rationem subsistit in duabus naturis. Prima vero conclusio ita quo ad primam partem euidẽs est ex dictis: quo ad secundam ex vi antecedentis aperte sequitur, quòd si subsistit in duabus naturis, oportet quamlibet naturam esse rationem subsistendi in illa, secunda vero sequela probatur: quia vnum duobus subsistit, exhoc nãque quod duæ subsistendi rationes sic coẽunt in vnam personam, vt vnum duobus subsistat, consequẽs est quòd persona sic, hoc est secundum rationem hypostasis est composita.

¶ Circa dicta hîc multa occurrunt dubia. Primum est circa distinctionem in litera positam: nam non apparet sensus illius. Tum quia membra distinctionis coincidunt, quoniam persona Christi secundum id quod in se est, habet rationem personæ: implicat enim dicere oppositũ. Et rursus persona Christi secundum rationem personæ est illud, quod in se est, quum personaliter, formaliter & realiter sit vnum verbum Dei. Tum quia in prima distinctione distinguitur verbum Dei aut contra sitam personalitatem, vt

In Ephes. syno. 1. ca. no. 4.

In can. 2.

cet rationalem, secundum quòd Boet. dicit in lib. de Dua. na. quòd persona est rationalis naturæ indiuidua substantia. & ideo idem est attribuere propriã hypostasim humanæ naturę in Christo, & propriam personam. Quod intelligẽtes sancti Patres, vtrũque in concilio quinto apud Cõstantinopolim celebrato damnauerũt, dicẽtes: Si quis introducere conetur in mysterio Christi subsistentias, seu duas personas, anathema sit: nec enim abiectionem personę vel subsistentiæ suscepit sancta Trinitas, incarnato vno de sancta Trinitate Deo verbo. Subsistẽtia autem idem est quod res subsistens, quod est proprium hypostasis, vt patet per Boetiũ in lib. de Dua. nat. Secundò, quia si detur, quòd persona aliquid addat super hypostasim, in quo posit vnio fieri, hoc nihil aliud est quam proprietas ad dignitatẽ pertinẽs: secundũ quod à quibusdã dicitur, quod persona est hypostasis proprietate distincta, ad dignitatẽ pertinẽte. Si ergo facta sit vnio in persona, & non in hypostasi, consequens erit quod non facta sit vnio, nisi secundum dignitatem quandam. Et hoc est approban te synodo Ephesina damnatũ à Cyrillo sub his verbis: Si quis in vno Christo diuidit subsistentias post adunationem sola copulans eas coniunctione, quæ secundũ dignitatem quãdam, vel autoritatem est vel secũdum potentiã, & nõ magis concursu secundum adunationẽ naturalem, anathema sit. Tertio, quia tantum hypostasis est cui attribuuntur operationes & proprietates naturę, & ea etiam quę ad naturæ rationẽ pertinent in cõcreto: dicimus enim quod hic homo ratiocinatur, & est risibilis, & est animal rationale. Et hac ratione hic homo dicitur esse suppositũ: quia scilicet supponitur his, quæ ad hominẽ pertinent, eorum prædicatione recipiens. Si ergo sit alia hypostasis in Christo præter hypostasim verbi, sequitur quod de aliquo alio quàm de verbo verificetur ea, quæ sunt hominis, puta esse natum de Virgine, passum, crucifixum, & sepultum. Et hoc etiam damnatũ est approbãte cõcilio Ephesi sub his verbis: Si quis personis duabus vel subsistentiis eas, quæ sunt in Euangelicis & Apostolicis scripturis, in partitur voces, aut de Christo à Sanctis dictas, aut ab ipso de se: & quasdam quidem velut homini præter illud ex Deo verbum specialiter intellecto applicat, quasdam vero velut Deo decibiles, soli ex Deo patre verbo, anathema sit. Sic ergo patet esse hæresim olim ab Ecclesia damnatam, dicere quod in Christo sunt duæ hypostases, vel duo suppositæ: siue quod vnio non sit facta in hypostasi vel supposito. Vnde in eadem synodo legitur: Si quis non confitetur carni secundum subsistentiam vnitum ex Deo patre verbum, vnumque esse Christũ cum sua carne, eundem scilicet, Deum & hominem, anathema sit.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdũ, quod sicut accidentalis differentia facit alterum, ita differentia essentialis facit aliud. Manifestum est autem quod alteritas, quæ prouenit ex differẽtia accidentali, potest ad eãdem hypostasim vel suppositum pertinere in rebus creatis: eo quod idem numero potest diuersis accidentibus subesse: nõ autem contingit in rebus creatis, quòd idem numero subsistere possit diuersis essentiis vel naturis. sed vnus & idem Christus subsistit in duabus naturis. Vnde sicut quod dicitur alterum & alterum in creaturis, non significat diuersitatem suppositi, sed solùm diuersitatem formarum accidentalium: ita quòd dicitur Christus aliud & aliud, non importat diuersitatem suppositi vel hypostasis, sed diuersitatẽ naturarũ. Vnde Greg. Nazianzenus dicit in epistola ad Didymũ, Aliud & aliud sint ea, ex quibus Saluator est, non autẽ alius & alius: dico verò aliud & aliud ecõtrario, quàm in Trinit. habet. ibi enim Alius & alius dicimus, vt nõ subsistẽtias cõfundamus, nõ autẽ Aliud & aliud.

¶ Ad secundum dicendum, quòd hypostasis significat substãtiam particularem, non quocunque modo, sed prout est in suo complemento. Secundum vero quod venit in vnionem alicuius magis completi, non dicitur hypostasis, sicut manus vel pes. Et similiter humana natura in Christo quanuis sit substantia particularis: quia tamen venit in vnionem cuiusdam completi, scilicet totius Christi, prout est Deus & homo, nõ potest dici hypostasis vel suppositũ. Sed illud cõpletum ad quod concurrit, dicitur esse hypostasis vel suppositum.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd in rebus creatis res aliqua singularis non ponitur in genere vel in specie ratione eius quod pertinet ad eius indiuiduationẽ: sed ratione naturæ, quæ secũdum formam determinatur: cum diuiduatio magis sit secundum materias in rebus compositis. Sic ergo dicẽdum est, quòd Christus est in specie humana ratione naturæ assumptæ: non ratione ipsius hypostasis.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum persona vel hypostasis Christi post incarnationem sit composita.

D QVARTVM Sic procedi-
tur. Videtur quòd persona Christi non sit composita. Persona enim Christi nó est aliud quàm persona vel hypostasis Verbi: vt ex dictis patet. Sed in Verbo non est aliud persona & natura, vt patet ex dictis in Prima parte. Cùm ergo natura Verbi sit simplex (vt in primo ostensum est) impossibile est quòd persona Christi sit cõposita.

2 ¶ Præterea, Omnis cõpositio videtur esse ex partibus. Sed diuina natura non potest habere rationem partis: quia omnis pars habet rationem imperfecti. Ergo impossibile est, quòd persona Christi sit cõposita ex duabus naturis.

3 ¶ Præterea, Quod componitur ex aliquibus, videtur esse homogeneũ eis: sicut ex corporibus nõ componitur nisi corpus. Si ergo ex duab⁹ naturis aliquid sit in Christo compositum, consequens erit, quòd illud non erit persona, sed natura: & sic in Christo erit facta vnio in natura: quod est contra prædicta.

¶ SED CONTRA est, quod Damas. dicit 3. lib. In domino Iesu Christo duas naturas cognoscimus, vnam autem hypostasim ex vtraque compositam.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd persona siue hypostasis Christi dupliciter potest

dem ratione falsum est, quòd vnum subsistat duobus: quia 'y' duobus denotat duas rationes subsistendi: quanuis verum sit, quòd vnum subsistat in duobus.

Contra Autorem verò quia id quarto contra Gent. cap. 49. in solutione secundæ obiectionis dicit, Verbum Dei non habet subsistentiam ex natura humana, sed magis naturam humanam ad suam subsistentiam trahit: non enim per illa, sed in illa subsistit. Hæc ibi. Quæ sub aliis verbis repetit ibidem in solutione quintæ obiectionis. Nõ possunt enim hæc simul stare: nam si natura humana, vt hic dicitur, est ratio subsistendi personæ Christi, sequitur quòd persona Christi per naturã humanam, & ex natura humana, subsistat: & si non subsistit per naturam humanam neque ex natura humana, sequitur quòd natura humana non sit illi ratio subsistendi.

¶ Tertium dubium est, an sit simpliciter & formaliter verum, personam Christi esse compositam. Et quidem quòd sic formaliter verũ, apparet ex eo, quòd compositio conuenit personæ Christi secundum ipsam rationem personæ: vt in litera hac dicitur. Quod autem conueniat alicui secundum aliquam rationem formalẽ, conuenit illi sub nomine illius rationis formaliter. Verbi gratia: quia congregare visum conuenit substantiæ secundum rationem nigri, ideo substantia sub nomine nigri significatur. Propositio enim vnius congregare visum de illa, erit vera formaliter, quanuis denominatiue vt ita dicatur, Aethiops est cõgregatiuus visus. Et ergo formaliter vera ista enuntiatio, persona Christi est compositæ: quo esse compositum attribuitur Christo ratione personæ: vt dictum est. Et ex hoc vlteriùs sequitur, quòd sit simpliciter vera, retenta identitate subiecti.

¶ Ad primum dubium dicitur, quod distinctionis membra cõtra se inuicem distinguuntur per hoc, quòd ly in se est, denotat verbum Dei secũdum illud quod conuenit ibi ad intra: sub quo consideratione comprehendi esse Deum, esse filium Dei esse substantiam, sapientiam, & reliqua, quæ conueniunt ei ex natura vel proprietate personali. Ita quòd loqui de persona Christi secundum illud quod in se est, est loqui de persona Christi secũdum illud quod conuenit sibi ad intra: loqui verò de persona Christi secũdum rationem hypostasis, est loqui de persona Christi indefinitè secũdum illud quod cõuenit illi ad intra, & secundum illud quod conuenit eidem ad extra: nam persona Christi est persona naturæ diuinæ, & est persona naturæ humanæ. Itaquòd vbi in primo membro indistinctè continentur quæcunque conueniunt verbo Dei ad intra, in secundo membro distinctè vnum eorum sumitur, scilicet esse personam seu hypostasim. Et quoniam esse hypostasim seu personam de facto comprehendi indistinctè: & esse hypostasim ad intra re, secũ diuinæ naturæ, & esse hypostasim ad extra respectu humanæ naturæ, ideo distinctio cum suis membris solida inuenitur: nec vnum membrum includit distinctè aliud. Et simile est ac si distingueretur diuina sapientia dupliciter, secundum quòd est in se, & secundum rationem sapientiæ: & similiter diuina paternitas secundum quòd in se est, & secundum rationem paternitatis: & sic de similibus. Manifestè nanque apparet ex his, quòd membra non concidunt, quia licet esse sapientiam conueniat sapientiæ secundum quòd est in se, alia tamen est consideratio sapientiæ secundum rationem sapientiæ vt sic, & alia consideratio eius secundum quòd in se, vt ei ipsa Deitas, &c. Et ec est in proposito, quòd licet esse personam seu hypostasim conueniat verbo Dei secundum illud quòd in se est, alia tamen est consideratio eius, quum in eo consideretur illud quod est ad intra, & alia consideratio eius, quum consideratur in eo ratio hypostasis: quia non solum ad intra, sed ad extra exeadit se. Non est ergo distinctio ista in membra totaliter separata: sed in primo includitur aliquid secundi, & in secundo aliquid primi. vt patet ex dictis, & in exemplis allatis.

Vnde ad quæsitum secundæ obiectionis dicendum est tertium: scilicet quod in hac distinctione verbum Dei distinguitur contra personalitatem in communi, hoc est absolutè sumptam: vt ipsa textus verba tonant, dicendo alio modo secundum rationem personæ vel hypostasis, ad quam pertinet subsistere in aliqua natura. Vbi clarè perspicere potes secundum membrum consistere in ratione hypostasis sine additione vlla. Et quum contra hoc obiicitur primò: quia secundum in litera membrum clauderetur in primo, respondetur quòd hoc nõ est verum simpliciter, hoc est totaliter: sed secundum aliquid, vt patet ex dictis: quod non esset inconueniens monstratum est. Et quum obiicitur secundo: quia hic inferuntur duo contradictoria simul, scilicet quòd persona Christi secundum illud quod in se est, non est composita, & est composita: quia quod de facto & in re conuenit alicui secundum rationem prædicati superioris, conuenit illi secundum illud quod in se est, non est compositum, & est compositum: quia quod de facto & in re conuenit alicui secundum rationem prædicati superioris, conuenit illi secundum illud quod in se est, &c. respondetur quòd quanis in æquiuoco laboramus: aliud tamen est conuenire aliquid Sorti secundum illud quod in se est, hoc est conuenire illi quod in se est Sortes: & aliud est aliquid conuenire Sorti secundum illud quòd in se est, hoc est, esse de numero eorum, quæ conueniunt Sorti secundum suam substantiam. Cuttere enim conuenit Sorti secundũ illud quod in se est in primo sensu, & non conuenit Sorti secundum illud quòd in se est in secundo sensu: quia cutteretur conuenit illi rei, quæ est Sortes, sed non est de numero intrinsecorum Sorti. Simile quid accidit in proposito: quoniam esse personam tam ad intra, quàm ad extra, conuenit verbo Dei secundum illud quòd in se est, hoc est illi rei, quæ verè est in re verbum Dei: ipsa enim persona filij Dei Dei us verus, est persona diuinæ & humanæ naturæ. Et non conuenit verbo Dei secundum illud quòd in se est in secundo sensu, hoc est non est de numero eorum quæ conueniunt verbo Dei ad intra, vt patet: iuxta huc nanque sensum conuenit verbo Dei secundum id quòd in se est, esse personam ad intra, scilicet in diuina natura. Illa ergo Maior assumpta si in primo sensu sumatur, vera est: sed vt pater, non obstat huic doctrinæ: quia in litera verbum Dei secundum quòd in se est, sumitur in secundo sensu. Nec infert cõtradictoria, sed infert verbum Dei esse secundum id quòd in se est, hoc est illam rem, quæ est verbum Dei esse & omnino simplicem: & esse compositam: quod secundum diuersa est verum: vt in litera patet. Si verò sumatur in primo sensu, falsa est: vt patet in exemplis decurrente & mouenti.

¶ Ad secundum dubium dicitur, distinguendo simpliciter vel in tali natura. Vbi nota quod licet propriè loquendo non possit fieri distinctio ista nisi in naturis partialibus, considerando naturalem ordinem vniuersi: quia non inuenitur vna hypostasis subsistens in pluribus naturis simpliciter, sed solùm in pluribus naturis partialibus, vt Sortes subsistit in natura animæ rationalis & in natura carnis. Quia singulatiuum sit tamẽ est incarnati Verbi mysterium, distinctione dicta opus est, verbum siquidem Dei subsistit simpliciter & in natura diuina & in natura humana, sed subsistere simpliciter & in natura diuina, ex vno & eodem habet, scilicet ex hoc quod est esse verbũ Dei, nam ex hoc dicitur & subsistens in diuina natura, & dicitur sine additione aliqua subsistens. Subsistere autem in humana natura aliunde habet, nam hoc cõuenit ei ex tempore. & nõ cõstituit ipsum in subsistere simpliciter. quia præsupponit ipsum subsistere. Si loquamur ergo de subsistere simpliciter, vna est ratio subsistendi in persona Christi: quia vnum est ibi subsistere simpliciter, sicut vnica subsistẽtia, & vnicum subsistens. Sed si sit sermo de subsistere in tali natura, duæ sunt in persona Christi rationes subsistendi tam in fieri, quàm in facto esse, altera subsistendi in natura diuina, altera subsistendi in natura humana. Et ratio quidẽ subsistendi in natura diuina est in fieri generatio ętern a: in facto esse autem, esse Deum, ratio verò subsistẽdi in natura humana in fieri est assumptio humanæ naturæ, in facto esse autẽ, esse hominem ex hoc enim quòd Verbum factum est caro, hoc est homo, ita quod verè est homo, subsistit verbum in humana natura, in qua prius non subsistebat. Sunt ergo in persona Christi duæ rationes subsistendi in duabus naturis, diuina scilicet & humana: licet ibi vnum subsistens simpliciter, & vna ratio subsistendi simpliciter. Et similiter vnum subsistit duobus vt rationibus subsistẽdi in duobus: scilicet in esse diuino & esse humano. Et per hæc patet quo pacto non dissonent à se inuicem diuersa dicta Autoris: quoniam dicta hîc vera sunt de subsistere in tali natura: dicta autem alibi vera sunt de subsistere simpliciter. Et insistetur, quod Autor hîc ponit duas rationes subsistendi sine additione aliqua, & non dicit quod est alia & alia ratio subsistendi in tali & tali natura, respõdetur quod quia iam præmiserat ibidem pro fundamẽto, ad hypostasim spectare subsistere in aliqua natura, ideo absque repetitione subintelligi voluit, quod de ratione subsistendi in aliqua natura sermo fuus est.

¶ Ad tertium dubium habita ratione eorum quæ Autor in tertio sent. dist. 6. dicit (quanuis non tam alta sint vt hæc) respondetur quod quia apud nos compositio ab esse imperfectione componentium intelligi non potest, falsa fua ratione formali: ideo non simpliciter, neque formaliter admittenda videtur in persona Christi, sed cum determinatione aliqua tollente imperfectionem vnius cõponentis admitti potest: & admissa est simpliciter & formaliter ab Antiquis & ab Autore. Ad cuius aliqualem cognitionem (quoniam, vt Dio. dixit, est ineffabilis) considerandum est multos esse compositionis modos: vt in q. 3. primæ par. habitum est: compositio nanque alia est ex partibus quantitatiuis, alia ex materia & forma, alia ex natura & supposito, alia ex essentia & esse, alia ex genere & differentia, alia ex subiecto & accidente. & omnes important imperfectionem vtriusque componentis: vt patet discurrendo. Sed si ab vna istarum, hoc est à cõpositione ex natura & supposito, auferatur quod est imperfectionis ex parte suppositi, saluari potest in persona Christi compositio ex natura humana & supposito: & secundum hoc persona Christi esset composita. Et quoniam iste modus compositionis conuenit personæ Christi: scilicet secũdum rationẽ personæ seu hypostasis, inquantum scilicet persona Christi subsistit in natura humana: ideo hoc modo persona Christi potest dici composita. Erintantum inuenitur huiusmodi compositio in persona Christi, vt dicat Autor in lib. 4 contra Gen. cap. 49 in solutione sextæ obiectionis, quod natura humana est implicitor, quã Verbum, inquantum verbum est hic homo. Et postea in solutione decimæ obiectionis declarat quid significatur & supponitur per ly hic homo, dicẽs, id quod in natura humana subsistit, est hic homo. & hoc quo a significationem: vnde ipsum Verbum supponitur, cum dicitur, hic homo, & hoc quo ad suppositionem. Et in quæst. de vnione Verbi incarnati artic. primo ad 15. dicit, quod natura humana est simplicior, & formalior illo homine, qui est Verbum caro factum & non verbum secundum se. Sed quoniam talis compositio est compositio vnius cum alio seu aliis, & vnius ex alio seu aliis, & in litera solùm tractati videtur compositio ex his: quoniã tractatur compositio personæ Christi, quali subsistat ex duabus naturis: vt patet in litera: ideo vtroque compositionis modo persona Christi secundum personæ rationem composita inuenitur: scilicet & compositione ex his, inquantum in duobus esse, diuino scilicet & humano ex duabus subsistit naturis. De diuina quidem natura patet, quod ex illa subsistit: de humana autem in symbolo Athanasij habetur, dum dicitur, Perfectus homo ex anima rationali & humana carne subsistens: vbi expresse Christus vt perfectus homo dicitur subsistens ex anima rationali & humana carne, & non solum in animarationali & humana carne. Magister quoque Sent. in 3. dist. 6. & 7. pluries affirmat Christi personam ex duabus subsistere naturis, exponendo secundum opinionem. quæ est determinatio, quam hîc docemur, quam omnes catholici amplectuntur. In professione quoque Episcoporũ quando ordinantur, dicitur, Credis vnicum & vnum filium Dei in duabus & ex duabus naturis? & respondetur, Credo, vt patet in Pontificali ecclesiæ Romanæ. Et compositione cum his in quantum persona Verbi cõiungitur cum hoc, quod est esse hunc hominem, non quod assumpserit hunc hominem, sed quia facta est hic homo assumendo hanc humanitatem. Sed quomodo hoc sit, excedit humanam mentem: satis nobis nosse, quia est, dum reuelatum est, quod Verbum est ille homo, qui vocatur Christus. Quo homine vt hic, natura humana ideo simplicior dicitur: quia ad hunc hominem spectant & principia individuantia & accidentia, quæ habet: quæ vnientur illi non in natura, sed in persona, quæ non cõstituuntur in natura humana. Ad quæsitum ergo dicitur, quod duo obstant compositioni personæ Christi: simpliciter & formaliter enuntiandæ. Alterum est ratio compositionis, quæ quia imperfectionem componentium formaliter importat, nõ potest formaliter & simpliciter attribui personæ Christi. Alterum est generalis regula seruanda in attributis Christo, si sint communia naturæ, & personę, & oppositũ conuenit personæ: vt infertur patebit de hoc, quod est esse creatum, & incipere esse, ne denotetur quod persona Christi in se sit composita, sit creatura, inceperit esse, & huiusmodi. Vndead primã obiectionem dicitur, quod defectus prædicationis formalis hic est ex parte prædicati, quod formaliter

Universidad de Deusto
Biblioteca

maliter sumptum non conuenit personæ. Defectus autem prædicationis simpliciter est ex parte communitatis prædicati respectu talis subiecti, scilicet personę Christi vendicantis sibi in se oppositū, scilicet omnimodā ūmplicitatem: & propter ea meritò Autor illas duas conditiones, quæ aguendo ad alteram partem tanguntur, apposuisse videtur. & doctores posteriores non vtūtur Compositionis nomine in mysterio Incarnationis. Quo tamen vtēdum puto cum aliquo adiectiuo: puta quòd est cōpositio inefabilis, quòd sine quacunque imperfectione alterius cōponentis vel aliquo huiusmodi. Et hoc ad denotā.dū, quòd coniunctio ista intima est substantialis: quia in veritate est talis, quatenus supra intellectum nostrum. Propter hoc enim antiqui doctores Dionysius, Augustinus, Damascenus, & Autor cum sexta Synodo (vt in corpore articuli sexti inferius recitatur) cōpositionis nomine vsi sunt: quanuis explicare eam non potuerint.

Infrà q. 16. art. 1. c. Et 3. dist. 6. q. 3. art. 1 Et 4. cō tra. 37. & 41. Et o pusc. 3. ca. 215.

¶ In responsione ad secūdum eiusdem quarti articuli, aduerte quòd Autor non dicit quòd cōpositio personæ Christi ex naturis est ratione numeri, vt prima facie apparet sed cōparationem dicit, quòd potius est ratione numeri, quàm ratione partium. Quod est dicere, quòd naturæ illæ potius habent rationem duorum cōuenientiū in vnum, quàm rationē partium cōuenientium in vnum. Hoc autem constat esse verissimum: quia ratio partis repugnat diuinitati & quodāmodo humanitati: ratio autem duorum cōuenientium in vnum non repugnat eisdem. Cum quo tamē stat quòd cōpositio ista longē maior sit, quàm duorum cōuenientium in vnam personam: vt patet ex dictis & dicendis specialiter in hac quæstione secunda.

Art. 2. & 3.

Cap. 3.

In festo Circūcis. ad Laud.

3. dist. q. 5. art. 3. q. 3. & dist. 7. q. 1. art. 1. c. princ.

¶ *Super Quæstionis secūdæ Articuli quinti sum.*

TErtulus articuli quinti clarus est in se. Et oritur quæstio hęc cùm ex difficultate rei in se, quia in Christo non est propria hypostasis, quæ confungere deberet ex vnione animæ & corporis: tum ex erroribus eorum, qui negauerunt in Christo talem vnionem.

¶ In corpore quinti articuli vnica est conclusio responsiua quæsito affirmatiuè, cum suo corollario. Conclusio est ista: Necesse est dicere, quòd in Christo fuerit anima vnita corpori. Probatur: Ad rationem speciei humanæ pertinet, quòd anima corpori vniatur, ergo necesse est quòd in Christo anima fuerit vnita corpori. Antecedens probatur duplicitet. Primò: quia forma non cōstituit speciem nisi per hoc quòd est actus materiæ: ex hoc enim patet quòd non est anima est vnitus materiæ cuius est actus. Secūdo, quia hoc, scilicet animā esse in quòd natura per generationem tendit ad speciem, & terminatur ad vnionē animæ & corporis. Et sic patet antecedens. Consequentia verò probatur: quia Christus dicitur homo vniuocè cum aliis hominibus. Probatur: quia est eiusdē speciei. Probatur: quia est in similitudinem hominum factus. Et est proculdubio sermo de similitudine substātiali: quia est sermo de similitudine hominum, non de similitudine hominum quantorum, aut quomodolibet aliter se habentium: homo enim substantiæ speciei humanæ & non quantitatis aut qualitatis nomen est. Ex hoc namque modo, quòd eiusdem est speciei Christus, quatenus homo, cum aliis hominibus, sequitur manifestè quòd si species humanæ naturę in aliis constituitur ex vnione animę & corporis, in Christo quoque talis vnio exigatur. Corollarium est, quod contra dicere est hęreticum. Probatur: quia derogat veritati humanitatis Christi: vt patet ex dictis.

¶ In responsione ad primum eiusdem articuli, discę hinc optimum accidentaliter loquendi modum in hoc mysterio: scilicet quòd ex vnione animæ & corporis in Christo non constituitur noua persona, sed ad præexistentem personam Dei, composita natura singularis ex anima & corpore adiuncta est. Oportet ergo ex hac anima & hoc corpore vnitis aut constitui nouā personam humanam, aut antiquam personam constitui in hoc quòd sit persona humana. Et hoc secundum verificatur in Christo, hypostasis enim vtrobi Dei inquantum est hic homo, per naturam humanam hanc constituitur: vt Autor in quarto contra Genti. ca. 49. in solutione septimæ obiectionis dicit. Quod est dicere personā Verbi cōstitui in hoc quod est esse personā humanam per hanc naturam humanam: hic enim homo personā humanam significat.

¶ In responsione ad secundum eiusdem articuli aduerte, quòd Damasceni verbum tantum, scilicet, Verbum assumpsit naturam humanam in atomo, dupliciter exponitur. Primò, quòd ly in atomo, importet ly in individuo: & si. exponitur in litera præsenti. Et quia propriè loquendo, natura humana in individuo est idem quod natura humana in hoc homine (nam hic homo est individuum naturæ humanæ & hic homo est hypostasis naturæ humanę & consequenter hæc verba instituūt, quòd Verbum assumpserit naturam humanam iam in hoc homine, iam in hypostasi, iā personā: quia quod assumitur, præsupponitur assumptioni secundum naturæ ordinem: ideo Autor ad excludendum talem sensum addidit, Non in alio individuo, quod sit suppositum vel hypostasis alius naturæ, quàm in

Art. 1.

Cap. 25.

Tex. 37.

1. q. 17. ar. 1. c. Et 3. dis. 6. q. 3. a. 2. Et 4. contra. c. 37. 41. & 49. Et vnio. art. 1. co. & ad 13. Et op. 2. c. 215. Et Philip. 2. col 5.

destructione cōsequētis ad destructionē antecedētis, scilicet ex hoc, quòd nō potest generari alius Christus ex deitate & humanitate cōpositus, quòd in Christo non est natura cōposita ex deitate & humanitate. Nūc autē, quia persona tantum Christi ponitur cōpositā modo prius dicto, si Christus naturaliter generatione aliquē produxisset, quē virtute humanæ naturę innocentis generasset, purum hominē produxisset. generās enim generat ībi simile, non in persona, sed in natura.

¶ In responsione ad tertium eiusdē articuli, nota illa verba, Vnum quodque formaliter est per formam suā: quoniā in q. 7 quē tractabitur an in Christo sint plura esse, discutiendā sunt: & quomodo stat doctrina illic data cum ista.

¶ *Super Quæstionis secundæ Articuli sextum.*

IN titulo articuli 6. ly accidentaliter sumitur, vt distinguitur contra substantialiter: ita quòd modus cōiunctionis in quæstione veritatur, an substantialis, an accidentalis sit. Vbi aduerte quòd postquā determinati est, quòd humana natura est cōiuncta filio Dei in persona, quæritur an sit coniūcta ei substātialiter, vel accidentaliter. Et hoc quia vt patet ex superius assignata latitudine vnitorū alicui in persona, aliquid vnitur Sorti in persona accidēt aliter, vt albedo & reliqua accidētia, quæ sunt in Sorte, & aliquid vnitur Sorti in persona substātialiter, vt mēbra sua & natura sua. Hæc autē quæ dicimus, patent ex eo, quòd dicēdo, Sortes est albus aut magnus, endēmus esse accidētales Sorti: dicendo autem, Sortes est capitatus aut homo, enunciamus vt robique esse substantiale Sorti. Quia igitur persona per se potest aliquid in persona vnitā substātialiter, quā accidentaliter: ideo mērito post quāni conclusum est, natura humanā esse vnitam filio Dei in persona, quæritur, an sit illi vnita substātialiter, an accidētaliter. Hic est sensus tituli.

¶ In corpore articuli tres sūt principales partes: in prima narrantur duæ hęreses extremę circa quæstionē. In secunda ad alterā earum reducuntur duæ opiniones existentes potitæ à Magistro sent. in 6. dist. tertij sent. In tertia ponitur sententia fidei.

¶ Quo ad primū, clarē constat, aliquas hæreses esse extremas, dum Eutychetis error coniunctionē in Christo inter tā subsistentialē esse dicit quod ex subsistātiis duabus cōposita est vna natura. Nestorij autem effectuum: & hoc modo verbum Dei est principium omnis vitæ. Alio modo est aliquid principiū vitæ formaliter: cùm enim viuere, viuentibus sit esse (vt dicit Philosophus 2. *de anima*) sicut vnumquodq; formaliter est per formam suam: ita corpus viuit per animam. & hoc modo non ponitur corpus viuere per verbum, quod non potest esse corporis forma.

ARTICVLVS VI.

¶ Verum natura humana fuerit vnita verbo Dei accidentaliter.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd humana natura fuerit vnita verbo Dei accidentaliter. Dicit enim Apost. Philip. 2. de filio Dei, quòd habitu inuentus est vt homo. Sed habitus accidentaliter aduenit ei, cuius est: siue accipiatur habitus, prout est vnum de decem prædicamentis, siue prout est species qualitatis. Ergo humana natura accidentaliter vnita est filio Dei.

2 ¶Præterea, Omne quod aduenit alicui post esse completum, aduenit ei accidentaliter: hoc enim dicimus accidens, quod potest & adesse & abesse alicui præter subiecti corruptionem. Sed natura humana aduenit ex tēpore filio Dei, habenti esse perfectum ab æterno. Ergo aduenit accidentaliter.

3 ¶Præterea, Quicquid non pertinet ad naturam seu essentiam alicuius rei est accidēs eius: quia omne quod est, aut est substantia, aut accidens. Sed humana natura non pertinet ad essentiam vel naturam diuinam filij Dei: quia non est facta vnio in natura, vt supra dictum est. Ergo oportet quòd natura humana accidentaliter filio Dei aduenerit.

4 ¶Præterea, instrumentum accidentaliter aduenit. Sed humana natura in Christo fuit diuinitatis instrumentum. Dicit enim Damasc. in tertio libro * quòd caro Christi instrumentum diuinitatis existit. Ergo videtur quòd humana natura fuerit filio Dei vnita accidentaliter.

¶ SED CONTRA est, quòd illud, quod accidentaliter prædicatur, non prædicat quid, sed quātum vel quale, vel aliquo alio modo se habens. Si ergo humana natura accidentaliter aduenire, cùm dicitur, Christus est homo, non prædicaretur quid: sed quale, aut quantum, aut aliquo alio modo se habens. Quod est contra decretalem Alex. Papę dicentis, cùm Christus sit perfectus Deus & perfectus homo, qua temerita te audēt quidam dicere, quòd Christus secundum quòd est homo, non est quid.

¶ RESPONDEO dicendū quòd ad huius quæstionis euidētiam sciendum est, quòd circa mysterium vnionis duarum naturarum in Christo, duplex hæresis insurrexit. Vna quidem confundentium naturas: sicut Eutychetis & Dioscori, qui posuerūt quod ex duabus naturis est constituta vna natura, ita quòd confitentur Christum esse ex duabus naturis, quasi ante vnionē distinctis: non autē in duabus naturis, quasi post vnionem naturarum distinctione cessante.

Alia verò fuit hæresis Nestorij & Theodori Mopsuesteni, separantium personas: posuerūt enim aliam esse personā filij Dei, & filij hominis. Quas dicebant sibi inuicem esse vnitas. Primò quidem secundum inhabitationem: inquantum scilicet verbum Dei habitauit in illo homine sicut in templo. Secundò per vnitatem affectus, inquātum scilicet voluntas illius hominis est semper conformis voluntati verbi Dei. Tertiò secundum operationem: prout scilicet diebant hominem illum esse verbi Dei instrumentum. Quartò secundum dignitatem honoris, prout omnis honor, qui exhibetur filio Dei, coexhibetur filio hominis propter coniunctionē ad filium Dei. Quinto secundum æquiuocationē, id est communicationem nominum: prout scilicet dicimus illum hominem esse Deum & filiū Dei. Manifestum est autē istos omnes modos accidentalem vnionē importare. Quidam autem posteriores magistri, putantes se has hæreses declinare, in eas per ignorātiam inciderunt. Quidā enim eorum concesserunt vnam Christi personam, sed posuerunt duas hypostases siue duo suppositā, dicentes hominem quendam compositum ex corpore & anima à principio suæ conceptionis esse assumptum à Dei verbo. Et hęc est prima opinio quam Magister ponit in 6. distin. tertij lib. sententiarum. Alij verò volentes seruare vnitatem personæ, posuerunt Christi animam non esse corpori vnitam: sed hæc duo separata ab inuicē, esse vnita verbo accidentaliter: vt sic non crescēret numerus personārum. Et hæc est tertia opinio, quam Magister ibidem ponit. Vtraq; autem harum opinionum incidit in hæresim Nestorij. Prima quidē: quia idem est ponere duas hypostases vel duo suppositā in Christo, quod ponere duas personas, vt supra dictum est. Et si fiat vis in nomine Persona, considerandum est, q; etiam Nestorius vtebatur vnitate personæ propter vnitatē dignitatis & honoris. Vnde etiam sexta Synodus diffinit anathema eum, qui dicit vnam personam secundum dignitatem & honorem & adorationem, sicut Theodorus & Nestorius inanientes conscripserunt. Alia verò opinio incidit in errorem Nestorij, quantum ad hoc, quòd posuit vnionem accidentalem: non enim differt dicere, quòd verbum Dei vnitū est homini Christo secundum inhabitationē, sicut in templo suo (sicut dicebat Nestorius) & dicere quòd vnitum fuit verbum Dei homini secundum indutionem, sicut vestimento: sicut dicit tertia opinio, quæ etiam peius dicit aliquid, quam Nestorius, scilicet quòd anima & corpus nō sunt vnita. Fides autem catholica medium inter prædictas positiones tenens, non dicit vnionē factam Dei & hominis secundum essentiā vel naturam, nequo etiam secundum accidens: sed medio modo secundum subsistētiam seu hypostasim. Vnde in sexta Synodo dicitur, Cùm multis modis vnitas intelligatur, qui iniquitatem Apollinarij & Eutychetis sequuntur, interemptionem eorū, qui conuenerunt colentes, id est interimētes vtrāque naturam, vnionem secundum confusionem dicunt: Theodori autem & Nestorij sequaces, diuisione gaudentes, affectualem vnitatem introducunt: sancta verò Dei Ecclesia, vtriusque perfidiæ impietatem reiiciens, vnionem verbi Dei ad carnē secundum compositionem cōfitetur: quod est secūdum subsistentiam. Sic ergo patet, quod secunda trium opinionum, quas Magister ponit, quæ asserit vnam hypostasim Dei & hominis, non est dicenda opinio, sed error coniunctionē istam intātum accidētalē posuit quæ separauit personam filij Dei à persona filij hominis. Ille cō fundit naturas, & vnam tā naturā, quām personam posuit esse in Christo: iste separauit & natuas & personas, dicēs in Christo duas esse & naturas & personas: coniunxit autē eas accidentali vnione penes quinque, vt in litera clarè habet. Hæc de primo.

D. 706. Art 3.

¶ Quo ad secūdū posteriorū magistrorū errores tractantur: quiputātes se catholicè dicere opiniones duas introduxerū: extremas apud Magistrum sen. scilicet primā & tertiā, quū autē ambæ ex parte vnius extremi, hoc est Nestoriani erroris se teneant: nam vtrique conueniunt in hoc, quòd ponunt in Christo diuersas hypostases: ita quòd alia est hypostasis filij Dei & alia hypostasis filij hominis, ac per hoc vtriq; separant in Christo & naturas & hypostases seu suppositā. Et accidētalē proinde vnionē ponūt humanæ naturę ad personā filij Dei, quanuis diuersimode: quia primi ponunt sub nomine personę accidens significet. Alij verò ponunt vniti per modū vestis: constituūtā quę quòd esse vestitum, accidentaliter tantum esse ponit in persona, quæ vestita est. Et omnia clarē patent in litera.

cap. 4.

¶ Quo ad tertiū primò ponitur sententia fidei quæ verè est media, scilicet q; vnio est secundū subsistātiam, vt subsistātia importatur personā hypostasim, vel suppositum: & hoc cōtra Nestorium & posteriores magistros, & quòd non est iecū dum subsistāriam, vt subsistantia importatur per essentiā, natura seu quiditatē: & hoc contra Eutycherem & Dioscorum. Probatur q; autoritate sextæ Synodi vbi patet, Vnionem carnis ad verbū Dei secundum compositionē, quæ est secundum subsistantiam, cōfessam esse. Secundo modum loquēdi docet circa recitatas sententias tres à Magistro sent. in 6. dist. tertij, quòd scilicet nulla earū vocanda est opinio. sed secūdā dicenda est sententia doctrinaq; fidei: tā prima quām tertia hæresis à concilio dānata appellāda est. Vbi scio quòd licet tempore Magistri sen. & illorū magistrorum, quos ibi Autor meminit, iā essent damnatæ ambæ illę hæreses quia tamē occultū erat cōprehēdi positiones istas fab illis quātatis, & putabatur istas ab illis tantum differre, vt separatæ elicitabilis, ideo

Habetur in Syn. 1. conisanti. c. 4.

Lib. 3. sen dist. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ex cusari fuerunt & authores & sequaces earum, & qui tanquàm opiniones illas habuerunt. Sed ea quæ tanta concessa est posteritatibus perspicacitas, vt videret, & damnaret eas interitus, & vnicuique locum suum daret, nō amplius easdem tenentibus opiniones vt opiniones assererent.

¶ Ad primum ergo & ad secundum aduerte primo, quod commune est vtriq; scilicet habitui & accidenti vnii & accidentaliter Sortem indumentum non nisi accidentale esse ponit in Sorte: esse enim vestitum accidentale esse elicit & albedo accidentale esse ponit in Sorte. Differentia autē inter ipsa est, quod indumentum est in se subsistētia quædam, puta pannus lineus, albedo autem est in se accidens, inquod albedo & est in se accidentaliter coniungitur Sorti. Indumentum autem est in se subsistentia: sed accidentaliter tantum esse confertSorti, scilicet esse vestitum. Et quia natura humana est in se subsistētia, & aduenit verbo Dei post eius esse completum, ideo accidentaliter coniuncta verbo Dei æstimata est quem admodum habitus seu indumentum accidentaliter iungitur Sorti.

¶ Sed a stimatione hanc esse falsam non solum manifestatur ex antedictis: quia scilicet vnio vestita ad Sortem, non est in persona, quia alia est hypostasis vestiti, & alia hypostasis Sortis vestiti: quia talis vnio vt terminatur ad Sortem, est secundum esse accidentale: quoniam non ponit in Sorte nisi esse vestitum, quod constat esse de genere accidentis: Natura autem humana ita est coniuncta verbo Dei vt confertei verbo Dei esse subsistentiale, quoniam confert illi esse hominem: constat autem quod esse hominem, est in genere subsistentiæ, & non in genere accidentis. Hinc quidem Dei sic homo factus est, vt verissime dicatur homo. Vnde fingendo quod vestis sit nomen substantiale, pro claritate doctrinæ, coniunctio vestis ad personam vestitam est secundum esse accidentale quia non confert vestiti ex persona, quod sit vestis, sed quod sit vestitus: sed humana natura coniungitur personæ diuinæ secundum esse subsistentiale: quia confert verbo Dei, quod sit homo secundum rei veritatem simpliciter, & non intellectu aut imaginatione aut repræsentatione, aut secundum quid. Et hoc est quod Autor in quarto contra Gen. c. 49 in solutione vltimæ obiectionis explicauit, hoc est quod extra dehaz in c. quam Christus Alexander tertius explicauit. Vbi tale ænigma habens, nequis addat dicere, quod Christus quod homo non est aliquid, quia est verus homo: contra eos loquitur, qui dicebant quod Christus secundum quod homo non est aliquid, sed ad aliquid seu aliqualis: huic enim respondet ad omnes ponentes vnionem naturæ humanæ ad hypostasim filij Dei esse accidentale. Nam secundum huiusmodi positiones, sicut Sortem esse vestitum, aut esse magnum, aut honorabilem, & super alios, non est Sortem esse aliquid, sed ad aliquid aut aliqualem, & ita filium Dei esse hominem, non esset esse aliquid, sed ad aliquid aut aliqualem, &c. Vnde Autor optime in hoc articulo inducit decretalem illam ad probandam vnionem humanæ naturæ ad Verbum esse subsistentialem. Et Scotus in vltima quæst. 6. dist. 4. sen. dicit quod per illam decretalem condemnata est tertia opinio illa a Magistro sen. recitata: licet quod humana natura vnita est Verbo vt habitus: per hæc manifestatur quod hypostasis, fumitur in dicta Decretali vt distinguitur contra aliquid, aliquale, aliqualem, &c. quia accidentium genera. Quæ solum conuenire Christo, secundum quod homo, dicebat positio illa, & quæcunq; alia ponens vnionem istam accidentalem.

¶ Aduerte secūdo propter exemplum quod in litera datur, de vnione animæ ad corpus, quod dicentes vnionem Verbi & naturæ humanæ maximè similem esse vnioni substantiæ & accidentis subiato hoc, quod subsistentia infonatur per accidens licut potentiale per actuale, aberrant illi valde, quoniam sublata informatione non remanet inter substantiam & accidens nisi vnio accidentalis: vt patet ex hoc quòd de facto sunt ibi duo, primum, quod substantia iungitur accidenti subsistendo illud secundum quod informatur per illud. Constat autem quod de facto non ratione neutrius inter accidens & substantiam est coniunctio substantialis, sed solùm accidentalis: ergo si tollatur secundum, scilicet informatio, non nisi accidentalis vnio remanet. Non ergo similimum exemplum hoc, sed abducens ab vnione substantiali inter verbum & naturam humanam. Quod autem quidam dicunt, hunc vnioni maximè similem esse infusionem, eo quod ramus insitus cum ramo naturali arboris vnitur in vnitatem suppositi quia eadem virtus quæ rami arbor est: & non vnitur ei in vnitate naturæ, quando ramus insitus alterius naturæ est. Nec obstat quod insitio fiat per contactum seu conglutinationem: quoniam quod facit in corporibus situs, hoc facit in spiritualibus ordo secundum Augu. Contra autem hæc similitudo doctrinæ sacræ Scripturæ Apocr. Vicit leo de tribu Iuda, radix Dauid: & 11. Ego radix Dauid: per hæc enim patet filium Dei sic habere ad Dauid, hoc est ad naturam suam ex Dauid, vt radix, hoc inquam magis ad metaphoricam, quàm ad propriam theologiam spectat nam falsum est quod ramus naturalis & ramus insitus fiat vnitus in vno supposito, secundum veritatem. Quod ex s. Meta. patet, quum dicitur quod quæcunq; sunt vnum numero, sunt vnum specie, quamuis non econtra conflat autem ad sensum, quod ramus insitus & ramus naturalis distinguuntur specie vt patet ex fructibus sunt igitur distincti numero in genere substantiæ. Quod est distinguisi suppositaliter secundum veritatem, quamuis secundum apparentiā appareat supponium arboris: habet enim se arbor suscipiens insitionem quasi

sententia catholicæ fidei. similiter etiam prima opinio, quæ ponit duas hypostases, & tertia quæ ponit vnionem accidetalem, non sunt dicendæ opiniones, sed hæreses in Concilijs ab Ecclesia damnatæ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Damasc. dicit in tertio lib. non necesse est omniariam & indefectiue assimulari exemplia: quod enim est in omnibus simile, idem vtique erit, & non exemplum, & maxime in diuinis: impossibile enim est simile exemplum inuenire in omnibus, & in Theologia, id est in deitate personarum, & in dispensatione, id est in mysterio Incarnationis. Humana ergo natura in Christo assimilatur habitui, id est vestimento, non quidem quantum ad accidentalem vnionem: sed quantum ad hoc quòd Verbum videtur per humanam naturam, sicut homo per vestimentum. Et etiam quantum ad hoc, quòd vestimentum mutatur: quia scilicet formatur secundum figuram eius, qui induit ipsum, qui à sua forma non mutatur propter vestimentum. Et similiter humana natura assumpta à verbo Dei est melioratа, ipsum autem verbum Dei non est mutatum: vt Augustin. exponit in libr. 83. quæstionum.

¶ Ad secundum dicēdum, quòd illud quod aduenit post esse completum, accidentaliter aduenit, nisi trahatur in communionē illius esse completi: sicut in resurrectione corpus aduenit animæ præexistenti: non tamen accidentaliter, quia ad idem esse assumetur, vt scilicet corpus habeat esse vitale per animam. non est autem sic de albedine: quia aliud est esse albi, & aliud est esse hominis, cui aduenit albedo. Verbum autem Dei ab æterno esse complecum habuit secundum hypostasim, siue personam: ex tempore autem aduenit ei natura humana non quasi sumpta ad vnum esse, prout est naturæ, sicut corpus assumitur ad esse animæ, sed ad vnum esse prout est hypostasis vel personæ. Et ideo humana natura non vnitur accidentaliter filio Dei.

¶ Ad tertium dicendum, quòd accidens diuiditur contra substantiam. Substantia autē (vt patet 5. Met.) dupliciter dicitur. Vno modo pro essentia siue natura: alio modo pro supposito siue hypostasi. Vnde sufficit ad hoc, quòd non sit vnio accidētalis, quòd sic facta vnio secundum hypostasim, licet non sit facta vnio secundum naturam.

tionis: quod est ridiculum. Reuertenrur ergo antiquos doctores, & dicant cum Autore ita quarto contra Gen. c. 41. nihil in omnibus creatis inuenitri, huic vnioni tā simile, sicut est vnio animæ intellectiuæ ad corpus: quod etiam hic re con firmatur, dum similitudo ista affertur, & explanatur. Vbi adiecte, quòd similitudo ista quanto magis ad vnum non tenet, quantum scilicet ad hoc quod anima vnitur corpori, vt forma materiæ, ac per hoc vt pars comparti vnius humanæ naturæ ex eis compositæ: vt tam hic quàm ibi ex præsit licitur, sub aliis tamen verbis. Sed tenet quantum ad hoc, quod anima vnitur corpori vt instrumento cōiuncto. vt ibi dicitur, vel & in idem redit, quantum ad hoc, quod corpus assumitur ad esse proprium animæ, prout est personæ seu subsistentis. Et de vnione quidem per modū instrumenti in loco proprio, hoc est in responsione ad quartum erit sermo hic autem declarā la vicunq; est vnio ad esse, vt est persona. Ad cuius aliqualem perceptionem hagamus animam rationalem per se subsistere ante corpus, sicut de facto ita est in animabus defunctorum ante resurrectionē subsiſtant enim interim per seipsas absque corpore aliquo. hoc ſtante consideratа, quod anima per se subsistens, aduenientibi duo communicat corpori, scilicet esse & subsistere, vel duplicitet communicat suum esse corpori. Primò per modum naturæ. & hoc facit in formando corpus: ex hoc enim, quòd informat ipsum, dat ei esse specificum, quod natura significat. Secundo per modum personæ. & hoc facit: communicando suum subsistere corporitita quòd non solum ipsa anima per suum subsistere subsistit, sed corpus subsiſt at per illud met subsistere. subsistit enim corpus adueniens non per nouum subsistere, sed per antiquum animæ subsistentiam. Quocirca si in vnione rationalis animæ & corporis consideretur secundus tantum modus abstrahendo à primo, habebitur exemplum in rerum natura inter reliqua similimum: quomodo vnio est humanæ naturæ ad Verbum secundum esse subsistentiale ipsius Verbinon vt est natura, sed vt est persona, vt in litera dicitur. Nam sicut anima rationalis corpus sibi vnitum in resurrectione trahit: secluſa informatione ad esse suum, prout est persona, hoc est prout est subsistere, & non trahit ad esse suum, prout est natura: hoc est, prout est conferens esse specificum: ita verbum Dei naturam humanam sibi vnitam trahit ad esse suum, vt est persona, hoc est vt est subsistere: quia natura humana in Christo non per se separatim existit. sed in verbo Dei, ac per hoc subsistere Verbi est subsistere humanæ naturæ: ille enim homo qui vocatur Iesus Christus, verè est subsistens, & non alia subsistentia, quàm increata & æterna subsistentia filij Dei. & non trahit ad esse suum, vt est natura, hoc est vt confert naturam deitatis. non enim humana natura in Christo ad naturam deitatis transit, aut aliquam aliam naturam ex illa acquisitiuisicut corpus ex vnione ad esse animæ vt est natura, nouam ex illa naturam ac speciem acquirit. Et hæc non solum pro exemplis similitudine, sed pro expositione responsionis ad secundum sufficiant pro nunc.

¶ In responsione ad tertium caute & perspicaciter considera, quod proprie seu propri. simè loquendo vniri alicui in hypostasi, communis est quàm vniri illi secundum hypostasim nam quicquid pertinet ad hypostasim, siue subsistentiale, siue accidētale sit, vnitur Sorti in hypostasi seu persona: vt in arti. huius quæst. Autor dixit: sed non omne tale vnitur Sorti secundum hypostasim. Et hoc dico sumendo ly in, vt denotat solùm inesse personæ: & ly secundum, vt addit modum coniunctionis inter personam & illud quod vnitur est illi secundum personam, scilicet per modum subsistentiæ. Est enim videre in Sorte esse albus, & esse capitatum: & vtrunque est vnum Sortiin persona quia, vt patet in 5 Meta. dicto vno, quæcunque sunt in aliquo indiuisa, sunt vnum in illo. Sortes autem & sua albedo non sunt diuisi subiecto seu hypostasi: quoniam vna & eadem est subsistentia prima, quæ est Sortes, & alba, & similiter quæ est Sortes & quæ est capitata. Sed esse album, non est vnum Sorti secundum hypostasim. quia nec Sortes subsistit ex albedine aut in albedine, nec esse album, subsistit per subsistere Sortis. hoc enim album, quod est in sorte, non subsistit, quia natura accidentis neque per seipsam, neque per aliud nata est subsistere. Sed esse capitatum est vnū Sorti secundum hypostasim, quamuis partialiter, quia caput pars est Sortis quia & Sortes

¶ Super Quæstionis secundæ Articulum septimum.

TItulus articuli septimi eiusdem 2. quæstio. in corpore articuli statim declaratur.

¶ In corpore articuli duo facit: primò declarat quid sit quid creatū. Ergo nec ipsa vnio est aliquid creatum.

3 ¶Præterea, Propter quod vnum quodque, & illud magis, vt dicit Philos. Sed homo dicitur esse creator propter vnionem. Ergo multo magis ipsa vnio nō est aliquid creatum, sed creator.

¶SED CONTRA, Omne quod incipit esse ex tempore, est creatum. Sed vnio illa ab æterno non fuit, sed incipit esse ex tē pore. Ergo vnio est aliquid creatum.

¶RESPONDEO dicendum, quòd vnio, de qua loquimur, est relatio quædam, quæ consideratur inter diuinam naturā & humanam, secundum quod conueniunt in vna persona filij Dei. Sicut autem in prima parte dictum est, omnis relatio quæ consideratur inter Deum & creaturam, realiter quidem est in creatura (per cuius mutationem talis relatio innascitur) non autem est realiter in Deo, sed secundum rationem tantùm: quia non innascitur secundum mutationem Dei. Sic ergo dicendum est, quod hæc vnio, de qua loquimur, non est in Deo realiter, sed secundum rationem tantùm. in humana autem natura quæ creatura quædam est, realiter est: & ideo oportet dicere quod sit quiddam creatum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, q hæc vnio non est in Deo realiter, sed secundum rationem tantùm, dicitur enim Deus vnitus creaturæ, ex hoc quòd creatura est vnita Deo absque eius mutatione.

¶Ad secundum dicendum, quòd ratio relationis sicut & motus dependet ex fine vel termino, sed esse eius dependet à subiecto. Et quia vnio talis non habet esse reale nisi natura creata (vt dictum est) consequens est quòd habeat esse creatum.

nota: quia quicquid realiter est in creatura, est creatum.

¶ In hoc articulo cautissimè aduerte distinctionem prædictam de vnione, vel quantum ad relationem, quam significat, vel quantum ad coniunctionem in persona, ad quam consequitur quodam plus differunt hæc duo quàm cœlū & terra. Vnio enim pro relatione est in genere relationis, & est ens reale creatum. vt in litera dicitur. Vnio autē pro coniunctione naturæ humanæ in persona diuina cum consistas in vnitate, quæ est inter naturam humanam & personam filij Dei, est in genere seu ordine substantiæ & non est aliquid creatum, sed creator Quod ex eo constat, quod vnum nō ad dit supra ens naturam aliquam & vnum quodq; per illudmet, quod est ens, est & vt sic quod enim est ens accidentale per aliquam formam, est vnum accidentale per illam: & quod est ens per formam substātialem, habet vnitatem secundū esse substantiæ. Ac per hoc natura humana in Christo, quia per esse subsistētiale subsistentia personæ filij Dei est iuncta naturæ diuinæ, oportet quod illud vnū esse, in quo indiuise sunt natura diuina, & humana in Christo, sit esse vnum substantiale & diuinum. Et vere sic est quia esse subsistentiæ filij Dei in quo non distinguuntur ambæ naturæ, subsistantia est, Deus est: quia verbum Dei est una & eadem quippe subsistētia subsistit filius Dei in natura diuina & in natura humana: & consequenter diuina & humana natura Christi sunt indiuise in illa subsistentia vtriq; communi, quamuis inter se valde distinguantur. Et si contra hāc doctrinam obiiciatur, quòd huiusmodi coniunctio incipit esse ex tempore, & consequenter est aliquid creatum: respōdendum est, quod hæc coniunctio, quantum ad illud, quod ponit in ipso esse secundū se, non incipit esse ex tempore, sed est ab æterno: sed quātum ad hoc, quod natura humana sortita sit illud subsistere, incipit esse ex tempore. Verbi gratia, Si anima rationalis fuisset ab æterno sine corpore, quando fuisset in tempore iuncta corpori: nec esse corporis incepisset in rēpore, quia non est aliud esse corporis, quām illud æternum esse animę. Nec vnum esse substantiale corporis cum anima, incepisset ex tempore, quantum ad illud quod ponit illa vnitas in esse secundum se: quia ens & vnum quum multipliciter dicatur, quod proprie est actus, est, vt dicitur in 2. de anima. Sed bene incepisset ex tempore illud vnum esse quantum ad hoc, quod corpori illud æternum esse communicaretur: quod fieret per generationem, qua corpus traheretur ad esse animæ. Ita enim accidit in proposito, dum per assumptionem natura humana trahitur ad esse subsistentiæ filij Dei: ex hac enim assumptione subsistentia, qua filius Dei in sola subsistebat natura diuina, cōmunicatur naturæ humanæ: ita vt etiam ipsa natura humana per illam subsistat, & filius Dei in humana natura subsistat. hoc autem est vnire esse in persona ambas naturas. Vbi patet, nihil creatum intercurrere, nisi passionem, qua natura humana trahitur ad esse Verbi. Super hanc autem coniunctionem, super hoc vnum esse fundatur consecutiuè vnio pro relatione: sicut super coniunctionem substantialem corporis & animæ, fundatur relatio vnionis in-

In cor. art.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ter animam & corpus. Est igitur, vt vnico verbo dicatur, vnio naturarum in Christo relatio creata quædam, hoc est, consequens earum vnitatem personalē increatam.

¶ Et quia argumenta aucta à Capreolo allata in 3. distin. terrij sen. q prima, procedunt contra dicētes non esse aliā vnionem, quàm relatiuam inter humanam naturam in Christo & Deum (quod longè est à Doctrina Autoris, expresè ponentis, vnionem quo ad relationē, consequi vnionem secundum vnitatem personalem: ita quod vnio significat relationē non qualemcunque, sed consequentem naturarum vnitatem personalem) ideo non censui ipsa aliter asserenda & soluēda, vt pote non contra doctrinam Autoris in veritate: & quæ ex hac vnica dictæ responsione confutantur.

3. dist. 9. 5. ar. 1. q. 3. ¶ In responsione ad tertium eiusdem 3. articuli dubium occurrit circa illius principiū, Homo dicitur, & est Deus propter vnionem, in quātum terminatur ad hypostasim diuinā. Tū quia falsum est, quòd vnum extremum vnionis sit reliquum, quia vnio terminatur ad reliquum extremum: non enim corpus est anima, propterea quia vnio corporis terminatur ad animam. Vnde malè dicitur, quod homo est Deus propter vnionem, quia vnio terminatur ad hypostasim diuinā.

Tum quia dato, quod esset verum, sequeretur, quod homo non esset Deus substantialiter, sed relatiuè: quod iam reprobatum est. Et tener sequela: quia esse aliquid propter terminum relationis non est esse illud substantialiter, sed relatiuè: vt patet. Et si ad hæc dicatur, quod Autor loquitur de vnione, quantūad fundamentum, non quantum ad relationem, contra hanc responsionem litera clamat, aperte subdens: non tamen sequitur quod ipsa vnio sit creator vel Deus: quia quod aliquid dicatur creatum, hoc magis respicit esse ipsius, quam rationem. Constat enim hæc verba de vnione quantum ad relationem dici: de qua in responsione ad secundum dixit, quod rationem habet ex termino, esse verò habet ex subiecto, sicut motus.

¶ Ad hoc dicitur, quod secundum rem homo est Deus propter vnionem secundum vnitatem personalem, quam importat, ad quam consequitur relatio vnionis: & hoc non est vertēdum in dubium. Sed quoniam in idem redit dicere, homo est Deus propter vnitatem personalem duarum naturarum, quam consequitur vnionis relatio: & dicere, homo est Deus, propter vnionem, inquantum terminatur ad hypostasim diuinamideo verba Autoris calumniā da non sunt.

Manifestatur autem quod dicimus aduertendo, quod relatio vnionis est non solum inter naturas duas, diuinam scilicet & humanam, sed etiam est inter naturam humanam & hypostasim diuinam: nam & vna natura vnita est alteri, & humana natura vnita persōnæ diuinæ, & econtra diuina persona vnita est humanæ naturæ. Seruatur autem differentia in loquendo, dum de vnione inter naturas, aut inter personam & humanam naturā est sermo, quia quando de vnione inter naturas est sermo, exprimimus naturas pro terminis vnionis, & vnitatem personalem vtriusque naturæ ponimus nō pro termino, sed causa seu fundamento relationis vnionis. Vt clarè videre potes in principio corporis huius articuli, vbi declarando titulum, dicitur quod vnio, de qua loquimur, est relatio quædam, quæ consideratur inter diuinam naturam & humanam, secundum quod conueniunt in vna persona filij Dei. Quando verò loquimur de eadem relatione vnionis inter naturam humanam & personam filij Dei, ponimus ex parte termini vnitatem personalem filij Dei in vtraq; natura, quoniam relatio ista vnionis non est quæcunque vnionis relatio, nec ad hypostasim diuinam quomodolibet, sed ad hypostasim filij vnam personaliter in vtraque natura. Sicut enim vnionis relatio inter corpus & animam non est ad animam quomodolibet se habentem, sed ad animam communicantem subsistentiale suum esse corpori, ita relatio vnionis humanæ naturæ ad hypostasim diuinam, non est ad hypostasim filij Dei qualitercunque se habentem, sed ad filij Dei hypostasim vnam personaliter secum, hoc est eum humana natura. Et quia Autor in hac responsione ad tertium loquitur de relatione vnionis inter naturam humanam & personam filij Dei (vt clarè sonant verba literæ, dicentis, inquantum terminatur ad hypostasim diuinam) non dixit, ad naturam diuinam, vt prius dixerat, sed dixit, ad hypostasim diuinam: ideo coniunctionem Personalem, seu, quod idem est, vnitatem personalem ex parte termini relationis vnionis posuit, Et perinde valet, ac si dixisset, Homo est Deus propter vnionem inquantum in illa inuenitur secundum rem vnitas personalis diuinæ hypostasis cum humana natura. Et si expositionem ad verbum desideras dicito, Homo est Deus propter vnionem, hoc est relationem vnionis, non simpliciter, sed cum ista conditione explanāte quomodo apponimus iy propter, ad relationem vnionis scilicet, inquantum terminatur ad hypostasim diuinam, ita quòd iy inquantum terminatur ad hypostasim, diminuit causalitatem rationis, imò adimit causalitatem à relatione, & transfert causalitatem illam ad terminum. Sicut enim quum dicimus quod generationis motus inquantum terminatur ad substantiam, est in genere substantiæ, intendimus quod generatio ratione termini fortitur, & dat esse substantialem: ita dicitur, quod relatio vnionis in quantum terminatur ad hypostasim diuinam, hoc est ratione hypostasis diuinæ, ad quam terminatur, dat quod homo est Deus. Et esse mero de hypostasi diuina, non qualitercunque se habente, sed terminante in rerum natura relationem vnionis naturæ humanæ ad ipsam hypostasim: quidem diuina terminans relationem realem vnionis ad ipsam, est hypostasis diuina (vt dictum) non qualitercunque se habens, sed vna personaliter cum humana natura. Constat autem euidentissimè, quod ratione talis termini homo est Deus, ac per hoc admittit potuit, quòd ratione talis termini dat, quod homo est Deus: & consequēter dici verè potuit, quod Deus est homo propter vnionem, inquātum terminatur ad diuinam hypostasim.

¶ Ad primā igitur obiectionē dicitur, quod falsum supponit: quòd scilicet ideo homo propter vnionem sit Deus, quia verum est in communi loquendo, vnum extremum vnionis est reliquum, quia vnio terminatur ad reliquum. hāc enim vnionem esse nec somniauimus: sed vt declaratum est, fundatur veritas dicti in litera super hoc, quia hoc extremum vnionis huius est tale, scilicet hypostasis diuina vna personaliter cum natura humana.

¶ Ad secundum quoque dicitur, quod homo est Deus secundum substantiam esse Deum, quod communicatur homini, non est esse relatiuum, sed in genere seu ordine substantiæ. Et quamuis esse aliquid in communi loquēdo, propter terminum relationis præcisè, sit esse relatiuum: esse tamen aliquid ratione talis termini, scilicet persōnæ diuinæ, vnius personaliter cum natura humana, non esse relatiuum, sed esse diuinum. Et sic patet, quod non extorquendo literam, sed de vnione quo ad relationem loquendo, vera est litera.

Cap. ii.

Ar. præc.

¶ Super Quæstionis secundæ Articulum octauum.

IN titulo arti 8. sunt tres termini, Vnio, Assumptio, & Idem. Et primus quidem terminus declaratus est in præcedenti articulo: secundus in corpore declaratur: tertius autem absoluitur iamēdus est sicut iacet. In calce autem articuli soluendo exprimatur qua diuersitate seu differentia sunt non idem, puta reali, vel rationis, vel vtraque.

¶ In corpore articuli respondetur quæsito vnica conclusione: Inter vnionem, & assumptionem triplex est differentia. Declaratur manifestando singula membra figillātim & ordinatē ita vt processus clarus sit in litera.

¶ Et prima quidem ac principalis differentia est in re formaliter significata. nā vnio significat relationem, assumptio actionem vel passionem: & ut sunt in diuerso genere, sicut relatio diuersum est genus ab actione & passione. Et quod vnio significet relationem, in litera non probatur: sed assumitur ex præcedenti articulo. Ex quo ad manifestādam dictam differentiam, primò probatur, in hoc mysterio inueniri secundum rem duo, scilicet ipsam relationem vnionis, & actionem & passionem: quia omnis relatio recipiens esse reale ex tempore, causatur ex aliqua mutatione: mutatio autem in actione & passione consistit. Relatio igitur vnionis inter naturam humanam & diuinam in Christo, quum incepérit esse secundum rem in natura humana ex tempore, oportet quod ex aliqua causata sit mutatione, quæ in aliquo patiente ex aliqua actione sit. Duobus igitur inuentis in hoc mysterio, scilicet relatione vnionis, & actione & passione, quum vnio significet relationem: consequens est quod assumptio significet actionem vel passionem. Et manifestatur consequentia: quia assumptione aliquis dicitur assumens tanquam agens, & aliquid dicitur assumptum tanquam patiens.

¶ Secunda autem differentia est: quia assumptio dicitur secundum fieri, vnio autem secundum quòd est facta esse. Probatur ex signo seu effectu: quia vniens dicitur esse vnitum, assumens autem non dicitur esse assumptum: hoc est, vnitum prædicatur de vniente, dicendo, hoc est illud: assumptum autem non sic prædicatur de assumente. Et quod hoc deriuetur ex dicta differentia, manifestatur: quia inter ly homo & ly natura humana, hæc est differentia in mysterio Incarnatio nis, quod homo significat naturam humanam, vt in termino assumptionis consistat autem terminum assumptionis spectare ad Incarnationem, vt in facto esse: constat spectare ad incarnationem, vt in fieri. Dicimus autem quod vniens, scilicet filius Dei est homo: & non dicimus quod idem assumens est natura assumpta.

¶ Tertia verò differentia est, quod assumptio determinat terminum à quo, & ad quem: vnio autem nihil horum determinat. Huius differentiæ primo redditur ratio ex prima: quia relatio æquiparantiæ non magis se habet ad vnum extremum, quàm ad aliud: actio autem & passio diuersimode se habent ad agens & patiens, & ad diuersos terminos. Ex hoc enim sequitur, quod cùm vnio sit relatio æquiparantiæ, nullum extremorum determinat: assumptio autem, quia est actio vel passio, determinare potest sibi terminos à quo, & ad quem. Secunda manifestatur de assumptione ex etymologia nominis. Tertia manifestatur ex signo, scilicet quod in differenter vnum extremum dicitur vnitum alteri: non autem assumptum, vt patet in litera clarè.

¶ Circa

¶ Circa hæc dubium primò occurrit de prima differentia. Nam non solùm assumptio, sed etiam vnio significat actionem. Quod etiam ex litera probatur, dū dicitur, quod vniens dicitur esse vnitum: & filius est vniens sibi naturam humanā: & in responsione ad secundum, quod persona Patris vniuit naturam humanam Filio. Certum est enim, quod vnire est agere: & ideo commune est Patri & filio & Spiritui sancto: & similiter quod vniēs est agēs. Rulit igitur differentia prima.

¶ Dubium secundò occurrit de secunda differentia: quia aut intelligitur quo ad rem significatam, aut quo ad modum significandi. Non quo ad modum significandi: quia tam vnire quàm assumere significat per modum verbi, omne autem verbū significat per modū fluxus, & fieri. Nec quo ad rem significatam: quia natura humana, de qua verificatur, quod est vnita, non prædicatur de quocunq; vniente: quia nec Deus nec Filius est natura humana.

¶ Dubium tertiò occurrit de eo quod in tertia differētia dicitur, vnionem hanc esse relationem æquiparantię: quia constat ex præcedenti articulo esse relationem in, & ex altero tantùm extremo: quoniam in sola natura humana habet esse: relatio autem æquiparantiæ, vt ipsum nomen sonat æquè habet ad vtrunque extremum.

¶ Dubium quarto occurrit, qualis sit differentia inter vnionem & assumptionem, an rationis tantùm, an etiam realis. Et est ratio dubij: quia in litera in calce responsionis ad tertium concluditur, quòd assumptio differt ratione ab vnione & Incarnatione: clarúmque videtur quòd assumptio non differt realiter, sed ratione tantùm ab Incarnatione: cum ergo simul contra ponantur assumptioni, sola rationis differentia apparet. In oppositum autem est: quia actio & passio distinguuntur realiter à relatione consequente cōiunctum, quod per actionem & passionem fit: sed assumptio & vnio sic se habent, ergo.

¶ Dubium quintò est de termino assumptionis, ad quid scilicet terminatur: ac quis est proprius terminus assumptionis, an absolutum aliquod vel relatiuum. Et est ratio dubij ex parte rei: quia per istam actionem nullum absolutum fit in persona diuina: & similiter nullum absolutum ponitur in natura humana: sed nec etiam in persona diuina realis relatio acquiritur: sed in sola natura humana fit de nouo solummodo relatio realis vnionis ad personam filij, constat autem quod terminus actionis proprius est illud ens, quod fit per actionem illam: sola igitur relatio realis vnionis huius naturæ humanæ ad personam Filij, est terminus proprius actionis & passionis, assumptionis nomine importatæ.

¶ Ratio verò dubij ex parte nostra est, quia Doctores aliqui hoc dicunt. Scotus enim in 3. sen. dist. 1. q. 1. tenet huiusmodi assumptionem terminari ad relationē vnionis: quia nullum est ibi absolutum nouum tam in natura, quàm in persona, ponens hanc relationem non spectare ad genus relationis: sed de esse de genere respectuum extrinsecus aduenientium, qui scilicet non necessariò sequuntur fundamentum etiam posito termino. Quales dicit esse vnionis respectus intra animam & corpus, si præexistentia eorum vnirentur de nouo, & panis & vini ad Sacramenti vnirentur: nullum enim absolutum in huiusmodi vnionibus acquiretur, fundans vnionem relationem, sed ad solam vnionis relationem terminare tur actio vnitiua.

¶ Durandus quoque in 3. sen distin. 5. quæst. 1. tenet actionis, quæ assumptionis nomine significatur, proprie loquendo, terminum intrinsecum esse respectum vnionis quem dicit esse, non relationis generiæ, sed modum quendam realem: sicut in hac re est modus realis consequens naturam accidentis. Ad huiusmodi igitur inuentis in hoc mysterio, scilicet relatione vnionis, & actione & passione, quam vnio significet relationem: consequens est quod assumptio significet actionem vel passionem. Et manifestatur consequentia: quia assumptione aliquis dicitur assumens tanquam agens, & aliquid dicitur assumptum tanquam patiens.

¶ Secunda autem differentia est: quia assumptio dicitur secundum fieri, vnio autem secundum quòd est facta esse. Probatur ex signo seu effectu: quia vniens dicitur esse vnitum, assumens autem non dicitur esse assumptum: hoc est, vnitum prædicatur de vniente, dicendo, hoc est illud: assumptum autem non sic prædicatur de assumente. Et quod hoc deriuetur ex dicta differentia, manifestatur: quia inter ly homo & ly natura humana, hæc est differentia in mysterio Incarnatio nis, quod homo significat naturam humanam, vt in termino assumptionis consistat autem terminum assumptionis spectare ad Incarnationem, vt in facto esse: constat autem terminum assumptionis spectare ad Incarnationem, vt in fieri. Dicimus autem quod vniens, scilicet filius Dei est homo: & non dicimus quod idem assumens est natura assumpta.

¶ Tertia verò differentia est, quod assumptio determinat terminum à quo, & ad quem: vnio autem nihil horum determinat. Huius differentiæ primo redditur ratio ex prima: quia relatio æquiparantiæ non magis se habet ad vnum extremum, quàm ad aliud: actio autem & passio diuersimode se habent ad agens & patiens, & ad diuersos terminos. Ex hoc enim sequitur, quod cùm vnio sit relatio æquiparantiæ, nullum extremorum determinat: assumptio autem, quia est actio vel passio, determinare potest sibi terminos à quo, & ad quem. Secunda manifestatur de assumptione ex etymologia nominis. Tertia manifestatur ex signo, scilicet quod in differenter vnum extremum dicitur vnitum alteri: non autem assumptum, vt patet in litera clarè.

¶ Circa hæc dubium primò occurrit de prima differentia. Nam non solùm assumptio, sed etiam vnio significat actionem. Quod etiam ex litera probatur, dū dicitur, quod vniens dicitur esse vnitum: & filius est vniens sibi naturam humanā: & in responsione ad secundum, quod persona Patris vniuit naturam humanam Filio. Certum est enim, quod vnire est agere: & ideo commune est Patri & filio & Spiritui sancto: & similiter quod vniēs est agēs. Rulit igitur differentia prima.

¶ Dubium secundò occurrit de secunda differentia: quia aut intelligitur quo ad rem significatam, aut quo ad modum significandi. Non quo ad modum significandi: quia tam vnire quàm assumere significat per modum verbi, omne autem verbū significat per modū fluxus, & fieri. Nec quo ad rem significatam: quia natura humana, de qua verificatur, quod est vnita, non prædicatur de quocunq; vniente: quia nec Deus nec Filius est natura humana.

¶ Dubium tertiò occurrit de eo quod in tertia differētia dicitur, vnionem hanc esse relationem æquiparantię: quia constat ex præcedenti articulo esse relationem in, & ex altero tantùm extremo: quoniam in sola natura humana habet esse: relatio autem æquiparantiæ, vt ipsum nomen sonat æquè habet ad vtrunque extremum.

¶ Dubium quarto occurrit, qualis sit differentia inter vnionem & assumptionem, an rationis tantùm, an etiam realis. Et est ratio dubij: quia in litera in calce responsionis ad tertium concluditur, quòd assumptio differt ratione ab vnione & Incarnatione: clarúmque videtur quòd assumptio non differt realiter, sed ratione tantùm ab Incarnatione: cum ergo simul contra ponantur assumptioni, sola rationis differentia apparet. In oppositum autem est: quia actio & passio distinguuntur realiter à relatione consequente cōiunctum, quod per actionem & passionem fit: sed assumptio & vnio sic se habent, ergo.

¶ Dubium quintò est de termino assumptionis, ad quid scilicet terminatur: ac quis est proprius terminus assumptionis, an absolutum aliquod vel relatiuum. Et est ratio dubij ex parte rei: quia per istam actionem nullum absolutum fit in persona diuina: & similiter nullum absolutum ponitur in natura humana: sed nec etiam in persona diuina realis relatio acquiritur: sed in sola natura humana fit de nouo solummodo relatio realis vnionis ad personam filij, constat autem quod terminus actionis proprius est illud ens, quod fit per actionem illam: sola igitur relatio realis vnionis huius naturæ humanæ ad personam Filij, est terminus proprius actionis & passionis, assumptionis nomine importatæ.

¶ Ratio verò dubij ex parte nostra est, quia Doctores aliqui hoc dicunt. Scotus enim in 3. sen. dist. 1. q. 1. tenet huiusmodi assumptionem terminari ad relationē vnionis: quia nullum est ibi absolutum nouum tam in natura, quàm in persona, ponens hanc relationem non spectare ad genus relationis: sed de esse de genere respectuum extrinsecus aduenientium, qui scilicet non necessariò sequuntur fundamentum etiam posito termino. Quales dicit esse vnionis respectus intra animam & corpus, si præexistentia eorum vnirentur de nouo, & panis & vini ad Sacramenti vnirentur: nullum enim absolutum in huiusmodi vnionibus acquiretur, fundans vnionem relationem, sed ad solam vnionis relationem terminare tur actio vnitiua.

¶ Durandus quoque in 3. sen distin. 5. quæst. 1. tenet actionis, quæ assumptionis nomine significatur, proprie loquendo, terminum intrinsecum esse respectum vnionis quem dicit esse, non relationis generiæ, sed modum quendam realem: sicut in hac re est modus realis consequens naturam accidentis. Ad huiusmodi igitur inuentis in hoc mysterio, scilicet relatione vnionis, & actione & passione, quam vnio significet relationem: consequens est quod assumptio significet actionem vel passionem. Et manifestatur consequentia: quia aliquis dicitur assumens tanquam agens, & aliquid dicitur assumptum tanquam patiens.

¶ Secunda autem differentia est: quia assumptio dicitur secundum fieri, vnio autem secundum quòd est facta esse. Probatur ex signo seu effectu: quia vniens dicitur esse vnitum, assumens autem non dicitur esse assumptum: hoc est, vnitum prædicatur de vniente, dicendo, hoc est illud: assumptum autem non sic prædicatur de assumente. Et quod hoc deriuetur ex dicta differentia, manifestatur: quia inter ly homo & ly natura humana, hæc est differentia in mysterio Incarnatio nis, quod homo significat naturam humanam, vt in termino assumptionis consistat autem terminum assumptionis spectare ad Incarnationem, vt in facto esse: constat autem terminum assumptionis spectare ad Incarnationem, vt in fieri. Dicimus autem quod vniens, scilicet filius Dei est homo: & non dicimus quod idem assumens est natura assumpta.

¶ Tertia verò differentia est, quod assumptio determinat terminum à quo, & ad quem: vnio autem nihil horum determinat. Huius differentiæ primo redditur ratio ex prima: quia relatio æquiparantiæ non magis se habet ad vnum extremum, quàm ad aliud: actio autem & passio diuersimode se habent ad agens & patiens, & ad diuersos terminos. Ex hoc enim sequitur, quod cùm vnio sit relatio æquiparantiæ, nullum extremorum determinat: assumptio autem, quia est actio vel passio, determinare potest sibi terminos à quo, & ad quem. Secunda manifestatur de assumptione ex etymologia nominis. Tertia manifestatur ex signo, scilicet quod in differenter vnum extremum dicitur vnitum alteri: non autem assumptum, vt patet in litera clarè.

¶ Circa hæc dubium primò occurrit de prima differentia. Nam non solùm assumptio, sed etiam vnio significat actionem. Quod etiam ex litera probatur, dū dicitur, quod vniens dicitur esse vnitum: & filius est vniens sibi naturam humanā: & in responsione ad secundum, quod persona Patris vniuit naturam humanam Filio. Certum est enim, quod vnire est agere: & ideo commune est Patri & filio & Spiritui sancto: & similiter quod vniēs est agēs. Rulit igitur differentia prima.

¶ Dubium secundò occurrit de secunda differentia: quia aut intelligitur quo ad rem significatam, aut quo ad modum significandi. Non quo ad modum significandi: quia tam vnire quàm assumere significat per modum verbi, omne autem verbū significat per modū fluxus, & fieri. Nec quo ad rem significatam: quia natura humana, de qua verificatur, quod est vnita, non prædicatur de quocunq; vniente: quia nec Deus nec Filius est natura humana.

¶ Dubium tertiò occurrit de eo quod in tertia differētia dicitur, vnionem hanc esse relationem æquiparantię: quia constat ex præcedenti articulo esse relationem in, & ex altero tantùm extremo: quoniam in sola natura humana habet esse: relatio autem æquiparantiæ, vt ipsum nomen sonat æquè habet ad vtrunque extremum.

¶ Dubium quarto occurrit, qualis sit differentia inter vnionem & assumptionem, an rationis tantùm, an etiam realis. Et est ratio dubij: quia in litera in calce responsionis ad tertium concluditur, quòd assumptio differt ratione ab vnione & Incarnatione: clarúmque videtur quòd assumptio non differt realiter, sed ratione tantùm ab Incarnatione: cum ergo simul contra ponantur assumptioni, sola rationis differentia apparet. In oppositum autem est: quia actio & passio distinguuntur realiter à relatione consequente cōiunctum, quod per actionem & passionem fit: sed assumptio & vnio sic se habent, ergo.

¶ Dubium quintò est de termino assumptionis, ad quid scilicet terminatur: ac quis est proprius terminus assumptionis, an absolutum aliquod vel relatiuum. Et est ratio dubij ex parte rei: quia per istam actionem nullum absolutum fit in persona diuina: & similiter nullum absolutum ponitur in natura humana: sed nec etiam in persona diuina realis relatio acquiritur: sed in sola natura humana fit de nouo solummodo relatio realis vnionis ad personam filij, constat autem quod terminus actionis proprius est illud ens, quod fit per actionem illam: sola igitur relatio realis vnionis huius naturæ humanæ ad personam Filij, est terminus proprius actionis & passionis, assumptionis nomine importatæ.

¶ Ratio verò dubij ex parte nostra est, quia Doctores aliqui hoc dicunt. Scotus enim in 3. sen. dist. 1. q. 1. tenet huiusmodi assumptionem terminari ad relationē vnionis: quia nullum est ibi absolutum nouum tam in natura, quàm in persona, ponens hanc relationem non spectare ad genus relationis: sed de esse de genere respectuum extrinsecus aduenientium, qui scilicet non necessariò sequuntur fundamentum etiam posito termino. Quales dicit esse vnionis respectus intra animam & corpus, si præexistentia eorum vnirentur de nouo, & panis & vini ad Sacramenti vnirentur: nullum enim absolutum in huiusmodi vnionibus acquiretur, fundans vnionem relationem, sed ad solam vnionis relationem terminare tur actio vnitiua.

¶ Durandus quoque in 3. sen distin. 5. quæst. 1. tenet actionis, quæ assumptionis nomine significatur, proprie loquendo, terminum intrinsecum esse respectum vnionis quem dicit esse, non relationis generiæ, sed modum quendam realem: sicut in hac re est modus realis consequens naturam accidentis. Ad huiusmodi igitur inuentis in hoc mysterio, scilicet relatione vnionis, & actione & passione, quam vnio significet relationem: consequens est quod assumptio significet actionem vel passionem. Et manifestatur consequentia: quia aliquis dicitur assumens tanquam agens, & aliquid dicitur assumptum tanquam patiens.

¶ Secunda autem differentia est: quia assumptio dicitur secundum fieri, vnio autem secundum quòd est facta esse. Probatur ex signo seu effectu: quia vniens dicitur esse vnitum, assumens autem non dicitur esse assumptum: hoc est, vnitum prædicatur de vniente, dicendo, hoc est illud: assumptum autem non sic prædicatur de assumente. Et quod hoc deriuetur ex dicta differentia, manifestatur: quia inter ly homo & ly natura humana, hæc est differentia in mysterio Incarnatio nis, quod homo significat naturam humanam, vt in termino assumptionis consistat autem terminum assumptionis spectare ad Incarnationem, vt in facto esse: constat autem terminum assumptionis spectare ad Incarnationem, vt in fieri. Dicimus autem quod vniens, scilicet filius Dei est homo: & non dicimus quod idem assumens est natura assumpta.

¶ Tertia verò differentia est, quod assumptio determinat terminum à quo, & ad quem: vnio autem nihil horum determinat. Huius differentiæ primo redditur ratio ex prima: quia relatio æquiparantiæ non magis se habet ad vnum extremum, quàm ad aliud: actio autem & passio diuersimode se habent ad agens & patiens, & ad diuersos terminos. Ex hoc enim sequitur, quod cùm vnio sit relatio æquiparantiæ, nullum extremorum determinat: assumptio autem, quia est actio vel passio, determinare potest sibi terminos à quo, & ad quem. Secunda manifestatur de assumptione ex etymologia nominis. Tertia manifestatur ex signo, scilicet quod in differenter vnum extremum dicitur vnitum alteri: non autem assumptum, vt patet in litera clarè.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nem vnionis fundari super hoc esse, ideo dicendum est, quod relationem vnionis non hoc mysterio, nulla actio aut passio, nulla mutatio per se primo terminatur, vt Autor expresse dicit in 1 sent. dist. 1. q. 2. ar. 1. q. 3 sed est vera relatio, more aliarum relationum, non producta per seipsam, iuxta doctrinam 5. Phy. sed consurgens ex nouo esse absoluto facto ex assumptione. Vnde negare relationem vnionis habere fundamentum absolutum, ita quod per Incarnationē nullum ens absolutum factum est, & cum hoc dicere quod filius Dei est factus homo, & est verè homo secundum rem, est ignorare propriam vocem: & confiteri cum sententia fidei verbis solis, quod Deus est homo substantialiter, cuius Nestorio autē cōsentire secundū, rem quod Deus est homo ac cidentaliter, & secundū esse relativum. Est & ampleƈti secundum verba Decretalem, damnātem dicentes Christum secundum quod homo, non esse aliquid, & re futare eam secundum rem: quia si solum esse relativum sit de nouo in mysterio Incarnationis, filius Dei, secūdum quod homo, non aliquid, sed ad aliquid est.

3. dist. 5. q. 1. ar. 1. q. 1. Et 4. contra. ca 41.

¶ Vt autem negantium vnionis relationem habere nouum esse absolutum factum per Incarnationem pro fundamento, & similiter assumptionem terminari ad nouum esse absolutum substantiæ, scilicet filium Dei esse hominem, error conuincatur, ex fundamentis eorum in philosophia monstratur. Manifestum siquidem est, quod si albedo & subiectum seorsum præexisterent, & similiter genus, & quantitas, & similiter materia & corpus, & postea vnirentur, relatio vnionis interea super nouo esse absoluto consurgeret: cuius oppositum ab aduersariis assumitur ad propositum. Nec hoc, quod dicimus, eget probatione, sed manifestatione: constat enim quod subiectum in primo exemplo acquireret de nouo esse album, & in secūdo esse quātum, & in tertio esse viuum: nec potest inficiari quin quodlibet horum esse sit & esse absolutum, & de nouo per actionem vnitiuam factum. Patet igitur quod relatio vnionis est verè relatio de genere relationis, conueniens cum illis in modo essendi & fiendi. Ex his patet solutio omnium obiectorum.

¶ Et si contra prædictam sententiam afferantur duæ rationes Scoti ibidem contra absolutum fundans relationem vnionis. Primò quia illud absolutum necessario esset vnitum verbo, scilicet est: nulla enim videntur talis entitas in creatura. Secundò, quia talis entitas aut esset substantialis aut accidentalis: non accidentalis, vt patet, nec substantialis, quia esset eadem materiæ aut formæ aut compositæ substantiæ. Sed quicquid est idem alicui substantiæ, manet manente illa natura igitur assumpta, si dimitteretur à verbo, teneret illud: ac per hoc esset fundamentum vnionis absque vnione. Respondendum ex dictis est quod, vt dicitur 7 Meta non fit sphæra, non fit ærea: sed fit sphæra ænea: & similiter in proposito non fit filius Dei, nō fit humana natura: sed fit filius Dei homo. Et similiter sicut si albedo & Sortes vairentur, acquireret de nouo Sortes esse albū: & si postea separarentur, tam Sorte, quām albedine seorsum conseruatis, amitteret Sortes esse album: ita quod licet non corrumperetur albedo, corrumperetur tamen esse albū: sic in vnione non generaretur albedo, sed esse album. Esse enim album significat esse absolutum in compositione consistens, quod generatur & corrumpitur per vnionem & separationem. Et similiter si corpus & anima separatim existentia vnirentur, acquireret corpus esse viuum: & si postea separarentur, vtroque seorsum conseruato, amitteret corpus esse viuum, quod est esse substantiale in compositione consistens. Ita in proposito: quia filius Dei acquisiuit per assumptionem esse hominem: proportionaliter loquendo: si separaretur natura humana à filio, amitteret esse Dei esse homine, quod acquisierat: quod constat esse absolutum ens substantiale in compositione consistens. Et loquor non de cōpositione animæ, & corporis, quam esse præsupponit, sed de compositione naturæ & suppositi, in qua consistit esse hominem. oportet enim aliquem hominem esse hominem: & impossibile est etiam fingere esse hominem in rerum natura, nisi aliquem hominem. Ita igitur, quantum ad propositum spectat, se habet esse hominem ad filium Dei, qui verè est homo, sicut se habet esse viuum ad corpus: seu esse album ad subiectum: & similiter ita se habet natura humana ad eundem Dei filium, sicut anima ad corpus & albedo ad subiectum. Et propterea, vt iam dictum est, quemadmodum generatur ex vnione, & corrumpitur ex separatione non albedo nec subiectum, sed esse albū, & similiter non anima nec corpus, sed esse animatum, & esse viuum: ita ex vi assumptionis non fit filius Dei, non fit natura humana, sed fit esse hominem non in communi, sed huncce similiter si separaretur natura humana, corrumperetur non natura humana, sed esse hominem hunc. Nam si sibi telin queretur natura humana, non esset idem homo, sed alius homo fieret, qui in natura illa subsisteret: non enim Christus subsisteret in illa natura sed alius homo. Vnde si verbalitèr etiam desideras rem vnionis in mysterio Incarnationis, & quod ista entitas, scilicet est, necessario est vnita Verbo: Impossibile est siquidem inuenire idem esse hominem separatum à verbo: quamuis possit inueniri eadem natura humana separata à Verbo: quoniam esse hominem, numeratur ad numerationem individuorum hominis. Si enim natura humana separaretur à Verbo, eo ipso quod fieret, & esset alius homo, esset aliud numero esse hominem, quo ille alius esset homo, & aliud quo nunc verbum Dei est homo: quoniam, vt iam dictum est, esse hominem in compositione naturæ & suppositi consistit ac per hoc variato supposito, variatur numeraliter. Sicut si albedo migraret de subiecto in subiectum, esset aliud & aliud numero esse albumiuxta numerum subiectorum: & similiter si anima migraret de corpore in corpus, esset aliud, & aliud numero esse viuum, iuxta numerationem corporum eadem ratione: quia in compositione hæc omnia consistunt, & diuersitas numeralis diuersitatem subiectorum seu suppositorum sortitur. Et sic patet, quod est aliqua entitas absoluta, quæ quodammodo est in natura creata, scilicet humana natura Christi, scilicet esse hominem: quæ si est eadem numero, necessariò est vnita personæ diuinæ.

¶ Ad secundam autem obiectionem dicitur, quòd ista entitas est substantialis, & identificatur substantiæ compositæ, hoc est huic homini: non autē huic naturæ humanæ. Et ideo si hæc natura assumpta dimitteretur, non remaneret relatio vnionis: quia nec remaneret hic homo idē numero. Et sicut stat, quod remaneret hæc eadē numero natura huana, & nō remaneret idē hic homo, sed esset alius numero homo, alia numero substātia composita, de prima substātia, nō de qualitate loquēdo ita stat, qđ natura assumpta potest dimitti non remanente eodē hoc homine. Imò implicat cōtradictoria remanere eundem hūc hominem, & naturā assumptam dimitti: quia tunc in natura dimissa subsisteret alius homo, & non Christus, & subsisteret Christus, & non alius homo. Et error Pecessus Scotici est ex eo, quod substantia composita est duplex, scilicet natura, & individuum, scilicet hęc humanitas & hic homo. Nec oportet illud, quod est idē substantiæ compositæ, hoc est, huic homini, esse idem huic humanitati: & ideo non oportet remanente humanitate hac, si dimitteretur, remanere id quod est idem huic homini: quale est esse hominem inuentum in hoc homine, qui est Christus. Et hæc dicta sint loquendo de termino Assumptionis secundum rem, hoc est, actionis & passionis intellectę per nomen assumptionis nam loquendo de termino assumptionis, vt importatur in vocabulo assumendi, temitto te ad literam, quod natura humana est vt terminus à quo, & persona diuina est vt terminus ad quem. Quæ ideo pro nouitiis dixerim, vt non putent doctrinam datam à verbis Autoris discrepare: sed attendant quod secundum varias considerationes variè assignari potest terminus. Nos autem ad rem spectauimus, vt actioni reali & effectui tam excellenti suum proprium ac primò terminum in re realem assignaremus. Et licet nō manifestauerimus quomodo quod dictum est, fit: manifestauimus tamen ex fidei doctrina, quod ita est. Et hoc sufficere debet in tanto mysterio, quod, vt Augu. dicit, si rationem haberet, non esset admirabile: & si exemplum haberet, non esset singulare. Et ideo cautè exempla accipienda sunt, vt scilicet vtcunque percipiamus mysterij altitudinem, nec metiamur illud viribus ingenioli humani.

ARTICVLVS IX.

¶ Vtrùm vnio duarum naturarum in Christo sit maxima vnionum.

AD NONVM sic procedit. Videtur quòd vnio duarum naturarum in Christo non sit maxima vnionum. Vnitum enim deficit in ratione vnitatis ab eo quod est vnū: eo quòd vnitum dicitur per participationem, vnum autem per essentiā. Sed in rebus creatis aliquid dicitur simpliciter esse vnū: sicut præcipuè patet de vnitate ipsa, quæ est principiū numeri. Ergo huiusmodi vnio de qua loquimur, nō importat maximam vnitatē.

2 Præterea, Quantò ea, quę vniuntur, magis distāt, tantò minor est vnio. Sed ea quæ secundum hanc vnionem vniuntur, maximè distant, scilicet natura diuina & humana: distant enim in infinitum. Ergo huiusmodi est minima vnio.

3 Præterea, Per vnionem fit aliquid vnum. Sed ex vnione animæ & corporis in nobis fit aliquid vnum in persona & natura, ex vnione autem diuinæ & humanæ naturæ fit aliquid vnum solum in persona. Ergo maior est vnio animæ ad corpus, quàm diuinæ naturæ ad humanam. Et sic vnio, de qua loquitur, non importat maximam vnitatem.

¶ SED CONTRA est quod Augustin. dicit primo de Trinit. quòd homo potius est in filio Dei, quàm Filius in Patre. Filius autem in Patre per vnitatem essentiæ, homo verò est in Filio per vnionem Incarnationis. Ergo maior est vnio incarnationis, quàm vnitas diuinæ essentiæ, quæ tamen est maxima vnionum. Et sic per consequēs vnio Incarnationis importat maximam vnitatem. cap. 10.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd vnio importat coniunctionem aliquorum in aliquo vno. Potest ergo vnio Incarnationis dupliciter accipi. Vno modo, ex parte eorum, quæ coniunguntur. Alio modo, ex parte eius in quo coniunguntur. Et ex hac parte huiusmodi vnio habet præeminentiam inter alias vniones: nam vnitas personæ diuinæ, in qua vniuntur duę naturæ, est maxima. Nō autem habet præeminentiam ex parte eorum, quæ coniunguntur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, qđ vnitas diuinę personæ est maior, quàm vnitas numeralis, quæ scilicet est principiū numeri. Nam vnitas diuinę personę est vnitas increata, per se subsistens, non recepta in aliquo per participationem. Est etiam in se completa, habens in se quicquid pertinet ad rationem vnitatis: & ideo non competit sibi ratio partis, sicut vnitati numerali, quæ est pars numeri, & quæ participatur in rebus numeratis. Et ideo quātū ad hoc, vnio incarnationis præeminet vnitati numerali, ratione scilicet vnitatis diuinæ personæ, nō autem ratione naturæ humanæ, quæ nō est ipsa vnitas diuinæ personæ, sed est ei vnita.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ratio illa procedit ex parte coniunctorum: non autem ex parte personæ, in qua est facta vnio.

¶ Ad tertium dicendum, quòd vnitas diuinæ personæ est maior vnitas, quàm vnitas & personæ & naturæ in nobis. Et ideo vnio Incarnationis est maior, quam vnio animę & corporis in nobis.

¶ Quia verò illud quod in cōtrarium obiicitur, falsum supponit, scilicet quòd maior sit vnio Incarnationis quàm vnitas personarum diuinarum in essentia: dicēdum est ad autoritatem Aug. quòd humana natura non est magis in filio Dei, quàm filius Dei in Patre, sed multò minus. Sed ipse homo quantum ad aliquid est in filio magis, quàm filius in Patre: inquantum scilicet idē supponitur in hoc quod dico homo, prout sumitur pro Christo, & in hoc quod dico, filius Dei: non autem est idem suppositum Patris & Filij.

ARTICVLVS X.

¶ Vtrùm vnio duarum naturarum in Christo sit facta per gratiam.

AD DECIMVM sic procedit. Videtur quòd vnio incarnationis non sit facta per gratiam. Gratia enim est accidens quoddam: vt in Secunda parte habitum est. Sed humanæ naturæ vnio ad diuinam, non est facta per accidens, vt suprà ostensum est. Ergo videtur quòd vnio Incarnationis non sit facta per gratiam. Infrà q. 6 ar. 6. Et ver. q. 26. Et 3. dist. 13. q. 3. art. p. 2. q. 110. ar. 2 & 3. Ac. 6.

2 ¶ Præterea, Gratię subiectum est anima. Sed sicut dicitur Coloss. 2. in Christo habitauit plenitudo diuinitatis corporaliter: ergo videtur quòd illa vnio non sit facta per gratiam.

3 ¶ Præterea, Quilibet Sanctus Deo vnitur per gratiā. Si igitur vnio Incarnationis fuit per gratiam, videtur quòd non aliter dicatur Christus esse Deus, quàm alij Sancti homines.

¶ SED CONTRA est quod Augustin. dicit in lib. 2. de Prædest. Sanctorum, Ea gratia fit ab initio fidei suæ homo quicunque Christianus, qua gratia homo ille ab initio suo factus est Christus. Sed homo ille factus est Christus per vnionem ad diuinam naturam. Ergo vnio illa fuit per gratiam. Cap. 15.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd, sicut in secunda parte dictum est, gratia dupliciter dicitur. Vno modo voluntas Dei gratis aliquid dantis. Alio modo ipsum gratuitum donum Dei. Inditque autem humana natura gratuita Dei voluntate ad hanc ab vnione aliquorum inter se. quoniam vt in litera pater, non ex hac parte, sed solùm ex parte vnionis in aliquo vno vnio naturarum in Christo est maxima. Si tamen vnio hæc Incarnationis perspiciatur, vt est duorum inter se, scilicet personæ diuinæ & humanæ naturæ, sic etiam inuenitur maxima, & excedens omnes alias vniones propter dictam rationem. Et secundum quid excedit vnionem Trinitatis, vt dicitur in resp̄ōne ad vltimum ex Augu. quia homo potius est in filio Dei, quàm Filius in Patre: quia scilicet idē est suppositum hominis & Filij Dei, non est autem idem suppositum Patris & Filij. Appellatur autē secundum quid maior hinc ista vnitas: quia homo importat vt unque naturam scilicet humanam & suppositū: & nō quo ad naturam significatam, sed quoad suppositum tantum est magis in Filio quàm Filius in Patre: meritò autē, quod secūdum aliquid sui est magis vnum, & secundū aliquid minus vnum appellatur secundum quid & non simpliciter magis vnum. Et per hęc patet expositio literæ totius articuli.

¶ Ad Durandum autem dicitur quod exiorquet Bernardi sententiam, & vilificat eam: de vnione enim, inquā ū vnio, secundum ipsam rationem vnionis loquitur Bernardus, præponens vnionē Trinitatis: quæ non esset præponenda quoad dignitate nequitota Trinitas nō est dignior persona filij, formaliter igitur Bernardus, formaliter & Autor loquitur, formaliter & nos intelligimus, atq; saluamus, vnionem Incarnationis esse post vnitatem Trinitatis ma ximam simpliciter. Et quum dicitur, Illa sunt magis vnum, quorum extrema magis & intimius constituunt vnū, dicitur quod addēdū est huic propositioni, vel 3. dist. 13. q. 3. ar. 1 p. 5. q. 110. ar. 1.

¶ Super Quæstionis secunda Articulum nonum.

INtit. ar 9 aduerte primò, quod quum iam distinctum sit de vnione vel prolatione vnionis, vel pro coniunctione, ad quam consequitur relatio vnionis hoc in loco non sumitur vnio pro relatione, sed pro coniunctione ipsa, vt patet in principio corporis articuli, & ex condistione, quæ de ipsa inquiritur: scilicet de excellentia eius respectu reliquarum coniunctionum. Ridiculum enim hoc est, quærere de relatione nisi ratione fundamenti. nam secluſa ratione fundamenti, nulla vnionis relatio est maior alterā: sed ideo vnio materiæ & formę est maior vnione substantiæ & accidentis, quia fundamentum est magis individuum, vt patet.

¶ Aduerte secundò, quod non quæritur explicitè de vnione naturæ & personæ vtrum sit maxima: sed de vnione naturarum in persona: veruntamen & hoc in responsione ad vltimum tractabitur.

¶ Incorpore articuli duo sunt: primò ponitur distinctio bimembris: deinde respondetur quæstio cum distinctione iuxta membra propositæ distinctionis. Est autem distinctio ista: Vnio Incarnationis dupliciter considerari, vel ex parte naturarum coniunctarum, vel ex parte eius in quo coniunguntur. Probatur distinctio: quia vnio claudit in se duo: primo, extrema, quæ iunguntur: secundò, vnum in quo coniunguntur: est enim vnio coniunctio aliquorum in aliquo vno. Principalis conclusio responsiua quæstio est: Vnio naturarum in Christo ex parte eius in quo vniuntur, est maxima. Probatur: quia vnitas diuinę personę in qua vniuntur, est maxima. Secundaria conclusio est. Huiusmodi vnio ex parte naturarum, quæ coniunguntur non est maxima, nec aliter probatur.

¶ Circa distinctionē in litera assignatam, dubium non dissimulandum occurrit.

¶ Quoniam videtur deficiens: quia coniunctio aliquorum in aliquo vno, potest accipi non solùm ex parte eorum, quæ coniunguntur, vel ex parte eius, in quo coniunguntur: sed etiam ex parte coniunctionis extremorum in illo vno. Verbi gratia: coniunctio corporis & animæ in Sorte, potest accipi ex parte animæ & corporis, vel ex parte Sortis, vel ex parte coniunctionis illorum in Sorte. Et in litera hoc tertium membrum deficit: & tamen hoc est principalius membrum in proposito considerandum: quoniam non dicitur, propriè loquēdo, vnio magis ex parte extremorum, nec ex parte termini, sed ex parte coniunctionis extremorum in termino. Contingit siquidem, in Sorte cōiungi multa accidentia, quæ licet ex parte eius in quo coniunguntur, scilicet personā Sortis, habeant maximam vnitatem: non tamen propterea sunt maximè vnum: quia coniunctio ipsa in Sorte non est maxima, sed minima.

¶ Dubium secūdò oritur hinc circa conclusionem principalē: quoniā non nisi abusiuè saluatur, ex illa vnionem incarnationis esse maximā post vnionem trinitatis diuinæ: quod tamen & Autor saluare nititur in litera: & Bernar. in lib. de consideratione, asserit. Et probatur sequela: quoniam nō nisi abusiuè diceretur, quod vnio creaturatū vniuersi est maxima: quia ex parte eius in quo vniuntur, est maxima: quia vnitas Dei, in quo vniuntur, est maxima vnitas. Ita enim dicitur in litera, quod diuinæ humanæ duæ naturæ vnio in Christo est maxima ex parte eius, in quo vniuntur: quia vnitas diuinæ personę, in qua vniuntur, est maxima. Et similiter non solùm vnitas naturarum diuinæ & humanæ esset maxima: sed etiam vnio accidentium Christi, puta visus & auditus, esse albi & crispi, esset maxima ex parte eius, in quo vniuntur: quia vniuntur in persona diuina, cuius vnitas est maxima: hoc enim non est saluare vnionem Incarnationis esse maximam, nisi abusiuè: vt patet. Et multiplicatur dubium ex Durādo in 3. dist. tertij sen. qōn. prima, dicente vnionē Incarnationis esse maximam, quantum ad dignita em, & non quantum ad intrinsecam rationem vnionis. Et hoc secundum probat: quia illa vnio est, quantum ad rationem vnionis, maxima, cuius extrema magis & intimius efficiuntur vnum, sed extrema multarum vnionum, & nō Incarnationis sunt talia: ergo. Maior probatur: quia vnione vt sic, aliqua sunt vnum: ratio autem vnius est ratio indiuisi. Minor verò: quia materia & forma constituunt vnū per essentiam, & vnū est inseparabile ab alio manente consistentia: non sic autē constat esse extrema Incarnationis. Vnde glossa Durandus Bernard. qvòd intelligitur de maxima vnione quantum ad dignitatem.

¶ Ad hanc quæstionem respondetur, quòd distinctio male intelligitur: nam neutrū distinctionis membrum accipiendum est secundum esse ita quod quum distinguitur, coniunctionem posse accipi ex parte extremorū vel ex parte termini, non intelligitur ex parte extremorū secundum se, & similiter, non intelligitur ex parte termini secūdum se: sed quemadmodum primum membrum intelligitur ex parte extremorum inter se: ita secundum intelligitur ex parte termini vt coniungentis. Et sic non deficit tertium membrum: sed ter ium membrum est id quod distinguitur in primum & secundum. Nam coniunctio ipsa duorum in aliquo vno, distinguitur: quia accitotest ex parte extremorum inter se, vel ex parte eius, in quo coniunguntur vt sic. Verbi gratia, coniunctio animæ & corporis in homine, potest dupliciter accipi: primo ex parte animæ & corporis, non secundum se (sic enim valde distāt) sed inter se: quia inter se iunguntur, vt actus subsistentialis & potentia. Alio modo ex parte eius, in quo iunguntur, quantum iunguntur in illo: puta inquātum sunt in vna natura composita, puta humanitate: vel inquātum sunt in vna persona, puta Sorte. Et hic est verus sensus distinctionis literæ. obiectiones autem procedunt contra alium sensum, quo sumuntur extrema, quæ iunguntur secūdum se, & in quo iunguntur secundum se. Et ideo non est mirum si deficit, si dedicit: ad inconuenientia: & si non saluat intentum nisi abusiuè.

¶ Ex his patet solutio secundi dubij: nam sensus literæ est, quod naturæ diuinæ & humanæ, quæ in mysterio Incarnationis vniuntur, cōiunctio dupliciter potest accipi, vel ex parte naturarum inter se: & sic per te nota relinquitur pars negatiua, sicut verè est per se nota: quia inter se nō vniuntur, nisi sicut causa, & instrumentum causa: vbi constat nō esse maximā vnionē. Vel ex parte eius, in quo vniuntur, hoc est ex parte personalis cōiunctionis, quā obtinet in vna persona diuina: hoc enim idem est ac dicere, ex parte personæ diuinæ, in qua cōiunguntur vt sic, ac dicere ex parte personæ diuinæ, inquantum est persona vtriusque naturæ: hoc enim est accipere cōiunctionem ex parte eius, in quo iunguntur vt sic, hoc est, formaliter loquendo. Quocirca, quia, vt patet ex prius dictis, vniuntur in persona diuina subsistentialiter & non accidentaliter, vt accidentia Christi, & vniuntur subsistentialiter, nō vt partes (vt manus & caput) sed vt totū, vt natura ipsa, vt hæc humanitas vnitur Sortis: & vnitur nō solùm subsistentialiter absq; partium imperfectione, sed sic subsistentialiter vniuntur in vna simplicissima & indiuisibilissima ac incomponibili vnitate subsistentiali personali cōmuni vtriq; naturæ, vt superet meritò omnē aliam vnionem quorūcunque in alio vt sic. Ita quod licet anima & corpus Sortis vniantur subsistentialiter, & in vna natura humanitatis, & in vna persona Sortis: nō tamen magis, sed pluribus modis vniuntur, quām natura diuina & humana in Christo: quia vniuntur & in natura & in persona ista: autem vniuntur rantùm vno modo, scilicet in persona. Sed vnio hæc in isto vno modo est maior, quàm si illa in vtroq; quia in mysterio Incarnationis vnitas communis extremis, secundū quam propriissimè & formaliter quantificatur coniunctio, in tertio est vnitas personalis simplicissima & incomprehensibilis & indiuisibilissima: ad quam constat, quod nec vnitas personalis Sortis, nec vnitas essentialis humanitatis, nec ambæ simul accedunt: vt patet. Notanter autem dixi, vnionem in alio: dixi enim hoc ad præcludam doctrinam

Universidad de Deusto
Biblioteca

quia in communi loquēdo formaliter ad perfectionem operationis requiritur quòd potētia sit perfecta per habitum: ad hoc autē & quod natura sit in suo supposito, non exigitur habitus aliquis. Differentia autem inter has duas vniones in hoc consistit, quod vnio Sanctorum ad Deum est per elevationem ad operationes cognitionis & amoris. vnio autē Christi est per elevationem naturę humanę ad esse personale filij Dei: nullatenus autē gratia hic mediat, sed ibi.

¶ Vbi nota primò, quod hinc habes apud Augustinum, eodem se habere modo naturā humanā Christi ad personā filij Dei, sicut se habet ad personam propriā, & sicut se habet natura Sortis. nā hinc habes, q. ex eo q. formaliter loquendo inter naturā & proprium suppositum nullus exigit habitus: ideo inter naturam humanā & personam Filij Dei in Christo nullus exigitur habitus fundatur enim hic processus super illa proportionalitate, vt patet. Nota secundò quod gratię habitualis in proposito nomen non restringitur ad gratiam, quæ ponitur in essentia animæ, vt dicitur gratia charitate & aliis habitibus infusis: sed cōmuniter sumitur vt comprehendit sub se quemcunq; infusum habitū. Et hoc habes in littera ex eo, quod habitus ad perfectionem operationis requisitus, in potentia operativa ponitur: non verificatur de gratia restricta ad habitum in essentia. vt patet.

¶ Tertia cōclusio est, sumendo gratiam pro gratuito Dei dono, quicquid sit illud, Vnio incarnationis est gratia. probatur: quia est donū Dei concessum humanitati Christi nullis precedentibus meritis.

¶ Vbi nota primo, quod hoc modo loquēdo de gratia, ipsa vnio appellatur gratia modaliter: quia scilicet gratuitē facta est, scilicet absq; vllo merito. & hinc fit vt in Christo ponatur vltra habitualē gratiam, gratia vnionis, quæ est ipsa vnio gratuito concessa. Nota secundò quod causē Auctor loquutus, non dixit, quod hoc modo sumēdo gratiā, vnio ut facta per gratiā, sicut dixit in præcedentibus cōclusionibus, & sicut quę sequūtur est in titulo articuli: sed dixit q. ipsa vnio est gratia. ex eadē est, quia ly per denotat causalitatē gratię in vnione: eiusdē autē ad temp. sum non est causalitas.

¶ In responsione ad primum eiusdem articuli, nota ex supra dictis in art. 7 eiusdē q. quod cōiūctio humanæ naturæ cū persona filij Dei: quę nihil aliud est, quàm vtriusque indiuiso in esse personali ipsius filij Dei) pōt dupliciter accipi, scilicet vel secūdū illā entitatē potentiuam, quæ est illud esse personale ipsius naturæ creatę, vel secundū mutationem & relationem, qua vnitur, & vnitā relatiuè dicitur humana natura personę illi: nullum istorum quidem aliud ens reale apparet interuenisse, aut inueniri in hoc mysterio, vltra extrema. Et si quidem vnionis gratia pro gratuito dono sumatur secūdo modo, sic est donum creatum: quoniam tā mutatio passiua, quàm natura humana elevata est ad esse personale Dei, quàm relatio vnionis, inter creaturas est. Si verò vnionis gratia similiter pro dono gratuito sumatur primo modo, sic quo ad eam datam increatā donum est: quia data est personalitas diuina naturę creatę quo ad substantiale. auerò cōpositionē seu cōtinuationē personalitatis est natura, donum creatum est: vnionis gratia, hæc omnia concludit, ideo quandoque texitur creata ponitur vt in hac littera, dum dicitur, majus autē est ipsa res, quàm ipsa similitudo eius participata, & est sermo de re humanæ naturæ & personæ, in qua vnionis gratia consistit. Quādoque autem ponitur res creata, dum ex voluntate Dei gratuita facta dicitur in hac littera. & diffusa è superius ar. 12 hoc ipsum met q. & verum est quantum ad cōmunionem illius esse diuini ad naturam humanam, quæ per assumptionem facta est, & ad quam relatio vnionis consequitur.

¶ *Super quæstionis secundæ Articulum vndecimum.*

IN tertio artic. invidebatur quod in præcedēti & hoc, atq; in quēti articulo quæritur est de causalitate vnionis. Et quoniam triplex illius causa assignatur, scilicet gratia, meritum & natura, ideo exponendo decimo articulo de gratia, in hoc in quæstione de meritis, an scilicet vnio hæc ex meritis fuerit: hoc demum in tractatu ibi an sit naturalis Christo &c. hoc est, à natura.

¶ In corpore articuli sunt tres conclusiones. Prima est: Nulla Christi operatiuarū meritoria vnionis. Probatur: nulle homo, qui est Christus, à principio fuę conceptionis fuit filius Dei hypostaticus: ergo omnis illius hominis operatio subsequuta est vnionē: ergo nulla eius operatio potuit esse meritum vnionis. Antecedēs declaratur primò, & differentia inter sententiā fidei & hæresim Photini. Et probatur ibi: dūò autē Angelus Luc. primo. Consequentiæ autem teinquitur, vt per se notæ, & verè sic est quoniā prima patet ex hoc ipso, q. omnis operatio cuiuscunq; hominis per se supponit illum hominem oppositum enim non est intelligibile. Idem autē est dicere, quod omnis operatio Christi præsupponit vnionē, & dicere quod præsupponit personam illius hominis: quoniā non nisi per vnionem habetur persona illius hominis: quod à est ipsa persona Filij Dei. Ex hoc igitur quod persona illius hominis est persona filij Dei per vnionē naturæ humanæ ad personam filij Dei, optimè & euidenter sequitur, quod omnis operatio illius hominis præsupponit vnionē. quia præsupponit illum hominem. Secunda quoque patet ex hoc, quod meritum præcedit saltem naturæ ordine præmium: vt patet.

¶ Dubium hoc in loco nōaullū occurrit: quia licet hinc habeatur, quod omnis operatio illius hominis subsequuta est vnionem. non tamen hinc habetur, quod omnis operatio illius naturæ humanæ subsequuta est vnionē. Et diceret quispiā, quod illa natura humana sicut ie cūdā se præsupponitur naturæ ordine vnioni (quia assumptio præsupponit quod assumitur) ita secundū aliquod opus eius, puta intelligere, & velle, quę sunt instantanea: præsupponitur ordine naturæ assumptioni: & per illud velle informatum claritate natura illa meruit assumi in eodem instanti tēporis, & prius natura.

¶ Ad hoc dubium non oportet aliunde quā ex litera fundamēto respōdere: tamen vt nō fiat sermo de potentia diuina absolutè, quū dicitur quod non potuit aliqua operatio præcedere vnionem: sed de potētia, quam ordo terę habet simpliciter, & in mysterio Incarnationis. Quū enim natura humana in Christo assumpta ad esse personale Dei, idem est ordo naturæ humanæ Christi ad personam filij Dei, qui est naturæ humanæ Sortis, ad personam Sortis. Et ideo sicut natura Sortis prius natura personatur per sonē, quàm operetur: tum quia primus terminus quo generationis, est ipse Sortes, & deinde naturæ ordine consequitur operationes tā naturales: &c. hoc est, à natura.

¶ In corpore articuli sunt tres conclusiones. Prima est: Nulla Christi operatiuarū meritoria vnionis. Probatur: nulle homo, qui est Christus, à principio fuę conceptionis fuit filius Dei hypostaticus: ergo omnis illius hominis operatio subsequuta est vnionē: ergo nulla eius operatio potuit esse meritum vnionis. Antecedēs declaratur primò, & differentia inter sententiā fidei & hæresim Photini. Et probatur ibi: dūò autē Angelus Luc. primo. Consequentiæ autem teinquitur, vt per se notæ, & verè sic est quoniā prima patet ex hoc ipso, q. omnis operatio cuiuscunq; hominis per se supponit illum hominem oppositum enim non est intelligibile. Idem autē est dicere, quod omnis operatio Christi præsupponit vnionē, & dicere quod præsupponit personam illius hominis: quoniā non nisi per vnionem habetur persona illius hominis: quod à est ipsa persona Filij Dei. Ex hoc igitur quod persona illius hominis est persona filij Dei per vnionē naturæ humanæ ad personam filij Dei, optimè & euidenter sequitur, quod omnis operatio illius hominis præsupponit vnionē. quia præsupponit illum hominem. Secunda quoque patet ex hoc, quod meritum præcedit saltem naturæ ordine præmium: vt patet.

¶ Dubium hoc in loco nōaullū occurrit: quia licet hinc habeatur, quod omnis operatio illius hominis subsequuta est vnionem. non tamen hinc habetur, quod omnis operatio illius naturæ humanæ subsequuta est vnionē. Et diceret quispiā, quod illa natura humana sicut ie cūdā se præsupponitur naturæ ordine vnioni (quia assumptio præsupponit quod assumitur) ita secundū aliquod opus eius, puta intelligere, & velle, quę sunt instantanea: præsupponitur ordine naturæ assumptioni: & per illud velle informatum claritate natura illa meruit assumi in eodem instanti tēporis, & prius natura.

¶ Ad hoc dubium non oportet aliunde quā ex litera fundamēto respōdere: tamen vt nō fiat sermo de potentia diuina absolutè, quū dicitur quod non potuit aliqua operatio præcedere vnionem: sed de potētia, quam ordo terę habet simpliciter, & in mysterio Incarnationis. Quū enim natura humana in Christo assumpta ad esse personale Dei, idem est ordo naturæ humanæ Christi ad personam filij Dei, qui est naturæ humanæ Sortis, ad personam Sortis. Et ideo sicut natura Sortis prius natura personatur per sonē, quàm operetur: tum quia primus terminus quo generationis, est ipse Sortes, & deinde naturæ ordine consequitur operationes tā naturales: &c. hoc est, à natura.

¶ In corpore articuli sunt tres conclusiones. Prima est: Nulla Christi operatiuarū meritoria vnionis. Probatur: nulle homo, qui est Christus, à principio fuę conceptionis fuit filius Dei hypostaticus: ergo omnis illius hominis operatio subsequuta est vnionē: ergo nulla eius operatio potuit esse meritum vnionis. Antecedēs declaratur primò, & differentia inter sententiā fidei & hæresim Photini. Et probatur ibi: dūò autē Angelus Luc. primo. Consequentiæ autem teinquitur, vt per se notæ, & verè sic est quoniā prima patet ex hoc ipso, q. omnis operatio cuiuscunq; hominis per se supponit illum hominem oppositum enim non est intelligibile. Idem autē est dicere, quod omnis operatio Christi præsupponit vnionē, & dicere quod præsupponit personam illius hominis: quoniā non nisi per vnionem habetur persona illius hominis: quod à est ipsa persona Filij Dei. Ex hoc igitur quod persona illius hominis est persona filij Dei per vnionē naturæ humanæ ad perso-

nam filij Dei, optimè & euidenter sequitur, quod omnis operatio illius hominis præsupponit vnionē. quia præsupponit illum hominem. Secunda quoque patet ex hoc, quod meritum præcedit saltem naturæ ordine præmium: vt patet.

¶ Dubium hoc in loco nōaullū occurrit: quia licet hinc habeatur, quod omnis operatio illius hominis subsequuta est vnionem. non tamen hinc habetur, quod omnis operatio illius naturæ humanæ subsequuta est vnionē. Et diceret quispiā, quod illa natura humana sicut ie cūdā se præsupponitur naturæ ordine vnioni (quia assumptio præsupponit quod assumitur) ita secundū aliquod opus eius, puta intelligere, & velle, quę sunt instantanea: præsupponitur ordine naturæ assumptioni: & per illud velle informatum claritate natura illa meruit assumi in eodem instanti tēporis, & prius natura.

¶ Ad hoc dubium non oportet aliunde quā ex litera fundamēto respōdere: tamen vt nō fiat sermo de potentia diuina absolutè, quū dicitur quod non potuit aliqua operatio præcedere vnionem: sed de potētia, quam ordo terę habet simpliciter, & in mysterio Incarnationis. Quū enim natura humana in Christo assumpta ad esse personale Dei, idem est ordo naturæ humanæ Christi ad personam filij Dei, qui est naturæ humanæ Sortis, ad personam Sortis. Et ideo sicut natura Sortis prius natura personatur per sonē, quàm operetur: tum quia primus terminus quo generationis, est ipse Sortes, & deinde naturæ ordine consequitur operationes tā naturales: &c. hoc est, à natura.

¶ In corpore articuli sunt tres conclusiones. Prima est: Nulla Christi operatiuarū meritoria vnionis. Probatur: nulle homo, qui est Christus, à principio fuę conceptionis fuit filius Dei hypostaticus: ergo omnis illius hominis operatio subsequuta est vnionē: ergo nulla eius operatio potuit esse meritum vnionis. Antecedēs declaratur primò, & differentia inter sententiā fidei & hæresim Photini. Et probatur ibi: dūò autē Angelus Luc. primo. Consequentiæ autem teinquitur, vt per se notæ, & verè sic est quoniā prima patet ex hoc ipso, q. omnis operatio cuiuscunq; hominis per se supponit illum hominem oppositum enim non est intelligibile. Idem autē est dicere, quod omnis operatio Christi præsupponit vnionē, & dicere quod præsupponit personam illius hominis: quoniā non nisi per vnionem habetur persona illius hominis: quod à est ipsa persona Filij Dei. Ex hoc igitur quod persona illius hominis est persona filij Dei per vnionē naturæ humanæ ad perso-

¶ Ex congruo tamen meruerunt sancti Patres Incarnationem, desiderādo & petēdo: congruū enim erat vt Deus exaudiret eos, qui ei obediebant.

¶ Et per hoc patet responsio ad primum.

¶ AD SECVNDVM dicendum, quod hoc est falsum, quod sub merito cadit omne illud, sine quo præmium esse non potest: quædam enim sunt, quę non solum requiruntur ad præmium, sed etiam præexiguntur ad meritum, sicut diuina bonitas, & eius gratia, & ipsa hominis natura. Et similiter Incarnationis mysterium est principium mereādi: quia de plenitudine Christi omnes accepimus vt dicitur Ioan. 1.

¶ Ad tertium dicendum, quod beata Virgo dicitur meruisse portare Dominū omniū: nō quia meruerit ipsum incarnari. Sed quia meruit ex gratia sibi data illum puritatis & sanctitatis gradum, vt congruè posset esse mater Dei.

ARTICVLVS XII.

¶ Vtrum gratia vnionis fuerit homini Christo naturalis.

AD DVODECIMVM sic proceditur. Videtur quod gratia vnionis non fuerit homini Christo naturalis: Vnio enim Incarnationis non est facta in natura, sed in persona: vt dictum est: sed vnumquodque denominatur à termino. Ergo gratia illa magis debet dici personalis, quam naturalis.

2 ¶ Præterea, Gratia diuiditur contra naturam: sicut gratuita, quæ sunt à Deo distinguuntur contra naturalia, quæ sunt à principio intrinseco. Sed eorum, quę ex opposito diuiduntur, vnum non denominatur ab alio. Ergo gratia Christi non est ei naturalis.

3 ¶ Præterea, Naturale dicitur quod est secūdum naturā. Sed gratia Vnionis non est naturalis Christo secundum naturam diuinā (quia sic conueniret aliis personis) nec etiā naturalis est ei secūdū naturam humanam: quia sic conueniret omnibus hominibus, qui sunt eiusdem naturæ cum ipso. Igitur videtur, quod nullo modo gratia Vnionis sit Christo naturalis.

¶ SED CONTRA est quod Augustinus dicit in Enchir. In humanæ naturæ susceptione fit quodammodo ipsa gratia illi homini naturalis, qua nullum potsit admittere peccatum. Cap. 40.

¶ RESPONDEO dicendum, quod secūdum Philosophum in quinto Metaph. natura vno modo dicitur ipsa natiuitas, alio modo essentia rei. Vnde naturale potest aliquid dici dupliciter. Vno modo, quod est tantum ex principiis essentialibus rei. sicut igni naturale est sursum ferri. Alio modo dicitur esse homini naturale, quod ab ipsa natiuitate habet: secundum illud Ephes. 2. Eramus natura filij iræ. Et Sap. 12. Nequam est natio eorum, & naturalis malitia ipsorum. Tex. 5.

¶ Gratia igitur siue Vnionis, siue habitualis, non potest dici naturalis, quasi causata ex principiis humanæ naturæ in Christo: quamuis possit dici naturalis, quasi prouenies in naturam humanam Christi, causante diuina natura ipsius.

¶ Dicitur autem naturalis vtraque gratia in Christo, in quantum eam à natiuitate habuit: quia ab initio conceptionis fuit natura humana diuinæ personæ vnita, & anima eius fuit munere gratiæ repleta.

¶ AD PRIMVM ergo dicendū, quod licet Vnio non sit facta in natura, est tamen causata ex virtute diuinæ naturæ, quæ est verè natura Christi. Et etiam conuenit Christo à principio suæ natiuitatis.

¶ Ad secundum dicendum, quod non secūdum idē dicitur gratia & naturalis: sed gratia quidem dicitur, inquantum non est ex merito: naturalis autem dicitur, inquantum est ex virtute diuinæ naturæ in humanitate Christi ab eius natiuitate.

¶ Ad tertium dicendum, quod gratia Vnionis non est naturalis Christo secundum humanam naturam, quasi ex principiis humanæ naturæ causata: & ideo nō oportet quod conueniat omnibus hominibus. Est tamen

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis tertiæ Articulum primum.

TItulus articuli primi Quæstionis tertiæ clarus est.

¶ In corpore articuli vnica est conclusio responsiua quæsito: Personæ competit propriissimè assumere naturam. Probatur: Persona est principium & terminus assumptionis: ergo sibi conuenit propriissimè assumere. Antecedens quo ad primam partem probatur: quia assumere est actio diuinæ agere autem propriè est personæ. Quo ad secundam verò: quia vnio facta est non in natura, sed in persona, vt patet ex supra dictis. Consequentia autē probatur: quia in verbo Assumptionis importāturtria, principium, actus & terminus: quoniam assumere dicitur quasi ad se sumere. Ex hoc nanque quod assumere importat hæc tria, & hæc omnia competunt personæ, quia ipsa est principium & terminus actus talis, vt in antecedente dicitur, consequens manifestè est, q assumere proprissimè competat personæ.

¶ Vbi nota tria: primò, quod exponendo assumere quasi ad se sumere, quia ly se est pronomen reciprocum, dupliciter seu bis denotat illud, pro quo stat conuertere ad actionem illam: vno modo seu semel vt principium, & semel seu alio modo vt terminum. Et propterea Autor ex hoc quod assumere dicitur quasi ad se sumere, dixit quod importat principium & terminum actus: nisi enim ly se, vtrunque denotaret non esset ad se sumere, sed esset sumere ad alium. Secundo, quod in litera in conclusione additur ly proprissimè: quia, vt iam dictum patebit, non soli personæ conuenit assumere, sed soli personę conuenit proprissimè. Tertio, quod hic est sermo de persona diuina vtsic non curando, vtrum sit vna sola persona diuina, vel plures, vtrum absoluta vel relativa, cuius liquidem est propriè agere vt quod agit: & eius est terminare vnionem personalem, vt quod subsistit in vtraque natura.

3. dist. 5. q. 2. art. 1.

¶ In responsione ad primum eiusdem primi articuli, aduerte quod tam mirabilis est hæc Incarnationis coniunctio, vt cum hoc, quod fatemur Deum verè acquisiuisse esse hominem, quia vere factus est homo: quia tamen huiusmodi substantiale esse acquisiuit sine quacunque ipsius Dei mutatione, ac per hoc sine quacunque sui perfectione: ideo hic vere quoque dicitur, quod nihil est per Incarnationem additum Deo: & quod non Deus, sed homo per Incarnationem perficitur. Et ad hoc tantum allatum esse exemplum de vnione adoptionis nostræ intelligę, quia sicut in vnione filiorum adoptiuorum non additur aliquid Deo, sed quod diuinum est, apponitur hominitia proportionaliter in vnione naturalis Filij nihil apponitur Deo, sed Deus iungitur homini, vt homo perfectus fit, hoc est, vt homo fit Deus; quod infinitam perfectionem apponit naturæ humanæ.

¶ In responsione ad secundum, dubium occurrit circa incommunicabilitatem personæ, vt in litera describitur, scilicet penes hoc, quod non potest de pluribus suppositis prædicari. Videtur siquidem satis rudis huiusmodi assignatio incommunicabilitatis: quoniam talis incommunicabilitas conuenit cuilibet singulari creato: tam in genere accidentis, quam in genere substantiæ: nam hoc album, & similiter hæc albedo, & hæc humanitas, non potest de pluribus suppositis prædicari: quia, vt in Anteprædicamentis dicitur, cuilibet singulari conuenit non dici de subiecto.

¶ Ad hoc dicitur, quod in Theologia non potuit forte breuius, clarius & formalius describi incōmunicabilitas personæ, quam descripta est in litera: quia apud Theologos omnis natura est communicabilis pluribus suppositis: quamuis diuersimode, quia natura diuina communis est per identitatem Patri & Filio & Spiritui sancto. Et hæc natura creata potest esse communis per assumptionem (vt infrà patebit) Patri & Filio & Spiritui sancto: persona quoque communis est pluribus naturis, vt patet de persona Filij Dei subsistente in duabus naturis diuina & humana: & de persona Sortis communi pluribus, accidentalibus tamen naturis, vt in litera dicitur. Restat ergo, vt propria incommunicabilitas personæ consistat in hoc quod non possit esse communis pluribus suppositis, hoc est sibi ipsi & alteri suppositō, & hoc est quod in litera exprimitur, per non posse prædicari de pluribus suppositis. Vnde doctrina est subtilissima: sed chiecto erratin hoc, quod pro eodem accepit non prædicari de pluribus de quo Aristoteles loquitur in Antepræd. camentis: & non prædicari, de quo Autor in litera loquitur, quum hæc dicit valde quoniam non posse prædicari de pluribus suppositis de aliquo vel aliquibus, vt superius de inferiori, conuenit omni singulari, vt obiiciendo bene dicitur sed non posse prædicari de pluribus suppositis, soli personæ conuenit: quia soli personæ repugnat. Nam & hæc humanitas, & quæ illi inest hæc albedo, potest de pluribus suppositis prędicari: vt patet, si à pluribus diuinis personis assumeretur.

q. 4. art. 2. Ca. 1. q. 4. art. 2. Ep. 2. Sy. Ephes. Concil. Nestor.

¶ In eadem responsione ad secundum dubium occurrit circa illud hoc autem est proprium diuinæ personæ, propter eius infinitatem, vt fiat in ea concursus naturarum non accidentaliter, sed secundum subsistentiam, & de conclusione & de ratione eius. Duo siquidem hic dicuntur: primò affirmatur hæc conclusio, scilicet quod sola diuina persona potest subsistere in duabus naturis. Secundo assignatur ratio illius cōclusionis, quoniā vt dictū est, cōuenit illi formaliter subsistētia: alioquin nō esset persona: quia nō esset cōstitutiua sę to ta personæ. Cōstat autē quod filius Dei, quatenus subsistēs, naturā humanā subsistātificat. Vnde patet, quod Verbū secundū illā suę personalitatis rationem, quæst subsistēs: ac per hoc infinitæ subsistētiæ, vices humanæ personæ formaliter & eminēter in mysterio Incarnationis supplet: est enim Verbū persona humanæ naturæ. Et confirmatur, quia per illud idē, quo Verbū subsistit in duabus naturis, diuina scilicet, & humana, potest subsistere, quātū est ex parte suain finitis naturis: quoniā vbi pluralitas non facit differētiā, nec infinitas faceret differētiā, si infinitas impossibilis esset. Sed Verbū per suā personalitatē, quatenus est cōstitutiua personæ (quā est dicere, quatenus est cōstitutiua personæ subsistētis in diuina natura) habet quod possit in duabus naturis subsistere: ergo per suā personalitatē vt subsistētē in diuina natura, potest subsistere in infinitis naturis: sed posse subsistere in infinitis naturis est subsistētia infinitæ: igitur subsistētia, qua Verbū de facto subsistātificat humanā naturā, exigit infinitatē. Eadē enim est cōditio eī⁹, quæ de cōstitutiua personæ. ¶ Præterea, Verbi personalitas in sua formali ratione claudit subsistentiam: ergo est infinita formaliter. Antecedens probatur sic. Prima conſequētia probatur: primò: quia subsistentia non solùm est perfectio, sed maxima perfectio: nullum nāque diuinū esset perfectum nisi subsistens. Secundo, ex diffinitione perfectionis in simpliciter, scilicet, quod in quolibet melior est ipsa, quam non ipsa, arguitur sic. In quolibet ente vtsic, melior est subsistentia, quam quodlibet sibi incompossibile: ergo est perfectio simpliciter. Tertia consequentia est euidens etiam apud Scotum, quoniam omnis perfectio simpliciter, est in Deo infinitè formaliter. Ex dictis igitur sic bene conſideretur, fidelitas ligetur tam in conclusione, quam illius ratione apparet nam ex hoc, quod persona diuina ex suæ personalitatis perfectione, quam illius subsistentia ponit, habet quod possit in plures naturis subsistere, manifestè habetur, quod quum illa perfectio sit infinita, proprium erit diuinæ personæ: ob eius infinitatem, quod in ea fiat concursus naturarum: secundum subsistentiam. Et per hoc solutio vtriusque quæstionis apparet.

¶ Nec ex his sequitur, vt Scotus ibidem q. 4. conatur deducere, diuinam naturam esse per se primo terminum vnionis, propterea quia infinitas primo est naturæ quoniā infinitas Dei, vt est naturæ, dat perfectionem infinitā in essendo & in caufando: vt autem est persona, dat perfectionem infinitā in terminando. Quo fit, vt quia terminare naturam assumptam, nullam causalitatem dicit, consequēter infinitas in terminando, nullam causalitatem det: & tamen cōstat, quod existens ad hoc, quod vna persona subsistat in infinitis naturis, si essent. Quādo ergo obiicit Scotus, quod continentia virtualis in termino, quę æquialere potest personis, pertinet ad dependentiam inter causam & causatum vt sic, simpliciter negandum est: & dicendum est, quod quia terminare naturam alienam subsistendo in illa ex infinitate personæ, non in causando, sed in terminando, proueniens ideoque vocatur quasi continentia virtualis personalitatum in persona diuina, non spectat ad dependentiam causæ & causati vt sic, sed ad dependentiam personæ finitæ in terminando ad personam infinitam in terminando. Et quia hoc conuenit cuilibet diuinæ personæ ratione suæ propriæ personalitatis: ideo, vt infrà patebit, propria personalitas Verbi, scilicet filiatio, est de facto per se primo terminus Incarnationis.

¶ In eodem primo articulo in responsione ad tertium, aduerte, vt cautè verbum Denominationis intelligas, quum legis quod natura humana non constituit diuinam personam simpliciter, sed constituit eam, secundum quod denominatur à tali natura. Non enim sumitur hic denominatio pro quacunque denominatione, quum denominentur aliqua ab extrinseco, vt Sortes dicitur locatus aut vestitus: aliqua ab accidente, vt Sortes dicitur albus: & aliqua à substantia, vt Sortes dicitur animatus vel corporeus, sed sumitur pro denominatione substantiali: neque restringitur hic denominatio ad denominationē in Antepræd. camentis diffinitā, quamuis & de illa litera hæc verificetur, de denominatione substātiali loquēdo. Nā persona filij Dei est verè persona humana: & inquantum est persona humana, cōstituitur per naturam humanam: ita quod natura humana in Christo nō constituit filij Dei personam, quatenus est persona, sed quatenus est persona humana. Et hoc intendit litera, quoniam ly humana, denominationem substātialē à natura hominis importat. Et quoniam filij Dei persona ſ. secta est persona humana, vtip-se filius Dei verè ſit homo: ideo dixi, quod denominatio illa non sic restringitur, quin veri-ficetur etiam substantialis vniuocatio: persona siquidem Verbi ita est humana, quod est etiam homo vniuocem cum reliquis hominibus. Tā ta est autem excellentia Incarnationis: vt non possit vnica via aut ratione dici, sed oporteat multis viis ac modis mysterij illius cognitio nemqualemcunque inuestigare: & ideo nunc p denominātiōem, nūc per vniuocationem incedimus.

art. præ.

Li. 3. c. 6.

Ath. in Symbo. Cyrill. in cōc. Chal ced. act. 1. post epist. Cyrill. ad Ioan. epi. Antioch.

¶ Super Quæstionis tertiæ Articulum secundum. In Corp.

IN titulo articuli secundi nota omnes tres terminos: nam ly naturæ diuinę, in hoc articulo sumitur, non vt sumitur per modum naturæ tantum, vt significatur nomine Deitatis sed etiam vt sumitur per modum subsistentis in natura vt sic, vt significatur nomine Dei seu Dei huius: ita quod appellatione Naturæ diuinæ venit hoc in loco non solum deitas, sed Deus & Deus hic. Nec hoc ego somnio, sed ex responsione ad tertium clarè habeo: vtibi declarabitur, & nunc supponatur, ita quod natura diuina sumitur hic vt distinguitur contra personam simpliciter, hoc est secundum completam rationem personæ. ¶ Ly Conueniat, sumitur non de possibili, sed de facto: quoniam an natura possit assumere, in sequentitractabitur articulo. sed an de facto verum sit, quod Deitas, hic Deus assumpserit naturam, quæritur: vt patet ex responsione ad secundum, vbi dicitur, quod assumere conuenit naturę diuinæ ratione personę Verbi. ¶ Ly Assumere, vniuoce sumitur, vt scilicet terminatur ad vnionem personalem Verbi: qualis descripta iam in antecedētis est: vt ex responsione ad secundum iam allegata patet.

¶ Rursus aduerte, quod quum quæritur hic an naturæ diuinę cōueniat assumere, intentio quæstionis est, an sic conueniat, quod possit verè dici, quod natura diuina assumpſit naturam humanam. Et in hoc clauditur, an naturæ diuinæ cōuenia assumere, vt quod assumicita quod non sufficit quæstioni dicere, quod natura diuina est, qua seu quo facta est assumptio: sed inquirimus an sit quod, seu quæ assumpſit naturam humanam. Hæc de titulo.

¶ In corpore articuli vnica est conclusio principalis: Naturæ cōuenit secundario assumere naturam. Probatur, Assumens est principium & terminus assumptionis sed natura diuina est secundum se principium, & non secundum se, sed ratione personæ est terminus assumptionis. ergo natura diuina est secundario assumens, scilicet ad sui personam. Maior probatur ex eo, quod in verbo Assumptionis importatur vtrunque, scilicet principium & terminum Assumptionis esse idem. Minor quo ad primam partem probatur: quia virtute naturæ diuinæ Assumptio facta est: quo ad secundam vero, quia esse terminum Assumptionis conuenit primò personæ, vt patet ex precedenti articulo. Vbi, quia etiam dictum est quod persona est etiam principium Assumptionis, vt quod, ideo hic repetitur, quod propriissime: & additur quod primo conuenit personæ assumere. Secunda autem conclusio adiuncta propter clarificanda similia est, quod natura diuina per hunc modum, scilicet secundariò est incarnata: quia scilicet carnem ad sui personam assumpſit.

¶ In responsione ad secundum, quo ad omnes eius partes, nota pro sequenti articulo. Tria enim hic dicuntur: primum est de communitate conuenientium naturæ diuinæ secundum se, vt distinguitur contra personam. Secundum de assumere: quod de facto ei conuenit ratione verbi. Tertium de illa subiuncta causali scilicet, & ideo illi soli personæ conuenit. Ad hæc enim in sequenti articulo recurſus erit.

espon

QVÆSTIO TERTIA

de modo vnionis ex parte personæ assumentis, in octo articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de vnione ex parte personę assumentis.

¶ Et circa hoc quæruntur octo.

¶ Primo, vtrum assumere conueniat personæ diuinæ.

¶ Secundo, vtrum conueniat naturæ diuinæ.

¶ Tertio, vtrum natura posit assumere abstracta personalitate.

¶ Quarto, vtrum vna persona posit assumere fine alia.

¶ Quinto, vtrum quælibet persona posit assumere.

¶ Sexto, vtrum plures personæ posint assumere vnam numero naturam.

¶ Septimo, vtrū vna persona posit assumere duas numero naturas.

¶ Octauo, vtrum magis fuerit conueniens de persona filij Dei, quod assumpserit humanam naturam, quam de alia persona diuina.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum personæ diuinæ conueniat assumere naturam creatam.

ADPRIMVM sic procedit. Videtur quod personæ diuinę non conueniat assumere naturam creatam. Persona enim diuina significat aliquid maximè perfectum. Perfectum autem est, cui non potest fieri additio. Cùm igitur assumere sit quasi ad se sumere: ita quod assumptum addatur assumenti, videtur quod personæ diuinæ non conueniat assumere naturam creatam.

Infinitas diuinæ personæ. Vbi duæ quæst. determinātur: prima est, an aliqua persona creata possit subsistere in duab⁹ naturis. Asserit ur liquidē hic pars negativa, dūdicit, q. proprium est diuinę psonę, vt fiat in ea cōcursus naturarū secundū subsistentiā: Secūda est, an hæc proprietas cōueniat diuinę personę propter infinitatē ipsius: asserit or nāque in litera pars affirmativa. Et primā quidē q Scot. in 3. sēt. dist. 1. q. 4. disputat, & dubiā relinquit. Secundā autē ibidē tractans, oppositū tenet, arguitque dicēs, Ita ratio nō videtur cōcludere, quia Verbū nō est infinitum secundū rationē personalitatis suæ, secundū quā subsistātificat naturam assumptā: igitur nō requiritur infinitas in illo supposito quod sic subsistātificat. Antecedens patet: quia tunc aliqua perfectio formaliter deesset Patri, quæ est in Filio, vtriusque dicti in litera monstranda. Ad obiectionem ergo Scoti negandum est antecedens: quamuis possit distingui, dicendo quod Verbum esse infinitū secundum rationē personalitatis suę, potest dupliciter intelligi: scilicet radicaliter vel formaliter, & quod Verbum est infinitum secundum rationem deitatis radicaliter, quia ex deitate quicquid est in Deo, infinitatē habet, sed secundū suā personalitatem est formaliter infinitum: quoniā personalitas diuina nō est constitutiua personæ

personæ nisi in finitæ. Et quemadmodum personalitas Verbi, scilicet filiatio diuina, est formaliter subsistens, alioquin non esset constitutiua personæ, quæ formaliter est subsistens: ita est formaliter infinita: quia subsistentia formaliter inclusa in personalitate Verbi, nec est finita, nec abstrahens à finito & infinito: sicut relatio, inquantum relatio, quia subsistentia perfectionem sonat simpliciter:

q. 2. art. 1.

cundum subsistentiam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut supradictum est, natura humana non constituit personam diuinam simpliciter: sed constituit eam secundum quod denominatur à tali natura. Non enim ex natura humana habet filius Dei quod sit simpliciter, cùm fuerit ab æterno: sed solùm quod sit homo. Sed secundum naturam diuinam constituitur persona diuina simpliciter. Vnde persona diuina non dicitur assumere diuinam naturam, sed humanam.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum diuinæ naturæ conueniat assumere.

AD SECVNDVM sic procedit. Videtur quod naturæ diuinæ non conueniat assumere. Quia, sicut dictum est, assumere dicitur quasi ad se sumere. Sed natura diuina non sumpsit ad humanam naturam: quia non est facta vnio in natura, sed in persona: sicut supra dictum est. Ergo naturæ diuinæ non competit assumere naturam humanam.

5. dist. 5. q. 2. ar. 2.

Ar. præ.

q. 2. ar. 1. & 2.

2 ¶ Præterea, Natura diuina communis est tribus personis. Si ergo naturæ conuenit assumere, sequitur quod conueniat tribus personis. Et ita Pater assumpſit naturam humanam, sicut & Filius: quod est erroneum.

q. præce. 2. & 3.

3 ¶ Præterea, Assumere est agere. Agere autem conuenit personæ, non naturæ, quæ magis significatur vt principium, quo agēs agit. Ergo assumere conuenit naturæ.

Cap. 2.

¶ SED CONTRA est quod Aug. dicit in lib. de Fide ad Pet. Illa natura quæ semper genita manet ex Patre, id est, quæ est per generationem æternam accepta à Patre, naturam nostram à matre sine peccato suscepit.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sicut dictum est in verbo Assumptionis, duo significātur, scilicet principium actionis & terminus eius. Esse autē Assumptionis principium, conuenit naturę diuinæ secundum seipsam: quia eius virtute Assumptio facta est. Sed esse terminum assumptionis non cōuenit naturæ diuinæ secūdum seipsam: sed ratione personæ, in qua cōsideratur. Et ideo primò quidem & propriissimè persona dicitur assumere: secundario autē potest dici, quod etiam natura assumpſit naturam ad sui personā. Et secundū etiam hunc modū dicitur natura incarnata: nō quasi sit in carnem conuersa, sed quia naturam carnis assumpſit. Vnde Damascenus dicit, Dicimus naturam Dei incarnatam esse, secundum beatos Athanasium & Cyrillum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendū, quod ly se, est reciprocum, & refert idem suppositum. Natura autem diuina nō differt supposito a persona Verbi: & ideo inquantum natura diuina sumit naturam humanam ad personam Verbi, dicitur eam ad se sumere. Sed quamuis Pater sumat naturam humanam ad personam Verbi, non tamen propter hoc sumit eam ad se: quia non est idem suppositum Patris & Verbi, & ideo non potest dici propriè, quod Pater assumat naturam humanam.

¶ Ad secundum dicendū, quod illud, quod conuenit naturæ diuinę secundum se, conuenit tribus personis: sicut bonitas, sapientia, & huiusmodi. Sed assumere conuenit ei ratione personæ Verbi, sicut dictum est. Et ideo soli illi personæ conuenit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ In responsione ad tertium eiusdem secundi articuli, aduerte, quod quia argumentum ad hoc tendebat, quod naturæ diuinæ non conueniebat assumere etiam vt principio assumptionis, hoc est vt principio, quod assumere dicitur: quia natura habet rationem principij vt quo, non vt quod: & Autor intendit, quod naturæ diuinæ conuenit assumere in ratione principij non solum quo, sed quod: ideo in hac

D. 10811. responsione dicit, sicut quo ad esse, idem est in Deo quo & quod, ita quo ad agere. Et ideo natura diuina est quo Deo agit assumptionem, & quod agit illam: quia est ipse Deus agens: quod nihil aliud est, quam dicere, quia deitas hæc est hic Deus. hæc enim sunt abstracta & concreta naturæ diuinæ singulariter significare, vbi clare videre potes bene expositum fuisse titulum articuli. Habes quoque hinc sensum doctorum in corpore articuli de termino Assumptionis, quum dicitur quod natura diuinæ non conuenit esse assumptionis terminum secundum se, sed ratione personæ. Nam hinc patet & ex responsione ad secundum, quod appellatione Personæ hic intelligitur sola persona simpliciter & perfecte habens rationem personæ, vt est verbum Dei. & appellatione Naturæ intelligitur tam natura in abstracto, quam in concreto, tam Deitas, quam Deitatem hæc deitas, quam hic Deus. Habes enim hinc quod ipse seu hic Deus concurrit ad assumere, vt principium quod, & non vt terminus. habes ex responsione ad secundum, quod ideo soli personæ Verbi conuenit assumere vt termino, quia esse terminum Assumptionis conuenit deitati ratione personæ Verbi. Quid clarius? Restat igitur indubitata apud autorem conclusio, quod per se primo terminus assumptionis in mysterio Incarnationis est persona Verbi vt hic, vt distinguitur contra naturam & individuum naturæ & alias personas, hoc est, est Verbum vt distinguitur à deitate hac & hoc Deo, & Patre & spiritu sancto.

¶ Quæstio non dissimulanda ex Duran. in senten. dist. 1. q. 2. occurrit, probante quod personæ diuinæ conuenit primo ratione essentiæ diuinæ assumere terminative: ita quod ad vnionem personalem Verbi cum natura humana non consequitur, sed præexigitur vnio naturæ diuinæ cum natura humana. Præmittit autem suppositionem vnam, scilicet subsistere in diuinis, est vnicum & absolutum, ac per hoc competit omnibus personis diuinis ratione essentiæ, sicut cæteræ essentialia. Hanc autem suppositionem probat dupliciter. Primo ratione: quia persona diuina per aliud formaliter est subsistens, & per aliud formaliter est suppositum quia per essentiam & non per proprietatem relativam est subsistens, & per proprietatem relativam est suppositum. Quia subsistere dicitur esse secundum perfectissimum modum essendi: perfectissimus autem modus essendi est in se existere, non ad aliud esse: essentia autem facit formaliter in se existere, proprietas autem relativa ad aliud esse: igitur subsistere in diuinis est per essentiam, & non per proprietatem relativam. Secundo autoritate Augustini 5. de Trin. Omnis res ad seipsam subsistit, quanto magis Deus? Probati quoque potest tertio ad hominem, scilicet ad Sanctum Thom. quia apud ipsum in quæst. de potentia. q. 9. art. 5. ad 3. essentia diuina non habet subsistere à proprietatibus personalibus, sed econtra proprietates personales habent, quod subsistant ab essentia diuina. Hæc igitur suppositione stante probat Durandus intentum sic, Persona diuina per illud, quo subsistit, primò terminat dependentiam naturæ assumptæ. ergo ratione essentiæ diuinæ primo terminat. Antecedens est per se notum, Consequentia autem ex suppositione probata patet: quia per essentiam diuinam & non per proprietatem personalem subsistit. Et sic patet, quod terminare Assumptionem & vnionem primò conuenit naturæ diuinæ. Et directè sunt hæc contra doctrinam præfentis articuli: vbi expresse dicitur, quod esse terminum Assumptionis, non conuenit naturæ diuinæ secundum se, sed ratione personæ.

¶ Ad hanc quæstionem sic procedendum est, quod primo ostendendum est, quod subsistere in diuinis est essentiale & personale sicut res: ita quod licet tam essentia quam persona queribet est secundum seipsam formaliter res, & simul non quatuor, sed tres res sunt: ita tam essentia, quam persona queribet est secundum seipsam formaliter subsistens, & simul non sunt quatuor, sed tres subsistentiæ. Deinde ad quæstum deueniendum est. Ad euidentiam autem primi non est procedendum ex significatione subsistentiæ, quam iste vel ille assignat: sed ex his quæ ab omnibus accipiantur. Et propterea hinc inchoandum reor, quod infra latitudinem substantiarum semper sermonem hunc intelligendo, differentia manifesta inuenitur inter naturam etiam singularem & subsistens in natura, in hoc, quod ratio naturæ etiam huius est pura ratio naturæ singularis: ratio verò subsistentis in natura est ratio habens naturam illam: quod sub aliis verbis dicitur, natura est, vt quo subsistens est vt quod. Manifestatur differentia hæc inducendo in hac humanitate & hoc homine, hac deitate, & hoc Deo, &c. Probatur quia esse in se ex ipso Incarnationis mysterio: in quo sacemur inuenitur hanc humanitatem esse hoc homine propriosili humanitati quoniam non est ibi hic homo nisi filius Dei. Ex hoc enim, quod huic humanitati nihil deest, nisi propria subsistentia, & nisi proprium subsistens in hac humanitate, & constat quod non deest nisi proprium habens illam humanitatem manifestè patet quod ratio subsistentis in natura, & ratio habentis naturam, vna & eadem est. Inter subsistantiam autem diuinam & creatas hæc est, in proposito differentia, quod in creatis vnica tantum ratione, vnico tantum modo inuenitur habens naturam, & licet vt hypostasis, seu vt prima substantia: quoniam in creaturis non est differentia inter individuum naturæ & primam substantiam seu hypostasim. In Deo autem inuenitur duplici ratione & modo habens naturam, scilicet habens naturam communiter, vt hic Deus, & habens naturam incommunicabiliter, vt patet: ac per hoc inuenitur subsistens in natura communiter, vt hic Deus: & subsistens in natura incommunicabiliter, vt queribet diuina persona, Filius, & quam spiritus sanctus vt sic, subsistit essentialiter: tam Pater autem, quam maliter deitate, Filius autem subsistit formaliter hac personalitate, quæ est ipsa Filiatio. Alia ergo est ratio subsistendi huic Deo: & alia filio, licet alius est modus subsistendi, quo hic Deus subsistit: quoniam subsistit essentialiter & communicabiliter. & quo Filius subsistit: quoniam subsistit personaliter & incommunicabiliter.

¶ Et ne quis me putet noua cudere probatur ratione & autoritate subsistere essentiâ personaliter in diuinis, & esse formaliter magis personale, quam essentiale: quamuis radicabiliter sit essentiale, Probatur singula. Quod subsistere sit personale, patet sic. Personalitas diuina est formaliter personale: ergo subsistentias Patet sequela, alioquin personalitas non constituerec personam, sed relatiuum tantum: ut enim paternitas non constituit ipsum quasi subiectum relationis paternæ, constat quod non constituit personam Patris, & ii constituit personam Patris, constituit quasi subiectū paternę relationis: ipsum autē quasi subiectū paternę relationis cōstat esse subsistentiā indiuiduā, subsistentiā, hypostasim. Idē est ergo dicere, quod subsistentia nō est personalis, & dicere quod personalitas non est personalis, quum personalitas subsistentia sit: quia constituere personam est constituere subsistantiam indiuiduam in natura intellectuali. Et cōfirmatur: quia etiam fingendi data licentia, impossibile est intelligere subsistantiam indiuiduam in natura intellectuali, & non intelligere subsistens in natura intellectuali. Constat autem luce clarâ, quòd ly subsistantia indiuidua, loco cuius ponimus subsistens, importat formaliter personalitatem: claudit ergo personalitas in se formaliter subsistantiam. nec oppositum est intelligibile. Etcō firmatur: quia nisi esset Trinitas subsistentium, non esset Trinitas personarum: sed esset sola Trinitas relationum vt sic, hoc est secundum esse & nō secundum personalitates quod à fidei doctrina alienum est, constiente quod alia est persona Patris, alia Filij, alia Spiritus sancti. Autoritas ad hoc Autoris est in prima Patre, quæstione quadragesima, vbi dicit art. 3 in cor. proprietates personales non intelliguntur adueatre hypostasibus diuinis quasi formæ subiecto præexistenti, sed ferunt secum ipsas hypostases. & in responsione ad secundum, dicit, paternitate non solum est Pater, sed quia seu hypostasi. Quid clarius? Et in quæstione nona de pot. Dei, articulo quarto, dicit, persona diuina formali significatione significat distinctum subsistens in natura diuina.

¶ Quod autem subsistentia magis sit formaliter personale, quam essentiale, ex duobus patet: primò quia persona in communi in formali suo significato includit subsistens: vt Autor expresse dicit in dicto articulo dictæ quæst. de potentia Dei. & patet ex diffinitione Boe. quia in recto significat subsistantiam individuâ, hoc est subsistantiam primam, quam constat esse subsistens primum: natura autem in communi non significat subsistens. Secundo, ex eo quod subsistens in natura diuina vt subsistes habet rationem personæ, quamuis incompletè: ex eo namque quod etiam in natura diuina subsistens, quamuis communiter, indutit quandam rationem personæ appropinquando ad rationem personæ: & habendo rationem personæ incompletè, signum habetur, quod subsistere, quod habere rationem subsistentis magis conuenit formaliter personæ, quam naturæ. magis ergo est formaliter personale, quàm essentiale. Notanter autem dixi, formaliter: quia radicaliter constat diuinam essentiam habere primo rationem subsistentis. ita quod sic loqui licet, personę diuinæ mendicant subsistentiam ab essentia, & non econtrà. ex secundum hoc salvatur differentia inter Deum & creaturas quod in creaturis natura mendicet subsistere ab hypostasi: non enim subsistit hæc humanitas, nisi per hypostasim: in diuinis verò deitas seipsa subsistit. Et ideo paternitas constituit hypostasim paternam: quia est eadem deitati: ita quod ex deitate habet quasi ortū aliter seu radicaliter. ex seipsa autem formaliter, quod subsistat, quod constituat hypostasim. quod est constituere subsistens hypostaticè.

¶ Ex his autem patet quid dicendum ad Durand. quod suppositio scilicet quodammodo est vera, & quadammodo falsa: quoniam subsistere nō vno modo dicitur, sed essentialiter vel personaliter: & ii referatur ad subsistere essentiale, vera est: si autem ad personale, falsa est: cum enim in diuinis tres subsistentiæ personales, sunt tres primæ substantiæ, licet tres personæ.

¶ Ad rationem autem Durandi dicitur distinguendo, quod persona diuina per aliud est subsistens essentialiter, quia per essentiam & per aliud suppositum: quia per proprietatem personalem sed per hoc idem est suosistens personaliter. subsistit enim in persona & essentialiter, quia est hic Deus. & personaliter, quia est hæc persona. Et quum dicitur, subsistere dicit esse secundum perfectissimum modum essendi, transeat: sed non valet, ergo non est per relationem diuinam, inquantum est forma personalis: sed bene valet, ergo non est pro ea, inquantum est relatio, & similiter valet, ergo non per ad aliud se habere vt sicicum quo stat, quod sit per ad alia se habere, vt est forma hypostatica. similiter nihil obstat quod subsumitur, sed perfectissimus modus essendi est in se, non ad aliud: concedituir iquidem eorum, formaliter loquendo. Et dicitur quod subsistere non dicit modum essendi ad aliud, formaliter loquendo. cum quo stat, quod dicat modum essendi constitutum per ad aliud, non inquantum ad aliud, sed inquantum est forma hypostatica: vt latius in Commentariis Primæ partis tractatum est.

¶ Ad autoritatem Aug. dicitur, quod licet substantia individua, formaliter loquendo, non est ad aliud, sed ad se, & similiter persona non est ad aliud, sed ad se (saltus enim est persona aut substantia in singulari ad aliud) ita subsistens est ad se, & non ad aliud. Et hoc totum intendit Aug. vt patet ex discursu ipsius ex communibus Deo & creaturis. Et hoc est verisimum, vt patet exercendo hæc: nullus enim res dicitur subsistia individua, aut hypostasis, aut persona, aut subsistes, ad aliud. Sed licet cum his stat, quod gratia materiæ, subsistantia individua & hypostasis & persona in diuinis significat relationem non ad aliud, sed vt rem hypostaticam: ita stat quod subsistens & subsistentia significet relationem vt rem hypostaticam. Ad probationem ad hominem tertio allatam ex autoritate Autoris, iam dictum est.

¶ Ex his quoque patet quid dicendum sit ad rationem Durand, contra propositum: nā tota ratio cōsistit in hoc: per illud primo persona terminat dependentiā naturæ assumptæ per quod subsistit. Et ad hoc dicendum est iuxta dicta, quod ii subsistit, stat pro subsistere essentialiter, falsum assumitur, ii autem stat pro subsistere personaliter, verum dicitur sed Arguens in primo sensu loquitur, & probat minorem eius. & ideo nihil contra Autoris solidam doctrinam concludit. Et hæc responsio data est non faciendo difficultatem in verbo Dependentiæ, quum Arguens dixit, terminat dependentiam naturæ assumptæ. quod ideo dico: quia dependentia non nisi inter causam & effectum vt sic, propriè dicitur: terminus autem Assumptionis vt sic, nullam causalitatem ad assumptam habet: aliquin tota Trinitas necessitio esset terminus Assumptionis: quia indiuisa est causalitas Trinitatis ad extra. Et hoc magis manifestat, quod persona diuina ratione proprietatis personalis (cuius non est secundum se causare) primo terminat Assumptionem. & non ratione naturæ, cuius est secundum se causare. Nam & persona diuinæ ratione proprietatis personalis conuenit per se primo terminare naturam vsque adeo, vt etiam naturæ diuinæ interminata quodammodo sit secundum se, & ad proprietatem personalem vltimo terminetur: intelligimus enim hunc Deum quasi interminatum, donec determinemus Patrem aut Filium aut Spiritum sanctum. Ex hoc igitur, quod personalitas diuina ipsam naturam diuinam terminat, ostenditur quod Verbum ratione suæ personalitatis, primo terminat naturam assumptam: vt sic vna Verbi persona terminet duas naturas, diuinam scilicet & humanam, licut subsistit in duabus naturis, diuina scilicet & humana: quamuis diuersimode. Omnia igitur consonant veritati doctrinæ articuli huius, dicentis quod assumere terminatiuè conuenit primo personæ, ita quod naturæ non cōuenit nisi ratione personę.

Super

¶ Super Quæstionis tertiæ Articulum tertium.

TItulus articuli, quia in corpore articuli declaratur, pertranseundus est: eo tamen pacto, vt post declarationem literæ amplius declaretur.

¶ In corpore articuli duo fiunt. Primò distinguitur ac declaratur vnus terminus quæstionis, scilicet ly Abstracta. Secundo respondetur quæsito vnica conclusione, distinctio duplex in litera ponitur, vna explicitè de duplici modo, quo se habere potest intellectus ad diuina vel cognoscēdo Deum, sicuti est, vel cognoscēdo Deum per modum ipsius intellectus, scilicet multipliciter & diuisim. Altera implicitè de duplici abstractione: vel ex parte rei, vnde fit abstractio, vel ex parte intellectus tantum. Prima enim abstractio spectat ad primum modū cognoscendi rem, scilicet secundum quod secunda autē abstractio spectat ad secūdum modum cognoscendi rem, scilicet multipliciter & diuisim, quod in re vnū est, iuxta primum membrum tam modi cognoscēdi, quàm abstractionis dicitur, quod est impossibile aliquid abstrahi à Deo, quoniam omnia sunt ibi vnū, salua distinctione personarū, &c. Iuxta secundum modum tam cognitionis, quàm abstractionis dicitur, quod possibile est aliquid abstrahi in Deo: quia potest cognosci vnum, non cognoscēdo aliud. vt patet de attributis & proprietatibus personalibus.

¶ Nota hic quod primus modus cognitionis & abstractionis perspicietur impossibilis in diuinis, si videbis quare habet locū in creaturis, & in quibus. Quando enim in re inuenitur aliud & aliud esse siue in actu, siue in potentia, tūc inuenitur abstractio ex parte rei: nam album ab homine, & econtra abstrahere possum ex parte rei: quia aliud est esse album, & aliud esse hominem. Formam quoque à materia, & econtra abstrahere possum: quia aliud est materia, aliud forma, aliud enim est corpus aliud anima. Animal quoque rationale, & econtra abstrahio ex parte rei: quia illud esse animal, aliud est esse rationale, quamuis in aliquo coincidant in vnam rem: & simile est de alijs huiusmodi iudicium. Et per oppositum si aliqua, quæ dicuntur plura ita simpliciter coeant, vt nec actu, nec potentia distinctionem aliquam habeāt, sed vna simplicissima res sit altioris ordinis, æquiualens omnibus, non habet ibi locum abstractio ex parte rei, quoniam abstractio ex parte rei distinctionem aliquam ex parte rei pro fundamento ipsius exigit: alioquin ex parte rei non se teneret, quam abstractio distinctionem quandam ita includat, vt sine distinctione non sit intelligibilis. Eo namque ipso, quod abstraho, distinguo, vel distinctionem supponos: & propterea si ex parte rei est abstractio, ex parte rei supponitur distinctio. Vnde quia Deus est simplicissima res altissimi ordinis, omnia præhabens in sua vnica re reali & formali: adeo nulla ibi ex parte rei potest fieri abstractio, salua tamen personarum distinctione. Nec propterea censenda est falsitia abstractio ex parte intellectus tantum: quoniam talis abstractio, licet non habeat in re distinctionem sibi correspondentem, habet tamen alterius rationis fundamentum in re, scilicet eā similitudinem rei virtualiter præhabentis huiusmodi distinctionē. Et vt vnico verbo dicatur, abstractio ex parte rei & abstractio ex parte intellectus tantum differunt sicut effectus ex causa vniuoca, & ex causa æquiuoca: quoniam in prima distinctio abstractionis est ex distinctione inuenta in re: in secunda verò distinctio abstractionis est non ex distinctione inuenta in re, sed ex re virtualiter continente huiusmodi distinctionem. In nulla igitur huiusmodi abstractionum est mendacium, sed vtraque vera: et falsa: quamuis differunter ex parte rei.

¶ Et per hoc patet titulus articuli, sub quali abstractione vertitur in dubiū: quū quæritur, an abstracta personalitate, &c. Patet enim quod de abstractione ex parte intellectus tantum est quæstio, quoniam personalitas & deitas nullo modo differunt ex re virtualiter continente huiusmodi distinctionem. In nulla igitur huiusmodi abstractionum est mendacium, sed vtraque vera: et falsa: quamuis differunter ex parte rei.

¶ Et ne quis me putet noua cudere probatur ratione & autoritate subsistere essentiâ personaliter in diuinis, & esse formaliter magis personale, quam essentiale: quamuis radicabiliter sit essentiale, Probatur singula. Quod subsistere sit personale, patet sic. Personalitas diuina est formaliter personale: ergo subsistentias Patet sequela, alioquin personalitas non constituerec personam, sed relatiuum tantum: ut enim paternitas non constituit ipsum quasi subiectum relationis paternæ, constat quod non constituit personam Patris, & ii constituit personam Patris, constituit quasi subiectū paternę relationis: ipsum autē quasi subiectū paternę relationis cōstat esse subsistentiā indiuiduā, subsistentiā, hypostasim. Idē est ergo dicere, quod subsistentia nō est personalis, & dicere quod personalitas non est personalis, quum personalitas subsistentia sit: quia constituere personam est constituere subsistantiam indiuiduam in natura intellectuali. Et cōfirmatur: quia etiam fingendi data licentia, impossibile est intelligere subsistantiam indiuiduam in natura intellectuali, & non intelligere subsistens in natura intellectuali. Constat autem luce clarâ, quòd ly subsistantia indiuidua, loco cuius ponimus subsistens, importat formaliter personalitatem: claudit ergo personalitas in se formaliter subsistantiam. nec oppositum est intelligibile. Etcō firmatur: quia nisi esset Trinitas subsistentium, non esset Trinitas personarum: sed esset sola Trinitas relationum vt sic, hoc est secundum esse & nō secundum personalitates quod à fidei doctrina alienum est, constiente quod alia est persona Patris, alia Filij, alia Spiritus sancti. Autoritas ad hoc Autoris est in prima Patre, quæstione quadragesima, vbi dicit art. 3 in cor. proprietates personales non intelliguntur adueatre hypostasibus diuinis quasi formæ subiecto præexistenti, sed ferunt secum ipsas hypostases. & in responsione ad secundum, dicit, paternitate non solum est Pater, sed quia seu hypostasi. Quid clarius? Et in quæstione nona de pot. Dei, articulo quarto, dicit, persona diuina formali significatione significat distinctum subsistens in natura diuina.

¶ Quod autem subsistentia magis sit formaliter personale, quam essentiale, ex duobus patet: primò quia persona in communi in formali suo significato includit subsistens: vt Autor expresse dicit in dicto articulo dictæ quæst. de potentia Dei. & patet ex diffinitione Boe. quia in recto significat subsistantiam individuā, hoc est subsistantiam primam, quam constat esse subsistens primum: natura autem in communi non significat subsistens. Secundo, ex eo quod subsistens in natura diuina vt subsistes habet rationem personæ, quamuis incompletè: ex eo namque quod etiam in natura diuina subsistens, quamuis communiter, indutit quandam rationem personæ appropinquando ad rationem personæ: & habendo rationem personæ incompletè, signum habetur, quod subsistere, quod habere rationem subsistentis magis conuenit formaliter personæ, quam naturæ. magis ergo est formaliter personale, quàm essentiale. Notanter autem dixi, formaliter: quia radicaliter constat diuinam essentiam habere primo rationem subsistentis. ita quod sic loqui licet, personę diuinæ mendicant subsistentiam ab essentia, & non econtrà. ex secundum hoc salvatur differentia inter Deum & creaturas quod in creaturis natura mendicet subsistere ab hypostasi: non enim subsistit hæc humanitas, nisi per hypostasim: in diuinis verò deitas seipsa subsistit. Et ideo paternitas constituit hypostasim paternam: quia est eadem deitati: ita quod ex deitate habet quasi ortū aliter seu radicaliter. ex seipsa autem formaliter, quod subsistat, quod constituat hypostasim. quod est constituere subsistens hypostaticè.

¶ Ex his autem patet quid dicendum ad Durand. quod suppositio scilicet quodammodo est vera, & quadammodo falsa: quoniam subsistere nō vno modo dicitur, sed essentialiter vel personaliter: & ii referatur ad subsistere essentiale, vera est: si autem ad personale, falsa est: cum enim in diuinis tres subsistentiæ personales, sunt tres primæ substantiæ, licet tres personæ.

¶ Ad rationem autem Durandi dicitur distinguendo, quod persona diuina per aliud est subsistens essentialiter, quia per essentiam & per aliud suppositum: quia per proprietatem personalem sed per hoc idem est suosistens personaliter. subsistit enim in persona & essentialiter, quia est hic Deus. & personaliter, quia est hæc persona. Et quum dicitur, subsistere dicit esse secundum perfectissimum modum essendi, transeat: sed non valet, ergo non est per relationem diuinam, inquantum est forma personalis: sed bene valet, ergo non est pro ea, inquantum est relatio, & similiter valet, ergo non per ad aliud se habere vt sicicum quo stat, quod sit per ad alia se habere, vt est forma hypostatica. similiter nihil obstat quod subsumitur, sed perfectissimus modus essendi est in se, non ad aliud: concedituir iquidem eorum, formaliter loquendo. Et dicitur quod subsistere non dicit modum essendi ad aliud, formaliter loquendo. cum quo stat, quod dicat modum essendi constitutum per ad aliud, non inquantum ad aliud, sed inquantum est forma hypostatica: vt latius in Commentariis Primæ partis tractatum est.

¶ Ad autoritatem Aug. dicitur, quod licet substantia individua, formaliter loquendo, non est ad aliud, sed ad se, & similiter persona non est ad aliud, sed ad se (saltus enim est persona aut substantia in singulari ad aliud) ita subsistens est ad se, & non ad aliud. Et hoc totum intendit Aug. vt patet ex discursu ipsius ex communibus Deo & creaturis. Et hoc est verisimum, vt patet exercendo hæc: nullus enim res dicitur subsistia individua, aut hypostasis, aut persona, aut subsistes, ad aliud. Sed licet cum his stat, quod gratia materiæ, subsistantia individua & hypostasis & persona in diuinis significat relationem non ad aliud, sed vt rem hypostaticam: ita stat quod subsistens & subsistentia significet relationem vt rem hypostaticam. Ad probationem ad hominem tertio allatam ex autoritate Autoris, iam dictum est.

¶ Ex his quoque patet quid dicendum sit ad rationem Durand, contra propositum: nā tota ratio cōsistit in hoc: per illud primo persona terminat dependentiā naturæ assumptæ per quod subsistit. Et ad hoc dicendum est iuxta dicta, quod ii subsistit, stat pro subsistere essentialiter, falsum assumitur, ii autem stat pro subsistere personaliter, verum dicitur sed Arguens in primo sensu loquitur, & probat minorem eius. & ideo nihil contra Autoris solidam doctrinam concludit. Et hæc responsio data est non faciendo difficultatem in verbo Dependentiæ, quum Arguens dixit, terminat dependentiam naturæ assumptæ. quod ideo dico: quia dependentia non nisi inter causam & effectum vt sic, propriè dicitur: terminus autem Assumptionis vt sic, nullam causalitatem ad assumptam habet: aliquin tota Trinitas necessitio esset terminus Assumptionis: quia indiuisa est causalitas Trinitatis ad extra. Et hoc magis manifestat, quod persona diuina ratione proprietatis personalis (cuius non est secundum se causare) primo terminat Assumptionem. & non ratione naturæ, cuius est secundum se causare. Nam & persona diuinæ ratione proprietatis personalis conuenit per se primo terminare naturam vsque adeo, vt etiam naturæ diuinæ interminata quodammodo sit secundum se, & ad proprietatem personalem vltimo terminetur: intelligimus enim hunc Deum quasi interminatum, donec determinemus Patrem aut Filium aut Spiritum sanctum. Ex hoc igitur, quod personalitas diuina ipsam naturam diuinam terminat, ostenditur quod Verbum ratione suæ personalitatis, primo terminat naturam assumptam: vt sic vna Verbi persona terminet duas naturas, diuinam scilicet & humanam, licut subsistit in duabus naturis, diuina scilicet & humana: quamuis diuersimode. Omnia igitur consonant veritati doctrinæ articuli huius, dicentis quod assumere terminatiuè conuenit primo personæ, ita quod naturæ non cōuenit nisi ratione personę.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum abstracta personalitate per intellectum natura possit assumere.

AD TERTIVM sic procedi tur. Videtur quod abstracta personalitate per intellectum, natura nō possit assumere. Dictum est enim quod naturæ cōuenit assumere ratiōe personę. Sed quod cōuenit alicui ratione alicuius, remoto eo, nō potest ei cōuenire: sicut corpus, quod est visibile ratione coloris, sine colore videri nō potest. Ergo abstracta personalitate per intellectum, natura assumere non potest.

p. dist. 5. q. 1. art. 3.

Ar. præc.

¶ 2 Præterea, Assumptio importat terminū Vnionis, vt dictum est. Sed Vnio nō potest fieri in natura, sed solū in persona. Ergo abstracta personalitate, natura diuina non potest assumere.

Ar. 1. Anim. quæst.

¶ 3 Præterea, In prima parte dictum est: quod in diuinis abstracta personalitate, nihil manet. Sed assumens est aliquid. Ergo abstracta personalitate, non potest diuina natura assumere.

¶ 40. ar. 2.

¶ SED CONTRA est, quod in diuinis personalitas dicitur proprietas personalis: quę triplex est, scilicet paternitas, filiatio & processio: vt in Prima parte dictum est. Sed remotis his per intellectū, adhuc remanet Dei omnipotētia, per quam est facta incarnatio: sicut Angelus dicit Lucæ primo, Nō erit impossibile apud Deum omne verbu. Ergo videtur, quod remota personalitate, natura diuina possit assumere.

¶ 19. ar. 1.

¶ RESPONDEO dicendum, quod intellectus dupliciter se habet ad diuina. Vno modo vt cognoscat Deum sicuti est: & sic impossibile est, quod circunscribatur

ARTIC. III.

per intellectū aliquid à Deo, & quod aliud remaneat: quia totum, quod est in Deo, est vnum, salua distinctione personarum: Quarum tamen vna tollitur sublata alia, quia distinguuntur solum relationibus, quas oportet esse simul. Alio modo se habet intellectus ad diuina, non quidem quasi cognoscens Deum vt est, sed per modum suum, scilicet multipliciter & diuisim id quod in Deo est vnum. Et per hunc modum potest intellectus noster intelligere bonitatem & sapientiam diuinam, & alia huiusmodi, quæ dicuntur essentialia attributa, non intellecta paternitate vel filiatione, quæ dicuntur personalitates. Et secundum hoc abstracta personalitate per intellectum possumus adhuc intelligere naturam assumentem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod quia in diuinis idem est quo est, & quod est, quicquid eorum, quæ attribuuntur Deo in abstracto, secundum se consideretur aliis circunscriptus, erit aliquid subsistens & per consequens persona, cum sic in natura intellectuali. Sicut igitur nunc positis proprietatibus personalibus in Deo dicimus tres personas: licet exclusis per intellectum proprietatibus personalibus, remanebit in consideratione nostra, natura diuina vt subsistens, & vt persona. Et per hunc modum potest intelligi, quod assumat naturam humanam ratione suæ subsistentiæ vel personalitatis.

¶ Ad secundum dicendum, quod etiam circunscriptis per intellectum personalitatibus trium personarum, remanebit in intellectu vna personalitas Dei, vt Judæi intelligunt, ad quam poterit terminari assumptio, sicut nunc dicimus eam terminari ad personam Verbi.

pertinet ad secundum patebit nunc nunc.

¶ In responsione ad secundum, dubium simile præcedenti occurrit circa illud, Circunscriptis per intellectum personalitatibus trium personarum, remanebit intellectus vna personalitas Dei, vt Judæi intelligunt. Quoniam videtur hoc esse falsum: quia abstractorum non est mendacium. constat autem in Deo non esse tres abstractis tribus personalitatibus, remanet quarta: non scilicet absolutum, & tres relatiuas, vt patet, quia abstractis tribus personalitatibus, remanet essentia: sed esse tres tantum, quibus abstractis nihil remanet personalitas, nisi chimerica. Falsum ergo est, quod abstractis per intellectum personalitatibus Patris & Filij & Spiritus sancti, remaneat vna personalitas: sed remanet tantum hic Deus subsistens, vt patet.

¶ Ad hoc dicitur, quod dupliciter contingit abstrahere sine mendacio. Vno modo considerando id quod de facto est, aut intelligitur in re post abstractionem, sicut abstrahendo naturalitatem à quanto, considerabilis quid conuenit quanto: & hoc modo abstractis personalitatibus trium personarum à Deo, non remanet intelligenda in Deo personalitas, sed subsistentia: quia solum remanet hic Deus: vt optime argumentum concludit. Alio modo considerando id quod consequitur esse, aut intelligeretur ex abstractione: sicut in exemplo dato dicimus, quod sphæra tangeret secundum rem planum in puncto: quod nunc de facto non videtur possibile: quum hæc in re non inueniatur: & quod quantumcunque quantum diuideretur, actualiter semper remaneret idem numero: quod modo constat esse impossibile, quia saltem resoluueretur in contrarios. Et hoc modo abstractis personalitatibus trium personarum à Deo, remaneret vna personalitas: quia scilicet si non essent in Deo personalitates trium personarum, essentia diuina esset vna tantum persona absoluta: vt Judæi & Pallosophi intelligunt: & hoc intendit Autor in litera: Et ad euitandum mendacium, in talibus abstractionibus non oportet respicere ad veritatem eius, quod in re est, sed ad veritatem eius, quod esset, hoc est ad veritatem conditionalis super abstractione fundatæ, pura si quantum esset sine naturalitate, &c. si diuina natura esset sine tribus personarum, &c. & sic de similibus. Veritas enim huiusmodi conditionalium fundamentum ab abstractione. Diligentius tamen contemplatus fueris verba literæ in responsione ad primum, inuenies ob dictum duplicem modum reponendi post abstractionem, scilicet de facto, vel consequenter, di ctum esse sub disiunctione, bis remanere in diuinis subsistens, vel personam abstractis personalitatibus: de facto enim remanet subsistens: consequenter autem remaneret

perso

Universidad de Deusto
Biblioteca

re sona vna.
¶ In responsione ad tertium dubium occurrit quid intelligat Autor nomine Abstractionis per modum resolutionis. Et est ratio dubij, hinc inde ex hac re responsione, quoniam ex principio huius responsionis apparet, quod abstractio per modum resolutionis est abstractio, qua aut vniuersale à particularibus, aut forma à materia abstrahitur: quoniã hæc abstractio est, de qua loquutus est Autor in prima parte, quæstio nis quadragesimæ, arti. 3 quum dixit, abstracta personalitate nihil manere: quã hic arguendo explicite affert & respõdendo exponit, quodve rum dictum est, loquendo de abstractione per modum resolutionis. Ex calce autem huiusmet responsionis apparet oppositum, dum dicitur, poteſt tamen aliquid eorum, quæ dicuntur de Deo, intelligi sine alio, nõ per modum resolutionis, sed per modum iam dictum.

In corp.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum vna persona possit sine alia naturam creatam assumere.

3. dist. 1. q. 2. art. 1.

AD QVARTVM sic procedi tur. Videtur quod vna persona nõ possit assumere naturam creatam alia non assumente. Indiuisa enim sunt opera Trinitatis: vt dicit Augustin. in Enchir. sicut autem triũ personarum est vna essẽtia, ita & vna operatio. Sed assumere est operatio quædam. Ergo non potest conuenire vni personæ diuinæ, quin con-

Cap. 38.

ueniat alij.
2 ¶ Præterea, Sicut dicimus personam Filij incarnatam, ita & naturam: tota enim diuina natura in vna suarũ hypostasũ incarnata est: vt dicit Dam. in 3 lib. Sed natura cõmunis est tribus personis: ergo & assumptio.
3 ¶ Præterea, Sicut humana natura in Christo assumpta est à Deo, ita etiam & homines per gratiam assumuntur ab ipso, secundum illud Rom. 14. Deus illum assumpsit. Sed hæc assumptio communiter pertinet ad omnes personas: ergo & prima.

¶ SED CONTRA est, quod Dionys. 2. cap. de Diuin. no. Incarnationis mysterium dicit pertinere ad diferetam Theologiam: secundum quam scilicet aliquid distinctim dicitur de diuinis personis.

¶ RESPONDEO dicendum, quod (sicut dictum est) assumptio duo importat, scilicet actum assumentis, & terminum assumptionis. Actus autem assumentis procedit ex diuina virtute, quæ communis est tribus personis, sed terminus

Cap. 6.

Art. 4.

nem hypostasis seu personæ (sinecõplerẽ tamen: vt patet ex superius dictis) ideo si hic Deus primo terminasset assumptionem, esset vnio non in natura, sed in persona seu hypostasi, completa tamen quo ad per se primo terminum. Quod ideo: quia quo ad secundarium terminum esset etiam vnio in persona cõplete: natura sicut hic Deus non inuenitur nisi Pater & Filius & Spiritus sanctus, ita tunc hic Deus homo non inueniretur nisi Pater & Filius & Spiritus sanctus. Sicut enim nunc quicquid conuenit huic Deo secundum se, conuenit Patri & Filio & Spiritui sancto: ita tunc esse hominem, quia conueniret huic deo secundum se, hoc est non tatione trium personarum conuenteret cuilibet personæ diuinæ. Vt ytendo hac ratione habere hoc potes ab Autore in ar. 2. huius q. in responsione ad secundum ad omnes & singulas personas diuinas ac per hoc confideraro vtrosque termino, scilicet primario & secundario humanæ naturæ assumptæ personalitas propria, qua careret, suppleretur perfectè quo ad perfectam rationem personalitatis: qualem suppletionem non faceret primarius terminus assumptionis secundum se. Quocirca tã assumptio quàm vnio huiusmodi si fieret, nõ esset omnino eiusdem actionis cum assumptione & vnione, quæ facta est. esset enim per se primo ad subsistens cõmune, quæ vero facta est per se primo ad subsistens incommunicabile, esset per se primo ad personam incompletæ, quamuis excellentiorem omni persona creata, quæ facta est per se primo ad personam complete etiam excellentiorem omni persona creata, esset secundario ad omnes personas Trinitatis, quæ facta est ita per se primo ad vnam illarum, scilicet Verbum, quod nullo modo ad alias duas esset tamen eiusdem rationis aliqualiter, hoc est quo ad hoc quod esset vnio similis vnioni in persona. & iudicanda secundum dicta de vnione in persona incomplete tamen. Et ad ostendendam hanc identitatem rationis in vtraque vnione, scilicet ti fiat ad subsistens in natura diuina, & ti fiat per se primo ad personam. Autor in litera præsentis articuli distinctinè bis dixit subsistentiam vel personalitatem. & supersus in q. 2. vt ibi expositum est, vsus est hypostasis, suppositi, & personæ nomine communiter ad personam complete & incomplete. Vnde nullam video in hac materia dissentionem inter Autoris dictum & Sco. in 3. sen. dist. 1. q. 1. Cauendus tamen videtur in re hac Durand. ibidem, q. 4. non vt contrarius nobis, sed vt contrarius veritati, & ignorans propriam vocem, aut abutens vocabulis. Veritati quidem contrarius pro quãto negat sequi stante hac hypothesi, omnes personas. scilicet Patrem & Filium & Spiritum sanctum incarnatas, quia erroneum est vnam personam non posse incarnari sine alia. Nescio vnde iste somniauit errorem hunc, stante illa hypothesi, quam euidenter patet, quod stante positione ista, oporteret personas diuinas ita concurrere ad incarnationem terminando mediante natura, sicut modo cõcurrunt causando illam mediante natura. Sed constat modo verum simpliciter, & absolute esse, quod Pater causauit assumptionem illam, & similiter Filius causauit, & similiter Spiritus sanctus causauit, quia causant illam, inquantum sunt hic Deus, ergo tunc esset similiter verum simpliciter quod Pater & Filius & Spiritus sanctus terminarent assumptionem illam: & consequenter quia causarent & terminarent, vere ac necessario dicerentur incarnati. Quomodo autem vocabulis abutatur, aut proprium vocem ignoret, non est præsentis propositi ostendere. vbi non arguendi alios, sed exponendi diuum Tho. prouincia assumpta est, ad veritatis notitiam capessendam, fat sit cautum reddidisse lectorem.

¶ Super Quæstionis tertiæ Articulum quarum.

Titulus intelligendus est vt sonat, scilicet, vt de vna persona verificetur assumere, & de alia non.

¶ In corpore articuli non ponitur formaliter, sed elicitiue conclusio responsiua nam in corpore non habetur nisi ista conclusio, Vna persona potest assumere sine alia non quo ad operationem, sed quo ad terminum. Ex qua tamen habetur ista vera simpliciter, Vna persona potest assumere sine alia assumente. Et hanc principaliter intendit Autor. Pro hac ergo in litera conclusio posita primo manifestatur, quare duas partes habet: quia assumptio importat duo, scilicet operationem & terminum. Secundo probatur quo ad partem negatiuã, scilicet non quo ad operationem: quia actus assumentis fit virtute diuina communis tribus personis. Tertio probatur, quo ad partem affirmatiuã, scilicet quo ad terminum: quia terminus est persona. Quarto manifestatur tota conclusio: quia tres personæ fecerunt naturam vniti vni personæ. Ex hac autẽ cõclusione & eius

Art. 1. & eius probatione manifestè sequitur principaliter intenta conclusio tacitam ex eo quod assumere importat vtrũ quæ, scilicet operationẽ & terminum, oportet vtrũq; inueniri in illo, de quo verè enunciandum est assumere & nõ aliter tamũ. Et quia in nulla persona diuina inuenitur vtrũq;, nisi in vna tamũ: ideo vni personæ conuenit assumere sine alia assumetne.

Art. 1.

¶ In responsione ad primum perspice doctrinã datã in præcedenti articulo de quæstione nouiter mota, cõsonam esse Autori hic dicẽti quòd ratio illa, scilicet ficut essẽtia est cõmunis, &c. procedit ex parte operationis: & subiũgenti, & sequeretur conclusio, si sola illa operationẽ importaret assumptio absque termino, quæ est persona. Vnde habes, quod si assumptio nõ importaret personã pro termino, quod assumptio esset cõmunis tribus personis: ideo in hypothesi seu abstractione posita, assumptio nõ importaret personã pro per se primo termino (de tali enim termino termo est) sed huic Deũ. igitur in tali casu assumptio communis esset tribus personis secundum Autoris doctrinam.

Super Quæstionis tertiæ Articulum quintum.

3. dist. 1. q. 2. ar. 3.

Titulus clarus est, nihil aliud apponendo, quàm titulus sonet quod dico, quianõ quæritur an simul potuerit alia persona eandẽ naturam assumere, sed fm placitet, an potuerit assumere. Ad quod verificandum non requiritur simultas: sed sufficit, quod sicut solus filius est incarnatus: ita solus Pater fuisset incarnatus aut solus Spiritus Sanctus.

¶ In corpore articuli vnica est cõclusio responsiua, quæsito affirmatiuè. Pater vel Spiritus sanctus potuit carnẽ assumere, sicut & filius Probatur, Diuina virtus potuit naturã humanã vnire personæ Patris vel Spiritus sancti, sicut vnit eã personæ Filij: ergo Pater vel Spiritus sanctus potuit carnẽ assumere. Antecedẽs probatur syllogistice: Virtus indifferẽtes se habens ad plura potest ad quodlibet eorũ sub actione ẽt minate sed virtus diuina indifferẽter se habet ad oẽs personas: ergo. Maior manifestatur ex potentia rationali: Minor verò & ex parte virtutis, quia virtus diuina communiter & indifferenter se habet ad omnes personas: & ex parte personarũ, quia cum omnis ratio personalis omnibus personarũ eadem est, hoc vnius est rationis: quoniã quælibet diuina persona est

Q. vlt. ar. 4. & q. 3. ar. 2.

Art. 2.

Assumptionis est persona, sicut dictum est. Et ideo id quod est actionis in assũptione, commune est tribus personis: sed id quod pertinet ad rationem terminj, cõuenit ita vni personæ, quòd non alij. Tres enim personæ fecerunt, vt humana natura vniretur vni personæ Filij.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ratio illa procedit ex parte operationis. Et sequeretur conclusio, si solam illam operationem importaret absque termino, qui est persona.

¶ Ad secundum dicendum, quod natura dicitur incarnata, sicut & assumens ratione personæ, ad quã terminata est vnio (sicut dictum est) non autem prout est communis tribus personis. Dicitur autem tota natura diuina incarnata: non quia sit incarnata in omnibus personis, sed quia nihil deest de perfectione diuinæ naturæ, personæ incarnatæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd assumptio quæ fit per gratiam adoptionis, terminatur ad quandam participationẽ diuinæ naturæ secundũ alsimilatione ad bonitatem illius: secundum illud 2. Petr. Vt diuinæ cõsortes naturæ, &c. Et ideo huiusmodi assũptio cõmunis est tribus personis, & ex parte principij, & ex parte termini. Sed assumptio, quę est per gratiam Vnionis, est communis ex parte principij, nõ autem ex parte terminj: vt dictum est.

Art. 2.

ARTICVLVS V.

¶ Virum quælibet persona diuina potuerit humanam naturam assumere.

AD QVINTVM sic procedi tur. Videtur quod nulla alia persona diuina potuerit humanã naturã assumere, præter personã Filij. Per huiusmodi enim assumptionẽ factũ est, quod Deus sit hius hominis. Sed inconueniens esset, quòd esse Filiũ hois conueniret Patri vel Spiritui sancto: hoc enim vergeret in confusionẽ diuinarũ personarũ. Ergo Pater vel Spiritus sanctus carnem assumere non potuit.

¶ 2. Præterea, Per incarnationẽ diuinã homines assecuti sunt adoptionem filiorũ, secundum illud Rom. 8. Non accepistis spiritum seruitutis, iterum in timore, sed Spiritũ adoptionis filiorum. Sed filiatio adoptiua est participata similitudo filiationis naturalis quę non conuenit nec Patri nec Spiritui sancto: vnde dicitur Rom. 8. Quos præsciuit, & prædestinauit conformes fieri imagini Filij sui. Ergo videtur, quod nulla alia persona potuerit incarnari, præter personam Filij.

¶ 3. Præterea, Filius dicitur missus & genitus natiuitate temporali, secundum quod incarnatus est. Sed Patri nõ conuenit mitti, qui etiam est innascibilis: vt in Prima Parte habitum est. ergo saltẽ persona Patris non potuit incarnari.

¶ SED CONTRA est, quòd quicquid potest Filius, potest Pater & Spiritus sanctus: alioquin non esset eadem potentia trium personarum. Sed Filius potuit incarnari. Ergo similiter Pater & Spiritus sanctus.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dictum est, assumptio duo importat, scilicet ipsum actum assumentis, & terminum Assumptionis: principium autẽ actus est virtus diuina: terminus autem est persona. Virtus autem diuina communiter & indifferenter se habet ad omnes personas: eadem etiam est communis ratio personalitatis in tribus personis, licet proprietates personales sint differentes. Quandocunque autem virtus aliqua indifferenter se habet ad plura, potest ad quodlibet eorũ suam actionem terminare: sicut patet in potentijs rationalibus, quæ se habet ad opposita, quorum vtrunque agere possunt. Sic ergo diuina virtus potuit naturam humanam vnire personę Patris vel Spiritus sancti, sicut vnit eam personæ Filij. Et ideo dicendum, quòd Pater vel Spiritus sanctus potuit carnem assumere, sicut & Filius.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd filiatio temporalis, qua Christus dicitur filius humana, non constituit personam ipsius, sicut filiatio æternalis est quiddã cõsequens naturalitatem temporalem. Vnde si per hunc modum nomẽ filiationis ad Patrem vel Spiritum sanctum transferretur, nulla sequeretur confusio diuinarum personarum.

¶ Ad secundũ dicẽdum, quòd filiatio adoptiua est quędam participata similitudo filiationis naturalis. Sed fit in nobis appropriate a Patre, qui est principium naturalis filiationis: & per donũ Spiritus sancti, qui est amor Patris & Filij: secundum illud Gal. 4. Misit Deus Spiritu Filij sui in corda vestra clamantẽ, Abba pater. Et ideo sicut filio incarnato, adoptiuam filiationem accepimus ad similitudinem filiationis naturalis eius: ita Patre incarnato adoptiuam filiationẽ reciperemus ab eo, tãquam a principio naturalis filiationis, & a Spiritu sancto tanquam a nexu communi Patris & Filij.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Patri cõuenit esse innascibilem secundum naturitatẽ æternam: quod non excluderet natiuitas temporalis. Mitti autem dicitur filius Dei secundum Incarnationem, eo quod est ab alio, sine quo Incarnatio non sufficeret ad rationem missionis.

ARTICVLVS VI.

¶ Virum plures personæ diuinæ possint assumere vnam numero naturã.

AD SEXTVM sic procedi tur. Videtur quòd duę personæ diuinę nõ possint assumere vnã & eandẽ numero naturã. Hoc enim suppositio, aut essẽt vnus homo vel plures: Sed nõ plures: sicut enim vna natura diuina in personis pluribus nõ patitur esse plures Deos, Ita vna natura humana in pluribus personis nõ patitur esse plures homines. Similiter etiam nõ possent esse vnus homo: quia vnus homo est iste homo, qui demonstrat vnã personam: & sic tolleretur distinctio trium personarum diuinarum: quod est inconueniens. Non ergo duæ aut tres personę possunt accipere vnam naturam humanam.

¶ 2. Præterea, Assumptio terminatur ad vnitatem personæ: vt dictum est. Sed non est vna persona Patris & Filij & Spiritus sancti. Ergo non possunt tres personæ assumere vnam naturam humanam.

¶ 3. Præterea, Dam. dicit in 3. lib. & Augustin. in 1. de Trin. quod ex incarnatione Filij Dei cõsequitur, quod quicquid dicitur de Filio Dei, dicitur de Filio hominis, & è conuerso.

Si ergo

¶ Super quæstionis tertiæ Articulum sextum.

Titulus articuli ex iam dictis patet. intelligendus de personis diuinis, secundum suas personalitates proprias vtabinuicẽ distinguuntur. Potest liquidem dupliciter intelligi an plures personę diuinę possint vnam & eandẽ naturam assumere. Primo loquendo de personis, vt conueniunt in natura diuina, hoc est secũdum quod sunt vnus Deus: & in hoc sensu quæstio superius discussa est, & hic nõ qua ratione. Secundo, loquendo de personis vt ab inuicem proprijs personalitatibus distinguuntur, ita quòd quælibet persona trahat naturã illam ad suam propriã personalitatem, hic vt non personetur in alia ex hoc, quod personatur in vna, & ecõtra, sed personetur in vna, vt distinguitur ab alia. Cuius oppositũ accideret, si hic Deus primo incarnatus esset: quoniã vna & eadẽ ratione quælibet persona diceretur incarnata, scilicet ratione indiuidui naturæ. Et vt vnicoverbo dicatur, quæstio hic est, an plures personæ possint vnã numero naturã assumere, vt per se primò diuersi termini assumptionis, sic enim nõ quælibet personarum diuina assumeret: sed quælibet persona diuina assumeret primo terminatet assũptione. Et ad hoc deonotandum Autor vũ quatur an oẽs personæ diuinæ possint assumere, sed an duæ, vel tres diuinæ

3. dist 1. q. 2. art. 4.

Ar. 2.

Cap. 1. & 4 Cap. 11. 12. & 13.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tate intelligas, quod non est sermo de personis, vt conueniunt, sed vt distinguuntur, ac per hoc quælibet sit per se primo terminus assumptionis.

¶ In corpore articuli sunt duæ conclusiones. Prima est, Non est impossibile diuinis personis, vt duæ vel tres assumant vnam naturam humanam. Secunda est, Essettamen impossibile, vt assumerent vnam hypostasim vel personam humanam. Probatur vtraque simul. Ex vnione animæ & corporis, in Christo non fit noua hypostasis neque persona: sed natura vna assumpta in diuinā hypostasim, nō per potentiam naturæ humanæ sed per potentiā diuinæ personæ: ergo magis est hoc iudicandum secūdum conditionem diuinæ personæ assumentis, quam secundū cōditionem naturæ assumptæ: ergonō est impossibile diuinis personis, &c. Antecedens est ex se euidens. Primacō sequētia probatur, quia tota ratio facti in mysterio Incarnationis, est potentia facientis secūdum Aug. Secunda vero consequentia probatur: quia conditio diuinarum personarum talis est, quod vna earum non excludit aliam à communione eiusdem naturæ, sed solum à cōmunione eiusdē personæ. Vbi vides, quòd ex hoc, quòd non se excludunt à communione eiusdem naturę, tenet consequentia quo ad primam conclusionem, & ex hoc quòd se excludunt à communione eiusdem personæ. Tenet consequentia quo ad iecundam conclusionem: quæ auctoritate Anselmi confirmatur.

¶ Aduerte in hoc processu quod Autor vnico verbo excludit obiectiones argutissimum ex conditione naturæ, dicendo, quod natura cōmunis pluribus suppositis est infinita seu illuminata: quoniam hoc soli diuinæ conuenit naturæ, & similiter quod quælibet natura finita est terminabili totaliter vnico supposito, Hæc enim & similia in litera soluuntur, dum dicitur, quòd non per potentiam naturæ assumptæ, sed per potentiā personæ assumentis hoc mysteriū iudicandum est. Cōcedatur ergo quod vna numero suapte natura, natura cōmunis pluribus suppositis est illuminata ac infinita, & quòd nulla natura nisi diuina est huiusmodi. Et si assumeretur ad plures personalitates, non propterea esset suapte natura cōmunis pluribus, sed ex potēcia faciēs. Similiter omnis vna numero forma subsistantialis suapte natura vnica, totaliter terminatur personalitate propria: sed ex hoc non habetur, quin diuina potentia possit pluribus alienis personalitatibus terminari: quoniam hoc non per potentiam naturæ, sed per potentiam assumentis personæ fit. Et est semper sermo de naturali potentia naturæ, & non de potentia obedientiali eiusdem: potentia enim obedientiæ est quę respondet potentiæ personæ assumentis: & secundumillam natura potest assumi ab vna & pluribus diuinis personis.

¶ Circa primam conclusionem dubium ex Sco. in 3. dist. 1. q. 2. occurrit: vbi tenens oppositum fundat se super hac ratione: In omni dependentia essentiali vnum dependens non dependet præcise nisi ad vnum quod totaliter terminat eius dependentiam: sed in ista vnione est dependentia essentialis vnius naturæ, & vna persona terminat totaliter eam: ergo Maior probatur in omni dependentia causati ad causam. Et similę inquit, videtur in omnibus dependentiis, quæ nō sunt causa rorum ad causas: quòd quum dependentia alicuius fuerit totaliter terminata ad aliquid ipsum, non potest dependentia eiusdem rationis dependere ad aliud. Et confirmatur hoc de accidente respectu plurium subiectorum primorū. Minor probatur: quia personalitas creata totaliter terminatur ipsum: & illa stante non possēt simul esse in alia persona creata, vel increata: non enim terminatur naturam & dependentiam eiusdem personalitas cuiuscunque personæ diuinæ, quam terminaretur in se: igitur, &c.

¶ Ad hanc Scoti rationem respondendum est singula discutiendo: & sic etiam principalem materiam declarando. Maior igitur propositio assumpta à Sco. non est vera, nisi triplici quali glossa suo intellecta: prima est supra ly dependentia, quòd intelligatur de dependentia propriè. & hoc dico: quoniam dependentia propriè non inuenitur nisi ę causalitate, quamuis enim aliquid sit alteri sine causalitate annexum, non tamen dependentia propriè inter illa est: vt patet inter correlativa, quorū neutrum vt sic ab altero dependet in quocunque genere causę: & inter differētias diuisiuas ex opposito eiusdem generis, quarū neutra ab altera dependet: & tamen tā correlativa, quā huiusmodi differentia simul esse oportet. Scotus autē Dependentiæ nomine vtitur & cum causalitate, & sine causalitate, patet. Et propterea si extensio nomine, vtendo dependentia, Maior non est vera, nisi apponatur altera glossa supra ly Non dependet, quod intelligatur de dependentia omnino eiusdem rationis, ita quod sit dependentia eiusdem specieī specialissimæ: & in hoc Scotus consentit & altera supra ly Totaliter, quod iret totaliter intensiuè, non propterea habetur quod illud vnum terminaret tota liter extensiuè. Exempla albi, vt quatuor similitudinem terminat totaliter extensiuè aliud album vt quatuor, non tamen terminat totaliter intensiuè quia potest tertiū poni simile. Oportet autē ad vertificandā Maiorē illam, hanc apponere glossam: alioquin nō est vera de dependentia essentiali nō causali. Quoniā ex naturalis rationis lumine nulla apparet maior dependētia essentialis nō causalis, quā ea, quę est vnius relatiui ad proprium correlatiuū, quin diffiuitur & essentialiter constituitur per esse ad aliud. Cōstat autē quod vnū relatiuū sic essentialiter dependet ab vno totaliter intensiuè terminante illud, quod nō totaliter extensiuè terminat illud, vt patet de duplo & dimidio, & æquali & simili, & aliis huiusmodi. Iuxidem enim duplū cadē numero duplicitate duplū est nō solū ad A, dimidium, sed ad B, &C, & vnū æquale eadem numero qualitate æquale est omnibus sibi æqualibus. At si quis dicat Scotum tenere, quod nō eadem æqualitate

vnū æquale est æquale omnibus, & proterea in sua via proportionē esse verā, facile occurritur quòd ad cōcludendū aliquid impossibile, cessā per diuinā potētiā (vt nunc procedimur) nō est ex opinatis, & refutatis ab aliis & cōmuni schola Peripateticorū procedendum, qualis est ista opinio ponens plura accidentia eiusdem rationis in eodem subiecto secundum idem. Negandā est igitur illa Maior non acceptans dictam glossam.

¶ Ad probationem autem istius Maioris pro quanto probat ipsam in dependentia essentiali causali, non oportet respondere, quia vera ac bona videtur secundum ordinem inditum causis & causatis: & disputatio nostra extra dependentiam causalem versatur. Sed cum subiungit Scotus, quod ita etiam videtur in omnibus dependentiis, quę non sunt causatorum ad causas, respondetur quòd non est idem de virtute dependentis iudicium: & pater infantia de dependentia intensiuè terminati ab vno, & tamen ab altero eiusdem rationis omnino terminabili. Et suffragatur huic responsioni ratio: quoniam dependentia causalis ponit imperfectionem & indigentiam in causato quæ si sublata totaliter est ab vna causa, implicat, quòd remaneat indigens altera causa. Sed dependentia non causalis potest sine imperfectione & indigentia inuenīri: vt patet in relatiuis, quæ in diuinis sine omni imperfectione & indigentia inueniuntur: ac per hoc potest aliunde, puta ex alterius conditione prouenire, quòd etiam terminet quodtam terminatum ab alio est. Et sic est in proposito: quod non ex eo quod filius Dei imperfecte terminet personalitatem naturam humanam, neque ex eo quod natura humana assumpta à Filio Dei remaneat imperfecta personalitate, prouenit quod Pater possit ad illa propria etiam personalitatem assumere sed ex conditione personæ Patris: hoc est ex infinitate suæ sufficientiæ prouenit, quod etiam potest illâmet personare.

¶ Ad confirmationē de accidente respectu plurium subiectorum primorū, dicit primò quòd nulla apparet implicatio contradictionis, quòd Deus accidenti alicui det vnitatem numeralē in se & cōseruet: do illā ponat illud accidens in pluribus subiectis primis secundum se, & quòd in tali casu neutrum esset subiectum primum existens, nisi secundum se, hoc est, quantū est ex parte sui esset subiectū primum existens, & daret vnitatem numeralē, sed diuina potētia aliter de facto operatur. Dicitur secundo quòd dependentia accidentis à subiecto primo est dependentia causalis: est enim subiectum primū causa accidētis, vt patet: & ideo nō confirmatur per hoc Maior illa quo ad dependentiā nō causalem. Hæc de Maiore.

¶ Ad Minorem autem dicitur, quòd sit ista vnione est dependentia essentialis nō causalis: ac per hoc non propriè dependētia. Sed transeundo hoc ad horū scōsum, negāda sunt duo: primò quod in ista vnione sit dependentia vnius omnino rationis: secundo quòd vna persona, pura Verbum totaliter eam terminet intensiuè & extensiuè. Ratio primæ negationis est: quia persona diuinæ personaliter sumptæ sunt quodammodo vnius & quodāmodo diuersarum rationū: nā secundum communem rationem personalitatis sunt vnius rationis, vt in præcedenti articulo patet: secundum verò proprias rationes suarum personalitatum sunt diuersarum rationum: paternitas enim & filiatio & processio diuersarū sunt rationum. Constat autem ex hoc, quòd humanitas Christi ita iuncta est Filio, quòd non Patri nec Spiritui sancto assumptionem terminari per se primo ad personalitatem Filij secundum sibi propriam rationem: alioquin terminaretur primò ad commune Filio & Patri & Spiritui sancto. Concurrerēt igitur diuinæ personæ ad assumptionem, vt etiam sunt diuersarum inter se rationum. Et consequenter, naturam assumptam à Verbo vniri, & posse vniri alteri, Patri aut Spiritui sancto alterius est rationis ab vniri Filio, & posse vniri Filio, si Arist. verum dicit, 1. Phy. quod posse fanari, & posse infirmari sunt diuersarum rationum, alioquin fanari & infirmari essent idem. Ex hoc igitur, quod personalitates, quæ sunt termini vnionis, sunt diuersarum rationum, habetur quod potentia obedientialis, qua natura assumpta potest vniri persone Patris, alterius est rationis ab illa, qua vnita est Filio, & qua potest vniri Spiritui sancto. Et consequenter habetur, quod in istis vnionibus non esset dependentia vnius rationis simpliciter & absolutè, vt arguens assumit: sed diuersarum rationum simpliciter propter diuersas rationes terminorum per ly primorum: vnius autem rationis secundū cōmunē rationem personalitatis. Ratio secūdæ negationis iā patet, quod licet Filius totaliter intensiuè terminet naturā humanā, & eius dependentiā ad personā: nō tamē totaliter extensiuè, nec secundū omnē obedientialem potentiā alterius rationis.

¶ Ad probationem Minoris, quum dicitur, Personalitas creata totaliter terminatur ipsam, & illa stante non posset simul esse in alia persona creata vel increata: ergo personalitas increata: respondetur concedendo antecedens pro vtraque parte, sed negando sequelam.

¶ Et ad probationem sequelæ, quum dicitur, Quia non minus terminaret naturam & dependentiam eiusdem personalitas quæcunque diuinæ personæ, quam terminaretur in se: posset negari hoc quantum ad non minus extenīuè. Verumtamen propriè loquendo, respondendum est, quòd non minus, sed alio modo & alia ratione terminat persona diuina: & ideo negatur ex hoc vltimo assumpto sequela: quoniam peccat ratio secundum non causam vt causam. Non enim ideo quia minus terminet persona diuina, relinquit naturam adhuc assumptibilem vt argumentum ponit, sed quia alio modo & alia ratione terminat, ideo relinquit naturam assumptam adhuc assumptibilem ab alia persona diuina.

¶ Ad cuius clariorē perceptionē scito, quòd hæc humanitas, si propriam personalitatem haberet, modus habēdi propriā personā esset, quia ipsa humanitas esset principium constitutiuum suæ personæ: ex vnione enim animæ & corporis constitueretur non solum vna natura singularis, sed etiam vna persona: ratio quoque habendi propriam personam esset sua subsistantialis ac perfecta natura extra causas suas in rerum natura sibi dimissa. Et quia hæc humanitas suapte natura non se extendere potest nisi ad cōstituendam vnam personam sibi propriam, & personæ repugnat assumi ab alia persona in vnitate personali (interueniat siquidem hic manifesta implicatio cōtradictoria: ideo hęc humanitas sic personatur ex propria persona in Sorte, quod terminatur in illa intensiue & extensiue. Nec potest fiāte illa vniri personaliter cū quacunque alia persona creata vel increata: quia esset duo contradictoria simul vera: esset enim vna persona, & non esset vna persona cum assumente: vt patet. Sed hæc humanitas alio modo & alia ratione personatur per assumptionem: quoniam non constituendo personā personatur: vt patet in humanitate Christi quæ personatur per personā verbi, quæ non constituitur per illā humanitatē, sed fuit ab æterno. Et hinc prouenit differētia inter hanc humanitatem personatam propria personalitate & personatam personalitate Verbi, quod illa remanet in se insassumptibilis: ista remanet in se assumptibilis: quoniam illa non potest assumi fiāte sua personalitate, nisi assumeretur sua per sonalitas, quæ non est assumptibilis: ista vero quia in aliena personalitate subsistit, potest assumi absque hoc, quod illa aliena sibi appropriata personalitas assumatur. Ex diuerso ergo modo terminandi, propriā vel aliena persona subsistat, pater: quare natura personata propria personalitate nō potest assumi, & quare personata aliena potest assumi: quia scilicet per propriā terminatur, constituendo illam, per alienam nō constituendo illam. Diuersa quoque ratio est vtrobique terminandi: nam & diuina persona terminat ex sua infinitate, vt pote aliena persona subsistēs in alia natura (dictum est enim supra quod proprium est diuinæ personæ ob sui infinitatem subsistere simul in diuersis naturis): & natura humana non naturali, sed obedientiæ potentia personatur per alienam personam: persona autem Sortis non ex aliqua excellentia, sed ex naturali adæquatione terminat personaliter naturam suam, & econtra natura sua naturaliter est per illam adæquabilis personaliter. Et hinc etiam prouenit, quod cum quælibet persona diuina sit infinita, quælibet personare potest humanitatem hanc non ex indigentia naturæ (vt dictum est) sed ex sufficientia personæ potentis communicare illi naturæ etiam suam personalitatem. Ex his autem habet, quod non solum dependentia huius humanitatis respectu singularum personarum diuinarum quo ad assumi, est diuersarum rationum inter se: sed etiam quod dependentia seu terminatio huius humanitatis respectu diuinæ personæ & respectu personæ propriæ, sunt diuersarum rationum: licet omnes conueniant in vna communi ratione termini, quia scilicet sunt ad personam. Rmt ergo à fundamentis vndique fabrica Scotica, & merito, quoniam hanc humanitatem personari simul à pluribus personis diuinis, nihil aliud est, quam communicare huic humanitati plures personalitates alienas infinitas, appropriando illas illi. Et per hæc patet quare repugnat hanc humanitatem habere simul plures personalitates creatas, aut creatam & increatam: quia scilicet vtrobi que esset implicatio contradictionis, dum natura hæc in propria personalitate ponneretur vna persona cum alia persona. Et non repugnat, habere simul plures personalitates increatas: quia per hoc non ponitur, vnam personam assumi in vnitatē personalē alterius personæ. Et hæc pro nunc sufficiāt de hac quæstione.

¶ In eodem articulo in calce corporis circa autoritatem Anselmi, aduerte, quod Durandus in tertio sentent. distinctio. prima, quæstione tertia, latenter arguit, Autorem quasi exponentem per ly Vnum eundemque hominem, personam humanam, dicens contra hanc expositionem, Anselmus concedit quod vna persona assumpsit hominem, & negat: plures personas posse assumere vnū hominē: non intelligitur igitur persona per hęc. Sed quoniam Durandus ipse postmodū dicit Anselmū dicere sic, Impossibile est plures personas diuinas esse vnā personam cū vno eodēmq; homine, ex seipsomet cōuincēdus est. Anselmus volebat excludere aliquid quod possit sub apparēti quæstione cadere: nō potest autem aliter cadere sub apparenti quæstione, q; plures personæ diuinæ sunt vna persona, nisi quia vniuētur in vna persona humana. Et sic exponit Autor: non enim potest intelligi, q; sint plures personæ diuinæ in vna persona diuina: quia hoc statim offert apparentē valde cōtradictionē. Exponēdo igitur sententiam Anselmi, optime in litera dicitur est, siue præponatur ly Vna persona cū vno eodēmque homine, siue nō præponatur ly Vna persona, & dicatur, Impossibile est assumere vnā eādēmque hominē: sensus enim semper est idem, scilicet q; impossibile est plures personas assumere vnam personā. Nec id quod obiicit Durand. obiitat: quia aliud est, dicere, assumit hominem, & aliud assumit vnū eādēmque hominē. Nam prima propositio est eti aliqualiter improprię: glossatur tamen, quod intelligitur quo ad naturam, vt patet ex Magistro in tertio senten. distin. 6. Secunda autem propter ly Vnum eundēmque, trahitur ad iudiuiduū subsistens in natura humana quod cōstat esse supposita: nullus enim vir homo inuenitur in natura humana assumpta nisi filius Dei.

¶ In eodem 6. art. in responsione ad primū aduerte diligenter verba Autoris, dum hac propositione facta dicit, q; tres personæ essent vnus homo, & tamen non propterea essent vnus homo simpliciter, aut non propterea essent vnus homo simpliciter. Dixit enim hæc ambo propter differentiam, quæ est inter vnum Deum & vnum hominem in tribus personis: quoniā tres personæ sic sunt vnus numero Deus, quod sunt vnus numero Deus, & est vnus homo quod non est vnus homo numero homo cōmunis Patri & Filio & Spiritui sancto: sicut est vnus numero Deus communis Patri & Filio & Spiritui sancto. Et similiter non essent ibi vnus homo simpliciter: quia non esset homo vnus secundum naturam & personam, quam vnitatem important vnus homo simpliciter: sed essent tres homines numero in vna natura humana quia essent plures personæ humanæ secundum vnam naturam humanā. Sed quoniam hoc ad vocabula spectat, parui refert, si scitur quid esset in re, qualitercunque exprimeretur.

Filius sit ingenitus, quanuis sit Deus.

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrum vna persona diuina possit assumere duas naturas humanas.

AD SEPTIMVM sic procedit. Videtur quod vna persona diuina non possit assumere duas naturas humanas. Natura enim assumpta in mysterio Incarnationis non habet aliud suppositū præter suppositum personę diuinę: vt ex supradictis patet. Si ergo ponatur esse vna persona diuina assumēs duas humanas naturas, esset vnum suppositum duarum naturarū eiusdē speciei. Quod videtur implicare contradictionem: non enim natura vnius speciei multiplicatur nisi secūdum distinctionem suppositorum.

2 ¶ Præterea, Hac suppositione facta, non posset dici, quod persona diuina incarnata esset vnus homo: quia non haberet vnā naturam humanam. Similiter nō posset dici, quod esset plures: quia plures homines sunt suppositō distincti, & ibi esset tantum vnum suppositū. Ergo prædicta positio est omnino impossibilis.

3 ¶ Præterea, Incarnationis mysterio tota natura diuina est vnita toti naturæ assumptæ, id est cuilibet parti eius: est enim Christus perfectus Deus & perfectus homo, totus Deus & totus homo: vt Damas. dicit in 3. lib. Sed duæ humanæ naturæ non possent totaliter sibiinuicem vniri: quia oporteret quod anima vnius esset vnita corpori alterius: & quod etiam duo corpora essent simul: quod confusionem induceret naturaru. No ergo est possibile, quod vna persona diuina duas humanas naturas assumat.

¶ SED CONTRA est, quod quicquid potest Pater, potest Filius. Sed Pater post Incarnationem Filij potest assumere naturā humanā aliam numero ab ea, quam Filius assumpsit: in nullo enim per Incarnationē Filij est diminuta potētia Patris vel Filij. Ergo videtur quod Filius post Incarnatione possit aliam humanam naturam assumere præter eam, quam assumpsit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd illud quod potest in vnum, & non in amplius, habet potētiam limitatam ad vnum. Potentia autem diuinæ personæ est infinita: ibi vere vnus Deus simpliciter: sed tres personæ sic essent vnus homo quasi non essent vnus numero homo: quia nullus esset ibi vnus numero homo cōmunis Patri & Filio & Spiritui sancto: Et similiter non essent ibi vnus homo simpliciter: quia non esset homo vnus secundum naturam & personam, quam vnitatem important vnus homo simpliciter: sed essent tres homines numero in vna natura humana quia essent plures personæ humanæ secundum vnam naturam humanā. Sed quoniam hoc ad vocabula spectat, parui refert, si scitur quid esset in re, qualitercunque exprimeretur.

¶ Super quæstionis tertiæ Articulum septimum.

In tit. art. 7 aduerte quod istæ quæstiones, quæ hic mouentur de possibili, non ideo mouentur, vt discutiatur Dei potentia: sed vt exinde mysterium Incarnationis faciæ magis innotescat. Manifestatur liquidem ex his, quæ discutiendo has quæstiones, dicuntur, qualis, quantus, &c. est per se primo terminus Incarnationis, scilicet persona Verbi, & qualis est huiusmodi vnio ex respectu ad alias personas, & naturas magis ac magis explicatur.

¶ In corpore articuli vna est conclusio responsiua quæsito affirmatiue, Persona diuina præter naturam, quam assumpsit, potest aliam numero naturam assumere. Vbi antequam afferatur probatio, nota quod quia assumere, principium & terminum assumptionis importat, ideo cōclusio probatur primo ex parte principij, scilicet potentiæ diuinæ in diuina persona: secundo ex parte termini, scilicet personalitatis diuinæ. Vnde quo ad primum probatur sic: Quod potest in vnum, & non in amplius, habet potentiam limitatam ad vnum: sed potentia diuinæ personæ est infinita, nec limitabilis ad aliquid creatum: ergo, &

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad secundum probatur sic: Si non posset assumere aliam naturam, sequeretur quod personalitas diuinæ naturæ esset ira comprehensa per vnam naturam quod ad eius personalitatem non posset: ergo.

¶ Circa illam propositionem, Quod potest in vnum & non in amplius, habet notandum quod est intelligenda formaliter scilicet si quantum est ex parte potentiæ, potest in vnum & non in amplius nam si aliter inde prouenirent, quod posset in vnum & non in amplius, puta ex modo intelligendi, quia agit per modum naturæ, quæ est determinata ad vnum, nō argueret limitationem potentiæ. Sed si ex ipsa potentia est, quod possit in vnam tantum, limitationem in illa arguit: quoniā potentia vt potentia, extēdit se ad possibile, quod non cōprehenditur vnitate: ita q. excludat multitudinem. Vnde in ar.vi.q.41 in 1. part. dictū est, quod non ex impotētia Patris est quod vnus tātum Filius genitus & generabilis in diuinis. Et quia hæc propositio procedit ex parte potentiæ, ideo simpliciter & absolute assumpta est propositio illa.

Art.præc. ¶ Circa probationē ex parte termini, nota dili gentissime, Autorem habere pro inconuenienti ac impossibili, personā diuinam vt terminum comprehendi à natura creata. Hoc enim nihil aliud est dicere, quam docere (quod iam præmisimus respondendo Scoto) hoc, quod persona diuina non solum est infinita in essendo & causando tatione naturæ diuinæ, sed est infinita in terminando tatione fœ personalitatis: incōprehensibilitas siquidem increatæ personę vt termini à natura creata, vt assumpta nihil aliud significat quam infinitatem in terminando increatæ personæ. Et vt excelsa Dei balbutiendo, vt possumus, teſonemur, dicendum est, quod infinitas diuina, vt est naturę seu naturalis, constituit infinitum esse & infinita causam vt aliud sit effectus personæ seu personalis cōstituit infinitam personā vt sic: quod claudit in se infinitatem terminā do. Et ideo potest quilibet diuina persona subsistere nō solum in pluribus naturis, scilicet naturali & assumpta: sed etiam in pluribus assumptis & eadem ratione in infinitis, si in finitæ inuenirentur simul.

Art.præc. ad 1. ¶ In responsione ad primū perspice, quod constat in hoc, quod natura subsistēs creata multiplicatur multiplicato supposito cōstituto per ipsam: non autem multiplicato supposito non constituto per ipsam, vt patet in litera.

q.2. arti. 6. ad 1. ¶ In responsione ad secundum obiectio Scoti. 3. sent. distin. 1. q. 3. occurrit dicentis cōtra hoc quod sequeretur quod possemus dicere, quod plures personæ sunt plures dij. Probatur. Secundum hoc tale concretum habet vnitatem vel pluralitatem ex vnitate vel pluralitate suppositi.

ta, nec potest limitari ad aliquid creatum. Vnde non est dicendum, quod persona diuina ita assumpserit vnam naturā humanā quod non potuerit assumere aliam. Videretur enim ex hoc sequi quod personalitas diuinæ naturæ esset ita cōprehensa per vnam naturam humanā, quod ad eius personalitatem alia assumi non possit. Quod est impossibile: non enim increatum à creato cōprehendi potest. Patet ergo quod siue consideremus personam diuinam secundu virtutem, quæ est principium Vnionis, siue secundum suam personalitatem, quæ est terminus Vnionis, oportet dicere quod persona diuina præter naturam humanā, quam assumpsit, possit aliam numero naturā humanam assumere.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod natura creata perficitur in sua ratione per formam, quæ multiplicatur secundum diuisionem materiæ. Et ideo si compositio materiæ & formæ constituat nouum suppositum, consequens est quod natura multiplicetur secundum multiplicationem suppositorū. Sed in mysterio Incarnationis vnio formę & materiæ, id est animæ & corporis, non cōstituit nouum suppositum, vt supra dictum est, & ideo posset esse multitudo secūdum numerum ex parte naturæ propter diuisionē materiæ absque distinctione suppositorum.

¶ Ad secundum dicēdū, quòd posset videri dicendum quod prædicta positione facta, sequeretur quod essent duo homines propter duas naturas absque hoc, quod essent ibi duo suppositа: sicut econuerso tres personæ diceretur vnus homo, propter vnam naturam assumptam, vt supra dictū est. Sed hoc non videtur esse verum: quia nominibus est vtendum secundum quod sunt ad significandum imposita: quod quidem est ex cōsideratione eorū, quę apud nos sunt. Et ideo oportet circa modum significandi & consignificandi cōsiderare ea, quæ apud nos sunt in quibus nūquam nomen ab aliqua forma impositū pluraliter dicitur, nisi propter pluralitatem suppositorum. Homo enim, qui est duobus vestimentis indutus, non dicitur duo vestiti, sed vnus vestitus duobus vestimētis: & qui habet duas qualitates, dicitur singulariter aliqualis secudū duas qualitates. Natura autem assumpta quantum ad aliquid, se habet per modum indumenti, licet non sit similitudo, quantum ad omnia: vt supra dictum est. Et ideo si persona diuina assumeret duas naturas humanas, propter vnitatem suppositi, diceretur vnus homo, habēs duas naturas humanas. Cōtingit autem quod plures homines dicuntur vnus populus, propter hoc quod conueniunt in aliquo vno: nō autē propter vnitatē suppositi. Et similiter si duæ personę diuinę assumerēt vnam numero humanam naturā, diceremur vnus homo (vt supra dictum est) non vnitate suppositi, sed inquantum conueniunt in aliquo vno.

¶ Ad tertium dicendū, quòd diuina & humana natura non eodem ordine se habent ad vnā personam diuinā, sed per prius comparatur ad ipsam diuina natura, vtpote quę est vnum cum ea ab ęterno. Sed natura humana cōparatur ad personā diuinā per posterius, vtpote assumpta ex tempore à diuina persona: non quidem ad hoc quod natura sit ipsa persona, sed quod persona in natura subsistat: filii enim Dei est sua deitas, sed nō est sua humanitas. Et ideo ad hoc, quod natura humana assumatur à diuina persona, requiritur quod diuina natura vnione personali vniatur toti naturæ assumptæ, id est secundum omnes partes eius. Sed duarum naturarum assumptarū esset vniformis habitudo ad personam diuinam, nec vna assumeret aliam. Vnde nō oporteret quod vna earū totaliter alteri vniretur, id est omnes partes vnius omnibus partibus alterius.

ARTICVLVS VIII.

¶ Vtrum fuerit magis conueniens, quod persona Filij assumeret humanam naturam, quam alia persona diuina?

AD OCTAVVM sic procedit. Videtur quod non fuerit magis conueniens filium Dei incarnari, quam Patrem, vel Spiritum sanctum. Per mysteriū enim Incarnationis, homines ad veram Dei cognitionem sunt prædicti: secūdum illud Ioan. 18. In hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, vt testim. perhi. veritati. Sed ex hoc, quod persona filij Dei est incarnata, multi impediti fuerunt à vera Dei cognitione, ea quæ dicūtur de Filio secundum humanam naturam referētes ad ipsam Filij personā: sicut Arrius, qui posuit inæqualitatē personarū propter hoc, quod dicitur Ioan. 14. Pater maior me est. Qui quidē error non prouenisset, si persona patris incarnata fuisset: nullus enim æstimasset Patrē Filio minorē. Magis ergo videtur fuisse cōueniens, quod persona Patris incarnaretur quam persona Filij.

2 ¶ Præterea, Incarnationis effectus videtur esse recreatio quædam humanæ naturæ, secūdum illud Gal. vlt. In Christo Iesu neque circuncisio aliquid valet, nec præputium, sed noua creatura. Sed potentia creandi appropriatur Patri. Ergo magis decuisset Patrem incarnari, quam Filium.

3 ¶ Præterea, Incarnatio ordinatur ad remissionem peccatorum: secundum illud Matth. 1. Vocabis nomen eius Iesum: ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum. Remissio autem peccatorū attribuitur Spiritui sancto, secundū illud Ioā. 20. Accipite Spiritum sanctum, quorum remiſ. pec. re. eis. Ergo magis congruebat personam Spiritus sancti incarnari quam personam Filij.

¶ SED CONTRA est, quod Damas. dicit in 3. li. In mysterio Incarnationis manifestata est sapientia & virtus Dei: sapientia quidem, quia inuenit difficillimi solutionē pretij, quam decentissimam: virtus autem, quia victum fecit rursus victorem. Sed virtus & sapientia appropriantur Filio: secundum illud 1. Corinth. 1. Christum Dei virtutem & Dei sapientiam. Ergo conueniēs fuit personam Filij incarnari.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd conuenientissimum fuit, personam Filij incarnari. Primo quidem ex parte vnionis. Conuenienter enim ea, quę sunt similia, vniuntur. Ipsius autem personæ Filij, qui est verbum Dei attenditur vno quidē modo com munis conuenientia ad totam creaturam: quia verbum artificis, id est cōceptus eius, & similitudo exemplaris eorum, quę ab artifice fiunt. Vnde verbū Dei, quod est æternus cōceptus eius, est similitudo exēplaris totius creaturæ. Et ideo sicut per participationem huius similitudinis, creaturæ sunt in propriis speciebus institutæ, sed mobiliter: ita per vnionem Verbi ad creaturā non participatam, sed personalem, conueniens fuit reparari creaturā in ordiné ad ęternam & immobilem perfectionem. Nam artifex per formā artis conceptā, qua artificiatum condidit, ipsum si collapsum fuerit, restaurat. Alio modo habet cōuenientia specialiter cum humana natura, ex eo quod Verbū est cōceptus æternæ Sapiētiæ, à quo omnis sapientia hominum deriuatur. Et ideo per hoc homo in sapientia perficitur, quæ est propria eius perfectio, prout est rationalis, quod participat verbum Dei: sicut discipulus instruitur per hoc quod recipit verbum magistri. Vnde Eccle. 1. dicitur, Fons sapientiæ verbum Dei in excelsis. Et ideo ad consummatam hominis perfectionem conueniens fuit, vt ipsum verbum Dei humanæ naturæ personaliter vniretur.

Secundo potest accipi ratio huius congruētię ex fine vnionis, qui est impletio prę destinationis, eorū scilicet, qui prædestinati sunt ad hæreditatem cælestem, quæ nō debetur nisi filiis eius: secūdum illud Rom. 8. Si filij, & hæredes. Et ideo cōgruum fuit, vt per eū, qui est filius naturalis, homines participarent similitudinē huius filiationis secundum adoptionem: sicut Apost. ibidē dicit, Quos præscivit, & prædestinavit conformes fieri imaginis filii. Tertio potest accipi ratio huius congruentiæ ex peccato primi parētis, cui per incarnationē remedium adhibetur. Peccauerat enim primus homo, appetendo scientiā: vt patet ex verbis Serpētis promittētis homini sciētiā boni & mali. Vnde conueniens fuit vt per Verbum veræ sapientiæ homo reduceretur in Deum, qui per inordinatum appetitū sciētiæ recesserat à Deo.

¶ AD PRIMVM ergo dicēdum, quòd nihil est, quo humana malitia non possit abuti: quando etiā ipsa Dei bonitate abutitur secundum illud Rom. 2. An diuitias bonitatis eius contemnis? Vnde etiam si persona Patris fuisset incarnata, potuisset ex hoc homo alicuius erroris occasionem sumere. quasi Filius sufficere nō potuisset ad humanam naturam reparandam.

¶ Ad secundum dicendū, quod prima rerū creatio facta est à potentia Dei patris per Verbum. Vnde & recreatio per Verbū fieri debuit à potentia Dei patris, vt recreatio creationi respōderet. secundū illud 2. Cor. 5. Deus erat in Christo, mūdū recōciliās sibi.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Spiritus sancto proprium est quod sit donum Patris & Filij. Remissio autem peccatorū fit per Spiritum sanctum tāquam per donum Dei. Et ideo conuenientius fuit ad iustificationem hominum, quod incarnaretur Filius, cuius Spiritus sanctus est donum.

¶ *Super Quæstionis quartæ Articulū primum.*

TItulus articuli primi q. 4. in corporis principio declaratur, q. intelligitur de assumptibili non secundū potentiam passiuam naturalem, & in responsione ad primum nec secundum illud 1. Corinth. 1. Christum Dei virtutem & Dei sapientiam. Ergo conueniēs fuit personam Filij incarnari.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd conuenientissimum fuit, personam Filij incarnari. Primo quidem ex parte vnionis. Conuenienter enim ea, quę sunt similia, vniuntur. Ipsius autem personæ Filij, qui est verbum Dei attenditur vno quidē modo communis conuenientia ad totam creaturam: quia verbum artificis, id est cōceptus eius, & similitudo exemplaris eorum, quę ab artifice fiunt. Vnde verbū Dei, quod est æternus cōceptus eius, est similitudo exēplaris totius creaturæ. Et ideo sicut per participationem huius similitudinis, creaturæ sunt in propriis speciebus institutæ, sed mobiliter: ita per vnionem Verbi ad creaturā non participatam, sed personalem, conueniens fuit reparari creaturā in ordiné ad ęternam & immobilem perfectionem. Nam artifex per formā artis conceptā, qua artificiatum condidit, ipsum si collapsum fuerit, restaurat. Alio modo habet cōuenientia specialiter cum humana natura, ex eo quod Verbū est cōceptus æternæ Sapiētiæ, à quo omnis sapientia hominum deriuatur. Et ideo per hoc homo in sapientia perficitur, quæ est propria eius perfectio, prout est rationalis, quod participat verbum Dei: sicut discipulus instruitur per hoc quod recipit verbum magistri. Vnde Eccle. 1. dicitur, Fons sapientiæ verbum Dei in excelsis. Et ideo ad consummatam hominis perfectionem conueniens fuit, vt ipsum verbum Dei humanæ naturæ personaliter vniretur.

Secundo potest accipi ratio huius congruētię ex fine vnionis, qui est impletio prę destinationis, eorū scilicet, qui prædestinati sunt ad hæreditatem cælestem, quæ nō debetur nisi filiis eius: secūdum illud Rom. 8. Si filij, & hæredes. Et ideo cōgruum fuit, vt per eū, qui est filius naturalis, homines participarent similitudinē huius filiationis secundum adoptionem: sicut Apost. ibidē dicit, Quos præscivit, & prædestinavit conformes fieri imaginis filii. Tertio potest accipi ratio huius congruentiæ ex peccato primi parētis, cui per incarnationē remedium adhibetur. Peccauerat enim primus homo, appetendo scientiā: vt patet ex verbis Serpētis promittētis homini sciētiā boni & mali. Vnde conueniens fuit vt per Verbum veræ sapientiæ homo reduceretur in Deum, qui per inordinatum appetitū sciētiæ recesserat à Deo.

¶ AD PRIMVM ergo dicēdum, quòd nihil est, quo humana malitia non possit abuti: quando etiā ipsa Dei bonitate abutitur secundum illud Rom. 2. An diuitias bonitatis eius contemnis? Vnde etiam si persona Patris fuisset incarnata, potuisset ex hoc homo alicuius erroris occasionem sumere. quasi Filius sufficere nō potuisset ad humanam naturam reparandam.

¶ Ad secundum dicendū, quod prima rerū creatio facta est à potentia Dei patris per Verbum. Vnde & recreatio per Verbū fieri debuit à potentia Dei patris, vt recreatio creationi respōderet. secundū illud 2. Cor. 5. Deus erat in Christo, mūdū recōciliās sibi.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Spiritus sancto proprium est quod sit donum Patris & Filij. Remissio autem peccatorū fit per Spiritum sanctum tāquam per donum Dei. Et ideo conuenientius fuit ad iustificationem hominum, quod incarnaretur Filius, cuius Spiritus sanctus est donum.

QVAESTIO QVARTA DE *modo vnionis ex parte Naturæ humanæ assumptæ, in sex articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de Vnione ex parte assumpti. Circa quod primo cōsiderandum occurrit de his, quæ sunt à Verbo assumpta. Secundo, de coassumptis, quæ sunt perfectiones & defectus. Assumpsit autem Dei filius humana naturam & partes eius.

¶ Vnde circa primum triplex consideratio occurrit. Prima est quantum ad ipsam naturam humanam. Secunda est quantum ad partes ipsius. Tertia quantum ad ordinem assumptionis.

¶ Circa primum quæruntur sex.

¶ Primo, vtrum humana natura fuerit magis assumptibilis à filio Dei, quam aliqua alia natura.

¶ Secundo, vtrum assumpserit personam.

¶ Tertio, vtrum assumpserit hominem.

¶ Quarto, vtrum fuisset conueniens, quod assumpsisset naturam humanam à singularibus separatam.

¶ Quinto, vtrum fuisset conueniens, quod assumpsisset humanā naturā in omnibus eius singularibus.

¶ Sexto, vtrum fuerit conueniens, quod assumeret humanam naturam in aliquo homine ex stirpe Adæ progenito.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum natura humana fuerit magis assumptibilis à filio Dei quam aliqua alia natura.

AD PRIMVM sic procedit. Videtur quod humana natura non fuerit magis assumptibilis a filio Dei, quam quælibet alia natura. Dicit enim Augustinus in Epist. ad Volus. In rebus mirabiliter factis tota ratio facti, est potētia facientis. Sed potentia Dei facientis Incarnationem, quæ est opus maxime mirabile, nō limitatur ad vnā naturam, cum potētia Dei sit infinita. Ergo natura humana nō est magis assumptibilis à Deo, quam aliqua alia creatura. 3. dist. 1. q. 1. arti 1. Et 4. cōtra. c. 55. ad 3. & 4.

2 ¶ Præterea, Similitudo est ratio faciens ad cōgruitatem Incarnationis diuinæ personæ: vt supra dictum est. Sed sicut in creatura rationali inuenitur similitudo imaginis, ita in creatura irrationali inuenitur similitudo vestigij. Ergo creatura irrationalis assumptibilis fuit sicut humana natura. Epist 3.

3 ¶ Præterea, In natura angelica inuenitur expressior Dei similitudo, quam in natura humana: sicut Greg. dicit in homil. de centum ouibus, introducens illud Ezec. 28. Tu signaculū similitudinis. Inuenitur etiā in angelo peccatum, sicut in homine: secundum illud Iob 4. In angelis suis reperit pravitatē. Ergo natura angelica fuit ita assumptibilis, sicut natura hominis. Homi. 14. in Euan.

4 ¶ Præterea, Cum Deo cōpetat summa perfectio, tāto magis est Deo aliquid simile quanto est magis perfectum. Sed totū vniuersum est magis perfectum, quam partes eius, inter quas est humana natura. Ergo totum vniuersum est magis assumptibile, quam humana natura.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Prouer. 8. ex ore Sapientiæ, genitæ Deliciæ meæ esse cum filiis hominum. Et ita videtur esse quædam congruentia vnionis filij Dei ad humanam naturam.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd aliquid dicitur esse assumptibile à filio Dei, dupliciter. Vno modo ex parte potentiæ obiectiue ad omnipotētiam Dei: sed secundum potentiā congruitatis ad vnionē personalem. Et ratio omnium in locis suis patebit.

¶ In corpore artic. est vnica conclusio: Sola natura humana est assumptibilis. Probatur: Hæc duo, scilicet congruentia dignitatis & necessitatis, soli naturæ humanæ conueniūtergo sola natura humana est assumptibilis. Antecedens quo ad exponētem affirmatiuam probatur: quo ad dignitatē quidem quia natura humana nata est attingere per proprium operationem, cognoscendo & amando verbum Dei: quo ad necessitatem vero, quia subiacens peccato originali indigebat reparatione. Quo ad exponentem autem negatiuā probatur: quia creaturę irrationali deest dignitas: naturæ angelicæ deest congruitas necessitatis. Congruitas negotia probatur: quia assumptibile dicit aptā natum assumi à diuina persona non per potentiā passiuā naturalem: ergo per potētiam congruitatis ad vnionem personalem diuinam. Hoc vltimo assumptū probatur quia potentia passiua naturalis non se extēdit ad id, quod natū rale m. 1. arti 1. Et 4. cōtra. c. est ordinem naturalem: ergo secundum congruentiā, quū posset responderi, conseqūētia non valet: quomodo potest attendi secundum potēsiam obedientiæ. 9. præced. art. 8.

¶ Ad hoc ex respōsione ad primum in litera respondetur, quod creaturæ denominantur aliquales ex eo quod conuenit eis secundū propria, & non ex eo quod conuenit eis secundum primas & vniuersales causas: potentia autem obediētię cōuenit creaturę in ordine ad primam causam, vt patet: potentia autem cōgruitatis attēditur secūdum propria ipsius creaturę: & ideo creaturæ dominātur aliquibus hoc est assumptibiles secūdum congruitatem, non secūdum obedientiā. Sed hæc responsio non videtur solida, tum quia etiam secundum Autorem humana natura dicitur assumptibilis per potētiā obediētię. Tum quia assūptibilis est denominatio conueniens creaturę solum ex ordine ad Deū causam vniuersalissimā: quū tam dū dū sit proprię esse diui

Universidad de Deusto
Biblioteca

nę persone subsistere in pluribus naturis. Tum quia creaturæ denominantur aliquales ex eo quod conuenit illis secundum causas primas & vniuersales: dicuntur enim creaturæ & conseruatæ ac conseruabiles ex prima causa: dicitur etiam natura creata ex prima & vniuersalissima causa Deo, &c.

¶ Ad hæc dicitur, quod propositio in respõne ad ptimum illata, scilicet creaturæ denominantur aliquales ex eo quod conuenit eis secũdum proprias causas, nõ autem ex eo quod cõuenit eis secundũ primas & vniuersales causas, intelligẽdum est cum grano salis, scilicet quando opponitur denominationes conueniunt illis secundum proprias & primas causas. Et hanc glossam manifestat Autor esse suæ intentionis in subdicto exemplo de morbo: qui secundum propria dicit incurabilis, quamuis secũdũ Deum oppositam denominationem habeat, & dicat curabilis. Ita quod intẽdit Autor, quod quãdo denominatio aliqua sic se habet ad creaturas, q̃ secundum propria affirmatiue & secundũ primam causam negatiue, aut econtra secundum propria negatiue & secundũ primam causam affirmatiue sunt denominandę: tunc creaturę denominãtur aliquales simpliciter secundũ q̃ propria, & non secundum primã causam, sed cum additione, vt patet in exemplo literæ, morbus denominati potest curabilis & incurabilis secundum propria & secundũ primam causam curabilis & ideo simpliciter dicit curabilis vel incurabilis, attendendo ad propria, secundũ primam autem causam dicitur cum additione curabilis per Dei potẽtiã. Et simile est in proposito creaturæ simpliciter dicitur assumptibiles, quæ cõgruitatem habẽt ad vnionem personalẽ, & inassumptibiles, quæ illa carent: cum quo tamen stat quod omnes naturæ dicantur assumptibiles cum additione, scilicet per Dei potentiam.

¶ Ad primam ergo obiectionem dicitur, quod potentia obedientiæ, quia respondet omnipotentiæ diuinæ, claditur in proposito sub denominatione ex omnipotẽtia Dei, eiusdem enim rationis est, quod denominatur natura assumptibilis ex potentia Dei, & ex potentia obedientiæ, qua creatura subditur Dei potẽtiæ absolutæ, & ideo prætermissa est in hoc processu, sicut potentia Dei.

¶ Ad secũdam dicitur quod licet assumptibile dicitur solummodo in ordine ad Deum, attendit amen potest etiam ex parte congruentiæ naturæ secũdum illius propria & ex parte omnipotentiæ Dei. & secũdum hoc oppósito modo natura aliqua est denominabilis & ideo secundum propria dicitur congrue assumptibilis vel inassumptibilis.

¶ Ad tertiam conceditur, quod creaturæ denominantur simpliciter aliquales ex Dei potentia, quando ex propriis non sunt opposito modo denominabiles. Nec oppositum habetur ex littera sane intellecta.

¶ Dubium secundum est, quomodo verum est quod in angelis deficiat necessitas reparationis: quum angelica natura adhuc reparatione indigeat.

¶ Ad hoc dicitur quod non intendit autor excludere ab angelica natura indigentiam seu necessitatem reparationis, sed congruentiam necessitatis. Ita quod licet in angelica natura fit maior indigentia, quia irreparabilis est illius lapsus quia tamen necessitas illa non habet congruitatem ad reparationem, quia est necessitas non vię, sed termini: ideo notanter dicitur, quod deest angelicæ naturæ congruitas ex parte necessitatis tam in corpore articuli, quam in responsione ad tertium.

¶ Nota in dictis huius art illam propositionem de potẽtia passiua naturali q̃ nõ se extendit ad id quod transcẽdit naturalem ordinem: quoniam vertissima est, & dicta secundum quam patet, quod potentia naturalis intellectus nostri non se extẽdit ad visionem Dei, &c. Vnde & hic dicitur de natura humana quatenus intellectualis, quod nata est aliqualiter contingere per operationem verbum Dei.

¶ In resp. ad primum eiusdem primi art. notãdum est, quod hinc apparet Autorẽ non contradicere suis dictis in 3. sent. dist 2. q. 1. art. 1. nec extractate illa, sed altius ac Thologo digniusloquutus est de assumptibili, sententiam eandem seruans, & sermonẽ quasi cohibens. Vnde & pertransiendo in hac resp. prætermittit diffusiõnẽ consequentiũ, vt ad effectũ diuinæ omnipotentiæ fit assumere angelũ, aut lapidem. Vnde & nos Autoris vestigia sectantes, quæstionem illam, an Deus possit assumere lapidis naturam, tanquam communiter acceptam & sufficienter discussam, & quasi offensiuam piarum aurium, in illius discussione relinquendã duximus. Vide hæc fi vis in Autore in loco allegato, & in Capreolo ibidem.

quid assumptibile dicitur quasi aptum assumi à diuina persona. Quæ quidẽ aptitudo non potest intelligi secũdũ potẽtiã passiuã naturalem: quæ non se extendit ad id quod transcẽdit ordinẽ naturalẽ, quẽ transcendit vnio personalis creaturæ ad Deũ. Vnde relinquitur q̃ assumptibile aliquid dicatur, secundũ congruentiã ad vnionẽ prædictam. Quæ quidẽ cõgruẽtia attẽditur secundum duo in humana natura, scilicet secũdũ eius dignitatẽ & necessitatẽ. Secundũ dignitatẽ quidẽ, quia humana natura, inquantum est rationalis & intellectualis, nata est cõtingere aliqualiter ipsum Verbũ per suã operationem, cognoscendo scilicet, & amando ipsum. Secundum necessitatem autẽ, quia indigebat reparatione, cum subiaceret originali peccato. Hæc autem duo soli humanæ naturæ conueniunt: nam creaturæ irrationali deest congruitas dignitatis: naturæ autem angelicæ deest congruitas prædictę necessitatis. Vnde relinquitur quod sola natura humana sit assumptibilis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod creaturę denominanẽ aliquales ex eo quod cõpetit eis secũdũ proprias causas: nõ autẽ ex eo quod conuenit eis secundum causas primas & vniuersales: sicut dicimus aliquẽ morbum incurabilem, nõ quia non potest curari à Deo, sed quia per propria principia subiecti curari non potest. Sic ergo dicitur aliqua creatura non esse assumptibilis, non ad subtrahẽdũ aliquid potentię diuinæ, sed ad ostendendum conditionẽ creaturæ, quę ad hoc aptitudinem non habet.

¶ Ad secũdũ dicendũ, q̃ similitudo imaginis attenditur in natura humana secũdum quod est capax Dei, scilicet ipsum attingendo propria operatione cognitionis & amoris. Similitudo autem vestigij attenditur solum secundum representationem aliquam, ex impressione diuina in creatura existentem. Esse autem ex eo quod creatura irrationalis, in qua est sola talis similitudo, possit Deum attingere per solam suam operationem. Quod autem deficit à minori, non habet congruitatem ad id quod est maius: sicut corpus, quod non est aptum perfici anima sensitiua, multo minus est aptũ perfici anima intellectiua. Multo autẽ maior & perfectior est vnio ad Deum secundum esse personale, quam quæ est secundũ operationem. Et ideo creatura irrationalis, quæ deficit ab vnione ad Deum per operationẽ, non habet congruitatem, vt vniatur ei secundum esse personale.

¶ Ad tertium dicendum, quod quidam dicunt angelum non esse assumptibilẽ: quia à principio suæ creationis est in sua personalitate perfectus, cum non subiaceat generationi & corruptioni. Vnde non posset in vnitatem diuinæ personæ assumi, nisi eius personalitas destrueretur: quod neque conuenit incorruptibilitati naturæ eius, neque bonitati assumẽtis: ad quam non pertinet, quod aliquid perfectionis in creatura assumpta corrumpat. Sed hoc nõ videtur excludere totaliter congruitatem assumptionis angelicę naturę: potest enim Deus producendo nouam angelicam naturam, copulare eam sibi in vnitate personæ: & sic nihil præexistens ibi corrumperetur. Sed, sicut dictum est, deest congruitas ex parte necessitatis: quia etsi natura angelica in aliquibus peccato subiacet, est tamẽ eius peccatum irremediabile, vt in Prima parte habitum est.

¶ Ad quartum dicendum, quod perfectio vniuersi, non est perfectio vnius personæ, vel suppositi. Sed eius quod est vnum positione vel ordine, cuius plurimæ partes, non sunt assumptibiles, vt dictum est. Vnde retius: sed per substantiam Dei conferens non similitudinem aut participationem Dei, sed ipsum esse personale Dei: ita vt persona Dei hat persona naturæ assumptæ. Vnio autẽ per fruitionẽ vnio participatiua Dei est, conferens non esse Dei, sed similitudinẽ & adoptionẽ filiale. Est igitur vnio personalis maior quia confert maius, scilicet esse Deum non participatiue, sed personaliter: quanto nãque maius est esse Deum personaliter, quam participatiue tanto maior est vnio personalis, quam participatiua. Est & perfectior: quia confert perfectius, scilicet esse Deum secundum substantiam, hoc est hypostaliminon secundum accidentia, vt sunt operationes, quibus fruimur Deo: quanto enim perfectius est esse Deũ personaliter, quam accidentaliter, tanto perfectior est vnio personalis, quam per operationem: et ideo simpliciter & absolute cum Aug. & Autore fateamur, longe maius esse vniri Deo in persona, quam per gratiam & gloriam.

¶ Ad primam autem & secundã obiectionem dicitur, quod dato quod maius sit illud, quod natum est ex parte entium creatorum conuenire intellectualibus solum & similiter intellectualibus vt intellectualia sunt, quam communia: longe tamen maius est quod ex parte Dei potest conferri naturis substantialibus, vt communicant in natura substantiali, quam id quod est eis donabile secundum earum operationes: quoniam potest naturis conferriesse Dei personale in ipso, vt sit esse personale earum, quod non conferri potest per operationes. Et actiones enim iftæ nõ inforũt, q̃ vnio per operationẽ sit maior aut nobilior: sed bene inferunt, q̃ plus nobilitatis & perfectionis ex parte creaturę exigitur ad vnionẽ per operationem: quia exigitur & natura & operatio intellectualis & gratia seu gloria, quæ non exiguntur ad naturã, vt vnibilẽ personaliter. Sed cum hoc stat, quod ex parte acceptidoni lõge maior & perfectior sit vnio personalis, qua non Deus participatiue, sed in propria ipsius persona habetur à natura vnita.

¶ Ad cõfirmationem dicitur quod falsum assumitur: & ad probationem respondetur, quod falsissimum est, quod implicans contradictoria sit maius: quoniam implicans contradictoria non est aliquid, non est ens, nec non ens, sed ens & nõ ens simul. Secundum huiusmodi enim argumenta maius esset albedinem esse nõ gredinem, quam esse Deum: quia illud implicat, hoc non.

¶ Ad rationem dubij multorum, quia melius est concipere fidem, &c. respõdetur negando consequentiam, quoniam non est eadem virobique ratio: quoniam in conceptione carnali Dei non fit vt concipiens sit Deus, sicut fit in vnione personali, vt homo sit Deus: & propterea non arguitur à simili, sed à longe alieno. Maximum ergo bonum, quod Christus habet, est quod sum Ego est verus Deus: & super ac post hoc habet quod sit creata fruitione Dei beatus.

¶ In resp. ad tertium eiusdem ar. nota pro sequentis articuli quæstione quod hic habetur, quod si Angelus iam creatus assumeretur, personalitas eius corrumperetur: ac per hoc aliquid perfectionis in creatura assumpta corrumperetur. Ex hoc enim

enim infinuatur, quod personalitas Angeli aliquid perfectionis addit supra naturam Angeli: quod etiam innuitur de omni suppósito & persona sentiendum, dum in responsione ad quartum dicitur, Perfectio vniuersi non est perfectio vnius personæ, vel suppositi.

¶ Super Quæstionis quartæ articulum secundum.

TItulus articuli 2. satis claruus est quo ad quid nominis personæ humanæ, sed quo ad quid rei, longo tractatu tandus est.

Locis art. seq. notatis. ¶ In corpore artí. vnica est cõclusio respõsiua quæstito negatiue. Filius Dei nullo modo assumpsit personam humanã. Probat. Illud quod assumitur, oportet præintelligi assumptioni: persona nõ præintelligitur in humana natura assumptioni: igitur p̃sona nõ assumitur. Maior & probatur: quia assumi aliquid dicitur, quia ad ali quid sumitur: & declaratur exemplo, sicut illud quod mouetur localiter, oportet præintelligi ipsi motui. Minor probatur ducendo ad impossibile, si persona præintelligeretur, oporteret ipsã vel corrupi, & sic frustra esset assumpta: vel remanere: & sic esset duæ personæ: quod est erroneum, quia non esset vnio in persona.

¶ In hoc articulo quæstio difficillima occurrit, q̃ persona seu hypostatis addat supra naturam singularem. Et hoc tam in substantiis cõpositis, puta quid addit Sortes supra suam hanc humanitatẽ compositã ex hac anima & hoc corpore: & similiter quid addit Gabriel supra suam naturam singularẽ. Et est specialiter ex verbis huius artí. hinc & inde ratio dubij: quia tam in corpore art. quam in resp. ad tertium, habetur. quod addit aliquid positiuum, dum dicitur, quod persoñ oporteret corrũpi, si præexisteret assumptioni: quod in præcedenti quoque art. de Angeli persona dictum est, cum adiunctione, quod aliquid perfectionis corrumperetur. Et rursus dicitur, quod persona diuina sua vnione impediuit, ne natura humana propriam personalitatem haberet: si enim nihil adderet, impedimẽtum nihilo præstitum esset. In oppositum autem sonat responsio ad secundum, dicens quod naturæ assumptæ non deest propria personalitas propter defectum alicuius, quod ad perfectionem humanę naturæ pertineat: sed propter additionem, &c. si enim persona adderet aliquid positiuum supra hanc naturam, oporteret illud deesse naturæ assumptæ. Et sic falsum esset, q̃ personalitas deest nõ propter defectum alicuius, quod ad perfectionem spectat: constat enim quod si personalitas positiuum aliquid addit, illud ad perfectionẽ spectat. cum persona significet perfectissimum quid in genere substantiæ. Similiter autem & generaliter ratio dubij magni est tanta diuersitas opinionũ, & obscuritas rei. Claudiuntur autem in quæstione illa quatuor quæstiæ primi est, an persona supra hanc naturam addat in se aliquid, an solum secũdum rationẽ: secundum, an suppósito quod addat aliquid in se, an illud sit positiuum, vel negatiuum tertium, an illud sit intrinsecum personæ an extrinsecum: & quartum, quid est illud positiuum vel negatiuum, intrinsecum vel connotatum. Quæ ad quid est illud positiuum vel negatiuum, intrinsecum vel connotatum. Quæ ad euitandam replicationem similiter tractabuntur. Est igitur prima opinio, quod suppositum & natura hęc in omnibus substantiis sunt idem re, & differunt solo modo intelligendi, vt quod est, & quo est ita quod idem est quo & quod diuersa ratione. Natura enim est, vt qua Sortes est humo, Sortes vero est ipsa sua natura, vt participans seu habens illam ab agẽte. Et huius opin. est Henricus de Gandauo in quoli. 4. quæst. 3. Secunda autem opinio est, quod suppositum & natura sunt idem re quo ad intrinseca, sed differunt realiter, quantũ ad connotata, quæ ostenduntur ex modo significandi: connotata autem huiusmodi sunt illa, quæ simul cum natura habentur sine quibus natura non potest esse. Verbi gratia, Sortes est ipsa sua humanitas in concreto: vt significatur habẽ reliqua, sine quibus humanitas non habetur in rerum natura. Et huius opin. est Herueus in quolibeto 4. q. 6. Tertia opinio est, quod suppositum & natura differunt realiter medio modo inter extrinsece & intrinsece: ita quod suppositum addit supra naturã affectionem, qua natura subest accidentibus: ita quod Sortes non est sua humanitas: quia Sortes significat humanitatem, vt affectam accidentibus, humanitas vero non. Ab Herueo & Ioan. de Neap. recitatur hæc opinio, & improbatur. Quarta opinio est, quod suppositum differt realiter à natura, sicut totum à parte: quia dicit compositum ex natura & esse existentiæ. hæc etiam recitatur ab vtroque & improbatur. Quinta opinio est, quod suppositũ differt à natura per connotatum extrinsecum, scilicet: actum essendi: positi enim hæc opinio dictorum, vnum connotatum extrinsecum, scilicet actum essendi non claudit in suppositalitate: in quo differt à præcedente: & bene dicit in hoc) sed cõnotari per suppositum: quia esse est proprius actus suppositi, vt quod est, & hæc est opinio Capreoli in 3. sent. dist. 5. q. 3. sexta opinio est, quod persona addit supra naturam hanc aliquid intrinsecum constitutiuum personę, negatiuum tamen. Et hæc est opinio Scoti in 3. sent. distin. prima, 1. q. 4. ubi verbis ipsius vtendo, addit duplicem negationem, scilicet dependentiæ actualis à persona diuina, & dependentiæ aptitudinalis respectu eiusdem termini, scilicet personæ diuinæ: hoc est non dependere etiam secundum aptitudinem à persona diuina vt sicita quod hæc humanitas est persona per hoc quod nec apta nata est terminari ad personalitatem diuinam, nec actualiter terminatur per eam. Septima opinio propinqua huic est, quod persona addit supra naturam hanc solam negationẽ annexam extrinseci positiui & intrinsecæ vnionis: addit ut ita quod suppositum significat illam mere rem quam significat natura: sed significat eam vt habet hanc duplicẽ negationẽ, scilicet quod in nullo extrinseco sustinetur. Et huius opin. est Ioan. de Neap. in quolibeto q. 9. Omnium harũ opinionum conuenientium in hoc, quod suppositum nihil positiuũ intrinsecum addit supra naturam personalẽ singularem, fundamentum est: quia illud intrinsecum constat non posse esse accidens, nec substãtiam, quæ est forma aut materia, aut cõpositũ ex vtraque. Accedit ad hoc autoritas Aristi. in 7. Metaph. tractantis hanc quæst. & dicentis quod in his, quæ sunt per se, idẽ est quod quid est, & id cuius est, cõstat enim substãtiam esse de numero eorum quæ sunt, & dicuntur perse. Ponendi autem aliquid supra additũ ne gatiuum vel positiuum, cogit & modus significandi, & assumptio singularis humanitatis à Christo sine sua personalitate. Præter omnes autem dictas opin. recitatur alia opinio à Scoto & Ioan. de Neapo. si tamen vna & eadem ab vtroque recitatur, tenẽs suppositũ addere supra naturã singularem entitatem positiuam intrinsecam suppósito constituiumq; ipsius. Sicut hæc inquit Scotus, humanitas addit supra humanitatẽ, vel sicut modus essendi, vt inquit Ioannes de Neapo. addit supra naturam, cuius est, & reducitur entitas ista ad genus substantiæ, sicut esse quale ad genus qualitatis, & punctus ad genus quantitatis. Improbatur que ab vtroque opinio ista. Omissi afferte opinionem dicentem suppositum differre à natura, quia Sortes dicit compositum ex materia & forma, humanitas vero formam: quia non esset ad propositum quæstionis in qua suppónitur filium Dei assumpsisse singularem humanitatem compositam ex hac anima & hoc corpore (iuxta illud. Perfectus homo ex anima rationali & humana carne subsistens) & tamen non assumpsisse hypostasim humanam.

¶ Examinanda igitur diffusiẽdã que sunt hæc secundum & doctrinã diui Thomæ & simpliciter. Ex doctrina diui Tho. habetur inter naturam & suppositum in creaturis, talem, tantámque esse differentiam, vt suppositum sit primum subiectum actus essendi in rerum natura, natura non: & similiter quod suppositũ sit actum actus essendi in rerum natura, natura non: & similiter quod suppositũ sit subiectum filiationis realis, natura non: ita quod si natura sine suo suppósito ponerectur, non esset subiectum actus essendi, nec esset subiectum filiationis. Et primum quidem dicit Autor inferius in q. 17. arti. 2. per totum: vbi in resp. ad primum dicit hæc verba. Esse consequitur naturam non tñ sustinentem esse. Secundũ autẽ dicit inferius, q. 31. ar. 1 per totum: vbi in resp. ad primum dicit hæc verba, Natinitas est inferius, q. 31. ar. 1 per totum: vbi in resp. ad primum dicit hæc verba, Natinitas est temporalis causa est in Christo temporalem filiationem realem. si esset ibi subie ctum huiusmodi filiationis capax, &c. ex hoc autẽ quod hæc humanitas & hic homo, sic differunt, quod illa secundum rem neque actus essendi neque filiationis realis est capax nisi ratione huius hominis, vt per se primo subiecti virtusque oportet dicere quod aliqua realis differentia sit inter hanc humanitatem & hanc humanitas: quas realitates hic homo habeat quod sit susceptiuũ tam actus essendi, quam filiationis realis: cuiusque realitatis defectu hæc humanitas deficiat ab hoc quod est esse susceptiuũ per se primo actus essendi & filiationis realis. Nam hæc differentia in rerum natura est. & secundũ constitutiuum per se primo subiecti filiationis realis fiue actus essendi. Et propterea non potest reduci ad differentiam secundum modos intelligendi aut significandi: nec ad differentiam secundum extra connotata, quæcunque sint illa, quoniam hæc differentia præcenit omnia extrinseca & modos intelligendi & significandi: nec ad differentiam penes negationem: quoniam negatio non est constitutiua, subiecti entitatis realis: quamuis sit concomitans & circũloquens constituitiuum illud quãdoque: quoniam subiectum entitatis realis vt sic, purum ens reale esse in se sufficit: negatio enim quum nihil formaliter fit, non dat formaliter alicui enti esse capax entitatis realis. Sed si hęc humanitas & hic homo ita se habẽt quod huic humanitati in rerum natura repugnat esse per se primo susceptiuum harum extrinsecarum entitatum realium, scilicet actus essendi vel filiationis, & huic homini conuenit, oportet aliquid positiuum reale claudi in hoc homine, quod nõ claudit in hac humanitate, quo fiat per se primo susceptiuum huius rei, cuius illa non est capax. Hæc ratio videtur conuincere intentum bene dispositã stantibus fundamentis. De quibus scito quod quamuis Thomistæ aliqui videantur negare fundamentum hoc, quantum ad per se primo subiectum actus essendi (quorum phantasia in q. 17. offendetur aliena à doctrina Autoris) nullus tamen inficiari potest fundamẽtum hoc esse diui Thom. quo ad per se primo, subiectũ filiationis realis. Et hoc sufficit efficaciæ huius rationis: quoniam tota vis rationis consistit in hoc, quod constitutiuum rei in hoc quod est esse per se primo

Universidad de Deusto
Biblioteca

susceptiuum entitatis realis, oportet esse realitatem aliquam, sed hic homo in hoc differt ab hac humanitate quod claudit in se aliquid quo est per se primo susceptiuus alicuius entitatis realis repugnantis huic humanitati: ergo claudit in se realitatem constitutiuam in esse quo differt ab hac humanitate. sed nō differt nisi in esse personali, quo hic homo est hypostasis siue persona, hæc humanitas nomen go pe. sonalitas huius hominis addit aliquam realitatem intrinsece constitutiuam personæ humanæ, supra hanc humanitatē em Hæreatio non nisi ad manifestandum quid sentiat Auctor de differentia inter suppositum & natura allata est, apud alios namque scio non valere: quia ponūtin Christo non solum plura esse, sed etiam nouam filiationē reale. Et hoc ipsum magis attestatur, quod sentētia Autoris est quæ dicta est, quoniā consequēter loquēdo, ponentes pergonalitas addit supra illam singulare naturā subsistentia intrinsece constitutiuam formaliter perfongin esse personali. Nec potest dici ad primā cōsequentiā, quod esset alia persona negatiue tantum: quoniam constat quod non solum nō esset eadē persona cum persona Verbi, fed ponerer in numeri cumillaquoniā esset diuæ personæ, non minus quam modo sunt persona Verbi & persona mea. Est igitur personalitas realitas constituiua personæ vt hic & ideo ad eā consequun tur negationes ac repugnantiæ ad esse quo, & esse partem, & capacitates ad personales realitates, vt fuerit actus essendi & filiatio, & quod est & habē esse & reli qua, quæ hypostasi attribuuntur. Est autē huiusmodi realitas in genere subsistentiæ reductiue, ficut reliquæ realitates constitutiuę substantiarum, vt rationale, & huiusmodi quantus non fit differentia, proprie loquendo: sed est terminus vltimus, ac vt fic pura natura substantiæ. Vbi tria dico: primo, quod est terminus & personæ est terminus ex hoc, quod naturam personati, est naturam terminari sto personali per Verbum quia terminatur exponimus enim naturā humanā in Christo per sonæ naturam illam, quia terminatur illam. Secundo, quod est vltimus cunque enim individuetur, nisi personetur, non est vltimate terminata vt patet de humanitate Christi, quæ est secundum se in se singularis & terminabilis per personam Verbi, aut propriam, terminata autem per personam Verbi. Contra autem, quod si terminata est personalitate propria vel aliena, tunc illa non est tertius potentis esse tam ex se quam ex parte sui, sed ex omnipotentia alterius natura assumeretur a duabus personis diuinis. Sed hoc nō tollit quin prima est igitur personalitas terminus vltimus naturæ. Quod autē tertio addidi, vt sic dum noueris, quod terminare vt terminatur, nullam dicit causalitatē, & explanandum quod personalitas vt terminans naturam, nullam causalitatem dicit recipit naturæ terminatæ: ita quod non solum est extra genera causæ formalis, & in mysterio Incarnationis dictum est, quod vnio personalis secundū nullum genus causæ attenditur. Nec hoc est figmentum, sed testimonium habet ex terminis quantitatis: punctum enim est ita terminus lineæ, quod nulla causa est illius. Et quod non voluntarie sed rationabiliter dixerim, declaro ex autoritate & ratione: autoritas est diui Tho. in 3. sent. dist. 5. q. 3. art. 3. dicentis, Quod assumitur, trahitur ad aliquid completius ipsum incompletum existens: & hoc est contra tationem personæ quæ maximam completionem importat. Hæc ille. Vbi clare habes naturam singularem sine personalitate esse incompletā, & personā maximam cōpletionem importare. hoc enim nihil aliud est, quam dicere, quod natura singularis non est vltimate terminata, & personam, vltimum terminum naturæ importare Ratio prima Theologice manifestata, iam dicta est quia scilicet personare & personari sunt terminare & terminari vltimate: igitur personalitas est vltimus terminus. Antecedens manifestatur quia idem quandis aliter facit personalitas propria naturæ, & personalitas aliena, quoniā aliena supplet proprium: sed inter alienam & naturam est terminare & terminari vt patet in mysterio incarnationis, ergo Ratio altera est ex apparentibus in naturalibus substantiis homogeneis videmus enim, q. ex sola diuisione tes multorum Predicamentorū fiunt actu absque alio genere ante. Eccum dixit, quod persona Verbi impediuit, ne humanitas illa haberet suam propriam personalitatem: quod Inno centius vocauit consumptionem personæ: non enim impedita est à nihilo negationes autem omnes formaliter sunt nihil, fed ab aliquo: & similiter persona Verbi non consumpsit nihil sed aliquid quod enim nihil est consumptibile non est.

¶ Patet sexto sensus doctrinæ Aug & sententiæ Ecclesiæ quam dicit ut, quod persona Verbi assumpsit naturā & non personam: si enim persona negatione addit formaliter, dicendo, non assumpsit personam dictum est, non assumpsit nihil.

¶ Patebit & septimo solutio obiectionis. Sco enim in 3. sen. dist. 1. q. 2. ar. 3. circa hāc positionē quadrupliciter, primo, quia tūc esset aliqua entitas positiua in natura humana, quæ esset in assumptibilis a Verbo. hoc est inconueniēs. Tū quia secūdū Dam. quod est in assumptibile, est incurabile. tū quia omnis entitas positiua creaturæ æquè est in potentia obedientiali respectu personæ diuinæ. Secūdo, quia sequeretur quod humanitas assumpta a Verbo careat illa entitate positiua: quæ tamen ponitur vltima & quasi actualissima & determinatissima in natura tali: & sic non esset homo vnio nec. Et si repetatur non inconuenies, quod careat illa, arguo quod ista natura non posset dimitti sui, quin oporteret sibi dari nouam realitatem, vel remanere non personam. Tertio quia sequitur quod ista natura non posset dimitti vel esse persona ta: quia talis realitas non est realitas naturæ, nec potest cōuneri per identitate in aliqua natura, quæ non est eadē ista. Quarto sequeretur quod natura intellectualis posset fieri actu existens & in nul la persona. Patet sequela: quia natura, quæ assumitur, est prior seipsa, vt est realitate personalitatis, quæ non est eadem realiter aut formaliter naturæ: & tale si non assumeretur, sed relinqueretur sibi, non esset persona per personalitate creata vel increata. Deinde arguit Autor eo ius apud Capreolum in 3. sent. dist. 1. q. 3. Primo ex autoritate Damas. assumpsit Verbum quicquid in natura nostra platauit. Et si dicatur, quod assumpsit totum, quod pertinet ad naturā non totum, quod pertinet ad suppositum: contra, Terminus humanitatis est aliquid humanitatis, ergo assumpsit etiam terminum humanitatis. Antecedens probatur: quia punctum est aliquid lineæ. Secūdo. Si terminatio & personalitas est aliqua realitas ergo eos, ergo quidditas & quidditer patet 7. Meta. ergo natura aliqua: ergo est assumptibilis a Verbo. Et confirmatur: quia si diftinguitur realiter a natura, poffet Deus ipsam separate realiter, & separatim assumere.

¶ Tertio quia ex hoc sequitur multa inconuenientia primū est, q. Verbū non posset supplere vicē illius termini, quum fit quid subsistens, & nō solum terminus. Secundū q. Verbū non esset homo, quia terminatio illa ō poneretur, nō esset homo. Tertiū q. Angelus non posset assumi a Verbo: quia in eo nō differat quod quid est ab eo, cuius est, secundū Philosophū. Quartum est, quod prima subsistentia nou haberet rationē primæ subsistentiæ per essentiam, sed vt terminus. Et sic secunda subsistentia esset magis subsistentia, quia prima, inquātum prima, non esset subsistentia. Quintum est, quod nullæres subsisteret per se, sed per aliud a se: sicut corpus non terminatur per se, sed per superficiē. & tamen concedetur quod subsistentia subsistit per se. Sextum est, quod natura habeat magis rationem suppositi: quoniam natura subiiciat realitati personalitatis. Septimum est, quod suppositum esset quarta subsistentia ex tribus cōstituta: scilicet materia, forma, & illa realitate. Cum igitur ista sint absona, non potest illa positio pool.

¶ Ad primū Scoti dicitur, nullā inconueniens esse q. aliqua realitas creata sit assumptibilis. Pro cuius clara resolutione distinguendū est. q. sicut subsistentia dicitur dupliciter, scilicet de hypostasi & de natura ita entitas seu realitas dicitur dupliciter, scilicet de realitate hypostatica seu personali, & de realitate naturali, hoc est spectante ad naturam, vt natura distinguitur contra hypostasim, & econtra. Et quoniam secundum Damas. in Christo naturalia duplicantur, quia duas haber Christus naturas, diuinam scilicet & humanā, personalia autē non multiplicantur, sed in vnitate fistunt, quia vnica tantum in Christo persona, scilicet hypostasis Verbi: ideo in Christo, sequendo Damas. doctrinam, imo Ecclesiæ sententiam, sic cōsequenter loqui debemus, quicquid spectat ad naturam humanā, vt distinguitur contra hypostasim humanam, est & assumptum & assumptibile vt distinguitur contra hypostasim humanam, et distinguitur contra fuit, quicquid autem spectat ad personalitatem humanam, vt distinguitur contra naturam humanam non est assumptibile, non est assumptum, nō fuit nec est in Christo. Et sub mēbro hoc continētur multæ entitates reales, quāuis diuersimode, scilicet personalitas, actus essendi, & filiatio realis temporalis: vt infra in suis patebit locis. Et ideo nihil horum est assumptibile, diuersimode tamen: quia personalitati repugnat contradictorie assumi: actui vero essendi repugnat secundum ordinem rerum: vt infra q. 17. patebit. Et omnes auctoritates sonantes aliquam integritatem aut vniuersalitatem assumptorum vel assumptibilium intelligendæ sunt in genere naturalium, vt distinguuntur contra personalia.

¶ Et propterea cum primo obiicit Scotus, quia quod est inassumptibile, est incurabile. Et probatur glossa ex ipsius Damas. doctrina, ponentis personalia non esse assumpta. Ad secundam eiusdem probationem negatur illa propositio, Quæ liber creata entitas est æquè in potentia obedientiæ ad assumptionem: quoniā alicui creatæ rei repugnat assumi. vnde in litera dicitur, quod oporteret personalitatē corrumpi, si natura angelica, vel humana præexistens assumeretur.

¶ Ad secundum Scoti concedituir, quod in Christo non est realitas creatæ personalitatis: sed falsum est, quod ista realitas sit actualissima, quum sit constitutiua subiecti actus essendi. Et similiter falsum est quod sit determinatissima: imo non est determinata, sed terminus: terminus enim non est terminatus, sicut nec albedo est alba. Aduncta autem sequela, quod Christus non esset homo vnuoce, nihil valet vt diuus Tho. docet quia vniuocatio in nomine Hominis attenditur, secundum naturæ humanæ rationem, & non secundum personalitatem: ratio autem naturæ oporteret nouam dari realitatem: respondetur, quod oporteret nouā realitatem adesse, sed non de nouo per aliquam nouam actionē dari solā enim separatio (vt Autor dixit) dat complementum, sublato impedimento illius perfectionis: sicut sublato impedimento, grauis descendit deorsum. Iam enim patet ex litera præsenti quod persona diuina assumēdo impedit naturam assumptam à propria personalitate.

¶ Ad tertium Scoti, negatur sequela, nec probatio allata probat illam, quia conuenit quod talis realitas nec est natura, nec per identitatem continetur in natura negatur sequela: & dicitur quod talis realitas ex natura separata à Verbo habet rationem suppositi: quia est ultima terminatio naturæ & ultima realitas naturæ, ita quod conuenit sibi, vt distinguitur contra personam. Et si contra hoc obiciatur Damas. assumpsit Verbum quicquid in natura nostra plantauit, respondetur, quod assumpsit totum, quod pertinet ad naturā non totum, quod pertinet ad suppositum: contra, Terminus humanitatis est aliquid humanitatis, negatur, potest dupliciter intelligi. Primo, quod ita sit aliquid humanitatis distinctum, quod conuenit sibi absque personalitate & sic negatur, & contra personam, quod conueniat sibi absque personalitate & sic negatur, quia implicat duo contradictoria simul, quoniam est constitutiuus personalitatis. Allo modo, quod sit aliquid humanitatis totaliter complexe: & hoc est verum. Allo modo, quod sit aliquid humanitatis totaliter complexe: & hoc est vetatis. Allo modo, quod sit aliquid in potentia ipsius humani-
tatis, quia est terminus eius: & vltra hoc est terminabilis termino proprio.
tatis, quæ secundum se est terminabilis termino proprio.

¶ Ad secundum negatur, proprie loquendo, prima sequela: quoniam huiusmodi entitates & realitates constitutiuę non sunt ipsa entia, quæ sunt, sed sunt, quibus aliqua sunt: hoc enim modo actus essendi & vniuersaliter constitutiua entium dicuntur. Vnde secunda sequela nihil valet, nec habetur 7. Meta. Ad confirmationem negatur illa conditionalis. Si distinguuntur realiter, possunt separari & separatim assumi: quoniam non omnia distincta realiter sunt separabilia, sal-
tem vtifque.

¶ Ad tertium negatur sequela multorum inconuenientium: & ad primū inconueniēs negatur sequela: probatio autem & assumit falsum, & est pro nobis. Assumit quidē falsum, dicēdo quod Verbū non est terminatio. quoniam Verbum est

sua personalitas, quæ est vltima terminatio naturę diuinę, sicut personalitas humana est terminatio naturæ humanæ, salua semper differentia, quæ subintelligitur inter diuina & creata. Est autem pro nobis: quia ex hoc quod Verbum est terminatio subsistens, sequitur quod potest supplere vices terminationis creatę, quæ non est suum terminatum, vtpote præhabens quicquid est in huiusmodi creatis terminationibus. Ad secundum inconueniens similiter negatur sequela: nec probatur per hoc, quia terminatio illa nō est homo: quia non oportet quod terminatio illa sit homo, sed quod constitutum per terminationem illam sit homo. Quod est verum: quia persona humana, quę constituitur illa terminatione est homo. Et patet nullitas huiusmodi arguendi ex differentiis: ex hoc enim quod rationalitas non est animal, non sequitur, ergo constitutum per rationalitatem, non est animal. Ad tertium inconueniens negatur similiter sequela: quoniam in Angelis est: non distinguitur natura ab hac natura (quoniam seipla est hæc: & hoc intendit Philosophus) distinguitur tamen natura à persona: de qua distinctione vel indistinctione Philosophus nihil dixit: Philosophus enim indistincte vtitur nomine Individui & hypostasis, & solum pertractat de distinctione quidditatis & eius, cuius est, secundum principia naturæ & individuationis. Nec mirum, cum etiam Autor in prima parte q. 3. ita indistincte & tracter & decidat quæstionē de distinctione naturæ & suppositi: puto autem in causa fuisse, quod vsque hodie non fuissent excitata ingenia humana ad perscrutandas subtilitates inter personam & individuum naturam, nisi mysterium Trinitatis & Incarnationis reuelatum ad hoc inuitasset. Ad quartum dicitur, exponendo sensum propositionis, substantia prima est prima substantia per essentiam, quoniā potest dupliciter intelligi: primo per essentiam completam: & sic est verissima, & sequitur ex positione nostra. Alio modo per essentiam absque termino proprio: & sic est falsa, quia non sufficit ad rationem primæ substantiæ esse sine termino. Nec est verum, quod prima substantia non sit substantia inquantū prima: sicut non est verum quod homo, inquantum homo nō est animal: quamuis non rationalitas sit animal, nec personalitas sit ipsa substantia. Ad quintum negatur sequela: quoniam substantia dicit subsistere per se quia per suam essentiam completam seu terminatam subsistit. Sed verum est quod sequitur, quod substantia interminata seu incompleta non per se subsistat, sed oportet, quod sit terminata proprio termino. Nec subsistere per proprium terminum distinguitur contra subsistere per se, quoniam proprius terminus aliquid sui est (sicut lineam terminari per punctum, & corpus per superficiem distinguitur contra terminari per se) quoniam non sic est aliud terminus proprius, quin sit aliquid terminati: corpus enim de genere quantitatis non est aliter terminabile, quam per superficiem propriam.

Ad sextum negatur sequela, & probatio assumit falsum: quoniam terminatura non subsistat termino: aliud est enim subsistere alicui, & aliud terminari per illud: natura autem terminatur, per personalitatem, sicut linea terminatur puncto.

Ad septimum negatur, proprie loquendo, sequela: quoniā terminus nō componit cum terminato, sed hęne sequitur, quod vltra subsistantia pro essentia, quæ resoluitur in materiam & formam, & ponit subsistantiam compositam etiam sin gularem, inuenitur aliter subsistantia pro hypostasi, simplex vel composita: quæ quia nihil addit supra singularem essentiam nisi terminum, non ponit in numero cum illa & suis partibus. Et hanc distinctionem iam accepimus ab Aristotele in 5. Meta.

¶ Restat nunc satisfacere obiectioni in oppositum in principio allatæ ex verbis Autoris in responsione ad secundum eiusdem articuli: & dicendum est quod si subtiliter inspiciantur, litera supponit defectum propriæ personalitatis in humanitate assumpta. Et causam reddit non defectum alicuius (quod pertinet ad perfectionem naturæ, vt distinguitur contra personam) sed additionem alicuius, quod est supra naturam, scilicet personalitatis diuinæ. Vbi clare patet secundum planum literæ sensum, quod defectus personalitatis supponitur, & causa illius defectus redditur: & nō dicitur simpliciter nihil deficere, sed nihil deficere spectans ad perfectionem naturæ. Cuius oppositum non diximus: sed hoc exposuimus ex ipsomet, quod intelligitur de natura, vt distinguitur contra hypostasim: vt clarius etiam patet hic in responsione ad tertium: quum dicitur quod natura, quæ assumitur, impeditur à propria personalitate: aliquid ergo illi deficit non pertinens ad perfectionem naturæ, sed ad personam quæ impeditur.

¶ In eodem articulo in responsione ad tertium, circa illud, Persona diuina sua vnione impediuit, ne humana natura propriam personalitatem haberet: dubium primo occurrit, An humana natura in Christo inclinetur ad propriam personalitatem. Et est ratio dubitandi quod inclinetur, apparet ex hoc, quod ideo peditur ab illa: nihil enim impeditur nisi ab eo, in quod tendit. quod vero non peditur ab illa: nihil enim impeditur nisi ab eo, in quod tendit. quod vero non inclinetur, apparet ex hoc: quia si inclinaretur naturaliter in propriam personalitatem, quiescetet violēter in aliena persona, qualis est persona diuina: nullum autem violentum perpetuum.

¶ Dubium secundo occurrit, quo pacto verificatur, quod persona diuina impedierit naturam humanam à propria personalitate: obscurum quippe valde est dicere naturam humanam à propria personalitate: obscurum quippe valde est dicerit naturam humanam à propria personalitate: obscurum quippe valde est dicerit naturam humanam à propria personalitate: obscurum quippe valde est dicerit

Universidad de Deusto
Biblioteca

cepta Christi humanitate ex maximo miraculo. Constat autem ex secundo Phy. quod vnumquodque sicut naturaliter agitur, ita aptum natum est agi. Et ex hac conclusione per se nota, scilicet humanitas quælibet secundum se inclinatur naturaliter in propriam personalitatem, potest arguere quod personalitas non solum negationem, sed positiuum addat naturæ, ad quod concomitatur negatio quoniam nulla naturalis habilitas est per se primo ad negationem, sed ad positiuum, cui quandoque annectitur negatio: quia naturalis inclinatio est per se primo ad aliquid. & non ad nihil formaliter negatio autem nihil formaliter est. Nec est vera responsio eorū ad hoc, dicendo quod corpora naturalia, quia naturaliter possunt nō esse, habent inclinationem ad non esse, & quod aër est sua diaphaneitate esse naturaliter habilis, vt sit tenebrosus: quoniā corpora naturalia ideo possunt non esse, quia materia eorum appetit per se primo aliud esse, cui annexa est negatio presentis corporis, & similiter diaphaneitas est per se primo ad lumen. cum lumē sit actus diaphani: & non est ad negationem luminis, nisi per accidens: quia scilicet deest illi propria perfectio, scilicet lumen.

3 dist. 6. q. 1. arti. 1. & dist. 7 li. 1. Et opus. 1. ca. cap. 21. Et opus 3. ca. 215. Et Ro. 2. lec. 3. co. 5. fin. Et Phil. 2. co. 4. fin. cap. 11.

Ex Eph. Syno. refertur in Chalced. act. 1. dū Nicænæ syn. fides legitur.

Nihil autem horum potest dici de habilitate naturæ ad personalitatem propriam, si ponitur negatio quia per se primo ponitur ad negationem, cum ad nihil aliud sit, quam ad negationem. quæ ponitur personalitas. Alio autem modo consideratur & indicatur humanitas Christi, vt est, hoc est vt de facto est vnita personæ diuinæ: & sic iudicanda est secundum id quod fortita est ex vnione ad diuinam personam. Et sic dicendum est quod non inclinatur ad propriam personalitatem habendā, quia regulariter est, vt potētia naturalis ad aliquid, si perficiatur per aliud perfectius sic, quod contineat quicquid est in illo, ad quod naturaliter inclinatur, non inclinatur amplius in illud: vtpote iam sariato appetitu suo naturali ex perfectiori continente etiam illud, ad quod naturaliter tendebat: neque enim minus est satiatus appetitus ex acquisitione illius perfectioris, quam fuisset satiatus ex acquisitione illius imperfectioris, ad quod tendebat: sed si acquisiuisset illud imperfectum, iam fuisset expletus appetitus, ne amplius appeteret, sed quiesceret in illo, absque alterius appetitu: ergo si ponitur quod acquisierit id, in quo continetur quicquid in alio est, quiescet in illo absque alterius appetitu. Sic autem est in proposito, vtpote potentia & actu, prout locum habere possunt inter terminabile & terminum: quoniam persona diuina continet excellenter in se etiam in terminando, quicquid habet personalitas creata, quum sit infinita & in essendo & in terminando. Et propterea humanitas Christi assumpta ad personalitatem diuinam, totum appetitum personalitatis plusquam satiatum ac consummatum habet & consequenter quiescit absque appetitu quocunque alterius personalitatis. Sicut si materia alterius generabilis haberet vnam formam continentem quicquid in qualibet forma generabilium esse potest, quiesceret in illa: ita quod nullam aliam appeteret: quamuis secūdum se hoc est abstrahendo ab illa forma considerata, naturaliter inclinaretur ad propriam formam generalem. Et quoniam humanitas Christi differenter consideratur in assumptione, & iam assumpta: quia in assumptione considerator secundum se: quia quod assumitur, præintelligitur assumptionis: iam autem assumpta iudicatur, secundum quod est vnita personæ diuinæ: ideo caute loquendo dicendum est quod persona diuinitas limpedit naturam humanam à propria personalitate, & non est dicendū, quod persona diuina impedit humanitatem à propria personalitate. Per impedimentum enim in præterito denotatur naturalis inclinatio humanitatis secundum se: per negationem autem impedimenti in præsenti, denotatur consummatio omnis appetitus personalitatis in illa natura. Et propterea patet, quod impedito præsentia, quia annexa est actioni consummatiue excellentius illius appetitus, non inducit violentiam in actione, aut passione, aut quiete sequentem: quum etiam passum conferat vim obedientiæ huiusmodi actioni, diuit, & non dicitur quod impedit.

¶ Ad rationes autem alterius opinionis respondendo dicitur, quod magni refert loqui de humanitate solummodo suspensa per diuinam potentiam à sua personalitate (vt ſi Deus humanitatem aliquam sine vlla personalitate faceret) pria: nam de humanitate primo modo, verum est, quod naturaliter inclinatur ad suam personalitatem. & hoc tantum probat argumentum, loquens: stante deo, falsum est quod inclinetur in propriam personalitatem: quia appetitus eius quiescit in personalitate diuina. Et quia huiusmodi humanitas non est tantum carens propria personalitate, sed terminata ac fatiata alienatale ideo argumentum non haber in ea locum.

¶ Ad secundum dicitur, quod humanitas Christi quo ad naturales potentias & habilitates humanæ naturæ secundum se, est eiusdem rationis cum aliis: sed quo ad terminationem & satietatem suæ personalitatis, est alterius rationis ab aliis: quia terminatur & satiatur aliena diuinaque personalitate per se, reliquæ propriis personalitatibus terminantur & satiantur.

¶ Ad tertium dicitur, quod æquiuocat de per se esse: quoniam esse per se, duplicitet sumitur, scilicet vt distinguitur contra esse in alio, vt accidens est in subiecto: & de tali verum est, quod ita se habet ad subsistentiam sicut in esse ad accidens. Alio modo sumitur vt distinguitur cōtra esse in alio vt in quod: & sic non

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum persona assumpserit hominem.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod persona diuina assumpserit hominem. Dicitur enim in Psal. Beatus, quē elegisti & assumpsisti. quod glo. exponit de Christo, Et Aug. dicit in lib. de Agone Christiano, quod filius Dei hominē assumpsit, & in illo humana perpessus est.

2 ¶ Præterea, Hoc nomen Homo significat naturam humanā. Sed filius Dei assumpsit humanā naturam. Ergo assumpsit hominem.

3 ¶ Præterea, Filius Dei est homo. Sed nō est homo, quem nō assumpsit: quia sic esset pari ratione Petrus vel quilibet alius homo. Ergo est homo, quem assumpsit.

¶ SED CONTRA est autoritas Felicis Papę & Martyris, quę introducitur in Ephesina synodo. Credimus in dominū nostrū Iesum Christum de virgine Maria natum: quia ipse est Dei sempiternus filius & verbum: & non homo à Deo assumptus, vt alter sit præter ipsum.

¶ RESPONDEO dicendū, quòd sicut supra dictum est, illud quod assumitur, non est terminus Assumptionis, sed assumptionis præintelligitur. Dictum est autem quod indiuiduum, in quo assumitur humana natura, non est aliud quam diuina persona, quæ est terminus Assumptionis. Hoc autē nomen homo significat humanam naturā, prout nata est in supposito esse: quia, vt dicit Dam. sicut hoc nomen Deus significat eum, qui habet diuinam naturam: ita hoc nomen homo significat eum, qui habet naturam humanam. Et ideo non est proprie dictum, quod filius Dei assumpsit hominem, supponendo (sicut rei veritas se habet) quod in Christo sit tantum vnum suppositum, & vna hypostasis. Sed secundum illos, qui ponunt in Christo duas hypostases, vel duo suppositā, conuenienter & proprie dici posset, quod filius Dei hominem assumpsisset. Vnde & prima opinio quæ ponitur in sexta distin. 3. lib. Sententiarum, concedit hominē esse assumptum: sed illa opinio erronea est, vt supra dictum est.

Ad. prec.

Sup. q. 1, ar. 2. ad 2. & 3. ad 2. & q. 4. ar. 2. 3. 3. & 5. c. Et 3. dist. 1. q. 1. ar. 3. ad 1. & dist. 6. q. 1. ar. 1. ad 3. & 4.

Vt patet exAuth. Met. tex. 6. & 35.

Ar. prec.

q. 2. arti. 2. ad secundum, ex anima & corpore constituitur in vnoquoq; nostrum duplex vnitas, naturæ scilicet, & personæ: naturæ quidem, secūdum quod ex materia & forma, vt formaliter illam perficit, componitur natura vna composita: personæ vero, inquantum est vnus aliquis subsistens in carne & anima. Vbi primo vide, quod quia ens & vnum conuertuntur, ac per hoc vbi est diplex vnitas, ibi est duplex entitas, quum vnitas supra entitatem, solam indiuisionem addat: & propterea dicendo, quod ex anima & corpore constituitur duplex entitas, naturæ scilicet & personæ. Et hinc habes, quod opinio antedicta de personalitate, consonat doctrinæ Autoris. Vide secundo, quod vnitas ac entitas personæ non excluditur à causalitate naturæ, dum dicitur, quod ex principiis naturæ constituitur ex anima & corpore. Et ideo vtendum occurrit regula communium Deo & creaturis: puta esse sapientiæ, scientiæ, & huiusmodi: quæ dicimus transferre in Deum formaliter. sublato eo quod imperfectionis est in creaturis. Ita quod licet in creaturis personare & personari nonnihil causalitatis habeat annexum formaliter tamen (vt superius de eo communiter diximus, sine causalitate comparati ad naturam) sublato omni eo quod imperfectionis est, vt in diuinis inuenitur, nullam causalitatem includit, & sic intercunit in mysterio Incarnationis, quod secūdum nullam causalitatem dictum est esse inter personam & naturam humanam: alioquin communis esset toti Trinitati. Veritamen natura seu natura principia non ita causant personalitatem, vt interueniat media actione sed per modum naturalis sequelæ: personalitas adest naturæ. non secus propria passio naturaliter consequitur subiectum iam cōstitutum: quoniam non ea ratione personalitas adest, quasi quod data forma, dentur consequētia ad formam, sed licet perfectio seu complementum effectus, naturaliter sequitur effectum, cuius est complementum. Natura siquidem vt prior causalitate incompleta est quo ad vltimum sui complementum: vt Autor dixit, & vt personatur, vltimum complemētum assequitur. Quo fit, vt actio, qua fit hic homo, inchoata & deducta vsque ad terminum inclusiue, sit quando sit natura personata quam significat hic homo seu Sortes: quādo vero sit aut consideratur vt inchoata, & deducta est vsque ad naturam hanc, abstrahendo à personatione, in cōsummata est, quoniam est vsque ad terminum exclusiue. Modus ergo quo personalitas sequitur naturam vel naturæ principia, est quo terminus actionis & rei factæ, naturaliter adest in fine actionis rei factæ, nisi adsit impedimentum impediuntur enim in compositis substantiis principia naturæ, constituta iam natura à constitutione sui termini: vt ex litera habetur præsentis articuli iuncta literæ allatæ ex quæst. 3. & similiter in substātiis angelicis natura ipsa, quæ fit, impeditetur in suo fieri à consequutione sui termini. Et propterea sublato impedimento, non oportet quærere aliam causam donantem complementum: quoniam ipsa natura secundum se habet in se sufficiens consequutium sui termini.

¶ *Super Quæstionis quarta Articulum tertium.*

TErtius tertij articuli directe quærit de homine, vt distinguitur contra naturam humanam.

¶ In corpore articuli duo fiunt: primo respondetur quæsito negatiue: secundo excluditur error contrarius. Conclusio responsiua est, Non est proprie dictum, quod filius Dei assumpsit hominem. Probatur, Homo significat humanam naturam in supposito: ergo non est proprie dictum, quod filius Dei assumpsit hominem. Antecedens probatur ex autoritate Damas. Sicut Deus significat eum qui habet deitatem: ita homo eum, qui habet humanitatem. Consequētia probatur. Illud quod assumitur, non est terminus assumptionis, sed præintelligitur illi: indiuiduum autem in quo natura humana assumitur, est terminus, scilicet diuina persona: igitur si homo significat humanam naturam in supposito, non assumitur. Vbi nota, quod congetnita Autori reuerētia ad sacros doctores effecit, vt minus expresserit in conclusione, quam probauerit in præmissis: probauit enim, quod filius Dei non assumpsit hominem, expresse tantum, quod non sit proprie dictum, quod filius Dei assumpsit hominem: quia hoc inuenitur quandoque affirmatum in Sacris literis, cum grano salis intelligendum. Error qui excluditur in litera concedentium in Christo plura suppositā satis patet.

¶ In

¶ In responsione ad primum nota duas glossas, quibus piè possunt exponi dicta Sanctorum, prima, vt exponatur homo, quo ad naturam: & hanc dederat Magister sen. in litera tertij seu. dist. 6. Secunda est, vt exponatur assumptio non in fieri: sed in facto esse, quia assumptio in facto esse habet hominem pro termino: quia hoc effecit assumptio: & ad hoc terminata est, quod filius Dei est homo.

¶ In responsione ad secundum, dubiū nouitio rum occurrit: quia videtur concedendum, quod filius Dei assumpsit hominem, quia prædicata tenentur formaliter, cōstat autem quod filius Dei assumpsit hominem, quo ad formā seu naturam.

¶ Ad hoc dicitur, quod non est hic quæstio de propositione, in qua homo est prædicatum: quoniam sub hac met quæstione cadit, an homo sit assumptura filio Dei, vbi est subiectū: sed est quæstio de re, an scilicet res significata nomine hominis sit assūpta à Verbo Dei. Et quia res significata est habēs humanitatem, & habens humanitatem non est nisi suppositum, quod nō est assumptum ideo in litera dicitur, quod non potest dici suppositum assumptum, ita non potest dici homo assumptus.

¶ In responsione ad tertium, quum legis nouitie, quod filius Dei est homo cuius naturam assumpsit, quia ipse est ille homo, cuius naturam assumpsit: ita quod & ly homo, non pro alio quām filio Dei supponit, in distinctē tamen: & ly cuius refert ex affirmatiua, non alium hominem, quām filium Dei, qui est suppositum diuinū habens humanam naturam.

Ar. prec.

¶ *Super quæstionis quintæ Articulū quartum.*

IN titulo ly Debuit, denotat debitum congruentiæ: vt in principio huius q. 4. vbi distinguuntur articuli: ita patet. Ly abstracta, in corpore articuli declaratur.

¶ In corpore artic. tria fiunt: primò declaratur titulus, quantum ad ly abstracta à singularibus, distinguendo, quod dupliciter potest intelligi. Primò quod habeat esse secundum rem separatam à singularibus materialibus: secundo quod habeat esse obiectiuum in intellectu, quicunque fuerit intellectus, diuinus vel humanus. Secundo tractatur quæstio in primo sensu. Tertiò tractatur in secundo sensu. In prime autem sensum fuerit conueniens filium Dei assumere humanitatem per se separatam secundum esse, dupliciter tractatur in litera: primò per interemptionem eius quod præsupponitur, scilicet quod humanitas possit sic inuenirī in rerum natura: & hoc afferendo rationem Arist. Secundo, sub conditionali, si esset humanitas sic separata: & respondetur negatiue ad quæstionem, quod si esset sic, non fuisset conueniens, quod assumeretur à filio Dei. Et hoc probatur tripliciter: primo, quia humanitas communis non est personabilis: quia non est indiuidualis, persona enim indiuiduum quoddam est, assumptio autem ad personalem vnionem terminatur.

¶ Vbi statim occurrit dubium de veritate illius propositionis: Est contra ratio nem formæ communis, vt sit in persona. Et ratio dubij est: quia si humanitas esset subsistens (vt Platonici dicuntur fingisse) non esset excellentior aliis subsistentiis separatis, quales sunt Angelici: sed non est contra rationem angelicæ naturæ esse in persona, imo de facto natura angelica est personata: ergo non est contra rationem humanitatis separatæ personari. Amplius: Aliud est iudicium de natura communi in exemplari participatione, singulari tamen in esse: quum de natura communi in exemplari participatione, singulari tamen in essendo (qualis esset humanitas per se) & aliud est iudicium de natura communi in essendo, qualis intelligitur natura humana, vt est vniuersalis in prædicatione: quoniam hominibus, qualis non esset humanitas autem per se non ponitur communis in participatione exemplari: humanitas autem per se non ponitur communis in essendo. Et confirmatur: quia humanitas subsistens procul dubio esset res singularis in essendo: aliquin non subsisteret: sicut nec deitas subsisteret nisi esset res singularis.

¶ Ad hoc dicitur, quod quia ratio ista non asserrur ad monstrandam impossibiliatem assumptionis, sed incongruentiam: ideo propositiones eius intelligendæ sunt in quanto sensu quo seruata vniuocatione terminorum, scilicet ly persona hominis, & ly indiuiduum hominis, monstrat aperte incongruentiam ad humanitatis separatæ assumptionē. Et igitur sensus illius propositionis. Contra rationem naturę communis est, quod sit in persona, scilicet humana, vt sunt personæ humanæ, quales sūt nos. Et hoc manifestat, quia in persona indiuiduatur, relinquens pro per se noto quod contra rationem talis humanitatis est indiuiduari: quod est verum vniuocē loquendo de indiuiduatione, vt natura apud nos indiuiduatur. Ex hac nanque propositione & ratione optimē infertur, q. humanitas per se incongrua est assūptioni: natura enim repugnans personis & indiuiduis sux speciei, non cōgrua est ad hoc, quod trahatur ad alienam personam. Et per hoc patet responsio ad duo vltima.

Art. prec.

Cap. 17.

C2. eodē.

Text. 26. & 27.

¶ Ad primum autem dicitur, quod si humanitas esset separata, seque retur & quod non esset persona: quia ponitur quod sit tantum humanitas: equinitas enim, vt dicit Auic. est tātum equinitas. Et ideo propositio literę est absoluta & vera, quod contra rationem naturæ communis esset personalitas non sic autem est de natura angelicis, quæ nō ponuntur tantum ipsæ, sed ponuntur habentes naturas suas. Et sequetur, quod habeat personam, pro quanto per se separatim subsisteret naturalites nec mitum, quia antecedens implicat in compositibilia. Secunda ratio est quia in natura communi non potest attribui nisi operationes cōmunes & vniuersales: secundū quas homo nō meretur, nec demeretur. Cùm tamen illa assūptio adhoc facta sit, vt filius Dei natura assumpta nobis mereretur. Tertio: quia natura sic existens non est sensibilis, sed intelligibilis. Filius autem Dei assumpsit humanā naturam, vt homo mirabilis in ea visibilis appareret, secundū illud Baruch 3. Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est. Similiter

¶ SED CONTRA est, quod dicit Damas. in lib. 3. Deus verbum incarnatum non eam, quæ nuda contemplatione confideratur, naturam assumpsit: non enim incarnatio hoc, sed deceptio & fictio Incarnationis esset. Sed humana natura, prout est ab indiuiduis separata vel abstracta, in nuda contemplatione cogitatur: quia secundum seipsam non subsistit, vt ibidem Damas. dicit. Ergo filius Dei non assumpsit humanā naturam, secundum quod est à singularibus separata.

¶ RESPONDEO dicendum, quod natura hominis vel cuiuscunque alterius rei sensibilis, præter esse, quod in singularibus habet, dupliciter potest intelligi. Vno modo quasi per seipsam esse habeat, sicut Platonici posuerunt. Alio modo sicut in intellectu existens, vel humano vel diuino. Per se quidem subsistere non potest: vt Philosophus probat in septimo Metaph. quia ad naturam speciei rerum sensibilium pertinet materia sensibilis, quæ ponitur in eius diffinitione: sicut carnes & ossa in diffinitione hominis. Vnde non potest esse, quod natura humana sit præter materiam sensibilem.

¶ Si tamē esset hoc modo subsistens natura humana, non fuisset conueniens, vt à verbo Dei assumeretur. Primo quidē, quia assumptio ista terminatur ad personam: hoc autē est contra rationem formę communis: vt sit in persona: quia in persona indiuiduatur. Secundò: quia naturæ communi non possunt attribui nisi operatiōes cōmunes & vniuersales: secundū quas homo nō meretur, nec demeretur. Cùm tamen illa assūptio adhoc facta fit, vt filius Dei natura assumpta nobis mereretur. Tertio: quia natura sic existens non est sensibilis, sed intelligibilis. Filius autem Dei assumpsit humanā naturam, vt homo mirabilis in ea visibilis appareret, secundū illud Baruch 3. Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est. Similiter nec demeretur: assumptio autē facta est ad hoc vt ille homo mereretur nobis.

¶ Sed occurrunt hic dubitationes duæ. Altera est: quia in prima parte propositionis Maioris est sermo de operatione communi & vniuersali ex parte subiectionis & hoc non, quia hoc est contra hypostasim, qua ponimus naturā cōmunem: & hoc non, quia hoc est contra hypostasim in essendo: & consequenter per se existere, ac per hoc esse singulare quoddam in essendo: & consequenter operatio sua ex parte subiecti esset singularis. Aut ex parte termini seu effectus, puta quia extendit se ad omnes homines. Et si ratio est ad oppositum: quia Christus meruit nobis vtcunq; vniuersaliter: vt infrà patebit: ac per hoc congruebat eius merito natura humana operatis communiter & vniuersaliter.

Altera est, quia secunda pars dictæ propositionis est falsa: quoniam homo meretur si est in gratia, secundum omnes suas operationes, siue sint communes, siue propriæ: quoniam siue comedat, siue bibat, siue generet, siue dormiat, omnia in gloriam Dei facit, iuxta Apostolicum præceptum.

¶ Ad primam dubitationem dicitur, quod sermo est de operatione communi & vniuersali ex parte subiecti, quia scilicet non habeat operationes, nisi quæ consequuntur naturam communem omnibus hominibus. Tales enim operationes dicūtur cōmunes & vniuersales ex parte subiecti: quia sequuntur naturā secundum se, non vt in hoc aut illo natura autem secūdum se cōmunis & vniuersalis dicitur. Natura autem congrua assumptioni debet sic se habere, vt operationes personales, & non solum naturales congruę sibi attribuantur.

¶ Ad secundā dicitur quod operationi aliquā esse meritoriā contingit dupliciter, scilicet ex suo genere vel ex parte operantis tantum. Operationes enim naturales ex suo genere non sunt meritoriæ: & ideo dicitur, quod naturalibus nō meremur nec demeremur: possunt tamen esse meritoriæ ex parte operantis, in Deum obiectum supernaturalis beatitudinis illas referentis. Operationes autē liberæ ac moraliter bonæ ex suo genere sunt meritoriæ: quoniā ex suo genere habiles sunt, vt charitate informentur. In litera ergo est sermo de meritoriis ex suo genere, ita quod ratio literæ consistit in hoc. Natura humana illo modo essendi est incongrua assumptioni, quo non est nata, vt conueniat sibi operationes meritoriæ ex suo genere: quia assumptio ad hoc tendit, vt attribuatur assumpta, filius Dei mereatur nobis: sed naturæ communi non attribuuntur nisi operationes communes, &c. ergo. Tertia ratio expositione non egetur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ In secundo autem sensu tractatur quæstio secundum esse in duplici intellectu: primo aliquo, deinde humano. Et quidem q natura humana, secundū q est in intellectu diuino non potuit assumi, probat duplicitèr: primo, quia natura humana tic nihil aliud est, quam natura diuina ab æterno esse in filio Dei per hunc modum, Vbi, nota pro primæ rationis euidentia, quod esse obiectiuum rerū est præcipuū in intellectus diuini non est esse diminutū vt Sco. in 37. di. 1. sent. somniauit: nec est esse relatiuū rationis, quasi quoddā respectiuū esse a quitante ex hoc, q obiicitur diuino intellectui, quoniā Deus secundum veram Philosophiam & altissimam Theologiā nihil intelligit extra se: non quod aliquid illum lateat, sed quia intuendo seipsum tantum, intuetur o mnia quoniam o mnia & cognoscibilia & cognita à Deo sunt ipse Deus, iuxta illud Ioā. 1. Quod factū est in ipso vita erat. Quia ergo humanitas in intellectu diuino nihil aliud est, quam deitas secundum id, quo humanitatē cōtinet, ideo optimè ratio litteræ concludit, quod assumere humanitatem, vt est in intellectu diuino, esset assumere naturā humanā penitus, modum esse nō esse in filio Dei ab æterno, & nō ex hypote contingat vt secunda ratio subiungit. Potest tamē aliter induci hæc secūda ratio per se seorsum: vt sit sensus, q quicquid stillud esse obiectiuū humanitatis in intellectu diuino, humanitas per hanc modum scilicet secundū q est obiectū intellectus diuini ab æterno est in filio Dei, vt pote qui est ipse intellectus diuinus: non ergo erat opus vt assumeret humanitatē secundum hunc modum esse, quo habebat. Et hic sensus in responsione ad secūdū explicatur. Quod autem natura humana, secundum quod est in intellectu humano, nō deberet assumi, probatur deducendo ad impossibile. Assumere humanitatem in esse obiectiuo intellectus humani, nihil aliud est, quam intelligi assumere naturam humanam: ergo non est assumere naturam humanam in rerum natura: ergo etiam fictio quædam incarnationis. Et offertur testimonium Dam. ad hoc. Vbi nota pro euidentia litteræ, q quia humanitas obiecta intellectui nostro non habet sic esse in rerum natura, sed habet solummodo esse intelligibiliter relictū in quo dicitur repræsentata intellectui & termino actus actus intelligendi consequenter est quod ad humanitatem sentatum in statua aut memoria: licet ad ipsam statuam vel memoriam possit actio realis transiens terminari vt patet. Et quia assumptio significat actionem realem transeuntem in humanitatem, quæ assumitur: ideo assumptio non potest terminari ad humanitatem sic: actiones autem reales transeuntes non sunt terminari ad res immanentes possunt terminari ad res inexistentes: possunt enim imaginari & amare Cæsarem repræsentatum. Sed & actiones reales transeuntes possunt dupliciter, sicut & ipsa humanitas potest dupliciter accipi, scilicet secundum quod sunt in rerum natura & secundum quod intelliguntur, verbi gratia, Secare lignum, vt est in rerū natura, & est vere secare, & secare lignum, prout aliquis imaginatur aut intelligit secare lignum. & hoc non est vere secare lignū, sed est intelligi, aut imaginari, quod lignum secatur. Primo siquidem modo, quo solo sunt veræ actiones reales transeuntes, non ponunt terminari ad naturam sic. Secundo autem modo ponuntsed tunc non ipsæ actiones in veritate terminantur ad naturam sic, sed imaginatio seu intellectus earum. Et ideo optime in litera pro antecedente, & quod quid est assumptionis naturæ sic, dicitur: quod assumere humanitatem sic, nihil aliud est, quam intelligi assumere naturam humanam. Et vere sic esse patet, sicut occidere Cæsarē repræsentatū, nihil aliud est quā intelligi seu imaginari occidere Cæsarem, & facere Sortem imaginatum tantum Regem nihil aliud, quam imaginarifacere Sortem Regē. Et quoniā ex huiusmodi actiones imaginatas aut intellectas termināri ad res, non sequitur quod sic sit in rerū natura (non enim ponitur propterea lignum secta aut Cæsar occisus aut Sortes Rex) ideo optime deducitur in litera, quod non assumeret humanitatem in rerum natura. Et quod effet intellectus falsus: quia ab eo, quod res est vel non est, intellectus dicitur verus vel falsus. Et quod esset fictio incarnatio ipsa vt clare iam patet: sicut fictio comedere panem in imaginatione tantum.

¶ Dubium restat hic, quare quum humanitas in intellectu triplici esse habeat, scilicet diuino, angelico & humano, de duobus tantum intellectibus Autor locutus est, omittens humanitatem secundum esse quod habet in intellectu angelico.

¶ Ad hoc dici facile prima facie potest, quod quia intellectus angelicus medius est inter diuinum & humanū, per extrema dedit intelligendum medium. Subtilius autem & veritatis dicitur, quod quia ipse obiectum in intellectu sufficiēter per hos duos essendi modos distinctum est, scilicet quod aut est idem quod esse naturale intelligentis, aut est esse relatiuum rationis, quo dicitur, & est repræsentatum & cognitum, &c. Et vtroque modo excluditur ab assumptione ita est, vt neutro modo humanitas vere assumeretur, sed vel natura intellegentis illam assumeret, vel esset fictio assumptionis: ideo non oportuit solicitum esse doctorem de humanitate secundum esse, quod habet in intellectu angelico: quoniam incidit in alterum dictorum.

¶ *Super Quæstionis quintæ Articulum quintum.*

TItulus articuli intelligendus est in sensu, in quo sumagis, quam in sensu, quem facit nam per naturam humanam in omnibus suis individuis, intendit Autor singulas humanitates, quæ inueniūtur quādoque in rerū natura. Licet hæc verba, Natura humana in omnibus suis individuis significent singulas humanitates in suis propriis suppositis: quas quia vt sic implicat assumi, putauit Autor sensum intentū percipi absque ambiguitate aliqua. Ita q exponēda sunt hæc verba, pro humana natura, nō quæ est, sed quæ esset in omnibus suis individuis. ¶ In corpore articuli vnica est conclusio responsiua quæsito negatiue. Non fuit conueniens quod humana natura in omnibus suis suppositis, hoc est, quod singulæ humanitates, quæ distitbuerentur per omnia supposita humana, assumerentur à filio Dei. Probatur tripliciter. primo, quia tolleretur multitudo suppositorum in humana natura. secundo, quia tolleret filio Dei dignitatem primogenituræ inter multos fratres. tertio, quia vnico supposito vnica assumpta natura congruit.

¶ In responsione ad primum responsio consistit in distinguendo per se & per accidens: primo modo humanitati conuenit per se assumi, non secundo.

¶ In responsione ad secundum & tertium responsio consistit in hoc quod nō vno solo modo conuenit & cōmendari charitatem Dei erga nos, & breuitatē vitæ sapientis obseruare: & ideo conueniētiorem decuit eligere.

¶ *Super Quæstionis quintæ Articulum sextum.*

TItulus clarus est, & ideo quæritur quia poterat Deus creare vnā naturam humanam in supposito Verbi, sicut creauit Adam non per propagationem: poterat etiam aliquem alium hominem cum sua vxore creare innocentes & in innocentia perseuerantes sicut creauit Adam & Euam: & ex illa innocente stirpe humanam naturam assumere, & non ex stirpe Adæ: poterat & vnam solam Virginem creare innocentem, ex qua nasceretur, sicut natus est de Matia virgine filia Adæ. Cum igitur multis aliis modis Incarnatio fieri potuisset, quæritur est an conuenienter sit facta ex stirpe Adæ.

¶ In corpore articuli vnica est conclusio responsiua quæsito affirmatiue, probata tripliciratione, & autoritate Augustini præpositæ. Et omnia clarè patent. Sitque tamen paululum in secunda ratione: & intellige minimū quid de nostra dignitate exaltari, per hoc, quod nobis peccatoribus vitis collatum est vincere per caput ex nobis tumptum: longè enim dignior fuit, quod Dei filiationem per adoptionem quam spreuissem peccando, factus fuit Dei filius in persona, factus fuit Deus in persona, fuit Deus in persona. Multum enim mihi dignitatis collatum fateor, quod ex inimico factus fuit amicus Dei: quod qui offendi, satisfeci: qui demeruī, meruī: qui vicetus fuī, vicetiam diabolum, & triumphaui de ipso: qui etiam in regione longinqua, & valde rarus à latronibus &c. factus fuī dominus Angelorum. Sed omnes superat dignitates, quod factus fuī Deus personaliter: quod mei generis tā infimi tāq de corruptis Deo inimicissimi inquam generis vnus ergo verus est Deus, nō participatiue, sed substantialiter. Ad maximam ergo peccatoris hominis dignitatē spectat, quod de stirpe peccatrice carnem assumpsit Deus.

¶ *Super quæstionis quintæ Articulum primum.*

TItulus articuli primi clarus est, & propter Manichæorum errore motus: vt habes in 4. contra Gen. c. 29.

¶ In corpore articuli conclusio vnica est responsiua quæsito affirmatiue, præposita autoritate & probata tripliciratione. Omnia clara sunt in litera.

¶ Nota hoc in loco allatum Augustī. autoritatem ex lib. 83. q. quoniā in ea habetur illa conditionalis, Si fefellit, veritas non est & loquitur de Christo. Nota autem hoc propter vertentes in dubium, an Deus possit fallere: nam si conditionalis dicta est vera, patet solutio quæstionis, quod scilicet non potest fallere: quia non potest esse verum quod fallat: quia si fefellit, verū non est: ergo non fefellit. Si cōditionalis negatur, Augustinus negatur.

veritatem, non dicitur esse secundum similitudinem. ergo filius Dei non assumpsit verum corpus.

2 ¶ Præterea, Assumptio corporis in nullo deroganit dignitati diuinitatis: dicit enim Leo Papa in sermone de Nati. quod nec inferiorem naturam coniumpsit glorificatio, nec superiorem minuit assumptio. Sed hoc ad dignitatem Dei pertinet, quod sit omnino a corpore separatus. Ergo videtur quod per assumptionem non fuerit Deus corpori vnitus.

3 ¶ Præterea, Signa debent respondere signatis. Sed apparitiones vet. Test. quæ fuerunt signa apparitionis Christi, non fuerunt secundum corporis veritatem, sed secundum imaginariam visionem: sicut patet Isa. 6. Vidi Dominum sedentem. &c. Ergo videtur quod etiam apparitio filij Dei in mundo, non fuerit secundum corporis veritatem, sed solum secundum imaginationem.

¶ SED CONTRA est quod dicit Augustīs in lib. 83. q. Si phantasma fuit corpus Christi, fefellit Christus. Et si fefellit, est autem veritas Christus. Ergo non fuit phantasma corpus eius. Et sic patet, quod verum corpus assumpsit.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sicut dicitur in lib. de Ecclesiasticis dogmatibus, natus est Dei filius, non putatiue, quasi imaginatum corpus habens, sed corpus verum.

¶ Et huius ratio potest tripliciter assignari. Quarū prima est ex ratione humanæ naturæ: ad quam pertinet verum corpus habere. Supposito igitur ex præmissis, quod conueniens fuerit filium Dei assumere humanam naturam, consequens est quod verum corpus assumpserit. Secunda ratio sumi potest ex his, quę in mysterio Incarnationis sunt acta. Si enim no fuit verus corpus eius, sed phantasticum, ergo nec veram mortem sustinuit: nec aliquid eorum quę Euangelistæ de eo narrant, secundum veritatem gestum fuit, sed solum secundum apparentiam quandam. Et sic etiam sequeretur, quod nō fuerit vera salus hominis subsecuta: oportet enim effectum causæ proportionari. Tertia ratio potest sumi ex ipsa dignitate personæ assumentis. quæ cum sit veritas, non decuit, vt in eius opere aliqua fictio esset. Vnde & Dominus huę errorem per seipsum excludere dignatus est, Luc. vlt. cum Discipuli

ARTICVLVS VI.

¶ *Virum conueniens fuerit quod filius Dei humanam naturam assumeret ex stirpe Adæ.*

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod non fuerit conueniens vt filius Dei naturam humanam assumeret ex stirpe Adæ. Dicit enim Apost. ad Heb. 7. Talis decebat vt esset nobis Pontifex segregatus à peccatoribus. Sed magis esset à peccatoribus segregatus si non assumpsisset naturam humanam ex stirpe Adæ peccatoris. Ergo videtur quod non debuerit de stirpe Adæ naturam humanam assumere.

2 ¶ Præterea, in quolibet genere principium nobilius est eo, quod est à principio. Si igitur assumere voluit humanam naturam, magis debuit eam assumere in ipso Adam.

3 ¶ Præterea, Gentiles fuerunt magis peccatores quam Iudęi: vt dicit gl. ad Gal. 2. super illud, Nos natura Iudęi, & nō ex Gentibus peccatores. Si ergo ex peccatoribus naturam humanam assumere voluit, debuit ea magis assumere ex gentibus, quàm ex stirpe Abrahæ, qui fuit iustus.

¶ SED CONTRA est, quod Luc. 3. generatio Domini reducitur vsque ad Adam.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sicut Aug. dicit in 13. de Tri. poterat Deus hominem aliunde suscipere, non de genere illius Adę, qui suo peccato obligauit genus humanum: sed melius iudicauit de ipso, quod victum fuerat genere assumere hominem Deus, per quem generis humani vinceret inimicum.

¶ Et hoc propter tria. Primo quidem, quia hoc videtur ad iustitiam pertinere, vt ille satisfaciat, qui peccauit, & ideo de natura peccatum corrupta debuit assumi id per quod satisfactio erat implenda pro tota natura. Secundò, quia hoc etiam pertinet ad maiorem hominis dignitatem, dum ex illo genere victor diaboli nascitur, quod per diabolum fuerat victum. Tertiò, quia per hoc etiam Dei potentia magis ostenditur, dum de natura corrupta & infirma assumpsit ad quod in tantam virtutem & dignitatem est promotum.

¶ AD PRIMVM ergo dicēdum, quod Christus debuit esse a peccatoribus segregatus quantum ad culpam, quam venerat destruere: non quantum ad naturam, quam venerat saluare. Secundū quam debuit per omnia fratribus assimilari: vt idem Apost. dicit ad Heb. 2. Et in hoc etiam mirabilior est eius innocētia, quod de massa peccato subiecta, natura assumpta tantam habuit puritatem.

¶ Ad secundum dicendum, quod (sicut dictum est) oportuit eum, qui peccata venerat tollere, esse a peccatoribus segregatum, quantum ad culpam, cui Adam subiacuit, & quem Christus a suo delicto eduxit: vt dicitur Sap. 10. Oportebat autem eum, quimū dare omnes venerat, non esse mundadum: sicut & in quolibet genere motus primum mouens est immobile secundum illum motum, sicut primum alterans est inalterabile. Et ideo non fuit conueniens, vt assumeret humanam naturam in ipso Adam.

¶ Ad tertium dicendum, quod quia Christus maxime debebat esse a peccatoribus segregatus, quantum ad culpam quasi sum main innocentię obtinens, conueniens fuit vt à primo peccatore vsque ad Christum peruenireturmediantibus quibusdam iustis, in quibus præfigurent quædam insignia futuræ sanctitatis. Et propter hoc etiam in populo ex quo Christus erat nasciturus, instituit Deus quædam sanctitatis signa, quæ incœperunt in Abraham, qui primus promissionem accepit de Christo, & circuncisione signum fœderis consummandi: vt dicitur Gene. 17.

QVAESTIO QVINTA DE *modo Vnionis ex parte partium humanæ Naturæ, in quatuor articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de assumptione partium humanæ naturæ.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum filius Dei debuerit assumere verum corpus.

¶ Secundo, vtrum assumere debuerit corpus terrenum, scilicet carnem & sanguinē.

¶ Tertio, vtrum assumpserit animam.

¶ Quarto, vtrum assumere debuerit intellectum.

ARTICVLVS I.

¶ *Vtrum Dei filius debuerit assumere verum corpus.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod filius Dei non assumpserit verum corpus. Dicitur enim Phil. 2. quod in similitudinem hominum factus est. Sed quod est secundum similitudinem. ergo filius Dei non assumpsit verum corpus.

2 ¶ Præterea, Assumptio corporis in nullo deroganit dignitati diuinitatis: dicit enim Leo Papa in sermone de Nati. quod nec inferiorem naturam coniumpsit glorificatio, nec superiorem minuit assumptio. Sed hoc ad dignitatem Dei pertinet, quod sit omnino a corpore separatus. Ergo videtur quod per assumptionem non fuerit Deus corpori vnitus.

3 ¶ Præterea, Signa debent respondere signatis. Sed apparitiones vet. Test. quæ fuerunt signa apparitionis Christi, non fuerunt secundum corporis veritatem, sed secundum imaginariam visionem: sicut patet Isa. 6. Vidi Dominum sedentem. &c. Ergo videtur quod etiam apparitio filij Dei in mundo, non fuerit secundum corporis veritatem, sed solum secundum imaginationem.

¶ SED CONTRA est quod dicit Augustīs in lib. 83. q. Si phantasma fuit corpus Christi, fefellit Christus. Et si fefellit, est autem veritas Christus. Ergo non fuit phantasma corpus eius. Et sic patet, quod verum corpus assumpsit.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sicut dicitur in lib. de Ecclesiasticis dogmatibus, natus est Dei filius, non putatiue, quasi imaginatum corpus habens, sed corpus verum.

¶ Et huius ratio potest tripliciter assignari. Quarū prima est ex ratione humanæ naturæ: ad quam pertinet verum corpus habere. Supposito igitur ex præmissis, quod conueniens fuerit filium Dei assumere humanam naturam, consequens est quod verum corpus assumpserit. Secunda ratio sumi potest ex his, quę in mysterio Incarnationis sunt acta. Si enim no fuit verus corpus eius, sed phantasticum, ergo nec veram mortem sustinuit: nec aliquid eorum quę Euangelistæ de eo narrant, secundum veritatem gestum fuit, sed solum secundum apparentiam quandam. Et sic etiam sequeretur, quod nō fuerit vera salus hominis subsecuta: oportet enim effectum causæ proportionari. Tertia ratio potest sumi ex ipsa dignitate personæ assumentis. quæ cum sit veritas, non decuit, vt in eius opere aliqua fictio esset. Vnde & Dominus huę errorem per seipsum excludere dignatus est, Luc. vlt. cum Discipuli

puli

Sup. q. 2. artic. 5 ad Et 3. di 2 q. 1. art. 2. q 1.

lib. 3. c. 11.

Apud Arist. li. 1. Me tex. 6. & 25.

3. 3. ar. 7.

Inf. q. 31. art. 2. Et 3. di. 2. q. 1. art. 2. q. 2. Et opus. 3. c. 2. 4.

Gio. inter. Sent.

Cap. 18.

In solut. præc.

Inf. di 2. c. & q. 1. artic. 1. c. Et 3. di. 2. q. 1. art. 3. q. 1. c. & quęst. 2. c. Et 4 contra c. 29. 30. & 34. princ. & 35 colum. 2. fin. Et Pe. quæst. 6 artic. 7. cor. col 1. Et opus. 3. c. 213. & 217.

Sermo. 1. q. 14.

Cap. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis quintæ Articulum secundum.

TItulus clarus est, & motus propter errorem Valentini: vt patet in 4. cõtra Gent. c. 30.

¶ In corpore articuli vnica est conclusio responsiua quæsito: Christus habuit corpus terrestre, non cæleste. Et probatur triplici ratione & autoritate.

¶ Omnia clara sunt, nisi quod in responsione ad primũ circa glossam Augu. & Hilarij dubiũ occurrit, scilicet quod Christus sit homo cælestis, quia de Spiritu sancto conceptus: quoniã si ex virtute actiua seu formatiua corporis homo est cæ lestis secũdum corpus, Adã quoque esset homo cælestis: quia est immediatè diuina virtute corpus eius formatum. Et sic Apostolus non rectè posuisset differẽtiã inter primũ hominẽ & Christũ, in hoc quod ille terrestris, iste cælestis, ad corpus referẽdo rationẽ virtutis formatiuæ.

Cap. 2. ¶ Ad hoc dicitur, quod quia expositio ista non est secundũ sensum literalem, non potest ex illa argumentũ cõtra verba Apostoli sumi. Ad literã nanque Apostolus loquitur de primo homine, virtusque hominis, scilicet Adæ & Christi, cõstat auctè initiũ Adæ ex terra esse, cui dispositè iuncta est anima: initiũ vero Christi ex hypostasi diuina, quę materiã sibi disponit, formauit, animauit, vniuit, &c. Per hoc enim probat Apostolus illũ in anima viuentẽ, illum in spiritũ viuificãtem illũ terre num (quia verè persona terrena secundum substantiã & secũdum qualitatem fuit Adam) istũ cælestem, & secundum substantiam personæ & secundum qualitatem superioris ordinis. Vnde sunt dotes corporis, de quibus loquitur, Allata tamen expositio nõ est refutanda, sed reuerenter ampliectenda: ita vt vtrã saluet differentiã corporũ secũdum virtutem formatiuam. Tum quia Adam fuit immediatè a Deo secundum debitum naturæ ordinem: exigit tñ quidem ex suppositi notitiam mentis, vt prima indumẽta perfectarum specierum fiant non ex femine, sed immediatè à Deo: quoniam vt dicitur 12. Met. perfectã sic sunt naturã. Licet priora imperfectis. Christus autẽ stante iam naturali modo generationis humanæ per commixtionem maris & fœminæ, miraculosè supra naturæ leges conceptus est diuina virtute absq; semine humano. Tam quia Adam à Deo immediatè factus sicut & boues & leones secundũ suas naturas) dicitur: Christi vero conceptio specialiter appropriatur Spiritui sancto, vt intelligatur ad hoc à Deo immediatè factus homo, vt spiritualis fit. Ita quod nõ ex sola negatione humani seminis, sed ex hoc quod supra naturæ leges ex Spiritu sancto dicitur conceptus, differentia posita est inter Christum & Adam quantum ad corpus, quod Christus de cælo cælestis, ille de terra terrestris.

¶ In hoc secundo articulo dubium occurrit de assumptione sanguinis: an scilicet sanguis, qui erat in corpore Christi, erat vnitus diuinitati. Et est ratio dubij ex philosophia: quia sanguis non est pars corporis humani, sed alimentum eius, quod constat non esse actu, sed potentia corpus, quod alitur: est enim sanguis alimentum decoctum, cõuertendum nõ conuersum in membra, & confirmatur autoritate non solum Aristotelis secundo, de Partibus anim. sed diui Thom. in multis locis, & singulariter inferius in quæstione trigesima prima, articulo quinto, ad primum, vbi ponit differentiam inter ossa & carnes ex vna parte, & sanguinem ex alia parte, in hoc quod caro & ossa sunt actu partes corporis humani, sanguis autem nõ est actu pars, sed est potentia totum. Et ideo caro & ossa nõ possunt absque corruptione & diminutione corporis auferri: sanguis autem sine corruptione communicatur.

¶ Ad hoc dicitur secundum Autoris doctrinã in quarto sententiarum, distinctione quadragesima quarta, quæstione prima, quod partes humani corporis sunt duplices: quædam sic sunt actu partes, quod in transmutabiles in alias partes, vt carnes, ossa, nerui & membra, vt manus, pedes &c. Quædam vero sic sunt actu partes, quod sunt in potẽtia etiam ad alias partes: & tales videtur esse quatuor humores, ex quibus sumus, inter quos est sanguis. Vnde quia huiusmodi habent aliquo modo rationem partis in actu, & aliquo modo partis in potentia: ideo diuersa de eis dicuntur. nam inquantum sunt partes in actu, verificatur quod corpus nostrũ cõponitur ex eis, vt in principio dicti lib. Aristoteles tractatur: vt vero sunt in potẽtia ad alias partes, verificatur quod ex alimẽtum corporis. Et per hoc patet responsio ad rationem in oppositũ, dicendo, quod sanguis est corporis alimẽtum, sed non tantum: quia est ita alimentum, vt etiam sit secundum se partes corporis. Ad auctoritatem diui Tho. dicitur, quod loquitur de parte totaliter in actu, quum dicit quod non potest fine corruptione aut diminutione subtrahi. non autem de parte partim in actu & partim in potentia qualis est sanguis, Absque dubio igitur credendum est, filium Dei assumpsisse corpus terrestre, hoc est carnem & sanguinem, vt diuidendo quæstionem, Autor articulum explicat.

go corpus Christi non fuit corpus cæleste, sed carneum & terrenum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd eisdem rationibus apparet, quare corpus Christi, non debuit esse cæleste, quibus ostensum est quod non debuit esse phantasticum.

Primo enim, quia sicut veritas humanæ naturæ non saluaretur in Christo, si corpus eius esset phantasticum (vt posuit Manichæus) ita etiam non saluaretur si poneretur cæleste: sicut posuit Valentinus. Cum enim forma hominis sit quædam res naturalis, requirit determinatam materiam, scilicet carnes & ossa, quæ in hominis diffinitione poni oportet, vt patet per Philosophum Met. 7.

Secundo, quia hoc etiam derogaret veritati eorũ, quæ Christus in corpore gessit. Cum enim corpus cæleste sit impassibile & incorruptibile (vt probatur in primo de Cælo) si tale corpus cæleste assumpsisset, non vere esurisset, nec sitisset, nec etiam passionem & mortem sustinuisset.

Terũt, etiam derogaret veritati diuinæ. Cum enim filius Dei se hominibus ostenderit, quasi corpus carneum & terrenũ habens, fuisset falsa demõstratio, si corpus cæleste habuisset. Et ideo libro de Ecclesiasticis dogmatibus dicitur, Natus est Dei filius carnem ex Virginis corpore trahens, & nõ de cælo secum affe rens.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd Christus dicitur de cælo descendisse dupliciter. Vno modo ratione diuinæ naturę: nõ ita quod natura diuina in eo esse desierit, sed quia in infimis nouo modo esse cœpit, scilicet secundum naturam assumptam. secundum illud Ioan. 3. Nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo Filius hominis, qui in cælis est. Alio modo ratione corporis: non quia ipsum corpus Christi secundum suam substantiam de cælo descenderit, sed quia virtute cęlesti, id est Spiritu Sancto est eius corpus formatum. vnde Aug. dicit ad Orosium, exponens autoritatem inductam. Cælestem dico Christum: quia non ex humano conceptus est semine. Et hoc etiam modo Hilarius exponit in libro de Trinit.

¶ Ad secundum dicendũ, quod caro & sanguis non accipiuntur ibi pro substantia carnis & sanguinis, sed pro corruptione carnis & sanguinis. Quæ quidem in Christo non fuit quantum ad culpam: fuit tamen ad tempus quatum ad pœnam, vt opus nostræ redemptionis expleret.

¶ Ad tertium dicendum, quod hoc ipsum ad inaximam Dei gloriam pertinet, quod corpus infirmum & terrenum ad tantam sublimitatem prouexit. Vnde in Ephesina synodo legitur verbum sancti Theophili dicentis. Qualiter artificum optimi non in pretiosis tantum materiebus, artem ostendentes, in admiratione sunt, sed vilissimum lutum & terram dissolutam plerunque assumentes, suæ disciplinæ demonstrantes virtutem, multo magis laudantur: ita omnium optimus artifex Dei verbum, non aliquam pretiosam materiam corporis cælestis apprehendens, ad nos aduenit, sed in luto magnitudinem suæ artis ostendit.

¶ Super Quæstionis quintæ Articulum tertium.

3. dist. 2. q. 1. art. 3. q. 2. Et 4 cõtra Ca. 32. prin. 37. fi. & 41. Et verũ q. 10. ar. 1. c. Et vnio. artic. 1. Et equal. 3. c. tit.

TItulus clarus est, intelligendus vt sonat. & quæritus propter Arrium & Apollinarem (vt in litera dicitur) negantes in Christo animam propriam.

¶ In corpore articuli duo sunt: Primò recitatur error Arrij & Apollinaris. Secundo reprobatur tripliciter. Quo ad primum ponitur positio ista in se, & sua sequela. In se quidẽ: quia negatur ãnima in Christo, sed ponitur Verbum loco animæ. In sua verò sequela: quia negantur duæ naturæ in Christo: quoniam non est ibi natura humana, vel quoniam ex anima & corpore vna natura cõstituitur, ac per hoc ex eo quod est loco animæ & corporis, vna esset tantum natura. prima expositio tamen literæ consonat, de natura humana loquenti.

tex. 32.

Cap. 3. & 11. Ca. 21. Quo ad secundum assumuntur tres rationes: prima ex autoritate Scripturæ: secunda ex ratione deducente ad inconueniens ex August. tertia ex ratione conuincente, quod dignorat propria vocem positio ipsa quia ponendo carnem, negat carnẽ, & per hoc veritati Incarnationis contrariatur. Vide de his in quarto contra Gen. capit. 32.

Tex. 30. Tex. 20.

¶ Super quæstionis quintæ Articulum quartum.

Cap. 49. & 50.

TItulus clarus propter Apollinaremotus, conuictum ad confitendum in Christo animam: & cõfitentem animam sensitiuam in Christo, sed non mentem, sed loco mẽtis Verbum, vt habes in 4. contra Gent. cap 35. & in litera.

¶ In corpore articuli duo sunt, primo ponitur error Apollinatistarum: secundo excluditur tripliciter & ratiões videtur satis clarę. In prima tamen aduertę, q̃ non dicit Autor admirationẽ esse actum rationis: sed quod exigit rationẽ dum absque ratione collativa effectus cũ causa esse nõ potest.

¶ In responsione ad secundum perspice q̃ lux maior dicitur offuscare minorẽ non quo ad substantiam lucis, sed quo ad effectũ: quia facit nõ apparere effectũ minoris, quum nihil tollat à luce minore. Quoad substantiam vero lux maior perficit minorẽ, augendo effectũ illius: aër enim illuminatus à candela, cum superilluminatur à sole, non perdit prius lumen, sed acquirit maius lumen: augetur enim lumen ex presentia maioris lucis: & in litera vocatur per nci vnde sunt duolumina in eodem, sed idem perfectius.

Cap. 13.

ARTICVLVS III.

¶ Verum filius Dei assumpserit animam.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod filius Dei animam non assumpserit. Ioannes enim Incarnationis mysterium tradens dixit Verbum caro factum est, nullafacta de anima mentione. Non autem dicitur caro factum, eo quod sit in carnem conuersum, sed quia carnem assumpsit. Non ergo videtur assumpsisse animam.

2 ¶ Præterea, Anima necessaria est corpori ad hoc, q̃ per eã viuificetur. Sed ad hoc non fuit necessaria corpori Christi, vt videtur: quia ipsum Verbum Dei est, de quo dicitur in Ps. Domine apud te est fons vitæ. Superfluum ergo fuisset animam adesse, Verbo præsente. Deus autem & natura nihil frustra faciunt: vt etiam Philosophus dicit in primo de Cæ. Ergo videtur q̃ filius Dei animam non assumpserit.

3 ¶ Præterea, Ex vnione animæ ad corpus, cõstituitur natura cõmunis, quæ est species humana. In domino autem Iesu Christo nõ est communem speciem accipere, vt Dam. dicit in 3. lib. Non igitur assumpsit animam.

¶ SED CONTRA est quod Aug. dicit in lib. de Agone Christiano, Non eos audiamus, qui solum humanum corpus dicũt esse susceptum a Verbo Dei: & sic audiunt quod dictum est, Verbum caro factum est, vt negent illum hominem, velanimam, vel aliquid hominis habuisse, nisi carnem solã.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sicut dicit Aug. in lib. de hæresibus. opinio fuit primò quidem Arrij, & postea Apollinaris, q̃ filius Dei solam carnem assumpsit absque anima, ponentiũ q̃ Verbum fuerit carni loco animæ. Ex quo sequebatur, q̃ in Christo non fuerint duę naturę, sed vna tantùm: ex anima enim & carne, vna naturahumana constituitur.

Sed hęc positio stare non potest propter tria. primo quidem: quia repugnat autoritati Scripturę in qua Dominus de sua anima facit mentionem Matt. 26. Tristis est anima mea vsque ad mortem, & Ioan. 10. Potestatem habeo ponẽdi animam meam. Sed ad hoc respondebat Apollinaris, quod in his verbis animam metaphoricè sumitur, per quẽ modum in vet. Testa. Dei anima commoratur, Isa. 1. Calendas vestras & solennitates vestras odiuit anima mea. Sed sicut dicit Aug. in li. 83. q. Euangelistę in euangelica narratione narrant, quòd miratus est Iesus, & iratus & contristatus, & quod esuriit. Quæ quidem ita demonstrant eum veram animam habuisse: sicut ex hoc, quod comedit, & dormiuit, & fatigatus est, demonstratur eum habuisse verum corpus humanũ. Alioquin si & hæc ad metaphoram referantur, cum similia legãtur in vet. Test. de Deo, peribit fides Euangelicæ narrationis. Aliud enim est quod Prophetice nuntiatur in figuris, aliud quod secundum rerum proprietatem ab Euangelistis historicè scribitur. Secundò derogat prædictus error vtilitati Incarnationis, quæ est liberatio hominis. Vt

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis sextæ Articulum primum.*

TItulus primi articuliquæ.6. intelligendus est vt sonat: quoniam in corpore distinguetur:& motus est occasione verborum Augusti. & Magistri sententiam 1. distinctio. tertij sent. ponentium ordinem in ista assumptione.

¶ In corpore articuli duo sunt. primò declaratur ille terminus Mediante in titulo positus, secundo respondetur quæstio ibi, Sic ergo si attendimus primum fit declarando, distinguendo, excludendo, subdistinguendo, & conferendo membra distincta inter se. Declaratur in primis, quod medium importet ordinem. quod probat: quia dicitur respectu principij & finis: quorum vtrúque importat ordinem aliquem, ad quem spectat, secundú quem dicitur principium aut finis. Vnde & medium secundum aliquem ordinem oportet quod sit medium: nec oppositum intelligi potest Distinguitur præterea ordo in ordinem temporis vel naturæ: & excluso ordine temporis à mysterio assumptionis (vt in hac eadem quæstione patebit) subditur ordo naturæ in ordinem dignitatis & causalitatis. Exempla patent in litera. Conferuntur autem hi duo naturæ ordines inter se secundum connexionem pro quanto: secundus ordo consequitur aliquo modo primum, Et dicitur, aliquo modo: quia non oportet vniuersaliter, quod dignius est, esse causam nimus digni: non enim Leonina natura est causa naturæ formicæ, licet sit formica longé dignior.

¶ Quo ad secundú respondetur quæsito duobus conclusionibus ut. xta duplicem modum medij secundum dictos duos naturæ ordines: scilicet medium dignitatis & medium causalitatis. Prima est, Filius Dei vniuit sibi carnem mediante anima, loquendo secundum ordinem dignitatis. Probatur: quia anima immediatior media inter Deú & carnem, secundum dignitatis gradum. Secunda est, quod secundum ordinem causalitatis filius Dei vniuit sibi carnem mediante anima. Probatur. Anima est aliqualiter causa carnis vniendæ filio Dei: ergo est medium in causando vnionem carnis ad filium Dei. Antecedens probatur dupliciter. Primo quia caro non esset assumpti bilis nisi per ordinem, dissenserunt, dicentes, sicut Arriani, Deum Christum carnem solam sine anima suscepisse. In qua quæstione testimoniis Euangelicis victi, mentem defuisse animæ Christi, sed pro hac ipsum verbum in ea fuisse dixerunt. Sed hæc positio eisdem rationibus cõuincitur, sicut & prædicta. Primo enim hoc aduersatur narrationi Euangelicæ, quæ cõmemorat eũ fuisse miratũ, vt patet Matth. 8. Admiratio autem absque ratione esse nõ potest: quia importat collationem effectus ad causam: dum scilicet aliquis videt effectum cuius causam ignorat, & quærit: vt dicitur in principio Metaphysicæ. Secũd repugnat veritati Incarnationis: quæ est iusti ficatio hominis à peccato. Anima enim humana nõ est capax peccati nec gratiæ iustificantis, nisi per mentem. Vnde præcipuè oportuit mentem humanam assumi. Vnde dicit Damas. in 3. li. quod Dei verbum assumpsit corpus & animam intellectualem & rationalem. Et postea subdit, Totus toti vnitus est, vt toti mihi salutẽ largiretur: quod enim inassumptum est, incurabile est. Tertio hoc repugnat veritati Incarnationis: eũ enim corpus proportionetur animæ, sicut materia propriæ formę, non est verè caro humana, quę non est perfecta anima humana, scilicet rationali. Et ideo si Christus animã sine mente habuisset non habuisset veram carnem humanam, sed bestialem: quia per solam mentem anima nostra differt ab anima bestiali. Vnde dicit Aug. in li. 83. q. quod secundum hunc errorem sequeretur, quod filius Dei beluã quandã cum figura humani corporis suscepisset. Quod iterum repugnat veritati diuinæ, quę nullam patitur fictionis falsitatem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod vbi est ipsa res per sui præsentiam, non requiritur eius imago ad hoc q; suppleat locum rei: sicut vbi est imperator, milites non venerantur eius imaginem. Sed tamen requiritur cum præsentia rei imago ipsius, vt perficiatur ex ipsa rei præsentia, sicut imago in cera perficitur per impressionẽ sigilli, & imago hominis resultat in speculo per eius præsentiam. Vnde ad perficiendã mentem humanam, necessarium fuit, quod eam sibi verbum Dei vniuerit.

¶ Ad secũdum dicendum, quod lux maior euacuat lucem minorem alterius corporis illuminãtis, non tamen euacuat, sed perficit lucem corporis illuminati: ad præsentiã enim solis, stellarũ lux obscuratur, sed actis lumen perficitur. Intellectus autẽ seu mens hominis est quasi lux illuminata à luce diuini Verbi: & ideo per presentiã Verbi nõ euacuatur mens hominis, sed magis perficitur.

¶ Ad tertium dicendum, quod licet potentia intellectiua non sit alicuius corporis actus: ipsa tamen essentia animæ humanæ, quæ est forma corporis, requiritur quòd sit nobilior ad hoc, quod habeat potentiam in telligendi: & ideo necesse est corpus melius dispositum ei respondeat.

QVAESTIO SEXTA DE *modo Assumptionis quantum ad ordinem in sex articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de ordine Assumptionis prædictæ.
¶ Circa quod quæruntur sex.
¶ Primo, vtrùm filius Dei assumpserit carnem mediante anima.

¶ Secundò, vtrùm assumpserit animam mediante spiritu siue mente.
¶ Tertio, vtrum anima fuerit prius assumpta, quam caro.
¶ Quarto, vtrum caro Christi fuerit prius à Verbo assumpta, quam animæ vnita.
¶ Quinto, vtrum tota humana natura sit assumpta mediantibus partibus.
¶ Sexto, vtrũ sit assumpta mediante gratia.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum filius Dei assumpserit carnem mediante anima.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod filius Dei non assumpserit carnem mediante anima, perfectior enim est modus, quo filius Dei vnitur humanæ naturæ & partibus eius, quam quo est in omnibus creaturis. Sed in creaturis est immediate per essentiam, potentiam & præsentiam. Ergo multo magis filius Dei immediate vnitur carni, & non mediante anima.

2 ¶ Præterea, Anima & caro vnita sunt Dei verbo in vnitate hypostasis seu personæ. Sed corpus immediate pertinet ad personã siue hypostasim hominis, sicut & anima, quinimò magis videtur se de propinquo habere ad hypostasim corpus, quod est materia, quam anima, quæ est forma: quia principium individuationis, quæ importatur in nomine Hypostasis, videtur esse materia. Ergo filius Dei non assumpsit carnem mediante anima.

3 ¶ Præterea, Remoto medio separantur ea, quæ per medium cõiunguntur: sicut remota superficie, cessaret color à corpore, qui ineſt corpori per superficiem. Sed separata per mortẽ anima, adhuc remanet vnio Verbi ad carnem: quod infra patebit. Ergo Verbum non coniungitur carni mediante anima.

¶ SED CONTRA est quod Augustinus dicit in Epist. ad Volusianum: ipsa magnitudo diuinæ virtutis, animã sibi rationalem, & per eandem corpus humanum, totumq; omnino hominem in melius mutandum coaptauit.

¶ RESPONDEO dicendũ, quòd medium dicitur respectu principij & finis. Vnde sicut principium & finis important ordinem, ita & medium. Est autem duplex ordo. Vnus quidem temporis, alius autem naturæ. Secundum autem ordinem temporis non dicitur in mysterio Incarnationis aliquid medium: quia totam humanam naturam simul sibi Verbum Dei vniuit: vt infra patebit. Ordo autem naturæ inter aliqua potest attendi dupliciter. Vno modo secundum gradum dignitatis, sicut dicimus angelos esse medios inter homines & Deum. Alio modo secundum rationem causalitatis: sicut dicitur media causa existere inter primam causam & vltimum effectum. Et hic secundus ordo aliquo modo cõsequitur primum: sicut enim dicit Dion. 13. c. de Diu. no. Deus per substantias magis sibi propinquas agit in ea, quæ sunt magis remota. Sic ergo, si attendamus gradum dignitatis, anima media inuenitur inter Deum & carnem. & secundum hoc potest dici quod filius Dei vniuit sibi carnẽ mediante anima, sed & secundum ordinem quem habet ad animam rationalem: secundo, quia caro per ordinem ad animam rationalem habet, quod sit caro humana: sola autẽ natura humana est assumptibilis vt patet ex prius dictis.

¶ Ad sequẽ ad vltimum progrediamur, declarãdo primò quid sentiat Autor in hac materia, & in quo impugnatur. Scito igitur quod sunt hic duę principales difficultates. Prima est circa ordinem partis inter se non absoluę, sed relatas ad assumptionem: & hęc tractatur hic quo ad partes essentiales, scilicet animam & corpus: & in seq. articu. quo ad partes potentiales, scilicet mẽtem & sensum. Altera est circa ordinẽ inter partes & totum, scilicet animam & corpus & naturam humanam: & hæc tractatur in articu. 5. huius quæstionis. Et in vtraque quæstione sunt variæ opiniones. Durandus namque in 3. sent. dist. quæ. 2. negat omnem naturæ ordinem in mysterio Assumptionis, tam in partibus inter se, quàm in partibus & toto relatis ad assumptionẽ. Scotus vero in 3. senten. distinct. 1. quæst 2. aliquo modo negat vtrobique ordinem naturæ, & aliquo modo affirmat. Negat siquidem vnã partẽ esse mediam, vt quod assumitur respectu alterius, & similiter partes esse medium, vt quod assumitur respectu totius mat autem vnam partem esse medium, vt quo & respectu totius, & respectu alterius partis: quia anima est constitutiua & naturæ & carnis, vt sit assumptibile. Doctrina autẽ Autoris media via incedit: naturæ ordinem vtroque non concedit: quoniam & concedit partibus inter se, quam in partibus & toto inter se, relatis semper ad Assumptionem: & partim concedit secundum naturæ ordinem medium vt quod: & partim non concedit medium vt quod, & vniuersaliter concedit mediũ vt quo in hoc Assumptionis mysterio. Declaro singula, præsuppositis distinctione iam dicta, quod mediare secundum naturæ ordinem vt causa Assumptionis ex parte assumpti, contingit dupliciter. Vno modo, quod sit causa, quod aliud assumatur, quod ipsa causa præassumi intelligatur: quasi sit progressus quidam in his quæ assumuntur, & prius secundum naturæ ordinem assumatur anima, & deinde caro: sicut dicimus quod prius generatur homo, quam sit bibile, secundum naturæ ordinẽ, quamuis simul tem

pore: quia visibile præsupponit hominem, vt quod est genitum. Et hoc modo Autor concedit partes naturæ, animam scilicet, & corpus prius natura assumi, quàm totam naturam: prius tamen naturam secundum quid, hoc est secundum ordinem exequutionis: vt in 5. patebit articulo. Vbi afferentur argumenta Sco. & Duran. contra hoc, & soluentur. Alio modo, quæ sit causa vt aliud fit assumptibile, siue vt quo siue vt quod non curãdo. & hoc modo affirmat Autor vtrobique esse mediũ, scilicet & inter partes inter se & inter partes, & totum. Et explicando distinctẽ sententiam suam, sentit quod anima est medium vt quo tantum respectu carnis: & quod anima est etiam medium vt quo carnale tantùm respectu totius, & quod anima & corpus sunt mediũ vt quod respectu totius secundũ exequutionis ordinem: & quod totum est medium vt quo & vt quod respectu partium secundum intentionis ordinem.

¶ Quoclica primò afferenda sunt argumenta Durand. contra naturæ ordinem inter animam & carnem relatas ad assumptionem: deinde declaranda est positio Autoris de mediatione animæ ad carnem, tam quo ad mediationem causalem quàm quo ad modum, scilicet vt quo, & non vt quod: & demum respondebitur obiectis. Reliqua quinto referuanda sunt articulo: non enim oportet Scotica argumenta contra mediationem animæ respectu carnis afferre: quia contra medium vt quod fiunt: quod nos non tenemus, comparando partes inter se ad Assumptionem: simul enim non solum tempore, sed natura animam & carnẽ assumi dicimus, vt quod assumitur: ita quod neutra mediãte altera, vt quod, sed quòd caro assumatur mediante anima vt quo: vt clarè patebit.

¶ Arguit ergo Duran. Si in assumptione esset ordo naturæ, aut esset ex parte assumptorum aut ex parte assumptorum: sed non ex parte assumptionis. quia assumptio nihil aut ex parte assumptorum: sed non ex parte assumptionis. quia assumptio vnica: vnius autem ad seipsum non est ordo naturæ. Nec ponitur assumptio vnica: vnius autem ad seipsum non est ordo naturæ. Nec ex parte assumptorum comparando partes inter se: quia quando vnum vnitur duobus non vt duo sunt, sed vt vnum, neutrum eorum est medium: quoniam medium distinctionem exigit ad illud, cuius est medium: sed filius Dei vnitus est per se animæ & carni, non vt plura sunt, sed vt vnum sunt: quia vnitur eis in quantum sunt partes vnius naturæ humanæ: ergo non assumptio carnem mediante anima seu humanum ordinem naturæ ex parte rei.

¶ Quòd autem verè secundum eam naturæ ordo intersit inter animam & carnem in assumptione, ex hoc ipso patet, quod est ibi vera causalitas realis. Ad cuius clariorem notitiam afferenda est differentia inter animam & carnem respectu assumptionis: comparando siquidem hæc duo ad assumptionem, manifestè constabit, quod inter actionem assumptiuam & actionem creatiuam vtriusque hæc inuenitur differentia, quod respectu animæ nulla alia actio mediat: sed respectu carnis mediat actio animatiua carnis. Nam præsuppositis actione creatiua carnis non est caro assumptibilis secundum congruitatem (sic enim de assumptibili est sermo) nisi sit animata seu humana: animata autem humana non est materia illa nisi per actionem animatiuam illius: actio autem animatiua constat quod animam ponit in carne: quæ realiter faciendo illam in esse animato & humano, verè vt causa media causat carnis assumptibilitatem. Præsuppositis autem actione creatiua animæ, non expecta tur alia actio, qua aliquid superaddatur animæ, per quod fiat assumptibilis: sed statim est assumptibilis. Est igitur anima per actionem assumptiuam attingibilis absque actione media, caro autem siue materia non nisi media actione animatiua: est igitur inter carnem & animam inter se relatas ad assumptionẽ, ordo naturæ secundum causalitatem in re. Et quoniam ex hoc quod anima fit, causat carnem assumptibilem, non sequitur, ergo anima prius natura assumitur: sed bene sequitur, ergo est ratio, quod caro assumatur: & vt in litera dicetur, non est nisi in fieri rationis autem quod de habeat carnẽ vt ratio quod assumatur, se habet vt quo: & non oportet quòd se habeat vt quod, ideo ex hac doctrina Autoris non prius habeo, quàm quod anima mediat vt causa media vt qua, seu quo: ita quòd non prius natura anima vt quod assumitur, sed prius natura animæ vt quo assumitur: & simul natura vtrunque vt quod assumitur. Ita quòd referendo animam & carnem inter se ad assumi vt quod, nullus est naturæ ordo quia neutrum est alteri medium vt quod. Etsi ad hoc tendebat Duran. non contradico: sed quia non inuenio se sic declarasse, vt Scotus fecit, ideo, &c. Mouetor autem ad negandum quòd anima est medium vt quod respectu carnis in assumptione: quia nulla apparet ratio quare debeat hoc concedi. quamuis enim tam anima, quàm caro sic assumpta, vt quod assumitur, par tialiter tamen seu vt pars: quia tamẽ anima nõ intelligitur prius assumpta, quã animet carnem (quod per creatiuã actionem fortitur ex modo suæ creationis, quã scilicet creatur in corpore) nec caro pri assumatur, q; sit animata: ideo inter animam & carnem vt sunt q; assumuntur, nullũ video ordinẽ naturæ aut intellectus: sed solũ, vt dictum est, quod anima est causa carni vt quo, quòd assumatur.

¶ Ad obiectionẽ autem Durandi dicitur, quod in assumptione est naturæ ordo ex parte assumptorum. Et cum cõtra hoc arguitur, quia vnium pluribus, nõ in quantũ sunt plura sed vnum, &c. negatur Minor: quoniam filius Dei assumpsit animã & corpus vt sunt plura: quia assumpsit illa vt sunt duę partes essentiales realiter distinctæ inter se: Ad probationẽ dicitur quòd aliud est concedere affirmatiuam, scilicet assumpsit partes vt sunt vnũ: & aliud eũ dicta affirmatiua concedere etiam negatiuam, scilicet non assumpsit partes, vt sunt plures: tes. Affirmatiua tanq̃ importat q; partes sunt assumptæ vt vnũ: tur in toto: & hoc est dictũ, q; partes sunt assumptę vt tũ in toto: negatiua autem importat, quod partes nõ sunt assumptę secundũ seipsas, sed quodammodo terminatur ad totũ tantum, & ad partes nõ in toto. Constat autẽ ex Doctrina sacra filiũ Dei assumpsisse ita partes in toto, quod tamẽ ad ipsas partes in seipsis terminata est assumptio: aliquin oportuisse in morte Christi fieri nouas assumptiones animæ in se, & corpotis in sequentia in toto nõ erãt. Dicitur igitur, quod filius Dei assumpsit animam & carnem, inquã tũ sunt partes vnius naturæ: sed ex hoc non sequitur, ergo inquantum sunt vnũ, & nõ inquantum sunt plures: quia & assumpsit, inquãd sunt vnũ in natura vnica, & inquantũ sunt in se plures, partiales tamẽ. Locis supra art. 1. citatis.

¶ In responsione ad secundum eiusdem primi articuli, nota primo hãc doctrinam: quod scilicet non eodem ordine se habent partes naturæ humanæ, ad personalitatem alie nam, scilicet Verbi Dei, quo se haberent ad personalitatem propriam, scilicet personæ humanæ. Et ratio in litera reddit ur ex altitudine diuinæ personæ. Et hæc bene retineto, & applicato, quũ discutitur Assumptionis mysterium quo ad ordinem assumptorum, & nõ fundes te super ordine eorundem ad propriam personalitatem, vt in 5. articulo ratio Scoti super hoc fundamento afferetur.

¶ Nota secundo quod prima verba literæ, scilicet corpus est vicinius personæ propriæ, anima autem naturæ humanæ, non carentis cũpulo. Quoniam esse vera sunt secundum cõmunia homini, & aliis subsistãtis sensibilibus: quoniam in eis anima vicinior est naturæ & corpis personæ: quia anima cõstituit formaliter naturam, & materia individuat, personæ autẽ cõstat individuum maxime appropinquare, vnde & creduntur idem omnino quo ad eem apud multos) secundum tamen propria principia hominis videtur oppositum: quoniam anima intellectiua, quia est ex se subsistens, & defert secum subsistentiã quam communicat supposito propinquior est personæ, cuius proprium est subsistere, adeo vt ipsi personæ primo conuenlat. Sed hoc non obstat: quia anima Intellectiua in suo fieri mendicat hæccitatem à corpore, licet occasionaliter: nec defert secum subsistentiã propriam sibi vt quod subsistit nisi in potẽtia, sed vt proprium illius principium vt quo. Vnde licet aliquid plus propinquitatis habeat ad hypostasim, quàm alia animæ, quia ex proprio ordine defert, vt quo beat ad hypostasim, tamen & ad partes nõ nisi ve sunt in toto. Constat autẽ ex Doctrina sacra filiũ Dei assumpsisse ita partes in toto, quod tamẽ ad ipsas partes in seipsis terminata est assumptio: aliquin oportuisse in morte Christi fieri nouas assumptiones animæ in se, & corpotis in sequentia in toto nõ erãt. Dicitur igitur, quod filius Dei assumpsit animam & carnem, inquã tũ sunt partes vnius naturæ: sed ex hoc non sequitur, ergo inquantum sunt vnũ, & nõ inquantum sunt plures: quia & assumpsit, inquãd sunt vnũ in natura vnica, & inquantũ sunt in se plures, partiales tamẽ.

¶ *Super quæstionis sextæ Articulum secundum.*

IN titulo nota, quod ii termini prædeclarandi sunt, vt in conclusione sumuntur, non restat locus argumentis primo & tertio: sed si in titulo relinquitur indistincti[ita tamen vt nomine Spiritus intelligatur mens seu pars intelle

diuin

Universidad de Deusto
Biblioteca

cius locus relinquitur argumentis & responsionibus.

¶ In corpore articuli vnica est conclusio responsiua quæsito affirmatiuè. Filius Dei assumpsit animam mediante spiritu. Probatur dupliciter. Primò ratione: Assumpsit cæteras partes animæ mediante intellectu, tam secundum ordinē di gnitatis, quam secundum ordinem ad cōgruentiam assumptionis: ergo assumpsit animam mediante spiritu. Antecedens pro prima parte probatur: quia intellectus est di-
P.P. q. 77. ar. 1. ad 1. guior. Pro secunda, quia anima non est assumpti bilis nisi per illud, quo est ad imaginem Dei, Consequentia probatur ex præcedenti articulo ex similitatione. Secundo probatur conclusio auroritate Damasc.

q. 4. ar. 1. ¶ Aduerte hic duo, primo: quod hic est comparatio partium potentialium, scilicet partis superioris, quæ vocatur spiritus, siue mens, siue intellectus: & partis inferioris, quæ est pars sensitiua, & vegetatiua, quæ vocatur anima. Et quoniā omnes istę partes sunt assumptæ à Verbo, & distinguuntur etiā genere inter se, & ordine quodam se habent ad Verbum, tum quo ad
Cap. 18. 79. 20. & 21. dignitatem, tum quo ad assumptibilitatem, quia pars sensitiua non est assumptibilis, nisi
Ar. præc. quia coniuncta est intellectiuæ, sicut nec caro, nisi quia est pars hominis: ideo Aug. dixit, & Autor declarauit, quod assumpsit animā, id est partem sensitiuā mediante spiritu, id est parte intellectiua. Et scito quod si consideré tur istæ duæ partes non secundum quod vniuntur in vna subsistantia animæ (quia sensitiuū est intellectiuo vt tui gonum in tertio gonio vt dicitur in secundo de Anima) sed abstrahendo ab illo vel alio modo conunctionis, & considerentur ipsæ partes diuersæ, & quoniam istæ sunt in homine nō curando de modo, quo sunt coniunctæ: simile
Cap. 6. est iudicium de illa proportione. Assumpsit autem mediante anima. & assumpsit animam mediante spiritu. Et propterea Aug. simul vtraque protulit, & in litera similis dicitur vtraque mediatio: saltamitter enim vtrobique & gradus dignitatis &
D. 151. causa & causatum, & una pars intellectiua ex hoc, quod communicatur
q. 64. ar. 3. parti sensitiuæ, perficit illam, & est illi ratio quod sit assumptibilis. Quocirca nō requiras hic causalitatem, sicut partes essentiales, quæ est forma, est causa alterius constitutiua, sed & proportionaliter causalitatem, sicut pars potentialis formalior & superioris ordinis est causa partis inferioris: oportet enim proportionaliter inquirere & intelligere causalitatem, sicut proportionaliter sunt partes, quæ dicuntur partes potentiales,

¶ *Super Quæstionis sextæ Articulum tertium.*

IN titulo 1y prius, sumitur secundum tempus: ita quod quæritur est de prioritate temporis. Et occasio huius est positio Origenis.

¶ In corpore articuli fiunt tria. primo ponitur positio Origenis; secundo reprobatur in vno sensu: tertiò probatur in alio sensu. Distinctio partium clara est in litera. Quo ad primū positio Orig. refertur quo ad duo, scilicet & quo ad animas omnium hominum, & quo ad animam Christi, scilicet quod omnes

fuerunt à principio simul creatæ. De qua originis positione vide, si vis, in 1. contra Gen. cap. 83. quoniam hic non tractatur, nisi quo ad animam Christi ordine ad assumptionem. Quo ad secundum quia dupliciter poni potest, animam Christi ab initio mundi creatam fuisse: vel creatam, & non simul assumptam à filio Dei, vel tunc creatam, & simul assumptam à filio Dei, sed postea in vtero Virginis carni vnitam: ideo in litera vtrumque modus excluditur.

¶ Et cōtra primum pōnitur conclusio hęc: inconueniens est animam Christi ab initio creatā esse, & non simul assumptam. Probatur ducēdo ad inconueniens: quia si sic fuisset aliquādo per se subsistens, & vel corrupta fuisset, illius subsistentia in assumptione, quod est inconueniens: vel remāsisset, quod est impossibile: quia non fuisset vnio secundū subsistentiam.

¶ Vbi nota primo, quod Auter loquitur hic de subsistentia tanquam si loqueretur de personalitate: quia anima separata differt à persona in solo (quod in triduo) tunc non nisi vt semimatura separata à tota natura, quę desinet, remanente subsistēs, non per se, sed per hypostasim alienam: puta filij Dei, cui semper est vnita.

¶ Sed insurgit tunc quæstio. an in communi resurrectione anima separata huius vel illius reuertā ad corpus reuinet sui propriam terminationem, an perdat illam & terminetur personalitate torius.

¶ Ad hoc dicitur, quòd quia aliter se habet anima rationalis in sui principio, quam in corpore sit, & aliter quā ad corpus per resurrectionem redit: quod ex hoc habetur quod anima in sui principio indiuiduatur ex corpore, quemuis occasionaliter in resurrectione autē animæ indiuiduat portiū corpus quàm indiuiduerit ex ipso, vt patet ex his, in quibus diuina virtute materia corporis supplebitur, puta qui totaliter per mulierem generationē & generationes ex solis carnibus humanis nutriti funt. Sicut ergo in individuationem semel in corpore adeptam nunquam defecit anima rationalis, sed ex illa individuat, si opus est, corpus (ita vt idem numero resurgens homo, qui prius fuit) ita rationabile est, vt ad propriam terminationem aliter se habeat in corpore, & extra, aciuirēdo Nam non acquirit illam in corpore, constituendo naturam, sicut acquirit individuationem: sed acquirit illam in corpore constituendo personam, hoc est, si ad hoc perueniat, quod fit principium constitutiuum propriæ personæ, & non solum propriæ naturæ & principium acquisitiū proprium terminum, quia non constituit propriam personam, sed nec constituendo propriam personam, videtur acquirere illum esse summarē, sed medio modo inter actum & potētiam: quoniam aliquo modo est, quod subsistit & operatur, & aliquo modo non. Sed in separatione à corpore & corruptione hypostasis, quæ simul in aliis Christo hominibus sunt, anima proprium terminum consummatæ acquisitę quem semel adeptum retinet in reditu ad corpus, & in statu perfectiori possessura illum reunita cor pori, quàm si separata esset, eo quod tunc erit in naturalissimo suo esse. Vnde differentia quo ad proprium terminationem inter animam sui principio & in reunita quo ad proprium terminationem inter animam sui principio & in resurrectione fit, quod in sui principio de foris venit, vt quo etiam ad personalitatem & ideo impeditā contingit illam & à propria & totius personalitate, vt patet in mysterio Assumptionis non regressū autem venit, vt quod est, licet partialiter in mysterio Assumptionis non regressū esse autem venit, vt quod est, licet partialiter in mysterio Assumptionis non regressū esse homini. & glorificat illū ter. Et sic dicit individuat & communicat suum esse homini. & glorificat illū in Sanctitatis subsistentiam terminationem, seu quę personalitatem, ad perfectionem humanæ subsistentiæ & personalitatis adducit.

¶ Quo ad tertium refutatur Origenis positio intellecta secundo modo (scilicet quod anima illa in sui creatione ab initio fuerit vnita, & postmodum in vtero Virginis incarnata) primò deducendo ad inconueniens, quod scilicet anima Christi non videretur esse eiusdem naturę cum nostris: secundò autoritate Leonis.

¶ Circa rationem hanc dubium ex duplici capite oritur. Primò, quantum valeat simpliciter: nam ex hoc, quod homo vel bos creatur ante omnia secula vel post, non variatur natura eius, sed non sua secundum durationem: nihil ergo videtur valere ratio: differentia tatem naturæ ex prioritate secundum durationem productionis. Secundò, quantum valeat ad hominem: quia Origenes ponebat non solum Christi, sed omnium hominum animas ab initio creatas: vnde

corpus & totus homo subsistere. Iam enim dictum est, quod separatio dat quandam totalitatem & completionem. & ideo statim separata anima est semipersona: nec per hoc proprio termino terminatur: quæ in corpore existens terminabatur termino totius hominis. Et ideo sicut si assumeretur præexistens Angelus, corrumperetur primò terminatio naturæ. Angelicæ, quæ est illius personalitas: ita si assumeretur anima prius separatim existēs, corrūperetur ipsius terminatio, qua constituitur in esse quod est & semi personæ & subsistentis. Sed si anima assumitur non præexistēs separata (sicut etiam vnitur de facto corpori non præexistens, separata: tunc solùm vt semi natura assumitur & vnitur quia non adhuc terminata intelligitur pro prio termino, quem in sui à corpore & ab hypostasi separatione nata est habere. Notanter autem dico, non solum à corpore, sed ab hypostasi quia anima separatur à corpore, & nō ab hypostasi (quod in solo Christo accidit in triduo) tunc non nisi vt semimatura separata à tota natura, quę desinet, remanente subsistēs, non per se, sed per hypostasim alienam puta filij Dei, cui semper est vnita.

Est epist. 81. ad Iuuenal. Arti. 1. hu. ius q.

Infrà q. 63. ar. 1. Et 3. & 14. ar. 1. in. 2. 1. & 2. Et verit. q. 29. ar. 4. 3.

Hæres. 77. in fine.

Cap. 8.

Ar. 1. & 2.

Cap. 2.

Ar. præ.

Ar. 3.

Cap. 2.

Ar. 1.

Ar. præ.

Propos. 1.

Cap. 2.

Ar. præ.

Ar. 1.

Ar. 3.

Ar. 4.

Ar. 1.

Ar. 2

Universidad de Deusto
Biblioteca

mam Christi, propter quem remanet assumpta, vt propria materia illius: igitur caro in vltima dispositione habet illum ordinem, & est propria materia animæ rationalis.

¶Ad primum dicitur, quòd propria materia alicuius formæ dupliciter dicitur; scilicet in fieri tantum vel in facto esse. In proposito autem sermo est de materia propria in fieri.

¶Ad secundum conceditur, quòd secundum naturæ ordinem caro vltimò dispositiua habet magis rationem propriæ materiæ, quàm caro mortua: sed in ordine ad resurrectionem, quæ sola diuina potest potentia fieri, caro mortua habet magis materiæ propriæ rationem, quia ista iã in facto esse fuit propria materia istius animæ, & de illo huic animæ individuationē, & reuniēda est illi ad reconstitutēdum eundem numero hominem. Vnde in æquiuoco laboramus: quoniam aliter fuit propria materia in generatione vbi natura ordo attenditur, & aliter in resurrectione, vbi diuinus ordo consideratur. Quia tamen apud Theologum vtraque dicitur propria materia, ideò cauē Autor in litera nondixit, hunc ordinem nō haberi nisi presente anima rationali corpori: sed dixit non haberi antequam anima aduenisset: cum hoc enim stat, quòd habeat etiam post mortem, ex quo iam semel anima affuit corpori: cum primo autē dicto non stat, quodhaberetur post mortem propria materia.

¶In responsione ad secundum eiusdē articuli vide rationem naturalē: quare non arguit, diuersitatem naturę auferre à Christo naturalem modum producēdi carnem, & argueret diuersitatem naturæ, si anima producta esset ante eor pus: quia scilicet in carnis productione varietas esset penes antecedentia tantum, in animæ verò productione, varietas ponitur in ipsis constitutionis intrinsecis. Et ratio assignatur: quia materia nata est esse ante formā: & dispōni ad illam: forma autem nec est nata esse ante materiam, hinc inde rationem intelligito pro ratione conuenientiæ: quare scilicet conueniens fuit, carnem Christi non naturaliter, hoc est aliorum hominum more fieri per dispositiones proximas, sed miraculosè statim concipi perfectam: animam verò conuenientius fuit non miraculosè ante corpus, sed naturaliter, hoc est secundum aliarum curam fieri, scilicet creando infundi, & infundendo creari. Quoniam, vt ex antedictis patet, diuersus modus producendi animam, scilicet in corpore vel extra, & ante corpus, in diuersitatem naturæ non reduudaret, si miraculose aliqua anima fieret extra & ante corpus: sed si naturaliter fieret extra & ante corpus, quod scilicet naturaliter ratiom fuisse oportet ponere illos, qui in constitutione mūdi fic factum putant, vt prædictum est.

¶In responsione ad tertium distingue & ordina nouitie, vnam & eandem carnem secundum diuersa prædicata subsantialia, præponendo magis cōmune maius communi (Verbi gratia, secundum quod est corpus, secundum quod est animatum, &c.) & per species, quod caro prius natura attingitur à Verbo effectiue per essentiam, potentiam, & præsentiam, quàm terminatiue per vnionem personalem: quia prius natura est quoddam ens, puta corpus, quàm animata. Sed prius natura est animata, quàm vnita Verbo personaliter: prius quia constituitur in esse assumpibili per esse animatum tantum quia corpo constituitur in natura rationali per esse animatum anima rationali. Constat autem, quòd non est assumptibilis nisi vt pars naturæ rationalis: non solum ex parte sui, sed etiam ex parte personæ, quæ significat non quamlibet hypostasim, sed hypostasim naturæ rationalis.

¶ *Super Quæstionis secundæ Articulum quintum.*

TErtius articuli intelligendus est vt sonat.

¶In corpore articuli duo sunt: primo declaratur, quomodo intelligitur ly Mediante in mysterio assumptionis. Secundò respondetur quæstioni vna conclusione: Quo ad primum dicit viam propositionem multarium partium, scilicet in mysterio Assumptionis mediū intelligitur non temporis, sed naturæ: ex parte agentis & simpliciter. Vbi quatuor conditiones mediū in hoc mysterio ponuntur.

¶ Prima est, quod nō est mediu n secundum tempus. Quę probatur, quia simul tempore omnia assumpta sunt.

¶ Secunda, quod sit medium secundum ordinem naturæ. Et hæc ex dictis supponitur.

¶ Tertia est, quod sit ibi talis ordo naturæ, scilicet ex parte agentis. Et hæc dicta ratur: quia in communi ordo naturæ, quo aliquid est prius, & aliquid posterius in natura, dupliciter inuenitur, vel ex parte agentis, vel ex parte materiæ. Et reddītur ratio, quare secundum has duas causas inuenitur, quia sunt causæ præexistentes ante effectum agēs enim & materia præexistunt, formā autem oportet non præexistere: & similiter sīlé generationis, cum coincidat cū forma. In speciali autē hoc est in quia tota ratio facti est potentia facientis.

¶ Quarta cōditio est, Sy Simpliciter, ad deficiendum quod medium simpliciter in hoc mysterio attenditur secundū ordinem naturæ ex parte agentis non quemcunque quia non fecit sum quid sed simpliciter, & siquidem duplex natura: ordo ex parte agentis, vel secundum ordinem intentionis, vel secundum ordinem executionis. Et differunt hi ordines inter se in hoc, quod illud qđ est prius secundum intentionem, est prius simpliciter: qđ verò est prius secūdum executionem, est prius secundum quid. Et ratio ethq; intentio prior est simpliciter exequitione: vt patet. Quo ad secundum cōclusio respōsiua quęsito est ista. Verbum Dei assumpsit partes humanæ naturę, mediante toto. Probatur dupliciter: primo, ex secundum ordinem naturæ ex parte intentionis agentis: prius est cōpletum quàm incompletum: & cō: quoniam prius est totum, quàm partes. Secundo ex proportionalitate, sicut assumpsit corpus mediante anima (quia assumpsit corpus propter ordinem, quem ad animam habet) ita assumpsit partes, mediante toto: quia assumpsit animam & corpus propter ordinem, quem habet ad humanam naturam.

¶ Sed occurrunt hic literalia multa inquirenda: primo, cur existente naturæ ordine secundum quod liber genus causæ, ordinem naturæ duobus eorum appropriat?

¶ Secundo, cur ordinem naturæ ex parte materiæ in hoc mysterio Autor potius assumpsit, quam prius natura ex parte causæ materialis corpus Christi fuerit conceptum, quàm animatum: patiens enim præsupponitur actui, qui ia eo sit.

¶ Tertio, cur Autor in hoc mysterio, de medio secundum naturæ ordinem ex parte agentis secundum ordinem operationis respondendo tacuit quum tamen in responsione ad primum, postmodum de illo tractet?

¶ Ad primum dicitur, quod quia ordo naturæ secundum genus causæ formalis & finalis reducitur ad ordinem naturæ secundum genus causæ agentis, tanquam in quo clarius relucet quoniam secundum ordinem agentium ordinantur & finales generationum & formæ genitorum: & res natura priores secundum ordinem finis, aut formæ in his, quæ fiunt sunt posteriores in esse: quoniam & forma & finis quanto vlterior in aliquo ordine, tanto prior, quia perfectior. Res vero, vt sunt tam in materiæ transmutatione, quàm in intentione aut executione agentis priores, sunt etiam priores secundum esse aliquod reale, scilicet, vel secundum ipsam intentionem eorum, sicut domus est in intentione artificis: vel secundum quod, (saltem in inchoata trāsmutatione sunt, sicut alteratio est prior generatione: vel secundum se, vt ab ipsis incipit executio: vt fundamentum est prius parietibus. Merito igitur naturæ ordinem duobus appropriauit Autor generibus causarum, quia sunt priores in esse, tum quia clarius relucet prioritas naturæ in istis: tum quia priorita rasiorum: apud generabilia reducitur ad ista.

¶ Ad secundum dicitur, quod in mysterio Incarnationis nulla fuit transmutatio materiæ nisi instantanea formatio corporis ab infinita virtute Spiritus sancti, & illa instantanea formatio quamuis naturæ ordine prior secundum genus causę materialis sit, quàm animę rationalis aduentus in eamquia anima rationalis non defuit secum corpus, sed supposuit corpus organicum, in quo recipe retur, cuius esset actus, in quo fieret. Quia tamen in illo priori naturæ non erat assumptibilis (vt ex dictis patet) quia constitutiua est in esse assumptibili per esse animatum:

animatum: ideo Autor loquens hic de priore & posteriore secundum naturam in ordine ad assumptionem, nihil de prioritate ex parte materiæ, vtpote extra ordinem ad assumptionem dixit, sed tanquam impertinentem ad propositum dimisit.

¶ Ad tertium dicitur, quod in promptu causa est quare respondendo quæsito tacuit ordinem exequutionis: quia scilicet respondendum est quæsito simpliciter, de medio simpliciter, & non de medio secundum quid: ac per hoc de medio secundum ordinem simpliciter, & non secundū ordinem secundū quid: Vnde meritum mediū secundum quid, referuauit responsionibus argumentorū, soluta quæstione de mediatione simpliciter, & absolutè.

¶ In eodem articulo in responsione ad primum, dubiū occurrit ex Scot. & Duran., arguēntibus in tertio sent. dist. 2. contra hanc doctrinam, quod scilicet non assumpserit rum mediantibus partibus, Arguit ergo Sco primò in q. 2 sic. Primò assumptum non est natura humana, sed pars seu partes eius: ergo assumens non est primò homo. Et confirmatur: quia sicut in instantia assumptionis se habuit ad totum & partes, ita & modò igitur & modò non est primo homo, licet Sortes est primò homo, quod videtur inconueniens. Amplius, videtur sequi, quòd Christus non sit homo. Probatur quia denominatio à parte vel partibus non dat denominationem à toto. Præterea, propter duas vniones Verbi ad partes naturæ humanæ non est homo: ergo requiritur tertia, quæ sit totius primo, propter quam tertiam Verbū est homo: sed ista sufficit sine aliis duabus: igitur illæ duæ supersfluunt. Demum probat ostensiuè, quod natura tota est prius mò sine medio assumpta. Quod est in se primò personale, si fibi dimitteretur, hoc in alio primò personatur, quando assumitur: sed tota natura & nō pars vel partes, est primò & immediatè hoc modo personabilis in se, si fibi dimitteretur: ergo. Probatur Maior: quia in eodem instanti naturæ, in quo in se personaretur, si fibi dimitteretur, personatur in alio: vel ab alio: quia nihil ante illud instans est natum assumi, quia non prius fuit natura singularis: nec post illud instans assumitur, quia tunc esset persona in se. Minor probatur: quia in eodem instanti natura est, quia tunc esset persona in se. Minor probatur: quia in eodem instanti natura in quo partes præcedunt totum, neutra nata est esse persona: sed tunc pitur tione: vt patet. Quo ad naturæ in quo partes præcedunt totum, neutra nata est esse persona: sed tunc pitur sponsiua quæsito est ista. Verbum Dei assumpsit partes humanæ naturę, mediante toto. Probatur dupliciter: primo, quia secundum ordinem naturæ ex parte intentionis agentis: prius est cōpletum quàm incompletum: & cō: quoniam prius est totum, quàm partes. Secundo ex proportionalitate, sicut assumpsit corpus mediante anima (quia assumpsit corpus propter ordinem, quem ad animam habet) ita assumpsit partes, mediante toto: quia assumpsit animam & corpus propter ordinem, quem habet ad humanam naturam.

¶ Sed occurrunt hic literalia multa inquirenda: primo, cur existente naturæ ordine secundum quod liber genus causæ, ordinem naturæ duobus eorum appropriat?

¶ Secundo, cur ordinem naturæ ex parte materiæ in hoc mysterio Autor potius assumpsit, quam prius natura ex parte causæ materialis corpus Christi fuerit conceptum, quàm animatum: patiens enim præsupponitur actui, qui ia eo sit.

¶ Tertio, cur Autor in hoc mysterio, de medio secundum naturæ ordinem ex parte agentis secundum ordinem operationis respondendo tacuit quum tamen in responsione ad primum, postmodum de illo tractet?

¶ Ad primum dicitur, quod quia ordo naturæ secundum genus causæ formalis & finalis reducitur ad ordinem naturæ secundum genus causæ agentis, tanquam in quo clarius relucet quoniam secundum ordinem agentium ordinantur & finales generationum & formæ genitorum: & res natura priores secundum ordinem finis, aut formæ in his, quæ fiunt sunt posteriores in esse: quoniam & forma & finis quanto vlterior in aliquo ordine, tanto prior, quia perfectior. Res vero, vt sunt tam in materiæ transmutatione, quàm in intentione aut executione agentis priores, sunt etiam priores secundum esse aliquod reale, scilicet, vel secundum ipsam intentionem eorum, sicut domus est in intentione artificis: vel secundum quod, (saltem in inchoata trāsmutatione sunt, sicut alteratio est prior generatione: vel secundum se, vt ab ipsis incipit executio: vt fundamentum est prius parietibus. Merito igitur naturæ ordinem duobus appropriauit Autor generibus causarum, quia sunt priores in esse, tum quia clarius relucet prioritas naturæ in istis: tum quia priorita rasiorum: apud generabilia reducitur ad ista.

¶ Ad secundum dicitur, quod in mysterio Incarnationis nulla fuit transmutatio materiæ nisi instantanea formatio corporis ab infinita virtute Spiritus sancti, & illa instantanea formatio quamuis naturæ ordine prior secundum genus causę materialis sit, quàm animę rationalis aduentus in eamquia anima rationalis non defuit secum corpus, sed supposuit corpus organicum, in quo recipe retur, cuius esset actus, in quo fieret. Quia tamen in illo priori naturæ non erat assumptibilis (vt ex dictis patet) quia constitutiua est in esse assumptibili per esse animatum: proxime componuntur, id est, deitatem & humanitatem. Humanitas autem est quod dam totum, quod componitur ex anima & corpore sicut ex partibus. Ergo Filius Dei assumpsit partes mediante toto.

¶RESPONDEO dicendum, quòd cùm dicitur aliquid medium in assumptione Incarnationis, non designatur ordo temporis: quia simul facta est assumptio totius & omniū partium: ostensum est enim quòd simul anima & corpus sunt adinuicem vnita ad constituendum naturam humanam in Verbo. Designatur autem ibi ordo naturæ, vnde per id quod est prius in natura, assumitur id quod est posterius. Est autem aliquid prius in natura dupliciter. Vno modo, ex parte agētis, alio modo ex parte materiæ. hæ enim duæ causæ præexistunt rei. Ex parte quidem agentis est simpliciter primum illud, quod primo cadit in eius intentionem: sed secundum quid prius est illud, Ar. 1. & 2.

à quo incipit eius operatio. Et hoc ideo, quia intentio est prior operatione. Ex parte verò materię est prius illud, quod prius existit in trāsmutatione materiæ. In Incarnatione autem oportet maximè attendere ordinem, qui est ex parte agentis: quia vt Aug. dicit in Epistola ad Volusianum, in talibus rebus tota ratio facti est potentia facientis. Manifestum autem est, quòd secundum intentionem facientis prius est completum, quàm incompletum, & per consequens totum, quam partes. Et ideo dicendum est, quòd verbum Dei assumpsit partes humanæ naturę mediāte toto: sicut enim assumpsit corpus propter ordinem, quem habet ad animā rationalem: ita assumpsit corpus & animam, propter ordinem, quem habet ad humanam naturam. Ep. 3.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ex verbis illis nihil aliud datur intelligi, nisi quòd Verbum, assumendo partes in fieri & in facto esse, quia tunc erat verum dicere, nunc est vnita, & immediate ante hoc non erat vnita: quod deinceps falsò diceretur: quoniam assumptio remanet non in fieri, sed in facto esse. Et propterea conceditur, quod quantum ad factum esse, eodem modo se habuit tunc, & habet modò: & sic tunc filius Dei verè fuit primò homo sicut Sortes est primo homo ex primo assumpto terminata totaliter assumptione, & similiter ex primo assumpto vt totali passiuo assumptionis: ita & nunc & in æternum.

¶ Ad alia duo simul dicitur, quod nec form. lamus Verbum dici hominem à partialibus assumptis, & non totaliter terminata assumptione: nec esse ibi tot assumptiones, sed vnam tantum, secundum naturæ ordinem exequendo progrediendi rem prius ad partes, quam ad totum: quia finius certi, quod quasi resoluendo desiit à toto, & non à partibus.

¶ Ad rationem autem ostensiuam, quæ est fundamentum opinionis suæ, respōdetur ex Autoris doctrina prænotata in art. 1. huius q. in responsione ad secundum, quod scilicet non est similis ordo assumptorum ad personam assumentem, qui esset eorundem ad propriam personalitatem: cuius oppositum pro fundamento Sco. assumit. Et ratio Autoris ibidem est, quia persona assumens est altioris ordinis, quam esset persona propria. Et ne involuatur intellectus, distinguatur, quod quia quæstio est de ordine assumptionis & non de ordine personatio nisi ideo ne æquiuocetur, dicatur quod per esse personale, & similiter per personati, potest intelligi posse fieri vel fieri personam, vel quasi constitutiuum personę, vel potest intelligi posse fieri vel fieri aliquid plonę. Si primū intelligatur, concedatur totum, absque declinatione tamen tanquam impertinens, quia nō est quæstio de prius natura personali illo modo, vt sit persona aut quasi constitutiuum personæ. sed de prius natura assumpibili ad vnitatem personalem. Si autem secundo modo intelligantur dicti termini, ad propositum quidem sunt, sed minus propri). Veruntamen non fiat vis in vocabulis: & supposita distinctione, quæ in litera habetur de prius assumptibili ordine naturæ secundum intentionem, quæ in litera habetur de prius assumptibili ordine naturæ secundum intentionem & secundum exequitionem, respondeatur quod Maior est vera de primo secundum ordinem intentionis, non autem de primo secundum ordinem exequitionis. Illud enim quod est in se per se primò personabile, illud primo ordine intentionis non primò ordine exequitionis personatur in alio: hoc est, sit aliquid alienæ personæ, à qua assumitur: pars enim vel partes eiusdem, qđ prius est, non est in se per se primò personabilis, si fibi dimitteretur. Probatio autem Maioris ad hunc sensum applicata, nihil valet: quia secundum exequitionis ordinem assumitur id quod est posterius. Et ad primum de primo secundum ordinem intentionis, non autem de primo secundum ordinem exequitionis. Et ad secundum dicitur, quod non est ita: quoniam assumptio humanæ naturæ est vna ad vnum, quia ad personam vnam: sed assumptio humanæ naturæ est vna ad vnum, quia ad personam vnam. Et ratio huius, scilicet naturæ integræ ex suis partibus: cōstat enim ex litatem Filij ergo est vnius, scilicet naturæ integræ ex suis partibus: cōstat enim ex partibus. Et ad tertium dicitur, quod licet ex natura singulariter resumpta, ergo tam natura quàm partes sunt assumptæ vt vnum: nō est igitur ordo realis inter totum & partes in assumptione.

¶ Ad euidentiam positionis, quæ in hac litera explicatur, sciendum est, quod quum ordo operationis seu exequitionis eadem & eodem modo intelligatur habere media, si est secundum naturam tantum, & si est secundum progressum operationum. Verbi gratia, Domus fiue fiat per multas operationes, vt ab arte lapidis, fiue fiat tota simul à Deo, eadem media pertransit, puta fundamentum, parietes, tectum, & similiter eodem modo hoc est, quod quodlibet eorum successiuè fit, fiue fiat tota simul à Deo, eadem media pertransit, puta fundamentum vt quod partiale, & omnibus mediantibus vt quod partiale, & postea rectum vt quod totale. Ita simul omnia operando, operatio illa prius natura secundum exequitionis ordinem attingere intelligitur fundamentum, & postea parietem: &c vt dictum est, haber enim operatio illa vnica vnum per se primò terminum ordine intentionis, scilicet totum, qui esset vltimus ordine exequitionis, & multos partiales terminos ordine exequitionis priores, vno per se primò intento termino scilicet toto. Simile enim quid accidit in mysterio Incarnationis, in quo simul tota natura & omnes partes eius factæ & assumptæ sunt, nisi quod ad assumptionem referendo totum & partes, non inuenitur ordo inter partes (vt prædictū est) sic vt vna prius natura assumpta sit vt quod, quàm altera: quia simul natura anima & corpus assumpta sunt. Sed bene inueniturtalis ordo inter partes simul & totum, quod scilicet secū dum exequitionis ordinem prius natura terminata est ad assumptio ad partes simul (hoc est animam & corpus, vt terminos partiales) quam ad totum: ad quod primò vt primò intētū, vltimò terminata est. & ratione huius primò intenti terminata præintelligeretur creatio domus ad partes, sicut ratione domus terminata præintelligeretur creatio domus ad partes eius, ex quibus constat domus. Negantes autem hunc exequitionis ordinem inter partes & totum in assumptione, imaginātur quod assumptio etiā ad partes eius, ex quibus constat totum quàm ad partes, ita quod diffusa seu exequitiè terminata est prius ad totum quàm ad partes, ita vt non oporteuerit de nouo in quasi exenta est assumptio à toto ad partes, ita vt non oporteuerit de nouo in morte Christi assumere partes: sed remanserit respectu partium: Et quanuis priorem Christi assumere partes: sed remanserit respectu partium: Et quanuis prioritas literæ: quia assumptio per se primo respicit totum, nec est vt factio topositiua literæ: quia assumptio per se primo respicit totum, nec est vt factio tonis, fed quasi præexistentis eleuatio: quæ etiam in operando incipere debet à per se primò intēto, ex quo supponit illud esse: si tamen perspicacius intuiti fuerint, quod ordo resolutionis verax testis est ordinis compositionis, quia prius, quod ordo resolutionis verax testis est ordinis compositionis, quia prius in resolutione fuit vltimum in compositione, & constare nos meminerimus, quod in mortę Christi assumptio quasi resoluī incepit, dum natura ipsa abmum in resolutione fuit vltimum in compositione, & constare nos meminerimus, assumptione desiit, partes autem naturæ assumptæ remanserunt, percipiemus quod ex hoc ipso facto reuelauit Deus, quod assumendo inchoauit ab exequassumptione desiit, partes autem naturæ assumptæ remanserunt, percipiemus tionis ordine à partibus, & vel veluti primum in compositione assumptionis ordine à partibus, & vel veluti primum in compositione assumptiones, fuit assumptio partium: vt sic diuina sapientia disposuerit etiam suauiter af-

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod vnum tantum est, vel secundum quod sunt partes. Et subiungitur quod incarnatio est assumptio vnæ & ad vnum, & vnius vltimo modo exponitur quia hic filius Dei assumpsit vnam naturam humanam compositam ex anima & corpore, vt etiam simul tempore & prius natura secundum nos ordine exequutionis, vel posterius natura secundū alios assumpserit animā & corpus in seipsis, & non solam secundum quod sunt vnum in tota natura: quod nihil aliud est quam assumere totam naturam. Et quod hoc oporteat fateri, patet ex eo, quod alioqui oporteret fiuū Dei in morte de nouo assumpsisse corpus & animam, quod Sco. inf. lutum dimilit. & Durā. malè videtur posse euadere. Nihil igitur valet illatio illa, Natura integra est assumpta, ergo partes assumptę sunt vt vnum. Intelligēdo cum præcisione, hoc est, vt sunt vt vnum præcisè, & non etiam vt sunt in se diuersæ.

In corp.

3.dist.2.q.2.arti.2.& di. 13. q.3. ar.1.ca.1. & veri.q.29. ar 2. Et o. puſc.3.ca. 222.

¶ Super quæſtionis sextæ Articulum sextum.

TItulus articuli 6 intelligendus est, vt sonat. ¶In corpore arti. vnica est conclusio respōſiua quæſtio. Gratia non potest intelligi vt medium in assumptione humanæ naturæ. Et probatur sic, Gratia tripliciter dici potest: dupliciter quidem in Christo, scilicet gratia vnionis, & gratia habitualis: & tertio modo ipsa voluntas Dei gratis donans. Sed nullus istorum modorum habet rationē medij in assumptione naturæ humanę, ergo, Probatur secundam vnionis, quia est ipsum esse personale gratis datum: quod in assumptione se habet vt terminus, non vt medium. Secundo de gratia habituali quia se habet vt effectus consequens vnionem, vt patet Io 1. Tertio de voluntate diuina: quia se habet vt causa efficiens, non vt medium.

Cap.11.

1.1.q.110. art. 2.

q.2. ar 6.

¶Nota hic primo, quod gratia potest dupliciter inesse, scilicet formaliter vel effectiue. & quia gratia primis duobus modis dicitur formaliter, tertio autem effectiuè ideo in litera Autor duplicē tantum in Christo in principio corporis ar. dicit, scilicet vnionis & habitus: vtraque enim est formaliter in Christo. Diuina autem voluntas est gratia effectiuè, ac per hoc velut extrinseca causa: & propterea non est in litera connumerata inter gratias in Christo. Alia siquidem præpositio In, denotat esse in Christo formaliter, sicut forma est in subiecto.

¶Nota secundo, quod cum quis gratiosè dat seipsum alicui, tūc ipsemet vocatur, & est gratia. iuxta communem vsum loquendi, quo cōcessum gratiosè donum gratia vocatur, dum dimus, Iste fecit mihi hanc gratiam, &c. Et hoc modo, quia res data humanæ naturę in mysterio Assumptionis est esse personale filij Dei, ideo ipsum esse personale, vt induit rationem doni gratiosè concessi vocatur gratia: vnionis autem, quia per vnionem habetur à natura, cui datum est. De hac tamen vnionis gratia propter varia, quæ de ipsa dici videntur in art. vlt. 7. q. erit latior sermo.

¶Nota tertio, quod Autor seipso docet, opinionem, quam interim Sent. sequutus est, dist. 1. q. 2. ar. 1. q. 1. de gratia habituali, quod erat medium congruentiæ respectu assumptionis, hic cōsutat autoritate Ioā. Damasceni. Et sic ea, quod prius natura humanitas Christi assumpta est, quam gratia habitualis data, vt ex personalitate omnia fluentia gratiæ in homine illo essent pleno gratiæ & veritatis.

¶ Super Quæſtionem septimam

IN diuisione quæstionis de gratia Christi aduerte, quod tripliciter gratia in Christo ponitur, scilicet gratia vnionis, gratia singularis, & gratia capitalis. Et quia gratia vnionis est ipsa constructio personalis Dei ad naturā humanā (de qua creatura tantum est) ideo Autor dicit, quod de ipsa tractandum est quātum non fuit de nomine Gratiæ, sed Rationis quæ est gratia. & propterea de aliis duabus tractandum est.

Cap.15. q.3.2.arti.

¶ Super Quæſtionis septimæ Articulum primum.

TItulus art primi intelligēdus est vt fonatitia quod non oportet quod ly gratia limitetur ad gratiam singularis hominis: quoniam statim, vt dicitur gratia habitualis sufficienter exprimitur, quod de perfectione animæ in seipsa est quæstio. habitens enim esse perfectio eius, cuius est habitualis perfectio. Et ne ideo sæpius repetatur, hoc eodem modo intelligendum est de tituli sequentium articulorum de virtutibus, & donis.

¶In corpore articuli est vnica conclusio respōſiua quæstionis affirmatiue: Necesse est ponere in Christo gratiam habitualem. Probatur tripliciter. primo, quia anima illa maxime propinqua est principio gratiæ. Secundo, quia anima illa nobilissimas operationes videndi & cognoscendi Deum habet. Tertio, quia Christus meretur gratiam in aliis redundantē habere debet. Vbi nota quod ly necesse, in conclusione positum, non denotat necessitatem logicam, hoc est, quod impossibile omnino est aliter se habere: quoniam nō est hic quæsitio de tali necessitate, nec tangitur in litera allata: ad hoc tēdunt sed est sermo de necessario secundū ordinem rebus consonū, deus secundum potentiā Dei ordinatā: ita quod impossibile est aliter se habere stante ordine à

9.q.1.a.2.&

D.477.

¶q.1.ar.6.

3.dist.24. q.1.ar.1. Et veri.q.27. ar.1. Et 1.2.q.65. ar.1.& 2.

diuina sapientia statutos: sicut dicimus in naturalibus necessarium esse, quod homo fiat ab homine, & leo à leone: & in artificialibus, quod domus fiat ab artifice, &c. & hoc concludunt rationes literæ. Virum autem id quod in secunda ratione dicitur, scilicet quod necesse est rationalem creaturā per gratiam eleuari ad videndum & amandum Deū, dicat necessitatem simpliciter, non est præsentis propositi, cui satisfit, quoddicat necessitatem secundum ordinem rebus statutum & consonum: sic enim animæ Christi condonationes exquirimus, & non sempet de diuina omnipotentia disserimus.

¶In eodem articulo circa rationem tertiam dubium occurrit: quomodo quæstio ista tota proposita est de gratia Christi, secundum quod est singularis homo: ratio autē illa procedit de Christo, secundum quod est caput aliorum hominum. Diuerteregitur videtur à gratia singulari ad gratiam capitalem.

¶Ad hoc dicitur primò quod quia alia est ratio medij, aliatratio capitis: ideo quum in litera fit sermo de Christo, secundum quod est mediator non sequitur quod diuertatur ad Christum, secundum quod est caput. Dicitur secundò, & melius, qđ gratia Christi in ordine ad genus humanum, siue secundum ordinem mediatoris, siue capitis, siue alio alio simili modo habet in se duo.

¶Primò est bonum habētis: quoniam idoneū ac dignū formaliter reddit ipsum, vt sit mediator, vel caput, &c.

¶Secundò est bonum aliorum, dum mediat, & influit, &c. Et licet se cundo modo spectet ad gratiam capitalem, primo tamē modo spectat ad gratiam singularem. Et propterea optimè in litera concluditur ex ef fectu mediationis vel influxus in alios esse habitum in Christo digni ficantem ipsum formaliter: & constituentem in tali eminentia, vt ex ipso in alios redundet gratia. Constat enim bonitatem & dignitatem hanc magnum esse bonum singularithypostasis vel animæ: sicut si ex necessitate illuminandi alios, inferrem quod illud in se valde lucidum oportet esse. Nulla ergo est diuisio, sed gratia sin gularis ex effectu concluditur.

¶ Super Quæſtionis septimæ Articulum secundum.

INitul. 2. ar. q. 7. aduerte quod quæstio est de virtutibus, quæ simpliciter vocantur virtutes, quales in Philoso-

esse habitualem gratiam, per quam huiusmodi operatio in eo esset perfecta.

¶Ad tertium dicendum, quòd humanitas Christi est instrumentum diuinitatis, non quidem sicut ins[illegible]mentum inanimatum, quod nullo modo agit, sed solū agitur, sed tanquam instrumentum animatum anima rationali, quod ita agit, quòd etiam agitur. Et ideo ad cōueniētiam actionis oportuit, eum habere gratiam habitualem.

ARTICVLVS II.

¶Virum in Christo fuerint virtutes.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd in Christo non fuerint virtutes. Christus enim habuit abundantiā gratię. Sed gratia sufficit ad omnia rectè agendum, secundum illud secūdæ ad Cor. 12. Sufficit tibi gratia mea. Ergo in Christo non fuerunt virtutes.

2 ¶Præterea, Secundum Philosophū 7. Eth. virtus diuiditur cōtra quendam heroicum siue diuinum habitum, qui attribuitur hominibus diuinis. Hic autem maximè conuenit Christo. Ergo Christus non habuit virtutes, sed aliquid altius virtute.

3 ¶Præterea, Sicut in Secunda parte dictū est, virtutes omnes simul habētur. Sed Christo non fuit conueniens habere omnes virtutes, sicut patet de liberalitate & magnificentia: quæ habent actum suum circa diuitias, quas Christus contempsit, secundùm illud Matth. 8. Filius hominis nō habet vbi caput suum reclinet. Temperantia etiam & continentia sunt circa concupiscentias prauas, quæ in Christo non fuerunt. Ergo Christus non habuit virtutes.

¶SED CONTRA est quod super illud Ps. Sed in lege Domini voluntas eius, dicit glos. Hic ostenditur Christus plenus omni bono. Sed bona qualitas meūs est virtus. Ergo Christus fuit plen⁹ omni virtute.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut in Secunda parte dictum est, sicut gratia respicit essentiam animę, ita virtus respicit potentiā eius. Vnde oportet quòd sicut potētiæ animę deriuantur ab eius essentia, ita virtutes sint quædam derivationes gratiæ. Quantò autem aliquod principium est perfectius, tantò magis imprimit suos effectus. Vnde cùm gratia Christi fuerit perfectissima, consequens est q̄ ex ipsa processerint virtutes ad perficiendū singulas potentias animę, quantū ad omnes animæ actus. Et ita Christus habuit omnes virtutes.

¶AD PRIMVM ergo dicendū, quòd gratia sufficit homini, quantùm ad omnia, quibus ordinatur ad beatitudinem. Horum tamen quædam perficit gratia immediatè per seipsam, sicut gratum facere Deo, & alia huiusmodi. quædam aurem mediantibus virtutibus, quæ ex gratia procedunt.

¶Ad secundum dicendum, quòd habitus ille heroicus vel diuinus, non differt à virtute communiter dicta, nisi secundum perfectiorem modum: inquantum scilicet aliquis est dispositus ad bonum quodā altiori modo, quàm communiter omnibus cōpetat. Vnde per hoc non ostenditur, quòd Christus nō habuerit virtutes, sed quòd habuerit eas perfectissimè vltra communem modum. Sicut etiam Plotinus posuit quendam sublimē modum virtutum, quas esse dixit animi purgati.

¶Ad tertium dicendum, quod liberalitas & magnificentia cōmendantur circa diuitias, inquantum aliquis nō tantùm appretiatur

Infrà ar. 3. ad 1. & q. 15. arti. 2. cor. & 3. dist. 13. q. 1. ar. 1. cor.

princip.

1.2.q.65. ar.1.& 2.

Gl. ord. ex Cassiod.

1.2.q.110. ar. 2. & 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

libus vidimus, quod ad quantumcunque illum illuminationis actum sufficit lumen hominis, & ad actum frigefactionis, lumen frigoris & sic de aliis.

¶In responsione ad tertium dicendum, quod in virtutibus quæ sunt passionum moderatiuæ vt sunt istę, de quibus est sermo hic, duo inuenit philosophus. Primum est intus in anima, & hoc est interior dispositio appetitus humani, vt sic sit disposi tus, vt se abducat possit à recto propter passionem: & hoc est simpliciter necessarium haberi per virtutem. Et quo ad hoc omnes morales virtutes moderatiuæ passionum optimè saluantur in Christo, dum animum sic habituatum intus habuit, tam circa diuitias quam circa Venerea, vt penitus abiecerit illa à se, secundum rectam rationem: & ideò summè in eo commendatur & liberalitas & magnificentia & temperantia. Secùdò est quo ad actus exercitium. Et sic non oportet Christum omnis virtutis proprio actu exteriori vti: quoniam nunquam fuit tempus, quo conueniens esset persona sæ, quod vteretur omnibus, sed aliquibus tantùm. Nũquam enim fuit tempus vtendi magnificentia, quæ est circa magnos sumptus, quæ nunquã fuit conueniẽs, vt esset diues, & haberet vnde magnos sumptus faceret: qui quum esset dñs omnium, factus est egenus propter nos. Et ideo in litera actu liberalitatis dicitur vsus nõ aũt actu magnificentię. ¶In eademresponsione ad tertium attẽde, quod cautè Autor loquitur negando in Christo cõtinentiam, dum limitat continentiæ rationem ad Arist visum: nam sumendo Continẽtiæ nomen & rationem communiori vsu, nihil prohibet Christum continentem appellare.

Instã art. 4. c. Et ar. 8. ad 2. & art. 9 ad 1. Et 1. 2. q. 65. ar. 5 ad 3. Et 3. dist. 13. q 1. art. 2. q. 1. ad 1. Et dist 36. ar. 1. ad 3. Et veri. q. 29. arti. 4. ad 15. Et veri. q. 4. ar. 1 ad 12. Ar. præc. Glo ord.

¶ *Super quæstionis septimæ Articulũ tertium.*

TItulus tertij articuli clarus, est de fide, quæ est virtus theologica, inquitens an fuerit in Christo.

¶In corpore articuli vnica est cõclusio respõsiua quæsito negatiue. In Christo non potuit esse fides. Probatur: Obiectum fidei est res diuina non visa, ergo ex eo quòd res diuina sit non visa non remanet ratio fidei: ergo in Christo nõ potuit esse fides. Antecedens expritur patet li

3. 2. 3. Prima cõsequentia probatur: quia habitus virtutis recipit speciem ab obiecto, sicut etiam qui libet alius habitus. Secùda verò consequentia probatur: quia Christus ab instanti suæ conceptionis plenè vidit Deũ per essentiam.

¶Sedoccurritistatim hic dubium, quum obiectũ habeat rationem materię circa quam versatur habitus, quo pacto ex defectu materiæ, circa quam potest inferri defectus habitus: quũ contingat pauperẽ esse magnificum, & de Christo hoc affirmatum est: & tamen defectus diuitiarum seu magnorum sumptuum (circa quos est magnificentia) interuenit. Cur non potest similiter dici, quod in Christo fuit fidei habitus, quamuis defuerit illius materia circa quam, scilicet res diuina non apparens, sicut fuit in eo magnificentia: quamuis illius defuerit materia circa quam?

¶Ad hoc dicitur, quod quamuis materia, circa quam versatur virtus, & obiectum coincidere inueniãtur alia tamen est ratio formalis obiecti & alia ratio propria materiæ. Et ideo si deficiat aliquid sub ratione materię, nõ propterea oportet deficere habitum: sed si deficit sub ratione formali obiecti, oportet habitus illius rationem formalẽ deficere. Et sic impossibile fuit, & est obiectum aliquod. Formaliter loqũ habere respectu alicuius impossibilis quoq; est, & fuit in illo loquam habere habitum illum. In proposito autem totum oppositum inuenitur respectu magnificentię & fidei: quia respectu fidei, res, quæ sunt materia, qua creãtur, inueniuntur apud intellectum Christi, vt Trinitas, &c. sed nõ ita illarationeformali qua creduntur, quia non vt nõ visa, qa huiusmodi ratio formalis ponit in perfectionem in Christi anima, & ideo nec fuit, nec esse potuit in Christo habitus fidei. Respectu autem magnificentiæ, res quæ sunt materia magnificentię vt dixi r, deficiunt, sed ratio formalis earũ, quomodo scilicet, quando, vbi, sicut pro quo, &c. oportet, exponẽdæ essent, non deerat animo Christi, quia hæc nullã imperfectionem ponit intus in anima eius, sicut nec etiam defectus materiæ magnificentiæ redundabat in aliquam imperfectionẽ animæ. Et ideo optimè ex defectu obiectiformalis defectus fidei cõcluditur: ex defectu autem materiæ magnificentiæ non sequitur defectus magnificentiæ interioris.

Ar. præc. Cap. 6.

¶In responsione ad secũdum eiusdem articuli nota glossam aliam, quomodo omnes virtutes, includẽdo eam fidem & spem, fuerunt in Christo, scilicet quoad ad meritum. Impleuit siquidẽ ex eo Christus quic quid meritoriactus est tã credendo, quàm sperando, quamuis non eodẽ modo, quia nõ credẽdo aut sperando: sicut quicquid cognoscit sensus, cognoscit intellectus, sed nõ eodẽ modo.

¶ *Super Quæstionis septimæ Articuli quartum.*

TItulus clarus, de spe quæ est virtus theologica, quærens.

¶In corpore artic. duo sunt: primò respondetur quæstio negatiuè, scilicet in Christo non fuit spes: secundò ponitur differentia inter defectum fidei & defectum spei in Christo, quantum ad hoc, quod fides nullo modo fuit in Christo, spes autem quãtum ad secundario speratum

Instã art. 2. d. 2. ar. 3. ad 2. & 3. ad 2. & 4. ad 2. & 27. q. 2. ad 2. Et 2. 2. q. 65. ar. 5. ad 3. Et 3. q. 7. ar. 3. ad 2. & 18. ar. 2. ad 1. Et 1. q. 16. ar. 6. q. 3. ar. 1. & 30. ar. 2. ad 2. 22. q. 17. ar. 5. ad 3.

rata, in Christo fuit. Primum probatur sic, Spes est de Deo non habito vt obiecto, ergo in Christo nõ fuit spes. Antecedẽs probatur quo ad duo: scilicet & qõ spes sit de non habito vt obiecto, & quod sit de Deo non habito vt obiecto. Primum probatur ex proportionalitate fidei in assentiendo, & spei in expectando. Secundum etiam probatur ex conuenientia theologicarum virtutum: quia omnes sunt de Deo vt obiecto. Consequentia autẽ probatur: quia Christus ab initio cõceptionis suæ plenè fruitionẽ diuinam habuit. Differẽtia autem secundo loco proposita inter fidem & spem in Christo, declaratur, ponendo primò conuenientiam extensiuã fidei & spei: quia scilicet vtraque est de solo Deo vt obiecto: & ex eo deinde ad alia à Deo secũdario & subiugẽdo deinde differẽtiam cum sua ratione, quòd fides nec quantum ad principale creditum, nec quantum in secundario credita, locũ habet in Christo: quia hoc poneret imperfectionem cognitionis nitentis in anima Christi. Spes autem quãtum ad secundario tantum speratã, in Christo locũ habuit: quia nõ omnia sperata habebat actu à principio, vt patet de immortalitate corporis, & eiusdẽ gloria: quibus tamen carere nulla imperfectionem posuit in anima Christi. Sed spes erat ad assumptionem defectuum corporaliũ, quos dispensatiuè ob immensam suam misericordiam, pro nobis assumpsit.

P. 2. q. 4. ar. 6. & q. 17. ar. 4. In corp. Isa. 11. 1. 2.

¶Ocurrit hic statim dubiũ, an spes in Christo respectu secundario speratorum, fuerit habitus aliquis, an solus actus sperandi, & an theologicus, an moralis, siue actus siue habitus fuerit. Et est ratio debij, quia nihil prohibet fuisse habitum, quia potuit sine habitu fuit habitus, videtur ipse actus ille sperandi fuit imperfectus. vtpote natus elici per habitum (vt patet in nobis) & defalcitus sine habitu. Quod sit etiam theologicus, videtur ex eo, qđ actus sperandi respectu secundario speratorum est ex suo genere actus theologicus (vt patet in nobis) ergo si est ab habitu, oportet quòd sit ab habitu, qui virtus est theologica.

¶In oppositum autem est, quia si est habitus, oportet quod sit habitus spei: sed non est habitus spei, quia deficit ratio formalis obiectiue ergo. Et per idem patet, quod non est habitus theologicus: quia scilicet non est virtus theologica, quæ est spes. Et quod deficiat non sit actus theologicus, apparet: quia deficiente ratione formali obiecti theologici, deficit quoque actus theologicus, sed constat hic deesse rationem formalem obiecti theologici (quia non est hic Deus non habitus) ergo actus sperandi gloriam corporis, non est actus theologicus. Par itur liquidem ratio est actus & habitus, quo ad specificari ex ratione formali obiecti: ita qđ cessante ratione obiecti, cessat specificatio tã habitus, quàm actus ex obiecto.

¶Ad primum horum dicitur, quod in Christo nullus fuit habitus spei respectu secundario speratorum: quia nullus habitus infusus fuit in ipso, quin similis fuerit in hominibus Sanctis: vel viatoribus quum constet quod etiam habitus gratiæ capitalis sit secũdum essentiam idem, quod habitus gratiæ (vt infrà patebit) certum est autem, in hominibus non esse talem habitum spei diuersum à speciem virtute theologica: igitur nec in Christo fuit huiusmodi habitus.

¶Et quum obiicitur, quod actus spei in Christo fuisset imperfectus sine habitu, negatur. Et ad probationem Omnis actus natus informari habitu, est sine habitu imperfectus, respõdetur dupliciter, & vtroq; modo bene. Primo, quod ista propositio non est vera. In actu non omnino eiusdem rationis, qualis est actus spei in Christo. Nam actus, quo speratur immortalitas & gloria corporis, non est omnino eiusdem rationis ex parte obiecti in nobis & Christo: quia in nobis habet rationem ardui gloriæ illa, in Christo autem non. Et ratio est: quia habenti gloriam animæ, gloria corporis parum quid est, & videtur. Secundo, quod illa propositio non est vera, quæ do principium efficiẽs actus est melius disposito tum ad actum illum, quam si esset habituatum. Sic autem est in proposito: quoniam voluntas Christi fruens Deo non in spe, sed in re, est melius disposita ad expectandum secundario separata, quam si haberet habitum spei, quãto certior & excellentior est res, quàm spes. Quocirca expectatio, qua voluntas Christi fertur in secundario separata, deficit ratione actualis spei, & ex parte obiecti, & ex parte subiecti, & magis habet rationem desiderij, quam spei. Nec mirum: quia cũ spes sit de genere imperfectorũ, quantò minus spei habetur, tantò magis ab imperfecto recedit ur. Vtraq; respõsio clara fit, si ad Beatos aspexeris, in quibus spes est, & non est sicut in Christo: expectant enim corporis gloriam immortalem.

¶Ad secundum dicitur, quod actus potest dici theologicus dupliciter, vel ex parte elicitiui principij, vel ex parte principalis obiecti. Et quod actualis illa spes corporis immortalis licet ex parte elicitiui principij non sit de facto actus theologicus (quia nõ est actus à virtute theologica) est tamen quãtum est ex suo genere actus, secundarius tamẽ vitutis theologicæ. Ex parte verò obiecti formaliter, est magis theologicus ad 2ª, quàm fi esset à virtute theologica: quoniam si esset à virtute theologica, scilicet spe, obiectum formale esset Deus habendus: quia in ordine ad Deum habẽdum spe tamus gloriam corporis. In Christo autem sicut & in Beatis ratio formalis obiecti est Deus habitus: hæc enim ratio succedit speratoprincipali, quod formale obiectum est spei: ac per hoc respectu speratus Christi & Beatorum, loco obiecti formalis suæ spei succedere videtur. & consequenter actum secundarium spei remanentem magis theologicum reddit.

ordinar. P. 2. q. 68. ar. 1.

¶ *Super Quæstionis septimæ Articulum quintum.*

TItulus ar. quinti clarus est.

¶In corpore articuli vnica est cõclusio respõsiua quæsito affirmatiuè: In Christo fuerunt excellentissimẽ dona. Antecedẽs probatur ex duplici autoritate Euangelij. Consequentia probatur ex quidditate donorũ, scilicet quòd sunt propriæ perfectiones potẽtiarum animæ, secundùm quod sunt natæ moueri à Spiritu sancto.

Cap. 41. 1. 2. q. 68. ar. 6. q. 34. ar. 4. p. 2. q. 68. ar. 6. Instã q. 13. art. 7. Et 3. di. 35. q. 2. arti 2. q. 3.

¶ *Super Quæstionis septimæ Articuli 6.*

templationem patriæ. Ergo non habuit huiusmodi dona.

¶SED CONTRA est quod dicitur Isa. 4. Apprehendent septem mulieres virũ vnum. Glossa, id est, septem dona Spiritus sancti Christum.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut in Secunda parte dictũ est, dona propriè sunt perfectiones quædam Potentiarum animæ, secundum quòd sunt natæ moueri à Spiritu sancto. Manifestum est autem quòd anima Christi perfectissimè à Spiritu sancto mouebatur: secundum illud Luc. 4. Iesus autem plenus Spiritu sancto regressus est à Iordane, & agebatur à Spiritu in desertum. Vnde manifestum est, quòd in Christo fuerunt excellentissimè dona.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, qđ illud quod est perfectum secundum ordinem suæ naturæ, indiget adiuuari ab eo qđ est altioris naturę: sicut homo, quãtuncunque perfectus indiget adiuuari à Deo. Et hoc modo virtutes, quæ perficiunt potentias animæ, secundum quòd ducuntur ratione, quantuncunque sint perfectæ, indigent adiuuari per dona, quę perficiunt potentias animæ, secundum quòd sunt motæ à Spiritu sancto.

¶Ad secundum dicendum, quòd Christus non secundum idem est recipiens & dans dona Spiritus sancti: sed dat, secundũ quòd Deus, & accipit, secundum quòd homo. Vnde Greg. dicit in secundo Moral. quod Spiritus sanctus humanitatem Christi nunquã deseruit, ex cuius diuinitate procedit.

Cap. 41.

¶Ad tertium dicendum, quòd in Christo non solùm fuit cognitio patriæ, sed etiam cognitio viæ: vt infra dicetur. Et tamen etiã in patria sunt per aliquẽ modum dona Spiritus sancti, vt in Secũda parte dictum est.

ARTICVLVS VI.

¶Vtrum in Christo fuerit donum timoris.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod in Christo non fuerit donum timoris. Spes enim videtur potior, quàm timor: nam spei

TItulus clarus est.

¶In corpore articuli vnica est conclusio respõsiua quæsito: In Christo fuit timor Dei, non respectu mali, sed respectu eminentię Dei præ cæteris hominibus. Hæc conclusio in litera primum declaratur quo ad terminos quos distinguendo duo obiecta timoris, scilicet malum terribile, & eminentiam potentię infligere malum. Quæ probatur: quia nisi esset eminens, non timeretur. Deinde declaratur quid sit in Christo isse affectus timoris eminentiæ, dicendo, quòd est effectus reuerentialis tantæ eminentiæ. Demum probatur quo ad primam partem affirmatiuam autoritate Apostoli ad Hebræos: & quo ad comparatiuam autoritate Isaiæ replebit eum Spiritus timoris Domini.

¶Occurrit hic dubium circa primo reuerentialem Christi: ex eo quod eminentia Dei potentis infligere malum, aut habuit rationem reuerendi, quatenus eminentia Dei absolutè, aut quatenus eminentia est potentis infligere malum. Non potest dici primum: tum quia eminentia Dei, vt sic, venerandum adorandumq; sonat, non timendum, quum non dicat ordinem ad malum. Tum quia ex præfato Autor in ar. primo q. 42. Primæ secundæ dixit, quòd tam Deus, quàm quilibet alius potens, est obiectum timoris, vt causa mali ac per hoc Deus obiectum timoris, vt eminens, non absolutè, sed vt eminentia est causativa mali, intelligitur. Quod etiam in hac litera confirmatur, vbi eminentia ponitur ratio, quod timeatur: quia superatiua est ad causandum malum. Nec potest dici secundum quia Christus nullum malum pœnæ pro culpa, aut separationem à Deo timebat, vt in litera dicitur. In idem autem redit timere malum aliquod, & timere potentiã inflictiuam mali. Nec differunt nisi sicut per se & per aliud, quia scilicet malum per se timemus, potentiam autem inflictiuam per aliud, hoc est propter malum: quia in ordine ad possibile malum ab illa potentia timetur in fungi. Vnde illa subtrahatur ab eminenti potẽtia ordo ad malum, nulla relatio relinquitur, Et quia sic fuit in Christo, quoniam certus ac securus erat, quod nullum poterat à Deo sibi prouenire malum fugiebat ium per donum timoris consequens est quod esset respectu diuinæ eminentiæ fuit in Christo timor reuerentialis: nam timor reuerentialis quidam timor est.

¶Ad hoc dicitur, q. peldubio Deus non est obiectũ timoris nisi in ordine ad malũ: quia bonũ non timetur nisi in ordine ad malum, quo à est per se primo ti

Universidad de Deusto
Biblioteca

timoris obiectū & ideo eminētia diuina in ꝓposito ponitur timoris obiectū nō absolutū, sed vt causa mali. Verum duplicē habet diuina eminētia ordinē ad malū, vt causa ad effectū primo absolutē, secūdo vt subitar diuinæ voluntati. Si cōsideretur diuina eminētia secūdū suū posse, quod habet ad causandū malum, sic nō habet ratiōē timēdi aliquis hæc cōditio reddit creaturā securā & certā de impossibilitate mali in effectu. potest ergo diuina eminētia nō solum absolutē, quomodo nō est obiectum timoris, sed vt causa mali abstrahere à possibili exequutione mali, & sic esse obiectū timoris absq; ordine ad malū possibile euenire: sed non potest vt causa mali, abstrahere ab hoc q̄ ipsa secundum se est potens causare malum. Et quia sic erat in Christo ideo vtriq; de Christo dicitur, scilicet & q̄ nō erat in eo timor malī possibilis fugiēdi, scilicet per donum timoris, & q̄ erat in eo timor eminentiæ diuinæ poténtis infligere malū. Contemplādo siquidē diuinā eminentiam vt causam potentem, quātum ex se est infligere malū, insurgebat timor reuerentialis ad illā: quāuis sciendo eminentiā illā esse causam determinatam ad non causandum in se huiusmodi malum securus esset absque suspicione quæcunque huiusmodi mali.

¶Et per hæc patet solutio obiectorum, & quòd omnia consonant.

¶In responsione ad primū eiusdē articuli sexti ꝑ distinctionē ia dictam de duplici ordine causæ ad effectū, applicatis ad literā, videbis differētiā inter timoris donum & spei virtutem. Habet siquidē actor siue boni siue mali, duplicē ordinem ad suū effectū: primò secūdū pro se, quando est potēs causare bonum siue malū etiā mihi: secūdo, vt præparatus est ad exequutionē boni vel mali. Tūc autē tantum timetur malum vel speratur bonū ex actore, quando vterq; ordo intercluditur: quando autē primus tantū, tunc actor tātum respicitur.

¶In litera igitur ponitur differētia inter virtutē spei & donū timoris, in hoc q̄ spes est respectu boni in exequutione & respectu actoris boni vtriq; mō. Timor verò nō est respectu mali, nec respectu actoris vt exequutoris, sed respectu actoris potentis, secūdū se malum causare. Et ratio redditur in litera ex cōmuni ratione doni & virtutis; q̄a scilicet cōmune est virtuti & dono ꝑ se primo respicere bonū: q̄a virtus primò bonum facit. Hinc etiā sequitur, q̄ spes, quæ non solum in quantum donum, sed se

Tract.9.

q 15. art.1. & 2.

p.2. q.19. art.1.

Cap.6.

obiectum est bonum, timoris verò malum vt in Secunda parte habitū est. Sed in Christo non fuit virtus spei, vt suprà habitū est. Ergo etiam non fuit in eo donum timoris.

2 ¶Præterea, Dono timoris timet aliquis vel separationem à Deo, quod pertinet ad timorem castum: vel puniri ab ipso, quod pertinet ad timorem seruilem: vt Aug. dicit super Cano. Ioan. Sed Christus non timuit separari à Deo per peccatum, neque etiam puniri ab eo propter suam culpā, quia impossibile erat ei peccare, vt infrà dicetur. Timor autem non est de impossibili. Ergo in Christo non fuit donum timoris.

3 ¶Præterea, Primæ Ioan. 4. dicitur quòd perfecta charitas foras mittit timorem. Sed in Christo fuit perfectissima charitas, secūdum illud Ephes.3. Supereminentem scientiæ charitatem Christi. Ergo in Christo nō fuit donum timoris.

¶SED CONTRA est quod dicitur Isa.11. Replebit eū spiritus timoris Domini.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut in Secunda parte dictū est, timor respicit duo obiecta, quorum vnum est malum terribile, aliud est illud, cuius potestate malum potest inferri: sicut aliquis timet Regē, inquantum habet occidendi potestatem. Non autem timeretur ille, qui potest nocere, nisi haberet quādam eminentiam potestatis, cui de facili resisti non possit: ea enim quæ in promptu habemus, repellere non timemus. Et sic patet, quòd aliquis non timetur nisi propter suam eminentiam. Sic igitur dicendu est quòd in Christo fuit timor Dei: non quidem secundum quòd respicit malum separationis à Deo per culpam, neque etiam secundum quòd respicit malum punitionis pro culpa, sed secundum quòd respicit ipsam diuinam eminentiam: prout scilicet anima Christi quodam affectu reuerentiæ mouebatur in Deum, à Spiritu sancto acta. Vnde Heb.5. dicitur, quod in omnibus exauditus est pro sua reuerentia. Hunc enim affectum reuerētiæ ad Deū, Christus secundum quòd homo præ cæteris habuit plenioré. Et ideo ei attribuit Scriptura plenitudinem timoris Domini.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd habitus virtutum & donorum, proprie & per se respiciunt bonum: malum autem ex consequenti. Pertinet enim ad rationem virtutis vt opus bonum reddat, vt in secundo Ethi. dicitur. Et ideo de ratione doni timoris non est illud malum: quod respicit timor, sed eminentia illius boni, scilicet diuini, cuius potestate aliquod malum infligi potest. Sed spes, secundum quòd virtus est, respicit non solum actorem boni, sed etiam ipsum bonum, inquantum est non habitu. Et ideo Christo, qui iam habebat perfectum beatitudinis bonum, non attribuitur virtus spei, sed donum timoris.

¶Ad secundum dicendum, quòd ratio illa procedit de timore, secundum quòd respicit obiectum, quod est malum.

¶Ad tertium dicendum, quod perfecta charitas foras mittit timorem seruilem, qui respicit principaliter pœnā. Sic autem timor non fuit in Christo.

ARTICVLVS VII.

¶Virum in Christo fuerint gratiæ gratis datæ.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd in Christo non fuerint gratiæ gratis datę. Etenim qui habet aliquid secūdum plenitudinem, non competit illud habere secundum participationem. Sed Christus habuit gratiam secundū plenitudinem: secūdum illud Ioan.1. Plenū gratiæ & veritatis. Gratiæ autem gratis datæ videntur esse quædam participationes diuisim, & particulariter diuersis attributę: secundum illud primæ ad Corin.12. Diuisiones gratiarum sunt. Ergo videtur quòd in Christo non fuerint gratiæ gratis datæ.

2 ¶Præterea, Quòd debetur alicui, non videtur esse gratis ei datum. Sed debitum erat homini Christo, quòd sermone sapientiæ & scientiæ abundaret, & potens esset in virtutibus faciendis, & in aliis huiusmodi, quæ pertinent ad gratias gratis datas: cum ipse sit Dei virtus & Dei sapientia, vt dicitur 1.ad Cor.1. Ergo Christo non fuit conueniens habere gratias gratis datas.

3 ¶Præterea, Gratiæ gratis datæ ordinantur ad vtilitatem fidelium, secundum illud primæ ad Cor.12. Vnicuique datur manifestatio Spiritus ad vtilitatem. Non autem videtur ad vtilitatem aliorum pertinere habitus aut quæcunque dispositio, si homo nō vtatur: secūdum illud Ecc.10. Sapientia abscondita & thesaurus inuisus, quæ vtilitas in vtrisque? Christus autem non legitur vsus omnibus gratiis gratis datis, prælertim quātum ad genera linguarū. Non ergo in Christo fuerunt omnes gratiæ gratis datæ.

¶SED CONTRA est quod Aug. dicit in epistola ad Dardanum, quòd sicut in capite sunt omnes sensus, ita in Christo fuerunt omnes gratiæ.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut in Secunda parte habitum est, gratiæ gratis datæ ordinantur ad fidei & spiritualis doctrinę manifestationem: oportet enim eum, qui docet, habere ea, per quæ sua doctrina manifestetur. alias sua doctrina esset inutilis, Spiritualis autē doctrinæ fidei primus & principalis doctor est Christus: secundum illud Heb.2. Cùm initium accepisset enarrari per Dominum, per eos, qui audierunt, in nos confirmata est, contestante Deo signis & portentis, &c. Vnde manifestum est, quòd in Christo excellentissimè fuerunt omnes gratiæ gratis datæ, sicut in primo & principali fidei doctore.

¶AD PRIMVM ergo dicendū, quòd gratia gratum faciens, ordinatur ad actus meritorios, tam interiores quam exteriores, ita gratia gratis data ordinatur ad quosdam actus exteriores, fidei manifestatiuos: sicut est operatio miraculorum, & alia huiusmodi. In vtraque autem gratia Christus plenitudinem habuit inquantum enim diuinitati vnita erat eius anima, plenam efficaciam habebat ad omnes prædictos actus perficiendos. Sed alij sancti, qui mouentur à Deo sicut instrumenta non vnita, sed separata, particulariter efficaciam recipiunt ad hos vel ad illos actus perficiendos. Et ideo in aliis Sanctis huiusmodi gratiæ diuiduntur, non autem in Christo.

¶Ad secundum dicendum, quòd Christus dicitur Dei virtus & Dei sapientia, inquātū est æternus Dei filius. Sic autem non competit sibi habere gratiā, sed esse potiꝰ datorē gratiæ. Competit autem sibi habere gratiā secundum humanam naturam.

¶Ad tertium dicendum, quod donū lingua tum datum est Apostolis, quia mittebātur ad docendas omnes gentes. Christus autē in vna sola gente Iudeorum voluit personaliter prædicare, secundum quod ipse dicit Matth.15. Non sum missus nisi ad oues, quæ perierunt domus Israël. Et Apostolus dicit Rom.15. Dico Christū Iesum ministrū fuisse circumcisionis. Et ideo nō oportuit, quod loqueretur pluribus linguis. Nec tamen de fuit ei omnīū linguarū notitia: cum etiam occulta cordis ei non essent abscondita (vt infra dicetur) quorum voces quęcūque sūt signa. Nec tamen inutiliter hanc notitiā habuit: sicut nō inutiliter habet habitum, qui eo non vtitur quando non est opportunū.

q.10. ar.2.

¶Super Quæstionis septimæ Articulum octauum.

Infra q.31. ar.2. & 12.

Titulus octaui articuli intelligitur, vt sonat.

¶In corpore artic. vna est conclusio responsiua quæsito affirmatiuè. In Christo fuerit excellentissimè omnes gratiæ gratis datæ. Probatur. Oportet eum, qui docet, habere ea per quæ sua doctrina manifestetur: ergo oportet in Christo excellentissimè fuisse omnes gratias gratis datas. Antecedens probatur: quia alias sua doctrina esset inutilis. Consequentia verò probatur. q.a Christus est primus & principalis doctor fidei: & gratiæ gratis datæ sunt ea, per quę fidei Spiritus doctrina manifestatur.

¶Vbi nota, quod Christus dicitur primus & principalis fidei doctor vel quia persona illa habet etiā ēpōse primarij in docendo, vel quia nō obumbrat, sed reuelatæ fidei doctor primus tempore & principalis autoritate fuit Christus secundum quod homo, prout de ipso est sermo hic. Et hoc autoritati Apostoli ad Hebræ. 2. consonat. Vbi talis inditum manifestè narratur tionis à Christo, in quo Deus nouissimè loquitur, id est, sumpsisse dicitur. ¶Super hoc autē, quod Christus est primus ac principalis doctor, sumptus est consequentia, ab dator est quantia, ab solum gratiarum, sed etiā excellentissimo nomine gratiarum in Christo. Decet enim primū ac præcipuum doctorē, excellentissimis aliis se habere in doctrina, & requisitis ad illam, propter quod in litera in calce corporis, huius sequelæ ratio tangitur dicendo, Sicut in primo & principali fidei doctore.

¶In responsione ad primum eiusdem septimi articuli, qui legis differentiam inter Christum & alios Sanctos, in hoc quod in aliis Sanctis gratia gratis datæ diuiduntur, non autem in Christo, intelligę non de diuersitate & vnitate, quia in Christo & omnes gratiæ gratis datæ fuerunt vna gratia, in aliis vero sanctis alia sit gratia prophetiæ, alia gratia sanitatum, alia gratia miraculorum, &c. quoniam sicut virtutes infusæ, quæ spectant ad gratiā gratum facientem multiplicantur in Christo, sicut in aliis Sanctis, & nō oēs virtutes in Christo sunt vna virtus: ita multiplicantur tam in Christo, quam aliis Sanctis gratiæ gratis datæ. Sed intellige de diuisione totius & partium: hoc est q̄ in Christo fuit tota plenitudo gratiarum gratis datarum, in aliis vero Sanctis fuit partialiter: q̄a vni Sancto vna gratia, & alteri alia, iuxta doctrinam Apostoli. Et rursus vni Sancto tali gratia (puta Prophetiæ aut miraculorum secundum talem mensuram) in Christo autem tota plenitudo, &c. Et ratio assignatur in litera: quia humanitas Christi erat organum coniunctum diuinitati, alij vero Sancti mouentur à Deo vt instrumenta separata. Quod ꝓplenius nō intelligis, vide vltra ꝓprius dicta, in quar to contra Gentiles capitulum decimū quartū.

¶Super Quæstionis septimæ Artic. 8.

¶In corpore vnica est cōclusio responsiua quæsito affirmatiuè. In Christo fuerit excellentissimè omnes gratiæ gratis datæ. Probatur. Oportet eum, qui docet, habere ea per quæ sua doctrina manifestetur: ergo oportet in Christo excellentissimè fuisse omnes gratias gratis datas. Antecedens probatur: quia alias sua doctrina esset inutilis. Consequentia verò probatur. q.a Christus est primus & principalis doctor fidei: & gratiæ gratis datæ sunt ea, per quę fidei Spiritus doctrina manifestatur.

¶Vbi nota, quod Christus dicitur primus & principalis fidei doctor vel quia persona illa habet etiā ēpōse primarij in docendo, vel quia nō obumbrat, sed reuelatæ fidei doctor primus tempore & principalis autoritate fuit Christus secundum quod homo, prout de ipso est sermo hic. Et hoc autoritati Apostoli ad Hebræ. 2. consonat. Vbi talis inditum manifestè narratur tionis à Christo, in quo Deus nouissimè loquitur, id est, sumpsisse dicitur. ¶Super hoc autē, quod Christus est primus ac principalis doctor, sumptus est consequentia, ab dator est quantia, ab solum gratiarum, sed etiā excellentissimo nomine gratiarum in Christo. Decet enim primū ac præcipuum doctorē, excellentissimis aliis se habere in doctrina, & requisitis ad illam, propter quod in litera in calce corporis, huius sequelæ ratio tangitur dicendo, Sicut in primo & principali fidei doctore.

¶In responsione ad primum eiusdem septimi articuli, qui legis differentiam inter Christum & alios Sanctos, in hoc quod in aliis Sanctis gratia gratis datæ diuiduntur, non autem in Christo, intelligę non de diuersitate & vnitate, quia in Christo & omnes gratiæ gratis datæ fuerunt vna

gratia, in aliis vero sanctis alia sit gratia prophetiæ, alia gratia sanitatum, alia gratia miraculorum, &c. quoniam sicut virtutes infusæ, quæ spectant ad gratiā gratum facientem multiplicantur in Christo, sicut in aliis Sanctis, & nō oēs virtutes in Christo sunt vna virtus: ita multiplicantur tam in Christo, quam aliis Sanctis gratiæ gratis datæ. Sed intellige de diuisione totius & partium: hoc est q̄ in Christo fuit tota plenitudo gratiarum gratis datarum, in aliis vero Sanctis fuit partialiter: q̄a vni Sancto vna gratia, & alteri alia, iuxta doctrinam Apostoli. Et rursus vni Sancto tali gratia (puta Prophetiæ aut miraculorum secundum talem mensuram) in Christo autem tota plenitudo, &c. Et ratio assignatur in litera: quia humanitas Christi erat organum coniunctum diuinitati, alij vero Sancti mouentur à Deo vt instrumenta separata. Quod ꝓplenius nō intelligis, vide vltra ꝓprius dicta, in quar to contra Gentiles capitulum decimū quartū.

ARTICVLVS VIII.

¶Virum in Christo fuerit Prophetia.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quod in Christo non fuerit Prophetia. Prophetia enim importat quandā obscuram & imperfectam notitiā secundum illud Num.12. Si quis fuerit inter vos Propheta Domini, per somnium aut in visione loquar ad eū. Sed Christus habuit plenam & apertā notitiam: quia ab ipso vidēs & comprehensor, sed viator, & cognoscebat ac videbat quæ procul ab aliis erant notitia: ergo fuit Propheta. Consequētia probatur: quia ad Prophetiā requiritur, quod cognita sint procul ab aliis, ei quibus cognoscens & annuntians est. Quod probatur ex differentia secundū locum & secundum tempus, & consequenter ex differentia inter patriā & cōprehensores & viatores.

¶Vbi nota primo ex libro procedenti, q.17. artic. 6. & ex q.17. artic. 1. quodcognitio prophetica dupliciter sortitur esse procul, scilicet vel ex parte cognitionis (& penes hoc distinguitur cognitio prophetica cōmuniter dicta, à visione Dei per essentiā) vel ex parte cognoscentis, & penes hoc distinguitur Prophetia Moysi & Christi a cognitione, Beatorum: quoniā Beati non sunt procul quia cōprehensores tantum. Moyses autem fuit simpliciter viator, Christus vero cōprehensor & viator, & propterea Autor hoc in loco prophetiæ in Christo inuestigat: & concludit ex parte cognoscentis, quia scilicet Christus erat viator.

¶Nota se. q.do nonitie, quod probatio literæ secundum locum & tempus, repetitione eiusdē loci & similiter temporis respectu dicentis & aliorum erat: ita quod in exemplo de loco ad quē tempus, scilicet, Si vero aliquis in Syria existens, ea quæ sunt ibi annunciaret, iubaudi, existentibus in Gal[illæ]a, cum quibus non est, à quibus tamē procul sunt gesta in Syria, non esse propheticum: alioquin scribentes literas ex Syria de gestis ibi, essent Prophetæ. Et similiter in exemplo de tempore, non fuit propheticum, quod Esdras scripsit posteris, cum quibus non fuit, & à quibus fuit, ratificationem temporis: alioquin omnes historici essent Prophetæ. Exigitur ergo ad prophetam vtriusque simul concursus conditionis, scilicet quod cognoscat ea quę sunt procul ab aliis, ei quibus ipse est: & ideo nec Deus nec Sancti, aut Angeli sunt Prophetæ, sed viatores.

¶Nota tertio quod duplici ratione Christus, inquantum viator, potest dici Propheta. Primo, vt ly inquantum viator, denotet conditionem tam cognitionis, quam cognoscētis: quia scilicet prophetia conuenit Christo ratione cognitionis spectantis ad viam, siue intellectu, siue imaginatiua (vt dicitur hic in responsione secūda ad primū) & conuenit sibi ratione conditionis cognoscētis, quia erat viator. Secundo, vt ly inquantum viator, denotet conditionē cognoscentis tantum: ita quod Christus quæcunque creata cognitione nouerit occulta aliis, Propheta est: quia cognitio illa viatoris est, q̄uis inquantum viator est, sibi cōueniat. Nec propter eas sequitur, Christus ratione cognitionis com prehensiuæ est Propheta, ergo inquantū comprehensor est propheta: quoniam ratione cognitionis cōprehensiuæ, non in quocūque, sed in viatore est propheta Christus. Valete autem, si ratione cognitionis comprehensiuæ absolutè Christus esset propheta: quod non dicimus. Et ad hoc tendit responsio primæ ad primum cum toto corpore artic. dum de cognitionis conditione nulla est cura: sed de conditione cognoscentis.

¶Nota nouitie quarto, quod quū dicitur, Christus, inquantum viator, est propheta, ly inquantum, non includicatiuè tenetur: alioquin omnis viator esset propheta, sed specificativè quoniam denotat conditionem in Christo, quia sui cipit prædicationē Prophetæ. Est enim Prophe ta, quia est viator: sicut Sortes est crispus, inquantū capillatus: quia crispitudinem habet nō nisi quia capillatur.

Infra 3ꝑ. q. 10. & 12. Cor. & 3. dist. 25. q. dist. q. 1. & 1. art. 15 q ad 5. Et opuſ. 60. cap 3. p. 2. q. 11. articul. 4. ad 1. Ar. 3. 4. & 1. 2 q. 111. ar. 2.

¶Super Quæstionis 7. Artic. nonum.

Titulus articuli noni ab Autore in principio corporis declaratur q̄ p eundo importat totalitatem & perfectionem: ita quod habere gratiæ p enitudinem, est habere gratiam totaliter & perfectè. Et quia totaliter & perfectè dupliciter inuenitur vel in genere aliquo, vel simpliciter, intelligę hic, quod est sermo de totalitate & perfectione simpliciter: ita quod quæstio est, an in

SED CONTRA est quod dicitur Ioā.1. Vidimus eū plenū gratiæ & veritatis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Christo fuerit gratiæ plenitudo simpliciter.

¶ In corpore articuli tria fiunt: primo declarantur termini & distinguuntur. secundo respondetur vnica conclusione de plenitudine intentiua. tertio respondetur vnica conclusione de plenitudine extensiua.

¶ Declaratur in primis ly plenitudo, & distinguitur vel intensiuè vel virtualiter. Prima autem conclusio est: In Christo fuit plenitudo gratiæ intensiuè. Probatur, habuit gratiam infummo: ergo. Consequentia relinquitur per se nota. Antecedens vero probatur dupliciter: primo ex causa: quia anima Christi erat propinquissima causæ gratiæ, quia personaliter coniunctæ: quanto autem propinquior, tanto magis gratiæ recipit: ergo in summo propinqua est in summo gratiæ. Secũdo ex effectu: Anima Christi accepit gratiam, vt ex ea transfunderetur in alios. ergo habuit summam gratiam. Et patet sequela in exemplo de calore in igne.

Art. 1. huius q.

¶ Nota hic primo, quod expresse litera loquens de quantitate intẽsiuæ gratiæ, dicit quod Christus habuit eam in summo. Et hoc diligentissimè nota contra attribuentes Autori, quod non datur summũ possibile in gratia: nõ enim haberet Christus gratiam in summo intensiuè, nisi haberet summum possibile: sicut nõ habetur albedo in summo, si possibile esset dari albedinem intensiorem: vt patet.

¶ Nota secundo, quod Autor non dixit animã Christi recipere gratiã, vt esset in aliis gratiæ causa absolutè & simpliciter, sed cum additione: appositum enim ly quodammodo, dicens, Vt ex ea quodammodo transfunderetur in alios: Deus enim ipse est gratiæ causa simpliciter & absolutè: anima autem Christi quodammodo. De quo modo inferius etiã sermo diffusius loco proprio.

¶ Secunda conclusio est Christus habuit plenitudinem gratiæ, quantum ad virtutem. Probatur: quia habuit gratiam ad omnes effectus gratiæ, scilicet virtutes, dona, &c. Probatur, Christus habuit gratiã vt vniuersale principiũ in genere habentiũ gratiam. ergo. Probatur sequela: quia virtus primi principij alicuius generis, vniuersaliter se extendit ad oẽs effectus illius generis: vt patet de sole respectu generationis.

¶ Vbi nota, quod hic non occurrit quæstio de conclusione, sed ratio eius non caret scrupulo: quoniam Christum esse principium vniuersale generis habentiũ gratiam, dupliciter potest intelligi: primo, vt principium contentum in genere tali, scilicet habentium gratiam, vel vt principium vniuersale talis generis non contentum in tali genere, sed supra illud. Si primo modo intelligatur, dato quod Maiore de principio vniuersali extra genus: sicut si sol poneretur causa generationis eorum quæ generantur & corrũpuntur, ipse ex extra genus corruptibilium generabiliũque existens. Si secundo modo intelligitur proportio non apparet gratiam, iuxta illud, Plenum gratiæ & veritatis, Ioan. 1. Aut igitur Maiorde vniuersali principio, vt sol respectu generabilium intellecta non ad propositum: aut Minor de Christo, quod sit vniuersale principium, &c est falsa.

¶ Ad hoc dicitur quod propositio illa, Christus habuit gratiam vt vniuersale principium in genere habentium gratiam, intelligitur de principio vniuersali non contento in tali genere ita quod concedendum est: quod Christus non est habentium gratiam in esse gratiæ. Nec propterea sequitur, Christum non habere gratiam, sed non habere gratiam per generationem qua fiunt habentes gratiam. Est tamen inter Christum & alios habentes gratiam hæc differentia, quod alij habent gratiam per adoptionem: Christus autem non per adoptionem, sed per naturam. Nã ex terris filij sunt adoptiui, Christus autem nõ secundũ se ex Luc. 1. ad beatam Virginem dictum est: Quod ex te nascetur sanctum. Quum ergo legis genus habentium gratiam, intelligas per inde ac si legeres genus filiorũ adoptiuorum Dei quoniã genus habentiũ gratiã per adoptionẽ. Et quia christus est vniuersale principiũ generis habentiũ gratiã, sicut si sol poneretur vniuersale principium generabilium secundum naturã: ideo oportuit quod se principium generationis secundum naturam esset. Quod gratia Christi extendat se ad omnes gratiæ effectus, sicut virtus solis ad omnia generabilia in natura se extenderet.

¶ In positione ad tertium eiusdem articuli aduerte, quod aliud est loquitur gratia formaliter, hoc est sub ratione gratiæ, & aliud de ipsa re, imo ipsis rebus, quæ sunt gratia & dona gratiæ. Nam gratia non inuenitur in Deo secundum se formaliter (quia creatæ rei nomen sit, vero gratiæ in Deo sunt de sapientia, intellectu, charitate, iustitia, &c. Et propterea quum argumentum tertium in litera esset de donis gratiæ, Autor non ad rationem gratiæ, sed donorum gratiæ aspiciens, dixit duo: primo, quod plenitudo gratiæ, hoc est donorum gratiæ, attenditur in Christo secundum capacitatem creaturæ. Secũdo, quod non attenditur per comparationẽ ad plenitudinem infinitam bonitatis diuinæ. & non dicitur gratiæ diuinæ defectibile enim gratiæ creaturæ non à gratia in Deo, sed à bonitate in Deo. Ita quod inter gratiam formaliter, & res quæ sunt dona gratiæ, tantum interest, quod dona gratiæ quia cõmunia sunt Deo & creaturæ, fit dicitur plenè inesse creaturæ, intelligitur secundum capacitatẽ creaturæ, & non secundũ formales rationes formales absolutè, secundum quas in sola diuina sunt bonitate. Gratia vero si ponitur plenè, simpliciter, & absolutè in creatura, nõ oportet quod limitatio dicta fubintelligatur: quia secũdũ suã rationẽ creatæ rei nomẽ est propriũ. Quocirca ideo litera respõdit de hũc dicta est plenitudo secundum capacitatẽ creaturæ, & secundum quod in Deo quum de donis gratiæ, qu̇ defecndunt à Patre luminum, agebatur.

Hom. 29 in Euang.

¶ *Super Quæstionis septimæ Articulum decimum.*

TItulus occasionem sumit ex eo quod multis in sacra Scriptura attribuitur plenitudo gratiæ: vt patet de beata Virgine & Stephano.

¶ In corpore est vna Distinctio bimembris cũ duabus cõclusionibus respõsiuis secũdũ singula membra. Distinctio est hæc, Plenitudo gratiæ duplex est vel ex parte gratiæ, vel ex parte subiecti. Prima cõclusio respõsiua est, Plenitudo gratiæ ex parte gratiæ, propriè est Christo. Secũda est, Plenitudo gratiæ ex parte subiecti, non est propria Christo, sed cõmunis est multis per Christũ. Prima cõclusio probatur quia solus Christus pertingit ad summũ gratiæ tã intensiuè, quantũ ad essentiam, quã executiuè quantũ ad virtutẽ. Probatur: quia solus habet gratiam in maxima excellentia, qua potest haberi, & in maxima extensione ad omnes gratiæ effectus. Secunda autẽ probatur: quia aliis gratia datur intensiuè, secundũ mensuram eis à Deo præfixam, iuxta Apostoli autoritatem. Et similiter datur virtus gratiæ ad omnia, quæ pertinent ad fuũ officiũ, vel statũ, iuxta aliam Apostoli autoritatem.

¶ Nota hic primo, quod distinctio in præcedenti articulo posita de plenitudine gratiæ intensiuè vel extensiuè, diuidit quod libet membrum distinctionis in hoc articulo factæ. Nã plenitudo gratiæ secũdũ se attenditur hictam intẽsiuè, quã extẽsiuè. & similiter plenitudo gratiæ ex parte subiecti attenditur intensiuè, quã extẽsiuè. Quocirca in articulo præcedẽte ipsi nouimus de gratia absolute, hoc est sine additione, cõsiderata, distinctio quæ est, hic vero cũ explicata additione vel ex parte sui, vel ex parte subiecti, cõsiderata & distincta est. Vnde in Christo est plenitudo gratiæ simpliciter intensiuè & extensiuè, iuxta præcedẽtẽ articulũ. Et in eodem solo est plenitudo gratiæ ex parte gratiæ tã intensiuè, quã extẽsiuè, & in eodem & aliis

& alijs per ipsum est plenitudo gratiæ ex parte subiecti, iuxta hunc articulum. Sed in Christo plenitudo ex parte subiecti coincidit cum plenitudine gratiæ secundũ se, quoniã Vnigenitus à Patre decet plenitudo gratiæ secundũ se, in aliis autem est plenitudo ex parte subiecti limitata ita quod non est plenitudo ex parte gratiæ secundũ se, quoniã hęc est propria Vnigeniti à Patre: vt prima huius articuli conclusio dicit.

¶ Nota secũdo diligẽtissimè quod Autor de quantitate intẽsiua gratiæ secũdũ se, loquẽs in hoc articulo, dicit q̃ inuenitur de facto in summo data animæ Christi, vt patet in primo mẽbro distinctionis, & prima cõclusione. Et declarat tale summũ esse quãtum ad essentiã, distinguẽdo cõtra virtutẽ & quantũ ad excellentiã, distinguendo contra extẽsionem, quæ ad virtutẽ spectat dicẽdo quod est in maxima excellentia, qua haberi potest. Vbi impertinaliter loquitur, & ex parte gratiæ, & non ex parte subiecti: vt clarè adeo patet in litera, q̃ non potest inficiari.

¶ Et hæc ideo notanda duxi, vt videant Thomistæ secundũ Autoris doctrinã dari summã charitatẽ, summã gratiam, nõ solũ ex parte subiecti, secundũ mensuram, quam vnicuique præfixit Deus, sed ex parte ipsius charitatis & gratiæ secũdum se vt infra amplius clarificabitur.

¶ In responsione ad primũ, nota subtiletatẽ doctrinæ præsentis circa plenitudinem gratiæ in beata Virgine, scilicet vt sit plena gratia tã intẽsiuè, quã extẽsiuè, nõ plenitudine gratiæ secundũ se (quia illa est propria Vnigenito à Patre) sed plenitudine rã intẽsiuè, quã extẽsiuè requisita ad matrem Dei. Et hic nota contra loquentes, & gratiã beatæ Virginis extẽdentes ad omnes effectus gratiæ, quia si matris Dei Ius indigeat nostris pro voluntate nõ ratiõe laudis sub quadam pietatis specie.

¶ Si sic igitur vir verè deuote ac docte, in laudibus ratione sultis, vt scilicet sit gratia plena, non ex parte gratiæ, sed subiecti: nec in summo intẽsiuè aut extẽsiuè ex parte gratiæ. Lauda in ea gratiam, sed in summo ex parte subiecti supra omnẽ puram creaturam: hæc enim plenitudo matrem Dei decet quæ super omnes est puras creaturas exaltata.

¶ *Super Quæstionis septimæ Articulum vndecimum.*

DIoinæ vt nõ desim gratiæ, patest vt cœpti opus prosequamur: & quanto amplius Dei sanctissimæ quæ dõi nostri Leonis decimi Pontificis Maximi gratia, Cardinea me dignitate auctoris abundauit, tanto magis debeo Christi mysteria Ecclesiastici sacramẽta scrutari, in lucẽq; proferre.

¶ Hoc igitur eodem anno Salutis quidem millesimo quinquagesimo decimoseptimo, ætatis autem propriæ nono supra quadragesimum, in cuius opus die decima Cardinalatus simul & mensis Iulij prosequendo, titulum huius vndecimi articuli quæstionis septimæ intelligendum, vi sonat dicimus.

¶ In corpore articuli respondetur quæstio, diuidendo & subdistinguẽdo suã, quod iuxta tria membra distinctionis tribus conclusionibus respondetur. Diuisio est, Gratia Christi duplex, vel vniuersalis, vel habitualis. Subdistinctio est, Gratia habitualis dupliciter cõsideratur, vel secundum rationem entis, vel secũdã rationẽ gratiæ. Vnde cõstat tria membra: videlicet gratiæ vniuersalis, gratia habitualis vt ens, gratia habitualis vt gratia. Prima conclusio iuxta primum mẽbrũ est, Gratia vniuersalis est infinita. Probatur, Vniri personaliter filio Dei, est infinitũ, secundũ quod ipsa persona verbi est infinita ergo gratia vnionis est infinita. Vbi iuxta promissa expecta calorem vltimi articuli præsentis quæstionis. Secunda conclusio est, Gratia habitualis Christi, inquantum ens, est finita. Probatur, Est in anima Christi sicut in subiecto: ergo est eius finitum. Probatur sequela: quia non excedit suum subiectum, quod est finitæ capacitatis, quia creatura quædam.

dã plenitudo gratiæ est omnibus sanctis cõmunis, vt scilicet habeant gratiam sufficiẽtem ad merendum vitam æternam, quæ in plena Dei fruitione consistit: & hãc plenitudinem optat Apo. fidelibus, quibus scribit.

¶ Ad tertium dicendum, quod illa dona, quæ sunt communia in patria, scilicet visio, comprehensio, & fruitio, & alia huiusmodi, habent quædam dona sibi correspondentia in statu viæ, quæ etiam sunt communia omnibus Sanctis. Sunt tamen quædam prærogatiuę Sanctorum in patria, & in via, quę non habentur ab omnibus.

ARTICVLVS XI.

¶ *Vtrum Christi gratia sit infinita.*

AD VNDECIMVM sic proceditur. Videtur quod gratia Christi sit infinita. Omne enim immensum, est infinitum. Sed gratia Christi est immensa: dicitur enim Ioan. 3. Non enim ad mensuram dat Deus Spiritum Filio, scilicet Christo. Ergo gratia Christi est infinita.

2 ¶ Præterea, effectus infinitus demõstrat virtutem infinitam, quæ non potest fundari, nisi in essentia infinita. Sed effectus gratiæ Christi est infinitus: extendit enim se ad salutem totius humani generis: ipse enim est propitiatio pro peccatis nostris & totius mundi: vt dicitur primæ Ioan. 2. ergo gratia Christi est infinita.

3 ¶ Præterea, Omne finitum, per additionem finiti potest peruenire ad quantitatem cuiuscũque finiti. Si igitur gratia Christi esset finita, posset alterius hominis gratia tantum crescere, quod peruenireat ad æqualitatem gratiæ Christi, contra quod dicitur Iob. 28. Non æquabitur ei aurum vel vitrũ. secundum quod Gregorius ibi exponit. Ergo gratia Christi est infinita.

¶ SED CONTRA est quod gratia est quiddam creatum in anima. Sed omne creatum est finitum: secundum illud Sap. 11. Omnia in numero & pondere & mensura disposuisti. Ergo gratia Christi non est infinita.

¶ RESPONDEO dicẽdũ, quod sicut ex supra dictis patet, in Christo potest duplex gratia cõsiderari. Vna quidẽ est gratia vnionis: quæ sicut supra dictũ est, est ipsum vniri personaliter filio Dei: quod est gratis concessum humanæ naturæ: & hanc gratiã constat esse infinitã, secũdũ quod ipsa persona Verbi est infinita. Alia vero est gratia habitualis. Quę quidẽ põt dupliciter considerari. Vno modo, secundũ quod est quoddam

¶ Nota hic, quod quia finiti & infiniti ratio quantitati soli cõgruit (vt dicitur in primo Physicorũ) iuxta multiplicem quantitatem rei, multiplex finitas vel infinitas considerari potest. Verbi gratia, in linea iuxta duplicem quantitatẽ, scilicet molis vel perfectionis, dupliciter potest dici finita vel infinita: nam si esset linea aliqua infinitæ longitudinis, esset infinita secundum perfectionem (esset enim accidens: ac per hoc imperfectius ens quam substantia quæcunque) & esset infinita secundum rationem lineæ.

¶ Et simile accidit in habentibus tantũ quantitatem perfectionis: multarũtamẽ rationũ, quod scilicet possunt iuxta multiplicem perfectionis quantitatem multipliciter dici finita vel infinita. Ita quod secundum quantitatem talis perfectionis sunt finita, & secundũ quantitatem alterius rationis perfectionis sunt infinita: vt si esset albedo infinita intensiuè secundũ latitudinem albedinis, esset infinita secundũ rationem albedinis: esset tamen finita secundũ quantitatẽ perfectionis simpliciter, quoniam esset accidens, ac per hoc imperfectius ens qualibet substantia quantũcunq; finitæ perfectionis.

1. di. 25. q. 1. ar. 1. q 2 & dist. 14. ar. 1. q. 1. c. Et veri. q. 29 ar. 11. c.

3. Et opus. 3. c. 221. Et opu 60. c. 3. Et Ioã. 3. lect. 6.

¶ In litera igitur Autor gratiã considerat, & secundũ quantitatẽ perfectionis cõuenientis sibi secundũ propriã gratiæ rationẽ, & secundũ quantitatẽ perfectionis cõuenientis sibi secundũ communẽ rationem entis. Quod est cõsiderare ipsam, sicut & quodlibet aliud ens secundũ communem rationem perfectionis nam quod est finitæ perfectionis, est finitæ entitatis: & cõtra. Et similiter quod est infinitæ entitatis, est infinitæ perfectionis, & econtra. Et dicit in secunda cõclusione, q. gratia habitualis Christi est finita secundũ rationẽ entis: hoc est, est ens finitum.

Lib. 18. Mer. ca. 3.

q. art. 1.

q. 6. art. 6.

¶ In 3. art. q. eadẽ est in finita secũdũ rationẽ gratiæ: hoc est, est gratia infinita. Quæ tertia cõclusio in litera primo exponitur: deinde probatur. Explanatur quidem

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ In responsione ad secundum eiusdem articuli, perspice, quod gratia habitualis Christi habet effectum infinitum ob duplicem (vt dicitur in littera) causam: habes enim & mensuram & satisfactionem Christi infinitatem habere.

¶ In responsione ad tertium, dubium occurrit: primò, quomodo verum sit, quod gratia cuiusliber singularis personæ habeat quantitatem altiorem rationis à quantitate gratiæ Christi: secundo, quomodo verum sit, quod gratia cuiuslibet singularis personæ sit velut virtus particularis, & gratia Christi velut virtus vniuersalis. Et sit ratio vtriusque dubij: quia gratia est eiusdem speciei specialissimæ in quacunque sit creatura: vt patet de charitate. Impossibile est autem, quod in vna specie specialissima inueniatur verè tanta diuersitas, vt vnum illius individuum sit virtus vniuersalis, & alterum particularis: quum virtus vniuersalis & particularis, loquendo per se distinguantur adminus specie, vt patet inductiuè & conuincitur ratione ex diuersitate actuum propriorum virtutis vniuersalis & virtutis particularis.

¶ Ad hoc dicitur quod gratia habitualis Christi (de qua est sermo) & aliorum licet sit eiusdem speciei specialissimæ quo ad essentiam: est tamen diuersarum rationum quantum ad modum essendi. Est siquidem gratia in Christo vt in toto adæquante ipsam secundum se: est autem in omnibus aliis vt in partibus inadæquatis ipsi secundum se gratiæ. Et proterea est in Christo vt in subiecto & principio vniuersali gratiæ: in aliis vero vt in particularibus partici pantibus. Et ideo quantumcunque crescat aliorum gratia: nunquam peruenire potest ad quantitatem intensiuã vel extensiuam gratiæ Christi.

Glo. ordi.

Tract. 14. in 50.

¶ Et vt hæc doctrina facilius intelligatur dicamus sub exemplo. Calor eiusdem est in se speciei siue in igne, siue in aere, siue in mixtis: veruntamẽ ignis adæquat calorem secundum se quia tanti tam extensiuè, quam intensiuè est susceptiuus calotis, quantus natus est esse secundum se calor. Aër autem siue mixtum quodcunque, calorem participatiue quod statim vt calor in alio quam igne ponitur intelligitur, limitatus & deficiens à perfectione, quam natus est calor secundum se habere, intelligitur: ex hoc enim ipso, quod calor in subiecto inadæquante calorem secundum seipsum ponitur, limitatur ac deficiens ponitur. Et proptereа quantumcunque crescere ponatur calor in tali subiecto inadæquante, nunquã perueniet ad quãtitatem perfectionis caloris in igne adæquato subiecto: eo quod tale augmentum etiam si in finitum ponatur, continebitur, & sistet infra latitudinem subiecti participantis, cuius tota latitudo succumbit subiecto adæquato.

¶ Ad propositum igitur hinc rediendo dicimus iuxta prius habitam doctrinã, gratiam habitualem esse in Christo secundum totam perfectionem, quam nata est habere gratia secundum seipsam, & in nullo alio esse gratiam secundum totam perfectionem, quam nata est habere gratia secundum seipsam: & proptereа in Christo fuisse gratiam, vt in subiecto totali: in aliis vero vt in subiectis partialibus. Et hoc est gratiam esse diuersarum rationum, quantitatum, & perfectionum, non secundum essentiam, sed secundum modum. Et hinc prouenit, quod gratia Christi comparatur ad gratias aliorum, vt virtus vniuersalis ad virtutes particulares: nam spectando ad differentiam, quæ est penes dictos modos essendi, clare liquet, gratiam Christi habere quicquid perfectionis natum est conuenire gratiæ secundum seipsam, ac per hoc omnem illius perfectionem intensiuã & extensiuam: vt cunque enim perfectio gratiæ secundum seipsam exigit, & consequenter gratiam Christi esse vniuersalis virtutis (vt pote quæ omnem gratiæ perfectionem intensiuam & extensiuam in se continet) aliorum vero gratiam esse particularis virtutis, vt pote partem intensiue, & partem extensiue perfectionis gratiæ in se continens: plus tamen vel minus iuxta cuiusque mensuram, qua mensus est illi Deus.

¶ Quo fit, vt quantucunque quęcunque pura creatura crescat in gratia, nunquã peruenire possit ad quantitatem æqualẽ gratiæ Christi: sicut nunquam pars adæquare potest totum, nisi partis ratione amittat. Et hoc est quod in littera dicitur, reddendo rationem, quare finitum crescendo non potest adæquare aliud finitum quia scilicet habent quantitates diuersarũ rationum penes hoc, quod Christi gratia est virtutis & quantitatis vniuersalis, aliorum vero gratia est perfectionis & virtutis particularis: quia in illo est gratia cum perfectione debita ibi secundum seipsam gratiam: in aliis vero est gratia cum perfectione modificata & mensurata secundum tale subiectũ particulare. Et propterea in Clemen. ad nostram. declaret, damnatur error Beguinorum dicentium hominem in via posse peruenire ad talem gratiæ gradũ, vt non possit vlterius proficere, eo quod aliter excedi possit gratia Christi. Virumque errorem enim erroneum esse ex dictis iam patet, & ampliùs patebit.

¶ *Super Quæstionis septimæ Articulum duo decimum.*

TItulus articuli duo decimi clauis est. duo sunt: præponitur siquidem vita distinctio: & ponitur deinde duæ cõclusiones responsiuæ ad quæsito. Distinctio est. Formã susceptiuem magis & minus posse vel nõ posse augeri, cõtingit dupliciter, primo ex parte formæ: secũdo ex parte subiecti. Exemplã clarã sunt in littera. Et ex hac distin. radicis possit vel nõ posse augeri contingit dupliciter, vel ex parte gratiæ vel ex parte subiecti. Et probatur primum mẽbrũ, scilicet ex parte gratiæ quantũ ad negatiuã partẽ, quæ est primacõclusio: scilicet gratiam Christi ex parte gratiæ non posse augeri: quia sicut aliarum formarũ, ita & gratiæ Christi proprium mensura secundum se est ex diuina sapientia: ergo propria gratiæ mẽsura determinata est penes finem: ergo penes rationalis creaturæ vnionem ad Deum: ergo gratia Christi pertingit ad summã mensuram gratiæ: ergo gratia Christi non potest augeri ex parte gratiæ. Et probatur auctoritate Scti Thomæ, qui dicit, quod gratia Christi habet infinitum effectum: tum propter infinitatem prædictam gratiæ, tum propter vnitatem diuinæ personæ, cui anima Christi vnita est.

¶ Ad tertium dicendum, quod minus per augmentum potest peruenire ad quantitatem maioris, in his, quæ habent quantitatẽ vnius rationis: sed gratia alterius hominis comparatur ad gratiam Christi, sicut quædam virtus particularis ad vniuersalem. Vnde sicut virtus ignis, quantumcunque crescat, non potest adæquare virtutem solis: ita gratia alterius hominis, quantumcunque crescat non potest adæquare gratiam Christi.

ARTICVLVS XII.

¶ *Verum gratia Christi potuerit augeri.*

AD DVODECIMVM sic proceditur. Videtur quod gratia Christi potuerit augeri. Omni enim finito potest fieri additio. Sed gratia Christi fuit finita: vt dictum est. Ergo potuit augeri.

2 ¶ Præterea, Augmentum gratiæ fit per virtutem diuinam: secundum illud 2. ad Corin. 9. Potens est autem Deus omnem gratiam abundare facere in nobis. Sed virtus diuina, cum sit infinita, nullo termino coartatur. Ergo videtur, quod gratia Christi potuerit esse maior.

3 ¶ Præterea, Luc. 2. dicitur, quod puer Iesus proficiebat sapientia & ætate & gratia apud Deum & homines. Ergo gratia Christi potuit augeri.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Ioan. 1. Vidimus eum quasi vnigenitum à Patre plenum gratiæ & veritatis. Sed nihil potest esse aut intelligi maius, quam quod aliquis sit vnigenitus à Patre. Ergo etiam non potest esse vel intelligi maior gratia, quam illa, qua Christus sit plenus.

¶ RESPONDEO dicendum, quod aliquã formã nõ posse augeri, cõtigit dupliciter. Vno modo ex parte ipsius subiecti: alio modo ex parte ipsi⁹ formę. Ex parte quidem subiecti non potest augeri ex parte ipsius gratiæ. Antecedens patet. Prima consequentia probatur, quia mensura vniuscuiusque formæ præfigitur in comparatione ad finem: quod declarat exemplo in terræ grauitate. Secunda autem, quia finis gratiæ est vnio creaturæ rationalis ad Deũ. Tertia vero, quia ens esse nec intelligi potest maior ad Deum vnio, quam personalis.

¶ Sicut hoc in loco lector, & per sequens primo quo ad præcedentis libri Cõmentarium, quum de charitate tractaretur, scripsimus & forsan sæpe nos, sed ab Autore didicimus, scilicet gratiam, ac per hoc charitatem in creaturis habere secundũ se terminũ in summo, ita quod non sunt amplius augmentabiles, & verba Autoris in illo loco, quæ videntur sonare oppositum, non esse falsa aut correcta seu retractata hic, sed sunt exponenda, vt ibi exposuimus: & sentiendum est Autore hoc in loco esse, quod gratia habitualis Christi est vere in summo, ad quod potest gratia ex parte sui perduci: & hoc iam in præcedentibus huius libri pluries habuimus.

¶ Ad claritatem tamen doctrinæ præsentis intelligo mensuram formæ præfixam esse penes rei personæ ad finem, non sic quod mensura penes extrinsecum sic (quoniam mensura formæ in rem sic se habet sicut forma: cuius est mensura) sed sic, quod quum omne agens agat propter finem, aer per hoc id quod substantialiter est, agit propter finem, oportet eo mensuratum esse fini sicut quod secundum aliquam figuram est propter finem, oportet vt figuratum, esse commensuratum illi finiti proportera quum grauia sit propter esse deorsum, oportet grauia vt sic commensuratum esse fini, vt scilicet tot infimo deorsum commensuretur sola summa grauitas, & suprema sursum sola summa leuitas ita summę vnioni creaturæ rationalis ad Deum commensurari oportet solum summam gratiam.

¶ Sed hic locus quæstioni, quo pacto finis gratiæ habitualis (de qua est sermo) sit vnio personalis, quum secundum antedicta, & in sequenti articulo exprobatum fuerit, vnio personalis non sequatur, sed præcedat gratiam habitualem, & finis autem posterior sit generationis ordine, eo quod est propter finem.

¶ Ad hoc dicitur, quod finis non dicitur tantum de fine consequendo, sed de fine præexistente, qui finaliter non vt sit, aut bene sit, quia est: sicut Deus, qui nec est nec conseruatur, aut quomodolibet augetur per creaturas, finis earum dicitur. Quocirca vnio personalis finis est gratiæ habitualis non quia consequatur eam, sed quia ipsa eminenter ab vnione personali ordinata ad vnionẽ personalẽ vt ad finẽ, quia est, sicut creaturæ fiunt à Deo propter Deum vt finẽ earũ, quia est. Necesse hoc remotum ab ordine, quem in rebus generalibus videmus: quum in istis perspicimus, quod nõ solum antecedẽtes dispositiones, sed cõsequẽtia etiã accidentia ordinatur ad substantiã prius natura genitã, vt ad finẽ: esse nãq; disciplinabile, quod cõsequitur ad formã hominis, ordinatur ad hominem, vt ad finẽ. Sciat ergo solida literæ doctrina, tradẽs gratiam habitualem Christi esse in summo, quia cõsonat, & communiter datur summæ vnioni vt fini.

¶ Secunda cõclusio est, gratia Christi nõ potuit augeri ex parte subiecti. Probatur ratione: quia Christus ab initio fuit plenẽ cõprehẽsor. ac p hoc in termino. Et à simili, gratia nec Beatorũ in patria gratia potest ob dictã rationẽ augeri. Et ad dissimili à hæc quam præcedẽs cõclusio manifestatur. quia pure viatorũ gratia potest augeri & ex parte gratiæ (quia non pertingunt ad summum secũdum se) & ex parte subiecti, quæ adhuc sunt in via, & nõ perueneruntad vię terminum.

¶ Vbi nota, quod ideo ab iq; alia cõclusione in littera assertum nullõ pure via tenẽ attingere ad summũ gratiæ ex parte gratiæ: quia cõsequitur ex hæc duo, videlicet esse summũ gratiæ ex parte gratiæ, & gratia virtutis vniuersalis. nã gratia secũdũ se summa ad quicquid potest spectare, ad rationem gratiæ se extendit. & si ad quidlibet perfectionis gratiæ se extendit summa gratia est. Et quoniã à viro unque cõstat esse plenitudinis proprię vnigeniti à Patre, quem ipsa plenitudo gratiæ constituit ab initio cõprehensorem: ideo absque hęsitatione aliqua asserendum est, nullã puram creaturã si ne in via, siue in patria ad summum gratiæ ex parte gratiæ pertingere.

¶ In responsione ad primum eiusdẽ ex. art. cõsideranda perspicacia responsionis, nõ solum propositionis obiectæ: sed etiã solutionis, sed ex radice oppositum nõstantis propositionem inquidem illam, Omni finito potest fieri additio, qũ finitũ & infinitum quantitatis primo sit, distinguit secundum posse, dupliciter, quantum ad finitum cõsiderati, Mathematicè (hoc est abstrahendo à materia sensibili, vt loquimur de linea, superficie, vel corpore abstracto: vel Physicè, hoc est, vt ad specificam naturas rerum naturalium est determinatum, vt quãtitas humana, vel caballina. Primo modo vera est propositio illa: secundo autẽ falsa, vt patet de quãtitate cæli. Et quia ratio, quare quantitati determinatæ ad naturã talẽ, repugnat additio, est forma naturalis (vt patet ex secundo de anima) ideo litera radicẽ attingens, subdit, q multo magis ipsi formæ naturali quãtus sit ita repugnat additio: quoniam ibi forma naturalis efficit, vt quantitas, cui secundum se non repugnat additio, excludat additionem: multo magis efficit vt à te ipsa excludat additionem. Quo fit, vt quia gratia eiusdem est rationis quo ad finitatem vel infinitatem cum sit naturalibus (quum sit illarum vna, de quibus scriptum est. Omnia in numero, pondere & mensura disposuisti) ideo gratia Christi & finita & excludens addi ionem simul est.

¶ In responsione ad secundum eiusdẽ 12. art. aduerte q, quia in litera gratia Christi relata ad propium finẽ, excludit melius se & tunc cõpatitur aliquid maius seu melius: sed eo manifestè dicitur in litera ista docet gratiã Christi dupliciter posse cõsderari. Primo, secundum id quod in se est hoc est secundũ propriã intrinsecã entitatem, qua est tale ens in ter entia vniuersũ, & ic potest aliquid esse nobilius ens, quã ipsa: sicut nõ omnis lubstãtia est nobilior secundum sui generis rationẽ illa, quum sit essentialiter accidẽs. Alio modo, secundũ id, ad quod ipsa sua entitas: & sic perfectionis ordinatur, vt ad propriũ finẽ. Et sic non potest fieri aliquid maius aut melius illa, quoniã suapte natura cõmensurata est vnioni personali Dei vt proprio fini quæ nihil esse potmelius. Et vt melius percipias quæ in litera subiguntur, p̃spicaciter attendẽ dum est, à diuina sapientia dupliciter aliquid ordinatum,

quãtum est ex parte rei ordinatæ ad vnionẽ personalẽ filij Dei vel per se, vt pote ens gratiæ secundum se vel per accidens, vt humana natura. Per accidẽs siquidem euenit, quãtum est ex parte humanæ naturę, vt cõplaceret Deo illa eligere ad vnionem personalem sui, quoniã ipsa natura humana secundũ se nullã habet proportionem, aut cõmensurationem, ad assumptibilitatẽ, quia nulla habet potẽtia possiuã ad ea, quę omnẽ naturalẽ ordinẽ transcendũt, sed diuina charitas ac sapientia eleuauit illas, ordinãdo ipsã, vt assumeretur. Gratia autẽ secundum se totaliter perfecta quoad ex parte subiecti, vt pote supernaturalis ac diuinitatione ad supernaturale ac diuinũ ordinatur: par est, vt suapte natura ad vnionẽ personalẽ in sui summa plena perfectione ordinetur ac cõmensuretur ac per hoc nõ per accidens, sed per se à diuina sapientia ad vnionẽ personalẽ ordinatur. Et ideo in litera dicitur, q vnioni personali correspondet tale sufficienter talis mẽsura gratiæ, hoc est, gratia in summo secũdũ se, secũdũ diuinæ sapientiæ ordinẽ quo ola dispositum fuit ab æterno suauiter. Quocirca quãtumcũq; aliquod ens in se secũdũ suam intrinsecam entitatẽ melius gratia quæ est in Christo, fieret: nõ fieret tamen ens suapte natura ordinatum per se ad melius, quam ordinatur perfectio, quæ in Christo est gratiæ: & hoc aperiẽ intendit litera per se intellecta.

3. di. 13 q. 3. ar. 2. q. 3. Et opusc. 3. cap. 22. Et opusc. 60. ca. 3. col. 7

¶ In responsione ad tertium aduerte, q, similiter do, pfectus Christi, quo ad sapiẽtiã, gratiã, & ætatem, in litera asseritur quo ad partem affirmatiuã, scilicet quod, pficiebat quo ad effectũ ætatis, sicut quo ad effectus sapientiæ & gratiæ: & hoc constat esse verissimũ, quũ opera sua cõnata quidem fuerint, sed non assertur quo ad partem negatiuã, scilicet quod nõ, pficiebat secũdũ gratiam ipsã, sicut nõ, pficiebat secũdũ ipsã sapientia seu gratiã: quomodo cõstat q, esset falsũ hoc: nã Xpus verè, pficiebat ipsa ætate: quin secũdũ ætatis mensurã à corporalis, egressus est: constat enim Christum verè primo infantem, deinde puerũ, inde adolescentem, atq; virũ tandẽ perfectũ emertisse (sicut cæteros homines) sensim & per

Cap. 15.

incrementa tẽporum, augẽte naturali virtute mẽbra, robũq; viribus ministrante.

¶ *Super Quæstionis septimæ Articulum decimumtertium.*

TItulus clarus.

¶ In corpore vnica est conclusio responsiua quæsito, Gratia vnionis in Christo præcedit gratiam habitualem eius: non ordine temporis, sed naturæ & intellectus: probatur tripliciter, primo missio filij est prior naturæ ordine missione Spiritus sancti ergo gratia vnionis &c. Antecedens probatur: quia Spiritus sctus procedit naturæ ordine a Filio & dilectio sapientia. Cõsequentia vero, quia secundum ipsam vnionem attenditur missio Filij, secundum gratiã habitualem missio Spiritus sancti.

¶ Vbi nota, quod caute loquitur in litera Autor, dũ missiões ordinat secũdũ prius & posterius naturæ: processiones aũt Filij & spiritus sancti ordinat quidẽ naturæ ordine, sed nõ secõcũ prius & posteri⁹: quia, vt in 1. dist. 3 sen. dicitur, in diuinis est ordo naturæ, nõ quo alter est prior altero, sed quo alter est ab altero. Missiones autem ad ea, quæ sunt extra Trinitatẽ, respicientes, priorita tem etiã & posteriorita tem naturæ in suis rationibus ac rebꝰ admittit. Secundo psentia deitatis est prior splendore eius: sed vnio est ipsa pśentia, gratia habitualis splendor eius, ergo. Tertio, Actio & gratia ad ipsã ordinãs pśupponit hypostasim: ergo gratia habitualis pśupponit vnionem. Antecedens pbatur: quia actiones sunt suppositorum. Cõsequentia vero: quia gratia vnionis facit hypostasim in natura humana.

¶ Vbi cauẽ pśicie, q, aliud est dicere, tũ præsupponit hypostasim: & aliud est dicere, tũ præsupponit hypostasim in natura humana. Gratia enim vnionis præsupponit, non facit hypostasim. Verbi Dei quæ sola in Christo hypostasis est

Cet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed eadem gratia vnionis non præsupponit, sed facit in Christo hypostasim in humana natura, dũ facit quod persona filij Dei sit non solum persona diuina, sed etiam persona humana, dum facit quod subsistat non solũ in natura diuina, sed etiam in natura humana. Et hoc est quod in littera dicitur, & super hoc ratio fundatur, inrendendo quod actio humana supponit hypostasim humanam, &c.

¶ In responsione ad secũ dum eius dẽ artic habes q gratia in Christo non habet rationem dispositionis respectu vnionis sed habet rationẽ naturalis perfectionis, sicut ea lor cõsequens formam ignis. Et hoc bene nota.

¶ In responsione ad 3. occurrit reddẽda ratio tot dictorũ de gratia vnionis. Dicitur enim de ipsa in hoc articulo in principio corporis, q gratia vnionis est ipsa vnio: & in hac responsione, quod est supra omne genus, & in articulo 11. huius met quæstionis, quod est infinita, secũdum quod ipsa persona Verbi est infinita: & in artic 6. q. sexta: in corpore dicti est, quod gratia vnionis est ipsa esse personale quod gratis diuinitas datur humanæ naturæ in persona Verbi: & in art. 12. q. 2. ad tertiũ, dicitur quod gratia vnionis est causata à tota Trinitate: quod & hic replicatur in corpore articuli, dum principiũ appropriatũ gratiæ vnionis, ponitur persona Filij.

q 2. art. 10. & q. 6. art. 6

¶ Hæc siquidem dicta licet dissonare inter se videantur: facilè tamen distinctè perspicientibus, quod gratia vniõis duo in se claudit, scilicet esse Verbi pſonaliter terminans humanitatem Christi, & cõpositionẽ seu coniunctionẽ vtrius que: nec loquor de ternatione, coniunctione, aut vnione, quæ est relatio, sed de fundamẽto, quod est esse Deum & hominẽ, quod cõstat esse substantiã, & prædicta duo in se claudere, scilicet personã vnicam & ipsam coniunctionẽ, de huiusmodi enim vnione in littera dicitur, q est esse personale, q est infinita simpliciter, sicut ipsa pſona diuina q est supra omne genus quoniã hoc fundamẽtũ relationis vnionis nihil aliud est, quam vnũ esse Dei & hominem in esse diuino personali. Vnum autẽ, quod nihil positiui addat super ens, quod vnum dicitur (vt dicitur in 4. Met.) cõsequẽs est, quodnihil in proposito addat super esse personæ Verbi: ac per hoc vnio pro suo principali sumpta, scilicet pro ipsa re, in qua vniuntur, & sunt vnũ ens, vna pſona, ambæ naturæ, infinita est, supra omne genus est, esse Verbi est, esse personale est pro eo verò q addit, ipsa vnio sup tẽ, in qua est vnio: tẽpocale quidem, causatã à tota Trinitate secundũ rẽ, & per appropriationẽ à Filio, gratis concessum humanæ naturæ est.

¶. 4. art. 2.

¶ De quo quid sit, superius declaratum est. balbutiendo tamen. Confusa igitur sunt omnia

stea sequitur, Dedi Spiritum meum super eum, quod quidem pertinet ad donum gratiæ habitualis. Vnde relinquitur, quod susceptio naturæ humanę in vnitatem personæ, præcedat gratiam habitualem in Christo.

¶ RESPONDEO dicendum, quod vnio humanæ naturæ ad diuinã personam (quam supra diximus esse ipsam gratiam vnionis) præcedit gratiam habitualem in Christo: non ordine temporis, sed naturæ & intellectus.

¶ Et hoc triplici ratione: primo quidem secundum ordinem principiorum vtriusque. Principium enim vnionis est persona Filij, assumens humanam naturam, quæ secundum hoc dicitur missa esse in mudum, quod humanam naturam assumpsit. Principium autem gratiæ habitualis, quæ cum charitate datur, est spiritus sanctus, qui secundum hoc dicitur mitti, quòd per charitatem mentem inhabitat. Missio autem Filij secũdum ordinem naturæ, prior est missione Spiritus sancti, sicut ordine naturæ Spiritus sanctus procedit à Filio, & à sapietia dilectio. Vnde & vnio personalis, secundum quam intelligitur missio Filij, est prior ordine naturæ habituali gratia, secundum quam intelligitur missio Spiritus sancti. Secundo accipitur ratio huius ordinis ex habitudine gratiæ ad suam causam. Gratia enim causatur in homine ex præsentia diuinitatis, sicut lumen in aëre ex præsentia solis. vnde dicitur Ezech. 43. Gloria Dei Israel ingrediebatur per viam orientalem, & terra splendebat a maiestate eius. Præsentia autem Dei in Christo intelligitur secundum vnionem humanæ naturæ ad diuinã personam. vnde gratia habituais Christi, intelligitur vt consequens hanc vnionem, cut splendor solem.

¶ Tertio ratio huius ordinis sumi potest ex fine gratiæ: ordinatur enim ad bene agẽdum. Actiones autem sunt suppositorum & individuorum. Vnde actio, & per consequens gratia ad ipsam ordinans præsupponit hypostasim operantem. Hypostasis autẽ non præsupponitur in humana natura ante vnionem: vt ex supra dictis patet. Et ideo gratia vnionis secundum intellectũ præcedit gratiam habitualem.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quod Aug. ibi gratiam nominat gratuitam Dei voluntatem, gratis beneficia largientem. Et propter hoc eadem gratia dicit hominem quemeunque fieri Christianum, qua gratia factus est homo Christus: quia vtrusque gratuita Dei voluntate absque meritis factum est.

¶ Ad secundũ dicendũ, quod sicut dispositio in via generationis præcedit perfectionem, ad quam disponit in his, quæ successiuè perficiuntur: ita naturaliter perfectionẽ sequitur, quam aliquis iam consecutus est: sicut calor qui fuit dispositio ad formam ignis, est effectus profluens à forma ignis iam præexistentis. Humana autẽ natura in Christo vnita est personæ Verbi à principio, absque successione. Vnde gratia habitualis non intelligitur vt præcedens vnionem, sed vt consequens eam, sicut quædam

Autoris dicta de vnione seu vnionis gratia, sanè intellecta.

¶ Super Quæstionis octauæ Articulum primum.

TItulus primi articuli clarus est.

¶ In corpore articuli primo respondet Autor dicẽdo quæsito vnica conclusione. secundo declarat terminũ vnum cõclusionis. Est igitur cõclusio responsiua quæsito affirmatiuè, Christus caput Ecclesiæ dicitur secundũ similitudinem humani capitis. Probatur, Sicut tota Ecclesia dicitur vnũ corpus ad Ro. 12. secundũ similitudinẽ corporis humani: ita consequẽs est, quod Christus dicatur caput Ecclesiæ secundũ similitudinem humani capitis. Cap. 1.

¶ Vbi nota, quod ellis caputnõ dicitur de Christo propriè, sed metaphoricè: sicut etiam essentialiter dicitur metaphoricè de Ecclesia. & proptea non multa oppo est discussiõe in re hac. Terminus autem in cõclusione positus, quidelaratur in littera, est hy secundum similitudinẽ ad humanum caput declaratur siquidem, quod similitudo ista attenditur quo ad tria, scilicet ordinẽ, perfectionẽ & virtutẽ. ¶ Vbi circa primo, quod in corpore huius nano cõsideratur ordo, non originis, sed situs: & ideo in litera dicitur, & caput est primũ membrũ inciendo à superiori, procludubio secũdũ situm: quãuis etiã posset intelligi de superiori secũdũ naturales differẽtias positionis animalis: prout in animali distinguuntur sex naturales differẽtiæ, scilicet sursum & deorsum, ante & retro, dextrũ & sinistrũ: nam sursum in homine, est ipsum caput vnde trahit alimẽtum. Et quoniam vtroq; modo caput humanũ est sursum, scilicet secundũ situ simpliciter, & secundũ differentiã naturalẽ animalis: ideo vtroque modo intelligi potest. Primo tamẽ modo manifestius sensui patet: & ideo magis consonat litteræ, quæ in responsione ad vltimum euidentiam sensibilem considerat in hac similitudine dicit, dõ Capitis magis quam Cordis nomen Christus assumpsisse dicitur.

¶ Scito secundo, quod virtus attribuitur capiti humano respectu virtutũ & motuũ reliquorũ membrorum: non tanquam primo inter membra principio, sed tãquam communi principio primi simpliciter mẽbri, scilicet cordis: ex corde siquidem mediante capite omnis vis & motus membrorum pendet. Et similiter Christus homo cõpicipiũ est Spiritus sancti, qui est cor Ecclesiæ, ad vim & motum reliquorum membrorũ Ecclesiæ. Et ideo Christus, ad Colos. 2. caput Ecclesiæ dicitur: ex quo tanquam ex cõpicipio corpus Ecclesiæ per nexus & cõiunctiones submiñistratum & cõstructum, crescit in augmẽtum Dei.

¶ Scito tertio, q gratia Christi dicit prima,

ma pars hominis, incipiendo à superiori. Et inde est, quod omne principiũ cõsueuit vocari caput: secũdũ illud Ezech. 16. Ad omne caput viæ posuisti lupanar tibi. Perfectionẽ autẽ quia in capite vigent omnes sensus & interiores & exteriores, cũ in cæteris membris sit solus tactus: & inde est quod dicitur Isa. 9 Senex & honorabilis ipse est caput. Virtutem vero, quia virtus & motus cæterorũ membrorum, & gubernatio eorum in suis actibus, est à capite, propter vim sensitiuã & motiuam ibi dominantem: vnde & rector dicitur caput populi, secũdum illud 1. Reg. 15. Cum esses paruulus in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es. Hæc autẽ tria competunt Christo spiritualiter. Primo enim secundum propinquitatem ad Deum gratia eius altior est prior, etsi non tempore: quia omnes alij receperunt gratiam per respectum ad gratiã ipsius: secũdũ illud Roman. 8. Quos præscivit, hos & prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus. Secũdo vero perfectionem habet quantum ad plenitudinem omnium gratiarum: secundum illud Ioan. 1. Vidimus eum pleni gratiæ & veritatis: vt etiam supra ostensum est. Tertio virtutem habet influendi gratiam in omnia membra Ecclesiæ secũdum illud Ioan. 1. De plenitudine eius nos omnes accepimus. Et sic patet, quod Christus conuenienter dicitur Ecclesiæ caput.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quod dare gratiam aut Spiritum sanctum conuenit Christo secundu quod Deus, autoritatiuè: sed instrumentaliter conuenit etiam ei, secundum quod homo, inquantum scilicet eius humanitas instrumentum fuit diuinitatis eius. Et ita actiones ipsius ex virtute diuinitatis fiebant nobis salutiferæ: vt pote gratiam in nobis causantes, & per meritum & per efficientiam quandam. Aug. autem negat Christum, secũdum quod homo est, dare Spiritum sanctum per autoritatem: instrumentaliter autem, siue ministeriaiter etiam alij Sancti dicuntur dare Spiritũ sanctum: secundum illud Gala. 3. Qui tribuit vobis Spiritum, &c.

¶ Ad secundum dicendũ, quod in metaphoricis locutionibus non oportet attendi similitudinem quantum ad omnia: sic enim non esset similitudo, sed rei veritas. Capitis igitur naturalis non est caput aliud, quia corpus humanum non est pars alterius corporis. Sed corpus similitudinarie dictũ, id est aliqua multitudo ordinata, est pars alterius multitudinis: sicut multitudo domestica est pars multitudinis ciuilis: & ideo pater familias, qui est caput multitudinis domesticæ, habet supra se caput rectorem ciuitatis. Et per hunc modum nihil prohibet, caput Christi esse Deum, cum tamen ipse Christus sit caput Ecclesiæ.

ter, ad restaurandã omnia, quæ in cælis & in terris sunt.

¶ Super Quæstionis octauæ Articulum secundum.

IN istius articuli secundi aduerte quòd ly Quo ad corpora, non solum refertur ad corpora aliorum hominum, sed etiam ad corpus ipsius Christi vt clarè patet ex argumento tertio in littera (quod impugnat, corpus Christi nõ posse esse caput aliorum, quia sumptum est ex alijs) & ex conclusione responsiua in corpore articuli. Est igitur sensus tituli, An Christus etiam secũdum corpus sit caput aliorum hominum, etiam quo ad corpora.

¶ In corpore articuli vnica est cõclusio responsiua quæsito affirmatiuè, Tota humanitas Christi secundũ scilicet animam & corpus, influit in homines: & quãtum ad animã principaliter, & quartũ ad corpus secundario. Hæc cõclusio primo probatur: deinde declaratur vltima eius particula. Probatur sic, Humanitas Christi habet vim influẽdi, inquantum est coniuncta Dei verbo, cui corpus vnitur, q animã, & corpus humanũ habet naturalẽ ordinẽ ad animã dupliciter, scilicet vt materia ad formam & vt instrumentum ad principalem motorem: ergo tota humanitas Christi. &c.

3. dist. 13. q. 2. art. 2 q. 3. Et veri. q. 29. art 4. ad 1. Et opus. 60. c. 3. col. 7.

¶ Vbi nota quod quia duo cõtinentur in cõclusione scilicet quod corpus Christi influat, & q corpora aliorum recipiant influxũ à corpore Christi, ideo duo principia assumpta sunt in littera. Alterum cõmune corpori Christi & aliorũ hominũ corporibus de duplici naturali ordine inter corpus & animam: ex quo habetur communio mutua, qua non solum corpus accipit ab anima, sed anima accipit à corpore ministrante sibi, & hinc habet consequenter q. corpus Christi non est alienũ à viribus suæ animæ, & q corpora aliorum nõ excludũtur à donis suarũ animarũ. Alterũ principiũ propriũ est corpori Christi, continens duo, scilicet, quod humanitas Christi habet vim influẽdi ex coniunctione personali ad Deũ, & q corpus Christi coniunctum est verbo mediante anima. Ex iis siquidem simul iunctis habes, q corpus Christi, mediante anima, habet vim influxiuã ex verbo, sicut habet mediante anima coniunctionẽ ad illud, vt sic & ex parte influentis, anima Christi principaliter, & corpus secundario inueniatur, & similiter ex parte recipientis influxũ, animæ hominũ principaliter, & corpora secundario inuentan

Ar. præc. ad 3.

¶ Ad tertium dicendum, quòd caput habet manifestam eminẽtiam respectu exteriorũ membrorum: sed eor habet quandã influẽtiam occultam. Et ideo concordi cõparatur Spiritus sanctus, qui inuisibiliter Ecclesiam viuificat & vnit: capiti cõparatur ipse Christus secundum visibilem naturam, secundum quam homo hominibus præsertur.

ARTICVLVS II.

¶ Virum Christus sit caput hominum, quantum ad corpora, vel solum quantum ad animas.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod Christus non sit caput hominũ, quo ad corpora. Christus enim dicitur caput Ecclesiæ, inquantum influit spiritualem sensum & motum gratię in Ecclesiam. Sed huius spiritualis sensus & motus capax non est corpus. ergo Christus non est caput hominum secundum corpora.

2 ¶ Præterea, Secundum corpora cõmunicamus cum brutis. Si ergo Christus esset caput hominum quantum ad corpora, sequeretur quod etiam esset caput brutorum animalium: quod est inconueniens.

3 ¶ Præterea, Christus corpus suũ ex aliis hominibus traxit: vt patet Matt. 1. & Luc. 3. Sed caput est primum inter cætera membra, vt dictum est: ergo Christus nõ est caput Ecclesiæ quantum ad corpora.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Philip. 3. Reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori c aritatis suæ.

¶ RESPONDEO dicendum, quod corpus humanum habet naturalem ordinẽ ad animam rationalem, quæ est propria forma eius & motor. Et inquantum quidẽ est forma eius, recipit ab anima vitam & cæteras proprietates conueniẽtes humano corpori secũdum suam speciem: inquantũ verò anima est motor corporis, corpus instrumentaliter seruit animæ. Sic ergo dicendũ est, quod habet vim influendi humanitas Christi, inquantum est coniuncta Dei verbo, cui corpus vnitur per animam, vt supra dictum est. Vnde tota Christi humanitas, secundum scilicet animam & corpus, influit in homines, & quantum ad animã, & quantum ad corpus: sed principaliter quantum ad animam, secundario quantum ad corpus. Vno modo in quantum membra corporis exhibetur arma iustitiæ in anima existente per Christum, vt Apostolus dicit Rom. 6. Alio modo in quantum vita gloriæ ab anima deriuatur ad corpus, secundũ illud Ro. 8. Qui suscitauit Christũ Iesum a mortuis, viuificabit & mortalia corpora vestra, propter inhabitantem Spiritum eius in vobis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quod sensus spiritualis gratiæ non peruenit quidem ad corpus primo & principaliter, sed secundario & instrumentaliter: vt dictum est.

In corpora

altior & prior: hoc est secundũ ordinẽ causæ formalis simpliciter & exẽplariter. Nam ex eo quod altior est prior: secundum ordinem causę formalis, in quo quãto quid est intensiùs altius, tanto formalius. Ex eo autem quod ad cõsummitatem ipsius alijs gratia datur, & est prior tanquam exemplar reliquarum gratiarum: & vt in littera dicitur, non est hoc exemplar prius tẽpore exemplaris, sed vt finis in intensione, vt exemplar conceptum.

¶ In responsione ad primum eiusdem articuli aduerte duos modos, quibus Autor ponit actiones Christi hominis causare in nobis gratiã scilicet meritorie & effectiue. Et de modo qui dẽ meriti nulla est ambiguitas: quoniam potest cadere sub valum meriti, quod Deus creet in altero gratiam. Sed de modo efficientiæ obscurum est: quoniam, vt in prima parte habitũ est, nec principaliter, nec instrumentaliter potest creatura aliqua creare. Christus autem dicitur hic instrumentaliter cõcurrere. Et licet quæstio hæc perplexa appareat non habet tamen hoc in loco multum dubitationis: quoniam secundum cõmune dictum, actiones Christi siue mediis sacramẽtis (vt quorũdã in Ecclesia fit) siue absque sacramentis (vt quorũdam gratificauit) eodem modo ad creationem gratiæ concurrunt, non attingẽdo scilicet ipsam gratiã, quæ creatur, sed efficiendo aliquid per modũ dispositionis, quod est creare gratiam instrumentaliter. Quod non inconuenit, quumcreatur aliquid in subiecto præexistente, prædisponendo ad illam rem creãdam: vt patet quum creatur anima intellectiua in corpore humano, tot dispositionibus præparato ab agente naturali, necessitante naturalis ordinis exactione præmissam creationem ipsius animæ. Aliter, & melius dicitur secundum excellentiorem Autoris doctrinam inferius in q. 13. art. 2. quod gratia non ſpectat simpliciter ad genus creationis, sed ad genus immutationis creaturarum non secũdum naturæ ordinem, sed secundum ordinem gratiæ. Quod sufficienter probatur ex hoc, quod Deum non conseruat gratiam, non est annihilare, & ipsam desistere esse non est annihilare quam Deus nihil volens annihilet, quamuis annihilare possit. Ex hoc enim, quod creationi & conseruationi diuinæ respondet annihilatio, manifestè sequitur, quod si corruptio seu defectio alicuius non est annihilatio, productio quoque eiusdẽ ordinaria non est creatio. Quare igitur gratiæ infusio non simpliciter creatio est, sed mutatio quædam animæ in ordine gratuito ad cælestem patriã, & ad huiusmodi mutationes extenditse anima Christi vt instrumentum coniunctum Verbi, non videtur negandum, gratiam attingi instrumentaliter ab actione humanitatis Christi: sed dicendum, quod effectus ille, qui est animam gratificari, ex illa parte, qua interuenit, quodammodo creatio est immediatè à Deo: sed ex illa parte qua interuenit animæ mutatio secundum obedientialem potentiam ad cælestem beatitudinem, est à Deo mediante humanitate Christi instrumentaliter. Hoc enim non est creaturæ cõmunicari potentiam creandi instrumentaliter, sed immutandi instrumentaliter, ad restaurandum omnia, quæ in cælis & in terris sunt.

D. 430.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis octauæ Articulum tertium.

Titulus clarus est.

¶ In corpore articuli duo fiunt: primo declaratur modus quo corpus Christi mysticum habet membra: secundo respondetur quæsito. Ex differentia autem inter corpus naturale & mysticum, quo ad modum habendi membra simul vel successiuè, declaratur modus, quo corpus Christi mysticũ habet membra, scilicet non solum in actu, sed in potentia. Et potentia quidem in proposito dupliciter inuenitur: quæ scilicet quãdoque reducetur, & quæ nunquã reducetur ad actũ. Actus vero [s]impliciter vel secundum fidei vel secundum charitatem vitæ, vel secundum fruitionem patriæ.

¶ Vbi nota primo, quod non distinguitur potentia in potentiam reducibilem, vel non reducibilem ad actum: sed in potentiam, quę de facto quãdoque reducetur ad actum, & in potentiam, quæ de facto nunquam reducetur ad actũ, quãuis reducibilis fuerit ad actum: alio quia nõ fuit sęcũ in potentia. Infraq.13. ar.3.ca. & q.19.ar.4. co. & 1. Et 3.dist.13 qõ.2. ar.1. q. 2. & 3.

¶ Nota secundo, quod licet fides (vt in responsione ad secundum habes) constituat mẽbrum Christi imperfectè & secundum quid: quia tamen infra latitudinem actus consistit, ideo hic primus gradus actus in esse gratiæ in membris Christi, assignatur fidei.

¶ Concluso responsiua est, Christum esse caput omnium hominum, diuersimodè tamen loquendo, generaliter secundũ totum mundi tempus, probatur deducẽdo per quinque gradus, secundum quos homines vniuntur Christo.

¶ Vbi nota Autorem in sex status omnes homines distinxisse, & omnes differentias eorum comprehendisse. In primo beati, in secũdo Viatores in charitate in tertio Viatores in fide tantum in quarto Viatores sine fide, prædestinati tamen: in quinto Viatores sine fide nõ prædestinati: in sexto damnati sunt. Et omnis quidem gradus licet hodie omnino sit clarus: relatus tamen ad totum mundi tempus cõprehẽdit sub se Beatos, etiam impeditos, quãuis in termino, vt erant sancti Patres in Limbo ante mortẽ Christi. Comprehenduntur siquidem in primo gradu omnes actu Christo coniuncti immutabiliter seu in termino quales tunc erant sancti Patres, quibus sola patefactio cæli deerat.

¶ Secundus vero gradus tripartiam distinguitur: nam continet tam existentes in Purgatorio, (qui adhuc extra viam totaliter non sunt) quam existentes in charitate hic prædestinatos, quam existentes in charitate secundum præsentem iustitiam tantum. quos constat esse præscitos. Hi enim omnes, quia sunt in via & charitate, computantur inter membra Christi actualiter: sed primi duo simpliciter, tertij secundum præsentem tantum iustitiam.

¶ Tertius quoque gradus, qui etiam secundum actum licet imperfectum attendit, duo continet genera hominum, scilicet fide tantum prædito, & tamen prædestinatos, & similes non prædestinatos. Vtrique enim inter membra Christi actualiter ratione fidei computantur: mortificata tamen, sed primi vt membra permansura, secundi vt membra abscindenda.

¶ Quartus gradus qui secundum potentiam attẽditur, assignatus est in litera in ordine ad actum simpliciter: hoc est fruitionẽ patriæ, sicut & quintus: sed quartus secundum ordinem positiuũ ad dictum actum: quintus secundum negatiuum ordinis ad eundem actum. Et quoniam iustum est,

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum Christus sit caput omnium hominum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod Christus nõ sit caput omniũ hominũ. Caput enim non habet relationẽ nisi ad membra sui corporis. Infideles autẽ nullo modo sunt mẽbra Ecclesiæ, quæ est corpus Christi: vt dicit Ephe. 1. Ergo Christus non est caput omnium hominum.

2 ¶ Præterea, Apostolus dicit ad Ephe. 5. quod Christus tradidit semetipsum pro ecclesia, vt ipse exhiberet sibi gloriosam Ecclesiã, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid huiusmodi. Sed multi sunt etiã fideles in quibus inuenitur macula aut ruga peccati. Ergo nec etiam omniũ fidelium Christus est caput.

3 ¶ Præterea, Sacramenta veteris legis cõparantur ad Christum, sicut vmbra ad corpus: vt dicitur Colos. 2. sed patres veteris Testamenti sacramentis illis suo tempore seruiebant: secundum illud Hebræo. 8. Qui exemplari & vmbræ deseruiunt cælestium. Non ergo pertinebant ad corpus Christi. & ita Christus non est caput omnium hominum.

¶ SED CONTRA est quod dicitur 1. Timoth. 4. Est Saluator omnium hominũ, & maximè fidelium. Et 1. Ioã. 2. ipse est propitiatio pro peccatis nostris. no pro nostris tantum, sed etiam pro totius mundi. Saluare autem homines, & propitiatorem esse pro peccatis eorum competit Christo, secundum quod est caput. Ergo Christus est caput omnium hominum.

¶ RESPONDEO dicendũ, quod hæc est differentia inter corpus hominis naturale & corpus Ecclesiæ mysticũ, quod mẽbra corporis naturalis sunt omnia simul, membra autẽ corporis mystici nõ sunt omnia simul neque quãtũ ad esse naturæ, quia corpus Ecclesiæ cõstituitur ex hominibus, qui fuerũt à principio mundi vsque ad finẽ ipsius. Neque etiã quantũ ad esse gratiæ: quia eorum etiam, qui sunt in vno tẽpore, quidam gratia carent, postmodũ habituri, alijs eam habentibus. Sic igitur mẽbra corporis mystici accipiuntur, no solũ secundũ quod sunt in actu, sed etiã secundum quod sunt in potẽtia. Quædã tamẽ sunt in potẽtia, quę nunquã reducuntur ad actũ. Quædã verò sunt, quæ quãdoque reducuntur ad actum. Et hoc secundũ triplicem gradum, quorum primus est per fidẽ, secundus per charitatẽ viæ, tertius per fruitionem patriæ. Sic ergo dicẽdum est, quod accipiendo generaliter secundũ totum tempus mundi, Christus est caput omniũ hominum: sed secundũ diuersos gradus. primo enim & principaliter est caput eorum qui actu vniuntur sibi per gloriam: secundo, eorum, qui actu vniuntur sibi per charitatẽ: tertio eorũ, qui actu vniuntur sibi per fidem: quarto vero eorum, qui sibi vniuntur solum in potentia no adũ reducta ad actum, quæ tamen est ad actũ reducẽda secundum diuinã prædestinationẽ: quinto vero eorũ, qui in potẽtia sunt sibi vniti, quę nunquã reducetur ad actum: sicut homines in hoc mundo viuentes, qui non sunt prædestinati, qui tamen ex hoc seculo recedentes, totaliter desinunt esse membra Christi: quia iam nec sunt in potentia, vt Christo vniantur.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quod illi qui sunt infideles, etsi actu non sint de Ecclesia, sunt tamen de Ecclesia in potẽtia. Quæ quidem potẽtia in duobus fundatur. Primo quidem & principaliter in virtute Christi, quæ est sufficies ad salutẽ totius humani generis: secundario in arbitrij libertate.

Ad secundum dicẽdum, quod esse Ecclesiã gloriosam nõ habentẽ maculam neque rugã, est vltimus finis, ad quẽ pertinet per passionẽ Christi. Vnde hoc erit in statu patriæ, non autem in statu viæ in quo si dixerimus, quia peccatum nõ habemus, nosipsos seducimus, vt dicitur primæ Ioannis primo. Sunt tamen quędã scilicet mortalia, quibus carent illi, qui sunt membra Christi per actualem vnionem charitatis. Qui vero his subduntur, nõ sunt membra Christi actualiter, sed potentialiter, nisi forte imperfectè, per fidem informe: quæ vnit Christo secundum quid, & non simpliciter, vt scilicet per Christum homo cõsequatur vitam gratiæ. Fides enim sine operibus mortua est, vt dicitur Iac. 2. Percipiunt tamen tales à Christo quendam actum vitæ, qui est credere: sicut si membrum mortificatum mouetur aliqualiter ab homine.

Ad tertium dicendum, quod sancti Patres non insistebant sacramentis legalibus tanquam quibusdam rebus, sed sicut imaginibus & vmbris futurorum. Idem autem est motus in imaginem, inquantum est imago, & in rem, vt patet per Philosophum in lib. de Mem. & remi. Et ideo antiqui Patres seruando legalia sacramenta, ferebãtur in Christum per fidem & dilectionem eandem, qua & nos in ipsum feruntur. Et ita patres antiqui pertinebant ad idem corpus Ecclesiæ, ad quod nos pertinemus.

pliciter & absolute dicuntur in litera totaliter desinere esse membra Christi.

¶ In responsione ad secundum aduerte, quod tres conditiones Ecclesiæ, hoc est gloriosam, & sine macula, & sine ruga esse, non conueniunt Ecclesiæ militanti ratione primæ condition[is], manifestè patet. Sed & Autor ratione tertiæ, hoc est peccatorum venialium probat. Quod intelligo formaliter de Ecclesia militante, hoc est de cõgregatione fidelium existẽtium in charitate: quoniam huiusmodi cõgregatio ratione omnium suarũ partium in via hac rugam aliquam veruitatis habet: licet non semper in singulis. Potest enim viator aliquis aliquãto tẽpore sine omni actua li peccato inueniri: nõ potest tamẽ omnino vt tam hanc agere sine ali quo peccato, vt in litera, Apostolica probat au toritas. 3.di.13.q. 2.art. 2.q. 2. & dist. 14.art.3.q. 2. & 6.ca. Et veri.q. 29.ar.4.c. & 5. Et co put 3.cap. 223. Et 1. Corin. 11. col.1. Et Ephe.1.in fi.

¶ Super Quæstionis octauæ Artic quarum.

Titulus clarus est.

¶ In corpore articuli vna est conclusio responsiua quæsito: Christus nõ solum est caput hominum, sed etiã Angelorum. Probatur dupliciter, scilicet ratione & autoritate. Ratione quidem sic, Homines & Angeli ordinantur ad vnum finem, scilicet gloriam diuinę fruitionis: ergo corpus mysticum Ecclesiæ non solum ex hominibus, sed etiam ex Angelis constitit: ergo totius huius multitudinis est caput vnũ quod est Christus, igitur Christus est caput non solum hominum, sed Angelorum. Prima cõsequentia probatur: quia corpus simili[tudi]natæ dicitur quæcũque vna multitudo ordinata in vnũ secundum distinctos actus seu officia. Hinc enim apertè patet, quod multitudo Angelorum & hominũ ex eo, quod ordinatur ad vnũ finem, est vnum corpus mysticum: nulla enim est ambiguitas, quin in his sit diuersitas actuum & officiorũ in ordine ad cælestem felicitatem. Secunda vero cõsequentia habet duas partes. prima est, quod inferatur caput vnum. Secunda est, quod illud caput sit Christus. Et quo ad primã probatur ex eo, quod vbi est vnũ corpus, oportet esse caput vnum. Quo ad secundum vero probatur dupliciter, primo ex vtribus conditionibus capitis antedictis: scilicet ptimitate, perfectione, & virtute, inuentis in Christo quia propinquior est Deo, & perfectius habet dona Dei & influit in homines & Angelos. Secundo autoritate Apostoli ad Phil. 1. Deinde probatur conclusio principalis ex õnibus: quia sicut licet Angeli ministrabant Christo, Matth. 4 hoc enim ignum est subiectionis, quam minor sit qui ministrat.

¶ In responsione ad primum eiusdem articuli, aduerte notitie, quod non apponitur hic supradictis tribus conditionibus capitis quarta conditio, puta cooformitas naturæ, sed prius fuit sermo de conditionibus proprijs capitis, quibus differt & præter cæteris membris: modo autem loquimur de conditione communi capiti, & reliquis membris. Oportet siquidem omnia membra corporis vnius esse naturæ, puta humanæ, vel leoninæ, vel taurinæ, &c. Vnde conditio ista conformitatis in natura, exigitur ad caput vt præsupposita, sicut commune præsupponitur proprio. Et propterea in litera dicitur, quod propter conformitatem Christi cum Angelis in natura generis, potest Christus dici caput Angelorum: non quod conformitas sit ratio Christo, quod sit caput (quum conformitas communis sit Christo & Angelis) sed quia conformitas ratio est, quod in Christo inueniatur communis conditio capiti & membris: & ideo propter conformitatem vt conditionem communem Christus habens proprias capitis cõditiones, potest dici caput Angelorum.

¶ In responsione ad tertium eiusdem articuli, dubium occurrit circa causalitatem corporis naturæ Christi super Angelos, qui sunt puri spiritus, corporibus nec vniti nec vnibiles vt formæ. Non videtur siquidem intelligibile, quod corpus possit agere in spiritum separatum omnino, Peripatetice loquendo, quum non communicent, & longe inferioria, imo infimæ naturæ sit corpus quodcunque: cum corporalibus respectu substantiarum omnino separatarum à materia, quales supponimus Angelos esse.

¶ Ad hoc dicitur, quod licet hoc mirum appareat, si tamẽ consideremus phantasma sub lumine intellectus agẽtis posse in animam intellectiuam agere, nõ erit incredibile, quod aliqua res corporea virtute diuinitatis, cui iuncta est personaliter, possit in substantiam separatam agere: sicut quod phantasma ex naturali vinculo cum anima intellectiua sortitum est, humanitas Christi exsua pernaturalissima & maxima coniunctione ad diuinitatem adepta sit excellentiori modo: quia potest libere, & sine trumentaliter tamẽ, causare in Angelis, & animabus nostris aliquid spirituale. Non intelligo tamen hunc causandi modum excedere modum, quo ponimus, sacramenta causare in animabus nostris spirituales gratias.

¶ Super Quæstionis octauæ Articulum 5.

Titulus clarus est. de identitate enim realiquæritur.

¶ In corpore articuli, vnica est conclusio responsiua quæsito affirmatiue, Gratia personalis, qua anima Christi iustificata est, & gratia eius, secũdum quam est caput Ecclesiæ iustificãs alios: est eadem secundum essentiam: differunt tamẽ secundum rationẽ. Et probatur, Quo aliquid est actu, & quo agit, est vnitus actus: oportet tamen & hoc vt sit quo agat in alia, quod actus secundum eminentiam quandam habeatur: ergo gratia Christi habet etiam, quod sit actus in alios, quod pertinet ad rationem capitis. ergo gratia personalis, qua anima Christi iustificata est: & gratia eiusdem, qua est caput Ecclesiæ iustificans alios, est eadem. Antecedens quo ad primam partem probatur ratione, quia vnumquodque agit secundum quod est ens actu: & exemplo in calore ignis. Quo ad secundam vero partem: quia agens oportet esse præstantius patiente, vt Augustinus & Arist. tentantur. Consequentia vero prima probatur: quia in anima Christi recepta est gratia secundum maximam eminentiam: Secunda autem est per se euidens.

¶ Sed occurrit hic dubium quantum valeat processus iste ex hoc quod actus habetur secundum quandam eminentiam, inferens quod sit actiuus aliorum eiusdem rationis: supponimus enim habitualẽ gratiam in anima Christi & in alijs esse vnius speciei specialissimæ secundum essentiam. Et est ratio dubij: quia licet ex hoc, quod actus aliquis eminet, & præstat, habeat quod sit actiuus tibi similis: non tamen ex hoc tibi vendicat, quod sit caput omnium aliorum tibi similium, hoc est quod sit actiuum omnium tibi similium, vt patet inductiuè alioquin quodlibet actiuum esset actiuum omnium tibi similium. Peccat ergo processus Ite: quia aliud est probare, quod actus sit actiuus tibi similis (quod probatur in litera) & aliud, quod sit actiuus omnis tibi similis, quod erat probandum: quia hoc importatur nomine Gratiæ capitalis.

¶ Ad hoc dicitur, quod quia semper literæ formalis est, non spectat ad locum

Universidad de Deusto
Biblioteca

bunc probare, sed supponere ex ante discussis gratiam esse Christi, qua insuit aliis, esse capitalem, hoc est, influxuam in omnes: & propterea alsum obiicien do assumitur, quod erat hic probandum gratiam Christi esse actiuam omnis finis in suis seu capitalem. Sed litera sy nonyme vatur gratia Christi, qua agit in aljos, & gratia Christi, vt est capitalis, hoc est, qua agit in omnes: quia supponit,

quod agere in alios coincidit cum agere in omnes respectu gratiæ Christi, quam superius manifestauit esse gratiã capitis ciuius est in omnia membra insi iere. Quia igitur vt synonyma hæc hic habentur, ideo Autor solici: ut ã tum fuit, vt probaret identitatem actus quo Christi anima est in se sancta & quo alios sanctificat. Et hanc identitatem probat sufficienter ex hoc, quod posse agere non addit super actum dantem esse nisi eminentiam quandam, quam constat non mutare essentiam actus. Vn de testat processus solutus & efficax.

¶ Cum his quoque scito, quod in litera nõ dicitur q̃ habeatur actus intensissime, sed dicitur quod habeatur secundũ eminentiam quandam: & de Christo subditur, quod habuit gratiã secundum eminentiã maximam plus enim comprehenditur sub eminentiæ nomine, quam Intensionis quæcunque. Et re vera quando actus habetur secũdum eminẽtiam intentionis & modi habẽdi, est causa vniuersalis, homogenea tamen reliquorum: vt patet in calore, qui quoniam in summo inuenitur in igne, & habetur eminenti modo (quia calor in summo est naturalis proprietas ignis solius) ideo est causa vninoca exterorum calidorum. Et proportionaliter, quia in anima Christi gratia est in summo, & habetur eminentissimo modo (quia vt naturalis proprietas cõsequẽs vnionem personalem: iuxta illud, Vidimus gloriam eius, quasi vnigeniti à Patre, plenum gratiæ &c.) ideo gratia Christi ex eminentia tali est actiua in alios, & est actiua in omnes, vt caput, ac per hoc vt conformes seu homogeneum. Vltima pars conclusionis, hoc est, differentiam ratione, non aliter probatur in litera, quia clara est: constat enim secundum rationem differre, quod gratia est actus faciens formaliter esse gratum, & quod est principium agendi in alios: aliquin esse gratum & causare gratiam in alios essent idem.

¶ In responsione ad primũ scito notitiæ, quod in Adam distinguitur peccatum personæ & naturæ, quia peccatum personæ, vocatur peccatum illud, quod in actu primi peccati Adæ consistit. Peccatum vero naturæ, vocatur fomes peccati cum priuatione originalis iustitiæ. Et quia hoc secundum causatum fuit in Adam ex primo, ideo dicitur quod persona, hoc est actus personalis corrupit naturã, hoc est naturale bonum, ac bonum. In nobis autem dicitur, quod natura corrumpit personam, quia ex fomite, &c. quæ mecum natura contraximus, persona & damnationi obnoxia semper est nisi per Baptismum reparetur, & in peccatum actuale labatur. Non proportionaliter autẽ se habet Christi gratia, vt scilicet alia Christi gratia naturæ, alia personæ, tum quia gratia non est data Christo ex animæ suæ actuali operatione: tum quia gratia non communicatur nobis à Christo per actionem naturæ, seu communicando naturam, sed per actionẽ personalẽ Christi quia meruit nobis, & voluntarie influit nobis gratiam.

¶ In responsione ad tertium vide notatiõe, quod Autor primo appellat gratiã vnionis id quod proprie est gratia vnionis & de illa dicit, quod non est eadem gratiæ personali seu habituali. Deinde propter teuentiam aliorum permittit appellari ipsam habitualẽ gratiã Christi nomine Gratiæ vnionis, non simpliciter, sed quodãmodo: propter quantũ scilicet ipsa habitualis gratia in Christo facit congruitatem quandam ad vnionem. Et intelligit de congruitate non antecedente vnionem, vel disponente ad illã, sed de congruitate cõsequẽte ad vnionẽ: reddit enim habitualis gratia animam Christi congruam dignitati vnionis, ad quam præelegit, & gratuitam congruitatem reddit, & sicut desponsata iam mulier principi, cõgruas reddit principi ornatus iocalium, quæ ex dono sponsi accipit.

¶ *Super Quæstionis octauæ Articulum sextum.*

In titulo arti. sexti, notã quod in dubiis duplici ex parte potest verti, an esse caput Ecclesiæ sit proprium Christo, primo, in ordine ad Deum & personas patris & Spiritus sancti: secundo, in ordine ad creaturas angelicas & humanas. In hac tamẽ litera nõ differuntur, & consequenter non quæritur nisi secundo modo: ita quod ly proprium, excludit communione Christo aliis creaturis. Deo enim patre dicto est, Caput Christi: ac per hoc Ecclesiæ totius, hoc est totius integri corporis Ecclesiastici ex capite & membris cõstantis. Deinde de Spiritu sancto autem, quod est cor Ecclesiæ. & propterea esse ex aput homogeneum, id est, eiusdem naturæ, specifice, vel generice, proprium Christo esse, & non commune toti Trinitati, relictum est. Nisi superesset videre, an sit communione Christo secundum naturam humanam & alteri creaturæ

modi differẽtiam non diuersificatur essentia habitus.

¶ Ad tertium dicendum, quod gratia personalis & gratia capitis ordinantur ad aliquem actum: gratia autem vnionis non ordinatur ad actum, sed ad esse personale. Et ideo gratia personalis & gratia capitis conueniunt in essentia habitus, non autem gratia vnionis. Quamuis personalis gratia possit quodãmodo dici gratia vnionis, prout facit congruitatem quandam ad vnionem. Et secundum hoc vna per essentiam est gratia vnionis & gratia capitis & gratia singularis personæ, sed differens sola ratione.

ARTICVLVS VI.

¶ Virum esse caput Ecclesiæ sit proprium Christi.

AD SEXTVM sic procedebatur. Videtur quod esse caput Ecclesiæ non sit proprium Christo. Dicitur enim 1. Regum 15. Cum esses paruulus in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es. Sed vna est Ecclesia in nouo & veteri Testamento. Ergo videtur quod eadem ratione aliquis alius homo præter Christum poterit esse caput Ecclesiæ.

2 ¶ Præterea, Ex hoc Christus dicitur esse caput Ecclesiæ, quod gratiam influit Ecclesiæ membris. Sed etiam ad alios pertinet gratiam aliis præbere: secundum illud Ephes. 4. Omnis sermo malus ab ore vestro non procedat, sed si quis bonus est ad ædificationem fidei, vt det gratiam audientibus. Ergo videtur quod etiam alij quam Christo competat esse Ecclesiæ caput.

3 ¶ Præterea, Christus ex eo quod præest Ecclesiæ, nõ solum dicitur caput, sed etiam Pastor & fundamentum Ecclesiæ. Sed non sibi solum Christus retinuit nomen Pastoris, secundum illud 1. Petri 5. Cum apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcesibilem gloriæ coronam. Nec etiam nomen Fundamenti: secũdum illud Apoc. 21. Murus ciuitatis habens fundamenta duodecim. Ergo videtur quod nec etiam nomẽ Capitis sibi soli retinuit.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Coloss. 2. Caput Ecclesiæ est, ex quo corpus per nexus & cõiunctiones subministratum & cõstructum, crescit in augmentum Dei. Sed hoc soli Christo conuenit. Ergo solus Christus est caput Ecclesiæ.

¶ RESPONDEO dicendum, quod caput in alia membra influit dupliciter. Vno modo quodam intrinseco influxu: prout scilicet, virtus motiua & sensitiua, a capite deriuatur ad cætera membra. Alio modo secundum quandam exteriorem gubernationem: prout scilicet secundum visum & alios sensus, qui in capite radicantur, dirigitur homo in exterioribus actibus. Interior autem influxus gratiæ, non est ab aliquo, nisi a solo Christo: cuius humanitas ex hoc, quod est diuinitati coniuncta, habet virtutem iustificandi. Sed influxus in membra Ecclesiæ, quantum ad exteriorem gubernationem, potest aliis conuenire. Et secundum hoc aliqui alij possunt dici capita Ecclesiæ: secundu illud Amos 6. Optimates capita populorum. Differenter tamen à Christo: primo quidem quantum ad hoc, quod Christus est caput omnium eorum, qui ad Ecclesiam pertinent, secundum omnem locum & tempus & statum: alij autem homines dicuntur capita, secundum quædam specialia loca, sicut Episcopi suarum Ecclesiarum: vel etiam secundum determinatum tempus, sicut Papa est caput totius Ecclesiæ, scilicet tempore sui pontificatus: & secundum determinatum statum, prout scilicet sunt in statu viatoris. Alio modo, quia Christus est caput Ecclesiæ propria virtute & autoritate. Alij vero dicuntur capita, in quantum vicem gerunt Christi: secundum illud 2. ad Corinth. 2. Nam & ego quod donaui, si quid donaui propter vos in persona Christi. Et secundum illud secundæ ad Corinth. 5. Pro Christo legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod verbum illud intelligitur, secundum quod ratio capitis consideratur ex exteriori gubernatione: prout dicitur Rex caput regni sui.

¶ Ad secundum dicendum, quod homo non dat gratiam interius influendo, sed exterius persuadendo ad ea, quæ sunt gratiæ.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut Aug. dicit super Ioan. Si præpositi Ecclesiæ pastores sunt, quomodo vnus pastor est, nisi quia sunt illi omnes vnius membra pastoris? Et similiter alij possunt dici fundamenta & capita, inquantum sunt vnius capitis & fundamenti membra. Et tamen sicut Augustinus dicit pastorem esse dedit membris suis: ostium vero nemo nostrum se dicit: hoc sibi ipse proprium tenuit. Et hoc ideo, quia in ostio importatur principatus autoritas, inquantum ostium est, per quod omnes ingrediuntur in domum: & ipse solus Christus est per quem accessum habemus in gratiam istam, in qua stamus. Per alia vero nomina prædicta potest importari autoritas, non solum principatus, sed etiam secundaria.

ARTICVLVS VII.

¶ Virum diabolus sit caput omnium malorum.

AD SEPTIMVM sic procedebatur. Videtur quod diabolus non sit caput malorum. Ad rationem enim capitis pertinet, quod influat sensum & motum in membra: vt dicit quædam glo. super illud ad Ephes. 1. Ipsum dedit caput, &c. Sed diabolus non habet virtutem influendi malitiã peccanti: quod ex voluntate peccantis procedit. Ergo diabolus non potest dici caput malorum.

2 ¶ Præterea, Per quodlibet peccatum fit homo malus. Sed non omnia peccata sunt à diabolo. Quod quidem manifestum est de peccatis dæmonum, qui non ex persuasione alterius peccauerunt. Similiter etiam nec omne peccatum hominis ex diabolo procedit: dicitur enim in lib. de Ecclesiasticis dogmatibus, Non omnes cogitationes nostræ malæ, semper diaboli instinctu excitantur: sed aliquoties ex motu arbitrij nostri emergunt. Ergo diabolus non est caput omnium malorum.

3 ¶ Præterea, Vnum caput vni corpori præficitur. Sed tota multitudo malorum non videtur habere aliquid, in quo vniantur: quia malum malo contingit esse contrarium: contingit etiam ex diuersis defectibus, vt Dionys. dicit 4. cap. de Diuinis nominibus. Non ergo diabolus potest dici caput omnium malorum.

¶ SED CONTRA est quod super illud Iob. 18. Memoria illius pereat de terra. dicit glossa, De vnoquoque iniquo dicitur, vt ad caput, id est diabolum reuertatur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut supra dictum est, caput non solum interius influit membris, sed etiam exterius gubernat, eorum actus dirigẽdo ad aliquẽ finem. Sic ergo potest dici aliquis caput alicuius multitudinis, vel secundum vtrumque scilicet secudum interiorem influxum & exteriorem gubernationẽ: & sic est Christus caput Ecclesiæ, vt dictum est. Vel secundum exteriorem gubernationem: & sic quilibet princeps vel præsatus est caput multitudinis sibi subiectæ. Et per hunc modum dicitur diabolus caput omnium malorum: nam, vt dicitur Iob. 41. ipse est Rex super vniuersos filios superbiæ. Pertinet autem ad gubernatorem, vt eos quos gubernat, ad suum finem adducat: finis autẽ diaboli est auersio rationalis creaturæ à Deo: vnde & à principio hominem ab obedientia diuini præcepti remouere tentauit. Ipsa autem auersio a Deo, habet rationem finis, inquantum appetitur sub specie libertatis, secundum illud Hieremi. 2. A seculo contriui iugum, rupisti vincula, & dixisti, non seruiam. Inquantum igitur ad hunc finem aliqui adducuntur peccado, sub diaboli regimine & gubernatione cadunt: & ex hoc dicitur eorum caput.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod licet diabolus interius nõ influat rationali menti: tamen suggerendo inducit ad malũ.

¶ Ad secundum dicendum, quod gubernator non semper suggerit singulis, vt suæ voluntati obediant, sed proponit omnibus finem suæ voluntatis: ad cuius sequelam aliqui excitantur inducti, alij propria sponte. Sicut patet in duce exercitus, cuius vexillum sequuntur milites etiam nullo persuadente. Sic igitur primum peccatum diaboli (quia ab initio peccat, vt dicitur 1. Ioan. 3.) propositum est omnibus ad sequendum: quod quidam imitantur per suggestionem ipsius, quidam propria sponte absque vlla suggestione. Et secundum hoc omnia malorum caput est diabolus, inquantũ ipsum imitantur: secundum illud Sap. 2. Inuidia diaboli mors introiuit in orbem terrarum: imitantur autem illud qui sunt ex parte illius.

¶ Ad tertium dicendum, quod omnia peccata conueniunt in auersione a Deo, licet ab inuicem differant, secundum conuersionem ad diuersa commutabilia bona.

ARTICVLVS VIII.

¶ Virum Antichristus possit etiam dici caput omnium malorum

AD OCTAVVM sic procedebatur. Videtur quod Antichristus non sit caput malorum. Vnius enim corporis non sunt diuersa capita. Sed diabolus est caput multitudinis

Universidad de Deusto
Biblioteca

stionem soluendam Ratio autem, qua Antichristus est caput omnium malorũ, est quod quid est esse cap. tis in Antichristo respectu omnium malorum. Confirmat autem litera conclusionem illatam ex autoritate Glossæ, quam etiam declarat, to sens falsum sensum, qui posset ex illa accipi. Et clare patent omnia. Et demum declarat quo pacto malipriores Antichristo secundum tempus se habent ad ipsum scilicet vt figura quædam: vt ex glossa super illud, Nam mysterium iam operatur iniquitatis, dicitur.

¶ Vbi perspicere potes, esse inter Antichristum & alios malos ipsum præcedentes non solum simplicem habitudinẽ perfecti ad imperfectos (quia ille perfectionem omnis malitiæ, isti minus mali) sed esse talem modũ habitudinis imperfectionis: quo scilicet figura est imperfectior figurato: ita quod Antichristus est caput præcedẽtium malorum ratione perfectionis: & quia in ipso est plenitudo malitiæ, in aliis pars aliqua malitiæ, & quia ipse est vt veritas malitiæ, illi, vt figura tantæ futuræ malitiæ. Et propterea dicitur operari iam mysterium iniquitatis: quia iniqui operantur malum, non solum secundum se, sed vt figura malitiæ sui capitis. Figura enim mysterium est respectu figurati: & figuratum operari dicitur non secundum se, sed secũdum se figurantes, quãdo ad ipsum figurandum operantur: vt contingit quando mali inique agunt.

¶ Memento hic doctrinæ acceptæ in 5. Metaphy quod perfectum & imperfectum transferimus etiã ad mala, dum dicimus perfectum latronẽ, & perfectum tyrannum, & huiusmodi. Sic nanque hic dicimus Antichristum esse caput ratione perfectionis, quia scilicet perfecte malus.

¶ Occurrit hic dubium, an Antichristus dicitur caput omnium malorum, tam dæmonum, quam hominum, an hominum tantum. Et est ratio dubij: quia in litera numquam restringuntur membra Antichristi ad malos homines, fed absolute dicitur caput malorũ, & quod plus est, dum in litera distinguuntur articuli huius quæstionis, post locatum articulum septimum, an diabolus sit caput omnium malorum, locando hunc octauum, dicitur, an Antichristus etiam possit dici caput omnium malorum. Vbi apponendo ly etiam, ostendit quod ad eosdem omnes malos refert omnium malorum, tam dæmonum, quam hominum: ergo Antichristus etiam erit caput eorundem. Et confirmatur ratione ex autoritate glo. 2. ad Thes. 2. Sicut in Christo plenitudo diuinitatis, ita in Antichristo plenitudo malitiæ. Si enim in Antichristo habitauit plenitudo malitiæ. Scilicet, perfectior in malitia, quam quicunque alij mali tam dæmones quam hominum malorum. In oppositum est, & quia absurdum est ponere Antichristum esse caput dæmonum: & quia Antichristus, quum sit viator purus, non potest poni caput malorum in termino, ouales sunt dæmones: quum quilibet damnatus vt pote omnino pertinax & inflexibilis ad bonum sit peior quocunque viatore: sicut econtra, qulibet Beatus melior est quocunque puro viatore: iuxta illud Matth. 11. Qui autem minor est in regno cælorum, maior est illo, scilicet Ioan. Bapt.

¶ Ad hoc dicitur, quod procul dubio Antichristus non est caput dæmonum malorum, sed hominum tantum: quia nec ordine, nec virtute, nec perfectione illos excedet in malitia, quum sit futurus purus viator ac per hoc non habiturus ita malam voluntatem, sicut habent dæmones, qui in quolibet opere suo sunt mali, adeo quod etiam naturalibus actibus apponunt circunstantias malas. Antimalorum. Nõ ergo Antichristus est eorum caput.

2 ¶ Præterea, Antichristus est membrum diaboli. Sed caput distinguitur à membris. Ergo Antichristus non est caput malorum.

3 ¶ Præterea, Caput habet influentiam in membra. Sed Antichristus nullam habet influentiam in malos, qui eum præcesserunt. Ergo Antichristus non est caput malorum.

¶ SED CONTRA est quod Iob. 21. super illud, Interrogate quemlibet de viatoribus, dicit glo. Dum de omnium malorum corpore loqueretur, subito ad omnium iniquorum caput Antichristum verba conuertit.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sicut supra dictum est, in capite naturali tria inueniuntur, scilicet ordo, perfectio, & virtus influendi. Quantum igitur ad ordinem temporis, non dicitur Antichristus esse malorum caput, quasi eius peccatum præcesserit, sicut præcesserit peccatum diaboli. Similiter etiam non dicitur esse caput malorum propter virtutem influendi: etsi enim aliquos sui temporis ad malum sit conuersurus, exterius inducendo: non tamen illi, qui ante eum fuerunt, ab ipso sunt in malitiam inducti, nec etiam eius malitiam sunt imitati, vnde secundum hoc non posset dici caput omnium malorum, sed aliquorum. Relinquitur ergo, quod dicatur caput omnium malorum propter malitiæ perfectionem. Vnde super illud secundæ ad Thessal. 2. Ostendens se tanquam sit Deus, dicit glossa, Sicut in Christo omnis plenitudo diuinitatis inhabitauit, ita in Antichristo omnis malitiæ plenitudo: non quidem ita quod humanitas eius sit assumpta à diabolo in vnitatem personæ, sicut humanitas Christi à filio Dei: sed quia diabolus suam malitiam eminentius ei influet suggerendo, quam omnibus aliis. Et secundum hoc omnes alij mali qui præcesserunt sunt quasi quædam figura Antichristi: secundum illud 2. ad Thes. 2. Mysterium iam operatur iniquitatis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod diabolus & Antichristus nõ sunt duo capita, sed vnum, quia Antichristus dicitur esse caput, inquantum plenissime inuenitur in eo impressa malitia diaboli. Vnde super illud secundæ ad Thess. 2. Ostendens se tanquam sit Deus, dicit glos. In ipso erit caput omnium malorum, scilicet diabolus, qui est Rex super omnes filios superbiæ. Non autem dicitur in eo esse per vnionem personalem, nec per intrinsecam inhabitationem, quia sola Trinitas menti illabitur, vt dicitur in lib. de Eccles. dog. sed per malitiæ effectum. Glos. ord.

¶ Ad secundum dicendum, quod sicut caput Christi est Deus, & tamen ipse est caput Ecclesiæ (vt supra dictum est) ita Antichristus est membrum diaboli, & tamẽ est caput malorum. cap. 87.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Antichristus non dicitur caput omnium malorum propter similitudinem influentiæ, sed propter similitudinẽ perfectionis. In eo enim diabolus quasi malitiam suam ducet ad caput per modum, quo dicitur aliquis ad caput suum propositum ducere cum illum perfecerit. Art. 2. huius quæst.

QVAESTIO NONA DE *Scientia Christi in communi, in quatuor articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de sciẽtia Christi. Circa quam duo considerãda sunt. Primo, quam scientiam Christus habuerit. Secũdo, de vnaquaque scientiarum ipsius.

¶ Circa primum quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum Christus habuerit aliquam scientiam præter diuinam.

¶ Secundo, vtrum habuerit sciẽtiam, quam habent Beati, vel comprehensores.

¶ Tertio, vtrum habuerit sciẽtiam inditam vel infusam.

¶ Quarto, vtrum habuerit aliquam scientiam acquisitam.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum Christus habuerit aliquam scientiam præter diuinam.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod in Christo nõ fuerit aliqua scientia præter diuinam. Ad hoc enim necessaria est sciẽtia, vt per eam aliqua cognoscantur. Sed Christus per scientiam diuinam cognoscebat omnia. Superfluũ igitur fuisset, quod in eo esset alia scientia.

possibile. Secũdo circa dicti rationẽ, scilicet quum sit alterius naturæ: quoniam non apparet quantum valeat.

¶ Circa primum igitur habes in tertio senten. Ioannis Capreoli distin. 24. q. 1. argumenta multa, Ioannis de Ripa, & aliorum quæ quoniam procedunt ex extraneis, aut immiscent illa (puta quod visio sit species) aut differentiam inter

Gl. 1. art. 2. hac soluuntur & scientia debet tradi ex propriis, non ex extraneis, refecaréq; debet superfluus: ideo omittẽda censui, allatis tantum duobus motiuis. Primum est: Deus respectu Beatorum se habet vt species intelligibilis. ergo multo magis potest se habere, vt intellectio. Antecedens patet. Et cõ sequẽtia probatur: quia magis repugnat Deo ratio habitus (eu habitualis formæ, quam actus seu formæ actualis: sed species habet rationem habitus seu habitualis formæ: intelligere autẽ habet rationem actus: ergo. Secundum est ex autoritate August. 4. de Trinitat. cap. vlt. dicentis de visiõe beata duo, primo, quod illa Deus est bonus & beatus: secundo, quod ipsa sola est summũ bonum, cuius adipiscendi gratia præcipimur agere quicquid ratione agimus. Ex his enim patet, quod visio Beatorum est ipsi increatũ: alioquin Deus esset bonus & beatus aliquo creato, & aliquid creatum esset summum bonum & finis vltimus. &c.

Text. 18. ¶ Circa secundum autem occurrit statim obiectio, quod alietas naturæ, licet inferat, intellectionem diuinam nõ posse esse naturalem animæ humanæ: non tamen infert non posse communicari animæ humanæ. Magna enim differentia est inter conuenire vt naturale, & conuenire vt communicatum, proprietas liquidem ignis non conuenit naturaliter illi rei quæ ferro, sed vt communicata ferro. Et ad diuinã assẽden

¶ 2 Præterea, Lux minor per maiorem offuscatur. Sed omnis scientia creata comparatur ad scientiam Dei increatam, sicut lux minor ad maiorem. Ergo in Christo non refulsit alia scientia, quam diuina.

3 ¶ Præterea, Vnio humanæ naturæ ad diuinam, facta est in persona, vt ex supradictis patet. Ponitur autem in Christo secundum quosdam quædam scientia vnionis: per quam scilicet Christus ea quæ ad mysterium Incarnationis pertinent, plenius scinit, quam aliquis alius. Cum ergo vnio personalis contineat duas naturas, videtur quod in Christo non sint duę scientiæ, sed vna scientia pertinens ad vtranque naturam.

¶ SED CONTRA est quod Ambrosius dicit in lib. de Incar. Deus in carne perfectionem naturæ assumpsit humanæ, suscepit sensum hominis, non sensum carnis inflatum. Sed ad sensum hominis pertinet scientia creata. Ergo in Christo fuit scientia creata.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sicut ex supradictis patet, filius Dei humanam naturam integram assumpsit, id est, non solum corpus, sed etiam animam: non solum sensitiuam, sed etiam rationalem. Et ideo oportuit quod haberet scientiam creatam propter animæ perfectionem. Anima enim secundum se, considerata est in potentia ad intelligibilia cognoscenda: est enim sicut tabula, in qua nihil est scriptum, & tamen possibile est in ea scribi per intellectu (possibilem, in quo est omnia fieri, vt dicitur intertio de Anima. Quod autem est in potentia, est imperfectum, nisi reducatur ad actum. Non autem fuit conueniens, quod filius Dei humanam naturam imperfectam assumeret, sed perfectam, vt pote qua mediante, totum humanum genus ad perfectum erat reducendum. Et ideo oportuit, quod anima Christi esset perfecta per aliquam scientiam, quæ esset propria perfectio eius. Et ideo oportuit in Christo esse aliquam scientiam præter scientiam diuinam, alioquin anima Christi esset imperfectior animabus aliorum hominum. Secundo, quia cum quælibet res sit propter suam operationem, vt dicitur in secundo de Cælo, frustra haberet Christus animam intellectiuam si non intelligeret secundum illam, quod pertinet ad scientiam creatam. Tertio, quia aliqua scientia creata pertinet ad animæ humanæ naturam, scilicet illa, per quam naturaliter cognoscimus prima principia: scientiamenim hic largè accipimus pro qualibet cognitione intellectus humani. Nihil autem naturalium Christo defuit: quia totam humanam naturam suscepit, vt supra dictum est. Et ideo in sexta Synodo damnata est positio negantium in Christo esse duas scientias, vel duas sapientias.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quod Christus cognouit omnia per scientiam diuinam operatione increata, quæ est ipsa essentia: Dei enim intelligere est sua substantia, vt probat Philosophus 12. Metaphy. Vnde hic actus non potuit esse animæ humanæ Christi cum sit alterius naturæ. Si igitur non fuisset in anima Christi aliqua alia scientia præter diuinam, nihil cognouisset: & ita fuisset frustra assumpta, cum omnis res sit propter suam operationem.

¶ Ad secundum dicendum, quod si duo lumina accipiantur eiusdem ordinis, minus offuscatur per maius, sicut lumen solis offuscat lumen candelæ, quorum vtrumque accipitur in ordine illuminantis. Si vero accipiantur duo lumina, ita quod maius sit in ordine illuminantis, & minus in ordine illuminati, minus lumen non offuscatur per maius, sed magis augetur: sicut lumen aeris per lumen solis. Et hoc modo lumen scientiæ non offuscatur, sed clarescit in anima Christi per lumen scientiæ diuinæ, quæ est lux vera illuminans omnem hominem venientem in hunc modum vt dicitur Ioan. 1.

¶ Ad tertiũ dicendum, quod ex parte vnitorum ponitur scientia in Christo, & quantum ad naturam diuinã, & quantum ad humanitatis quod propter vnionem, secũdum quam est eadem hypostasis Dei & hominis id quod est Dei, attribuitur homini: & id quod est hominis, attribuitur Deo, vt supra dictum est. Sed ex parte ipsius vnionis non potest poni in Christo aliqua scientia.

& appetitus eius non sit ab anima: ita non est intelligibile quod viuat vita intellectuali actuali, quæ nihil aliud est quam ipsum intelligere, & quod tale intelligere, tale viuere non sit ab intelligente. Constat autem quod diuinum intelligere, non potest depẽdere ab aliqua creatura. Impossibile est igitur, quod actus intelligendi, quo Deus intelligit, fiat actus intelligendi quo creatura formaliter intelligat. Ex hac igitur via, quod actus vitalis cuiusq; viuẽtis aut est ipsa substantia viuentis, aut est ab ipsa, concluditur primo ipsorum possibilitas proposita. Quia tamen multi ignorantes propriam vocẽ, non sunt capaces dictæ rationis, offertse secũda via, & hoc quod operatio est actus operantis secundum esse naturale. Hæc propositio habet duas partes: prima est, q̃ quod operatio, est actus operantis. Et quo ad istam partem sobriè intellectã, hoc est proportionaliter de operatione transeunte & immanente, per se nota est. mã operatio transiens, est actus agentis, vt à quo saltem: operatio autẽ manẽs est actꝰ operãtis, vt cuius saltẽ. Secũda vero pars est ly secũdũ esse naturale: quę etiam est per se nota inducendo: nam generare est a generante, secundum esse naturale: & sentire est in sentiente, secundum naturale esse: & similiter desiderare in desiderante, & intelligere in intelligente. Et ex terminis patet, quia operans, inquantumoperant, secundum suum naturale esse operatur, sicut & est: Sub hac autem propositione subsumẽdũ est quod diuina substantia non potest esse actus secundum esse naturale alicuius creaturæ, vt patet, igitur non potest diuinum intelligere esse intelligere, quo formaliter intelligat creatura. Dico autem naturale esse, ad differentiam actus secundum esse intelligibile: vt obiectum intellectus est perfectio & actus intellectus, secundum esse intelligibile, nihil enim prohibet substantiam aliquam, quæ est actus, non esse in genere entis, sed in ordine intelligibili, esse perfectionem, ac per hoc actum alterius secũdum esse intelligibile. Hoc siquidem modo ponunt Theologi diuinam essentiam esse, vt speciem intelligibilem intellectus creati beati: & similiter Philosophi ponentes inferiorem intelligentiam intelligere per superiorem. Et hac via procedit Autor in litera afferens pro ratione alietatem naturæ: quia enim operatio est actus operantis in esse naturæ, impossibile est, quod operatio, quæ est substãtia vnius, conueniat alienæ naturæ, nisi substantia illa in esse naturæ, iungatur alienæ naturæ: quod in proposito esse impossibile clarè liquet. Et per hæc patet responsio ad primam obiectionem in primo dubio. Nam patet iam non esse idem aut par iudicium de specie intelligibili & actu intelligendi: quia illa potest esse alterius actus in genere intelligibili, istæ non nisi in genere naturæ. Nec ratio allata de actu & habitu obstat: quia licet species intelligibiles secundum communem viam inter formæ habituales (quod tamen Auicenna negauit) diuina tamen substantia non supplet vicem speciei intelligibilis, quatenus est forma habitualis quia habitus claudit in se perfectionem potentiæ, quam in sua ratione admixtam habet, sed quatenus est forma actualis tantum: & hoc in esse intelligibili tantum: vt dictum est.

¶ Ad auctoritatem primam August. dicitur, quod non intendit August. eandem numero visionem esse beatem Deum & nos, sed eandem obiectiue & modaliter: quia idem obiectum & idem modus est vtriusque, dum Deus per seipsum à se & nobis videtur.

¶ Ad secundum dicitur, quod non inconuenit aliquam operationem creatam esse summum bonum, non simpliciter, sed inter creata, & similiter esse vltimum finem, idem & in idem redit, dum dicitur summum bonum inter concupiscibilia simpliciter & vltimus finis vt concupiscibilis simpliciter.

¶ Ad secundi autem dubij obiecta respondetur, quod processus literæ est effi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

eax ad probandum, quod intelligere diuinũ non potest esse actus animæ Christi ex eo quòd est alterius naturæ, & cùm dicitur, quòd alietas naturæ compatitur habere actum alienum per communionem respondetur quòd licet hoc in communi verum sit (quia in quibusdam potest natura ipsa alteri naturæ communicari, vt forma communicatur materiæ, & ignis ferro) in tali tamen natura, quæ est incommunicabilis alteri naturæ, in esse naturæ falsum est, quia alietas naturæ excludit alienum actũ à se non solum vt naturalem, sed vt cõmunicatum sibi, ita quòd sit actus eius. Et quia diuina natura est incõmunicabilis secũdum esse naturæ cuicunque naturæ ideo efficaciter loquens, explicite de ipsa Autor concluſit, quòd nõ potest ipsius intelligere esse actus animæ humanæ Christi.

¶ Quod autem obijcitur, quasi à simili, de personalitate diuina cõmunicata naturæ humanæ, facile soluitur ex eo quòd personalitas non communicatur vt actus creatæ naturæ. Autoris autem ratio de actu loquitur, dum ex eo quòd intelligere Dei est actus, qui natura est diuina, infert quòd non potest esse actus animæ: quia est alterius naturæ. Non est ergo similis ratio de communione personalitatis, vt personalitas, & actu intelligendi, vt actus intelligendi: quia personalitas diuina potest fieri personalitas humanæ naturæ, sine hoc quòd fit actus eius, actus autem intelligendi diuinus nõ potest fieri actus intelligendi humanæ animæ, nisi fiat actus animæ humanæ: quod est impossibile. Rationaliter igitur conclusio literæ asseritur.

¶ Philosophi autẽ ponentes inferiores intelligentias intelligere per substantias superiorum intelligentiarum, non aduertantur doctrinæ huic, quoniam ex hoc non habetur, quòd possunt intelligere superioris cõmunicari inferioribus idem numero: sed solùm quòd substantia superioris se habet respectu inferioris, vt forma seu species intelligibilis: vt nos dicimus de essentia diuina respectu Beatorum. Vnde nihil obstat eorum dicta, siue vera, siue falsa sint in se.

¶ In responsione ad tertium eiusdem articuli aduerte, quòd Autor ad rem spectans, non stat in non dari scientiam vnionis, vt distinguitur contra vnita hoc est, non dari ex parte vnionis aliquam scientiam, sed solum ex parte naturarum vnitarum, diuinæ scilicet & humanæ. Et loquitur de his subiectiue: si autem, qui allegantur in argumento, posuerunt scientiam vnionis obiectiue: & ideo non curauit de illis Autor.

¶ Appellatur autem scientia vnionis vel vnitorum subiectiue, quæ scilicet consequitur ad vnitas naturas (vt diuina ad diuinam, & humana ad humanam) & quæ consequeretur ad ipsam vnionem naturarum: quam Autor monstrat non dari.

¶ Scientia autem vnionis vel vnitorum obiectiue vocatur, quæ de vnione vel vnitis est, vt obiectio. Et talis scientia vnionis datur in Christo, quia scitur à Christo vnio, vt illi dicebantised non nisi scientia diuina vel humana: vt Autor in littera explanat.

Super Quæstionis nonæ Articulum secundum.

TRIPLEX clarus est.

¶ In corpore articuli vna est conclusio in Christo est scientia beata consistens in visione Dei excellentissime. Conclusio ista habet duas partes: prima est, quod in Christo est scientia beatas secunda, quod excellentissime. Probatur in littera primo prima pars: Omne quod est in potentia, reducitur in actum per aliquod ens actu: homo est in potentia, ad scientiam beatam in Dei visione consistentem: & reducitur in actum illum per Christi humanitatem: ergo in Christo est scientia beata. Maior probatur in exhibo. Minor quo ad primam partem probatur: quia homo est capax illius beatitudinis quia est ad imaginem Dei, & ad illam ordinatur vt ad finem. Quo ad secundam vero auctoritate Apostoli. Dicebat eum, &c. Deinde in calce corporis articuli probatur secunda pars conclusionis, scilicet quod excellentissime quia semper causam oportet esse perfectiorem causato.

¶ Aduerte nouitie, quòd quia propositiones euidentes ac vsitatæ, tanquam statim perceptæ truncatæ quandoque dicuntur: ideo Autor maiorem sic attulit, non curans limitare eam, vt debet intelligi: scilicet si reducitur actum.

scientia Beatorum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd illud quod est in potentia, reducitur in actum per id, quod est actu: oportet enim esse eandem id, per quod alia caliefiunt. Homo autem est in potentia ad scientiam Beatorum (quæ in Dei visione consistit) & ad eam ordinatur sicut ad finẽ: est enim creatura rationalis capax illius beatę cognitionis, in quantum est ad imaginem Dei. Ad hunc autem finem beatitudinis homines reducuntur per Christi humanitatem, secundum illud Hebræ. 2. Decebat eum, propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, autorem salutis eorum per passionem consummari. Et ideo oportuit quod cognitio beata in Dei visione consistens excellentissime Christo homini conueniret: quia semper causam oportet esse potiorem causato.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod diuinitas vnita est humanitati Christi secũdum personam, non secundum essentiam vel naturam: sed cum vnitate personę remanẽ distinctio naturarũ. Et ideo anima Christi, q ia est pars humanæ naturæ, per aliquod lumen participatum à natura diuina, perfecta est ad scientiam beatam, qua Deus per essentiam videtur.

¶ Ad secundum dicendum, quod ex ipsa vnione homo ille est beatus beatitudine increata, sicut ex vnione est Deus. Sed præter beatitudinem increatam oportuit in natura humana Christi esse quandam beatitudinem creatam, per quam anima eius in vltimo fine humanæ naturæ constitueretur.

¶ Ad tertium dicendum, quod visio seu scientia beata est quodammodo supra naturam animæ rationalis, in quantum scilicet propria virtute ad eam peruenire non potest. Alio vero modo est secundum naturam ipsius, in quantum scilicet secundum naturam suam est capax eius, prout scilicet est ad imaginem Dei facta: vt supra dictum

¶ Super Quæstionis nonæ Articulum tertium.

IN titulo tertij arti. uli ponitur distinctio terminorum illorum, videlicet indita vel infusa, vt sit sensus: diuersimodè illam appellantibus. Scientia siquidem ista, quia simul cum natura animæ datur, indita vocatur. Quia veto non acquiritur, nec ex vi naturæ animæ, ipsam comitatur, sed Deo alia actione creante animam, & alia actione influente scientia, quando simul tempore habetur: ideo infusa nuncupatur. Et reuera infusa vocanda est, si proprie loquendum est. Angelorum autẽ scientia indita proprie vocatur, quia comes est naturæ vt illius proprietas naturalis: eademque actione, qua verbum Dei creat Angelicam naturã, imprimit in illa species intelligibiles perfectiuas intellectus Angelici. Potest nihilominus gratia materiæ, scilicet animæ Christi dici scientia indita: pro quanto comitatur naturaliter animam Christi, nõ vt creatam, sed vt assumptam à Verbo, sicut & gratia habitualis: est enim Vnigenitus à Patre plenus non solum gratiæ, sed veritatis.

¶ In corpore articuli vnica est conclusio responsiua quæsito, dupliciter probata. Conclusio est, Oportet in Christo ponere scientiã inditam. Probatur consequentia: quia aliter intellectus eius possibilis fuisset imperfectus. Probatur hoc, quia omne quod est in potẽtia, est imperfectũ, nisi reducatur in actum. sed intellectus possibilis humanus est in potentia, & reducitur in actum per species intelligibiles: ergo esset imperfectus, si non haberet species intelligibiles, quod est habere scientiam in ditam. Et hoc explanatur in littera apponẽdo conclusionem, inquantum per verbũ Dei impressiæ sunt species intelligibiles, &c. & declaratur ex subiuncto exẽplo in Angelis. Deinde probatur à simili ex auctoritate Augusti. Sicut in Angelis ponitur duplex cognitio, matutina & vespertina, ita in Christo vtraque. Litera clara est.

¶ Aduerte hic, quod natura humana assumpta à Verbo, debet absque imperfectione poni ex parte animæ: nam ex parte corporis nihil prohibet imperfectionẽ affirmare in illa, in sui principio, quia minoratus est paulo minus ab Angelis, propter corpus passibile: scientia autem ad animam spectat.

¶ Circa probationem conclusionis, dubium occurrit: quia ratio allata procedit de potentia naturali intellectus possibilis quæ perficitur per species intelligibiles naturales (de quibus allata auctoritas Philosophi loquitur) ac per hoc de imperfectione naturali. Conclusio autem loquitur de scientia tam naturali, quam reuelata: vt patet in primo articulo quæst. 1. infer ius, vbi de illa scientia tractatur, excedit ergo conclusio rationem, imo nec consonat conclusioni quia, vt in sequenti habetur articulo, alterius rationis est scientia infusa Christo, ab illa, quæ est naturalis: de qua loquitur autoritas allata Aristotelis.

¶ Ad hoc dicitur, quod proculdubio litera non aststatur ad imperfectionem & potentiam naturalem intellectus possibilis sed in communi loquitur de potentia intellectus nostri ad actũ sibi commensuratum: & similiter de imperfectione priuatiua actus proportionati intellectui humano possibili & hoc siue secundum statum naturæ, siue secundum statum gratiæ. Ita quod intendit litera, quod quia in intellectu humano secundum esse naturæ est potẽtia naturalis ad scien dum omnia naturalia per actus commensuratos sibi, & similiter secundum esse gratiæ ad sciendum omnia ecclesiastica per actus commensuratos sibi, & omne quod est in potentia est imperfectum, nisi reducatur in actum ideo esset imperfectus, nisi ponatur reductus in actum omnium intelligibilium tam spectantium ad ordinem naturæ, quam spectantium ad ordinem Ecclesiæ, siue militantis, siue triumphantis, per actus proportionatos ipsi humano intellectui. Autoritas autem Aristotelis est allata dicit ad monstrandum quod intellectus humanus est in potentia ad sciendum omnia per species intelligibiles, vt actus commensuratos sibi: vt per hoc haberetur intentum, quod scilicet in esse naturali esset imperfectus intellectus, nisi esset reductus in actum commensuratum sibi (scilicet scientiam per species, quantuncunque illam scias in Verbo actu omnino superexcedẽte omnem facultatem naturæ) ita in esse ecclesiastico esset imperfectus nisi esset omnia per actus cõmensuratos sibi quantuncunque eadem nouerit in verbo. Consonat ergo ratio conclusioni: & probat eam, siue ista scientia infusa cum suis speciebus, siue alterius, siue ejusdem rationis cum illa, de qua loquitur Aristotel. quoniam, vt patet ex dictis, non attribuit ad naturalem scientiam: & multo minus ad talem modum naturalitatis, qualis est in scientia de qua loquitur Arist. Hoc autem dixerim, quia anima habet duplicem scientiam naturalem, aliter am secũdum statum continuationis ad corpus: de qua loquitur est Aristo. Alteram secundũ naturam separationis, quæ est in anima separata à corpore, quam non nouit Aristotel. Præsens autem tam ratio, quam conclusio non astatur ad actum, commensuratum naturæ intellectus possibilis secundum istum vel illum statum: sed in communi indifferẽque de potentia intellectus possibilis humani ad actum sibi commensuratum, loquitur, quem esse species intelligibiles ex eo, quod in isto apparet statu, ex autoritate Arist. probat.

¶ In responsione ad secundum dicerne verba literæ ex industria mutata, dum

Infra art. 3. cor. Et opus 3. ca. 223.

Infra q. 11. artic. 1. cor. Et 3. dist. 14. ar. 1. q. 5. Et. Ver. q. 20. ar. 2. c. fin. & art. 3. Et opusc. 9. c. 223. Et opusc. 2. q. 81. Ar. præc.

Ver. 31. & 38.

Ioan. 1. huius quæst.

D 485.

q. 12. ar. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

primo proponitur cognitio ex dialectico syllogismo acquisita, vt via sub nomine opinionis : & deinde resumitur eadem cognitio vt consequens, non sub nomine Opinionis, sed sub nomine Cognitionis. Oportuit autem sic dicere: quia cùm scientia alicuius conclusionis non possit simul stare in eodem subiecto, & opinio eiusdem, sed bene potest cognitio eiusdem per medium probabile stare in eodem subiecto. Addit tiquidem opinio super cognitionem per medium probabile, formidinem in subiecto respectu alterius partis, quæ repugnat subiecto excludenti formidinē, quale est sciens demonstratiue. Vnde cognitio dialecti ca ante demōstrationem est opus 3. dist. 14. arti. 3. q. 5. 3. Et dist. 8. arti. 3. 5. Et 4. dist. 49. q. 2. arti. 3. 1.

Inf. q. 12. arti. 12. & q. 15. ar. 8. Et

ca. 225. Et habet rationem opinionis : post demōstrationem scientiam non habet rationē opinionis, sed remanet solum cognitio dialectica, cessante illa eōditione formidinis ex parte subiecti.

¶ In responsione ad tertium eiusdem articuli, nota, quod qualiter species infusæ sint humanæ menti commensuratæ, inferius patebit: qualiter autem diuina essentia sit species superexcedens, clarum est.

Art. præc.

¶ Super Quæstionis nonæ Articuli quartum.

IN titu. aduerte, quod aliud sonat, & alio tendit. Nam sonat scientiam experimentalem acquisitam, quæ communiter se habet ad actualem experientiam, quam quis acquitere potest, vel ad habitualem scientiam intellectus experientia acquisitam. Tendit autem ad persecutationem huius secundi membri : quia de hoc tantum est difficultas.

Gl. interl.

arti. 1. huius quæst. & q. 5.

¶ In corpore articuli est vnica conclusio responsiua quæsito : In Christo est scientia acquisita. Probatur dupliciter, primo, Nihil eorum, quę Deus in humana natura plantauit defuit humanitati assumptæ à verbo Dei. Ergo in anima Christi fuit non solum intellectus possibilis, sed etiam intellectus agens: ergo non fuit in Christo intellectus agens frustra : ergo habuit propriam operationem : ergo in Christo fuerunt aliquæ species intelligibiles, per actionem intellectus agentis in intellectu eius possibili recepta, ergo in ipso fuit scientia acquisita. Prima consequentia probatur : quia in humana natura Deus plantauit non solum intellectum possibilem, sed etiam intellectum agentem. Secunda vero : quia Deus & natura in aliis nihil faciunt frustra, ex primo Cæli. Tertia autem : quia frustra est, quod non habet propriam operationem. probatur : quia omnis res est propter proprium operationem, ex secundo Cæli. Quarta denique : quia propria operatio intellectus agentis, est facere species intelligibiles in actu, abstrahendo eas à phantasmatibus. Quinta demum : quia hoc est esse in Christo scientiam acquisitam, quam quidam experimentalem nominant. Secundo probatur conclusio connaturalitate talis scientiæ, seu modi sciendi ad naturam humanam. Et consistit vis rationis in hoc, ex quo in Christo ponitur scientia connaturalis soli Deo, scilicet beata, & scientia connaturalis Angelis, scilicet infusa : consequens est, vt ponatur in illo scientia connaturalis vndique naturæ humanæ, scilicet scientia acquisita : quæ est connaturalis homini ex parte agentis & patientis : ac per hoc scientia proprie est secundum humanum modum, & totaliter humana.

¶ In hoc processu duo occurrunt dubia. Primum circa illam propositionem, Frustra est quod caret propria operatione : potest enim habere duplicem sensum, vel quod intelligatur de genere vel specie, vel quod intelligatur de quoliber individuo. Nam si in primo intelligitur sensu, vera est : frustra enim esset potens operari natura aliqua generica vel specifica, si secundum totam latitudinem generis vel speciei careret propria operatione : sed in hoc sensu non infert conclusionem literæ, quæ de vno individuo humanitatis Christi est. Si autem in secundo sensu intelligitur, tunc est sensus, quod frustra est potentia, quæ in quolibet individuo suo caret propria operatione. Et hic est quidem ad propositum : sed est falsa, inquit Scotus in tertia quæstione, 4. distinctione, tertiisentent. quoniam stat, quod potentia in aliquo præueniatur ab alio superiore agente, & properea careat propria operatione : & ipsa non est frustra, quia est ad integritatem perfectionémque naturæ. Assero

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum Christus habuerit aliquam scientiam acquisitam.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod in Christo nō fuerit aliqua scientia experimentalis acquisita. Quicquid enim Christo conueniens fuit, excellentissime habuit. Sed Christus non habuit excellentissime scientiam acquisitam: non enim instituit studio literarum, quo perfectissime scientia acquiritur : dicitur enim Ioan. septimo. Mirabantur Iudæi dicentes, Quomodo hic literas scit, cum non didicerit? Ergo videtur quod in Christo non fuerit aliqua scientia acquisita.

2 ¶ Præterea, Ei quod est plenum, non potest aliquid superaddi. Sed potentia animæ Christi fuit impleta per species intelligibiles diuinitus inditas, vt dictum est. Ergo non potuerunt superuenire eius animæ aliquæ species acquisitæ.

3 ¶ Præterea, in eo qui iam habet habitum scientiæ, per ea, quæ à sensu accipit, nō acquiritur nouus habitus (quia sic duæ formæ eiusdem speciei simul essent in eodem) sed habitus qui prius inerat, confirmatur & augetur. Ergo cum Christus habuerit habitum scientiæ inditæ, non videtur quod per ea, quæ sensu percepit, aliquā aliam scientiam acquisierit.

¶ SED CONTRA est, quod Hebræ. 5. dicitur: Cum esset filius Dei, didicit ex his, quæ passus est, obedientiam. Glossa, id est, expertus est. Fuit ergo in Christo aliqua experimentalis scientia, quę est scientia acquisita.

¶ RESPONDEO dicendum, quod vt ex supradictis patet, nihil eorum quæ Deus in nostra natura plantauit, defuit humanæ naturæ assumptæ à Dei verbo. Manifestum est autem, quod in humana natura Deus plantauit non solum intellectum possibilem : sed etiam intellectum agentem. Vnde necesse est dicere, quod in anima Christi fuit non solum intellectus possibilis, sed etiam intellectus agens. Si autem in aliis Deus & natura nihil frustra faciunt (vt Philosophus dicit in 1. de Cœlo) multo minus in anima Christi aliquid fuit frustra. Frustra autem est quod non habet propriam operationem: cum omnis res sit propter suam operationem: vt dicitur in secundo de Cæ. Propria autem operatio intellectus agentis, est facere species intelligibiles actu, abstrahēdo eas à phantasmatibus: vnde dicitur in 3. de Anima, quod intellectus agens est, quo est omnia facere. Sic igitur necesse est dicere quod in Christo fuerint aliquę species intelligibiles, per actionem intellectus agentis in intellectu possibili eius receptę : quod est esse in ipso scientiam acquisitam, quam quidam experimentalem nominant.

Et ideo quanuis aliter alibi scripserim; dicendum est, in Christo fuisse scientiam acquisitam: quę propriè est scientia secundum modum humanum, non solum ex parte subiecti recipientis, sed etiam ex parte causę agentis. Nam talis scientia ponitur in Christo secundum lumen intellectus agentis, quod est animę humanę connaturale. Scientia autem infusa attribuitur animę humanæ secundum lumen de super infusum : qui modus cognoscendi est proportionatus naturæ angelicæ. Scientia vero beata, per quam ipsa Dei essentia videtur, est propria & connaturalis soli Deo, vt in prima Parte dictum est.

ab intellectu agente apud nos : sicut homo genitus & homo creatus) quorum nullum Autor etiam somniauit. vt expresse in hoc eodem articulo respondendo ad tertium docet. ideo omittendas censui. Durandus vero probat probabile esse, scientiam infusam & acquisitam esse vnius rationis : quia oculi nati & oculi restituti vel dati à Deo, sunt vnius rationis : probatque nititur indignum esse Christo, quod acquisierit scientiam à fantibilibus, sicut non decuit ipsum discere ab homine : quia æquialent hæc duo : quum homo docens non se habeat nisi vt proponens obiectum.

¶ Ad horum euidentiam scito, quod scientiam esse & vocari infusam, contingit dupliciter : hoc est per se vel per accidens, Scientia est, & vocatur infusa per se, cuius naturalis generatio est infusio : qualis est scientia Angelorum. Per accidens autem infusa est, cui accidit quod habita fit per infusionem, vt scientia Adæ, Scientia autem acquisita non nisi per se inuenitur, cuius scilicet naturalis generatio est acquisitio : quoniam non potest scientia ex suo genere infusa acquiri, sicut econtra potest scientia ex suo genere acquisita infundi : quia agens superius potest præuenire inferiorem causam, inferius autem agens non potest superioris ordinis effectum producere. Vnde scientia, quæ nata est haberi per lumen intellectus agentis, siue habeatur per acquisitionem, siue per infusionem, est, & vocatur, per se loquendo, scientia acquisita, quia ex suo genere est scientia acquisita. Et propterea scientia naturalium, quam habuit Adam, fuit scientia acquisita ex suo genere & per se : quanuis ipse non acquisierit illam, sed fuerit sibi à Deo infusa. Scientia autem infusa in Christo concluſa, in præcedenti articulo, est infusa ex suo genere : & non est sicut Adæ scientia, sed sicut scientia Angelica : vt in hoc articulo dicitur.

¶ Intellige igitur hunc titulum de scientia tam infusa : quam acquisita ex suo genere seu per se, & non per accidens ab actu infusionis vel actualis acquisitionis : & tunc illuceret altitudo veritatis huius literæ tam male intellectæ. Nolī etgo proponere ante mentis oculos, Christum velut Adam plenum scientiæ acquisibilis ex suo genere, sed infusæ per accidens : quia si sic Christum imaginatus fuerit, processus literæ corruet, & tamen sic est imaginatus Christus à non intelligentibus hanc literam, & obiicientibus. Neque enim in Adam frustra fuit intellectus agens, sicut nec potentia augmentatiua. Sed imaginari Christum plenum scientiæ infusæ ex suo genere, est sicut imaginari tabulam rasam, quo ad scientiam acquisitam ex suo genere : & hanc

tunc processu literę vtere, dicēdo, quòd si in Christo nō esset scientia acquisita ex suo genere (dico autē, non esset omnino, scilicet nec per se, nec per accidēs, hoc est neque per acquisitionem, quæ est per se generatio eius: nec per infusionem quæ est per accidens generatio eius) si inquam in Christo nō esset omnino scientia acquisita, intellectus agens esset in ipso frustra: quia nihil esset impediens aut tolles quouis modo operationem eius, & tamen non posset habere operationē suam. In Adam siquidem caruit operatione sua principali: quia non erat ibi patiens dispositum ad recipiendum: quia erat iam in actu ab alio agente reductū, nec erat amplius in potentia ad recipiendum intelligibilia ab intellectu agente, licut potentia augmentatiua nō poterat augere, quia corpus eius iam erat actu perfectum in quantitate naturali.

Cap 4.

¶ Ad primum igitur dubiū dicitur, quod propositio illa, Frustra est quod caret propria operatione, non est arctanda ad genus, speciem, aut individuum quodlibet vel aliquod, sed absolutè sumenda est. Et sanè debet intelligi, scilicet subintellectis conditionibus generalibus: quæ quum de operibus est sermo, subintelliguntur, scilicet, quando, vbi, & in quo, &c. debet operari ita quòd sensus est, quòd frustra est quod caret operatione, quando debet illam habere. Et sic propositio ista efficaciter ita literæ probatur, ex hoc quod vnumquodque est propter suam operationem : frustra siquidem est quod finem suum non assequitur, quando debet. Et per hoc satisfit omnibus instantiis. Nam status beatus in literā, mirum est quo modo Scotus aūus est imponere Autori oppositum. Et debes scire nouitie, quod scientiam esse commensuratam phantasmati, nihil aliud est, quam esse proportionatam & adæquatam obiecto, vt relucet in phantasmatibus : qualis est scientia humana, vt fuit scientia Adæ. Et per oppositum scientiam excedere commensurationem phantasmatum, est illam esse proportionatam obiecto excellentiori, & excellentiori modo, quam sit obiectum phantasiabile. Et hæc inferius clara erunt, quum de vtraque scientia tractabitur : Et dicerus quod scientia acquisita habet pro obiecto quod quid est, abstrahens à singularibus & non omne quod quid est, sed sensibilium rerum tantum. Et ideo illa scientia non se extendit ad singularia, nec substantias separatas, sicut nec nostra scientia ad hæc se extendit. Scientia autem infusa ex suo genere est, sicut angelica (scientia, habens quiditatem pro obiecto, non abstrahentem, sed conectam singularibus : ita quod extēdit se ad essentiam & omnia illius tunc accidentia, &c. vt paruit in primo libro. Et similiter habet pro obiecto quititatem non solum rerum sensibilium, sed etiam intellectualium, citra actum purum, qui soli ibi ipsi est quiditatiue notus, & Beatis vt fic: vt ibidem monstratum est. Concludo ergo, sicut in communi loquendo habitus per se infusi & habitus per se acquisibiles sunt diuersarum rationum intrinsecus & essentialiter (vt patet de charitate, fide, spe, & virtutibus intellectualibus & moralibus) ita in speciali de scientia dicendum est, quod scientia per se infusa seu ex suo genere, & per se, seu ex suo genere acquisibilis, sunt diuersarum rationum.

¶ Ad secundum dubium dicitur, quod non refert, vtro modo propositio intelligatur : quia vnius potentiæ non est nisi vna operatio propria principalis, quæ se habet ad ipsam vt finis, cuius priuatione dicitur frustra : quia potentia naturalis determinata est ad vnum, & rationalis alterum contrarium principaliter respicit. Et rursus omnis potentia natura quædam est : & propterea vna est cuiusque principalis operatio, fundans reliquas ordine quodam. Ad literam tamen Autor loquitur de operatione principali, quæ est finis. Et multò minus refert quouis modo sumatur in proposito : quia si in Christo non esset scientia ex suo genere acquisita, intellectus agens esset frustra : quia careret operatione principali, quæ est finis, & hoc intendit Autor, vt patet in ar. 1. quæst. 12. Et nihilominus sequi videtur, quod esset omnino frustra (vt ipse ait) opinantis, scilicet Autoris : secundo contra conclusionem in se. Sed quoniam omnes obiectiones eius consistunt in hoc, quod scientia infusa, & acquisita sint eiusdem rationis, aut distinguuntur sicut matutina & vespertina, aut secundum originem (quid vna à Deo, altera

q. 1. huius

¶ Oritur autem ex dictis nouum dubium simpliciter & ad hominem, cur in Christo asseritur non fuisse scientiam ex suo genere acquisibilem per infusionem, vt fuit in Adam. Et est ratio dubij simpliciter : quia melius est, vt Christus semper habuerit talem scientiam quam post lapsum temporis : actus enim melior est potentia in bonis, vt dicitur nono Meta. Et confirmatur : quia eadem ratio militat de Adam & Christo : scilicet quia datus est à Deo vterq; doctor generis humani. Vnde si Adam quia creatus instructor succedentis generis habuit talem scientiam per infusionem, multo magis Christus, qui datus est in doctorem humani generis, debuit perfectus creari, quo ad animam : vt scilicet perfecta esset scientia acquisibilis ex suo genere. Ad hominem vero, quia licet in litera probetur, in Christo fuisse scientiam acquisitam ex suo genere : non tamen probatur, quod fuit talis scientia in Christo, per talem viam, scilicet per acquisitionem. Stat enim, quod talis scientia fuerit in Christo, & non per talem viam, sed per infusionem, vt patet in Adam : in quo quia fuit scientia acquisita ex suo genere, licet non per acquisitionem, sed per infusionem, non sequitur, intellectum agentem fuisse frustra : vt patet ex dictis. Et eadem ratione non fuisset in Christo intellectus agens frustra, si scientia acquisita ex suo genere, fuisset in ipso per infusionem.

¶ Ad obiectiones autem primam dicitur, quod actus melior est potentia, cetcris paribus in proposito autem cætera non sunt paria : nam esset tuo usu ab alio, vbi nunc ponitur mouere seipsum, & carere connaturali & per se modo generationis talis scientiæ, vt patet ex dictis : quæ præponderant illi præuentioni actualis scientiæ. Ad confirmationem dicitur, quod non est simile ratio : quia Adam creatus est vt principium naturæ humanæ in naturalibus, tam secundum

Universidad de Deusto
Biblioteca

corpus, quam secundum animam: & quia perfecta sunt secundum naturæ ordinem priora imperfectis (vt 12. Met. Arist. dicit) ideo Adam licut secundum corpus creatus est perfectus in quantitate, ita & secu sum animam creatus est perfectus in scientia. Christus autem non est productus vt principiū hominum in esse naturæ, nec in naturalibus pro hoc statu, sed vt doctor mysteriorum Dei & regni cælestis. In cuius signū producitur est secundum corpus quantitatis imperfectæ: & similiter secundum animam in pura potentia, quo ad scientiam naturaliter acquisibilem. Et sicut creuit ætate & vere augmentum corporale habuit ita creuit sapientia: simul enim Euangelista hæc dicit. Nec docuit Mathematicam aut Astrologiam, & huiusmodi, sed arcanum Trinitatis, & vias ac secreta regni cælorum.

quæst. 14.

¶ Ad obiectionē contra literam dicitur, quod dicet illa ratio, quod intellectus agens esset frustra, si absolute sumatur, nō cōcludat vtrunque, scilicet scientiam talem ex suo genere acquisibilem, & viam talem, scilicet per acquisitionem (vt instantia de Adam manifestat) contrahē tamen sumpta, hoc est in Christo, inferet vtrūque. Nam in Christo supponit, nullam esse per accidens productam scientiam, sed omnē in illo scientiam esse cum suo proportionato naturaliter modo, tam in se quam in sua origine: decet enim Christum perfectionem omnem suæ animæ per se habere, & non per accidens. In Christo igitur, in quo omnis suæ animæ conueniens perfectio per se ponenda est, frustra ponereтur intellectus agens, si in eo non esset scientia acquisita, & per acquisitionem quia cateret propria principa-

quæst. 12.

3 di. 14. ar. 2. q. 1. & 2. Et veri. q. 20. arti. 4. & 5. c. Et Quol. 3. q. 2. art. 1. ca. Et opus 3. c. 123 & 1. Timo. 6. lectio. 3. col 2. lib. 3. de summ. bo no. capi. 3.

tio. Et ficut creuit ætate, & vere augmentum corporale habuit ita creuit sapientia, simul enim Euangelista hæc dicit. Nec docuit Mathematicam aut Astrologiam, & huiusmodi, sed arcanum Trinitatis, & vias ac secreta regni cælorum.

¶ Ad obiectionē contra literam dicitur, quod dicet illa ratio, quod intellectus agens esset frustra, si absolute sumatur, nō cōcludat vtrunque, scilicet scientiam talem ex suo genere acquisibilem, & viam talem, scilicet per acquisitionem (vt instantia de Adam manifestat) contrahē tamen sumpta, hoc est in Christo, inferet vtrūque. Nam in Christo supponit, nullam esse per accidens productam scientiam, sed omnē in illo scientiam esse cum suo proportionato naturaliter modo, tam in se quam in sua origine: decet enim Christum perfectionem omnem suæ animæ per se habere, & non per accidens. In Christo igitur, in quo omnis suæ animæ conueniens perfectio per se ponenda est, frustra ponereтur intellectus agens, si in eo non esset scientia acquisita, & per acquisitionem quia cateret propria principa-

3 di. 14. ar. 2. q. 1. & 2. Et veri. q. 20. arti. 4. & 5. c. Et Quol. 3. q. 2. art. 1. ca. Et opus 3. c. 123 & 1. Timo. 6. lectio. 3. col 2. lib. 3. de summ. bo no. capi. 3.

Vnde in litera ad explicandam plene probationem conclusionis subiungitur cōnaturalitas cuiusque scientiæ iuuenis in Christo, scilicet quod beata est Deo cōnaturalis, infusa Angelo, acquisita homini. Et est sermo non solum de ipsa scientia, sed de modo habendi ipsam: vt patet in litera, tanquam si diceret, quod quia Christum decet habere humanam scientiam more humano, est secundum animam subiectum, in quo intellectus vterque debet habere propriam operationem more humano. Ac per hoc optime dictum est, quod frustra, vtpote carens propria operatione principali,

cap. 6.

cap. 13.

quæst. 14.

quando & in quo deberet esse intellectus agens, nisi causaret scientiam in Christo humanam. Nec obstat instantia de Adæ scientia: quia illum, vt pote principium naturæ humanæ, decebat esse ab initio perfectum, & scientia ex suo genere acquisita: quæ absolute quidem sortitur infusionem pro generatione per accidens, in tali vero supposito, scilicet primo totius generis humani, sortitur infusionem pro productione quodammodo, quasi per se, pro quanto principia exigunt, quod sint perfecta: quoniam perfecta sunt naturaliter priora imperfectis vt dicitur 12. Metaphys.

¶ *Super Quæstionis decimæ Articulum primum.*

TItulus clarus ex dictis in Prima parte quæstio 12. vbi de Dei comprehensione tractatum est. Comprehendere nanque est cognoscere rem, quantum cognoscibilis est, ita quod non possit plus cognosci, quam cognoscitur.

q. 2. arti. 7. & q. 8. arti. 1.

¶ In corpore est vnica conclusio responsiua quæsito negatiue: Anima Christi non comprehendit diuinam essentiam. Probatur: impossibile est, quod aliqua creatura comprehendat diuinam essentiā. Antecedens probatur: quia infinitum non comprehenditur a finito. Consequētia probatur: quia vnio naturarum in persona Christi facta est sic, quod talia est vtriusque naturæ proprietas, &c.

cap. 3. di. 8.

Dato

qua. 2. ar. 2.

¶ In responsione ad secundum dubium occurrit: quia diuersitas virtutis deitatis in personando ad virtutem deitatis in operando. Respondendo siquidem Autor dicit, quod licet tota deitas sit vnita humanitati Christi: non tota tamen deitatis virtus est quasi circunscripta, Quod de virtute perfonatiua directe & secundum planum literæ cōtexti intelligitur, quasi dixerit, quod tota quidem deitas est coniuncta in vna persona Christi, non tamen comprehensa: quia potest in eadem persona coniungi aliis naturis, vtrus ipsa deitatis patet: & licet virtus personatiua illius non sit comprehensa ab humanitate Christi. Allegando autem autoritatem Augustini ad virtutem operatiuam digreditur, ad quam spectat cura gubernandi mundum.

Epist. 3.

¶ Ad hoc dicitur, quod Autor det lata à virtute operatiua non contracta, virtutem deitatis absolute sine in personando (de qua directe erat dicendum) sine in operando, quæ sub Deitatis virtute comprehenditur, non esse actu comprehensam ab humanitate Christi. Vnde & 4. dist. 4. q. 2. ar. 3. q. 2. ad 3. & 4. dist. 49. q. 2. ar. 3. q. 2. ad 4. & 3. dist. 13. q. 2. ar. 2. q. 2. ad 4. & 3. dist. 14. q. 3. ar. 2. q. 2. ad 3. & 4. dist. 49. q. 2. ar. 3. q. 2. ad 4. & 3. dist. 13. q. 2. ar. 2. q. 2. ad 4. & 3. dist. 14. q. 3. ar. 2. q. 2. ad 3.

nulla digestio commixtionis est, quæ à notionibus doctrina tradita est.

¶ *Super Quæstionis decimæ Articulum secundum.*

TItulus sumēdus est, vt sonat in corpore articuli distinguitur.

¶ In corpore sunt tres cōclusiones iuxta tria mēbra distinctionis, qua distinguitur quor modis potest distribuere ly Omnia. In litera igitur tit talis distinctio binembris. Ly Omnia, potest sumi vel proprie (& sic distribuit pro omnibus, quæ quandoque actu secundum aliquod tempus sunt) vel large: & sic distribuit etiam pro his quæ sunt in potentia nunquam reducta ad actum.

Et hoc subdistinguitur in duo mēbra: quo a vel in potentia diuina sola, vel non in sola potentia diuina, sed etiam in potentia creaturæ. Ex quibus patet quod ex vniuersa distinctione & subdistinctione tria tantum membra constituuntur: & sic iuxta membrorum horum numerum tribus conclusionibus respondetur quæsito. Prima est, Anima Christi nouit in Verbo omnia proprie, hoc est quæ quandoque in actu sunt, erunt, aut fuerunt. Probatur primò absolute: licet inter intellectus beatos sit differentia, nulli intellectui beato deest cognoscere in Verbo omnia quæ ad ipsum spectant, sed ad Christum & eius dignitatem spectant omnia: ergo anima Christi cognoscit in Verbo omnia. Probatur Minor: tum quia omnia Christo subiecta sunt: tum quia est omnium iudex constitutus à Deo. Probatur secundo quo ad cogitationes hominum autoritate Ioan. 2.

Ordin.

¶ Circa hūc processum dubium occurrit: quoniam propositio dicēs, cuilibet Beato conuenire, quod videat in Verbo omnia spectantia ad se, difficultatem patitur. Sequeretur enim ex ipsa contanda præcedenti propositioni in litera posita, scilicet, Quilibet Beatus tā to plura in Verbo cognoscit, quanto perfectius videt Verbum, quod aliquis Sanctus minus beatus, puta sanctus Antonius, esset magis beatus altero beatore se, puta sancto Petro: quod implicat contradictoria. Et patet sequela, posito, quod plura singularia spectent ad sanctum Antonium, quam ad sanctum Petrum: quia multo plures orationes emittuntur ad sanctum Antonium, quam sint singularia spectantia ad sanctum Petrum, quem nemo interpellat. Ad hoc dicitur, quod propositio dicens, quemlibet Beatum videre in Verbo omnia spectantia ad se, potest dupliciter intelligi, scilicet, vel formaliter vel causaliter. Si formaliter, sensus est, quod ipsa visio Verbi est etiam visio spectantium ad se. Et sic sumpta propositio intelligitur de spectantibus ad Beatum, tunc quum primo fit Beatus, & non de spectantibus postea ad ipsum, quoniā hæc per reuelationem habet: vt

Epist. 3. ad Pacē de Angelis, qui spectantia ad ipsos de dispositione populorum sibi commissorum nesciebant: vt tollatur eorum pugna vsq; ad 2. vel 3. dies. Dan. 10. ca. Et sic ad obiectionem dicitur, quod impossibile est plura singularia spectare ad minus Beatum, tunc, quando primo fit Beatus quoniam ex hoc ipso quod potest actu multa Beatum, pōtitur quod visio sua in Verbo ad pauciora se extendat, vt in litera dicitur. Si vero intelligatur sue formaliter, sive causaliter, sic est sensus, quod quilibet Beatus videt vel formaliter vel causaliter in Verbo omnia ad se spectantia. Et est indubiè verum: quoniam vel ipsa visio Verbi est illorum visio, vel est causa visionis illorum: quoniam ex hoc ipso, quod aliquis videt Verbum, dicitur sibi, quod sit tempore in notescant sibi spectantia adeo aliter visio illa non substantialiter constituere Beatum: beatitudo enim est status omnium bonorum aggregatione perfectus. Et secundum hoc patet, obiectionem facere, quocunque autem modo intelligatur, in proposito, inter ista tamen literæ: tū quia omnia fuerunt subiecta Christo ab instanti conceptionis suæ, in quo fuit beatus videndo Verbum. & sic in primo sensu processus inuenitur efficax: tū quia in Christo nō habet locum noua notitia per reuelationes nouas, vt in aliis Beatis: ac per hoc quicquid aliis Beatis conuenit ex visione Verbi formaliter vel causaliter, Christo conuenit secundum ipsam visionem Verbi formaliter & sic habetur intentum.

¶ In eodem processu notat Autor distinguendo ly Omnis, in omnia quando quoque in actu, vel in omnia siue in actu siue in potentia, appellat primam distributionem propriè, & secundam largè ea ratione, quia quæ sunt in potentia, non sunt, & ideo excludūtur à numero entium, ita excludūtur à numero omnium. Fecit autem hoc ob dignificandos sermones de Christo, vt scilicet, simpliciter loquendo, affirmandum doceret, quod Christus, in quantum homo, nouit omnia.

¶ Secūda conclusio est: Anima Christi non nouit in Verbo omnia, quæ sunt in sola potentia Dei. Probatur ducendo ad impossibile: quia nosse omnia, quæ sunt in sola Dei potentia, est comprehendere omnia, quæ Deus potest facere: ergo est cōprehēdere diuinam virtutem ergo est comprehendere diuinam essentiam quod est impossibile. Prima consequentia probatur, quia virtus qualibet comprehenditur per cognitionem omnium in qua potest.

Q. 9. ar. 1.

¶ Vbi nota omnes has propositiones loquit de notitia seu comprehensione omnium non in seipsis sed in ordine seu causa. Et comprehensione enim omnium effectuum in seipsis, non infertur comprehensio causæ aliorum omnium, & præterim in is infinitum excedentis omnia, quæ sunt in potentia sua: qualis est Deus, quum omnia sint entia imitata, ipse autem Deus sit infinitum esse. Sed ex comprehensione omnium possibilium in sua causa, infertur cum prehensio illius virtutis causatiuæ, quæ in proposito est omnipotentia diuina & consequenter comprehensio essentiæ diuinæ. Nam in tali modo cognoscendi, cognitio possibilium sequitur naturaliter cognitionem causæ: ac per hoc maior minorem, & tandem maxima maximam. Minor autem possibilis cognitio habetur non potest in causa, quum, vt omnia acon prehendatur in illa, vt patet in cognitione primorum principiorum: quanto enim aliquis perfectius illorum penetrat virtutem, tanto plura in illis, & ex illis cognoscit: adeo vt quū omnia ex & in illis cognoscibilia quis comprehendit, tam perfecte illa nouit, vt perfectior cognosci nequeat

Hom. 72. in Matth. & ho. 14. in Mar.

Ho. 30. in Mar.

P. P. q. 14. ar. 7.

ada quæ siquidem tunc cognitio cognoscibilitatem illorum. Et scitur quod materia ista, an sit possibile, creaturam cognoscere omnia in Verbo, & an visio omnium in Verbo sit comprehensio, in articulo octauo quæstionis duodecimæ primi libri difcusta est, vbi responsum est Scoto & aliis: nec repetenda duxi.

¶ Tertia conclusio est: Anima Christi est in Verbo omnia, quæ sunt in potentia creaturæ. Probatur: Anima Christi cognoscit omnia essentiam ergo virtutem & potentiam ergo omnia, in quæ pote. Omnia relinquuntur in litera pro constantibus & vere constant præsupposito eiusdem credente, quod rationabiliter affirmatur de anima Christi: quia tribuendum est ei quicquid potest excellentia tribui.

¶ In responsione ad secundum nota primo illud verbum, Anima Christi scit in verbo omnia, quæ Deus in seipso scit scientia visionis habebit enim inferius quæstionem non paruam. Nota secundo, quod aliud est dicere, animam Christi scire omnia nota Deo scientia visionis, & nō scire omnia nota Deo simplici intelligentia, & aliud est dicere, animam Christi scire tantum ea, quæ sunt beata Deo scientia visionis, quoniam hoc secundum dictum auferet ab anima Christi quicquid notum est Deo simplici intelligentia. Quod constat esse falsum ex litera, dicente, quod anima Christi nouit modo in potentia, nunquam in actu.

Vnde

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vnde patet error Scoti, qui hoc videtur imponere Autori in q.2.34.dist. 3. sen.

¶ In responsione ad tertiū aduertē, quod quia vnum & idem est lumen claritatis diuinæ in scientia visionis & simplicis intelligētiæ: ideo littera nō subsumit, quod scientia visionis ipsi Deo est clarior, sed absolutè, quod scientia Dei excedit infinitum, quantum ad claritatem cognitionis. Quocirca excessus in infinitum, conceditur simpliciter: patificatio autem non simpliciter, sed secundum quid, hoc est quo ad aliquid, hoc est quo ad numerum scitorum scientia visionis.

¶ In eadem responsione dubium occurrit ex Durando in 3. sent. dist. 14. quæst. 2. artic. 2. tenente, quod anima Christi videt in Verbo quicquid videt Verbum, quo ad quæstionem quid est, & sic scientia animæ Christi æquatur diuinæ scientiæ simplicis intelligentiæ quo ad numerum scitorum, licet nō quo ad claritatem cognitionis. Probatō, hoc sic: Videns Deum, videt

In corp. visione beata quicquid naturaliter repræsentatur in diuina essentia: ergo videt quiditates omniū possibiliū. Consequentia patet: quia di-

1. p. q. 4. ar. 12. Et 3. di. 14. ar. 2. q. 2. ad 2. & q. 4. ad 2. Et ver. q. 20. art. 4. co. & ad 1. 2. & 5. Et quo libro 3. q. 2. ar. 1. Et opuſ. 9. q. 31.

uina essentia naturaliter repræsentat omnem possibilem quiditatem. Antecedens vero probatur: quia nec ex parte repræsentantis aut repræsentationis est impedimentum, quum ex naturali necessitate sit huiusmodi repræsentatio: nec ex parte cognoscentis, quia potest in longē, imo infinitē maius, scilicet essentiam diuinā: ergo & in omnia possibilia quiditatiuè, quæ in infinitum minus sunt cognoscibilia.

Text. 63. ¶ Ad hoc dicitur, quod antecedens est falsum. Et ad illius probationē dicitur, quod impedimentum sit in promptu est, & apparet ex parte cognoscentis, qui non est capax totius repræsentationis naturalis diuinæ essentiæ, sicut nec cōprehēlionis illius. Et

Q. præc. artic. 1. ad probationem inductam, scilicet potest in longē maius, &c. respōdetur, quod peccat secundum figuram dictionis, sub posse in maius & minus, subsumendo posse tali modo, hoc est posse videre quiditates possibiles in Verbo. Nam licet longē & infinitē maius sit videre Deum, quam videre omnia alia: longē tamen maius est videre sic Deum, quod in ipso viso videantur omnes quiditates possibiles, quam videre Deum. Et hoc iam docuerat Autor: & tamen iste non erubuit concludere ex talisophistica ratione.

¶ *Super Quæstionis decimæ Articulum tertium.*

Titulus clarus est.

¶ In corpore articuli tria fiunt: primo ponitur distinctio bimembris de modo sciendi. Secundo respondetur quæsito, iuxta primum modi sciendi vnica negativa conclusione. Tertio respondetur quæsito, iuxta secundum modum sciendi, vna conclusione affirmativa. Quo ad primum distinctio est, quod dupliciter aliquid est cognoscibile, vel secundum seipsum, vt ens in actu: vel non secundum se, sed secundum illud, in cuius potentia existit, vt ens in potentia. Probatur distinctio: ens dicitur dupliciter, scilicet simpliciter, vt ens in actu, & dum se, hoc secundum quod est in alio. Antecedens patet, & consequentia quo ad primam partem probatur: quia scientia non est nisi entium. Quod probatur: quia ens & verum conuertuntur. Quo ad secundum vero: quia vnumquodque cognoscitur, secundum quod est actu & non secundum quod est in potentia: ex hoc enim sequitur, quod scientia primo tendit ad ens in actu, & secundario ad ens in potentia: hoc est, tendit ad ens in actu secundum se, & ad ens in potentia, vt est in alio: hoc enim est secundario cognosci, & illud est primo cognosci.

¶ Quo ad secundum conclusio negatiua est, Anima Christi non scit infinita in actu. Probatur: quia non sunt infinita in actu, sed est certus numerus non solum incorruptibilium, sed etiam generabilium, & corruptibilium. Probatur: quia status generationis & corruptionis non durat in infinitum.

¶ Occurrit hoc in loco dubium ad hominem, quo pacto stet doctrina hæc cum antedicta. Dictum quippe in præcedenti articulo, est animā Christi scire quæcunque scit Deus scientia visionis & in Prima parte, quæ. 14. artic. 11. Autor determinat Deum scientia visionis cognoscere infinita, & reprehendit ac confutat rationem hic allatam de finito statu generationis & corruptionis. Vnde videtur Autor suæ oblitus doctrinæ, & ponere contraria: dum dicit animam Christi nescire infinita in actu, & negat infinita in actu secundum quodcunq; respectum, & ex alia parte dicit animam Christi scire omnia, quæ scit Deus scientia visionis, & dicit illa esse infinita in actu, si sumātur omnia, quæ sunt, erunt & fuerunt in actu: quia cogitationes & affectiones creaturarum rationalium quæ perpetuæ sunt, in infinitum multiplicabuntur.

¶ Ad hoc dicitur, quod vtrunque dictum est verum diuersimodè intellectū. Nam dictum hoc in loco verificatur de simpliciter entibus in actu (quæ sunt solæ substantiæ) quæ sunt actu quandoque: quæ cōstat esse finita, secundum sententiā Dei determinis mundum incepisse & generationem defuturam. In prima autem parte, sermo de simpliciter vel secundum quid entibus in actu quando que: & hoc etiam patet esse in finita: quia in finitum actum intellectus mul iplicabuntur: etsi non in tēpore hoc continue in tempore tamē differe. o. Et quod hæc sit Autoris mens, patet ex tribus. Primo: quia ab ente incipit corpus articuli, & ad eos simpliciter deuenit, distinguendo illud cōtra ens secundum quid: quod dicitur & de ente in potentia, & de accidentibus: sed solum ens in potentia explicauit: quia solum ens in potentia erat ad distinctionem modi cognoscendi necessarium. Secūdo, quia ex statu generationis & corruptionis p̄bat, qui non comprehendit accidentia vniuersaliter sed omnes substantias, & quædam tantum accidētia: vt patet de actionibus nouis futuris post iudicium. Tertio, quia in articulo præcedenti expresse ad omnia existentia secundum quodcunque tempus adūgit etiam hoc minum cogitatus: infinuans per hoc, quod per existentia secundum quodcunque tempus intelligit hīc ex sola, quæ simpliciter existunt, quæ sunt solæ substantiæ.

Est igitur doctrina Autoris, quod omnia cognita scientia visionis, possunt dici & infinita & finita. Finita quidem, si ly Omnia distribuit pro entibus simpliciter infinita vero, si ly Omnia distribuit tam pro entibus', quam accidentibus entium. Et propterea vtrūq; est verum, scilicet quod scientia visionis animæ Christi est infinitorum, & quod non est infinitorum. Quo ad tertium, secunda conclusio responsiua affirmatiuè est: Anima Christi scit in Verbo infinita in potētia.

Probatur primo: In potentia creaturæ sunt infinite: ergo scit infinita. Probatur consequentia: quia scit omnia quæ sunt in potentia creaturæ. Declaratur secundo modus istius scientiæ: & dicitur quod est ad modum simplicis intelligentiæ & non per modum scientiæ visionis. Omnia ex supradictis clara sunt.

¶ In responsione ad primum vide nouitie, quod infinitum quātitatiuè, accipiēdo partem post partem in actu, sicut est impertransibile tam realiter, quam secundum delignationem, ita est impertransibile secundum cognitionē. Et ideo dicitur, quod vt sic est ignotum, & implicat, quod pertranseundo cognoscatur.

¶ In responsione ad secundum nota, quod responsio consistit in hac distinctione, Infiniti secundū essentiam scientia comprehēsiua est infinita: infinitā autem aliter, finiti tamen secundū essentiam, scientia comprehensiua non est infinita quia scientia est finita, vel infinita, ex finitate vel infinitate proprij obiecti, & non ex alia finitate vel infinitate. Propriū autem obiectum intellectus est, quod quid est, & ideo si quod quid est, hoc est essentia est infinita, scientia cōprehensiua est infinita. Et si quod quid est, seu essentia est finita, scientia est finita. Vnde quum infinita scita ab anima Christi sint finita secundū essentiam, licet infinita secundum multitudinem: non inferunt, scientiam animæ Christi esse infinitam.

¶ In hac responsione dubium occurrit ex Adam. in 3. sen. probante conantē quod intellectus creatus nō potest simul videre infinita, ita quod distincte cognoscat quodlibet eorum: eo quod sequeretur, quod visio illa esset in finitæ perfectionis in genere cognitionis: quia æquipolleret infinitis cognitionibus etiā in specie distinctis, quæ ad infinita illa terminari possent: & quia nō plus potest creatura simul videre, quam Deus possit simul facere: & quia sequerētur, quod esset odium infiniti demeriti, puta si quis vellet ex odio Dei occidere infinitos homines visos simul: vel charitas infiniti meriti puta si quis ex charitate illos infinitos diligeret.

¶ Sed ex hac littera primum argumentum (quod extra propria materię non vagatur) facile solvitur, dicendo quod visio non est infinita, nisi essentia comprehensa sit infinita essentialiter. Et quia Arguēs apponitly in genere cognitionis, ideo ne in aliquo loco discutiatur, distinguendum quod si per hoc intendit quod sit cognitio infinita simpliciter, patet responsio ex littera hac, quod scilicet cōsequentia nihil valet. Nec ex eo quod vna cognitio æquipolleret infinitis in aliquo certo genere, sequitur quod sit infinita simpliciter: sed solum quod sit quasi infinitarum ordinis, vnum siquidem indiuiduum superioris ordinis excedit infinita inferioris ordinis, & vna species alterius ordinis excedit perfectionem infinitarum

Text. 65. & 91. speciarum inferioris ordinis: sed non est ita de omnibus generabilibus & corruptibilibus, etiam si mundus æternus esset. Vnde visio animæ Christi, qua videt Verbum, & in illo infinita, nō solum ę qui pollet, sed excedit infinitas cognitiones terminabiles ad infinita: & tamen non est infinita simpliciter. Nec illæ cognitiones essent infinitę perfectionis simpliciter etiam vt cognitiones: quia infinitas simpliciter cognitionis, vt in hac habes littera) nunquam habetur niti essentia in finita essentialiter comprehendatur: quod constat non inuenirii in finitis cognitionibus finitorum specie distinctorum, creatorum vel creabilium: quoniam & singula & omnia simul habent essentias finitas essentialiter, vt patet, si fingas infinitas species animalis: omnes enim simul ad animalis genus essentias limitatas habebit. Simile est enim de tota latitudine possibilium: quoniā omnia simul non essent actus purus, sed infra latitudinem habentium potentiam admixtam. Si autem intendit quod sit cognitio infinita secundum quid non reQ. 1. ar. 1. Pugnet creaturæ, nihil omnino probatur.

¶ Ad secundū autem ex aduerſo, negando esse extraneis, scilicet ex potentia Dei, neganda est Maior, quia modus intelligendi ecōtrario se habet ad modum, quo res in esse penetrant: nā in intellectu adunātur diuisa, ad extra vero proDeuntia, diuiduntur, quę in causa erant non solum simul, sed vnum. Et hinc fit, quod videri simul non repugnat in finitis: produci autem simul repugnat eis.

Text. 1. ¶ Ad tertium de merito & demerito, respondetur quod neutrum sequitur infinitum, nisi secundum quid, & non simpliciter. Magnitudo

siquidem simpliciter tam meriti, quàm demeriti, non ex multitudine obiectorum, sed ex quantitate essentiali sui pensatur.

¶ In responsione ad tertium eiusdem tertij articuli, perspice quod tota vis responsionis consistit in hoc, quod proprietates infiniti, in quocunque ponatur infinitas, arctantur ad subiectum infinitatis: puta proprietates infiniti positi in

(71)

si intelligeremus plures lineas infinitas secundum longitudinem, protractas in aliqua superficie finita secundum latitudinem.

Quia igitur infinitum non est substantia quædam, sed accidit rebus, quæ dicuntur infinitæ (vt dicitur 3. Phy.) sicut infinitum multiplicatur secundum diuersa subiecta, ita necesse est, quod proprietas infiniti multiplicetur: ita quod conueniat vnicuique illorum, secundum illud subiectum. Est autem quædam proprietas infiniti, quod infinito non sit aliquid maius. Sic igitur si accipiamus vnam lineam infinitam, in illa non est aliquid maius infinito. Et similiter si accipiamus quancunque aliarum linearum infinitarum, manifestum est quod vniuscuiusque earum partes sunt infinitæ, oportet ergo quod omnibus illis partibus infinitis non sit aliquid maius in illa linea: tamen in alia linea & in tertia erunt plures partes etiam infinitæ præter istas. Et hoc etiam videmus in numeris accidere: nam speciesnumerorum parium sunt infinitæ, & similiter species numerorum imparium, & tamen numeri pares & impares sunt plures quam pares. Sic igitur dicendum est, quod infinito simpliciter quo ad omnia, simpliciter nihil est maius: infinito autem secundū aliquid determinatum, non est maius in illo ordine: potest tamen accipi aliquid aliud maius extra illum ordinem. Per hunc igitur modu infinita sunt in potētia creaturę, & tamen plura sunt in potentia Dei, quam in potentia creaturæ, & similiter anima Christi scit infinita scientia simplicis intelligentiæ, plura tamen scit Deus secundum hunc scientiæ modum.

ARTICVLVS IIII.

¶ *Vtrum anima Christi videat Verbum sine diuinam essentiam clarius qualibet alia creatura.*

AD QVARTVM sic procedi tur. Videtur qđ anima Christi nō perfectius videat Verbū quam quælibet alia creatura. Perfectio enim cognitionis est secundum medium cognoscendi: sicut perfectior est cognitio, quę habetur per me dium syllogismi demonstratiui, quam quę habetur per medium syllogismi dialectici. Sed omnes Beati vident Verbum immediate per ipsam diuinam essentiam, vt in Prima parte dictum est. Ergo anima Christi non perfectius videt Verbum, quam quælibet alia creatura.

2 ¶ Præterea, Perfectio visionis non excedit potentiam visiuam. Sed potentia rationalis animæ, qualis est anima Christi, est infra potentiam intellectuam Angeli: vt patet per Diony. 4. ca. Cęl. hier. Ergo anima Christi non perfectius videt Verbum, quam Angeli.

3 ¶ Præterea, Deus in infinitū perfectius videt Verbum suum quam anima. Sunt ergo infiniti gradus medij possibiles inter modum, quo Deus videt Verbum suum, & inter modum, quo anima Christi videt ipsum. Ergo nō est aiserendum quod anima Christi perfectius videat Verbum vel essentiam diuinam, quam quælibet alia creatura.

¶ SED

quæ potest. Potest autem in emundationē infinitorum peccatorum: secundum illud primæ Ioan. 2. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non autem pro nostris tantum, sed etiam pro totius mundi. Ergo anima Christi cognoscit infinita.

¶ RESPONDEO dicendum, quod scientia non est nisi entis, eo quod ens & verum conuertuntur. Dupliciter autem dicitur aliquid ens. Vno modo simpliciter, quod scilicet est ens actu: alio modo secundum quid, quod scilicet est ens in potentia. Et quia, vt dicitur in 9. Meta. vnumquodque cognoscitur, secundum quod est actu, non autem, secundum quod est in potentia: scientia primo & principaliter respicit ens actu, secúdario autem respicit ens in potentia. quod quidem non secundum seipsum cognoscibile est, sed secundum quod cognoscitur illud, in cuius potentia existit. Quantum igitur ad primum modum scientiæ, anima Christi non scit infinita, quia non sunt infinita in actu, etiam si accipiantur omnia quæcunque sunt in actu, secundum quodcunque tempus, eo quod status generationis & corruptionis non durat in infinitum. Vnde est certus numeras non solum eorum, quæ sunt absque generatione & corruptione: sed etiam generabilium & corruptibilium. Quantum vero ad alium modum sciendi, anima Christi in Verbo scit infinita: scit enim, vt dictum est, omnia quæ sunt in potentia creaturæ. Vnde cum in potentia creaturæ sint infinita, per hunc modum scit infinita, quasi quadam scientia simplicis intelligentiæ, non autem scientia visionis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendū, quod infinitum (sicut in Prima parte dictum est) dupliciter dicitur. Vno modo secundum rationem formæ. Et sic dicitur infinitum negatiuè, scilicet id quod est forma vel actus non limitatus per materiam vel subiectū, in quo recipiatur. Et huiusmodi infinitū, quantum est de se, est maximè cognoscibile, propter perfectionem actus, licet non sit comprehensibile à potentia finita creaturæ: sic enim dicitur Deus infinitus. Et tale infinitum anima Christi cognoscit, licet non comprehendat. Alio modo dicitur infinitum secūdum * rationem materiæ: quod quidem dicitur priuatiuè, ex hoc scilicet, quod non habet formam quam natum est habere: & per hunc modum dicitur infinitum in quantitate. Tale autem infinitum ex sui ratione, est ignotum: quia scilicet est quasi materia cum priuatione formę (vt dicitur 3. Phy.) omnis autem cognitio est per formam vel actum. Sic ergo si huiusmodi infinitum cognosci debeat secūdum modum ipsius cogniti, impossibile est quod cognoscatur: est enim modus ipsius vt accipiatur pars eius post partem, vt dicitur in 3. Phy. Et hoc modo verum est, quod eius quantitatem accipientibus, scilicet parte accepta post partem, semper est aliquid extra accipere. Sed sicut materialia possunt accipi ab intellectu immaterialiter & multa vnite: ita infinita possunt accipi ab intellectu non per modum infiniti, sed quasi finitè: vt sic ea quæ sunt in seipsis infinita, sint in intellectu cognoscentis finita. Et hoc modo anima Christi scit infinita: inquantum scilicet scit ea non discurrendo per singula, sed in aliquo vno, puta in aliqua creatura, in cuius potentia existunt infinita, & principaliter in ipso Verbo.

* Alias Potentiā.

D. 366.

¶ Ad secundum dicendum, quod nihil pro hibet aliquid esse infinitum vno modo, quod est alio modo finitum: sicut si imaginemur in quantitatibus superficiem, quę sit secundum longitudinem infinita, secundum latitudinem autem finita. Sic igitur si essent infiniti homines numero, haberent quidem infinitatem secundum aliquid scilicet secundum multitudinem, secundum tamen essentię rationem haberent finitatem, eo quod omnium essentia esset limitata sub ratione vnius speciei. Sed id quod est simpliciter infinitum secundum essentiæ rationem, est Deus: vt in Prima parte dictum est. Proprium autem obiectum intellectus est quod quid est (vt dicitur 3. de anima) ad quod pertinet ratio speciei. Sic igitur anima Christi propter hoc, quod habet capacitatem finitam, id quod est simpliciter infinitum secūdum essentiam, scilicet Deum, attingit quidem: sed non comprehendit, vt dictum est. Id autem infinitum, quod in creaturis est in potentia, potest comprehendi ab anima Christi: quia comparatur ad ipsam secundum essentiæ rationem: ex qua parte infinitatem non habet. Nam etiam intellectus noster intelligit vniuersale, puta naturam generis vel speciei: quod quodammodo habet infinitatem, inquantum potest de infinitis prædicari.

¶ Ad tertium dicendum, quod id quod est infinitum omnibus modis, non potest esse nisi vnum. Vnde & Philosophus dicit in primo de Cæ. quod quia corpus est ad omnem partem dimensionatum, impossibile est esse plura corpora infinita. Si tamen aliquid esset infinitum vno modo tantūm, nihil prohiberet esse plura talia infinita: sicut

Tex. 37 & 38.

Sup. q. 9. ar. 2. co. Et infrā q. 11. arc. 3. ad 1.

Q. ar. 2. D. 771. Text. 26.

Text. 63.

D. 477. Arg. 2.

Text. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

videt Deum Angelus, quam homo? Et meritò, quia visus acutior melius videt, quam visus minus acutus, cæteris paribus. Et ex hoc vlterius sequitur quod si verbum Dei assumpsisset in vnitatem personalem angelicam aliquam naturam cum lumine gloriæ, quali illi, quod anima Christi de facto habet, Angelus ille perfectius videret diuinam essentiam, quam modo videat anima Christi.

¶ In responsione ad tertium circa illa verba, licet absolutè considerando posset esse aliquis gradus sublimior secundum infinitatem diuinæ potentiæ, dubium occurrit. Quoniam parto stat cum supradictis, quod gratia animæ Christi est in summo simpliciter, ita quod non est dabilis maior gratia habitualis illa, quia est in summo? Sunsse si quidem iudicium est de lumine gloriæ, quod est ipsa gratia consummata formaliter vel causaliter. Si enim lumen gloriæ esset in anima Christi in summo, impossibile est secundum quancunque potentiam inuenire gradum sublimiorem: licet non posset inueniri sublimior gradus caloris, quàm sit calor in summo: esset enim implicare contradictoria simul, vt patet.

¶ Ad hoc dicitur, quod quum in littera non dicatur, quod posset esse sublimior gradus luminis gloriæ nec visionis diuinæ, sed sublimior gradus fine additione aliqua, nullam habet litera difficultatem, quum de facto multi sint gradus perfectiores, gradu diuinæ visionis, licèt non gradus sublimitatis quum quælibet sublimitas sit sublimior quælibet accidente. Sed hæc responsio diuinat à littera, quæ gradum sublimiorem possibilem dicit secundum infinitatem diuinæ potentiæ: per hoc namque manifestè significauit quod ne sublimior ri, de potentia non ordinata, sed de potentia absolutè loquitur. Et contextus ipse plane intellectus totius, quod loquitur de sublimiori gradu diuinæ visionis, de cuius aliquibus dicitur

P. P. q. 12. artic. 4.

Ar. 12. q. 7.

¶ SED CONTRA est quod Apost. dicit ad Ephes. 1. quod Deus constituit Christum ad dexteram suam in cœlestibus supra omnem principatum, & potestatem, & virtutem, & dominationem, & omne nomen quod nominatur, non solùm in hoc seculo, sed etiam in futuro. Sed in illa cælesti gloria tanto aliquis est superior, quantò perfectius cognoscit Deum. Ergo anima Christi perfectius videt Deum, quam quæcunque alia creatura. Et ideo præ cæteris creaturis perfectius videt ipsam primam veritatem, quæ est Dei essentia. Vnde dicitur Ioann. 1. Vidimus gloriam eius quasi Vnigeniti à Patre, plenum non solùm gratiæ, sed etiam veritatis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod perfectio cognitionis, quantùm est ex parte cognoniti, attenditur secundum medium: sed quantùm est ex parte cognoscentis, attenditur secundum potentiam vel habitum. Et inde est, quod etiam inter homines per vnum medium, vnus perfectius cognoscit aliquam conclusionem, quam alius. Et per hunc modum, anima Christi, quæ abundantiori repletur lumine, perfectius cognoscit diuinam essentiam, quam alij Beati: licet omnes ipsam Dei essentiam videant per seipsam.

¶ Ad secundum dicendum, quod visio diuinæ essentiæ excedit naturalem potentiam cuiuslibet creaturæ: vt in Prima parte dictum est. Et ideo gradus in ipso attenduntur magis secundùm ordinem gratiæ, in quo Christus est excellentissimus, quam secundum ordinem naturæ, secundum quem natura Angelica præfertur humanæ.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut suprà dictum est de gratia, quod non potest esse maior gratia, quam gratia Christi, per respectum ad vnionem Verbi: idem etiam dicendum est & de perfectione diuinæ visionis, licet absolutè considerando, possit esse aliquis gradus altior sublimiorque secundum infinitatem diuinæ potentiæ.

QVAESTIO VNDECIMA DE *scientia indita, vel infusa, animæ Christi, in sex articulos diuisa.*

DEINDE cõsiderandum est de scientia indita vel infusa animæ Christi.
Et circa hoc quæruntur sex.

ARTIC. I.

luminis gloriæ ita quod à forma terminabilibus ad summum excipitur lumen gloriæ, quod est tale, quod quocunque lumine gloriæ posito, adhuc potest poni maius. Et in Christo est lumen gloriæ in summo, secundum Dei potentiam ordinatam: non secundum Dei potentiam absolutè, secundum quam potest quocunque ponito, semper poni maius. Et est ratio exceptionis singularis, quia lumen gloriæ est qualitas propria cælestis patriæ. Reliquæ autem qualitates supernaturales: aut sunt viæ: vt fides, aut sunt communes viæ & patriæ, vt charitas. Sed huic potentiæ obstat quia secundùm hoc maiori lumini gloriæ non respõderet maior charitas in patria. Ac per hoc non quanto aliquis perfectius videret Deũ, tanto maiorẽ charitatẽ haberet, quia charitas poneretur in summo simpliciter in Christo: & sic lumen gloriæ posset poni maius, & charitas non posset poni maior.

¶ Relinquitur igitur, quod alio modo sublimior gradus diuinæ visionis intelligatur possibilis & scilicet ex parte naturæ intellectiuæ: quia scilicet si æquæ lumen gloriæ Angelus ille meretur à Deo in vnitatem personæ, Angelus ille perfectius videret Deum, quàm anima Christi, & citius sublimior visionis diuinæ gradus sũ ex sublimitate intellectiu illuminati, sed ex sublimitate intellectiu illuminato æqualiter. Et rursus si Deus assumeret sublimiorem Angelum in vnitatem personæ cum æquali lumine gloriæ, ille perfectius esse videret Deum quàm Christus, & prior Angelus: & iterum si alium sublimiorem & sic deinceps assumeret, cum æquali lumine semper tamen sub illo perfectius videret. Et hoc secundum infinitatem diuinæ potẽtiæ infinitè gradus visionis diuinæ mediante inter perfectissimam visionem animæ Christi, & visionem, qua Deus ipsum videt. Et quia hæc responsio ab ante dictis non dissonat, & clara est absque ambiguitatibus, ideo amplectenda est.

¶ Super Quæstionis Vndecimæ Articulum primum.

Titulus articuli clarus est: intelligitur quippe vtionat.

¶ In corpore est vnica conclusio: Anima Christi per scientiam inditam nouit omnia, excepta diuina essentia. Probatur. Conueniens fuit, vt anima Christi esset omnino perfecta, ita vt eius omnis potentialitas fuerit reducta ad actum: sed in illa est potẽtia naturalis ad cognoscendum per humanas scientias nota, & potentia obedientiæ ad sciendum omnia, quæ reuelantur à Deo hominibus: ergo vtraque eius potentia est reducta ad actum: & consequenter omnia nouit per scientiam inditam, excepta essentia diuina. Hic est processus literæ.

¶ In quo primo recolendum est ex supradictis in artic. 3. q. 9. quod non intrinsecè

litera dicere, quod omnis potentia obedientiæ in Christi anima sit reducta ad actum: quum potentia obedientiæ in qualibet creatura inexplebilis sit quia secundum ordinem ad id quod potest in creatura facere Deus attenditur. Sed intendit quod omnis potentia obedientiæ ad actum naturæ animæ proportionatum, est reducta ad actum, constat autem, quod cognoscere per reuelationes, est actus naturæ animæ in statu tam viæ quam patriæ locatæ proportionatus, imo ribitus vt patet de reuelationibus necessariis, & factis Ecclesiæ tam triumphanti, quàm militanti. Et si quis diceret, potentiam hanc esse quidem respectu animæ humanæ, absolutè potentiam obedientiæ respectu vero eiusdem in vtroque statu esse naturalem, vt pote naturali concomitantia consequentem statum, non abnatare. Vnde quum Christus fuerit verus viator & comprehensor simul, opinio de ipsius anima iuferetur, quod vtraque illius potentia reducta est ad actum. Adueite secundo, quod ideo essentia diuinæ cognitio excepta est, quia non cognoscitur naturaliter, nec per reuelationem. Et intelligo Reuelationis nomine quemcunque influxum specificatiuum vnique intelligibilis & per cognitionẽ diuinæ essentiæ, non quemcunque cognitionem, sed visionem illius. Nouit siquidem anima Christi per scientiam inditam, diuinam naturam multò magis, quàm quicunque Philosophus, imo quàm anima separata, imo quàm Angeli naturalis & alia huiusmodi: speciantia ad gratiæ ordinem, quæ Angelorum naturali cognitionem excedunt. Sed quia per eam non videbat diuinam essentiã, talem cognitionem excedunt. Sed quia per eam non videbat diuinam essentiã, quam per scientiam beatam videbat, ideo excepta est: quia reliqua omnia scientia indita. Sola autem essentia diuina excepta est: quia reliqua omnia aut ad naturalem, aut ad reuelatam cognitionem spectant: quum etiam Anima aut ad naturalem, aut ad reuelatam cognitionem spectant quum etiam Angelus ipse per reuelationem, hoc est per infusas species, ab anima nostra separata cognoscantur.

¶ In responsione ad secundum eiusdem articuli nota primo, quod cùm dicitur, animam separatam cognoscere substantias separatas per seipsas non est sensus, quod intelligitur per propriam substantias vt species intelligibiles ab anima separata: sed est sensus, quod per seipsas, hoc est per propias species intelligibiles, & non per species rerum sensibilium (vt modo fit) intelligentur: sicut color dicitur videri per seipsum, quando per propriam speciem videtur. Patet autem hunc esse sensum intentum, ex hoc quod ad primam partem se remittit vbi in articulo secundo quæstionis octuagesimæ nonæ, determinatum est, animam separatam cognoscere substantias separatas, per species diuinitus sibi influxas.

¶ Nota secundò, quod quum de anima Christi dicitur, quod cognouit substantias separatas per modum, quo cognoscit illas anima separata, communicatio hæc in modo cognoscendi intelligitur solum quo ad substantialitatem modi cognoscendi, & non quo ad perfectionem: hoc est, quod anima Christi communicat cum anima separata in hoc, quod vtraque cognoscit substantias separatas per species influxas à Deo. Sed anima Christi tali modo cognoscens, perfectè & distinctè cognoscit substantias separatas: tali modo cognoscens, perfectè & distinctè cognoscit substantias separatas: vt in quarto art. infrà patet, anima vero separata imperfectè nouit substantias separatas, vt in prima parte patet. Et propterea in littera hæc dicitur, quod anima separata aliqualiter nouit substantias separatas, & non dicitur absolutè, quod nouit illas.

¶ In responsione ad tertium, circa cognitionem singularium omnium, triplex dubium occurrit. Primum ex Scoto in tertio sent. distin. 14. quæstione tertia, vbi infert quod in Christo ponitur cognitio abstractiua omnium singularium, concedendum est, cuiuslibet singularis esse propriam speciem in intellectu Christi: & consequeater duo alia, hoc est, & plures species eiusdem speciei simul in eodem, & infinitas species infinitorum singularium possibilium.

¶ Secundum dubium est etiam ex Scoto, ibidem probante, quod in Christo nõ fuit cognitio inutilis per species infusas omnium singularium, quæ sunt, fuerunt, & erunt. tum quia species infusa repræsentat obiectum, siue existat, siue non actualiter existentia, quia eodem modo repræsentat obiectum, siue existat, siue non existat: nec per hoc non est ratio cognoscendi existens, vt existens, tum quia veritates cognoscibiles cognitione intuitiua, sunt veritates cõtingentes, quæ non possunt cognosci per quæcunque species innatas: quia ex cognitione termino rum contingentium non potest cognosci veritas complexionum contingentium de illis terminis: quia illarum complexionum veritas non includitur in illis terminis, quemadmodum veritas necessaria complexionis scibilis claudiatur in extremis.

¶ Tertium dubium est, quia ex ratione literæ male videtur concludi in anima Christi per scientiam infusam notitia omnium singularium: quia ex plenitudine prudentiæ in anima Christi non habetur cognitio omnium singularium, sed agibilium tantum: quia prudentia sit ratio agibilium: extra agibilia autem sunt

& singularia factibilia (quæ spectant ad artem) & singularia nec agibilia nec factibilia, vt singularia speculabilium, vt sunt singularia arenæ, seminum, animalium, & huiusmodi.

¶ Ad euidentiam horum sciendum est, quod species intelligibiles infusæ non per accidens, sed ex suo genere, non solum sunt alterius rationis à speciebus acquisitis: quia habent aliud obiectum formale (vt contingit inter species innatas Angelis & acquisitas à nobis) sed sunt longè altiores ac altioris ordinis: quia sic sunt similitudines naturæ, puta leoninæ, quod repræsentat ea, in quacunque dispositione accidentali subsit: ita quod per vnam speciem potest intellectus cognoscere quidditatiuè leonem & omnia eius individua, secundum individuales conditiones, & intuetiones omnes actu existentes. Nec hoc est mirabile, ita quod sit incredibile, sed rationi sultum: quia scilicet huiusmodi species sunt exemplares à diuina essentia: quæ vna existẽs est similitudo, ita cuiusque propria, vt nihil in quocunque præterimitatur irrepræsentatum distinctissimè. Si enim hoc defecto fatemur in notitia diuina essentia repugnantia, cur non possibile fatemur, in multisiliis participationibus inuentis, quod quælibet earũ repræsentat aliquam vnam naturam ex suis quomodolibet accidẽtibus vt quod vnitè præhabetur in essentia diuina super omnes ordines diuisim, participetur in aliquibus speciebus spectantibus ad supremum ordinem cognoscentiorum, quales sunt substantiæ separatæ & animæ supernaturali lumine illustratæ.

¶ Vnde ad primum dubium respondetur, negando illationem primam, & dicendo quod vna species superioris ordinis seu infusa ex suo genere, potest sufficere ad notitiam abstractuam, hoc est quidditatiuam, tam speciei, quam singularis, vt singulare est: nec oportet multiplicare species illas iuxta numerum singularium. Reliquæ autem consequentiæ, quia istam primam supponunt, manifestè cauti.

¶ Ad secundum vero dubium dicitur, quod quia Christi animæ attribuenda est scientia infusa absque diminutione, ideo asseredum est Christum notitia intuitiua infusa vidisse omnia individua vt in hac litera dicitur.

¶ Et ad primam obiectionem respondetur, quod falsum est, speciem infusam ex suo genere, abstrahere necessario ab actuali existentia: nam talis species potest repræsentare naturam, puta leoninam, secundum omnia prædicata quidditatiua, & secundum individuales conditiones & existentias, quas habet, ac eorum similia in ea accidentia: vt pote ex emplatà diuina essentia, vt exemplari talis naturæ sic & sic individuatæ, ac existentis, & qualificatæ ac quantificatæ.

¶ Ad probationem verò, quia siue existat siue non, eodem modo repræsentat, respondetur quod repræsentare eodem modo contingit dupliciter, vel ex parte repræsentati & sic falsum est quod eodem modo repræsentet leonem, siue existat, siue non: quia existente leone repræsenta ut existens non existente autem non repræsentat vt ens. Vel ex parte repræsentãtis & sic verum est quod eodem modo repræsentat. nõ enim mutatio fit in specie illa per hoc quod repræsentat naturam leoninam in hoc nunc de nouo existentem, sed eodem modo se habet ex parte sui: verum ipsa natura leonina in re mutationem patitur.

¶ Et breuiter ita respondetur de istis speciebus in anima Christi, sicut de essentia diuina, vt repræsentat hæc eadem de qua constat quod repræsentat eodem modo ex parte repræsentantis diuersimodè autem ex parte repræsentati. Et per hæc patet responsio ad secundum obiectionem: quia supponit hoc falsum, scilicet quod species istæ sint species adæquatæ terminis incomplexis. Non autem dicimus, quod species istæ quæ in anima Christi sunt, sunt adeo altioris ordinis, vt intueantur diuinam essentiam, vt repræsentamen veritatem cõingendum, & non solum vt repræsentantem naturam quamlibet secundum se. Et propterea anima Christi intuitiuè perfectè per illas videt præterita, præsentia & futura.

¶ Ad tertium dubium notandum est, quantum se ipso doctior fuerit Autor hic quoniam in 3 senten. d. distinct. 14 quæstio 1. artic. 3 quæstio 1. & in quæst. de veri. quæst. 10. art. 6. modificans infusum Christo scientiam, eximit ab ea non solum diuinam essentiam, sed singularia, vt cogitationes cordium, quia non pertinent hæc ad perfectionem humani intellectus, tam secundum naturæ, quàm gratiæ statum. Hic autem perspicacius discernens intellectus practici perfectionem à perfectione intellectus speculatiui humani, probat per hoc inesse etiam animam Christi notitiam omnia singularia præterita, præsentia, & futura, quia pertinent ad perfectionem intellectus practici. Et verè sic est, non solum de cogitationibus hominum, sed de omnibus singularibus: quia omnia subiecta sunt prouidentiæ Christi, in quantum homo, vt patet ex autoritate Apostoli ad Hebræos 2. & ipsius Domini, Matthæi vltimo: Data est mihi omnis potestas in cælo, & in terra. Ex plenitudine igitur prudentiæ, non solum monasticæ, sed politicæ, imo regalis, imo monasticæ totius vniuersi (cuius prudentiæ constat partem esse prouidentiam) rectè concluditur, ad perfectionem intellectus practici humani in Christo, eum non in aliis hominibus, spectare cognitionem omnium

Universidad de Deusto
Biblioteca

omnium singularium quæ sunt subiecta prouidentiæ suæ. Constat autem ex 1. ad Corinth. 15. Quod omnia sunt Christo homini subiecta, præter eum, qui subiecit sibi omnia, ergo sola essentiæ diuinæ visione excepta, anima Christi per scientiam infusam scit quæcunque scit Deus scientia visionis. Et per hæc clarè patet responsio ad obiecta.

D.217. ¶ *Super Quæstionis undecimæ Articulum secundum.*

Titulus clarus.

¶ In corpore vnica est conclusio: Anima Christi secundum scientiam infusam poterat intelligere absque conuersione ad phantasmata. Probatur: Conditio animæ comprehensoris est, vt nullo modo subdatur suo corpori, aut ab eo dependeat: ergo animæ beatæ ante & post resurrectionem intelligere possunt absque conuersione ad phantasmata: ergo anima Christi potuit intelligere absque conuersione ad phantasmata. Antecedens manifestatur: quia post resurrectionem, ex anima redundabit gloria ad corpus. Et prima consequentia probatur: quia indigere conuertione ad phantasmata est ex hoc, quod anima est corpori obligata, & quodammodo ei subiecta, & ab eo dependens. Secunda vero consequentia probatur: quia Christus ante passionem fuit simul viator & comprehensor: comprehensor præcipuè ex parte animæ intellectiuæ, viator ex parte corporis.

¶ Circa efficaciã istius processus, dubium statim occurrit: quia concesso toto, non infertur propositæ quæstionis intenta conclusio. Nam conclusio inferenda est, quod anima Christi potest absque conuersione ad phantasmata intelligere secundum scientiam infusam: in litera autem infertur non dicta conclusio, sed absolutè, quod absque conuersione ad phantasmata anima Christi potuit intelligere.

¶ Ad hoc dicitur, quod Autor solicitus fuit non circa verba, sed circa illud, in quo consistit difficultas. Concurrentibus autem duobus simul ad propositam quæstionem scilicet potentia intellectiua, & habitu scientiæ infusæ, & ex parte scientiæ ex suo genere infusæ, nulla habetur ratio vinculi ad phantasmata, quin potius ex hac parte habetur elevatio supra phantasmata: eritas vt ista difficultas ex parte intellectus, qui naturali necessitudine deuinctus, experitur, phantasmatibus se teneat, an scilicet naturale vinculum inter intellectum humanum & phantasmata efficiat, vt non possit etiam infusa vti scientia, nisi conuertendo se ad phantasmata. Et ideo difficultatis huius veritate aperta, monstrando quod intellectus comprehensoris, ac per hoc animæ Christi, non obligatur ad phantasmata, pro constanti & claro dimittum est quid diendum sit ad quæstum, scilicet quod potuit secundum infusam scientiam, Christi anima intelligere absque conuersione ad phantasmata.

¶ In eodem processu dubium occurrit ex Duran. in 3. sen. dist. 14. q. 2. tenente oppositam conclusionem: hoc est, quod Christus indigebat conuersione ad phantasmata in vsu scientiæ infusæ. Et ratio eius est: quia scientia infusa erat perfectio animæ Christi, secundum quod erat viatori: naturalis autem conditio viatoris est indigentia phantasmatũ ad vsum scientiæ. Sed hæc ratio facile apparet infirma ac voluntaria: quoniã scientia infusa est perfectio animæ Christi, aut ablata, aut secundũ quod nata est communicari cum Angelis in habendo scientiam infusam: quod constat conuenire animæ humanæ non in via, sed in termino, in statu scilicet separationis. Vtro autem modo sit, liquet quod non est perfectio Christi, inquantum erat viator. Et quoniã erat simul viator & comprehensor, ex litera hac habetur ratione, quare magis virtutis huius scientiæ sequitur cõditiones comprehensoris, quam viatoris: quia scilicet in Christo hæc inuenitur differentia, quod conditiones viatoris habuit ex parte corporis: conditiones vero comprehensoris maxime habuit ex parte animæ intellectiuæ. Et ideo sensus non fuerunt frustra in ipsa, præsertim cum sensus non dentur homini solum ad scientiam intellectiuam, sed etiam ad necessitatem vitæ animalis.

D.190.

D.185.

Supra q. 10. ar. 4. & infra arti. 6. 2. & q. 14. ar. 4. c. & q. 19. ar. 6. ca. Et 3. dist. 14. ar. 1. q. 2. & artic. 3. q. 1. & artic. 3. q. 2. corp. & vers. 1 q. 10. ar. 3. c. & ar. 4. ca. & 6. ca. Et 4. dist. 49. q. 3. ca. 3.

¶ *Super Quæstionis undecimæ Articulum tertium.*

Titulus, vt supra, sumendus est.

¶ In corpore vnica distinctio est bimembris, cum conclusionibus singulis, iuxta singula membra. Distinctio est, Scientia discursiua seu collativa dicitur dupliciter, vel quo ad acquisitionem, vel quo ad vsum. Prima conclusio est. Scientia discursiua animæ Christi non est collativa secundum acquisitionem. Probatur, quia fuit non per inuestigationem acquisita, sed diuinitus indita. Secundatur, quia fuit non per inuestigationem acquisita, sed diuinitus indita. Secunda conclusio est: Scientia huiusmodi potuit esse collativa, quantum ad vsum. Probatur quia poterat, vt sibi placebat, vt illa & manifestatur de facto in Christi discursu Mar. 17. Omnia clara sunt in litera.

¶ *Super Quæstionis undecimæ Articulum quartum.*

Titulus clarus.

¶ In corpore articuli est vnica distinctio bimembris, cum singulis conclusionibus. Distinctio est, Scientia indita animæ Christi potest dupliciter considerari. Primò secundum id quod habuit ex causa influente: secundò, secundum id quod habuit ex subiecto recipiente. Prima conclusio est: Scientia indita animæ Christi est multò excellentior scientia Angelorũ quãtum ad id quod se tenet ex parte Dei influentis, quo ad duo hoc est multitudinem cognitorum & certitudinem cognitionis. Probatur: quia lumen spirituale gratiæ in anima animæ Christi est multo excellentius, quàm lumen naturaliter indituum naturæ Angelicæ. Secunda conclusio est, Scientia indita animæ Christi, quãtum ad id quod se tenet ex parte subiecti recipientis, est infra scientiam angelicam. Manifestatur: quia modus cõgnoscendi naturalis animæ humanæ est inferior angelico: vt patet ex collatione, & discursu, & phantasmate.

D.141. & 186.

¶ Nota hic, quod forma litis differentia inter has duas conditiones scientiæ infusæ animæ Christi, consistit in diuersitate eius, quod se tenet ex parte gratuiti influxus, & eius quod se tenet ex parte subiecti. Et primum quidẽ effectus gratuiti influxus videtur lumen gratiosè inditum animæ Christi, quod ex natura sua est perfectibile. Sed anima humana secundum ordinem naturæ est infra naturam angelicã. Cùm igitur sciẽtia, de qua nunc loquimur, sit indita animæ Christi ad perfectionem ipsius, videtur quòd huiusmodi sciẽtia fuerit infra scientiam, qua perficitur natura angelica.

2 ¶ Præterea, Scientia animæ Christi fuit aliquo modo collativa & discursiua: quod non potest dici de scientia angelica. Ergo scientia animæ Christi fuit inferior scientia Angelorum.

3 ¶ Præterea, Quantò aliqua scientia est magis immaterialis, tantò est potior. Sed scientia Angelorũ est immaterialior, quàm scientia animæ Christi: quia anima Christi est actus corporis, & habet conuersionem ad phantasmata: quod de Angelis dici non potest. Ergo scientia Angelorum est potior, quàm scientia Christi.

¶ SED CONTRA est quod Apost. dicit Heb. 2. Eum autem, qui modico quàm Angeli minoratus est, videmus Iesum propter passionem mortis, & gloria & honore coronatum. Ex quo apparet, quòd propter solam passionem mortis dicatur Christus ab Angelis minoratus: non ergo propter scientiam.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd scientia indita animæ Christi, potest dupliciter consideran. Vno modo secundum illud, quod habuit à causa influente: alio modo secundum id, quod habuit ex subiecto recipiente. Quantum ad primum, scientia indita animæ Christi, fuit multò excellentior, quam Angelorum scientia, & quatum ad multitudinem cognitorum, & quantum ad scientiæ certitudinem: quia lumen spirituale gratiæ, quod est inditu animæ Christi, est multò excellentius, quàm lumen, quod permet ad naturam Angelicã. Quãtum autem ad secundum scientia indita animæ Christi, est infra scientiam angelicam, scilicet quantum ad modum cognoscendi, qui est naturalis animæ humanæ: qui scilicet est per conuersionem ad phantasmata, & per collationem & discursum. Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS II.

¶ *Vtrum Christus hac scientia vti potuerit, non conuertendo se ad phantasmata.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod anima Christi non potuerit intelligere secundum hanc scientiam, nisi conuertendo se ad phantasmata. Quia, vt dicitur in tertio de Anima, phantasmata comparantur ad animam intellectiuam humanam, sicut colores ad visum. Sed potentia visiua Christi non potuit exire in actum, nisi conuertendo se ad colores. Ergo etiam neque anima intellectiua eius potuit aliquid intelligere, nisi conuertendo se ad phantasmata.

2 ¶ Præterea, Anima Christi est eiusdem naturæ cum animabus nostris: alioquin ipse non esset eiusdem speciei nobiscum: contra id quod Apost. dicit Phil. 2. quod est in similitudinem hominum factus. Sed anima nostra non potest intelligere, nisi conuertendo se ad phantasmata. Ergo etiam neque anima Christi.

3 ¶ Præterea, Sensus dati sunt homini, vt deseruiant intellectui. Si igitur anima Christi intelligere potuit absque conuersione ad phantasmata, quæ per sensus accipiuntur, sequeretur quod sensus frustra fuissent in anima Christi: quod est inconueniens. Videtur igitur quod anima Christi non potuerit intelligere, nisi conuertendo se ad phantasmata.

¶ SED CONTRA est, quod anima Christi cognouit quædã quæ per phantasmata cognosci nõ possunt, scilicet substantias separatas. Potuit igitur intelligere, non conuertendo se ad phantasmata.

¶ RESPONDEO dicendum, quod Christus in statu ante passionem, fuit simul Viator & Comprehensor: vt infra magis patebit. Et præcipuè quidem conditiones viatoris habuit ex parte corporis inquantum fuit passibile: conditiones vero comprehensoris maxime habuit ex parte animæ intellectiuæ. Est autem hæc conditio animæ comprehensoris, vt nullo modo subdatur suo corpori, aut ab eo dependeat, sed totaliter eo dominetur. Vnde & post resurrectionem, ex anima gloria redundabit ad corpus. Ex hoc autem anima hominis Viatoris indiget ad phantasmata cõuertis, quod est corpori obligata, & quodammodo ei subiecta, & ab eo dependens. Et ideo animæ beatæ, & ante resurrectione & post, intelligere possunt absque conuersione ad phantasmata. Et hoc etiam oportet dicere de anima Christi, quæ plene habuit facultatem comprehensoris.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum quod similitudo illa, quam Philosophus ponit, non attenditur quantum ad omnia. Manifestum est enim, quod finis potentiæ visiuæ est cognoscere colores: finis autem potentiæ intellectiuæ non est cognoscere phantasmata, sed cognoscere species intelligibiles, quas apprehendit à phantasmatibus, & in phantasmatibus secundum statum præsentis vitæ. Est igitur similitudo, quantum ad hoc, ad quod aspicit vtraque potẽtia: non autem quantum ad hoc, in quod vtriusque potentiæ conditio terminatur. Nihil autem prohibet secundum diuersos status ex diuersis rem aliquam ad suum finẽ tendere: finis tamen proprius alicuius rei semper est vnus. Et ideo licet visus nihil cognoscat absque colore, intellectus tamen secundum aliquem statum potest cognoscere absque phantasmate, sed non absque specie intelligibili.

¶ Ad secundum dicendum, quod licet anima Christi fuerit eiusdem naturę cum animabus nostris: habuit tamen aliquem statum, quem animæ nostræ non habent nunc in re, sed solum in spe, scilicet statum comprehensionis.

¶ Ad tertium dicendum, quod licet anima Christi potuerit intelligere, non conuertendo se ad phantasmata: poterat tamẽ intelligere, se ad phantasmata conuertendo. Et ideo sensus non fuerunt frustra in ipsa, præsertim cum sensus non dentur homini solum ad sciẽtiam intellectiuam, sed etiam ad necessitatem vitæ animalis.

ARTICVLVS III.

¶ *Vtrum hæc scientia fuerit collativa.*

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod anima Christi hanc scientiam non habuerit per modum collationis. Dicit enim Damas. in 3. lib. In Christo non dicimus consilium neque electionem. Non autem remouentur hæc à Christo, nisi inquantum important collationem & discursum. Ergo videtur quod in Christo non fuerit scientia collativa vel discursiua.

2 ¶ Præterea, Homo indiget collatione & discursu rationis ad inquirenda ea, quæ ignorat. Sed anima Christi cognouit omnia, vt supra dictum est. Non ergo in ea fuit scientia discursiua vel collativa.

3 ¶ Præterea, Scientia animæ Christi se habuit per modum comprehensorum, qui Angelus conformantur: vt dicitur Matthæi vigesimo secundo cap. Sed in Angelis non est scientia discursiua, seu collativa. vt patet per Dion. 7. cap. de Diui. no. Ergo nec etiam in anima Christi fuit scientia discursiua seu collativa.

¶ SED CONTRA est, quod Christus habuit animam rationalem, vt supra habitum est. Propria autem operatio animæ rationalis est conferre & discurrere de vno in aliud. Ergo in Christo fuit scientia discursiua vel collativa.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd aliqua scientia potest esse discursiua vel collativa dupliciter. Vno modo, quantùm ad scientiæ acquisitionem: sicut accidit in nobis, qui procedimus ad cognoscendum vnum per aliud, sicut effectus per causas, vel econuerso. Et hoc modo scientia animæ Christi nõ fuit discursiua vel collativa: quia hæc scientia, de qua nunc loquimur, fuit sibi diuinitus indita, non per inuestigationem rationis acquisita. Alio modo potest dici aliqua scientia discursiua vel collativa, quantum ad vsum: sicut interdum scientes, ex causis concludunt effectus: non vt de nouo addiscant, sed volentes vti scientia, quam iam habent. Et hoc modo scientia animæ Christi poterat esse collativa & discursiua: poterat enim ex vno aliud concludere, sicut sibi placebat Sicut Matth. 17. cùm Dominus quæsisset à Petro, à quibus Reges terræ tributum acciperent, a filiis suis, an ab alienis, Petro respondente, quòd ab alienis, concluſit. Ergo liberi sunt filij.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q à Christo excluditur consilium, quod est cum dubitatione: & per cõsequens electio, quo in sui ratione tale consilium includit. Non autem a Christo excluditur vsus consiliandi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ratio illa procedit de discursu & collatione, prout ordinatur ad scientiam acquirendam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Beati conformantur Angelis, quantum ad dona gratiarum manet tamen differẽtia, quæ est secundum naturam. Et ideo vti collatione & discursu, est connaturale animabus Beatorum non autem Angelis.

ARTICVLVS IIII.

¶ *Vtrum hæc scientia in Christo fuerit maior scientia Angelorum.*

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd huiusmodi scientia in Christo fuerit minor, quàm in Angelis. Perfectio enim proportionatur perfectibili. Sed anima humana secundum ordinem naturæ est infra naturam angelicã. Cùm igitur sciẽtia, de qua nunc loquimur, sit indita animæ Christi ad perfectionem ipsius, videtur quòd huiusmodi sciẽtia fuerit infra scientiam, qua perficitur natura angelica.

2 ¶ Præterea, Scientia animæ Christi fuit aliquo modo collativa & discursiua: quod non potest dici de scientia angelica. Ergo scientia animæ Christi fuit inferior scientia Angelorum.

3 ¶ Præterea, Quantò aliqua scientia est magis immaterialis, tantò est potior. Sed scientia Angelorũ est immaterialior, quàm scientia animæ Christi: quia anima Christi est actus corporis, & habet conuersionem ad phantasmata: quod de Angelis dici non potest. Ergo scientia Angelorum est potior, quàm scientia Christi.

¶ SED CONTRA est quod Apost. dicit Heb. 2. Eum autem, qui modico quàm Angeli minoratus est, videmus Iesum propter passionem mortis, & gloria & honore coronatum. Ex quo apparet, quòd propter solam passionem mortis dicatur Christus ab Angelis minoratus: non ergo propter scientiam.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd scientia indita animæ Christi, potest dupliciter consideran. Vno modo secundum illud, quod habuit à causa influente: alio modo secundum id, quod habuit ex subiecto recipiente. Quantum ad primum, scientia indita animæ Christi, fuit multò excellentior, quam Angelorum scientia, & quatum ad multitudinem cognitorum, & quantum ad scientiæ certitudinem: quia lumen spirituale gratiæ, quod est inditu animæ Christi, est multò excellentius, quàm lumen, quod permet ad naturam Angelicã. Quãtum autem ad secundum scientia indita animæ Christi, est infra scientiam angelicam, scilicet quantum ad modum cognoscendi, qui est naturalis animæ humanæ: qui scilicet est per conuersionem ad phantasmata, & per collationem & discursum. Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS V.

¶ *Vtrum hæc scientia fuerit habitualis.*

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod in Christo non fuerit habitualis scientia. Dictum est enim, quòd animam Christi decuit maxima perfectio scientiæ. Sed maior est perfectio scientiæ existentis in actu, quàm existentis in potentia vel habitu. Ergo cum conueniens fuisse videtur, quod omnia quæ sciuntur, sciret in actu. Non ergo habuit habitualem scientiam.

2 ¶ Præterea, Cum habitus ordinetur ad actum, frustra videtur esse habitualis scientia, quæ nõquam in actum reducitur. Cum autem Christus sciuerit omnia (sicut iam dictum est) non potuisset actu omnia illa considerare, vnum post aliud cogitando: quia infinita non est enumerando pertransire. Frustra igitur fuisset in eo quorundam scientia habitualis: quod est inconueniens. Habuit ergo actualem scientiam omnium, quæ sciuit, & non habitualem.

5 distin. 14. ar. 1. q. 6. 2. & 3. Et veri. q. 19. art. 1. q. 3. ar. 1.

Christi fuit habitualis. Antecedens probatur: quia recipitum est in recipiente per modum recipientis. Consequentia verò probatur: quia modus connaturalis animæ humanæ est, vt recipiat scientiam per modum habitus. Probatur: hoc Modus connaturalis animæ humanæ est, vt quandoque sit intelligens in actu, & quandoque in potentia: ergo modus connaturalis eiusdem est, vt quandoque sit in habitu quia medium inter puram potentiam & actum completum est habitus: & medium est eiusdem generis cum extremis, hoc est, si extrema sunt naturalia, medium est naturale & si extrema sunt connaturalia, medium est connaturale. hoc enim ad identitatem generis spectat: quia penes vnitatem subiecti communis extremis & medio attenditur genus. Et sicut est naturalis via inter extrema per medium, ita oportet esse connaturalem viam per medium in illo, cui vtrunque extremum est vicinum connaturale: alio quin transiret de connaturali extremo ad aliud connaturale extremum non esset cõnaturalis, aut sine

Universidad de Deusto
Biblioteca

medio extremi non habentibus medium, quorum vtrunque à natura ordine exorbitat.

¶ In responsione ad primum aduerte, quòd ideo cognitio animæ Christi, qua videt Verbum, dicitur perfectissima simpliciter: quia ut negatiuè, quàm positiuè est perfectissima inter omnes creaturæ cognitiones. Est namque ita perfecta, quòd nulla est perfectior ipsa: & ipsa est omni alia perfectior, quia non habet parem. Scientia autem ipsius infusa dicitur perfectissima, inon simpliciter quia neutro modo est perfectissima, sed in genere, hoc est in genere cognitionis rerum in proprio genere. In hoc siquidem genere est perfectissima, & negatiuè, quia nulla scientia in proprio genere inuenitur, perfectior illa, quæ data est animæ Christi: & positiuè, quia ipsa est perfectior qualibet alia scientia in proprio genere inuenta, tam in hominibus, quàm in Angelis.

¶ In responsione ad secundum nota primò, quòd quum multipliciter potuisset argumento secundo satisfieri, puta ex parte ipsius habitus, dicendo quòd licet non possit tali modo, hoc est numerando vnum post aliud exire in actum cognitionis infinitorum, quæ habitualiter nouit, potest tamen exire in actum cognitionis eorundem alio modo, scilicet simul cognoscendo actu quecunque per vnam speciem repræsentantur, ita quod cognitio sit successiua quo ad numeros specierum intelligibilium, quæ sunt finitæ, & non quo ad numerum per illas cognitorum, quæ sunt infinita. Nec exigit habitualis cognitio infinitorū, vt possit exire in actum talimodo, s. numerando cognita vnū post aliud: quoniam non sic est in potentia ad actum cōsummandum, sed ad actus inconsummabiles. Maluit tamē Autor alia via soluere, hoc est ex parte voluntatis, quæ est reductiua habitus de ordine in operationem & docere quod quia voluntas indeterminatiuè se habet ad infinita, ad hoc defuit infinitas habitualiter cognitorum, vt voluntas ad quodcunque infinitorum malueritapplicari possit habitè, ploco, tpe, negotio, fine, & huiusmodi.

Ar. præc.

3 ¶ Præterea, Scientia habitualis est quædam perfectio scientis. Perfectio autem est nobilior perfectibili. Si igitur in anima Christi fuisset aliquis habitus scientiæ creatus, sequeretur quod aliquid creatum esset nobilius, quàm anima Christi. Non igitur in anima Christi fuit scientia habitualis.

¶SED CONTRA, Scientia Christi, de qua nunc loquimur, vniuoca fuit scientiæ nostræ: sicut & anima eius fuit vnius speciei cum anima nostra. Sed scientia nostra est in genere habitus. Ergo & scientia Christi fuit habitualis.

¶RESPONDEO dicendū, quòd vt supra dictum est, modus huius scientiæ inditæ animæ Christi fuit cōueniens ipsi subiecto recipienti: nam receptum est in recipiente per modum recipientis. Est autem hic modus connaturalis animæ humanæ, vt quādoque sit intelligens actu, quandoque in potentia. medium autem inter puram potentiam & actum completum est habitus. eiusdem autem generis est medium & extrema: & sic patet quòd modus connaturalis animæ humanæ est, vt recipiat scientiam per modum habitus. Et ideo dicendum est, quòd scientia indita animæ Christi fuit habitualis, & poterat ea vti quando volebat.

¶AD PRIMVM ergo dicendū, quòd in anima Christi fuit duplex cognitio, & vtraque suo modo perfectissima. Vnde quidem excedeas modum naturæ humanæ: quia scilicet vidit Dei essentiam, & alia in ipsa, & hæc fuit perfectissima simpliciter: & talis cognitio non fuit habitualis, sed actualis respectu omnium, quæ hoc modo cognouit. Alia autem cognitio fuit in Christo secundum modum proportionatum humanæ naturæ: prout scilicet cognouit res per species sibi diuinitus inditas, de qua cognitione nunc loquimur. Et hæc cognitio nō fuit simpliciter perfectissima, sed perfectissima in genere humanæ cognitionis: vnde non oportuit, quòd esset semper in actu.

¶ Ad secundum dicendum, quòd habitus reducitur in actum ad imperium voluntatis: nam habitus est, quo quis agit, cùm voluerit. Voluntas autem indeterminatè se habet ad infinita. Nec tamen hoc est frustra, licet non in omnia actualiter tendat, dūmodo tendat actualiter in id, quod cōuenit loco & tempori. Et ideo etiam habitus non est frustra, licet non omnia reducantur in actum, quæ habitui subiacent, dummodo reducatur in actum id quod congruit ad debitum finem voluntatis, secundum exigentiam negotiorum & temporis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd bonum, sicut & ens, dupliciter dicitur. Vno modo simpliciter: & sic bonum & ens dicitur substantiæ, quæ in suo esse & sua bonitate subsistit. Alio modo dicitur ens & bonum secundum quid: & hoc modo dicitur ens & bonum accidens: non quia ipsum habeat esse & bonitatem, sed quia eius subiectum est ens & bonum. Sic igitur scientia habitualis non est simpliciter melior, aut dignior, quàm anima Christi, sed secundum quid: cùm tota bonitas habitualis scientię cedat in bonitatem subiecti.

ARTIC. VI.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrùm hæc scientia fuerit distincta per diuersos habitus.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd in anima Christi non fuerit nisi vnus habitus scientiæ. Quantò enim scientia est perfectior tantò est magis vnita: vnde & Angeli superiores per formas magis vniuersales cognoscunt, vt in prima parte dictum est. Sed scientia Christi perfectissima: ergo fuit maximè vna. Non ergo fuit distincta per plures habitus.

2 ¶ Præterea, Fides nostra deriuatur à scientia Christi: vnde dicitur Hebræorum duodecimo: aspicientes in autorem fidei & consummatorem Iesum. Sed vnus est habitus fidei de omnibus credibilibus: vt in Secunda parte dictum est. Ergo multò magis in Christo non fuit nisi vnus habitus scientiæ.

3 ¶ Præterea, Scientiæ distinguuntur secundum diuersas rationes scibilium. Sed anima Christi omnia sciuit secundum vnam rationem, scilicet secundum lumen diuinitus infusum. Ergo in Christo fuit tantùm vnus habitus scientiæ.

SED CONTRA est quod Zachariæ 3. dicitur, quòd super lapidem vnum, id est Christum sunt septem oculi. Per oculum autem scientia intelligitur. Ergo videtur quòd in Christo fuerint plures habitus scientiæ.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut dictu est, scientia indita animæ Christi habuit modū cōnaturalē animæ humanæ. Est aūt connaturale animæ humanæ, vt recipiat species in minori vniuersalitate, qua Angelinita scilicet, quòd diuersas naturas specificas, per diuersas species intelligibiles cognoscat. Ex hoc autem contingit quòd in nobis sint diuersi habitus scientiarum, quia sunt diuersa scibilium genera: inquantum scilicet, ea quæ reducuntur in vnum genus eodem habitu scientię cognoscūtur. Sicut dicitur in primo Posteriorum quòd vna scientia est, quæ est vnius generis subiecti. Et ideo scientia indita animæ Christi fuit distincta secundum diuersos habitus.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut supra dictum est, scientia animę Christi est perfectissima, & excedens Angelorum scientiam, quantùm ad id quod cōsideratur in ea ex parte Dei influentis: est tamen infra scientiam angelicam, quātùm ad modum recipientis. Et ad huiusmodi modū pertinet, quòd scientia illa per multos habitus distinguatur, quasi per species magis particulares existens.

¶Ad secundum dicendum, quòd fides nostra innititur primæ veritati: & ideo Christus est autor fidei nostrę secundū diminam scientiam, quæ est simpliciter vna.

¶ Ad tertium dicendum, quòd lumen diuinitus infusum, est communis ratio intelligendi, quæ diuinitus reuelatur: sicut & lumen intellectus agentis eorum, quæ naturaliter cognoscuntur. Et ideo oportuit esse in anima Christi proprias species singulari vertū ad cognoscendum cognitione própria vnumquodque. Et secundum hoc oportuit esse diuersos habitus scientiæ in anima Christi: vt dictum est.

QVAESTIO

¶ Super quæstionis vndecimæ Articulum sextum.

Titulus clarus est. De scientia siquidē infusa quæritur, an fuit infusa Christo in vnica specie seu habitu, an in diuersis. Et est ratio de. 3. diuersis. Et est ratio de. 3. bijj, excellentia magna 14. tertij, talis scientiæ infusæ a- 44. nimæ Christi.

¶ In corpore vnica est cōclusio respōsiua quæsito. Scientia indita animæ Christi fuit distincta secundum diuersos habitus. Probatur: Habitus scientiæ diuersificatur in nobis ex diuersitate generis scibilis, sed respectu scientiæ inditæ animæ Christi inuenitur diuersitas generis scibilis: ergo scientia indita animæ Christi distinguitur in diuersos habitus. Maior probatur ex primo Posteriorum. Minor quæ nō nisi implicite ex litera habetur, hoc est in sua probatione, probatur in litera sic. Connaturale est animæ humanæ, vt recipiat species in minori vniuersalitate, quā Angeli ita quod diuersas naturas specificas per diuersas species intelligibiles cognoscat. Sed scientia indita animæ Christi habuit modū connaturalem animæ humanæ: ergo scientia indita animæ Christi fuit distincta per species intelligibiles secundum diuersitatem naturarum specificarū. Hoc autem nihil aliud est, quam scientiam talem respicere diuersa genera scibilia: nā si diuersificatur secundum diuersas naturas specificas, multò magis distinguitur secundum diuersa genera scibilia: quum minor sit distinctio per genera scibilia, quā per specificas naturas: quoniā sub vno genere scibili comprehenduntur multæ naturæ specificæ, vt patet ex suprà dictis. Tex. 44.

¶ Et scito, quòd quum hic dicitur, species intelligibiles oportere diuersificari secundū diuersas naturas specificas, intelligendum est de naturis propriè, hoc est substantialibus: nam per vnam & eandem speciē infusam intelligit anima Christi subsistentiā & proprietates accidentis & quæ eius. Rursus, non ita intelligibiles species intelligibiles infusas de particulari ad naturas specificas, vt ꝑ hoc ipse sentent ea: & non ptm cipia individuantia, vt faciunt species intelligibiles abstractæ à phātasmatibus, & quales fuerunt species infusæ primo hominī: quoniā species infusæ animæ Christi, sunt nō per accidens, sed ex suo genere infusæ & ita ad naturas substantiarum specificas actantur, vt simul individuā earum 2. 2. q. 1. ar. 6. Artic. 4. Artic. 4. In corp.

¶ Super Quæstionis duodecimæ articulum primum.

Titulus clarus est.

¶ In corpore articuli vnica est conclusio responsiua quæsito: Anima Christi per scientiam acquisitam scit omnia illa, quæ possunt per actionem intellectus agētis sciri, Probatur ex proportionali similitudine inter scientiam infusam respectu intellectus possibilis, & acquisitam respectu intellectus agentis: nam sicut illa ponitur propter perfectionem; potentię intellectus possibilis, ita ista propter cōuenientiā potētiæ actiuæ intellectus agentis. Et ideo sicut illa se extēdit ad omnia, ad quæ se extendit possibilis intellectus potentia: ita est ad omnia, quæ potest intellectus agens facere. Tex. 12. D. 12. 13.

¶ In responsione ad primum & secundum simul, dubium ex Duran do in 3. sen. dist. 14. quæstio. 1. occurrit, arguente directè contra vtramque responsionem. Primò, contra secundā, dicens, quod ex visione corporum cælestiū nul lus potest comprehendere virtutes eorum, sed potius experientia effectuum, Deinde contra primā dicens, quod experientia non patet scire tiam nisi rerum experta rum & cōsimilium secūdum speciem: quoniam sic ex multis sensibus fit memoria, & inde experimentum, & inde vniuersale: quod est principium artis & scientiæ (vt dicitur in prœmio Meta.) Nō ergo ex quibuscunque experti Christus venit in notitiam omnium: vt in litera dicitur. In corp. D. 12. 17. In cor. ar. & q præc. & q. 9. art. 3. & 4.

¶ Ad primū horum dicitur, quod Durandus voluit esse cæcus: nam in litera non dicitur, quod ex sola visione corporali corporum cęlestium Christus comprehēderit cælestia: sed expressè prænittitur in hac ipsa responsione ad secundum ibi, Per modum prædictum, scilicet per experientiam. & subditur statim exemplariter, Sicut videndo, &c. Est ergo sermo literę de visione experimentali, & non de visione absolutè.

¶ Ad secundum autem dicitur, quod connexio specierum, causarum, effectuum, & huiusmodi, manifestat quod experientia in quibusdam, sed excellenti existentem ingenio, ex scientia calidorum generatur scientia frigidorum, & ex his medicinalibus, & ex his omnibus elementorum & mixtorū, & ex his ad causas ascendendo, & sic est falsum vt in litera hæc dicitur, Scientia, inquit Autor, rerum non solum acquiri potest ex experientia ipsarum, sed ex experientia quarundam alia rum. Et ratio assignatur: quia ex virtute luminis potest homo procedere, &c. Suprà 3. 7. ar. 12. 4. & infrà ar. 3. 3. & q. 15. ar. 8. Et 3. di. 13. li. in fi & di. 14. arti. 3. q. 5. Et veri. q. 20. ar. 6 3. Et opusc 3. ca 223 Et Ioā. 1. loc. 23. col. 1 fi. Et Heb. 5. col. 6.

QVAESTIO DVODECIMA de Scientia animæ Christi acquisita, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerādum est de scientia animæ Christi acquisita vel experimentali.

¶Et circa hoc quęruntur quatuor.

¶Primò, vtrùm secundum hanc scientiam cognouerit omnia.

¶Secundò, vtrùm in hac scientia profecerit.

¶Tertiò, vtrùm aliquid ab homine didicerit.

¶Quartò, vtrùm acceperit aliquid ab Angelis.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm secundum hanc scientiam Christus cognouerit omnia.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd secundum hanc scientiam Christus non omnia cognouerit. Huiusmodi enim scientia per experientiam acquiritur. Sed Christus non omnia expertus est. Non igitur omnia secundum hanc scientiam sciuit.

2 ¶Præterea, Homo sciētiam per sensum acquirit. Sed nō omnia sensibilia sensibus corporalibus Christi fuerunt subiecta. Non igitur secundum hanc scientiam omnia cognouit Christus.

3 ¶Præterea, Quantitas scientiæ attenditur secundum scibilia. Si igitur secundum hanc scientiam Christus omnia sciuisset, esset in eo scientia acquisita æqualis scientiæ infusæ, & scientiæ beatæ: quod est inconueniens. Non ergo secundum hanc scientiam Christus omnia sciuit.

¶SED CONTRA est, quòd nihil imperfectum fuit in Christo quantùm ad animam. Fuisset autem imperfecta hæc eius scientia, si secundum eam non sciuisset omnia: quia imperfectum est cui potest fieri additio. Ergo secundum hanc scientiā Christus omnia sciuit.

¶RESPONDEO dicendum, quòd scientia acquisita ponitur in anima Christi (vt suprà dictum est) propter conuenientiam intellectus agentis, ne eius actio sit otiosa, quæ facit intelligibilia in actu: sicut & scientia indita vel infusa ponitur in anima Christi ad perfectionē intellectus possibilis. Sicut autē intellectus possibilis est, quo est omnia fieri, ita intellectus agēs est omnia facere: vt dicitur in tertio de Anima. Et ideo sicut per scientiam inditam scituit anima Christi omnia illa, ad quæ intellectus possibilis est quocunque modo in potentia: ita per scientiam acquisitam scituit omnia illa, quæ possunt sciri per actionem intellectus agentis.

¶AD PRIMVM ergo dicendū, quòd scientia rerum acquiri potest nō solùm per experientiam ipsarum, sed etiam per experientiam quarundam aliarum rerum: cùm ex virtute luminis intellectus agentis possit homo procedere ad intelligendum effectus per causas, & causas per effectus, & similia per similia, & contraria per contraria. Sicut igitur licet Christus non fuerit omnia experti: ex his tamen, quæ expertus est, in omnium deuenit notitiam.

¶Ad secundum dicendum, quòd licet sensibus corporalibus Christi nō fuerint subiecta omnia sensibilia: fuerunt tamen sensibus eius subiecta aliqua sensibilia, ex quibus propter excellentissimam vim rationis eius potuit in aliorum notitiam deuenire per modum prædictum: sicut videndo corpora cælestia, potuit comprehendere eorum virtutes, & effectus, quos habent in istis inferioribus, qui eius sensibus nō subiacebant. Et eadem ratione ex quibuscunque aliis, in aliorum notitiam deuenire potuit.

¶Ad tertium dicendum, quòd secundum istam scientiam anima Christi non simpliciter cognouit omnia: sed illa omnia, quæ per lumen intellectus agentis homini sunt cognoscibilia. Vnde per hanc scientiam nō cognouit essentias substantiarum separatarum, nec etiam singularia præterita, præsentia & futura, quę tamen cognouit per scientiam inditam: vt supra dictum est.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm Christus in hac scientia profecerit.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd secundum hanc scientiam Christus non profecerit. Sicut enim secundum scientiā beata

Universidad de Deusto
Biblioteca

stante) seruienti Christo Angeli cibum corporalem ministrauerunt, Mat. 4. nullo magistrationibile est, vt indigenti Christo spirituali ei ho scientiæ acquisitæ ministrauerint Angeli singulariter portubã, ex quibusipte suo ingenio adinuenirer scientiam. Hoc enim nullam inconuenies habet annexum: nec est miraculi voluntarie fictum, sed super simili & minus necessariò expresso in Euãgelio fundatum, & propterea vt rationabiliter admittendum est.

Ar. præc.

¶ Super Quæstionis duodecimæ Articulũ secundum.

lib. de Incar. Domi. c. 7.

TItulus clarus est.

¶In corpore articuli tria fiunt. Primò ponitur distinctio bimembris. Duplex est profectus scientiæ, alter secũdum ipsius essentiam, alter secundum effectũ. Secundò respondetur quæsito iuxta secũdum membrum, Christus profecit secũdum effectum in scientia gratia, & sicut ætate Probatur: quia iuxta ætatis augmentum maiora opera faciebat, quæ maiorem scientiam & gratiam demõstrabant. Tertiò respondetur quæsito iuxta primum membrum, quo ad quadruplicem Christi scientiam, scilicet infusam, beatam, diuinam & acquisitam. Et de tribus primis quidem negatiue: scilicet quod Christus non profecit. De acquisita verò recitatur prius aliorum & sua olim opinio, quod non est augmentata secundum se sed secundũ experientiam: hoc est, cõuersionem seu applicationem illius ad phãtasmata, quæ ex sensibus & expetientiis ab extrã veniebant. Deinde repetitur propria nũc opinio, quod acquisita secundũ essentiã aucta fuit: quia inconueniens videtur, deesse Christo aliquam intelligibilem actionem. Vbi nota & modestiã Autoris, quod opinãtis personam induit, dum ait, Inconueniens videtur &c. explanationẽ supra dictorũ de operatione intellectus agentis, quod facilicet de principali illius operatione, cuius priori ratione odiosus seu turpis proponeretur, fuit sermo.

q. 14. ar. 1. ad 3.

Tertio Sẽt. di. 14. q. 3. ar. 3.

D. 1118.

¶ Super quæstionis duodecimæ Articulum tertium.

D. 1099.

TItulus clarus.

¶In corpore articuli vna est cõclusio respõsiua quæsito negatiue: Christus nihil ab homine didicit. Probatur. Primum mouens in quolibet genere, non mouetur illa specie motus: Christus est primus doctor hominum omnium: ergo non docetur ab aliquo homine. Maior manifestatur in primo: Minor autem in tertio. Domini Ioan.

18.

¶SED CONTRA est, quòd dicitur Luc. 2. quòd Iesus proficiebat sapientia & ætate & gratia, apud Deum & homines. Et Ambr. dicit quòd proficiebat secundum sapientiam humanam, Humana autem sapientia est, quæ humano modo acquiritur, scilicet per lumen intellectus agentis. Ergo Christus secundum hanc scientiam profecit.

¶RESPONDEO dicendum, quòd duplex est profectus scientiæ. Vnus quidem secundum essentiam: prout scilicet ipse habitus scientiæ augetur. Alius autem secundum effectum: puta si aliquis secundum eundem & equalem scientiæ habitum, primò minora aliis demonstret, & postea maiora & subtiliora. Hoc autem secundo modo manifestum est, quòd Christus in scientia & gratia profecit, sicut & in ætate: quia scilicet secundum augmentum ætatis opera maiora faciebat, quæ scilicet maiorem scientiam & gratiam demonstrabant. Sed quantum ad ipsum habitum scientiæ, manifestum est quòd habitus scientiæ infusæ in eo non est augmentatus, cùm à principio plenarie fuerit sibi omnium scientia infusa: & multò minus scientia beata in eo augeri potuit. De scientia enim diuina q̃ nõ possit augeri, suprà prima in parte dictũ est. Si igitur præter habitum scientiæ infusæ, non sit in anima Christi aliquis habitus scientiæ acquisitæ (vt quibusdam videtur, & mihi aliquando visum est) nulla scientia in Christo augmentata fuit secundum essentiam, sed solum per experientiam, id est conuersionem specierum intelligibilium, inditarum ad phantasmata. Et secundum hoc dicunt, quòd scientia Christi profecit secundum experientiam, conuertendo scilicet species intelligibiles inditas ad ea quę de nouo per sensum accepit. Sed quia inconueniẽs videtur quòd aliqua naturalis actio intelligibilis Christo deesset, cum extrahere species intelligibiles à phantasmatibus, sit quędam naturalis actio hominis secundũ intellectum agentem, conueniens videtur hanc etiam actionem in Christo ponere. Et ex hoc sequitur quòd in anima Christi aliquis habitus scientiæ fuerit qui per huiusmodi abstractionem specierum potuerit augmentari: ex hoc scilicet, quod intellectus agens, post primas species intelligibiles abstractas à phantasmatibus poterat etiam alias & alias abstrahere.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd tam scientia infusa animæ Christi, quàm scientia beata, fuit effectus agentis infinitæ virtutis, qui potest simul totum operari: & ita in neutra scientia Christus profecit, sed à principio eam perfectam habuit.

ARTIC. II. & III.

Sed scientia acquisita causatur ab intellectu agente, qui non simul totum operatur, sed successiuè. Et ideo secundum hanc scientiam acquisitam, vt ex dictis patet. Sed secundum illas scientias non profecit ergo nec secundum istam.

2 ¶Præterea, p̃fecere est imperfectiquia perfectum additionem non recipit. Sed in Christo non est ponere scientiam imperfectam. Ergo secundum hanc scientiam Christus non profecit.

3 ¶Præterea, Damasc. dicit. Qui proficere dicunt Christum sapientia & gratia, vt addimentum sensus suscipientem, non venerantur vnionem, quæ est secundum hypostasim. Sed impium est illam vnionem nõ venerari. Ergo impium est dicere, quod scientia eius additamentum acceperit.

¶SED CONTRA est, quòd dicitur Luc. 2. quòd Iesus proficiebat sapientia & ætate & gratia, apud Deum & homines. Et Ambr. dicit quòd proficiebat secundum sapientiam humanam, Humana autem sapientia est, quæ humano modo acquiritur, scilicet per lumen intellectus agentis. Ergo Christus secundum hanc scientiam profecit.

¶RESPONDEO dicendum, quòd duplex est profectus scientiæ. Vnus quidem secundum essentiam: prout scilicet ipse habitus scientiæ augetur. Alius autem secundum effectum: puta si aliquis secundum eundem & equalem scientiæ habitum, primò minora aliis demonstret, & postea maiora & subtiliora. Hoc autem secundo modo manifestum est, quòd Christus in scientia & gratia profecit, sicut & in ætate: quia scilicet secundum augmentum ætatis opera maiora faciebat, quæ scilicet maiorem scientiam & gratiam demonstrabant. Sed quantum ad ipsum habitum scientiæ, manifestum est quòd habitus scientiæ infusæ in eo non est augmentatus, cùm à principio plenarie fuerit sibi omnium scientia infusa: & multò minus scientia beata in eo augeri potuit. De scientia enim diuina q̃ nõ possit augeri, suprà prima in parte dictũ est. Si igitur præter habitum scientiæ infusæ, non sit in anima Christi aliquis habitus scientiæ acquisitæ (vt quibusdam videtur, & mihi aliquando visum est) nulla scientia in Christo augmentata fuit secundum essentiam, sed solum per experientiam, id est conuersionem specierum intelligibilium, inditarum ad phantasmata. Et secundum hoc dicunt, quòd scientia Christi profecit secundum experientiam, conuertendo scilicet species intelligibiles inditas ad ea quę de nouo per sensum accepit. Sed quia inconueniẽs videtur quòd aliqua naturalis actio intelligibilis Christo deesset, cum extrahere species intelligibiles à phantasmatibus, sit quędam naturalis actio hominis secundũ intellectum agentem, conueniens videtur hanc etiam actionem in Christo ponere. Et ex hoc sequitur quòd in anima Christi aliquis habitus scientiæ fuerit qui per huiusmodi abstractionem specierum potuerit augmentari: ex hoc scilicet, quod intellectus agens, post primas species intelligibiles abstractas à phantasmatibus poterat etiam alias & alias abstrahere.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd tam scientia infusa animæ Christi, quàm scientia beata, fuit effectus agentis infinitæ virtutis, qui potest simul totum operari: & ita in neutra scientia Christus profecit, sed à principio eam perfectam habuit.

ARTICVLVS III.

¶Verũm Christus aliquid ab homine didicerit.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Christus aliquid ab hominibus didicerit. Dicitur enim Luc. 2. quòd inuenerunt eum in templo in medio Doctorum interrogantem illos & respondentem. Interrogare verò & respondere est addiscentis. Ergo Christus aliquid didicit ab hominibus.

2 ¶Præterea, Acquirere scientiam ab homine docente, videtur esse nobilius, quàm acquirere a rebus sensibilibus: quia in anima hominis docentis sunt species intelligibiles in actu, in rebus autem sensibilibus sunt species intelligibiles solùm in potentia. Sed Christus accipiebat scientiam experimẽtalem ex rebus sensibilibus, vt dictum est. Ergo multò magis poterat accipere scientiam addiscendo ab hominibus.

Arguus

3 ¶Præterea, Christus secundum scientiam experimentalem non omnia à principio sciuit, sed in ea profecit, vt dictum est. Sed quilibet audiens sermonem significatiuum alicuius, potest addiscere quod nescit. Ergo Christus potuit ab hominibus aliqua addiscere, quæ secundum hanc scientiam nesciebat.

Ar. ppos

¶SED CONTRA est quod dicitur Isa. 55. Ecce testẽ populis dedi eum, ducem ac præceptorem Gentibus. Præceptoris autem non est docere, sed docere. Ergo Christus non accepit aliquam scientiam per doctrinam alicuius hominis.

¶RESPONDEO dicendũ, quòd in quolibet genere id quod est primum mouens, non mouetur secundum illam speciem motus: sicut primum alterans non alteratur. Christus autem constituitur esse à Deo caput Ecclesiæ, quinimo omnium hominum (vt supra dictum est) vt non solum omnes per ipsum gratiam accipererent sed etiam vt omnes ab eo doctrinam veritatis reciperent. Vnde ipse dicit Ioan. 18. In hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, vt testimonium perhibeã veritati. Et ideo non fuit conueniens eius dignitati, vt à quocunque homine doceretur.

q. 2. a. 10

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Origen. dicit super Luc. Dominus interrogabat, non vt aliquid addisceret, sed vt interrogatus eruditet. Ex vno quippe doctrinæ fonte manat & interrogare & respondere sapienter. Vnde & ibidem in Euangelio sequitur, quòd stupebant omnes, qui eum audiebant, super prudentia, & responsis eius.

Homer.

¶Ad secundum dicendum, quòd ille qui addiscit ab homine, non accipit immediatè scientiam à speciebus intelligibilibus, quæ sunt in mente ipsius, sed mediantibus vocibus sensibilibus tanquam signis intelligibilium conceptionum. Sicut autem voces ab homine formatæ sunt signa intellectualis scientiæ ipsius, ita creaturæ à Deo conditæ sunt signa sapientiæ eius. Vnde dicitur Eccle. 1. quòd Deus effudit sapientiam super omnia opera sua. Sicut igitur dignius est doceri à Deo, quam ab homine: ita dignius est accipere scientiam per sensibiles creaturas, quàm per hominis doctrinam.

¶Ad tertium dicendum, quòd Iesus proficiebat in scientia experimentali, sicut & in ætate: vt dictum est. Sicut autem ætas opportuna requiritur ad hoc quòd homo accipiat scientiã per inuentionem, ita etiam ad hoc quod accipiat scientiam per disciplinam.

Arguus

¶Super Quæstionis duodecimæ Articulum quartum.

TItulus clarus.

¶In corpore articuli primò ponitur distinctio de duplici modo, quo anima nata est scientia perfici: secũdò, respõdet quæsito. Quo ad primum dicitur, qd anima dupliciter nata est scientia perfici, vel ex sensibilibus, vel ex substantiis immaterialibus. Et manifestatur distinctio: quæ est media inter substãtias separatas & corporales. Quo ad secundũ respõdet dubiis cõclusionibus duobus modis. Prima est, Anima Christi perfecta est scientia experimentali ex sensibus, absque Angelico lumine. Probatur: quia sufficit ad hanc lumen intellectus agentis. Secunda est: Anima Christi perfecta ex impressione superiori, quo ad scientiam infusam à Deo immediatè. Probatur. Sicut anima illa suprà communem creaturæ modũ vnita est verbo in vnitate personæ, ita suprà communem hominum modum immediatè à Deo repleta est scientia.

Infrà q. 9. ar. 2. 1. 3 d. 13. q. 2 ar. 2. 3 & dist. 14 ar. 3. q. 1.

¶Et scito quod hæc ratio non solùm est similitudinis proportionalis, sed etiam est reddi tiua veræ causæ, quare anima Christi immediatè repleta est scientia infusa à Deo. Indignũ quippe fuisset, vt assumpta anima in fontem sapientiæ vnde angeli sapiunt, non ex ipso fonte sed ex mediis riuulis deriuatis ad Angelos perfunderetur. Conuenit autem valde, vt esset in vnione creaturæ limites fuit excessi, ita in perfectione nõ creaturæ, sed humanæ naturæ limes excederetur.

¶In responsione ad primum, nota quod conformationem Christi ab Angelo fuisse reflexionis naturæ humanæ, non aufert quin fuerit indigentiæ: non vt egeret instrui ab Angelo, sed quia egebat exterioriac sensibili propositione obiecti formatiui inferioris partis: eplus cruciatus propassionis procederet.

¶Ad cuius euidentiam oporet nunc supponere ex Damas. quod in Christo non fuit redundantia inferiorum virium in superiores, aut econuerso: sed vnicuique permissum est agere cũ sui erat: propter quod cruciatus propassionis Christi fuit valde magnus: vt sanguis decurrens in terram testatur. Et quia pars superior non redundabat in inferiorem, processisset fuspte natura in tãtum cruciatus ille, vt motũ & sensum abstulisset à corpore Christi, aut valde impediisset: sed prouidentia diuina supplebat.

D. 1118.

Cap. 8.

Acpos

QVAEST. XIII.

ARTICVLVS IIII.

¶Verũm Christus aliquid acceperit ab Angelis.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd Christus ab Angelis scientiam acceperit. Dicitur enim Luc. 22. quòd apparuit Christo Angelus de cælo, confortans eum. Sed confortatio fit per verba cõfortatoria docetis: secundum illud Iob 4. Ecce docuisti plurimos, & manus fassas roborasti, vacillantes confirmauerunt sermones tui. Ergo Christus ab Angelis edoctus est.

2 ¶Præterea, Diony. dicit 4. Cæl. hier. Videtur enim quòd & ipse Iesus, supercælestiũ substantiarum supersubstantialis substantia, ad nostram intrinsinuta bibiliter veniens, obedienter subiicitur Patris & Dei per Angelos formationibus. Videtur igitur quòd ipse Christus ordinationi legis diuinę subiici voluerit, per quam homines mediantibus Angelis eruduntur.

3 ¶Præterea, Sicut corpus humanum naturali ordine subiicitur corporibus cælestiturali ordine subiicitur corporibus cælestibus: ita etiã humana mens Angelicis mentibus. Sed corpus Christi subiectum fuit impressionibus cælestium corporum: passus est enim calorem ætatę, & hyemę frigus, sicut & alias humanas passiones. Ergo etiam eius mens humana subiacebat illuminationibus supercælestium spirituum.

¶SED CONTRA est, quòd Dion. dicit 7. c. Cæl. hierar. quòd supremi Angeli ad ipsum Iesum quæstionem faciunt, diuinique illius operis, & pro nobis aliumptæ carnis scientiam discunt, & eos ipse Iesus sine medio docet. Non est autem eiusdem docere & doceri. Ergo Christus non accepit scientiam ab Angelis.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut anima humana media est inter spirituales substantias & res corporales: ita duobus modis nata est perfici. Vno quidem modo per scientiam acceptam ex rebus sensibilibus: alio modo per scientiam inditam siue impressam ex illuminatione spiritualium substantiarum. Vtroque autem modo anima Christi fuit perfectæ ex sensibilibus quidem secundum scientiam experimentalem, ad quam quidem non requiritur lumen Angelicum, sed sufficit lumen intellectus agentis: ex impresione vero superiori secundum scientiam infusam: quam est immediatè adeptus a Deo. Sicut enim suprà communem modum creaturæ anima illa vnita est Verbo in vnitate personæ: ita suprà communem modum hominum, immediatè ab ipso Verbo repleta est scientia & gratia. Non autem mediantibus Angelis, qui etiam ex influentia verbi, rerum scientiam in sui principio acceperunt, sicut in 2. super Genes. ad literam Augustin. dicit.

¶AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd illa confortatio Angeli non fuit per modũ instructionis, sed ad demonstrandam proprietatem humanæ naturæ. Vnde Beda dicit super Luc. In documento vtriusque naturæ, & Angeli ei ministrasse, & eum cõfortasse dicuntur. Creator enim creaturæ suæ non eguit præsidio: sed homo factus, sicut propter nos tristis est, ita propter nos confortatur, vt scilicet in nobis fides in carnationis ipsius confirmetur.

¶Ad secundum dicendum, quòd Dion. dicit Christum fuisse formationibus Angelicis subiectum: non ratione suupsius, sed ratione eorum, quę circa eius incarnationem agebantur, & circa ministrationem eius in infantili ætate constituti. Vnde ibidem subdit, quòd per medios Angelos nuntiatur Ioseph à Patre dispensata Iesu ad AEgyptũ receſsio, & rursum ad Iudęam de AEgypto traductio.

¶Ad tertium dicendum, quòd filius Dei assumpsit corpus passibile (vt infra dicetur) sed animam perfectam scientia & gratia. Et ideo corpus eius cõuenienter fuit subiectũ impressioni cęlestium corporum: anima verò eius non fuit subiecta impresioni cęlestium spirituum.

Lib. 6. ca. 21.

QVAESTIO DECIMA

tertia de potentia animæ Christi, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE cõsiderãdum est de potentia animæ Christi.

Et circa hoc quęruntur quatuor.

¶Primò, vtrũm habuerit omnipotentiam simpliciter.

¶Secundò, vtrum habuerit omnipotentiã respectu immutationis creaturarum.

¶Tertiò, vtrum habuerit omnipotentiam respectu proprij corporis.

¶Quartò, vtrum habuerit omnipotentiam respectu exequutionis suæ voluntatis.

ARTICVLVS I.

¶Vtrum anima Christi habuerit omnipotentiam simpliciter.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd anima Christi habuerit omnipotentiam. Dicit enim Ambro. super Luc. Potentiam, quam Dei filius naturaliter habet, homo erat ex tempore acceperaturus. Sed hoc præcipue videtur esse secundum animam, quæ est potior pars hominis. Cum ergo filius Dei ab æterno omnipotentia habuerit, videtur quod anima Christi ex tempore omnipotentiam acceperit.

2 ¶Præterea, Sicut potentia Dei est infinita, ita etiam & eius scientia. Sed anima Christi habet omnium scientiam, quæ scit Deus quodammodo: vt suprà dictum est. Ergo etiam habet omnium potentiam, & ita est omnipotens.

3 ¶Præterea, Anima Christi habet omnẽ scientiam. Sed scientiarum quędam est practica, quædam speculatiua. Ergo habet eorum, quę scit, scientiam practicã, vt scilicet sciat facere ea, quę scit. Et sic videtur, quòd

Infr. ar. 5. Etq 21. ar. 1. Et 1 di. 43. q 1. art. 2. 1. Et 3. di. 14. ar. 4.

gl ord. id habet ex Amb. luc. 1.

Q. 14. ar. 1.

q 10. ar. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sumendi est: hoc est, vt intelligatur in genere rerum actiuarum. Quod dico propter formas, quæ nõ sunt ex suo genere actiuę, vt qualitas, & relatio.

¶In responsione ad tertium, aduerte, quod Autor hic corrigit loquendi modum de scientia animæ Christi respectu omnium, quæ à Deo fuit, In tertio namque sent. dist. 14. artic. vlti. ad secundum, vocauerat practicã scientiam: quã hic probat non esse practicam, quia nõ est actiua. Et tu doctrinam hãc sequeris.

q. 1. artic. 1. & 2.

¶Super Quæstionis decimætertiæ Articulũ secundum.

TRIplex, vt sonat, intelligendus est.

¶In corpore tria fiunt. Primò ponuntur duæ distinctiones: secundò ponuntur tres conclusiones: tertiò ex dictis conclusionibus respondetur quęstio negatiuè. Quo ad primũ ponitur distinctio trimembris. Transmutationes sunt triplices, quædam naturales, quædã miraculosæ, quædam secundum veritibilitatem in nihil. Altera distinctio est bimembris: Anima Christi sumitur dupliciter vel secũdum propriam virtutem siue naturalẽ, siue gratuitam, vel secũdum, quod est instrumẽtum verbi Dei. Quo ad secundũ prima conclusio est: Anima Christi secundũ propriam virtutem habuit potentiam ad illos effectus faciendũ, qui sunt animæ conuenientes. Hęc conclusio nõ probatur, sed manifestatur quo ad effectus tres, hoc est gubernationẽ corporis, dispositionẽ humanorum actuũ, & illuminationem omnium per gratiam & scientiam. Secunda cõclusio est: Anima Christi, vt est instrumentum Verbi sibi personaliter vniti, habuit in fromentalem virtutem ad omnes immutationes miraculosas ordinabiles ad incarnationis finem. Et hęc quoque conclusio non aliter probatur, sed manifestatur declarando. Incarnationis finem esse instaurare omnia, siue quæ in cælis, siue quæ in terris sunt: quod consummabitur, quum noua fient omnia, & Deus erit omnia in omnibus. Tertia conclusio est, Solus Deus potest creaturas in nihilum redigere. Probatur: quia solus potest creare & conseruare immutatio autẽ in nihil respondet creationi ex nihilo. Principalis cõclusio est: Anima Christi non habet omnipotentiam respectu immutationis creaturarum. Et relinquitur clara, tanquã cõsequitur clara, tã quam consequens ex antedictis conclusionibus.

D. 944.

omnia facere possit.

¶SED CONTRA, illud quod est proprium Dei non potest alicui creaturæ conuenire. Sed proprium est Dei esse omni potenter: secundum illud Exo. 15. Iste Deus meus, & glorificabo eum. Et postea subditur, Omnipotens nomen eius. Ergo anima Christi cùm sit creatura, non habet omnipotentiam.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut suprà dictum est, mysterio incarnationis ita facta est vnio in persona, quòd tamẽ remansit distinctio naturarum, vtraque scilicet natura retinente id quod sibi est proprium. Potentia autem actiua cuiuslibet rei, sequitur formam ipsius, quæ est principium agendi. Forma autem vel est ipsa natura rei, sicut in simplicibus: vel est constituens ipsam rei naturam, in his scilicet, quę sunt composita ex materia & forma. Vnde manifestũ est, quòd potentia actiua cuiuslibet rei, consequitur naturam ipsius. Et per hunc modum, omnipotentia consequenter se habet ad diuinam naturam. Quia enim natura diuina est ipsum esse Dei incircunscriptum (vt patet per Diony. 5. c. de Diuin.) inde est quòd habet potentiam actiuam respectu omnium, quæ possunt habere rationem entis, quod est habere omnipotentiam. Sicut & quælibet alia res habet potentiam actiuam respectu eorum, ad quæ se extendit perfectio suæ naturæ: sicut calidum ad calefaciendum. Cùm igitur anima Christi sit pars humanæ naturæ, impossibile est, quòd omnipotentiam habeat.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd homo accepit ex tempore omnipotentiam, quam filius Dei habuit ab æterno per ipsam vnionem personę: ex qua factum est, vt sicut homo dicitur Deus, ita dicatur omnipotens. Non quasi sit alia omnipotentia hominis quam filij Dei, sicut nec alia deitas: sed eo quòd est vna persona Dei & hominis.

¶Ad secundum dicendum, quòd alia ratio est de scientia & potentia actiua: sicut quidam dicunt. Nam potentia actiua cõsequitur ipsam naturam rei, eo quòd actio consideratur vt egrediens ab agente. Scientia autem non semper habetur per ipsam essentiam scientis, sed potest haberi per assimulationem scientis ad res scitas, secũdum similitudines susceptas. Sed hæc ratio non videtur sufficere: quia licet aliquis possit cognoscere per similitudinem susceptam ab alio, ita etiam potest agere per formam ab alio susceptam: sicut aqua vel ferrum calefacit per calorem susceptum ab igne. Nõ ergo per hoc prohibetur, quin sicut anima Christi per similitudines omnium rerum sibi a Deo inditas, possit omnia cognoscere, ita per easdem similitudines possit ea facere.

Est igitur viterius considerandum, quòd quod a superiori natura in inferiori recipitur, habetur per inferiorem modum: non enim calor in eadem perfectione & virtute recipitur ab aqua, qua est in igne. Quia igitur anima Christi inferioris naturæ est, quam natura diuina, similitudines rerum non recipiuntur in ipsa anima Christi secundum eandem perfectionem & virtutem, secundum quam sunt in natura diuina. Et inde est, quòd scientia animę Christi est inferior scientia diuina, quantum ad modum cognoscendi, quia Dei perfectius cognoscit res, quam anima Christi: & quantum etiam ad numerum scitorum, quia anima Christi nõ cognoscit omnia, quę Deus potest facere, quę tamen Deus cognoscit scientia simplicis intelligentiæ, licet cognoscat omnia præsentia, præterita & futura, quæ Deus cognoscit scientia visionis. Et similiter similitudines rerum, animæ Christi indi tæ, non adæquant virtutem diuinam in agendo, vt scilicet possint omnia agere, quæ Deus potest, vel etiam eo modo agere, sicut Deus agit, qui agit infinita virtute, cuius creatura non est capax: Nulla aute res est, ad cuius cognitionem aliqualiter habendam requiratur virtus infinita, licet aliquis modus cognoscendi sit virtutis infinitæ: quædam tamen sunt quæ non possunt fieri nisi à virtute infinita, sicut creatio, & alia huiusmodi: vt patet ex his, quæ in Prima parte dicta sunt. Et ideo anima Christi, quæ cùm sit creatura, est virtutis finitæ, potest quidem omnia cognoscere, sed non per omnẽ modum: nõ autem potest omnia facere: quod pertinet ad rationem omnipotentiæ. Et inter cętera manifestum est, quòd non potest creare seipsam.

¶Ad tertium dicendum, quòd anima Christi habuit & scientiam practicam & speculatiuam: non tamen oportet, quòd omnium illorum habeat scientiam practicam, quorum habuit scientiam speculatiuam. Ad scientiam enim speculatiuam habendam sufficit sola cõformitas vel assimilatio scitis ad rem scitam: ad scientiam autem practicam requiritur, quòd formæ rerum, quæ sunt in intellectu, sint factiuæ. Plus autem est habere formam, & imprimere formam habitam in alterum, quàm solùm habere formam: sicut plus est lucere & illuminare, quàm solùm lucere. Et inde est quòd anima Christi habet quidem speculatiuam scientiam creandi (scit enim qualiter Deus creat) sed non habet huius rei scientiam practicam: quia non habet scientiam creationis factiuam.

ARTICVLVS II.

¶Vtrum anima Christi habuerit omnipotentiã respectu immutationis creaturarum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd anima Christi habeat omnipotentiã respectu immutationis creaturarum. Dicit enim ipse Matthæi viii. Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra. Sed nomine Cæli & terræ intelligitur omnis creatura: vt patet cùm dicitur Genesis primo, In principio creauit Deus cælum & terram. Ergo videtur quòd anima Christi habeat omnipotentiam respectu immutationis creaturarum.

2 ¶Præterea, Anima Christi est perfectior qualibet creatura. Sed quælibet creatura potest moueri ab aliqua creatura: dicit enim Augustinus in tertio de Trinitate, quod sicut corpora crassiora & inferiora, per subtiliora & potentiora quodam ordine reguntur: ita omnia corpora per spiritum vitę rationalẽ, & spiritus vitæ rationalis defertor atque peccator, per spiritum vitę rationalẽ, pium & iustum. Anima autem Christi etiã ipsos supremos spiritus mouet, illuminando eos: vt dicit Dionysius septimo capite Cæl. hierarc. ergo videtur quòd anima habeat omnipotentiam respectu immutationis creaturarum.

¶Præterea, Anima Christi habuit plenissimè gratiam miraculorum seu virtutum, sicut & cæteras gratias. Sed omnis immutatio creaturæ potest ad gratiam miraculorũ pertinere, cum etiam miraculosè cælestia corpora à suo ordine immutata fuerint: sicut Dion. probat in Epist. ad Polycar. Ergo anima Christi habuit omnipotentiam respectu immutationis creaturarum.

¶SED CONTRA est, quòd eiusdem est trãsmutare creaturas, cuius est eas conseruare. Sed hoc est solius Dei, secundũ illud Heb. primo, Portans omnia verbo virtutis suæ. Ergo solius Dei est habere omnipotentiam respectu immutationis creaturarum. Non ergo hoc cõuenit animę Christi.

¶RESPONDEO dicendum, quòd hic duplici distinctione est opus. Quarum prima est ex parte transmutationis creaturarum: quæ triplex est. Vna quidem est naturalis, quæ scilicet fit à proprio agente secundum ordinem naturæ. Alia verò est miraculosa, quæ fit ab agente supernaturali, supra consuetum ordmem & cursum naturæ: sicut resuscitatio mortuorum. Tertia autem est secundum quòd omnis creatura vertibilis est in nihil. Secunda autem distinctio est accipienda ex parte animæ Christi quæ dupliciter considerari potest. Vno modo secundum propriam naturam & virtutem, alio modo prout est instrumentum verbi Dei, sibi personaliter vniti. Si ergo loquamur de anima Christi secundum propriam naturam & virtutem siue naturalem, potentiam habuit ad illos effectus faciendos, qui sunt animæ conuenientes: puta ad gubernandum corpus, & ad disponendos humanos actus, & etiam ad illuminandũ per gratiæ, & scientiæ plenitudinem, omnes creaturas rationales ab eius perfectione deficientes, per modum, quo hoc est conueniens creaturæ rationali. Si autem loquamur de anima Christi secundum quòd est instrumentum Verbi sibi vniti, sic habuit instrumentalem virtutem ad omnes immutationes miraculosas faciendas, ordinabiles ad incarnationis finem: qui est instaurare omnia, siue quæ in cælis siue quæ in terris sunt. Immutationes verò creaturarum, secundum quòd sunt vertibiles in nihil, correspondent creationi rerum: prout scilicet producuntur ex nihilo. Et ideo sicut solus Deus potest creare, ita solus potest creaturas in nihilum redigere: qui etiam solus eas in esse conseruat, ne in nihilum decidant. Sic ergo dicẽdum est, quòd anima Christi non habet omnipotentiam respectu immutationis creaturarum.

¶AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd sicut Hier. dicit, illi potestas data est, qui paulò ante crucifixus, qui sepultus in tumulo, qui postea resurrexit, id est Christo, secundum quòd homo. Dicitur autem sibi omnis potestas data, ratione vnionis, per quam factum est, vt homo esset omnipotens: vt suprà dictum est. Et quamuis hoc ante Resurrectionem innotuerit Angelis, post resurrectionem tamen innotuit omnibus hominibus: vt Remigius dicit. Tunc autem dicuntur res fieri, quando innotescunt: & ideo post Resurrectionem dicit Dominus sibi datam omnem potestatem in cælo & in terra.

¶Ad secundum dicendum, quòd licet omnis creatura sit mutabilis ab alia creatura præter supremum Angelum, qui tamen potest illuminari ab anima Christi, non tamẽ immutatio omnis quæ potest fieri circa creaturam, potest fieri a creatura: sed quędã immutationes possunt fieri à solo Deo. Quęcunque tamen immutationes possunt fieri per creaturas, possunt etiam fieri per animam Christi, secundum quòd est instrumentum Verbi, non autem secundum propriam naturam & virtutem: quia quædam huiusmodi immutationum non pertinent ad animam, neque quantum ad ordinem

D. 219.

quoniam hoc quoque sub genere eodẽ continetur, scilicet immutationum miraculosarum, & non sub mutatione creationis. Quod ex eo patet, quod creatio est ex nihilo, transubstantiatio autem est ex pane creatio facie totum nouum, transubstantiatio transfert quod erat in aliud præexistens. Vnde & sancti Patres, & specialiter Ambrosius arguit transubstantiationem possibilem ex creatione, tanquàm magis difficili, dicens, Sermo Christi, qui potuit ex nihilo facere quod non erat, multò magis facere potest vt sit, quod erat in aliud transmutarum: vt patet de consecrat. dist. 2. ca. panis, & ca. retuetra. Et hęc notata sint, vt aduertat lector huic posse fieri à Deo medijs tibus instrumentis, & non solùm immediatè: sicut etiam fieri potest resurrectio mortuorũ, & poni duo corpora in eodem loco, & quicquid eiusmodi est quantis requirat infinitam virtutem in agẽte principali.

¶Circa doctrinam præsentis articuli dubium occurrit, pto quãto ponit in anima Christi virtutem instrumentalem ad omnia miracula. est autem ratio dubij: quia vel Autor intelligit de causa instrumẽtali proprię, vel largè pro causa, sine qua non. Si proprię, obstat tunc doctrina Autoris, & Dui ãdut. Nam Autor superius in prima parte, quæstio. 46. ar. 5. docet instrumentũ oportere, secundum id quod sibi proprium alicui operari dispensati ve ad effectum principalis agentis: constat autẽ quod anima Christi nihil operatur faciẽs ad effectum miraculi puta quum dixit, Lazare veni foras, intellectio, volitio, imaginatio, vox cum clamore nullum effectũ ex propriis habuerunt circa cadauer, aut animã Lazari sed deitatis virtute anima reunita est corpori cõcurrentibus illis actib⁹ humanis Christi vt medio, seu causa sine qua non: & sic de aliis. Et confirmatur quia in 3. sent. dist. 16. quæstio. 1. ar. 3. Autor dicit, quòd nec Angelo, nec animæ Christi impressa est ali qua virtus spiritualis ad faciendã miracula, nisi per modum orationis aut intercessionis. Durandus quoque in 3 senten. dist. 14. quæstio. vlti. probare nititur quod humanitas Christi faciebat miracula, nulla virtute supernaturali inhærente animæ aut corpori Christi, sed sola diuina virtute assistente sibi. Qua miracula faciebat Christus ad testificandam deitatem, sicut defectus subiicit ad testificandam suam humanitatem: & propterea sicut defectus omnes sunt humanitatis, ita miracula omnia sunt diuinitatis. Si verò largè sumitur instrumentũ, tunc obuiat licera præsens, attribuendo animæ Christi, vt instrumento Verbi, operationem omnium mutationum, tam naturalium quàm miraculosarum, & referendo soli Deo mutationes annihilationis & creationis. Nam largè de instrumento loquendo potest orationc aut intercessione simili modo concurrere anima Christi ad creationem aut annihilationem, sicut concurrit ad miracula. Obuiat quoque doctrina Autoris in quæstio. de Po. quæstio. 6. artĩ 4 dicens Angelos & homines non solum oratione, sed ex potestate quandoque miracula facere: iuxta doctrinam Gregorij. Et declarat potestatem illam esse per modum intentionis seu motus in ipsis Angelis seu hominibus sanctis.

¶Ad euidentiam horum, sciendum est secundum Autoris doctrinam indubitatum esse, quòd anima Christi instrumentaliter non abusiuè, sed propriè loquendo de instrumento, concurrit ad miracula faciendum. Hoc autem quidã fit, & qualiter fiat accipi potest ex ipsa ratione agendi instrumenti. Instrumentum quidem habet duplicem actionem, scilicet propriam & instrumentalem: vt scindere est propria operatio serræ: facere verò sedem secundum est ipsius operatio instrumentalis: & calefacere est propria operatio caloris, augere verò animal est instrumentalis illius operatio. Et sicut instrumenti est operatio duplex, ita etiam est duplex quo operatur. Alterum sibi proprium: vt dentatura ferrea, & acuta serra, qua scindit, & ipsa natura caloris, qua calidum calefacit. Alterũ à principali agente participatum, quo extenditur, & facere dicitur principalem effectum. Et hoc est motus ipse, quo instrumentum mouetur à principali agente per virtutem sue formæ: sed solum per modum, quo mouetur à principali agente. Qui quidem motus vocatur virtus instrumentalis quandoque, & quandoque virtus intentionalis, & virtus spiritualis quandoque, eo quod est motus rei, quæ assumitur in instrumentum, & ideo motus, & constituit ipsum in esse factiuo, & ideo vis seu virtus.

¶ Vnde etiam quum lapidem baculo moueo, baculus ex hoc ipso quod vtor eo, fit & est motor effectiuè lapidis. Et quia diminuta quædam mediatio est inter principale agens, & effectum, deferens principale agens ad effectum, ideo intentionalis: & quia insensibilis est, & ad spiritualem quando que effectum, ideo spiritualis. Et est sermo de illo instrumenti motu, quo mouetur ab agente principali vt fic. Quod vt clarius intelligas, cõsidera in instrumentis artium duplicẽ potẽtiã, alterã ad motũ localẽ ad terã ad cooperandum arti, exequendo operationem ipsius artis. Verbi gratia, Instrumenta artis mutãdarum in potentia, vt moueantur contactu digitorum, & sunt in potentia vt musicam sonent. Et conflat quod de prima potentia ipsoduci possunt ad actũ à quacunque sint arte potente illã cõmouere: sed de secunda potentia, non nisi ab arte reduci possunt ad actum. Quum autem mouere nihil aliud sit, quam educere de potentia ad actum: & moueri sit educi de potentia ad actum, clarè conflat quod instrumentũ tunc mouetur à principali agente, quum educitur de secunda potentia ad actum, quum sic cooperans ipsi principali agẽti, quum sit exequens operationem principalis agentis. Quod sit per hoc, quod principale agens vt sic, vtitur illo ad opus ipsius principalis agentis: puta quum ars musica vtitur instrumento musico ad tonum musicum. Ipse enim vsus est quidam actuatio instrumenti, est quædam actuatio instrumentorum. Et propterea oportet certæ artis certa esse instrumenta: nunquam enim musica fugit edificare.

Super illud Mat. 28. data est mihi omnis potestas.

Art. præc. ad 1.

D. 896.

D. 152.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ta esse tere. Nec opus est quærere alium modum, aut quid, & qualiter. nisi quod verbum veatur instrumentaliter anima seu humanitate coniuncta sibi ad opera miraculosa. Applicando enim dicta ad verbum & humanitatem Christi, perspicies quæ dicimus, quæ in hac littera ab Autore tradantur.

¶ Dicendum est ergo ad quæstionem, quod de instrumento propriè, loquitur Autor & hic, & in Secunda secundæ, loco allegato, & in prima parte. Et ad obiectionem ex doctrina Primæ partis respondetur, quòd ad instrumentum exigitur, quod habeat propriam operationem vltra illã, quam participat à principali agente, & quod operatio propria sit præ supposita operationi participatæ ita quod prius intelligatur propria operatio terminari ad illud, in quod tenditur, quàm operatio participata, sicut præsupponitur prius intelligitur, quàm iunctum illi. Et huiusmodi præuia operationem appellauit Autor operari dispositiuè, nõ quod oporteat illã operationem propriè dispone re. Nec hanc ego fingo glossam: sed ex ipso Autore inferius in quæstio. 62. accepi. Vbi Baptismum instrumentaliter causam ponens, expresse docet sufficere, vt aqua secundum propriam operationẽ corpus tangat, diluendo ad hoc vt participata operationem animam abluat. Et hoc sufficit proposito & intento in prima parte, quia per hoc concluditur efficaciter, q̃ nulla creatura potest instrumentaliter creare, q̃ nulla potest propriam operationẽ præuiam creationi circa creãdum ponere, quum nihil fit, vt ibi dicimus. In proposito autem quum Deus vtitur creatura aliqua instrumentaliter ad opus miraculosum, opus proprium illius creaturæ se habet vt præuium operi miraculoso: quia se habet vt præsentans seu dirigens diuinum imperiũ ad creaturam, in qua fit opus miraculosum, vt Autor docuit in loco allegato in quæstio. de Potentia. Et hoc esse verum, ex eo coniicere potes, quia hinc vitiusque difficultatis solutio haberur. hoc est quæ quærari miracula per modum meriti seu intercessionis, & ex potestate seu instrumentaliter distinguuntur, etiam si solus actus interior instrumentum ponatur: & quare opus creationis inter miraculosa non connumeratur. Primi siquidẽ quæstio solmitur ex hoc, quòd tam meritum quàm oratio vt sic præcedit actionem diuinam ad miraculum: actus verò quicunque etiam interior, etiam ipsa oratio, non vt oratio, sed vt instrumenti

Cap.10.& 23.

1.2.q.112. art.1.

naturæ, neque quantum ad ordinem gratiæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd (sicut dictum est in Secunda parte) gratia virtutum seu miraculorum datur animæ alicuius Sancti, non vt propria virtute ei conueniat miracula facere, sed vt per virtutem diuinam huiusmodi miracula fiant. Et hæc quidem gratia excellentissimè data est animæ Christi, vt scilicet non solùm ipse miracula faceret, sed etiam vt hanc gratiam in alios transfunderet. Vnde dicitur Matthæi decimo quòd conuocatis duodecim Discipulis, dedit eis potestatem spirituum immundorum, vt eiicerent eos, & curarent omnem languorem & omnem infirmitatem.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum anima Christi habuerit omnipotentiam respectu proprij corporis.

AD TERTIVM sic procedi tur. Videtur quòd anima Christi habuerit omnipotentiã respectu proprij corporis. Dicit enim Damas. in tertio lib. quòd omnia naturalia fuerunt Christo voluntaria: volens enim esuriuit, volens sitiuit, volens timuit, volens mortuus est, &c. Sed ex hoc Deus dicitur omnipotens, quia omnia quæcunque voluit fecit. Ergo videtur quòd anima Christi habuerit omnipotentiam respectu naturalium operationum proprij corporis.

2 ¶ Præterea, In Christo fuit perfectius humana natura, quàm in Adam in quo secundum originalem iustitiam, quam habuit in innocentiæ statu, corpus habebat omnino subiectum animæ, vt nihil in corpore posset accidere contra animæ voluntatem. Ergo multò magis anima Christi habuit omnipotentiam respectu sui corporis.

3 ¶ Præterea, Ad imaginationem animæ, naturaliter corpus immutatur, & tanto magis, quanto magis anima fuerit fortis imaginationis, vt in prima parte habitum est. Sed anima Christi habuit virtutem perfectissimam, & quantum ad imaginationem, & quantum ad alias vires. Ergo anima Christi fuit omnipotens in respectu ad corpus proprium.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Hebræ. 2. quòd debuit per omnia fratribus assimilari, & præcipue in his, quæ pertinent ad conditionem naturæ humanæ. Sed ad conditionem humanæ naturæ pertinet, quòd valetudo corporis, & eius nutritio & augmentum, imperio rationis seu

ARTIC. III.

perium (cui omnia obediunt) tunc dicuntur operari miracula ex potestate, instrumentali tamen, vt Autor declarauit.

¶ Secundus autem quæstionis solutio ex hoc habetur: quia delatio imperij non potest fieri ad nihil. oportet enim eas esse ad quod exequutiuè delatio imperij fit ad nihil nanque nihil potest deportari.

voluntatis non subdantur: quia naturalia soli Deo qui est auctor naturæ, subduntur. Ergo nec in Christo subdebantur. Non igitur anima Christi fuit omnipotens respectu proprij corporis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dictum est, anima Christi potest dupliciter considerari. Vno modo secundum propriam naturam & virtutem. Et hoc modo sicut non poterat immutare exteriora corpora à cursu & ordine naturæ, ita etiam non poterat immutare proprium corpus à naturali dispositione: quia anima secundum propriam naturam, habet determinatam proportionem ad suũ corpus. Alio modo potest considerari anima Christi, secundum quòd est instrumentum vnitum verbo Dei in persona. Et sic subdebatur eius potestati totaliter omnis dispositio proprij corporis. Quia tamen virtus actionis non propriè attribuitur instrumento, sed principali agenti, talis omnipotentia magis attribuitur ipsi verbo Dei quàm animæ Christi.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum quòd verbum Damas. est intelligendum quantum ad voluntatem Christi diuinam: quia sicut ipse in præcedenti cap. dicit, beneplacito diuinæ voluntatis permittebatur carni pati, & operari quæ propria.

¶ Ad secundum dicendum, quòd non pertinebat hoc ad originalem iustitiam, quam Adam habuit in statu innocentiæ, quòd anima hominis haberet virtutem transmutandi proprium corpus in quancunque formam: sed quòd posset ipsum conseruare absque omni nocumento. Et hanc etiam virtutem Christus assumere potuisset, si voluisset. Sed cùm sint tres status hominum, scilicet innocentiæ, culpæ & gloriæ sicut de statu gloriæ assumpsit comprehensionem, & de statu innocentiæ immunitatem à peccato, ita & de statu culpæ assumpsit necessitatem subiacendi pœnalitatibus huius vitæ: vt infra dicetur.

¶ Ad tertium dicendum, quod imaginationi, si fuerit fortis, naturaliter obedit corpus quantum ad aliqua: puta quantum ad casum de trabe in alto posita: quia imaginatio nata est esse principium motus localis: vt dicitur 3. de Anima. Similiter etiam quantum ad alterationem, quæ est secundum calorem & frigus, & alia consequentia: eo quòd ex imaginatione consequenter natæ sunt consequi animæ passiones, secundum quas mouetur cor, & sic per commotionem spirituum, totum corpus alteratur. Aliæ verò dispositiones corporales, quæ nõ habent naturalem ordinem ad imaginationem, non transmutantur ab imaginatione, quantuncunque sit fortis: puta figura manus vel pedis vel aliquid simile.

¶ Ad id verò quod ex 1. sententia affertur, dici potest, vel quod Autor dicit se ipso correxit illud vel quod sub modo intercessionis vel orationis comprehendit etiam modum instrumentalem, qui conuenit in hoc generali modo, quod non fiunt degene- Art. prã.
rationes permanentium, sed consistentium in motu. Et per hæc patet solutio ad obiecta. Et per hæc patet intellectus infinitorum dictorum de instrumentali efficientia attributa humanitati Christi, vel sacramentis Ecclesiæ, & alia huiusmodi.

¶ In responsione ad secundum eiusdem secundi articuli 21. quæstionis aduerte quod hic Autor asserit se dicit, animam Christi vt vnitã verbo Verbi, posse in omnes mutationes, quas quæcunque creatura possunt facere: quod in 3. tenet, nõ alii credendo dixit.

¶ In responsione ad tertium meminerit, gratiam Christi esse non solum singularem, sed capitalem, ita quod omnibus illi vt vnitæ fali cæteris cõuenit. Ac per hoc gratia miraculorum, vt vni uersali instrumento collata fertur duplici vniuersalitate, hoc est vniuersali tate miraculorum, quia potuit omnia miracula instrumentaliter efficere, & vniuersalitate generationis sibi similium, participatiuè tamẽ: quia potuit instrumentaliter efficere alios homines cooperatores miraculorum ex potestate instrumentali quoque participata, vt Euangelico testimonio in litera allato probatur. Nã sicut Verbum potest vel humanitate sibi iuncta, ad faciendum miracula, ita & eadem ratione potest illa vti ad comunicandum aliis potestatẽ faciendi miracula. Est siquidem huiusmodi cõmunicatio miraculorum quodã, comprehensum sub vniuersalitate miraculorum.

Cap.4. Q.77. Art.1. Loc.cit. Quæ habetur in 4. synod. generali Cõstant. in actione 4. Tex. ad sequẽdum.

¶ *Super quæstionis decimatertiæ Articulum tertium.*

TItulus clarus est.

¶ In corpore vnica distinctio bimembris cõpetitur: & duabus conclusionibus iuxta duo membra distinctionis. Distinctio est, Voluntas Christi dupliciter aliquid voluit, vel per seipsum exequendum, vel per virtutem diuinam.

¶ Vbi nota, quod ly per seipsum significat per propriam, virtutem naturalem, vel gratuitam, immanentem scilicet in ipso: ita quod distinguitur hoc membrum contra illa, quæ poterat Christus per virtutem instrumentalem: vt patet in littera. Sumitur siquidẽ hic per seipsum, sicut in secundo articulo sumpsit est, per propriam virtutem: vtrobique enim contra virtutem instrumentalem distinctio fit, vt patet in littera. Prima ergo conclusio est, Anima Christi quicquid voluit per seipsum exequendum, potuit. Probatur: quia decebeat sapientiam, suam, vt aliquid vellet per seipsum efficere quod non subiaceret virtuti suæ. Secũda conclusio est, Anima Christi quicquid voluit efficiendum diuina virtute, potuit instrumentaliter & non propria virtute: vt patet de operibus miraculosis.

¶ In responsione ad primum perspice ex secunda responsione, quod distinctio in corpore articuli potita, non fuit comprehensiua omnium quæ Christi humana voluntas voluit fieri: quoniam sub neutro membro comprehenduntur quæ Christus noluit per alios homines fieri: quæ non subiacebant potestati eius naturaliter gratuitæ: cuius exequutio ad humanam spectabat voluntatem, sed comprehendit omnes modos quibus anima Christi potest dici omnipotens, respectu exequendorum per ipsum, & exequendorum instrumentaliter tantum per ipsum, Deo principaliter operante. Respectu siquidem reliquorum non potest omnipotens, iuxta hanc secundam responsionem assertitate Agathonis firmatum.

potentiam respectu proprij corporis. Probatur ex similitudine proportionali: quia sicut non poterat exteriora corpora immutare propria virtute, ita nec propium. Et probatur ratione: quia anima Christi habebat determinatam proportionem ad suum corpus ac per hoc non omnia, sed aliquid determinatum poterat respectu sui corporis.

¶ Secunda cõclusio est, Anima Christi vt instrumentũ Verbi habuit omnipotentiam respectu proprij corporis. Hæc cõclusio non aliter probatur: sed ex præce-

denti articulo vt clara relinquitur. Et hoc intellige sobriè, hoc est de omnipotẽtia respectu & naturalium & miraculosarum transmutationum, non respectu conseruationis ex nihilo, aut annihilationis: vt in præcedenti articulo determinatum est. Subdit tamen Autor, vnde possis dictorum, dicta intelligere absque dictæ conclusionis præiudicio: quod scilicet hæc omnipotentia attributa inuenitur magis verbo Dei, quam animæ Christi, in tantum, vt inuenias forte negatam ab anima Christi, & attributam Verbo: quia virtus actionis facticæ, principali agenti attribuitur, implicitè: instrumento autem, ignoto præsertim, aut non attribuitur, aut etiam auferrur.

¶ *Super Quæstionis decimatertiæ Articulum quartum.*

¶19 25.12. TItulus clarus est intelligentibus terminos, Ille enim dicitur omnipotens respectu exequutionis propriæ voluntatis, qui potest exequi quicquid vult exequi: ita quod potentia exequutiua æquiparatur in illo voluntati exequutionis.

¶ In corpore est vna distinctio bimembris cũ duabus conclusionibus responsiuis quæsito, iuxta membra distinctionis. Distinctio est, Voluntas Christi dupliciter aliquid voluit, vel per seipsum exequendum, vel per virtutem diuinam.

Q.77. ¶ Vbi nota, quod ly per seipsum significat per propriam, virtutem naturalem, vel gratuitam, immanentem scilicet in ipso: ita quod distinguitur hoc membrum contra illa, quæ poterat Christus per virtutem instrumentalem: vt patet in littera. Sumitur siquidẽ hic per seipsum, sicut in secundo articulo sumpti est, per propriam virtutem: vtrobique enim contra virtutem instrumentalem distinctio fit, vt patet in littera. Prima ergo conclusio est, Anima Christi quicquid voluit per seipsum exequendum, potuit. Probatur: quia decebeat sapientiam, suam, vt aliquid vellet per seipsum efficere quod non subiaceret virtuti suæ. Secũda conclusio est, Anima Christi quicquid voluit efficiendum diuina virtute, potuit instrumentaliter & non propria virtute: vt patet de operibus miraculosis.

¶ In responsione ad primum perspice ex secunda responsione, quod distinctio in corpore articuli potita, non fuit comprehensiua omnium quæ Christi humana voluntas voluit fieri: quoniam sub neutro membro comprehenduntur quæ Christus noluit per alios homines fieri: quæ non subiacebant potestati eius naturaliter gratuitæ: cuius exequutio ad humanam spectabat voluntatem, sed comprehendit omnes modos quibus anima Christi potest dici omnipotens, respectu exequutionis propriæ voluntatis, scilicet respectu exequendorum per ipsum, & exequendorum instrumentaliter tantum per ipsum, Deo principaliter operante. Respectu siquidem reliquorum non potest omnipotens, iuxta hanc secundam responsionem assertitate Agathonis firmatum.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum anima Christi habuerit omnipotentiã respectu exequutionis suæ voluntatis.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod anima Christi non habuerit omnipotentiã respectu exequutionis propriæ voluntatis. Dicitur enim Marci 7. quod ingressus domum, neminem voluit scire, & non potuit latere. Non ergo potuit in omnibus exequi propositum suæ voluntatis.

2 ¶ Præterea, Præceptum est signum voluntatis: vt in prima parte dictum est. Sed Dominus quædam facienda præcepit, quorum contraria acciderunt: dicitur enim Matth. 9. quod cæcis illuminatis, commina tus est Iesus dicens, Videte ne quis sciat: illi autem exeuntes, diffamauerunt illum per totam terram illam. Non ergo in omnibus potuit exequi propositum suæ voluntatis.

3 ¶ Præterea, Id quod potest aliquis facere, non petit ab alio. Sed Dominus petiuit a Patre, orando illud quod fieri volebat: dicitur enim Luc. 6. quod exiit in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei. Ergo non potuit exequi in omnibus propositũ suæ voluntatis.

¶ SED CONTRA est, quod dicit Aug. in lib. de Quæstionibus veteris & noui Testamenti: impossibile est, vt Saluatoris volũtas non impleatur: nec potest vel le quod scit fieri non debere.

¶ RESPONDEO dicendum, quod anima Christi dupliciter aliquid voluit. Vno modo quasi per se implendum. Et sic di cendum est, quod quicquid voluit, potuit: non enim conueniret sapientiæ eius, vt aliquid vellet per se facere, quod suæ virtuti non subiaceret. Alio modo voluit aliquid vt implendum virtute diuina: sicut refusicitationem proprij corporis, & alia huiusmodi miraculosa opera. Quæ quidem non poterat propria virtute, sed secundum quod erat instrumentum diuinitatis: vt dictum est.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut Aug. dicit in lib. de Quæstionibus veteris & noui Testamenti. Quod factum est, hoc voluisse dicendũ est Christus. Aduertendum est enim, quod illud in finibus gestum est Gentilium, quibus adhuc tempus prædicandi non erat: vltro tamẽ venientes ad fidem, non suscipere inuidiæ erat. A suis ergo noluit prædicari, requiri autem se voluit: & ita factum est. Vel potest dici, quod hæc voluntas Christi non fuit de eo, quod per eum fiendum erat, sed de eo, quod erat fiendum per alios, quod nõ subiacebat humanæ voluntati ipsius. Vnde in Epistola Agathonis Papæ, quę est recepta in sexta Synodo, legitur, Ergone ille omnium Conditor & Redemptor, in terris latere volens, non potuit, nisi hoc ad humanam eius voluntatem, quam temporaliter est dignatus assumere, redigatur?

¶ Ad secundum dicendum, quod sicut Gregor. dicit 19. Mor. per hoc, quod Dominus præcepit taceri virtutes suas, seruis suis sequentibus exemplum dedit, vt ipsi quidem virtutes suas occultari desiderent: & tamen vt alij eorum exemplo proficiant, prodantur inuiti. Sic ergo præceptum illud designabat voluntatem ipsius, quia humanam gloriam refugiebat: secundum illud Ioan. 8. Ego gloriam meam non quæro. Volebat tamen absolute præsertim secundum diuinam voluntatem, vt publicaretur miraculum factum, propter aliorum vtilitatem.

¶ Ad tertium dicendum, quod Christus orabat, & pro his, quæ virtute diuina fienda erant, & pro his etiam, quæ humana voluntate erat facturus, quia virtus & operatio animæ Christi dependebant à Deo: qui operatur in nobis velle & perficere: vt dicitur Philip 2.

QVAESTIO DECIMA

quæ est, De defectibus corporis assumpti à filio Dei, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de defectibus, quos Christus in humana natura assumpsit. Et primo de defectibus corporis, secundo de defectibus animæ.

¶ Circa primum quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum filius Dei assumere debuerit in humana natura corporis defectus.

¶ Secundo, vtrum assumpserit necessitate his defectibus subiacendi.

¶ Tertio, vtrum hos defectus contraxerit.

¶ Quarto, vtrum omnes huiusmodi defectus assumpserit.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum filius Dei in humana natura assumere debuerit corporis defectus.

AD PRIMVM sic procedi tur. Videtur quod filius Dei non debuerit assumere humanam naturam cum corporis defectibus. Sicut enim anima vnita est personaliter verbo Dei, ita & corpus. Sed anima Christi habuit omnimodã perfectionem, & quantum ad gratiam, & quantum ad scientiam: vt supra dictum est. Ergo etiam corpus ei debuit esse omnibus modis perfectum, nullum in se habens defectum.

2 ¶ Præterea, Anima Christi videbat verbũ

3 dist. 15 q. 1. artic. 1. & dist. 22. q. 2. ar. 1. q. 1. Et 4. contra ca. 55. 11. Et o puſ. 3. cap. 42. & 47. Q. 7. ar. 9. & q. 9. art 1.

Quomodo verificetur, quod Christus voluerit humana voluntate aliquid fieri per alios homines & non potuerit facere quod sic fieret quum minus pie fonare hoc videatur. Posset dici, quod verificatur de voluntate antecedente non consequente, sed hæc responsio non consonat Agathoni: quia hoc commune est voluntati tam diuinæ quam humanæ: vt contra voluntatem antecedẽtem agatur. Sententia autem Agathonis, secũdum dictum Cap. 13. ferentiam inter diuinã & humanam voluntatem in hoc, quod diuina quæcunque voluit fecit, humana autem aliquid vult, & nõ potest: procedit, vt patet in littera.

¶ Dicendum est ergo, quod non inconuenit, Christum humana voluntate verè voluisse aliquid per aliquos operandum, vel non operandum, cuius oppositum factum est prorsus tuit velle, quod aliquis non peccaret, deliberando quod ille non offenderet Deum, & tamen ille peccabat, Christo nõ permittente secundum humanam voluntatem: quia non erat in potestate virtutis eius, cohibere peccatum contra peccantis voluntatem. Et est sermo de Christo homine secundum propriam virtutem. Et hoc modo Agathon dicit, quod voluit latere & non potuit, scilicet secũdum propriam virtutem: potuisse tamen secundum instrumentalem virtutem. Nec hæc minus pie fonant apud differentes inter subiacentia & non subiacentia Christo hominis secundum propriam virtutem, quam quod decuerint humanam Christi voluntatem recta desideria etiam sine opere.

¶ In responsione ad secundum, optimè veritis distinctione inter voluntatem antecedenter vel absolutè, attribuendo præceptum taciturnitatis voluntati etiam humanæ Christi antecedenter. Volebat siquidem, quantum ex se erat, gloriam fugere: & hanc voluntatem præcepto taciturnitatis significabat. Volebat tamen absolutè, hoc est omnibus consideratis, taceri, & ideo non peccabant publicantes illa miracula.

¶ In responsione ad tertium, considera quanta sit necessitas orandi, quum etiam ad ipsa opera quæ Christus sciebat se facturum, orationis meritum adhiberet: ea ratione, quia orationes causæ inidiæ sunt ad operanda & consequenda: sine causis autem mediis velle effectus frustrari est, sicut vel le colligere frumenta sine seminatione.

¶ *Super Quæstionis decimæquartæ Articulum primum.*

TItulus articuli clarus est.

¶ In corpore vnica est conclusio, Conueniens fuit corpus assumptum à filio Dei, defectibus subiacere. Probatur tripliciter. Primo ex fine Incarnationis: secundo, ex fidei susceptione, tertio ex exemplaritate patientiæ. Et omnia clara sunt in littera.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis decimæquartæ Articulum secundum

Q.9.ar.2. Ep.58.

TItulus intelligendus est vt iacet.

¶ In corpore duo sunt. Primo ponitur vna distinctio bimembris cũ conditionibus membrorum & multiplicate vtriusque. Secundo ibi propterea dicitur quæsito tribus cõclusionibus. Distinctio est, Necessitas est duplex, coactionis, vel naturalis. Conditio necessitatis coactionis est, quod est ab extrinseco, multiplicitas eius est, quod contrariatur quadoque naturæ, quandoque voluntati: quia tam natura, quam voluntas est principiũ intrinsecum, illa autem est ab extrinseco. Conditio necessitatis naturalis est, quod consequitur principium naturale: multiplicitas eius est, quia vel consequitur formam vel materiam. Prima conclusio est: corpus Christi secundum necessitatem naturalem consequentem materiam subiectam fuit necessitati mortis, & aliorum huiusmodi defectuum. Probatur. Carni Christi permittebatur agere & pati, quæ erant propria: sed necessitas horum defectuum causatur ex propriis carnis, ergo, Secunda conclusio est: Corpus Christi secundum conditionem propriæ naturæ subiacuit necessitati coactionis repugnantis naturę corporali: vt patet de clauo perforante, & flagello percutiente. Tertia conclusio est, in Christo non fuit necessitas coactionis repugnantis voluntati diuinæ aut humanæ absolutè: sed solum secundum naturalem motum voluntatis. Hæc conclusio non aliter probatur; sed ex declaratione terminorum relinquitur euidẽs apud Theologos. Declaratur siquidem voluntas absoluta, hoc est consequens rationem deliberantem, & naturalis, prout naturaliter refugit mortem, corporisque nocumenta.

¶ Vbi nota primo, quod apud Autorem hic deliberatio est actus rationis. Et voluntas dicitur deliberata denominatiue à ratione deliberante, & causaliter: quia consequitur rationem deliberantem (quę scilicet ratio omnibus consideratis, concludit aliquid esse malum vel bonum, fugiendum vel prosequendum) & sequitur motus voluntatis cõformis tali rationi appetens vel fugiens qui vocatur voluntas deliberata. Naturalis autem voluntas vocatur motus ille voluntatis, qui consequitur rationem apprehendentem bonum vel malum non cõsiderata circumstantiarum, sed ipsum nudum obiectum bonum (puta vitam, felicitatem) vel malum, puta mortem, infirmitatem, flagellari, & huiusmodi, ad huiusmodi enim apprehensionem sequitur naturaliter motus voluntatis volens bonum, vel nolens malum. Et tamen, vt dictum est, superaddita ratione cõsiderationis circumstantiarum (puta morti, propter bonum virtutis) sequitur in voluntate motus voluntatis respectu mali, puta, mortis, propter huiusmodi, & nolitionis respectu boni, puta vitæ cum detrimento virtutis. Remanet liquidem videre cum defectu esse naturalis actus voluntatis, puta redemptionis humanæ.

¶ In responsione ad secundum, vide quod Autor dicit, quod necessitatem coactionis contrariã corpori (quam in corpore Christi posuimus) excendit etiam ad animam Christi secundum propriam naturam & virtutem: quia si superius dictum est, quod anima Christi secundum propriam naturam & virtutem non poterat mutare naturalem cursum rerum, secundum quem consentit, cum sit impassibilis & immortalis, ad perforationem & passionem carnem humanam, quam animo sit pœnas ferunt corpus illatum à perforatione: quoniam hoc non sine miraculo fieret. Et hoc est quod ibi tetigit dicendo, quod ipsius Dei humanam naturam assumpserit cum corporalibus infirmitatibus, siue defectibus.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Hebr.2. In eo, in quo passus est & tentatus, potens est & eis, qui tentantur, auxiliari. Sed ad hoc venit, vt nos adiuuaret: vnde & David dicebat, Leuaui oculos meos in montes, vnde veniet auxilium mihi. Ergo conueniens fuit, vt filius Dei carnem assumpserit, infirmitatibus humanis subiacentem, vt in ea posset pati & tentari: & sic auxilium nobis ferre.

¶ RESPONDEO dicendum, conueniens fuisse, corpus assumptum à filio Dei humanis infirmitatibus & defectibus subiacere, & præcipue, propter tria. Primo quidem, quia ad hoc filius Dei, carne assumpta, venit in mundum, vt pro peccato humani generis satisfaceret. Vnus autem pro peccato alterius satisfacit, dum pœnam pro peccato alterius debitam, in se suscepit. Huiusmodi autem defectus corporales, scilicet mors, fames, sitis, & huiusmodi, sunt pœna peccati, quod est in mundum per Adam introductum: secundum illud Roma. 5. Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors. Vnde conueniens fuit quãtum ad finem Incarnationis, quod huiusmodi pœnalitates in nostra natura susciperet vice nostra, secundum illud Isa. 53. Vere languores nostros ipse tulit. Secundo, propter fidem Incarnationis astruendam. Cum enim natura humana non aliter esset nota hominibus, nisi prout huiusmodi corporalibus defectibus subiacet, si sine his defectibus filius Dei humanam naturam assumpsisset, videretur non fuisse verus homo, nec veram carnem habuisse, sed phantasticam, vt Manichæi posuerunt. Et ideo, vt dicitur Phil.2. Exinanuit semetipsum, formam serui accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo. Vnde & beatus Thomas per aspectum vulnerum est ad fidem reuocatus, vt dicitur Ioann. 20. Tertio, propter exemplum patientiæ, quod nobis exhibet, passiones & defectus humanos fortiter tolerando. vnde dicitur Hebr. 12. Sustinuit à peccatoribus aduersus semetipsum contradictionem, vt non fatigemini, animis vestris deficientes.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod satisfactio pro peccatis alterius, habet quidem quasi materiam pœnas, quas aliquis pro peccato alterius sustinet: sed pro principio habet habitum animæ, ex quo inclinatur ad volendum satisfacere pro alio, & ex quo satisfactio efficaciam habet. Non enim esset efficax satisfactio, nisi ex charitate procederet: vt infra dicetur. Et ideo oportuit animam Christi & perfectam esse, quantum ad habitus scientiarum & virtutum, vt haberet facultatem satisfaciendi: & quod corpus eius esset subiectum infirmitatibus, vt ex satisfactionis materia non deesset.

¶ Ad secundum dicendum, quod secũdum naturalem habitudinem, quæ est inter animam & corpus, ex gloria animæ redundat gloria ad corpus. Sed hæc naturalis habitudo in Christo subiacebat voluntati diuinitatis ipsius, ex qua factum est, quod beatitudo remaneret in anima, & non deriuaretur ad corpus, sed caro pateretur: quæ conueniunt naturæ passibili, secundum illud quod Damasc. dicit, quod beneplacito diuinæ voluntatis, permittebatur carni pati & operari quæ propria.

¶ Ad tertium dicendum, quod pœna semper sequitur culpam actualem vel originalem: quandoque quidem eius qui punitur: quandoque autem alterius, pro quo ille, qui pœnas patitur, satisfacit. Et ita accidit in Christo, secundum illud Isaiæ 53. Ipse vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra.

¶ Ad quartum dicendum, quod infirmitas assumpta à Christo non impediuit finem Incarnationis, sed maxime promouit: vt dictum est, Et quamuis per huiusmodi infirmitates absconderetur eius diuinitas, manifestabatur tamen humanitas, quæ est via ad diuinitatem perueniendi: secundum illud Rom 5. Accessum habemus per Iesum Christum ad Deum. Desiderabat autem antiqui Patres in Christo, non quidem fortitudinem corporalem, sed spiritualem, per quam & diabolum vicit, & humanam infirmitatem sanauit.

ARTICVLVS II.

¶ Verum Christus necessitatem huiusmodi defectibus subiacendi assumpserit.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod Christus non ex necessitate his defectibus subiacuerit. Dicitur enim Isa. 53. Oblatus est, quia ipse voluit, & loquitur de oblatione ad passionem. Sed voluntati opponitur necessitati. Ergo Christus non ex necessitate subiacuit corporalibus defectibus.

2 ¶ Præterea, Damasc. dicit in 3. lib. Nihil coactum in Christo consideratur, sed omnia voluntaria. Sed quod est voluntarium, non est necessarium. Ergo huiusmodi defectus non fuerunt ex necessitate in Christo.

3 ¶ Præterea, Necessitas infertur ab aliquo potentiori. Sed nulla creatura est potentior, quam anima Christi, ad quam pertinebat proprium corpus conseruare. Ergo huiusmodi defectus seu infirmitates non fuerunt in Christo ex necessitate.

¶ SED CONTRA est quod Apost. dicit Rom. 8. Misit Deus filium suum in similitudinem carnis peccati. Sed conditio carnis peccati est, quod habeat necessitatem moriendi & sustinendi alias huiusmodi passiones. Ergo talis necessitas sustinendi hos defectus fuit in carne Christi.

¶ RESPONDEO dicendum, quod duplex est necessitas. Vna quidem coactionis, quæ fit ab agente extrinseco. Et hæc quidem necessitas contrariatur & naturæ, & voluntati: quorum vtrunque est principium intrinsecum. Alia autem est necessitas naturalis, quæ consequitur principia naturalia, puta formam, sicut necessarium est ignem calefacere: vel materiam, sicut necessarium est corpus ex contrariis compositum dissolui. Secundum igitur hanc necessitatem, quę consequitur materiam, corpus Christi subiectum fuit necessitati mortis & aliorum huiusmodi defectuum, quia, sicut dictum est, beneplacito diuinæ voluntatis, carni Christi permittebatur agere & pati quæ propria. Hæc autem necessitas causatur ex principiis carnis humanæ: vt dictum est. Si autem loquamur de necessitate coactionis, secundum quidem quod repugnat naturæ corporali, sic, iterum corpus Christi secundum conditionem propriæ naturæ necessitati subiacuit & claui perforantis & flagelli percutientis. Secundum vero quod necessitas talis repugnat voluntati, manifestum est quod in Christo non fuit necessitas horum defectuum, neque per respectum ad diuinam voluntatem, neque per respectum ad voluntatem humanam Christi absolutè, prout sequitur rationem deliberantem, sed solum secundum naturalem motum voluntatis, prout scilicet naturaliter refugit mortem, & etiam corporis nocumenta.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Christus dicitur oblatus, quia voluit & voluntate diuina, & voluntate humana deliberata: licet mors esset contra naturalem motum voluntatis humanæ, vt Damasc. dicit.

¶ Ad secundum patet responsio ex dictis.

¶ Ad tertium dicendum, quod nihil fuit potentius, quam anima Christi absolutè: nihil tamen prohibet aliquid fuisse potentius, quantum ad hunc effectum: sicut clauus ad perforandum. Et hoc dico, secundum quod anima Christi consideratur secundum propriam naturam & virtutem.

ARTICVLVS III.

¶ Verum Christus defectus corporales contraxerit.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod Christus non contraxerit defectus corporales contraxerit. Illud enim contrahere dicimur, quod simul cum natura ex origine trahimus. Sed Christus simul cum natura humana defectus & infirmitates corporales per suam originem traxit à matre, cuius carne fuit conueniens vt omnes defectus seu infirmitates humanas assumeret. Antecedens patet. Ecprima consequentia, quo ad primam partem, relinquitur clara. Quo ad secundam vero huiusmodi defectibus subiacebat. Ergo videtur quod hos defectus contraxerit

2 ¶ Præterea, Id quod ex principiis naturæ causatur, simul cum natura trahitur, & ita contrahitur. Sed huiusmodi pœnalitates causantur ex principiis naturæ humanæ. Ergo eas Christus contraxit.

3 ¶ Præterea: Secundum huiusmodi defectus Christus aliis hominib⁹ assimilatur: vt dicitur Heb.2. Sed alij homines huiusmodi defectus contrahunt: ergo videtur quod etiam Christus huiusmodi defectus contraxerit.

¶ SED CONTRA est, quod huiusmodi defectus contrahuntur ex peccato: secundum illud Rom.5. Per vnum hominem peccatum intrauit in hunc mundum, & per peccatum mors. Sed in Christo non habuit locum peccatum. Ergo huiusmodi defectus Christus non contraxit.

¶ RESPONDEO dicendum, quod in Verbo contrahendi intelligitur ordo effectus ad causam: vt scilicet illud dicatur cõtrahi, quod simul cum sua causa ex necessitate trahitur. Causa autem mortis & horum defectuum in humana natura est peccatum, quia per peccatum mors intrauit in hunc mundum, vt dicitur Rom.5. Et ideo illi propriè dicuntur hos defectus contrahere, qui ex debito peccati hos defectus incurrunt. Christus autem hos defectus non habuit ex debito peccati, quia vt Aug. dicit exponens illud Ioan.3. Qui de sursum venit, super omnes est, de sursum venit Christus, id est, de altitudine naturæ humanæ, quam habuit ante peccatum primi hominis. Accepit enim naturam humanam absque peccato, in illa puritate, in qua erat in statu innocentiæ: & simili modo potuisset assumere humanam naturã absque defectibus. Sic igitur quod Christus non contraxit hos defectus, quasi ex debito peccati eos suscipiens, sed ex propria voluntate.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod caro Virginis cõcepta fuit in originali peccato: & ideo hos defectus contraxit. Sed Christus naturam ex Virgine assumpsit absque culpa. Et similiter potuisset naturam assumere absque pœna: sed voluit suscipere pœnam propter opus nostræ redemptionis implendum: vt dictum est: Et ideo habuit huiusmodi defectus, non contrahendo, sed voluntarie assumendo.

¶ Ad secundum dicendum, quod causa mortis & aliorum corporalium defectuum in humana natura, est duplex. Vna quidem remota, quæ accipitur ex parte principiorum materialium humani corporis, inquantum est ex contrariis compositum, sed hæc causa impediebatur per originalem iustitiam. Et ideo proxima causa mortis & aliorum defectuum, est peccatum: per quod subtracta est originalis iustitia. Et propter hoc, quia Christus fuit sine peccato, dicitur non contraxisse huiusmodi defectus, sed voluntarie assumpsisse.

¶ Ad tertium dicendum, quod Christus in huiusmodi defectibus, assimilatus est aliis hominibus, quantum ad qualitatem defectuum, non autem quantum ad causam. Et ideo Christus non contraxit huiusmodi defectus, sicut alij.

ARTICVLVS IIII.

¶ Verum Christus omnes defectus corporales hominum assumere debuerit.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod Christus omnes defectus corporales hominũ assumere debuerit. Dicit enim Dam. Quod est insuppetibile, est incurabile. Sed Christus venerat omnes defectus nostros curare. Ergo omnes defectus nostros assumere debuit.

2 ¶ Præterea, Dictum est, quod ad hoc quod Christus pro nobis satisfaceret, debuit habere habitus perfectiuos in anima & defectus in corpore. Sed Christus ex parte animæ assumpsit plenitudinem omnis gratiæ. Ergo ex parte corporis debuit assumere omnes defectus.

3 ¶ Præterea, Inter omnes defectus corporales, præcipuum locũ tenet mors. Sed Christus mortem assumpsit. Ergo multo magis omnes alios defectus assumere debuit.

¶ SED CONTRA est, quod contraria non possunt simul fieri in eodem. Sed quędam infirmitates sunt sibi ipsis contrariæ: vt pote ex contrariis principiis causatæ. Ergo non potuit esse, quod Christus omnes infirmitates humanas assumeret.

¶ RES

Universidad de Deusto
Biblioteca

ro probatur: quia ad satisfaciendum pro peccato humanæ naturæ requiritur satisfactor perfectus in anima, scientia, & gratia. Secunda autem, quia defectus sunt tripartiam: quidam repugnantes perfectioni scientiæ, vt ignorantia vel gratiæ, vt pronitas ad malum & difficultas ad bonum. quidam particulares, vt varij morbi: quidam communes totí humanæ naturæ, vt fames, sitis, fatigatio, pœnæ, &c.

Arti. 1. & 2.

¶ Vbi notatur. Primo, quod quia rationis ordo poscit, vt satisfactio quæ pœnalis est, respondeat culpæ (vt culpæ cõmuniter respondeat pœna communis) ideo litera ex eo, quod Christus defectus pœnales assumpsit ad satisfaciendum pro peccato naturę humanæ, optimè, vt clarè intulit consequẽs, quod solos communes humanæ naturę defectus pœnales assumere debuit. Secundo, quod quia negatio particularium defectuum in Christo illata, non erat probata (quamuis fuerit probata affirmatio vniuersalium defectuum in eodem ex proportione pœnæ ad culpam) ideo litera subiunxit rationem eximentem corpus Christi à specialibus defectibus ex negatione causarum, eorundem ad negationem eorum procedentem: ex eo, quod defectus speciales aut sunt ex defectu principij vel principiorum, aut ex defectu progressus vitæ: quorum neutrum in Christo locum habere potuit.

¶ Et si quis obiecerit, quod possit esse aliquis horum defectuum ex tercia causa puta ex casu vel concursu cuiusdã alicuius, sciat omnes huiusmodi concursus causalitos morbi specialis, nihil aliud esse quam defectum principij: concurrens enim causa impedit principia à naturali perfectione actionis vel passionis suæ, & ideo reducitur huiusmodi causa ad defectum virtutis formatiuæ, causam positã in litera.

Li. 1. orth. fid. ca 14. & li. 3. ca. 20.

¶ Tertio, quod Autor doctrinam suam conformen Damasceno ostendens, confirmat simul, & exponit illam.

¶ Sed restat hic dubium quo pacto licuerit, vbi de defectibus corporis agitur, ignorantiam inter defectus communes computasse, quum constet ignorãtiam esse defectum animæ.

¶ Ad hoc dicitur, quod Autor licet tractet de defectibus corporis: inseruit tamen vniuersi eam doctrinã de defectibus humanis, qui nõ debuerunt assumi à Christo, vt ex vniuersali regula habeatur descriptio inter defectus etiam corporis, qui debuerunt vel non debuerunt assumi. Et hoc propter pronitatem ad malum & difficultatem boni: quoniã alia est lex in membris humanis repugnans legi mentis: secundum quam pronisunt sensus hominis ad malum, & non quod volumus bonum hoc agimus, id autem quod de ignorantia admiscetur, exempli gratia positum est.

¶ Sed quia hæc responsio dicta secundum eundem contextum separat, dum ignorantiam vt exemplum, pronitatem vero ad malum, & difficultatem ad bonum verè interpretatur: aliter dicitur, quod per ignorantiam hic intelligitur copulatio corporalis causatiua ignorantiæ. Nascuntur siquidem aliqui inepti ad scientiam, sicut alij inclinati ad iram, & huiusmodi.

¶ Sed hoc minus consonat litteræ, diuidenti contra defectus repugnantes perfectioni scientiæ vel gratiæ, defectus corporis speciales.

num verè interpretatur: aliter dicitur, quod per ignorantiam hic intelligitur copulatio corporalis causatiua ignorantiæ. Nascuntur siquidem aliqui inepti ad scientiam, sicut alij inclinati ad iram, & huiusmodi.

¶ Sed hoc minus consonat litteræ, diuidenti contra defectus repugnantes perfectioni scientiæ vel gratiæ, defectus corporis speciales.

QVAESTIO DECIMA quinta, De defectibus animæ, à Christo assumptis, in decem articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de defectibus pertinetibus ad animam.

¶ Et circa hoc quæruntur decem.

¶ Primo, vtrum in Christo fuerit peccatum.

¶ Secundo, vtrum in eo fuerint fomes peccati.

¶ Tertio, vtrum in eo fuerit ignorantia.

¶ Quarto, vtrum anima eius fuerit passibilis.

¶ Quinto, vtrũ in eo fuerit dolor sensibilis.

¶ Sexto, vtrum in eo fuerit tristitia.

¶ Septimo, vtrum in eo fuerit timor.

¶ Octauo, vtrum in eo fuerit admiratio.

¶ Nono, vtrum in eo fuerit ira.

¶ Decimo, vtru simul fuerit viator & comprehensor.

ARTICVLVS I.

¶ Virum in Christo fuerit peccatum.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod in Christo fuerit peccatum. Dicitur enim in Psal. Deus Deus meus respice in me, quare me dereliquisti, longe a salute mea verba delictorum meorum. Sed hæc verba dicuntur ex persona ipsius Christi: vt patet ex hoc, quod ipse ea in cruce protulit. Ergo videtur, quod in Christo fuerint delicta.

2 ¶ Præterea, Rom. 5. dicit Apostolus, quod in Adam omnes peccauerunt: quia scilicet in eo originaliter fuerunt. Sed Christus erat originaliter fuit in Adam. Ergo in eo peccauit.

3 ¶ Præterea, Apostol. dicit Hebr. 2. quod in eo, in quo Christus passus est, & tentatus, potens est & his, qui tentatur auxiliari. Sed maxime indigebamus auxilio eius contra peccatum: ergo videtur quod in eo fuerit peccatum.

4 ¶ Præterea, Secũdæ ad Cor. 5. dicitur quod Deus eum, qui non nouerat peccatum, scilicet Christum, pro nobis peccatum fecit. Sed illud vere est, quod a Deo factum est. Ergo in Christo vere fuit peccatum.

5 ¶ Præterea, Sicut Aug. dicit in lib. de Agone Christiano, in homine Christo se nobis ad exemplum vitæ præbuit filius Dei. Sed homo indiget exemplo non solum adrecte viuendum, sed etiam ad hoc, quod pœniteat de peccatis. Ergo videtur, quod in Christo debuerit esse peccatum, vt de peccatis pœnitendo, pœnitentię nobis daret exemplum.

¶ SED CONTRA est quod ipse dicit Ioannis 8. Quis ex vobis arguet me de peccato?

¶ RESPONDEO dicẽdum, quòd sicut supra dictum est, Christus fuscepit defectus nostros, vt pro nobis satisfaceret, & vt veritatem humanæ naturæ comprobaret, & vt nobis fieret exemplum virtutis. Secundum quæ tria manifestum est, quod defectum peccati assumere non debuit. primo quidem, quia peccatum nihil operatur ad satisfactionem; quinimo virtutem satisfactionis impedit: quia vt dicitur Eccl. 24. dona iniquorum non probat Altissimus. Similiter etiam ex peccato non demonstratur veritas humanæ naturę: quia peccatum nõ pertinet ad humanã naturam, cuius Deus est causa: sed magis est contra naturam, per seminationem diaboli introductũ, vt Dam. dicit. Tertio, peccando exemplum virtutis præbere non potuit: cum peccatum contra rietur virtuti. Et ideo Christus nullo modo assumpsit defectum peccati, nec originalis nec actualis: secundum illud quod dicitur 1. Pet. 2. Qui peccatum non fecit.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quod sicut Dam. dicit in 3. lib. dupliciter dicitur aliquid de Christo. Vno modo secundum proprietatem naturalem & hypostaticam: sicut dicitur quod Deus factus est homo, & quod passus est pro nobis. Alio modo secũdum proprietatem personalem & habitualem: prout scilicet aliqua dicuntur de ipso in persona nostra, quæ sibi secundum nullo modo conueniunt. Vnde & inter septem regulas Ticonij, quas Augustin. ponit in 3. de Doctr. Christiana, prima ponitur de Domino & eius corpore: cum scilicet Christus & Ecclesiæ vna persona æstimatur. Et secundum hoc Christus ex persona membrorum suorum loquens dicit, Verba delictorum meorum, non quod in ipso capite delicta fuerint.

Li. 2. c. 30. & li. 3. ca. 20.

Cap. 25.

Cap. 31.

¶ Super Quæstionis decimæquintæ Articulum secundum.

IN titulo fomes peccati importat inclinationẽ appetitus sensitiui in id, quod contrariatur rectæ rationi, puta in superfluã delectationem, in excessiuum cupiditatem, & similia.

¶ In corpore vnica est conclusio responsiua quæsito. In Christo non fuit fomes peccati. Probatur dupliciter. primo sic: Virtus moralis facit rationalem partem animæ, in qua est, rationi esse subiectam & tanto magis, quanto perfectior fuerit: ergo quanto virtus in aliquo fuerit magis perfecta, tãto magis in eo debilitatur vis fomitis: ergo in Christo non fuit fomes peccati. Probatur secundo sic: Virtus moralis facit rationalem partem animæ, in qua est, rationi esse subiectam & tanto magis, quanto perfectior fuerit: ergo quanto virtus in aliquo fuerit magis perfecta, tãto magis in eo debilitatur vis fomitis: ergo in Christo non fuit fomes peccati. Antecedens declaratur in temperantia & mansuetudine. Prima consequentia probatur quia ad rationem fomitis pertinet inclinatio appetitus sensitiui in id, quod est contrarium rationi. Secundo vero, quia in Christo fuit virtus secundum perfectissimũ gradum. Quod probatur quia Christus perfectissime habuit gratiam, & omnes virtutes morales, Secundo probatur conclusio principalis: quia iste defectus non est ordinabilis ad satisfaciendum: sed potius inclinat ad contrarium satisfactionis, ergo non debuit assumi à Christo. Et patet sequela ex præcedentibus.

Infra q. 31. a. 3. & 5. dis. 3. q. 1. a. 2. & 3. & 4. Et 3. dis. 17. a. 1. q. 2. 3. Et 4. dis. 43. q. 1.

Cap. 29. & 30.

¶ In responsione ad secunda perspicaciter videndum est, quod anima Christi secundum se debebatur plenitudo omnis gratiæ & scientiæ, ex hoc quod assumpta à Verbo. Et hoc est quod dicit Damascenus in 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis decimæquintæ Articulum tertium.

TItulus clarus est.

¶ In corpore vna est cõclusio: In Christo non fuit ignorãtia. Probatur. Sicut in Christo fuit plenitudo gratiæ & virtutis, ita fuit plenitudo omnis scientiæ: ergo sicut prima plenitudo excludit fomitem peccati: ita secunda excludit ignorantiam: ergo in Christo nõ fuit ignorantia. Prima cõsequentia probatur: quia ignorantia opponitur plenitudini scientiæ: secunda quia nõ fuit fomes peccati in Christo.

¶ In responsione ad tertium, ad certe nouitie, quod trium expositionum verborum Isaiæ, quę in litera ponuntur, 3. dist. 17. ar. 1. q. 2. duæ primę conueniunt in hoc, quod ly Antequam puer sciat, exponunt, antequam Deus fiat puer sciens: hoc est, antequã incarnetur habẽs matrem & patrem putatiui. In hoc enim sensu verificatur tam literalis expositio, quod rex Assyriorum auferret spolia ante incarnationẽ filij Dei: quã spiritualis, quod filius Dei, ante incarnationem inuocatus saluaret populum suum. Tertia autẽ post Incarnationem exponitur quod ly Ante, dicat ordinem temporis, secundum ætatem infantilem Iesu Christi.

¶ Super Quæstionis decimæquintæ Articulum quartum.

IN titulo passibilitas vt sonat, sumenda est

¶ In corpore articuli duo sunt, Primo respõdetur quæstiõi secundo declaratur responsio.

¶ Quo ad primum primo assumitur de passione animę coniunctę corpori vel corporali, vel animali.

¶ Secũdo declaratur terminus primus, quid scilicet est animam pati passione corporali.

Q. 7. ar. 9. & q. 9. ar. 1. ¶ Tertio respondetur secundum talem passionẽ quęlibet vna conclusionẽ: Anima Christi fuit passibilis passione corporali. Probatur. Corpus Christi fuit passibile & mortale: ergo necesse fuit, animã esse passibilem. Patet consequentia ex terminis declaratis. Quarto declaratur alter terminus, quid scilicet est anima pati passione animali: & hic distinguitur, vel proprię, vel propriissimę

¶ Quinto respondetur ad textus de passione quę sito vnica conclusione. Anima Christi fuit passibilis passione animali. Probatur, Affectiones appetitus sensitiui fuerunt in Christo: ergo. Antecedẽs probatur dupliciter primo: quia pertinent ad naturam hominis: secundo, auctoritate Augustini.

¶ Quo ad secundum dequitur, quod in Christo fuerit fomes peccati, qui importat concupiscentiam deiectabilium, præter ordinem rationis.

¶ Ad tertium dicendum quod fortitudo spiritus aliqualis ostenditur, ex hoc quod resistit concupiscentiæ carnis sibi contrariantis, sed maior fortitudo spiritus ostenditur, si per eius virtutem totaliter caro cõprimatur, ne contra spiritum concupiscere possit. Et ideo hoc competebat Christo: cuius spiritus summum fortitudinis gradum attigerat. Et licet non sustinuerit impugnationem interiorem ex parte fomitis, sustinuit tamẽ exteriorem impugnationem ex parte mundi & diaboli: quos superando victoriæ coronam promeruit.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum in Christo fuerit ignorantia.

AD TERTIVM sic procedi tur. Videtur quod in Christo fuerit ignorãtia. Illud enim vere fuit in Christo, quod sibi cõpetit secũdũ humanã naturã, licet ei nõ cõpetat secundum diuinam, sicut passio & mors. Sed ignorantia conuenit Christo, secundum humanam naturam: dicit enim Damas. in 3. lib. quod ignorantem & seruilem assumpsit naturam. ergo ignorantia vere fuit in Christo.

Cap. 21.

2 ¶ Præterea, Aliquis dicitur ignorans per notitiæ defectum. Sed aliqua notitia defuit Christo: dicit enim Apost. 2. ad Cor. 5. Eum qui non nouit peccatum, pro nobis peccatum fecit. ergo in Christo fuit ignorantia.

3 ¶ Præterea, Isa. 8. dicitur, Antequam sciat puer vocare patrem suum, & matrem suam, auferetur fortitudo Damasci. Puer autẽ ille est Christus. Ergo in Christo fuit aliquarum rerum ignorantia.

¶ SED CONTRA, Ignorantia per ignorantiam non tollitur. Christus autem ad hoc venit, vt ignorantias nostras auferret: venit enim vt illuminaret his, qui in tenebris & in vmbra mortis sedent. ergo in Christo ignorantia non fuit.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sicut in Christo fuit plenitudo gratiæ & virtutis, ita in ipso fuit plenitudo omnis scientiæ, vt ex præmissis patet. Sicut autem in Christo plenitudo gratiæ & virtutis excludit fomitem peccati, ita plenitudo scientiæ excludit ignorantiam, quæ scientiæ opponitur. Vnde sicut in Christo non fuit fomes peccati, ita non fuit in eo ignorantia.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod natura a Christo assumpta potest dupliciter cõsiderari. Vno modo, secundum rationem suæ speciei: & secundum hoc dicit Damascẽ. eam esse ignorantem & seruilem. Vnde subdit, Nam serua quidem est hominis natura eius, qui fecit ipsam, Dei scilicet, & non habet futurorum cognitionem. Alio modo potest cõsiderari secundum id, quod habet ex vnione ad hypostasim diuinam, ex qua habet plenitudinem scientiæ & gratiæ: secundum illud Ioan. 1. Vidimus eum quasi vnigenitum a Patre, plenum gratiæ & veritatis. Et hoc modo natura humana in Christo ignorãtiam non habuit.

¶ Ad secundum dicendum, quod Christus dicitur non nouisse peccatum, quia nescuit per experientiam, sciuit autem per simplicem notitiam.

¶ Ad tertium dicendum, quod loquitur ibi Propheta de scientia humana Christi. Dicit ergo, Antequam sciat puer, scilicet secundũ humanitatem, vocare patrem suum, scilicet Ioseph (qui pater eius fuit putatiuus) & matrem suam, scilicet Mariam, auferetur fortitudo Damasci. Quod non est sic intelligendum, quasi aliquando fuerit homo, & hoc nescieuerit: sed antequam sciat, id est, antequam fiat homo scientiam habens humanam, auferetur: vel ad literam, fortitudo Damasci. & spolia Samariæ, per regem Assyriorum: vel spiritualiter, quia nondum natus, populum suum sola inuocatione saluabit, vt gl. Hier. ibi exponit. Aug. tamen in sermo. de Epi. dicit, hoc esse completum in adoratione Magorum. Ait enim, Antequam per humanam carnem humana verba proferret, accepit virtutem Damasci, scilicet diuitias, in quibus Damascus præsumebat: in diuitiis autem principatus auro defertur. Spolia vero Samariæ iidem ipsi erant: Samaria nanque pro idololatria ponitur. Illic enim populus ad idola colenda conuersus est. Hæc igitur prima spolia puer idololatriæ detraxit. Et secundum hoc intelligitur, antequam sciat, id est, antequam ostendat se scire.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum anima Christi fuerit passibilis.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod anima Christi nõ fuerit passibilis. Nihil enim patitur nisi a fortiori: quia agens præstantius est patiente, vt patet per Aug. 12. super Gen. ad litera, & per Philosophum 3. de Anima. Sed nulla creatura fuit præstantior, qua anima Christi non fuit. Ergo anima Christi non potuit ab aliqua creatura pati: & ita non fuit passibilis: siquidem enim in ea fuisset potentia patiendi, a nullo pati potuisset.

2 ¶ Præterea, Tullius in li. de Tusculanis quæstionib. dicit, quod passiones animæ sunt quædam ægritudines. Sed in anima Christi non fuit aliqua ægritudo: nam ægritudo animę sequitur peccatum: vt patet per illud Psal. Sana animam meam, quia peccaui tibi. Ergo in Christo non fuerunt animæ passiones.

3 ¶ Præterea, Passiones animæ videntur idem esse cum fomite peccati, vnde & Apostolus Rom. 7. vocat eas passiones peccatorum. Sed in Christo non fuit fomes peccati: vt supra dictum est. Ergo videtur quod non fuerint in eo animę passiones: & ita anima Christi non fuit passibilis.

¶ SED CONTRA est quod in Psal. 78 dicitur ex persona Christi, Repleta est mala anima mea. Non quidem peccatis, sed humanis malis, id est, doloribus: vt gl. ibi exponit. Sic ergo anima Christi fuit passibilis.

¶ RESPONDEO dicendũ, quod ãam in corpore cõstituta dupliciter cõtingit pati. Vno modo passione corporali: alio modo passione animali. Passione quidem corporali patitur per corporis læsionem. Cum enim anima sit forma corporis, conueniens est quod vnum sit esse animæ & corporis: & ideo corpore perturbato per aliquã corpoream passione, necesse est quod anima per accidens perturbetur, scilicet quantu ad esse, quod habet in corpore. Quia igitur corpus Christi fuit passibile & mortale (vt supra habitu est) necesse fuit, vt etiã eius anima hoc modo esset passibilis esset. Passione autem animali pati dicitur anima secundu operationẽ, quæ vel est propria animæ, vel principalius est animæ, quã corporis. Et quauis etia secudu intelligere & sentire dicatur hoc modo ãa aliquid pati: tamẽ sicut in secunda parte dictu est, propriissime dicutur passiones animæ, affectiones appetitus sensitiui: quæ in Christo fuerũt, sicut & cętera, quę ad naturã hominis pertinent. Vnde Aug. dicit in 14. de Ciuit. Deus ipse Dominꝰ in forma serui vitã agere dignatꝰ, humanitus adhibuit affectus, vbi adhibẽdas esse iudicauit: neque enim in quo veru erat cor eas, vbi adhibẽdas esse iudicauit: neque enim in quo veru erat humanus hominis corpus, & verus hominis animus, falsus erat humanus affectus. Sciendum tamen est, quod huiusmodi passiones aliter fuerunt in Christo, quam in nobis, quantum ad tria. primo quidem quantũ ad obiectu: quia in nobis pleruque huiusmodi passiones feruntur ad illicita: quod in Christo non fuit. Secundo quãtu ad principiu: quia huiusmodi passiones frequẽter in nobis

¶ Super Quæstionis decimæquintæ Articulum quintum.

Cap. 9.

TItulus elatus est.

¶ In corpore vnica conclusio: In Christo fuit verus dolor. Probatur: In quo est læsio corporis & sensus læsionis, est dolor sensibilis: sed in Christo fuit vtrumque: ergo. Probatur Minor quoad primum, quia corpus Christi erat passibile & mortale. Quo ad secundum vero: quia anima Christi perfectẽ habuit omnes potẽtias naturales.

Cap. 26. in Matth.

¶ Nota nouitie, quod illa duo in litera posita requisita ad dolorem, non sunt doloris partes, sed causæ sufficientes. Dolor namque nec est læsio, nec perceptio læsionis: sed est passio appetitus sensitiui consurgens ex corporis læsione percepta sensu. Si quantuncũque corpus læderetur flagello, clauo, vel gladio, si nõ perciperetur, non consurgeret dolor: vt patet, quum laduntur hi, qui patiuntur extasim. Et rursus quantuncunque corpus læ datur, & læsio percipiatur intellectu vel imaginatione, si nõ sentitur, non sequitur dolor vt pater in iis, qui calidis adhuc plagis superueniũt. Hi enim magnam læsionem patientes, vix doleret: quia forẽ illam non sentiunt perturbato organo tactus: quamquamen cognoscunt esse magnam corporis læsionem. Ex hoc enim quod quantitas doloris iuxta quantitatem sensationis cõsequitur, habetur quod dolor absolutẽ sensationem absolutæ læsionis corporis consequitur: ita quod si nullus esset læsionis sensus, nullus esset dolor.

Infra art. 46. Et 3. q. 14. a. 3. q. 1. ar. 1. Et vide. 15. q. 16. ar. 1. & cor. & 2. d. 8. Et. 6. dist. 3. cap. vlt. & de me. dicam.

¶ In responsione ad primum, dubium occurrit ad hominem: quia Author superius in q. 14. art. 3. ad secundũ dixit compositionem ex contrariis esse causam remotam: peccatũ vero causam proximam mortis, & aliorum defectuum naturæ humanæ: nunc vero dicit peccatum esse causam primam, & compositionem ex contrariis esse causam propinquam horum defectuum. Quomodo stant hæc simul?

¶ Ad hoc dicitur, quod ptius dicta verificantur, referendo causas defectuũ ad naturam humanam: hic autem dicta verificantur, referendo eadem ad singulares filios Adæ. Nam si ad naturam spectes humanam, inueniesque compositionem ex contrariis causam esse mortis & defectuum tetiam: quia impediebatur a iustitia, vt in suum non posset effectum, ac per hoc peccatum tollens originalem iustitiam prohibentem defectus, sit mortis & defectuum proxima causa, non positiuè (vt compositio ex contrariis) sed removendo prohibens. & hoc super. Autor docuit. Si vero ad singulos filios Adæ spectes inuenies peccatum esse causam primam (vt potẽ vniuersalem causam in suo, vt dictum est, ordine, sed vt removentem prohibens) compositionem autem ex contrariis in hoc nomine esse propinquam causam mortis & defectuũ: quia hęc sola sufficit ad causandam mortem & defectus corporales.

1. 2. q. 35. ar. 1. Q. 14. ar. 1.

¶ Sed quoniam tam compositio ex contrariis, quam peccatum, est causa vniuersalis absolutè, & particularis in hoc: ideo aliter dicitur, quod ptius dictum, vt ni est quo ad ipsas causas: nunc vero dictum verum est quo ad executionem ipsarum causarum. Nam si ad compositionem ex contrariis & peccatum spectemur, inuenitur compositio prior, & peccatum tollens superueniens iustitiam, inuenitur potestior causa, & hoc superius docuit. Autor dicens compositionem remotam peccatum vero proximam causam. Si autem spectemus ad exequtionem causalitatum vtriusque inuenimus peccatum esse priorem causam: quia prius peccatum sustulit iustitiam prohibentem mortem & defectus: & deinde compositio ex contrariis iutulit defectus & mortem. Et ideo Autor hic dicit peccatum esse primam causam mortis & defectuum: quia ab ipso incipit mors & defectus omnis: compositio autem dicitur causa propinqua: quia compositio ex cõtrariis post peccatum exequuta est operationem suam, quamortem & defectũsque intulit. Et hæc est vera expositio horum dictorum.

Q. 14. ar. 1. ad 2.

¶ RESPONDEO dicendum, quod (sicut patet ex his, quæ in secunda parte dicta sunt) ad veritatem doloris sensibilis requiritur læsio corporis & sensus læsionis. Corpus autem Christi læsi poterat: quia erat passibile & mortale: vt supra habitum est. Nec defuit ei sensus læsionis: cum anima Christi perfectè haberet omnes potentias naturales. Vnde nulli dubium debet esse, quin in Christo fuerit verus dolor.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quod in omnibus illis verbis & similibus, Hilarius à carne Christi non veritatem doloris, sed necessitatem excludere intendit. Vnde post præmissa verba subdit, Nec enim cum fictum, aut esuriit, aut fleuit, bibisse Dominus aut manducasse, aut doluisse monstratus est, sed ad demõstrandam corporis veritatem, corporis consuetudo suscepta est: ita vt naturæ nostræ consuetudine, consuetudini sit corporis satisfactum: vel cum potum & cibum accepit, nõ se necessitati corporis, sed consuetudini tribuit. Et accepit necessitatem per comparationem ad causam primam horum defectuum, quæ est peccatum: vt supra dictum est, vt scilicet ea ratione dicatur caro Christi non subiacuisse necessitati horum defectuum, quia non fuit in ea peccatum. Vnde subdit, Habuit enim, scilicet Christus, corpus, sed originis suæ proprium, neque ex vitus humanæ coceptionis existens, sed in forma corporis nostri, virtutis suæ potestate subsistẽs. Quãtum tamen ad causam propinquam horum defectuum, quæ est compositio contrariorum, caro Christi subiacuit necessitati horum defectuum: vt supra dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, quod caro in peccato concepta subiacet dolori, non solum ex necessitate naturalium principiorum, sed etiam ex necessitate reatus peccati. Quæ quidem necessitas in Christo non fuit: sed solum necessitas naturalium principiorum.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut supra dictum est, virtute diuinitatis Christi dispẽsatiuè sic beatitudo in anima continebatur, quod non deriuabatur ad corpus, vt eius passibilitas & mortalitas tolleretur. Et eadem ratione delectatio cõtemplationis sic retinebatur in mente, quod non deriuabatur ad vires sensibiles, vt per hoc dolor sensibilis excluderetur.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum in Christo fuerit dolor sensibilis.

AD QVINTVM sic procedi tur. Videtur quod in Christo non fuerit verus dolor sensibilis. Dicit enim Hilarius in 10. de Trin. Cum pro Christo mori sit vita, quid ipse in mortis sacramento doluisse æstimandus est, qui pro se morientibus vitam rependit? Et infra dicit, Vnigenitus Deus hominem verum, non deficiens à se Deo sumpsit: in quo quanuis aut ictus incideret, aut vulnus descenderet, aut nodi concurrerent, aut suspensio eleuaret, afferrent quidẽ hæc impetum passionis, non tamẽ dolorẽ passionis inferrent. Non igitur in Christo fuit verus dolor.

2 ¶ Præterea, Hoc propriũ videtur esse carni in peccato cõceptę, quod necessitati doloris subiaceat. Sed Caro Christi non est cum peccato concepta, sed ex Spiritu sancto in vtero virginali. Non ergo subiacuit necessitati patiendi dolorem.

3 ¶ Præterea, Delectatio cõtemplationis diuinorum diminuit sensum doloris: vnde & Martyres in passionibus suis tolerabilius sustinuerunt ex considerationẽ diuini amoris. Sed anima Christi summè delectabatur in contemplatione Dei, quem per essentiam videbat: vt supra dictum est. Non ergo poterat sentire aliquem dolorem.

¶ SED CONTRA est quod Isa. 53. dicitur, Verè dolores nostros ipse tulit.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum in Christo fuerit tristitia.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod in Christo non fuerit tristitia. Dicitur enim de Christo, Isa. 42. Non erit tristis nec turbulentus.

2 ¶ Præterea, Prouer. 12. dicitur, Nõ contristabit iustũ quicquid ei acciderit. Et huius rationem Stoici assignabant, quia nullus tristatur nisi de amissione suorũ bonorum: iustus autem non reputat bona sua nisi iustitiam & virtutem, quas non potest amittere: alioquin subiaceretur iustus fortunæ, si pro amissione bonorum fortunæ tristaretur. Sed Christus fuit maxime iustus: secundum illud Hier. 23. Hoc est nomen quod vocabunt eum Dominus Iustus noster. Ergo in eo non fuit tristitia.

3 ¶ Præ

¶ Super Quæstionis decimæsextæ Articulum sextum.

Infra q. 46. arti. 8. Et 3. dist. 15. quæst. 2. ar. 3 q. 3. ca. & 5 Et opuſ 3. ca. 259.

TItulus clarus.

¶ In corpore vnica est conclusio respõsiua quæstito: Sicut in Christo potuit esse verus dolor: ita potuit in eo esse vera tristitia. Probatur: Anima Christi potuit aliquid apprehendere interius vt nocium: ergo potuit in eo esse vera tristitia, scilicet & verus dolor. Antecedens manifestatur quia & quantum ad se, & quantum ad alios potuit apprehẽdere aliquid vt nocium, vt patet in exẽplis. Cõsequẽtia vero

Universidad de Deusto
Biblioteca

probatur ex quod quilibet tristitiæ & doloris, & ex vna eoꝝ vtriusque causa in Christo: ostenditur siquidē vtriusq; ratitas ex essentialibus conuenientijs & differentijs vtriusq;. Et hoc nā ipse quod cōuenit in hoc. quod vnumquē passi⁹ appetitus sentitiui, cōsistēs in refutatione mali præsentis, & differentiapenes obiectum (quia doloris obiectum est malū corporis præsens, sentitatus perceptū, tristitiæ autē malū præsens, interius perceptum) iuncto his, quod causa doloris possibilis in Christo fuit dispēsatio diuinæ virtutis retinēs in parte superiori quę sunt gloriæ, vt pars sensitiua ꝓpria dolendo exequi posset: clarè sequitur quod, secut in Christo potuit esse verus dolor, ita & vera tristitia. Et ly Sicut, mōstrat non solum similitudinē seu cōuenientiā in causa ꝓpria Christo: sed & in proportionali ratione diffinitiua vtriusq; & in modo cōmuni omnibus in Christo passionibus, scilicet per modū propassionis, De quo modo subditur in litera remittente se ad dicta in art. 4. huius mer quæstionis.

1. 2. q. 35. art. 2. ¶ In respōsione ad secū dū memēto nouitie numeri principalitū passionū f. spei seu cupiditatis delectationis, timoris & tristitiæ. & intelliges quare ad has quatuor spectabant Stoici.

¶ Super Quæstionis decimæquinti Articulum septimum.

Art. 4. TItulus clarus.

¶ In corpore duo sūt: primo declarantur cōditiones requisitæ ad causandū timorē. secundo respondetur quęstiō cum distinctione bināri & conclusionibus duobus. Quo ad primū, conditiones sunt quatuor, apprehensio mali futuri, incerti, seu possibilis cuitari. Et in duabus primis conuenit cū tristitia quiaverque est ex apprehensione mali in tertia differunt, quia illa est præsentis, iste futuri. Sed hæc differentia non sufficit: quia nō est vtcunque quæcunque differentia quomodocunque futuri ꝓtest habere rationē præsentis & tūc non timor, sed tristitia causatur. Apprehenditur autem malum futurū sub ratione præsentis, qñ vt certum apprehenditur. & ideo incertū seu possibile vitari esse debet malū futurū, quod timorem ingerit. Et hæc omnia in litera ex cōuenientia & differentia inter tristitiam & timorē clarè dicūtur. ¶ Sed bene nota verba litera, si omnimodā certitudinem haberet: quoniam etsi est certū quo ad substātiam & incertū quo ad tēpus (vt contingit communiter de morte aut quo ad genus

Cap. 13. & 14.

Cap. 6.

Lib. 2. de Fide ad Gratian. cap. 2.

Art. præc. ad 3.

Cap. 7.

3 ¶ Præterea, Philosophus dicit in 7. Ethic. quod omnis tristitia est malum & fugiendum. Sed nullum malum fugiendum fuit in Christo. Ergo in Christo nō fuit tristitia.

4 ¶ Præterea, Sicut Augustinus dicit 14. de Ciuit. Dei, tristitia est de his quæ nobis nolentibus accidunt. Sed nihil passus est Christus contra suam voluntatem. dicitur enim Isa. 53. Oblatus est, quia volut. Non ergo in Christo fuit tristitia.

¶ SED CONTRA est quod dicit Dominus Matth. 26. Tristis est anima mea vsque ad mortem. Et Amb. dicit in 3. de Trin. Vt homo tristitiam habuit: suscepit enim tristitiam meam confidenter: tristitiam homino qui crucem prædico.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dictum est, delectatio diuinæ contemplationis ita per dispensationem diuinæ virtutis retinebatur in mente Christi, quod non deriuabatur ad vires sensitiuas, vt per hoc dolor sensibilis excluderetur. Sicut autem dolor sensibilis est in appetitu sensitiuo, ita & tristitia. Sed est differentia secundum motiuum siue obiectum: nam obiectum & motiuum doloris, est lęsio sensu tactus percepta: sicut cum aliquis vulneratur. Obiectum autem & motiuum tristitiæ, est nocimum seu malum internus apprehensum sine per rationem, siue per imaginationem (vt in secunda parte habitum est) sicut cum aliquis tristatur de amissione gratiæ vel pecuniæ. Potuit autem anima Christi interius apprehendere aliquid vt nociuum, & quantum ad se, sicut passio & mors eius fuit: & quantum ad alios sicut peccatum Discipulorum vel etiam Iudæorum occidentium ipsum. Et ideo sicut in Christo potuit esse verus dolor, ita potuit in eo esse vera tristitia. Alio tamen modo quam in nobis: secundum illa tria quæ supra assignata sunt, cum communiter de passionibus animę Christi loqueremur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod tristitia remouetur a Christo secundum passionem perfectam: fuit tamen in eo mitiata secundum propassionem. Vnde dicitur Matth. 26. Cœpit cōtristari & mœstus esse. Aliud enim est contristari, aliud incipere contristari, vt Hier. ibidem dicit.

¶ Ad secundum dicendum, quod sicut Augustinus dicit in 14. de Ciuit. Dei, pro tribus perturbationibus, scilicet, cupiditate, lætitia & timore, Stoici tres eupathias, id est, bonas passiones, in animo sapientis posuerunt, scilicet pro cupiditate voluntatem, pro lætitia gaudium, pro metu cautionem, sed pro tristitia negauerunt aliquid posse esse in animo sapientis: quia tristitia de malo est, quod iam accidit, nullum autem malum existimant posse accidere sapienti. Et hoc ideo est: quia non credebant aliquid esse bonum nisi honestum, quod homines bonos facit: nec aliquid esse malum nisi inhonestum, per quod homines mali fiunt. Quamuis autem honestum sit principale hominis bonum & inhonestum principale hominis malum (quia hæc pertinent ad ipsam rationem, quæ est principalis in homine) sunt tamen quædam secundaria hominis bona, quæ pertinent ad ipsum corpus vel ad exteriores res corpori deseruientes. Et secundum hoc potest in animo sapientis esse tristitia, quatum ad appetitum sensitiuum, secundum apprehensionem hu-

iusmodi malorum: non tamen ita quod ista tristitia perturbet rationem. Et secundū hoc intelligitur, quod non contristabit iustum quicquid ei acciderit: quia scilicet ex nullo accidente eius ratio perturbatur. Et secundum hoc tristitia fuit in Christo secundum propassionem, non autem secundum passionem.

¶ Ad tertium dicendum, quod omnis tristitia est malum pœnę, non autem est semper malum culpæ. sed solum quando ex inordinato affectu procedit. Vnde Augustin. dicit 14. de Ciuit. Cum rectam rationem sequuntur istæ affectiones, & quando, & vbi oportet adhibentur, quis eas tunc morbidas seu vitiosas passiones audeat dicere?

¶ Ad quartum dicendum, quod nihil prohibet, aliquid esse contrarium voluntati secundum se, quod tamen est volitum ratione finis, ad quem ordinatur: sicut medicina amara non est secundum se volita, sed solū secundū quod ordinatur ad sanitatem. Et hoc modo mors Christi & eius passio fuit secundum se considerata inuoluntaria, & tristitiam causans: licet fuerit voluntaria in ordine ad finem, qui est redemptio humani generis.

ARTICVLVS VII.

¶ Verum in Christo fuerit timor.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quod in Christo non fuerit timor. Dicitur enim Prou. 28. Iustus quasi leo cōfidens, absque terrore erit.

Sed Christus fuit maximè iustus. Ergo in Christo non fuit aliquis timor.

2 ¶ Præterea, Hilarius dicit 10. de Trin. Interrogo eos, qui hoc ita existimant, an ratione suę substat, vt non timuerit, qui omnem ab Apostolis mortis timorem expellens, ad gloriam eos sit martyrij exhortatus. Non ergo in Christo rationabile est fuisse timorem.

3 ¶ Præterea, Timor nō videtur esse nisi de malo, quod non potest homo vitare. Sed Christus poterat vitare & malum pœnæ, quod passus est, & malum culpæ, quod a nullo accidit. Ergo in Christo non fuit aliquis timor.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Mar. 14. Cœpit Iesus pauere & tædere.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sicut tristitia causatur ex apprehensione mali præsentis, ita timor causatur ex apprehensione mali futuri. Apprehensio autē mali futuri si omnimodam certitudinem habeat non inducit timorē. vnde Philosophus dicit in 2. Rhet. quod timor non est nisi vbi est aliqua spes euadendi. Nam quando nulla spes est euadendi, apprehenditur malum vt præsens: & sic magis causat tristitiam, quam timorem.

¶ Sic ergo timor potest cōsiderari quātum ad duo. Vno modo quātu ad hoc quod appetitus sensitiuus naturaliter refugit corporis læsionem: & per tristitiam, si sit præsens & per timorem, si sit futura. Et hoc modo timor fuit in Christo, sicut & tristitia. Alio modo potest considerari secundū incertitudinem

mortis) vt cōtingit de malis ad mortem & huiusmodi, quantum admittetur de incertitudine, tantum potest immiscere spei euadendi & consequenter timoris. Nec putes propterea enumerandas esse omnes timoris causas: quoniā sat fuit propositō eas conditiones assignare, secundum quas differentiatur dum est qualiter fuit, & qualiter non fuit in Christo timor. de timore enim diffusè in Prima 2. tractatum est.

¶ Quo ad secundum distinctio est, Timor potest cōsiderari quantum ad duo: primo, quantum ad motum appetitus sensitiui ex apprehensione mali futuri: secundo, quantum ad motum emalo futuro incerto. Prima conclusio est, In Christo fuit timor quo ad primum. Secunda conclusio est, In Christo non fuit timor quo ad secundum. Probatur auctoritate Dam. Et patet vtraque conclusio ex dictis.

¶ Sed dubium occurrit circa primā conclusionē, quia motus appetitus ex malo futuro apprehenso, non est timor nisi sit cum spe euadendi (vt in litera dicitur ex Aristotele) ergo talis motus non fuit timor nisi quatenus cōtinet spem euadendi. Igitur per hoc sufficiebat ei in Christo timor.

¶ Dubium quoque alterū occurrit circa secundam conclusionē. quomodo scilicet ex hoc, quod Christus omnia futura certo cognouit, nō sufficiebat excludi timor, quo ad incertitudinē eorum, quoniam scientia animæ Christi (vt patet ex suprādictis) erat habitual: nec oportebat esse actualem: prout dum habitus est, quo quis operatur, quum vult: & propterea poterat hi-

Hier. in cap. 26. Matth.

4. con. 2. 3. fin. & Matth. 7. col. 5. fi. cap. 2.

Art. 3. cap. 15. cap. 3.

* Alias ef fectum.

cap. 2.

tus non vtendo scientia euentus, quam habebat, apprehendendi incertum futurum quasi incertum: & sic habere in actu appetitu timoris motum quo ad omnia (licet cessantibus motibus quo ad aliquid tantum. ex eo, quod in habitu non erat redactum in actum) non est dicendum de inferioribus partibus, aut etiam de superioribus quatenus, quę vnaquæque pars obligabatur exercebat, cōsequenter ad primum, est, vt assentiamus Christi scientiæ cognitiuæ Christi cū ratione nō videre scilicet ne euentus mortis, quā vitæ scientia futuræ mortis, apprehenderit malū futurū: vt vniuersaliter ipsi cogitatiuæ quo ad euentum, & ex tali apprehensione fuerit timor quo ad omnia, quæ ima ginatiua seu cogitatiua fit motus immediatum appetitus sensitiui.

¶ Ad horum euidentiam sciendum est, quod secundum hoc inter est de Christo homine

homine simpliciter & absolutè, & non est de Christo, secūdum quid: ita quod vtraque cōclusio verificatur de Christo secundum id quod cōuenit Christo simpliciter, Constat autem, de Christo non dici simpliciter, quod incertus erat de euentu mali futuri: sed oppositum, scilicet quod certus erat de euētu mortis & reliquorum malorum futurorum: non solum in quantum Deus, sed etiam inquantum homo: nec solum vt comprehensor, sed etiam vt viator, quantuis secundum quid, hoc est secundum aliquam eius partem, possit eum tus incertitudo, non priuatiuè, sed negatiuè intellectiuè, illi attribui. Sed non propterea potest ratione partis attribui ipsi Christo absolutè: quia oppositum, vt dictum est, conuenit illi simpliciter: sicut Aethiops potest quidem dici albus dentes: non tamen propterea potest dici albus, quia, simpliciter loquendo, est niger. Timor igitur quo ad incertitudinem euētus, verè negatur in Christo simpliciter & absolutè: quia Christus erat certissimus de euētu malorum.

Art. 3. cap. 15. cap. 3.

¶ Et hoc est quod docetur ex secunda conclusione literæ: cum quo tamen stat, quod in Christo secundum aliquam portionem potuit esse timor, etiam quo ad incertitudinem euentus, quod est in Christo secundum quid fuisse timorem, quo ad incertitudinem euentus, pro quanto potuit ratio inferior apprehendere malum futurum nihil proponendo de certitudine, vel incertitudine euentus: ac per hoc apprehendebatur malū futurum vt incertum negatiuè, remanebat siquidē malum futurum non certum ex hoc ipso, quod non proponebatur certè euenturum. Et sic potuit esse in Christo timor, etiam quo ad incertitudinem euentus.

¶ Ad primum igitur dubium dicitur, quod motus appetitus sensitiui causatus ex apprehensione mali futuri, abstrahendo à certo vel incerto, est verè timor, non tristitia, requirens quod malum futurum apprehendatur, quasi præsens, quia certum. Et quoniam in litera nihil aliud dicitur, ꝓpōnendo primam conclusionem, nisi quod timor fuit in Christo quatenus causatur ex apprehensione mali futuri: ideo sibi nō obstat prius dictā ex Aristot. Nec obstat secunda conclusio: quæ non negat huiusmodi timorem à Christo, sed negat timorem quo ad incertitudinem contrariè à Christo simpliciter.

ARTICVLVS VIII.

¶ Verum in Christo fuerit admiratio.

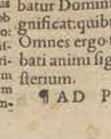

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quod in Christo non fuerit admiratio. Dicit enim Philosophus in primo Metaph. quod admiratio causatur ex hoc, quod aliquis videt effectum, & ignorat causam. Et sic admirari nō est nisi ignorantis. Sed in Christo non fuit ignorantia, vt dictum est. Ergo in Christo non fuit admiratio.

2 ¶ Præterea, Damasc. dicit in 2. lib. quod admiratio est timor ex magna imaginatione, & ideo Philosophus dicit in 4. Ethic. quod magnanimus non est admiratiuus. Sed Christus fuit maxime magnanimus. Ergo in Christo non fuit admiratio.

3 ¶ Præterea, Nullus admiratur de eo, quod ipse facere potest. Sed Christus facere poterat quicquid magnum erat in rebus. Ergo videtur quod de nullo admirabatur.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Matth. 7. Audiens Iesus, (scilicet verba Centurionis) miratus est.

¶ RESPONDEO dicendum, quod admiratio proprie est de aliquo nouo & insolito. In Christo autem non poterat esse aliquid nouum & insolitum, quantum ad scientiam diuinam, neque etiam quantum ad scientiam humanam, qua cognoscit res in Verbo, vel qua cognoscit res per species inditas, potuit tamen aliquid esse sibi nouum & insolitum secundum scientiam experimentalem, secundum quam sibi poterant quotidie aliqua noua occurrere.

¶ Et ideo si loquamur de ipso, quantum ad scientiam diuinam, & scientiam beatam, vel etiam infusam, non fuit in Christo admiratio. Si autem loquamur de eo, quantum ad scientiam experimentalem, sic admiratio in eo esse potuit. Et assumpsit hunc * defectum ad nostram instructionem, vt scilicet doceat esse mirādum, quod etiam ipse mirabatur. Vnde dicit Augustin. 1. super Genes. contra Manich. Quod mirabatur Dominus, nobis mirandum esse significat: quibus adhuc opus est sic moueri. Omnes ergo tales motus eius non perturbati animi signa sunt, sed docentis magisterium.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod licet Christus nihil ignoraret, poterat tamen aliquid de nouo occurrere experimentali eius scientię ex quo admiratio causaretur.

¶ Ad secundum dicendum, quod Christus non admirabatur de fide Centurionis, ea ratione, quod esset magna quantum ad ipsum, sed quia erat magna quantum ad alios.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ipse poterat facere omnia secūdum virtutem diuinam: secundum quam in eo admiratio non erat, sed solum secundum humanam scientiam experimentalem, vt dictum est.

ARTICVLVS IX.

¶ Verum in Christo fuerit ira.

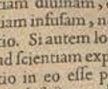

AD NONVM sic proceditur. Videtur quod in Christo non fuerit ira. Dicitur enim Iac. 1. Ira viri, iustitiam Dei non operatur. Sed quicquid fuit in Christo, ad iustitiam Dei pertinuit: ipse enim factus est nobis iustitia à Deo: vt dicitur 1. Corinth. 1. Ergo videtur quod in Christo non fuerit ira.

2 ¶ Præterea, Ira māsuetudini opponitur: vt patet in 4. Ethic. Sed Christus fuit mansuetus. Ergo in eo non fuit ira.

3 Præterea, Gregor. dicit in 5. Moral. quod ira per vitium excæcat oculum mentis, ira vero per zelum ipsum turbat. Sed in Christo mentis oculus non fuit excæcatus nec turbatus. Ergo in Christo non fuit nec ira per vitium, nec ira per zelum.

¶ SED CONTRA est quod Ioan. 2. de eo dicitur esse impletum quod in Psalm. legitur, Zelus domus tuæ comedit me.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sicut in secunda parte dictum est, ira est effectus tristitiæ. Ex tristitia enim alicui illata, consequitur in eo circa sensitiuam partem, appetitus repellendi illatam iniuriam vel sibi vel aliis. Et sic ira est passio composita ex tristitia & appetitu vindictæ. Dictum est autem, quod in Christo tristitia esse potuit. Appetitus etiam vindictæ quandoque est cum peccato, quando scilicet aliquis vindictam quærit absque ordine rationis. & sic ira in Christo esse non potuit: huiusmodi enim dictum ira per vitium. Quandoque vero talis appetitus est sine peccato, imo est laudabilis: puta cum aliquis appetit vindictam secundum ordinem iustitiæ: & hoc vocatur ira per zelum. Dicit enim Augustin. super Ioan. quod zelo domus Dei comeditur, qui omnia peruersa, quæ videt, cupit emendare: & si emendare non potest, tolerat, & gemit. Et talis ira fuit in Christo.

¶ AD PRIMVM ergo dicēdum, quod sicut Greg. dicit 5. Moral. ira dupliciter se habet in homine. Quādoque enim præuenit rationē, & trahit eam secum ad operādum, & tunc proprie ira dicitur operari: nam operatio attribuitur principali agenti. Et secundum hoc intelligitur, quod ira viri, iustitiā Dei non operatur. Quandoque vero ira sequitur rationem, & est quasi instrumētum ipsius: & tunc operatio, quę est iustitiæ, non attribuitur iræ, sed rationi.

¶ Ad secundum dicendum, quod ira quæ transgreditur ordinem rationis, opponitur mansuetudini, non autem ira, quæ est moderata, & ad medium reducta per rationē: nam mansuetudo medium tenet in ira.

¶ Ad tertium dicendum, quod in nobis secundum naturalem ordinem, potentiæ

dinem futuri euentus: sicut quando nocte timemus ex aliquo sonitu, quasi ignorante quid hoc sit. Et quantum ad hoc timor nō fuit in Christo, vt Damas. dicit in 3. lib.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod iustus dicitur esse absque terrore, secundū quod terror importat perfectam passionē, auertentem hominem ab eo quod est rationis. Et sic timor non fuit in Christo, sed solum secundum propassionem. Et ideo dicitur quod Iesus cœpit pauere, quasi secundum propassionem, vt Hiero. exponit.

¶ Ad secundum dicendum, quod Hilarius eo modo à Christo excludit timorem, quo excludit tristitiam, scilicet quo ad necessitatem timendi. Sed tamen ad comprobandam veritatem humanæ naturæ, volūtarie timorem assumpsit, sicut etiam & tristitiā.

¶ Ad tertiū dicendum, quod licet Christus potuerit vitare mala futura secundum virtutem diuinitatis: erant tamen ineuitabilia vel non de facili vitabilia secundum infirmitatem carnis.

ARTICVLVS VIII.

¶ Verum in Christo fuerit admiratio.

AD OCTAVVM sic procedit. Videtur quod in Christo non fuerit admiratio. Dicit enim Philosophus in primo Metaph. quod admiratio causatur ex hoc, quod aliquis videt effectum, & ignorat causam. Et sic admirari nō est nisi ignorantis. Sed in Christo non fuit ignorantia, vt dictum est. Ergo in Christo non fuit admiratio.

2 ¶ Præterea, Damasc. dicit in 2. lib. quod admiratio est timor ex magna imaginatione, & ideo Philosophus dicit in 4. Ethic. quod magnanimus non est admiratiuus. Sed Christus fuit maxime magnanimus. Ergo in Christo non fuit admiratio.

3 ¶ Præterea, Nullus admiratur de eo, quod ipse facere potest. Sed Christus facere poterat quicquid magnum erat in rebus. Ergo videtur quod de nullo admirabatur.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Matth. 7. Audiens Iesus, (scilicet verba Centurionis) miratus est.

¶ RESPONDEO dicendum, quod admiratio proprie est de aliquo nouo & insolito. In Christo autem non poterat esse aliquid nouum & insolitum, quantum ad scientiam diuinam, neque etiam quantum ad scientiam humanam, qua cognoscit res in Verbo, vel qua cognoscit res per species inditas, potuit tamen aliquid esse sibi nouum & insolitum secundum scientiam experimentalem, secundum quam sibi poterant quotidie aliqua noua occurrere.

¶ Et ideo si loquamur de ipso, quantum ad scientiam diuinam, & scientiam beatam, vel etiam infusam, non fuit in Christo admiratio. Si autem loquamur de eo, quantum ad scientiam experimentalem, sic admiratio in eo esse potuit. Et assumpsit hunc * defectum ad nostram instructionem, vt scilicet doceat esse mirādum, quod etiam ipse mirabatur. Vnde dicit Augustin. 1. super Genes. contra Manich. Quod mirabatur Dominus, nobis mirandum esse significat: quibus adhuc opus est sic moueri. Omnes ergo tales motus eius non perturbati animi signa sunt, sed docentis magisterium.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod licet Christus nihil ignoraret, poterat tamen aliquid de nouo occurrere experimentali eius scientię ex quo admiratio causaretur.

¶ Ad secundum dicendum, quod Christus non admirabatur de fide Centurionis, ea ratione, quod esset magna quantum ad ipsum, sed quia erat magna quantum ad alios.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ipse poterat facere omnia secūdum virtutem diuinam: secundum quam in eo admiratio non erat, sed solum secundum humanam scientiam experimentalem, vt dictum est.

ARTICVLVS IX.

¶ Verum in Christo fuerit ira.

AD NONVM sic proceditur. Videtur quod in Christo non fuerit ira. Dicitur enim Iac. 1. Ira viri, iustitiam Dei non operatur. Sed quicquid fuit in Christo, ad iustitiam Dei pertinuit: ipse enim factus est nobis iustitia à Deo: vt dicitur 1. Corinth. 1. Ergo videtur quod in Christo non fuerit ira.

2 ¶ Præterea, Ira māsuetudini opponitur: vt patet in 4. Ethic. Sed Christus fuit mansuetus. Ergo in eo non fuit ira.

3 Præterea, Gregor. dicit in 5. Moral. quod ira per vitium excæcat oculum mentis, ira vero per zelum ipsum turbat. Sed in Christo mentis oculus non fuit excæcatus nec turbatus. Ergo in Christo non fuit nec ira per vitium, nec ira per zelum.

¶ SED CONTRA est quod Ioan. 2. de eo dicitur esse impletum quod in Psalm. legitur, Zelus domus tuæ comedit me.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sicut in secunda parte dictum est, ira est effectus tristitiæ. Ex tristitia enim alicui illata, consequitur in eo circa sensitiuam partem, appetitus repellendi illatam iniuriam vel sibi vel aliis. Et sic ira est passio composita ex tristitia & appetitu vindictæ. Dictum est autem, quod in Christo tristitia esse potuit. Appetitus etiam vindictæ quandoque est cum peccato, quando scilicet aliquis vindictam quærit absque ordine rationis. & sic ira in Christo esse non potuit: huiusmodi enim dictum ira per vitium. Quandoque vero talis appetitus est sine peccato, imo est laudabilis: puta cum aliquis appetit vindictam secundum ordinem iustitiæ: & hoc vocatur ira per zelum. Dicit enim Augustin. super Ioan. quod zelo domus Dei comeditur, qui omnia peruersa, quæ videt, cupit emendare: & si emendare non potest, tolerat, & gemit. Et talis ira fuit in Christo.

¶ AD PRIMVM ergo dicēdum, quod sicut Greg. dicit 5. Moral. ira dupliciter se habet in homine. Quādoque enim præuenit rationē, & trahit eam secum ad operādum, & tunc proprie ira dicitur operari: nam operatio attribuitur principali agenti. Et secundum hoc intelligitur, quod ira viri, iustitiā Dei non operatur. Quandoque vero ira sequitur rationem, & est quasi instrumētum ipsius: & tunc operatio, quę est iustitiæ, non attribuitur iræ, sed rationi.

¶ Ad secundum dicendum, quod ira quæ transgreditur ordinem rationis, opponitur mansuetudini, non autem ira, quæ est moderata, & ad medium reducta per rationē: nam mansuetudo medium tenet in ira.

¶ Ad tertium dicendum, quod in nobis secundum naturalem ordinem, potentiæ

¶ Hinc patet solutio secundi dubij quoniam vt dictum est, conclusio secunda asserit in Christo absolutè non fuisse incertitudinem euentus mali (quæ est ambiguitas quædam de malo futuro) hæc est enim incertitudo contratię, ac per hoc non esse timorem quo ad huiusmodi incertitudinē. Obiectiones autem loquūtur & de incertitudine negatiuè, & de Christo secūdum quid: quia vt dictum est, veritas cadit in Christo simpliciter, quod erat certissimus de euētu cuiusque mali futuri.

In corp.

¶ *Super Quæstionis decimæquintæ Articulum octauum.*

3. di. 15. q. 2. artic. 2. q. 1.

TItulus clarus est.

¶ In corpore vnica est conclusio: In Christo solum, quantū ad scientiam experimentalem, potuit esse admiratio. Hæc conclusio primo probatur deinde redditur ratio, quare ista potentia potius est in actu. Probatio est: Admiratio est de nouo & insolito: sed Christo nec secundum scientiā diuinam, nec humanam in Verbo, nec inditam, sed tantum experimentalem, potuit occurrere aliquid nouum & insolitum: ergo. Ratio autem est instructio nostra. Cōfirmatur autoritate Augustini.

cap. 5. cap. 33.

¶ *Super Quæstionis decimæquintæ Articulum nonum.*

1. 2. q. 46. art. 3 ad 3. Et 2. 2. q. 96. 158. arti. 1. 2. & 3. Et Mal. q. 12. arti. & 2. 1. 2. q. 46. art. 2. & 3.

TItulus clarus est.

¶ In corpore articuli sunt duæ conclusiones respōsiuæ quæstioni Prima est. Ita peccatum non potuit esse in Christo. Secunda est: Ita peccatum fuit in Christo. Probatur conclusio vtraque signū, monstrando primo, ex quibus constat ita (scilicet ex tristitia & appetitu vindictæ) & distinguendo duplicem appetitum vindictæ, vel non secūdum ordinem rationis, vel secundum ordinem rationis. Ille iram per vitium, iste iram per zelum constituit: vt Augustinus dicit, Et sic relinquuntur ambæ conclusiones vt per se notæ. prima: quia in Christo constat non fuisse peccatum. Secunda vero quia Euangelium expresse dicit de Christo, Zelus domus tuæ, &c.

Attic. 6. Tract 10. cap 33.

¶ Nec putes nouitie, propriè cōpositam esse iram ex tristitia & appetitu vindictæ: quum illa sit in concupiscibili, hic in irascibili: & eurius vterque est qualitas simplex. Sed composita dicitur tanquam ex necessario concurrentibus ad constitutionem ipsius, quæ formaliter est appetitus

Universidad de Deusto
Biblioteca

vindictæ: cæssaliter autem est tristitia, quia ex tristitia inlatæ causatur. Et por. ...si vis conclusiones deducere, syllogizare facile, In Christo fuit tristitia & appetitus vindictæ, non præter, sed secundum rationis ordinem: ergo in ipso tristitia non per vitium, sed per defectum fuit.

¶ Super Quæstionis decimæquintæ Articulum decimum.

TItulus in principio corporis clarificatur, dum termini declarantur, scilicet comprehensor & viator, hoc est habegas beatitudinē, & tendens in beatitudinem.

3.dist.14. artic.2 & dist.18.ar. 2. Et veri. q.26.artī. 10.& q.29 artic 6. Et quoli. 11. q.2.artī 1. Et opusc.3. ca.138. Et opusc.18.c. 7.

¶ In corpore vna est cōclusio, Christus fuit simul comprehensor & viator. Probatur: Christus ante passionem secundum mentem plene videbat Deum: & cum hoc anima eius erat passibilis, & corpus passibile & mortale. ergo habebat beatitudinem, quantum ad id quod est proprium animæ, & deerat ei beatitudo quæ rum ad alia: ergo erat simul comprehensor & viator. Antecedens patet ex antedictis. Prima consequentia probatur: quia beatitudo hominis perfecta consistit in anima & corpore, &c. Secūda autem quia viator est, qui tendit in beatitudinem: comprehensor, qui obtinet. Probatur auctoritate duplici Apostoli.

¶ Super Quæstionem decimamsextam.

HIc incipit secunda pars primi tractatus de Christo, in qua expeditis his, quæ de Vnionis mysterio erant dicenda, tractantur illa quæ ad vnionem consequuntur vt patet in littera, in qua tota ista pars diuisa vsque ad quæstionē 26. distinguitur satis clare.

¶ Super Quæstionis decimæsextæ Articulum primum.

TItulus clarus est.

¶ In corpore articuli tria fiunt. Primo in communi recitatur, in quo conuenitur & differunt Christiani circa propositum: & dicitur quod conueniunt omnes in affirmatione istius propositionis: differunt autem in ratione affirmandi.

1.2.q.4.ar tic 4.

¶ Secundo referentur tria genera erroris circa rationem affirmandi istam. Primum est circa veritatem prædicati, scilicet ly homo: & dicitur in duos errores. Secundum est circa veritatem subiecti, scilicet ly Deus: & continet vnum errorem. Tertiū est circa veritatem propositionis; hoc est circa esse significatum per

Epistō.56.

Arti.4 hius quæst. & q.14 ar. 2.

animæ mutuo se impediunt: ita scilicet quod cum vnius potentiæ operatio fuerit intensa, alterius operatio debilitetur. Et ex hoc procedit, quod motus iræ, etiam si sit secundum rationem moderatus, vtcunque impedit oculum animæ contemplātis. Sed in Christo per moderationē diuinæ virtutis, vnicuique potētiæ permittebatur agere quod erat ei proprium: ita quod vna potentia ex alia non impediebatur. Et ideo sicut delectatio mentis contemplantis non impediebat tristiam vel dolorem inferioris partis: ita etiam econuerso passiones inferioris partis, in nullo impediebant actum rationis.

ARTICVLVS X.

Verum Christus simul fuerit viator & comprehensor.

AD DECIMVM sic procedit. Videtur quod Christus nō fuerit simul viator & comprehensor. Viatori enim competit moueri ad finem beatitudinis, comprehensori autem competit in fine quiescere. Sed non potest eidem simul conuenire, quod moueatur ad finem, & quod quiescat in fine. Ergo non potuit simul esse, quod Christus esset viator & comprehensor.

2 ¶ Præterea, Moueri ad beatitudinē, aut eam obtinere non competit homini secundum corpus, sed secundum animam: vnde Augustinus dicit in Epist. ad Dioscorum quod ad inferiorem naturam, quæ est corpus, redundat ab anima, nō beatitudo, quæ propria est fruentis & intelligentis, sed plenitudo sanitatis, idest, incorruptionis vigor. Sed Christus, licet haberet corpus passibile, tamen secundum mentem plene Deo fruebatur. Non igitur Christus fuit viator, sed purus comprehensor.

3 ¶ Præterea, Sancti, quorū animę sunt in cęlo, & corpora in sepulchris, fruuntur quidem beatitudine secūdum animam, quauis eorum corpora morti subiaceant: tamen non dicuntur viatores, sed solum comprehensores. Ergo pari ratione licet corpus Christi fuerit mortale: quia tamen mens eius Deo fruebatur, videtur quod fuerit purus comprehensor, & nullo modo viator.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Hier.14. Quare colonus futurus es in terra, & quasi viator declinans ad manendum?

¶ RESPONDEO dicendum, quod aliquis dicitur viator, ex eo quod tendit in beatitudinem: comprehensor autē dicitur ex hoc, quod iam beatitudinem obtinet, secundū illud 1.Cor.9. Sic currite vt comprehendatis. & Philip.3. Sequor autem, si quomodo comprehendam. Hominis autē beatitudo perfecta consistit in anima & corpore: vt in secunda parte habitum est. In anima quidem quantum ad id quod est proprium secundum quod mēs videt, & fruitur Deo. In corpore vero, secūdum quod corpus resurgit spirituale & in virtute, & in gloria, & in incorruptione. vt dicitur 1.Cor.15. Christus autem ante passionem secūdum mentem plene videbat Deum: & sic habebat beatitudinem, quantum ad id quod est proprium animæ, sed quantum ad alia deerat ei beatitudo: quia & anima eius erat passibilis, & corpus passibile & mortale: vt ex supra dictis patet. Et ideo simul erat

comprehensor, inquantum habebat beatitudinem propriam animæ: & simul viator, inquantum tendebat in beatitudinem, secundum id quod ei de beatitudine deerat.

¶ AD PRIMVM ergo dicēdum, quòd impossibile est moueri ad finem, & quiescere in fine secundum idem. Sed secundum diuersa nihil hoc prohibet, sicut aliquis homo simul est sciens, quātum ad ea, quę iam nouit: & addiscens, quātum ad ea, quæ nōdum nouit.

¶ Ad secundum dicēdum, quod habitudo principaliter & proprie cōsistit in anima & secundum mentem: secundario tamen & quasi instrumentaliter requiruntur ad beatitudinem corporis bona. Sicut etiam Philosophus dicit in primo Eth. quod exteriora bona organice deseruiunt beatitudini.

¶ Ad tertium dicendum, quod non est eadem ratio de animabus Sanctorum & de Christo, propter duo: primo quidem, quia animę Sanctorum non sunt passibiles, sicut fuit anima Christi. secundo, quia corpora non agunt aliquid per quod in beatitudinem tendant, sicut Christus secundum corporis passiones, in beatitudinem tendebat, quantum ad gloriam corporis.

QVAESTIO DECIMASEXTA,

De consequente hus Vnionem quantum ad ea, quæ conueniunt Christo quantum ad esse & fieri, in duodecim articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de his, quæ cōsequuntur vnionem. Et primo quantum ad ea, quæ conueniunt Christo secundum se. Secundo, de his, quæ conueniunt Christo per comparationem ad Deum patrem. Tertio, de his quæ conueniunt Christo per comparationem ad nos.

¶ Circa primum duplex cōsideratio occurrit, prima quidem de his, quæ conueniunt Christo, secundum esse & fieri. Secunda de his, quæ conueniunt Christo secundum rationem vnitatis.

¶ Circa primum quæruntur duodecim.

¶ Primo, vtrū hæc sit vera, Deus est homo.

¶ Secundo, vtrum hæc sit vera, Homo est Deus.

¶ Tertio, vtrum Christus possit dici homo Dominicus.

¶ Quarto, vtrum ea quæ cōueniunt Filio hominis, possint prædicari de filio Dei, & econtrario.

¶ Quinto, vtrum ea, quæ cōueniunt Filio hominis, possint prædicari de diuina natura: & de humana ea, quæ conueniunt filio Dei.

¶ Sexto, vtrum hæc sit vera, Filius Dei factus est homo.

¶ Septimo, vtrum hæc sit vera, Homo factus est Deus.

¶ Octauo, vtrum hæc sit vera, Christus est creatura.

¶ Nono, vtrum hæc sit vera, Iste homo, demōstrato Christo, incepit esse, vel fuerit semper.

¶ Decimo, vtrum hæc sit vera, Christus, secūdum quod homo, est creatura.

¶ Vndecimo, vtrum hæc sit vera, Christus, secundum quod homo, est Deus.

¶ Duodecimo, vtrum hæc sit vera, Christus, secūdum quod homo, est hypostasis vel persona.

ARTICVLVS I.

¶ Verum hæc sit vera, Deus est homo.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod hæc sit falsa, Deus est homo. Omnis enim propositio affirmatiua in materia remota est falsa. Sed hæc propositio Deus est homo est in materia remota: quia ly est copulam verbalem dicat propositionis, & diuidentes ly est in duos ertores, computando illos quatuor modos, scilicet dignitatis, autoritatis, affectionis vel habitationis pro vno eo, & reliquum duorum hypostasum pro altero. Ita quod vniuersi errores hi sunt quinquequidem satis clare patent in littera ex prius dictis.

¶ Tertio respondetur quæsito vnica conclusione: Hæc propositio, scilicet, Deus est homo est vera, & propria supposito Incarnatiōis mysterio cum fide catholica. Probatur. Hoc nomen Deus ex modo significationis potest supponere pro persona filij Dei: ergo potest supponere pro supposito humanæ naturæ: ergo de Deo potest prædicari homo. Antecedens probatur: quia nomen significans naturā communē in cōcreto, potest supponere pro quolibet contētorum sub natura communi, vt patet inductiue in homine, &c. Consequētia autem prima probatur quia persona filij Dei est vera & propria suppositum humanę naturæ. Secunda autem probatur quia de quolibet supposito alicuius naturæ, potest vere & proprie prædicari nomen significans illam naturam in concreto.

¶ Vbi nota diligentissime, quod in ista propositione, Deus est homo, Deus supponit pro persona humana: quia supponit pro persona filij Dei, quatenus est persona humana. Hinc enim litera infert, quod homo vere & proprie prædicatur de Deo: quia nomen Naturæ humanæ in concreto vere & proprie prædicatur de quolibet suo supposito: oporter enim subsumere, sed Deus pro persona Verbi, est vere & proprie suppositum naturę humanæ: ergo

¶ Et scito quod ista propositio, Deus est homo, est quasi vna indefinita: & ideo ad veritatem eius sufficit, quod vna persona diuina sit homo, & ad propietatem ipsius sufficit prædicatum esse æquale aut maius subiecto (vt Porphyrius dixit.) & se habere ab subiectum quasi per modum informantis, vt euitentur implicita subiecta, quæ oportet subintelligi in propositionibus indirectis: puta risibile est homo: hoc est, ille qui est risibilis, est homo.

¶ Vnde sicut ista est vera & propria, Homo est crispus, quia Sortes est crispus: ita ista est vera & propria, Deus est homo, quia vna persona diuina est homo. habet enim se homo ad verbum, vt est persona humana, tanquam formale: vt Autor docuit in 4. contra Gent. cap. 49. in solutione sextæ obiectionis.

In suo Symb. ¶ In responsione ad primum, colligе copias dotrinæ ibi contētę. Duo siquidem ad Metaphysicam, & tria ad Logicam spectantia, ibi docentur. Primum Metaphysicum mixtum Logicæ est, quod non formarum diuersitas, sed incō passibilitas cōiundi, est quæ fundat materiā remotam.

¶ Alterum mixtum fidei est, quod supposito diuino neutra natura diuina scilicet & humana, ineat per accidens, sed per se. Primum Logicum supposito Incarnationis mysterio est, hæc propositio, Deus est homo, non est in materia remota neque in contingenti, sed naturali. Secundum est, Homo prædicatur de Deo non per accidens, sed per se. Tertium est, quod homo prædicatur de Deo sicut species de sua hypostasi. Et declaratur quæ ratione subintelligendo, non ratione formæ significatæ per hoc nomen Deus, quod est subiectum propositionis, sed ratione suppositi, quod est hypostasis humanæ naturæ. Et prima quidem duo ab omnibus acceptari videntur: quoniam sine his Incarnationis mysterium saluari nequit: & de his superius multa dicta sunt, sed tria vltima non carent quæstione, & singula discutienda sunt.

¶ Circa primum igitur horum, scilicet hæc propositio, Deus est homo, est in materia naturali, dubium occurrit: quia omnis propositio in materia naturali est necessaria: alioquin non distingueretur contra propositionem in materia contingenti: sed ista non est necessaria (non enim Deus necessario est homo) ergo non est in materia naturali.

¶ Circa secundum, scilicet quod dicta propositio est per se, ex Scoto & Durando in 3.dist.tertij sententiarum, dubium occurrit. Scotus quidem probat tripliciter hoc. Tum propositionem esse veram non per se, sed per accidens, Logice loquendo. Tum quia prædicatum non est de intellectu subiecti. Tum quia si sic, prædicaretur de quolibet contento sub subiecto: & sic Spiritus sanctus & Pater esset homo. Tum quia in prædicationibus per se, subiectum supponit determinate: quia si indeterminate tantum supponeret, hæc esset per se, animal est homo quia potest verificari pro Petro vel Paulo: sed hoc subiectum Deus, non includit determinate plus filium quam Patrem.

¶ Durandus vero inquit, Puto quod magis proprie potest dici vera per accidens, quam per se: quia omnis propositio vera per se, est vera cum reduplicatione termini supra se: homo enim, secundum quod homo, est animal, & est risibilis. Intento autem, Deus, secundum quod Deus, est homo, est falsa, quia non forma significata per se subiectum est ratio inhærentiæ prædicati ad subiectum, sed sola vnitas suppositi, quæ etiam in propositionibus per accidens, est tota causa verificationis earum. Et ideo hæc propositio magis est dicenda per accidens, quam per se.

¶ Circa tertium, scilicet homo prædicatur de Deo sicut species de sua hypostasi, Scotus vbi supra occurrit dicens, quod quia ista vnio non habet similem, nullum est prædicatum sicut in proposito: sed hæc prædicatio ex parte prædicati est species: ex parte vero modi se habendi prædicati respectu subiecti, est sicut accidens quintum præcabile: quia non est de ratione subiecti: & aduenit temporaliter subiecto existenti in actu completo æternaliter: & per hoc aduenit ita vt possit abesse.

P.p.q.39. ar.3.

¶ Ad horum euidentiam oportet tria præmittere. Primum est, quod ly Deus, posteà, quantum ad propositum spectat, dupliciter considerari: primo absolute: secundo, vt cōtractum vel determinatum per prædicatum, scilicet esse hominem: tertio, vt cōtractum vel determinatum per prædicatum, scilicet esse hominem: potest enim supponere ly Deus, secundum suam naturalem suppositionem pro habente deitatem, absque determinatione huius vel illius habētis deitatem, sicut homo pro habente humanitatem: & sic consideratur absolute, sicut quum dicitur, Deus charitas est. Potest quoque supponere pro certo supposito diuinæ naturæ: quoniam talia sunt, quo ad suppositionem subiecta, qualia permittunt naturæ: quoniam talia sunt, quo ad suppositionem subiecta, qualia permittunt prædicata: sicut quum in Symbolo dicitur, Deum de Deo, ly Deum supponit pro Filio, & ly Deo, pro patre. Et si in hac propositione, Deus est homo, accipiatur ly Deus absolute, constat propositionem istam esse veram per accidēs: sicut constat, hanc esse per accidens, animal est homo. Accidit enim Logice loquendo (vt nunc loquimur) animalis esse hominem, ratione alicuius animalis, quod est homo: & similiter accidit Deo esse hominem, ratione alicuius hypostasis diuinæ, quæ est homo. Si autem accipiatur ly Deus, vt substat determinationi prædicati, sic supponit pro persona filij, quæ sola est homo: sicut quū dicitur, quod homo peccando spoliauit genus humanum stola innocentię, supponit pro vno singulari, scilicet Adam, & sic sumit in hac propositione, clare Autor affirmat in litera in calce corporis articuli.

¶ Sed quia hoc non sufficit, sciendum est secundo, quod ly Deus, supponendo pro persona Filij, dupliciter potest considerari, vel quo ad formam significatam, quæ est Deitas, vel quo ad ipsam personam suppositam. Et quia extrema inuicem medium, hic subintelligas, vel quo ad vtrunque. Et si quidem in hac propositione sumeretur Deus supponens pro Filio quo ad formam significatam: similiter clare constat, quod propositio esset per accidens: accidit enim deitati ratione hypostasis Verbi esse hominem. Et idem est iudicium, si sumeretur quo ad vtrunque. Et propterea in proposito sumitur ly Deus, vt supponit pro persona Filij quo ad hypostasim: & hoc habes etiam clare in litera in calce responsionis ad primū.

¶ Verum quia persona Filij Dei habet hoc singularissimum, quod est persona subsistēs in duabus naturis, diuina scilicet & humana: ideo tertio recolendū, quod est hypostasis, pro qua superponit in hac propositione ly Deus, habet conditiones æternas, & habet conditiones ex tēpore: est enim persona diuina ab æterno, & est persona humana ex tempore. Et si supponeret: pro persona Filij, vt est hypostasis diuina præcisē, tunc etiam propositio esset per accidens: quoniam filius Dei, non inquantum hypostasis diuinæ naturæ, sed inquantum hypostasis humanæ naturæ, hominis prædicationem recipit: sed ponendo, quod supponat pro persona Filij, quoad hypostasim, secundū quod de facto est, postquam Verbum caro factum est, vere habebimus quod homo prædicatur de sua hypostasi, quum dicitur, Deus est homo. Et hoc esse intendum ab Autore euidenter patet, ex eo quod tractatus ille inuitulatur, De iis, quæ consequuntur vnionem. Supposito ergo Incarnationis mysterio de persona Filij est sermo præsentis literæ, quum dicitur quod Deus hic supponit pro persona Filij: imo & clare in litera dicitur, quod in dicta propositione, Homo prædicatur de Deo vt species de sua hypostasi. Supponit ergo Deus pro hypostasi humana, & homo prædicatur de Deo vt species de sua hypostasi: species siquidem humanæ nulla hypostasis est sua, nisi humana, quæ in Christo est ab æterno diuina. Clarissime autem hoc supponi explicatur in principio corporis (sequentis articuli, quum dicitur supposita veritate vtriusque naturæ diuinæ & humanæ, & vnione in persona & hypostasi, hæc est vera & propria, Homo est Deus: sicut & ista, Deus est homo.

¶ Hic enim explicatur, quod vtraque propositio supponit conditionem de facto inuentam in persona Verbi. His præmissis ad singula dicendum est.

¶ Ad primū igitur dubium dicitur, quod hæc propositio est necessaria: & quantus Durandus dicit, non sit necessario homo, Deus tamen pro persona Verbi incarnata est necessario homo, constat enim euidenter, quod persona humana quælibet est necessario homo: Deus autem in hac propositione determinatur ad supponendum pro persona humana. Et propterea ista propositio, etsi non quo ad significatum, tamen quo ad suppositum per nomen subiecti, est necessaria.

¶ Ad secundum vero dubium, respondendo ad primum Scoti, dicitur quod ista propositio est per se respectu suppositi, & quod prædicatum est de intellectu subiecti quo ad suppositum per illud quamuis non sit de intellectu eius quo ad formam significatam per idem: est enim homo de intellectu hypostasis humanæ, ita quod oppositum nequit intelligi.

¶ Ad secundum negatur sequela, sequendo de Deo quo ad suppositum: illud enim quod per se prædicatur de Deo ratione formæ, significatæ per ly Deus, prædicatur de quolibet contento sub Deo. Sed illud quod per se prædicatur de Deo ratione suppositi talis, pro quo supponit exigente prædicato humanitatis, non prædicatur de quolibet contento sub hoc nomine Deus.

¶ Ad tertium dicitur per eandem distinctionem, quod in prædicationibus per se ratione formæ significatæ per subiectum ipsum supponit indeterminate quo ad suppositum, & determinate quo ad naturam. Sed in prædicationibus per se ratione certi suppositi facit supponere subiectum, ne per se ratione certi suppositi pro quo prædicati facit supponere subiectum, secus oportet esse: quia necesse est subiectum supponere pro determinato supposito: & sic est in proposito, vt patet ex dictis.

¶ Ad Durandum autem ex eadem distinctione respondetur, dicendo quod illa Maior, Omnis propositio per se vera, est vera cum reduplicatione termini subiecti supra se, licet admittatur in propositionibus per se veris de subiecto ratione formæ significatæ: negatur tamen in propositione per se vera de subiecto ratione certi suppositi tantum. Et ratio diuersitatis est quia reduplicatio transfert terminum subiecti in naturam prædicati, quod cōstat teneri formaliter: quum enim dico, homo, inquantum homo, est animal vel risibilis, petinde est ac si dicerem, homo, inquantum est homo, est animal, vel, &c.

¶ Vbi patet, quod ly homo reperitur vt prædicatum & propterea denotat humanitatem esse tationē conjunctionis prædicati cum subiecto. Et ideo ista est falsa, Deus, inquantum Deus, est homo: significat enim deitatem esse rationem necessariam conjunctionis prædicati cum subiecto. Nec solum ipsa est falsa, sed etiam ista, Verbum, in quantum Verbum, est homo: quia ly Inquantum, reduplicative sumptum, denotat formam significatam: hoc est proprietatē hypostaticā Verbi constitutiuam, esse rationem necessariam cōnexionis prædicati cum subiecto. Secus autem dicendum esset, si ly Inquātum, teneretur specificative: quoniam sic ista est vera, Verbum, inquantum Verbum, est homo: quoniam esse hominem conuenit Verbo secundum propriam personalitatem. Sed quia hoc non spectat ad perfectatem Logicam, de qua est sermo: ideo reuertentes ad subiectum ita per Durandum dicentem, quod quando sola vnitas suppositi est ratio conjunctionis extremorum, propositio est vera per accidens, respondemus quod sola vnitas suppositi extrinseci ab altero saltem extremorū verificās propositionem, constituit illā veram per accidens: sed vnitas suppositi intrinseci vtrique extremo constituit propositionē directam & formalem, veram per se de altero extremo

Universidad de Deusto
Biblioteca

non respectu formæ significatæ, sed respectu suppositi. Sic autem est in proposito: nam in utroque termino, scilicet, Deus & homo, claudit intrinsece, quantus vlo determinate hypostasis Verbi incarnati: vtpote verissime & proprissime persona diuina & humana. Non sic autem est in propositionibus per accidens puta, Homo est albus: quantum in istis suppositum per hominem copulatur tam extrinsece importatur per album: quod puram qualitatem significat. Et hæc iam docuerat Autor in 3 senten. distinct. 7 q 1 art. 3.

q. 5. arti 1. & 2.

¶ Ad tertiũ dubium dicitur, quod Scotus videtur accepisse pro subiecto Deũ seu hypostasim Verbi absolute: & ideo non inuenit quale sit hoc prædicatũ cum sua prædicatione. Sed Autor intuẽs talia esse subiecta, quo ad suppositionẽ, qualia exigunt prædicata, supponendo Incarnationis mysteriũ suppositũ filie catholice, Deum esse quandam hypostasim humanam, & pro illa in hac propositione supponere ly Deus. Et propterea statim inuenit, non solum quod prædicatum est species: sed etiam quod prædicatur vt species de propria hypostasi. Nec hoc aliquam habet difficultatem, nisi illam, quam ex fide supponimus: scilicet, personam Filij esse vere & proprie personam humanam, hac nanq; suppositione facta, clare liquet quod sicut species prædicatur de sua hypostasi quũ dicitur, A. est homo: si ly A. supponit pro certa persona humana: ita in proposito ex quo ly Deus, supponit pro quadam certa persona humana. Et hinc patet, quod ista propositio, Deus est homo, dum ly Deus, supponit pro illa persona humana, quæ est Verbũ incarnatum, est per se

q. 2. art. 6. in primo modo dicendi per se respectu suppositi (vt toties dictũ est) & non respectu formæ significatæ per ly Deus. Et est prædicatio essentialis & vniuoca, vt patet ex diffinitione vniuocorum: & Autor in allegatis locis explanat. Et tu potes ex notitiabus monstrare explicatam doctrinam esse veram, mutando nomen subiectũ: ita quod loco ly Deus, ponatur nomen proprium illius personæ, quatenus est persona humana & dicendo, Iesus est homo. Constat enim, quod ly Iesus supponit pro persona filij Dei, vt est hypostasis humana: pro qua dictum est etiam supponere ly Deus in hac propositione, Deus est homo. Nec est differentia inter has propositiones, Deus est homo, Iesus est homo, quo ad suppositum, sed

q. 3. arti. 4. quo ad significatum per nomina subiecta. Quoctca sicut ista, Iesus est homo, est per se primo modo & essentialis, & prædicat speciem de propria personalita ista, Deus est homo, restringendo ly Deus, ad Iesum, vt vnico verbo dicatur. Et sicut non vertitur in opinione, ista sit per se & essentialis vniuoca, &c. Iesus est homo: ita non debet in diuersas trahi opiniones ista, Deus est homo, intellecta quo ad suppositum, ex quo supponit pro Iesu. Et hinc patere potest, quod etiam propositio, Christus est homo, respectu suppositi, est per se in primo modo.

¶ Nec obstat quod Scotus vbi supra obicit dicens, Quod quia Christus, Damasceno teste, significat hypostasim duarum naturarum, nihil per se vnum prædicatur de illo per se, vtpote de non per se vno in se: sicut enim apud Aristo. primo Metaphys. ratio in se falsa, de nulla nit veranita ratio per se non vna, nihil per se vnum de se verificat. Et simile est de ista, Christus est homo, & ista, Homo albus est coloratus. Hæc inquam non obstant, quia quo ad rem, Christus significat vnam Per se & in se hypostasim: homo albus autem significat hypostasim vnam per accidens: sedebitdis esse hominem, & è contra. Quo ad propositionem quoque iam dictam est, quod istæ propositiones dicuntur per se respectu suppositi, & non respectu formæ significatæ. Sic autem est in proposito: quia non est nisi hypostasis æterna filij Dei, quæ ex tempore est ipsamet immutata omnino hypostasis humana: & ideo optime per se illo prædicatur tam Deus, quam homo, nihil minus, quam si esset virtus illarum naturarum tertia hypostasis: extensio siquidem seu communitas naturæ, nihil tollit de proprietate eiusdem respectu singularium.

¶ In responsione ad secundum dubium occurrit circa illud dictũ: In ista propositione, Deus est Pater, ly Deus supponit pro persona Patris. Nam ly Deus, quantum est ex naturali sua suppositione, supponit pro habente deitatẽ indistincte, sicut homo ꝑ habẽte humanitatẽ: ex parte autẽ prædicati nõ restringitur ad supponẽdum pro persona Patris, quoniam stando in sua naturali suppositione, vera est propositio, Deus est Pater: quoniam habens deitatem est Pater, vt patet. Minus ergo bene dictum videtur quod supponit pro parte hoc nomen Deus: quum nomen Patris de illo prædicatur.

In corp.

¶ Ad hoc dicitur quod quia argumentũ de prædicatione per se procedit fundatũ super illa regula: Quicquid prædicatur de ꝑticulato, &c, ideo Autoris verba de prædicatione per se intelligenda sunt. Ista siquidẽ propositio, Deus est Pater, potest esse per se & per accidẽs. Logice loquendo. Nã prę ficatio per se exigit prædicati æqua de æquis, aut maiora de minoribus. Minus autẽ de maioti non nisi per accidens prædicatur: vt patet dicendo, animal est homo. Hoc autẽ nomen Deus si secundũ suam naturalem sumatur suppositionem amplius, hoc est communius est, quam nomẽ Patris aut Trinitatis: quoniam extenditur se etiam ad Filium, & Spiritũ sanctum, quorũ neuter est Pater aut Trinitas: & propterea sic sumptũ, reddit prædicationem per accidens, dicendo, Deus est Pater aut Trinitas. Quo fit vt si continuenda sit propositio per se prædicãs Patrem de Deo, oporteat Deum restringi ad supponẽdũ pro persona Patris: vt sic æquale de æquali prædicetur per se, licet si Trinitas prędicari per se intelligitur de Deo, oporteat Deum restringi ad supponẽdũ quasi simpliciter, vt sic æquale de æquali prædicetur. Et sic patet sensus literæ.

3. dist. 7. q. 1. arti.. quæst. 36.

¶ *Super Quæstionis decimæsextæ Art. 3.*

cap. 4. Ecc. hier.

TItulus clarus est.

¶ In corpore articuli vnica est conclusio respondens suæ quæstioni. Non potest vere & proprie dici, quod homo ille sit dominicus, sed magis quod sit dominꝰ. Probatur primo directe: Homo ille, scilicet Christus Iesus, designatur suppositum æternum, quod est vnum suppositum vtriusque naturæ. De persona autem filij Dei prædicatur Deus & Dominus essentialiter, & ideo non debet prædicari denominatiue: quia hoc derogat veritati vnionis. Vnde cũ Dominicus dicatur denominatiue a Domino, non potest vere & proprie dici, quod homo ille sit dominicus, sed magis quod sit dominꝰ. Si autem per hoc, quod dicitur, homo Christus Iesus, designaretur suppositũ aliquod creatum, secundum illos, qui ponunt in Christo duo supposita, posset dici homo ille dominicus, in quantum assumitur ad participationem honoris diuinis: sicut Nestoriani posuerunt. Et hoc etiam modo humana natura nõ dicitur essentialiter dea, sed deificata: non quidem per conuersionẽ ipsius in diuinam naturam, sed per coniunctionẽ ad diuinam naturam in vna hypostasi, vt patet per Damasc. in tertio lib.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quod Augustinus verba illa & similia retractat in lib. Retracta. Vnde post verba præmissa in lib. Retract. subdit, Vbicunque hoc dixi, scilicet quod Christus Iesus sit homo dominicus, dixisse me nollem: postea quippe vidi non esse dicendum. Quanuis nonnulla ratione posset defendi: quia scilicet posset aliquis dicere quod dicitur homo dominicus ratione humanæ naturæ, quam significat hoc nomen homo: non autem ratione suppositi.

¶ Ad secundũ dicendum, quod illud vnũ suppositum, quod est humanę & diuinæ naturæ, primo quidem fuit diuinæ naturæ, scilicet ab æterno: postea autem ex tempore per incarnationem factum est suppositum humanæ naturæ. Et hac ratione dicitur humanatum: non quia assumperit hominem, sed quia assumpsit humanam naturam. Nõ autem sic est e conuerso, quod suppositum humanæ naturæ assumperit diuinam naturam: vnde non potest dici homo deificatus vel dominicus.

¶ Ad tertium dicendum, quod hoc nomẽ diuinum, consueuit prædicari etiam de his, de quibus prædicatur essentialiter hoc nomen Deus. Dicimus enim, quod diuina essentia est Deus, ratione identitatis; & quod essentia est Dei siue diuina, propter diuersum modum significandi, & verbum diuinum, cum tamen verbum sit Deus. Et similiter dicimus personam diuinam sicut & personam Platonis, propter diuersum modum significandi. Sed dominicus non dicitur de his, de quibus dominus prædicatur

Deus prædicatur vere & proprie de persona filij Dei: ergo prædicatur vere & proprie de homine. Probatur consequentia: quia homo potest supponere pro persona filij Dei. Probatur hoc: Homo potest supponere pro qualibet hypostasi humanæ naturæ, sed quædam hypostasis humanæ naturæ est persona filij Dei, ergo homo potest supponere ꝑ persona filij Dei.

¶ In hac materia tria dicenda sunt dicta in prioris articulo: quorũ ista propositio, de qua est sermo, est etiam per se in primo modo respectu suppositi per subiectum, non respectu naturæ significatæ & subiectum trahitur ad supponẽdum pro tali supposito ex prædicato, sicut de sua conuertẽte & conuersa dictum est in præcedenti articulo. Et per hoc patet tam corpus articuli, quam responsio ad primum.

q. 3. arti. 4. & 4.

¶ In responsione ad secundum dubium occurrit circa illud dictũ: In ista propositione, Deus est Pater, ly Deus supponit pro persona Patris. Nam ly Deus, quantum est ex naturali sua suppositione, supponit pro habente deitatẽ indistincte, sicut homo ꝑ habẽte humanitatẽ: ex parte autẽ prædicati nõ restringitur ad supponẽdum pro persona Patris, quoniam stando in sua naturali suppositione, vera est propositio, Deus est Pater: quoniam habens deitatem est Pater, vt patet. Minus ergo bene dictum videtur quod supponit pro parte hoc nomen Deus: quum nomen Patris de illo prædicatur.

In corp.

¶ Ad hoc dicitur quod quia argumentũ de prædicatione per se procedit fundatũ super illa regula: Quicquid prædicatur de ꝑticulato, &c, ideo Autoris verba de prædicatione per se intelligenda sunt. Ista siquidẽ propositio, Deus est Pater, potest esse per se & per accidẽs. Logice loquendo. Nã prę ficatio per se exigit prædicati æqua de æquis, aut maiora de minoribus. Minus autẽ de maioti non nisi per accidens prædicatur: vt patet dicendo, animal est homo. Hoc autẽ nomen Deus si secundũ suam naturalem sumatur suppositionem amplius, hoc est communius est, quam nomẽ Patris aut Trinitatis: quoniam extenditur se etiam ad Filium, & Spiritũ sanctum, quorũ neuter est Pater aut Trinitas: & propterea sic sumptũ, reddit prædicationem per accidens, dicendo, Deus est Pater aut Trinitas. Quo fit vt si continuenda sit propositio per se prædicãs Patrem de Deo, oporteat Deum restringi ad supponẽdũ pro persona Patris: vt sic æquale de æquali prædicetur per se, licet si Trinitas prędicari per se intelligitur de Deo, oporteat Deum restringi ad supponẽdũ quasi simpliciter, vt sic æquale de æquali prædicetur. Et sic patet sensus literæ.

3. dist. 7. q. 1. arti.. quæst. 36.

¶ *Super Quæstionis decimæsextæ Art. 3.*

cap. 4. Ecc. hier.

TItulus clarus est, originem habens ab Augustini varia diuersis temporibus scriptis, & Magistri Sententiarum distinctio. 7. tertij libri.

lib. 1. c. 19.

¶ In corpore articuli vnica est conclusio respondens suæ quæstioni. Non potest vere & proprie dici, quod homo ille sit dominicus, sed ꝙ. est dãs. Probatur primo directe: Homo ille, scilicet Christus Iesus, designatur personam filij Dei: ergo de illo prædicatur dãs essentialiter. ergo non debet de ille prædicari dominus denominative. Antecedens probatur quia vnum est suppositũ diuinæ & humanę naturę in Christo. prima consequẽtia est clara. Secunda vero probatur: quia derogaret veritati vnionis si prædicaretur denominative. Firmatur deinde conclusio ac ratio allata ex opposito: quia scilicet hæc prædicatio propria est Nestorianis & quia similis prædicatio propria est naturæ assumptæ. Nestoriani siquidem ponendo duo in Christo suppositã, proprie dicunt Christũ hominem dominicum: quia vere esset ibi suppositum participatiue dominicũ. Nos quoque proprie dicimus naturã assumptam esse deificatam non deam: quia eo nim diuersa est assumpta natura à Deitate, nõ deam dicimus. Et quia iuncta est deitati in vnitatẽ personæ, ideo deificata. Suppositum autem quia vnicũ est filij Dei: ideo Deũ & dominum, non dominicum, aut deificatum dicimus.

ca. 3. 4. 15. & 17.

lib. 1. c. 19.

¶ Circa rationẽ conclusionis dubium occurrit: quia videtur falsa. Tum quia ex affirmatiõe prædicationis essentialis, infert negationem denominatiue. Constat enim illationem hanc non tenere ex forma, vt manifestat instantia de Deo & diuino, neqiex materia quia dominicus nomen est cõmune supposito & naturæ: poterit enim dici natura assumpta, natura dominica, sicut & caro eius, dicitur caro dominica. Tũ quia hęc prædicatio nõ derogat veritati vnionis: quoniam affirmare Christũ hominẽ dominicũ, nõ est negare Christũ esse verũ dominicum: affirmare Verbum esse diuinum, nõ est negare ipsum esse verũ Deum.

¶ Ad hoc dicitur, ꝙ ratio veritati huiusmodi, &

ARTICVLVS II.

¶ *Virum hæc sit vera, Homo est Deus.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod hæc sit falsa, Homo est Deus. Deus enim est nomen incommunicabile. Sed Sap. 13. reprehenditur idololatræ, de hoc quod hoc nomen Deus, quod est incommunicabile, lignis & lapidibus imposuerunt. Ergo pari ratione videtur esse inconueniens, quod hoc nomen Deus prædicetur de homine.

Locus de Locutione

quo ad hoc, quod de nouo ponitur in persona diuina, nullã in illa mutationẽ ponit nisi relatiuam relatione non reali, sed rationis: ideo dictum est, quod relationem importat. Et ideo non sequitur regulam absolutorum ab æterno, quæ si de nouo apponerentur, aut tollerentur à Deo, mutationem in ipso ponerent.

¶ *Super Quæstionis decimæsextæ Articulum secundum.*

TIculus clarus est.

¶ In corpore articuli vnica est conclusio respondiua quæsito. Hæc est vera & propria. Homo est Deus, suppositio Incarnationis mysterio. Probatur

Deus

Universidad de Deusto
Biblioteca

est efficax. Nam qui ista de nominibus est, nominibus autem vtuntur secundum Philosophum cōmuniter, sed vtpotes vtuntur secundum Philosophum. Et ideo ipse homo Christus, qui est dominus, non potest dici dominicus: sed potest caro eius dici caro dominica, & passio eius potest dici passio dominica.

cap 6

¶ In corpore articuli tria sunt, prima refertur differentia inter Nestorium & Catholicos in hac quæstione. Secundo redditur ratio catholicæ doctrinæ. Tertio subiungitur opportunum documentum circa hāc catholicam doctrinam.

¶ Quo ad primum. Nestoriani duabus distinctionibus vtebantur in proposito. Altera harum erat ex parte prædicatorum quæ tamen sunt prædicata propria diuinæ naturæ vt esse omnipotentem, æternum, & similia, quædam sunt prædicata propria humanæ naturæ: vt esse mortalem, corporeum, filiū hominis, & huiusmodi. Altera ex parte subiectorū: nimirū potest enim dici de prædicatis subiicī in enunciatione vel nomen proprium Dei, vt Deus, vel nomen proprium hominis, vt homo: vel nomē commune vtriusque naturæ, diuinæ scilicet & humanæ, vt Christus. Et subiungebant duas conclusiones respectiuam de subiectis propriis, scilicet, quod nec de nomine proprio Dei dicitur prædicata propria hominī, nec de nomine proprio hominis dicuntur prædicata propria Dei. Et propterea negabant Deum esse natum ex Virgine, aut mortuum, aut aliquid passum: & similiter hominem esse creatorem cæli & terræ, & huiusmodi. Secunda de subiecto cōmuni dicendo, de homine cōmuni Deo & homini prædicari vere tam ea quæ sunt propria Deo, quam ea quæ sunt propria hominī. Et propterea Christus vere dicitur omnipotēs, æternus, creator, & natus ex Virgine, crucifixus, mortuus & sepultus. Hoc fuit dogma Nestorij. cap.11.

¶ Catholici autem affirmant vniuoce vtraque prædicata vere enunciari de quocunque nomine subiecto siue proprio siue communi: vt patet ex Cyrilli autoritate.

¶ Quo ad secundum ratio catholicæ assertionis est, identitas hypostasis vtriusque naturæ in Christo. Hinc enim fit, vt vna eademque hypostasis supponatur vtrique nominibus, & quod propria Deo ineuiantur prædicari de hypostasi diuina & propria homini de hypostasi humana. Nec oportet hic immorari quia ex suprādictis patet nominacē communia cōcreta posse pro quālibet sua hypostasi supponere.

¶ Quod tertiū, documentum catholicis traditum, quod licet non distinguendum sit cum Nestorio subiectum, de quo diuina & humana, & huiusmodi.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum ea, quæ cōueniunt Filio hominis, possint prædicari de filio Dei, & econuerso.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod ea, quæ sunt humanæ naturæ, non possint dici de Deo. Impossibile enim est opposita de eodem prædicari. Sed ea quæ sunt humanæ naturæ, sunt contraria his, quæ sunt propria Dei: Deus enim est increatus, immutabilis & æternus: ad humanam autem naturam pertinet, vt sit creata, temporalis & mutabilis. Ergo ea quæ sunt humanæ naturæ, non possunt dici de Deo.

2 ¶ Præterea, Attribuere Deo ea quæ ad defectum pertinent, videtur derogare diuino honori; & ad blasphemiam pertinere. Sed ea, quæ sunt humanæ naturæ, defectū quendam continent: sicut pati, mori & alia huiusmodi. Ergo videtur quod nullo modo ea, quæ sunt humanę naturæ, possint dici de Deo.

3 ¶ Præterea, Assumi conuenit humanæ naturæ. Non autem hoc conuenit Deo. Nō ergo ea quæ sunt humanæ naturæ, de Deo dici possunt.

¶ SED CONTRA est quod Damas. dicit in 3. lib. quod Deus suscepit ea quæ sunt carnis idiomata, id est, proprietates: dum Deus passibilis nominatur, & Deus gloriæ crucifixus est.

¶ RESPONDEO dicendum, quod circa hanc quæstionem duæ fuit inter Nestorianos & Catholicos. Nestoriani enim voces, quę dicuntur de Christo, dividere volebant hoc modo, vt ea quæ pertiner ad humanam naturam, non dicerentur de Deo: nec ea quę pertinent ad diuinam naturam, dicerentur de homine. Vnde Nestorius dixit, Si quis Dei verbo tentat passiones tribuere, anathema sit. Si qua vero nomina sunt quæ pertinere possunt ad vtranque naturam, de talibus prædicabant ea quæ sunt vtriusque naturæ: sicut hoc nomē Christus vel Dominus. Vnde concedebant Christum esse natum de Virgine, & fuisse ab æterno: non tamen dicebant vel Deum natum de Virgine, vel hominem ab æterno fuisse. Catholici vero posuerunt huiusmodi quæ dicuntur de Christo, siue secundum diuinam naturam, siue secudum humanam, dici posse tam de Deo, quam de homine. Vnde Cyrillus dicit, Si quis duabus personis seu subsistentiis, id est hypostasibus eas quæ in Euangelicis & Apostolicis conscriptionibus sunt diuidit voces, vel ea quæ de Christo à Sanctis dicuntur, vel ab ipso Christo de semetipso, & aliquas quidem ex his homini applicandas crediderit, aliquas vero soli Verbo deputauerit, anathema sit. Et huius ratio est: quia cum sit eadem hypostasis vtriusque naturę, eadem hypostasis supponitur nomine vtriusque naturæ. siue ergo dicatur homo, siue Deus, supponitur hypostasi diuinæ & humanæ naturæ. Et ideo non enim consueuit dici, quod aliquis homo, qui est dominus, sit dominicus. Sed illud quod qualitercunque est domini, dominicum dicitur, sicut dominica voluntas, vel dominica manus vel dominica passio. Et ideo ipse homo Christus, qui est dominus, non potest dici dominicus: sed potest caro eius dici caro dominica, & passio eius potest dici passio dominica.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum ea quæ conueniunt Filio hominis, possint prædicari de diuina natura: & de humana, ea quæ conueniunt filio Dei.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod ea quæ sunt humanæ naturæ, possint dici de natura diuina. Ea enim quę sunt humanæ naturę prędicantur de filio Dei & de Deo. Sed Deus est sua natura. Ergo ea quæ sunt naturę humanæ, possunt prædicari de diuina natura.

2 ¶ Præterea, Caro pertinet ad naturam humanam. Sed sicut dicit Damas. in 3. lib. dicimus naturam Verbi incarnatam esse, secundum beatos Athanasium & Cyrillum. Ergo videtur quod pari ratione ea quæ sunt humanæ naturæ, possint dici de diuina natura.

3 ¶ Præterea, Ea quæ sunt diuinæ naturæ, conueniunt humanæ naturæ in Christo: sicut cognoscere futura, & habere saluiferam virtutem. Ergo videtur quod pari ratione ea quæ sunt humanæ naturæ, possint dici de diuina natura.

¶ SED CONTRA est quod Damas. dicit in 3. li. Deitatem quidem dicentes non nominamus de ea, quæ humanitatis idiomata sunt, id est proprietates: non enim dicimus deitatem passibilem, vel creabilem. Deitas autem est diuina natura. Ergo ea, quæ sunt humanæ naturæ, non possunt dici de diuina natura.

cap.4.

¶ RESPONDEO dicendum, quod ea quæ sunt propria vnius, non possunt vere de alio prædicari, nisi de eo quod est idē illi: sicut risibile non conuenit nisi ei quod est homo. In mysterio autem Incarnationis non est eadem natura diuina & humana, sed eadem est hypostasis vtriusque naturæ: & ideo ea, quæ sunt vnius naturæ, non possunt de alia prædicari, secundum quod in abstracto significatur. Nomina vero concreta supponūt hypostasim naturæ: & ideo indifferenter prædicari possunt ea quæ ad vtranque naturam pertinent, de nominibus concretis. Siue illud nomen de quo dicuntur, det intelligere vtranque naturam: sicut hoc nomen Christus, in quo intelligitur & diuinitas vngens, & humanitas vncta. Siue solum diuinam naturam: sicut hoc nomen Deus vel filius Dei. Siue solum naturam humanam, sicut hoc nomen homo vel Iesus. Vnde Leo Papa dicit in Epistola ad Palæstinos, Non interest, ex qua Christus substantia nominetur: cum inseparabiliter manente vnitate personæ, idem sit & totus hominis filius, propter carnem, & totus Dei filius, propter vnam cum Patre deitatem.

Epist.83.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod in diuinis realiter est idem persona cum natura: & ratione huius identitatis diuina natura prædicatur de filio Dei. Non tamen est idem modus significādi: & ideo quædam dicuntur de filio Dei, quæ non dicūtur de diuina natura: sicut dicimus quod filius Dei est genitus, non tamen dicimus quod natura diuina sit genita: vt in prima parte habitum est. Et similiter in mysterio Incarnationis dicimus, quod filius Dei passus est: non autem dicimus quod diuina natura sit passa.

D.11.47.

¶ Ad secundū dicendum, quod Incarnatio magis importat vnionem ad carnem, quam carnis proprietatem. Vtraque autem natura in Christo, est vnita alteri in persona: ratione cuius vnionis & diuina natura dicitur incarnata, & humana natura deificata: vt supra dictum est.

¶ Ad tertium dicendum, quod ea quæ sunt diuinæ naturæ, dicuntur de humana natura, non secundum quod essentialiter competunt diuinæ naturæ: sed secundum quod participatiue deriuantur ad humanam naturam. Vnde ea quæ participari non possunt à natura humana (sicut esse increatum, aut omnipotentem) nullo modo de humana natura dicuntur. Diuina autem natura nihil participatiue recipit ab humana natura, & ideo ea quæ sunt humanæ naturæ, nullo modo possunt dici de diuina natura.

prædicantur de abstracto ea quæ sunt alterius naturæ. Et similiter patet concretum cuiusque in Christo naturæ importare id quod idem est, quod commune est omnibus ad quancunque naturam spectantibus, scilicet vnā eandemque hypostasim: & ideo optime inferri, quod indifferenter ea quæ sunt vtriusque naturæ, de concretis vtriusque naturæ prædicantur.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum hæc sit vera, Deus factus est homo.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur q̄ hęc sit falsa, Deus factus est homo. Cum enim homo significet subsistentiam fieri hominem, est fieri simpliciter. Sed hęc est falsa, Deus factus est simpliciter. Ergo hæc est falsa, Deus factus est homo.

2 ¶ Præterea, Fieri hominem est mutari. Sed Deus non potest esse subiectum mutationis, secundum illud Malach. 3. Ego dominus, & non mutor. Ergo videtur quod hæc sit falsa, Deus factus est homo.

3 ¶ Præterea, Homo secundum quod de Christo dicitur, supponit personā filij Dei. Sed hæc est falsa, Deus factus est persona filij Dei. Ergo hæc est falsa, Deus factus est homo.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Ioan. 1. Verbum caro factum est. Et sicut Athanasius dicit in Epistola ad Epitectum, quod dixit, Verbum caro factum est, simile est ac si diceretur, quod Deus homo factus est.

¶ RESPONDEO dicendum, quod vnumquodque dicitur esse factum illud quod de nouo incipit prædicari de ipso. Esse autem hominē, vere prædicatur de Deo (sicut dictum est) ita tamen quod non conuenit Deo esse hominem ab æterno, sed ex tempore per assumptionem humanę naturæ. Et ideo hæc est vera, Deus factus est homo. Diuersimode tamen intelligitur à diuersis, sicut & hæc, Deus est homo, vt supra dictum est.

¶ AD PRIMVM ergo dicendū, quod fieri hominem, est fieri simpliciter in omnibus his, in quibus humana natura incipit esse in supposito de nouo creato. Deus autem dicitur factus homo: eo quod humana natura incepit esse in supposito diuinæ naturę, ab æterno pręexistente. Et ideo Deum fieri hominem, non est Deum fieri simpliciter.

¶ Ad secundum dicendum, quod sicut dictum est, fieri importat, quod aliquid prę dicetur de nouo de altero. Vnde quandocunque aliquid de nouo prædicatur de altero cum mutatione eius, de quo dicitur, tunc fieri est mutari. Et hoc contingit in omnibus quæ absolute dicuntur: non enim potest albedo aut magnitudo de nouo adtenuere alicui, nisi per hoc quod de nouo mutatur ad albedinem vel magnitudinem. Ea vero quæ relatiue dicuntur, possunt de nouo prædicari de aliquo absque eius mutatione: sicut homo de nouo fit dexter absque sua mutatione, per motum illius, qui fit ei sinister. Vnde in talibus non oportet omne quod dicitur fieri, esse mutatum, quia hoc potest accidere per mutationem alterius. Et per hunc modum ad Deum dicimus, Domine refugium factus es nobis. Esse autem hominem, conuenit Deo ratione vnionis, quæ est relatio quædam. & ideo esse hominem prædicatur de nouo de Deo absque eius mutatione per mutationē humanę naturę quę assumitur in diuinam personam. Et ideo cum dicitur,

Infra q. 33. arti. 3. cor. Et 3. dist. 3. q 5. arti. 3. c. & dist. 7. q. 2. Et opus. 1. cap. 10. Et opus. 2. c. 6. & Rom. 1. li. 2. co 3.

Titulus clarus est.

¶ In corpore articuli primo respondetur quæsito vnica conclusione: Hæc est vera, Deus factus est homo. Probaturque syllogismo satis clare posito & ordinato in litera: ita vt non sit opus formare illum.

¶ Deide aperitur, quod hæc propositio à diuersis diuersimode intelligitur iuxta dicta in primo huius quæstionis articulo de ista propositione, Deus est homo.

¶ In responsione ad secundum, si dubitas, vide scripta in articulo primo in responsione ad vltimum. Et si tibi illa non sufficiunt, nec quieſcis ex relatiua declaratione tam profundæ factibilis, dicito quod licet fieri hominem absolute importet mutationem in subiecto acquirente humanam naturam, puta in materia: attamen personam aliquam fieri hominem, non importat mutationem in persona acquirente naturam humanā. Et ratio diuersitatis est, quia subiectū quod fit homo, per transmutationem sui acquirit esse humanum: sed persona quæ fit homo, sola noua personatione humanæ naturæ fit homo. Personare autē naturam humanam, non est mutari, sed subsistere nūc primo in illa. Et ideo filius Dei prius nō erat homo, quia non personabat naturā humanam: & in tempore factus est homo, quia incepit quādoque personare naturam vnam humanam: & per hoc acquisiuit primo esse subsistentiale humanę naturæ, & non tantum esse relatiuum: factus est homo, factus est subsistētia animata sensibilis rationalis, & non ad aliquid, non ad humanam naturam. Et est non solum subiectum propositionis ly Deus, quum dicitur, Deus factus est homo: sed vt subiectū factionis, hoc est personationis nunc primo. Hoc enim fieri nihil aliud est, quam personare nunc primo. Et sic habes subsistentiam factionem & terminum & subiectū absque mutatione subiecti. Et si tibi apparet mirabile, memento quia nihil est mirabilius, quam Verbum caro factum est, post Trinitatis arcanum.

Art. 1.

Art. 1.

In corp.

¶ In responsione ad tertium, si formalem responsionem nouitius optat, dicito quod ista est vera, Deus factus est

Universidad de Deusto
Biblioteca

subsistens in humana natura: hoc enim formaliter supponit ly Homo. Et si ad materialiter subtractum insit defectū, dicito quod hæc etiam est vera, Deus factus est persona filij Dei subsistens in humana natura. Sicut etiam quum paries fit albus, vere dicitur, quod paries factus est paries albus; vt patet in septimo Metaphys. & ad propositum in tertio Sentent. distinct. 7.

¶ Super Quæstionis decimæsextæ Articulum septimum.

TItulus clarus est.

¶ In corpore duo sunt. Primo ponitur duplex propositionis sensus impropriꝰ: & iuxta vtrūque respondetur. Secundo ponitur tertius sensus, qui solus est proprius: & respondetur quæsito.

¶ Quo ad primum vide nouitie, quod in primo sensu copula Verbalis est, ly est. Et ly factus ponitur vel adiectiuum subiecti, pura homo factus: sicut si diceretur, homo creatus. Vel adiectiuum prædicati, pura Deus factus: ita quod sensus esset, vel quod fact⁹ homo est Deus, vel quod homo est Deus factus. Et vtroque modo iudicatur falsa: & de secūda quidem non est dubium. Prima autem falsa iudicatur: quia ly Homo, in subiecto stat pro hypostasi: ac per hoc dicendo, homo factus, enunciatur de persona humana facta, quod est Deus: constat autem, nullam esse personam siue humanam, siue diuinam factam, quæ sit Deus: nam persona humana, quæ est Deus, est non facta, sed genita ab æterno, Deus de Deo.

Locis supra art. 6. citatis.

cap. 13.

Epist. 1.

¶ In secūdo autem, quāuis impropriosensu, dicuntur quinque, primo ponitur modus, quo sumitur ly Factus, & dicitur sumivi modus determinans cōpositionem, sicut in propositionibus modalibus ly possibile, aut necessariū determinare dicitur cōpositionē: ita quod propositio ista, Homo factus est Deus, sonat istam, Hominem esse Deum, factum est. Et præterea secundo in litera explicatur dictus sensus eiusdem, scilicet, factum est, vt homo sit Deus, & similiter Deus factus est homo, factum est vt Deus sit homo. Tertio dicitur quod propositio vtraque est vera in hoc sensu. Quæritur, quod hic sensus non est proprius harum propositionum. Et ratio quidem Logica est, quia ly Factus, non est modus determinativus compositionis, sicut ly Possibile aut necessarium. Ratio vero realis ad sensum respicientis, quæ in litera redditur quum quinto subiungitur, quomodo sensus iste potest proprietatem sortē habere, est: quia hic homo, de quo enunciatur factū esse Deū, non est factus Deus: ita quod neque ab æterno, neque ex tempore factum est, vt homo, hoc est hic homo, esset Deus. Constat enim, quod ly homo, supponit in hac enunciatione pro hoc homine: quia supponit personaliter & determinate: quod hic homo est Deus ab æterno genitus, non factus, est hypostasis filij Dei. Non est igitur proprius sensus harum loquutionum, dicere, Factum est vt homo esset Deus. Posset tamen, vt quinto dicitur, in litera saluari, vt proprius sensus, sustinendo quod homo habeat suppositionem simplicem: hoc est, supponat pro natura humana in concreto communiter nam factum est, quod homo sit Deus: quanuis non sit factum, quod aliquis singularis homo sit Deus: quia ille singularis homo, qui est Deus, est naturaliter, & ab æterno Deus.

¶ Occurrit hic autem circa duo quæstio, Primo circa suppositionem simplicē, & proprietatē propositionis sic sumptæ. Secundo, circa personalem, an iste homo sit factus Deus. Est autem dubitandi ratio circa primum: quia dicendo, homo est factus Deus, ly homo supponit pro habente naturam humanam indeterminate: aliud enim est dicere, hic homo est factus Deus: & aliud est dicere, homo est factus Deus: quoniam homo supponit confuse pro habente naturam humanam, hic homo autem determinate.

¶ Et hinc fit primo, veratio litera nihil valeat, reprobādo illam, Homo factus est Deus: quia ista est falsa, iste homo factus est Deus.

¶ Fit secūdo, vt non Logice dicatur in litera, quod supponat simpliciter ly Homo, stando pro homine communiter: quoniam supponit personaliter, confuse tamen imo naturalis suppositio termini cōmunis concreti, est supponere pro habente naturam indeterminate.

¶ Fit tertio, vt quia ista propositio, Homo factus est Deus, in personali suppositione propriissime sumpta est vera: quia in veritate homo est Deus, & non semper fuit Deus, sed per vnionis gratiam est Deus: male in litera arguatur falsitatis.

¶ Fit quarto, vt Scotus in tertio sententiarum distinctione septima, quæstione secunda, rectius dixerit quod ista propositio, Homo factus est Deus, est simpliciter vera & propria: tum quia homo per actionem agentis est Deus, & non semper fuit Deus: tum quia est conuertens illam, Deus factus est homo.

¶ Ad euidentiam horum scito, quod inter personalem & simplicem suppositionem hæc est differentia: quod si ly Homo, supponit personaliter, oportet prædicatum conuenire alicui personæ humanæ: quod enim de nulla persona humana, nec de omnibus simul verificatur, de homine personaliter sumpto, non verificatur, vt patet discurrenti, tam in propositionibus per se, quam per accidens. Si vero supponit simpliciter, prædicatū conuenit homini abstrahenti à suis suppositiuis quod verificatur de homine communiter, & de nullo homine, nec de omnibus simul verificatur.

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrum hæc sit vera, Homo factus est Deus.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quod hæc sit vera, Homo factus est Deus. Dicitur enim Rom. 1. Quod ante promiserat per Prophetas suos in Scripturis sanctis, de Filio suo, qui factus est ei ex semine Dauid secūdum carnem. Sed Christus, secundum quod homo, est ex semine Dauid secūdum carnem. Ergo homo factus est filius Dei.

2 ¶ Præterea, Augustdicit in 1. de Trinita. Talis erat illa susceptio, quæ Deum hominem faceret, & hominem Deum. Sed ratione illius susceptionis hæc est vera, Deus factus est homo. Ergo similiter hæc est vera, Homo factus est Deus.

3 ¶ Præterea, Gregorius Nazianzenus dicit in Epist. ad Elidonium, Deus quidē humanatus est, homo autem deificatus, vel quomodolibet aliter nominauerit. Sed Deus ea ratione dicitur humanatus, qua est homo factus. Ergo homo ea ratione dicitur deificatus, qua est factus Deus. Et ita hæc est vera, Homo factus est Deus.

4 ¶ Præterea, Cum dicitur, Deus factus est homo, subiectum factionis vel mutationis non est Deus sed humana natura, quam significat hoc nomen homo. Sed illud videtur esse subiectum factionis, cui factio attribuitur. Ergo hæc magis est vera, Homo factus est Deus, quam ista, Deus factus est homo.

¶ SED CONTRA est quod Damas. dicit in 3. lib. Non hominem deificatum dicimus, sed Deum humanatum. Idem autem est fieri Deum quod deificari. Ergo hæc est falsa, Homo factus est Deus.

¶ RESPONDEO dicendum, quod ista propositio, Homo factus est Deus, tripliciter potest intelligi. Vno modo, ita quod hoc participium Factus, determinet absolute vel subiectum, vel prædicatum. Et in hoc sensu est falsa: quia neque homo ille de quo Deus prædicatur, est factus, neque Deus est factus: vt infra dicetur. Et sub eodem sensu hæc est falsa, Deus factus est homo. Sed sub hoc sensu non quæritur hic de istis propositionibus. Alio modo potest intelligi, vt ly Factus determinet compositionem: vt sit sensus, Homo factus est Deus, id est, factum est, vt homo sit Deus.

Ad 1.

Ad 2.

Ad 3.

Ad propositum autem descendendo, considerādum est, quod in ista propositione, Homo factus est Deus, ly Homo supponit personaliter propriæ loquendo: quia ly Factus est, non permittit hominem supponere nisi personaliter sicut quum dicitur, Homo factus est albus quo niam fieri reale, non est hominis communiter, sed hominis singularis. Et propterea ad veritatem istius, Homo factus est Deus, oportet veram esse istam, Aliquis homo factus est Deus: sicut ad veritatem istius Homo factus est albus, oportet quod aliquis homo sit factus albus. Sed si ly homo, supponat simpliciter: veritas eius nō exigit, quod aliquis homo sit factus Deus: sed sufficit quod actionem alicuius agentis factum sit, vt de homine absolute verificetur de nouo esse Deum. Et quia potest dici quod iste sensus est proprius istius propositionis a Doctoribus positus (ita quod de homine absolute dixerunt quod factus est Deus) nec hæc proprietas est vsquequaque clara ideo Auctor dixit, Nisi forte, &c.

cap. 2.

Ad 4.

¶ Ad obiecta igitur respondendo dicitur, concedendo quod homo proprie loquendo supponit pro habente naturam humanā indeterminate: & quod alia est propositio, Homo factus est Deus, & alia, Hic homo factus est Deus. Sed quum infertur primo, ergo ratio litera nihil valet, respondetur quod efficax est: quia licet sint diuersæ propositiones, negatio tamen illius singularis, scilicet, hic homo est factus Deus, infert negationem illius indefinitæ, Homo factus est Deus: quoniam gratia materiæ vnum singulare in proposito æquialet omnibus singularibus: constat enim vnum tantum hominem esse Deum. Et propterea sicut à negatione omnium singularium infertur negatio indefinitæ, ita in proposito à negatione vnius singularis defituit ratio indefinitæ.

¶ Ad secundū dicitur, quod quia talia sunt subiecta, qualia permittuntur à prædicatis, & prædicatum integrum, scilicet factum esse Deum, verificādum est: & non potest verificari de homine personaliter sine effuse, siue determinate: ideo ad suppositionem simplicem recursum est. Logicum: quippe est, vt homo sit pro natura simpliciter pro habente naturam, abstrahendo à singularibus, non solum quo ad significationem, sed quo ad id quod prædicato supponat, & hæc non est eius naturalis suppositio, sed quum personaliter supponit pro habere naturam indeterminate.

¶ Ad tertium dicitur, quod iam patet, falsum esse, quod personaliter sumpta illa propositio, Homo factus est Deus, sit vera: nec est verum de homine personaliter sumpto, quod per gratiam vnionis est Deus.

¶ Vnde ad quartum ex Scoto dicitur, quod si Scotus vitur suppositione simpliciter, verum dicit: & affirmat proprietatem sensus, quam Autor in litera sub dubio relinquit. Sed in veritate ly Factus est, transit in impersonale: hoc est istis istam, Homo factus est Deus, sequi per conuertionem ad illam, Deus factus est vt homo esset Deus. Quod non videtur de intentione Scoti, volentis esse homo: oportet enim personaliter supponere hominem, si per conuertionem sequitur ad illam. Et propterea si (vt apparet) vitur suppositione personali, directe dicit contra Autorem, sed falsum dicit: quoniam personaliter sumpta propositio illa, Homo factus est Deus, est falsa. Et quum probatur: quia ista sunt veræ, Homo per actionem agentis est Deus: & Homo non prius erat Deus: respondetur quod prima est falsa: quia veritas eius exigit veritatem alterius sub singularis, scilicet quod aliquis homo per actionem agentis est Deus, qui prius non fuit Deus. Constat autem, quod nullus homo per actionem cuiusque agentis est de nouo Deus: quia ille homo, scilicet Iesus Nazarenus, quisque alius inter homines est Deus, non est de nouo Deus, sed ab æterno: nec per actionem alicuius agentis, sed æterna natiuitate à Patre est Deus. Nec est verum, quod istius Dei factus est homo, cōuertens sit, Homo factus est Deus: sed illa, Qui factus est homo, est Deus: sicut ista, Paries factus est albus, non conuertitur in istam, Album factum est paries: sed in istam, Quod factum est album, est paries.

¶ Secundum dubium occurrens est: quia videtur quod etiam factum sit, quod iste homo sit Deus: nam ly Iste homo, stat pro supposito æterno: non quatenus est æternum, seu hypostasis diuinæ naturæ: sed quatenus est ex tempore hypostasis humanæ naturæ. Constat autem, quod factum est per gratiam diuinam, vt hypostasis diuinæ naturæ, esset hypostasis humanæ naturæ, & quod hypostasis humanæ naturæ, esset ipsa Verbi hypostasis. Et sic propositio esset vera, & sensum proprium habet secundum personalem suppositionem.

¶ Ad hoc dicitur, quod in hac vltima particula litera non est sermo de veritate

fe ide proprietate sensus. Et propterea licet assignatus sensus obiiciendo sit verus non proprius dicitæ tamē est propositionis: quia ly homo ex parte subiecti personaliter ac determinate supponens, debet sumi pro illa hypostasi absolute & nō pro illa, vt abstrahit à seipsa (vt obiectio sumit) quia subiecta tenentur materialiter: ex quo stat autē quod absolutē sumpta hypostasis illa, falsum est quod factus sit illam esse Deū.

Vbi tamen huiusmodi dicta inueniuntur, pie interpretanda sunt, nec extendenda.

¶ Quo ad secundum tertius sensus ponit, quod hoctorum, Factum est, ponitur pro copula verbali: sic enim ly Factus est ponit circa hominem vt subiectum fieri, non absolute, sed in ordine ad Deum, vt terminum factionis: ita quod sensus proprius est, quod homo effectus est Deus. Et in hoc sensu proprie respōdetur quæstio, quod propositio est falsa, & manifestatur, & probatur. Manifestatur quidem & ex supposita sententia fidei falsificante dictam propositionem, & ex contraria hæresi Nestorianorum verificante eandem. Ponendo enim vnam tantū in Christo hypostasim, quum illa sit genita Deus ab æterno, & supponatur per ly homo, non potest dici, quod factus est Deus. Ponendo autem cum hæreticis duas in Christo hypostases, optimè verificatur, quod homo factus est Deus, quia ille homo coniunctus est Deo, sicut econtra, Deus factus est homo, id est coniunctus est illi homini secundū hos hæreticos. Probatur autem sic: Esse Deū verificatur de homine non ratione naturæ, sed suppositi: ergo fieri Deū, de supposito quoque verificari debet, si propositio est vera. Sed de supposito non potest verificari fieri Deū. Probatur: quia ab æterno est Deus, nec vnquā cepit esse Deꝰ, aut fieri Deus, aut quod factus sit Deus: ergo. Antecedens patet. Consequentia vero probatur: quia ens fieri & esse, si fit, quū fieri terminetur ad esse.

¶ Aduerte circa hæc, quod quum in omni factione, qua vnum fit aliud, non solum concurrat terminus, sed subiectum seu quasi subiectum, & in hac factione vt in litera dicitur, Deus significetur vt terminus per hanc propositionem, Homo factus est Deus, restat vt homo significet, ex vi subiectum: & ideo, vt in litera dicitur, est falsa propositio ista, Homo factus est Deus. Et tamen si relatiue iudicetur ista factio, verissimum est, quod Deus est terminus, & homo formaliter est subiectum: quia secundum rem mutatio ponitur in homine formaliter, & in Deo non nisi vt in termino. Quo fit, vt ad sem spectādo, deberet ista propositio, Homo factus est Deus, dici vera, & magis vera, quam illa. Deus factus est homo: quia in illa subiectum factionis ponitur subiectum, & terminus ponitur terminus: In illa autem econtra. Et tamen totum oppositum affirmatur quia ista, Deus factus est homo, affirmator & in Euangelio, Verbum caro factum est, & in Symbolo, Et homo factus est. Illa autem Homo factus est Deus communiter dicitur falsa.

¶ Quorsum hæc? Propter duo. Primum est, vt non sistas in factione relatiua, sed intelligas in hoc mysterio fieri illud, quo dicitur, Verbū caro factum est, & homo factus est, esse non fieri relatiuum: quia nō caro, nō homo factus esset Dei filius, sed ad carnem, ad hominem, & militarem multum argumenta allata. Sed fieri substantiale, non quale est fieri, quo materia transmutatur in carnem, aut humanam naturam sed quale est fieri, quo fingeretur, Sortem fieri hominem. Nam sicut alio modo se habet esse inter Sortem & humanam naturam ex vna parte, & inter materiam & humanam naturam ex altera parte: ita diffimiliter se habet fieri inter hæc & illa, quum enim dicimus, Sortes est homo, non deno tatur aliud esse prædicati, & aliud subiecti: sed quum dicitur, Materia est humana, aliud esse essentiale denotatur materiæ, & aliud humanitatis. Et ideo fieri mediante inter materiam & esse humanum, heri subtantiale quidem, sed mutationis est ipsius materiæ, inter Sortem autem & humanā naturam non mediat fieri mutationis, sed aut nullum, aut sine mutatione. Et ad hoc fieri spectat fieri illud, quo Verbum caro factū est, licet ad hunc essendi modū spectat esse illud, quo Verbum est homo, in primo modo dicendi per se, vt patet ex supradictis.

Et sub hoc sensu vtraque est vera, Homo factus est Deus, & Deus factus est homo. Sed hic non est proprius sensus harum locutionum: nisi forte intelligatur secundum quod ly homo, non habet personalem suppositionem, sed simplicem. Licet enim hic homo non sit factus Deus, quia hoc suppositum, scilicet persona filij Dei, ab æterno fuit Deus: tamen homo, communiter loquendo, non semper fuit Deus. Tertio modo propriè intelligitur, secundum quod hoc participium factus, ponit fieri circa hominem in respectu ad Deum sicut ad terminum factionis. Et in hoc sensu, supposito quod in Christo sit eadē persona, & hypostasis, & suppositū Dei & hominis (vt supra ostēsum est) ista propositio est falsa: qua cùm dicitur, Homo factus est Deus, ly homo, habet personalē suppositionem. Non enim esse Deum, verificatur de homine ratione humanæ naturæ, sed ratione suppositi sui: suppositum autē illud humanæ naturæ, de quo verificatur esse Deū, est idem quod hypostasis seu persona filij Dei, quæ semper fuit Deus. Vnde non potest dici, quod iste homo incepit esse Deus, vel quod fiat Deus, aut quod factus sit Deus. Si verò esset alia persona vel hypostasis Dei & hominis, ita quod esse Deum, prædicaretur de homine, & econuerso, per quandam coniunctionem suppositorum, vel dignitatis personalis, vel affectionis vel inhabitationis (vt Nestoriani dixerunt) tunc pari ratione posset dici, quod homo factus est Deus, id est coniunctus Deo, sicut & quod Deus factus est homo, id est, coniunctus homini.

Ad 1. arti. 3.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod in verbis illis Apostoli hoc relatiuum Qui, quod refert personam filij Dei, nō debet intelligi ex parte p̄dicati, quasi aliquis existens ex semine Dauid secundū carnem sit factus filius Dei, in quo sensu obiectio procedebat: sed debet intelligi ex parte subiecti, vt sit sensus, quod filius Dei factus est, scilicet homo, ad honorem Patris (vt Glosl. exponit) existens ex semine Dauid secundū carnem. Ac si diceret, Filius Dei factus est homo, qui est de semine Dauid.

¶ Secundum est, quod cum his, stat, quod interueniat in hoc mysterio mutatio relatiua, secundario ramenita quod quum de hoc mysterio loquendum est, dicito, quod interuenit: hic duo, scilicet factio, & mutatio. Et quod factio, quidē est substantialis qua Verbum caro factum est: & locum subiectū tenet in hac factione substantiali Verbum: quia secundum rei veritatem & proprietatem concurrit in hoc fieri verbum, vt hypostasis, quæ naturæ subiicitur, naturam subsantificans, in natura subsistens. Et natura ipsa humana (de qua est sermo) tenet locum termini, quanuis non tantum, vt dicetur, Mutatio autem est relatiua: & respectu huius natura humana tenet locū subiecti, Verbum autem locum termini: quia Verbum non refertur, nisi quia natura refertur ad Verbum. Et quoniam non de mutatione, sed de factione est sermo in istis propositionibus: ideo illa est simpliciter vera, Deus factus est homo: in ea signidē de eo quod est, vt subiectum factionis, dicitur, quod factum est homo: quod constat esse verissimū, & propriissime dictum: ista vero, Homo factus est Deus, est simpliciter falsa: quoniam in ea enuntiatur vt terminus factionis Deus, qui nec ratione naturæ, nec ratione suppositi potest terminate factionem circa suppositum hominis exinfinitā significatione propositionis ponitur: quum dicitur, Homo factus est Deus: ¶ In responsione ad primum aduerte nouitie, quod vera vis argumenti consistit in illo pronomine, Et, quasi dixerit Apostolus. De filio suo, quia factus est ei, hoc est Deo filius, &c.

In 1 col p.

D. 1052.

Et propterea responsio consistit in hoc, quod ly Ei, idē significat quod ad honorem eius: & cō struitur sic, Qui factus est ad Dei honorem ex semine Dauid secūdum carnem.

Inf. q. 20. art. 1. ad 1. Et 1. q. 41. arti. 3. c & 2d 3 dist. 4. q. 2. arti. 2. ad 4. & dist. 11. q. 1. arti. 2. & dist. 21. q. 1. art. 3. ad 2. Et 4. cōc. c. 48. Et veri. c. 29 arti. 1. ad 1. Et opus. 3 cap. 213. Et 1. Cor 15. li. 2. col. 1. fi.

¶ Ad 2. Et 3. Ad 4. Ad 5.

¶ In responsione ad quartum vide in calce responsionis, quod natura humana dicitur subiectum factionis, non solum ea ratione, quia est subiectum mutationis relatiuæ: sed quia substantiale fieri in mysterio Incarnationis in nuētū cōuenit humanę naturæ passiuæ: quoniam hoc fieri non est, nisi Verbo vniti naturam humanam in vnitatem hypostaticam: vbi constat Verbum personæ naturam, & naturam personari in Verbo. Et licet Verbum personare naturam, non sit agere (quum non sit commune toti Trinitati: cui omnis actio ad extra cōmunis est, sed soli Verbo conuenit: & consequenter naturam à Verbo personari: non sit pati: quia tamen hoc fieri, Physice loquendo, non est nisi personatio humanæ naturæ in Verbo, vt nunc primo dependens à tota Trinitate, vt causa efficiente, & Verbum in ipsa personatione concurrat vt hypostasis, & natura humana vt patiēs ipsum factionem suæ personalitatis in Verbo, tam Verbum quām natura humana potest significari vt subiectum factionis in hoc mysterio. Et propterea in litera dicitur, quod dici potest, Humanitas facta est Dei, non autē, quod homo factus est Deus

¶ Super Quæstionis decimæsextæ Articulum octauum.

TItulus de propositione est, an enuntiatio ista, Christus est creatura, sit vera.

¶ In corpore duæ sunt conclusiones. Prima est directe respondiua quæsito: Non est absolute dicendum, Christus est creatura: sed cum determinatione, scilicet secundum humanam naturam. Probatur, Cum hæreticis nec nomina debemus habere communia: ergo cum Arrianis non debemus conuenire in dicendo Christum creaturam, Antecedens probatur & ex Hieronymo: quia ex verbis inordinate prolatis incurritur hæresis: & ne hæreticorum errori fauere videamur. Consequentia probatur: quia Arriani dicebant Christum creaturam simpliciter: quia secundum vtranque naturam erat creatura: quod est damnata hæresis.

¶ Nota hic nouisie, q̄ ex verbis inordinate prolatis incurritur hæresis, nō formaliter, quę exigit pertinaciā in volūtate: sed vel materialiter, in significato verborum inordinatorū, errorē cōtrariū fidei importātiū, vel apparēter, dū inordinata verba speciē hæresis præ se ferunt, sicut euā in aliis vitiis incurritur ex aliqua

Universidad de Deusto
Biblioteca

in ordinatione species mali à qua vniuersaliter abstinendum esse iubet Apostolus.

¶ Nota secundo quod quia quæstio ista est de nominibus, quæ diuersimode à diuersis intelligi possunt, ideo sufficiens ratio abstinendi ab aliqua loquutione est fuga apparentiæ, ne videamur fauere hæreticis, etiam si in veritate non fauereremus.

Arti.5. ¶ Nota tertio, quod cõmunicare cũ hæreticis in vocabulis prohibitũ est quo ad propria, non autẽ quo ad cõmunia: nã in his quæ bene cũ Ecclesia dicũt, nos non cõmunicamus cum illis: sed ipsi cõmunicãt nobiscum. Sed in iis vocibus, quas contra Ecclesiam leuãt, vtpote ipsis propriis, communicare non debemus. Talis autem est vox ista, Christus est creatura. Vsurpant quidem Arriani vocem hanc de Christo secundũ id totum quod est, & non secundum partem: quum secundum veritatem non nisi ratione partis: hoc est humanæ naturæ creatus sit. Et propterea in hac enuntiatione, Christus est creatura, vtpote hæreticis propria, contra Ecclesiæ & vocem & veritatem, non est communicandum. Ideo cum Arrianis & ideo est simpliciter neganda.

li. 2. de fide capi. 7.

Habetur in 4. sent. dist. 13. in fine.

¶ Occurrit hic dubium quia vox ista non Arriana, sed Euangelica est: ac per hoc non propria hæreticis, sed cõmunis & frequentanda. Probatur assumptum Ioã. 14.

D.2213. ex verbis Domini dicẽtis sine determinatione

D.617. aliqua, Pater maior me est. Si enim Christus absolute & simpliciter dixit, Pater maior me est (quod est dicere, ego sum minor Patre) & idem est iudicium de ista & de illa, Christus est creatura, vt in litera dicitur: consequens est, vt dicere hæc, non sit communicare in vocabulis cum hæreticis, sed cum sectari Euangelica verba, destruendo tamẽ sensum hæreticorum. Non enim prohibemur loqui & frequẽtare loquutiones sacræ Scripturæ, male expositæ ab hæreticis: alioquin oporteret nouum semper modum loquẽdi inuenire: quod est fatuum.

¶ Ad hoc dicitur, quod Saluator nõ dicit sine determinatione. Pater maior me est: quoniam apposuit hanc loquutionem vt rationem præcedentis, de seipso secundum assumptam naturam loquentis: ait enim, Gauderetis vtique quia vado ad Patrem quia Pater maior me est. Constat enim liquido quod secundum humanam naturam vadit ad Patrem, quia pater maior est ipso proculdubio secundum illam naturam, secundum quam vadit ad patrem: alioquin maioritas non esset ratio eundi ad Patrem. Ex contextu igitur literæ quo maioritas Patris ratio eundi ad Patrem ponitur, determinatur maioritas ipsa Patris ad filium secundum humanam naturam: secundum quam vadit ad Patrem: non est ergo Euangelica, sed Arriana vox, Christus est minor Patre, Christus est creatura.

¶ Secunda conclusio seu potius regula vniuersalis est: Ea quæ non possunt suspicari conuenire, personæ Christi, secundum se absolute affirmãtur de Christo quanuis solum ratione naturæ humanæ illi conueniant.

¶ Vbi nota nouitie Autorem in hac litera distinguere ea, quæ conueniunt Christo ratione humanæ naturæ in duo genera: nam quædam sunt, quæ in dubitationem venire possunt an conueniant personæ secundum se: quædã vero clare gula. quod simpliciter & absolute affirmantur de Christo: vt esse crucifixum, mortuum, &c. De primo autem genere traditam esse regulam contrariam, scilicet quod non simpliciter, sed cum determinatione affirmanda sunt de Christo, testatur contextus literæ, quum ponendo secundi generis regulã dicit, Ea vero de quibus. Per hanc siquidem aduersatur continuationem textus insinuauit, quod in illis duobus, scilicet minor Patre, & creatura, omnia similis generis intellexit, ac per hoc vniuersalem regulam. Probatur autem in litera vtraque regula ex communi vsu loquẽdi in corporalibus humanis, ex eo quod in illis differentia huiusmodi seruatur: distinguuntur siquidem in illis communia toti

2 ¶ Præterea, proprietates vtriusque naturæ, possunt prædicari de hypostasi communi vtriusque naturæ, quocunque nomine significetur, vt supra dictũ est. Sed proprietas humanæ naturæ est esse creaturam: sicut & proprietas diuinæ naturæ est esse creatorem. Ergo vtrunque potest dici de Christo, scilicet quod sit creatura, & quod sit increatus & creator.

3 ¶ Præterea, Principalior pars hominis est anima, quã corpus. Sed Christus ratione corporis, quod de Virgine traxit, dicitur esse simpliciter natus de Virgine. Ergo ratione animæ, quæ creata est à Deo, debet simpliciter dici quod Christus sit creatura.

¶ SED CONTRA est quod Ambros. dicit in lib. de Trinit. Nunquid dicto factus est Christus? nunquid mandato creatus est Christus? quasi dicat, non. Vnde subdit, Quomodo autem creatura in Deo esse potest? etenim Deus naturæ simplicis est, non coniunctæ. Ergo hæc non est concedenda, Christus est creatura.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut Hiero. dicit, ex verbis inordinate prolatis incurritur hæresis. Vnde cum hæreticis nec nomina debemus habere communia, ne eorum errori fauere videamur. Arriani autem hæretici Christũ dixerunt esse creaturam, & minorem Patre, non solum ratione humanæ naturæ, sed etiam ratione diuinæ personæ. Et ideo non est absolute dicendum, quod Christus sit creatura vel minor Patre, sed cum determinatione, scilicet secundum humanam naturam. Ea vero, de quibus suspicari non potest, quod diuinæ personæ conueniant secundum seipsam, possunt simpliciter dici de Christo ratione humanæ naturæ: sicut simpliciter dicimus Christum esse passum, mortuum & sepultum. Sicut etiam in rebus corporalibus & humanis, ea quæ in dubitationem venire possunt, an conueniant toti vel parti, si insunt alicui parti, non attribuimus toti simpliciter, id est, sine determinatione: non enim dicimus quod Aethiops est albus, sed quod est albus secundum dentes. Dicimus autem absque determinatione, quod est crispus, quia hoc non potest ei conuenire nisi secundum capillos.

& parti à propriis parti. Et communia si secundum partem tantum insunt, non simpliciter enuntiantur de toto: non enim dicimus quod Aethiops est albus, sed quod est albus dẽtes, sed bene dicimus quod est crispus: quanuis solos capillos habeat crispos. Et scito hic neutram obiectionem Durandi in 3. sen. dist. 11. militare contra præsentem doctrinam: quia ad rem ipsam spectant ambæ. Autor autem ad dubitationem & errorem vitandum tendit, & super hoc fundat doctrinam hanc: vt patet in litera. Et propterea nec obstat, quod te genitus ex Maria virgine: nec obstat quod humana & diuina natura aut suppositum nõ capilli & dẽtes: nec prædicarentur de Christo, sicut crispum aut albus esse. Argumẽtum enim à simili, optime seruit ad modum loquendi probandum: quicquid de certum disparitate. ¶ In responsione ad primũ, aduerte responsionem nõ voluntariã sed sumptam ex textu Magistri sen. in 3. dist. 11. vbi hæc tractatur materia.

Cap. 8.c.

lib. 4.c.

Ar. 7. ad 4.

¶ *Super Quæstionis decimæsextæ Articulum nonum.*

TItulus, vt iacet, tumendus est de hac propositione. Iste homo incepit esse.

¶ In corpore vnica est obiectio respõsiua quæ sito, Iste homo nõ incepit esse. Probatur dupliciter. Primo: quia propositio est simpliciter falsa, quia demõstrat suppositum æternum. Nec obstat, quòd ly Homo significat naturam: quia tenetur minus in subiecto positus tenetur nõ formaliter pro natura, sed materialiter pro subiecto.

¶ Circa hũc processum occurrit primo Durandus in 11. dist. 2. sen. q. 1. reprehẽdens concludẽtem ex eo quod subiectum stat materialiter pro suppositio, ista est falsam: Iste homo, id est Christus, incepit esse. Ex hoc enim, inquit, quod subiectũ tenetur materialiter, licet habeatur quod aliquid potest sibi vere attribui, quod non attribuitur illi ratione formæ (quæ est dicimus, album currit) nontamẽ habetur, quin

3. dist. 6. q. 1. ad 1.

Tract. 28.

etiam attribui sibi vere possit quod conuenit illi ratione formæ: vt patet ex eo, quod de accidentibus formatur propositio de se, & vere dicitur, hoc album disgregat. Ac per hoc, quum incipere esse conueniat Christo ratione humanæ naturæ, sicut illa est vera, Hic homo (demonstrato Christo) est possibilis: ita ista, Hic homo incepit esse, si nihil aliud obstat nisi quod subiectum teneatur materialiter. Vtrobique enim suppositio attribuitur quod rationi formæ conuenit.

¶ Occurrit deinde Scotus in 3. sen. dist. 11. q. 3. obiiciens, quod stare pro suppositio contingit dupliciter, scilicet secundũ se, vel vt habeat aliquid aliud: sicut Sortes albus stat pro supposito generis substantiæ: non secundum se, sed vt habeat albedinem: similiter hic homo, id est, Christus stat pro supposito diuino, non secundum se, sed vt est suppositum humanæ naturæ. Deficit ergo processus literæ, non distinguendo modos, quibus potest pro supposito accipi hic homo, seu Christus.

¶ Circa eundẽ processum pro quãto fundat se super hoc, quod ista propositio, Christus incepit esse, significat in supposito ætemo aliquid repugnãs illius æternitati, scilicet incipere esse. Durandus quoque ibidem occurrit, arguens quod nec istud videtur valere: quia licet ponendo in Christo vnum esse tantum, valeret non tamen ponendo in ipso plura esse, sicut oportet aliquo modo ponere. Quoniam non sequitur, quod non semper fuerit nullum esse habendo: sed quod non semper fuerit, secundum esse illud secundum quod incepit esse: cum quo stat, quod semper fuerit secundum aliud esse.

¶ Circa conclusionem Scotus primo vbi supra occurrit, volens quod ista possit concedi, Christus seu iste homo incepit esse. Et ratio eius est, quia ly esse, importat esse simpliciter: hoc est, de genere substantiæ: constat autem Christum incepisse esse hominem, quod est esse de genere substantiæ. Tuetur que hanc suam positionem ex prælegato dicto, scilicet quod iste homo seu Christus stat pro Verbo, vt est suppositum humanæ naturæ. Foueãque se, tum quia

quia quod generatur, incipit esse: ly, Physi. tum quia Verbum incepit esse homo: ergo Christus incepit esse. Probatur cõsequentia. Quando de aliquo dicitur incipere determinati per aliquod prædicatũ, de illo toto dicitur incipere: sicut si Sortes incepit esse album, Sortes albus incepit esse, ergo simile est in proposito.

¶ Occurrit deinde Durandus, concludens, distinguendum esse, & non simpliciter respondendum, an Christus inceperit esse: quoniam vtraque pars contradictionis est vera: ad diuersa referẽdo: nam tam scilicet vel suppositum.

¶ Ad primò obiecta ex Durando, dicitur quod non militant cõtra præsentem literam. Concedimus siquidem omnia quæ obiiciendo dicuntur in communi de subiecto stãte materialiter: scientes, quod aliud est conuenire suppositorata tione suppositi, & aliud conuenire supposito, quacunque illud ratione conueniat. Vnde nec somniauit Autor, quod quia subiectum tenetur materialiter, ideo oportet attributum suppositoprosuppositio, ideo oportet attribuitur, verè conuenire illi ratione suppositi. Sed docuit quod oportet illud non repugnare suppositoita quod fundatur processus literæ super hoc, quod quia subiectum tenetur materialiter prosuppositio, ideo oportet attributum supposito nõ repugnare supposito: nec sufficit non repugnare naturæ seu formæ: per hoc enim excludit Autor obiectionem dicentiũ, quod quia dicendo, Iste homo incepit esse, incipere esse, non repugnat naturæ humanæ Christi significatæ per ly homo, cõsequens est quod sit vera. Excluditur siquidem quia oportet quod incipere esse non repugnet supposito importato per ly iste homo: quia ly homo ex parte subiecti stat pro habente naturam hypostaticè: significat enim

Ar. 7. ad 4.

incepit esse.

¶ Ad tertium dicendum, quod hoc nomen Homo, secundum quod accipitur pro Christo, licet significet humanam naturam, quæ incepit esse: tamen supponit suppositum æternum, quod esse non incepit. Et ideo quia secundum quòd ponitur in subiecto, tenetur pro suppositio: secũdum autẽ quod ponitur in prædicato, fertur ad naturam. ideo hæc est falsa, Homo Christus esse incepit: sed hæc est vera, Christus incepit esse homo.

ARTICVLVS X.

¶ Vtrum hæc sit vera, Christus secundum quod homo est creatura.

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur quod hæc sit falsa, Christus, secũdũ quod homo, est creatura, vel incepit esse. Nihil enim in Christo est creatum nisi humana natura. Sed hæc est falsa, Christus, secundum quod homo, est humana natura. Ergo hæc etiã est falsa, Christus, secundum quod homo, est creatura.

2 ¶ Præterea, Prædicatum magis prædicatur de termino in reduplicatione posito, quam de eo per se & simpliciter ponito: sicut si dicam, corpus, secundum quod coloratum, est visibile, sequitur quod coloratum sit visibile. Sed hæc non est absolute (sicut dictũ est) concedenda, Homo Christus est creatura. Ergo neque hæc, Christus, secundum quod homo, est creatura.

3 ¶ Præterea, Quicquid prædicatur de quocunque homine, secundũ quod homo, prædicatur de eo per se & simpliciter: idem enim est per se, & secundum quod ipsum, vt dicitur 5. Meta. Sed hęc est falsa, Christus est per se & simpliciter creatura. Ergo etiã hæc est falsa, Christus, secũdum quod homo, est creatura.

sitio Scoti super esse simpliciter, hoc est subsistat æ fundata. Vterque enim oportet quod determinet ly non fuit, ad aliquod esse saltem subsistantiæ: propositio autem ipsa negat fuisse absque determinatione ad esse substantiæ vel accidentis, primi vel secũdi simpliciter vel secundum quid. & ideo ex virtute sermonis propositio est simpliciter falsa: vt Autor optime in li. era intulit.

¶ Ad rationẽ ergo Scoti dicitur, quod licet esse subsistãtiæ sit esse simpliciter, vt distinguitur contra esse accidentale: non tamen est esse simpliciter, vt distinguitur contra esse determinatum. Esse autem secundum adiacens est esse simpliciter, vt distinguitur contra esse determinatum: quum enim dicimus, A est, vel nõ est, non dico esse ille substãtiale, aut accidentale: sed esse absque determinatione substantialitatis aut accidẽtalitatis, &c.

D.152.

¶ Ad primũ sometum, quia quod generatur, incipit esse, dicitur, q. hoc est verum cõuniter: sed non est verũ, quando quod generatur, sup positaliter præcisive accidit in proposito.

3. dist. 4. q. 1. arti. 2 q. 1. c. & q. 2. ad 1. Et dist in. 10. q. 1 ar. 1 q. 2. & dist. 11. art. 3.

¶ Ad secũdum negatur consequentia. Et ad probationem dicitur quod Maior est vera de toto, vt totũ est categorematice: & similiter de eo posito seu cõiuncto. Et similiter de nomine per se primo significante totum suũ subiectum aut cõiunctum categorematice, & supponente per se primo pro illo vel si ne incipit esse: sphæri cũ, sequitur ergo sphæra æneus incepit esse quia & significatur & supponit per se primo pro toto, id est, sphæra ænea. Secus autẽ est de termino importante quidẽ totum, sed principaliter alterã partem: & supponente pro illa, cui non ãdo tamen reliqua. Itaque cum quanuis præcedẽs pars incipiat esse altera, non infertur tamẽ quod nomen supponens pro pri

Art. præc.

ma parte & cõnotando tantum in suppositione alterã, incipiat esse, quia demo taretur per hoc, q. ipsa prima pars, pro qua supponit, incipere esse. Sic autẽ est in proposito, quoniam tam ly Christus, quam iste homo, licet importet totum, scilicet suppositũ & naturam humanã: supponit tamẽ pro supposito, & in suppositione ex parte subiecti cõnotat tantum naturã humanam: quia subiecta tenentur materialiter. Propterea quanuis iste incipiat esse homo, non sequitur, ergo iste homo incepit esse: quia denotaretur quod persona illa incepit esse.

¶ Ad Durandi vltimo dicta, distinguendũ censeo, dicitur q. si cui arte opera datur, distinguendo cursor. Magistro tenet, & 3. dist. 11. ei datur pars: vt ibi patet: Sed si accusatur falsitas, negatio stam propositionẽ, Iste homo, seu Christus, incepit esse, vsitatam nõ frudrabor calũniæ: quoniã, vt iam ex dictis perspici potest, Io quatio ista simpliciter & absolute est falsa. Vnde damnata super est Parisius: & quã appellat ecclesiã ad apostolicã sedem, reprobata dicitur sub Alexãdro sexto.

¶ Secundo in litera probatur cõclusio proposita, scilicet, nõ est dicendum quod iste homo incepit esse: quia dato, quod esset vera, non esset ea vtendum ad euitãdam hæresim Arrij, attribuentis Christo non solum, quod est creatura & minor Patre, sed etiam quod incepit esse, dicendo, quod erat, quando non erat, vt patet in Nicena synodo. Et est sensus. Erat duratio, in qua non erat Christus: quia non est ab æterno. Contra Apostolum dicentem. Iesus Christus heri & hodie, ipse & in secula. & Ioannem dicentem, In principio erat Verbum.

¶ In resp. ad secundũ, habes quod diximus de esse simpliciter, vt distinguitur cõtra esse subsistantiæ, pura hominis & similiter accidentisquã ponitur superius ad esse hominem, & pari ratione ad esse substantiam, & esse accidens.

¶ *Super Quæstionis decimæsextæ Articulum decimum.*

TItulus clarus, vt fiunt.

¶ In corpore articuli duo fiunt. Primo dicitur quid potest dici distinguendo, hoc est quod vtraque pars sustineri potest cum distinctione: quia ly homo, potest stare vel pro natura, vel pro supposito. Secundo in quam partem ista propositio declinandum. Et duo dicuntur. Primum circa propositam propositionem: scilicet Christus, secundum quod homo, est creatura, vel incepit esse: & dicitur quod in partem affirmatiuam declinandum est, quia ly homo, tenetur formaliter quia habet vim prædicati. Secundum circa alteram propositionem scilicet Christus, secundum q. hic homo, est creatura, aut incepit esse. Et dicitur, quod in partem negatiuam declinandũ est: quia ly hic, ex hic homine adsuppositum.

¶ Hoc in loco aduerte, q. quia ista, propositio, Christ. est creatura, nõ est reprobata, quia omnino falsa, sed q. Arrianos sonãt istæ modo est quæstio Christus secũdũ q. homo, est creatura, minor quæstio est, & nulla de facilitate, sed de

Tract. 28.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed de vsu Ecclie quidem vt dicit, illa nonquia in illa cum Ario communicarempus, in ista non. Verum aduerte, quod quũ de Christo sermo sacer loquitur, & distinguit ea quæ conueniunt illi ratione naturæ assumptę, semper vtitur ly in quantum, aut ly secundũ specificatiue: ducimus enim quod Christus, secũdum quod homo, crucifixus, sepultus, descendit ad inferos, prædicauit, ascendit in templum, circuncisus est, &c. Cõstat namque quod in his & similibus ly in quantum, nõ tenetur reduplicatiue, quoniam natura humana non est per se ratio talium, sed multa per accidens insunt: vt patet. Sed tenetur specificatiue: quoniam specificat eam partem seu conditionem, quam sunt hęc fuisse quum dicitur, Æthiops secundum quod habet dentes, est albus. Vnde & in proposito licet possit teneri reduplicatiue (quia esse hominem, est per se ratio, quod sit creatura) à Sanctis tamen assumptum videtur principaliter, vt teneatur specificatiue: vt demonstretur quod esse creaturam, non conuenit Christo secundum suppositum, sed secundum naturã assumptã: & similiter in ipsere esse Verũ inter has duas ex prædictis patet differentia, quod illa reprobata est vt male sonãs, ista vt falsa cita quod dicimus istã esse falsam, Christus incepit esse: ita falsum est veram, Christus, inquantum homo, incepit esse.

Art.8 huius quæst.

¶ Occurrit autem statim hoc Scotus in quæstione distinctione 1 sententia obiciens, quod propositio affirmatiua falsa ex repugnantia terminorum non fit vera per additam reduplicationem, vel determinationem non tollentem illam repugnantia. Sed reduplicatio proprie sumpta non diminuit alterum extremum: quia est determinatio extremi ad extremum: ergo ipsa non verificat aliquam propositionem, quæ fine reduplicatione fuit falsa, si igitur ista est falsa, Christus incepit esse, ista non est vera, Christus, inquantum homo, incepit esse, & hoc loquendo de reduplicatiua propria. Et addit loquendo de ipsa specificatiue, quamuis sit vera, est tamẽ improprietatem debetur specificatio secundum quod ad ęternitatem ex parte prędicati, pura, &c. Christus incepit esse secundum hominem: sicut non est propria illa, Æthiops secundum quod habet dentes est albus: sed ista Æthiops est albus secundum dentes. Et hæc sunt allata quo ad illam propositionẽ, Christus, inquantum homo, incepit esse: quia apud nos ista est vera, & sua præcedens falsa, quamuis Scotus subsumat de illa, Christus, inquantum homo, est creatura: quia ipse tenet illius præcedentem esse falsam.

¶ Ad hæc dicitur sustinendo etiam hanc esse veram & propriè reduplicatiuã: Christus, secundum q̃ homo, incepit esse: ita tamen q̃ non fiat difficultas circa inceptionem eius: dicitur enim per se cõuenire homini, an solum de facto: quia nõ est ab ęterno: quoniam ad propositũ non refert. Et propterea suppositio quod per se conuenit naturæ humanę incipere esse, sicut per se conuenit ei esse creaturam, dicitur quod Maior Scoti est vera: sed Minor tacita, scilicet, sed nulla reduplicatio tollit illam repugnantiam, est falsa. Et ad illius probationem expressam, quia scilicet reduplicatio non minuit extremũ, ti proprie loquimur de cõditione diminuente, conceditur totũ quod assumitur. Sed negatur sequela: quoniam conditio diminuens tollit terminũ, quem diminuit: sicut homo in potẽtia non est homo & homo mortuus, nõ est homo: cõstat enim quod reduplicatio extremi non tollit illud. Sed si latiori vocabulo sumitur minuere, prout vtens aliqua vnius, & non vtens aliquo eiusdem, minuit illud: pro quanto non fuit secundum totum, sed secundũ aliquid eius: illo vtitur) sic concedimus quod reduplicatio minuit quandoque, quia reduplicat terminum ratione naturæ seu formæ, & non ratione suppositi. Et propterea tollit repugnantiam inuentam in prædicatione propositionis inter extrema sine reduplicatione propter suppositum, sic enim est in proposito. Nam ista, Christus incepit esse, est falsa ex repugnãtia extremorum: quia incipere esse repugnat suppositio per se per ly Christus in subiecto, vt prædictum fuit. Sed quum aliquid dãtum Christi reduplicatur, scilicet natura humana, vt contingit in ista, Christus, inquantum homo, incepit esse, repugnantia tollitur, hoc est incipere esse, non significatur conuenire ratione naturæ humanæ: ratione cuius in veritate cõuenit illi suppositio incipere esse. Et propterea ista reduplicatiua dicitur vera, & illa falsa. Nam ex hoc quod reduplicatio est determinatio extremi ad extremum, sequitur quod non minuat prædictio modo: quoniam constat, quod potest esse determinatio vnius extremi secũdum suum formale ad aliterum, & non secũdum summa materiale: vt contingit in proposito. Ad id vero quod subditur, q̃ specificatiue sumendo ly inquantum, propositio est vera, sed improprie dicitur, & q̃ est vera & propria: quoniam specificatio non denotat specificatum terminum esse rationem inhærentiæ prædicati ad subiectum, & propterea specificativa potest esse vera in materia contingenti, vt est ista Sortes, inquantum capillatus, est crispus, & cætera, inquantum est physicus. Sed denotat illud, secũdum quod, seu mediante quo prædicatum inest subiecto, hoc est per se, siue per accidens prædicatum insit suo subiecto, siue conditionaliter specificatiue. Signum autem, quod huiusmodi enuntiationes sunt non solum veræ, sed propriæ, defert frequenter eas eorum quum de his quæ conueniunt Christo discrete ac caute loquimur, dicentes Christum, secundum quod erat homo, passum, mortuũ, sepultum, resurrexisse. Cum his tamen omnes, quã negandum, vel vnum vel duo: Sic enim promissus rectissque ordo de consequentibus. Incarnationis mysterium, seruatur: dum difficultas his quæ ad veritatem esse vel fieri spectant in præcedẽti quæstione, in hac veritas in dirimenda est eorum, quæ spectant ad vnitatem: inter quæ constat primum locum tenere vnitatem aut dualitatẽ simpliciter & absolute, & deinde vnitatem vel dualitatem talem. Est igitur quæstio in hoc articulo, an Christus sit vnũ vel duo simpliciter & absolute sine determinatione aliqua.

In corp.

¶ In corpore duo sunt. Primo respondetur secundum quid attendatur esse vnum vel duo in Christo: secundo respondetur determinate quæsito vnica & conclusione. Quo ad primum conclusio est illa: Christus est vnum vel duo, nõ secundum dualitatem naturarum, sed secundum vnitatem vel dualitatẽ suppositi seu personę. Probatur conclusio hæc quo ad primam partem: quia de Christo nõ prędicantur ambæ naturæ in abstracto, sed altera tantum, scilicet diuina. Quod probatur ex differentia inter Deum, & alia in hoc, quod in solo Deo natura fecũdum se prędicatur de supposito, hinc enim sequitur, q̃ humana natura nõ prædicatur de Christo. Quo ad secundam vero partem, quia ambæ naturæ vtin suppositо, prædicantur de Christo, siue significentur in suppositо indeterminate, siue determinate.

In corp. D. 728. & 729.

D.1112.

¶ Vbi nota, quod licet diuersimode possit formari hæc prima pars corporis articuli, puta præmittendo differentiẽ habitudinem Christi ad naturas secũdum se vel vt in suppositо significatas: & subdendo conditionalem processum, si ambæ naturæ &c. vis tamen rationis consistit in hoc. Ad esse duo exigitur, Quod Christus sit aliqua prędicata ponentia in numerum: deitas autem & humanitas ponunt in numerum sunt enim duæ naturæ, & ideo si Christus esset sua humanitas, sicut est sua deitas, Christus vere esset duo. Et hoc est quod in litera dicitur, quod quia numerus dualitatis in Christo ponitur circa ipsas naturas, ideo si ambę naturæ, &c. Sed prædicata, quæ vere affirmantur de Christo, non ponunt in numerum: Deus enim & homo in Christo non ponunt in numerum non enim sunt duo habẽtia deitatem & humanitatem, sed vnum & idem numero est habens humanitatem & habens diuinitatem: & similiter sit de filius Dei, & hic homo, seu Iesus, non ponunt in numerum, vt patet. In hoc cõsistit tota vis huius articuli. Et in hac quidem prima parte corporis deuenitur vsque ad hoc, quod ti natura vtraque prædicatum locum tenere vnitatem aut dualitatẽ simpliciter & absolute, & deinde vnitatem vel dualitatem talem. Est igitur quæstio in hoc articulo, an Christus sit vnũ vel duo simpliciter & absolute sine determinatione aliqua.

quæst. 9. quæst. 35.

¶ In corpore duo sunt. Primo respondetur secundum quid attendatur esse vnum vel duo in Christo: secundo respondetur determinate quæsito vnica & conclusione. Quo ad primum conclusio est illa: Christus est vnum vel duo, nõ secundum dualitatem naturarum, sed secundum vnitatem vel dualitatẽ suppositi seu personę. Probatur conclusio hæc quo ad primam partem: quia de Christo nõ prędicantur ambæ naturæ in abstracto, sed altera tantum, scilicet diuina. Quod probatur ex differentia inter Deum, & alia in hoc, quod in solo Deo natura fecũdum se prędicatur de supposito, hinc enim sequitur, q̃ humana natura nõ prædicatur de Christo. Quo ad secundam vero partem, quia ambæ naturæ vtin suppositо, prædicantur de Christo, siue significentur in suppositо indeterminate, siue determinate.

¶ Vbi nota, quod licet diuersimode possit formari hæc prima pars corporis articuli, puta præmittendo differentiẽ habitudinem Christi ad naturas secũdum se vel vt in suppositо significatas: & subdendo conditionalem processum, si ambæ naturæ &c. vis tamen rationis consistit in hoc. Ad esse duo exigitur, Quod Christus sit aliqua prędicata ponentia in numerum: deitas autem & humanitas ponunt in numerum sunt enim duæ naturæ, & ideo si Christus esset sua humanitas, sicut est sua deitas, Christus vere esset duo. Et hoc est quod in litera dicitur, quod quia numerus dualitatis in Christo ponitur circa ipsas naturas, ideo si ambę naturæ, &c. Sed prædicata, quæ vere affirmantur de Christo, non ponunt in numerum: Deus enim & homo in Christo non ponunt in numerum non enim sunt duo habẽtia deitatem & humanitatem, sed vnum & idem numero est habens humanitatem & habens diuinitatem: & similiter sit de filius Dei, & hic homo, seu Iesus, non ponunt in numerum, vt patet. In hoc cõsistit tota vis huius articuli. Et in hac quidem prima parte corporis deuenitur vsque ad hoc, quod ti natura vtraque prædicatum locum tenere vnitatem aut dualitatẽ simpliciter & absolute, & deinde vnitatem vel dualitatem talem. Est igitur quæstio in hoc articulo, an Christus sit vnũ vel duo simpliciter & absolute sine determinatione aliqua.

3. dist. 6. q. 2. art. 1. & di. 21. q. 1. art. 1. q. 2. ad 6. Et 4. contra c. 38. fi. Et vltimo. art. 2. & 7. & art. 3. & 4. per totũ. & ar. 5. 14. cap. 7. cap. 35.

¶ Ad secundum dicendum, quod ly homo, secundum quod ponitur in subiecto, magis respicit suppositum: secundum autem quod ponitur in reduplicatione, magis respicit naturam, vt dictum est. Et quia natura est creata suppositum vero increatum. ideo licet non concedatur ista simpliciter, Homo Christus est creatura: conceditur tamen ista, Christus secudum quod homo, est creatura.

In corp.

¶ Ad tertium dicendum, quod cuilibet homini, qui est suppositum touus naturæ humanæ, competit quod non habeat esse, nisi secundum humanam naturam, & ideo de quolibet tali supposito sequitur, si secundum quod homo est creatura, quod sit creatura simpliciter. Sed Christus non solum est suppositum humanæ naturæ, sed etiam diuinæ, secundum quam habet esse increatum: & ideo non sequitur, si secundum quod homo, est creatura, quod sit simpliciter creatura.

¶ SED CONTRA, Omne quod est, vel est creator vel creatura. Sed hæc est falsa, Christus secundum quod homo, est creator. Ergo hæc est vera, Christus secundum quod homo, est creatura.

¶ RESPONDEO dicendum, quod cum dicitur, Christus, secundum quod homo, hoc nomen homo, potest resumi in reduplicatione, vel ratione suppositi, vel ratione naturæ. Si quidem resumatur ratione suppositi, eum suppositum humanæ naturę in Christo, sit ęternum increatum, hæc erit falsa, Christus, secundum quod homo, est creatura. Si vero resumatur ratione humanæ naturæ, sic est vera: quia ratione humanæ naturę, siue secundum humanam naturam, conuenit sibi esse creaturam, vt supra dictum est. Sciendum tamen, quod nomen sic resumptũ in reduplicatione, magis proprie tenetur pro natura, quam pro supposito resumitur enim in vi prædicati, quod tenetur formaliter. Idem enim est dictum, Christus secundum quod homo, ac si diceretur, Christus secundum quod est homo. Et ideo hæc magis est concedenda quam negãda, Christus, secundum quod homo, est creatura. Si tamẽ adderetur aliquid, per quod traheretur ad suppositum, esset propositio magis neganda, quam cõcedenda: pura si diceretur, Christus, secundum quod hic homo est creatura.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod licet Christus non sit humana natura: est tamen habens humanam naturam. Nomen autem creaturæ, natum est prædicari non solum de abstractis, sed etiam de concretis: dicimus enim quod humanitas est creatura, & quod homo est creatura.

¶ Ad secundum dicendum, quod ly homo, secundum quod ponitur in subiecto, magis respicit suppositum: secundum autem quod ponitur in reduplicatione, magis respicit naturam, vt dictum est. Et quia natura est creata suppositum vero increatum. ideo licet non concedatur ista simpliciter, Homo Christus est creatura: conceditur tamen ista, Christus secudum quod homo, est creatura.

¶ Ad tertium dicendum, quod cuilibet homini, qui est suppositum touus naturæ humanæ, competit quod non habeat esse, nisi secundum humanam naturam, & ideo de quolibet tali supposito sequitur, si secundum quod homo est creatura, quod sit creatura simpliciter. Sed Christus non solum est suppositum humanæ naturæ, sed etiam diuinæ, secundum quam habet esse increatum: & ideo non sequitur, si secundum quod homo, est creatura, quod sit simpliciter creatura.

ARTICVLVS XI.

¶ Vtrum hæc sit vera, Christus secundum quod homo est Deus.

AD VNDECIMVM sic proceditur. Videtur quod Christus, secundũ quod homo, sit Deus. Christus enim est Deus per gratiam vnionis. Sed Christus, secũdum quod homo, est Deus.

2 ¶ Præterea, Dimittere peccata, est proprium Dei, secundum illud Isa. 43. Ego sum ipse, qui deleo iniquitates tuas propter me. Sed Christus, secundum quod homo, dimittit peccata: secundum illud Matth. 9. Vt autem sciatis, quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, &c. Ergo Christus secundum quod homo, est Deus.

3 ¶ Præterea, Christus non est homo cõmunis, sed est homo iste particularis. Sed Christus, secundum quod est iste homo, est Deus: quia in isto homine designatur suppositum ætemũ, quod naturaliter est Deus. Ergo Christus, secundum quod homo, est Deus.

¶ SED CONTRA, Illud quod conuenit Christo, secundum quod homo, conuenit cuilibet homini. Si ergo Christus, secundum quod homo, est Deus, sequitur quod omnis homo sit Deus: quod patet esse falsum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd iste terminus, homo, in reduplicatione positus, potest dupliciter accipi. Vno modo quantum ad naturam: & sic nõ est verum, quod Christus, secundum quod homo sit Deus: quia humana natura est distincta à diuina secundum differentiã naturæ. Alio modo potest accipi ratione suppositi: & sic cum suppositum naturæ humanæ in Christo, sit persona filij Dei, cui per se conuenit esse Deum, verum est quod Christus, secundum quod homo, sit Deus. Quia tamen ter minus in reduplicatione positus magis proprie tenetur pro natura, quam pro supposito (vt supra dictum est) ideo magis est ista neganda, Christus, secundum quod homo, est Deus, quam sit affirmanda.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quod non secundum idem conuenit alicui moueri ad aliquid, & esse illud: nam moueri conuenit aitcui ratione materiæ vel subiecti: esse autẽ in actu, ratione formæ. Et similiter non secũdum idem conuenit Christo ordinari ad hoc, quod sit Deus per gratiam vnionis, & esse Deum. Sed primum cõuenit nibur, quia in litera cõparatiue dicitur, magis cõcedendũ, quã negandum, econuerso: disce declinare quid ẽ in altera parte, sed nõ pertinaciter cõtendere. ¶ In responsione ad tertiũ vide nouitie, q̃ iustinẽdo propositionẽ in tã proprie esse, respondet Autor ad maiorẽ distinguendo illã, q̃ verũ est prædicati de quocũq; homine, qui fuit modo est suppositũ humanæ naturæ: secus autem est de illo homine qui est suppositũ diuinæ prius, & post humanæ naturæ.

¶ Super Quæstionis decimæsextæ Articulum vndecimum.

TItulus, vt sonat, clarus.

¶ In corpore duo, primo distinguendo, vtranque partem dicit posse tenere: quia terminus reduplicatus potest vel ratione naturæ, vel suppositi reduplicari. Secundo docet, q̃ in partem negatiuam declinandum est: quia magis tenetur formaliter terminus reduplicatus. Et omnia clara sunt ex præcedentibus.

¶ In responsione ad tertium perspice responsionẽ consistere in hoc, quòd licet secundum rem Christus nõ sit homo communis, sed iste. In propositione tamen illa, Christus, secũdum quòd homo est, &c. ly Homo, non trahitur ex reduplicationis nota ad suppositum ad quod trahitur ex pronomine. Et ideo ista conceditur, Christus, secundum q̃ iste homo, est Deus: & non illa, Christus, secundum quod homo, est Deus.

Ho. 30.

¶ Super quæstionis decimæseptimæ Articulum duodecimum.

TItulus clatus, vt sonat.

¶ In corpore articuli cum distinctione respondetur triplici conclusione. Distinctio est, quod ly Homo reduplicati poteſt ratione suppositiui naturę. Et hoc dupliciter, vel quod natura exigit personã, vel quod natura exigit personã propriam. Conclusio prima iuxta primum membrũ est: Christus, secundum quod homo est persona: tum quia suppositum Christi est persona: tum quia suppositũ humanæ naturæ in Christo est persona filij Dei. Conclusio secunda iuxta secundum membrum est: Christus secũdum quod homo, est persona quia humana natura exigit personã: est enim substantia rationalis perfecta: omnis autem substantia huiusmodi subsistens etiam exigit, quæ persona est. Conclusio tertia iuxta tertium membrũ est: Christus, secundum quod homo, non est persona: quia humana natura in Christo caret propria subsistentia seu personalitate, vtpote non per se seorsum, sed in persona diuina existens.

3 dist. 10. q. 1. art. 2. & Ro. 1. lib. 3. col.

Non longe à principio.

¶ Super quæstionis decimæsextæ Articulum vndecimum.

TItulus, vt sonat, clarus.

¶ In corpore duo, primo distinguendo, vtranque partem dicit posse teneri quia terminus reduplicatus potest vel ratione naturæ, vel suppositi reduplicari. Secundo docet, q̃ in partem negatiuam declinandum est: quia magis tenetur formaliter terminus reduplicatus. Et omnia clara sunt ex præcedentibus.

Art. 8 huius quæst.

¶ In responsione ad tertium perspice responsionẽ consistere in hoc, quòd licet secundum rem Christus nõ sit homo communis, sed iste. In propositione tamen illa, Christus, secũdum quòd homo est, &c. ly Homo, non trahitur ex reduplicationis nota ad suppositum ad quod trahitur ex pronomine. Et ideo ista conceditur, Christus, secundum q̃ iste homo, est Deus: & non illa, Christus, secundum quod homo, est Deus.

Ho. 30.

¶ Super quæstionis decimæseptimæ Articulum duodecimum.

TItulus clatus, vt sonat.

¶ In corpore articuli cum distinctione respondetur triplici conclusione. Distinctio est, quod ly Homo reduplicati poteſt ratione suppositiui naturę. Et hoc dupliciter, vel quod natura exigit personã, vel quod natura exigit personã propriam. Conclusio prima iuxta primum membrũ est: Christus, secundum quod homo est persona: tum quia suppositum Christi est persona: tum quia suppositũ humanæ naturæ in Christo est persona filij Dei. Conclusio secunda iuxta secundum membrũ est: Christus secũdum quod homo, est persona quia humana natura exigit personã: est enim substantia rationalis perfecta: omnis autem substantia huiusmodi subsistens etiam exigit, quæ persona est. Conclusio tertia iuxta tertium membrũ est: Christus, secundum quod homo, non est persona: quia humana natura in Christo caret propria subsistentia seu personalitate, vtpote non per se seorsum, sed in persona diuina existens.

3 dist. 10. q. 1. art. 2. & Ro. 1. lib. 3. col.

Non longe à principio.

ARTICVLVS XII.

¶ Vtrum hæc sit vera, Christus secundum quod homo est hypostasis, vel persona.

AD DVODECIMVM sic proceditur. Videtur quod Christus secundum quod homo, sit persona. Illud enim quod conuenit cuilibet homini, conuenit Christo secundum quod est homo: est enim aliis hominibus similis: secundum illud Phil. 2. In similitudinem hominum factus. Sed omnis homo est persona. Ergo Christus, secundum quod homo, est persona.

2 ¶ Præterea, Christus secundum quod homo, est substantia rationalis naturæ, nõ autem substantia vniuersalis: ergo substantia indiuidua. Sed nihil aliud est persona quã rationalis naturæ indiuidua substantia, vt Boëtius dicit in lib. de duab. nat. Ergo Christus, secundum quod homo, est persona.

3 ¶ Præterea, Christus, secundum quod homo, est res humanæ naturæ, & suppositum & hypostasis eiusdem naturæ. Sed omnis hypostasis & suppositum & res humanæ naturæ, est persona. Ergo Christus, secundum quod homo, est persona.

¶ SED CONTRA, Christus secundum quod homo, non est persona æterna. Si ergo Christus secundum quod homo, sit persona, sequeretur quod in Christo sint duæ personæ, vna temporalis & alia æterna. Quod est erroneum, vt supra dictum est.

¶ RESPONDEO dicendum quod sicut suprà dictum est, iste terminus homo, in reduplicatione positus, potest accipi vel ratione suppositi, vel ratione naturæ. Cùm ergo dicitur, Christus secundum quod homo, est persona, si accipiatur ratione suppositi, manifestum est quod Christus secundũ q̃ homo, est persona, quia suppositum humanæ naturę nihil est aliud, quam persona filij Dei. Si autẽ accipiatur ratione naturæ, sic potest intelligi dupliciter. Vno modo vt intelligatur, quod naturæ humanæ competat esse in aliqua persona. Et hoc etiã modo verum est: omne enim quod subsistit in humana natura, est persona. Alio modo potest intelligi, vt naturæ humanæ in Christo propria personalitas debeatur, causata ex propriis humanæ naturæ. Et sic Christus secundum quod homo, nõ est persona: quia humana natura non est per se seorsum subsistens à diuina natura: quod requirit ratio personæ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum quod omni homini conuenit esse personã, secundum quod omne subsistens in humana natura est persona. Sed hoc est proprium homini Christo, quod persona subsistẽs in humana natura eius, nõ sit causata ex principiis humanę naturę, sed sit ęterna. Et ideo vno modo est persona, secundum quod homo, alio modo non, sicut dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, quod substantia individua, quæ ponitur in diffinitione personæ, importat subsistentiam completam per se subsistentem separatim ab aliis, alioquin manus hominis posset dici persona, cum sit substantia quædam individua: quia tamen est substãtia individua sicut in alio existens, nõ potest dici persona. Et eadem ratione nec humana natura in Christo: quæ tamen potest dici individuum vel singulare quoddam.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut persona significat quid completum, & per se subsistens in natura rationali, ita hypostasis, suppositum & res naturę in genere substantiæ significant quiddam per se subsistens. Vnde sicut humana natura non est per se persona seorsum à persona filij Dei, ita etiam non est per se hypostasis vel suppositum vel res naturæ. Et ideo in sensu, in quo negatur ista, Christus secundum quod homo, est persona, oportet etiam negari omnes alias.

QVAESTIO DECIMASEPTIMA.

De pertinentibus ad vnitatem in Christo quantum ad esse, in duos articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de his, quę pertinent ad vnitatem in Christo in communi. Nam de his quæ pertinent ad vnitatem, vel pluralitatem in speciali, suis locis determinandum est: sicut supra determinatum est, quod in Christo non est vna tantum scientia, & infra determinabitur quod in Christo non est vna tantum natuitas.

¶ Considerandum est ergo primo de veritate Christi quantum ad esse. Secundo quãtum ad velle. tertio, quantum ad operari.

¶ Circa primum quæruntur duo.

¶ Primo, vtrum Christus sit vnum vel duo.

¶ Secundo, vtrum in Christo sit tantum vnum esse.

ARTICVLVS I.

¶ Verum Christus sit vnum, vel duo.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod Christus non sit vnum, sed duo. Dicit enim Aug. in primo de Trinit. quia forma Dei accepit formam serui: vtrunque Deus propter accipientem Deum: vtrunque autem homo propter acceptum hominem. Sed vtrunque dici non potest, nisi vbi sunt duo. Ergo Christus est duo.

2 ¶ Præterea, Vbicunque est aliud & aliud, ibi sunt duo. Sed Christus est aliud & aliud: dicit enim Augustinus in Enchir. Cum in forma Dei esset, formã serui accepit, vtrunque vnus, sed aliud propter Verbum, aliud propter hominem. Ergo Christus est duo.

3 ¶ Præterea, Christus nõ est tantũ homo: quia sic purus homo esset. Ergo est aliquid aliud, quã homo: & ita in Christo est aliud

Universidad de Deusto
Biblioteca

retur de Christo, esset duo? Christus quia natura ponunt in numero, sed quia non prædicatur, non constituit Christum duo: & quia prædicatur vt in supposito, ideo secundum rationem suppositi numerati vel non numerati dicendus est Christus vnum vel duo.

¶ Vbi occurrit dubium. Primum est circa illud: in solo Deo natura prædicatur de supposito: habet enim instantiam, in Angelis suppositum nō differt à natura.

Tex.18.

¶ Alterum est circa necessium licet conditionalem quoniam procedit à destructione antecedentis: quod non sicet Air enim, Si ambæ naturę in abstracto prædicarentur de Christo, sequeretur quod Christus esset duo: sed quia duæ naturæ non prædicantur &c.

In prædica cap. de differ.

¶ Ad primum facile patet responsio: quod quia aliquomodo differt suppositū à natura in Angelis, quamuis in illis nō differat in individuum à natura, ideo solida stat litera.

In lib. an omne qđ est bonū sit.

¶ Ad secundum dicitur, quod quia in propriis argumētū à destructione antecedētis non est prohibitū, ideo quum ex proprijs hic proceda tur (vt patet ex declaratis) absque vitio processum est.

D. 114. & 417. & 466.

D 118. p p.q.3.a.1. 3. & 4.

¶ Quo ad secundā partem corporis cōclusio est: Christus est & vnus & vnū Deducitur conclusio ex præmissis, sub iunctis tribus modis dicendi de supposito seu persona Christi. Primus est dicētium in Christo duo suppōita & vnam personam: secundus est dicentium in Christo duo suppōita & duas personas: et ipse est dicētiū in Christo vnum suppositum & vnā personam: Iuxta primum, Christus est duo, in nullo genere, & vnus. Iuxta secundum, Christus est duo tam masculine quam feminine. Iuxta tertiū Christus est vnū & vnus. Et quia tertius modus solus est sententia fideiideo concludit, quod Christus est vnum & vnus.

¶ In responsione ad tertium aduerte neutiq; quod quū in medio responsionis dicitur, non tamē sequitur quod sit aliquid aliud quam homo, &c. Ista aduersatiua non respicit ad propositionem immediate positā in litera: sed ad propositionem negatiuam in argumēto assumptam, scilicet Christus nō est tantum homo. Auter siquidem in hac responsione primo monstrat hāc assumptam propositionem esse veram, monstrādo suā contradictoriam affirma iuā esse falsam, scilicet Christus est tantum homo: aliud & aliud. Ergo Christus est duo.

4 ¶ Præterea, Christus est aliquid quod est Pater. Ergo Christus est aliquid & aliquid. Ergo Christus est duo.

5 ¶ Præterea, Sicut in mysterio Trinitatis sunt tres personę in vna natura: ita in mysterio Incarnationis sunt duæ naturæ in vna persona. Sed propter vnitatem naturæ, non obstāte distinctione personę, Pater & Filius sunt vnum: secundum illud Ioan. 10. Ego & Pater vnum sumus. Ergo non obstāte vnitate personæ, propter dualitatem naturarū, Christus est duo.

6 ¶ Præterea, Philos. dicit in tertio Physico. quod vnum & duo denominatiue dicuntur. Sed Christus habet dualitatem naturarum. Ergo Christus est duo.

7 ¶ Præterea, Sicut forma accidētalis facit alterum, ita forma substantialis aliud: vt Porphyrius dicit, Sed in Christo sunt duæ naturæ substantiales, humana scilicet & diuina. Ergo Christus est aliud & aliud. Ergo Christus est duo.

¶ SED CONTRA est, quod Boēt. dicit in li. de duab. natur. Omne quod est, inquantum est, vnum est. Sed Christum esse confitemur. Ergo Christus est vnum.

¶ RESPONDEO dicendum, quod natura secūdum se cōsiderata prout in abstracto significatur, nō vere potest prædicari de supposito seu persona nisi in Deo, in quo nō differt quod est, & quo est: vt in Prima parte habitum est. In Christo autē cum sint duæ naturæ, diuina scilicet & humana, altera earum, scilicet diuina, potest de eo prædicari, & in abstracto & in concreto: dicimus enim quod filius Dei, qui supponitur in hoc nomine Christus, & est diuina natura, & est Deus. Sed humana natura non potest prædicari de Christo secundum se in abstracto. sed solum in concreto, prout scilicet significatur in supposito. Nō enim vere potest dici, quod Christus sit humana natura: quia natura humana non est nata prædicari de suo supposito. Dicitur autem, quod Christus est homo, sicut & quod Christus est Deus. Deus autem significat habentem deitatem: & homo significat habētem humanitatem. Aliter tamē habens humanitatem significatur per hoc nomen homo, & aliter per hoc nomē Iesus, vel Petrus. Nam hoc nomen homo importat habētem humanitatem indistincte, sicut & hoc nomen Deus, indistincte importat habentem deitatem: hoc autem nomen Petrus vel Iesus, importat distincte habentem humanitatem, scilicet sub determinatis individualibus proprietatibus: sicut & hoc nomen filius Dei, importat habenté deitatē sub determinata proprietate personali. Numerus autē dualitatis in Christo ponitur circa ipsas naturas, & ideo si ambæ naturæ in abstracto prædicarentur de Christo, sequeretur quod Christus esset duo. Sed quia duę naturæ nō prædicantur de Christo, nisi prout significantur in supposito, oportet secundum rationem suppositi prædicari de Christo vnū vel duo. Quidam autem posuerunt in Christo duo suppōsita, sed vnam personam, quæ quidem videtur se habere secundum corū opinionem tanquam suppositum completum vltima completione. Et ideo quia ponebant in Christo duo suppōsita dicebant Christum esse duo neutraliter, sed quia ponebāt vnam personam, dicebant Christum vnum masculine. Nam neutrum genus designat quiddam informe & imperfectū: genus autem masculinum designat quiddam formatum & perfectum. Nestoriani autem ponentes in Christo duas personas, dicebant Christum non solum esse duo neutraliter, sed etiam duo masculine. Quia vero nos ponimus in Christo vnam personam & vnum suppositum (vt ex supra dictis patet) sequitur quod dicamus quod non solum Christus est vnus masculine, sed etiam quod est vnum neutraliter.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod verbum illud Augu. non est sic intelligendum, quod ly Vtrunque teneatur ex parte prædicati, quasi dicat, quod Christus sit vtrunque: sed tenetur ex parte subiecti. Et tunc ly Vtrunque ponitur non quasi pro duobus suppositis, sed pro duobus nominibus significantibus duas naturas in concreto. Possum enim dicere quod vtrunque, scilicet Deus & homo, est Deus propter accipientem Deum: & vtrunque, scilicet Deus & homo est homo propter accipientem hominem.

¶ Ad secundum dicendum, quod cum dicitur, Christus est aliud & aliud, locutio est exponenda, vt sit sensus, habens aliam & aliam naturam. Et hoc modo exponit Augustin. in lib. contra Felicianum. Vbi cum dixisset, In mediatore Dei & hominum, aliud Dei filius, aliud hominis filius, subdit, Aliud inquam pro discretione substantiæ, non aliud pro vnitate personæ. Vnde Gregorius Nazianzenus in Epistola ad Eudonium dicit, Si oportet compendiose dicere, aliud quidem & aliud, ea, ex quibus Saluator est: siquidem nō idem est inuisibile visibili, & quod absque tempore ei, quod sub tempore, non autem alius & alius, absit: hæc enim ambo vnum.

¶ Ad tertium dicendum, quod hæc est falsa, Christus est tantum homo: quia non excludit aliud suppositum, sed aliam naturam: eo quod termini in prædicato positi, formaliter tenentur. Si vero adderetur aliquid, per quod traheretur ad suppositum, esset vera locutio: puta, Christus est tantum id quod est homo. Non tamen sequitur, quod sit aliquid aliud, quam homo: quia ly aliud cum sit relatiuum diuersitatis substantiæ, proprie refertur ad suppositum (sicut & omnia relatiua facientia personaliem relationem) sequitur autē, ergo habet aliam naturam.

¶ Ad quartū dicendū, quod cum dicitur, Christus est aliquid quod est Pater, ly Aliquid, tenetur pro natura diuinæ quæ etiam in abstracto prædicatur de Patre & Filio. Sed cum dicitur, Christus est aliquid quod non est Pater, ly aliquid tenetur non pro ipsa natura humana, secundū quod significatur in abstracto, sed secundum quod significatur in concreto: non quide secundum suppositum distinctum, sed secūdum suppositum indistinctum prout scilicet subsistat naturæ, non autem proprietatibus individuantibus. Et ideo nō sequitur, quod Christus sit aliud, & aliud, vel quod sit duo: quia suppositum humanæ naturæ in Christo, quod est persona filij Dei, non ponit in numerum cum natura diuina, quæ prædicatur de Patre & filio.

¶ Ad quintum dicendum, quod in mysterio diuinæ Trinitatis natura diuina prædicatur etiam in abstracto de tribus personis: & ideo simpliciter potest dici, quod tres personæ sint vnus. Sed in mysterio Incarnationis non prædicatur ambæ naturæ in abstracto de Christo: & ideo non potest simpliciter dici, quod Christus sit duo.

¶ Ad sextum dicēdū, q̄ duo dicitur, quasi habēs dualitatem, nō quidem in aliquo alio, sed in ipso, de quo duo prędicatur. Fit autem prędicatio de supposito, quod importatur per hoc nomē Christus. Quanuis igitur Christus habeat dualitatē naturarum: quia tamen non habet dualitatem suppositorum, non potest dici Christus esse duo.

¶ Ad septimum dicendum, quod alterum importat diuersitatem accidentis: & ideo diuersitas accidentis sufficit ad hoc, quod aliquid simpliciter dicatur alterum. Sed aliud importat diuersitatem substantiæ: substantia autem dicitur non solum natura, sed etiam suppositum, vt dicitur in quinto Met. & ideo diuersitas naturæ non sufficit ad hoc, quod aliquid simpliciter dicatur aliud, nisi adsit diuersitas secundum suppositum. Sed diuersitas naturæ facit aliud secundum quid, scilicet secundum naturam, si non adsit diuersitas suppositi.

¶ *Super Quæstionis decimæ septimæ Articulum secundum.*

TItulus, vt sonat, fumendus est de esse simpliciter & absolute. Vertitur enim in quæstionem, an sicut dicimus in Christo simpliciter & absolute duas naturas, ita dicere possumus, in Christo duo esse simpliciter & absolute: an verò sicut in Christo non est nisi vnum suppositum, vna persona: ita non est nisi vnum esse.

¶ Et notandū est, quòd non quæritur de propositione, sed de re: nō enim quæritur, an illa propositio sit vera. Christus habet duo esse: sed an in Christo sint duo esse. Et licet ista quæstio videatur prima facie locanda inter quæstiones subtiliales de Incarnatione, & non inter consequentes (vt ab Autore locata est) si quis tamen profundius cōsideret, suo loco posita est: quoniam vnum sequitur ens: tota autem latitudo tractatorum ante illam quæstionem, spectat ad esse vel fieri Incarnationis in se, vel enuntiatum: Vnde merito, modo de vno vel multis tractatur. Nec propterea à subsistentialibus receditur: quia vnum vel multa non addit naturam aliquam supra ens, hoc est illud quod vnum vel multa dicitur secūdum veram Metaphysicam. Vna enim albedinis natura, nullam entitatem addit supra albedinis naturam: & sic de aliis.

Tex.15.

3. distin. 4. q.1. art. 2. q.1. col. 5. & dist. 6. q.2. art. 2. Et vnio. art. 4. Et col. 9. q.2. artic. 2. Et opusc. 3. c. 216. & 109. Capit. 13.

¶ In corpore duo principaliter fiunt, primò præmittuntur tria manu ducentia ad veritatem: secundo procedit ex duobus conditionalibus, & infertur conclusio responsiua quæsito, quod in Christo est vnum esse tantum.

¶ Quo ad primum præmittuntur tria. Vnum ex parte subiecti, quod est Christus: & duo ex parte prædicati, quod est habere esse vnum vel plura. Ex parte siquidem subiecti præmittitur generalis regula, quod quæ sunt naturæ, multiplicantur in Christo: quæ sunt hypostasis, non multiplicantur. Et ratio redditur: quia in Christo sunt duæ naturæ & vna persona. Ex parte verò prædicati præmittitur prius, quod esse est de numero spectantium & ad naturam & ad personam: diuersimode tamen, quia personæ vt habentis se quod est: naturæ autem vt principium, seu quo aliquid est. Et hoc probatur à signo: quia natura significatur per modum formæ, qua aliquid est ens vel tale: vt patet de albedine & humanitate. Deinde præmittitur aliud ex parte prædicati, scilicet quod esse est duplex, quoddam à forma vel natura pertinente ad esse personale: quoddam à forma vel natura non pertinente ad esse personale. Exemplum primi in homine, est esse quod homo habet ab anima. Exemplum secundi est esse quod habet ab albedine, & vniuersaliter ab accidentali forma: nam anima spectat ad personalitatem Sortis, albedo non. Ponitur autem in litera duplex inter hæc duo esse, differentia. Prima est penes simpliciter vel secundum quid: quia primum esse, est esse Sortis simpliciter & absolutè: secundum autem est esse Sortis non simpliciter, sed vt est talis, puta inquantum albus. Secunda est penes vnitatem vel pluralitatem: quia secundum potest in vna & eadem persona multiplicari (vt patet) primum autem impossibile est in vna & eadem persona multiplicari, quia impossibile est, quod vnius rei non sit vnum esse.

¶ Quo ad secundum, prima cōditionalis est, Si natura humana adueniret filio Dei non hypostatice, sed accidentaliter, oporteret in Christo ponere duo esse: vnum, secundum quod est Deus, & aliud, secundum quod est homo. Hęc conditionalis non aliter probatur in litera, nisi quod deducitur ex præmissis, exemplum assumendo in Sorte de esse ipsius, secundum quod est homo, & secundum quod est albus: & rationem applicando, quia esse album, non spectat ad esse personale Sortis.

¶ Secunda conditionalis est. Si natura humana cōiungitur filio Dei personaliter, secundum naturam humanam non aduenit sibi nouum esse personale, sed solum noua habitudo præexistentis esse personalis ad naturam humanā. Circa quam conditionalem quatuor apponit: nam primo narrat, quod quotcunque sint integrantia personam, non nisi vnum esse constituunt. Et hoc declarat in partibus integralibus, per ly esse autem, capitatum: & in partibus essentialibus materialibus per ly & esse corporeum, & in partibus essentialibus formalibus per ly & esse animatum. Secundò declarat, quod si pars aliqua personalis aduenire præexistenti personæ, idem esset iudicium quo ad vnitatem ipsius esse ita quod ex aduenientę nouæ parte non aduenit ei nouum esse. Ita quod manifestauit, quod spectantia quæcunque ad personalitatem, siue simul cum persona coæua sint: vt quum Sortes integer nascitur: siue aliqui eorum de nouo adueniat præexistenti personæ, vnum tantum esse semper est. Et ratio est in promptu: quia non meliorem tunc conditionis personalia ex hoc, quod aduenient post, quam si essent congenita seu coæua personæ: sed si essent congenita seu coæua, non nisi vnum esse constituerentur: ergo si aduenient, non deferunt nouum esse. Tertio declaratur, quid nomine personæ aduenit ex superaduētu personalium: & dicitur quod est relatio ad nouam partem personalem. Et huius quoque in promptu causa est, quia sicut personalia congenita non dant personæ singulæ propria esse, sed potius vnum esse habet relatum ad omnia personalia (Sortes enim non habet vnum esse partiale à manu, & vnum à capite, & vnum ab oculis, &c. quasi ex his conflatur vnum esse totale, sed Sortes habet suum proprium esse: quod est primo esse ipsius Sortis, & illo refertur ad omnia personalia, cum illo dicitur esse & ipse & dicitur esse secundum caput, manus, pedes, &c. Ita si sunt aduentitia, sola relatio præexistenti esse acquiritur ad illa. Denique post ipsa conditionali, declaratur sensus huiusmodi relationis in Christo, vt scilicet per sona illa dicatur subsistere non solum secundum diuinam, sed etiā secundum humanā naturam.

¶ Hæc sunt in corpore articuli in quibus multæ sunt quæstiones. Prima domestica est de intentione & sensu Autoris, an scilicet Autor intendat docere, quod in Christo nullum est esse actuale existentiæ de genere substantiæ creatæ, sed sola existentia increata? Secunda quæstio, an ita sit in veritate, quod in Christo nulla existentia substantialis sit nisi diuina.

ARTICVLVS II.

¶ *Verum in Christo sit tantum vnum esse.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q̄ in Christo non sit tantùm vnum esse, sed duo. Dicit enim Damas. in 3. lib. quod ea quæ cōsequuntur naturam, in Christo duplicantur. Sed esse consequitur naturam: esse enim est à forma. Ergo in Christo sunt duo esse.

2 ¶ Præterea, Esse filij Dei est ipsa natura diuina, & est æternū. Esse autē hominis Christi nō est diuina natura: sed est esse temporale. Ergo in Christo nō est tantùm vnū esse.

3 ¶ Præterea, In Trinitate quanuis sint tres personæ, est tamen vnū esse propter vnitatem naturæ. Sed in Christo sunt duæ naturæ, quanuis sit vna persona. Ergo in Christo non est tantùm vnum esse, sed duo.

4 ¶ Præterea, In Christo anima dat aliquod esse corpori, cū sit forma eius. Sed non dat sibi esse diuinū, cùm sit increatum. Ergo in Christo est aliud esse, præter esse diuinum: & sic in Christo nō est tantùm vnum esse.

¶ SED CONTRA, Vnumquodque secundum hoc dicitur ens, secūdum quod dicitur vnum: quia vnum & ens cōuertuntur. Si ergo in Christo essent duo esse, & non tantum vnum, Christus esset duo, & non vnum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quia in Christo sunt duæ naturę & vna hypostasis, necesse est quod ea quæ ad naturam pertinent in Christo, sint duo: quæ autem pertinent ad hypostasim in Christo, sint vnum tantum. Esse autē pertinet & ad naturam & ad hypostasim. Ad hypostasim quidem sicut ad id quod habet esse: ad naturam autem, sicut ad id quo aliquid habet esse. Natura enim significatur per modum formæ, quæ dicitur ens ex eo, quod ea aliquid est sicut albedine est aliquid album, & humanitate est aliquis homo. Est autē considerandum, quod si est aliqua forma vel natura, quę non pertineat ad esse personale hypostasis subsistentis, illud esse non dicitur esse illius personæ simpliciter, sed secundum quid, sicut esse album, est esse Sortis, non inquantum est Sortes, sed inquantum est albus. Et huiusmodi esse nihil prohibet multiplicari in vna hypostasi vel persona: aliud enim est esse, quo Sortes est albus, & quo Sortes est musicus. Sed illud esse, quod pertinet ad ipsam hypostasim vel personam secundum se impossibile est in vna hypostasi vel persona multiplicari: quia impossibile est, quod vnius rei non sit vnum esse. Si igitur humana natura aduenieret filio Dei non hypostatice vel personaliter, sed accidentaliter (sicut quidam posuerunt) oporteret ponere in Christo duo esse: vnum quidem, secundum quod est Deus, aliud autē, secundum quod est homo. Sicut in Sorte ponitur aliud esse, secundum quod est albus, & aliud, secūdum quod est homo, quia esse album, non pertinet ad ipsum esse personale Sortis. Esse autem capitatum, & la existentia substantialis sit nisi diuina.

¶ Quæstionis primæ ratio est varietas verborū ipsius Autoris: nam in quæstionibus disputatis de vnione Verbi incarnati, Autor clare dicit, in Christo inueniri duo esse: vnum aternū, quod est esse principale suppositi, & vnum temporale, inquantum Verbum est factum homo: & hoc esse est esse secundarium illius suppositi. In hoc etiam litera non concludit Autor, quod Christo secundum humanam naturam non adueniat nouum esse, sed appositū ly Personale, vt patet quum infertur conclusio circa calcem corporis articuli: quasi præteruaueritur secundum infertur conclusio circa calcem corporis articuli: quasi præteruaueritur secundum Autor ab existentia actu-ti, vt est naturæ humanæ, non vt est personæ. In Autor ab existentia actu-ti, vt est naturæ humanæ, non vt est personæ. In responsione quoque ad primum non negatur totaliter dualitas esse: sed cum responsione quoque ad primum non negatur totaliter dualitas esse: sed cum comparatiuo magis dicitur, quod esse magis retinet vnitatem secundum vnitatem hypostasis, quam habeat dualitatem (secundum dualitatem naturę. In quibus verbis dualitas esse, minus quidem affirmatur, non autem negatur totaliter, quasi tanquam quid secundarium, non nisi secundum quid affirmandum. In responsione quoque ad tertium duplex esse infinuatur, dum soluitur argumentum ex identitate naturæ & personæ in diuinis: & affirmatur cōditionalis, quod si ibi esset aliud esse naturæ, & aliud esse personæ, esset triplex esse. Hæc enim solutio insinuat, quod quia in humanis & in Christo, persona non est idem cum natura assumpta, aliud est esse personæ, & aliud naturæ: ac per hoc duo sunt in Christo esse.

¶ In oppositum autem est processus articuli secundum planum illius sensum.

¶ Ad hoc dicitur, quod proculdubio sensus litera: huius & doctrina Autoris est, in Christo non intentii aliquod esse actualis existentiæ substantialis, nisi esse existentiæ diuinum. Clare siquidem patet ex processu huius articuli, tollā Christo omne esse, quod à quacunque re personali in Christo est nisi à deitate. Fundatur enim vis rationis litera: super hoc, quod siue forma siue materia siue pars, siue natura quæcunque sit spectans ad personalitatem alicuius, non affert suum esse: & propterea oporteret alterum duorum dicere, aut quod natura humana non spectet ad personalitatem Christi, aut quod non attaleret Christo esse quod dedisset personæ humanæ, quam constituisset si non fuisset assumpta. Ad hoc namque fundauit se Autor super pertinentia vel impertinentia formæ ad personalitatem alicuius, vt pertinentia ad personalitatem alicuius, priuata fore singulis proprijs esse, ex hoc ipso quod ad alterius personalitatem spectant monstraret: quoniam in hoc differunt personales à non personalibus formis quod non personales habent singulæ singula propria esse (vt pater de albedine, dulcedine, quantitate, &c.) personalia autem carent singulis esse. Et propterea fi, pro quia, humanitas in Christo personalis res est, oportet quod careat suo proprio esse: quod constat vocati esse actualis existentiæ, natum principiari ab hac

Universidad de Deusto
Biblioteca

ab hum nitate, seu natum esse humanitatis vt principij quo. Vnde perinde est A esse humanitatem in Christo habere proprium existentiam: sed illam non esse simpliciter, aut principalem existentiam Christi: sed secundariam aut secundum quid (puta in quantum est homo) & collocare humanitatem Christi in ordine formarum seu naturarum non pertinentium ad personalitatem, quibus conuenit afferre secum sua singularia esse: & propterea multiplicare illa in vna & eadé persona, Quum tamen euidenter in litera clarum sit humanitatem Christi locatá esse inter spectantia ad personalitatem. Et ideo non afferre proprium esse: quia si afferret illud, multiplicaretur in vna & eadé persona esse personale: quoniá esse proprium naturæ humanæ, est esse personale, est enim esse Sortis aut Platonis, &c.

D.360.

q 2. arti. 6. ¶ Ad obiecta autem in oppositum respondendo ad primum dicitur, quod opinio illa posita in quæst. illa de vnione Verbi, vt tractata centesima est, nisi quis adeo desipiat, vt putet doctrinam in hoc vltimo libro traditam, & in Authenticis libris eiá prius probatam (scilicet in 3. sen. dist. 6. q. 2. & in quodlib. 9. q. 2.) reducendam esse ad quæstiunculam vix cognitam inter opera Autoris, & lõge ante factam. Quę rationabilius creditur colligendo condita inter schedulas disputationum, quam vnquam edita à diuo Thoma: constat enim quæstionem illam de tantate, hoc est de vnione Verbi incarnati, imperfectissime materiam vnionis tractare. & per hoc dissonare ab aliis quæstionibus disputatis eiusdem & rationibus multum debilibus vti (vt patet conferentibus articulos similibus in hoc opere) & quapropter tantum articulis rem tantam absoluere. Præ se ferunt si quidem hæc quod diximus.

¶ Ad secundum sumptum ex corpore huius articuli dicitur, quod nihil obstat: quoniam esse personale & esse substantiæ personaliś, apud Autorem idem est: & iam declaratum erat in hac met litera hoc: quando illatum est, Christo non aduenire nouum esse personale. Vnde ly Personale sumitur ibi, vt distinguitur cõtra accidentale: quia enim hæc duo tantum essentiali genera in persona declarauerat. & filio Dei ex humanitate assumpta non aduenit nouum esse accidentale, sub quo subsistariale esse existentiæ claudi oportet (quoniam humana natura non nisi substantiale esse existentiæ secum afferri: quod accidentale esset filio Dei) ideo ad differentiá huiusmodi accidentalis esse ad additi ly personale: alioquin conclusio nouum terminum apposuisset, & non sequeretur ex præmissis.

¶ Ad tertium sumptum ex responsione ad primũ, dicitur quod comparatio cadit supra causas, & non supra effectus: vnitas enim personæ, & dualitas naturæ sunt causæ, vnitas vel dualitas esse est effectus. Docet ergo litera quod quia esse ad naturam se habet vt ad principium quoad personá vero se habet vt ad proprium subiectum, quod ideo magis vrget vnitas personæ ad vnitatẽ esse, quam dualitas naturæ ad duo esse: ac per hoc quia causa efficacioré effectum habere debet, ponenda est vnitas, & non dualitas esse in Christo Hic est verus & intimus sensus litera. & responsione satisfacit argumẽto, vt patet: & cõsonat corpori articuli: nec vllam habet dissonantiá. Et si vis etiá Grámatice litera construere, dispone construendo ly Magis, supra ly Secúdum vnitatem, hypostasis: & simiter ly Quam, supra ly Secundum dualitatẽ naturæ, & exponito, & ideo magis secundum vnitatẽ hypostasis retinet vnitatem, quám secundum dualitatem naturæ habeat dualitatem, & videbis, quod comparatio ficta de causis, nõ effectus.

¶ Ad quartum sumptum ex responsione ad tertium dicitur quod responsio ista supponit vnum singulariſſimũ verum in prima parte habitum: scilicet quod in solo Deo esse est naturæ proprium, ita quod ipsius est & ve quo, & ve quod est: in cæteris nãque esse est naturæ vt quo, personæ autem, quæ est aliud quid á natura, est vt quod. Hinc enim sequitur responsio litera: scilicet quod quia persona in diuinis est idem quod natura, non est aliud esse personæ præter esse naturæ.

¶ Et bene nota ly Præter, quia ex hoc verbo infinuat, q. supponitur quod esse sit naturæ. Et quum dixit, Non est aliud, intẽdit de illa alietate. qua persona est aliud á natura. In iis enim, in quibus persona & natura secundũ rem differunt, sicut persona est aliud á natura: ita esse personæ debitum est aliud ab esse naturæ: Aliud autem nõ per positionem diuorum esse, quorũ vnum sit aliud ab alio, sed per alietatem (vt ita dixerim) naturalem, quia alterius naturæ est esse, quod non debetur naturæ, nisi per personam, cui primo conuenit. & alterius naturæ esset esse, quod conuenit naturæ absque expectatione á persona, quod in solo Deo inuenitur. Quia igitur in diuinis persona est idem cum natura vendicante sibi esse vt proprium, ideo non est aliud esse conueniẽs personæ quam esse proprium naturæ, & ideo tres personæ nõ habent nisi vnum esse, & haberent triplex esse, secut est ibi triplex persona, si persona esse distingueretur ab esse naturæ. hoc est per hoc deberetur proprium esse alterius rationis ab eo quod debetur naturæ, quando esse est proprium naturæ. Et hunc esse intenum sensum, videre potes, tum ex eo quod nec in creaturis apud Autorẽ esse duplex ponitur, vnum naturæ, & aliud personæ. Tum ex eo, quod non triplex. sed quadruplex esse haberet diuinæ personæ, si esse personæ esset aliud ab esse naturæ per positionem pluriũ esse in persona & in natura: quia inueniretur præter esse naturæ in quo communicaret persona, triplex esse personæ triplicium: in litera autem non nisi triplex inferturesse, si aliud esset esse naturæ ab esse personæ. Tum quia hinc fatis si argumento, quod non est eadem ratio de vnitate vel pluralitate ipsius esse penes naturam, vel personam in Trinitate, & in mysterio incarnati Verbi:

quia in Trinitate esse est naturæ proprium: & ideo eius vnitatem sequitur, & nõ pluralitatem personarum existente persona idem cum natura: in assumpta autẽ natura á Verbo esse est proprii personæ: quia persona aliud est á natura. Sicut in cæteris hominibus esse quamuis sit á natura, non est tamen naturæ, sed personæ proprium. & propterea ad vnitatem personæ sequitur vnitas esse, & ad pluralitatẽ naturæ non sequitur pluralitas ipsius esse. Nec falsificat argumentũ, si exponere tur litera, quãdo persona est aliud á natura, ibi sunt duo esse, vnũ naturæ & aliud personæ: sed potius argumenti vis firmaretur, & concluderetur in Christo duo esse, vnum naturæ & personæ simul diuinæ, & aliud naturæ humanæ: quoniam personæ Christi aliud est á natura humana assumpta.

q 3. arti. 2. & 4.

Est igitur indubie tenẽdum secundum Autoris doctrinã in Christo nullum esse actualis existentiæ substantialis inueniri, nisi esse actualis existentiæ filij Dei: quod est æternum, & ipse Deus.

¶ Circa secũdam autem quæstionem multiplex dubium occurrit: nam primo dubitatur de præmissis, deinde de modo, quo ponitur Christus existentiam humanam habere. tertio, de ipsa conclusione, quarto, de sua contradictoria.

¶ Scotus in primis in 3. sent. dist. 6. q. 1. arguit processum istum quo ad fundamentum, scilicet quod vnum & id. m est esse personæ & pertinentium ad personam, tum quo ad personam respectu naturæ. tum quo ad personam respectu partium.

Ex primo enim arguit non sequi intentũ sic, Esse naturę & personę est idem, quando est in proprio supposito: quia suppositũ non addit rem supra naturam sed negationem: ergo si á natura tollatur ratio suppositi, tollẽdo illas negationes, non propterea tolliture esse naturæ, sed remanet cum suo esse: ac per hoc in alia persona posita, haberet & fuí esse, & esse illius personæ: non est ergo idem iudicium de natura in proprio vel alieno supposito, quo ad vnũ vel plura esse.

Et confirmatur: quia sicut persona assumens non supplet identitatem personę humanę cum natura humana ita esse personæ assumentis non supplet identitatem ipsius esse personæ humanæ & naturæ humanæ.

¶ Contra secundum verò de partibus personæ arguit: Pars aduenientes toti non dat esse toti, sed recipit: quia perficitur á forma totius. Quod probatur: quia si remaneret distincta, sicut prius, non reciperet esse totius, sed vel haberet proprium esse, vel nullum: sed natura humana vnita Verbo non habet ratione partis, nec istam rationem partis: quia non informatur á Verbo: sed remanet simpliciter distincta: igitur vel nullum esse habet, vel aliquod esse proprium.

¶ Contra modum, quo ponitur Christum habere esse, secundum illam rationem (scilicet quod Verbũ nouo modo relative se habet secundum illam naturam) Si verbum tantum habeat respectum nouum ad naturá, & ille est respectus rationis tantum, quum per respectum rationis non dicatur subiectum formaliter esse aliquid: ergo Verbum, inquantum homo, non erit formaliter aliquid, Consequens est contra illud extra. de hæreti. quum Christus, ergo, &c.

¶ Contra conclusionem ipsam, scilicet, in Christo nullum esse existẽtiæ substantiale creatum, arguit ter prem vel octo mediis. Primo, Terminus per se generationis habet esse acquisitum per generationem: filius Dei homo, est per se terminus generationis ex matre: ergo. Si dicatur, inquit Durandus, quod generatio terminatur ad esse diuinum, non secundum se, sed relatum ad humanam naturam: contra, illud est per generationem acceptum, quod est per corruptionem mortis perditum: sed per mortem Christi non est amissa relatio Verbi ad naturam assumptam: sed esse vitale secundum naturam humanam: ergo illud non est per generationem acquisitum, sed hoc.

¶ Secundo, In Christo fuit duplex viuere, vt patet ex hoc, quod vnum per mortem perditi: ergo in ipso fuit duplex esse: Et tenet sequela ex secundo de Anima: Viuere viuentibus est esse.

¶ Tertio, Anima Christi creabatur: ergo habuit creatam existentiam. Probatur sequela: quia creatio terminatur ad existentiam.

¶ Quarto, Humanitas Christi est effecta & conseruatur á tota Trinitate: ergo secundum existere creatum. Probatur consequentia: quia non secundum existere increatum: Probatur: quia nihil efficit se.

¶ Quinto, Si natura assumpta á Verbo dimitteretur, non oporteret acquiri sibi nouũ esse per generationẽ nec per creationẽ & tamen ipsa ex hoc quod dimitteretur, non esset annihilata, nec esset eo in potẽtia (vt anima Antichristi ante creationẽ) ergo haberet aliquod esse in actu, & nõ nouum: quia per nullã mutationem potuit: ergo idem quod modo habet: igitur, &c. Et si dicatur, inquirendum, quod habet esse nouũ: ergo est corrupta. Probatur dupliciter sequela: quia perditi esse simpliciter, & acquisiuit aliud esse simpliciter. Tum quia nisi hoc sufficiat ad corruptionẽ simpliciter naturæ, fed requiritur q. nullum aliud esse recipiat, sequetur q. nunquam poterit esse corruptio sine annihilatione.

¶ Sexto, Natura Angeli posset assumi á Verbo: & illa non posset manere eadem nisi maneat sua existentia eadem secundum istos: ergo nec natura humana modo posset manere eadem in Christo, nisi maneret sua existentia, Consequentia est manifesta: quia ita est intrinseca sua existentia vni sicut alteri.

¶ Septimo, Fundamentũ relationis naturaliter præcedit relationẽ. & secundum esse actuale, præcedit rationẽ relationis actualis, vnio ista fuit relatio actualis ergo eius fundamẽtũ præcessit naturaliter secũdũ esse actuale, fundamẽtũ illud

erat ipsa natura totalis: igitur, &c. Cõfirmatur. Prius naturaliter anima perficit corpus, quã cota natura esset nata assumi. In illa priori forma fuit actus materiæ & per cõsequẽs dabatur esse ibi quod non consũpebatur per assumptionẽ.

¶ Octauo arguitur ex doctrina Autoris in prima parte, q. 5. articu. 5. ex proposito quando esse non posse separari á subsistere nec rotunditas potest separari á circulo, quia esse conuenit formæ secũdum se, sicut rotunditas circulo. Ex hoc enim arguitur sic, Esse non potest separari á forma: ergo nec ab anima Christi: igitur anima Christi habet proprium esse.

¶ A Durãdo quoq; in sen. di. 6. q. 1. vltra prælegata arguitur quia agere est etiá suppositi sicut & esse, & præsupponit esse: & multiplicatur in Christo. ergo.

¶ Autẽ olus etiam & Io. de Neapoli apud Capreolum in 6. dist. tertij sent. arguit, quia esse quidem omnia esse existentiæ est actus quo formaliter essentia est esse diuinũ non actuat essentiam humanã: ergo humanitas Christi vel est actuata suo esse, vel adhuc perseuerat potentialis ad esse: nam est diuinum non suppler vicem causæ formalis inhærentis. Iste autem tum quia secundum Damascenum quod est inassumptibile, est incurabile. Tum quia Christus homo perfectus est, nihil minus habens tam in diuinitate, quam in humanitate. Et qui oppositum dixerit, plenis diabolí spiritu, scripsum geheenna: filium demonstrabit: vt Damasus dixit in Epistola recitata in lib. 3. tit. 31. Historiæ tripartitæ.

¶ Demum pro contradictoria conclusionis arguit Scotus tenens illam. Tũ quia humanitas Christi est extra causam suam: ergo habet necessario propriá existentiam. ¶ Et ex his sequitur tertiũ, q. natura carẽ propria personalitate, quia præuenitur ab aliena, oportet consequenter q. careat propria existentia: si enim existentia propriæ nõ præuenit ab ipsa actualiter, nisi in propria persona, ex hoc ipso q. ad alienam trahitur personam, sequitur quòd ad alienam trahitur existentiã illius, scilicet personæ præuenientis ipsam. Et cursus, si existentia non debetur naturæ, vt quod est, sed vt quo est. personæ autem vt quod, ex hoc ipso quòd natura trahitur ad alienã personam, vt sit quo est: sequitur quòd sufficienter cõsequtra est existentiam: quia consequuta est existentiam illius personæ, modo conuenienti ipsi naturæ, scilicet vt quo: hoc enim ipsum, quod est, naturã aliquã esse naturã alicuius personæ actu existẽtis, est natura illam existere, siue persona illa sit cõuentum per illam naturã, siue non. Sicut igitur in Christo (vt inferius patebit) vnã ex defectu subiecti primi vnum tantum esse ponimus, primum enim subsistentiales existentiæ subiectum est persona. Repugnat autem diuinæ personæ existẽtia creata duplici ratione. Prima est ex diuinitate: quia diuina persona nõ potest recipere in se creatum aliquid. Secunda est ex cõmuni ratione personæ: quia personæ vnius non est nisi vnum esse substantiale. Et hæc ratio in litera ponitur. Quocirca quia humanitas Christi præuenta est in mysterio Incarnationis, vt propriam non sortiretur personalitatem, sed ad personalitatẽ Verbi assumpta est: ideo quasi impedita est á proprio esse. & est sortita esse personæ diuinæ, ex hoc ipso, q. est diuinæ personæ natura dicta de illa in q. d. Habet etiá ex hoc suum essendi modũ, f. esse vt quo. natura etiá personæ est vt quo, nec plus sibi debetur.

¶ Ad primò ergo obiecta cõtra fundamentũ processus, quia idem est esse naturæ & personæ, respondetur, præmittendo tamen, quòd fundamentum Autoris est quidem identitas ipsius esse respectu naturæ & personæ: sed non sola identitas sed adiuncta modi diuersitate respectu vtriusq; quia scilicet illud idem esse est naturæ vt quo personæ vt quod. Ex identitate enim esse cũ hac modi diuersitate, procedit litera, vt patet. Sed Scotus contra, solam identitatem affert pro causa, & hoc est primum, in quo argumentum deficit. Verumtamen quia identitas quoque causa est, respõdetur quòd falsa ratio redditur, quare esse est vnũ vtriusque: quia scilicet non differunt re aliqua: quoniam, vt patet ex superius discussis, persona addit rem aliquam supra naturam: addit enim terminationẽ ipsius. Vnde argumentum Sco. assumit & non causam pro causa, & falsum. Vera autem causa est: quia esse vnicuique rei sufficit suo modo. propterea enim personæ & personalibus omnibus sufficit vnum esse: quia eodem esse persona est, vt quod, personalia vt quo, vel secundum quod, alio vel simili modo. Et per idem patet responsio ad confirmationem: non oportet enim personam supplere identitatem cum natura, sed sufficit quòd suppleat personalitatem illius naturæ. Ex hoc enim, quod Verbum supplet humanitatis personam, supplet etiam illius esse: quia sic ipsum quod est humanitatis, ac per hoc humanitas existit, vt quo est per sonæ, quæ est humanitatis quod est.

¶ Ad obiecta verò eiusdem, contra vnum esse patris & personæ, respondetur q. si vis fiat in verbis, assumitur non causa vt causa: non enim ideo pars est cõtenta ipso esse totius, quia perficitur per formam totius: sed quia spectat ad integritatem totius. Ex hoc enim fit, vt sit contenta modo essendi congruo ac debito integrantibus personis: scilicet vt existant per existere totius, ex hoc ipso, quòd totius integritatis sunt. Et proportionaliter in proposito dicitur quòd quia humanitas Christi pertinet ad personalitatem Christi: quia est assumpta quasi ad integritatem personæ Christi (non quasi suppleat defectum aliquem in persona Christi, sed vt sit persona Christi persona illius humanitatis) ideo humanitas Christi non dat nouum esse Christo: sed contenta est consono sibi essendi modo, vt scilicet existat ex hoc ipso, quòd est natura Christi.

¶ Ad probationem autẽ quia si pars maneret distincta á toto, vt prius, &c. dicitur quòd ista conditionalis non probat probandum quoniam cum ipsius veritate stat falsitas causalis assumptæ, quæ negata est. Verumtamen ad eam dicendo non faciendo vim in verbis, respondetur quòd si pars remaneret distincta & omnino diuersa á toto: dum tamen esset tòti vnita pars personaliter, non afferret nouũ esse, sed existeret per esse fui totius. Et in proposito humanitas Christi non sic aduenit personæ diuinæ, vt sic distincta ab illa sicut prius sed est indistincta á persona secundum esse personale: ita q. non est sicut pars separata, sed est sicut pars á persona secundum esse personale existens, est enim assumpta ad personalitatem positiuam verbi Dei. Et ex hac personalitate communicata humanitati Christi, perfecta est humanitas illa, multò plus, quàm quæcunque pars perficiatur per hoc, quòd aduenit suo toti, acquisiuit enim perfectionem infinitam, acquirendo personalitatem infinitam, Quo fit, vt quia humanitas Christi non requirendo personalitatem infinitam, Quo fit, vt quia humanitas Christi non remanet distincta, sed indistincta secundum esse subsistentiale á Verbo: cõsequens fit vt non det Nouo nouum esse, sed ipsa sit per esse infinitum ipsius Verbi.

¶ Ad obiecta deinde eiusdem Scoti contra modũ, respondetur, quòd ex malo inferetur sequitur, vel antiquum nouo modo se habens.

¶ Vnde ad obiectionem Durandi contra hanc responsionem dicitur, quòd si magis recte intelligatur cum præcisione, falsa est nam licet illud per generationẽ sit acceptum quod est per corruptionem mortis amissum: non tamen illud præcise. Sed si ad terminum formalem generationis propositio restringatur, cõcedi urit sed terminus formalis est natura, vel anima in corpore: & per mortem humanitas ipsa corrupta est per separationem animæ á corpore, Quamuis etiam dici possit, falsam esse Minorem: quia definẽte per mortem humanitate Christi, quæ est ipsa natura humana resultans ex partibus vnitis, oportuit quoque desinere vnionem Verbi ad illam secundum se, quamuis remanserit ad illam secundum vtran que sui partem, animam scilicet & corpus.

¶ Ad secundum Scoti dicitur, quòd verbum Philosophi verum est de viuere essentiali & de esse essentiali: viuere enim est esse essentiale. Et hoc in Christo duplex fuit: & vnum eorũ quod in coniunctione animæ & corporis constituit corruptum est per mortem, & non intelligitur de esse actualis existentiæ.

¶ Ad tertiũ dicitur, negando sequelã: & ad probationẽ, quòd creatio terminatur ad rem, quæ creatur sub existẽtia nouæ simpliciter vel illi rei, quæ creatur, Et tic anima Christi creata est, vt existat existentia nouæ sibi non nouæ simpliciter.

¶ Ad quartum dicitur, quòd humanitas Christi effectiue conseruatur, & tasta est sequitur quòd Deus efficiat ideo se, aut suum esse, fed quòd effecerit, & cõseruet se & suum esse communicatum humanæ naturæ assumptæ.

¶ Ad quintum dicitur, quòd si humanitas Christi dimitteretur á Verbo, sortiretur nouam personalitatẽ & nouam existentiam: nõ per aliquã nouã actionem, sed per antiquã actionem, qua á principio effecta fuit. Illa enim actio tanquam impedita á completione proprij effectus, ob prouenientem personalitatẽ Verbi non est hactenus consequuta effectũ propriæ personalitatis & propriæ existentiæ. Modo autem dimisso ipsa esset tanquã remotio prohibentis: & sic sortiretur effectum nouæ personalitatis & nouæ esse. Et probatur sic esse dicendũ: quia perinde se haberet humanitas dimissa, ac si non fuisset assumpta: sed constat q. si non fuisset assumpta, ex sua generatione propriam personalitatem & proprium existentiam habuisset: igitur si dimitteretur, acquireret propriam personalitatẽ & propriam existentiam á generante, per se loquendo, & á dimittente per accidens, tanquam á remouente prohibens. Et per hæc patet ad formam argumenti, quòd haberet esse nouum per nouam mutationem: licet per accidens, tanquam remotionem prohibentis, & per antiquam per se, soluto impedimento: sicut gratia impedimentum mouetur á generante per se á remouente prohibens per accidens. Haberi enim á generante humanitas plus ad personalitatem propriam & propriam existentiam, quàm graue ad motum deorsum, quum illa seipsa ad hoc tendat intime: hoc autem per gratuitatem & extrinsece. In cuius signum illa per solam omnipotentiam diuinam potest impediri: hoc autem á naturalibus & voluntariis impeditur passim,

¶ Ad obiectionem autem Durandi dicitur, quòd talis dimissio esset nõ nulla corruptio: quoniam corrumperetur humanitas non in se, fed secundum esse cõiunctum Verbo, & perderet duo, scilicet personalitatem diuinam sibi, & existentiam diuinam sibi: & acquireret personalitatem propriam, non solum sibi, sed simpliciter: & similiter existentiam propriam & sibi & simpliciter, sic esset secundum rem. Ad rationes autem terminorum spectando, dicitur quòd corruptio simpliciter naturæ composita (qualis est humanitas Christi) non attenditur genere esse actualis existentiæ, sed penes esse essentiæ. Quod ex eo clare patet: quòd humanitas Christi per mortem corrupta est, ex hoc quòd anima separata est á corpore,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et in hoc omnes conueniunt, quanuis secundum Autorem & multos, nullum esse actualis existentiæ fuerit per Christi mortem corruptum. Quomigitur ex peritione esse corruptio simpliciter infertur, nisi sit sermo de esse essentiæ, aut de esse, vt includit esse essentiæ, negetur sequela. Et per hoc patet quod subiunc̃a probatio nihil valet dicendo, Si non sufficit perdere vnum esse existentiæ, & acquirere aliud, sed oportet etiam nullum aliud acquirere, ergo annihilatio. Stat enim quod perdat vnum, & nullum aliud acquirat, & non annihiletur, sed corrumpatur per expoliationem materiæ ab ista forma. Si enim in ipsa dimissione humanitatis à Christo, anima illa separaretur à corpore, tunc humanitas Christi perderet vnum esse, & nullum aliud acquireret, quia non esset, & tamen non annihilara esset: quia remaneret & materia cum forma cadauerin, & anima intellectiua cum noua existentia modo præexposito.

¶Ad sextum Scoti negatur, quod apud nos natura Angeli non esset eadem nisi sit eadem existentia.

¶Ad septimum conceditur, quod fundamentum est prius secundum actualem existentiam relatione, & in proposito, dicimus enim quod humanitas Christi fuit prius existens, quàm relata ad Verbū. Sed negatur sequela ista. Fuit existens, ergo propria existentia: stat enim quod fuerit existens existentia Verbi. Et hæc responsio satisfacit omnibus argumentis, quæ fiunt de agere, quod supponit existere: & de accidentibus, quod supponunt subiectum existere, & similibus: conceditur enim semper, quod hæc omnia in Christo supponunt humanitatē existere sed ab existentia ad existentiam propriam non valere, constat arguméntum: stat enim quod præexistat existentia communicata sibi ex personalitate Verbi sibi communicata.

¶Ad confirmationem dicitur, quod anima Christi informabat corpus, & dabat ei esse animat um: esse dico essentiæ essentialiter, siquidem constituebat animatum corpus, non autem esse existentiæ propriæ, sed antequam daret hoc, præexista fuit ex assumptione ad personam Verbi.

¶Ad octauū ex doctrina Autoris dicitur, quod doctrina Autoris intelligitur de separabilitate naturali, quod scilicet impossibile est naturaliter formam separari à suo esse. Et ex hoc concludit efficaciter formas subsistentes per se absq; materia, esse incorruptibiles: anima autem Christi absque proprio esse est diuinæ omnipotentiæ præuentione. Nec obstat exemplum de circulo & rotunditate quia exempla & similia non cutrunt in omnibus. Et si exigat pars exactam reponsionem ad singula, dicito quod hæc propositio, Forma cōuenit per se proprium esse, potest intelligi dupliciter. Primò quod per se conueniat formæ vt principio. & sic est vera: sed quia perfectat principij est impedibilis per superiorem causam, ideo cum huius propositionis veritate stat quod in Christo anima præuenitur à proprio esse, cuius per se esset principii. Alio modo intelligitur, quod per se conueniat formæ vt principio & subiecto, sicut propria passio conuenit subiecto proprio. Et si hæc propositio nō est vera, nisi de forma, propria personalitate seu subsistantis terminata, qualis non est anima Christi: quæ non tum forma, subsumpta secunda de forma persubsistente, concludit Angelos incorruptibiles. Et vere sic est: quia implicat formam per se subsistere absq; proptiq esse, non minus quàm circulum absque rotunditate inueniri.

¶Ad Durandum dicitur, quod licet esse & agere conueniāt in hoc, quod vtrum que est fug positi, quia tamen diuersimodè sunt suppositis: ideo non est similis de illis ratio quo'ad vnitatem vel pluralitatem. Esse enim est suppositi immediatè vt subiecti: agere autem non suscipitur in supposito nisi mediante natura & potentia eius: & idcirco agere multiplicatur cum plutalitate naturę esse verò vnū est cum persona vna.

¶Ad Aureolum dicitur quod esse existentiæ non actuat essentiam nisi termina tam, hoc est personatam seu per se subsistentem: & quia humanitas Christi non est terminata propria personalitate sed personalitate Verbi, ideo non conuenit sibi actuari per existentiam. Et hæc intellige, loquēdo de Actuare & Actuari per modum inhæsionis. Nam si de Actuare & actuati infra totam latitudinem huorum modorum sermo sit, non est remotum à Philosophia diuina, Deum posse actuare rem creatam, In cuius signum diuinam essentiam esse actum cuiusq; intellectus videntis ipsam, & Theologi & Philosophi fatentur. Quum ergo naturam humanā in Christo ex diuina personalitate & esse diuino perfici fateamur, nō est absonum fateri etiam, quod à Quatur aliquo etiā modo per personalitatē & esse diuinū, Quocirca quum dicitur, aut est actuata proprio esse, aut perseuerat positialis ad proprium esse: licitur quod propriè loquēdo, vtraq; pars diuisiōis est falsa: quoniam ex assumptione ad diuinum esse perfecta est potentialis ad existentiam longe excellentius, quàm fuisset perfecta per propriam existentiam: sic enim posse personari in propria persona, longè excellētius perfectum est per personam Verbi, quàm fuisset perfectum per propriam personalitatem. Et quia potentiæ perfectio, actuario vocatur: ideo dicere potes, quod potentia ad propriam existentiam est actuata non per proprium, sed per diuinum esse, longè excellentius & perfectius, quàm fuisset actuata per proprium esse. Et ideo nō emanet humanitatis Christi potentialis, hoc est in statu potentiali ad propriam existentiam, ad quem statum rediret, si dimitteretur à Verbo cessante tam excellenti actuatione: prohibente naturam ab imperfectioribus sibi propriis & connaturalibus, personalitate scilicet & existentia propria.

¶Ad Ioannem de Neapoli dicitur, q. vtraq; autoritas cū sibi similibus loquitur de naturalibus, vt dictum fuit. Et ad rationem quæ sibi similibus loquitur nia homini naturali, non personalia, & quod de naturalibus est inassumptibile, est incurabile: fecus est de personalibus. Probatur hæc glossa ex fidei catholicæ sententia, dicentis in Christo non esse personam nisi diuinam, non est ergo in Christo personalitas humana: quam tamen constat in reliquis hominibus inuenici. Idem est autem iudicium de personalitate & propriis personæ, vt distinguitur contra naturam. Aut igitur dicant isti personas nostras esse incurabiles, quia caret personalitate humanæ quorum vtrumq; alienum est à veritate catholica: aut vniuersaliter sic fateantur, quod non de personalibus hominis, sed de naturalibus est sermo, quum Christus perfectus homo dicitur, & assumptisse omnia humana & similia. Attestāte hoc symbolo Athanasij, explicāte, naturaliter homo ex anima rationali & humana carne subsistens.

¶Ad obiecta demum Scoti pro contraria positione respōdendo dicitur ad primum, quod consequētia nihil valet: quia esse actuale existentiæ, realiter distinguitur ab esse essentiæ seu quidditatiuo, Et diuina præuentione factum est, vt humanitas Christi extra causam suam actu sit per existentiam Verbi, & nō per propriā. Vbi aduerte pro clariori intellectu, quod non est imaginandum (vt etiam quidā) quod additio partis ad personam, sit velut additio quanti ad quantum, siue per modum continuationis, puta quum aqua aquæ continuatur: vbi ex duabus quantitatibus partialibus fit vna totalis quantitas, partialiter inhærens partibus totius aquæ, siue per modum aggenerationis, puta quum alimentum auget hominem, qui alitur ex illo: vbi non remanet quantitas cibi postea sentis: sed fit adiungitur alito, vt subinduat quantitatē ipsius, qui alitur, extēdente illa anima, vt in secundo de anima dicitur. Nam si oculus adueniret de nouo Sorti, necesse existentiā propriā partialē adiungeret existentiæ Sortis, quum existentia sorti sit indiuisibilis, non extensa per se aut per accidens: quia de genere est immaterialis, vt pote propria animæ intellectiuæ, quæ inextēsa est omnino in corpore. Nec aduenies oculus subinduret existentiam Sortis, tanquam formā ad se extensam per inhæsionē sibi ita quod existētia Sortis incipiet inhærere oculo quoniam huiusmodi inhæsio nō debetur parti, sed sufficienter prouidum est de existētia in hoc ipso, quod est pars personæ existentis. Nec videtur esse intelligibile, quod secus possit esse. quomodo nanq; existētia indiuisibilis mediante illo, cui est propria Et quia idē est iudicium de oculo aduenīente & nouo & oculo congenito, & de hac & reliquis partibus, ideo humanitas Christi, quæ quasi pars quadā est personæ Verbi quia ad personalitatē propriā Verbi assumpta est) inuenitur sufficiēter posita extra causam suam existēs absq; propria existentia, & absq; hoc, quod actuetur per informationem inhæsiuam ab existentia Verbi, sibi enim non debetur existentia nisi per personam, cuius est.

¶Ad secundū dicitur, quod ex hoc, quod Verbū subsistit in natura humana, sicut suppositum in natura, nō sequitur quod ex stat per existentiā illius naturæ: sed bene sequitur ecōtra, quod natura illa subsistat per existentiā Verbi. Ad probationē autem ex oppolito de pedis existentia, dicitur quod peccat secundū non causam vt causam. Nec; enim, quia Christus est homo, causa est quod existat humana existentia: neque quia non est pes, causa est quod non existat existentia pedis: sed ratio propria est, quia persona: soli debetur esse, vt subiecto quod est.

Ad id verò quod subditur de qualitate existentiæ humanæ in Christo, scilicet quod est existentia simpliciter & in se & Christo: non oportet aliter respōdere, quoniam negata in Christo existentia humana, vana est disputatio de qualitate existentiæ humanæ in ipso. Ad tertium dicitur, negando sequelam esse, est immanius seu immediatius, ergo magis multiplicatur. Melius tamē dicitur, quod intimius seu immediatius alicui dupliciter, vel vt principio, vel vt subiecto. Et subditur, quod esse est intimius naturæ vt principio, quàm velle voluntatis sed velle est immediatius voluntati vt subiecto, quum esse naturæ vt subiecto quia esse non naturæ, sed personæ est, vt subiecti proprij: velle autē est voluntatis vt proprij subiecti. Et propterea non sequitur, quod si velle pluraliter ad pluralitatem voluntatum, quod esse pluraliter ad pluralitatem naturarum.

Ad vltimum formationem argumenti concedi potest rorum, & dici quod non defectus naturæ immediatè principiantis esse, sed ex defectu foecentis, sed licet personæ propriæ fit, vt natura non principiet actualiter actum essendi, & principiet actualiter actum operandi, quia non deest proximum suscepti um operationis. Concede ergo, quod natura, vt distinguitur contra suppositum, est principium & operandi & existendi. Sed negatur sequela implicita, ergo actualiter principiat existere in Christo, sicut actualiter principiat operari: ista natura, vt distinguitur contra suppositum, est non solum principium, sed etiam susceptiuum proximum operandi: sed existentiæ est solum principium, & non est susceptiuum proprium. Natura enim humana est principium existendi personæ propriæ, vt, proprio subiecto, quæ in Christo non est: & ideo non principiat existentiam in Christo, sed operādi est principium subiecti vt proprio subiecto, distinguendo naturam contra suppositum, vt dictum est. Et ideo in Christo principiat proprium operari. & propterea operati multiplicatur secundum naturas, esse autem non.

¶Attende diligenter & cautè nouitie, quod ista decisio pendet ex duabus quæstionibus communibus. Altera est, An existentia & essentia distinguantur realiter. Altera, An existentia substantialis sit personæ vt propriusue cepiui, an constituitur sit personæ vel naturæ. Præsupponit enim doctrina ista, & esse aliam rem esse ab essentia & esse deberi personæ vt proprio subiecto. Et quoniam variæ sunt opiniones circa hæc, quum de Christi existentia humana quæstio sit, nolli hæc intelligere quasi sint fidei. Nolli pertinax esse in conclusione, nisi euidentiam prius habeas de communibus quæstionibus, sed vt rationabilia ac consona hæc amplectere.

¶In eodē ar. 2. q. 17. in responsione ad secundū, intellige perspicacius, quod quia vnio diuinorum humanorumq; in Christo est in persona & non in natura (conueneruntne nanq; diuina & humana in vnam personam, non in vnam naturam) ideo quū audis, quod esse diuinū factum est esse hominis, quia natura humana assumpta est in vnitatem personæ, distinctionem de ipso esse in communi penetra, quatenus ipsum esse est vel personæ vel naturę. Quātus enim vnidemq; sit esse naturæ ac personæ, alia tamen ratione est naturæ, & alia personæ: nam naturæ est vt principij, personæ vt suscepti ui, vt dictum est. Quocirca cōuenire in esse, quatenus est naturæ, est conuenire ad integritatem principij ipsius esse: hoc est fieri partes naturæ, quæ est principium essendi: & sic materia & forma conueniuntin vno esse, vt esse est naturæ. Conuenire autē in vno esse quatenus est personæ, est cōuenire seu spectare ad integritatem personalitatis: & sic caput & pedes & reliquæ partes, & natura ipsa cum suis partibus conueniūt in esse, vt est personæ. Vnde patet quod esse diuinū, non quatenus est naturæ, cōmunicatum est humanitati Christi: quoniā constat humanitatē Christi non cōuenire cum deitate ad integrandum quasi principiū ipsius esse. Sed est communicatum vt est personę: quoniam humanitas Christi assumpta est ad personalitatē Verbi: ita quod est de numero spectantiū ad personalitatē filij Dei, modo nostrā intelligētam excedēte, Et propterea non sequitur, quod vnio sit facta in natura, nec quod vnio sit facta cum Patre & filio: communicatum siquidem est humanæ naturæ esse diuinum non vt est naturæ, nec vt est cuiuscunque personæ diuinæ, sed vt est personæ filij: quia assumpta est ad personalitatem Filij tantum.

¶In responsione ad quartum eiusdem articuli habes clarè responsionē de essentia formali intrinseco, quem formam oportet ponere in sua materia, quod est esse essentiæ. Ita quod forma substantialis dat materiæ substantialem essentiæ, constituendo substantiæ naturā seu essentiam completam: & similiter anima dat, esse animatum (quod alio nomine dicitur esse vivum) constituendo essentiam viuam seu animatam. & sic de aliis. In hoc enim consistit effectus formalis: à quo non potest separari etiam per intellectum forma in materia. Et si non intelligis formæ vlteriorem processum, non habes adhuc (vt in litera dicitur) illud quod est, sed solummodo naturam quia aliquid est quæ scilicet est essendi principium, non subiectum. Et ideo ex hoc quod forma seu anima necessariò dat esse corpori, non habetur quod esse sit naturæ & subiecti quod sed quia constituit naturam, quæ sit quo relinquit subsequitur ens illud quod est quod & ideo esse est personæ in ordine ad naturam, &c. vt prædectarum fuit. Superius quoque, quum tractatum fuit, an corpus mediante anima affectum fuerit: declaratum est quod in calce huius responsionis subditur, scilicet quod anima in formando corpus, sicque in esse perfecto constituendo naturam humanam, est causa habitudinis vnionis humanæ naturæ ad Verbum.

¶ Super Quæstionis decimæoctauæ Articulum primum.

QVAESTIO DECIMA octaua, De pertinentibus ad vnitatem in Christo quantum ad voluntatem, in sex articulos diuisa.

TItulus clarus est.

¶In corpore duo fiunt: primò recitatur et tonea positio tenētium partem negatiuam: secundò respondetur secundum veritatem.

Quo ad primum' referur, quod in hanc cōmunem conclusionem multi errantes conueuerunt, scilicet in Christo non sunt duę volūtates, Quadrifariam autem hi diuisi sunt Apollinaris enim ex nega io ne animæ intellectiuæ in Christo negat volun tatem humanam. Eutyches ex vnitate naturæ compositæ, vnam quoque voluntatem ponit. Nestorius solum creatam naturam in Christo ponēs, vnitam Deo secundum conformitatem effectus, negat diuinam voluntatem in Christo. Macharius autem ex negatione proprietatis in humanitate Christi voluntatem humanam in Christo negauit. Vbi videndum quod omnes conueniunt in negatione duarum in Christo voluntarum, dum aliqui diuinam, aliqui humanam à Christo rollunt: aut vtrasque tollere cogunturque & ponere vnam tertiam naturæ compositæ. Sed de Macharij positione non satis liquet. de voluntate qua est naturalis potentia, sed de voluntate, hoc est actu vo lendi: quoniam non negat potentiam, sed motum proprium humanæ naturæ in Christo. Verūm quia frustra fuit fer voluntas sine vllo velle semper, ideo dicitur quod negauit huma nam in Christo voluntatem.

¶Quo ad secundum respondetur affirmatiuè. In Christo sunt duę vo lūtates, diuina & humana. Probatur duplici ter. Primò autoritate Synodi, quæ propter hu iusmodi errores extirpandos hoc determinauit. Secundò ratione talī: Filius Dei assumpsit naturam humanā perfectā. Ergo nihil illi propter ea defuit de perfectione naturæ diuinæ. Ergo habet duas voluntates, diuinam. scilicet & humanam. Probatur consequentia, pro prima quidem parte: quia ad perfectionem humanæ naturę pertinet voluntas, quę est naturalis eius potentia, sicut & intellectus: vt patet ex his quæ in Prima parte dicta sunt. Vnde necesse est dicere, quòd filius Dei humanam voluntatem assumpserit in humana natura. Per assumptionem autem humanæ naturæ, nullam diminutionem passus est filius Dei in his quæ pertinent ad diuinam naturam: cui competit volutatem habere vt in Prima parte habitum est. Vnde necesse est dicere, quòd in Christo sint duæ voluntates, vna scilicet diuina, & alia humana.

¶AD PRIMVM ergo dicendū, quòd quicquid fuit in humana natura Christi, mouebatur nutu voluntatis diuinæ. non tamen sequitur quod in Christo non fuerit motus voluntatis proprius naturæ humanæ: quia etiam aliorum Sanctorum piæ voluntates mouentur secundum volūtatem Dei, qui operatur in eis velle & perficere: vt dicitur Philip. 2. Licet enim voluntas non posit interius moueri ab aliqua creatura: interius tamen mouetur a Deo, vt in Prima parte dictum est. Et sic etiam Christus secundum volūtatem humanam, sequebatur voluntatem diuinam: secundum illud Psal. Ve facerem voluntatem tuam, Deus meus, volui, Vnde Auguſt. dicit contra Maximinum. Vbi dixit Filius Patri, Non quod ego volo, sed quod tu vis, quid te adiuuat, quòd tua verba subiungis, & dicis, Ostendit vere suam voluntatem subiectam suo genitori: quasi nos negemus hominis voluntatem voluntati Dei debere esse subiectam?

¶Ad secundum dicendum, quòd proprium est instrumenti, quod moueatur a principali agente: diuersimode tamen secundum proprietatem naturæ ipsius. Nam instrumentum inanimatum, sicut securis aut serra, mouetur ab artifice per solum motum corporalem. Instrumentum verò animatum anima sensibilis, mouetur per appetitum sensitiuum: sicut equus à sessore. Instrumentum verò animatum anima rationali, mouetur per voluntatem eius, sicut per imperium domini mouetur seruus ad aliquid agendum: qui quidem seruus est sicut instrumentū animatum: vt Philosophus dicit in 1. Politic. Sic ergo humana natura in Christo fuit instrumentum diuinitatis, vt moueretur per propriam voluntatem.

¶Ad tertium dicendum, quòd ipsa potētia voluntatis est naturalis, & consequitur naturā ex necessitate. Sed motus vel actus huius potentiæ (qui etiam voluntas dicitur) quandoq; quidem est naturalis & necessarius, puta respectu felicitatis: quandoque autem ex libero arbitrio rationis prouenies, & non necessarius neque naturalis (sicut patet ex his, quæ in Secuda parte dicta sunt) & tamen etiam ipsa ratio, quæ est principium huius motus, est naturalis. Et ideo præter voluntatem diuinam oportet in Christo ponere voluntatem humanam: non solum, prout est potentia naturalis, aut prout est motus naturalis, sed etiam

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum in Christo sint duæ voluntates.

AD PRIMVM sic procedit. Videtur quòd in Christo non sint duæ voluntates, vna diuina, & alia humana. Voluntas enim est primum mouens & imperans in vnoquoque volente. Sed in Christo primum mouens & imperans fuit voluntas diuina: quia omnia humana in Christo mouebantur secundum voluntatē diuinam. Ergo videtur quod in Christo nō fuerit nisi vna voluntas, scilicet diuina.

2 ¶Præterea, Instrumentum non mouetur propria voluntate, sed voluntate mouētis. Sed natura humana fuit in Christo, sicut instrumentum diuinitatis eius. Ergo natura humana in Christo non mouebatur propria voluntate, sed diuina.

3 ¶Præterea, Illud solum multiplicatur in Christo quod pertinet ad naturam. Voluntas autem non videtur ad naturam pertinere: quia ea quæ sunt naturalia, sunt ex necessitate. Quod autem est voluntarium, non est necessarium. Ergo voluntas est vna tantùm in Christo.

4 ¶Præterea, Damas. dicit in 3. lib. quòd aliqualiter velle non est naturæ, sed nostræ intelligentiæ, scilicet personalis. Sed omnis voluntas est aliqualis voluntas: quia nihil est in genere quod nō sit in aliqua eius specie. Ergo omnis voluntas ad personam pertinet: sed in Christo fuit, & est vna tantum persona. Ergo in Christo est vna tātum voluntas.

¶SED CONTRA est, quod Dominus dicit Luc. 22. Pater, si vis, transfer calicē istum à me: veruntamen non mea voluntas, sed tua fiat. Quod inducens Amb. ad Gratianem Imperatorem dicit, Sicut fuscepera tvoluntatem meam, fuscepit tristitiam meam. Et super Luc. dicit, Voluntatem suā ad hominem retulit, Patris ad diuinitatem: voluntas enim hominis est temporalis, voluntas diuinitatis æterna.

¶RESPONDEO dicendum, quòd quidam posuerunt in Christo esse vnam solam voluntatem: sed ad hoc ponendum diuersimode moti esse videntur. Apollinaris enim nō posuit animam intellectualem in Christo: sed quòd Verbum esset loco animæ, vel etiam loco intellectus. Vnde cùm voluntas sit ratione (vt Philosophus dicit in 3. de anima) sequebatur quòd in Christo non esset voluntas humana & ita in eo nō esset nisi vna voluntas. Et similiter Eutyches, & omnes qui posuerunt vnam naturam compositam in Christo, cogebantur ponere voluntatem in eo. Nestorius etiam, quia posuit vnionem Dei, & hominis esse factam solum secundum affectū & voluntatem, posuit vnam volutatem in Christo. Posthodum verò Macharius Antiochenus patriarcha, & Cyprus* Alexadrinus, & Sergius Constantinopolitanus, & quidam eorum sequaces, posuerunt in Christo vnam voluntatem, quanuis ponerent duas naturas in Christo secundum hypostasim vnitas: quia opinabantur quod humana natura in Christo nuquam mouebatur proprio motu, sed solùm secundum quòd erat mota à diuinitate, vt patet ex epistola Synodica Agathonis Papæ. Et ideo in sexta Synodo apud Constantinopolim celebrata, determinatum est oportere dici, quòd in Christo sint duæ voluntates. Vbi sic legitur: Iuxta quod olim Prophetæ de Christo, & ipse nos erudiuit, & sanctorum Patrum nobis tradidit Symbolum, duas naturales voluntates in eo, & duas naturales operationes prædicamus. Et hoc necessarium fuit dici. Manifestum est enim quòd filius Dei assumpsit humanam naturam, perfectam: sicut supra ostensum est. Ad perfectionem autem humanæ naturæ pertinet voluntas, quę est naturalis eius potentia, sicut & intellectus: vt patet ex his quæ in Prima parte dicta sunt. Vnde necesse est dicere, quòd filius Dei humanam voluntatem assumpserit in humana natura. Per assumptionem autem humanæ naturæ, nullam diminutionem passus est filius Dei in his quæ pertinent ad diuinam naturam: cui competit volutatem habere vt in Prima parte habitum est. Vnde necesse est dicere, quòd in Christo sint duæ voluntates, vna scilicet diuina, & alia humana.

¶AD PRIMVM ergo dicendū, quòd quicquid fuit in humana natura Christi, mouebatur nutu voluntatis diuinæ. non tamen sequitur quod in Christo non fuerit motus voluntatis proprius naturæ humanæ: quia etiam aliorum Sanctorum piæ voluntates mouentur secundum volūtatem Dei, qui operatur in eis velle & perficere: vt dicitur Philip. 2. Licet enim voluntas non posit interius moueri ab aliqua creatura: interius tamen mouetur a Deo, vt in Prima parte dictum est. Et sic etiam Christus secundum volūtatem humanam, sequebatur voluntatem diuinam: secundum illud Psal. Ve facerem voluntatem tuam, Deus meus, volui, Vnde Auguſt. dicit contra Maximinum. Vbi dixit Filius Patri, Non quod ego volo, sed quod tu vis, quid te adiuuat, quòd tua verba subiungis, & dicis, Ostendit vere suam voluntatem subiectam suo genitori: quasi nos negemus hominis voluntatem voluntati Dei debere esse subiectam?

¶Ad secundum dicendum, quòd proprium est instrumenti, quod moueatur a principali agente: diuersimode tamen secundum proprietatem naturæ ipsius. Nam instrumentum inanimatum, sicut securis aut serra, mouetur ab artifice per solum motum corporalem. Instrumentum verò animatum anima sensibilis, mouetur per appetitum sensitiuum: sicut equus à sessore. Instrumentum verò animatum anima rationali, mouetur per voluntatem eius, sicut per imperium domini mouetur seruus ad aliquid agendum: qui quidem seruus est sicut instrumentū animatum: vt Philosophus dicit in 1. Politic. Sic ergo humana natura in Christo fuit instrumentum diuinitatis, vt moueretur per propriam voluntatem.

¶Ad tertium dicendum, quòd ipsa potētia voluntatis est naturalis, & consequitur naturā ex necessitate. Sed motus vel actus huius potentiæ (qui etiam voluntas dicitur) quandoq; quidem est naturalis & necessarius, puta respectu felicitatis: quandoque autem ex libero arbitrio rationis prouenies, & non necessarius neque naturalis (sicut patet ex his, quæ in Secuda parte dicta sunt) & tamen etiam ipsa ratio, quæ est principium huius motus, est naturalis. Et ideo præter voluntatem diuinam oportet in Christo ponere voluntatem humanam: non solum, prout est potentia naturalis, aut prout est motus naturalis, sed etiam

da est ad diuersas & valde multas quæstiones, in quibus est sermo de instrumentis & specialiter quum voluntas hominis. Dei instrumentū dicitur ad aliquid operandum, siue miraculū, siue non. Ex tertia autem responsione habes collectum, quadruplicē voluntatem in Christo posui, duplicem quali potentiam, duinam scilicet & humanam, & duo genera actuum in humana, scilicet voluntatem naturalem, & voluntatem rationalem. De quibus superius dissa sunt difficultates, & inferius in hac quæstione clatior erit sermo in litera.

Tex. 42.

* Alij, Cipus, seu Tipus.

Hęc epist. missa fuit ad Synod. lecta in act. 4. & recepta in 8.

q. 2. arti. 5.

Q. 59. & 80.

Q. 80.

Q. 105. ar. 4.

Li. 3. c. 19.

C. 2. 3 & 4.

p. 2. q. 5. ar. 8. & 9. 6. art. 1.

3di 14 ar. 1. q. 1. cor. & dist. 17. art. 1. q. 1. Et 4. con. & c 36 Pe. q. 10. ar. 4. 13 Et opuſ. 3. c. Et de Macharij poſitione loū. 6. 14. col. 3. fin.

cap. 14.

Lib. 2 de fide ad Gra. ca. 3. Lib. 10 in Luc. to. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis decimæoctauæ Articulum secundum.*

TITVLVS singularis est nō quæritur de appetitu sensitiuo, vt hic, sed de appetitu sensitiuo, vt habet rationem voluntatis: non simpliciter & absolutè, sed talis, hoc est sensualis. Puto autem rationē tituli huius fuisse euangelica verba, quib⁹ modus appetitus sensitiui velle vocatur cùm dicitur, Verumtamen non sicut ego volo.

¶ In corpore art. vnica est conclusio: in Christo fuit voluntas sensualitatis, seu sensualitas dicta voluntas participatiuè. Probatur primò: in Christo fuit sensualis appetitus, secundò, q̄ iste sit voluntas per participationem. Primum probatur, Filius Dei assumpsit naturam humanam cū omnibus pertinentibus ad ipsius naturæ perfectionē: ergo assumpsit cū ea omnia, quæ pertinent ad perfectionem naturæ animalis: ergo assumpsit sensualitatem. Prima cōsequentia probatur: quia in natura humana includitur natura animalis, sicut in specie includitur genus. Secūda autem probatur: quia appetitus sensitiuus, qui sensualitas dicitur, est vnum de pertinentibus ad perfectionem naturæ animalis. Secundum probatur: Appetitus sensitiuus seu sensualitas, vt natus obedire rationi, vocatur & est rōalis participatiue, secundo sith. ergo pari ratione vocari potest & est voluntas participatiuè. Probatur: quia voluntas in ratione est. nam sicut à ratione præcipitē te rationalis appetitus, ita à voluntate quoque præcipitēte voluntarius appetitus, qui voluntas vocatur, dici potest, Imō ex hoc ipso, quod rationalis appetitus, appetitus dicitur, voluntas dicitur: quia rationalis appetitus nomē est proprium voluntatis, & participatiuè tolum cōmunicatum sensualitati.

¶ Aduerte hic, q̄ quia omnis motus appetitus sensitiui in Christo fuit voluntarius (quoniam etiā motus proprij sensualitatis in propria obiecta, voluntarij erant nam voluntatē eluit, & vnamquamque virtū propria exercet dispositi) ideo in Christo appetitus sensitiuus semper rationalis, & semper participatiuè voluntas in quolibet suo actu fuit.

¶ *Super Quæstionis decimæoctauæ Articulum tertium.*

TITVLVS clarus est. ortūmque habuit ex distinctione voluntatis tam à Damasc. quam

Infrà 21.5. cor. Et 3. dist 17. ar. 1. q 2. Et opus. 3. c. 219. tex 42.

cap. 13.

Tract. 12.

Ar. præc.

Lib. 2. de fide ad Gra. c. 3.

2. 2. q. 13. ar. 1. & 3.

Ar præc.

D. 1119.

Cap. vlti.

Ar. præc.

prout est motus rationalis.

¶ Ad quartum dicendum, quòd per hoc q̄ dicitur aliqualiter velle, designatur determinatus modus volendi: determinatus autem modus ponitur circa ipsam rem cuius est modus, Vnde cùm voluntas pertineat ad naturam ipsam, etiam quod est aliqualiter velle, pertinet ad naturam: non secundum quòd est absolutè considerata, sed secundum quòd est in tali hypostasi. Vnde etiā voluntas humana Christi habuit quendam determinatum modum, ex eo quòd fuit in hypostasi diuina, vt scilicet moueretur semper secundum nutum diuinæ voluntatis.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum in Christo fuerit aliqua voluntas sensualitatis, præter rationis voluntatem.

AD SECVNDVM sic procedi tur. Videtur quòd in Christo non fuerit aliqua voluntas sensualitatis præter rationis voluntatem. Dicit enim Philosophus in 3. de Anima, q̄ voluntas in ratione est, in sensitiuo autem appetitu est irascibilis & concupiscibilis. Sed sensualitas significat appetitum sensitiuum. Ergo non fuit in Christo voluntas sensualitatis.

2 ¶ Præterea, Secundum Aug. 12. de Trin. sensualitas significatur per serpentem. Sed nihil serpentinum fuit in Christo: habuit enim similitudinem animalis venenosi sine veneno: vt Aug. dicit super illud Ioan. 3. Sicut exaltauit Moyses serpentem in deserto. Ergo in Christo non fuit voluntas sensualitatis.

3 ¶ Præterea, Voluntas sequitur naturam vt dictum est. Sed in Christo non fuit nisi vna natura præter diuinam. Ergo in Christo non fuit, nisi vna voluntas humana.

¶ SED CONTRA est quod Ambro. dicit in 2. ad Gratianum, Mea est voluntas, quam suā dixit, quia vt homo suscepit tristitiam mea. Ex quo datur intelligi, quòd tristitia pertinet ad humanam voluntatem in Christo. Sed tristitia pertinet ad sensualitatem: vt in Secunda parte habitum est. Ergo videtur quòd in Christo sit volūtas sensualitatis, præter voluntatem rationis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut prædictum est, filius Dei humana naturam assumpsit cum omnibus, quæ pertinent ad perfectionem ipsius naturæ humanæ. In humana autem natura includitur etiam natura animalis, sicut in specie includitur genus. Vnde oportet quòd filius Dei assumpserit eum humana natura etiam ea quæ pertinent ad perfectionem naturæ animalis, inter quæ est appetitus sensitiuus, qui sensualitas dicitur: & ideo oportet dicere, quòd in Christo fuit sensualitas. Sciendū est etiam, quòd sensualitas, siue sensualis appetitus, inquantum est natus obedire rationi, dicitur rationale per participationē, vt patet per Philosophum 1. Ethi. Et quia voluntas est in ratione (vt dictum est) participatione potest dici quòd sensualitas sit voluntas per participationem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ratio illa procedit de voluntate essentialiter dicta, quæ non est nisi in parte intellectiua. Sed voluntas participatiuè dicta, potest esse in parte sensitiua, inquantum obedit rationi.

ARTIC. II. & III.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sensualitas signatur per serpentem: non quantum ad naturam sensualitatis: quā Christus assumpsit: sed quantum ad corruptionem fomitis, quæ in Christo non fuit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd vbi est vnū propter alterum, ibi vnum tantum esse videtur: sicut superficies, quæ est visibilis per colorem, est vnum visibile cum colore. Et similiter quia sensualitas non dicitur voluntas, nisi quia participat voluntatem rationis: sicut est vna natura humana in Christo, ita etiam ponitur vna voluntas humana in Christo.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum in Christo fuerint duæ voluntates, quātum ad rationem.

AD TERTIVM sic procedi tur. Videtur q̄ in Christo fuerint duæ voluntates quantum ad rationem. Dicit enim Dam. in 2. lib. q̄ duplex est hominis volūtas, scilicet natur alis, quę vocatur thelesis: & volutas rationalis, quæ vocatur buleusis. Sed Christus in humana natura habuit quicquid ad perfectionem humanæ naturæ pertinet. Ergo vtraque prædictarum voluntatum fuit in Christo.

2 ¶ Præterea, Vis appetitiua diuersificatur in homine secundu diuersitatem virtutis apprehensiuæ: & ideo secundum differentia sensus & intellectus diuersificatur in homine appetitus sensitiuus & intellectiuus. Sed similiter quantum ad apprehensionē hominis ponitur differentia rationis & intellectus, quorū vtrunque fuit in Christo. Ergo fuit in eo duplex voluntas, vna in lectualis, & alia rationalis.

3 ¶ Præterea, A quibuscūda ponirur in Christo voluntas pietatis, quæ non potest poni nisi ex parte rationis. Ergo in Christo ex parte rationis sunt plures voluntates.

¶ SED CONTRA est, q̄ in quolibet ordine est vnum primum mouens. sed voluntas est primum mouens in genere humanorum actuum, ergo in vno homine nō est nisi vr. a voluntas propriè dicta, quæ est voluntas rationis: Christus autem est vnus homo, ergo in Christo est vna tantùm voluntas humana.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dictū est, voluntas quandoque accipitur pro potentia, & quandoque pro actu. Si ergo voluntas accipiatur pro actu, sic oportet in Christo ex parte rationis ponere duas voluntates, id est duas species actuum voluntatis. Voluntas enim vt in secunda parte dictum est, & est finis, & est eorum, quæ sunt ad finem, & alio modo fertur in vtrunque. Nam in finem fertur simpliciter & absolutè, sicut in id quod est secundum se bonum. In id autem, quod est ad finem, fertur cum quadam comparatione, secundum quòd habet bonitatem ex ordine ad aliud. Et ideo alterius rationis est actus voluntatis, secundum quòd fertur in aliquid, quod est secundum se voltum: vt sanitas (quod à Damasc. vocatur thelesis, id est, simplex voluntas: & a Magistris vocatur voluntas vt natura) & alterius rationis est actus voluntatis, secundum quòd fertur in aliquid quod est voltum solùm ex ordine ad alterum: sicut est sumptio medicinæ: quem quidem voluntatis actum Damasc. vocat buleſim, id est, consiliatiuam voluntatem, à Magistris autem vocatur voluntas vt ratio. Hæc autem diuersitas actus non diuersificat potentiam: quia vterque actus attendit ad vnam communem rationem obiecti, quod est bonum. Et ideo dicendum est, quòd si loquamur de potentia voluntatis, in Christo est vna

alijs facta.

¶ In corpore articuli respondetur eum distinctione ad quæstū. Distinctio est: Voluntas accipit potest, vel pro potentia, vel pro actu. Primum conclusio est intra primum membrum: in Christo est vna voluntas humana essentialiter & nō participatiuè dicta. Secunda conclusio intra secundum membrum est: in Christo sunt duæ voluntates scilicet voluntas naturalis, & voluntas vt ratio. Probatur primò sic: Ista sunt duæ voluntates, quarum vna est communis ratione bonitatis, quæ est obiectum voluntatis: hæc enim vnitate obiecti propter voluntatis, quod est bonum in communi: non diuersificatur potentia voluntatis per actuum diuersificatur. Sed voluntas ratione generali actus eius, ex diuersa ratione generali actus eā: cuiusmodi sunt motus ad bonum in se, & motus ad bonum propter aliud.

D. 1219.

In corp. D. 1084. P. p. q. 79. ar. 1.

dist. 14. ar. 2. q. 1. cor. & dist. 17. ar. 2. q. 3. c. Et dist. 18. ar. 1.

cap. 14.

Cap. 1.

2. 2. q. 1. ar. 2.

¶ *Super Quæstionis decimæoctauæ Articulum quintum.*

TITVLVS clarus est de conformitate voluntatis Christi humanæ ad diuinam involito. Nam de conformitate in modo volēdi nulla est quæstio:

cap. 3

quam impossibile fit voluntatem creatam velle eo modo, quo vult Deus. Sed an circa rem volitam fiat conformitas, ita quòd nihil vo luerit secundum appetitum humanum, quod alienum sit à volito secundum diuinā voluntatem, in dubium vertitur propterea quod legimus Christum secundum hominem noluisse mortem propriam, quā tamen constat eum dem voluisse voluntate diuina.

¶ In corpore articuli respondetur cum distinctione quadito duabus conclusionibus. Distinctio est de triplici in Christo humana voluntate, hoc est, voluntate sensualitatis: voluntate rationali, vt est natura: & voluntate rationali, vt est ratio. Prima conclusio est: Christus secūdū voluntatē sensualitatis, & secundū voluntatem rationalē per modū naturæ, poterat aliud velle quam Deus. Secūda cōclusio est: Christus secūdum voluntatē per modum rationis, semper idē voluit quod Deus. Probatur simul duplici ter. primo ratione, secundo autoritate. Ratio est in 2. voluntas sensualitatis naturaliter refugit & laſſiorē corporis & dolores sensibiles, & voluisset naturā reparari, & contrariā naturæ, & secundum se mala: & ex voluntate per modum rationis eligimus, & eadē hæc eadē ex potestate.

9. 15. ar. 1. & 2.

dist. 1. ad 3.

Ar. 1. ad 3.

2. 2. q. 1. ar. 2. & 3.

Ar. 1. ad 3.

2. 2. q. 19. ar. 3.

sola voluntas humana, essentialiter, & non participatiuè dicta. Si verò loquamur de voluntate, quæ est actus, sic distinguitur in Christo voluntas, quæ est vt natura, quæ dicitur thelesis, & voluntas, quæ est vt ratio, quæ dicitur buleſis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendū, quòd illæ duę voluntates non diuersificantur secundum potentiam, sed solùm secundum differentiam actus: vt dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd etiam intellectus & ratio non sunt diuersæ potentiæ: vt in Prima parte dictum est.

¶ Ad tertium dicendū, quòd voluntas pietatis non videtur esse aliud quàm voluntas, quę confideratur vt natura, inquantum scilicet refugit alienum malum absolutè consideratum.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum in Christo fuerit liberum arbitrium.

AD QVARTVM sic procedi tur. Videtur quòd in Christo non fuerit liberum arbitrium. Dicit enim Damasc. in 3. li. Gnomen autē id est, sententiam vel mentem vel excogitationem, & proharesim, id est electionem, in Domino dicere impossibile est, si propriè loqui volumus. Maximè autem in iis, quæ sunt fidei, est propriè loquendum. Ergo in Christo non fuit electio, & per consequens nec liberum arbitrium, cuius actus est electio.

2 ¶ Præterea, Philosophus dicit in 3. Ethic. quòd electio est appetitus præcōsiliati. Sed consilium non videtur fuisse in Christo, quia non consiliamur, de quibus certi sumus: Christus autem de omnibus certitudinem habuit. Ergo in Christo non fuit electio, & sic nec liberum arbitrium.

3 ¶ Præterea, Liberum arbitrium se habet ad vtrunque. Sed voluntas Christi fuit determinata ad bonum: quia non potuit peccare, sicut suprà dictum est. Ergo in Christo non fuit liberum arbitrium.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Isa. 7. Butyrum & mel comedet, vt sciat reprobare malum, & eligere bonum: quod est actus liberi arbitrij. Ergo in Christo fuit liberum arbitrium.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dictū est, in Christo fuit duplex actus voluntatis. Vnus quidem quo eius voluntas ferebatur in aliquid, sicut secundum se volitum: quod pertinet ad rationem finis. Alius autem, secundum quem eius voluntas ferebatur in aliquid per ordinem ad aliud: quod pertinet ad rationem eius quod est ad finem. Differt autem, vt Philosophus dicit in 3. Ethic. electio à voluntate in hoc, quòd voluntas, per se loquendo, est ipsius finis: electio autem eorum quæ sunt ad finem. Et sic simpliciter voluntas est idem quod voluntas vt natura. Electio autem est idem quod voluntas vt ratio: & est proprius actus liberi arbitrij: vt in Prima parte dictū est. Et ideo cùm in Christo ponatur voluntas vt ratio, necesse est etiam ponere electionem, & per consequens liberum arbitrium, cuius actus est electio: vt in Prima parte habitum est.

¶ AD PRIMVM ergo dicendūquòd Damasc. excludit à Christo electionem, secundum quòd intelligit in nomine Electionis importari dubitationem. Hæc tamē dubitatio non est de necessitate electionis: quia etiam Deo conuenit eligere: secundū illud Ephes. 1. Elegit nos in ipso, &c. cùm tamen in Deo nulla sit dubitatio. Accidit tamen dubitatio electioni, inquantum est in natura ignorante. Et idem dicendum est de aliis, de quibus fit mentio in autoritate prædicta.

¶ Ad secundum dicendum, quòd electio præsupponit consilium: non tamen sequitur ex consilio nisi iam determinato per iudicium. Illud enim quod iudicamus agendum, post inquisitionem consilij eligimus: vt in 3. Eth. dicitur. Et ideo si aliquid iudicetur vt agendum absque dubitatione & inquisitione præcedente, hoc sufficit ad electionem. Et sic patet quòd dubitatio siue inquisitio non per se pertinet ad electionem, sed solùm secundum quòd est in natura ignorante.

¶ Ad tertium dicendum, quòd voluntas Christi licet sit determinata ad bonum: nō tamen est determinata ad hoc vel ad illud bonum. Et ideo pertinet ad Christum eligere per liberum arbitrium confirmatum in bono, sicut ad Beatos.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum voluntas humana Christi fuerit omnino conformis diuinæ voluntati in volito.

AD QVINTVM sic procedi tur. Videtur quòd voluntas humana in Christo nō voluerit aliud, quàm Deus vult. Dicitur enim in Ps. ex pſona Christi, Vt faceremvoluntatē tuam, Deus meus, volui. Sed ille qui vult volūtatem alicuius facere, vult quod ille vult. Ergo videtur q̄ voluntas humana Christi nihil aliud voluerit, quàm voluntas diuina ipsius.

2 ¶ Præterea, anima Christi habuit perfectissimam charitatem, quæ etiam comprehensionem nostræ scientiæ excedit: secundum illud Eph. 3. Supereminentem scientię charitatem Christi. Sed charitatis est facere, quòd homo idem velit quod Deus. vnde & Philosophus in 9. Ethi. dicit, quòd vnū de amicabilibus est eadem velle & eligere. Ergo voluntas humana in Christo nihil aliud voluit, quam diuina.

3 ¶ Præterea, Christus fuit verus comprehensor. Sed Sancti, qui sunt comprehensores in patria, nihil aliud volūt, quam quod Deus vult: alioquin non essent Beati, quia non haberent quicquid vellent: Beatus enim est qui habet quæcunque vult, & nihil mali vult: vt Aug. dicit in lib. de Trinit. Ergo Christus nihil aliud voluit secundū voluntatem humanam, quam voluerit voluntas diuina.

¶ SED CONTRA est, quod Aug. dicit contra Maximinum: In hoc quod Christus ait, Non quod volo, sed quod tu, aliud se ostendit voluisse, quam Pater: quod nisi humano corde non posset, cum infirmitatem nostram in suum, non diuinum, sed humanum transfiguraret affectum.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sicut dictum est, in Christo secundū humanam naturam ponitur multiplex voluntas, scilicet voluntas sensualitatis, quæ participatiuè voluntas dicitur: & voluntas ratio-

D. 1219.

In corp. D. 1084. P. p. q. 79. ar. 1.

dist. 14. ar. 2. q. 1. cor. & dist. 17. ar. 2. q. 3. c. Et dist. 18. ar. 1.

cap. 14.

Cap. 1.

2. 2. q. 1. ar. 2.

9. 15. ar. 1. & 2.

dist. 1. ad 3.

Ar. 1. ad 3.

2. 2. q. 19. ar. 3.

dicę ad finem: & voluntas Dei erat, vt Christus mortem & mala pateretur, nō quod ista vellet secundū se, sed in ordine ad finem quem ego Christus secundum voluntatē sensualitatis, & secundum voluntatē permodū naturę, poterat aliud velle, quàm Deus, & secundum voluntatē rationis & secundum voluntatē per modū rationis. Et hoc est quod videmus sensualitatē & voluntatem vt naturam refugere afflictionem: quamtamē voluntas per modū rationis, quandoque eligit propter salutē acquirendā. Consequentia autem probatur: Filius Dei ex quadā dispensatione ante passionem suam permittebat omnibus viribus animæ agere quæ propria sunt eis: ergo permittebat hatin Christo voluntatē sensualitatis refutare læsionem absolutè, &c. & voluntatem vt naturam repudiare mortem absolutè, & voluntatem vt rationem acceptare eandem in ordine ad finē humanæ salutis. Vbi patet, primas duas voluntates aliud velle, quàm Deus, & tertiam velle idē, quod Deus. Assumptum ad probandā consequētiā probatur: quia supra dictū est quod filius Dei ex quadā dispensatione permittebat eam agere quæ propria sunt eis. Et ideo cùm in Christo ponatur voluntas Dei erat, vt Christus mortem & mala pateretur, nō quod ista vellet secundū se, sed in ordine ad finem ego Christus secundum voluntatē sensualitatis, & secundum voluntatē permodū naturę, poterat aliud velle, quàm Deus, & secundum voluntatē per modum rationis, semper voluit idem quod Deus. Antecedēs habens quatuor partes quo ad primas tres partes probatur, ex hoc, quòd videmus sensualitatē & voluntatem vt naturam refugere afflictionē: quamtamē voluntas per modū rationis, quandoque eligit propter salutē acquirendā. Consequentia autem probatur: Filius Dei ex quadā dispensatione ante passionem suam permittebat omnibus viribus animæ agere quæ propria sunt eis: ergo permittebat in Christo voluntatē sensualitatis refutare læsionem absolutè, &c. & voluntatem vt naturam repudiare mortem absolutè, & voluntatem vt rationem acceptare eandem in ordine ad finē humanæ salutis. Vbi patet, primas duas voluntates aliud velle, quàm Deus, & tertiam velle idē, quod Deus. Assumptum ad probandā consequētiā probatur: quia supra dictū est quod filius Dei ex quadā dispensatione permittebat eam agere quæ propria sunt eis. Et ideo cùm in Christo ponatur voluntas Dei erat, vt Christus mortem & mala pateretur, nō quod ista vellet secundū se, sed in ordine ad finem ego Christus secundum voluntatē sensualitatis, & secundum voluntatē permodū naturę, poterat aliud velle, quàm Deus, & secundum voluntatē per modum rationis, semper voluit idem quod Deus. Antecedēs habens quatuor partes quo ad primas tres partes probatur, ex hoc, quòd videmus sensualitatē & voluntatem vt naturam refugere afflictionē: quamtamē voluntas per modū rationis, quandoque eligit propter salutē acquirendā. Consequentia autem probatur: Filius Dei ex quadā dispensatione ante passionem suam permittebat omnibus viribus animæ agere quæ propria sunt eis: ergo permittebat in Christo voluntatē sensualitatis refutare læsionem absolutè, &c. & voluntatem vt naturam repudiare mortem absolutè, & voluntatem vt rationem acceptare eandem in ordine ad finē humanæ salutis. Vbi patet, primas duas voluntates aliud velle, quàm Deus, & tertiam velle idē, quod Deus. Assumptum ad probandā consequētiā probatur: quia supra dictū est quod filius Dei ex quadā dispensatione permittebat eam agere quæ propria sunt eis. Et ideo cùm in Christo ponatur voluntas

Infr. q. 21. art. 3. & 4. Et 3. dist. 17. arti. 1. q. 1. Et 4. contra c. 36. fi.

Citata in arg.

c. 1. & 3.

Cap. 4.

Lib. 1. c. 5. & lib. 13. c. 3. & 9.

Li 3. c. 19. to. 6.

Ar. 1. 2. & 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tia horum motuum in voluntate ex parte subiecti oritur quia fcilicet Christus animam & carnem passibilem habebat. Beatus autem nō. Hinc enim fit, vt Christi voluntati naturali & sensuali occurrerēt aliqua vt contraria & lęsiua, quæ beatis exemptis ab omnis possibilitate mali occurrere nequeunt: & propterea Beati etiā secundum naturalem voluntatis motum, & secundum appetitum sensitiuum conformantur diuinę voluntati in volito, Christus autem non. Et scito, quod isti voluntatis motus, qui in aliud tendebant in Christo, nihil aliud sunt quàm velleitates: vniuersaliter siquidem loquendo, actus volūtatis per modū naturæ distinctus cōtra actū volūtatis per modū rationis cōtrariū eligentis, nihil aliud est quā velleitas, de qua dicitur in 3. Ethic. quod est etiā impossibilium. Ita quod in Beatis nec electionec velleitas est ad aliud volitū, quā quod Deꝰ vult. In Christo autem electio omnis conformis Deo fuit in volito sed nō omnis velleitas eius fuit conformis Deo in volito: habuit enim Christus velleitatem nou patiendi crucem, quam tamē elegit, quia Deus sic volebat. Et simile est in nobis, quum dolemus de morte iustē patientium, & plagis iustē à Deo nobis inflictis, & aliis huiusmodi. Vellemus enim hæc nō esse verum tamen, Fiat voluntas Dei, dicimus, & volumus, sinō exorbitamus.

q.1.4. ar.1. ad 2.

¶ Super Quæstionis decimæoctauæ Articulum sextum.

TItulus clarus quo ad quid nominis, in corpore autem manifestatur quid sit contrarietas voluntatum: & secundum quæ attenditur, nempe secundum contrarietatem obiecto tum, vt volentis, nolentis, & similium.

¶ In corpore articuli duo fiūt, primò mōstratur in communi in quo consistit cōtrarietas voluntatum. secundò respondetur quæsito.

¶ Quo ad primum conclusio est. Ad contrarietatē voluntatum in aliquo requiritur, quod oppositio voluntatum sit & circa idem, & in eadem voluntate. Probatur primo cōclusio hæc ex cōmunitatione contrarietatis, quam addit supra diuersitatē cōtrarietas enim species est diuersitatis. Sed inter cō trarietatem & diuersitatem hoc interest: quod cōtrarietas addit supra diuersificatem oppositiō nem, secundum idem & in eodē. Procedit ergo litera sic: Contrarietas exigit oppositionem in eodem secūdum idem:

3.di.17.ar. 2.q.2.& 3 Et opuſ.3. cap.138 fi.

nalis, siue consideretur per modum naturæ, siue per modum rationis. Dictum est autem supra, quòd ex quadam dispensatione filius Dei ante suam passionem permittebat carni agere & pati quæ sunt ei propria. Et similiter etiam permittebat omnibus viribus animæ agere & pati quæ propria. Manifestum est autem, quòd voluntas sensualitatis, refugit naturaliter dolores sensibiles & corporis læsionem. Similiter etiam voluntas vt natura, repudiat ea quæ sunt naturæ contraria, & quæ sunt secundum se mala: puta mortem, & alia huiusmodi. sed hæc tamen voluntas, quandoque per modum rationis eligere potest ex ordine ad finem. Sicut etiam in aliquo puro homine sensualitas eius, & etiam voluntas absolutè considerata refugit vtiōnem: quam tamen voluntas secūdum rationem eligit propter finem sanitatis. Voluntas autem Dei erat, vt Christus dolores & passiones & mortem pateretur: non quòd ista essent à Deo volita secundum se, sed ex ordine ad finem humanæ salutis. Vnde patet, quòd Christus secundum voluntatem sensualitatis, & secundum voluntatem rationis, quæ consideratur per modum naturæ, aliud poterat velle, quàm Deus. Sed secundum voluntatem, quæ est per modum rationis, semper idem volebat quod Deus. Quod patet ex hoc ipso quod dicit, Non sicut ego volo, sed sicut tu. Volebat enim secundum rationem, voluntatem diuinam impleri: quamuis aliud dicat se velle secundum quandam aliam eius voluntatem.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus per voluntatem rationalem voluit vt diuina voluntas impleretur: non autem per voluntatem sensualitatis, cuius motus non se extendit vsque ad voluntatem Dei: neque per voluntatem, quæ consideratur per modum naturæ, quæ fertur in aliqua obiecta absolutè considerata, & non in ordine ad diuinam voluntatem.

¶Ad secundum dicendum, quòd conformitas voluntatis humanæ ad voluntatem diuinam, attenditur secundum volūtatem rationis: secundum quam etiam voluntates amicorum concordant, inquantum scilicet ratio considerat aliquod volitum in ordine ad voluntatem amici.

¶Ad tertium dicēdum, quòd Christus fuit simul comprehensor & viator, inquantum scilicet per mentem fruebatur Deo, & habebat carnem passibilem. Et ideo ex parte carnis passibilis poterat in eo aliquid accidere, qd repugnaret naturali voluntati ipsius, & etiam appetitui sensitiuo.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum in Christo fuerit contrarietas voluntatum.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd in Christo fuerit cōtrarietas voluntatum. Cōtrarietas nanq; voluntatum attenditur secundum contrarietatem obiectorum: sicut etiam contrarietas motuum attenditur secundum contrarietatem terminorum: vt patet per Philosophum in 5. Phy. Sed Christus secundum diuersas voluntates contraria volebat. nam secundum voluntatem diuinam volebat mortem, quam refugiebat secundum voluntatem humanam. Vnde Ath. dicit in lib. aduersus Apollinarium, Quando Christus dicit, Pater, si possibile est, transeat a me calix iste: & tamen non mea, sed tua voluntas fiat. & iterum, Spiritus promptus est, caro autem infirma: duas voluntates hic ostendit: humanam, quæ propter infirmitatem carnis refugiebat passionem: & diuinam eius, promptam ad passionem. Ergo in Christo fuit contrarietas voluntatum.

2 ¶Præterea, Ad Galat. 5. dicitur, quòd caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem. Est igitur contrarietas voluntatum, quando spiritus vnum concupiscit & caro aliud. Sed hoc fuit in Christo: nā per voluntatem charitatis, quam Spiritus sanctus in eius mente faciebat, volebat passionem: secundum illud Isa. 53. Oblatus est, quia voluit: secundum autem carnem passionem refugiebat. Ergo erat in eo contrarietas voluntatum.

3 ¶Præterea, Luc. 22. dicitur, quòd factus in agonia prolixius orabat. Sed agonia videtur importare quandam compugnationem animi in contraria tendentis. Ergo videtur, quòd in Christo fuerit contrarietas voluntatum.

¶SED CONTRA est quod in determinatione sextæ Synodi dicitur, Prædicamus duas naturales voluntates, non contrarias (iuxta quod impij asserunt hæretici) sed sequentem eius humanam voluntatem & non resistentem vel reluctantem, sed potius subiectam diuinæ eius atque omnipotenti voluntati.

¶RESPONDEO dicendum, quòd contrarietas non potest esse nisi oppositio attendatur in eodem, & secundum idem. Si autem secundum diuersa & in diuersis existat diuersitas, nō sufficit hoc ad rationem contrarietatis, sicut nec ad rationem contradictionis, puta quòd homo sit pulcher aut sanus secundum manum, & non secundum pedem. Ad hoc ergo, quòd sit contrarietas voluntatum in aliquo, requiritur primò quidem, quòd secundum idem attendatur diuersitas volūtatum. Si enim vnius voluntas sit de aliquo fiendo secundum quandam rationem vniuersalem, & alterius voluntas sit de eodem non fiendo secundum quādam rationem particularem, non est omnino contrarietas voluntatum. Puta, si Rex vult suspēdi latronem propter bonum publicum, & aliquis eius consanguineus nolit eum suspendi propter amorem priuatum, non erit contrarietas voluntatis: nisi forte in tanto se extēdat voluntas hominis priuati, vt bonum publicū velit impedire, vt consueuit bonum priuati: tunc enim secundū idem attenditur repugnantia voluntatum. Secundò autem requiritur ad cōtrarietatem voluntatis, quòd sit circa eandem voluntatem. Si enim homo vult vnum secundum appetitum rationis, & vult aliud secundum appetitum sensitiuum, non est hic aliqua contrarietas, nisi forte appetitus sensitiuus in tantum præualeat, quòd vel immutet vel retardet appetitum rationis: sic enim iam ad ipsam voluntatē rationis peruenit aliquid de motu contrario appetitus sensitiui.

¶Sic igitur dicendum est, quòd licet voluntas naturalis & voluntas sensualitatis in Christo aliquid aliud voluerit, quàm voluntas diuina & voluntas rationis ipsius: non tamen fuit aliqua contrarietas voluntatum. Primò quidem, quia neque voluntas naturalis, neque voluntas sensualitatis repudiabat illam rationem, scilicet qua diuina voluntas, & voluntas rationis humanæ in Christo passionem volebat. Volebat enim etiam voluntas absoluta in Christo salutem humani generis: sed eius non erat velle hoc in ordine ad aliud. Motus autem sensualitatis ad hoc se extendere non valebat. Secundò, quia neque voluntas diuina neque voluntas rationis in Christo impediebatur aut retardabatur per voluntatem naturalem, aut per appetitum sensualitatis. Similiter etiam nec e contrario voluntas diuina vel voluntas rationis in Christo, refugiebat aut retardabat motum voluntatis naturalis humanæ, & motum sensualitatis in Christo. Placebat enim Christo secundū voluntatem diuinam, & etiam secundum voluntatem rationis, vt voluntas naturalis in ipso & voluntas sensualitatis, secundum ordinem suæ naturæ mouerentur. Vnde patet, quòd in Christo nulla fuit repugnātia vel contrarietas voluntatum.

¶AD PRIMVM ergo dicendūquòd hoc ipsum, quòd aliqua voluntas humana in Christo aliud volebat, quàm eius voluntas diuina, procedebat ex ipsa voluntate diuina, cuius beneplacito natura humana motibus propriis mouebatur in Christo, vt Damas. dicit.

¶Ad secundum dicendum, quòd in nobis per concupiscentiam carnis impeditur aut retardatur concupiscentia spiritus, quod in Christo non fuit. Et ideo in Christo nō fuit contrarietas carnis ad spiritum, sicut in nobis.

¶Ad tertium dicendū, quòd agonia non fuit in Christo, quantum ad partem animæ rationalem, secundum quòd importat concertationem voluntatum ex diuersitate rationum procedentem. Puta cùm aliquis, secundum quòd ratio considerat vnum vult hoc: & secundum quòd considerat aliud, vult contrarium. Hoc enim contingit propter debilitatem rationis, quæ non potest diiudicare quid sit simpliciter melius. Quod in Christo nō fuit: quia per suam rationem iudicabat simpliciter esse melius, quòd per eius passionem impleretur voluntas diuina circa salutem generis humani. Fuit tamen in Christo agonia, quantùm ad partem sensitiuam, secundum quòd importat timorem infortunij imminentis: vt dicit Damasc. in tertio libro.

QVAESTIO DECIMANONA, *De pertinentibus ad virtutem Christi quantum ad operationem, in quatuor articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de vnitate operationis Christi.

¶Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶Primò, vtrùm in Christo sit vna operatio diuinitatis & humanitatis, vel plures.

¶Secundò, vtrùm in Christo sint plures operationes secundum humanam naturam.

¶Tertiò, vtrùm Christus secundum humanam operationem aliquid sibi meruerit.

¶Quartò, vtrùm per eam aliquid meruerit nobis.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm in Christo sit vna tantùm operatio diuinitatis & humanitatis.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd in Christo sit vna tantùm operatio diuinitatis & humanitatis. Dicit enim Diony. in 2. cap. de Di. no. Discreta autē est benignissima circa nos Dei operatio per hoc, quòd secundum nos ex nobis integrè vereq; humanatum est Verbum, quod est supra substantiam, & operari & pati quęcunq; humanæ eius diuinæq; operationi congruunt. Vbi vnam operationem nominat humanam & diuinam, quæ in Græco dicitur theandrice, id est, Deivirilis. Videtur igitur esse vna operatio composita in Christo.

Infr.q.15. art.1. & 2. Et 3.di.10. q.1.ar.2.q. 1. ad 3. Et di 18.ar.1. Et 4.contra c.36. Et veri.q.20. ar.1.2.&6. Et vnio. art.1.16.& ar.5. Et opuſ.3.cap. 219.

2 ¶Præterea, Principalis agentis & instrumenti est vna sola operatio. Sed humana natura in Christo fuit instrumentum diuinæ, vt supra dictum est. Ergo eadem est diuinæ & humanæ naturæ in Christo operatio.

Q.13.ar.2.& 3.

3 ¶Præterea, Cùm in Christo sint duæ naturæ in vna hypostasi vel persona, necessarium est vnum & idem esse, quod pertinet ad hypostasim vel personam: Sed operatio pertinet ad hypostasim vel personam: nihil enim operatur nisi suppositum subsistens. vnde secundum Philosophum actus sunt singularium. Ergo in Christo est vna & eadem operatio diuinitatis & humanitatis.

4 ¶Præterea, Sicuti esse est hypostasis subsistentis, ita etiam operari. Sed propter vnitatem hypostasis est in Christo vnum esse: vt supra dictum est. Ergo etiā propter eandem vnitatem est in Christo vna operatio.

Q.17.ar.1.

5 ¶Præterea, Vbi est vnum operatum, ibi est vna operatio. Sed idem operatum erat diuinitatis & humanitatis: sicut sanatio leprosi, vel suscitatio mortui. Ergo videtur q in Christo sit vna tantum operatio diuinitatis & humanitatis.

¶SED CONTRA est quod Ambro. dicit in 2. li. ad Gratianum Imperatorem. Quemadmodum eadem operatio diuersæ est potestatis, nūquid sic potest minor quē admodum maior operari, aut vna operatio potest esse, vbi diuersa substantia est?

Cap.4.

¶RESPONDEO dicendum, quòd supra dicti hæretici, qui posuerunt in Christo vnam voluntatem, posuerunt etiam in Christo vnam operationem. Et vt eorum opinio erronea melius intelligatur, cōsiderandum est, quòd vbicunque sunt plura agētia ordinata, inferius mouetur à superiori: sicut in homine corpus mouetur ab anima, & inferiores vires à ratione. Sic igitur actiones & motus inferiores principij sunt magis operata quædā, quàm operationes: id autem quod pertinet ad supremū principium, est propriè operatio. Puta, si dicamus in homine quòd ambulare, quod est pedum, & palpare, quod est manuum, sunt quædam hominis operata: quorum vnum operatur anima per pedes, aliud per ma-

q. præce. ar.1.

appetitus sensitiui ad rationalem, intelligēdum quoq; est locum habere inter actum voluntatis per modum naturæ & actū electionis: nō quū in diuersa tēdunt, si voluntas naturalis in tantū protenditur, vt oppo nat se electioni, & vincat illā, cōtrarietas voluntatū est, vt si quis ele Quru dispēdium honoris, famæ, ac vitæ, ob bonum virtutis, à naturali volūtate vitæ, honoris gloriæ q̃ue vincatur.

Tex. vtique 21.

¶Circa hāc conclusionē nota, quod in cōclusione non dicitur ad cōtrarietatē requiri hæc duo. sed dicitur, hæc duo requiri ad contrarietatē voluntatū in aliquo. Apposuit siquidē Autor ly in aliquo, ad mōstrandū quod de contrarietate volun tatū in vno & eodē homine loquitur. Et dixit hoc: quia sciebat, imoetiam in hac litera docet, quod ad cōtrarietatem voluntatū simpliciter & absolutè nō requiritur hæc duo: sed alterū tantūm sufficit: vt patet in exēplo literę de voluntate principis, & voluntate parentis nimis vitam filij amantis. Sunt enim vere tunc cōtrariæ voluntates: quāuis sint diuersorum hominum. Et hoc modo volūtas peccatorum est cōtraria voluntati diuinæ: & cōtra Dei voluntatē agere dicuntur. Est siquidē hæc contrarietas voluntatū obiectiuè, non subiectiuè. Sed Autor in litera loqtur de voluntatū cō trarietate & obiectiua & subiectiua: & ideo additxit ly in aliquo. & dixit ad contrarietatē volun tatum in aliquo, hoc est subiectiuè & subiectiuè, exigi duo, scilicet oppo sitionem secundum idē & oppositionem in eadem voluntate.

Li.3.c.2.15

Habet Epiſ. Agathonis ad ſanctum Sergium ibi Acta 6.

¶Quo ad secundum, cōclusio respōdua quęsito est. In Christo nulla fuit cōtrarietas voluntatum. Probatur: primo ex parte primæ cōditionis requisitæ ad contrarietatē voluntatum: hoc est, oppositionis secundum idem seu eandem rationem. Probatur autē sic: In Christo nec volūtas naturalis nec voluntas sensualitatis repudiabat rationem volitam, à diuina & humana electione: ergo in Christo non habuit locum repugnātia voluntatū secūdum idem. Antecedēs probatur quo ad voluntatem naturalē: quia etiā volū tate absoluta Christus volebat salutē humani generis, quāuis non vel lec hoc in ordine ad aliud: hoc est, quāuis nō vellet eā vt rationē volendi mortem propriā: quia ad voluntatem vc natura, non spectat velle aliquid in ordine ad aliud, sed solū velle vel nolle aliud absolutè. Deinde probatur antecēdens quo ad voluntatē sensualitatis: quia eius motus, nec ad acceptandum, nec ad repudiandum tam excessum bonum (quod est bonum cōmune æternæ salutis generis humani) se extendit. Secundò probatur conclusio ex parte secundæ cōditionis requisitæ ad contrarietatem voluntatum in aliquo: hoc est oppositionis in eadem volūtate. Probatur autē sic: Neutra voluntatum cōiugatio ex altera impediebatur aut retardabatur ergo in Christo nō habuit locum repugnantia voluntatum in eadem voluntate. Antecedens manifestatur & quo ad vo luntatem diuinam humanāmque electiuam: quia nec impediebatur, nec retardabatur ex volūtate naturali, aut sensualitatis: & econuerso, quia nec volūtas naturalis, nec sensualitatis impediebatur à diuina aut humana electiua. Placebat siquidem Christo secundū diuinā voluntatē & rationalē voluntatem, vt & volūtas sua humana per modū naturæ mouerētur: hoc est, haberet suas naturales velleitates respectu vitæ, respectu integritatis corporis, respectu honoris respectu famę, respectu gloriæ, &c. & appetitus sensitiuus timeret futurum, tristaretūrque de præsenti malo corporis, &c.

Cā 18. 20. & 23.

¶ Super Quæstionis decimænonæ Articulum primum.

TItulus articuli præsentis & sequentis, accūrata eget annotatione sui sensus: nam quum vnum multipliciter dicatur, consequens est vt operatio vna multipliciter dicatur. In ꝓpositō autem, vt Autor ipse in hoc articulo insinuat, & in sequenti aperiē testatur, sermo est de operationis vnitate secundum principium actiuum, non quodcunque, sed proprium, hoc est virtute propria agēs. Ita quod operatio vna appellatur, quæ est ab vno tāntūm actiuo principio virtute propria: & si à pluribus actiuis principiis secundum suas ꝓprias virtutes est, nō est operatio vna. petinde ergo est quærere, an diuinitatis & humanitatis in Christo sit vna tantū operatio, acsi quæreretur, an in Christo sit vnū tātum principium operādi virtute propria, siue illud sit sola diuinitas, siue cōpositum ex humanitate & diuinitate, siue sola humanitas. Quod tamen nullus vnquam opinatus est, eredēs incarnati Verbi mysterium. Est autē mouendi hunc articulū ratio, & hæresis ponētium in Christo vnā naturam cōpositam ex deitate & humanitate: quoniam consequēter ponerētur

Li.1. Metaph. ca.1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vna tantùm essusa operatio in Christo: quia proueretur in eo vnus vtpote principij: vtvtute propria actiuũ, scilicet naturalia tertiae essusa. Et multò magis heresis ponitium in Christo solã deitatẽ esse actiuã virtute propriã: humanitatẽ verò esse puũ instrumẽtum sine ppria virtute (quales fuerunt sobrathentes Christo volutatẽ humanã vel eius actiũ) qñ secũdũ hoc in Christo cõsequenter ponere tur deitatis & humanitatis vna tãtùm operatio, iuxta vnitatẽ actiui principij ppij. Artis in Christo deitas agit virtute propria, & humanitas agit etiam virtute propria (quamuis coagat simul deitati) non est deitatis & humanitatis in Christo operatio vna tãtum, sed est vna & multæ. Verbi gratia, dum Christus sanauit infirmum tangẽdo, si fuit in illo opere aliquis actus causatus ab humanitate virtute propria, & aliquis causatus à diuinita te virtute propria operatio illa nõ est vna tantum, sed est vna & multæ. Vna quidẽ, puta sanatio, quia virtute propria deitatis, & ab humanitate instrumẽtaliter est: duę verò, quia adiungitur dictæ operationi operatio, quæ est ab humanitate virtute propria: dũ sanationi cõiungitur voluntaria cõtactio, sanatio cũ vna operatio est à deitate p humanitatẽ: cõtactus aũt volũtarius poneretur humana operatio à ppria humanitatis virtute. Si aũt sola deitas, propria virtute operari ponatur, & humanitas solum vt pure exequens principalis agentis virtutẽ ponere tur, vna tantũ operatio inueniretur i huiusmodi curatione. Hęc de tit.

¶ In corpore articuli primò recitur simul & declaratur hæreticorum positio cum fundamento. Secundò ostenditur radix erroris eorũ. Tertiò respondetur quęstio ibi, Et ideo vbicunque mouens & motum.

¶ Quo ad primum erronea cõclusio est: in Christo est vna tantùm operatio, licet sint multæ operata. Probatur: quia vnum tantũ est in Christo principium actiuũ, scilicet deitas: humanitas autem instrumentaliter se habet. Declaratur hæc & in anima respectu organorum corporeorum, & respectu virium sensitiuarum.

¶ Quo ad secundũ radix errãdi ponitur: quia nõ distinxerũt operationẽ instrumẽti per propriã formã, vel per participationẽ agentis. Declaratur hęc in artificialibus artifex & serra: & in naturalibus, scilicet igne respectu actis. Quod potes declarare respectu animæ vegetatiuæ: cuius instrumentum ponitur

Est ep. 10. ca. 4.

nus. Et quia est eadem anima operans per vtrunq;, ex parte ipsius operantis, quod est primum principium mouens, est vna & indifferens operatio: ex parte autem ipsorum operatorum differenna inuenitur. Sicut autem in homine puro corpus mouetur ab anima, & appetitus sensituus à rationali, ita in Domino Iesu Christo humana natura mouebatur & regebatur à diuina. Et ideò dicebant, quod eadem est operatio & indifferens ex parte ipsius diuinitatis operantis: sunt tamen diuersa operata, inquantum scilicet diuinitas Christi aliud agebat per seipsam, sicut quòd portabat omniaverbo virtutis suæ: aliud autem per humanam naturam, sicut quòd corporaliter ambulabat. Vnde in sexta Synodo inducuntur verba Seueri hæretici, sic dicentis, Ea quę agebantur & operabãtur ab vno Christo, multùm differunt. Quædam enim sunt Deo decibilia: quædam humana, veluti corporaliter vadere super terram, perfecto humanũ est: cruribus verò vexatis, & ambulare super terram penitus non valentibus, sanum gressum donare, Deo decibile est. Sed vnus scilicet incarnatum Verbum, hoc & illud operatus est: & nequaquam hoc quidem huius, hoc verò huius est naturæ: neque eo quòd diuersa sunt operamenta, ideo duas operatrices naturas atque formas iustè definimus. Sed in hoc decipiebãtur: quia actio eius quod mouetur ab altero, est duplex. Vna quidem, quam habet secundum propriam formam: alia autem, quam habet, secundum quòd mouetur ab alio. Sicut securis operatio secundum propriam formam, est incisio: secãdum autem quòd mouetur ab artifice, operatio eius est facere scamnum. Operatio igitur, quæ est alicuius rei secundum suam formam, est propria eius: nec pertinet ad mouentem, nisi secundum quòd vtitur huiusmodi re ad suam operationem. Sicut calefacere est propria operatio ignis, non autem fabri, nisi quatenus vtitur igne ad calefaciendum ferrum. Sed illa operatio, quæ est rei solùm secundum quòd mouetur ab alio, non est alia præter operationem mouentis ipsum: sicut facere scamnum, non est seorsum operatio securis ab operatione artificis, sed securis participat instrumentaliter operationem artificis. Et ideo vbicunque mouens & motum hãbent diuersas formas seu virtutes operatiuas, ibi oportet quòd sit alia operatio mouentis, & alia operatio propria moti: licet motum participet operationem mouentis, & mouens vtatur operatione moti, & sic vtrunque agat cum communione alterius. Sic igitur in Christo humana natura habet propriam formam & virtutem, per quam operatur, & similiter diuina. Vnde humana natura habet propriã operationem distinctam ab operatione diuinæ, & econuerso. Et tamen diuina natura vtitur operatione naturæ humanę, sicut operatione sui instrumenti: & similiter humana natura participat operationem diuinæ naturæ, sicut instrumentum participat operationem principalis agentis. Et hoc est quod dicit Leo papa in Epistola ad Flauianum: Agit vtraque forma, scilicet tã natura diuina, quàm humana in Christo cum alterius communione, quod propriũ eũ, Verbo scilicet operante quod Verbi est, & carne exequente quod carnis est. Si verò esset vna tantùm operatio diuinitatis & humanitatis in Christo oporteret dicere, vel quòd humana natura non haberet propriã formam & virtutem (de diuina enim hoc dici est impossibile) ex quo sequeretur, quòd in Christo esset tantùm diuina operatio: vel oporteret dicere, quòd ex diuina virtute & humana esset conflata in Christo vna virtus, quorum vtrunque est impossibile. Nam per primum horum ponitur natura humana in Christo esse imperfecta: per secundum verò ponitur confusio naturarum. Et ideo rationabiliter in sexta Synodo hæc opinio est condemnata in cuius determinatione dicitur: Duas naturales operationes indiuisè, incõmutabiliter, inconfusè, inseparabiliter, in eodem domino Iesu Christo vero Deo nostro glorificamus, hoc est, diuinam operationem, & humanam operationem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd Diony. ponit in Christo operationẽ theandricen, id est diuinam virilem, vel diuinam humanam, non per aliquam confusionem operationum seu virtutum vtriusque naturæ, sed per hoc, quòd diuina operatio eius vtitur humana, & humana eius operatio participat virtutem diuinæ operationis. Vnde sicut ipse dicit in quadã Epistola ad Caium: Super hominem operabatur ea quæ sunt hominis: quod monstrat, Virgo super naturaliter concipiens, & aqua instabilis, terrenorum pedum sustinens granitatem. Manifestum est enim, quod concipi est humanæ naturæ, similiter & ambulare, sed vtrunque fuit in Christo supernaturaliter. Et similiter diuina operabatur humanitus: sicut cũ sanauit leprosum tangendo. Vnde in eade Epistola subdit: Nõ secundum Deum diuina faciens, non humana secundum hominem, sed Deo homine facto, noua quadã Dei & hominis operatione. Quod autẽ intellexerit duas esse operationes in Christo, vnam diuinę naturę, aliam autem humanę patet ex his quæ dicit in 2. c. de Di. no. Vbi dicit, quòd his quę pertinent ad humanam eius operationem, Pater & Spiritus sanctus nulla ratione cõmunicant, nisi quis dixerit secũdum benignissimam & misericordem voluntatem: inquantũ scilicet Pater & Spiritus sanctus ex sua misericordia voluerũt Christum agere & pati humana. Addit autem & omnem sublimissimam & ineffabilem Dei operationem, quam homo pro nobis factus adimpleuit, immutabilis profectò Deus & Dei verbum. Sic igitur patet, quòd alia est operatio humana, in qua Pater, & Spiritus sanctus non communicant nisi secundum acceptationem misericordiæ suæ: & alia est eius operatio, inquantum est Dei verbum, in qua communicant Pater & Spiritus sanctus.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd instrumentum dicitur aliquid agere ex eo quòd mouetur à principali agente, quod tamẽ præter hoc potest habere propria operatione secundum suam formam, vt de igne dictum est. Sic igitur actio instrumenti, inquantum est instrumentum, non est alia ab actione principalis agentis: potest tamen habere aliã operationem, prout est res quædam. Sic igitur operatio, quæ est humanæ naturæ in Christo, inquantũ est instrumentũ diuinitatis, nõ est alia ab operatione diuinitatis: nõ enim est alia saluatio, qua saluat humanitas Christi & diuinitas eius. Habet tamen humana natura in Christo, inquantum est natura quædam, quandam propriam operationem præter diuinam, vt dictum est.

¶ Ad tertium dicendum, quòd operari est hypostatis subsistentis, sed secundum formam & naturam, à qua operatio speciem recipit

¶ In responsione ad quintum vide notitle, quod cum propetlis operatis singularum operationum (diuinæ scilicet & humanæ) stare dicitur vnitatem operari respectu vtriusque non per aliam proprietatem, quia hoc repugnat his, quæ nũc immediatè dicta sunt, sed per aliam concursus seu communionis. Nunquam enim operatum proprium vnius operationis est operatum proprium alterius:

D 946. vtin principio responsionis docemur. Sed operatum proprium vniusposest esse operatum commune tibi & alteri operanti: vt sanatio leprosi est proprium operatum diuinę operationis: & cum hoc est commune operatũ dictæ diuinæ operationi & humano cõcurrenti participanti diuinam operationẽ: vt in calce responsionis docemur.

¶ Super Quæstionis decimæoctauæ Articulum secundum.

TItulus ex præcedẽti clarus est.

¶ In corpore tria fiunt. primo declaratur in cõmuni quid & quæ sit operatio humana vel non humana, & similiter vna vel multæ. Secundo declarantur hæc eadem in puro homine applicando ad purum hominem communiter prædicta. Tertio, applicando ad Christum, respõdetur quæstio vnica conclusione: In Christo est vna humana operatio multo magis, quam in quocunque homine

¶ Quo ad primum, quia tituius duos termino claudit, scilicet operationem humanam & vnitatem, vel pluralitatem: ideo Autor primæ operationem elucidat humanam: & deinde illius vnitatem vel multitudinem in communi. Dicit ergo tria. Primum: Operatio humana simpliciter est, quæ à tali ãe ꝓcedit secũdũ voluntatẽ q̃ homo est homo per rationẽ, & q̃ opponitur reliquæ operationes attribuæ homini, nõ humanæ: nisi secũdũ partẽ sunt: & sunt tripli cis ordinis, scilicet ex natura elemẽti, ex anima vegetatiua, ex anima sensitiua. Secũdum Differẽtia inter operationes hominis secũdũ partẽ naturæ humanæ est, q̃ quędã sunt participatiuæ, quandoq; humanæ, vt quæ sunt partis sensitiuæ: & quædã non, vt quæ sunt partis vegetabilis & elementalis. Tertium, Subordinatorũ agentiũ ppriis viribus operationes sunt multæ, agẽtũ verò vna virtute vna est operatio.

¶ Nota hic duo, primo quod & quia ratio (vt dicitur 9. Metaph.) est ad opposita, & ab electione, quæ est actus voluntatis determinatur, ideo ratio & voluntas pro vnico principio operationis humanæ cõputatur & idem est operationem esse à ratione, & voluntate, quę est appetitus rationis determinatiuus. Secundo, quod quum in litera dicitur operationem hominis non procedentem à voluntate conuenire homini secundum aliquam partem humanæ naturæ, & subdistinguitur pars humanæ naturæ in elementarem, vegetabilem & sensibilem: dubium surgit de primo actu intellectus, qui est hominis & non à voluntate, nec ab aliqua harum partium. Vnde dupliciter potest intelligi litera præsens: primo vt sit sermo de genere operationis: ita quod sensus est, si quo genus operationis est conueniens homini, &c. Et tunc caret scrupulo literalis quia licet inueniatur in homine aliqua operatio non à voluntate, nec secundum illi as partes numeratas in litera (vt primus actus intellectuquem oportet esse naturalem, vt ꝓ ote ante omnem actum voluntatis) non tamen inuenitur aliquod genus operationis in homine quod non sit à voluntate aut ab aliqua nominatarum partium. Intelligere enim hominis secũdum suum genus est à voluntate: quãuis ꝓcima intellectio sit excepta. Alio modo potest intelligi, vt litera intelligatur, vt sonat, scilicet quod operatio hominis non à voluntate, nõ est simpliciter humana, sed conuenit homini secundũ aliquã partẽ humanæ naturæ, & hic ter minetur sententia: ꝑta quod sequens distinctio non apponatur vt euacuatiua partis humanę naturę sed vt ostensiua partis humanæ naturæ opportunarum ad proponitum. Dico autẽ hoc: quia inter partes humanæ naturæ est cõputãda intellectiua pars, vt natura, sicut sensitiua, vegetatiua, & elemẽtaris. Et sic multo magis fine vlla glossa litera caret scrupulo: quia primus actus in effectu non est ꝓprie humanus: cõ conuenit homini secundum partem intellectiuam humanæ naturæ: sequitur enim actus ille ad partem intellectiuam, vt natura, quædam est sicut ad grause sequitur moueri: deorsum vterque enim motus est à generante, deductis impedimentis, & para intellectiua, vt natura sumpta, optimè distinguitur contra rationem appetitus determinatam ad operandũ: sicut agẽs naturale contra agẽs à proposito: vt patet.

¶ Quo ad secundum cõclusio est: In quolibet puro homine est tãtum vna operatio humana, multæ autem non humanæ. Declaratur distinctio sigillatim per quatuor enumeratas partes humanæ naturę: scilicet elementarem, vegetabilem, sensitiuã & rationalem. Nam ex elementari & vegetabili patet secunda pars conclusionis: quia alia & alia est operatio harum partium & voluntatis. Ex istibus vero distinguendo ꝓprią à participata, patet 9. secũdũ ꝓprium habet etiã aliã operatiõ

aliquam partẽ humanæ naturæ. Quãdoq; quide secundum ipsam naturam elementi corporalis, sicut ferri deorsum. Quãdoque vero secundu virtutem animæ vegetabilis, sicut nutriri & augeri. Quandoq; vero secũ dum partẽ sensitiuam, sicut videre & audire, imaginari & memorari, concupiscere & irasci: inter quas operationes est differẽtia. Nam operationes animæ sensitiuæ sunt aliqualiter obediẽtes rationi, & ideo sunt aliqualiter rationales & humanæ, inquantum scilicet obediunt rationi, vt patet per Philosophum in 1. Ethi. Operationes vero quæ se quuntur animã vegetabilẽ, vel etiã naturã elementaris corporis, non subiacentur rationi, vnde nullo modo sunt rationales, nec humanæ simpliciter, sed solum secundum partem humanæ naturæ. Dictum est autem supra, quod quando agens inferius agit per propriam formam, tunc est alia operatio in inferioris agentis & superioris: quando vero agens inferius non agit, nisi secundumquod est motum a superiori agente, tunc est eadem operatio superioris agentis & inferioris. Sic igitur in quocũq; homine puro alia est operatio elementaris corporis & animę vegetabilis ab operatione voluntatis, quæ est propriè humana. Et similiter etiam operatio animæ sensitiuę, quantum ad id quod non mouetur a ratione: sed quantum ad id quod mouetur a ratione, est eadẽ operatio partis sensitiuæ & rationalis. Ipsius autem animæ rationalis est vna operatio, si attendamus ad ipsum principium operationis: quod est ratio vel voluntas. Diuersificatur autẽ secundu respectũ ad diuersa obiecta, quãquidem diuersitatem aliqui appellauerunt diuersitatem operatoru magis, quam operationum, iudicantes de vnitate operationis solũ ex parte operatiui principij. Sic enim nue quęritur de vnitate vel pluralitate operationu in Christo. Sic igitur in quolibet puro homine est tãtu vna operatio, quę propriè humana dicitur: præter quam tamẽ sunt in homine puro quædam aliæ operationes, quæ non sunt propriè humanæ, sicut dictum est. Sed in homine Iesu Christo nullus erat motus sensitiuæ partis, qui non esset ordinatus à ratione. Ipsę etiam operationes naturales & corporales aliqualiter ad eius voluntatem perunebant, inquantũ voluntatis eius erat, vt caro eius ageret, & pateretur quæ sunt sibi propria, vt dictum est supra. Et ideo multo magis est vna operatio in Christo, quam in quocunque alio homine.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd operatio partis sensitiuæ & etiam nutritiuę non est propriè humana: sicut dictu est. Et tamen in Christo huiusmodi operationes fuerunt magis humanæ, quam in aliis.

¶ Ad secundũ dicendũ, quod potetiæ & habitus diuersificantur per comparationẽ ad obiecta. Et ideo diuersitas operationu hoc modo respondet diuersis potẽtiis & habitibus, sicut etiam respõdet diuersis obiectis. Talem autem diuersitatem operationũ nõ intẽdim⁹ excludere ab humanitate Christi sicut nec eã, quæ est secundũ aliud & aliud instrumentũ: sed solum illam, quæ est secundũ primum principium actiuum vt dictum

In corp.

Cap. 1. & 2.

In corp.

ARTICVLVS II.

¶ Virum in Christo sint plures operationes humanæ.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod in Christo sint plures humanæ operationes. Christus enim, inquãtum homo, communicat cum plantis in natura nutritiua, cum animalibus aurem in natura sensitiua, cum Angelis autem in natura intellectiua, sicut & cæteri homines. Sed alia est operatio plantę, inquantum est planta: & alia animalis, in quantum est animal. Ergo Christus, inquantum est homo, habet plures operationes.

¶ Præterea, potentię & habitus distinguũtur secundum actus. Sed in anima Christi fuerunt diuersæ potẽtiæ & diuersi habitus. Ergo & diuersæ operationes.

¶ Præterea, Instrumẽta debẽt esse proportionata operationibus. Corpus aute humani hãbet diuersa mẽbra differẽtia secundũ formã. Ergo diuersis operationibus debent esse accõmodata. Sũt ergo in Christo diuersi operationes secundũ humanã naturam.

¶ SED CONTRA est, quod sicut Lama dicit in 3. li. operatio sequitur naturã. Sd in Christo est tantũ vna natura humana. Ergo in Christo fuit vna tantum operatio humana.

¶ RESPONDEO dicendum, quod homo est id quod est secundũ rationẽ illi. operatio dicitur esse simpliciter humana quæ à ratione procedit per voluntatem, quæ est rationis appetitus. Si qua autẽ operatio est in homine quę non procedit a ratione & voluntate, nõ est simpliciter operatio humana: sed cõuenit homini secundum

In hoc ar.

Q præc. ar. 5.

In corp.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nem participatiuè autem vsum: & est ipsius & voluntatis operatio. Ex rationali autem distinguendo seu (scilicet penes vnitatem est operatio humana in vno homine. Quæ est prima pars conclusionis, quia vnum tantum est humanum principium, scilicet voluntas, quanuis diuersitas sit

In corp. operationū humanarū penes obiecta, quæ vocantur penes operata à quibusdam. Ex quibus omnibus patet, quod sequitur conclusio, quo

3. di. 18. ar. 23. 4. & 5. Et verti. q. 29. artic. 7. 6. Et opuſ. 3. cap. 138. fin. advertanque sui partem: nam ex hoc quod nulla pars humanæ naturæ multiplicat operationē humanam in vno puro homine, habetur quod vna tātum est operatio humana in vno homine: & ex eo quod in eodem secundum diuersas humanæ naturæ partes multiplicantur operationes nō humanæ, habetur quod præter humanam operationem sunt in vno puro homine multæ operationes non humanæ.

¶ Notato hic, quod hic apparet non esse hic fere monem de vnitate numerali, aut purè specifica operationis: quum clarè conſtet, in vno eodēmque homine esse diuersas ſeporibus humanas operationes multas secundum numerū ab eodem principio actiuo humano: sed quia omnis humana operatio in vno homine ab eodē est humano principio, vna dicitur vnitate formali sui actiui principij, & vnitate nihilominus numerali in omni subordinato principio sibi obsequente: vna enim numero est moderatio humani motus à voluntate, concupiscentia ac lingua seu manu: & simile est de aliis. Distinctio autem specifica vel etiam generica operationū humanarū penes obiecta (de qua inpræcedentibus librit tractatum & discussum ſtiin proceſſu materiæ moralis) extra præsens propositum est, vt pater in litera.

¶ Quo ad tertium, conclusio est: multo magis est vna operatio in Christo, quam in quocunq; alio homine. Probatur quia & operationes elementarea & vegetatiuæ aliqualiter voluntariæ erant, & sensitiuę nullus erat motus non ordinatus à ratione, quorum oppolita in homine puro multiplicantur operationes.

Epiſt. 56.

Tex. 39. ¶ Aduerte hic primo quod omnis motus partis ſenſitiuæ in Christo dicitur ordinatus à ratione, pro quanto voluntas rationalis in Christo volebat motus naturales partis ſenſitiuæ in ſe eſſe vſque ad tales terminos, & non amplius.

¶ Aduerte secundo, quod motus naturales partis vegetatiuæ & elementaris dicūtur in Christo voluntarij voluntate humana, & approbatiuè (vt pate:) & causali ter seu imperatiuè, pro quanto ſubditi erant voluntati humanæ Christi, vt voluntas eius erat inſtrumentum diuinitatis. His enim duobus modis verificatur de voluntate humana Christi, quod ſeruit, ſubditi, &c. voluntariè.

¶ Aduerte tertio, quod Autor non concludit in Christo eſſe vnam tantum operationem humanæ naturæ: ſed quam monſtrauit, in quolibet puro homine inueniri operationem quidē humanā vnam tantum, operationes autem naturæ humanæ ſecundum diuerſas partes multas, ipſe tulit, in Chriſto non ſolum eſſe operationem humanam vnam (ſicut in cæteris hominibus) ſed reliquas partium naturæ humanæ operationes in Christo ad illud vnum principium operationis humanæ reduxit, oſtendendo eas eſſe voluntarias ac per hoc ad vnitatem reduxit non ſimpliciter: quia ex propriis actiuis principiis emanant vegetatiuæ & elementares: ſed quodammodo, quatenus ſcilicet ſunt voluntariæ: & ideo comparatiuam concluſit. Multo magis eſt vna operātio in Christo, quam in quocūque alio homine.

¶ *Super Quæſtionis decimenonæ Articulum tertium.*

Titulus clarus eſt.

¶ In corpore duæ ſunt concluſiones. Prima eſt Chriſtus habuit per meritum quicquid alij habent per meritum, niſi ſit tale cuius meritum deroget dignitati Chriſti. Secunda eſt directè reſpōſiua quæſito: Chriſtus potuit aliquid ſibi mereri. Prima concluſio habet duas partes. Et quo ad primam probatur:

Habere aliquod bonum per ſe, eſt nobilius, quā habere illud per aliud: ſed habere per meritū, eſt habere illud per ſe: ergo habere per meritum, eſt nobilius quam ſine meritoergo Chriſtus habuit per meritum quicquid alij habent per meritū. Maior probatur: quia cauſa per ſe, potior eſt ea quæ eſt per aliud. Minor probatur, ſanè tamen expoſita, quod intelligitur per ſecundum cauſam non primam (quia illa eſt Deus, vt patet ex Apoſtolo) ſed ſecundariam, quia eſt eſſe Dei cooperatorem. Conſequentia autem vlima probatur: quia omnis perfectio & nobilitas eſt Chriſto attribuenda. ¶ Quo ad ſecundam partem probatur conclusio, diſtinguendo bonum in duo genera: quædam quorum quandoque abſentia, maiorem admittit perfectionem, quam dignitas meretur ponat: vt gloria animæ, ſcientia, gratia, vnio perſonalis Verbi: quædam quorum contraria præſentia, melior eſt dignitas merendi: vt gloria corporis, aſcenſio, veneratio. Stante ſiquidem diſtinctione patet, quod probata reſtat concluſionis ſecunda pars ex illa radice. Omnis perfectio & nobilitas attribuenda eſt Chriſto. Hinc ſiquidem ſequitur & quod dignitas meriti attribuenda eſt libi re ſpectu bonorum tunc minorum dignitate merendi: & quod reſpectu maiorum bonorū tunc dignitate merendi, non habuerit meritum. Specificantur autem in literā vtraque bona, & probatur quod quidam Chriſtus meruerit: quia minora ſunt quam pertinent ad virtutē charitatis. Secunda autem concluſio reſpōſiua directè quæſito, non aliter probatur: ſed ex præmiſſa probata & explanata in ſpecialibus bonis quæ Chriſtus meruit, re ſinquitur euidens.

¶ Aduertehic, quodlicet Autor potuiſſet vnico verbo expedire hāc quæſtionē, dicendo quod ſuppoſita abſentia quorundā bonorum quæ de facto fuit in Chriſto (vt patet) addignitatem ipſius ſpectat, q habuerilla per meritum: quia quod eſt per ſe, nobiliuseſt, quam quod per aliud. Alcius tmen Autor orſus, moſtrare voluit quare quædam potuit mereri Chriſtus, & quidam non. Et ad hoc moſtrādum accepit hinc modum habendi (ſcilicet per meritum vel ſine merito) & indebonum quod haberi debet: & appendit vtrunq; in ſtatera cum; oppoſito alterius, poſuit enim in vna parte modum habēdi per meritum cum abſentia quandoque boni, & in altera parte contrarium præſentiam boni cum non meriſentia exteriorem bonorum, meliorem eſſe, quam præſentiam eorundē ſine merito. Et librando cuncta, quia inuenit modum habendi per meritum cum abſentia exteriorum bonorum, cōcluſit in Chriſto fuiſſe meritum reſpectu exteriorum bonorū. Et quia inuenit præſentiam interiorum bonorum cum non merito eorum, meliorem fore quam meritum eorundem, quod eorundem poterat habere abſentiam, cōcluſit in Chriſto interiora bona fuiſſe ſine merito. Et ideo ſignificauit eſſe litteræ, vt patet.

¶ Sed remanet hic dubium circa rationem in litteraeddita, quare Chriſtus meruit exteriora bona: quia ſcilicet dignitas mereēdi, ſpectat ad charitatem, ac per hoc præſtat exteriorem bonorum præſentiæ cœtus. Nam ſecundum hanc ratiōnem Chriſtus etiam meruit ſcientiam: quia ſcientia inferior eſt charitate, ad quā ſpectat dignitas meriti. In litera autem computa: ſcientia inter bona non ſub merito Chriſti, quia derogaret dignitati Chriſti plus neſcientia quādoque, quam non meritum ſcientiæ.

¶ Ad hoc

* Alias actuum. ¶ Ad hoc dicitur, quod ſcientia tam beata quam infuſa, quæ in Chriſto excludatur à merito, clauditurinfatalitudinem gratiæ & de beata patet. Deinfuſa autem perſuadetur, ex eo quod comprehenditin ſe dona Spiritus ſancti intellectum ſapientiā, ſcientiam, & conſimilia: vt patet ex Superiori tractatu de ſcientia infuſa Chriſti. Gratiæ autem plenitudinis defectus in Chriſto, maiorem tolleret à Chriſto perfectionem, quam poneret modus habendi ex merito. Et propterea ratio licet ſtat ſolida reſpectu exteriorum bonorum: nec habet locum reſpectu ſcientiæ infuſæ.

¶ In reſpōſione ad tertium eiuſdem articuli aduerte reſpōſionem conſiſtere in diſtinctione Maioris argumenti aſſumpti, ſcilicet habito principali, acceſſorium non propriè cadit ſub merito. Diſtinguitur enim acceſſorium duplicitер, vel abſolutè, vel ſecundum cōgruentiam humanorum meritorū. De primo tranſeat Maior, ſed de ſecundo negatur, gloria autem corporis eſt ad gloriam animæ acceſſoria, ſecundū congruentiam humanorū meritorum ex diuina ordinatione: & ideo ſub merito cadere poteſt.

¶ In reſpōſione ad quartum, colligebebitum noſtrū erga Chriſtum. Nam ſi parētibus & benefactoribus debemus, ſecundum eſſe quod habēt in nobis, & opinionē bonam, & affectum beneuolum, & actus reuerentes, & verba honorabilia: quanto magis Creatori ac Redemptori noſtro debemus, vt in nobis eſſe habeat (rā in intellectu, quam in affectu, quam in verbis & actibus) conſonē ad excellentiam ſuam, ad recipiendā eſſentiā, &c. Hoc enim eſt id ſolum quod retribuere illi poſſumus, quoniam ſecundum eſſe, quod habet in ſeipſo, nihil poſſumus ei dare aut tollere, In hoc nanque eſſe quod in nobis habet, omnis cultus diuinus conſiſtit, & ad hoc ordinatum, in quo tota Dei gloria extra ſeipſū conſiſtit.

Infra q. 48. arti. 1. cor. & ar. 6. & q6. 49 arti. 1. Et 2. dis. 20. q. 2. ar. 3. ad 3. Et 3. di. 18. ar. 6. Et verti. 26. ar. 6. 20. & q. 29. ar. 7.

¶ *Super Quæſtionis decimenonæ Articulum quartum.*

Titulus de merito cō dignitintelligitur, & clarus eſt ex terminis ſuperius declaratis.

¶ In corpore eſt vnica concluſio reſpōſiua: Meritum Chriſti excedit ſe ad alios vt membra ipſius. Probatur & declaratur. Primo probatur: In Chriſto fuit gratia, non ſolum vt in homine ſingulari, ſed vt in capite totius Eccleſiæ: ergo meritum

Quæſt. 8.

¶ Præterea, Merces, quam quis meretur, debetur ſecundum iuſtitiam, & non ſecundū gratiam: vt patet Ro. 4. Si ergo Chriſtus meruit ſalutē noſtrā, ſequitur quod ſalꝰ noſtra non ſit ex gratia Dei, ſed ex iuſtitia: & quod iniuſtè agat cum eis, quos non ſaluat, cum meritum Chriſti ad omnes ſe extendat.

¶ SED CONTRA eſt quod dicitur Rom. 5. Sicut per vnius delictum in omnes homines in cōdemnationē, ſic & per vnius iuſtitiam in omnes homines in iuſtificatio nem vitæ. Sed demeritum Adæ deriuatur ad condemnationem aliorum. Ergo multo magis meritum Chriſti ad alios deriuatur.

¶ RESPONDEO dicendū, quod ſicut ſupradictum eſt, Chriſtus in non ſolum fuit gratia, ſicut in quodam homine ſingulari, ſed ſicut in capite totius Eccleſiæ, cui omnes vniuntur, ſicut capiti membra: ex quibus conſtituitur myſticè vna perſona. Et exinde eſt, quod meritum Chriſti ſe extendit ad alios, inquantum ſunt membra eius, ſicut etiam in vno homine actio capitis aliqualiter pertinet ad omnia membra eius: quia non ſolum ſibi ſentit, ſed omnibus membris.

¶ AD PRIMVM ergo dicēdum, quod peccatum ſingularis perſonæ non nocet niſi ſibiipſi, ſi ſed peccatum Adæ, qui conſtitutus eſt à Deo principium totius naturæ, ad alios per carnis propaginem deriuatur. Et ſimiliter meritum Chriſti, qui eſt à Deo cōſtitutus caput omnium hominum, quantū ad gratiam, ſe extendit ad omnia eius membra. ¶ Ad ſecundum dicēdum, quod alij de plenitudine Chriſti accipiunt, non quidē fontem gratiæ, ſed quādam particularem gratiam: & ideo non oportet quod alij homines poſſint aliis mereri, ſicut Chriſtus.

¶ Ad tertium dicendū, quod ſicut peccatū Adæ nō deriuatur ad alios, niſi per carnalē generationē: ita meritum Chriſti non deriuatur ad alios, niſi per generationē ſpiritualem quæ fit in Baptiſmo, per quam homines Chriſto incorporantur: ſecundum illud ad Gal. 3. Omnes quotquot in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis. Et hoc ipſum eſt gratiæ, quod homini conceditur regenerari in Chriſto: & ſic ſalus hominis eſt ex gratia.

QVÆSTIO VICESIMA

De conuenientibus Chriſto, ſecundum quod Patri fuit ſubiectus, in duos articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de his quæ cōueniunt Chriſto p cōparationē ad Patrē. Quorum quædam dicūtur de ipſo ſecundū habitudinē ipſius ad Patrem: puta quod eſt ei ſubiectus, q ipſum orauit, q ei in ſacerdotio miniſtrauit. Quædā vero dicūtur vel dici poſſent ſecundum habitudinē Patris ad ipſum: puta ſi pater eū adoptaſſet, & quod eum prædeſtinauit.

¶ Primo igitur conſiderandum eſt de ſubiectione Chriſti ad Patrem. Secundo, de eius oratione. Tertio, de ipſius ſacerdotio. Quarto, de adoptione, an ei conueniat. Quinto, de eius prædeſtinatione.

¶ Circa primum quærūntur duo.

¶ Primo, vtrum Chriſtus ſit ſubiectus Patri.

¶ Secundo, vtrum ſit ſubiectus ſibiipſi.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum dicendum ſit, Chriſtum eſſe ſubiectum Patri.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quod non ſit dicendū, Chriſtū eſſe ſubiectū Patri. Omne enim quod ſubiicitur Deo Patri, eſt creatura: quia, vt dicitur in lib. de Eccleſiaſticis dogmatibus, in Trinitate nihil eſt ſeruiens neque ſubiectum. Sed non eſt ſimpliciter dicendum quod Chriſtus ſit creatura, vt ſupra dictū eſt. Ergo etiā nō eſt ſimpliciter dicendū, quod Chriſtꝰ ſit Deo patri ſubiectꝰ.

2 ¶ Præterea, Ex hoc dicitur aliquid Deo ſubiectū, quod eſt eiꝰ dominio ſeruiēs. Sed humanæ naturæ in Chriſto non poteſt attribui ſeruitus. Dicit enim Damaſ. in 3. lib. Sciēdum eſt, quod neque ſeruam ipſam, ſcilicet humanam naturam Chriſti dicere poſſumus: ſeruitutis enim & dominationis nomina, non naturæ ſunt nomina cognitioniſq; ſigna, ſed eorum, quæ ad aliquid, quemadmodum paternitatis & filiationis nomina. Ergo Chriſtus ſecundum humanam naturam non eſt ſubiectus Deo patri.

3 ¶ Præterea, Prioris ad Cor. 15. dicitur, Cum autem ſubiecta illi fuerint omnia, tunc ipſe filius ſubiectus erit illi, qui ſibi ſubiecit omnia. Sed ſicut dicitur Heb. 2. Nunc videmus omnia ſubiecta ei. Ergo nondum ipſe eſt ſubiectus Patri, qui ei ſubiecit omnia.

¶ SED CONTRA eſt quod Dominus dicit Ioan. 14. Pater maior me eſt. Et Aug. dicit in primo de Trin. Nō immerito Scriptura vtrunque dicit, æqualem Patri Filium, & Patrem Filio maiorem: illud enim propter formam Dei, hoc autem propter formam ſerui ſine vlla cōfuſione intelligitur. Sed minor eſt ſubiectus maiori. Ergo Chriſtus ſecundum formam ſerui eſt Patri ſubiectus.

¶ RESPONDEO dicendum, quod cuilibet habenti aliquam naturam, conueniunt ea quæ ſunt propria illi naturæ. Natura autem humana ex ſui conditione habet triplicem ſubiectionem ad Deum. Vnam quidem ſecundum gradum bonitatis, prout

1. q. 42. ar. 4. ad. 1. Et q. 43. ar. 7. ad 1. Et 3. diſt 11. ar. 1. 2. & diſt. 17. ar. 3. q. 1. cor. Et 1. Corin. 15. lect. 3. fi. Cap. 4. q. 16. ar. 8. Cap. 21. Cap. 7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis vicesimæ Articulum secundum.*

TItulus clarus est in se: sed tota causa ex articulo colligitur, q. est diuersus loquendi modus Græcorum & Latinorum. Cyrillus enim & Dam. cum Ephesina synodo negant Christū subiectum sibi: Augustinus vero Christum sibi subiectum secundum humanitatem affirmat. Et quia vtraque sententia est vera, & ad diuersos sensus relata rationabiliter dicta ab vtrisque: ideo nota est quæstio hæc.

¶ In corpore duo sunt. Primo respōdetur quæsito secundum veritatem: secundo docemur conuenientem loquendi modum in hac materia.

Lib.6.c.8. ¶ Quo ad primum cum distinctione duplex sensus huius modi loquutionum respondetur, quod scilicet possunt seruitus & dominium referri vel ad diuersitatem suppositorum, vel ad solam diuersitatem naturarum in vna persona. Probatur hæc distinctio: quia esse dominum vel seruum attribuitur personæ secundum aliquam naturam: potest igitur referri diuersitas requisita inter dominum & seruum, vel ad personarū & naturarum simul diuersitatem: vel ad diuersitatem naturarum tantum stante vnitate personæ. Et primus conclusio iuxta primum sensum est: Christus non est subiectus sibi, aut dominus sui. Manifestatur: quia sic est hæresis Nestorij damnata in synodo negata à Cyrillo & Damas. Secunda vero conclusio iuxta secundum sensum est: Christus est sibi subiectus & seruit. Hæc probatur ex diuersitate naturarum & autoritate August.

Q.16.ar.8

D.617.

D.1213.

¶ Quo ad secundū, modū loquē. si cōgruus est, vt de Christo ea quæ sunt excellentiæ absolutè dicantur: vera vero quæ sunt subiectionis, cū determinatione apposita dicātur, scilicet secundū humanā naturam. Et ratio est: quia Christus est non mere persona, q̄ in Christo est æterna, & Deus verus.

Li.1. Met. in princ.

¶ Nota hic, q̄ ea quæ sunt excellentiæ, dupliciter signantur vel sine determinatione seu limitatione, vt esse dominū p̄dicentē, maximum &c. vel cū limitato termino sui ipsius, puta q̄ est dñs sui, præsidet sibi, &c. Autor in litera loquitur de relationib⁹ excellentiæ simpliciter & absolutè: quam dicit q. de Christo sit absolutè enuntiāda. Et p̄ oppositū ea quæ sūt minorationis, non sunt simpliciter & absolutè enūtiāda, puta

Cap. 8.

prout scilicet diuina natura est ipsa essentia bonitatis: vt patet per Diony. primo cap. de Di. no. natura autem creata habet quādam participationē diuinæ bonitatis quasi radius illius bonitatis subiecta. Secundo, humana natura subiicitur Deo, quantum ad Dei potestatē, prout scilicet natura humana, sicut & quælibet creatura subiacet operationi diuinæ dispositionis. Tertio modo specialiter humana natura Deo subiicitur, quantū ad proprium sui actū: inquantum scilicet propria voluntate obedit mādatis eius. Et hanc triplicem subiectionē ad Patrē Christus de seipso confitetur. Primam quidem Matth. 19. Quid me interrogas de bono? vnus est bonus Deus. Vbi Hieron. dicit, q. quia eum magistrum vocauerat bonum, & non Deum vel Dei filium confessus erat, dixit, hominem quanuis sanctū, in comparatione Dei nō esse bonum. Per quod dedit intelligere, quod ipse secundum humanā naturā non pertingebat ad gradum bonitatis diuinæ. Et quia in his quæ nō mole magna sunt idem est esse maius quod melius: vt August. dicit in VIti. de Trinit. ex hac ratiōe Pater diciturmaior Christo secundum humanam naturam. Secunda etiam subiectio Christo attribuitur, inquantum omnia, quę circa humanitatē Christi acta sunt, diuina dispositione gesta creduntur. Vnde Dionys. dicit 4. cap. Cæl. hierar. quod Christus subiicitur Dei patris ordinationibus. Et hæc est subiectio seruitutis, secūdum quod omnis creatura Deo seruit, eius ordinationi subiecta: secundum illud Sap. 16. Creatura tibi factori deseruiens. Et secundum hoc etiam filius Dei Philip. 2. dicitur, formā serui accepisse. Tertiam etiam subiectionē attribuit sibiipsi Ioan. 8. dicens, Quæ placita sunt ei, facio semper. Et hęc est subiectio obedientię. Vnde dicitur Philip. 2. quod factus est obediens Patri vsque ad mortem.

¶ AD PRIMVM ergo dicēdū, quod sicut nō est simpliciter intelligendū, quod Christus sit creatura, sed solum secundum humanam naturam, siue apponatur ei determinatio, siue non (vt supra dictum est) ita etiam non est simpliciter intelligēdum, quod Christus sit subiectus Patri, sed solum secundum humanamnaturam, etiam si hęc determinatio non apponatur: quam tamen conuenientius est apponere, ad euitādū errorem Arrij, qui posuit filium minorem Patre.

¶ Ad secundum dicēdum, quod relatio seruitutis & dominij fundatur super actione & passione: inquantu scilicet serui est moueri a domino secundū imperium. Agere autē non attribuitur naturæ sicut agēti, sed personæ: actus enim suppositorum sunt & singularium, secundum Philosophū. Attribuitur tamen actio naturæ, sicut ei secundum quam persona vel hypostasis agit. Et ideo quanuis non proprie dicatur quod natura sit domina vel serua, potest tamen proprie dici quod quælibet hypostasis vel persona sit domina vel serua, secundum hanc vel illam naturam. Et secundum hoc nihil prohibet, Christum dicere Patri subiectum, vel seruum secundum humanam naturam.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut Augu. dicit in primo de Trinit. tunc Christus tradet regnum Deo & Patri, quādo iustos, in quibus nunc regnat per fidē, perducturus est ad speciē: vt scilicet videant ipsam essen

tiam cōmunem Patri & filio. Et tunc totaliter erit Patri subiectus non solū in se, sed etiam in membris suis, per plenam participationē diuinæ bonitatis. Tunc etiā omnia erunt plenè ei subiecta per finalē impletionem suæ voluntatis de eis: licet etiā modo sint omnia ei subiecta quantum ad potestatem: secundum illud Matth. vlt. Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra.

ARTICVLVS II.

¶ *Verum Christus sit subiectus sibiipsi.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod Christo non sit subiectus sibiipsi. Dicit enim Cyrillus in Epistola synodica: quā scilicet synodus Ephesina recepit: Neque ipse Christus sibi seruus est nec dominus. fatuū enim est, magis autem & impium ita dicere & sapere. Et hoc etiam asserit Damasc. in 3. lib. dicens: Vnum enim eas Christū non potest seruus esse suiipsius & dominus. Sed intantū Christus dicitur seruus Patris, inquantum est ei subiectus. Ergo Christus non est subiectus sibiipsi.

2 ¶ Præterea, Seruus refertur ad dominum. Sed relatio non est alicuius ad seipsum. vnde & Hilarius dicit in lib. de Trinit. quod nihil est sibi simile aut æquale. Ergo Christus nō potest dici seruus suiipsius, & per consequens nec sibi esse subiectus.

3 ¶ Præterea, Sicut anima rationalis & caro vnus est homo: ita Deus & homo vnus est Christus: vt Athanas. dicit. Sed homo non dicitur subiectus sibiipsi, vel seruus suiipsius, aut maior seipso propter hoc, quod corpus eius subiectum est animæ. Ergo neque Christus dicitur subiectus sibiipsi propter hoc, quod eius humanitas subiecta est diuinitati ipsius.

¶ SED CONTRA est quod August. dicit in primo de Trinit. Veritas ostendit secundum istum modum, quo scilicet Pater maior est Christo secundum humanam naturam, & ipso minorem Filium. Præterea, Sicut ipse argumentatur ibidem, sic accepta est à Filio Dei forma serui, vt non amitteretur forma Dei. Sed secundum formam Dei, quæ est communis Patri, & Filio, Pater est Filio maior secundum humanam naturam. Ergo etiam Filius est maior ipso secundum humanam naturam.

¶ Præterea, Christus secundum humanam naturam est seruus Dei patris, secundum illud Ioan. 20. Ascendo ad Patrem meum & Patrem vestrum, Deum meum & Deum vestrum. Sed quicunque est seruus Patris, est seruus Filij: alioquin nō omnia quæ sunt Patris, essent Filij. Ergo Christus est seruus suiipsius, & sibi subditus.

¶ RESPONDEO dicendum, quod (sicut dictum est) esse dominum & seruum attribuitur personæ vel hypostasi secundum aliquam naturam. Cùm ergo dicitur Christus esse dominus vel seruus suiipsius, vel quod verbū Dei est dominus hominis Christi: hoc potest intelligi dupliciter. Vno modo, vt intelligatur hoc esse dictū ratione alterius hypostasis vel personæ, quasi alia sit persona verbi Dei dominantis, & alia hominis seruientis: quod pertinet ad hæresim Nestorij. Vnde in condemnatione Nestorij, dicitur in synodo Ephesina: Si quis dicit Deum vel dominum esse Christi ex Deo patre verbum, & non magis eundem confitetur simul Deū & hominem, vt potę verbum factum carnē, secundum Scripturas, anathema sit. Et hoc modo negatur à Cyrillo & Damasceno. Et sub eodem sensu negandum est, Christum esse minorem seipso, vel esse sibi subiectum. Alio modo potest intelligi secundum diuersitatem naturarum in vna persona vel hypostasi. Et sic dicere possumus seruum eundem vnam earum, in qua cum Patre conuenit simul eum cum Patre præesse, & dominari: secundum verò alteram naturam, in qua nobiscum conuenit, ipsum subesse & seruire. Et per hunc modum, dicit Augustinus, Filium esse seipso minorem. Sciendum tamen, quod cùm hoc nomen Christus sit nomen personæ, sicut & hoc nomen Filius, illa per se & absolutè possunt

Ad hoc

Cap. vlt.

Lib. 1. de trin. c. 7.

In fide Symb.

Loc. iam cit. 2. cap.

Lib. 1. de fide Orth. c. 24.

¶ *Super Quæstionis vicesimæ primæ Articulum primum.*

TItulus clarus.

¶ In corpore vnica conclusio: Christo, secūdum quod est homo conuenit orare. Probatur: Oratio est explicatio propriæ voluntatis apud Deum, vt eam impleat. ergo illi in Christo esse tālium volūtas diuina nō cōpeteret ei orare. ergo Christo, secundum q̄ habet voluntatē humanā, conuenit orare. Antecedens patet ex antedictis. Cōsequentia prima probatur: quia diuina voluntas est per seipsā efficax, iuxta Psal. Secundo vero probatur: quia in Christo præter diuinā est humana voluntas, quæ nō per seipsam est efficax: sed operę diuinæ virtutis eger.

¶ In responsione ad primū, vide nouitię quod Autor primo loquitur de Christo ratione humanę naturę assumptę & dicit necessitatē orādi, non omnipotentiam naturæ suæ humanæ. Deinde loquitur de toto Christo: & assignat plures rationes oranді, scilicet fidei suæ dematis, & exempli nostri.

¶ In responsione ad secundum vide curiose, quod respondeo ita in hoc quod Christus nesciuit Lazarū resuscitandum absolutè. sed sciuit Lazarum resuscitandum medio tuo clamore, &c. & simile est de aliis. Et ideo vana est quæstio, ad quid oporteat tot media apponere: eadem enim est prauitas o termini & mediorum, & eadem est quatitio & solutio omnium.

¶ In responsione ad tertiū vide nouitię, quod ascēsus est nomen motus propriè dicti. Translatum autē ad mentem potest dupliciter contingere. Primo, secundū p̄cessum motus actum, qui verè & proprie est actus perfecti, pura intelligere. Nā potest mens conscire ascensu vel per modū motus, qui actus est imperfecti & sic conuenit nobis, qui non sumus mēte coniuncti superiis, sed cōdimur mēte actibus ad illa: sicut apostoli ascendant sursum, qui de terra eleuantur & secundum sursum & sic Christi mens non conuenit ascensus: quia semper est cū Deo. Vel per modum motus, qui est actus perfecti & sic conuenit Christo & Beatis ascēsus mētis in Deū: quia iunctā Deo cōtemplatur ipsum, vt super se perfecti contēplatōe illius, sicut nos qui cōtemplamur aliquid, dicimur moueri, secundū intellectum in illud.

¶ *Super Quæstionis vicesimæ primæ Articulum secundum.*

TItulus, vt sonat, summatur: quoniam in

Mar. 17. ar. 3. q. 4. ad 3. q. 2. Et 3. p. d. 1. Et 3. d. 18. q. 1. a. 1. c. fi. Cap. 24.

possunt dici de Christo, quæ conueniunt ei ratione suæ personæ, quæ est æterna: & maximè huiusmodi relationes, quæ magis proprie videntur ad personam vel hypostasim pertinere. Sed ea quæ conueniunt sibi secūdum humanam naturam, sunt ei potius attribuenda cum determinatione, vt videlicet dicamus Christum esse simpliciter maximum, & dominum & præsidentem: quod autem sit subiectus vel seruus vel minor, est ei attribuendum cum determinatione, scilicet secundum humanam naturam.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Cyrillus & Damas. negant Christum esse dominum sui ipsius, secundum quod per hoc importatur pluralitas suppositorum: quæ requiritur ad hoc, quod aliquis simpliciter sit Dominus alicuius.

¶ Ad secundum dicendum, quod simpliciter quidem oportet esse alium Dominum, & alium seruum: potest tamen aliqua ratio dominij & seruitutis seruari, prout idem est Dominus & seruus suiipsius, secundū aliud & aliud.

¶ Ad tertium dicendum, quod propter diuersas partes hominis, quarum vna est superior & alia inferior, dicit etiam philosoph⁹ in 5. Ethi. quod est hominis ad seipsum iustitia, in quantum irascibilis & concupiscibilis obediunt rationi. Vnde per hunc modum etiam vnus homo potest dici sibi subiectus & seruiens secundum diuersas sui partes.

¶ Ad alia autem argumenta patet respōsio ex dictis. Nam Aug. asserit Filium seipso minorem esse, vel sibi subiectum, secundum humanam naturam, non secundum diuersitatem suppositorum.

QVÆSTIO VICESIMA prima, De oratione Christi, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de oratione Christi.

¶ Et circa hoc quærūtur quatuor.

¶ Primo, vtrum Christo conueniat orare.

¶ Secundo, vtrum conueniat sibi orare pro seipso, an tantum pro aliis.

¶ Quarto, vtrum omnis eius oratio sit exaudita.

ARTICVLVS I.

¶ *Vtrum Christo competat orare.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod Christo non cōpetat orare. Nam sicut Damas. dicit, oratio est petitio decentium à Deo. Sed cum Christus omnia facere posset, non videtur ei conuenire, quod aliquid ab aliquo peteret. Ergo videtur quod Christo non conueniat orare.

2 ¶ Præterea, Non oportet orando petere id quod aliquis scit pro certo esse futurū (sicut non oramus quod sol oriatur cras) neque est etiam conueniens quod aliquis orando petat, quod scit nullo modo esse futurū. Sed Christus sciebat circa omnia quid esset futurum. Ergo non conueniebat ei aliquid orando petere.

3 ¶ Præterea, Dam. dicit in lib. 3. quod oratio est ascensus intellectus in Deum. Sed intellectus Christi non indigebat ascensione in Deum: quia semper intellectus eius erat Deo coniunctus, non solum secundum vnionem hypostasis, sed etiam secundū fruitionem beatitudinis. Ergo Christo non cōuenibat orare.

¶ SED CONTRA est q. dicitur Luc. 6. Factum est, in illis diebus exiit in montē orare, & erat pernoctans in oratione Dei.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictū est in Secunda parte) oratio est quædam explicatio propriæ volūtatis apud Deū, vt eam impleat. Si igitur in Christo esset vna tantū volūtas, scilicet diuina, nullo modo competeret sibi orare, quia volūtas diuina per seipsam est effectiua eorum, quę vult: secundum illud Psal. Omnia quæcunq; voluit Dominus, fecit. Sed quia in Christo est alia voluntas diuina, & alia humana, & voluntas humana non est per seipsam efficax ad implendum quæ vult, nisi per virtutem diuinam: inde est quod Christo, secundum quod est homo, & humanā voluntatē habēs, cōpetit orare.

¶ AD PRIMVM ergo dicendū, quod Christus poterat perficere omnia quæ volebat, secundum quod Deus, non autem secundum quod homo: quia secundum quod homo nō habuit omnipotentiam, vt supra habitum est. Nihilominus tamen ipse idem Deus existēs & homo, volnit ad Patrem orationem porrigere nō quod ipse esset impotēs, sed propter nostrā instructionē. Primo quidē, vt ostenderet se esse à Patre. Vnde ipse dicit Ioā. 11. Propter populum qui circunstat, dixi, scilicet verba orationis, vt credāt, quia tu me misisti. Vnde Hilarius in 10. de Trin. dicit, Nō prece eguit, pro nobis orauit, ne filius ignoretur. Secundo, vt nobis exemplū orandi daret. Vnde Amb. dicit super Luc. Noli in fidiatrices aperire aures vt putes filiū Dei quasi infirmū rogare, vt impetret quod implere non posit: potestatis enim actor, obedientiæ magister, ad præcepta virtutis suo nos informat exēplo. Vnde & Aug. dicit super Ioan. Poterat Dominus in forma serui, si hoc opus esset, orare silentio: sed ita se Patri exhibere voluit precatorem, vt meminisset nostrum se esse doctorem.

Cap 24.

Q.13 ar.2.

Lib.5.c.6.

Tract. 104.

¶ Ad secundū dicendum, quod inter alia, quæ Christus sciuit futura, sciuit quædam esse fienda propter suam orationem: & huiusmodi non inconuenienter à Deo petiit.

¶ Ad tertium dicendum, quod ascensio nihil est aliud, quā motus in id quod est sursum, motus autem, vt habetur in 3. de Anima, dupliciter dicitur. Vno modo proprie, secundum quod importat exitū de potentia in actū, pronit est actus imperfecti: & sic ascendere competit ei quod est potentia sursum, & non actu. Et hoc modo, vt Damas. dicit in 3. lib. intellectus humanus Christi non eget ascensione in Deum, cum sit semper Deo vnitus, & secundum esse personale, & secundum contemplationem beatā. Alio modo dicitur motus qui est actus perfecti, id est existentis in actu: sicut intelligere & sentire dicuntur quidam motus. Iit hoc modo intellectus Christi semper ascendit in Deū: quia semper contemplatur ipsum, vt supra se existentem.

Tex 28.

Cap. 24.

ARTICVLVS II.

¶ *Vtrum Christo conueniat orare secundum sensualitatem.*

Infra art. 4 cor & ad 4. Et 3. d. 17. ar. 3. q. 3. Et opusc. 1. cap. 240 Et opusc. 7.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod Christo conueniat orare secūdum suā sensualitatē. Dicitur enim in Psal. ex persona Christi, Cor meū & caro mea exultauerūt in Deū viuū. Sed sensualitas dicitur appetitus carnis. Ergo sensualitas Christi potuit ascēdere in Deum viuū, exultando, & pari modo orando.

2 ¶ Præterea, Eius videtur esse orare, cuius est desiderare illud quod petitur. Sed Christus petiit aliquid quod desiderauit eius sensualitas, cū dixit, Trāseat à me calix iste: sicut dicitur Matth. 26. Ergo sensualitas Christi orauit.

3 ¶ Præterea, Magis est vniri Deo in persona, quam ascendere in Deum per orationem. Sed sensualitas fuit assumpta à Deo in vnitatem personæ, sicut & quælibet pars humanæ naturæ. Ergo multo magis potuit ascendere in Deum orando.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Philip. 2. quod filius Dei secundum naturam quam assumpsit, in similitudinem hominum factus est. Sed alij homines non orant secundum sensualitatem. Ergo nec Christus orauit secundum sensualitatem.

¶ Resp

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis vicesimæprimæ Articulum tertium.*

Titulus clarus.

¶ In corpore duæ cõclusiones. Prima est, Christus orauit pro se sensualitatis & simplicis voluntatis affectum explicando. Secunda est: Christus orauit pro se, explicando petendo que affectum voluntatis deliberatæ. Prima conclusio relinquitur ex dictis clara & autoritate Euangelij, Trāseat à me calix iste. Secunda autem probatur ratione simul & similitudine: Christus orauit pro exemplo, & pro fide, quod ipse à patre, secundum deitatem & humanitatem: sed ipse erat à Patre secundum aliqua bona percepta in natura humana: & secundum aliqua percipienda: ergo sicut consonũ fuit gratias agere pro perceptis, ita petere percipienda. Et tenet sequela: quia sic vtroque modo amor recognoscitur Patet. Et hæc quo ad fidem. Quod exemplum vero infertur, ergo consonũ fuit exemplum dare, & gratias agendi, & petendi.

¶ Memento nouitie, q̃ orationis multæ sunt partes: quarumdã sunt gratiarum actio & petitio, de quibus hic est sermo. Et ideo petitionem probat littera, Christo conuenire à simili, sicut & gratiarum actionem.

¶ *Super Quæstionis vicesimæprimæ Articulum quartum.*

Titulus clarus.

¶ In corpore articuli est vna conclusio resp̃ōsiua quæsito: Omnis oratio Christi fuit exaudita. Probatur: Omnis voluntas simpliciter Xp̃i fuit adimpleta: ergo omnis oratio eius fuit exaudita. Antecedẽs & declaratur quidem distinguẽdo de voluntate simpliciter vel secundum quid illa rationis deliberata, ista naturæ & velleitas. Probatur vero, quia omnis voluntas simplicites Christi fuit Deo conformis: quia nihil fecit vel fuit nisi quod sciuit Deũ velle. Consequẽtia vero probatur dupliciter. Primo: Tunc aliquis oratio exauditur, quãdo eius voluntas impletur, quia oratio est interpretatiua voluntatis. Secũdo, quia conformitas voluntatis ad diuinam voluntatem, est ratio exauditiõis aliorum oratiõũ & vtebatur ex autoritate Apostoli ad Rom. 8.

¶ Aduerte hic nouitie, q̃ oratio est explicatiua voluntatis. & illius gratiarũ nõ solũ auẽ voluntatis deliberatæ, sed velleitatis & affectus: vt patet ex supradictis, & ex oratiõe Christi, Trãseat

2. 2 q. 83. attic. 1.

pſ 31. cõc.

In corp.

In corp.

3. di. 17. ar. 3. quæſt. 1. Et cap. ſuſ. 7. Et Io. 11. Ie. & 4 co. 2.

Art. 1.

à me calix iste. Vtil sicut voluntas distinguitur in simpliciter vel secundũ quid ita oratio, prout est petitio, distinguitur in simpliciter vel secundũ quid. Et vt petite seu procurat pro voluntate deliberata, est oratio simpliciter: vt autem pro velleitate & affectu humano, est oratio secundum quid. Et propter ea simpliciter de oratione loquendo, verum est, quod omnis Christi oratio fuit exaudita: oratio namque quã pro velleitate & affectu sensus obtulit, non simpliciter petebat, sed sub cõditione: subdidit enim, fiat voluntas tua. Et ita exaudita est etiam hæc oratio quo ad vltimum pertum, quod deliberatẽ volebat & desiderabat.

Cap. 4.

Petrus Aur. post.

Ar. præc. & ar. 1. huius quæſt.

Ar. ibidẽ.

¶ AD TERTIVM sic procedit tur. Videtur quod Christo nõ fuerit conueniens pro se orare. Dicit enim Hilar. in 10. de Trinitate. Cum sibi non proficeret deprecationis sermo ad profectum tamen nostræ fidei loquebatur. Sic ergo videtur quod Christus non sibi, sed nobis orauerit.

2 ¶ Præterea, Nullus orat nisi pro eo quod vult: quia sicut dictum est, oratio est quædã

¶ *Vtrum fuerit conueniens Christum pro se orare.*

missum

¶ RESPONDEO dicendum, quod orare secundum sensualitatem potest intelligi dupliciter. Vno modo sic, quod ipsa oratio sit actus sensualitatis: & hoc modo Christus secundum sensualitatem non orauit: quia eius sensualitas eiusdem naturæ & speciei fuit in Xp̃o & in nobis. In nobis autẽ nõ potest sensualitas orare duplici ratione. Primo quidem: quia motus sensualitatis nõ potest sensibilia transcendere: & ideo non potest in Deum ascendere: quod requiritur ad orationem. Secundo, quia oratio importat quandam ordinationem: prout scilicet aliquis desiderat aliquid quasi à Deo implẽdum: & hoc est solius rationis. Vnde oratio est actus rationis: vt in Secunda parte habitum est. Alio modo potest dici aliquis orare secundum sensualitatem, quia scilicet eius ratio orando Deo proponit quod est in appetitu sensualitatis ipsius. Et secundum hoc Christus orauit secundum sensualitatẽ: inquantum scilicet oratio eius exprimebat sensualitatis affectum, tanquam sensualitatis aduocata: & hoc vt nos de tribus instruet. Primo quidem, vt ostenderet, se veram naturam humanam suscepisse cum omnibus naturalibus affectibus. Secundo, vt ostenderet quod homini licet secundum naturalem affectum aliquid velle, quod Deus non vult. Tertio, vt ostendat quod propriũ affectum debet homo diuinæ voluntati subiicere. Vnde Aug. in Enchir. dicit. Sic Christus hominem gerens ostendit priuatam quandam hominis voluntatem, cum dicit, Transeat à me calix iste. Hæc enim erat humana voluntas, proprium aliquid & tãquã priuatum volens. Sed quia rectum vult esse hominem & ad eum dirigi: subdit, Verumtamen non sicut ego volo. sed sicut tunc fi dicat, vide te in me: quia potes aliquid proprium velle, etsi Deus aliud velit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod caro exultat in Deum viuum, non per actum carnis ascendentem in Deum: sed per redundantiam à corde in carnem: inquantum appetitus sensitiuus sequitur motum appetitus rationalis.

¶ Ad secundum dicendum, quod licet sensualitas hoc voluerit quod ratio petebat, non tamen orando petere non erat sensualitatis, sed rationis: vt dictum est.

¶ Ad tertium dicendum, quod vnio in persona est secundum esse personale: quod pertinet ad quamlibet partem humanæ naturæ. Sed ascensio orationis est per actũ, qui non conuenit nisi rationi, vt dictum est. Vnde non est similis ratio.

¶ *Vtrum oratio Christi semper fuerit exaudita.*

Ambr. 1 in Luc. 10. Orig. hom. 35. in Matth. Chrys. hom. 84. in Matth. Hil. ca. 1. in Matth.

Infra q. 32. ar. 3. & 4.

Hebr. 2. col. 6.

¶ AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod oratio Christi non semper fuerit exaudita. Petit enim à se remoueri calicem passionis: vt patet Matth. 26. Qui tamen ab eo fuit translatus. Ergo videtur quod non omnis oratio eius fuerit exaudita.

2 ¶ Præterea, Ipse orauit, vt peccatũ crucifixorib⁹ suis ignosceretur: vt patet Luc. 22. Non tamẽ omnibus peccatum illud fuit dimissum: nam Iudæi fuerunt pro illo peccato puniti. Ergo videtur quod non omnis eius oratio sit exaudita.

3 ¶ Præterea, Dominus orauit pro iis qui erant crediturí per verbum Apostolorum in ipsum, vt omnes in eo vnum essent, & vt peruenirent ad hoc, quod essent cum ipso. Sed non omnes ad hoc perueniunt. Ergo non omnis eius oratio est exaudita.

4 ¶ Præterea, In Psal. dicitur in persona Christi Clamabo per diem, & non exaudies. Nõ ergo omnis oratio Christi fuit exaudita.

¶ SED CONTRA est quod Apostolus dicit ad Hebræ. 5. Cum clamore valido & lachrymis offerens, exauditus est pro sua reuerentia.

¶ RESPONDEO dicendum, quod (sicut dictum est) oratio est quodammodo interpretatiua voluntatis humanæ. Tunc ergo alicuius orantis exauditur oratio, quando eius voluntas adimpletur. Voluntas autem simpliciter hominis est rationis voluntas: hoc enim absolutè volumus, quod secundum deliberatam rationem volumus. Illud autem quod volumus secundum motum sensualitatis, vel etiam secundum motum voluntatis simplicis, quæ consideratur vt natura, non simpliciter volumus, sed secundum quid, scilicet si aliud non obstat, quod per deliberationem rationis inuenitur. Vnde talis voluntas magis est dicenda velleitas, quam absoluta voluntas, quia scilicet homo hoc vellet, si aliud non obsisteret. Secundum autem voluntatem rationis, Christus nihil aliud voluit, nisi quod sciuit Deum velle. Et ideo omnis absoluta voluntas Christi, etiam humana fuit impleta, quia fuit Deo conformis: & per consequens omnis eius oratio fuit exaudita. Nam & secundum hoc aliorum orationes impientur, quod sunt eorum voluntates Deo conformes: secundum illud Rom. 8. Qui autem scrutatur corda, scit, id est approbat, quid desideret spiritus, id est quid faciat Sanctos desiderare. quoniam secundum Deum, id est secundum conformitatem diuinæ voluntatis, postulat pro Sanctis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod illa petitio de translatione calicis, dicitur modo à Sanctis exponitur. Hilarius enim super Matthæ. dicit, Quod autem vt à se transeat, rogat, non vt ipse prætereatur, orat: sed vt in alterum id quod à se transit, accedat: atque ideo pro his orat, qui passuri post se erant: vt sit sensus, Quomodo à me bibitur calix iste passionis: ita ab his bibatur sine spei differẽtia, sine sensu doloris, sine metu mortis. Vel secũdũ Hier. Signãtia, sine sensu doloris, sine metu mortis. Vel secũdũ Hier. Signãter dicit, calix iste hoc est populi Iudæorũ: qui excusatione ignorãtiæ habere nõ possunt, si me occiderint habẽtes leges & pphetas, qui me vaticinantur. Vel secundum Diony. Alexandrinum: Quod dicit, Trãsfer calicem istum à me, non hoc est, non adueniat mihi: nisi enim aduenerit, transferri non poterit. Sed sicut quod præterit, nec intactum est nec permanens, sic Saluator leuiter muadentem tentationem flagitat pelli. Ambr. autem dicit & Origẽ & Chry. quod hoc petit quasi homo, naturali voluntate mortem recusans.

¶ Sic ergo si intelligatur quod petierit per hoc alios Martyres suæ passionis imitatores fieri secundum illa. vel si petit quod timor bibẽdi calicis eum non perturbaret, vel quod mors eum non detineret: omnino impletum est quod petiuit. Si vero intelligitur petisse, quod non biberet calicem mortis & passionis, vel quod non biberet ipsum à Iudæis, non quidem est factum quod petiit: quia ratio quæ petitionem proposuit, nolebat vt hoc impleretur: sed ad institutionem nostram volebat de monstrare nobis suam voluntatem naturalem & motum sensualitatis, quem sicut homo habebat.

¶ Ad secundum dicendum, quod dominus non orauit pro omnibus crucifixoribus, neque etiam pro omnibus, qui erant crediturí in eum: sed pro his solum, qui erant prædestinati, vt per ipsum vitam consequerentur æternam.

¶ Vnde patet etiam responsio ad tertium.

¶ Ad quartum dicendum, quod cum dicit, Clamabo, & non exaudies, intelligendum est quantum ad affectum sensualitatis, quæ mortem refugiebat. exauditur tamen quantũ ad affectum rationis: vt dictum est.

In corp.

QVÆSTIO VIGESIMASECVNDA

De Sacerdotio Christi, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de sacerdotio Christi.

¶ Et circa hoc quæruntur sex.

¶ Primo, vtrum conueniat Christo esse sacerdotem.

¶ Secundo, de hostia huius sacerdotis.

¶ Tertio, de effectu huius sacerdotij.

¶ Quarto, vtrum effectus sacerdotij eius pertineat ad ipsum, vel solum ad alios.

¶ Quinto, de æternitate sacerdotij eius.

¶ Sexto, vtrum debeat dici sacerdos secundum ordinem Melchisedec.

¶ *Vtrum Christo conueniat esse sacerdotem.*

Infra q. 32. ar. 2. & q. 39. ar. 4. ad 1. Et 4 cõ. tr. 76. col. 2. Et op. 29. li. 3. co 12. & Et Pſal. 2. col. 6. & 7. Et Pſal. 44. col. 10. Et Heb. 1. lec. 4. fin.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod Christo non conueniat esse sacerdotem. Sacerdos enim est minor Angelo: vnde dicitur Zach. 3. Ostendit mihi Deus sacerdotem magnum stantem coram Angelo Domini. Sed Christus est maior Angelis: secũdum illud Hebr. primo, Tanto melior Angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hæreditauit. Ergo Christo non conuenit esse sacerdotem.

2 ¶ Præterea, Ea quæ fuerunt in veteri Testamento, fuerunt figuræ Christi secundum illud Colo. 2. Quæ sunt vmbra futororu. Sed Christus non traxit carnis originẽ ex sacerdotibus veteris Legis. dicit enim Apostolus ad Hebr. 7. Manifestum est quod ex Iuda ortus sit Dominus noster in qua tribu nihil de sacerdotibus Moyses locutus est. Ergo Christo non conuenit esse sacerdotem.

3 ¶ Præterea, In veteri lege, quæ est figura Christi, non fuit ibidẽ legislator & sacerdos, vnde dicit Dominus ad Moysem legislatorem Exo. 28. Applica Aaron fratrem tuũ, vt sacerdotio fungatur mihi. Christus autem est lator nouæ legis: secundum illud Hiere. 3. Dabo legem meam in cordibus eorum. Ergo Christo non conuenit esse sacerdotem.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Hebr. 14. Habemus Pontificem, qui penetrauit cælos, Iesum filium Dei.

¶ RESPONDEO dicendum, quod proprie officium sacerdotis est esse mediatorem inter Deum & populum: inquantum scilicet diuina populo tradit (vnde dicitur sacerdos, quasi sacra dans) secundum illud Malach. 2. Legem requirent ex ore eius, scilicet sacerdotis: & iterum, Inquantum preces populi Deo offert, & pro eorum peccatis Deo aliqualiter satisfacit. Vnde Apostolus dicit ad Hebr. 5. Omnis Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his, quæ sunt ad Deum, vt offerat dona & sacrificia pro peccatis. Hoc autẽ maxime conuenit Christo: nam per ipsum diuina dona hominibus sunt collata: secundum illud 2. Pet. 1. Per quem, scilicet Christum maxima & pretiosa nobis promissa donauit, vt per hoc efficiamini diuinæ consortes naturæ. Ipse etiam humanum genus Deo reconciliauit: secundum illud Colo. 1. In ipso, scilicet Christo, complacuit omnem plenitudinem habitare, & per eum reconciliare omnia. Vnde Christo maxime conuenit esse sacerdotem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, q̃ potestas hierarchica cõuenit quidem Angelis, inquantu & ipsi sunt medij inter Deum & hominẽ, vt patet per Diony. in lib. Cæl. hie. ita q̃ ipse sacerdos inquantu est medius inter Deu & populũ, Angelꝰ nomẽ habet: secundu illud Malach. 2. Angelus Domini exercituu est Christus autem maior Angelis fuit no solu secundu diuinitate: sed etiam secundum

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis vicesima secunda Articulum secundum.

TItulus clarus.

¶ In corpore vnica est cõclusio respõsiua quæsito: Christus non solum sacerdos, sed simul fuit hostia pfecta, scilicet pro peccato pacifica, & holocaustum: probatur: Omne quod Deo exhibetur ad hoc vt spiritus hominis feratur in Deum, est hostia seu sacrificium: sed humanitas Christi est Deo exhibita ad hoc, vt spiritus hominum ferã tur in Deum, ergo. Maior propositio probatur: Sacrificium visibile est sacramentum inuisibilis, inuisibile autem est oblatio spiritꝰ Ergo.

¶ Aduerte quod vis probationis cõsistit in hoc: Omne sacrificium aut est visibile, aut inuisibile. sed visibile ordinatur ad inuisibile, vt sacrum eius signum ad sanctum signatum, ac per hoc finem: signatum enim finis est signi, omne igitur sacrificium ex ordine ad interius, hoc est oblationem spiritus, & econtra, omne quod ad oblationẽ spiritus Deo offertur, sacrificium denominatiuẽ dicitur. Tertia vero pars conclusionis, hoc est pfectapro peccato pacifica & holocaustũ, probatur ex litera: Homo indiget sacrificio propter tria. scilicet remissionẽ peccati gratiæ conseruationẽ, & cõsummationẽ: sed hæc tria per humanitatem Christi habuimus: ergo. Maior in litera & Infertur ex priori syllogismo, quo probata est altera pars cõclusionis. Nã si sacrificiũ externũ dicitur ex relatione ad oblationem spiritus, & ad oblationẽ spiritus nostri, concurrunt ista tria, scilicet remissio peccati, conseruatio vitæ gratiæ, & cõsummatio illius: consequens est vt ad hæc tria homo indigeat sacrificio. Et declaratur quo ad singula singulis autoritatibus Scripturæ. Minor vero probatur autoritatibus sacræ Scripturæ etiam singulis ad singula.

¶ Recolito hic ex prima secundæ q.101.ar.3 ad octauũ, triplex fuisse sacrificij genus in veteri testamẽto, holocaustũ, hostiam pro peccato, & hostiam pacificam. Et holocaustũ quidem perfectionis statui cõsonare, quia totum cõburebatur in honorem Dei, hostiam vero pacificam ad profectus statum pertinere: qui ex Deo per ministros nobis cõpoꝛãtibus est. In tres enim partes diuidebatur, vnã Deo incẽsam, aliam in vsum sacerdotũ, tertiã

Cap.26.

D.1094.

Q.8.ar.4.

Infra q. 84.arti. 7. ad 4. Et opusl. 60. c.18.co. 6.

Cap. 5.

secundum humanitatem, inquantum habuit plenitudinem gratiæ & gloriæ. Vnde etiam excellentiori modo hierarchicam seu sacerdotalem potestatem præ Angelis habuit: ita etiam quod ipsi Angeli fuerunt ministri sacerdotij eius: secundum illud Matth.4. Accesserunt Angeli, & ministrabant ei. secundum tamen posibilitatem carnis, modico ab Angelis minoratus est, vt Apostolus dicit Hebræ. 2. Et secundum hoc conformis fuit hominibus viatoribus in sacerdotio constitutis.

¶ Ad secundum dicendũ, quod sicut Dam. dicit in 3.lib. quod in omnibus est simile idem vtique erit, & non extraneum. Quia igitur sacerdotium veteris legis erat figura sacerdotij Christi, noluit Christus nasci de stirpe figuralium sacerdotum, vt ostenderetur non esse omnino idem sacerdotium: sed differre sicut verum à figurali.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut supra dictum est, alij homines particulatim habent quasdam gratias, sed Christus tanquã omnium caput habet perfectionem omniũ gratiarum. Et ideo quantum ad alios pertinet, alius est Legislator, & alius Sacerdos, & alius Rex: sed hæc omnia concurrunt in Christo tanquam in fonte omnium gratiarum. Vnde dicitur Isa. 33. Dominus iudex noster, Dominus legifer noster, Dominus Rex noster: ipse veniet & saluabit nos.

ARTICVLVS II.

¶ Virum Christus simul fuerit sacerdos & hostia.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod ipse Christus non fuerit simul sacerdos & hostia. Sacerdotis enim est hostiam occidere. Sed Christus non seipsum occidit. Ergo ipse non fuit simul sacerdos & hostia.

2 ¶ Præterea, Sacerdotium Christi magis est simile sacerdotio Iudæorum, quod erat à Deo institutum, quam sacerdotio Gentilium quo dæmones colebantur. In veteri autem lege nunquam homo in sacrificium offerebatur: quod maxime reprehenditur in sacrificiis Gentilium: secundum illud Psal. Effuderunt sanguinem innocẽtem, sanguinem filiorum suorum & filiarum suarum, quos sacrificauerunt sculptilibus Chanaan. Ergo in sacerdotio Christi non debuit esse ipse homo Christi hostia.

3 ¶ Præterea, Omnis hostia ex hoc quod Deo offertur, Deo sanctificatur. Sed ipsa Christi humanitas a principio fuit sanctificata, & Deo coniuncta. Ergo non conuenienter potest dici, quod Christus, secundum quod homo, fuerit hostia.

¶ SED CONTRA est quod Apost. dicit ad Ephe.5. Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo in odorem suauitatis.

¶ RESPONDEO dicendũ, quod sicut Aug. in 10.de Ciuit. Dei dicit omne sacrificium visibile, inuisibilis sacrificij sacramentum, id est sacrum signum est. Inuisibile autem sacrificium est, quo homo Deo spiritum suũ offert: secundum illud Psal. Sacrificium Deo spiritus contribulatus. Et ideo omne illud, quod Deo exhibetur, ad hoc quod spiritus hominis feratur in Deum potest dici sacrificium.

¶ Indiget igitur homo sacrificio propter tria. Vno quidem modo ad remissionem peccati, per quod a Deo auertitur, & ideo Apost. dicit ad Heb. 5. quod ad sacerdotem pertinet, vt offerat dona & sacrificia pro peccatis. Secundo, vt homo in statu gratiæ conseruetur, semper Deo inhærens, in quo eius pax & salus consistit. Vnde & in veteri lege immolabatur hostia pacifica pro offerentium salute: vt habetur Leui.3. Tertio ad hoc, quod spiritus hominis perfectè Deo vniatur: quod maximè erit in gloria. Vnde & in veteri lege offerebatur holocaustum quasi totum incensum: vt dicitur Leui. primo. Hæc autem per humanitatem Christi nobis prouenerunt. Nam primo quidem nostra peccata deleta sunt: secundum illud Rom. 4. Traditus est propter delicta nostra. Secundo gratiam nos saluantem per ipsum accepimus secundum illud Hebr. 5. Factus est omnibus obtemperantibus sibi, causa salutis æternæ. Tertio per ipsum perfectionem gloriæ adepti sumus. Heb. 10. Habemus fiduciam per sanguine eius in introitum Sanctorum, scilicet in gloriam cælestem. Et ideo ipse Christus inquantum homo, non solum fuit sacerdos, sed etiam hostia perfecta, simul existens hostia pro peccato, & hostia pacifica, & holocaustum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Christus non se occidit, sed seipsum voluntarie morti exposuit: secundum illud Isa. 53. Oblatus est, quia ipse voluit: & ideo dicitur seipsum obtulisse.

¶ Ad secundum dicendum, quod hominis Christi occisio potest ad duplicem voluntatem comparari. Vno modo ad voluntatem occidentium. Et sic nõ habet rationem hostiæ: non enim dicuntur occisores Christi, hostiã Deo obtulisse, sed grauiter deliquisse. Et huius peccati similitudinem gerebat impia Gentilium sacrificia, quibus homines idolis immolabant. Alio modo potest considerari occisio Christi per comparationem ad voluntatem patientis, qui voluntarie se obtulit passioni. Et ex hac parte habet rationem hostiæ, in quo non conuenit cum sacrificiis Gentilium.

¶ Ad tertium dicitur, quod sanctitas humanitatis Christi à principio nõ impedit, quin ipsamet humana natura, quum in passione oblata est Deo, sanctificata nouo modo fuerit, scilicet vt hostia actualiter tunc exhibita. Acquisiuit enim actualem hostiæ sanctificationem tunc ex antiqua charitate & gratia vnionis sanctificantẽ eandem absolute.

ARTICVLVS III.

¶ Virum effectus sacerdotij Christi sit expiatio peccatorum.

AD TERTIVM sic procedi tur. Videtur quod effectus sacerdotij Christi non sit expiatio peccatorum. Solius enim Dei est peccata delere, secundum illud Isa. 43. Ego sum qui deleo iniquitates tuas propter me. Sed Christus non est sacerdos, secundum quod Deus, sed secundum quod homo. Ergo sacerdotium Christi non est expiatium peccatorum.

2 ¶ Præterea, Apostolus dicit Hebr.10, quod hostiæ veteris Testamenti non poterãt perfectos facere: alioquin cessassent offerri, eo quod nullam haberent conscientiam peccati cultores sufficienter semel mundati, sed in ipsis commemoratio peccatorũ per singulos annos fit. Sed similiter sub sacerdotio Christi fit commemoratio peccatorum cum dicitur, Dimitte nobis debita nostra, Matth.6. offertur etiam continue sacrificium in Ecclesia. vnde & ibidem dicitur, Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Ergo per sacerdotium Christi non expiantur peccata.

3 ¶ Præterea, In veteri lege maxime immolabatur hircus pro peccato principis, vel capra pro peccato alicuius de populo, vel vitulus pro peccato sacerdotis, vt patet Leuitic. 4. Sed Christus nulli horum comparatur, sed agno secundum illud Hierem.11. Ego quasi agnus mansuetus, qui portatur ad victimam. Ergo videtur quod eius sacerdotium non sit expiatium peccatorum.

¶ SED CONTRA est quod Apostolus dicit Hebr.9. Sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum seipsum obtulit immaculatum Deo, emundauit conscientiã nostram ab operibus mortuis, ad seruiendum Deo viuenti. Opera autem mortua dicuntur peccata. Ergo sacerdotium Christi habet virtutem emundandi peccata.

¶ RESPONDEO dicendum, quod ad peccatorum perfectam emundationem duo requiruntur, secundum quod duo sunt in peccato, scilicet macula culpæ, & reatus pœnæ. Macula quidem culpæ deletur per gratiam, qua cor peccatoris conuertitur in Deum: reatus autem pœnæ totaliter tollitur per hoc, quod homo Deo satisfacit. Vtrunque autem horum efficit sacerdotium Christi. Nam virtute ipsius gratia nobis datur, qua corda nostra conuertuntur ad Deum: secundum illud Roma.3. Iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo Iesu: quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius. Ipse etiam pro nobis plenarie satisfecit, inquantum ipse languores nostros tulit, & dolores nostros ipse portauit. Vnde patet, quod Christi sacerdotium habet plenam vim expiandi peccata.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quod licet Christus non fuerit sacerdos secundum quod Deus, sed secundum quod homo: vnus tamen & idem fuit sacerdos & Deus. Vnde in synodo Ephesina legitur. Si quis Pontificem dicit & Apostolum nostrum fieri, non ipsum ex Deo verbum, quando factum est caro, & secundum nos homo, sed tanquam alterum præter eum seorsum hominem ex muliere: anathema sit. Et ideo inquantum eius humanitas operabatur in virtute diuinitatis, illud sacrificium erat efficacissimum ad delenda peccata. Propter quod Augustꝰ dicit in 4.de Trinit. Vt quoniam quatuor considerantur in omni sacrificio, cui offeratur, à quo offeratur, quid offeratur, pro quibus offeratur: idem ipse vnus verusq; Mediator, per sacrificium pacis reconcilians nos Deo, vnum cum illo maneret, cui offerebatur: vnum in se faceret, pro quibus offerebatur: vnus ipse esset, qui offerebat & quod offerebat.

¶ Ad secundum dicendum, quod peccata non commemorantur in noua lege, propter inefficaciam sacerdotij Christi, quasi per ipsum non sufficienter expientur peccata: sed commemorantur quantum ad illos, qui vel eius sacrificij non sunt esse participes (sicut sunt infideles) pro quorum peccatis oramus, vt couertantur: vel etiam quãtum ad illos, qui post participationem huius sacrificij, ab eo deficiant, qualitercunque peccando. Sacrificium autem quod quotidie in Ecclesia offertur, non est aliud à sacrificio, quod ipse Christus obtulit, sed eius commemoratio: vnde Augustꝰ dicit in 10.de Ciuitate Dei, Sacerdos ipse Christus offerens, ipse & oblatio: cuius rei sacramentum, quotidianum esse voluit Ecclesiæ sacrificium.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut Origen. dicit super Ioan. Licet diuersa animalia in veteri lege offerrentur, quotidianum tamen sacrificium, quod offerebatur mane & vespere, erat agnus: vt habetur Numeri 28. Vnde significabatur, quod oblatio agni veri, id est Christi, esset sacrificium consummatum omnium aliorum. Et ideo Ioan.1. dicitur. Ecce agnus Dei, qui tollit peccata mundi.

Syn.1.c.10

cap.14.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum effectus sacerdotij Christi non solum ad alios pertineat, sed etiam ad ipsum.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod effectus sacerdotij Christi non solum pertinuerit ad alios, sed etiam ad ipsum. Ad officium enim sacerdotis pertinet, pro populo orare: secundum illud 2 Machab. primo, Orationem faciebant sacerdotes, dum cõsummaretur sacrificium. Sed Christus non solum pro aliis orauit, sed etiam pro seipso: secundum quod supra dictum est, sicut expresse dicitur Hebr.5. quod in diebus carnis suæ, preces supplicationesq; ad Deum, qui posit illum saluum facere a morte, cum clamore valido & lachrymis obtulit. Ergo sacerdotium Christi effectum habuit non solum in aliis, sed etiam in seipso.

2 ¶ Præterea, Christus sacrificium obtulit seipsum in sua passione. Sed per passionẽ suam non solum aliis meruit, sed etiã sibi: vt supra habitum est. Ergo sacerdotiu Christi non solum habuit effectum in aliis, sed etiam in seipso.

3 ¶ Præterea, Sacerdotium veteris legis fuit figura sacerdotij Christi. Sed sacerdos veteris legis non solum pro aliis, sed etiam pro seipso sacrificium offerebat. Dicitur enim Leuit.16. quod Põtifex ingreditur Sanctuarium, vt roget pro seipso pro domo sua, & pro vniuerso cœtu filiorum Israël. Ergo etiam sacerdotium Christi non solum in aliis, sed in seipso effectum habuit.

¶ SED CONTRA est quod in Ephesina synodo legitur: Si quis dicit Christum pro se obtulisse oblationem, & non magis pro nobis solum (non enim indiguit sacrificio, qui peccatum nescit) anathema sit. Sed in sacrificio offerendo, potuisime sacerdotis consistit officium. Ergo sacerdotium Christi non habuit effectum in ipso Christo.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sicut dictum est, sacerdos constituitur medius inter Deum & populum. Ille autem indiget medio ad Deum, qui per seipsum accedere ad Deum non potest, & talis sacerdotis facere: alioquin cessassent offerri, eo quod nullam haberent conscientiam peccati cultores sufficienter semel mundati, sed in ipsis commemoratio peccatorũ per singulos annos fit. Sed similiter sub sacerdotio Christi fit commemoratio peccatorum cum dicitur, Dimitte nobis debita nostra, Matth.6. offertur etiam continue sacrificium in Ecclesia. vnde & ibidem dicitur, Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Ergo per sacerdotium Christi non expiantur peccata.

3 ¶ Præterea, In veteri lege maxime immolabatur hircus pro peccato principis, vel capra pro peccato alicuius de populo, vel vitulus pro peccato sacerdotis, vt patet Leuitic. 4. Sed Christus nulli horum comparatur, sed agno secundum illud Hierem.11. Ego quasi agnus mansuetus, qui portatur ad victimam. Ergo videtur quod eius sacerdotium non sit expiatium peccatorum.

¶ SED CONTRA est quod Apostolus dicit Hebr.9. Sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum seipsum obtulit immaculatum Deo, emundauit conscientiã nostram ab operibus mortuis, ad seruiendum Deo viuenti. Opera autem mortua dicuntur peccata. Ergo sacerdotium Christi habet virtutem emundandi peccata.

¶ RESPONDEO dicendum, quod ad peccatorum perfectam emundationem duo requiruntur, secundum quod duo sunt in peccato, scilicet macula culpæ, & reatus pœnæ. Macula quidem culpæ deletur per gratiam, qua cor peccatoris conuertitur in Deum: reatus autem pœnæ totaliter tollitur per hoc, quod homo Deo satisfacit. Vtrunque autem horum efficit sacerdotium Christi. Nam virtute ipsius gratia nobis datur, qua corda nostra conuertuntur ad Deum: secundum illud Roma.3. Iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo Iesu: quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius. Ipse etiam pro nobis plenarie satisfecit, inquantum ipse languores nostros tulit, & dolores nostros ipse portauit. Vnde patet, quod Christi sacerdotium habet plenam vim expiandi peccata.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quod licet Christus non fuerit sacerdos secundum quod Deus, sed secundum quod homo: vnus tamen & idem fuit sacerdos & Deus. Vnde in synodo Ephesina legitur. Si quis Pontificem dicit & Apostolum nostrum fieri, non ipsum ex Deo verbum, quando factum est caro, & secundum nos homo, sed tanquam alterum præter eum seorsum hominem ex muliere: anathema sit. Et ideo inquantum eius humanitas operabatur in virtute diuinitatis, illud sacrificium erat efficacissimum ad delenda peccata. Propter quod Augustꝰ dicit in 4.de Trinit. Vt quoniam quatuor considerantur in omni sacrificio, cui offeratur, à quo offeratur, quid offeratur, pro quibus offeratur: idem ipse vnus verusq; Mediator, per sacrificium pacis reconcilians nos Deo, vnum cum illo maneret, cui offerebatur: vnum in se faceret, pro quibus offerebatur: vnus ipse esset, qui offerebat & quod offerebat.

¶ Ad secundum dicendum, quod peccata non commemorantur in noua lege, propter inefficaciam sacerdotij Christi, quasi per ipsum non sufficienter expientur peccata: sed commemorantur quantum ad illos, qui vel eius sacrificij non sunt esse participes (sicut sunt infideles) pro quorum peccatis oramus, vt couertantur: vel etiam quãtum ad illos, qui post participationem huius sacrificij, ab eo deficiant, qualitercunque peccando. Sacrificium autem quod quotidie in Ecclesia offertur, non est aliud à sacrificio, quod ipse Christus obtulit, sed eius commemoratio: vnde Augustꝰ dicit in 10.de Ciuitate Dei, Sacerdos ipse Christus offerens, ipse & oblatio: cuius rei sacramentum, quotidianum esse voluit Ecclesiæ sacrificium.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut Origen. dicit super Ioan. Licet diuersa animalia in veteri lege offerrentur, quotidianum tamen sacrificium, quod offerebatur mane & vespere, erat agnus: vt habetur Numeri 28. Vnde significabatur, quod oblatio agni veri, id est Christi, esset sacrificium consummatum omnium aliorum. Et ideo Ioan.1. dicitur. Ecce agnus Dei, qui tollit peccata mundi.

Super illud Ioã.1. Ecce Agnus Dei.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum effectus sacerdotij Christi non solum ad alios pertineat, sed etiam ad ipsum.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod effectus sacerdotij Christi non solum pertinuerit ad alios, sed etiam ad ipsum. Ad officium enim sacerdotis pertinet, pro populo orare: secundum illud 2 Machab. primo, Orationem faciebant sacerdotes, dum cõsummaretur sacrificium. Sed Christus non solum pro aliis orauit, sed etiam pro seipso: secundum quod supra dictum est, sicut expresse dicitur Hebr.5. quod in diebus carnis suæ, preces supplicationesq; ad Deum, qui posit illum saluum facere a morte, cum clamore valido & lachrymis obtulit. Ergo sacerdotium Christi effectum habuit non solum in aliis, sed etiam in seipso.

2 ¶ Præterea, Christus sacrificium obtulit seipsum in sua passione. Sed per passionẽ suam non solum aliis meruit, sed etiã sibi: vt supra habitum est. Ergo sacerdotiu Christi non solum habuit effectum in aliis, sed etiam in seipso.

3 ¶ Præterea, Sacerdotium veteris legis fuit figura sacerdotij Christi. Sed sacerdos veteris legis non solum pro aliis, sed etiam pro seipso sacrificium offerebat. Dicitur enim Leuit.16. quod Põtifex ingreditur Sanctuarium, vt roget pro seipso pro domo sua, & pro vniuerso cœtu filiorum Israël. Ergo etiam sacerdotium Christi non solum in aliis, sed in seipso effectum habuit.

¶ SED CONTRA est quod in Ephesina synodo legitur: Si quis dicit Christum pro se obtulisse oblationem, & non magis pro nobis solum (non enim indiguit sacrificio, qui peccatum nescit) anathema sit. Sed in sacrificio offerendo, potuisime sacerdotis consistit officium. Ergo sacerdotium Christi non habuit effectum in ipso Christo.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sicut dictum est, sacerdos constituitur medius inter Deum & populum. Ille autem indiget medio ad Deum, qui per seipsum accedere ad Deum non potest, & talis sa-

4. dist. 4. q.1.arti.3. q. 5.

& in primo modẽte localiter, scilicet Deo, seu intelligentia. Sed Christus est sacerdos in hoc facere dotij Probatur inducitue, & respectu sacerdotij Legis veteris & nouæ.

¶ Occurrit autem statim dubiũ, quare omissum fuerit in hac inductione sacerdotium ante vltimam Legem scilicet Melchisedec & Patrum. cap.20.

¶ Ad hoc dicitur, quod quia erat eadem ratio de sacerdote legali: & ante legem, quoad propositum (quia vterque erat figura Christi) ideo exprimẽdo legalẽ cum eius ratione, scilicet quia figura erat sacerdotij Christi, etiam prædecessores comprehẽdit.

¶ In respõsionibus argumẽtorum, vide quod Autor non totaliter excludit Christum ab effecta sui sacerdotij. Sed docet loqui caute, quod secundum quid, inquantum scilicet erat passibilis participauit sacerdotij sui effectum, simpliciter autem nõ: tum quia non habuit peccatum: tum quia non indiguit (vt prima ratio in corpore articuli allata probat) tum quia non congruebat tibi, vt secunda ratio ibi allata probat.

¶ In respõsione ad secundum perspice quod dicitur sacrificium offerri per modum satisfactionis, & effectum ipsius proprium esse: ex vi ipsius quatenus satisfactorium est sit. Ratio siquidem huius est: quia sacrificium ex sua essentiali & primaria institutione, nihil aliud est quam quædam recognitio reuerentialis ipsius Dei: quæ quia debita est Deo, quia Deus est, quia creator, conseruator, largitorq; que est omnium, satisfactionis cuiusdam rationem habet. Offertur ergo sacrificium per modum satisfactionis, non tantum pœnæ debitæ peccato, aut offensæ contra Deum: sed etiam beneficiorum, & (quod primum est) debiti Deo cultus, quia Deus est.

¶ Vnde habes, quod effectus consequens ex vi sacrificij vt satisfactorij, est absolutio à pœna, aut reconciliatio ad Deum. Nam libertas à gratiarum actione, aut debito cultu, non est effectus aliquis consequens sacrificium, proprie loquendo: sed communis est negatio omnem actum debitum, quando solutus est, comitans, ipsum enim sacrificium est gratiarum actio, & cultus Dei: & non est exolutio pœnæ, sed solutionis causa, nisi sit pœnale, pœnæ propriæ: nec est reconciliatio sed gratiæ reconciliantis prouocatio.

q.21.art.3.

q.19.art.3. & 4.

Syn.1. ca. 10.

Art.1. huius quæst.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis vicesimæsecundæ Articulum quintum.

TItulus clarus est.

¶ In corpore vnicæ est conclusio: Sacerdotium Christi est æternum quo ad consummationem. Declaratur primo ex nomine, dicitur enim sacerdos in sacerdotis officio duo, scilicet oblationem & consummationem. Probatur deinde, quia consummatio sacerdotij Christi conficit in bonis æternis per obtutum autoritate Apostoli: Christus pontifex futurorum bonorum. Manifestatum est demum ipsa conclusio ex figura legalis sacerdotis, ita quod intrecitus Pontifex legalis semel in anno in Sancta sanctorũ cum sanguine immolatorum extra est figura cõsummationis sacerdotij Christi. Quia Pontifex in Sancta sanctorum significat Christum totum, hoc est in se & membris intrãsem in cælum secretum æternorum bonorum, quia cum sanguine immolatorum extra significat modum, quo Christus totus cælos intrauit, scilicet per sanguinem suum, quem effudit extra cælos, immolando seipsum in terra, quia semel i anno, hoc est integro cursu solis, significat vnitatem sacrificij Christi in perfecto cursu solis iustitiæ: hoc est in eternum, vt in responsione ad tertium dicitur.

¶ Super Quæstionis vicesimæsecundæ Articulum sextum.

TItulus clarus est.

¶ In corpore articuli vnica est conclusio: Sacerdotium Christi est secundum ordinem Melchisedec. Probatur: Sacerdotium Christi fuit præfiguratum per legale sacerdotium & per sacerdotium Melchisedec, sed per illud defectiue, per hoc quantum ad excellentiam ipsius supra legale: ergo est secũdũ ordinẽ Melchisedec. ¶ Antecedens habet tres partes. Prima supponitur, quod sacerdotium Christi præfiguratum fuerit in vtroque. Secũda, quod defectiue in legali, probatur, tum quia non mandabat peccatum tum quia non aternum. Tertia q excellentia figurata erat per Melchisedec, probatur: quia excellentia titius per excellentiam illius repræsentata fuit. Quo facto illud fuerit excellẽtius legali probatur, quia sacerdos legalis decimatus fuit in lumbis Abrahæ, decimas soluentis Melchisedec, constat enim excedere illum cui decimæ dantur. Hanc materiam diffuse tractat Apost ad Heb 7. vnde sumpta est hęc ratio.

Artic. seq cor. & q' 63. artic. 5' cor. Et 1. 2. q. 106. art. 4 Et 3. dist. 22. q.. 1. art. 1. ad 4. Art. præc.

cerdotio subiicitur, effectum sacerdotij participans. Hoc autem Christo non competit: dicit enim Apostolus ad Hebr. 7. Accedens per semetipsum ad Deum, semper viuens, ad interpellandum pro nobis. Et ideo Christo non conuenit effectum sacerdotij in se susc̃ipere, sed potius ipsum aliis communicare. Primum enim agens in quolibet genere, ita est inficiens, quod non est recipiens in genere illo: sicut sol illuminat, sed non illuminatur: & ignis calefacit, sed non calefit. Christus autem est fons totius sacerdotij: nam sacerdos legalis erat figura ipsius: sacerdos autem nouæ legis in persona ipsius operatur: secundum illud 2. ad Corinth. 2. Nam & ego quod donaui, si quid donaui, propter vos in persona Christi. Et ideo non competit Christo effectum sacerdotij recipere.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quod oratio etsi conueniat sacerdotibus: non tamẽ est eorũ officio propria. Cuilibet enim cõueniet & pro se & pro aliis orare: secundum illud 1ac. vlti. Orate pro inuicẽ, vt salueminí. Et sic posset dici, quod oratio qua Christus pro se orauit, non erat actus sacerdotij eius. Sed hęc responsio videtur excludi per hoc, quod Apostolus Heb. 5. cum dixisset, Tu es sacerdos in æternum secundũ ordinem Melchisedec, subdit, Qui in diebus carnis suæ preces, & c. vt supra. Et ita videtur quod oratio, quã Christus orauit, ad eius sacerdotium pertineat. Et ideo oportet dicere, quod alij sacerdotes effectum sacerdotij sui participant non inquantum sacerdotes, sed inquantum peccatores, vt infra dicetur. Christus autem simpliciter loquendo peccatum non habuit. Habuit tamen similitudinem peccati in carne: vt dicitur Rom. 8. Et ideo non simpliciter dicendum est, quod ipse effectum sacerdotij participauerit, sed secundum quid, scilicet secundum passibilitatẽ carnis. Vnde signanter dicit: Qui potsit illum saluum facere à morte.

¶ Ad secundum dicendum, quod in oblatione sacrificij cuiuscunque sacerdotis, duo possunt considerari, scilicet ipsum sacrificium oblatum, & deuotio offerentis. Proprius autem effectus sacerdotij est id quod sequitur ex ipso sacrificio, Christus autem consecutus est per suam passionem gloriam resurrectionis non quasi ex vi sacrificij quod offertur per modum satisfactionis: sed ex ipsa deuotione, quia secundum charitatem humiliter passionem sustinuit.

¶ Ad tertium dicendum, quod figura non potest adæquare veritatem. Vnde sacerdos figuralis veteris legis non poterat ad hanc perfectionem pertingere, vt sacrificio satisfactorio non indigeret: sed Christus nõ indiguit: vnde nõ est similis ratio de vtroque. Et hoc est quod Apostolus dicit, Lex homines constituit sacerdotes, infirmitatẽ habentes: sermo autem iurisiurandi, qui post legem est, Filium in æternum perfectum.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum sacerdotium Christi permaneat in æternum.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod sacerdotium Christi non permaneat in æternum. Quia (vt dictum est) illi soli effectu sacerdotij indigent, qui habent infirmitatem peccati: quæ per sacerdotis sacrificium expiari potest. Sed hoc non erit in æternum: quia in Sanctis nulla erit infirmitas: secundum illud Isa. 60. Populus tuus omnes iusti. Peccatorum autẽ infirmitas inexpiabilis erit, quia in inferno nulla est redemptio. Ergo sacerdotium Christi frustra remaneret in æternum.

2 ¶ Præterea, Sacerdotium Christi præcipue manifestatum est in eius passione & morte: quando per proprium sanguinem introiuit in Sanctaevt dicitur Hebr. 9. Sed passio & mors Christi non erit in æternum: secundum illud Rom. 6. Christus resurgẽs à mortuus, iam non moritur. Ergo sacerdotium Christi non est in æternum.

3 ¶ Præterea, Christus est sacerdos non secundũ quod Deus, sed secundum quod homo. Sed Christus quandoque non fuit homo, scilicet in triduo mortis. Ergo sacrificium Christi, non est in æternum.

¶ SED CONTRA est quod dicitur in Psal. Tu es sacerdos in æternum.

¶ RESPONDEO dicendum, quod in officio sacerdotis duo possunt considerari. Primo quidem ipsa oblatio sacrificij. Secundo, ipsa sacrificij consummatio. Quæ quidem consistit in hoc quod illi, pro quibus sacrificium offertur, finem sacrificij consequuntur. Finis autem sacrificij, quod Christus obtulit, nõ fuerunt bona temporalia, sed æterna, quæ per eius mortem adipiscimur (vnde dicitur Heb. 9. quod Christus est assistens Pontifex futurorum bonorum) ratione cuius Christi sacerdotium dicitur esse æternum.

¶ Et hæc quidem consummatio sacrificij Christi, præfigurabatur in hoc ipso, quod Pontifex legalis semel in anno cum sanguine hirci & vituli intrabat in Sancta sanctorum (vt dicitur Leuit. 16.) cum tamen hircum & vitulũ non immolaret in Sanctis sanctorum, sed extra. Et similiter Christus in Sancta sanctorum, id est in ipsum cælum intrauit, & nobis viam paruit intrandi, per virtutem sanguinis sui, quem pro nobis in terra effudit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Sancti qui erunt in patria, non indigebunt vlterius expiari per sacerdotũ Christi: sed expiati iam indigebunt consummari per ipsum Christum, à quo gloria eorum dependet. Vnde dicitur Apoc. 21. quod claritas Dei illuminat illam, scilicet ciuitatem Sanctorum, & lucerna eius est agnus.

¶ Ad secundum dicendum, quod licet passio & mors Christi de cætero non sit iteranda: tamen virtus illius hostiæ semel oblatæ permanet in æternum.

¶ Et per hoc patet responsio ad tertium: quia, vt dicitur ad Hebr. 10. vna oblatione consummauit in æternum sanctificatos. Vnitas autem huius oblationis figurabatur in lege, per hoc quod semel in anno legalis Pontifex cum solenni oblatione sanguinis intrabat in Sancta: vt dicitur Leuit. 16. Sed defuciebat figura à veritate in hoc, quod illa hostia non habebat sempiternam virtutem: & ideo annuatim illæ hostiæ reiterabantur.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum sacerdotium Christi fuerit secundum ordinem Melchisedec.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod sacerdotium Christi non fuerit secundum ordinem Melchisedec. Christus enim est fons totius sacerdotij, tanquam principalis sacerdos. Sed illud quod est principale, non sequitur ordinẽ alterius, sed alia sequuntur ordinem ipsius. Ergo Christus non debet dici sacerdos secundum ordinem Melchisedec.

2 ¶ Præterea, Sacerdotium veteris legis, propinquius fuit sacerdotio Christi, quam sacerdotium quod fuit ante legem. Sed sacramenta tanto expressius significabant Christum, quanto propinquiora fuerunt Christo: vt patet ex his, quæ in Secunda parte dicta sunt. Ergo sacerdotium Christi magis debet dici nominari secundum sacerdotium legale, quam secundum sacerdotium Melchisedec, quod fuit ante legem.

2. 3. q. 7.

2 ¶ Præterea, Hebr. septimo dicitur, quod est Rex pacis, sine patre, sine matre, sine genealogia, neque numerum dierum, neque finem vitę habens. Quæ quidem conueniunt soli filio Dei. Ergo

Ergo non debet dici Christus secundum ordinem Melchisedech, tanquam cuiusdam alterius, sed secundum ordinem sui ipsius.

¶ SED CONTRA est quod dicitur in Psalmo, Tu es sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sicut supra dictum est, legale sacerdotium fuit figura sacerdotij Christi: non quidem quasi adæquans veritatem, sed multum ab ea deficiens. Tum quia sacerdotium legale non mundabat peccata: tum etiam quia non erat æternum, sicut sacerdotium Christi. Ipsa autem excellentia sacerdotij Christi ad sacerdotium Leuiticum fuit figurata in sacerdotio Melchisedech, qui ab Abrahã decimas sumpsit: in cuius lumbis decimatus est quodammodo ipse sacerdos legalis. Et ideo sacerdotium Christi dicitur esse secũdum ordinem Melchisedech, propter excellentiam veri sacerdotij ad figurale sacerdotium legis.

Art. 4 huius quæst.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quod Christus non dicitur esse secundum ordinem Melchisedech, quasi principalioris sacerdotis, sed quasi præfigurantis excellentiam sacerdotij Christi ad sacerdotium Leuiticum.

¶ Ad secundum dicendum, quod in sacerdotio Christi duo possunt considerari: scilicet ipsa oblatio Christi, & participatio eius. Quantum ad ipsam oblationem, expressius figurabat sacerdotium Christi sacerdotium legale per sanguinis effusionem, quam sacerdotium Melchisedech, sin quo sanguis non effundebatur. sed quantum ad participationem huius sacrificij & eius effectum (in quo præcipue attenditur excellentia sacerdotij Christi ad sacerdotium legale) expressius præfigurabatur per sacerdotium Melchisedech, qui offerebat panem & vinum, significantia (vt Augustinus dicit) ecclesiasticam vnitatem, quam constituit participatio sacrificij Christi. Vnde etiam in noua lege verum Christi sacrificium cõmunicatur fidelibus sub specie panis & vini.

Refertur de consecrat. dist. 2. c. Quia passus.

¶ Ad tertium dicendum, quod Melchisedech, dictus est sine patre, & sine matre, & sine genealogia, & quod non habet initium dierum neque finem: non quia ista non habuerit, sed quia in Scriptura sacra ista de eo non leguntur, Et per hoc ipsum (vt Apostolus ibidem dicit) assimilatus est filio Dei: qui in terris est sine patre & in cælis sine matre, & sine genealogia: secundum illud Isa. 53. Generationem eius quis enarrabit? & secundum diuinitatem neque principium neque finem dierum habet.

¶ Super Quæstionis vicesimætertiæ Articulum primum.

TItulus clarus est.

Adoptare enim significat facere sibi filiũ adoptiuum.

¶ In corpore vnica est conclusio. Deo conuenit adoptare. Probatur & declaratur: probatur quidem sic. Deus ex sua bonitate admittit homines ad diuinæ beatitudinis hęreditatem: ergo Deo conuenit adoptare. Antecedens continet tria. primo causam, scilicet quod ex bonitate: secundo terminum, scilicet diuinam beatitudinem: tertio modum seu formam, scilicet hæreditatem. Et quo ad singula in litera probatur. Quo ad causam: quia Deus ex sua bonitate admittit omnes creaturas ad suæ bonitatis participationem & præcipue rationales. Quo ad terminũ: quia creaturę rationales sũt capaces diuinę beatitudinis, quia sunt ad imaginem Dei factæ. Quo ad formam hęreditatis: quia diuina beatitudo est qua Deus est beatus ac per hoc per seipsum dives, ac per hoc hæreditas. prima sequela in litera non probatur. Secunda autem probatur: quia illud est alicuius hæreditas quo est dives. Consequentia vero principalis probatur. Humana adoptio, ad cuius similitudinem diuina dicitur, est qua aliquis ex sua bonitate constituit alium in successione suæ hæreditatis. Declaratur autem ex differentia inter humanam & diuinam adoptionem: quia diuina significat, idoneum faciendo hæreditate, humana autem idoneum præsupponit, quem hęredem facit.

3. dist. 10. q. 2. arti. 1. q. 1. Et 4. contra c. 17. fin.

q. 33. art. 3.

¶ Et nota hic responsiones ad singula argumẽta: quia necessariæ valde sunt ad intellectum materiæ huius.

¶ Vnum tamen restat hic dubium circa illud: Beatitudo est, qua Deus est dives; quoniam beatitudo spectat ad mentem, diuitię vero ad potentiam: constituunt enim diuitiæ potentem vti affluentes rebus ad possessionem pertinentibus.

¶ Sed hoc facile soluitur, dicendo vel quod beatitudo facit causaliter diuitem. Vnde Beato promissum est, Super omnia bona sua constituet eum. Vel quod beatitudo sumitur collecti ue seu integraliter, vtex suis omnibus partibus constat. Ad felicitatem enim requiritur potentia plena: alioquin non esset quis simpliciter felix.

¶ Super Quæstionis vicesimæquartæ Articulum secundum.

TItulus clarus est.

¶ In corpore vnicæ est conclusio. Deo conuenit adoptare filios. Probatur & declaratur. Probatur quidem sic. Deus ex sua bonitate admittit homines ad diuinæ beatitudinis hęreditatem: ergo Deo conuenit adoptare. Antecedens habet duas partes. Prima, quod Deus ex sua bonitate admittit omnes creaturas ad suæ bonitatis participationem. Secunda, quod præcipue rationales. Quo ad terminum, quia creaturę rationales sũt capaces diuinę beatitudinis. Declaratur autem ex differentia inter humanam & diuinam adoptionem: quia diuina significat, idoneum faciendo hæreditate, humana autem idoneum præsupponit, quem hęredem facit.

¶ Et nota hic responsiones ad singula argumẽta: quia necessariæ valde sunt ad intellectum materiæ huius.

¶ Vnum tamen restat hic dubium circa illud: Beatitudo est, qua Deus est dives; quoniam beatitudo spectat ad mentem, diuitię vero ad potentiam: constituunt enim diuitiæ potentem vti affluentes rebus ad possessionem pertinentibus.

¶ Sed hoc facile soluitur, dicendo vel quod beatitudo facit causaliter diuitem. Vnde Beato promissum est, Super omnia bona sua constituet eum. Vel quod beatitudo sumitur collecti ue seu integraliter, vtex suis omnibus partibus constat. Ad felicitatem enim requiritur potentia plena: alioquin non esset quis simpliciter felix.

¶ Tertio, vtrum sit proprium hominũ adoptari in filios Dei.

¶ Quarto, vtrum Christus possit dici filius adoptiuus.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum Deo conueniat filios adoptare.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod Deo non conueniat filios adoptare. Nullus enim adoptat nisi extraneam personam in filium: secundum quod Iuristæ dicunt. Sed nulla persona est extranea à Deo, qui est omnium creator. Ergo videtur quod Deo non conueniat adoptare.

2 ¶ Præterea, Adoptio videtur esse introducta in defectum filiationis naturalis. Sed in Deo inuenitur naturalis filiatio: vt in Prima parte habitum est. Ergo non conuenit Deo filios adoptare.

3 ¶ Præterea, Ad hoc aliquis adoptatur, vt in hæreditate Dei nõ videatur aliquis posse succedere: quia ipse nunquam decedit. Ergo Deo non conuenit adoptare.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Ephe. primo, Prædestinauit nos in adoptionem filiorum Dei. Sed prædestinatio Dei non est irrita. Ergo Deus aliquos sibi adoptat in filios.

¶ RESPONDEO dicendum, quod aliquis homo adoptat alium sibi in filium, in quantum ex sua bonitate admittit eum ad participationem suæ hæreditatis: Deus autem est infinitę bonitatis: ex qua contingit, quod ad participationem bonorum suorum suas creaturas admittit. Et præcipue rationales creaturas, quæ inquantum sunt ad imaginem Dei factæ, sunt capaces beatitudinis diuinæ. Quæ quidem consistit in fruitione Dei: per quam etiam ipse Deus beatus est, & per seipsum dives, inquantum scilicet seipso fruitur. Hoc autem dicitur hæreditas alicuius, ex quo ipse est dines. Et ideo inquantum Deus ex sua bonitate admittit homines ad beatitudinis hæreditatem, dicitur eos adoptare. Hoc autem plus habet adoptatio diuina, quam humana: quia Deus hominem, quem adoptat, idoneum facit per gratiæ munus ad hæreditate cælestem percipiendam. Homo autem non facit idoneum eum, quem adoptat, sed potius eum iam idoneum eligit adoptando.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd homo in sua natura consideratus, non est extraneus à Deo; quantum ad bona naturalia quæ recipit: est tamen extraneus, quantum ad bona gratiæ & gloriæ, & secundum hoc adoptatur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd hominis est operari ad supplẽdam suam indigentiam: nõ autem Dei, cui conuenit operari ad communicandam suæ perfectionis abundantiam. Et ideo sicut per actum creationis communicatur bonitas diuina omnibus creaturis, secundum quandam similitudinem, ita per actu adoptionis communicatur similitudo naturalis filiationis hominibus, secundũ illud Rom. 8. Quos præscinit conformes fieri imaginis filij sui.

¶ Ad tertium dicendum, quòd bona spiritualia possunt simul à pluribus possideri, non autem bona corporalia. Et ideo hæreditatem corporalem nullus potest percipere, nisi succedens decedenti: hæreditatem autem spiritualem simul omnes ex integro accipiunt sine detrimento Patris semper viuentis. Quamuis posset dici, quod Deus decedit, secũdum quod est in nobis per fidem, & incipiet in nobis esse per speciem: sicut glossa dicit Roma. 8. super illud, Si filij, & hæredes.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis vicesimætertiæ Articulum secundum.*

Titulus clarus est.

3. dist. 10. q. 1. arti. 1. q. 2. & 3.

¶ In corpore vnius est conclusio: Adoptare homines in filios Dei, conuenit toti Trinitati. Probatur. Facere quemcunque effectum in creaturis, commune est toti Trinitati: sed filius adoptiuus est factus nō genitus natura li generatione à Deo, ergo adoptare est commune toti Trinitati. Maior tripliciter probatur. Primo ex oppositō, quia generare naturaliter in diuinis proprium est Patri. Secundo, quia vna est substantia Trinitatis: vbi autem est vna substantia, est vnica virtus & operatio. Tertio autoritate, Quicunque facit Pater Minor declaratur ex differentia inter filium dei naturaliter & adoptiuū: quia ille genitus, non factus, iste factus non genitus naturaliter. Et notanter apponitur ly naturaliter: quia generatio est duplex, naturalis & gratuita, illa propria est filio: hæc conuenit adoptiuis, & ad facere spectat: est enim faciendi quædam species.

¶ In responsionibus argumentorum memēto differentiæ inter proprium & appropriatū: & videbis adoptionem nostram, non propriā alicui personæ diuinæ, sed communem tribus appropria à autem Patri, vt auctori: & ideo peculiariter dicitur ipse pater noster) Filio, vt exemplari: (& ideo frater noster, quasi similis communicās in Patre Spiritui sancto, vt quasi executori in suo appropriato, quod est charitas, qua sumus filij Dei. & ideo Spiritus sanctus dicitur spiritus adoptionis filiorum.

q. 39. ar. 7

¶ *Super Quæstionis vicesimætertiæ Articulum tertium.*

Titulus clarus, vt patet.

¶ In corpore vnius est conclusio. Adoptare nō uenit creaturæ rationali soli, non omni. Probatur. Filius Dei naturaliter procedit à Patre vt verbum intellectuale vnum cum ipso Patre existens, & filiatio adoptiuus, & eil similitudo filiationis naturalis, non tantum secū dum formam, sed gradum intelligibilitatis, sed secundum vnitatem ergo adoptati cōuenit creaturæ rationali soli, non omni. Antecedens quo ad primam propositionem includit tres conditiones ad propositum filij Dei. prima est quod Verbum: secūda, quod intellectuale: tertia, quod vnum cum Patre.

¶ *Verum adoptare conueniat toti Trinitati.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod adoptare nō conueniat toti Trinitati. Adoptatio enim dicitur in diuinis ad similitudinem rerum humanarum. Sed in rebus humanis soli illi conuenit adoptare, qui potest filios generare: quod in diuinis conuenit soli Patri. Ergo in diuinis solus Pater potest adoptare.

2 ¶ Præterea, Homines per adoptionem efficiuntur fratres Christi. Secundum illud Roma. 8. Vt sit ipse primogenitus in multis fratribus. Fratres autem dicuntur, qui sunt filij vnius patris. vnde & Dominus dicit Ioan. 20. Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum. Ergo solus Pater Christi habet filios adoptiuos.

3 ¶ Præterea, Galat. 4. dicitur, Misit Deus Filium suum, vt adoptionem filiorum Dei reciperemus: quoniā autem estis filij Dei, misit Deus spiritum Filij sui in corda vestra, clamantem, Abba, pater. Ergo eius est adoptare, cuius est Filium, & Spiritum sanctum habere. Sed hoc est solius personæ Patris. Ergo adoptare conuenit soli personæ Patris.

¶ SED CONTRA, Eius est adoptare nos in filios, quem nos patrem possumus nominare. vnde dicitur Rom. 8. Accepistis Spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba, pater. Sed cum Deo dicimus, Pater noster, hoc pertinet ad totā Trinitatem: sicut & cætera nomina, quæ dicuntur de Deo relatiue ad creaturam, vt in Prima parte habitum est. Ergo adoptare conuenit toti Trinitati.

¶ RESPONDEO dicendum, quod hæc est differentia inter filium Dei adoptiuum & naturalem, quod filius Dei naturalis est genitus, non factus: filius autem adoptiuus est factus, secundum illud Ioan. primo, Dedit eis potestatem filios Dei fieri. Dicitur tamen quādoque filius adoptiuus esse genitus propter spiritualem regenerationem: quæ est gratuita, non naturalis: vnde dicitur Iac. primo. Voluntarie genuit nos Verbo veritatis. Quānuis autem generare in diuinis, sit proprium personæ patris, tamen facere quecunque effectum in creaturis, est commune toti Trinitati propter vnitatem naturæ: quia vbi est vna natura, oportet quod sit vna virtus & vna operatio. vnde Dominus dicit Ioā. quinto. Quæcunque pater facit, hęc & filius similiter facit. Et ideo adoptare homines in filios Dei, conuenit toti Trinitati.

¶ AD PRIMVM ergo dicendū, quod omnes personæ humanæ non sunt vnius naturæ secundum numerum, vt oporteat vnam esse omnium operationem & vnum effectum sicut accidit in diuinis. Et ideo, quantum ad hoc, non potuit attendi similitudo vtrobique.

¶ Ad secundum dicendum, quod nos per adoptionem efficimur fratres Christi quasi eundem patrem habentes cum ipso; qui tamen alio modo est pater Christi, & alio modo est pater noster. Vnde signanter Dominus Ioan. 20. seorsum dixit, patrem meum, & seorsum dixit, patrem vestrum: est enim pater Christi, naturaliter generando quod est proprium sibi. Est autem pater noster voluntarie aliquid faciēdo, quod est commune sibi & Filio & Spiritui sancto. Et ideo Christus non est filius totus Trinitatis, sicut nos.

¶ Ad tertium dicendū, quòd sicut dictum est, filiatio adoptiua est quędam similitudo filiationis æternæ. sicut omnia quæ in tempore facta sunt, similitudines quædam sunt eorum quæ ab æterno fuerunt. Assimilatur autem homo splendori æterni Filij, per gratiæ charitatem, quæ attribuitur Spiritui sancto. Et ideo adoptatio sicut sit communis toti Trinitati: appropriatur tamen patri vt actori, Filio vt exemplari, Spiritui sancto vt imprimenti in nobis huius similitudinem exemplaris.

Arg. prim.

¶ *Verum adoptari sit proprium rationalis creaturæ.*

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod adoptari non sit propriū rationalis creaturæ. Non enim dicitur Deus pater creaturæ, nisi per adoptionem. Dicitur autem pater creaturæ etiam irrationalis: secundum illud Iob 38. Quis est pluuiæ pater, & filius roris quis genuit? Ergo adoptari non est proprium rationalis creaturæ.

2 ¶ Præterea, Per adoptionem dicuntur aliqui filij Dei Sed esse filios Dei, in Scriptura proprie videtur attribui Angelis, secundum illud Iob 1. Quadam autem die cum assisterent filij Dei coram Domino. Ergo non est proprium creaturæ rationalis adoptari.

3 ¶ Præterea, Quod est proprium alicui naturæ, conuenit omnibus habentibus naturā illam: sicut risibile conuenit omnibus hominibus. Sed adoptari non conuenit omni rationali naturæ. Ergo adoptari non est proprium rationalis creaturæ.

¶ SED CONTRA est, quod filij adoptati sunt hæredes Dei, vt patet Romanorum octauo. Sed talis hæreditas conuenit soli rationali creaturæ. Ergo proprium est creaturæ rationalis adoptari.

Arg. prim. adj. 2.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dictum est, filiatio adoptiua est quædam similitudo filiationis naturalis. Filius autem Dei naturaliter procedit à patre, vt verbum intellectuale, vnū cum ipso patre existens. Huic ergo verbo tripliciter potest aliquid assimilari. Vno quidem modo secundū rationem formæ, non autē secundū intellectualitatem ipsius, sicut forma domus exterius constituitæ assimilatur verbo mētali artificis secundum speciem formæ, non autem secundum intelligibilitatem: quia forma domus in materia non est intelligibilis, sicut erat in mente artificis. Et hoc modo Verbo ęterno assimilatur quælibet creatura, cum sit facta per Verbum. Secundo modo assimilatur creatura Verbo non solum quātum ad rationem formæ, sed etiam quantum ad intellectualitatem ipsius, sicut etiam scientia, quæ sit in mente discipuli, assimilatur verbo quod est in mēte magistri. Et hoc modo creatura rationalis etiā secundum suam naturam assimilatur verbo Dei. Tertio modo assimilatur creatura verbo Dei æterno, secundum vnitatem quam habet ad patrem, quod quidem fit per gratiam & charitatem, vnde Dominus orat Ioan. 17. Sint vnum in nobis, sicut & nos vnum sumus. Et talis assimilatio perficit ratione adoptionis, quia sic assimilatis debetur hęreditas æterna. Vnde manifestum est, quod adoptari conuenit soli creaturæ rationali, nō etiam omni, sed solum habenti charitatem, quæ est diffusa in cordibus nostris per Spiritum sanctum, vt dicitur Roman. quinto. Et ideo Roman. 8. Spiritus sanctus dicitur spiritus adoptionis filiorum.

¶ Et ideo ex ipsa propositione deducitur triplex modus assimilationis ad filium Dei, seu ad Verbum. Primus per imitationē formæ, quæ habet in Verbo, q̄ est omnium eminentissima similitudo, & hic communis omnibus est, quæ per Verbū facta sunt. Secundus per imitationem etiam gradus immaterialitatis, & hic propriꝰ rationalibus est, quæ sola sunt immaterialia. Tertius per imitationem etiam vnitatis ad Deū & hic est propriꝰ gratiam charitatis habentiū Secunda autem pro positō antecedentis, ex præmissis clarificata quo ad vltimum patet duplicitēr probatur. Primo: quia quod dicitur per se, nō dicitur participative. Adnotetur hic q̄ Autor summæ tripliciter scribens, plus probat quam exprimat. Huic enim cōclusioni & rationi non potest fieri dupliciter obiiari, vel recedendo à sententia fidei, ponēdo in Christo plures personas vel hypostases. Et hoc Autor tangit in his quę subiūgit, Vel ponendo q̄ filiatio potest denominate Christum ratione solius naturæ, sicut passio, crucifixio, nativitas & huiusmodi. Secūdum hoc enim posset Christus ratione naturæ humanæ assumptæ, in gratia & gloria beatitudinis participare dici filius adoptiuus: sicut dicitur beatus beatitudine participata ratione naturæ assumptæ. Et hoc Autor excludit in principio corporis, per hoc, q̄ filiatio non naturæ, sed personæ cōuenit: & propter ea non potest Christo conuenire filiatio adoptiua ratione naturę humanæ (quam si Filius Dei per se seu naturaliter) consequens est, q̄ nō possit dici Dei filius, participative. Id enim quod per se dicitur, nō participative dicitur: & hoc solo modo posset participative dici, si ratione naturæ assumptæ filiatio adoptiua ei conueniret: quod excluſum est.

3 dist. 10. q. 1. arti. 1. q. 2. ad 2. Infr. q. 32. arti. 3 & q. 43. artic. 1. cor. Et 3. dist. 10. q. 2. arti. 2. q. 3. & 4. contra cap. 4. Et ver. q. 29. arti. 1. ad 1. li. 2. de trinit. cap. 13.

¶ Nota hic pro clariori intellectu ex responsione ad secundum, quod sicut in humanis, is qui est filius naturalis, &c. nō adoptatur in filium sed hæreditas sibi debetur, quia filiunita Christus, vt homo habet quidem omnia bona patriæ & vitæ quæ debentur filiis adoptiuis, sed nō ex vi seu iure adoptionis, sed ex hoc quod est filius Dei naturalis, habet in natura assumpta hæreditatem Dei. Ita quod non fuit opus Christo ad hoc, vt natura tua humana haberet dona patriæ & vitæ, vt adoptaretur à Deo, quoniam ex hoc ipso quod erat Dei naturalis filius, debebatur sibi, vt natura assumpta haberet illam testante hoc Ioanne: Vidimus, inquit, gloriam eius, scilicet Verbi incarnati, gloriā quasi vnigeniti à Patre, plenum gratiæ & veritatis.

3 dist. 10. q. 2. arti. 2. q. 2. ad 3. 4 contra cap. 9. ad 2. Et Rom. 8. li. 3. cap. 8. Aut. præc.

¶ Et hinc patet, quod non est eadem ratio de beatitudine duplici in Christo: scilicet diuina & participata: & de filiatione duplici, scilicet naturali & adoptiua. Illa enim dualitas necessaria est, vt natura assumpta sit perfecta: sed ista non est necessaria, nec conueniens dignitati Christi. quoniam derogat dignitati filij veri q̄ hæres fiat adoptione. Demum Autor ex oppositō errore confirmat conclusionem & probationem, dicens quod opposita conclusio consonat errori ponentium in Christo plures hypostases.

¶ *Super Quæstionis vicesimæquartæ Articulum primum.*

Titulus, vt iacet, sine additione aliqua sumendus est.

¶ In corpore vnā est conclusio, Christus est prædestinatus. Probatur, Prædestinatio proprie est diuina ab æterno præordinatio eorum, quæ per gratiam sunt finēda in tempore sed Deum esse hominem, & conuertere, est quoddam factum in tempore per gratiam vnionis, & præordinatum à Deo ab æterno: aliquātū aliquid noui diuinæ menti accideret ergo vnio illa est prædestinata: ergo Christus est prædestinatus.

¶ Adverte sensum literæ inēdum ab Autore: & vt discernas doctrinam Autoris ab aliorū sententiis, recolito q̄ prædestinationis nomē in sacris literis dupliciter venit: in vnum. Vel simpliciter, hoc est sine additione aliqua, vtquòd dicimus, Simō Petrus fuit prædestinatus. Vel cum determinatione aliqua: vt quum dicimus q̄ Magdalena fuit prædestinata ad lauandum pedes Iachymis. Latro ad cōfitendū regnum Christi pendentis in cruce & similia. Et quoniā communi vsu prædestinatio absolute respicit æternam felicitatem vt terminum: est enim ratio ordinis Electorum in vitam æternam) vt in Prima patet habitum est, ideo Durandus in 1. sent. distin. 7 dicit, quod prædestinatio absolute est respe ctu beatitudinis, & similiter ea prædestinatione Christi qua prædestinatus est filius Dei à prædestinatione absolute, & dicens eam esse prædestinationem ad hoc scilicet esse filium Dei. Scotus quoque ibidem prædestinationem Christi ponit in ordine ad beatitudinem, quasi gratia vnionis foret medium in Christo ad gratiam summæ beatitudinis animæ suæ: Dicus autem Autor intuens gratiam vnionis esse excellentior quid gratia summæ beatitudinis creatæ, quanto maius est esse Deum quā frui Deo. & gratiam summæ beatitudinis cōsequi ad gratiam vnionis (non vt finis sequitur ad medium, sed vt proprietas ad subiectum, vt calor ad ignem) posuit gratiā de stinationem absolute communiter quidem respicere gratiā vitæ æternæ vt terminum: singulariter autem in Christo respicere gratiam vnionis, vt in responsione ad primum litera manifestat.

1. dist. 40. q. 2. cor. fi. & ad 5. Et 3 dist. 7. q. 3. arti. 2. q. 2. & q. 3. arti. 2. q. 3. Et 4 contra cap 9. ad 2. Et Ro. 1. li 3. cor. 4.

QVAESTIO VICESIMA quarta, de Prædestinatione Christi, in quatuor Articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de prædestinatione Christi.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum Christus sit prædestinatus.

¶ Secundo, vtrum sit prædestinatus, secundum quod homo.

¶ Tertio, vtrum eius prędestinatio sit exemplar nostræ prædestinationis.

¶ Quarto, vtrum sit causa prædestinationis nostræ.

ARTICVLVS I.

¶ *Vtrum Christo conueniat prædestinatum esse.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod Christo non cōueniat prædestinatum esse. Terminus enim prędestinationis videtur esse adoptio filiorum, secundum illud Ephes. primo, prædestinauit nos in adoptione filiorum. Sed Christo nō conuenit esse filium adoptiuū: modo potest dici filius adoptiuus. Secundum autem illos, qui ponunt in Christo duas personas, vel duas hypostases, seu duo suppositā, nihil rationabiliter prohiberet Christum hominē dici filium adoptiuum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut filiatio non proprie cōuenit naturæ, ita nec adoptio. Et ideo cum dicitur quod carnis humanitas adoptatur, impropria est locutio. Et accipitur ibi adoptatio pro vnione humanæ naturæ ad personam filij.

¶ Ad secundum dicendum, quod similitudo illa August. est intelligenda, quantum ad principium, quia scilicet sicut sine meritis quibet homo habet vt fit Christianus, ita iste homo sine meritis habuit vt esset Christus. Est tamen differentia, quantum ad terminum: quia scilicet Christus per gratiā vnionis est filius naturalis, alius autem per gratiam habitualem est filius adoptiuus. Gratia autem habitualis in Christo non facit de non filio filium adoptiui, sed est quidam effectus filiationis in anima Christi, secūdum illud Ioan. 1. Vidimus gloriam eius quasi Vnigeniti à Patre, plenum gratiæ & veritatis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd esse creaturam, & etiā seruitus vel subiectio ad Deum, non solum respicit personam, sed etiam naturam: quod nō potest dici de filiatione. Et ideo non est similis ratio.

QVAESTIO VICESIMA quarta, de Prædestinatione Christi, in quatuor Articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de prædestinatione Christi.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum Christus sit prædestinatus.

¶ Secundo, vtrum sit prædestinatus, secundum quod homo.

¶ Tertio, vtrum eius prędestinatio sit exemplar nostræ prædestinationis.

¶ Quarto, vtrum sit causa prædestinationis nostræ.

ARTICVLVS I.

¶ *Vtrum Christo conueniat prædestinatum esse.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod Christo non cōueniat prædestinatum esse. Terminus enim prędestinationis videtur esse adoptio filiorum, secundum illud Ephes. primo, prædestinauit nos in adoptione filiorum. Sed Christo nō conuenit esse filium adoptiuū: modo potest dici filius adoptiuus. Secundum autem illos, qui ponunt in Christo duas personas, vel duas hypostases, seu duo suppositā, nihil rationabiliter prohiberet Christum hominē dici filium adoptiuum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut filiatio non proprie cōuenit naturæ, ita nec adoptio. Et ideo cum dicitur quod carnis humanitas adoptatur, impropria est locutio. Et accipitur ibi adoptatio pro vnione humanæ naturæ ad personam filij.

¶ Ad secundum dicendum, quod similitudo illa August. est intelligenda, quantum ad principium, quia scilicet sicut sine meritis quibet homo habet vt fit Christianus, ita iste homo sine meritis habuit vt esset Christus. Est tamen differentia, quantum ad terminum: quia scilicet Christus per gratiā vnionis est filius naturalis, alius autem per gratiam habitualem est filius adoptiuus. Gratia autem habitualis in Christo non facit de non filio filium adoptiui, sed est quidam effectus filiationis in anima Christi, secūdum illud Ioan. 1. Vidimus gloriam eius quasi Vnigeniti à Patre, plenum gratiæ & veritatis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd esse creaturam, & etiā seruitus vel subiectio ad Deum, non solum respicit personam, sed etiam naturam: quod nō potest dici de filiatione. Et ideo non est similis ratio.

QVAESTIO VICESIMA quarta, de Prædestinatione Christi, in quatuor Articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de prædestinatione Christi.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum Christus sit prædestinatus.

¶ Secundo, vtrum sit prædestinatus, secundum quod homo.

¶ Tertio, vtrum eius prędestinatio sit exemplar nostræ prædestinationis.

¶ Quarto, vtrum sit causa prædestinationis nostræ.

ARTICVLVS I.

¶ *Vtrum Christo conueniat prædestinatum esse.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod Christo non cōueniat prædestinatum esse. Terminus enim prędestinationis videtur esse adoptio filiorum, secundum illud Ephes. primo, prædestinauit nos in adoptione filiorum. Sed Christo nō conuenit esse filium adoptiuū: modo potest dici filius adoptiuus. Secundum autem illos, qui ponunt in Christo duas personas, vel duas hypostases, seu duo suppositā, nihil rationabiliter prohiberet Christum hominē dici filium adoptiuum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut filiatio non proprie cōuenit naturæ, ita nec adoptio. Et ideo cum dicitur quod carnis humanitas adoptatur, impropria est locutio. Et accipitur ibi adoptatio pro vnione humanæ naturæ ad personam filij.

¶ Ad secundum dicendum, quod similitudo illa August. est intelligenda, quantum ad principium, quia scilicet sicut sine meritis quibet homo habet vt fit Christianus, ita iste homo sine meritis habuit vt esset Christus. Est tamen differentia, quantum ad terminum: quia scilicet Christus per gratiā vnionis est filius naturalis, alius autem per gratiam habitualem est filius adoptiuus. Gratia autem habitualis in Christo non facit de non filio filium adoptiui, sed est quidam effectus filiationis in anima Christi, secūdum illud Ioan. 1. Vidimus gloriam eius quasi Vnigeniti à Patre, plenum gratiæ & veritatis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd esse creaturam, & etiā seruitus vel subiectio ad Deum, non solum respicit personam, sed etiam naturam: quod nō potest dici de filiatione. Et ideo non est similis ratio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

propria generatione fieret, sed consequitiue haberetur, non haberet rationem per se primo termini, sed consequentis ad terminum: vt in Christo dictum est. Contingit autem quia in eum hoc in se claudit, ideo Autor in litera & prædestinationem proprie accepit dicit respicere gratiam: & hoc habetur ex antedictis in prima parte. Verissimum igitur est hoc, non solum vt ionat, sed vt inducit ad exercitium gratiæ gratuitæ, & termini gratuiti. Sæpenim gratia consumata sufficit ad terminum prædestinationis simpliciter: vt dictum est multo magis gratia vnionis quæ pars gratiæ consummatæ vt proprietatem, sufficiens est vt terminet prædestinationem etiam absolute. Et propterea litera dicit quod ratione gratiæ vnionis Christus dicitur esse prædestinatus nõ ad hoc vel illud, sed prædestinatus.

q. 23 ar. 5.

¶ In responsionibus ad secundum & tertium, attende primo, quod secundum rem nulla est inter Catholicos quæstio de prædestinatione Christi ad filiationem Dei per gratiam vnionis naturæ humanæ ad filium Dei, sed quæstio est de verificatione sermonis Pauli apostoli proprie vel improprie in hoc vel illo sensu. Autor supponẽs hoc antiquum Apostoli esse propriam, & intelligi non de aliquo consequente ad filium Dei (puta manifestatione) difficilem suscepit prouinciam verificandi illam de persona Christi. Vitra exponi rationem nanque illam ref. xerentem prædestinationem ad naturam, & alteram Ambrosij referentem ad manifestationem Christi, referri quoque potest prædestinatio Christi ad filium Dei in virtute actuali: ita quod filius Dei ex semine Dauid secundum carnem, prædestinatus est filius Dei in virtute actualis operationis sanctificatiuæ & reparatiuæ mundi: ita quod eorum coniunctum, scilicet filius Dei in virtute actuali, est terminus prædestinationis.

q. 23. ar. 1. & 4.

Glos. ord.

¶ Et licet hæc expositio satis consonet literæ Apostoli, subiungentis opera sanctificationis & resurrectionis mortuorum: quia tamen ex monitur etiam quod filius Dei absolute sit terminus prædestinationis (vt Autor cum Glossa ibidem sustinet) ideo hunc prosequendo, aduerte secundo, quod Autor ponit Christum prædestinatum ratione naturæ: ita quod ipsa persona Christi ratione assumptæ naturæ denominatur prædestinata ad Dei filiationẽ. Consideratur quippe æternam Christi personam dupliciter. Vel secundum se seu absolute. Et sic negat ipsam prædestinatam ad filiationem Dei: quia est ipsa Dei filiatio per essentiam, Vel secundum quod induta est humanitatem. Et sic affirmat ipsam prædestinatam ad filiationem Dei: quia vt sic per gratiam vnionis assequuta est filiationem Dei.

¶ Quod vt clarius percipias, vtrere positionibus hæreticorum, & ex differentia illarum ad sententiam fidei, videbis veritatem, necessitatem, proprietatemque huius sensus. Si enim Verbum indutum esset carnem (vt hæretici fingunt) vel per inhabitationem, aut affectionẽ, aut quo eis modo non personaliter, falsum vt dictum est. Ergo Christo non conuenit prædestinatum esse.

2 ¶ Præterea, in Christo duo est considerare, scilicet naturam humanam & personam. Sed non potest dici, quod Christus sit prædestinatus ratione humanæ naturæ, quia hæc est falsa, humana natura est filius Dei. Similiter etiam neque ratione personę, quia illa persona non habet ex gratia quod sit filius Dei, sed ex natura, prædestinatio autem est eorum quæ sunt ex gratia: vt in Prima parte dictum est. Ergo Christus non est prædestinatus filius Dei.

3 ¶ Præterea, Sicut illud quod est factum, non semper fuit: ita & illud quod est prædestinatum, eo quod prædestinatio anteceſsionem quandam importat. Sed quia Christus semper fuit Deus & filius Dei, nõ proprie dicitur quod homo ille sit factus filius Dei. Ergo pari ratione non debet dici quod Christus sit prædestinatus filius Dei.

¶ SED CONTRA est, quod Apostolus dicit Roman. primo de Christo loquens, Qui prædestinatus est filius Dei in virtute.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut patet ex his, quæ in Prima parte dicta sunt, prædestinatio proprie accepta, est quædam diuina præordinatio ab æterno, de his quę per gratiam Dei sunt fienda in tempore. Est autem hoc in tempore factũ per gratiam vnionis à Deo, vt homo esset Deus, & Deus esset homo. Nec potest dici, quod Deus ab æterno non præordinauerit hoc se facturum in tempore: quia sequeretur quod diuinæ menti aliquid de nouo accideret. Et ideo oportet dicere, quod ipsa vnio naturarum in persona Christi cadat sub æterna Dei prædestinatione: & ratione huius Christus dicitur esse ꝑprædestinatus.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quod Apost. ibi loquitur de prædestinatione, qua nos prædestinamur vt simus filij adoptiui. Sicut autem Christus singulari modo præ aliis est Dei filius naturalis: ita quodam singulari modo est prædestinatus.

¶ Ad secundum dicendum, quod sicut dicitur in Glossa Roma. primo, quidam dixerunt prædestinationem intelligendam esse de natura, non de persona: quia scilicet humanæ naturæ facta est hæc gratia, vt vniretur filio Dei in vnitate personę. Sed secundum hoc locutio Apostoli est impropria, propter duo. Primo quidem ratione communi. Non enim dicimus naturam alicuius prædestinari, sed ipsum suppositum: quia prædestinari est dirigi in salutem, quod quidem est suppositi agentis propter beatitudinis finem. Secundo ratione speciali, quia esse filium Dei, non conuenit humanæ naturæ: est enim hæc falsa, Humana natura est filius Dei, nisi forte quis velit sic exponere extorta expositione, Qui prædestinatus est filius Dei in virtute, id est prædestinatum est, vt humana natura vniretur filio Dei in persona. Relinquitur ergo, quod prædestinatio attribuitur personæ Christi: non quidem secundum se, vel secundum quod subsistit in diuina natura, sed secundum quod subsistit in humana natura. Vnde cum prædixisset Apostolus, Qui factus est ei ex semine Dauid secundum carnem, subiunxit. Qui prædestinatus est filius Dei in virtute, vt daret intelligere, quod secundum hoc, quod est factus ex semine Dauid secundum carnem, est prædestinatus filius Dei in virtute. Quanuis enim sit naturale illi personæ secundum se consideratæ, quod sit filius Dei in virtute: non tamen est ei naturale secundum humanam naturam, secundum quam hoc sibi conuenit per gratiam vnionis.

¶ Ad tertium dicendum, quod Origenes super Epistolam ad Rom. dicit hanc esse literam Apostoli, Qui prędestinatus est filius Dei in virtute: ita quod non designetur aliqua anteceſsio: & sic nihil habet difficultatis. Alij vero anteceſsionem, quæ designatur in hoc participio Prædestinatus, reiecerunt, non ad id quod est esse filium Dei, sed ad eius manifestationem: secundum illum consuetum modum loquendi in Scripturis, quo res dicuntur fieri, quando innotescunt, vt sit sensus, quod Christus prædestinatus est manifestari filius Dei: Sed sic non proprie prædestinatio accipitur, nam aliquis dicitur proprie prædestinari, secundum quod dirigitur in finem beatitudinis: beatitudo autem Christi non dependet ex nostra cognitione. Et ideo melius dicendu est, quod illa anteceſsio, quam importat hoc participium Prædestinatus, non refertur ad personam secundum seipsam, sed ratione humanæ naturæ: quia scilicet persona illa etsi ab æterno fuerit filius Dei, hoc tamen non fuit semper quod subsistens in natura humana fuerit filius Dei. Vnde Aug. dicit in lib. de Prædest. Sanc. Prædestinatus est Iesus, vt qui futurus erat secũdum carnem filius Dauid, esset in virtute filius Dei.

¶ Et est considerandum quod licet hoc participium Prædestinatus, importet anteceſsionem, sicut & hoc participium Factus: aliter tamen & aliter. Nam fieri pertinet ad ipsam rem, secundum quod in se est: prædestinari autem pertinet ad aliquem, secundum quod est in apprehensione alicuius præordinantis. Id autem quod subest alicui formæ vel naturę secundum rem, potest apprehendi, vel prout est sub forma illa, vel etiam absolute. Et quia absolute non conuenit personæ Christi, quod inceperit esse filius Dei, conuenit autem ei, secundum quod intelligitur vel apprehenditur vt in natura humana existens (quia scilicet hoc aliquando inceꝑit esse, quod in natura humana existens esset filius Dei) ideo magis est hæc vera, Christus est prædestinatus filius Dei, quam ista, Christus est factus filius Dei.

Ro. 1.3.

cap. 34.

Ius sit ibi ordo secundum apprehensionẽ tamen intellectus (qui natus est sic solum coniuncta diuidere, sed etiam vnum & idẽ à seipso abstrahere: inter Verbũ vt habẽs carnẽ, & seipsum vt habens carnem personaliter iunctam, ordo est naturę, sicut inter cõmune & proprium. Et propterea prædestinatio, quæ actus est mẽtis, & ad rẽ sub certa apprehensione tendit, ex hoc ipso q. ad Verbũ cũ carne terminatur, determinat ad vnionẽ personalẽ excludendo cæteros alios modos, quibus Verbum cũ carne præordinari potuisset. Et ob hoc filius Dei naturalis factus ex semine Dauid filius hominis, prædestinatus dicitur, & est filius Dei.

¶ In respon-

¶ In responsione ad tertium, respice primo literam Apostoli apud Origenem esse punctuatam sic, quod ly prædestinatus est adiectiuum subiecti: & non est pars copulæ seu prædicati. Ita quod dixit, Qui prædestinatus: tanquam si diuisset qui omnipotens, vel quodvis aliud appositum esset subiectio: & subdit copulam cũ prædicato, Est filius Dei in virtute. Et hic littera nihil habet difficultatis: quoniam verum est, quod Christus est prædestinatus, & q. est filius Dei in virtute.

3. dist. 10. q. 1. ar. 1. q. 3. & 4. contra cap. 9. ad 1.

¶ Nota secundo, quod Autor comparatiue de harum propositionũ, scilicet, Christus prædestinatus est filius Dei, Christus factus est filius Dei, in veritate loquitur, dicendo quod prima est magis vera: ac per hoc vtranque fatetur esse veram, Christus enim significat suppositum duarum naturarũ & ratione humanæ naturæ, vtranque suscepit prædicationem, & q. prædestinatus est, & q. factus est filius Dei quoniam vtrunq; ei secundum humanam naturã conuenit per gratiam vnionis. Magis tamen prima conceditur quia abstractio Christi secundum naturam humanam à seipso secundum vnionem personæ lem, magis intelligitur supponere ipsum prædestinationi, quæ est mentis actus, quam factioni realì, quum ibi sufficiat ordo naturæ secundũ intellectum, qui minus sufficit ad factionem.

q. 16. ar. 6. & 7.

¶ Cum his tamen teneꝰ, quod ista est impropria, Christus factus est filius Dei, multo plus quam illa, Homo est factus Deus, quia homo potest habere suppositionem simplicem (vt superius patuit) Christus autem pro persona supponit. Et propterea loquutiones istæ non sunt exẽdendę, sed pie exponendæ. Et quo ad sensum, reducendæ ad sensum simplicis suppositionis pro humana natura in cõcreto, iuxta hoc quod in litera dicitur. Aliquando incepit esse quod existens in natura humana esset filius Dei: hoc enim verissimum est de existente in natura humana, communiter loquẽdo. Quamuis hic existens in natura humana nunquã inceperit esse Deus propter falsitatem exponentis negatiue hic existens in natura humana immediate ante non fuit Deus: hic enim est Deus heri, hodie & in secula.

cap. 15.

¶ *Super Quæstionis vicesimæquartæ Articulum secundum.*

TItulus vt iacet sumatur.

¶ In corpore articuli vna est cõclusio respõsiua quæsito: Christus, secũdum quod homo est prędestinatus esse filius Dei. Probatur. Hoc conuenit alicui, secundum quod homo, quod conuenit ei ratione humanæ naturæ: sed prædestinatio conuenit Christo ratione solius humanæ naturæ ergo. Probatur Minor distinguendo duo importata in prædestinatione, scilicet ordinem & effectum, gratuitum scilicet donum, & manifestando vtrunque conuenire humanitati Christi, adiuncta autoritate Augustini.

¶ In responsione ad primum vide, & perspice cautelam Autoris. nam quia ista propositio, Christus, secundum quod homo, est filius Dei, simpliciter est falsa, vt ex quæstio. 16. superius patet: & sic simpliciter & absolute sequeretur ex ista Christus, secundum q. homo, prædestinat' est esse filius dei, si quo ad materiale prædestinationis ponereturhęc vera, ideo Autor sustinens antecedens exponit illud limitate.

In corp.

¶ Posset tamen dici absque antecedentis limitatione, quod in consequente apponenda secũdum intellectum est gratia vnionis: ita quod ex isto antecedẽte, Christus, secũdum q. homo, prædestinatus est filius Dei: sequitur, ergo Christus, secũdum quod homo, est filius Dei, subintelligendo vel exprimẽdo per gratiam vnionis. Ita quod licet ista sit falsa, Christus, secundum quod homo, est filius Dei (quia significat Christum secundum naturam humanam esse naturalem filium Dei) ista tamen est vera, Christus, secũdum quod homo, est per gratiã vnionis filius Dei, & quis in antecedente illo, Christus, secũdum quod homo, est prædestinatus filius Dei, subintelligitur per gratiam vnionis, ideo in consequente quoque potest subintelligi. Et sic concedimus q. illud vnusquisq; quã doque est, quod prædestinatus est esse, & quod Christus, secũdú quod homo, prędestinatus est esse filius Dei, non per naturam, sed per gratiam vnionis. Vnde Glossa interlinearis ad Roma. 1 dicit, Secundum q. homo gratia fo la prædeclus, vt sit filius Dei in eadẽ potentia & virtute Diuinitatis cum patre per vnionẽ Verbi.

In cor. ar. 2. 3. dist. 7. q. 3 arti. 1. & art. 2. q. 2. loc. cit.

3. di. 10. q. 3. arti. 1. Et Rom. 1. li. 3. col. 2. fi.

¶ In respõsione ad secũ do collige hinc ex Autore illam distinctionẽ de ly, secundum q., seu inquantum, vel reduplicatiue, vel specificatiue. Primũ enim mẽbrum litetæ exponit reduplicatiue, denotando causã. Secũdũ autẽ specificatiue determinando condition ẽ, qua subiectum recipit prædicatum. Et hoc modo, scilicet specificatiue tenetur, cum dicitur. Christus secũdũ q. homo, est prædestinatus filiu Dei: sicut quũ dicitur. Sortes, secundũ quod habet capillos, est crispus.

¶ *Super Quæstionis vicesimæquartæ Articulum tertium.*

TItulus clarus est.

¶ In corpore vnica est distinctio huius

ARTICVLVS II.

¶ *Vtrum hæc sit falsa, Christus secundum quod homo est prædestinatus esse filius Dei.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd hæc sit falsa, Christus, secundum quod homo, est prædestinatus esse filius Dei. Hoc enim est vnusquisque secundum aliquod tempus, quod est prædestinatus esse, eo quod prædestinatio Dei non fallitur. Si ergo Christus, secundum quod homo, est prædestinatus esse filius Dei, videtur sequi quod sit filius Dei, secundum quod homo. Hoc autem est falsum: ergo & primum.

2 ¶ Præterea, Illud quod conuenit Christo, secundum quod homo, conuenit cuilibet homini, eo quod ipse est vnius speciei cum aliis hominibus. Si ergo Christus, secundum quod homo, est prędestinatus esse filius Dei, sequeretur, quod cuilibet hominum conueniat. Hoc autẽ est falsum: ergo & primum.

3 ¶ Præterea, Hoc ab æterno prædestinatur, quod est aliquando fiendum in tempore. Sed magis hæc est vera, Filius Dei factus est homo, quam ista, Homo factus est filius Dei: vt supra habitum est. Ergo magis hæc est vera, Christus, secundum quod est filius Dei, prædestinatus est esse homo, quam econuerso, Christus, secundum quod est homo, est prædestinatus esse filius Dei.

¶ SED CONTRA est quod Augustinus dicit in lib. de Prædest. Sanct. Ipsum Dominum gloriæ, inquantum homo factus est Dei filius, prædestinatum esse dicimus.

¶ RESPONDEO dicendum, quod in prædestinatione duo possunt considerari. Vnum quidem ex parte ipsius prædestinationis æternæ, & secundum hoc importat anteceſsionem quandam respectu eius, quod sub prædestinatione cadit. Alio modo potest considerari secundum effectum temporalem: qui quidem est aliquod gratuitum Dei donum. Dicendum est ergo, quod secundum vtrunque istorum attribuitur prædestinatio Christo, ratione solius humanę naturæ. Nam humana natura non semper fuit Verbo vnita: & ei etiã hoc per gratiam est collatum, vt filio Dei in persona vniretur. Et ideo solum ratione humanę naturæ prædestinatio competit Christo, vn de Aug. dicit in lib. de Prædest. Sanct. prædestinata est ista humanæ naturę tanta & tam excelsa subuectio, vt quo attolleretur altius non haberet. Hoc autem dicimus conuenire alicui, secundum quod homo, quod ei conuenit ratione humanæ naturæ. Et ideo dicendum est, quod Christus secundum quod homo, est prædestinatus esse filius Dei.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod cum dicitur, Christus secũdum quod homo, est prædestinatus esse filius Dei, hæc determinatio, secundum quod homo, potest referri ad actum significatum per participii dupliciter. Vno modo ex parte eius, quod materialiter cadit sub prædestinatione: & hoc modo est falsa. Est enim sensus, quod prædestinatum sit, vt Christus, secundum quod homo, sit filius Dei: & in hoc potest procedit obiectio. Alio modo potest referri ad ipsam propriam rationem actus: prout scilicet prædestinatio importat in sui ratione anteceſsionem & effectum gratuitum. Et hoc modo conuenit Christo ratione humanę naturæ: vt dictum est. Et secundum hoc dicitur prædestinatus, secundum quod homo.

¶ Ad secundum dicendum, quod aliquid potest conuenire alicui homini ratione humanæ naturæ dupliciter. Vno modo sic, quod humana natura sit causa illius, sicut esse risibile conuenit Sorti ratione humanę naturæ, ex cuius principiis causatur. Et hoc modo prædestinari non conuenit nec Christo nec alteri homini ratione humanæ naturæ, & in hoc sensu procedit obiectio. Alio modo dicitur cõuenire aliquid alicui ratione humanæ naturæ, cuius humana natura est susceptiua, & sic dicimus Christum esse prædestinatum ratione humanæ naturæ: quia prædestinatio refertur ad exaltationẽ humanæ naturæ in ipso, vt dictum est.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut Aug. dicit in lib. de Prædest. Sanct. Ipsa est illa ineffabiliter facta hominis à Deo verbo susceptio singularis, vt filius hominis simul propter susceptum hominem, & filius Dei propter susscipientem vnigenitũ Deum veraciter & proprie diceretur. Et ideo quia illa susceptio sub prędestinatione cadit, tanquã gratuita, vtrunque potest dici, scilicet quod & filius Dei prædestinatus sit esse homo, & filius hominis prædestinatus sit esse filius Dei. Quia tamen gratia non est facta filio Dei vt esset homo, sed potius humanæ naturæ, vt filio Dei vniretur: magis proprie potest dici, quod Christus secundum quod homo, est prædestinatus esse filius Dei, quàm quod Christus secũdum quod filius Dei, sit prædestinatus esse homo.

ARTICVLVS III.

¶ *Vtrum prædestinatio Christi sit nostræ prædestinationis exemplar.*

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod prædestinatio Christi non sit exemplar nostræ prædestinationis, exẽplar enim præexistit exemplato. Nihil autem præexistit æterno. Cum igitur prædestinatio nostra sit æterna, videtur quod prædestinatio Christi non sit exẽplar nostræ prædestinationis.

2 ¶ Præterea, Exemplar ducit in cognitionem exemplati. Sed non oportuit quod Deus duceretur in cognitionẽ nostræ prædestinationis ex aliquo alio, cum dicatur Roma. 8. Quos præscivit, hos prędestinauit. Ergo prædestinatio Christi non est exẽplar nostræ prædestinationis.

3 ¶ Præterea, Exẽplar est conforme exemplato. Sed alterius rationis videtur esse prędestinatio Christi quam prędestinatio nostra: quia nos prędestinamur in filios adoptionis, Christus autem est prędestinatus filius Dei in virtute, vt dicitur Roma. 1. Ergo eius prędestinatio non est exemplar nostræ prędestinationis.

¶ SED CONTRA est quod Augustinus

Universidad de Deusto
Biblioteca

bris, & duæ conclusiones respondentes linguis distinctionis membris. Distinctio est: Prædestinatio dupliciter sumitur, vel ex parte actus, vel ex parte termini Prima conclusio est: Prædestinatio Christi ex parte actus non est ex æternitate nostræ. Probatur: quia ex parte actus vno actu & modo æterno Deus Christum, & nos prædestinauit. In actu liquidé diuino & modo ex parte Dei, nulla est differentia, quâ sint omnia vna & eadem res, ipsa scilicet deitas, Secunda conclusio: Prædestinatio Christi est nostræ exemplar ex parte termini, quo ad duo hoc est quo ad bonum terminans, & quo ad modum cõsequendi illud bonum. Probatur primum, quia Christus ad filiationem naturalem, nos ad adoptiuam. Probatur secundũ: quia Christus per gratiam ex cludentem omne meritum, nos per gratiam in cludentẽ meritũ Christi quia de plenitudine eius omnes accepimus. ¶ Memento nouitie, 9. Christus dicitur prædestinatus vt sit filius Dei naturalis modo exposito, scilicet ratione humanæ naturæ per gratiam vnionis personalis. Reliqua sunt plana.

¶ Super Quæstionis vicesimæquartæ Articulum quartum.

TItulus clarus vt iacet.

¶ In corpore est vnica distinctio, cum duplici cõclusione: sicut in præcedẽti articulo. & quia similiter clara sunt pertranseamus.

¶ Super quæstionis vicesimæquintæ Articulum primum.

3. dist. 10 q. 3 art 3. TItulus non de qualitate, sed de identitate vel diuersitate adorationis quærit, an scilicet vna eademque adoratio (qualiscunque sit vna illa) terminetur ad Christi humanitatẽ, quæ adillius terminauit diuinitatem. Et estratio dubij huius, vtus Ecclesiæ, & decretũ quintæ synodi: quod in litera affertur & tractatur, hæc materia in 3 sent. dist. 9.

¶ In corpore articuli duo fiunt: primo distinguitur terminus: deinde respondetur quæsito. Distinguitur ergo primo id quod honoratur. Secundo vnitas vel pluralitas honoris. Distinguitur igitur in honorato res honorata & causa honoris: & dicitur, q. res honorata est tantũ persona seu totũ subsistẽs, & probatur ex cludendo partes, ex vsu loquendi: quia non dicimus manũ honorari. Et quia hoc videtur pati calumniam, respõdetur obiectioni, quod partes quinque dicitur honorari, non secundũ se, sed vt totũ honoretur. Et de

li 13. c. 10.

dicit in lib. de prædest. San. Est præclarissimũ lumen prædestinationis & gratiæ ipse Saluator ipse Mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus. Dicitur autem lumen prædestinationis & gratiæ, inquantum per eius prædestinationem & gratiam manifestatur nostra prædestinatio: quod videtur ad rationem exemplaris pertinere. Ergo prædestinatio Christi est causa nostræ prædestinationis. Sic enim Deus præordinauit nostrã salutẽ, ab æterno prædestinãdo, vt per Iesum Christum cõperetur. Sub prædestinatione enim æterna nõ solum cadit id, quod est fiẽdum in tempore, sed etiã modus & ordo, secundum quem est compiendum in tempore.

¶ AD PRIMVM ergo & secundum dicendum, quod rationes illæ procedũt de prædestinatione secundum prædestinantis actum.

¶ Ad tertium dicendum, quod, si Christus non fuisset incarnandus, Deus præordinasset homines saluari per aliam causam: sed quia præordinauit incarnationem Christi, simul cum hoc præordinauit, vt esset nostræ salutis causa.

QVÆSTIO VICESIMA quinta, De Adoratione Christi, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerãdum est de his quæ pertinent ad Christum in cõparatione ad nos. Et primo de adoratione Christi: qua scilicet nos eum adoramus secundo, de hoc quod est Mediator noster ad Deum.

¶ Et circa primum quæruntur sex.

¶ Primo, vtrum vna & eadem adoratione sit adoranda diuinitas Christi & eius humanitas.

¶ Secundo, vtrum caro Christi sit adorãda adoratione latriæ.

¶ Tertio, vtrum adoratio latrię sit exhibenda imagini Christi.

¶ Quarto, vtrum sit exhibẽda cruci Christi.

¶ Quinto vtrum sit exhibenda matri eius.

¶ Sexto, de adoratione reliquiarũ Sãctorũ.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum vna & eadem adoratione sit adoranda diuinitas Christi & eius humanitas.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod non eadem adoratione adoranda sit humanitas Christi & eius diuinitas. Diuinitas enim Christi est adoranda: quia est cõmunis Patri & Filio, vnde dicitur Ioan. 5. Omnes honorificent Filium, sicut honorificãt Patrem. Sed humanitas Christi nõ est communis ei & Patri. Ergo non eadem adoratione adorãda est humanitas Christi & eius diuinitas.

2 ¶ Præterea, Honor est proprie præmiũ virtutis, vt Philoso. dicit in 4. Eth. Meretur autem virtus suum præmiũ per actũ. Cum igitur in Christo sit alia operatio diuinę & humanę naturæ (vt supra habitũ est) videtur quod alio honore sit veneranda humanitas Christi & alio eius diuinitas.

3 ¶ Præterea, Anima Christi si nõ esset verbo vnita, esset veneranda propter excellentiam sapientiæ & gratiæ, quam habet. Sed nihil dignitatis est ei subtractum per hoc quod est vnita Verbo. Ergo natura humana in Christo est quadam propria adoratione

hinc Synodi anathema processit cõtra adorantes Christum duabus adorationibus: proprie enim loquuti sunt de honorato seu adorato.

In cõcil. 2 Constantino. quod est 3. gener. can. 9.

¶ Rursus circa eandẽ distinctionem nota, quod causa honoris dicitur id quo persona excellit. Hoc autem inuenitur dupliciter. Vel per modum formæ, vt sapientia, virtus, status. Vel per modum operationis, vt creare, gubernare, vincere, docere, miseréri, &c. Vtrunque enim est, vnde quia excellit: excellunt etiam homines non solum sapientia, potentia, virtute, dignitate, sed etiam quia vicerunt, quia docuerunt, quia ordinarunt, &c. Et vtrunque in litera hac habes, primũ in corpore, secundum in responsione ad secundum.

¶ Circa distinctionem alteram ex litera sumptam de modo duplici, quo res adorata adoratur (vel secundum se vel secundum aliud in se) aduerte primo ex litera illam haberi, dum dicitur de partibus, quod non secundum se honorantur, sed totum in illis honoratur. Et subditur per quem modum poteſt aliquis honorari in exteriori, puta veste, imagine vel nuntio. Ex his enim clara habetur dicta distinctio, dum totum secundum se honoratur, & quando partes honorantur, totum honoratur in partibus. Hoc enim est partem honorari, secũdũ quod totum est in parte. Et similiter veltis honoratur, secundum quod persona est sub illa. Imago quoque venerat. secundum quod representata persona est in illa. Et similiter nuntius honoratur, secundum quod princeps est in illo.

2. 2. q 103. ar. 1.

¶ Aduerte secũdo, quod quia ista quodammodo honorantur, & quodam modo non (quia secundum se non honorantur, secũdum verò aliud in ipis honorantur) dicemus de eis & affirmatiua & negatiua veritatẽ. Dicitur enim quod partes & huiusmodi nõ honorãtur, scilicet proprie (quia non secundum se) & quod honorãtur, scilicet secũdum aliud in ipsis. Et quoniã clausa est vna istius tractatus, sentẽtia hæc dilucidãda amplius est, discutiendo illam.

¶ Scitu igitur tertio, dum plicean esse opinionem circa honorationẽ personæ in suis extrinsecis, puta imagine, &c. Altera est, quod persona honoratur in istis: quia habet quoddam esse in illis. Altera est, quod persona honoratur in illis: non quia habet esse in illis, sed quia per illa excitantur, conuertuntúrque homines ad personam illam honorãdam. Ita quod inter has opiniones tanta est distantia, quod prima ponit extrinseca hęc terminare honorationem non secundum se, sed secundum quod persona est in illis. Secunda autem ponit extrinseca hęc non terminare honorationẽ quoad vltimo. Et hinc distant secundo quod secundũ primam extrinseca dicuntur honorari, iuxta secundam autem extrinsecа non nisi abusiue, & communicando in nominibus cum vulgo dicũtur honorari. Quod autem horum verius sit, inferius patebit. Sed hinc quantus non habeatur ab Autore prima opinio de verbo ad verbum: satis tamen insinuatur, quum dicitur, quod totum honoratur in partibus: & quod per hunc modum homo honoratur in exteriori, vt veste imagine, aut nuntio. Clare autẽ aperitur infra hæc sentẽtia, quum nõ solum dicitur quod imago aut crux adoranda est, sed exprimitur terminatiue, dicẽdomo tum in imagine & persona esse vnum: si enim mortua est in imagine, imago ipsa non nullius terminus est mortui. Est ergo prima opinio Autoris, inferius discutiẽda. nunc autem prælibata hæc sint, vt scias dubitare & discernere.

3 dist. 9. q. 1. arti. 1. q. 1. & q 4. ad 1.

3. ar. 3. ad 2.

cap. 3.

Ex Aug. ibidem.

¶ Super Quæstionis vicesimæquintæ Articulum secundum.

Art. præc. TItulus clarus.

¶ In corpore articuli cum distinctione respõdetur duabus conclusionibus. Prima est: Humanitas Christi vt res adorata est adoranda adoratione latriæ. Probatur: quia ipsam sic adorari, nihil aliud est quam Verbũ incarnatum adorari. Probatur hoc à simili, sicut adorare vestem Regis, est adorare Regem vestitum. Secunda est, Humanitas Christi vt ratio adorandi, non est adoranda adoratione latriæ, sed dulię hoc est, persona Christi honoranda est dulia ratione humanitatis plenę gratia, &c. Declaratur hoc non esse inconueniens ex persona Patris, quæ latris & dulia adoratur. ¶ Aduerte hic duo. Primum est, quod adorari vt rem adoratam, contingit dupliciter, vel per se, vel per aliud. Et propterea persona Christi ipsa per se adoratur latria: quia per deitatem, quæ est aliud ab ipsa. Et contra humanitas Christi per aliud adoratur latria: per se

Gloss. interli.

tione veneranda, præter veneratione, quæ exhibetur diuinitati ipsius.

¶ SED CONTRA est quod in capitulis quintæ Synodi sic legitur, Si quis duabus naturis adorari dicit Christum (ex quo duæ adorationes introducuntur) sed non vna adoratione Deum Verbum incarnatum cum propria ipsius carne adorat, sicut ab initio Dei Ecclesiæ traditum est: talis anathema sit.

¶ RESPONDEO dicendum, quod in eo qui honoratur, duo possumus considerare, scilicet eum cui honor exhibetur, & causam honoris. Proprie autem honor exhibetur toti rei subsistenti: non enim dicimus quod manus hominis honoretur, sed quod homo honoretur. Et si quandoque contingat, quod dicatur honorari manus vel pes alicuius, hoc nõ dicitur ea ratione, quod huiusmodi partes secundum se honorentur: sed quia in istis partibus honoratur totum, per quem etiam modum aliquis homo poteſt honorari in aliquo exteriori: puta in veste, aut imagine, aut in nuntio. Causa autem honoris est id, ex quo ille qui honoratur, habet aliquam excellentiam. Nam honor est reuerentia alicui exhibita propter sui excellentiam, vt in Secunda parte dictum est. Et ideo si in vno homine sunt plures causæ honoris (puta prælatio, scientia & virtus) erit quidem illius hominis vnus honor ex parte eius qui honoratur, plures tamen secundum causas honoris: homo enim est qui honoratur, & propter scientiam & propter virtutem. Sic ergo cum in Christo sit tantum vna persona diuinæ & humanæ naturæ, & etiam vna hypostasis & vnum suppositũ: est quidem eius vna adoratio & vnus honor ex parte eius quia adoratur. Sed ex parte causæ qua honoratur, possunt dici esse plures adorationes, vt scilicet alio honore honoretur propter sapientiam increatam, & alio propter sapientiam creatam. Si autem ponerentur in Christo plures personæ seu hypostases, sequeretur quod simpliciter essent plures adorationes. Et hoc est quod in Synodis reprobatur. Dicitur enim in capit. Cyrilli, Si quis autem audet dicere assumptum homine coadorari oportere Deo verbo, quasi alterum alteri, & non potius vna adoratione honorificat Emanuele, secundum quod factum est caro Verbum: anathema sit.

Concil. 1. Ephe. c. 8.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod in Trinitate sunt tres qui honorantur, sed est vna causa honoris. In mysterio autem Incarnationis est econuerso. Et ideo alio modo est vnus honor Trinitatis, & alio modo est vnus honor Christi.

¶ Ad secundum dicendum, quod operatio non est quæ honoratur, sed est ratio honoris. Et ideo per hoc quod in Christo sunt duæ operationes, non ostenditur quod sint duæ adorationes, sed quod sint duæ adorationis causæ.

¶ Ad tertium dicendum, quod anima Christi, si nõ esset vnita Dei verbo, esset id quod est principalissimum in homine illo: & ideo sibi præcipuè deberetur honor: quia homo sibi præcipuè deberetur honor: quia homo sibi præcipuè deberetur honor: quia hom

Universidad de Deusto
Biblioteca

autem non, sed dulia, vt ratio tamen adorandi. Et hæc omnia in litera habentur, quanuis dicta distinctio non formaliter explicetur, sed ipsa Autor vtatur.

¶ Secundum est quod licet dulia, qua persona Patris honoratur propter potentiam, & dulia, qua persona Filij ratione humanitatis adoratur, non omnino sint eadem (quia illa est dulia cõmuniter sumpta ad ipecies duliæ & latriæ: ista vero est species duliæ distincta cõtra latriam, sicut dispositio est genus ad dispositionem & habitum) licet inquamita sit, non officit tamẽ processui literæ per sua sticuo ex verbis Glossarum, ad tollendam admirationem. Matetia enim hæc de se clatissima est: nam liquet per sonam Christi ratione diuersarum naturarum diuersimode honorandam. Sed vt nonnulla consonantia veritatis huius ad priscos monstraretur, allatum est illud quasi simile de persona Patris.

¶ in hoc articulo, & specialiter in responsione ad primum, vide quod accepturi communionem sacram aut sacrificio missæ assistêtes, tam corpus quam sanguinẽ Dominicũ adorare nos experimur adoratione latriæ: nam vt Deũ sume honoramus, non distinguendo inter corpus & eũ, cuius est corpus: dicendo, Domine, nõ sum dignus, & alias similes orationes. Adorationem siquidem duliæ Christo debitam ratione humanæ naturæ, Ecclesia in mente retinet, non in vsu, ad euitandos (vt dictum est) errores.

lib. 4. c. 3.

2.2.q 81. art 3. ad 3. & q. 49. art 1. ad 1.

Et infra art 4. cor. & ar 5. ad 2. Et 3. di. 9. q. 1. art. 2. q. 2.

¶ Super Quæstionis vicesimæquintæ Articulum tertium.

TItulus clarus est.

¶ In corpore articuli duo fiunt. Primo in communi determinatur de duplici motu in imaginem: secundo in speciali respondetur quæstioni & cõclusioni.

¶ Quo ad primum ex Aristotelis autoritate distinguitur motus animæ in imaginem duplex: vnus vt in rem, alter vt in imaginem. Primus est alius à motu in rem repræsentatam: secũdus est vnus & idem cum motu in rem repræsentatam. Quo ad secundum conclusio respondeus est. Imago Christi est adoranda adoratione latriæ. Probatur, Imagini Christi exhibetur reuerentia, & non vt est res quædam: ergo vt imaginis: ergo eadem reuerentia, quæ Christo exhibetur: ergo est adoranda adoratione latriæ. Antecedens pro prima parte experientia testatur. Pro secunda probat litera, quia reuerentia non niti rationali naturæ debetur. Prima consequentia probatur ex sufficienti distinctione motus animæ in imaginem: destructio enim altero membro reliquum optime infertur. Secunda autem consequetia probatur ex eadem Aristotelis doctrina: quia motus in imagiem verſic, est vnus cum motu in rem repræsentatã. Tertia demum cõsequentia probatur: quia Christus adoratur adoratione latriæ.

¶ Circa radicem processus, propositionem scilicet illam ex Arist Motus in imaginem inquantum imago, est idem cum motu in rem: dubium ex multiplici capite occurrit. Primo enim obiicitur ex parte motus: secundo ex parte imaginis: tertio ex parte vnitatis. Ex parte siquidem motus dicitur, quod propositio est vera de motu apprehensiuo in quo illa vtitur Aristoteles, vt est motus intellectus & memoriæ. Non est autem vera de motu appetitiuo, in quo vtitur illa hic Autor. Adoratio enim adhibes est moralis virtutis: ac per hoc appetitiuæ partis. Eadem quippe intellectione cognoscitur imago & imaginatum: quia vnum relatiuorum diffinit reliquum. Et si quis diffinire nouit vnum correlatiuum, diffinire nouit reliquum, vt dicitur in Prædicamentis. Quicunque autem amat patrem non propterea amat filium.

¶ Ex parte vero imaginis: quia imago vt imago, est relatiuum: nulla autem relatio realis creata, aut rationis, adoranda est adoratione latriæ.

¶ Ex parte autem vnitatis: quia vel intelligitur de motu vno simpliciter, vel secundum partem seu aliquid. Non de motu vno simpliciter: quia falsum diceretur. Nam motus in rem secundum se immediate & in illamet mediante sua imagine, non est omnino idem, vt patet. Si secundum aliquid, tunc ex hac propositione non infertur propositum: quia ex motus vnitate secundum quid, non sequitur vnitas specifica adorationis imaginis & exemplaris: quæ tamen in litera infertur: quia latria adoranda imago Christi dicitur, qua Christus adoratur. ¶ Dubium ruris circa processum eundem ex Durã in 3. sen. dist. 9 q. 2. occurrit: Nam primo impugnat processum hunc ex eo quod aliud est, motũ in imaginẽ & rem esse vnum & aliud imaginẽ & rem esse vnum. Primum enim est verum, secundum falsum: nam sunt correlatiua quæ licet simul apprehendantur, dicẽtur tamen & sunt diuersa: relatiui enim esse est ad aliud se habere. Ad propositũ autẽ oporteret imaginẽ & rẽ esse vnũ, seu vnius rationis, si adoratio rei deberet exhiberi imagini.

¶ Deinde dicit quod imago Christi nec vt res nec vt imago, proprie loquendo adoranda est latria: quia per se, & coniunctis singulis vt humanitati Christi) per accidens: imago autẽ, est vt imago creatura, est extrinseca à Deo: & ideo nec per se, nec per accidẽs, terminus est adorationis latriæ.

¶ Tertio dicit, quod cõmune dictum quod Autor in litera tradit, est improprie dictum: & exponendum est, quia ii. 4. d. 9. res cognita seu rememorata per imaginem, ad præsentiã imaginis adoratur, aci effet in se præsentis: nõ quod adoratio ad imaginem aliquo modo terminetur.

¶ Ad hoũ euidentiam, sciendum est quod distinctio in litera posita ex Arist. de imagine vt est res quædam, & vt est imago, potest dupliciter intelligi.

¶ Primo vt distinguatur imago in imaginem materialiter, vel forma liter, puta in auru, vel figuram seu relationẽ. Et consequenter quod dicamus adorari imaginem Christi: nõ secundum materiam, sed secundum formam: hoc est figuram Christi vel relationem ad Christũ. Et hinc sensus acceptus videtur communiter, quoniam tam figura, quam relatio, longe est à creatoris natura: ideo aut falso aut improprie dictum putatur, quod imago Christi fit adoranda adoratione latriæ.

¶ Sed hunc sensum longe esse à vero sensu Aristotelis & Autoris, patet ex duobus. Primo, quia imago vt res quædam cõprehendit imaginem & secundum materiam & secundum formam, vt quædam res est: imago enim Cæsaris sumitur vt res quędam ex parte materiæ si sumatur vt marmorea, aut aurea. Et similiter sumitur vt res quædam ex parte formæ si sumatur vt figurata. Secundum talia lineamenta, colores, &c, vel vt est relatio quædam sine realis, sine rationis. Hæc enim omnia sub vno membro distinctionis comprehenduntur, sc. licet sub imagine vt res quædam est, licet exẽpla dentur de materia: quia manifestius habet rationem cuiusdam rei. Secundo, ex eo quod motus in imagine vt est figura quædam vel relatio, non est vnus cum motu in rem, sed diuersus ab illo. Sed sit enim intellectus & affectus in figurã & relationis cõsideratione & complacentia: vt patet, dum alicui formæ ipsius figuræ placet, vellẽque illam relationem habere ad se, vel aliquẽ suorum, ex quo est ita pulchra. Est enim tunc motus animi in imaginem formaliter, & tamen non in rem. Imo oppositũ motum habet quandoque versus rem: puta quia displicet, quod imago tam pulchra, sit imago illius, cuius est.

¶ Est igitur secundo modo intelligendum, quod res contra imaginem distinguitur quo ad vltimũque proprium actum: ita quod imago terminat motum vt res, quatenus exercet actum rei cuiusdam, vt res est: & similiter terminat motum inquantum imago, quatenus exercet actum imaginis. Et quia res vt res in se, est quædam entitas: ideo tunc terminat vt res, quando ratione sui sine formaliter sine materialiter terminat. Et quia imago tunc tantum exercet actum imaginis quando ratio eius actus est exemplar, ipsa autem est conditio agentis (sic enim tantum motus tam apprehensiuus quam appetitiuus in ipsam, ad exemplar suum terminatur) ideo motus in imaginem, quatenus est imago, est in ipsam quidem, sed secundum aliud in ipsa. In ipsam quidem: quia ipsa est quæ exercet actum terminandi motum, quia in ipsa est exemplar ad quod decit. Secundum aliud vero in ipsa: quia ratio terminandi est exemplar ad quod ab ipsa: & conflat quod est in ipsa. Ex his autem est facile perspicere & efficaciam processus literæ, & veritatem doctrinæ eius, & causam defectus aliorum declinantium, habetur siquidem hinc, quod motus adorationis, quo imago Christi veneratur, terminatur ad imaginẽ Christi, & vere & proprie loquendo. Et quia terminatur ad ipsam, non quatenus est res (hoc est non quatenus exercet actum rei in se, siue secundũ rem, quæ est forma, siue secundum rem quæ est materia) sed quatenus est imago, hoc est, quatenus exercet actum imaginis: ideo Christus, cuius est imago, est ratio, quod imago eius adoratur. Et cũ Christũ in imagine, est cõditio, in qua ratio adorãdi mouet ad adorãdum, & terminat adorationẽ. Et propterea non exhibetur adorationis honor creaturæ, sed creatori quia non creatura rei, sed rationi adorandi, quæ est ipse Christus. Et hoc est quod in litera dixit Autor, quod per hunc modum, scilicet quo rerum in patre honoratur, adoratur etiam quis in imagine. Rabes & falsum inte Iectum Aristotelicæ propositionis, eautam fuisse errantes.

¶ Ad obiecta contra dictam propositionem ex parte motus, iam patet quod vera est ab vtroque motus venere, scilicet appetitiui & apprehensiui: quoniam impossibile est intelligere aut velere imaginem, vt exercet imaginis actũ, nisi terminus apprehensionis vel appetitus sit res repræsentata: quia ipse est tone ratio terminandi: rursunque motum in æquinore quoque laborant obiecta ex parte imaginis quorũ, vt iam patet, ignorant imaginem vt exercet imaginis actum: quæ tum adoratur non relatio nec figura, sed persona adoratur repræsentata in imagine, vt in conditione in qua adoratur.

¶ Ad obiecta ex parte vnitatis dicitur, quod est sermo de vnitate simpliciter, hoc est specifica: quis est sermo de vnitate motus secundum per se primo terminum ex quo vnitas specifica motus sumitur. Nec obstat differentia penes esse sine medio vel cum medio: quia non inuenitur hic medium ex parte termini, sed solum secundum conditionem diuersam eiusdem termini: eadem siquidem persona repræsentata, terminat formaliter motum vel in seipsa, vel in sua imagine. Cõditiones autem quia non variant speciem termini, consequenter nec speciem motus in terminum.

¶ Ad obiecta autem Durandi dicitur, quod sit intellecta imagine vt imagine, imago & repræsentata res sunt idem, quo ad formalem rationem terminandi motum (quod ipse non vidit) & ideo optimè infertur, quod honor exhibitus rei, exhibeatur est imagini. Error enim fuit: quia non est inteilectum quid importat imago vt imago in actu exercito.

¶ Ad alium obiectionem eiusdem dicitur, quod imago Christi, propriè loquendo, est adoranda adoratione latriæ, quæ soli Creatori debetur. Distinctio autem ab obiciente inducta de per se vel per accidens coniuncto refutanda est vt insufficiens. Distinguitur siquidem in primo articulo huius quæstionis honorari vt rem honorsram dupliciter, vel secundum se, vel secundum aliud. Et ad secundum modum (vt ibi dicitur, & declaratum est) spectat adorari personam in sua imagine. Exhibetur siquidem Christi imagini latria vt termino tecundum Christum in ipsa, vel Christo in sua imagine: quorum neutrum est aliud, quam exhibere latriam Creatori Iesu Christo.

¶ Ad tertium eiusdem dicitur, quod Autoris & commune dictum est propriè dictum, & non est ob ignorantiam quorundam, inter impropria locandum, vt obiciens facit. Cuius error ex hoc potest conuinci, quod si imago Christi non nisi quia ad memoriam aut cognitionem reducit Christi, adorari dicitur, posset pari ratione quælibet res quatenus reducit in memoriam Christi, adorari adoratione latriæ. Et si hoc ponies in practica, percipies, & videbis quod Ecclesia nõ ideo imaginem Christi adorat, quia fecit sibi eam signum rememorationis Christi sed quia imago Christi adoranda latria est, ideo eam adorat. Si autem esset huiusmodi adoratio nostra lege aut consuetudine posita, ficti, isthuiusmodi rememoratiuis, quis Ecclesiam à Iudæorum prisco rum que quorundam imaginum cultui detrahentium morbus uetu pisset, quis iste damnasset læsæ maiestatis iniuriantes imaginibus Principum? Monstrant hęc imagines quia imagines, honorandas aut dehonorandas esse.

¶ In responsione ad primum eiusdem artic. circa imagines Dei, dubium occurrit, an sint licitæ. Et est ratio dubij: quia autoritas Damasceni in litera damnat illas insipientiæ & impietatis. Et eadem est ratio nunc de istis, quæ erat in vetere lege quo ad rem, figurabiliter: vel non secundum se: conflat autem in vetere lege, imagines Dei esse prohibitas: occasio quoque falsæ opinionis de Deo ex imaginibus, eadem vt tobique est. Vnde non desunt doctores reprehendentes imagines sanctæ Trinitatis.

¶ In oppositum autem est Ecclesiæ vsus, admittens Trinitatis imagines, repræsentantes non solum Filium incarnatum, sed Patrem ac Spiritum sanctum. Adsentantes non solum Filium incarnatum, sed Patrem ac Spiritum sanctum. Adsunt & literæ huius verba sonantia, quod posiquam Deus est incarnatus, potest adorari in imagine.

¶ Ad huius rei euidentiam aduertendum est, tripliciter posse formari imagines Dei, secluso Incarnationis mysterio. Primo vt res diuina figuretur per imagines. Et hic insipientiæ quo ad partem apprehensiuam, & impietatis secundum partem appetitiuam, est figurare quod diuinum est: vt Damasc. dicit. Et hac ratione damnantur imagines Dei, vt Deus est: & ingerunt erroneam de Deo opinionem. Et hoc modo in Ecclesia Dei conflat non haberi imagines Dei.

¶ Secundo, vt species Dei in Scripturis traditæ figurentur: sicut cum depingitur Spiritus sanctus in forma columbæ, non vt Spiritus sanctus figuratus lineamentis columbæ monstretur: sed vt species in qua apparuit Spiritus sanctus, figurata monstretur. Et hoc frequenti vsu Ecclesia passim efficit & de Deo, & de Christo, & de Angelis, & de Sanctis: vt patet quum Deus depingitur imaginibus speciei-

rum, in quibus vsus dicitur in Testamento veteri, vt in forma senis antiqui, scilicet dierum, Dani. 7. & Christus in forma agni, & Angeli cum sex alis, & Euangelistæ in forma quatuor animalium. Et hæc non solum pinguntur, vt ostendantur (sicut Cherubim olim in templo) sed vt adorentur, vt frequens vsus Ecclesiæ testatur.

¶ Tertio, vt ex similibus apud nos etiam fictis, ad infigurabila ascendamus sicut Angelorum imaginem, faciemus iuuenẽ pulchrum, alatum, cum diademate: non quod talis sit Angelus, sed vt vel ex similiori sibi natura, scilicet humana (apposita sanctitate per diadema, & iuuentute pro perfectione, & alis conflatis pro celeritate) vel sic ex sensibilibus ad insensibilia venerando ascendamus. Et hoc modo alicubi Spiritus sanctus in forma senis, oribem pugillo concludentis, &c. figuratur. Hic autem tertius modus satis propinquus est rituí Paganorum, figurantium Deum diuersimode, prout causa est diuersorum effectuum: vt in forma Minervæ ratione sapientiæ, & huiusmodi.

¶ His præmissis sciendum est, quod figurare diuinum primo modo, est actus ex suo genere malus moraliter, quia cadit super repugnante materia: repugnat siquidem deitati, figurabilem esse. Figurare autem Deum secundo vel tertio modo ad actum instructionis, est actus ex suo genere bonus: quoniam naturale est homini per sensibilia discere insensibilia. Vnde picturæ codices sunt populorum: sicut libri, in quibus per hæc sensibilia docemur intelligibilia contemplari, propter eruditos tunc: & hic Moyses statuas constituit Angelorum in templo. Sed ad actum cultus figuratæ hæc, actus est solitarie sumptus, non bonus nec eligibilis, sed declinabilis: sicut occidere hominem, si solitarie proponatur, non est actus eligibilis aut laudabilis: sed si nihil adderetur, malus & vituperabilis. Sed si figurates Deum ad actum cultus, vestiatur quibusdam circunstantiis (puta autoritate Ecclesiasticæ consuetudinis, securitate ab errorum occasione, pietate q. colentium) redditur actus ille honestus, sicut si occidere hominem, indutus circunstantiis publicæ potestatis, actum præcipientis propter iustitiam ac commune bonum, erit occidere hominem, actus honestus.

¶ Cauere ergo oportet, ne facilis sit sententia contra quancunque partem: habenda siquidem in primis est ratio erroris. Nam si ex falsa aliqua opinione de Deo aut Angelis, &c. aliqua processit aut perseuerat imago tenus modi, vel secundi inuitata abolenda esset, & instruendus populus. Dico autem vel secundi inuitata: quia etsi ad repræsentationem historiæ Deus depingitur in forma rubi ardentis, loquentis Moysi, & similium visionum: quia tamen Ecclesia non consuevit omnia figuralia proponere vt colenda, ideo cauendum est ne noua abusio introducta fit, puta si pictura adoraretur pro Christo, aut scriptum est, Petra autem erat Christus si vero nulla falsa opinio aut præsumptio toteuenit, sed antiquus Ecclesiæ vsus peruaturet, nullusque occasionem errandi accipit (quia plebs est bene instructa in fide, & credit Deum spiritum esse, & in omnibus secte cum Ecclesia sentiunt) non video peccatũ aliquod in huiusmodi cultu imaginum tam secundi quam tertij modi. Et secundus quidem autoritatem habet ex sacra Scriptura & Ecclesiæ vsu manifestę.

¶ Tertius autem: quia originaliter secundũ partes est ex sacra Scriptura (quanuis non tota imago) & Ecclesiæ vsu approbatur, non solum tolerabilis, sed licitus mihi videtur. Ex eo enim quod cultus Deo exhibetur in imagine, non impiæ aut præsumptuosæ, sed ab Ecclesia propositæ ad actu adorationis circa debitam materiam vere fatur: ac per hoc nullam peccati rationem habet. Et si fieret, non videntur cassandæ Trinitatis imagines: in forma senis, crucifixum sustinentis, colũba inter media parte enim imaginis huius ex sacra funt Scripturis. Et de Filij & Spiritus sancti imaginibus conflat. De Patris autem ex Daniele habetur capirulo septimo cum dicitur de Filio, quod peruenit ad Antiquum dierum, hoc est Deum Patrem. Et hoc, vt dictum est, vbi nulla est occasio erroris.

¶ Non laudo tamen huiusmodi multiplicationem imaginum Trinitatis aut Deitatis, aut Dei Patris, aut Spiritus sancti, nisi in specie columbæ & ignęæ linguæ super discipulos: sed potius tanquam infigurabilis, tanquam supra nubem aliquam auream latens, pingendus esset Deus: vnde efficitus creationis proueniret. Vt vel sic eruditetur plebs, quod Deus est spiritus infigurabilis, sicut Moyses absque sedente sedem impositam Angelis statuens, Deum intelligi & coli super omnia quiescentem, regnantem, prospicientem ac iudicantem ordinauit sapientissime. Imagines enim codices sunt populorum: & propteres à multis reprehenduntur, tanquam occasionem errandi præbentes, quantum est ex se. Et verum dicerent, nisi conditiones præditæ excusarent actum, vt dictum est.

¶ Et per hæc patet responsio ad obiecta: quoniam aliqualiter omnia verum concludunt, dum Dei imagines solitarie propositæ dissonant: & autoritate sultæ ecclesiasticæ consuetudinis, securitateque ab errore concurrente, cum origine à sacra Scriptura in toto vel parte, honestantur.

¶ Super

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis vicesimæquintæ Articulum quartum.*

Titul⁹ de cruce Christi loquit, siue illa in qua passus est Christus, siue quacunque alia, vt est crux Christi.

¶ In corpore articuli duæ sunt partes. Primo determinatur in communi de rehonorata & qualitate adorationis. Et dicitur quatuor. Primum est, Soli rationali naturæ debetur honor, intellige ratione sui. Secundum est, Creatura insensibili non debetur honor nisi ratione rationalis naturæ. Tertiũ est, dupliciter creatura insensibili ratione naturæ rõnalis honor debetur, vel ratiõe repræsentationis, vel ratione coniunctionis quomodolibet. Declaratur hoc exẽplis imaginis & vestis regiæ. Quartum est, vtroque modo est exhibenda reuerẽtia, quæ exhibetur & Regi. In secunda parte respondetur in speciali de cruce Christi, distinguendo, vel de cruce illa, in qua Christus pependit, vel de quacũque alia. Et de prima quidem respõdetur vna conclusione bẽ bene duas partes, quod est veneranda vtroque modo, & adoratione latriæ, qua Christus adoratur, & declaratur quo ad singula clare. De cruce vero Christi in qua cunque alia materia respõdetur, quod est adoranda etiam latria, inquantum repræsentatiua Christi, sicut Christi crucifixi imago. Omnia clare patent in litera, aduertendo quod alloquitur crucis pro effectu affertur adoratio nis eiusdem, qua Christus adoratur: ex eo enim q̃ ipsam alloquimur quasi Christum, signũ est, quod ad ipsam vt Christũ non recurrimus. Et propterea alloquutio fit etiam ad crucẽ in omni materia, & non ad illam tãtum, in qua Christus pependit.

¶ Aduerte hic, quod Durand. vbi supra, & Ioan. Capreolus crediderunt Autorem retractasse hic quod in tertio senten. dixerat, scilicet crucem illam, in qua pependit Christus, esse adoradam non solum vt imaginem Christi latria, sed vt quandam rem Christi hyperdulia: quasi crux illa Christi non sit capax adorationis, vt est quædam res Christi. Parcant mihi Domini iste non tetractauit, sed ma gnificauit hic Autor do ctrinam ibi traditã quo niam crucem illam vt quandam Christi rem per contactum, ibi hyperdulia, hic latria adrãdam dicit. Hoc enim patet non esse reuocationem dicti, quoderux illa vt quædam Christi res, est veneranda: sed magnificationem illius crux Christi est adoranda adoratione latriæ.

2 a 1. q. 102. art. 4 ad 3. Et 3 di. 9. q. 1. arti. 2. q. 4.

Domi. de Passio. in Hymn.

Art. præc. ad 3.

Art præc.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut supra dictum est, honor seu reuerentia non debetur nisi rationali naturæ: creaturæ autem insensibili non debetur honor vel reuerentia nisi ratione rationalis naturæ. Et hoc dupliciter. Vno modo inquantum repræsentat rationalem naturam: alio modo, inquantum ei quocunque modo coniungitur. Primo modo consueuerunt homines venerari Regis imaginem: secundo modo eius vestimentum. Vtrunque autem venerãtur homines eadem veneratione qua venerantur & Regem. Si ergo loquamur de ipsa cruce, in qua Christus crucifixus est, vtroque modo est à nobis venerãda: vno scilicet mõdo, inquantum repræsentat nobis figuram Christi extensi in ea: alio modo, ex contactu ad mẽbra Christi, & ex hoc quod eius sanguine est perfusa. Vnde vtroque modo adoratur eadem adoratione cum Christo, scilicet adoratione latriæ. Et propter hoc etiam crucem alloquimur & deprecamur quasi ipsum crucifixum. Si vero loquamur de effigie crucis Christi in quacunque alia materia (puta lapidis vel ligni, argenti vel auri) sic veneramur crucem tantum, vt imaginem Christi, quam veneramur adoratione latriæ: vt supra dictum est.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quod in cruce Christi quantum ad intentionem vel opinionem infidelium consideratur opprobrium Christi: sed quãtum ad effectum nostræ salutis consideratur virtus diuina ipsius, quæ de hostibus triumphauit: secundum illud Coloss. 2. Ipsum tulit de medio, affigens illud cruci, & spolians principatus & potestates, traduxit confidenter, palam triumphãs illo in semetipso. Et ideo dicit Apostolus 1. ad Corinth. 1. Verbum crucis pereuntibus quidem stultitia est: his autem, qui salui fiunt, id est nobis, virtus Dei est.

¶ Ad secundum dicendum, quod crux Christi, licet non fuerit vnita verbo Dei in persona: fuit tamen ei vnita aliquo alio modo, scilicet per repræsentationem & contactum. Et hac sola ratione exhibetur ei reuerentia.

¶ Ad tertium dicendum, quod quantum ad rationem contactus membrorum Christi, adoramus non solum crucem, sed etiam omnia quæ sunt Christi. Vnde Damas. dicit in 4. li. pretiosum lignum vt sanctificatum tactu sancti corporis & sanguinis, decenter adorandum, clauos, indumenta, lanceam, & sacra eius tabernacula, quæ sunt præsepe, spelunca, & huiusmodi. Ista tamen non repræsentant imaginem Christi, sicut crux, quæ dicitur signum filij hominis, quod apparebit in cælo: vt dicitur Matth. 24. Ideoq; mulieribus dixit Angelus, Iesum quæritis Nazarenum crucifixum: non dixit lanceatum, sed crucifixum. Et inde est quod crucem Christi veneramur in quacunque materia, non autem imaginem clauorum, vel quoruncunque hutusmodi.

ARTICVLVS V.

¶ *Vtrum mater Christi sit adoranda adoratione latriæ.*

AD QVINTVM sic procedi tur. Videtur quòd mater Dei sit adoranda adoratione latriæ. Videtur enim idem honor esse exhibendus matri Regis, & Regi: vnde dicitur 2. Reg. 2. quod positus est thronus matri Regis, quæ sedet ad dexteram eius. Et Aug. dicit in sermone de Assumptione, Thronum Dei, & thalamum Domini cæli, atque tabernaculum Christi dignum est ibi esse, vbi est ipse. Sed Christus adoratur adoratione latriæ, ergo & mater eius.

2 ¶ Præterea, Damas. dicit in quarto lib. quod honor Matris refertur ad filium. Sed filius adoratur adoratione latriæ, ergo & Mater.

3 ¶ Præterea, Coniunctior est Christo mater eius quam crux. Sed crux adoratur adoratione latriæ. Ergo & mater Christi est adoratione latriæ adoranda.

¶ SED CONTRA est quod mater Dei est pura creatura. Non ergo ei debetur adoratio latriæ.

¶ RESPONDEO dicendum, quod quia latria soli Deo debetur, nulli creaturæ debetur latria, prout creaturam secundum se veneramur. Licet autem creaturæ insensibiles non sint capaces venerationis secundum seipsas: creatura tamen rationalis est capax venerationis secundum seipsam: & ideo nulli puræ creaturæ rationali debetur cultus latriæ. Cum igitur beata Virgo sit pura creatura rationalis, non debetur ei adoratio latriæ, sed solum veneratio duliæ, eminentius tamen cæteris creaturis, inquantum ipsa est mater Dei. Et ideo dicitur quod debetur ei non qualiscunque dulia, sed hyperdulia.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod matri Regis non debetur æqualis honor honori, qui debetur Regi, debetur tamen ei quidam honor consimilis ratione cuiusdam excellentiæ. Et hoc significant autoritates inductæ.

¶ Ad

est quod quodcunque creatum est secundũ se venerabile, non sit ratione alterius venerabile latria.

¶ Et si contra hoc instetur, quod distractio ista est vera in essentialibus, non autẽ in accidentaliter coniunctis qualiter iungũtur duæ rationes adorabilitatis in vna persona: respõdeatur quod non nos dicimus oppositũ, sed rei veritati. Et hoc est primo patet negatiui secundum se, nisi soli deo deberet latria: ergo nulli puræ creaturæ rationali: ergo beatæ Virgini non deberet latria. Antecedens in illa particula, venerabili secundũ se, excludit & creaturas insensibiles (quales sunt imagines & cruces, quæ non sunt secundum se venerabiles) excludit & humanitatem Christi, quæ secundum se non est venerabilis vt res adorata, vt patet ex dictis superius. Antecedens enim adoratur latria: vt pater exauctoritatibus & ideo in litera apponitur hyperdulia, cum dicitur puræ creaturæ Cõsequentia patitur, quia vtique nulla creatura rationalis est capax secundũ alterius honorificentiæ secundũ aliquid, quia beata Virgo est pura creatura rationalis. Secunda autem pars probatur, quia venerãda est eminentius quã creaturis cæteris: quia est mater Dei.

¶ In hoc articulo & sequenti dicitur quod quælibet creatura est capax venerationis secundum se & secundum aliud, quam in esset sibi debitum venerãda secundum aliud: quoniam venerabilitas secundum se non est conditio dignæ rationem venerabilitatis: sed beata Virgo ei non esset venerabilis secundum se, sed solum ratione Christi vt crux, adoraretur latria non minus quam fece fuit illi coniunctus crux Christi: quia latria ergo etiam nunc vt res coniuncta Christo, alio modo est latria, & secundum seipsam, hyperdulia. Et confirmatur quia iam dictũ est, quod nõ inconuenit vnã & eandem personam adorari duplici adoratione.

¶ Ad hoc dicitur, quod licet venerabilitas secundum se, non diffinitur ratione venerabilitatis, imo est perfectior: differentia tamen diffrahit tamen rationem venerabilitatis secundum aliquid venerabile ratione alterius: ita quod venerabile ratione alterius diffrahitur pro venerabile secundum se. Exemplum, perfectio subsistere nõ diffinitur ratione entis, sed est perfectior illius modus: sed diffrahit rationem entis in alio, puta accidẽtis. Et ideo quum latria inter creaturas debeatur soli venerabili ratione alterius, consequens

¶ Ad secundum dicendum, quod honor matris refertur ad filium, quia ipsa mater est propter filium adoranda. Non tamen eo modo quo honor imaginis refertur ad exemplar: quia ipsa imago prout in se consideratur vt res quædã, nullo modo est veneranda.

¶ Ad tertium dicendum, quod crux non est capax venerationis prout in se consideratur vt dictum est: sed beata Virgo secundum seipsam est venerationis capax. Et ideo non est similis ratio.

ARTICVLVS VI.

¶ *Vtrum reliquiæ Sanctorum sint adorandæ.*

AD SEXTVM sic procedi tur. Videtur quod Sanctorũ reliquiæ nullo modo sint adorandæ. Non enim est aliquid faciẽdum quod possit esse occasio erroris. Sed adorare mortuorum reliquias, videtur ad errorem Gentilium pertinere, qui mortuis hominibus honorificentiam impendebant. Ergo non sunt Sanctorum reliquiæ adorandæ.

2 ¶ Præterea, Stultum videtur rem insensibilem venerari. Sed Sanctorum reliquiæ sunt insensibilia corpora. Ergo stultum est eas venerari.

3 ¶ Præterea, Corpus mortuum non est eiusdẽ speciei cum corpore viuo: & per cõsequens non videtur esse numero idem. Ergo videtur quod post mortem alicuius Sancti corpus eius non sit adorandum.

¶ SED CONTRA est quod dicitur in lib. de Ecclesiasticis dogmatibus, Sancto rum corpora, & precipue beatorum Martyrum reliquias, ac si Christi membra sinceris sime honorãda, scilicet credimus. Et postea subditur, Si quis contra hanc sententiam velit esse, nõ Christianus, sed Eunomianus & Vigilantianus creditur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut Aug. dicit in lib. de Ciuit. Dei. Si paterna vestis & annulus, ac si quid est huiusmodi tanto charius est posteris, quãto erga parentes est maior affectus, nullo modo ipsa spernenda sunt corpora, quæ vtique multo familiarius atque coniunctius quam quelibet indumẽta gestamus. Hæc enim ad ipsam naturam hominis pertinent. Ex quo patet, quod qui habet affectum ad aliquem, etiã ea quæ de ipso post mortem relinquuntur, veneratur nõ solum corpus aut partes corporis eius, sed etiam aliqua exteriora, pura vestes, & similia. Manifestum est autem, quod Sanctos Dei in veneratione habere debemus, tanquam membra Christi, Dei filios & amicos, & nostros intercessores. Et ideo eorum reliquias qualescunque, honore congruo in eorum memoriam venerari debemus, & præcipue eorum corpora, quæ fuerunt templa & organa Spiritus sancti in eis habitantis & operantis, & sunt corpori Christi configuranda per gloriosam Resurrectionem. Vnde & ipse Deus huiusmodi reliquias conuenienter honorat, in eorum * præsentiam miracula faciendo.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod hæc fuit ratio Vigilantij, cuius verba introducit Hiero. in lib. quem contra eum scribit, dicentis, Prope ritum Gentilium videmus sub prætextu religionis introduci, puluisculum nescio quem in modico vasculo, pretioso linteamine circundatum osculantes adorant. Contra quem Hiero. dicit in Epistola ad Riparium: Nos non dico Martyrum reliquias, sed nec solem nec Lunam nec Angelos adoramus, scilicet adoratione latriæ, honoramus autem reliquias Martyrum, vt eum cuius sunt Martyres, adoremus: honoramus seruos, vt honor seruorum redundet ad dominum. Sic ergo honorando reliquias Sanctorum, non incidimus in errorem Gentilium, qui cultum latriæ mortuis hominibus exhibebant.

¶ Ad secundum dicendum, quod corpus il lud insensibile non adoramus propter seipsum, sed propter animã, quæ fuit ei vnita, quę nunc fruitur Deo: & propter Deum, cuius fuerunt ministri.

¶ Ad tertium dicẽdum, quod corpus * mortui alicuius Sancti non est idem numero quod primo fuit dum viueret, propter diuersitatem formæ, quę est animæ: est tamen idem identitate materiæ, quæ est iterũ suæ formæ vnienda.

Art. præc.

cap. 73.

¶ Alias præsentia.

¶ *Super Quæstionis vicesimæsextæ Articulum primum.*

Titulus hic clarissimus est.

lib. c. 13.

¶ In corpore articuli vtrica est conclusio dupliciter probata. Conclusio est reliquias Sanctorum qualescũque cõ cruo honore venerari debemus, & præcipue eorum corpora. Probatur primo: Affectus alicuius veneratur etiam illa quæ de ipso post mortem relinquuntur, sed Sanctos Dei veneramur ergo eorum reliquias venerari debemus, & præcipue eorum corpora. Maior probatur autoritate Augustini. Minor probatur ex quatuor quia Sanctũ sunt Christi membra, quia Dei filij, quia amici, quia nostri intercessores. Pars autẽ secunda in conclusione, scilicet præcipue eorum corpora, manifestatur ex tribus: quia templa Spiritus sancti in habitantis: quia organa Spiritus sancti operantis per ea fuerunt, quia sunt corporibus sanctis configuranda. Secundo probatur conclusio, quia Deus Sanctorum reliquias honorat miraculis, ergo & nos debemus honorare.

¶ *Super Quæstionis vicesimæsextæ Articulum secundum.*

Titulus clarus est.

¶ In corpore articuli sunt duæ conclusiones. Prima est: Esse mediatorem inter Deum & hominẽ simpliciter seu perfectiue, est proprium Christo. Secunda est: Nihil prohibet alios dici mediatores secundum quid, scilicet dispositiue vel ministerialiter. prima cõclusio probatur: Vnire homines Deo perfectiue, conuenit soli Christo: ergo solus Christus est perfectus mediator Dei & hominum. Antecedens probatur, quia per mortem suam mundum Deo reconciliauit. & Apostolus dicit, Deus erat in Christo mũdum sibi reconcilians. Consequentia vero probatur & ratione: quia mediatoris officium est mediare inter eos inter quos est mediator, probatur quia in medio vniuntur extrema. Et autoritate Apost. quia cum dixisset, Mediator, &c. subdidit, Qui dedit, &c. Secunda cõclusio vt clara relinquitur: quia cooperantur aliqui ad vnionem.

* al. mortuum. D. 404. & 1091.

ARTICVLVS I.

¶ *Vtrum esse mediatorem Dei & hominum sit proprium Christo.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod esse mediatorẽ Dei & hominum, non sit proprium Christo. Sicut enim Sacerdos, ita & Propheta videtur esse mediator inter Deum & homines: secundũ illud Deut. 5. Ego illo tempore sequester fui & medius inter Deum & vos. Sed esse Prophetam & Sacerdotem, nõ est proprium Christo. Ergo etiam esse mediatorem.

3. dist. 19. arti. 5. q. 3. Et opu. 53. cap. 22. Et opu. 60. c. 18 Et Gal. 3 lc. 7. fin.

2 ¶ Præterea, Illud quod conuenit Angelis bonis & malis, nõ potest dici esse proprium Christo. Sed esse medium inter Deum & homines, conuenit Angelis bonis, vt Dio. dicit 4. ca. de Diui. no. conuenit etiã Angelis malis, id est dæmonibus: habẽt enim quædam communia cum Deo, scilicet immortalitatem, quædã cum hominibus, scilicet quod sunt animo passiui, & per consequens miseri: vt patet per Augustinum 9. de Ciuit. Dei. Ergo esse mediatorem Dei & hominum non est proprium Christo.

cap. 8.

3 ¶ Præterea, Ad officium mediatoris pertinet interpellare ad vnum eorũ, inter quos est mediator pro altero. Sed Spiritus sanctus, sicut dicitur Rom. 8. interpellat pro nobis ad Deum gemitibus inenarrabilibus. Ergo Spiritus sanctus est mediator inter Deum & homines. Non ergo est proprium Christo.

¶ SED CONTRA est quod dicitur 1. ad Tim. 2. vnus est mediator Dei & hominum homo Iesus Christus.

¶ RESPONDEO dicendum, quod ad Mediatoris officiũ proprie pertinet, coniungere & vnire eos inter quos est mediator. Nam extrema vniuntur in medio. Vnire autẽ homines Deo, perfectiue quidem conuenit Christo, per quem homines sunt reconciliati Deo, secundum illud 2. ad Cor. 5. Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi. Et ideo solus Christus est perfectus Dei & hominum mediator, inquantum per suam mortem humanũ genus Deo reconciliauit: vnde cum Apost. dixisset, Mediator Dei & hominũ homo Christus Iesus, subiũxit, Qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus. Nihil tamẽ prohibet aliquos alios secundum quid, dici mediatores inter Deum & homines

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis vicesimæsextæ Articulum secundum.

TItulus clarus.

¶ In corpore duo sunt: primo ponuntur duæ cõditiones mediatoris, secundo applicantur ad Christum duplici ter, & secundum quod Deus negatiue, & secundum quod homo affirmatiue, & sic respondetur quæstio: Christus verissime dicitur mediator Dei & hominum secundum quod homo. Et lib.14. cap.15. Omnia clara sunt in litera: consistit enim eius processus in hoc: Mediator secundum duo quæ habet (scilicet esse medii & officium coniungendi extrema inter se) duas exigit conditiones: prima est distantia ab extremis, secũda est delatio ad extrema vtrinque ex altero. Sed Christus, secundũ quod Deus, neutram habet, quia nõ distat à Deo in natura aut dominio: nec aliquid Deũ nõ sũ deferre potest: ac per hoc nihil potest deferre ex Deo tanquam extremo. Sed secundum quod homo, habet vtramque: quia distat à Deo natura, & ab hominibus puris dignitate gratiæ & gloriæ: defert quoq; præcepta doni & Dei ad homines, & satisfactionem ac interpellationem ex hominibus ad Deum, non quasi hæc ab hominibus accipiat, sed quia hęc vice hominum ipse Deo offert, quod vocatur pro hominibus efferre ac satisfacere. Nihilominus satisfactionẽ ex hominibus quodammodo accipit, pro quanto ex massa peccatrice, carne scilicet humana ab Adam genita, naturam passibilem in qua satisfaceret assumpsit.

5 In responsione ad primum & tertium simul considera discernendo rationem specificatam id quod Christus mediat, aut satisfacit: & ta dicem vnde illud, quo efficax originaliter redditur ad mediandum, & satisfaciendum, & merendum pro omnibus. Nam si specificate aut determinate quæris naturam, qua Christus meretur, mediat, & satisfacit, proculdubio natura humana est: crea 3 dist. 19. arti. 5 q. 2. Et 4. dist. 43. arti 2. q. 1. cor. Et dist. 48. q 1. art 2 Et ver. q 29 art. 5. ad 5 Et 1. Timot. 2 l. 1. fin. Et 2. Timot 2. col 2. tæ quippe naturæ sunt actus isti. Sed si quæris, vnde natura creata tanta est, vt mediet, mereatur, & satisfaciat pro toto mundo, ex gratia vnionis, ex hypostasi est diuina, quia enim Christus vnigenitus est Patris, ideo per naturam assumptam satisfacit, meretur & mediat. Et hoc est quod in responsione ad primum docemur & doctrina superius habita de efficacia satisfactionis & meritorum Christi sic applicanda est in responsione ad tertium. Et sic omnia consonant.

¶ Prima partis de Christo, tractatus tertius.

Hic incipit tertius tractatus primæ partis, quæ de Christo est, tractaturque hęc vicibus ad ingressum Christi in mundum: vt clarè patet in litera.

homines: prout scilicet cooperantur ad vnionem hominũ cum Deo dispositiue vel ministerialiter.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Prophetę & Sacerdotes veteris Testamenti, dicti sunt mediatores inter Deum & homines dispositiue, & ministerialiter, inquantum scilicet prænuntiabant & præfigurabant verum & perfectum Dei & hominum mediatorem. Sacerdotes vero noui Testamenti possunt dici mediatores Dei & hominum, inquantum sunt ministri veri Mediatoris, vice ipsius salutaria sacramenta hominibus exhibentes.

¶ Ad secundum dicendum, quod Angeli boni, vt Augustdicit in 9. de Ciuit. Dei, nõ recte possunt dici mediatores inter Deum & homines. Cum enim vtrunque habeant commune cum Deo & beatitudine & immortalitatem, nihil autem horum cum hominibus miseris & mortalibus, quomodo non potius remoti sunt ab hominibus, Deoq; coniuncti quam inter vtrosque medij constituti? Dionysius tamen dicit eos esse medios, quia secundum gradum naturæ sunt infra Deum & supra homines constituti: & mediatoris officium exercent, non quidem principaliter & perfectiue, sed ministerialiter & dispositiue. Vnde Matth. 4. dicitur, quod accesserunt Angeli, & ministrabant ei, scilicet Christo. Dæmones autem habent communem cum Deo immortalitatem, cum hominibus autem miseriã: ad hoc enim se interponit medium dæmõ immortalis & miser, vt ad immortalitatem beatam transire non sinat, sed perducat ad miseriam immortalem. Vnde est, sicut malus medius, qui separat amicos. Christus autem habuit communem cum Deo beatitudinem: cum hominibus autem mortalitatem, & ideo ad hoc se interposuit medium, vt mortalitate transacta & ex mortuis faceret immortales (quod in se resurgẽdo monstrauit) & ex miseris beatos, vnde nunquã ipse decessit. Et ideo ipse est bonus mediator, qui reconciliat inimicos.

¶ Ad tertium dicendum, quod Spiritus sanctus cum sit per omnia Deo æqualis, non potest dici medius vel mediator inter Deum & homines, sed solus Christus, qui licet secundum diuinitatem æqualis sit Patri, tamen secundum humanitatem minor est Patre, vt supra dictum est. Vnde super illud ad Galat. 3. Christus est mediator. dicit Glossa. Non Pater nec Spiritus sanctus. Dicitur autem Spiritus sanctus interpellare pro nobis, quia ipse interpellare nos facit.

ARTICVLVS II.

¶ Virum Christus, secundum quod homo, sit mediator Dei & hominum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod Christus non sit mediator Dei & hominum, secundum quod homo. Dicit enim Augustin lib contra Felicianũ: Vna est Christi persona, ne sit non vnus Christus, non vna substantia, nec mediatoris dispensatione submota, aut Dei tantum dicatur aut hominis filius. Sed non est Dei & hominis filius, secundum quod homo, sed simul secundum quod Deus & homo. Ergo neque dicendum est, quod sit mediator Dei & hominum solum secundum quod homo.

2 ¶ Præterea, Sicut Christus, inquantum est Deus, cõuenit cum Patre & Spiritu sancto, ita inquantum est homo, cõuenit cum hominibus. Sed propter hoc, quod inquantum est Deus, conuenit cum Patre & Spiritu sancto, non potest dici mediator, inquantum est Deus: quia super illud 1. ad Timo. 2. Mediator Dei & hominum, &c. dicit glos. Inquantum est Verbum non medius est: quia æqualis est Deo, & Deus apud Deum, & simul vnus Deus. Ergo nec etiam inquantum est homo, potest dici mediator, propter conuenientiam quam cum hominibus habet.

3 ¶ Præterea, Christus dicitur mediator, inquantum reconciliauit nos Deo: quod quidem fecit, auferendo peccatum, quod nos separabat à Deo. Sed auferre peccatum, conuenit Christo non inquantum est homo, sed inquantum est Deus. Ergo Christus, inquãtum est homo, non est mediator, sed inquantum est Deus.

¶ SED CONTRA est quod Augustdicit in lib. 9. de Ciui. Dei. Non ob hoc mediator est Christus, quia est verbum: maxime quippe immortale & maxime beatum Verbum, longe à mortalibus miseris: sed mediator est secundum quod homo. cap. 15.

¶ RESPONDEO dicendum, quod in mediatore duo possumus considerare. Primo, quidem rationem medij: secundo, officium coniungendi. Est autem de ratione medij, quod distet ab vtroque extremorum: coniungit autem mediator per hoc, quod ea quæ vnius sunt, defert ad alterum. Neutrum autem horum potest conuenire Christo secundum quod Deus, sed solum secundum quod homo. Nam secundum quod Deus, non differt à Patre & Spiritu sancto in natura & potestate dominij. Nec etiam Pater & Spiritus sanctus aliquid habent quod nõ sit filij: vt sic possit id quod est Patris vel Spiritus sancti, quasi quod est aliorum, ad alios deferre. Sed vtrumque conuenit ei, inquantum est homo: quia secundum quod est homo, distat & à Deo in natura & ab hominibus in dignitate & gratiæ & gloriæ. Inquantum etiam est homo conuenit ei coniungere homines Deo, præcepta & dona Dei hominibus exhibendo, & pro hominibus Deo satisfaciendo & interpellando. Et ideo verissime dicitur mediator secundum quod homo.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod si subtrahatur diuina natura à Christo, subtrahetur per consequens ab eo singularis plenitudo gratiarum, quæ conuenit ei, inquantum est vnigenitus à Patre: vt dicitur Ioan. 1. ex qua quidẽ plenitudine habet, vt sit super omnes homines constitutus: & propinquius ad Deum accedens.

¶ Ad secundum dicendum, quod Christus, secundum quod Deus, est per omnia æqualis Patri, sed etiam in humana natura excedit alios homines. Et ideo secundũ quod homo, potest esse mediator, non autem secundum quod Deus.

¶ Ad tertium dicendum, quod licet autoratiue peccatũ auferre conueniat Christo secundum quod est Deus, tamen satisfacere pro peccato humani generis conuenit ei, secundũ quod est homo: Et secundum hoc dicitur Dei & hominum mediator.

QVÆSTIO VICESIMASEPTIMA de beata Virginis Maria sanctificatione, in sex articulos diuisa.

POST prædicta, in quibus de vnione Dei & hominis, & de his quæ vnionẽ consequuntur, tractatum est: restat considerandum de his, quæ filius Dei incarnatus, in natura humana sibi vnita gessit vel passus est. Quę quidem consideratio quadripartita erit. Nam primo considerabimus de his quæ pertinent ad ingressum eius in mundum. Secundo, de his quæ pertinent ad progressum vitæ ipsius in hoc mundo. Tertio, de exitu ipsius ab hoc mundo. Quarto, de his quæ pertinent ad exaltationem ipsius post huiusmodi vitam.

¶ Circa primum quatuor consideranda occurrent. primo quidẽ de cõceptione Christi. secundo, de eius natiuitate. tertio, de eius circumcisione. quarto, de eius baptismo.

¶ Circa conceptionem autem eius oportet primo aliqua considerare quantum ad matrem concipientem: secundo quantum ad modum cõceptionis. tertio, quantum ad perfectionem prolis conceptæ.

¶ Expar

¶ Super Quæstionis vicesimæseptimæ Articulum primum.

IN corpore duo sunt, primò qualis notitia de hoc quæsito haberi potest, dicitur ac per hoc monstratur via ad inuestigandam veritatem conclusionis, secundò per monstratam viã incedendo, respondetur quæsito vna conclusione affirmatiua. Quo ad primum via sciendi nõ est ex factæ Scripturæ autoritate in spem, sed ex rationabilibus factæ Scripturæ consonis: vt Aug. de assumptione ait. Quo ad secundum conclusio est. Rationabiliter creditur beatam Virginem sanctificatã in vtero, probatur: Maiora gratiæ priuilegia beatæ Virgini concessa creduntur, quàm aliis Sanctis: sed quibusdam Sanctis concessa est sanctificatio in vtero, ergo. Maior probatur tum 3 distinc. 3. q. 3. Et quol. 6. q. 3 ar. 1 cor. Et opus. 3. capit. 231. Et Psalm. 45. col. 2. quia Virginis à Patre plenitudo gratiæ: tum quia Angelus dixit eam plenam gratia. Minor probatur de Hierem. & Ioan. Baptista.

¶ Super quæstionis vicesimæseptimæ Articulum secundum.

TItulus clarus est de animatione secundum animam rationalem intellectiuã.

¶ In corpore ar. est vna conclusio cum vno corollario. Conclusio est responsiua quæsito directè: Beata Virgo non fuit sanctificata ante animationem. Corollarium est: beata Virgo fuit sanctificata post animationem. Conclusio probatur dupliciter: primo sic, sanctificatio de qua loquimur, est emundatio à peccato originali ergo est per gratiam: ergo in sola creatura rationali, ergo nõ ante infusionem animę rationalis. Antecedens declaratur ex Dion. Sanctitas est perfectio mundi. 17. a Prima cõsequentia probatur, quia culpa non emundatur nisi per gratiam secunda vero, quia sola creatura rationalis est subiectum gratiæ. secundò, ducendo ad incõueniens sic: Proles concepta ante infusionem animæ rationalis non est culpæ obnoxia: ergo quocunque modo ante animationem beata Virgo sanctificata fuisset, non incurrisset originalis peccati maculam: ergo nõ indiguisset redemptione & salute, quæ est facta per Christum: sed hoc est inconueniens: ergo. Antecedens probatur: quia sola creatura rationalis est susceptiua culpæ: prima consequẽtia vt clara relinquitur. secunda autem probatur autoritate angeli Matth. 1. Ipse saluũ faciet à peccatis. Inconueniens consequentis probatur autoritate Apostoli ad Hebr. quarto.

1 Aduerte hic primo, quod sanctificatio potest duplicitèr sumi Primo, vt est de contrario in contrarium, de immunditia ad mũditiam & sic constat quod est de peccato in gratiam. Secundo, vt est de negato in affirmatiuum, de nõ sancto in sanctũ, de nõ gratia in gratiam. Et sic non supponit Peccatum, inuenitur in Christo & angelis: angeli enim sanctificati sunt à Deo, qui nunquam peccauerunt & de seipso dicit Christus, Quem patet sanctificauit, &c. In prima autem ratione hic allata sumitur sanctificatio primo gratia materiæ, quoniam secundo est de sanctificatione hominis descendentis ex commixtione maris & fœminæ: supponimus enim omnem huiusmodi hominem peccatum originale contrahere, iuxta supertius determinata de peccato originali. Et propterea in litera dicitur quod sanctificatio, de qua loquimur, est emundatio à peccato originali. Et ex autoritate Dion. accipiendo mundatum à contrario probatur ly ratione materię probatur, quia perfecta mundities in tali materia est esse mundatum à peccato originali. li. de Assump. virgin. ca. 6. D. 845. D. 370.

¶ Aduerte secũdo quod licet sanctificatio propriè sumpta, vt scilicet pertingit ad proprium terminum ad quem, qui est gratia reddens creaturam impeccabilem ad minus mortaliter, sumatur duobus antedictis modis: tamen sanctificationis nomen, sicut etiam extenditur alia nomina multiplicia ad ea quæ ad sanctitatem præparãt, faciunt, & huiusmodi. Et propterea Autor in secunda ratione hic allata extẽso Sanctificationis nomine vtitur dicens, Quocunque modo ante animationem beata Virgo sanctificata fuisset. Ea autem necessitas secundæ rationis fuit, quia excluso per primam rationem, quod ante infusionem rationalis animæ sanctificata fuit propriè (quia non erat capax gratiæ) supererat excludere quod tunc etiã, scilicet ante animationẽ nõ fuit sanctificata illo modo quo ille fœtus erat sanctificationis * Alias hostiam. 3 dist 3. q. 1. art. 1. Et quol. 6. q. 5. artic. 5. cor. Et opus. 3. cap. 231. Art. præc. lib 1. in Luc.

fuerit sanctificata in vtero, nihil in Scriptura canonica traditur: quæ etiam nec de eius natiuitate mentionem facit. Sicut tamen Augustin sermone de Assumpt. ipsius Virginis, rationabiliter argumentatur, quod cum corpore sit assumpta in cælum (quod tamẽ Scriptura non tradit) ita etiam rationabiliter argumentari possumus, quod fuerit sanctificata in vtero. Rationabiliter enim creditur, quod illa quæ genuit Vnigenitum à Patre, plenum gratiæ & veritatis, præ omnibus aliis maiora priuilegia gratiæ acceperit. Vnde, vt legitur Luc. 1. Angelus ei dixit, Aue Maria gratia plena. Inuenimus autem quibusdam aliis hoc priuilegialiter esse concessum, vt in vtero sanctificaretur, sicut Hier. cui dictum est, Hier. 1. Antequam exires de vulua, sanctificaui te. & sicut Ioanni Baptistę, de quo dictum est Luc. 1. Spiritu sancto replebitur adhuc ex vtero matris suæ. Vnde rationabiliter creditur quod beata Virgo sanctificata fuerit, antequam ex vtero nasceretur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd etiam in beata Virgine prius fuit id quod est animale, & post id quod est spirituale: quia prius fuit secundum carnem concepta, & postea secundum Spiritum sanctificata.

¶ Ad secundum dicendum, quod Augustloquitur secundum legem communem, secundum quam per sacramenta non regenerantur aliqui nisi prius nati. Sed Deus nunc legi sacramentorum, potentiam suam non alligauit, quin aliquibus ex priuilegio gratiam suam conferre possit, antequa nascantur ex vtero.

¶ Ad tertium dicẽdum, quod beata Virgo sanctificata fuit in vtero à peccato originali, quantum ad maculam personalem: non tamen fuit liberata à reatu, quo tota natura tenebatur obnoxia, vt scilicet non intraret in paradisum nisi per * ostium Christi, sicut & de sanctis Patribus dicitur, qui fuerunt ante Christum. D. 370.

¶ Ad quartum dicẽdum, quod peccatum originale trahitur ex origine, inquantu per eam cõmunicatur humana natura, quam proprie respicit peccatum originale. quod quidem fit quãdo proles concepta animatur. Vnde post animationem nihil prohibet prolem conceptam sanctificari: postea enim non manet in materno vtero ad accipiendam humanam naturam, sed ad aliqualem perfectionem eius quod iam accepit.

ARTICVLVS II.

¶ Virum beata Virgo fuerit sanctificata ante animationem.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod beata Virgo sanctificata fuerit ante animationem. Quia (vt dictum est) plus gratiæ est collatum Virgini matri Dei, quam alicui Sanctorum. Sed quibusdam videtur esse concessum, quod sanctificaretur ante animationem: quia vt dicitur Hier. 1. Priusquam te formarem in vtero, noui te. Non autẽ infunditur anima ante corporis formationẽ. Similiter etiam de Ioan. Bapt. dicit Ambros. super Luc. quod nondum inerat ei spiritus vitæ, & iam inerat ei Spiritus gratiæ. Ergo multo magis beata Virgo ante animationem sanctificari potuit.

2 ¶ Præterea, Conueniens fuit (sicut Anselconceptu

Universidad de Deusto
Biblioteca

capax: puta quod mundaretur ab infectione seu contagione, quæ erat infectura animam rationalem ut ijs fundendam. Et hoc per secúdam rationem directe excluditur: vt patet.

¶ Circa secundam rationem dubiú occurrit de illa consequentia, ergo non indigusset redemptione Christum non videtur nó valere ex eo quod multi quum sint modi, quibus redéptio & salus per Christú fi: etiam à peccato, ratio ista vnum tãtum modó excludens, quasi omnes excluserit, infert negatiuam totali: ex, q̃ non indiguisset redemptione Christi: Quod autem non sit vnicus tantum modus quo redemptio à peccato fit per Christum, ex eo patet quod vitra ilium communé modum quod saluat, delendo inuentam peccati maculam in anima, datur alius, quo tollendo contagionis labem à carne suiceptura animam, præseruat à peccato animá, ne incurrat in illud. Ac per hoc licet beata Virgo nó indiguisset illo modo, scilicet per deletionẽ maculæ incurſæ, redimi & saluari per Christú, indiguit tamen redimi & saluari per eundem, alio modo, scilicet per emundationem infectionis fœtus, vt sic præseruaretur à culpa.

Art. 1 huius quæst.

¶ Ad huius euidentiam aduertendum est, quod aliud est persona beatæ Virginis indiguisse redimi à peccato p Christú: & aliud est fœtum illum ante animę infusionem indiguisse sanctificari per Christum. Nam personam ipsam indigere saluari à peccato est liberari à peccato, quod habet vel ha bere coportet: enim aut quod habeat peccatum, vel quod sit in procinctu seu periculo habendi peccatum quisquis eget saluari à peccato: si enim peccatum nó habet, nec est in periculo habendi peccatum, saluari à peccato non indiget vt patet. Fœtú autem egere sanctificatione, est quia nisi sanctificaretur, immundus erit. Si beatæ igitur Virginis fœtus sanctificatus fuisset ante infusionem animæ rationalis, quí fœtus nõ fit homo nisi per anima rationalem, non ipsa beata Virgo, quæ non erat adhuc, sed fœtus ille indiguisset sanctificari per Christum, sed ipsa beata Virgo fuisset cõcepta sine peccato originali absque quacunque alia gratia. Ita quod ex hoc ipso, quod anima sua infusa esset materiæ mundæ: originale peccatum nõ contraxisset, etiã si nulla superappolita fuisset gratiæ ac per hoc ipsa beata Virgo non indiguisset gratia redẽptionis seu saluationis à peccato per Christum factæ. Exemplum: Apostolus Paulus quia natus est ciuis Romanus, nũquam indiguit Cæsarea gratia ad ciuilitatem Romanam, quanuis aliquis ex patribus suis hac gratia indiguerit. Simile est in proposito, quia licet caro antecedens personam beatæ Virginis indiguerit redimi tali modo per Christum, ipsa tamen beata Virgo quia nata in vtero esset expers peccati absque infusa sibi gratia præseruante, ne incurreret, non indiguisset simpliciter & absolute redimi seu saluari à peccato per Christú. Et hinc habes, quod si dicatur quod beata Virgo indiguisset in carne præcedente redimi à peccato, quanuis non in se, hæc distinctio non obstat dictis: quoniam indi-

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sanctificatio beatæ Virginis, non potest intelligi ante eius animationem, duplici ratione. Primo quidem, quia sanctificatio, de qua loquimur, non est nisi emundatio à peccato originali, sanctitas enim est perfecta munditia, vt Dion. dicit 12. cap. de Diuno. Culpa autem non potest emundari nisi per gratiam: cuius subiectum est sola creatura rationalis. Et ideo ante infusionem animæ rationalis beata Virgo sanctificata non fuit. Secundo, quia cum sola creatura rationalis sit susceptiua culpę, ante infusionem animæ rationalis proles concepta nõ est culpę obnoxia. Et sic quocunque modo ante animationem beata Virgo sanctificata fuisset, nunquam incurrisset maculam originalis culpæ, & ita non indiguisset redemptione & salute, quæ est per Christum, de quo dicitur Matth. primo. Ipse saluum faciet populum suum à peccatis eorum. Hoc autem inconueniens est, quod Christus non sit saluator omnium hominum, vt dicitur primæ ad Timoth. Vnde relinquitur quod sanctificatio beatæ Virginis fuerit post eius animationem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Dominus dicit, ante formationem in vtero se Hieremiam nouisse, notitia scilicet prædestinationis: sed sanctificasse dicit eũ non ante formationem, sed antequam exiret de ventre. Quod autem Ambros. dicit, quod Ioanni Baptistæ nondum inerat spiritus vitæ, cum iam habebat Spiritum gratiæ, non est intelligendum, secundum quod spiritus vitæ dicitur anima viuificans: sed secundum quod spiritus vitæ dicitur aër exterius respiratus. Vel potest dici, quod nondum inerat ei spiritus vitæ, id est anima, quantum ad manifestas & completas operationes ipsius.

¶ Ad secundum dicendum, quod si nunquam anima beatæ Virginis fuisset contagio originalis peccati mquinata, hoc derogaret dignitati Christi, secundum quam est vniuersalis omnium saluator. Et ideo sub Christo, qui saluari non indiguit, tanquam vniuersalis saluator, ma xima fuit beatæ Virginis puritas. Nam Christus nullo modo contraxit originale peccatum, sed in ipsa sui conceptione fuit sanctus, secundum illud Luc. 1. Quod ex te nascetur sanctum, vocabitur filius Dei. Sed beata Virgo contraxit quidem originale peccatum, sed ab eo fuit mundata, antequam ex vtero nasceretur. Et hoc signatur Iob. 3. vbi de nocte originalis peccati dicitur: Expectet lucem, id est Christum, & non videat (quia nihil inquinatum incurrit in illam: vt dicitur Sapient. 7.) nec ortum surgentis auroræ, id est beatæ Virginis, quæ in suo ortu à peccato originali fuit immunis.

¶ Ad tertium dicendum, quod licet Romana Ecclesia conceptionem beatæ Virginis non celebret, tolerat tamen consuetudinem aliquarũ Ecclesiarum illud festum celebrantium. Vnde talis celebritas non est totaliter reprobanda. Nec tamen per hoc quod festum conceptionis celebratur, datur intelligi quod in sua conceptione fuerit sancta: sed quia quo tempore sanctificata fuerit ignoratur, celebratur festum sanctificationis eius potius quam conceptionis in die conceptionis ipsius.

¶ Ad quartum dicendum, quod duplex est sanctificatio. Vna quidem totius naturę, inquantum scilicet tota natura humana ab omni corruptione culpæ & pœnæ liberatur, & hæc erit in resurrectione. Alia vero est sanctificatio personalis, quæ non transit in prolem carnaliter genitam: quia talis sanctificatio nõ respicit carnem, sed mentem. Et ideo si parentes beatæ Virginis fuerunt mundati à peccato originali, nihilominus beata Virgo peccatum originale contraxit: cum fuerit concepta secundum carnis concupiscentiam ex commixtione maris & fœminæ, dicit enim Augustinus in lib. de nuptiis & concupiscentia, omnem, quæ de concubitu nascitur, carnem esse peccati.

Verum opinio ista media quanuis noua, quanuis aliena à doctrina antiquorum Doctorum, & à doctrina Sanctorum communiter quia tamen nihil contra fidem sustinet, & Apostolica sedes deteruit, donec fuerit decisum, absque hæresis crimine fique labe vitiandæ contradictionis pertinaciã posse vnaquaque pronincia in suo sensu abundet, modo prompta sit Ecclesiæ sanctæ diuinitus subesse.

¶ Scripsimus de hac materia tractatulum quendam ad Leonem x. Põ. Maxim. qui viuit & regnat, & ideo sat sit hic monuisse oẽs de re hac

3 dis. 3 q. 1. ar. 2. Et ibidem in expositio ne primæ partis tex tus. Et opus 3. cap. 231. differentes aut predicãtes vt meminerint se nõ de fidei necessariis, sed de probabilibus tractare: neutra siquidé pars fidei documenta suadet fatur. Nam si tenetur beatam Virginem contraxisse originale peccatum (vt Sãcti & antiqui Doctores tenent) stat omnia cõsona inueniri. Si autem tenetur beatã Virginem non ex vi cõceptionis, sed ex gratia singularissima in ipso instanti infusionis animæ, infusa illi animæ præseruata ab originali peccato, quod tunc incurrisset, nisi illa gratia affuisset, nihil cõtra fidem tenetur. sed specialis modus redimendi ac saluandi à peccato originali. Christo attribuitur respectu soę matris, sic enim ipsa beata Virgo indiguit redimi & saluari à peccato per Christũ: quoniã ipsa sic incurrisset peccatũ, nisi manus gratiæ præuenientis non tẽpore, sed natura affuisset. Et ita puritas eius fuit maxima sub Christo, qui nullo modo indiguit redimi, qui ex vi sũæ conceptionis fuit Sanctus. Fuit q̃ in beata Virgine q̃ animale est prius natura non tẽpore, quam quod spirituale est, quo niam infusio gratiæ in ipsius anima supponit productionem animæ: quanuis, vt dictum est, præueniat peccati maculam, quæ tunc incurrenda erat nisi gratia illam impedisset, probabilior profectò opinio, nisi sanctorũ antiquorum autoritas obstaret, longè probabiliorem reddens contrariam positionem.

4 dist. 4 orth. fãd. ca. 35.

36. to. 7.

D. 3. q. 1.

D. 3. q. 1.

¶ *Super Quæstionis vicesimæ septimæ Articulum tertium.*

TItulus clarum recolentibus somitis ratione m ex dictis in præcedẽtibus: est enim somes appetitus sensitiui deordinatio, ex subtractione originalis iustitiæ destituti, qua deordinatione caro concupiscit aduersus spiritum.

¶ In corpore ar, duo fiũt: primò recitãtur quatuor opiniones, circa quæ fiũ dein de singulæ examinantur, & sola quarta approbatur, sicq; respondetur quæsito.

¶ Quo ad primum opiniones patẽt, prima quod totaliter ablatus sit concupiscẽtia, quod ablatus, quãtum ad pronitatẽ in malum, nõ autem quãtum ad difficultatem in bonum: tertia, quod ablatus quãtum ad personã, nõ quãtum ad naturã: quarta, quod remanet secundum essentiam ligatus quo ad actum. Et hæc quarta videtur coincidere cum secunda opinione posita à Magistro sent. in 3. dist. tertij sen. Duas tantum ibi ponit, scilicet primam & quartam: sub aliis verbis: vide ibi.

¶ Quo ad secundum examinatur primò secunda opinio, dicens quod somes remanet quo ad difficultatem & bonum, sed non quo ad pronitatem ad malum. Contra quam obiicitur sic: Somes est inordinata habitualis concupiscentia appetitus sensitiui, & inordinatiæ hæc attenditur penes repugnantiam ad rationem: ergo ponere quòd remanserit, & non inquantum inclinat ad malum, est ponere duo opposita. Et tenet sequela, quia repugnantia ad rationem in appetitu, est in quantum inclinat ad malum, vel difficultas in bono.

¶ Circa hanc rationem duo sunt dubia: alterum commune, qualiter somes sit inordinata concupiscentia habitualis, quum nullus sit habitus malus in prole, quia nec acquisitus, nec infusus.

ARTICVLVS III.

¶ Virum per sanctificationem fuerit beatæ virginis somes totaliter sublatus.

AD TERTIVM sic procedi-
tur. Videtur quod beata Virgo non fuerit emudataab infectione somitis. Sicut enim pœna originalis peccati est somes, qui consistit inferiorum virium rebellione ad rationẽ, ita etiã pœna originalis peccati est inors & cæteræ pœnalitates corporales. Sed beata Virgo fuit subiecta huiusmodi pœnalitatibus. Ergo etiam somes ab ea totaliter remotus non fuit.

2 ¶ Præterea, Secundæ ad Corinth. 12. dicitur Virtus in infirmitate perficitur: & loquitur ibi de infirmitate somitis, secundum quam patiebatur stimulũ carnis. Sed nihil, quod pertinet ad perfectionem virtutis, fuit beatæ Virgini subtrahẽdum. Ergo nõ fuit beatæ Virgini totaliter subtrahendus somes.

3 ¶ Præterea, Damas. dicit quod in beatam Virginem superuenit spiritus sanctus purgans eam ante cõceptionẽ filij Dei. Quod nõ potest intelligi nisi de purgatione à somite: emã peccatum nõ fecit, vt Aug. dicit li. de Natura & gratia. Ergo per sanctificationẽ in vtero non fuit libere mundata à somite.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Cãt. 4. Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. Fomes autem ad maculam pertinet, saltem carnis: ergo in beata Virgine somes non fuit.

¶ RESPONDEO dicendũ, quòd circa hoc sunt diuersę opiniones. Quidã enim dixerunt q̃ ipsa sanctificatione beatæ Virginis, qua fuit sanctificata in vtero, totaliter fuit ei somes subtractus. Quidam vero dicunt, q̃ remansit somes quantũ ad hoc, q̃ facit difficultatem ad bonum, sublatus tamen fuit, quantum ad hoc quod facit pronitatem ad malũ. Alij vero dixerunt q̃ sublatus fuit somes, inquantum pertinet ad corruptionem personæ, prout impellit ad malum, & difficultatem facit ad bonum: remansit tamen inquantum pertinet ad corruptionem naturæ: prout scilicet est causa traducendi originale peccatum in prolem. Alij vero dicunt, q̃ in prima sanctificatione remansit somes secundum essentiam, sed ligatus, in ipsa autem conceptione filij Dei fuit totaliter sublatus.

¶ Ad horũ autem intellectum oportet cõsiderare, q̃ somes nihil est aliud, quam inordinata concupiscentia sensibilis appetitus. habitualis tamẽ, quia actualis cõcupiscentiam inferri potentia ad alterum determinatè & ad hoc ipso quod causa communis est vtrique, in potentia habet vtrunque. Ac per hoc licuit Autori ex hoc, quod somes est concupiscentia contraria rationi habitualiter, inferre, quod somes necessario est inclinatiuus ad malum & difficultatiuus in bono, & non intulit quod actualiter inclinaret ad malum. Ipsa siquidem inordinatio, quia rationi contraria, sonat pronitatem ad malum nõ actualem, sed habitualem: vt declaratum est. Et propterea est illatum est, quod duo simul ponuntur contraria, dum ponitur somes & negatur habitualis pronitas ad malum: quia ipsa inordinata concupiscentia est pronitas ad malum, quia est contraria rationi. Et hæc respondeo magis literam assequitur.

¶ Examinatur deinde tertia opinio, dicẽs somitem rem ita esse quãtum ad corruptionem naturæ, nõ quantũ ad corruptionem personæ. Contra hãc in litera sm̃ liter procedit, quod ponat duo opposita simul, arguẽdo sic: Fomes vt corruptio naturæ est libido tradẽs semitens peccatum in prolem, libido autem est supra dicta cõcupiscentia rationi cõtraria: ergo somes vt corruptio naturæ infert scipsum vt corruptionẽ personæ. Antecedens est Aug. Altera oppositio accipitur vt per se nota, quia aut est semper de libidine actuali & habetur in tertio quia hęc non cõpatitur liberum rationis vsum. Sed de hac non est sermo: quia quantumcunq; parentes absq; delectatione coirent, proles cõcipereţur in peccato originali.

¶ Alterum proprium huic intento: quia hæc ratio non videtur efficax: quoniam inordinata cõcupiscentia (vt litera testatur) habet duos effectus sub distinctio ne vel inclinare ad malũ, vel difficultare ad bonũ. Et positio cõtraria dicit, quod somes maner cum vno tãtum istorum effectuũ. Autor autem per positione causæ habẽtis plures effectus, scilicet in ordinatæ cõcupiscentiæ natæ habere vtrumq; dictorũ effectuũ, infert positionẽ vtriusq; effectus. Quod constat non licere ex 1. Post. sed econuerso: ex quolibet enim effectu cõis causæ potest inferri causa, sed ex positione cõmunis causæ nõ potest inferri determinatè ille effectus: vt in litera fit, dum ex inordinata concupiscẽtia infertur pronitas ad malum, & non solum difficultas ad bonum, quam opinio illa ponebat.

¶ Ad primũ dubiũ dicitur q̃ cõcupiscentia habitualis dicitur nõ quia fit habitus, sed quia est priuatio habitus: priuatio enim ad genus fui oppositi spectat. Non homo enim ad substantiam: & non album ad quale reducitur: est siquidem appetitus sensitiuus humanus priuatus gratia habituali originalis iustitiæ, qua prõpuis superaturationis ordini: destituturus siquidẽ tali dono dicitur concupiscentia inordinata habitualis: quia sic est etiam si nihil actualiter concupiscat. Cap. 24.

¶ Ad secũdum dubium dicitur dupliciter. Primò, q̃ doctrina Aristo, loquitur de causa communi ad disparatos effectus: non autẽ de causa cõmuni effectuũ mutuo se inferentiũ quales sunt isti. Nam pronitas ad malũ, difficilẽ facit ad bonũ, & difficultas ad bonũ pronũ mõstrat animũ ad malum, nisi enim animus inclinaretur ad contrarium bono rationis, nõ esset difficilis ad bonũ: sicut si corpus non inclinaretur ad motum deorsum, nõ difficultaretur ad ascendendum. Et similiter ex hoc q̃ inclinatur ad bonũ sensibile cõtrarium bono rationis, prouenit q̃ difficultatẽ patitur ad motum secundum rationẽ in bonum. Nullus ergo error, nulla debilitas in præsenti hoc literæ est.

Secundo dici potest, quod licet ex positione causæ cõmunis nõ possit determinatè inferri positio alterius determinatè effectus, vel positio vtriusque simul: potest vtrumque simul: quia ex

Universidad de Deusto
Biblioteca

nali. Si autem est vtrūq; de libidine habituali, vt in veritate est sermo de illa: con stat quod ipsa non nisi habitualis est cōcupiscentia inordinata, quam declaratuimus. Consequentia autem est per se euidens: quia inordinata concupiscentia, ideo inordinata est quia contraria rationi habentis illam: ac per hoc ad personale malum habentis illam spectat. Quia igitur inordinata habitualis concupiscentia est ex ea de ratione & contraria rationi habentis illam, & ex qua trāsmittitur originale peccatū in prolem: non potest secundum vnam & eandem atomā rationem separari à seipsa, vt maneat in seipsa & nō maneat, quod sit de effectibus.

¶ Post hæc exclusis secunda & tertia opinionibus, infertur primam aut quartam asserendā. Et examinatur prima, declarādo primō, quomodo potest intelligi ista positio. Et satis planè patet litera quo ad hoc exemplo Christi & Adæ. Muniendo secundō hanc opinionē, quia spectat ad dignitatē beatæ Virginis. Obiiciendo tertiò cōtra illam: quia derogat dignitati Christi: q; a prima caro sua debuit esse caro Christi. Affertur autem in litera ratio talis: Absque virtute Christi nullus à prima damnatione liberatur: ergo ante incarnationē Christi nullus secūdum carnem debuit à prima damnatione liberari. Cōsequētia probatur: q; in Christi carne debuit primō apparere immunitas à damnatione. Et confirmatur à simili, de immortalitate carnis.

¶ Aduerte hic, quod Autor posito antecedente, aduertit sium apponit aduiuāte cōsequētiam, dicens: Et quamuis per spiritualem fidem Christi aliqui fiunt secundum Spiritum ab illa dānatione ante Christi incarnationem liberati: tamē, &c. Vbi ex dictis mille effectu salutis carnalis & spiritualis à Christo, dum causam tangit, scilicet secūdum spiritum & secūdum carnē consequentia probat. Consentanea quippe ratio nis est, vt ieiue salus spiritus per spiritualē modum fit (per fidē scilicet quæ est ista futurorū) ita salus carnis carnaliter quoque fiat ac per hoc à prima carne sancta suapte natura, qualis est proculdubio secūdum oēs sola Christi carnode qua sola scripta est. Quod ex tē nascetur sancta. Videre etiā potes quam cōsona ratio allata sit: tamen vt primō in vnoquoq; genere sit causa aliorum: sic vt principia & cōsummatio rei correspōdeant sibi: salus carnis consummatur per immortalitatē, inchoatur per sanctitatē eiusdē carnis: Et quia cōstat primā carnē immortalē fuisse carnē Christi (quia ipse est primogenitus mortuorū) cōsonum est, vt eius caro fuerit etiā prima caro sancta. Sanctitas autem carnis pene nō differt ab immunitate à fomite, qui lex carnis dicitur, antē dictum: non igitur iniuria est caro sine fomite ante Christi carnē, si primus locus Christo reseruatus est, sicut reseruati decuit. Et memento lector, vt in istiusmodi quæstionibus nō quæras rationes Mathematicas: indisciplinati enim est ingenij, ijtere similē in omni materia certitudinē: rationabilē hic sufficit inferre conclusionē, secūdā essentiā ligatus quo ad exercitiū seu operationē vitę, ad cōceptionē filij Dei: sic qua fuit totaliter subiatus. Secundō declarat modū quo ligatus fuit, vbi dicit tres modos tāgit, scilicet per dominiū liberi arbitrij, per gratiā habitualem, per diuinæ prouidētiæ assistētiā. Et primū modū excludit exadē ratione: q; primo modō appebat, quē declarauerat examinando primā opinionē. vltimō improbat: tertiū autē modū magnificat. Tertiò declarat vltimā cōclusionis partē: tū hoc ablq; vlla derogatione priuilegiorū Christi, dignitas matris ndūc poni poteit vt gēam habuerit totaliter auferēdē fomitē: tū q; figuratē autoritas Exec. fauet. ¶ Circa primū modū vinculi quo ligatur fomes, scilicet per imperiū liberi arbitrij, pro quāto dicitur Christi priuilegiū, scito quod dupliciter contingit habere vsum liberi arbitrij in materno vtero. Primō ab initio cōceptionis seu infusionis animæ, & deinceps semper: & hoc est priuilegium Christi, & hoc negatur quibusdā alteri cōcessum. Et per hāc negationē sufficiēter probatur, fomitem in beata Virgine nō esse ligatum per liberum arbitriū, quia fomitem ab initio habuit & cōtinuē, liberi autē arbitrij vsum non habuit ab initio, & deinceps, quia hoc est Christi priuilegiū. Secōdo contingit ex spirituali grā ad aliquē actum, vt enim motus est appetitiuæ partis: & gaudere de spiritualibus, motus est appetitus superioris, qui vocatur voluntas. Cōstat autē de Ioannis gaudium nō de re sensibili, sed de exultasse in gaudio, vetum post actum illum Ioannes sanctus perseueraūt, licet non cum vsu liberi arbitrij. Sicut & miraculosē quandoque legitur patribus ruisse fomitē ad aliquē actum aliquibus infantibus qui tamen nō habēt propriē posse loqui, sed erant sicut alij infantes: vt patet in gestis Apostolorum Simō & Iudæ, & Paulini, & Simplicij & Beatricis.

¶ Circa magnificationē temij modi, quo fomes ligatus perfectius potest per diuinam prouidentiam, adhuc remanet duplicitē perfectius fieri. Primō vt adhuc magis ligetur. Secundō vt ad illud compatiatur vsum perfectius. Primō vt adhuc magis ligetur sola addendo in materia ad maiorē perfectionē, tria. Primo per addendo in intrinseca qualitate, & perfectius ab exteriori prohibendo. Secundō per addendo ad exteriori prohibitione. Tertiō per addendo ad extrinseca quæ sunt fomiti. Primo per addendo in intrinseca qualitate, & perfectius ab extrinseco prohibendo. Secundō per addendo ad exteriori prohibitione. Tertiō per addendo ad extrinseca quæ sunt fomiti. Primo per addendo in intrinseca qualitate, & perfectius ab extrinseco prohibendo. Secundō per addendo ad exteriori prohibitione. Tertiō per addendo ad extrinseca quæ sunt fomiti.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum per huiusmodi sanctificationem fuerit consecuta, vt nunquam peccaret.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd per sanctificationem in vtero non fuerit beata Virgo præseruata ab omni peccato actuali. Quia, vt dictum est, post primam sanctificationem fomes peccati remansit in Virgine. Motus autem fomitis etiā si rationem præueniat, est peccatum veniale licet leuissimum: vt Augustt. dicit in lib. de Trini. Ergo in beata Virgine fuit aliquod peccatum veniale.

2 ¶ Præterea, Super illud Luc. 2. Tuā ipsius animam pertransibit gladius, dicit Aug. in lib. veteris & noui Testamenti, quòd beata Virgo in morte Domini, stupore quodam dubitauit. Sed dubitare de fide, peccatum est. Ergo beata Virgo non fuit præseruata immunis ab omni peccato.

3 ¶ Præterea, Chry. super Matt. exponens illud, Ecce, mater tua, & fratres tui foris stāt, quærentes te, dicit: Manifestum est, quòd solum ex vana gloria hoc faciebat. Et Ioan. 2. super illud, Vinum non habent, dicit idem Chrys. quòd volebat illis ponere gratiam, & seipsam clariorem facere. per Filium: & fortassis quid humanum patiebatur, quem admodum & fratres eius dicentes, Manifesta teipsum mundo. Et post pauca subdit, Nondum enim, quam oportebat, de eo opinionem habebat. Quod totum constat esse peccatum. Ergo beata virgo non fuit præseruata immunis ab omni peccato.

¶ SED CONTRA est quod Augustt. dicit in lib. de Natura & gratia, De sancta Virgine Maria propter honorē Christi, nullam prorsus, cum de peccatis agitur, habere volo quæstionem. Inde enim scimus, quòd ei plus gratię collatum fuerit ad vincēdum ex omni peccatum, quòd concipere ac parere meruit eum, quem constat nullum habuisse peccatum.

¶ RESPONDEO dicendum, quod illos, quos Deus ad aliquid eligit, ita præparat & disponit, vt ad id ad quod eliguntur, opportunā ad matrem Dei. Et cōfirmatur hæc cōclusio autoritate Angeli: Inuenisti gratiam ecce concipies. Sed non fuisset idonea mater. si peccasset (quod triplici tes probatur clarē in litera) ergo. Secōdo probatur autoritate sacræ Scripturæ accōmodatē. Tota pulchra es. Memēto & hoc quicunque legis, suscipere has rationes supra motatis subiectam optimas. vt pote ex sacræ Scripturæ autoritatibus cōmunibus applicatis ad propria beatæ Virginis procedentes, quando ex propriis ad propria desunt. ¶ In responsione ad primum videre facilē poter, q; idē est gratiā sanctificatiōis sufficere ad tollēdum infallibiliter omnē sensualitatis motum præter rationem, & tollere fomitem: & propterea vsque ad concepti onem Christi (in qua gratia absoluit fomitē) non sufficit gratia sanctificans, sed opus fuit diuina prouidentia: vt prius declaratum fuit.

¶ In responsione ad secundum notate garruli prædicatores passionis Christi, tot fœmineos clamores, motus, &c. attribuentes beatæ Virgini in dolore passionis. Pensate verba Basilij in litera allata, & percipiue ipsam cōtemplatiōi admirativē tūc vacasse, cōferendo d. ui na prius visa & sibi certa humanis, quę tunc vidēbat, summa infimis, & cōtra & cōsequēter affectū cogitatibus cōsonū, secūdum rectā rationē habentē, vt cōdoleret, vt cōpateretur quum tā excelsum tam vilibus, &c. subiectū ex charitate propria pro ipsius matris & mundi salute profiscerēt.

¶ In responsione ad tertiū, considera reuerentiā, modestiā sapiētiāq; tanti doctoris: inuenit Chry. in hac materia cōtratiū Aug. ratiōisque, non clamauit accusando, exaggerādo (vt hodie faciunt multi) modestissimē dixit, excessit sapientissimē & subiixit verba ipsa reduci posse ad sanum sensum quicquid Autor senserit: sub ticens. Frequenter enim Autor sicut in philosophia Aristo. vt philosophi exponit, quicquid ipse Ari. senserit: ita in Theologia Doctores vt Theologos, quicquid illi autores senserint, ex ponere conatur, vt in fano saluentur eorum verba sensu.

¶ Super Quæstionis vi. primæ septimæ Articulum quintum.

TItulus vt sonat, fumatur de plenitudine, vt extēditur ad plenitā finem intensiuum & extensiuum.

¶ In corpore vnius cōclusio. responsiua quæsito: Simpliciter fatendum est, quod beata Virgo nullum actuale peccatū cōmisit. Probatur dupliciter. primo, syllogistice. & satis clarē in litera ordinatur primo Maior: Illos, quos Deus ad aliquid eligit, &c. & hæc probatur autoritate Apostoli ad Corin. Dein de Minor: Beata virgo diuinitus electa est vt esset mater Dei: ergo habuit gratiā

inuenīatur idonei, secūdum illud secundæ ad Cor. 3. Idoneos nos fecit ministros noui Testamenti. Beata autem Virgo fuit electa diuinitus, vt esset mater Dei: & ideo nō est dubitandum quòd Deus per suam gratiam eam ad hoc idoneam reddidit, secundum quòd Angelus ad eam dicit, Inuenisti gratiam apud Deum: ecce concipies, &c. Non autem fuisset idonea mater Dei, si peccasset aliquando: tum quia honor parentum redundat in prolem, secundum illud Prou. 17. Gloria filiorum, patres eorum: vnde & per oppositum ignominia matris ad filium redundaret. Tum etiam quia singularem affinitatem habuit ad Christum, qui ab ea carnem accepit. dicitur autem secundæ ad Corinth. 6. quæ cōuentio Christi ad Belial? Tum etiā, quia singulari modo Dei filius, qui est Dei sapientia, in ipsa habitauit: non solum in anima, sed etiam in vtero. dicitur autem Sap. 1. In malenoiam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Et ideo simpliciter fatendum est quòd beata Virgo nullum actuale peccatum commisit nec mortale, nec veniale: vt sic in ea impleatur quod dicitur Cant. 4. Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te.

¶ AD PRIMVM ergo dicēdum, quòd in beata Virgine post sanctificationem in vtero mansit quidem fomes peccati, sed ligatus: ne scilicet prorumperet in aliquem motum inordinatum, qui rationem præueniret. Et licet ad hoc, operaretur gratia sanctificationis: non tamen ad hoc fuit. scilicet: alioquin virtute illius gratiæ hoc ei fuisset præstitum, vt nullus motus posset esse in sensualitate eius, nisi ratione præuentus: & sic fomitem non habuisset. quod est contra supradicta. Vnde oportet dicere, quòd cum plenitudo illius ligationis fuit ex diuina prouidentia, quę non permittebat aliquem motum inordinatum ex fomite prouenire.

¶ Ad secundum dicendum, quòd illud verbum Simeonis Origenes, & quidā alij doctores exponunt de dolore, quem passa est in Christi passione. Ambr. autem per gladium dicit significari prudentiam Mariæ. non ignaram mysterij cælestis: viuum est enim verbum Dei & validum, & acutius omni gladio acutissimo.

Quidam vero per gladium dubitationē intelligunt. quæ tamen non est intelligenda dubitatio infidelitatis, sed admirationis & discussionis. Dicit enim Basilius in Epistola ad Optimum, quòd beata Virgo assistens cruci, & aspiciēs singula, post testimonium Gabrielis, post ineffabile diuinæ conceptionis notitiam, post ingentem miraculorum ostensionem: animo fluctuabat: ex vna scilicet parte videns eum pati abiectas, & ex alia parte considerans eius mirifica.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in verbis illis Chrysostomus excessit. Possunt tamen exponi, vt intelligatur in ea Dominum cohibuisse non inordinatum inanis gloriæ motum quantum ad ipsam, sed id quod ab aliis posset æstimari.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum beata Virgo per huiusmodi sanctificationem adepta fuerit plenitudinem omnium gratiarum.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd beata Virgo per sanctificationē in vtero, non obtinuerit gratiæ plenitudinem siue perfectionem. Hoc enim videtur pertinere ad priuilegium Christi: secundum illud Ioan. 1. Vidimus eum quasi vnigenitum a Patre, plenum gratiæ & veritatis. Sed ea quæ sunt propria Christi, non sunt alteri attribuenda. Ergo beata Virgo plenitudinem gratiarum non accepit in sanctificatione.

2 ¶ Præterea, Ei quod est plenum & perfectum non restat aliquid addendum: quia perfectum est cui nihil deest, vt dicitur in tertio Phy. Sed beata Virgo postmodū ad ditionem gratiæ suscepit, & quando Christum concepit (dictum est enim Luc. 1. Spiritus sanctus superueniet in te) & iterū quando in gloria est assumpta. Ergo videtur q; non habuerit in sua prima sanctificatione plenitudinem gratiarum. Tex 63. & 64.

3 ¶ Præterea, Deus non facit aliquid frustra vt dicitur in 1. de Cælo. Frustra autem habuisset quasdam gratias, cum earū vsum nunquam exercuit: non enim legitur aut docuisse, quod est actus sapientiæ: aut miracula fecisse, quod est actus gratiæ gratis data. Non igitur habuit plenitudinem gratiarum. Tex 32.

¶ SED CONTRA est quod Angelus ad eam dixit Luc. 1. Aue gratia plena. Quod exponens Hieron. in sermone de Assumptione dicit: Bene gratia plena: quia cæteris per partes præstatur, Mariæ verò se to tam simul infundit gratiæ plenitudo.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quanto aliquid magis appropinquat principio in quolibet genere, tanto magis participat effectum illius principij. Vnde Dio. dicit 4. c. Cæl. hiera. quòd Angeli qui sunt Deo propinquiores, magis participant de bonitatibus diuinis, quam homines. Christus autem est principium gratiæ, secundū humanitatem quidem autoritatiue, secundū humanitatem verò instrumentaliter: vnde & Ioan. 1. dicitur. Gratia & veritas per Iesum Christum facta est. Beata autem virgo Maria propinquissima Christo fuit secundum humanitatem: quia ex ea accepit humanā naturam. Et ideo præ cæteris maiorem debuit a Christo gratiæ plenitudinem obtinere.

¶ AD PRIMVM ergo dicendū, quòd vnicuique a Deo datur gratia secundum hoc ad quod eligitur. Et quia Christus, inquantum est homo, ad hoc fuit prædestinatus & electus vt esset filius Dei, in virtute sanctificandi, hoc fuit sibi proprium vt haberet talem plenitudinem gratiæ, quod redundaret in omnes secundum quod dicitur Ioan. 1. De plenitudine eius nos omnes accepimus. Sed beata virgo Maria tantam gratiæ obtinuit plenitudinem vt esset propinquissima Autori gratiæ: ita quòd eum qui est plenus omni gratia, in se reciperet, & eum pariendo, quodammodo gratiam ad omnes derivaret.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in rebus naturalibus, primò quidem est perfectio dispositionis pura cum materia est perfectę ad formam dispōsita. Secundò autem est perfectio formæ, quæ est potior: nam & ipse calor est perfectior, qui prouenit ex forma ignis, quam ille qui ad formam ignis disponebat. Tertiò autem est perfectio finis: sicut ignis perfectissimè habet proprias qualitates, cum ad locū suū peruenerit. Et similiter in beata Virgine est triplex perfectio gratiæ. Prima quidē quasi dispositiua, p qua reddebatur idonea ad hoc quòd esset mater Christi & hæc fuit perfe-

plenitudinē à Christo obtinuit. Probatur: Quō magis appropinquat aliq; principio in quolibet genere, tanto plus effectum illius participat: sed beata Virgo maximē appropinquauit principio: ergo Maior ex Dion. Minor probatur: quia Christo maximē appropinquauit: q; secundum deitatē autoritatiuē & secūdū humanitatē instrumentaliter est principium gratiæ. Quod probatur Ioan. 1. Gratia & veritas per Iesum Christum facta est. ¶ Aduerte ergo, q; cū in litera cōcluditur, beatā Virginē præ cæteris gratiā habuisse, nō sic comparatio ad Angelos, sed ad homines: tum etiā quia est sermo de gratia data beatæ Virgini in vtero matris: quam constat fuisse minorē gratia Angelorū: beatorū. Tum quia sermo est de viatorum gratia: vt patet ex responsione ad secundū vbi in beata Virgine pfectissima gratia ponitur, q.d, quia fuit inter cōprehensores. Tū quia ratio litę disputata est ab Angelorū ratione: dum illi appropinquiores Deo secundū deitatē inueniuntur, ista inuenitur propinquior Deo secundū humanitatē. Nec hæc ideo dicta sunt, quasi Angeli habeāt in cælo maiorē gratiā quam beata Virgo: hoc enim est falsum quoniā ipsa est domina Angelorum. Sed ideo dicta sunt, vt hę litera exponatur ad literā de ipsa sanctificatiōis in vtero post quā deinde multū proprio merito gratiæ acquisiuit crescens vsq; ad perfectū æternitatis diē. Ita quod ꝓpinquissima fuit, & est Christo & secūdū deitatē in esse gratię, quātus nō in esse naturæ, & secūdū humanitatem in esse naturæ, tū eodē ait. in responsione ad tertiū adueite cū Autor dicit, nō tam accepit, vt habuerit oēs vtus hanū & simil. ū gratiarum, sicut habuit Christus, ly Oēs non distribuit ꝓ omnibus sūpliciter vtibus gratiarū: quia nec Christ⁹ habuit oēs vtus gratiarum. cū non est loquutus variis linguis: vt superiusin q. 7. ar. 7. ad vltimum, Autor dixit. Sed distribuit pro quasi omnibus, quę in mortalibus appellare licet omnia. Christ⁹ habuit oēs vtus gratiarum: quia modicū pro nihilo reputatur. Beata autem virgo nō habuit oēs vtus: quia multi fibi impertinentes erant huę cōditioni. Et enim fecit miracula &c. Verūdistribuit pro omnibus vtibus limitatis ad illos, quos habuit Christus: vt nō sit dictū in litera, nō habuit oēs vtus sed non habuit omnes vtus. Et Christus tanquam ly Est, limitat oēs vtus. Et quoniā modo exponatur

Universidad de Deusto
Biblioteca

tor sententia, in idē cedit: prima tamen expositio magis consonat litterę.

¶In eodē articulo quo ad actū doctrinæ negatū à beata Virgine, aduertendū est, q̄ Theologia solida fundatur sup Scripturā sacrā, & nullibi in ea reperitur beatā Virginē docuisse, sicut nec Christū loquutū linguis: ideo sicut affirmamus Christū nō vsum gratia linguarū in loquendo, eadē ratione affirmādū est beatā Virginē nō docuisse: præsertim cū Apostolica auctoritas hoc interdum mulieribꝰ cōprobet. Quod autē dicitur, ipsam instruxisse discipulos Christi de annūtiatione sua & natiuitate Filij & magorū aduentu, & similibus, ex Scriptura nō habetur, sed habetur quòd Spiritus sanctus docuit Apostolos oēm veritatem de specialibus ad fidē inser quæ erat Christi conceptio ex Spiritu sancto, & natiuitas ex Virgine: quæ etiam in Symbolo posita sunt.

¶Potest tamē dici quod non publica doctrina, sed familiari instructione, quā constat mulieribus non esse prohibitā, beata Virgo aliqua particularia facta explicauit Apostolis. Autor autē secundum Scripturā sacrā loquitur, negās ab ea vsum sapientiæ, quo ad actum doctrinæ.

¶ Super Quæstionis vicesimæ septimæ Articulum sextum.

TItulus clarus.

¶In corpore duo fiunt, primò tractatur quid Aug. de hoc scripserit, secundò respondetur quæstio. Quo ad primum Aug. sub dubio quæstione relinquere videtur, & dicit litera quòd videtur dubiū loquitur: quia Aug. in hīc verbis non loquitur de sanctificatione qualicunque, sed illa quæ est cū proprio sanctificati actu, scilicet credere, amare, & huiusmodi. Quia enim hanc reliquit sub dubio, & de nulla alia loquitur sanctificatione, videtur sub dubio quæstionem de sanctificatione horū in vtero reliquisse. Omnia clara sunt in litera.

¶Aduertendū est, quod ex litera Euāgelij sumi potest, Ioāni acceleratum fuisse vsum liberi arbitrij. Nam ibi non solùm dicitur, Exultauit in ꝟtre, sed, exultauit in gaudio exultare autem similiter dinatiēliter etiam sit in animatorū ꝟtute illud, Etquoi 6. Mōres exultuerunt vt arietes, & colles beat a. gni ouīū) proprie tamē est animalīū & quia nō sine animali passione fit gaudiū, oportet Ioannē exultasse in gaudio vel secundum sensitiuā tantūm partem. Et hoc nō consonat causæ exultationis & gaudij in Euāgelio scriptæ, quia vox beatæ Virginis salutantis nō erat commodiua partis sensitiuę prolis in vtero, sic nec aliæ eiusdem & aliarum mulierū voces. Vel secundum partē intellectiuam, & hoc ordo eſſ. cūsi causatorum à salutatiōe in sinuat, q̄ scilicet gaudium partis intellectiuę fuit in puerō nā ex salutatione auriū Elisabeth

3.di.3. q.1. ar.1 q 1.4. Etquoi 6. qō.5. ar.1. cor in fi. Et opus 3. c2. 131. Et Psa.43 co. ¶ Ar.3. & 4

D.383.

ctio sanctificationis. Secunda autem perfectio gratiæ fuit in beata Virgine ex præsentia filij Dei in eius vtero incarnati. Tertia autem est perfectio finis, quam habet in gloria.

Quòd autem secunda perfectio sit potior quàm prima, & tertia quam secunda, patet quidem vno modo per liberationem a malo. Nam primò in sua sanctificatione fuit liberata à culpa originali: secundò in conceptione filij Dei, fuit totaliter à fomite mundata: tertiò verò in sui glorificatione fuit liberata etiam ab omni miseria. Alio modo per ordinem ad bonum. Nam primò in sua sanctificatione adepta est gratiam inclinantem eam ad bonum: in conceptione autem filij Dei consummata est eius gratia perficiens eam in fruitione omnis boni.

¶Ad tertium dicendum, quòd non est dubitandum quin beata Virgo acceperit excellenter donum sapientiæ & gratiam virtutum, & etiam gratiam Prophetiæ: non tamen accepit vt haberet omnes vsus harum & similium gratiarum, sicut habuit Christus, sed secundum quòd conueniebat conditioni ipsius. Sapientiæ enim vsum habuit in contemplando, secundum illud Luc. 2. Maria autē conseruabat omnia verba hæc, conferens in corde suo. Non autem habuit vsum sapientiæ quantum ad docendum: quia hoc non conueniebat sexui muliebri: secundum illud 1. ad Tim. 2. Docere autem mulieri non permitto. Miraculorum autem vsus sibi non cōpetebat dum viueret: quia tunc temporis confirmanda erat doctrina Christi miraculis, & ideo soli Christo & eius discipulis, qui erāt baiuli doctrinæ Christi, conueniebat miraculosa facere. Propter quod etiam de Ioanne Baptista dicitur Io. 10. quòd signum fecit nullum: vt scilicet omnes Christo intenderent. Vsum autē prophetiæ habuit, vt patet in cantico quod fecit, Magnificat anima mea Dominum, &c.

ARTICVLVS VI.

¶Vtrum sic sanctificari fuerit proprium beatæ Virginis.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd sanctificari in vtero post Christum proprium fuerit beatæ Virginis. Dictū est enim quòd propter hoc beata Virgo fuit sanctificata in vtero, vt redderetur idonea ad hoc vt esset mater Dei. Sed hoc est propriū sibi: ergo sola ipsa fuit sanctificata in vtero.

2 ¶Præterea, Aliqui videtur propinquius accessisse ad Christum, quàm Hieremias & Ioannes Baptista, qui dicuntur sanctificati in vtero, Christus specialiter dicitur filius Dauid & Abrahæ, propter promissionem eis specialiter factā de Christo. Isaias etiam expressissimè de eo prophetauit: Apostoli etiam eum ipso Christo cōuersati sunt. Nec tamen leguntur sanctificati in vtero. ergo neque etiam Hieremiæ & Ioanni Baptistæ conuenit sanctificari in vtero.

3 ¶Præterea, Iob de se dicit Iob 31. Ab infantia creuit mecum misericordia, & de vtero

cōmotius puer nō in auribus, sed in gaudio exultauit. Elisabeth deinde repleta est Spiritu sancto p̄ oculdubio in mēte. Vnde cōprehēditur q̄d primò mater secundum sensum percepit, deinde puer secundum mentē & demum ad mentē intelligētia peruenit. Et huic sensui doctorum verba consonāt, dicētium de Ioanne, quod prius sensit Dominū: vel quòd à perfecto cœpit ætatis mēsura, vel aliquid huiusmodi.

¶Quo ad secundum ita sponder quæstioni negatiuē, affirmando duos alios sanctificatos: deinde dicit neminē aliū esse sanctificatum: tertiò rōnem reddit quare illi duo sanctificati sunt. Circa responsionē ergo distinguūtur hic duæ quæstiones: altera quæ mota est de sanctificatione, scilicet cū vsu liberi arbitrij. Monstratur diuersitas magna inter istas quæstiones: ex eo quòd sanctificatio pōt. fieri & esse sine vsu liberi arbitrij: vt patet in sanctificatiōe parvulorū per Baptismi gratiā. Et, propterea nihil obstat quæstioni apposite in hoc art. si pars negatiua quæstionis fecisset, quæ ab Aug. tractata est teneatur. Propter hæc igitur litera respondet quæsito: quod duo vitra beatā Virginē inueniantur sanctificati in vtero, scilicet Hieremias, & Ioannes Baptista. Probatur autoritate Scripturę, & excluditur electio de vsu liberi arbitrij: quanuis illum non habuerit, &c.

¶Vbi nota, q̄ hinc nō pōt assertiue dici ex mente Autoris hos non habuisse liberi arbitrij vsum in vtero: quoniam aduersatiuē loqui: ad monstrandū conclusio nē quam nō dependere ex vsu liberi arbitrij, deinde nec ex quocunque alio sanctificatiuo in vtero, ratione probāda: quia inutilis esset. Vbi occurrit tria dubia: primum est circa applicationem autoritatis Apostoli ad propositum, dissonare quippe videtur primam ſer mo est de sanctificatiōe in vtero: Apostolo assurē nō de ipsa sanctificatio ne seu substātiale, sed de manifestatione eius loquitur: non enim dicitur, Vnicuiq; datur Spiritus, sed manifestatio Spiritus, &c. Litera ergo loquens de ipso Spiritu, non bñ affert autoritatem de manifestatione Spiritus: hæc enim autoritas nō probat illud assumptum, vt patet.

¶Secūdum dubium est quia ista ratio est glossa Gallæ. Nam si verū assumit, sequitur quòd beata virgo non fuit sanctificata in vtero: quia illius sanctificatio in Scriptura nō habetur: ac per hoc Ecclesia non immediate per hoc fuisset sanctificata: quòd litera ꝓcessum.

¶Tertium dubium est: quia secundum hæc ratiōē sequeretur, q̄d nō esset credēdum aliquod miraculū, nisi quod in sacra Scriptura continetur: quia ad vtilitatem Ecclesiæ miracula

nialiter: aliis autē sanctificatis creditur præstitum esse vt de cætero mortaliter nō peccarent, diuina eos gratia protegente.

¶Ad secundum dicendum, quòd quantum ad alia potuerunt Sancti esse Christo coniunctiores quàm Hieremias & Ioannes Baptista, qui tamen fuerunt ei coniunctissimi quantum ad expressam figuram sanctificationis ipsius: vt dictum est.

¶Ad tertium dicendum, quòd miseratio, de qua ibi Iob loquitur, non significat virtutem infusam, sed quandam inclinationem naturalem ad actum huius virtutis.

In corp.

QVAESTIO VICESIMAOCTAVA de Virginitate beatæ Mariæ, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de virginitate Matris.

¶Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶Primò, vtrùm fuerit virgo in concipiendo.

¶Secundò, vtrum fuerit virgo in partu.

¶Tertiò, vtrùm permāserit virgo post partum.

¶Quartò, vtrùm votum virginitatis emiserit.

ARTICVLVS I.

¶Vtrum beata Maria fuerit virgo in concipiendo.

4 contra c.41. Etopus 3. cap. 131. Etopus 60. c. 4.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd mater Dei non fuerit virgo in concipiendo Christum. Nulla enim proles, quæ habet patrem & matrem, ex virgine matre concipitur. Sed Christus non solùm dicitur habere matrē, sed etiam patrem: dicitur enim Luc. 2. Erant pater eius & mater mirantes super his, quæ dicebantur de illo. & infrà, eadem mater dicit, Ecce enim pater tuus, & ego dolentes, quærebamus te. Ergo Christus non fuit conceptus ex virgine matre.

2 ¶Præterea, Mat. primo probatur quòd Christus fuerit filius Abrahæ & Dauid, per hoc quòd Ioseph ex Dauid descendit. Quæ quidem probatio nulla esset, si Ioseph pater Christi non fuisset. Ergo videtur quòd mater Christi eum ex semine Ioseph conceperit, & ita non videtur fuisse virgo in concipiendo.

3 ¶Præterea, Gal. 4. dicitur. Misit Deus filium suum factum ex muliere. Mulier autem consueto modo loquendi dicitur quę est viro cognita. ergo Christus non fuit conceptus ex Virgine matre.

4 ¶Præterea, Eorum quæ sunt eiusdem speciei, est idem modus generationis, quia generatio recipit speciem a termino, sicut & cæteri motus. Sed Christus est eiusdem speciei cum aliis hominibus, secundum illud Phil. 2. In similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo. Cùm ergo alij homines generentur ex commixtione maris & fœminæ, videtur quòd etiam Christus simili modo fuerit generatus: & ita non videtur fuisse conceptus ex Virgine matre.

5 ¶Præterea, Quælibet forma naturalis

habet materiam sibi determinatam, extra quam esse nō potest. Materia autem formę humanæ videtur semen maris & fœminæ. Si ergo corpus Christi non fuerit conceptū ex semine maris & fœminæ, non verè fuit corpus humanum, quod est inconueniens. videtur igitur non fuisse conceptus ex virgine matre.

¶SED CONTRA est quod dicitur Isa. 7. Ecce, virgo concipiet.

¶RESPONDEO dicendum, quòd simpliciter confitendum est matrem Christi virginem concepisse: contrarium enim pertinet ad hæresim Hebionitarum & Cherinti qui Christum purum hominem arbitrabantur, & de vtroque sexu eum natum putauerunt. Quòd enim Christus sit conceptus ex virgine, conueniēs est propter quatuor.

¶Primò propter mittentis Patris dignitatē conseruādam: cum enim Christus sit verus & naturalis Dei filius, non fuit conueniens quòd alium patrē haberet, quàm Deum, ne dignitas Dei patris transferatur ad alium.

Secundo, hoc fuit conueniens proprietati ipsius Filij, qui mittitur, qui quidē est verbum Dei. Verbi autem absq; omni corruptione cordis concipitur: quimimo cordis corruptio perfecti verbi conceptionem nō patitur. Quia ergo caro sic fuit à verbo Dei assumpta, vt esset caro verbi Dei, cōueniēs fuit q̄ etiam ipsa sine corruptione matris conciperetur. Tertiò hoc fuit conueniens dignitati humanitatis Christi, in qua locū peccatum habere nō debuit, per quam peccatum mundi tollebatur: secundum illud Ioann. primo. Ecce agnus Dei scilicet inocens, qui tollit peccatum mundi: non potest autem esse, quod in natura iam corrupta ex concubitu, caro nasceretur sine infectiōe originalis peccati. Vnde Aug. dicit in lib. de Nuptiis & concupiscentia. Solus nuptialis concubitus ibi non fuit, scilicet in matrimonio Mariæ & Ioseph: quia in carne peccati fieri non poterat sine vila carnis concupiscentia, quę accidit ex peccato. sine quia concipi voluit, qui futurus erat sine peccato. Quarto propter ipsum finem incarnationis Christi: quæ ad hoc fuit, vt homines renascerentur in filios Dei, non ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo, id est Dei virtute. Cuius rei exēplar apparere debuit in ipsa conceptione Christi. Vnde Augustinus dicit in lib. de sancta Virginitate. Oportebat caput nostrum insigni miraculo secundum corpus nasci de Virgine: vt significaret membra sua de virgine Ecclesia spiritum nascitura.

¶AD PRIMVM ergo dicēdum, quòd sicut Beda dicit super Lucā, pater Saluatoris appellatur Ioseph, non quòd verè iuxta Photinianos pater fuerit ei: sed q̄ ad famā Marię conseruandam pater sit ab omnibus æstimatus. Vnde & Luc. 3. dicitur, Vt putabatur filius Ioseph. Vel sicut Augustinus dicit in lib. de Bono coniugali, Eo modo pater Christi dicitur Ioseph, quo & vir Mariæ intelligitur, sine commixtione carnis, ipsa copulatione coniugij: multò videlicet coniunctius, quam si esset aliunde adoptatus. Neq; enim propterea non erat appellādus Ioseph pater Christi: quia non eum genue-

ris inuenitur alicui sancto concessa gratia sanctificationis in vtero, hinc enim, vt ex superius dictis patet, habetur, beatam Virginem fuisse sanctificatam: quia habuit quicquid gratię cæteris collatū est. Vnde hęc ratio nō interimit Autorem suum, sed tuetur eum.

¶Ad tertium dubium dicitur, quod loquendo de Ecclesiæ fide simpliciter necessaria, cōcedendū est cōsequens: sed nō ſ̄tit sermo de Ecclesiæ fide ex tali suppositione vel accessiōtia (puta quæ post talē approbationem extensa est tale miraculū: vt si ecclesia crederēdum traderet tale miraculū) vel probabili (vt est fides de miraculis recitatis in canonizationibus Sanctorū) credēda sunt miricula quę in sacra Scriptura non continētur. Nec oppositū sequitur ex relatione litera, quæ de fide Ecclesiæ simpliciter & absolutè & non p̄r. suppositā tali decreto loquitur: docuisse p hoc Autor, quod nec necessariō, nec probabiliter credēdū est aliquē aliū esse sanctificatū in vtero, simpliciter & absolutè loquendo. An autem Deus absq̄ decreto sanctificauerit & Ecclesiæ reuelauerit, alterius est quæstionis: q̄ tamen non est expectāda Ecclesia melior, quā fuerit tempore Apostoli ipsi primitias Spiritus habētes sanctificati sunt in vtero: quāuis Ioannes Euangelista virginitatis prophetiæ Euangelistæ singularis quoq; officij erga matrem Dñi gratia donatus fuerit: credēdum est q̄ nullus simpliciter in toto temporis decursu fuit, est aut erit sanctificatus in vtero, nisi qui in litera explicantur. Non defuisse tamen audiuimus temeritatē moderna cuiusdā mulierculæ sanctificatā se in vtero profitentis: & fortè fuit verè sanctificata in vtero nō materno, sed proprię velut Berlaę Deo puniēte superbiā illiuſ.

¶ Demū rationem reddit Autor quare istiduo Hieremias & Ioannes Baptista sāctificati sunt in vtero præmissa excusatione rationis necessariæ: subdēs rationē congruentiæ quia scilicet præfiguratores fuerūt sanctificationis per Christum faciēdæ: dum p eamonstrarunt media sanctificantia, alter passionē, alter baptismā, hic enim duobus mediis Christus sanctificauit mundum passione vtcō iuncto instrumento, Baptismo vt instrumento separato.

¶ Nota hic quod duorū propositorū, scilicet q̄ isti duo sunt sanctificati in vtero, & quod nul lus alius, Autor primi tantum rationem reddet nititur: quoniam ad affirmationē certa potest cōsonantia inueniri: ad tam latam autem & altam ac profundam negationem, quæ consonantia sat erit.

¶ *Super Quæstionis vicesimæoctauæ Art. 1.*

TItulus de virginitate carnali intelli-

vt patet ex Aug. l. de hæres. c. 8. & 10.

Cap. 12.

Cap. 6.

Li. 1. c. 8.

Lib. 1. de Nupt. & concup. cap. 11.

Universidad de Deusto
Biblioteca

gitur.

¶In corpore duo sunt: primò respondetur quæsito affirmatiue: Mater Christi cō cepit virgo, probatur ex contrario: quia contrarium est hæresis, &c. Secundò assignatur ratio quadruplex conuenientiæ, quod sic fuerit, & omnia clare patent sic litera. Si tamen nouitius non intelligit corruptionem cordis, cuius meminit

c.1 to.9. mentis seu intellectus humani corruptio autē intellectus non secundū substantiam, sed secundum operationem attenditur: omnis enim defectus in intelligēdo corruptio quædam intellectus est, sicut omnis deperditio alicuius rei corruptio quædam in natura est. Quia igitur defectus intellectus in

c.11.to.7. intelligēdo efficit vt intelligēdi defectuosi quoque verbū formet, concipiendo illud quod sic defectiuē intelligit (qui enim imperfectē intelligit leonis naturam perfectum quoque verbum de natura leonis exprimere intus nequit): ideo in litera dicitur, quod cordis corruptio impedit perfectionem verbi.

¶In responsione ad primum habes Ioseph patrē dici Christi verē dupliciter: vel putatiuē vel officio: quamuis nō fuerit pater generatiōne.

¶In responsione ad tertium, adiunge ad glos. quod nec secundū Latinæ linguæ proprietatē mulier est nomē corruptionis, sed naturalis proprietatis fœminæ humanæ: dicta est enim mulier quasi mollier à mollicie & animi & corporis.

¶In responsione ad quartum, dubium magnum in philosophia occurret, si philosophia nunc traderetur, quantum veritatis habeat litera & hæc dicens, Ratio illa habet locum in his quæ procedunt in esse per viam naturæ, eo quod natura sicut est determinata ad vnum effectum ita est determinata ad vnum modum producendi illum, habet siquidem instantias in elementaribus, in vegetabilibus, & in animalibus: Autoris autem propositio sat est quod nō habet locum in potentia diuina. Absque multa tamē digressione propriæ expositione aduerte qui philosopharis, quod illa propositio, de qua est ista quæstio, scilicet vnius naturæ vnus est modus generationis, probatur in litera hac dupliciter, scilicet ex parte termini, quia generatio recipit speciem à termino: & hæc probatio assumitur

Opus 5.c. 232. lib.2. to.5. arguendo. Et ex parte agentis: quia natura sicut est determinata ad vnum effectum, ita est determinata ad vnum modum producendi effectum illum. Et probatio quidem ex parte termini ex vnitate termini vnitatem generationis inferens satis debilis videtur: quoniam videmus ignem generari diuersis generationibus scilicet ab igne & non ab igne, sed à sole: & mures videmus genitos per semen, & sine semine. Et quod hæc omnia sint eiusdem speciei, ex hoc patet, quod hæc tam genita quàm aliter producta generant sibi similia in specie: eiusdem ergo speciei est productus suus per propagationem cum mare patre suo, qui sine propagatione productus est: vna ergo natura pluribus potest generationibus acquiri. In motibus quoque idem apparet: nam idem secundum speciem vbi in circunferentia signatum potest diuersis secundum speciem motibus acquiri:

ARTICVLVS II.

¶Virum mater Dei fuerit virgo in partu.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd mater Christi non fuerit virgo in partu. Dicit enim Ambr. super Lucam, Quiuuluam sanctificauit alienam, vt nasceretur Propheta, hic est qui aperuit matris suæ vuluam, vt immaculatus exiret. Sed apertio vuluæ virginitatem excludit. ergo mater Christi non fuit virgo in partu.

2 ¶Præterea, Nihil in mysterio Christi esse debuit per quod corpus eius phātasticū appareret. Sed hoc non videtur vero corpori, sed phantastico conuenire, vt posuit per clausa transire: eo quòd duo corpora simul esse non possunt. Non igitur debuit ex matris vtero clauso corpus Christi prodire, ita non decuit quòd esset virgo in partu.

3 ¶Præterea, Sicut Greg. dicit in homil. Octauarum Paschæ, per hoc quòd ianuis clausis ad discipulos post resurrectionem intrauit Dominus, ostendit corpus suū esse eiusdem naturæ & alterius gloriæ. Et sic per clausa transire, videtur ad gloriam corporis pertinere. Sed corpus Christi in sua conceptione non fuit gloriosum, sed passibile, habens similitudinem carnis peccati: vt Apostolus dicit Rom. 8. Nō ergo exiuit per Virginis vterum clausum.

¶SED CONTRA est quod in quodam sermone Ephesini concilij dicitur: Natura post partum nescit vlterius virginem: gratia verò & parientem ostendit, & matrē fecit, & virginitati non nocuit. Fuit ergo mater Christi virgo in partu.

¶RESPONDEO dicendum, quòd absq; omni dubio asserendum est matrem Christi etiam in partu virginem fuisse. Nā Propheta non solùm dicit, Ecce virgo concipiet: sed etiam addit, Et pariet filium. Et hoc quidem conueniens fuit propter tria.

Primò quidem, quia hoc competebat proprietati eius, qui nascebatur, qui est verbum Dei. nam verbum non solùm in corde absque corruptione concipitur, sed etiā absque corruptione ex corde procedit. Vnde vt ostenderetur, quòd illud esset corpus ipsius verbi Dei, conueniens fuit vt de incorrupto virginis vtero nasceretur. Vnde in sermone quodam Ephesini concilij legitur, Quæ parit carnem puram, à virginitate cessat: sed quia natum est carne Verbum Deus custodit virginitatem, seipsum ostendēs per hoc verbum. Neque enim nostrum verbum cum paritur, corrumpit mentem: neque Deus verbum, substātialem partum eligens, peremit virginitatem. Secundò, hoc est conueniens quātum ad effectum incarnationis Christi. Nā ad hoc venit vt nostrā corruptionē tolleret. vnde non fuit conueniēs vt virginitatē matris, nascendo corrūperet. Vnde Aug. dicit in quodam sermone de natiuitate Domini, Eas non erat, vt per eius aduentū violaretur integritas, qui venerat sanare corrupta. Tertiò fuit conueniēs, ne matris honorem nascendo diminueret, qui parentes præceperat honorandos.

¶AD PRIMVM ergo dicendū, quòd Ambr. dicit hoc, exponens illud quod Euāgelista de lege induxit, Omne masculinum adaperiens vuluam, sanctum Domino vocabitur. Quod quidem vt Beda dicit, consuetæ natiuitatis more loquitur: non quòd Dominus sacri ventris hospitium, quod ingressus sanctificauerat, egressus deuirginasse credendus sit. Vnde illa adapertio non significat reserationem communem clausuri pudoris virginei: sed solùm exitum prolis de vtero matris.

¶Ad secundum dicendum, quòd ita Christus voluit veritatem sui corporis demonstrare, quod etiam eius diuinitas declarare tur: & ideo permisit mira humilibus. Vnde vt corpus eius verum ostenderetur, nasceretur ex fœmina. sed vt ostenderetur eius deitas, processit ex virgine: talis enim partus decet Deum: vt Ambro. dicit in hymno Natiuitatis.

¶Ad tertium dicendum, quòd quidam dixerunt Christum in sua natiuitate dotem subtilitatis assumpsisse, sicut quando ambulauit siccis pedibus super mare, dicunt eum assumpsisse dotem agilitatis: sed hoc non conuenit his quæ suprà determinata sunt. huiusmodi enim dotes corporis gloriosi proueniunt ex redundantia gloriæ animæ ad corpus, vt infrà dicetur, cum tractabitur de corporibus gloriosis. Dictum est autem suprà, quòd Christus ante passionē permittebat carni suæ agere & pati quæ propria: nec fiebat talis redundantia gloriæ animæ ad corpus. Et ideo dicendum est quòd omnia ista sunt miraculosa per virtutem diuinam. Vnde Augustin. dicit super Ioan. Moli corporis vbi diuinitas erat, ostia clausa non obstiterunt: ille quippe non eis apertis intrare potuit, quo nascente virgini tas matris inuiolata permansit. Et Dionysius dicit in quadam Epistola, quòd Christus super hominē operabatur ea quæ sunt hominis & hoc monstrat Virgo supernaturaliter concipiens, & aqua instabilis, terrenorum pedum sustinens grauitatem.

ARTICVLVS III.

¶Virum mater Dei permanserit virgo post partum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd mater Christi non permanserit virgo post partum. Dicitur enim Matthæi 1. Antequā conuenirent Ioseph & Maria, inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto. Non autem Euangelista diceret, antequam conuenirent, nisi de conuenturis: quia nemo dicit de non pransuro, antequam pranderet. Ergo videtur quòd Beata virgo quandoque conuenerit carnali copula cum Ioseph, & ita non permanserit virgo post partum.

2 ¶Præterea, Ibidem subditur ex verbis angeli loquentis ad Ioseph, Ne timeas Mariam accipere cōiugem tuam. Coniugium autem consummatur per carnalem copulam. Ergo videtur quod quandoque carnalis copula interuenerit inter Mariam & Ioseph, & ita videtur quòd non permanserit virgo post partum.

3 ¶Præterea, Ibidem post pauca subditur: Et accepit coniugem suam, & non cognoscebat eam, donec peperit filium suum primogenitum. Hoc autem aduerbium Donec, consueuit determinatum tempus significare, quo impleto fiat id quod vsque ad illud tempus non fiebat. Verbum autem cognoscendi ibi ad coitum refertur: sicut & Genes. quarto dicitur, quòd Adā cognouit vxorem suam. Ergo videtur quòd post partum beata virgo fuerit carnaliter à Ioseph cognita. ergo videtur quòd non permanserit Virgo post partum.

4 ¶Præterea, Primogenitus non potest dici nisi qui habeat Fratres subsequentes: vnde & Roma. 8. dicitur, Quos præscisuit conformes fieri imaginis filij sui, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus. Sed Euangelista nominat Christum primogenitum matris eius. Ergo habuit alios filios post Christum: & ita videtur quòd mater Christi non manserit virgo post partum.

5 ¶Præterea, Ioann. 2. dicitur, Post hæc descendit Capharnaum ipse, scilicet Christus, & mater eius & fratres eius. Sed fratres dicuntur qui ex eodem parente geniti sunt. Ergo videtur quòd beata Virgo habuerit alios filios post Christum.

6 ¶Præterea, Matth. 27. dicitur, Erant ibi, scilicet iuxta crucem Christi, mulieres multæ à longè, quæ secutæ erant Iesum à Galilæa, ministrantes ei: inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi & Ioseph mater, & mater filiorum Zebedæi. Videtur autem hæc Maria, quæ hic dicitur Iacobi & Ioseph mater, esse etiam mater Christi: dicitur enim Ioan. 19. quòd stabat iuxta crucem Iesu Maria mater eius. ergo videtur quòd mater Christi non permanserit virgo post partum.

¶SED CONTRA est quod dicitur Ezech. 44. Porta hæc clausa erit, & non aperietur, & vir non transibit per eam, quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam. Quod exponens Augustin. in quodam sermone dicit, Quid est porta in domo Domini clausa, nisi quod Maria semper erit intacta? Et quid est, homo non transibit per eam, nisi quòd Ioseph non cognoscet eam? Et quid est, Dominus solus intrat, & egreditur per eam: nisi quòd Spiritus sanctus imprægnabit eam, & Angelorum dominus nascetur per eam? Et quid est, clausa erit in æternum, nisi quòd Maria virgo est ante partum & virgo in partu, & virgo post partum?

¶RESPONDEO dicendum, quòd absque omni dubio detestandus est error Eluidij, qui dicere præsumpsit matrem Christi post partum à Ioseph esse carnaliter cognitam, & alios filios genuisse. Hoc enim primò derogat Christi perfectioni: qui sicut secundum diuinam naturā vnigenitus est Patris, tanquam perfectus per omnia filius eius: ita decuit vt esset vnigenitus matris tanquam perfectissimum germen eius. Secundò hic error iniuriam facit Spiritui sancto, cuius sacrarium fuit vterus virginalis: in quo carnem Christi formauit, vnde non decebat quod de cætero violaretur per commixtionem virilem. Tertio derogat dignitati & sanctitati matris Dei, quæ ingratissima videretur, si tanto filio contenta non esset: & si virginitate, quæ in ea miraculosè conseruata fuerat, sponte perdere vellet per carnis concubitum. Quartò etiam ipsi Ioseph esset ad maximam præsumptionem imputandum, si eam quam reuelante Angelo de spiritu sancto concepisse cognouerat, polluere attentaret. Et ideo simpliciter est asserendum, quod mater Dei sicut virgo concepit, & virgo peperit, ita etiā & virgo post partum in sempiternum permansit.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd (sicut Hieronymus dicit in lib. contra Eluidium) intelligendum est, quòd hæc propositio Ante, licet sæpe consequentia indicet, tamen nonnunquam ea tantum quæ prius cogitabantur ostendit: nec esse est vt cogitata fiant, cum ideo aliud interuenerit, ne ea quæ cogitata sunt fierent. Sicut si aliquis dicat, Antequam in portu pranderem nauigaui: non intelligitur quòd in portu prandeat postquam nauigauerit: sed quia cogitabatur in portu pransurus

conceptio verbi in corde, processio verbi ex corde, nō sunt duo progressus. Sed ad expli-
li.1.in luc. c.8. mēdas diuersas conditiones habitudinis verbi ad intellectū diuersæ adhibētur rationes: verbum enim cordis, hoc est conceptus quem format intellectus, quum tem aliquam intelligit, & manet intus in intellectu, dum restatu intelligitur & distinguitur ab intellectiua, quò emanat. Dum enim ego intelligo me ad imaginem Dei esse, formo similacrū de meipso ad imaginem Dei. & similiter quum intelligo me peccatorē, formo simulacrū de meipso peccatore: & sic de aliis. Illud autem simulacrū quod conceptus, quod verbū appellatur, nō extra manet meam, sed in mente mea manet. Et similitudinaliē dicitur concipi in corde, & nasci ex corde: quia proles, dum in vtero cōcipitur, in vtero manet. & illō ex vtero nascitur à matre distinguitur perfectē. Simili liquidem modo, quia verbum cordis in corde prolatū manet, concipi dicitur. & quia à corde prolatū perfectē distinguitur accidentis substata natura, ideo nasci dicitur ex corde. Vbi vi-
Tract.121. dere potes q. conceptio natiuitasque verbi in & ex corde vnus processus est diuersis nominibus diuersa ratione appellatus, & quod nec in cōceptu nec in ortu suo mentē in qua & ex qua procedit corrumpit: vt in synodo allata in litera dicitur.

¶In responsione ad tertium aduerte quod Autor Dotis nomine appellat & ipsam rem, quæ dos dicitur, & modum eiusdem, hoc est rem talem modo: puta per modū immanentis: vt ipse met inferius manifestabit, quæst. 43 artic. 2. Et quum ex duplici capite potuisset reprehēdi per-
Ad Caiū. fidus Hugonis de sanct. Vict. scilicet ex hoc quō non spectat ad subtilitatis dotem, duo corpora esse simul in eodem loco: vnde nec corpora gloriosa ex sua proprietate poterunt simul esse in eodem loco. Et ex hoc quod in corpore animali non inuenitur dos, quia non inuenitur animæ gloriosę redundātia simpliciter ad corpus: quamuis, vt infertur in allegato loco dicitur inueniri posse miraculosè fundantia, secundum quid. Maluit tamē autor, ex ipsa dotis ratione hic procedere, quàm in illam disputationem aliam introire.

¶ Super Quæstionis vicesimæoctauæ Articulum tertium.

TItulus clarus est.

¶In corpore vnica

conclusio, contra errorem Eluidij quatuor rationibus firmata. Omnia clara sunt.

¶In responsione ad tertium, nota pro sensu literali responsionē Hieron. quia verissima est & ad literā: & fulta autoritatibus Scripturę & allata in litera & alibi. Sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos, &c. Non enim denotatur, quod posti sup positos inimicos deūnet sedere à dextris, sed quia posset dubitari an interim, quod ponantur suppedanei inimici, sedeat hoc est regnet quietè à dextris Dei: ideo ad tollendam dubitationem dictum est, Sede à dextris meis, donec ponam, &c. vt per hoc sapiens quisque intelligeret, quod tantò magis post sedebit à dextris Dei.

¶In responsione ad sextum, vide quod etiam diuersus in Euangelio situs descriptus matris Iesu & Mariæ Iacobi, & distinguitillas: nam ista à longe-illa iuxta crucē describitur.

¶ Super Quæstionis vicesimæoctauæ Articulum secundum.

IN corpore duo sunt, primò respondetur quæsito: Beata virgo fuit Virgo in partu. Probatur autoritate Isaiæ. Secundò triplicē rationem conuenientiæ assignat quæ clare patet in litera. Nouitij tamē percipiant pro prima ratione, quod conceptio

Ser. 14. de nat. dom.

De perpetua virginitate Mariæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis vicesimæoctauæ Articulum quartum.

TItulus clarus est. Ratio dubij est: quia nihil legitur de voto beatæ Virginis, & ipsa eius desponsatio cõtrariari videtur voto virginitatis.

Cap.11. ¶In corpore duo fiunt. primo tractatur de ipsius voto, secundo de tempore voti. Quo ad primum vnica est conclusio: Conueniens fuit beatæ Virgini virginitatem esse Deo consecratam voto. Probatur:

Lib.2.c.1. quia laudabilior est virginitas voto dicata, sicut reliqua perfectionis opera. Quo ad secundum distinguuntur duo tempora ante annuntiationem, primum ante desponsationem, secundũ inter desp̃sationem & annuntiationẽ, & secundum singula tempora sigillatim respondetur.

Hom.1.in opere imperf. Iuxta primum conclusio est: Beata virgo ante desponsationẽ non simpliciter, sed sub conditione virginitatem vouit. Probatur: quia tunc virginitas erat prohibita à lege & desiderata à persona beatæ Virginis:

Aliàs specioſior. & quia prohibita non simpliciter vouit, quia desiderata vouit sub cõditione, si Deo placeret: vt in respõsione ad primum explicatur.

¶Iuxta secundum conclusio est: Beata virgo votum virginitatis cum viro suo simul emisit simpliciter.

In ſi. com. ad 1. cap. Matth. ¶Vbi scito quod conclusio non aliter in litera probatur: sed ex iã dictis consequens relinquitur, ex eo enim quod ante desponsationẽ nõ vouit simpliciter, quia prohibitum erat: & virginitatem quandoque vouit simpliciter, quia laudabilior virginitas est marri Dei tribuenda: & ante annuntiationem vouit simpliciter: quia aliter non dixisset. Quomodo fiet istud, quoniã virum non cognosco? nec actu nec potẽtia, propter votum (vt Augustin. hinc accipit) & coniugata non potest vouere virginitatem sine consensu viri sui, niſi post Christũ dissoluendo matrimonium non cõsummati, per religionis professionem, quod tunc locum non habuit: sequitur quod beata virgo ante annuntiationem & cognouit Deo placere, qõd virginitatẽ voueret simpliciter, & de consensu Ioſephvirginitatem vouerit. Valde autem rationi cõsentaneum est, vt Sanctus sponsus cum cedens sponsæ, quod manente coniugio, virginitatem vouerat, ipse quoque virginitatem simul vouerat: pẽsata præsertim diuina prouidentia, quæ hoc inſpicere ipsi Ioſeph quasi debebat, vt Virgo virginum, virginem quoque comitem secretorũque sui haberet: alioquin non fuisset plena gratia: cui hæc gratia in suo coniuge defuisset quam ipsa maximè secundum rectam rationẽ desiderare debebat. Et propterea in litera dicitur, quod cum Ioſeph ante annuntiationem virginitatem simpliciter vouit.

Et similiter Euangelista dicit, Antequam conuenirent, inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto: non quia postea conuenerint: sed dum viderentur conuenturi, præuenit conceptio per Spiritum sanctum ex quo factum est, vt vlterius non conuenirent.

¶Ad secundum dicendum, quòd sicut Augustin. dicit in libr. de Nupt. & concupiscẽtia, Coniux Ioſeph vocatur mater Dei ex prima desponsationis fide, quam per concubitum non cognouerat nec fuerat cogniturus. Vt enim Ambros. dicit super Lucam, non virginitatis ereptio, sed coniugij testificatio & nuptiarum celebratio declaratur.

¶Ad tertium dicendum, quod quidam dixerunt hoc non esse intelligendum de cognitione coitus, sed de cognitione notitiæ. Dicit enim Chrysostom. quod non cognouit eam Ioſeph antequam pareret, cuius fuerit dignitatis: sed postquam peperit tũc cognouit eam: quia per prolem ipsius spatiosior & dignior facta fuerit quam totus mundus: quia quem totus mundus capere non poterat, in angusto cubiculo vteri sui sola susc̃epit. Quidam verò hoc referunt ad notitiam visus: sicut enim Moyſi cum Deo colloquentis glorificata est facies, vt non possent intendere in eum filij Israel, sic Maria claritate virtutis Altissimi obumbrata, cognoſci non poterat à Ioſeph, donec pareret: post partum autem à Ioſeph agnita inuenitur specie faciei, non tactu libidinis. Hieronym. autem concedit hoc esse intelligendum cognitione coitus: sed dicit quòd vsque vel donec, in Scripturis dupliciter potest intelligi. Quandoque enim designat certum tempus: secundum illud Gal. 3. Propter transgressionem Lex posita est donec veniret semen, cui promiserat. Quandoque verò signat infinitum tempus: secundum illud Psal. Oculi nostri ad Dominum Deum nostrum, donec misereatur nostri, ex quo non est intelligendum, quòd post impetratam misericordiam, oculi auertantur à Deo. Et secundum hunc modum loquendi significantur ea, de quibus posset dubitari, si scripta non fuissent: cetera verò nostræ intelligentiæ derelinquuntur. Et secundum hoc Euangelista dicit matrem Dei non esse cognitam à viro vsque ad partum: vt multò magis intelligamus cognitam non fuisse post partum.

¶Ad quartum dicendum, quòd mos diuinarum Scripturarum est, vt primogenitum vocent non solùm eum qui fratres sequuntur, sed eum, qui primus natus sit. Alioquin si non est primogenitus nisi quem sequuntur fratres, tandiu secũdum Legem primogenita non debentur, quandiu & alia fuerint procreata. Quòd patet esse falsum: cùm intra vnum mensem primogenita redimi mandentur secundum legem.

Aliàs secundũ legẽ sacerdotibus, &c.

¶Ad quintum dicendum, quòd quidam, sicut Hierony. dicit super Matth. Fratres Domini de alia vxore, Ioſeph filios suſcipiãtur. Nos autem fratres Domini, non filios Ioſeph, sed consobrinos Saluatoris, sororis Mariæ matris Domini filios intelligimus. Quatuor enim modis in Scripturis fratres dicuntur, scilicet natura, gente, cognatione & affectu. Vnde fratres Domini dicti sunt, non secundum naturã quasi ab eadem matre nati: sed secundum cognitionem quasi consanguinei eius existẽtes. Ioſeph autem, sicut Hieronymus dicit contra Eluidium, magis credendus est virgo permansisse: quia aliam vxorem habuisse non scribitur, & fornicatio in sanctum virum non cadit.

Cap.11.

¶Ad sextum dicendum, quòd Maria, quæ dicitur Iacobi & Ioſeph mater, non intelligitur esse mater Domini: quæ in Euangelio non consueuit nominari, niſi cum cognominatione huius dignitatis, quòd sit mater Iesu. Hæc autem Maria esse intelligitur vxor Alphæi: cuius filius est Iacobus minor, qui dictus est frater Domini.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm mater Dei virginitatem vouerit.

Lib.2.c.1.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd mater Dei virginitatem non vouerit. Dicitur enim Deuteron. 7. septimo: Non erit apud te sterilis vtriusque sexus. Sterilitas autem sequitur virginitatem. Ergo seruatio virginitatis erat contrà præceptũ veteris legis. Sed adhuc lex vetus habebat statũ antequàm Christus nasceretur, ergo non potuit licitè beata Virgo vouere virginitatem pro tempore illo.

4.dist.30. q.1.ar.1.q.2. & 3. Et Matth. 1. 20.23.

Et Mar. 10.12.

2 ¶Præterea, Apostolus primæ ad Corinth. septimo dicit, De virginibus autem præceptum Domini non habeo, consilium autem do. Sed perfectio consilij à Christo debuit inchoari, qui est finis legis: vt Apostolus dicit Rom. 10. Non ergo conueniens fuit quòd beata Virgo votum virginitatis emitteret.

Epʒ.

3 ¶Præterea, Apostolus dicit primæ ad Timothe. 5. quòd voluentibus eã stitatem, non solùm nubere, sed etiam velle nubere, damnabile est. Sed mater Christi nullum peccatum damnabile commisit: vt suprà habitum est. Cùm ergo desponsata fuerit (vt habetur Luc. 1.) videtur quòd ipsa virginitatis votũ non emiserit.

4.q.27.a.1.

¶SED CONTRA est quod Augustin. dicit in libro de sancta Virginitate: Annuntianti Angelo Maria respondit, Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? Quod profectò non diceret, niſi prius se virginem Deo vouisset.

Cap 4.

¶RESPONDEO dicendum, quòd, sicut in Secunda parte habitum est, perfectionis opera magis sunt laudabilia si ex voto celebrentur. virginitas autem in matre Dei præcipuè debuit pollere, vt ex suprà dictis rationibus pate: & ideo conueniẽs fuit vt virginitas eius ex voto esset Deo consecrata. Verùm quia tempore Legis oportebat generationi insistere tam mulieres quàm viros (quia secundum carnis originem, cultus Dei propagabatur antequam ex illo populo Christus nasceretur) mater Dei non creditur antequàm desponsaretur Ioſeph, absolutè virginitatem vouisse: sed licet eam in desiderio habuerit, super hoc tamen voluntatem suam diuino commisit arbitrio. postmodum verò accepto sponso, secundum quod mores illius temporis exigebant, simul cum eo votum virginitatis emisit.

2.2.q.88. ar.6. Ad 2. Dam. 4. Ad 3.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quia videbatur esse lege prohibitum, non dare operam ad relinquendum semen super terram, ideo non simpliciter virginitatem vouit Dei genitrix: sed sub conditione, si Deo placeret. Postquam autem ei innotuit hoc esse Deo acceptum, absolutè vouit antequam ab Angelo annuntiaretur.

¶Ad secundum dicendum, quòd sicut gratiæ plenitudo perfectè quidem fuit in Christo, & tamen aliqua eius inchoatio præcesſit in matre: ita etiam obseruatio consiliorum, quæ per gratiam Dei fit, perfectè quidem incepit in Christo, sed aliquo modo fuit inchoata in virgine matre eius.

¶Ad tertium dicendum, quod Verbum illud Apostoli est intelligendum de illis quæ absolutè castitatem vouent. Quod quidem mater Dei non fecit antequam Ioſeph desponsaretur: sed post desponsationem ex communi voluntate simul cum sponso suo votum virginitatis emisit.

QVAE

QVÆSTIO VICESIMANONA, *De matris Dei desponsatione, in duos articulos diuisa.*

¶ Super Quæstionis vicesimænonæ Articulum primum.

IN corpore vnica est conclusio, ex tribus capitibus comprobata. Conclusio est: Conueniens fuit Christum de desponsata Virgine nasci. Probatur primo ex parte Christi quadrupliciter, secundo, ex parte beatæ Virginis tripliciter, tertio ex parte nostri quintuplicitèr. Omnia clara sunt in litera.

¶ In responsione ad primum, perspice in litera duo capita, quæ videntur posse obstare virginitati mentali, scilicet consensum in copulam coniugalem, & consensum conditionatum, scilicet si Deo placeret, in copulam carnalem, non obstare in veritate puritissimæ mentali virginitati beatæ Virginis. Et ratio quidem, quod consensus in copulam coniugalem præcisè, non præiudicat mentali virginitati, est, quia in copula coniugali non continetur copula carnalis, niſi in potentia, quia potentia autem est conditio diminuens (coniunctio enim in potentia non est coniunctio: sicut nec rex in potentia est rex) sequitur quod consensus in copulam coniugalem, hoc sit consensus in copulam carnalem. Ratio vero, quare consensus sit conditionatus in copulam carnalem, non præiudicat mentali virginitati, est, quia consensus, iste tam formaliter, quam materialiter est ad obediendum Deo, & copulam carnalem, non niſi pro materia remota & tali conditione vallatam habet, vt opposito non liceat habere in proposito.

Sdi.30.q. 1.ar.1.q.2. & 3.

Epʒ.

Cap.1. in Matth.

Lo.cit.

¶ Ad cuius euidentiam scire oportet, quod dupliciter intelligi potest illa conditio, si Deo placuerit. Primo secundum communem loquendi vsum: & sic sola negatione beneplaciti Dei ex ea colligatur, scilicet quod Deus non sinat illud fieri: & sic loquitur Apostolus Iacobus in sua Canonica cap 4. Vel dicatis, Si Dominus voluerit. Et talis conditio, quia communiſſima est, habetur pro non adiecta, virginitatẽ mẽs mentalem auferet proculdubio à fic consentiente in copulam carnalem & propterea nõ sic intelligitur in proposito beatæ Virginis, & Deo placuerit. Secundo sumitur Placere pro Iubere, ac si dictum esset, si Deus iusserit: & sic sumitur in proposito. Rationabile siquidem est, vt quod concedere

Li.2.ca.1.

DEINDE considerandum est de desponsatione matris Dei.

¶ Et circa hoc quæruntur duo.

¶ Primo, vtrum Christus debuerit de desponsata nasci.

¶ Secundo, vtrum fuerit verum matrimonium inter Mariam matrem Domini & Ioſeph.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum Christus nasci debuerit de Virgine desponsata.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod Christus nõ debuerit de Virgine desponsata nasci. Desponsatio enim ad carnalem copulam ordinatur. Sed mater Domini nunquam voluit carnali copula viri vti: quia hoc derogaret virginitati mentis ipsius. Ergo non debuit esse desponsata.

2 ¶ Præterea, Quod Christus ex Virgine nasceretur, miraculum fuit. Vnde Augustin. dicit in Epistola ad Volusianum: Ipsa Dei virtus per inuiolata matris virginea viscera, membra infantis eduxit: quæ postea per clausa ostia, membra iuuenis introduxit: hic si ratio quæritur, non erit mirabile: si exemplũ poscitur, non erit singulare. Sed miracula fiunt ad confirmationem fidei, vnde debẽt esse manifesta. Cum igitur per desponsationem hoc miraculum fuerit obumbratum, videtur non fuisse conueniens quod Christus de desponsata nasceretur.

3 ¶ Præterea, Ignatius martyr, vt Hieron. dicit super Matthæum hanc causam assignauit desponsationis matris Dei, vt partus eius diabolo celaretur, dum eum putat non de Virgine, sed de vxore generatum. Quæ quidem causa nulla esse videtur: tum quia diabolus ea quæ corporaliter fiunt, perspicacitate sui sensus cognoscit: tum etiam quia postmodum per multa euidentia signa dæmones aliqualiter Christũ cognouerunt. Vnde dicitur Matth. 1. quod homo in spiritu immundo exclamauit dicens, Quid nobis & tibi Iesu Nazarene, venisti ante tẽpus perdere nos? scio quod sis sanctus Dei. Non ergo videtur conueniens fuisse, quod mater Dei esset desponsata.

4 ¶ Præterea, Aliam rationem assignat Hier. ne lapidaretur mater Dei à Iudæis, sicut adultera. Hæc autem ratio nulla esse videtur: si enim non esset desponsata, non posset de adulterio condemnari. Et ita non videtur rationabile fuisse, quod Christus de desponsata Virgine nasceretur.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Matth. 1. Cum esset desponsata mater eius Maria Ioſeph. & Luc. 1. Missus est Gabriel Angelus ad Mariam virginem desponsatam viro, cui nomen erat Ioſeph.

¶ RESPONDEO dicendum, quod conueniens fuit Christum de desponsata Virgine nasci: tum propter ipsum, tum propter matrem, tum etiam propter nos. Propter ipsum quidem Christum quadruplici ratione. Primo quidem, ne ab infidelibus tanquam illegitimè natus abiiceretur. Vnde Ambros. dicit super Luc. Quid Iudæis, quid Herodi posset ascribi, si natum videret ex adulterio persequuti? Secundo, vt cõsueto modo eius genealogia per virum describeretur. Vnde dicit Ambro. super Luc. Qui in seculum venit, seculi debuit more describi. viri autem persona quæritur, qui in senatu & reliquis curiis ciuitatum generis asserit dignitatem. Consuetudo etiam nos instruit Scripturarum, quæ semper viri originem quęrit. Tertio ad tutelam pueri nati, ne diabolus contra eum vehementius nocumenta procurasset. Et ideo Ignatius dicit ipsam fuisse desponsatam, vt partus eius diabolo celaretur. Quarto, vt à Ioſeph nutriretur: vnde & pater eius dictus est, quasi nutritius. Fuit etiam conueniens ex parte Virginis. Primo quidem: quia per hoc redditur immunis à pœna, ne scilicet lapidaretur à Iudæis tanquam adultera, vt Hieronym. dicit. Secundo, vt per hoc ab infamia liberaretur. Vnde dicit Ambros. super Luc. quod desponsata est, ne temeratę virginitatis adureretur infamia, cui grauis aluus corruptelæ videretur insigne præferre. Tertio, vt ei à Ioſeph ministerium exhiberetur: vt Hieronym. dicit.

Li.3. non procul à principio

¶ Ex parte etiam nostra hoc fuit conueniens. Primo quidẽ: quia testimonio Ioſeph comprobatum est Christum ex Virgine natum: Vnde Ambros. dicit super Luc. Locupletior testis pudoris maritus adhibetur, qui posset & delere iniuriam, & vindicare opprobrium, si non agnoscęret sacramentum. Secundo, quia ipsa verba Virginis matris magis credibilia redduntur, suam virginitatem asserentis. Vnde Ambros. dicit super Luc. Fides Mariæ verbis magis adsciscitur, & mendacij caula remouetur. Videretur enim culpam obumbrare voluisse mendacio innupta prægnans: causam autem mentiendi desponsata non habuit, eum coniugij præmium & gratia nuptiarum partus sit fœminarum. Quæ quidem duo pertinent ad firmitatem fidei nostræ. Tertio, vt tolleretur excusatio virginibus, quæ propter suam incautelam non vitant infamiam. Vnde Ambrosius dicit, Non decuit virginibus siniſtra opinione viuentibus, velamen excusationis relinqui, quod infamata mater quoque Domini videretur. Quarto, quia per hoc significatur vniuersa Ecclesia: quæ cum virgo sit, desponsata tamen est vni viro Christo, vt Augustinus dicit in lib. de sancta Virginitate. Potest etiam & quinta ratio esse, quod mater Domini fuit desponsata virgo: quia in persona ipsius & virginitas & matrimonium honoratur, contra hæreticos alteri horum detrahentes.

Matth. 1.

Li.1.ca.1.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quod beata Virgo mater Dei, ex familiari instinctu Spiritus sancti credenda est desponsatum voluisse, confidens de diuino auxilio, quod nunquam ad carnalem copulam perueniret. Hoc tamen diuino commisit arbitrio, vnde in nullo detrimentum passa est virginitas.

Loco cito

¶ Ad secundum dicendum, quod sicut Ambrosius dicit super Lucam, maluit Dominus aliquos de suo ortu quam de matris pudore dubitare. Sciebat enim teneram esse Virginis verecundiam & lubricam famã pudoris: nec putauit ortus sui fidem, matris iniuriis astruendam. Sciendum tamen, quod miraculorum Dei quædam sunt, de quibus est fides: sicut miraculum virginei partus, & resurrectionis Domini, & etiam Sacramenti altaris. Et ideo Dominus voluit ista occultiora esse, vt fides eorũ

Cap.ta.

Loco cito to.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis vicesimæ nonæ Articulum secundum.*

Cap. 7. & 8 D. 446.

IN corpore duo fiunt. Primo declaratur in communi vnde & quotupliciter mattimonium dicatur verum: secundo respondetur in particulari de hoc cõiugio, Quo ad primũ, dicitur coniugiũ verum ex sua perfectione: & quia per actio est duplex, prima & secũda: ideo dupliciter dicitur coniugiũ verum, vel secundum primã. vel iuxta secundam perfectioné. Et declaratur in litera, quid sit prima perfectio coniugij, scilicet forma, & quę sit forma eius, & quid sit secunda: & ponitur duplex, generatio & educatio. Et media ad hæc ponitur clarè. Quo ad secundum respondetur quæsito tribus cõclusionibus, vel vnica trimembri. Cõiugium inter matrem Dei & Ioseph fuit verum quo ad primam perfectionem: & quo ad secundã perfectionem, si referatur ad educationem, non autẽ si referatur ad generationẽ. Prima pars probatur ratione: quia vterque consensit in copulã coniugalẽ, quod probatur autorita te Angeli in Euangelio exposita ab Augustino, Quo ad tertiam affertur autoritas Ambrosij. quo ad secundam & omnes simul denique affertur autoritas Aug.

¶ In respõsione ad tertium aduertendum est, quod ex Euãgelio bene perspecto habetur. quòd dum erat nuptiarum solennitas celebrata, quã beata Virgo inuenta est habens in vtero: quoniã ibi habetur, quod beata Virgo non solum non erat cognita à viro, sed etiam quod non erat adhuc accepta à Ioseph coniuge suo. Ex eo enim quod affirmatur coniux, & negatur non solum cognita, sed accepta, & post monitionem Angeli affirmatur accepta, & perseuerat incognita: consequens est quod acceptio huiusmodi fuerit acceptio solennitatis nuptialis: qua scilicet coniuges efficiuntur simpliciter & absolutè domestici consortes. Et de hoc nulli est habẽda quæstio: sed an prius quam ista acceptio fieret, beata Virgo fuerit retenta, secundum quid in domo Ioseph, dubiũ est. Sicut sub dubio quoque relinquitur, de qua traductione Euãgelista loquitur aut de traductione simpliciter ad domesticum consortiũ, quę cum solennitate nuptiali fieri fuerit, an de traductione in familiam iudicij. Euangelista enim duo dicit, & quod noluerat eam traducere, & quod voluit occultè dimittere eam. Constat autem quod cogitatum remedium dimittendi illam occultè, vtrique traductioni obuiabat: & quod negatio vtriusque traductionis ex iusta hominis mente procedere potest. Quia tamen ad iustitiam viri spectat magis non communicare alieno crimini, & Angelus ad Ioseph loquens, ex timore accipiendi Mariam suam cõiugem, Ioseph monet monstrat & iubet illam accipere, quia de Spiritu sancto cõcepit, apparet quod Ioseph timuit communicare adulterij peccato: & ideo voluit occultè dimittere eam. Et quia dicit ab Angelo, quod non ex adulterio, sed ex Spiritu sancto concepit, accepit eam: vt Euangelista subdit. Et hæc licet sint certa sub dubio tamen relinquitur, an cum hac voluntate occultè dimittendi eam, cogitasset explicitè, ac deliberasset nolle illam in infamiam traducere, ita quod de hac deliberatione loquatur Euangelista dicens, Noluit eam traducere.

¶ De primo autem dubio suadet ratio, vt fuerit in paterna, fuerit in virginis domo, fuerit in vtraque, siue alibi habitauerit, talis tamẽ fuerit secundum illius temporis morem inter Mariam & Ioseph conuersatio, vt licita absque omni nota potuerit inter eos intercuenire, si voluissent, consummatio matrimonij: aliquin non fuisset sufficienter prouisum famæ beatæ Virginis, quam inuenta est in vtero habens. Dixi autem, siue alibi, quoniam non repugnabilitèr apparet, quod post annuntiationem beata Virgo cum coniuge sub Ioseph, fuerit ex Nazaret Galilææ in ciuitatem Iuda, in montana, vbi tunc erat Elisabeth, & quod post reuersionem in Nazaret, quã esset grauida mensibus tribus ad minus (quoniam manifestè apud Elisabeth quasi mẽsibus tribus) inuenta est habens in vtero. Et alij quidem putabant quod esset grauida ex Ioseph, cũ quo fuerat mentibus tribus domestice in domo sua charitæ. Ipse autem Ioseph sciens se non cognouisse illam, & videns illam grauidam, quam esse iustus, & nollet eã traducere, siue in infamiam, siue simpliciter in domesticum consortium, siue in vxorem, quod verius est, voluit occultè dimittere eam. Et hæc interpretatio magis consonat Euangelio, quoniam aperte Lucas subdit de beata Virgine, quod post dictum tempus quo inuenta est apud Elisabet, reuersa est in domum suam: & non dixit, in domum sponsi sui. Ex quo ignorabatur Euangelista in domo sua eam habitasse

3 ¶ Præterea, Matth. 1. dicitur, Ioseph vir eius cum esset iustus, & nollet eam traducere, scilicet in domum suam ad cohabitationẽ assiduam, voluit eam occultè dimittere, id est tempus nuptiarũ mutare: vt Remigius exponit. Ergo videtur quod nondum nuptiis celebratis, nondum esset matrimonium: præsertim cum post matrimonium contractum non liceat alicui sponsam dimittere.

¶ SED CONTRA est quod Augustinus dicit in lib. de consensu Euangelistarum, Non est fas, vt Ioseph ob hoc a coniugio Mariæ separandum Euangelista putaret, quod nõ ex eius cõcubitu, sed Virgo peperit Christum. Hoc enim exemplo magni fiee insinuatur fidelibus coniugatis, etiam seruata pari consensu continentia, posse permanere vocarique coniugium, non permixto corporis sexu.

¶ RESPONDEO dicendũ, quod matrimonium siue coniugium dicitur verum ex hoc quod suam perfectionem attingit. Duplex est autem rei perfectio, prima & secunda. Prima quidẽ rei perfectio consistit in ipsa forma, ex qua speciem sortitur, secunda vero perfectio consistit in operatione rei, per quam res aliqualiter suum finem attingit. Forma autem matrimonij cõsistit in quadam indiuisibili coniunctione animorum, per quam vnus coniugum indiuisibiliter alteri fidem seruare tenetur. Finis autem matrimonij est proles generanda & educanda. Ad quorum primum perueniuntur per concubitum coniugalem: ad secundum per alia opera viri & vxoris, quibus sibiinuicem obsequuntur ad prolem nutriendam. Sic igitur dicendum est, quod quantum ad primam perfectionem, omnino verum fuit matrimonium Virginis matris Dei & Ioseph: quia vterque consensit in copulam coniugalem: non autem expresse in copulam carnalem, nisi sub conditione, si Deo placeret. Vnde & Angelus vocat Mariam coniugem Ioseph, dicens ad Ioseph, Matth. 1. Noli timere accipere Mariam tuam. Quod exponens Augustinus in lib. de Nuptus & concupiscentia dicit, Conjux vocatur ex prima desponsationis fide: quam concubitu nec cognouerat, nec fuerat cogniturus. Quantum vero ad secundam perfectionem, quę est per actum matrimonij, si hoc referatur ad carnalem concubitum, per quem proles generatur, non fuit illud matrimonium consummatum. Vnde Ambrosius dicit super Luc. Non te moueat, quod frequenter Mariam Scriptura vocat coniugem: non enim virginitatis ereptio, sed coniugij testificatio, & nuptiarum celebratio declaratur. Habuit tamen illud matrimonium etiam secundum perfectionem quantum ad prolis educationem. Vnde Augustinus dicit in libro de Nuptus & concupiscentia, Omne nuptiarum bonum impletum est in illis parentibus Christi, proles, fides & sacramentum. Prolem cognoscimus ipsum dominum Iesum: fidem, quia nullum adulterum: sacramentum, quia nullum diuortium, folus ibi nuptialis concubitus non fuit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quod Hier. accipit ibi maritum ab actu matrimonij consummati.

¶ Ad secundum dicendum, quod nuptias Hieronymus vocat nuptialem concubitum.

¶ Ad

Hom. 2. in Matth. in op. imperf.

Hom. 4. in Matth.

Lib. 2. c. 1.

Cap. 2.

Lib. 2. c. 1.

Cap. 4.

3 dist. 3. q. 3. ar. 2. q. 1. & dist. 30. ar. 4.

3 dist. 3. q. 3 ar. 2. q. 1. & 2.

weratur, & inuenta dicitur in vtero habens, nulla facta de sponsi domo mentione, nec consuetudo de sponsain domo coniugis retenta ex Scriptura testimonium habet: affirmandum, vt rationi consentaneum est, quod in propria domo inuenta est in vtero habens, sed absque iusta fama: nota apud domesticos, & aliosquia tribus mensibus simul fuerat in domo Elisabeth cum Ioseph. Quod non voluntariè dicimus, sed ex Euangelio accipimus: dicẽte quod beata Virgo adhuc desponsata vxor Ioseph, ascendit de Nazareth in Bethlehem, quando exiit edictum à Cæsare Augusto. Simili siquidem ratione debuit ea dem desponsata vxor ascendere in montana cum eodem Ioseph suo sponso. Autor autem in litera dicens magis consonare Euangelio beatam Mariam in domo sponsi habitasse: intelligendus est comparatiuè ad opinionem extremam, quod nec simpliciter nec secundum quid cum sponso habitauit: non enim prouidet opinio illa famæ beatæ Virginis sufficienter: & non comparando ad hanc mediam expositionem, cuius Autor non meminit: quæ magis consonat Euangelio, quam ambæ extremę, vt patet ex dictis.

¶ *Super Quæstionis tricesimæ Articulum primum.*

IN titulo sermo est de necessario ad finem, fine quo non bene peruenitur ad finem: sicut equus necessarius est homini debili ituro ex Germania Romam: & non necessario simpliciter vel necessario, fine quo non potest peruenire ad finem. Nam constat quod nequaquam pliciter necessaria est annuntiatio, quia oppositum non implicat contradictoria: neque sicut nauis ad transeundum mare: quia poterat incarnari verbum Dei absque præuia annuntiatione. Sed an fuerit necessaria annuntiatio, ita quod sine illa prævia non bene fuisset facta Incarnatio, quæritur.

¶ In corpore vnica est conclusio. Congruum fuit beatæ Virgini annuntiari, quod esset Christum conceptura. Vbi nota, quod necessitas congruitatis respondet quæsito. Probatur conclusio quadrupliciter. Et omnia in litera clara sunt, duobus notatis.

¶ Primum est in prima ratione: quod quia diuina prouidentia disponit omnia suauiter, quemadmodum conceptio naturalis hominum præuenitur à mentis opere, quo homines ad concipiendum per generationis actum cõueniunt: ita beata Virgo in vtero conceptura de Spiritu sancto, in mẽte erat prius monenda, vt prius conciperet in mente, quam in ventre: sicut etiam aliæ matres prius concipiunt in affectu, quam in vtero.

¶ Alterum est in secunda ratione, quod maior certitudo Virgine causata est ex præuia annuntiatione, quam si non, aut post fuisset de hoc instructa: quia prioritas annuntiationis attentam illam reddebat ad actum primum huius mysterij, ad quod non aduertisset. aut non ita aduertisset si non fuisset prius sibi nuntiatum, Attentio autem & elevatio mentis maior certiorem reddit.

¶ In respõsione ad primum, cum audis prophetiam prædestinatio nis compleri sine nostro arbitrio causante, non intelligas omnem ab arbitrio nostro excludi causalitatem circa tem prædestinata: quoniam hoc falsum esset causamus siquidem nostro arbitrio multa prædestinata opera: Sed excludi causalitatem priam respectu complemẽti per oppositum ad prophetiam comminationis: nam prophetia comminationis non dicit causam, quod compleatur, sed relinquitur nostro arbitrio vtram partem velit, qui enim contemnitur, non causatur sed si non perseueramus in malo, nosipsi accersimus comminata: & ideo nostro arbitrio prophetia comminationis compleri dicitur. Sed qui prædestinat, perducit ad destinatum termi num & ideo prophetia prædestinationis causam in se importat complementi, & non relinquit illud optimi nostri arbitrij. Et propterea nostrum arbitrium, licet liberè concurrat ad prædestinationis complementum: quia tamen non est causa huius cõplementi, sicut in comminationibus, sed est concausa & subeausa respectu prædestinationis: ideo sine nostro arbitrio causante compleri dicitur prophetia prædestinationis.

¶ In respõsione ad secundum, distingue inter fidem incarnationis futuræ: absolutè, & ex Maria. Et vide quod beata Virgo habebat ex præsam fidem futuræ Incarnationis: sed non habebat fidem explicitè, quod ex se futura esset Incarnatio: sicut modo credimꝰ explicitè quod incarnatus esset ex Maria. Communis autem ratio ex parte rei creditæ, quare tunc non erat fides huius conditionis, explicita est: quia nondum erat apertè promulgatum, quod ex ipsa Maria futura esset Incarnatio. Singularis autem ratio ex parte ipsius beatæ Virginis fuit: quia ipsa erat humilima: nec tam celsa de se cogitabat: vt in litera dicitur.

¶ *Super Quæstionis tricesimæ Articulum secundum.*

IN corpore vnica est conclusio. Conueniẽs fuit annuntiari per Angelum, &c. Probatur tripliciter. Omnia clara sunt in litera.

4. dist. 30. q. 2. ar. 2. Et opusc. 60. c. 1. co. 3. Et Matth. 1. co. 20. fin.

In Ser. 4. de ep.

Lib. 2. c. 1.

D. 1133.

Titulus libri est de Sãcta virginitate beatæMariæ. In 1. cap. Matth.

ARTICVLVS I.

¶ *Virum necessarium fuerit annuntiari beatæ Virgini quod in ea erat generandum.*

AD PRIMVM sic procedi tur. Videtur quod non fuerit necessarium beatæ virgini annuntiari quod in ea fiendum erat. Annuntiatio enim ad hoc solum necessaria esse videbatur, vt Virginis consensus haberetur. Sed consensus eius nõ videtur necessarius fuisse: quia conceptus Virginis prænuntiatus fuit prophetia prædestinationis, quæ sine nostro completur arbitrio: vt dicit quædam glos. Matth. 1. Non ergo necessarium fuit quod talis annuntiatio fieret.

2 ¶ Præterea, Beata virgo Incarnationis fidẽ habebat, sine qua nullus esse poterat in statu salutis: quia vt dicitur Roma 3. Iustitia Dei per fidem est Iesu Christi. Sed de eo, quod aliquis per certitudinem credit, non indiget vlterius instrui. Ergo beatæ Virgini non fuit necessarium, vt ei Incarnatio filij Dei annuntiaretur.

3 ¶ Præterea, Sicut beata Virgo corporaliter Christum concepit, & ita quælibet sancta anima concipit ipsum spiritualiter. Vnde Apostol. dicit Galat. 3. Filioli mei quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis. Sed illis, qui spiritualiter debẽt Christum concipere, talis conceptio non annũtiatur. Ergo nec beatæ Virgini fuit annuntiandum, quod esset in vtero conceptura filium Dei.

¶ SED CONTRA est quod habetur Luc. 1. quod Angelus dixit ei, Ecce, concipies in vtero, & paries filium.

¶ RESPONDEO dicendũ, quod congruum fuit beatæ Virgini annuntiari quod esset Christum conceptura. Primo quidem, vt seruaretur congruus ordo coniunctionis filij Dei ad Virginem: vt scilicet prius mens eius de ipso instrueretur, quam carne eum conciperet. Vnde Augusti. dicit in lib. de Virginitate, Beatior est Maria percipiendo fidem Christi, quam concipiendo carnem Christi. Et postea subdit, Materna propinquitas nihil Mariæ profuisset, nisi felicius Christum corde quam carne gestasset. Secundo, vt posset esse certior testis huius sacramenti, quando super hoc diuinitus erat instructa. Tertio vt voluntaria sui obsequij munera Deo offerret: ad quod se promptam obtulit dicens, Ecce ancilla Domini. Quarto, vt ostenderetur esse quoddã spirituale matrimonium inter filium Dei & humanam naturam: & ideo per annuntiationem expectabatur consensus Virginis, loco totius humanæ naturæ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quod prophetia prædestinationis completur sine nostro arbitrio causante: nõ tamen sine nostro arbitrio consentiente.

¶ Ad secundum dicendum, quod beata Virgo expressam fidem habebat Incarnationis futuræ: sed cum esset humilis, non tam alta de se sapiebat: & ideo super hoc erat instruenda.

¶ Ad tertium dicendum, quod spiritualem conceptionem Christi, quæ est per fidem, præcedit annũtiatio, quæ est per fidei prædicationem, secundũ quod fides est ex auditu: vt dicitur Rom. 10. Nec tamen propter hoc aliquis pro certo scit se gratiam habere, sed scit veram fidem esse, quam accepit.

ARTICVLVS II.

¶ *Virum annuntiatio beatæ Virgini fieri debuerit per Angelum.*

AD SECVNDVM sic procedi tur. Videtur quod beatæ Virgini nõ debuerit annuntiatio fieri per Angelum. Supremis enim Angelis fit reuelatio immediatè à Deo: vt Dion. dicit 7. cap. Cæl. Hier. Sed mater Dei est super omnes Angelos exaltata. Ergo videtur quod immediatè à Deo debuerit sibi annuntiari Incarnationis mysterium, & non per Angelum.

¶ Præ

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ In respõsionibus ad primum & secundum aduerte discretionem: dum quo ad ordinem institutionis humanæ medijs inter Angelos, beata Virgo legi communi subiicitur: quo ad ordinem vero institutionis mulierum à vitio beata Virgo à communi lege excipitur. Oportet ergo prudentem esse doctorem ad occurrendum rationes discernendas, vt sciat in quo communicat cum aliis, & in quo eximitur ab his, quę cæ mibus aliis communia sunt.

¶ In respõsione ad quartũ aduerte, quòd quanuis si ad magnitudinem annuntiandæ personæ filij Dei incarnãdæ spectetur, supremus Seraphinus debuisset annũtiare: quia tamen annuntiare dei verbum infra intitulationem officij annuntiantis claudatur, non debuit aliquis extra deputatos ad annũtiandum, mitti ad annuntiandum, vt omnia suauiter à diuina prouidentia disponerẽtur, & propterea nõ debuit primus Seraphinus annuntiare, sed supremus fuit Archangelos.

¶ Super Quæstionis tricesimæ Articulum tertium.

TItulus simul q̃rit, quia & propter qd de corporali appatitone, an scilicet fuerit, & quare fuerit appatitio visibilis, vtrũque enim importat titulus quærens an debuerit appare re corporaliter.

¶ In corpore ad vtrumque simul respondetur. Angelus apparuit corporaliter, & hoc conuenienter. Probatur trifiliter. Omnia clara sunt in litera. Quia tamen moderno tempore audita est noua quædam præsumptio, dicens apparitionem istam non esse visibilem, sed intelligibilem tantum fuisse, aduertendum quod vltra Ambrosij, Augustini, Chrysosto. Autorisque autoritatem (vt in litera dicitur) Euangelij textus præ se fert corporalem visionem fuisse, tum ex descriptis de Angelo: quoniam describit primo ipsum Zachariæ apparuisse ſtãtem à dextris altaris: constat autem quod stare à dextris altaris, corporalem situm dicit. Et consequenter subdit quod missus est in ciuitatem Galilææ, & ingressus est ad Virginem, exercitati autem in Sacris literis sciunt quod huiusmodi verba, Ingressus est ad Regem, ad talem, &c. corporalem motum significare consueuerunt. Et subditur de sermone eius & colloquio cum beata Virgine, & tandem quod discessit ab ea: quod etiam corporalem motum significat. Tum ex descriptis de beata Virgine: quoniam describitur turbata turbatione timoris: vt patet ex eo, quod Angelus dixit ei postea. Ne timeas Maria: turbatio autem timoris ad partem spectat sensitiuam: & rursus turbatio illa timoris in sermone Angeli describitur accidisse. Etenim si intelligibilis tantum fuisset sermo, quum audiens mente tantum intelligibilem spiritualis substantiæ sermonem eleuata supra se ut, non timuisset in parte inferiori. Tum ex progressu in ipsa descripto: describitur enim primo audisse, deinde turbari, tertio cogitare, & quarto sanari ab Angelo nominatim confortante, Ne timeas Maria.

2 ¶ Præterea, Si in hoc oportebat seruari communem ordinem, secundum quem diuina hominibus per Angelos reuelantur, similiter diuina ad mulierem per virum deferuntur. vnde & Apostolus dicit primæ ad Corinthios decimoquarto: Mulieres in Ecclesiis taceant: si quid autem volunt discere, domi viros suos interrogent. Ergo videtur quod beatæ Virgini debuerit annuntiari mysterium Incarnationis per aliquem virum: præsertim quia Ioseph vir eius super hoc fuit ab Angelo instructus: vt legitur Matthæi primo.

3 ¶ Præterea, Nullus potest congruè annuntiare quod ignorat. Sed etiam supremi Angeli non plene cognouerunt Incarnationis mysterium. vnde dicit Dionysius septimo Cælestis Hierarchiæ, ex eorum persona esse intelligendam quæstionem, quæ ponitur Isaiæ sexagesimotertio. Quis est iste qui venit de Edom? Ergo videtur quod per nullum Angelum potuit conuenienter annuntiatio Incarnationis fieri.

4 ¶ Præterea, Maiora sunt per maiores nuntios annuntianda. Sed mysterium Incarnationis est maximum inter omnia quæ per Angelos sunt hominibus annuntiata. Ergo videtur quod si per aliquem Angelum debuit annuntiari, quod ille debuerit esse de supremo ordine. Sed Gabriel non est de supremo ordine, cum sit de ordine Archangelorum, qui est penultimus, vnde Ecclesia cantat, Gabrielem Archangelum scimus diuinitus te esse affatum: Non ergo huiusmodi annuntiatio per Gabrielem archangelum conuenienter facta est.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Lucæ primo, Missus est Gabriel Angelus à Deo, &c.

¶ RESPONDEO dicendum, quod conueniens fuit matri Dei annuntiari per Angelum diuinæ Incarnationis mysterium, propter tria. Primo quidem, vt in hoc etiam seruaretur diuina ordinatio: secundum quam mediantibus Angelis diuina ad homines perueniunt. Vnde Dionysius dicit 4. capite Cæl. Hierarchiæ quod diuinum Iesu benignitatis mysterium Angeli primo edocti sunt: postea per ipsos ad nos cognitionis gratia transiuit. Sic ergo diuinissimus Gabriel Zachariam quidem docuit, prophetam Iohannem ex ipso nasciturum: Mariam autem quomodo in ipsa fieret thearchicum ineffabilis Dei formationis mysterium. Secundo hoc fuit conueniens reparationi humanæ, quæ futura erat per Christum. Vnde Beda dicit in homilia. Aptum humanæ restaurationis principium, vt Angelus à Deo mitteretur ad Virginem partu consecrandam diuino: quia prima perditionis humanæ fuit causa, cum serpens à diabolo mittebatur ad mulierem spiritu superbiæ decipiendam. Tertio quia hoc congruebat virginitati matris Dei. Vnde Hieron. dicit in sermone Assumptionis, Bene Angelus ad Virginem mittitur: quia semper est Angelis cognata virginitas. Profectò in carne præter carnem viuere, non terrena vita est, sed cælestis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quod mater dei superior erat Angelis, quantum ad dignitatem, ad quam diuinitus eligebatur: sed quantum ad statum præsentis vitæ, inferior erat Angelis. Quia & ipse Christus ratione passibilis vitæ, modico ab Angelis minoratus est: vt dicitur Hebræorum secundo. Sed tamen quia Christus simul fuit viator & comprehensor, quantum ad cognitionem diuinorum non indigebat ab Angelis instrui. Sed mater Dei nondum erat in statu comprehensorum, & ideo de diuino conceptu per Angelos instruenda erat.

¶ Ad secundum dicendum, quod (sicut Augu. dicit in sermone de assumptione) beata virgo Maria vera æstimatione à quibusdã generalibus excipitur: quia nec conceptus multiplicauit, nec sub viri, id est maritj, potestate fuit, quæ integerrimis visceribus de Spiritu sancto Christum susceperit. Et ideo non debuit mediante viro instrui de mysterio Incarnationis, sed mediante Angelo. Propter quod etiam ipsa est prius instructa, quam Ioseph: nam ipsa instructa est ante conceptum, Ioseph autem post eius conceptum.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut patet ex autoritate Dio. inducta, Angeli Incarnationis mysterium cognouerunt: sed tamen interrogabant, perfectius scire cupientes à Christo huius mysterij rationes, quæ sunt incomprehensibiles omni creato intellectui. Vnde Maximus dicit, Quod Angeli nouerint futuram Incarnationem, ambigere non oportet. Latuit autem eos inuestigabilis Domini conceptio atque modus, qua liter totus in genitore, totus manebat in omnibus necnon & in virginea cellula.

¶ Ad quartum dicendum, quod quidam dicunt Gabrielem fuisse de supremo ordine Angelorum: propter quod Greg. dicit, Summum angelum venire dignum fuerat, qui summum omnium nuntiabat. Sed ex hoc non habetur quod fuerit summus inter omnes ordines, sed respectu Angelorum: fuit enim de ordine Archangelorum. Vnde & Ecclesia eum Archangelum nominat: & Gregor. ipse dicit in homil. de centum ouibus, quod Archangeli dicuntur, qui summa annuntiant. Satis est ergo credibile, quod sit summus in ordine Archangelorum. Et sicut Gregor. dicit, hoc nomen officio suo congruit: Gabriel enim Dei fortitudo nominatur. Per Dei ergo fortitudinem nuntiandus erat, qui virtutum dominus & potens in prælio, ad debellandas potestates aereas veniebat.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum Angelus annuntians debuerit beatæ virgini visione corporali apparere.

AD TERTIVM sic procedi-
tur. Videtur quod Angelus annuntians non debuerit Virgini apparere visione corporali. Dignior enim est intellectualis visio quã corporalis: vt Aug. dicit 12. super Gen. ad literã. Et præcipue ipsi Angelo est magis cõueniens: nã visione intellectuali videtur Angelus in sui substantia, visione autem corporali videtur in assumpta figura

post turbationem eam mouere phantasmata inferiora: neque partem animæ ad materiam alicuius gaudij, & auertere materiam timoris vt sic humanus animus sensuales motus sequẽs absque timore lętus redda tur. Et propterea noli in dicto signo pedem in dic: figere: sed memento, quòd in his quę sunt per accidens, contingit etiam sapientes falli.

¶ Super Quæstionis tricesimæ Articulum quartum.

TItulus quæritde or dine dictorum ab Angelo annuntiante.

¶ In corpore vna cõclusio: Annũtiatio cõgruo ordine per Angelũ est perfecta. Probatur: quia tria intenta, scilicet attentio, instructio & cõsensus, conuenienter ordinata, facta procuratáque sunt, Omniaclarè patent in litera.

¶ In respõsione ad primum, perspice naturã humanitatis reddere, scilicet animam admirabilem suarum laudum: quia assiduè animus humilis circa impetrẽdas suas cõdignãmque illis mercedẽ versatur: quo fit vt magnum de se audire, vt nouum, in solitum, celsum atque occultũ admirationem sibi pariat. Hinc autem habemus vnde nosipsos cognoscere intus possumus, si verè humiles: si auiditã ad nostras laudes si nullus admirationis motus cõsurgit percipere possumus quantum ab humili animo longe sumus.

corporea. Sed sicut ad annuntiandum conceptum diuinum decebat venire summum nuntiũ, ita etiã videtur, quod decuerit esse summũ genus visionis. Ergo videtur quod Angelus annuntians apparuerit Virgini visione intellectuali.

2 ¶ Præterea, Visio imaginaria videtur etiã esse nobilior quam visio corporalis: sicut imaginatio est altior potentia, quam sensus. Sed Angelus apparuit Ioseph in somnis secundum imaginariam visionem: vt patet Matth. 1. & 2. Ergo videtur quod etiam apparere debuerit beatæ Virgini imaginaria visione, & non corporali.

3 ¶ Præterea, Corporalis visio spiritualis substantiæ, videntes stupefacit: vnde & de ipsa Virgine cãtatur, Expauescit Virgo de lumine. Sed melius fuisset quod à tali turbatione mens eius esset præseruata. Non ergo fuit conueniens quod huiusmodi annũtiatio fieret per visionem corporalem.

¶ SED CONTRA est quod August. in quodam sermone inducit beatam Virginem sic dicentem, Venit ad me Gabriel archangelus, facie rutilans, veste coruscãs, incessu mirabilis. Sed hæc non possunt pertinere nisi ad corpoream visionem. Ergo corporea visione Angelus annuntians beatæ Virgini apparuit.

¶ RESPONDEO dicendũ, quod angelus annuntiãs apparuit matri Dei corporea visione & hoc cõueniens fuit. Primo quidem quantum ad id quod annuntiabatur: venerat enim Angelus annuntiare incarnationem inuisibilis Dei. Vnde etiam cõueniens fuit, vt ad huius rei declarationem, inuisibilis creatura formam assumeret, in qua visibiliter appareret: cum etiam omnes apparitiones veteris Testamenti ad hanc apparitionem præordinentur, qua filius Dei in carne apparuit. Secundo fuit cõgrutum dignitati matris Dei, quæ non solum in mente, sed in corporeo ventre erat Dei filium receptura. & ideo non solum mens eius, sed etiam sensus corporei erant visione angelica refouendi. Tertio congruit certitudini eius, quod annuntiabatur: ea enim, quæ sunt oculis subiecta, certius apprehendimus, quam ea quæ imaginamur, Vnde Chrys. dicit super Matth. quod Angelus nõ in somnis, imo visibiliter Virgini astitit: nam quia magnam valde * relationem accipiebat ab Angelo, egebat ante tantæ rei euentum, visione solenni.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod intellectualis visio est potior, quã visio imaginaria vel corporalis, si sit sola: Sed ipse Aug. dicit quod excellentior est prophetia, quæ habet simul intellectualem & imaginariam visionem, quam illa quæ habet alteram tantum. beata autem Virgo non solum percepit visionem corporalem, sed etiam intellectualem illuminationem, vnde talis apparitio nobilior fuit. Fuisset tamen nobilior si ipsum Angelum intellectuali visione in sua substantia vidisset: sed hoc non patiebatur status hominis viatoris, quod Angelum per essentiam videret.

¶ Ad secundum dicendum, quod imaginatio est quidem altior potentia, quam sensus exterior: quia tamen principium humanæ cognitionis est sensus, in eo consistit maxima certitudo: quia semper oportet quod principia cognitiõis sint certiora. Et ideo Ioseph, cui Angelus in somnis apparuit, non ita excellentem apparitionem habuit, sicut Virgo.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut Ambr. dicit super Luc. perturbamur & à nostro alienamur affectu, quando restringimur alicuius superioris potestatis occursu. Et hoc contingit non solum in visione corporali, sed etiam in visione imaginaria. Vnde Gene. 15 dicitur, quod eũ sol occubuisset, sopor irruit super Abraham, & horror magnus & tenebrosus inuasit eum. Talis tamen perturbatio hominis, non tantum homini nocet, vt propter eã

debeat angelica apparitio prætermitti. Primo quidem, quia ex hoc ipso quod homo supra seipsum eleuatur (quod ad eius pertinet dignitatem) pars eius inferior debilitatur, ex quo prouenit perturbatio prædicta: sicut etiam calore naturali ad interiora reducto, exteriora tremunt. Secundo, quia sicut Orig. dicit super Luc. Angelus apparens, sciens hanc esse humanam naturã, primum perturbationi humanæ medetur, vnde tam Zachariæ quam Marię post turbationem dixit, Ne timeas: Et propter hoc, vt legitur in vita Antonij, non difficilis est beatorum spirituum maloru mque diseretio. Si enim post timorem successerit gaudium, à Domino veniſſe sciamus auxilium: quia securitas animę præsentis maiestatis indicium est. Si autẽ incõcussa formido permanserit, hostis est qui videtur. ipsa etiam turbatio Virginis, cõueniens fuit verecundiæ virginali: quia vt Amb. dicit super Lucam, trepidare virginum est, & ad omnes viri ingressus pauere, omnes viri affatus vereri. Quidam tamen dicunt, quod eum beata Virgo assueta esset Visionibus Angelorum, non turbata fuit in visione Angeli: sed in admiratione eorum, quæ ei ab Angelo dicebantur, quia de se tã magnifica nõ cogitabat. Vnde & Euangelista non dicit, quod turbata fuerit in visione Angeli, sed in sermone eius.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum annuntiatio conuenienti fuerit ordine perfecta.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod Annuntiatio eius non fuerit cõuenienti ordine perfecta. Dignitas enim matris Dei dependet ex prole concepta. Sed causa prius debet manifestari, quã effectus. ergo primo debuit Angelus Virgini annuntiare conceptum prolis, quam eius dignitatem exponere, eam salutando.

2 ¶ Præterea, Probatio aut prætermitti debet in his quæ dubia non sunt, aut prætermitti in his, quæ dubia esse possunt. Sed Angelus primo videtur annuntiasse id de quo Virgo dubitaret, & dubitando quæreret, dicens, Quomodo fiet istud? & postea probationem adiunxit, tum ex exemplo Elisabeth, tum ex Dei omnipotentia. ergo inconuenienti ordine annuntiatio per Angelũ est perfecta.

3 ¶ Præterea, Maius non potest probari sufficienter per minus. Sed maius fuit Virginem parere, quam vetulam. Ergo non fuit sufficiens probatio Angeli, probantis conceptum Virginis ex conceptu senis.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Rom. 13. Quæ à Deo sunt, ordinata sunt. Angelus autẽ missus est à Deo ad hoc quod Virgini annuntiaret: vt dicitur Luc. 1. ergo ordinatissimè fuit annuntiatio per Angelum completa.

¶ RESPONDEO dicendũ, quod annuntiatio congruo ordine per Angelum est perfecta. Tria enim Angelus intendebat circa Virginem. Primo quidem, reddere mentem eius attentam ad tantæ rei consideration em: quod quidem fecit, eam salutãdo quadam noua & insolita salutatione, vnde Origenes dicit super Lucam, quod si fuisset ad alium quempiam similem esse factũ sermonem (vt pote quæ habebat legis scientiam) nunquam eã quasi peregrina talis salutatio terruisset. In qua quidẽ salutatione præmisit idoneitatem eius ad conceptum, in hoc quod dixit, Gratia plena: expressit conceptum, in hoc quod dixit, Dominus tecum: & prænuntiauit honorem consequentem, cum dixit, Benedicta tu in mulieribus. Secundo autẽ intendebat eã instruere de mysterio Incarnationis, quod in ea erat implẽdũ, Quod quidẽ fecit in prænuntiãdo conceptũ & partũ, dicẽs, Ecce, cõcipies in vtero, &c. & ostẽdendo dignitatẽ prolis cõceptæ, eũ dixit, Hic erit magnus, & etiã demonstrãdo modũ conceptionis, cum dixit, Spiritus sanctus superueniet in te. Tertio intendebat animũ eius inducere ad consensum, quod quidem fecit exemplo Elisabeth, & ratione ex diuina omnipotentia sumpta.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd animo humili nihil est mirabilius quam auditus suæ excellentiæ, admiratio autem maximè attentionem animi facit. Et ideo Angelus volens meam Virginis attentam reddere ad auditum tanti mysterij, ab eius laude incepit.

¶ Ad secundum dicendum, quod Ambr. expressè dicit super Lucam, quod beata virgo de verbis Angeli non dubitauit. Dicit enim, Temperantior est Mariæ responsio, quam verba sacerdotis. Hæc ait, Quomodo fiet istud? ille respondit, vnde hoc sciã? Negat ille se credere, qui negat se scire ista, nõ dubitat esse faciendum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis tricesimæprimæ Articulum primum.*

Quæst 51.

TItulus clarus.

¶ In corpore vnica conclusio: Conueniens fuit, vt Christus carnem sumeret ex Maria ex Adam deriua 2. Probatur: Christus assumpsit naturam humanam, vt eam à corruptione purgaret: ergo assumpsit eam, secundum quod erat ex origine vitiata ex Adam: ergo conueniens fuit vt assumeret carnem ex Maria, ex Adam deriuata. Prima cõsequẽtia probatur: quia natura humana non aliter indigebat purgatione. Secunda vero probatur, vt sic per assumptionem curaretur humana natura.

¶ Nota hic, quod assumptio qua verbum Dei incarnatum est, potest referri ad tria, scilicet ad naturam humanam vel ad naturam humanam infectam, vel ad humanitatem quæ vnita est Verbo. Et si quidem referatur ad naturam humanam, nulla est quæstio: & similiter si referatur ad hanc humanitatem, nam filius est & homo & hic homo: Sed si referatur ad humanam naturam infectam, aliter oportet dicere: quoniã Christus non est nec vnquam fuit homo infectus. Et propterea non possumus dicere quod Verbum assumpsit naturam infectam: sed dicimus quod assumpsit naturam humanam ex vitiata origine descendentem: ita quod infectio non determinat naturã assumptã, sed originem eius. Ex hoc enim Christus infectã in reliquo humano genere naturam curauit, quod naturam ex infecta illa origine descendentem, nõ tamen infectam assumpsit: vt sic sanans Christi natura esset expers omnis morbi, sicut primum alterans est inalterabile, &c.

¶ Nota secundo, quod quia aliud est modus naturæ, aliud personæ (persona enim actualibus peccatis inficitur, natura autem solo originali per se loquendo) ideo Autor de naturæ reparatione loquẽs per se, dixit quod natura humana non indigebat reparatione nisi secundum quod infecta erat per originem vitiatam.

¶ *Super Quæstionis tricesimæprimæ Articulum secundum.*

TItulus clarus est.

¶ In corpore vna conclusio: Christus specialiter dicitur filius Abrahæ & Dauid. Probatur tripliciratione cõueniẽtiæ quare specialiter. Omnia clara sunt: & plus respõdetur quã fuerit quæsitum, vt patet.

dum, quod quomodo fieri possit inquirit. Aug. tamen videtur dicere quod dubitauerit. Dicitur enim in lib. Quæstionum veter. & noui Testamenti. Ambigenti Mariæ de conceptu, possibilitatem Angelus prædicat. Sed talis dubitatio magis est admirationis quam incredulitatis. Et ideo probationem Angelus inducit non ad auferendam infidelitatem, sed magis ad remouendam eius admirationem.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut Ambr. dicit in Hexaemeron, ob hoc multę steriles præuenerunt, vt partus crederetur Virginis. Et ideo conceptus Elizabeth sterilis inducitur, non quasi sufficiens argumentum, sed quasi quoddam figuraleexempiu. Et ideo ad confirmationem huius exempli subditur argumentum efficax ex omnipotentia diuina.

QVAESTIO TRICESIMA prima, De conceptione Saluatoris quo ad materiam de qua corpus eius conceptum est, in octo articulos diuisa.

DEINDE considerãdum est de ipsa cõceptione Saluatoris. Primo, quãtum ad materiam, de qua eius corpus conceptũ est. Secundo, quantum ad conceptionis autorem. Tertio, quantum ad modum & ordinem conceptionis.

¶ Circa primum quæruntur octo.

¶ Primo, vtrum caro Christi fuerit sumpta de Adam.

¶ Secundo, vtrum fuerit sumpta de Dauid.

¶ Tertio, de genealogia Christi: quæ in Euangeliis ponitur.

¶ Quarto, vtrum decuerit Christum nasci de fœmina.

¶ Quinto, vtrum fuerit de purissimis sanguinibus Virginis corpus eius formatum.

¶ Sexto, vtrum caro Christi fuerit in antiquis Patribus, secundum aliquid signatum.

¶ Septimo, vtrum caro Christi in Patribus fuerit peccato obnoxia.

¶ Octauo, vtrum fuerit decimata in lumbis Abrahæ.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum caro Christi fuerit sumpta ex Adam.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod caro Christi non fuerit sumpta ex Adam. Dicit ênim Apostolus 1. ad Cor. 15. Primus homo de terra terrenus, secundus homo de cælo cælestis. Primus autem homo est Adam, secundus est Christus. ergo Christus non est ex Adã, sed habet ab eo distinctam originem.

2 ¶ Præterea, Conceptio Christi debuit esse maxime miraculosa. Sed maius est miraculum formare corpus hominis ex limo terræ, quam ex materia humana, quæ de Adã trahitur. ergo videtur quod non fuerit conueniens Christum ab Adam carnem sumpsisse. ergo videtur quod corpus Christi nõ debuerit formari de massa humani generis deriuata ab Adã, sed de aliqua alia materia.

3 ¶ Præterea, Peccatum in hunc mundum intrauit per vnum hominem, scilicet per Adam. quia omnes in eo originaliter existentes, peccauerunt: vt patet Rom. 5. Sed si corpus Christi fuisset ab Adam sumptum, ipse etiam in Adam originaliter fuisset, quando peccauit. ergo peccatum originale contraxisset, quod non decebat Christi puritatem. Non ergo corpus Christi est formatum de materia sumpta ab Adam.

¶ SED CONTRA est quod Apost. dicit ad Hebr. 2. Nusquam Angelos apprehendit, scilicet filius Dei: sed semen Abrahæ apprehendit. Semen autem Abrahæ sumptum est ex Adam. Ergo corpus Christi fuit formatum de materia ex Adã sumpta.

¶ RESPONDEO dicendum, quod Christus humanam naturam assumpsit, vt eam a corruptione purgaret. Non autem purgatione indigebat natura humana, nisi secundum quod infecta erat per originem vitiatam, qua ex Adam descendebat. Et ideo conueniens fuit, vt carnem sumeret ex materia ab Adam deriuata, vt ipsa natura per assumptionem curaretur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd secundus homo, id est, Christus, dicitur esse de cælo, non quidem quantum ad materiam corporis, sed vel quantum ad virtutem formatiuam corporis eius, vel etiam quantum ad ipsam eius diuinitatem. Secundum autem materiam corpus Christi fuit terrenum, sicut & corpus Adæ.

¶ Ad secundum dicendum, quod sicut supra dictum est, mysterium incarnationis Christi est quiddam miraculosum: non tamen sicut ordinatum ad confirmationem fidei, sed sicut articulus fidei. Et ideo in mysterio Incarnationis nõ requiritur quid sit maius miraculum, sicut in miraculis quæ fiunt ad confirmationem fidei: sed quid sit diuinæ sapientiæ conueniẽtius, & magis expedies humanæ saluti: quod requiritur in omnibus quæ fidei sunt. Vel potest dici, quod in mysterio Incarnationis non solum attenditur miraculum ex materia conceptus: sed magis ex modo conceptionis & partus: quia scilicet Virgo concepit & peperit.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut supra dictum est, corpus Christi fuit in Adam secundum corpulentiam subiti amquia scilicet ipsa materia corporis Christi deriuata est ab Adam. Non autem fuit ibi secundum seminalem rationem: quia non est concepta ex virili semine. Et ideo non cõtraxit originale peccatum sicut cæteri, qui ab Adam per viam virilis seminis deriuantur.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum caro Christi fuerit sumpta de Dauid.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod Christus non sumpserit carnẽ de semine Dauid. Matthæus enim genealogiam Christi texens, eam ad Ioseph perducit. Ioseph autem non fuit pater Christi: vt supra dictum est. Nõ ergo videtur, quod Christus de genere Dauid descenderit.

2 ¶ Præterea, Aaron fuit de tribu Leui: vt patet Exod. 6. Maria autem mater Christi cognata dicitur Elisabeth, quæ est filia Aaron: vt patet Luc. 1. Cum ergo Dauid fuerit de tribu Iuda (vt patet Matth. 1.) videtur quod Christus de semine Dauid non descenderit.

3 ¶ Præterea, Hier. 22. dicitur de Iechonia. Scribe istum virũ sterilem: nec enim erit de semine eius vir, qui sedeat super solium Dauid. Sed de Christo dicitur Isa. 9. Super solium Dauid sedebit. Ergo Christus non fuit de semine Iechoniæ, & per cõsequens nec de genere Dauid: quia Matthæus a Dauid per Iechoniam seriem generationum perduxit.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Rom. 1. Qui factus est ei ex semine Dauid secundum carnem.

¶ RESPONDEO dicendũ, quòd Christus specialiter duorum antiquorum Patrum filius dicitur esse, Abrahæ scilicet & Dauid: vt patet Matth. 1. Cuius est multiplex ratio: prima quidẽ quia ad hos specialiter de Christo promisso facta est: dictum est enim Abrahæ Gen. 22. Benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ. Quod Apost. de Christo exponit, dicens Gal. 3. Abrahæ dictæ sunt promissiones, & semini eius: nõ dicit & seminibus, quasi in multis, sed quasi in vno, & semini tuo, qui est Christus. Ad Dauid autẽ dictũ est, De fructu ventris tui ponam super sedem tuam. Vnde & populus Iudæorum, vt Regem honorificẽ suscipientes, dicebant Matth. 21. Hosanna filio Dauid. Secunda ratio est, quod Christus futurus erat Rex, Propheta, & Sacerdos: Abraham autem sacerdos fuit: vt patet ex hoc quod Dominus dixit ad eum Gene. 15. Sume tibi vaccam triennem, &c. Fuit etiam Propheta, secundum illud quod dicitur Gen. 20. Propheta est, & orabit pro te. Dauid autem Rex fuit & Propheta. Tertia ratio est: quia in Abraham primo incepit circumcisio: in Dauid autem maximè manifestata est Dei electio: secundum illud quod dicitur 1. Reg. 15. Quæ fuit Dominus sibi virum iuxta cor suum. Et ideo vtriusque filius Christus specialissimè dicitur: vt ostendatur esse in salutem & circumcisionis, & electionis Gentilium.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd hæc obiectio fuit Fausti Manichæi, volentis probare Christum non esse filium Dauid, quia non est conceptus ex Ioseph, vsque ad quem seriem generationis Matth. perducit. Contra quem August. respondet 23. lib. contra Faustum, quod cum idem Euangelista dicat & virum Mariæ esse Ioseph, & Christi matrem virginem esse: & Christum esse ex semine Dauid, quid restat nisi credere Mariam non fuisse extraneam à cognatione Dauid? & eam Ioseph coniugem non frustra appellatam, propter animorum consœderationem, quamuis ei non fuerit carne commixtus: & quod potius propter dignitatem virilem ordo generationum vsque ad Ioseph perducitur? Sic ergo nos credimus etiam Mariam fuisse de cognatione Dauid: quia Scripturis credimus, quæ vtrunque dicunt, & Christum ex semine Dauid secundum carnem, & eius matrem Mariam, non cum viro concumbendo, sed Virginem. Vt enim dicit Hier. super Matth. Ex vna tribu fuit Ioseph & Maria, & secundum legem eam accipere cogebatur vt propinquam, propter quod & simul censentur in Bethlehem quasi de vna stirpe generati.

¶ Ad secundum dicendum, quod huic obiectioni Gregor. Nazan. respondet dicens, quod hoc nutu superno contigit, vt regium genus sacerdotali stirpi iungeretur, vt Christus, qui Rex est & sacerdos, ab vtrisque nasceretur secũdum carnem. Vnde & Aaron qui fuit primus sacerdos secundũ legem, duxit ex tribu Iuda coniugem Elisabeth filiam Aminadab. Sic ergo potuit fieri, vt pater Elisabeth aliquam vxorem habuerit de stirpe Dauid: ratione cuius beata virgo Maria, quę fuit de stirpe Dauid, esset Elisabeth cognata. Vel potius è conuerso, quod pater beatæ Mariæ de stirpe Dauid existens, vxorem habuerit de stirpe Aaron. Vel sicut Aug. dicit 26. contra Faustum, Si Ioachim pater Mariæ de stirpe Aaron fuit (vt Faustus hæreticus per quasdam scripturas apocryphas asserebat) eredendum est quod mater Ioachim fuerit de stirpe Dauid vel etiam vxor eius: ita vt per aliquem modum Mariam dicamus fuisse de stirpe Dauid.

¶ Ad tertium dicendum, quod per illam autoritatem prophetica (sicut Ambr. dicit super Lucam) non negatur ex semine Iechoniæ posteros nasciturosi, & ideo de semine eius Christus est. Et quod regnauit Christus, non contra prophetiam est: non enim secundum seculari honore regnauit. Ipse enim dixit, Regnum meum non est de hoc mundo.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum conuenienter genealogia Christi ab Euangelistis texatur.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod genealogia Christi inconuenienter ab Euangelistis texatur. Dicitur enim Isa. 53. de Christo, Generationem eius quis enarrabit? Ergo non fuit generatio Christi enarranda.

2 ¶ Præterea, Impossibile est vnum hominem duos patres habere. Sed Matth. dicit, quod Iacob genuit Ioseph virum Mariæ. Luc. autem dicit Ioseph fuisse filium Heli. ergo eõtrariè sibi inuicem scribunt.

3 ¶ Præterea, Videntur in quibusdam à se inuicem diuersificari Matthæus enim in principio libri incipiens ab Abraham, descẽdẽdo vsque ad Ioseph, quadraginta duas generationes enumerat, Lucas autem post Baptismum Christi, generationem Christi ponit, incipiens à Christo, & perducens generationum numerum vsque ad Deum, ponens generationes septuaginta septem vtroque extremo computato. Videtur igitur quod incõuenienter generationem Christi describant.

4 ¶ Præterea, Quarti Reg. 8. legitur quod Ioram genuit Ochoziam* cui succedit Ioas filius eius: huius autem successit filius eius Amasias, postea regnauit filius eius Azarias, qui appellatur Ozias, cui succedit Ioathan filius eius. Matthæus autem dicit, quod Ioram genuit Oziam, ergo videtur inconuenienter generationem Christi describere, tres Reges in medio prætermittens.

5 ¶ Præterea, Omnes qui in Christi generatione describũtur, patres habuerunt & matres, & plurimi etiam ex eis fratres habuerunt: Matth. autem in generatione Christi tres tãtum enumerat matres, scilicet Thamar, Ruth, & vxorem Uriæ, fratres autem nominat Iudæ & Iechoniæ, & iterum Phares & Zaram. Quorum nihil posuit Lucas. Ergo videntur Euangelistæ inconuenienter genealogiam Christi descripsisse.

¶ SED CONTRA est autoritas Scripturæ.

¶ RESPONDEO dicendũ, quod sicut dicitur 2. ad Tim. 3. Omnis scriptura sacra est diuinitus inspirata. Quæ autem diuinitus fiunt, ordinatissimè fiunt: secundum illud Rom. 13. Quę à Deo sunt, ordinata sunt. Vnde conuenienti ordine genealogia Christi est ab Euangelistis scripta.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdũ, quod sicut Hier. dicit super Matth. Isaias loquitur de generatione diuinitatis Christi: Matth. autem enarrat generationem Christi secundum humanitatem. Non quidem explicans modum Incarnationis, quia hoc etiam est ineffabile: sed enumerans Patres, ex quibus Christus secundum carnem processit.

¶ Ad secundum dicendum, quod ad hanc obiectionem, quã mouit Iulianus Apostata, diuersimodè ab aliquibus respondetur. Quidam enim (vt Greg. Nazan. dicit) dicunt eosdem esse, quos vterque Euangelista enumerat: sed sub diuersis nominibus, quasi binomios. Sed hoc stare non potest: quia Matthæus ponit vnũ filiorum Dauid, scilicet Solomonem, Lucas autem ponit alium, scilicet Nathan: quos secundum historiam libri Regum constat fratres fuisse. Vnde alij dixerunt, quod Matthæus veram genealogiam Christi tradidit: Lucas autem putatiuam, vnde incepit, vt putabatur filius Ioseph. Erant enim aliqui ex Iudæis, qui propter peccata Regum Iuda credebant Christũ ex Dauid non per Reges, sed per aliam eius stirpem hominum priuatorum esse nasciturum. Alij vero dixerũt, quod Matthæus posuit patres carnales, Lucas vero posuit patres spirituales, scilicet iustos viros, qui dicuntur patres propter similitudinem honestatis. In libro vero de Quæstionibus veteris & noui Testamenti respondetur, quod non est intelligendum, quod Ioseph à Luca dicatur esse filius Heli, sed quod Heli & Ioseph fuerunt* patres Christi diuersi modè à Dauid descendentes. Vnde de Christo dicitur, quod putabatur filius Ioseph, & quod ipse etiam Christus fuit Heli filius: quasi diceret quod Christus ea ratione qua dicitur filius Ioseph potest dici filius Heli, & omnium eorum, quia ex stirpe Dauid descenderũt: sicut Apost. dicit Rom. 9. Ex quibus, scilicet Iudæis Christus est secundum carnem.

¶ August. vero in lib. de Quæstionibus Euãgel. tripliciter soluit dicens, Tres causæ occurrunt: quarum aliquam Euangelista seeutus est. Aut enim vnus Euangelista patrem Ioseph, a quo genitus est, nominauit: alter vero vel auum maternũ, vel alique de cognatis maioribus posuit. Aut vnus erat Ioseph naturalis pater & alter eum adoptauerat. Aut more Iudæorum, cum sine filiis vnus decessisset, eius vxorem propinquus accipiens, filium quem genuit, propinquo mortuo deputauit. Quod etiam quod dã genus adoptionis legalis est, vt ipse August. dicit in 2. de consensu Euang. Et hęc vltima causa est verior, quam & Hieronymus super Matthæum ponit: & Eusebius Cæsariensis in Ecclesiastica historia ab Aphricano Historiographo traditã asserit. Dicunt enim q; Nathã & Melchi diuersis tẽporibus de vna eademq; vxore* Iesca nomine singulos filios procreauerunt: quia Nathã, qui per Solomonẽ descendit, vxorẽ eã primũ ceperat, & relicto filio vno Iacob nomine, defunctus est: post cuius obitũ (quoniã lex viduã alij viro nõ vetat nubere) Melchi qui per Nathã genus* duxit, cum esset ex eadem tribu, sed non ex eodẽ genere, relictam Nathan accepit vxorem: ex qua etiam ipse suscepit filiũ nomine Heli. Et sic ex diuerso Patru genere efficiuntur Iacob & Heli

Cap. 8.

Super. c. 1.

D. 1024.

Li. 3 circa fœm.

Matth. 1. 2 Lu. 1. 2 3 4.

Quæst. 29. ar. 2. ad 4.

* Alias & peperit Deum.

In 2 cor. 5. ad 16.

D. 170.

Dicit.

4. Reg. c. 15. ibi supra ca. 12. ibi supra c. 14. ibi supra c. 15.

Q. 56.

* Alias tempore.

Li. 2. ca. 5.

Cap. 3.

Lib. 1. c. 6

* Alias Escha.

vterini.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis trigesimæprimæ Articulum quartum.*

Titulus clarus.

¶ In corpore vnica conclusio: Conuenientissimum fuit, vt de fœmina carnem assumeret filius Dei Probatur tripliciter. Omnia clara sunt.

¶ In responsione ad tertium vide quod duplicit er excluditur immunditia, & ab humanitate prima responsione, & à verbo Dei secunda responsione.

vterini fratres: quorum alter, id est Iacob fratris sui Heli sine liberis defuncti, ex mandato legis accipiés vxorem, genuit Ioseph: natura quidem generis* suum filium, secúdum vero legis præceptum Heli efficitur filius. Et ideo Matthæus dicit, Iacob genuit Ioseph: sed Lucas, quia legalé generationé describit, nullum nominat aliquem genuisse.

Et quamuis Damas. dicat, quod beata virgo Maria Ioseph attinebat secundum illam originem, qua pater eius dicitur Heli, quia dicit eam ex Melchi descendisse: tamen credendum est, quod etiam ex Salomone originem duxerit secundum aliquem modum per illos Patres, quos enumerat Matthæus, qui carnalem Christi generationem dicitur enarrare, præsertim cum Amb. dicat Christum de semine Iechoniæ descendisse.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut dicit Augustin. in lib. de consensu Euangel. Matth. regiam in Christo instituerat insinuare personam, Luc. autem sacerdotalem. Vnde in generationibus Matthæi significatur nostrorum susceptio peccatorum à domino Iesu Christo: in quantum scilicet per carnis originem similitudinem carnis peccati assumpsit. In generationibus autē Luc. signatur nostrorum * ablutio peccatorum, quæ est per sacrificium Christi. Et ideo generationes Matthæus descendens enumerat, Lucas autem ascendens. Inde etiam est, quod Matthæus ab ipso Dauid per Salomonem descendit, in cuius matre ille peccauit: Lucas vero ad ipsum Dauid per Nathan ascendit, per cuius nominis Prophetam Deus peccatum illius expiauit. Et inde est etiam, quod quia Matthæus ad mortalitatem nostram Christū descendétem voluit signare, ipsas generationes ab Abraham vsque ad Ioseph, & vsque ad ipsius Christi natiuitatem descendendo commemorauit ab initio Euangelij sui. Lucas autem non ab initio sed à Baptismo, Christi generationem narrat, nec descendendo, sed ascendendo tanquam sacerdotem in expiandis peccatis magis assignans. vbi testimonium Ioannes perhibuit dicens, Ecce qui tollit peccatum mundi. Ascendendo autem transiit ad Abraham, & peruenit ad Deum: cui mundati & expiati reconciliamur. Merito etiam adoptionis originem ipse* suscepit: quia per adoptionem efficimur filij Dei: per carnale vero generationem filius Dei filius hominis factus est. Satis autem demonstrauit non se ideo dixisse Ioseph filium Heli, quod de illo sit genitus: sed quod ab illo fuerit adoptatus, cum & ipsum Adam filium Dei dixerit, cum sit factus à Deo. Numerus etiam quadragenarius ad tempus præsentis vitæ pertinet, propter quatuor partes mundi: in quo mortalem vitam dicimus sub Christo regnante. Quadraginta autem quater habent decē, & ipsa decem ab vno vsque ad quatuor progrediēte numero cō summantur. Posset etiam denarius ad decalogum referri, & quaternarius ad præsentem vitam, vel etiam ad quatuor Euangelia. secundum quod Christus regnat in nobis. Et ideo Matth. regiam personam Christi commendans, quadraginta personas posuit, excepto ipso.

Sed hoc intelligendum est, si sit idem Iechonias, qui ponitur in fine secundi quater denarij & in principio tertij, vt Augustin. vult. Quod dicit factum esse ad significandum, quod in Iechonia facta est quædam defectio ad extraneas gentes, quando in Babyloniam transmigratum est: quod præfigurabat Christum à circuncisione ad præputium migraturum. Hieron. autem dicit duos fuisse Ioachin, id est Iechoniam, patrem scilicet & filium, quorum vterque in generatione Christi assumitur, vt constet distinctio generationum, quas Euangelista per tres quaterdenarios distinguit: quod ascendit ad quadraginta duas personas. Qui etiam numerus sanctæ conuenit Ecclesiæ. Hic enim numerus consurgit ex senario, qui signat laborem præsentis vitæ: & septenario, qui significat quietem vitę futurę. Sexies enim septem sunt quadraginta duo. Ipse etiam quaterdenarius, quia ex denario & quaternario constituitur per aggregationem, ad eandem significationem pertinere potest, quæ attributa est quadragenario, qui consurgit ex eisdem numeris secundum multiplicationem.

Numerus autem quo Lucas vtitur in generationibus Christi significat vniuersitatem peccatorum. Denarius enim tanquam iustitiæ numerus in decem præceptis legis ostenditur. Peccatū autem est legis transgressio. Denarij vero numeri trāsgressio est vndenarius. Septenarius autem significat vniuersitatem: quia vniuersum tempus septenario dierum numero volvitur: septies autem vndecim sunt septuaginta septem, & ita per hoc significatur vniuersitas peccatorum, quæ per Christum tolluntur.

¶ Ad quartum dicēdum, quod sicut Hier. super Matth. dicit, quia Iorā rex generi se miscuerat impiissimæ Iezabelis: idcirco vsque ad tertiam generationem, eius memoria tollitur, ne in sanctæ natiuitatis ordine poneretur. Et ita Chrys. dicit, quanta benedictio facta est super Iehu, qui vindictam fecerat super domum Achab & Iezabel, tanta est maledictio super domum Iorā, propter filiam iniqui Achab & Iezabel, vt vsque ad quartam generationem præcidantur filij eius de numero Regum: sicut scriptū est Exod. 20. Reddam peccatum parentum in filios vsque ad tertiam & quartam generationem.

¶ Est etiam attendendum, quod & alij Reges fuerūt peccatores, qui in genealogia Christi ponuntur: sed non eorum cōtinua impietas. Nam vt dicitur in lib. Quæstionum veteris & noui Testamenti, Salomon merito patris sui dimissus in regno est, Roboam merito Aza filij sui: horum autem trium continuauit impietas.

¶ Ad quintum dicendum, quod sicut dicit Hier. super Matth. in genealogia Saluatoris nulla sanctarum mulierū assumitur, sed eæ quas Scriptura reprehendit: vt qui propter peccatores venerat, de peccatoribus nascens, omnia peccata deleret. Vnde ponitur Thamar, quæ reprehenditur de socerino cōcubitu: & Raab, quę fuit meretrix: & Ruth, quę fuit alienigena: & Barsabee vxor Uriæ, quæ fuit adultera. Quæ tamen proprio nomine non ponitur, sed ex nomine viri designatur: tum propter peccatum ipsius, quæ fuit adulterij & homicidij conscia: tum etiam vt nominato viro, peccatum Dauid ad memoriam reuocetur. Et quia Lucas Christum designare intendit vt peccatorum expiatorem, talium mulierum mentionem non facit. Fratres autem Iudæ commemorat, vt ostendat eos ad Dei populum pertinere: cum tamen Ismael frater Isaac, & Esau frater Iacob à populo Dei fuerint seiparati, propter quod in generatione Christi non commemorantur, & etiam vt superbiam de nobilitate excludat. Multi enim fratrum Iudæ ex ancillis nati fuerunt, sed omnes simul erāt Patriarchæ & tribuum principes. Phares autem & Zaram simul nominantur (vt Amb. dicit super Lucam) quia per eos gemina describitur vita populorum. vna secundum legē, quæ significatur per Zaram: altera secundum fidem, quæ significatur per Phares. Fratres autem Iechonię ponit: quia omnes regnauerant diuersis temporibus, quod in aliis Regibus non acciderat, vel quia eorum similis fuit & iniquitas & miseria.

ARTICVLVS IIII.

¶ Verum decuerit Christum nasci de fœmina.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod materia corporis Christi non debuerit esse assumpta de fœmina. Sexus enim masculinus est nobilior quā sexus fœmineus. Sed maximè decuit vt Christus assumeret id quod est perfectum in humana natura. Ergo videtur quod non debuerit de fœmina carnem assumere, sed magis de viro: sicut & Eua de costa viri formata est.

2 ¶ Præterea, Quicunque ex fœmina concipitur, vtero fœminę includitur. Sed Deo qui cœlum & terram implet (vt dicitur Hieremiæ 22.) non competit quod paruo fœminæ vtero includatur. Ergo videtur quod non debuerit conceipi de fœmina.

3 ¶ Præterea, Illi qui concipiuntur ex fœmina, quandam immūditiam patiuntur. Vnde dicitur Iob. 25. Nunquid iustificari potest homo comparatus Deo, aut apparere mundus natus de muliere? Sed in Christo nulla immunditia esse debuit: ipse enim est Dei sapientia: de qua dicitur Sapien. 7. Nihil inquinatum in illam incurrit. Ergo non videtur quod debuerit carnem assumere de fœmina.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Galat. 4. Misit Deus filium suum factum ex muliere.

¶ RESPONDEO dicendum, quod licet filius Dei carnem humanā assumere potuerit de quacunque materia voluisset: conueniētissimum tamen fuit vt de fœmina carnem acciperet. Primo quidem, quia per hoc tota humana natura nobilitata est. Vnde Augustin. dicit lib. 83. Quæstionum, Hominis liberatio

¶ *Super Quæstionis trigesimæprimæ Articulum quintum.*

Titulus duo ponit, ly ex sanguine & ly purissimo. Et sanguinis quidem ponitur ad differentiam carnis, ossis, nervi, & huiusmodi partium: puritas autem apponitur ad excludendam admixtionem seminum, quæ videtur in aliorum hominum formatione concurrere.

¶ In corpore articuli vnica est conclusio: Corpus Christi fuit conceptum ex purissimo sanguine beatæ Virginis ad ampliorem digestionem perducto per virtutem eius generatiuā. Probatur: Generatio Christi habuit naturalem modum generationis quo ad hoc quod ex fœmina est, & supernaturalem quo ad hoc quod est ex Virgine. ergo habet materiam ex matre similē aliis, principium vero actiuum diuersum ergo habet propriam materia sanguinem matris non quencunque, sed perductum naturali matris virtute ad hoc quod materia sit apta conceptui. Antecedens patet ex auctoritate Ambros. in præcedenti articulo. Prima cōsequentia probatur: quia ad naturalem modum generationis spectat conformitas materię, sicut conformitas matris: quia naturaliter mater materiā ministrat: ad supernaturalem vero modū spectat difformitas principij actiui: quia fœmina ex viro concipiens non est virgo: principium autem actiuum naturaliter ad virū spectat. Secunda vero consequentia probatur auctoritate Philosophi, cōmunem materiam multiplicantis sanguinem talem.

¶ Hoc in loco aduerte nouum errorem diebus nostris exortum, dicentem Christum cōceptū ex sanguine beatæ Virginis purissimo nō quo cunq; sed in corde existente: ita quod ex tribus gutis sanguinis circa cor beatæ Virginis conceptus est Christus. Repugnat autem huic errori & dictis hic & Ambrosij supradictæ auctoritatis: secundum conditionem naturæ in vtero fœmineo fuit) & sacræ Scripturæ ex voce Angeli dicentis. Ecce concipies in vtero, non in corde. Et q. proprie de vtero loquatur, ex beatæ Virginis verbis habetur quæ optime intellexit verba Angeli: & respondens dixit, Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? Si in corde conceptura erat, male allegata fuisset causa quæstionis, Quoniam virū non cognosco: conceptio enim in corde non fit ex femine viri: de modo ergo cōcipiendi in vtero illoquæsuit in quo ex semine concipi cōsueuit. Amplius beata Virgo in Euangelio dicitur prægnans, & quod peperit filium, & quod est mater: quæ omnia falsa essent. Nam habens infantem in corde, non est prægnans, sicut nec si haberet infantem in stomacho, aut in ventriculo cerebri: prægnans enim sola illa dicitur, quæ in loco naturali infantem conceptū habet. Similiter nec mater aut pater dici potest, sicut nec Adam fuit pater aut mater Euæ, licet ex eius parte vna fuerit formata Eua. tollit ergo veritatem maternitatis beatæ Virginis respectu Christi error iste. Vnde & statim damnatus fuit Romæ me præsente.

¶ In responsione ad tertium aduerte diligenter vim argumenti: vt ex notitia nodi intelligas solutiōem. Obicit duo tertium argumentum, scilicet semen & menstruum esse ex quibus aliorum hominum corpora formantur, tanquam ex materia: constat enim vtrunque opponi puro sanguini: ac propterea Christi corpus ex eisdem formatum, si eiusdem est speciei nobiscum. Respondet Autor singillatim ad singula. Et de semine quidem mulieris quatuor dicit: primum, quod non est aptum generationi: secundum quod est in genere seminis imperfectum quid tertium, quod non est materia necessaria ad conceptum. quartum, quod cum quadam concipiscentia resoluitur. Et infert Autor tertium ex primo & secundo: confirmans illud auctoritate Arist. In speciali autē dicit corpus Christi nō fuisse ex tali materia, tum propter tertium dictum, tum propter quartum. & confirmat illud autoritate Damasc. Habes hinc Autorem firmare sententiam dictum id, quod semē mulieris vocatur, esse vere in feminis generē, licet vt imperfectū quid. Ineptum autem est ad generationem intellige, vt semen quod in genere causæ efficiētis locari nosti, in 5. Met. & propterea non infert Autor totalē exclusionem illius à conceptu, sed necessarium concursum tantummodo excludit.

¶ De hac materia multa scripsimus in præcedēti libro: & ideo nunc pertrāseo, præmonendo nouitios, ne sic fœtentur dictam sententiam à Damasc. sumptam, quasi articulum

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod caro Christi non fuerit concepta ex purissimis sanguinibus Virginis. Dicit enim in Collecta, quod Deus verbum suum de Virgine carnem sumere voluit. Sed caro differt à sanguine Virginis. Ergo corpus Christi non est sumptum de sanguine Virginis.

2 ¶ Præterea, Sicut mulier formata est miraculose de viro, sic corpus Christi miraculose formatum est de Virgine. Sed mulier non dicitur esse formata de sanguine viri, sed magis de carne & ossibus eius, secundum illud quod dicitur Gen. 2. Hoc nūc os de ossibus meis, & caro de carne mea. Ergo videtur quod nec etiam corpus Christi formari debuerit de sanguine Virginis, sed de carnibus & ossibus eius.

3 ¶ Præterea, Corpus Christi fuit eiusdem speciei cum corporibus aliorum hominū: sed corpora aliorum hominum non formantur ex purissimo sanguine, sed ex semine & sanguine menstruo. Ergo videtur quod nec etiam corpus Christi fuerit conceptum ex purissimis sanguinibus Virginis.

¶ SED CONTRA est quod Damas. dicit in 3. lib. quod filius Dei construxit sibiipsi ex castissimis & purissimis sanguinibus Virginis carnem animatam anima rationali.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sicut supra dictum est, in conceptione Christi fuit secundum conditionem naturæ, quod est natus ex fœmina, sed supra conditionem naturæ, quod est natus ex Virgine. Habet autem hoc naturalis conditio, quod in generatione animalis fœmina materiā ministret, ex parte autem maris fit principium actiuum in generatione, sicut probat Philosophus in lib. de Generatione animalium. Fœmina autem quæ ex mare concipit, non est virgo. & ideo ad supernaturalem modum generationis Christi pertinet, quod actiuum principium in generatione illa fuerit virtus supernaturalis diuina. Sed ad naturalē modum generationis eius pertinuit, quod eius materia, de qua corpus eius conceptum est, sit conformis materiæ quam aliæ fœminæ subministrant ad conceptionem prolis. Hæc autem materia secundum Philosophū in libro de generatione animalium, est sanguis mulieris nonquicunque, sed perductus ad quādam amplioremdigestionem per virtutē generatiuam quod tamen in Christo non fuit, vt supra ostensum est.

¶ Si tamen aliqua esset ibi immunditia, ex ea nō inquinaretur Dei verbum, quod nullo modo est immutabile vel alterabile. Vnde Augustinus dicit in lib. contra quinque hæreses, Dicit Deus creator hominī, Quid est quod te permouet in mea natiuitate? non sum libidinis cōceptus cupiditate: ego matrem de qua nascerer feci. Si solis radius cloacarum sordes siccare nouit, eis inquinari non nouit: quanto magis splendor lucis æternæ, quocunque radiauerit mundare poterit, & ipse pollui non poterit?

ARTICVLVS V.

¶ Verum corpus Christi de purissimis sanguinibus Virginis formatum fuerit.

Tertia S. Thomæ. L l l

Universidad de Deusto
Biblioteca

filei, autranquam oppositum erroneum putent. Dei enim materiam humani fœtus proximam esse mulieris semen: absque fidei iniuria dicerent, quod sicut ad virginitatem matris Christi spectat quod sanguis eius ad locum naturalem generationis alterius fuerit absque concupiscentia: ita ad eiusdem virginalis conceptus miraculum spectat quod absque libidinis actu resolutum semen habitum fuerit. Et propterea instruens Angelus Virginem de modo concepus, non dixit tantum, Spiritus sanctus superueniet in te, sed addidit, & virtus Altissimi obumbrabit tibi: ab actu proculdubio concupiscentiæ: vmbra enim opus non est nisi propter actum, qui esset non propter potentiæ vmbra.

q.28.ar.1. & 2.

q.27.ar.3. ad 4.

¶ Nec obstat integritati virginitati mentis & corporis talis concursus seminis fœminei ad conceptum: quoniam naturalis ac voluntaria resolutio seminis virginitatem tollit mulieris, non autem miraculosa supra naturæ cursum. & non voluntaria in seipsa, sed tantum in sua causa: vt verba beatæ Virginis ad Angelum monstrant: Ecce ancilla Domini (vbi to tam se Domino subijciendo obtulit) fiat mihi secundum verbum tuū. vbi consensum nō ad feminandum: sed ad Spiritus sancti superuenientis & obumbrationem, filium Dei conceptum virginem præbuisse enim Angelus annuntiabat. Constat namque consensum illum ad cōfirmandum virginitatem tam mirabilem pertinere, de qua solicita fuerat interrogando, Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? Secura siquidem reddita per subsequutam Angeli responsionem de virginitate non solum seruāda, sed mirabili conceptu & diuina prole magnificanda, nullum mentali virginitati detrimentum intulit, dicendo. Fiat mihi secundum verbum tuum, etiam si semen fuū miraculose ad conceptum hunc concutiū non nouisset.

D.661.

D.117

li.1.c.14 & 26 & 27.

¶ *Super Quæstionis tricesimæprimæ Articulum sextum.*

TItulus occasionem habet ex errore putantium corpus Christi formatum ex certa determinata potestate passiua successiue de persona in personam ab Adam vsque ad beatam Virginem: siue hoc fit opinatum esse commune omnibus hominibus, siue Christo proprium.

¶ In corpore articuli vnica est cōclusio: Corpus Christi non fuit in Adam & aliis Patribus secundum aliquid signatum. Probatur: Quicquid fuit in beata Virgine à parentibus acceptum, fuit actu pars beatæ Virginis. ergo illud non fuit materia corporis Christi. Ergo corpus Christi non fuit in Adam & aliis secūdum aliquid signatum. Antecedens pro constanti relinquitur: quia sic est in aliis hominibus. Prima enim & præcipua pars geniti est id quod à parentibus habetur, secundum omnes. Prima consequentia probatur: quia materia corporis Christi non fuit caro autos aut quæcunque pars actu beatæ Virginis, sed sanguis, vt patet in præcedenti articulo. Secunda vero consequentia probatur: quia corpus Christi non habet ordinem ad Adam & alios Patres nisi mediante corpore matris suæ.

ARTICVLVS VI.

¶ Virum corpus Christi in antiquis Patribus fuerit secundum aliquid signatum.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod corpus Christi fuerit secundum aliquid signatum in Adam & in aliis Patribus. Dicit enim Augustinus. 10. super Gene. ad literam quod caro Christi fuit in Adam & Abraham secundum corpulentam substantiam. Sed substantia corpulenta est quiddam signatum. Ergo caro Christi fuit in Adam & Abraham & aliis Patribus secundum aliquid signatum.

c.19.&20.

2 ¶ Præterea, Roma 1. dicitur quod Christus factus est ex semine Dauid secundum carnem. Sed semen Dauid fuit aliquid signatum in ipso. Ergo Christus fuit in Dauid secundum aliquid signatum, & eadem ratione in aliis Patribus.

3 ¶ Præterea, Christus ad humanum genus affinitatem habet, inquantum ex humano genere carnem assumpsit. Sed si caro illa non fuit secundum aliquid signatum in Adam, nullam videtur habere affinitatem ad humanum genus, quod ex Adam deriuatur: sed magis ad alias res, vnde materia carnis eius assumpta est. Videtur ergo quod caro Christi fuerit in Adam & in aliis Patribus secundum aliquid signatum.

c.19.&20.

¶ SED CONTRA est quod Augustinus. dicit 10. super Gen. ad literam: Quocunque modo Christus fuit in Adam & Abraham & aliis Patribus, alij homines etiam ibi fuerunt, sed non conuertitur. Alij autem homines non fuerunt in Adam & Abraham, secundum aliquam materiam signatam, sed solum secundum originem vt in Prima parte habitum est. ergo neque Christus fuit in Adam & Abraham secundum aliquid signatum, & eadem ratione nec in aliis Patribus.

Art.præc.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sicut supra dictum est, materia corporis Christi non fuit caro & os beatæ Virginis, nec aliquid, quod fuerit actu pars corporis eius, sed sanguis, qui est potentia caro. Quicquid autem fuit in beata Virgine à parentibus acceptum, fuit actu pars corporis beatæ Virginis. Vnde illud quod fuit in beata Virgine à parentibus acceptum, non fuit materia corporis Christi. Et ideo dicēdum est quod corpus Christi non fuit in Adam & aliis Patribus secundum aliquid signatum, ita scilicet quod aliqua pars corporis Adę vel alicuius alterius posset designari determinate, vt diceretur quod ex hac materia determinatę formabitur corpus Christi: sed fuit ibi secundum originem, sicut & caro aliorum hominum. Corpus enim Christi habet relationem ad Adam & alios Patres mediāte corpore matris eius. Vnde nullo alio modo fuit in Patribus corpus Christi quam corpus matris eius, quod non fuit in Patribus secundum materiam signatam sicut nec corpora aliorum hominum: vt in prima parte dictum est.

c.19.&20.

q. 31. a. 1.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod cum dicitur Christus fuisse in Adam secundum corpulentam substantiam, nō est intelligendum hoc modo, quod corpus Christi in Adam fuerit quædam corpulenta substantia: sed quia corpulenta substantia corporis Christi, id est, materia, quam sumpsit ex Virgine, fuit in Adam, sicut in principio actiuo, non autem sicut in materiali principio: quia scilicet per virtutem generatiuam Adæ & aliorum ab Adam descendentium vsque ad beatam Virginem, factum est vt illa materia præpararetur ad conceptum corporis Christi. Non autem fuit materia illa formata in corpus Christi per virtutem seminis ab Adam deriuatam. Et ideo Christus dicitur fuisse in Adam originaliter, secundum corpulentam substantiam: non autem secundum seminalem rationem.

¶ Ad secundum dicendum, quod quamuis corpus Christi non fuerit in Adam & in aliis Patribus, secundum seminalem rationem: corpus tamen beatæ Virginis, quod ex semine maris est conceptum

D.370.

¶ Super Quæstionis tricesimæprimæ Articulum septimum.

TItulus, vt sonat propter quosdam pomentes, carnem Christi in Patribus non subiectam fuisse peccato, sed immunem seruatam.

¶ In corpore tria: primo duo supponuntur: secundo duo excludūtur errores: tertio respōdetur quæsito. Quo ad primum supponitur primo, quod est sermo compatriuus Christi ad Patres, supponitur secundo, quod diuersa est conditio Christi & Patrum quoad peccatum, quia illi subiecti peccato, Christus immunis à peccato. Quo ad secundum primus error fuit conditionem Patrum attribuere Christo. secundus fuit conditionem Christi attribuere patribus seu alicui parti cuiusuis eorum. Et quia primus opinantes non habet, secundus vero habet, contra secundum duplici ter arguitur: primo, quia caro Christi non fuit in Patribus secundum aliquid signatum, secundo, quia non pars, sed tota caro Patrū ex concupiscentia concipitur. Quo ad tertium conclusio respōsiua est: Tota caro Patrum fuit peccato obnoxita, ita quod nihil fuit in eis liberū, vnde caro Christi formaretur. Infertur hæc cōclusio ex antedictis.

3.dist.3.q. 4.art.1.

c.2.& 7.

cap.20.

¶ Vbi aduerte, Autorem non intuliſſe. Christi carnem in Patribus peccato obnoxiam, sed nihil carnis in Patribus exemptum fuisse à culpa. Diuertit autem propterea, ne quasi fateretur. Christum subiacuisse peccato: & cum hoc falsificaret rationi difficultatis: quæ ex hoc erat quod in Patribus aliquid exemptū à peccato putabatur, ex quo caro Christi in Patribus immunis à peccato diceb atur.

9.7.arti. 2.& q.14. art.3.ad 1.

¶ Potest nihilominus vere dici quod caro Christi in Patribus, vt in Patribus erat, fuit subiecta peccato: & cō hoc etiam vere dici quod caro Christi in Patribus vt ad Christum deducenda, non erat peccato obnoxia: quia munda ad Christum per Spiritum sanctum & non ex virili semine deducenda erat. Simpliciter autem affirmatiua est vera, scilicet caro Christi in Patribus fuit obnoxia peccato: quoniam nō de carne Christi in se, sed in Patribus enuntiatur peccatum: & inde filio Dei maiores debemus gratias, quod ex massa peccatrice carnem suam deduci voluit.

ARTICVLVS VII.

¶ Virum caro Christi in Patribus fuerit peccato obnoxia.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quod caro Christi in antiquis Patribus peccato infecta non fuerit. Dicitur enim Sapien. 7. quod in diuinam sapientiam nihil inquinatum incurrit. Christus autem est Dei sapientia, vt dicitur. 1. ad Cor. primo. Ergo caro eius nunquam peccato inquinata fuit.

c.6.& 7.

2 ¶ Præterea, Damascen. dicit in tertio libro quod Christus primitias nostræ naturę assumpsit. Sed in primo statu caro humana non erat peccato infecta. Ergo caro Christi non fuit infecta, nec in Adam nec in aliis Patribus.

3 ¶ Præterea, Augustinus. dicit 10. super Gene. ad literam, quod natura humana semper habuit cum vulnere vulneris medicinam. Sed id quod est infectum, nō potest esse vulneris medicina, sed magis ipsum indiget medicina. Ergo semper in natura humana fuit aliquid non infectum, ex quo postmodum est corpus Christi formatum.

¶ SED CONTRA est, quod corpus Christi non refertur ad Adam & alios Patres, nisi mediante corpore beatæ Virginis, de qua carnem assumpsit. Sed corpus beatæ Virginis totum fuit in originali peccato conceptum, vt supra dictum est: & ita etiam secundum quod fuit in Patribus, fuit peccato obnoxium. Ergo caro Christi, secundum quod fuit in Patribus, fuit peccato obnoxia.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd cum dicimus Christum secundum carnem eius fuisse in Adam & in aliis Patribus, cōparamus ipsum vel carnem eius ad Adam & ad alios Patres. Manifestum autem est quod alia fuit cōditio Patrum, & alia Christi: nam Patres fuerunt subiecti peccato, Christus autem fuit omnino à peccato immunis. Dupliciter ergo in hac comparatione errare contingit. Vno modo vt attribuamus Christo vel carni eius cōditionē, quæ fuit in Patribus, puta si dicamus, quod Christus in Adam peccauit: quia in eo aliquo modo fuit, quod est falsum: quia nō eo modo in eo fuit, vt ad Christum peccatum Adæ peruenire t: quia non deriuatur ab eo secundum concupiscentiæ legem, siue secundum rationem seminalem, vt supra dictum est. Alio modo contingit errare, si attribuamus ei, quod actu fuit in Patribus, conditionem Christi vel carnis eius, vt scilicet, quia caro Christi secundum quod in Christo fuit, non fuit peccato obnoxia: ita etiam in Adā & in aliis Patribus fuerit aliqua pars corporis eius, quæ non fuit peccato obnoxia, ex qua postmodum corpus Christi formaretur: sicut quidā posuerunt. Quod quidem esse non potest. Primo, quia caro Christi non fuit secūdum aliquid signatum in Adam & in aliis Patribus, quod posset distingui à reliqua eius carne, sicut purū ab impuro: sicut iā supra dictum est. Secundo, quia cum caro humana peccato inficiatur ex hoc, quod est per concupiscentiam concepta: sicut tota caro alicuius hominis per concupiscentiam concipitur, ita tota peccato inquinatur. Et ideo dicendum est, quod tota caro antiquorum Patrum fuit peccato obnoxia, nec fuit in eis aliquid à peccato immune, de quo postmodum corpus Christi formaretur.

Art.præc. ad 1. & q. 15. arti. 1. ad 2.

Art.præc. & 1.15 art. 1.ad 2.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Christus non assumpsit carnem humani generis subiectam peccato, sed ab omni infectione peccati mundatam. Et ideo in Dei sapientiam nihil inquinatum incurrit.

¶ Ad secundum dicendum, quod Christus dicitur primitias nostræ naturæ assumpsisse quantum ad similitudinē conditionis: quia scilicet assumpsit carnem peccato non infectā, sicut fuerat caro hominis ante peccatum. Non autem hoc intelligitur secūdum cōtinuationem puritatis: ita scilicet quod illa caro puri hominis conseruaretur à peccato immunis, vsque ad formationem corporis Christi.

D.370.

¶ Ad tertium dicendum, quod in humana natura ante Christum erat vulnus, id est, infectio originalis peccati in actu: medicina autem vulneris non erat ibi actu, sed solum secundum virtutem originis: prout ab illis Patribus propaganda erat caro Christi.

¶ Super Quæstionis tricesimæprimæ Articulum octauum.

TItulus ex verbis Apostoli ad Hebræ. & Augustini occasionē in Adā & in aliis Patribus fuerit aliqua pars

Art.præc. ad 1. & q. 15. arti. 1. ad 2.

ARTICVLVS VIII.

¶ Virum Christus in lumbis Abrahæ fuerit decimatus.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quod Christus fuerit in lumbis Abrahę decimatus. Dicit enim Apostolus ad Heb. 7. quod Leui pronepos Abrahæ decimatus fuit in Abraham, quia eo decimas dāte Melchisedec, adhuc Leui erat in lumbis eius. Sed similiter Christus erat in lumbis Abrahæ quando decimas dedit. Ergo ipse etiam Christus fuit decimatus in Abraham.

3.dist.3.q. 4.arti.3.q. 2. Et 4.di. 1.q.2 ar.2. q.3.ad 2. Et dist.2. q.1. art.2. ad 4.

2 ¶ Præterea, Christus est ex semine Abrahæ secundū carnē, quam de matre accepit. Sed mater eius fuit decimata in Abraham. Ergo pari ratione Christus.

3 ¶ Præterea, illud in Abraham decimabatur, quod curatione indigebat, vt Augustinus. dicit 10. super Gen. ad literam. Curatione autem indiget omnis caro peccato obnoxia. Cum igitur caro Christi fuerit peccato obnoxia (sicut dictum est) videtur quod caro Christi in Abraham fuerit decimata.

cap 20.

Art.præc.

4 ¶ Præterea, Hoc non videtur aliquo modo derogare dignitati Christi: nihil enim prohibet patre alicuius Pontificis decimas dante alicui sacerdoti, filium eius Pontificem maiorem esse simplici sacerdote. Licet ergo dicatur Christus decimatus, Abraham decimas dante Melchisedec, non tamen propter hoc excluditur, quin Christus sit maior quam Melchisedec.

¶ SED CONTRA est quod Augustinus. dicit 10. super Gen. ad literam, quod Christus ibi, scilicet in Abrahā, decimatus non est: cuius caro inde non seruorē vulneris, sed materiam medicaminis traxit.

cap.20.

¶ RESPONDEO dicendum, quod secundum intentionem Apostoli oportet dicere quod Christus in lumbis Abrahæ non fuerit decimatus. Probat enim Apostolus, maius esse sacerdotium, quod est secundum ordinem Melchisedec, sacerdotio Leuitico, per hoc quod Abraham decimas dedit Melchisedec, adhuc Leui existente in lumbis eius, ad quem pertinet legale sacerdotium. Si autem Christus etiam in Abraham decimatus esset eius sacerdotiū nō esset secundū ordinē Melchisedec, sed minus sacerdotio Melchisedec. Et ideo dicēdum est, quod Christus nō est decimatus in lumbis Abrahę, sicut Leui. Quia enim ille qui decimas dat, nouem sibi retinet, & decimam alij tribuit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

habet. Et significat esse decimacum, soluisse decimas per ministerium Abrahæ.

¶ In corpore est vna cõclusio: Christus non fuit in lumbis Abrahæ decimatus. Probatur sup. citer: primo autoritate Apostoli: secundo ratione, Etex autoritate qui dem Apostoli arguitur ducendo ad impossibile sic: Si Christus fuisset decimatus in lumbis Abrahæ, ergo sacerdotium Melchisedec fuisset secundum ordinem Melchisedec, sed non minus ipso, sicut Leui. Probatur sequela, quia per hoc quod Leui existente in lumbis Abrahæ, Abraham dedit decimas Melchisedec, probatur ab Apostolo sacerdotium Leui esse minus sacerdotio Melchisedec. Ex ratione autem mystica probatur: Dans decimas protestatur, se imperfectum, & perfectionem alij tribuere: ergo Abraham dando decimas, protestatus est se & suos contractuos originale peccatum, cuius ratione indigere à Christo: ergo omnes qui fuerunt in lumbis Abrahæ, non solum secundum corpuleturam substantiam, sed etiam secundum rationem seminalem, fuerunt decimati: ergo Christus non fuit decimatus. Antecedens probatur: quia dans decimas, nouem sibi retinet, & decimam perfectionis signum alij tribuit. Probatur signum perfectionis, quia decimus est quodammodo terminus numerorũ: nã numerãdo, vsque ad decem procedimus: & inde ceplicamus vnũ supra decem, vndecim, &c. prosequendo. Prima consequentia probatur quo ad primam partem: quia imperfectio humani generis est propter peccatum indigens curatione: & solus Christus curator est peccatiiuxta illud, Ecce qui tollit peccatum mundi: & ipsum præfigurabat Melchisedec: vt patet ex Apostolo. Et hæc quo ad secundam partem. Secunda vero consequẽtia probatur: quia per rationem seminalem originale peccatũ contrahitur. Tertia autem consequentia probatur: quia solus Christus non fuit secundum rationem seminalem in Patribus.

Art. præc. & loc. ibi citatis.

¶ *Super Quæstionis tricesimæ secundæ Articulum primum.*

TItulus clarus est, sumens occasionem ex Symbolo: Qui conceptus est de Spiritu sancto.

¶ In corpore vnica conclusio: Conceptio corporis Christi, licet à tota sit Trinitate, attribuitur tamen Spiritui sancto. Probatur secunda pars, de qua est quæstio, triplici ratione: & ratio quod est perfectionis signum (inquantũ est quodammodo terminus omnium numerorum, qui procedunt vsque ad decem) inde est, quod ille qui decimas dat, protestatur se imperfectum, & perfectionem alij tribuere. Imperfectio autem humani generis est propter peccatum, quod indiget perfectione eius, qui à peccato curat. Curare autẽ à peccato, est solius Christi: ipse enim est agnus, qui tollit peccatum mundi, vt dicitur Ioan. 1. Figuram autẽ eius gerebat Melchisedec, vt Apostolus probat Hebr. 7. Per hoc ergo, quod Abraham Melchisedec decimas dedit præfigurauit se velut in peccato cõceptum & omnes qui ab eo descensuri erant, ea ratione, vt peccatum originale contraherent, indigere curatione, quæ est per Christum. Isaac autem & Iacob & Leui & omnes alij sic fuerunt in Abraham, vt ex eo deriuarentur, non solum secundum corpulentam substantiam, sed etiam secundum rationem seminalem, per quam originale peccatũ contrahitur. Et ideo omnes in Abraham sunt decimati, id est, præfigurati indigere curatione, quæ est per Christum. Solus autẽ Christus sic fuit in Abraham, vt ab eo deriuaretur nõ secundum rationem seminalem, sed secundum corpulentam substantiã. Et ideo non fuit in Abraham sicut curatione indigens, sed magis sicut vulneris medicina, & ideo non fuit in lumbis Abrahæ decimatus. Et per hoc patet responsio ad primum.

¶ AD SECVNDVM dicendũ, quod quia beata Virgo fuit in originali concepta fuit in Abraham sicut curatione indigens: & ideo fuit ibi decimata, velut inde descendens secundum seminalem rationem. De corpore autem Christi non est sic, vt dictum est.

¶ Ad tertium dicendum, quod caro Christi dicitur fuisse in antiquis Patribus peccato obnoxia, secundum qualitatem, quam habuit in suis parẽtibus, qui fuerunt decimati: non autem secundum qualitatem, quam habet, prout est actu in Christo, qui non est decimatus.

¶ Ad quartum dicendum, quod sacerdotiũ Leuiticum secundum carnis originem deriuabatur: vnde non minus fuit in Abraham, quam in Leui. Vnde per hoc quod Abrahã decimas dedit Melchisedec tanquam maiori, ostenditur sacerdotium Melchisedec, inquantum gerit figuram Christi, esse maius sacerdotio Leuitico. Sacerdotium autem Christi non sequitur carnis originem, sed gratiam spiritualem. Et ideo potest esse quod pater det decimas alicui sacerdoti tanquam minor maiori: & tamen filius eius si sit pontifex, est maior illo sacerdote non propter carnis originem, sed propter gratiam spiritualem, quam habet à Christo.

QVÆSTIO TRICESIMA secunda, De conceptione Christi, quo ad actiuum principium, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de principio actiuo in conceptione Christi.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum Spiritus sanctus fuerit principium actiuum conceptionis Christi.

¶ Secũdo, vtrum possit dici quod Christus sit conceptus de Spiritu sancto.

¶ Tertio, vtrum possit dici, quod Spiritus sanctus sit pater Christi secundum carnem.

¶ Quarto, vtrum beata Virgo aliquid actiue egerit in conceptione Christi.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum Spiritus sanctus fuerit principium actiuum conceptionis Christi.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod efficere conceptionem Christi, non debet attribui Spiritui sancto. Quia vt Aug. dicit in primo de Tri. Indiuisa sunt opera Trinitatis sicut & indiuisa est Trinitatis essentia. Sed efficere conceptionem Christi, est quoddam opus diuinum. Ergo videtur quod non magis sit attribuendum Spiritui sancto quam Patri vel Filio.

2 ¶ Præterea, Apostolus dicit Gal. 4. Cum venit plenitudo temporis, misit Deus filiũ suum factum ex muliere. Quod exponens Aug. in 4. de Trin. dicit: Eo vtique missum, quo factum ex muliere. Sed missio Filij attribuitur præcipue Patri, vt in Prima parte habitum est. Ergo & conceptio secundum quam factus est ex muliere, debet præcipue Patri attribui.

3 ¶ Præterea, Prouer. 9. dicitur: Sapientia ædificauit sibi domum. Est autem sapientia Dei ipse Christus: secundum illud 1. ad Cor. 1. Christum Dei virtutem & Dei sapientiam. Domus autem huius sapientiæ & corpus Christi, quod etiam dicitur templum eius, secundum illud Ioan. Hoc autem dicebat de templo corporis sui. Ergo videtur quod efficere cõceptionem corporis Christi, debet præcipue attribui Filio, non ergo Spiritui sancto.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Luc. 1. Spiritus sanctus superueniet inte, &c.

¶ RESPONDEO dicendum, quod conceptionem corporis Christi tota Trinitas est operata: attribuitur tamen hoc Spiritui sancto triplici ratione. Primo quidem: quia hoc congruit causæ incarnationis, quæ consideratur ex parte Dei. Spiritus enim sanctus est amor Patris & Filij, vt in Prima parte habitum est. Hoc autem ex maximo Dei amore prouenit, vt filius Dei carnem sibi assumeret in vtero virginali. Vnde dicitur Ioan. 3. Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret. Secũdo, quia hoc congruit causæ incarnationis ex parte naturæ assumptæ. Per hoc enim datur intelligi, quod humana natura assumpta est à filio Dei in vnitatem personæ, non ex aliquibus meritis, sed ex sola gratia: quæ Spiritui sancto attribuitur, secundũ illud 1. ad Corinth. 12. Diuisiones gratiarum sunt, idem autem Spiritus. Vnde Augustt. dicit in Enchi. Iste modus quo est natus Christus de Spiritu sancto, insinuat nobis gratiam Dei, qua homo nullis præcedẽtibus meritis, in ipso primo exordio naturę suę quo esse cœpit verbo Dei copularetur in tantã personæ vnitatẽ, vt idẽ ipse esset filius Dei. Tertio: quia hoc cõgruit termino Incarnationis. Ad hoc enim terminata est Incarnatio, vt homo ille qui conciperbatur, esset sanctus & filius Dei. Vtrũque autem horum attribuitur Spiritui sancto. Nã per ipsum efficiũtur homines filij Dei secundum illud Galat. 4. Quoniam estis filij Dei, misit Deus Spiritum filij sui in corda vestra, clamantem Abba, pater. Ipse est etiam Spiritus sanctificationis: vt dicitur Roma. 1. Sicut ergo alij per Spiritum sanctum sanctificãtur spiritualiter, vt sint filij Dei adoptiui: ita Christus per Spiritum sanctũ est in sanctitate conceptus, vt esset filius Dei naturalis. Vnde Rom. 1. secundũ vnam glossã. quod præmittitur, scilicet, Qui prędestinatus est filius Dei in virtute, manifestatur per id quod immediate sequitur, Secundum sanctificationis, id est, per hoc quod est cõceptus de Spiritu sancto, & Angelus annuntians ex hoc quod præmiserat, Spiritus sanctus superueniet in te, concludit, Ideoque & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei.

Duo tamen ego noni tis occurrunt, primum est, quod aliter attribuitur persone Spiritus sancti efficere carnem Christi, & aliter Filio assumere eandem: nam Spiritui sancto attribuitur conceptionis causalitas vt appropriatum, sicut bonitas & amor: Filio autem attribuitur assumere carnem vt proprium. Ita quod corpus Christi ita conceptum est de Spiritu sancto ap propriate, quod etiam conceptum est de Patre & Filio (indiuisa enim sunt: opera Trinitatis extrà) sicut Spiritus sanctus ita est amor appropriate quod tam Pater, quam Filius est etiam amor. Sed corpus Christi ita est assumptum à Filio, quod nec à Patre nec à Spiritu sancto est assumptum, & propterea incarnatum esse nõ appropriatum sed proprij est Filij. ratio autẽ superius dicta est.

2. dist. 2. q. 3. Et 4. contra cap. 44. & 46. Et 6. pars. 3 cap. 216. Et Ioã. 12. 4. col. 2.

c. 2. 4. q. 3

cap. 40.

q. 43. a. 1.

¶ Secundo dubium occurrit in 3. ratione circa probationem ex Apostolo ad Gal. 4. nõ enim inferri intentum, scilicet quod Spiritus sanctus est filius: sed quod faciat filios Dei: sed quod faciat eos clamare Abba, Pater.

¶ Ad hoc dicitur, quod licet in naturalibus filiis hominum aliud sit principium naturæ, & aliud principium operationis: in filio tamen adoptiuo per liberum arbitrium quo ferimur in Deum, idem est principium filiationis, & operationis propriæ filiorum: quia ad suum Dei dispositionem spectat, vt rationales creaturas per rationis vsum ad se trahat. Et propterea ex eo, quod Spiritus efficit proprias operationes filiorum Dei: quæ est, clamare Abba, Pater: optime infert, à posteriori tamen, quod ipse est effector filiorum Dei, quos enim efficit, facit clamantes ad Deum, Pater, pater.

cap. 40.

Glos. ord.

¶ *Super Quæstionis tricesimæ secundæ Articulum secundum.*

TItulus cita pprietate loquutionis veratur: & propterea an dicebeat, quæritur, & cõsistit tota quæstio hęc in illa propositione De.

¶ In corpore articuli vnica est conclusio: Conueniebat dicere possumus Christũ cõceptum esse de Spiritu sancto. Probatur & declaratur. Probatio est: In Spiritu sancto duplex est habitudo ad Christũ conceptũ, scilicet consubstantialitatis & causalitatis effectiuę: ergo cõueniẽter poterit dici cõceptus de Spiritu sancto. Antecẽs probatur: quia cõceptio attribuitur non solum corpori Christi: sed etiam ipsi Christo ratione corporis. Cõsequentia probatur: quia præpositio De, vtcũque denotat habitudinem vt patet exemplariter, quum filius Dei de Patre genitus dicitur. Declaratio est: quod consubstãtialitas ad personam Christi, efficientia ad corpus Christi referenda est.

Cap. 22.

¶ *Super Quæstionis tricesimæ secundæ Articulum tertium.*

TItulus clarus.

¶ In corpore articuli tria fiunt. primo præmittitur ratio paternitatis & filiationis tam perfectæ quam imperfectæ secundum quid. Attenditur secundo communis regula de prędicatione vniius respectu eiusdem perfectæ & imperfectæ. Tertio ex his respondetur quæsito.

Quæst. 32.

¶ Quo ad primum duo de his dicuntur. Primo penes quid attẽdantur: secundo distinguuntur in perfectæ vel imperfectæ rationis membra. Paternitas igitur & filiatio in animalium genere secũdum similitudinẽ proprie dicuntur. Omnes particulæ in litera sigillatim & clare declarantur. Distinguitur autẽ paternitas & filiatio secundũ perfectam vel imperfectam rationem iuxta diuersas rationis similitudinem: nam animal ex animali aut excellẽtius viuente, quam animal procedens si perfecte ac cipit similitudinem producentis, perfecte ibi est pater & filius: si imperfecte ibi est similitudo, imperfecta quoque est patris filiatio. Declaratur quæ exemplis Patris secundum creationem & secundum adoptionem gratiæ.

3. dist. 4. q. 1. ar. 1. q. 4. Et 4. contra ca. 2. 46. Et opusc. 3. c. 116.

¶ Quo ad secundum, regula est: De aliquo dictum secundum perfectam rationem, non dicitur de eodẽ secundum imperfectam rationem. Declaratur exemplo de homine secundum rationem viri & secũdum rationem pictihominis dum Spiritũ sanctificationis, id est, per hoc quod est cõceptus de Spiritu sancto, & Angelus annuntians ex hoc quod præmiserat, Spiritus sanctus superueniet in te, concludit, Ideoque & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quod opus conceptionis commune quidem est toti Trinitati, secundum tamen modum alium quem attribuitur singulis personis. Nam Patri attribuitur autoritas respectu personæ Filij, qui per huiusmodi conceptionem sibi assumpsit humanam naturam. Filio autem attribuitur ipsa carnis assumptio. Sed Spiritui sancto attribuitur formatio corporis, quod assumitur à Filio. Nam ipse Spiritus sanctus est spiritus Filij, secundum illud Gal. 4. Misit Deus Spiritũ filij sui. Sicut autem virtus animę, quæ est in semine, per spiritum qui in semine includitur, format corpus in generatione aliorum hominum: ita virtus Dei, quæ est ipse filius (secundum illud 1. ad Cor. 1. Christum Dei virtutem) per Spiritum sanctũ corpus formauit, quod assumpsit. Et hoc etiam verba Angeli demonstrant, dicẽtis, Spiritus sanctus superueniet in te, quasi ad præparandam & formandam materiam corporis Christi, & virtus Altissimi, id est, Christus obumbrabit tibi, id est, corpus in te humanitatis, accipiet incorporeum lumen diuinitatis. Vmbra enim a lumine formatur & corpore: vt Greg. dicit. 18. Mora. Altissimus autem intelligitur Pater, cuius virtus est Filius.

¶ Ad secũdum dicendum, quod missio refertur ad personam assumentem, quæ à Patre mittitur, sed conceptio refertur ad corpus assumptum, quod operatione Spiritus sancti formatur. Et ideo licet missio & conceptio sint idem subiecto: quia tamen differunt ratione, missio attribuitur Patri, efficere autem conceptionem Spiritui sancto: sed carnem assumere attribuitur Filio.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut Aug. dicit in lib. de Quæstionibus veteris & noui Testamenti, quæstio ista gemina ratione potest intelligi. Primum enim domus Christi Ecclesia est, quam ædificauit sibi sanguine suo. Deinde potest & corpus eius dici domus ipsius, sicut dicitur templum eius. Factum autem Spiritus sancti factum filij Dei est, propter naturæ & voluntatis vnitatem.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum Christus debeàt dici conceptus de Spiritu sancto.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod Christus non debeat dici cõceptus de Spiritu sancto. Quia super illud Rom. 2. Ex ipso & per ipsum & in ipso sunt omnia, dicit glo. Aug. Attendendum, quod non ait de ipso: sed ex ipso: ex ipso enim cęlum sunt & terra: quia fecit ea: non autem de ipso, quia non de substantia sua. Sed Spiritus sanctus non formauit corpus Christi de substantia sua. Ergo Christus non debet dici conceptus de Spiritu sancto.

2 ¶ Præterea, Principium actiuum, de quo aliquid concipitur, se habet sicut semen in generatione. Sed Spiritus sanctus non se habuit sicut semen in conceptione Christi. Dicit enim Hieron. in expositione Catholicæ fidei, Non sicut quidam sceleratissimi opinantur, Spiritum sanctum dicimus fuisse pro femine, sed potentia ac virtute Creatoris dicimus esse operatum, id est, formatum corpus Christi. Non ergo debet dici quod Christus sit conceptus de Spiritu sancto.

3 ¶ Præterea, Nihil vnum de duobus formatur, nisi aliquo modo cõmixtis. Sed corpus Christi formatum est de virgine Maria. Si ergo Christus dicatur conceptus de Spiritu sancto, videtur quod facta sit commixtio quædam Spiritus sancti & materiæ, quam Virgo ministrauit: quod patet esse falsum. Non ergo Christus debet dici conceptus de Spiritu sancto.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Matth. 1. Antequam conuenirent, inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto.

¶ RESPONDEO dicendum, quod cõceptio non attribuitur soli corpori Christi, sed etiam ipsi Christo ratione ipsius corporis. In Spiritu autem sancto dupiex habitudo consideratur respectu Christi. Nam ad ipsum filium Dei, qui dicitur esse cõceptus habet habitudinem consubstantialitatis: ad corpus autem eius habet habitudinem causæ efficientis. Hæc autem præpositio De, vtranque habitudinem designat, sicut cum dicimus hominem aliquem esse de suo patre. Et ideo conuenienter dicere possumus Christum esse conceptum de Spiritu sancto, hoc modo, quod efficientia Spiritus sancti referatur ad corpus assumptum: consubstantialitas vero ad personam assumentem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quod corpus Christi, quia non est consubstantiale Spiritui sancto, non proprie potest dici de Spiritu sancto conceptum, sed magis ex Spiritu sancto. Sicut Amb. dicit in li. de Spiritu sancto, quod ex aliquo est, aut ex substãtia, aut ex potestate eius est. Ex substantia, sicut filius, qui à patre est: ex potestate, sicut ex Deo omnia: quomodo & in vtero habuit Maria ex Spiritu sancto.

¶ Ad secundum dicendũ, quod super hoc videtur esse quędam diuersitas Hier. ad quosdam alios doctores qui asserunt Spiritum sanctum in cõceptione Christi fuisse pro semine. Dicit enim Chrysostom. super Matth. Vnigenito Dei in Virginem ingressuro præcessit Spiritus sanctus, vt præcedente Spiritu sancto in sanctificationem, nascatur, scilicet Christus secundum corpus diuinitate ingrediente pro semine. Et Damas. dicit in 3. lib. Obumbrauit super ipsam Dei sapientia & virtus, velut diuinum semen.

Hom. 1. in opere im perf.

cap. 1

¶ Sed hoc de facili soluitur: quia secundũ quod in semine intelligitur virtus actiua, sic Chrys. & Damas. comparãt cum semine Spiritum sanctum: vel etiam Filium qui est virtus Altissimi. Secundum autem quod in semine intelligitur substantia corporalis, quæ in conceptionẽ transmutatur, negat Hiero. Spiritum sanctum fuisse pro semine.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut Augustt. dicit in Enchi. non eodem modo dicitur Christus conceptus aut natus de Spiritu sancto & de Maria virgine, sed de Maria virgine materialiter, de Spiritu sancto vero effectiue, Et ideo non habuit hic locum commixtio.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum Spiritus sanctus dici debeat pater Christi secundum carnem.

3. dist. 4. q. 1. ar. 2. q. 1. & q 2. ad 1. 4. & in 2 po. lit. ad 2. Et 4. cõtra ca. 47. Et o materiam quam in conceptione eius ministrauit. Ergo videtur quod etiam Spiritus sanctus possit dici pater eius, propter hoc, quod fuit principium actiuum in conceptione ipsius.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod Spiritus sanctus debeat dici pater Christi secundum humanitatem. Quia secundũ Philosophum in lib. de Generatione animalium, pater dat principium actiuum in generatione, mater vero ministrat materiam, Sed beata Virgo dicitur mater Christi propter quod fuit principium actiuum in conceptione ipsius.

2. 2. q. 10. a. 2. pun. 3 cap. 210.

lib. 2. ca. 5.

lib. 2. ca. 3. & 4.

2 ¶ Præterea, Sicut mentes aliorũ sanctorũ formãtur per Spiri

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæſtionis tricesimæ ſecundæ Articulum quartum.

TRitus clarus, notando quod non eſt quæſtio, an actiue egerit, ſed an actiue egerit in ipſo actu conceptionis corporis Chriſti: ide actione enim circa illum actum eſt quæſtio.

¶ In corpore articuli quatuor ſunt. primo refertur opinio quædam habens duas partes: ſecundo improbatur prima pars illius: tertio ſecunda: quarto reſpondetur quæſito.

¶ Quo ad primum opinio dicit beatam Virginem operatam in cõceptiõe Chriſti actiue dupliciter: ſcilicet naturali & ſupernaturali virtute. Et primę partis ratio eſt cõmunis de inchoatiõe formarum in materia per aliquod cõ operatiuum principiũ in materia: in hoc enim ponitur differentia inter tranſmutationẽ naturalem & artificialem quia naturalis habet talẽ principium in materia, & ideo naturalis: ar tificialis vero habet ſolã materiam pure paſſiuã.

¶ Quo ad ſecundum tripliciter arguit cõtra hoc Autor. Primo interimẽdo fundamentum, quia ad mutationem naturalem ſufficit principium materiale eſſe paſſiuum ex autoritate Ariſto. Secundo: quia impoſſibile eſt quod materia agat ad ſui formationẽ, quia non eſt actu. agere enim eſt actus non potentiæ, ſemper enim eſt imbibitur ſpecies mouere, vt dicitur 3. Phyſ. Tertio: quia impoſſibile eſt aliquid non diuiſum in in duas partes (vt anima ta) mouere ſeipſum: ex 8. Phyſi.

¶ Aduerte hic, quod oportet digredi ad quæſtiones multas, ſi examinandæ eſſent hæ rationes. Nam & de inchoatione formarum & de motu grauium & leuiũ, & de maxima atque veriſſima ambiguitate: an aliquid ſeipſum mouere poſſit, tractare oporteret & non Theologiam, ſed Philoſophiam putã tradere oportet longo: propterea extra libẽtum hunc tractanda hæc relinquam.

¶ Quo ad tertium ponitur primo ratio ſecũdæ partis. Et aſſumitur ratio hęc duo Alterum naturale: ſcilicet quod mater concurrit ad generatiõem per proprium ſemen, actiue concurrens ad generationem. Alterum ſupernaturale ſcilicet quod beatæ Virgini data eſt miraculoſe virtus illa actiua, quam aliæ matres habent per ſemen, vt ſcilicet ſine ſemine poſſet quod per ſemen potuiſſet. Et huius miraculi ratio eſt integerrima virginitas, cui repugnat ſeminis reſolutiõ. Deinde ponitur improbatio iſtius opinionis quo ad radicẽ eius, & ipſam bipartitam. Et eſt ratio iſta: Diſtinctio ſexus eſt à natura propter diuerſam operationem ad generationem opportunam: ergo eſt penes diuerſitatem agentis & patientis: ergo tota virtus actiua eſt ex parte maris, paſſio vero ex parte fœminæ. Antecedens probatur ex ſecundo Cæl. ſic: Sexus eſt propter operationem opportunam ad generationem. ergo diuerſitas ſexus eſt propter diuerſam operationem opportunam ad generationem. Conſequẽtia hæc eſt per ſe nota, & aſſumptum eſt ex primo Cæl. Vnumquodque eſt propter ſuam operationem. Conſequentia principalis probatur in litera: quia diſtinctio operationis in generatione eſt ſecundum agens & patiens. Deinde ad huius rationis concluſionem ſtrmandam aſſertur ſignum in litera ex plantis: quia ideo in illis non eſt diſtinctio ſexus: quia actiua & paſſiua virtus ſunt mixtæ, hoc enim ſignum eſt quod diſtinctio ſexus eſt penes actiuum & paſſiuum hæc quo ad radicem poſitionis.

¶ Contra ipſam vero poſitionẽ procedit litera ſubſumendo, Beata Virgo non accepit à Spiritu ſancto, vt eſſet pater Chriſti, ſed mater: ergo nõ accepit potentiam actiuam in cõceptione. Demum duæ viæ ſecundũ hãc opinionẽ excluduntur, altera dicentiũ, quod virtute illa ſupernaturali beata Virgo vſa eſt agendo cõceptionẽ Chriſti: & ſic fuiſſet pater Chriſti. Altera dicentiũ, quod virtute illa beata Virgo non eſt vſa: & ſic fruſtra collata ei fuiſſet virtus actiua illa.

¶ Circa proceſſum iſtius dubio occurrit dubia. Primũ eſt circa conſequentiam principalem illam rationis, non enim apparet illius efficacia: quoniã fundatur ſuper illa vniuerſali, Omnis diuerſitas operationum ad generationem, quæ eſt ſecundum diuerſitatem actiui & paſſiui: quę nõ videtur vera nec in litera habetur. Et quidẽ quod oporteat illam vniuerſaliter veram ad probãdam dictam conſequẽciam, pater clariſſime: quia niſi ſit vniuerſaliter vera, facile negabitur conſequentia, concedendo omnia aſſũpta: ſcilicet & quod diſtinctio ſexuum eſt propter diuerſam operationem: & quod diſtinctio operationis aliqui eſt penes actiuum & paſſiuum. Tuncenim patet debilitas conſequẽtiæ: ex hoc quod aliqua diſtinctio operatis ad generationem eſt penes actiuum & paſſiuum, non ſequitur determinate, ergo diſtinctio ſexus eſt penes actiuum & paſſiuum. Sed ſi omnis diſtinctio operationis ad generationem eſt penes actiuum & paſſiuum, optime ſequitur, ergo diſtinctio ſexuum eſt penes actiuum & paſſiuum: quia ipſa eſt manifeſte ad diuerſa opera ad generationem requiſita.

¶ Secõdum dubium eſt circa ſecundam conſequentiam, ſcilicet, ergo tota vis actiua ſe tenet ex parte patris. Nã plus infertur, quam ſequatur: licet enim ſequatur, ergo vis actiua ſe tenet ex parte patris: non tamen ſequitur, ergo tota ſe tenet ex illa parte. Et confirmatur: quia ſecundum multos cõcedentes matrem & fœminam diſtingui penes actiuum & paſſiuum: pater etiam concurrit aliqualiter paſſiue, pro quanto pars ſeminis paterni materialiter concurrit ad generationem. Igitur ecõtra aliquid ex parte matris non inconuenit concurrere actiue, quãuis principaliue cõcurrat paſſiue, & ſic falſum eſt, tota vim actiuam ex parte matris, & totam paſſiuam ex parte fœminæ ſe tenere.

¶ Antequam ad hæc dicatur dubia, eſt terminandus progreſſus articuli, vt motis aliis propinquis dubiis poſſit finaliter reſponderi.

¶ Quo ad quartum reſpondetur quęſtio duabus concluſionibus. Prima eſt, Beata Virgo in ipſa cõceptione Chriſti nihil actiue operata eſt: ſed ſolam materiam miniſtrauit. Secunda concluſio eſt: Ante cõceptionem operata eſt aliquid actiue, præparando materiam, vt eſſet apta conceptui, & prima concluſio non aliter in litera probatur, quam ex ſupradictis illam inferendo: ſi enim tota vis actiua generationis eſt ex parte matris, reſtat vt fœmina paſſiue ſolum concurrat. Secunda autem concluſio tanquam manifeſta relinquitur, quaſi conſequenter ſe habens.

¶ Aduerte hic, q̃ aliud eſt loqui de ipſo actu conceptionis, & aliud de menſura ipſius actus. In litera nõ dicitur, q̃ beata Virgo nihil actiue operata eſt in menſura actus conceptionis: ſed dicitur q̃ nihil actiue operata eſt in ipſo actu conceptionis. Nã beata Virgo in illo inſtanti cõceptionis materiam miniſtrauit: ac per hoc actiue operata eſt: quia materiã miniſtrare, agere proculdubio eſt. Ita quod in certo tẽpore præcedẽte inſtans conceptionis, beata Virgo actiue præparauit materiam (vt in ſecunda concluſione dicitur) & in inſtanti terminante tempus illud, quod fuit inſtans conceptionis, præparatam materiam miniſtrauit (vt in prima concluſione dicitur) quaſi ad terminũ ſuæ actionis peruenięs. Ad ipſum autem conceptionis actum non concurrit actiue, ſed paſſiue, ſuſcipiendo in materia miniſtrata actionem agentis Spiritus ſancti loco ſeminis.

¶ Occurrit circa concluſionem dubium ex Sco. in 3. ſent. di. 4. q. 1. di recte contra doctrinam præſentis articuli arguẽte, primo de matribus in communi. Tum primo quia formas eiuſdẽ ſpeciei conſequitur potentiæ naturales eiuſdẽ ſpeciei: mas & fœmina ſunt eiuſdẽ ſpeciei. 10. Meta. Ergo ſi formam maris ſequitur potentia vegetatiua actiua, ſimiliter & formam fœminæ. Et confirmatur: quia aliter vegetatiua maris & fœminę different ſicut actiua & paſſiua: & ita eſſet potentiæ omnino alterius rationis. Tũ ſecundo quia mater naturaliter plus diligit filium quam pater vt pater. 8. Ethic. ergo filius eſt opus matris. Et probatur cõſequentia: quia pater diligit filium vt opus ſuum. Tum tertio quia filius aſſimilatur magis quandoque matri, quam patri: ergo in matre eſt virtus actiua. Probatur ſequela: quia agentis eſt aſſimilare ſibi effectum: ita quod effectus nulli aſſimilatur, niſi propter aliquam actionemeius. Tum quar to: quia matrem tãtum eſſe quaſi vas, in quo ſicut in loco conuenienter generatur proles, & de aliquo eius vt materia, non videtur plus da re matri quam terræ in generatione minerę. ſi de aliquo eius generatur minera, & ſic talis terra eſſet mater mineræ: imo homo eſſet mater vermis in eo geniti loco conuenienti ex aliquo hominis. Et ſi dicatur quod vermis non eſt ciuſdem ſpeciei, obiicitur quod alina eſt mater mulæ: & tamen non eſt ciuſdem ſpeciei.

¶ Secundo principaliter obiicitur de hac materie in ſpeciali per illud Damaſcen. cap. 48. virtutem tribuens ſuſcepti uam. ſtuui autem & generatiuam, ſi enim ipſa eſſet tãtum principium paſſiuum, non videretur quare copulauit virtuti ſuſceptiuæ virtutem generatiuam.

¶ Ad euidentiam motarum quæſtionum, ſciendum eſt quod veritas quæſtionis huius ſicut & multarum aliarum in medio conſiſtit. Et ideo extrema ſectati ex trauerunt: & quia medium extremorum naturas ſapit, veritatis aliquid attigerunt. Fœminarum enim potentiæ ad partem vegetatiuam ſpectantes actiuæ proculdubio ſunt: ſed res facta ab actiua potentia fœminæ materiale eſt non actiuum generationis principium. Ita quod mas & fœmina cogeniunt in hoc, quod vtriuſque potentiæ ſunt actiuæ: ſed differunt in re facta per illas potentias: nam factum à mare, ſemen eſt actiuum generationis principium: factum vero à fœmina, quicquid ſit illud menſtruum aut ſemen, materiale eſt generationis principium. Hæc eſt Peripateticorum, quos Autor ſequitur ſententia, confortatque primæ Philoſophiæ, quoniam ſic inter marem & fœminam vnitas ſpecifica ſaluatur & in formis & in potentiis, differentia ponitur ex parte corporis ſeu materiæ, dum penes res factas non penes potentias animæ, diuerſitas formalis actiui & paſſiui collocatur: res enim facta ex parte corporis ſe tenet. Conſonat quoque ſpecificæ diuerſitati maris & fœminæ in genere ſexus: differentia ſiquidem maris & fœminæ formalis eſt in genere ſexus, materialis autem in genere animalis: vnde iſta ſpecifica differentia ex parte materiæ conſequens animalis genus rationabiliter infert in ipſis propriis effectibus maris & fœminæ diuerſarum rationum, cõditiones. Atteſtatur demum huic poſitioni ipſa exterior diſpoſitio membrorum cum ſuis propriis operationibus apparentibus manifeſte: membra ſiquidem maſculino ſexui propria ad agendum apta conſpicimus, membra vero fœmineo ſexui propria ad recipiendum facta videmus, & fœminas recipere ſemen à maribus efficientibus illud conſtat. Recipere autem adeo includitur in eo quod eſt pati, vt etiam in ſubſtãtiis immaterialibus, in quibus non manifeſte apparet potentia paſſiua, dicamus eas tantum pati quantum recipiunt. Quo hic, vt alienus à Philoſopha ſit, qui negat fœminas pati in cõceptione, experiẽtia teſtante eas recipere ſemen virile.

¶ His præliabatis, ad primum dubium ſicnter pro ceſſum literæ dicitur, quod ſermo literę eſt de prima diſtinctione per ſe operationis ad generandum: ita quod intentio literæ eſt, quod prima per ſe diuerſitas operationum ad generandum eſt ſecũdum ratio nem actiui & paſſiui. Et hæc propoſitio non eget probatione: quia ad ſenſum eſt per ſe nota: quia conſtat quod eſt ſecũdum rationem immiſſionis & receptionis. Et ſuper hac propoſitiõe optime fundatur ſequela: quia mas & fœmina per ſe diuerſificantur penes diuerſa per ſe primo ad generandum: quoniam opera ad hoc à natura diſtinctio ſexuũ ordinatur: vt patet.

¶ Ad ſecũdum vero dubium contra eiuſdem proceſſus alteram conſequentiam reſpondetur, quod ſecundacõſequentia, ſcilicet, ergo tota vis actiua ex parte maris ſe tenet, rationabiliter: quia exeo quod è regione diuerſificantur per ſe primo operatio generationis penes actiuum & paſſiuũ, conſentaneum eſt, vt tota latitudo actiui in generatione ſe teneat ex parte primi actiui. Quod autem opiniones diuerſæ ſint de ſemine maris, nõ obſtat, quin rationabilis ſit poſitio contraria Peripateticorum principis, quam ſequitur Autor. Non eſt alienum à doctrina ſanat tradere, q̃ rationi conſonat, licet demõſtratio mathematica non habeatur, licet alij oppoſitum ſentiãt. Ex dictis ſiquidem quilibet percipere poteſt, quod ex apparentibus membris & operationibus conſtãtibus arguendo ad ea quæ ſenſui nõ ſubiacent, conſentaneũ rationi eſt, vt prima diſtinguẽdi inter matem & fœminam ratio ſit penes agere & pati, proculdubio generationẽ: propter quam per ſe primo eſt ſexus, & eius diuerſitas.

¶ Ad obiecta Scoti, contra doctrinam articuli huius de matribus in communi reſpondetur: & ad primum dicitur, quod mirum eſt de iſto homine aſſumente articulum Autoris in litera ſecundum, & videnter reſponſionem, & tamen arguente, quaſi Autor non reſponderit. Dicimus ergo, vt iam dictum eſt quod nec ſomniauimus potentiã vegetatiuam in muliere eſſe paſſiuam: actiua enim eſt: ſed materiæ, in quam ſemen viri agit: ſicut etiam in vno & eodem homine digeſtiua virtus eſt actiua materiæ, in quam nutritiua agit, conuertendo in ſubſtantiam aliti. Nec accipias proprie, ſed exempli gratia dictum in litera in reſponſione ad ſecundum, quod potentiæ generatiuæ in mari & fœmina ſint ſecut ars ſuperior & inferior. ſunt enim non diuerſæ, ſed eiuſdem rationis in ſecquanuis ſi ad res effectas ab eis re ferãtur, diuerſarum rationum inueniẽrentur ſecundum diuerſas rationem actiui & paſſiui agendi & patiendi: vt dictum eſt. Dic ergo, quod potentia generatiua fœminę eſt actiua non generationis, ſed materiæ proximę & propriæ ipſius generationis & geniti.

¶ Ad ſecundum dicitur, quod mater diligit filium ſuum vt proprium opus effectiue, ſecundum propriam materiam ſeu proprium corpus ipſius filij: eſt enim ipſa effectiua cauſa materiæ proximæ, vt dictum eſt.

¶ Et ex hoc patet reſponſio ad tertium, concedẽdo quod quia mater eſt cauſa effectiua materiæ proximæ filij: ideo filius aſſimilatur matri. Sed falluntur arguentes à negata efficientia reſpectu actus conceptionis ſeu generationis in vtero, ad inferendum negari omnem efficientiam reſpectu filij.

¶ Ad quartum dicitur, quod nos non dicimus matrẽ eſſe vt vas ſeu locum, &c.

Art. 1.

cap. 38.

In Enchi. c. 32.

cap. 20.

D. 141. & 144.

D. 691.

Tex. 29. 30. 31. 32. &c.

D. 690. & 691.

Tex. 30.

D. 1117.

Tex. 17.

D. 616.

In corp.

Infra q. 33. ar. 2. 2. Et 3. dist. 3. q. 2. ar. 2. cap.

Loco cita to in arg.

Tex. 25.

D. 660.

In corp.

QVÆSTIO TRICESIMA tertia, De modo & ordine conceptionis Chriſti, in quatuor articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de modo & ordine conceptionis Chriſti.

¶ Et circa hoc quęrũtur quatuor.

Universidad de Deusto
Biblioteca

antiæ enim opiniones fuerunt vtentes, & q. mater concurrat actiue ad generationem, & q. nati sit pure receptiue, & passiue principium filij. Media liquidem est Peripatetica sententia, matrem esse principium actiuum materiæ filij, & passiuum generationis eiusdem.

¶ Ad obiecta ex Damasceni autoritate respondetur in litera ad primum, quod ideo generationum adiunxit Damascenus successiue, quia diuersas cõditiones indicauit, successiue quidem potentia ad filium Dei referuntur, generatiua autem ad virginitatem matris: virgo enim manens virgo non potest generare: quoniam generatio tunc tantum naturaliter fieri potest à fœmina, quantumcunque fœcunda, quum concipere potest: concipere autem passiue non potest sine virili semine: quod fit, iam non virgo concipiet. Quia ergo beatæ Virgini tributum est, vt manens virgo posset concipere: ideo ad hoc describendum Damas. addidit generatiuam, potentia enim passiuæ generatiua proculdubio potentia generatiua est multum distans à ratione potentiæ susceptiuæ verbi Dei vt patet.

¶ *Super Quæstionis tricesimatertiæ Articulum primum.*

Text. 37. 38 & 39.

TItulus de mensura formationis, qua corpus ligaturam in membrorum interiorum & exteriorum formatione sit, quærit, an scilicet mensura durationis ipsius formationis fuerit instans conceptionis: an sicut in aliis hominibus fuerit tempus consequens conceptionem.

¶ In corpore articuli primo distinctio trimembris fit: secundo singularis, dantur membra: & sic respondetur quæsito.

¶ Distinctio est Tria in conceptione considerantur, & quæ clare patent in litera.

¶ Tractat autem tertii membri, scilicet de augmento, adueritque quod ea dicitur augmentum non esse sine motu locali, intelligo de motu locali, formaliter vel virtualiter, hoc est vel quia motui augmentationis iungitur vere localis motus corporis quanti ad maiorē locum: vel ipse motus augmẽti affert intrinsece quantitatem maiorem, est collationis per viam sequelæ maioris loci: ac si motus ibi interueniret localis. vtro autem modo fiat, ratio litteræ currit: quia vtroque modo tempore mensurator acquisito maioris loci. Non est autem locus iste cõ-

¶ Primo, vtrum corpus Christi in primo instanti conceptionis fuerit formatum.

¶ Secundo, vtrum in primo instanti conceptionis fuerit animatum.

¶ Tertio, vtrum in primo instanti conceptionis fuerit Verbo assumptum.

¶ Quarto, vtrum conceptio illa fuerit naturalis vel miraculosa.

ARTICVLVS I.

¶ Verum corpus Christi fuerit formatum in primo instanti conceptionis.

3. dist 3 q. 5 art 1. Et 4. contra cap 44

cap 5. quæst 56.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod corpus Christi nõ fuerit formatũ in primo instanti suæ cõceptionis. Dicitur enim Ioan. 2. Quadraginta & sex annis ædificatum est templum hoc. Quod exponens August. in 4. de Trin. dicit, Hic numerus perfectioni Dominici corporis aperte congruit. Et in lib. 83. Quæstionum dicit, Non absurde 46. annis dicitur fabricatum esse templum, quod corpus eius figurabat, vt quot anni fuerunt in fabricatione templi, tot dies fuerint in corpore Dominici perfectione. Non ergo in primo instanti conceptionis corpus Christi fuit perfecte formatum.

2 ¶ Præterea, Ad formationem corporis Christi requirebatur motus localis quo purissimi sanguines de corpore Virginis ad locum generationi congruum peruenirent. Nullum autem corpus potest moueri localiter in instanti: eo quod tempus motus diuiditur secundum diuisionem mobilis: vt probatur in 6. Phy. Ergo corpus Christi non fuit in instanti formatum.

3 ¶ Præterea, Corpus Christi formatum est ex purissimis sanguinibus Virginis, vt supra habitum est. Non autem potuit esse materia illa in eodem instanti sanguis & caro. quia sic materia simul fuisset sub duabus formis. Ergo aliud fuit instans, in quo vltimo fuit sanguis, & aliud in quo primo fuit caro formata. Sed inter quælibet duo instantia est tempus medium. ergo corpus Christi non fuit in instanti formatum, sed per aliquod tempus.

4 ¶ Præterea, Sicut potentia augmentatiua requirit determinatum tempus in suo actu, ita etiam & virtus generatiua: vtraque enim est potentia naturalis, ad vegetatiuam animam pertinens. Sed corpus Christi fuit determinato tempore augmentatum, sicut & aliorum hominum corpora: dicitur enim Luæ 2. quod proficiebat sapientia & ætate. ergo videtur quod pari ratione formatio corporis eius, quæ pertinet ad vim generatiuam, non fuerit in instanti, sed determinato tempore, quo aliorum hominum corpora formantur.

¶ SED CONTRA est quod Greg. dicit 18. Moralium, Angelo nuntiante, & Spiritu sancto adueniente, mox Verbum in vtero, mox intra vterum Verbum caro.

¶ RESPONDEO dicendum, quod in conceptione corporis Christi tria est considerare. Primo quidem motum localem sanguinis ad locum generationis: secundo formationem corporis ex tali materia. tertio autem augmentum, quo perducitur ad quantitatem perfectam. In quorum medio ratio conceptionis consistit. nam primum est conceptioni præambulum, tertium autem conceptionem consequitur. Primum autem non potuit esse in instanti: quia hoc est contra ipsam rationem motus localis corporis cuiuscunque, cuius partes successiue subintrant locum. Similiter & tertium oportet esse successiuum: tum quia augmentum non est sine motu locali, tum etiam quia procedit ex virtute animæ iam in corpore formato operantis, quæ non operatur nisi in tempore. Sed ipsa formatio corporis, in qua principaliter ratio conceptionis consistit, fuit in instanti, duplici ratione. Primo quidem propter virtutem agentis infinitam, scilicet Spiritus sancti, per quem corpus Christi est formatum, vt supra dictum est. Tanto enim aliquod agens citius potest materiam disponere, quanto maioris virtutis est. Vnde agens infinitæ virtutis potest in instanti materiam disponere ad debitam formam. Secundo ex parte personæ Filij, cuius corpus formabatur: non enim erat congruum vt corpus humanum assumeret nisi formatum. Si autem ante formationem perfectam aliquod tempus conceptionis præcessisset, non posset tota conceptio attribui filio Dei, quæ non attribuitur ei nisi ratione assumptionis. Et ideo in primo instanti quo materia adunata peruenit ad locum generationis, fuit perfecte formatum corpus Christi & assumptum. Et per hoc dicitur ipse filius Dei conceptus: quod aliter dici non posset.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod verbum August. vtrobique non refertur ad solam formationem corporis Christi, sed ad formationem simul cum determinato augmento vsque ad tempus partus. Vnde secundum rationem illius numeri dicit perfici tempus nouem mensium, quo Christus fuit in vtero Virginis.

¶ Ad secundum dicendum, quod motus illelocalis non comprehenditur infra ipsam conceptionem, sed est conceptioni præambulus.

¶ Ad tertium dicendum, quod non est assignare vltimum instans, in quo materia illa fuit sanguis, sed est assignare vltimum tempus, quod continuatur nullo interueniente medio ad primum instãs, in quo fuit caro Christi formata. Et hoc instans fuit terminus temporis motus localis materiæ ad locum generationis.

¶ Ad quartum dicendum, quod augmentum fit per potentiam augmentatiuam ipsius quod augetur. Sed formatio corporis fit per potentiam generatiuam, non eius qui generatur, sed ipsius generantis ex semine, in quo operatur vis formatiua ab anima Patris deriuata. Corpus autem Christi non fuit formatum ex semine viri (sicut supra dictum est) sed ex operatione Spiritus sancti, & ideo talis debuit esse formatio, vt Spiritum sanctum deceret. Sed augmentum corporis Christi fuit factum secundum potentiam augmentatiuam animæ Christi, quæ cum sit speciei conformis animæ nostræ, eodem modo debuit corpus illud augmentari, sicut & alia hominum corpora augmentantur, vt ex hoc ostenderetur veritas humanæ naturæ.

ARTIC.

¶ Super Quæstionis tricesimatertiæ Articulum secundum.

3. dist 3 q. 5 art 2. ad 3 Et 4 cõtra c. 44. & 45. ad 2 Etopus. 3 c 223. & 224. Et lo. l. 15. co. 2. & c. 2. 3 co. 3. Epist. 11.

TItulus de animato intellectiua anima quærit.

¶ In corpore vnica est conclusio: Corpus Christi in primo conceptionis instanti fuit animatũ anima rationali. Probatur. Filius Dei concepit ex Spiritu sancto: ergo dum concipereturassumpsit corpus: ergo animatum anima intellectiua. Antecedẽs est in Symbolo, Prima consequẽtia probatur: quia aliter non attribui posset filio Dei conceptum esse (secũda vero, quia assumpsit corpus mediante anima, & animam mediante spiritu, id est intellectu: vt patet ex superioribus.

¶ Super Quæstionis tricesimatertiæ Articulum tertium.

Cap. 5.

TItulus prima facie superfluitatem præfert: quia tam in præcedenti articulo assumptum & probatum est, quod dum cõciperetur corpus Christi, assumptum est. Veruntamen si conspectum fuerit quod proprias habet difficultates propositio ista, quæ manifestata est ad fundandum ante dicta, non superfluitati, sed perfectioni doctrinæ attribuitur, quod specialiter nota sit quæstio de articulo isto.

Sum. 4.

¶ In corpore articuli vnica est conclusio: Caro Christi est simul concepta & assumpta à Verbo. Probatur dupliciter: primò ex proprietate loquendi supra definita, secundo deducendo ad inconuenies. Probatio prima est, quia illa est propria, Deus factus est homo, non autem ista, Homo factus est Deus. Hæc enim loquendi proprietas significat id quod est hominis non præexistisse, ac per hoc carnem non prius fuisse quàm assumptam esse. Ratio autem ad inconueniens est: Si caro Christi fuisset prius cõcepta quàm assumpta, habuisset aliquãdo proprium hypostasim, præter Verbi hypostasim: & sic aut vnio Incarnationis non fuisset secundum hypostasim aut destructa fuisset propria carnis hypostasis in assumptione. Hoc est secundum est inconueniens, primum autem est contra mysterium Incarnationis: ergo cõtra fidem est dicere, carnem Christi prius conceptam, quàm assumptam.

Lib. 2. c. 4.

¶ Aduerte hic, quod quia fides nullum inducit inconueniens asserendum, ideo seclusis inconuenientiis rationibus (quæ sensus discutiendæ huic quæstioni.

¶ Tractando secundum membrum in quo titulus quæstio consistit, cõclusio responsiua ponitur. Formatio corporis Christi fuit in instanti. Probatur dupliciter primo, ex infinitate virtutis actiuæ, secundo ex parte personæ Filij.

Cap. 2.

¶ Clara sunt in litera, si aduerteris, q. prima ratio cõcludit de possibili secũda vero de facto. Nã ex infinitate virtutis actiuæ, agẽs tamen secundũ liberũ arbitriũ non infertur efficaciter q. faciat sed quod facere potuit in instanti: & hoc expresse sonant verba litere. Ex necessitate autem consequentis, quod filius Dei conceptus est, iuncta decentia, q. non nisi formatum corpus assumendum erat, infertur quod de facto idem fuit instans conceptionis formationis & assumptionis, vt patet.

q. præced. art. 2.

¶ In responsione ad primũ aduerte q. Magister sent. in 4. dist. 3 exponit Aug autoritatem nõ de formatione in se, sed in sua manifestatione. Et in idem redit responsio Autoris obscurior, quæ de augmento illius formationis exponit. augmẽtatio enim formato rũ manifestauit formationẽ latẽtem prius ob paruitatẽ. Cõsonat autẽ exposito hæc Augustini verbis, qui de perfectione Dominici corporis loquitur: quantus enim ipsa formatio Dominici corporis instanti fuerit perfecta essentialiter, non tamen fuit perfecta quã titatiue, hoc est, quod licet habuerit in primo instanti omnia membra & lineamenta: non tamen in ea quantitate, quam habuisset, si in quadraginta & sex diebus fuisset corpus illud formatum. Sed ad tanta quantitatẽ peruenit spatio quadraginta sex dierũ & propterea tot dies in Dominici corporis perfectiõe interuenisse dicuntur. Verũ est enim hoc de perfectione quãtitatiua formatiõis corporis, & non de perfectione essentiali ipsius formationis: vt dictum est. Et ideo licet interformationem corporis Christi & aliorum sit differentia ẽ propter quia Christi corpus in instanti formatum est, aliorũ vero in 46. diebus, inter perfectionẽ tamẽ quãtitatiuam solitam perfici in quadraginta sex diebus in corporibus masculorum, respectu corporis Christi & aliorum nulla est differẽtia: quia in Christi corpore sicut in aliorum hominum corporibus perficiẽdis quadraginta sex dies consummati sunt. Et hoc Aug. tradidit. Autor & Magister sent. & posuerunt.

q. præced. art. 2.

infunditur, sed ista quantitas quãdam latitudinem habet: quia & in maiori & in minori quantitate saluatur. Quantitas autem corporis, quam habet cum primo sibi infunditur anima, proportionatur quantitati perfectæ, ad quam per augmentum peruenit: ita scilicet quod maiorum hominum maiorem quantitatem corpora habent in prima animatione. Christus autem in perfecta ætate habuit decentem & mediocrem quantitatem, cui proportionabatur quantitas quam corpus eius habuit in tempore, quo aliorum hominum corpora animãtur: minorem tamen habuit in principio suæ conceptionis. Sed tamen illa parua quantitas non erat tam parua, vt in ea non posset ratio animati corporis conferuari, cum in tali quantitate quorundam paruorum hominum corpora animentur.

¶ Ad tertium dicendum, quod in generatione aliorum hominum locum habet quod dicit Philosophus, propter hoc quod successiue corpus formatur & disponitur ad animam. Vnde primo tanquam imperfecte dispositum, recipit animam imperfectam: & postmodum quando perfecte est dispositũ, recipit animam perfectam. Sed corpus Christi propter infinitatem virtutis agentis fuit perfecte dispositũ in instanti, vnde statim in primo instanti recipit formam perfectam, id est animam rationalem.

ARTICVLVS II.

¶ Verum corpus Christi fuerit animatum in primo instanti suæ conceptionis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod corpus Christi non fuerit animatum in primo instanti suæ conceptionis. Dicit enim Leo Papa in Epistola ad Iulianum: Non alterius naturæ erat caro Christi quam nostra, nec alio illi quàm cæteris hominibus anima est inspirata principio. Sed aliis hominibus non infunditur anima in primo instanti suæ conceptionis. ergo nec corpori Christi anima debuit infundi in primo instanti suæ conceptionis.

2 ¶ Præterea, Anima sicut quælibet forma naturalis requirit determinatam quantitatem in sua materia. Sed in primo instanti conceptionis corpus Christi non habuit tantam quantitatem, quantam habent corpora aliorum hominum, quando animantur: alioquin si cõtinuè fuisset postmodum augmentatum, vel citius fuisset natum: vel in sua natiuitate fuisset maioris quantitatis, quam alij infantes. Quorum primum est contra August. 4. de Trin. vbi probat eum spatio nouem mensium in vtero Virginis fuisse. secundum autem est contra Leonem Papam, qui in sermone Epiphaniæ dicit quod Magi inuenerunt puerum Iesum in nullo ab humanæ infantiæ generalitate discretum. Non ergo corpus Christi fuit animatum in primo instanti suæ conceptionis.

3 ¶ Præterea, Vbicunque est prius & posterius, oportet esse plura instantia. Sed secundum Philosophũ in lib. de Generatione animalium, in generatione hominis requiritur prius & posterius: prius enim est vivum, & postea animal, & postea homo. Ergo non potuit animatio Christi perfici in primo instanti suæ conceptionis.

¶ SED CONTRA est, quod Damas. dicit in 3. lib. Simul caro, simul Dei verbi caro, simul caro animata anima rationali & intellectuali.

¶ RESPONDEO dicendum, quod ad hoc quod conceptio ipsi filio Dei attribuatur (vt in Symbolo confitemur, dicentes. Qui conceptus est de Spiritu sancto) necesse est dicere, quod ipsum corpus Christi, dum conciperetur, esset à verbo Dei assumptum. Ostensum est autem supra quod verbum Dei assumpsit corpus mediante anima, & animam mediante spiritu, id est intellectu. Vnde oportuit quod in primo instanti conceptionis corpus Christi esset animatum anima rationali.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quod principium inspirationis animæ, potest cõsiderari dupliciter. Vno modo secundum dispositionem corporis: & sic non ab alio principio inspirata est anima corpori Christi, & corporibus aliorum hominum, sicut enim statim formato corpore alterius hominis, infunditur anima: ita fuit in Christo. Alio modo potest considerari dictum principium solum secundum tempus: & sic quia prius tempore formatum fuit perfecte corpus Christi, prius tempore fuit etiam animatum.

¶ Ad secundum dicendum, quod anima requirit debitam quantitatem in materia, cui per pro exclusis habendæ sunt.) Autor concludit positionem hanc esse contra fidem: vt potè talem, ex qua sequitur aliquid contra fidem Incarnationis: sequitur enim non esse factam vnionem hypostaticam inter Verbum & humanam naturam secũdum se, & eius essentiales partes. Ac per hoc in triduo mortis Christi, quãdo caro erat separata ab anima, non fuisset verum dicere, q. filius Dei est in sepulchro: quia hypostasis corporis non fuit hypostasis filij Dei.

ARTICVLVS III.

¶ Verum corpus Christi in primo instanti suæ conceptionis fuerit à Verbo assumptum.

3. dist. 3. q. 2. art 3. Et dist 3. q. 5. ar 2. Et 4. contra c. 44 & 45.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod caro Christi prius fuerit concepta, & postmodum assumpta. Quod enim non est, non potest assumi. Sed caro Christi per conceptionem esse incepit. Ergo videtur quod fuerit assumpta à verbo Dei, postquam fuit concepta.

2 ¶ Præterea, Caro Christi fuit assumpta à verbo Dei mediante anima rationali. Sed in termino cõceptionis accepit animam rationalem. Ergo in termino conceptionis fuit assumpta: sed in termino conceptionis dicitur iam cõcepta. Ergo prius fuit concepta, & postmodum assumpta.

3 ¶ Præterea, In omni generato prius tempore est id quod est imperfectum, eo quod est perfectum: vt patet per Philos. in 9. Metaph. Sed corpus Christi est quiddam generatum. Ergo ad vltimam perfectionem, quæ consistit in vnione ad verbum Dei, non statim in primo instanti conceptionis peruenit, sed primo fuit caro concepta, & postmodum assumpta. Text. 13.

¶ SED CONTRA est, quod August. dicit in lib. de Fide ad Petrum: Firmissime tene & nullatenus dubites, carnem Christi non fuisse conceptam in vtero Virginis, priusquam susciperetur à verbo. cap. 18.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut supra dictum est) proprie dicimus Deum factum esse hominem, non autem propriè dicimus, quod homo factus sit Deus: quia scilicet Deus assumpsit sibi id quod est hominis: non autẽ præexstitit id quod est hominis, quasi per se subsistens antequã susciperetur à Verbo. Si autem caro Christi fuisset cõcepta, antequam susciperetur à Verbo, habuisset aliquando aliquam hypostasim, præter hypostasim verbi Dei, quod est cõtra rationem Incarnationis: secundum quam ponimus verbum Dei esse vnitum humanæ naturæ, & omnibus partibus eius in vnitate hypostasis. Nec fuit conueniens quod hypostasim præexistentem humanæ naturæ vel alicuius partis eius, verbo Dei sua assumptione destrueret. Et ideo contra fidem est dicere, quod caro Christi prius fuerit cõcepta, & postmodum assumpta a verbo Dei. q. 16. ar 6. & 7. cap. 18.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod si caro Christi non fuisset in instanti formata, seu concepta, sed per temporis successionẽ, oporteret alterum duorum sequi, vel quod assumptum nondum esset caro, vel quod prius esset cõceptio carnis, quam eius assumptio. Sed quia ponimus, conceptionem in instanti esse perfectam, cõsequens est quod in illa carne simul fuit concipi & conceptum esse. Et sicut Augustinus dicit in libro de fide ad Petrum, dicimus ipsum Dei verbum suæ carnis acceptione conceptum, ipsamque carnem Verbi incarnatione conceptam. cap. 18.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis tricesimætertiæ Articulum quartum.

TItul⁹ quæri⁹, an simpliciter & absolute conceptio Christi fuerit naturalis vel miraculosa. Constat enim quod in conceptione aliquid fuerit naturale, & aliquid miraculosum: sed quæritur, an factis simpliciter & absolute miraculosa.

¶ In corpore vna est cõclusio habent duas partes. Conceptio est simpliciter miraculosa, secundum aliquid naturalis. Declaratur & probatur. Declaratio est ex autoritate Ambrosij, quæ exponitur quia ex parte materię ministratæ à matre est naturalitas: ex parte virtutis actiuæ est supernaturalitas. Probatio est, Vnum quodque magis iudicatur secundum formam & agens, quam materia & patiens: ergo conceptio Christi est simpliciter miraculosa, & secundum quid naturalis.

¶ Aduerte hic, quod quia, vt in secũdo phy. traditur forma ex parte agentis se tenet, ideo Autor formã agẽti coniunxit in probatione, licet in declaratione solius actiuæ virtutis meminerit. Rursus aduerte quod Autor ad rem spectans, non curauit discutere tertium membrum: scilicet quod illa conceptio nec naturalis nec miraculosa simpliciter est, sed secundum aliquid miraculosa, & secundum aliquid naturalis. Ratio enim allata in litera non solum cõcludit quod magis est miraculosa, quã naturalis: sed sufficiens est ad concludendum, quod est simpliciter miraculosa: quoniam iudicium simpliciter & absolute habendum de re, secundum formale sumitur: vt in litera fit. Et ideo ad rem, hoc est ad vim medij speciando, Autor intulit quod simpliciter est miraculosa, licet secundũ verba assumpserit concludẽdum quod est magis miraculosa, quam naturalis, dum assumpsit, Vnumquodque magis iudicatur secũdum formam, &c. vnde patet efficacia processus litetæ.

¶ Super Quæstionis tricesimæquartæ Articulum primum.

TItulus clarus est, intellectus vt sonat.

¶ In corpore vnica est conclusio: Christus fuit sanctificatus in primo suæ cõceptionis instanti, Probatur: Abundantia gratiæ sanctificantis animam Christi deriuatur ex ipsa Verbi vnione: ergo in primo instãti cõceptionis Christus habuit plenitudinẽ gratiæ sanctificantis animam & corpus eius. Et ideo conceptio illa non potest dici simpliciter naturalis.

¶ Et per hoc patet etiã responsio ad secundum. Nam simul dum caro illa concipitur, concepta est, & animatur.

¶ Ad tertium dicendum, quod in mysterio Incarnationis, non cõsideratur ascensus quasi alicuius præexistentis proficientis vsque ad vnionis dignitatem: sicut posuit Photinus hæreticus, sed potius cõsideratur ibi descensus secundum quod perfectum Dei verbum imperfectionẽ naturæ nostræ sibi assumpsit, secundum illud Ioan. 6. Descendit de cælo.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum conceptio Christi fuerit naturalis vel miraculosa.

3. dist. 3. q. 2. art. 2. Et 4 cõtra c. 45 Et quo lib. 6. q. 10 Et cap. 3. vs. que 223 Et Isa. 7. l. 2. col. 2. princ.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod conceptio Christi fuerit naturalis. Secundum enim conceptionem carnis, Christus dicitur filius hominis. Est autẽ verus & naturalis filius hominis, sicut verus & naturalis Dei filius: Ergo eius conceptio fuit naturalis.

2 ¶ Præterea, Nulla creatura producit operationem miraculosam. Sed conceptio Christi attribuitur beatæ Virgini, quæ est pura creatura: dicitur enim quod Virgo Christum concepit. Ergo videtur quod non sit miraculosa conceptio, sed naturalis.

3 ¶ Præterea, Ad hoc quod aliqua transmutatio sit naturalis, sufficit quod principium passiuum sit naturale, vt supra habitum est. Sed principium passiuum ex parte matris in cõceptione Christi fuit naturale: vt ex dictis patet. Ergo conceptio Christi fuit naturalis.

quæst. præced. art. 4. q 32. ar. 4. cap. 6.

¶ SED CONTRA est quod Dionysius dicit in Epist. ad Caium monachum: Super hominem operabatur Christus ea, quæ sunt hominis: & hoc monstrat Virgo supernaturaliter concipiens.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sicut Ambros. dicit in lib. de Incarnatione, multa in hoc mysterio & secundum naturam inuenies, & vltra naturã. Si enim consideremus id quod est ex parte materię cõceptus quam mater ministrauit, totum est naturale. Si vero consideremus id quod est ex parte virtutis actiuæ, totum est miraculosum. Sed quia vnumquodque magis iudicatur secundum formam, quam secundũ materiam, & similiter secundum agens, quam secundum patiens: inde est, quod conceptio Christi debet dici simpliciter miraculosa & supernaturalis, sed secundũ aliquid naturalis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Christus dicitur naturalis filius hominis, inquantum habet naturam humanam verã, per quam est filius hominis, licet eam miraculose habuerit. Sicut cæcus illuminatus, videt naturaliter per potẽtiam visiuam quam miraculose accepit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd conceptio attribuitur Virgini beatæ, non tanquam principio actiuo: sed quia ministrauit materiam conceptui, & in eius vtero est conceptio celebrata.

¶ Ad tertium dicendum, quod principium passiuum naturale sufficit ad trãsmutationem naturalem, quando naturali & consueto modo mouetur à principio actiuo proprio. Sed hoc in proposito non habet locum. Et ideo conceptio illa non potest dici simpliciter naturalis.

QVÆSTIO TRICESIMA quarta, De perfectione prolis concepta, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de perfectione prolis conceptæ.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum in primo instanti conceptionis Christus fuerit sanctificatus per gratiam.

¶ Secundo, vtrum in eodẽ instanti habuerit vsum liberi arbitrij.

¶ Tertio, vtrum in eodem instanti potuerit mereri.

¶ Quarto, vtrum in eodem instanti fuerit plene comprehensor.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum Christus in primo instanti suæ conceptionis fuerit sanctificatus per gratiam.

3. dist. 3. q. 3. art. 3.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod Christus nõ fuerit sanctificatus in primo instanti suæ conceptionis. Dicitur enim primæ ad Corin. 15. Nõ prius spirituale, sed quod animale, demum quod spirituale est. Sed sanctificatio gratiæ pertinet ad spiritualitatem. Non ergo statim à principio suæ conceptionis Christus percepit gratiam sanctificationis, sed post aliquod spatium temporis.

2 ¶ Præterea, Sanctificatio videtur esse à peccato, secundum illud primæ ad Corint. 6. Et hoc quidem fuistis aliquando, scilicet peccatores, sed ablati estis, sed sanctificati estis. Sed in Christo nunquam fuit peccatum. Ergo non conuenit sibi sanctificari per gratiam.

3 ¶ Præterea, Sicut per verbum Dei omnia facta sunt, ita per Verbum incarnatum sunt omnes homines sanctificati, qui sanctificantur. Hæbræor. secundo. Qui sanctificat, & qui sanctificantur ex vno omnes. Sed verbum Dei, per quod facta sunt omnia, non est factum, vt Augustinus dicit in primo de Trinitate. Ergo Christus per quem sanctificantur omnes, non est sanctificatus.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Lucæ primo. Quod ex te nascetur sanctum, vocabitur filius Dei. Et Ioannis decimo. Quem Pater sanctificauit, & misit in mundum.

¶ RESPONDEO dicendum, quod (sicut supra dictum est) abundantia gratiæ sanctificantis animam Christi, derivatur ex ipsa Verbi vnione, secundum illud Ioan. primo. Vidimus gloriam eius quasi Vnigeniti à Patre, plenum gratiæ & veritatis. Ostensum est autem supra, quod in primo instanti suæ conceptionis corpus Christi animatum fuit, & à verbo Dei assumptum. vnde consequens est quod in primo instanti conceptionis Christus habuerit plenitudinem gratiæ sanctificantis animam & corpus eius.

¶ Ad tertium dicendum, quod aliter opera tur Pater creationem rerum per Filium, aliter tota Trinitas sanctificationem hominũ per hominem Christum. Nam verbum Dei est eiusdem virtutis & operationis cum Deo Patre: vnde Pater non operatur per Filium sicut per instrumentum, quod mouet motum. Humanitas autem Christi est sicut instrumentum diuinitatis: vt suprà dictum est: & ideo humanitas Christi est sanctificans & sanctificata.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum Christus in primo instanti suæ conceptionis habuerit vsum liberi arbitrij

Cap. 34. 3. dist. 3. q. 3. art. 3. Vers. 29. art. 2. cor. Art. præc. q. 7. art. 2. Cap. 3. q. 83.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod Christus secundum hominem nõ habuerit vsum liberi arbitrij in primo instanti suæ conceptionis. Prius est enim esse rei quàm agere vel operari. Vsus autem liberi arbitrij est quædam operatio. Cùm ergo anima Christi esse inceperit in primo instanti conceptionis (vt ex prædictis patet) videtur esse impossibile quod in primo instanti conceptionis habuerit vsum liberi arbitrij.

2 ¶ Præterea, Vsus liberi arbitrij est electio. Electio autem præsupponit deliberationem consilij: dicit enim Philosophus in 10. Ethic. quod electio est appetitus præconsiliati. ergo videtur impossibile, quod in primo instanti suæ conceptionis Christus habuerit vsum liberi arbitrij.

3 ¶ Præterea, Liberũ arbitriũ est facultas voluntatis & rationis (vt in Prima parte habitum est) & ita vsus liberi arbitrij est actus voluntatis & rationis siue intellectus. Sed actus intellectus præsupponit actũ sensus, qui esse non potest sine conuenientia organorum, quæ non videtur fuisse in primo instanti conceptionis Christi. Ergo videtur quod Christus non potuerit habere vsum liberi arbitrij in primo instãti suæ conceptionis.

¶ SED CONTRA est, quod Augustin. dicit in lib. de Trin. Mox vt Verbum venit in vterum, seruata veritate propriæ naturæ factum est caro & perfectus homo. Sed perfectus homo habet vsum liberi arbitrij: Ergo Christus habuit in primo instanti suæ conceptionis vsum liberi arbitrij. Lib. 13. de Trin. c. 9. 10. 17. & 19.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut supra dictum est) humanæ naturæ, quam Christus assumpsit, conuenit spiritualis perfectio, in qua non profecit, sed eam statim à principio habuit. Perfectio autem vltima non consistit in potentia vel in habitu, sed in operatione. Vnde in 2. de Anima dicitur, quod operatio est actus secundus. Et ideo dicendum est, quod Christus in primo instanti suæ conceptionis habuit illam operationem animæ, quæ potest in instanti haberi. Talis autem est operatio voluntatis & intellectus, in qua consistit vsus liberi arbitrij. Subito enim & in instanti perficitur operatio intellectus & voluntatis, multo magis quam visio corporalis, eo quod intelligere, velle & sentire, non est motus qui sit actus imperfecti (quod successiue perficitur) sed est actus iam perfecti: vt dicitur in 3. de Anima. Et ideo dicendum est quod Christus in primo instanti suæ conceptionis habuit vsum liberi arbitrij. q. 7. ar. 12. & q. 19. ar. 3. & q. 33. art. 3. Tex. 5. D. 746. Tex. 18.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod esse est prius natura quam agere: non tamen est prius tempore, sed simul cum agens habet esse perfectum, incipit agere, nisi sit aliquid impediens, sicut ignis simul dum generatur, incipit calefacere & illuminare. Sed calefactio nõ terminatur in instanti, sed per temporis successionẽ: illuminatio autem perficitur in instanti. Et talis operatio est vsus liberi arbitrij, vt dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, quod simul cum terminatur consilium vel deliberatio, potest esse electio. Illi autem qui deliberatione cõsilij indigent, in ipsa terminatione consilij primo habent certitudinem de eligendis, & ideo non statim eligunt. Ex quo patet quod deliberatio consilij non præexigitur ad electionẽ, nisi propter inquisitionem incerti. Christus autem in primo instanti suæ conceptionis, sicut habuit plenitudinem gratiæ sanctificãtis, ita habuit plenitudinem veritatis cognitæ: secundum illud, Plenum gratiæ & veritatis. Vnde quasi habens omnium certitudinem, potuit statim in instanti eligere.

¶ Ad tertium dicendum, quod intellectus Christi secundum scientiam infusam poterat intelligere, etiam non conuertendo se ad phantasmata, vt supra habitum est, vnde poterat in eo esse operatio voluntatis & intellectus absque operatione sensus. Sed tamen potuit in eo esse etiam operatio sensus in primo instanti suę conceptionis, maxime quantum ad sensum tactus, quo sensu proles concepta sentit in matre, etiam antequam animam rationalem obtineat, vt dicitur in lib. de Generatione animalium. Vnde cum Christus in primo instanti suæ concept de perfectione actus secundi quæritur & tractatur: vt patet. Et sic antecedens fuit, ac per hoc totus processus litetæ.

¶ Ad hoc dicitur, quod aliud est acquirere simpliciter actũ secũdum & aliud est transire de vno actu secundo in alium: quia in acquisitione simpliciter actus secũdi, quando scilicet anima ex non operante fit operans, cõsistit profectus ipsius animę: proficit enim acquirendo suam perfectionem & finem, propter quem est: vnumquodque enim est, propter suum operationem, vt dicitur 2 Cæl. In transeũdo vero de vno actu secundo in alium, non consistit profectus ipsius animę: vt patet ex eo quod quandoque ad imperfectiorem actum secundum contingit ex perfectiori transire: vbi non proficere, sed deficere potius inuenitur. Et propterea licet nullum inconueniens sit ponere in Christi anima nouos multos actus secundos per successiuum tempus, inconueniens tamen esset ponere animam ipsius totaliter cariuisse quandoque actu secundo: quia si fuisset simpliciter imperfecta, tunc & vere profecisset, non secundum hãc vel illã perfectionem, sed simpliciter: quod excellentiæ animæ assumptæ non consonat. Et quia processus litetæ fundatur non super hac vel illa perfectione actus secũdi, sed super perfectione spirituali simpliciter, & super profectu secundum spiritualem perfectionem simpliciter: ideo verum assumit: & efficaciter concludit, Oportet enim ponere animam Christi à principio ita perfectam simpliciter, vt non profecerit simpliciter, ad hoc autem manifestè constat sequi & quòd âptin cipio fuit in actus secũdi perfectione, & quòd oppositũ, scilicet quod fuerit in principio tota liter absque secundo actu repugnat perfectioni simpliciter ipsius animæ à principio. Et propterea optime illatum est, quod habuit in primo instãti illas operationes, quas potuit in illo instanti habere, scilicet auto, intelligere tu, naturæ & decentiæ ordine. Quod dico ne confundatis scrutando, quæ est maior ratio de ista quàm de illa operatione, quod habita fuerit in illo primo instanti: absque dubio enim constat, primum operum nostrorum, quo reliquit vtimur, consistere in libero arbitrio: & ideo optime cõclusum in litera non solum de possibili, sed de facto in anima Christi tunc. In corp. q. 11. art. 2. lib. 2. c. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis trice simæquarte Articulum tertium

Titulus clarus est de merito proprie dicto intellectus.

¶ In corpore vnica est conclusio: Christus in primo suæ conceptionis instanti meruit. Probatur: Christ⁹ in primo suæ cõceptionis instanti per gratiã sanctificatus fuit sanctificatione perfectissima: ergo secundum proprium motum liberi arbitrij, in Deum fuit sanctificat⁹: ergo in primo instanti suæ conceptionis meruit Antecedens probatur: quia sanctificatus est, vt esset aliorũ sanctificator. Consequẽtia vero prima probatur, distinguendo duplicem sanctificationis modũ & comparando eos. Distinctio est: Sanctificatio duplex, vel per proprium sanctificati actum, vel non per proprium, sed Ecclesiæ fidem, Comparatio est: Prima est perfectior: tũ quia actus est perfectior habitu, tũ quia per se est perfectiõ eo quod est per aliud, Secunda autem consequentia probatur: quia motus liberi arbitrij in Deum est meritorius.

¶ Aduerte & diligenter hic tu, qui sacramenta Ecclesiæ sæpius frequẽtas quod sanctificatio adultorũ est per proprij actũ liberi arbitrij tendentis in Deũ & similiter augmẽtum sanctificationis est per augmẽtum actus liberi arbitrij tendẽtis in Deum, hinc enim fit, vt cum frequẽtatione sacrorũ mysteriorum non cessat sanctificatio hominis: quia scilicet homo per proprij liberi arbitrij actũ non concurrit eo augmento, quod sanctificatio, quæ fieri deberet, exigeret. Hinc fit, vt suscipientes sacramenta in ipso susceptionis actu maxime debeant actualiter in Deum actu dilectionis confurgere.

¶ In responsione ad primũ aduerte 9. de actu liberi arbitrij proprie loquitur Autor, vt patet tum ex eo 9. sermo eius est formalis, & liberum arbitrium sæpe nominat: tum ex eo quod in præcedẽti art. in responsione ad secundum expresse ad actum electionis descendit. Et hæc ideo dixerim, vt pereipias, tam in Angelis, quam in Christi anima, primum actum meritorium vere fuisse actum liberum: quia is nõ indifferẽtem ad bonum & malũ, sed ex natura seu naturæ ordine (vt in litera dicitur) determinatum ad bonum. Nam nõ solum voluntas, sed liberũ arbitrium (vt in litera dicitur) per se & naturaliter se habet ad bonum, ad malum autem per aliud, hoc est per bonum, à quo deficiendo, malum incurrit, & præter naturam: malũ enim est excisio ab eo, quod est secundũ naturam, alioquin mali tationem non haberet. D.35.

¶ Super Quæstionis trice simæquarte Articulum quartum.

Titulus clarus est.

¶ In corpore articuli vnica est conclusio: Christus in primo instanti suæ conceptionis fuit actu comprehensor, videndo Deum per essentiam clarius cæteris creaturis. Probatur & primo, quod habuerit gratiam maiorem omnibus comprehẽsoribus: secundo, quod actu videtur plus cæteris. Primũ probatur: Christus accepit tunc gratiã non ad mensuram: ergo accepit gratiam, & quantum habẽt comprehensores, & maiorem omnibus. Antecedens ex Euangelio. Consequentia probatur: quia gratia viatoris minorẽ habet mensuram respectu gratiæ comprehensoris probatur: quia deficit ab illa, ex hoc enim sequitur, quod habeat gratiam quantam comprehensores, & rursus sequitur, quod maior est omnibus: quia aliter fuisset mensurata ad aliam maiorẽ vel æqualem. Secunda vero pars probatur: quia gratia non fuit sine actu probatur: quia inconueniens esse iam dictum est, in Christo ponere gratiam habitualem sine actu.

¶ Aduertehic, quod ex hoc loco apparet quid videatur sentisse Autor de illa quæstione in præcedente libro tacta, an gratia viatoris sit minor gratia comprehentoris secũdũ suam quantitatẽ, an solum ratione modi quia scilicet comprehenior videt & viator non. Expresse siquidem hoc in loco est, ex hoc quod viatoris gratia deficit à gratia comprehentoris, infertur ipsam minorem habere mensurã. Et ne dubites, quod de quantitate loquatur, subditur tanto & quanto. Et vt accipias hæc de ipsa essentia gratiæ, & nõ de modo actus, subdit, & quia gratia illa non fuit sine actu: vbi monstrat se de ipsa essentia habitualis gratiæ loquutum, ex hoc ipso quod posuerat illius actum descendit. Et ita fit, consequens est, vt minimum comprehensor habuerit actualiter maiorem gratiã quam Ioan. Bap. & sanctus Petrus: & quicunque alius viator, dum in hac fuerũt vita. Et propterea gratia hic est sicut semen: ita quod quanto maior est hic gratia, tanto in patria est maior gloria proportiona liter, Nunquam tamen gratia est in via, quanta est gratia consummata, quæ est gloria: sicut nec semel est, quanta est arbor sua, quantuncunque minima, seu animal suum quantuncunque paruum.

¶ Super Quæstionis trigesimæquinte Articulum primum.

Pro hac quæstione in tit. primi art. notandi sunt termini omnes, & primum, quod natiuitas sumitur propriè & forma liter, vt continet natiuitatem in vtero & natiuitatem ex vtero, ita quod non tractabitur solum de natiuitate ex vtero, sed etiam de natiuitate in vtero: vt testantur quinque primi articuli huius quæstionis. Est autem differentia inter cõceptionem, & natiuitatem in vtero formalis: quia conceptio attendi tur penes captionẽ rei ad concipientem: ex hoc enim dicitur mulier concipere, quod simul apud se capit quod generandum est. Natiuitas autem attenditur penes egressum à parente: ex hoc enim res nasci dicitur, quod ad naturam pergit, est enim via in naturam. Vnde natiuitas tunc perfectè consummata est, quãdo ex vtero proles exit: quia tunc primo adipiscitur proptiam naturam, vt res omnino separata à matre. Quandiu enim est in vtero proles, est aliquid matris: & propterea tunc, sim; liciter & absolutè dicimus q homo natus est.

¶ Tractauit ergo Autor prius de Christi conceptione, & nunc de natiuitate: tum quia prius considerandafuit ratio conceptionis, & posiea natiuitatis in vno & eodem opere, quo conceptus & natus est in vtero. Tum quia natiuitas simpliciter & absolutè nuncupata: quæ scilicet est ex vtero (vnde tractatus iste denominatur) posterior est omnino conceptione. & fas fuit vt in principio tractauisse natiuitate inchoatur ratione natiuitatis etiam in vtero.

¶ Notandum est deinde quod comparatio distinctionem cõparatorum exigit, & propterea natura & persona inter quas fit hic comparatio in ordine ad natiuitatem, sumuntur in hoc articulo vt abinuicem distinguuntur: hoc est natura secundũ rationem naturæ vt scilicet actum naturæ seu formę exercet, qui exprimitur per ly vt quo, & similiter persona secundum rationem hypostasis: vt scilicet actum personæ exercet: qui significatur per ly vt quod. Distinguuntur siquidem natura & persona vt quo & quod: est enim natura qua hypostasis est id quod est.

¶ Notandum demum est, quod in hoc primo artic. non est quæstio de persona Christi & natura Christi: sed in communi de natura & persona, vt titulus ipse sonat. In sequenti siquidem art. an Christo cõueniat temporalis natiuitas, quæritur. & ideo ad vniuersalissimam distinctionem inter naturam & personam (qua lis est dicta differentia) recurrendum est, vt etiam ex Autore in corpore articuli percipere potes, dum ex distinctione secundum modum significandi inter naturam & personam, differentiam inter naturam & personam aperuit.

¶ In corpore art. ponitur primo vna distinctio bimembris: deinde respondetur quæsito duabus conclusionibus singulis iuxta singula distinctionis membra. Distinctio est: Natiuitas potest alicui dupliciter attribui, vel sicut subiecto, vel sicut termino. Prima conclusio est: Natiuitas attribuitur non naturæ, sed personæ vt subiecto nascenti. Secunda: Natiuitas naturæ, attribuitur vt termino.

¶ Aduertendum est hoc in loco cautissime quod distinctio ista non est intelligenda vt sonat. nam dupliciter potest intelligi, vel de subiecto inhesionis vt scilicet illi dicatur attribui natiuitas vt subiecto in quo subiectiue est natiuitas, sicut motus vel mutatio est in subiecto, cui inhæret seu inest: motus seu mutatio: quèadmodum si manus calefiat, calefactio est subiectiue in manu: & si ex aqua fit aër generatio aëris est subiectiue in materia prima, quæ transmutatur in aërẽ. Et sic non sumitur in ppositorum quia natiuitas hęc in litera dicitur esse in persona, vt in subiecto. cõstat autẽ personam non esse subiectum inhesionis respectu natiuitatis, quia natiuitas est subiectiue in materia prima quũ sit species generationis substantialis: & quia natiuitas quandiu durat nõ est adhuc persona quæ nascitur, & quam primum persona est, natiuitas definiti. Tũ quia in litera infinuatur exclusio istius sensus, dum cõcludendo dicitur ꝙ natiuitas à qua subiecto nascẽti ꝓprie attribuitur personæ: nõ enim frustra addidit ly nascẽti, sed vt monstraret quod non loquitur de subiecto inhæsionis. Vel potest intelligi de subiecto denominationis: vt scilicet illi attribuatur natiuitas vt subiecto, quod denominatur proptie à natiuitate nascens & natum, Et sic fumitur in proposito. Tum quia medius terminus probãs & declarans conclusionem primam est, quod id quod nascitur, est vt subiectum: & similiter conclusio, vt dictum est, dicit vt subiecto nascẽti. Tum quia sic omnia quæ in litera dicuntur, absq; scrupulo vera inueniuntur & consona, Tum quia Autor tam in distinctione, quam in probatione, quam etiã in conclusione, nun quam loquitur de subiecto & termino natiuitatis: sed loquitur de sicut subiecto & de sicut termino natiuitatis, vt patet in litera: præponẽdo siquidem semper ly sicut aut ly tanquam manifestauit quod non de subiecto aut termino proprie loquebatur, sed de his quę sẽ habent vt subiectũ & vt terminus. Et hic est proculdubio vetus & formalis sensus istius literæ: persona siquidem est subiectum proprium denominationis respectu natiuitatis, nã proprie loquendo, Sortes est qui nascitur, & postea natus est.

¶ Cõclusio ergo prima quo ad vtrãque sui partem sic probatur. Quod nascitur est tãquã subiectũ natiuitatis, ergo quod est, ergo subsistens, ergo persona & nõ natura. Antecedẽs pro euidẽti relinquitur, & vere euidens est cognitis terminis. Prima cõsequentia probatur: quia quod nascitur ad hoc ꝙ sit. Quod probatur, quia nasci est quoddã generati: ꝙ generatur autẽ, generatur ad hoc ꝙ sit. Secũda vero consequentia probatur: quia esse est proprie subsistentis. Quod probatur: quia forma nõ subsistens nõ dicitur esse vt quæ est, sed vt qua aliquid est. Tertia autem consequentia probatur, quia persona significatur per modũ subsistentis: natura autẽ per modũ formæ, Perspice in hac deductione quæ diximus, ꝙ de subiecto denominationis intendit: quia ex modis significandi probat cõclusionẽ, Modus enim significandi variat non solum proprietatem, sed veritatem enuntiationis: dictum est enim in 1. lib. propter eum istam esse falsam, Deitas significat deitatẽ: & istam veram, Deus generat Deum. Et conformiter nunc dicitur, quod natura non nascitur, nec est nata: sed persona est quæ nascitur, & est nata. hoc enim est

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum Christus in primo instanti suæ conceptionis mereri potuerit.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod Christus in primo instanti suæ conceptionis mereri non potuerit. Sicut enim se habet liberum arbitriũ ad merendum, ita ad demerẽdum. Sed diabolus in primo instanti suæ creationis nõ potuit peccare: vt in prima parte habitum est. Ergo neque anima Christi in primo instãti suæ creationis (quod fuit primum instans conceptionis Christi) potuit mereri.

2 ¶ Præterea, Illud quod homo habet in primo instanti snæ conceptionis, videtur ei esse naturale: quia hoc est ad quod terminatur sua generatio naturalis. Sed naturalibus nõ meremur, vt patet ex his quæ dicta sunt in secunda parte. Ergo videtur quod vsus liberi arbitrij, quem Christus habuit secundum hominem in primo instanti suæ conceptionis, non fuerit meritorius.

3 ¶ Præterea, Id quod semel aliquis meruit, iam fecit quodamodo suum: & ita non videtur quod iterum possit illud mereri, quia nullus meretur quod suum est. Si ergo Christus in primo instanti suæ conceptionis meruit, sequitur quod postea nihil meruerit, quod patet esse falsum. Non ergo Christus in primo instanti suæ conceptionis meruit.

¶ SED CONTRA est quod Augustinus dicit super Exod. Non habuit omnino Christus iuxtà animæ meritum, quo potuisset proficere. Potuisset autem proficere in merito, si in primo instanti suæ conceptionis non meruisset: Ergo in primo instanti suæ conceptionis meruit Christus.

¶ RESPONDEO dicendum, quod (sicut supra dictum est) Christus in primo instanti suæ conceptionis sanctificatus fuit per gratiam. Est autẽ duplex sanctificatio: vna quidem adultorum, qui secundũ proprium actum sanctificantur. Alia autẽ puerorum, qui non sanctificãtur secundũ proprium actum fidei, sed secundum fidem parentum vel Ecclesiæ. Prima autẽ sanctificatio est perfectior, quam secunda: sicut actus est perfectior, quam habitus: & quod est per se, eo quod est per aliud. Cum ergo sanctificatio Christi fuerit perfectissima (quia sic sanctificatus est vt esset aliorum sanctificator) consequens est quod ipse secundum proprium motum liberi arbitrij in Deum, fuerit sanctificatus, qui quidem motus liberi arbitrij est meritorius. Vnde consequens est quod in primo instanti suæ conceptionis, Christus meruerit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod liberum arbitrium non eodem modo se habet ad bonum & ad malum. Nam ad bonum se habet per se & naturaliter, ad malum autem se habet per modum defectus & præter naturam. Sicut autem Philosophus dicit in secundo de Cælo, Posterius est quod est præter naturam, eo quod est secundum naturam: quia id quod est præter naturam, est quædam excisio ab eo quod est secundum naturam. Et ideo liberum arbitrium creaturę in primo instanti creationis potest moueri ad bonum merẽdo, non autem ad malum peccando, si tamẽ natura sit integra.

¶ Ad secundum dicendum, quòd illud quod homo habet in principio suę creationis secũdum communem naturæ cursum, est homini naturale: nihil tamen prohibet quin aliqua creatura in principio suæ creationis aliquod beneficium gratiæ à Deo consequatur. Et hoc modo anima Christi in principio suę creationis consequuta est gratiam, qua posset mereri. & ea ratione gratia illa, secundum quandam similitudinem dicitur fuisse illi homini naturalis: vt patet per Augustinum in Enchir.

¶ Ad tertium dicendum, quod nihil prohibet idem esse alicuius ex diuersis causis. Et secundum hoc Christus gloriam immortalitatis, quam meruit in primo instanti suæ conceptionis, potuit etiam posterioribus actibus & passionibus mereri, non quidẽ vt esset sibi magis debita, sed vt sibi ex pluribus causis deberetur.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum Christus fuerit perfectus comprehensor in primo instanti suæ conceptionis.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod Christus nõ fuerit perfectus comprehensor in primo instãti suę conceptionis. Meritum enim præcedit præmium, sicut & culpa pœnam. Sed Christus in primo instanti suæ conceptionis meruit: sicut dictum est. Cum ergo status comprehensoris sit principale præmium, videtur quod Christus in primo instanti suæ conceptionis non fuerit comprehensor.

2 ¶ Præterea, Dominus dicit Luc. vltimo: Hæc oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam. Sed gloria pertinet ad statum comprehensoris in primo instanti suæ conceptionis, quando adhuc nullam sustinuerat passionem.

3 ¶ Præterea, Illud quod non conuenit nec homini nec Angelo, videtur esse proprium Deo, & ita non conuenit Christo secundum quod homo. Sed semper esse beatum, non conuenit nec homini nec Angelo: si enim fuissent conditi beati, postmodum non peccassent. Ergo Christus secundum quod homo, non fuit beatus in primo instanti suæ conceptionis.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur in Psal. Beatus quem elegisti & assumpsisti, quod secundum glos. refertur ad humanam naturam Christi, quæ assumpta est à verbo Dei in vnitatem personæ. Sed in primo instanti conceptionis fuit assumpta humana natura à verbo Dei in vnitatem personæ. Ergo in primo instanti suæ conceptionis Christus secundum quod homo, fuit beatus, quod est esse comprehensorem.

¶ RESPONDEO dicendum, quod (sicut ex dictis patet) non fuit conueniens, vt Christus in sua conceptione acciperet gratiam habitualem tantum absque actu: accepit enim gratiam non ad mẽsuram, vt supra habitum est. Gratia autem viatoris cum sit deficiens à gratia comprehensoris habet mensuram minorem respectu gratiæ comprehensoris. Vnde manifestum est, quod Christus in primo instanti suæ cõceptionis, accepit non solùm tantam gratiam quantã comprehensores habent, sed etiam omnibus comprehensoribus maiorem. Et quia gratia illa non fuit sine actu, consequens est quod actu fuerit comprehensor videndo Deum per essentiam clarius cæteris creaturis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod (sicut suprà dictũ est) Christus non meruit gloriam animæ, secundum quam dicitur comprehensor: sed gloriam corporis ad quam passionem peruenit.

¶ Vnde patet responsio ad secundum.

¶ Ad tertium dicendum, quod Christus ex hoc quod fuit Deus & homo, in sua humanitate habuit aliquid præ cæteris creaturis: vt scilicet statim à principio esset beatus.

QVÆSTIO TRICESIMA quinta, De natiuitate Christi, in octo articulos diuisa.

CONSEQVENTER post Christi conceptionem agendum est de eius natiuitate. Et primo quantum ad ipsam natiuitatem. secundò quantum ad natiuitatis manifestationem.

¶ Circa primum quæruntur octo.

¶ Primo, vtrùm natiuitas sit naturæ vel personæ.

¶ Secundò, vtrùm Christo sit attribuenda alia natiuitas præter æternam.

¶ Tertiò, vtrùm secundum natiuitatem temporalem beata virgo sit mater eius.

¶ Quartò, vtrùm debeat dici mater Dei.

¶ Quintò, vtrùm Christus secundum duas filiationes sit filius Dei patris & Virginis matris.

¶ Sextò, de modo natiuitatis.

¶ Septimò, de loco.

¶ Octauò, de tempore natiuitatis.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum natiuitas sit naturæ vel personæ.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod natiuitas naturæ cõueniat magis, quã personæ. Dicit enim Augustinus in lib. de fide ad Petrũ, Natura æterna atq; diuina, non posset concipi & nasci ex humana natura, nisi secundum veritatẽ humanæ naturæ. Si igitur diuinæ naturæ cõuenit concipi & nasci ratione humanæ naturæ, multo magis conuenit humanæ naturæ.

2 ¶ Præterea, Secundum Philosophum in 5. Meta. nomen naturæ à nascendo sumptum est. Sed denominationes fiunt secundum similitudinis conuenientiam. Ergo videtur, quod natiuitas magis pertineat ad naturam, quam ad personam.

3 ¶ Præterea, illud proprie nascitur quod per natiuitatem incipit esse. Sed per natiuitatem Christi nõ incepit esse persona Christi, sed eius humana natura. Ergo videtur quod natiuitas proprie pertineat ad naturam, non ad personam.

¶ SED CONTRA est quod Dam. dicit in 3. lib. Natiuitas hypostasis est, nonnaturę.

¶ RESPONDEO dicendum, quod natiuitas potest attribui alicui dupliciter. vno modo sicut subiecto: alio modo sicut termino. Sicut subiecto quidem attribuitur ei quod nascitur, hoc autem proprie est hypostasis, non natura. Cum enim nasci fit quoddam generari, sicut generatur aliquid ad hoc quod sit, ita nascitur aliquid ad hoc quod sit. Esse autem proprie est rei subsistentis: nam forma, quæ non subsistit, dicitur esse solum, quia ea aliquid est. Persona autem vel hypostasis significatur per modum subsistentis: natura autem significatur per modum formæ, in qua aliquid subsistit. Et ideo natiuitas tanquam subiecto nascenti, proprie attribuitur personæ vel hypostasi, non naturæ. Sed sicut termino attribuitur natiuitas naturæ: terminus enim generationis & cuiuslibet natiuitatis est forma: natura autem per modum formæ significatur. Vnde natiuitas dicitur esse via in naturam, vt patet per Philosoph. 2. Physi. terminatur enim naturæ intentio ad formam seu naturam speciei.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod propter identitatem, quæ in diuinis est inter naturam & hypostasim, quandoque natura ponitur pro persona vel hypostasi. Et secundum hoc dicit Aug. naturam diuinam esse conceptam & natam: quia scilicet persona Filij est concepta & nata secundum humanam naturam.

¶ Ad secundum dicendum, quod nullus motus seu mutatio denominatur à subiecto quod mouetur: sed à termino motus, à quo speciem habet. Et propter hoc natiuitas non denominatur à persona quæ nascitur, sed à natura, ad quam natiuitas terminatur.

¶ Ad tertium dicendum, quod natura proprie loquendo, non incipit esse, sed magis persona incipit esse in aliqua natura: quia (sicut dictum est) natura significatur, vt quo aliquid est, persona autem significatur vt quæ habet esse subsistens.

Art. 1. huius quæst.

Tex. 18.

1. dist. 8. art. 2.

Cap. 40.

Loci duo addenda.

Art. prec.

Art. prec.

Tex. 5.

cap. 6.

Tex. 14.

In corp.

Universidad de Deusto
Biblioteca

personam & nó naturā esse subiectū denominationis respectu natiuitatis, hoc est, esse cui vt subiecto attribuitur natiuitas. Etimile quid est videre in pbatione secūdæ cōclusionis, dum ipsa etiam ex modo significandi probatur.

¶Secunda cōclusio probatur primo. Terminus natiuitatis est forma: ergo naturæ. Antecedens patet: quia terminus cuiuslibet generationis est forma. Cōsequētia probatur: quia natura significatur per modum formę. Cōformatur secūdo: quia natiuitas dicitur via in natura. ex 2. Phy. & exponitur: quia initio naturæ ad formam seu naturā terminatur.

¶ Aduertē hic, quod natura nō solum se habet vt terminus, in denominando ipsam natiuitatē (à terminis enim denominātur generationes) sed & secūdum rem natura habet termini rationē: quoniā ad naturā terminatur secūdū rem generatio. Et propterea Autor ex parte rei etiā rationē attulit ex intentione naturę vtente generatione vt via in naturam, ad quam tendit

¶ *Super Quæstionis tricesimæquintæ Articulum secundum.*

cap.7. Titulus clarus.

¶ In corpore vna est conclusio: Necesse est Christo attribuere duas natiuitates. vnam qua æternaliter natus est à Patre: aliam, qua temporaliter natus est à matre. Probatur, In Christo sunt duæ naturæ: quarum vnam ab æterno à Patre, alteram tēporaliter à matre habet: ergo Christo attribuendę sunt duæ natiuitates, &c. Antecedens ex fide. Cōsequētia probatur quia natura sic habet ad natiuitatē vt terminus ad motum: motus autē diuersificatur secundum diuersitatem terminorum. 5. Phys. Ex hoc enim manifeste sequitur quod diuersitas naturarum terminātū, inferat diuersas natiuitates ac per hoc duę naturę infernt duas natiuitates.

cap.11. ¶ In respōsione ad vltimū habes in litera satisfactionē ad rem. si ad formā instantis, est bis exigit interruptionem mensurę inter primum actū & secundū respondere cupis, dicito q̄ est verū, si primus & secundus actus mensurantur mēsura durationis vniōrationis, puta q̄ tempus sit vtriusque mensura, aut eternitas sit vtriusq; mēsura. Oportet enī interruptionē tēpore currere, qui bis currit in tēpore, & similiter oportet interrupta æternitate nasci, qui bis in æternitate diceretur natus. Sed diuersarū rationū existentibus mensuris actus (puta intellectionis, volitionis, natiuitatis, dum vna intellectio aliculus est in æternitate, & altera in tempore & sic de aliis) potest dici quod ille bis intellexit lapidem semel in æternitate & semel in tēpore absque ęternitatis interruptione, & ratio in litera assignatur: quia plus differūt etiā vt mēsuræ durationis æternitatis, & tēpus, quām duo tēpora interrupta, puta hodie, & post cras. Non oportet igitur natiuitatem Christi diuinā interruptionem habere respectu natiuitatis Christi humanę: & ad hoc vt Christus vere dicatur bis natus quia plus distat mensura diuinæ natiuitatis à mensura humanę natiuitatis, quam si vna fuisset ante mille annos, & alia hodie.

¶ *Super Quæstionis tricesimæquintæ Articulum tertium.*

Titulus, an beata Virgo vere possit dici mater Christi.

¶ In corpore artic. vna conclusio: Beata virgo est vere mater Christi. Probatur. Corpus Christi non est de cælo allatum: sed de virgine matre sumptū, & ex purissimis sanguinibus eius formatum: ergo beata Virgo est vere mater Christi, antecedens quo ad primā partem ex opposita hæresi Valentini patet, quo ad reliquas patet ex antedictis. Consequētia probatur: quia hoc solum requiritur ad rationem matris,

¶ Circa probationē hæc dubiū nouiter orit. Occurrit quia apparet vitiū petitionis principalis in ea dā assumitur q̄ corpus Christi sumptū est ex Virgine matre: nam probandum erat, q̄ illa mulier effet mater. Nec valet dicere q̄ assumitur corpus Christi sumptum ex matre & cōceptū & editus, Christi esse matrē. Et quoniā tota quæstio de Christo est ratione corporis, an sit beata Virgo mater eius, & in vnam vertit quæstionē an ratione corporis, in Christi beata Virgo sit mater.

¶ Ad hoc dicitur, quod ly ex matre, in præsenti assumptū breuitatis causa assumptum est. vt vno vocabulo exprimeretur modus, quo corpus Christi sumptū est ex beata Virgine. ac si dixisset, Corpus Christi sumptum est ex beata Virgine in loco naturali generationis, & per operationē naturalē mulieris ad cōceptionem, & ex materia naturali, quam explicauit subdendo. Et ex purissimis sanguinibus, &c. vbi patet nullā incidere suspitionem petitionis principij.

¶ In resp. ad tertium admittitur ad crebram repetitionē nō necessarij: cum ad generationē, & similia Autorē nō semper

credat aliquis deitatem: non ab æterno filij Dei nouimus carnem, ne non veritatem humani corporis, sed quādam eum suscepisse putemus imaginem.

¶Ad secundum dicendum, quòd hæc fuit ratio Nestorij, quam soluit Cyrillus in quadam Epistola dicens, Non dicimus, quod filius Dei indiguerit necessario propter se secunda natiuitate post eam, quæ ex Patre est. est enim fatuum & indoctum, existentem ante omnia secula, & consempiternum Patri indigere dicere initio, vt sit secundo. Quoniam autem propter nos & propter nostram salutem vniens sibi secundum subsistentiam, quod est humanum, processit ex muliere, ob hoc dicitur nasci carnaliter.

¶ Ad tertium dicendum, quod natiuitas est personæ vt subiecti, naturæ autem vt termini. Possibile est autem vni subiecto plures transmutationes inesse, quas tamen necesse est secundum terminos variari. Quod tamen non dicimus, quasi æterna natiuitas sit transmutatio aut motus, sed quid significatur per modum mutationis, aut motus.

¶ Ad quartum dicendum, quod Christus potest dici bis natus secundum duas natiuitates. Sicut enim dicitur bis currere, qui currit duobus temporibus, ita potest dici bis nasci, qui semel nascitur æternitate, & semel in tempore: quia æternitas & tempus multo magis differunt quàm duo tempora, cum tamen vtrunque designet mensuram durationis.

ARTICVLVS II.

¶ Virum attribuenda sit Christo aliqua natiuitas temporalis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod Christo non sit attribuenda aliqua natiuitas temporalis. Nasci enim est velut quidam motus rei non extantis, antequam nascatur, id agens beneficio natiuitatis, vt sit. Sed Christus ab æterno fuit: ergo non potuit temporaliter nasci.

2 ¶ Præterea, Illud quod est in se perfectum, natiuitate non indiget. Sed persona filij Dei ab æterno fuit perfecta. Non ergo indiget temporali natiuitate, Et ita videtur quod non sit temporaliter natus.

3 ¶ Præterea, Natiuitas proprie personæ conuenit. Sed in Christo est vna tantum persona. Ergo in Christo est tantum vna natiuitas.

4 ¶ Præterea, Quod duabus natiuitatibus nascitur, bis nascitur. Sed hæc videntur esse falsa, Christus est bis natus, quia natiuitas eius, qua de Patre est natus, interruptionem non patitur, cum sit æterna: quod tamen requiritur ad hoc aduerbium bis. Ille enim dicitur bis currere, qui cum interruptione currit. Ergo videtur quod in Christo non sit ponenda duplex natiuitas.

¶SED CONTRA est quod Damas. dicit in 3.lib.Confitemur duas Christi natiuitates: vnam, quæ est ex patre æternam, & vnam, quæ est in vltimis temporibus propter nos.

¶RESPONDEO dicendum, quod (sicut dictum est) natura comparatur ad natiuitatem, sicut terminus ad motum vel mutationem. Motus autem diuersificatur secundum diuersitatem terminorum: vt patet per Philosophum in 5.Physi. In Christo autem sunt duæ naturæ, diuina scilicet & humana: quarum vnam accepit ab æterno à Patre, alteram accepit temporaliter à matre, Et ideo necesse est attribuere Christo duas natiuitates: vnam, qua æternaliter natus est à Patre: aliam, qua tēporaliter natus est à matre.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod hæc fuit obiectio cuiusdam Feliciani hæretici: quam Augustinus in lib. contra Felicianum sic soluit, Fingamus, inquit, sicut plerique volunt, esse in mundo animam generalem, quæ sic ineffabili motu semina cuncta viuificet, vt non sit concreta cum genitis, sed vitam præstet ipsa gignendis. Nempe cum hæc in vterum, palsibilem materiam ad vsus suos formatura peruenerit, vnam facit secum esse personam eius rei, quam non eandem constat habere substantiam: & sit operante anima, & patiente materia, ex duabus substantiis vnus homo. Sicque animam nasci fatemur ex vtero, non quia antequam nasceretur, quantum ad se attinet, ipsa penitus non fuisset. Sic ergo, imo sublimius natus est de matre filius Dei secundum hominem, eo pacto quo cum corpore nasci docetur & animus: non quia vtriusque sit vna substantia: sed quia ex vtraque sit vna persona. Non tamen ab initio carnis incepisse dicimus Dei filium, ne temporalem

ARTICVLVS III.

¶ Virum secundum temporalem Christi natiuitatem beata Virgo possit dici mater eius.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod secundum temporalem natiuitatē Christi beata Virgo non possit dici mater eius. Vt enim supra dictum est, beata Virgo Maria nihil actiue in generatione Christi operata est, sed solam materiam ministrauit. Sed hoc non videtur sufficere ad rationem matris: alioquin lignum diceretur esse mater lecti aut scāni. Ergo videtur quod beata Virgo non possit dici mater Christi.

2 ¶ Præterea, Christus ex beata Virgine miraculose natus est. Sed miraculosa generatio non sufficit ad rationem maternitatis vel filiationis: non enim dicimus Euam fuisse filiam Adæ. Ergo videtur quod nec Christus debeat dici filius beatæ Virginis.

3 ¶ Præterea, Ad matrem pertinere videtur decisio seminis. Sed sicut Damasc. dicit in tertio libro, corpus Christi non seminaliter, sed conditiue à Spiritu sancto formatum est. Ergo videtur quod beata Virgo non debeat dici mater Christi.

¶SED CONTRA est quod dicitur Matthæi primo, Christi generatio sic erat: Cum esset desponsata mater Iesu Maria, Ioseph, &c.

¶RESPONDEO dicendum q̄ beata Virgo est vera & naturalis mater Christi. Sicut enim supra dictum est, corpus Christi non est de cælo allatum, sicut Valētinus hæret

quod semē mulieris sit exrescentia. vteri (vt Aristoteles putauit) sed quod concurrat ad generationem, nō necessariō tamen. Et propter ea apud Autorem ex hoc ipso, quod semen muliebre ordinatū est ad generationem, licet non necessario, habetur ratio peccati mollitiei in muliere voluntariè seminante sola: abiicitur enim semine ad generationem ordinato.

¶ *Super Quæstionis tricesimæquintæ Articulum quartum.*

Titulus clarus vt sonat.

¶ In corpore duæ sunt cōclusiones. Prima est: Beata virgo vere dicitur mater Dei. Secunda est: Hæreticum est negare beatam Virginem esse matrem Dei. Prima cōclusio probatur: Omne nomen significans in cōcreto aliquam naturam potest supponere pro qualibet hypostasi illius naturæ: ergo ly Deus, potest supponere pro hypostasi diuinæ & humanæ naturæ: ergo persona illi suppositę vel nomine Dei, vel homo minis potest attribui quicquid ratione diuinæ vel humanæ naturę conuenit, ergo vere & proprie dici Deū conceptū & natū de virgine: ergo beata Virgo vere & proprie dici mater Dei. Antecedens patet: prima cōsequentia probatur: quia vnio Incarnationis facta est in hypostasi. Secunda ex eisdē est euidens. Tertia probatur: quia conceptus & nasci attribuitur hypostasi secundum naturā illam, in qua concipitur & nascitur. Cum igitur in ipso principio conceptionis fuerit humana natura assumpta à diuina persona (sicut prædictum est) consequens est quod vere possit dici Deum esse conceptum & natum de Virgine: ex hoc autem dicitur aliqua mulier alicuius mater, quod eum concepit & genuit: vnde consequens est quod beata Virgo vere dicatur mater Dei. solum enim sic negari posset, beatam Virginem esse matrem Dei, si vel humanitas prius fuisset subiecta conceptioni & natiuitati, quam homo ille fuisset filius Dei (sicut Photinus posuit) vel humanitas non fuisset assumpta in vnitatem personæ vel hypostasis verbi Dei, sicut posuit Nestorius. Vtrunque autem horum est erroneū, vnde hæreticum est negare beatam Virginē esse matrem Dei.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod hæc fuit obiectio Nestorij, Quæ quidem soluitur ex hoc, quod licet non inueniatur expresse in Scriptura dictum, quod beata Virgo sit mater Dei: inuenitur tamē expresse in Scriptura quod Iesus Christus est verus Deus, vt patet 1.Ioan.vlt. & quod beata virgo est mater Iesu Christi, vt patet Matth 1. vnde sequitur ex necessitate ex verbis Scripturæ, quod sit mater Dei. Dicitur etiam Rom.9. quod ex Iudæis est secūdum carnem Christus, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Non autem est ex Iudæis nisi mediante beata Virgine. Vnde ille, qui est super omnia Deus benedictus in secula, est vere natus ex beata Virgine, sicut ex sua matre.

¶Ad secundum dicendum, quòd illa est obiectio Nestorij, sed Cyrillus in quadam epistola contra Nestorium, eam soluit, sic dicens, Sicut hominis anima cum proprio corpore nascitur, & tanquam vnum reputatur, & si voluerit quispiam dicere, quod est genitrix carnis, non tamen & animę genitrix, nimis superflue loquitur. Tale aliquid gestum percipimus in generatione Christi: natum est enim ex Dei Patris substantia, Dei verbum: quia vero carnem assumpsit, necessarium est confiteri, quia natum est secundum carnem ex muliere. Dicendum est ergo quod beata Virgo dicitur mater Dei, non quia sit mater diuinitatis, sed quia personæ habentis diuinitatem & humanitatem est mater secundum humanitatem.

¶ Ad tertium dicēdum, quod hoc nomen Deus, quanuis sit cōmune tribus personis: tamen supponit quandoque pro sola persona Patris, quandoque pro sola persona Filij, vel Spiritus sancti: vt supra habitum est. Et ita cum dicitur, beata Virgo est mater Dei, hoc nomen Deus supponit pro sola persona Filij incarnata.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum beata Virgo debeat dici mater Dei.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod beata Virgo non debeat dici mater Dei. Non enim dicendum est circa diuina mysteria, nisi quod ex sacra Scriptura habetur. Sed nunquam in sacra Scriptura legitur quod sit mater aut genitrix Dei, sed quod sit mater Christi vel mater pueri: vt patet Matth.1. Ergo non est dicēdum quod beata Virgo sit mater Dei.

2 ¶ Præterea, Christus dicitur Deus secundum diuinam naturam. Sed diuina natura non accepit initium essendi ex Virgine. ergo beata Virgo non est dicenda mater Dei.

3 ¶ Præterea, Hoc nomen Deus, communiter prædicatur de Patre & Filio & Spiritu sancto. Si ergo beata Virgo est mater Dei, videtur sequi quod beata Virgo sit mater Patris & Filij & Spiritus sancti, quod est inconueniens. Non ergo beata Virgo debet dici mater Dei.

¶SED CONTRA est quod in capitulis Cyrilli approbatis in Ephesina synodo legitur. Si quis non confitetur Deum esse secundum veritatem Emanuel, & propter hoc Dei genitricem sanctam Virginē (genuit enim carnaliter carnem factam ex Deo Verbum) anathema sit.

¶RESPONDEO dicendū, quod (sicut suprà dictum est) omne nomen significans in cōcreto naturam aliquam, potest supponere pro qualibet hypostasi illius naturæ. Cùm autem vnio Incarnationis sit facta in hypostasi (sicut supra dictum est) manifestum est quod hoc nomen Deus, potest supponere pro hypostasi habente humanā naturam & diuinam. Et ideo quicquid conuenit diuinę naturæ vel humanę, potest attribui illi personæ: siue secundum quod pro ea supponit nomen significans diuinā naturam, siue secundum quod pro ea supponit nomen significans humanam naturam. Concipi autem & nasci, personæ attribuitur & hypostasi, secundum naturam illam, in qua concipitur & nascitur. Cum igitur in ipso principio conceptionis fuerit humana natura assumpta à diuina persona (sicut prædictum est) consequens est quod vere possit dici Deum esse conceptum & natum de Virgine: ex hoc autem dicitur aliqua mulier alicuius mater, quod eum concepit & genuit: vnde consequens est quod beata Virgo vere dicatur mater Dei. solum enim sic negari posset, beatam Virginem esse matrem Dei, si vel humanitas prius fuisset subiecta conceptioni & natiuitati, quam homo ille fuisset filius Dei (sicut Photinus posuit) vel humanitas non fuisset assumpta in vnitatem personæ vel hypostasis verbi Dei, sicut posuit Nestorius. Vtrunque autem horum est erroneū, vnde hæreticum est negare beatam Virginē esse matrem Dei.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod hæc fuit obiectio Nestorij, Quæ quidem soluitur ex hoc, quod licet non inueniatur expresse in Scriptura dictum, quod beata Virgo sit mater Dei: inuenitur tamē expresse in Scriptura quod Iesus Christus est verus Deus, vt patet 1.Ioan.vlt. & quod beata virgo est mater Iesu Christi, vt patet Matth 1. vnde sequitur ex necessitate ex verbis Scripturæ, quod sit mater Dei. Dicitur etiam Rom.9. quod ex Iudæis est secūdum carnem Christus, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Non autem est ex Iudæis nisi mediante beata Virgine. Vnde ille, qui est super omnia Deus benedictus in secula, est vere natus ex beata Virgine, sicut ex sua matre.

¶Ad secundum dicendum, quòd illa est obiectio Nestorij, sed Cyrillus in quadam epistola contra Nestorium, eam soluit, sic dicens, Sicut hominis anima cum proprio corpore nascitur, & tanquam vnum reputatur, & si voluerit quispiam dicere, quod est genitrix carnis, non tamen & animę genitrix, nimis superflue loquitur. Tale aliquid gestum percipimus in generatione Christi: natum est enim ex Dei Patris substantia, Dei verbum: quia vero carnem assumpsit, necessarium est confiteri, quia natum est secundum carnem ex muliere. Dicendum est ergo quod beata Virgo dicitur mater Dei, non quia sit mater diuinitatis, sed quia persona habentis diuinitatem & humanitatem est mater secundum humanitatem.

¶ Ad tertium dicēdum, quod hoc nomen Deus, quanuis sit cōmune tribus personis: tamen supponit quandoque pro sola persona Patris, quandoque pro sola persona Filij, vel Spiritus sancti: vt supra habitum est. Et ita cum dicitur, beata Virgo est mater Dei, hoc nomen Deus supponit pro sola persona Filij incarnata.

ARTICVLVS V.

¶ Virum in Christo sint duæ filiationes.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod in Christo sint duæ filiationes. Natiuitas enim est causa filiationis. Sed in Christo sunt duæ natiuitates. ergo etiam in Christo sunt duæ filiationes.

2 ¶Præt

3.dist.14. q.1.arti.2. ad 4. Et 3. dist.8.art. 4.q.1. Et de vnio. arti.2.ad 16.

Art.præc.

Tex 41.& seq.

cap.11.

cap.7.

Ephe.1.

9.q.2.art.2. & 3.

9.31.art.5.

9.33.art.3.

3.dist.4.q. 2.art.2.Et 4.contra 3.43.& 45.fin. Et opuſ.3.c. 219.

ad Nestor.

q.33.art.3.

3.dist.3. 2.art. & 2.Et 4.q.2. 2.Et 3. art.4.& 5.Et 2.art.2. Et 3.dist.5. 3.Et 4.q.1. 2.Et 3.dist.6. 3.col.2.

9.32.arti.

9.31.art.4. D.661.& 1117.

3.dist.4.q. 2.art.1.Et 4.contra 3.43.& 45.fin. Et opuſ.3.c. 219.

9.16.art.1.

Titulus de filiationibus realibus, hoc est, an ambæ sint reales relationes, intelligitur.

¶ In corpore quatuor sunt, primo ponuntur duæ circa quæstionis opi

nationes, secundo tractatur in communi penes quid attendatur vnitas, pluralitas relationis realis, tertio applicatur ad Christi filiationē, quarto respondetur quæstio.

¶ Quo ad primum, prima opinio ponit duas reales in Christo filiationes, propter plures natiuitates, quæ sunt causæ: secunda ponit vnam tantum propter vnitatem personæ, quæ est subiectum.

¶ Quo ad secūdum adueritēdum est, quod tria concurrunt ad realem relationem, scilicet causa: bonitas quæcunque, sed ea quæ fundat relationē (vt albedo respectu similitudinis, & quantitas respectu qualitatis, & generatio actiua respectu paternitatis & similis) subiectū in quo scilicet est subiectiue ipsa relatio, vel paternitas in persona Patris: & sic de aliis. Et terminus ad quē vt ad correlationem relatio est, vt filiatio est ad quem, dicitur paternitas: & sic de aliis. Et quia hæc inueniuntur concurrere ad esse relatio & vnitas aut pluralitas ad esse rei spectant ideo Autor in communi tractare volens hic de vnitate vel pluralitate relationis realis, de qua est sermo, ab iijs tribus locutus est, & per hæc tria discurrit, proponendo, quod penes causam vel subiectum & nō penes terminum relatio pluralitatur, excludendo primo terminum, est penes quem vnitas aut pluralitas relationis realis attenditur. Probat autem hoc, ex eo quod si ad pluralitatem pluralitatem terminorum multiplicaretur realis relatio, sequeretur quod Sortes esset filius duobus filiationibus realibus specie differentibus: quia est filius patris & matris, quod est inconueniens: quia vna natiuitate est vtriusque filius. Et hinc secundo infert penes vnitatem causæ attendi vnitatem specificam relationis, & manifestat hoc primo in filiatione penes natiuitatem, secundo in magistro penes vnam doctrinam, & in domino penes vnum dominiū. Et in de tertio prosequitur pluralitatem specificam attendi penes specificam pluralitatē causæ: quod manifestat in magistrio Grammaticæ: & Logicæ: & sic de aliis. Et demum vnitatē numeralem relationis nō penes causam, sed subiectum ponit: & manifestat in parte respectu multorum filiorum, in quo nec plures specie paternitates quia generationes sunt eiusdem speciei, nec plures numero, quia forma eiusdem rationis, nō potest multiplicari in eodem subiecto.

¶ Ad tertium duo de fi-

p.p.q.39. art.7.

3.di.8.art. 4.Et quol. quol.9.q. 2.art.3.Et opuſ.3.c 219.

Universidad de Deusto
Biblioteca

liatione Christi deducit, primum ex parte causæ, scilicet quod quia duæ sunt Christi nativitates, & sunt diuersarum rationum: consequens est quod duæ sunt in Christo filiationes. Secundum ex parte subiecti: quod quia vna tantum est persona, & subiectum filationis non est natura nec pars naturæ, sed persona: consequens est quod in Christo non sit filiatio temporalis, nisi cuius capax est persona diuina: & sic filiatio æterna in Christo non est relatio realis, sed rationis tantum.

¶ Ad quartum respondetur primo quæsito, distinguendo & concordando opiniones ambas: quia aut termo est de filationibus secundum perfectas rationes filiationis: & sic affirmâ duæ sunt duæ in Christo filiationes iuxta duas nativitates, aut secundum filationis subiectum: & sic in Christo non est nisi filiatio æterna: quia solum est suppositum æternum. Secundo excludit obiectio prom, quomodo scilicet Christus dicitur filius matris & dicit quod dicitur relatione filiationis connotata maternitati. Tertio excluditur aliam obiectionē, quomodo Christus dicitur realiter filius matris: & dicit quod dicitur realiter filius ex reali maternitate ad ipsum.

¶ Occurrunt hoc in loco quinque ex Scoto in 8. dist. 3 Sent. dubitandæ: arguit enim cōtra quin que hic dicta, primū est circa illud, quod relationes non pluralificātur secundum terminos, secundum est circa illud, impossibile est in eodē subiecto esse duas formas eiusdem rationis, tertium est circa illud, Pater vnica paternitate refertur ad plures filios, quartum est circa rationē literæ pto principali cōclusione, quintū est circa ipsam principalem cōclusionem.

¶ Contra primum ergo dictum, scilicet relationem non pluralificari secundum terminos, arguit Scotus: Si ad duos terminos essēt eadem relatio, tunc eadem relatio simul esset, & non esset.

¶ Contra tertiū dictum quod est propinquum huic primo (scilicet quod pater vnica paternitate refertur ad plures filios) arguit Scotus primo. Pater hac paternitate primo respicit hunc filium hac filiationes ergo hæc paternitas non est ad plures filios. Antecedens probatur: quia sicut pater-

Art. prx c.

nitas fundatur super genuisse ita hæc paternitas super hoc genuisse.

Secundo, contra ultima sunt simul natura: ita quod vno destructo, destruitur & reliquum, ergo destructa hac filiatione in hoc filio, destruitur quoque hæc paternitas in hoc pater. ergo paternitas remanens ad alium filium, est alia paternitas nisi aut idem simul esset corruptum, & remaneret quod est impossibile: aut noua paternitas tunc adueniret sine noua generatione: quod est etiam impossibile.

¶ Tertio: quia quando aliquid est aliquo vltimate tale, non potest illud manere in ipso, nisi ipsum habens illud sit ipso tale: sicut non potest albedo manere in superficie, nisi ipsa superficies sit alba. Sed relatio est qua habens illam, est vltimate ad aliud: igitur non potest manere eadem in eo, nisi illud in quo manet, sit illa ad idem aliud. igitur non manet eadem paternitas destructo illo termino, ad quem habens paternitatem dicitur pater paternitate illa.

¶ Quarto, Pater aliquo modo aliter respicit hunc filium, & illum, si alia relatione, habetur propositum: si non alia relatione, sed alio respectu eiusdem relationis, iterum habetur propositum.

¶ Contra secundum dictum: quia illi respectus erunt eiusdem rationis propter fundamenta eiusdem rationis, Et propterea respectus isti aut sunt aliud à relatione: & hoc est superfluum multiplicare tot entia, aut sunt idem relationis & tunc sequitur, quod est idem dicere, respectum plurificari, & relationem plurificari: ergo habetur propositum.

¶ Quinto, multiplicato priori, multiplicatur posterius: sed fundamētū est prius relatione: puta generatio paternitatis ergo multiplicata generatione actiua, multiplicatur paternitas.

¶ Contra secundum dictum, scilicet formas eiusdē speciei non posse simul esse in eodem subiecto, arguit Scotus primo. In omni ordine essentiali cum vnitate D. 30 q. 1. prioris essentialiter posteriōris naturaliter nō inhærentis prioris: sed subiectū est prius essentialiter illa dispositione, quæ ponitur sibi inhærens nec per se ei inhærere nec adæquate: ergo, Maior probatur per similē in causa & in effectu: quia nec subiectum est causa intrinseca dispositionis.

¶ Secundo: quia plures species phātastice eiusdem speciei sunt simul in eodem organo phantasiæ secundum eandem partē organi: ergo. Antecedens probatur. Et quidem quod plures simul sint, patet ex eo, quia aliter defera vna specie non posset quis imaginari, nisi de novo acquireret, Quod vero sint eiusdē speciei, probatur ex obiectis: quia obiecta sunt eiusdē speciei. Quod autē sint in eadē parte organi, probatur quia organi non pateret in tot partes minimas diuidi quot sunt species imaginabiles, quæ simul sunt in organo phantasiæ.

¶ Cōtra quartum scilicet, rationem illam, filiatio est ita suppositi vt subiecti, quod nō naturæ, ergo in Christo non est filiatio temporalis realis) arguit Scotus primo: Si filiatio est ad aliū personæ, ita quod non potest nisi pluralificata persona pluralificari, aut q. 33. ar. 2. persona pluralificata, aut non, nō magis repugnat vni aut non personæ pluralitas talis filiationis relationis, quam pluralitas &c. sed Christ habuit duas origines: ergo.

¶ Secundo: quia Pater æternus habet duas relationes originis, scilicet ad Filium & Spiritum sanctum super vno fundamento, scilicet essentia. ergo à fortiori Filius super duo fundamenta, scilicet duas naturas & natiuitates, habet duas filiationes realer.

¶ Tertio: Christus habet duas operationes, ergo duas filiationes. Probatur consequentia: quia relatio originis non magis quam operatio respicit suppositum quia suppositi est operari, primo Meta.

¶ Quarto: Christus si genuisset plures filios habuisset duas paternitates ad illos: ergo nunc habet duas filiationes propter duas natiuitates. Quinto: si filiatio tantummodo diceretur de Christo secundum rationem personalitatis æternæ, sequeretur quod hæc esset falsa, Christus, inquantum homo, est filius. Probatur sequela: quia quod præcise Christo conuenit secundum rationem personalitatis æternę non dicitur de eo, inquantum homo: propterea enim ista est falsa, Christus, inquantum homo, est persona.

¶ Contra quintū (scilicet filiatio tēporalis Christi non est relatio realis) arguit Scotus probando vltimam particulam, de qua sola est quæstio, scilicet quod sit realis. Primo: illa relatio est realis, quæ consequitur extrema ex natura extremorum sine actu intellectus: sed posita matre generante & supposito habēte naturam per generationē ex natura extremorum sine actu intellectus, sequitur filiatio, sicut ibi maternitas, ergo. Quod si quis fingat intellectum operari ad causandum relationem hoc improbatur, quia si Maria genuisset purum hominem, fuisset ille vere filius relationis realis: ergo cum Christus non minus acceperit naturam à matre quàm purus homo accepisset, æque realis erit in eo relatio, sicut in puro homine fuisset.

¶ Ad hæc dubia mota, secundum ordinem dictorum in littera respōdendum est, non eodem ordine, sed peroui doctrinæ ordo exigit, vt prius scilicet communiora, quam minus communia tractentur: vt ex notis generibus ad species cognoscendas transeatur. Et propterea ad dubiū tricesimum tertium, quod inter illa communissimum esse: vt pote in cō muni disputata de formis vnius speciei in eodem subiecto, dicēdum est primò, præuorando quod ratio quare formas vnius speciei multiplicari in eodem diuisibili impossibile, est illa radicabilis propositio Per se practica. Omnis distinctio aut est secundum formam, aut secundum quantitatem. De qua propositione quū de principio individuationis tractaretur, diffusè dictum est. hinc enim oritur quod implicat dicere, formas vnius speciei duas: & apponere in eodem subiecto, quia si in eodē subiecto sunt, ergo non distinguuntur secundum quantitatem ac per hoc quum non distinguantur, etiam formaliter non sunt duæ.

In corp.

¶ Ad primū ergo obiectionem respondendo dicitur, quòd Maior est vniuersaliter falsa & diffinguēda propter ea ad claritatem solutionis, potest siquidem intelligi de vnitate formali vel de vnitate numerali: si de vnitate formali, transeat tāquam impertinēs: si de vnitate numerali, falsa est vniuersaliter. Ratio est, quia in aliis à quātitate vnitas numeralis posterioris in hęcēsis depēdet per se ab vnitate numerali prioris: hoc est subiecti: vt, quamuis albedo per accidēs se habeat ad hoc quantū, hæc tamē albedo, inquā si hæc per se depēdet ab hoc quāto: ita quod si hęc albedo, vt hęc diffinitur, in diffinitione eius poneretur hoc quātū, quod est subiectū: vnde cū vnitate numerali subiecti prioris nō itat pluralitas numerata subiectū posterioris quod secundū suā specie nō per se inhæret: quod secūdū vnitatē numeralē vendicat sibi per se & adæquatē hoc subiectum per se quidem quia hoc subiectum poneretur in diffinitione accidētis, inquātum hoc adæquata aute quia vnitas numeralis huius accidētis subiecti, soli huic subiecto conuenit: nec extra illud inueniri aut intelligi potest. Vnde gratio à simili nulla est: quoniā vnitas numeralis effectus nō dependet ab vnitate numerali causę, vt illius diffinitiua: sicut vnitas numeralis accidētis diffiniēda est per hoc subiectū.

¶ Ad secundam obiectionem de speciebus in phantasia, respondetur tripliciter, primò quod non probatur ab arguente esse tot eiusdem speciei species simul in vna phantasia quod non possint esse in diuersis organi partibus, præsertim quum huiusmodi intentionalia entia videantur quasi in puncto saluari: vt apparet videntibus per minimum foramen, tot & multa sunt similia in phantasia non per propriæ species, sed per species aliquorum totorum, quorum illa occurrerunt vt partes.

¶ Secundò dicitur negando, in eadem phantasia inueniri plures species eiusdem rationis: & ad probationem, obiecta sunt eiusdem rationis: ergo species eorum dicitur quod obiecta sumūtur dupliciter: scilicet, in esse naturæ: & sic duo alba sunt eiusdem rationis: vel in esse sensibili: & sic duo alba sunt diuersarum rationum. Quod sic manifestatur: abipsis repræsentantibus nam sicut in esse naturę illa tantum dicuntur vnius speciei, quorum quicquid habet essentialiter vnum habet essentialiter aliud: ita in repræsentando illa tantum dicuntur vnius speciei, quorum quicquid repræsentat vnum totum illud, idem repræsentat reliquum. Sicut si vnum album videatur à duobus vel pluribus, omnes illæ species sunt vnius speciei: non enim differunt in repræsentando: quia idem repræsentant, sed solo numero differunt: quia hæc in isto, & illa in illo est. Sed duorum alborum species non sunt vnius speciei: quia species vnius non repræsentat aliud, vt pater. Vnde cum in vna phantasia non possint plures species eiusdem obiecti, consequenter negamus plures species eiusdem rationis: quoniam, vt dictū est, species diuersorum individuorum sunt diuersarum specierum: quia ipsa individua diuersa, sunt diuersarum rationum in esse sensato.

¶ Tertiò dicitur, quod sicut lumen generatum in eodē diaphano à secunda candela, non est aliud numero à lumine geniti à prima: sed coincidit in idem delata, non est aliud numero à lumine geniti à prima: sed coincidit in idem dependens à duobus, vt partialibus agentibus: ita quum in phantasiæ organū dependens à duobus, vt partialibus agentibus: ita quum in phantasiæ organū secundum eandem partem occurrit obiectum eiusdem rationis, non fit alia species: sed præexistens fit dependens à duobus partialibus, conueniente animæ species illam ad nouum obiectum: nisi quod præcedens species perficitur & firmitate & extensione Hæc responsio sustinenda est ab illis, qui diuersorum individuorum non admittent diuersarum rationum esse species: & in eadem parte organi recipi. Ego magis trahor in secundam responsionem. Quæ potest confirmari: quia alia & maiori ratione differūt species imaginatę Sortis & Plat. quàm differant duæ species imaginatæ Sortis. Sed duæ species Sortis differunt ratione differentiæ numerali: ergo species Sortis & Plat. differunt differentia maiori, quam constat esse specificam.

¶ Ad primum dubium dicitur, quod ex hoc quod relatio vna est ad plures termi nos inadæquatē: non sequitur eam simul esse & non esse, quamuis sequeretur si esset ad plures adæquatos terminos, quod non est intelligibile: sunt enim duo inadæquati termini quasi partiales termini. Et propterea vno sublato, potest remanere eadem relatio ad alium, quasi partialem terminum.

¶ Ad secundum dubium de vnica paternitate ad plures filios respondendo dicitur, quod Maior sen Aristotelis illud. Pater hæc paternitate primo respicit hūc filium hac filiatione, distinguendum est. Nam si ly primo, sumitur pro ad æquatè, negatur: si verò sumitur primò, pro principaliter, conceditur: sed tunc negatur sequela. Nec antecedens in primo sensu probatur ex

Dicitur tamen relatiuè filius ad matrem relatione, quæ cointelligitur relationi maternitatis ad Christum. Sicut etiam Deus dicitur dominus relatione, quæ cointelligitur reali relationi, qua creatura subicitur Deo. Et quanuis relatio dominij nō sit realis in Deo: dicitur tamen realiter dominus ex reali subiectione creaturæ ad ipsum. Et similiter Christus dicitur realiter filius virginis matris, ex relatione reali maternitatis ad Christum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendū, quòd natiuitas temporalis causaret in Christo tēporalem filiationem realem, si esset ibi subiectum huiusmodi filationis capax. Quod quidem esse non potest. ipsum enim suppositum æternum nō potest esse susceptiuum relationis temporalis: vt dictum est. Nec potest dici quòd sit susceptiuum filationis temporalis ratione humanæ naturæ, sicut etiam & temporalis natiuitatis: quia oporteret naturam humanam aliqualiter esse subiectū filationis: sicut est aliqualiter subiecta natiuitati. cùm enim Aethiops dicitur albus ratione dentis: oportet quòd Aethiopis dens sit albedinis subiectum. Natura

auté humana nullo modo potest esse subiectum filationis: quia hæc, relatio directè respicit personam.

¶ Ad secundum dicendum, quòd filiatio æterna non dependet à matre temporali: sed huic filiationi æternę cointelligitur quidam respectus temporalis dependens à matre, secundum quam Christus dicitur filius matris.

¶ Ad tertium dicendum, quòd vnum & ens se consequuntur: vt dicitur in 4. Met. Et ideo sicut contingit, quòd in vno extremorum relatio sit quoddam ens, in alio autem non sit ens, sed ratio tantùm (sicut de scibili & scientia Philosophus dicit in 5. Met.) ita etiā cōtingit quòd ex parte vnius extremi est vna relatio, ex parte autem alterius extremi sunt multę relationes. Sicut in hominibus ex parte parentum inuenitur duplex relatio, vna paternitatis, & alia maternitatis, quæ sunt specie differentes, propter hoc quòd alia ratione pater, & alia mater est generationis principium. Si verò essent plures eadem ratione, principium vnius actionis (puta cum multi simul trahunt nauem) in omnibus esset vna & eadē relatio nō ex rationibus formarum aut causarum arguendum est, sed ad identitatem speciandum est subiecti.

Tex. 5.

Tex. 20.

¶ Et per hoc pater responsio ad secundum, scilicet quod destructo vno correlatiuorum destruitur & reliquum, nisi per accidens contingat illud remanere propositiones enim fiunt de eo quod secundum proprias rationes cōuenit correlatiuis, nō de iis quæ per accidens cōtingunt. Sicut autem est in proposito, distinctō enim hoc filio, secundo vel primo destruitur hæc paternitas, nisi per accidens remaneat ratione identitatis ad paternitatem ad reliquum: sicut destructo vno albo destruerentur similitudines omnium alborum ad illud, si per accidēs remanerent inter se. Album enim vna similitudine refertur ad omnia alba, nisi quasi infinitas relationes reales distinctas realiter etiam ab hac albedine ponat Scot. in hoc albo sim. iquod est ridiculum absurd um superfluum. Et hæc altera responsio à superius data de termino adæquato vel inadæquato.

¶ Ad tertium dicitur, quod maior est vera per se, potest tamen esse falsa per accidens, vt dictum est. Licet enim Sortes sit pater hac paternitate ad hunc filium, & non possit per se remanere hæc paternitas sine hoc filio: potest tamen per accidens remanere absque hoc, quòd dicatur ad hunc filium. Et ratio est reddita ex parte subiecti, & ex parte termini: quia est inadæquatus.

¶ Ad quartum dicitur, quod pater eadem relatione & eodem respectu reali respicit vtrumque filium. Et quum apud Autorem inuenitur quod respectus sunt diuersi, non intelligitur de diuersitate reali secundum: quia vnica illa realis relatio duorum respectuum rationem induit, dum cointelligitur respicere diuersos termin os. Ita quod in re non est diuersitas respectuum, sed respectorum: quibus illa vna relatio quasi duplex cointelligitur, Et sic ruit tota fabrica argumenti: quod de respectibus realibus loquitur.

¶ Ad quintū negatur assumptū vniuersaliter, vt assumitur: & specialiter etiā de fundamentalis causa successiue multitudine numerali in eodē subiecto permanente. Possunt enim successiue generationes actiuę multiplicari, & tamen permanere. Possunt enim successiue generationes actiuę multiplicari, & tamen permanentia consequentia oportet identitatem cedere, propter identitatem subiecti non compatientis permanentium numeralem distinctionem in se vno.

¶ Ad quartum dubiū de proprio filiationis subiecto dicitur, quod filiatio nec ex eo quod relatio nec ex eo quod relatio originis, habet quod nō plurificetur nisi ex eo quod relatio nec ex eo quòd sola persona capax est filiationis, sicut plurificata persona, sed hoc habet ex eo qđ sola persona capax est filiationis, sicut & paternitatis: nulla enim natura, nulla pars naturæ aut personæ capax est paternitatis aut filiationis, vt patet ex eo quod nihil horum pōt dici pater vel filius. Vnde patet quod non est ad propositum pluralitas relationum originis in parte naturæ, nec pluralitas generationum, quoniam generatio est subiectiue in parte naturæ, hoc est materia. Filiatio autem immediate est in persona, alioquin illud membrum posset dici filius sicut superficies dicitur alba: quia mediat inter subiectū & albedinē, & sic de aliis. Et p hoc patet responsio ad secūdū: quomia nō ex parte fundamēti, sed subiecti puenit qđ ista filiatio rēporalis nō est realis.

¶ Ad tertium negatur sequela ad probationem dicitur, quod aliter operatio & aliter filiatio est suppositi: nam filiatio est suppositi vt subiecti immediatè: operatio autem est suppositi mediante natura & potentia & subiecto, vt patet.

¶ Ad quartum dicitur, quod si Christus genuisset, nullam paternitatem realem ex suo genuisse acquisiuisset: quia paternitas est subiectiue immediate in persona, non minus quàm filiatio.

¶ Ad quintū dicitur, quod antecedēs potest habere duos sensus, prout ly secūdū ratione personalitatis æternæ, dupliciter teneri pōt. Primò reduplicatiuè, & tūc conceditur totum, vtpote impertinens: quia antecedens non est nostrum: & est falsum, quia Christo conuenit esse filium hominis, non secundum rationē personalitatis æternæ: hoc est non ex hoc quod est persona æterna. Secundò potest teneri specificatiue & sic antecedens quidem est nostrum & verum: sed consequentia nihil valet, quia procedit secundum primū sensum. Constat enim quod omnia personalia siue humana, siue diuina conueniunt Christo secundum rationem personalitatis æternæ, si ly secundum teneatur specificatiuè. Christus enim secundum suam personam est hic homo & Filius hominis: vt patet.

¶ Ad quintum dubiū de realitate filiationis tēporalis in Christo, dicitur negādo

Universidad de Deusto
Biblioteca

malo autem quoniam oportet addere quod suppositum in capax nouæ filiationis realis propter excellentiam siquidem personæ Christi prouenit, quod non consurgat in eo filiatio realis noua. Nec oportet fingere intellectum cooperantem filiationem realem, sed ad filiationem naturalis non fingitur sed necessario concurrit cointellecta filiatio ad matem naturalem. Et quum dicitur, Si Maria genuisset purum hominem, &c. ergo, negatur sequela: quia in puro homine fuisset persona capax filiationis realis nouæ: in Christo autem licet æque susceperit naturam sine matre nō tamen est æque subiectum filiationis realis nouæ, quia non est in Christo suppositum capax filiationis realis nouæ, ob defectū subiecti propter excellentiā suppositi, vt enim in litera dicitur omnia requisita ad filiationem realem inueniuntur in Christo nato, excepto subiecto, quod quia persona est, & illa est Deus, ideo subiectum realis filiationis nouæ esse non potest, Cum quibus tamen tene, quod Christus referatur ad matrē reali relatione causati ad causam, & similis ad similem: & sic de aliis relationibus realibus, quæ non immediatè sunt in supposito subiectiuè.

2.2 q.164. ar.2. ad 3.

¶In respōsione ad vltimum nota duò. primò, quod de voitate specifica, & non de vnitate numerali est sermo in litera dicente, In omnibus trahentibus nouem est vna relatio, nam specificæ diuersitati paternitatis & maternitatis, q̄ sunt diuersa ratiōe principia, contra ponitur vnitas eadem ratione principiātium reactum nauis. Et veritas est, q̄ multi trahentes nauem multis actionibus vnū passiuè nauis tractum inferunt: quilibet enim sua propria actione cōcurrit. Et proptere a multis relationib⁹ solo modo differentibus referūtur ad nauem, quæ trahitur: quilibet enim sua propria relatione cōsequente ad propriam actionem refertur, quamuis nauis, quia vno numero motu trahitur, vna relatione numero ad omnes trahentes referatur. Nota secundò, quod filiatio singulorum hominum dicitur vna secundum rem, & duplex secundum rationem. secundum duos respectus intellectus, in hoc sensu, quod sicut albedo vna secundum rem est multiplex secundum rationem, puta vt visibilis, vt terminatiua alterationis, vt extremitas perspicui, &c. ita filiatio Socratis est vna res respectiua & multiplex secundum multas rationes respectiuas, ita quòd intellectus non facit in re filiationem aerespectum ad patrem aut ad matrē sed facit distinctionem rationis in illo vno respectu secundum rem: cointelligit illum vt respōdet patri, & iterum vt respondet matri.

q.28. ar.1.

Cap.4.

Super Quæstionis tricesimæquintæ Articulum sextum.

Titulus clarus est.

¶In corpore duæ sunt cōclusiones. prima est, Christus est natus sine dolore matris, probatur, Christus est egressus ex clauso utero matris, ergo nulla aperitionis meatuum violentia ibi fuit ergo in illo partu nullus fuit dolor. Prima consequentia patet, secunda vero probatur: quia dolor patientis causatur ex aperitione meatuum, per quos proles egreditur. Et confirmatur conclusio quia ibi nulla fuit corruptio. Secunda conclusio est. In illo partu fuit maxima iucunditas.

Ser.14. to. 10.

ARTICVLVS VI.

¶Virum Christus fuerit natus sine dolore matris.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non fuerit natus sine dolore matris. Sicut enim mors hominū subsecuta est ex peccato primorum parentum (secundum illud Gen. 2. Quacunque die comederitis ex eo, morte morieminī) ita etiam dolor partus, secūdum illud Gen. 3. In dolore paries filios. Sed Christus mortem subire voluit, ergo videtur quod parī ratione eius partus esse debuerit cum dolore.

2.2 q.164. ar.2. ad 3.

2 ¶Præterea, Finis proportionatur principio. Sed finis vitæ Christi fuit cum dolore, secundum illud Isa. 53. Verè dolores nostros ipse tulit. Ergo videtur quòd etiam in sua natiuitate fuerit dolor partus.

3 ¶Præterea, In lib. de ortu Saluatoris narratur, quòd ad Christi natiuitatem obstetrices occurrerunt, quæ videntur esse necessariæ parienti propter dolorem. ergo videtur quòd beata Virgo peperit cum dolore.

¶SED CONTRA est quod Augustinus dicit in Sermone de Natiuitate, alloquens Virginē matrem. Nec in conceptione, inquit, inuenta es sine pudore, nec in partu inuenta es cum dolore.

¶RESPONDEO dicendum, quòd dolor parientis causatur ex apertione meatuum, per quos proles egreditur. Dictum est autem suprà, quòd Christus est egressus ex clauso utero matris: & sic nulla violentia apertionis meatuum ibi fuit, & propter hoc in illo partu nullus fuit dolor, sicut nec aliqua corruptio. Sed fuit ibi maxima iucunditas, ex hoc quod homo Deus est natus in mundum, secundum illud Isa. 35. Germinans germinabit sicut lilium & exultabit lætabunda & laudans.

¶AD PRIMVM ergo dicendū, quòd dolor partus consequitur in muliere commixtionem virilem. Vnde Gen. 3. postquam dictum est, in dolore paries, subditur. Et sub viri potestate eris. Sed sicut dicit Augu. in sermone de Assumptione beatæ Virginis, ab hac sententia excipitur virgo mater Dei: quæ quia sine peccati colluuione & sine vi rilis admixtionis detrimento Christum suscepit, sine dolore genuit: & sine integritatis violatione, pudore virginitatis integra permansit. Christus autem mortem suscepit spontanea voluntate, vt pro nobis satisfaceret, non quasi ex necessitate illius sententiæ, quia ipse mortis debitor non erat.

¶Ad secundum dicendū, quòd sicut Christus mortendo destruxit mortem nostram, ita suo dolore nos à doloribus liberauit: & ideo mori voluit cum dolore. Sed dolor parentis matris non pertinebat ad Christum qui p̄ peccatis nostris satisfacere veniebat: & ideo non oportuit, quòd mater eius pareret cum dolore.

¶Ad tertium dicendum, quòd Luc. 2. dicitur, quòd beata Virgo ipsum puerum, quē pepererat, pannis inuoluit, & posuit in præsepio. Et ex hoc ostenditur narratio illius libri, qui est apocryphus, esse falsa. Vnde Hierony. dicit contra Eluidium. Nulla ibi obstetrix, nulla mulierularum sedulitas intercessit: & mater obstetrix fuit. Pannis, inquit, inuoluit infantem, & posuit in præsepio. Quæ sententia apocryphorum delirameta conuincit.

ARTICVLVS VII.

¶Virum Christus debuerit in Bethlee n nasci.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quod Christus non debuerit in Bethleem nasci. Dicitur enim Isa. 2. De Sion exibit lex, & verbū Domini de Hierusalem. Sed Christus est verè verbum Dei, ergo de Hierusalem debuit prodire in mundum.

Ioel 3.ar.2.ad 2. Et Mat. 2.a.2. Mich. 5.

2 ¶Præterea, Matth. 2. dicitur scriptum esse de Christo, quòd Nazarenus vocabitur: quod sumitur ex eo quod scribitur Isa. 11. Flos de radice eius ascendet. Nazareth enim flos interpretatur. Sed maximè aliquis denominatur à loco suæ natiuitatis. ergo videtur quòd in Nazareth nasci debuerit, vbi etiam fuit conceptus & nutritus.

3 ¶Præterea, Ad hoc Dominus natus est in mundo, vt veritatis fidem annuntiaret: secundum illud Ioan. 18. In hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, vt testimoniū perhibeam veritati. Sed hoc facilius fieri potuisset, si natus fuisset in ciuitate Romana, quæ tūc dominatum orbis habebat. Vnde & Paulus Romanis scribens dicit Roman. primo: Fides vestra annuntiatur in vniuerso mundo. Ergo videtur, quòd non debuerit in Bethleem nasci.

¶SED CONTRA est quod dicitur Michææ 5. Et tu Bethleem Ephrata, ex te mihi egredietur qui sit dominator in Israel.

¶RESPONDEO dicendum, quòd Christus in Bethleem nasci voluit duplici ratione. Primò quidem, quia factus est ex semine Dauid secūdum carnem, vt dicitur Rom. 1. Cui etiam facta fuerat repromissio specialis de Christo, secundum illud 2. Reg. 23. Dixit vir cui constitutum est de Christo Dei Iacob. Et ideo in Bethleem, de qua natus fuit Dauid, nasci voluit, vt ex ipso loco natiuitatis, promissio ei facta impleta ostenderetur, & hoc designat Euangelista dicēs, Eo quòd esset de domo & familia Dauid. Secundò, quia (vt Greg. dicit in Hom.) Bethleem domus panis interpretatur. Ipse autem Christus est qui ait, Ego sum panis viuus, qui de cælo descendi.

Hom. 8 in Euang.

¶AD PRIMVM ergo dicendū, quòd sicut Dauid in Bethleem natus est, ita etiā Hierusalē elegit, vt in ea sedem regni conderet, & templum Dei ibi ædificaret, & sic Hierusalem elegit, vt esset ciuitas simul regalis & sacerdotalis. Sacerdotium autem Christi & eius regnum, præcipuè consummatum est in eius passione: & ideo conuenienter Bethleem elegit natiuitati, Hierusalem verò passioni. Similiter etiā per hoc hominum gloriam confutauit, qui gloriantur de hoc, quòd ex ciuitatibus nobilibus originem ducunt, in quibus etiam præcipuè volunt honorari. Christus autem econuerso in ciuitate ignobili nasci voluit, & in ciuitate nobili pati opprobrium.

Loco citato.

¶Ad secundum dicendum, quòd Christus florere voluit secundum virtuosam conuersationem, non secundum carnis originem. Et ideo in ciuitate Nazareth educari voluit & nutriri, in Bethleem autem voluit quasi peregrè nasci. Quia, vt Gregor. dicit, per humanitatem, quam assumpserat, quasi in alieno nascebatur: non secundum potestatem, sed secundum naturam. Et etiam (vt Beda dicit) in diuersorio loco egebat, vt nobis multas mansiones in domo Patris sui præpararet.

Cap 2. in luc, est c. 3, secundum or. Bedæ.

¶Ad tertium dicendum, quòd sicut dicitur in quodam sermone Ephesini concilij, Si maximam Romam elegisset ciuitatem propter potentiam ciuium, mutationem orbis terrarum putarent, si filius fuisset Imperatoris, potestati vtilitatem ascriberent. Sed vt diuinitas cognosceretur orbem transformasse terrarum, pauperculam elegit matrem, & pauperiorem patriam. Elegit autem Deus infirma mūdi, vt confundat fortia, sicut dicitur primæ ad Corint. 1. Et ideo vt suam potestatem magis ostenderet in ipsa Roma, quæ Caput mundi erat, etiam caput Ecclesiæ suæ statuit, in signum perfectæ victoriæ. Vt exinde fides deriuaretur ad vniuersum mūdum: secundum illud Isa. 26. Ciuitatem sublimem humiliabit: & conculcabit eam pes pauperis, scilicet Christi, gressus egenorum, id est, Apostolorum Petri & Pauli.

Iustus et Ar. 10. Et Mat. 2.a.2. Isa. 9.a.4. ad 3.

ARTICVLVS VIII.

¶Virum Christus fuerit tempore congruo natus.

AD OCTAVVM sic procedituꝛ. Videtur quòd Christus nō fuerit congruo tempore natus. Ad hoc enim Christus venerat, vt suos in libertatem reuocaret. Natus est autem tempore seruitutis, quo, scilicet totus orbis præcepto Augusti describitur, quasi tributarius factus: vt habetur Luc. 2. Ergo videtur quòd non congruo tempore Christus fuerit natus.

2 ¶Præterea, Promissiones de Christo nascituro Gentibus non fuerant factæ: secundū illud Roma. 9. Quorum sunt promissa. Sed Christus natus est tempore, quo Rex alienigena dominabatur: sicut patet Matth. 2. Cum natus esset Iesus in diebus Herodis regis. Ergo videtur quòd non fuerit congruo tempore natus.

3 ¶Præterea, Tempus præsentiæ Christi in mundo diei comparatur, propter id, quòd ipse est lux mundi: vnde ipse dicit Ioan. 9. Me oportet operari opera eius, qui misit me donec dies est. Sed in æstate sunt dies longiores, quàm in hyeme. ergo cùm natus fuerit in profundo hyemis VIII. Calendas Ianuarij, videtur quòd non fuerit conuenienti tempore natus.

¶SED CONTRA est quod dicitur Galat. 4. Cùm venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege.

¶RESPONDEO dicendum, quòd hæc est differentia inter Christum & alios homines, quòd alij homines nascuntur sub iecti necessitati temporis, Christus autem tanquam dominus & conditor omnium temporum elegit sibi tempus, in quo nasceretur, sicut & matrem & locum. Et quia quæ à Deo sunt, ordinata sunt, & conuenienter disposita: consequens est quòd conuenientissimo tempore Christus nasceretur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus venerat nos in statum liber tatis reducere de statu seruitutis. Et, ideo sicut mortalitatem nostram suscepit vt nos ad vitam reduceret, ita (vt Bedadicit) eo tempore dignatus est incarnari, quo mox natus, * censu Cæsaris adscriberetur, atque ob nostri liberationem ipse seruitio subderetur.

* Aliàs cēsus.

¶Tempore etiā illo quo totus orbis sub vno principe viuebat, maxima pax fuit in mundo, & ideo decebat vt illo tēpore Christus nasceretur, qui est pax nostra faciens vtraque vnum: vt dicitur Ephesior. secundo. Vnde Hieronym. dicit super Isa. Veteres si reuoluamus historias, inueniemus vsque ad vigesimum octauum annum Cæsaris Augusti, in toto orbe terrarum fuisse discordiam: orto autem Domino, omnia bella cessauerunt, secundum illud Isa. 2. Non leuabit gens contra gentem gladium. Congruebat etiam vt in illo tempore quo vnus princeps dominabatur in mūdo, Christus nasceretur qui venerat congregare suos in vnum, vt esset vnum ouile & vnus pastor, vt dicitur Ioan. 10.

Super cap. 2.

¶Ad secundum dicēdum, quòd ideo Christus, Regis alienigenæ tempore nasci voluit, vt impleretur prophetia Iacob dicentis Genes. penult. Non auferetur sceptrum de Iuda, & dux de femore eius donec veniat qui mittendus est. Quia vt Chrysost. dicit super Matth. quandiu Iudæa ges sub Iudaicis regibus, quā uis peccatoribus tenebatur, Prophetæ mittebantur ad remedium eius. Nunc autem quādo lex Dei sub potestate Regis iniqui tenebatur, nascitur Christus: quia magna & desperabilis infirmitas, medicum artificiosiorem quærebat.

Hom 2. In opere imper.

¶Ad tertium dicendum, quòd sicut dicitur in lib. de q. veter. & noui Testam. tunc Christus nasci voluit, quādo lux diei cremētum incipit accipere: vt ostēderetur quod ipse venerat vt homines crescerent in lucem diuinam, secundum illud Luc. primo, Illuminare his qui in tenebris & in vmbra mortis sedent. Similiter etiam asperitatem hyemis elegit ad natiuitatem, vt ex tunc carnis afflictionem pateretur pro nobis.

q.43.

QVÆSTIO TRICESIMASEXTA
de manifestatione Christi nati, in octo articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de manifestatione Christi nati.

¶Et circa hoc quæruntur octo.

¶Primò, vtrum natiuitas Christi debuerit esse omnibus manifesta.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis tricesimæ sextæ Articulum primum.

TItulus clarus.

¶In corpore vnica conclusio: Natiuitas Christi non debuit esse communiter omnibus manifesta. Probatur tripliciter: primò ex mysterio passionis humanitatis assumptæ testificanda veritate.

¶Secundò, vtrùm debuerit aliquibus manifestari.

¶Tertiò, quibus manifestari debuerit.

¶Quartò, vtrùm debuerit ipse se manifestare, vel potius manifestari per alios.

¶Quintò, per quæ alia manifestari debuerit.

¶Sextò, de ordine manifestationum.

¶Septimò, de stella per quam manifestata fuit eius natiuitas.

¶Octauò, de veneratione Magorum, qui per stellam, Christi natiuitatem cognouerunt.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm natiuitas Christi debuerit esse omnibus manifesta.

Infr. q. 39. ar. 8. ad 3.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̃ Christi natiuitas debuerit esse omnibus manifesta. Implet enim promissioni debet respõdere. Sed de promissione aduentus Christi dicitur in Ps. Deus manifestè veniet. Venit autem per carnis natiuitatem. ergo videtur quòd eius natiuitas debuerit esse toti mundo manifesta.

2 ¶Præterea, Primę ad Timoth. primo dicitur: Christus in hunc mundum venit peccatores saluos facere. Sed hoc non fit, nisi inquantum eis gratia Christi manifestatur, secundum illud Tit. 2. Apparuit gratia Dei & Saluatoris nostri omnibus hominibus, erudiens nos, vt abnegantes impietatem & secularia desideria, sobriè, & pię, & iustè viuamus in hoc seculo. Ergo videtur quòd Christi natiuitas debuerit omnibus esse manifesta.

3 ¶Præterea, Deus super omnia promptior est ad miserandum, secundum illud Ps. Miserationes eius super omnia opera eius. Sed in secundo aduentu, quo iustarius iudicabit, veniet omnibus manifestus: secundum illud Matt. 24. Sicut fulgur exit ab Oriente, & patet vsque in Occidentem, ita erit aduentus Filij hominis. Ergo multo magis primus aduentus, quo natus est in mundo, secundum carnem, debuit esse omnibus manifestus.

¶SED CONTRA est quod dicitur Isa. 45. Vere tu es Deus absconditus, sanctus Israel saluator. Et Isa. 53. Quasi absconditus est vultus eius & despectus.

¶RESPONDEO dicendum, quòd natiuitas Christi non debuit esse communiter omnibus manifesta. Primò quidem: quia per hoc impedita fuisset humana redemptio, quæ per crucem eius peracta est. Quia, vt dicitur primæ ad Corinth. 2. Si cognouissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent.

Secundò, quia hoc diminuisset meritum fidei, per quam venerat homines iustificare: secundum illud Rom. 3. Iustitia Dei per fidem Iesu Christi. Si enim manifestis indiciis Christo nascente eius natiuitas omnibus appareret, iam tolleretur ratio fidei: quæ est argumentum non apparentium, vt dicitur Heb. 11. Tertiò, quia per hoc venisset in dubium veritas humanitatis ipsius: vnde Aug. dicit in Epistola ad Volusianum, Si nullas ex parvulo in iuuentutem mutaret ætates, nullos cibos, nullos caperet somnos, nonne opinionem confirmaret erroris, nec hominem verum nullo modo suscepisse crederetur? & dum omnia mirabiliter facit, auferret quod misericorditer facit. Epist. 11. Si manifestis indiciis Christo nascente, eius humanitatis hoc debuit obseruari. Antecedens declaratur ex autoritate Actu 10. de mysterio resurrectionis Christi. Cõsequentia probatur ex autoritate ad Rom. 13. Omnia ex se & antedictis sunt clara.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd autoritas illa intelligitur de aduentu Christi ad iudicium: secundum quòd glossa ibidem exponit.

¶Ad secundum dicendum, quòd de gratia Dei saluatoris erudiendi erant omnes homines ad salutem, non in principio natiuitatis eius: sed postea tempore procedente, postquam operatus est salutem in medio terræ. Vnde post passionem & resurrectionem suam dicit discipulis suis, Matth. vlt. Euntes docete omnes Gentes.

¶Ad tertium dicendum, quòd ad iudicium requiritur quòd autoritas iudicis cognoscatur: & propter hoc oportet, quòd aduentus Christi ad iudicium sit manifestus. Sed primus aduentus fuit ad omnium salutem quæ est per fidem, quæ quidem est de non apparentibus: & ideo primus Christi aduentus debuit esse occultus.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm natiuitas Christi debuerit aliquibus manifestari.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod natiuitas Christi nulli debuerit manifestari. Quia vt dictum est, hoc erat congruum humanæ saluti, vt primus Christi aduentus esset occultus. Sed Christus venerat, vt omnes saluaret, secundum illud primæ ad Tim. 4. Qui est saluator omnium maxime fidelium. Ergo natiuitas Christi nulli debuit manifestari.

2 ¶Præterea, Ante natiuitatē Christi, manifestata erat beatæ Virgini & Ioseph futura Christi natiuitas. Non ergo erat necessarium Christo nato, eandem aliis manifestari.

3 ¶Præterea, Nullus sapiens manifestat id ex quo turbatio nascitur, & detrimentum aliorum. Sed manifestata Christi natiuitate, subsecuta est turbatio, dicit enim Matth. 2. quòd audiens Herodes Christi natiuitatem, turbatus est, & omnis Hierosolyma cum illo. Cessit etiam hoc in detrimentum aliorum: quia ex hac occasione Herodes occidit pueros in Bethleem, & in omnibus finibus eius, à bimatu, & infrà. Ergo videtur quòd non fuerit conueniens Christi natiuitatem aliquibus manifestari.

¶SED CONTRA est, quòd Christi natiuitas nulli fuisset proficua, si omnibus esset occulta. Sed oportebat Christi natiuitatem esse proficuam: alioquin frustra natus fuisset. ergo videtur quod aliquibus manifestari debuerit Christi natiuitas.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut Apostolus dicit Roma. 13. Quæ à Deo sunt, ordinata sunt. Pertinet autem ad diuinæ sapientiæ ordinem, vt Dei dona & secreta sapientiæ eius, non æqualiter ad omnes, sed immediatè ad quosdam perueniant, & per eos ad alios deriuentur. Vnde & quantum ad resurrectionis mysterium, dicitur Act. 10. quòd Deus dedit Christū resurgentem manifestum fieri non omni populo, sed testibus præordinatis à Deo. Vnde & hoc etiam debuit circa ipsius natiuitatem obseruari, vt non omnibus Christus manifestaretur, sed quibusdam, per quos posset ad alios deuenire.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut fuisset in præiudiciū salutis humanæ, si omnibus hominibus Dei natiuitas innotuisset, ita etiam etsi nulli nota fuisset. Vtroque enim modo tollitur fides: tam scilicet per hoc quòd aliquid est totaliter manifestum, quam etiam per hoc, quòd à nullo cognoscitur, à quo possit testimoniū audiri, Fides enim est ex auditu, vt dicitur Rom. 10.

¶Ad secundum dicendum, quòd Maria & Ioseph instruendi erant de Christi natiuitate antequam nasceretur: quia ad eos pertinebat reuerentiam exhibere proli concepte in vtero, & etiam obsequi nascituræ. Eorum autem testimonium propter hoc quod erat domesticum, fuisset habitum suspectum circa magnificentiam Christi, & ideo oportuit vt alius manifestaretur extraneis, quorum testimonium suspectum esse non posset.

¶Ad tertium dicendum, quòd ipsa turbatio subsecuta ex natiuitate Christi manifestata, congruebat Christi natiuitati. primò quidem, quia per hoc manifestatur cœlestis Christi dignitas. Vnde Gregor. dicit in Homil. Cœli, Rege nato, Rex terræ turbatus est: quia nimirum terrena altitudo confunditur, cùm cœlsitudo cœlestis aperitur. Secundò, quia per hoc figurabat iudiciaria Christi potestas. Vnde Augustinus dicit in quodam sermone Epiphaniæ, Quid erit tribunal iudicantis, quando superbos Reges cuna terrebat infantis? Tertiò, quia per hoc figurabatur deiectio regni diaboli: quia vt Leo Papa dicit in sermone Epiphaniæ, non tantū Herodesin seprimo turbabatur, quātum diabolus in Herode. Herodes enim terrenū hominē æstimabat, sed diabolus Deum, & vterque regni sui successorem timebat, diabolus cælestem, sed Herodes terrenum. Superfluè tamen: quia Christus non venerat regnum in terra habere. Vnde Leo Papa dicit Herodi loquens, Non capit Christum regia tua: nec mūdi Dominus, potestatis tuæ sceptri est contentus angustiis.

Quòd autem Iudæi turbabantur, qui tamen magis gaudere debuerant, aut hoc est, quia, vt Chrysostom. dicit, de aduentu iusti non poterant gaudere iniqui, aut volentes fauere Herodi quem timebant: populus enim plus iusto fauet eis, quos crudeles sustinet. Quod autem pueri ab Herode sunt interfecti, non cessit in eorum detrimentū, sed in eorum profectum. Dicit enim Augustinus in sermone quodam de Epiphania: Absit, vt ad liberandos homines Christus veniens, de illorum præmio, qui pro eo interficiuntur, nihil egerit, qui pendens in ligno, pro eis à quibus interficiebatur, orauit.

Ser. 30. ... Hom. 10. in Euang. ... Ser. 4. Epipha. ... Hom. 1. in Mat. in opere imperf.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm sint conuenienter electi illi, quibus est Christi natiuitas manifestata.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod non sint conuenienter electi illi, quibus est Christi natiuitas manifestata. Dominus enim Matth. 10. mandauit discipulis, In viam Gentium ne abieritis, vt scilicet prius manifestaretur Iudæis quàm Gentibus. Ergo videtur quòd multo minus à principio fuerit reuelanda Christi natiuitas Gētilibus, qui ab Oriente venerunt: vt habetur Matthæi 2.

2 ¶Præterea, Manifestatio diuinę veritatis præcipuè debet fieri ad Dei amicos: secundum illud Iob 36. Annuntiat de ea amico suo. Sed Magi videntur esse Dei inimici: dicitur enim Leuit. 19. Non declinetis ad Magos, nec ab Ariolis aliquid scisciteminī. Non ergo debuit Christi natiuitas Magis manifestari.

3 ¶Præterea, Christus venerat totum mundum à potestate diaboli liberare. vnde dicitur Malach. 1. Ab Ortu solis vsque ad Occasum, magnum est nomen meum in Gentibus. Non ergo solùm in Oriente positis debuit manifestari, sed etiam vbique terrarum.

4 ¶Præterea, Omnia sacramenta veteris legis erant Christi figura. Sed sacramenta veteris legis dispensabantur per ministerium sacerdotum legalium. Ergo videtur quòd magis debuerit Christi natiuitas manifestari sacerdotibus in tempio, quàm pastoribus in agro.

5 ¶Præterea, Christus ex virgine matre natus est, & ætate paruulus erat. Conuenientius igitur videtur fuisse, quòd Christus manifestaretur iuuenibus & virginibus, quam senibus & coniugatis, vel viduis: sicut Simeoni & Annæ.

¶SED CONTRA est quod dicitur Ioan. 13. Ego scio quos elegerim. Quæ autem fiunt secundum Dei sapientiam, conuenienter fiunt. Ergo conuenienter sunt electi illi, quibus est manifestata Christi natiuitas.

¶RESPONDEO dicendum, quòd salus, quæ erat futura per Christum, ad omnem diuersitatem hominum pertinebat, quia sicut dicitur Coloss. 3. In Christo Iesu non est masculus & fœmina, Gentilis & Iudæus, seruus & liber, & sic de aliis huiusmodi. Et vt hoc in ipsa Christi natiuitate præfiguraretur, omnibus conditionibus hominum est manifestatus, quia vt Augustinus dicit in sermone de Epiphania: Pastores fuerunt Israelitæ, Magi Gentiles, illi prope, isti longè: vtrique tamen ad angularem lapidem concurrerunt. Fuit etiam inter eos alia diuersitas: nā Magi fuerunt sapiētes & potentes: Pastores autē simplices & viles. Manifestatus est enim & viris & pecoribus; scilicet Magis. Manifestatus est & viris & mulieribus: vt per hoc ostenderetur, nullam conditionem hominum excludi à Christi salute. Serm. 4. qui est 32. inorāine. *Aliàs & mulieri, scilicet.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illa manifestatio natiuitatis Christi fuit quædam præhabatio plenæ manifestationis quæ erat futura. Et sicut in secunda manifestatione primò annuntiata est gratia Christi per Christum & eius Apostolos Iudæis, & postea Gentilibus: ita ad Christum primo peruenerunt Pastores, qui erant primitiæ Iudæorum, tanquam propè existentes: & postea venerunt Magi à remotis, qui fuerunt primitiæ Gentium: vt Augu. dicit. Serm. 2. de Epiph. Ser. eodē.

¶Ad secundum dicendum, quòd sicut Augu. dicit in sermo. de Epipha. Sicut prælatet imperitia in ruſticitate Pastorū, ita prælatet impietas in sacrilegis Magorum: vtrosque tamen sibi lapis ille angularis attribuit, quippe qui venit stulta eligere, vt confunderet sapientes: & non vocare iustos, sed peccatores: vt nullius magnus superbiret, nullus infirmus desperaret. Quidam tamen dicunt, quòd isti Magi non fuerunt malefici, sed sapientes Astrologi: qui apud Persas vel Chaldæos Magi vocantur.

¶Ad tertium dicendum, quòd sicut Chrysostō. dicit, ab Oriente venerunt Magi, quia Vnde dies nascitur, inde initium fidei processit: quia fides lumen est animarum. Vel quia omnes qui ad Christum veniunt, ab ipso & per ipsum veniunt, de quo dicitur Zachar. 6. Ecce vir, Oriens nomen eius. Dicuntur autem ab Oriēte, ad literam, venisse, vel quia de vltimis Orientis partibus venerunt, secundum quosdam, vel quia de aliquibus vicinis partibus Iudææ venerunt, quæ tamen sunt regionis Iudæorum ad Orientem. Credibile tamen est, etiam in aliis partibus mundi aliqua indicia natiuitatis Christi apparuisse, sicut Romæ fluxit oleum, & in Hispania apparuerunt tres soles, paulatim in vnum coeuntes. Hom. 1. in Mat. in opere imperf.

¶Ad quartum dicendum, quòd sicut Chrysostō. dicit, Angelus manifestans Christi natiuitatem, non iuit Hierosolymam, non requisiuit Scribas & Pharisæos: erant enim corrupti & præiudicia cruciabantur. Sed pastores erant synceri, antiquam conuersationem Patriarcharum & Moysi colentes. Per hos etiam pastores significabantur doctores Ecclesiæ, quibus Christi mysteria reuelantur, quæ latebant Iudæos.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis tricesimæsextæ Articulum quartum.

Lib. 2. in Luc. cap. cuius titulus de Simeone & Anna.

TItulus clarus.

¶In corpore vnica conclusio: Christus nõ per seipsum, sed per alias creaturas suam natiuitatem manifestare debuit. Probatur: Natiuitas Christi ordinata est ad humanam salutem per fidem: ergo oportebat ita manifestari, vt fides deitatis fidei humanitatis non præiudicaret: ergo non per seipsum, sed per alias creaturas debuit manifestari. Prima consequẽtia probatur: quia fides salutaris est circa vtrumque, scilicet deitatem & humanitatem Christi.

Tex. 39. Secunda probatur: quia fides humanitatis fit, dũ Christus in seipso humanitatem infirmam, sicut alij exhibuit: fides verò deitatis, dum per creaturas, Angelos scilicet & stellam Pastoribus, Magis, Simeoni, Annæq; virtus deitatis manifestatur.

¶In responsione ad tertiũ, collige vltra Chrysostomi autoritatem, quod ad literam miraculum vini fuit initium signorum Christi simpliciter, & non limitatè in illo loco. Et hoc

Tex. 32. optima ratione litera probat ex verbis Ioan. Baptistæ, miraculum quippe vini factum est post baptismum Christi per annum, secundũ ecclesiæ traditionem, tria mysteria vno die diuersis annis contigisse attestantem, scilicet Magorum adorationẽ, baptismum Christi, & conuersionem aquæ in vinum.

¶ Super Quæstionis tricesimæsextæ Articulum quintum.

TItulus minos explicat breuitatis causa, quàm quærit. Non, vt patet in distinctione articulorum in principio huius quæstionis facta in litera, quintus articulus inquirit per quæ alia debuerit manifestatiuibi patet non solùm de Angelis (vt hic explicatur) sed vniuersaliter de omnibus creaturis, per quas debuerit manifestari Christi natiuitas inquiri. Idem quoque euidenter apparet in processu articuli: vbi non solùm quæritur per Angelos Pastoribus, sed diffusè quoque quæritur per stellam Magis, & per inspirationẽ interiorem Simeoni & Annæ manifestata est Christi natiuitas, ratio redditur.

¶In corpore articuli vna est conclusio respõsiua quæsito. Christi natiuitas cõuenienter manifestata est per Angelos, stellam & inspirationem. Pastoribus Iudæis, Magis, & iustis Simeoni & Annæ. Probatur primò, Manifestatio Hom. 10. per signa debet fieri per familiaria illis, quibus manifestatio fit, ergo conuenienter, &c. Antecedens probatur ex simili de manifestatione syllogistica. Consequentia autẽ probatur: quia iustis, scilicet perfectis, familiare est per inspirationem, aliis corporalibus dediti per visibilia, & rursus inter illos alios Iudæis per Angelorum visionem, Gentibus per astrorum signa instruit. Confirmatur secundò quo ad hoc, quod omnia signa fuerint cælestia, ex hoc quòd cælestem natiuitatem enarrabant. Et similiter tertiò quoad differentiam inter Angelos & stellam respectu Pastorum & Magorum: & hoc triplici rationẽ, vt patet in litera. Confirmatur quartò quo ad stellam, ex specialitate nere Abrahæ, sicut stellarum numerus.

¶Ad quintum dicendum, quòd sicut Ambrosius dicit, generatio Domini nõ solùm à iuuenibus, sed etiam à senioribus & iustis accipere debuit testimonium, quorum etiam testimonio propter iustitiam magis credebatur.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm Christus per seipsum natiuitatem suã manifestare debuerit.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd Christus per seipsum natiuitatem suam manifestare debuerit. Causa enim quæ est per se, semper est potior ea quæ est per aliud: vt dicitur in octauo Physicorum. Sed Christus suam natiuitatem manifestauit per alios, puta Pastoribus per Angelos, & Magis per stellam. Ergo multò magis per seipsum debuit suam natiuitatem manifestare.

2 ¶Præterea, Ecclesiastici 20. dicitur, Sapientia abscondita & thesaurus inuisus, quæ vtilitas in vtrisque? Sed Christus à principio suæ conceptionis plenè habuit sapientiæ & gratiæ thesaurum. Nisi ergo hanc plenitudinem manifestasset per opera & verba, fuisset frustra ei data sapientia & gratia: quod est inconueniens: quia Deus & natura nihil frustra faciunt: vt dicitur in primo de Cælo.

3 ¶Præterea, In libr. de Infantia Saluatoris legitur, quòd Christus in sua pueritia multa miracula fecit. Et ita videtur quòd suam natiuitatem per seipsum manifestauerit.

¶SED CONTRA est, quòd Leo Papa dicit, quòd Magi inuenerunt puerum Iesum nulla ab humanæ infantiæ generalitate discretum. Sed alij infantes non seipsos manifestant. Ergo neque decuit, quòd Christus per seipsum suam natiuitatem manifestaret.

Ser. 4. de Epiph.

¶RESPONDEO dicendum, quòd natiuitas Christi ad humanam salutem ordinabatur, quæ quidem est per fidem. Fides autem salutaris diuinitatem & humanitatem Christi confitetur. Oportebat igitur ita manifestari natiuitatem Christi, vt demonstratio diuinitatis eius, fidei humanitatis ipsius non præiudicaret. Hoc autem factum est, dum Christus in seipso natiuitatem similem infirmitati humanæ exhibuit, & tamen per Dei creaturas diuinitatis virtutem in le monstrauit. Et ideo Christus non per seipsum suam natiuitatem manifestauit, sed per quasdam alias creaturas.

¶AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd in via generationis & motus oportet per imperfecta ad perfectum peruenire. Et ideo Christus prius manifestatus est per alias creaturas: & postea manifestauit se per seipsum manifestatione perfecta.

¶Ad secundum dicendum, quòd licet sapientia abscondita sit inutilis: non tamen ad sapientem pertinet, vt quolibet tempore manifestet seipsum, sed tempore congruo. Dicitur enim Ecclesiasti. 20. Est tacens non habens sensum loquelæ, & est tacens sciens tempus apti temporis. Sic ergo sapientia Christo data non fuit inutilis, quia seipsum tempore congruo manifestauit: & hoc ipsum, quòd tempore congruo abscondebatur, est sapientiæ indicium.

¶Ad tertium dicendum, quòd liber ille de infantia Saluatoris est apocryphus. Et Chrysostom. dicit super Ioann. quòd Christus non fecit miracula antequam aquam conuertit in vinum, secundum illud quod dicitur Ioann. 2. Hoc fecit initium signorum Iesus. Si enim secundum primam ætatem miracula fecisset, non indiguissent Israelitæ alio manifestante eum: cum tamẽ Ioannes Baptista dicat Ioan. primo, Vt manifestetur in Israel, propterea veni in aqua baptizans. Decenter autem non incœpit facere signa in prima ætate: existimassent enim phantasma esse Incarnationem, & ante opportunum tempus cruci eum tradidissent liuore liquefacti.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrùm natiuitas Christi debuerit per Angelos & stellam manifestari.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd non debuerit manifestari per Angelos Christi natiuitas. Angeli enim sunt spirituales substantiæ secundum illud Psal. Qui facit Angelos suos spiritus. Sed Christi natiuitas erat secundum carnem, non autem secundum spiritualem eius substantiam. Ergo non debuit per Angelos manifestari.

2 ¶Præterea, Maior est affinitas iustorum ad Angelos quàm ad quoscunque alios, secundum illud Psalm. Immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos. Sed iustis, scilicet Simeoni & Annæ, non est manifestata Christi natiuitas per Angelos. Ergo nec pastoribus per Angelos manifestari debuit.

3 ¶Præterea, Videtur quod nec Magis debuerit manifestari per stellam. Hoc enim videtur esse erroris occasio, quantum ad illos, qui æstimant sydera natiuitatibus hominum dominari. Sed occasiones peccandi sunt hominibus auferendæ. Non ergo fuit conueniens, quòd per stellam Christi natiuitas manifestaretur.

4 ¶Præterea, Signum oportet esse certum ad hoc, quòd per ipsum aliquid manifestaretur, Sed stella non videtur esse signum certum natiuitatis Christi. Ergo inconuenienter fuit Christi natiuitas per stellam manifestata.

¶SED CONTRA est quod dicitur Deuter. 32. Dei perfecta sunt opera. Sed talis manifestatio fuit opus diuinum. ergo per conuenientia signa fuit effecta.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut manifestatio syllogistica fit per ea quæ sunt magis nota ei, cui est aliquid manifestandum: ita manifestatio quæ fit per signa, debet fieri per ea quæ sunt familiaria illis, quibus manifestatur. Manifestum est autem, quòd viris iustis est familiare & consuetum interiori Spiritus sancti instinctu edoceri, absque signorum sensibilium demonstratione, scilicet per Spiritum propheticæ. Alij verò corporalibus rebus dediti, per sensibilia ad intelligibilia adducuntur. Iudæi autem consueti erant diuina responsa per Angelos accipere, per quos etiam legem acceperant: secundum illud Actuum 7. Accepisti legem in dispositione Angelorum. Gentiles verò & maximè Astrologi cõsueti sunt stellarum cursus inspicere. Et ideo iustis, scilicet Simeoni & Annæ, manifestata est Christi natiuitas per interiorem instinctum Spiritus sancti: secundum illud Luc. 2. Responsum accepit à Spiritu sancto, non visurum se mortem, nisi prius videret Christum Domini. Pastoribus autem & Magis tanquam rebus corporalibus deditis manifestata est Christi natiuitas per visibiles apparitiones. Et quia natiuitas non erat purè terrena, sed quodammodo cœlestis, ideo per signa cœlestia vtriusque Christi natiuitas reuelatur. Vt enim Aug.

¶ Super quæstionis tricesimæsextæ Articulum sextum.

TItulus de ordine tẽporis quærit, quo prius Pastoribus, deinde Magis, demum Simeoni & Annæ manifestata est Christi natiuitas.

¶In corpore Autor duo facit: primo ordine manifestationum ex Euangelij autoritate aperit, scilicet quod ipso die Natalis Pastoribus, decimatertia die Magis, quadragesima Simeoni & Annæ. Secundò rationem reddit optimam ex significatis. Omnia clarasunt in litera.

Ho. 6. in Mat. Ho. 10. in Euang.

¶In responsione ad tertium, de tempore occisionis Innocentium nõ multum constat. Ex Euangelio siquidem habetur quod non statim occisi sunt. nã post adorationem Magorum in domo diuersoria iuxta Bethleem (in qua natus est Christus) oblatus est Dominus in templo & postea portatus à parentibus in Nazareth, vbi Angel⁹ dixit ad Ioseph, Fuge in Ægyptum: futurum est enim vt Herodes quærat puerum ad perdẽdum eum. Hoc esti oportet fuisse, postquam ex Hierusalẽ venerunt parentes eius in Nazareth, vt Lucas narratiui enim antè fuisset, non veniſſet in Ierusalem, nec inde in Nazareth. Vnde certum relinquitur, quod non statim Herodes sæuiit in pueros: sed incertum est quanto tẽpore pòst fuerit in eos. Satis rationabile est illud impedimẽtum ex Romano itinere: quia pro historia habetur quod Romam fuerit à filiis accusatus.

Li. 2. c. 5.

Augustin. dicit in sermo. de Epiph. Cælos Angeli habitant, & sydera ornant, vtrumque ergo cœli enarrant gloriam Dei. Rationabiliter autem pastoribus tanquam Iudæis, apud quos frequenter factæ sunt apparitiones Angelorum, reuelata est natiuitas Christi per Angelos. Magis autem assuetis in consideratione cœlestium corporum, manifestata est per signum stellæ: quia (vt Chryso. dicit) per consueta eos Dominus vocare voluit, eis condescendens. Est autem alia ratio: quia vt Greg. dicit, Iudæis tanquam rationevtentibus rationale animal, id est Angelus prædicare debuit. Gentiles vero, quia vti ratione nescientes ad cognoscendum Dominum, nõ per vocem sed per signa perducuntur. Et sicut Dominum iam loquentem annuntiauerunt Gentilibus prædicatores loquentes, ita eũ nondum loquentem elementa muta prædicauerunt. Est etiam & alia ratio: quia, vt Augustin. dicit in sermo. Epiph. Abrahæ innumerabilis fuerat promissa successio non carnis semine, sed fidei fœcunditate generanda. Et ideo stellarum multitudini est cõparata: vt cœlestis progenies speraretur. Et ideo Gentiles in sydenibus designati, ortu noui sideris excitantur, vt peruenant ad Christum, per quem efficiuntur semen Abrahæ.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illud manifestatione indiget, quòd de se est occultum: non autem illud quod de se est manifestum. Caro autem eius, qui nascebatur, erat manifesta, sed diuinitas erat occulta. Et ideo conuenienter manifestata est illa natiuitas per Angelos, qui sunt Dei ministri. Vnde & cum claritate Angelus apparuit, vt ostenderetur quòd ille qui nascebatur, erat splendor paternæ gloriæ.

¶Ad secundum dicendum, quòd iusti non indigebant visibili apparitione Angelorũ: sed eis sufficiebat interior instinctus Spiritus sancti propter eorum perfectionem.

¶Ad tertium dicendum, quòd stella natiuitatem Christi manifestans, omnem occasionem erroris subtraxit. Vt enim Augustin. dicit contra Faustum, nulli astrologi ita constituerunt nascentium hominum facta sub stellis, vt aliquam stellarum hominealiquo nato circuitus sui ordinem reliquisse, & ad eum, qui natus est perrexisse assererẽt: sicut accidit circa stellam quę demonstrauit natiuitatem Christi. Et ideo per hoc non confirmatur error eorum, qui fortem nascentium hominum astrorum ordini colligari arbitrantur, non autem credunt astrorum ordinem ad hominis natiuitatem posse mutari. Similiter etiam vt Chryso. dicit, Non est hoc astronomiæ opus, a stellis scire eos qui nascũtur: sed ab hora natiuitatis futura prædicere. Magi autem tempus natiuitatis non cognouerunt: vt hinc fumentes imitium, à stellarum motu futura cognoscerent; sed potius econtrario.

Ho. 6. in Matt.

Ho. 2. in Matt. in opere imperf.

¶Ad quartum dicendum, quòd sicut Chryso. refert, in quibusdam scripturis apocryphis legitur, quòd quædam gens in extremo Orientis iuxta Oceanum, scripturam quandam habebat ex nomine Seth de hac stella, & muneribus huiusmodi offerendis, quæ gens diligenter obseruabat huius stellæ exortum, positis exploratoribus duodecim, qui certis temporibus de nocte ascendebant in montem, in quo postmodum eam viderunt habẽtem in se quasi paruuli formam, & super se similitudinem crucis.

Vel dicendum, quòd sicut dicitur in lib. de Quæstionibus veter. & noui Testamen. Magi illi traditione Balaam sequebantur, qui dixit, Orietur stella ex Iacob. Vnde videntes stellam extra ordinem mundi, hanc esse intellexerunt, quam Balaam futuram indicem Regis Iudæorum prophetauerat. Vel dicendum, sicut Augusti. dicit in sermo. de Epiphania, quòd ab Angelis aliqua admonitione reuelationis audierunt Magi, quòd stella

9.39.

Ser 7. qui est 31. in ordine.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrùm natiuitas Christi ordine conuenienti fuerit manifestata.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod inconuenienti ordine Christi natiuitas fuerit manifestata. Illis enim debuit primo manifestari Christi natiuitas, qui Christo propinquiores fuerunt, & qui magis Christum desiderabant: secundum illud Sapien. 6. Præoccupat eos, qui se concupiscunt, vt se priorem illis ostendat. Sed iusti propinquissimi erant Christo per fidem, & maximè eius aduentum desiderabant: vnde dicitur Luc. 2. de Simeone, quòd erat homo iustus & timoratus, expectans redemptionem Israel. Ergo prius debuit manifestari Christi natiuitas Simeoni, quàm Pastoribus, vel Magis.

Ser. 2. de Epi.

2 ¶Præterea, Secundum August. Magi fuerunt primitiæ Gentium Christo crediturarum. Sed primò plenitudo Gentium intrat ad fidem, & postmodum omnis Israel saluus fiet: vt dicitur Romanor. 11. Ergo primò debuit manifestari Christi natiuitas Magis, quàm Pastoribus.

3 ¶Præterea, Matth. 2. dicitur, quòd Herodes occidit omnes pueros, qui erant in Bethleem & in omnibus finibus eius, à bimatu & infrà, secundum tempus quod exquisierat à Magis. Et sic videtur quòd per duos annos post Christi natiuitatem Magi ad Christum peruenerint. Inconuenienter igitur post tantum tempus fuit Gentilibus Christi natiuitas manifestata.

¶SED CONTRA est quod dicitur Dan. 2. Ipse mutat tẽpora & ætates. Et ita tempus manifestationis natiuitatis Christi videtur congruo ordine esse dispositum.

¶RESPONDEO dicendum, quòd Christi natiuitas primò quidẽ manifestata est Pastoribus ipso die natiuitatis Christi: vt enim dicitur Luc. 2. erant in regione eadem vigilantes & custodientes vigilias noctis super gregem suum: & vt discesserunt ab eis Angeli in cælum, loquebantur adinuicem, transeamus vsque Bethleem, & venerunt festinantes. Secundò autem Magi peruenerunt ad Christum decimatertia die natiuitatis eius: quo die festum Epiphaniæ celebratur. Si enim reuoluto anno, vel etiam duobus annis venissent, non inuenissent eum in Bethleem: cùm scriptum sit Luc. 2. quòd postquam perfecerunt omnia secundum legem Domini (offerentes scilicet puerum Iesum in templum) reuersi sunt in Galilæam in ciuitatem suam Nazareth. Tertiò manifestata est iustis in templo quadragesimo die à natiuitate Christi: vt habetur Luc. 2. Et huius ordinis ratio est: quia per Pastores significantur Apostoli & alij credẽtes ex Iudæis, quibus primò manifestata est fides Christi. inter quos non fuerunt multi potentes, nec multi nobiles: vt dicitur 1. Corinth. 1. Secundò autem fides Christi peruenit ad plenitudinem Gentium, quæ est præfigurata per Magos. Tertiò autem peruenit ad plenitudinem Iudæorum, quæ est præfigurata per iustos: vnde & in templo Iudæorum est eis Christus manifestatus.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Apost. dicit Roma. 9. Israel sectando legem iustitiæ, in legem iustitiæ non peruenit: sed Gentiles qui non quærebant iustitiam, Iudęos cõmuniter in iustitia fidei præuenerunt. Et in huius figuram Simeon, qui expectabat consolationem Israel, vltimò Christum natum cognouit, & pręcesserũt eum Magi & Pastores, qui Christi natiuitatem non ita solicitè expectabant.

¶Ad secundũ dicendum, quòd licet plenitudo Gentium prius intrauerit ad fidem, quàm plenitudo Iudæorum: tamen primitiæ Iudæorum præuenerunt in fide primitias Gentium, & ideo Pastoribus primò manifestata est Christi natiuitas, quàm Magis.

¶Ad tertium dicendum, quòd de apparitione stellæ, quæ apparuit Magis, est duplex opinio. Chryso. enim super Matth. & Aug. in sermo. Epipha. dicunt quòd stella Magis apparuit per bien-

Hom. 10. Ser 7. de Epiph.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis tricesimæsextæ Articulum septimum.*

TRes corpore duo fuit. Primò ex Chrysosto. respõdetur quæstio vna conclusione: Stella non fuit ex cælestibus. Et afferuntur quinque rationes ex eodem. Secundo tractatur quid fuit illa stella: primo secundum Chrysost. sub cuius opinione afferuntur duo modi dicendi: deinde secundum propriam opinionem auctoritate Leonis firmatam. Omnia patent in littera.

¶ In responsione ad tertium, perspice, Autorem commune verbum de significatione cometarum admittendo respõdere: non quòd propter ea sic ipsum sentisse putãdum sit: sed esto quòd sic respondisse intelligendum est: Cometes enim non magis Regis, quàm pauperis rustici mortem significat: sed quia mortes principum notãtur, pauperum autem ratio non habetur, ideo vulgatũ est, quod significat mortem principum, ũi magno creditum Alberto,

L.1.c. 11.

¶ *Super Quæstionis tricesimæsextæ Articulum octauum.*

ARTICVLVS VII.

TItulus de conueniẽtia seu rationabilitate actus quæritur.

¶ In corpore vnica conclusio: Credendum est Magos à Spiritu Sancto inspiratos sapiẽter Christũ adorasse. Probatur: Magi sunt primitiæ Gẽtium in Christum credentium, ergo credendum est, &c. Antecedẽs manifestatur: quia in ipsis sicut in quodam præsagio fides deuotióque Gentium à remotis ad Christum venientiũ monstrabatur. Consequentia probatur: quia sicut fides deuotióque Gentium est absque errore per inspirationem Spiritus sancti, &c.

Opus. 60. cap. 7. Et Matth. 2. co. 4.

Ser. 2. qui est 30. in ordine.

¶ *Virum stella quæ Magis apparuit, fuerit vna de cælestibus stellis.*

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd stella quę Magis apparuit fuerit vna de cęlestibus stellis. Dicit enim Augustinus in quodam sermone Epiphaniæ, Dum pendet ad vbera, & vilium patitur Deus inuolumenta pannorum, repente nouum de cælo sydus effulsit. Fuit igitur stella cælestis, quæ Magis apparuit.

2 ¶ Præterea, Augu. dicit in sermone quodam Epiphaniæ, Pastoribus Angeli, Magis stella Christum demonstrat, vtrisque loquitur lingua cælorum: quia lingua cessauit Prophetarum. Sed Angeli Pastoribus apparentes, fuerunt verè de cælestibus Angelis. Ergo & stella Magis apparens, fuit verè de cælestibus stellis.

3 ¶ Præterea, Stellę quæ non sunt in cælo, sed in aere, dicuntur stellæ comatæ, quæ non apparent in natiuitatibus Regum, sed magis sunt indicia mortis eorum. Sed illa stella designabat Regis natiuitatem: vnde Magi dicunt Matth. 2. Vbi est qui natus est Rex Iudæorum? vidimus enim stellam eius in Oriente. Ergo videtur quòd fuerit de cælestibus stellis.

¶ SED CONTRA est, quod Aug. dicit in lib. contra Faustum, Non ex illis erat stellis, quæ ab initio creaturæ itinerum suorum ordinem sub Creatoris lege custodiunt, sed nouo virgi nis partu nouum sydus apparuit.

Li 2. ca. 5.

Hom. 6.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut Chrysostomus dicit super Matth. quòd illa stella, quæ Magis apparuit, non fuerit vna cælestium stellarum, multipliciter manifestum est. Primò quidem, quia nulla alia stellarum hac via incedit, hæc enim stella ferebatur à Septentrione in Meridiem: ita enim Iudæa iacet ad Persidem, vnde Magi venerunt. Secundò apparet hoc ex tempore: non enim solum apparebat in nocte, sed etiam in media die, quod non est virtutis stellæ, sed nec etiam lunæ. Tertiò, quia quandoque apparebat, & quandoque occultabatur. Cùm enim intrauerunt Hierosolymam, occultauit seipsam: deinde vbi Herodem reliquerunt, seipsam monstrauit. Quarto, quia non habebat continuum motum, sed cùm oportebat ire Magos, ibat, cùm oportebat stare, stabat, sicut & de columna nubis erat in deserto. Quintò, quia non sursum manens, partum Virginis demonstrabat, sed deorsum descendẽs, hoc faciebat. Dicitur enim Matth. 2. quòd stella, quam viderunt Magi in Oriente, antecedebat eos, vsque dum veniens staret supra vbi erat puer. Ex quo patet quòd verbum Magorum dicentium, Vidimus stellam eius in Oriente, non est sic intelligendum, quasi ipsis in Oriente positis stella apparuerit existens in terra Iuda, sed quia viderunt eam in Oriente existentem, & præcessit eos vsque in Iudæam, quamuis hoc à quibusdam sub dubio relinquatur. Non autem potuisset distinctè domum demonstrare, nisi esset terræ vicina. Et sicut ipse dicit, hoc non videtur proprium stellæ, sed virtutis rationalis cuiusdam. Vnde videtur hæc stella virtutis inuisibilis fuisse in talem apparentiam transformata. Vnde quidam dicunt, quòd sicut Spiritus Sanctus descendit super baptizatum Dominum in specie columbæ: ita apparuit Magis in specie stellæ. Alij verò dicunt, quòd Angelus qui apparuit pastoribus in humana specie, apparuit Magis in specie stellæ.

Probabilius tamen videtur, quòd fuerit stella de nouo creata, non in cælo, sed in aere vicino terræ, quæ secundum diuinam voluntatem mouebatur. Vnde Leo Papa dicit in sermone Epiphaniæ: Tribus Magis in regione Orientis, stella nouæ claritatis apparuit: quæ illustrior cæteris pulchriorque syderibus, in se intuentium oculos animosque conuertebat, vt consestim aduertereturnon esse otiosum quod tam insolitum videbatur.

Hom. 2. in opere imperf.

Ser. 6. & est 34. in ordine.

Ser. 2.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cælũ in Sacra Scriptura quandoque dicitur aer: secundum illud, Volucres cæli, & pisces maris.

¶ Ad secundum dicendum, quod ipsi Angeli cælestes ex suo officio habent, vt ad nos descendant in ministerium missi: sed stellæ cælestes suum situm non mutant. Vnde non est similis ratio.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut stella illa non est sequuta modum stellarum cælestium, ita nec etiam stellarum cometarum: quæ nec de die apparent, nec cursum ordinatum mutant. Et tamen non omnino aberat significatio cometarum, quia cælestę regnum Christi communit, & consumi: vniuersa regna terræ, & ipsum stabit in æternum: vt dicitur Dan. 2.

ARTICVLVS VIII.

¶ *Virum Magi conuenienter ad Christum adorandum venerint.*

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quod Magi non conuenienter ad Christum venerandum venerint. Vnicuique enim Regi reuerentia debetur à suis subiectis: Magi autem non erant de regno Iudæorum. Ergo cum ex visione stellæ cognouerunt natum esse Regem Iudæorum, videtur quod inconuenienter venerint ad eum adorandũ.

Matth. 2. primo.

2 ¶ Præterea, Stultum est viuente Rege aliquo, extraneum Regem annuntiare. Sed in regno Iudææ regnabat Herodes. Ergo stultè fecerunt Magi, alterius Regis natiuitatem annuntiantes.

3 ¶ Præterea, Certius est cæleste indicium, quam indicium humanum. Sed Magi ducatu cælestis indicij ab Oriente venerant in Iudæam. Stultè ergo egerunt, præter ducatum stellæ, humanum indicium requirendo, dicentes, Vbi est qui natus est Rex Iudæorum?

4 ¶ Præterea, Munerum oblatio & adorationis reuerentia, non debetur nisi Regibus iam regnantibus. Sed Magi non inuenerunt Christum regia dignitate fulgentem. Ergo inconuenienter ei munera & reuerentiam regiam exhibuerunt.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Isa. 60. Ambulabunt Gentes in lumine tuo, & Reges in splendore ortus tui. Sed qui diuino lumine ducuntur, non errant. Ergo Magi absque errore Christo reuerentiam exhibuerunt.

RESP

Ar. 6. ad 2.

¶ *Super Quæstionis tricesimæseptimæ Articulum primum.*

TRibus clarus est. ¶ In corpore vnica conclusio: Christus debuit circumcidi. Probatur septem rationibus quæ clarè patent in littera.

¶ In responsione ad secundum (vbi de imitatione Christi, quo ad circumcisionem corpoream agitur) dubium occurrit de circumcisione Christianorum Indorum, & continuatione circumcisionis vt conformentur Christo, an sit licita.

Videtur enim quod non. Primo ex auctoritate Apostoli Si circumcidimini, Christus nihil vobis proderit, ad Gal. 5. & ex auctoritate Eccle sia, quæ in concilio Florẽ. sub Eugenio 11. determinauit circumcisionem & alia legalia, post publicationem Euangelij esse non solum mortua, sed mortifera.

Secundo: quia circũcisio facta ad imitationem Christi, non effugit quin fiat etiam ad imitationem Abrahæ & Iudæorum: quoniam quicquid fit ad imitationem imitantis tertium, fit ad imitationẽ illius tertij, ergo per hoc circumcisio facta ad imitationem Christi est circumcisio legalis. Et confirmatur: quia ficti ad imitationem alicuius mediatè vel immediatè, non variat naturam actus: sed circumcisio facta ad similitudinem Christi immediatè, fit mediatè ad similitudinem legalis circumcisionis: quia Christus legalem circumcisionem suscepit: ergo circumcisio ad similitudinem Christi facta est legalis.

Ser. 4. epiph.

Ser. 6.

Tertio: quia secundũ Apostolum ab omni specie mali abstinendum est: in fidei autem non potest, quin circumcisio ista habeat speciẽ mali: nam constat quod habet speciem Iudaismi: igitur illicita est. In oppositum autem est: quia damnare totam illam patriam Christianam, & more antiquum eos Ecclesiarum, præsumptuosum videtur.

¶ Ad euidentiam huius quæstionis sciendũ est, quod non vertitur in dubium, an circumcisio legalis sit alicubi licita. Determinata iam quidẽ est in dicto cõcilio hæc quæstio: & diffinitum est, circumcisionẽ legalem, siue in ea ponatur spes, siue non, esse illicitam. Sed quia ista circumcisio negatur quod sit legalis (dicitur enim quod non sit ad obseruandam legem Mosi vel præceptum datum Abrahæ de circumcisione) propterea in dubiũ vertitur, an sit licita vel illicita. via autem resolutionis incedendo circumcisio facta præcisè ad conformandum hominem Christo, duo in se continet, ipsam corporalẽ circumcisionem voluntariam, & contor mitatem ad Christum circumcisum. Ex primo autem constat quòd non esse de genere malorum quoniam actus malus suo genere non potest reddi bonus finis: quia nõ sunt facienda mala vt veniant bona: circumcidere autem licitè potest se homo ob sanitatẽ: non igitur est ex suo genere mala corporalis circumcisio voluntaria. Ex secundo autem, inquantum continet conformitatem ad Christum, constat quòd malus nõ redditur. Conformitas siquidem ad Christum de genere bonorum est secundum se: bonumautem adiunctum non malo actui, non habet vnde reddat actum illum malum. sed potius habet vnde bonificet actum illum. Inquantum vero continet circumcisionem (non enim addunt conformitas ad Christum absolutè, sed ad Christum circumcisum) potest reddere actum malum: nam Christus vt circumcisus, significat & circumcisionem corporalem & legalem: quoniam circumcisio eius fuit & corporalis & legalis: imo ideo ad literam corporaliter circumcidi voluit, vt legalem circumcisionem susciperet. Et propterea it conformitas ad Christum circumcisum, intelligatur ad circumcisum materialiter & formaliter, actus circumcisionis redditur malus: pro tempore Euangelij publicati: quia talis circumcisio nihil aliud est quam circumcisio legalis: est enim imitatio eius, vt patet, & rationes secundo & tertio loco arguendo probant. Si vero conformitas referatur ad Christum circumcisum corporaliter tantum ratione similitudinis in patiendo (quia scilicet vult sequi Christum in dolore circumcisionis) non malus, sed laudabilis redderetur actus circumcisionis. Ratione vero similitudinis in hoc quod est esse circumcisum corporaliter quia Christus fuit corporaliter circumcisus (quum in corporalibus secundum se non sit virtus nec vitiũ) nec vnde malus, nec vnde bonus reddatur actus circumcisionis propter huiusmodi corporalem similitudinem. fatẽ video, nihil quod pro tanto malus esset, pro quãto vanus esset: careret enim necessitate & præutilitate. si solum pro corporea assimilatione fieret,

Infra q. 40. artt. 4. cor. Et 14. di. 1. e. q. 2. art. 2. q. 3. Et opusc. 60. cap. 5.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dictum est, Magi sunt primitiæ Gentium in Christum credẽdum: in quibus apparuit sicut in quodam præsagio fides, & deuotio Gentium venientium a remotis ad Christum. Et ideo sicut deuotio & fides Gentium est absque errore per inspirationem Spiritus sancti, ita etiam credendum est, Magos a Spiritu sancto inspiratos, sapienter Christo reuerentiam exhibuisse.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut Aug. dicit in sermone Epiphaniæ, cum multi Reges Iudæorum nati fuissent atque defuncti, nullum eorum Magi adorandum quæsierunt. Non itaque Regi Iudæorum, quales illic esse solebant, hunc tam magnum nonorem lõginqui alienigenæ, & ab eodem regno prorsus extranei, a se deberi arbitrabantur: sed talem natum esse didicerunt, in quo adorando, se salutẽ, quæ secundum Deum est, cõsecuturos minimè dubitauerunt.

¶ Ad secundum dicendum, quod per illam annuntiationem Magorum prælignabatur constantia Gentiũ, Christum vsque ad mortem confitentium. Vnde Chrys. dicit super Matth. quod dum considerabant Regem futurum, non timebant Regem præsentem: adhuc non videbant Christum, & iam parati erant pro eo mori.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut Aug. dicit in sermo. Epiphaniæ, Stella quæ magos perduxit ad locum, vbi erat cum matre Virgine Deus infans, poterat eos ad ipsum perducere ciuitatem Bethleem, in qua natus est Christus: sed tamen subtraxit se, donec de ciuitate, in qua Christus nasceretur, etiam Iudæi testimonium perhiberent: vt sic geminato testimonio confirmati (sicut Leo Papa dicit) attentiori fide expeterent, quem & stellæ claritas & prophetiæ manifestabat autoritas. Et ita ipsi annuntiãt Iudæis Christi natiuitatem & interrogant locum, credunt & quærunt: tanquam significantes eos qui ambulãt per fidem, & desiderant speciem: vt Augustin. dicit in sermo. Epiphaniæ. Iudæi autem indicantes eis locum natiuitatis Christi, similes facti sunt fabris arcæ Noë, qui aliis vbi euaderent præstiterunt, & ipsi diluuio perierunt. Audierunt & abierunt inquisitores, dixerunt & remanserunt doctores similes lapidibus mil hariis, qui viam ostendunt, nec ambulant. Diuino etiam nutu factum est vt stellæ sub tracto, Magi humano sensu in Hierusalem irent, quærentes in ciuitate regia Regem natum, vt in Hierusalem primo Christi natiuitas publicè annuntiaretur (secundum illud Isa. 2. De Sion exibit lex, & verbum Domini de Hierusalem) & vt etiam studio Magorum de longè venientium, damnaretur Iudæorum pigritia propè existentium.

¶ Ad quartum dicendum, quod sicut Chrysostomus dicit super Matth. Si Magi terrenum regem quærentes venissent, fuissent confusi: quia tanti itineris laborem sine causa suscepissent, vnde nec adorassent, nec munera obtulissent. Nunc autem quia cælestem regem quærebant, etsi nihil regalis excellentiæ in eo viderent: tamen solius stellæ testimonio contenti eum adorauerunt: vident enim hominem & agnoscunt Deum. Et offerunt munera dignitati Christi congruentia: aurum quidẽ, quasi Regi magno: thus quod in Dei sacrificio ponitur, immolatur vt Deo: myrrha, quia mortuorum corpora condiuntur, præbetur tanquam pro salute omnium morituro. In quo etiam vt Gregor. dicit, instruimur, vt nato Regi aurum (per quod significatur sapientia) offeramus, in conspectu eius, sapientiæ lumine splendentes. Thus autem? per quod exprimitur orationis deuotio, offerimus Deo, si per orationum studia Deo redolere valeamus. Myrrham autem, quę significat mortificationem carnis, offerimus, si carnis vitia per abstinentiam mortificemus.

QVÆSTIO TRIGESIMA septima, De legalibus circa puerum Iesum seruatis, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de circũcisione Christi. Et quia circuncisio est quædam professio legis obseruandæ (secundũ illud Gal. 5. Testificor omni homini circumcidenti se, quoniam debitor est vniuersę legis faciendę) simul cum hoc quęrẽdum est de aliis legalibus circa puerum Iesum obseruatis.

¶ Vnde quæruntur quatuor.

¶ Primo, de eius circuncisione.

¶ Secundo, de nominis impositione.

¶ Tertio, de eius oblatione.

¶ Quarto, de matris purgatione.

ARTICVLVS I.

¶ *Virum Christus debuerit circuncidi.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod Christus non debuerit circuncidi. Veniente enim veritate, cessat figura. Sed circuncisio fuit Abrahæ præcepta, in signum fœderis quod erat de semine nasciturο: vt patet Gen. 17. Hoc autem fœdus fuit in Christi natiuitate completum. Ergo circuncisio statim cessare debuit.

2 ¶ Præterea, Omnis Christi actio, nostra est instructio, vnde dicitur Ioan. 13. Exemplum dedi vobis, vt quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis. Sed nos nõ debemus circuncidi: secundum illud Gal. 5. Si circuncidimini, Christus vobis nihil proderit. Ergo videtur quod nec Christus debuerit circuncidi.

3 ¶ Præterea, Circuncisio est ordinata in remedium originalis peccati. Sed Christus non contraxit originale peccatum: vt ex supra dictis patet. Ergo Christus non debuit circuncidi.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Luc. 2. Consummati sunt dies octo, vt circuncideretur puer.

¶ RESPONDEO dicendum, quod pluribus de causis Christus debuit circuncidi. Primo quidem, vt ostendat veritatem carnis humanæ, contra Manichæum, qui dixit eum habuisse corpus phantasticum: & contra Apollinarũ, qui dixit corpus Christi esse diuinitati consubstantiale: & contra Valentinum, qui dixit Christum de cælo corpus attulisse. Secundo, vt approbaret circuncisionem, quam olim Deus instituerat.

Tertio, vt comprobaret se esse de genere Abrahæ, qui circuncisionis mandatũ acceperat in signũ fidei, quã de ipso habuerat.

Quarto, vt Iudæis excusationem tolle-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Etiã pro quadam veneratione Christi hoc fieri an actus sit religiosus, an superstitiosus, considerandum est. Et quidem quod sit superstitiosus testatur, quia corporalem cæremoniam inutilem contra communem Ecclesiæ morem, habentem mali speciem exercet. Sed quod cæremonia hæc licet sit corporea, non sit vana aut inutilis, inde apparet, quod nonnulla veneratio est vacare assimilationi ad principem. Inhonorem siquidem principum vocamus filios nostros, ipsorum principum nominibus: vt Iulios à Iulio, & Leones à Leone, Nec superstitiosè similis honor in Sanctos transfertur: sed ad venerationem Sanctorum spectare credimus, quod filios nostros Sanctorū nominib⁹ appellemus. Et propterea sicut assimilari velle Sanctis in nominibus, extra religionem non est, sed ad veneration em quãdam spectat: ita honorem hunc exhibere Christo vt etiam corporaliter assimiletur sibi circunciso homo non superstitionis vanitas, sed veneratio quædam est, ab hominibus humano more exhibita, & licet sit non secundum communem Ecclesiæ morem, est tamen secundū illarum Ecclesiarū, quæ sunt Indiæ sub rege Duid (qui vulgariter dicitur Prete Ioanni) antiquum vetustissimúque morem: qui & nũquam ab vniuersali aut Romana Ecclesia damnatus apparet, & propterea licet alibi circuncisio ista esset superstitiosa: non tamen vbi est consueta. De mali autem specie, quam præ se ferre circuncisionem hoc tempore negari etiã non potest dicitur tamen quod ab omni specie mali cauendum est quando & vbi speciem mali habet. Verum vbi & quando actus aliquis cessat habere mali speciem, potest exerceri licitè. nam comedere immolata idolis, speciem mali habet, & secundum Apostoli doctrinã 1. ad Corin. 8. & 10. quandoque est licitum & quandoque illicitum. nam præteritis infirmis est illicitus, quando autē & vbi scandalum infirmorum non timetur, licitum est. Et secundum hoc circũcisio huiusmodi, quia in Ecclesiis illis non est in scandalum infirmorum neq; mali occasio cessat habere ibi mali speciem. Et si obijciatur, quod licet tollatur per hoc ratio scandali apud illos: non tamen tolliut per hoc ratio scandali apud innumerat. Christi Ecclesias, quæ de Indorum circũcisione scandalizantur (vt potè iudaismi speciẽ habẽte, non hic vel ibi, ret, ne eum reciperent si esset incircuncisus.

Hom. 14. in Luc.

Quinto, vt obediendi virtutem nobis suo commendaret exemplo. Vnde & octaua die circuncisus est, sicut in lege erat præceptum.

Sexto, vt quia in similitudinem carnis peccati aduenerat, remedium quo caro peccati consueuerat mundari, non respueret.

Septimo, vt legis onus in se sustinẽs, alios à legis onere liberaret, secundum illud Gal. 4. Misit Deus filium suum factum sub lege, vt eos qui sub lege erant, redimeret.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod circuncisio per remotionem carnalis pelliculæ in membro generationis facta, significabat spoliationem vetustę generationis, à qua quidem vetustate liberamur per passionem Christi. Et ideo veritas huius figuræ non fuit plenè impleta in Christi natiuitate, sed in eius passione, antequã circuncisio suam virtutem & statum habeat. Et ideo decuit Christum ante suam passionem tanquam filium Abrahæ circuncidi.

¶ Ad secundum dicendum, quod Christus circuncisionem suscepit eo tempore quo erat sub præcepto. Et ideo sua actio in hoc est nobis imitanda, vt obseruemus ea, quæ sunt nostro tempore in præcepto: quia vnicuique negotio est tempus & opportunitas: vt dicitur Eccle. 8. Et præterea, vt Orig. dicit, sicut mortui sumus cum illo morientes, & consurreximus Christo resurgentes: ita circuncisi sumus spirituali circuncisione per Christum & ideo carnali circuncisione non indigemus. Et hoc est quod Apostolus dicit Coloss. 2. In quo, scilicet Christo, circũcisi estis circuncisione non manu facta, in expoliatione corporis carnis, sed in circuncisione domini nostri Iesu Christi.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut Christus propria voluntate mortem nostram suscepit quæ est effectus peccati (nullum in se habẽs peccatum) vt nos à morte liberaret, & spiritualiter nos faceret mori peccato, ita etiam & circuncisionem, quæ est remedium originalis peccati, suscepit absque hoc quod haberet originale peccatum: vt nos à legis iugo liberaret, & vt in nobis spiritualem circuncisionem efficeret: vt scilicet suscipiendo figuram, impleret veritatem.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum conuenienter fuerit Christo nomen impositum.

Opus. 60. cap. 6.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod inconuenienter fuerit Christo nomen impositum. Veritas enim Euãgelica debet prænuntiationi prophetic æ respondere. Sed prophetę aliud nomen de Christo prænuntiauerunt: dicitur enim Isa. 7. Ecce, virgo concipiet, & pariet filiũ, & vocabitur nomen eius Emmanuel. Et 8. Voca nomen eius, accelera, spolia detrahe, festina prædari. Et 9. Vocabitur nomen eius Admirabilis, Consiliarius, Deus fortis, Pater futuri seculi, Princeps pacis, & Zacha. 6. dicitur, Ecce, vir, Oriens nomen eius. Ergo inconuenienter vocatum est nomen eius Iesus.

2 ¶ Præterea, Isa. 62. dicitur, Vocabitur tibi nomen nouum, quod os Domini nominauit. Sed hoc nomen Iesus non est nomẽ nouum, sed pluribus fuit in veteri Testamento impositum: vt patet etiam ex ipsa genealogia Christi Luc. 3. ergo videtur quod inconuenienter vocatum est nomen eius Iesus.

3 ¶ Præterea, Hoc nomen Iesus salutem significat: vt patet per id quod dicitur Matth. 1. Pariet filium, & vocabis nomen eius Iesum, ipse enim saluum faciet populum suũ à peccatis eorum. Sed salus per Christum non est facta solum in circuncisione, sed etiam in præputio: vt patet per Apostol. Roma. 4. Inconuenienter ergo hoc nomen fuit Christo impositum in sua circuncisione.

¶ SED CONTRA est autoritas Scripturæ, in qua dicitur Luc. 2. quod postquam consummati sunt dies octo, vt circuncideretur puer, vocatum est nomẽ eius Iesus.

¶ RESPONDEO dicendũ, quod nomina debent proprietatibus rerum respondere. Et hoc patet in nominibus generum & specierum: quia, vt dicitur 4. Meta. ratio, quam significat nomen, est diffinitio, quæ designat propriam rei naturam. Nomina autem singularium hominũ semper imponuntur ab aliqua proprietate eius, cuius nomen imponitur. Vel à tempore, sicut imponuntur nomina aliquorum sanctorum his, qui in eorum festis nascuntur. Vel à cognatione: sicut cum filio imponitur nomen patris. Vel alicuius de cognatione eius: sicut propinqui Ioannis Baptistę volebant eum vocare nomine patris sui Zachariam, non autem Ioannem: quia nullus erat in cognatione eius, qui vocaretur hoc nomine, vt dicitur Luc. 1. Vel etiam ab euentu: sicut Ioseph vocauit primogenitũ suum Manassem, dicens, Obliuisci fecit me Deus omnium laborum meorum. Gen. 41. Vel etiam ex aliqua qualitate eius, cui nomen imponitur, sicut Genes. 25. dicitur quod quia primus egressus est de vtero matris, ruffus erat, & totus in morem pellis hispidus, vocatum est nomen eius Esau, quod interpretatur rubeus. Nomina autem quæ imponuntur aliquibus diuinitus, semper significãt aliquod gratuitum donum eis diuinitus datum: sicut Gen. 17. dictum est Abrahæ, Appellaberis Abraham, quia patrem multarum gentium constitui te. Et Matth. 16. dictum est Petro, Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Quia igitur Christo hoc munus gratiæ collatum erat, vt per ipsum omnes saluarentur: ideo conuenienter vocatus est nomen eius Iesus, id est Saluator, Angelo hoc nomen prænuntiante, non solum matri, sed etiam Ioseph, qui erat futurus eius nutritius.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod in omnibus illis nominibus quodammodo significatur hoc nomen Iesus, quod est significatiuũ salutis. Nam in hoc quod dicitur, Emmanuel, quod interpretatur, nobiscum Deus, designatur causa salutis, quæ est vnio diuinæ & humanæ naturæ in persona Filij Dei, per quam factum est vt Deus esset nobiscum, quasi particeps nostræ naturæ. Per hoc autem quod dicitur: Voca nomen eius, accelera, spolia detrahe, &c. designatur à quo nos saluauit, quia à diabolo, cuius spolia abstulit, secundum illud Coloss. 2. Expolians principatus, & potestates, traduxit confidenter. In hoc autem quod dicitur. Vocabitur nomen eius Admirabilis, &c. designatur via & terminus nostræ salutis, inquantum scilicet admirabili diuinitatis consilio & virtute, ad hæreditatem futuri seculi perducimur, in quo erit pax perfecta filiorum Dei, sub ipso principe Deo. Quod vero dicitur, Ecce, vir, Oriens nomen eius, ad idem refertur ad quod primum, scilicet ad Incarnationis mysterium, secundum quod exortum est in tenebris lumen rectis corde.

¶ Ad

¶ Super Quæstionis tricesimæseptimæ Articulum tertium.

TItulus clarus est.

¶ In corpore vnica conclusio respõdua quæsito: Christus conuenienter in templo oblatus est, cum oblatione. Probatur: Christus voluit sub lege fieri, & ex muliere natus primogenitus est: ergo conuenienter, &c. Antecedens quo ad primam partem declaratur ex fine: quia vt eos qui sub lege erant redimeret, & iustificationem spiritualem in membris suis impleret. Quo ad secundam est per se euidens. Consequentia probatur: quia in lege erat circa primogenitum duo præcepta: alterum inquantum genitum, & alterum inquantum primogenitum, & vtrumque in Christo seruatum est. Litera est clara.

¶ Sed circa rationem in litera redditam de sacrificio præcepto Leuitic. 12. quia scilicet pro peccato prolis offerebatur, dubium occurrit. Tum quia peccatum originale prolis iam expiatum erat octauo die per circuncisionem. Tum quia in textu illo expresse dicitur. Et orabit pro ea, scilicet mater, sacerdos, & mundabitur: & non dicitur, Orabit pro filio: male ergo in litera dicitur, quod offerebatur pro peccato prolis.

Opus. 60. art. 5.

¶ Ad huius euidentiam considerandũ est quod litera illius textus, vt Glossa ex Augusti. dicit, dupliciter legi potest. Primo, vt ly pro filio, vel filia, referatur ad oblationem. Et hunc sensum secutus est Autor, sequens Augustin. probantem hunc sensum, ex verbis scilicet Lucæ, dicentis, Cum inducerent pueum Iesum parentes eius, vt facerent secundum consuetudinem legis pro eo. Ex hoc enim quod dixit pro eo, & non pro matre, ostendit quod illud quod tunc faciebant, pro puero faciebant: constat autem quod tunc offerebant, vt prædixerat Euangelista, ergo. Alio modo ly pro filio aut filia, refertur ad purgationis terminationem: & secundum hunc sensum ab aliis exponitur, & remanet indecisum pro quo fiat oblatio, an pro filio an pro matre: quæ ibi mundari dicitur. Et quia litera illa vtrumque sensum expositionis est capax (quia potest cũ vtraque oratione, tam scilicet antecedente de termino purgationis, quam subsequente de oblatione, constitui ly pro filio vel filia positum sed simpliciter & absolutè post perfectã Euangelij publicationẽ, consulendũ credo per Romanam ecclesiam esse, vt vel non toleraretur circuncisio tali ratione data iudicaretur: vt secundum se licita, toleraretur ratione scandali apud Ecclesias alias. Et per hæc patet solutio omnium obiectorum. Hæc sunt quæ de hac quæstione nouæ mihi occurrunt: in qua libenter audirem Apostolicam sedis sententiam, quam propediem profertem opinionem.

¶ Super Quæstionis tricesimæseptimæ Articulum secundum.

TItulus clarus est.

¶ In corpore triplex ratio imponendi nomina refertur. Dicitur de respondetur quòd Nomina debent imponi à proprietatibus rerum, vel imponuntur à circumstantibus quomodolibet, vel significant aliquod gratuitum donum diuinitus illis datum. Primum declaratur in nominibus generum & specierum. Secundum in singularium nominibus, tertium in nominibus diuinitus impositis.

¶ Conclusio respondua est, conuenienter vocatum est nomen Christi Iesu, id est Saluator: quia fuit imppositum diuinitus Angelo nuntiante: & Christo hoc munus gratiæ collatum est, vt esset saluator omnium.

¶ Ad secundum dicendum, quod his qui fuerunt ante Christum, potuit conuenire hoc nomen Iesus secũdum aliquam aliam rationem, puta quia aliquam particularem & temporalem salutem tulerunt. Sed secundum rationem spiritualis & vniuersalis salutis hoc nomen proprium est Christo: & secundum hoc dicitur esse nomen nouum.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut Gen. 17. legitur, simul Abraham suscepit nominis impositionem à Deo, & circuncisionis mandatum. Et ideo apud Iudæos consuetũ erat vt ipso die circuncisionis nomina pueris imponerentur: quasi ante circuncisionem perfectum esse non habuerint. Sicut etiam nunc pueris in Baptismo nomina imponuntur. Vnde super illud Prouerb. 4. Ego filius fui patris mei, tenellus & vnigenitus coram matre mea, dicit glo. Quare Salomon se vnigenitum coram matre nominat, quem fratrem vterinum præcessisse Scriptura testatur, nisi quia ille mox natus sine nomine quasi nunquam esset, de vita decessit? Et ideo Christus simul cum fuit circuncisus, nominis impositionem accepit.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum Christus conuenienter fuerit in templo oblatus.

AD TERTIVM sic procedi tur. Videtur quod inconuenienter fuerit Christus in templo oblatꝰ. Dicitur enim Exodi 13. Sanctifica mihi omne primogenitum quod aperit vuluam in filiis Israel. Sed Christus exiuit de clauso Virginis vtero: & ita matris vuluam non aperuit. Ergo Christus ex hac lege non debuit in templo offerri.

2 ¶ Præterea, Illud quod est semper presens alicui, non potest ei præsentari. Sed Christi humanitas semper fuit Deo maximè præsens, vt pote ei coniuncta in vnitate personæ. Ergo non oportuit, quod coram Domino sisteretur.

3 ¶ Præterea, Christus est hostia principalis, ad quam omnes hostiæ veteris legis referuntur sicut figura ad veritatem. Sed hostię non debet esse alia hostia. Ergo non fuit conueniens, vt pro Christo alia hostia offerretur.

4 ¶ Præterea, Inter legales hostias præcipua fuit agnus, qui erat iuge sacrificium: vt habetur numeri 28. vnde etiam Christus dicitur agnus, Ioan. 1. Ecce agnus Dei. magis ergo fuit conueniens quod pro Christo offerretur agnus, quam par turturum, vel duo pulli columbarum.

¶ SED INCONTRARIVM est autoritas Scripturæ, quæ hoc factum esse testatur, Luc. 2.

Act. 2.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sicut dictũ est, Christus voluit sub lege fieri vt eos qui sub lege erant, redimeret: & vt iustificatio legis in suis membris spiritualiter impleretur. De prole autem nata duplex præceptum in lege traditur. Vnum quidem generale quo ad omnes: vt scilicet completis diebus purificationis matris offerretur sacrificium pro filio, siue pro filia: vt habetur Leuit. 12. Et hoc quidem sacrificium erat & ad expiationem peccati, in quo proles erat concepta & nata, & ad consecrationem quandam ipsius: quia tunc primo præsentabatur in templo, & ideo aliquid offerebatur in holocaustum, & aliquid pro peccato. Aliud autem præceptum erat speciale in lege de primogenitis tam in hominibus, quam in iumentis. Sibi enim Dominus deputauerat omne primogenitum filiorum Israel: pro eo quod ad liberationem populi Israel percusserat primogenita Aegypti, ab homine vsq; ad pecus, primogenitis filiorum Israel reseruatis. Et hoc mandatum ponitur Exod. 13. in quo etiam præfigurabatur Christus, qui est primogenitus in multis fratribus, vt dicitur Roman. 8. Quia igitur Christus ex muliere natus, erat quasi primogenitus, & voluit fieri sub lege, hęc duo Euangelista Lucas circa eum fuisse obseruata ostendit. Primo quidem id quod pertinet ad primogenitos, cum dicit, Tulerunt illum in Hierusalem, vt sisterent eum Domino: sicut scriptum est in lege Domini: Quia omne masculinum adaperiens vuluam, sanctum Domino vocabitur. secundo, illud quod pertinet communiter ad omnes, cum dicit, Vt darent hostiam, secundum quod dictum erat in lege Domini, par turturum aut duos pullos columbarum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quod sicut Greg. Nyssenus dicit, Illud legis præceptum in solo incarnato Deo singulariter & ab aliis differenter impleri videtur. Ipse namque solus ineffabiliter conceptus ac in comprehensibiliter editus, virginalem vterum aperuit, non antea connubio reseratum, seruans post partum inuiolabiliter signaculum castitatis. Vnde quod dicit, adaperiens vuluam, designat, quod nihil antea inde intrauerat vel exiuerat. Et per hoc etiam specialiter dicitur masculinus, quia nihil de fœminicitate culpæ portauit. Singulariter etiam sanctus, quia terrenæ contagia corrupteiæ; immaculati partus nouitate non sensit.

¶ Ad secundum dicendum, quod sicut filius Dei non propter seipsum factus est homo & circuncisus in carne, sed vt nos per gratiam faceret deos, & vt spiritualiter circuncidamur: sic propter nos sistitur Domino, vt discamus Deo præsentare nosmetipsos. Et hoc post circuncisionem eius factum est, vt ostenderet neminem nisi circuncisum vitiis, dignum esse diuinis conspectibus.

¶ Ad tertium dicendum, quod propter hoc ipsum voluit hostias legales pro se offerri, qui erat vera hostia, vt figura veritati coniungeretur, & per veritatem figura approbaretur: contra illos, qui Deum legis negant à Christo fuisse in Euangelio prædicatum. Non enim putandum est (vt Origen. dicit) quod filium suum bonus Deus sub lege inimici fecerit, quam ipse non dederat.

¶ Ad quartum dicendum, quod Leui. 12. præcipitur, vt qui possent, agnum pro filio aut filia, simul & turturem siue columbam offerrent: qui vero non sufficerent ad offerendum agnum, duos turtures, vel duos columbarum pullos offerrent. Dominus ergo qui cum diues esset, propter nos egenus factus est, vt illius inopia diuites essemus: vt dicitur 2. ad Corinth. 8. pro se pauperum hostiam voluit offerri: sicut & in ipsa natiuitate pannis inuoluitur, & reclinatur in præsepio.

Nihilo

in medio vtriusque orationis) ideo ambiguus restat sensus, quantum est ex litera illa. Libera videtur cuique sua opinio: quod vel pro peccato prolis vel matris offerebatur. Et quidem quod pro peccato oblatio fieret, textus clarè dicit. Et ideo dicere, quod pro sola irregularitate corporea hoc fieret, alienum à litera est dicente animal vnum pro peccato, & aliud pro holocausto offerri. Dicere autē quod pro peccato matris quod non patiendo, sed concumbendo committit (quia communiter aliquod venialepeccatum in actu illo interuenit) omnino irrationabile non est, ex litera tamen non habetur quòd pro matre fieri mandat, oblationem autem non dicit fieri pro matre. Habetur contra se hæc opinio verbum inductum ex Euangelista: quod potest glossari, quod intelligitur ratione præsentationis primogeniti, & oblationis pro holocausto: Cum inducerent eum vt facerent pro eo hoc secundum consuetudinem legis: vt sic oblatio pro peccato remaneat dubia pro quo fiat.

Hom. 14. in Luc.

¶ Et licet hæc glossa nõ appareat conuincibilis de falsitate: si tamen Patrum regulas sequendo, in tutiorem declinare debemus partem, dicendum est, quod pro filio seu filia oblatio fiebat & in holocaustum & pro peccato. Tum quia Euangelistæ autoritas indistincte tradit, quod pro puero hæc faciebant. Tum quia Augustinus tanti facit hanc Euangelistæ verba, vt dicat conuinci ex his verbis oblationem fieri pro filio seu filia. Tum quia hoc etiam sentit glo. ordinaria ibidem, vltra illam ex Augustino allatam: & diui Tho. accredit non posse habenda autoritas. pro matris autem peccato oblationem fieri nulla tradit Scripturæ autoritas, dicente expresse textu mundationem matris esse corpoream sine dum dicit. Et cog. bit pro ea facerdos & he mundabitur à profluuio sanguinis sui, & non dixit, à peccato: pro quo tamẽ offerri mandatur.

¶ Ad obiectionem autem, quod originale peccatum iam expiati erat per circuncisionem dicitur, quod quia peccatum originale plura in se continet, scilicet peccatum cum reatu æternæ pœnæ damni, & fomitem, nõ incõuenit pro pœnã originali remissio quo ad maculam vel reatum æternæ pœnæ damni, esse vera quia

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur aliqualiter quo ad fomitem: vt scilicet proclivius minus prona fiat ad malum. Et tanto magis hoc erat tunc necessarium, quanto per circumcisionem minor gratia conferebatur quã nunc per baptismum, vt dicitur Luc. 2. Vnctum hoc sacrificii circumcisioni, accederetur a gratia baptismali, vel proprius ad illã non ex operibus aliquis examinandi, sed ex deuotione & fide oblati sacrificij, partem misericordiarum largiente.

¶ Super Quæstionis tricesimæ septimæ Articulum quartum.

TItulus clarus est.

¶ In corpore vna cõclusio: Mater Christi conuenienter purganda accessit: probatur: Sicut gratia à Christo in matrem, ita & humilitas: ergo sicut Christus sub lege, ita & mater. Antecedens probatur: quia humilibus datur gratia. Consequentia est euidens: quia ad humilitatem matris spectare cõstat purgationem matris.

¶ Super Quæstionis tricesimæ octauæ Articulum primum.

TItulus clarus est.

¶ In corpore vna conclusio: Conueniens fuit Ioannem baptizare. Probatur quadrupliciter. Littera ordinata est & clara.

Nihilominus tamẽ huiusmodi aues figuræ congruunt: turtur enim quia est auis locuax, prædicationem, & confessionẽ fidei significat: quia vero est animal castũ, significat castitatem: quia vero est animal solitarium, significat contemplationẽ. Columba vero est animal mansuetum & simplex mã suetudinem & simplicitatem significans. Est etiam animal gregale: vnde significat vitam actiuam. Et ideo huiusmodi hostia figurabat perfectionem Christi & membrorum eius. Vtrunque etiam animal propter consuetudinem gemẽdi, præsentes Sanctorum luctus designat: sed turtur, quæ est solitaria, significat secretas orationum lachrymas. Columba vero, quæ est gregalis, significat publicas orationes Ecclesiæ. Vtrumque vero animal duplicatũ offertur, vt sanctitas sit non solum in anima, sed etiam in corpore.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum mater Dei conuenienter ad templum purganda accesserit.

Opus. 60. c. 3. col. 1.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod inconuenienter mater Dei purganda ad templum accesserit. Purgatio enim non videtur esse nisi ab immunditia. Sed in beata Virgine nulla fuit immunditia, vt ex supra dictis patet. Ergo non debuit vt purganda ad templum accedere.

2 ¶ Præterea, Leuitic. 12. dicitur: Mulier quæ suscepto semine peperit masculum, immũda erit septem diebus: ideo præcipitur quod non ingrediatur Sanctuarium donec impleantur dies purgãtionis eius. Sed beata Virgo peperit masculum sine vitili semine. Non ergo debuit ad templum venire purganda.

3 ¶ Præterea, Purgatio ab immunditia non fit nisi per gratiam. Sed sacramenta veteris legis gratiam non conferebant, sed ipsa potius secum gratiæ actorem habebat. Non ergo conueniens fuit, vt ad templum purganda veniret.

¶ SED CONTRA est autoritas Scripturæ, qua dicitur Luc. 2. quod impleti sunt dies purgationis Mariæ, secundum legem Moysi.

¶ RESPONDEO dicendũ, quod sicut plenitudo gratiæ à Christo deriuatur in matrem, ita decuit vt mater humilitati filij conformaretur: humilibus enim Deus dat gratiam, vt dicitur Iacobi quarto. Et ideo sicut Christus licet non esset legi obnoxius, voluit tamen circumcisionem & alia legis onera subire, ad demonstrandum humilitatis & obedientiæ exemplum, & vt approbaret legem, & vt calumniæ occasionem Iudæis tolleret: propter eandem rationem voluit & matrem suam implere legis obseruantias, quibus tamen non erat obnoxia.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd licet beata Virgo nullam haberet immunditiam, voluit tamen purgationis obseruantiam implere: non propter indigentiam, sed propter legis præceptum. Et ideo signanter Euangelista dicit, quod completi sunt dies purgationis eius secundum legem: ipsa enim secundum se purgatione non indigebat.

¶ Ad secundum dicendum, quod signãter Moyses videtur fuisse locutus ad excipiendam ab immunditia matrem Dei, quæ nõ peperit suscepto semine. Et ideo patet quod nõ obligatur ad impletionem illius præcepti, sed voluntariæ purgationis obseruantiam adimpleuit, vt dictum est.

In corp.

¶ Ad tertium dicendum, quod legalia sacramenta non purgabant ab immunditia culpæ, quæ fit per gratiam, sed hanc purgationem præfigurabãt. Purgabant autem purgatione quadam carnali ab immunditia irregularitatis cuiusdam, sicut in secunda parte dictum est. Neutram tamen immunditiam beata Virgo contraxerat: & ideo non indigebat purgari.

2.2.q.179. a.4.

QVÆSTIO TRIGESIMAOCTAVA de Baptismo Ioannis, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de baptismo, quo Christus baptizatus est. Et quia Christus baptizatus est baptismo Ioannis, primo considerandum est de baptismo Ioannis in communi, secundo, de baptizatione Christi.

¶ Circa primum quæruntur sex.

¶ Primo, vtrum conueniens fuerit quod Ioannes baptizaret.

¶ Secundo, vtrum ille baptismus fuerit à Deo.

¶ Tertio, vtrum contulerit gratiam.

¶ Quarto, vtrum alij præter Christum illo baptismo debuerint baptizari.

¶ Quinto, vtrum baptismus ille cessare debuerit Christo baptizato.

¶ Sexto, vtrum baptizati baptismo Ioan. essent postea baptizandi baptismo Christi.

ARTICVLVS I.

¶ Virum fuerit conueniens Ioannem baptizare.

4. dist. 3. a. 2. arti. 1.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod non fuerit conueniens Ioannem baptizare. Omnis enim ritus sacramentalis ad aliquam pertinet legem. Sed Ioannes non introduxit nouam legem. Ergo incõueniens fuit quod nouũ ritum baptizandi introduceret.

2 ¶ Præterea, Ioannes fuit missus à Deo in testimonium tanquã propheta: secundum illud Luc. 1. tu puer propheta Altissimi vocaberis. Sed prophetæ qui fuerunt ante Christum, non introduxerunt nouum ritum, sed ad obseruãtiam legalium rituum inducebant, vt patet Malach. vlt. Memẽtote legis Moysi serui mei. ergo nec Ioannes nouum ritum baptizandi introducere debuit.

3 ¶ Præterea, Vbi est alicuius rei superfluitas, non est ad aliud aliquid addendum. Sed Iudæi excedebant in superfluitate baptismatum: dicitur enim Mar. 7. quod Pharisæi & omnes Iudæi nisi crebro lauent manus, non manducant, & a foro venientes nisi baptizarentur non comedunt, & alia multa sunt illis seruare, baptismata calicum & vrceorum & gramentorum & lecto rum. Ergo inconueniens fuit, quod Ioannes baptizaret.

¶ SED CONTRA est autoritas Scripturæ, Matth. 3. vbi præmissa sanctitate Ioannis, subditur. Quod exibant ad eum multi, & baptizabantur in Iordane.

¶ RESPONDEO dicendum, quod conueniens fuit Ioannem baptizare propter quatuor. Primo quidem, quia oportebat Christum à Ioanne baptizari, vt baptismum consecraret, vt Augustinus dicit super Ioannem. Secundo, vt Christus manifestaretur. Vnde ipse Ioannes Baptista dicit Ioannis primo, vt manifestetur, scilicet Christus in Israël, propterea veni ego in aqua baptizans, concurrentibus enim turbis ad baptismum annuntiabat Christum: quod quidem facilius sic factum est, quam si per singulos discurrisset, vt Chrysostomus dicit super Ioannem. Tertio, vt suo baptismo assuefaceret homines ad baptismum Christi. Vnde Greg. dicit in quadam Homilia, quod ideo Ioannes baptizauit, vt præcursionis suæ ordinem seruans, qui nasciturum Dominum nascendo præueneraret, baptizando quoque baptizaturum præueniret. Quarto, vt ad pœnitentiam homines inducens, homines præpararet ad dignè suscipiendum baptismum Christi. Vnde ibidem Beda dicit quod quantum catechumenis nondum baptizatis prodest doctrina fidei, tantum profuit baptisma Ioannis ante baptisma Christi. Quia sicut ille prædicabat pœnitentiam, & baptismum Christi prænuntiabat, & in cognitionem veritatis quæ mundo apparuit attrahebat: sic ministri Ecclesiæ primo erudiunt, post redarguunt, demum in baptismo Christi remissionem peccatorum promittunt.

¶ AD

¶ Super Quæstionis tricesimæ octauæ Articulum secundum.

TItulus quæstionem à Domino Pharisæis propositam mouet.

¶ In corpore vnica est distinctio bimembris cũ conclusione bimembri.

Distinctio est: Baptismus Ioannis vel quo ad essentiam, vel quo ad eius effectum Cõclusio est: Baptismus Ioannis quo ad tertiũ erat à Deo: quo ad proprium effectum fuit ab homine. Probatur quo ad primam partem: quia ex instinctu Spiritus sancti baptizabat, dicente ipso Ioann. primo, Qui me misit baptizare in aqua. Quo ad secundam partem: quia nihil efficiebat quod homo efficere non potuisset, hoc est quia non conferebat aliquod spirituale.

In corp.

4. dist. 2. q. 2. arti. 2. q. 1.

¶ Super Quæstionis tricesimæ octauæ Articulum tertium.

TItulus clarus est.

¶ In corpore vnica est conclusio trimembris. Baptismus Ioannis non conferebat gratiã, sed præparabat ad eam tripliciter. Probatur cõclusio, primo quoad primas partes simul. Tota doctrina & operatio Ioannis, erat præparatoria ad Christũ, per quem conferenda erat gratia. ergo baptismus Ioannis non conferebat gratiã, sed præparabat ad illã. Antecedens quo ad primam eius partem, ex dicto patet, quo ad secundam vero Ioan. primo, Gratia per Iesum Christum facta est. Cõsequentia vero probatur, quia ministri ac inferioris artificis, non est inducere formã principalis artificis, sed præparare ad illam. deinde conclusio declaratur quo ad vltimã partẽ tripliciter scilicet per doctrinã ad fidem, per baptizationẽ ad ritũ baptismi, per pœnitentiã ad gratiam effectus Baptismi.

¶ Ad primum ergo dicendum, quod distinctio assignata inter expositionem primam ex Beda & tertiam ex Hieronymo est quasi prima ad duo baptismata referuntur illa duo verba Baptizare & prædicare, primũ ad baptismũ Ioannis secundum ad baptismum Christi. In tertio vero ad idem Baptismus, scilicet Ioannis refertur ambo: & verificatur quod dispositiue in remissionẽ peccatorũ baptizabat, & prædicabat ad perfectionem gratiæ per Christum. Et si quærat nouitius, in quo ergo differt tertia à secunda expositione, respondeatur quod tertia oditur ne Ioannis ad Christum respicit: & ideo illud fide quod Christus pote

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quod baptismus Ioannis non erat per se sacramentum: sed quasi quoddam sacramentale disponẽs ad baptismum Christi. Et ideo aliqualiter pertinebat ad legem Christi, nõ autem ad legem Moysi.

¶ Ad secundum dicendum, quod Ioãnes nõ solum fuit propheta, sed plusquam propheta, vt dicitur Matth. 11. fuit enim terminus legis & initium Euangelij. Et ideo magis pertinebat ad eum, verbo & opere inducere homines ad legem Christi, quam ad obseruantiam veteris legis.

¶ Ad tertium dicendum, quod baptismata illa Pharisæorum erant inania, vtpote ad solam munditiam carnis ordinata. Sed baptismus Ioannis ordinabatur ad munditiam spiritualem: inducebat enim homines ad pœnitentiam: vt dictum est.

ARTICVLVS II.

¶ Virum baptismus Ioannis fuerit à Deo

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod baptismus Ioannis non fuerit à Deo. Nihil enim sacramentale quod est à Deo denominatur ab homine puro, sicut baptismus nouæ legis non dicitur Petri vel Pauli, sed Christi. Sed ille baptismus denominatur à Ioanne: secũdum illud Matth. 21. Baptismus Ioannis vnde erat, à cælo an ex hominibus? Ergo baptismus Ioannis nõ fuit à Deo.

2 ¶ Præterea, Omnis doctrina de nouo à Deo procedẽs, aliquibus signis cõfirmatur. Vnde & Dominus Exod. 4. dedit Moysi potestatem signa faciendi. Et Hebr. 2. dicitur, Cum fides nostra principium accepisset enarrari à Deo, per eos qui audierunt, in nos confirmata est, contestante Deo signis & prodigiis. Sed de Ioanne Baptista dicitur Ioan. 10. Ioannes signum fecit nullum. Ergũ videtur quod baptismus quo baptizauit, non esset à Deo.

3 ¶ Præterea, Sacramẽta quæ sunt diuinitus instituta, aliquibus sacræ Scripturæ præceptis cõtinentur. Sed baptismus Ioannis nõ præcipitur aliquo præcepto sacræ Scripturæ. Ergo videtur quod non fuerit à Deo.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Ioan. 1. Qui me misit baptizare in aqua, ille mihi dixit, Super quem videris Spiritũ, &c.

¶ RESPONDEO dicendum, quod in baptismo Ioannis duo possunt considerari, scilicet ipse ritus baptizandi, & effectus baptismi. Ritus quidem baptizandi non fuit ex hominibus, sed à Deo: qui familiari Spiritus sancti reuelatione Ioannem ad baptizandum misit. Effectus autem illius baptismi fuit ab homine: quia nihil in illo baptismo efficiebatur quod homo facere non posset. Vnde non solo Deo, nisi inquantum Deus in homine operatur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod per baptismum nouæ legis homines interius per Spiritum sanctum baptizantur quod facit solus Deus. Per baptismum autem Ioannis, solum corpus mundabatur aqua. Vnde dicitur Matthæi 3. Ego baptizo vos in aqua, ille vos baptizabit in Spiritu sancto. Et ideo baptismus Ioannis denominatur ab ipso: quia scilicet nihil in eo agebatur quod ipse non ageret. Baptismus autem nouæ legis non denominatur à ministro, qui principalem baptismi effectum non agit, scilicet interiorem emundationem. Vnde dicitur Matth. 3. Ego baptizo vos in aqua, ille vos baptizabit in Spiritu sancto. Et ideo baptismus Ioannis denominatur ab ipso: quia scilicet nihil in eo agebatur quod ipse non ageret. Baptismus autem nouæ legis non denominatur à ministro, qui principalem baptismi effectum nõ agit, scilicet interiorem emundationem.

¶ Ad secundum dicendum, quod tota doctrina & operatio Ioannis ordinabatur ad Christum, qui multitudine signorũ & suam & Ioannis doctrinam confirmauit. Si autẽ Ioannes signa fecisset, homines ex æquo Ioanni & Christo attendissent. Et ideo vt homines principaliter Christo intenderent, nõ est datũ Ioãni, vt faceret signa. Iudæis tamen quærentibus quare baptizaret, cõfirmauit suũ officium auctoritate Scripturæ, dicẽs, Ego vox clamãtis in deserto, &c. vt dicitur Ioan. 2. ipsa etiam auctoritas vitæ, eius officiũ cõmendabat: quia vt Chrysost. dicit super Matth. mirabile erat, si humano corpore tãta patientia videre.

Hom. 19.

¶ Ad tertium dicendum, quod baptismus Ioannis non fuit ordinatus à Deo, nisi vt modico tempore duraret, propter causas prædictas. Et ideo non fuit commendatus aliquo præcepto communiter edito in sacra Scriptura, sed familiari quadam reuelatione Spiritus sancti, vt dictum est.

Art. 1.

ARTICVLVS III.

¶ Virum in baptismo Ioannis gratia daretur.

4 dist. 2. q. 2. arti. 1 q. 1. cor.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod in baptismo Ioannis gratia daretur. Dicitur enim Marc. 1. Fuit Ioannes in deserto baptizãs, & prædicãs baptismũ pœnitentiæ in remissionẽ peccatorũ. Sed pœnitentia & remissio peccatorũ est per gratiã. Ergo baptismus Ioannis gratiam conferebat.

2 ¶ Præterea, Baptizandi à Ioanne confitebantur peccata sua, vt habetur Matth. 3. & Marc. 1. Sed confessio peccatorum ordinatur ad peccatorum remissionem, quæ fit per gratiã. Ergo in baptismo Ioannis, gratia conferebatur.

3 ¶ Præterea, Baptismus Ioãnis propinquior erat baptismo Christi, quam circumcisio. Sed per circumcisionem remittebatur peccatum originale: quia, vt Beda dicit, idem salutiferæ curationis auxilium circumcisio in lege contra originale peccati vulnus agebat; quod nunc baptismus agere reuelate gratiæ tempore cõsueuit. Ergo multo magis baptismus Ioannis remissionem peccatorum operabatur, quod sine gratia fieri non potest.

Hom. circumcisionis in lib. hom. totius anni.

¶ SED CONTRA est quod Matth. 3. dicitur, Ego quidem baptizo vos in aqua in pœnitentiam. Quod exponens Gregor. in quadam Homi. dicit, Ioannes non in Spiritu, sed in aqua baptizat: quia peccata soluere non valebat. Sed gratia est à Spiritu sancto, & per eam peccata tolluntur. Ergo baptismus Ioannis gratiam non conferebat.

Hom. 7. in Euang.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sicut dictum est, tota doctrina & operatio Ioannis præparatoria erat ad Christũ: sicut ministri artificis est præparare materiam ad formã, quam inducit principalis artifex. Gratia autem conferenda erat hominibus per Christum: secundum illud Ioan. 1. Gratia & veritas per Iesum Christum facta est. Et ideo baptismus Ioannis gratiam non conferebat, sed solum ad gratiam præparabat tripliciter. Vno quidem modo per doctrinam Ioan. inducentem homines ad fidem Christi. Alio modo assuefaciendo homines ad ritũ baptismi Christi. Tertio modo per pœnitentiam, præparando homines ad suscipiendum effectum baptismi Christi.

Art

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod in illis verbis (vt Beda dicit) potest intelligi duplex baptismus. Vnus quidem quem Ioannes baptizando conferebat, qui dicitur baptismus pœnitentiæ: quia scilicet ille baptismus erat quoddam inductiuum ad pœnitentiam & quasi quædam professatio, qua profitebantur homines se pœnitentiam acturos. Alius autem est baptismus Christi, per quem peccata remittuntur: quem Ioannes dare non poterat, sed solum prædicabat, dicens, Ille vos baptizabit in Spiritu sancto. Vel potest dici, quod prædicabat baptismum pœnitentiæ, id est inducentem ad pœnitentiam: quæ quidem pœnitentia ducit homines in remissionem peccatorum

In eum locum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Super cũ Ioem.

¶ *Super Quæstionis trigesimæoctauæ Artículum quartum*

TItulus clarus est.

¶ In corpore vna conclusio : Baptismo Ioannis alij debuerunt baptizari. Probatur dupliciter : aliter clara est.

¶ *Super Quæstionis trigesimæoctauæ Artículum quintum.*

TItulus clarus est.

¶ In corpore vna conclusio : Baptismus Ioannis non debuit cessare Christo, baptizato, probatur quadrupliciter.

¶ In prima ratione ex Chrys. aduerte nouitie, quod si Christo baptizato Ioannes cessasset, putari potuisset, quod tantæ Christi excellentiæ in baptismo monstratæ inuidisset Ioannes: & cessãdo à baptismo vel dedignaretur submínistrare Christo ampliusper baptismum præparando ad ipsum, vel ipsa cessatio vindicaret suam minoritatem apparentem ex tanta manifestata Christi excellẽtia in baptismo, Veereque siquidẽ motus, inuidiæ scilicet & iræ poterat consurgere, & ad cessationem inducere. Reliqua sunt clara.

In cor. & artí. 1. huius quæst.

4. dist. 2. q. 2. art 3. q. 2.

¶ *Super Quæstionis trigesimæoctauæ Artículum sextum.*

Tract. 13.

TItulus clarus.

¶ In corpore duo fiunt. Primo recitatur opinio Magistri sententiarum, secundo respondetur quæsito. Opinio Magistri distinguit duplicem dispositionem baptizatorum à Ioanne (vt patet in litera) & quoſdã baptizandos baptismo Christi, & quoſdam non dicit.

Art. præc.

¶ Quo ad secundum Autor simpliciter dicit q̃ omnes baptizati à Ioanne baptizandi erant baptismo Christi : & propterea pro vna parte consentit Magistro, pro alia contradicit, & probat vniuersalem dupliciter. Primo ex parte effectus inseparabilis a filiem, spem & charitatem, scilicet characteris, qui per Christi baptismum imprimitur. Secundo ex parte essentialis partis ipsius baptismi, deficientis scilicet Spiritus. Omnia patent in litera.

Tract 4. & 5.

¶ In responsione ad secundum & tertium, aduerte quod de baptismo Christi materialiter passi. & accepto à Ioanne & Apostolis, non habetur clarè in Scriptura pars affirmatiua. Sed rationabile est, quod baptizati à Christo fuerint, vt Ioanes impleret debitũ suũ. Ego à te debeo baptizari. & Apostoli baptizãtes Christi baptismo, primo fuerint baptizati: vt Augustinus arguit, & bene, nec aliquid apparet obstare: nisi forte verbum Christi Act. primo. Ioannes

Art. 1. & 3.

Act. 1.

catorum. Vel potest dici, quod per baptismum Christi (vt Hieronym. dicit) gratia datur, qua peccata gratis dimittuntur : quod autem consummatur per sponsum, initiatur per paranymphum, scilicet per Ioannẽ. Vnde dicitur, quod baptizabat & prædicabat baptismum pœnitentiæ in remissionẽ peccatorum : non quia hoc ipse perficeret, sed quia præparando ad hoc homines disponebat.

¶ Ad secundum dicendum, quod illa confessio peccatorum non fiebat ad remissionem peccatorum statim per baptismum Ioannis exhibendam : sed consequendã per pœnitentiam consequentem & per baptismum Christi, ad quem pœnitentia illa præparabat.

¶ Ad tertium dicendum, quod circuncisio instituta erat ad remedium originalis peccati. Sed baptismus Ioãnis ad hoc non erat institutus : sed solum erat præparatorius ad baptismum Christi : vt dictum est. Sacramẽta autem ex vi institutionis, suum habent effectum.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum alij præter Christum, baptismo Ioannis baptizati debuerint.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod baptismo Ioannis solus Christus debuerit baptizari, qui sicut dictum est, ad hoc Ioanes baptizauit, vt Christus baptizaretur. sicut Aug. dicit super Ioannẽ : nulli alij debuerunt illo baptismo baptizari.

2 ¶ Præterea, Quicunque baptizatur, aut accipit aliquid aut baptismo aliquid confert. Sed à baptismo Ioannis nullus aliquid accipere poterat (quia in eo gratia non conferebatur, vt dictum est) nec aliquis baptismo aliquid conferre poterat, nisi Christus, qui tactu mundissimæ suę carnis aquas sanctificauit. Ergo videtur quod solus Christus baptismo Ioannis debuerit baptizari.

3 ¶ Præterea, Si alij illo baptismo baptizabãtur, hoc non erat nisi vt præpararentur ad baptismum Christi : & sic conueniens videbatur, quod sicut baptismus Christi omnibus confertur, & magnis & paruis, & Gentibus & Iudæis, ita etiam & baptismus Ioãnis conferretur. Sed non legitur quod ab eo pueri baptizarentur, nec etiam Gentiles : dicitur enim Matth. 1. quod egrediebantur ad illum Israelitæ vniuersi, & baptizabãtur ab illo. Ergo videtur quod solus Christus à Ioanne debuerit baptizari.

¶ SED CONTRA dicendum, quod duplici de causa oportuit alios à Christo baptizari baptismo Ioannis. Primo quidem (vt Aug. dicit super Ioan.) quia si solus Christus baptismo Ioannis baptizatus esset, non defuissent qui dicerent baptismum Ioannis, quo Christus est baptizatus, digniorem esse baptismo Christi, quo alij baptizantur. Secundo, quia oportebat per baptismum Ioannis alios ad baptismum Christi præparari : sicut dictum est.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod non propter hoc solum fuit Ioannis baptismus institutus, vt Christus baptizaretur, sed etiam propter alias causas, vt dictum est. Et tamen si ad hoc solum esset institutus, vt Christus eo baptizaretur : oportebat prædictum inconueniens vitari, aliis hoc baptismo baptizatis.

¶ Ad secundum dicendum, quod alij qui ad baptismum Ioãnis accedebant, non poterant quidem baptismo aliquid conferre, nec tamen à baptismo gratiam accipiebant, sed solum pœnitentiæ signum.

¶ Ad tertium dicendum, quod quia ille baptismus erat pœnitentiæ, quæ pueris non conuenit, ideo baptismo illo pueri non baptizabantur. Conferre autem Gentibus viam salutis, soli Christo reseruabatur : qui est expectatio Gentium, vt dicitur Genes. 49. nul. Sed & ipse Christus Apostolis inhibuit Gentilibus Euangelium prædicare, ante passionem & resurrectionem : vnde multo minus conueniebat per Ioannem Gentiles ad baptismum admitti.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum baptismus Ioannis debuerit cessare Christo baptizato.

4. dist. 4. q. 2. ar. 1. q. 3. per tot.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod baptismus Ioannis cessare debuerit postquam Christus fuit baptizatus. Dicitur enim Ioan. 1. Vt manifesteretur Israël, propterea veni in aqua baptizans. Sed Christo baptizato sufficienter fuit manifestatus : tum per testimonium Ioannis, tum per descensum columbæ, tum etiam testimonio paternæ vocis. Ergo videtur quod non debuerit postea baptismus Ioannis durare.

Tract. 6

2 ¶ Præterea, Augustin. dicit super Ioan. Baptizatus est Christus, & cessauit Ioannis baptismus. Ergo videtur quod Ioannes post Christum baptizatum, non debuerit baptizare.

3 ¶ Præterea, Baptismus Ioannis erat præparatorius ad baptismũ Christi. Sed baptismus Christi incepit ſtatim Christo baptizato : quia tactu suæ mũdissimæ carnis vim regenerati uam conculit aquis, vt Beda dicit. Ergo videtur quod baptismus Ioannis cessauerit Christo baptizato.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Ioan. 3. quod venit Iesus in Iudæam terram, & baptizabat, erat autẽ & Ioannes baptizans. Sed Christus non baptizauit nisi postquam fuit baptizatus. Ergo videtur quod postquam Christus fuit baptizatus, adhuc Ioannes baptizabat.

¶ RESPONDEO dicendum, quod baptismus Ioannis cessare non debuit Christo baptizato. Primo quidem : quia (vt Chryso. dicit) si cessasset Ioannes baptizare Christo baptizato, existimaretur quod zelo vel ira hoc faceret. Secundo : quia si cessasset à baptizando, Christo baptizãte, discipulos suos in maiorem zelum immisisset. Tertio : quia persistens in baptizando, suos auditores mittebat ad Christum. Quarto, quia (vt Beda dicit) adhuc permanebat vmbra veteris legis : nec debuit præcursor cessare, donec veritas manifestaretur.

Hom. 28

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod nondum Christus erat plenè manifestatus eo baptizato : & ideo adhuc necessarium erat, quod Ioannes baptizaret.

¶ Ad secundum dicendum, quod baptizato Christo cessauit baptismus Ioannis : non tamen ſtatim, sed eo incarcerato. Vnde Chryſost. dicit super Ioannem, Aestimo propter hoc permissum esse mortem Ioannis, & eo sublato de medio, Christum maximè prædicare cœpisse, vt omnis multitudinis affectio ad Christum transiret, & non vltra his, quæ de vtroque erant, sententiis seinderetur.

¶ Ad tertium dicendum, quod baptismus Ioannis præparatorius erat, non solum ad hoc quod Christus baptizaretur, sed etiã ad hoc quod alij ad Christi baptismum accederent. Quod nondum fuit impletum, Christo baptizato.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum baptizati baptismo Ioannis essent postea baptizandi à Christo.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod baptizati baptismo Ioannis, non fuerint baptizandi baptismo Christi. Ioãnes enim nõ fuit minor Apostolis : cui de eo scriptũ fit Matth. 11. Inter natos mulierũ nõ surrexit maior Ioãne Baptista. Sed illi q̃ baptizabãtur ab Apostolis, nõ iterũ baptizabãtur, sed solũmodo addebãt eis ipositio manuũ. Dicit enim

baptizauit aqua. vos autem baptizabimini Spiritu sancto. Sed reuera hoc nõ obstat. tum quia per hoc nõ excluditur, eos baptizatos esse baptismo Christi licet de Ioannis baptismo tantum mentio fiat. Tum quia in promptu ratio est, quare Ioãnis baptismi solius meminit Christus : quia scilicet donũ Spiritus sancti non distinguitur contra baptismum Christi, qui fit in aqua & Spiritu Ioan. 3. sed cõtra baptismũ Ioãnis, qui fiebat solum in aqua : ipso Ioanne testẽ distinguente baptismũ sensi cõtra baptismum in Spiritu sancto, Matth. 3.

¶ In responsione ad quintum, dubium occurrit quia aliud est loqui de gratia futura, & aliud de Christo venturo. potuit enim à gratia præsens esse ex fide Christi vẽturi : vt patet in Sanctis illis qui præcesserũt Christi aduẽtum : litera autem pro eodem habet Christum vẽturum & gratiã futuram in cõpacta ergo videtur.

¶ Ad hoc dicitur, quod litera est intelligẽda iuxta subiectã materiam, de qua est sermo, scilicet de sacramẽtis. Ex illa siquidẽ differẽtia ab Augustino posita inter sacramenta noua & veteris legis, quod nostra præsentia, vetera futura : gratiæ sunt signa manifestẽ sequitur quod nostra præsentia Christi, per quem gratia facta est, Ioan. primo, illa venturi Christi signa erant. Et propterea Ioannis baptismus sapiebat in hoc sacramenta veteris legis, quod in nomine vẽturi Christi dabatur. vnde & Paulus iussit in nomine domini nostri Iesu Christi simpliciter & absolutẽ, & non venturi illos baptizari, qui Ioannis Baptismum susceperant, Actuum 19.

Sup. ca. 2. Ioã. ca. 3.

Tract. 80. in Ioan.

Tract. 5.

¶ Super Quæstionis trigesimænonæ Artículum primum.

TItulus clarus est.

¶ In corpore vnica conclusio : Conueniens fuit Christum baptizari. Probatur tripliciter. Omnia sunt clara.

Hom. 4. in opere imperf.

enim Act. 8. quod aliqui baptizati tantum erãt à Philippo in nomine domini Iesu tũc Apostoli, scilicet Petrus & Ioannes, imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum. Ergo videtur quod baptizati à Ioanne, non debuerint baptizari baptismo Christi.

2 ¶ Præterea, Apostoli fuerũt baptizati baptismo Ioannis : fuerunt enim quidam eorũ discipuli Ioannis, vt patet Ioan. 1. Sed Apostoli non videntur esse baptizati baptismo Christi : dicitur enim Ioan. 4. quod Iesus nõ baptizabat, sed discipuli eius. Ergo videtur quod baptizati baptismo Ioannis non erat baptizandi baptismo Christi.

3 ¶ Præterea, Minor est qui baptizatur, quã qui baptizat. Sed ipse Ioannes non legitur baptizatus baptismo Christi. Ergo multo minus illi qui à Ioanne baptizabantur, indigebant baptismo Christi.

4 ¶ Præterea, Act. 19 dicitur, quod Paulus inuenit quosdam de discipulis, dixitque ad eos, Si Spiritũ sanctum accepistis credentes? At illi dixerunt ad eum, Sed neque si Spiritus sanctus est, audiuimus. Ille vero ait in quo ergo baptizati estis? Qui dixerunt, In Ioannis baptismate. Et sequitur quod baptizati sunt iterum in nomine domini nostri Iesu Christi. Sic ergo videtur quod quia Spiritum sanctum nesciebant, oportuit eos iterum baptizari : sicut Hieronymus dicit super Ioẽlem, & in Epistola de viro vnius vxoris, & Ambrosius lib. de Spiritu sancto. Sed quidam fuerunt baptizati baptismo Ioannis, qui habebant plenam notitiam Trinitatis. Ergo non erant baptizandi iterũ baptismo Christi.

5 ¶ Præterea, Roma. 10. super illud, Hoc est Verbum fidei, quod prædicamus, dicit glo. Augustini. Vnde est ista tanta virtus aquæ, vt corpus tangat, & cor abluat, nisi faciente Verbo, non quia dicitur, sed quia creditur? Ex quo patet quod virtus baptismi depẽdet ex fide. Sed forma baptismi Ioannis signi fi cauit fidẽ Christi, in qua nos baptizamur : dicit enim Paulus Actuum 19 Ioannes baptizabat baptismo pœnitentiæ populũ, dicens, In eum qui venturus est post ipsum, vt crederent, hoc est in Iesum. Ergo videtur quod non oportebat baptizatos baptismo Ioannis iterum baptizari baptismo Christi.

¶ SED CONTRA est quod Augustinus dicit super Ioan. Qui baptizati sunt baptismate Ioannis, oportebat vt baptizarentur baptismate Christi.

¶ RESPONDEO dicendum, quod secundum opinionem Magistri in 2. dist. 4. sent. illi, qui baptizati sunt à Ioanne, nescientes Spiritum sanctum esse, ac spem ponentes in illius baptismo, postea baptizati sunt baptismo Christi. Illi vero qui spem non posuerunt in baptismo Ioannis, & Patrem, & Filium & Spiritum sanctum credebant, non fuerunt postea baptizati, sed impositione manuum ab Apostolis super eos facta, Spiritum sanctum receperunt. Et hoc quidem verum est, quantum ad primam partem, quod multis auctoritatibus confirmatur.

4. dist. 2. ar. 1. q. 3. & 4. per tot.

Sed quantum ad secundam partem est penitus irrationabile quod dicitur. Primo quidem : quia baptismus Ioannis, neque gratiam conferebat, neque characterem imprimebat, sed erat solum in aqua, vt ipsemet dicit Matth. 3. Vnde baptizatis fides vel spes, quam habebant in Christum, non poterat hunc defectum supplere.

Secundo, quia quando in sacramento omittitur quod est de necessitate sacramenti, non solum oportet suppleri quod fuerat omissum, sed oportet totaliter innouari. Est autem de necessitate baptismi Christi, quod fiat nõ solum in aqua, sed etiam in Spiritu sancto : secundum illud Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Vnde illis qui tantum in aqua baptizati erant baptismo Ioãnis, non solum erat supplendum quod deerat (vt scilicet daretur eis Spiritus sanctus per impositionem manuum) sed erant iterato totaliter baptizandi in aqua & spiritu.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quod sicut Aug. dicit super Ioan. ideo post Ioannem baptizatum est : quia nõ dabat baptismum Christi, sed suum : quod autem dabatur à Petro, & si quod datum est à Iuda, Christi erat. Et ideo si quos baptizauit Iudas, non sunt iterum baptizandi, baptisma enim tale est, qualis est ille, in cuius potestate datur, non qualis ille, cuius ministerio datur. Et inde est etiam quod baptizati à Philippo diacono, qui baptismum Christi dabat, non sunt iterum baptizati : sed acceperunt manus impositionem per Apostolos : sicut baptismum per sacerdotes, confirmantur per Episcopos.

Tract. 5

¶ Ad secundum dicendum, quod sicut Augu. dicit ad Seleucianum, Intelligimus discipulos Christi fuisse baptizatos, siue baptismo Ioannis, (sicut nonnulli arbitrantur) siue, quod magis credibile est, baptismo Christi, neque enim ministerio baptizandi defuit, vt haberet baptizatos seruos, per quos cæteros baptizaret, qui non defuit humilitatis ministerio, quando eis pedes lauit.

Epist. 108.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut Chryso. dicit super Matth. per hoc quod Christus Ioanni dicenti, Ego à te debeo baptizari, respondit, Sine modo : ostenditur quod postea Christus baptizauit Ioannem. Et hoc dicit in quibusdam libris apocryphis manifestè scriptum esse. Certum tamen est, vt Hieronymus dicit super Matth. 1. quod sicut Christus fuit baptizatus in aqua à Ioanne, ita Ioannes à Christo erat in Spiritu baptizandus.

Hom. 4. in opere imperf.

Sup. ca. 3.

¶ Ad quartum dicendum, quod non ex tota causa quare illi fuerunt baptizati post baptismum Ioannis, quia Spiritum sanctum non cognouerant, sed quia non erant baptismo Christi baptizati.

¶ Ad quintum dicendum, quod sicut dicit Augustin. contra Faustum, Sacramenta nostra sunt signa præsentis gratiæ : Sacramenta veteris legis fuerunt signa gratiæ futuræ. Vnde ex hoc ipso quod Ioannes baptizauit in nomine venturi, datur intelligi quod nõ dabat baptismum Christi, qui est sacramentum nouæ legis.

QVÆSTIO TRICESIMANONA
de Baptizatione Christi, in octo articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de baptizatione Christi.

¶ Et circa hoc quæruntur octo.

¶ Primo, vtrum Christus debuerit baptizari.

¶ Secundo, vtrum debuerit baptizari baptismo Ioannis.

¶ Tertio, de tempore baptismi.

¶ Quarto de loco.

¶ Quinto, de hoc quod ei sunt cæli aperti.

¶ Sexto, de Spiritu sancto apparente in specie columbæ.

¶ Septimo, vtrum illa columba fuerit verum animal.

¶ Octauo, de voce paterni testimonij.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum fuerit conueniens Christum baptizari.

4. dist. 2. q. 2. ar. 3. q. 1. & q 3. art. 2. quæst. 1. corp. & Matth. 3. Et opus. 60. cap 9.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod non fuerit conueniens Christum baptizari. Baptizari enim est ablui. Sed Christo non conuenit abluì : in quo nulla fuit impuritas. Ergo videtur quod Christum non decuerit baptizari.

2 ¶ Præterea, Christus circuncisionem suscepit, vt impleret legem. Sed baptismus non pertinebat ad legem. Ergo non debebat baptizari.

3 ¶ Præterea, Primum mouens in quolibet genere, est immobile secundum illum motum : sicut cælum quod est primum alterans, non est alterabile. Sed Christus est primum baptizans secundum illud Ioan. 1. Super quem videris Spiritum descendentem & manentem, hic est qui baptizat. Ergo ipsum non decuit baptizari.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Matth. 3. quod venit Iesus à Galilæa in Iordanem ad Ioannem, vt baptizaretur ab eo.

¶ RESPON

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis vndecimæ nonæ Articulum secundum.*

Li.2 c.vlt. TItulus clarus est.

¶ In corpore dun Hom. 4. in opere imperf. Primo declaratur quod supponitur, Christum baptizari baptismo Ioannis ex auctoritate Aug. Secundo probatur tripliciter conclusio, scilicet conuenies fuit Christū baptizari baptismo Ioannis.

¶ Et in tertia ratione adiuuette quod ratio tenditad hoc quod ideo ad baptismum Ioannis non sanctum accesserit, vt sanctificet baptismum non Ioannis, sed nouæ legis, instituendo sanctificationem aquarum per carnis suæ lauacrum baptismum in sanctitatem animarum: nec enim institutus est baptismus nouæ legis.

¶ *Super Quæstionis tricesimænonæ Articulum tertium.*

In orat. Epiphan.

In corp. TItulus de tempore Christi ætatis: scilicet anni trigesimi quarti.

¶ In corpore vna conclusio: Christus conuenienter anno trigesimo fuit baptizatus. Probatur tripliciter. Omnia clara sunt.

ARTICVLVS II.

¶ *Vtrum Christus baptismo Ioannis debuerit baptizari.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod Christus non debuerit baptizari baptismo Ioannis, Baptismus enim Ioannis fuit baptismus pœnitentiæ. Sed pœnitentia Christo non conuenit: quia nullum habuit peccatum. Ergo videtur quod nō debuerit baptizari baptismo Ioannis.

Hom. 12. in Matth. 2 ¶ Præterea, Baptismus Ioannis, sicut dicit Chryso. medium fuit inter baptismum Iudęorum & Christi baptismum. Sed medium sapit naturam extremorum. Cum ergo Christus non fuerit baptizatus baptismate legali, nec etiam baptismate suo, videtur quod pari ratione baptismate Ioannis baptizari non debuerit.

3 ¶ Præterea, Omne quod in rebus humanis est optimum, debet attribui Christo. Sed baptismus Ioannis non tenet supremum locum inter baptismata. Ergo non conuenit Christum baptizari baptismo Ioannis.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Matth. 3. quod venit in Iordanem, vt baptizaretur à Ioanne.

Tract. 13. ¶ RESPONDEO dicendum quod sicut Auguſt. dicit super Ioan. baptizatus Dominus baptizabat, non eo baptismate, quo baptizatus est. Vnde cum ipse baptizaret baptismo proprio consequens est quod non fuerit baptizatus suo baptismate, sed baptismate Ioannis. Et hoc fuit conueniens, primo quidem propter conditionem baptismi Ioannis, qui non baptizauit in Spiritu sed solum in aqua, Christus autem spirituali baptismate nō indigebat, qui à principio suæ conceptionis gratia Spiritus sancti repletus fuit, vt patet ex dictis, & hæc est ratio Chryso. Secundo vt Beda dicit, baptizatus est baptismo Ioannis, vt baptismo suo baptismum Ioannis comprobaret. Tertio, sicut Grego. Nazan. dicit, Accedit Christus ad baptismum Ioannis, sanctificaturus baptismum.

q.34. ar.4. Hom 3.& 4. in opere imperf. Sup Mar. cap.1. In orat. de Epiph. Ante præc. ¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut supra dictū est, Christus baptizari voluit, vt nos suo exemplo induceret ad baptismum. Et ideo ad hoc, quod esset efficacior eius inductio, voluit baptizari baptismo, quo manifeste non indigebat, vt homines ad baptismum accederent, quo indigebant. Vnde Ambrosius dicit super Lucam. Nemo resugiat lauacrum gratię quādo Christus lauacrum pœnitentiæ non refugit. Lib.2. ca. vlt.

¶ Ad secundum dicendum, quod baptismus Iudæorum in lege præceptus, erat solū figuralis: baptismus autem Ioannis aliqualiter erat realis, inquantum inducebat homines ad abstinendum à peccatis: baptismus autem Christi habet efficaciam mundandi à peccato, & gratiam conferendi. Christus autem neque indigebat percipere remissionem peccatorum, quę in eo non erant neque recipere gratiam, qua plenus erat. similiter etiam cum ipse fit veritas, non competebat ei id quod in sola figura gerebatur. Et ideo magis congruum fuit quod baptizaretur baptismo medio, quam aliquo extremorum.

¶ Ad tertium dicendum, quod baptismus est quoddam spirituale remedium. Quanto autem aliquid est magis perfectum, tanto minori remedio indiget. Vnde ex hoc ipso quod Christus est maximè perfectus, conueniens fuit quod non baptizaretur perfectissimo baptismo: sicut ille qui est sanus, non indiget efficaci medicina.

ARTICVLVS III.

¶ *Vtrum Christus conuenienti tempore fuerit baptizatus.*

4. dist. 4. q. 3. ar. 3. qc. 1. Et 3. part. qu. 39. ar. 1. prin. corp. Heret. Nicol. AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod nō cōuenienti tempore Christus fuerit baptizatus. Ad hoc enim Christus baptizatus est, vt suo exemplo alios ad baptismum prouocaret. Sed fideles Christi laudabiliter baptizantur, nō solum ante trigesimū annum, sed in infantili ætate. Ergo videtur quod Christus non debuerit baptizari in ætate trigintā annorum.

2 ¶ Præterea, Christus nō legitur docuisse vel miracula fecisse ante baptismum. Sed vtilius fuisset mundo, si prior tempore docuisset, incipiens à vicesimo anno, vel etiam prius. Ergo videtur quod Christus, qui pro vtilitate hominum venerat, ante trigesimum annum debuerit baptizari.

3 ¶ Præterea, Iudicium sapientiæ diuinitus infusæ, maximè debuit manifestari in Christo. Erat autem manifestatum in Daniele tempore suæ puerilitæ secundum illud Daniel. 13. Suscitauit Dominus spiritum pueri iunioris, cui nomen Daniel. ergo multo magis Christus in sua pueritia debuit baptizari, & docere.

4 ¶ Præterea, Baptismus Ioannis ordinatur ad baptismum Christi sicut ad finem. Sed finis est prior in intentione, & posterior in executione. Ergo vel Christus debuit primus à Ioanne baptizari, vel vltimus.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Luc. 3. Factum est cum baptizaretur omnis populus, & Iesu baptizato, & orante, & infra, Et ipse Iesus erat incipiens quasi annorum triginta.

¶ RESPONDEO dicendū, quod Christus conueniēter fuit in trigesimo anno baptizatus. Primo quidem, quia Christus baptizandus erat quasi ex tunc incipiens docere & prædicare. Ad quod requiritur perfecta ætas: qualis est trigintā annorum. Vnde legitur Gen. 41. quod trigintā annorum erat Ioseph, quando accepit regimen Aegypti. Similiter etiam 2. Reg 5. legitur de Dauid, quod trigintā annorum erat cum regnare cœpit. Ezechiel etiam in trigesimo anno cœpit prophetizare, vt habetur Ezech. 1. Secundo, quia sicut Chrys. dicit super Matth. futurū erat vt post baptismum Christi, lex cessare inciperet. Et ideo hæc ætate Christus ad baptismum venit, qui potest omnia peccata tollere, vt lege seruata, nullus dicat, quod ideo eam soluit, quia impere non potuit. Tertio, quia per hoc quod Christus in ætate perfecta baptizatur, datur intelligi quod baptismus parit viros perfectos, secundum illud Ephes. 4. Donec occurramus omnes in vnitatem fidei, & agnitionis filij Dei, in virum perfectum in mensuram ætatis plenitudinis Christi. Vnde & ipsa proprietas numeri ad hoc pertinere videtur: consurgit enim trigenarius numerus ex ductu ternarij in denarium. Per ternarium autem intelligitur fides Trinitatis, per denarium autem impletio mandatorum legis, & in his duobus perfectio vitæ Christianæ consistit. Homil. 4. in opere imperf.

¶ AD PRIMVM ergo dicendū, quod sicut Greg. Nazanzenus dicit, Christus non est baptizatus quasi indigeret purgatione, nec quod aliquod illi immineret periculum differendo baptismum, sed cuius alij non in paruum redundat periculum, si exeat ex hac vita, nō indutus veste incorruptionis, scilicet gratia. Et licet bonum sit baptismi munditiam custodire, potius tamen est (vt ipse dicit) interdum paulisper maculari, quam gratia omnino carere. In orat. Epiph.

¶ *Super Quæstionis tricesimænonæ Articulum quartum.*

TItulus clarus est.

¶ In corpore vna cōclusio: Cōuenies fuit vt Christus in Iordane baptizaretur: quia per hoc significatur ingressus per baptismū in regnum Dei. Declarāque hoc duplici figura: scilicet trāsitu filiorum Israël in terram promissionis & Heliæ in cœlū. Et scito, quod ratio ista mystica est: necalis potest reddi magis literalis, nisi quia Deus elegit magis Iordanem, quam alias aquas.

¶ *Super Quæstionis tricesimænonæ Articulum quintum.*

In oratione Epiph. TItulus clarus ex Euangelij historia ortus.

¶ In corpore respondetur quæsito vnica conclusione: Christo baptizato & orante, conuenienter aperti sunt cœli. Et duo fiunt: quia declaratur conuenientia respectu ly baptizato: secundo respectu ly, & orante. Quo ad primum probatio est: Christus baptizatus est, vt nostrū baptisma consecraret. ergo in illius baptismo illa monstrari debuerunt, quæ ad nostri efficacia baptismi spectāt: ergo virtus cælestis, fides cęlestium introitūsque cœli monstrari debuerunt per cœlos apertos. Prima cōsequentia est clara. Secunda declaratur ex tribus, scilicet causa, & fide, & effectu. Inuentis in efficacia baptismi.

¶ Quo ad secūdum declaratumquia oratio vel ad exemplū vel ad causam apertionis cœli no bis referrur: & vtrunque est conueniens.

¶ In responsione ad secūdum, vide duo declarari. Primum, quod cœli aperti dicuntur in nostipsis, sed secundum visionem Christi. Secundus est, qualis fuerit ista visio corporalis, imaginaria vel intellectualis. Et licet quæliber possibilis dicatur intellectiua tamē conuenientior videatur, vtpote excellētior.

¶ Ad secundum dicendum, quòd vtilitas quę à Christo prouenit hominibus, præcipue est per fidem & humilitatē, ad quorum vtrunque valet, quod Christus in pueritia, vel adolescentia non cœpit docere, sed in perfecta ætate. Ad fidem quidem: quia per hoc apparet in eo vera natura humanitatis, quod per temporum incrementa corporaliter profecit, & ne huiusmodi profectus putaretur esse phantasticus, noluit sapientiam suam vel virtutem manifestare ante perfectam corporis ætatem. Ad humilitatem vero, ne ante perfectam ętatem aliquis præsumptuose prælationis gradum, & docendi officium assumat.

¶ Ad tertium dicendum, quod Christus proponebatur hominibus in exemplum omnium. Et ideo oportuit in eo offendi id quod competit omnibus secundum legem communē: vt scilicet in ætate perfecta doceret. Sed sicut Gregor. Nazianz. dicit, non est lex communis quod raro contingit, sicut nec vna hirundo ver facit. Aliquibus enim ex quadam speciali dispensatione, secundum diuinæ sapientiæ ordinem concessum est præter legem communem, vt ante perfectam ætatem, officium vel prædicendi, vel docendi haberent: sicut Salomon, Daniel, & Hieremias.

Homil. 4. in opere imperf. ¶ Ad quartum dicendum, quod Christus nec primus nec vltimus debuit à Ioanne baptizari: quia vt Chrysost. dicit super Mat. Christus ad hoc baptizabatur, vt confirmaret prædicationem & baptismum Ioannis: & vt testimonium acciperet a Ioanne. Non autem creditum fuisset testimonio Ioannis nisi postquam fuerunt multi baptizati ab ipso. Et ideo non debuit primus a Ioanne baptizari. Similiter etiam nec vltimus: quia (sicut ipse ibidem subdit) sicut iux Solis nō expectat occasum Lucifer, sed eo procedēte egreditur, & suo lumine obscurat illius candorem: sic & Christus non expectauit, vt cursum suum Ioannes impleret, sed adhuc eo docente & baptizante, apparuit.

ARTICVLVS IIII.

¶ *Vtrum Christus debuerit in Iordane baptizari.*

Matth. 2. col. 4. f. AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod Christus nō debuerit baptizari in Iordane. Veritas enim debet respondere figuræ. Sed figura baptismi præcessit in transitu maris Rubri: vbi Aegyptij sunt submersi, sicut peccata delentur in baptismo. Ergo videtur quod Christus magis debuerit baptizari in mari, quam in flumine Iordanis.

2 ¶ Præterea, Iordanis interpretatur descensus. Sed per baptismum aliquis ascendit magis, quam descendat: vnde etiam Matth. 3. dicitur quod baptizatus Iesus confestim ascendit de aqua. Ergo videtur inconueniens fuisse, quod Christus in Iordane baptizaretur.

3 ¶ Præterea, Transeuntibus filiis Israël, aquæ Iordanis conuersæ sunt retrorsum, vt legitur Iosuæ 4. & sicut etiam in Psal. dicitur. Sed illi qui baptizātur, non retrorsum, sed in antea progrediuntur. Non ergo fuit conueniens quod Christus in Iordane baptizaretur.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Marci 1. quod baptizatus est Iesus à Ioanne in Iordane.

¶ RESPONDEO dicendum, quod fluuius Iordanis fuit per quem filij Israël in terram promissionis intrauerūt. Hoc autem habet baptismus Christi speciale præ omnibus baptismatibus: quod introducit in regnum Dei. quod per terrā promissionis significatur. Vnde dicitur Ioan. 2. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Ad quod etiam pertinet quod Helias diuisit aquas Iordanis, quando erat in curru igneo rapiendus in cœlum, vt dicitur 4. Reg. 2. quia scilicet transeuntibus per aquam Baptismi, per ignem Spiritus sancti patet aditus in cœlum. Et ideo conueniens fuit, vt Christus in Iordane baptizaretur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendū, quod transitus maris Rubri præfiguraut baptismum, quantum ad hoc quod baptismus delet peccata: sed transitus Iordanis quantū ad hoc, quod aperit ianuam regni cœlestis, qui est principalior effectus baptismi, & per solum Christū impletus. Et ideo cōueniētius fuit, quod Christus in Iordane, quam in mari baptizaretur.

¶ Ad secundum dicendum, quod in baptismo est ascensus per profectum gratiæ, qui requirit descensum humilitatis: secundum illud Iac. 4. Humilibus autem dat gratiā. Et ad talem descensum referendum est nomen Iordanis.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut Aug. dicit in ser. de Epipha. Sicut antea aquæ Iordanis retrorsum conuersæ fuerant, ita modo Christo baptizato retrorsum peccata conuersa sunt. Vel etiā per hoc significatur, quod contra defectum aquarum, benedictionum fluuius sursum ferebatur.

ARTICVLVS V.

¶ *Vtrum Christo baptizato, cœli debuerint aperiri.*

Inf. q. 39. art. 3. Et 3. dist. 18. arti 6. q. 3. 2. & dist. 22. q. 3. ar. 3. 4. Et opusc. 60. capit. 9. AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod Christo baptizato non debuerint cęli aperiri. Illi enim aperiendi sunt cœli, qui indiget intrare in cœlum quasi extra cœlum existens. Sed Christus semper erat in cęlo: secundum illud Ioan. 3. Filius hominis, qui est in cœlo. Ergo videtur quod non debuerunt ei cœli aperiri.

2 ¶ Præterea, Apertio cœlorum aut intelligitur spiritualiter, aut corporaliter. Sed non potest intelligi corporaliter, quia corpora cœlestia sunt impassibilia, & infrangibilia: secundū illud Iob. 17. Tu forsitan cum eo fabricatus es cœlos, qui soli ditissimi, quasi ære fusi sunt. Similiter etiā nec potest intelligi spiritualiter, quia ante oculos filij Dei cęli antea clausi non fuerant. Ergo videtur incōueniēter dici, quod baptizato Christo, aperti fuerint ei cœli.

3 ¶ Præterea, Fidelibus cælum apertum est per Christi passionem, secundum illud Hebr. 10. Habemus fiduciam in introitu Sanctorum in sanguine Christi. Vnde etiam nec Christi baptismo baptizati, si qui ante eius passionē decesserint, cœlos intrare potuerunt. Ergo magis debuerunt aperiri cœli Christo patiente, quam eo baptizato.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Lucæ 3. Iesu baptizato & orante, apertum est cælum.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sicut dictum est, Christus baptizari voluit, vt suo baptismo consecraret baptismum, quo nos baptizaremur, & ideo baptismo Christi ea demonstrari debuerunt, quæ pertinent ad efficaciam nostri baptismi. Circa quam tria sunt considerāda. Primo quidem principalis virtus ex qua baptismus habet efficaciam. Quæ quidem est virtus cælestis. Et ideo baptizato Christo, apertum est cęlum, vt ostenderetur quod de cætero cælestis virtus baptismum sanctificaret.

¶ Secundo operatur ad efficaciam baptismi fides Ecclesiæ, & eius qui baptizatur, vnde & baptizati fide professi dicuntur, & baptismus fidei dicitur sacramentum. Per fidem autē inspicimus cælestia, quæ sensum & rationem humanam excedunt. Et ad hoc significandum Christo baptizato aperti sunt cœli.

¶ Tertio, quia per baptismum Christi * specialiter aperitur nobis introitus regni cælestis: qui primo homini præclusus fuerat per peccatum. Vnde baptizato Christo, aperti sunt cœli: vt ostenderetur quod baptizatis patet via in cælum. Post baptismum autem necessaria est homini iugis oratio, ad hoc quod cælum introeat. Licet enim per baptismum remittātur peccata, remanet tamen fomes peccati, nos impugnās interius, & mundus, & dæmones, qui impugnant exterius. Et ideo signāter dicitur Luc. 3. quod Iesu baptizato & orante, apertum est cælum: quia scilicet fidelibus necessaria est oratio post baptismū. Vel vt detur intelligi, quod hoc ipsum quod per baptismum cælum aperitur credentibus, est ex virtute orationis Christi. Vnde signanter Mat. 3. dicitur, quod apertū est ei cœlum, id est omnibus propter eum, sicut si Imperator alicui pro alio petenti dicat, Ecce, hoc beneficium non illi do, sed tibi, id est propter te illi: vt Chrysost. dicit super Matth. * Alias spirituales. Homil. 4. in opere imperf.

Universidad de Deusto
Biblioteca

loco iam citato.

¶ *Super Quæstionis tricesimænonæ Articulum sextum.*

TItulus: clarus ex Euangelio etiam ortus.

¶ In corpore vna conclusio. Conueniens fuit vt super baptizatū Christum Spiritus sanctus descenderet. Probatur: Quod in Christi baptismo factum est, pertinet ad mysterium nostri baptismi: ergo. Antecedēs est Christi. consequentia probatur: quia omnes baptizati non ficti, accipiunt Spiritum sanctum, Matth. 3.

¶ Aduerte hic, q minus respondendo determinatur, quam fuerit quæ situ unam quæstium est de descensu Spiritus sancti in specie columbæ, & respondetur de descensu Spiritus sancti solum nihil dicendo de specie columbæ. Et hoc ideo, quia reseruauit hoc secundam responsioni ad argumenta.

In 1. capi. Matth.

loco cita.

* al. caracta.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut Chrysostom. dicit super Matth. sicut Christus secundum dispensationem humanam baptizatus est, quamuis ipse propter se baptismo non indigeret: sic etiam secundū humanam dispensationem aperti sunt ei cæli, secundum autem naturam diuinam semper erat in cælis.

¶ Ad secundum dicēdum, quod sicut Hier. dicit super Mat. cæli aperti sunt Christo baptizato, non reseratione elementorum, sed spiritualibus oculis: sicut & Ezech. in principio voluminis sui cælos apertos esse commemorat: Et hoc probat Chrys. super Matt. dicens, Quod si ipsa* creatura, scilicet cælorum, rupta fuisset, non dixisset, aperti sunt ei: quia quod corporaliter aperitur, omnibus est apertum. Vnde etiam Marci primo expresse dicitur, quod Iesus statim ascendēs de aqua, vidit apertos cælos: quasi ipsa apertio cælorum ad visionem Christi referatur. Quod quidem aliqui referunt ad visionem corporalem, dicentes, quod circa Christum baptizatum tantus splēdor fulsit in baptismo, vt videretur cæli aperti. Potest etiam referri ad imaginariam visionem: per quem modum Ezechiel vidit cælos apertos. Formabatur enim ex virtute diuina & voluntate rationis, talis visio in imaginatione Christi, ad designandum, quod per baptismū, cæli aditus hominibus aperitur. Potest etiam & ad visionem intellectualem referri, prout scilicet Christus vidit iam baptismo sanctificato, apertū esse cælum hominibus: quod tamen etiam ante viderat fiedum.

¶ Ad tertium dicēdum, quod per passionem Christi aperitur cælum hominibus, sicut per causam communem apertionis cælorum. Oportet tamen hanc causam communem apertionis cælorum, singulis applicari ad hoc quod cælum introeāt. Quod quidem fit per baptismum: secundum illud Rom. 6. Quicunque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus. Et ideo potius fit mentio de apertione cælorum in baptismo, quam in passione Christi.

Homil. 4. in opere imperf.

Vel sicut Chrys. dicit super Matth. baptizato Christo, cæli tantum sunt aperti: postquam vero tyrānum vicit per crucem, quia non erant necessarię portæ cælo, nunquam claudende: nō dicūt Angeli, Aperite portas, iam enim erāt apertę, sed, Tollite portas. Per quod dat intelligere Chry. quod obstacula, quibus prius ob sistentibus animę defunctorum introire non poterant cælos, sunt totaliter per passionē Christi ablata: sed in baptismo Christi sunt aperta quasi manifestata iam via, per quam homines erant in cælum intraturi.

ARTICVLVS VI.

¶ Virum conuenienter Spiritus sanctus super Christum baptizatum descenderit in specie columbæ.

Inf. q. 46. artic. 4. 1. Et opus. 60. cap. 9. q. 34. ar. 4.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod inconuenienter Spiritus sanctus super Christum baptizatum dicatur descendisse in specie colūbæ. Spiritus enim sanctus habitat in homine per gratiam. Sed in homine Christo fuit plenitudo gratiæ à principio fuæ conceptionis, quo fuit vnigenitus à patre: vt ex supradictis patet. Non ergo debuit Spiritus sanctus ad eum mitti in baptismo.

2 ¶ Præterea, Christus dicitur in mundū descendisse per mysterium Incarnationis, qua exinaniuit semetipsum, formam serui accipiēs. Sed Spiritus sanctus non est incarnatus. Ergo incōueniēter dicitur, quod Spiritus sanctus descēderit super eum.

3 ¶ Præterea, In baptismo Christi ostendi debuit, sicut in quodā exemplari id quod fit in nostro baptismo. Sed in nostro baptismo non fit aliqua missio visibilis Spiritus sancti. Ergo nec in baptismo Christi debuit fieri visibilis missio Spiritus sancti.

4 ¶ Præterea, Spiritus sanctus à Christo in omnes alios derivatur secundū illud Ioan. primo, De plenitudine eius nos omnes accepimus. Sed super Apostolos Spiritus sanctus descendit, non in specie columbæ, sed in specie ignis. Ergo nec super Christum debuisset descendere in specie columbæ, sed in specie ignis.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Luc. 3. Descendit Spiritus sanctus corporali specie, sicut columba in ipsum.

¶ RESPONDEO dicendum, quōd hoc quod circa Christum factū est in eius baptismo (sicut Chrysost. dicit super Matthę.) pertinet ad mysterium omnium, qui postmodum fuerant baptizandi. Omnes autem qui baptismo Christi baptizantur, Spiritum sanctum recipiunt, nisi ficti accedant secundum illud Matth. 3. Ipse vos baptizabit Spiritu sancto. Et ideo conueniens fuit, vt super Christum baptizatum Spiritus sanctus descenderet.

Homil. 4. in opus imperf.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut Augustinus dicit 15. de Trinit. absurdissimum est dicere, quod Christus cum iam triginta esset annorum, acceperit Spiritum sanctum, sed venit ad baptismum, sicut sine peccato, ita non sine Spiritu sancto. Si enim de Ioanne scriptum est, quod Spiritu sancto replebitur ab vtero matris suæ, quid de homine Christo dicendum est, cuius carnis ipsa conceptio non carnalis, sed spiritualis fuit? Tunc ergo, id est in baptismo, corpus suum, id est Ecclesiam, præfigurare dignatus est, in qua baptizati præcipue accipiunt Spiritum sanctum.

cap. 26.

¶ Ad secundum dicēdum, quod sicut Augustinus dicit in 2. de Trinit. Spiritus sanctus descendisse dicitur super Christū corporali specie, sicut columba: non quia ipsa substātia Spiritus sancti videretur, quę est inuisibilis, neque ita quod illa visibilis creatura in vnitatē personæ diuinæ assumeretur. neque enim dicitur, quod Spiritus sanctus sit colūba, sicut dicitur, quod filius Dei est homo ratione vnionis. Neque etiam hoc modo Spiritus sanctus visus est in specie colūbæ, sicut Ioānes vidit agnū occisum in Apocalypsi: vt habetur Apocalyp. 2. Illa enim visio facta fuit in Spiritu per spirituales imagines corporum: de illa vero columba nullus vnquam dubitauit, quin oculis visa sit. Nec etiam hoc modo in specie columbæ Spiritus sanctus apparuit, sicut dicitur primæ ad Corint. 10. Petra autem erat Christus. Illa enim petra iam erat in creatura, & per actionis modum nuncupata est nomine Christi, quem significabat: illa autem columba ad hoc tantum significandum repente exstitit, & postea cessauit, sicut flamma, quæ in rubo apparuit Moysi.

cap. 6.

Tract. 6.

Dicitur ergo Spiritus sanctus descendisse super Christum, nō ratione vnionis ad columbam: sed vel ratione ipsius colūbæ significantis Spiritū sanctū, quæ descendendo super Christum venit. Vel etiam ratione spiritualis gratiæ quæ a Deo per modum cuiusdam descensus in creaturam deriuatur: secundum illud Iac. primo, Omne datum optimum & omne donum perfectum, desursum est descendens a Patre luminum.

Hom. 4. in opus imperf.

¶ Ad tertium dicendū, quod sicut Chrysost. dicit super Matth. in principiis spiritualium rerum semper sensibiles apparent visiones, propter eos qui nullam intelligentiam incorporalis naturæ suscipere valēt: vt si postea non fiat ex his quę semel facta suant recipiāt fidem. Et ideo circa Christum baptizatū corporalis species Spiritus sanctus visibiliter descendit, vt super omnes baptizandos, inuisibiliter postea credatur descendere.

¶ Ad quartum dicendum, quod Spiritus sanctus in specie colūbæ apparuit super Christum baptizatū propter tria. Primo quidem propter dispositionem quæ requiritur in baptizato, vt scilicet nō fictus accedat: quia sicut dicitur Sap. primo, Spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum. Columba autem est animal simplex, astutia & dolo carens: vnde dicitur Matth. 10. Estote simplices sicut columbæ. Secundo ad designandum septem dona Spiritus sancti, quæ columba suis proprietatibus significat. Columba enim secus fluenta habitat, vt inde viso accipitre, mergat se & euadat. quod pertinet ad donum sapientiæ, per quam Sancti secus Scripturæ diuinæ fluenta residēt, vt incursum diaboli euadant. Item columba meliora grana eligit: quod pertinet ad donum scientiæ, qua sancti sententias sanas, quibus pascantur, eligunt. Item columba alienos pullos nutrit: quod pertinet ad donum cōsilij, quo sancti homines, qui fuerunt pulli, id est, mutatores diaboli, doctrina nutriunt & exēplo. Item columba non lacerat rostro: quod pertinet ad donum intellectus, quo Sancti bonas scientias lacerando non pervertunt, hæreticorum more. Item columba felle caret: quod pertinet ad donum pietatis, per quam Sancti ira irrationabili carent. Item columba in cauernis petræ nidificat: quod pertinet ad donum fortitudinis, qua Sancti in plagis mortis Christi, qui est petra firma, nidum ponunt, id est, suum refugium & spem. Item columba gemitum pro cibo habet: quod pertinet ad donum tumoris, quo Sancti delectantur in gemitu pro peccatis. Tertio apparuit Spiritus sanctus in specie columbę propter effectū propriu baptismi, qui est remissio peccatorū & reconciliatio ad Deum, columba enim est animal mansuetum. Et ideo sicut Chrysost. dicit super Matt. in diluuio apparuit hoc animal, ramum ferens oliuę, & communem orbis

Hom. 12.

¶ Super Quæstionis tricesimænonæ Articulum septimum.

TItulus clarus est.

¶ In corpore vna conclusio: Columba ille fuit verum animal. Probatur. Sicut veritas verum hominem, ita Spiritus veritas veram columbam, in qua appareret, &c. & cōfirmatur hoc autoritate Augustini.

¶ Aduerte hic, quod tam habuit Autor reuerentiam ad Augustinū, vt absque trepidatione aliqua affirmauerit, columbam illam verum fuisse animal propter Augustini autoritatem potius, quam illius rationem: qua Autor vitur contra suam in primo sent. dist. 16. art. 3. ad tertiū, opinionem, qua tenuit, columbā illam non fuisse verū animal. Et certe ratio allata nō cogit: quoniam in nullo Spiritui veritatis præiudicium fit, si per speciem columbæ & non ipsam columbam apparuerit: sicut in Apostolis apparuit non in vero igne, sed similitudine ignis, & sicut ibi dicitur Tanquam ignis, ita hic dicitur. Sicut columba. Nec est simile de mysterio Incarnationis: quia de eo scriptum est, Verbum caro factum est. & ideo oportet veram esse carnem: hic autem dicitur, sicut columba. Et quoniam omnes Euangelistæ conueniunt in similitudine columbæ, & nullus dicit columbam (Matthæus siquidē & Lucas dicit, sicut columbā: Marcus dicit, tanquam columba: Ioannes dicit quasi columba) ideo rationabilius ingeniolo meo videtur ad literam sequi textum omnium Euangelistarum, quam dicere quod fuerit verum animal: cum etiam Scripturæ adsit autoritas de Spiritu sancto inigne misso, quod non verus ignis, sed tanquam ignis fuerit: licet non fuerit vere linguę, sed similitudines linguarum. Quocirca sicut absque fallacia Spiritus sanctus in igneis linguis apparuit non veris, sed specie tenus (& de hoc nullus dubitat) ita in specie colūbæ, & non columba ipsa apparuit: eisdem enim vocabulis Scriptura vtitur vtrobique.

lo. 1. l. 20. col. 2. Et opusc. 60. cap. 9.

Tract. 6.

Tex 32.

cap. 6.

¶ Super Quæstionis tricesimænonæ Articulum octauum.

cap 22.

TItulus clarus ortus etiam ex Euangelio.

¶ In corpore vna conclusio: Cōueniens fuit, vt in illo baptismo Pater declararetur in voce. probatur: In baptismo Christi demōstrari debuit quod in nostro baptismo perficitur: ergo in baptismo Christi mysterium Trinitatis demonstrari debuit: ergo conueniens fuit, vt Pater declararetur in voce: Antecedēs probatur: quia baptismus Christi fuit exemplar nostri. Prima cōsequentia probatur: quia nostri baptismus cōsecratur in inuocatione & virtute Trinitatis, Matth. vlt. Secūda vero consequentia probatur: quia persona Filij baptizatur, Spiritus sanctus in columba apparet, stabat ergo persona Patris manifestanda, & apponitur hic autoritas Hieronymi.

q. 34. ar. 1.

¶ *Virum illa columba, in qua apparuit Spiritus sanctus fuerit verum animal.*

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quod illa columba, in qua Spiritus sanctus apparuit, non fuerit verum animal. Illud enim videtur speciē tenus apparere, quod secundum similitudinem apparet. Sed Luc. 3. dicitur quod descendit Spiritus sanctus corporali specie sicut columba in ipsum. Non ergo fuit vera columba, sed quædam similitudo columbæ.

2 ¶ Præterea, Sicut natura nihil facit frustra: ita nec Deus, vt dicitur in 1. de Cælo. Sed cum columba illa non aduenerit nisi vt aliquid significaret, atque præterriret (vt Augustinus dicit in 2. de Trinit.) frustra fuisset vera columba: quia hoc ipsum fieri poterat per columbæ similitudinem. Non ergo illa columba fuit verum animal.

3 ¶ Præterea, Proprietates cuiuslibet rei ducunt in cognitionem naturæ illius rei. Si ergo fuisset illa colūba significatiua naturam veri animalis, nō autem effectus Spiritus sancti. Non ergo videtur quod illa columba fuerit verum animal.

¶ SED CONTRA est quod Augustinus dicit in lib. de agone Christiano, Neq; hoc ita dicimus, vt dominum Iesum Christum dicamus solum verum corpus habuisse, Spiritum autem sanctum fallaciā apparuisse oculis hominum, sed ambo illa corpora vera esse credimus.

¶ RESPONDEO dicendum, quōd (sicut supra dictum est) non decebat vt filius Dei, qui est veritas Patris, aliqua fictione vteretur: & ideo non phantasticum, sed verum corpus accepit. Et quia Spiritus sanctus dicitur spiritus veritatis, vt patet Ioan. 17. ideo etiā ipse veram columbā formauit, in qua appareret: licet nō assumeret ipsam in vnitatē personæ. Vnde post prædicta verba Augustin. subdit. Sicut non oportebat vt homines falleret filius Dei, sic etiam non oportebat vt falleret Spiritus sanctus: sed omnipotēti Deo, qui vniuersam creaturam nihilo fabricauit, non erat difficile, verū corpus columbæ sine aliorum columborum ministerio figurare, sicut nō fuit ei difficile verū corpus in vtero Mariæ sine virili semine fabricare, cum creatura corporea & in viscēribus fœminę ad formādum hominē, & in ipso mundo ad formandam columbā imperio Domini volūtatique seruierit.

D. 362.

li. de Agone Christ. cap 22.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Spiritus sanctus dicitur descendisse in specie vel similitudine columbæ: non ad excludendam veritatem columbæ, sed ad ostendendum quod ipse non apparuit in specie suæ substantiæ.

¶ Ad secundum dicendum, quod non fuit superfluum formare veram columbam, vt in ea Spiritus sanctus appareret: quia per ipsam veritatem columbę significatur veritas Spiritus sancti, & effectuum eius.

¶ Ad tertium dicēdum, quod proprietates columbę eodem modo ducunt ad significandum naturam columbæ, & ad significandos effectus Spiritus sancti. Per hoc enim quod columba habet tales proprietates, ostenditur quod columba significat Spiritum sanctum.

ARTICVLVS VIII.

¶ Verum cōuenienter Christo baptizato fuerit vox Patris audita, Filium protestantis.

Infra q. 45. arti. 4. & q. 66. articulo. 6. cor. Et opusc. 60. cap 9. cap 12.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quod in conuenienter Christo baptizato fuerit vox Patris audita Filium protestātis. Filius enim & Spiritus sanctus secundum hoc quod sensibiliter apparuerunt, dicuntur visibiliter esse missi. Sed Patri non conuenit mitti, vt patet per August. in secundo de Trinit. Ergo etiam nec apparere.

2 ¶ Præterea, Vox est significatiua verbi in corde concepti. Sed Pater non est verbum. ergo inconuenienter manifestatur in voce.

3 ¶ Præterea, Homo Christus non incepit esse filius Dei in baptismō, sicut quidā hæretici putauerūt, sed à principio suę cōceptionis fuit filius Dei. Magis ergo in natiuitate debuit vox Patris protestari Christi diuinitatem, quam in eius baptismo.

¶ SED CONTRA est, quod Matt. 3. dicitur, Ecce vox de cælis dicens, Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui.

¶ RESPONDEO dicendum, quod (sicut supra dictum est) in baptismo Christi, qui fuit exēplar nostri baptismi, demonstrari debuit quod in nostro baptismo perficitur. Baptismus autem quo baptizātur fideles, consecratur in inuocatione & virtute Trinitatis, secundum illud Matth. vltimo: Euntes docete omnes Gentes baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Et ideo in baptismo Christi (vt Hierony. dicit) mysterium Trinitatis demonstratur: Dominus enim in natura humana baptizatur, Spiritus sanctus descēdit in habitu colūbæ, Patris vox testimonium Filio perhibentis auditur. Et ideo conueniens fuit, vt in illo baptismo Pater declararetur in voce.

In cōmēt. 2. c. Matt.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod missio visibilis addit aliquid super apparitionem, scilicet autoritatem mittentis. Et ideo Filius & Spiritus sanctus, qui sunt ab alio, dicuntur mitti visibiliter, & non solum apparere: Pater autem, qui non est ab alio, apparere quidem potest, visibiliter autem mitti nō potest.

¶ Ad secundum dicendum, quod Pater non demōstratur in voce nisi sicut actor vocis, vel loquens per vocē. Et quia proprium est Patri, producere verbum, quod est dicere vel loqui: ideo conueniētissime Pater per vocē manifestatus est, quæ significat verbum. Vnde & ipsa vox à Patre emissa, filiationē Verbi protestatur. Et sicut species columbæ, in qua demonstratus est Spiritus sanctus, non est ipsa natura Spiritus sancti, nec species hominis, in qua demōstratus est ipse Filius, est ipsa natura filij Dei. ita etiā ipsa vox non pertinet ad naturam verbi vel Patris loquētis. Vn-

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Tractatus quartus huius voluminis.*

Hom. 39. HIc incipit quarta pars huius libri: in qua agitur de progressu Domini nostri Iesu Christi in hoc mundo, vsque ad quæstionem quadragesimã quintam inclusiue.

¶ *Super Quæstionis quadragesimæ Articulum primum.*

Titulus clarus.

cap. 6. ¶ In corpore vna conclusio: Christus conuenienter vitam sociale assumpsit. Probatur: Christus debuit talē vitæ modum assumere qui conueniret fini Incarnationis, sed finis Incarnationis exigit vitã socialem. ergo. Maior declaratur: quia triplex est finis Incarnationis. Primo, testimonium veritatis. Secundo, saluare peccatores. Tertio, adducere homines ad Deũ. Omnia clara sunt in littera.

¶ Aduerte hic: quod cõuersatio Christi post Ioannis baptismã tractatur ab Autore: conuersatio autem Christi ante illud tempus tacetur. Et quoniam à multis quæritur quid fecerit illa ætate Christus, respõdendum est quod exercuit artem fabrilem in ciuitate Nazareth. Nam nõ solum ex Euangelio, Matth. 13. habetur, quod fuit filius fabri: sed ex Euangelio, Matth. 6. habetur quod ipse Christus fuit faber. Et nisi exercuisset ipsam artẽ in Nazareth, non admirati ibi fuissent de doctrina eius. Nã si alibi Christus habuisset, aut in Nazareth vacasset literis, non fuissent admirati cõpatriotæ. Vnde hãc sapientiã tãm notoria erat Christi cõuersatio in Nazareth vt etiam Hierosolymis iudæi dicerent, Quomodo hic litteras scit, quum non didicerat? Ioan. 7. Quocirca oportet dicere aut Christum ibi artem suam fabrilem continue exercuisse: & propterea constare, q̃ literas non didicit, &c. aut inepte otiosum, vagasse per Nazareth. Quod dedecet Christum, filiũ q̃ superis adeo, vt non potuisset agnum proco offerre: vt habetur Luc. 2. & pauperem intantũ, vt non haberet vbi reclinaret caput suum. Mat. 8.

¶ Et confirmatur: quia Mar. 3. dicitur, Quũ audissent sui, exierũt tenere eum: dicebant enim quoniã in furorem versus est. Ex eo namque q̃ vsque ætatem illam fabrili arti videtur Iesum operam dantem, & reperiri audierunt q̃ prædicabat, & cuius conuenit ad eum, &c. dixerũt illum versum in furore. Hæc enim omnia simul iuncta testimonia sunt eo nolitio, & q̃ Christi

Inf. art. 2. cor. & ad 3. Et 2. 2. q. 25. ar 6. ad 5.

de Ioannis. 5. Dominus dicit: Neque vocem eius, id est Patris, vnquam audistis, neq; speciem eius vidistis. Per quod (sicut Chrys. dicit super Ioan.) pauiatim eos in philosophicum dogma inducés, ostẽdit, quoniam neque vox circa Deum est, neque species, sed superior est & figuris & loquelis talib⁹. Et sicut columbam, & etiam humanam naturam à Christo assumptam tota Trinitas operata est, ita etiam formationem vocis. Sed tamẽ in voce declaratur solus Pater, vt loquens, sicut naturam humanam solus Filius assumpsit, & sic in columba solus Spiritus sanctus demonstratus est, vt patet per Aug. in lib. de Fide ad Petrum.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ diuinitas Christi non debuit omnibus in eius natiuitate manifestari: sed magis occultari in defectibus infantilis ætatis. Sed quando iam peruenit ad perfectam ætatem, in qua oportebat eum docere, & miracula facere, & homines ad se cõuertere, tunc testimonio Patris erat eius diuinitas manifestãda: vt eius doctrina credibilior fieret: vnde & ipse dicit Ioan. 5. Qui misit me Pater, ipse testimoniũ perhibet de me. Et hoc præcipue in baptismo, per quem homines renascuntur in filios Dei adoptiuos. Filij autem Dei adoptiui instituũtur ad similitudinẽ filij naturalis: secundũ illud Rom. 8. Quos præscíuit, hos & prædestinauit cõformes fieri imaginis Filij sui. Vnde Hilarius dicit super Matth. quod super Iesum baptizatum descẽdit Spiritus sanctus, & vox Patris audita est, dicẽtis, Hic est filius meus dilectus: vt ex his, quę cõsummabantur in Christo, cognosceremus post aquæ lauacrum, & de cælestibus portis sanctum in nos Spiritum inuolare, & paternæ vocis adoptione, Dei filios fieri.

capi. 2. in Matth.

QVÆSTIO QVADRAGESIMA, De modo conuersationis Christi, in quatuor articulos diuisa.

CONSEQVENTER postea quæ pertinẽt ad ingressum Christi in mũdum, vel ad eius principium, considerandũ restat de his quæ pertinent ad progressum ipsius.

Et primo cõsiderandum est de modo conuersationis ipsius: secũdo, de tẽtatione eius: tertio, de doctrina: quarto, de miraculis.

¶ Circa primum quærantur quatuor.

¶ Primo, vtrum Christus debuerit solitariã vitam ducere, an inter homines cõuersari.

¶ Secundo, vtrum debuerit austeram vitam ducere in cibo & potu & vestitu, an aliis communem.

¶ Tertio, vtrum debuerit abiecte viuere in hoc mundo, an in diuitiis & honore.

¶ Quarto, vtrum debuerit secundum legem viuere.

ARTICVLVS I.

¶ Virum conueniens fuerit, Christum inter homines conuersari.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod Christus non debuerit inter homines conuersari, sed solitariam vitam agere. Oportebat enim quod Christus sua conuersatione non solum se hominem ostenderet esse, sed etiam Deum. Sed Deum non conuenit cũ hominibus cõuersari: dicitur enim Dan. 2. Exceptis diis, quorum non est cum hominibus conuersatio. Et Philosophus dicit in primo Politic. q̃ ille qui solitarius viuit, aut est bestia, si scilicet propter sæuitiã hoc faciat: aut est Deus, si hoc facit propter contemplandã veritatem. Ergo videtur quod non fuerit conueniens Christum inter homines conuersari.

2 ¶ Præterea, Christus dum in carne mortali vixit, debuit perfectissimam vitam ducere. Perfectissima autem vita est contemplatiua, vt in Secunda parte habitum est. Ad vitam autem contemplatiuam maxime competit solitudo: secundum illud Oseæ 2. Ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor eius. ergo videtur, quod Christus debuerit solitariam vitam ducere.

cap. 2. 2. quæst. art. 4.

3 ¶ Præterea, Cõuersatio Christi debuit esse vniformis: quia semper in eo debuit apparere id quod optimũ est. Sed quandoque Christus solitaria loca quærebat, turbas declinans. Vnde Remigius dicit super Matth. Tria refugia legitur Dominus habuisse, nauim, montem, & desertum: ad quorum alterum quotiescunque à turbis comprimebatur, conscendebat. Ergo & semper debuit solitariam vitam agere.

Hom. 10. in Matth.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Baruch. 3. Post hęc in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est.

¶ RESPONDEO dicendum, quod conuersatio Christi talis debuit esse vt conueniret fini Incarnationis, secũdum quam venit in mundum. Venit autem in mundum, primo quidem ad manifestandũ veritatem: sicut ipse dicit Io. 18. In hoc natus sum, & ad hoc veni in mũdum, vt testimonium perhibeam veritati. Et ideo non debebat se occultare, vitam solitariam agens: sed in publicum procedere, publice prædicãdo. Vnde Luc. 4. dixit illis qui volebãt eum detinere, Quia & aliis ciuitatibus oportet me euangelizare regnum Dei, quia ideo missus sum. Secũdo venit ad hoc, vt homines à peccato liberaret: secundum illud 1. ad Timot. 1. Christus Iesus venit in hunc mundum, peccatores saluos facere. Et ideo vt Chrys. dicit in eodem loco manendo posset Christus ad se omnes attrahere, vt eius prædicationem audirẽt: non tamen hoc fecit, præbens nobis exemplum, vt peramburemus & requiramus pereuntem, sicut pastor ouem perditam, & medicus accedit ad infirmum.

¶ Tertio venit, vt per ipsum habeamus accessum ad Deum: vt dicitur Rom. 5. & ideo familiariter cum hominibus conuersando, conueniens fuit, vt hominibus fiduciam daret ad se accedendi. Vnde dicitur Mat. 9. Factum est discumbẽte eo in domo, ecce multi publicani & peccatores discumbebant cum Iesu & discipulis eius. Quod exponens Hier. dicit, Videras publicanos & peccatos ad meliora conuersum, locum inuenisse pœnitentiæ: & ob id etiam ipsi non desperant salutem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Christus per humanitatem suam, voluit manifestare diuinitatem. Et ideo conuersando cum hominibus (quod est proprium hominis) manifestauit omnibus suam diuinitatem, prædicando, & miracula faciendo, & innocenter & iuste inter homines conuersando.

¶ Ad secundum dicendum, quod (sicut in Secunda parte dictũ est) vita contemplatiua simpliciter est melior quam actiua, quæ occupatur circa res corporales. Sed vita actiua secũdũ quam aliquis prædicando, & docendo, contemplata aliis tradit, est perfectior quam vita, quæ solum contẽplatur: quia talis vita præsupponit abundantiam cõtemplationis. Et ideo Christus talem vitam elegit.

Incipit Matth.

Art. præc.

¶ Ad tertium dicendum, quod actio Christi fuit nostra instructio. Et ideo vt daret exemplum prædicatoribus, quod non sese per se darent in publicum, ideo quãdoque Dominus se à turbis retraxit. Quod quidem legitur fecisse propter tria. Quandoque quidem propter corporalem quietem. Vnde Marci 6. dicitur, quod Dominus dixit discipulis, Venite seorsum in desertum locum, & requiescite pusillum: erant enim qui veniebant & redibant multi, & nec spatium manducandi habebant. Quandoque vero causa orationis. Vnde dicitur Luc. 6. Factum est in illis diebus, exiit in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei. Vbi ait Ambr. quod ad præcepta virtutis suo nos informat exemplo. Quandoque vero, vt doceret fauorem humanum vitare, vnde super illud Matth. 5. Videns Iesus turbas, ascendit in montem, dicit Chrysost. Per hoc quod non in ciuitate & foro, sed in monte & solitudine sedit, eruditurus nos, nihil ad ostentationem facere, & à tumultibus abscedere, & maxime, cum de necessariis disputare oportet.

Lib. 3. in Luc. Hom. 12. in Matth.

ARTIC

¶ *Super Quæstionis quadragesimæ Articulum secundum.*

Titulus clarus.

Inf. q. 47. art. 3. ad 1. ¶ In corpore vnica conclusio: Conueniens fuit vt Christus in cibo & potu sicut alij se haberet, probatur primo: Cõgruum erat incarnationis fini, vt Christus socialem vitam duceret: ergo conuenientissimũ fuit, &c. Probatur sequela: quia qui cum aliis cõuersatur, conuenientissimum est, vt conformet se aliis. Quod probatur etiam primæ ad Corin. 9. Factus sum omnia omnibus. Probatur secundo autoritate Augustini. imo Domini, Matth. 11.

¶ In responsione ad primũ, nota & fige animo doctrinam hanc: scilicet, Christus exemplum fuit perfectionis in omnibus, quæ per se pertinent ad salutem. hinc enim habes quod in his quæ non per se pertinẽt ad salutem (quæ scilicet non sunt secundum se bona, sed solum relata ad aliquẽ finem, vt abstinentia, paupertas, & alia huiusmodi) non oportet inquirere in Christo austeriora tanquam perfectiora: sed ea quæ magis consonant Incarnationis fini, siue sint austera, siue non.

¶ *Super Quæstionis quadragesimæ Articulum tertium.*

Titulus clarus.

¶ In corpore vna cõclusio: Docuit Christus in hoc mũdo paupertatẽ & ducere. Probatur quatuor rationibus, quæ clare patent in littera.

¶ Circa quarum primã & tertiã notate Dominicos prædicatores, & quod oportet prædicatores à curis temporalium rerũ absolutos esse, & necapparere q̃ lucri causa prædicent. Et hoc quidẽ cõtra multos militat, qui stipendio prædicant: qui locum prædicandi, non vbi maior animarũ fructus, sed vbi maius stipẽdium præbetur, aut maior eleemosyna speratur pro se vel conuentu suo, eligũt. Primum autem quantum noceat, experientia testatur: paulatim enim prædicatio deseritur à religiosis habentibus possessiones, quæ iam ab Episcopis, Abbatibus, aliisque diuitibus clericis ac religiosis deserta videtur. Secũdum autem Iesu Christi ac Ecclesiæ præcipuum officium, ad mercedem atque quæstum abducit.

Art. præc. Incipit Matth. Hom. 10. in Matth. lib. 2. c. 11. lib. 3. c. 30. 2. 2. q. 83. ar. 4. ad 3. Dist. 19. Dist. 44. p.

¶ In responsione ad primũ, vbi habes differentiam inter voluntariam & necessariam paupertatem, quo ad occasionem peccandi aduerte q̃ non vocatur pauper tas voluntaria, quę solo voto firmata est, sed quę habet perseuerantiã voluntariam: parum enim prodest vouisse pauper-

cap. 12.

tatem & ægre ferre illã: reincidit enim pauper tas ista in necessariam paupertatem, & transit de voluntaria in inuitã. Nec sufficit voluntas perseuerans ad paupertatẽ: ita tamen vt non desint opportunę commoditates: est enim voluntas hæc ad paupertatis nomẽ & non ad paupertatis rem. Velle liquidem paupertatem & nihil sibi deesse, q̃ nõ sit velle paupertatem, ex eo patet, q̃ Solomon tria petiit, diuitias, paupertatẽ, & victui necessaria & inter duo extrema mediũ petiit: q̃d appetit secũdũ rem ille qui nihil vult sibi deesse sub paupertatis nomine. Oportet enim pauperem volũtarie velle & nomẽ & rem paupertatis pro loco & tempore, vt velit etiã cumcaret oppor tunis, libẽter penuriam pati; sic enim nullius erit peccati occasio paupertas. Et quoniam hoc paucorũ videtur esse in de tanta viditate orta aut nutrita religiosorũ imperfectio.

capi. 12. in Marc. secũdũ eius ordinem.

Homi. 13.

dabilis: vt scilicet aliquis à consortio hominum segregatus abstinentiam seruet, & vt in societate aliorum positus, communi vita vtatur. Et ideo Dominus voluit vtriusque vitæ exemplum dare hominibus. Ioannes autem (sicut Chrys. dicit super Matth.) nihil plus ostendit præter vitam & iustitiam: Christus autẽ & à miraculis testimonium habebat. dimittens ergo Ioannem ieiunio fulgere, ipse contraria incepit via, ad mensam intrans Publicanorum, & manducans & bibens.

¶ Ad secundum dicendum, quod sicut alij homines per abstinentiam consequuntur virtutem continendi, ita etiam Christus in se & in suis discipulis per virtutem suæ diuinitatis carnem comprimebat. Vnde sicut Matth. 9. dicitur, Pharisæi & discipuli Ioannis ieiunabant, non autem discipuli Christi. Quod exponens Beda dicit, quod Ioannes vinum & siceram non bibit: quia illi abstinentia meritum auget, cui potentia nulla inerat naturę. Dominus autem, cui na turaliter suppetebat delicta donare, cur eos declinaret, quos abstinentibus poterat reddere puriores.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut Chrys. dicit super Matthæ. Vt discas quam magnum bonum est ieiunium, & quale scutum est aduersus diabolum, & quoniam post baptismũ non lasciuiæ, sed ieiunio intendere oportet: & ipse ieiunauit, non eo indigens, sed nos instruens. Non autem vltra processit ieiunando, quam Moyses & Helias, ne incredibilis videretur carnis assumptio. Secundum mysterium autem, vt Gregor. dicit, quadragenarius numerus exemplo Christi in ieiunio custoditur: quia virtus Decalogi per libros quatuor sancti Euangelij impletur: denarius enim quater ductus in quadragenarium surgit. Vel quia in hoc mortali corpore ex quatuor elementis subsistimus: per cuius voluntatem præceptis dominicis contrahimus quæ per Decalogum sunt ac cepta. Vel secundum Aug. in lib. 83. Quæstionum, omnis sapientiæ disciplina est Creatorem creaturamq; cognoscere. Creator est Trinitas, Pater & Filius & Spiritus Sanctus. Creatura vero partim est inuisibilis, sicut anima, cui ternarius numerus attribuitur: diligere enim Deum tripliciter iubemur, ex toto corde, & ex tota anima, & ex tota mente. Partim visibilis, sicut corpus: cui quaternarius debetur, propter calidum, humidũ, frigidum, & siccum. Denarius ergo numerus qui totam insinuat disciplinam, quater ductus, id est numero qui corpori tribuitur, multiplicatus, quadragenarium conficit numerum. & ideo tempus quo ingemiscimus & dolemus, quadragenario numero celebratur. Nec tamen incongruum fuit, vt Christus post ieiunium & desertum ad communem vitam rediret: hoc enim conuenit declinare: manducauit cum peccatoribus, vt gratiam cernens, agnoscęres potestatem.

Hom. 16. in Euãg. q. 81.

ARTICVLVS III.

¶ Virum Christus in hoc mundo debuerit pauperem vitam ducere.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod Christus in hoc mundo non debuerit pauperem vitam ducere. Christus enim debuit eligibilissimam vitam assumere. Sed eligibilissima vita est quæ est mediocris inter diuitias & paupertatem: dicitur enim Prouerbio. 30. Mendicitatem & diuitias ne dederis mihi, tribue tantum victui meo necessaria. Ergo Christus non debuit pauperem vitam ducere, sed moderatam.

Est Ambr. in Luc. c. de Mariæ turbatæ consolat.

4. cõtra c. 55. ad 12. Et op. 17. capi. 15. Et op. 20. lib. 3. cap. 15.

2 ¶ Præterea, Exteriores diuitiæ ad vsum corporis ordinantur, quantum ad victum & vestitum. Sed Christus in victu & vestitu communem vitam duxit, secũdum modum aliorum, quibus conuiuebat. Ergo videtur quod in diuitiis & paupertate communem modum viuendi seruare debuerit, & non vtimaxima paupertate.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis quadragesimæ Articulum quartum.

Titulus clarus.

¶ In corpre vnica conclusio: Christus in omnibus secundum legis præcepta conuersatus est. Hęc autem cōclusio primo probatur quo ad factum: deinde quo ad cōuenientiam. Quod enim Christus in omnibus secundum legem de facto conuersatus fuerit, probatur ex illo facto, in quo tanquam in principio cōprehenduntur reliqua legalia, scilicet ex circuncisione, vt patet ex autoritate Apost. Conueniētiam autem quare Christus seruare voluit, ostendit ex quatuor clausis in litera.

In eum locum.

In eū locum.

¶ Præterea, Christus maxime hominem inuitauit ad exemplum humilitatis: secundum illud Matth.11. Discite à me, quia mitis sum & humilis corde. Sed humilitas maxime commendatur in diuitibus: vnde dicitur 1.ad Timoth.vlt. Diuitibus huius seculi præcipe, non altum sapere. Ergo videtur quod Christus non debuerit ducere pauperem vitam.

¶SED CONTRA est quod dicitur Matth.8. Filius hominis non habet vbi caput declinet, quasi dicat, secundum Hiero. Cur me propter diuitias & seculi lucra cupis sequi, cum tantæ sim paupertatis, vt nec hospitiolum quidem habeam, & tecto vtar non meo? Et super illud Matth.17. Vt non scādalizemus eos, vade ad mare, dicit Hier. Hoc simpliciter intellectum ædificat auditorem, dum audit tantæ Dominum fuisse paupertatis, vt vnde tributa pro se & Apostolo redderet non haberet.

¶RESPONDEO dicendum, quod Christum decuit in hoc mūdo pauperē vitam ducere. Primo quidem: quia hoc erat congruum prædicationis officio, propter quod venisse se dicit Marc.1. Eamus in proximos vicos, & ciuitates, vt & ibi prędicem: ad hoc enim veni. Oportet autem prædicatores verbi Dei, vt omnino vacent prædicationi, omnino à secularium rerum cura esse absolutos: quod facere non possunt qui diuitias possidēt. Vnde & ipse Dominus Apostolos ad prædicandum mittens, dicit eis Matth.10. Nolite possidere aurum neque argentum. Et ipsi Apost. dicunt Act.6. Non est æquum nos relinquere verbum Dei, & ministrare mensis. Secundo, quia sicut mortem corporalem assumpsit vt nobis vitam largiretur spiritualem: ita corporalem paupertatem sustinuit, vt nobis diuitias spirituales largiretur: secūdum illud secundæ ad Corinth.8. Scitis gratiam Domini nostri Iesu Christi, quoniam propter vos egenus factus est, vt illius inopia diuites essetis.

Super caput.10.

Tertio, ne si diuitias haberet, cupiditati eius prædicatio ascriberetur: Vnde Hier.dicit super Matth. Quod si discipuli eius diuitias habuissent, videretur non causa salutis hominū, sed causa lucri prædicasse, & eadem ratio est de Christo. Quarto, vt tanto maior virtus diuinitatis eius ostenderetur, quanto per paupertatem videbatur abiectior. Vnde dicitur in quodam serm. Ephesini concilij: Omnia paupera & vilia elegit, omnia mediocria & plurimis obscura, vt diuinitas cognosceretur orbē trāsformasse terrarum, propterea pauperculam elegit matrem, pauperiorem patriam, egens fuit pecuniis: & hoc tibi exponat præsepe.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod superabundantia diuitiarum & mendicitas, vitanda videntur ab his qui volūt viuere secundum virtutem, inquantum sunt occasiones peccandi. Abundantia nanque diuitiarum est superbiēdi occasio: mendicitas autem est occasio furandi & mentiendi, aut etiam periurandi. Quia vero Christus peccati capax non erat, propter hanc causam, ex qua Salomon hoc vitabat, Christo vitanda non erāt. Neque tamen quælibet mendicitas est furandi & periurandi occasio, vt ibidem Salomon subdere videtur, sed sola illa quæ est contraria voluntati, ad quam vitandam homo furatur & periurat. Sed paupertas voluntaria hoc periculum nō habet: & talem paupertatem Christus elegit.

¶ Ad secundum dicēdum, quod communi vita vti, quantum ad victum & vestitum, potest aliquis non solum diuitias possidendo: sed etiam à mulieribus, & diuitibus necessaria accipiendo. Quod etiam circa Christum factū est: dicitur enim Lucæ 8. quod mulieres quædam sequebantur Christum, quæ ministrabant ei de facultatibus suis. Vt enim Hier. dicit contra Vigilantium, consuetudinis Iudaicæ fuit, nec ducebatur in culpā more gentis antiquo, vt mulieres de substantia sua victum atque vestitum præceptoribus suis ministrarent. Sed quia hoc scandalum facere poterat in nationibus, Paulus se abiecisse commemorat. Sic ergo communis victus poterat esse sine solicitudine impediente prædicationis officium: non autem diuitiarum possessio.

Habetur in eius cō ment. super Mat. cap.27.

¶ Ad tertium dicēdum, quod in eo qui ex necessitate pauper est humilitas non multum commendatur: sed in eo qui voluntarie pauper est (sicut fuit Christus,) ipsa paupertas est maximæ humilitatis indicium.

ARTIC. IIII.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum Christus in hac vita secundum legem conuersatus fuerit.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod Christus non fuerit conuersatus secundum legem. Lex enim præcipiebat vt nihil operis in sabbatho fieret: sicut Deus die septimo requieuit ab omni opere quod patrarat. Sed ipse in sabbatho curauit hominem, & ei mandauit vt tolleret lectum suum. Ergo videtur quod non fuerit secundum legem conuersatus.

Supra d. 37. per totum. Et infra q. 47. art. 2. ad 1. Et 3. dist. 14. art. 3. c. 6. ad 3. Et 4. dist. 2. q. 1. a. 2. c. Et opusc. 60. c. 14.

2 ¶ Præterea, Eadem Christus fecit & docuit, secundum illud Act.1. Cœpit Iesus facere & docere. Sed ipse Mat.15. docuit quod omne quod intrat in os, non coinquinat hominem, quod est contra præceptum legis, quæ per esum & contactum quorundam animalium dicebat hominem immundum fieri: vt patet Leuit.11. Ergo videtur quod ipse non fuerit secundum legē conuersatus.

3 ¶ Præterea, Idem iudicium videtur esse facientis & consentientis secundum illud Rom.1. Non solum illi qui faciunt, sed & qui consentiunt facientibus. Sed Christus consensit discipulis suis soluentibus legem, in hoc quod sabbatho spicas vellebant, excusando eos: vt habetur Mat.12. Ergo videtur quod Christus non conuersatus fuerit secundum legem.

¶SED CONTRA est, quod dicitur Matth.5. Nolite putare quoniam veni soluere legem aut prophetas. Quod exponens Chrys. dicit, Legem impleuit primo quidem, nihil trāsgrediendo legalium: secundo iustificando per fidem, quod lex per literam facere non valebat.

Homil. 18. in Matth.

¶RESPONDEO dicendum, quod Christus in omnibus secundum legis præcepta conuersatus est. In cuius signū etiam voluit circuncidi: circuncisio enim est quædam protestatio legis implendæ: secundum illud Gal.5. Testificor omni homini circuncidenti se, quoniam debitor est vniuersæ legis faciendę. Voluit autem Christus secundum legem conuersari, primo quidē, vt legem veterem approbaret. Secundo, vt eam obseruando, in seipso cōsummaret & terminaret: ostendens quod ad ipsum erat ordinata. Tertio, vt Iudęis occasionem calumniādi subtraheret. Quarto, vt homines à seruitute legis liberaret: secundum illud Gala.4. Misit Deus Filium suum factum sub lege, vt eos qui sub lege erant redimeret.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod Dominus super hoc se excusat à trāsgressione legis tripliciter. Vno quidem modo, quia per præceptum de sanctificatione sabbathi non interdicitur opus diuinum, sed opus humanum: quanuis enim Deus die septimo cessauerit a nouis creaturis condēdis, semper tamē operatur in rerum cōseruatione & gubernatione. Quod autem Christus miracula faciebat, erat operis diuini. Vnde ipse dicit Ioannis quinto, Pater meus vsque modo operatur, & ego operor. Secundo excusat se per hoc, quod illo præcepto non prohibentur opera quę sunt de necessitate salutis etiam corporalis. Vnde ipse dicit Lu.13. Vnusquisque vestrum sabbatho non soluit bouem suum aut asinum à præsepio, & ducit adaquare? Et infra decimoquarto, Cuius vestrum asinus aut bos in puteum cadet, & non continuo extrahet illum die sabbathi? Manifestum est autem, quod opera miraculorum, quæ Christus faciebat, ad salutem corporis & animæ pertinebant. Tertio, quia illo præcepto non prohibentur opera, quæ pertinent ad Dei cultum. Vnde dicitur Matthæi duodecimo, An non legistis in lege, quia sabbathis sacerdotes in templo sabbathum violant, & sine crimine sunt? Et Ioannis septimo dicitur, quod circuncisionem accipit homo in sabbatho. Quod autem Christus paralytico mandauit vt lectum suum sabbatho portaret, ad cultum Dei pertinebat, id est ad laudem virtutis diuinæ. Et sic patet quod sabbathum non soluebat: quanuis hoc ei Iudęi falso obiicerent, dicentes Ioan.9. Non est hic homo à Deo, qui sabbathum non custodit.

¶ Ad secundum dicendū, quod Christus voluit ostendere per illa verba, quod homo non redditur immundus secundum animam ex vsu eiborum quorūcunque secundum suam naturam, sed solum secundum quandam significationem. Quod autem in lege quidam cibi dicuntur immundi, hoc est per quandam significationem. Vnde Augustinus dicit contra Faustum: Si de lib. 6. c. 7. porco & agno requiratur, vtrum natura mundus est, dicimus quod omnis creatura Dei bona est: quadam vero significatione agnus mundus, porcus immundus est.

¶ Ad

¶ Super Quæstionis quadragesimæ primæ Articulum primum.

Titulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio: Christus tentari voluit. Probatur quadrupliciter. Vbi in prima ratione conspice libet, quod virtuosa contra nostras tētationes tentatio Christi fuit ita quod nō solum exemplo (quod ad tertium spectat rationem) sed efficacia auxilium nobis contra tentationes tentatus Dominus, conferendo profuit: sicut mortuus nos contra mortem munuit. Modus autē quo hoc contulit nobis.

¶ In tertia autem ratione percipe, quod modi vincendi tentationes est recurrere ad diuinas Scripturas, & eadem ratione ad Sanctorū exempla: hoc enim Dominus in sua pugna ac victoria docuit, dum sic repugnauit & vicit.

¶ In responsione ad primum circa notitiam demonū de Christo, duo sunt videnda. Primum quid dæmones sciuerūt de Christo: quod inferius tractabitur in quæstio. de miraculis Christi. Secundum est, quorsum ab Autore hic afferatur notitia habita à dæmone de Christo, cuius Lucas meminit capit. 4. quum manifeste pateat Euangelistā loqui post visa miracula, hic autē est sermo ante miracula: nam post regressum à deserto cœpit Christus prædicare & miracula facere.

¶ Ad hoc dicitur, quod coactus fuit Autor ex tentationis actu de incertitudine notitiæ de Christo apud dæmones loqui. Inferuit autem verbum Lucæ Euangelistæ de scientia dæmonum in principio prædicationis Christi: quanquam licet Lucas dicat illa verba inter narrandum de miraculis Christi: non tamen dicit quod tunc primo didicerunt dæmones illum esse Christum. Et propterea illud Lucæ verbum, quia sciebant illum esse Christum, ad præteritum tempus inculpabiliter ab Autore relatum videtur. Videtur siquidem dæmones, & quæ ab Angelis in die natiuitatis Christi dicta sunt, & quæ à pastoribus gesta, & quę à Magis duce stella, & quæ à Simeone & Anna dicta sunt: & postea Christi verba ad matrē in templo, de Patre suo, & dicta à Ioanne Baptista de Christo. Ex quibus facile erat cognoscere illū esse Christum absque vlteriori bus miraculis: collatione præfertim facta cum prophetiis. Vnde visa tam longa inedia, & quod esurīt, tentauit nosse si filius Dei esset.

¶ In responsione ad tertium, dubium occurrit, an verum sit omnē tentationem ab intrinseco, esse peccatum, videtur quod non: quia naturalibus nō meremur nec demeremur: concupiscentia autem carnis, & illius delectatio naturalis est, nullum ergo peccatum est concupiscentia aut delectatio carnis.

¶ Et confirmatur: quia certum est in Christo fuisse carnalem delectationem secundum gustum vel tactum quum comedebat aut bibebat aliquid delectabile: puta bonum panem, bonū vinum, &c. non ergo omnis delectatio sensibilis est peccatum.

¶ Ad hoc dicitur, quod nullus mentis compos dicit quod omnis delectatio secundū carnem seu sensum sit peccatū: oporteret enim naturā ipsam esse malam, si delectatio naturalis esset mala. Vnde in statu innocentiæ fuissent delectationes naturales absque peccato vllo: & in Christo nō est dubium quod quū fatigatus ex itinere sedebat super puteum, quies illa erat delectabilis fesso corpori: & similiter panis suo fano palato erat suauis, & oculis lux solis amabilis, & sic de aliis. Sed aliud est loqui de concupiscentia & delectatione naturali, & aliud est loqui de concupiscētia & delectatione aduersus spiritum: naturalis siquidē vt sic, non exorbitāt à recta ratione, ac per hoc non tendūt aduersus spiritum: sed à ratione necesse est declinare eas, quæ contrariæ spiritui sunt. Quocirca cōcedendum est, quod nonnullum peccatum est cum caro cōcupiscit aduersus spiritum, ratione concupiscentiæ seu delectatio nis aliquid præter rationem habētis, & non ratione naturalis appetitus aut delectationis. Tentatio autem ab intrinseco, quia aduersus spiritum est, nō importat naturales motus absolute, sed præter rationem.

¶ Ad tertium dicendum, quod etiam discipuli, qui esurientes, spicas sabbatho vellebant, à trāsgressione legis excusantur propter necessitatem famis, Sicut & Dauid nō fuit transgressor legis, quando propter famis necessitatem comedit panes, quos ei edere non licebat.

QVÆSTIO QVADRAGESIMAPRIMA, De tentatione Christi, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de tentatione Christi.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶Primo, vtrum fuerit cōueniens Christum tentari.

¶Secundo, de loco tentationis.

¶Tertio, de tempore.

¶Quarto, de modo & ordine tentationis.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum conueniens fuerit Christo tentari.

Opus. 60. in principio.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod Christo ten tari non conueniebat. Tentare enim est experimentum sume re, quod quidem non fit nisi de re ignota. Sed virtus Christi erat nota etiam dæmonibus: dicitur enim Lucæ 4. quod non sinebat dęmones loqui, quia scibāt eum esse Christum. Ergo videtur quod non decuerit Christum tentari.

2 ¶ Præterea, Christus ad hoc venerat, vt opera diaboli dissolueret: secundum illud Ioan.3. In hoc apparuit filius Dei, vt dissoluat opera diaboli. Sed non est eiusdem dissoluere opera alicuius, & ea pati. Et ita videtur inconueniens fuisse, quod Christus pateretur se tentari à diabolo.

3 ¶ Præterea, Triplex est tentatio, scilicet à carne, à mundo, & à diabolo. Sed Christus non fuit tētatus nec à carne, nec à mundo. Ergo nec etiam debuit tentari à diabolo.

¶SED CONTRA est, quod dicitur Matth.4. Ductus est Iesus à Spiritu in desertum, vt tentaretur à diabolo.

¶RESPONDEO dicendum, quod Christo tentari voluit. Primo quidem vt nobis contra tentationes auxilium ferret. Vnde Gregor. dicit in homil. Non erat indignum Redemptori nostro, quod tentari voluit, qui venerat occidi: vt sic tētationes nostras suis tentationibus vinceret, sicut mortem nostram sua morte superauit.

¶ Secundo, propter nostram cautelā, vt nullus quantuncunque sanctus se existimet securum & immunem à tentatione. Vnde & post baptismum tentari voluit: quia, sicut Hilarius dicit super Matth. in sanctificatis maxime diaboli tētamēta grassantur: quia victoria magis est ei exoptata de sanctis. Vnde & Eccl.2. dicitur, Fili, accedens ad seruitutem Dei, sta in iustitia & timore, & prępara animam tuam ad tentationem.

¶ Tertio, propter exemplum, vt scilicet nos instrueret qualiter diaboli tentationes vincamus. Vnde Augustinus dicit in 4. de Trinit. quod Christus diabolo se tentandum præbuit: vt ad superandas tentationes eius membrum etiam per exemplum.

¶ Quarto, vt nobis fiduciam de sua misericordia largiretur. Vnde dicitur Heb.4. Non habemus pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris, tētatum autem per omnia per similitudinē absque peccato.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut Aug. dicit in 9. de ciuit. Dei, Christus tantum innotuit dæmonibus, quātum voluit: non per id quod est vita æterna, sed per quædam tēporalia suæ virtutis effecta: ex quibus quandam coniecturam habebāt Christum esse filiū Dei. Sed quia rursus in eo quædam signa humanæ infirmitatis videbat non pro certo cognoscebat eum esse filiū Dei: & ideo eum tentare voluit. Et hoc signatur Matth.4. vbi dicitur, quod postquām esurīit, accessit tētator ad eum: quia, vt Hilarius dicit, tētare Christum diabolus non fuisset ausus, nisi in eo per esuriei infirmitatem, quæ sunt hominis, recognoscēret. Et hoc etiam patet ex ipso modo tentandi, cum dixit, Si filius Dei es. Quod exponens Ambros. dicit, Quid sibi vult talis sermonis exordius, nisi quia cognouerat Dei filiū esse venturum, sed venisse per infirmitatem corporis non putabat?

Loco citato.

Lib. 4. in Luc. c. 14.

¶ Ad secundum dicēdum, quod Christus venerat dissoluere opera diaboli, non potestatiue agendo, sed magis ab eo & eius mēbris patiendo, vt sic diabolum vinceret iustitia, non potestate, sicut Augustī. dicit 13. de Trin. quod diabolus non potentia Dei, sed iustitia superandus fuit. Et ideo circa tentationem Christi considerandum est, quid propria voluntate fecit, & quid à Diabolo passius fuit. Quod enim Tentatori se offerret, fuit propriæ voluntatis. Vnde dicitur Matth.4. Ductus est Iesus in desertum à Spiritu, vt tentaretur à diabolo. Quod Gregor. intelligēdum dicit de Spiritu Sancto vt scilicet illuc eum Spiritus suus duceret, vbi eum ad tentandum spiritus malignus inueniret. Sed à diabolo passus est, vt assumeretur, vel supra pinnaculum templi, vel etiam in montem excelsum valde. Nec est mirum (vt Greg. dicit) si se ab illo permisit in montem duci, qui se permisit à membris ipsius crucifigi. Intelligitur autem à diabolo assumptus non quasi ex necessitate: sed quia (vt Orig. dicit super Luc.) sequebatur eum ad tentationem, quasi athleta sponte procedens.

cap.12.

cap.13.

Hom. 16. in Euāg.

¶Ad tertium dicendum, quod sicut Apostolus dicit, Christus in omnibus tentari voluit absque peccato. Tentatio autem quę est ab hoste, potest esse sine peccato: quia fit per solam exteriorem suggestionem. Tentatio autem quę est à carne, non potest esse sine peccato: quia huiusmodi tentatio fit per delectationem & concupiscentiam. Et sicut Augustī. dicit, nonnullum peccatum est quando caro concupiscit aduersus spiritum. Et ideo Christus tentari voluit ab hoste, sed non à carne.

D. 445.

lib. 19. de ciuit. Dei cap. 4.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum Christus in deserto tentari debuerit.

¶ Super Quæstionis quadragesimæ primæ Articulum secundum.

Titulus clarus.

¶ In corpore vnica conclusio: Christus non debuerit tētari in deserto. Christus enim tentari voluit propter exemplum nostrum: vt dictum est. Sed exemplum debet manifeste proponi illis, qui sunt per exemplum informandi. Non ergo debuit in deserto tentari.

Art. præc.

2 ¶ Præterea, Chrys. dicit super Mat. quod tunc maxime instat diabolus ad tentan-

Homi. 13.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tentio rationi & instructionis, vt scilicet doceremur ad meliora tendentibus diabolum inuidere. Omnia clara sunt.

¶ In responsione ad tertium perspice diligenter Euangelistas, & inuenies manifeste figmenta esse hæc, quæ in litera recitantur de imaginatio mnate & templo. Dicitur autem ad literam: Christus tétatur in deserto, quia ibi incœpit tentari, vbi & prima tentatio consummata est.

¶ Super Quæstionis quadragesimæprimæ Articulum tertium.

Art. præc. ad 1.

Titulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio. Conuenienter post ieiunium Christus tentari voluit. Probatur tripliciter. Omnia clara sunt,

¶ In responsione ad secundum nolli despicere expositionem Bedæ de tentationibus aliis ante illas tres nominatas: quoniam potuit sæpe diabolus varias corporeas similitudines formare ad tentandũ Christum, sicut legimus, q̃ ad tentandũ Antonium tot formauit.

lib. 4. in Luc. titu. de ductu Iesu in desertum.

¶ In responsione ad tertium habes duas responsiones, Alteram ex Ambros. quod diabolus recessit vsque ad tempus passionis per sua membra aperte pugnaturus. Alteram, quod per sua membra pugnando, redditeriam tentãs de tristitia & odio proximorum: excitatio quippe tortor aduersantiũ & quærentium eius mortem, tentatio erat Christi ad odio habendum illos, & contristandum de illis prosequendibus.

dum, cum viderit solitarios: vnde & in principio mulierem tétauit, sine viro eam inuenens. Et sic videtur per hoc, quod in desertum iuit, vt tentaretur, quod tentationi se exposuit, Cum ergo eius tentatio sit nostrũ exemplum, videtur quod etiã alij debeant se ingerere ad tétationes suscipiẽdas: quod tamen videtur esse periculosum, cum magis tentationum occasiones vitare debeamus.

3 ¶ Præterea, Matth. 4. ponitur secunda Christi tétatio, quia diabolus Christum assumpsit in sanctam ciuitatẽ, & statuit eum super pinnaculum templi. Quod quidem non erat in deserto. Non ergo tentatus est solum in deserto.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Marc. 1. quod erat Iesus in deserto quadraginta diebus & quadraginta noctibus, & tentabatur à Satana.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum est) Christus propria voluntate se diabolo exhibuit ad tentandum, sicut etiam propria voluntate membris eius se exhibuit ad occidendum, alioquin diabolus venire ad eum non auderet. Diabolus autem magis attentat aliquem, cum est solitarius: quia, vt dicitur Eccle. 4. si quispiam prævaluerit contra vnum, duo resistunt ei. Et inde est quod Christus in desertum exiuit, quasi ad campum certaminis, vt ibi à diabolo tentaretur. Vnde Ambros. dicit super Lucam, quod Christus agebatur in desertum consilio, vt diabolum prouocaret: nam nisi ille certasset, scilicet diabolus, non iste vicisset, id est Christus. Addit autem & alias rationes, dicens hoc Christum fecisse mysterio, vt Adam de exilio liberaret, qui scilicet de paradiso in desertum eiectus est: & exemplo, vt ostenderet nobis diabolum ad meliora tendentibus inuidere.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quod Christus proponitur omnibus in exemplum per fidem: secundum illud Hebr. 12. Aspicientes in autorẽ fidei & consummatorem Iesum. Fides autem (vt dicitur Rom. 10.) est ex auditu: non autem ex visu. Quinimo Ioan. 20. dicitur, Beati qui non viderunt & crediderunt. Et ideo ad hoc quod tentatio Christi esset nobis in exemplum, non oportuit quod ab hominibus videretur, sed sufficiens fuit quod hominibus narraretur.

¶ Ad secundum dicendum, quod duplex est tentationis occasio. Vna quidem ex parte hominis, puta cum aliquis se peccato propinquum facit, occasiones peccandi non euitans. Et talis occasio tentationis est vitanda, sicut dictum est Loth, Genes. 19. Ne steteris in omni regione circa Sodomam. Alia vero tentationis occasio est ex parte diaboli, qui semper inuidet ad meliora tendentibus: vt Ambros. dicit. Et talis tentationis occasio non est vitanda. Vnde dicit Chrys. super Mat. quod non solum Christus ductus est in desertum à Spiritu, sed omnes filij Dei habentes Spiritum sanctum. Non enim sunt contenti sedere otiosi, sed Spiritus sanctus vrget eos aliquod magnũ apprehendere opus. Quod est esse in deserto, quantum ad diabolum: quia nõ est ibi iniustitia, in qua diabolus delectatur. Omne etiam bonũ opus est desertum quantum ad carnem & mundum: quia non est secundum voluntatem carnis & mundi. Talem autẽ occasionem tentationis dare diabolo, non est periculosum: quia magis est auxilium Spiritus sancti, qui est perfecti operis actor, quam impugnatio diaboli inuidentis.

¶ Ad tertium dicendum, quod quidam dicunt omnes tentationes factas fuisse in deserto. Quorum quidam dicunt, quod Christus ductus est in sanctam ciuitatem, non realiter, sed secundum imaginariam visionem. Quidam autem dicunt, quod etiam ipsa ciuitas sancta, id est Hierusalem, desertũ dicitur: quia erat derelicta à Deo. Sed hoc non est necessarium: quia Marcus

dicit quod in deserto tentabatur à diabolo: non autem dicit quod solum in deserto.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum Christi tentatio debuerit esse post ieiunium.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod Christi tẽtatio non debuerit esse post ieiunium. Dictum est enim supra, quod Christus non decebat conuersationis austeritas. Sed maxime austeritatis fuisse videtur, quod quadraginta diebus & quadraginta noctibus nihil eo medèrent: quia scilicet in illis diebus nullum omnino cibũ sumpsit: vt Greg. dicit. Ergo non videtur quod debuerit huiusmodi ieiunium tentationi præmittere.

Art. 2 præced. quæst. Hom. 16. in Euang.

2 ¶ Præterea, Marci 1. dicitur, quod erat in deserto quadraginta diebus & quadraginta noctibus, & tentabatur à Satana. Sed quadraginta diebus & quadraginta noctibus ieiunauit. Ergo videtur quod non post ieiunium, sed simul dum ieiunaret, sit tentatus à diabolo.

3 ¶ Præterea, Christus non legitur nisi semel ieiunasse. Sed non solum semel fuit tentatus à diabolo. dicitur enim Lucæ 4. quod cõsummata omni tentatione, diabolus recessit ab illo vsque ad tempus. Sicut ergo secundæ tentationi non præmisit ieiunium, ita nec primæ præmittere debuit.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Matth. 4. Cum ieiunasset quadraginta diebus & quadraginta noctibus, postea esuriit, & tutus accessit ad eum Tentator.

¶ RESPONDEO dicendum, quod conuenienter Christus post ieiunium tẽtari voluit. Primo quidem propter exemplum: quia cum hominibus (sicut dictum est) immineat se contra tentationes tueri, per hoc quod ipse ante tentationem futurã ieiunauit, docuit quod per ieiunium nos oportet cõtra tentationes armari. vnde inter arma Iustitiæ Apostolus ieiunia cõnumerat, secundæ ad Corinth. sexto. Secundo, vt ostenderet, quod etiam ieiunantes diabolus aggreditur ad tentandum, sicut alios, qui bonis operibus vacant. & ideo sicut post baptismũ, ita post ieiunium Christus tentatur. Vnde Chrysost. dicit super Matth. Vt discas quam magnum bonum est ieiunium, & qualiter ieiunantem est aduersus diabolum, & quoniam post baptismum non lasciuiæ, sed ieiunio intendere oportet: ideo Christus ieiunauit non ieiunio indigens, sed nos instruens. Tertio, quia post ieiunium secuta est esuries, quæ dedit diabolo audaciã eum aggrediendi: sicut dictum est. Cum autem esuriit Dominus (vt Hilarius dicit super Mat.) non fuit ex surreptione inedię, sed naturæ suæ hominem dereliquit: non enim erat à Deo diabolus, sed à carne vincendus. Vnde etiam, vt Chrysost. dicit, non vltra processit in ieiunando quam Moyses & Elias, ne incredibilis videretur carnis assumptio.

Art. 2 præced. quæst. Hom. 16. in Euang. Matth. Hom. 4. in Matth. Hom. 5. in Matth. Hom. 1. in Genes.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Christum non decuit conuersatio austerioris vitæ, vt se communem exhiberet illis quibus prædicauit. Nullus autem debet assumere prædicationis officium, nisi prius fuerit purgatus & in virtute perfectus, sicut & de Christo dicitur Act. 1. quod cœpit Iesus facere & docere. Et ideo Christus statim post baptismum austeritatem vitæ assumpsit, vt doceret post carnem edomitam, oportere alios ad prædicationis officium transire: secundum illud Apostoli, Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne forte cum aliis prædicauero, ipse reprobus efficiar.

Act. 1. cap. 1.

¶ Ad secundum dicendum, quod verbum illud Marci, potest sic intelligi, quod erat in deserto quadraginta diebus & quadraginta noctibus, quibus scilicet ieiunauit. Quod autem dicitur, Et tentabatur à Satana, intelligendum non est in illis quadraginta diebus & quadraginta noctibus, quibus ieiunauit, sed post illos: eo quod Mat. dicit, Quod cum ieiunasset quadraginta diebus & quadraginta noctibus, postea esuriit: ex quo sumpsit Tentator occasionem accedendi ad ipsum. Vnde & quod subditur, Et Angeli ministrabãt ei, cõsecutiue intelligendũ est ostenditur ex hoc quod Mat. 4. dicitur, Tunc reliquit eum diabolus, scilicet post tentationem, & ecce angeli accesserunt & ministrabant ei. Quod vero interponit Mar. Erat que cum bestiis, indicit, quia scilicet erat inuium hominibus, & bestiis plenum. Tamen secundum expositionem Bedæ Dominus tentabatur quadraginta diebus, & quadraginta noctibus. Sed hoc intelligendum est non de illis tentationibus visibilibus, quas narrant Matth. & Lucas, quæ manifeste factæ sunt post ieiunium: sed de quibusdam aliis imaginationibus, quas forte illo ieiunij tempore Christus est à diabolo passus.

Hom. 4. in Matth.

¶ Ad tertium dicẽdum, quod sicut Ambrosius dicit super Lucam, recessit diabolus à Christo vsque ad tempus, quia postea non tentaturus, sed aperte pugnaturus aduenit: tempore scilicet passionis. Et tamen per illam impugnationem videbatur Christum tentare de tristitia & odio proximorum: sicut in deserto de delectatione gulæ & contemptu Dei per idololatriam.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum fuerit conueniens ordo & modus tentationis Christi.

Opusc. 60. cap. circa medium.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod non fuerit conueniens tentationis modus & ordo. Tentatio enim diaboli ad peccandum inducit. Sed si Christus subuenisset corporali fami, conuertendo lapides in panem, non peccasset: sicut non peccauit, cum panes multiplicauit (quod non fuit minus miraculum) vt turbæ esurienti subueniret. Ergo videtur quod nulla fuerit illa tentatio.

2 ¶ Præterea, Nullus persuasor cõuenienter suadet contrarium eius, quod intendit. Sed diabolus statuens Christum supra pinnaculum templi, intendebat, eum de superbia seu vana gloria tentare. Ergo inconuenienter persuadet ei vt se mittat deorsum: quod est contrarium superbiæ vel vanę gloriæ, quæ semper quærit ascendere.

3 ¶ Præterea, Vna tentatio conuenit, vt sit de vno peccato. Sed in tentatione, quæ fuit in monte, duo peccata persuadentur, scilicet, cupiditatẽ & idololatriam. Non ergo conueniens videtur fuisse tentationis modus.

4 ¶ Præterea, Tentationes ad peccata ordinantur. Sed septem sunt vitia capitalia: vt in Secunda parte habitum est. Non autem tentauit nisi de tribus, scilicet gula, vana gloria & cupiditate. non ergo videtur sufficiens tentationis modus fuisse.

5 ¶ Præterea, Post victoriam omnium vitiorum, remanet homini tentatio superbiæ vel vanæ gloriæ: quia superbia etiam bonis operibus insidiatur, vt pereant: sicut dicit Augustinus. Inconuenienter ergo Matth. vltimam ponit tentationem cupiditatis in monte. mediam autem inanis gloriæ in templo: præsertim cum Luc. ordinet econuerso.

6 ¶ Præterea, Hieron. dicit super Matth. Quod propositum Christi fuit diabolum humilitate vincere, non potestate. Ergo non imperiose & obiurgando, eum repellere debuit, dicens, Vade retro Satana.

7 ¶ Præterea, Narratio Euangelij videtur falsum cõtinere. Non enim videtur possibile, quod Christus supra pinnaculum templi statui potuerit, quin ab aliis videretur: neque aliquis mons tam altus inuenitur, vt in de totus mundus inspici possit, vt sic ex eo potuerint Christo omnia regna mũdi ostendi. Inconuenienter ergo videtur descripta Christi tentatio.

¶ SED CONTRA est Scripturæ sacræ autoritas.

¶ RESPONDEO dicendum, quod tentatio, quæ est ab hoste, fit per modum suggestionis: vt Gregor. dicit. Non autem eodem modo potest aliquid omnibus suggeri, sed vnicuique suggeritur aliquid ex his, circa quæ est affectus. Et ideo diabolus hominẽ spiritualem nõ statim tẽtat de grauibus peccatis: sed paulatim à leuioribus incipit, vt postmodum ad grauiora perducat. Vnde Gregor. 31. mo. exponens illud Iob. 39. Procul odoratur bellum, exhortationem ducũ & vlulatum exercitus, dicit: Bene duces exhortari dicti sunt, exercitus vlulare: quia prima vitia, deceptæ menti quasi sub quadã ratione se ingerunt. sed innumera quæ sequũtur, dum hanc ad omnẽ infamiam pertrahunt, quasi bestiali clamore confundunt. Et hoc idem diabolus obseruauit in tentatione primi hominis. nam primo solicitauit mentem primi hominis de ligni vetiti esu, dicens Genes. 3. Cur præcepit vobis Deus, vt nõ comederetis de omni ligno paradisi? secundo, de inani gloria, cum dixit, Aperientur oculi vestri. tertio perduxit tentationem ad extremam superbiam, cum dixit, Eritis sicut dij, scientes bonum & malum. Et hunc etiam tentandi ordinem seruauit in Christo. Nam primo tentauit ipsum de eo quod appetunt quantuncunque spirituales viri, scilicet de sustentatione corporalis naturæ per cibum: secundo proceßit ad id, quo spirituales viri quandoque deficiunt: vt scilicet aliqua ad ostentationem operentur, quod pertinet ad inanem gloriam. tertio perduxit tentationem ad id quod iam non est spiritualium virorum, sed carnalium, scilicet vt diuitias & gloriam mundi concupiscant vsque ad contemptũ Dei. Et ideo in primis duabus tentationibus dixit, Si filius Dei es, non autem in tertia, quæ non potest conuenire spiritualibus viris (qui sunt per adoptionem filij Dei) sicut duæ primæ. His autem tentationibus Christus restitit testimonijs legis, non potestate virtutis: vt hoc ipso & plus hominem honoraret, & aduersarium plus puniret: eum hostis generis humani non quasi à Deo, sed quasi ab homine vincere-tur: sicut dicit Leo Papa.

Lib. 4. c. de trib. tent. Christi.

1. 2. q. 84. art. 4.

Reg. 3.

super c. 4.

Ser. 1. de quadrag.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod vti necessariis ad sustentationem, non est peccatum gulę, sed quod ex desiderio huius sustentationis homo aliquid inordinatum faciat, ad vitium gulæ pertinet: ordinatum faciat, quod aliquis, vbi potest recursus haberi ad humana subsidia, pro solo corpore sustentando, miraculose sibi cibum quærere velit. Vnde & Dominus filius Israël miraculose manna præbuit in deserto, vbi aliunde cibus haberi non poterat, & similiter Christus in deserto turbas pauit miraculose, vbi aliter cibi haberi non poterant. Sed Christus ad subueniendum fami, poterat aliter sibi prouidere quam miraculà faciendo: sicut & Ioannes Baptista fecit (vt legitur Matthæi tertio) vel etiam ad loca proxima properando. Et ideo reputabat diabolus quod Christus peccaret, si ad subueniendum fami miracula facere attentaret si esset purus homo.

¶ Ad secundum dicendum, quod per humiliationem exteriorem, frequenter quærit aliquis gloriam qua exaltetur circa spiritualia bona. Vnde Augustinus dicit in li. de sermone Domini in mõte: Animaduertẽdum est, non in solo rerum corporearum nitore atq; pompa, sed etiam in ipsis sordibus lutoßis esse posse iactantiã. Et ad hoc significandũ diabolus Christo suasit, vt ad quæ-

li. 2. c. 19.

Universidad de Deusto
Biblioteca

adoraueris me: & vel sic exploratam ex eius ore haberet suam deitatem. Et propterea in tertia tentatione non proposuit, si filius Dei es, sed in mente retinuit, quod si filius Dei es, autoritatiue refellendo proposita manifestabit te filium Dei. Sed Dominus increpationem eius non omittens, ad Scripturam de Deo adorando, tacens, de seipso se contulit: & sic explorationem omnem delusit: & constantiam, inquantum homo, seruauit ex proposito totius mundi regno, non declarando ad quod suggestio illa vtinclinatiua ad malum tendebat: sciebat enim quod regnandi gratia etiam religio violanda à mortalibus est credita.

¶ Nec rationi consentaneum videtur, vt tentationes istæ quas visibiliter apparés dæmon exercuit (vt colloquutiones manifestant) his solis verbis, quæ Matheus Euangelista narrat, fuerint contentæ: sed multis essent fultæ ornatęque verbis omissis ab Euangelistis, substantialia tantum narrantibus.

¶ Circa rationem ordinis harum tentationum in litera ex Gregorio assignatam, dubium occurrit: quia ratio illius ordinis, scilicet vt à leuioribus ad grauiora consendat tentatio spiritualium, locum habet, quando paulatim hostis vincit spiritualem virum. Ex quo enim vicit in minoribus, tentat ad grauiora: sed vbi in minoribus succubuit hostis, non patet libi aditus ad maiora. & quia dæmon fuit in prima tentatione separatus à Christo, non videtur ad alias processisse ex ratione assignata.

¶ Ad hoc dicitur, quod ratio illius ordinis ad tentandum spirituales viros nõ est solum præsupposito casu in prima tentatione, sed simpliciter & absolute: nam si casus interuenit, clare patet ratio processus ad grauiora. Si vero casus non interuenit, nihilominus eadem ratione progredi debet tentatio quia multi sunt qui in his, quę minori sunt culpę ex suo genere (vt peccata carnis) exhibent se constantes, qui tamen in peccatis spiritualibus vt vana gloria, debiles inueniuntur. Et rursum qui gloriam non affectant, ad oblatum regnum mouentur, iuxta illud Iulij Cęsaris, Si iusiurandum violandum est, regnandi gratia violandum est. Non dissonat ergo redicta ratio ordinis tentationum, ab ipsa Christi victoria.

¶ In responsione ad primum dubium occurrit: quoniam non recte videtur opinatum, quod si Christus miraculum fecisset, conuertendo lapidem in panem edendum à seipso, quod peccasset. Nam scriptum est, quod de facto miraculose completa tentatione pastus

lib.4.in Luc.ti.de trib.tent. Christi.

lib.4.titu.dereceſſu diaboli à Christo.

lib.2.c.16.

Hom.5.in Matth.in opere imperf.

Homi.50. in Luc.

rendum gloriam spiritualem, corporaliter mitteret se deorsum.

¶ Ad tertium dicendum quod diuitias & honores mundi appetere peccatũ est, quando huiusmodi inordinate appetuntur. Hoc autem præcipue manifestatur ex hoc, quod pro huiusmodi adipiscendis homo aliquid inhonestum facit. Et ideo non fuit contentus diabolus persuadere cupiditatem diuitiarum & honorum: sed induxit ad hoc quod propter huiusmodi adipiscenda Christus eum adoraret, quod est maximum scelus, & contra Deum. Nec solum dixit, Si adoraueris me, sed addidit, Si cadens: quia vt dicit Ambros. habet ambitio domesticum periculum. vt enim dominetur aliis, prius seruit, & curuatur obsequio, vt honore dominetur & dum vult esse sublimior, fit remissior. Et similiter etiam in præcedentibus tentationibus, ex appetitu vnius peccati in aliud peccatum inducere est conatus, sicut ex desiderio cibi conatus est inducere in vanitatem sine causa miracula faciendi: & ex cupiditate gloriæ conatus est inducere tentãdum Deum, per præcipitium.

¶ Ad quartum dicendum, quod (sicut dicit Ambros. super Luc.) non dixisset Scriptura quod consummata omni tentatione, diabolus recessit ab illo, nisi in tribus præmissis esset omnium materia delictorũ: quia causæ tentationum, causæ sunt cupiditatum, scilicet carnis oblectatio, spes glorię, & auiditas potentiæ.

¶ Ad quintum dicendum, quod sicut Augustin. dicit in lib. de consensu Euangel. incertum est quid prius factum sit, vtrum regna terrę prius demonstrata sint ei, & postea in in pinnaculum templi locatus sit, an hoc prius & illud postea. nihil tamen ad rem, dum omnia facta esse manifestum sit. Videntur autem Euangelistæ diuersum ordinem tenuisse: quia quandoque ex inani gloria venitur ad cupiditatem, quandoque econuerso.

¶ Ad sextum dicendum, quod Christus eũ passus fuisset tentationis iniuriam, dicente sibi diabolo, Si filius Dei es, mitte te deorsum, non est turbatus, nec diabolum increpauit. Quando vero diabolus, Dei sibi vsurpauit honorem, dicens, Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me, exasperatus est, & repulit eum dicens, Vade Satana. Vt nos illius discamus exemplo nostras quidem iniurias magnanimiter sustinere, Dei autem iniurias nec vsque ad audium sufferre.

¶ Ad septimum dicẽdum, quod sicut Chrysost. dicit, diabolus sic Christum assumebat in pinnaculum templi, vt ab omnibus videretur, ipse autem nesciente diabolo sic agebat, vt à nemine videretur. Quod autem dicit & ostendit ei omnia regna mundi & gloriam eorum, non est intelligendũ, quod videret ipsa regna, vel ciuitates eorũ, vel populos, vel aurum vel argentum: sed partes terræ, in quibus vnumquodque regnũ vel ciuitas posita est, diabolus Christo digito demonstrabat: & vniuscuiusque regni honores & statum verbis exponebat. Vel secundum Orig. ostendit ei quomodo ipse per diuersa vitia regnabat in mundo.

ARTIC. I.

est, Angelis ministrantibus: ex hoc enim apparet quod sicut absque peccato miraculum fecit de ministerio Angelorum: ita potuisset de conuersione lapidis in panem.

¶ Ad hoc dicitur, quod aliud est loqui de Christo & aliud loqui de puro homine. Nam de puro homine loquendo, verificatur quod

QVÆSTIO QVADRAGESIMASECUNDA, De doctrina Christi, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de doctrina Christi.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum Christus debuerit prædicare solum Iudæis, an etiam Gentilibus.

¶ Secundo, vtrũ in sua prædicatione debuerit turbationem Iudæorum vitare.

¶ Tertio, vtrum debuerit prędicare publice vel occulte.

¶ Quarto, vtrum debuerit docere solum verbo, vel etiam scripto.

¶ De tempore autem, quo docere incepit, supra dictum est, cum de baptismo eius ageretur.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum conueniens fuerit Christum Iudæis & non Gentilibus prædicare.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod Christus non solum Iudæis, sed etiam Gentilibus debuerit prædicare. Dicitur enim Isa. 49. Parum est, vt sis mihi seruus ad suscitandas tribus Israël, & fęces Iacob conuertendas, dedi te in lucem Gentium, vt sis salus mea vsq; ad extremum terrę. Sed lumẽ & salutem Christus præbuit per suam doctrinam. ergo videtur parum fuisse si solum Iudæis & non Gentilibus prædicauit.

2 ¶ Præterea, Sicut dicitur Matth. 7. Erat docens eos sicut potestatem habẽs. sed maior potestas doctrinæ ostenditur in instructione illorum, qui penitus nihil audierunt quales erant Gentiles. vnde Apostolus dicit Roman. 15. Sic prædicaui Euangelium, non vbi nominatus est Christus, ne super alienum fundamentum ædificarem. Ergo multo magis Christus prędicare debuit Gentilibus, quam Iudæis.

3 ¶ Præterea, Vtilior est instructio multorum quam vnius. Sed Christus aliquos Gentilium instruxit, sicut mulierẽ Samaritanam, Ioan. 4. & Chananęam, Matt. 15. Ergo videtur quod multo forti⁹ Christus debuerit multitudini Gentium prædicare.

¶ SED CONTRA est quod Dominus dicit Matth. 15. Non sum missus nisi ad oues quæ perierunt domus Israël. Sed Roman. 10. dicitur, Quomodo prędicabunt nisi mittantur? ergo Christus non debuit prædicare nisi Iudæis.

¶ RESPONDEO dicendum, quod conueniẽs fuit prędicationem Christi tam per ipsum quam per Apostolos à principio solis Iudæis exhiberi. Primo quidem, vt ostenderet per suum aduentum impleri promissiones antiquitus factas Iudęis, non autem Gentibus. Vnde Apostolus dicit Roman. 15. Dico Christum Iesum ministrum fuisse circumcisionis (id est Apostolum & prædicatorem Iudæorum) propter veritatem Dei, ad confirmandas promissiones Patrum. Secundo, vt eius aduentus ostenderetur esse à Deo. Quæ enim à Deo sunt, ordinata sunt: vt dicitur Roman. 13. Hoc autem

QVAEST. XLII. ARTIC. II. 203

conclusio: Conueniens fuit Christum per se & Apostolos in principio hoc est ipso manifestante viuente, solis Iudęis prędicare. Probatur quadrupliciter. Omnia clarasunt.

In cũ loco.

¶ Io responsione ad secundũ extende illa quatuor, penes quæ potestas Christi in docendo attenditur, scilicet secundum miracula, secundũ efficaciam in persuadẽdo, secundum autoritatem in modo loquẽdi, secũdum rectitudinem vitæ: & adde quintum, secundum excellẽtiam doctrinæ, & sextum, secundum irreprehensibilitatem moralis vitæ quam docuit. Excellentia doctrinæ eius, & manifestando Trinitatis imperium (Pater manifestauit nomen tuum hominibus) & in apertiendo cælestia de felicitate cælesti, de resurrectione, &c. patet. Moralis autem vita Matth. 5. de actibus excellentissimis virtutum (qui beatitudines vocatur) & de desiderabilibus ab homine in oratione dominica & de modo viuendi, talis tangquæ habetur, & deinde per parabolas ab fque Euãgelistas. & vt experientia reste videamus Christiana vitam plenã omnis boni motis, inimicam omni vitio nec in aliquo culpabilem, in nullo superfluam, in nullo phantasticam, si secundũ Christi doctrinam instituta fuerit.

In cũ loco.

Tract. 51.

¶ *Super Quæstionis quadragesimæ secundæ Articulum secundum.*

TItulus mot⁹ est propter publicas reprehensiones exhibitas à Christo Scribis & Pharisęis, cum eorũ scãdalo: vt patet in Euangelio.

¶ In corpore vnica est cõclusio: Dominus non obstante Iudæorum offensione publice docebat, & vitia eorum redarguebat. Probatur dupliciter. Primo ratione: Quando aliqui sua peruersitate multitudinis salutem impediunt, non est à Prædicatore vel Doctore eorum timenda offensio, vt multitudinis saluti prouideat: sed Scribæ, Pharisæi & principes Iudæorum, sua malitia pluriumum impediebant populi salutem: ergo. Maior probatur: quia salus multitudinis præponenda est paci quorumcũque singularium hominum. Minor probatur, tum quia contra doctrinam Christi per quã solam salus esse potest, tum quia prauis moribus, populi vitam corrumpebant. Secũdo probatur autoritate ipsius Christi, Matth. 15. Sinite illos, &c.

¶ Aduerte diligẽtissime

tem debitus ordo exigebat, vt Iudęis, qui Deo erant propinquiores per fidem & cultum vnius Dei, prius Doctrina Christi proponeretur, & per eos transmitteretur ad Gẽtes. Sicut etiam in cælesti hierarchia per superiores Angelos ad inferiores, diuinæ illuminationes deueniunt. Vnde super illud Matth. 15. Non sum missus nisi ad oues quæ perierunt domus Israel, dicit Hieron. Non hoc dicit, quin & ad Gentes missus sit: sed quod primum ad Israël missus est. Vnde & Isaiæ vltimo dicitur: Mittam ex eis, qui saluati fuerint (scilicet ex Iudæis) ad Gentes, & annuntiabunt gloriam meam Gentibus. Tertio, vt Iudæis auferret calumniandi materiam. vnde super illud Matthæi decimo: In viam Gentium ne abieritis, dicit Hieronym. Oportebat primum aduentum Christi nuntiari Iudæis, ne iustam haberent excusationem, dicentes, ideo se Dominum reiecisse, quia ad Gentes & Samaritanos, Apostolos miserit. Quarto, quia Christus per crucis victoriam, meruit potestatem & dominium super Gentes. Vnde dicitur Apocalypsis secundo: Qui vicerit dabo illi potestatem super Gentes, sicut & ego accepi à Patre meo. & Philippens. secundo dicitur, quod quia factus est obediens vsque ad mortem crucis, Deus exaltauit illum, vt in nomine Iesu omne genu flectatur, & omnis lingua ei confiteatur. Et ideo ante passionem suam noluit Gentibus prædicari suam doctrinam sed post passionem dixit discipulis, Matth. vlt. Euntes docete omnes Gentes. Propter quod, vt legitur Ioannis duodecimo, cum imminente passione quidam Gentiles vellent Iesum videre respondit, Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet: si autem mortuum fuerit, multum fructum affert. Et, sicut Augustinus dicit ibidem, se dicebat granum mortificandum in infidelitate Iudæorum, & multiplicandum in fide populorum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Christus fuit in lumen & salutẽ Gentium per discipulos suos, quos ad prædicandum Gentibus misit.

¶ Ad secundum dicendum, quod non est minoris potestatis, sed maioris facere aliquid per alios, quam per seipsum. Et ideo in hoc maxime potestas diuina in Christo monstrata est, quod discipulis suis tantam virtutẽ contulit in docendo, vt Gentes, quę nihil de Christo audierant, conuerterent ad ipsum. Potestas autem Christi in docendo attenditur & quãtum ad miracula, per quæ doctrinam suam confirmabat, & quantum ad efficaciam persuadendi, & quantum ad autoritatem loquentis: quia loquebatur quasi dominium habens super legem, cum diceret, Ego autem dico vobis: & etiam quantum ad virtutem rectitudinis quam in sua conuersatione monstrabat, sine peccato viuendo.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut Christus non debuit à principio indifferenter Gentilibus suam doctrinam communicare, vt Iudæis tangquam primogenito populo deditus obseruaretur: ita etiam non debuit Gentiles omnino repellere, ne spes salutis eis præcluderetur. Et propter hoc aliqui Gentilium particulariter sunt admissi, propter excellentiam fidei & deuotionis eorum.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum Christus debuerit Iudæis sine eorum offensione prædicare.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod Christus debuerit Iudæis sine eorum offensione prædicare. Quia vt Augustin. dicit in lib. de Agone Christiano, in homine Iesu Christo se nobis ad exemplum vitæ præbuit filius Dei. Sed nos debemus vitare offensionem non solum fidelium, sed etiam infidelium: secundum illud primæ ad Cor. 10. Sine offensione estote Iudæis & Gentibus & ecclesiæ Dei. Ergo videtur quod etiam Christus in sua doctrina offensionem Iudæorum vitare debuerit.

2 ¶ Præterea, Nullus sapiens debet facere vnde effectum sui operis impediat. Sed per hoc quod sua doctrina Christus Iudęos turbauit, impediebatur effectus eius doctrinæ. dicitur enim Lucæ 11. quod cum Dominus Pharisæos & Scribas reprehenderet, cœperunt grauiter insistere, & os eius opprimere de multis, insidiantes ei, & quærentes aliquid capere ex ore eius, vt accusarent eum. Non ergo videtur conueniens fuisse, quod eos in sua doctrina offenderet.

3 ¶ Præterea, Apostolus dicit primæ ad Timoth. 5. Seniorem ne increpaueris, sed obsecra vt patrem. Sed sacerdotes & principes Iudæorum erant illius populi seniores. Ergo videtur quod non fuerint duris increpationibus arguendi.

¶ SED CONTRA est, quod Isa. 8. fuerat prophetizatum, quod Christus esset in lapidem offensionis & petram scandali duabus domibus Israël.

¶ RESPONDEO dicendum, quod salus multitudinis est præferenda paci quorunCunque singulariumhominum. Et ideo quando aliqui sua peruersitate multitudinis salutem impediunt, non est timenda eorum offensio à Prædicatore vel doctore, ad hoc quod multitudinis saluti prouideat. Scribæ autem & Pharisæi & principes Iudæorum, sua militia plurimum impediebant populi salutem: tum quia repugnabat Christi doctrinæ, per quam solam poterat esse salus: tum etiam quia prauis suis moribus vitam populi corrumpebant. Et ideo Dominus non obstante offensione eorum, publice veritatem docebat, quam illi odiebant, & eorum vitia arguebat. Et ideo dicitur Matth. 15. quod discipulis Domino dicentibus, Scis quia Iudęi audito hoc verbo, scandalizati sunt? respondit, Sinite illos, ceci sunt, ducesque cæcorum: cæcus autem si cæco ducatum præstet, ambo in foueam cadunt.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quod homo sic debet esse sine offensione omnibus, vt nulli det suo facto vel dicto minus recto occasionem ruinæ. Sed cum de veritate scandalum oritur, magis est sustinendum scandalum, quam veritas relinquatur: vt Gregorius dicit.

¶ Ad secundum dicendum, quod per hoc quod Christus publice Scribas & Pharisæos arguebat, nõ impediuit, sed magis promouit effectum suæ doctrinæ, quia cum eorum vitia populo innotescebant, minus auertebatur à Christo propter verba Scribarum & Pharisæorum, qui semper doctrinæ Christi obsistebant.

¶ Ad

& cautissime, quod tota ratio publicæ reprehensionis Maiorum assignatur salus multitudinis: & propterea vbi Maiores essent pessimi, & ex eorũ reprehensione publica non speratur populi salus, locũ non habet similitudo Christi, vana enim esset huiusmodi publica correctio.

cap.11. ¶ Et hoc bene aduertant Prædicatores, antequam ponant os in cælum, nec omittant distinguere inter Maiores corrumpentes multitudinis vitam malis moribus, vel exemplariter tantum, vel incitatiue. Nam Maiores qui palam vel sub alliquo colore adulterantes vel fornicantes, multitudinem ad hæc prætranda sollicitarent, sub dicto comprehenduntur canone: vt scilicet si tãta spes salutis ipsius multitudinis publice arguantur. Si enim sunt, de quibus in responsione ad tertium dicitur, quod autoritatem senectutis in instrumentum malitiæ vertunt, publice peccant do.

¶ Illi vero Maiores, qui suis contenti sunt peccatis publicis, vt concubinarij & huiusmodi (qui tenetur non simpliciter, sed quantum est ex suo exemplo, aliorum mores corrumpunt) an sint publice arguendi, considerandum est. Nam si ex eorum exemplo multitudo similia facit, essent publice arguendi, si spes esset emendationis ipsorum vel plebis, potiquam moniti ad partem nollent esse: vt quod dico: quia isti non ex malitia, sed ex infirmitate peccant. Sed si non oriti, cognita ruina populi ex suo exemplo non curarent arguendi cum populo essent publice, cum tali modestia vt salus verisimiliter populi sequi possit. Ita tamen vt si prædicationis officium sibi incumbi ex prælationis debito super illos, non timeat illorum scandalum: quoniam quasi paria sunt, corrumpere populi mores sic, & ex malitia. Si autem Prælatus eorum non est, Superiorem illotũ debet prius consulere. Et hæc dico si in specie deberet Maiores reprehendere publice, ex infirmitate publice concubinas tenentes. Et eorum ratio est: quia hic non agitur ex proposito ad malum multitudinis: & multitudini plerunque sufficienter prouidetur, si in genere peccatum illud reprehendatur, & quod non excusentur sequentes mala exempla, & huiusmodi. Si autem ex eorum publico peccato salus non periclitatur multitudinis, relinquẽdi sunt Superioribus suis si habeat, vel sibi ipsi corrigendi in

Homil.7. in Ezech.

Universidad de Deusto
Biblioteca

speciali, cessat enim ratio publicæ correctionis agendæ cum offensione Maiorum.

¶ *Super Quæstionis quadragesimæsecundæ Articulum tertium.*

TItulus clarus.

¶ In corpore est distinctio trimembris quo ad principalia membra quia tamen primũ subdistinguitur, cõsurgunt quatuor membra, ac per hoc quatuor cõclusiones singulæ iuxta sua gula membra. Distinctio est: Doctrina potest esse in occulto tripliciter, vel quo ad intentionem (& hoc dupliciter, aut ratione inuidiæ, aut ratione immũditiæ) vel quo ad discipulos, vel quo ad modum. Prima conclusio est, Doctrina Christi nõ fuit occulta secundum intentionẽ ratione inuidiæ. Secunda, Non fuit occulta ratione immũditiæ. Tertia, Non fuit occulta quo ad paucitatem discipulorũ. Quarta, fuit occulta quo ad modum in quibusdam respectu quorũdam, scilicet plebis immediate: quia mediantibus Apostolis reuelãda. Omnia clara sunt in litera.

¶ Et aduerte, quod ad literã Christus palã docuit & in occulto nihil (vt ipse testatus est) tum quia quicquid docuit, voluit palam fieri: tum quia nihil alienũ ab his quæ publice docuit, ad partem tradidit. Et sic omnia ad literã cõsona inueniũtur, scilicet sermo Cœnæ, & domi pluries, & in mõte transfigurationis: &, Quod in aure audistis, & Nicodemo, & Samaritanæ, & huiusmodi. Sic enim secundum communẽ hominum intellectum verisimantur verba Domini ad pontificem interrogantem de doctrina eius, & sic cognita doctrina eius publice tradita, nihil restabat examinandum: quia nihil alienum à publice tradita doctrina docuit.

¶ *Super Quæstionis quadragesimæ secundæ Articulum quartum.*

TItulus clarus.

¶ In corpore duo. Primo respõdetur quæsito vnica conclusione: secũdo referuntur quædam ex Aug. Conclusio est: Cõueniẽs fuit Christum doctrinam suam non scripsisse. Probatur tripliciter.

¶ Vbi aduertein prima ratione ex dignitate doctoris dignissimũ modum docendi concludentẽ duo. Primum est, quod modus docendi distinguitur in duo, scilicet verbo vel scripto. Et excellentior ponitur modus docẽdi solo verbo, ea ratione, quia immediatius perducit ad finem: cum enim finis doctoris sit imprimere

¶ Ad tertium dicendum, quod illud verbum Apostoli est intelligendum de illis senioribus, qui non solum ętate vel autoritate, sed etiam honestate sunt senes, secũdum illud Num. 11. Congrega mihi septuaginta viros de senioribus Israël, quos tu nosti, quod senes pop̃uli sint. Si autẽ autoritatem senectutis in instrumentũ malitiæ vertant, publice peccando, sunt manifeste & acriter arguendi: sicut & Daniel dixit Dan. 13. Inuenerate dierum malorum, &c.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum Christus omnia publice docere debuerit.

Opus. 69. cap. 14.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod Christus non omnia publice docere debuerit. Legitur enim multa seorsum discipulis dixisse: sicut patet in sermone Cœnæ. Vnde & Matth. 10. dixit, Quod in aure audistis in cubilibus, prædicabitur in tectis. Non ergo omnia publice docuit.

2 ¶ Præterea, Profunda sapientiæ non sunt nisi perfectis exponenda: secundum illud 1. ad Corinth. 2. Sapientiam loquimur inter perfectos. Sed doctrina Christi continebat profundissimam sapientiam. Non ergo erat imperfectę multitudini communicanda.

3 ¶ Præterea, Idem est, veritatem aliquam occultare silẽtio, & obscuritate verborum. Sed Christus veritatem, quam prædicabat, occultabat turbis obscuritate verborum: quia sine parabolis non loquebatur ad eos: vt dicitur Matth. 13. Ergo pari ratione poterat occultare silentio.

¶ SED CONTRA est quod ipse dicit Ioan. 18. In occulto locutus sum nihil.

¶ RESPONDEO dicendum, quod doctrina alicuius potest esse in occulto tripliciter. Vno modo quantum ad intentionem docentis, qui intendit suam doctrinam non manifestare multis, sed magis occultare. Quod quidem contingit dupliciter, quandoque ex inuidia docetis: qui vult per suam scientiam excellere, & ideo scientiam suam non vult aliis communicare. Quod in Christo locum non habuit: ex cuius persona dicitur Sap. 7. Quam sine fictione didici, & sine inuidia communico, & honestatem illius non abscondo. Quandoque vero hoc contingit propter inhonestatem eorũ, quæ docentur: sicut Aug. dicit super Ioan. quod quædam sunt mala quæ portare non potest qualiscunque pudor humanus. Vnde de doctrina hæreticorum dicitur Prouerb. 9. Aquæ furtiuę dulciores sunt. Doctrina autem Christi non est neque de errore, neque de inmũditia. & ideo Dominus dicit Mar. 4. Nunquid venit lucerna, id est vera & honesta doctrina, vt sub modio ponatur?

¶ Alio modo aliqua doctrina est in occulto, quia paucis proponitur. & sic Christus etiam nihil docuit in occulto: quia Christus omnem doctrinã suam vel turbæ toti proposuit, vel omnibus suis discipulis in communi. Vnde Aug. dicit super Ioan. Quis in occulto loquitur, qui coram tot hominibus loquitur, præsertim si hoc loquitur paucis, quod per eos velit innotescere multis? Tertio modo aliqua doctrina est in occulto quantum ad modum docendi. Et sic Christus quędam turbis loquebatur in occulto, parabolis vtens ad annuntianda spiritualia mysteria, ad quæ capiẽda non erant idonei vel digni. Et tamen melius erat eis, vel sic sub tegumento parabolarum, spiritualium doctrinam audire, quam omnino ea priuari. Harum tamen parabolarum apertam & nudam veritatem Dominus discipulis exponebat, per quos deueniret ad alios, qui essent idonei: secundũ illud 2. ad Timoth. 2. Quæ audisti à me per multos testes, hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt & alios docere. Et hoc signatum est Num. 4. vbi mandatur quod filij Aaron inuoluerent vasa Sanctuarij, quæ Leuitæ inuoluta portarent.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod (sicut Hilarius dicit super Mat. exponens illud verbum inductum) nõ leguntur Dominum solitum fuisse noctibus sermocinari, & doctrinam tradidisse in tenebris: sed hoc dicit, quia omnis sermo eius carnalibus tenebræ sunt, & verbum eius infidelibus nox est. Itaque quod ab eo dictum est inter infideles, cum libertate fidei & confessionis est loquendum. Vel secundum Hiero. comparatiue loquitur: quia videlicet erudiebat eos in paruo Iudææ loco respectu totius mundi: in quo erat per Apostolorum prædicationem doctrina Christi publicanda.

¶ Ad secundum dicendum, quod Dominus non omnia profunda sue sapientiæ sua doctrina manifestauit, nõ solum turbis, sed nec etiam discipulis: quibus dixit Ioan. 16. Adhuc multa habeo vobis dicere, quæ non potestis portare modo. Sed tamen quodcunque dignum duxit aliis tradere de sua sapientia, non in occulto, sed palam propo suit: licet non ab omnibus intelligeretur. Vnde Augustꝰ. dicit super Ioan. Intelligendum est, ita dixisse Dominum, Palam locutus sum mundo, ac si dixisset, Multi me audierunt. & rursus non erat palam, quia non intelligebant.

¶ Ad tertium dicendum, quod turbis Dominus in parabolis loquebatur (sicut dictum est) quia non erant digni nec idonei nudam veritatẽ accipere, quam discipulis exponebat. Quod autem dicitur, quod sine parabolis non loquebatur eis, secundum Chrysost. intelligẽdum est quantum ad illum sermonem: quãuis alias sine parabolis multa turbis locutus fuerit. Vel secundum Augustꝰ. in libro de Quæstionibus Euangel. hoc dicitur, non quia nihil proprie locutus est, sed quia nullum fere sermonem explicauit, vbi non per parabolam aliquid signi ficauerit: quanuis in eo aliqua proprie dixerit.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum Christus debuerit doctrinam suam scripto tradere.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod Christus doctrinam suam debuerit scripto tradere. Scriptura enim inuenta est ad hoc, quod doctrina commẽdetur memoriæ in futurum. Sed doctrina Christi duratura erat in æternum: secundum illud Luc. 21. Cælum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt. Ergo videtur quod Christus debuerit suam doctrinam scripto mandare.

2 ¶ Præterea, Lex vetus in figura Christi præcessit: secundum illud Heb. 10. Vmbram habet lex futurorum bonorum. Sed lex vetus à Deo fuit descripta: secundum illud Exod. 24. Dabo tibi duas tabulas lapideas & legem ac mandata quæ scripsi. Ergo videtur quod etiam Christus doctrinam suã scribere debuerit.

3 ¶ Præterea, Ad Christum qui venerat illuminare his, qui in tenebris & vmbra mortis sedent (vt dicitur Lucæ primo) pertinebat erroris occasiones excludere, & viam fidei aperire. Sed hoc feciſſet, doctrinam suam scribendo: dicit enim Aug. in primo de consensu Euange. quod solet nonnullos mouere, cur ipse Dominus nihil scripserit, vt aliis de illo scribentibus necesse sit credere. Hoc enim illis, & maximè Pagani quærunt, qui Christum culpare aut blasphemare non audent, eique tribuunt excellentissimam sapientiam, sed tamen tanquam homini. Discipulos verò eius dicunt magistro suo amplius tribuisse, quam erat: vt eum filium Dei dicerent, & verbum Dei per quod facta sunt omnia. Et postea subdit, Videntur parati fuisse hoc de illo credere, quod de se ipse scripsisset, non quod alij de illo pro suo arbitrio prædicassent. Ergo videtur quod Christus ipse doctrinam suam scripto tradere debuerit.

¶ SED CONTRA est quòd nulli libri ab eo scripti habentur in canone Scripturæ.

¶ RESPONDEO dicendum, conueniens fuisse Christum doctrinam suam nõ scripsisse. Primò quidem propter dignitatem ipsius. Excellentiori enim doctori excellentior modus doctrinę debetur. & ideo Christo tanquam excellentissimo doctori hic modus cõpetebat, vt doctrinam suam auditorum cordibus imprimeret. Propter quod dicitur Matt. 7. quod erat docens eos sicut potestatem habens. Vnde etiam apud Gentiles Pythagoras & Socrates, qui fuerunt excellentissimi doctores, nihil scribere voluerunt. Scriptura enim ordinatur ad impressionem doctrinæ in cordibus auditorum, sicut ad finem. Secundo propter excellentiam doctrinæ Christi, quæ literis comprehendi non potest: secundum illud Ioan. vlti. Sunt & alia multa quæ fecit Iesus, quæ si scribãtur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scribendi sunt, libros. Quos sicut Augustꝰ. dicit, non spatio locorum credendum est mũdum capere nõ posse: sed capacitate legentiũ comprehendi non posse. Si autem Christus scripto doctrinam suam mãdasset, nihil altius de eius doctrina homines æstimarent, quã quod Scriptura contineret. Tertiò, vt ordine quodam ab ipso doctrina ad omnes perueniret, dum ipse scilicet discipulos suos immediatè docuit qui postmodum alios verbo & scripto docuerunt. Si autẽ ipse met scripsisset, eius doctrina immediatè ad omnes peruenisset. Vnde & de sapientia Dei dicitur Prouerb. 9. quod misit ancillas suas vocare ad arcem. Sciendum tamen est (sicut Augustꝰ. dicit in primo de consensu Euangel.) aliquos Gentiles existimasse Christum quosdam libros scripsisse, continentes quædam magica, quibus miracula faciebat, quæ disciplina Christiana condemnat. Et illi tamen, qui Christi libros tales se legisse affirmant, nulla talia faciunt, qualia illum libris talibus fecisse mirantur. Diuino enim iudicio sic errant, vt eosdem libros ad Petrum & Paulum dicant tanquam epistolari titulo prænotatos, eo quod in pluribus locis simul eos cum Christo pictos viderunt. Nec mirum si à pingentibus fingentes decepti sunt: toto enim tempore quo Christus in carne mortali cum suis discipulis vixit, nondum erat Paulus discipulus eius.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod (sicut Augustꝰ. dicit in eodem libro) omnibus discipulis suis tanquam membris sui corporis Christus caput est. Itaque cum illi scripserunt quæ ille ostendit & dixit, nequaquam dicendum est quod ipse non scripserit: quando quidem membra eius id operata sunt, quod di ctante capite cognouerunt. Quicquid enim ille de suis factis & dictis nos legere voluit, hoc scribendum illis tanquam suis manibus imperauit.

¶ Ad secundum dicẽdum, quod quia lex vetus in sensibilibus figuris dabatur, ideo etiam cõuenienter sensibilibus signis scripta fuit. Sed doctrina Christi quæ est lex Spiritus vitæ, scribi debuit non atramento, sed Spiritu Dei viui, non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus: vt Apostolus dicit 2. ad Corinth. 3.

¶ Ad tertium dicẽdum, quod illi qui Scripturæ Apostolorum de Christo credere noluerunt, nec ipsi Christo scribenti credidissent: de quo opinabantur, quod magicis artibus fecisset miracula.

QVÆSTIO QVADRAGESIMAtertia, De Miraculis à Christo factis in generali, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de miraculis à Christo factis: & primo in generali. secundo, in speciali de singulis miraculorum generibus. tertio, in parte culari de transfiguratione ipsius.

¶ Circa primum quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum Christus debuerit miracula facere.

¶ Secundo, vtrum fecerit ea virtute diuina.

¶ Tertio, in quo tempore inceperit miracula facere.

¶ Quarto, vtrum per miracula fuerit sufficienter ostensa eius diuinitas.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum Christus debuerit facere miracula.

Opus. 1. c. 7. Et opus. 3. c. 135. Et opus. 11. articul. 17. Et opus. 60. c. 15. prin.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod Christus miracula facere non debuerit. Factum enim Christi verbo ipsius debuit concordare. Sed ipse dicit Mat. 16. Generatio maja & adultera signũ quærit, & signum non dabitur ei, nisi signũ Ionæ Prophetæ. Non ergo debuit miracula facere.

2 ¶ Præterea, Sicut Christus in secundo aduentu venturus est in virtute magna & maiestate (vt dicitur Matth. 25.) ita in primo aduentu venit in infirmitate: secũdũ illud Isa. 53. Virũ dolorum & sciẽtem infirmitatem. Sed operatio miraculorum magis pertinet ad virtutem quam ad infirmitatem. Ergo non fuit conueniens quod in primo aduentu miracula faceret.

3 ¶ Præterea, Christus venit ad hoc vt homines saluaret per fidem, secundum illud Hebr. 12. Aspicientes in autorem fidei & consummatorẽ Iesum. Sed miracula diminuunt meritum fidei. Vnde Dominus Ioan. 4. dicit, Nisi signa & prodigia videritis, non creditis. Ergo non videtur quod Christus debuerit miracula facere.

¶ SED CONTRA est quod ex persona aduersariorum dicitur Ioã. 12. Quid facimus, quia hic homo multa signa facit?

¶ RESPONDEO dicendum, quod diuinitus conceditur homini miracula facere propter duo. Primo quidem & principaliter ad confirmandam veritatem, quam aliquis docet: quia enim ea quæ sunt fidei, humanam rationem excedunt, nec possunt per rationes humanas probari: sed oportet quod probetur per argumentum diuinæ virtutis, vt dum aliquis facit opera, quæ solus Deus facere potest, credantur ea quæ dicuntur esse a Deo, sicut cum aliquis defert literas anulo Regis signatas, credi tur ex voluntate Regis processisse quod in illis continetur. Secundo, ad ostẽdendam præsentiam Dei in homine per gratiam Spiritus sancti: vt dum scilicet homo facit opera Dei, credatur Deus habitare in eo per gratiam. Vnde dicitur Gal. 3. Qui tribuit nobis Spiritum sanctum, operatur virtutes in nobis. Vtrunque autem circa Christum erat hominibus manifestandum, scilicet quod Deus esset in eo per gratiam, nõ adoptionis, sed vnionis: & quod eius supernaturalis doctrina esset à Deo. Et ideo cõuenientissimum fuit vt miracula faceret. Vnde ipse dicit Ioannis decimo, Si mihi non vultis credere, operibus credite. Et Ioan. 5.

Opera

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis quadragesimætertiæ Articulum secundum.

Titulus clarus.

Hom. 54. in Matth.

¶ In corpore duo fiunt. primo respondetur quæstio: Christus fecit miracula virtute diuina. Probatur: quia vera miracula sola virtute diuina fieri possunt: & confirmatur autoritate Leonis. Secúdo respondet tacitę quæstioni. Quid de humanitate Christi, nunquid faciebat miracula? & dicit quod vtraque natura agebat miracula: communione tamen alterius, scilicet diuinæ. Et declarat modum & quo ad naturas, quia humanitas erat instrumentū diuinitatis: & quo ad actionem, quia humana actio virtutem accepit à natura diuina. Quæ ex superius explanatis clara sunt.

¶ Responsionem quoq; ad tertium, ex Lucæ 11. habes.

¶ Super Quæstionis quadragesimætertiæ Articulum tertium.

Titulus clarus, occasionem ex Euangelij verbis habens.

3. dist. 15. q. 1. arti. 3. cor. Et dist. 16. q. 1. artic. 2. cor. & ad 4. Et 4. dist. 5. q. 1. ar. 1. Et opusc. 11. c. 17.

¶ In corpore vna conclusio: Christus incepit miracula facere in nuptiis. Probatur: Miracula Christi sunt vel ad cõfirmandam doctrinam eius: vel ad monstrandam eius deitatem facta sed propter vtrūque debuit in ætate perfecta incipere miracula: ergo. Assumptum ex primo articulo patet. Minor quo ad vtrāque partem probatur clare & sigillatim in litera.

¶ Vbi scito, quod ex huiusmodi ratione licet nõ habeatur nisi quod miracula Christi inceperunt in ætate perfecta, quando incepit docere, hoc est post baptismum Ioānis, iuxta verbum Petri Actu. primo, Incipiés à baptismo Ioannis. Quia tamen nullum legitur miraculum ante nuptias factum, & Ioannes Baptista toto illo primo anno monstrauit eum, & Ioannes Euangelista in anniuersatio die quo nuptiæ celebratæ credit Ecclesia, dicit, Hoc initium signorũ fecit Iesus, &c. satis rationabiliter affirmatur, quodilludfuit primum miraculũ simpliciter, quod Christus fecit.

Epist. 10. cap. 4.

¶ Quod etiam confirmatur ex eo quod Ioannes Euangelista non est prosecuturus secundum & tertium miraculum in Cana Galilææ: quod prosequendum erat, si primum non simpliciter, sed in Cana Galilææ scribere se proposuisset & non potius initium signorum ab omnibus circumstantiis describere se monstrasset.

Opera quæ dedit mihi Pater vt faciam, ipsa sunt quæ testimonium perhibent de me.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quod hoc quod dicit, Signum nõ dabitur eis, nisi signum Ionæ prophetæ, intelligendum est, vt Chrysost. dicit quod tunc non acceperũt tale signum, quale petebãt, scilicet de cęlo: non quod nullum signum eis dederit, vel quia signa faciebat, non propter eos, quos sciebat lapideos esse, sed vt alios emendaret. & ideo non eis, sed aliis illa signa dabantur.

¶ Ad secundum dicendum, quod licet Christus venerit in infirmitate carnis, quod manifestatur per passiones: venit tamen in virtute Dei, quod erat manifestandum per miracula.

¶ Ad tertium dicendum, quod miracula in tantum diminuunt meritum fidei, inquantum per hoc ostenditur duritia eorum, qui nolut credere ea quę scripturis diuinis probantur, nisi per miracula. Et tamen melius est eis, vt vel per miracula conuértantur ad fidem, quam quod omnino in infidelitate permaneant: dicitur enim 1. ad Corinth. 14. quod signa data sunt infidelibus, vt scilicet conuertantur ad fidem.

ARTICVLVS II.

¶ Virum Christus fecerit miracula diuina virtute.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod Christus non fecerit miracula diuina virtute. Virtus enim diuina est omnipotens. Sed videtur quod Christus non fuerit omnipotens in miraculis faciendis: dicitur enim Mar. 6. quod non poterat ibi, scilicet in patria sua virtutem vllam facere. Ergo videtur quod non fecerit miracula virtute diuina.

2 ¶ Præterea, Dei non est orare. Sed Christus aliquando in miraculis faciendis orabat: vt patet in suscitatione Lazari Ioan. 11. & in multiplicatione panum, vt patet Mat. 14. Ergo videtur quod non fecerit miracula virtute diuina.

3 ¶ Præterea, ea quæ virtute diuina fiunt, non possunt virtute alicuius creaturæ fieri. Sed ea quæ Christus faciebat, poterant fieri in virtute alicuius creaturæ: vnde & Pharisæi dicebant, quod in Beelzebuth principe dæmoniorum eiiciebat dæmonia. Ergo videtur quod Christus non fecerit miracula virtute diuina.

¶ SED CONTRA est quod Dominus dicit Ioan. 14. Pater in me manens, ipse facit opera.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sicut in prima parte habitum est, vera miracula sola virtute diuina fieri possunt: quia solus Deus potest mutare naturæ ordinem: quod pertinet ad rationem miraculi. Vnde Leo Papa dicit in Epist. ad Flauianũ, quod in Christo sunt duæ naturæ: vna scilicet diuina, quæ fulget miraculis: altera scilicet humana, quæ succumbit iniuriis. Et tamen vna earum agit cum communicatione alterius, inquantum scilicet humana natura est instrumentum diuinæ actionis, & actio humana virtutem accepit à natura diuina, sicut supra habitum est.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod hoc quod dicitur, Non poterat ibi vllam virtutem facere, non est referẽdum ad potẽtiam absolutam: sed ad id quod potest fieri congruenter: non enim congruu erat, vt inter incredulos operaretur miracula. Vnde subditur, Et mirabatur propter incredulitatem eorum: secudum quem modum dicitur Gen. 18. Num celare potero Abrahã quæ gesturus sum? & 19. Non potero facere quicquam, donec ingrediaris illuc.

¶ Ad secundum dicendum, quòd (sicut Chrysost. dicit super illud Mat. 14. Acceptis quinque panibus & duobus piscibus, aspiciens in cælum, benedixit & fregit) oportebat credi de Christo quoniam à Patre est, & quod ei æqualis est. Et ideo vt vtrunque ostendat, nunc quidem cum potestate, nunc autem orans miracula fecit: & in minoribus quidem respicit in cælum, puta in multiplicatione panum, in maioribus autem, quæ sunt solius Dei, cum potestate agit: puta quando peccata dimisit, mortuos suscitauit. Quod autem dicitur Ioan. 11. quod in suscitatione Lazari oculos sursum leuauit, non propter necessitatem suffragij, sed propter exemplum hoc fecit. Vnde dicit, Propter populum qui circunstat dixi, vt credant, quia tu me misisti.

¶ Ad tertium dicendum, quod Christus alio modo expellebat dæmones, quam virtute dæmonum expellantur. Nam virtute superiorum dæmonum ita dæmones à corporibus hominum expelluntur, quod tamen remanet dominium eorum quantum ad animam: non enim contra regnum suum diabolus agit. Sed Christus dæmones expellebat non solum à corpore, sed multo magis ab anima. Et ideo Dominus blasphemiam Pharisæorum dicentium eum in virtute dæmoniorum dæmonia eiicere, reprobauit primo quidem per hoc, quod Satanas contra seipsum non diuiditur. secundo exemplo aliorum qui dæmonia eiiciebant per Spiritum Dei. tertio, quia dæmonium expellere non posset, nisi ipsum vicisset virtute diuina. quarto, quia nulla conuenientia in operibus nec in effectu erat sibi & Satanæ: cum Satanas dispergere cuperet quos Christus colligebat.

ARTICVLVS III.

¶ Virum Christus inceperit facere miracula in nuptiis.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod Christus non inceperit miracula facere in nuptiis, mutãdo aquam in vinum. Legitur enim in lib. de infantia Saluatoris, quod Christus in sua pueritia multa miracula fecit. Sed miraculum de conuersione aquæ in vinum fecit in nuptiis tricesimo vel tricesimoprimo anno suæ ætatis. Ergo videtur quod non inceperit tunc miracula facere.

2 ¶ Præterea, Christus faciebat miracula secundum virtutem diuinam. Sed virtus diuina in eo à principio suæ conceptionis erat: tũc enim fuit Deus & homo. Ergo videtur quod à principio miracula fecerit.

3 ¶ Præterea, Christus post baptismum & tentationem cœpit discipulos congregare: vt legitur Mat. 4. & Ioan. 1. Sed discipuli præcipue congregati sunt ad ipsum propter miracula, sicut dicitur Lucæ 5. quod Petrum vocauit obstupescentem propter miraculum quod fecerat in captura piscium. Ergo videtur quod ante miraculum quod fecit in nuptiis, fecerit alia miracula.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Ioan. 2. Hoc fecit initium signorum Iesus in Cana Galilææ.

¶ RESPONDEO dicendum, quod miracula facta sunt à Christo propter confirmationem doctrinæ eius, & ad ostendendam virtutem diuinam in ipso. Et ideo quantum ad primum non debuit ante miracula facere, quam docere inciperet. Non autem debuit incipere docere ante perfectam ætatem, vt supra habitum est, cum de baptismo eius ageretur. Quantum autem ad secundum, sic debuit per miracula deitatem ostẽdere, vt erederetur veritas humanitatis ipsius. Et ideo sicut dicit Chrysostimasset enim phantasma esse Incarnationem, & ante opportunum tempus cruci eum tradidisset.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut Chrysost. dicit super Ioannem, ex verbo Ioannis Baptistæ dicentis, Vt manifestetur in Israel, propterea veni ego in aqua baptizans, manifestum est quod illa signa quæ quidam dicunt in pueritia à Christo

¶ Et hoc ideo pater ex eo quod subdigit Euangelista: Et manifestauit gloriam suam. non dicit in Cana Galilææ sed simpliciter & absolute. Et manifestauit gloriã suã, procul dubio prius latentem: quia miraculis adhuc non claruerat illius natura diuina, quæ tunc cœpit miracu- Hom. lis coruscare.

¶ Super Quæstionis quadragesimætertiæ Articulum quartum.

Titulus clarus.

¶ In corpore vnica cõclusio: Miracula quæque Christus fecit, sufficientia erant ad manifestandam deitatem ipsius secundum tria, subsistantiam, modum, & dostrinam: probatur sigillatim clare.

¶ Vbi aduerte, quod Autor breuiter pertransiit: sed si fuerint hæc tria bene conssiderata, maximam continent efficaciam, & primum: quidé quo ad resurrectionem mortuorum & illuminationem cæcorum, constat sublatis fallaciis, à solo Deo fieri posse: secundum autem inexcogitabile est, quod etiam dæmoni conuenienter tium autem omnimodam cõmunicit intelligẽtiam. Ita quod si hæc tria simul ponantur, impossibile est quin Deum fateantur Christũ: quomodo enim vsurpanti sibi diuinum nomen & rem falsò, offuisset Deus in cor operibus deitatis propriis testiis mẽdacij? ¶ Aduertie ex his 11. contra Gen. cap. 6. quod aut cõcedunt Christum fecisse miracula relata in Euangelio, aut non. Si concedunt, habetur illius deitas: vt patet ex prædictis illis tribus cõmunibus, si non concedunt, tunc habetur etiam illius deitas ex hoc maximo miraculorũ quod pauperculus iuuenis, indoctus, ex gente exosa (Iudæus scilicet) perseuerationẽ cum tot ludibriis & mortem turpissimam passus, derelictus, dicẽs se Deum, habitus furiosus à suis, à Iudæis, ab Herode, à Pilato, absq; miraculis promittens mortem & mala omnia, post mortem suam per pauperes piscatores, indoctos, exosos omnibus, mortí obnoxios, &c. absq; miraculis contra totũ mundum deos colentem pugnans, superaturit. Vacate ergo & videte, quoniam ego sum Deus.

Hom. 5. in Euang. Chrysost. homi. 22. in Ioan.

Ioã. 2. c. 17.

3 dist. 15. p. arti. 1. & dist. 16. q. 1. ar 3 cor. & 1 cõra gen. 4. cap. 55. ad 8. & quol. 2. ar. 6. ad 4. Et Ioã. 15. li. 3 col. 2.

Hom. 28.

Christo facta, mendacia & fictiones sunt. Si enim à prima ætate miracula feciſſet Christus, neque Ioannes cum ignorasset, neque reliqua multitudo indiguisset magistro ad manifestandum eum.

¶ Ad secundum dicẽdum, quod Dei virtus operabatur in Christo, secúdum quod erat necessarium ad salutem humanam, propter quam carnem assumpserat. Et ideo sic miracula fecit virtute diuina, vt fidei de veritate carnis eius præiudicium non fieret.

¶ Ad tertium dicendum, quod hoc ipsum ad laudem discipulorũ pertinet, quod Christũ secuti sunt, cum nulla eum miracula facere vidissent: sicut Greg. dicit in quadam homil. Et, vt Chryso. dicit, tunc signa maxime necessarium erat facere, quãdo discipuli iam congregati erãt & deuoti, & attẽdentes his quæ fiebant. Vnde subditur, Et credi derunt in eum discipuli eius: non quia tunc primum crediderũt, sed quia tunc diligentius & perfectius crediderunt. Vel discipulos vocat eos, qui futuri erant discipuli, sicut exponit August. in libro de consensu Euangelistarum.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum miracula per Christum facta sufficienter eius diuinitatem ostenderint.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod miracula quæ Christus fecit, nõ fuerint sufficientia ad ostendendam diuinitatem ipsius. Esse enim Deum & hominem, proprium est Christo. Sed miracula quæ Christus fecit, etiam ab aliis sunt facta. Ergo videtur quod non fuerint sufficientia ad ostendendam diuinitatem ipsius.

2 ¶ Præterea, Virtute diuina nihil est minus. Sed aliqui fecerunt maiora miracula, quã Christ⁹. dicitur enim Io. 14. Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horũ faciet. Ergo videtur quod miracula quæ Christus fecit, non fuerint sufficientia ad ostendendam diuinitatem ipsius.

3 ¶ Præterea, Ex particulari non sufficien ter ostenditur vniuersale. Sed quodlibet miraculorum Christi fuit quodda particulare opus. Ergo ex nullo eorum potuit manifestari sufficienter diuinitas Christi, ad quam pertinet vniuersalem virtutem habere de omnibus.

¶ SED CONTRA est, quod Dominus dicit Ioan. 5. Opera quæ dedit mihi Pater vt faciam, ipsa testimonium perhibent de me.

¶ RESPONDEO dicendum, quod miracula quę Christus fecit, sufficientia erant ad manifestãdam diuinitatẽ ipsius, secũdum tria. Primo quidem, secundum ipsam speciem operum, quæ transcendebant omnem potestatem creatę virtutis: & ideo non poterant fieri nisi virtute diuina. Et propter hoc cæcus illuminatus dicebat Ioan. 9. A seculo non est auditum, quia aperuit quis oculos cęci natiuisi esset hic à Deo, nõ poterat facere quic quã. Secũdo propter modũ miracula faciẽdi: quia scilicet quasi ex propria potestate miracula faciebat: non autem orãdo, sicut alij. Vnde dicitur Luc. 6. quod virtus de illo exibat, & sanabat omnes. Per quod ostenditur (sicut Cyrillus dicit) quod non accipiebat alienam virtutem: sed cum esset naturaliter Deus, propriam virtutem super infirmos ostendebat, & propter hoc innumerabilia miracula faciebat. Vnde super illud Matth. 8. Eiciebat spiritus verbo, & omnes male habentes curauit, dicit Chryf. Intende quantam multitudinem curatam tranſcurrunt Euangelistæ, non vnumquodque curatum enarrantes, sed vno verbo pelagus ineffabile miraculorum inducentes. Et ex hoc ostendebatur, quod haberet virtutem coæqualem Deo patri, secundum illud Ioan. 5. Quæcunque Pater facit, hæc & Filius similiter facit. Et ibidem, Sicut Pater suscitat mortuos & viuificat, sic & Filius hominis quos vult viuificat. Tertio ex ipsa doctrina, qua se Deum dicebat: quæ nisi vera esset, non confirmaretur miraculis diuina virtute factis. Et ideo dicitur Mat. 1. Quænam doctrina hæc noua: quia in potestate spiritibus immundis imperat, & obediunt ei?

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod hæc erat obiectio Gentilium. Vnde August. dicit in Epist. ad Volusianum, Nulla, inquiunt, competentibus signis tantæ maiestatis indicia clarauerunt: quia carnalis illa purgatio, qua scilicet dæmones effugabat, debilium cura, reddita vita defunctis, si & alia considerentur, Deo parua sunt. Et ad hoc respondet August. Fatemur & nos talia quidem fecisse Prophetas: sed & ipse Moyses & cæteri Prophetæ dominum Iesum prophetizauerunt, & ei gloriam magnam dederunt. Qui propterea talia & ipse facere voluit, ne esset absurdum quod per illos fecerat, si ipse etiam non faceret. Sed tamen & aliquid proprium facere debuit, nasci de virgine, resurgere à mortuis, cælum ascendere: hoc Deo qui parum putat, quid plus expectet ignoro. Non homine assumpto alium mundum facere debuit, vt eum esse crederemus, per quem factus est mundus. Sed nec maior mundus, nec illi æqualis in operibus Christi videntur esse maiora, quam Iesu Christus excellentius fecit. Vnde super illud Ioan. 15. Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, &c. dicit August. Nulla in operibus Christi videntur esse maiora, quam iustificatio mortuorum: quod scimus etiam antiquos fecisse Prophetas. Fecit tamen aliqua Christus, quæ nemo alius fecit. Sed respondetur nobis, & alios fecisse quæ nec ipse, nec alius fecit. Sed qui tam multa vitia, & malas valetudines vexationesq; mortalium tanta potestate sanaret, nullus omnino legitur antiquorum. Vt enim taceam quos inbendo, sicut occurrebant, saluos singulos fecit: Marcus dicit, quod quocunque loco introibat in vicos, aut in villas, aut in ciuitates, in plateis ponebant infirmos, & deprecabantur eum vt vel fimbriam vestimenti eius tangerent, & quotquot tangebant eum, salui fiebant. Hæc nemo alius fecit in eis. Sic enim intelligendum est quod ait, in eis, non inter eos, quod non tangebant eum, sed prorsus in eis, quia sanauit eos. Nec tamen aut coram eis, sed prorsus in eis, quia sanauit eos. Nec tamen alius quicunque in eis talia opera fecit, quoniam quisquis alius homo aliquid eorum fecit ipso faciente fecit: hoc autẽ ipse non illis facientibus fecit.

Epist. 3.

Tract. 13.

Tract. 72.

¶ Ad secundum dicendum, quod August. exponens illud verbum Ioan. inquirit quæ sint ista opera maiora quę credentes in eum erãt facturan sorte quod ęgros ipsis transeuntibus etiam eorum vmbra sanabat? maius est enim quod sanet vmbra quã fimbria. Veruntamen quando ista Christus dicebat, verborum suorum facta & opera commendabat. Cum enim dixit, Pater in me manens ipse fecit opera, quę opera tunc dicebat nisi verba quę loquebatur? Et eorundem verborum fructus erat fides illorum. Veruntamen euangelizantibus discipulis non tam pauci quam illi erant sed Gentes etiam crediderut. Nonne ab ore ipsius diues ille tristis abscessit: & tamen postea quod ab illo auditum non fecit vnus, fecerunt multi, cum per discipulos loqueretur? Ecce, maiora fecit prędicatus à credentibus, quam locutus est audientibus. Verum hoc adhuc mouet, quod hęc maiora per Apostolos fecit: non autem ipsos tantum significãs per Apostolos fecit: non autem ipsos tantum significãs maiora per Apostolos fecit: non autem ipsos tantum significãs ait, Qui credit in me, opera quę ego facio, & ipse faciet. Audi ergo & intellige, Qui credit in me, opera quę ego facio, & ipse faciet. Prius ego facio, deinde & ipse faciet: quia facio vt faciat. Quę opera nisi vt ex impio iustus fiat? quod vtique in illo, sed non sine illo Christus operatur. Prorsus maius hoc esse dixerim, quam creare cęlum & terram: cælum enim & terra transeunt, prędestinatorum autem salus & iustificatio permanebit. Sed & in cęlis Angeli sunt opera Christi, nunquid etiam his operibus maiora facit qui cooperatur Christo ad suã iustificationem? iudicet qui potest, vtrum maius sit iustos creare, quam impios iustificare. Certe si equalis est vtrũque potentiæ, hoc maioris & misericordiæ. Sed omnia opera Christi intelligere vbi ait, Maiora horum faciet, nulla nos necessitas cogit: horum enim forsitan dixit quæ illa hora faciebat. Tunc autem verba fidei faciebat: & vũque minus est verba iustitiæ prædicare (quod fecit præter nos) quam impios iustificare, quod ita facit in nobis, vt faciamus & nos.

¶ Ad tertium dicendum, quod quãdo aliquod particulare opus proprium

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis quadragesimæquartæ Articulum primum.

TITulus clarus est.

In corpore vna conclusio: Conueniens fuit Christum dæmones ab obsessis eijcere. Probatur: Miracula Christi sunt argumentum fidei, ergo conuenienter sunt argumenti dæmonis expellendi à genere humano, ergo conueniens fuit, &c. Probatur consequentia prima quia futurum erat vt dæmones à credentibus spiritualiter pellerentur Ioan 12. Secunda consequentia est clara; quia sensibile est argumentum spirituális.

¶ Vide hic nouitie, q. Autor figurali ratione contentus, non curauit literalē pro principali ponere, vtpote manifestiorem, vt scilicet posteritatem suam supra & contra dæmones monstraret.

¶ In responsione ad secundum tractatur, an Christi⁹ fuerit cognitus à dæmonibus, & duæ tanguntur quæstiones, an scilicet cognouerint ipsum esse Christū seu Messiam in lege promissum, & an cognouerint ipsum esse verū Deum, Et de prima quæstione tenetur pars affirmatiua autoritate Lucæ Euangelistæ dicentis ex propria persona quod dæmones sciebant ipsum esse Christū. De secūda autē quæstione certitudo non habetur: quia ex persona dæmonum dicitur ibidem, scilicet: Lucæ 4. Tu es filius Dei: Dēmō autem & mēdax est, &c. exploratiue loquutus videtur. Ad hoc sunt autoritates doctorum. Bedæ autē autoritas c.p.4. cautē legenda est, quia in gl. ord. truncata affertur: integra autem in catena aurea. Ita q. ex Beda vnum tantum affirmatiū habemus, scilicet quod verbū Apostoli primæ ad Corin. 2. Si cognouissent, non crucifixissent ad Christum nec Dei filium, sed ad mysteriū efficaciæ passionis & resurrectiōis Christi, scilicet quod eijciēdus ipse diabolus esset, & breuiter quod Christo danda esset omnis potestas in cælo & in terra. Et reuera textus Apostolicæ pax est istius sensus vt patet intuenti contextum.

¶ Sed occurrit tunc dubiū, quo pacto diabolus aut sciens aut multum dubitās Christum esse verū Deum potuit rationabiliter incitare Iudæos ad mortē Christi, sciebat enim quod si esset verus Deus, actum esset de regno ipsius dæmonis.

¶ Sed si superbia diaboli consideretur, consentaneū rationi superbiæ eius apparebit, q. etiā si scijsset Iesum Christū esse verum Deū, adhuc procurasset ipsius mortē, vt fecit. Ex eo enim quod scientia illa nō est scientia euidentiæ, sed fidei coactæ ex Scripturis & miraculis: ac per hoc vnum sic scitum proprium est alicuius agētis, tunc per illud particulare opus probatur tota virtus agentis, sicut cum ratiocinari sit proprium hominis ostenditur aliquis esse homo ex hoc ipso quod ratiocinatur circa quodcunque particulare propositum. Et similiter cum propria virtute miracula facere sit solius Dei, sufficienter ostensum est Christum esse Deum, ex quocunque miraculo quod propria virtute fecit.

QVÆSTIO QVADRAGESIMAQUARTA, De singulis miraculorum speciebus, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de singulis miraculorum speciebus.

¶ Et primo de miraculis quæ fecit circa spirituales substātias.

¶ Secundo, de miraculis quæ fecit circa cælestia corpora.

¶ Tertio, de miraculis quæ fecit circa homines.

¶ Quarto, de miraculis quæ fecit circa creaturas irrationales.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum miracula facta per Christum circa spirituales substantias fuerint conuenientia.

AD PRIMVM sic procedit. Videtur quod miracula quæ fecit Christus circa spirituales substantias, non fuerunt conuenientia. Inter spirituales enim substantias sancti Angeli præpollent dæmonibus: quia, vt Aug. dicit in 3. de Trinit. spiritus vitæ rationalis desertor atq; peccator, regitur per spiritum vitæ rationalem pium & iustum. Sed Christus non legitur aliqua miracula fecisse circa Angelos bonos. Ergo nec etiam circa dæmones aliqua miracula facere debuit.

2 ¶ Præterea, Miracula Christi ordinabantur ad manifestandam diuinitatem ipsius. Sed diuinitas Christi non erat dæmonibus manifestanda, quia per hoc impeditum fuisset mysterium passionis eius, secundum illud 1. Cor. 2. Si cognouissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent. Ergo non debuit circa dæmones aliqua miracula facere.

3 ¶ Præterea, Miracula Christi ad gloriam Dei ordinabātur, vnde dicitur Matt. 9. quod videntes turbæ paralyticum sanatum à Christo, timuerūt, & glorificauerūt Deum, qui dedit potestatem talem hominibus. Sed ad dæmones non pertinet glorificare Deum, quia non est spectata laus in ore peccatoris, vt dicitur Ecclesiast. 15. Vnde & sicut dicitur Marc. 1. & Lucæ 4. non sinebat dæmonia loqui ea quæ ad gloriam ipsius pertinebant. Ergo videtur non fuisse conueniens quod circa dæmones aliqua miracula faceret.

4 ¶ Præterea, Miracula à Christo facta, ad salutem hominum ordinantur. Sed quædam dæmonia ab hominibus eiecta fuerūt cum hominum detrimento, quandoque quidem corporali, sicut dicitur Marci 9. quod dæmon ad præceptum Christi exclamans, & multum dilcerpens hominem, exiit ab eo, & factus est sicut mortuus: ita vt multi dicerēt, quia mortuus est. Quandoq; etiam cum damno rerum: sicut quando dæmones ad eorum preces missi, in porcos, quos præcipitauerunt in mare. Vnde ciues illius regionis rogauerunt eum, vt transiret à finibus eorum, vt legitur Matth. 7. Ergo videtur inconuenienter fecisse huiusmodi miracula.

¶ SED CONTRA est quod Zacha. 13. hoc prænuntiatum fuerat, vbi dicitur, Spiritum immundum auferam de terra.

¶ RESPONDEO dicendum, quod miracula quæ Christus fecit argumēta quædam fuerunt fidei, quam ipse docebat. Futurum autem erat vt per virtutem diuinitatis eius excluderet dæmonum potestatem ab hominibus credituris in eum: secundum illud Ioan. 12. Nunc princeps huius mundi eijcietur foras. Et ideo conueniens fuit quod inter alia miracula etiam obsessos à dæmonibus liberaret.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod homines sicut per Christum erant à potestate dæmonum liberandi, ita per eum erant Angelis consociandi: secundum illud Col. 1. Pacificans per sanguinem crucis eius, quæ in cælis & quæ in terris sunt. Et ideo circa Angelos alia miracula hominibus de monstrare non conueniebat, nisi vt Angeli hominibus apparerent, quod quidem factū est in natiuitate ipsius, & in resurrectione & ascensione eius.

¶ Ad secundum dicendum, quod sicut Augustin. dicit 9. de Ciuit. Dei, Christus tantum innotuit dæmonibus, quantum voluit: tantum autem noluit, quantum oportuit. Sed innotuit eis non sicut Angelis sanctis per id quod est vita æterna: sed per quædā temporalia suæ virtutis effecta. Et primo quidem videntes Christum esurire post ieiunium, æstimauerunt eum non esse filium Dei. Vnde super illud Lucæ 4. Si filius Dei es, &c. dicit Ambros. Quid sibi vult talis sermonis exorsus, nisi quia cognouerat Dei filium esse venturum: sed venisse per infirmitatem corporis nō putauit? Sed postmodū visis miraculis, ex quadam suspicione coniecturauit eum esse filium Dei. Vnde super illud Marci 1. Scio quod sis sanctus Dei, dicit Chrys. quod non certam aut firmam aduentus Dei habebat notitiam, sciebat tamen ipsum esse Christū in lege promissum. Vnde dicitur Luc. 4. Quia sciebant ipsum esse Christū. Quod autē ipsum cōfitebātur esse filiū Dei, magis erat ex quadā suspicione quam ex certitudine. Vnde Beda dicit super Luc. Et dæmonia filiū Dei cōfitentur. Et sicut postea dicitur, Sciebant eum esse Christū: quia cum ieiunio fatigatū eum diabolus videret, verū hominē intellexit. Sed quia tentando non præualuit, vtrum filius Dei esset dubitabat. Nunc autē per signorū potentiam, vel intellexit, vel potius suspicatus est esse filium Dei. Non ideo igitur Iudæis eum crucifigere persuasit, quia Christum Dei filium nō esse putauit: sed quia se morte illius non præuidit esse dāmnandū. De hoc enim mysterio à seculis abscondito, dicit Apost. quod nemo principum huius seculi cognouit: si enim cognouissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent.

¶ Ad tertium dicendum, quòd miracula in expulsione dæmonum non fecit Christus propter vtilitatem dæmonum, sed propter vtilitatem hominum, vt ipsi eum glorificarent. Et ideo prohibuit eos loqui ea quę ad laudem ipsius pertinebant. primò quidem propter exemplum: quia, vt dicit Athanasius, compescebat eius sermonem, quanuis vera fateretur: vt nos etiam assuefaciat ne curemus de talibus, etiam si vera loqui videantur. Nefas est enim vt cùm adsit nobis Scriptura diuina, instruamur à diabolo. Est enim hoc periculosum: quia veritati frequenter dæmones immiscent mendacia. Secundò quia (sicut Chrysost. dicit) nō oportebat eos surripere officij Apostolici gloriam, nec decebat Christi mysteriū lingua fœtida publicari: quia non est speciosa laus in ore peccatorum. Tertio, quia (vt Beda dicit) nolebat ex hoc inuidiam accendere Iudæorum. Vnde etiam ipsi Apostoli iubentur reticere de ipso, ne diuina maiestate prædicata, passionis dispensatio differatur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd Christus specialiter venerat docere & miracula facere propter vtilitatem hominum, principaliter quantum ad animæ salutem. Et ideo permisit dæmonibus quos eijciebat, hominibus aliquod nocumentum inferre vel in corpore vel in rebus propter animæ huiusmodi habitudo, quia vitæ quam valoris procedere. Et simili-

Idhabet Theophylactus super Mar. 1. & Luc. 4.

Super ca. 14. Luc.

Hom. 29.

Sup. Mar. 9.

Ita. à ter. to. vsque ad 31.

lius fidei mater secundum naturalem cognitionem: & propterea locus semper suspicioni de opposito ignoto relinquitur. Sicut si videremus mortuum resuscitari, sciremus ex supernaturali quadā virtute hoc fieri: sed qualiter se habeat Deus ad illā virtutem illūmquis resuscitarit nescitemus: & sub dubio hoc relinquentes mirabimur. Vel ex deprauato appetitu dæmonum affectione superbiæ & inuidiæ: quāuis enim tentaret & seruaretur diabolus ob proprium amorem, an esset Deus: quia tamen enim patrem se putauit eligere, habendo primam victoriā vincere Deum in hoc mundo, nescicns quid posset fequeretur. Et propterea bene venerabilis Beda dixit, q. si cognouissent latēs mysterium sequētis fructus, nunquam dominum gloriæ crucifixissent, non quin etiam ipsum Deum auderet aggredi (quoniam seripsi est. Supra bis eorum qui ieoderunt, ascendit semper) sed quia prudentia vera latuit in sic remansit vnionis mysterium, vt non certiores de eo redderētur dæmones, donec consummatū esset mysterium redemptionis humanę, ne semper impediretur aut differretur. Et si omnes tres diffæ rationes simul iuxtæ fuerint, manifestius apparebit ratio dubitādi in dæmonibus.

¶ *Super quæstionis quadragesimæquartæ Articulum secundum.*

TItulus clarus propter obseruationem solis tempore passionis.

¶ In corpore vnica conclusio: Conueniens fuit vt Christus miracula faceret etiam circa corpora cælestia. Probatur: Miracula Christi debebant esse talia, vt sufficienter ostenderēt eum esse deum: & non ita euidenter per miracula circa corpora inferiora sicut circa cælestia hoc monstratur: ergo conueniens fuit, &c. Secunda pars assumpti manifestatur ex differētia inter causas actiuas in corpora inferiora, & actiuas in cælestia, & autoritate Dion.

¶ In responsione ad primū intellige verba Autoris cum grano salis & sic quod sicut corpora elementaria habent plures motus naturales, ita quod vnus motus est eis naturalis secundum proprium naturam particularē, & alius est eis naturalis, secūdū quod mouentur à superiori, quasi secundum naturā vniuersalem (vt patet de igne qui vitta naturalem motum, quo fertur sursum, mouetur etiam naturaliter motu circulari, sequendo cælum: & similiter ferrum vltra naturalem motū, quo fertur deorsum, naturaliter mouetur ad adamantem, quasi superiorem sequens naturam) ita corpora cælestia vltra naturalem inclinationē ad suos cursus naturaliter, hoc est secundum potentiam obedientialem ad vniuersalem fontem motus naturæ, possunt immutari in illud quod Autor naturę facit. Vtro bique enim est portio inferioris particularis naturæ ad superiorem vniuersalem naturam, quanuis diuerſimodē: quia ibi cursus ordoque naturę inditus seu vtuti hic autem, quia ad naturam naturantem ascenditur, nouus adiicitur quæ à Theologo diuersis respectibus & miraculosa & naturalia appellantur. pro quanto enim actori naturę obediunt, naturalia vocantur: pro quanto supra naturæ cursum potesta tēq; fiunt, in miraculorum ordine sunt. Art. 4. q. 1.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut supra dictum est) miracula Christi talia esse debebant, vt sufficienter eum ostenderent. Hoc autem non ita euidenter ostenditur per transmutationem corporum inferiorum, quæ etiam ab aliis causis moueri possunt, sicut per transmutationem cursus cælestium corporum, quæ à solo Deo sunt immutabiliter ordinata. Et hoc est quod Diony. dicit in Epistola ad Polycarpū, Cognoscere oportet non aliter aliquando posse aliquid peruerti cælestis ordinationis & motus, nisi causam haberet ad hoc mouentem, quæ facit omnia, & mutat secundum suum sermonem. Et ideo conueniens fuit, vt Christus miracula faceret etiam circa cælestia corpora.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut inferioribus corporibus naturale est moueri à cælestibus corporibus (quæ sunt superiora secundum naturæ ordinem) ita etiam naturale est cuilibet creaturæ, vt transmutetur à Deo secundum eius voluntatem. Vnde Augustin. dicit 26. contra Faustum, & habetur in gloss. Roma. 11. super illud, Contra naturam insertur, &c. Deus creator & conditor omnium naturarum nihil contra naturam facit, quia id est cuique rei natura, quod facit. Et ita non corrumpitur natura cælestium corporum, cùm eorum cursus immutatur à Deo: corrumperetur autem, si ab aliqua alia causa immutaretur. C.p 3. D. 917.

¶ Ad secundum dicendum, quòd per miraculum à Christo factum, non est peruersus ordo temporum. Nam secundum quosdam illæ tenebræ vel solis obscuratio, quæ in passione Christi accidit, fuit propter hoc, quòd sol suos radios retraxit, nulla immutatione facta circa motum cælestium corporum, secundum quem tempora mensurantur. Vnde Hiero. dicit super Matth. videtur luminare maius retraxisse radios suos, ne aut pendentem videret Dominum, aut impij blasphemantes sua luce fruerentur. Talis autem retractio nō est sic intelligenda, quasi sol in sua potestate habeat radios emittere vel retrahere (non enim ex electione, sed ex natura radios emittit: vt dicit Dion. 4. c. de Diuino.) sed sol dicitur retraxisse radios, inquantum diuina virtute factum est, vt solis radij ad terram non peruenirent. Origenes autem dicit hoc accidisse per interpositionem nubium. Vnde super Matth. dicit, Conueniens est intelligere quasdam tenebrosissimas nubes multas & magnas concurrisse super Hierusalem & terram Iudææ: & ideo factæ sunt tenebræ profundæ à sexta hora vsq; ad nonam. Arbitror enim q. sicut cætera signa quæ facta sunt in passione, scilicet, quòd velum est scissum, quòd terra tremuit, &c. in Hierusalem tantummodo facta sunt, ita & hoc. Aut si latius voluerit quis extendere ad terram Iudææ, propter hoc quòd dicitur, Tenebræ factę sunt in vniuersa terra. Quod Sup. c. 27. Hom. 35.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Super Quæstionis quadragesimæquartæ Articulum tertium.

TItulus clarus est. ¶In corpore vna cõclusio: Conuenienter Christus circa homines miracula fecit. Probatur, Ea quæ sunt ad finem, debent conſonare fini, sed aduentus, miracula doctrinæq; Christi sunt ad salutem humanam vt finem: ergo quædam salutifera circa homines conuenerunt miracula ad finem vniuersalis salutis. Minor patet, Ioan. 3. & omnia clara sunt.

¶Hic, sicut in mille locis nota, Autorem nihil sibi arrogare de Sanctorum doctrina, sed singula quam potuisset complecti proprio nomine maluit singulis doctoribus tribuere: vt virtuosè doceret, & miracula Christi & humilitatem.

intelligitur de terra Iudææ, sicut in tertio lib. Reg. dicit Abdias ad Eliam, Viuit dominus Deus tuus, quia non est gens aut regnum, vbi non miserit dominus meus quærere te, ostendens quòd eum quæsierat in gentibus quæ sunt circa Iudæam. Sed circa hoc magis credẽdum est Diony. qui occulta fide inspexit hoc accidisse per interpositionem lunæ inter nos & solem. Dicit enim Epistola ad Polycarpũ, Inopinabiliter soli lunam incidente videbamus, in Aegypto scilicet existentes: vt ibidem dicitur. Et designat ibi quatuor miracula.

Quorum primum est, quòd naturalis eclipsis solis, per interpositionem lunæ, nũquam accidit nisi tempore coniunctionis solis & lunæ: tunc autem erat luna in oppositione ad solem, decimaquinta existens: qui erat Pascha Iudæorum. Vnde dicit, Nõ enim erat coniunctionis tempus. Secundum miraculum est, quòd cum circa horã sextã luna visa fuisset simul cum sole in medio cæli, in vesperis apparuit suo loco, id est in Oriente oppositа soli. Vnde dicit, Rursus ipsam vidimus, scilicet lunam, à nona hora (in qua scilicet recessit à sole cessantibus tenebris) vsque ad vesperam supernaturaliter restitutam ad diametrum solis, id est vt diametraliter esset soli oppositа. Et sic patet quòd non est turbatus consuetus temporum cursus: quia diuina virtute factum est, & quòd ad solem supernaturaliter accederet præter tempus debitum, & quòd à sole recedens, in locum proprium restitueretur tempore debito. Tertium miraculum est, quòd naturalis eclipsis semper incipit ab Occidentali parte solis, & peruenit vsque ad Orientalem. Et hoc ideo, quia luna secundum proprium motum, quo mouetur ab Occidente in Orientem, est velocior sole in suo proprio motu: & ideo luna ab Occidente veniens attingit solem, & pertransit ipsum, ad Orientem tendens. Sed tunc luna iam pertransiuerat solem & distabat ab eo quasi per medietatem circuli, in oppositione existens vnde oportuit quòd reuerteretur ad Orientem versus solem, & attingeret ipsum primò ex parte Orientali, procedens versus Occidentem. Et hoc est quod dicit, Eclipsim etiam ipsam ex Oriente vidimus inchoatam, & vsque ad solarem terminum venientem (quia totum solem eclipsauit) postea regredientem. Quartum miraculum fuit, quod in naturali eclipsi ex eadem parte incipit sol prius reapparere, ex qua parte incipit prius obscurari: quia scilicet luna se soli subiiciens, naturali suo motu solem pertransit versus Orientem: & ita partem Occidentalem solis quam primò occupat, primò etiam derelinquit. Sed tunc luna miraculosè ab Oriente versus Occidentem rediens, non pertransiuit solem, vt esset eo orientalior: sed postquam peruenit ad terminum solis, reuersa est versus Orientem: & ita partem solis, quam vltimò occupauit, primò etiam dereliquit. Et sic ex parte Orientali inchoata fuit eclipsis: sed in parte Occidentali prius incepit claritas apparere. Et hoc est quod dicit, Et rursus vidimus non ex eodem, id est non ex eadem parte solis & defectum & purgationem, sed e conuerso secundum diametrum factum. Quintum miraculum addit Chrysostо. super Hom 89. Matth. dicens, quòd tribus horis tunc tenebræ permanserunt, cùm eclipsis solis in momento pertrãseat. non enim habet moram, vt fatunt illi qui consideruerunt. Vnde datur intelligi quòd luna quieuerit sub sole, nisi forte velimus dicere quod tempus tenebrarum computatur ab instanti, quo sol incepit obscurari, vsque ad instans in quo totaliter fuit repurgatus. Sed Hom. 35. sicut Origenes dicit super Matthæ. aduersus hoc filij seculi hujus dicunt. Quomodo hoc factum tam mirabile nemo Græcorum aut Barbarorum scripsit? Et dicit, quòd quidam nomine Phlegõ in Chronicis suis scripsit hoc in principatu Tiberij Cæsaris factum: sed non signauit quòd fuerit in luna plena. Potuit ergo hoc contingere, quia Astrologi vbique terrarum tunc tẽporis existentes non solicitabantur de obseruanda eclipsi, quia tempus non erat. sed illam obscuritatem ex aliqua passione aeris accidere putauerunt. Sed in Aegypto, vbi rarò nubes apparent propter acris serenitatem, permotus est Dion. & socij eius, vt prædicta circa illam obscuritatem obseruarent.

ARTICVLVS III.

¶Vtrum conuenienter Christus circa homines miracula fecerit.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod inconuenienter Christus circa homines miracula fecerit. In homine enim potior est anima quàm corpus. Sed circa corpora multa miracula Christus fecit, circa animas verò nulla miracula legitur fecisse: nam neque aliquos incredulos ad fidẽ virtuose conuertit, sed ad monẽdo & exteriora miracula ostendendo, neque etiam aliquos fatuos sapicies legitur fecisse. Ergo videtur quod non conuenienter sit circa homines miracula operatus.

2 ¶Prætera, Sicut suprà dictum est, Christus faciebat miracula virtute diuina, cuius proprium est subitò operari & perfectè absque adminiculo alicuius. Sed Christus non semper subitò homines curauit quãtum ad corpus: dicitur enim Marc. 8. quòd apprehensa manu cæci, eduxit eum extra vicum, & expuens in oculo eius, impositis manibus, interrogauit eum si quid videret. & aspiciens ait, Video homines velut arbores ambulantes. Deinde iterum imposuit manus super oculos eius, & cœpit videre, & restitutus est ei visus, ita vt clarè videret omnia. Et sic patet quòd non subitò eum curauit: sed primò quidem imperfectè & per sputum. Ergo videtur non conuenienter circa homines miracula fecisse.

3 ¶Præterea, Quæ se inuicem non consequuntur, non oportet quòd simul tollantur. Sed ægritudo corporalis non semper ex peccato causatur: vt patet per illud quod Dominus dicit Ioan 9. Neque hic peccauit neque parentes eius, vt cæcus nasceretur. Non ergo oportuit vt hominibus corporum curationem quærentibus peccata dimitteret: sicut legitur fecisse circa paralyticum, Matth. 9. præsertim quia fanatio corporalis cùm sit minus, quàm remissio peccatorum, non videtur esse sufficiens argumentum, quòd possit peccata dimittere.

4 ¶Præterea, Miracula Christi facta sunt ad cõfirmationem doctrinę ipsius, & testimonium diuinitatis eius: vt suprà dictum est. Sed nullus debet impedire finem operis sui. Ergo videtur inconuenienter Christus quibusdam miraculosè curatis præcepisse, vt nemini dicerent: vt patet Matth. 9. & Marc. 8. præsertim quia quibusdam aliis mandauit, vt miracula circa se facta publicarent: sicut Mar. 5. legitur, quòd dixit ei, quem à dæmonibus liberauerat, Vade in domum tuam ad tuos, & enuntia eis quanta tibi Dominus fecerit.

¶SED CONTRA est quod dicitur Marci 7. Bene omnia fecit, & surdos fecit audire, & mutos loqui.

¶RESPONDEO dicendum, quòd ea, quæ sunt ad finem debent fini esse proportionata. Christus autem ad hoc in mundum venerat, & docebat, vt homines saluos faceret: secundum illud Ioan. 3. Non enim misit Deus filium suum in mundum vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum. Et ideo conueniẽs fuit, vt Christus particulariter homines miraculosè curando, ostenderet se esse vniuersalem & spiritualem hominum saluatorem.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ea quæ sunt ad finem, distinguuntur ab ipso fine. Miracula autem à Christo facta ordinabantur sicut ad finem, ad rationalis partis salutem quæ

¶Super quæstionis quadragesimæquartæ Articulum quartum.

TItulus clarus est. ¶In corpore vna conclusio: Conuenienter Christus fecit miracula in creaturis irrationalibus. Probatur: miracula Christi fuerunt ad monstrãdam illius Dei tatem pro salute hominum. sed ad Deitatis virtutem spectat subiectio omnium, ergo conueniens fuit, vt in omnibus generibus creaturarum Christus miracula faceret: ergo in irrationalibus. Omnia clara sunt.

quæ consistit in sapientiæ illustratione & hominum iustificatione: quorum primum præsupponit secundum: quia, vt dicitur Sapien. primo, in maleuolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Iustificare autem homines, non conueniebat nisi eis volentibus: hoc enim esset & contra rationem iustitiæ, quæ rectitudinem voluntatis importat, & etiam contra rationẽ humanæ naturæ, quę libero arbitrio ad bonum ducenda est, non autem per coactionem. Christus ergo virtute diuina interius homines iustificauit, non tamen eis inuitis: nec hoc ad miracula pertinet, sed ad miraculorum finẽ. Et similiter etiam virtute diuina simplicibus discipulis diuinam sapientiam infudit. Vnde dicit eis Luc. 21. Ego dabo vobis os & sapientiam, cui non poterunt resistere & contradicere omnes aduersarij vestri. Quod quidem quantum ad interiorem illuminationem inter inuisibilia miracula non numeratur: sed solùm quantum ad exteriorem actum, inquantum scilicet videbant homines eos qui fuerant illiterati & simplices, tam sapienter & constanter loqui. Vnde dicitur Act. 4. Videntes Iudæi Petri constantiam & Ioannis, comperto quòd homines essent sine literis, & idiotæ, admirabantur. Et tamen huiusmodi spirituales effectus, etsi à miraculis visibilibus distinguuntur, sunt tamen quædam testimonia doctrinę & virtutis Christi, secundum illud Heb. 2. Contestante Deo signis & portentis & variis virtutibus & Spiritus sancti distributionibus. Sed tamen eirca animas hominum, maximè quantum ad immutandas inferiores vires, Christus aliqua miracula fecit. Vnde Hieronym. super illud Matthæ. 9. Surgens secutus est eum, dicit, Fulgor ipse & maiestas diuinitatis occultæ quæ etiam in facie relucebat humana, videntes ad se trahere poterat ex primo aspectu. Et super illud Matthæ. 21. Eiiciebat omnes vendentes & ementes, &c. dicit idem Hieronym. Mihi inter omnia signa quæ fecit Dominus, hoc videtur esse mirabilius, quòd vnus homo & illo tempore cõtemptibilis, potuerit ad vnius flagelli verbera tantã eiicere multitudinem. Igneum enim quiddam atque sydereum fol. 148. radiabat ex oculis eius, & diuinitatis maiestas lucebat in facie eius. Et Origen. dicit super Ioan. Hoc est maius miraculum eo, quo aqua conuersa est in vinum: eo quòd illic inanimata substiterit materia, hic verò tot millium hominum domãtur ingenia. Et super illud Ioan. 18. Abierunt retrorsum & ceciderunt in terram, dicit Augustin. Vna vox turbam odiis ferocem, armisque terribilem sine telo vllo percusit, repulit, strauit: Deus enim latebat in carne. Et ad idem pertinet quod dicitur Luc. 4. quòd Iesus transiens per medium illorum ibat. Vbi dicit Chrysost. quòd stare in medio insidiantium & non apprehendi, diuinitatis eminentiã ostendebat. Et quod dicitur Ioan. 8. Iesus abscondit se & exiuit de templo. vbi Augustin. dicit, Non abscondit se in angulo templi quasi timens, vel post murum aut columnam diuertens: sed diuina potestate se inuisibilem insidiantibus continuens, per medium illorum exiuit. Ex quibus omnibus patet quòd Christus quando voluit, virtute diuina animas hominum immutauit: non solùm iustificando, & sapientiam infundendo, quod pertinet ad miraculorum finem: sed etiam exterius aliciendo, vel terrendo, vel stupefaciendo, quod pertinet ad ipsa miracula.

¶Ad secundum dicendum, quòd Christus venerat saluare mũdum, non solùm virtute diuina, sed per mysterium Incarnationis ipsius. Et ideo frequenter in sanatione infirmorum non sola potestate diuina vtebatur, curando per modum imperij, sed etiam aliquid ad humanitatem ipsius pertinens apponendo. Vnde super illud Luc. 4. Singulis manus imponẽs, curabat omnes, dicit Cyrillus, Quãuis vt Deus potuisset omnes verbo pelHo 9. lere morbos: tangit tamẽ omnes, ostẽdens propriã carnẽ efficacem ad præstanda remedia. Et super illud Marc. 8. Expuens in Hom. 9. oculos eius impositis manibus, &c. dicit Chryso. Sputi quidem & manus imponit cæco, volens ostendere quòd verbum diuinum operationi adiunctum miracula perficit: manus enim operationis est ostensiua, sputum sermonis ex ore prolati. Et su Tract. 44. per illud Ioan. 9. Fecit lutum ex sputo, & liniuit lutũ super oculos cæci, dicit Augustin. De saliua sua lutum fecit, quia verbum caro factum est. Vel etiam ad significandum, quòd ipse erat qui ex limo terræ hominem formauerat: vt Chrysostom. dicit. Est autem circa miracula Christi considerandum, quòd communiter perfectissima opera faciebat. Vnde super illud Ioann. 2. Omnis homo primùm bonum vinum ponit, dicit Chryso. Talia sunt Christi miracula, vt multo his quæ per naturam fiunt speciosiora & vtiliora fiant. Et similiter in instanti infirmis perfectam sanitatem conferebat. Vnde super illud Matth. 8. Et surrexit, & ministrabat illis, dicit Hieronym. Sanitas quæ confertur à Domino, tota simul redit. Specialiter autem in illo cæco contrarium fuit propter infidelitatem ipsius: vt Chrys. dicit. Ho. 9. in Matth. Vel sicut Beda dicit, Quem vno verbo totum simul curare poterat, paulatim curat, vt magnitudinem humanæ cæcitatis ostẽdat: quæ vix & quasi per gradus ad lucem redeat, & gratiam suam nobis indicet, per quam singula perfectionis incrementa adiuuat. c. 34. Mar.

¶Ad tertium dicendum, quòd sicut suprà dictum est, Christus miracula faciebat virtute diuina. Dei autem perfecta sunt opera, vt dicitur Deuteron. 32. Non est autem aliquid perfectum, si finem non consequatur. finis autem exterioris curationis per Christum factæ, est curatio animæ, & ideo non conueniebat Christo vt alicuius corpus curaret, nisi eius curaret animam. Vnde super illud Ioan. 7. Totum hominem sanum fecit in sabbato, dicit August. quòd curatus est, vt sanus esset in corpore: Tract. 30. & credidit, vt sanus esset in anima. Specialiter autem paralytico dicitur, Dimittuntur tibi peccata: quia vt Hieronym. dicit super Matthæ. datur ex hoc nobis intelligentia propter peccata plerisque euenire corporum debilitates: & ideo forsitã prius dimittuntur peccata, vt causis debilitatis ablatis, sanitas restituatur. Vnde & Ioan. 5. dicitur, Iam noli amplius peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Vbi dicit Chrysosto. Discimus quòd ex peccatis nata erat ei ægritudo. Quãuis autem, vt Chryso. dicit super Matthæ. quantò anima est potior corpore, tantò Hom. 30. peccatum dimittere maius sit, quam corpus sanare: quia tamen illud non est manifestum, facit minus quod est manifestius: vt demonstraret maius, & non manifestum.

¶Ad quartum dicendum, quòd super illud Matth. 9. Videte ne quis sciat, dicit Chrysosto. Non est hoc contrarium quod hic dicitur, ei quod alteri dicit, Vade & annũntia gloriam Dei. Erudit enim nos prohibere eos qui volunt nos propter nos laudare: si autem ad gloriam Dei refertur, non debemus prohibere, sed magis iniungere, vt hoc fiat. Hom 31.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrum conuenienter Christus fecerit miracula circa creaturas irrationales.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter fecerit Christus miracula circa creaturas irrationales. Bruta enim animalia sunt nobiliora plantis. Sed Christus fecit aliquod miraculum circa plantas: puta cùm ad verbum eius est siccata ficulnea: vt dicitur Matthæ. 21. Ergo videtur quòd etiam circa animalia bruta miracula facere debuisset.

2 ¶Præterea, Pœna non iustè infertur nisi pro culpa. Sed non fuit culpa ficulneæ, quòd in ea Christus fructum non inuenit, quando non erat tempus fructuum. Ergo videtur quòd inconuenienter eam siccauerit.

3 ¶Præterea, Aqua & Aer sunt in medio cæli & terræ. Sed Christus aliqua miracula fecit in cælo (sicut suprà dictum est) similiter etiam in terra, quando in eius passione terra mota est. Ergo videtur quòd etiam in aere & aqua aliqua miracula facere debuerit, vt mare diuideretur, sicut fecit Moyses: vel etiã flumen, sicut fecerũt Iosue & Helias, & vt fierent in aere tonitrua, sicut factum est in monte Sinai, quando lex dabatur: & sicut Helias fecit 3. Reg. 13. Art. 1. & 2.

4 ¶Præterea, Opera miraculosa pertinent ad opus gubernationis mundi per diuinam prouidentiam. Hoc autem opus præsupponit creationem. Inconueniens ergo videtur quòd Christus in suis miraculis vsus est creatione, quando scilicet multiplicauit panes. Non ergo conuenientia videtur fuisse miracula circa irrationales creaturas.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis quadragesimæquintæ Articulum primum.

Art. præc. TItulus ex Euangelio clarus est.

¶ In corpore vnica est controuersia. Conuenientes fuit Christum transmutari. Probatur primò, Oportet finem aliquali ter præcognosci ad dirigendum in via, præsertim difficili, aspera & laboriosa, ad finem iucundum: sed qua via discipuloru Christi fu per passionem est: & finis gloria est similis gloriæ Christi, ad quam peruenit per passionem Christus. ergo conueniens fuit mõstrari gloriam Christi: quod est ipsum trãsfigurari. Maior declaratur dupliciter, & exemplo sagittatoris, & verbo Thomæ. Minor autem quo ad discipulos act. 4. & ad Christũ Luc. vlt. quo ad Philip 3. Et confirmatur autoritate Bedę. Omnia clara sunt.

¶SED CONTRA est quod Christus est lux, sapientia, de qua dicitur Sapient. 8. quòd disponit omnia suauiter.

¶RESPONDEO dicendum, quòd (sicut supra dictum est) miracula Christi ad hoc ordinabantur, quòd virtus Diuinitatis cognosceretur in ipso ad hominum salutem. Pertinet autem ad virtutem diuinitatis, vt omnis creatura sibi ei subiecta. Et ideo in omnibus creaturarũ generibus miracula eum facere oportuit, & non solùm in hominibus, sed etiam in irrationalibus creaturis.

¶AD PRIMVM ergo dicendũ quòd animalia bruta propinquè se habent secundum genus ad hominem. vnde & in eodẽ die cum homine facta sunt. Et quia circa corpora humana multa miracula fecerat, non oportebat quòd circa corpora brutorum animalium aliqua miracula faceret: præsertim quia quantum ad naturam sensibilem & corporalem, eadem ratio est de hominibus & de aliis animalibus, præcipuè terrestribus. Pisces autem cùm viuant in aqua, magis à natura hominum differũt vnde & alio die sunt facti. In quibus miraculum Christus fecit in copiosa piscium captura: vt legitur Luc. 5. & Ioan. vlti. & etiam in pisce, quem Petrus cepit: & in eo inuenit stateram. Quòd autem pedes in mare præcipitati sunt, non fuit operatio diuini miraculi: sed operatio dæmonum ex permissione diuina.

Hom. 68. ¶Ad secundum dicendum, quòd sicut Chrys. dicit super Matt. cùm in plantis vel brutis aliquid tale Dominus operatur, non quæras qualiter iustè siccata est ficus, si tempus non erat. Hoc enim quærere est vltimæ dementiæ: quia scilicet in talibus non inuenitur culpa & pœna: sed miraculum inspice, & admirare miraculi factorẽ. Nec facit Creator iniuriam possidenti, si creatura sua suo arbitrio vtatur ad aliorum salutẽ: sed magis (vt Hila. dicit super Matth) in hoc bonitatis diuinæ argumentum reperimus. Nam vbi afferre voluit procurare per se salutis exemplum, virtutis suæ potestatem in humanis corporibus exercuit: vbi verò in contumaces formam seueritatis constituebat, futuri speciem damnatio arboris indicauit, & præcipuè (vt Chryso. dicit) in siculnea quæ est humidissima, vt miraculum maius appareat.

Can. 21.

Hom. 68. in Matth.

¶Ad tertium dicẽdum, quòd Christus etiam in aqua & in aere fecit miracula quæ sibi conueniebant: quando scilicet, vt legitur Matthæ. 8. imperauit ventis & mari, & facta est tranquillitas magna. Non autem conueniebat ei qui omnia in statum pacis & tranquillitatis reuocare venerat, vt vel turbationem aeris vel diuisionem aquarum faceret. Vnde Apostolus dicit Hebr. 12. Nõ accessistis ad tractabilem & accessibilem ignem, turbinem & caliginem & procellam. Circa passionẽ tamen diuisum est velum, ad ostendendum referationem mysteriorum legis. Aperta sunt monumenta, ad ostendendum quòd per eius mortẽ, mortuis vita daretur. Terra mota est & petræ scissæ sunt, ad ostendendum quòd lapidea hominum corda per eius passionem emollirentur, & quòd totus mundus virtute passionis eius erat in melius commutandus.

¶Ad quartum dicendum, quòd multiplicatio panum non est facta per modum creationis, sed per additionem extraneæ materiæ in panes connersæ. Vnde August. super Ioann. dicit, Vnde multiplicat de paucis granis segetes, inde in manibus suis multiplicauit quinque panes. Manifestum est autem quòd per conuersionem grana multiplicantur in segetes.

D. 968.

Tract. 24. in Ioan.

QVÆSTIO QVADRAGESIMA quinta de Transfiguratione Christi, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de transfiguratione Christi.

¶Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶Primò, vtrùm conueniens fuerit Christum transfigurari.

¶Secundò, vtrùm claritas trãsfigurationis sue-rit claritas gloriosa.

¶Tertiò, de testibus transfigurationis.

¶Quartò, de testimonio Paternæ vocis.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm fuerit conueniens Christum transfigurari.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non fuerit conueniens Christum transfigurari. Non enim competit vero corpori vt in diuersas figuras mutetur, sed corpori phantastico. Corpus autem Christi non fuit phantasticum, sed verum: vt supra habitum est. Ergo videtur quòd transfigurari non debuerit. 9. 5. art. 2.

2 ¶Præterea, Figura est in quarta specie qualitatis, claritas autem est in tertia, cùm sit sensibilis qualitas. Assumptio ergo claritatis à Christo transfiguratio dici non debet. 16.

3 ¶Præterea, Corporis glorioſi sunt quatuor dotes (vt infrà dicetur) scilicet impassibilitas, agilitas, subtilitas & claritas. Nõ ergo debuit transfigurari magis secundum assumptionem claritatis quàm secundum assumptionem aliarum dotium.

¶SED CONTRA est, quod dicitur Mat. 17. quòd Iesus transfiguratus est ante tres discipulorum suorum.

¶RESPONDEO dicendum, quòd dominus discipulos suos prænuntiata sua passione, induxerat eos ad suæ passionis sequelam. Oportet autem ad hoc quòd aliquis directè procedat in via, quòd finem aliqualiter præcognoscat, sicut sagittator non rectè iaciet sagittam, nisi prius signum prospexerit in quod iaciendum est. Vnde & Thomas dixit Ioann. 14. Domine, nescimus quò vadis, & quomodo possumus viam scire? Et hoc præcipuè necessarium est, quando via est difficilis & aspera, & iter laboriosum, finis verò incundus. Christus autem per suam passionem ad hoc peruenit, vt gloriam obtineret non solùm animæ, quam habuit à principio suæ conceptionis, sed etiam corporis, secundum illud Luc. vlti. Hæc oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam. Ad quam etiam perducit eos qui vestigia suæ passionis sequuntur, secũdum illud Act. 14. Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cælorum. Et ideo conueniens fuit, vt discipulis suis gloriam suæ claritatis ostenderet, quod est ipsum transfigurari. Cui suos configurabit, secundum illud Phil. 3. Reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ. Vnde Beda dicit super Matthæ. Pia prouisione factum est, vt contemplatione seminis manentis gaudij ad breue tempus delibata, fortius aduersa tolerarent.

Ho. 47. in Matt. 2.

Super 17.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Hieron. dicit super Matthæ. nemo putet Christum per hoc quòd transfiguratus dicitur, pristinam formam & faciem perdidisse, vel amisisse corporis veritatem, & assumpsisse corpus spirituale vel aereum. Sed quomodo transformatus sit, Euangelista demonstrat dicens, Resplenduit facies eius sicut sol: vestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix. Vbi splendor faciei ostenditur, & candor describitur vestium: non substantia tollitur, sed gloria commutatur.

D. 349. Ep. 56.

¶Ad secundum dicendum, quòd figura circa extremitatẽ corporis consideratur: est enim figura, quæ termino vel terminis comprehenditur. Et ideo omnia illa quæ circa extremitatem corporis considerantur, ad figuram quodammodo pertinere videntur. Sicut autem color, ita & claritas corporis non transparentis, in eius superficie attenditur. Et ideo assumptio claritatis transfiguratio dicitur.

D. 350.

¶ 14. art. 1. ad 1.

¶Ad tertium dicendum, quòd inter prædictas quatuor dotes sola claritas est qualitas ipsius personæ, in seipsa: aliæ verò tres dotes non percipiuntur nisi in aliquo actu, vel motu seu passione. Ostendit igitur Christus in seipso aliqua illarum trium dotium indicia, puta agilitatis, cùm supra vndas maris ambulauit. subtilitatis, quando de clauso vtero Virginis exiuit; impassibilitatis, quando de manibus Iudæorum vel præcipitare vel lapidare eum volentiũ illæsus euasit. Nec tamen propter illa transfiguratus dicitur, sed propter solam claritatem quæ pertinet ad aspectum personæ ipsius.

ARTI

¶ Super quæstionis quadragesimæ quintæ Articulum secundum.

TItulus quærit an illa claritas, quæ apparuit in Christo, fuerit claritas quæ ponitur vna ex quatuor dotibus corporis glorioſi: hoc est enim quærere an fuerit claritas glorioſa. Et quæritur hoc ad differentiam claritatis, quæ aliàs apparere potest: vt in natiuitate Domini dicitur, quod claritas Dei circumfulsit illos: & in resurrectione Domini, Angeli in claritate candida apparuerunt. Constat enim huiusmodi claritates non esse claritates corporum glorioſorum, & propterea hic in quæstionem vertitur, an illa claritas Domini in transfiguratione fuerit sicut dicta claritates, an fuerit claritas corporis glorioſi.

3 dist. 16. q. 1. ar. 2.

¶In corpore duo sunt. Primò ponitur conclusio, & probatur: secundò ex illa excluditur opinio Hugonis de sancto Victore. Conclusio est habens duas partes. Claritas illa fuit claritas gloriæ quantum ad essentiam, & non quantum ad modum essendi. Probatur primum: Claritas gloriæ derivatur ab anima in corpus: claritas Christi derivata est à deitate & anima in corpus: ergo. Maior ex August. ad Dioscorum. Minor ex Damas. quo ad deitatem. Quo ad animam verò probatur: quia non est adempta Christo potestas deriuandi gloriam animæ ad corpus ex dispensatione, ne redundaret. Secunda pars probatur ex differentia inter claritatis modos essendi diuersos, scilicet vel per modũ qualitatis permanentis, vel per modum passionis transeuntis nam primo modo est claritas gloriæ etiam quo ad modum essendi nõ secũdo. Quod manifestatur ex alia differentia: quia corpora glorioſa sunt affecta claritate, ita vt naturaliter fulgeant: hoc autem miraculosè. Et declaratur modus essendi, sicut lumen in aere. Declaratur miraculũ: sicut ambulare super aquas, & autoritate Dio. confirmatur.

cap. 18. in Luc.

¶Deinde excluditur opinio Hugonis de sancto Vict. qui in hoc secundo differt quo ad verba: quia Dotis nomine vsus est quæ quid fixum sonare videtur. Sed fortè quo ad rem idem sentit, scilicet quòd assumpsit dotem secundũ essentiam, non secundũ modũ essendi, id est, nõ per modũ dotis. Omnia clara sunt in litera.

¶Circa rationem literæ dubium occurrit. Tum quia inualida videtur, ex hoc quod non est adempta Christo potestas deriuandi gloriam animæ ad corpus ex dispensatione, ne redundaret. Secundò pars probatur ex differentia inter claritatis modos essendi diuersos, scilicet vel per modũ qualitatis permanentis, vel per modum passionis transeuntis nam primo modo est claritas gloriæ etiam quo ad modum essendi nõ secũdo. Quod manifestatur ex alia differentia: quia corpora glorioſa sunt affecta claritate, ita vt naturaliter fulgeant: hoc autem miraculosè. Et declaratur modus essendi, sicut lumen in aere. Declaratur miraculũ: sicut ambulare super aquas, & autoritate Dio. confirmatur.

¶Deinde excluditur opinio Hugonis de sancto Vict. qui in hoc secundo differt quo ad verba: quia Dotis nomine vsus est quæ quid fixum sonare videtur. Sed fortè quo ad rem idem sentit, scilicet quòd assumpsit dotem secundũ essentiam, non secundũ modũ essendi, id est, nõ per modũ dotis. Omnia clara sunt in litera.

¶Circa rationem literæ dubium occurrit. Tum quia inualida videtur, ex hoc quod non est adempta Christo potestas deriuandi gloriam animæ ad corpus, in ferendo, ergo gloria illa deriuata est ab anima: à posse nanque ad esse non valet argumentum. Tum quia si gloria illa deriuata est ab anima in corpus, ergo non est miraculosa, sed naturalis: quoniam pro illo tempore redundantia prius prohibita naturalem cursum suum fecit. Et sic totum oppositum videtur scilicet quod non esse claritatem Christi corpus, erat miraculosum, quia miraculosè suspendebatur redundantia animæ ad corpus: fulgere autem erat naturale: quia sibi dictum fulgebat.

¶Ad hoc dicitur, quod quia dispensatio est sicut exceptio quædam à regula generali (vt patet secundum communem vsum Ecclesiæ) & regulariter anima beata glorificat corpus quod animat, vt August. dicit: ac per hoc cùm anima Christi fuerit beata ab initio sui, debebat regulariter ipsius corpus glorioſum esse ex naturali redundantia animæ beatæ ad corpus, quod vivificat. Sed quia Christus voluit pati, & in similitudine carnis peccati nobiscum conversari, suspendit actualem redundantiam gloriæ in corpus anima sua. Et hoc est dispensasse in generali regula redundantiæ. Ex qua dispensatiua suspẽsione actualis redundantiæ, factum est, vt corpus remaneret passibile, vt pote non dotatum actualiter adhuc ab animæ gloria: & vt anima nihil minus potestatis in se haberet, quàm si redundando actualiter communicaret corpori suo gloriã. Nihil enim ex hoc animæ ademptum est, nisi actualiter redundantia ad tempus ex quo constat non minuit ipsius animæ secundum se potestatem, propterea in litera dicitur, quòd non est per dispensationem adempta Christo potestas deriuandi gloriam animæ ad corpus. Et quia de facto apparuit gloria in corpore Christi, monstrata ad hoc, vt Apostoli viderent vel modicum futuræ gloriæ post resurrectionẽ. consequens est, vt gloria illa non alia fuerit, quàm illa quæ est ipsius Christi propria, quam constat ab anima deriuari: alioquin non ostendisset illis gloriam suam, sed aliam: quum tamen Ioannes, qui vidit, dicat, Vidimus gloriam eius. Quo circa quia posita potestate deriuandi, dubium non est quin deriuatio sequuta fuerit: ideo sufficit Autori protestatem deriuandi declarasse, pro manifesto relinquens quod actualiter deriuata est.

D. 486. & 987. 2. 2. q. 175. art. 3. ad 2.

¶Et licet claritas illa relata ad animam Christi fuerit non miraculosa, sed naturalis (vt obiiciendo dicitur, quia beata erat anima Christi) relata tamen ad corpus Christi miraculosa erat, quia corpus illud etiam tunc erat passibile: quòd enim corpus passibile fulgeat sicut sol, miraculosum est. Verùm si deriuata totaliter fuisset gloria ab anima Christi in corpus, non fuisset gloria miraculosa sed naturalis: redditissetiquidem corpus totaliter glorioſum, sicut modò est post resurrectionem: sed quoniam non nisi per modum cuiusdam passionis claritas illa à naturali quidem fonte animæ beatæ, in corpus descendit, ideo corpus non reddidit glorioſum simpliciter. & ideo miraculosum fuit, vt corpus non glorioſum fulgeret. Cõcede ergo quòd vtrunque miraculosum fuit,

cap. 5.

¶Et per hæc patet solutio obiectorum.

¶In responsione ad tertium, Autor ad mysticam transit rationem, relinquens

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hom.3.in Matth.

pro manifesto nihil officere claritati gloriosæ corporis Christi, si tanta est quod etiam splendidas vestes efficiat, & nubes lucidas reddat per radiorum suorum emissionem. Hæc enim non ad ipsam spectant claritatem, sed ad ipsius effectus: in hoc enim magnitudo lucis corporis Christi ostenditur, & graduata illius participatio, dum vestes propinquiores fulgendent, nubes autem remotior lucida sit.

¶ Super Quæstionis quadragesimæ quintæ Articulum tertium.

TItulus clarus est.

¶In corpore vnica conclusio: Conuenienter inducti sunt testes transfigurationis. Probatur. Ad gloriam æternam per Christum adducuntur homines præcedentes ipsum, & sequentes: ergo conuenienter homines duo ex præcedentibus, & tres ex sequentibus inducti sunt transfigurationis testes. Antecedens licet sit clarum, manifestatur tamen ex mysterio turbarum clamantium, &c. Consequentia autē quo ad transfigurationem probatur: quia transfiguratio nihil aliud fuit, quàm quædam demonstratio gloriæ inuitatiuæ ad ipsam. Quo ad numerum testium probatur quia in ore duorum vel trium, &c.

Exli 3 de mirabilibus sacræ scripturæ cap.13.

¶ Super Quæstionis quadragesimæ quintæ Articulum quartum.

IN corpore vnica conclusio. Conuenienter testimonium naturalis Christi filiationis paret na voce auditum est in transfiguratione, scut & in baptismo. Probatur: Adoptio filiorum Dei fit per conformitatem imaginis diuinæ ad naturalem filij, & hoc vel secundum gratiam vel gloriam: ergo conueniens fuit testimonium naturalis filiationis Christi, &c. Antecedens quo ad primā partem colligitur ex dictis & patet ad Roman. 8. Quos præsciuit & cōformes fieri imaginis Filij sui. Quo ad secundam & tertiam manifestatur autoritate Ioannis Euangelistæ. Consequētia probatur: quia in baptismo datur gratia, in transfiguratione gloria monstrata est. Et manifestatur simul conuenientia testimonij ex persona Patris, quia solus nouit. Omnia clara sunt iuxta subiectam materiam.

Art. 1.

virtutem paternam (vt Origen. dicit) per quam Sancti in futura gloria protegentur. Quanuis etiam conuenienter significare posit claritatem mundi innouati, quæ erit Sanctorum tabernaculum. Vnde Petro disponente tabernacula facere, nubes lucida discipulos obumbrauit.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum testes transfigurationis conuenienter fuerint inducti.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd non conuenienter inducti fuerint testes transfigurationis. Vnusquisq; enim maxime potest perhibere testimonium de notis. Sed qualis esset futura gloria, tempore transfigurationis Christi nulli homini per experimentum erat adhuc notum, sed solis Angelis. Ergo testes transfigurationis magis debuerunt esse Angeli quàm homines.

2 ¶Præterea, Testes veritatis non decet aliqua fictio, sed veritas. Moyses autem & Helias non ibi verè affuerunt, sed imaginariè: dicit enim quædam glo. super illud Luc. nono, Erant autem Moyses & Helias, &c. Sciendum est, inquit, non corpora vel animas Moysi & Heliæ ibi apparuisse, sed in subiecta creatura illa corpora fuisse formata. Potest etiam credi angelico ministerio hoc factum esse, vt Angeli eorum personas assumerent. Non ergo videtur quòd fuerint conuenientes testes.

3 ¶Præterea, Act.10. dicitur, quòd Christo omnes Prophetæ testimonium perhibent. Ergo non soli Moyses & Helias debuerunt adesse tanquam testes, sed etiā omnes Prophetæ.

4 ¶Præterea, Gloria Christi omnib⁹ Christi fidelibus repromittitur: quos per suam transfigurationem ad illius gloriæ desiderium accendere voluit. Non ergo solos Petrum & Iacobū & Ioannem in testimoniū suæ transfigurationis assumere debuit, sed omnes discipulos.

¶IN CONTRARIVM est Euangelicæ scripturæ autoritas.

¶RESPONDEO dicendum, quòd Christus trāsfigurari voluit, vt gloriam suā hominibus ostenderet, & ad eam desiderandam homines prouocaret: sicut supra dictum est. Ad gloriam autem æternæ beatitudinis adducuntur homines per Christum, non solùm qui post eum fuerunt, sed etiam qui eum præcesserunt. Vnde eo ad passionem properante, tam turbæ, quæ sequebantur, quam quæ præcedebant, ei clamabant Hosanna: vt dicitur Matth. 21. quasi salutem ab eo petentes. Et ideo conueniens fuit vt de præcedentibus ipsum testes adesserent, scilicet Moyses & Helias, & de sequentibus ipsum, scilicet Petrus & Iacobus & Ioannes, vt in ore duorum *vel trium testis stiam starer hoc verbum.

*Aliàs &

¶AD PRIMVM ergo dicendū, quòd Christus per suam transfigurationem manifestauit discipulis corporis gloriam, quæ ad solos homines pertinet, Et ideo conuenienter non Angeli, sed homines ad hoc pro testibus inducuntur.

¶Ad secundum dicendum, quòd glossa illa dicitur esse sumpta ex libro, qui intitulatur de Mirabilibus sacræ Scripturæ, qui nō est liber authēticus, sed falsò ascribitur Augustino. & ideo illi glossæ non est standum. Dicit enim expresse Hieron. super Matth. Considerandum est, quòd Scribis & Pharisæis de cælo signa poscentibus dare noluit. hic verò vt Apostolorum augeat fidem, dat signum de cælo: Helia inde descendente, quo conscenderat, & Moyse ab inferis resurgente. Quod non est sic intelligēdum, quasi anima Moysi suum corpus resumpserit: sed quod anima eius apparuit per aliquod corpus assumptum, sicut Angeli apparent. Helias autem apparuit in proprio corpore, non quidem de cælo empyreo allato, sed de aliquo eminenti loco, in quem fuerat in curru igneo raptus.

¶Ad tertium dicendum, quòd (sicut Chryso. dicit super Matt.) Moyses & Helias in medium adducuntur propter multas rationes. Prima est hæc: quia enim turbæ dicebant eum esse Heliam, vel Hieremiam, aut vnum ex Prophetis: capita Prophetarū secum ducit, vt saltem hinc appareat differentia seruorum & Domini. Secunda ratio est: quia Moyses legem dedit, Helias pro gloria Domini æmulator fuit. Vnde per hoc quòd simul cum Christo apparēt, excluditur calumnia Iudæorum accusantium Christum tanquam transgressorem legis, & blasphemum, Dei sibi gloriam vsurpantem. Tertia ratio est, vt ostendat se habere potestatem mortis & vitæ, & esse iudicem mortuorum & viuorum: per hoc quòd Moysen iam mortuum & Heliam adhuc viuentem, secum ducit. Quarta ratio est: quia sicut Lucas dicit, loquebantur cum eo de excessu, quem completurus erat in Hierusalem, id est de passione & morte sua. Et ideo vt super hoc discipulorum animos confirmaret inducit eos in medium, qui se morti exposuerunt pro Deo. Nam Moyses cum periculo mortis se obtulit Pharaoni: Helias verò Regi Achab. Quinta ratio est: quia volebat vt discipuli sui æmularentur Moysi mansuetudinem, & zelum Heliæ. Sextam rationem addit Hilar. vt ostenderet, scilicet se per legem quam dedit Moyses, & per Prophetas, inter quos fuit Helias præcipuus, esse prædicatum.

¶Ad quartum dicendum, quòd alta mysteria non sunt omnibus exponenda immediatè: sed per maiores suo tempore ad alios debent deuenire. Et ideo, vt Chrysostō. dicit assumpsit tres tanquam potiores. Nam Petrus excellens fuit in dilectione, quam habuit ad Christum, & iterum in potestate sibi commissa. Ioan. verò in priuilegio amoris, quo à Christo diligebatur propter suam virginitatem: & iterum propter prærogatiuam Euangelicæ doctrinæ. Iacobus autem propter prærogatiuam martyrij. Et tamen hos ipsos noluit hoc quod viderant, aliis annuntiare ante resurrectionem, ne (vt Hieronymus dicit) & incredibile esset pro rei magnitudine, & post tantam gloriam, sequens crux scandalum faceret, vel etiam totaliter impediretur à populo: & vt cum essent Spiritu sancto repleti, tūc gestorum spiritualium testes essent.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum conuenienter auditum fuerit testimonium paternæ vocis in transfiguratione.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter auditum fuerit testimonium paternæ vocis dicentis, Hic est filius meus dilectus. Quia, vt dicitur Iob.33. semel loquitur Deus, secundò idipsum non repetit. Sed in baptismo hoc ipsum paterna vox fuerat protestata. Non ergo fuit conueniens, quòd hoc iterum protestaretur in transfiguratione.

2 ¶Præterea, In baptismo simul cum voce paterna affuit Spiritus sanctus in specie columbæ, quod in transfiguratione factum non fuit. Non ergo conueniens videtur fuisse Patris protestatio.

3 ¶Præterea, Christus docere incepit post baptismum, & tamen in baptismo vox Patris ad eum audiendum homines non induxerat. ergo nec in transfiguratione inducere debuit.

4 ¶Præterea, Non debent aliquibus dici ea, quæ ferre non possunt secundum illud Ioan.16. Adhuc habeo vobis multa dicere, quæ non potestis portare modò. Sed discipuli vocem Patris ferre non poterant, dicitur enim Matth.17. quòd audientes discipuli ceciderunt in faciem suam, & timuerunt valde. ergo non debuit vox paterna ad eos fieri.

IN

¶ Quinta pars principalis.

Consequenter, &c. ¶Hic incipit tractatus quintus, de exitu Christi ex hoc mundo.

¶ Super Quæstionis quadragesimæ sextæ Articulum primum.

TItulus vt sonat, sufficienter quoniam in corpore articuli distinguitur.

¶In corpore distinctio vna ponitur cum tribus conclusionibus. Distinctio est de necessario dupliciter, vel simpliciter vel extrinseco, & hoc vel coactionis vel suppositionis. & hoc vel sine quo non, vel non ita bene. Vbi vides, quod membra principalia distinctionis sunt tria, scilicet necessarium secundum se, vel coactionis, vel suppositionis. Si tamen vltimum membrū subdiuidatur, erunt quatuor, numerando duos modos necessarij ex suppositione, scilicet vel quia sine ipso nō potest peruenire ad finem, vt nauigatio est necessaria ad perueniēdum in insulam: vel sine quo non ita bene, vt equitare est necessarium ad eūdum ex Bononia Romam, ad quam minus bene pedes posset ire. In littera omnes isti modi distinguntur sed conclusiones, ponendo tria tantum principalia membra, Considerantia: quia vt patebit sequentibus articulis reseruatur discussio subdistinctorum modorū, ad præsentem applicata materia. Ponuntur ergo in littera in tria principalia distinctionis membra prædicta, tres conclusiones. Prima est: Christum pati non fuit necessarium absolutè. Probaturque statim: quia tam ex parte Dei quàm ex parte hominis possibile fuit aliter se habere. Secunda conclusio est: Christum pati, non fuit necessariū necessitate coactionis. Probatur: quia Deus qui diffiniuit Christum pati, non potest cogi: & ipse Christus qui passus est, voluntariè passus est: oblatus est enim quia voluit. Tertia conclusio est: Christum pati, fuit necessarium necessitate suppositionis. Probatur & ex parte nostri, vt habeamus vitam æternā, Ioānis.3. & ex parte Christi, vt intraret in gloriam suam, Lucæ vltimo: & ex parte Dei, vt impleretur diffinitio eius, Lucæ vigesimo secundo, & vltimo. Omnia sunt clara.

¶IN CONTRARIVM est autoritas Euangelicæ Scripturæ.

¶RESPONDEO dicendum, quòd adoptio filiorum Dei est per quandam cōformitatem imaginis ad filium Dei naturalem. Quod quidē fit dupliciter. primò quidem fit per gratiam vitæ, quæ est conformitas imperfecta. Secundò, per gloriam patriæ quæ erit conformitas perfecta, secundum illud primæ Ioan.3. Nunc filij Dei sumus, & nondum apparuit quid erimus: scimus quoniam cùm apparuerit, similes ei erimus, quoniā videbimus eum sicuti est. Quia igitur gratiam per baptismum consequimur, in transfiguratione autem præmōstrata est claritas futuræ gloriæ, ideo tam in baptismo, quàm in transfiguratione conueniens fuit manifestari naturalem Christi filiationem testimonio Patris, quia solus est perfectè conscius illius perfectæ generationis simul cum Filio & Spiritu Sancto.

¶AD PRIMVM ergo dicendum quòd illud verbum referendum est ad æternam Dei locutionem, qua Deus pater verbum vnicum protulit sibi coæternum. Et tamen potest dici, quòd licet idem corporali voce Deus protulerit: non tamen propter idem, sed ad ostendendum diuersum modum, quo homines participare possunt similitudinem filiationis æternæ.

¶Ad secundum dicendum, quòd sicut in baptismo, vbi declaratum fuit mysterium primæ regenerationis, ostensa est operatio totius Trinitatis per hoc quòd fuit ibi filius incarnatus, apparuit Spiritus sanctus in specie columbæ, & Pater fuit ibi declaratus in voce: ita etiam in transfiguratione, quæ est sacramentum secundæ regenerationis, tota Trinitas apparuit, Pater in voce, Filius in homine, Spiritus sanctus in nube clara. Quia sicut in baptismo dat innocentiam, quæ per simplicitatem columbæ designatur, ita in resurrectione dabit electis suis claritatē gloriæ & refrigerium ab omni malo, quæ designantur in nube lucida.

¶Ad tertium dicendum, quòd Christus venerat gratiam actualiter dare: gloriam verò promittere verbo. Et ideo conuenienter in transfiguratione inducuntur homines, vt ipsum audiant, non autem in baptismo.

¶Ad quartum dicēdum, quòd conueniens fuit discipulos voce paterna terreri & prosterni, vt ostenderetur quòd excellentia illius gloriæ, quæ tunc demonstrabatur, excedit omnem sensum & facultatem mortalium, secundum illud Exod.33. Non videbit me homo, & viuet. Et hoc est quod Hieronymus dicit super Matth. quòd humana fragilitas conspectum maioris gloriæ ferre non sustinet. Ab hac autem fragilitate sanantur homines per Christum, eos in gloriam adducendo: quod significatur, per hoc quod dixit eis, Surgite, nolite timere.

QVÆSTIO QVADRAGESIMA SEXTA DE PASSIONE CHRISTI, IN DUODECIM ARTICULOS DIVISA.

CONSEQVENTER considerandū est de his, quæ pertinēt ad exitum Christi de mundo. Et primò, de passione eius. secūdò de morte. tertiò, de sepultura. quartò, de descensu ad inferos.

¶Circa passionem occurrit triplex consideratio, prima de ipsa passione. secunda de efficiente passionis. tertia de fructu passionis.

¶Circa primum quæruntur duodecim.

¶Primò, vtrùm necesse fuerit Christū pati pro liberatione hominum.

¶Secundò, vtrùm fuerit alius modus possibilis liberationis humanæ.

¶Tertiò, vtrùm ille modus fuerit conuenientior.

¶Quartò, vtrùm fuerit conueniens quod in cruce pateretur.

¶Quintò de generalitate passionis eius.

¶Sextò, vtrùm dolor, quem in passione sustinuit, fuerit maximus.

¶Septimò, vtrùm tota anima eius pateretur.

¶Octauò, vtrùm passio eius impediuerit gaudium fruitionis.

¶Nonò, de tempore passionis.

¶Decimò, de loco.

¶Vndecimò, vtrùm conueniens fuerit, ipsum eum latronibus crucifigi.

¶Duodecimò, vtrùm passio ipsius Christi sit diuinitati attribuenda.

ARTICVLVS I.

Vtrùm fuerit necessarium Christum pati pro liberatione humani generis.

2 di.10.ar. 1.q.3 & ar. 4 quæst.1. Et opuſ.2. ca.7.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non fuerit necessarium Christum pati pro humani generis liberatione. Humanum enim genus liberari non poterat nisi à Deo secundum illud Isa.45. Nunquid non ego Dominus, & non est vltrà Deus absq; me? Deus iustus & saluans non est præter me. In Deo autem non cadit aliqua necessitas: quia hoc repugnaret omnipotentiæ ipsius. Ergo non fuit necessarium Christum pati.

2 ¶Præterea. Necessarium voluntario opponitur. Sed Christus propria voluntate est passus: dicitur enim Isa. 53. Oblatus est, quia ipse voluit, non ergo necessarium fuit eum pati.

3 ¶Præterea. Sicut in Psa. dicitur, Vniuersæ viæ Domini misericordia & veritas. Sed non videtur necessarium, quòd pateretur ex parte misericordiæ diuinæ, quæ sicut gratis dona tribuit, ita videtur quòd gratis debita relaxet absque satisfactione, neque etiam ex parte diuinæ iustitiæ, secundum quam homo æternam damnationem meruerat. Ergo videtur non fuisse necessarium quòd Christus pro liberatione hominum pateretur.

4 ¶Præterea. Angelica natura est excellentior, quam humana. vt patet per Diony. 4.c. de di no. sed pro reparatione Angelicæ naturæ, quæ peccauerat, Christus non est passus. Ergo videtur quòd nec etiam fuerit necessarium eum pati pro salute humani generis.

¶SED CONTRA est, quod dicitur Ioan. 3. Sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto: sic oportet exaltari Filium hominis vt omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam. Quod quidem de exaltatione in cruce intelligitur. ergo videtur quod Christum oportuit pati.

¶RESPONDEO dicendum, quòd (sicut Philosophus docet in quinto Meta.) necessarium multipliciter dicitur. Vno quidem modo, quod secundum sui naturam impossibile est aliter se habere, & sic manifestum est, quod non fuit necessariū Christum pati, neque exparte Dei, neq; ex parte hominis. Alio modo dicitur aliquid necessariū ex aliquo exteriori. Quod quidem si sit causa efficiens vel mouēs, facit necessitatem coactionis: vt puta cùm aliquid non potest ire propter violentiam detinentis ipsum. Si vero illud exterius, quod necessitatem inducit, sit finis, dicetur aliquid necessarium ex suppositione finis: quando scilicet finis aliquis aut nullo modo potest esse, aut nō potest esse conuenienter nisi tali fine præsuppposito. Non ergo fuit necessarium Christum pati necessitate coactionis, neq; ex parte Dei qui Christum diffiniuit pati, neq; etiā ex parte ipsius Christi, qui voluntariè passus est. Fuit autem necessarium necessitate finis: qui quidem potest tripliciter intelligi. Primo quidem ex parte nostra, qui per eius passionem liberati sumus: secundum illud Ioan.3. Oportet exaltari Filium hominis, vt omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam. Secundo, ex parte ipsius Christi, qui per humilitatem passionis meruit gloriam exaltationis. Et ad hoc pertinet quod dicitur

Tex.6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis quadragesimæ sextæ Articulum secundum.

TItulus statim affert secum quæstionem quia videtur præposterus ordo. nam priusserat quærēdum si erat alius modus possibilis, postea quærenda erat necessitas alterius eorum. Post necessitatem siquidem cōstat num vnius modi, quid ad aetem de aliis modis possibilibus.

¶ Ad hoc dicitur, quod licet possibile absolutè sit communiusac prius necessario, & propterea quærenda prius esset possibilitas, quàm necessitas absolutè: possibile tamen, vt medium ad finem, non est prius necessario ad finem cōmuniter sumpto, hoc est comprehendente necessitatem ad finem, tam sine quo nō, quàm propter melius, sed est posterius eo, vt poste species illius, nam omne medium possibile ad finem, aut est sine quo nō, aut propter melius: boni enim aliquid in via ad finē afferre oportet medium omne possibile. Quocirca postquam Autor concluſit, necessariam esse Christi passionem ad salutem humanam, merito nunc inquirit, an fuerit sic necessaria, quod sine illa non potuerit haberi libertas humana à peccato: hoc est quærere an fuerit possibilis alius modus liberationis humanæ. Nam si non fuerit possibilis alius modus, passio Christi fuit ad libertatem humanā necessaria, sicut nauigatio ad transeundum in insulam: quia aliter nō poterit transiri. Et si fuit possibilis alius modus, passio Christi non fuit necessaria ad liberandū genus humanum, sicut

Aliàs & quoniam scriptum est, quoniā oportebat, &c.

3.d.20.ar. 4.q.1 & 2. pus.ar.c 17.

nauigatio ad insulam: quia per illum alium modum potuit nostra liberatio fieri. Vbi videre clarè potes, quod ordo rectissimus articulorum seruatus est: vt primo quæratur an sit ex passio Christi fuerit ad salutem nostram necessaria. Secundo, quomodo necessaria, an scilicet sine qua non potuisset haberi libertas humana. Et quoniam in hoc articulo concluditur, passio Christi nō est sic necessaria (quoniam potuit alio modo humanū genus liberari) ideo consequenter in tertio articulo quæritur an passio Christi fuerit conuenientius medium ad libertatem humanam, quàm si quis alius modus possibilis.

Tract. 51.

Can. 31. in Matth.

¶ In corpore articuli est vna distinctio bimembris cum duabus conclusionibus iuxta duo membra. Distinctio est possibile vel impossibile dupliciter vel absolutè, vel ex suppositione. Lucæ vltimo, Hæc oportuit Christum pati, & sic intrare in gloriā suam. Tertiò, ex parte Dei: cuius diffinitionem circa passionem Christi prænuntiatam in Scripturis, & prefiguratā in obseruantia veteris Testamenti, oportebat impleri. Et hoc est quod dicitur Lucę 22. Filius hominis, secūdum quòd diffinitum est, vadit. Et Luc. vlti. Hæc sunt verba quæ locutus sum ad vos, cùm adhuc essem vobiscum, quoniam necesse est impleri omnia quæ scripta sunt in lege Moysi & Prophetis & Psalmis de me. *Quoniā sic scriptum est, & sic oportebat Christum pati & resurgere à mortuis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendū, quòd ratio illa procedit de necessitate coactionis ex parte Dei.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ratio illa procedit de necessitate coactionis ex parte hominis Christi.

¶ Ad tertium dicendum, quòd hominem liberari per passionem Christi, conueniens fuit & misericordię, & iustitiæ eius. Iustitiæ quidem: quia per passionem suam Christus satisfecit pro peccato humani generis: & ita homo per iustitiam Christi liberatus est. Misericordiæ verò: quia cùm homo per se satisfacere non posset pro peccato totius humanæ naturæ (vt supra habitum est) Deus ei satisfactorem dedit filium suum, secūdum illud Rom. 3. Iustificati gratis per gratiam ipsius per redemptionem, quæ est in Christo Iesu, quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius. Et hoc fuit abundantiorismisericordiæ, quàm si peccata absque satisfactione dimisisset. Vnde dicitur Ephes. 2. Deus, qui dives est in misericordia, propter nimiam charitatem, qua dilexit nos, cum essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos in Christo.

9.1. ar.2.

¶ Ad quartum dicendum, quòd peccatum Angeli non fuit remediabile sicut peccatum hominis, vt ex supradictis in Prima parte patet.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum fuerit possibilis alius modus liberationis humanæ, quàm per passionem Christi.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd non fuerit possibilis alius modus liberationis humanæ, quàm per passionem Christi. Dicit enim Dominus Ioann. 12. Nisi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, ipsum solum manet: si autem mortuum fuerit, multum fructum affert. vbi dicit Augustinus, quòd seipsum granum dicebat. Nisi ergo mortem passus esset, aliter fructum nostræ liberationis non fecisset.

Tract. 51.

¶ Præterea. Matth. 26. Dominus dicit ad Patrē. Pater mi, si non potest hic calix trāsire, nisi bibam illum, fiat voluntas tua. Loquitur autem ibi de calice passionis. ergo passio Christi præteriri non poterat. Vnde & Hil. dicit, Ideo calix transire non potest nisi illum bibat: quia reparari nisi ex eius passione non possumus.

¶ Præterea, Iustitia Dei exigebat, vt homo à peccato liberaretur, Christo per passionem satisfaciente. Sed Christus suam iustitiam non potest præterire: dicitur enim 2. ad Timo. 2. Si non credimus, ille fidelis permanet, negare seipsum non potest. Sed ipsum autem negaret, si iustitiam suam negaret, cū ipse sit iustitia: ergo videtur quòd non fuerit possibile alio modo hominem liberari, quam per passionem Christi.

4 ¶ Præterea, Fidei non potest subesse falsum. Sed antiqui Patres crediderunt Christum passurum. ergo videtur quòd non potuerit esse, quin Christus pateretur.

¶ SED CONTRA est quod Aug. dicit 13. de Trinit. Modum quo nos per mediatorem Dei & hominum, hominē Christum Iesum, Deus liberare dignatus, asserimus bonum & diuinę congruum dignitati. verū etiam ostendamus, non alium modum possibilem Deo defuisse, cuius potestati cuncta æqualiter subiacent.

Cap. 18.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd aliquid potest dici possibile vel impossibile dupliciter. Vno modo simpliciter & absolutè, alio modo ex suppositione. Simpliciter igitur & absolutè loquendo, possibile fuit Deo alio modo hominem liberare, quā per passionem Christi: quia nō est impossibile apud Deum omne verbum, vt dicitur Luc. 1. Sed ex aliqua suppositione facta fuit impossibile: quia enim impossibile est Dei præscientiam falli, & eius voluntatem seu dispositionem cassari, suppositā præscientiā & præordinatione Dei de passione Christi, non erat simul possibile Christum non pati, vel hominem alio modo, quam per eius passionem liberari. Et est eadem ratio de omnibus his quæ sunt præscita & præordinata à Deo, vt in Prima parte habitum est.

D.492.

¶ AD PRIMVM ergo dicendū, quòd Dominus ibi loquitur suppositā præscientiā & præordinatione Dei, secūdum quam erat ordinatum, vt fructus humanæ salutis non sequeretur, nisi Christo patiente. Et similiter intelligendum est quod secundo obiicitur. Si non potest hic calix trāsire nisi bibā illum, scilicet propter hoc, quòd tu ita disposuisti, vnde subdit. Fiat voluntas tua.

¶ Ad tertium dicendum, quòd hæc etiā iustitia dependet ex voluntate diuina, ab humano genere satisfactionē exigente pro peccato. nam si voluisset absque omni satisfactione hominem à peccato liberare, contrà iustitiam non fecisset. Ille enim iudex non potest salua iustitia culpam sine pœna dimittere, qui habet punire culpam in alium commissam: puta vel in alium hominem, vel in totam rempublicam, siue in superiorem principem. Sed Deus non habet aliquē superiorem, sed ipse est supremum & commune bonum totius vniuersi. Et ideo si dimittat peccatum quod habet rationem culpæ ex eo quod contra ipsum committur, nulli facit iniuriam: sicut quicunque homo remittit offensam in se commissam absque satisfactione, misericorditer & non iniustè agit. Et ideo Dauid misericordiam petens, dicebat, Tibi soli peccaui: quasi dicat, potes sine iniustitia mihi dimittere.

¶ Ad quartum dicēdum, quòd fides humana, & etiam Scripturæ diuinæ, quibus fides instruitur, innituntur præscientiæ & præordinationi diuinæ. Et ideo eadem ratio est de necessitate, quæ prouenit ex suppositione eorum, & de necessitate, quæ prouenit ex præscientia & voluntate diuina.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum fuerit aliquis modus conuenientior ad liberationem humani generis, quam per passionem Christi.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd alius modus conuenientior fuisset liberationis humanæ, quàm per passionē Christi

spes solata Dei voluntatem liberaremur: ergo. Probatur minor ex quinque clarisin litera. ¶ Vbi nota quod aliquo dliberationis humanę aut essent per creaturā aliquam, aut per solam Dei voluntatem. Et si quidem per aliquam creaturam mediam liberaremur, clarè & euidenter constat quod remotius fuisset medium ab efficacia perducendi ad finem, quā passio Christi: quoniam est passio suppositi diuini efficacissimi ad omnia, & quia hoc erat per se euidens, de relictum est ab Autore. Si verò esset per solam Dei voluntatem, expeditius quidem fuisset, vt pote sola voluntate Dei concurrente, sed non suauis tōtque bonis fultus fuisset modus liberādi hominem vt patet ex toto bonis in litera positis. Et propterea Autor comparauit modum passionis Christi ad modum ex sola Dei voluntate, tanquam præ se ferentem aliquid difficultatis.

¶ Circa rationes redditas in litera maioris cōuenientiæ ad liberandum genus humanum per Christi passionem, aduertę, quod ad duo capita primaria vniuersæ reduci videntur, vel ad securitatem dispositionis, vel ad humanam dignitatem. Nam duci nos in salutem ex commendata Dei charitate & exemplo Christi, & merito & pretiositate, & huiusmodi, ad statū spectat dispositionem nostræ consequendæ salutis: quod autem homo seipsum saluet, vel animat, pro se pugnet, misereatur, vincat, satisfaciat, triumphet, regnet, iudicet, & huiusmodi, ad nostrum spectat dignitatem, vt facile patet dilatando.

Cap. 10.

¶ In responsione ad secundū circa illud Chrysostomi, Sed & si absque morte corpus aliquibi deposuisset: aduerte, quod si, vt sonat, sumitur, non videtur intelligibile: quoniam sine morte corpus non deponitur: nam si occultaretur à sensibus nostris, non propterea esset depositum, sed occultatum. Et propterea non de morte, vt est separatio animæ à corpore, sed de morte, vt est resolutio corporis terminata ad separationem animæ à corpore, intelligo: quoniam de huiusmodi morte præloquutus est, dicens: inconueniens fuisse, si argentum fuisset corpus eius, & in conspectu omnium foderetur, quasi diceret, quod tam si naturali resolutione obtisset, quam si miraculose ex diuina potestate absque præuia dissolutione, subito separasset

Cap. 38.

¶ Super Quæstionis quadragesimæ sextæ Articulum tertium.

TItulus mōstrat enuntiatam esse distinctionem factam in primo articulo de necessario. Nam illorum duorum modorum ibi indicatorum (scilicet necessarium sine quo nullo modo potest haberi finis, & sine quo nō D.492. mum in secundo articulo discutitur est, vt patuit in illo reliquum autem in præsenti articulo discutitur. Comparatio siquidem in hoc tractatu possibilis absoluti ad quodcunque aliud medium possibile pro liberatione humana, secundum conuenientiam scilicet ipsa passio Christi sit conuenientius medium quam sit medium necessarium quo non oportebat dicere, an sit medium necessarium propter melius: quod quomodocunque accidat secundus mentis est simpliciter & absolutè de medio alio possibili ad talem finem, & non præsupposita diffinitione Dei de medio hoc, scilicet passionis Christi, & propterea respondens est cum distinctione, ita hic quoque inter media ad talem finem possibilia simpliciter & absolutè, quę inuicem sunt conuenientia. Et est quasi quæstiones, quare tale medium, scilicet passionis Christi, sit potius præelectum ad talem finem (scilicet liberationis humanæ) quàm quodcunque aliud medium Deo possibile. Dixi autem, quasi quia hic non fantasticis ratio, sed ratio seu proportio & conueniētia maior medij ad finem.

¶ In corpore vnica cōclusio. Modus liberationis humanę per passionem Christi est conuenientior, quàm per solam Dei voluntatem. Probatur: Tanto modus aliquis est conueniētior, quanto per ipsum plura cōcurrunt expedientia ad finem. Et illum, sed per modum est quod non concurrerent. ar. 2.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod natura etiā vt aliquid conuenientius faciat, plura ad vnum assumit, sicut duos oculos ad videndum. Et idem patet in aliis.

¶ Ad secundum dicendum, quod sicut Chrysostomus dicit, Christus non sui mortem, quam non habebat, cum sit vitæ: sed hominum mortem venerat consumpturus. Vnde non propria morte corpus deposuit, sed ab hominibus illatam sustinuit. Sed etsi ægrotauisset corpus eius, & in conspectu omnium folueretur, inconueniens erat eum, qui sanaret aliorum languores, habere propriū corpus affectū ægritudinis. Sed & si absque morte corpus alicubi seorsum deposuisset, ac deinde se offerret, non crederetur ei de resurrectione differenti. Quomodo enim pateret Christi in morte victoria nisi coram omnibus eampatiens, per incorruptionem corporis probasset extinctam?

¶ Ad tertium dicendum, quod licet diabolus iniustè inuaserit hominem: tamen homo propter peccatum, iustè erat sub seruitute diaboli derelictus à Deo. Et ideo conueniens fuit, vt per iustitiam homo à seruitute diaboli liberaretur, Christo satisfaciente pro ipso per suam passionem. Fuit etiam hoc conueniens ad vincendam superbiam diaboli, qui est desertor iustitiæ, & amator potentiæ, vt Christus diabolum vinceret, & hominem liberaret, non per solam potentiam deitatis, sed etiam per iustitiam & humilitatem passionis, vt Augustinus dicit 13. de Trinitate.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum Christus pati debuerit in cruce.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod Christus non debuerit pati in cruce. Veritas enim debet respondere figuræ. Sed in figura Christi præcesserunt omnia sacrificia veteris Testamenti, in quibus animalia gladio necabantur, & postmodum igni cremabantur. Ergo videtur quod Christus non debuerit pati in cruce, sed magis gladio vel igne.

animam à corpore, alicubi deponens ipsum, inconueniens fuisset.

¶ Super Quæstionis quadragesimæ sextæ Articulum quartum.

TItulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio: Conueniētissimum fuit, Christum pati mortem crucis: Probatur in litera tationibus septem: quibus potest addi octaua, quod ideo mortem crucis elegit, vt visque ad vltimum, quatuor sensuum (scilicet visus, auditus, olfactus: & gustus, ac linguæ) officio vti libere posset, & ad omnium passionis, videndo, audiendo, odorando, gustandō que &cc, & ad consummanda mysteria, quæ verbis in cruce dicta expleuit, & commendando Matrem, & Latronem exaudiendo, &c.

¶ In responsione ad tertium memento quod maledictus à Deo quilibet est, cui mali aliquid à Deo infertur quia enim ipse dixit, & facta sunt, ficut benedicere alicui Deum, est benefacere illi: ita Deum maledicere alicui, est illi malum facere. Et quia Deus propter scelus populi sui percussit Christum, multa mala pœnę & specialiter malum pœnæ ignominiosissimæ crucis intulit illi, ideo maledixit Christo, dum illi malum fecit. & propterea Christus ficut & omnis patiens in cruce, maledictus à Deo dicitur.

Cap. 13. & 19.

3.di.20. art 4. q.2. ad 1. Et 4. contra c. 55. ad 17. & 18. Et 2. quoli. q.1. articu. 2. Et opus. 3.c.235.

2 ¶ Præterea, Damascen: dicit quod Christus non debuerit assumere detestabiles passiones. Sed mors crucis videtur fuisse maximè detestabilis & ignominiosa. vnde dicitur Sap. 2. Morte turpissima condemnemus eum. Ergo videtur quod Christus nō debuerit pati mortem crucis.

Li. 3. c. 20.

3 ¶ Præterea, De Christo dicitur, Benedictus qui venit in nomine Domini, vt patet Matth. 21. Sed mors crucis erat mors maledictionis, secundum illud Deutero. 21. Maledictus est à Deo, qui pendet in ligno. Ergo videtur quod non fuerit cōueniens Christum crucifigi.

¶ SED CONTRA est quod dicitur, Phil. 2. Factus est obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis.

¶ RESPONDEO dicendum, quod conuenientissimum fuit Christum pati mortem crucis. Primo quidem propter exemplū virtutis. Dicit enim Aug. in lib. 83 quæst. Sapientia Dei hominē ad exemplum, quo recte viueremus, suscepit. Pertinet autem ad vitam rectam, ea, quæ non sunt metuenda, non metuere. Sūt autem homines, qui quāuis mortem ipsam non timeant, genus tamen mortis horrescunt. Vt ergo nullū genus mortis recte viuenti homini metuendum esset, illius hominis cruce ostendendum fuit nihil enim erat inter omnia genera mortis, illo genere execrabilius & formidabilius. Secundo, quia hoc genus mortis

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis quadragesimæ sexta Articulum quintum.*

TItulus de passionibus corporalibus ab extrinseco illas in intelligitur, vtin corpore articu. Autor explicat. Sunt enim duo genera passionum. Quædam spirituales: vt decipi, priuari virtute, & huiusmodi. Quę longè fuerunt à Christo: quia derogarent perfectioni animæ ipsius. Quædam corporales. & hę sunt duplices quædam ab intrinseco, vt ægritudines corporales. Et de his non est quæstio: quia non decuit Christum infirmaries fac fuit ab intrinseco habere passiones naturales absque ægritudine, vt famem, sitim, lassitudiné quo ad corpus: & tristitiam, timorem, & huiusmodi quo ad partem sensitiuam animæ. Quædam vero ab extrinseco, siue sint purè corporales. vt flagella, cõfessio, & huiusmodi: siue aliqualiter spirituales, vt infamari, & huiusmodi. Et similiter siue extrisecè, vt spoliari, & huiusmodi. siue intus, vt tristari ex sensatis, & obiectis. De his enim quæ ab extrinseco inferri possunt passionib⁹ absque spirituali damno in anima patientis, quæstio est, vtvnico verbo dicatur.

¶ In corpore est vna distinctio bimẽbris cum duabus conclusionibus iuxta ipsa membra distinctionis, interiecta explicatiõe rituli. Distinctio est: Passiones humanæ ab extrinseco possunt considerari dupliciter, vel secundũ species, vel secũdum genus. Prima conclusio. Nõ oportuit Christum pati omnem humanã passionẽ secundum speciem. Probatur: quia multæ earum sunt contrariæ: vt patet. Secunda cõclusio est: Christus passus est omnem humanam passionem secundum genus. Probatur tripliciter: & ex parte generalitatis conditionum agentium à quibus, & rerum in quibus, & membrorum secundum quæ passus est.

¶ Aduerte hic primo, quod Autor summatiè pertransit generalitatẽ passionum Christi: nã adamussim dinumerare dæ essent omnes conditiones passionum eius & differentię earum, humanum ingenium fortè deficeret. Clarè liquidé liquet, quod passus est iudicialiter & extraiudicialiter: à iudicio ecclesiastico & seculari passus est obiectione superbiæ, blasphemiæ, seductionis, ambitionis, rebellionis Cæsareæ, vsurpationis diuinæ, passus est à testibus falsis, & à propria confessione occasionaliter: passus est maximè conueniens erat satisfactioni pro peccato primi parentis: quod fuit ex eo quod contra mandatum Dei, pomum ligni vetiti sumpsit. Et ideo cõueniens fuit, quod Christus ac satisfaciendum pro illo peccato seipsum poteretur ligno affigi, quasi restituens quod Adam sustulerat: secundum illud Psal. Quæ non rapui, tunc exoluebam. Vnde Augustin. dicit in quodam sermone de passione, Contempsit Adam præceptum accipiens ex arbore pomum, sed quicquid Adam perdidit, Christus in cruce inuenit. Tertia ratio est, quia (vt Chrys. dicit in sermone de passione) in excelso ligno, & non sub tecto passus est, vt etiam ipsius aëris natura mundetur, sed & ipsa terra simile beneficium sentiebat decurrentis de latere sanguinis stillatione mundata. Et super illud Ioann. tertio, Oportet exaltari Filium hominis, dicit, Exaltari audiens suspensionem intelligas in altum, vt sanctificaret aërem, qui sanctificauerat terram ambulando in ea. Quarta ratio est: quia per hoc quod in alto moritur, ascensum nobis parat in cælum, vt Chrys. dicit. Et inde est, quod ipse dicit Ioan. 12. Ego, si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum. Quinta ratio est, quia hoc competit vniuersali saluationi totius mundi. Vnde Gregor. Nysse. quod figura crucis à medio contactu * in quatuor extrema partita, significat virtutem & prouidentiam eius, qui in ea pependit, vbique diffusam. Chrys. etiam dicit quod in cruce expansis manibus moritur, vt altera manu veterem populum, altera, eos qui ex Gentibus sunt, trahat. Sexta ratio est: quia per hoc genus mortis diuersę virtutes designantur. Vnde Augustinus dicit in lib. de gratia vet. & noui Testamenti, Non frustra tale genus mortis elegit, vt latitudinis & longitudinis & profunditatis, de quibus Apostolus loquitur, magister existeret. Nam latitudo est in eo ligno quod transuersum desuper figitur. hoc ad bona opera pertinet: quia ibi extenduntur manus. Lõgitudo in eo quod ab ipso ligno vsque ad terram conspicuum est: ibi enim quodammodo statur, * id est persistitur & perseueratur, quod longanimitati tribuitur. Altitudo est in ea ligni parte, quæ ab illa quæ transuersum figitur, sursum versus relinquitur, hoc est ad caput crucifixi: quia bene sperantium superna expectatio est. Iam vero illud ex ligno quod fixum occultatur, vnde totum illud exurgit, profunditatem significat gratuitæ gratiæ. Et sicut Augusti. super Ioan. dicit, Lignum, in quo fixa erant membra patientis, etiam cathedra fuit magistri docentis. Septima ratio est: quia hoc genus mortis plurimis figuris respondet. Vt enim Augustin. dicit in sermone de passione, de diluuio aquarum, humanum genus arca lignea liberauit. De Aegypto Dei populo recedente, Moyses mare virga diuisit, & Pharaonẽ prostrauit, & populum Dei redemit. Idem Moyses lignum in aquam misit, & amaram aquam in dulcedinem commutauit. Ex lignea virga de spirituali petra salutaris vnda profertur. Et vt Amalec vinceretur, circa virgam Moyses expansis manibus extenditur. Et lex Dei areę Testamenti creditur ligneę. Vt his omnibus ad lignum crucis, quasi per quosdam gradus veniatur.

¶AD PRIMVM ergo dicendũ, quod altare holocaustorum, in quo sacrificia animalium offerebãtur, erat factum de lignis, vt habetur Exod. 26. & quantum ad hoc veritas respondet figuræ. Non autem oportet quod quantum ad omnia: quia iam non esset similitudo, sed veritas, vt Damasc. dicit in 3. lib. Specialiter tamen, vt Chrysost. dicit, nõ caput ei amputatur, vt Ioãni, neque sectus est, vt Isaias: vt corpus integrum & indiuisibile morti seruet, & non fiat occasio volentibus Ecclesiam diuidere. Loco autem materialis ignis, fuit in holocausto Christi, ignis charitatis. Caiet.

¶ Ad secundum dicendum, quod Christus detestabiles passiones assumere renuit, quæ pertinebant ad defectum scientiæ vel gratiæ aut etiam virtutis: Non autem illas, quæ pertinent ad iniuriam ab exteriori illatam, quinimo, vt dicitur Hebræ. 12. sustinuit crucem, confusione contempta.

¶ Ad tertium dicendum, quod (sicut Augustinus dicit 14. contra Faustum) peccatum maledictum est, & per consequens mors & mortalitas ex peccato prouenient. Caro autem Christi mortalis fuit, similitudinem habẽs carnis peccati: & propter hoc Moyses eam nominat maledictum: sicut & Apostolus nominat eam peccatum: dicens secundæ ad Cor. 5. Eum, qui non nouerat peccatum, pro nobis peccatum fecit, scilicet propter pœnam peccati. Nec ideo maior inuidia est: quia dixit, Maledictus est à Deo: nisi enim Deus peccatum odisset, non ad eam suscipiendam atque tollendam, filium suum mitteret. Confitere ergo maledictum suscepisse pro nobis, quem confiteris mortuum esse pro nobis: Vnde ad Galat. 3. dicitur, Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum. Capa. Faust.

ARTICVLVS V.

¶ *Vtrum Christus omnes passiones sustinuerit.*

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod Christus omnes passiones sustinuerit. Dicit enim Hilar. 10. de Trinit. Vnigenitus Dei ad peragendum mortis suæ sacramentum, consummasse se omne humanarum genus passionum testatur, cum inclinato capite emisit spiritum. Videtur ergo quod omnes passiones humanas sustinuerit. Iohã. 19.

2 ¶ Præterea, Isa. 52. dicitur, Ecce intelliget seruus meus, & exaltabitur, & eleuabitur, & sublimis erit valde, sicut obstupuerunt super eum multi, sic inglorius erit inter viros aspectus eius & forma eius inter filios hominum. Sed Christus est exaltatus secundum hoc quod habuit omnem gratiam & omnem scientiam, pro quo super eum multi admirantes obstupuerunt. Ergo videtur quod inglorius fuerit, sustinendo omnem passionẽ humanam. Act. 2. hic quæst. 4.

3 ¶ Præterea, Passio Christi ordinata est ad liberationem hominis à peccato, vt supra dictum est. Sed Christus venit liberare homines ab omni genere peccatorum. ergo debuit pati omne genus passionum.

¶SED CONTRA est quod dicitur Ioan. 19. quod milites primi quidem fregerunt crura, & alterius, qui crucifixus est cũ eo: ad Iesum autem cum venissent, non fregerũt eius crura. Nõ ergo passus est omnem humanam passionem.

¶RESPONDEO dicẽdum, quod passiones humanę possunt considerari dupliciter. Vno modo quantum ad speciem, & sic non oportuit Christum pati omnem passionem, quia multæ passionum species sibiinuicem contrariantur, sicut combustio in igne & submersio in aqua. Loquimur enim nunc de passionibus ab extrinseco illatis: quia passiones ab intrinseco causatas (sicut sunt ægritudines corporales) non decuit eum pati, vt supra dictum est. Sed secundum genus passus est omnem passionem humanam. Quod quidem potest considerari tripliciter. Vno modo ex parte hominum, à quibus passus est. Passus est enim aliquid & à Gentilibus & à Iudæis & à masculis & à fœminis, vt patet de ancillis accusantibus Petrum. Passus est etiam & à principibus & à ministris eorum & popularibus, secundum illud Psalm. Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? Astiterunt Reges terræ, & principes conuenerunt in vnum aduersus Dominum, & aduersus Christum eius. Passus est etiam à familiaribus & notis: sicut patet de Iuda eum prodente, & Petro ipsum negante. Alio modo patet idem ex parte eorum in quibus homo potest pati. Passus est enim Christus in suis amicis, eum deserentibus. In fama, per blasphemias contra eum prolatas. In honore & gloria, per irrisiones & contumelias ei illatas. In rebus, per hoc quod etiam vestibus spoliatus est. In anima, per tristitiam, tædium & timorem. In corpore, per vulnera & flagella. Tertio potest considerari quantum ad corporis membra. Passus est enim Christus in capite pungentium spinarum coronam, in manibus & pedibus fixionem clauorum, in facie alapas & sputa, & in toto corpore flagella. Fuit etiam passus secundum omne sensum corporeum: secundum tactum quidem, flagellatus & ciuuis confixus: secundum gustum, felle & aceto potatus: secundum olfactum, in loco fœtido cadauerum mortuorum (qui dicitur Caluariæ) appensus patibulo: secundum auditum, laceratus vocibus blasphemantium & irridentium: secundum visum, videns matrem & discipulum, quem diligebat, flentes.

¶AD PRIMVM ergo dicendũ, quod verbum illud Hil. est intelligendum quantum ad omnia genera passionum, non autem quantum ad omnes species.

¶ Ad secundum dicendum, quod similitudo ibi attenditur, non quantum ad numerum passionum & gratiarum, sed quantum ad magnitudinem vtriusque: quia sicut sublimatus est in donis gratiæ super alios, ita defectus est infra alios per ignominia passionis.

¶ Ad tertium dicendum, quod secundum sufficientiam vna minima passio Christi sufficisset ad redimendum genus humanum ab omnibus peccatis: sed secundum conuenientiam, sufficiens fuit quod pateretur omnia genera passionum, sicut iam dictum est.

ARTICVLVS VI.

¶ *Vtrum dolor passionis Christi fuerit maior omnibus doloribus.*

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod dolor passionis Christi non fuerit maior omnibus aliis doloribus, Dolor enim patientis augetur secundum grauitatem & diuturnitatem passionis. Sed quidam martyres, grauiores passiones & diuturniores sustinuerunt quam Christus, sicut patet de Laurentio, qui est assatus in craticula. & de Vincentio, cuius carnes sunt vngulis ferreis lacerate. ergo videtur quod dolor Christi patientis non fuerit maximus.

2 ¶ Præterea, Virtus mentis est mitigatiua doloris, intãtum quod Stoici posuerunt, tristitiam in animum sapientis non cadere, &c. Arist. posuit quod virtus moralis medium tenet in passionibus. Sed in Christo fuit perfectissima virtus mentis. ergo videtur quod in Christo non fuerit maximus dolor.

3 ¶ Præterea, Quanto aliquod patiens est magis sensibile, tanto maior sequitur dolor passionis, Sed anima est sensibilior, quam corpus, cum corpus sentiat ex anima. Adã etiam in statu innocentiæ videtur corpus sensibilius habuisse, quam Christus, qui assumpsit corpus humanum cũ naturalibus defectibus. ergo videtur quod dolor animæ patientis in purgatorio vel in inferno, vel etiam dolor Adæ, si passus fuisset, maior fuisset quam dolor passionis Christi.

4 ¶ Præterea, Maioris boni amissio causat maiorem dolorem. Sed peccator peccando amittit maius bonum, quam Christus patiendo: quia vita gratiæ est melior quam vita naturæ. Christus etiam qui amisit vitam, post triduum resurrecturus: minus aliquid amisisse videtur, quam illi qui amittũt vitã permãsuri in morte. Ergo videtur quod dolor Christi non fuerit maximus dolorum.

5 ¶ Præterea, Innocentia patientis diminuit dolorem passionis. Sed Christus innocenter est passus, secundum illud Hier. 11. Ego autem quasi agnus mansuetus, qui portatur ad victimam. ergo videtur quod dolor passionis Christi non fuerit maximus.

6 ¶ Præterea, In his quæ Christi sunt, nihil fuit superfluum. Sed nimius dolor Christi fuisset superfluum. Sed nimius dolor Christi fuisset ad finem salutis humanæ. habuisset enim infinitam virtutem ex persona diuina. Ergo superfluum fuisset assumere maximum dolorem.

¶SED CONTRA est quod Thren. 1. dicitur ex persona Christi, Attendite, & videte, si est dolor sicut dolor meus.

¶RESPONDEO dicendum, q̃ sicut supra dictum est, cum de defectibus assumptis à Christo ageretur, in Christo patiente fuit verus dolor, & sensibilis, qui causatur ex corporali nocuo: & dolor interior, qui causatur ex apprehensione alicuius nocumẽti, qui tristitia dicitur. Vterque autẽ dolor in Christo fuit maximus inter dolores præsentis vitæ, quod quidem contingit propter quatuor. Primo quidem, propter causas doloris. nam dolor is sensibilis causa fuit læsio corporalis, quæ acerbitatem habuit, tum propter generalitatem passionis, de qua dictum est, tũ etiam ex genere passionis: quia mors confixorum in cruce est acerbissima: quia configuntur in locis neruosis & maxime sensibilibus, scilicet in manibus & pedibus, & ipsum pondus corporis penẽtis continuè auget dolorem, & cum hoc etiam est dolons diuturnitas: quia non statim moriuntur, sicut hi qui gladio interficiuntur. Doloris autem interioris causa fuit, primo quidẽ omnia peccata humani generis, pro quibus satisfaciebat patiendo, vnde ea quasi sibi ascribit dicens in Psal. Verba delictorum meorum. secundo specialiter casus Iudęorum & aliorum in eius morte delinquentium, & præcipuè discipulorum, qui scandalizati sunt in Christi passione. tertio, etiam amissio vitæ corporalis, quæ naturaliter est horribilis humanæ naturæ. Secũdo potest magnitudo doloris eius considerari ex perceptibilitate patientis, & secundum animam & secundum corpus. Nam & secundum corpus erat optimè complexionatus, cum corpus eius fuerit formatum miraculosè operatione Spiritus sancti, sicut & alia quæ per miracula facta sunt fuerunt aliis potiora, (vt Chrysost. dicit de vino, in quod Christus aquam conuertit in nuptiis) & ideo in eo maximè viguit sensus tactus: ex cuius perceptione sequitur dolor. Anima etiam secundum vires interiores, efficacissimè apprehendit omnes causas tristitiæ. Tertio magnitudo doloris Christi patientis potest considerari ex doloris & tristitię puritate. Nam in aliis patientibus mitigatur tristitia interior, & etiam dolor exterior, ex aliqua consideratione rationis, per quã dam deriuationem seu redundantiam à superioribus viribus ad inferiores. Quod in Christo patiente non fuit: quia vnicuique virium permisit agere quod est sibi proprium, sicut Dam. dicit. Quarto potest considerari magnitudo doloris Christi patientis, ex hoc quod passio illa & dolor à Christo fuerunt assumpta volũtariè, propter finem liberationis hominum à peccato. Et ideo tãquam quantitatem doloris assumpsit, quę esset proportionata magnitudini fructus qui inde sequebatur. Ex his igitur omnibus causis simul consideratis, manifestè apparet, quod dolor Christi fuerit maximus.

¶AD PRIMVM ergo dicendũ quod ratio illa procedit ex vno tantum prædictorum, scilicet ex læsione corporali, quæ est causa sensibilis doloris. Sed ex aliis causis multo magis dolor Christi patientis augetur, vt dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, quod virtus moralis aliter mitigat tristitiam interiorem, & aliter exteriorem dolorem sensibilem. Tristitiam enim interiorem diminuit directè, in ea medium cõstituẽs resumuntur duo dolores in Christo, exterior scilicet, & interior. Secũdo dorespondetur quęstio vnica cõclusione: Vterque dolor in Christo fuit maximus super omnes præsentis vitæ. Probatur ex quatuor simul junctis, scilicet ex causis, ex patiente, ex puritate doloris & ex quantitate proportionata ad finem.

¶ Vbi videre facilè potes, quod in nullo alio dolore humano concurrentia, adæquate aut etiam appropinquare possunt ad hæc. Et de tertio quidem & quarto constat, quod in aliis locum habere non possunt: secundum quoque ad perceptionem efficacissimam omnium causarum tristitiæ, procul etiam ab aliis est. in primo quoque duo sunt inaccessibilia, scilicet ratistitia ex omnibus peccatis humani generis, & amissio corporalis vitæ diuinæ persona: & tam excellentis animæ.

Hom. de cruce & latrone.

* Alias tractu.

Epist. 120. c. 16.

¶ Alias &.

Tract. 119.

In corp.

Ia. Etc. 3. & 9.

Quæst. 4.

Hom. 21. in Ioan.

Q. 15. art. 5. & 6.

Q. 15. & art. præc.

Li. 3. c. 15.

In corp.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis quadragesimasextæ Articulum septimum.

TItulus in corpore articuli clarificatur.

¶ In corpore duo fiunt, primo distinguitur quot sensibus potest intelligi quæstio ista. secundo respondetur quæstio. Distinctio ponitur duplex, prima de ly. Tota, scilicet vel tatione essentiæ vel potentiarum. Secunda est ratione posteriarum dupliciter : vel secundum actus earum vel ex parte subiecti. Ex quibus cõsurgunt tres quæstionis sensus, primus est, an anima secundum totam essentiam passa fuerit secundus est, an anima secundum omnium potentiarum passiones proprias passa fuerit: tertius, an anima secũdum omnes potentias ex parte subiecti passa fuerit.

Cap.9.

¶ Prima conclusio est: Anima Christi tota secũdum essentiam passa est. Probatur, Tota essentia animæ coniungitur corpori: ergo patiente corpore, disposito ad separationem ab anima, tota anima patiebatur. Antecedens probatur : quia est tota in toto, & tota in qualibet parte. Nota hic, quod non dicit Autor quod anima Christi tota secundum essentiam doluit: sed dicit quod passa est, dolore enim importat actum animalis appetitus : pati autem communis est. Vnde argumẽta Scoti in tertio Sentent. distinct. 5. cõtra opinionẽ dicentẽ Christi animam secundum essentiam doluisse, non sunt contra doctrinam hanc, nisi vltimum, scilicet in separatione animæ à corpore anima fuit facta impassibilis: ergo. Ad hoc enim dicitur, quod aliud est loqui de separatione animæ, & aliud de separato esse nam licet anima sit separato esse fuerit impassibilis: quandiu tamen in separatione fuit, passibilis erat, & patiebatur diuiseparatione: quia obiiciebatur à naturali suo statu quo perfruebatur corpus. Vnde in litera dicitur, Corpore patiente & disposito ad separationem, tota essentia animæ patiebatur.

I. 2. q. 64. ar. 1. & 2.

¶ Secunda conclusio est: Anima Christi secundũ omnes potentias inferiores patiebatur passionibus propriis illarum potentiarum. Probatur quia in singulis, viribus inferioribus, quæ circa temporalia versantur, inueniebatur aliquid quod esset causa doloris vt patet ex ar. 5.

Cap. 9.

¶ Tertia conclusio est: Ratio superior non patiebatur in Christo ex parte sui obiecti. Probatur quia Deus erat causa animæ Christi nõ doloris: sed delectationis & gaudij.

¶ Circa hanc conclusionem dubium occurrit ex Sco. in 3. sent. distin. 15. probante quod ratio superior in Christo per proprium actum doluit de passione Christi. Tum quia passio erat contra naturalem appetitum ipsius rationis superioris. Tum quia erat contra conditionatum velle eiusdem. Quicquid autem nobis nolentibus vel naturali voluntate commodi, vel incommodi accidit, sufficiens causa tristitiæ est: vt pater de miseria quo ad primo, & de proiectione mercis, in mare quo ad secundum. Amplius, Christus tristatus est de peccatis hominum, vt hoc offensis Dei: sed hoc spectat ad rationem superiorem: quia hæc tristitia est secundum Deum, est secundum rationes æternas conformes, quæ sunt secundum Aug. 12. de Trin. obiectum rationis superioris. ergo.

¶ Ad euidentiam huius scito, quod cum secundum Augustinum de Ciuita. Dei ca. 25. tristitia sit de his quæ nobis nolentibus accidunt, & nostrum nolle quadrupliciter inuenitur, vel per actum elicitum, vt si nolo visitari: vel per naturalem contrarietatem ad voluntatem secundum se, vt voluntatem naturalem contrarietatem ad voluntatem colligatam apertui fenestruo, vt nolumus videri per conditionatum actum voluntatis, puta nolleitatem, vt nolle mus proiicere mercem in mare quas eamen proiicimus: patuit Scotus in loco dicto quodlibet illorum nolle, sufficiens est causa tristitiam in voluntate, sicũ huiusmodi nolle euenit nobis aliquid inuolluntum.

Minus autem verum inuenitur hoc dictum, quia perspexerimus quod Beatis multa possunt de nolita euenire, qui tamen tristati nõ possunt. Voluntas enim cuiusq; secundum se nollet filium damnari: vt patet: quia ista nolleitas est secundum amorem naturalem ad filium, & quia in damnatis erga quos nihil habebat: sed tanquam beatus illam nullo modo refutabat. Vnde patet falsum esse, quod rationi superiori Christi, vt natura, contrariabatur passio Christi: quoniam pars illa secundũ illũ statũ non habuit aliquid cõtrarij. Et similiter falsum est, q̃ habuerit nolleitatem mortis eadem ratione: quia scilicet beata erat. Verum ne iniuria Sco. hinc fiat, scito quod ipse ratione superiore vt ratione abstolutè, & similiter secundum nolleitatem, absolutè in patre viatore & beato, & diffe rentia inuenta secundũ voluntatẽ in tali statu, teftatur quod non fuit cit ad utilitiã voluntas naturalis aut conditionata absolutè, sed oportet quod fit secũdũ præsentem statũ: propterea enim tristor, proiectẽdo mercem, quia secundum præsentem statũ habeo nolleitatem perdẽdi illas, & eõtra propterea beati de nullo tristãtur: quia de nullocontrario euenturo habẽt nolleitatem in illo statu. Et in proposito ideo Christus dominus beatus, secundum portionẽ superiorem non tristabatur de sua passione quia secundum illam nec nolleitatem illius habebat: sed

Cap. 9.

Q. 77. ar. 2. & 4.

In corp.

Super 2. Mac.

Cap. 9.

Glo. Aug. Vict.

1 dist. 15. q. 2. art. 3. q. 2. & verti. qua. ar. 11. 3. & q. 24. ar. 9. & 10. Et qu. 1. q. 4. ar. 2. cor. Et o. pus 3. cap. 238. & 239.

Q. 15. art. 10.

natũ sufficit ad causandam tristitiam. Quod vt clarius fiat, dicamus exẽplariter differentiam inter voluntatem beati patris & nõ beati, patet inquidem iustus viator respectu miseriæ filij prescitj, habet nolle cc naturale & conditionatũ: nõ solum ita q̃ voluntati paternæ secundum se absolutæ sumptę contrariatur miseria filij, & nullus filij damnationẽ seclusio diuinæ iustitiæ ordine, sed etiam ita q̃ secundum præsentẽ statum in quo est, ex amore naturalis erit in actũ nolendi cõditionatum, dicendo, Pater si possibile est, tranſeat calix iste. Idẽ autẽ patet beatus non habet amplius amorẽ illũ paternum, vt cõsonet tibi exire in actum nolleitatis respectu miseriæ filij (aliosquin non esset beatus: quoniam aliquid vellet quod non haberet) sed in omnibus conformet diuinæ voluntati suum velle. Et hinc fit, vt dam natio filij euenientis, tristitiã ingerat patri viatori, & non patri beato. Conueniẽtia siquidem inuenta secundũ voluntatem absolutè, & similiter secundum nolleitatem, absolutè in patre viatore & beato, & differentia inuenta secundũ voluntatẽ in tali statu, teftatur quod non fuit cit ad utilitiã voluntas naturalis aut conditionata absolutè, sed oportet quod fit secũdũ præsentem statũ: propterea enim tristor, proiectẽdo mercem, quia secundum præsentem statũ habeo nolleitatem perdẽdi illas, & eõtra propterea beati de nullo tristãtur: quia de nullocontrario euenturo habẽt nolleitatem in illo statu. Et in proposito ideo Christus dominus beatus, secundum portionẽ superiorem non tristabatur de sua passione quia secundum illam nec nolleitatem illius habebat: sed tanquam beatus illam nullo modo refutabat. Vnde patet falsum esse, quod rationi superiori Christi, vt natura, contrariabatur passio Christi: quoniam pars illa secundũ illũ statũ non habuit aliquid cõtrarij. Et similiter falsum est, q̃ habuerit nolleitatem mortis eadem ratione: quia scilicet beata erat. Verum ne iniuria Sco. hinc fiat, scito quod ipse ratione superiore vt ratione abst

Universidad de Deusto
Biblioteca

pore passus. Probatur dupliciter. Primo: Passio Christi fuit subiecta eius voluntati. ergo. Probatur cõsequentia, quia voluntas Christi regebatur diuina sapientia suauiter omnia disponente. secundo autoritate Augustí.

¶ In responsione ad primũ nota quod moderni Latini adhuc non quiescunt circa quotũ Lunæ diem, quando Christus mortuus est. Addũnt que super argumenta Græcorum, sanctitatem diei quintidecimi minam quintadecima luna illius mensis erat celebris, ita quod nihil operis erat licitum in ea, exceptis his quæ ad vescendum sunt, vt patet Exod.12. constat autem in illa feria 6. qua Christus passus est, licita fuisse opera, quæ in festis fuissent illicita: vt patet tum ex operibus Iudæorum, qui illo die iudiciales actus in Christum exercuerunt: tum ex actibus Ioseph & Nicodemi, qui sepelierunt Christum, quod non fuisse licitum sabbato, patet ex eo, quod propter parasceuẽ, festinata sepultura est (vt Aug. notauit) & ex eo quod mulieres sanctæ sabbato se continuerunt ab officio circa Christum sepultum. Vnde volunt verba Ioan. Euangelistæ, Erat autem parasceue Paschæ, ad litteram intelligi quod erat vigilia Paschæ.

¶ Ad euidentiam huius

Ar. 1. considerandũ est, quod nõ solum certa incertis præponẽda sunt, sed ex certis ea quæ ambigua videntur, interpretãda sunt, & nõ ecõtra. Quo circa certitudo scripta á tribus Euangelistis Matth. Marco & Luca de primo die azymorũ, qui quintadecima luna est (quod scilicet fuit dies Veneris, in qua Christus passus est) debet præponi incertis, hoc est variè exponibilibus verbis Ioannis Euangelistæ: non quo ad veritatem & falsitatem (quia omnia sunt vera) sed quo ad securitatem sensus literalis. Verba siquidem illorum non possunt exponi ad literam, nisi intelligendo diẽ illum Veneris fuisse lunã quintadecimam: quia ex præsse dicunt primum diem azymorum inchoatum vesperæ precedente, vocantes diem Iouis advesperam, diem azymorum. Verba autẽ Ioan. Euangelistæ possunt aliter interpretari, quam quod sabbato fuerit quintadecima luna

Matth.26 vt patet ex expositione Doctorum, igitur satendum est ipsum diem Veneris fuisse quintamdecimam lunam. Et confirmatur hoc, quia idem Ioan Euangelista ibidẽ appellat vnum idémq; tempus parasceuem Paschæ & Pascha, dicit

Apost. dicit primæ ad Cor. 5. Pascha nostrũ immolatus est Christus. Sed agnus Paschalis immolabatur decimaquarta die ad vesperam: vt dicitur Exod. 12. Ergo videtur q Christus tunc debuerit pati, quod patet esse falsum. Nam tunc Pascha cum suis discipulis celebrauit (secundum illud Mar. 14. primo die azymorum quando Pascha immolabant) sequenti autem die passus fuit.

2 ¶ Præterea, Passio Christi dicitur eius exaltatio: secundum illud Ioan. 13. oportet exaltari filium hominis. Ipse autem Christus dicitur sol iustitiæ: vt patet Malach. vlt. Ergo videtur quod debuerit pati hora sexta, quãdo sol est in sua maxima exaltatione, cuius contrariũ videtur per id quod dicitur Mar. 15. erat autem hora tertia, & crucifixerunt eum.

3 ¶ Præterea, Sicut sol in hora sexta maximè exaltatur quolibet die, ita in solstitio æstinali maximè exaltatur quolibet anno. Debuit ergo magis pati circa tempus solstitij æstiualis, quam circa tempus æquinoctij vernalis.

4 ¶ Præterea, Per præsentiam Christi in mũdo, mundus illuminabatur, secundum illud Ioan. 9. Quandiu sum in mundo, lux sum mundi. Conueniens igitur fuisset humanæ saluti, vt diutius in hoc mundo vixisset, ita quod non pateretur in iuuenili ætate, sed magis in senili.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Ioan 13. Sciens Iesus quia venit hora eius, vt transeat de hoc mundo ad Patrem. Et Ioan. 2. dicit, Nondum venit hora mea. Vbi dicit Augustí. Vbi tantum fecit quãtum sufficere iudicauit: venit hora eius, non necessitatis sed voluntatis. Conuenienti igitur tempore passus est.

¶ RESPONDEO dicendũ, quod (sicut supra dictum est) passio Christi subiecta erat eius voluntati. Voluntas autem eius regebatur diuina sapientia: quæ omnia conuenienter & suauiter disponit, vt dicitur sapien. 8. Et ideo dicendum est, quod conuenienti tempore passio Christi celebrata est. Vnde Aug. in lib. Quæstionum vet. & no. Test. dicit, Omnia propriis locis & temporibus gessit Saluator.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quod quidam dicunt Christum fuisse passum decimaquarta luna, quando Iudæi Pascha immolabant. Vnde & Ioan. 18. dicitur, quod Iudæi non introierũt prætorium Pilati ipso die passionis, vt non contaminarentur, sed vt manducarent Pascha. Vbi Chrysost. dicit, quod tunc Indæi faciebant Pascha, ipse vero ante vnam diem celebrauit Pascha reseruans suam occisionem sextæ feriæ, quãdo vetus Pascha fiebat. Cui videtur consonare quod dicitur Ioan. 13. quod ante diem festum Paschæ Christus facta cœna, pedes discipulorum lauit. Sed contra hoc videtur esse quod dicitur Matth. 26. quod prima die azymorum accesserunt discipuli ad Iesum, dicentes, Vbi vis paremus tibi comedere Pascha? Ex quo patet, quod cum prima dies azymorum dicatur decimusquartus dies mensis primi, quando agnus immolatur & luna plenissima est (vt Hierony. dicit) constat decimaquarta luna Christum cœnam fecisse, & decimaquinta eum esse passum. Et hoc expressius manifestatur per id quod dicitur Mar. 14. Primo die azymorum, quãdo Pascha immolabant, &c. & Lucæ. 22. Venit dies azymorum, in quo necesse erat occidi Pascha.

Et ideo quidam dicunt quod Christus die conuenienti in decimaquarta luna Pascha cum discipulis suis manducauit, demõstrans quod vsque ad vltimum diem non erat contrarius legi, vt Chrysost. dicit super Matth. Sed Iudæi occupati circa procurationem mortis Christi contra legem celebrationem Paschæ in crastinum distulerunt. Et propter hoc de his dicitur, quod in die passionis Christi noluerunt intrare Prætorium, vt non contaminarentur, sed vt manducarent Pascha.

Sed nec istud videtur esse consonum verbis Mar. dicẽtis. Primo die azymorum quãdo Pascha immolabant. Simul ergo Christus & Iudæi vetus Pascha celebrauerunt. Et sicut Beda dicit super Mar. licet Christus qui est Pascha nostrum, sit crucifixus sequẽti die, hoc est decimaquinta luna: attamen nocte qua agnus immolabatur, corporis sanguinisque sui discipulis tradẽs mysteria celebrãda, & à Iudæis tẽtus ac ligatus ipse immolationis, hoc est passionis suæ sacrauit exordium. Cum autem dicitur Ioan. 13. Ante diem festum Paschæ, intelligitur hoc fuisse decimaquarta luna, quod tunc euenit quinta feria: nam luna existente decima quinta erat dies solennissimus Paschę apud Iudæos. Et sic eundem diem quem Ioannes nominat ante diem festum Paschæ, propter distinctionem naturalem dierum, Matth. nominat primam diem azymorum: quia secundum ritum Iudaicę festiuitatis, solenni tas incipiebat à vespera præcedentis diei. Quod autem dicitur, eos comesturos esse Pascha in decimaquinta luna, intelligendum est quod ibi Pascha non dicitur agnus Paschalis (qui immolatus fuerat decimaquarta luna) sed dicitur cibus Paschalis, id est azymi panes: quos oportebat comedi à mundis. Vnde Chrysosto. ibidem aliam expositio tem ponit, quod Pascha potest accipi pro toto festo Iudæorum quod septem diebus agebatur.

¶ Ad secundum dicendum, quod sicut Aug. dicit in libro de cons. Euang. hora erat quasi sexta, cum traditus est Dominus crucifigendus à Pilato: vt Ioann. dicit. Non enim erat plenè sexta, sed quasi sexta, id est peracta quinta, & aliquid etiam de sexta esse cœperat, donec completa sexta, Christo pendente in cruce, tenebræ fierent. Intelligitur autem fuisse hora tertia, cum clamauerunt Iudæi vt Dominus crucifigeretur: & veracissimè demonstratur, tunc eos crucifixisse quando clamauerunt. Ergo ne quisquam cogitationem tauti criminis auersus à Iudæis in milites conuerteret, erat, inquit, hora tertia, & crucifixerũt eũ, vt illi eum potius crucifixisse inueniãtur, qui hora tertia, vt crucifigeretur, clamauerunt, Quanquam non desunt qui per parasceuem, quam Ioannes commemorat, dicens, Erat parasceue hora quasi sexta, horam diei tertiam vellint intelligi. Parasceue quippe interpretatur præparatio. Verum autem Pascha quod in passione Domini celebratur, incepit præparari ab hora noctis nona, quando scilicet omnes principes Sacerdotum dixerunt, Reus est mortis. Ab illa ergo noctis hora, vsque ad Christi crucifixionem, occurrit hora parasceues sexta secundum Ioan. & hora diei tertia secundum Mar. Quidã tamen dicunt, quod hæc diuersitas ex peccato scriptoris apud Græcos contingit nam figuræ, quibus tria & sex repræsentantur, satis sunt propinquæ apud eos.

¶ Ad tertiũ dicendũ, quod sicut dicitur in lib. de Quæstionibus vet. & no. Testamenti, tũc voluit Dominus passione sua mundũ redimere & reformare, quãdo eũ creauerat, id est in æquinoctio. Et tunc

¶ *Super Quæstionem quadragesimam sextam Articulum decimum.*

TItulus clarus est.

¶ In corpore vna conclusio: Christus in loco conuenienti passus est. Probatur, quia omnia propriis locis, & temporibus gessit quia ea loca & tempora in manu eius sunt ergo.

¶ In responsione ad secundum & tertium, adducte quod ad literam Christus passus est extra portam in loco damnatorum, vt mos sui temporis reddebat, tum in loco publicæ ignominiæ ac maximè patibulo passus est.

¶ *Super Quæstiones quadragesimam septimam Articulum vndecimum.*

TItulus clarus.

¶ In corpore vna distinctio cum duobus corollariis huius Distinctio est. Ad rationem secundum in entionem Iudæorum & aliis secundum diuinum electionem Christus inter latrones crucifixus est. Prima conclusio (Christus crucifixus est inter latrones secundum intentionem Iudæorum, vt crederetur esse malefactor maximos punitus: hoc est conuenienter quia ad malam eorum intentionem, quia nodum confusum sui malo, sed inconuenienter quãtum ad euentum: quia oppositum euenit, dum Christi crux adoratur, & ab illorum crucibus fideles retinuit, & verè eorum oppositum euenit. Putauerunt Iudæi confundere crucẽ Christi cum crucibus impiorum, dum simul cum impijs crucifixus, sicut alij per ambitiosos: sed euenit vt Christi crux fulgeret, ita quod etiam ab hac memorabiles, quam alij non venerabiles, reddiderit, vt experientia testatur. Secunda conclusio: Christus secundum Dei ordinationem inter latrones conuenienter crucifixus est, Probatur quadrupliciter. Omnia clara sunt.

Supra q. 31. ar. 7. ad 2. & infra q. 83. art. 3. ad 1. Et opus. 60 ca. 18. col. 2.

Lib. 9. ex nouo testamento quæst. 35.

Et tunc dies super noctem increscit: quia per passionem Saluatoris à tenebris ad lucem perducimur. Et quia perfecta illuminatio erit in secundo aduentu Christi: ideo tempus secundi aduentus æstati comparatur. Matth. 24. vbi dicitur, Cum ramus eius iam tener fuerit & folia nata, scitis quia prope est æstas: ita & vos cum videritis hæc omnia, scitote quia prope est & in ianuis. Et tunc etiam erit maxima Christi exaltatio.

¶ Ad quartum dicendum, quod Christus in iuuenili ætate pati voluit propter tria. Primo quidem, vt ex hoc magis tuam dilectionem commendaret, quod vitam suam pro nobis dedit, quando erat in perfectissimo statu. Secundo, quia non conueniebat vt in eo appareret naturæ diminutio, sicut nec morbus, vt supra dictum est. Tertio, vt in iuuenili ætate moriens & resurgens, futuram resurgentium qualitatem in seipso Christus præmonstraret. Vnde dicitur Ephes. 4. Donec occurramus omnes in vnitatem fidei & agnitionis filij Dei in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi.

ARTICVLVS X.

¶ Virum Christus fuerit conueniens loco passus.

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur q non conueniens loco Christus passus fuerit. Christus enim passus est secundum carnem humanam, quæ quidem cõcepta fuit ex virgine in Nazareth, & nata in Bethleem. Ergo videtur quod nõ in Hierusalem, sed in Nazareth vel in Bethleem pati debuerit.

2 ¶ Præterea, Veritas debet respondere figuræ. Sed passio Christi figurabatur per sacrificia veteris legis. Sed huiusmodi sacrificia offerebantur in templo. Ergo videtur quod & Christus in templo pati debuerit, & non extra portam ciuitatis.

3 ¶ Præterea, Medicina debet morbo respõdere. Sed passio Christi fuit medicina contra peccatum Adæ. Adam autem nõ fuit sepultus in Hierusalem sed in Hebron, dicitur enim Iosue 14. Nomen Hebron antea vocabatur Corinth. arbe, Adam maximus ibi in terra Enachim situs est. Ergo videtur quod Christus in Hebron, & non in Hierusalem, pati debuerit.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Luc. 13. Non capit prophetam perire extra Hierusalem. Sed Christus fuit propheta. Cõuenienter ergo passus est in Hierusalem.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sicut dicitur in lib. 83. Quæstionum, omnia propriis locis & temporibus gessit Saluator: quia sicut omnia tempora sunt in manu eius, ita etiam omnia loca. Et ideo sicut conuenienti tempore Christus passus est, ita etiam conuenienti loco.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Christus conuenientissimè in Hierusalem passus est. Primo quidem: quia Hierusalem erat locus à Deo electus, ad sacrificia sibi offerenda. Quæ quidem figuralia sacrificia figurabant Christi passionem, quod est verum sacrificium, secundum illud Ephes. 5. Tradidit semetipsum hostiam & oblationem in odorem suauitatis. Vnde Beda dicit in quadam homilia, quod appropinquante hora passionis, Dominus appropinquare voluit loco passionis, scilicet in Hierusalem, quo peruenit ante sex dies Paschæ, sicut agnus Paschalis ante sex dies Paschę, id est decima luna secũdum præceptum legis ad locum immolationis ducebatur. Secundo, quia virtus

Hom. in do. Pal.

Et tunc dies super noctem increscit: quia per passionem Saluatoris à tenebris ad lucem perducimur. Et quia perfecta illuminatio erit in secundo aduentu Christi: ideo tempus secundi aduentus æstati comparatur. Matth. 24. vbi dicitur, Cum ramus eius iam tener fuerit & folia nata, scitis quia prope est æstas: ita & vos cum videritis hæc omnia, scitote quia prope est & in ianuis. Et tunc etiam erit maxima Christi exaltatio.

¶ Ad quartum dicendum, quod Christus in iuuenili ætate pati voluit propter tria. Primo quidem, vt ex hoc magis tuam dilectionem commendaret, quod vitam suam pro nobis dedit, quando erat in perfectissimo statu. Secundo, quia non conueniebat vt in eo appareret naturæ diminutio, sicut nec morbus, vt supra dictum est. Tertio, vt in iuuenili ætate moriens & resurgens, futuram resurgentium qualitatem in seipso Christus præmonstraret. Vnde dicitur Ephes. 4. Donec occurramus omnes in vnitatem fidei & agnitionis filij Dei in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi.

ARTICVLVS X.

¶ Virum Christus fuerit conueniens loco passus.

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur q non conueniens loco Christus passus fuerit. Christus enim passus est secundum carnem humanam, quæ quidem cõcepta fuit ex virgine in Nazareth, & nata in Bethleem. Ergo videtur quod nõ in Hierusalem, sed in Nazareth vel in Bethleem pati debuerit.

2 ¶ Præterea, Veritas debet respondere figuræ. Sed passio Christi figurabatur per sacrificia veteris legis. Sed huiusmodi sacrificia offerebantur in templo. Ergo videtur quod & Christus in templo pati debuerit, & non extra portam ciuitatis.

3 ¶ Præterea, Medicina debet morbo respõdere. Sed passio Christi fuit medicina contra peccatum Adæ. Adam autem nõ fuit sepultus in Hierusalem sed in Hebron, dicitur enim Iosue 14. Nomen Hebron antea vocabatur Corinth. arbe, Adam maximus ibi in terra Enachim situs est. Ergo videtur quod Christus in Hebron, & non in Hierusalem, pati debuerit.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Luc. 13. Non capit prophetam perire extra Hierusalem. Sed Christus fuit propheta. Cõ

Lib. 9. ex nouo testamento quæst. 35.

uenienter ergo passus est in Hierusalem.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sicut dicitur in lib. 83. Quæstionum, omnia propriis locis & temporibus gessit Saluator: quia sicut omnia tempora sunt in manu eius, ita etiam omnia loca. Et ideo sicut conuenienti tempore Christus passus est, ita etiam conuenienti loco.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Christus conuenientissimè in Hierusalem passus est. Primo quidem: quia Hierusalem erat locus à Deo electus, ad sacrificia sibi offerenda. Quæ quidem figuralia sacrificia figurabant Christi passionem, quod est verum sacrificium, secundum illud Ephes. 5. Tradidit semetipsum hostiam & oblationem in odorem suauitatis. Vnde Beda dicit in quadam homilia, quod appropinquante hora passionis, Dominus appropinquare voluit loco passionis, scilicet in Hierusalem, quo peruenit ante sex dies Paschæ, sicut agnus Paschalis ante sex dies Paschę, id est decima luna secũdum præceptum legis ad locum immolationis ducebatur. Secundo, quia virtus

Hom. in do. Pal.

passionis eius ad totum mundum diffundenda erat, in medio terræ habitabilis pati voluit, id est in Hierusalem. Vnde dicitur in Psal. Deus autem rex noster, ante secula operatus est salutem in medio terræ, id est in Hierusalem: quæ dicitur esse vmbilicus terræ. Tertio, quia hoc maxime conueniebat humilitati eius: vt scilicet sicut turpissimum genus mortis elegit, ita etiam ad eius humilitatem pertinuit, qui ita in loco tam celebri confusionem pati nõ recusauit. Vnde Leo Papa dicit in quodam sermone Epiphaniæ, Qui ferui susceperat formam, Bethleem prælegit nativitati, Hierusalem passioni. Quarto, vt ostenderet à principibus populi Iudæorum exortam esse iniquitatem occidentiũ ipsum: & ideo in Hierusalem, vbi principes morabatur, voluit pati. Vnde dicitur Actuum quarto, Conuenerunt in ista ciuitate aduersus sanctum puerum tuum Iesum, quem vnxisti, Herodes & Põtius Pilatus cum Gentibus & populis Israël.

¶ Ad secundum dicendum, quod Christus non in templo aut in ciuitate, sed extra portam passus est propter tria. Primo quidem vt veritas responderet figuræ: nam vitulus & hircus, qui solennissimo sacrificio ad expiationem totius multitudinis offerebantur, extra castra comburebantur: vt præcipitur Leuit. 16. Vnde dicitur Hebræ. 13. Quorum animalium infertur sanguis pro peccato in Sancta per Pontificem, horum corpora cremantur extra castra: propter quod & Iesus, vt sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est. Secundo, vt per hoc daret nobis exemplum exeundi a mundana conuersatione. Vnde ibidẽ subditur, Exeamus igitur ad eum extra castra, improperium eius portantes. Tertio, vt Chrysost. in sermo. de passio. dicit, noluit Dominus pati sub tecto, non in templo Iudaico, ne Iudæi subtraherent sacrificium saluatore, ne putares pro illa tantum plebe oblatum. Et ideo foras ciuitatem, foras muros: vt scias sacrificiũ esse commune, quod totius terræ est oblatio, quod communis est purificatio.

¶ Ad tertium dicendum, quod (sicut Hierony. dicit super Matthæum) Quidam exposuit Caluariæ locum, in quo sepultus est Adam, & ideo sic appellatum: quia ibi antiqui hominis sit cõditum caput. Fauorabilis interpretatio & mulcens aurem populi, nec tamen vera. Extra vrbem enim & foras portam, loca fuerunt in quibus truncantur capita damnatorum, & Caluariæ, id est, decollatorum sumpsere nomen.

Super ii. lui Matt. 17. Et venerunt in locũ qui dicitur Golgotha.

¶ Præterea autem ibi crucifixus est Iesus, vbi prius erat area damnatorum, vt ibi ingerentur vexilla martyrũ. Adam vero sepultum iuxta Hebron & Arbee in Iesu filij Naue volumine legimus. Magis autem Iesus crucifigedus erat in loco cõmuni damnatorum, quam iuxta sepulchrum Adæ, vt ostenderetur quod crux Christi non solum erat in remedium contra peccatum personale ipsius Adæ, sed etiam contra peccatum totius mundi.

ARTICVLVS XI.

¶ Virum cõueniens fuerit Christum cum latronibus crucifigi.

AD VNDECIMVM sic proceditur. Videtur q non fuerit conueniens Christum cum latronibus crucifigi. dicitur enim 2. ad Corinth. 6. Quæ participatio iustitiæ cum iniquitate? Sed Christus factus est nobis iustitia à Deo, iniquitas autem pertinet ad latrones. Non ergo fuit conueniens, vt Christus simul cum latronibus crucifigeretur.

2 ¶ Præterea, Super illud Matth. 16. Si oportuerit me mori tecum, non te negabo, dicit Origenes, Mori cum Iesu pro omnibus non Hom. 35. in Matth. riente, hominum non erat. Et Ambros. dicit super illud Lucę 22. Paratus sum tecum & in carcerem & in mortem ire. Passio, inquit, Dominicæmulos habet, pares non habet. Multo igitur minus conueniens videtur quod Christus simul cum latronibus pateretur. Lib. 10. in Luc.

3 ¶ Præterea, Matth. 27. dicitur, quod latrones qui crucifixi erant, cum eo improperabant ei. Sed Luc. 23. dicitur, quod vnus eorũ, qui crucifixus erat cum Christo, ei dicebat, Memento mei Domine, dum veneris in regnum tuum. Ergo videtur quod præter latrones blasphemantes fuerit cum eo crucifixus alius nõ blasphemans. Et sic videtur inconuenienter ab Euangelistis narratum, quod Christus fuerit cum latronibus crucifixus.

¶ SED CONTRA est quod Isa. 53. fuerat prophetatum. Et cum sceleratis reputatus est.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis quadragesimæ sextæ Articulum duodecimum.

Ho. 88. in Matth.

TItulus quærit an sit dicendum, Deus passus est ex eo quod Christus passus est: hoc enim quærere, si passio Christi sit deitati ascribenda.

¶ In corpore vna est cõclusio: Passio Christi attribuenda est suppposito diuino non ratione diuinæ, sed humanæ naturæ. Probatur: Vnio naturæ vtriusque facta est in persona saluatoris: ergo vtriusque naturæ proprietates: ergo, &c. Et cõfirmatur auctoritate Cyrilli, &c.

Matth. 27.

Ser. 4.

¶ Super Quæstionis quadragesimæ septimæ Articulum primum.

Tract. 31.

TItulus occasionem sumpsit ex Euangelio, in quo Christus dicit, Nemo tollit animã meam à me.

Cap. 33 in Matth.

¶ In corpore articuli vna ponitur distinctio bimembris: iuxta quæ membra respondetur quæsito duabus conclusionibus cum corollario. Distinctio est: Causa alicuius dupliciter dicitur efficiens agendo, vel inducendo: efficiens non prohibendo, cum posset.

Cap. 44.

¶ Prima conclusio: Christus fuit ab aliis non à seipso occisus directè. Probatur: quia prosequutores eius intulerunt intentione & opere efficaci illi mortem.

¶ Secunda conclusio est: Christus fuit causa mortis suæ indirectè, scilicet non prohibendo, quum posset. Probatur hæc vltima particula (in qua tota difficultas cõsistit) scilicet cum posset, pro batur autem dupliciter. Et ex parte occidentis: quia potest reprimere vel in voluntate vel potestate. Et ex parte animæ suæ: quia spiritus eius habebat potestatem conseruandi naturam carnis suæ. Probatur: quia erat vnita Verbo, auctoritate Augus. Corollarium est: Christus dicitur voluntarie mortuus. Probatur: quia nõ repulit nocumentum à corpore anima, sed voluit corpus succumbere.

Hom. 48.

Hom. 35.

¶ Circa secundam conclusionem dubium occurrit ex Sco. in 3. sent. dist. 16. quæst. 2. tenẽte, quod anima Christi nõ habuit potestatem præseruandi corpus suum à morte, & propterea nõ est mortuus voluntarie causaliter, sed effectiue: quia non fuit indirectè causa mortis suæ vt Auror dicit, sed cõplacuit sibi sua morte: sicut etiã sancti martyres dicuntur voluntariè mori.

Li. 3. c. 16.

¶ Arguit autem ad hoc dupliciter. ex parte qui

Matth. 27.

¶RESPONDEO dicendũ, quod Christus inter latrones crucifixus est, alia quidẽ ratione quantum ad intentionem Iudæorum, alia vero quantum ad Dei ordinationem. Quæ tum enim ad intentionem Iudæorum, duos latrones vtrinque crucifixerunt (sicut dicit Chryso.) vt eorum suspicionis fieret particeps. Sed non ita euenit: nam de illis nihil dicitur. Huius autem vbique crux honoratur: Reges diademata deponẽtes, assumunt crucem in purpuris, in diadematibus, in armis, in mensa sacrata vbique terrarum crux emicat. Quantum vero ad Dei ordinationem, Christus cum latronibus crucifixus est: quia vt Hiero. dicit super Matth. Sicut pro nobis maledictum crucis factus est Christus, sic pro omnium salute inter noxios quasi noxius crucifigitur.

Secundo, vt dicit Leo Papa in sermone de passione, duo latrones vnus ad dexterã & alius ad sinistrã crucifiguntur: vt in ipsa patibuli specie monstraretur illa quæ in iudicio ipsius, omnium hominum facienda est discretio. & Aug. dicit super Ioan. Ipsa crux, si attendas, tribunal fuit: in medio enim iudicẽ cõstituto, vnus qui credidit, liberatus, alius qui insultauit, damnatus est: iam significabat quod facturus est de viuis & mortuis, alios posiurus ad dextram, alios vero ad sinistram.

Tertio secundum Hilarium duo latrones læuæ ac dextræ affiguntur, omnem humani generis vniuersitatem vocari ad sacramentum passionis Domini ostendentes. Sed quia per diuersitatem fidelium ac infidelium, sit omnium secundum dextrã sinistrãque diuisio, vnus ex duobus ad dextrã eius situs, fidei iustificatiõe saluatur. Quarto, quia vt Beda dicit super Mar. latrones, qui cum Domino crucifixi sunt, significant eos, qui sub fide & confessione Christi vel agonem martyrij, vel quælibet arctioris disciplinæ instituta subeunt. Sed qui hoc pro æterna gloria gerunt, dextri latronis fide designantur: qui vero humanæ laudis intuitu, sinistri latronis mentem imitantur & actus.

¶AD PRIMVM ergo dicendũ, quod sicut Christus debitũ mortis nõ habuit, sed mortem voluntariè subijt, vt sua virtute vinceret mortem: ita etiam non habuit meritum, vt cum latronibus poneretur, sed voluit cum iniquis deputari, vt sua virtute iniquitatem deitrueret. Vnde Chryso. dicit super Ioan. quod latronem in cruce conuerte re, & in paradisum inducere, nõ minus fuit, quam concutere petras.

¶ Ad secundum dicendum, quod non conueniebat, vt cum Christo aliquis alius pateretur ex eadem causa. Vnde Orige. ibidem subdit, Omnes fuerant in peccatis, & omnes opus habebant, vt pro eis alius morere tur, non ipsi pro aliis.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut Aug. dicit in lib. de consensu Euangelistarũ, possumus intelligere Matth. potuisse pluralem numerum pro singulari: cum dixit, latrones improperabant ei. Vel potest dici secundum Hiero. quod primũ vterque blasphemauerit, deinde visis signis, vnus eorum crediderit.

ARTICVLVS XII.

¶ Vtrum passio Christi sit eius diuinitati attribuenda.

4. contra c. 55. ad 14.

AD DVODECIMVM sic proceditur. Videtur q passio Christi sit eius diuinitati attribuenda. Dicitur enim primæ ad Cor. 2. Si cognouissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent. Sed Dominus gloriæ est Christus secundum diuinitatẽ. ergo passio Christi competit ei secundum diuinitatem.

2 ¶ Præterea, Principium salutis humanę est ipsa diuinitas secũdum illud Psal. Salus autem iustorum à Domino. Si ergo passio Christi ad eius diuinitatem non pertineret, videtur quod non posset nobis esse fructifera.

3 ¶ Præterea, Iudæi puniti sunt pro peccato occisionis Christi, tanquam homicidæ ipsius Dei: quod magnitudo pœnæ demõstrat. Hoc autem non esset si passio ad diuinitatem nõ pertineret. ergo passio Christi ad diuinitatem eius pertinuit.

¶SED CONTRA est quod Athanasius dicit in Epist. ad Epictetum, Natura Deus manẽs verbum est impassibile. Sed impassibile non potest pati. Passio ergo Christi non pertinebat ad eius diuinitatem.

¶RESPONDEO dicendum, quod (sicut supra dictum est) vnio humanæ naturæ & diuinæ facta est in persona & hypostasi & suppposito, manente tamen distinctione naturarum: vt scilicet sit eadem persona & hypostasis diuinæ & humanę naturę, salua tamen vtriusque naturę proprietate. Et ideo (sicut supra dictum est) suppposito diuinæ naturæ attribuenda est passio, non ratione diuinæ naturæ, quę est impassibilis, sed ratione humanę naturæ. Vnde in Epistola synodali Cyrillus dicit, Si quis non cõfitetur Dei verbum passum carne, & crucifixum carne, anathema sit. Pertinet ergo passio Christi ad suppositum diuinæ naturæ ratione naturæ passibilis assumptæ, non autem ratione diuinæ naturæ impassibilis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Dominus gloriæ dicitur crucifixus, non secundum quod est dominus gloriæ: sed secundum quod erat homo passibilis.

¶ Ad secundum dicendum, quod (sicut dicitur in quodam sermone Ephesini concilij) mors Christi tanquam facta mors Dei, scilicet per vnionem in persona, destruxit mortem: quoniam Deus & homo erat qui patiebatur. Non enim natura Dei læsa est, sed humana, neque mutatione sua fusce pit passiones.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut subditur ibidem, non purum hominem crucifixerunt Iudæi, sed Deo intulerunt pręfuptiones. Pone enim principem loqui per verbum, & hoc formari per literas in charta aliqua, & dirigi ciuitatibus, & aliquis inobediens chartam disrumpat, ad mortis sententiam deducetur: non tanquam chartam disrumpens, sed tanquam verbum imperiale disrumpens. Non ergo securus sit Iudæus, tanquam purum hominem crucifigens: quod enim videbat, quasi charta erat: quod autem in ea celebatur, imperiale verbum erat natum ex natura, non prolatum per linguam.

QVÆSTIO QVADRAGESIMA septima, de causa efficiente Passionis Christi.

DEINDE considerandum est de causa efficiente passionis Christi.

¶ Et circa hoc quæruntur sex.

¶ Primo, vtrum Christus fuerit ab aliis occisus, vel à seipso.

¶ Secundo, ex quo motiuo seipsum passioni tradiderit.

¶ Tertio, vtrum Pater tradiderit eum ad patiendum.

¶ Quarto, vtrum fuerit conueniens, vt per manus Gentium pateretur, vel potius à Iudæis.

¶ Quinto, vtrum occisores eius eum cognouerunt.

¶ Sexto, de peccato eorum qui Christum occiderunt.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum Christus fuerit ab alio occisus, an à seipso.

Infra q. 50. artic. 2. & 3.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod Christus non fuerit ab alio occisus, sed à seipso. Dicit enim ipse Ioannis decimo. Nemo tollit animam meam, à me, sed ego pono eam. Ilie autem dicitur aliquem occidere, qui animam eius tollit. Non est ergo Christus ab aliis occisus, sed à seipso.

Et opus. 3. c. 33. & 34.

2 ¶ Præterea, Illi qui ab aliis occiduntur, paulatim debilitata natura deficiũt, & maximè hoc apparet in crucifixis: vt enim dicit Aug.

dem corporis quia corpus Christi erat necessario passioni mortis ab illis actuis, scilicet flagellis, clauis, &c. Ex parte vero animæ: quia si potuisset præseruare corpus ab omni extrinseca violentia, tenebatur se custodire in corpore: ac per hoc non custodiens peccasset. Probatur sequela: quia quilibet homo tenetur se custodire à malis: quia tenetur post Deum & animas diligere proprium corpus ex charitate.

cap. 13.

¶ Dubium secundo occurrit de ratione cõclusionis: quoniã nec vnio animæ Christi ad Verbum manifestat animã Christi habuisse hãc potestatem. Nec auctoritas Augusti ita hoc tradit, vt nõ possit glossari, quod intendit de volũtate secundi effectiue, & non secũdum causam. Sicut etiam Autor superius in quæst. 13. arti. 2. ad prim. & Damas. & futuit. dixit, mortuus est Christus, quia voluit, glossa, voluntate diuina: quę tamẽ Autor hic humanæ Christi volũtati tribuit.

cap. 23.

¶ Ad euidentiam horum sciendũ est, quòd anima Christi dupliciter loqui possumus, scilicet secũdum virtutẽ naturalem vel gratiã in ea manentẽ, quia scilicet ipsa dicitur potens: & sic anima Christi non potest pręseruare corpus suum à lęsuris, nisi gloriam animę detriuãdo in corpus, & reddẽdo illud imoassibile, quod fuisset cõtra mysteriũ nostræ redemptionis, & cõtra ordinẽ Incarnationis, quo ab initio disposuit est vt anima ex stẽ gloriosa corpus maneret passibile, suspensatve supra diũ est redundantia gloriæ in corpus. Discurrendo quippe p omnes gratias infusas manifestes in anima Christi, liquido apparet nullã in ea fuisse potentiam aliã ad pręseruandũ corpus à læsuris approximatis. Alio modo loqui possumus de anima Christi vt est instrumẽtum cõiunctũ deitatis, & sic, vt superius inquęst. 13. ar. 2. & 3. dixit Autor, potestatem habuit faciendi omnia miraculo ordinabilia in finẽ incarnationis: hoc est omnes mutationes creaturarum præter spẽ stãtes ad creationem, & huiusmodi. Et sic loquitur hic Autor de anima Christi: ita quod intẽdit quod anima Christi vt organum Verbi, poterat & voluntates personarum immutare & potestatem eorum impedire, sicut poterat alia miracula in cælo & in terris facere, & similiter poterat conseruare carnem suam, ne lædęretur à flagellis, clauis & quibuscunque læsuris: sicut potuit seruare Petrum super aquas ambulantem, &c. Et huius ratio in secundo dubio reddetur.

¶ Ad obiectionẽ ergo Scoti primam, dicitur quod peccat secundum nõ causam vt causam. Concesso siquidem toto argumento, nihil aliud habetur nisi quod corpus Christi necessario passum est ab extrinsecis conferendo actiua ad passum (scilicet corpus ad animam) secundum se. Cum his enim stat quod anima illa vt organum Verbi potuisset, si voluisset, impedire passionem.

habetur in prima Syn. p. c. 22.

¶ Ad secundum dicitur, quod solus ipse est per se ipsum: quia ex quo homo plus est animam propriam quam proprium corpus tenetur diligere, constat quod non peccat, sed bene facit, qui quum possit, non custodit proprium corpus à læsuis propter saluam animarum: Christus autem pastor bonus fuit, ponens animam, hoc est vitam suam pro ouibus suis.

Infra q. 50. artic. 2. & 3.

¶ Ad secundum dubium dicitur, quod quia à Catholicis acceptatur, quod anima Christi fuit organum coniunctum verbi Dei, consentaneum rationi est, vt quod singulariter & ineffabiliter assumptum est organum, ad omnia effectum sit organum ad quæ potest instrumentaliter concurrere. Nam sicut caput est Christus etiam angelorum, & in scientia & gratia & virtutibus prælatus est omnibus, ita etiam potentia instrumentali super omnia sit, quæ possunt diuino organo fieri omnia enim quæ excellentia sunt & non dedecent Christi animam, sed consonant conditioni eius, credenda sunt ineesse illi. Et sic vnione animæ Christi ad verbum manifestatur rationabiliter potestas: hæc scilicet præ seruandi proprium corpus à læsuis) in anima Christi, vt organum est verbi. Et licet glossari forte possit Aug. ad planum tamen sensum ex contextu recurrendum est, & ille tenendus, quicquid glossent alij. Quod autem Autor diuinæ voluntati ibi tribuerit, quod hic humanæ, non est omnino quia: ipsemet ibi in ar. 5. regulam generalem tradidit: interpretandi dicta de potestate instrumentali animæ Christi: scilicet quod quia instrumentum non propria sed principalis agentis potestate agit, ideo opera animę Christi pure organice, attribuũtur deitati. Et propterea vtrunque est verum, scilicet quod Christus est resuscitauit, suiuit, mortuus est, quia voluit, voluntate diuina, vt causa principali: & quod Christus est suiuit, suiuit, mortuus est volũtate humana, vt causa potente instrumẽtaliter impedire, & non impedière. Et primum, vt clarius & principalius ab omnibus affirmatur, secũdum à sapiẽtibus intelligitur in Euãgelio traditum, quod dicitur, Nemo tollit animam meã à me: sed ego ponoeam. Hoc verbum nullus martyrum quantumcunque voluntarius ad mortem, potest vere dicere: sed propriũ fuit Christo: ergo non sola voluntas complacentię sed causarium mortis in Christo fuit.

¶ In responsione ad secundũ aduerte quod duplex est modus dicendi de clamore Christi in cruce. Primus est, quod Christus permittẽs corpus pati ac debilitari vsque ad mortem, secundum violentiã illati suo corpori cormẽti, speciali miraculo fortitudinẽ ad clamandum effecit. Secũdus est, quod Christus permisit quidẽ corpus pati, & nihil minuẽ do de passione miraculose cõseruauit fortitudinem naturę, ad clamãdum: ita quod conseruatio fortitudinis fuit miraculosa, qua conseruatione definente, statim passio effectum mortis habuit: clamans enim expirauit. Primus modus facilior est, sed multiplicat miracula: quorũ, vt patet Mat. 27. bis Christus clamauit, ac per hoc duobus miraculis opus fuit. Secũdus autẽ modus, quem sequitur Autor in litera, vnico contẽtus est miraculo, scilicet conseruatione fortitudinis vsq; ad extremũ: ex illa enim pluries clamare potuit. Et altior est: quia vt in litera dicitur, ad hoc Christus conseruauit fortitudinem, vt monstraret, quod nemo tollit animam suam à corpore suo: sed ipse ponit eam.

Infra q. 48. arti 2. & 3. corin. Et 4. cõr. c. 15 ad 13. & 16. Et opus 3 ca. 23. & Ro. 5 lect. 2 fi. & lectu. 5. col. 3 fi.

¶ In eadem responsione circa celeritatem mortis Christi, quia voluit, considerandum est quod celeritas illa fuit & naturalis & voluntaria. Nam ex parte corporis naturale fuit, quod Christus moreretur, antequam latrones morerentur, Tum quia longe plura passus fuerat: tum quia delicatioris erat complexionis: tum quia corpus ieiunijs, vigilijs atque laboribus debilitatum habebatur: tum quia passio eius erat pura, scilicet sine redundantia consolationis: latrones enim consolabantur, alter spe, alter saltem sua sorte cõtentus. Ex parte vero deitatis, & animæ instrumentaliter fuit voluntaria: quia quandiu voluit conseruare fortitudinem patientiæ fortis fuit: quam primum autem noluit conseruare, reliquit ipsum corpus sibi. & sic statim ex illatis passionibus directe, à sua vero voluntate indirecte, non prohibendo, quum posset, sequuta est mors, non expectata latronum morte.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum Christus fuerit ex obedientia mortuus.

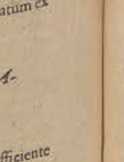

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod Christus nõ fuerit ex obedientia mortuus. Obedientia enim respicit præceptum. Sed non legitur Christo fuisse præceptum, quod ipse pateretur. Non ergo ex obedientia passus fuit.

2 ¶ Præterea, Illud dicitur aliquis ex obedientia facere, quod facit ex necessitate præcepti. Christus autem, nõ ex necessitate, sed voluntarie passus fuit. Non ergo passus est ex obedientia.

¶SED CONTRA est, quod dicitur Luc. 18. Postquam flagellauerint, occident eum.

¶RESPONDEO dicendum, quod aliquid potest esse causa alicuius effectus dupliciter. Vno modo directe ad illud agendo. Et hoc modo persecutores Christi eum occiderunt, quia sufficientem causam mortis ei intulerunt cum intentione occidendi ipsum, & effectu subsequente: quia scilicet ex illa causa est mors subsecuta. Alio modo dicitur aliquis causa alicuius indirecte, scilicet quia non impedit cum impedire posit: sicut si dicatur aliquis alium persundere, quia non clausit fenestram, per quam imber ingreditur. Et hoc modo ipse Christus fuit causa suæ passionis & mortis: poterat enim suam passionem & mortem impedire. Primo quidem aduersarios reprimendo, vt eum aut non vellent, aut non possent interficere. Secundo, quia spiritus eius habebat potestatem conseruandi naturam carnis suæ, ne à quocunque læsuo inflicto opprimeretur. Quod quidem habuit anima Christi, quia erat verbo Dei coniuncta in vnitate personæ: vt Augustinus dicit in quarto de Trinitate. Quia ergo anima Christi non repulit à proprio corpore nocumentum illatum sed voluit quod natura corporalis illi nocumento succumberet, dicitur suam animam posuisse, vel voluntarie mortuus esse.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod cum dicitur, Nemo tollit animam meam à me, intelligitur, me inuito: quod enim aliquis ab inuito auferi, qui resistere non potest, illud proprie dicitur tolli.

¶ Ad secundum dicendum, quod vt Christus ostenderet, quod passio illata per violentiam, eius animam non eripiebat, naturam corporalem in sua fortitudine conseruauit, vt etiam in extremis positus voce magna clamaret, quod inter alia miracula mortis eius computatur. Vnde dicitur Marci decimoquinto. Videns autem Centurio qui ex aduerso stabat, quia sic clamans expirasset, ait, Vere hic homo filius Dei erat. Fuit etiam & mirabile in Christi morte, quod velocius mortuus fuit aliis, qui simili passione afficiebantur.

¶ Vnde dicitur Ioann. 19. quod eorum qui cum Christo crucifixi erant, fregerunt crura vt cito morerentur: ad Iesum autem cum veniissent, vt viderunt eum iam mortuum, non fregerunt eius crura. Et Marci decimoquinto dicitur quod Pilatus mirabatur, si iam obiisset. Sicut enim eius voluntate, natura corporalis conseruata est in suo vigore vsque ad extremum: sic etiam quando voluit, subito cessit nocumento illato.

¶ Ad tertium dicendum, quod Christus simul & violentiam passus est vt moreretur, & tamen voluntarie mortuus fuit: quia violentia corpori eius illata est, quæ tamen tantum corpori eius prævaluit, quantum ipse voluit.

¶ Super Quæstionis quadragesimæ septimæ Articulum secundum.

TItulus clarus.

¶ In corpore vnica est conclusio: Conuenientissimum fuit vt Christus ex obedientia pateretur. Probatur tripliciter. Omnia clara sunt in litera.

¶ Memento colligere ex responsione ad primũ & tertium, quod Christus sua passione adimpleuit legẽ totam: charitate quidẽ & obedientia summa, omnia præcepta moralia: sacrificio summo sui ipsius, omnia cæremonialia: satisfactione

Universidad de Deusto
Biblioteca

summa tantæ pœnæ, omnia iudicialia. Et si his iuncteris, quod in his tribus præcedentibus mandata omnia iuris diuini, ius naturale, & iuris positiui secundum genus videbis quod Christus in sua passione impleuit omnẽ iustitiam omnis generis iuris & præcepti.

¶ *Super Quæstionis quadragesimæ septimæ Articulum tertium.*

TItulus clarus.

¶ In corpore vnà conclusio: Deus pater tradidit triplicitèr Christum passioni. Probatur: Christus passus est ex obedientia Patris: ergo. Et declaratur conclusio quo ad omnia membra, scilicet ordinationem, inspirationẽ, nouã protectionem. Hæc enim tria inferuntur ex obedientia ordinatur: & obedientia huiusmodi infert in præceptore institutionem, in obediente inspirationem, in executore permissionem.

¶ In responsione ad primum, nota quod illa propositio, Innocẽtem hominem passioni & morti tradere iniustum, est impium & crudele, intelligitur absolute & nõ in ordine ad Deum cuius sunt vita & mors: quipotest absque impietate & crudelitate innocentem inuitum tradere passioni & morti, sicut potest pro libito talem annihilare. Vtitur autem Auctor propositione ista, tractando de Deo, vt ostendat quod traditio Christi in mortem secundum se absolute iniusta: quia non inuitus, sed voluntarius traditus est in mortẽ, sponte obediẽs Deo ad hoc. Decusque Deum non omnipotẽtia sua vi in in traditione huiusmodi, qui diffiniebat vincidia boluni non potẽtia, sed iustitia, & propterea vsus est suaui dispositione, tradendo Christum voluntarium ad huiusmodi obedientiam.

¶ Præterea, Charitas est excellẽtior virtus quàm obedientia. Sed Christus legitur ex charitate passus: secundum illud Ephe.5. Ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit nos & tradidit semetipsum pro nobis. Ergo passio Christi magis debet attribui charitati, quam obedientiæ.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Philip.2. Factus est obediens Patri vsque ad mortem.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd conuenientissimum fuit, quod Christus ex obedientia pateretur. Primo quidem, quia hoc conueniebat iustificationi humanæ: vt sicut per vnius hominis mobedientiã peccatores constituti sunt multi, ita per vnius hominis obedientiam, iusti constituantur multi, vt dicitur Rom.5. Secundo hoc conueniens fuit reconciliationi Dei ad homines. Vnde dicitur Roma.5. Reconciliati sumus Deo per mortem filij eius, inquantum scilicet ipsa mors Christi fuit quoddam sacrificium acceptissimum Deo: secundum illud Ephes.5. Tradidit seipsum pro nobis, oblationem & hostiam Deo in odorẽ suauitatis. Obedientia vero omnibus sacrificiis antefertur: secũdum illud 1. Reg.15. Melior est obedientia quam victimæ. Et ideo conueniens fuit vt sacrificium passionis & mortis Christi ex obedientia procederet. Tertio hoc conueniens fuit eius victoriæ, qua de morte & actore mortis triumphauit. Non enim miles vincere potest, nisi duci obediat, & ita homo Christus victoriam obtinuit *per hoc quod Deo fuit obediens: secundum illud Prouer.21. Vir obediens loquitur victorias.

* Alias pro eo.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quod Christus mandatum accepit à Patre, vt pateretur: dicitur enim Ioan.10. Potestatem habeo ponendi animam meam, & potestatem habeo iterum sumendi eam, & hoc mandatum accepi à Patre meo, scilicet ponendi animam, & sumendi eam. Ex quo (vt Chrysost. dicit) non est intelligendum, quod prius expectauerit audire, & opus ei fuerit discere: sed voluntatium monstrauit processum, & contrarietatis ad Patrem suspicionem destruxit. Quia tamen in morte Christi lex veteris consummata est (secundum illud quod ipse moriens dixit Ioan.19. Consummatum est) potest intelligi quod patiendo, omnia veteris legis præcepta impleuit. Moralia quidem, quæ in præceptis charitatis fundantur, impleuit inquantum passus est, & ex dilectione Patris (secundum illud Ioan.14. Vt cognoscat mundus quia diligo Patrem, & sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio, surgite eamus hinc) licet ad locum passioni s) & etiam ex dilectione proximi: secundum illud Galat.2. Dilexit me, & tradidit semetipsum pro me. Cæremonialia verò præcepta legis quæ ad sacrificia & oblationes præcipue ordinantur impleuit Christus sua passione, inquantum omnia antiqua sacrificia, figuræ fuerunt illius veri sacrificij, quod Christus obtulit, moriendo pro nobis. Vnde dicitur Coloss.2. Nemo vos iudicet in cibo aut in potu, aut in parte diei festi, aut neomeniæ, quæ sunt vmbra futurorum, corpus autem Christi: eo scilicet, quod Christus comparatur ad illa, sicut corpus ad vmbram. Præcepta verò iudicialia legis quæ præcipue ordinantur ad satisfaciendum iniuriam passis, impleuit Christus sua passione: quoniam (vt in Psalm. dicitur) quæ non rapuit exoluit, permittens se ligno affigi, pro pomo, quod de ligno homo rapuerat contra Dei mandatum.

¶ Ad secundum dicendum, quod obedientia etsi importat necessitatem respectu eius quod præcipitur, tamen importat voluntatem respectu impletionis præcepti, & talis fuit obedientia Christi. Nam ipsa passio & mors secundum se considerata, naturali voluntati repugnabat: volebat tamen Christus Dei voluntatem circa hoc implere, secundum illud Psalm. Vt faceremus voluntatem tuam, Deus meus voui. Vnde dicebat Matth. vicesimosexto. Si non potest transire à me calix iste, nisi bibam illum, fiat voluntas tua.

¶ Ad tertium dicendum, quod eadem ratione Christus passus est ex charitate & obedientia: quia & præcepta charitatis ex obedientia impleuit, & obediens fuit ex dilectione ad Patrem præcipientem.

Homi.59. in Ioan.

ARTICVLVS III.

¶ Verum Deus pater tradiderit Christum passioni.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod Deus pater non tradiderit Christum passioni. Iniquũ enim & crudele videtur esse, quod innocens passioni & morti tradatur. Sed, sicut dicitur Deut.32. Deus fidelis & absque vlla iniquitate. Ergo Christum innocentem non tradidit passioni & morti. 3. dist.20. ar.3.q.1.& quæst.ar. 1.& 3. & Matthæi col.1.

2 ¶ Præterea, Non videtur quod aliquis à seipso & ab alio morti tradatur. Sed Christus tradidit semetipsum pro nobis: secundum quod dicitur Isa.53. Tradidit in mortem animam suam. Non ergo videtur quod Deus pater eum tradiderit.

3 ¶ Præterea, Iudas vituperatur ex eo quod tradidit Christum Iudeis: secundũ illud Ioann.6. Vnus ex vobis diabolus est: quod dicebat propter Iudã, qui eum erat traditurus. Similiter etiam vituperantur Iudæi, qui eum tradiderunt Pilato: secũdum quod ipse dicit Ioann.8. Gens tua & Pontifices tui tradiderunt te mihi. Pilatus etiam tradidit ipsum, vt crucifigeretur, vt habetur Ioann.19. Non est autem participatio iustitiæ cum iniquitate, vt dicitur.2.ad Corint.6. Ergo videtur quod Deus pater non tradiderit Christum passioni.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Roma.8. Proprio filio suo non pepercit Deus, sed pro nobis omnibus tradidit illum. Act. præc.

¶ RESPONDEO dicendum, quod (sicut dictum est) Christus passus est voluntarie ex obedientia Patris. Vnde secundum tria, Deus pater tradidit Christum passioni. Vno quidem modo, secundum quod sua æterna voluntate præordinauit passionem Christi ad humani generis liberationem, secundum illud quod dicitur Isaiæ 53. Dominus posuit in eo iniquitatem omnium nostrum. & iterum, Dominus voluit conterere eum in infirmitate. Secundo, inquantum inspirauit ei voluntatem patiendi pro nobis, infundendo ei charitatem. Vnde ibidem sequitur, Oblatus est, quia voluit. Tertio, non protegendo eum à passione, sed exponendo persequentibus. Vnde & legitur Matth.27. quod pendens in cruce Christus dicebat, Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me? quia scilicet potestati persequentium eum exposuit, vt August. dicit de gratia noui testamenti. Epist.120 ca.6.& 7.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod innocentem hominem passioni & morti tradere contra eius voluntatem, est impium & crudele, sic autem Deus pater Christum non tradidit, sed inspirando ei voluntatem patiendi pro nobis. In quo ostenditur & Dei seueritas, qui peccatum sine pœna dimittere noluit (quod signat Apostolus dicens, Proprio filio suo non pepercit) & bonitas eius in eo, quod cum homo sufficienter satisfacere non posset per aliquam pœnam quam pateretur, ei satisfactorem dedit. Quod signauit Apostolus dicẽs, Pro nobis omnibus tradidit illum. & Roman.3. dicit, Quem, scilicet Christum, proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius.

¶ Ad secundum dicendum, quod Christus, secundum quod Deus, tradidit semetipsum in mortem eadem voluntate & actione qua & Pater tradidit eum: sed inquantum homo, tradidit seipsum voluntate à Patre inspirata. Vnde non est contrarietas in hoc, quod Pater tradidit Christum, & ipse tradidit semetipsum.

¶ Ad tertium dicendum, quod eadem actio diuersimode iudicatur in bono vel in malo, secundum quod ex diuersa radice procedit. Pater enim tradidit Christum, & ipse semetipsum, ex charitate, & ideo laudantur. Iudas autem tradidit ipsum ex cupi

¶ Super Quæstionis quadragesimæ septimæ Articulum quartum.

ex cupiditate, Iudei autem ex inuidia, Pilatus ex timore mundano, quo timuit Cæsarem, & ideo ipsi vituperantur.

TItulus clarus.

¶ In corpore vnica conclusio: Conueniẽs fuit, vt Christi passio à Iudæis incideret, & mediantibus ipsis per Gentiles finiretur. Probatur: Conueniẽter effectus passionis præfigurans eam in modo ipsius passionis fuit ex fructus in eãdem in Iudæis, & per ipsos peruenit ad Gentiles: ergo conueniens modus fuit vt Christi passio à Iudæis incideret, & per ipsos à Gentilibus finiretur.

¶ Super Quæstionis quadragesimæ septimæ Articulum quintum.

TItulus clarus vt fortiat, de hominibus tamen, quia de dæmonibus iam dictum est.

¶ In corpore vna est distinctio bimembris cũ conclusionibus appositis iuxta membra. Distinctio est, quod apud Iudæos quidam erãt maiores, quidam minores. De maioribus tres conclusiones ponuntur. Prima est, quod cognouerũt ipsum esse Messiam. Secunda, quod non cognouerunt ipsum esse Deum. tertia, quodigno rantia ista non excusauit peccatum eorũ. Prima conclusio probatur auctoritate, & ratione, quia videbant omnia signa dicta de Messia, secunda probatur auctoritate eadem adiuncta verbo Apostoli, Si cognouissent. Et hæ conclusiones cum suis probationibus ab Auctore recitatine afferuntur: vt patet in litera.

¶ Tertia autem conclusio ipsius Autoris est, & probatur: quia eorum ignorantia erat affectata: quia videbant testimonia deitatis Christi sufficientia, sed ipsi ex prauo affectu peruertebant illa, & doctrinam abiiciebant, nolentes credere. Probatur Ioan. decimoquinto, &c.

¶ Aduertẽdum hic, quod licet testimonia deitatis Christi essent secundum se sufficientia ad causandam fidem veritatis, vel coactã hominibus qui præsentes fuerũt testimonijs illis: scilicet miraculorum sic facto rum ad cõfirmationem doctrinæ quã dicebat se Deum. Tamen gratia vnionis personalis non erat efficacissima, quasi claritatem hominibus quam dæmonibus, antequam mysterium hoc fuisset apertum: tum etsi sciebatur quod Messias erat Deus & filius Dei: non tamẽ intelligebatur, in quo sensu verificaretur quod esset Deus aut Dei filius, an per vnionis personalis gratiam, an per aliquam excellentiam singularissimam. Quæ dubitatio sublata videtur post Christi passionem, quo ad dæmones, & resurrectionem quo ad homines: quando aperuit discipulis sensum, vt intelligerent Scripturas & amplius per Spiritus sancti aduentum, qui promissus fuit doctor omnis veritatis, Ioan. decimoquarto. Hom. 82 in Ioan.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum fuerit conueniens, Christum pati à Gentilibus.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod non fuerit cõueniens, Christum pati à Gẽtilibus. Quia enim per mortẽ Christi homines erant à peccato liberãdi, conueniens videbatur, vt paucissimi in morte eius peccarent. Peccauerunt autem in morte eius Iudæi, ex quorum persona dicitur Matth. vigesimoprimo. Hic est hæres, venite occidamus eum. Ergo videtur conueniens fuisse quod in peccato occisionis Christi Gentiles non implicarentur.

2 ¶ Præterea, Veritas debet respondere figuræ. Sed figuralia sacrificia veteris legis non Gentiles, sed Iudæi offerebant. Ergo neque passio Christi, quæ fuit verum sacrificium, impleri debuit per manus Gentilium.

3 ¶ Præterea, sicut dicitur Ioann. 5. Iudæi quærebant Christum interficere, nõ solum quia soluebat sabbathum, sed quia patrem suum dicebat Deum, æqualem se Deo faciens. Sed hoc videbatur esse solum contra legem Iudæorum, vnde & ipsi dicunt Ioann. 19. Secundum legem debet mori, quia filium Dei se fecit. videtur ergo conueniens fuisse, quod Christus non à Gentilibus, sed à Iudæis pateretur, & falsum esse quod dixerunt, Nobis non licet interficere quenquam, cum multa peccata secundum legem morte puniantur, vt patet Leui.20.

¶ SED CONTRA est quod ipse Dominus dicit Matthæi 20. Tradent eum Gentibus, ad illudendum, & flagellandum & crucifigendum.

¶ RESPONDEO dicendum, quod in ipso modo passionis Christi præfiguratus est effectus ipsius. Primo enim passio Christi effectum salutis habuit in Iudæis: quorum plurimi in morte Christi baptizati sunt: vt patet Act.2. & 3.

¶ Secundo vero Iudæis prædicantibus, effectus passionis Christi transiuit ad Gentes. Et ideo conueniens fuit vt Christus à Iudæis pati inciperet, & postea Iudæis tradentibus, per manus Gentilium, eius passio finiretur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Christus ad ostendendam abundantiam charitatis suæ, ex qua patiebatur, in cruce positus veniam persecutoribus postulauit. Et ideo vt huius petitionis fructus ad Iudæos & Gentiles peruenire, voluit Christus ab vtrisque pati.

¶ Ad secundum dicendum, quod passio Christi fuit sacrificij oblatio, inquantum Christus propria voluntate mortem sustinuit ex charitate. In quantum autem à persecutoribus est passus, non fuit sacrificium, sed peccatum grauissimum.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut Augustinus dicit, Iudæi dicentes, Nobis non licet interficere quenquam, intellexerunt non sibi licere interficere quenquam, propter festi diei sanctitatem, quam celebrare iam cœperant.

Vel hoc dicebant (vt Chrysost. dicit) quia volebant eum occidi, non tanquam transgressorem legis, sed tanquam publicum hostem, quia Regem se fecerat: de quo non erat eorum iudicare. Vel quia non licebat eis crucifigere (quod cupiebant) sed lapidare: quod in Stephano fecerunt. Vel melius dicendum est, quod per Romanos, quibus erant subiecti, erat eis potestas occidendi interdicta.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum Christi persecutores eum cognouerint.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod persecutores Christi eũ cognouerint. Dicitur enim Matth. vigesimoprimo, quod agricolæ videntes filium, dixerunt intra se, Hic est hæres, venite occidamus eum. Vbi dicit Hieron. Manifeste Dominus probat ex verbis Iudæorum, principes non per ignorantiam, sed per inuidiam, Dei filium crucifixisse: intellexerunt enim eum esse illum, cui Pater per Prophetam dicit, Postula à me, & dabo tibi Gentes hæreditatem tuam. Ergo videtur quod cognouerint eum esse Christum vel filium Dei. Opus 60. cap.28. in fi. Et i.ad Cor. 2. li. 2. col.1.

2 ¶ Præterea, Ioan. decimoquinto, Dominus dicit, Nunc autem & videtur & oderunt & me & Patrem meum. Quod autem videtur, manifeste cognoscitur. Ergo Iudæi cognoscentes Christum, ex causa odij, ei passionem intulerunt. In eum locum.

3 ¶ Præterea, In quodam sermone Ephesini concilij dicitur, Sicut qui chartam imperialem discerpserit, tanquam Imperatoris distrumpens verbum, ad mortem addictur: sic crucifigens Iudæus quem viderat, pœnas dabit, tanquam ipsum Deum verbum præsumptionis iniiciens. Hoc autem non esset, si eum esse Dei filium, non cognouissent: quia ignorantia eos excusasset. Ergo videtur quod Iudæi crucifigentes Christum, cognouerint eum esse filium Dei.

SED CONTRA est, quod dicitur 1.ad Corinth.2. Si cognouissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent. & Act.3. dicit Petrus, Iudæis loquens, Scio quia per ignorantiam fecistis, sicut & principes vestri. Et Dominus in cruce pendens dicit, Pater, dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt.

¶ RESPONDEO dicendum, quod apud Iudæos quidam erãt maiores, & quidam minores. Maiores quidem, qui eorum principes dicebantur (vt dicitur in li. Quæstionum vete. & nou. Test.) sicut & dæmones, cognouerunt eum esse Christum promissum in lege: omnia enim signa videbãt in eo, quæ dixerant futura Prophetæ. Mysterium autem diuinitatis eius ignorabant, & ideo Apostolus dicit, Quod si cognouissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent. Sciẽdum tamen, quod eorum ignorantia non eos excusabat à crimine: quia erat quodammodo ignorantia affectata. videbant enim euidentia signa diuinitatis ipsius: sed ex odio & inuidia Christi, ea peruertebant, & verbis eius, quibus se Dei filium fatebatur, credere noluerunt. Vnde ipse de eis dicit Ioan.15. Si non venis-

¶ Sed occurrit simile dubium de prima conclusione, scilicet quod crucifixores cognouerunt Iesum esse Christũ. Nam signa & testimonia apparentia quod Iesus esset Christus, licet in se fuerint sufficientia ad hoc testificandum, & vidente illa ad confirmationẽ professionis Christi, debebant credere illum esse Christum: quia tamẽ de Christo multa excellentia & maxima prædicta erant, quæ in Iesu nõ apparebãt, quia in secundo aduentu impleuda sunt. & maiores ignorabant istos duos aduentus, & putabant Christum in primo aduentu regnaturum & redempturum temporaliter Israël: ideo videtur etiam ignorasse ipsum esse Christum. Ignorantia tamen affectata. Et confirmatur hæc ignorantia: quia etiam discipuli Domini ab ipso erudiri, credẽtes ipsum esse Christum, putabant quod in primo aduentu esset temporaliter redemptor Israël: dicit enim Nouissimum sperabamus, quod ipse esset redempturus Israël: Paulus quoque Apostolus dicit se ignoranter peccasse, paternarum traditionum æmulatione, significans quod maiores, qui eum docuerant, ignorabant Iesum esse Christum vnum de statimigeratibus in synagogas, præcidebat affirmans, quoniam hic est Christus. Ipse quoque Domin* ante prin- quæst.66.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cipes Iudæorum constitutus, quum adiuratus confessus esset se esse Christum, subdidit: dico secundo aduentu glorioso, vt excluderet ab eis excusationem suæ ignorantiæ. Bene autem enim inquiritur, quomodo hic secundus aduentus futurus esset, & de regno Christi fuissent edocti, &c. sed ipsi nolentes intelligere, dixerunt. Blasphemauit, reus est mortis, &c. Vbi apparet eorum affectata exEx. 20. cæcitas: si enim blasphemia est hominem esse Christū filium Dei, cur ergo expectando talem futurum Messiam de Iesu inquirebant, an ipse sit, nō quid Christus blasphemus esse debet? Si autē nō est blasphemia Christo, sed huic pauperi Iesu, quem audistis post tot miracula suscitasse Lazarum: audite quod hic pauper venit gloriosus ex potestate, &c. discite quod paupertas & abiectio non facit illum blasphemum sed testem veritatis sed depravatus affectu declinauit ad exercitādum hominē.

¶ Ad hoc potest dici, quod inter maiores erat latitudo, & q̄ illi maiores, qui perspicaci⁹ Scripturas nouerant, & miracula doctrinamque Christi viderant, nouerant illum esse Christū: quia vt dicitur Matth. 28. dixerunt, hic est hæres. Alii autem maiores, qui non sciebant, tot ignorare potuerūt. Nulli tamen excusati ob ignorantiam fuerunt: quia in promptu habebant, vnde poterant cognoscere testimonia Christi & certificari de dubiis, quo ad excellentiam ab ipso, quem vita, doctrina Scripturæ, miracula-que tot commendabant. Si quis autem putat omnes maiores cognouisse ipsum esse Christum, dicere potest quod cognouerunt eum esse Christū, quamuis non cognouerunt eum esse filium Dei. Beda etiam dicit super illud Lucæ 23. Quia nesciunt quid faciunt. Notandum, inquit, quod non pro eis orat, quem filium Dei intellexerunt, crucifigere, quam confiteri maluerunt. Sed ad hoc potest responderi, quod cognouerunt eum esse filium Dei, non per naturam, sed per excellentiam gratiæ singularis. Possumus tamen dicere, quod etiam verum Dei filium cognouisse dicuntur, quia euidentia signa huius rei habebant: quibus tamen assentire, propter odium & inuidiam noluerunt, vt eum cognoscerent esse filium Dei.

¶ Ad secundum dicendum, quod ante illa verba præmittitur, Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent, & postea subditur, Nunc autem viderunt & oderunt & me & Patrem meum. Per quod ostenditur, quod videntes opera Christi mirifica, ex odio processit quod eum filium Dei non cognouerunt.

¶ Ad tertium dicendum, quod ignorantia Iudæorum constitutus, quum adiuratus confessus esset se esse Christum, subdidit: dico secundo aduentu glorioso, vt excluderet ab eis excusationem suæ ignorantiæ. Bene autem enim inquiritur, quomodo hic secundus aduentus futurus esset, & de regno Christi fuissent edocti, &c. sed ipsi nolentes intelligere, dixerunt. Blasphemauit, reus est mortis, &c. Vbi apparet eorum affectata excæcitas: si enim blasphemia est hominem esse Christū filium Dei, cur ergo expectando talem futurum Messiam de Iesu inquirebant, an ipse sit, nō quid Christus blasphemus esse debet? Si autē nō est blasphemia Christo, sed huic pauperi Iesu, quem audistis post tot miracula suscitasse Lazarum: audite quod hic pauper venit gloriosus ex potestate, &c. discite quod paupertas & abiectio non facit illum blasphemum sed testem veritatis sed depravatus affectu declinauit ad exercitādum hominē.

¶ Ad hoc potest dici, quod inter maiores erat latitudo, & q̄ illi maiores, qui perspicaci⁹ Scripturas nouerant, & miracula doctrinamque Christi viderant, nouerant illum esse Christū: quia vt dicitur Matth. 28. dixerunt, hic est hæres. Alii autem maiores, qui non sciebant, tot ignorare potuerūt. Nulli tamen excusati ob ignorantiam fuerunt: quia in promptu habebant, vnde poterant cognoscere testimonia Christi & certificari de dubiis, quo ad excellentiam ab ipso, quem vita, doctrina Scripturæ, miracula-que tot commendabant. Si quis autem putat omnes maiores cognouisse ipsum esse Christum, dicere potest quod cognouerunt eum esse Christū, quamuis non cognouerunt eum esse filium Dei. Beda etiam dicit super illud Lucæ 23. Quia nesciunt quid faciunt. Notandum, inquit, quod non pro eis orat, quem filium Dei intellexerunt, crucifigere, quam confiteri maluerunt. Sed ad hoc potest responderi, quod cognouerunt eum esse filium Dei, non per naturam, sed per excellentiam gratiæ singularis. Possumus tamen dicere, quod etiam verum Dei filium cognouisse dicuntur, quia euidentia signa huius rei habebant: quibus tamen assentire, propter odium & inuidiam noluerunt, vt eum cognoscerent esse filium Dei.

¶ Ad secundum dicendum, quod ante illa verba præmittitur, Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent, & postea subditur, Nunc autem viderunt & oderunt & me & Patrem meum. Per quod ostenditur, quod videntes opera Christi mirifica, ex odio processit quod eum filium Dei non cognouerunt.

¶ Ad tertium dicendum, quod ignorantia affectata non excusat à culpa, sed magis videtur culpam aggrauare: ostendit enim hominem sic vehementer esse affectum ad peccandum quod vult ignorantiam incurrere, ne peccatum vitet. Et ideo Iudæi peccauerunt, non solum hominis Christi, sed etiam tanquam Dei crucifixores.

Hom. 40. in opere imperf. cap. 94.

ARTICVLVS VI.

¶ Virum peccatum Christum crucifigentium fuerit grauissimum.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod peccatum crucifigētium Christum, non fuerit grauissimum. Nō enim est grauissimum peccatum, quod excusationem habet. Sed ipse Dominus excusauit peccatum crucifigentium eum, dicens, Pater ignosce illis, quia nesciūt quid faciunt. Non ergo peccatum eorū fuit grauissimum.

2 ¶ Præterea, Dominus dixit Pilato Ioan. 19. Qui tradidit me tibi, maius peccatū habet. Ipse autem Pilatus fecit Christum crucifigi per suos ministros. Ergo videtur fuisse maius peccatum Iudæ proditoris, peccato crucifigentium Christum.

3 ¶ Præterea, Secundum Philosophum in 5 Ethic. Nullus patitur iniustum volens, & sicut ipse ibidem dicit, Nullo patiente iniustum, nullus facit iniustum: ergo volenti nullus facit iniustum. Sed Christus voluntarie est passus: vt supra habitū est. Non ergo iniustum fecerunt crucifixores Christi. Et ita eorum peccatum non fuit grauissimum.

¶ SED CONTRA est quod super illud Matth. 23. Et vos implete mensuram patrum vestrorum, dicit Chrysost. Quantum ad veritatē excesserunt mensuram patrum suorum: illi enim occiderunt homines, isti Deum crucifixerunt.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sicut dictum est, principes Iudæorum cognouerunt Christum: & si aliqua ignorantia fuit in eis, fuit ignorantia affectata, quæ eos nō poterat excusare. Et ideo peccatum eorum fuit grauissimū: tum ex genere peccati, tum ex malitia voluntatis. Minores autē Iudæi, grauissime peccauerunt quantum ad genus peccati: in aliquo tamen diminuebatur eorum peccatum, propter eorum ignorantiam. Vnde super illud Luc. 23. Nesciunt quid faciunt: dicit Beda, Pro illis rogat qui nescierunt quid facerent: zelum Dei habentes, sed non secundū scientiam. Multo autem magis fuit excusabile peccatum Gentilium, per quorum manus crucifixus est, qui legis scientiam non habebāt.

Infra art. 4. ad 2. & opra eo. capit. 28. li.

cap. 94

Hom. 40. in opere imperf. cap. 94.

tia affectata non excusat à culpa, sed magis videtur culpam aggrauare: ostendit enim hominem sic vehementer esse affectum ad peccandum quod vult ignorantiam incurrere, ne peccatum vitet. Et ideo Iudæi peccauerunt, non solum hominis Christi, sed etiam tanquam Dei crucifixores.

ARTICVLVS VI.

¶ Virum peccatum Christum crucifigentium fuerit grauissimum.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod peccatum crucifigētium Christum, non fuerit grauissimum. Nō enim est grauissimum peccatum, quod excusationem habet. Sed ipse Dominus excusauit peccatum crucifigentium eum, dicens, Pater ignosce illis, quia nesciūt quid faciunt. Non ergo peccatum eorū fuit grauissimum.

2 ¶ Præterea, Dominus dixit Pilato Ioan. 19. Qui tradidit me tibi, maius peccatū habet. Ipse autem Pilatus fecit Christum crucifigi per suos ministros. Ergo videtur fuisse maius peccatum Iudæ proditoris, peccato crucifigentium Christum.

3 ¶ Præterea, Secundum Philosophum in 5 Ethic. Nullus patitur iniustum volens, & sicut ipse ibidem dicit, Nullo patiente iniustum, nullus facit iniustum: ergo volenti nullus facit iniustum. Sed Christus voluntarie est passus: vt supra habitū est. Non ergo iniustum fecerunt crucifixores Christi. Et ita eorum peccatum non fuit grauissimum.

Artic. 2.

¶ SED CONTRA est quod super illud Matth. 23. Et vos implete mensuram patrum vestrorum, dicit Chrysost. Quantum ad veritatē excesserunt mensuram patrum suorum: illi enim occiderunt homines, isti Deum crucifixerunt.

Homil. 40. in opere perf.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sicut dictum est, principes Iudæorum cognouerunt Christum: & si aliqua ignorantia fuit in eis, fuit ignorantia affectata, quæ eos nō poterat excusare. Et ideo peccatum eorum fuit grauissimū: tum ex genere peccati, tum ex malitia voluntatis. Minores autē Iudæi, grauissime peccauerunt quantum ad genus peccatiin aliquo tamen diminuebatur eorum peccatum, propter eorum ignorantiam. Vnde super illud Luc. 23. Nesciunt quid faciunt: dicit Beda, Pro illis rogat qui nescierunt quid facerent: zelum Dei habentes, sed non secundū scientiam. Multo autem magis fuit excusabile peccatum Gentilium, per quorum manus crucifixus est, qui legis scientiam non habebāt.

Art. præc. ad 1.

Hoc principium, quod Deus non tentatur malis, probatur per hoc, quod malum non habet rationem obiecti, sed boni tantum, vt dictum est. Sed Deus habet rationem obiecti, quia ipse est finis omnium. Ergo Deus non tentatur malis.

2 ¶ Præterea, Deus est causa omnium bonorum, vt dictum est. Sed non omnia bona inducunt ad virtutem, quia quædam inducunt ad vitium, vt diuitiæ, vt dicitur Matth. 19. Ergo Deus non tentat ad bonum.

3 ¶ Præterea, Deus est causa omnium bonorum, vt dictum est. Sed non omnia bona sunt meritoria, quia quædam sunt naturalia, vt dormire, comedere, & huiusmodi. Ergo Deus non tentat ad bonum.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Deut. 13. Tentat vos Dominus Deus vester, vt palam fiat vtrum diligatis eum an non.

¶ RESPONDEO dicendum, quod tentare proprie importat experimentum sumere. Vnde cum aliquis experimentum sumit de aliquo, vt cognoscat ipsum, dicitur tentare illum. Sicut autem supra dictum est, cum de Deo dicuntur ea quæ sunt creaturarum, non dicuntur secundum aliquam similitudinem, sed secundum quandam excellentiam, & remotionem. Vnde cum dicitur quod Deus tentat, non est intelligendum quod experimentum sumat, quasi ignorans vel dubitans de aliquo, sed quia ipse facit vt homo experimentum sumat de seipso, vel de alio. Et hoc quidem facit dupliciter. Vno modo, inducendo ad aliquid quod est bonum. Alio modo, inducendo ad aliquid quod est malum, non quidem inducendo ad malum culpæ, sed inducendo ad malum pœnæ. Et hoc quidem facit vel ad manifestationem iustitiæ, vel ad manifestationem misericordiæ. Ad manifestationem iustitiæ, inquantum per peccata quæ quis committit in vna re, inducitur ad peccandum in alia re, secundum illud Rom. 1. Tradidit illos Deus in reprobum sensum. Ad manifestationem misericordiæ, inquantum per tribulationes quas quis patitur, inducitur ad meliora, secundum illud Rom. 5. Tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio autem spem.

¶ Ad primum ergo dicendum, quod illa verba dicuntur ex persona colonorum vineæ, per quos significantur rectores illius populi: qui eum cognouerunt eum esse Christum promissum in lege. Sed cōtra hanc responsionem esse videtur, quod illa verba Psalmi, Postula à me, & dabo tibi Gentes hæreditatem tuam, eidem dicuntur, cui dicitur, Filius meus es tu, ego hodie genui te. Si ergo cognouerunt eum esse illum cui dictum est, Postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatē tuam, sequitur quod cognouerint eum esse filium Dei. Chrysost. etiam ibidem dicit, quod cognouerūt eum esse filium Dei. Beda etiam dicit super illud Lucæ 23. Quia nesciunt quid faciunt. Notandum, inquit, quod non pro eis orat, quem filium Dei intellexerunt, crucifigere, quam confiteri maluerunt. Sed ad hoc potest responderi, quod cognouerunt eum esse filium Dei, non per naturam, sed per excellentiam gratiæ singularis. Possumus tamen dicere, quod etiam verum Dei filium cognouisse dicuntur, quia euidentia signa huius rei habebant: quibus tamen assentire, propter odium & inuidiam noluerunt, vt eum cognoscerent esse filium Dei.

¶ Ad secundum dicendum, quod ante illa verba præmittitur, Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent, & postea subditur, Nunc autem viderunt & oderunt & me & Patrem meum. Per quod ostenditur, quod videntes opera Christi mirifica, ex odio processit quod eum filium Dei non cognouerunt.

¶ Ad tertium dicendum, quod ignorantia affectata non excusat à culpa, sed magis videtur culpam aggrauare: ostendit enim hominem sic vehementer esse affectum ad peccandum quod vult ignorantiam incurrere, ne peccatum vitet. Et ideo Iudæi peccauerunt, non solum hominis Christi, sed etiam tanquam Dei crucifixores.

dinem, & supra genus peccati addidit turpitudinem proditionis. Ob quam in Psalmo gravius peccatum monstratur, quum dicitur: Quoniam si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem vtique. & si is qui oderat me, super me magna locutus fuisset, abscōdissem me forsitan ab eo, homo vero vnanimis dux meus (quantum ad loculos) & notus meus, qui simul mecum dulces capiebat cibos.

In corp.

¶ Super Quæstionis quadragesimaoctaua Articulum primum.

TItulus clarus est recolentibus, in quo constitit meriti ratio, scilicet quod vendicet sibi ex debito præmium. Et propterea passionē Christi operati nostrā salutem per modū meriti, est operati sic vt secundū iustitiam debeatur sibi nostra salus.

cap. vlc.

¶ In corpore arti. vnica est conclusio affirmatiue respondens quæsito: Christus per suā passionem nō solum sibi meruit, sed omnibus suis membris salutem. Probatur: Christo data est gratia non solum vt singulari personæ, sed etiā vt capiti Ecclesiæ: ergo opera Christi ita se habent tam ad se, quam ad sua membra, sicut opera alterius in gratia constituti ad seipsum: ergo Christus per suam passionē nō solum meruit sibi, sed omnibus membris suis salutem. Antecedens patet ex supradictis. Prima consequentia, vt euidens per se relinquitur nota ex termini. Et vere sic est penetrandum corpus mysticum Christi esse sicut vnum eundēmque hominem, secunda autem consequentia probatur ex eo quod quilibet cōiustitiatus gratia, patiēs propter iustitiam, meretur sibi salutem. Quod probatur Matth. quinto Beati qui persecutionem.

¶ In responsione ad primum vide, quod licet facile potuisset dici quod non est superfluum piu eres mereri idem: quoniā est ex pluribus meritis facere sibi idē præmium. Et 18. 4. fiat quotidie hoc cōtinuum debitum: & contra. 4. 3. gere, dū quilibet in gratia constituitus, quolibet actu meritorio meretur vitam æternam. Vt 6. 6. docetur tamē Autor necessitatē meriti per passionē Christi vltra meritum per alios Christi actus, dixit quod passio Christi adiuta supra priam meruit Christus tollere impedimēta nostræ iustificationis: meruit enim tollere & culpam omnem, & pœnam tam nā tuæ nostræ quam singulorum membrorum suorum.

¶ In responsione ad vltimum, aduertē quod vltra villitates numeratas in arti 3. quæst. 46 quas intulit passio Christi ex ipso genere operis, est vnus effectus inferius explicatus ab Autore, scilicet quod quia pœnā subtrahit à se quod suum est propter amorem illi⁹, pro quo patitur, per hoc efficit, vt sibi ex ipso operis genere debeatur illorum salus, pro quibus se sua salute priuauit.

Trac. 104. in Ioan.

quæst. 3.

¶ Super Quæstionis quadragesimaoctaua Articulum secundum.

TItulus clarus ex ipsa satisfactionis ratione. Fuerat siquidem satis est facere æquale seu sufficiēs debito. Præsupponit namque satisfactio debitum pro quo satisfaciendū est, & debito præsupposito tunc satisfit, quando aliquid exhibetur æquivalēs debito vel excedens illud.

In proposito quia de debito humani generis constat (quoniam & offendit Deum, & obnoxium erat æternæ pœnæ) quæritur, an passio Christi saluauerit nos per modum satisfactionis, hoc est per modum recompensantis æquale ad minus debito humani generis.

¶ In corpore vna est cōclusio respondens quæsito affirmative: Passio Christi non solum sufficiens sed superabūdans satisfactio fuit pro peccatis humani generis. Probatur: Ille propriē satisfacit offenso, qui illi exhibet quod æque vel magis diligit, quam oderit offensa. sed Christus patiendo Deo magis exhibuit quam exigere offensa totius humani generis ergo. Probatur minor tripliciter, & confirmatur & minor & cōclusio autoritate Ioan. Euangelistæ.

q. 46. ar. 3. & alias.

¶ Aduerte hic, quod aliquid exhibitum offenso dupliciter potest satisfacere. Primo ex gratia offensæ acceptantis illud exhibitum pro sufficiēti, quāuis illud in se nō esset sufficiēs pro satisfactione: sicut si Rex pro iniuria sibi facta accepter solam petitionem venię. Alio modo ex sufficientia ipsius rei exhibitæ: quia scilicet illud exhibitum est secundum se tantæ bonitatis, amabilitatis, dignitatis & excellentiæ, vt adæquet offensam vel excedat, sicut si pro offensa deberetur libra argenti, & daretur libra auri. In proposito est termo de satisfactiōe secūdo modo, hoc est secūdū seipsa quod sēsus maioris est, quod ille proprie satisfacit, qui exhibet offen-

4. cōtra c. 55. ad 23. & 24. Et opusc. 60. c. 18. co. 6.

q. præced. ait. 6.

¶ Ad primum ergo dicendum, quod excusatio illa Domini nō refertur ad principes Iudęorum, sed ad minores de populo: sicut dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, quod Iudas tradidit ipsum, non Pilato, sed principibus Sacerdotum, qui tradiderut eum Pilato, secundum illud Ioan. decimooctauo. Gens tua & pontifices tui tradiderunt te mihi. Horum tamē omnium peccatum fuit magis quam Pilati, qui timore Cæsaris, Christum occidit. Et etiam quam peccatum militum, qui mandato præsidis, Christum crucifixerunt: non ex cupiditate, sicut Iudas: nec ex inuidia & odio, sicut principes Sacerdotum.

¶ Ad tertium dicendum, quod Christus voluit quidem suam passionem, sicut & Deus eam voluit. Iniquam tamen actionem Iudæorum non voluit, & ideo occisores Christi ab iniustitia non excusantur. Et tamen ille qui occidit hominem, iniuriam facit, non solum homini occiso: sed etiam Deo & reipublicæ. Sicut etiam & ille qui occidit seipsum, vt Philosophus dicit in 5 Ethic. Vnde & Dauid damnauit illum ad mortem, qui non timuerat mittere manum vt occideret Christum Domini, quanuis eo petente: vt legitur 2. Reg. 1.

QVÆSTIO QVADRAGESIMAOCTAVA, *De modo passionis Christi, quantum ad effectum in sex articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de effectu passionis Christi. Et primo de modo efficiendi: Secundo de ipso effectu.

¶ Circa primum quærūtur sex.

¶ Primo, vtrum passio Christi causauerit nostram salutem per modum meriti.

¶ Secundo, vtrum per modum satisfactionis.

¶ Tertio, vtrum per modum sacrificij.

¶ Quarto, vtrum per modum redemptionis.

¶ Quinto, vtrum esse redēptorem, sit proprium Christi.

¶ Sexto, vtrum causauerit effectum nostræ salutis per modum efficientiæ.

ARTICVLVS I.

¶ Virum passio Christi causauerit nostram salutem per modum meriti.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod passio Christi non causauerit nostram salutē per modū meriti. Passionum enim principia non sunt in nobis. Nullus autē meretur vel laudatur, nisi per id, cuius principium est in ipso. Ergo passio Christi nihil est operata per modum meriti.

2 ¶ Præterea, Christus ab initio suæ conceptionis meruit & sibi & nobis: vt supra dictum est. Sed superfluum est aliquem iterū mereri id quod ante meruerat. Ergo Christus per suam passionem non meruit nostram salutem.

3 ¶ Præterea, Radix merendi est charitas. Sed charitas Christi non fuit magis augmentata in passione, quam ante. Ergo non magis meruit salutem nostram patiendo, quam ante fecerat.

¶ SED CONTRA est quod super illud Philip. 2. Propter quod & Deus exaltauit illum, &c. dicit Augustinus. Humilitas passionis, claritatis est meritum, claritas humilitatis est præmium. Sed ipse clarificatus est, non solum in seipso, sed etiam in suis fidelibus: vt ipse dicit Ioan. 17. Ergo videtur quod ipse meruerit salutem suorum fidelium.

¶ RESPONDEO dicendum, quod (sicut supra dictum est) Christo data est gratia, non solum sicut singulari personæ, sed inquantum est caput Ecclesiæ: vt scilicet ab ipso redunderet ad membra. Et ideo opera Christi hoc modo se habēt tam ad se, quam ad sua membra, sicut se habent opera alterius hominis in gratia constituti ad ipsum. Manifestum est autem quod quicunque in gratia constitutus, propter iustitiam patitur, ex hoc ipso meretur sibi salutem, secundum illud Mat. 5. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Vnde Christus per suam passionem non solum sibi, sed etiam omnibus membris suis meruit salutem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod passio, inquantum huiusmodi non est meritoria: quia habet principium ab exteriori. Sed secundum quod eam aliquis volantarie suffinet, sic habet principium ab interiori: & hoc modo est meritoria.

¶ Ad secundum dicendum, quod Christus à principio suæ conceptionis meruit nobis salutem æternam: sed ex parte nostra erant quædam impedimenta, quibus impediebamur consequi effectum præcedētium meritorum. Vnde ad remouendum illa impedimēta oportuit Christum pati: vt supra dictum est.

¶ Ad tertium dicendum, quod passio Christi habuit aliquem effectum, quem non habuerunt præcedentia merita: non propter maiorem charitatem, sed propter genus operis, quod erat conueniens tali effectui: vt patet ex rationibus supra inductis de conuenientia passionis Christi.

ARTICVLVS II.

¶ Virum passio Christi causauerit nostram salutem per modum satisfactionis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod passio Christi non causauerit nostram salutem per modum satisfactionis. Eiusdem enim videtur esse satisfacere, cuius est peccare: sicut patet in aliis pœnitentiæ partibus: eiusdem enim est conteri & confiteri, cuius est peccare. Sed Christus non peccauit: secundum illud 1. Petr. 2. Qui peccatum non fecit. Ergo ipse non satisfecit propria passione.

3 ¶ Præterea, Nulli satis fit per maiorem offensam. Sed maxima offensa fuit perpetrata in Christi passione: quia grauissime peccauerunt qui eum occiderunt: vt supra dictum est. Ergo videtur quod per passionē Christi non potuerit Deo satisfieri.

Universidad de Deusto
Biblioteca

so, quod secundum se est magis ab offento diligi quam exosa offensa, et hoc sensum manifestat minor, dicens quod Christus plus exhibuit patiendo, quam offensæ recompensatio exigebat: manifeste enim hic comparantur secundum se offensa & passio Christi. Vnde cōcluditur quod Christi passio secundum se est satisfactio superabundās pro peccatis humani generis, & ideo acceptata à Deo: & non econtra, quia acceptata, ideo sufficiens. Et hoc probant rationes inductæ.

¶In responsione ad primum, dubium occurrit circa rationē redditam, quare potest vnus pro alio satisfacere, & non conteri aut cōsiteri. Assignatur siquidem in littera ratio, quia satisfactio est actus exterior. Contra quam in promptu est obiectio, quod confessio quoque est actus exterior: & propter ea satisfactio est validā inferentia quod vnus potest confiteri pro alio: & quia hoc non est verum, sequitur quod ratio nihil valet.

q.46.ar.6.

¶Ad dubium hoc dicitur, quod æquivocatio hic accidit de actu exteriori. Nam actus exterior dupliciter dicitur, vel vt distinguitur ab actu interiori, vt videre est actus exterior, imaginari est actus interior. Et secundum hunc sensum procedit obiectio: sic enim confessio est actus exterior. Alio modo sumitur actus exterior secundum medium, & sic distinguitur cōtra actum secundum medium interius, hoc est rationis tātum. Vt enim in moralibus patuit, dupliciter inuenitur medium in actibus nostris, vel medium rationis tantum, vel medium rei. Et medium rei exterius dicitur quia in æqualitate rei ad rem consistit, medium autem rationis interius quodam modo dicitur: quia in proportione in tranſe rationis in ordine ad operantem consistit. Quia autem satisfactio in æqualitate rei ad rem consistit, (oportet enim ipsam adæquare debitum, vt patet) ideo dicitur hic quod consistit in actu exteriori sicut in actu exteriori secundum medium, & in hoc differt confessio à satisfactione in proposito. Et hinc provenit vt Autor dicit, quod satisfacere potest quis per alium quoniam ad æquale externum soluēdum adhiberi possunt externa instrumenta, inter quæ sunt amici non minus, quam pecuniæ. Satisfactio autem externa sonat adæquationē: est enim facere satis, id est sufficiens.

Infra 1. 49. arti. 4. cor. Et q. 73. arti. 4 cor. & ad 1. Et q. 83. arti. 1. cor. & opu. 60. c. 18. co. 6.

3 ¶ Præterea, Satisfactio importat æqualitatem quandam ad culpam, cum sit actus iustitiæ. Sed passio Christi non videtur esse æqualis omnibus peccatis humani generis: quia Christus non est passus secundum diuinitatem, sed secundum carnem: secundum illud 1. Petri 4. Christo igitur passo in carne. Anima autem in qua est peccatum, potior est quam caro. Non ergo Christus sua passione satisfacit pro peccatis nostris.

¶SED CONTRA est quod in persona eius dicitur in Psalm. Quæ non rapui, tunc exsoluebam. Non autem exsoluit qui perfecte non satisfacit. Ergo videtur quod Christus patiendo, perfecte satisfecerit pro peccatis nostris.

¶RESPONDEO dicendum, quod ille proprie satisfacit pro offensa, qui exhibet offenso id, quod æque vel magis diligit, quam oderit offensam. Christus autem ex charitate & obedientia patiendo, magis Deo aliquid exhibuit, quam exigeret recōpensatio totius offensæ humani generis. Primo quidem propter magnitudinem charitatis, ex qua patiebatur. Secundo propter dignitatem vitæ suæ, quam pro satisfactione ponebat: quæ erat vita Dei & hominis. Tertio, propter generalitatem passionis, & magnitudinem doloris assumpti: vt supra dictum est. Et ideo passio Christi non solum sufficiens, sed etiam superabundans satisfactio fuit pro peccatis humani generis: secundum illud 1. Ioan. 2. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod caput & membra sunt quasi vna persona mystica. & ideo satisfactio Christi ad omnes fideles pertinet, sicut ad sua membra. Inquātum etiam duo homines sunt vnum in charitate, vnus pro alio satisfacere potest, vt infra patebit. Non autem est similis ratio de confessione & contritione: quia satisfactio cōsistit in actu exteriori: ad quem assumi possunt instrumenta, inter quæ computantur etiam amici.

¶Ad secundum dicendum, quod maior fuit charitas Christi patiētis, quam malitia crucifigentium. Et ideo plus potuit Christus satisfacere sua passione, quam crucifixores offendere occidēdo: in tantum quod passio Christi sufficiens fuit, & superabundans ad satisfaciendum pro peccatis occidentium ipsum.

¶Ad tertium dicendum, quod dignitas carnis Christi non est existimāda solum secundum carnis naturam, sed secundū personam assumentium, inquantum scilicet erat caro Dei, ex quo habebat dignitatem infinitam.

ARTICVLVS III.

¶ Virum passio Christi operata sit per modum sacrificij.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod passio Christi non sit operata per modum sacrificij. Veritas enim debet respondere figuræ. Sed in sacrificiis veteres legis, quæ erant figuræ Christi, nunquam offerebatur caro humana, quinimo hæc sacrificia nefanda habebantur: secundum illud Psalm. Effuderunt sanguinem innocentem, sanguinem filiorum suorum, & filiarum suarum, quas sacrificauerunt sculptilibus Chanaam. Ergo videtur quod passio Christi sacrificiū dici non possit.

2 ¶ Præterea, Augustinus dicit in 10. de Ciuitate Dei, quod sacrificium visibile, inuisibilis sacrificij sacramentum, id est sacrum signū est. Sed passio Christi non est signū, sed magis signatum per alia signa. Ergo videtur quod passio Christi non sit sacrificium.

3 ¶ Præterea, Quicunque offert sacrificium aliquod sacrum facit, vt ipsum nomē Sacrificij demonstrat. Illi autem qui Christum occiderunt, non fecerunt aliquod sacrum, sed magnam malitiam perpetrauerunt. Ergo passio Christi magis fuit maleficium, quam sacrificium.

SED CONTRA est, quod Apostolus dicit Ephes. 5. Tradidit semetipsum pro nobis, oblationem & hostiam Deo in odorem suauitatis.

¶RESPONDEO dicendum, quod sacrificium proprie dicitur aliquid factum in honorem proprie Deo debitum ad eum placandum. Et inde est quod Augustinus dicit in 10. de Ciuit. Dei: Verum sacrificium est omne opus quod agitur, vt charitate inhæreamus Deo, relatum scilicet ad illum finē boni, quo veraciter beati esse possimus. Christus autem (vt ibidem subditur) seipsum obtulit in passione pro nobis, & hoc ipsum opus quo voluntarie passionem sustinuit, Deo maxime accepium fuit, vt pote ex charitate prouenientis. Vnde manifestum est quod passio Christi fuerit verum sacrificium. Et sicut ipse postea subdit in eodē lib. Huius veri sacrificij, multiplicia variaque signa erāt sacrificia prisca Sanctorum: cum hoc vnum per multa figuraretur, tanquam verbis multis res vna diceretur, vt sine fastidio multum commendaretur. Et cum quatuor considerentur in omni sacrificio (vt Augustinus dicit in quarto de Trinitate,) scilicet cui offeratur, a quo offeratur, quid offeratur, pro quibus offeratur, idem ipse vnus verusque mediator per sacrificium pacis reconcilians nos Deo, vnum cum illo maneret, cui offerebat, vnum in se faceret, pro quibus offerebat, & quod offerebat.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod licet veritas respondeat figuræ, quantum ad aliquid, non tamen quantum ad omnia: quia oportet quod veritas figuram excedat. Et ideo conuenienter figura huius sacrificij, quo caro Christi offertur pro nobis, fuit caro non hominum, sed aliorum animalium significantium carnem Christi, quæ est perfectissimum sacrificium. Primo quidem, quia ex eo quod est humanæ naturæ caro, congrue pro hominibus offertur, & ab eis sumitur sub sacramento. Secundo, quia ex eo quod erat passibilis & mortalis, apta erat immolationi. Tertio, quia per hoc quod erat sine peccato, efficax erat ad emundanda peccata. Quarto, quia ex eo quod erat caro ipsius offerentis, erat Deo acceptata propter charitatem, suam carnem offerentis. Vnde Augustinus dicit in quarto de Trinit. Quid tam congruenter ab hominibus sumeretur, quod pro eis offerretur, quam humana caro? & quid tam aptum huic immolationi, quam caro mortalis? & quid tam mundum pro mundandis vitijs mortalium, quam sine contagione carnalis concupiscentiæ caro, nata in vtero Virginali? & quid tam gratæ offerri & suscipi posset, quam caro sacrificij nostri, corpus effectum sacerdotis nostri?

¶Ad secundum dicendum, quod Aug. ibi loquitur de sacrificiis visibilibus figuralibus. Et etiam ipsa passio Christi licet sit aliquid signatum per alia sacrificia figuralia, est tamen signum alicuius rei obseruandę à nobis: secundum illud 1. Pet. 4. Christo igitur passo in carne, & vos eadem cogitatione armamini: quia qui passus est in carne, desijt à peccatis, vt iam non hominum desideriis, sed voluntate Dei, quod reliquum est in carne viuat temporis.

¶ Ad tertium dicendum, quod passio Christi ex parte occidentium ipsum fuit maleficium: sed ex parte ipsius ex charitate patientis, fuit sacrificium. Vnde hoc sacrificiū ipse Christus obtulisse dicitur: non autem illi, qui eum occiderunt.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum passio Christi operata sit nostram salutem per modum redemptionis.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod passio Christi non sit operata nostram salutem per modum redemptionis. Nullus enim emit vel redimit quod suum esse non desijt. Sed homines nunquam defecerunt esse Dei: secundum illud Psal. Domini est terra & plenitudo eius, orbis terrarum, & vniuersi qui habitant in eo. Ergo videtur quod Christus non redemerit nos sua passione.

2 ¶ Præterea, Sicut Augustinus dicit 13. de Trinita. Diabolus à Christo iustitia superandus fuit: Sed hoc exigit iustitia, vt ille qui iniuste dolose rem alienam, debeat priuari: quia fraus & dolus nemini debet patrocinari, vt etiam iura humana dicunt. Cum ergo diabolus creaturam Dei, scilicet hominem, dolose deceperit, & sibi subiugauerit, videtur quod non debuerit homo per modum redemptionis ab eius eripi potestate.

3 ¶ Præterea, Quicunque emit aut redimit aliquid, pretiū soluit ei qui possidebat. Sed Christus non soluit sanguinem suum (qui dicitur esse pretium redemptionis nostræ) diabolo, qui nos captiuos tenebat. Non ergo Christus sua passione nos redemit.

¶SED CONTRA est quod dicitur 1. Petr. 1. Non corruptibilibus auro vel argento redempti estis de vana vestra conuersatione paternæ traditionis, sed pretioso sanguine quasi agni immaculati & incontaminati Christi. Et Galat. 3. dicitur, Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum. Dicitur autem pro nobis factus maledictum, inquantum pro nobis passus est in ligno, vt supra dictū est. Ergo per passionem suam nos redemit.

¶RESPONDEO dicendum, quod per peccatum dupliciter homo obligatus erat. Primo quidem seruitute peccati, quia qui facit peccatum, seruus est peccati: vt dicitur Ioan. 8. & 2. Petr. 2. A quo quis superatus est, huius & seruus est. Quia igitur diabolus hominem superauerat, inducendo eum ad peccatum, homo seruituti diaboli addictus erat. Secundo, quantum ad reatum pœnæ, quo homo erat obligatus secundum Dei iustitiam. Et hic etiam est seruitus quædam ad seruitutem enim pertinet, quod aliquis patiatur quod non vult: cum liberi hominis sit vti seipso, vt vult. Quia igitur passio Christi fuit sufficiens & superabundans satisfactio pro peccato & reatu pœnæ generis humani: eius passio fuit quasi quoddam pretium, per quod liberati sumus ab vtraque obligatione. Nam ipsa satisfactio qua quis satisfacit, siue pro se, siue pro alio pretium quoddam dicitur, quo seipsum vel alium redimit à peccato & à pœna: secundum illud Dan. 4. Peccata tua eleemosynis redime: Christus autem satisfecit non quidem pecuniam dando, aut aliquid huiusmodi: sed dando id quod fuit maximum, seipsum scilicet, pro nobis. Et ideo passio Christi dicitur esse nostra redemptio.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod homo dicitur esse Dei dupliciter. Vno modo inquantum subiicitur potestati eius. Et hoc modo nunquam homo desijt Dei esse, secūdum illud Dan. 4. Dominatur excelsus in regno hominum, & cuicunque voluerit, dabit illud. Alio modo per vnionem charitatis ad eum: secundum quod dicitur Rom. 8. Si quis spiritum Christi non habet, hic non est eius. Primo ergo modo nunquā homo desijt esse Dei. Secundo vero modo desijt esse Dei per peccatū. Et ideo inquantum fuit à peccato liberatus Christo passo satisfaciente, dicitur per passionem Christi esse redemptus.

¶ Ad secundum dicendum, quod homo peccando obligatus erat & Deo & diabolo: quantum enim ad culpam Deum offenderat, & diabolo se subdiderat, ei consentiens. Vnde ratione culpæ non erat factus seruus Dei: sed potius à Dei seruitute recedens, diaboli seruitutem incurrerat, Deo iuste hoc permittente, propter offensam in se commissam. Sed quantum ad pœnam, principaliter homo erat Deo obligatus sicut summo iudici: diabolo autem tanquam tortori: secundum illud Matth. quinto. Ne forte tradat te aduersarius tuus iudici, & iudex tradat te ministro, id est Angelo pœnarum crudeli: vt Chrysost. dicit. Quantuis igitur diabolus iniuste, quātum in ipso erat, hominem fua fraude deceptum sub seruitute teneret, & quantum ad culpam, & quantum ad pœnam, iustum tamen erat hoc hominem pati, Deo permittente quantum ad culpam, & ordinante quantum ad pœnam. Et ideo per respectum ad Deum, iustitia exigebat quod homo redimeretur, non autem per respectum ad diabolum.

¶ Ad tertium dicendum, quod quia redemptio requirebatur ad hominis liberationem per respectum ad Deum, non autem per respectum ad diabolum, non erat pretium soluendum diabolo, sed Deo. Et ideo Christus sanguinem suum (qui est pretium nostræ redemptionis) non dicitur obtulisse diabolo, sed Deo.

ARTICVLVS V.

¶ Virum esse redemptorem, sit proprium Christi.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod esse redemptorem, non sit proprium Christi. Dicitur enim in Psalm. Redemisti me domine Deus veritatis. Sed esse dominum Deum veritatis, conuenit toti Trinitati. Non ergo est proprium Christo.

2 ¶ Præterea, Ille dicitur redimere, qui dat pretium redemptionis. Sed Deus pater dedit filium suum redemptionem pro peccatis nostris, secundum illud Psal. Redemptionem misit Dominus populo suo. Glos. id est, Christum, qui dat redemptionem captiuis. Ergo non solum Christus, sed etiā Deus pater nos redemit.

3. dist. 19. art. 4. q. 1.

¶Aduertendum hic, quod conueniētium Christo mediante humana natura, duplex est differentia. Quædam enim sunt dispositiones essendi, aut patiendi, vt esse cadidū, manſuetū, flagellatum, crucifixum, tristem, & huiusmodi, & hæc omnino sunt propria Christo, vt distinguitur à Patre & Spiritu sancto. Quędā vero sunt actiones, vt docere, sanare, remittere, saluare, &c. & de his aliter est dicendum secundum rem, & aliter secundum nominū appellationē. Nam secundum rem, dicendum est quod actio dupliciter sumitur: scilicet causaliter vel personaliter. Et hoc est dictum actionē Christi sumi posse vel secundū quod est actio à suis efficientibus exiēs, & sic quælibet talis Christi actio est effectiue à tota Trinitate mediante, & ab humanitate Christi immediate. Tota siquidē Trinitas saluauit genus humanum, & sanauit infirmos, suscitauit mortuos, &c. Ita q infra limites causalitatis stando, non magis Verbum quam Pater & Spiritus sanctus saluauit, sanauit, docuit, &c. quia indiuisa sunt operā Trinitatis ad extra. Alio autem modo, scilicet personaliter, sumpt q huiusmodi actiones hoc est vt terminatur ad hypostasim, cuius sunt nō dico vt causa, sed vt hypostasis seu persona) sic sunt propriæ filio, ita quod nec Patri, nec Spiritui sancto conueniāt. Ita enim personaliter si lius Dei docebat sanabat, remittebat, saluabat per assumptam humanam naturam, quod nec Pater nec Spiritus sanctus personaliter hæc operabat: nam ille homo docuit, sanans, saluans, remittens, &c. erat filius Dei: & non Pater nec Spiritus sanctus, nec Trinitas. Secundum vero nominū denominationem cōsiderandum est, an nomen, de quo quæritur importet principaliter actionem, vt exeuntem à causa, an actionē vt respicit hypostasim cuius est, an vtrumque. Illa enim quæ principaliter respiciunt causam inter communia tori Trinitati computanda videntur: vt mortuos suscitare, miracula facere, & reliquæ actiones quas Christus licet mediante humana natura executit: principaliter tamen ratione deitatis. Illa vero quæ determinant hypostasim principaliter, inter propria cōputanda sunt: vt prædicare, ambulare, admirari, videre & huiusmodi. Quæ autem medio modo, & ad causam, & personam referri indifferenter aut quasi indifferenter se permittunt, distinctione digna sunt, & in horum numero locasse

Homi. 11. in Matth. in op. imperf.

Interlin.

¶ *Super Quæstionis quadragesimæctauæ Articulum quartum.*

Titulus clarus.

¶ In corpore duo fiunt. Primo manifestatur status seruilis generis humani quo ad duo, culpam scilicet & pœnam. Secundo resp̄ondetur quæsito vna conclusione, scilicet, passio Christi est nostra redemptio. Primum declaratur quo ad peccatum & diabolum suggestorem autoritatib⁹, quo ad pœnam vero ratione clara in littera. Cōclusio probatur: Passio Christi fuit sufficiens & superabundans satisfactio pro peccatis, & pro reatu generis humani: ergo fuit quasi pretiū quo liberati sumus ab vtraque seruitute: ergo fuit nostra redemptio. Prima consequētia probatur: quia satisfactio habet rationem pretij redempti. Probatur autoritate Dani. 4. Secunda consequētia clara est ex se. Et amplius declaratur: quia pretiū oblatū à Christo, fuit non pecunia, sed ip semet patiens.

Infra q. 49. art. 1. & 4. dist. 19 ar. 1. Et pollit. 19. mic. 4. Et ysa. c. 60. & 18. c. 6.

cap. 23.

¶ *Super Quæstionis quadragesimæoctauæ Articulum quintum.*

Titulus vt sonat, sumendus est: ita quod Christus sumitur, vt distinguitur à Patre & Spiritu sancto, & ab alijs sanctis. Et est sermo de redēptione vniuersali humani generis: quam dictum est in præcedenti articulo esse effectū passionis Christi.

¶ In corpore sunt duæ cōclusiones. Prima est: Esse redemptorem immediate, est proprium Christi, inquantum homo. Secunda est: Redemptio potest attribui toti Trinitati vt primæ causæ. Probantur ambæ simul: Vtrumque horū, scilicet actus solutionis & pretium solutum, pertinet immediate ad Christum, inquātum homo & ad totam Trinitatem vt primā causam: ergo. Assumptum pro prima parte probatur: quia pretium nostræ redēptionis est vita corporalis Christi, quam ipse Christus exoluit. Pro secunda vero: quia vita corporalis Christi erat Trinitatis vt primæ causæ: & ipsa Trinitas inspiravit animę Christi, vt poneret vitam suam pro nobis. Consequētia autem probatur: quia ad hoc quod aliquis redimat, duo requiruntur, & q ipse soluat, & quod soluat de suo. Et primum quidē patet: quia alloquin non redimeret, secūdum autē probatur: quia si de alieno redimeret, magis redimeret Dominus pretij, quam ille qui venit vt patet in his, qui de sicemosyna redimūt captiuos.

Infra q. 46. ar. 4. ad 3.

cap. 14

¶ *Super quæstionis quadragesimænonæ Articulum tertium.*

Titulus clarus.

¶ In corpore tria. Primo respōdetur quæsito vna conclusione: Passio Christi fuit vere sacrificium. Probatur. Omne opus quod agitur vt charitate inhæreamus Deo, relatum ad ipsum Deum, est verum sacrificium: sed Christus sustinēdo voluntarie passionem, egit opus accentissimum, &c. ergo. Maior probatur & autoritate August. & quia id proprie dicitur sacrificium quod fit in honorem Deo proprie debitum ad eum placandum. Secundo mōstratur excellētia huius sacrificij, ex eo quod figuratū est per aliqua sacrificia. Tertio mōstratur summa huius sacrificij excellentia, ex concursu omnium quatuor requisitorum ad sacrificij in vnum quia scilicet Christus est qui offert, & est Deus, cui offertur, & est qui hoc est pro cuius corpore mystico offertur. ¶ In responsione ad tertium, atteo ee quod iuxta dictum Augustini, sacrificium sit ea tantum, diuersimode inuenitur facere sacrum in sacrificijs enim consistentibus in agere, inuenitur facere sacrum ad extra, vt patet in sacrificijs animalium & altaris. Sed in sacrificijs, quæ constituūtur in pati, inuenitur facere sacrū secūdum actionem mediorē: qua sponte offert Deo suum pati. Et sic Christus fecit sacrificium: exteriores autē eius fecerunt actione exteriori non sacrum, sed sacrilegium maximum.

cap. 14

cap. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

videtur Autoredemptionem, motus vt puto autoritate glos. allegatæ in litera super illud, Redemisti me Domine Deus veritatis. Posset tamẽ dici, quod redemptio, de qua est sermo, gratia materiæ determinat sibi personam Christi: quoniã materia eius est sanguis seu vita à corpore Christi, non qualitercunque, sed passioni mortique, quæ passit. Constat autem quidem, hæc omnia propria esse Christo: ac per hoc dicendum est absolute, quod ipse est redemptorem humani generis, est proprium Christo quoniam ipse persona liter, ita quod nec Pater nec Spiritus sanctus soluit, & de suo personaliter, ita quod nec Patris nec Spiritus sancti personaliter. Et glos. & similia intelligẽda sunt causaliter, nec discrepat hoc à literæ doctrina, quæ adeo a salitatem attendit. Et potest fi vis distinguere, dicẽdo quod redimere causaliter, est proprium Christo immediate (vt in litera dicitur) quia vt à prima causa mediate, est commune Trinitati redimere autem personale, est proprium Christo: quis personaliter loquendo, sola Christi persona, & de solius suæ personæ precio redemit genus humanum: vt patet ex dictis.

Glos. ord.

Infra q. 49. arti. 1. cor. Et opus. 3. cap. 238 fin. Et ad Ro. 4. fi. & 1 co. 1. lect. 2.

¶ In resp̃one ad tertium, dubium occurrit circa illud. Passiones Sanctorum proficiũt Ecclesiæ non per modum redemptionis. Tum quia hoc est cõtra ipsum Autorem in 4. sent. dist. 20 vbi thesaurum Ecclesiæ, ex quo indulgentiæ essentiam habẽt, passiones Sanctorum cõtinere dicit. Tum quia hoc idem Clemẽs sextus in extrauagãti de Iubileo quinquagenario expresse dicit. Constat tamẽ passiones per indulgentiam applicatas per modum satisfactionis, accepto hoc redẽptionis pficere Ecclesiæ igitur.

¶ Ad hoc dicitur quod sententia huius literæ nõ est cõtra doctrinam de efficacia indulgẽtiarum ex thesauro meritorum Christi & Sanctorum. Quam esse Romanæ Ecclesiæ doctrinam & ab omnibus ample ctẽdam nuperrime sanctissimus dominus noster Leo decimus per suam decretalem ad me nunc in Germania legatum, significauit in hæc verba (adhibita censura contra prædictas oppositum, vt quidã iam cœperãt) Per præsentes tibi significandum duximus Romanam Ecclesiam, quã reliquæ tanquam matrem secuti tenentur, ita didisse Romani pontificẽ Petri clauigeri successorem, & Iesu Christi in terris vicarium, potestate clauium, quarum est aperire regnum cælorum, nolle do illius in Christi fidelibus impedimenta (culpam scilicet & pœnam pro actualibus peccatis debitam, culpam quidem mediante sacramento pœnitentiæ ipœnam vero temporalem pro actualibus peccatis secundum diuinam iustitiam debitam mediante ecclesiastica indulgentia) posse pro rationalibus causis concedere eiusdẽ Christi fidelibus, qui charitate iungente membra sunt Christi, ne in hac vita sint, siue in purgatorio, indulgentias ex superabundantia meritorum Christi & Sanctorum: ac tam pro viuis quam pro defunctis Apostolica autoritate indulgentiam concedendo thesaurum meritorum Iesu Christi & Sanctorum dispensare, & per modum absolutionis indulgentiam ipsam conferre, vel per modum suffragij illam transferre consueuisse, ac propterea omnes tam viuos, quam defunctos, qui veraciter

3 ¶ Præterea, Non solum passio Christi, sed etiam aliorum Sanctorum proficua fuit ad nostram salutem: secundum illud Colos. primo. Gaudeo in passionibus pro vobis, & adimpleo ea quæ desunt passionum Christi in carne mea, pro corpore eius, quod est ecclesia. Ergo non solum Christus debet dici redemptor, sed etiam alij sancti.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Galat. 3. Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum. Sed solus Christus factus est pro nobis maledictum. Ergo solus Christus debet dici noster redemptor.

¶ RESPONDEO dicendum, quod ad hoc quod aliquis redimat, duo requirun tur, scilicet actus solutionis, & pretium solutum. Si enim aliquis soluat pro redemptione alicuius rei, pretium quod non est suum, sed alterius, ipse non dicitur redimere principaliter: sed magis ille, cuius est pretium. Pretium autem redemptionis nostræ est sanguis Christi, vel vita eius corporalis, quæ est in sanguine, quam ipse Christus exoluit. Vnde vtrunque istorum ad Christum pertinet immediate, inquantum est homo, sed ad totam Trinitatem, sicut ad causam primam & remotam: cuius erat & ipsa vita Christi, sicut primi actoris, & à qua inspiratum fuit ipsi homini Christo, vt pateretur pro nobis. Et ideo esse immediate redemptorem, proprium est Christi, inquantum est homo: quanuis ipsa redemptio possit attribui tou Trinitati, sicut primæ causæ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Glos. hoc sic exponit, Tu domine Deus veritatis, redemisti me in Christo, clamantem, In manus tuas Domine commendo spiritum meum. Et sic redemptio immediate pertinet ad hominem Christũ: principaliter autem ad Deum.

¶ Ad secundum dicendum, quod pretium redemptionis nostræ homo Christus soluit immediate: sed de mandato Patris, sicut primordialis actoris.

¶ Ad tertium dicendum, quod passiones Sanctorum proficiunt Ecclesiæ, non quidem per modum redemptionis, sed per modum exempli & exhortationis, secundum illud 2. ad Corinth. 1. Siue tribulamur pro vestra exhortatione & salute.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum passio Christi operata sit ad nostram salutem per modum efficientiæ.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod passio Christi non sit operata nostram salutem per modum efficientiæ. Causa enim efficiens nostræ salutis, est magnitudo diuinæ virtutis: secundum illud Isa. 59. Ecce non est abbreviata manus eius, vt saluare non possit. Christus autem crucifixus est ex infirmitate: vt dicitur 2. ad Corinth. decimotertio. Non ergo passio Christi efficienter operata est nostra salutem.

2 ¶ Præterea, Nullum agens corporale efficienter agit nisi per contactum, vnde etiam & Christus tangendo, mundauit leprosum, vt ostenderet carnem suam salutiferam virtutem habere: sicut Chrysost. dicit. Sed passio Christi non potuit contingere omnes homines. Ergo non potuit efficienter operari salutem omnium hominum.

3 ¶ Præterea, Non videtur eiusdem esse operari per modum meriti, & per modum efficientiæ: quia ille qui meretur, expectat effectum ab alio. Sed passio Christi operata est nostram salutem per modum meriti. Non ergo per modum efficientiæ.

SED CONTRA est, quod dicitur 1. ad Corinth. 1. quod verbum crucis his qui salui fiunt est virtus Dei. Sed virtus Dei efficienter operatur nostram salutem. Ergo passio Christi in cruce efficienter operata est nostram salutem.

¶ RESPONDEO dicendum, quod duplex est efficiens, principale, & instrumentale. Efficiens quidem principale humanæ salutis est Deus. Quia vero humanitas Christi est diuinitatis instrumentum (vt supra dictum est) ex consequenti omnes actiones & passiones Christi, instrumentaliter operantur in virtute diuinitatis ad salutem humanam. Et secundum hoc passio Christi efficienter causat salutem humanam.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod passio Christi relata ad Christi carnẽ, congruit infirmitati assumptæ. Relata vero ad diuinitatem, consequitur ex ea infinitã virtutem, secundum illud 1. ad Corinth. 1. Quod infirmum est Dei, fortius est hominibus: quia scilicet ipsa infirmitas Christi, inquantum est Dei habet virtutem excedentem omnem virtutem humanam.

¶ Ad secundum dicendum, quod passio Christi, licet sit corporalis, habet tamẽ spiritualem virtutẽ ex diuinitate vnita. Et ideo per spiritualem contactum efficaciam sortitur, scilicet per fidem & fidei sacramenta: secundum illud Apostoli, Quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius.

¶ Ad tertium dicendum, quod passio Christi, secundum quod comparatur ad diuinitatem eius, agit per modum efficientiæ: inquantum vero comparatur ad voluntatem animæ Christi, agit per modum meriti: secundum vero quod consideratur in ipsa carne Christi, agit per modum satisfactionis, inquantum per eam liberamur

à reatu pœnæ: per modum vero redemptionis, inquantum per eam liberamur à seruitute culpæ: per modum autem sacrificij, inquantum per eam reconciliamur Deo, vt infra dicetur.

QVÆSTIO QVADRAGESIMANONA, *De effectibus passionis Christi, in sex articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de ipsis effectibus passionis Christi.

¶ Et circa hoc quæruntur sex.

¶ Primo, vtrum per passionem Christi simus liberati à peccato.

¶ Secundo, vtrum per eam simus liberati à potestate diaboli.

¶ Tertio vtrum per eam simus liberati à reatu pœnæ.

¶ Quarto, vtrum per eam simus Deo reconciliati.

¶ Quinto, vtrum per eam sit nobis aperta ianua cæli.

¶ Sexto, vtrum per eam Christus adeptus sit exaltationem.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum per passionem Christi simus liberati à peccato.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod per passionem Christi non simus liberati à peccato. Liberare enim à peccato, est proprium Dei: secundum illud Isa. 43. Ego sum qui deleo iniquitates tuas propter me. Christus autem non est passus secundum quod Deus, sed secundum quod homo. Ergo per passionem Christi non sumus liberati à peccato.

2 ¶ Præterea, Corporale non agit in spirituale. Sed passio Christi est corporalis, peccatum autem non est nisi in anima, quæ est spiritualis creatura. Ergo passio Christi non potuit nos emundare à peccato.

3 ¶ Præterea, Nullus potest liberari à peccato quod nondum commisit, sed quod in posterum est cõmissurus. Cum igitur multa peccata post Christi passionem sint committa, & tota die cõmittantur, videtur quod per passionem Christi non simus liberati à peccato.

4 ¶ Præterea, Posita causa sufficiẽti, nihil aliud requiritur ad effectũ inducẽdũ. Requiruntur autem adhuc alia ad remissionem peccatorum, scilicet baptismus & pœnitentia. Ergo videtur quod passio Christi nõ sit sufficiens causa remissionis peccatorum.

5 ¶ Præterea, Prouerb. 10. dicitur: Vniuersa delicta operit charitas. & 15. dicitur. Per misericordiam & fidem purgantur peccata. Sed multa sunt alia de quibus habemus fidem & quæ sunt pronuntiatiua charitatis. ergo passio Christi non est propria causa remissionis peccatorum.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Apoc. 1. dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo.

¶ RESPONDEO dicendum, quod passio Christi est propria causa remissionis peccatorum tripliciter. Primo quidem, per modum pronuntiatis ad charitatem: quia vt Apost. dicit Ro. 5. Commendat Deus suam charitatem in nobis, quoniam cum adhuc inimici essemus, Christus pro nobis mortuus est. Per charitatem autem consequimur veniam peccatorum, secundum illud Luc. 7. Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Secũdo passio Christi causat remissionem peccatorum per modum redemptionis: quia enim ipse est caput nostrum per passionem suam, quam ex charitate & obedientia sustinuit, liberauit nos tanquam membra sua à peccatis: quasi per pretiũ suæ passionis. Sicut si homo per aliquod opus meritorium, quod manu exerceret, redimeret se à peccato quod pedibus commisisset. Sicut enim naturale corpus est vnum, ex membrorum diuersitate consistens, ita tota Ecclesia, quæ est mysticum corpus Christi, computatur quasi vna persona cum suo capite, quod est Christus. Tertio, per modum efficientiæ, inquantum caro, secundum quam Christus passionẽ sustinuit, est instrumentum diuinitatis, ex quo eius passiones & actiones operantur in virtute diuina ad expellendum peccatum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quod licet Christus non sit passus secundũ quod Deus, tamen caro eius est diuinitatis instrumentum. Et ex hoc passio eius habet quandam diuinam virtutem dimittendi peccata: vt dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd passio Christi licet sit corporalis: fortitur tamen quandam spiritualem virtutem ex diuinitate, cuius caro ei vnita est instrumentum. Secundum quam quidem virtutem, passio Christi est causa remissionis peccatorum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Christus sua passione nos à peccato liberauit causaliter, id est, instituens causam nostræ liberationis, ex qua possent quæcunque peccata quandocunque remitti, vel præterita, vel præsentia, vel futura. Sicut si medicus faciat medicinam, ex qua possint quicũque morbi sanari, etiam in futurum.

¶ Ad quartum dicendum, quod quia passio Christi præcessit, vt causa quædam vniuersalis remissionis peccatorum (sicut dictum est) necesse est quod singulis adhibeantur ad delectionem propriorum peccatorum. Hoc autem fit per baptismum & pœnitentiam & alia sacramenta, quæ habent virtutem ex passione Christi, vt infra patebit.

¶ Ad quintum dicendum, quod etiam per fidem applicatur nobis passio Christi ad percipiendum fructum ipsius: secundum illud Rom. tertio. Quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine eius. Fides autem per quam à peccato mundatur, non est fides informis: quæ potest esse etiam cum peccato, sed est fides formata per charitatem, vt sic passio Christi nobis applicetur, non solum quantum ad intellectum, sed etiam quantum ad affectum. Et per hunc etiam modum peccata dimittuntur ex virtute passionis Christi.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum per passionem Christi simus liberati à potestate diaboli.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod per passionem Christi non simus liberati a potestate diaboli. Ille enim non habet potestatem super aliquos, in quibus nihil sine permissione alterius facere potest. Sed diabolus nunquam potuit aliquid in nocumentum hominum facere, nisi ex permissione diuina: sicut patet Iob 1. & 2. quod potestate diuinitus accepta, eum primo in rebus, & postea in corpore læsit. Et similiter Mat. 8. dicitur, quod dæmones nisi Christo concedente, non potuerunt in porcos intrare. Ergo diabolus nunquam habuit in hominibus potestatẽ. Et ita per passionem Christi non sumus liberati à potestate diaboli.

2 ¶ Præterea, Diabol⁹ potestatẽ suã in homines exercet tẽtãdo, & corporaliter vexãdo. Sed hæc adhuc in hominib⁹ operæ post

¶ *Super Quæstionis quadragesimanonæ Articulum primum.*

¶ 49. art. 4

TItulus intelligitur de liberatione per passionem Christi vt causam, non qualẽcunque, sed propriam: vt patet ex vltimo argumento.

¶ In corpore vnica conclusio: Passio Christi est propria causa remissionis peccatorum tribus modis. Probatur figillatim quo ad singulos modos. Litera est satis clara.

¶ Aduerte, quod quum passio Christi dicitur causa propria remissionis peccatorum, intelligitur ita propria quod sola ipsa est, per quam veniam consequimur peccatorum omnes præteriti, præsentes & futuri: sine fide enim passio Christi explicite vel implicite impossibile est secundum potentiam ordinariam, hominem remissionem peccatorum consequi.

¶ *Super Quæstionis quadragesimanonæ Articulum secundum.*

3. dist. 19. ar. 1.

TItulus clarus.

¶ In corpore primo distinguitur triplex causa diabolicæ potestatis in actu super homines ante Christi passionem, scilicet peccatum hominis, offensa Dei, iniquitas diaboli. Secundo figillatim secundum singulas causas monstratur liberatio per passionem Christi subdiuisionibus, scilicet inquantum remissiua peccati, quo ad primum: inquantum reconciliatiua Dei, quo ad secundum: inquantum præiudiciosa illata diabolo, quo ad tertium.

¶ Sed occurrit hic noui dubii, quomodo diabolus machinando in mortem Christi excesserit modũ potestatis sibi traditæ à Deo, quum diabolus nõ potuisset inferre Christo per ministerium Iudæorum, Pilati & suorum passionem aut mortem nisi Deo potestatem dãte, vt pater de tentatione sobrio minus etiam potuit in Christo quam in Iob. Et confirmatur quia quum semper diabolus iniquè vtatur potestate sibi data aut semper ex parte sua excedit modum potestatis, aut nunquam: quia nunquã facit plus quã sibi permittatur facere.

¶ Ad hoc dicitur, quod nõ est hic sermo de potestate diaboli absolute, de qua procedant ob iectiones ingerentes dubium: sed de potestate illa quam diuina iustitia ob peccata humana diabolo super hominẽ reliquerat. De qua in litera dicitur, homo suo peccato meruit, vt in po testatẽ traderetur diabo

¶ 49. art. 4

li & cruciãdus Deus per suã iustitiam homini è relinquerat potestatẽ diaboli. Infra huius siquidem potestatis latitudinem non cadit actio aliqua contra Iesum Christum qui omnino expers erat demeritiillius, quo homines sub diabolica erant relicti potestate. Excessit ergo diabolus vt minister diuinæ iustitiæ, contra hominem limites potestatis suæ, dum contra Christum processit: quanuis non excesserit vires potestatis sibi permissæ simpliciter, & absolute. Vnde licet semper inique vtatur sua potestate, siue absolute, siue ministet iustitiæ (quia ex iniqua voluntate exequitur iustitiã, non vt iustitiam exequatur, sed vt suam impleat malam voluntatem) incitando tamen & procurando contra Christi virã corpoream singulari modo excessit quia contra alios diuinæ sententiæ opus iustum ex merito patientium originali saltem peccato, exercebat quãis inique contra Christum nulla erat ratio sæuiendi, in quo nullum omnino erat demeritũ. ¶ In resp̃one ad tertium nota materiam articuli tertij & solutionem eum dictis in ea pro curiosis & admirantibus de tanta libertate ac potestate diaboli in mundo apparenter: regnat enim in terra plus quam Christus, intantum creuit secta Machomeri, & Christianorum iniquitas.

D. 982. In 1 cor. ar.

2. dist. 19. art. 2. & 5. di. 19. art. 2. & veri. q. 19. arti. 7. ad 9. & opu. 60. c. 18. cor. 8. & Heb. 2. lect. 4. c. 1.

q. 46 ar. 4. & aliis.

q. 62. ar. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis quadragesimænonæ Articulum tertium.

TItulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio: Per passionem Christi liberati sumus à reatu pœnæ dupliciter, scilicet directè & indirectè. Probatur quo ad primam partem quia passio Christi est satisfactio, superabundans pro pœna totius mundi. Quo ad secundam, quia passio Christi liberauit à peccato, quo homo meretur pœnã.

¶ Aduerte hic, quod liberatio primo modo respicit pœnam temporalem siue hic, siue in alia vita debitam. liberatio vero secundo modo respicit pœnam æternam à qua per passionem Christi liberamur, dum à seruitute peccati originalis & mortalis redimimur. Vtrique liquidè peccato debetur pœna æterna: sed ablato tam originali quam mortali peccato, tollitur ex consequenti reatus æternæ pœnæ peccatum concomitans.

¶ In responsione ad secundum, nota calcem responsionis, & percipe quanta sit vis pœnitentiæ sacramentalis: quæ facilicet à sacerdote imponitur in sacramento pœnitentiæ. Operatur liquidè vltra vires suas, dum parua innixa satisfactioni Christi sufficit & inuenitur ac si esset maior.

¶ Super Quæstionis quadragesimænonæ Articulum quartum.

Art. 3. TItulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio: Passio Christi est causa nostræ reconciliationis ad Deum dupliciter, scilicet redimendo à peccato, & vt sacrificium. Omnia clara sunt in litera.

cap. 14. ¶ In responsione ad secundum declaratur, quomodo intelligitur Deũ placatum, ex parte scilicet nostri mutationem in nobis nõ in Deo inuenta est, ex qua Deus placatus dicitur.

QVAEST. XLIX.

Christi passionem. Ergo non sumus per passionem Christi ab eius potestate liberati.

3 ¶ Præterea, Virtus passionis Christi in perpetuum durat: (secundum illud Hebr. 10. Vna oblatione consummauit sanctificatos in sempiternum) similiter etiam vbique extenditur. Sed liberatio à potestate diaboli, nec est vbique (quia in multis partibus mundi adhuc sunt idololatræ) nec etiã erit semper: quia tempore Antichristi maxime suam potestatem exercebit diabolus in hominum nocumentum: de quo dicitur 2. ad Thes. 2. quod eius aduentus erit secundum operationem Satanæ in omni virtute, & signis, & prodigiis mendacibus, & in omni seductione iniquitatis. Ergo videtur quod passio Christi non sit causa liberationis humani generis à potestate diaboli.

¶ SED CONTRA est quod Dominus dicit Ioan. 12. imminente passione, Nũc princeps huius mũdi eiicietur foras: & ego si exaltatus fuero à terra: omnia traham ad meipsum. Est autem exaltatus à terra per crucis passionẽ. Ergo per eam diabolus est à potestate hominum eiectus.

¶ RESPONDEO dicendum, quod circa potestatem, quam diabolus in hominibus exercebat ante Christi passionem, tria sunt consideranda. Primum quidem ex parte hominis, qui suo peccato meruit, vt in potestatẽ traderetur diaboli, per cuius tentationem fuerat superatus. Aliud autem est ex parte Dei, quem homo peccando offenderat, qui per suam iustitiam hominem reliquerat potestati diaboli. Tertium est ex parte ipsius diaboli, qui sua nequissima voluntate hominem à cõsecutione salutis impediebat. Quantum ergo ad primum, homo est à potestate diaboli liberatus per passionem Christi, inquãtum passio Christi est causa remissionis peccatorum. Quantum autem ad secundum dicẽdum, quod passio Christi nos à potestate diaboli liberauit, inquantum nos Deo reconciliauit, vt infra di cetur. Quantum vero ad tertium, passio Christi nos à diabolo liberauit, inquantum in passione Christi excessit modum potestatis sibi traditæ à Deo, machinando in mortem Christi, qui non habebat meritum mortis, cum esset absque peccato. Vnde Augustinus dicit in decimotertio de Trinitate. Iustitia Christi victus est diabolus, quia cum in eo nihil morte dignum inueniret, occidit eum: tamen & vtique iustum est, vt debitores, quos tenebat, liberi dimittantur, in eum credentes, quem sine vllo debito occidit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod non dicitur se diabolus in homines potestatem habuisse, quasi posset eis nocere, Deo non permittente. Sed quia iuste permittebatur nocere hominibus, quos tẽtando, ad suum consensum perduxerat.

¶ Ad secundum dicendum, quod diabolus etiam nunc potest quidem Deo permittente homines tentare, quantum ad animam, & vexare quantum ad corpus. Sed tamen præparatum est homini remedium ex passione Christi: quo se potest tueri contra hostis impugnationes, ne deducatur in interitum mortis æternæ. Et quicunque ante passionem Christi diabolo resistebãt, per fidem passionis Christi hoc facere poterant, licet passione Christi nondum peracta. Quantũ autẽ ad aliquid nullus poterat diaboli manus euadere: vt scilicet non descenderet in infernum: à quo post passionem Christi, se possunt homines eius virtute tueri.

¶ Ad tertium dicendum, quod Deus permittit diabolo posse decipere homines in certis personis, temporibus & locis, secundum occultam rationem iudiciorum suorum. Semper tamen

ARTIC. III. & IIII.

per passionem Christi, est paratum hominibus remedium se tuendi contra nequitias demonum, etiam tempore Antichristi. Sed si aliqui hoc remedio vti negligant, nil deperit efficaciæ passionis Christi.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum per passionem Christi homines sint liberati à pœna peccati. Inf. q. 52. art. 5. con. Et q. 86. art. 4. ad 3. Et 3. dis. 19. art. 3. Et verti. ad 9.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod per passionem Christi non sint homines liberati à pœna peccati, Præcipua enim pœna peccati est æterna damnatio. Sed illi qui damnati erant in inferno pro suis peccatis, non sunt per Christi passionem liberati: quia in inferno nulla est redemptio. Ergo videtur quod passio Christi non liberauit homines à pœna peccati.

2 ¶ Præterea, illis qui sunt liberati à reatu pœnæ, non est aliqua pœna iniungenda. Sed pœnitentibus iniungitur pœna satisfactoria. Non ergo per passionem Christi sunt homines liberati à reatu pœnæ.

3 ¶ Præterea, Mors est pœna peccati: secundum illud Rom. 6. Stipendia peccati mors. Sed adhuc post passionem Christi homines moriuntur: Ergo per passionem Christi non sunt homines liberati à reatu pœnæ.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Isa. 53. Vere languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit.

¶ RESPONDEO dicendum, quod per passionem Christi liberati sumus à reatu pœnæ dupliciter. Vno modo directe, inquantum scilicet passio Christi fuit sufficiens & superabundans satisfactio pro peccatis totius humani generis. Exhibita autem satisfactione sufficienti, tollitur reatus pœnæ. Alio modo indirecte, inquantum scilicet passio Christi est causa remissionis peccati, in quo fundatur reatus pœnæ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod passio Christi fortitur effectum suum in illis, quibus applicatur per fidem & charitatem, & per fidei sacramenta. Et ideo damnati in inferno, qui prædicto modo passioni Christi non coniunguntur, effectum eius percipere non possunt.

¶ Ad secundum dicẽdum, quod (sicut supra dictum est) ad hoc quod consequamur effectum passionis Christi, oportet nos ei cõfigurari. Configuramur autem ei in baptismo sacramẽtaliter secundum illud Rom. 6. Consepulti sumus ei per baptismum in mortem. Vnde baptizatis nulla pœna satisfactoria imponitur: quia sunt totaliter liberati per satisfactionẽ Christi. Quia vero Christus semel tantum pro peccatis nostris mortuus est (vt dicitur 1. Petr. 3.) ideo non potest homo secundario configurari morti Christi per sacramentum baptismi. Vnde oportet, quod illi qui post baptismum peccant, configurẽtur Christo patienti per aliquid pœnalitatis vel passionis, quam in seipsis substineãt: quæ tamen multo minor sufficit quam esset condigna peccato cooperante satisfactione Christi. Ar. 1. in cor. & ad 4.

¶ Ad tertium dicendum, quod satisfactio Christi habet effectũ in nobis, inquantum incorporamur ei vt membra suo capiti: sicut supra dictum est. Membra autem oportet capiti cõformari. Et ideo sicut Christus primo quidem habuit gratiam in anima cum passibilitate corporis, & per passionẽ ad gloriam immortalitatis peruenit, ita & nos qui sumus mẽbra eius, per passionem ipsius liberamur quidem à reatu cuiuslibet pœnæ, ita tamẽ quod primo recipimus in anima spiritum adoptionis filiorum, quo adscribimur ad hæreditatem gloriæ immortalis, adhuc corpus passibile & mortale habentes. Postmodum vero configurati passionibus & morti Christi, in gloriam immortalẽ perducimur: secundum illud Apostoli Rom. 8. Si filij, & hæredes: hęredes quidem Dei, cohæredes autem Christi: si tamen compatimur, vt & conglorificemur. Art. 1.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum per passionem Christi simus Deo reconciliati. Sup. q. 48. ar. 4. con. Et 3. dis. 19. ar. 1. q. 2. ar. 1. Et 4. dis. 15. ar. 3. q. 1. ar. 1. q. 2. Et 4. dis. 17. q. 3. ar. 1. q. 1. Et 4. dis. 19. ar. 2. q. 1. Et 4. dis. 46. ar. 1. q. 2. Et verti. q. 29. ar. 7. ad 3.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod per passionem Christi non simus Deo reconciliati. Reconciliatio enim non habet locum inter amicos. Sed Deus semper dilexit nos: secundum illud Sap. 11. Diligis omnia quæ sunt, & nihil odisti eorum quæ fecisti. Ergo passio Christi non reconciliauit nos Deo.

2 ¶ Præterea, Non potest idem esse principiũ & effectus: vnde gratia, quæ est principiũ meredi, non cadit sub merito. Sed dilectio Dei est principium passionis Christi: secundum illud Ioan. 3. Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret. Non ergo videtur quod per passionem Christi simus reconciliati Deo, ita quod de nouo nos amare inciperet.

3 ¶ Præterea, Passio Christi impleta est per homines Christum occidentes, qui ex hoc grauiter Deum offenderunt. Ergo passio Christi est magis causa indignationis, quam reconciliationis Dei.

¶ SED CONTRA est, quod Apostolus dicit Ro. 6. Reconciliati sumus Deo per mortem filij eius.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd passio Christi est causa reconciliationis nostræ ad Deum dupliciter. Vno modo, inquantum remouit peccatum per quod homines constituuntur inimici Dei: secundum illud Sap. 14. Similiter odio sunt Deo impius & impietas eius. & in Psal. Odisti omnes qui operantur iniquitatem. Alio modo inquantum est sacrificium Deo acceptissimum: est enim hoc proprie sacrificij effectus, vt per ipsum placetur Deus. Sicut cum homo offensam in se commissam remittit propter aliquod obsequium acceptum, quod ei exhibetur. Vnde dicitur 1. Reg. 26. Si Dominus incitat te aduersum me, odoretur sacrificium. Et similiter tantum bonum fuit, quod Christus voluntarie passus est, quod propter hoc bonum in natura humana inuentum Deus placatus est super omni offensa generis humani quantum ad eos, qui Christo passio coniunguntur secundum modum præmissum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Deus diligit omnes homines, quantum ad naturam, quam ipse fecit: sed odit omnes quantum ad culpam, quam contra eum homines committunt: secundum illud Eccle. 12. Altissimus odio habet peccatores.

¶ Ad secundum dicendum, quod passio Christi non dicitur quantum ad hoc Deo nos reconciliasse, quod de nouo nos amare inciperet: eum scriptum sit Hier. trigesimo primo. In charitate perpetua dilexi te. Sed quia per passionem Christi sublata est odij causa, tum per ablutionem peccati, tum per recompensationem acceptabilioris boni.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut occisores Christi homines fuerunt, ita & Christus occisus. Maior autem fuit charitas Christi patientis quam iniquitas occisorum. Et ideo passio Christi magis valuit ad reconciliandum Deum toti humano generi, quam ad prouocandum ad iram.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum Christus sua passione aperuerit nobis ianuam cæli.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod Christus sua passione non aperuit nobis ianuam cæli. Dicitur enim Prouerb. 11. Seminanti iustitiam merces fidelis. Sed merces iustitiæ est introitus regni cælestis. Ergo videtur quod sancti patres qui operati sunt opera iustitiæ, fideliter consecuti essent introitum regni cælestis etiam absque Christi passione. Non ergo passio Christi est causa apertionis ianuæ regni cælestis.

2 ¶ Præterea, Ante passionem Christi Helias raptus est in cælum: vt dicitur 4. Reg. 2. Sed effectus non præcedit causam. Ergo videtur quod apertio ianuæ cælestis non sit effectus passionis Christi.

3 ¶ Præterea, Sicut legitur Matth. secundo, Christo baptizato aperti sunt ei cæli. Sed baptismus præcessit passionem. Ergo apertio cæli nõ est effectus passionis Christi.

4 ¶ Præterea, Mich. 2. dicitur, Ascendit pandens iter ante eos. Sed nihil aliud videtur esse pandere iter cæli, quam eius ianuã aperire. Ergo videtur quod ianua cæli sit nobis aperta, non per passionem Christi, sed per ascensionem eius.

¶ SED CONTRA est, quod Apostolus dicit Heb. 10. Habemus fiduciam in introitum Sanctorum, scilicet cælestium, in sanguine Christi.

¶ RESPONDEO dicendum quod clausio ianuæ est obstaculum quoddam prohibens homines ab ingressu. Prohibebantur autem homines ab ingressu regni cælestis propter peccatum: quia sicut dicitur Isa. trigesimoquinto, via illa sancta vocabitur, & non transibit per eam pollutus. Est autem duplex peccatum impediens ab ingressu regni cælestis. Vnum quidem commune totius humanæ naturæ, quod est peccatum primi parentis, & per hoc peccatum præcludebatur hominibus aditus regni cælestis. Vnde legitur Gen. 3. quod post peccatum primi parentis, collocauit Deus cherubim, & flammeum gladium atque versatilem, ad custodiendam viam ligni vitæ. Aliud autem est peccatum speciale vniuscuiusque personæ, quod per proprium actum committitur vniuscuiusque hominis. Per passionem autem Christi liberati sumus, non solum à peccato communi totius humanæ naturæ, & quantum ad culpam, & quantum ad reatum pœnæ, ipso soluente pretium pro nobis, sed etiam à peccatis propriis singulorum, qui communicant eius passioni per fidem & charitatem & fidei sacramenta. Et ideo per passionem Christi aperta est nobis ianua regni cælestis. Et hoc est quod Apost. dicit Heb. nono, quod Christus assistens pontifex futurorum bonorum, per proprium sanguinem introiuit semel in Sancta, æterna redemptione inuenta. Et hoc figuratur Numeri 35. vbi dicitur, quod homicida manebit ibi, scilicet in ciuitate refugij, donec Sacerdos magnus, qui oleo sancto vnctus est, moriatur, quo mortuo poterit in domum suam redire.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod sancti Patres operando opera iustitiæ meruerunt introitum regni cælestis per fidem passionis Christi (secundũ illud Hebr. 11. Sancti per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam) per quam etiam vnusquisque à peccato purgabatur, quantum pertinet ad emundationem propriæ personæ. Non tamen alicuius fides vel iustitia, sufficiebat ad remouendum impedimentum, quod erat per reatum totius humanæ creaturæ: quod quidem remotum est pretio sanguinis Christi. Et ideo ante passionem Christi nullus intrare poterat regnum cælestc, adipiscendo scilicet beatitudinem æternam, quæ consistit in plena Dei fruitione.

¶ Ad secundum dicendum, q. Helias subleuatus est in cælum aereum: nõ autem in cælum empyreum, qui est locus Sanctorũ. Et similiter etiam Enoch raptus est ad paradisum terrestrem: vbi cũ Helia simul creditur viuere vsque ad aduentum Antichristi.

¶ Ad

ideo peccatum originale erat dupliciter mũ dandum: & ex ea parte, qua singularium est personarum: & ex ea parte, qua totius humanæ naturæ semitali ter ab Adam descendentis. Ex quo ad personalia quidem olim per circumcisionem vel aliquod sacrificium, & nunc per baptismum purgatur humanum genus à originali peccato. Ad secundum autem nec circumcisio olim nec baptismus potest sufficere vt patet de baptizatis baptismo Christi mortuis ante Christi passionem: nullus enim illorum liber fuit à pœna clausuræ regni cęlorum. Hæc enim pœna sicut & mors corporalis ex peccato originali, vt naturæ est, consequuta est, & ad virtanque sholedum passio Christi fuit necessaria: quamuis diuersimode ab hac & illa nos eripuerit: quoniam à spirituali pœna priuationis diuinæ fruitionis nos liberauit, quod fecit exhibendo effectum. Itaque est quod modo baptizatis morientes statim, beati sunt: beneficium siquidem hoc, est baptismi non simpliciter, sed ratione status, quo scilicet Christi passio consummata est. Et quia baptismus ad hoc institutus est, vt esset sacramentum in rati fixto, quamuis inchoatione præsentium autem repetit: ideo baptismo attribuitur aperire cælestem ianuam, quod præfiguratum est, quum Christo baptizato, cæli aperti sunt. Sed immortalitatis beneficium non statim exhibuit, quamuis tunc fecerit, quum eos tum mortem morientio deliuxit sed media conformitate nostra ad ipsum mortem immortalitatem longe ex celsitudinem illa, quæ fuit in statu innocentiæ, nobis exhibebit in tempore resurrectionis: cum hoc etiam, quod in capite nostro, ipso scilicet Christo homine, tam immortalitatem corporis consequutus fuerit per ipsius passionem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ Articulum sextum.

¶39. ar.1.

TItulus clarus vt sonat.

¶ In corpore duo. Primo declaraturin cõmuni quid importet meritum, & quomodo intelligatur tam in malo, quam in bono. Secũdo descendit ad propositum in speciali de Christo.

¶ Quo ad primum dicit, in communi meritum importare quãdam iustitiæ non gratiæ æqualitatem. Et hoc probat autoritate Apostoli.

¶ Vbi non miseris nouitie, si à merito transitur ad mercedem: quia merces merito respondet, vt præmium debitum.

¶ Exemplis deinde declaratur, qualiter meritiq; qualitas secundum iusticiam exerceatur tã in malis, quam in bonis, & in malis quidem rationi adiungit exemplum de iustæ qualitate circa demeritum furti, cum autoritate factæ Scripturæ, & inde infertur simile, proportionaliter fieri iustam æqualitatem circa meritum boni.

¶ Vbi aduerte quod in iustis iustitiis interueniunt duo scilicet res exterior & voluntas interior. Verbi gratia, ouis furto ablata, & voluntas ducens ad furtum. Si cõsideretur res exterior (tanta ouis damnata) sufficit ad æqualitatem iustitiæ vt restituatur ipsa ouis: sic enim inæqualitas reifica per furtum, reducitur ad pristinam æqualitatem, vt patet. Sed si super hoc cõsideretur iniqua voluntas furis qua voluit contempta iustitia publica & proximi ales habere, quam sibi deberur, & propter ea abstulit ouem alienam, sic ad hoc vt hæc iniquitas voluntatis tollatur operi ad æqualitatem reducatur, iustum est vt minus habeat de suo qui plus quam debebatur sibi, vt furauit de alieno: & propterea pro vna ablata oue reddere teneatur quatuor, vnam pro æqualitate rei extra & tres pro æqualitate iniquæ actus. Et quia tam demeritum quam meritum principaliter consistit in voluntate, ideo autor in littera tractans de merito Christi ad æqualitatem quæ principaliter respicit actiones & passiones, quatenus sunt voluntarię, se conuertit ad tam in malis, quam in bonis iustitiæ æqualitatem cõsiderauit, prout iusta vel iniusta voluntas minus vel plus de iusto sibi debitis voluit cum effectu, vt patet in littera, & hinc ad Christi meritum descendit.

¶ Quo ad secundum, præsupposita maiore ex

¶ Ad tertium dicendum, quod (sicut supra dictum est) Christo baptizato aperti sunt cæli, non propter ipsum Christum cui semper cælum patuit: sed ad significandum quod cælum aperitur baptizatis baptismo Christi, qui habet efficaciam ex passione ipsius.

¶ Ad quartum dicendum, quod Christus sua passione meruit nobis introitum regni cælestis, & impedimentum remouit. Sed per suam ascensionem nos quasi in possessionem regni cælestis introduxit. Et ideo dicitur quod ascendit pandens iter ante eos.

ARTICVLVS VI.

¶ Verum Christus per suam passionem meruerit exaltari.

3. dist. 18. ar. 4. q. 3.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod Christus per suã passionem non meruerit exaltari. Sicut enim cogitio veritati est proprium Deo, ita & sublimitas: secundum illud Psal. Excelsus super omnes gentes Dominus, & super cælos gloria eius. Sed Christus, secundum quod homo, habuit cognitionem omnis veritatis, non ex aliquo merito præcedente, sed ex ipsa vnione Dei & hominis: secundum illud Ioan. primo, Vidimus gloriam eius gloriam quasi vnigeniti à Patre, plenum gratiæ & veritatis. Ergo neque exaltationem habuit ex merito passionis, sed ex sola vnione.

2 ¶ Præterea, Christus meruit sibi à primo instanti suæ conceptionis, vt supra habitum est, non autem maior charitas fuit in eo tempore passionis quam ante. Cum ergo charitas sit merendi principium, videtur quod non magis meruerit per passionem, suam exaltationem quam ante.

3 ¶ Præterea, Gloria corporis resultat ex gloria animæ, vt Aug. dicit in Epistola ad Dioscorum. Sed Christus per passionem suam non meruit exaltationem quantum ad gloriam animæ: quia anima eius fuit beata à primo instanti suæ conceptionis. Ergo neque etiam per passionem meruit exaltationem, quantum ad gloriam corporis.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Philip. 2. Factus est obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod & Deus exaltauit illum.

¶ RESPONDEO dicendum, quod meritum importat quandam æqualitatem iustitiæ. vnde & Apostolus dicit Roma. 4. quod ei, qui operatur, merces imputatur secundum debitum. Cum autem aliquis ex sua iniusta voluntate sibi attribuit plus quam sibi debeatur, iustum est vt diminuatur etiam quantum ad id quod sibi debebatur: sicut cum furatur quis vnam ouem, reddet quatuor, vt dicitur Exod. 22. Et hoc dicitur mereri, inquantum per hoc punitur eius iniqua voluntas. Ita etiam cum aliquis sibi ex iusta voluntate subtrahit quod debebat habere, meretur vt sibi amplius superaddatur, quasi merces iustæ voluntatis. Et inde est, quod sicut dicitur Lu. 14. Qui se humiliat, exaltabitur. Christus autem in sua passione seipsum humiliauit infra suam dignitatem, quantum ad quatuor. Primo qui

dem, quantum ad passionem & mortem, cuius debitor non erat. Secundo, quantum ad locum: quia corpus eius positum est in sepulchro, & anima in inferno. Tertio, quantum ad confusionem & opprobria, quæ sustinuit. Quarto, quantum ad hoc, quod est traditus humanæ potestati, secundũ quod ipse dicit Pilato Ioan. 19. Nõ haberes in me potestatem, nisi datum tibi esset desuper. Et ideo per suam passionem meruit exaltationem quantum ad quatuor. Primo quidem quantum ad resurrectionem gloriosam: vnde dicitur in Psalm. Tu cognouisti sessionem meam, id est humilitatem meæ passionis, & resurrectionem meam. Secundo, quantum ad ascensionem in cælum: vnde dicitur Ephes. 4. Descendit primum in inferiores partes terræ: qui autem descendit, ipse est & qui ascendit super omnes cælos. Tertio, quantum ad confessum paternæ dexteræ, & manifestationem diuinitatis ipsius: secundum illud Isa. 52. Exaltabitur, & elevabitur, & sublimis erit valde: sicut obstupuerunt super eum multi, sic inglorius erit inter viros aspectus eius. Et Philip. 2. dicitur, Factus est obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis: propter quod & Deus exaltauit illum, & dedit illi nomen, quod est super omne nomen: vt scilicet ab omnibus nominetur Deus: & omnes ei reuerentiam exhibeant sicut Deo, Et hoc est quod subditur. Vt in nomine Iesu omne genu flectatur, cælestium, terrestrium, & infernorum. Quarto, quantum ad iudiciariam potestatem: dicitur enim Iob 36. Causa tua quasi impetrij iudicata est, causam iudiciumque recipies.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod principium merendi est ex parte animæ, corpus autem est instrumẽtum meritorij actus. Et ideo perfectio animæ Christi, quæ fuit merendi principium, non debuit in eo acquiri per meritum, sicut perfectio corporis, quod fuit passionis subiectũ, & per hoc fuit ipsius meriti instrumentum.

¶ Ad secundum dicendum, quod per priora merita Christus meruit exaltationem ex parte ipsius animæ, cuius voluntas charitate & aliis virtutibus informabatur. Sed in passione meruit suam exaltationem per modum cuiusdam recompensationis, etiam ex parte corporis: iustum est enim, vt corpus quod fuerat ex charitate passioni subiectum, acciperet recompensationem in gloria.

¶ Ad tertium dicendum, quod dispensatione quadam factum est in Christo, vt gloria animæ ante passionem non redundaret ad corpus, ad hoc quod gloriam corporis honorabilius obtineret, quando eam per passionem meruisset. Gloriam autem animę differri non conueniebat, quia anima immediate vniebatur Verbo. vnde decens vt gloria repleretur ab ipso Verbo. sed corpus vniebatur Verbo mediante anima.

QVÆSTIO QVINQVAGESIMA

De morte Christi, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de morte Christi.

¶ Et circa hoc quæruntur sex.

¶ Primo vtrum conueniens fuerit Christum mori.

¶ Secundo, vtrum per mortem fuerit separata diuinitas à carne.

¶ Tertio, vtrum fuerit separata diuinitas ab anima.

¶ Quarto, vtrum Christus in triduo mortis fuerit homo.

¶ Quinto, vtrum corpus eius fuerit idem numero viuum & mortuum.

¶ Sexto, vtrum mors eius sit aliquid operata ad nostram salutem.

ARTICVLVS I.

¶ Verum conueniens fuerit Christum mori.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod non fuerit conueniens Christum mori. Illud enim quod est primum principium in aliquo genere, non disponitur per illud quod est cõtrarium illi generi: sicut ignis, qui est principium caloris, nunquam potest esse frigidus, sed filius Dei est fons & principium omnis vitæ: secundum illud Psal. Apud te est fons vitæ. Ergo videtur quod non fuerit conueniens Christum mori.

2 ¶ Præterea, maior est defectus mortis quam morbi: quia per morbum peruenitur ad mortem. Sed non fuit conueniens Christum aliquo morbo langueſcere: vt Chryſo. dicit. Ergo etiam non fuit cõueniens Christum mori.

3 ¶ Præterea, Dominus dicit, Ioan. 10 Ego veni, vt vitam habeant, & abundantius habeant. Sed oppositum non perducit ad oppositum. Ergo videtur quod non fuerit conueniens Christum mori.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Io. 10. Expedit vt vnus homo moriatur pro populo, & non tota gens pereat. Quod qui dem Caiphas prophetice dixit, vt Euangelista testatur.

¶ RESPONDEO dicendum quod conueniens fuit Christum mori. Primo qui dem, ad satisfaciendum pro humano genere, quod erat morti adiudicatum propter peccatum: secundum illud Genes. 2. Quacunque die comederitis, morte morieminí. Est autem conueniens satisfaciẽdi pro alio modus, cum aliquis se subiicit pœnæ quam alius meruit. Et ideo Christus mori voluit, vt moriendo, pro nobis satisfaceret: secundum illud 1. Petr. 3. Christus semel pro peccatis nostris mortuus est, Secundo, ad ostendendum veritatem naturæ assumptæ: sicut enim Euſebius dicit. Si aliter post conuersationem cum hominibus, euanescens subito euolaret fugiens mortem, ab omnibus compararetur phantasmati. Tertio vt moriendo, nos à timore mortis liberaret: vnde dicitur ad Heb. 2. quod communicauit carni & sanguini, vt per mortem destrueret eum qui habebat mortis imperium, & liberaret eos, qui timore mortis per totam vitam obnoxij erant seruituti. Quarto vt corporaliter moriendo similitudini peccati, id est, pœnalitati daret nobis exemplum moriendi spiritualiter peccato, vnde dicitur Roman. 6. Quod enim mortuus est peccato mortuus est semel: quod autem viuit, viuit Deo: ita & vos existimare mortuos quidem esse peccato, viuentes autem Deo. Quinto, vt à mortuis resurgendo, & virtutem suam ostẽderet qua mortem superauit, & nobis spem resurgendi à mortuis daret. Vnde Apostolus dicit. 1. ad Cor. 15. Si Christus prædicatur quod resurrexit à mortuis, quomodo quidam in vobis dicunt, quod resurrectio mortuorum non est?

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Christus est fons vitæ secundum quod Deus, non autem secundum quod homo: mortuus est autem secundum quod homo, non secundum quod Deus. Vnde Auguſt. dicit contra Felician. Absit quod Christus sic senserit mortem, vt quantum in se est vita, vitam perdiderit: si enim hoc ita esset, vitæ fons aruisset. Sensit ergo mortem participatione humani affectus, quem sponte susceperat: non naturæ suæ perdidit potentiam, per quam cuncta viuificat.

¶ Ad secundum dicendum, quod Christus non sustinuit mortem ex morbo prouenientem, ne videretur ex necessitate mori propter infirmitatem naturæ. Sed sustinuit mortem ab exteriori illatam: cui se spontaneum obtulit, vt mors eius voluntaria ostenderetur.

¶ Ad tertium dicendum, quod vnum oppositum, per se non ducit ad aliud, sed quandoque per accidens: sicut frigidum, quandoque per accidens calefacit. Et hoc modo Christus per suam mortem nos perduxit ad vitam, dum sua morte mortem nostram destruxit: sicut ille qui pœnam pro alio sustinet, remouet pœnam eius.

ARTICVLVS II.

¶ Verum in morte Christi fuerit separata diuinitas a carne.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod in morte Christi fuerit separata diuinitas à carne. Vt enim dicitur Matth. 27. Dominus in cruce pendens clamabat, Deus meus Deus meus, vt quid dereliquisti me? Quod exponens Ambr. dicit, Clamabat homo, separatione diuinitatis moriturus. nam cum diuinitas à morte libera sit, vtique mors ibi esse non poterat, nisi vita discederet: quia vita diuinitas est. Et sic videtur quod in morte Christi sit diuinitas separata a carne.

2 ¶ Præterea, Remoto medio, separantur extrema. Sed diuinitas vnita est carni mediante anima: vt supra habitum est. Ergo vidẽtur quod eum in morte Christi anima sit separata à carne, quod per consequens diuinitas sit à carne separata.

3 ¶ Præterea, Maior est virtus viuificatiua Dei quam animæ. Sed corpus mori non poterat, nisi anima separata, ergo multo minus mori poterat, nisi separata diuinitate.

¶ SED CONTRA est, quod ea quæ sunt humanę naturę, non dicuntur de filio Dei, nisi ratione vnionis, vt supra habitum est. Sed de filio Dei dicitur id quod cõuenit corpori Christi post mortem, scilicet esse sepultum: vt patet in Symbolo fidei, vbi dicitur quod filius Dei conceptus est, & natus ex Virgine, passus, mortuus & sepultus. Ergo corpus Christi non fuit in mortẽ à diuinitate separatum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd illud, quod per gratiam Dei conceditur, nũquam absque culpa reuocatur. vnde dicitur Roma. 11. quod sine pœnitentia sunt dona & vocatio. Multo autem maior est gratia vnionis, per quã diuinitas vnita est carni Christi in persona, quam gratia adoptionis, per quam alij sanctificantur, & etiam magis permanens ex sui ratione: quia hæc gratia ordinatur ad vnionem personalem, gratia autem adoptionis ad quãdam vnionem affectualem, & tamen videmus quod gratia adoptionis nunquam perditur sine culpa. Cum igitur in Christo nullum fuerit peccatum, impossibile fuit quod solueretur vnio diuinitatis à carne ipsius. Et ideo sicut ante mortem caro Christi vnita fuit secundum personam & hypostasim verbo Dei, ita & remansit vnita post mortem, vt scilicet non esset alia hypostasis verbi Dei & carnis Christi post mortem, vt Damascenus dicit in tertio libro.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod derelictio illa non est referenda ad solutionem vnionis personalis, sed ad hoc quod Deus pater eum exposuit passioni. Vnde dereliquere ibi, non est aliud, quam non protegere à persequentibus. Vel dicit se derelictum

Ep 56.
q.19.ar.4. & q. 34. ar.2.
Inf.q.50. ar.1. con. Et 4.con. 5.q.2.a. Et quol.2. ar.1. Et opus. 2.c. 2.3.& 4. Et opus. 3.c. 7.& opus. 60.ca.16.
Ca.14.
3.dist.2.q. 2.ar.1.q. 1. Et dist. 21.q.1. ar. 1.q.1. Et quol 2. ar. 1. cor. Et q6. 4. art. 6. cor. Et opusc 3 c. 236.& 237. Et opus. 60.ca. 16. fi. lib. 10. in luc. q.6.ar.4.
q.16.ar.4.
Cap.27.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis quinquagesimæ Articulum tertium.*

Epist 120. ca 6.& 10.

Titulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio : In morte Christi nō fuit separata deitas ab anima. Probatur dupliciter. Primo ratione. Verbū Dei nō est separatum in morte à corpore: ergo multo minus ab anima. Probatur sequela: quia anima vnita est. Verbo immediatius quam corpus. Dein de auctoritate Symbolj: Quia descendit ad inferos. Omnia clara sunt ex supradictis.

¶ In cesponsione ad primum aduerte quod responsio secundū expositionem Aug intelligit nomine Animæ ipsam animæ subsistantiam secūdum seipsam: & ideo versatur inter angustias distinctionum. Plus autem sensus, Euangelici textus est, intelligere Animæ nomine ipsam quidem animam non vt in se quædam substantia est, sed vt substantialiter animat. Sic enim anima formaliter sumitur, & absque omni quæstione liquet, q ipse Dei filius, qui loquitur dicēs, Ego pono animam meam, posuit animā suam, tollendo animationem illius: tollitur siquidem animare per hoc ipsum, quod anima separatur à corpore, & iterum sumpfit eam, dum iterum iunxit animam corpori: ponere enim animam formaliter (hoc est vt illud, Pastor bonus animam suam ponit pro ouib⁹ suis: & illud, Qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam. Vita autem qui sermonis formalis non est capax, aut ad plebem loqueris, potes eam dē sententiam ferua lo, gloſſare animam, hoc est vitam corporalem: sic enim filius Dei posuit animam suam, hoc est vitam suam, & iterum sumpfit eam: & similiter. Pastor bonus ponit vitam suam pro, &c. & sic de aliis. Hoc in idem redit, quia ipsa animatione, qua anima animat corpus, consistit vita corporea cuiusque hominis.

3. dist. 21. q 1. arti 1. q 1. Et q. 2. ar. 1. co. Et 3 dist 3. ca. 236. Et opu. 60. c. 19 fi. Et Pſal. 11. c. 2.

¶ *Super Quæstionis quinquagesimæ Articulum quartum.*

IN titulo Christus fi- gnificat personam diuini Verbi secundum eam dispositionem, qua de facto habebat in triduo illo, scilicet quod erat vnita animæ & corpori Christi separatis abinuicem.

¶ In corpore tria fiunt. Primo respondetur quæ sito vna cōclusione. Derelictum quantum ad illam orationem, qua dixerat, Pater si fieri potest, transeat a me calix iste: vt Aug. exponit in lib. de Gratia noui Testam.

¶ Ad secundum dicendum, quod verbum Dei dicitur vnitum carni mediante anima, inquantum caro per animam pertinet ad humanam naturam, quam filius Dei assumere intendebat: non autem ita quod anima sit quasi medium ligans vnita. Habet aute caro ab anima, quod pertineat ad humanam naturam, etiam postquam anima separatur ab ea: inquantum scilicet in carne mortua remanet ex diuina ordinatione quidā ordo resurrectionis. Et ideo non tollitur vnio diuinitatis ad carnem.

¶ Ad tertium dicēdum, quod anima habet vim vnificandi formaliter: & ideo ea præsente, & vnita formaliter, necesse est corpus esse viuum. Diuinitas autem nō habet vim vnificandi formaliter, sed effective: non enim potest esse corporis forma. Et ideo nō est necesse quod manente vnione diuinitatis ad carnem, caro sit viua: quia Deus non ex necessitate agit, sed ex voluntate.

ARTICVLVS III.

¶ Verum in morte Christi fuerit facta separatio diuinitatis ab anima.

Refertur in sent. di stin. 2.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod in morte Christi fuerit facta separatio diuinitatis ab anima. Dicit enim Dominus Ioan. 10. Nemo tollit animam meam a me, sed ego pono eam, & iterum sumo eam. Non autem videtur quod corpus animam ponere posſit, eam a se separando: quia anima non subiacet potestati corporis, sed potius econuerso. Et sic videtur quod Christo, secundum quod est Verbum Dei, conueniat animam suam ponere. Hoc autem est eam à se separare. Ergo per mortem anima eius fuit a diuinitate separata.

2 ¶ Præterea, Athanas. dicit maledictum, qui totum hominem quem assumpſit Dei filius, denuo assumptum vel liberatum, tertia die a mortuis resurrexisse non confitetur, Sed non potuit totus homo denuo assumi, nisi aliquādo fuerit totus homo à verbo Dei separatus. Totus autem homo constituitur ex anima & corpore. Ergo aliquando fuit facta separatio diuinitatis & a corpore & ab anima.

3 ¶ Præterea, Propter vnionem ad totum hominem, filius Dei vere dicitur homo. Si ergo soluta vnione animæ & corporis per mortem Verbum Dei remansit vnitum animæ, sequeretur quod vere dici potuiſſet, filium Dei esse animam. Hoc autem est falsum: quia cum anima sit forma corporis, sequeretur quod verbum Dei fuerit corporis forma, quod est impoſsibile. Ergo in morte Christi anima fuit a verbo Dei separata.

4 ¶ Præterea, Anima & corpus abinuicē separata, non sunt vna hypoſtasis, sed duæ. Si igitur verbum Dei remansit vnitum tam corpori quam animæ Christi, separatis eis abinuicem per mortem Christi, videtur sequi quod verbum Dei durante morte Christi, fuerint duæ hypoſtases: quod est inconueniens. Non ergo post mortem Christi remansit anima verbo vnita.

¶ SED CONTRA est quod dicit Damas. in tertio lib. Etsi Christus mortuus est vt homo, & sancta eius anima ab incontaminato diuisa est corpore: diuinitas tamen inseparabilis ab vtrisque permansit, ab anima dico, & corpore.

¶ RESPONDEO dicendum, quod anima vnita est verbo Dei immediatius & per prius quam corpus, cum corpus vnitū sit verbo Dei mediante anima, vt supra dictum est. Cum ergo verbum Dei non sit separatum in morte à corpore, multo minus separatum est ab anima. Vnde sicut de filio Dei prædicatur id quod conuenit corpori ab anima separato, scilicet esse sepultum, ita de eo in Symbolo dicitur, quod descendit ad inferos, quia anima eius a corpore separata, descendit ad inferos.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Auguſt. exponēs illud verbum Ioan. inquirit, cum Christus sit verbum, anima & caro, vtrum ex eo quod est verbum, ponat animam, an ex eo quod est anima, an iterū ex eo quod est caro. Et dicit quod si dixerimus, quod verbum Dei animam posuit, sequitur quod aliquando anima illa separata est a verbo, quod est falsum: mors enim corpus ab anima separauit, à verbo autem animam separatam non dico. Si vero dixerimus, quod ipsa se anima ponat, sequitur quod anima ipsa à se separata fit: quod est absurdum. Relinquitur ergo, quod ipsa caro animam suam ponit, & iterum eam sumit, non potestate sua, sed potestate Verbi inhabitantis carnem: quia sicut supra dictum est, per mortem non est separata diuinitas Verbi a carne.

In corp.

¶ Ad secundum dicēdum, quod in verbis illis Athanasius non intellexit quod totus homo denuo fit assumptus, id est omnes partes eius, quasi verbum Dei partes humanę naturæ depoſuerit per mortem: sed quod iterato totalitas naturæ assumptæ fit in resurrectione redintegrata per iteratam vnionem animæ & corporis.

¶ Ad tertium dicendum, quod verbum Dei propter vnionem humanæ naturæ, non dicitur humana natura: sed dicitur homo ꝙ est habens humanam naturam. Anima autem & corpus sunt partes essentiales humanæ naturæ. Vnde propter vnionem Verbi ad vtrunque eorum, non sequitur quod verbum Dei sit anima vel corpus, sed quod sit habens animam vel corpus.

¶ Ad quartum dicendum, quod sicut Damas. dicit in 3 lib. quod cap 27. in morte Christi est separata anima à carne, non est vna hypoſtasis in duas hypoſtases diuisa: nam & corpus & anima Christi secundum idem ex principio in verbi hypoſtasi habuerūt existētiam, & in morte inuicem diuisa, singulum eorum māsit, vnam hypoſtasim verbi habens. Quare vna Verbi hypoſtasis, Verbi & animæ & corporis extitit hypoſtasis: nunquam enim neque anima neque corpus propriam habuerunt hypoſtasim, præter Verbi hypoſtasim. Vna enim semper Verbi hypoſtasis & nunquam duæ.

ARTICVLVS IIII.

¶ Verum Christus in triduo mortis fuerit homo.

3. dist. 22. q. 1. arti. 1. q. 2. Et q. 3. ar. 1. Et q. 4. ar. 1. co. Et 4. dist. 44. q. 1. ar. 1. q. 1. Et 3. part. qſti. 11.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod Christus in triduo mortis fuerit homo. Dicit enim Augu. in primo de Tri. Talis erat illa susceptio, quæ Deum hominem faceret, & hominem Deum. Sed illa susceptio non cessauit per mortem. Ergo videtur quod per mortem non desierit esse homo.

Qq. 1. ar. 1. Et 3. dist. 22. q. 1. ar. 1. Et q. 3. ar. 2. Et q. 4. ar. 1. Et 3. dist. 22. q. 1. ar. 1. Et q. 3. ar. 2. Et q. 4. ar. 1. Et 4. dist. 44. q. 1. ar. 1. q. 1. Et q. 2. ar. 1. Et q. 3. ar. 1. Et 3. dist. 22. q. 1. ar. 1. Et q. 3. ar. 2. Et q. 4. ar. 1. Et 4. dist. 44. q. 1. ar. 1. q. 1. Et q. 2. ar. 1. Et q. 3. ar. 1. Et 3. dist. 22. q. 1. ar. 1. Et q. 3. ar. 2. Et q. 4. ar. 1. Et 4. dist. 44. q. 1. ar. 1. q. 1. Et q. 2. ar. 1. Et q. 3. ar. 1.

2 ¶ Præterea Phil. dicit in 9. Eth. quod vnusquisq; homo est suus intellectus: vnde & post mortem, animam Petri alloquentes dicimus, Sancte Petre ora pro nobis. Sed post mortem filius Dei non fuit separatus ab anima intellectuali. Ergo in illo triduo filius Dei fuit homo.

3 ¶ Præterea, Omnis sacerdos est homo, Sed in illo triduo mortis Christus fuit sacerdos: aliter enim non verum esset quod dicitur in Pſal. Tu es sacerdos in ęternum. Ergo Christus in illo triduo fuit homo.

¶ SED CONTRA Remoto superiori, remouetur inferius. Sed vnum sine animatum est superius ad animal & ad hominem: nam anima, est substantia animata sensibilis. Sed in illo triduo mortis corpus Christi nō fuit vnum neque animatum. Ergo non fuit homo.

RE-

¶ *Super Quæstionis quinquagesimæ Articulum quintum.*

Hęc ut in cō. 1. Epb. c. 12.

Titulus vt sonat.

¶ In corpore ponitur vna distinctio bimembris cum conclusionibus duabus iuxta numerum membrorū. Distinctio est. Simpliciter, simitur duabus significationibus, vel vt significat nullo addito, vel vt significat totaliter. Prima conclusio est sumendo, Simpliciter primo modo, corpus Christi viuum & mortuum fuit idem numero simpliciter. Probatur, quia fuit idē ſuppositali ter, & sic loquitur Ath. Secunda conclu. est: sumendo simpliciter, secundo modo, Corpus Christi viuum & mortuum non fuit idem numero simpliciter. Probatur primo, quia vita est de essentia corporis viuentis: quia est prædicatum essentiale, & non accidentale. Probatur secundo ex oppoſito: quia si diceretur remansiſſe totaliter idem sequeretur quod non esset corruptione mortis, quod est hæresis Gaianitarum. Et ad hoc afferuntur auctoritates.

Art. præc. & q. 6. art. 3.

Ii. de sa. ra. 1. par. cap. 11.

Q. 75. ar. 4. 3. 4. arti 5.

¶ Aduerte hic, quod Autoris doctrina procedit ex ſuppoſita vnitate formæ ſubſtantialis in homine, tenētes enim plures formas in homine, puta formam corporeitatis aut mixti: cui superadditur anima) enadherent consequentiam in litera factam, dicendo quod in morte Christi facta est separatio animæ à corpore: & sic fuit ibi corruptio mortis: sed corpus remansit cum illamet corporeitatis forma quam prius habebat: & propterea corpus Christi, in quantum corpus remansit totaliter idem numero, & dicere hoc, nulla est hæresis.

Tex. 11.

Tex. 9. Tex. 35.

¶ Et ad philosophiam declinandum esset, si hoc esset discutiendum, Hanc ſquidem viam tenet Scotus, qui addit aliud manifeste alienum à philosophia, scilicet quod fuit corruptio tūc sine generatione, corruptus quippe fuit homo separatione animæ à corpore, & nihil genitum est. Contra hos nō loquitur litera, quæ de vnitate numerali corporis Christi viui & mortui tractat, & veritatem per se notā tradit. Nam si corpus Christi remansiſſet omnino idē quod prius, oporteret quod remansiſſet viuū eadem vita, alioquin aut vita nihil aliud fuit ſer nisi accidens, aut nō totaliter remansiſſet idem, deficiente aliqua eius substantia, scilicet vita. Quocirca Scotus corpus Christi tenet omninō idem, quatenus est corpus, & nō quatenus erat viuum. Autor autē aliam formam genitam in Christi corpore tenet, scilicet formam cadaueris, per quam erat corpus, quia naturalis ordo habet, vt semper corruptio vnius sit generatio alterius: imo prius natura inzenditur generatio, quam corruptio, Et vnam tantum in composito formam, iuxta Peripateticam doctrinam bene perspectā nouimus.

¶ *Super Quæstionis quinquagesimæ Articulum sextum.*

Titulus vt sonat.

¶ In corpore vna distinctio bimembris cum conclusionibus tribus. Distinctio est de morte, vel infieri, vel in Ergo corpus Christi non fuit simpliciter idem numero viuum & mortuum.

3 ¶ Præterea, Mors est corruptio quædā. Sed illud quod corrumpitur per corruptione substantiali, postquam corruptum est, iam nō est: quia corruptio est mutatio de esse in non esse. Corpus ergo Christi postquam mortuum fuit, non remansit idem numero, cum mors sit substantialis corruptio.

¶ SED CONTRA est quod Athana. dicit in Epistola ad Epictetum: Circumciso corpore, & potato, & manducante, & laborante, & in ligno affixo, erat impassibile & incorporeum Dei verbum, hoc erat in sepulchro positum. Sed corpus Christi viuum fuit circumcisum & in ligno affixum. Corpus autem Christi mortuum fuit positum in sepulchro. Ergo hoc idem corpus, quod fuit viuum, fuit etiam mortuum.

¶ RESPONDEO dicendum quod hoc quod dico simpliciter, potest accipi dupliciter. Vno modo secundum quod simpliciter idem est quod absolute: sicut dupliciter dicitur quod nullo addito dicitur, vt Philo. dicit. Et hoc modo corpus Christi mortuum & viuum simpliciter fuit idem numero: dicitur enim aliquid esse idem numero simpliciter, quia est ſuppoſito idē. Corpus autem Christi viuum & mortuū fuit ſuppoſito idem: quia non habuit aliā hypoſtasim viuum & mortuū, præter hypoſtasim verbi Dei, vt supra dictū est. Et hoc modo loquitur Athanasius in autoritate inducta. Alio modo simpliciter idem est quod omnino vel totaliter: & sic corpus Christi mortuū & viuū non fuit simpliciter idem numero: quia non fuit totaliter idem, cum vita sit aliquid de essentia corporis viuentis: est enim prędicatū essentiale, non accidentale. Vnde consequēs est, ꝙ corpus, quod desinit esse viuum, non totaliter idem remaneat. Si autē diceretur quod corpus Christi mortuum totaliter idem remaneret, se queretur ꝙ nō esset corruptum, corruptione dico mortis: quod est hæresis Gaianitarū, vt Isido. dicit & habetur in Decretis 24. q. 3. Et Damas. dicit in 3. lib. quod corruptionis nomen duo significat: vno modo separationem animę a corpore, & alia huiusmodi: alio modo perfectam dissolutionem in elementa. Ergo incorruptibile dicere corpus Domini secūdum Iulianum & Gaianū secūdum primum corruptionis modum ante resurrectionē, est impium, quia corpus Christi nō esset consubstātiale nobis, nec in veritate mortuum esset, nec secundum veritatem saluati essemus. Secundo autem modo corpus Christi fuit incorruptum.

lib. 2. top. in fine.

Art. 2.

D. 906. lib 8. Etymol. ca. 5. cap. 28.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod corpus mortuum cuiuscunq; alterius hominis, non remanet vnitum alicui hypoſtasi permanenti, sicut corpus Christi mortuum. Et ideo corpus mortuum cuiuscunque alterius hominis, non est idem simpliciter sed secundum quid: quia est idem secundum materiam, non autem idem secundum formam. Corpus autem Christi remanet idem simpliciter propter identitatem ſuppoſiti: vt dictum est.

D 404. In corp.

¶ Ad secundum dicēdum, quod quia idem numero dicitur aliquid secundum ſuppoſitum, idem autem specie est idem secundum formam, vbicunque ſuppoſitum subſistit in vna sola natura, oportet quod sublata vnitate speciei, auferatur vnitas numeralis, Sed hypoſtasis verbi Dei subſistit in duabus naturis, & ideo quanuis in Christo non remaneat corpus idem secundum speciem humanæ naturæ, remanet tamen idem numero secundum ſuppoſitum verbi Dei.

¶ Ad tertium dicendum, quod corruptio & mors non competit Christo ratione ſuppoſiti, secundum quod attenditur vnitas, sed ratione naturæ, secundum quam inuenitur differentia mortis & vitæ.

ARTICVLVS V.

¶ Verum fuerit idem numero corpus Christi viuentis & mortui.

Qq. 1. ar. 1. Et 3. dist. 22. q. 1. ar. 1. Et q. 3. ar. 2. Et q. 4. ar. 1. Et 4. dist. 44. q. 1. ar. 1. q. 1. Et q. 2. ar. 1. Et q. 3. ar. 1. Et 3. dist. 22. q. 1. ar. 1. Et q. 3. ar. 2. Et q. 4. ar. 1. Et 4. dist. 44. q. 1. ar. 1. q. 1. Et q. 2. ar. 1. Et q. 3. ar. 1. Et 3. dist. 22. q. 1. ar. 1. Et q. 3. ar. 2. Et q. 4. ar. 1. Et 4. dist. 44. q. 1. ar. 1. q. 1. Et q. 2. ar. 1. Et q. 3. ar. 1.

AD QVINTVM sic procedi tur. Videtur quod non fuerit idem numero corpus Christi viuentis & mortui. Christus enim vere mortuus fuit, sicut & alij homines moriuntur. Sed corpus cuiuscunque alterius hominis, non est simpliciter idem numero mortuum & viuum: quia differunt essentiali differentia. Ergo neque corpus Christi est simpliciter idem numero mortuum & viuum.

2 ¶ Præterea, Secundum Philo. in 5. Met. Quæcunq; sunt diuersa specie, sunt etiam diuersa numero. Sed corpus Christi viuum & mortuū fuit diuersum specie, quia nō dicitur oculus aut caro mortui, nisi æquiuocē: vt patet per Philo. in 2. de Ani. & 7. Met. Ergo corpus Christi non fuit simpliciter idem numero viuum & mortuum.

3 ¶ Præterea, Mors est corruptio quædā. Sed illud quod corrumpitur per corruptionē substantiali, postquam corruptum est, iam nō est: quia corruptio est mutatio de esse in non esse. Corpus ergo Christi postquam mortuum fuit, non remansit idem numero, cum mors sit substantialis corruptio.

¶ SED CONTRA est quod Athana. dicit in Epistola ad Epictetum: Circumciso corpore, & potato, & manducante, & laborante, & in ligno affixo, erat impassibile & incorporeum Dei verbum, hoc erat in sepulchro positum. Sed corpus Christi viuum fuit circumcisum & in ligno affixum. Corpus autem Christi mortuum fuit positum in sepulchro. Ergo hoc idem corpus, quod fuit viuum, fuit etiam mortuum.

¶ RESPONDEO dicendum quod hoc quod dico simpliciter, potest accipi dupliciter. Vno modo secundum quod simpliciter idem est quod absolute: sicut dupliciter dicitur quod nullo addito dicitur, vt Philo. dicit. Et hoc modo corpus Christi mortuum & viuum simpliciter fuit idem numero: dicitur enim aliquid esse idem numero simpliciter, quia est ſuppoſito idē. Corpus autem Christi viuum & mortuū fuit ſuppoſito idem: quia non habuit aliā hypoſtasim viuum & mortuū, præter hypoſtasim verbi Dei, vt supra dictū est. Et hoc modo loquitur Athanasius in autoritate inducta. Alio modo simpliciter idem est quod omnino vel totaliter: & sic corpus Christi mortuū & viuū non fuit simpliciter idem numero: quia non fuit totaliter idem, cum vita sit aliquid de essentia corporis viuentis: est enim prędicatū essentiale, non accidentale. Vnde consequēs est, ꝙ corpus, quod desinit esse viuum, non totaliter idem remaneat. Si autē diceretur quod corpus Christi mortuum totaliter idem remaneret, se queretur ꝙ nō esset corruptum, corruptione dico mortis: quod est hæresis Gaianitarū, vt Isido. dicit & habetur in Decretis 24. q. 3. Et Damas. dicit in 3. lib. quod corruptionis nomen duo significat: vno modo separationem animę a corpore, & alia huiusmodi: alio modo perfectam dissolutionem in elementa. Ergo incorruptibile dicere corpus Domini secūdum Iulianum & Gaianū secūdum primum corruptionis modum ante resurrectionē, est impium, quia corpus Christi nō esset consubstātiale nobis, nec in veritate mortuum esset, nec secundum veritatem saluati essemus. Secundo autem modo corpus Christi fuit incorruptum.

D. 906. lib 8. Etymol. ca. 5. cap. 28.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod corpus mortuum cuiuscunq; alterius hominis, non remanet vnitum alicui hypoſtasi permanenti, sicut corpus Christi mortuum. Et ideo corpus mortuum cuiuscunque alterius hominis, non est idem simpliciter sed secundum quid: quia est idem secundum materiam, non autem idem secundum formam. Corpus autem Christi remanet idem simpliciter propter identitatem ſuppoſiti: vt dictum est.

D 404. In corp.

¶ Ad secundum dicēdum, quod quia idem numero dicitur aliquid secundum ſuppoſitum, idem autem specie est idem secundum formam, vbicunque ſuppoſitum subſistit in vna sola natura, oportet quod sublata vnitate speciei, auferatur vnitas numeralis, Sed hypoſtasis verbi Dei subſistit in duabus naturis, & ideo quanuis in Christo non remaneat corpus idem secundum speciem humanæ naturæ, remanet tamen idem numero secundum ſuppoſitum verbi Dei.

¶ Ad tertium dicendum, quod corruptio & mors non competit Christo ratione ſuppoſiti, secundum quod attenditur vnitas, sed ratione naturæ, secundum quam inuenitur differentia mortis & vitæ.

ARTICVLVS VI.

¶ Verum mors Christi aliquid operata sit ad nostram salutem.

Inf q 52. art. 2. cor. Et q 56. ar tic 1. ad 4. Et ad Ga la. 1. col. 4.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod mors Christi nihil operata sit ad nostram salutem. Mors enim est quædam priuatio: est enim priuatio vitæ. Sed priuatio, cum non sit res aliqua, non habet

Universidad de Deusto
Biblioteca

factorisse. Prima cõclusio est: De morte Christi in fieri, idem est iudicium quod de passione Christi. Declaratur: quia mors in fieri, fuit ipsa passio Christi. Secunda conclusio est, Mors Christi in facto esse non potuit operari ad nostram salutem per modum meriti, sed efficientiæ. Prima pars in litera non probatur: secunda probatur: Per mortem deitas non est separata à carne: ergo quicquid circa carnem Christi ab anima separatam contigit, fuit nobis saluificetum virtute Deitatis vnitæ. Tertia conclusio est, Mors Christi operata est destructionem vtriusque nostræ mortis, scilicet animæ & corporis. Probatur, Mors Christi fuit priuatio propriæ vitæ: ergo effectus eius oroprie est remotio nostrorum impedimentorum æternæ vitæ: ergo est remotio vtriusque mortis nostræ. Prima consequentia probatur: quia considerat ur proprie alicuius causæ effectus secundum similem causam: secunda vero, quia vtraque mors cõtrariatur æternæ nostræ saluti cõsummatæ. Et confirmatur conclusio auctoritatibus.

cap 3.

quæst. 49.

¶ Aduerte hic, quod mors in facto esse, tetenet ex parte corporis: non enim dicitur anima mortua, sed corpus dicitur, & est mortuum. Et quia corpus Christi mortuum erat in anima tum, & meritum principaliter consistit in actu animæ: ideo Autor in litera pro constanti, propter se noto, reliquit primam partem secundæ conclusionis, scilicet quod mors Christi in facto esse non profuit meritorie: erat enim in corpore mortuo, in quo nullum erat principium medendi. Et quia erat in illo corpore mortuo principium efficiendi, scilicet deitas: ideo asseritur quod efficere potuit. ex eo nanque quod deitas corpore Christi instrumento vtebatur, consecutum est vt corpore illo affecto priuatione vitæ vsa est, vt organo ad causandã in nobis destructionem vtriusque mortis, iuxta illud: Qui mortem nostram moriendo destruxit.

¶ Sed occurrit hic duo dubia. Primum est, an mors Christi in facto esse, fuerit meritoria ex parte animæ. Secundum est, quomodo saluatur similitudo inter effectum & causam in tertia conclusione, quum potius videatur oppositum.

¶ Ad primum dicitur, quõd mors in facto esse sumi potest dupliciter, primo secundum se solam, alio modo vt terminat fieri. Et mors quidem vt terminat fieri, cadit sub merito vnionis. Et eodem sub quo cadit suum fieri: vno enim & eodem actu martyr vult se occidi & occisum esse. Et sic prætiosa est in cõspectu Domini mors sanctorum eius, & sic mors Christi fuit meritoria. Sed litera non loquitur sic de morte Christi, sed primo modo, scilicet secundum se solam, prout est separata anima à corpore, & sic ex nulla parte inuenitur ratio meriti: quum nec actus elicitus, nec actus imperatus animæ sic mors in facto esse sumpta secundum se solum, quanuis ipsa vt terminat volutarium mori, cadat sub dendo actum imperatum ad pati voluntarium: & ideo, vt dictum est, sit meritoria.

In corp.

¶ Ad secundum dubium dicitur, quod non est hic quærenda omnimoda similitudo: quum nec etiam exigatur effectum assimilari causæ instrumentali: sed sufficit iuxta subiectam materiam intelligere effectum appropriatũ mori Christi, qui consistit in priuatione vitæ propriæ propter viuificandum nos: esse priuationem non vitæ nostræ, sed contrarium vitæ nostræ, vt per huiusmodi destructionem ad finem scilicet ad vitam nostram nos perducat.

¶ Ad secundum dicendum, quod mors Christi fuit quidem corporalis: sed corpus illud fuit instrumentum diuinitatis sibi vnitæ, operans in virtute eius etiam mortuum.

Cap. 23.

¶ Ad tertium dicendum, quod mors Christi efficienter operata est nostram salutem, ita etiam & eius sepultura. Vnde Hiero. dicit super Mar. Sepultura Christi resurgimus. Et Isa. 53. super illud, Dabit impios pro sepultura, dicit glos. id est, Gentes, quæ sine pietate erant, Deo patrique dabit: quia mortuus & sepultus eos acquisiuit.

ordin.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut dicitur in quodã sermone concilij

QVÆSTIO QVINQVAGESIMAPRIMA, De sepultura Christi, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de sepultura Christi.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum cõueniens fuerit Christum sepeliri.

¶ Secundo, de modo sepulturæ eius.

¶ Tertio, vtrum corpus eius fuerit in sepulchro resolutum.

¶ Quarto, de tempore quo iacuit in sepulchro.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum fuerit Christum conueniens sepeliri.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod non fuerit conueniens Christum sepeliri. De Christo enim dicitur in Psal. Factus est sicut homo sine adiutorio, inter mortuos liber. Sed in sepulchro includuntur corpora mortuorum, quod videtur esse contrarium libertati. Ergo non videtur fuisse cõueniens, quod corpus Christi sepeliretur.

2 ¶ Præterea, Nihil circa Christum fieri debuit, quod non esset salutiferum nobis. Sed in nullo videtur ad salutem hominum pertinere quod Christus fuit sepultus. Ergo non fuit conueniens Christum sepeliri.

3 ¶ Præterea, Inconueniens esse videtur quod Deus qui est super cælos excelsus, in terra sepeliretur. Sed illud quod conuenit corpori Christi mortuo, attribuitur Deo ratione vnionis. Ergo inconueniens videtur, Christum fuisse sepultum.

¶ SED CONTRA est, quod Dominus dicit Matth. 26. de muliere quæ eum vnxerat, Opus bonum operata est in me. & postea subdit: Mittens enim hoc vnguentum in corpus meum, ad sepeliẽdum me fecit.

¶ RESPONDEO dicendum, quod conueniens fuit Christum sepeliri. Primo quidem ad cõprobandum veritatem mortis: non enim in sepulchro aliquis ponitur, nisi quando iam de veritate mortis constat. Vnde & Marc. 15. legitur, quod Pilatus antequam concederet Christum sepeliri, diligenti inquisitione cognouit eum mortuum esse. Secundo, quia per hoc quod Christus de sepulchro resurrexit, datur spes resurgendi per seipsum, his qui sunt in sepulchro: secundum illud Ioan. 5. Omnes qui in monumentis sunt, audient vocem filij Dei, & qui audierint viuent. Tertio, ad exemplum eorum qui per mortem Christi, spiritualiter moriuntur peccatis: qui scilicet absconduntur à conturbatione hominum. Vnde dicitur Colos. 2. Mortui estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Vnde & baptizati, qui per mortem Christi moriuntur peccatis, quasi consepeliuntur Christo per immersionem, secundum illud Rom. 6. Consepulti sumus eum Christo, per baptismum in mortem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Christus sepultus, se inter mortuos liberum fuisse fatetur, in hoc quod per inclusionem sepulchri, non potuit impediri, quin ab eo resurgendo exiuerit.

¶ Ad secundum dicendum, quod sicut mors Christi efficienter operata est nostram salutem per modum meriti. Sic autem non potuit operari mors Christi: nam in morte separatur anima à corpore, quæ est merendi principium. Ergo mors Christi non est operata aliquid ad nostram salutem.

3 ¶ Præterea, Corporale non est causa spiritualis. Sed mors Christi fuit corporalis, non ergo potuit esse causa spiritualis nostræ salutis.

¶ SED CONTRA est quod Augustinus dicit in 4. de Trinita. Vpa mors nostri Saluatoris, scilicet corporalis, duabus mortibus nostris, id est animæ & corporis, saluti fuit.

¶ RESPONDEO dicendum, quod de morte Christi dupliciter loqui possumus. Vno modo, secundum quod est in fieri: alio modo, secundum quod est in facto esse. Dicitur autem mors esse in fieri, quando aliquis per aliquam passionem vel naturalem vel violentam tendit in mortem. Et hoc modo idem est loqui de morte Christi & de passione ipsius. Et ita secundum hunc modum, mors Christi causa est salutis nostræ, secundum id quod de passione supra dictum est. Sed in facto esse mors Christi consideratur, secundum quod iam facta est separatio corporis & animæ, & sic nunc loquimur de morte Christi. Hoc autem modo mors Christi nõ potest esse causa salutis nostræ per modum meriti, sed solum per modum efficientiæ: inquantum scilicet nec per mortem diuinitas separata fuit à Christi carne: & ideo quicquid contigit circa carnem Christi, etiam anima separata, fuit nobis salutiferum virtute diuinitatis vnitæ. Consideratur autem proprie alicuius causæ effectus secundum similitudinem causæ. Vnde quia mors est quædam priuatio vitæ propriæ, effectus mortis Christi attenditur circa remotionem eorum quæ contrariantur nostræ saluti, quæ quidem sunt mors animæ & mors corporis. Et ideo per mortem Christi dicitur esse destructa in nobis & mors animæ, quæ est per peccatum nostrum (secundum illud Roma. 4. Traditus est, scilicet in mortem, propter delicta nostra) & mors corporis, quæ consistit in separatione animæ: secundum illud primæ ad Corinth. decimo quinto. Absorpta est mors in victoria.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod mors Christi est operata salutem nostram ex virtute diuinitatis vnitę, & non ex sola ratione mortis.

¶ Ad secundum dicendum, quod mors Christi secundum quod consideratur in facto esse, etsi non est ad nostram salutem operata per modum meriti: est tamen operata per modum efficientiæ: vt dictum est.

¶ Ad tertium dicendum, quod mors Christi fuit quidem corporalis: sed corpus illud fuit instrumentum diuinitati sibi vnitæ, operans in virtute eius etiam mortuum.

¶ Super Quæstionis quadragesimæ primæ Articulum secundum.

TItulus Modi nomine vtitur pro conditionibus obseruatis in sepeliendo corpus Christi.

¶ In corpore vna conclusio: Modus sepulturæ Christi fuit conueniens quantum ad tria. Omnia sunt clara.

¶ In responsione ad vltimũ, adde quod excisio sepulchri in petra, immobile sepulchrum sedens, ad perpetuitatem testimonij de morte Christi apud tertigenas spectat. Nec solum testari illud vidimus morte Christi, sed virtutem: qua ipsum sepulchrum inter hostes fidei gloriosum seruatur: fuit enim & est tot seculis in manibus infidelium.

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ primæ Articulum tertium.

TItulus clarus.

¶ In corpore articulus conclusio: Non fuit conueniens, corpus Christi putrefieri aut incinerari. Probatur dupliciter. Primò: Putrefactio prouenit ex infirmitate naturę illius corporis non potentis corpora amplius in vnum cõuenire: ergo Christus, ne mors eius infirmitati naturę adscriberetur, noluit corpus suum resolui. Antecedens patet. Consequẽtia probatur: quia mors Christi non debuit esse ex infirmitate naturæ, sed voluntaria. In cuius signum nõ morbo, sed passione voluntariè suscepta mortuus est. Secundò probatur quia ad ostentionem diuinæ virtutis voluit corpus suum incorruptum permanere. Et ad hoc affertur autoritas Chrysostomi.

¶ Circa primam rationem dubium occurrit: quia impertinens videtur. Nam siue in corpore Christi fuerit aliqua putrefactio, siue non, constabat quòd ex violenta passione non ex naturæ infirmitate mortuus erat quia passus est in cruce inuenis.

¶ Ad hoc dicitur, quod putrefactio cadaueris attestatur infirmitati naturæ præsentis & præteritæ. Nam corpora ita compacta, vt naturalis complexio vigoroſa sit & viua & mortua, putrefactiuis resistunt magis aliis, & propterea si putrefa. sio cadaueris accidisset in Christi corpore, testimonium infirmitatis naturæ in Christo monstraretur, tanquam impotentis prius amplius tenere corpus vnum, & postea incorruptum: & consequenter quod mors Christi commendantur patientia & constantia ipsius, qui mortem est passus: & tanto magis quanto mors fuit abiectior. Sed in sepultura honorifica consideratur virtus morientis, qui cor ra intentionem occidentium etiam mortuus honorificè sepelitur, & præfiguratu. deuotio fidelium qui erant Christo mortuo seruituri.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in hoc, quòd Euangelista dicit, Quòd sepelierunt eũ, sicut mos est Iudæis sepelire (sicut Augustinus dicit super Ioann.) admonuit in huiusmodi officiis, quæ mortuis exhibentur, morem cuiuslibet gentis esse seruandum. Erat autem istius gentis consuetudo, vt mortuorum corpora variis aromatibus condirentur, vt diutius seruarentur illæsa. Vnde & in tertio de doctrina Christiana dicitur, quòd in omnibus talibus, non vsus rerum, sed libido v- Cap. 12.
tentis in culpa est. Et postea subdit, quòd in aliis personis plerunque flagitiũ est: in diuina vel prophetica persona, maximæ cuiusdam rei signum est. Myrrha enim & aloes propter sui amaritudinem significant pœnitentiam, per quam aliquis in seipso Christum conseruat absque corruptione peccati: odor autem aromatum significat bonam famam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd myrrha & aloes adhibebantur corpori Christi, vt immune à corruptione seruaretur, quod videbatur ad quandam necessitatem pertinere. Vnde datur nobis exemplũ quòd licitè possumus aliquibus pretiosis vti medicinaliter pro necessitate nostri corporis conseruandi. Sed inuolutio corporis pertinebat ad solam quandam decentiam honestatis: & in talibus simplicibus debemus esse contenti. Per hoc tamen significabatur (vt Hier. dicit) quòd ille in sindone Matt. 17.
munda inuoluit Iesum, qui mente pura eum susceperit. Et hinc, vt Beda dicit super Mar. Ecclesiæ mos obtinuit, vt sacrificium Cap. 44.
altaris non in serico neque in panno tincto, sed in lino terreno celebretur: sicut corpus Domini est in sindone munda sepultum.

¶ Ad quartum dicendum, quòd Christus sepelitur in horto, ad significandum quòd per mortem & sepulturam ipsius, liberamur à morte, quam incurrimus per peccatum Adæ in horto paradisi commissum. Ideo autem Saluator in aliena ponitur sepultura (vt Aug. dicit in quodam sermone) quia pro aliorum moriebatur salute: sepulchrum autem mortis est habitaculum. Per hoc etiam considerari potest paupertatis abundantia pro nobis susceptæ: nam qui domum in vita non habuit, post mortẽ quoque in alieno sepulchro reconditur, & nudus existens, a Ioseph cooperitur. In nouo autem ponitur monumento (vt Hier. dicit) Matt. 27.
ne post resurrectionem, cæteris corporibus remanentibus, surrexisse alius fingeretur. Potest antè & nouum sepulchrum, Marię virginalem vterum demonstrare. Per hoc etiam datur intelligi, quòd per Christi sepulturam omnes innoxiamur, morte & corruptione destructa.

In monumento autem excisò in petra conditus est (vt Hiero. dicit) ne si ex multis lapidibus ædificatum fuisset, tumuli fundamentis suffossis, ablatus furto diceretur. Vnde & saxum magnum quod appositum fuit, ostendit quòd non absque auxilio plurimorum sepultura potuisset reserari. Si etiam sepultus fuisset in terra, dicere poterant, Suffoderunt terram, & furati sunt eum: sicut Aug. dicit. Significatur autem mysticè per hoc (vt Hila. dicit) quòd per Apostolorum doctrinam in pectus duritiæ Gentilis quodam doctrinæ opere excisum, Christus infertur, rude scilicet ac nouum, & nullo antea ingressu timori Dei peruium. Et quia nihil præter eum oportet in pectora nostra penetrare, lapis ostio aduolnitur. Et sicut Origen. dicit, non fortuito scriptum est, quòd Ioseph inuoluit corpus Christi sindone munda, & posuit in monumento nouo, & quòd aduoluit lapidem magnum: quia omnia quæ sunt circa corpus Iesu, munda sunt, & noua, & valde magna.

Tract. 120.

Lo. cit.

loco proxime cita to.

Ca. vlt. in Matth.

Infra q. 83. art. 1. con. & ad 3. di. 21. q. 1. arti. 1. & q. 2. arti 1. ad 1. Et opus. 3. cap. 241. Et opus. 60. c. 20. co.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum conuenienti modo Christus fuerit sepultus.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur non cõueniẽti modo Christum fuisse sepultum. Sepultura enim eius respõdet morti ipsius. Sed Christus fuit passus mortem abiectissimam: secundum illud Sap. 2. Morte turpissima condemnemus eum. Ergo inconueniens videtur fuisse, quòd Christo exhibita fuit honorabilis sepultura: inquantum à magnatibus fuit tumulatus, scilicet à Ioseph ab Arimatia, qui erat nobilis Decurio (vt habetur Matth. 27.) & à Nicodemo, qui erat princeps Iudæorum: vt habetur Ioan. 3.

2 ¶ Præterea, Circa Christum non debuit aliquid fieri, quod esset superfluitatis exemplum. Videtur autem superfluitatis fuisse, quòd ad sepeliendum Christum Nicodemus venit ferens mixturam myrrhæ & aloes quasi libras centum (vt dicitur Ioan. 19.) præsertim cum mulier præunerit corpus eius vngere in sepulturam, vt dicitur Marc. 14. Non ergo fuit hoc conueniente circa Christum factum.

3 ¶ Præterea, Non est conueniens vt aliquod factum sibiipsi sit dissonum. Sed sepultura Christi fuit simplex ex vna parte: quia scilicet Ioseph inuoluit corpus eius in sindone munda (vt dicitur Matth. 27.) non autem auro aut gemmis, aut serico, vt Hieronym. ibidem dicit: ex alia verò parte videtur fuisse ambitiosa, inquantum eum eũ aromatibus sepelierunt. Ergo videtur non fuisse conueniens modus sepulturæ Christi.

4 ¶ Præterea, Quæcunq; scripta sunt præcipuè de Christo, ad nostram doctrinã scripta sunt, vt dicitur Rom. 15. Sed quædam scribuntur in Euangeliis circa sepulchrum Christi, quæ in nullo videntur ad nostram doctrinam pertinere: sicut quòd fuit sepultus in horto, quòd in monumento alieno, & nouo, & excisò in petra. Inconueniens ergo fuit modus sepulturæ Christi.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Isa. 11. Et erit sepulchrum eius gloriosum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd modus sepulturæ Christi oſtẽditur esse conueniens quantum ad tria. Primò quidem quantum ad confirmandam fidem mortis & resurrectionis ipsius. Secundò ad commendandam pietatem eorum, qui eum sepelierunt. Vnde Aug. dicit in primo de Ciuit. Dei. Laudabiliter commemorantur in Euangelio, qui corpus eius de cruce acceptum, diligenter atq; honorificè tegendum sepeliendumq; curarunt. Tertiò, quantum ad mysterium, per quod informantur illi qui Christo consepeliuntur in mortem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ quòd

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrius Christus fuerit in sepulchro solum vna die & duabus noctibus.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur Christus non fuerit in sepulchro solùm vna die & duabus noctibus. Dicit enim ipse Matt. 12. sicut fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus, ita Filius hominis erit in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus. Sed in corde terræ fuit in sepulchro existens. Non igitur fuit in sepulchro solùm vna die & duabus noctibus.

2 ¶Præterea Gregor. dicit in Homil. Paschali, quod sicut Samson abstulit media nocte portas Gazæ, ita Christus media nocte auferens portas inferni, resurrexit. Sed postquam resurrexit, non fuit in sepulchro. Ergo non fuit in sepulchro duabus noctibus integris.

3 ¶Præterea, Per mortem Christi lux prævaluit tenebris. Sed nox ad tenebras pertinet, dies autē ad lucem. Ergo conuenientius fuit, quòd corpus Christi fuerit in sepulchro duobus diebus & vna nocte, quàm econuerso.

¶SED CONTRA est quod sicut Augustin. dicit in 4. de Trinit. à vespere sepulturæ vsque ad diluculum resurrectionis triginta sex horæ sunt, id est nox tota cum die tota & nocte tota.

¶RESPONDEO dicendum, quòd ipsum tempus, quo Christus in sepulchro mansit, effectum mortis eius repræsentat. Dictum est autem suprà, quòd per mortem Christi liberati sumus à duplici morte, scilicet à morte animæ & à morte corporis. & hoc significatur per duas noctes, quibus Christus in sepulchro permansit: Mors autem eius, quia non fuit ex peccato proueniens, sed ex charitate suscepta, non habuit rationem noctis: sed dici: & ideo significatur per diem integrum, quo Christus fuit in sepulchro. Et sic conueniens fuit, quod Christus vna die & duabus noctibus esset in sepulchro.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Augu. dicit in lib. de Consensu Euangelistarum: Quidam modum loquutionis Scripturę nescientes, noctem voluerunt annumerare tres illas horas à sexta vsque ad nonam, quibus sol obscuratus est, & diem tres horas alias quibus iterum terris est redditus, id est, à nona vsque ad Occasum: sequitur enim nox futuri sabbati, qua cum suo die computata erant iam duæ noctes & duo dies. Post sabbatum autem sequitur nox primi sabbati, id est illuc essentis diei Dominici, in qua tunc Dominus resurrexit. & ita adhuc non constabit ratio trium dierum, & trium noctium. Restat ergo, vt hoc inueniatur, illo Scripturarum vsitato loquendi modo, quo à parte totum intelligitur, ita scilicet quòd vnam noctem, & vnam diem accipiamus pro vno die naturali. Et sic primus dies computatur ab extrema parte sui, qua Christus in sexta feria est mortuus & sepultus: secundus autem dies est integer cum 24. nocturnis & diurnis: nox autem sequens pertinet ad tertium diem. Sicut enim primi dies propter futurum, hominis lapsum, à luce in noctem, ita isti propter reparationē, à tenebris computantur in lucem.

¶Ad secundum dicendum, quòd sicut Augustinus dicit in 4. de Trinita. Christus in diluculo resurrexit, in quo aliquid lucis apparet, & adhuc tamen aliquid remanet tenebrarum noctis. Vnde de mulieribus dicitur, Ioann. 20. quòd cùm adhuc essent tenebræ, venerunt ad monumentum. Ratione ergo harum tenebrarum Gregor. dicit Christum media nocte surrexisse: non quidem diuisa nocte in duas partes æquales, sed infra ipsam noctem. Illud enim diluculum, & pars noctis & pars diei dici potest propter conuenientiam, quam cum vtroque habet.

¶Ad tertium dicendum, quòd in tantum lux in morte Christi prævaluit (quę significatur per vnam diem) quòd tenebras duas noctium, id est duplicis mortis nostræ, remouit, vt dictum est.

Inst. q. 51. art. 4. ad 1. & q. 53. art. 2. ad 2. 2. Cor. 5. opus. 3. c. 243. Ecclesiast. 10. col. 4. fin. Ecclesiast. 10. col. 4. fin. Ecclesiast. 15. Li. Hom. 21. in Euan. Cap. 5. q. prox. ad 6. Li. de cons. Euang. cap. 25. Hom. 21. in Euan. In corp.

QVÆSTIO QVINQVAGESIMASECUNDA, de descensu Christi ad inferos, in octo articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de descensu Christi ad inferos.

¶Et circa hoc quæruntur octo.

¶Primò, vtrùm fuerit conueniens Christum ad inferos descendere.

¶Secundò,

¶Secundò, in quem infernum descenderit.

¶Tertiò, vtrùm totus fuerit in inferno.

¶Quartò, vtrùm aliquam moram ibi traxerit.

¶Quintò, vtrùm sanctos Patres ab inferno liberauerit.

¶Sextò, vtrùm damnatos ab inferno liberauerit.

¶Septimò, vtrùm liberauerit pueros in peccato originali defunctos.

¶Octauò, vtrùm liberauerit homines de purgatorio.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm fuerit conueniens, Christum ad infernum descendere.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd nō fuerit conueniēs Christum ad infernum descendere. Dicit enim Augustin. in Epistola ad Euodium. Nec ipsos quidē inferos vspiam Scripturarum, in bono appellatos potui reperire. Sed anima Christi non descendit ad aliquod malum: quia nec animæ iustorum ad aliquod malum descendunt. Ergo videtur quòd non fuerit conueniens, Christum ad inferos descendere.

2 ¶Præterea, Descendere ad inferos, non potest Christo conuenire secundum diuinam naturam (quę est omnino immobilis) sed solùm conuenire potest ei secundum naturam assumptam. Ea verò quę Christus fecit vel passus est in natura assumpta, ordinantur ad humanam salutem, ad quam non videtur necessarium fuisse, quòd Christus descenderit ad inferos: quia per passionem suam, quam in hoc mundo sustinuit, nos liberauit à culpa & pœna, vt suprà dictum est. Non igitur fuit conueniens, quòd Christus ad infernum descenderet.

3 ¶Præterea, Per mortem Christi separata est anima à corpore eius, quod quidem in sepulchro positum fuit: vt suprà habitum est. Non autem videtur, quòd secundum animam solam ad infernū descenderit: quia anima, cum sit incorporea, non videtur quod localiter possit moueri: hoc enim est corporum, vt probatur in sexto Phy. descēsus autem motum corporalem importat. Non ergo fuit conueniens, quòd Christus ad infernum descenderet.

¶SED CONTRA est quod dicitur in Symbolo. Descendit ad inferos. Et Apostolus dicit Ephe. 4. Quòd autem ascendit, quid est nisi quia & descendit primum ad inferiores partes terræ? glo. id est ad inferos.

¶RESPONDEO dicendum, quòd conueniēs fuit, Christum ad infernum descendere. Primò quidem: quia ipse venerat pœnam nostram portare, vt nos à pœna eriperet secundum illud Isa. 53. Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Ex peccato autem homo incurrerat non solum mortem corporis, sed etiam descensum ad inferos. Et ideo sicut fuit cōueniens, eum mori, vt nos liberaret à morte, ita conueniens fuit eum descendere ad inferos, vt nos à descensu ad inferos liberaret. Vnde dicitur Osee 13. Ero mors tua ô mors, ero morsus tuus inferne. Secundò: quia conueniens erat, vt victo diabolo per passionem, victos eius eriperet, qui detinebantur in inferno, secundum illud Zach. 9. Tu quoque in sanguine Testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu. Et Col. 2. dicitur, Exuens principatus & potestates, traduxit confidenter. Tertiò, vt sicut potestatē suam ostendit in terra, viuendo & moriendo, ita etiam potestatem suam ostenderet in inferno, ipsum visitando & illuminando. Vnde dicitur in Psal. Attollite portas principes vestras. glo. id est principes inferni: auferte potestatem vestram, quā vsque nunc homines in inferno detinebatis: & sic in nomine Iesu omne genu flectatur, non solum cælestium, sed etiam infernorum, vt dicitur Phil. 2.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd nomen Inferorum sonat in malum pœnæ, non autem in malum culpæ. Vnde decuit Christum in infernum descendere, non tanquam ipse esset debitor pœnæ, sed vt eos qui erant pœnæ obnoxij, liberaret.

¶Ad secundum dicendum, quòd passio Christi fuit quasi quædam causa vniuersalis humanæ salutis, tam viuorū, quàm mortuorum. Causa autem vniuersalis applicatur ad singulares effectus per aliquid speciale. Vnde sicut virtus passionis Christi applicatur viuentibus per sacramenta configurantia nos passioni Christi, ita etiam applicata est mortuis per descensum Christi ad inferos. Propter quod signanter dicitur Zach. 9. quòd eduxit vinctos de lacu in sanguine Testamenti sui, id est per virtutem passionis suæ. D. 982.

¶Ad tertium dicendum, quòd anima Christi non descendit ad inferos eo genere motus, quo corpora mouentur, sed eo genere motus, quo Angeli mouentur, sicut in prima parte habitum est. q. 53.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum Christus descenderit ad infernum damnatorum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Christus descenderit etiam ad infernum damnatorum. Dicitur enim ex ore diuinæ Sapientiæ Eccl. 24. Penetrabo omnes inferiores partes terræ. Sed inter partes inferiores terræ computatur etiam infernus damnatorum: secundum illud Psal. Introibunt in inferiora terræ. Ergo Christus, qui est Dei sapientia, etiam vsque ad infernum damnatorum descendit. 3. di. 22. q. 1. ar. 1. q. 2. Et opus. 60. ca. 12. circa med.

2 ¶Præterea, Act. 2. dicit Petrus, quòd Deus Christum suscitauit solutis doloribus inferni: iuxta quod impossibile erat teneri illum ab eo. Sed dolores non sunt in inferno Patrum, neque etiam in inferno puerorū, qui nō puniuntur pœna sensus propter peccatum actuale, sed solum pœna damni propter peccatum originale. Ergo Christus descendit in infernum damnatorum: vel etiam in purgatorium, vbi homines puniuntur pœna sensus pro peccatis actualibus.

3 ¶Præterea, primæ Pet. 3. dicitur quòd Christus his qui in carcere conclusi erant, Spiritu veniens prædicauit, qui increduli fuerant aliquando. Quod, sicut Athanasius dicit in Epistola ad Epictetum, intelligitur de descensu Christi ad inferos: dicit enim quòd corpus Christi fuit in sepulchro positum, quando ipse perrexit prædicare his, qui in custodia erant, spiritibus, sicut dixit Petrus. Constat autem quòd increduli erant in inferno damnatorum. Ergo Christus ad infernum damnatorum descendit.

4 ¶Præterea, Augustin. dicit in Epistola ad Euodium. Si in illum Abrahæ sinum, Christum mortuum veniſſe sacra Scriptura dixisset, non nominato inferno eiusque doloribus, miror, si quisquā ad inferos eū descēdisse asserere auderet, sed quia euidentia testimonia & infernum commemorant & dolores, nulla causa occurrit cur illo credatur venisse Saluator, nisi vt ab eisdem doloribus saluos faceret. Sed locus dolorum est infernus damnatorum. Ergo Christus in infernum damnatorum descendit. Epi. 99.

5 ¶Præterea, Sicut Aug. dicit in quodam sermone de resurrecti. Christus ad infernum descendens, omnes Sanctos, qui originali peccato astricti tenebantur, absoluit. Sed inter illos erat etiam Iob, qui de seipso dicit, Iob 16. In profundissimū nfernū Ser. 137.

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ secundæ Articulum quartum.

IN corpore vna conclusio: Conueniēs fuit quod Christus duabus noctibus & vna die esset in sepulchro, Probatur. Tempus, quo Christus fuit in sepulchro, effectum mortis eius repræsentat: sed effectus est duplex, nostra mors tenebrosa destructa, & ipsa mortis eius lux est causata: ergo conueniēter vna die & duabus noctibus mansit in sepulchro. Omnia clara sunt.

¶In responsione ad primum, aduerte quod auctoritas Ecclesię indubitē credēda est Christum fuisse prima sabbati in mane vel circa, & inde diem resurrectionis die Dominicum nominauit, elidit omnes nouitates præsumētium hoc in dubium reuocare, & exponere Euangelistas suo sensu. Et propterea tales non audiendi, sed vitandi sunt à piis Ecclesiæ auribus. Ar. 1. Cap. 28.

¶In eadem responsione aduerte nouitię, quod quilibet trium naturalium dierū mortis Christi, numeratur, accipiendo noctem pro prima parte eius, sexta feria enim incipit à nocte terminante diem Iouis: & similiter sabbatum incipit à nocte terminante feriam sextam: & similiter Dominica incipit à nocte in qua Christus surrexit. Dies verò creationis mundi numerantur, incipiendo à die, vt à prima parte: ita quòd mane incipit dies, & durat vsque ad aliud mane exclusiuè: secunda siquidē pars ciusdē est nox. Et hoc notatur quum dicitur, factum est vespere & mane dies vnus, à termino enim lucidiore dixit. Et factum est vespere: & à termino nocturnarum tenebrarum subiunxit, & mane: ita quod ipse ordo numerandi manifestat lucem priorem tenebris computatam. Ratio autem horum contrariorum ordinum in litera hac redditur satis clara. q. præc. ar. 1. ad 2.

¶In responsione ad vltimum percipe nouitie, quod sicut dicimus, media vita in morte sumus, & non propterea limitamus nos, quasi dividamus vitam in duas partes æquales: & similiter gesta in lulo die dicimus facta media die, & submersos in mari dicimus in medio mari submersos, non diuidendo mare in duas partes æquales: ita resurrectionem in quacunque parte noctis factam, dicimus media nocte factam absque diuisione noctis in duas partes æquales.

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ secundæ Articulum primum.

TItulus clarus.

¶In corpore vna conclusio: Conueniens fuit Christum ad inferos descendere. Probatur tripliciter. Prima ratio completur ex responsione ad primum. Secunda ratio completur ex responsione ad secundum. Responsio ad tertium de motu Angelorum satis in Commentariis Primæ partis tractata est.

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ secundæ Articulum secundum.

TItulus plus quæritur quàm ex primat. quę rit enim in quem infernum locum Christus descendit, vt patet in diuisione articulorum. explicat autem specialiter de inferno damnatorum, tanquam de magis difficili.

¶In corpore distinctionē huius membrum facit de esse alicubi dupliciter: vel secundum effectum vel secundum substantiam. & iuxta singula membra singulis conclusionibus respondet quæstio. Prima conclusio: Christus secundum effectum descendit in quemliber infernorum locum. & declaratur in tribus.

¶Occurrit autem statim hic dubium: quia non est sufficientes probatio conclusio ex tribus locis inferni. Nā datur quartus locus, scilicet limbus puerorum, qui sine aliquo fidei signo decesserunt, si ergo Christus descendit secundum effectum in quemlibet, oportet & quòd in limbum puerorum aliquē effectum habuerit, & quod Autor defecerit, relinquendo hunc quartum locum.

¶Ad hoc dicitur, quod quia sub ordine damnatorum comprehenditur pars finistra Christi iudicis: ideo etiam Autor sub inferno damnatorum comprehendit etiam infernum puerorum, vnusquisque effectus fuit cōmunis omnibus, quamuis diuersimodē. Confuteri enim sunt omnes de malitia & incredulitate: sed infantes de sola malitia originalis peccati, & incredulitate: quia, nec propria nec parentum fide incredulitatem euaserūt. Secunda conclusio est: Anima Christi descendit secundum substantiam ad solum infernū Patrum. Manifestatur dupliciter. Primò ex cōuenientia cum effectu ibi, scilicet visitare locos secundum animam, Sol. 22. q. 1. ar. 1. q. 1. Et opus. 60. c. 13. circa med. Dion. 7. cæles. hier. Epi. 99. 1. Cor. 15. Cap. 5. Ephe. 4. Ser. 137. Dion. 7. cæles. hier. Ioan. 20. Hom. 21. in Euan. Cap. 5. Hom. 21. in Euan. Ioan. 20. Dion. 7. cæles. hier. In corp.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quos visitabat interius satiando deitate. Secundo ex similitudine ad passionem, vt sicut in vna parte terræ, &c.

¶Occurrit hic vnum dubium: quia effectus Christi patientis omnes sunt effectus non solius deitatis, sed humanitatis Christi: & similiter effectus Christi descendentis ad inferos, debent esse non solius deitatis. In littera autem ponitur effectus vnus infusio luminis æternæ gloriæ: consitat enim Deum immediate infundere lumẽ gloriæ animalibus. ergo.

¶Ad hoc dicitur, quòd etiam ipsum lumen gloriæ consequimur ex vi tute passionis Christi: quæ ex hoc ipso & nobis & illis aperuit cælũ, quod vtiique impediméta illius luminis abstulit. Et quia, vt in præcedentibus at. responsione ad secundũ dicitur, virtus passionis Christi applicata est ad Sanctos, mediante descẽsu Christi ad inferos, sicut ad nos mediis sacramentis: ideo ad infusionem luminis gloriæ in sanctis Patribus operatus est descẽsus animę Christi, applicãdo ad eos vir tutem suæ mortis. hoc est exequendo substantiali præsentia ablationem pœnæ, qua priuabantur lumine gloriæ. & sic deitas immediate eos beauit: quibus tamẽ animam Christi instrumentaliter ipsum gloriæ lumen contulisse, non est impossibile. Ad beatitudinem enim sufficit, quod Deitas immediate beet obiectiuè: nã eum hoc stat quod effectiuè mediatè beat: & causando mediate Christi anima instrumentaliter lumen gloriæ & mediante ipso lumine ac anima beati, actum beatitudinis.

¶In eodem 2 art. dubiũ occurrit propter Duran. in 3. sent dist 22. q. 1. ar. 3. an descensus Christi ad inferos fuerit secũdum substantiam animæ, vel solummodo secundũ effectum. Durandus enim, cuius studium fuit contradicere diuo Thomæ, cũm cogeretur concedere Christi ad inferos descensum secundum animam, & nollet cum multi concordare doctrinæ, tradenti ipsam Christi animã fuisse præsentem in inferno: fingit modum quendam, quo sola voce affirmaret Christi animam descendisse ad infernum scilicet non per substantiæ animæ præsentiam diffinitiuam, sed solum módo per effectũ. Probatq; primò partem negatiuam sic, Anima Christi non descendit ad inferos eo motus genere, quo Angelus mouetur de loco ad locum: ergo, &c. Assumptum probatur: quia Angelum moueri de loco ad locum, est successiuè operari in diuersis locis: hoc autem non potest conuenire animæ separatæ: quia anima separata in nullo corpore seu loco potest operari: quia determinata est ex natura animæ ad non operandum in loco, nisi mediante proprio corpore, quo caret cum separata est. Deinde probatur pars affirmatiuam tripliciter. Primo quia motus animæ separatæ est non per motum subiectiue in ipsa anima, sed per effectum. Quod probatur: quia hoc modo mouetur Angelus. Secundo quia in instanti mortis Christi, Patres in limbo fuerunt beati: descensus autẽ animæ Christi non fuisset in instanti mortis consummatus, si secundum locum fuisset. Tertiò: quia sic Christus fuit in inferno cum Patribus, sicut etiam fuit eodem die in Paradiso cum Latrone, sed esse in Paradiso cum Latrone, non significat locum aliquem acquisitum animæ Christi: ergo nec esse in inferno significat locum animæ Christi. Et si dicatur distinguendo de paradiso spirituali vel corporali, ita quoque distinguiam de inferno. & dicam Christum descendisse ad infernum spirituale, cum beatificauit Patres ratione termini à quo, scilicet carnis: ratione diuinæ, & fuisse cum eisdem in Paradiso spirituali ratione termini ad quem, scilicet fruitionis beatæ. Et subdit Duran. quod licet hoc sit probabiliter dictum, Ser.cit. D.1054.

descendere omnia mea. Ergo Christus etiã vsque ad profundissimum infernum descendit.

¶SED CONTRA est quod de inferno damnatorum dicitur, Iob 10. Antequam vadam, & non reuertar ad terram tenebrosam & opertam mortis caligine, vbi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Nulla autem est conuentio lucis ad tenebras, vt dicitur 2ecũdæ ad Cor. 6. Ergo Christus qui est lux, ad illum infernum damnatorum non descendit. 10

¶RESPONDEO dicendum, quòd dupliciter dicitur esse aliquid alicubi. Vno modo per suum effectum: & hoc modo Christus in quemlibet infernorum descendit, aliter tamen & aliter. Nam in infernum damnatorum habuit hunc effectum, quòd descendens ad inferos, eos de sua incredulitate & malitia confutauit. Iltis verò, qui detinebantur in purgatorio, spem gloriæ consequendæ dedit. Sanctis autem Patribus, qui pro solo peccato originali detinebantur in inferno, lumen æternæ gloriæ infudit. Alio modo dicitur aliquid esse alicubi per suam essentiam, & hoc modo anima Christi descendit solum ad locum inferni, in quo iusti detinebantur, vt quos ipse per gratiam interius visitabat secundum diuinitatem, eos etiam secundum animam visitaret & loco. Sic autem in vna parte inferni existens effectum suum aliqualiter ad omnes inferni partes deriuauit, sicut & in vno loco terræ passus, totum mundum sua passione liberauit.

¶AD PRIMVM ergo dicendũ quòd Christus qui est Dei sapientia, penetrauit omnes inferiores partes terræ, non localiter secundum animam, omnes circumeundo, sed effectum suæ potentiæ aliqualiter ad omnes extendendo. Ita tamen quòd solos iustos illuminauit: sequitur enim, Et illumianabo omnes sperantes in Domino.

¶Ad secundum dicendum, quod duplex est dolor, vnus de passione pœnæ, quæ patiuntur homines pro peccato actuali: secundum illud Psal. Dolores inferni circumdederunt me. Alius autem dolor est de dilatione speratæ gloriæ: secundum illud Proverb. 13. Spes quę differtur, affligit animam. Quem quidem dolorem patiebantur sancti Patres in inferno, ad quod significandũ Augustin. in sermone de resurrect. dicit, quòd lacrymabili obseruatione Christum orabant. Vtrosque autem dolores Christus soluit ad inferos descendens: aliter tamen & aliter. Nam dolores pœnarum soluit, præ-

seruando ab eis: sicut medicus dicitur solue re morbum, à quo præseruat per medicinam. dolores autem causatos ex dilatione gloriæ, actualiter soluit, gloriam præbendo.

¶Ad tertium dicendum, quòd illud quod ibi dicit Petrus, à quibusdam refertur ad descensum Christi ad inferos. sic exponentes verbum illud: His qui in carcere inclusi erant, id est inferno, spiritu, id est secundum animam, Christus veniens prædicauit, qui increduli fuerant aliquando. Vnde & Damascẽ. dicit in 3. libr. quòd sicut his, qui in terra sunt, euangelizauit: ita & his, qui in inferno, Non quidem vt incredulos ad fidem conuerteret sed vt eorum infidelitatem confutaret. Quia ipsa prædicatio nihil aliud intelligi potest, quam manifestatio diuinitatis eius, quæ manifestata est infernalibus per virtuosum descensum Christi ad inferos. Augustinus tamen melius exponit in Epistola ad Euodium, vt referatur non ad descensum Christi ad inferos: sed ad operationem diuinitatis, eius quã exercuit à principio mundi. Vt sit sensus, quòd his qui in carcere conclusi erant viuentes, scilicet in corpore mortali (quod est quasi quidam carcer animæ) spiritu suæ diuinitatis veniens prædicauit, per internas inspirationes: & etiam exteriores admonitiones per ora iustorum. His inquam prædicauit, qui increduli fuerant aliquando. Noe scilicet prædicauit, quando expectabant Dei patientiam, per quam differebatur pœna diluuij: vnde subdit, In diebus Noe, cùm fabricaretur arca.

¶Ad quartum dicendum, quòd sinus Abrahę potest secundũ duo considerari, vno modo secundum quietem quæ ibi erat à pœna sensibili: & quantum ad hoc non cõpetit ei nec nomen Inferni, nec sunt ibi aliqui dolores. Alio modo potest considerari quantum ad priuationem gloriæ speratæ: & secundum hoc habet rationem inferni, & doloris. Et ideo nunc dicitur sinus Abrahæ illa requies Beatorum, non tamen dicitur infernus, nec dicuntur nunc in sinu Abrahæ esse dolores.

¶Ad quintum dicendum, quòd sicut Gregibidem dicit, ipsa superiora loca inferni profundissimum infernum vocat. Si enim quantum ad celsitudinem, cæli, aer iste caligi nosus infernus est, quantum ad eiusdem aeris altitudinem, terra quæ inferius iacet & infernus intelligi & profundum potest. Quantum vero ad eiusdem terræ altitudinem, & loca illa inferni, quæ superiora sunt

¶Quo ad primum quia anima separata habet modum effundi similiter Angelus, pro quanto est per se subsistens sine corpore, & habet esse in loco non circumscriptiue sed diffinitiue sicut Angelus. ideo dicitur, Non relinques animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem, manifestè monstrat pœnalitatem aliquam in Christi anima ex hoc quod erat in inferno, à qua liberanda Prophetа prædixerat. Et si hæc omnia ad solum effectum in inferno producendum ab anima Christi applicẽtur, videbis quãtum aberrauerit positio Durandi.

¶Taceo quod fatemur Christum triduo in inferno fuisse, & iuxta Ecclesiæ vocem in benedictione cerei, ab inferis ascendisse, & solam illam noctem nouisse tempus & horas, in qua Christus ab inferis resurrexit. hæc enim non possunt de spirituali in ferno intelligi: quoniã spiritualis infernus abiectus est in principio effectuq; de anima Christi facit in animabus Patrum, nam statim abiecta est carentia diuinæ visionis. Ad per hoc datur quod possit colorari descensus ad infernum per effectũ: quia in principio artigit infernum spiritualem in Patribus, qui est carentia diuinæ visionis, vt terminum à quo non potest tamen colorari quod triduo fuerit in inferno spirituali, nec quod cum resurrexit, ascendit ab infernis, Præterea, quod spectando ad effectum mortis Christi mediante anima, non posset solum dici quod Christus descendit in inferos: sed etiam quod ascendit in cælum, & quod ad multa alia loca fuerit, in quibus triduo illo meritum animæ Christi effectum habuit: nam ad cælum & Hierusalem fuit consummationem & spem discipulis dando. & sic deinceps quæ possent fingi. Et quibus & communi Ecclesiæ ac doctorum sensui dicta posito non pro opinione, sed pro errore habenda est. Hæc de secundo.

¶Quo ad tertiũ respondendo obiectis dicitur primum, quod licet ad in communi loquendo de animabus separatis, non possit separata anima operatio operatione, quæ est vere motus in corpore seu loco aliquo: ad specialem tamen ordinem diuinæ prædestinationis & prouidentiæ pertinentis ad id genus descendendo, possunt animæ separatæ agere & pati in corporibus & locis secundum idem genus motus, quo moueri dicuntur Angeli. Et ad specialissima descendendo: & potuerit in omnes mutationes tam naturales quam miraculosas (vt Angelos & potuerit in omnes mutationes tam naturales quam miraculosas (vt superius patuit) vane obiicitur impotentia animarum separatarum respectu alieni corporis, cum de anima Christi est sermo.

¶Ad primum autem secundo loco adductum, dicitur quod motum Angeli esse per effectum, & non per motum in ipso existentẽ: potest dupliciter intelligi. Primo, quod sit, is effectus migret, aut quasi migret de loco ad locum: & iuxta hũc sensum procedit argumentum, sed falsum assumit: quoniam non solus effectus, sed etiam Angelus ipse migrat de loco ad locum. Alio modo intelligitur, quod in Angelo non est subiectiue motus localis, de quo in Physicis tractatur, sed ratione effectus, id est virtualis contactus mouetur, &c. verum dicitur, sed non inferri, ergo per solum effectum est in loco, nisi tanquam ratione essendi in loco, ita quod sicut corp⁹ ratione quantitatis est in loco circumscriptiue & tamen

aliis receptaculis inferni, hoc modo inferni profundissimi appellatione significantur.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum Christus fuerit totus in inferno.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod Christus non fuerit totus in inferno. Corpus enim Christi est pars eius. Sed corpus Christi non fuit in inferno: ergo totus Christus non fuit in inferno.

2 ¶ Præterea, Nihil, cuius partes ab inuicem separatæ sunt, potest dici totum. Sed corpus & anima quæ sunt partes humanæ naturę, fuerunt ab inuicem separata post mortem: vt supra dictum est. Descendit autem ad infernum mortuus existens. Non ergo potuit esse totus esse in inferno.

3 ¶ Præterea, Illud totum dicitur esse in aliquo loco, cuius nihil est extra locum illum. Sed aliquid Christi erat extra infernum: quia & corpus erat in sepulchro, & diuinitas vbique. Ergo Christus non fuit totus in inferno.

¶SED CONTRA est quod Aug. dicit in libro de Symbolo: Totus Filius apud Patrem, totus in cælo, totus in terra: totus in vtero Virginis, totus in cruce, totus in inferno, totus in paradiso, quo Latronem introduxit.

¶RESPONDEO dicẽdum, quòd sicut patet ex his, quæ in Prima parte dicta sunt, masculinum genus refertur ad hypostasim vel personam, neutrum autem genus pertinet ad naturam. In morte autem Christi, licet anima fuerit separata à corpore, neutrum tamen fuit separatum à persona filij Dei, vt supra dictum est. Et ideo in illo triduo mortis Christi dicẽdum est, quod totus Christus fuit in sepulchro: quia tota persona fuit ibi per corpus sibi vnitum: & similiter totus fuit in inferno: quia tota persona Christi fuit ibi ratione animæ sibi vnitę: totus etiam Christus tunc erat vbique ratione diuinæ naturæ.

¶AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd corpus quod tunc erat in sepulchro, non est pars personæ increatæ, sed naturæ assumptæ. Et ideo per hoc quod corpus Christi non fuit in inferno, nõ excluditur, quin totus Christus fuerit: sed ostenditur quod non fuit ibi totum, quod pertinet ad humanam naturam.

¶Ad secundum dicendum, quod ex anima & corpore vnitis, constituitur totalitas humanæ naturæ, non autem totalitas diuinæ personæ. Et ideo soluta vnione animæ & corporis per mortem, remansit totus Christus, sed non remansit humana natura in sua totalitate.

¶Ad tertium dicendum, quòd persona Christi est tota in quolibet loco, sed non totaliter: quia nullo loco circunscribitur. Sed nec omnia loca simul accepta, eius immensitatem comprehendere possunt, quinimo ipse sua immensitate omnia cõprehendit. Hoc autem locum habet in his, quæ corporaliter & circunscriptiue sunt in loco: quod si totum sit alicubi, nihil eius sit extra. sed hoc in Deo locum non habet. Vnde Augu. dicit in sermone de Symbolo, Non per diuersa tempora vel loca dicimus vbique Christum esse totum, vt modo ibi totus sit & alio tempore alibi totus, sed vt semper vbique sit totus.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum Christus aliquam moram traxerit in inferno.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod Christus nullam moram traxerit in inferno. Christus enim ad hoc in infernum descendit, vt ex eo homines liberaret. Sed hoc statim ab eo facto est in ipso suo descensu: facile enim est in conspectu Dei, subito honestare pauperem: vt dicitur Eccl. 11. Ergo videtur quod nullam moram in inferno traxerit. ergo Christus in inferno nullam moram traxit.

2 ¶ Præterea, Aug. dicit in sermone de resurrect. quod sine aliqua mora, ad imperiũ Dómini ac Saluatoris, omnes ferrei consrati sunt vectes: vnde ex persona Angelorũ concomitantium Christũ dicitur, Tollite portas principes vestras. Ad hoc autem Christus illuc descendit, vt vectes inferni confringeret. ergo Christus in inferno nullam moram traxit.

3 ¶ Præterea, Luc. 23. dicitur, quod Dominus in cruce pendens dixit Latroni, Hodie mecũ eris in paradiso. Ex quo patet quod eodẽ die Christus fuit in paradiso. Non autem secundum corpus, quod positum fuit in sepulchro. ergo secundum animam, quæ ad infernum descenderat. Et ita videtur quod non traxerit moram in inferno.

¶SED CONTRA est, quod Petrus dicit Act. 2. Quem Deus suscitauit, solutis doloribus inferni, iuxta quod impossibile

Opus 3. c. 23.

Cap. 23.

Li. 3. c. 7.

Epi. 99.

Lib. 3. c. 7.

3 par. q. 52. a. 2. ad 3. & 4.

Tertius clarus.

¶ In corpore vna conclusio: Credendum est, animam Christi fuisse in inferno quandiu corpus eius fuit in sepulchro. Probatur ex proportionali similitudine, quia vtrumque effecit, scilicet descensum ad inferos & positionem corporis in sepulchro, vt nostras in se pœnas susciperet: ex hoc enim conuenientissime sequitur, vt ambæ simul terminentur pœnæ.

¶ Aduerte hic, quod pœnalitates Christi vsque ad resurrectionem eius duraverunt, vt manifestè patet de pœna separationis animæ à corpore: hanc enim conflat sustinuisse Christum vsque ad resurrectionem suam. Vnde conuenientissime Autor ex duratione pœnalitatis, quam in corpore suscepit sepulto, arguit æqualem durationem pœnalitatis susceptæ in anima ex vtilitate loci infernali.

¶ Quum autem audis pœnalitates Christi in resurrectione sua terminatas, intelligе de pœnis intrinsecis, hoc est ipsum Christum afficientibus, & non pœnis externis. Hæ enim non sunt in illo sua resurrectione terminatæ: nam vique ad consummationem seculi, infamiæ pœnam in membribus hominum non paucorum dignatur sustinere, dum à magna orbis terrarii parte habetur pu-

3 par. q. 52. a. 2. ad 3. & 4.

Ser. 137.

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ secũdæ Articulum tertium.

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ quintæ Articulum quartum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rus homo: quum tamē sibi debeatur, vt in eius nomine omne genu flectatur, cælestium, terrestrium & infernorum. Et sicut cæteras pœnas suscepit sponte propter nostram salutem, ira & hāc mitra dispensatione sustinet, non solum vt suauiter disponatur regimen ac salus hominū sed vt suauissimo exemplo abstrahamur à tam communi appetitu futuræ nostræ memoriæ, seu immortalitatis famæ. Nam ex eo quod Christus fugē vsque ad consummationem seculi vult sustinere infamiam, & haberi seductor, &c exemplum dedit nobis despicieodi huiusmodi immortalitatem famę & debemus caput nostrum in hoc, sicut & in cæteris, imitari si membra esse illius cupimus.

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ secundæ Articulum quintum.

TItulus vt sonat.

¶ In corpore vna est conclusio: Christus descendens ad inferos, sanctos Patres inde libe rauit. Probatur. Per passionem Christi liberatum est genus humanum non solum à peccato, sed ab omni reatu vtriusque pœnæ, scilicet pro peccato actuali & pro peccato originali. ergo Christus descendens ad inferos, absoluit Sanctos à reatu quo erant à vita gloriæ excluſi: ergo descendens ad inferos, sanctos Patres inde liberauit. Prima consequētia probatur ex parte ipsius descensus: quia Christus descendens ad inferos non erat passionis, ex parte vero pœnæ, quia pœna originalis peccati erat mors corporalis & exclusio à vita gloriæ: vt patet ex his, quæ habentur Gen. 2. & 3. Consequentia autem secunda probatur. quia per hoc sancti Patres reinebantur in inferno, quod eis à vita gloriæ adiitus non patebat propter peccatum primi parentis. Et confirmatur conclusio auctoritatibus Zachar. & Apostoli.

¶ Aduerte hic quod Author mystica vitur expositione circa exclusionem hominis à paradiso: dum ejectionem Adę à terrestri paradiso significare intelligit exclusionem hominis à spirituali paradiso cælestis patriæ.

¶ In responsione ad primū aduerte, quod cum hoc, quod sancti Patres in limbo immunes essēt à pœna sensus, stat dolor, seu afflictio ex spe dilata: quia huiusmodi dolor spectat ad pœnā dāni, cōtra quam diuiditur pœna sensus. ita q; erat teneri illum ab eo. Ergo videtur quod vsque ad horam resurrectionis mansent in inferno.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sicut Christus vt nostras pœnas in se susciperet, voluit corpus suū in sepulchro poni, ita etiam voluit animam suam ad inferni descēdere. Corpus autem eius mansit in sepulchro per diem integrum & duas noctes ad comprobandum veritatem mortis suæ. Vnde etiam tantundem credendum est, animam eius fuisse in inferno: vt simul anima eius educeretur de inferno, & corpus de sepulchro.

¶ AD PRIMVM ergo dicendū, quod Christus statim ad infernum descendens, sanctos ibi existentes liberauit, non quidē educendo eos de loco inferni, id est in ipso inferno eos luce gloriæ illustrando. Et tamen conueniens fuit vt tandiu anima eius remaneret in inferno, quandiu corpus manebat in sepulchro.

¶ Ad secundum dicendum, quod vectes inferni dicuntur impedimenta, quibus sancti Patres de inferno exire prohibebantur, reatu culpæ primi parentis: quos Christus statim descendens ad inferos, virtute suæ passionis & mortis confregit. Et tamen voluit in inferno aliquandiu remanere propter rationem prædictam.

¶ Ad tertium dicendum, quod illud verbū Domini est intelligendum non de paradiso terrestri corporeo, sed de paradiso spirituali: in quo esse dicuntur quicunque diuina gloria perfruuntur. Vnde Latro, loco quidem cum Christo ad infernum descendit, vt cum Christo esset: quia dictum est ei, Me cum eris in paradiso. Sed præmio in paradiso fuit: quia ibi diuinitate Christi fruebatur, sicut & alij Sancti.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum Christus descendens ad inferos, sanctos Patres inde liberauerit.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod Christus descendens ad inferos, sanctos Patres inde nō liberauerit. Dicit enim Augu. in Epistola ad Euodium, Illis iustis qui in sinu erant Abrahæ, cum Christus in inferna descenderet, nondum quid contulisset inueni: à quibus eum secundum * beatificam præsentiā suæ diuinitatis, nuquam video recessisse. Multū autem eis contulisset, si eos ab inferis liberasset. Non ergo videtur quod Christus sanctos Patres ab inferis liberauerit.

2 ¶ Præterea, Nullus in inferno detinetur, nisi propter peccatum. Sed Sancti Patres dū adhuc viuerent, per fidem Christi iustificati fuerāt à peccato. Ergo nō indigebāt liberari ab inferno, Christo ad inferos descēdēte.

3 ¶ Præterea, Remota causa, remouetur effectus. Sed causa descendendi ad inferos est peccatum, quod fuit remotum per passionem Christi, vt supradictum est. Non ergo per descensum Christi ad inferos, sancti Patres liberati sunt de inferno.

¶ SED CONTRA est quod Aug. dicit in sermone de resurrectio. quod Christus quando ad inferos descendit, portam inferni & vectes confregit, & omnes iustos, qui originali peccato astricti tenebantur, absoluit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut supradictum est) Christus descendens ad inferos, operatus est virtute suæ passionis. Per passionem autem Christi liberatum est genus humanum, non solum à peccato, sed etiam à reatu pœnæ, vt supradictum est. Dupliciter autem homines reatu pœnæ erant astricti. Vno modo pro peccato actuali, quod quilibet in sua persona commiserat. Alio modo pro peccato totius humanæ naturæ, quod à primo parente in omnes originaliter deuenit: vt dicitur Rom. 5. Cuius quidē peccati pœna, est mors corporalis, & exclusio à vita gloriæ (vt patet ex his quæ dicuntur Gen. 2. & 3.) nā Deus hominē de paradiso post peccatū eiecit, cui ante peccatū mortē fuerat cōminatus, si peccaret. Et ideo Christus descendens ad inferos, virtute suæ passionis ab hoc reatu Sanctos absoluit, quo erant à vita gloriæ excluſi, vt possent Deum per essentiā videre, in quo cōsistit perfecta hominis beatitudo, vt in Secūda parte dictum est. Per hoc autē sancti Patres detinebantur in inferno, quod eis ad vitam gloriæ, propter peccatum primi parētis, aditus non patebit. Et sic Christus descendens ad inferos, sanctos Patres ab inferis liberauit. Et hoc est quod dicitur Zacha. 9. Tu vero in sanguine Testamenti tui, eduxisti vinctos de lacu, in quo non erat aqua. Et Col. 2. dicitur, quod expolians principatus & potestates, scilicet infernales, auferendo Abrahā, Isaac & Iacob & cęteros iustos, traduxit eos, id est lōgē ab hoc regno tenebrarum, ad cęlum duxit, vt gl. ibidem dicit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Aug. ibi loquitur contra quosdam qui æstimabant antiquos iustos ante aduentum Christi, in inferno doloribus pœnarū fuisse subiectos. Vnde parum ante verba in ducta præmittit dicens. Addunt quidam hoc beneficium antiquis etiam Sāctis fuisse cōcessum, vt Dominus cū in infernū veniisset, à doloribus soluerentur. Sed quonam modo intelligatur Abraham, in cuius sinum etiam pauper ille susceptus est, in illis fuisse doloribus: ego quidem non video. Et ideo cum postea subdit, se nondum inuenisse quid descensus Christi ad inferos antiquis iustis contulerit, intelligendum est quantū ad absolutionē à doloribus pœnarum: contulit tamen eis quantum ad adeptionem gloriæ & per consequens soluit eorum dolorem, quem patiebā tur ex dilatione gloriæ. Ex cuius tamen spe magnum gaudium habebant. secundum illud Ioan. 8. Abraham pater vester exultauit, vt videret diem meum. Et ideo subdit, A quibus eum secundum * beatificam præsentiam suæ diuinitatis, nunquam video recessisse: inquantum, scilicet ante aduentum Christi erant beati in spe, licet nondum essent perfectè beati in re.

¶ Ad secundum dicēdum, quod sancti Patres dū adhuc viuerēt quam actuali, & à reatu pœnæ actualium peccatorum: non tamē à reatu pœnæ originalis peccati, per quē excludebātur à gloria, nondum soluto pretio redemptionis humanæ. Sicut etiam nunc fideles Christi liberantur per baptismum à reatu actualium peccatorum, & reatu originalis quantum ad exclusionem à gloria: remanent tamē adhuc obligati reatu originalis peccati, quātum ad necessitatem corporaliter moriendi: quia renouantur secundum spiritum, sed nondum secundum carnem: secundum illud Rom. 8. Corpus quidem mortuum est propter peccatum, spiritus vero viuit propter iustificationem.

¶ Ad tertium dicendum, quod statim Christo mortem patiente, anima eius ad infernum descendit, & suæ passionis fructum exhibuit Sanctis in inferno detentis, quātus ex loco illo non exierint, Christo apud inferos commorante: quia ipsa Christi præsentia pertinebat ad cumulum gloriæ.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum Christus aliquos damnatos ab inferno liberauit.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod Christus aliquos damnatos ab inferno liberauerit. Dicitur enim Isa. 24. Cōgregabuntur congregatione vnius fasciis in lacum, & claudentur ibi in carcere, & post multos dies visitabuntur. Loquitur autem ibi de damnatis, qui militiam cæli adorauerant. Ergo videtur quòd etiam damnati, Christo descendente ad inferos, sint visitati: quod ad eorum liberationē videtur pertinere.

2 ¶ Præterea, Super illud Zach. 9. Tu autē in sanguine Testamenti tui, eduxisti vinctos de lacu, in quo non erat aqua, dicit gl. Tu eos liberasti, qui tenebantur vincti carceribus, vbi nulla misericordia eos refrigerabat, quam dines ille petebat. Sed soli dānati includuntur carceribus absque miseri cordia: ergo Christus liberauit aliquos de inferno damnatorum.

3 ¶ Præterea, Potentia Christi non fuit minor in inferno, quàm in hoc mundo: vtrobique enim operatus est per potentiam suę diuinitatis. Sed in hoc mundo de quolibet statu aliquos liberauit. ergo etiam in inferno liberauit aliquos etiam de statu damnatorum.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Oseæ 13. Ero mors tua ō mors, morsus tuus ero inferne. gl. Electos educendo, reprobos ibidem relinquēdo. Sed soli reprobi sunt in inferno damnati. Ergo per descensum Christi ad inferos, non sunt aliqui de inferno damnatorum liberati.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictum est) Christus descendens ad inferos, operatus est in virtute suæ passionis. Et ideo eius descensus ad inferos, illis solis liberationis contulit fructum, qui fuerunt passioni Christi coniuncti per fidem charitate formatam, per quam peccata tolluntur. Illi autem qui erant in inferno damnatorum, aut penitus fidem passionis Christi non habuerant, sicut infideles: aut si fidem habuerant, nullam conformitatem habebant ad charitatem Christi patiētis. Vnde nec à peccatis suis erant mundati. Et propter hoc descensus Christi ad inferos non contulit eis liberationem à reatu pœnæ infernalis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christo descendente ad inferos, omnes qui erant in quacunque parte inferni, sunt aliqualiter visitati: sed quidam ad suam consolationem, & liberationem, quidam autem ad suam confutationem & cōfusionem, sicut damnati. Vnde ibidem subditur, Et erubescet luna, & confundetur sol, &c.

¶ Potest etiam hoc referri ad visitationem, qua visitabuntur in die iudicij: non vt liberentur, sed vt amplius condemnentur: secundum illud Sophoniæ primo, Visitabo super viros defixos in fæcibus suis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd cùm dicitur in glos. Vbi nulla misericordia eos refrigerabat, intelligendum est quantum ad refrigerium perfectæ liberationis: quia sancti Patres ab illis inferni carceribus ante Christi aduentum non poterant liberari.

¶ Ad tertium dicendum, quòd non fuit propter Christi impotentiam, quod non fuerunt aliqui liberati de quolibet statu infernalium sicut de quolibet statu mundanorum: sed propter diuersam vtrorūque conditionem. Nam homines quandiu viuunt possunt ad fidem & charitatem conuerti: quia in hac vita non sunt homines confirmati in bono vel malo, sicut post exitum ab hac vita.

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ secundæ Articulum septimum.

TItulus clarus.

¶ In corpore vna est conclusio: dupliciter probata. Conclusio est, Christus descendens ad inferos, non liberauit puerosqui cum peccato originali decesserāt. Prima probatio est: De fecensus Christi ad inferos, in solis illis effectū liberationis habuit, qui per fidem & charitatem coniuncti erant passioni Christi: sed pueri habentes peccatum originale, non erant sic coniuncti Christo: quia nec per propriam fidem & charitatem, nec in fide parentum, aut per aliquod fidei sacramētum purgati erant: ergo. Secunda probatio est: Liberatio ab inferno, est admissio ad gloriam: sed pueri cum originali nō potuerunt admitti ad gloriam: Ergo. Maior manifestatur in liberatione sanctorum Patrū. Minor probatur quia nulles admittitur ad gloriam, nisi prædictum gratiam, ad Rom. 6. sed pueri tales non habebant gratiam. ergo.

¶ In responsione ad tertium perspice quod Author semper firmat doctrinam suam super sua sibi dispositione, quia Christus æterna sapientia disponens omnia suauiter mutabilibus de malo in bonum hominibus in hac vita, baptismum omnium liberatorium institutit immutabilibus autem hominibus in alia vita descensum fuū ad inferos non omnium liberatorium, sed eorum tantum qui prius hoc meruerant, applicauit.

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ secundæ Articulum octauum.

TItulus clarus.

¶ In corpore duæ sunt conclusiones, Prima est animæ in purgatorio tunc tales quales sunt illæ quæ nunc ibi detinentur, non fuerūt per Christi descensum liberatæ. Secunda est. Animę in Purgatorio tales tunc quales sunt quę nunc liberantur, fuerūt per Christi descensum liberatæ. Probatur vtraque simul. Passio Christi non habet tranſitoriam sed sempiternam virtutem: ergo non habuit tunc maiorem efficaciā quàm nunc. ergo, &c. Antecedēs probatur ad Hebræ. 10. Secunda verò consequentia probatur: quia descensus Christi ad inferos fuit in vi tute passionis suæ liberatorium.

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrum qui cum originali decesserant, fuerint à Christo liberati.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd pueri qui cum originali decesserant, fuerint per descensum Christi liberati ab inferno. Nō enim tenebantur in inferno, nisi pro peccato originali, sicut & sancti Patres. sed sancti Patres sunt ab inferno liberati per Christum, vt supra dictum est. Ergo & pueri similiter per Christum sunt ab inferno liberati. 3.di.22.q.2.ar.2 q 3. Et opul 3. capit.143. Ar.4.ad 2.

2 ¶ Præterea, Apostolus dicit Rom. 5. Si vnius delicto multi mortui sunt, multo magis gratia Dei & donum, in gratia vnius hominis Iesu Christi, in plures abundauit. Sed propter peccatum primi parentis, pueri cum originali peccato decedentes, in inferno detinentur. Ergo multò magis per gratiam Christi sunt ab inferno liberati.

3 ¶ Præterea, Sicut baptismus operatur in virtute passionis Christi, ita & descensus eius ad inferos, vt ex dictis patet. Sed pueri per baptismum liberantur à peccato originali & ab inferno. Ergo similiter liberati sunt per descensum Christi ad inferos. Art.5.& 6.

¶ SED CONTRA est quod Apostolus dicit Rom. 3. quòd Deus proposuit Christum propitiatorem per fidem in sanguine eius. Sed pueri, qui cum solo peccato originali decesserant, nullo modo fuerant participes fidei Christi. Ergo non perceperunt fructum propitiationis Christi, vt per ipsum ab inferno liberarentur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut supra dictum est) descensus Christi ad inferos, in illis solis effectum liberationis habuit, qui per fidem & charitatem passioni Christi coniungebantur: in cuius virtute descensus Christi ad inferos liberatorius erat: Pueri autem, qui cum originali decesserant, nullo modo fuerant coniuncti passioni Christi per fidem & dilectionem. Neque enim fidem propriam habere potuerant: quia non habuerant vsum liberi arbitrij, neque per fidem parentum, aut per aliquod fidei sacramentū fuerant à peccato originali mundati. Et ideo descensus Christi ad inferos, huiusmodi pueros nō liberauit ab inferno. Et præterea sancti Patres ab inferno sunt liberati, per hoc quòd sunt ad gloriam diuinæ visionis admissi, ad quam nullus potest peruenire nisi per gratiam, secundum illud Rom. 6. Gratia Dei vita æterna. Cùm igitur pueri cum originali decedentes, gratiam non habuerint, non fuerunt ab inferno liberati. Art.præc.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sancti Patres, etsi adhuc tenerentur astricti reatu originalis peccati, inquantum respicit humanam naturam, tamen liberati erant per fidē Christi ab omni macula peccati: & ideo capaces erant illius liberationis, quam Christus attulit descendens ad inferos. Sed hoc de pueris dici non potest, vt ex supra dictis patet.

¶ Ad secundum dicendum, quod cùm Apostolus dicit, quòd gratia Dei in plures abundauit, ly plures, non est accipiendum comparatiuè: quasi plures numero sint saluati per gratiam Christi, quàm damnati per peccatum Adæ, sed absolutè: acsi diceret, quòd gratia vnius Christi abundauit in multos, sicut & peccatum vnius Adæ peruenit ad multos. Sed sicut peccatum Adæ eo stantum peruenit, quia per seminalem rationem carnaliter ab eo descenderunt, ita gratia Christi ad illos tantum peruenit, qui spirituali regeneratione, eius membra sunt facti. quod non competit pueris decedentibus cum originali peccato. In corp.

¶ Ad tertium dicēdum, quòd baptismus adhibetur hominibus in hac vita, in qua homo potest trāsmutari de culpa in gratiam, sed descensus Christi ad inferos, exhibitus fuit animabus post hanc vitam, vbi non sunt capaces transmutationis prædictæ. Et ideo per baptismum pueri liberantur à peccato originali & ab inferno: non autem per descensum Christi ad inferos.

ARTICVLVS VIII.

¶ Vtrum Christus suo descensu liberauerit animas à purgatorio.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videturquòd Christus suo descensu ad inferos, liberauerit animas à purgatorio. Dicit enim Augustinus in Epistola ad Euodium, Quia euidentia testimonia & infernum commemorant & dolores, nulla 3.di.22 q. 2 art. 2.q. 4 Et opus. 3. capite 142. Epist. 99.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Aduertie hic, quod Auctor certa sectatus, quid efficacis Christi descensus ad inferos sit, parum refert. Ait, addens in responsione ad primum, alterum genus fuisse purgatorium. Ita quod duo ponit genera liberatorij à Purgatorio in descensu Christi, scilicet & illos qui tunc purgationem sui non implerant exoluendo debitas pœnas, & illos, qui licet absolutè adhuc fuissent in purgatorio permansuri: ita tamen fuit eorum deuotio ad Christi mortem seu redemptionem vt meruerint in hac vita patiri, quod Christo descendente ad inferos, plenæ liberationis fructum reciperent. Et secundum hoc rationabiliter dicitur, quod Christus descendens ad inferos, multos in purgatorio existentes, qui non tã ciró fuissent liberati, ex speciali gratia descensus sui liberauit, Consentaneum siquidem est, vt multæ personæ propinquæ tempori mortis Christi ante ipsum mortuæ, præparatæ sint à Deo cum simili deuotione, vt esset nascens Simeonum & Annam perfectos inueniret, & pastores & Magos præparatos, vt digni essent consolatione. Natiuitatis suæ ita moriens non solum Patres sanctos perfectos, sed etiam in purgatorio speciali deuotione præparatos inuenit, qui digni essent consolari ex descensu ad inferos liberatorio.

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ tertiæ Articulum primum.

Titulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio: Conuenientissimè Christus descendens ad inferos, multos in purgatorio existentes, qui non tã ciró fuissent liberati, ex speciali gratia descensus sui liberauit, Consentaneum siquidem est, vt multæ personæ propinquæ tempori mortis Christi ante ipsum mortuæ, præparatæ sint à Deo cum simili deuotione, vt esset nascens Simeonum & Annam perfectos inuenit, & pastores & Magos præparatos, vt digni essent consolatione. Natiuitatis suæ ita moriens non solum Patres sanctos perfectos, sed etiam in purgatorio speciali deuotione præparatos inuenit, qui digni essent consolari ex descensu ad inferos liberatorio.

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ tertiæ Articulum secundum.

Titulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio: Necessarium fuit Christum resurgere. Probatur quinque rationibus. Omnia clara sunt in litera.

Art. 6. ¶79. ar. 1. Li. de vc. & falsa pœni. c. 9. Cap. 10. Arti. 4. 5. 6. & 7. q. 49. ar. 3. & aliis. D. 58a.

causa occurrit, cur illo credatur venisse Saluator, nisi vt ab eisdem doloribus saluos faceret. Sed vtrum omnes quos in eis inuenit, an quosdã quos illo beneficio dignos iudicauit, adhuc requiro, fuisse tamen Christum apud inferos, & in eorum doloribus constitutis, hoc beneficium præstitisse non dubito. Non autem præstitit beneficium liberationis damnatis: sicut suprà dictum est. Præter eos autem nulli sunt in doloribus pœnalibus constituti, nisi illi, qui sunt in purgatorio. Ergo Christus animas de purgatorio liberauit.

2 ¶Præterea, Ipsa Christi præsentia non minorem effectũ habuit, quàm sacramenta ipsius. Sed per sacramenta Christi liberantur animæ à purgatorio, & præcipuè per Eucharistiæ sacramentum, vt infra dicetur. Ergo multò magis per præsentiam Christi ad inferos descendentis, sunt animæ à purgatorio liberatæ.

3 ¶Præterea, Christus quoscunque curauit in hac vita, totaliter curauit, vt Aug. dicit in li. de Pœnitentia. & Ioan. 7. Dominus dicit, Totum hominem saluum feci in sabbato. Sed Christus eos qui in purgatorio erant, liberauit à reatu pœnæ damni, quo excludebantur à gloria. Ergo etiam liberauit eos à reatu pœnæ purgatorij.

¶SED CONTRA est quod Greg. dicit in 13. Moralium: Dum conditor ac redemptor noster claustra inferni penetrans, electorum exinde animas eduxit, nos illò ire non patitur, vnde iam alios descendendo liberauit. Patitur autem nos ire ad purgatorium: ergo descendens ad inferos, animas à purgatorio non liberauit.

¶RESPONDEO dicendum, quòd (sicut sæpe dictum est) descensus Christi ad inferos, liberatorius fuit in virtute passionis ipsius. Passio autem eius nõ habet temporalem virtutem transitoriam, sed sempiternam, secundum illud Heb. 10. Vna oblatione consummauit in sempiternum sanctificatos. Et sic patet, quòd non habuit tunc maiorem efficaciam passio Christi, quam habeat nunc. Et ideo illi, qui fuerunt tales quales nunc sunt, qui in purgatorio detinentur, non fuerunt à purgatorio liberati per descensum Christi ad inferos. Si qui autem inuenti sunt tales quales etiam nunc virtute passionis Christi à purgatorio liberantur, nihil prohibet per descensum Christi ad inferos, à purgatorio esse liberatos.

¶AD PRIMVM ergo dicendũ quòd ex illa auctoritate Aug. non potest concludi quòd omnes illi qui in purgatorio erant, fuerint à purgatorio liberati, sed quòd aliquibus eorum fuerit hoc beneficium collatum: illis scilicet qui iam sufficienter purgati erant, vel etiam qui dum adhuc viuerent, meruerunt per fidem & deuotionem ad mortem Christi, vt eo descendente, liberarentur à temporali purgatorij pœna.

¶AD secundum dicendum, quòd virtus Christi operatur in sacramentis per modum sanationis & expiationis cuiusdam. vnde sacramentum Eucharistiæ liberat hominem à purgatorio, inquantum est sacrificium quoddam satisfactorium pro peccato. Descensus autem Christi ad inferos non fuit satisfactorius, operabatur tamen in virtute passionis, quæ fuit satisfactoria: vt suprà habitum est. Sed erat satisfactoria in generali: cuius virtutem oportebat applicari ad vnumquemque per aliquid specialiter ad ipsum pertinens. Et ideo non oportet quòd per descensum Christi ad inferos, omnes fuerint à purgatorio liberati.

¶Ad tertium dicendum, quòd illi defectus, à quibus Christus in hoc mundo simul homines liberabat, erant personales, propriè ad vnumquemque pertinentes, sed exclusio à gloria Dei erat quidem defectus generalis, pertinens ad totam humanam naturam. Et ideo nihil prohibet eos, qui erant in purgatorio per Christum esse liberatos ab exclusione à gloria: non autem à reatu pœnæ purgatorij, qui pertinet ad proprium defectum. Sicut econtrario sancti Patres ante Christi aduentum liberati sunt à propriis defectibus: non autem à defectu communi, sicut suprà dictum est. 3.q.61.

QVÆSTIO QVINQVAGESIMA TERTIA, De resurrectione Christi, in quatuor articulos diuisa.

CONSEQVENTER considerandum est de his quæ pertinent ad exaltationem Christi. Et primo de eius resurrectione, secundò, de eius ascensione, tertiò, de eius sessione ad dexteram Patris, quartò, de iudiciaria potestate ipsius.

¶Circa primum occurrit quadruplex consideratio. Quarum prima est de ipsa Christi resurrectione. Secunda de qualitate resurgentis. Tertia de manifestatione resurrectionis. Quarta de eius causalitate.

¶Circa primum quæruntur quatuor.

¶Primò, de necessitate resurrectionis eius.

¶Secundò, de tempore.

¶Tertiò, de ordine.

¶Quartò, de causa.

ARTICVLVS I.

¶Vtrum fuerit necessarium Christum resurgere.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non fuerit necessarium Christum resurgere. Dicit enim Damasc. in quarto lib. Resurrectio est opus secunda eius quod dissolutum est, & cecidit. Animalis autem resurrectio, nec corpus eius est dissolutum, vt ex peccatum, nec cecidit per suprà dictis patet. Non ergo proprie conuenit sibi resurgere. Cap. 6.

2 ¶Præterea, Quicunque resurgit, ad aliquid altius promouetur. Cum autem sit altius surgere est sursum moueri. Sed corpus Christi remanens post mortem diuinitati vnitum, & ita non potuit in aliquid altius promoueri. Ergo non competebat sibi resurgere. 3.q.54. ad 3.

3 ¶Præterea, Ea quæ circa humanitatem Christi sunt acta, ad nostram salutem ordinantur. Sed sufficiebat ad salutem nostrã passio Christi: per quam sumus liberati à pœna & culpa, vt ex suprà dictis patet. Non ergo fuit necessarium quòd Christus à mortuis resurgeret. 49.ar.1. & per to tũ quæst.

¶SED CONTRA est quod dicitur Luc. vltim. Oportebat Christum pati & resurgere à mortuis.

¶RESPONDEO dicendum, quòd necessariũ fuit Christum resurgere propter quinque. Primò quidem, ad commendationem diuinæ iustitiæ, ad quam pertinet exaltare illos qui se propter Deum humiliant, secũdum illud Luc. 1. Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles. Quia igitur Christus propter charitatem & obedientiam Dei, se humiliauit vsque ad mortẽ crucis, oportebat quòd exaltaretur à Deo vsque ad gloriosam resurrectionem. Vnde ex eius persona dicitur in Psalmo, Tu cognouisti, id est, approbasti, sessionem meã, id est humiliatem & passionem, & resurrectionem meam, id est gloificationem in resurrectione: sicut gloss. exponit. Secundo, ad fidei nostræ instructionem: quia per eius resurrectionem confirmata il. est fides nostra circa diuinitatem Christi, quia vt dicitur 2. ad Corinth. vltimo. Etsi crucifixus est ex infirmitate, sed viuit ex virtute Dei. Et ideo primæ ad Corinth. 15. dicitur, Si Christus non resurrexit, inanis est prædicatio nostra, inanis est & fides nostra. Et in Psal. dicitur, Quæ vtilitas in sanguine meo, id est in effusione sanguinis mei, dum descendo, quasi per quosdam gradus malorum, in corruptionem? quasi dicat, nulla. Si enim Christus nõ resurget, corruptum; fuerit corpus meum, nemini annuntiabo, nullum lucrabor, vt gloss. exponit. Tertiò, ad subleuationẽ nostræ spei, quia dũ videmus Christum resurgere, qui est iacentis caput nostrum, speramus & nos resurrecturos. Vnde dicitur prima ad Corinth. 15. Si Christus prædicatur quod resurrexit à mortuis, quomodo quidam dicunt in vobis, quoniam resurrectio mortuorum nõ est? Et Iob 19. dicitur, Scio, scilicet per certitudinem fidei, quod redemptor meus, id est Christus, viuit, à mortuis resurgens, & ideo in nouissimo die de terra surrecturus sum, & rursus circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum saluatorem meum. Quarto, ad informationem vitæ fidelium: secundum illud Rom. 6. Quomodo Christus resurrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Et infra, Christus resurgẽs ex mortuis, iam non moritur: ita & vos existimate mortuos quidem esse peccato, viuentes autem Deo. Quinto, ad complementum nostræ salutis: quia sicut per hoc quod mala sustinuit, humiliatus est moriendo, vt nos liberaret à malis: ita glorificatus est resurgendo, vt nos promoueret ad bona: secundum illud Rom. 4. Traditus est propter delicta nostra, & resurrexit propter iustificationem nostram.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod licet Christus non ceciderit per peccatum, cecidit tamen per mortem: quia scilicet peccatum est causa à iustitia, sicut mors est casus à vita. Vnde ex persona Christi potest intelligi quòd dicitur Mich. 6. Ne lætaris inimica mea super me, quia cecidi, consurgam. Similiter etiam licet corpus Christi non fuerit dissolutum per incinerationem, ipsa tamen separatio animæ à corpore, dissolutio quædam fuit.

¶Ad secundum dicendum, quod diuinitas erat semper vnita Christi post mortem vnita vnione personali: non autem vnione naturæ sicut anima vnitur corpori vt forma ad constituendam humanã naturam. Et ideo per hoc quod corpus eius vnitum est animæ, promotum est in altiorem statum naturæ: non autem in altiorem statum personæ.

¶Ad tertium dicendum, quod passio Christi operata est nostram salutem, propriè loquendo, quantum ad remotionem malorum: resurrectio autem, quantum ad inchoationem & exemplar bonorum.

ARTICVLVS II.

¶Vtrum fuerit conueniens Christum resurgere tertia die.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod non fuerit conueniens, Christum tertia die resurgere. Membra enim debent capiti conformari. Sed nos qui sumus membra Christi, non resurgimus à morte tertia die, sed nostra resurrectio differtur vsque ad finem mundi. Ergo videtur quod Christus, qui est caput nostrum, non debuerit eius resurrectio differri vsque ad finem mundi.

2 ¶Præterea, Act. 2. dicit Petrus, quod impossibile erat Christum detineri ab inferno & morte. Sed quandiu aliquis est mortuus, detinetur à morte. Ergo videtur quod Christi resurrectio non debuerit differri vsque ad tertiam diem, sed statim eadem die resurgere, præcipue cum glos. suprà inducta, dicat, nullam esse virtutem in effusione sanguinis Christi, si nõ statim resurgeret.

3 ¶Præterea, Dies incipere videtur ab ortu solis, qui sua præsentia diem causat. Sed ante ortũ solis Christus resurrexit: dicitur enim Ioan. 20. Quod vna sabbati Maria Magdalene venit manè, cum adhuc tenebræ essent, ad monumentum, & tamen Christus iam resurrexerat: quia sequitur, Et vidit lapidem sublatum à monumento. Non ergo resurrexit Christus tertia die.

¶SED CONTRA est quod dicitur Matth. 20. Tradent eum Gentibus ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendũ, & tertia die resurget.

¶RESPONDEO dicendum, quod (sicut dictum est) resurrectio Christi necessaria fuit ad instructionem fidei nostræ. Est autem fides nostra & de diuinitate & humanitate Christi: non enim sufficit alterum sine altero credere, vt ex prædictis patet. Et ideo ad hoc, quod confirmaretur fides de veritate diuinitatis ipsius, oportuit quod cito resurgeret: & eius resurrectio nõ differretur vsque ad finem mundi. Ad hoc autem quod confirmaretur fides de veritate humanitatis & mortis eius, oportuit morã esse inter mortem & resurrectionem, si enim statim post mortem resurrexisset, vidũ posset quod eius mors vera non fuerit, & per consequens nec resurrectio vera. Ad veritatem autem mortis Christi manifestandam, sufficiebat quod vsque ad tertiam diem eius resurrectio differretur: quia non contingit, quin infra hoc tempus, in homine qui mortuus videtur cum viuat, appareant aliqua indicia vitæ. Per hoc etiam quod tertia die resurrexit, commendatur perfectio ternarij: qui est numerus omnis rei, vt pote habens principium, medium & finem: vt dicitur in primo de Cœlo. Ostenditur etiam secundum mysterium, quod Christus vna morte sua, quæ fuit lux propter iustitiam, scilicet corporali, duas nostras mortes destruxit, scilicet corporis & animæ: quæ sunt tenebrosæ propter peccatum. Et ideo vna die integra & duabus noctibus permansit in morte, vt Aug. dicit in quarto de Trin. Per hoc etiã significatur, quod per resurrectionem Christi tertium tempus incipiebat: nã primum fuit ante legem, secundum sub lege, tertium sub gratia. Incœpit etiam in Christi resurrectione tertius status Sanctorum: nã primus fuit sub figura legis: secundus sub veritate fidei: tertius erit in æternitate gloriæ, quam Christus inchoauit resurgendo. Tex. 2. Cap. 5.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod caput & membra conformantur in natura, sed non in virtute: excellentior est enim virtus capitis, quæ ostenditur in membrorum. Et ideo ad demonstrandam excellentiã virtutis Christi, conueniens fuit, ipsum tertia die resurgere: aliorum resurrectionem differri vsque ad finem mundi.

¶Ad secundum dicendum, quod detentio coactionem quandã importat. Christus autem nulla necessitate mortis tenebatur ad hoc: sed erat inter mortuos liber. Et ideo aliquandiu in morte manifestans quòd detentus, sed propria voluntate, quandiu iudicauit hoc esse necessarium ad instructionem fidei nostræ. Dicitur autem statim fieri quod fit breui interposito tempore.

¶Ad tertium dicendum, quod (sicut supra dictum est) Christus resurrexit circa diei principium illucescente iam die, ad significandũ quòd per suam resurrectionem nos ad lucem gloriæ induxerat: quod per mortem erat euanescente iam die, & recedente in tenebras. Intendendum quod per suam mortem destruxerat tenebras culpæ & pœnæ. Et tamen dicitur tertia die resurrexisse, accipiendo diem pro die naturali, qui continet spatium 24. horarum: sic enim dicit Augustinus in 4. de Trin. nox vsque ad diluculum quo Domini resurrectio declarata est, ad tertium pertinet: eum quia Deus, qui dixit, de tenebris lucem clarescere, vt per gratiam nouæ Testamenti, & participationem resurrectionis Christi, audiremus, Fuistis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino, insinuat nobis quodammodo, quod à nocte dies sumat initium. Sicut enim primi dies propter futurum hominis lapsum à luce in noctem: ita isti propter hominis reparationem à tenebris ad lucem computantur. Et ita patet quod etiam si media nocte surrexisset, posset dici eum die tertia surrexisse, intelligendo de die naturali. Nunc autem cu diluculo surrexerit, potest dici quod tertia die surrexit, etiam accipiendo diẽ artificialem, quæ causatur ex præsentia solis: quia iam sol incipiebat aerem illustrare. Vnde & Mar. vlt. dicitur, quod mulieres venerunt ad monumentum orto iam sole. Quod non est contrarium ei quod Ioan. dicit, Cum adhuc tenebræ essent: vt Augustinus dicit in lib. de consensu Euangelistarum quia die surgente, reliquiæ tenebrarum tanto magis extenuantur, quanto magis oritur lux. Quod autem dicit Marcus, Orto iam sole, non sic accipiendum est, tanquam iam sol ipse videretur super terrã, sed tanquam de proximo adueniente in has partes. Lib. 3. 24.

ARTICVLVS III.

¶Vtrum Christus primo resurrexerit. 4 dist. 42. art. 3. q. 2. ad 3. Et opus 3 cap. 243. 246. & 247 fin. Et 1. col 5. lect. 3 in prin. Et 2 col 1. l. 5. col 1.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod Christus non primo resurrexerit. Nam in veteri Testamento per Heliam & Helisæum aliqui resuscitati legũntur: secundum illud Hebræor. 11. Acceperunt mulieres de resurrectione mortuos suos. Similiter & Christus passionem suam tres mortuos suscitauit. non ergo Christus fuit primus resurgentium.

2 ¶Præterea, Matth. 27. inter alia miracula quæ in passione Christi

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ In corpore ponitur vna distinctio bimembris de resurrectione perfecta vel imperfecta: & iuxta singula membra singulæ conclusiones. Altera est: Multi ante Christum surrexerunt resurrectione imperfecta, vt patet de Lazaro & aliis resuscitatis ante ipsum Altera est: Christus primo resurrexit resurrectione perfecta: quia primo venit ad vitam penitus immortalem. Omnia clara sunt in litera.

Interlin.

¶ In responsione ad secundum circa diuersam opinionem de resurrectione illorū, qui cum Christo surrexerunt, rationabile videtur quod surrexerint perfectè ad vitam, scilicet penitus immortalem, vt beatitudo corporis in Christo haberet socios. Minus enim corporalis felicitas aliquid habere videtur, si desit corporalis societas: est enim homo secundum vitam corpoream animal sociale: non solum propter infirmitatem necessariorum ad vitam (vt in hoc mundo contingit) sed etiam propter naturalem delectationem in ipsa corporali conuersatione consistentem. Rationes autem in litera ex beato Augusti. disputatę ad oppositum facilè solutionem recipiunt. nam verbum Petri Apostoli & ab Hiero. contra fertur, quod scilicet Petrus dixit, Cuius sepulchrum apud nos est, quasi non ausus fuerit dicere Cuius corpus apud nos est, & efficax inuenitur testimonium Petri: quia ex hoc quod sepulchrum Dauid tanto ſpore apud eos perseuerauit, vt continens ipsum Dauid hoc enim significat sepulchrum eius) ita quod nulla fuit vnquam intanto tempore ambiguitas, quia Dauid perseueraret in suo sepulchro: consequenter est quod non de ipso Dauid dictum fuit: Non dabis sanctum tuum videre corruptionem. Constitit ergo testimonium Petri in hoc quod sepulchrum Dauid inquantum sepulchrum Dauid, tanto tempore apud nos perseuerauit: licet forte ibi Christo resurgente, corpus eius amplius ibi non esset.

In ca. 27.

Epist. 99.

¶ Verbum autem Apostoli Pauli, vt non sine nobis consummentur, & potest referri ad consummationem beatitudinis substantialis, qua modo consummati sunt omnes Sancti in patria. Et hoc literæ videtur sufficere: quia loquitur de Cælesti patria, vt distinguitur cōtra viæ peregrinationem: & potest nihilominus dici, quod verbum Apostoli est generale ad Patres veteris Testamenti: veritati acciderunt, narratur: quod monumenta aperta sunt: & multa corpora Sanctorum, qui dormierant, surrexerunt. Non ergo Christus fuit primus resurgentium.

3 ¶ Præterea, Sicut Christus per suam resurrectionem est causa nostræ resurrectionis: ita per suam gratiam est causa nostræ gratię: secundum illud Ioan. 1. De plenitudine eius nos omnes accepimus. Sed alij prius tempore gratiam habuerunt quam Christus: sicut omnes Patres veteris Testamenti. Ergo etiam aliqui prius ad resurrectionem corporalem peruenerunt, quam Christus.

¶ SED CONTRA est quod dicitur primæ ad Corinth. 15. Christus resurrexit a mortuis, primitię dormientium. glos. Quia prius tempore & dignitate surrexit.

¶ RESPONDEO dicendum, quod resurrectio est reparatio a morte in vitam. Dupliciter autem aliquis eripitur a morte. Vno modo solum à morte in actu, vt scilicet aliquis viuere incipiat qualitercunque postquam mortuus fuerat. Alio modo, vt aliquis liberetur non solum à morte, sed etiam à necessitate & quod plus est, a possibilitate moriendi. Et hæc est vera & perfecta resurrectio: quia quandiu aliquis viuit subiectus necessitati moriendi, quodammodo mors ei dominatur: secundum illud Roman. 8. Corpus quidem mortuum est propter peccatum. Illud etiam quod possibile est esse, secundum quid dicitur esse, id est potentialiter. Et sic patet quod illa resurrectio, qua quis eripitur solum ab actuali morte, est resurrectio imperfecta. Loquendo igitur de resurrectione perfecta, Christus est primus resurgentium: quia ipse resurgendo, primo peruenit ad vitam penitus immortalem secundum illud Roman. 6. Christus resurgens ex mortuis, iam non moritur. Sed resurrectione imperfecta, quidam alij surrexerunt ante Christum, ad præmōstrandum quasi in quodam signo resurrectionem ipsius. Et sic patet responsio ad primum: quia & illi qui suscitati in veteri Testamento sunt, & illi qui suscitati sunt à Christo, sic redierunt ad vitam, vt iterum morerentur.

¶ Ad secundum dicendum, quod de illis qui resurrexerunt cum Christo, duplex est opinio, quidam enim asserunt, quod redierunt ad vitam tanquam non iterum morituri: quoniam magis illis esset tormentum si iterum morerentur, quam si non resurgerent. Et secundum hoc intelligendum erit sicut Hieron. dicit super Matth. quod non ante surrexerunt, quam resurgeret Dominus: vnde & Euangelista dicit, quod exeuntes de monumentis, post resurrectionem eius venerunt in sanctam Ciuitatem, & apparuerunt multis. Sed Aug. in Epistola ad Euodiumhanc opinionem commemorans dicit, Scio quibusdam visum morte Domini Christi iam talē resurrectionem præstitam iustis qualis nobis in fine promittitur, Qui si non iterū repositis corporibus dormierunt, videndum est, quomodo intelligatur Christus primogenitus a mortuis, si eu in illam resurrectionem tot præcesserunt. Quod si respondetur, hoc esse dictum per anticipationē, vt monumenta illo terremotu aperta intelligantur, cū Christus in cruce penderet, resurrexisse autem iustorum corpora non tunc, sed cum ille prior resurrexisset: adhuc restat quod moueat, quomodo Petrus non de Dauid, sed de Christo asseruit fuisse prædictum, carnem eius non vidisse corruptionem, per hoc quod apud eos erat monumentū Dauid, & sic illos nō conuincebat, si corpus Dauid ibi iam non erat, quia etsi ante in recenti sua morte resurrexisset, nec caro eius vidisset corruptionem, posset illud monumentum manere. Durum autem videtur, vt Dauid non fuerit in illa resurrectione iustorum, si eis iam æterna donata est, cuius Christus ex semine commendatur. Periclitabitur etiam illud quod ad Hebr. de iustis antiquis, dicitur, Ne sine nobis perficerentur, si iam in illa resurrectionis incorruptione constituti sunt, quod nobis perficiendis in fine promittitur. Sic ergo Augustinus sentire videtur, quod resurrexerint iterum morituri. Ad quod etiam videtur pertinere quod Hieronymus dicit super Matth. Quod sicut Lazarus resurrexit, sic & multa corpora Sanctorum resurrexerunt, vt Dominum ostenderent resurgentem. quamuis hoc in sermone de assumptione sub dubio relinquat. Rationes tamen Augu. multo efficaciores videntur.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut ea quę præcesserunt Christi aduentum, fuerut præparatoria ad Christum, ita gratia est dispositio ad gloriam. Et ideo ea quæ sunt gloriæ siue quantum ad animam (sicut perfecta Dei fruitio) siue quantum ad corpus (sicut resurrectio gloriosa) prius tempore debuerunt esse in Christo sicut in autore gloriæ: gratiam vero conueniebat prius esse in his quæ ordinabantur ad Christum.

Loco cit.

ARTICVLVS IIII.

¶ Verum Christus fuerit causa suæ resurrectionis.

Pſal. 16. col. 2. Ioan. 8. col. 3. Rom. 8. ii.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod Christus nō fuerit causa suę resurrectionis. Quicūq; enim suscitatur ab alio, nō est suę resurrectiōis causa. Sed Christus suscitatus est ab alio, secundum illud Act. 2. Quem Deus suscitauit solutis doloribus inferni. & Roman. 8. Qui suscitauit Iesum Christum à mortuis, viuificabit & mortalia corpora nostra, &c. Ergo Christus non est causa suæ resurrectionis.

2 ¶ Præterea, Nullus dicitur mereri, vel ab alio petit aliquid, cuius ipse est causa. Sed Christus sua passione meruit resurrectionem (sicut Augustinus dicit super Ioan. quod humilitas passionis meritum est gloriæ resurrectionis) ipse etiam petiit a Patre se resuscitari: secundum illud Psal. Tu autem Domine miserere mei, & resuscita me. Ergo non fuit causa suæ resurrectionis.

Tra. 60.

3 ¶ Præterea, Sicut Damascenus probat in quarto libro, resurrectio non est animæ, sed corporis, quod per mortem cadit. Corpus autem non potest sibi animam vnire, quæ est eo nobilior. ergo id quod resurrexit in Christo, non potuit esse causa suæ resurrectionis.

Cap. vlt.

¶ SED CONTRA est quod Dominus dicit Ioan. decimo. Nemo tollit animam meam à me, sed ego pono eam. & iterum sumo eam. Sed nihil est aliud resurgere, quam iterato animam sumere. Ergo videtur quod Christus propria virtute surrexerit.

¶ RESPONDEO dicendum, quod (sicut supra dictum est) per mortem non fuit separata diuinitas, nec ab anima Christi, nec ab eius carne. Potest igitur tam anima Christi mortui, quam eius caro cōsiderari dupliciter. Vno modo ratione diuinitatis. Alio modo ratione ipsius naturæ creatæ. Secundum igitur vnitatem regulæ generalis non aduertantur pauca rum exceptio ex speciali gratia. Potest & tertio dici, quod illi qui perfecte surrexerunt cū Christo, non sunt sine nobis consummati: quia nostro tempore sunt consummati scilicet tempore reuelatę gratiæ & inchoatæ gloriæ.

q. 50. a. 2. & 3.

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ tertia Articulum quartum.

TItulus de causa effectiua quærit.

¶ In corpore ponitur vna distinctio bimembris cum duabus conclusionibus secundum membra. Distinctio est: Tam anima quam caro Christi mortui potest eōsiderari dupliciter: vel ratione naturæ, vel ratione deitatis coniunctæ. Prima conclusio est: Tā anima quam caro Christi fuit ipsam resurrectionem & probatur ex auctoritate Apostoli. Secunda cōclusio est: Nec anima nec caro Christi vt tute suæ naturæ causa alicui resurrectionem, sed ipse oportuit Christum resuscitari à Deo. Et deo verum quę inuenitur in sacra Scriptura, scilicet & quod Christus resurrexit ex virtute, & quod Christus suscitatus est à Deo, & patitur &c. Omnia clara sunt in litera.

Loco cit.

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ quartæ Articulum primum.

INtitulo Verum sumitur, vt distinguitur contra apparens, ita q̄ apparentia excluditur non solum à corpore: sed à natura tali, scilicet humana, Idēmque est quærere, an habuerit verum corpus & an habuerit in veritate corpus humanum.

¶ In corpore est vna cōclusio: Corpus Christi post resurrectionē fuit verum corpus eiusdem naturæ, cuius fuerat prius. Probatur dupliciter primo: illud resurgere dicitur quod cecidit: ergo oportuit vt idem corpus Christi eidem animæ vniretur in resurrectiōne: ergo corpus Christi post resurrectionem fuit verum eiusdem naturę corpus. Antecedens ex Damas. autoritate. Prima consequentia probatur ex ratione resurrectionis: secunda autem ex hoc quod veritas naturæ corporis est ex forma. Secundo probatur conclusio ex opposito. Si corpus Christi fuisset phantasticum, non fuit ser vera, sed apparens illius resurrectio. Reliqua in responsionibus argumentorum tacta inferius in propriis locis tractanda sunt.

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ quartæ Articulum secundum.

IN corpore vna cōclusio. Corpus Christi resurrexit integrum, scilicet cum carnibus & ossibus, &c. Probatur dupliciter. Primo ostenditur: Corpus Christi in resurrectione fuit eiusdē naturæ & alterius gloriæ: ergo totum habuit quicquid pertinet ad naturam corporis humanitergo omnia ista fuerunt in corpore Christi. Secunda consequentia probatur: quia hæc omnia pertinent ad naturam humani corporis. Deinde probatur, quod hæc omnia integraliter fuerunt in Christo: quia aliter non fuisset resurrectio perfecta, si non fuisset integratum quic quid per mortem cecidérat. Et confirmatur autoritate Domini: Capillus de capite vestro non peribit, &c. Secundo probatur conclusio ab opposito: quia dicere corpus Christi caruisse partibus naturalibus humano

Infra art. 3. cor. Et 3. q. 60. ar. 6. col. 4.

¶ Præterea, Verū corpus non euanescit ab aspectu intuentium, nisi forte corrūpatur. Sed corpus Christi euanuit ab oculis discipulorum cum intuentium, vt dicitur Luæ vlt. Ergo videtur quod Christus post resurrectionem non habuerit verum corpus.

3 ¶ Præterea, Cuiuslibet veri corporis est determinata figura. Sed corpus Christi apparuit discipulis in alia effigie, vt patet Mar. vlt. Ergo videtur quod Christus post resurrectionem non habuerit verum corpus humanum.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Lucæ vltimo, quod Christo discipulis apparente, conturbati & conterriti existimabant se spiritum videre, ac si non haberet verum corpus, sed phantasticum. Ad quod remouendum ipse postea subdit, Palpate & videte: quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Non ergo habuit corpus phantasticum, sed verum.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sicut Damasce. dicit in 4. lib. illud resurgere dicitur, quod cecidit. Corpus autem Christi per mortem cecidit, inquantum scilicet fuit abeo anima separata, quę erat eius formalis perfectio. Vnde oportuit ad hoc quod esset vera Christi resurrectio, vt idem corpus Christi iterato eidem animæ vniretur. Et quia veritas naturæ corporis est ex forma, consequens est quod corpus Christi post resurrectionem & verum corpus fuerit, & eiusdem naturæ, cuius fuerat prius. Si autem eius corpus fuisset phantasticum, non fuisset vera resurrectio, sed apparens.

Cap 28.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod corpus Christi post resurrectionem, non ex miraculo, sed ex conditione gloriæ (sicut quidam dicunt) clausis ianuis ad discipulos introiuit: simul cum alio corpore in eodem loco existens. Sed vtrum hoc habere possit corpus gloriosum ex aliqua proprietate sibi indita, vt simul cum alio corpore in eodem loco existat, inferius discutietur, vbi agetur de resurrectione communi. Nunc autem quantum ad propositum, sufficit quod non ex natura corporis, sed potius ex virtute diuinitatis vnitæ, illud corpus ad discipulos (licet verum esset) ianuis clausis introiuit. Vnde Augustinus dicit in quodam sermone Paschali, quod quidam sic disputant, Si corpus erat, si hoc surrexit de sepulchro quod pependit in ligno, quomodo per ostia clausa intrare potuit? Et respondet, Si comprehendis modum, non est miraculum: vbi deficit ratio, ibi est fidei ædificatio. Et super Ioan. dicit, Moli corporis, vbi diuinitas erat, ostia clausa non obstiterunt, ille quippe non eis apertis intrare potuit, quo nascente virginitas matris inuiolata permansit. Et idem dicit Grego. in quadam Homil. de octaua Paschæ.

Non cō. p. euit.

Serm. 14.

Tract 1

Hom. 26. in Euang.

¶ Ad secundum dicendum, quod sicut dictum est, Christus resurrexit ad immortalem gloriæ vitam. Hæc est autem dispositio corporis gloriosi, vt sit spirituale, id est subiectum Spiritui, vt Apostolus dicit 1. ad Corinth. 15. Ad hoc autem quod sit omnino corpus subiectum spiritui, requiritur quod omnis actio corporis, subdatur spiritus voluntati. Quod autem aliquid videatur, fit per actionem visibilis in visum, vt patet, per Philosophum in 2. de Anima. Et ideo quicunque habet corpus glorificatum, in potestate sua habet, videri quando vult: & quando non vult, nō videri. Hoc tamen habuit Christus non solum ex conditione corporis gloriosi: sed etiam ex virtute diuinitatis, per quam fieri potest, vt etiam corpora non gloriosa miraculose non videātur: sicut præstitum fuit beato Bartholomæo miraculose, vt si vellet videretur: non autem videretur si non vellet. Dicitur ergo quod Christus ab oculis discipulorum euanuit, non quia corrumperetur aut resolueretur in aliqua intuibilia: sed quia sua voluntate defsit ab eis videri, vel eo præsente, vel etiam eo absedente velociter per dotem agilitatis.

Tex. 74. & 75.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut Seuerianus dicit in sermone Paschali, Nemo putet Christum sua resurrectione sui vultus effigiem commutasse. Quod est intelligendum quantum ad lineamenta membrorum: quia nihil inordinatum & deforme fuerat in corpore Christi per Spiritum sanctum concepto, quod in resurrectione corrigendum esset. accepit tamen in resurrectione gloriam claritatis. Vnde idem ibidem subdit, Sed mutatur effigies, dum efficitur ex mortali immortalis: vt hoc sit acquisiuisse vultus gloriam, non vultus substantiam perdidisse. Nec tamē illis discipulis in specie gloriosa apparuit: sed sicut in potestate eius erat, vt corpus suum videretur vel non videretur, ita in potestate eius erat vt ex eius aspectu formaretur in oculis intuentium, vel forma gloriosa vel non gloriosa, aut etiam commixta, vel qualitercunque se habens. Modica tamen differentia sufficit, ad hoc quod aliquis videatur in aliena effigie apparere.

ARTICVLVS II.

¶ Verum Christi corpus resurrexerit integrum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod corpus Christi nō resurrexerit integrum. Sunt enim de integritate humani corporis caro & sanguis, quę Christus nō videtur habuisse: dicitur enim 1. ad Corinth. 15.

Locis supra art. 1. inductis.

Caro

Universidad de Deusto
Biblioteca

corpori, pertinet ad errorem Eutychij, duo dicentis. Primum est, Corpus nostrũ in resurrectione erit impalpabile, ventis aëreq; subtilius. Alterum est, Christus post confirmata corda discipulorum palpantium omne quod erat in eo palpabile, in subtilitatem aliquam redegit. Contra quod secundum dictum rationem Gregorij Autor affert primo: & ipsius Eutychij reuocationem deinde, & demum arguit ex errore Valentini. Clara sunt in litera 6 nata intelligentibus quod omnis mutatio species quædam mortis est.

¶ In responsionibus argumentorum & in corpore duæ magnæ quæstiones restant. Prima est (quæ indecisa videtur propter varias opiniones) an totus sanguis Christi in passione effusus resurrexerit: cui secunda est nouæ, an Christo resurgẽte oportuerit sanguinem secũ reassumere.

¶ Primę quæstionis Autor tenet partem affirmatiuam in litera in responsione ad tertium, quo ad sanguinem in passione effusum, ea ratione, quia erat de veritate humanæ naturæ & in corpore articuli adiungitur, quod si non fuisset integratum quic quid per mortem ceciderat, non fuisset resurrectio perfecta.

Art. præc. ¶ Secundæ autem quæstionis non solus Autor, sed communis & Theologorum & Ecclesiæ sententia partem tenet affirmatiuam. Sed vt ab hac ordiar, occurrit mihi magnum de ea dubium: & argumentũ ducens ad partem negatiuam. Ad cuius intellectũ, recolere oportet ex doctrina Pauli Apostoli primæ ad Corin. 15. quod corpus nostrum hic est animale, resurget autem spirituale, & secundum Augustinum, tandiu corpus est animale, quandiu indiget alimento: & per oppositum tunc est spirituale, cum non indiget amplius alimento. Ex qua doctrina habetur, quod corpus Christi surrexit non animale, sed spirituale, hoc est non indigens alimento. Sub hac autem theologica traditione subsumitur ex Philosophia, quod sanguis in corpore humano nihil aliud est quam alimẽtum humani corporis: vt expresse Aristotel. in 3. de Partibus animal. cap. 5. dicit ponens sanguinem esse vltimum alimentum in corpore animalium, & alimenti gratia datum animalibus à natura: ergo corpus Christi resurgens non indiguit sanguine: eiusdem enim rationis est indigere alimento interiori vel exteriori. Vnde idem est dicere corpus Christi post resurrectionem indigere sanguine, & indigere alimento: quod est esse animale & non spirituale. Et cum alimentum quantuncunque vltimum non sit actus partis animalis, sed potentia totum, sequitur quod sanguis non pars animalis, & consequenter nec hominis, & quod sanguis non est de integritate humanæ naturæ: quoniam integrum est, cui nulla partium deest. Et quiaverum non additrem aliquam supra ens (eandem enim rem significat aurum, quam significat aurum verum: & sic de aliis) ideo sequitur quod nullus sanguis est de veritate humanæ naturæ, quia non de integritate eius. Nec obstat quod exangues effecti, mortimur aut mortui surgimus: ratio est, quia (vt dicam Philosophiam, quod sanguis est de necessitate requisitus ad vitam animalium habentium sanguinem, quoniam vt in 2. de Anima dicitur, tandiu viuunt, quandiu aluntur. Iungendo ergo philosophiam Theologiæ dicendum videtur, quod sanguis pertinet ad necessitatem humani corporis secundum viam animalem, quia est vltimum elementum: & non pertinet ad necessitatem humani corporis spiritualis: quale fuit corpus Christi in resurrectione. Et secundum hoc quę dicitur, Totum quod per mortem cecidit resurrexit, ti perfecta est resurrectio, intelligendum est de toto quod est de necessitate corporis humani in statu seu vita spirituali: & non de toto necessario ad corpus humanũ in statu seu vita animali.

Hom. 26. in Euang.

Caro & sanguis regnum Dei non possidebunt. Christus autem resurrexit in gloria regni Dei. Videtur ergo quod non habuerit carnem & sanguinem.

2 ¶ Præterea, Sanguis est vnus de quatuor humoribus. Si ergo Christus habuit sanguinem, pari ratione habuit alios humores, ex quibus causatur corruptio in corporibus animalium. Sic ergo sequeretur quod corpus Christi fuerit corruptibile, quod est inconueniens. Non igitur Christus habuit carnẽ & sanguinem.

3 ¶ Præterea, Corpus Christi quod resurrexit, in cælum ascendit. Sed aliquid de sanguine eius in quibusdam Ecclesiis seruatur pro reliquiis. Non ergo resurrexit corpus Christi cum integritate omnium suarũ partium.

¶ SED CONTRA est quod Dominus dicit Luc. vlt. post resurrectionem discipulis loquens, Spiritus carnem & ossa non habent sicut me videtis habere.

¶ RESPONDEO dicendum, quod (sicut supra dictum est) corpus Christi in resurrectione fuit eiusdem naturæ, sed alterius gloriæ. Vnde quicquid ad naturã corporis humani pertinet, totum fuit in corpore Christi resurgentis. Manifestũ est autem quod ad naturam corporis humani pertinent carnes, & ossa & sanguis, & alia huiusmodi. Et ideo omnia ista in corpore Christi resurgentis fuerunt, & etiam integraliter absque omni diminutione, aliquin non fuisset perfecta resurrectio, si non fuisset redintegratum quicquid per mortem ceciderat. Vnde & Dominus fidelibus suis promittit dicens Matthæi decimo. Vestri autem capilli capitis omnes numerati sunt. & Luc. vigesimoprimo, dicitur, Capillus de capite vestro non peribit. Dicere autem quod corpus Christi carnem & ossa non habuerit, & alias huiusmodi partes humano corpori naturales pertinet ad errorem Eutychij, Constantinopolitanæ vrbis Episcopi: qui dicebat quod corpus nostrum in illa resurrectionis gloria erit impalpabile ventis aëreque subtilius: & quod Dominus post confirmata corda discipulorum palpantium, omne illud quod in eo palpari potuit, in subtilitatem aliquam redegit. Quod ibidem improbat Gregor. quia corpus Christi post resurrectionem, immutatum non fuit secundum illud Roman. sexto, Christus resurgens ex mortuis, iam non moritur. Vnde & ille quæ dixerat, in morte retractauit. Si enim inconueniens est, vt Christus alterius naturæ corpus in sua conceptione acciperet, puta cælestis, sicut Valentinus asseruit, multo magis inconueniens est, quod in resurrectione alterius naturæ corpus resumpserit, quia corpus in resurrectione, resumpsit ad vitam immortalem, quod in conceptione assumpserat ad vitam mortalem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod caro & sanguis ibi non accipitur pro natura carnis & sanguinis, sed vel pro culpa carnis & sanguinis: sicut Grego. dicit in 14. Moral. Vel pro corruptione carnis & sanguinis: quia (vt Aug. dicit ad Consentium, de resurrectione carnis) non ibi erit corruptio & mortalitas carnis & sanguinis. Caro igitur secundum substãtiam possidet regnum Dei: secundum quod dictum est, Spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Caro autem cum secundum corruptionem intelligitur, non possidebit, vnde continuo additum est in verbis Apostoli, Neque corruptio incorruptelam.

¶ Ad secundum dicendum, quod sicut Augustinus dicit in eodem libro, fortasis accepta occasione sanguinis, vrgebit nos molestior perscrutator, & dicet, Si sanguis in corpore Christi resurgentis fuit, cur non & pituita, id est phlegma, cur non & fel flauũ, id est cholera, & fel nigrum, id est melancholia, quibus quatuor humoribus naturam carnis temperari, etiam medicinę disciplina testatur? Sed quodlibet quisquis addat, corruptionem addere caueat, ne fuæ fidei sanitatem castitatemque corrumpat. Valet enim diuina potentia de ista visibili atque tractabili natura corporum, quibusdam manentibus auferre, quas voluerit qualitates, vt absit labes scilicet corruptionis, adsit effigies, adsit motio, absit fatigatio, adsit vescendi potestas, absit esuriendi necessitas.

¶ Ad tertium dicendum, quod totus sanguis, qui de corpore Christi fluxit, cum ad veritatem humanæ naturę pertineat, in corpore Christi resurrexit: & eadem ratio est de omnibus particulis ad veritatem & integritatem humanæ naturæ pertinentibus. Sanguis autem ille, qui in quibusdam Ecclesiis pro reliquiis conseruatur, non fluxit de latere Christi, sed miraculosè dicitur effluxisse de quadam imagine Christi percussa.

In oppositum autem est communis Ecclesiæ sensus, & in Sacramento altaris vinum conuertsum in Christi sanguinem, quem fatemur in Christi corpore esse.

¶ Ad hanc quæstionem dicitur, quod sanguis licet sit pars in potentia respectu carnis & membrorum: est tamen cum hoc etiam pars animalis. Ita quod est & materia transiens partium

Infr. q. 55. ar. 6. ad 4. Et quol. 5. q. 3. arti. 1. Item opusc. 2. c. 345.

Hom. 26 in Euãg

Cap. 31. Epist. 146.

D. 3. 42. Luc. vlt.

Q. 14. ar. 1. ad 2.

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ quar te Articulum quartum.

Titulus clarus.

¶ In corpore vnica conclusio: Corpus Christi in resurrectione fuit gloriosum. Probatur tripliciter, & rationes clarè patent in litera.

¶ In responsione ad secundum, aduerte quod

Q. 14. ar. 4.

Dist. 36.

ponit ex mala dispositione sanguinis, & in tertio de Partibus animal., contigisse narrat, quibusdam propter lasũ fluxumue corpus) tam quia Christum nõ decuit ægritudo aliqua: tum quia operationes ipsius Christi statim sub sequuntur attestantur sanitati, & non ægritudini. nam statim surgẽs ab oratione (vt Lucas ait) venit ad discipulos vt prius: & alle quutus eos de vigilia, &c. monstrauit se non mutatũ à ratione decutsu sanguinis, vt im mutati dehuisset, fi. gritudinalis fudor fuisse, ille, inquam, fudor sanguineus fuit humor sanguineus adhuc crudus, hoc est non redactus adhuc perfecte in sanguinem. qui pars est hominis, & huiusmodi crudus humor vocatur sanguis nutrimentalis. & quoniam, vt Euangelista testatur, tanta fuit eius quantitas, vt decurreret in terram, videtur quod totus sanguis nutrimentalis qui inueniendus fuisset in Christo tempore passionis, præfusus fuerit in propassionis fudore. Di co autem, qui inuenien dus fuisset tempore passionis, & non qui inuentus est tunc, scilicet tempore orationis: quoniam non oportet fateri totum nutrimentalem sanguinem perfudorem emittium: quoniam aliquid sibi remanens potuit, nostę & mane deco qui perfe ctę: ita vt nihil nutrimentalis sanguinis inueniretur in Christo. & pore passionis, quum effusus sanguis est. Sed quia hoc magis diuinare quam affirmare possumus, ideo nullus pertinax in propria opinione inueniatur, nullus dubia pro certis affirmet: sed pię dubitando, deuotionem suam profequatur. Certum tamen & absque hęsitatione qualibet constat Christi sanguinem nutrimẽtalem, qui dicitur in certa litera erit, etiam si in passione effusus fit, non esse vnitum verbo Dei personaliter: quoniam nunquam fuit acta pars sanguinis, qui est de veritate humanæ naturæ.

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ quar tæ Articulum tertium.

patet in primo de Cæl. & quasi per accidens sunt materia mistorum. Et ideo nisi allata in oppositum obstarent, rationabilius fortè diceretur, in resurrectione non resumi humores: quia tamen non oportet sapere nisi ad sobrietatem, indubiè credendum est (sanctæ matris Ecclesiæ doctrinam sequendo) sanguinem vere esse in Christi corpore post resurrectionem, quamuis ratio naturalis de hoc non appareat certa.

¶ De prima autem quæstione, nec conclusionis nec mediorum video certitudinem: nam ratio Theologica ducit ad partem affirmatiuam, vt in litera habetur, & in quolibet quinto, quæst. 3 art. 1. ratio autem naturalis ad partem potius ducere videtur negatiuam: quoniam nihil prohibet, in Christo fuisse passionis tempore sanguinem nutrimentalem, qui non est in resurrectione assumptus: quoniã ista est maior ratio quare tunc non fuerit in Christo sanguis nutrimentalis, & alias fuerit, & rursus, quare in ipso tunc non, & in aliis hominibus eiusdem gratia fuerit, & rursus quare tunc patiendo non: & si non fuisset tunc passus, fateremur in eo sanguinem nutrimentalem. Si autem in Christo tunc fuit nutrimentalis sanguis, constat quod tunc effusus fuit, quem natura meliorem quantum potuerit, in finem seruauerit. Non cogere autem argumenta hæc, sanguineus fudor Christi in cruciatu propassionis effusus, quum ante passionem post coenam oraret, significat: nam fudor ille sanguineus, quum non ex ægritudinali dispositione processerit (vt Aristot. in tertio de Historijs animalium prouenit

ARTICVLVS III.

¶ *Vtrum Christi corpus resurrexerit gloriosum.*

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod corpus Christi non resurrexerit gloriosum. Corpora enim gloriosa sunt fulgentia: secundum illud Matth. 13. Fulgebunt iusti sicut sol in regno patris eorum, sed corpora fulgentia videntur secundum rationem lucis, non autem secundum rationem coloris. Cum ergo corpus Christi visum fuerit sub coloris specie, sicut & prius videbatur, videtur quod non fuerit gloriosum.

2 ¶ Præterea, Corpus gloriosum est incorruptibile. Sed corpus Christi non videtur fuisse incorruptibile: fuit enim palpabile, sicut & ipse dicit Luc. vltim. Palpate, & videte. Dicit autem Gregorius in quadam Homil. a, quod corrumpi necesse est quod palpatur, & palpari non potest quod non corrumpitur. Non ergo corpus Christi fuit gloriosum.

3 ¶ Præterea, Corpus gloriosum non est animale, sed spirituale: vt patet prima ad Corinthios 15. Sed corpus Christi videtur fuisse animale post resurrectionem: quia cum discipulis manducauit & bibit: vt legitur Luc. vltimo, & Ioannis vltimo. Ergo videtur quod corpus Christi non fuerit gloriosum.

¶ SED CONTRA est quod Apostolus dicit ad Philipp. 3. Reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ.

¶ RESPONDEO dicendum, quod corpus Christi in resurrectione fuit gloriosum, & hoc apparet tripliciter ratione. Primo quidem quia resurrectio Christi fuit exemplar & causa nostræ resurrectionis, vt habetur primæ ad Corinthios 15. Sanctũ autem in resurrectione habebunt corpora gloriosa, sicut ibidem dicitur, Seminatur in ignobilitate, surget in gloria. Vnde cum causa sit potior causato, & exemplar exemplato: multo magis corpus Christi resurgentis fuit gloriosum. Secundo, quia per humilitatem passionis meruit gloriam resurrectionis. Vnde & ipse dicebat, Nunc anima mea turbata est: quod pertinet ad passionẽ. & postea subdit, Pater clarifica nomen tuũ: in quo petit gloriam resurrectionis. Tertio, quia sicut supra habitum est anima Christi a principio suæ conceptionis fuit gloriosa per fruitionem diuinitatis perfectam. Est autem dispensatiue factum (sicut supra dictum est) vt ab anima gloria non redundaret in corpus, ad hoc quod mysterium nostræ redemptionis sua passione impleret. Et ideo peracto hoc mysterio passionis & mortis Christi, statim anima in corpus in resurrectione resumptum, suam gloriam derivauit: & ita factum est corpus illud gloriosum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod omne quod recipitur in aliquo, recipitur in eo secundum modum recipientis. Quia igitur gloria corporis deriuatur ab anima (vt Augusti. dicit in Epistola ad Dioscorum) fulgor seu claritas corporis glorioſi est secundum colorem humano corpori naturalem: sicut vitrum diuersimodè coloratum recipit splendorem ex illustratione solis secundum modum sui coloris. Sicut autem in potestate hominis glorificati est, vt corpus eius videatur (sicut dictum est) ita in potestate eius est quod claritas eius videatur vel non videatur, vnde potest in suo colore fine aliqua claritate videri: & hoc modo Christus suis discipulis post resurrectionem suam apparuit.

¶ Ad secundum dicendum, quod corpus aliquod dicitur esse palpabile, non solum ratione resistentiæ, sed ratione suæ spissitudinis. Ad rarum autem & spissum sequuntur graue & leue, calidum & frigidum, & alia huiusmodi contraria, & quæ sunt principia corruptionis corporum elementalium. Vnde corpus quod est palpabile humano tactu, est naturaliter corruptibile. Si autem sit aliquod corpus resistens tactui, quod non sit dispositum secundum prædictas qualitates, quæ sunt propria obiecta tactus humani (sicut est corpus cæleste) tale corpus non potest dici palpabile. Corpus autem Christi post resurrectionem verè fuit ex elementis compositũ, habens in se tangibiles qualitates, secundũ quod requirit natura corporis humani, & ideo naturaliter erat palpabile. Et si nihil aliud habuisset supra corporis humani naturam, fuisset etiam corruptibile. Habuit autẽ aliquid aliud quod ipsum incorruptibile reddidit: non quidem naturam cælestis corporis, vt quidam dicunt (de quo infra magis inquiretur) sed gloriam redundantem ab anima beata, quia vt Augustinus dicit in Epistola ad Dioscorum, Tam potenti natura Deus fecit animam, vt ex eius plenissima beatitudine, redundet in corpus plenitudo sanitatis, id est incorruptionis vigor. Et ideo sicut Gregorius dicit ibidem, Obtẽditur corpus Christi post resurrectionem fuisse eiusdem naturæ, sed alterius gloriæ.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut Augu. dicit 13. de Ciuit. Dei. Saluator noster post resurrectionem, iam quidem in spirituali carne, sed tamen vera cibum & potum cum discipulis sumpsit non alimentorum indigentia, sed ea qua hoc poterat potestate. Vt enim Beda dicit super Lucam, aliter absorbet aquam terra sitiens, aliter solis radius calens: illa indigentia, iste potentia. Manducauit ergo post resurrectionem, non quasi cibo indigens, sed vt eo modo naturam corporis resurgentis astrueret. Et propter hoc non sequitur quod fuerit eius corpus animale, quod est indigens cibo.

Art. 1. ad 2.

Materiã de dotibus videtur respicere, quã non compleuit. Epist. 56.

Cap. 12.

Cap. 97.

Cap. 13.

ARTICVLVS IIII.

¶ *Vtrum corpus Christi debuerit cum cicatricibus resurgere.*

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod corpus Christi non debuerit cum cicatricibus resurgere. Dicitur enim primæ ad Corinth. 15. quod mortui resurgent incorrupti. Sed & cicatrices & vulnera ad quandam corruptionem pertinent & defectum. Non ergo fuit conueniens, vt Christus qui est resurrectionis autor, cum cicatricibus resurgeret.

3. dist. 21. q. 2. art. 4. q. 3. Et opus. 60. ca. 22. co. 4.

2 ¶ Præterea, Corpus Christi integrum resurrexit: sicut dictũ est. Sed aperturæ vulnerum contrariantur integritati corporis: quia per eas discontinuatur corpus. Non ergo videtur fuisse conueniens, quod in corpore Christi aperturæ vulnerum remanerent: etsi remanerent ibi quædam vulnerum insignia, quæ sufficiebat ad aspectum ad quem Thomas crediditur: cui dictu est, quia vidisti Thoma, credidisti.

Art. 2.

3 ¶ Præterea, Damascẽ. dicit in quarto lib. quod post resurrectionem de Christo dicuntur quædam verè, quæ non habuit secundum

Autor loquitur de rato & denso vniuocatione sumpta. Quod dico propterea quia densitas ponitur etiam in corporibus cælestibus: non eiusdem tamen rationis cum densitate inferiorum: est enim stella densior, pars sui orbis. nihil tamen est commune vniuocum corruptibili & incorruptibili corpori. Vnde eadem resisteret tactui, si quis ad orbem lunæ pertransire vellet ibi existens: non tamen sentiretur tactu densitas eius: sed tantum tactui resisteret pars densa quantum pars minus densa. Et propterea in litera dicitur, quod corpus ratione suæ spissitudinis palpabile, est naturaliter corruptibile.

¶ *Super Quæstionis quinquagesimæ quar te Articulum quartum.*

Titulus, prout communiter in Ecclesia cicatrices Christi intelligitur, scilicet vt cum foraminibus sumuntur.

¶ In corpore vnica est conclusio: Conuenit animam Christi resumere corpus cum cicatricibus. Probatur quinque rationibus quæ patent in litera.

¶ Vbi aduerte, quod Autor Aug. frequenter, rationem cicatricum Christi non ex parte corporis, sed animę reddit: quoniam non ad palentiru dinem corporis, sed animæ spectant. Vt etiam in responsione ad secundum dicitur, aperturæ illa vulnerum recompensatur per maiorem decorem: in quo mentitur, quod ex parte corporis recompensatione egeat. Reliqua clara sunt in litera.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ quintæ Articulum primum.

TItulus de manifestatione facta Christi discipulis quæritur, an talis manifestatio debuerit fieri omnibus publicè, sicut publicè manifestata est passio.

¶ In corpore primo ponitur vna distinctio bimembris: scilicet eorũ quę cognoscuntur, quę dam communi lege: quę dam solo gratiæ munere sunt cognoscibilia. Deinde ponitur cõclusio responsiua: Christi resurrectio non debuit omni populo manifestari, sed quibusdam, per quos ab aliis crederetur. Probatur: quia Christus resurrexit ad vitam gloriosam: ergo, &c. Consequentia probatur ex differentia inter dicta duo genera cognoscibilium consistẽtem in hoc, quod primum genꝰ exponitur cognoscendum omnibus: secundum autem legem diuinam gradatim per quosdam ad alios dẽriuatur, constat autem, vitam gloriosam sub secundo genere contineri, & ciatẽ patent omnia in litera.

dum naturam, sed secundum dispensationem, ad certificandum, quod ipsum quo passum est corpus, resurrexit, vt cicatrices. Cessante autem causa, cessat effectus. Ergo videtur quod certificatis discipulis de sua resurrectione, cicatrices vlterius non habuerit. Sed non conueniebat immutabilitati gloriæ quod aliquid assumeret quod perpetuo in eo non remaneret. Ergo videtur quod non debuerit corpus cum cicatricibus in resurrectione resumere.

¶ SED CONTRA est quod Dominus dicit Thomæ Ioann. vigesimo. Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum, & noli esse incredulus, sed fidelis.

¶ RESPONDEO dicendum, quod conueniens fuit animam Christi in resurrectione corpus cum cicatricibus resumere. Primo quidem propter gloriã ipsius Christi: dicit enim Beda super Lucam quod non ex impotentia curandi cicatrices seruauit, sed vt in perpetuum victorię suæ circũferat triumphum. Vnde & Augustinus dicit in vigesimosecundo de Ciuitate Dei. Quod fortasis in illo regno in corporibus martyrum videbimus vulnerum cicatrices, quæ pro Christi nomine pertulerunt. Non enim deformitas in eis, sed dignitas erit, & quædam, quanuis in corpore, non corporis, sed virtutis pulchritudo fulgebit. Secundo ad confirmandum corda discipulorum circa fidem suæ resurrectionis. Tertio, vt patri pro nobis supplicans, quale genus mortis pro homine pertulerit, semper ostẽdat. Quarto, vt sua morte redemptus, quam misericorditer sint adiuti, propositis eiusdẽm mortis indiciis, insinuet. Postremo, vt in iudicio quam iuste damnentur, ibidem, denuntiet. Vnde sicut Augustinus dicit in lib. de Symbolo, Sciebat Christus quare cicatrices in suo corpore seruaret: sicut enim demonstrauit Thomę non credenti nisi tangeret & videret, ita etiam inimicis vulnera demonstraturus est sua, vt conuincens eos veritas dicat: Ecce hominem quem crucifixistis, videtis vulnera quæ infixistis, agnoscitis latus quod pupugistis: quoniam per vos & propter vos apertum est, nec tamen intrare voluistis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod cicatrices illæ quę in corpore Christi permanserunt, non pertinent ad corruptionem vel defectum: sed ad maiorem cumulum gloriæ in quantum sunt quædam virtutis insignia, & in illis locis vulnerum quidam specialis decor apparebit.

¶ Ad secundum dicendum, quod illa apertura vulnerum, quanuis fit cum quadam solutione continuitatis, totum tamen hoc recompensatur per maiorem decorem gloriæ, vt corpus non sit minus integrum, sed magis perfectum. Thomas autem non solum vidit, sed etiam vulnera tetigit: quia (vt dicit Leo Papa) sufficit sibi ad fidem propriam, vidisse quod viderat, sed nobis operatus est, vt tangeret quem videbat.

¶ Ad tertium dicendum, quod Christus in suo corpore voluit cicatrices vulnerum remanere, non solum ad certificandum discipulorum fidem, sed etiam propter alias rationes. Ex quibus apparet, quod semper in eius corpore cicatrices illæ remanebunt: quia (vt Augustinus dicit ad Consentium, de resurrectione carnis) Domini corpus in cælo esse credo, vt erat quando ascendit in cælum. Et Gregor. 14. Morali. dicit. Quod si quid in corpore Christi post resurrectionem potuit immutari, contra veridicam Pauli sententiam, post resurrectionem Dominus rediit in mortem: quod quis dicere vel stultus præsumat, nisi qui veram carnis resurrectionem denegat. Vnde patet quod cicatrices, quas Christus post resurrectionem in suo corpore ostendit, nunquam postmodum ab illo corpore sunt remotæ.

Cap. 97.

Cap. 20.

Cap. 8.

Epist 146. Cap. 31.

ARTIC. I.

QVÆSTIO QVINQVAGESIMA quinta, de manifestatione resurrectionis, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de manifestatione resurrectionis Christi.

¶ Et circa hæc quæruntur sex.

¶ Primo, vtrum Christi resurrectio omnibus manifestari debuerit, an solum quibusdam specialiter personis.

¶ Secundo, vtrum fuisset conueniens, quod eis videntibus resurgeret.

¶ Tertio, vtrum post resurrectionem debuerit cum suis discipulis conuersari.

¶ Quarto, vtrum fuerit conueniens, quod suis discipulis in alia effigie appareret.

¶ Quinto, vtrum resurrectionem suam argumentis manifestare debuerit.

¶ Sexto, de sufficientia illorum argumentorum.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum resurrectio Christi debuerit omnibus manifestari.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod resurrectio Christi debuerit omnibus manifestari. Sicut enim publico peccato debetur pœna publica (secundum illud primæ ad Timoth. 5. Peccantes coram omnibus argue) ita merito publico debetur præmium publicum. Sed claritas resurrectionis est præmium humilitatis passionis: vt Augustinus dicit super Ioan. Cum ergo passio Christi fuerit omnibus manifestata, eo publicè patiente, videtur quod gloria resurrectionis ipsius omnibus manifestari debuerit.

Supra q. 36. art. 2. cor. Eccles. q. 64. Et 2. col. 15. col. 3.

Tract. 104.

2 ¶ Præterea, Sicut passio Christi ordinatur ad nostram salutem, ita & eius resurrectio: secundum illud Roma. 4. Resurrexit propter iustificationem nostram. Sed illud quod ad commune vtilitatem pertinet, omnibus debet manifestari. Ergo resurrectio Christi omnibus debuit manifestari, & non specialiter quibusdam.

3 ¶ Præterea, Illi quibus manifestata est resurrectio Christi, fuerunt resurrectionis testes: vnde dicitur Act. 4. Quem Deus suscitauit à mortuis cuius nos testes sumus. Hoc autem testimonium ferebant publicè prædicando. Quod quidem non conuenit multeribus: secundum illud primæ ad Corinth. 14. Mulieres in Ecclesiis taceant: & primæ ad Timoth. 2. Docere mulieri non permitto. Ergo videtur quod inconuenienter resurrectio Christi manifestata fuerit primo mulieribus, quam omnibus communiter.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Act. 10. Quem Deus suscitauit tertia die, & dedit eum manifestum fieri non omni populo, sed testibus prædinatis a Deo.

¶ RESPONDEO dicendum, quod eorum, quæ cognoscuntur, quædam cognoscuntur communi lege naturę, quędã autem cognoscuntur ex speciali munere gratiæ: sicut ea quæ diuinitus reuelantur. Quorum quidẽ, vt Dionysius dicit in lib. Cæle. Hierar. hæc est lex diuinitus instituta, vt à Deo immediatè superioribus reuelentur, quibus mediantibus deferantur ad inferiores, sicut patet in ordinatione cælestium spirituum. Ea vero quæ pertinent ad futuram gloriam, communem hominum cognitionem excedunt: secundum illud Isa. 64. Oculus non vidit Deus absque te, quæ præparasti *expectantibus te. Et ideo huiusmodi ab homine non cognoscuntur nisi diuinitus reuelata, sicut Apostolus dicit primæ ad Corinthios 2. Nobis reuelauit Deus per spiritum suum. Quia igitur Christus resurrexit gloriosa resurrectione, ideo eius resurrectio non omni populo manifestata est, sed quibusdam, quorum testimonio deferretur in aliorum notitiam.

Cap. 4

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod passio Christi peracta est in corpore adhuc habente naturam passibilem, quæ communi lege nota est omnibus. & ideo passio Christi omni populo immediatè manifestari potuit. Resurrectio autem Christi facta est per gloriam Patris: vt Apostolus dicit Roma. 6. & ideo

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ quintæ Articulum secundum.

TItulus clarus est.

¶ In corpore vnius est conclusio. Resurrectio Christi non debuit ab hominibus immediatè videri, sed eis ab angelis nuntiari. Probatur: Ordo diuinitus institutus exigit, vt ea quę sunt supra homines cognoscibilia, hominibus per Angelos reuelentur vt patet ex Dionysio. Sed resurrectio Christi est huiusmodi: ergo. Et confirmatur autoritate Hilarij.

¶ In responsione ad secundum adde quod ascensio Christi quantũ ad terminum ad quem excedentem cognitionem humanam, manifestata est discipulis ab angelis, dicentibus, Hic Christus qui assumptus est à vobis in cælum.

Super ca. vlt.

Hilar. in Can. ca. 31.

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ quintæ Articulum tertium.

TItulus clarus.

¶ In corpore vnius cõclusio: Christus post resurrectionem non debuit continuè cum discipulis conuersari, probatur: duo erant discipulis declaranda, scilicet veritas resurrectionis & gloria resurgentis. Sed prima non exigebat continuam conuersationem, secundo autem nosci non poterat cõtinua cõuersatio: ergo. Minor declaratur in litera quo ad singulas partes. Et confirmatur autoritate verborum Christi in Euangelio, & expositionis Bedæ: quę ad hoc rendunt, vt monstrent quod continua conuersatio cum discipulis, erat de pertinentibus ad vitam mortalem hoc enim significat Christus dicens, Cum adhuc essem vobiscum,

D. 175.

& ideo immediatè manifestata est, nõ omnibus, sed quibusdam. Quod autem publicè peccantibus pœna publica imponitur intelligendum est de pœna præsentis vitæ: & similiter publica merita publicè præmiari oportet, vt alij prouocentur. Sed pœnę & præmia futuræ vitæ non publicè omnibus manifestantur, sed specialiter illis, qui ad hoc præordinati sunt à Deo.

¶ Ad secundum dicendum, quod resurrectio Christi sicut est ad communem omnium salutem, ita in notitiam omnium peruenit. Non quidem sic, quod immediatè omnibus manifestaretur, sed quibusdam, per quorum testimonium deferretur ad omnes.

¶ Ad tertium dicendum, quod mulieri nõ permittitur publicè docere in Ecclesia: permittitur autem ei priuatim aliquos domestica admonitione instruere. Et ideo sicut Amb. dicit super Luc. Ad eos fœmina mittitur qui domestici sunt, non autẽ mittitur hoc quod resurrectionis testimonium ferat ad populum.

Ideo autem primo mulieribus apparuit, vt mulier, quæ primo nuntium mortis ad hominem detulit, primo etiam vitam resurgentis Christi in gloria nuntiaret. Vnde Cyrillus dicit, Fœmina quæ quondam mortis fuit ministra, venerandum resurrectionis mysterium prima percepit, & nuntiat: adeptum est igitur fœmineum genus, & ignominiæ absolutionem, & maledictionis repudium.

Similiter etiam per hoc ostenditur, quod quantum ad statum gloriæ pertinet, nullũ detrimentum patietur fœmineus sexus: sed si maiori charitate seruebunt, maiori etiam gloria ex visione diuina potientur, eo quod mulieres quæ Dominum arctius amauerunt, intantum, vt ab eius sepulchro discipulis etiam recedentibus non recederent, primo viderunt Dominum in gloria resurgentem.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum fuisset conueniens, quod discipuli viderent Christum resurgere.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur cõueniens fuisse, quod discipuli viderent Christum resurgere. Ad discipulos enim pertinebat resurrectionem Christi testificari: secundum illud Actu. 4. Virtute magna reddebant Apostoli testimonium resurrectionis Iesu Christi domini nostri. Sed certissimum est testimonium de visu. Ergo conueniens fuisset, vt ipsam resurrectionem Christi viderent.

2 ¶ Præterea, Ad certitudinem fidei habendam, discipuli ascensionem Christi viderunt secundum illud Actu 1. Videntibus illis, eleuatus est. Sed similiter oportet de resurrectione Christi eer tã fidem habere. Ergo videtur q̃ discipulis videntibus, debuerit Christus resurgere.

3 ¶ Præterea, Resurrectio Lazari quoddam indicium fuit futurę resurrectionis Christi. Sed discipulis videntibus, Dominus Lazarum suscitauit: ergo videtur quod etiam Christus resurgere debuerit, discipulis videntibus.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Marc. vlt. Resurgens Dominus mane prima sabbati, apparuit primo Mariæ Magdalenæ. Sed Maria Magdalena non vidit eum resurgere: sed cum eũ quæreret in sepulchro, audiuit ab angelo, Surrexit non est hic. Ergo nullus vidit eum resurgere.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sicut dicit Apostolus Rom. 13. quæ à Deo sunt, ordinata sunt. Est autem hic ordo diuinitus instituus, vt ea quæ supra homines sunt, hominibus per angelos reuelentur, vt patet per Dion. 4. c. Cęlhier. Christus autem resurgens non rediit ad vitam communiter hominibus notam, sed ad vitam quandam immortalem & Deo conformem secundum illud Ro. 6. Quod enim viuit, viuit Deo. Et ideo ipsa Christi resurrectio non debuit immediatè ab hominibus videri, sed eis ab angelis nuntiari. Vnde Hilarius dicit super Matth. & ideo angelus prior resurrectionis est index, vt quodam famula tu paternæ voluntatis resurrectio nuntiaretur.

Can. vlt.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Apostoli potuerunt testificari Christi resurrectionem etiam de visu: quia Christum post resurrectionem viuentem, occulta fideviderunt, quem mortuum sciuerant. Sed sicut ad visionem beatam peruenitur per auditum fidei: ita ad visionem Christi resurgentis, peruenerunt homines per ea, quæ prius ab angelis audierunt.

¶ Ad secundum dicendum, quod ascensio Christi quantum ad terminum à quo, non transcendebat hominum communem notitiam: sed solum quantum ad terminum ad quem. Et ideo discipuli potuerunt videre ascensionem Christi quantum ad terminum à quo, id est, secundum quod eleuabatur à terra: non autem viderunt ipsam, quantum ad terminum ad quem, quia non viderunt quomodo reciperetur in cælo. Sed resurrectio Christi transcendebat communem notitiam, & quantum ad terminum à quo (secundum quod anima rediit ab inferis, & corpus de sepulchro clauso exiuit) & quantum ad terminũ ad quẽ: secundum quod est adeptus vitam gloriosam. Et ideo non debuit resurrectio fieri sic quod ab homine videretur.

¶ Ad tertium dicendum, quod Lazarus resuscitatus est, vt rediret ad vitam, quam prius habuerat: quæ communem notitiam hominum non transcendit. Et ideo non est similis ratio.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum Christus post resurrectionem debuerit continuè cum discipulis conuersari.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod Christus post resurrectionem debuerit continuè cum discipulis conuersari. Ad hoc enim discipulis post resurrectionem apparuit, vt eos de fide resurrectionis certificaret, & consolationem perturbatis afferret: secundum illud Ioan. 20. Gauisi sunt discipuli viso Domino. Sed magis fuissent certificati & consolati, si eis continuè suam præsentiam exhibuisset. ergo videtur quod continuè cum eis debuerit conuersari.

3. dist. 21. q. 2. ar. 3. co. & dist. 22 q. 3 c. 2. q. 3. c. 2 1. Et Ioan. 20. l. 6. prin. & cap. 21. prin.

2 ¶ Præterea, Christus resurgens à mortuis non statim ascendit in cælum, sed post dies quadraginta, vt habetur Actu. primo. Illo autem tempore intermedio, in nullo alio loco potuit conuenientius esse, quam vbi discipuli eius erant pariter congregati. ergo videtur quod continuè cum eis conuersari debuerit.

3 ¶ Præterea, Ipso die resurrectionis Dominicæ, quinquies Christus apparuisse legitur: vt Augustin. dicit in libro de Consensu Euangelistarum. Primo quidem mulieribus ad monumentum: secundo, eisdem regredientibus à monumento in itinere: tertio, Petro: quarto, duobus discipulis euntibus in castellum: quinto, pluribus in Hierusalem, vbi non erat Thomas. Ergo etiam videtur quod & aliis diebus ante suam ascensionem, ad minus pluries debuerit apparere.

Li. 3. c. vlt.

4 ¶ Præterea: dominus ante passionẽ eis dixerat Matth. 26. Postquam resurrexero, præcedam vos in Galilæam: quod etiam angelus & ipsemet Dominus post resurrectionem mulieribus dixit. Et tamen antea in Hierusalem ab eis visus est, & ipso die resurrectionis (vt dictum est) & etiam die octauo, vt legitur Ioan. 20. Non ergo videtur quod conuenienti modo post resurrectionem cum discipulis fuerit conuersatus.

Argum. præc.

¶ SED CONTRA est quod Ian. 20. dicitur, quod post dies octo, Christus discipulis apparuit. Non ergo continuè conuersabatur cum eis.

¶ RESPONDEO dicendum, quod circa resurrectionem Christi duo erant discipulis declaranda, scilicet ipsa veritas resurre

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis quinquagesimequinte Articulum quartum.*

Titulus clarus ex Euangelio : in quo narratur Christus visus modo vt hortulan⁹:modo vt peregrinus.

¶ In corpore vnica conclusio:Christus quibusdam ad credendum dispositis,conuenienter apparuit in sua effigie, quibusdam autē minus dispositis, cōuenienter apparuit in alia effigie. Probatur : Resurrectio Christi reuelanda erat hominibus secundūmodum quo eis diuina reuelantur, sed diuina diuersimode reuelantur, quia bene dispositi percipiunt secūdum veritatē,& non bene dispositi percipiūt secūdū quādam confusionē dubietatis seu errotis: ergo. Minor probatur: quia animalis homo nō percipit ex quæ Dei sunt. Indispositio quorūdam discipulorum probatur ex Euangelio , Nos autem sperabamus, &c. Et confirmatur ratio auctoritate Gregorij.

¶ In responsione ad secundum , aduerte quod duæ rationes hactenus allatæ sunt in litera circa erroneam visionem, qua Christus corporali visu nō cognoscebatur in propria , quam retinebat,effigie, Altera affertur hic ex parte vidētis, quæ ēgitur ab Euāgelista, Oculi autem eorum tenebantur ne eum agnoscerent : & hæc attribuitur opinioni diaboli ab Augu. Altera est posita in quæstione præcedente arti.ad 3. & tenet se ex parte actionis obiectiquia scilicet corpus gloriosum eo quod spirituale est , in potestate sua habet agere in visum secundū aliquid sui, & secūdum aliquid non, puta immutare visum secundum quēdā lineamenta sua & secundum quædam non, & similiter secundum quēdam colorē & secundā quendā non:& sic facilē appatet visui alia effigies corporis,in setamē immutati. Et hanc causam rationabile est fuisse in errore Magdalenæ existimanti Hortulanū de qua non est scripta causa ex parte oculorū.

Cap.97.

D.244.

Lib.3. ante finem libri.

In fine cō ment.

resurrectionis,& gloria resurgentis. Ad veritatem autem resurrectionis manifestandam sufficit quod pluries eis apparuit , & cum eis familiariter est locutus & comedit & bibit , & se eis palpandum præbuit. Ad gloriam autem resurgentis manifestandā, noluit continuē conuersari cum eis, sicut prius fecerat , ne videretur ad talem vitam resurrexisse, qualem prius habuerat. Vnde Luc.vlti.dicit eis,Hæc sunt verba , quæ locutus sum ad vos, cum adhuc essem vobiscum. Tunc quidem erat cum eis præsentia corporali, sed ante cum eis fuerat non solū corporali præsentia, sed etiam per similitudinem mortalitatis. Vnde Beda prædicta verba exponens dicit , Cum adhuc essem vobiscum,id est,cum adhuc essem in carne mortali,in qua estis & vos : tunc cuidem in eadem carne resuscitatus erat, sed cum illis in eadem mortalitate non erat.

¶AD PRIMVM ergo dicendū,quod frequens Christi apparitio sufficiebat ad certificandum discipulos de veritate resurrectionis. Conuersatio autem continua eos potuisset ducere in errorem, vt ad similem viram eum resurrexisse crederent , quam prius habuerat. Consolationem autem de continua sui præsentia eis in alia vita repromisit:secundum illud Ioan.16.Iterum videbo vos,& gaudebit cor vestrum, & gaudiū vestrum nemo tollet à vobis.

¶ Ad secundum dicendum, quod Christus ideo non continuē conuersabatur cum discipulis,quia reputaret se alibi conueniētius esse:sed quia hoc discipulis instruendis conuenientius iudicabat, si non continuē conuersaretur cum eis ratione prædicta. In cognitum autem est quibus in locis intermedio tempore corporaliter esset:cum hoc Scriptura non tradat,& in omni loco sit dominatio eius.

¶ Ad tertium dicendum, quod ideo prima die frequentius apparuit:quia per plura indicia erant admonendi , vt à principio fidē resurrectionis reciperent. Postquam autem iam eam receperant, nō oportebat eos iam certificatos,tam frequentibus apparitionibus instrui. Vnde in Euangelio nō legitur, quod post primum diē eis apparuerit nisi quinquies:vt enim Augustin.dicit in lib.de cōsensu Euangelistarum, post primas quinque apparitiones, Sexto eis apparuit,vbi vidit eum Thomas, Septimo ad mare Tyberiadis in captione piscium, Octauo,in monte Galilææ,secudum Matth. Nono,quod dicit Mar.Nouissimè recumbentibus: quia iā non erāt in terra cum illo conuiuaturi,Decimo in ipso die Ascensionis, non iā in terra,sed eleuatus in nube.cum in cælū ascenderet.Sed nō omnia scripta sunt:sicut Ioan. fatetur.Celebra enim erat eius cum eis conuersatio , priusquam ascendisset in cælum: & hoc ad consolationem ipsorum. Vnde & primæ ad Corinthios decimoquinto dicitur , quod visus est plusquam quingentis fratribus simul , deinde visus est Iacobo , de quibus apparitionibus in Euangelio non habetur mentio.

Hom. 85. ¶ Ad quartum dicendum , quod sicut Chrysostomus dicit, exponens illud quod dicitur Matth.16. Postquam resurrexero, præcedam vos in Galilæam.Non,inquit, in longinquam quandam regionem,vt eis appareat,vadit:sed in ipsa gente & in ipsis ferè regionibus , in quibus cum eo plurimum fuerant conuersati: vt & hinc crederent quoniam qui crucifixus est, ipse est & qui resurrexit.

Propter hoc etiam in Galileam se ire dicit,vt à timore Iudeorum liberarentur. Sic ergo,vt Ambr.dicit super Luc. Dominus mandauerat discipulis,vt in Galileā eū viderent:sed illis obmetum intra conclaue residentibus,ipse primū se obtulit (nec hoc est promissi trāsgressio , sed potius festinata ex benignitate impletio) postea vero confirmitas annis , illi Galilæam petierūt. Vel mihil obstat,si dicamus pauciores intra conclaue,& quāplures in monte fuisse.Vt enim Eusebius dicit,duo Euāgelistæ,scilicet Lucas & Ioannes , solis vndecim hunc scribunt apparuisse in Hierusalem:cæteri vero duo in Galilæam properare, nō solis vndecim sed vniuersis discipulis & fratribus dixerunt angelum & Saluatorem iussisse. De quibus & Paulus meminit dicens, Deinde apparuit pluſquam quingentis fratribus simul. Est autē verior solutio , quod prius in Hierusalem latitantibus semel aut bis visus est,ad eorum consolationem:in Galilæa vero non clam aut semel aut bis , sed cum multa potestate ostensionem sui fecit,præbens se eis viuentem,post passionem in signis multis:vt Lucas testatur in Actibus.

Lib.1. p. lōge à fi.

In hac so lut.

Vel sicut dicit Aug.in li.de Consensu Euangelistarum, quod ab angelo & domino dictum est , quod præcederet eos in Galilæa,prophetice accipiendum est:in Galilæa enim secundū translationis significationem intelligēdum occurrit,quod Christi gratia de populo Israël transmigratura erat ad Gentes , quibus Apostoli prædicantes non crederentur , nisi eis ipse Dominus viam in cordibus hominum præpararet,& hoc intelligitur, Præcedet vos in Galilæam. Secundum illud autem,quod Galilæa interpretatur reuelatio , non iam in forma serui intelligendus est,sed in illa, in qua æqualis est Patri , quam promisit dilectoribus suis,quo nos præcedens non deseruit.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum Christus debuerit discipulis in alia effigie apparere.

Ii.q.12.

Ad quartum sic proceditur. Videtur quod Christus nō debuerit discipulis in alia effigie apparere. Nō enim potest apparere secūdū veritatē nisi quod est.Sed in Christo nō fuit nisi vna effigies.Si ergo Christus in alia effigie apparuit,non fuit apparitio vera,sed ficta:quod est inconueniens, quia vt Augustē dicit in lib.83.q.Si fallit Christus,veritas non est, est autem veritas Christus.Ergo videtur quod Christus non debuerit discipulis in alia effigie apparere.

3.dist.13. 2.art.4. q.1. ad 3. Et opc. 60.ca.11. 69.5.ii. Q.14

2 ¶ Præterea,Nihil potest in alia effigie apparere,quam habeat, nisi oculi intuentium aliquibus præstigiis detineantur. Huiusmodi autem præstigia cum fiant magicis artibus , nō cōueniūt Christo secundum illud secundæ ad Cor.sexto. Quæ conuētio Christi ad Belial? Ergo videtur quod nō debuerit in alia effigie apparere.

Ep. 18.

3 ¶ Præterea, Sicut per sacram Scripturam nostra fides certificatur , ita discipuli certificati sunt de fide resurrectionis per Christi apparitiones. Sed sicut Augustinus dicit in Epistola ad Hier. si vel vnum mendacium in sacra Scriptura recipiatur , infirmabitur tota sacræ Scripturæ autoritas. Ergo si vel in vna apparitione Christus discipulis apparuit aliter quam esset , infirmabitur quicquid discipuli post resurrectionem viderunt in Christo quod est inconueniens. Non ergo debuit in alia effigie apparere.

¶SED CONTRA est quod dicitur Mar.vlt.Post hæc duobus ex eis ambulantibus,ostensus est in alia effigie, euntibus in villam.

Ex ar.28

¶RESPONDEO dicendum , quod (sicut dictum est)resurrectio Christi manifestanda fuit hominibus per modum, quo eis diuina reuelantur. Innotescunt autem diuina hominibus diuersimodè,secundum quod diuersimodè sunt affecti. Nā illi, qui habent mentem bene dispositam , secundum veritatem diuina percipiunt. Illi autem, qui non habēt mentem bene dispositam , diuina percipiunt cum quadam cōfusione dubietatis, vel erroris.Animalis enim homo non percipit ea quę sunt spiritus Dei , vt dicitur 1. ad Cor. 2. Et ideo Christus quibusdam ad credendum dispositis , post resurrectionem apparuit in sua effigie.Illis autem in alia effigie apparuit , qui iam videbātur circa fidem tepescere.Vnde dicebant , Nos autem sperabamus , quia ipse esset redempturus Israël. Vnde Grego.dicit in Homi. quod talem se exhibuit eis in corpore , qualis apud illos erat in mente: quia enim adhuc in eorum cordibus peregrinus erat à fide,re se longius finxit, scilicet ac si esset peregrinus.

Hom. 26. in Euang.

¶ *Super Quæstionis quinquagesimequinte Articulum quintum.*

L.c.vlti. Titulus in principio corporis ab ipso Autore declaratur.

¶ In corpore primo declaratur duplex acceptio argumenti, scilicet prout est ratio , rei dubiæ faciens fidem : vel quit est sensibile signū ad manifestādam veritatem.

¶ Secundo respondetur quæsito,sumendo argumentū primo modo,duplici conclusione. Prima est:Christus nō probauit discipulis resurrectionem suam per argumēta, Secunda est: Christus probauit eis resurrectionem suam per argumentum tale(hoc est secundum quid)scilicet per sacram scripturam. Prima conclusio probatur, quia deerant principia argumenti nota discipulis. secunda probatur ex Euang.Luc.vlt.

¶ Vbi scito , q pluries post resurrectionem visus est Dominus hoc argumento', scilicet cum discipulis euntibus in Emaus,& cum Apostolis aperiendo illis sensum,vt intelligerēt scripturas,& in verbis allatis in litera.

* Alias Tantum.

¶ Tertio respondetur quæsito, accipiendo argumētum secundo modo vna cōclusione:Christus suam resurrectionē multis argumentis conuenienter declarauit.Probatur duplicitер quare hoc fecerit , & ex parte eorum', & ex parte officij prædicandi.

¶ *Super Quæstionis quinquagesimequinte Articulum sextum.*

Titulus clarus.

¶ In corpore est vna conclusio respōsiua quæsito:Vtraque manifestatio resurrectionis, scilicet per testimonium, & per argumentum , id. est signū sensibile , fuit sufficiens in suo genere: hoc est altera in genere testimonij, altera in genere signi sensibilis.

¶ Et intellige sufficientiam ad causandam certitudinem fidei,non certitudinem scientię.Manifestatur cōclusio quo ad primam partem,primo de testimonio angelorum:secundo de testimonio Scripturarum.

¶ Vbi quo ad testimonium angelorum potes addere, q̄ in die Ascensionis angeli testimonium perhibuerunt resurrectioni Christi , annūciando illius locum & secundū aduentum: ita quod testimonium angelorum habemus non solum per mulieres,sed ad ipsos discipulos immediate. Secūda autem pars conclusionis declaratur quo ad duo ostensa:primo quo ad veram resurrectionem secūdo quo ad gloriā illius.Ostensa ordinate in litera.In quę clara sunt omnia.

Ii.q.12. ar.3. & 4.tropu. 145. q.1.ep.60. ca.co.4.

Ex. de fide,c.capi.5.

Ad primum ergo dicendum , quod sicut Augustinus dicit in libro de Consensu Euang. Dominus poterat transformare carnem suam, vt alia re vera esset effigies ab illa, quam solebant intueri : quandoquidem & ante passionem suam transformatus est in mōte, vt facies eius clarescet sicut Sol: sed non ita nunc factum est. Non autē incongruenter accipimus hoc impedimentum in oculis eorum à Satana factū fuisse, ne agnoscerētur Iesus. Vnde Luc.vlti.dicitur,quod oculi eorum tenebantur,ne eum agnoscerent.

¶ Ad tertium dicendum, quod ratio illa sequeretur,si ab alienæ effigiei aspectu non fuissent reducti ad vere videndum Christi effigiem. Sicut enim Aug.dicit ibid. * Tamen à Christo facta est permissio,vt scilicet prędicto modo oculi eorum tenerentur vsque ad sacramentum panis, vt vnitate corporis eius participata , remoueri intelligatur impedimentū inimici, vt Christus possit agnosci. Vnde ibidem subditur, quod aperti sunt oculi eorū,& cognouerunt eum, non quod ante clausis oculis ambularent: sed inerat aliquid quo non sinerētur agnoscere quod videbant,quod scilicet caligo & aliquis humor efficere solet.

ARTICVLVS V.

¶ Virum Christus veritatem resurrectionis debuerit argumentis declarare.

Ad quintum sic proceditur. Videtur quod Christus veritatem resurrectionis nō debuerit argumētis declarare. Dicit enim Ambrosius. Tolle argumēta vbi fides quæritur,sed circa resurrectionem Christi quæritur fides. Non ergo habent ibi locum argumenta.

2 ¶ Præterea , Gregorius dicit,Fides non habet meritum , cui humana ratio præbet experimentum.Sed ad Christum non pertinebat meritū fidei euacuare. Ergo ad eum non pertinebat resurrectionem per argumenta confirmare.

3 ¶ Præterea , Christus in mundum venit, vt per eum homines beatitudinem adipiscantur : secundum illud Ioan.decimo. Ego veni vt vitam habeant , & abundantius habeant. Sed per huiusmodi ostensiones argumentorum videtur humanæ beatitudini impedimentum præstari : dicitur enim Ioan.20. Beati qui non viderunt & crediderunt. Ergo videtur quod Christus non debuerit per aliqua argumenta resurrectionem suam manifestare.

¶SED CONTRA est quod dicitur Act.1.quod apparuerit discipulis Christus per dies quadraginta in multis argumentis,loquens de regno Dei.

¶RESPONDEO dicendum , quod argumentum dicitur dupliciter. Quandoque dicitur argumentum quæcunque ratio , rei dubiæ faciens fidem. Quandoque autem dicitur argumentum aliquod sensibile signum,quod inducitur ad alicuius veritatis manifestationem: sicut etiam Aristotel.in libris suis aliquando vtitur nomine Argumenti. Primo igitur modo accipiendo argumentum , Christus non probauit discipulis suam resurrectionem per argumenta , quia talis probatio argumentatiua processisset ex aliquibus principiis , quæ si non essent nota discipulis , nihil per ea eis manifestaretur : quia ex ignotis non potest aliquid fieri notum. Si autem essent eis nota non transcenderent rationem humanam, & ita non essent efficacia ad fidem resurrectionis astruendam , quæ rationem humanam excedit. Oportet enim principia ex eodem genere assumi, vt dicitur in primo Posteriorum. Probauit autem eis resurrectionem suam per autoritatem sacræ Scripturæ (quæ est fidei fundamentum) cum dixit , Oportet impleri omnia quæ scripta sunt in lege & Psalmis & Prophetis de me , vt habetur Lucæ vltimo. Si autem accipiatur secundo modo argumentum , sic dicitur Christus suam resurrectionem argumentis declarasse , inquantum per quædam euidentia signa , se vere resurrexisse ostendit. Vnde in Græco,vbi nos habemus, In multis argumentis;loco argumenti,ponitur tecmerion,quod est signum euidens ad probandum.Quæ quidem signa resurrectionis Christus ostendit discipulis propter duo. Primo quidem, quia non erant corda eorum disposita , ad hoc quod de facili fidem resurrectionis acciperent , vnde ipse dicit eis Lucæ vltimo. O stulti & tardi corde ad credendum. Et Marci vltimo exprobrauit illis incredulitatem eorum & duritiam cordis. Secundo , vt per huiusmodi signa eis ostensa , efficacius eorum testimonium redderetur : secundum illud 1.Ioan.1. Quod vidimus, & audiuimus , & manus nostræ contrectauerunt,hoc testamur.

In Rhet. ad Alex. cap.4.

Tex.20.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum,quod Ambrosius ibi loquitur de argumentis secundum rationem humanam procedentibus,quæ inualida sunt ad ea quę sunt fidei ostendenda:sicut ostensum est.

In corp.

¶ Ad secundum dicendum , quod meritum fidei est ex hoc, quod homo ex mandato Dei credit quod non videt. Vnde illa sola ratio meritum excludit , quæ facit videri per scientiam id quod credendo proponitur,& talis est ratio demōstratiua. Huiusmodi autem rationes Christus non induxit ad resurrectionē suam declarandam.

In solut. ad 2.

¶ Ad tertium dicendum, quod (sicut dictum est) meritum beatitudinis,quod causat fides,non totaliter excluditur,nisi homo nollet credere , nisi ea quæ videt , sed quod aliquis ea quæ non videt,credat per aliqua signa visa,non totaliter fidem euacuat nec meritum eius. Sicut & Thomas,cui dictum est, Quia vidisti me,credidisti , aliud vidit & aliud credidit : vidit vulnera,& credidit Deum, Est autem perfectioris fidei qui non requirit huiusmodi auxilia ad credendum. Vnde ad arguendum defectum fidei in quibusdam Dominus dicit Ioan.4. Nisi signa & prodigia videritis,non creditis.Et secundum hoc potest intelligi,quod illi qui sunt tam prompti animi, vt credant Deo etiam signis non visis,sint beati per comparationem ad illos,qui non credunt nisi talia videant.

ARTICVLVS VI.

¶ Virum argumenta,quæ Christus induxit,sufficienter manifestauerint resurrectionem eius.

Locis supra arti.5. not.

Ad sextum sic proceditur. Videtur quod argumenta quæ Christus induxit, non sufficienter manifestauerint veritatem resurrectionis eius. Nihil enim ostendit Christus discipulis post resurrectionem,quod etiam Angeli hominibus apparentes , vel non ostenderint vel ostendere non potuerint: nam Angeli frequenter in humana effigie se hominibus ostenderunt: & cum eis loquebantur,& conuersabantur,& comedebant, ac si essent homines veri: sicut patet Genes.18.de Angelis , quos Abraham suscepit

Universidad de Deusto
Biblioteca

hospitio. Et in libro Tobiæ,de Angelo qui eum duxit & reduxit. Et tamen angeli non habent vera corpora naturaliter sibi vnita,quod requiritur ad resurrectionem. Non ergo signa quæ Christus discipulis exhibuit,fuerunt sufficientia ad resurrectionem eius manifestandam.

2 ¶ Præterea,Christus resurrexit resurrectione gloriosa,id est, habens simul humanam naturam cum gloria. Sed quædã Christus ostendit discipulis quæ videntur esse contraria naturæ humanæ(sicut quod ab oculis eorum euanuit, & quod ad eos ianuis clausis intrauit) quædam autem videntur esse contraria gloriæ: puta quod manducauit & bibit, & quod habuit vulnerum cicatrices. Ergo videtur quod illa argumenta non fuerint sufficientia neque conuenientia ad fidem resurrectionis ostendendam.

3 ¶ Præterea, Corpus Christi non erat tale post resurrectionem, vt tangi deberet ab homine mortali, vnde & ipse dixit Magdalenæ Ioan.20.Noli me tangere,nondum enim ascendi ad Patrem meum.Non ergo fuit conueniens, quod ad manifestandam veritatem resurrectionis suæ,seipsum discipulis palpãdum exhiberet.

4 ¶ Præterea, Inter dotes glorificati corporis, præcipua videtur esse ciaritas, quam tamen in resurrectione nullo argumento ostendit. Ergo videtur quod insufficientia fuerint illa argumenta ad manifestandam qualitatem resurrectionis Christi.

* Argumẽtũ 10 p pletum. 5 ¶ Præterea, * Angeli in testes resurrectionis inducti, ex ista dissonantia Euangelistarum,insufficientes videntur.Nam apud Matth.Angelus super lapidem reuolutum,apud Marcum vero, intus angelus describitur visus à mulieribus ingressus monumentum.Et rursus ab istis vnus,à Ioanne duo sedentes , à Luca vero duo stantes describuntur. Inconuenientia ergo videntur testimonia resurrectionis.

¶SED CONTRA est, quod Christus , qui est Dei sapientia , & suauiter & conuenienter disponit omnia : vt dicitur Sapien.8.

¶RESPONDEO dicendum , quod Christus resurrectionem suam dupliciter manifestauit , scilicet testimonio & argumento , siue signo. Et vtraque manifestatio in suo genere fuit sufficiens. Est enim vsus duplici testimonio ad manifestandam suam resurrectionem discipulis:quorum neutrum potest reseilt. Quorum primum est testimonium angelorum, qui mulieribus resurrectionem annuntiauerunt: vt patet per omnes Euangelistas. Aliud autem est testimonium Scripturarum , quas ipse proposuit ad ostensionem suæ resurrectionis:vt dicitur Luc.vlt.

Argumenta etiam fuerunt sufficientia ad ostendendam veram resurrectionem, & gloriosam. Quod autem fuerit vera resurrectio , ostendit vno modo ex parte corporis. Circa quod tria ostendit. Primo quidem quod esset corpus verum & solidum,non corpus phantasticum vel rarum,sicut est aër. Et hoc ostendit per hoc quod corpus suum palpabile præbuit. Vnde ipse dicit Lucæ vltimo. Palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet , sicut me videtis habere. Secundo ostendit quod esset corpus humanum , ostendendo eis veram effigiem, quam oculis intuerentur , Tertio ostendit eis quod esset idem numero corpus , quod prius habuerat , ostendendo eis vulnerum cicatrices. Vnde vt legitur Lucæ vltimo dicit eis. Videte manus meas & pedes meos , quia ego ipse sum. Alio modo ostendit eis veritatem suæ resurrectionis ex parte animæ,iterato corpori vnitæ. Et hoc ostendit per opera triplicis vitæ. Primo quidem per opus vitæ nutritiuæ : in hoc quod cum discipulis manducauit & bibit : vt legitur Lucæ vltimo. Secundo per opera vitæ sensitiuæ , in hoc quod discipulis ad interrogata respondebat, & præsentes salutabat,in quo ostendebat se & videre & audire. Tertio per opera vitæ intellectiuæ , in hoc quod eis loquebatur,& de Scripturis disserebat. Et ne quid deesset ad perfectionem manifestationis , ostendit etiam se habere diuinam naturam,per miraculum quod fecit in piscibus capiendis, & vterius per hoc quod eis videntibus ascendit in cælum:quia, vt dicitur Ioan.tertio.Nemo ascendit in cælum,nisi qui descendit de cælo , Filius hominis,qui est in cælo. Gloriam etiam suæ resurrectionis ostendit discipulis , per hoc quod ad eos ianuis clausis intrauit : secundum enim quod Gregorius dicit in Homil. palpandam carnem Dominus præbuit , quam ianuis clausis introduxit : vt esse post resurrectionem ostenderet corpus suum, & eiusdem naturæ & alterius gloriæ : Similiter etiam ad proprietatem gloriæ pertinebat , quod subito ab oculis eorum euanuit , vt dicitur Lucæ vltimo,quia per hoc ostendebatur quod in potestate eius erat videri & non videri: quod pertinet ad conditionem corporis glorioſi , vt supra dictum est. q.54.ar.1. ad 2.et 3.ad 3.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod licet singula argumentorum non sufficerent ad manifestandam perfecte Christi resurrectionem, tamen omnia simul accepta, perfecte Christi resurrectionem manifestant: maxime propter Scripturæ testimonium & Angelorum dicta , & etiam ipsius Christi assertionem miraculis confirmatam. Angeli autem apparentes non asserebant se homines esse : sicut asseruit Christus vere se hominem esse. Et tamen aliter Christus manducauit , & aliter Angeli.Nam quia corpora ab angelis assumpta non erant corpora viua vel animata , non erat vera comestio , licet esset vera cibi contritio , & traiectio in interiorem partem corporis assumpti. Vnde & Angelus dixit Tobiæ decimo. Cum essem vobiscum,videbar quidem vobiscum manducare & bibere,sed ego cibo inuisibili vtor. Sed quia corpus Christi vere fuit animatum,vera fuit eius comestio. Vt enim Augustdicit decimo tertio de Ciuitate Dei,non potestas,sed egestas edendi , corporibus resurgentium aufertur. Vnde, sicut Beda dicit , Christus manducauit potestate,non egestate. cap.22. cap.97.in Luc.

¶Ad secundum dicendum , quod (sicut dictum est) argumenta quædam inducebantur à Christo ad probandam veritatem humanæ naturæ , quædam vero ad probandum gloriam resurgentis. Conditio autem naturæ humanæ secundum quod in se consideratur (quantum scilicet ad statum præsentem) contrariatur conditioni gloriæ : secundum illud 1.ad Corinth. decimoquinto. Seminatur in infirmitate , surget in virtute. Et ideo ea quæ inducuntur ad ostendendam conditionem gloriæ, videntur habere contrarietatem ad naturam , non simpliciter, sed secundum statum præsentem : & econuerso. Vnde Gregor. dicit in Homil.quod duo mira & iuxta humanam rationem sibi valde contraria , Dominus ostendit , dum post resurrectionem corpus suum , & incorruptibile & tamen palpabile demonstrauit. Hom.26. in Euãg.

¶Ad tertium dicendum , quod (sicut Augustdicit super Ioan.)hoc quod Dominus dixit,Noli me tangere : nondum enim ascendi ad Patrem meum : sic dictum est , vt in illa fœmina figuraretur Ecclesia de Gentibus,quæ in Christum non credidit , nisi cum ascendisset ad Patrem : aut sic in se credi voluit Iesus , hoc est sic se spiritualiter tangi , quod ipse & Pater vnum sunt. Eius quippe intimis sensibus quodam modo ascendit ad Patrem , qui sic in eo profecerit , vt Patri agnoscat æqualem. Hæc autem carnaliter adhuc in eum credebat, quem sicut hominem flebat. Quod autem Maria alibi legitur Christum tetigisse , quando simul cum aliis mulieribus accessit , & tenuit pedes eius,quæstionem non facit , vt Seuerianus dicit.Si quidem illud de figura est , hoc de sexu : illud de diuina gratia, hoc de humana natura. Vel , sicut Chrysost.dicit, volebat hæc mulier adhuc cum Christo conuersari, sicut & ante passionem, & præ gaudio nihil magnum cogitabat : quamuis caro Christi multo melior facta fuerit resurgendo. Et ideo dixit , Nondum ascendi ad Patrem meum : quasi dicat , Non æstimes me iam terrenam vitam agere: quod enim in terris me vides , hoc est quia nondum ascendi ad Patrem meum , sed in promptu est quod ascendam.vnde subditur , Ascendo ad Patrem meum , & Patrem vestrum. Hom.25. in Ioan. cap.20.

¶Ad quartum dicendum,quod sicut Augustdicit in Dialog. ad Orosium , Clarificata carne Dominus resurrexit : sed noluit in ea clarificatione discipulis suis apparere , quia non possent oculis suis talem claritatem prospicere. Si enim antequam moreretur pro nobis , & resurgeret, quando transfiguratus est in monte, discipuli sui eum videre non potuerunt , quanto magis glorificata carne Domini , eum videre non potuerunt ? Est etiam considerandum , quod post resurrectionem Dominus hoc præcipue volebat ostendere,quod idem ipse esset,qui mortuus fuerat.quod multum poterat impedire , si eis sui corporis claritatem ostenderet.Nam immutatio quæ fit secundum aspectum , maxime ostendit diuersitatem eius quod videtur : quia sensibilia communia(inter quæ est vnum & multa,vel idem & diuersum) maxime diiudicat visus. Sed ante passionem,ne infirmitatem passionis eius discipuli despicerent , intendebat Christus eis gloriam maiestatis suæ ostendere : quam maxime demonstrat claritas corporis. Et ideo ante passionem , gloriam suam demonstrauit discipulis per claritatem : post resurrectionem autem per alia indicia. Dialo.65. q.14.

¶Ad

¶Ad quintum dicendum , quod , sicut Augustdicit in libro de Consensu Euang. possumus intelligere vnum angelum visum à mulieribus,secundum Matth.& Mar. vt eas ingressas in monumentum accipiamus : in aliquod scilicet spatium , quod erat aliqua maceria communitum,atque ibi vidisse angelum * sedẽtem à dextris , quod dicit Marcus. Deinde dum introspicerent locum,in quo iacuerat corpus Domini, visos ab eis alios duos Angelos , primo quidem sedentes (vt dicit Ioan.) & postea eos surrexisse , vt stantes viderentur : vt dicit Lucas.

QVÆSTIO QVINQVAgesimasexta, De resurrectionis Christi causalitate , in duos articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de causalitate resurrectionis Christi.

¶Et circa hoc quæruntur duo.

¶ Primo , vtrum resurrectio Christi sit causa nostræ resurrectionis.

¶ Secundo , vtrum resurrectio Christi sit causa nostræ iustificationis.

ARTICVLVS I.

¶ Virum resurrectio Christi sit causa resurrectionis corporum.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod resurrectio Christi non sit causa resurrectionis corporũ. Posita enim causa sufficienti , necesse est effectum poni. Si ergo resurrectio Christi est causa sufficiens resurrectionis corporum , statim eo resurgente omnes mortui resurgere debuerunt.

2 ¶ Præterea , Causa resurrectionis mortuorum est diuina iustitia, vt scilicet corpora simul præmientur vel puniantur cum animabus, sicut communicauerunt merito vel peccato:vt dicit Dionys.vlt.c.Cæleſt. hierarch.& etiam Damas.in 3.lib. Sed iustitiam Dei necesse esset impleri,etiam si Christus non resurrexisset. Ergo etiam Christo non resurgente, mortui resurgerent. Non ergo resurrectio Christi est causa resurrectionis eorum.

3 ¶Præterea,Si resurrectio Christi sit causa resurrectionis corporum,aut esset causa exemplaris,aut causa effectiua,aut meritoria.Sed non est causa exemplaris:quia resurrectionem corporum Deus operabitur : secundum illud Ioan.5.Sicut pater suscitat mortuos.Deus autem non indiget inspicere ad aliquod exemplar extra se. Similiter etiam non est causa effectiua : quia causa efficiens non agit nisi per contactum vel spiritualem vel corporalem. Manifestum est autem quod resurrectio Christi non habet contactum corporalem ad mortuos, qui resurgent, propter distantiam temporis & loci, similiter etiam nec contactum spiritualem , qui est per fidem & charitatem : quia etiam infideles & peccatores resurgent. Neque etiam est causa meritoria : quia Christus resurgens iam non erat viator , & ita non erat in statu merendi.Et ita nullo modo resurrectio Christi videtur esse causa nostræ resurrectionis.

4 ¶ Præterea , Cum mors sit priuatio vitæ, nihil videtur esse aliud destruere mortem, quam reducere vitam : quod pertinet ad resurrectionem.Sed Christus moriẽdo,mortem nostram destruxit. Ergo mors Christi est causa nostræ resurrectionis , non ergo eius resurrectio.

¶SED CONTRA est quod super illud 1.ad Corinth.15.Si Christus prædicatur , quod resurrexit à mortuis , &c.dicit glos. Qui est causa sufficiens resurrectionis nostræ.

¶RESPONDEO dicendum , quod illud , quod est primum in quolibet genere , est causa omnium , quæ sunt post, vt dicitur in Met. Primum autem in genere nostræ resurrectionis fuit resurrectio Christi,sicut ex supradictis patet. Vnde oportet quod resurrectio Christi sit causa nostræ resurrectionis. Et hoc est quod Apost.dicit 1.ad Cor.15. Christus resurrexit à mortuis primitiæ dormientium, quoniam quidem per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum. Et hoc rationabiliter: nam principium humanæ viuificationis est verbũ Dei , de quo dicitur in Psalm. Apud te est fons vitæ.Vnde & ipse dicit Ioan. 5.Sicut Pater suscitat mortuos & viuificat,sic & Filius quos vult viuificat. Habet autem hoc naturalis ordo rerum diuinitus institutus vt quælibet causa primo operetur in id quod est sibi propinquius , & per illud operetur in alia magis remota : sicut ignis primo calefacit aërem sibi propinquum,per quem calefacit corpora distantia , & ipse Deus primo illuminauit substãtias sibi propinquas, per quas illuminat magis remotas, vt Dionys. dicit 13.c.Cæleſt.hierarch.Et ideo verbum Dei primo tribuit vitam immortalem corpori sibi naturaliter vnito, & per ipsum operatur resurrectionem in hominibus aliis. Tex.4. q.1. ar.3 In corp.

¶AD PRIMVM ergo dicendum , quod (sicut dictum est) resurrectio Christi est causa nostræ resurrectionis per virtutem Verbi vniti, quod quidem operatur secũdum voluntatem. Et ideo non oportet quod statim sequatur effectus:sed secundũ dispositionem verbi Dei: vt scilicet primo conformemur Christo patienti & morienti in hac vita passibili & mortali , deinde perueniamus * ad percipiendum similitudinem resurrectionis ipsius. * Alias participãdum.

¶Ad secundum dicendum , quod iustitia Dei est causa prima resurrectionis nostræ:resurrectio autem Christi est causa secundaria & quasi instrumentalis.Licet autem virtus principalis agentis non determinetur ad hoc instrumentum determinate: tamen ex quo per hoc instrumentum operatur , instrumentum illud est causa efficiens,Sic ergo diuina iustitia,quantum est de se , non est obligata ad resurrectionem nostram causãndam per resurrectionem Christi: potuit enim alio modo nos Deus liberare,quam per Christi passionem & resurrectionem, vt supra dictum est.Ex quo tamen decreuit hoc modo nos liberare,manifestũ est,quod resurrectio Christi est causa nostræ resurrectionis. q.46.ar.1. & 3.

¶Ad tertium dicendum , quod resurrectio Christi non est proprie loquendo,causa meritoria nostræ resurrectionis:sed est causa efficiens & exemplaris.Efficiens quidem, inquantum humanitas Christi secundũ quam resurrexit,est quodammodo instrumentũ diuinitatis ipsius,& operatur in virtute eius:vt supra dictum est.Et ideo sicut alia quæ Christus in sua humanitate fecit vel passus est , ex virtute diuinitatis eius sunt nobis salutaria (vt supra dictũ est)ita & resurrectio Christi est causa efficiẽs nostræ resurrectionis virtute diuina : cuius proprium est mortuos viuificare.Quæ quidem virtus præsentialiter attingit omnia loca & tempora, & talis contactus * virtualis sufficit ad rationem huius efficientiæ. Et quia(vt dictũ est)primordialis causa resurrectionis humanæ est diuina iustitia: ex qua Christus habet potestatem iudiciũ facere,inquantum filius hominis est,virtus effectiua resurrectionis eius se extendit, non solum ad bonos,sed etiam ad malos,qui sunt eius iudicio subiecti.Sicut autem resurrectio corporis Christi , ex eo quod corpus illud est personaliter Verbo vnitum,est prima tempore,ita etiam est prima dignitate & perfectione:vt dicit gl.1.ad Cor.15. Semper autem id quod est perfectissimum,est exemplar eius quod est minus perfectũ , secundum suum modũ:& ideo resurrectio Christi est causa exemplaris nostræ resurrectionis.Quod quidem necessarium est,non ex parte resuscitantis , qui non indiget exemplari , sed ex parte resuscitatorum , quos oportet illi resurrectioni conformari:secundum illud Philip. 3. Reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratũ corpori claritatis suæ. Licet autem efficientia resurrectionis Christi se extendat ad resurrectionem tam bonorum quam malorum : exemplaritas tamen eius se extendit proprie solum ad bonos , qui sunt fidei conformes filiationis ipsius,vt dicitur Rom.8. q.11 ar.2. & 3. *Alias spiritualis. In solut. ad 2.

¶Ad quartum dicẽdum,quod secundum rationem efficientiæ,quæ dependet ex virtute diuina, cõuniter tam mors Christi, quam etiam resurrectio, est causa tam destructionis mortis, quam reparationis vitæ. Sed secundum rationem exemplaris, mors Christi , per quam recessit à vita mortali,est causa destructionis mortis nostræ:resurrectio vero eius,per quam inchoauit vitam immortalem,est causa reparationis vitæ nostræ. Passio tamen Christi est insuper causa meritoria : vt supra dictum est. q.48 ar.1.

Eb.3.c.24. *¶ Super Quæstionis quinquagesimæsextæ Articulum primum.*

Titulus clarus.

¶ In corpore vnius conclusio : Resurrectio Christi est causa nostræ resurrectionis.Probatur tripliciter. Primo ratiõe principii in quolibet genere, &c.secundo autoritate Apostoli tertio ex consonantia Verbi incarnati.Omnia clara &distincta sunt in litera.

* Supra lapidẽ reuolutum à monumento,&c. dicit Matth.vt hoc sit sedentem.

¶ In responsione ad tertium, aduerte quod humanitas Christi quia est organum coniunctum personaliter verbo Dei est velut vniuersale instrumentum Dei ad miracula facienda : vt ex superiori dictis habetur. Determinatur autem ad esse instrumentum ad hoc vel illud opus miraculosum,peraliquam ipsius conditionem:ita quod ex hoc quod passa est,intelligimus communicare sibi per quandam appropriationem virtutem remissiuam peccatorũ : & ex hoc quod resurrexit communicatiua similiter est sibi virtus resuscitatiua mortuorum,& sic de aliis similibus instrumentalibus actionibus:quæ humanitati Christi tribuũtur instrumẽtaliter,Dro autem principaliter.Sic enim resurrectio Christi dicitur causa nostræ resurrectionis :quoniam Christus homo in instrumentorum efficax constitutus est ad resuscitandos homines in vitam æternam.

4.dist.43. art.2.q.1. Et 4.con.ca.78. Et ver.q. 1 art.3. Et ad.7. Et sup.5.ca.46.Et.6.ca. 2.cor.7. Et 1.cor. 15.lect.1. vsq.

¶Ad primum ergo dicendum , quod (sicut dictum est) argumenta quædam inducebantur à Christo ad probandam veritatem humanæ naturæ , quædam vero ad probandum gloriam resurgentis. Conditio autem naturæ humanæ secundum quod in se consideratur (quantum scilicet ad statum præsentem) contrariatur conditioni gloriæ : secundum illud 1.ad Corinth. decimoquinto. Seminatur in infirmitate , surget in virtute. Et ideo ea quæ inducuntur ad ostendendam conditionem gloriæ, videntur habere contrarietatem ad naturam , non simpliciter, sed secundum statum præsentem : & econuerso. Vnde Gregor. dicit in Homil.quod duo mira & iuxta humanam rationem sibi valde contraria , Dominus ostendit , dum post resurrectionem corpus suum , & incorruptibile & tamen palpabile demonstrauit. Hom.26. in Euãg.

¶Ad tertium dicendum , quod (sicut Augustdicit super Ioan.)hoc quod Dominus dixit,Noli me tangere : nondum enim ascendi ad Patrem meum : sic dictum est , vt in illa fœmina figuraretur Ecclesia de Gentibus,quæ in Christum non credidit , nisi cum ascendisset ad Patrem : aut sic in se credi voluit Iesus , hoc est sic se spiritualiter tangi , quod ipse & Pater vnum sunt. Eius quippe intimis sensibus quodam modo ascendit ad Patrem , qui sic in eo profecerit , vt Patri agnoscat æqualem. Hæc autem carnaliter adhuc in eum credebat, quem sicut hominem flebat. Quod autem Maria alibi legitur Christum tetigisse , quando simul cum aliis mulieribus accessit , & tenuit pedes eius,quæstionem non facit , vt Seuerianus dicit.Si quidem illud de figura est , hoc de sexu : illud de diuina gratia, hoc de humana natura. Vel , sicut Chrysost.dicit, volebat hæc mulier adhuc cum Christo conuersari, sicut & ante passionem, & præ gaudio nihil magnum cogitabat : quamuis caro Christi multo melior facta fuerit resurgendo. Et ideo dixit , Nondum ascendi ad Patrem meum : quasi dicat , Non æstimes me iam terrenam vitam agere: quod enim in terris me vides , hoc est quia nondum ascendi ad Patrem meum , sed in promptu est quod ascendam.vnde subditur , Ascendo ad Patrem meum , & Patrem vestrum. Hom.25. in Ioan. cap.20.

¶Ad quartum dicendum,quod sicut Augustdicit in Dialog. ad Orosium , Clarificata carne Dominus resurrexit : sed noluit in ea clarificatione discipulis suis apparere , quia non possent oculis suis talem claritatem prospicere. Si enim antequam moreretur pro nobis , & resurgeret, quando transfiguratus est in monte, discipuli sui eum videre non potuerunt , quanto magis glorificata carne Domini , eum videre non potuerunt ? Est etiam considerandum , quod post resurrectionem Dominus hoc præcipue volebat ostendere,quod idem ipse esset,qui mortuus fuerat.quod multum poterat impedire , si eis sui corporis claritatem ostenderet.Nam immutatio quæ fit secundum aspectum , maxime ostendit diuersitatem eius quod videtur : quia sensibilia communia(inter quæ est vnum & multa,vel idem & diuersum) maxime diiudicat visus. Sed ante passionem,ne infirmitatem passionis eius discipuli despicerent , intendebat Christus eis gloriam maiestatis suæ ostendere : quam maxime demonstrat claritas corporis. Et ideo ante passionem , gloriam suam demonstrauit discipulis per claritatem : post resurrectionem autem per alia indicia. Dialo.65. q.14.

¶Ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super quæstionis quinquagesimæ sextæ Articulum secundum.*

Locis supra artic. 1. not.

Tract. 23.

TItulus clarus est intelligenti resurrectionem animæ esse à morte peccati: mors enim animæ peccatum est, & vita eius est gratia Dei.

¶ In corpore sunt duæ cõclusiones. Prima est. Resurrectio Christi habet virtutem instrumentaliter effectiuam respectu resurrectionis animarum, & non solum corporũ. Probatur. Resurrectio Christi agit in virtute deitatis, extendentis se non solum ad vitam corporum, sed animæ: ergo.

¶ Aduertẽdum, quod cõsequentia seu ratio ista præsupponit supradicta de potentia seu omnipotentia humanitatis Christi, quod scilicet ex tendat se potestas eius instrumentalis ad quæcunque mirabilia opera, exceptis his quę ipertant ad primam rerum creationem, &c. vt ibi latius patuit. Supposita enim adæquatione organi, gratia materiæ subiacente tenet argumẽtum. Virtus deitatis principalis extendit se ad vitam corporum & animarum: ergo virtus instrumentalis humanitatis extendit se ad eadem.

¶ Secundo cõclusio est. Resurrectio Christi est causa exemplaris resurrectionis animarũ. Probatur: quia Christo resurgẽti debemus etiam conformari. Et hoc declarat autoritate Apostoli quo ad duo, scilicet nouitatem vitæ, & quo ad vitationem viteriotia mortis.

Art præc. ad 3.

¶ *Super Quæstionis quinquagesimæ septimæ Articulũ primũ.*

Titulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio: Conueniens fuit Christum non remanere in terris sed ascendere in cælum. Probatur: Locus debet esse proportionatus locato, &c. clare patet ex litera.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Augustinus dicit resurrectionem animarum fieri per Dei substantiam, quantum ad participationem: quia scilicet participando diuinam bonitatẽ, animæ fiunt bonæ & iustæ, non autem participando quancunque creaturam. Vnde cum dixisset, Animæ resurgunt per substantiam Dei, subdit, Participatione enim Dei sit anima beata, non participatione animæ sanctæ. Sed participando gloriã corporis Christi, efficiuntur corpora nostra gloriosa.

Tract. 25. in Ioan.

¶ Ad secundum dicendum, quod efficientia resurrectionis Christi pertingit ad animas, non per propriam virtutem ipsius corporis resurgentis: sed per virtutem diuinitatis, cui personaliter vnitur.

¶ Ad tertium dicendum, quod resurrectio animarum pertinet ad meritum, quod est effectus iustificatoris: sed resurrectio corporum ordinatur ad pœnam vel præmiũ, quæ sunt effectus iudicantis. Ad Christum autem non pertinet iustificare omnes, sed iudicare: & ideo omnes resuscitat secundum corpus, sed non omnes secundum animam.

* Alterius iustificationis.

¶ Ad quartum dicendum, quod in iustificatione animarum duo concurrunt, scilicet remissio culpæ, & nouitas vitæ per gratiam. Quantum ergo ad efficientiam, quæ est per virtutem diuinam, tam passio Christi quam resurrectio est causa iustificationis quo ad vtrumque. Sed quantum ad exemplaritatem propriæ passio & mors Christi, est causa remissionis culpæ, per quam morimur peccato: resurrectio autem Christi, est causa nouitatis vitæ, quæ est per gratiam siue iustitiã. Et ideo Apost. dicit Rom. 4. quod traditus est, scilicet in morte propter delicta nostra, scilicet tollenda, & resurrexit propter iustificationem nostram, sed passio Christi est etiam causa meritoria: vt dictum est.

Ait præc. ad 3.

QVÆSTIO QVINQVAGESIMA septima, De ascensione Christi, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandũ est de ascẽsione Christi.

¶ Et circa hoc quæruntur sex.

¶ Primo, vtrum fuerit cõueniens Christum ascendere.

¶ Secundo, secundum quam naturam conueniat sibi ascensio.

¶ Tertio, vtrum propria virtute ascenderit.

¶ Quarto vtrum ascenderit super omnes cælos corporeos.

¶ Quinto, vtrum ascenderit super omnes spirituales creaturas.

¶ Sexto, de effectu ascensionis.

ARTICVLVS I.

¶ *Vtrum fuerit conueniens Christum ascendere.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod non fuerit conueniens Christum ascendere. Dicit enim Philosophus in 2. de Cœl. quod illa quæ optimo modo se habent, possident suum bonum sine motu. Sed Christus optime se habuit: quia & secũdum diuinam naturam est summum bonum, & secundum humanam naturam, est summe glorificatus: ergo suum bonum habet sine motu. Sed ascensio est quidã motus. Ergo non fuit conueniens, quod Christus ascenderet.

3. dist. 22. q. 3. ar. 2. q. 2. ad 3. Opusc. 62. cap. 3. Text. 44. & 60.

2 ¶ Præterea, Omne quod mouetur, mouetur propter aliquid melius. Sed Christo non fuit melius esse in cælo, quam in terra: nihil enim accreuit sibi per hoc quod fuit in cælo neque quantum ad animam, neque quãtum ad corpus. Ergo videtur quod Christus non debuerit in cælum ascendere.

3 ¶ Præterea, Filius Dei humanam naturam assumpsit ad nostram salutem. Sed magis fuisset salutare hominibus, quod semper conuersareatur nobiscum in terris: vnde ipse dixit discipulis suis Luc. 17. Veniunt dies, quãdo desideretis videre vnum diem Filij hominis, & non videbitis. Videtur ergo quod non fuerit conueniens Christum ascendere in cælum.

cap. 32.

4 ¶ Præterea, Sicut Gregor. dicit 14. Moral. corpus Christi in nullo mutatum fuit post resurrectionem. Sed non immediate post resurrectionem ascendit in cælum: quia ipse dicit post resurrectionem Ioan. 20. Nondum ascendi ad Patrem meum. Ergo videtur quod nec post quadraginta dies ascendere debuerit.

¶ SED CONTRA est, quod Dominus dicit Ioan. 20. Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum.

¶ RESPONDEO dicendum, quod locus debet esse proportionatus locato. Christus autem * post resurrectionem vitam immortalem & incorruptibilem inchoauit. Locus autẽ, in quo nos habitamus, est locus generationis & corruptionis, sed locus cælestis est locus incorruptionis. Et ideo non fuit conueniens, quod Christus post resurrectionem remaneret in terris, sed conueniens fuit quod ascenderet in cælum.

* Alias

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod illud optime se habet, quod sine motu possidet suum bonũ, est ipse Deus: quia est omnino immutabilis, secundum illud Malach. 3. Ego Deus, & non mutor. Quælibet autem creatura est mutabilis aliquo modo: vt patet per Aug. 8. super Gen. ad literam. Et quia natura assumpta à filio Dei, remansit creatura (vt patet ex his quę supra dicta sunt) nõ est inconueniens, si ei aliquis motus attribuatur.

cap. 32.

¶ Ad secundum dicendũ, quod per hoc, quod Christus ascendit in cælum, nil ei accreuit, quantum ad ea quæ sunt de essentia gloriæ, siue secundum corpus, siue secundũ animam, tamen accreuit ei aliquid quantũ ad loci decẽtiam: quod est ad bene esse gloriæ: non quod corpus eius aliquid aut perfectionis aut conseruationis acquireret ex corpore cælesti, sed solummodo propter quandam decentiam, hoc autem aliquo modo pertinebat ad eius gloriam. Et de hac decẽtia gaudium quoddã habuit, non quidem quod tunc de nouo de hoc gauderet inciperet, quando in cælum ascendit: sed quia nouo modo de hoc gaudium est, sicut de re impleta. Vnde super illud Psalm. Delectationes in dextera tua vsque in finem, dicit gloss. Delectatio & lætitia erit mihi in cõfessu tuo, humanis obtutibus subtracto.

¶ Ad tertium dicendum, quod licet præsentia corporalis Christi fuerit subtracta fidelibus per ascensionem, præsentia tamen diuinitatis ipsius semper adest fidelibus: secundum quod ipse dicit Mat. vlt. Ecce ego vobiscum sum vsque ad consummationem seculi. Qui enim ascendit in cælos, non deserit adoptatos: vt Leo papa dicit. Sed ipsa ascensio Christi in cælum, qua corporalem suam præsentiã nobis subtraxit, magis fuit vtilis nobis, quam præsentia corporalis fuisset. Primo quidem propter fidei augmentũ quæ est de non visis. Vnde ipse Dominus dicit discipulis suis Ioan. 16. quod Spiritus sanctus adueniens arguet mundum de iustitia, scilicet eorum qui credunt: vt August. dicit super Ioan. Ipsa quippe fidelium compatio, infidelium est vituperatio. Vnde subdit, Quia ad Patrem vado, & iam nõ videtis me: beati enim qui non vident & credunt. Erit igitur vestra iustitia de qua mundus arguetur: quoniam in me quem non videbitis credetis. Secũdo ad spei subleuationem. Vnde ipse dicit Ioan. 14. Si abiero, & præparauero vobis locum, iterum veniam & accipiam vos ad meipsum, vt vbi ego sum, & vos sitis. Per hoc enim, quod Christus humanam naturam assumptam in cælo collocauit, dedit nobis spem illuc perueniendi: quia vbi fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ: vt dicitur Mat. 24. Vnde Mich. 2. dicitur, Ascendit pandens iter ante eos. Tertio ad eligendum charitatis affectum in cælestia. Vnde dicit Apost. Col. 3. Quæ sursum sunt quærite, vbi Christus est in dextera Dei sedens: quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram: vt enim dicitur Mat. 6. Vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. Et quia Spiritus sanctus est amor, nos in cælestia rapiẽs, ideo Dominus dicit discipulis Ioan. 16. Expedit vobis vt ego vadam: si enim nõ abiero, Paracletus non veniet ad vos: si autem abiero mittam vos. Quod exponens August. super Ioan. dicit, Non potestis capere Spiritum, quandiu secundum carnem nosse persistitis Christum. Christo autem discedente corporaliter, non solum Spiritus sanctus, sed & Pater & Filius illis affuit spiritualiter.

Tract. 94.

* Alias

¶ Ad quartum dicendum, quod licet Christo resurgenti in vitam immortalem congruerit locus cælestis: tamen ascensionem distulit, vt veritas resurrectionis comprobaretur. Vnde dicitur Act. 1. quod post passionem suam præbuit seipsum viuum discipulis, in multis argumentis per dies quadraginta. Vbi dicit Gloss. ord. quædam gl. quod quia per quadraginta horas mortuus fuerat, quadraginta diebus se viuere confirmat. Vel per quadraginta * Alias ty dies * tempus præsentis seculi, quo Christus in Ecclesia conuersatur, potest intelligi: quia homo constat ex quatuor elementis,

& eruditur contra transgressionem decalogi.

ARTICVLVS II.

¶ *Vtrum conueniat Christo ascendere in cælum secundũ diuinam naturam.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod ascendere in cælum, conueniat Christo secundum diuinam naturam. Dicitur enim in Psalm. Ascendit Deus in iubilatione, & Deut. 33. Ascensor cæli, auxiliator tuus. Sed ista dicuntur de Deo etiam ante Christi incarnationem. Ergo Christo conuenit ascendere in cælum, secũdum quod Deus.

3. dist. 12. q. 3. ar. 1. ad 2. Et opus 3 cap. 147.

2 ¶ Præterea, Eiusdẽ est ascendere in cælum, cuius est descendere de cælo: secundum illud Ioan. 3. Nemo ascendit in cælũ, nisi qui de cælo descendit. Et Ephes. 4. Qui descendit, ipse est & qui ascendit. Sed Christus descendit de cælo, non secundum quod homo, sed secundum quod Deus: non enim humana eius natura ante in cælo fuerat, sed diuina. Ergo videtur quod Christus ascenderit in cælum, secundum quod Deus.

3 ¶ Præterea, Christus sua ascensione ascendit ad patrẽ: sed ad patris æqualitatẽ non peruenit secundũ quod homo, sic enim dicit: pater maior me est, & habetur Ioan. 14. Ergo videtur quod Christus ascendet sic quod Deus.

¶ SED CONTRA est quod Ephes. 4. super illud, Quod autem ascendit, quid est nisi quia & descendit? dicit gloss. Cõstat quod secundum humanitatem Christus descendit & ascendit.

Interlin.

¶ RESPONDEO dicendum, quod ly secundum duo potest notare, scilicet conditionem ascendentis, & causam ascensionis. Et si quidem designet conditionẽ ascendentis, tunc ascendere non potest conuenire Christo secundum conditionem diuinæ naturæ, tum quia nihil est diuinitate altius, quo possit ascendere: tum quia ascensio est motus localis, qui diuinæ naturæ non competit, quæ est immobilis & inlocalis. Sed per hunc modum ascensio competit Christo secundum humanam naturam, quæ cõtinetur loco, & motui subiici potest. Vnde sub hoc sensu poterimus dicere, quod Christus ascendit in cælum secundum quod homo, non secundum quod Deus. Si vero ly secundum quod designet causam ascensionis, cum Christus ex virtute diuinitatis in cælum ascenderit, non autem ex virtute humanæ naturæ, dicendum est quod Christus ascendit in cælum, non secundum quod homo, sed secundum quod Deus. Vnde August. dicit in serm. de Ascensione, De nostro fuit, quod filius Dei pependit in cruce, sed de suo, quod ascendit.

Serm 3. & est 175. in ordine.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod autoritates illæ prophetice dicuntur de Deo, secũdum quod erat incarnandus. Potest tamen dici, quod ascendere, etsi non proprie conueniat diuinæ naturæ, potest tamen ei metaphorice conuenire, prout sci licet dicitur in cor hominis ascendere quando cor hominis se subiicit, & humiliat Deo. Et eodem modo metaphorice dicitur ascendere, respectu cuiuslibet creaturæ, ex eo quod eam subuehit sibi.

¶ Ad secundum dicendum, quod ipse idem est qui ascendit & qui descendit (dicit enim Aug. in lib. de Symbolo, Quis est qui descendit? Deus homo. Quis est qui ascendit? idẽ ipse Deus homo.) Descẽsus tamen duplex attribuitur Christo: vnus quidem quo dicitur descendisse de cælo, qui quidem attribuitur Deo homini secundum quod Deus. Non enim est iste descensus intelligendus secundũ motum localem, sed secũdum exinanitionem, qua cum in forma Dei esset, serui formã suscepit. Sicut enim dicitur exinanitus non ex eo quod suam plenitudinem amiserit, sed ex eo quod nostram paruitatem susceperit: ita dicitur descendisse de cælo, non quod cælum deseruerit, sed quia naturam terrenam assumpsit in vnitatem personæ. Alius autem est descensus quo descendit in inferiores partes terræ, vt dicitur Ephes. 4. Qui quidem est descẽsus localis, vnde competit Christo secundum conditionem humanæ naturæ.

lib. 4. c. 9.

¶ Ad tertium dicendum, quod Christus dicitur ad Patrem ascendere, inquantum ascendit ad confessum paternæ dexteræ. Quod quidem conuenit Christo, cõqualiter autem secundum diuinam naturam: aliqualiter autem secundum humanam, secundum quod infra dicetur.

ARTICVLVS III.

¶ *Vtrum Christus ascenderit propria virtute.*

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod Christus non ascẽderit propria virtute. Dicitur enim Marc. vlt. quod dominus Iesus postquam locutus est discipulis, assumptus est in cælum. Et Actor. 2. dicitur, Vi-

Opus 3. c. 147. Et opus. 60. c. 23 col. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ septimæ Articulū quartū.

TItulus vt sonat, intelligendus est.

¶ In corpore vna est cōclusio: Conuenientissimum est Christo quòd sit super omnia corpora constitutus in alto. Probatur: Quoniam aliqua corpora perfectius participant bonitatem diuinam, tanto sunt superiora localiter: sed corpus Christi gloriosum perfectius participat, &c.

¶ Aduerte hic, Autorem opinari Christum secundum corpus esse supra cælos omnes, sic quod planta pedis eius, est supra superficiem conuexam supremi cæli. hoc enim concludit & ratio in corpore allata, quod quanto corpus est perfectius, tanto est superius secundum locum, & hoc expresse explicatur in responsione ad secundum dicēdo, Nihil prohibet corpus Christi esse extra totam cōtinentiam cælorum corporeorum, & non esse in loco continente. Et hoc ideo dicunt sic, vt sciāt dicentes corpus Christi sic esse supra omnes cælos, quodest in suprema parte supremi cæli, quod non sequuntur doctrinam Autoris: ex hoc enim sequitur manifeste, quod non est superius supremo cælo, & quod non est extra totā continentiam cæloruin corporeorum, quorum primum contrariatur corpori articuli, secundum autem, responsioni ad secundum.

¶ Sed occurrit hic Durand. in tertio sent. dist. 22. ar. vlt. obiiciens contrā hanc positionem: quia sequeretur quod Christus nec se nec alia videret corporali visione, quia visio fit per diaphanum medium, quod supra conuexum supremi cæli non inuenitur.

¶ Ad hoc dicitur, quod sicut supra natura ordinem corpus Christi locatur supra conuexum cæli supremi: ita supra naturæ ordinem exercetur ibi visio corporalis absq; diaphano medio continuo vsque ad oculum.

¶ Mirum est autem de sic obiicientibus ad cōcludendum. Dicāt quæso, quomodo iam Christus quam alij Sancti, post resurrectionem si intra conuexum cæli continentur, auditionē corporalem exercebūt, cum auditus fiat p medium aēreum, quibus nō est, nec cælū supplet vicem aēris: quoniam nō inquantum diaphanus aēr mediat in auditu, vt patet ex hoc quod abiq; diaphano in actu audimus, in tenebris constitutis nobis & fonante & sono, & rursus cæli

Hom. 29. in Euāg.

9.76.ar.7. Nō compleuit.

Epist.56.

lib.22, ca. vlti.

Art.1.

Tract.23. in Ioan.

dentibus illis eleuatus est, & nubes suscepit eum ab oculis eorum. Sed illud quod assumitur & eleuatur, ab alio videtur moueri. Ergo Christus non propria virtute, sed aliena ferebatur in cælum.

2 ¶ Præterea, Corpus Christi fuit terreum sicut & corpora nostra. Corpori autem terreno, contra naturam est ferri sursum. Nullus autem motus est ex propria virtute eius quod contra naturam mouetur. Ergo Christus non ascendit propria virtute in cælum.

3 ¶ Præterea. Propria virtus Christi est virtus diuina. Sed motus ille nō videtur fuisse ex virtute diuina: quia cum virtus diuina sit infinita, motus ille fuisset in instanti, & sic non potuisset videntibus discipulis eleuari in cælum: vt dicitur Act.1. Ergo videtur quod Christus non ascenderit propria virtute.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Isa.63. Iste formosus, in stola sua gradiens in multitudine fortitudinis suæ. Et Gregor. dicit in Homil. Ascensionis, Notandum est, quod Helias in curru legitur ascendisse: vt videlicet aperte demōstraretur, quia homo pur⁹ adiutorio indigebat alieno. Redēptor autem noster non curru, non Angelis subleuatus legitur: quia qui fecerat omnia, super omnia sua virtute ferebatur.

¶ RESPONDEO dicendum, quod in Christo est duplex natura, diuina scilicet & humana, vnde secundum vtranque naturam potest accipi propria virtus eius. Sed secundum humanam naturam potest accipi duplex virtus Christi. Vna quidem naturalis, quæ procedit ex principiis naturæ, & tali virtute manifestum est quod Christus in cælum non ascendit. Alia autem virtus in humana natura Christi, est virtus glorię, secundum quam Christus in cælum ascendit, Cuius quidem virtutis rationem quidā accipiunt ex natura quintæ essentię, quę est lux vt dicunt, quam ponunt esse de cōpositione humani corporis, & per eam elemēta contraria conciliari in vnum. Ita quod in statu huius mortalitatis natura elementaris in corporibus humanis dominatur: & ideo secundum naturam elemēti prædominantis, corpus humanum naturali virtute deorsum fertur. In statu autem gloriæ prædominabitur natura cælestis: per cuius inclinationem & virtutem corpus Christi & alia Sanctorum corpora feruntur in cælum. Sed de hac opinione & in Prima parte habitū est, & infra magis agetur in tractatu de Resurrectione communi.

Hac autem opinione prætermissa, alij assignant rationem prædictæ virtutis ex parte animæ glorificatæ, ex cuius redundantia glorificabitur corpus, vt Augustin. dicit ad Dioscorum. Erit enim tanta obedientia corporis gloriosi ad animam beatam vt (sicut Aug. dicit 22. de Ciuit. Dei.) Vbi volet spiritus, ibi protinus erit corpus, nec volet aliquid spiritus, quod nec spiritū possit decere, nec corpus. Decet autem corpus spirituale & immortale esse in loco cælesti, sicut dictum est. Et ideo ex virtute animæ volentis, corpus Christi ascendit in cælum. Sicut autem corpus efficitur gloriosum participatione animæ, ita vt Augustin. dicit super Ioan. participatione Dei fit anima beata. Vnde prima origo ascensionis in cælum est virtus diuina. Sic igitur Christus ascendit in cælū propria virtute, primo quidem virtute diuina,

secundo virtute animæ glorificatæ mouentis corpus, prout vult.

quasi ætate fusi sunt, vt nō possint percuti, &c. Mittamus hęc supernaturalia futuri seculi, scitiæ futuri seculi.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut Christus dicitur propria virtute surrexisse, & tamen est suscitatus à Patre eo quod eadem est virtus Patris & Filij: ita etiā Christus ex propria virtute ascendit in cælum, & tamen à Patre est eleuatus & assumptus.

¶ Ad secundum dicendum, quod ratio illa probat quod Christus non ascendit in cælum propria virtute, quæ est naturæ humanæ naturalis: ascendit tamen in cælum propria virtute, quæ est virtus diuina: & propria virtute, quæ est animæ beatæ. Et licet ascendere sursum, sit contra naturā humani corporis secundum statum præsentem, in quo corpus non est omnino subiectum spiritui: tamen non erit contra naturam neque violētum corpori glorioso, cuius tota natura est omnino subiecta spiritui.

¶ Ad tertium dicendum, quod etsi virtus diuina sit infinita, & infinite operetur quantum est ex parte operantis: tamē effectus virtutis eius recipitur in rebus secundum earum capacitatem, & secundum Dei dispositionem. Corpus autem non est capax, vt in instanti localiter moueatur, quia oportet quod commetiatur se spatio, secundum cuius diuisionem diuiditur tempus: vt dicitur 6. Phys. Et ideo non oportet quod corpus motum à Deo moueatur in instanti: sed mouetur ea velocitate, qua Deus disponit.

Text.37. 38.& 39.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum Christus ascenderit super omnes cælos.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod Christus non ascenderit super omnes cælos. Dicitur enim in Psal. Dominus in templo sancto suo, Dominus in cælo sedes eius. Quod autem est in cælo, non est supra cælū. Ergo Christus non ascendit super omnes cælos.

3. dist.12. q.3.ar.3. vbi. 1. & 4. ca. Etropul. ca.9.

2 ¶ Præterea, Super omnes cælos non est aliquis locus, vt probatur in primo de Cælo, Sed omne corpus oportet esse in loco. Ergo corpus Christi non ascendit super omnes cælos.

Text.63.

3 ¶ Præterea, Duo corpora non possunt esse in eodem loco. Cum igitur non sit transitus de extremo in extremum nisi per medium, videtur quod Christus non potuisset ascendere super omnes cælos, nisi cælum diuideretur, quod est impossibile.

4 ¶ Præterea, Act.1. dicitur, quod nubes suscepit eum ab oculis eorum. Sed nubes non possunt eleuari supra cælum. Ergo Christus non ascendit super omnes cælos.

5 ¶ Præterea, Ibi credimus Christum in perpetuum permansurum quo ascendit. Sed quod contra naturam est, non potest esse sempiternum: quia id quod est secundum naturam, est vt in pluribus, & vt frequētius. Cum ergo contra naturam sit corpori terreno, esse supra cælum, videtur quod corpus Christi supra cælum non ascenderit.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Ephes.4. Ascendit super omnes cælos, vt adimpleret omnia.

¶ RESPONDEO dicendum, quod quanto aliqua corpora perfectius participant bonitatem diuinam, tanto sunt superiora corporali ordine, qui est ordo localis. Vnde videmus quod corpora quæ sunt magis formalia, sunt naturaliter superiora (vt patet per Philosophum in quarto Physi. & in secundo de Cælo) per formam enim vnumquodque corpus participat diuinum esse, vt patet in 1. Physic. Plus autem participat de diuina bonitate corpus per gloriam, quam quodcūque corpus naturale per formam suæ naturæ. Et inter cætera corpora gloriosa, manifestum est, quod corpus Christi maiori resulget gloria. vnde conuenientissimum est fibi, quod sit supra omnia corpora constitutum in alto. Et ideo super illud Ephes.4. Ascendens in altum, dicit glos. Loco & dignitate.

Text.32. Text.31. D.142. D.143.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod sedes Dei dicitur esse in cælo, non sicut in continente, sed magis sicut in contento. Vnde non oportet aliquam partem cæli eo superiorem esse, sed ipsum esse super omnes cælos. Sicut & in Psal. dicitur, Eleuata est magnificentia tua, super cælos, Deus.

D.143.5 350.

¶ Ad secundum dicendum, quod locus habet rationē continentis. vnde primum continens habet rationem primi locantis, quod est primum cælum. Intantum igitur corpora indigent esse

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ septimæ Articulū quintū.

TItulus intelligēdus est cum grano salis: prout respondendo apparet: hoc est, quod ponitur ibi locatum pro loco, ita quod per ly omnem creaturam spiritualem, intelligimus locum omnis creaturę spiritualis. Secutus est enim Autor vsitatū modum loquendi, quo cōsueuimus dicere aliquē Episcopum vel Principem ascendisse super ratles & tales, qui ascendit ad locum superiorem locis talium & talium. Vnde sensus tituli est, an locus quo ascendit Christus, sit superior locis, in quibus sunt quæcunque spirituales creaturæ.

Text.69.

¶ In corpore vnica conclusio: Corpori Christi debetur locus altior vltra omnem creaturam etiam spiritualem. Probatur: Tanto altior locus rei debetur, quanto est nobilior: sed corpus Christi secundum dignitatem personalem excellit omnes substātias spirituales: ergo, &c.

Hom.26 in Euāg.

¶ Circa hanc comparationem dubiū occurrit: quoniam vana videtur: Nam supra conuexum seu in superficie conuexa cæli empyrei non datur locus altior aut minus altus, cum sit perfecte sphæricum: constat autem illic esse angelos beatos, & corpus Christi illic esse conclusum est ex articulo præcedenti.

¶ Ad hoc dicitur, quod licet secundum longitudinem diametri à cētro ad circunferentiam nulla pars conuexæ superficiei corporis perfecte sphærici sit altior alia: vt patet ex eo quod omnes lineæ ductæ à centro ad circunferentiam sunt æquales: & secundum hunc sensum procedit dubium. Si tamen eadem superficies conuexa consideretur vt ordinata ad aliquid vnum in ea agendum (verbi gratia ad exercendum actum iudicij) sic vnus locus seu vna pars eius inuenitur altior altera, iuxta approximationē ad solium principis: sicut enim pars illa foris vt valior, & reliquæ vt inferiores sunt. Et sic diuina Sapientia superficiē cæli empyrei quālacunq; secundum se fecerit æqualem: secundum tamē quod venit in vsum habitationis creaturarū beatarū, dispositi vna pars quasi solium, & reliquas in ordine ad illam superiores vel inferiores. Et sic Christus secundū corpus in parte illa solij stans, ita suprema parte supremoq; loco residere dicitur: & reliquæ creaturæ beatę hinc & inde inferiores partes tenent.

Infra q. 76. ar. 7. Sanct. 3. Bonau. Ric. Brul. 8. fi. Et Ephes. lect. 7 fi. & 4 lec. 16.

¶ Ad quintum dicendum, quod corpus gloriosum non habet ex principiis suæ naturæ, quod possit in cælo, aut supra cælum esse: sed habet hoc ex anima beata, ex qua recipit gloriam. Et sicut motus gloriosi corporis sursum non est violētus, ita nec quies violenta: vnde nihil prohibet eam esse sempiternam.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum corpus Christi ascenderit super omnem creaturam spiritualem

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod corpus Christi non ascenderit super omnem creaturam spiritualem. Eorum enim quæ non dicuntur secundum vnam rationem non potest conuenienter fieri comparatio. Sed locus non eadem ratione attribuitur corporibus & spiritualibus creaturis, vt patet ex his quæ dicta sunt in Prima parte. Ergo videtur quod non possit dici corpus Christi ascendisse super omnem creaturam spiritualem.

2 ¶ Præterea, Aug. dicit in lib. de Vera relig. quod omni corpori spiritus præfertur. Sed nobiliori rei sublimior debetur locus. Ergo videtur quod Christus non ascenderit super omnem spiritualem creaturam.

3 ¶ Præterea, in omni loco est aliquod corpus, cum nihil sit vacuum in natura. Si ergo nullum corpus obtinet altiorem locū, quam spiritus in ordine naturalium corporum, nullus locus erit super omnem spiritualem creaturam. Non ergo corpus Christi potuit ascendere super omnem spiritualem creaturam.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Ephes.1. Constituit illum supra omnē principatum & potestatem, & supra omne nomen quod nominatur siue in hoc seculo, siue in futuro.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd tanto alicui rei debetur altior locus, quanto est nobilior, siue debeatur ei locus per modum contactus corporalis, sicut corporibus: siue per modum cōtactus spiritualis, sicut spiritualibus substantiis. Exinde enim spiritualibus substantiis debetur secundum quandam congruentiam locus cęlestis, qui est supremus locorum, quia illæ substantiæ sunt supremæ in ordine substantiarū. Corpus autem Christi, licet considerando conditiones naturæ corporeæ, sit infra spirituales substantias, considerando tamen dignitatem vnionis, qua est personaliter Deo cōiunctum, excellit dignitatem omniū spiritualium substantiarum. Et ideo secundum prædictæ congruentiæ rationē debetur sibi locus altior vltra omnem creaturam etiam spiritualem. Vnde & Gregor. dicit in Homi. Ascensionis, quod qui fecerat omnia, super omnia sua virtute ferebatur.

D.143. Hom 29. in Euāg.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod licet alia ratione attribuatur locus corporali & spirituali substantiæ: tamē hoc est in vtraque ratione commune, quod digniori rei attribuitur superior locus.

¶ Ad secundum dicendū, quod ratio illa procedit de corpore Christi secundum conditionem naturæ corporeæ, non autem secundum rationem vnionis.

¶ Ad tertium dicendum, quod comparatio ista potest attendi vel secundum rationem locorum: & sic nullus locus est tam altus, qui excedat dignitatem spiritualis substantiæ secundum quod procedit obiectio. Vel secundum dignitatem eorum quibus attribuitur locus: & sic corpori Christi debetur, vt sit supra spirituales creaturas.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum ascensio Christi sit causa nostræ salutis.

¶ Super Quæstionis quinquagesimæ septimæ Articulū sextum.

TItulus clarus.

¶ In corpore vna cōclusio: Ascēsio Christi est causa nostræ salutis: Christus enim fuit causa nostræ salutis, inquantum salutem nostram meruit. Sed per ascensionem nihil nobis meruit: quia ascensio pertinet ad præmium exaltationis eius. Non est autem idem meritum & prętmium, sicut nec via & terminus. Ergo videtur quod ascensio Christi non sit causa nostræ salutis.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod ascēsio Christi non sit causa nostræ salutis: Christus enim fuit causa nostræ salutis, inquantum salutem nostram meruit. Sed per ascensionem nihil nobis meruit: quia ascensio pertinet ad præmium exaltationis eius. Non est autem idem meritum & prętmium, sicut nec via & terminus. Ergo videtur quod ascensio Christi non sit causa nostræ salutis.

2 ¶ Præterea, Si ascensio Christi est causa nostræ salutis, maxime hoc videtur quantum ad hoc, quod ascensio eius sit causa nostræ ascensionis: sed hoc collatum est nobis per eius passionem: quia, vt dicitur Hebr.10. habemus fiduciā in introitu Sanctorum per sanguinem ipsius. Ergo videtur quod ascensio Christi non fuerit causa nostræ salutis.

3 ¶ Præterea, Salus nobis per Christum collata, est sempiterna: secundum illud Isa.51. Salus autem mea in sempiternum erit. Sed Christus non ascendit in cælum, vt ibi in sempiternum esset: dicitur enim Act.1 Quemadmodum vidistis eum ascendentem in cælum, ita veniet. Legitur etiam, multis Sanctis se demonstrasse in terris post suam ascensionem: sicut de Paulo legitur Act.9. Ergo videtur quod eius ascensio non sit causa nostræ salutis.

¶ SED CONTRA est quod ipse dicit Ioan. decimosexto. Expedit vobis, vt ego vadam, id est, vt recedam à vobis per ascensionem.

¶ RESPONDEO dicendum, quod ascensio Christi est causa nostræ salutis dupliciter. Vno modo ex parte nostra: alio modo ex parte ipsius. Ex parte quidem nostra, inquantum per Christi ascensionem mens nostra mouetur in ipsum: quia per eius ascensionem (sicut supra dictum est) primo quidem datur locus fidei, secundo spei, tertio charitati. Quarto etiam

Act.1. ad 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis quinquagesimæoctauæ Articulum primum.

TItulus vt sonat.

¶ In corpore artic. distinguit Autor duos sensus quæsiti, & respondet vnica conclusione, scilicet, Vtroque modo Christo cõuenit sedere ad dexteram Patris. Distinctio est explicite, de ly sedere, quod significat vel quietem, vel reglam seu iudiciariam dignitatem. Immo scientur quoq; distinctio de ly dextera, quod significat vel beatitudinẽ Patris vel iudiciariam seu regiam potestatem. Declaratúrque conclusio, & firmatur autoritatibus Augustini.

¶ Aduerte pro tota hac materia duo. Primum est, q; tam Sedere quàm Dextera semitur non proprie, sed metaphorice, vt clare patet in litera. Si tamen de positione Christi inquantũ homo quæratur an stet vel sedeat in cælo, dicẽdum est quod stat. Et ratio est quoniam positiones corporis dupliciter assumi possunt, vel in ordine ad officia humana, vel in ordine ad naturam. Et licet secundũ officia diuersi conueniãt homini situs: quoniam pugnantis est stare, iudicãtis sedere, &c. secundum tamen naturam vnus est naturalis situs, scilicet stare: sedere enim, cubare & huiusmodi, infirmitatis seu imbecillitatis naturæ sunt. Vnde quum Christus ad vitã impassibilem resurrexit, naturali situ proprie naturæ in sua fortitudine, quæ est stare, vtitur.

q.56.art.1. & 3.

¶ Secundũ est, q; sedere metaphorice sumptum in proposito importat vel quietẽ seu habitare, vel regiam, seu iudiciariam non potestatem, sed dignitatem. Et in hoc differt a tertia significatione dexteræ metaphoricè sumptæ: dextera enim Patris sumitur tertio modo pro regia seu iudiciaria potestate: sedere autẽ, pro dignitate, vt patet in sequẽti articulo. Nec obstat quod in hoc articulo dicitur, q. sessio secunda significatione significat regẽ à vel iudiciariam potestatẽ: procedens enim Autor naturali doctrinæ ordine de confusis ad distincta, vsus est hic Potestatis nomine, prout confundit in se dignitatem, explicaturus in sequenti articulo distinctè dignitatem seorsum à potestate, & illã sessioni, hanc dexteræ attributurus.

¶ Super Quæstionis quinquagesimæoctauæ Articulum secũdum.

TItulus clarus est.

¶ In corpore vna conclusio; Christus sedet secundum quod Deus sedet ad dexteram Patris.

Ordin. & interl.

per hoc reuerẽtia nostra augetur ad ipsum dum iam non existimamus eum sicut hominem terrenum, sed sicut Deum cælestẽ, sicut & Apost. dicit 2. ad Corinth. 5. Et si cognouimus secundũ carnem Christum, (id est mortalẽ, ſ. er quod putauimus eum tantum hominem: vt glos. exponit) sed nunc iam non nouimus. Ex parte autẽ sua quantum ad ea quæ ipse fecit, ascendens propter nostram salutem: primo quidem viam nobis præparauit ascendendi in cælum, secundum quod ipse dicit Ioan. 14. Vado parare vobis locum, & Mich. 2. Ascendit, pandens iter ante eos. Quia enim ipse est caput nostrum, oportet illuc sequi membra, quo caput præcessit. Vnde dicitur Ioan. 14. Vt vbi ego sum, & vos sitis. Et in huius signũ, animas Sanctorum quas de inferno eduxerat, in cælum traduxit: secundum illud Psalm. Ascendens Christus in altum, captiuam duxit captiuitatem: quia scilicet, eos qui fuerant à diabolo captiuati, secum duxit in cælum, quasi in locum peregrinum humanæ naturæ, bona captione captiuos, vtpote per victoriã acquisitos. Secundo, quia sicut Pontifex in veteri Testamẽto, intrabat Sanctuarium, vt assisteret Deo pro populo: ita & Christus intrauit cælum ad interpellandum pro nobis, vt dicitur Heb. 7. Ipsa enim repræsentatio sui ex natura humana, quam in cælum intulit, est quædam interpellatio pro nobis: vt ex quo Deus humanam naturam sic exaltauit in Christo, etiam eorum misereatur, pro quibus filius Dei humanã naturam assumpsit. Tertio vt in cælorum sede quasi Deus & dominus constitutus, exinde diuina dona hominib⁹ mitteret: secundum illud Ephes. 4. Ascendit super omnes cælos, vt adimpleret omnia, scilicet donis suis, secundum glossam.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod ascensio Christi est causa nostræ salutis, non per modum meriti, sed per modũ efficientiæ: sicut supra de Resurrectione dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, quod passio Christi est causa nostræ ascensionis in cælum, proprie loquendo, per remotionem peccati prohibentis, & per modum meriti: ascensio autem Christi est directe causa ascensionis nostræ, quasi inchoando ipsam in capite nostro, cui oportet membra coniungi.

¶ Ad tertium dicendum, quod Christus semel ascendens in cælum, adeptus est filii & nobis in perpetuum, ius & dignitatem mansionis cælestis. Cui tamẽ dignitati non derogat, si ex aliqua dispensatione Christus quandoque corporaliter ad terram descendat vel vt ostendat se omnibus, sicut in iudicio: vel vt ostendat se alicui specialiter, sicut Paulo, vt habetur Act. 9. Et ne quis credat hoc factum fuisse, non Christo ibi corporaliter præsente, sed aliqualiter apparente, contrarium apparet per hoc quod ipse Apostolus dicit primæ ad Corint. 15. ad confirmandam resurrectionis fidem, Nouissime omnium tanquam abortiuo visus est & mihi. Quæ quidem visio veritatem resurrectionis non probaret, nisi verum Christi corpus visum fuisset ab eo.

QVÆSTIO QVINQVAgesimaoctaua, de sessione Christi ad dexteram Patris, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de sessione Christi ad dexteram patris.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum Christus sedeat ad dexteram Dei patris.

¶ Secundo, vtrum hoc conueniat sibi secundum diuinam naturam.

¶ Tertio, vtrum conueniat sibi secundum humanam naturam.

¶ Quarto, vtrum hoc sit proprium Christi.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum Christus conueniat sedere ad dexteram Dei patris.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod Christo non conueniat sedere ad dexteram Dei patris. Dextera enim & sinistra sunt differentiæ positionũ corporalium. Sed nihil corporale conuenit Deo: quia Deus spiritus est: vt habetur Ioan. 4. Ergo videtur quod Christus non sedeat ad dexteram patris.

3. dist. 32. q. 1. ar. 3. q. 1. Et opus. 2. c. 24. 7. & opus. 6. c. 9. Et ad Hebr. 8. lect. 1. c. 1.

2 ¶ Præterea, Si aliquis sedet ad dexteram alicuius, ille sedet ad sinistram eius. Si ergo Christus sedet ad dexterã patris, sequitur quod pater sedeat ad sinistram filij: quod est inconueniens.

3 ¶ Præterea, Sedere & stare videntur oppositionem habere. Sed Stephanus dicit Act. 7. Ecce video cælos apertos, & Filium hominis stantẽ à dextris virtutis Dei. Ergo videtur quod Christus non sedeat ad dexteram patris.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Mar. vlti. Dominus quidem Iesus postquam locutus est eis, ascendit in cælum, & sedet à dextris Dei.

¶ RESPONDEO dicendum, quod nomine Sessionis possumus duo intelligere, videlicet quietem, secundum illud Luc. vlti. Sedete hic in ciuitate: & etiam regiam vel iudiciariam potestatem, secundum illud Prouerb. 20. Rex qui sedet in solio iudicij, dissipat omne malum intuitu sui. Vtroque ergo modo Christo conuenit sedere ad dexteram patris. Vno quidem modo inquantum æternaliter manet incorruptibilis in beatitudine patris, quæ eius dextera dicitur. secundum illud psal. Delectationes in dextera tua vsque in finem. Vnde Augustinus dicit in lib. de Symbolo, Sedet ad dexteram patris: Sedere habitare intelligite, quomodo dicimus de quocunque homine, in illa patria sedit per tres annos. Sic ergo credite Christum habitare in dextera Dei patris: beatus enim est, & ipsius beatitudinis nomen est dextera patris. Alio modo dicitur Christus sedere in dextera Dei patris, inquantum patri conregnat, & ab eo habet iudiciariam potestatem: sicut ille qui considet Regi ad dexteram, assidet ei in regnando, & iudicando. Vnde Augustinus dicit in alio ferm. de Symbolo, Ipsam dexteram intelligite potestatem quam accepit ille homo susceptus à Deo, vt veniat iudicaturus; qui prius venerat iudicandus.

Lib. 1. c. 4.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod (sicut Damascenus dicit in quarto lib.) non localem dexteram patris dicimus: quia liter enim qui incircunscriptibilis est, localem adipiscetur dexteram? Dextera enim & sinistra eorum quæ incircunscribuntur sunt. Dexteram autem patris dicimus gloriam & honorem diuinitatis.

Hom. 10. in Ezech.

¶ Ad secundum dicendum, quod ratio illa procedit, secundum quod sedere ad dexteram, intelligitur corporaliter. Vnde Augustinus dicit in quodam sermone de Symbolo, Si carnaliter accepimus quod Christus sedet ad dexteram patris, ille erit ad sinistram. Ibi autem, scilicet in æterna beatitudine, omnis dextera est: quia nulla est ibi miseria.

lib. 1. c. 24.

¶ Ad tertium dicendum, quod (sicut Gregorius dicit in Homil. ascensionis) sedere iudicantis est: stare vero pugnantis, vel adiuuantis. Stephanus ergo in labore certaminis positus, stantem vidit, quem adiutorem habuit. Sed hunc post ascensionem Marc. sedere describit: quia post ascensionis suæ gloriam iudex in fine videbitur.

Hom. 29. in Euang.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum sedere ad dexteram Patris, conueniat Christo secundum quod Deus.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod sedere ad dexteram patris, non conueniat Christo, secundum quod Deus. Christus enim, secundum & propter quod est Deus, est dextera patris. Sed non videtur idem

Hebr. 1. lect. 2. & 1. c. 1. lect. 3.

Probatur. Sedere ad dexteram Patris, nihil aliud est quam simul cum Patre gloriam deitatis & beatitudinẽ & iudiciariam potestatem immutabiliter & regaliter habere: ergo. Antecedens declaratur, ponẽdo tres significationes dexteræ, & duas sessionis. Consequentia probatur: quia tertiũ illud cõuenit Christo, secũdũ quod Deus. Et quia ponitur in conclusione illa præpositio Ad dicendo, ad dexteram: ideo Autor subiungit, quod in hac conclusione ly Ad, duo denotat, distinctionem personalem solam, & solum ordinem originis. Ex eo enim quod ly ad, præpositio transitiua est, ac per hoc accessum quẽdam vnius ad alterũ in hac materia designat, & huiusmodi accessus secundum rẽ sine distinctione & ordine nequit intelligi, & cum inter personas diuinas nulla sit distinctio nisi personalis, & nullus sit ordo nisi originis: cõsequens necessario fuit vt ly ad, solam personalem distinctionem solumque ordinis originis ordinem importaret.

Lib. 4. c. 2. Art. præc. Lib. 1. de Symb. c. 24. Art. præc.

¶ Super Quæstionis quinquagesimæoctauæ Articulum tertium.

TItulus clarus est.

¶ In corpore tria sunt. Primo resumitur quid importet, sedere ad dexteram Patris, ponendo maxime id quod sequitur ly Ad. Secundo fit vna distinctio trimembris, iuxta triplicẽ modum conuenientiæ, & distinctionis. Tertio distinctionẽ bimembrem, scilicet naturæ vel suppositi determinabilis per secundum quod, notatur. Tertia vero conclusio, id est Christus secundum quod homo, sedet ad dexteram Patris, prout ly homo denotat vnitatem suppositi, respõdet secundo dictis in secunda parte corporis. Coadiuuat autem Autor ad has distinctiones vt dignitatem Christi humanã & autoritates tanæ intellectas saluaret.

q. 41. ar. 3.

In corp.

¶ Circa primum aduerte, quod Autor non resumit omnia, sed faciens ea ad suum propositum: prætermittit enim ordinem, quem in responsione ad tertium præcedentis articuli tamẽ fecit, vt propterea negandum omnino dixerit, Patrem sedere ad dexteram Filij.

¶ Circa secundũ aduerte quod in secũdo mẽbro Autor vitiatur illa propositione: quæ tamen magis est negãda, quam affirmãda. Ita iuxta doctrinam superius habitam. vitiatur enim præpositione illa Christus, secundum quod homo, est filius Dei: quum tamen vallauit ante & post, ita vt nulli errandi occasio præberetur: vt pater in litera.

Lib. 1. de Symb. ad Catech. c. 3. p. 3.

¶ Circa tertium aduerte, quod prima conclusio: Christus secundum quod Deus, sedet ad dexteram Patris, respondet primo dictis in secunda parte huius corporis. Secundo autem: ecclesiæ, Christus tertio quod

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod sedere ad dexteram Patris, non conueniat Christo secundum quod homo. Vt enim Damasc. dicit, dexteram Patris dicimus gloriam & honorem diuinitatis. Sed honor & gloria diuinitatis non conuenit Christo, secundum quod homo. Ergo videtur quod Christus, secundum quod homo, non sedeat ad dexteram Patris.

Locis supra art. 2. inductis.

Lib. 4. c. 2.

2 ¶ Præterea, Sedere ad dexteram regnantis, subiectionẽ excludere videtur: quia qui sedet ad dexteram regnantis, quodammodo illi conregnat. Christus autem, secundum quod homo, est subiectus Patri: vt dicitur primæ ad Corin. 15. Ergo videtur quod Christus, secundum quod homo, non sit ad dexteram Patris.

3 ¶ Præterea, Roma. 8. super illud, Qui est ad dexteram Dei, exponit glossa, id est æqualis Patri in honore, quo Deus pater est, vel ad dexteram Patris, id est in potioribus bonis Dei. Et super illud Hebr. 2. Sedet ad dexterã Dei in excelsis. glos. id est ad æqualitatem Patris, super omnia, & loco, & dignitate. Sed esse æqualem Deo, non conuenit Christo, secundum quod homo: nam secundum hoc ipse dicit Ioan. 14. Pater maior me est. Ergo videtur quod sedere ad dexteram Patris, non conueniat Christo, secundum quod homo.

Ex Ambr. in hũc locum. Interlin.

¶ SED CONTRA est quod Augustinus dicit in sermone de symbolo, Ipsam dexteram intelligite potestatem, quam accepit ille homo susceptus à Deo, vt veniat iudicaturus, qui prius venerat iudicandus.

Lib. 1. ca. 7.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum est) nomine dexteræ Patris intelligitur vel ipsa gloria deitatis ipsius, vel beatitudo æterna eius, vel potestas iudiciaria & regalis. Hæc autem præpositio Ad, quandã accessum ad dexteram designat, in quo designatur conuenientia cum quadam distinctione, vt supra dictum est. Quod quidem potest esse tripliciter. Vno modo vt sit conuenientia in natura, & distinctio in persona: & sic Christus, secundum quod filius Dei, sedet ad dexteram Patris: quia habet eandem naturam cum Patre. Vnde prædicta conueniunt essentialiter Filio, sicut & Patri, & hoc est esse in æqualitate Patris. Alio modo secundum gratiam vnionis, quæ importat econuerso distinctionem naturæ & vnitatem personæ. Et secundum hoc Christus, secundum quod homo, est filius Dei, & per consequens sedens ad dexteram Patris: ita tamen quod ly secundum quod, non designet conditionem naturæ, sed vnitatem suppositi: vt supra expositum est. Tertio modo potest prædictus accessus intelligi secundum gratiam habitualem, quæ abundantior est in Christo præ cæteris aliis creaturis, intantum quod ipsa natura humana in Christo est beatior cæteris creaturis, & super omnes alias creaturas habens regiam & iudiciariam potestatem. Sic igitur si ly secundum quod, designet conditionem naturæ, Christus, secundum quod Deus, sedet ad dexteram Patris, id est in æqualitate Patris: secundum autem quod homo, sedet ad dexteram Patris, id est in bonis paternis potioribus, præ cæteris creaturis, id est in maiori beatitudine, & habens iudiciariam potestatem. Si vero ly secundum quod, designet vnitatem suppositi, sic etiam secundum quod homo, sedet ad dexteram Patris secundum æqualitatem honoris: inquantum scilicet eodem honore veneramur ipsum filium Dei cum natura assumpta, vt supra dictum est.

Art. præc. In hoc ar. q. 16. ar. 10 & 11. D. 14. q. 25. ar. 1.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod humanitas Christi secundum conditiones suæ naturæ non habet gloriam vel honorem deitatis: quam tamen habet ratione personæ, cui vnitur. Vnde ibidem Damasc. subdit, In qua, scilicet gloria deitatis, Dei filius existens ante secula, vt Deus & Patri consubstantialis, sedet conglorificata carne eius: * adoratur enim vna hypostasis vna adoratione cum carne eius, ab omni creatura.

Lib. 4. c. 1. * Alias adoratur enim ẽ ſua carne ab omni creatura.

¶ Ad secundum dicendũ, quod Christus, secũdum quod homo, subiectus est Patri, prout ly secundum quod, designat conditionem naturę, secundum hoc non cõpetit ei sedere ad dexteram

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis quinquagesimæoctauæ Articulum quartum.*

TItulus clarus est.
¶ In corpore vnacō clusio. Sedere addexteră Patris, est propriū Christi, Probatur: Sedere ad dexteram Patris, secundum diuinam quidem naturā est esse in æqua litate Patris: secundum autem humanam, est esse in excellētissima possessione paternæ hæreditatis: sed vtrunque solī Christo conuenit: ergo. Reliqua clara sunt in litera.

¶ *Super Quæstionis quinquagesimanonæ Articulum primum.*

3. dist. 22. q. 3. art. 3. quæst. 3.

TItulus clarus.
¶ In corpore vna cōclusio: Iudiciaria potestas proprie attribuitur Christo. Probatur: Tribus quisitorū ad iudiciū scilicet: potestati, rectitudinis zeli, & sapientiæ, tertium est secundū quod accipitur forma iudicij: sed Filius est sapientia genita & veritas à Patre procedens: ergo iudiciaria potestas proprie attribuitur filio Dei. Maior declaratur discurrēdo per illa tria. Et probatur: quia ipsa ratio iudicij est lex sapientiæ & veritatis. Et confirmatur autoritate Augustini.

Patris, secundum rationem æqualitatis, secundum quod est homo. Sic autem competit ei sedere ad dexteram Patris, secundum quod per hoc designatur excellentia beatitudinis & iudiciaria potestas super omnem creaturam.

¶ Ad tertium dicendum, quod esse in æqua litate Patris, nō pertinet ad ipsam naturam humanam Christi, sed solum ad personam assumentem: sed esse in potioribus bonis Dei, secundum quod important excessum aliarum creaturarum, conuenit etiam ipsi naturæ assumptæ.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum sedere ad dexterā Patris, sit proprium Christi.

3. dist. 22. q. 3. art. 3. quæst. 3.

AD QVARTVM sic procedit. Videtur quod sedere ad dexteram Patris, non sit proprium Christi. Dicit enim Apostolus Ephes. secundo, quod Deus conresuscitauit nos, & consedere fecit in cælestibus in Christo Iesu. Sed resuscitari non est proprium Christi. Ergo etiam pari ratione nec sedere ad dexteram Dei in excelsis.

2 ¶ Præterea, Sicut Augu. dicit in lib. de Symbolo, Christum sedere ad dexteram Patris, hoc est habitare in eius beatitudine. Sed hoc multis aliis cōuenit. Ergo videtur quod sedere ad dexteram Patris, non sit proprium Christi.

lib. 1. c. 4.

3 ¶ Præterea, Ipse dicit Apoc. tertio, Qui vicerit, dabo ei sedere mecū in throno meo, sicut & ego vici, & sedi cum Patre meo, in throno eius. Sed per hoc sedet Christus ad dexteram Patris, quod sedet in throno eius. ergo etiam & alij qui vincunt, sedent ad dexteram Patris.

4 ¶ Præterea, Matth. 20. Dominus dicit. Sedere ad dexteram meam vel sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à Patre meo. Hoc autem frustra diceretur, nisi esset aliquibus paratum. Non ergo sedere ad dexteram, conuenit soli Christo.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur ad Hebr. 1 Ad quem angelorum dixit aliquando. Sede à dextris meis? id est in meis bonis potioribus, vel mihi secūdum diuinitatem æqualis: quasi dicat, ad nullum. Sed angeli sunt superiores aliis creaturis. ergo multo magis nulli alii cōuenit sedere ad dexteram Patris, quam Christo.

Art. 1. 2. & 3.

¶ RESPONDEO dicendum, quod (sicut dictum est) Christus dicitur sedere ad dexteram Patris inquantum secundū diuinam naturam est in æqualitate Patris, secundum autem humanam naturam in excellenti possessione diuinorum bonorū præ cæteris aliis creaturis, Vtrunque autem soli Christo conuenit. Vnde nulli alij, nec angelo nec homini conuenit sedere ad dexteram Patris, nisi soli Christo.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod quia Christus est caput nostrum, illud quod collatum est Christo, est etiam nobis in ipso collatum. Et propter hoc quia ipse iam resuscitatus est, dicit Apostolus, quod Deus nos quodammodo ei conresuscitauit, qui tamen in nobis ipsis nondum sumus resuscitati, sed resuscitandi: secundum illud Rom. 8. Qui suscitauit Iesum à mortuis, vivificabit & mortalia corpora nostra. Et secundū eundem modum loquendi subdit Apostolus, quod consedere nos fecit in cælestibus, scilicet in hoc ipso, quod caput nostrum, quod est Christus, ibi sedet.

¶ Ad secundum dicendum, quod quia dextera est diuina beatitudo, sedere in dextera, non significat simpliciter esse in beatitudine, sed habere beatitudinem cum quadam dominatiua potestate, & quasi propriam & naturalem, quod soli Christo conuenit, nulli autem alij creaturæ. Potest tamen dici, quod omnis sanctus, qui est in beatitudine, est ad dexteram Dei constitutus: vnde & dicitur Matth. 25. Quod statuet oues à dextris.

¶ Ad tertium dicēdum, quod per thronum significatur iudiciaria potestas, quam Christus habet à Patre: & secundum hoc dicitur sedere in throno Patris. Alij autem Sancti habēt eam à Christo: & secundum hoc dicuntur in throno Christi sedere: secundum illud Matth. 19. Sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israël.

Ho. 66.

¶ Ad quartum dicendum, quod (sicut Chrysost. dicit super Matthæ.) locus ille, id est consessus dexteræ, inuius est omnibus, non solum hominibus, sed etiam angelis, sicut enim præcipuū vnigeniti, ponit Paulus dicens, Ad quem autem angelorum dixit vnquam, sede à dextris meis? Dominus ergo non quasi existentibus quibusdam, qui sessuri sint, sed condescendens interrogantium* supplicationi resp̄dit: hoc enim vnum solum quærebant præ aliis, stare apud ipsum. Potest tamen dici quod petebant filij Zebedæi, excellentiam habere præ aliis in participando iudiciariam potestatem eius. Vnde non petebant quod sederent ad dexteram vel sinistram Patris, sed ad dexteram vel sinistram Christi.

* Alias suspicionī.

QVÆSTIO QVINQVAGESIMANONA, *De iudiciaria potestate Christi, in sex articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de iudiciaria potestate Christi.

¶ Et circa hoc quærūntur sex.

¶ Primo, vtrum iudiciaria potestas sit attribuenda Christo.

¶ Secundo, vtrum conueniat sibi, secundum quod est homo.

¶ Tertio, vtrum eam fuerit ex meritis adeptus.

¶ Quarto, vtrum eius potestas iudiciaria, sit vniuersalis respectu omnium hominum.

¶ Quinto, vtrum præter iudicium, quod agit in hoc tempore, sit expectandum aliud vniuersale iudicium futurum per ipsum.

¶ Sexto, vtrum eius iudiciaria potestas etiam ad Angelos se extendat.

Nō consideabit.

¶ De executione autem finalis iudicij conuenientius agetur cum considerabimus de his quæ pertinent ad finem mundi: nunc autem sufficit ea sola tangere, quæ pertinent ad Christi dignitatem.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum iudiciaria potestas sit specialiter Christo attribuenda.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod iudiciaria potestas non sit specialiter attribuenda Christo. Iudicium enim aliquorū videtur pertinere ad Dominū. Vnde dicitur Rom. 14. Tu quis es qui iudicas alienum seruum? Sed esse dominum creaturarum, est commune toti Trinitati. Non ergo specialiter debet attribui Christo iudiciaria potestas.

Lib. 2. de Trinit. & lib. de spir. sanct.

2 ¶ Præterea, Daniel. 7. dicitur, Antiquus dierum sedit, & postea subditur, Iudicium sedit, & libri aperti sunt. Sed Antiquus dierum intelligitur Pater: quia, vt Hilarius dicit, in Patre est æternitas. Ergo iudiciaria potestas magis est attribuenda Patri quam Christo.

3 ¶ Præterea, Eiusdem videtur esse iudicare, cuius est arguere. Sed arguere, pertinet ad Spiritum sanctum, dicit enim Dominus Ioan. 16. Cum autem venerit ille (scilicet Spiritus sanctus) arguet mundum de peccato, & de iustitia, & de iudicio. Ergo iudiciaria potestas magis debet attribui Spiritui sancto, quam Christo.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Actuum 10. de Christo, Hic est, qui constitutus est à Deo, iudex viuorum & mortuorum.

¶ RESPONDEO dicendum, quod ad iudicium faciendum tria requiruntur. Primo quidem potestas subditos coercēdi. Vnde dicitur Eccle. 7. Noli quærere fieri iudex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates. Secundo requiritur rectitudinis zelus: vt scilicet aliquis non ex odio vel liuore, sed ex amore iustitiæ iudicium proferat: secundum illud Prouer. 2. Quem enim diligit Dominus, corripit, & quasi pater in filio complacet sibi. Tertio requiritur sapientia, secūdum quam formatur iudicium. vnde dicitur Eccle. 10. Iudex sapiēs iudicabit populū suū. Prima autem

¶ *Super Quæstionis quinquagesimanonæ Articulum secundum.*

TItulus clarus est.
¶ In corpore tria fiūt. Primo recitatur opinio Chrysostomi, qui aliter punctuat textum Euāgelij, quā non ipse enim illa verba, Quia filius hominis est, non coniungit cum præcedentibus, scilicet, potestatem dedit ei iudicium facere: sed coniungit ea cum sequentibus, scilicet, nolite mirari hoc. Ita q̄ apud Chrysost. concluditur prima sententia ibi, Potestatem dedit ei iudiciū facere: & in hoc est secunda sententia ibi, Quia Filius hominis est, & concluditur ibi, Nolite mirari hoc. Et est sensus, quod propterea quia Filius hominis est, nō accipiāt admirationem de antedicta sententia, potestatem dedit ei iudicium facere: vt clare patet in hac litera. Secundo respondet quæstiō vna cō clusione: Ad Christum, etiam secundum humanam naturam, pertinet habere iudiciariam potestatem. Probatur: Iudicaris potestas committitur à Deo hominibus respectu eorum, qui illorum iurisdictioni subduntur, remanēte apud Deum primæua potestate iudicandi: sed Christus, vt homo, est caput Ecclesiæ, & omnia habet subiecta sub pedibus suis: ergo. Maior probatur autoritate Deuter. & minor habetur ex supra dictis. Tertio respondetur ad Chrysost. ex autoritate Augustini, soluitque obiectionem eius. Et totio consistit in hoc, quod cum dicitur, quia Filius hominis est, non significatur sola natura Filij hominis sed etiam gratia, qua plenus erat Filius hominis: & sic ly quia Filius hominis est, concludit precedentem sententiam. Et vere sic clarior apparet litera Euangelij. Quarto redditur triplicem rationem quare cōuenienter Christo secūdum humanam naturam competit iudiciaria potestas. Et clare patent in litera.

In corp. Cap. 10.

Cap. 31.

Tract. 23.

autem duo præexiguntur ad iudicium, sed proprie tertium est, secundum quod accipitur forma iudicij: quia ipsa ratio iudicij, est lex sapientiæ vel veritatis, secundum quam iudicatur. Et quia Filius est sapientia genita, & veritas à Patre procedens, & ipsum perfecte repræsentans, ideo proprie iudiciaria potestas attribuitur filio Dei. Vnde Augustin. dicit in libro de Vera religione. Hæc est incommutabilis illa veritas, quę lex omnium artium recte dicitur, & ars omnipotentis artificis. Vt autem nos & omnes animæ rationales, secundum veritatem de inferioribus recte iudicamus, sic de nobis quando eidem cohæremus, sola ipsa veritas iudicat. De ipsa vero nec Pater: non enim minus est, quam ipse. Et ideo quæ Pater iudicat, per ipsam iudicat. Et postea concludit, Pater ergo non iudicat quenquam: sed omne iudicium dedit Filio.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod ex illa ratione probatur quod iudiciaria potestas sit cōmunis toti Trinitati: quod verum est. Sed tamen per quandam appropriationem iudiciaria potestas attribuitur Filio, vt dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, quod sicut Augustinus dicit in sexto de Trini. Patri attribuitur æternitas propter commendationem principij: quod importatur in ratione æternitatis. ibidem etiam Augustinus dicit, quod Filius est ars Patris. Sic igitur autoritas iudicandi attribuitur Patri, inquantum est principium Filij. Sed ipsa ratio iudicij attribuitur Filio, qui est ars & sapientia Patris: vt scilicet, sicut Pater facit omnia per Filium, inquantum est ars eius, ita etiam iudicet omnia per Filium, inquantum est sapientia & veritas eius. Et hoc significatur in Daniele: vbi primo dicitur, quod Antiquus dierum sedit: & postea subditur, quod Filius hominis peruenit vsque ad Antiquum dierum, & dedit ei potestatem & honorem & regnum. Per quod datur intelligi, quod autoritas iudicandi est apud Patrem, à quo Filius accepit potestatem iudicandi.

Tract. 23.

¶ Ad tertium dicendum, quod (sicut Aug. dicit super Ioann.) ita dixit Christus quod Spiritus sanctus arguet mundum de peccato: tanquam diceret, ille diffundet in cordibus vestris charitatem: sic enim timore depulso, arguendi habebitis libertatem. Sic ergo Spiritui sancto attribuitur iudicium, non quantum ad iudicij rationem, sed quantum ad affectum iudicandi quem homines habent.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum iudiciaria potestas conueniat Christo secundum quod est homo.

Cap. 31.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod iudiciaria potestas non conueniat Christo, secundum quod est homo. Dicit enim Augustin. in libro de Vera religione, quod iudicium attribuitur Filio, inquantum est ipsa lex primæ veritatis. Sed hoc pertinet ad Christum, secundum quod est Deus. Ergo iudiciaria potestas non conuenit Christo, secundum quod est homo, sed secundum quod est Deus.

Tract. 23.

2 ¶ Præterea, Ad iudiciariam potestatem pertinet præmiare bene agentes, sicut & punire malos. Sed præmium bonorū operum est beatitudo æterna, quæ non datur nisi à Deo: dicit enim Augustinus super Ioan. quod participatione Dei fit anima beata, non autem participatione animæ sanctę. Ergo videtur quod iudiciaria potestas non conueniat Christo, secundum quod est homo, sed secundum quod est Deus.

3 ¶ Præterea, Ad iudiciariā Christi potestatē pertinet iudicare occulta cordium: secundum illud primæ ad Corinth. 4. Nolite ante tempus iudicare, quoad vsque veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Sed hoc pertinet ad solam virtutem diuinam: secundum illud Hieron. 17. Prauum est cor hominis & inscrutabile, quis cognoscet illud? ego dominus scrutans corda, & probans renes: qui do vnicuique iuxta viam suam. Ergo iudiciaria potestas nō conuenit Christo, secundum quod est homo, sed secundū quod est Deus.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Ioan. 5. Potestatem dedit ei iudicium facere, quia Filius hominis est.

Homi. 38.

¶ RESPONDEO dicendum, quod Chrysost. super Ioan. sentire videtur, quod iudiciaria potestas non conueniat Christo, secundum quod est homo, sed solum secundum quod est Deus. Vnde autoritatem Ioan. inductam, sic exponit, Potestatem dedit ei iudicium facere. Et postea subditur: quia Filius hominis est, nolite mirari hoc, non enim propterea suscepit iudicium, quoniam homo est: sed quia ineffabilis Dei filius est, propterea iudex est: quia vero ea quæ dicebantur, erant maiora, quam secundum hominem: ideo hanc opinionem soluēs dixit, Ne miremini, quia Filius hominis est: etenim ipse est etiā filius Dei. Quod quidem probat per resurrectionis effectum. Vnde subdit: Quia venit hora, in qua omnes, qui in monumētis sunt, audient vocem filij Dei. Sciendum tamen, quod quamuis apud Deum remanet primæua autoritas iudicandi: hominibus tamē committitur à Deo, iudiciaria potestas respectu eorum, qui eorum iurisdictioni subiiciuntur. Vnde dicitur Deut. 1. Quod iustū est iudicare. Et postea subditur. Quia Dei est iudicium, cuius scilicet autoritate vos iudicatis. Dictum est autē supra quod Christus etiam in natura humana est caput totius Ecclesiæ, & quod sub pedibus eius Deus omnia subiecit. Vnde ad eum pertinet, etiam secundum naturam humanam, habere iudiciariam potestatem. Propter quod Augustinus prædictam Euangelij sic dicit esse intelligendam: Potestatem dedit ei iudicium facere, quia Filius hominis est, non quidem propter conditionē naturæ: quia omnes homines huiusmodi potestatem haberēt (vt Chrysost. obiicit) sed hoc pertinet ad gratiā capitis, quam Christus in humana natura accepit. Competit autem Christo hoc modo secundum humanam naturam iudiciaria potestas, propter tria. Primo quidem propter conuenientiam & affinitatem ipsius ad homines: sicut enim Deus per causas medias, tāquam propinquiores effectibus operatur, ita iudicat per hominē Christum homines, vt sit suauius iudicium hominibus. Vnde Apost. dicit Hebr. 4. Non habemus pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris, tentatum per omnia *per similitudinem absque peccato, adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ eius. Secundo, quia in finali iudicio (vt Aug. dicit super Ioan.) erit resurrectio corporum mortuorum, quæ fuscitat Deus per Filium hominis, sicut per eundem Christum fuscitat animas, inquantum est Filius Dei. Tertio, quia, vt Augustin. dicit in lib. de verbis Domini, rectum erat vt iudicandi viderent iudicem, indicandi autem erant boni & mali: restabat vt in iudicio, forma serui & bonis & malis ostenderetur, forma Dei solis bonis seruaretur.

Tract. 23.

Homi 13. in Ioan.

* Alias pro similitudine.

Serm. 64.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod iudicium pertinet ad veritatem, sicut ad regulam iudicij: sed ad hominem, qui est veritate imbutus, pertinet secundum quod est vnum quodammodo cum ipsa veritate, quasi quædam lex & quædam iustitia animata. Vnde & ibidem Augustin. introducit quod dicitur 1. Corinth. 2. Spiritualis iudicat omnia. Anima autem Christi præ cæteris creaturis, magis fuit vnita veritati, & magis ea repleta: secundum illud Ioan. 1. Vidimus eum plenum gratiæ & veritatis. Et secundum hoc ad animam Christi maxime pertinet omnia iudicare.

lib. de vera reli. ca. 31.

¶ Ad secundum dicendum, quod solius Dei est, sui participatione animas beatas facere. Sed adducere homines ad beatitudinem, conuenit Christo, inquantum est caput & autor salutis eorum: secundum illud Hebr. secundo. Qui multos filios in gloriam adduxerat, autorem salutis eorum per passionem consummari.

¶ Ad tertium dicendum, quod cognoscere occulta cordium & diudicare, per se quidem pertinet ad solum Deum. Sed ex refluentia diuinitatis ad animam Christi, conuenit etiam ei cognoscere & iudicare occulta cordium: vt supra dictum est, cum de scientia Christi ageretur. Et ideo dicitur Roma. 2. In die cum iudicabit Deus occulta hominum per Iesum Christum.

q. 10. ar. 2.

ARTI

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis quinquagesimanonæ Articulum tertium.*

4. di. 48. q. 1. art. 1. Et 4. con. c. 91. prin. Et opus 3. cap. 249.

Titulus clarus est.

¶ In corpore vna cõclusio iudiciaria potestas homini Christo cõpetit & propter diuinã personã, & propter capitis dignitatẽ, & propter gratiæ habitualis plenitudinem, & cũ his ex merito eã obtinuit. Probatur, & primo quo ad sũmultarem to tomodorum: quia vnum potest deberi alicui ex causis diuersis, quod declaratur exemplo gloriæ corporis Christi. Deinde quo ad vltimum patet: quia qui pro Dei iustitia iudica.° pugnauit & vicit, debet esse iudex, &c Et confirmatur autoritate Scripturæ.

Ar. præc.

¶ *Super Quæstionis quinquagesimanonæ Articulum quartum.*

Titulus clarus.

¶ In corpore duæ sunt conclusiones. Prima est, Christo secũdum diuinam naturam conuenit omnium iudiciũ. Probatur: quia sicut Pater omnia facit per Verbum, ita omnia iudicat per illud Secunda conclusio est, Omnes res humanæ subduntur iudicio Christi secundum humanã naturam. Probatur tripliciter: & omnia clara sunt in litera.

¶ *Super Quæstionis quinquagesimanonæ Articulum quintum.*

Titulus clarus.

¶ In corpore vna est conclusio: Vltra iudiciũ quod in cuiuslibet hominis morte fit, oportet esse finale iudicium in nouissimo die. Probatur: iudicium de aliqua re mutabili, dari perfecte non potest ante eius consummationem: sed vita hominis, licet sit per mortem terminata secundum se, remanet tamen secundum quid mutabilitati subiecta vsque ad finem mundi, dependens ex futuris: ergo non potest vita hominis secũdum quod quomodolibet ad vnumquemque pertinet, perfecte iudicari ante finem mundi: ergo oportet esse finale iudicium in nouissimo die vltra particulare, quod fit in cuiusque morte. Maior propositio manifestatur dupliciter: primo in actionibus, secũdo in hominibus, & ad hoc afferrur autoritas Apostoli: Minor autem propositio manifestatur in quinque generibus reliquiarũ vitæ humanæ, scilicet in memoriis, in filiis, in effectibus, in corporibus, & in amatis. Et quoniam dixisset fortasse aliquis, quod reliquiæ istæ sunt impertinẽtes ad Christi iudicium: ideo ad hoc excludẽdum Autor ap-

Serm. vlt.

QVAEST. LIX.
ARTICVLVS III.

¶ *Verum Christus ex meritis adeptus fuerit iudiciariam potestatem.*

AD TERTIVM sic procedi tur. Videtur quod Christus nõ ex meritis fuerit adeptus iudiciariam potestatem. Iudiciaria enim potestas assequitur regiam dignitatem, secundum illud Prouerb. 21. Rex qui sedet in solio iudicij, dissipat omne malum intuitu suo. Sed regiam dignitatem Christus obtinuit absque meritis: competit enim ei ex hoc ipso quod est vnigenitus Dei. dicitur enim Luc. 1. Dabit ei dominus Deus sedem Dauid patris eius, & regnabit in domo Iacob in æternum. Ergo Christus iudiciariam potestatem non obtinuit ex meritis.

2 ¶ Præterea, Sicut dictum, est iudiciaria potestas competit Christo, inquantum est caput nostrum. Sed gratia capitis non competit Christo ex meritis, sed consequitur personalem vnionem diuinæ & humanæ naturæ: secundum illud, Vidimus gloriam eius quasi vnigeniti à Patre, plenum gratiæ & veritatis, & de plenitudine eius nos omnes accepimus, quod pertinet ad rationem capitis. Ergo videtur quod Christus non habuerit ex meritis iudiciariam potestatem.

3 ¶ Præterea, Apostolus dicit primæ ad Corinth. 2. Spiritualis iudicat omnia. Sed homo efficitur spiritualis per gratiam, quæ non est ex meritis: alioquin iam non esset gratia, vt dicitur Rom. 11. Ergo videtur quod iudiciaria potestas non conueniat nec Christo nec aliis ex meritis, sed ex sola gratia.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Iob 36. Causa tua quasi impij iudicata est, iudicium causamq; recipiens. & Aug. dicit in lib. de verbis Domini, Sedebit iudex, qui stetit sub iudice: damnabit vero reos, qui falso factus est reus.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd nihil prohibet vnum & idem deberi alicui ex causis diuersis, sicut gloria corporis resurgentis, debita fuit Christo non solum propter congruentiam diuinitatis & propter gloriã animæ, sed etiam ex merito humilitatis passionis. Et similiter dicendum est, quod iudiciaria potestas homini Christo competit & propter diuinam personam & propter capitis dignitatem, & propter plenitudinem gratiæ habitualis: & tamen etiam ex merito eam obtinuit, vt scilicet secundum Dei iustitiam iudex esset, qui pro Dei iustitia pugnauit & vicit, & iniuste iudicatus est. Vnde ipse dicit Apoc. 3. Ego vici, & sedi in throno Patris mei. In throno autem intelligitur iudiciaria potestas, secundum illud Psal. Sedes super thronum, qui iudicas iustitiam.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quod ratio illa procedit de iudiciaria potestate, secũdum quod debetur Christo ex ipsa vnione ad verbum Dei.

¶ Ad secundum dicendum, quod ratio illa procedit ex parte gratiæ capitis.

¶ Ad tertium dicendũ, quod ratio illa procedit ex parte gratiæ habitualis, quæ est perfectiua animæ Christi. Per hoc tamen quod his modis debetur Christo iudiciaria potestas, non excluditur quin debeatur ei ex merito.

ARTIC. III. IIII. & V.
ARTICVLVS IIII.

¶ *Verum Christo conueniat iudiciaria potestas quantum ad omnes res humanas.*

Quæstor. 10. artic.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod ad Christum non pertineat iudiciaria potestas quantum ad omnes res humanas. Vt enim legitur Luc. 12. Cum quidam de turba Christo diceret, Dic fratri meo, vt diuidat mecum hæreditatem: ille respondit, Homo quis me constituit iudicem aut diuisorem super vos? Non ergo habet iudicium super omnes res humanas.

2 ¶ Præterea, Nullus habet iudicium, nisi super ea quæ sunt sibi subiecta. Sed Christo nondum videmus omnia esse subiectæ vt dicitur Hebr. 2. Ergo videtur quod Christus non habeat super omnes res humanas iudicium.

Aug.

3 ¶ Præterea, Augustin. dicit 20. de Ciui. Dei, quod ad iudicii diuinum pertinet hoc, quod interdum boni affliguntur in hoc mundo, & interdum prosperantur, & similiter mali. Sed hoc fuit etiam ante Christi incarnationem. Ergo non omnia iudicia Dei circa res humanas pertinent ad iudiciariam potestatem Christi.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Ioan. 5. Pater omne iudicium dedit Filio.

¶ RESPONDEO dicendum, quod si de Christo loquamur secundum diuinam naturam, manifestum est, quod omne iudicium Patris pertinet ad Filium: sicut enim Pater facit omnia verbo suo, ita & omnia iudicat verbo suo. Si vero loquamur de Christo secundum naturam humanam, sic etiam manifestum est, quod omnes res humanæ subduntur eius iudicio. Et hoc manifestum est, primo quidem si consideramus habitudinem animæ Christi ad verbũ Dei. Si enim spiritualis iudicat omnia (vt dicitur 1. ad Corint. 2.) inquantum mens eius verbo Dei inhæret: multo magis anima Christi, quæ est plena veritate Verbi Dei, super omnia iudicium habet.

¶ Secundo apparet idem ex merito mortis eius: quia, vt dicitur Roma 14. in hoc Christus mortuus est & resurrexit, vt viuorum & mortuorum dominetur. Et ideo super omnes habet iudicium propter quod & Apostolus ibi subdit quod omnes stabimus ante tribunal Christi. Et Daniel. 7 dicitur, quod dedit ei potestatem & honorem & regnum, & omnes populi, tribus & linguæ seruient ei.

¶ Tertio apparet idem ex comparatione rerum humanarũ ad finem humanæ salutis. Cuicunque enim committitur principale, committitur & accessorium. Omnes autem res humanæ ordinantur in finem beatitudinis, quæ est salus æterna, ad quam homines admittuntur, vel etiam repelluntur iudicio Christi: vt patet Matt. 25. Et ideo manifestum est quod ad iudiciariam potestatem Christi pertinent omnes res humanæ.

Ar. præc. in obiect. 2.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut dictum est, iudiciaria potestas consequitur regiam dignitatem. Christus autem quamuis esset rex constitutus à Deo: non tamen in terris viuens, terrenum regnum temporaliter administrare voluit, vnde ipse dicit Ioan 18. Regnum meum nõ est de hoc mundo. Similiter etiam iudiciariam potestatem exercere noluit super res temporales, qui venerat homines ad diuina transferre. Vnde Ambros. ibidẽ dicit. Bene terrena declinat, qui propter diuina descendere: nec iudex dignatur esse litium, & arbiter facultatũ, viuorum habens mortuorumq; iudicium, arbitriumq; meritorum.

Lib. 7. in Luc.

¶ Ad secundum dicendum, quod Christo sunt omnia subiecta quantum ad potestatem, quam à Patre super omnia accepit: secundum illud Matt. vlti. Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra. Nondum tamen sunt omnia ei subiecta quantum ad executionem suæ potestatis: quod quidem erit in futuro, quando de omnibus voluntatem suam adimplebit, quosdam quidem saluando, quosdam autem puniendo.

¶ Ad tertium dicendum, quod ante Incarnationem huiusmodi iudicia exercebantur per Christum, inquantum Dei verbum est, cuius potestatis facta est particeps per Incarnationem anima eius personaliter vnita.

ARTICVLVS V.

¶ *Verum post iudicium quod agitur in præsenti tempore, restet aliud iudicium.*

Quæstor. 4. di. 47. q. 1. art. 2. q. 1. Et contra Gent. cap. 61. Et opus. 3. cap. 144. Et 3. p. q. 59. art. 4. ad 3. Et 4. di. 43. q. 1. art. 2. q. 1. Et 4. con. c. 96. Et opus. 3. cap. 144. Et 3. p. q. 59. art. 4. ad 3. Et 4. di. 43. q. 1. art. 2. q. 1. Et contra Gent. cap. 61

Universidad de Deusto
Biblioteca

gõsequenter multi sãcti homines concurrerent ad administrationem mundi huius inferioris: quoniam administratio hæc minimis videtur creatis angelis. Consequens autem hoc credimus esse falsum, quoniam sancti homines, quãcunque beatiores sint angelis, non tamen præsunt regiminiviuersali spiritualis aut corporalis creaturæ: sed hoc officium reseruatum est angelis, quibus congruit ex natura. Vade intelligendũ est inferiora regi per superiora non secundum quid, sed simpliciter & absolute: & propterea quia Christus homo est simpliciter & absolute superior angelis) quia est caput totius Ecclesiæ triumphantis, animæ autem beatorum hominum supra multo sanctos, sunt angelis superiores solũ secũdam quid scilicet secundum beatitudinem: ideo ex dicta maxima Augu. & Dio. optime cõcluditur, q; Christus est super administratione totius creaturæ: & cum hoc animæ beatorũ hominum non præsunt vniuersaliregimini creaturarum.

¶ Et hęc sufficiãt de principali parte huius libri, quæ de mysterio incarnati Verbi tractauit.

¶ Super Quæstionis sexagesimæ Articulum primum.

POST *consideratio-nem eorum, &c.*

¶ Hic incipit secunda pars principalis huius libri, distincta in partes octo, primam de sacramentis in communi, & reliquas septẽ secundũ singula septem sacramẽta. Prima igitur hęc pars diuidãs vsque ad quæstionem sexagesimam sextam, inchoat à sacramẽti genere in primo articulo huius quæstionis 60. vt clare titulus monstrat: ita quod in titulo huius articuli, Sacramenti nomen sumitur secundũ eam significationem qua prædicatur de septem Ecclesię sacramentis. Et est intentio inquirẽndi, an secundũ illam significationem sit in genere signi: quibus ablatis quæ additione aliqua quæstio proponatur: & propterea argumenta absolute de sacramento arguunt.

¶ In corpore articuli vna est conclusio: Sacramentum, de quo est sermo, est in genere signi. Probatur: Nunc loquimur de sacramentis, secundum quod important habitudinem signi: ergo. Antecedens manifestatur ex hoc, quod Sacramenti nomen est multiplex: & dicitur ix habens quam causa, quã signum, & respectu sanctitatis occultæ. Et rursum, aut quem posuit super orbem, quem fabricatus est? non ergo Christus est iudex angelorum. Cap. 31.

¶ SED CONTRA est quod Apostolus dicit 1. Corinth. 6. An nescitis quoniam angelos iudicabimus? Sed Sancti non iudicabunt nisi autoritate Christi. ergo multo magis Christus habet iudiciariam potestatem super angelos.

¶ RESPONDEO dicendum, quod angeli subsunt iudiciariæ potestati Christi, non solum quantum ad diuinam naturam prout est verbum Dei: sed etiam ratione humanæ naturæ. Quod patet ex tribus. Primo quidem, ex propinquitate naturæ assumptæ ad Deum: quia, vt dicitur Hebr. 2. nusquam angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit. Et ideo anima Christi magis est repleta virtute verbi Dei, quam aliquis angelorum, vnde & angelos illuminat: sicut Dionysius dicit 7. cap. Cæle. hierarch. Vnde de eis habet iudicare. Secundo, quia per humilitatem passionis, humana natura in Christo, meruit exaltari super angelos: ita sicut dicitur Philip. 2. Vt in nomine Iesu omne genu flectatur, cælestium, terrestrium & infernorum. Et ideo Christus habet iudiciariam potestatem etiam super omnes angelos & bonos & malos. In cuius signum dicitur Apocaly. septimo quod omnes angeli stabant in circuitu throni. Tertio, ratione eorum quæ circa homines operantur: quorum Christus speciali quodam modo est caput. Vnde dicitur Hebr. 1. Omnes sunt administratorij spiritus, in ministerium missi, propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis.

¶ Subsunt autem iudicio Christi, vno quidem modo quantum ad dispensationem eorum, quæ per ipsos aguntur, quæ quidem dispensatio fit etiam per hominem Christum: cui angeli ministrabant, vt dicitur Matth. quarto: & à quo dæmones petebant, vt in porcos mitterentur, vt dicitur Matth. 8.

¶ Secundo, quantum ad alia accidentalia præmia bonorum angelorũ, quę sunt gaudia, quæ habent de salute hominum: secundum illud Luc. 15. Gaudium erit angelis Dei super vno peccatore pœnitentiã agente: & etiam quantum ad pœnas accidentales dæmonum; quibus torquentur vel hic, vel recluduntur inferno. Et hoc etiam pertinet ad hominem Christum. vnde Marc. 1. dicitur, quod dæmon clamauit, Quid nobis & tibi Iesu Nazarene? venisti ante tempus perdere nos.

¶ Tertio, quantum ad præmium essentiale bonorum angelorum, quod est beatitudo æterna: & quantum ad pœnam essentialem angelorum malorum, quæ est damnatio æterna. Sed hoc factum est per Christum inquantum est verbum Dei, à principio mundi.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod ratio illa procedit de iudicio quantum ad præmium essentiale, & pœnam principalem.

¶ Ad secundum dicendum, quod sicut dicit Aug. in lib. de Vera religione, licet spiritualis iudicet omnia: tamen iudicatur ab ipsa veritate. Et ideo licet angeli, ex eo quod sunt spirituales, iudicent: iudicantur tamen à Christo, inquantum est veritas.

¶ Ad tertium dicendum, quod Christus habet iudicium non solum super angelos, sed etiam super administrationem totius creaturæ. Si enim vt Augustin. dicit in 3. de Trinita. inferiora quodam ordine reguntur à Deo per superiora, oportet dicere quod omnia regantur per animam Christi, quæ est supra omnem creaturam. Vnde & Apostolus dicit Hebr. 2. Non enim angelis subiecit Deus orbem terræ, futurũ (scilicet subiectum) ei, de quo loquimur, id est Christo. Nec tamen propter hoc alium constituit Deus super terram: quia vnus & idem est & Deus & homo, dominus Iesus Christus. De cuius Incarnationis mysterio ad præsens dicta sufficiant.

QVÆSTIO SEXAGESIMA, De Sacramentis in octo articulos diuisa.

POST consideratione eorum quæ pertinent ad mysteria Verbi incarnati, considerandum est de Ecclesiæ sacramentis, quæ ab ipso Verbo incarnato efficaciam habent. Et prima consideratio erit de sacramentis in communi. secunda de vnoquoque sacramentorum in speciali.

¶ Circa primum quinque consideranda sunt.

¶ Primo, quid sit sacramentum.

¶ Secundo, de necessitate sacramentorum.

¶ Tertio, de effectibus sacramentorum.

¶ Quarto, de causa eorum.

¶ Quinto, de numero.

¶ Circa primum quæruntur octo.

¶ Primo, vtrum sacramentum sit in genere signi.

¶ Secundo, vtrum omne signum rei sacræ sit sacramentum.

¶ Tertio, vtrum sacramentum sit signum vnius rei tantum, vel plurium.

¶ Quarto, vtrum sacramentum sit signum, quod est res sensibilis.

¶ Quinto, vtrum ad sacramentum requiratur determinata res sensibilis.

¶ Sexto, vtrum ad sacramentum requiratur significatio, quę est per verba.

¶ Septimo, vtrum requirantur determinata verba.

¶ Octauo, vtrum illis verbis possit aliquid addi vel subtrahi.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum Sacramentum sit in genere signi.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod sacramentũ non sit in genere signi. Videtur enim sacramentum dici a sacrando, sicut medicamentum à medicando. Sed hoc magis videtur pertinere ad rationem causæ, quam ad rationem signi. Ergo sacramentum magis est in genere causæ quam in genere signi. Cap. 1.

2 ¶ Præterea, Sacramentum videtur aliquid occultum significare: secundum illud Tobiæ 12. Sacramentum Regis abscondere bonũ est, & Eph. 3. Quæ sit dispensatio sacramenti absconditi à seculis in Deo. Sed illud quod est absconditum, videtur esse contra rationem signi. nam signum est quod * præter speciem, quam ingerit sensibus, facit aliquid aliud in cognitione venire: vt patet per Augu. in 2. de Doctrina Christiana. Ergo videtur quod sacramentum non sit in genere signi. * Alia re. Ca. 2.

3 ¶ Præterea, Iuramentum quandoque sacramentum nominatur: dicitur enim in Decr. 22. q. 5. Paruuli qui sine ætate rationabili sunt non cogantur iurare: & qui semel perinratus fuerit, nec testis sit post hoc, nec ad sacramentum, id est iuramentum accedat. Sed iuramentum non pertinet ad rationem signi. ergo videtur quod sacramentum non sit in genere signi. Cap. per totũ.

¶ SED CONTRA est quod Augustinus dicit in 10. de Ciuit. Dei, Sacrificium visibile, inuisibilis sacrificij sacramentum, id est sacrum signum est. Cap. 6.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd omnia quæ habent ordinem ad vnũ aliquid, licet diuersimode ab illo denominari possunt

¶ Super Quæstionis sexagesimæ Articulum secundum.

Titulus clarus.

¶ In corpore Auctoraccommodat diffinitionem hanc, scilicet signum rei sacræ, ad hoc vt sit conuertibilis cum sacramento: vt quod ex proprietate significationis non habet, ex accommodatione intelligatur habere. Hinc enim duas subintelligi vult conditiones rei sacræ, scilicet sanctificatis hominis: quod nõ aliũde deducitur, quam ex hoc quod signum proprie datur hominis: cuius est per notum ad ignotum discurrere.

¶ Et scito duo primum quod Autor non solum pro reuerentia sic diffinientium sacramẽtum, sed etiam pro firmando vsu Ecclesiæ, quo sacramentum dicimus, non cuiusque rei sacręq; signũ sed hominis sanctificatis, descriptionem hanc in diffinitionem erexit. Secundum est, quod ly sanctificantis, intelligitur in actu exercito: hoc est, quod est signum rei sacræ, vt actualiter exercet sanctificationem hominis: quia ad hoc adhibetur vt signũ, vt sanctificetur homo, per illius significatum. Ad auctor. 2. Et. 1. q. 95. 16. 22. 4. 10. & q. 101. 22. 1. 2. Ec. Et. 4. dist. 1. q. 1. art. 90. 2.

¶ Super Quæstionis sexagesimæ Articulum tertium.

Titulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio cum vno corollario. Conclusio. Sacramentum est signum trium rerum. Declaratur: Sacramentum est signum nostræ sanctificationis, in qua consistentur tria, & hęc per sacramenta significantur: ergo. Corollariũ est: Sacramentum est signum rememorativum, demõstrativum, & prognosticum. Declaratur ex tribus præmissis.

¶ Aduerte hic, quod Autor gratia materię abscę probatione procedit, declarando quæ absque controuersia accepeantur de sacramentis in communi.

2 ¶ Præterea, Omnia quæ in veteri lege fiebant, Christum figurabant: qui est Sanctus sanctorum: secundum illud primæ ad Corint. 10. Omnia in figura contingebant illis. & Coloss. 2. Quæ sunt vmbra futurorum: corpus autem Christi. Nec tamen omnia gesta Patrum veteris Testamenti, vel etiam omnes cæremoniæ legis sunt sacramenta, sed quædam specialiter: sicut in Secunda parte habitum est. Ergo videtur quod non omne signum rei sacræ sit sacramentum. 2. 2. Quæst. 174. Ar. 6.

3 ¶ Præterea, Etiam in nouo Testamento multa geruntur in signum alicuius rei sacræ, quæ tamen non dicuntur sacramenta: sicut aspersio aquæ benedictæ, consecratio altaris, & similia. Non ergo omne signum rei sacræ est sacramentum.

possunt sicut à sanitate, quæ est in animali, denominatur sanum, non solum animal, quod est sanitatis subiectum, sed dicitur medicina sana, inquantum est sanitatis effectiua, dicta vero, inquãtum est conseruatiua eiusdem, & vrina inquantum est significatiua ipsius. Sic igitur sacramentum potest aliquid dici, vel quia se habet aliquam Sanctitatem occultam (& secundum hoc sacramentum idem est quod sacrum secretum) vel quia habet aliquem ordinem ad hanc sanctitatem, vel causæ, vel signi, vel secundum quancunque aliam habitudinem. Specialiter autem nunc loquimur de sacramentis, secundum quod important habitudinem signi, & secundum hoc sacramentum ponitur in genere signi.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod quia medicina se habet vt causa effectiua sanitatis, in de est quod omnia denominata à medicina dicuntur per ordinem ad vnum primum agens, & propter hoc medicamentum importat causalitatẽ quandam. Sed sanctitas, à qua denominatur sacramentum, nõ significatur per modum causæ efficientis, sed magis per modum causæ formalis vel finalis: & ideo non oportet quod sacramentum semper importet causalitatem.

¶ Ad secundum dicendum, quod ratio illa procedit, secundum quod sacramentum idem est quod sacrum secretum. Dicitur autem non solum Dei secretum, sed etiam Regis, esse sacrum & sacramentum: quia secundum antiquos sancta vel sacrosancta dicebantur, quæcunque violari non licebat: sicut etiam muri ciuitatis, & personæ in dignitatibus constitutæ. Et ideo illa secreta siue diuina, siue humana, quæ non licet violari, quibuslibet publicando, dicuntur sacra vel sacramenta.

¶ Ad tertium dicendum, quod etiam iuramentum habet quandam habitudinem ad res sacras: inquantum scilicet est quædam contestatio facta per aliquod sacrum. Et secundum hoc dicitur iuramentũ esse sacramentum, non eadem ratione, qua nunc loquimur de sacramentis, non tamen æquiuoce sumpto nomine Sacramenti, sed analogice, scilicet secũdum diuersam habitudinem ad aliquid vnum, quod est res sacra.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum omne signũ rei sacræ sit sacramentum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod non omne signum rei sacræ sit sacramentum. Omnes enim creaturę sensibiles sunt signa rerũ sacrarũ, secundum illud Rom. primo, Inuisibilia Dei, per ea quę facta sunt, intellecta conspiciuntur. Nec tamen omnes res sensibiles possunt dici sacramenta. Non ergo omne signum rei sacræ est sacramentum.

¶ SED CONTRA est, quod in Sacramento altaris est duplex res significata, scilicet corpus Christi verum, & mysticum, vt Augustinus dicit in lib. sententiarum Prosperi. Habetur de cõsec. dist. 2. ca.

¶ RESPONDEO dicendum, quod (sicut dictum est) sacramentum proprie dicitur quod ordinatur ad significãdam nostram sanctificationem. In qua tria possunt considerari, videlicet ipsa causa sanctificationis nostræ, quæ est passio Christi: & forma nostræ sanctificationis, quæ consistit in gratia & virtutibus: & vltimus finis sanctificationis nostræ, qui est vita æterna. Et hęc omnia per sacramenta significantur. Vnde sacramentum est & signum rememorativum eius quod præcessit, scilicet passionis Christi, & demonstrativum eius quod in nobis efficitur per Christi passionem, scilicet gratiæ, & prognosticum, id est prænuntiativum futuræ gloriæ. Hoc est. Art. præc.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod tunc est signum ambiguum, præbens occasionẽ fallendi quando significat multa, quorum vnum nõ ordinatur ad aliud. Sed quando significat multa, secundum quod ex eis quodã ordine efficitur vnũ tunc non est signum ambiguum, sed certum: sicut hoc nomẽ homo significat animam & corpus, prout ex eis constituitur humana natura:

¶ SED CONTRA est quod diffinitio conuertitur cum diffinito. Sed quidam diffiniunt sacramẽtum, per hoc quod est sacræ rei signum, & hoc etiam videtur ex autoritate Augustini supra inducta. Ergo videtur quod omne signum rei sacræ sit sacramentum. Art. præc. in sed cõ.

¶ RESPONDEO dicendum, quod signa proprie dantur hominibus, quorum est per nota ad ignota peruenire. Et ideo proprie dicitur sacramentum, quod est signum alicuius rei sacræ ad homines pertinentis: vt scilicet proprie dicatur sacramentum, secundum quod nunc de sacramentis loquimur, quod est signum rei sacræ inquantum est sanctificans hominem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod creaturæ sensibiles significant aliquid sacrum, scilicet sapientiam & bonitatem diuinam, inquantum sunt in seipsis sacra: non autem inquantum nos per ea sanctificamur. Et ideo non possunt dici sacramenta, secundum quod nunc loquimur de sacramentis.

¶ Ad secundum dicendum, quod quædam ad vetus Testamentum pertinentia, significabant sanctitatem Christi, secundum quod in se sanctus est. Quædam vero significabant sanctitatem eius inquantum per ea nos sanctificamur: sicut immolatio agni Paschalis significabat immolationem Christi, qua sanctificati sumus. Et talia dicuntur proprie veteris Legis sacramenta.

¶ Ad tertium dicendum, quod res denominatur à fine & complemento: dispositio autem non est finis, sed perfectio. Et ideo quæ significant dispositionem ad sanctitatem, non dicuntur sacramenta (de quibus procedit obiectio) sed solum ea quæ significant perfectionem sanctitatis humanæ.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum sacramentum sit signum vnius rei tantum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod sacramentum non sit signum nisi vnius rei. Id enim quo multa significantur, est signum ambiguum, & per consequens fallendi occasio: sicut patet de nominibus æquiuocis. Sed omnis fallacia debet remoueri à Christiana religione: secundum illud Coloss. 2. Videte, ne quis vos seducat per philosophiam, & inanem fallaciam. Ergo videtur quod sacramentum non sit signum plurium rerum. 4. dist. 1. q. 1. art. 1. ad 4. & art. 3. cor.

2 ¶ Præterea, Sicut dictum est, sacramentum significat rem sacram inquantum est humanæ sanctificationis causa. Sed vna sola est causa humanæ sanctificationis, scilicet sanguis Christi secundum illud Hebr. vlt. Iesus vt sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est. Ergo videtur quod sacramentum non significet plura. Art. præc.

3 ¶ Præterea, Dictum est, quod sacramentum proprie significat ipsum finem sanctificationis. Sed finis sanctificationis est vita æterna: secundum illud Roma. 6. Habetis fructum vestrum in sanctificatione, finem vero vitam æternam. Ergo videtur quod sacramentum non significet nisi vnam rem, scilicet vitam æternam. Art. præc. ad 3.

¶ SED CONTRA est, quod in Sacramento altaris est duplex res significata, scilicet corpus Christi verum, & mysticum, vt Augustinus dicit in lib. sententiarum Prosperi. Habetur de cõsec. dist. 2. ca.

¶ RESPONDEO dicendum, quod ordinatur ad aliud. Sed quando significat multa, secundum quod ex eis quodã ordine efficitur vnũ tunc non est signum ambiguum, sed certum: sicut hoc nomẽ homo significat animam & corpus, prout ex eis constituitur humana natura:

Universidad de Deusto
Biblioteca

In corp. ¶ *Super Quæstionis sexagesimæ Articulum quartum.*

Titulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio: Ad sacramenta requiruntur res sensibiles. Probatur dupliciter. Primo ratione: Res sacræ quæ per sacramenta significatur, sunt quædam bona intelligibilia, quibus homo sanctificatur: ergo per aliquas res sensibiles significatio sacramenti implenda est: ergo ad sacramenta requiruntur res sensibiles. Prima cõsequentia probatur ratione: ex parte quidem nostri, quia modus naturalis cognitionis humanæ est, vt per sensibilia ad intelligibilia deueniat: signũ autem est, per quod in alteri⁹ cognitionem deuenimus. Ex parte vero Dei: quia secundum modum nostrũ Deus prouidet nobis, quod in litera tripliciter manifestatur. Cõsequens est igitur q. significatio talis signi à Deo homini dati, scilicet sacramenti, per sensibilia impleatur. Et similitudine: quia spiritualia in sacra Scriptura per sensibiles similitudines innotescũt. Secundo probatur cõclusio autoritate Dionysij.

4.dist.1.q. 1. arti.1.q. 1. & art.2. p.1 & art 3. c. Et 4. cõ.16. Et Ioã.3.co. 4

Art.2.

¶ *Super Quæstionis sexagesimæ Articulum quintum.*

Titulus clarus.

Ii.2. c.19. ¶ In corpore vna est conclusio responsiua quæsito. In sacramentis nouæ Legis oportet vtí rebus ex diuina institutione determinatis. Probatur: Non pertinet ad aliquem determinare quod in alterius, sed quod est in sua potestate: sed sanctificatio est

quæst. 61.

Tract.80. in potestate Dei, nõ hominis: ergo non pertinet ad hominem instituere sanctificatiua hominis: sed sacramenta sunt sanctificatiua hominis: ergo. Vltimo sub sumpta propositio & probatur autoritate Apostoli, & declaratæ distinguendo duo, quæ in sacramentorum vsu inueniuntur, scilicet cultus diuinus & sanctificatio hominis, & declarando horũ differentiam, quia primum est hominis ad Deum, secundũ est contra Dei ad hominem.

¶ Vbi videre potes, quod Autor duo hæc confidenter tanquã sacramentis: vt quia ex primo poterat ratio determinandi res, ad hominem spectare (cuius est colere Deum, hoc vel illo modo) ex secũdo necessitatẽ monstraret diuinæ institutionis, cuius est sanctificare hominem per hæc vel illa signa, & sine his & illis, vt placet. Et quia nullum sacramentum est, quod non sanctificet hominem: ideo omnia oportet à Deo determinata esse quo ad non subsistentiale.

¶ In responsione ad primũ, aduerte quam præsumptuosa, iniuriosa ac sacrilega sit eorũ solertia: qui ptoprias, aut Poetarũ similitudines eanquam spiritualium similachra interpretantur, scribunt aut prædicant: vsurpant enim officium Spiritus sancti, cuius iudicio res aliquæ instituũtur sunt in figurã aliorum, dicente Apostolo, Omnia in figurã contingebant illis. Veli ficantque sacram Scripturam, dum ex tali fictione occasionem dãt credẽdi: quod similiter humano Spiritu sunt in sacris literis: quemadmodũ hæc quę audiunt humani deterritate ingenij coarctata. Et sic multum autoritatis detrahitur sacræ Scripturę figuris.

Cap.16. & 17.

¶ *Super Quæstionis sexagesimæ Articulum sextum.*

Titulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio: Sacramenta tripliciter considerantur, & quolibet modo congruunt eis verba. Probatur quo ad primã partem, quia sacramenta adhibentur vt signa quædam ad hominum sanctificationem. Quo ad secundam, sigillatim declarando singula mẽbra cum suis ratiõibus: vt clarè & ordinatè patet in litera.

4.dist.1.q.1. & di. 2.1. & di. 15.q.1.a.2. & 4. ad 2. Heveri 4. ad 10. Lib.19.c. 16.

¶ Aduerte, quod prima pars conclusionis ex assumpto facilè deducitur: nam quia sacramenta ad sanctificationem adhibẽtur oportet primam eorum considerationem secundum sanctificationis causam fieri. Et quia ad sanctificãdos homines sunt secũda eorum consideratio ex parte hominis est. Et quia vt signa adhibentur, consequens est vt tertia eorum consideratio secundum significationem fiat.

¶ In responsione ad secundum perspice, quod in sacramentis res & verba coeunt in vnum signum: quia constituũt vnum sacramentum, quod non nisi signum vnum est. Vnde, proprie loquendo, ablutio in aqua in baptismo nõ est vnum signum, & verba sunt aliud signũ: vt tanquã ex duobus partialibus signis fiat vnũ totale signum: sed ipsa applicatio aquæ, quæ inde terminata est ad significandam spiritualẽ ablutionem, vel spiritualem claritatem, aut simplicitatem, aut aliquid huiusmodi ex connexione ad verba abluentis, determinatur ad significandum spiritualem ablutionem. Ita quod non sunt duæ res-

Cap.16. & 17.

Tract.80.

Ar.2.ad 3.

etiam debet esse diuina institutione determinatum quæ res ad significandum assumantur in hoc vel in illo sacramento.

¶ Ad secundum dicẽdum, quod res sensibiles habent naturaliter sibi inditas virtutes conferentes ad corporalem salutem: & ideo non refert, si duæ earum eandem virtutem habeãt, qua quis vtatur. Sed ad sanctificationem non ordinantur ex aliqua virtute sibi naturaliter indita, sed solum ex institutione diuina: & ideo oportuit diuinitus determinari, quibus rebus sensibilibus sit in sacramentis vtendum.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut Aug. dicit. 19. contra Faustum, diuersa sacramenta diuersis temporibus congruunt: sic etiã diuersis verbis significatur diuersa tempora, scilicet præsens, præteritum & futurum. Et ideo sicut in statu Legis naturæ, homines nulla lege exterius data, sed solo interiori instinctu mouebantur ad Deum colẽdum, ita etiam ex interiori instinctu determinabatur eis, quibus rebus sensibilibus ad Dei cultum vterẽtur. Postmodum vero necesse fuit etiam exterius legem dari tum propter obscurationem legis naturæ, ex peccatis hominum: tum etiam ad expressiorem significationem gratiæ Christi, per quam humanum genus sanctificatur. Et ideo etiam necesse fuit res determinari, quibus homines vterentur in sacramentis. Nec propter hoc arctatur via salutis: quia res quarum vsus est necessarius in sacramentis, vel communiter habentur, vel paruo studio adhibito haberi possunt.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum in significatione sacramentorum requirantur verba.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur q̃ in significatione sacramentorum non requirantur verba. dicit enim Aug. cõtra Faustũ, Quid sunt aliud quæque corporalia sacramenta, nisi quasi quędã verba visibilia? & sic videtur quod addere verba rebus sensibilibus in sacramentis, sit addere verba verbis. Sed hoc est superfluum. Non ergo requiruntur verba cum rebus sensibilibus in sacramentis.

2 ¶ Præterea, Sacramentum est aliquid vnum. Ex his autem quæ sunt diuersorum generum, non videtur posse aliquid vnum fieri. Cum igitur res sensibiles & verba sint diuersorum generum (quia res sensibiles sunt à natura, verba autem à ratione) videtur quod in sacramentis non requirantur verba cum rebus sensibilibus.

3 ¶ Præterea, Sacramenta nouæ Legis fuerunt sacramentis veteris Legis: quia illis ablatis, ista sunt instituta, vt Augustin. dicit 19. contra Faustum. Sed in sacramentis veteris Legis non requirebatur aliqua forma verborum. Ergo nec in sacramentis nouæ Legis.

¶ SED CONTRA est quod Apostolus dicit Ephes. 5. Christus dilexit Ecclesiam, & tradidit semetipsum pro ea, vt illã sanctificaret, mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ. Et August. dicit super Ioan. accedit verbum ad elementum, & fit sacramentum.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sacramenta (sicut dictum est) adhibentur ad hominum sanctificationem sicut quædam signa. Tripliciter ergo considerari possunt: quolibet modo congruit eis quod verba rebus sensibilibus adiungantur. Primo enim possunt considerari ex parte causæ sanctificantis, quæ est verbum incarnatum, cui sacramentum quodammodo conformatur, in hoc quod rei sensibili verbum adhibetur, sicut in mysterio Incarnationis carni sensibili est verbum Dei vnitum. Secundo possunt considerari sacramenta ex parte hominis qui sanctificatur, qui compositur ex anima & corpore, cui proportionatur sacramentalis medicina: quæ per rem visibilem corpus tangit, & per verbum ab anima creditur. Vnde Augustinus dicit super illud Ioan. 15. Iam vos mundi estis propter sermonem, &c. vnde est ista tanta virtus aquæ vt corpus tangat, & cor abluat nisi faciente Verbo, non quia dicitur, sed quia creditur? Tertio possunt considerari ex parte ipsius significationis sacramentalis. Dicit autem Augustinus secundo de Doctrina Christiana, quod verba inter homines obtinuerunt principatum significandi: quia verba diuersimode formari possunt ad significandos diuersos conceptus mentis: & propter hoc per verba magis distincte possumus exprimere quod mente concepimus. Et ideo, ad perfectionẽ significationis sacramẽtalis, necesse fuit vt significatio rerũ sensibilium, per aliqua verba determinaretur. Aqua enim significare potest & ablutionem propter suam humiditatem, & refrigerium propter suam frigiditatem. Sed cum dicitur, Ego te baptizo, manifestatur quod aqua vtimur in baptismo ad significandum emundationem spiritualem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quod res visibiles sacramentorum dicuntur verba p̃ quandam similitudinẽ, inquantum scilicet participant quandam vim significãdi quæ principaliter est in ipsis verbis, vt dictum est. Et ideo non est superflua ingeminatio verborum, cum in sacramentis rebus visibilibus verba addantur: quia vnum eorum determinatur per aliud, vt dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, quod quamuis verba & aliæ res sensibiles sint in diuerso genere, quantum pertinet ad naturam rei: conueniunt tamen in ratione significandi, quę perfectius est in verbis, quam in aliis rebus. Et ideo ex verbis & rebus fit quodammodo vnum in sacramentis, sicut ex forma & materia: inquantum scilicet per verba perficitur significatio rerum: vt dictum est. Sub rebus autem comprehenduntur etiam ipsi actus sensibiles: puta ablutio, vnctio, & alia huiusmodi: quia in his est eadem ratio significandi & in rebus.

Ar.3. ad 1.

¶ Ad tertium dicendum, quod (sicut Aug. dicit contra Faustum) alia debent esse sacramenta rei præsentis, & alia rei futuræ. Sacramenta autem veteris legis prænuntia erant Christi venturi: & ideo non ita expresse significabant Christum, sicut in sacramẽtis nouæ Legis, quæ ab ipso Christo effluunt, & quandam similitudinem ipsius in se habent: vt dictum est. Vtebãtur tamen in veteri lege aliquibus verbis, in his quæ ad cultum Dei pertinẽt à sacerdotes, qui erãt sacramentorũ illorũ ministri (secundũ illud Num. 6. Sic benedicetis filiis Israël, & dicetis eis, benedicat ti bi Dominus, &c.) quã etiã illi qui illis sacramentis vtebantur: secundum illud Deut. 26. Profiteor coram Domino Deo tuo, &c.

Li.19. c.5.

In cor.

In cor.

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrum requirantur determinata verba in sacramentis.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quod non requirantur determinata verba in sacramentis. Etenim Philosophus dicit, voces non sunt eædem apud omnes. Sed salus quæ per sacramenta quæritur

Lib.1.Periher.cir.ca pria.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ In responsione ad secundum aduerte quod doctrina præsentis literæ, scilicet, quod in qualibet lingua, vox illa qua principalius & communius homines illius linguæ vtuntur ad illum actum significandum, assumi debet in sacramentis vetera est quantum est ex parte debiti vsus verborum: quousque ad tantum mysterii non nisi principalia communiaque assumenda sunt verba. Cum hac tamē doctrina stat, quod opositum fiat, vel ex accommodatione vsus, vel quia sacramēti forma non vrget ad hoc. Quātum autem valeat contra communitatem & proprietatem linguæ accommodatio vsus, testatur forma baptismi apud Latinos, dum dicitur, Ego te baptizo, &c. baptizare enim latina lingua neque principaliter, neque cōmuniter significat abluere vel purificare, in tātum quod si quis diceret alteri: Baptiza hoc fidariolum, aut non aut vix intelligeretur. Et proculdubio dicere deberemus: Ego te abluo in nomine patris, &c. quia tamē accommodauit Ecclesiæ Latinę vsus vocabulū hoc ad significādum actum abluendi, qui in sacramento fit illo vtendum est. Vnde etiam mulieres in vulgari baptizantes, dicunt, *Io te baptizo*. Et audio dicere minoris curæ fuisse inreducere hoc verbum ad Latinos: quoniam hinc fit, vt non percipiat populus, sed nec Sacerdos aut Leuita, quid importat baptizare, quod optimē intelligerent omnes si dicerētur, Ego te abluo aut Lauo. Et simile accidit in sacramento Confirmatiōis in verbo Chrismatis, Prouidentia tamen diuina hinc Ecclesiā suam dotham esse voluit, quod quocunque verbo accōmodato ab vsu ad significandum illud, vtamur (etiam si alterius sit idiomatis), sacramentum perficitur: ita q̄ nec mixtio idiomatū in eodem numero forma sacramenti, tollit perfectionem sacramenti. Habes quoque hinc, quod quia vsus accōmodatione p̄sonas dignas alloquimur in numero plurali (dicendo vni Vos, &c. ita q̄ si diceretur illi, Tibi, videretur inferri sibi iniuria) Ideo sequitur in forma sacramenti pœnitentiæ, absoluendo Episcopum vel principem honoris cōsuetū gratia dicat, absoluo vos à peccatis vestris, &c. per fectū est sacramentum non minus quam si in vulgari diceret, *Io vos assolue dalli vostri peccati*, cum tota perfecta est significatio orationis ad illā personam solam, ex accommodatione vsus nō minus quam perfectę sint omnes similes orationes: pura: do vobis hoc munus, venite vos pransum mecum, & similia. Et eadem ratione perfecta esset: sacramenta, si persona recipiens sacramentum ex primeretur in nomine honorabili abstracto: puta si quis diceret Ego absoluo dominationem vestram à peccatis suis. Pro regula enim generali habendum est, quod quādo oratio habet perfectam significationem ex accommodatione vsus in exteris loquutionibus, sufficit ad sacramēti perfectionem similis oratio applicata ad materiā sacramēti. Et ratio est quia operatio spiritualis in sacramētis sequitur significationem perfectā orationis sacramentalis: ac per hoc vbi oratio habet suam significationem perfectam, sacramentum perficitur. Constat autem, quod oratio quæ in qualibet materia communiter habet suam significationem perfectam, non perdit perfectionem suæ significationis ex hoc quod applicatur ad materiam sacramentalem: igitur sicut sufficit oratio illa perfecta in aliis, ita & in sacramentis. Quia autem forma non vrget ad principaliter & communiter consuetā verba, si quis ex huiusmodi libertate vteretur aliis verbis (puta dicendo, Ego te abluo in nomine Patris, &c. Aut in sacramento Eucharistiæ: Illud est, &c.) perfecta esset sacramenta: non enim de necessitate sacramenti sunt illæ voces, quibus communiter Ecclesia vtitur, sed illæ vel aliæ loco illarum idem significantes quod illæ. Sic enim intelligendum est determinatum existere præceptum Ecclesiæ de necessitate sacramenti. Formam verborum ad sacramenta Ecclesiæ vtitur de necessitate præcepti Ecclesiæ videor peccare: quisquis audet enter vereties aliis vocibus ab illis, quibus Ecclesia sua consuenit vti in sacramentis. Vnde hæc non diximus, vt liceat cuique mutare voces in sacramēntis: sed vt si liceat, nouerint non esse iteranda sacramenta propter huiusmodi mutationes. Et confirmatur quod dictum ex forma consecrationis sanguinis Christi, qua vtitur Ecclesia. Latina, dicit enim, Hic est calix sanguis. Vbi ut metaphorice sumitur calix, aut ponitur constitutus pro contento: ac per hoc ex vi verborū sectando propriam significationem, non significatur conuersio vini in sanguinem, sed in calicem: quod est ridiculum. Attestatur enim per hoc Spiritū sanctus quod sufficiunt ad sacramentorum perfectionem verba vel ex prosodia vel accommodatione vsus significantia veritatem sacramenti, quæcunque sint illa nec esse de necessitate sacramenti communiora in aliqua lingua verba. ¶ In responsione ad rectium aduerte, quod ex parte de conf. dist. 4. ca. Retulerūt. Zachariæ Papa determinauit fuisse baptizatum illum, qui ob ignorantiam baptizantis baptizatus est in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti. Vbi videtur, quod corruptio fuit tanta, quod variata est significatio nominum: nam patris non patrem, sed locum natiuitatis significat. Sed licet patria absolutè accepta significet quam Patrem, tamē prolata huius orationis, Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, &c. significasse patrātō, iudicatū est, & sic oratio tota nō mutauit significationem. Et hoc valde notādum est pro casibus occurrentibus in corruptē prolatis verbis, circa alia sacramenta, vel ex festinatione, vel ex balbutiente lingua, vel aliquo alio accidente.

Art. præc.

Art. præc. ad 2.

Tract. 8.

4. dist. 3. q. 3. a. 2.

4.

ARTICVLVS VIII.

¶ Virum liceat aliquid addere verbis, in quibus est forma sacramentorum.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quod nihil liceat addere verbis, in quibus consistit forma sacramentorum. Non enim minoris sunt necessitatis huiusmodi verba sacramentalia quam verba sacræ Scripturæ. Sed verbis sacræ scripturæ nihil licet addere vel minuere: dicitur enim Deut. 4. Non addetis adverbum quod vobis loquor, nec auferetis ab eo. Et Apost. vlt. Contestor omni audienti verba prophetiæ libri huius: si quis apposuerit hæc, apponet super eum Deus plagas scriptas in libro isto: & si quis diminuerit, auferet Deus partem eius de libro vitæ. Ergo videtur quod neque in formis sacramentorum liceat aliquid addere vel minuere.

2 ¶ Præterea, Verba se habent in sacramētis per modū formę, vt dictū est, Sed in formis quælibet additio vel subtractio variat speciem, sicut & in numeris, vt dicitur 8. Met. Ergo videtur quod si aliquid addatur vel subtrahatur à forma sacramenti, non erit idem sacramentum.

3 ¶ Præterea, Sicut ad formam sacramenti requiritur determinatus numerus dictionū, ita etiam requiritur determinatus ordo verborum, & etiam orationis continuitas. Si ergo additio vel subtractio nō aufert sacramenti veritatem, videtur quod pari ratione nec transpositio verborum, aut etiam interpellatio pronuntiationis.

¶ SED CONTRA est, quod in formis sacramentorum quædam apponuntur à quibusdam, quæ ab aliis non apponuntur sicut Latini baptizant sub hac forma, Ego te baptizo in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti: Græci autem sub ista, Baptizetur seruus Christi N. in nomine Patris, &c. Et tamen vtrique verum conferunt sacramentum. Ergo in formis sacramentorum licet aliquid addere vel minuere.

¶ RESPONDEO dicendum, quod circa omnes istas mutationes quæ possunt in formis sacramentorum contingere, duo videntur esse considerandā. Vnum quidem ex parte eius qui profert verba, cuius intentio requiritur ad sacramentum, vt infra dicetur. Et ideo si intendat per huiusmodi additionem vel diminutionem alium ritum inducere, qui non sit ab Ecclesia receptus, non videtur perfici sacramentum: quia nō videtur quod intendat facere id quod facit Ecclesia. Aliud autem est considerandum ex parte significationis verborum. Cum enim verba operentur in sacramentis quantum ad sensum, quem faciunt (vt supra dictum est) oportet considerare vtrum per talem mutationē tollatur debitus sensus verborum: quia si manifestum est quod tollitur veritas sacramenti. Manifestum est autē, quod si diminuatur aliquid eorum quæ sunt de substantia formæ sacramentalis, tollitur debitus sensus verborum: & ideo non perficitur sacramentum. Vnde Didymus dicit in libro de Spiritu sancto, Si quis ita baptizare conetur, vt vnum de prædictis nominibus prætermittat (scilicet Patris & Filij & Spiritus sancti) sine dubitatione baptizabit. Si autem subtrahatur aliquid quod non sit de substantia formæ, talis diminutio nō tollit debitum sensum verborum & per cōsequens nec sacramenti perfectionem. Sicut in forma Eucharistiæ, quæ est, hoc est enim corpus meum, ly enim, sublatum, nō tollit debitum sensum verborum: & ideo non impedit perfectionem sacramenti: quāuis possit contingere, quod ille qui prætermittit, peccat ex negligentia vel contēptu. Circa additionem etiam contingit aliquid apponi quod est corruptiuū debiti sensus. puta si aliquis dicat, Ego te baptizo in nomine Patris maioris & Filij minoris: sicut Arriani baptizabant: & ideo talis additio tollit veritatem sacramenti. Si vero sit talis additio, quæ non auferat debitum sensum, non tollitur sacramenti veritas. Nec refert vtrum talis additio fiat in principio, medio, vel in fine: vt si aliquis dicat, Ego te baptizo in nomine Dei patris omnipotētis, & Filij eius vnigeniti, & Spiritus sancti paracleti, erit verum baptisma. Et similiter si quis dicat, Ego te baptizo in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, & beata Virgo te adiuuet, erit verum baptisma. Fortè autē si diceret, Ego te baptizo in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti & beatæ virginis Mariæ, non esset baptismus quia dicitur 1. ad Corinth 1. Nunquid Paulus pro vobis crucifixus est? aut in nomine Pauli baptizati estis? Sed hoc verum est, si fic intelligatur in nomine beatæ Virginis baptizari, sicut in nomine Trinitatis, quo baptismus cōsecratur: talis enim sensus esset contrarius veræ fidei, & per consequens tolleret veritatem sacramenti. Si vero sic intelligatur quod additur, & in nomine beatæ Virginis, non quasi nomen beatæ Virginis aliquid operetur in baptismo, sed vt eius intercessio prosit baptizato ad consequendam gratiam baptismalem, non tollitur perfectio sacramenti.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod ad verba sacræ Scripturæ non licet aliquid apponere: quantum ad sensum, sed quantum ad expositionem sacræ Scripturæ, multa eis verba à doctoribus apponuntur. Non tamen licet etiam verba sacræ Scripturæ apponere, ita quod dicantur esse de integritate sacræ Scripturæ, quia hoc esset vitium falsitatis. Et similiter si quis diceret aliquid esse de necessitate formæ, quod non est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd verba pertinent ad formam sacramēti ratione sensus significati. Et ideo quęcunque fiat additio vel subtractio verborū, quę non addat aliquid aut subtrahat debito sensui, non tollitur species sacramenti.

¶ Ad tertium dicendum, quod si sit tanta interruptio verborum quod intercipiatur intentio pronuntiantis, tollitur sensus sacramenti, & per consequens veritas eius: non autem tollitur quando est parua interruptio, quæ intentionem proferentis & intellectum verborum non aufert. Et idem est etiam dicendum de transpositione verborum: quia si tollit sensum locutionis, non perficitur sacramentum, sicut patet de negatione præposita vel postposita signo. Si autem sit talis transpositio, quę sensum locutionis non variet, non tollitur veritas sacramenti: quia, secundū quod Philosophus dicit, nomina & verba transposita idem significant.

Lib. 1. nō longe à princ.

Lib. 1. Periher. c. 1.

QVÆSTIO SEXAGESIMA prima de necessitate sacramentorum, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de necessitate sacramentorum.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum sacramenta sint necessaria ad salutem humanam.

¶ Secundo, vtrum fuerint necessaria in statu ante peccatum.

¶ Tertio, vtrum fuerint necessaria in statu post peccatum ante Christum.

¶ Quarto, vtrum fuerint necessaria post Christi aduentum.

ARTICVLVS I.

¶ Virum sacramenta sint necessaria ad humanam salutem.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod sacramenta non sint necessaria ad humanam salutē. Dicit enim Apost. 1. ad Tim. 4. Corporalis exercitatio ad modicum vtilis est. Sed vsus sacramentorum pertinet ad corporalem exercitationem: eo quod sacramenta perficiuntur in significatione sensibilium rerum & vt dictum est. Ergo sacramenta non sunt necessaria ad humanam salutem.

4. di. 1. q. 1. art. 2. q. 1. Et 3. contra c. 130. Etli 4. ca. 55. fi. & c. 56.

Q. præc. ar. 6. ad 1.

2 ¶ Præterea, Secūdę ad Cor. 12. Apostolo dicitur, Sufficit tibi gratia mea. Non autem sufficeret, si sacramēta essent necessaria ad salutem. Nō sunt ergo sacramenta saluti humanæ necessaria.

3 ¶ Præterea, Posita causa sufficiēti, nihil aliud videtur esse necessariū ad effectū. Sed passio Christi est sufficiens causa nostræ salutis, dicit enim Apo. ad Ro. 5. Si cū inimici essemus reconciliati sumus Deo p̄ mortē Filij ei⁹, multo magis reconciliati salui erimus in vita ipsius. Nō ergo requiruntur sacramēta ad salutē humanā.

Cap. 11.

¶ SED CONTRA est quod Aug. dicit 19. contra Faustū. In nullū nomen religionis seu verum seu falsum, coadunari homines possunt, nisi aliquo signaculorū seu sacramentorum visibilium cōsortio colligātur. Sed necessarium est ad humanā salu

¶ Super Quæstionis sexagesimæ primæ Articulum primum.

Titulus clarus est.

¶ In corpore vna cōclusio: Sacramenta sunt necessaria ad humanam salutem. Et probatur tripliciter.

¶ Vbi nota duo. Primū, quod non est hic sermo de necessario ad humanam salutem, sine quo non potuisset homo saluari, sed de necessario, si ne quo non conuenienter humana salꝰ fuisset. In cuius signum Autor ait in prima quā secunda ratione conueniētiam infert sacramentorum.

¶ Secundo nota differētiā inter Autorē & Magistrū sent. in prima dist. 4. circa has tres rationes, ex eruditione, humiliatiōe, & exercitatiōe. Nā alius tractātur ab Autore, vt patet conferendo.

¶ Super Quæstionis sexagesimæ Articulum octauum.

Titulus clarus.

¶ In corpore tria fiunt, primo ponuntur duæ communissimæ regulæ circa huiusmodi varietates, secundo descendituꝝ specialiter ad diminutionem & additionem, tertio mouetur quædam difficultas circa additionem, & soluitur: Prima regula se tenet ex parte intentionis ministrantis sacramentum, secunda vero se tenet ex parte significationis verborum, quod intelligitur secundum se, sed in ordine ad totam orationem: operatur enim mirabiliter sensum ipsius orationis, qui est forma sacramenti, ad hoc vt sacramentum sit nullū: vt prædictum est. De diminutione autem aut additione in specialibus singulis sacramētis, fermo erit i propriis locis: hic in communi est sermo.

Art. præc.

Tract. 2.

Art. præc. ad 1. & 3.

Lib. 1. nō longe à princ.

4. dist. 3. q. 3. a. 2. q. 4. & 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis sexagesimæprimæ Articulum secundum.

Titulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio: In statu innocentiæ homo sacramentis non indigebat nec pro remedio peccati, nec pro perfectione animæ. Probatur. In statu illo superiora inferioribus dominabantur, & nullo modo dependebant ab eisdem. Cōstat autem ordinem esse, si anima à corporalibus sacramentis perficeretur, sicut quo ad scientiam, siue quo ad gratiam ergo. Maior declaratur: quia sicut mens sub Deo ita, &c.

Circa hanc doctrinam simul cum ea quæ exprimitur in responsione ad secundū, dubiū occurrit, an hæc dicta, scilicet quod in statu innocentiæ superiora nullo modo dependebant ab inferioribus, & similiter quod anima quantū ad superiorem partem nō indigu isset accipere aliquid à corporalibus rebus ad sui perfectionem intelligenda sint de ipso statu innocentiæ cōmuni primo homini & filiis qui fuissent in innocentes: an de primo homine solum, qui solus fuit ante peccatum. Et est ratio dubij: quia in statu innocentiæ filij Adæ ac quidquid nt scientiā ex sensibilibus (vt Autor dicit in prima parte q. 101.) ac per hoc superiora aliquo modo dependebant ab inferioribus & superior pars animæ indigebat ad sui perfectionē accipere à corporalibus rebus: cuius oppositum hic dicitur, & propterea hæc verba non pertinent ad statum innocentiæ communem patri & filiis. Sed nec de ipso Adam verificantur: quia animæ primi hominis cōparebat modo intelligēdi per conuersionem ad phantasmata vt Autor dixit in Prima parte, q. 94 ar. 1. intellectio enim per conuersionem ad phantasmata dependet à phātasmatibus: ac per hoc superiora dependebant aliquo modo ab inferioribus: cui oppositum hic dicitur.

D.981.

¶ Ad hoc dicitur, quod præsens doctrina intelligenda est de statu innocentiæ, vt fuit in Adam ante peccatum. Et est ratio dubij: quia in statu innocentiæ filij Adæ ac quidquid nt scientiā ex sensibilibus (vt Autor dicit in prima parte q. 101.) ac per hoc superiora aliquo modo dependebant ab inferioribus & superior pars animæ indigebat ad sui perfectionē accipere à corporalibus rebus: cuius oppositum hic dicitur, & propterea hæc verba non pertinent ad statum innocentiæ communem patri & filiis. Sed nec de ipso Adam verificantur: quia animæ primi hominis cōparebat modo intelligēdi per conuersionem ad phantasmata vt Autor dixit in Prima parte, q. 94 ar. 1. intellectio enim per conuersionem ad phantasmata dependet à phātasmatibus: ac per hoc superiora dependebant aliquo modo ab inferioribus: cui oppositum hic dicitur.

¶ Ad hoc dicitur, quod præsens doctrina intelligenda est de statu innocentiæ, vt fuit in Adam ante peccatum. Et est ratio quia in ipso solo fuit sine dependentia superiorum ab inferioribus quo ad scientiam, ratio quia Autor non quærit absolutè de statu innocentiæ, sed de hominis ante peccatum, vt per ly ante peccatum, determinet quoddā homine secūdum tempus illud, quo fuit antequā peccaret quærit: & non simpliciter de homine qui perseueraſſet cum potentialitate in innocentia.

4.di.1.q.1. ar.2.q.3.

Art.præc. ad 2.

tem homines adunari in vnum veræ religionis nomen. Ergo sacramenta sunt necessaria ad humanam salutem.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sacramenta sunt necessaria ad humanam salutem triplici ratione. Quarum prima sumenda est ex conditione humanæ naturę cuius proprium est, vt per corporalia & sensibilia in spiritualia & intelligibilia deducatur. Pertinet autem ad diuinam prouidentiam, vt vnicuique rei prouideat secundū modum suæ conditionis. Et ideo conuenienter diuina sapientia homini auxilia salutis confert sub quibusdam corporalibus & sensibilibus signis, quæ sacramenta dicuntur. Secunda ratio sumenda est ex statu hominis, qui peccando se subdidit per affectum corporalibus rebus. Ibi autem debet medicinale remedium homini adhiberi, vbi patitur morbum. Et ideo conueniens fuit, vt Deus per quædam corporalia signa, homini spiritualem medicinam adhiberet: nam si spiritualia nuda ei proponerentur, eis animus applicari non posset, corporalibus deditus. Tertia autem ratio sumenda est ex studio actionis humanæ, quæ præcipuè circa corporalia versatur. Ne ergo esset homini dorum, si totaliter à corporalibus actibus abstraheretur, proposita sunt ei corporalia exercitia in sacramentis, quibus salubriter exerceatur ad euitanda superstitiosa exercitia, quæ consistunt in cultu dęmonum, vel qualitercunque noxia, quæ consistunt in actibus peccatorum. Sic igitur per sacramentorum institutionem, homo conuenienter suæ naturæ eruditur per sensibilia: humiliatur, se corporalibus subiectum cognoscens, dum sibi per corporalia subuenitur: præseruatur etiam à noxiis actionibus per salubria exercitia sacramentorum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod corporalis exercitatio, inquātum est corporalis, non multum vtilis est. Sed exercitatio per vsum sacramentorum, non est purè corporalis, sed quodammodo est spiritualis, scilicet per significationem & causalitatem.

¶ Ad secundum dicendum, quod gratia Dei est sufficiens causa humanæ salutis: sed Deus dat hominibus gratiam secundum modum eis conuenientem: & ideo necessaria sunt hominibus sacramenta ad gratiam consequendam.

¶ Ad tertium dicendum, quod passio Christi est sufficiens causa humanæ salutis. Nec propter hoc sequitur quod sacramenta non sint necessaria ad humanam salutem: quia operātur in virtute passionis Christi, & passio Christi quodammodo applicatur hominibus per sacramenta, secundum illud Rom. 6. Quicunque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus.

ARTICVLVS II.

¶ Virum etiam ante peccatum fuerint homini necessaria sacramenta.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod etiam ante peccatum fuerint homini necessaria sacramēta. Quia sicut dictum est sacramēta sunt necessaria homini ad gratiā consequendam. Sed etiam in statu innocentiæ homo indigebat gratia: sicut in Prima parte habitum est. Ergo etiam in statu illo erant necessaria sacramenta.

2 ¶ Præterea, Sacramenta sunt necessaria homini secundum conditionem humanæ naturæ: sicut dictum est. Sed eadem est natura hominis ante peccatum & post peccatum. Ergo videtur quod etiam ante peccatum homo indiguerit sacramentis.

3 ¶ Præterea, Matrimonium est quoddam sacramentum: secundum illud Ephes. 5. Sacramentum hoc magnum est: ego autē dico in Christo & Ecclesia. Sed matrimoniū fuit institutum ante peccatum, vt dicitur Gen. 2. Ergo sacramenta erant necessaria homini ante peccatum.

¶ SED CONTRA est, quod medicina non est necessaria nisi ægroto, secundum illud Matth. 9. Non est opus sanis medicus. Sed sacramēta sunt quędam spirituales medicinæ, quæ adhibentur contra vulnera peccati. Ergo non fuerunt necessaria ante peccatum.

¶ RESPONDEO dicendum, quod in statu innocentiæ ante peccatū sacramēta necessaria non fuerunt. Cuius ratio accipi potest ex rectitudine status illius, in quo superiora inferioribus dominabātur, & nullo modo dependebant ab eis. Sicut enim mens suberat Deo, ita menti suberant inferiores animę vires, & ipsi animę corpus. Cōtra hūc autē ordinē esset, si aīa pficeretur, vel quātū ad scientiā, vel quantū ad gratiā, p aliquid corporale, qđ fit in sacramētis. Et ideo in statu innocentię homo sacramentis non indigebat, non solum inquantum sacramenta ordinantur ad remedium peccati, sed etiam inquantum ipsa ordinantur ad animæ perfectionem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, qp homo in statu innocentiæ gratia indigebat: non tamen vt eam consequeretur per aliqua sensibilia signa, sed spiritualiter & invisibiliter.

¶ Ad secundum dicendum, quod eadem est natura hominis ante peccatum & post peccatum, non tamen est idem naturæ status. Nam post peccatum, anima etiam, quātum ad superiorem partem, indiget accipere aliquid à corporalibus rebus ad sui perfectionem, quod in illo statu homini necesse non erat.

¶ Ad tertium dicendum, quod matrimoniū fuit institutum in statu innocentiæ. non secundum quod est sacramentum, sed secundum quod est in officium naturæ, ex consequenti tamē aliquid significabat futurum circa Christum & Ecclesiam: sicut & omnia alia in figura Christi præcesserunt.

ARTICVLVS III.

¶ Virum post peccatum ante Christum sacramēta debuerint esse.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur qp post peccatum ante Christum sacramenta non debuerint esse. Dictum est enim quod per sacramēta passio Christi hominibus applicatur: & sic passio Christi comparatur ad sacramēta, sicut causa ad effectū. Sed effectus non præcedit causam. Ergo sacramenta non debuerunt esse ante Christi aduentum.

2 ¶ Præterea, Sacramenta debent esse conuenientia statui humani generis: vt patet per Aug. 19. contra Faustū. Sed status humani generis nō fuit mutatus post peccatū, vsque ad reparationē factā per Christū, Ergo neque sacramēta debuerunt immutari,

¶ Ad obiectionem autē in oppositum dicitur qp intellectio Adæ quia ex speciebus non acquisitis ex sensibus, sed infusis à Deo, procedat, non dependebat à phantasmatibus, sed vrebatur phantasmatibus, vt inferioribus: sicut anima vtebatur corpore subdito.

3.95. ad 1.

Aut præc.

¶ Etsi quæratur quid respondēdum secundum Autoris doctrinam de quærenti, an filij innocentes indiguissēt sacramentis, dicitur quod non fuissent eis necessaria sacramenta: quia principalis perfectio hominis per sacramenta, est per gratiam: homines autem fuissent geniti cum gratia (vt in prima parte, q. 100. artic. 1. Autor dixit) non indigerent igitur ex conditione sui status sacramentis perfectius hominis quantum ad gratiam. Et quia gratiam comitantur dona intellectus perfectius: consequens est, vt nec quoad perfectionem scientiæ de supernaturalibus indigerent sacramentis: eadem enim modo diuina sapientia prouideret de principali & accessorio, vt autē ex oppositio nostro statu in quo supernaturalia ex sacramentis accipimus: quia per illa tantum gratiam à Deo habemus.

D.74.

¶ Super Quæstionis sexagesimæprimæ Articulum tertium.

Titulus clarus:

¶ In corpore vna conclusio: Ante Christi aduentum post peccatū necesse fuit quędam sacramenta in statu. Probatur. Sacramenta sunt necessaria ad humanam salutem, vt signa sensibilia inuisibilium rerū: quibus homo post peccatum sanctificatur, ergo ante Christi aduentū post peccatum oportuit esse quędam signa, quibus fidem suā de Christo futuro homo protestaretur, ergo oportuit tunc esse sacramenta quędam. Prima consequentia probatur quia nullus post peccatum sanctificatur nisi per Christum, &c. Secunda consequentia probatur: quia huiusmodi signa dicuntur esse sacramenta.

D.74.

4. di. 3. q. 1. ar. 2. qc. 1. Art. 2. ad 3.

Cap. 16. 17.

¶ Super Quæstionis sexagesimæprimæ Articulum quartum.

Titulus clarus.

¶ In corpore vna conclusio: Oportet in noua lege esse, quędam alia sacramenta. Probatur: Sacramenta sunt signa protestantia fidem, qua homo iustificatur: ergo oportet esse alia sacramēta, quibus prętera credita significēntur. Cōsequentia quo ad id quod supponit, scilicet diuersitatem significabilium, probatur: quia antiqui saluabantur per fidem Christi nascituri: nos per fidem Christi nati. Et quo ad ipsa signa probatur: quia aliis signis oportet significari præterita & futura. Probatur hoc auctoritate Augustini, & ex ipsis verbis præteriti & futuri temporis.

Cap. 13.

3 ¶ Præterea, Quanto aliquid est magis propinquum perfecto, tāto magis debet ei assimilari. Sed perfectio salutis humanę per Christum facta est, cui propinquiora fuerunt sacramenta veteris Legis quā ea quæ fuerūt ante legē. Ergo debuerunt esse similiora sacramentis Christi. Cuius tamen contrarium apparet, ex eo quod sacerdotium Christi prædicetur esse futurum secundum ordinem Melchisedec, & non secundum ordinem Aaron: vt habetur Heb. 7. Non ergo conuenienter fuerunt dispōsita ante Christum sacramenta.

¶ SED CONTRA est, quod Augustinus dicit 19. contra Faustum, quod prima sacramenta quæ celebrabantur & obseruabātur ex lege, prænuntia erant Christi venturi. Sed necessarium erat ad humanam salutem vt aduentus Christi prænuntiaretur. Ergo necessarium erat ante Christum sacramenta quædam dispōni.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sacramenta necessaria sunt ad humanam salutem, inquantum sunt quędam sensibilia signa inuisibilium rerum, quibus homo sanctificatur. Nullus autem sanctificari potest post peccatum, nisi per Christum, quę proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem iustitiæ suæ, vt sit ipse iustus & iustificans eum, qui ex fide est Iesu Christi. Et ideo oportebat ante Christi aduentum esse quædam signa visibilia, quibus homo fidem suam protestaretur de futuro Saluatoris aduentu. Et huiusmodi signa dicuntur sacramenta. Et sic patet quod ante Christi aduentum necesse fuit quędā sacramenta institui.

¶ AD PRIMVM ergo dicēdum, quod passio Christi est causa finalis veterum sacramentorum: quæ scilicet ad ipsam significandam sunt instituta. Causa autem finalis non præcedit tempore, sed solum in intentione agentis. Et ideo non est inconueniens aliqua sacramenta ante Christi passionem fuisse.

¶ Ad secundum dicendum, quòd status humani generis post peccatum & ante Christum, dupliciter potest considerari. Vno modo secundum fidei rationem: & sic semper vnus & idem permansit, quia scilicet iustificabātur homines per fidem futuri Christi aduentus. Alio modo potest considerari secundum intentionem & remissionem peccati, & expressæ cognitionis de Christo. Nam per incrementa temporum & peccatum cœpit in homine magis dominari: in tantum qp ratione hominis per peccatum obtenebrata, non sufficerent homini ad rectè viuendum præcepta legis naturæ, sed necesse fuit determinari præcepta in lege scripta & cum his quædam fidei sacramenta. Oportebat etiam quod per incrementa temporum magis explicaretur cognitio fidei: quia, vt Gregor. dicit, per incrementa temporum creuit diuinæ cognitionis augmentum. Et ideo etiam necesse fuit, qp in veteri Lege quædam sacramenta fidei, quam habebant de Christo venturo, determinarentur. Quæ quidem comparantur ad sacramenta, quæ fuerunt ante legem, sicut determinatum ad indeterminatum: quia scilicet ante legem nō fuit determinatę præfixum homini, quibus sacramentis vteretur, sicut fuit per legem, quod erat necessarium, & propter obtenebrationem legis naturalis, & vt esset determinatior fidei significatio.

Hom. 16. in Ezech.

¶ Ad tertium dicendum, quod sacramētum Melchisedec, quod fuit ante legē, magis assimilatur sacramento nouæ Legis in materia, inquātum scilicet obtulit panem & vinum (vt habetur Genes. 14.) sicut etiam sacrificium nouæ Legis oblatione panis & vini perficitur. Sacramenta tamen legis Mosaicæ magis assimilantur rei significatæ per sacramentum, scilicet passioni Christi, vt patet de agno Paschali, & aliis huiusmodi. Et hoc ideo, ne propter continuitatē tēporis, si permaneret eadem sacramentorum species, videretur sacramenti eiusdem esse continuatio.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum post Christum debuerint esse aliqua sacramenta.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod post Christum non debuerint esse aliqua sacramenta. Veniente enim veritate, debet cessare figura. Sed gratia & veritas per Iesum Christum facta est, vt dicitur Ioan. 1. Cum igitur sacramenta sint veritatis signa siue figuræ, videtur quod post Christi passionem sacramenta esse non debuerint.

4. di. 1. q. 1. ar. 2. q. 5. & di. 2. ar. 1. q. 1. & 4. & 5. art. 1. & 2.

2 ¶ Præterea, Sacramenta in quibusdam elementis consistunt, vt ex supradictis patet: Sed Apostolus dicit Gal. 4. Cum essemus paruuli, sub elementis mundi eramus seruientes, nunc autem temporis plenitudine venientę iam non sumus paruuli. Ergo videtur qp non debeamus Deo seruire sub elementis huius mundi, corporalibus sacramentis vtendo.

Q. præc. ar. 4. & 5.

3 ¶ Præterea, Apud Deum non est transmutatio nec vicissitudinis obumbratio, vt dicitur Iacob. 1. Sed hoc videtur ad quandam mutationem diuinæ voluntatis pertinere, qp alia sacramēta nūc hominibus exhibeat ad sanctificationem tępore gratiæ, & alia ante Christum. Ergo videtur quod post Christum nō debuerint alia sacramenta institui.

¶ SED CONTRA est quod Augustinus dicit contra Faustum 19. quod sacramenta vetę legis sunt ablata, quia impleta: & alia sunt instituta, virtute maiora, vtilitate meliora, actu faciliora, numero pauciora.

Cap. 13.

¶ RESPONDEO dicendum, qp sicut antiqui Patres saluati sunt per fidem Christi venturi, ita & nos saluamur per fidē Christi iam nati & passi. Sunt autem sacramenta, quędam signa protestantia fidem, qua homo iustificatur. Oportet autē alius signis significari futura, prętérita, seu præsentia. Vt enim Aug. dicit 9. contra Faustū, eadem res aliter annuntiatur faciēda, aliter facta: sicut ipsa verba, passurus & passus, nō similiter sonāt. Et ideo oportet quædam alia sacramenta esse in noua lege, quibus significentur ea quæ præcesserunt in Christo, prēter sacramēta veteris legis, quibus prænuntiabantur futura.

Cap. 16.

¶ AD PRIMVM ergo dicendū, quòd sicut Diony. dicit in 5. c. Eccl. hierar. status nouæ legis medius est inter statum veteris legis, cuius figuræ implentur in noua Lege, & inter statum gloriæ, in qua omnis nude & perfectè manifestabitur veritas. Et ideo tunc nulla erunt sacramenta. Nunc autem quandiu per speculū & in ęnigmate cognoscimus (vt dicitur 1. ad Cor. 13.) oportet nos per aliqua sensibilia signa in spiritualia deuenire. Quod pertinet ad rationem sacramentorum.

¶ Ad secundum dicendum, quod sacramenta veteris legis Apostolus vocat egena & infirma elementa: quia gratiam nec conferebant, nec causabant. Et ideo vtentes illis sacramentis dicit Apostolus sub elementis mundi Deo seruisse: quia scilicet nihil aliud erant quam elementa huius mundi. Nostra autem sacramenta gratiam continent & causant. & ideo non est de eis similis ratio.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut paterfamilias non ex hoc habere monstratur mutabilem voluntatem, quod diuersa præcepta familiæ suæ proponit pro temporum varietate, non eadem præcipiens hyeme & æstate: ita non ostenditur aliqua mutatio esse circa Deum ex hoc quod alia sacramēta instituit post Christi aduentum, & alia tempore legis: quia illa fuerunt congrua gratiæ præfigurandæ: hæc autem sunt congrua gratiæ præsentialiter demonstrandæ.

QVÆSTIO SEXAGESIMASECUNDA

de principali effectu sacramentorum, qui est gratia, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de effectu sacramentorum. Et primo de effectu eorum principali, qui est gratia. secundo de effectu secundario, qui est character.

¶ Circa primum quæruntur sex.

¶ Primo, vtrum sacramēta nouę legis sint causa gratiæ.

¶ Secundo, vtrum gratia sacramētalis aliquid addat super gratiam virtutum & donorum.

¶ Tertio, vtrum sacramenta contineant gratiam.

¶ Quarto, vtrum sit in eis aliqua virtus ad causandum gratiam.

¶ Quinto, vtrum talis virtus in sacramentis deriuetur à passione Christi.

¶ Sexto, vtrum sacramenta veteris legis gratiam causarent.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis sexagesimæsecundæ Articulum primum.*

Vltimo nota terminos. Sed an sint causa. Et hoc ideo, quia non satisfit quæstioni, vocando causam quod vera non est causa. Distinctiõe reseruatur enim sequenti articulo, quæ sit illa gratia: quæ vel sacramenta cõferat. Vnde nõ fit effatus ad præsentem quæstionẽ discurrere in speciali de gratia: quæ causalitate. Rursus principium non articuli iudicis, sed introductæ quæstionis huius potius exercitij: vbi hæc quæstio 62. à quæstione sexagesimasecunda distinguitur, dicendo: & primo de effectu eius principali, qui est gratia: secundo de effectu secundario, qui est character) videbis quod sub gratię nomine hoc in loco non comprehẽditur character, quum distinguatur cõtra characterem, sed communiter sumitur: prout à sanctis dicitur, quod sacramenta conferunt gratiam. Et hoc manda memoriæ & reminiscere, quum postea dicetur, sacramenta causare instrumentaliter gratiam: vt non recurras ad characterem, volens fugere quod baptismus nõ causet gratiam gratum faciẽtem, quia creator & creatura non potest etiam instrumentaliter creare. Hic enim de effectu principali sacramentorum qui est gratia distincta contra characterem, tractando quæritur an sacramentum sit causa gratię, & in sequẽti articulo quid addat hęc gratia supra gratiam gratum faciẽtem discutitur.

Infra art 6 & q. 64. ar. 1 Et 3. di. 40 art. 3. & 4 c 1. q. 1. & ar. 4. q. 1 &2. 3. q. 1. & 4. contra c. 17 & 74 litc. & col 2. in princ. Et veri. q 27. art. 4. Et quodli. 12. art 5. Cap. 16.

¶ In corpore articuli tria fiunt. Primo ponitur id in quo oportet omnes conuenire. Secundo recitatur quorundam opinio. Tertio respondetur quęstio secundum propriam opinionem.

¶ Quo ad primum conclusio est: Necesse est dicere sacramenta nouæ legis aliquomodo causare gratiam. Probatur

Per sacramenta homo Christo incorporatur: ergo acquirit gratiam. Antecedens est Apostoli. Consequentia patet: quia non fit homo membrum Christi nisi per gratiam.

¶ Quo ad secundum primo ponitur opinio, quod sacramenta causant non operando ad gratiam, sed quia Deus assistit, cum exemplis & autoritate Bernardi. Secundo exponitur quid importet hæc opinio: scilicet quod non ponit sacramenta supra genera signorum, & declaratur exemplis. Tertio improbatur hæc opinio autoritate Sanctorum, addentium signo causam.

¶ Quo ad tertium ponitur primo distinctio bimembris de causa agente: scilicet principali & instrumentali. Secundo ponitur causæ principalis conditio, quia distinguitur ab instrumentali, scilicet principalis causa est, quæ agit virtute suæ formæ, cui assimilatur effectus. Et lux a hoc membrum ponitur vna conclusio: Solus Deus est causa principalis gratiæ. Probatur: Solus Deus est, cuius est participata similitudo, gratia: ergo solus Deus est gratiæ causa principalis. Antecedens est Petri Apostoli. Consequentia patet ex conditione causę principalis.

Tertio ponitur condito causæ instrumentalis. Et iuxta hoc membrum ponitur alia conclusio: scilicet, Sacramenta sunt causę agentes instrumentaliter ad gratiam. Probatur: causa instrumentalis est, quæ non agit vi tute suæ formæ sed per solum motum quo ab agente principali mouetur: sed sacramenta Deus adhibet, vt per ea causet gratiam: ergo sunt causæ instrumentales. Maior patet ex signo: quia effectus non assimilatur instrumento, & ex exemplo de lectulo respectu fabri & artis. Minor probatur autoritate Augustini, & Apostoli, & modi loquendi: quia hoc vocatur instrumentum: per quod principale agens operari dicitur.

¶ Hoc in loco ad dicendum est, quod Scotus in 4. sent. di. 1. quæst. 4. & 5. ait videatur certiam ponere opinionem, secundum tamen rẽ, ymo sua incidit in opinionem præcitatam ac improbatam in littera: solis enim verbis ab illa differt.

Non enim quæritur an sacramenta dicantur causa sed an sint causa. De gratia autem in præsenti titulo semper est intentio.

ARTICVLVS I.

¶ *Vtrum sacramenta sint causa gratiæ.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod sacramenta non sint causa gratię. Non enim idem videtur esse signũ & causa: eo quod ratio signi videtur magis effectui cõpetere. Sed sacramentum est signum gratiæ. Non igitur est causa eius.

2 ¶ Præterea, Nullum corporale agere potest in rem spiritualem: eo quod agens honorabilius est patiente, vt Augustinus dicit 12. super Genesi ad literam. Sed subiectũ gratiæ est meas hominis, quæ est res spiritualis. Non ergo sacramenta possunt gratiam causare.

3 ¶ Præterea, Illud quod est propriũ Dei, non debet alicui creaturæ attribui. Sed causare gratiam, est proprium Dei, secundum illud Psalm. Gratiam & gloriam dabit Dominus. Cum ergo sacramenta consistant in quibusdam verbis & rebus creatis, non videtur quod possint gratiam causare.

¶ SED CONTRA est, quod Augustin. dicit super Ioan. quod aqua baptismalis corpus tangit, & cor abluit. Sed cor non abluitur nisi per gratiam. Ergo causat gratiam, & pari ratione alia Ecclesiæ sacramenta.

¶ RESPONDEO dicendum, quod necesse est dicere sacramẽta nouæ legis per aliquem modum gratiam causare. Manifestum est enim quod per sacramenta nouæ legis, homo Christo incorporatur: sicut de baptismo dicit Apostolus ad Gal. 3. Quotquot in Christõ baptizati estis, Christum induistis. Non autem efficitur homo membrum Christi nisi per gratiam. Quidam tamen dicunt, quod non sunt causa gratię aliquid operando, sed quia Deus sacramentis adhibitis, in anima gratiam operatur. Et ponunt exemplum de illo, qui afferens denarium plumbeum, accipit centum libras ex Regis ordinatione, non quod denarius ille aliquid operetur ad habendum prędictę pecuniæ quantitatem, sed hoc operatur sola voluntas Regis. Vnde & Bernard. dicit in quodam sermone de cœna Domini, Sicut inuestitur Canonicus per librum, Abbas per baculum, Episcopus per anulum: sic diuisiones gratiarum diuersæ sunt traditæ sacramentis.

Sed si quis rectè consideret, iste modus non transcendit rationem signi. Nam denarius plumbeus, non est nisi quoddam signum regiæ ordinationis de hoc quod pecunia recipiatur ab isto. similiter liber est quoddam signum, quo designatur traditio canonicatus. Secũdum hoc igitur sacramẽta nouæ legis nihil plus essent quam signa gratiæ. cum tamen ex multis Sanctorum autoritatibus habeatur, quod sacramenta nouæ legis non solum significant, sed causant gratiam, sit ideo aliter dicendum, quòd duplex est causa agens, principalis & instrumentalis. Principalis quidem operatur per virtutem suæ formæ, cui assimilatur effectus: sicut ignis suo calore calefacit. Et hoc modo nõ potest causare gratiam, nisi Deus: quia gratia nihil est aliud, quã quędã participata similitudo diuinæ naturę, secundũ illud 2. Petr. 1. Magna nobis & pretiosa promissa donauit, vt diuinę simus cõsortes naturæ. Causa vero instrumentalis non agit per virtutem suæ formæ, sed solum per motum, quo mouetur à principali agente. vnde effectus non assimilatur instrumẽto, sed principali agenti sicut lectus non assimilatur fabro, sed arti, quæ est in mente artificis. Et hoc modo sacramenta nouæ legis gratiam causant, adhibẽtur enim ex diuina ordinatione hominibus, ad gratiam in eis causandam. Vnde Augustinus dicit decimonono contra Faustum, Hæc omnia, scilicet sacramentalia, fiunt & transeunt: virtus tamen, scilicet Dei, quæ per ista operatur, iugiter manet. Hoc autem proprię dicitur instrumentum, per quod aliquis operatur. Vnde & Tit. 3. dicitur, Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd causa principalis non proprię potest dici signum effectus, licet occulti, etiam si ipsa sit sensibilis & manifesta. Sed causa instrumentalis si sit manifesta, potest dici signum effectus occulti: eo quod non solum est causa, sed quodammodo effectus, inquãtum mouetur à principali agente. Et secundum hoc sacramẽta nouæ legis, simul sunt causæ & signa: & inde est q̃ sicut communiter dicitur, efficiunt quod figurant. Ex quo etiam patet, quod habent perfecte rationem sacramenti, inquantum ordinantur ad aliquid sacrum, non solum per modum signi, sed etiam per modum causæ.

¶ Ad secundum dicendum, quod instrumentum habet duas actiones. Vnam instrumentalem: secundum quam operatur nõ in virtute propria, sed in virtute principalis agentis, aliã autem habet actionẽ propriam, quæ competit sibi secundum propriam formam: sicut securi competit scindere ratione suæ acuitatis, facere autem lectum, inquantum est instrumentum artis. Non autem perficit instrumentalem actionem: nisi exercendo actionem propriam: scindendo enim facit lectum. Et similiter sacramenta corporalia, per propriam operationem, quam exercent circa corpus, quod tangunt, efficiunt operationem instrumentalem ex virtute diuina circa animam: sicut aqua baptismi abluendo corpus secundum propriam virtutem abluit animam, inquantum est instrumentum virtutis diuinæ: nam ex anima & corpore vnum fit. Et hoc est quod Augustinus dicit, quod corpus tãgit, & cor abluit.

¶ Ad tertium dicendum, quod ratio illa procedit de eo quod est causa gratiæ per modum principalis agentis. Hoc enim est proprium Dei, vt dictum est.

ARTICVLVS II.

¶ *Vtrum gratia sacramentalis aliquid addat super gratiam virtutum & donorum.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod gratia sacramentalis non addat aliquid super gratiam virtutum & donorum. Per gratiã enim

Iuste dicitur simpliciter vel passiuè, non effectiuè, sed tanquam per viam acquisitur terminus. Ideo argumentum non obstat propositioni, qua vtitur Autor in hoc proposito: scilicet illud propriè dicitur instrumentum, per quod agens effectiuè operatur.

¶ Et per hoc patet responsio ad vltimum contra rationem de modo loquendi, quoniam non sumit argumentum Autor, ex ly per absolutè, sed applicato ad id per quod efficiens operatur.

¶ Ad argumenta secundo loco inducta contra conclusionem principalem dicitur quod sacramentum instrumentaliter attingit gratiam sacramentalem, & non oportet recurrere ad dispositionem præuiam ad gratiam. Quicquid enim secũdum aliorum opinionem vt probabiliorem dixerit Autor in 4. sentẽt. hoc in loco secundum propriam sententiam lõgè altius sentit, expressè ponens gratiam gratum faciẽtem (qua scilicet homo fit membrũ Christi, & qua sumus diuinæ naturæ consortes) à Deo principaliter, & sacramento instrumentaliter effici.

¶ Et confirmatur clarè hanc esse suam intentionem ex titulo quæstionis. Vbi distinguit hanc quæstionem à sequenti, per hoc quod nunc quæritur de sacramenti effectu principali, qui est gratia. Tunc autem quæritur de effectu secundario, qui est character, de quo & ornatu simile dicitur esse iudicium in 4. sententiarum, quo ad præsentem quæstionem. Et confirmatur hoc idẽ ex sequenti articulo huius quæstionis. Vbi gratia sacramentalis non ponitur dispositio: sed vt patebit, nullum habituale donum additur supra gratiam gratum faciẽtem.

¶ Ad obiectionem autem, quod nulla creatura potest eũ instrumentaliter creare, respondetur hoc concedendo: sed negando quod gratia, propriè creatur. Quod patet ex eo, quod quum definit esse, non annihilatur: nam si crearetur (quia creatio est ex nihilo quum defineret conseruari, oporteret quod eius desitio esset annihilatio. Deus autem quidmus nunquam aliquid annihilare.

¶ Et licet hoc sufficiat ad argumẽto: p reuerẽtia tamẽ cõmunis dicti, sanè intelligẽdi de creatiõe p̃fe, distinguere potes, qã causa p̃fe dupliciter sumi potest. Vel qua tenus est mutatio ad de nõ grata in gratã Deo, & sic attingitur instrumẽtaliter à sacramẽto. Vel quatenꝰ creatio ibi aliquo modo immiscetur. & sic fit gratia immediatè à Deo. Probatur autẽ cõuenienter sic dicit quia Christus caput Ecclesiæ vt homo (alioquin nõ esset eiusdẽ naturę cũ mẽbris) influit vitã proculdubio gratiæ gratificãtis mẽbris suis: cõstat autẽ humanitatẽ Christi infra latitudinẽ cõtineri creaturarũ: nõ inconuenit ergo Deum per humanitatẽ Christi, vtinstrumẽtum coniunctum, & per sacramenta vt instrumentum separatum, gratiam gratũ facientem in homine causare: vt clarè habes hic in responsione ad tertium bene perspecta, accollata cum argumento & corpore articuli, ad quod se remittit.

¶ Et per hoc patet responsio ad obiecta reliqua contra dispositiones præuias ex causalibus per sacramenta in speciali. De singulorum enim proprijs effectibus, in tractatu singulorum patere poterit: nec enim sat est propositio de effectu, qui est gratia sacramentalis, tractare: quam diximus & manifestabimus non oportere esse dispositionem aliquam præviam ad gratiam. Quare falsum est sacramentum nõ posse causare in instanti: quoniam in termino temporis prolationis verborum, vel sacramentum causare effectum suum potest. Nec etiam inconuenit Deum volũtarie vendo motu creaturæ, agere in tempore: quum nullus adeo delipiat, qui negat Deum posse localiter mouere: quod est agere in tempore.

¶ Ad demum obiecta, quod superfluè ponitur ista causalitas in sacramentis, respondetur quod non superfluè, sed necessariò ponitur. tum necessitate reuerentiæ ad autoritates Sanctorũ, quas ipsemet Scotus volens saluare glossat, causa: id est, signum infallibile: vbi patet manifestus error in glossando. Tum necessitate dignitatis sacramentorum nouæ legis: longè enim digniora sunt ista locantur in genere causæ, quam si infra latitudinem signorum concludantur, vt sacramenta veteris legis. Fateri enim oportet sacramenta nouæ legis digniora esse sacramentis veteris legis: & excedere vetera, in hoc quod noua efficiunt quod figurant, vetera autem non: vt patet in 4. sentent. distinct.

¶ A glossante autem Scoto aut quocunque altero in extraneum sensum, quære dum est quibus verbis, aut quibus articulis, aut quo sermone Sancti, aut quicunque alij, debuissent aut potuissent explicare hoc, scilicet quod sacramenta sint causa effectiua gratiæ, si non explicatur per ista, efficiunt quod figurant: & rursus per ista, ita vt imaginem gerat, & causa existat. Quæ omnia explicantur in 4. sentent. Docent nos quęso quibus vocabulis explicandũ fuerat, & sic cognoscant se vel non sequi doctrinam Sanctorum in hac parte, collectam à Magistro sententiarũ. 1. 2. q. 110. ar. 3. & 4.

Et scito quod hodie minus libera apparet opinio hæc: quoniam in concilio Florentino sub Eugenio 1 11 1. legimus differentiam inter sacramẽta veteris & nouæ legis in hoc, quod illa non causabant gratiã illa vero continent gratiam & conferunt eam: Hæc ibi.

¶ In responsione ad secundum aduerte, Scotũ vbi supra, nec exempla præterire. Vnde contra exemplum de efficiẽtia instrumentorum artificũ arguit, probando ferram non esse effectiuã causam instrumentalẽ. Tum quia nec figura, nec quantitas, nec motus locus est forma actiua. Tum quia sicut albedo expellit ab eodem ni gredinem non effectiuè sed formaliter, ita corpus expellit corpus ab eodem loco non effectiuè, sed quasi formaliter. Tex. 10.

¶ Ad hæc facile est & responsione, & monstrare inopinabilem hãc Scoticam nouam phantasiam esse falsam: quum enim moueris proximum & morum oporteat esse simul, & cõtiget ligni partes, quę secãdo mouent localiter, non esse simul cum artifice (non enim oportet esse tangi artificẽ & lignũ quod secatur) cõsequẽs est, quod moueris proximum partes illas, oporteat quod sit ferra quæ est corpus mouens motum. Et confirmatur autoritate Arist. secundo de Anima, ponẽtis naturam mouere naue ibi, & manu & temone, altera, vt instrumento coniuncto, altero vt instrumento separato. Constat autem effectiuè esse huiusmodi mouere. Ad primam obiectionem dicitur quod licet motus localis absolutè non sit forma actiua aut actio: mouere tamen localiter est agere, vt patet. Et sic sicut artifex mouẽdo ferram, agit: ita ferra mouendo partes ligni, agit. Loco supra citato.

¶ Ad secundum dicitur, quod aliud est loqui de modo quo corpus expellit corpus ab eodem loco, & aliud est loqui de modo quo corpus mouens motum exercens ab eodem loco, & aliud est loqui quomodo color expellit frigus, & aliud quomodo corpus calefaciens calefactum expellit frigus. Ad propositum siquidem quæstionis huius non spectat primum, sed secundum: quoniam instrumentum artificis est motus motum. Ex quo patet, quod exemplum Autoris deseruit proposito, dum sacramentum ponitur instrumentum diuinæ misericordiæ, motum à Deo ad mouendam animam in sanctitatem sui.

¶ *Super Quæstionis sexagesimæsecundæ Articulum secundum.*

INtitulo per gratiam virtutum & donorum intellige habitus gratiæ gratum facientis, & virtutum tam theologalium quam moralium & donorum Spiritus sancti.

¶ In corpore vnica est cõclusio: Gratia sacramẽtalis addit super gratiã virtutũ & donorũ. Et probatur cõclusio hæc ex diuersitate effectuũ: quia scilicet alius est effectus gratiæ sacramentalis. & alius est effectus gratiæ virtutũ & donorũ. Et quia in conclusione & titulo non de sola distinctione, sed de distinctione per modũ additionis fit mensio, ideo probatio vtrunque includit: scilicet distinctionem & additionẽ. Assumens nõ solũ effectus gratiæ virtutũ & donorũ ex vna parte, & effectus gratiæ sacramentalis ex altera parte sed etiam proportionem virtutum & donorũ ad gratiã, ac p hoc implicitè ꝓportionẽ gratiæ sacramẽtalis seu ipsius effectus ad gratiã, fit ergo probatio ista. Gratia absolutè perficit essentiã animæ & sicut ab essentia fluũt potentiæ, ita à gra fluũt ꝓfectiones potentiarũ, dona scilicet & virtutes, sacramẽta aũ ordinãtur ad quod dã speciales effectꝰ necessarios in vita Christiana præter actus virtutum & donorum perficitur anima sufficienter, & quantum ad essentiam animæ, & quantum ad potentias eius, vt patet ex his quæ in Secunda parte dicta sunt. Sed gratia ordinatur ad animæ perfectionem. Ergo gratia sacramentalis non potest aliquid addere super gratiam virtutum & donorum. 1. 2. q. 110. ar. 3. & 4.

2 ¶ Præterea, Defectus animæ ex peccatis causantur. Sed omnia peccata sufficienter excluduntur per gratiam virtutum & donorum: quia nullum est peccatum, quod non contrarietur alicui virtuti. Gratia ergo sacramentalis, cum ordinetur ad defectus animæ tollendos, non potest aliquid addere super gratiam virtutum & donorum.

3 ¶ Præterea, Omnis additio vel subtractio in formis, variat speciem: vt dicitur 8. Meta. Si ergo gratia sacramentalis addat aliquid super gratiam virtutum & donorũ, sequitur quod æquiuoce dicatur gratia. Et sic nihil certum nobis ostenditur, ex hoc quod sacramenta dicuntur gratiam causare.

¶ SED CONTRA est, quod si gratia sacramentalis non addit aliquid super gratiam donorum & virtutum, frustra sacramenta habentibus & dona & virtutes conferentur. In operibus autẽ Dei nihil est frustra. Ergo videtur quod gratia sacramentalis aliquid addat super gratiam virtutum & donorum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut in secunda parte dictum est) gratia secundum se considerata perficit essentiam animæ, inquantum participat quandam similitudinem diuini esse. Et sicut ab essentia animæ fluunt eius potentiæ, ita à gratia fluunt quædam perfectiones ad potentias animæ, quæ dicuntur virtutes & dona: quibus potentiæ perficiuntur in ordine ad suos actꝰ. Ordinant autẽ sacramẽta ad quod dã speciales effectꝰ necessarios in vita Christiana: sicut baptismꝰ ordinatur ad quandã spiritualẽ regenerationẽ, qua homo moritur vitiis, & fit membrum Christi, qui quidẽ effectus est aliquid speciale præter actus

Universidad de Deusto
Biblioteca

adiunt super gratiam communiter dictam perfectionem ordinatam ad actus potentiarum: ita gratia sacramentalis addit super gratiam communiter dictam & virtutes & dona, quoddam diuinum auxilium ad consequendum finem. Ergo gratia sacramentalis ad id fit super gratiam donorum & virtutum. Antecedens quo ad primam partem declaratur, gratia est similitudo diuini essendi: quia anima D.577. quantum participat quandam similitudinem diuini esse, perficitur à gratia. Quantum vero ad secundam partem declaratur quo ad hoc, quod potentię perficiuntur per dona & virtutes in ordine ad actus ipsarum potentiarum. Quo ad tertiam vero partem declaratur, ex effectu baptismali, qui est spiritualis regeneratio nō qualitercunque, sed ita vt homo moriatur vitijs, membrumque Christi fiat.

¶ Vbi scito, quod effectus baptismi proprius non est gratia gratum faciens absolutè: sed sic renasci secundum gratiam in mẽbrum Christi, ac si ipse passus fuisset patiente Christo & hoc importat remissionem omnis culpæ, & omnis pœnæ. Constat enim hoc effectum quẽdam esse necessariũ in vita Christiana vltra bonam dispositionem actuum potentiarum animæ. Et quod dicitur de baptismo, id̃ intelligi vult Autor de effectibus aliorum sacramẽtorum. Quod si præueniendo intelligere cupis vide inferius articulum primum quæstionis sexagesimæquintæ. Ibi enim inuenies proprium cuiusque sacramenti effectũ, tam quo ad bonum datũ, quam quo ad defectum expulsum. Consequentia autem vt constet rationi relinquitur: quoniam virtutes, scilicet perfectiones potentiarum & gratiæ sacramentales, de genere spiritualium sunt: & dependentium à gratia & necessariorum in vita Christiana, &c.

4.dist.2. ar. 4. q. 4. Et vera q.27. art. 7.

¶ Circa hanc doctrinam aduerte, duplicitèr posse intelligi gratiam sacramentalem aduerte super gratiã donorum & virtutum. Primo, vt addat donum aliquod habituale. Et hic sensus sicet forsè multis placeat, & ab Autore sumptus credatur, quia ponit differentiam specificam inter gratias sacramẽtales, & gratiam donorum & virtutum, tamen hic in responsione ad vltimũ, quam in quæstionibus de veri. quæst. 27. art 5 ad 2. Mihi tamen etiam si alibi (hoc est in libris Sententiarum aut quæstionibus disputatis) Autor expressisset oppositum, aliter sentiendum videtur ex hoc loco. Et est secundus sensus, vt gratia sacramentalis addat supra gratiam donorum & virtutum, tũ habituale aliquod donum, sed actuale diuinum auxilium extentiuum gratiæ virtutum & donorum ad effectum proprium sacramẽti. Moueor autem ad hoc: quoniam in Prima secundæ Autor diuidendo gratiam, distinxit cõtra habituale donum gratiæ, gratuitum diuinum auxilium: ac per hoc sub genere gratiæ communiter dictæ, locauit duo genera seu species gratiarum, scilicet gratiam habitualis doni, & gratiam diuini auxilij. Et propterea quum hoc in loco expressè dicat gratiam sacramentalem addere diuinum auxilium, non est ad aliud genus gratiæ regione ponẽdum, scilicet donum habituale diuertendum: sed planum literæ sensum sectando, sentiendum est quod gratia sacramentalis distinguitur specie à gratia virtutum & donorum, non sicut habitus ab habitu, sed sicut gratuitum

¶ ex.41.

potentiarum animæ. Et eadem ratio est in alijs sacramẽtis. Sicut igitur virtutes & dona addunt super gratiam communiter dictam, quandam perfectionem determinatè ordinatam ad proprios actus potentiarum: ita gratia sacramentalis addit super gratiam communiter dictam & super virtutes & dona, quoddam diuinum auxilium ad consequendum sacramenti finem. Et per hunc modum gratia sacramentalis addit super gratiam virtutum & donorum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd gratia virtutum & donorum sufficienter perficit essentiam & potentias animæ quantum ad generalem ordinationem actuum animæ. Sed quantum ad quosdam effectus speciales, qui requiruntur in vita Christiana, requiritur sacramentalis gratia.

¶ Ad secundum dicendum, quod per virtutes & dona excluduntur sufficienter vitia & peccata quantum ad præsens & futurum: inquantum scilicet unpeditur homo per virtutes & dona à peccando. Sed quantum ad præterita peccata, quæ transeunt actu, & permanent reatu, adhibetur homini remedium specialiter per sacramenta.

¶ Ad tertium dicendum, quod ratio sacramentalis gratiæ se habet ad gratiam communiter dictam, sicut ratio speciei ad genus. Vnde sicut non æquiuocè dicitur animal communiter dictum, & pro homine sumptum: ita non æquiuocè dicitur gratia communiter sumpta, & gratia sacramentalis.

ARTICVLVS III.

¶ Virum sacramenta nouæ legis contineant gratiam.

AD TERTIVM sic procedi tur. Videtur quod sacramenta nouæ legis nō contineant gratiam, contentum enim videtur esse in cõtinente. Sed gratia non est in sacramento, neque sicut in subiecto (quia subiectum gratię non est corpus, sed spiritus) neque sicut in vase: quia vas est locus mobilis, vt dicitur in 4. Physicor. Esse autem in loco, non conuenit accidenti. Ergo videtur q̃ sacramenta nouæ legis non contineant gratiam.

3 ¶ Præterea, Sacramẽta ordinãtur ad hoc, quod homines per ea gratiam consequantur. Sed gratia cum sit accidens, non potest transire de subiecto in subiectũ. Ergo pro nihilo esset gratia in sacramentis.

3 ¶ Præterea, Spirituale non continetur à corporali etiam si in eo sit: non enim anima continetur à corpore, sed potius continet corpus. Ergo videtur, quòd gratia, cùm sit quiddam spirituale, non contineatur in sacramento corporali.

¶ SED CONTRA est, quod Hugo de sancto Victore dicit, quod sacramentum ex sanctificatione inuisibilem gratiam continet.

¶ RESPONDEO dicendum, quod multipliciter aliquid dicitur esse in alio: inter quos duplici modo gratia est in sacramentis. Vno modo sicut in signo: nam sacramentum est signum gratiæ. Alio modo sicut in causa: nam sicut dictum est, sacramentum nouæ legis est instrumentalis gratiæ causa. Vnde gratia est in sacramento nouæ legis, non quidem secundum similitudinem speciei, sicut effectus est in causa vniuoca: neque etiam secundum aliquam formam propriam & permanentem proportionatam ad talem effectum, sicut sunt effectus in causis non vniuocis, puta res generatæ in sole: sed secundum quandam instrumentalem virtutem, quæ est fluens & incompleta in esse naturæ vt infra dicetur.

¶ AD PRIMVM sic ergo dicẽdum, quod gratia non dicitur esse in sacramento sicut in subiecto: neque sicut in vase, prout vas est locus quidam: sed prout vas dicitur instrumentum alicuius operis faciẽdi, secundum quod dicitur Ezech. 9. Vnusquisque vas interfectionis habet in manu sua.

¶ Ad secundum dicendum, quod quanuis accidens non transeat à subiecto in subiectum: transit tamen à causa per instrumentum aliqualiter in subiectum, non vt eodem modo sit in eis, sed in vnoquoque secundũ propriam rationem.

¶ Ad tertium dicẽdum, quod spirituale existens perfectè in aliquo, continet ipsum, & non continetur ab eo. Sed gratia est in sacramento secundum esse fluens & incompletum. Et ideo non inconuenienter sacramentum dicitur continere gratiam.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum in sacramentis sit aliqua virtus gratiæ causatiua.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur q̃ in sacramẽtis non sit aliqua virtus, gratię causatiua. Virtus enim gratiæ causatiua, est virtus spiritualis. Sed in corpore nō est virtus spiritualis, neque ita q̃ sit propria

diuinum auxilium à gratuito habituli dono & per hoc esse speciem gratiæ communiter dictæ (vt in responsione ad tertium dicitur) & diuidi in plures species iuxta (specificam pluralitatem effectuum vt inferius quæst. 72. art. 7. ad tertium dicitur. Et confirmatur hoc ex nunc allegato loco: vbi Autor gratiam in sacramento confirmationis collatam, ad hic dicta se referens, non dicit diuersam esse gratiam sacramentalem baptismi & confirmationis sed dicit gratiam virobique collatam habere aliquid commune & aliquid proprium. Et quo ad cõmune (quod est gratia gratũ faciens) esse vnius speciei. Si vero considereret quo ad proprias superadditas, fit diuersarum sunt ratio collata in baptismo & confirmatione. Ex hoc enim quod addiuersum modum consiDecreti gratiam se resoluit: intuitus non est ibi diuersos habitus (vt diximus) esse vnum habitum relatum seu extensum ex nouo diuino auxilio per sacramentum exhibito, ad diuersos secundum speciem effectus. Et confirmatur hic sensus: quia hoc sufficit ad salutarĩ & dignitatem sacramentorum in causando, & gratias sacramentales & effectus earum, nec multiplicantur tot habitus in anima.

¶ In responsionibus ad primum & secundum si vis in specialĩ videre differentiam virtutis & effectus (scilicet perfectionis ad quam ordinatur sacramentum) & de qua tractatur in resolutione ad primum: & similiter de effectu, cõtra quem ordinatur sacramentum: de quo in responsione ad secundum tractatur) lege dictum articulum primũ q. 65. inferius.

¶ Super Quæstionis sexagesimæ secundæ Articulum tertium.

TItulus accipiendus est vt sonat.

¶ In corpore sunt duæ conclusiones. Altera est: Gratia est in sacramentis sicut in signis. Et probatur: quia sacramentum est signum gratiæ. Altera est. Gratia est in sacramentis sicut in causa non vniuoca nec æquiuoca sed in instrumẽtali. Et probatur quo ad secundam partem: quia non est secundum speciei, sicut diximus. Nec secundum similitudinem speciei, sicut quidam dicunt. Quia homo generat hominem: & ad tertiam vero: quia nō est secundũ aliquã formam propriam & permanentem proportionatam ad talem effectum: sicut res generatæ in sole. Quo ad quartam demum partem: quia est secundum quãdam virtutem fluentem, & incompletam in ipsa natura.

¶ Super Quæstionis sexagesimæ secundæ Articulum quartum.

TItulus vt sonat sumendus est de virtute causatiua effectiuè.

¶ In corpore referuntur duæ viæ. Altera ponentium sacramenta non causare gratiam nisi concomitanter. Et secundum hanc respondetur quæstioni negatiuè: quia sola virtus diuina assistens est quod causat gratiam.

¶ Altera (quam sequitur Autor) ponentium, quod sacramentum est instrumentalis causa gratiæ. Et secundum hanc respondetur quæstio, dicendo duo. Primo Necesse est simul ponere, quod in sacramento sit quædam virtus instrumentalis ad inducendum sacramentalem effectum. Secũdo, qualis est ista virtus: & dicitur hæc

hæc virtus proportionatur instrumento. Et probatur: Virtus hæc se habet ad actum eius rei perfectionem & virtutẽ absolutè, sicut instrumentum se habet ad agẽs principale. Sed instrumentum non operatur, nisi inquantum est motũ à principali agente: principale autem agens operatur per se & propterea virtus principalis habet completum & permanens esse in natura: virtus autẽ instrumentalis in cõpletũ & transiens: ergo virtus hęc proportionatur instrumento. Et probatur hoc vltimum: quia motus est actus imperfectus ab agẽte in patiens.

¶ Aduerte hic, maximã hoc in loco difficultatem inueniri: eo quòd vno sensu intellecta cõmuniter videtur tam à sequacibus, quàm ab aduersarijs verba Autoris: quum tamen dupliciter possint intelligi. Primò vt sit sensus, quòd in sacramentis nouæ legis est aliqua virtus super addita, non solùm proprię operationi sensibilis elementi, sed etiã superaddita motui, quo mouetur à principali agente, & hæc virtus est quædam qualitas habens esse fluens per motum quo mouetur à principali agente. Vbi dicto exclusiua manifestat, quòd ab instrumentali non agit per virtutem suæ formæ: sed solùm per motum quo mouetur à principali agente. Et hoc ipsum in specialis de sacramentis loquendo in calce responsionis ad primum huius articuli replicat, dicens: Et hoc modo vis spiritualis est in sacramentis, inquantum ordinatur à Deo ad effectum spiritualem. Vbi vides vim spiritualem consistere in hoc quòd sacramenta ordinantur à Deo ad effectum spiritualem. Et confirmatur hic sensus ex eo quòd secundum Autorem sacramentum baptismi virtutem hanc inchoatiuè accepit in sui institutione (scilicet quando Christus est baptizatus) tunc enim aqua sanctificata est, accipiendo inchoatiuè vim regenerationis: sed constat nihil tunc aquam accepisse, nisi habilitatem vt sit materia baptismi: sed dum est tunc, vt non oleum, non vinum, &c. sed aqua idonea esset ad regenerandum, Et si his adiungas, quod vis qualibet eiusdem rationis est in sui inchoatione & perfectione, opinaberis quòd vis regenerativa, quæ in aqua inchoatiuè posita contenta est sola idoneitate in ablutione sacramentali, consummatè posita contenta est solo visu, quo Deus actualiter ablutione illa vitur ad regenerandũ. Visus siquidem seu motus ille quo Deus mouet illam, seu vitur actione nostra sensibili, sacramentum constituit in esse effectiuo gratiæ sacramentalis: quia est quo est mouens motũ à principali agente: & est vis spi-

ei quia virtus fluit ab essentia rei, & ita non potest eam transcendere, neque ita quòd recipiat eam ab alio: quia quod recipitur ab aliquo, est in eo per modum recipientis. Ergo in sacramentis non potest esse aliqua virtus gratiæ causatiua.

2 ¶ Præterea, Omne quod est, reducitur ad aliquod genus entis, & ad aliquem gradum boni. Sed non est dare in quo genere entis sit talis virtus (vt patet discurrenti per singula) nec etiam potest reduci ad aliquem gradum bonorum: neque enim est inter minima bona, quia sacramenta sunt de necessitate salutis: neque etiam inter media bona, cuiusmodi sunt potentiæ animæ, quæ sunt quædam potentiæ naturales: neque etiam inter maxima bona, quia nec est gratia nec virtus mentis. Ergo videtur quòd in sacramentis nulla sit virtus, gratiæ causatiua.

3 ¶ Præterea, Si talis virtus est in sacramẽtis, non causatur in eis nisi per creationem à deo. Sed inconueniens videtur, quòd tam nobilis creatura, statim esse desinat sacramento perfecto. Ergo videtur, quòd nulla virtus sit in sacramentis ad gratiam causandam.

4 ¶ Præterea, Idem non potest esse in diuersis. Sed ad sacramenta concurrunt diuersa, scilicet verba & res. Vnius autem sacramenti non potest esse nisi virtus vna. Ergo videtur quòd in sacramentis nulla sit virtus.

¶ SED CONTRA est, quod Augustinus dicit super Ioann. Vnde tãta vis aquæ, vt corpus tangat, & cor abluat? Et Beda dicit, quòd Dominus tactu suæ mundissimæ carnis vim regeneratiuam contulit aquis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd illi, qui ponunt quòd sacramenta non causant gratiam nisi per quandam concomitantiam, ponunt quòd in sacramento non sit aliqua virtus, quæ operatur ad sacramenti effectum, est tamen virtus diuina sacramento assistens, quæ sacramentalem effectum operatur. Sed ponendo quòd sacramentum est instrumentalis causa gratiæ, necesse est simul ponere, quòd in sacramẽto sit quædam virtus instrumentalis ad inducendum sacramentalem effectũ. Et hæc quidem virtus proportionatur instrumento, vnde comparatur ad virtutem absolutã & perfectam alicuius rei, sicut comparatur instrumentum ad agens principale. Instrumentum enim (vt dictum est) non operatur nisi inquantum est motum à principali agente quod per se operatur. Et ideo virtus principalis agentis habet permanens & cõpletum esse in natura: virtus autem instrumẽtalis habet esse trãsiens ex vno in aliud & incompletum: sicut & motus est actus imperfectus ab agente in patiens.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd virtus spiritualis non potest esse in re corporea per modum virtutis permanentis & completæ, sicut ratio probat. Nihil tamen prohibet in corpore esse virtutem spiritualem instrumentaliter: inquantũ scilicet corpus potest moueri ab aliqua substantia spirituali, ad aliquem effectũ spiritualem inducendum. Sicut & in ipsa voce sensibili est quædam vis spiritualis ad excitandum in intellectum hominis, inquantum procedit à conceptione mentis. Et hoc modo vis spiritualis est in sacramentis, inquantum ordinantur à Deo ad effectum spiritualem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut motus, eo quòd est actus imperfectus, non proprie est in aliquo genere, sed reducitur ad genus actus perfecti (sicut alteratio ad qualitatem) ita virtus instrumentalis non est, proprie loquẽdo, in aliquo genere, sed reducitur ad genus & speciẽ virtutis perfectæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut virtus instrumentalis acquiritur instrumento, ex hoc ipso quòd mouetur ab agente principali, ita & sacramentum consequitur spiritualem virtutem ex benedictione Christi, & applicatione ministri ad vsum sacramenti. Vnde Aug. dicit in quodam sermone de Epiphania, Nec mirum quòd aquam, hoc est substantiam corporalem, ad purificandam animam dicimus peruenire: peruenit plenè & penetrat conscientiæ vniuersa lauacula: quamuis enim ipsa sit subtilis & tenuis, benedictione tamen Christi facta sub tilior occultans vitæ causas, ad secreta mentis subtiliora pertransit.

¶ Ad quartum dicendum, quòd sicut eadẽ vis principalis agẽtis, instrumentaliter inuenitur in omnibus instrumẽtis ordinatis ad effectum, prout sunt quodam ordine vnum: ita etiam eadem vis sacramentalis inuenitur in verbis & rebus, prout ex verbis & rebus perficitur vnum sacramẽtum.

rituallis, quia est quo respectu effectus spiritualis: & est ipsa gratia secundũ esse incompletum & transiens, quia est medium & motio quædam ad gratiam. Et multa alia possent hic dici, nisi diffusè de hac virtute superius in articulo secundo quæstionis tertiædecimæ. Et confirmatur hæc omnia: quia sic absque multiplicatione entiũ saluantur causalitates effectuũ instrumentorum, & dicta autoris. Ait enim in responsione ad primũ quòd in ipsa voce sensibili est vis quædam spiritualis ad excitandum intellectum hominis, inquantum procedit à conceptione mentis. Nihil est enim in voce sensibili inquantum procedit à mente, præter significationem, nisi vsus quo mens illa vitur significatiua voce ad excitandam mẽtem auditoris. Et propterea non mouetur Græcus à Latino: quia significatiua vox, qua loquens vtitur, non peruenit ad intellectum Græci. Et hoc subdit modò Autor, Vis: spiritualis est in sacramentis: Nec re moueat, quòd Autor ibi gic motui instrumenti virtutem seu vim, ex ipsa adiunctione insinuans differentiam inter instrumenti motum & virutem, de qua est quæstio: quoniam sermo Autoris est formalis rã de virtute quàm de motu. Quod vt melius intelligas, distingue motum, quo potest instrumentum moueri, in motũ simplicem & motum virtuosum. Et siquidem instrumenti simplex motus ille, ad quem ex parte mouentis sufficit potentia motiua: ex parte verò termini, naturaliter effectus instrumenti. Motus autem virtuosus est ille qui ex parte mouentis vltra potentiam motiuam exigit artem seu aliquid proportionale arti: ex parte verò termini ducit ad effectum principalis agentis, cuius artis, seu alicuius proportionaliter se habentis, sicut ars se habet ad instrumenta sua. Exẽplum vtriusque motus perspice in cithara, cuius fides si moueantur à non musico, sonabunt tantum. Si verò mouentur à musico, efficient non solùm sonum, sed sonum musicum, qui est effectus proprius artis musicæ. Vbi patet quòd simplex motus fidũ citharæ non ducit nisi ad naturalem effectum percussionis illarum motus verò qui ab arte procedit, ad effectum artis ducit, vtpote vim artis in se habens, & propterea motus virtuosus appellatur. Tria ergo quum hic considerentur (scilicet motus & vis seu virtus, & motus virtuosus) ratione diuersitatis quæ est inter motum & vim seu virtutem, dispares valde conditiones assignantur vtriusque: puta quòd vis seu virtus est de genere qualitatis, reductiuè tamen, quòd habet esse intentionale, quòd est spiritualis, &c. quæ non conueniunt motui. Ratione verò coincidentiæ seu identitatis motus, & virtutis in tertio (hoc est in motu virtuoso instrumẽti dictum est, quod instrumentum agit per solum motum quo mouetur à principali agente. Ratione autem solius formalis distinctionis inuentæ inter motum & virtutem in motu virtuoso instrumenti, apponitur motui instrumenti vis seu virtus. Et non ad denotandum quod sint duæ res sed quod hæc duo concurrũt in instrumento, inueniuntur constituentia illius motũ virtuosum. Et sic hæc, quem sacramentalia signa à Deo fortiuntur, quum sacramenta conferuntur. Nam si quis aliquem ablueret aqua, &c. non animo faciendi quod facit Ecclesia, tunc sacramentalia signa, & verba mouerentur simplici motu tantum (vtpote à solo homine) & nihil aliud efficerent, nisi corporalem ablutionem, Quum verò quis hominem abluit seruatis seruandis, iuxta institutionem Christi, mouentur tunc sacramentalia signa motu virtuoso (vtpote à Iesu Christo ipse est enim qui baptizat) & corpus tangendo, abluit cor, vt August. dicit.

Art. 2.

D.999.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Ex quibus omnibus habere potes diligens lector, vnde & quomodo vana seu diffona (vt apparet) dicta de instrumentorum motu & virtute, sanè intelligere potes.

Infr. q. 64. arti. 2. Et 4. dist. 1. q. 1. arti. 4. q. 3. Et dist. 5. q. 2. ar. 2. q. 1. Trac. 19. & 23.

¶ In responsione ad vltimum, perspice quàm bene diffinita sit vis sacramentalis, & vniuersaliter instrumentalis. Nam sicut diuersa instrumenta nihil aliud habent ab arte vna, nisi suos motus virtuosos ad effectum artis, & oés illi motus, qa sunt motus partiales, sunt vnus motus totalis, ac per hoc vna vis principalis agentis, inuenta instrumentaliter in diuersis instrumentis, ita in ministro, verbis & elemento sunt passiui motus virtuosi partiales multinam & ministri operatione (puta ablutione) ex verbis & aqua vtitur Christus mouendo singula, vt agés principale. Et sicut ex omnibus non consurgit, nisi vnum numero sacramentum ita ex omnibus partialibus motibꝰ virtuosis (hoc est passiuè & actiuè sumptis) non constat nisi vna numero vis sacramentalis: quèadmodum omnes motus singulorum trahentium nauem, non sunt nisi vnus numero tractus, vna numero tocalis actio vnam inferens passionem, vnúmq; effectum. Nec oportet laborare ad inueniendum, quomodo ex diuersis formis intentionalibus fit vna forma simplex aut composita, vel per aggregationem: vt contra tenentes huiusmodi virtutes intentionales arguitur.

Trac. 20.

¶ *Super Quæstionis sexagesimæ secundæ Articulum quintum.*

Titulus vt sonat.

D. 6. 10. ¶ In corpore vna conclusio: Sacramenta Ecclesiæ specialiter habent virtutẽ ex passione Christi. Probatur triplicitèr. Primò ex communibus: quia humanitas Christi est instrumentum coniunctum, & mortis: sacramentum autem instrumentum separatum. Et formatur ratio: Agens principale per cõiunctum instrumentum mouet separatum: sed Deus est agens principale gratiæ, & humanitas Christi instrumentũ coniunctum, & sacramentum instrumẽtum separatum: ergo. Et quia hæc ratio non concludit de passione Christi: sed de humanitate Christi (in qua Christus mysteria multa cõsummauit, puta natiuitatem, prædicationem, passionem, resurrectionem, ascensionem, &c.) ideo secunda subiungitur ratio, per quam probatur specialiter quòd à passione Christi virtus sit sacramẽtorum. Et pro-

q. 48. & 49.

¶ Virum sacramentæ nouæ legis habeant virtutem ex passione Christi?

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd sacramenta nouæ legis non habeant virtutem ex passione Christi. Virtus enim sacramẽtorum est ad gratiam causandam in anima, per quam spiritualiter viuit. Sed sicut Aug. dicit super Ioan. verbũ prout erat in principio apud Deum, viuificat animas: secundum autem quòd est caro factum, viuificat corpora. Cùm igitur passio Christi pertineat ad verbum, secundum quòd est caro factum, videtur quòd non possit causare virtutem sacramentorum.

2 ¶ Præterea, Virtus sacramentorum videtur ex fide dependere: quia sicut dicit Aug. super Ioan. verbum Dei perficit sacramentum: non quia dicitur, sed quia creditur. Sed fides nostra non solum respicit passionem Christi, sed etiam alia mysteria humanitatis ipsius, & principalius etiã diuinitatem eius. Ergo videtur quòd sacramenta non habeãt specialiter virtutem à passione Christi.

3 ¶ Præterea, sacramenta ordinantur ad hominum iustificationem: secundum illud 1. ad Corinth. 6. Abluti estis, & iustificati estis. Sed iustificatio attribuitur resurrectioni; secundum illud Rom. 4. resurrexit propter iustificationem nostram. Ergo videtur quòd sacramenta magis habeant virtutẽ à resurrectione Christi, quàm ab eius passione.

¶ SED CONTRA est quod super illud Rom. 5. In similitudinem præuaricationis Adæ, &c. dicit glo. Ex latere Christi dormientis in cruce fluxerunt sacramenta, per quæ saluata est Ecclesia. Sic ergo sacramenta videntur habere virtutem ex passione Christi.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum est) sacramentum operatur ad gratiam causandam per modum instrumẽti. Est autem duplex instrumentum, vnum quidem separatum, vt baculus: aliud autem cõiunctum, vt manus. Per instrumentum autem coniunctum mouetur instrumentum separatum, sicut baculus per manum. Principalis autem causa efficiens gratiæ, est ipse Deus, ad quem comparatur humanitas Christi sicut instrumentum coniunctum: sacramentum autem sicut instrumentum separatum, & ideo oportet quòd virtus salutifera, à diuinitate Christi, per eius humanitatem, in ipsa sacramenta deriuetur. Gratia autem sacramentalis ad duo præcipuè ordinari videtur, videlicet ad tollendos defectus præteritorum peccatorum, in quantum transeunt actu, & remanent reatu: & iterum ad perficiendam animam in his quæ pertinent ad cultum Dei, secundum religionem vitæ Christianę. Manifestum est autem ex his quæ suprà dicta sunt, quòd Christus liberauit nos à peccatis nostris, præcipuè per suam passionem non solùm efficienter & meritoriè, sed etiam satisfactoriè. Similiter etiam per suam passionem initiauit ritum Christianæ religionis, offerẽs seipsum oblationem & hostiã Deo, vt dicitur Ephes. 5. Vnde manifestum est, quòd sacramenta Ecclesiæ specialiter habent virtutem ex passione Christi, cuius virtus quodammodo nobis copulatur per susceptionem sacramentorum. In cuius signum de latere Christi pendentis in cruce fluxerunt aqua & sanguis, quorum vnum pertinet ad baptismum, aliud ad Eucharistiam, quæ sunt potissima sacramenta.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verbum prout erat in principio apud Deũ, viuificat animas, sicut agens principale: caro tamen eius, & mysteria in ea perpetrata, operantur instrumentaliter ad animæ vitam. Ad vitam autem corporis non solùm instrumentaliter: sed etiam per quandam exemplaritatem, vt supra dictum est.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd per fidem Christus habitat in nobis (vt dicitur Ephe. 3.) & ideo virtus Christi copulatur nobis per fidem. Virtus autem remissiua peccatorum, speciali quodam modo pertinet ad passionem ipsius Christi: & ideo per fidem passionis eius, specialiter homines liberantur à peccatis: secundum illud Rom. 3. Quẽ proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius. Et ideo virtus sacramentorum, quæ ordinatur ad tollenda peccata, præcipuè est ex fide passionis Christi.

¶ Ad tertium dicendum, quòd iustificatio attribuitur resurrectioni ratione termini ad quem, qui est nouitas vitæ per gratiam. Attribuitur tamen passioni ratione termini à quo, scilicet quantum ad dimissionem culpæ.

ARTICVLVS VI.

¶ Virum sacramenta veteris legis gratiam causarent.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd etiam sacramenta veteris legis, gratiam causarent. Quia (sicut dictum est) sacramenta nouæ legis habent efficaciam ex fide passionis Christi. Sed fides passionis Christi fuit in veteri lege, sicut & in nouæ: habemus enim eundem Spiritum fidei: vt habetur 2. ad Cor. 4. Sicut ergo sacramenta nouæ legis conferunt gratiam, ita etiam sacramenta veteris legis gratiam conferebant.

2 ¶ Præterea, Sanctificatio non fit nisi per gratiam. Sed per sacramenta veteris legis homines sanctificabantur: dicitur enim Leuitici 8. Cumq; sanctificasset Moyses Aarõ & filios eius in vestitu suo, &c. Ergo videtur quòd sacramenta veteris legis gratiam conferebant.

3 ¶ Præterea, Sicut Beda dicit in homilia Circumcisionis, Idem salutiferæ curationis auxilium, circumcisio in lege contra originalis peccati vulnus agebat, quod baptismus agere reuelatæ tempore gratiæ consueuit. Sed baptismus nunc confert gratiã. Ergo circumcisio gratiam conferebat. Et pari ratione alia sacramenta legalia: quia sicut baptismus est ianua sacramentorum nouæ legis, ita & circumcisio erat ianua sacramentorum veteris legis. Propter quod & Apostolus dicit Galat. 5. Testificor omni homini circumcidenti se: quoniam debitor est vniuersæ legis faciendæ.

¶ SED CONTRA est quod Galat. 4. dicitur, Conuertimini iterum ad infirma & egena elementa. Glossa, id est ad legem, quæ dicitur infirma, quia perfectè non iustificat. Sed gratia perfectè iustificat. Ergo sacramenta veteris legis gratiam non conferebant.

¶ RES

cedit ratio ex effectu proprio gratiæ sacramẽtalis: quia scilicet vtraque talis proprius effectus appropriatur passioni Christi. Et formatur ratio: Tam liberatio à peccatis nostris, quã initium ritus Christianæ religionis est præcipuè à passione Christi sed vtrumque sit præcipuè per gratiam sacramentalem: ergo gratia sacramẽtalis, seu (quod idem redit) ergo virtus sacramẽtalis gratiæ est à passione Christi. Maior declaratur ex dictis. Quo ad primã partem quidem, quia Christus liberauit nos per passionem à peccatis, non solum efficienter & meritoriè (quod conuenit aliis eius mysteriis) sed etiam satisfactoriè: quod appropriatur passioni. Quo ad secundam verò, quia per passionẽ offerẽdo seipsum, initiauit ritum Christianæ religionis. Maior autem clara ex hoc tractatu. Tertiò probatur consilio ex signo fluxus sanguinis & aquæ de latere Christi: per quod præcipuè sacramenta munitantur, quòd consequenter totã vim & potestatem à passione Christi habeant.

D. 31.

D. 34.

Hebræ. 10. Homil. 13. in Matth.

¶ *Super Quæstionis sexagesimæ secundæ Articulum sextum.*

Titulus clarus.

¶ In corpore sunt duæ conclusiones negatiuæ. Prima est: Sacramenta veteris legis non conferebant gratiam virtutis, ad 2. & 3. Et ratio est, quia non conferebant gratiam virtutis propriæ. Probatur autoritate Apostoli. Alterius est sacramenta veteris legis non conferebãt gratiã virtutem in eis habitã à passione Christi. Probatur ex communi differentia coniunctionis alicuius causæ ad causandum: vel per vsum exteriorem eius, vel per actum animæ: quia prima est causæ effectiuæ, ac per hoc prioris secundum esse: secunda autem est causæ finalis, ac per hoc potest esse posterioris secundum esse. Sub hac enim differentia communi subintelligitur in speciali differentia inter passionem Christi coniungi per sacramenta vel per fidẽ. Et quod per sacramenta coniunctio continetur sub coniunctione per vsum exteriorẽ sacramentorum, & coniunctio per fidem continetur sub coniunctione per actũ animæ. Et sub hoc procedendo declaratur, & quòd passio Christi est prior secundum esse sacramentis nostris, & posterior sacramentis veteris legis. Ac per hoc sacramentis nostris quidẽ sacramentis passio Christi consequitur effectum, sed non sacramentis veteris legis. Ac per hoc sacramenta veteris legis non habebant in se aliquam virtutem, quæ operarentur ad conferendam gratiam iustificantem, sed solùm significabant fidem, per quam iustificabantur.

1. 2. q. 107. arti. 2. ad 3. Et 4. dist. 1. q. 1. arti. 4. q. 2. Arg. primo.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd antiqui Patres habebant fidem de passione Christi futura, quæ secundum quod erat in apprehensione animæ: poterat iustificare. Sed nos habemus fidem de passione Christi præcedenti, quæ potest iustificare etiam secundum realem vsum sacramentorum, vt dictum est.

¶ Ad secundum dicendum quòd illa sanctificatio erat figuralis: per hoc enim sancti ficari dicebantur, quòd applicabantur cultui diuino secundum ritum veteris legis, qui totus ordinabatur ad figurandum passionem Christi.

¶ Ad tertium dicendum, quòd de circumcisione multiplex fuit opinio, quidã enim dixerunt quòd per circumcisionem non conferebatur gratia, sed solùm auferebatur peccatum: Sed hoc non potest esse: quia homo non iustificatur à peccato nisi per gratiam: secundum illud Rom. 3. Iustificati gratis per gratiam ipsius. Et ideo alij dixerunt, quòd per circumcisionem conferebatur gratia quantum ad effectus remotiuos culpæ, sed non quantum ad effectus positiuos gratiæ. Sed hoc etiam videtur esse falsum: quia per circumcisionem dabatur pueris facultas perueniẽdi ad gloriam, quæ est vltimus effectus positiuus gratiæ. Et præterea secundum ordinem causæ formalis, priores sunt naturaliter effectus positiui quàm priuatiui, licet secundum ordinem causæ materialis sit econuerso: forma enim non excludit priuationem, nisi informando subiectum. Et ideo alij dicunt quòd circumcisio conferebat gratiam etiam quantum ad aliquem effectum positiuum, qui est facere dignum vitæ æternæ: non tamen quantum ad hoc quod est reprimere concupiscentiam impellentem ad peccandum. Quod & aliquando mihi visum est: sed diligentius considerãti apparet hoc etiam non esse verum: quia minima gratia potest resistere cuilibet concupiscentiæ, & mereri vitam æternam. Et ideo melius dicendum videtur, quòd circumcisio sicut & alia sacramenta veteris legis, erat solùm signum fidei iustificantis. vnde Apo. dicit Rom. 4. quòd Abraham accepit signum circumcisionis, signaculum iustitiæ fidei. Et ideo in circumcisione conferebatur gratia, inquantum erat signum passionis Christi futuræ: vt infrà patebit.

Aug. per. D. 982.

D. 342.

QVÆSTIO SEXAGESIMA TERTIA, *De effectu sacramentorum, qui est character, in sex articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de alio effectu sacramentorũ, qui est character.

¶ Et circa hoc quæruntur sex.

¶ Primò, vtrùm ex sacramentis causetur character aliquis in anima.

¶ Secundò, quid sit ille character.

¶ Tertiò, cuius sit character.

¶ Quartò, in quo sit sicut in subiecto.

¶ Quintò, vtrum insit indelebiliter.

¶ Sextò, vtrùm omnia sacramenta imprimant aliquem characterem.

ARTICVLVS I.

¶ Virum sacramentum imprimat aliquem characterem in anima.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd sacramentum non imprimat aliquẽ characterem in anima. Character enim significare videtur quoddam signum distinctiuum. Sed distinctio membrorum Christi ab aliis, fit per æternam prædestinationem, quæ nõ ponit aliquid in prædestinato, sed solum in Deo prædestinante: vt in prima parte habitũ est dicitur enim 2. Timoth. 2. Firmum fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc: novit Dominus, qui sunt eius. Ergo sacramenta non imprimunt characterem in anima.

4 dist. 4. q. 1. arti. 4. q. 1. c.

q. 23. ar. 3.

2 ¶ Præterea, Character signum est distinctiuum. Signum autem (vt Augu. dicit in 2. de doct. Christia.) est quod præter speciem quam ingerit sensibus, facit aliquid aliud in cognitionem venire. Nihil autem est in anima, quod aliquam speciem sensibus ingerat. Ergo videtur quòd in anima non imprimatur aliquis character per sacramenta.

Circa pri.

3 ¶ Præterea, Sicut per sacramenta nouæ legis distinguitur fidelis ab infideli: ita etiam per sacramenta veteris legis. Sed sacramenta veteris legis, nõ imprimebant aliquem characterem in anima: vnde & dicuntur iustitiæ carnis, secundum Apost. ad Heb. 9. Ergo videtur quòd neque sacramenta nouæ legis.

¶ SED CONTRA est, quod Apost. dicit 2. ad Cor. 1. Qui vnxit nos, Deus est: & qui signauit nos, & dedit pignus, Spiritus in cordibus nostris. Sed nihil aliud importat character quàm quandam signationem. Ergo videtur quòd Deus per sacramenta nobis suum characterem imprimat.

¶ RESPONDEO dicẽdum, quòd sicut ex prædictis patet, sacramenta nouæ legis ad duo ordinantur, videlicet ad remedium contra peccata, & ad perficiendũ animã in his quæ pertinent ad cultum Dei, secũdum ritum Christianæ vitæ. Quicũq; autem ad aliquid certũ deputatur, consueuit ad illud cõsignari; sicut

q. 62. ar. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis sexagesimatertiæ Articulum secundum.

TItulus de quidditate characteris manifestè quærit: in quo scilicet genere sit an potestatis, an relationis, &c.

¶ In corpore sunt tres conclusiones. Prima est: Character sacramentalis est spiritualis potestas ad ea quæ sunt diuini cultus. Probatur: Character imprimitur à sacramentis inquantum per illa homo deputatur ad ea quæ sunt Christiani cultus, consistentis in recipiendo aliqua, vel tradendo alii: ergo character sacramentalis est quædā spiritualis potestas ad ea quæ sunt diuini cultus. Antecedens quo ad primam partem probatur autoritate Diony. in illis verbis, perficiens eum diuinum & communicatorem diuinorum. Consequētia verò probatur: quia ad vtrūque horum requiritur potentia aliqua, ad recipiendum quidem passiua, ad tradendum verò actiua.

Cap. 13.

¶ Circa deductionem conclusionis huius dubium occurrit: nam inualida apparet consequentia, Character sacramentalis est deputatiuus hominis ad cultum consistentem in recipiendo & tradendo: ergo est potentia: tum quia similis consequentia nihil valet, Character militaris, est deputatiuus hominis ad militiam consistentem in percutiendo, & ad percutiendum requiritur potentia percussiua: ergo character militaris est potentia ad percutiendum. Et si insteturq; quòd non est similes: quia potentia percussiua præsupponitur, vt pote naturalis, potentia autem ad cultum, non est naturalis, sed superaddita. Hæc inquam instātia nihil obstat: arguēdo: quia ad militare percussionem vltra naturalem virium potentiam requiritur potentia militaris: sicut ad secundum requiritur in medico potentia medicatiua: stat ergo obiectio.

q. 62. ar. 6.

¶ Et eleuatur instantia ad vniuersalem rationem, vnde scilicet licet à communissimis inferre determinatè speciales hoc est à deputatione ad cultum Christianæ religionis, ad potentiam respectu eiusdem cultus descendere. Deputatio siquidem ad cultum multipliciter fieri potest: scilicet signo, professione, officio, scientia, voluntate, potentia: vt patet inductiuè in militia, & aliis cultibus, & artibus. Vnde inferre characterem esse potentiam, quia est deputatiuus hominis ad cultum Christianæ religionis, fallacia consequentis videtur.

¶ Ad hoc dicitur, quòd autor procedit ex determinatis in præcedenti articulo. Et præterea non procedit ex hoc solo quòd character est deputatiuus ad cultum, &c. sed ex hoc, quòd character sacramentalis est spiritualis perfectio animæ ad cultum diuinum secundum ritum Christianum: ita quòd non ex quacunque deputatione, sed ex tali deputatiuo, scilicet vt perfectiuo animæ ad talem cultum impresso à Deo, procedit litera: vt ipsamet litera de se ipsa testimonium perhibet, auoritatem afferēs Dionysij hoc testantem. Ex huiusmodi autem assumpto concludi potest licuit intentum, ti perspicaciter intuiti fuerimus cultum Christianæ religionis formaliter, vt Autor contemplatus est. Ex hoc enim quòd character est perfectiuus animæ ad cultū Christianæ religionis, & cultus Christianæ religionis formaliter consistit in recipere vel dare formaliter: sequitur, ergo character perficit animam ad recipiendum vel dandum. Sed concludit liquidò, quòd proprium & per se primò perfectiuum ad recipere seu dare, est posse recipere aut dare: ergo character est spiritualis potentia, qua homo secundum animam potest recipere vel tradere ea quæ sunt Christianæ religionis propria, & confirmatur hæc ratio: quia potentia sola est qua subtracta actus nullus redditur apud Deum: & similiter qua posita actus efficax est quantumcunque homine prohibitus. Nam subtracta charitate, aut fide, ti potentia remanet actus non est nullus, sed contra sola potentia deficiente, alia non sunt efficax.

ARTIC. II.

sicut milites qui ascribebantur ad militiam antiquitus, solebant quibusdam characteribus corporalibus insigniri: eo quòd deputabantur ad aliquid corporale. Et ideo cùm homines per sacramenta deputentur ad aliquid spirituale pertinēs ad cultum Dei, consequens est quòd per ea fideles aliquo spirituali charactere insigniantur. Vnde Augustin. dicit in 2. contra Parmenianum, Si militiæ characterem in corpore suo non militans pauidus exhorruerit: & ad clementiam Imperatoris confugerit prece fusa, & venia impetrata militare iam cœperit, nunquid homine liberato atque correcto, character ille repetitur, ac non potius agnitus approbatur? an fortè minus hærent sacramenta Christiana, quàm corporalis hæc nota?

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd fideles Christi ad præmium quidem futuræ gloriæ deputantur signaculo prædestinationis diuinæ. Sed ad actus conuenientes præsenti Ecclesiæ deputantur quodam spirituali signaculo eis insignito, qui character nuncupatur.

¶ Ad secundum dicēdum, quòd character animæ impressus, habet rationem signi inquantum per sensibile sacramentum imprimitur: per hoc etiam scitur aliquis esse baptisinali c haractere insignitus, quòd est a blutus aqua sensibili. Nihilominus tamē character vel signaculum dici potest per quandam similitudinem, omne quod con figurat alicui vel distinguit ab alio, etiam si non sit sensibile: sicut Christus dicitur figura vel character paternæ substantiæ, secundum Apostolum Heb. 1.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut suprà dictum est, sacramenta veteris legis non habebant in se spiritualem virtutem, ad aliquem spiritualem effectum operantem. Et ideo in illis sacramentis non requirebatur aliquis spiritualis character: sed sufficiebat ibi corporalis circuncisio, quam Apostolus signaculum nominat Rom. 4.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum character sit spiritualis potestas.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q̄ character non sit spiritualis potestas. Character enim idem videtur esse quod figura: vnde Heb. 1. vbi dicitur, Figura substantiæ eius, in Græco habetur loco figuræ, character. Sed figura est in quarta specie qualitatis, & ita differt à potestate, quæ est in secunda specie qualitatis. Character ergo non est spiritualis potestas.

2 ¶ Præterea, Diony. dicit 2. cap. Eccl. hier. quòd diuina beatitudo accedentem ad beatitudinem in sui participationem recipit, & proprio suo lumine, quasi quodam signo, ipsi tradit suam participationē. Et sic videtur quod character sit quoddam lumen. Sed lumen ad tertiā speciem qualitatis videtur pertinere. Non ergo character est potestas, quæ videtur ad secundam speciem qualitatis pertinere.

3 ¶ Præterea, A quibusdam character sic diffinitur, Character est signum sanctæ communionis fidei, & sanctæ ordinationis, datum ab hierarcha. Signum autem est in genere relationis, non autem in genere potestatis. Non ergo character est spiritualis potestas.

4 ¶ Præterea, Potestas habet rationem causæ & principij: vt patet quinto Meta. Sed signum, quod ponitur in diffinitione characteris, magis pertinet ad rationem effectus. Character ergo non est spiritualis potestas.

¶ SED CONTRA est quod Philosophus dicit in 2. Ethi. Tria sunt in anima, potentia, habitus, & passio. Sed character non est passio: quia passio citò transit, character autem indelebilis est, vt infrà dicetur. Similiter etiam non est habitus: quia nullus habitus est qui se possit ad bene & malè habere: character autem ad vtrunque se habet: vtuntur enim eo quidam bene: alij verò male. Quod in habitibus non contingit: nam habitu virtutis, nullus vtitur male: & habitu malitiæ, nullus bene. Ergo relinquitur, quòd character sit potentia.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dictum est, sacramenta nouæ legis characterem imprimūt, inquantum per ea deputantur homines ad cultum Dei, secundum ritum Christianæ religionis. Vnde Diony. in 2. cap. Eccl. hier. cùm dixisset, q̄ Deus in quodam signo tradit sui participationem accedenti ad baptismum, subiungit, Perficiens eum diuinum, & communicatorem diuinorum. Diuinus autem cultus consistit vel in recipiēdo aliqua diuina, vel in tradendo aliis. Ad vtrunque autem horum requiritur quædam potentia. nam ad tradendum aliquid aliis, requiritur potentia actiua: ad recipiendum autem requiritur potentia passiua. Et ideo character importat quandam potentiam spiritualem ordinatam ad ea quæ sunt diuini cultus.

Sciendum tamen, quòd hæc spiritualis potentia est instrumentalis: sicut etiam suprà dictum est de virtute, quæ est in sacramentis. Habere enim sacramenti characterem competit ministris Dei. Minister autem habet se per modum instrumenti: vt Philosophus dicit in 1. Politic. Et ideo sicut virtus, quæ est in sacramentis, non est in genere per se, sed per reductionem: eo quòd est quiddam fluens & incompletum: ita etiam character non proprie est in genere vel specie, sed reducitur ad secundam speciem qualitatis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendū, quòd figura est quædam terminatio quantitatis. vnde propriè loquendo, non est nisi in rebus corporeis: in spiritualibus autem dicitur metaphoricè. Non autem ponitur aliquid in genere vel specie, nisi per id quod de eo propriè prædicatur. Et ideo character non potest esse in quarta specie qualitatis, licet hoc quidam posuerint.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in tertia specie qualitatis non sunt nisi sensibiles passiones, vel sensibiles qualitates. Character autem non est lumen sensibile: & ideo non est in tertia specie qualitatis, vt quidā dixerunt.

¶ Ad tertium dicendum, quòd relatio quæ importatur in nomine Signi, oportet quòd super aliquid fundetur. Relatio autem huius signi quòd est character, non potest sustinēri immediatè super essentiam animæ: quia sic conueniret omni animæ naturaliter. Et ideo oportet aliquid poni in anima, super quod fundetur talis relatio: & hoc essentia characteris. Vnde non oportebit quòd sit in genere relationis: sicut quidam posuerunt.

¶ Ad quartum dicendum, quòd character habet rationem signi per comparationem ad sacramentum sensibile: à quo imprimitur: sed secundum se consideratus, habet rationem principij, per modum iam dicti.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum character sacramentalis sit character Christi.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd character sacramentalis non sit character Christi. Dicitur enim Ephes. 4. Nolite contristare Spiritum sanctum Dei, in quo signati estis. Sed consignatio importatur in ratione characteris. Ergo character sacramentalis, magis debet attribui Spiritui sancto quàm Christo.

¶ Ad horum clariorē notitiā aduertendum est, quòd nisi formaliter consideremus, vocemus, res in suis generibus, vagari multipliciter cōtingit. Quocirca quum character sacramentalis sit formaliter potentia (est enim baptismalis character, quo per se primò homo potest recipere sacramenta reliqua, vt patet: & similiter character ordinis, quo primò minister Ecclesiæ, puta sacerdos, potest conficere Eucharistiam, &c.) & si quæ supernaturale accidens imprimatur animæ consequēs sum animæ consequēs est, vt sub illo genere ac cidentium formaliter locetur quod potentias actiuas, vel passiuas cōtinet: quod constat solùm qualitatis genus esse, & vnam illius speciem, secundam scilicet. Nec obstat quòd nō sit naturalis potentia: quo niam sicut sub habitus specie continētur non solùm naturales, sed supernaturales habitus, ita sub potentiæ accidētalis specie continentur non solùm naturales, sed supernaturales potentiæ, & in hoc debet quiescere intellectus bene dispositus.

¶ Ad distractionem autem Scoticam, trahentem relationem ad rationem potentiæ, patet responsio ex hoc ipso quòd distractio abusiua nomen ac rationum formalium est. In corp. & art. præced.

¶ Ad id verò quod primò dicit de habitu indifferenter, dicendum est quòd nullus est actus humanus singularis indifferēs moraliter: quia sic vel quā lo, vbi, scitur, propter, &c. debet: & sic est bonus moraliter, vel non quādo, aut vbi, aut scitur, aut propter, aut, &c. debet: & sic est malus moraliter. Nec est inter ista duo medium in actu exercito: quia distinguuntur penes affirmationem, & negationem, ac per hoc nullus potest esse habitus indifferens ex hoc capite. 4. dist. 4 q. 1. arti. 2 & arti. 3 q. 5.

¶ Ad id verò quod de consideratione frequenti conclusionis geometricæ subdit ur, dicitur quòd si consideratio est scientifica, generatur habitus bonus, scilicet scientiæ, quæ est virtus: ac per hoc boni tantum, puta veri. Si verò consideratio est non scientifica, generabitur habitus opinatiuus, qui etiam non est indifferens, sed declinat ad bonum vel malum, prout declinās ad verum vel falsum. Et quia character est forma supernaturalis à Deo pro munere impressa: ac per hoc si esset habitus, non posset poni indifferenter ideo Scotus ad vltimam responsionem confugit, quæ falsum in primis affirmandum chatiratem, fidem, ac spem inesse fundam à illius specierum:

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Quo ad primum, distinguitur character fidelium in characterem ad cœlestem beatitudinem & characterem ad militantis Ecclesiæ cultum. Ille est charitas seu gratia: hic est sacramentalis, de quo est sermo. Communio istorum ex communi ratione characteris declaratur. Diuersitas autē ex diuersitate fiuium ac actuū manifestatur in litera, Præmisit autem Autor distinctionem hanc, vt clara sit doctrina sacræ Scripturæ, quæ in argumentis difcurritur, & ne no uitium ambiguum relinqueret aut suspensum.

¶ Quo ad secundū, conclusio responsiua quæsito est hic character sacramentalis est character Christi. Probatur: Character sacramentalis est ad recipiendū & dandū ea quæ sunt cultus Christiani, ergo est specialiter character Christi.

Cap.18. Probatur consequentia: quia totus ritus Christiæ religionis deriuatur à Christi sacerdotio: cui configurantur fideles.

¶ Nota hic, quòd formalis fidei Trinitatis Autoris, dum de cultu Christianæ religiōis tractat, in Christum caput non secundum quo incundū, illius condītionem sed secundū sacerdotiū refert: ducit character ē Christiani cultus, sacerdotis enim est principatus cuiusque religionis tam veræ quam falsæ.

¶ Quo ad tertiū, corollarium est: Characteres sacramentales sunt participationes quædam sacerdotij Christi: ex eo enim q̄ character sacramentalis est Christi sacerdotis character, consequēs est, vt sit quædā diminuta imitatio ordinata ad actus spectantes ad Christi sacerdotium quod est esse participationem sacerdotij Christi. Baptismales siquidem characterē à Christi sacerdotio habet homo formaliter & essentialiter: membris Christianæ religionis & esse capacem relinquorum sacramentorū à Christi sacerdotio deriuatorū. Et simile proportionaliter est de aliorum sacramentorū characteribus.

¶ Super Quæstionis sexagesimæ tertiæ Articulum quartum.

Art.1. TItulus clarus.

¶ In corpore vna cōclusio: Character est subiectiuè in potentia animæ. Probatur: Character est signaculum, quo anima insignitur ad recipiendū vel tradēdum ea quæ sunt cultus Christiani: ergo ordinatur ad actus: ergo est in potentia animæ. Prima consequentia (quæ non nisi implicitè in litera habetur) probatur ex eo quod cultus diuinus in actibus consistit. Secunda autem, quia potentia animæ ordinatur ad operari sicut essentia ad esse.

¶ In responsione ad primū aduerte distinctionē in litera positā, de eo ad quod disponit character, scilicet vel proximè vel remotè: & quòd proximè disponit vt actus Christianæ religionis: remotè autem disponit ad gratiam. Et hoc probatur in litera: equia ad hoc disponit ex consequenti. Et tu potes addere, quia disponere ad gratiam est communis conditio sibi & multis aliis: multa enim alia disponunt ad gratiam (vt patet) & non est de numero proprioru sibi.

¶ Et hæc si fuerint verè, videbis vanum esse laborem Scoti in viii. q. diſt. 6. 4. sent. procedentis ex eo, quòd dispositio ad formam, tanequam est in posteriori naturaliter fuisse prius: hoc enim falsum esse constat de dispositione: non proximè, sed remotè. Potest enim res quæ non nisi remotè & ex consequenti est dispositio ad gratiam (quæ in essentia animæ ponenda est) poni in quacunque potentia animæ: imò etiam in membris exterioribus: huiusmodi enim dispo-

¶ Præterea, Character habet rationē signi. Est autem signum gratiæ, quæ per sacramentum conseruatur: gratia autem infunditur animæ à tota Trinitate. Vnde dicitur in Psalmo, Gratiam & gloriam dabit Dominus. Ergo videtur quòd character sacramentalis non debeat specialiter attribui Christo.

¶ Præterea, Ad hoc aliquis characterem accipit, vt eo à cæteris distinguatur. Sed distinctio sanctorum ab aliis, fit per charitatem: quę sola distinguitur inter filios regni & filios perditionis: vt Augustinus dicit 15. de Trini. vnde & ipsi perditionis filij characterem bestiæ habere dicuntur: vt patet Apocal. 13. Charitas autem non attribuitur Christo, sed magis Spiritui sancto: secundum illud Roma. 5. Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis. Vel etiam Patri, secundum illud 2. ad Cor. vlt. Gratia domini nostri Iesu Christi, & charitas Dei. Ergo videtur quòd character sacramentalis, non sit attribuendus Christo.

¶SED CONTRA est, quòd quidam sic diffiniunt characterem. Character est distinctio à charactere æterno impressa animæ rationali, secundum imaginem consignans trinitatem creatam Trinitati creanti & recreanti, & distinguens à non configuratis secundum statum fidei. Sed character æternus est ipse Christus: secundum illud Heb. primo, Qui cùm sit splendor gloriæ & figura vel character substantiæ eius. Ergo videtur quòd character sit propriè attribuendus Christo.

Art.1. ¶RESPONDEO dicendum, quòd (sicut ex supradictis patet) character propriè est signaculum quoddā, quo aliquid insignitur, vt ordinatum in aliquem finem: sicut charactere insignitur denarius ad vsum commutationum & milites charactere insigniuntur, quasi ad militiam deputati. Homō autem fidelis ad duo deputatur. Primo quidem & principaliter ad fruitionem gloriæ. Et ad hoc insignitur signaculo gratiæ: secundum illud Ezech. 9. Signa Thau super frontes virorum gementium & dolentium. & Apocal. 7. Nolite nocere terræ & mari, neque arboribus, quoadusque signemus seruos Dei nostri in frontibus eorum. Secundò autem deputatur quisque fidelis ad recipiēdum vel tradendum aliis ea quæ pertinent ad cultum Dei: & ad hoc propriè deputatur character sacramentalis. Totus autem ritus Christianæ religionis derivatur à sacerdotio Christi. Et ideo manifestū est, quòd character sacramentalis specialiter est character Christi, cuius sacerdotio configurantur fideles secundum sacramentales characteres. Qui nihil aliud sunt, quā quædam participationes sacerdotij Christi, ab ipso Christo deriuatæ.

¶AD PRIMVM ergo dicendū, quòd Apostolus ibi loquitur de consignatione, secundum quam aliquis deputatur ad futuram gloriam, quæ fit per gratiam, Quæ Spiritui sancto attribuitur, inquantum ex amore procedit, quòd Deus nobis aliquid gratis largitur: quod ad rationem gratiæ pertinet. Spiritus autem sanctus amor est: vnde & 1. ad Corin. 12. dicitur, Diuisiones gratiarum sunt, idem autem Spiritus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd character sacramentalis est res respectu sacramēti exterioris, & est sacramentum respectu vltimi effectus. Et ideo dupliciter potest aliquid characteri attribui. Vno modo secundum rationem sacramenti: & hoc modo est signum inuisibilis gratiæ, quæ in sacramento confertur. Alio modo secundum propriam rationem charāteris: & hoc modo est signum configuratiuum alicui principali, apud quem residet autoritas eius ad quod aliquis deputatur, sicut milites qui deputantur ad pugnam, insigniūtur signo ducis: quo quodammodo ei configurantur. Et hoc modo illi qui deputantur ad cultum Christianum, cuius autor est Christus, characterem accipiunt, quo Christo configurantur. Vnde proprie est character Christi.

¶Ad tertium dicendum, quòd character distinguitur aliquis ab alio, per comparationem ad aliquem finem, in quem ordinatur qui characterem accipit: sicut dictū est de charactere militari, quo in ordine ad pugnam distinguitur miles Regis à milite hostis. Et similiter character fidelium est, quo distinguuntur fideles Christi à seruis diaboli, vel in ordine ad vitam æternam, vel in ordine ad cultum præsentis Ecclesiæ. Quorum primum fit per charitatem & gratiam vt obiectio procedit, secundum autē fit per characterem sacramentalem. Vnde & character bestiæ intelligi potest per oppositū, vel obstinata malitia, qua aliqui deputantur ad pœnam æternam, vel professio illiciti cultus.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum character sit in potentia animæ sicut in subiecto.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd character non sit in potētiis animę sicut in subiecto. Character enim dicitur

sitionem est necessaria, quia cum veritate antecedentis stat quod character sit in illa potentia cuius sunt primò actus operationes, ad quas character obligat, & non in potentia, quæ est primo obligatiua. Dicitur secundò quod antecedens potest dupliciter intelligi, quod character sit obligatiuus vel proximè, vel ex consequenti. Et quod character possit esse proximè, non est quid obligatiuum, sed

1.2.q. 110. 4. esse dispositio ad gratiam. Sed gratia est in essentia animæ, sicut in subiecto, vt in Secunda parte dictum est. Ergo videtur quod character sit in essentia animæ, non autem in potentiis.

Art. 2. ¶ Præterea, Potentia animæ non videtur esse subiectum alicuius, nisi habitus vel dispositionis. Sed character (vt dictum est) nō est habitus vel dispositio, sed magis potentia, cuius subiectum non est nisi essentia animæ. Ergo videtur quod character non sit sicut in subiecto in potētia animæ, sed magis in essentia ipsius.

¶ Præterea, Potentiæ animæ rationalis distinguuntur per cognitiuas & appetitiuas. Sed non potest dici quod character sit tantum in potentia cognitiua, neq; etiam tantùm in potentia appetitiua (quia non ordinatur neque ad cognoscendum tantū, neque ad appetendum) similiter etiam nō potest dici quod sit in vtraque: quia idem accidens non potest esse in diuersis subiectis. Ergo videtur quod character non sit in potentia animæ sicut in subiecto, sed magis in essentia.

¶SED CONTRA est quod (sicut in præmissa diffinitione characteris continetur) character imprimitur animæ rationali secundum imaginem. Sed imago Trinitatis in anima, attenditur secundum potentias. Ergo character in potentiis animæ existit.

¶RESPONDEO dicendū, quòd (sicut dictum est) character est quoddam signaculum quo anima insignitur ad suscipiendum, vel aliis tradendum ea quæ sunt diuini cultus. Diuinus autem cultus in quibusdam actibus consistit. Ad actus autem propriè ordinantur potentiæ animæ sicut essentia ordinatur ad esse. Et ideo character non est sicut in subiecto in essentia animæ, sed in eius potentia.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod subiectum alicui accidenti attribuitur secundum rationem eius ad quod propinque disponit: non autem secundum rationem eius, ad quod disponit remotè vel indirectè. Character aute directè quidem & propinquè disponit animam ad ea, quæ sunt diuini cultus exequenda: & quia hæc idoneè non fiunt sine auxilio gratiæ (quia vt dicitur Ioan. 4. Eos qui adorant Deum, in spiritu & veritate adorare oportet) ex consequenti diuina largitas recipientibus characterem, largitur gratiam, per quam dignè impleant ea quæ deputantur. Et ideo characteri magis est attribuendum subiectum secundum rationem actuum ad diuinum cultum pertinentium, quàm secundū rationem gratiæ.

¶ Ad obiectionem autem in oppositum dicitur, quod propositio illa, Si characteri debetur subiectum ratione cultus, debet potius poni in subiecto principij proximi ipsius cultus, quàm principij remoti eiusdem, verasorte est cæteris paribus, sed hic non sunt cætera paria: quia cultus respicitur à principio proximo, prout bene vel malè fitā quæ ratione longè est character à principio verò remotore spicitur secundum id quod est, in qua ratione conuenit character cum fide, quæ est principium remotum & cōmune. Et propter ea non sequitur, characterem esse in voluntate, in qua est religiositas ed concluditur oppositū, scilicet esse in intellectu, in quo est fides.

¶ Circa eandem responsionem dubium ex Durando in 4. sent. dist. 4. quæstionis 1. occurrit, de subiecto characteris, quod sit potentia exequutiua: quia virtus perficiens non ad cognoscendum nec ad appetendum, sed ad exequēdum, debet poni non in intellectu, nec in voluntate, sed in potentia exequitiua: character autē est huiusmodi, vt patet ergo.

In corp.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum character insit animæ indelebiliter.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd character non insit animæ indelebiliter. Quanto enim aliquod accidens est perfectius, tanto firmius inhæret. Sed gratia est perfectior quàm character: quia character ordinatur ad gratiam sicut ad vlteriorem finem. Gratia autem amittitur per peccatum. Ergo multo magis character.

4. dist. 4. q. 1. a. 3. q. 4. Et Ro. m. 4. 7. col. 2.

¶ Præterea, Per characterē aliquis deputatur diuino cultui, sicut dictum est. Sed ali qui a cultu diuino transeunt ad cōtrarium cultum, per apostasiam à fide. Ergo videtur quòd tales amittant characterem sacramentalem.

¶ Præterea, Cessante fine, cessare debet & id quod est ad finem, alioquin frustra remaneret: sicut post resurrectionem nō erit matrimonium, quia cessabit generatio, ad quam ordinatur matrimonium. Cultus autem exterior, ad que character ordinatur, non remanebit in patria, in qua mhil agetur in figura, sed totum in nuda veritate. Ergo character sacramentalis non manet in perpetuum in animæ: & ita non inest indelebiliter.

Cap.13. ¶SED CONTRA est quod Augustin. dicit in secundo cōtra Parmenianum. Non minus hærent sacramēta Christiana quàm corporalis nota militiæ. Sed character militaris non reperitur, sed agnitus approbatur in eo qui veniam meretur ab Imperatore post culpam. Ergo nec character sacramentalis deleri potest.

Ar.3. ¶RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum est) character sacramentalis, fundamentum obligationis animæ ad Deum, rationabile est quòd ponatur in illa potentia, cuius primò est obligare, vel esse ratione obligandi: talis autem est voluntas, quia præcipit per actum eius aliquis se obligat principaliter: ratio enim concurrentia ad obligationē non sunt nisi quædam præambula aut signa.

¶ Ad hoc dicitur, quòd Autor & Scotus in sequenti articulo in resolutione ad secundum, probat characterem non esse in voluntate: quia character est vis instrumentalis ac per hoc constitit in moueri ab alio: voluntatis verò est mouere seipsam ad operandum, diffonat igitur constitio characteris à conditione voluntatis. Et hic probat characterem esse in intellectu: quia actus ad quos proximè disponit, scilicet recipere vel tradere ea quæ sunt Christiani cultus, sunt quædam fidei protestationes. Vnde ad primam Scoti obiectionem non oportet aliter respondere: quia tam dictum est, quòd characteri non assignatur subiectum, ex eo quòd est dispositio ad gratiam: quia remote ad eam disponit.

¶ Ad secundum autem dicitur primò quòd cōditionalis assumpta est falsa: quia non

¶ Ad obiectionem autem dicitur, quod character sit indelebiliter, ita quod implicet contradictionem ipsum deleri, & sic sensus procul est ab intento: potest enim à Deo deleri, desinendo conseruare ipsum. Vel, per negationem propriè seu proximè naturalis potentiæ ad delerionem, & hic sensus est intētus, non enim quæritmus quid possit Deus facere, sed quid suapte natura conueniat characteri.

¶ In corpore est vnica conclusio: Character indelebiliter manet in anima. Probatur, Omnis sanctificatio, qua fit per sacerdotium Christi, est perpetuæ consecrata

Universidad de Deusto
Biblioteca

secrata manẽte sed character sacramentalis est quedam participatio sacerdotij Christi, æterni, In eius fidelibus secundum animæ partem incorruptibilẽ: ergo character indelebiliter manet in anima. Maior & probatur & declaratur, Probatur quidem, quia sacerdotium Christi est æternũ: vt patet autoritate Scripturæ, Declaratur vero ex eo q̃ res ipsa animatæ cõsecratæ à ministris sacerdotij Christi, retinent cõsecrationem, quãdiu sunt, vt patet in Ecclesiis, calicib⁹, &c. Minor verò quo ad primã partem declaratur ex duobus. Primò ex proportionalitate Christi secundũ plenã sacerdotij potestatẽ, & fidelium eius secũdum aliquam potestatẽ respectu sacramentorum, & cultus, &c. Secundò ex hoc quod Christo non conuenit habere characterem, Quoad secundam autem partem, scilicet æterni, non oportet aliter probari. Quo ad tertiã verò probatur ex eo q̃ anima est subiectum characteris secundum intellectum.

Ar. præc. ad 3.

Art. 1.

¶ Aduerte hic, q̃ in minori propositione apposuimus ly æterni, propterea quia character habet rationẽ vis instrumẽtalis. Cõstat enim q̃ nisi principale agens sit æternũ, impossibile est ponere instrumẽtalem eius virtutẽ perpetuam. ¶ Aduerte secundò ly re cõsecrata manẽte: quorũ inde apparet responsio ad Sotum in quarto sent. dist. 6. q. 9. obiectionẽ ex indelebilitate

lib. 1. con. Dona.

characteris negationẽ virtutis supernaturalis in sacramẽtis: quia virtus illa nunquã posset corrũpi eodem modo, quo character est indelebilẽ Thomas ponit. Respondemus siquidẽ, q̃ virtus in sacramẽtis existens manet quãdiu sacramentũ manet, sicut & character durat, quãdiu anima durat, durãte siquidẽ sacramento durat & virtus illa. Et si cuiꝰ ti cessaret esse anima, desineret & eius character ita cessante sacramento, cessat virtus in illo. Et quoniã constat, sacramenta omnia paulũ durare (vt potest habẽtia verba pro forma) ideo mirũ nõ est si spirituales virtutes eorum grebrò esse desinunt.

in solut. arg. p. æc.

Infrà q. 27. art. 5. Et 4 di. 4. q. 1. arti. 4. q. 2. & 5. & q. 3. art. 2. q. 3. Et di. 7. q. 2. art. 1. q. 1. & q. 3. art. 3. q. 3. & di. 23. q. 1. art. 2. q. 3. arti. 3. & 5.

¶ In respõsione ad primum, aduerte rationẽ Autoris, ex Philosophia nõ solũm principia, sed testimonia ad sensum habere. Videmus enim motũ cælestem duratione m ex parte motus sortiri: tantãque si huiusmodi esset (quarum esse cõstat in fixis) duratio ex parte agẽtis, vt negantes cõseruari permanẽtes res manu Creatoris, cõcedãt huiusmodi res imperfectas posse perpetuari ab agẽte per

est quædam participatio sacerdotij Christi in fidelibus eius: vt scilicet sicut Christus habet plenam spiritualis sacerdotij potestatem, ita fideles eius ei configurentur in hoc quòd participant aliquam spiritualem potestatem respectu sacramentorum, & eo rum quæ pertinent ad diuinum cultum. Et propter hoc etiam Christo non competit habere characterem, sed potestas sacerdotij eius comparatur ad characterem, sicut id quod est plenum & perfectum ad aliquam sui partiẽ pationem. Sacerdotium autem Christi est æternum: secundum illud Psalm. Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedec. Et inde est quòd omnis sanctificatio, quæ fit per sacerdotium eius, est perpetua, re cõsecrata manente. Quod patet etiam in rebus inanimatis: nam Ecclesiæ vel altaris manet consecratio semper, nisi destruatur. Cùm igitur anima sit subiectum characteris secundum intellectiuam partem, in qua est fides (vt dictum est) manifestum est, quòd sicut intellectus perpetuus est & incorruptibilis, ita character indelebiliter manet in anima.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd aliter est in anima gratia, & aliter character. Nam gratia est in anima sicut quædam forma habens esse completum in ea: character autem est in anima sicut quædam virtus instrumentalis: vt supra dictum est. Forma autem completa est in subiecto secundum conditionem subiecti: & quia anima est mutabilis secundum liberum arbitrium, quandiu est in statu viæ, consequens est quòd gratia insit animæ mutabiliter. Sed virtus instrumentalis magis attenditur secundum conditionem principalis agentis: & ideo character indelebiliter inest animæ non propter sui perfectionem: sed propter perfectionem sacerdotij Christi, à quo deriuatur character: sicut quædã instrumentalis virtus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut Aug. dicit ibidem, Nec ipsos apostatas videmus carere baptismate: quibus vtique per pœnitentiam redeuntibus non restitui tur: & ideo amitti non posse iudicatur. Et huius ratio est: quia character est virtus instrumentalis, vt dictum est. Ratio autem instrumenti consistit in hoc quòd ab alio moueatur: non autem in hoc quòd ipsum se moueat, quod pertinet ad voluntatem. Et ideo quantuncunque voluntas moueatur in contrarium, character non remouetur, propter immobilitatem principalis mo uentis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis post hanc vitã non remaneat exterior cultus: remanet tamen finis illius cultus. Et ideo post hanc vitam remanet character, & in bonis ad eorum gloriam, & in malis ad eorum ignominiam. Sicut etiam militia ris character remanet in militibus post adeptam victoriam: & in his qui vicerunt, ad gloriã, & in his qui sunt victi, ad pœnã.

ARTICVLVS VI.

¶ Virum per omnia sacramenta nouæ legis imprimatur character.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd per omnia sacramenta nouæ legis imprimatur character. Per omnia enim sacramenta nouæ legis fit aliquis particeps sacerdotij Christi. Sed character sacramentalis nihil est aliud quam participatio sacerdotij Christi: vt dictum est. Ergo videtur quod per omnia sacramenta nouæ legis imprimatur character.

2 ¶ Præterea, Character se habet ad animam in qua est, sicut cõsecratio ad res consecratas. Sed per quodlibet sacramentum nouæ legis homo recipit gratiam sanctificantem: vt suprà dictum est. Ergo videtur quòd per quodlibet sacramentum nouæ legis imprimatur character.

3 ¶ Præterea, Character est res & sacramentum. In quolibet autem sacramento nouæ legis est aliquid quod est res tãtum, & aliquid quod est sacramentum tantum, & aliquid quod est res & sacramentum. Ergo per quodlibet sacramentum nouæ legis imprimitur character.

¶ SED CONTRA est, quòd sacramenta in quibus imprimitur character, nõ reiterantur, eo quòd character est indelebilis: vt dictum est. Quædam autẽ sacramenta iterantur, sicut patet de pœnitẽtia & matrimonio. Ergo non omnia sacramenta imprimunt characterem.

¶ RESPONDEO dicendum, quod (sicut suprà dictum est) sacramenta nouæ legis ad duo ordinantur, scilicet in remedium peccati, & ad cultum diuinum. Est autem omnibus sacramentis commune, quòd per ea exhibetur aliquod remedium contra peccatum, per hoc quòd gratiam conferunt. Non autem omnia sacramenta ordinantur directè ad diuinum cultum: sicut patet de pœnitentia, per quam homo liberatur à peccato: non autem per hoc sacramentũ exhibetur homini aliquid de nouo, pertinens ad diuinum cultum, sed restituitur in statum pristinum. Pertinet autem aliquod sacramentum ad diuinum cultum tripliciter: vno modo per modum ipsius actionis: alio modo per modum agentis: tertio modo per modũ recipientis. Per modum quidem ipsius actionis pertinet ad diuinum cultum Eucharistia: in qua principaliter diuinus cultus consistit, inquantũ est Ecclesiæ sacrificium. Et per hoc idem sacramentum non imprimitur homini character: quia per hoc sacramentum non ordinatur homo ad aliquid aliud vlterius agendum, vel recipiendum in sacramentis: cuius potius sit finis & consummatio omniũ sacramentorum, vt Diony. dicit tertio cap. Eccl. hier. Continet tamen in seipsum Christum, in quo non est character, sed tota sacerdotij plenitudo.

Sed ad agentes in sacramentis, pertinet sacramentum ordinis: quia per hoc sacramentũ deputantur homines ad sacramẽta aliis tradenda. Sed ad recipientes pertinet sacramentum baptismi: quia per ipsum homo accipit potestatẽ recipiendi alia Ecclesiæ sacramẽta. vnde baptismus dicitur esse ianua omnium sacramentorum. Ad idem etiã ordinatur quodammodo confirmatio: vt infrà suo loco dicetur. Et ideo per hæc tria sacramẽta character imprimit, scilicet per baptismũ, confirmationem & ordinẽ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd per omnia sacramenta fit homo particeps sacerdotij Christi, vtpote percipiens aliquẽ effectũ eius. Non tamẽ per omnia sacramẽta aliquis deputatur ad agendũ aliquid vel recipiendum, quod pertineat ad cultũ sacerdotij Christi. Quod quidẽ exigitur ad hoc quòd sacramentũ characterẽ imprimat.

¶ Ad secundum dicendum, quòd per omnia sacramenta sanctificatur homo: secundum quòd sanctitas importat mũditiam à peccato, quæ fit per gratiam. Sed specialiter per quædam sacramenta, quæ characterem imprimunt, homo sanctificatur quadam

petuo, vt Auerrois in 12. Met. testatur. Et habes in hac littera aliam rationem radicalem huius differentiæ, inter formam habentem esse cõpletum & formam, cuius est vis instrumentalis: quia scilicet illa quasi fixa in subiecto, sequitur conditionem subiecti: illa vero quasi defluxus quidã agẽtis illi sequitur conditionem.

Arra. 2. ani. pro.

¶ *Super Quæstionis sexagesimæ tertiæ Articulum sextum.*

TItulus clarus est. ¶ In corpore vna conclusio: Per tria sacramenta tantũ imprimitur character. Hanc cõclusio quo ad exponentem negatiuã impliciẽ ponitur in littera. Et secundum se totam in littera implicitè probatur, præsupponendo suprãdicta de characte re, scilicet quod est potentia ad recipiendum vel tradendum ea, quæ sunt diuini cultus. Ex hoc enim supposito principio procedit Autor, quasi subsumendo, quarũ sacramenta nõ spectant directè ad nouum cultum diuinum, aut nõ ordinant ad recipiendum vel tradendum per hoc in his nõ imprimi characterem. Vnde distinguit in primis Autor duos sacramentorum fines, scilicet remedij peccati, & diuini cultũ. Et in primo omnia dicit cõuenire secundo autẽ nõ, quod probat de sacramẽto Eucharistiæ, inter quem & cæteros ait esse differentiam, quia illud est per modũ perfectionis. Subdinguit deinde in tria membra sacramẽta ordinata ad secundum finem, & excluso vno eorũ, scilicet Eucharistiæ, concludit, reliqua duo genera implemere characterem. Et clarè patet processus in littera.

Qua. 63. arti. 6.

¶ Aduerte hic, q̃ circa Eucharistiæ sacramentum fuerunt duo cõsiderati, scilicet ipsum sacramentum (quod nihil aliud est quàm actio sacramentalis consistens in consecratione materiæ) & potestas cõsiderati vsus sacramenti, quo Eucharistia percipitur à nobis. Et de primo quidem, an imprimat characterem, sub quæstione cadere non potest: quia actio illa nihil ponit in animabus nostris: sed ad materiã extrinsecam remanet. De secundo autẽ Autor loquitur, reddens rationẽ quare nõ imprimit nobis characterem: & cum hoc magnificat ipsum in quo est fons omnis characterum.

Qua. 1. artic. 6.

QVÆST. LXIIII. ARTIC. I. & II. 289

¶ *Super Quæstionis sexagesimæquartæ Articulum primum.*

TItulus clarus est. ¶ In corpore vna ponitur distinctio bimẽbris cum duabus cõclusionibus singulis, iuxta singula membra. Distinctio est: Operari effectũ contingit vel per modũ principalis agentis, vel per modum instrumenti. Prima conclusio est: Solus Deus primo modo operatur effectum interiorem sacramenti. Et probatur dupliciter, vt patet clare in littera. Secunda vero conclusio est. Homo potest operari ad interiorem effectum sacramenti secundo modo. Et probatur, quia minister habet rationem instrumenti, &c.

In materia cuiusque Sacr. in speciali.

¶ Aduerte hic, quod cũ in littera dicitur, Solus Deus est causa gratiæ, intelligas de causa principali: quoniam de illa est sermo in prima conclusione. pro qua hoc dicitur, & superius determinatum est sacramenta causare instrumentaliter gratiam. Et hic in secunda conclusione dicitur, hominẽ ministrare aliter causare interiorem effectum sacramẽti eadem ratione, qua sacramentũ est causa gratiæ: quoniam ministro vtitur Deus, sicut & sacramẽtali locutione vt instrumento ad causandum interiorẽ effectum sacramẽti. Imo vna eadẽmque vis instrumentalis perfecta est in sacramento & ministro: sicut in verbis & rebus, ea ratione: quia minister non nisi vt necessario requisitus ad perfectionem sacramẽti concurrit. Omnibus autem requisitis ad perfectionem sacramenti, vtitur Deus principale agens (quod est Deus) vt partibus principale agens concurrentibus ad perficiendum sacramentum vnum (quod est vti eis, vt partialibus cõcurrentibus ad perfectionẽ instrumenti vnius. in vno vero instrumẽto, quotcunque requirat partialia, vna eadẽmque perfectio vis instrumentalitatis ponenda est.

Arra. 2. ani. pro. 1. Et 4 distin. 5. q. 1. arti. 4. q. 2.

¶ In respõsione ad secundum dubium occurrit, an gratiæ intensior gradus cõprehẽdatur sub annexis, quæ per dispositionem ministri importari possunt recipiẽti sacramentum. Et est ratio dubij: quia si eum prehenditur sub annexis, sequitur præcedentia verba literæ (scilicet, effectus sacramenti non datur melior per meliorem ministrũ) esse falsa: quoniã à ex deuotione ministri intẽsior gratia daretur baptizato, vel absoluto, conitat quod melior effectꝰ daretur per meliorem ministrum, quum gratia ipsa sit effectus sacramẽti. In oppositum autem

Tract. 10.

quadam consecratione, vtpote deputatus ad diuinum cultum. Sicut etiam res inanimatæ sanctificari dicuntur, inquantum diuino cultui deputantur.

¶ Ad tertium dicendum, quod licet character sit res & sacramentum: non tamen oportet omne id quod est res & sacramentum, esse characterem. Quid autem sit res & sacramentum, in aliis sacramentis infra dicetur.

QVÆSTIO SEXAGESIMAQUARTA, De causa Sacramentorum, in decem articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de causa sacramentorum siue per autoritatem, siue per ministerium.

¶ Et circa hoc quærũtur decẽ.

¶ Primo, vtrum solus Deus, interius operetur in sacramentis.

¶ Secundo, vtrum institutio sacramẽtorum sit solum à Deo.

¶ Tertio, de potestate, quam Christus habuit in sacramentis.

¶ Quarto, vtrum illam potestatem potuerit aliis communicare.

¶ Quinto, vtrum potestas ministerij in sacramentis, conueniat malis.

¶ Sexto, vtrum mali peccent dispensando sacramenta.

¶ Septimo, vtrum angeli possint esse ministri sacramentorum.

¶ Octauo, vtrum intentio ministri requiratur in sacramentis.

¶ Nono, vtrum requiratur ibi recta fides: ita scilicet, quod infidelis non possit tradere sacramenta.

¶ Decimo, vtrum requiratur ibi recta intentio.

ARTICVLVS I.

¶ Virum solus Deus operetur interius ad effectum sacramenti.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod non solus Deus, sed etiam minister interius operetur ad effectum sacramenti. Interior enim sacramenti effectus est, vt homo purgetur à peccatis, & illuminetur per gratiã. Sed ad ministros Ecclesiæ pertinet purgare, illuminare & perficere: vt patet per Dion. in 5. c. Cælest. hierar. Ergo videtur quod non solus Deus: sed etiam ministri Ecclesiæ interius operentur ad sacramenti effectum.

2 ¶ Præterea, In collatione sacramentorum quædam orationum suffragia proponuntur. Sed orationes iustorum sunt magis apud Deum exaudibiles, quam quorũcunque: secundũ illud Ioan. 9. Si quis Dei cultor est, & voluntatẽ eius facit, hunc Deus exaudit. Ergo videtur quod maiorem effectum sacramẽti cõsequatur ille, qui recipit ipsum à bono ministro. Sic ergo & minister aliquid operatur ad interiorem effectum, & non solus Deus.

3 ¶ Præterea, Dignior est homo quam res inanimata. Sed res inanimata aliquid operatur ad interiorem effectum: nam aqua corpus tangit, & cor abluit: vt Augustꝰ dicit super Ioan. Ergo homo aliquid operatur ad interiorem effectum sacramenti, & non solus Deus.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Roma 8. Deus est qui iustificat. Cum ergo interior effectus omnium sacramentorum sit iustificatio, videtur quod solus Deus operetur interiorem effectum sacramenti.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd operari aliquem effectum, contingit dupliciter. Vno modo per modum principalis agentis: alio modo per modum instrumenti. Primo igitur modo solus Deus operatur interiorem effectum sacramenti: tum quia solus Deus illabitur animæ, in qua sacramenti effectus existit, non autem potest aliquid immediate operari, vbi non est. Tum quia gratia quæ est interior sacramenti effectus, est à solo Deo: vt in Secunda parte dictum est. Character etiam, qui est interior quorundam sacramentorum effectus, est virtus instrumentalis, quæ manat à principali agente, quod est Deus. Secundo autem modo homo potest operari ad interiorem effectum sacramenti, inquantum operatur per modum ministri. nam eadem ratio est ministri & instrumẽti: vtriusque enim actio exterius adhibetur. Sed fortitur effectum interiorem ex virtute principalis agentis, quod est Deus.

D. 680. 1. 2. q. 112. art. 1.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod purgatio, secundum quod attribuitur ministris Ecclesiæ, non est à peccato. Sed dicuntur diaconi purgare, inquantum vel immundos eiiciunt à cœtu fidelium: vel eos sacris admonitionibus disponunt ad sacramentorum receptionem. Similiter etiam sacerdotes illuminare dicuntur sacrum populum: non quidem gratiam infundendo, sed sacramenta gratiæ tradendo, vt patet per Diony. ibidem.

¶ Ad secundum dicendum, quod rationes quæ dicuntur in sacramentorum collatione, proponuntur Deo, non ex parte singularis personæ, sed ex parte totius Ecclesiæ, cuius preces sunt apud Deum exaudibiles: secundum illud Matth. 18. Si duo ex vobis cõsenserint super terram, de omni re quãcunque petierint, fiet illis à patre meo. Nihil tamen prohibet, quin deuotio viri iusti ad hoc aliquid operetur. Illud tamen quod est sacramenti effectus, non impetratur oratione Ecclesiæ vel ministri, sed ex merito passionis Christi, cuius virtus operatur in sacramentis: vt dictum est. Vnde effectus sacramenti non datur melior per meliorem ministrum. Aliquid tamen anne xum impetrari potest recipienti sacramentum, per deuotionem ministri. Nec tamen minister illud operatur, sed impetrat operandum à Deo.

q 62. ar. 5.

¶ Ad tertium dicendum, quod res inanimatæ non operantur aliquid ad interiorem effectum, nisi instrumentaliter, vt dictũ est. Et similiter homines non operantur ad sacramentorum effectum, nisi per modum ministerij: vt dictum est.

ARTICVLVS II.

¶ Virum sacramenta sint solum ex institutione diuina.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod sacramenta non sint solum ex institutione diuina. Ea enim quæ sunt diuinitus instituta, tra-

ditionibus humanis sunt potiora. Sed quædam sacramenta sunt ex traditione humana: sicut patet de Confirmatione, quæ traditur à Pontifice. Ergo videtur quod non omnia sacramenta sint solum ex institutione diuina.

2 ¶ Præterea, Sacramenta ordinantur ad hominem sanctificandum. Sed quædam sanctificant hominem, quæ non sunt sacramenta: sicut aqua benedicta, & panis benedictus. Ergo videtur quod non omnia sacramenta sint solum ex institutione diuina.

3 ¶ Præterea, Sacramenta sunt quædam signa. Sed quædam signa sunt ex institutione humana: sicut patet de signis literarum. Ergo videtur quod non omnia sacramenta sint solum ex institutione diuina.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Ioan. 1. Qui misit me baptizare in aqua, dixit mihi, Super quem videris spiritum descendentem & manentem super eum, hic est qui baptizat in spiritu sancto. Sed baptismus est sacramentum. Ergo videtur quod sacramenta sint ex institutione diuina.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sacramenta proprie dicta, quæ scilicet ordinantur contra peccata, habent duplicem effectum, vnum quidem propinquum, quod est gratia: alium autem remotum, quod est gloria. Ad vtrumque autem horum effectuum ordinatur sacramentum, inquantum est signum. Quia enim sacramentum est signum recordationis eius quod præcessit, scilicet passionis Christi, quæ fuit vera causa nostræ iustificationis: inquantum hoc est signum demonstratiuum illius causæ, habet quod gratiam efficiat. Inquantum verò est signum rememorativum eius quod in finem nos inducit, scilicet fruitionis Dei, habet quod gloriam nobis repræsentet. Et hæc duo sunt ex institutione diuina. Vtrumque enim horum, scilicet & quod sacramentum sit signum, & quod sit signum rememorativum & demonstratiuum eius quod est ad finem, & quod sit signum efficax gratiæ, est ex institutione diuina. Et ideo sacramenta proprie dicta, quæ scilicet ordinantur contra peccata, sunt solum ex institutione diuina.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Confirmatio non est sacramentum proprie dictum, sed quædam consummatio sacramenti. Vel dicendum, quòd Confirmatio habet quidem institutionem diuinam, sed non immediatam: quia Christus promisit discipulis suis quod mitteret eis Spiritum Paraclitum, qui eos doceret omnem veritatem, quod implendum fuit per Confirmationem. Et ideo Confirmatio habet institutionem diuinam mediantibus Apostolis, sicut & alia quæ ab Ecclesia instituuntur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd aqua benedicta & panis benedictus non sunt sacramenta proprie dicta, sed quædam sacramentalia, quæ ordinantur ad hoc quòd homines disponantur ad sacramentorum susceptionem, & ad diuersos effectus sacramentorum. Et ideo non habent institutionem diuinam immediatam, sed ab Ecclesia sunt instituta.

¶ Ad tertium dicendum, quòd signa literarum non sunt naturalia, sed ad placitum instituta. Et ideo non habent institutionem diuinam, sicut sacramenta.

¶ *Super Quæstionis sexagesimæquartæ Articulum secundum.*

TItulus clarus est. ¶ In corpore vna cõclusio: Solus Deus est sacramentorum institutor. Probatur: Virtus sacramenti est ab institutore sacramenti: sed virtus sacramenti est à solo Deo: ergo solus Deus est sacramẽtorum institutor. Maior probatur: Instrumenti habet virtutem à principali agẽte: sacramentum est instrumentum ad spirituales effectus & principales agens respectu sacramenti, nõ est vtens tantum sacramento, sed instituens ipsum: ergo virtus sacramẽti est ab instituente ipso. Processus totus est clarus. Et secũda pars minoris istius prosyllogismi declaratur in littera, distinguendo duplex agens respectu sacramẽti, & ex conclusione vni⁹ membri, scilicet agentis per modum vtentis inferitur reliquum, scilicet agẽs instituẽdo esse agẽs principale: ac per hoc à quo est virtus sacramenti.

4 dist. 3. q. 1. arti. 2. q. 1. cor. & dist. 5. q. 1. art. 1.

In corp.

In corp.

¶ Nota hic, quod hæc ratio directè & formaliter licet non assimetur à negantibus virtutes in sacramentis: æquialet tamen hæc ratio om

Universidad de Deusto
Biblioteca

nes conuincit, consistentes sacramenta conferre gratiam siue per virtutem in eis, siue per diuinam assistentiam solam: quoniam par est ratio de virtute instrumenti, si ponatur vis alia quæ in eo, & si ponatur absque huiusmodi vi efficax: quia efficacia instrumenti ad huiusmodi spiritualem effectum non nisi à Deo, non nisi ab instituente signum illud esse potest, quando quidem à ministro vtente solum, constat esse non posse: quia minister tantum est, vt in litera dicitur.

cap.6.

¶ Super Quæstionis sexagesimequarte Articulum tertium.

TItulus clarus est.

¶ In corpore vna conclusio, habens tres partes: Christus, inquantum Deus, habet potestatem autoritatis in sacramentis: inquantum vero homo, habet potestatem ministerij principalis, siue potestatem excellentiæ, consistentem quatuor. Conclusio hæc, quia de potestate loquitur (de qua quæstium est in titulo) & potentia per actum

Art. præc. & q 62. ar. 1. & 5. cognoscitur: ideo ab operatione in litera manifestatur. Et quo ad primam quidem partem quia Deus autoritatiue operatur. Quo ad secundam vero, quia Christus secundũ quod homo, operatur in sacramentis meritorie & efficienter. Quod probatur quia passio Christi est causa iustificationis nostræ meritorie & effectiue. Et hoc vltimum declaratur, quod non effectiue principaliter, sed per modum instrumenti, non cuiuscunque, sed coniuncti diuinitati in persona: & propterea principalitatem & causalitatem obtinentis respectu exterius secorum, puta ministrum Ecclesiæ & sacramentorum. Tertia autem pars conclusionis probatur manifestando illa quatuor (quæ sunt meritum, nomen, institutio, & independentia) & probando singula propriis rationibus, ex cepto primo, quod tractatum fuit in quinto articulo quæstionis sexagesimasecundæ.

¶ Ad secundum dicendum, quod res sensibiles aptitudinem quandam habent ad significandum spirituales effectus ex sui natura: sed ista aptitudo determinatur ad specialem significationem ex institutione diuina. Et hoc est quod Hug. de sancto

Lib. 1. de Sacr. par. 9 cap. 2. Vict. dicit, quod sacramentum ex institutione significat. Præterea tamen Deus quasdam res aliis ad significationes sacramentales, non quia ad eas contrahatur eius affectus, sed vt sit conuenientior significatio.

* Alias effectus.

dantur nobis in sacra Scriptura. Sed quærendam aguntur in sacramentis de quibus nulla fit mentio in sacra Scriptura, puta de chrismate, quo homines confirmantur & de oleo, quo sacerdotes inunguntur, & de multis aliis tam verbis quam factis, quibus vtimur in sacramentis. Non ergo sacramenta sunt solum ex institutione diuina.

2 ¶ Præterea, Sacramenta sunt quædam signa. Res autem sensibiles naturaliter quædam significant, nec potest dici quod Deus quibusdam significationibus delectetur, & non aliis: quia ipse omnia quæ fecit approbat. Hoc autem proprium videtur esse dæmonum, vt quibusdam signis ad aliquid alliciantur: dicit enim Augustinus vigesimoprimo de Ciuitate Dei. Illiciuntur dæmones per creaturas, quas non ipsi, sed Deus condidit, delectabiliter pro sua diuersitate diuersis, non vt animalia cibis, sed vt spiritus signis. Non ergo videtur quod sacramenta indigeant esse ex institutione diuina.

3 ¶ Præterea, Apostoli vicem Dei gesserunt in terris: vnde Apostolus dicit secundæ ad Corinth. 2. Nam & ego quod donaui, si quid donaui propter vos in persona Christi, id est ac si ipse Christus donasset. Sic ergo videtur quod Apostoli & eorum successores possint noua sacramenta instituere.

¶ SED CONTRA est, quod ille instituit aliquid, qui dat ei robur & virtutem: sicut patet de instituentibus legum. Sed virtus sacramenti est à solo Deo, vt patet ex prædictis. Ergo solus Deus potest instituere sacramentum.

¶ RESPONDEO dicendum, quod (sicut ex supradictis patet) sacramenta instrumentaliter operantur ad spirituales effectus. Instrumentum autem habet virtutem à principali agente. Agens autem respectu sacramenti est duplex, scilicet instituens sacramentum, & vtens sacramento instituto, applicando scilicet ipsum ad inducendum effectum. Virtus autem sacramenti non potest esse ab eo, qui vtitur sacramento: quia non operatur nisi per modum ministerij. Vnde relinquitur quod virtus sacramenti sit ab eo, qui instituit sacramentum. Cum igitur virtus sacramenti sit à solo Deo, consequens est quod solus Deus sit sacramentorum institutor.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod illa quæ aguntur in sacramentis per homines instituta, non sunt de necessitate sacramenti: sed ad quandam solennitatem, quæ adhibetur sacramentis, ad excitandam deuotionem & reuerentiam in his qui sacramenta suscipiunt. Ea vero quæ sunt de necessitate sacramenti ab ipso Christo instituta sunt, qui est Deus & homo. Et licet non sint omnia tradita in Scripturis, habet tamen ea Ecclesia ex familiari Apostolorum traditione: sicut Apostolus dicit primæ ad Corinth. 11. Cætera cum venero, disponam.

¶ Ad tertium dicendum, quod Apostoli & eorum successores, sunt vicarij Dei, quantum ad regimen Ecclesiæ, constituæ per fidem & fidei sacramenta. Vnde sicut non licet eis constituere aliam Ecclesiam, ita non licet eis tradere aliam fidem, neque instituere alia sacramenta: sed per sacramenta, quę de latere Christi pendentis in cruce fluxerunt, dicitur esse fabricata Ecclesia Christi.

ARTICVLVS III.

¶ Virum Christus, secundum quod homo, habuerit potestatem operandi interiorem effectum sacramentorum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod Christus, secundum quod homo, habuerit potestatem operandi interiorem effectum sacramentorum. Dicit enim Ioan. Baptista, vt habetur Ioan. 1. Qui me misit baptizare in aqua, ille mihi dixit, Super quem videris Spiritum descendentem & manentem super eum, hic est qui baptizat in Spiritu sancto. Sed baptizare in Spiritu sancto est interius gratiam Spiritus sancti conferre. Spiritus autem sanctus descendit super Christum, inquantum homo, non inquantum Deus: quia sic ipse dat Spiritum sanctum. Ergo videtur quod Christus, secundum quod homo, habuerit potestatem, interiorem effectum sacramentorum causandi.

2 ¶ Præterea, Matth. 9. Dominus dicit, Sciatis quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata. Sed remissio peccatorum est interior effectus sacramenti. Ergo videtur quod Christus, secundum quod homo, interiorem effectum sacramentorum operetur.

3 ¶ Præterea, Instrumento sacramentorum pertinet ad eum, qui tantum habet principale agens operatur ad interiorem sacramenti effectum. Manifestum est autem quod Christus sacramenta instituit. Ergo ipse est qui interius operatur sacramentorum effectum.

4 ¶ Præterea, Nullus potest sine sacramento effectum sacramenti conferre, nisi propria virtute sacramenti effectum operetur: Sed Christus sine sacramento contulit sacramenti effectũ: vt patet in Magdalena, cui dixit, Dimittuntur tibi peccata. Ergo videtur quod Christus, secundum quod homo, operetur interiorem sacramenti effectum.

5 ¶ Præterea, illud, in cuius virtute sacramentum operatur, est principale agens ad interiorem effectum. Sed sacramenta habent virtutem ex passione Christi & inuocatione nominis eius: secundum illud primæ ad Corinth. 1. Nunquid Paulus pro vobis crucifixus est, aut in nomine Pauli baptizati estis? Ergo Christus inquantum homo, operatur interiorem effectum sacramenti.

¶ SED CONTRA est, quod Augustin. dicit, quod in sacramentis diuina virtus secretius operatur salutem. Diuina autem virtus est Christi, secundum quod est Deus, non autem secundum quod est homo. Ergo Christus non operatur interiorem sacramenti effectum, secundum quod est homo, sed secundum quod est Deus.

¶ RESPONDEO dicendum, quod interiorem sacramentorum effectum operatur Christus, & secundum quod est Deus, & secundum quod est homo: aliter tamen & aliter. Nam secundum quod est Deus, operatur in sacramentis per autoritatem: secundum autem quod est homo, operatur ad interiores effectus sacramentorum meritorie & efficienter sed instrumentaliter. Dictum est enim quod passio Christi, quæ competit ei secundum humanam naturam, causa est nostræ iustificationis, & meritorie & effectiue, non quidem per modum principalis agentis, siue per autoritatem: sed per modum instrumenti, inquantum humanitas est instrumentum diuinitatis eius: vt supra dictum est. Sed tamen quia est instrumentum coniunctum diuinitati in persona, habet quandam principalitatem & causalitatem respectu instrumentorum extrinsecorum, qui sunt ministri Ecclesiæ, vt ex supra dictis patet. Et ideo sicut Christus inquantum Deus, habet potestatem autoritatis in sacramentis: ita inquantum homo, habet potestatem ministerij principalis, siue potestatem excellentiæ. Quæ quidem consistit in quatuor. Primo quidem in hoc, quod meritum & virtus passionis eius operatur in sacramentis, vt supra dictum est. Et quia virtus passionis copulatur nobis per fidem (secundum illud Rom. 3. Quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius) quam fidē per inuocationē nominis Christi protestamur, ideo secundo

Infra art. 4. col. & 4. dist. 4. q. 1. art. 1. & q. 2. art. 1. & q. 4.

secundo ad potestatem excellentiæ, quam Christ* habet in sacramẽtis, pertinet quod in eius nomine sacramenta sanctificantur. Et quia ex eius institutione sacramenta virtutem obtinent, inde est quod tertio ad excellentiam potestatis Christi pertinet, quod ipse qui dedit virtutem sacramentis, potuit instituere sacramenta. Et quia causa nõ dependet ab effectu, sed potius econuerso, quarto ad excellentiam potestatis Christi pertinet, quod ipse potuit effectum sacramentorum sine exteriori sacramento conferre.

¶ Et per hoc patet responsio ad obiecta, vtraque enim pars obiectionum secundum aliquid vera est: vt dictum est.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum Christus potestatem suam, quam habuit in sacramentis, potuerit ministris communicare.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod Christus potestatẽ suam quam habuit in sacramentis, non potuerit ministris communicare. Vt enim argumẽtatur August. contra Max. Si potuit & non voluit, inuidus fuit. Sed inuidia longe fuit à Christo, in quo fuit summa plenitudo charitatis. Ergo cum Christus non communicauerit suam potestatem ministris, videtur quod non potuerit communicare.

2 ¶ Præterea, Super illud Ioan. 14. Maiora horum faciet, dicit Aug. Prorsus maius hoc esse dixerim, scilicet vt ex impio iustus fiat, quam creare cælũ & terram. Sed Christus non potuit communicare * discipulis, quod crearent cælum & terram. Ergo neque quod iustificarent impium. Cum igitur iustificatio impij fiat per potestatẽ Christi, quam habet in sacramẽtis, videtur quod potestatem suam, quam in sacramentis habuit, non potuerit ministris communicare.

3 ¶ Præterea, Christo, inquantum est caput Ecclesiæ, competit vt ab ipso gratia deriuetur ad alios: secundum illud Ioan. 1. De plenitudine eius nos omnes accepimus. Sed hoc non fuit aliis cõmunicabile: quia sic Ecclesia esset monstruosa, multa capita habens. Ergo videtur quod Christus potestatem suam non potuerit ministris communicare.

¶ SED CONTRA est quod super illud Ioan. 1. Ego nesciebam eum, dicit August. quod non nouerat potestatem baptismi, ipsum Dominum habiturum, & sibi retenturum. Hoc autem non ignorasset Ioannes si talis potestas communicabilis non esset. Potuit ergo suam potestatẽ Christus ministris communicare.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dictum est, Christus in sacramentis habuit duplicem potestatem. Vnam autoritatis, quæ competit ei secundum quod Deus, & talis potestas nulli creaturæ potuit communicari, sicut nec diuina essentia. Aliam potestatem habuit excellentiæ: quæ competit ei secundum quod homo. Et talem potestatem potuit ministris communicare, dando scilicet eis tantam gratiæ plenitudinem, vt eorum meritum operaretur ad sacramentorum effectus, vt ad inuocationem nominum ipsorum, sanctificarentur sacramenta, & vt ipsi possent sacramenta instituere, & sine ritu sacramentorum effectum sacramentorum conferre solo imperio. Potest enim instrumẽtum coniunctum quanto fuerit fortius, tãto magis virtutem suam instrumento separato tribuere sicut manus baculo.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Christus non ex inuidia prætermisit, potestatem excellentiæ, Ecclesiæ ministris communicare: sed propter fidelium vtilitatem, ne in homine spem ponerent, & ne essent diuersa sacramenta. Ex quibus diuisio in Ecclesia oriretur: sicut apud illos, qui dicebant, ego sum Pauli, ego autem Apollo, ego vero Cephæ: vt dicitur primæ ad Corinth. 1.

¶ Ad secundum dicendum, quod obiectio illa procedit de potestate autoritatis, quæ conuenit Christo secundum quod est Deus: licet & potestas excellentiæ possit autoritas nominari per comparationem ad alios ministros. Vnde super illud primæ ad Cor. 1. diuisus est Christus, dicit glos. quod potuit eis dare autoritatem baptizmi, quibus contulit ministerium. Glos. ord.

¶ Ad hoc dicitur, quod studium Autoris fuit ad reddendũ rationẽ conclusionis, potius quam ad ipsam cõclusionem. Omnibus enim quæstio est medij: vt dicitur in fecũdo Poste. & præcipue quãdo conclusionis veritas habetur pro euidenter est in proposito. Et propterea in litera neglexit Autor subsumere de bonitate vel malitia, & ascendit ad vniuersalem rationẽ instrumenti: vt hac habita summa ratione,

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis sexagesimæquartæ Articulum sextum.

TItulus vt sonat sumendus est.

¶ In corpore duæ conclusiones sunt. Prima est: Mali exhibentes se ministros Dei & Ecclesiæ in dispensatione sacramentorum, peccant. Secunda est, quod hoc peccatum est ex suo genere mortale. Art 1 & 3.

Prima probatur: Quicunque operatur nō secundum quod oportet, peccat in operando: sed minister malus sacramēti operatur non secundum quod oportet. Probatur: quia ministri sacramentorū debent esse iusti: quia ministri debent conformari domino, vt testantur auctoritates Scripturę. Secunda vero conclusio probatur: quia hoc peccatum pertinet ad irreuerentiā Dei & contaminationē sacramentorum. Quæ particula declaratur, q̄ intelligitur non ex parte ipsorum sacramentorum (quoniam ipsa sunt incontaminabilia) sed ex parte ipsius peccatoris, sacrilegium cōmittentis. q 61. ar 2. & 3.

¶ Circa fundamentum huius processus, dubiū occurrit, ex eo quod bonitas requiritur ad ministrum sacramēntorum secundum quādam decentiam & conuenientiam, vt in præcedenti articulo ad tertium, & hic dicitur. Non est autem rationabile, quod negatio conditionis requisitę secūdam decentiam, constituat peccatum mortale, cum videamus cōditiones requisitas ad bene esse actuum moralium, nec etiam venialē constituere peccatum. Et hoc etiam testatur Maxima ex morali Philosophia adducta in littera de circonstantiis actionū humanarum. Non enim dicit peccatum esse, si quis operatur non secundum quod melius, aut quando melius, aut sicut melius, &c. sed nō secundum quod oportet, aut q̄ nando oportet, aut sicut oportet, &c. Nam ly oportet, necessitatem denotat: vt per hoc intelligamus, peccatum tunc interuenire, quando necessariæ conditiones omittuntur, & non si conditiones ad bene esse omittantur, aut earum contrariæ immisceantur. Et si dicatur, quod bonitas non est conditio ad bene esse ministri sacramenti, sed est conditio debita (vt in præcedenti articulo littera explicauit): debitum autem extra necessaria non est, & propterea cuiuscunque debiti omissio peccatum constituit: adhuc militat ratio, quod non sit peccatum mortale: quoniam debitum actui humano non secundum necessaria, sed secundum quandam decentiam, etiā possit sua absentia constituere peccatum: non tamen tanæ vis est, vt possit constituere peccatum mortale ex ratione, quia sola indecentia non habet rationem peccati mortalis. Nec obstat, quod indecentia huiusmodi ad irreuerentiam Dei & contaminationem sacramentorum spectat, tum quia non quodlibet spectans ad hæc, est peccatum mortale: vt patet de multis irreuerentiis erga Deum & sacramenta, quas negamus esse peccata mortalia: vt patet de comedentibus in Ecclesia, aut iocosum aliquid dicentibus audiendo Missam, & huiusmodi. tum quia huiusmodi indecentia non nisi reductiue ad irreuerentiam Dei, & contaminationem sacramentorum spectat: directe enim ipsius hominis malam dispositionem ponere videtur. Est enim dispositio quædam ipsius operantis magis, quam operationis: videturque magis peccatum constituere præsumptionis, quam sacrilegij.

¶ Ad hoc dicitur, quod actio sacramentalis potest fumi dupliciter. Vel secundum rationem operis operati, & sic non exigit bonitatem vel malitiam ministri, nisi secundum quandam decentiam: & propterea siue bonus, siue malus sit minister, sacramentum verum & efficax est. Vel secundum rationem operis operantis. Et sic exigit necessario bonitatem in ministro ad hoc, vt recta sit, & ratio assignata est in littera, & magis assignabitur cogens ratio in littera in responsione ad primum. Oportet enim actionem sacramentalem ti non solum in se recta esse debet, sed etiam secundum quod exit à ministro, vt sit consona secundum rectam rationem, & Deo cuius est ministet, & sacramentis quæ ministrat. Et ex parte quidem conformitatis ad Deum, posita est ratio in hoc corpore articuli. Ex parte vero conformitatis ad sacramenta, ponitur ratio in responsione ad primum: & hinc patet ruere primam obiectionem.

¶ Ad ea vero quæ obiiciuntur directe contra rationem peccati mortalis in hoc actu, dicitur quod debitum secundum decentiam ad opus operatum, est debitum secundum necessitatem ad opus operantis ministri: & propterea non est mirum si eius absentia peccatum mortale constituat.

¶ Et quum adhoc obiiciatur ex eo quod non quælibet irreuerentia sacramentorum est mortalis, respondetur hoc verum esse propter imperfectionem aliquorum actuum irreuerentialium. In quolibet nanque genere mortalis peccati, imperfectio actus excusat à mortali: ministerare autem sacramēta indigne, non est actus imperfectus in genere sacrilegij. Nec vt vltima infertur obiectio, reductiue tantum ad sacrilegium spectat, sed directe ad contaminationē sacramentorum pertinet, possunt enim sacramenta secundum se incontaminabilia, dupliciter contaminari: scilicet vel vt egrediuntur à ministro, vel vt applicantur ad aliquid. Et hoc secundo modo sacrilegiū est vti sacramento ad alium finem, vt sacrilegi faciunt. Primo autem modo sacrilegus est malus minister, à quo exit sacramentalis actio indigne, quantum enim est ex parte ipsius ministri mali, maculatur actio illa: quoniam tractatur vt prophana, seu non sanctificatæ enim est ratio in hac littera allegata. Quam si vis plenius intelligere, perspice vitam eius ex autoritate Apostoli dicentis de Eucharistia. Qui manducat & bibit indigne, iudicium sibi manducat & bibit, non diiudicans corpus Domini. vbi rationem peccati mortalis assignauit, ex hoc quod manducans, non diiudicat corpus Domini: hoc est non discernit corpus Domini ab aliis cibis, sed sumit ipsum vt cibū prophanum: quoniam sumit ipsum indisposite ad illum, vt pote indigne. Idem enim accidit in malo ministro: nam ministrans indigne sacramentum, non diiudicat sacramentum, dum se egreditur à prophanum. dum indigne ministrat alios actus sacrorum ordinum.

¶ In responsione ad secundum, aduerte quod non loquitur littera de inducente indigum ministrum ad sacramenti exhibitionem: sed de accipiente sacramentum ab indigno ministro. Quod ideo dixerim, quia alia quæstio est, an liceat accipere sacramentum ab indigno ministro: & alia quæstio est, an liceat inducere ad administrationem sacramenti ministrum indignum. Prima quæstio hic solvitur, de secunda nihil dicitur. Sed facile solui potest secunda, dicendo quod licet nunquam liceat inducere hominem ad peccandum, vt tamen licet inducere alterius. Et propterea in duobus casibus licet inducere indignum ministrum ad exhibitionem sacramenti. Primus est, si ministet tenetur ad huiusmodi exhibitionem: quia nemo peccat petendo actum sibi debitum à suo debitore. Et hac ratione excusantur, qui à suo curato tenente concubinam, sacramenta petunt. Secundus est articulus necessitatis ex parte petentis cum dispositione præparationis ex parte ministri: hoc est quod minister sit paratus ministrare sacramentum, & homo egeat illo. Eadem liquidem ratione, qua licitum est indigenti petere mittimum ab vsurario, licitum quoque est indigenti petere sacramentum ab indigno parato ad ministrandum.

¶ In eadem responsione circa acceptionem sacramenti à ministro excommunicato, &c. nota primo quod hæc doctrina intelligitur cessante extrema necessitate baptismi. Excipit enim ipse Autor in 4. sententiarum distinctione quarta, casum necessitatis, quo scilicet posset quis à iudzo vel Pagano baptismum recipere. Secundo quod hodie ex indulto concilij Constantiensis sub Martino quinto, licitum est ab excommunicatis ministris recipere sacramenta nisi in duobus casibus, hoc est si nominatim denuntiatus fuerit excommunicatus aut suspensus, &c. Vel si propter iniectionem manus violentæ in clericum notorie constiterit in excommunicationem incidisse: vt refert dominus Antoninus Archiepiscopus Florent. in suæ Summæ parte tertia, titulo vigesimosexto, capite tertio.

¶ In responsione ad tertium circa illud, In articulo tamen necessitatis non peccaret baptizando, &c dubium primo occurrit, propter relatas à Durando rationes ad oppositum in 4. sentent. distin. 5. arti. 2. Et prima est contra excusationem ex articulo necessitatis: quia casus euitabilis solo voluntatis propriæ arbitrio non constituit articulum necessitatis. Sed sic est in proposito: quia indignus ministet potest flatum conteri, si vult, & transire de malo in bonum, ac per hoc non est casus necessitatis ministrum cum indignitate ad baptizandum. Secunda vero ratio contra excusationem ex persona non ministri tendit: quia quicunque baptizat siue vetula, siue Paganus, baptizat vt minister principalis agentis, qui est Christus: est enim minister de necessitate sacramenti baptismi, licut & forma & materia. Falsum est ergo, quod baptizans in necessitate non exhibeat se ministrum Ecclesiæ: ac per hoc non inde excusatur si indignus baptizet.

¶ Dubium secundo est, an Autor in littera intendat excusare sacerdotem indignum in articulo necessitatis baptizantem, tam si baptizet cum solennitate quam si sine solennitate: vel intendat solum excusare baptizantem sine solennitate. Et est ratio dubij, quia in littera hac nulla fit mentio de solennitate: & consequenter videtur excusari vtroque modo baptizans, dummodo baptizet vt subueniat necessitatem patienti in casu, in quo laicus posset, sic enim in littera dicitur. In oppositum autē est quod ab Autore dicitur in 4. sent. de baptizante cum solennitate. * Alias sed ipsa pertinet ad iustitię sanctitatem sicut quædā iustitiæ partes.

¶ Dubium tertio occurrit, quo pacto potest stare doctrina hæc cum superius dicta: scilicet ministratio sacramenti est ex suo genere peccati mortale, si minister sit indignus. Nam si sic est, siue ministrās illud ministeret ex officio, siue ex casu necessitatis, siue quauisalia ratione, semper sequitur quod actū exerceat, qui ex suo genere est peccatum mortale: puta contaminare sacramenta, quantum ex ipso est. Constat enim quod in cęteris actibus, qui de suo genere sunt peccata mortalia, varia ta conditio agentis nō excusat à mortali: vt patet de adulterio, furto, & aliis. Aut igitur hoc non est mortale ex genere: aut quilibet indigne ministrans, peccat mortaliter. D.267.

¶ Ad euidēciam horum sciendum est, quod præmissis doctrinæ sensus est, in articulo necessitatis, quo laico licet baptizare, si sacerdos baptizet (proculdubio sine solennitate) non peccat: quauis in peccato mortali sit. Et ratio assignatur: quia tunc non gerit personam ministri ex officio, quem probatum est oportere esse in statu: sed gerit personam ministeri alterius subuenientis necessitatem patienti. Vnde ad rationem primam in primo dubio allatam, dicitur quod necessitas excusans malum ministrum, non est necessitas impossibilis contritionis, vt argumentum intelligit: quoniam in instanti potest quis contritionem habere de infinitis peccatis: sed est necessitas cogens hominem baptizarum ad exhibendum se non vt ministrum ex officio. Ex hoc namque quod minister ibi concurrit non vt minister ex officio necessitate hoc exigente, à peccato excusatur. Et per hoc patet solutio secundæ rationis. Distinctum siquidem est de ministro vel ex officio, vel ex articulo necessitatis. Et licet quicunque baptizet, sit minister Christi & Ecclesiæ altero modo: non tamen semper est minister ex officio, de quo solo probatum est quod oporteat esse iustum.

¶ Et per hoc patet solutio secundi dubij: nam si articulus necessitatis patet, ministrum cum solennitate baptizare, non essemus in casu, in quo laicus posset baptizare. Et rursus si cum solennitate baptizaret, manifeste constat quod exhiberet se vt ministrum ex officio. Ex vtroque ergo capite hoc est ex casu, in quo laicus posset baptizare, & ex hoc quod dicitur, quod non exhiberet se vt ministrum ex officio: manifeste patet quod Autor non intendit excusare huiusmodi sacerdotem, nisi in casu, in quo cogitur sine solennitate baptizare.

¶ Ad tertium dubium dicitur, quod quia baptizans in articulo necessitatis deficit à perfecta ratione ministerij (quoniam non ministrat ex officio) ideo operatio sua imperfectum quid est in genere administrationis sacramentorum non ex parte obiecti (hoc est sacramenti) sed ex parte agentis, hoc est ministri: non enim exit operatio tunc à ministro ex officio, sed à nudum ministerium præbene. Ex huiusmodi autem imperfectione actus excusatur à mortali: quoniam administratio exiens ab indigno, habet rationem mortalis, pro quanto exit ab agente, & non aliter: vt in littera patet. Ex hoc enim fit, vt quia administratio huiusmodi non exit ab agente proprio (hoc est ministro ex officio) non exeat etiam cum culpa mortali. Et propterea dicendum est, quod administratio sacramenti ab indigno ministro ex officio est mortale ex suo genere, si ex charitate verborum excludendæ sunt obiectiones. Si tamen absolute dicatur quod indigni administratio est peccatum mortale ex suo genere: verum dicitur, quoniam constituit illigitur à proprio ministro.

¶ Nec obstat obiectio de adulterio & huiusmodi: quoniam conditio agentis in hoc facilegio concurrit, vt pars integritas rationis formalis peccati mortalis ex suo genere. Ita quod sicut ad rationem furti non sufficit quod fit acceptio rei alienæ, sed oportet quod sit inuito domino: ita ad talefacilegium non sufficit quod fit administratio ab homine malo, sed exigitur quod sit etiam à ministro ex officio vt sic. Et ratio est assignata in littera: quia sanctis ministeriis non nisi sanctus conuenit minister, qui, per se loquendo, non est nisi minister ex officio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis sexagesimæquartæ Articulum septimum.

INstitulo est termo de angelis quo ad naturam siue boni, siue mali sint. Et rursus est termo de potestate ordinaria, hoc est an secundum communem cursum ordinis instituti à Deo, angeli possint ministrare sacramenta.

q. 67. ar. 3. & 4. ¶ In corpore articuli quatuor fiunt. Et primo respondetur quæstioni. De inde ad bonitatem doctrinæ, tractatur de potestate delegabili ipsis angelis, vbi tria dicuntur: vt patebit.

¶ Quo ad primum, conclusio est: Angeli non possunt ministrare sacramenta. Probatur: Tota virtus sacramentorum derivatur à Christo patiente: ergo ad homines & non ad angelos pertinet ministrare sacramenta. Consequentia probatur ex duobus. Primo, ex dissimilitudine naturæ, quia scilicet Christo homines non angeli assimilantur in natura. Secundo, quia Christus patiens inquantū patiens, fuit minor Angelis: minister autem non debet esse maior principali agente: vt contingeret in proposito, si sancti Angeli essent ordinarie ministri Christi patientis. Secunda conclusio est, quod potest cōferri angelis quod administrēt sacramenta. Probatur, quia Deus nō alligauit virtutē suam ministris Ecclesiæ, sicut nec sacramentis. Tertia conclusio est de exercitio administrationis sacramētorum à bonis Angelis: Si administrarent sancti angeli sacramentum aliquod, deberet haberi pro vero sacramento. Probatur: quia sancti angeli sunt nuntij veritatis. Quarta est: Si dæmones aliquid huiusmodi facerent, habēdum esset pro falso: quia sunt spiritus mendacij.

Art. 3 ¶ Aduerte hoc in loco, quod circa primam cōclusionem Scotus in 4. sentēn. dist. 6. q. 1. opinatur oppositum, tenens quod omne suppositū intellectualis naturę potest sacramentum aliquod conferre saltē baptisma. Et ratio sua est: quia potest abluere a qua hominem præferendo verba debita, & habere intentionem faciendi quod facit Ecclesia: hæc enim tria requirunt & sufficiunt ad ministrum, & hæc omnia potest angelus in assumpto corpore exercere. ¶ Rationabilior autem autoris positio, ex allatis in litera inuenitur: fundata enim est super auctoritate Apostoli ad Hebr. 5. vbi pontificem omnem hominem declarat. Vnde magnum argumentum adhuiusmodi propositum, quod si maximum ministerium Ecclesiæ soli homini cōuenit: ita quod angelis denegatur (quale est pōtificatus) multo magis minima ministeria Ecclesiæ, angelis denegans. Fundatur & super ratione, qua ministri debent assimilari principali agenti, Ratio autem Scoti deficit in hoc manifeste quod æquiuoce vtitur loquutione. Loquutio enim requisita ad ministrū sacramenti, est actus vitalis loquentis, loquutio autem angeli in corpore assumpta, est motus corporis non viuentis vt pater. Potest quoque dici, quod deficit in alio, scilicet quod applicatio sacramenti debet fieri per instrumentum coniunctum primo, & vt dictum fuit per instrumentum separatum: quod hic nō habetur in cum. Et quanuis hoc nō multum vrgeat, primus tamen defectus cōfictus inuenitur in omni suppositō rationali extra humanam speciem: ideo oportet hominem esse qui ministret sacramenta. Et sic patet quod minor Scoti est falsa, vnuouce sumendo rationem verborum: aut maior est falsa, si prolationem verborum sumat quouis modo præter principalem defectum quod oportet baptizantem esse Christi ministrum, ac per hoc Christo homine non maiorem, sed conformem in natura.

¶ Super Quæstionis sexagesimæquartæ Articulum octauum.

TItulus clarus est.

¶ In corpore vnica conclusio: Intentio ministri exigitur ad perfectionē sacramenti. Probatur. Quando aliquid se habet ad multa oportet quod determinetur ad vnum, vt illud fiat: sed ea quæ aguntur in sacramentis, se habent ad multa, nisi per intentionem ministri determinentur ad vnum efficiendum, &c. Processus litere patet in litera. Et cōtinuatur: quia verba sacramētalia exprimūt ministri intentionem.

¶ In responsione ad secundum nota primo notitiæ pro claritate litere, Autorem referendo primam opinionē, narrate ipsam: primo quo ad hoc, quod requirit mētalis intentionis quod si desit, non perficitur sacramentū: secundo, quo ad hoc, quod statuit casu quo huiusmodi intentionis actualiter attendit ad ius reddendum: tunc vero habitualiter intendit iustum, quum retinet habitū iustitiæ etiam si dormiat: tunc autem virtualiter intendit iustum, dum vacat quidem reddendo iuri (puta quia sedet ad tribunal, vt faciat sicut cō fuerit, seu iudicis officium) & nihil de iure cogitat, sed mens eius ea gatur ad impertinentia. Ita quod etiā si non haberet habitum iustitiæ, ex solo hoc quod accedit ad iudicis officium faciendum in omnibus quæ exercet iudicis, quantuncunque euageretur, semper intendit iustum virtualiter, ea ratione, quia semper penetrat vis primæ intentionis, quæ primo proposuit facere iudicis officium. Et huiusmodi intentio non irrationabiliter vocatur habitualis: quia per modum habitus perseuerat nam & dormiente & distracto

genti. Ratio autem Scoti deficit in hoc manifeste quod æquiuoce vtitur loquutione. Loquutio enim requisita ad ministrū sacramenti, est actus vitalis loquentis, loquutio autem angeli in corpore assumpta, est motus corporis non viuentis vt pater. Potest quoque dici, quod deficit in alio, scilicet quod applicatio sacramenti debet fieri per instrumentum coniunctum primo, & vt dictum fuit per instrumentum separatum: quod hic nō habetur in cum. Et quanuis hoc nō multum vrgeat, primus tamen defectus cōfictus inuenitur in omni suppositō rationali extra humanam speciem: ideo oportet hominem esse qui ministret sacramenta. Et sic patet quod minor Scoti est falsa, vnuouce sumendo rationem verborum: aut maior est falsa, si prolationem verborum sumat quouis modo præter principalem defectum quod oportet baptizantem esse Christi ministrum, ac per hoc Christo homine non maiorem, sed conformem in natura.

¶ Super Quæstionis sexagesimæquartæ Articulum octauum.

TItulus clarus est.

¶ In corpore vnica conclusio: Intentio ministri exigitur ad perfectionē sacramenti. Probatur. Quando aliquid se habet ad multa oportet quod determinetur ad vnum, vt illud fiat: sed ea quæ aguntur in sacramentis, se habent ad multa, nisi per intentionem ministri determinentur ad vnum efficiendum, &c. Processus litere patet in litera. Et cōtinuatur: quia verba sacramētalia exprimūt ministri intentionem.

¶ In responsione ad secundum nota primo notitiæ pro claritate litere, Autorem referendo primam opinionē, narrate ipsam: primo quo ad hoc, quod requirit mētalis intentionis quod si desit, non perficitur sacramentū: secundo, quo ad hoc, quod statuit casu quo huiusmodi intentionis actualiter attendit ad ius reddendum: tunc vero habitualiter intendit iustum, quum retinet habitū iustitiæ etiam si dormiat: tunc autem virtualiter intendit iustum, dum vacat quidem reddendo iuri (puta quia sedet ad tribunal, vt faciat sicut cō fuerit, seu iudicis officium) & nihil de iure cogitat, sed mens eius ea gatur ad impertinentia. Ita quod etiā si non haberet habitum iustitiæ, ex solo hoc quod accedit ad iudicis officium faciendum in omnibus quæ exercet iudicis, quantuncunque euageretur, semper intendit iustum virtualiter, ea ratione, quia semper penetrat vis primæ intentionis, quæ primo proposuit facere iudicis officium. Et huiusmodi intentio non irrationabiliter vocatur habitualis: quia per modum habitus perseuerat nam & dormiente & distracto

infertus in q. 68. ar. 7 ad secundum dicentis, Si in adulto deesset intentio suscipiendi sacramētum, esset rebaptizādus. Sed sensus huius literæ ex proposito, ad quod loquitur Autor, sumendus est. Aduertendum est enim quod hæc omnia dicuntur hic pro solutione difficultatis motæ in arg. scilicet si mentalis intentio ministri exigeretur, nullus esset certus se esse vere baptizatum: ad hanc enim certitudinem nostrā de susceptis sacramētis intelligendum est sufficere intentionem Ecclesiæ per verba ministri expressam, nisi per ministrum aut suscipientē quod contrarium exprimatur. Ita quod non intendit Autor, quod hæc sufficiant ad perfectionem sacramenti simpliciter, sed ad perfectionē eius, secundum humanam certitudinem: per hoc enim euitatur inconueniens, quod quilibet incertus posset dicī de susceptis sacramētis.

¶ In responsione ad tertium aduerte quod Autor communicās (vt potest in vocabulis cōmuni illius temporis vsui (quæ intentionem quidem, sed non actualem habitualem vocabat) dixit hic intentionem habitualem, & statim subiunxit sensum intētum puta, quum sacerdos accedit, &c.

¶ Et hoc propterea dixerim, vt scias nō latuisse autorē differentiam inter habere aliquid in actu, vel in habitu, vel in virtute, & quod intētio requisita ad sacramenta non sufficit quod sit secūdum habitum, sed oportet quod sit secundū virtutem. Quod vt melius intelligas, accipe exemplum, habēs habitum iustitiæ, tunc actualiter intendit iustum, quādo actualiter attendit ad ius reddendum: tunc vero habitualiter intendit iustum, quum retinet habitū iustitiæ etiam si dormiat: tunc autem virtualiter intendit iustum, dum vacat quidem reddendo iuri (puta quia sedet ad tribunal, vt faciat sicut cō fuerit, seu iudicis officium) & nihil de iure cogitat, sed mens eius ea gatur ad impertinentia. Ita quod etiā si non haberet habitum iustitiæ, ex solo hoc quod accedit ad iudicis officium faciendum in omnibus quæ exercet iudicis, quantuncunque euageretur, semper intendit iustum virtualiter, ea ratione, quia semper penetrat vis primæ intentionis, quæ primo proposuit facere iudicis officium. Et huiusmodi intentio non irrationabiliter vocatur habitualis: quia per modum habitus perseuerat nam & dormiente & distracto

¶ Ad secundum dicendum, quod circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicunt, quod requiritur mentalis intentio in ministro: quæ si desit, non perficitur sacramentum, sed hunc defectum in pueris (qui non habent intentionem accedendi ad sacramentum) supplet Christus, qui interius baptizat: in adultis autem, qui intendunt sacramentum suscipere, supplet illum defectum fides & deuotio. Sed hoc satis posset dici quantum ad vltimum effectum, qui est iustificatio à peccatis: sed quantum ad effectum, qui est res & sacramentum, scilicet quantum ad characterem, non videtur q̄ per deuotionē accedentis possit supplerī: quia character nunquam imprimitur nisi per sacramentum. Et ideo alij melius dicunt, quod minister sacramenti agit in persona totius Ecclesiæ, cuius est minister. In verbis autem quæ profert, exprimitur intentio Ecclesiæ quæ sufficit ad perfectionem sacramenti, nisi contrarium exterius exprimatur ex parte ministri vel recipientis sacramentum.

¶ Ad tertium dicendum, quod licet ille qui aliud cogitat, non habeat actualem intentionem, habet tamen intentionem *habitualem, quæ sufficit ad perfectionem sacramenti: puta cum sacerdos accedens ad baptizandum, intendit facere circa baptizandum quod facit Ecclesia. Vnde si post ea in ipso exercitio actus, cogitatio eius ad alia rapiatur, ex virtute primæ intentionis perficitur sacramentum. Quanuis studiose curare debeat sacramēti minister, vt etiam actualem intentionem adhibeat. Sed hoc non est totaliter positum in hominis potestate: quia præter intentionem, cum homo vult multum intendere, incipit alia cogitare, secundum illud Psal. 139. Cor meum dereliquit me.

*Alias actualem.

¶ Virum angeli possint sacramenta ministrare.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quod angeli possint sacramenta ministrare. Quicquid enim potest minister inferior potest & superior: sicut quicquid potest diaconus, potest facere dos, sed non conuertitur. Sed angeli sunt superiores ministri in ordine hierarchico, quā etiam quicunque homines: vt patet per Dion. in lib. Cæleſt. hierarch. Ergo cum homines possint ministrare in sacramentis, videtur quod multo magis angeli.

2 ¶ Præterea, Homines sancti assimilantur angelis in cælo: vt dicitur Matth. 22. Sed aliqui sancti in cælo existentes, possent ministrare in sacramentis: quia character sacramentalis est indelebilis, vt dictum est. Ergo videtur quod etiam angeli possint in sacramentis ministrare.

3 ¶ Præterea, Sicut supra dictum est, diabolus est caput malorū, & mali sunt membra eius. Sed per malos possunt ministrari sacramenta. Ergo videtur quod etiam per dæmones.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Hebr. 5. Omnis pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his, quæ sunt ad Deum. Sed angeli boni vel mali, nō sunt ex hominibus. Ergo ipsi non constituuntur ministri in his quæ sunt ad Deum, id est in sacramentis.

¶ RESPONDEO dicendum, quod (sicut supra dictum est) tota virtus sacramētorum à passione Christi deriuatur, quæ est Christi, secundum quod est homo: cui in natura conformantur homines, non autem angeli, sed potius secundū passionem dicitur modico ab angelis minoratus: vt patet Hebr. 2. Et ideo ad homines pertinet dispensare sacramenta, & in eis ministrare: non autem ad angelos. Sciendum tamen, quod sicut Deus virtutem suam non alligauit sacramentis, quin possit sine sacramentis effectum sacramentorum conferre: ita etiam virtutem suam non alligauit Ecclesiæ ministris, quin etiam angelis possit virtutem tribuere ministrandi in sacramentis. Et quia boni angeli sunt nuntij veritatis si aliquod sacramentale ministerium à bonis angelis perficeretur, esset ratum habēdum: quia deberet constare hoc fieri voluntate diuina, sicut quædam templa dicuntur angelico ministerio consecrata. Si vero dæmones, qui sunt spiritus mendacij, aliquod sacramentale ministeriura exhiberent, non esset ratum habendum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod illud quod faciunt homines inferiori modo, scilicet per sensibilia sacramēta, quæ sunt proportionata naturæ ipsorum, faciūt angeli tanquam superiores ministri superiori modo, scilicet inuisibiliter purgando, illuminando, & perficiendo.

¶ Ad secundum dicendum, quod sancti, qui sunt in cælo, sunt similes angelis quantum ad participationem gloriæ: non autem quantum ad conditionem naturæ, & per consequens neque quantum ad sacramenta.

¶ Ad tertium dicendum, quod mali homines non habent quod possint ministrare in sacramentis, ex hoc, quod per malitiam sunt membra diaboli. Et ideo non sequitur quod diabolus, qui est eorum caput, magis hoc possit.

¶ Virum intentio ministri requiratur ad perfectionem sacramenti.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quod intentio ministri nō requiratur ad perfectionem sacramēti. Minister enim in sacramēto instrumentaliter operatur. Sed actio non perficitur secundum intentionem instrumenti, sed secundum intentionem principalis agentis. Ergo intentio ministri non requiritur ad perfectionem sacramenti.

2 ¶ Præterea, Non potest homini esse nota intentio alterius. Si igitur intentio ministri requiratur ad perfectionem sacramenti, non posset homini ad sacramentum accedenti esse notum, quod sacramētum susceptum esset. Et ita non posset habere certitudinem salutis, præcipue cum quædam sacramenta sint de necessitate salutis, vt infra dicetur.

3 ¶ Præterea, Intentio hominis non potest esse ad id, circa quod non est attentus. Sed aliquando illi qui in sacramentis ministrant, non attendunt ad ea quæ dicunt vel faciunt alia cogitantes. Ergo secūdum hoc non perficeretur sacramentum, propter intentionis defectum.

¶ SED CONTRA est quod ea quæ sunt præter intentionē, sunt casualia. Quod non est dicendum de operatione sacramentorum. Ergo sacramenta requirunt intentionem ministri.

¶ RESPONDEO dicendum, quod quando aliquid se habet ad multa, oportet quod per aliquid determinetur ad vnum, si illud effici debeat. Ea vero quæ in sacramentis aguntur, possunt diuersimode agi: sicut ablutio aquæ, quæ fit in baptismo, potest ordinari & ad munditiam corporalem, & ad sanitatem corporalem, & ad ludum, & ad multa alia huiusmodi. Et ideo oportet quod determinetur ad vnum, id est ad sacramentalem effectum per intentionem abluentis. Et hæc intentio exprimitur per verba, quæ in sacramentis dicuntur: puta cum dicit, Ego te baptizo in nomine Patris, &c.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod instrumentum inanimatum non habet aliquam intētionem respectu effectus: sed loco intentionis est motus, quo mouetur à principali agente. Sed instrumentum animatum (sicut est minister) non solum mouetur: sed etiam quodammodo mouet seipsum, inquantum sua voluntate mouet membra ad operandum. Et ideo requiritur eius intentio, qua se subiiciat principali agenti: vt scilicet intendat facere quod facit Christus & Ecclesia.

¶ Ad

¶ Virum fides ministri sit de necessitate sacramenti.

AD NONVM sic proceditur. Videtur quod fides ministri sit de necessitate sacramenti. Sicut enim dictum est, intentio ministri est necessaria ad sacramenti perfectionem. Sed fides intentionem dirigit: vt Augustin. dicit contra Iulianum. Ergo si desit vera fides in ministro, non perficitur sacramentum.

2 ¶ Præterea, Si minister Ecclesiæ veram fidem non habeat, videtur esse hæreticus. Sed hæretici, vt videtur, non possunt sacramenta conferre: dicit enim Cyprianus in Epistola contra hæreticos. Omnia quecunque faciunt hæretici, carnalia sunt, & inania, & falsa: ita vt nihil eorum quæ illi gesserint, à nobis probari debeat. Et Leo papa dicit in Epistola ad Leonem Augustum, Manifestum est per crudelissimam & infanissimam vesaniam, in Alexandrina sede omnium cælestium sacramentorum lumen esse extinctum, scilicet quantum ad ipsum sacramentum. Cyprianus

fides ministri est de necessitate sacramenti.

3 ¶ Præterea, Illi qui non habent veram fidem, videntur esse per excommunicationem ab Ecclesia separati: dicitur enim in secunda Canonica Ioan. Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert, nolite eum recipere in domum, nec Aue dixeritis ei: & ad Titum tertio. Hæreticum hominem post primam & secundam correctionem deuita. Sed excommunicatus non videtur posse conferre Ecclesiæ sacramentum, cum sit ab Ecclesia separatus, ad cuius ministerium pertinet sacramentorum dispensatio. Ergo videtur quod vera fides ministri, sit de necessitate sacramenti.

¶ SED CONTRA est, quod August. dicit contra Petilianum Donatistam. Mementote, sacramentis Dei nihil obesse mores malorum hominum, quod illa vel non sint, vel minus sancta sint.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut supra dictum est, quia minister in sacramentis instrumentaliter operatur, non agit in virtute propria, sed in virtute Christi. Sicut autem pertinet ad propriam virtutem hominis charitas, ita & fides. Vnde sicut non requiritur ad perfectionem sacramenti quod minister sit in charitate, sed possunt etiam peccatores sacramenta conferre, vt supra dictum est: ita non requiritur ad perfectionem sacramenti fides eius: sed infidelis potest verum sacramentum præbere, dummodo cætera adsint quæ sunt de necessitate sacramenti.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod potest contingere quod aliquis patiatur defectum fidei circa aliquid, & non circa veritatem sacramenti, quod exhibet: puta si aliquis credat iuramentum esse in omni casu illicitum: & tamen credat baptismum efficaciam habere ad salutem: & sic talis infidelitas non impedit intentionem conferendi sacramentum. Si vero patiatur fidei defectum circa ipsum sacramentum quod exhibet, licet credat per id quod agitur exterius, nullum sequi interiorem effectum, non tamen ignorat quod Ecclesia catholica intendit per huiusmodi quæ exterius aguntur, præbere sacramentum. Vnde non obstante infidelitate, potest intendere facere id quod facit Ecclesia, licet æstimet id nihil esse. Et talis intentio sufficit ad sacramētum: quia sicut supra dictum est, minister sacramenti agit in persona totius ecclesiæ: ex cuius fide suppletur id quod deest fidei ministri.

¶ Ad secundum dicendum, quod hæreticorum quidam in collatione sacramentorum formam ecclesiæ non seruant: & tales neque sacramentum conferunt, neque res sacramenti. Quidam vero seruant ecclesiæ formam, & tales conferunt quidem sacramentum, sed non conferunt rem sacramenti. Et hoc dico, si sunt manifeste ab ecclesia præcisi: quia ex hoc ipso quod aliquis accipit sacramenta ab eis, peccat: & per hoc impeditur ne effectum sacramenti consequatur. Vnde Augustin. dicit in libro de fide ad Petrum. Firmissime tene & nullatenus dubites, extra ecclesiam baptizatis, si ad ecclesiam non redierint, baptismo cumulari perniciem. Et per hunc modum dicit Leo papa, in sede Alexādrina sacramentorum lumen esse extinctum, scilicet quantum ad ipsum sacramentum. Cyprianus

homine perseuerat.

¶ Et hæc est, quæ sufficere dicitur ad sacramenta. & vere sic est: sufficit enim ad confectionem Eucharistiæ, quod sacerdos vadat ad altare, vt dicat Missam, etiā si per totam Missam non agetur mens eius.

¶ Aduerte secundo documentum Autoris, scilicet quod studiose debet minister operam dare vt vtriā actualiter intendat, &c. non esse intelligendum in actu signato sed in actu exercito. Non enim studendum est vt habeamus hoc in mēte actualiter, ego intendo cōficere, sed studendū vt actualiter mens nostra ad ea quæ sunt cōsecrationis, attendat, puta ad prolationem distinctam formæ, ad reuerentem contrectationem materiæ, ad futuram tunc ineffabilem præsentiam diuinæ gratiæ in sacramento, vel etiā ipsius Christi, quo ad Eucharistiā. hoc est enim confecrare cum actuali intētione in actu exercito.

lib. 1. c. 47.

Ar. 5. & q. 62. ar. 1 & 2.

Art. 5. & 6.

¶ Super Quæstionis sexagesimæquartæ Articulum nonum.

TItulus clarus est.

¶ In corpore vna est conclusio cum vno corollario. Conclusio est: Ad perfectionem sacramenti non exigitur fides ministri. Probatur: Minister in sacramentis operatur non ppria sed Christi virtute: ergo sicut non requiritur ad perfectionem sacramenti ministri charitas, ita nec eius fides. Consequentia probatur: quia fides pertinet ad perfectionem ministri, sicut & charitas. Quam non requiri probatur ex eo quod mali homines possunt ministrare sacramēta. Corollarium est: Infidelis potest esse minister sacramenti.

¶ In responsionibus argumentorum, memēto eorum quæ diximus in ar. 6. de susceptibus sacramenta ab indignis quando peccāt. Et iuxta illa intelligē quę hic dicuntur, addēdo quod si præcisi manifeste ab Ecclesia, in articulo necessitatis sacramentum baptismi conferrent, non peccarent: imo tenētur in tali casu baptismum conferre, absque solemnitate tamen. Nec præterea sacerdotes efficerētur irregulares ratione superiori dicta: quia non ministri ex officio personam agerent, sed ministerialiter subeuntes necessitatem patienti.

Art. 2.

cap 36.

¶ In responsione ad secundum, aduerte inciderit quod purgatio Cypriani martyris, de qua Aug. loquitur, non nisi venialis peccati fuit. Tū quia cum charitate itabat error ille: vt Augu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

stitui verba sonant: Tum quia tempore illo non erat per Ecclesiam determinata efficacia sacramentorum per ministros exeuntes Ecclesiam.

¶ Super Quæstionis sexagesimæquartæ Articulum decimum.

TItulus clarus est.

¶ In corporis articuli est distinctio bimembris in singulis conclusionibus. Distinctio est: Iocosio ministri potest peruerti dupliciter, vel respectu sacramenti, vel respectu alicuius alterius. Prima conclusio iuxta primi membrum est: Peruersa intentio respectu sacramenti tollit veritatem sacramenti. Hanc conclusionem Autor non probat in litera: sed vt manifestam relinquit ex præmissis, scilicet quod intentio ministri requiritur ad sacramentum, huiusmodi enim peruersitas tollit intentionem ministri. Secunda conclusio iuxta secundi membrum est: Peruersa intentio ministri circa consequentia, non tollit veritatem sacramenti. Probatur: quia prius non dependet à posteriori.

¶ In responsione ad secundum aduerte quod intentio Iudicra Iocosa in collatione sacramenti, potest inueniri dupliciter, vel relata ad ipsum sacramentum, vel relata ad finem aut motiuū quod administret sacramentū. Exemplum primi, si quis non intendendo facere quod facit Ecclesia, sed facere actū exteriorem similem actui, quem facit ecclesia vel derisorie vel delectationis socialis gratia. huiusmodi enim iocosa intentio tollit veritatē sacramenti: quia tollit intentionem ministri. Et de tali loquitur Autor in lite. a. Exemplum secundi: si quis iocialis delectationis gratia aliquos baptizaret, intendens tamen facere quod facit Ecclesia: hoc econtra, si quis delectationis gratia permitteret se baptizari. Huiusmodi enim intentio iocosa non tollit veritatem sacramenti, sicut si fuisset intentio auara puta si propter pecuniā conferret aut susciperet quis baptisma. Et ratio est: quia iocositas talis non tollit intentionem ministri respectu sacramenti.

¶ Super Quæstionis sexagesimæquintæ Articulum primum.

TItulus clarus est.

¶ In corpore vnius conclusio. Concuniter pronuntiat sacramenta Ecclesiæ septē. Manifestatur hæc conclusio dupliciter, primo secundum propriam doctrinam: secundo iuxta aliorum traditionem.

autem nullo modo sacramentum conferre hæreticos posse credebat: sed in hoc eius sententia non tenetur. Vnde Augustinus dicit martyrem Cyprianum, qui apud hæreticos vel schismaticos datum baptismum nolebat cognoscere, tāta merita vsque ad trium pluū martyrū secuta sunt: vt charitatis qua excellebat luce, obumbratio illa fugaretur, & si quid purgandum erat, passionis falce tolleretur.

¶ Ad tertium dicendum, quod potestas ministrandi sacramēta, pertinet ad spiritualem characterem, qui indelebilis est, vt ex supradictis patet. Et ideo per hoc, quod aliquis ab Ecclesia suspenditur, vel excommunicatur, vel etiam degradatur, non amittit potestatem conferendi sacramētum, sed licentiam vtendi hac potestate. Et ideo sacramentum quidem confert: sed tamen peccat conferendo: & similiter ille qui ab eo accipit sacramentum. Et sic non percipit rem sacramenti, nisi forte per ignorantiam excusetur.

ARTICVLVS X.

¶ Vtrum intentio recta ministri requiratur ad perfectionem sacramenti.

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur quod intentio recta ministri requiratur ad perfectionem sacramenti. Intentio enim ministri debet cōformari intentioni Ecclesiæ, vt ex dictis patet. Sed intentio Ecclesiæ semper est recta. Ergo de necessitate ad sacramenti perfectionem requiritur intentio recta ministri.

2 ¶ Præterea, Peruersa intentio deterior esse videtur, quam intentio iocosa. Sed intentio iocosa tollit sacramentum: puta si aliquis non serio, sed ludo aliquem baptizaret. Ergo multo magis peruersa intentio auferet sacramentum: puta si aliquis aliquem baptizaret, vt postmodum eum occideret.

3 ¶ Præterea, Peruersa intentio facit totum opus vitiosum: secundum illud Lucæ duodecimo. Si oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit. Sed sacramenta Christi non possunt inquinari per malos homines, sicut Augustinus dicit contra Petilianum. Ergo videtur quod si sit peruersa intentio ministri, non sit ibi vecum sacramentum.

¶ SED CONTRA est, quod peruersa intentio pertinet ad malitiam ministri. Sed malitia ministri non tollit sacramentū. Ergo nec peruersa intentio.

¶ RESPONDEO dicendum, quod intentio ministri potest peruerti dupliciter. Vno modo respectu ipsius sacramenti: puta cum aliquis non intendit sacramentum conferre, sed derisorie aliquid agere. Et talis peruersitas tollit veritatem sacramenti, præcipue quando suam intentionem externus manifestat. Alio modo potest peruerti intentio ministri quantum ad id quod sequitur sacramentum: puta si sacerdos intendat aliquam fœminam baptizare, vt abutatur ea: vel si intendat conficere corpus Christi, vt eo ad veneficia vtatur. Et quia præis non dependet à posteriori, inde est quod talis intentionis peruersitas veritatem sacramenti non tollit, sed ipse ministter ex tali intentione grauiter peccat.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Ecclesiæ intentio, recta est & quantum ad sacramenti perfectionem, & quantum ad sacramenti vsum: sed prima rectitudo perficit sacramentum, secunda operatur ad meritum. Et ideo minister qui conformat intentionem suam Ecclesiæ quantum ad primam rectitudinem, non autem quantum ad secundam, perficit quidem sacramentum, sed non est sibi ad meritum.

¶ Ad secundum dicendum, quod intentio ludicra vel iocosa excludit primam rectitudinem intentionis, per quam perficitur sacramentum: & ideo non est similis ratio.

¶ Ad tertium dicendum, quod peruersa intentio peruertit opus intendentis, non autem opus alterius. Et ideo ex peruersa intentione ministri, peruertitur id quod agit in sacramentis, inquantum est opus eius, non inquantum est opus Christi, cuius est minister. Et est simile, si minister alicuius hominis, præua intentione deferret pauperibus eleemosynam, quam Dominus recta intentione mandaret.

QVÆSTIO SEXAGESIMA QVINTA,

De numero Sacramentorum, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de numero sacramentorum.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum sint septem sacramenta.

¶ Secundo, de ordine eorum adinuicem.

¶ Tertio, de comparatione eorum.

¶ Quarto, vtrum omnia sint de necessitate salutis.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum debeant esse septem sacramenta Ecclesiæ.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod non debeant esse septem sacramenta. Sacramenta enim efficaciam habent ex virtute diuina & ex virtute passionis Christi. Sed vna est virtus diuina, & vna Christi passio: vna enim oblatione consummauit in sempiternum sanctificatos: vt dicitur Hebr. 10. Ergo non debuit esse nisi vnum sacramentum.

2 ¶ Præterea, Sacramentum ordinatur contra defectum peccati, Hic autem est duplex, scilicet pœna & culpa. Ergo sufficeret esse duo sacramenta.

3 ¶ Præterea, Sacramenta pertinent ad actiones ecclesiasticæ hierarchiæ: vt per Dion. patet. Sed, sicut ipse dicit, tres sunt actiones hierarchicæ, scilicet purgatio, illuminatio, & perfectio. Ergo non debent esse nisi tria sacramenta.

4 ¶ Præterea, Augustinus dicit decimonono contra Faustum, Sacramenta nouæ legis sunt numero pauciora, quam sacramenta veteris legis. Sed in veteri lege non erat aliquod sacramentum, quod responderet Confirmationi & extremæ vnctioni. Ergo neque hæc debent numerari inter sacramenta nouæ legis.

5 ¶ Præterea, Luxuria non est grauius inter cætera peccata: vt patet ex his quæ in Secunda parte dicta sunt. Sed contra alia peccata non instituitur aliquod sacramentum. Ergo neque contra luxuriam debuit institui sacramentum matrimonij.

6 ¶ SED CONTRA est quod sint plura sacramenta. Sacramenta enim dicuntur quasi quædam sacra signa. Sed multę aliæ sanctificationes fiunt in Ecclesia secundum sensibilia signa, sicut aqua benedicta, consecratio altaris, & alia huiusmodi. Ergo sunt plura sacramenta quam septem.

7 ¶ Præterea, Hug. de sancto Victore dicit, quod sacramenta veteris legis fuerunt oblationes, decimæ & sacrificia. Sed sacrificium ecclesiæ est vnum sacramentum, quod dicitur Eucharistia. Ergo etiam oblationes & decimæ debent dici sacramenta.

8 ¶ Præterea, Tria sunt genera peccatorum, originale, mortale, & veniale. Sed contra originale peccatum ordinatur baptismus, contra mortale autem pœnitentia. Ergo deberet esse aliud præter septem, quod ordinetur contra veniale.

¶ RESPONDEO dicendum, quod (sicut supra dictum est) sacramenta ecclesiæ ordinantur ad duo, scilicet ad perficiendum hominem in his quæ pertinent ad cultum Dei secundum religionem Christianæ vitæ, & etiam in remedium contra defectum peccati. Vtroque autem modo conuenienter ponuntur septem sacramenta. Vita enim spiritualis conformitatem aliquam habet ad vitam corporalem, sicut & cætera corporalia conformi

¶ Quæ ad primum distinguit duos fines sacramentorum, vnus est perfectio hominis in his quæ Christiani sunt: alius autem est remedij peccatorum. Et probat per conclusionem: Sacramenta Ecclesiæ ad vtrumque dictum finem conuenienter ponuntur in numero septenario: ergo, &c. Antecedens manifestatur, primo respectu primi finis (discurso progressu) nouem rationibus septem perfectiones opportunas cultui Christiano: quæ sunt, vita, robur, conferratio, curatio, restitutio, potestas & propagatio, & assignando singulorum rationē: vt in litera clare patet. Deinde declarat antecedens respectu secundi finis, assignando septem defectus, qui clare patent in litera.

¶ Quo ad secundum clare apparet secunda positio absque alia expositione.

¶ Super Quæstionis sexagesimæquartæ Articulum secundum.

¶ Nihilo intelligo per ordinem, secundum modum prædictum, ordinem, quo numerata sunt sacramenta in præcedenti articulo, videlicet baptismus, confirmatio, Eucharistia, pœnitentia, extrema vnctio, ordo, & matrimonium. Quæritur enim an sic conuenienter ordinentur.

¶ In corpore primæ conclusionis est: Inter sacramenta vltimo ponuntur ordo & matrimonium, matrimonium tamen post ordinē. Probatur conclusio quo ad primam partem: quia sicut vnum est prius multitudine in sacramentis quæ ordinatur ad perfectionem vnius personæ, sunt naturaliter priora his quæ ordinantur ad perfectionem multitudinis sed reliqua sacramenta sunt vnius personæ hic autē duo respiciūt multitudinem: ergo. Quo ad secundā autem partē patet: quia matrimonium minus participat de spirituali vita quam ordo.

¶ Secunda cōclusio est: Pœnitentia & extrema vnctio posteriora sunt baptismo, confirmatione & Eucharistia, posteriora tamen est extrema vnctio pœnitentia. Probatur hæc cōclusio quo ad primā partem: quia priora sunt quæ per se ordinantur ad spiritualem perfectionē vnius, quam illa quæ ordinantur per accidēs: sed &c. Quo ad secundam autē partem quia prior natu raliter est inchoatio nationis (quæ fit per pœnitentiam) consummationis illius, quam facit extrema vnctio.

¶ Tertia conclusio est: Inter tria prima sacramenta conformitatem quandam spiritualium habent. In vita autem corporali dupliciter aliquis perficitur. Vno modo quātum ad personam propriam, alio modo per respectum ad totam communitatem societatis, in qua vivit: quia homo naturaliter est animal sociale. Respectu autē suiipsius perficitur homo in vita corporali dupliciter. Vno modo per se, acquirēdo scilicet aliquam vitæ perfectionem: alio modo per accidens, scilicet remouendo impedimenta vitæ, puta ægritudines, vel aliquid huiusmodi. Per se autē perficitur corporalis vita tripliciter. Primo quidem per generationem, per quam homo incipit esse & viuere. Et loco huius in spirituali vita est baptismus, qui est spiritualis regeneratio: secundum illud ad Tit. 3. Per lauacrum regenerationis, &c. Secundo, per augmentum, quo aliquis perducitur ad perfectam quantitatem & virtutem. Et loco huius in spirituali vita est confirmatio, in qua datur Spiritus sanctus ad robur. Vnde dicitur discipulis iam baptizatis Luc. vlt. Sedete in ciuitate, quoadusque induamini virtute ex alto. Tertio, per nutritionē, qua conuertatur in homine vita & virtus. Et loco huius in vita spirituali est Eucharistia: vnde dicitur Ioan. 6. Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Et hoc quidem sufficeret homini si haberet & corporaliter & spiritualiter impassibilem vitam. Sed quia homo incurrit interdum & corporalem infirmitatem & spiritualem, scilicet peccatum, ideo necessaria est homini curatio ab infirmitate. Quæ quidem est duplex, vna quidē est sanatio, quę sanitate restituit. Et loco huius in spirituali vita est pœnitentia, secundum illud Psal. Sana animam meam, quia peccaui tibi. Alia autem est restitutio valetudinis pristinæ per conuenientem dietam & exercitium. Et loco huius in spirituali vita est extrema vnctio, quæ remouet peccatorum reliquias, & hominem parātum reddit ad finalem gloriam: vnde dicitur Iac 5. Et si in peccatis sit, dimittentur ei. Perficitur autem homo in ordine ad totam communitatem dupliciter. Vno modo per hoc, quod accipit potestatem regendi multitudinem, & exercendi actus publicos. Et loco huius in spirituali vita est sacramentum ordinis: secundum illud Hebr. 7. quod sacerdotes hostias offerunt non solum pro se, sed etiam pro populo. Secundo, quantum ad naturalem propagationē: quod fit per matrimonium tam in corporali quam in spirituali vita, ex eo quod est non solum sacramentum, sed naturæ officium. Ex his etiam patet sacramentorum numerus, secundum quod ordinantur contra defectum peccati. Nam baptismus ordinatur contra carentiam vitæ spiritualis: Confirmatio contra infirmitatem animi, quæ in nuper natis inuenitur: Eucharistia contra labilitatem animi ad peccandū: Pœnitentia contra actuale peccatum, post baptismum commissum: Extrema vnctio contra reliquias peccatorum, quæ scilicet non sunt sufficienter per pœnitetiam sublatæ, aut ex negligentia, aut ex ignorantia: Ordo contra diffoiationem multitudinis: Matrimonium in remedium contra concupiscentiam personalem, & contra defectum multitudinis, qui per mortem accidit. Quidam vero accipiunt numerum sacramentorū per quandam adaptationem ad virtutes, & ad defectus culparum & pœnalitatum, dicentes, quod fidei respondet Baptismus, & ordinatur contra culpam originalem: spei Extrema vnctio, & ordinatur contra culpam veniale: charitati eucharistia, & ordinatur contra pœnalitatem maiitur: prudentiæ Ordo, & ordinatur contra ignorantiam: Iustitię pœnitentia & ordinatur cōtra peccatum mortale: temperantię Matrimonium, & ordinatur contra concupiscentiam: fortitudini Confirmatio, & ordinatur contra infirmitatem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod idem agens principale vtitur diuersis instrumentis ad diuersos effectus secundum congruentiam operum. Et similiter virtus diuina & passio Christi operantur in nobis per diuersa sacramenta, quasi per diuersa instrumenta.

¶ Ad secundum dicendum, quod culpa & pœna diuersitatem habent & secundum speciem, inquantum sunt diuersæ species culparum & pœnarum, & secundum diuersos hominum status & habitudines. Et secundum hoc oportuit multiplicari sacramenta, vt ex dictis patet. In corp.

¶ Ad tertium dicendum, quod in actionibus hierarchicis considerantur & agentes & recipientes & actiones. Agentes autem sunt ministri Ecclesiæ: ad quos pertinet ordinis sacramentum. Recipientes autem sunt illi qui ad sacramentum accedunt, qui producuntur per matrimonium. Actiones autem sunt purgatio, illuminatio & perfectio. Sed sola purgatio non potest esse sacramentum nouæ legis, quod gratiam confert: sed pertinet ad quædam sacramentalia, quæ sunt catechismus & exorcismus. Purgatio autem & illuminatio simul secundum Dion. pertinent ad baptismum: & propter reciduum, secundario pertinent ad pœnitentiam & extremam vnctionem. Perfectio autem quantum ad virtutem quidem (quæ est quasi perfectio formalis) pertinet ad confirmationem: quantum autem ad consecutionem finis, pertinet ad Eucharistiam. ca. 3. Eccl. Hierar.

¶ Ad quartum dicendum, quod in sacramento confirmationis datur plenitudo Spiritus sancti ad robur. In extrema autem vnctione præparatur homo, vt recipiat immediate gloriam. Quorum neutrum competit veteri testamento: & ideo nihil potuit his sacramentis in veteri lege respondere. Nihilominus tamen sacramenta in veteri lege plura fuerunt numero, propter diuersitatem sacrificiorum & cæremoniarum.

¶ Ad quintum dicendum quod contra concupiscentiam venereorum, oportuit specialiter remedium adhiberi per aliquod sacramentum. Primo quidem, quia per huiusmodi concupiscentiam non solum vitiatur persona, sed etiam natura. Secundo, propter vehementiam eius, quæ rationem absorbet.

¶ Ad sextum dicendum, quod aqua benedicta & aliæ consecrationes non dicuntur sacramenta: quia non perducunt ad sacramenti effectum, qui est gratiæ consecutio. Sed sunt dispositiones quædam ad sacramenta, vel removendo prohibens, sicut aqua benedicta ordinatur contra insidias dæmonum, & contra peccata venialia: vel etiam idoneitatem quandam sacramento ad sacramenti perfectionem, & perceptionem: sicuti ad sacramenti perfectionem, & perceptionem: sicuti consecrantur altare & vasa, propter reuerentiam Eucharistiæ.

¶ Ad septimum dicendum, quod oblationes & decimæ erant tam in lege naturæ, quam in lege Moysi ordinatæ non solum in subsidium ministrorum & pauperum, sed etiam in figuram, & ideo erant sacramenta: nunc autem non remanerunt inquantum sunt figuralia. & ideo non sunt sacramenta.

¶ Ad octauum dicendum, quod ad deletionem venialis peccati non requiritur infusio gratiæ. Vnde cum in quolibet sacramento nouæ legis gratia infundatur, nullum sacramentum nouæ legis instituitur directe contra veniale, quod tollitur per quædam sacramentalia: puta per aquam benedictam, & alia huiusmodi. Quidam tamen dicunt extremam vnctionem contra veniale peccatum ordinari. sed de hoc suo loco dicetur. Non compleuit.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum sacramenta conuenienter ordinentur secundum modum prædictum. 4. di. 1. q. 1. art. 3. Et distin. 3. q. 1. ar. 1. q. 3. Et Eph. 5. fin. Att. præ

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod inconuenienter sacramenta ordinentur secundū modum prædictum. Vt enim Apostolus dicit primæ Corinth. 15. Prius est quod est animale, deinde quod spirituale. sed per matrimonium generatur homo prima generatio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

menta, baptismus primum, confirmatio secundi, Eucharistia tertium obtinet locũ. Probatur: quia prius est spiritualis generatio: deinde formale robur: demum consequutio finis.

¶ In responsione ad quartum, dubium occurrit, an iustus (id est sine peccato mortali existens) teneatur semel in anno cõfiteri. Et est ratio dubij: quia hinc apparet quod non, quum dicitur quod talis non indigeret pœnitentia ad sacramentum Eucharistiæ, in oppositum autem est, quia præceptum Ecclesiæ est ad omnes vtriusque sexus in annis discretionis constitutos.

¶ Ad hoc est dicendum, quod homo sine peccato mortali existens, non tenetur ad confitendum semel in anno: quia non comprehenditur sub his quos præceptum illud Ecclesiæ astringit quoniam præceptum Ecclesiæ de cõfessione semel in anno, non ost nisi determinatio præcepti diuini de confessione, ita quod Deus præcepit confessionem, Ecclesia autem determinat præceptum illud ad tale tempus, ad totiens, &c. puta semel in anno, &c. Sed præceptum diuinum nõ obligat ad confessionem hominem sine mortali peccato: ergo determinatio illius præcepti, per Ecclesiam non obligat talem hominem. Et stat vis rationis in hoc, quod nullus comprehenditur sub præcepto Ecclesiæ, qui non comprehẽditur sub præcepto diuino, quod per se notum est esse verissimum, ex eo quod præceptum Ecclesiæ se habet ad diuinum præceptum, vt constrictio & limitatio quædã. Quod autem diuinum præceptum de confessione, obliget solos homines in peccato mortali, probatur, & ex hac litera fulta autoritate sacræ Scripturæ, & ex calce præcedentis articuli, vbi dictum est, nullum sacramẽtum directe ordinari contra peccatum veniale (& quicquid sit de extrema vnctione, constat hoc verum esse de sacramento pœnitentiæ) & ex communi Theologorum doctrina inter conditiones cõfessionis ponẽte, quod sit integra, quod non nisi de mortalibus intelligi potest. Et confirmatur, quia canon ipse expresse dicit, quod quilibet cõficeatur peccata sua omnia: quod est impossibile intelligi, nisi de mortalibus. Ipsa ergo verba canonis testantur, quod ad solos existentes in peccato mortali dirigũtur.

Ar. præc.

Art. præc.

D. 174.

* Alias consequutionem.

ne, quæ est animalis: per baptismum autem regeneratur homo secunda generatione, quæ est spiritualis. Ergo matrimonium debet præcedere baptismum.

2 ¶ Præterea, Per sacramentum ordinis aliquis accipit potestatem agendi actiones sacramentales. Sed agens est prior sua actione. Ergo ordo debet præcedere & baptismum, & alia sacramenta.

3 ¶ Præterea, Eucharistia est spirituale nutrimentum, confirmatio autem comparatur augmento. Nutrimentum autem est causa augmenti, & per consequens prius eo. Ergo Eucharistia est prior confirmatione.

4 ¶ Præterea, Pœnitentia præparat hominem ad Eucharistiam. Sed dispositio præcedit perfectionem. Ergo pœnitentia debet præcedere Eucharistiam.

5 ¶ Præterea, Quod est propinquius fini vltimo, est posterius. Sed extrema vnctio inter omnia sacramenta propinquior est vltimo fini beatitudinis: ergo debet habere vltimum locum inter sacramenta.

¶ IN CONTRARIVM est, quod communiter ordinantur ab omnibus sacramenta, sicut prius dictum est.

¶ RESPONDEO dicendum, quod ratio ordinis sacramentorum apparet ex his quæ supra dicta sunt. Nam sicut vnum est prius quam multitudo: ita sacramenta quæ ordinantur ad perfectionem vnius personæ naturaliter, præcedunt ea quæ ordinantur ad perfectionem multitudinis. Et ideo vltimo inter sacramenta ponuntur ordo & matrimonium, quæ ordinantur ad multitudinis perfectionem: Matrimonium tamen post ordinem, eo quod minus participat de ratione spiritualis vitæ, ad quam ordinantur sacramenta. Inter ea vero, quæ ordinantur ad perfectionem vnius personæ, naturaliter sunt priora illa quæ per se ordinantur ad perfectionem spiritualis vitæ, quam illa quæ ordinantur per accidens, scilicet ad remouendum accidens nociuum superueniens: cuiusmodi sunt pœnitentia & extrema vnctio. Posterior tamen est naturaliter extrema vnctio, quæ conseruat sanationem, quam pœnitentia, quæ inchoat. Inter alia vero tria manifestum est, quod baptismus qui est spiritualis regeneratio, est prius: & deinde confirmatio quæ ordinatur ad formalem perfectionem virtutis: & post modum Eucharistia, quæ ordinatur ad * perfectionem finis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod matrimonium, secundum quod ordinatur ad animalem vitam, est naturæ officium: sed secundum quod habet aliquid spiritualitatis, est sacramentum. Et quia minimum habet de spiritualitate, vltimo ponitur inter sacramenta.

¶ Ad secundum dicendum, quod ad hoc quod aliquid sit agens, præsupponitur quod sit in se perfectum. Et ideo priora sunt sacramenta quibus aliquis in seipso perficitur, quam sacramentum ordinis, quo aliquis constituitur perfector aliorum.

¶ Ad tertium dicendum, quod nutrimentum & præcedit augmentum, sicut causa eius, & subsequitur augmentum, sicut conseruans hominem in perfecta quantitate & virtute. Et ideo potest Eucharistia præmitti confirmationi, vt Dionys. facit in lib. Cælestis Hierarchiæ: & potest postponi, sicut Magister facit in quarto sententiarum.

¶ Ad quartum dicendum, quod ratio illa recte procederet, si pœnitentia ex necessitate requireretur, vt præparatoria ad Eucharistiam. Sed hoc non est verum: nam si aliquis esset sine peccato mortali, non indigeret pœnitentia ad sumptionem Eucharistiæ. Et sic patet, quod per accidens pœnitentia præparat ad Eucharistiam, scilicet supposito peccato: vnde dicitur 2. Paral. vltimo. Tu Domine iustorum, non posuisti pœnitentiam iustis.

¶ Ad quintum dicendum, quod extrema vnctio propter rationem inductam, est vltimum inter sacramenta, quæ ordinantur ad perfectionem vnius personæ.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum sacramentum Eucharistiæ sit potissimum inter sacramenta.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod sacramentum Eucharistiæ non sit potissimum inter sacramenta. Bonum enim commune potius est quam bonum vnius, vt dicitur primo Ethic. Sed matrimonium ordinatur ad bonum commune speciei humanę per viam generationis. sacramentum autem Eucharistiæ ordinatur ad bonum proprium sumentis. ergo non est potissimum sacramentorum.

2 ¶ Præterea, Digniora sacramenta esse videntur, quæ per maiorem ministrum conferuntur. Sed sacramentum confirmationis & sacramentum ordinis non conferuntur nisi per Episcopum, qui est maior minister, quam simplex sacerdos per quem confertur Eucharistiæ sacramentum. Ergo illa sacramenta sunt potiora.

3 ¶ Præterea, Sacramenta tanto sunt potiora, quanto maiorem virtutem habent. Sed quædam sacramenta imprimunt character (scilicet baptismus, Confirmatio & ordo) quod non facit Eucharistia. Ergo illa sacramenta sunt potiora.

4 ¶ Præterea, Illud videtur esse potius, ex quo alia dependẽt: & non econuerso. Sed ex baptismo dependet Eucharistia, non enim potest aliquis Eucharistiam accipere, nisi fuerit baptizatus. Ergo baptismus est potior Eucharistia.

¶ SED CONTRA est quod Dionys. dicit 3. cap. eccles. Hierarc. quod non contingit aliquem perfici perfectione hierarchica, nisi per diuinissimam Eucharistiam. ergo hoc sacramentum est potissimum omnium aliorum.

¶ RESPONDEO dicendum, quod simpliciter loquendo, sacramentum Eucharistiæ est potissimum inter alia sacramenta. Quod quidem tripliciter apparet: primo quidem, ex eo quod continetur in sacramentis: nam in sacramento Eucharistiæ continetur ipse Christus substantialiter, in aliis autem sacramentis continetur quædam virtus instrumentalis participata à Christo, vt ex supra dictis patet. Semper autem quod est per essentiam, potius est eo quod est per participationem. Secundo, hoc apparet ex ordine sacramentorum adinuicem: nam omnia alia sacramenta ordinari videntur ad hoc sacramentum sicut ad finem. Manifestum est enim, quod sacramentum ordinis ordinatur ad eucharistiæ confectionem. Sacramentum vero baptismi ordinatur ad Eucharistiæ receptionem. In quo etiam perficitur aliquis per confirmationem, vt non vereatur se subtrahere à tali sacramento. Per pœnitentiam etiam & extremam vnctionem præparatur homo ad digne sumendum corpus Christi. Matrimonium etiam saltem sua significatione attingit hoc sacramentum, inquantum significat coniunctionem Christi & ecclesiæ. Cuius vnitas per sacramentum Eucharistiæ figuratur: vnde & Apostolus dicit Ephesiorum quinto, Sacramentũ hoc magnum est, ego autem dico in Christo & in ecclesia. Tertio hoc apparet ex ritu sacramẽtorum.

¶ Super Quæstionis sexagesimequinta Articulum tertium.

Titulus clarus.

¶ In corpore duo fiunt. Primo resolutione. Sacramentum Eucharistiæ est potissimum inter omnia sacramenta. Probatur tripliciter: vtpote: in litera. Secundo comparantur reliqua sacramenta inter se, & multa dicuntur satis clare.

¶ Dubium tamen vnum restat in hac litera, circa id quod dicitur, quod extrema vnctio est velut cõstitutio militis. Nam militares actus pugilli fidei in robusta confessione consistunt. vnde extrema vnctio datur post viaticum.

¶ Ad hoc dicitur, quod Autor loquitur de effectu extremæ vnctionis secundum se, quum sit enim sanatio quædam, ad perfectam cum Christo conuictionem ordinatur quæ per Eucharistiam fit. Vtus autem postponẽdi extremam vnctionem, alibi dicetur.

4. dist. 7. q. 1. arti. 3. q. 3. co. Et dist. 8. art. 1. q. 1. Et 4. Cod. q. 67. co. Et vtr. 4 co. fin. Cap. 4.

QVAESTIO LXVI. ARTIC. I. 299

QVAESTIO LXVI.

De Sacramentis in speciali, & primo de Baptismo.

Deinde considerandum est de singulis sacramentis in speciali. Et primo de baptismo. Secundo de confirmatione. Tertio, de Eucharistia. Quarto, de pœnitentia. Quinto, de extrema vnctione. Sexto, de ordine. Septimo, de matrimonio.

Circa primum occurrit duplex consideratio. Prima de ipso baptismo. Secunda de præparatoriis ad baptismum.

Circa primum quatuor considerandum occurrunt. Primo de his quæ pertinent ad sacramentum baptismi. Secundo, de ministro huius sacramenti. Tertio, de recipientibus hoc sacramentum. Quarto, de effectu huius sacramenti.

Circa primum quæruntur duodecim.

Primo, quid sit baptismus, vtrum scilicet sit ablutio.

Secundo, de institutione huius sacramenti.

Tertio, vtrum aqua sit propria materia huius sacramenti.

Quarto, vtrum requiratur aqua simplex.

Quinto, vtrum hæc sit conueniens forma huius sacramenti, Ego te baptizo in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Ego te baptizo in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti.

Sexto, vtrum sub hac forma possit aliquis baptizari, Ego te baptizo in nomine Christi.

Septimo, vtrum immersio sit de necessitate baptismi.

Octauo, vtrum requiratur trina immersio.

Nono, vtrum baptismus possit iterari.

Decimo, de ritu baptismi.

Vndecimo, de distinctione baptismatum.

Duodecimo, de comparatione baptismatum.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum baptismus sit ipsa ablutio.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q. baptismus non sit ipsa ablutio. Ablutio enim corporalis transit: Baptismus autem permanet. Ergo baptismus non est ipsa ablutio, sed potius regeneratio & sigillum, & custodia

4. dist. 3. ar tic. 1. Et 4. contra c. 60.

militur, de quo infra.

¶ In responsione ad secundum, dubium quo, quo occurrit, quomodo fideles per confirmationem deputentur ad speciale officium spectans ad officium principis, quum dictum sit, confirmationem conferre robur, quod constat non esse officium spectans ad principem.

¶ Ad hoc dicitur quod quia confirmatio datur in robur confitendi fidem Christi crucifixi, qui est Gentibus stultitia, & Iudæis scandalũ, confirmatio est velut cõstitutio militis. Nam militares actus pugilli fidei in robusta confessione consistunt. vnde quia officium militare est officium spectans ad Principem (eius est enim condere milites, atque ipsos ducere) ideo in litera dicitur, quod confirmatio est officiũ spectans ad principem.

¶ Super Quæstionis sexagesimæquintæ Articulum quartum.

Titulus clarus.

¶ In corpore ponitur vna distinctio bimembris de necessario ad finem cum singulis conclusionibus. Distinctio est: Necessarium ad finem est, vel simpliciter, vel vt cõmodius. Prima conclusio est primo modo necessitatis. Tria sacramẽta sunt necessaria ad salutẽ scilicet baptismus absolute, pœnitẽtia supposito peccato mortali post baptismum, & ordo respectu Ecclesiæ. Secunda conclusio est, Reliqua sacramenta sunt necessaria secundo modo.

¶ Aduerte hic, q. quum ordo ponitur necessarius simpliciter ad salutem Ecclesiæ, est sermo de Ecclesia simpliciter & absolute, & non de parte aliqua Ecclesiæ, quæ Ecclesiæ nomen & rationem non nisi defectiue haberet, puta de collegio monialiũ aut monachorum seu Eremitarum sine clericis: hæc enim sui defectum manifestant eo ipso q. sine sacramẽtorum ministro sunt.

¶ Super Quæstionis sexagesimasexta Articulum primum.

Titulus vt sonat sumendus est.

¶ In corpore duo fiunt, primo distinguuntur tria considerabilia in baptismo, deinde singula sigillatim manifestantur aperiendo eorum quodlibet. Et primum quidẽ clare patet in litera. De secũdo autem duo vltima scilicet res & sacramentum, & res tantum in calce corporis articuli patent. Primũ vero, scilicet, sacramentum tantum habet aliquid manifestũ, scilicet quod est exteriorum quoddã sensibile signũ interioris effectus.

In arg. Art. 2.

In corp.

1. 63. art. 2.

4. dist. 7. q. 1. art. 2. q. 3. ad 2. & 3. q. 1.

q. 62. art. 4. ad 3.

tum excludat: vt infra dicetur. Sed in quolibet sacramento contemptus religionis impedit hominis salutem. Ergo pari ratione omnia sacramenta sunt de necessitate salutis. q. 68. art. 1. & 2.

¶ SED CONTRA est, quod pueri saluantur per solum baptismum, sine aliis sacramentis. D. 169.

¶ RESPONDEO dicendum, quod necessarium respectu finis (de quo nunc loquimur) dicitur aliquid dupliciter. Vno modo sine quo non potest haberi finis: sicut cibus est necessarius vitæ humanæ. Et hoc est simpliciter necessarium ad finem.

Alio modo dicitur esse necessarium id, sine quo non habetur finis ita conuenienter: sicut equus necessarius est ad iter. Hoc autem non est simpliciter necessarium ad finem. Primo igitur modo necessitatis sunt tria sacramenta necessaria. duo quidem personæ singulari, baptismus quidem simpliciter & absolute, pœnitentia autem supposito peccato mortali post baptismum. Sacramentum autem ordinis est necessarium Ecclesiæ: quia vbi non est gubernator, populus corruet: vt dicitur Prouerb. 11. Sed secundo modo sunt necessaria alia sacramenta: nam confirmatio quodammodo perficit baptismum, extrema vnctio, pœnitentiam: matrimonium vero, Ecclesiæ multitudinem per propagationem conseruat.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod ad hoc quod aliquid non sit superfluum, sufficit quod sit necessarium primo vel secundo modo. Et sic sunt necessaria omnia sacramenta: sicut dictum est. In corp.

¶ Ad secundum dicendum, quod illud verbum Domini est intelligendum de spirituali manducatione, & non de sola sacramentali: vt Augustinus exponit super Ioan. Tract. 26. & 27.

¶ Ad tertium dicendum, quod licet omnium sacramentorum contemptus sit saluti contrarius. Non tamen est contẽptus sacramenti, ex hoc quod aliquis non curat accipere sacramentum, quod non est de necessitate salutis: alioquin omnes qui non accipiunt ordinem, & qui non contrahunt matrimonium, contemnerent huiusmodi sacramenta.

QVÆSTIO SEXAGESIMASEXTA,
De pertinentibus ad Sacramentum Baptismi, in duodecim articulos diuisa.

Deinde considerandum est de singulis sacramentis in speciali. Et primo de baptismo. Secundo de confirmatione. Tertio, de Eucharistia. Quarto, de pœnitentia. Quinto, de extrema vnctione. Sexto, de ordine. Septimo, de matrimonio.

¶ Circa primum occurrit duplex consideratio. Prima de ipso baptismo. Secunda de præparatoriis ad baptismum.

¶ Circa primum quatuor considerandum occurrunt. Primo de his quæ pertinent ad sacramentum baptismi. Secundo, de ministro huius sacramenti. Tertio, de recipientibus hoc sacramentum. Quarto, de effectu huius sacramenti.

¶ Circa primum quæruntur duodecim.

¶ Primo, quid sit baptismus, vtrum scilicet sit ablutio.

¶ Secundo, de institutione huius sacramenti.

¶ Tertio, vtrum aqua sit propria materia huius sacramenti.

¶ Quarto, vtrum requiratur aqua simplex.

¶ Quinto, vtrum hæc sit conueniens forma huius sacramenti, Ego te baptizo in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti.

¶ Sexto, vtrum sub hac forma possit aliquis baptizari, Ego te baptizo in nomine Christi.

¶ Septimo, vtrum immersio sit de necessitate baptismi.

¶ Octauo, vtrum requiratur trina immersio.

¶ Nono, vtrum baptismus possit iterari.

¶ Decimo, de ritu baptismi.

¶ Vndecimo, de distinctione baptismatum.

¶ Duodecimo, de comparatione baptismatum.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum baptismus sit ipsa ablutio.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q. baptismus non sit ipsa ablutio. Ablutio enim corporalis transit: Baptismus autem permanet. Ergo baptismus non est ipsa ablutio, sed potius regeneratio & sigillum, & custodia

4. dist. 3. ar tic. 1. Et 4. contra c. 60.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cap.10. Li 2.de sa cra.par.6. c.2.

Quod etiam probatur. quia hæc est ratio sacramenti. Habet autem aliquid ambiguum, an scilicet hoc exterius sensibile sit ipsa aqua, an ablutio. Et est ratio dubij: quia ambo hæc sensibilia inquoniuntur materialiter concurrere & necessario exigi ad baptismum: nam neque aqua sine ablutione, neque ablutio sine aqua ad baptismum sufficeret ex parte materiæ. Et propterea refert Autor primo opinionem quæ videtur Hugonis, quod est aqua, & reprehendit ipsam, tali ratione: Vbi perficitur sanctificatio, ibi perficitur sacramentum: sed in aqua non perficitur sanctificatio: ergo in aqua non perficitur sacramentum. Maior probatur: quia sacramenta nouæ legis sanctificationem operantur. Deinde apportat opinionem Magistri sententiarum, scilicet quod baptismus est ablutio. Quam sic probat: In aqua baptismali est quædam sanctificationis virtus instrumentalis, non permanens, sed fluens in hominem, qui est veræ sanctificationis subiectum: ergo sacramentum perficitur in applicatione aquæ ad hominem, quæ est ablutio.

¶ Circa hanc partem dubium occurrit de vigore ac veritate huius processus seu rationis: quia si Maior illa est vera, scilicet, ibi perficitur sacramentum, vbi perficitur sanctificatio, & propterea infertur, in aqua non perficitur sacramentum: quia in illa non perficitur sanctificatio (non enim aquæ per baptismum sanctificatur:) eadem ratione porrò inferri, quod ablutio non est sacramentum, quia in ea non perficitur sanctificatio: ablutio enim non sanctificatur per baptismum, sed homo qui abluitur.

¶ Ad hoc dicitur, quod Maior quidem est vera, sed diuersa ratione sumpta: scilicet aquæ & ablutionis, facit, vt recte inferatur, aquam non esse sacramentum & non tamen illam de ablutione: aqua enim & ablatio differunt in hoc, quod aqua est res permanens, ablutio vero est res successiua. Et quia vnumquodque est in aliquo secundum modum recipientis, ideo consequeuter differunt in modo sanctificationis. Nam si in aqua perficeretur sanctificatio, sequeretur quod aqua esset sancta: quia est in se quoddã permanens, ac per hoc pro seipsa sanctificaretur. Si vero ponitur, quod in ablutione perficitur sanctificatio, non sequitur

loco supra citato.

q.63.ar.5.

stodia, & illuminatio, vt Dam. dicit in 4. li. 2 ¶ Præterea, Hug. de sancto Vict. dicit, quod baptismus est aqua diuinis criminibus sanctificata per verbum Dei. Aqua autẽ non est ipsa ablutio, sed ablutio est quidam vsus aquæ. Ergo, &c.

3 ¶ Præterea, August. dicit super Ioan. Accedit verbum ad elementum, & fit sacramentum. Elementum autem est ipsa aqua in sacramento baptismi. Ergo baptismus est ipsa aqua, non autem ablutio.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur eccl. 34. Qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit mortuum, quid profecit lauatio eius? Videtur ergo quod baptismus sit ipsa ablutio siue lauatio.

¶ RESPONDEO dicendum, quod in sacramento baptismi est tria considerare: aliquid scilicet quod est sacramentum tantum, aliquid autem quod est res & sacramentum, aliquid vero quod est res tantum. Sacramentum tantum est aliquid visibile exterius existens, quod scilicet est signum interioris effectus: hoc enim pertinet ad rationem sacramẽti. Exterius autem supponitur sensui, est & ipsa aqua, & eius vsus, qui est ablutio. Quidam ergo existimauerunt, quod ipsa aqua sit sacramentum, quod quidem sonare videntur verba Hugo. de sanct. Vict. Nam ipse in communi diffinitione sacramenti dicit, quod est materiale elementum: & in diffinitione baptismi dicit, quod est aqua. Sed hoc non videtur esse verum. Cum enim sacramenta nouæ legis sanctificationem quã dam operentur, ibi perficitur sacramentũ, vbi perficitur sanctificatio. In aqua autem non perficitur sanctificatio, sed est ibi quædam sanctificationis virtus instrumentalis, non permanens, sed fluens in hominem, qui est veræ sanctificationis subiectum: Et ideo sacramentum non perficitur in ipsa aqua, sed in applicatione aquæ ad hominem, quæ est ablutio. Et ideo Magister in 3 distinctio. 4. sententiarum dicit, quod baptismus est ablutio corporis exterior, facta sub forma præscripta verborum. Res autem & sacramentum, est character baptismalis, qui est res significata per exteriorem ablutionem: & est signum sacramentale interioris iustificationis, quæ est res tantum huius sacramenti, scilicet significata & non significans.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod id quod est sacramentum tantum in baptismo, transit: permanet autem & id quod est sacramentum & res, scilicet character, & id quod est res tantum, scilicet interior iustificatio: sed character permanet indelebiliter (vt supra dictum est) iustificatio autem permanet, sed amissibiliter. Damasc. ergo baptismum diffinitur non quantum ad id quod exterius agitur, quod est sacramentum tantum: sed quantum ad id quod est interius. Vnde posuit duo pertinentia ad characterem, scilicet sigillum & custodiam: inquantum ipse character (qui sigillum dicitur) quantum est de se, custodit animam in bono. Duo etiam posuit pertinentia ad vltimam rem sacramenti, scilicet regenerationem (quæ ad hoc pertinet, quod per baptismum homo inchoat nouam vitam iustitiæ) & illuminationem, quæ pertinet specialiter ad fidem, per quam homo spiritualem vitam accepit: secundum illud Abac. 2. Iustus ex

fide viuit. Baptismus autem est quædam fidei protestatio: vnde dicitur fidei sacramẽtum. Et similiter Dion. baptismum diffinit per ordinem ad alia sacramenta, dicens 2. c. Eccles. hierarc. quod est quoddam principium sanctissimorum mandatorum sacrę actionis, ad eorum susceptiuam opportunitatem, formans nostros animales habitus. Et iterum in ordine ad cælestem gloriam (quæ est vltimus finis sacramentorum) cum subdit, ad supercælestis quietis anagogem, nostrum iter faciens. Et iterum quantum ad principium spiritualis vitæ, per hoc quod subdit. Sacræ & diuinissimæ nostræ regenerationis traditio.

¶ Ad secundum dicendum, quod sicut dictum est, opinionem Hug. de sanct. Victo. in hac parte sequi non oportet. Potest tamen verificari, vt baptismus dicatur esse aqua: quia aqua est materiale baptismi principium, & sic erit prædicatio per causam.

¶ Ad tertium dicendum, quod accedente verbo ad elementum, fit sacramentum, nõ quidem in ipso elemento, sed in homine, cui adhibetur elementum per vsum ablutionis. Et hoc etiam signat verbum quod accedit ad elementum. cum dicitur, Ego te baptizo, &c.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum baptismus fuerit institutus post Christi passionem.

AD SECVNDVM sic procedi-
litur. Videtur quod baptismus fuerit institutus post Christi passionẽ. Causa enim præcedit effectum. Sed passio Christi operatur in sacramẽtis nouæ legis. Ergo passio Christi præcedit institutionem sacramentorum nouæ legis, & præcipue intentionem baptismi: cum apostolus dicat Ro. 6. Quicunque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus, &c.

2 ¶ Præterea, Sacramenta nouæ legis efficaciam habent ex mandato Christi. Sed Christus mandatum baptizandi dedit discipulis post passionem & resurrectionem suam, dicens, Euntes docete omnes Gentes, baptizãtes eos in nomine Patris, &c. vt habetur Matt. vlt. Ergo videtur quod post passionem Christi baptismus fuerit institutus.

3 ¶ Præterea, Baptismus est sacramentum necessitatis (vt supra dictum est) & ita videtur quod ex quo baptismus institutus fuit, homines obligarentur ad baptismum. Sed ante passionem Christi homines non obligabantur ad baptismum: quia adhuc circumcisio suam virtutem habebat, in cuius locum successit baptismus. Ergo videtur quod baptismus non fuerit institutus ante passionem Christi.

¶ SED CONTRA est, quod Augustinus dicit in quodam sermone de Epiphania, Ex quo Christus in aqua mergitur, ex eo omnium peccata abluit aqua. Sed hoc fuit ante Christi passionem. Ergo videtur quod baptismus ante Christi passionem fuerit institutus.

¶ RESPONDEO dicendum, quod (sicut dictum est supra) sacramenta ex fui institutione habent quod conferant gratiam. Vnde tunc videtur aliquod sacramentum institutum, quando accipit virtutem producendi suum effectum. Hanc autem virtutem accepit baptismus, quando Christus est baptizatus. Vnde tunc vere baptismus institutus fuit quantum ad ipsum sacramentum.

Sed necessitas vtendi hoc sacramẽto indicta fuit hominibus post quod ipsa ablutio fuit ex huiusmodi sanctificatione sancta: quia ablutio nõ est sapiens, sed abluti: nec est in ipsa sed in ablutio, nec per hoc non ea ratione sanctificationem sortitur, vt sui ipsius sit, sed vt ablati sit: hoc est, vt ablatus sanctificetur per ipsam deferentẽ sanctificationem in ablutum. Et (vt vno verbo dicatur) quia ablutio importat terminum, qui abluitur, perfici sanctificatione in ablutione intelligitur secundum suum terminum, seu in incluso termino. Quod de aqua non potest intelligi: quia significat rem permanentem, & non rem transeuntem in alium, sicut est ablutio. Vnde & in litera probatur, ablutionem & non aquam esse sacramentum: quia virtus instrumentalis ibi existens est quædam sanctitas fluẽs in hominem qui baptizatur: fluens autem non est aqua, sed ablutio.

In corp.

¶ Super Quæstionis sexagesimæ sextæ Articulum secundum.

TItulus clarus est.

¶ In corpore ponitur vna distinctio membris: Institutio baptismi potest intelligi quo ad duo, vel quo ad ipsum sacramentum, vel quo ad obligationem accipiendi ipsum sacramentum, Et propterea nuntur singulæ conclusiones iuxta singula membra. Prima cõclusio est: Baptismus institutus est quo ad ipsum sacramentum, quando Christus est baptizatus. Probatur: quia nunc habuit vim regenerationem. Secunda cõclusio est: Baptismus institutus fuit quo ad necessitatẽ vtendi illo, post Christi passionem & resurrectionẽ. Probatur: duplicitẽr vt clare patet in litera.

4.dist.3.ar 1.q.1.Et dist.17.q. 3.&4.cor. cap.13.Et 1.ar. 2.cor.Et 10.ar.3.q. 1.ar.4. ad 3. 4.di. 3. ar ti. 5. Et distinc. 3.q.1. art. 3.q. 3. ad 2.

q.63.ar.5. ad 3. Ibi. 4.c.2. 9.63.ar.5. q.62.ar.1. D.687.

¶ Super Quæstionis sexagesimæ sextæ Articulum tertium.

TItulus clarus est.

¶ In corpore vna conclusio: Aqua est propria materia baptismi. Quæ conclusio absolute probatur ex institutione diuina. Quo ad cõgruentiam vero probatur in litera quadrupliciter, in qua omnia clara sunt.

¶ Super Quæstionis sexagesimæ sextæ Articulum quartum.

* Alias aggraua-

IN titulo simplex sumitur, vt distinguitur cõtra admissum cõpositum, & quomodolibet adiunctum.

¶ In corpore tria fiunt. Primo distinguitur modi quibus aqua amittere potest simpliciter. Secundo respondetur quæsito de aqua transmutata per artem. Et tertio respondetur quæsito de aqua transmutata per naturam. Et clare patent omnia in litera.

In corp.

post passionem & resurrectionem: tum quia in passione Christi terminata sunt singularia sacramenta, quibus succedit baptismus & alia sacramenta nouæ legis: tum etiam quia per baptismum configuratur homo passioni & resurrectioni Christi, inquantum moritur peccato, & incipit nouam iustitiæ vitam. Et ideo oportuit Christum prius pati & resurgere, quam hominibus indiceretur necessitas se configurandi morti & resurrectioni eius.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod etiam ante passionem Christi baptismus habebat efficaciam à Christi passione inquantum eam præfigurabat. Aliter tamen quam sacramenta veteris legis: nam illa erant figuræ tantum: baptismus autem ab ipso Christo virtutem habebat iustificandi, per cuius virtutem ipsa etiam passio salutifera fuit.

¶ Ad secundum dicendum, quod homines non debebant multiplicibus figuris * arctari per Christum, qui venerat sua veritate figuras impletas auferre. Et ideo ante passionem suam baptismum institutum non posuit sub præcepto, sed voluit ad eius exercitium homines assuefieri, & præcipue in populo Iudæorum apud quẽ omnia facta figuralia erant: August. dicit contra Faustum. Post passionem vero & resurrectionem non solum Iudæis, sed etiam Gentibus sub præcepto necessitatẽ baptismi imposuit, dicens, Euntes docete omnes Gentes.

¶ Ad tertium dicendum, quod sacramenta non sunt obligatoria, nisi quando sub præcepto ponuntur. Quod quidem non fuit ante passionem, vt dictum est. Quod enim Dominus ante passionem Nicodemo dixit Ioan. tertio. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei, magis videtur ad futurum respicere, quam ad præsens tempus.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum aqua sit propria materia baptismi.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod aqua non sit propria materia baptismi. Baptismus enim secundum Dionys. & Damasc. habet vim illuminatiuam. Sed illuminatio maxime competit igni. Ergo baptismus magis debet fieri in igne quam in aqua: præsertim cum Ioannes Baptista prænuntians Christi baptismum, dicat, Ille vos baptizabit in Spiritu sancto & igni.

2 ¶ Præterea, In baptismo significatur ablutio peccatorum. Sed multa alia sunt ablutiua, quam aqua: sicut vinum, & oleum, & huiusmodi alia. Ergo etiam in his potest fieri baptismus. Non ergo aqua est propria materia baptismi.

3 ¶ Præterea, Sacramenta Ecclesiæ fluxerunt de latere Christi, pendentis in cruce: vt supra dictum est. Sed inde fluxit non solum aqua, sed etiam sanguis. Ergo videtur quod etiam in sanguine possit fieri baptismus. Qui etiam videtur magis conuenire cum causa & effectu baptismi: quia dicitur Apocal. 1. Lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo.

4 ¶ Præterea, Sicut Augustin. & Beda dicunt, Christus tactu suæ mundissimæ carnis vim regenerationem & purgationem contulit aquis. Sed non omnis aqua continuatur cum aqua Iordanis, quam Christus tetigit sua carne. Ergo videtur quod non in omni aqua possit fieri baptismus. & ita aqua, inquantum huiusmodi, non est propria materia baptismi.

5 ¶ Præterea, Si aqua secundum se esset propria baptismi materia, non oporteret aliquid aliud fieri circa aquam, ad hoc, quod in ea baptismus fieret. Sed in solẽni baptismo aqua, in qua debet celebrari baptismus exorcizatur & benedicitur. ergo videtur quod aqua secundum se non sit propria baptismi materia.

¶ SED CONTRA est quod Dominus dicit Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.

¶ RESPONDEO dicendum, quod ex institutione diuina, aqua est propria materia baptismi. Et hoc cõuenienter. Primo quidem, quantum ad ipsam rationem baptismi, qui est regeneratio in spiritualem vitam: quod maxime congruit aquæ. Vnde & semina, ex quibus generãtur omnia viuentia, scilicet plãtæ & animalia, humida sunt: & ad aquam pertinẽt. Propter quod quidam Philosophi posuerunt aquam omnium rerum principium.

Secundo quantum ad effectus baptismi, quibus cõpetũt aquæ proprietates, quæ sua humiditate lauatiuæ quo conueniẽs est ad significandã & causandam ablutionem peccatorũ. Sua frigiditate etiam temperat superfluitatem caloris: & ex hoc cõpetit ad mitigandam concupiscentiã fomitis. Sua diaphaneitate est luminis susceptiua: vnde cõpetit baptismo inquãtũ est fidei sacramentũ. Tertio, quia conuenit ad repræsentandũ mysteria Christi quibus iustificamur. Vt enim dicit Chrysost. super illud Io. Nisi quis renatus fuerit, &c. sicut in quodam sepulchro in aqua submergentibus nobis capita, vetus homo sepeliatur, & submersus deorsum occultatur, & deinde nouus rursus ascendit.

Ho.24.

Quarto, quia ratione suæ communitatis & abundantiæ est conueniens materia necessitati huius sacramenti. Potest enim vbique de facili haberi.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quod illuminatio pertinet ad ignem actiue. Ille autem qui baptizatur, nõ efficitur illuminans, sed illuminatus per fidẽ, quæ est ex auditu, vt dicitur Rom. 10. Et ideo magis cõpetit aqua baptismo, quã ignis. Quod autẽ dicitur, Baptizabit vos in Spiritu sancto & igni, possit per ignẽ (vt Hiero. dicit) intelligi Spiritus sanctus, qui super discipulos in igneis linguis apparuit, vt dicitur Act. 2. Vel per ignẽ potest intelligi tribulatio: vt Chrys. dicit super Matt. quia tribulatio peccata purgat, & cõcupiscentiã diminuit. Vel quia, vt Hilar. dicit super Matt. baptizatus in Spiritu sancto, reliquũ est consummari igne iudicij.

Cap.2. in Matt. Hom 3. in opere im per. Can.2.

¶ Ad secundum dicendum, quod vinum & oleum non communiter assumuntur ad vsum ablutionis, sicut aqua. Nec etiam ita perfecte abluunt: quia ex eorum ablutione remanet aliqua infectio, quantum ad odorem: quod non contingit de aqua. Illa etiam non ita communiter & abundanter habentur, sicut aqua.

¶ Ad tertium dicendum, quod ex latere Christi fluxit aqua ad abluendum: sanguis autem ad redimendum. Et ideo sanguis competit sacramento Eucharistiæ: aqua autem sacramento baptismi, qui tamen habet vim ablutiuam ex virtute sanguinis Christi.

¶ Ad quartũ dicẽdum, quod virtus Christi deriuata est ad omnem aquam, non propter continuitatẽ loci, sed propter similitudinem speciei. Vnde dicit Aug. in quodã sermo. Epiphaniæ. Quæ de Saluatoris baptismate benedictio fluxit, tanquam fluuius spiritualis, omnium gurgitum tractus, vniuersorum fontium venas impleuit.

Serm.t. Domin. infra oct. Epiph.

¶ Ad quintũ dicendum, quod illa benedictio, quæ adhibetur aquæ, non est de necessitate baptismi. Sed pertinet ad quãdam solennitatem: per quam excitatur deuotio fidelium, & impeditur astutia dæmonis, ne impediat baptismi effectum.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum ad baptismum requiratur aqua simplex.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod ad baptismum non requiratur aqua simplex, Aqua enim quæ apud nos est, non est aqua pura. quod præcipue apparet de aqua maris, in qua plurimum admiscetur de terrestri, vt patet per

4.di 3.ar. 3.q.2 & 4. c.58.

Lib.2.c.3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis sexagesimæsextæ Articulum quintum.

TIculus clarus.

¶ In corpore vna conclusio: Hæc est conueniens forma baptismi. Ego te baptizo, &c. Probatur: Baptismus per suã formã consecratur: ergo oportet quod in forma baptismi exprimatur illius causa: ergo oportet in forma baptismi de duplici, scilicet principali & instrumentali causa, heri mentionem: ergo hæc est cõueniens forma, Ego te baptizo, &c. Antecedens probatur autoritatibus Apostoli & Augustini, præsupponendo supradicta, scilicet quod verba sint formæ sacramentorum. Prima consequentia non aliter probatur in litera, ea forte ratione, quia consecratio per formam, hoc est verba, manifeste dependet à causa efficaciam sanctificatiuam dante verbis. Secunda vero consequentia probatur, quia baptismus duplicem habet causam. Et nota, quod hæc consequentia cum sua probatione quo ad causam instrumentalem, non nisi de congruo tenet: quoniam efficacia verborum non est à ministro, sed à sancta Trinitate, quæ est causa principalis, vnde & Græci in forma baptismi nõ exprimunt causam instrumentalem, hoc est ministrum.

Art. præc. ¶ In responsione ad quartum tractãda esset quæstio de pluralitate baptizantium, nisi ad sextum articulũ sequentis quæstiõis reseruaretur. Vbi ex proposito Autor articulum hunc mouebit: hic enim incidêter tractatur propter illa verba formæ, Ego te, &c.

¶ In responsione ad septimum, dubiũ magnum occurrit circa victima verba, Nec in aliis nominibus perficitur sacramentũ, an vera sint, vt sonant. Et est ratio dubij: quoniã superius in artic. 7. q. 60. diximus oppositũ. Et Autor met dixit, quod licet verba corrupte prolata nihil significẽt ex virtute institutionis, accipiuntur tamen significantia ex accommodatione vsus: & ideo non tollitur veritas sacramenti.

D.140. ¶ Ad hoc dicitur, quod licet hæc verba Autoris sonent non esse verum baptisma, si dicatur, Ego te baptizo in nomine Genitoris & Geniti, & Procedẽtis ab vtroq; & hoc idem sentiant Scotus & Durandus in tertio distinct. 4. senten. quia tamen hoc ex sacræ Scripturæ autoritate

per Philosoph. in libro Meteo. Et tamen in tali aqua potest fieri baptismus. Ergo non requiritur aqua simplex, & pura ad baptismum.

2 ¶ Præterea, In solenni celebratione baptismi aquę infunditur chrisma. Sed hoc videtur impedire puritatem & simplicitatem aquæ. Ergo aqua pura & simplex non requiritur ad baptismum.

3 ¶ Præterea, Aqua fluens de latere Christi pendentis in cruce, fuit signum baptismi: vt dictum est. Sed aqua illa non videtur fuisse aqua pura, eo quod in corpore mixto (cuiusmodi fuit corpus Christi) non sunt elementa in actu, Ergo videtur quod non requiratur aqua pura vel simplex ab baptismum.

4 ¶ Præterea, Lixiuium non videtur esse aqua pura: habet enim contrarias proprietates aquæ, scilicet calefaciendi & desiccandi: & tamen in lixiuio videtur posse fieri baptismus, sicut & in aquis balneorum, quæ transeunt per venas sulphureas, sicut & lixiuium colatur per cineres. Ergo videtur quod aqua simplex non requiratur ad baptismum.

5 ¶ Præterea, Aqua rosacea fit per sublimationem à rosis, sicut etiam aquæ alchimicæ generantur per sublimationem ab aliquibus corporibus. Sed in his aquis, vt videtur, potest fieri baptismus, sicut & in aquis pluuialibus, quæ per sublimationem vaporum generantur. Cum igitur huiusmodi aquæ non sint puræ & simplices, videtur quod aqua pura & simplex non requiratur ad baptismum.

¶ SED CONTRA est, quod propria materia baptismi est aqua, vt dictum est. Sed speciem aquæ non habet nisi aqua simplex. ergo aqua pura & simplex de necessitate requiritur ad baptismum.

¶ RESPONDEO dicendum, quod aqua suam puritatem & simplicitatem potest amittere dupliciter. Vno modo per mixtionem alterius corporis. alio modo per alterationem. Vtrunque autem horum contingit fieri dupliciter, scilicet per artem & per naturam. Ars autem deficit ab operatione naturæ: quia natura dat formam substantialem, quod ars facere non potest. Sed omnes formæ artificiales sunt accidentales, nisi forte apponendo proprium agens ad propriam materiam: sicut ignem combustibili, per quem modum à quibusdam quædam animalia per putrefactionem generantur. Quæcunque igitur transmutatio circa aquam facta est per artem, siue commiscendo, siue alterando, non transmutatur species aquæ. Vnde in tali aqua potest fieri baptismus, nisi forte aqua admisceatur per artem in tam parua quantitate alicui corpori, quod compositum magis sit aliud quam aqua: sicut lutum magis est terra quàm aqua: & vinum lymphatum magis est vinum quam aqua. Sed transmutatio, quæ fit à natura, quandoque quidem speciem aquæ soluit: & hoc fit quando aqua efficitur per naturam de substantia alicuius corporis mixti: sicut aqua conuersa in liquorem vini, est vinum, vnde non habet speciem aquæ. Aliquando autem fit per naturam transmutatio aquæ sine solutione speciei, & hoc tam per alterationem (sicut patet de aqua calefacta à sole) quam etiam per mixtionem: sicut patet de aqua fluminis, turbida ex permixtione terrestrium partium. Sic ergo dicendum est, quod in qualibet aqua quacunque transmutata, dummodo non soluatur species aquæ, potest fieri baptismus: si vero soluatur species aquæ, non potest fieri baptismus.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod transmutatio facta in aqua maris, & etiam in aliis aquis, quę penes nos sunt, non est tanta, quod soluat speciem aquæ. Et ideo in huiusmodi aquis potest fieri baptismus.

¶ Ad secundum dicendum, quod admixtio chrismatis non soluit speciem aquæ: sicut nec etiam aqua decoctionis carnium, aut aliorum huiusmodi. Nisi forte sit facta tanta resolutio corporum lixatorum in aqua, quod liquor plus habeat de aliena substantia, quam de aqua, quod ex spissitudine perspici potest. Si tamen ex liquore sic inspissato exprimatur aqua subtilis, potest in ea fieri baptismus: sicut & in aqua, quæ exprimitur ex luto, licet in luto baptismus fieri non possit.

¶ Ad tertium dicendum, quod aqua fluens de latere Christi pendentis in cruce non fuit humor phlegmaticus, vt quidam dixerunt. In tali enim humore nõ posset fieri baptismus, sicut nec in sanguine animalis, aut in vino, aut quocunque liquore alicuius plantæ. Fuit autem aqua pura, miraculose egrediens à corpore mortuo, sicut & sanguis, ad comprobandam veritatem Dominici corporis, contra Manichæorum errorem, vt scilicet per aquam (quæ est vnum quatuor elementorum) ostenderetur corpus Christi vere fuisse compositum ex quatuor elementis: per sanguinem vero ostenderetur esse compositum ex quatuor humoribus. D.151.

¶ Ad quartum dicendum, quod in lixiuio, & in aquis sulphureorum balneorum, potest fieri baptismus: quia tales aquæ non incorporantur per artem vel naturam aliquibus corporibus mixtis, sed solum alterationem quandam recipiunt, ex hoc quod transeunt per aliqua corpora.

¶ Ad quintum dicendum, quod aqua rosacea est liquor rosæ resolutus. Vnde in ea non potest fieri baptismus, & eadem ratione nec in aquis alchimicis: sicut nec in vino. Nec est eadem ratio de aquis pluuialibus, quæ generantur ex maiori parte ex sublimatione vaporum resolutorum ex aquis. Minimum autem est ibi de liquoribus corporum mixtorum: qui tamen per huiusmodi sublimationem virtute naturæ, quæ est fortior arte, resoluuntur in veram aquam: quod ars facere non potest. Vnde aqua pluuialis nullam proprietatem retinet alicuius corporis mixti, quod de aquis rosaceis & aquis alchimicis dici non potest.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum hæc sit conueniens forma baptismi, Ego te baptizo in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod hęc non sit conueniens forma baptismi, Ego te baptizo in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Actus enim magis debet attribui principali agenti, quam ministro. Sed in sacramento minister agit vt instrumentum (vt supra dictum est) principale autem agens in baptismo est Christus: secundum illud Ioan. primo. Super quem videris Spiritum descendentem & manentem, hic est qui baptizat. Inconuenienter ergo minister dicit, Ego te baptizo: præsertim quia in hoc quod dicitur Baptizo, intelligitur ego: & sic videtur superflue apponi. Infra. q. 84. art. 3. co. Et 4. dist. 3. art. 2. q. 2. Et 1. Cor. 1. lect. 3. q. 64. art. 2.

2 ¶ Præ

Lib. 6. de Trinit. c. Ioan. c. 5. & Li. 4. cap.

dependet, & durum videtur, ideo rationes eorum discutiendæ sunt. Maxima igitur ratio eorum est: quia Christus sic instituit Mat. vlt. Baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti: ex hoc enim infertur vis in qualibet lingua nominibus significantibus Patrem, Filium & Spiritum sanctum. Et nonantes dicitur, significantibus, aut impliciteinfinuatibus. Et ratio specialis horum nominum affingatur: quia signa significant ipsas personas diuinas, aliaue nomina significant proprietates aut actus aliquos earum. Reliqua vero omnia, quia vt probabilia videntur, afferre omittimus, vbi necessaria perscrutamur.

¶ Ad euidentiam difficultatis huius sciẽdum est quod propositio illa maxim. Mutatio nominum quo ad significatũ tollit veritatem sacramenti, potest, quantum ad propositum spectat, intelligi dupliciter, vel quo ad significatum ex vi significati ex accommodatione vsus. Et si primo modo fiat mutatio, potest fieri vel quo ad significatũ formale, vel quo ad significatum materiale, vel quo ad vtrumque. Verbi gratia, Pater, pater est paternitas, tem significat formaliter, vt docet Aristot. materialiter vero significat subiectum habens paternitatem, quod tamen secundum Auicen nam principaliter dicitur significari Patris nomine, & comprehendendo vtrunque, pater significat habentem paternitatem. Vnde si loco Patris ponatur Genitor, etic mutatio quo ad formale significati. quia genitor significat actum generandi, pater autem relationem, sed non erit mutatio quoad significatum materiale, quia vnus atque idem est generatus & pater. Si vero loco Patris ponereturpaternitas, non mutaretur significatum formale, sed abstractetur à materiali. Si autem loco patris poneretur mater, esset mutatio quo ad vtrunque significatum. Dicitur itaque secundum dictorum opinionem Doctorum, quod mutatio nominum quo ad significatum ex vi nominis, siue formale tantum, siue materiale tantum, siue vtrunque, tollit veritatem baptismi.

Ego autem considerans prius corum Patrum dicta, ab his dissentio: motus ea ratione quod identitas nominum, quo ad significatum secundo modo accipienda est in proposito: vt licet tunc solum sit variatio nominum quo ad significatum, quando variatur significatum ad quod ex accommodatione vsus in forma sacramenti applicantur. Exempli causa. Quum dicitur in forma baptismi, In nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Pater ex accommodatione vsus, applicatur ad significandum primam personam Trinitatis, & similiter Filius ad significandum secundam personam, quæ secunda est in Trinitate; & similiter est de nomine Spiritus sancti. Nam ex vi nominum, nec omnia simul significant illas tres personas diuinas, nec aliquod eorũ significat aliquam personam diuinã, quodlibet enim eorũ ex vi nominis cõmune est multis: vt de se patet. Ex hoc itaque & in hoc pendet tota quæstio, penes quid attendatur vnitas vel diuersitas significandi per nomen sacramentale. Attendentes enim ad communem rationem eiusdem, vel diuersæ significationis nominum, oportet consequenter dicere diuersum esse significatum quando formale seu principale significatum ex vi nominis est diuersum. Perspicientes vero ad specialem vsum nominum sacramentalium, consequenter dicimus, tunc solum variari significatum quando non significatur illud, ad quod ex accommodatione vsus significatur. Et non significatur illud, ad quod ex accommodatione vsus significatur, & loco Filij ponatur Genitus (quia eadẽ personæ significantur) ibi variatur significatio quantumcunque sub alia & alia ratione significetur persona, per hæc & illa nomina. Probatur autẽ fide debere accipi in proposito id vel diuersum significatum. Primo autoritate fidei apostolicæ de consecratione, dist. 4. cap. 4 quodã Vbi Nicolaus Papa reddens rationem, quare baptismus præceptus in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, valet in nomine Christi, dicit quia vnum & idem est proculdubio significatum. Ex quo loco manifeste patet, dentitatem significati per formam baptismi, non attendi secundum communem nominum significationem, sed secundum id, ad quod significandum accommodata sunt nomina. Ad hoc enim aspiciendo, idem significatur per Christi unimplicite, quod per Patrem & Filium & Spiritum sanctum, explicite. Secũdo autoritate Ambrosij in primo libro de Spiritu sancto, capite tertio, vbi de forma baptismi loquens, loco Filij ponit Christum, loco Patris ponit, à quo vnctus est Christus, & loco Spiritus sancti ponit, quo vnctus est Christus. Ex qua doctrina clare habes, quod sufficit personas diuinas significare secũdum Ambrosium ex actione pura ex vi actionis: multo ergo magis sufficiet significare illas ex ea relatione, Tertio ex autoritate generalis concilij Florentini sub Eugenio quarto. Vbi institutionem Domini de forma baptismi, incorrupti sunt patres inuocationem Trinitatis: & non limitauerunt, sed ad inuocationem Trinitatis per hæc præcise nomina. Pater & Filius & Spiritus sanctus. Legimus enim ibi sic de forma baptismi, Si exprimatur actus, qui per ipsum exerceatur ministrum, cum sanctæ Trinitatis inuocatione per ficitur sacramentum. De bapt. & eius effectu c. 1.

Quarto, ex communi Ecclesiæ confessione. Fatemur enim omnes sanctam Trinitatem nos inuocare, laudare, confiteri etiam in iudicio, non solum dictis nominibus vtendo, sed etiam vtendo æquipollentibus, puta Genitore omnipotente, Genitoque ab ipso & Procedente ab vtroque dono: aut similibus. Quinto ex acceptatis ritibus. Nam si quis diceret, Ego te baptizo in nomine patris, Iesu Christi, & Spiritus sancti, proculdubio omnium sapientum iudicio perfectum esset sacramentum: ita quod non esset locus reiterationi: & tamen constat quod variatur significatum ex vi nominis, similiter si quis diceret, In nomine Patris & Filij & Spiritus paracleti, proculdubio eorundem iudicio verum esset baptismus: & tamen constat variari ex vi nominis significatum. Vnde Saluator instituens formam baptismi, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, non est intelligendus ardasse virtutem formæ ad formalia significata ex vi nominum per hæc nomina: sed ad significata illa, ad quæ significanda hæc nomina accommodata sunt.

¶ Ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Ad rationem autem altatum in oppositum: quia Pater significat personam, Genitor vero actum notionalem: facile responderi potest ad ista, primo falsum esse, quod Pater ex vi nominis significet personam plus quam Genitor: quoniam Pater significat paternitatem in concreto: & similiter Genitor paternitatem in concreto. concretum autem utrobique est persona Patris, de Trinitate loquendo: loquitur realiter & formaliter ex parte rei identificatur, & relationi paternitatis & generationi activa. Dicitur secundo, quod manifeste constat spiritus sanctinomen, nec proprietatem personalem, nec actum notionalem, nec personam ex vi nominis significare: vt patet ex eo quod tam Spiritus, quam sanctus totum contineat, ex vi nominis dicitur de essentia divina: Spiritus enim est Deus, &c. Auctoris ergo verba (vt ad literam rededuntur) quantum ex ratione literæ apparet, intelligenda sunt quo ad perfectionem præcepti, & non quo ad perfectionem sacramenti absolute: vt sit sensus, quod in solis nominibus quæ sunt in communiori vsu, perficere tenemur sacramenta: ita quod in aliis sacramentum est imperfectum, non per effectum alicuius necessarij ad sacramentum: sed necessarij ad præceptum sacramenti. Hoc enim infinuat ratio literæ de communiori vsu: communior enim & minus communis vsus non variat significationem nominis, vt de se patet. Si quis autem putat intelligenda hæc verba, vt sonant dicat vt sibi placet.

¶ Ad tertium dicendum, quod verba quę proferuntur in formis sacramentorum, non pronuntiantur solum causa significandi, sed etiam causa efficiendi, in quantum habent efficaciam ab illo Verbo, per quod facta sunt omnia. Et ideo conuenienter dirigantur non solum ad homines non intelligentes, sed etiam ad creaturas insensibiles, vt cum dicitur. Exorcizo te creatura salis.

¶ Ad quartum dicendum, quod plures simul non possunt vnum baptizare: quia actus multiplicatur secundum multiplicationem agentium: si perfecte ab vnoquoque agatur. Et sic si conuenirent duo, quorum vnus esset mutus, qui non posset proferre verba, & alius carens manibus, qui non posset exercere actum, non possent ambo simul baptizare, vno dicente verba, & alio exercente actum. Possunt autem (si necessitas exigit) plures simul baptizari: quia nullus eorum reciperet nisi vnum baptismum. Sed tunc oportebit dicere, Ego baptizo vos. Nec erit mutatio formæ: quia vos nihil aliud est, quam te, & te. Quod autem dicitur, nos, non est idem dicere, quod ego & ego, sed ego & tu, & sic iam mutaretur forma. Similiter autem mutaretur si diceretur, ego baptizo me. Et ideo nullus potest baptizare se ipsum: propter quod & Christus à Ioanne voluit baptizari: vt dicitur extra de baptismo & eius effectu c. debitum.

¶ Ad quintum dicendum, quod passio Christi, etsi sit principalis causa respectu ministri: est tamen causa instrumentalis respectu sanctæ Trinitatis. Et ideo potius commemoratur Trinitas, quam passio Christi.

¶ Ad sextum dicendum, quod etsi sint tria nomina personalia trium personarum: est tamen nomen vnum essentiale. Virtus autem diuina quæ operatur in baptismo ad essentiam pertinet: & ideo dicitur, in nomine, & non in nominibus.

¶ Ad septimum dicēdum, quod sicut aqua sumitur ad baptismum: quia eius vsus est communior ad abluendum: ita ad significandum tres personas, in forma baptismi assumuntur illa nomina, quibus communius consueuerunt nominari per fonæ in illa lingua. Nec in aliis nominibus perficitur sacramentum.

ARTICVLVS VI.

¶ Super Quæstionis sexagesimæ sextæ Articulum sextum.

¶ Virum in nomine Christi, possit dari baptismus.

Titulus clarus.

4. dist. 3. ar. 1. q. 2. ad 3. Et 1. Co. 1. lect. 2. co. 4.

¶ In corpore vnica est conclusio: Quicquid deest ad inuocationem plenam Trinitatis, tollit integritatem baptismi. Probatur: Sacramentum habet efficaciam ab institutione Christi: ergo si prætermittatur aliquid eorum, quæ Christus instituit circa Sacramentum, tollitur efficacia eius, ergo si prætermittatur plena inuocatio Trinitatis in baptismo, tollitur integritas baptismi. Et probatur hæc vltima consequentia: quia Christus instituit baptismum in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Deinde excludit. Autor respondentem dicentem, quod sufficit inuocare Trinitatem implicite, vel quia in inuocatione vnius personæ includitur alia: vel quia tacita fide interiori inuocantur omnes personæ, quamuis totaliter non explicentur omnes. Contra hanc responsionem arguit Autor: quia sacramentum sicut constat ex materia sensibili, ita debet constare ex forma sensibili: ac per hoc nec in tellectus cointelligens in vna persona aliam, nec fides recta de omnibus personis supplet defectum formæ sensibilis. Et confirmatur ex baptismo Christi: quoniam ibi tres personæ in forma sensibili apparuerunt.

¶ Aduerte hic, hæc Auctoris verba directe excludere responsiones sumptas ex tertio capitulo libri primi Ambrosij de Spiritu sancto, relata à Magistro sententiarum, tertia, distinctione quarta.

¶ Aduerte secundo, tractari hic duas quæstiones tanquam vnam alteram siquidem quæstio est, an baptismus, in quo omittitur inuocatio alicuius personæ Trinitatis, sit verus. Altera vero quæstio est, an baptismus celebratus in nomine Christi, sit verus. Et Magister quidem sententiarum separatim eas tractat, Autor vero coniunctim vt hic patet. Ille non idem de vtraque quæstione iudicium habet, iste idem sentit de vtraque eadem ratione: quia Christus nomen vnius personæ est. Et propterea non directe in litera respondet quæsito, puta baptismus in nomine Christi non potest dari, sed vniuersaliter negatiuum pro responsione dedit, scilicet non potest baptismus dari omisso inuocatione ad plenam inuocationem Trinitatis eę quisito.

Lib. 2. cap. 3. de Spir. sancto.

De cons. dist. 4. c. A quibus Iudæis.

De cons. d. 4. c. Si verum.

Art. 2. huius quæst.

¶ RESPONDEO dicendum, quod (sicut supra dictum est) sacramenta habent efficaciam ab institutione Christi. Et ideo si prætermittatur aliquid eorum, quæ Christus instituit circa aliquod sacramentum, efficacia caret, nisi ex speciali dispensatione eius, qui virtutem suam sacramentis non alligauit. Christus autem instituit sacramentum baptismi dari cum inuocatione Trinitatis. Et ideo quicquid desit ad plenam inuocationem Trinitatis, tollit integritatem baptismi. Nec obstat quod in nomine vnius personæ intelligitur (sicut in nomine Patris intelligitur Filius) aut quod ille qui nominat vnam solam personam, potest habere rectam fidem de tribus: quia sicut ad sacramentum requiritur materia sensibilis, ita & forma sensibilis. Vnde non sufficit intellectus vel fides Trinitatis ad perfectionem sacramenti, nisi sensibilibus verbis Trinitas exprimatur. Vnde & in baptismo Christi (vbi fuit origo sanctificationis nostri baptismi) assuit Trinitas in sensibilibus signis, scilicet Pater in voce, Filius in humana natura, Spiritus sanctus in columba.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod ex speciali Christi reuelatione Apostoli, in primitiua Ecclesia in nomine Christi baptizabant: vt nomen Christi (quod erat odiosum Iudæis, & Gentilibus) honorabile redderetur, per hoc, quod ad eius inuocationem Spiritus sanctus dabatur in baptismo.

¶ Ad secundum dicendum, quod Ambrosius assignat rationem quare conuenienter talis dispensatio fieri potuit in primitiua Ecclesia: quia scilicet in nomine Christi tota Trinitas intelligitur. Et ideo seruabatur ad minus integritate intelligibili, forma, quam Christus tradidit in Euangelio.

¶ Ad tertium dicendum, quod Nicolaus papa dictum suum confirmat ex duobus præmissis. Et ideo eius responsio patet ex primis duabus solutionibus.

¶ Super Quæstionis sexagesimæ sextæ Articulum septimum.

ARTICVLVS VII.

¶ Virum immersio in aqua, sit de necessitate baptismi.

4. dist. 4. ar. 1. q. 1.

Titulus clarus.

¶ In corpore articuli duo fiunt. primo respondet quæsito, quatum ad necessitatem sacramenti. secundo respondet quæstio, quantum ad necessitatem mandati ecclesiastici.

¶ Quo ad primum vnica conclusio est: Verum quæ licitè fieri potest, scilicet & semel & ter immergere. ¶ Probatur tripliciter: Primo ratione: Ad baptismum per se requiritur ablutio, per accidens autem modus ablutionis: ergo. Secundo autoritate Gregorij. Tertio ex significatione, tam vnius quam trinæ immersionis.

¶ Quo ad secundum, variata penitus & mutata Ecclesiæ institutio diuersis temporibus diuersis ex causis: & tandem infert grauius peccare, qui nunc non seruant trinam immersionem. Vbi scito, quod licet homo qui baptizantur, in fontibus immergantur, & fortè ter: hi tamen qui baptizantur in domibus, per modum effusionis baptizantur. Et propterea nullum peccatum committere videtur, quia ter immergunt quum nec semel immergant absque peccato.

Hæres 24. in Indicio.

¶ Ad primum ergo dicendum, quod sicut supra dictum est, baptismus habet efficaciam ab institutione Christi. Et ideo si prætermittatur aliquid eorum, quæ Christus instituit circa aliquod sacramentum, efficacia caret, nisi ex speciali dispensatione eius, qui virtutem suam sacramentis non alligauit. Christus autem instituit sacramentum baptismi dari cum inuocatione Trinitatis. Et ideo quicquid desit ad plenam inuocationem Trinitatis, tollit integritatem baptismi. Nec obstat quod in nomine vnius personæ intelligitur (sicut in nomine Patris intelligitur Filius) aut quod ille qui nominat vnam solam personam, potest habere rectam fidem de tribus: quia sicut ad sacramentum requiritur materia sensibilis, ita & forma sensibilis. Vnde non sufficit intellectus vel fides Trinitatis ad perfectionem sacramenti, nisi sensibilibus verbis Trinitas exprimatur. Vnde & in baptismo Christi (vbi fuit origo sanctificationis nostri baptismi) assuit Trinitas in sensibilibus signis, scilicet Pater in voce, Filius in humana natura, Spiritus sanctus in columba.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod ex speciali Christi reuelatione Apostoli, in primitiua Ecclesia in nomine Christi baptizabant: vt nomen Christi (quod erat odiosum Iudæis, & Gentilibus) honorabile redderetur, per hoc, quod ad eius inuocationem Spiritus sanctus dabatur in baptismo.

¶ Ad secundum dicendum, quod Ambrosius assignat rationem quare conuenienter talis dispensatio fieri potuit in primitiua Ecclesia: quia scilicet in nomine Christi tota Trinitas intelligitur. Et ideo seruabatur ad minus integritate intelligibili, forma, quam Christus tradidit in Euangelio.

¶ Ad tertium dicendum, quod Nicolaus papa dictum suum confirmat ex duobus præmissis. Et ideo eius responsio patet ex primis duabus solutionibus.

¶ Super Quæstionis sexagesimæ sextæ Articulum octauum.

ARTICVLVS VIII.

¶ Virum trina immersio sit de necessitate baptismi.

4. dist. 3. ar. 1. q. 2. ad 3. Et dist. 23. q. 1. ar. 1. q. 2. cor.

Titulus clarus.

¶ In corpore articuli duo fiunt. primo respondet quæsito, quatum ad necessitatem sacramenti. secundo quantum ad necessitatem mandati ecclesiastici.

¶ Quo ad primum vnica conclusio est: Verum quæ licitè fieri potest, scilicet & semel & ter immergere. ¶ Probatur tripliciter: Primo ratione: Ad baptismum per se requiritur ablutio, per accidens autem modus ablutionis: ergo. Secundo autoritate Gregorij. Tertio ex significatione, tam vnius quam trinæ immersionis.

¶ Quo ad secundum, variata penitus & mutata Ecclesiæ institutio diuersis temporibus diuersis ex causis: & tandem infert grauius peccare, qui nunc non seruant trinam immersionem. Vbi scito, quod licet homo qui baptizantur, in fontibus immergantur, & fortè ter: hi tamen qui baptizantur in domibus, per modum effusionis baptizantur. Et propterea nullum peccatum committere videtur, quia ter immergunt quum nec semel immergant absque peccato.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod ea quæ sunt per accidens, non variant substantiam rei. Per se autem requiritur ad baptismum corporalis ablutio per aquam. Vnde & baptismus lauacrum nominatur: secundum illud Ephesiorum quinto, Mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ. Sed quod fiat ablutio hoc vel illo modo, accidit baptismo. Et ideo talis diuersitas non tollit vnitatem baptismi.

¶ Ad secundum dicendum, quod in immersione expressius repræsentatur figura sepulturæ Christi: & ideo hic modus baptizandi est communior & laudabilior. Sed in aliis modis baptizandi repræsentatur aliquo modo, licet non ita expresse. Nam quocunque modo fiat ablutio, corpus hominis, vel aliqua pars eius, aquæ supponitur, sicut corpus Christi sub terra fuit positum.

¶ Ad tertium dicendum, quod principalis pars corporis præcipue quantum ad exteriora membra, est caput, in quo vigent omnes sensus, & interiores & exteriores. Et ideo si totum corpus aqua non posit perfundi propter aquæ paucitatem, vel propter aliquam aliam causam, oportet caput perfundere: in quo manifestatur principium animalis vitæ. Et licet per membra, quæ generationi deseruiunt, peccatum originale traducatur, non tamen sunt membra illa potius aspergenda, quam caput: quia per baptismum non tollitur transmissio originalis in prolem per actum generationis, sed liberatur anima à macula & reatu peccati, quod incurrit. Et ideo debet præcipue lauari illa pars corporis, in qua manifestantur opera animæ. In veteri autem lege remedium contra originale peccatum institutum erat in membro generationis: quia adhuc ille, per quem originale erat amouendum, nasciturus erat ex semine Abrahæ. Cuius fidem circumcisio significabat: vt dicitur Romanorum quarto.

¶ AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quod trina immersio sit de necessitate baptismi. Dicit enim Augustinus in quodam sermone de Symbolo ad baptizatos, Rectè tertio mersi estis: quia accepistis baptismum in nomine sanctæ Trinitatis rectè tertio mersi estis: quia

¶ In responsione ad tertium, dubium occurrit, an trina immersione in renata à ministro, si aliqua omittatur, sit verus baptismus. Et est ratio dubij: quoniam si trina immersio intendatur, baptismus non perficitur in prima immersione: vt Autor explicat in articulo quarto, tertiæ distinctionis, quarti sententiarum. Huius autem oppositum videtur ex eo, quod huiusmodi intentio ministri non addit necessitatem nouę immersionis post primam.

¶ Ad obiectionem autem inductam, dicitur quod intelliguntur verba autoris de vnica immersione sub ratione patris. In casu autem nostro, scilicet quo verba prænominata proferuntur secundam immersionem, vnica immersio ex ipsa separatione ab aliis immersionibus, habet rationem totius. Quod vt melius intelligas, aduerte ablutionē esse quod dam totum successiuū, & integrari ex partibus successiuis & continuis, successiuis quidem omnibus: continuis vero quādoq; omnibus, quādoque quibusdam. Nā quælibet ablutio per immersionem in tempore fit & per partes successiuas ac continuas immersiones, & rursus quælibet trium immersionum inter se discretarum, pars est vnius ablutionis, quam baptismū vocamus. Quo fit, vt quia totū successi-

Refer. de cōs. dist. 4. cap. Post quam.

Universidad de Deusto
Biblioteca

siuum ex qualibet sui parte inferatur (est enim res, quæcunque hora dici sit, & similiter mouetur aliquis, in quacunque motus parte inueniatur) ex quacunque immersione, imo ex quacunque immersionis parte sufficiente ad abluendum, ablutio inferatur, ac per hoc baptismus, si in totius rationem transeat, habent enim vnius immersionis partes, & singulæ immersiones partium rationem, dum in suo toto sumuntur, & sola separatio ab aliis partibus, illi vel illis rationem totius largitur: vt accidit in diuisione continui permanentis. Ministro ergo intendente trinam immersionē, quan diu immersiones seu earum partes habent rationem partium baptismi ex parte materiæ, hoc est ablutionis, non perficitur baptismus, Sed si pars aliqua sortiretur rationem totius ex hoc, quod in ea finiretur prolatio formæ, vndecunque hoc accidat, ablutio baptismalis perfecta est. Peccat tamen minister, præueniens secundum autertiam immersionem: prolationemverborum integram tanquam omittens aliquam immersionem.

De cons. dist. 4 ca. multi sūt.

L.1.1. epist. 41.
* Alias Leonardo.

¶ *Super Quæstionis sexagesimæ sextæ Articulum nonum.*

Art. præc. ad 1.

IN titulo tam huius, quam trium sequentium articulorum, & similiter in omnibus his quæ in illis continentur, nihil aliud scribendum occurrit, nisi quod Scotus in quarto sententiarum, distinctione sexta, duas rationes in litera noui articuli, scilicet secundam & tertiam, arguit. Secundam quidem, Quia in morte Christi baptizati fuimus dicit non concludere: quia pœnitentia virtutem quoque habet a passione Christi, & tamen est iterabilis. Tertiam vero (q. 4 imprimit character em indelebilem) dicit probare per innanitatem: quoniā a principio institutionis baptismi manifestum fuit quod non licuit iterare ipsum & character erat occultus.

Ca. 49. & habet de cōs. dist. 4 ca. siquis presbyter

¶ Ad primum horum accepistis, baptismum in nomine Iesu Christi, qui tertia die resurrexit a mortuis: illa enim tertiò repetita immersio, typum Dominicæ exprimit sepulturæ, per quam Christo consepulti estis in baptismo. Sed vtrunque videtur ad necessitatē baptismi pertinere, scilicet & quod significetur in baptismo Trinitas personarum, & quod fiat configuratio ad sepulturam Christi. Ergo videtur quod trina immersio sit de necessitate baptismi.

2 ¶ Præterea, Sacramenta ex mandato Christi efficaciam habent. Sed trina immersio est ex mandato Christi. scribit enim Pelagius papa Gaudentio Episcopo, Euangelicum præceptum ipso domino Deo & Saluatore nostro Iesu Christo tradente, nos admonet, in nomine Trinitatis trina immersione sanctum baptismum vnicuique tribuere. Ergo sicut baptizare in nomine Trinitatis, est de necessitate baptismi, ita etiam baptizare trina immersione, videtur esse de necessitate baptismi.

3 ¶ Præterea, Si trina immersio non sit de necessitate baptismi, ergo ad primā immersionem aliquis baptismi consequitur sacramentum. Si ergo addatur secunda vel tertia, videtur quod secundo vel tertio baptizetur: quod est inconueniens. Non ergo vna immersio sufficit ad sacramentum baptismi, sed trina immersio videtur esse de necessitate ipsius.

¶ SED CONTRA est, quod Gregorius dicit scribens * Leandro episcopo. Reprehensibile esse nullatenus potest, infantem in baptismate vel tertio, vel semel immergere: quoniam & in tribus immersionibus personarum Trinitas, & vna potest diuinitatis singularitas designari.

¶ RESPONDEO dicendum, quod (sicut prius dictum est) ad baptismum per se requiritur ablutio aquæ, quæ est de necessitate sacramenti: modus autem ablutionis per accidens se habet ad sacramentum. Et ideo sicut ex prædicta auctoritate Gregorij patet quantum est de se, vtrunque licite fieri potest, scilicet & semel & ter immergere: quia vnica immersione significatur vnitas mortis Christi & vnitas deitatis: per trinam autem immersionem significatur triduum sepulturæ Christi, & etiam Trinitas personarum. Sed diuersis ex causis secundum ordinationem Ecclesiæ, quandoque iustitutus est vnus modus, quandoque alius. Quia enim à principio nascentis Ecclesiæ quidam de Trinitate male sentiebant, Christum purum hominem esse æstimantes, nec dici filium Dei & Deum nisi propter meritum eius, quod præcipue fuit in morte: ideo non baptizabant in nomine Trinitatis, sed in commemoratione mortis Christi, & vna immersione. Quod reprobatum fuit in primitiua Ecclesia. Vnde in canonibus Apostolorum legitur, Si quis presbyter aut Episcopus non trinam immersionem vnius ministerij, sed semel

mergat in baptismate, quod dari à quibusdam dicitur in morte Domini, deponatur. Non enim nobis dixit Dominus, in morte mea baptizare, sed in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Postmodū vero inoleuit quorundam schismaticorū & hæreticorum error homines rebaptizā tium: sicut de Donatistis Augustinus narrat super Ioannem. Et ideo in detestationem erroris eorum, fuit statutum in concilio Toletano, quod fieret vna sola immersio. Vbi sic legitur, Propter vitandam schismatis scandalū, vel hæretici dogmatis vsum, simplam teneamus baptismi immersionem. Sed cessante tali causa communiter obseruatur in baptismo trina immersio. Et ideo grauiter peccaret aliter baptizans, quasi ritum Ecclesiæ non obseruans: nihilominus tamen esset baptismus.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Trinitas est sicut agens principale in baptismo. Similitudo autem agentis peruenit ad effectum secundum formam, & non secundum materiam. Et ideo signi ficatio Trinitatis fit in baptismo per verba formæ: nec est de necessitate, quod significetur Trinitas per vsum materiæ: sed hoc fit ad maiorem expressionem. Similiter etiam mors Christi figuratur sufficienter in vnica immersione. Triduum autem sepulturæ non est de necessitate salutis nostræ: quia etiam si vno die fuisset sepultus vel mortuus, sufficisset ad perficiendā nostram redemptionem: sed triduum illud ordinatur ad manifestandam veritatem mortis: vt supra dictum est. Et ideo patet quod trina immersio, nec ex parte Trinitatis, nec ex parte passionis Christi, est de necessitate sacramenti.

¶ Ad secundum dicendum, quod Pelagius papa intelligit trinam immersionem esse de mandato Christi in suo simili: in hoc scilicet quod Christus præcepit baptizari in nomine Patris & filij, & Spiritus sancti. non tamen est similis ratio de forma & de vsu materiæ, vt dictum est.

In solut. præc. q. 64. art. 8.

¶ Ad tertium dicendum, quod (sicut supradictum est) intentio requiritur ad baptismum: & ideo ex intentione ministri Ecclesiæ, qui intendit vnum baptismum dare trina immersione, efficitur vnum baptisma. Vnde Hieroymus dicit super Epistolam ad Philippenses, Licet ter baptizetur, id est immergatur, propter mysterium Trinitatis: tamen vnum baptisma reputatur. Si vero intenderet ad vnamquamque immersionem vnum baptisma dare, ad singulas immersiones repetens verba formæ, peccaret, quantum in se est, pluries baptizans.

In cap. 4

ARTICVLVS IX.

¶ *Virum baptismus possit iterari.*

AD NONVM sic proceditur. Videtur quod baptismus possit iterari. Baptismus enim videtur institutus ad ablutionem peccatorum. Sed peccata iterantur. Ergo & multo magis baptismus debet iterari: quia misericordia Christi transcendit hominis culpam.

dicitur, quod vt traditionis constitut in repræsentatione (quia scilicet in baptismo repræsentatur mors Christi) & non in efficacia virtutis à passione Christi, vt argumentum nihil obstat: quoniam pœnitentia non assimilat hominem Christo mortuo: sed baptismus consepelliens Christo mortuo hominem, qui baptizatur.

Tract. 11.

Conc. Toletan. 4 cap. 5.

¶ Ad secundum dicitur, quod si Autor reprehendendus est, oportet quoque reprehendere synodum Florentinam sub Eugenio 1111. dicentem, Tria sunt, baptismus, confirmatio, & ordo, quæ characterem, id est, spirituale signum, imprimunt in anima indelebile: vnde in eadem persona non reiterantur. Licet ergo ex positis manifestis rationem tetderē eorum quæ prius tempore nota fuerint: de multis enim conclusionibus notis apud priores, posteriores adinuenerunt propter quid.

Q. 11. art. 4. & 5. ad 2.

2 ¶ Præterea, Ioannes Baptista præcipuè fuit à Christo commendatus, cum de eo dictum sit Matthæi vndecimo, Inter natos mulierum non surrexit maior Ioanne Baptista. Sed baptizati à Ioanne, iterum baptizabantur: vt habetur Actuum decimonono, vbi dicitur, quod Paulus baptizabat eos qui erant baptizati baptismo Ioannis. ergo multo fortius illi qui sunt baptizati ab hæreticis vel peccatoribus, sunt rebaptizandi.

Con. Nic. can. 9.

3 ¶ Præterea. In Nicæno concilio statutum est. Si quis confugerit ad ecclesiam catholicam de Paulianistis & Cataphrygis, rebaptizari eos omnino debere. Videtur autem esse eadem ratio de aliis hæreticis. Ergo baptizati ab hæreticis, debent rebaptizari.

4 ¶ Præterea, Baptismus est necessarius ad salutem. Sed de quibusdā baptizatis aliquando dubitatur, an sint baptizati. Ergo videtur quod debeant iterum baptizari.

Aug. ad Vincent.

5 ¶ Præterea, Eucharistia est perfectius sacramentum quam baptismus: vt supra dictum est. Sed sacramentum Eucharistiæ iteratur. Ergo videtur quod multo magis baptismus possit iterari.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Ephesiorum quarto. Vna fides, vnum baptisma.

RESPONDEO dicendum, quod baptismus iterari non potest. primo quidem, quia baptismus est quædam spiritualis regeneratio: prout scilicet aliquis moritur veteri vitæ, & incipit nouam vitam agere. Vnde dicitur Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Vnius autem non est nisi vna regeneratio: & ideo non potest baptismus iterari, sicut nec carnalis generatio. Vnde Augustinus

Tract. 11.

dicit super illud Ioannis tertio. Nunquid potest in ventrem matris suæ iterato introire, & renasci? Sic tu, intellige natiuitatem Spiritus, quomodo intellexit Nicodemus natiuitatem carnis: quomodo enim vterus non potest repeti, sic nec baptismus. Secundo, quia in morte Christi baptizamur, per quam morimur peccato, & resurgimus in nouitatem vitæ: Christus autem semel tantum mortuus est: & ideo baptismus iterari non debet. propter quod Hebræorum sexto, contra quosdam rebaptizari volentes dicitur, Rursus crucifigentes ipsis filium Dei. vbi glossa dicit, Vna Christi mors vnum baptisma consecrauit. Tertio, quia baptismus imprimit characterem, qui est indelebilis, & cum quadam consecratione datur. vnde sicut aliæ consecrationes nō iterantur in Ecclesia, ita nec baptismus. Et hoc est quod Augustinus dicit in secundo contra Epistolam Parmeniani, quod character militaris non repetitur, & quod non minus hæret sacramentum Christi, quam corporalis hæc nota, cum videamus nec apostatas carere baptismate, quibus vtique per pœnitentiam redeuntibus, nō restituitur. Quarto, quia baptismus principaliter datur contra originale peccatum: & ideo sicut originale peccatum non iteratur, ita etiam nec baptismus iteratur: quia, vt dicitur Roman. 5. Sicut per vnius delictum, in omnes homines in condemnationem, sic per vnius iustitiam, in omnes homines in iustificationem vitæ.

Lib. 2. c. 13.

In c. 5.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod baptismus operatur in virtute passionis Christi: sicut supra dictum est. Et ideo sicut peccata sequentia virtutem passionis Christi non auferūt, ita etiam non auferunt baptismum, vt necesse sit ipsum iterari. Sed pœnitentia superueniente, tollitur peccatum, quod impediebat effectum baptismi.

Aug. 5.

¶ Ad secundum dicendum, quod sicut Augustinus dicit super illud Ioan. primo, Sed ego nesciebam eum. Ecce post Ioannem baptizatum est, post homicidam non est baptizatum: quia Ioannes dedit baptismum suum, homicida dedit baptismū Christi: quod sacramentum tam sanctum est, vt nec homicida ministrā te polluatur.

Tract. 5.

¶ Ad tertium dicendum, quod Pauliani & Cataphrygæ non baptizabant in nomine Trinitatis. Vnde Gregorius dicit scribens

Lib. 9. ep. 61.

* Alias Quirino. Quirino

* Quirino Episcopo. Hi hæretici qui in Trinitatis nomine minime baptizant, sicut sunt Benosiani & Cataphrygæ (qui scilicet idem sentiebant cum Paulianis: quia & illi Christum Deum non credunt, existimantes, ipsum scilicet esse purum hominem:

& isti, scilicet Cataphrygæ, spiritum sanctum peruerso sensu esse purum hominem, Montanum scilicet, credunt) tales cum ad sanctam Ecclesiam veniunt, baptizentur: quia baptisma nō fuit, quod in errore positi, sanctæ Trinitatis nomine minimè perceperunt. Sed (sicut in regulis Ecclesiasticis dicitur) Si qui apud illos hæreticos baptizati sunt, qui in sanctæ Trinitatis confessione baptizabant, & veniunt ad catholicam fidem, recipiantur vt baptizati.

De eccle. dogma c. 52.

¶ Ad quartum dicendum, quod sicut dicit Decre. Alexandri tu. De quibus dubium est an baptizati fuerint, baptizētur his verbis præmissis. Si baptizatus es, ego non te baptizo: sed si nondū baptizatus es, ego te baptizo, &c. Nō enim videtur iterari quod nescitur esse factum.

De bap. & eius effectu ca. De quibus est c. 2. D. 265. & 183.

¶ Ad quintum dicendum, quod vtrunque sacramentum, scilicet baptismi & Eucharistiæ est representatiuum Dominicæ mortis & passionis: aliter tamen & aliter. Nam in baptismo commemoratur mors Christi, inquantum homo Christo commoritur, & in nouam vitam regeneratur. Sed in sacramento Eucharistiæ commemoratur mors Christi, inquantū ipse Christus passus exhibetur nobis, quasi paschale conuinium: secundum illud primæ Corinth. 5. Pascha nostrum immolatus est Christus: itaque epulemur. Et quia homo semel nascitur, multotiens autem cibatur: semel tantum datur baptismus, multotiens autem Eucharistia.

ARTICVLVS X.

¶ *Vtrum ritus, quo Ecclesia in baptizando vtitur, sit conueniens.*

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur quod non sit conueniens ritus, quo Ecclesia vtitur in baptizando. Vt enim dicit Chrysostomus, nunquam aquæ baptismi purgare peccata credentium possent, nisi tactu Dominici corporis sanctificatæ fuissent. Hoc autem factum fuit in baptismo Christi, qui celebratur in festo Epiphaniæ. Ergo magis deberet celebrari solennis baptismus in festo Epiphaniæ, quam in vigilia Paschæ, & in vigilia Pentecostes.

4. dist. 2 q. 1. ar 3. ad 7 & dist. 6 q. 2. ar. 1 q 3. Refert. de cons. di. 4. cap Nundeberet quam.

2 ¶ Præterea, Ad idem sacramentum non videtur pertinere diuersarum materiarum vsus. Sed ad baptismum pertinet ablutio aquæ. Inconuenienter igitur ille qui baptizatur, bis inungitur oleo sancto, primum in pectore, deinde inter scapulas, & tertio chrismate in vertice.

3 ¶ Præterea, In Christo Iesu non est masculus & fœmina, Barbarus & Scytha, & eadem ratione nec aliquæ aliæ huiusmodi differentiæ. Multo igitur minus diuersitas vestium aliquid operatur in fide Christi. Inconuenienter igitur baptizatis traditur cādida vestis.

4 ¶ Præterea, Sine huiusmodi obseruantiis potest baptismus celebrari. Hæc igitur quæ dicta sunt, videntur esse superflua, & ita inconuenienter ab Ecclesia instituta esse in ritu baptismi.

¶ SED CONTRA est, quod Ecclesia regitur Spiritu sancto, qui nihil inordinatum operatur.

¶ RESPONDEO dicendum, quod in sacramento baptismi aliquid agitur quod est de necessitate sacramenti, & aliquid est quod ad quandam solennitatem sacramenti pertinet. De necessitate quidem sacramenti est forma, quæ designat principalē causam sacramenti: & minister, qui est causa instrumentalis: & vsus materiæ, scilicet ablutio in aqua, quę designat principalem sacramenti effectum. Cætera vero omnia, quæ in ritu baptizandi obseruat ecclesia, magis pertinent ad quandam solennitatem sacramenti. Quæ quidem adhibentur sacramento propter tria. primo quidem ad excitandam deuotionem fidelium, & reuerētiam ad sacramētum. Si enim simpliciter fieret ablutio in aqua, absque solennitate, de facili ab aliquibus æstimaretur, quasi quę dam communis ablutio. Secundo ad fidelium instructionem. Simplices enim, qui literis non eruditiuntur, oportet eruidire per aliqua sensibilia signa: puta per picturas, & aliqua huiusmodi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et per hunc modum per ea quæ in sacramentis aguntur, vel instruuntur, vel solicitantur ad quærendum de his quæ per sensibilia signa significantur. Et ideo quia præter principalem sacramenti effectum, oportet quædam alia scire circa baptismum, cõueniens fuit, vt etiam quibusdam exterioribus signis repræsentarentur. Tertio, quia per orationes & benedictiones & alia huiusmodi, cohibetur vis dæmonis ab impedimento sacramentalis effectus.

Art 1. huius q. & q. 39. ar. 3.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod Christus in Epiphania baptizatus est baptismo Ioannis: vt supra dictum est. Quo quidem baptismo non baptizantur fideles: sed potius baptismo Christi. Qui quidem habet efficaciam ex passione Christi (secundum illud Rom. 6. Quicũque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus) & ex Spiritu sancto: secundum illud Ioannis tertio, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, &c. & ideo solennis baptismus agitur in Ecclesia, & in vigilia Paschæ, quando fit commemoratio Dominicæ sepulturæ & resurrectionis eiusdem (propter quod & Dominus post resurrectionem, præceptum de baptismo discipulis dedit, vt habetur Matth. vltimo) & in vigilia Pentecostes, quando incipit celebrari solennitas Spiritus sancti. Vnde & Apostoli leguntur ipso die Pentecostes, quo spiritum sanctum receperunt, tria millia hominum baptizasse.

¶Ad secundum dicendum, quod vsus aquæ adhibetur in baptismo quasi pertinens ad substantiam sacramenti: sed vsus oleivel chrismatis adhibetur ad quandam solennitatem. nam primo baptizandus inungitur oleo sancto, & in pectore & in scapulis, quasi athleta Dei: vt Amb. dicit in lib. de sacramentis. Sicut pugiles inungi consueuerunt. Vel sicut Innocẽt. dicit in quadam Decr. de sacra vnctione, Baptizandus in pectore inungitur, vt per spiritus sancti donum errorem abiiciat & ignorantiam, & fidem rectam suscipiat, quia iuxtus ex fide viuit. Inter scapulas autem inũgitur, vt per spiritus sancti gratiam excutiat negligentiam, & torporem, & bonam operationem exerceat, quia fides sine operibus mortua est: vt per fidei sacramentum, sit munditia cogitationum in pectore & fortitudo laborum in scapulis. Post baptismum vero (vt Rabanus dicit) statim signatur in cerebro à presbytero cum chrismate: sequente simul & oratione, vt Christi regni particeps fiat, & à Christo Christianus possit vocari, vel sicut Ambrosius dicit, Vnguentum super caput effunditur, quia sapientię sensus in capite eius: vt scilicet sit paratus omni petenti de fide reddere rationem.

Li. 1. ca. 2. & li. 3. c. 1. Lib. 1. Decr. tit. 15. cap. Cum venisset,

Lib. 1. de Init. cler. c. 28.

Lib. 3. de sacr. ca. 2.

¶Ad tertium dicendum, quod vestis illa candida traditur baptizato, non quidem ea ratione quod non liceat ei aliis vestibus vti: sed in signum *gloriæ resurrectionis, ad quam homines per baptismum regenerantur, & ad significandam puritatem vitæ, quam debet post baptismum obseruare: secundum illud Rom. 6. In nouitate vitæ ambulemus.

* Alias gloriosa.

¶Ad quartum dicendum, quod ea pertinent ad solennitatem sacramenti, etsi non sint de necessitate sacramenti: non tamen sunt superflua, quia sunt ad bene esse sacramenti, vt dictum est.

In corp.

ARTICVLVS XI.

¶ Virum conuenienter describantur tria baptismata.

4. dist. 4. q. 3. art 3. Et quo. 6. ar. 4. Et Ioã. 3. lect 1 fi. Hebræ 6, 2 fin.

AD VNDECIMVM sic proceditur. Videtur quod inconuenienter describãtur tria baptismata, scilicet aquæ, sanguinis, & flaminis, scilicet Spiritus sancti. Quia Apostolus dicit Ephes. 4. Vna fides, vnum baptisma. Sed non est nisi vna fides. Ergo non debent poni tria baptismata.

2 ¶Præterea, Baptismus est quoddam sacramẽtum, vt ex supra dictis patet. Sed solus baptismus aquæ, est sacramentum. Ergo non debent poni alia duo baptismata.

Cap. 10.

3 ¶ Præterea, Damascen. in 4. lib. determinat plura alia genera baptismatum. Non ergo debent poni solum tria baptismata.

Ordinar.

¶SED CONTRA est quod super illud Heb. 6. Baptismatum doctrinę, dicit glo. Pluraliter dicit: quia est baptismus aquę, pœnitentiæ, & sanguinis.

q. 62. ar. 5. & q. 66 ar. 2.

¶RESPONDEO dicendum, quod (sicut supra dictum est) baptismus aquæ efficaciam habet à passione Christi (cui aliquis configuratur per baptismum) & vlterius sicut à prima causa à Spiritu sancto. Licet autem effectus dependeat à prima causa, causa tamen superexcedit effectum, nec dependet ab effectu. Et ideo præter baptismum aquæ, potest aliquis consequi sacramenti effectum ex passione Christi, inquantum quis ei conformatur, pro Christo patiendo. Vnde dicitur Apocalypsis 7. Hi sunt qui venerunt ex magna tribulatione: & lauerunt stolas suas & dealbauerũt eas in sanguine Agni. Eadẽ etiam ratione ali quis per virtutem spiritus sancti consequitur effectum baptismi non solum sine baptismo aquæ, sed etiam sine baptismo sanguinis: inquantum scilicet alicuius cor per spiritum sanctum mouetur ad credendum, & diligendum Deum, & pœnitendum de peccatis. vnde etiam dicitur baptismus pœnitentiæ. Et de hoc dicitur Isa. 4. Si abluerit Dominus sordes filiarum Sion, sanguinem Hierusalem lauerit de medio eius, in spiritu iudicij, & spiritu ardoris. Sic igitur vtrunque aliorum baptismatum nominatur baptismus, inquantum supplet vicem baptismi aquæ. Vnde dicit Augustinus in 4. libro, de Vnico baptismo paruulorum: Baptismi vicem aliquando implere passionem, de latrone illo, cui non baptizato dictum est, Hodie mecum eris in paradiso, beatus Cyprianus non leue documentum assumit: quod etiam atq; etiam considerans, inuenio non tantum passionem pro nomine Christi, id quod baptismo deerat, posse supplere: sed etiam fidei, confessionemque cordis, si forte ad celebrandum mysterium baptismi, in angustiis temporum succurri non potest.

Cap. 22.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod alia duo baptismata includuntur in baptismo aquæ: qui efficaciam habet & ex passione Christi & ex Spiritu sancto. Et ideo per hoc non tollitur vnitas baptismatis.

q. 60. ar. 1.

¶Ad secundum dicendum, quod (sicut supra dictum est) sacramentum habet rationem signi. Alia vero duo conueniunt cum baptismo aquæ, non quidem quantum ad rationem signi, sed quantum ad effectum baptismatis. & ideo non sunt sacramenta.

Cap. 10. li. 4.

¶Ad tertium dicendum, quod Damascen. ponit quædam baptismata figuralia: sicut diluuium, quod fuit signum nostri baptismi, quantum ad saluationem fidelium in Ecclesia, sicut tunc paucæ animæ saluæ factæ sunt in arca: vt dicitur 1. Pet. 3. Ponit etiam transitum maris Rubri, qui significat nostrum baptisma, quantum ad liberationem à seruitute peccati. Vnde & Apostolus dicit 1. Corinth. 10. quod omnes baptizati sunt in nube & in mari.

Ponit etiam ablutiones diuersas, quæ fiebant in veteri lege præfigurantes nostrum baptisma, quantum ad purgationem peccatorum. Ponit etiam baptismum Ioannis, qui fuit præparatorius ad nostrum baptisma.

ARTICVLVS XII.

¶ Virum baptismus sanguinis sit potissimus inter alia baptismata.

4. dist. 4. q. 3. ar. 2. & Hebr. 6. col. 3 fin.

AD DVODECIMVM, sic proceditur. Videtur quod baptismus sanguinis non sit potissimus inter tria prædicta baptismata. Baptismus enim aquę imprimit characterem. Quod quidem baptismus sanguinis non facit. Ergo baptismus sanguinis nõ est potior, quam baptismus aquæ.

2 ¶Præterea, Baptismus sanguinis non valet sine baptismo flaminis, qui est per charitatem: dicitur enim 1 ad Corinth. 13. Si tradidero corpus meum ita, vt ardeam: charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. Sed baptismus flaminis valet sine baptismo sanguinis: non enim soli martyres saluantur. Ergo baptismus sanguinis non est potissimus.

3 ¶ Præterea, Sicut baptismus aquę habet efficaciam à passione Christi (cui secundum prædicta respondet baptismus sanguinis) ita passio Christi efficaciam habet à spiritu sancto: secundum illud Hebræo 9. Sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum obtulit semetipsum pro nobis, emundabit conscientiam nostra ab operibus mortuis, &c. Ergo baptismus flaminis potior est, quam baptismus sanguinis. Non ergo baptismus sanguinis est potissimus.

Habetur in lib. de eccl. dogm. c. 74.

¶SED CONTRA est, quod Augustinus ad Fortunatũ, loquens de comparatione baptismatum, dicit: Baptizatus confitetur fidem suam coram sacerdote, martyr coram persecutore: ille post confessionem aspergitur aqua: hic sanguine: ille per im-

¶ Super Quæstionis sexagesimæ septimæ Articulum primum.

positionem manus Pontificis, recipit Spiritum sanctum: hic templum efficitur Spiritus sancti.

Art. præc. In corpore omnia clara sunt. Dubium tamen vnum restat, quo pacto verum sit, dicõnis non conuenire prędicandi & baptizandi officium, quum in diaconorum ordinatione

Art. præc. expressè dicatur, Diaconum oportet ministrare ad altare, baptizare & prædicare: ex quo loco habetur argumentum, & contra rationem Autoris, & contra conclusionem. Contra rationem quidem: quia dum hic exponitur, ministerium diaconi respicere altare, apparet diaconos non nisi vt ministros se habere ad altare: sed respectu aliorum actuum puta prędicandi & baptizandi) non potest inferri quod ministerialis: tantum deseruiant. Contra cõclusionem autem: quia expresse attribuitur sibi & baptizare & prædicare.

¶Ad hoc dicitur, quod vtrunque verum est, dummodò intelligẽdo. Nam ad diaconos spectat & baptizare & prędicare ex impositione: hoc est si ab episcopo, cui presbyterio sibi imponatur, vt Pelagius dicit de conse. distinct. 4. cap. diaconos. Non spectat autem ad diaconos prædicare aut baptizare ex officio, vt in cap. conflat. de consecra. distinct. 4. dicitur. Ratio quoque hiera: solida cõstat fundata super officio diaconi absolutè: ex quo enim officium est ministrare, infertur rationabiliter, quod si aliqs superiorum se immisceat, non nisi ministerialiter ad eos se habet: & propterea recte infertur, non competere sibi ex officio prædicare, aut baptizare. Cum quo tamen stat (vt dictum est) quod vtrumque potest ei competere ex impositione: hoc enim ordẽ dicit ministrũ ipsum esse officialium eorum, qui ex officio hæc possunt.

In corp.

¶ Super Quæstionis sexagesimæ septimæ Articulum secundum & tertium.

IN articulis secundo & tertio hoc solum pro nouitio notandum est, quod quum in calce secundi articuli dicitur, Effectus baptismi per eius baptismi aliud suppleri potest, intelligendum est de integro effectu baptismi. Integer tamen quidem effectus baptismi claudit in se characterem, & propterea licet gratia cum remissione totius culpæ & pœnæ, possit fieri baptismo supplenti (vt patet in Latro-

ARTICVLVS I.

¶ Virum ad officium diaconi pertineat baptizare.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod ad officium diaconi pertineat baptizare. Simul enim inungitur à Domino officium prædicadi Euangelium & baptizandi: secundum illud Matth. vltim. Euntes docete omnes Gentes, baptizãtes eos, &c. Sed ad officium diaconi pertinet euangelizare. Ergo videtur quod etiam ad officiũ diaconi pertineat baptizare.

4. dist. 5. q. 2. art. 1 q 2. & dist 7. q. 3. art. 1. q. 1. ca. cor. & dist. 23 q. 2. art. 5. q. 2. cor.

2 ¶Præterea, secundum Dionysium 5. cap. Eccles. hier. purgare pertinet ad officium diaconi. Sed purgatio à peccatis maximè fit per baptismum: secundum illud Ephes. 5. Mũdans eam lauacro aquæ in verbo vitæ. Ergo videtur quod baptizare pertineat ad diaconum.

3 ¶Præterea, De beato Laurentio legitur, quod cum ipse esset diaconus, plurimos baptizabat. Ergo videtur quod ad diaconos pertineat baptizare.

¶SED CONTRA est, quod Gelas. papa dicit, & habetur in Decre. 93 dist. Diacones propriam constituimus observare mensuram. & infra, Absque Episcopo vel presbytero baptizare non audeant, nisi prędictis ordinibus longius constitutus, necessitas extrema compeliat.

Gel. 1. in epist. ad Epis. per lucaniam c. 9.

¶RESPONDEO dicendum, quod sicut cælestium ordinum proprietates & eorum officia ex eorum nominibus accipiuntur (vt Dionysi. dicit 7. cap. Cæles. hierar.) ita etiam ex nominibus ecclesiasticorum ordinum accipi potest quid ad vnũquemque pertineat ordinem. Dicuntur autem diaconi, quasi ministri: quia videlicet ad diaconos non pertinet aliquod sacramentum principaliter, & quasi ex proprio officio præbere: sed adhibere ministerium aliis maioribus, in sacramentorum exhibitione. Et sic ad diaconem non pertinet quasi ex proprio officio tradere sacramentum baptismi: sed in collatione huius sacramenti & aliorum, assistere & ministrare maioribus. Vnde Isidor. dicit, Ad diaconum pertinet assistere & ministrare sacerdotibus, in omnibus quæ aguntur in sacramentis Christi: in baptismo, sciliceet, in chrismate, in patena & calice.

¶AD PRIMVM ergo dicẽdum, quod ad diaconum pertinet recitare Euangelium in ecclesia, & prædicare ipsum per modum catechizantis. Vnde & Dionysius dicit, quod diaconi habent officium super immundos: inter quos ponit catechumenos. Sed docere, id est exponere Euangelium, pertinet propriè ad Episcopum, cuius actus est perficere: secundum Dionysium 5. cap. Eccles. hierarc. Perficere autem idem est quod docere. Vnde non sequitur quod ad diacones pertineat officium baptizandi.

Cap. 3. eccle. hier.

¶Ad secundum dicendum, quod sicut Diony. dicit 2. c. Eccl. hie. baptismus non solum habet purgatiuam, sed etiam illuminatiuam virtutem, & ideo excedit officium diaconi: ad quem pertinet solum purgare, scilicet vel repellendo immundos, vel disponendo eos ad sacramenti susceptionem.

¶Ad tertium dicendum, quod quia baptismus est sacramẽtum necessitatis, permittitur diaconibus necessitate vrgẽte in absentia maiorum baptizare: sicut patet ex autoritate Gelasij supra inducta, & hoc modo beatus Laurentius diaconus existens baptizauit.

ARTICVLVS II.

¶ Virum baptizare pertineat ad officium presbyterorum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q̃ baptizare non pertineat ad officium presbyterorum, sed solum episcoporum. Quia (sicut dictum est) sub eodẽ præcepto inungitur Matth. vlt. officium docẽdi & baptizandi, sed docere quod est perficere, pertinet ad officium episcopi: vt patet per Diony. 5. & 6. c. eccl. hier. ergo & baptizare pertinet tantum ad officium episcopi.

4. dist. 5 q. 2. art. 1. q. 2. Et di. 7. q. 3. ar. 1. q. 3. cor. Et di. 17. q. 3. art. 3. q. 2. cor. Et di. 24. q. 2. ar. 2. ad 1. & præc. ar. arg. 2.

2 ¶Præterea, Per baptismũ annumeratur aliquis populo Christiano, quod quidem videtur ad officium solius principis pertinere. sed principatum in ecclesia tenent episcopi: qui, vt dicitur, in glo. Luc. 10. tenent locum Apostolorum: de quibus dicitur in Psal. Constitues eos principes super omnem terram. ergo videtur quod baptizare pertineat solum ad officium episcopi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ne) character tamen suppleri non potest, & hoc loquendo de potentia ordinata sub diuina dispositiõis prouidentia.

Epi ad Lu diſredũ.

¶ *Super Quæstionis sexagesimæ septimæ Articulum quartum & quintum.*

Li.2.c.24.

IN articulis quarto & quinto dubiũ occurrit commune multis articulis, An baptizare extra necessitatis casum eo modo quo in necessitatis casu licet, sit peccatum mortale. Verbigratia, si laicꝰ extra casum necessitatis baptizaret: aut si vnus baptizaret duo simul, dicẽdo, Ego baptizo vos (quod in casu necessitatis licitum dicitur) & sic de aliis similibus Ecclesiæ ordinationibus erga baptismum non seruatis. Et est ratio dubij: quia Autor hoc tractans in calce corporis articu. 5 dicit, quod grauiter peccaret vterque, scilicet baptizans & baptizatus: & per hoc impediretur baptismi effectus, licet nõ tolleretur sacramentum. Vbi apparet ipsum sentire, quod est peccatum mortale: quoniam baptismi effectus non impeditur nisi per peccatum mortale.

Q.61. art. 2.& 6.

¶ Ad huius euidentiam, scito Scotum in 4 sent. distinct.6. sonare, quod baptizans plures simul extra articulum necessitatis, dicendo, Ego baptizo vos, peccat mortaliter: quia non seruat formam impositam sibi ab Ecclesia. Si tamen diligenter perspectũ fuerit, & distinctum, peccatum mortale dupliciter hic inueniri posse, aut secundum se hoc est ex suo genere: aut ex Ecclesiæ præcepto, cum mutationes, aut omissiones huiusmodi non constituãt actum sacrilegum secundum se (quod ex eo pater, quod si actus esset secundum se sacrilegus, in nulla necessitate esset licitus) restat vt aliunde peccatum hoc sit mortale, si mortale est. Extriplici autem capite hoc dici posset. Vel ex inobedientia: & sic ad hoc quod esset mortale, exigeretur contẽptus. Vel ex præsumptione puta quia laicus præsumit actum sacerdotis. Vel ex modo institutionis ecclesiasticæ puta quia ritus talis seruatur vt quasi necessarius: sicut sacræ vestes exiguntur in consecratione Eucharistiæ.

Q.94.ar. 5.6.& 9.

Ex quibus apparet, quod solenniter baptizare tenetur sub peccato mortali seruare

Est Bedæ luc.10.

Q.65. art. 3.ad 4.

3 ¶ Præterea, Isidoꝰ dicit, quod ad episcopum pertinet basilicarum consecratio, vnctio altaris & consectio chrismatis, ipse ordines ecclesiasticos distribuit, & sacras virgines benedicit. Sed his omnibus maius est sacramentum baptismi. Ergo videtur quod multo magis ad officium solius episcopi pertineat baptizare.

¶ SED CONTRA est, quod Isidor. dicit in lib. de officiis: Constat baptisma solis sacerdotibus esse traditum.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sacerdotes ad hoc consecrantur, vt sacramentum corporis Christi conficiant, sicut supra dictum est. Illud autem est sacramentum ecclesiasticæ vnitatis, secundum illud Apostoli 1. Corinth. 10. Vnus panis & vnum corpus multi sumus omnes qui de vno pane & de vno calice participamus. Per baptismum autem aliquis fit particeps ecclesiasticæ vnitatis, vnde & accipit ius ad mẽsam Domini accedendi. Et ideo sicut ad sacerdotem pertinet cõsecrare Eucharistiam (ad quod principaliter sacerdotium ordinatur) ita ad proprium officium sacerdotis pertinet baptizare. Eiusdẽ enim videtur esse operari totum, & partem in toto disponere.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod vtrunque officium, scilicet docendi & baptizandi, Dominus Apostolis iniunxit, quorum vicem gerunt episcopi: aliter tamen & aliter. Nam officium docendi commisit eis Christus, vt ipsi per se illud exercerent, tanquam principalissimum vnde & ipsi Apostoli dixerunt Act. 6. Non est æquũ nos relinquere verbum Dei, & ministrare mensis. Officium autem baptizandi commisit Apostolis, vt per alios exercendum. Vnde & Apostolus dicit 1. Corinth. primo. Non misit me Christus baptizare, sed euangelizare. Et hoc ideo: quia in baptizando nihil operatur meritum & sapientia ministri, sicut in docendo, vt patet ex supra dictis. In cuius etiam signum nec ipse Dominus baptizauit, sed discipuli eius: vt dicitur Ioannis 4. Nec tamen per hoc excluditur, quin episcopi possint baptizare. quia quod potest potestas inferior, potest & superior. Vnde & Apostolus ibidem dicit se quosdã baptizasse.

¶ Ad secundum dicendum, quod in qualibet republica, ea quæ sunt minora, pertinent ad minora officia, maiora vero maioribus reseruantur: secundum illud Exod. 18. Quicquid maius fuerit, referant ad te, & ipsi tantummodo minora iudicent. Et ideo ad minores ciuitatis principes pertinet disponere de infimo populo: ad summos autem principes pertinet disponere ea quæ pertinẽt ad maiores ciuitatis. Per baptismũ autem non adipiscitur aliquis, nisi infimũ gradum in populo Christiano. Et ideo baptizare pertinet ad minores principes ecclesiæ, id est ad presbyteros, qui tenent locum septuaginta duorum discipulorum Christi: vt dicit gl. Lucæ 10.

¶ Ad tertium dicendum, quod (sicut supra dictum est) sacramentum baptismi est potissimum necessitate: sed quatum ad perfectionem sunt quædam alia potiora quæ episcopis reseruantur.

ARTICVLVS III.

¶ *Virum laicus possit baptizare.*

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod laicus baptizare non possit. Baptizare enim (sicut dictum est) proprie pertinet ad ordinem sacerdotalem. Sed ea quæ sunt ordinis, non possunt committi non habenti ordinem. Ergo videtur quod laicus qui non habet ordinem, baptizare non possit.

2. ¶ Præterea, Maius est baptizare, quam alia sacramentalia baptismi perficere: sicut catechizare, & exorcizare, & aquam baptismalem benedicere. Sed hæc non possunt fieri à laicis, sed solum à sacerdotibus. Ergo videtur, quod multo minus laici possint baptizare.

3 ¶ Præterea, Sicut baptismus est sacramentum necessitatis, ita & pœnitentia. Sed laicus non potest absoluere in foro pœnitentiali. Ergo neque potest baptizare.

¶ SED CONTRA est quod Gelasius papa & Isidor. dicũt, quod baptizare necessitate imminente, laicis Christianis plerũque conceditur.

¶ RESPONDEO dicendum, quod ad misericordiam eius qui vult omnes homines saluos fieri, pertinet vt in his quæ sunt de necessitate salutis, homo de facili remedium inueniat. Inter omnia autem sacramenta maxime necessitatis est baptismus: qui est regeneratio hominis in vitam spiritualem: quia pueris aliter omnino subueniri non potest: & adulti non possunt aliter quam per baptismum plenam remissionem consequi, & quantum ad culpam & quantum ad pœnam. Et ideo vt homo circa remedium tam necessarium defectum pati non possit, instituit est, vt & materia baptismi sit * communis, scilicet aqua, quæ à quolibet de facili haberi potest, & minister baptismi etiã sit quicunque non ordinatus, ne propter defectum baptismi, homo saluti suæ dispendium patiatur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod baptizare pertinet ad ordinem sacerdotalem, secundum quandam conuenientiam & solennitatem: non autem hoc est de necessitate sacramẽti. Vnde etiam si extra necessitatis articulũ laicus baptizet, peccat quidem: tamen sacramentum baptismi confert, nec est rebaptizandus ille qui sic est baptizatus.

¶ Ad secundũ dicendum, quod illa sacramentalia baptismi pertinent ad solennitatem, non autem ad necessitatem baptismi. Et ideo fieri non debent nec possunt à laico, sed solum à sacerdote: cuius est solenniter baptizare.

¶ Ad tertium dicendum, quod (sicut supra dictum est) pœnitentia non est tantæ necessitatis sicut baptismus. Potest enim per contritionem supplieri defectus sacerdotalis absolutionis, quæ non liberat à tota pœna: nec etiam pueris adhibetur. Et ideo nõ est simile de baptismo, cuius effectus per nihil aliud suppleri potest.

ARTICVLVS IIII.

¶ *Virum mulier possit baptizare.*

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod mulier nõ possit baptizare. Legitur enim in Carthaginensi concilio, quod mulier, quanuis docta & sancta, viros in conuentu docere vel aliquos baptizare non præsumat. Sed nullo modo licet mulieri docere in cõuentu: secundum illud 1. Cor. 14. Turpe est mulieri, in Ecclesia loqui. ergo videtur quod nec etiam aliquo modo mulieri liceat baptizare.

2 ¶ Præterea, Baptizare pertinet ad officium prælationis: vnde à sacerdotibus habentibus curam animarum debet accipi baptismus. Sed hoc non potest competere mulieri: secundum illud 1. Timo. 2. Docere mulieri non permitto: nec dominari in virum, sed subditam esse. Ergo mulier baptizare non potest.

3 ¶ Præterea, in spirituali regeneratione videtur aqua habere locum materni vteri (vt Augustinus dicit super illud Ioan. 3. Numquid homo potest in ventrem matris suæ iterato introire, & renasci?) ille autem qui baptizat, videtur magis habere patris officium. Sed hoc nõ competit mulieri. Ergo mulier baptizare non potest.

¶ SED CONTRA est quod Vrbanus Papa dicit, & habetur

Can. super quibus.

nirum Ecclesiæ. Quod non ita intelligas, vt eu iussisset cathecumine omisso fit peccatũ mortale, similiter si laicus solẽniter baptizare præsumeret, à mortali non excusaretur sed vbi absque solemnitate baptizaret, & contemptus atque præsumptio deesset extra necessitatis articulum (puta quia credunt se bene facere) mortale peccatum non video. Ivo Innocentiꝰ 111. à venialibus etiam peccato excusat eum, qui credens se bene facere, baptizauit seipsum. Dicit enim in exp. desiderauerunt, de baptismo & eius effectu, de Iudeo in mortis articulo baptizante seipsum, si talis continuo decessisset, ad patriam protinus euolasset.

D. 4.de. 2.2.dist. Et 4.dist. q.2.ar.1. q.1.& 3.dist.6.q.1. 2.q.ult.

3. ar.praec.

Locis citatis.

¶ Ex quo loco argumentum sumitur magnum, quod si error committãs circa baptismum talius ac talis hæresis vt tollat baptismũ (qualis est error baptizantis seipsum) ex cultus non solum à mortali, sed etiam à venialibus propter conditionem personæ, alio quin non esset verum, quod fatum ad patriam euolasset. multo magis opinio ignorantis se bene facere excusabit à mortali baptizantem seipsum subditum antistibus, & erantem solum in hoc, quod necessitatis articulo non aderant.

* Alias communissima.

D. 66.

¶ Nec verba Auctoris hic docent oppositum quoniam baptismi effectus plenus impeditur ex peccato veniali. Peccãs enim venialiter dum baptizatur, nec omnis pœna, nec omnis culpæ remissionem adipiscitur quanuis gratiam cõsequatur.

Auct. quæst.

Posset quoque dici, quod Autor de præsumentibus, & non de simpliciter facientibus intelligitur.

¶ *Super Quæstionis sexagesimæ septimæ Articulum sextum.*

ARTICVLVS V.

¶ *Virum non baptizatus, possit sacramentum baptismi conferre.*

TItulus vt sonat. ¶ In corpore articuli est vna distinctio de forma: qua plures simul baptizantes possent vti. Altera est: Nos te baptizamus. Altera est, vt vterque diceret, Ego te baptizo. Et primo exeminatur, & respondetur quæstioni iuxta primam formam: secundo iuxta secundam.

Supra ar. 3. & locis ibidẽ ita dictis.

Vtrque ar. 3. & locis ibidẽ notatis.

¶ Quo ad primum recitatur opinio vna, dicentium non valere baptismum, si plures dicant, Nos te baptizamus quia non seruatur forma Ecclesiæ, quæ habet quod in singulari persona mittitur exprimatur, dicendo, Ego te baptizo.

¶ Deinde contra hanc rationem Autor arguit, imo eam excludit ex multo maiori recessu

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod ille qui non est baptizatus, non possit sacramentum baptismi conferre. Nullus enim dat quod non habet. Sed non baptizatus non habet sacramentum baptismi. Ergo non potest ipsum conferre.

Conc. 4. can. 33.

2 ¶ Præterea, Sacramentum baptismi confert aliquis, inquantum est minister Ecclesiæ. Sed ille qui non est baptizatus, nullo modo pertinet ad Ecclesiam, scilicet nec re nec sacramento. Ergo non potest sacramentum baptismi conferre.

3 ¶ Præterea, Maius est sacramentum conferre, quam suscipere. Sed non baptizatus habetur in Decretis, 30. q. 3. Super quibus consuluit nos tua dilectio, hoc videtur nobis hac sententia respondendum, vt baptismus sit, si instante necessitate fœmina puerum in nomine sanctæ Trinitatis baptizauerit.

¶ RESPONDEO dicendum, quod Christus est qui principaliter baptizat, secundum illud Ioan. 1. Super quem videritis Spiritum descendentem & manentem, hic est qui baptizat. Dicitur autem Col. 3. quod in Christo non est masculus & fœmina. Et ideo sicut masculus laicus potest baptizare quasi minister Christi, ita etiam & fœmina. Quia tamen mulieris est vir, & caput viri est Christus (vt dicitur 1. Cor. 11.) non debet mulier baptizare, si adsit copia viri: sicut nec laicus præsente clerico, nec clericus præsente sacerdote, qui tamen potest baptizare præsente episcopo: eo quod hoc pertinet ad officium sacerdotis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quod sicut mulieri non permittitur publice docere, potest tamen priuata doctrina vel monitione, aliquem instruere: ita non permittitur ei publice & solenniter baptizare sed tamen potest baptizare in necessitatis articulo.

¶ Ad secundum dicendum, quod quando baptismus solenniter & ordinarie celebratur, debet aliquis sacramentum baptismi suscipere à presbytero curam animarum habente, vel ab aliquo vice eius. Hoc tamẽ requiritur in articulo necessitatis, in quo potest mulier baptizare.

¶ Ad tertium dicendum, quod in generatione carnali masculus & fœmina operantur secundum virtutem propriæ naturæ: & ideo fœmina non potest esse principium generationis actiuum, sed passiuum tantum. Sed in generatione spirituali neuter operatur in virtute propria, sed instrumentaliter tantum per virtutem Christi: & ideo eodem modo potest vir & mulier in casu necessitatis baptizare. Si tamen mulier etiam extra casum necessitatis baptizaret, non esset rebaptizandus: sicut & de laico dictum est. Peccaret tamen ipsa baptizans, & alij qui ad hoc cooperarentur: vel baptismũ ad ea suscipiendo, vel ei baptizandum aliquæ offerendo.

ARTICVLVS VI.

¶ *Virum plures possint simul vnum baptizare.*

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod plures possint simul vnum baptizare. In multitudine continetur vnum, sed non connertitur. Vnde videtur quod quicquid potest facere vnus, possint facere multi, & non econuerso: sicut multi trahunt nauem quam vnus trahere non posset. Sed vnus homo potest baptizare, ergo & plures possunt simul baptizare.

4. di 3. ar. 2. q. 2. ad 1. & 2 di. 6. q. 2. ar. 1. q. 1. ad 3.

2 ¶ Præterea, Difficilius est quod vnum agens agat in plura, quam quod plures agentes agant simul in vnum. Sed vnus homo potest simul plures baptizare, ergo multo magis plures possunt simul vnum baptizare.

3 ¶ Præterea, Baptismus est sacramentum maximæ necessitatis. Sed in aliquo casu videtur esse necessarium, quod plures simul vnũ baptizẽt: puta si aliquis paruulus esset in articulo mortis, & adessent duo, quorum alter esset mutus, & alter manibus & brachiis careret: tunc enim oporteret quod mutilatus verba pro-

Refertur 1.q.1.c. si quis per ignorantiam. & de cons. dist. 4. cap. Romanus. Cap. 13.

* Alias consilij.

De cons. dist. 4. c. Quos pa-

De cons. di. 4. c. 1. A quodam Iudæo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

formæ Græcorum à forma nostra. Et stat ratio in hoc, quod ad tollendam veritatem baptismi nō sufficit recessus ab ista forma, Ego te baptizo: quia si recessus sufficeret, apud Græcos non esset baptismus, quoniam forma eorum multo magis recedit ab hac nostra, quam recedat ista. Nos te baptizamus: quia non mutatur nisi singulare in plurale, ibi vero omnino omittitur persona ministri & in ferta persona exprimitur actus, dicendo, Baptizetur, &c.

¶ Demum aliam rationem reddit Autor ex parte intentionis exp̄icitus: scilicet quia hæc forma, Nos te baptizamus, explicaretur intentio ministrorū quo ad hoc quod plures conueniūt ad vnum baptismum conferendum: Ex quo formatur talis ratio. Homo non baptizat nisi vt minister Christi: ergo oportet ministrum esse vnum, vt Christi vnitatem repræsentet: sed in dicta forma explicatur contrarium, quia explicatur pluralitas ministrorum ergo dicta forma videtur tollere baptismum. Et confirmatur huiusmodi vnitas auctoritate Apostoli Paul.

¶ Quo ad secundum, ponuntur duo modi quibus hoc contingere posset, scilicet vel alterorum præsentia, & reliquorum, & sic dicitur quod solus præsentis baptizaret. Vel vterque simul concurrente, & sic dicitur, quod Christus per vtrūque vnum baptismum conferret.

¶ Circa ea quæ hic dicuntur, aduerte primo, dupliciter contingere duos simul baptizare, vel vterque totum facit & dicente: vel alter dicente, & altero faciente, Autor secundum modum refert: ac tandum hic in responsione ad vltimum. De primo autem modo tantum loquitur in hoc corpore articuli.

¶ Aduerte secundo rationem litera ad concludendum ineptam esse formam illam Nos te baptizamus, non afferri ab Autore assertiuè, sed opinatiuè: vt sua monstrant verba etiam replicata, dum dicit, Quo quidem videtur esse contra rationem ministri & postea subdit, Ideo contraria intentio videtur excludere sacramentum.

¶ Aduerte tertio Autorem superius, q. 66. ar. 5. ad quartum asserre duas alias rationes ad excludendam eandem formam, scilicet, Nos te baptizamus. Prima ratio est quia actus multiplicatur secundum multiplicationem agentium, si perfectè ab vno quoque agatur: sed baptismus est actus ab vnoquoque baptizante perfectus: ergo vnus baptismus non est à duobus. Secunda ratio est quia mutaretur forma baptismi, dicendo, Nos baptizamus: quia dicere, nos, non est idem dicere quod, ego & ego, sed ego & ille. Quæ ideo repetita hic sunt à me supra superius ad hunc locum me remisi.

¶ Circa hanc doctrinam, dubium primo occurrit ex Durando in 4. sent. d. 5. q. 2. ar. 1. Primo enim contra omnes dictas rationes Autoris procedit. Et primam quidem rationem, Actus multiplicatur, &c. dicit non concludere in agentibus per voluntatem, & eam militare contra Autorem, ponentem plures ficerdotes posse simul conficrare eandem hostiam: pæ enim est vtrobique iudicium, quo ad multiplicationem actus ab agente. Secundam verò rationem de mutatione formæ, dicit non cogere tquia mutatio formæ, quantum ad illud quod non est de necessitate formæ, non tollit sacramentum: sic autem est in proposito. Tum quia expressio ministri non est de necessitate formæ baptismalis: vt patet de forma Græcorum: ergo multo minus est de necessitate eius expressio ministri in singulari numero. Tum quia hæc forma, Nos te baptizamus, prolata ab vtroque ex parte cuiuslibet dicentis, resolvitur in istam, Ego baptizo te, vbi nulla apparet mutatio secundum seusum à forma, Romanæ Ecclesiæ. Et Petrus de Palude in 4. sent. dist. 3. q. 2. ar. 3. approbans hæc Durandi, adungit, quod sicut forma illa vt proferatur ab isto, resolvitur in hanc, Ego te baptizo, & hic baptizat: sic econuerso vt proferatur ab altero, resolvitur in hanc, Ego baptizo & hic baptizat: ac per hoc seruatur forma Ecclesiæ Romanæ, quo ad sensum, quia vterque dicit secundum sensum, Ego baptizo te, &c.

¶ Contra tertiam autem rationem de expressione plurium ministrorum, arguit Durandus tripliciter. Primo, Vnitas ministri vel exigitur ad baptismum secundum rem, aut secundum expressionem, puta quod quilibet minister exprimat se vt vnum. Non potest dici primum: quia tunc modi dicit, quod duo simul possunt baptizare eundem, si vterque dicat, Ego te baptizo. Secundum autem nō est rationabile, tum quia expressio ministri non est de necessitate sacramenti: tū quia si exigitur ministrum exprimi secundum congruentiam ad principale agēs (vt tu assumis) quum principale agens sit Trinitas, congruentius exprimi deberet minister in numero pluralitum quàm modus exprimendi ministrum nihil videtur facere ad sacramentum: sufficit enim principale agens & actum exprimere.

¶ Contra cōclusionem dictam, scilicet si baptismus à pluribus datur, dicentibus, Nos te baptizamus, non valet baptismus, arguit Petrus de Palude ibidem.

¶ Tum, quia quando plures vxores poterant simul nubere vni viro, non referebat an quælibet diceret: Accipio te in virum, an accipimus te in virum, secundum illud Isaiæ 4. Innouetur nomen tuum super nos, &c.

¶ Tum quia dicendo, Baptizamus te, magis exprimitur vnitas baptismi, quam vtroque dicente vni, Ego te baptizo. Apparet enim singulos seorsum baptizare ac per hoc distinctos duos baptismos conferendo autem, baptizamus, apparet conuenire in vno baptismate. Et confirmatur: quia sicut de essentia est expressio adunitas saltem de consequentia est expressio vnitatis vel pluralitatis actus.

¶ Tum quia duobus existentibus Officialibus in solidū, & ambobus volentibus idem facere simul, congruentius est, vt dicant, Mandamus vt quilibet per se dicat, Mando aut pronuntiamus, aut pronuntiamus, quā vt quilibet per se dicat, Mando aut pronuntio.

¶ Tum quia plurale nō est nisi geminatum singulare, idem enim fuit se dicere, Sortes & Plato currunt: & dicere, Sortes currit & Plato currit. Et patet ratione idem est in prima persona: Et quia verba sacramentalia efficiunt quod significant: quæ æquipollent in significando, æquipollent etiā in efficiendo. Tenēte que propterea Durandus & Petrus oppositā cōclusionem: quamus tamen cohibeat.

¶ Circa Autoris processum, dubium occurrit de sufficientia. Videtur enim insufficienter tractare quæstionem hanc dum discutiendo formas, quibus vti possent plures simul baptizantes, vnum non discutit nisi per formas seu formam secundum ritum Romanæ Ecclesiæ. Debuisset enim discutere eandem quæstionem secundum formam, qua vtitur Ecclesia Græca, & deceruisiare, an secundum illam formam possent multi simul baptizare vnum.

¶ Circa secundum modum concessum communiter, quo plures possunt simul baptizare vnum (scilicet quolibet baptizante dicente, Ego te baptizo) dubium restat, quomodo fieri aut intelligi potest, duo agentia tota, quamus instrumēta eiusdem rationis, producere efficaci ter simul vnum effectum nō intentum aut perfectum magis, quam si ab vno eorum tantū produceretur. Et hoc in subiecto capaci perfectioris seu intentioris effectus (quale est anima nostra) & de effectu, suscipiente magis & minus: qualis est gratia. Videtur enim non intelligibile.

¶ Circa principale quæstium, dubium adhuc restat, an baptismus de necessitate sacramenti exigat vnitatem ministri. Ex hac enim litera non habetur responsio simpliciter & absolutè: sed tantum habetur, quod secundum vnam formam possunt plures conferre vnum baptisma, & secundum aliam formam, non. Secundus autem dicit in sexta distinctione, quarto sententiarum, quod vnitas ministri est ab institutione Christi: Durandus vero asserit oppositum. Petrus autem dicit, quod vnitas ministri non est de substantia sacramenti, vt dicunt communiter omnes. Ex quibus apparet potest, quæstionem hanc remanere dubiam.

¶ Ad hæ dubitationes sic respondendum est, vt primo dicatur ad vltimum, tanquam eam, ex cuius claritate reliquarum solutio facilius percipietur.

¶ Ad euidentiam autem quæstionis vltimæ dicendum primo est, quid est hic ma nifestum, & quid occultum. Duobus igitur modis intelligi potest vnitas ministri. Vel quod vnitas ministri non possit integrari ex pluribus personis: sic quod non potest contingere in ministro, quod vnius totalis ministri conflurgat ex multi: partialibus personis comministrantibus, puta sicut perfectus fabricator integratur ex multis simul trahentibus, vel sicut perfectus fabricator integratur ex multis partialibus ministeriis: Et sic in hoc communiter doctores conueniunt, tenendo partem negatiuam, scilicet quod vnitas ministri baptismi non potest confurgere ex pluribus personis partialiter concurrentibus: propterea eo quod si vnus abluit, & alter profert verba, baptismus nullus est: oppositum enim esset si minister baptismi ex duabus personis partialiter concurrentibus integrari posset. Alio autem modo vnitas ministri potest intelligi per exclusionem plurium totalium ministrorum: puta an baptismus ita exigat vnum totalem ministrum, quod si duo totales ministri simul concurrāt, baptismus nullus sit. Et in hoc quoque sensu conueniunt communiter doctores tenentes partem, negatiuam, scilicet quod non requirit baptismus talem vnitatem ministri, propterea enim dicunt, quod si duo simul proferant singuli verba, & abluāt eidem baptismus verus est: quia neuter alterius factum irritat. Hæc duo sunt quæ pro manifestis habentur.

¶ Latet

¶ Latet autem, absolute loquendo, an vnitas & pluralitas ministri per accidens se habeant vel per se ad sacramentum baptismi. Durandus enim tenet quod per accidens: Autor autem tenet quod per se. Et hoc est verū. Quod ex eo euidenter patet, quod manifestè per accidens etiā extraneum contingit vnum baptismū esse à duobus ministeriis: nulla enim ratio id requirit, quamus permittat.

Amplius, quando baptismus est à pluribus ministris, non est omnino vnus, quoniam sunt tunc duæ formæ numero, duę materię & actiones numero: ac per hoc duo baptismi sacramenta actiuè, & solus interior baptismus animæ vnus est. Patet ad hoc: quia sacramentum baptismi integratur ex rebus & verbis à ministro, &c. sed in casu proposito sunt duo numero integra ex reb̄ & verbis, &c. ergo sunt duo sacramenta actiuè, vnus ergo numero baptismi sacramentum vnum ministrum exigit. Et hoc 1466. 21. 3. ea quod Autoris prima ratio concludit, quod scilicet actus multiplicatur à multiplicatione agentis totalis: seu (quod idem est) si perfectè ab vnoquoque fiat.

Vnde cohibenda est lingua dicentium accidere sacramenta vnitatem vel pluralitatem ministerij: quoniam pluralitas ministrorum totaliū, vel sicut perfectus fabricator integratur ex multis partialibus ministeriis: & sic in hoc communiter doctores conueniunt, tenendo partem negatiuam, scilicet quod vnitas ministri baptismi non potest confurgere ex pluribus personis partialiter concurrentibus: propterea eo quod si vnus abluit, & alter profert verba, baptismus nullus est: oppositum enim esset si minister baptismi ex duabus personis partialiter concurrentibus integrari posset. Alio autem modo vnitas ministri potest intelligi per exclusionem pluralitatem numeralē exterioris sacramenti: & omnino per accidens inuenitur ad vnum numero effectū sacramenti. Mirabile autem est, non aduertisse ad propriam vocem. Nam si subtiliter perspectum fuerit, apparebit quod impossibile est vnum & idem sacramentum baptismi esse à duobus totalibus ministris, quibus ponatur vnum & eundem effectū esse ab vtrisque. Quanta enim differentia est inter baptismum & eius effectum, tanta differentia est inter affirmationem vnius vel plurium baptismatum, & vnius vel pluriū effectuum baptismi. Et propterea quum baptismi sacramentum nō sit nisi ex tertio integrato ex rebus & verbis, (puta ex ablutione in aqua & forma verborum à ministro eū debita intentione & hic sunt omnia exteriora actiuè & passiuè duplicata (sunt enim duo perfecti ministri cum duabus intentionibus baptizandi, sunt duæ formæ sunt duæ ablutiones actiuæ & duæ passiuæ: vt patet si aspergatur qui baptizatur secundum diuersas sui partes) breuiter nihil deest ad pluralitatem totalem nisi pluralitas baptizati. Cuius vnitas vnitatem effectui baptismi dare potest: pluralitatem autem exterioris sacramenti non tollit. Notantes autem dicit pluralitatem totalem: quia qui baptizatur, licet secundum partem abluatur ipsum tamen suppositum est quod primo abluitur: baptizatur enim hic homo, & non caput eius. Vt per hoc licet secundum exteriores partes sint duæ ablutiones passiuæ: secundum tamen subiectum quod abluitur, non est nisi vna ablutio passiua: quia non est nisi vnus abluens. Et propterea dicitur & non est nisi vnus baptismus passiuè in eo qui baptizatur à duobus modo dicto, ex quibus omnibus habetur quod vnitas per se baptismi vnitatem exigit ministri perfecti.

¶ Sed qua ratione aut autoritate cogente vnitas ministri excludit pluralitatem partialium comministrantium, videndum restat. Autor siquidem ex duobus capitulis conatur hoc monstrare, scilicet ex parte formæ (vt patet in secunda ratione) & ex parte vnitatis principalis agentis, scilicet Christi, vt patet in tertia ratione. Autoritas vero duplex inducitur: altera ex decretis dist. 23. c. quorundam. Vbi ordo facer datus ab Episcopo operante & presbytero legente irritatur. Altera ex Euangelio, eo quod Dominus baptizanti commisit inuocationem Trinitatis. In oppositum autem partem affertur ratio, quia omnes fumus vnum corpus in Christo: singuli autem alter alterius membra: ac per hoc multi partialiter concurrentes, concurrunt vt vnum: imò concurrunt vt multa instrumenta vnius, scilicet Christi. Et hoc præcipuè habet locum in proposito: vbi constat quod Christus est qui baptizat, & homo nō nisi ministerialiter, vt Christi instrumentum concurrit.

¶ Et confirmatur: quia si Christus vtitur totalibus ministris ad vnum baptisma contra omnem rationē, multo magis credendum est quod vtitur pluribus ministris partialibus ad vnum baptismum necessitate, aut ratione ita exigente.

¶ Sustinet autem & Euangelij autoritas: quoniam Dominus dixit pluraliter, Baptizantes eos, infinuans per pluralem numerum, plures posse simul baptizare.

¶ Nec deest autoritas Apostolorum, quoniam de Petro & Ioanne legitur, quod

Infrà artt. ad 1.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in casu necessitatis vnus posset simul plures baptizare sub hac forma, Ego vos baptizo, puta si immineret ruina, aut gladius, aut aliquid huiusmodi, quod omnino moram non pateretur, vt sigillatim omnes baptizarentur. Nec per hoc diuersificaretur forma ecclesiæ: quia plurale non est nisi singulare geminatum, præsertim cùm pluraliter dicatur Matt. vltimo, Baptizantes eos, &c. Nec est simile de baptizante & baptizato: quia Christus qui principaliter baptizat, est vnus: sed multi per baptismum efficiuntur vnum in Christo.

¶ Ad tertium dicendum quod (sicut suprà dictum est) integritas baptismi consistit in forma verborum & in vsu materiæ. Et ideo neque ille qui tantùm verba profert baptizat, neque ille qui immergit. Et ideo si vnus verba proferat, & alius immergat, nulla forma verborum poterit esse conueniēs: neque enim poterit dici, Ego te baptizo (cum ipse non immergat, & per consequēs non baptizet) neque etiam poterit dici, Nos te baptizamus, cùm neuter baptizet. Si enim duo sint, quorum vnus vnam partem libri scribat, & alius aliam, non erit propria locutio, Nos scripsimus librum istum, sed synecdochica, inquātum totum ponitur pro parte.

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrum in baptismo requiratur aliquis qui baptizatum teneat de sacro fonte.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quod in baptismo nō requiratur aliquis, qui baptizatum de sacro fonte leuet. Baptismus enim nō-ster per baptismum Christi consecratur, & imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum, eadem enim ratione, qua plures simul conferebant sacramentum confirmationis, partialiter procul dubio concurrentes (quia nihil inordinatum faciebant) potest & nunc à pluribus simul partialiter baptismus dari.

¶ In hac difficultate neutram audeo partem asserere. Intellectui autem meo magis apparet verè esse, quod perfectus minister baptismi potest ex duabus personis partialiter concurrentibus intergrari, ea ratione qua ad Christum principaliter baptizatum non refert plurib⁹ partialibus instrumentis simul vti ad vnum baptisma, dummodo forma, materia & intentio debitè seruentur.

¶ Ad obiecta ex rationibus Autoris patebit in ipsarum discussione ac declaratione. Art. 3.

¶ Ad autoritatem autē ex decretis dicitur primò, quod ibi non irritatur ordo susceptus. Imò potius infinuatur oppositum: dum dicitur, gradum sacerdotij vel Leuitici ordinis, qué peruersè adepti sunt, amittant. Ser. 1. Do. infra oct. Epiph.

¶ Dicitur secundò, dato quod irritetur, quod duobus commissis in illa ordinatione ecclesiasticis ibi recitatis (scilicet quod Episcopus imponebat manus, & alius benedictionē dabat seu legebat: & quod istorū duorum vnus erat Episcopus, & alter presbyter) litera non explicat pro causa damnationis magis primum errore quàm secundum. Debet enim minister ordinis sacri, si ex duabus integraretur personis, consurgere ex duobus Episcopis, & non ex Episcopo & presbytero: quoniam soli Episcopo conuenit sacrum ordinem conferre.

¶ Ad autoritatem vero ex Euangelio, dicitur q̄ ex Domini verbis non habetur, quod inuocatio nem Trinitatis proferri debeat ab abluente, sed q̄ absoluens abluat in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, prolatis à se vel à socio. Propter quod signanter dixit in plur. li, Baptizantes in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti: ex eo enim quod non exprimitur prolatis à se, sufficit quod proferantur super ablutione, modo saluetur veritas formæ: vt in responsione ad vltimum explicabitur. Scito tamen, quod ad supra allatas dubitationes respondebitur, tenendo communem viam de vnitate ministri.

¶ Ad primum ergo dubium ex Durando dicitur, quod ratio autoris prima, Actus multiplicatur à multiplicatione agentis perfecti, est vera & solida, per se loquendo, impossibile est enim à pluribus perfectis agentibus eiusdem rationis non prouenire diuersos actus: intantū quod infra limites naturalis rationis loquendo, si duo talia agentia æquè approximarentur eidem omnino patienti nulla omnino inferretur per se passio: quia multiplicarentur duo simul contradictoria. Instantia autem Durandi de agentibus voluntatis, seipsam interimit, ponendo neutrum eorum concurrere vt agens perfectum. Paria enim sunt quo ad propositum, esse agentia imperfecta seu partialia, & concurrere vt agentia partialia.

¶ Ad obiectionem verò contra idem, ex eo quod duo sacerdotes eandē possunt hostiam confectare, dicitur quod tali casu essent duæ cōsecrationes quantum in se est, sicut etiam quando duo perfectè vnum baptizarent, vterque quantum in se est, conferret diuersum baptisma, sed per accidens (scilicet vnitatē hostiæ seu hominis qui baptizatur) vnum fit sacramentum, propter excellentiam principalis agentis, scilicet Christi, qui solus potest duobus totalibus instrumentis eiusdem rationis simul vti vt vno. Habes ergo ex prima autoris ratione plures vtrobique ministros, non posse simul vnum omnino baptismum conferre.

¶ Ad obiecta contra secundam rationem de mutatione formæ respondetur, q̄ esset ibi mutatio formæ contra substantialia.

¶ Et ad impugnationem huius dicitur quod licet expressio ministri non sit de necessitate formæ: est tamē de necessitate formæ, quod si exprimitur minister, exprimatur sine contrarietate ad veritatem sacramenti. Et hoc per illam vniuersalem regulam, In formis sacramentorum nihil debet poni contrarium. Pluralitas autem ministri contrariatur vnitati requisitæ ad vnitatem ministri: & propterea si exprimatur talis pluralitas expressè in forma, tollit veritatem sacramenti. Falsa est ergo illa conditionalis, si expressio ministri non est de necessitate, pluralitas ministri explicata per accidens se habet: habet enim se contrariè. Et quum subinogitur, quod ista, Nos te baptizamus, resolvitur in istas, Ego baptizo, &, iste baptizat, respondetur, quod hoc

Universidad de Deusto
Biblioteca

potest dupliciter accipi Primò, vt secundus exponens accidentaliter intelligatur: ac si diceret, ego baptizo, & iste curris. Alio modo, vt per se intelligatur, tanquam dicens quod ambo simul ministrabimus sacramentum baptismi. Et si primo modo sic acciperetur, idem videtur iudicium de hac forma, & de forma in qua ponitur aliquid impertinens: puta si quis diceret, ego te baptizo, & omnes alij astantes ad hoc consentiunt, in no mine Patris & Filij & Spiritus sancti. Et sic videtur quod ista forma sit bona. Sed videtur quod secundo modo sic accipiendo, non sit vera forma. Quia ad hoc quod aliquis per se intelligatur, requiritur quod ipse per se agat. Sed ille qui dicit, ego te baptizo, non per se agit, sed per ministrum. Ergo videtur quod non per se intelligatur. Et sic videtur quod non sit vera forma.

In corp.

Respondeo dicendum, quod in proposito tamen possit accidere duobus ex conducto vocalibus simul vnū baptizare, & vtroque alterum volente reuereri, per hoc quod vterq; alterius meminit ad hunc sensum, hoc est non exprimendum videretur eis, quod deberet vterque vti numero plurali. Sed infra proprius sensum stando exprimitur per has duas exponentes pluralitas contraria veritati ministri: & propterea ambæ simul destruunt veritatem primæ. Significant enim, quod duo simul, & non quod vnus baptizet duos: aut ē simul esse vnum sacramenti ministrum, supponitur impossibile, & contrariari veritati ministri.

¶ Ad argumenta Durādi contra tertiam rationem (scilicet quia minister exprimitur vt plures) respondeo sic, dicitur ad vtranque partem distinctitue, quòd vtraque istarū intellecta est vera. Ad baptismū enim vnum omnino, seu vnū secundum formam, exigitur vnitas ministri secundum rem. Nec opposition dixit Auctor: quoniam duobus simul baptizantibus, vtrorque eorum dicente & faciente, non est baptismus vnus secundum formam, sed secundum effectum. Quem etiam non haberet, nisi potestas Christi supplieret, vtens duobus tanquam duobus instrumentis vel vno: quemadmodum prius dictum est. Altera quoque pars distinctionis vera est negatiue: oportet enim exprimi ministrū vt vnum ad hunc sensum, hoc est non exprimi vt plures, quia pluralitas ministri exp̄essa, contrariatur veritati ministri. Vnde ad primam obiectionē de non necessaria expressione ministri, iam patet responsio.

¶ Ad secundum autem de congruentia ad principale agens, respondetur, quod ratio de validitate ministri propter vnitatem Christi in litera allata, non vt necessaria, sed vt probabilis inducta est, vt verba literæ sonant. Rationabilis autem est congruetia ministri ad Christū magis quàm ad Trinitatem personarum: quia in Euangelio inuenimus attributum baptismo tanquam baptizanti, non Trinitati, sed Christo: de quo scriptum est Ioan. 1. Hic est qui baptizat in Spiritu sancto. Minister autem baptizantis per eum influere se fatetur, dicendo, Ego te baptizo.

¶ Ad tertiam autem de impertinentia modi exprimendi ministri cōcedituer verum esse, si modus exprimendi non implicat aliquid contrarium veritati alicuius requisiti ad sacramentum: nunc enim sufficit exprimere eum tanquam principalem & actum ministri, quando nihil contrarium veritati sacramenti exprimitur.

¶ Ad dubium contra conclusionem, propter obiectā à Petro de Palude, respondendo fit itur ad primam obiectionem, quod non est simile de sacramento matrimonij & sacramento baptismi: quia sacramentū matrimonij fundatur super

matrimonio, vt est officium naturæ & propterea quæcunque sufficiunt ad efficiendum coniugium verum, vt est in officio naturæ, sufficienter etiam habent ad suscipiendum sacramentalitatem coniugij. Et quoniam non refert ad coniugium, vt est natura officium, pluraliter vel singulariter dicere, imò siue verbis, siue solis nutibus contensum exprimere: ideo sacramentum matrimonij detur esse prohibitū, vt habetur in Decret. 30. q. 1. cap. peruenit, & dictum est.

3 ¶ Præterea, Plures magis possunt instruere quā vnus solus. Si ergo ille qui suscipit aliquem baptizatum, teneretur eum instruere, magis deberent plures suscipere, quàm vnus solus, cuius contrarium habetur ex Decret. Leonis Papæ. Non plures, inquit, ad suscipiendum de baptismo infantem quàm vnus, accedant, siue vir siue mulier.

¶ SED CONTRA est quod Augustin. dicit in quodam sermone Paschali, Vos ante omnia tam viros quàm mulieres, qui filios in baptismate suscepistis, moneo, vt vos cognoscatis fideiussores apud Deū extitisse pro illis, quos visi estis de sacro fonte suscipere.

¶ RESPONDEO dicendum, quod vnusquisque obligatur ad exequendū officium quod accepit. Dictum est autē, quod ille qui suscipit aliquem de sacro fonte, assumit sibi officium pædagogi. Et ideo obligatur ad habendam curam de ipso, si necessitas immineret. sicut eo tempore & loco, in quo baptizati inter infideles nutriuntur. Sed vbi nutriuntur inter catholicos Christianos, satis possunt ab hac cura excusari, præsumendo quod à suis parentibus diligenter instruantur. Si tamen quocunque modo sentirent contrarium tenerentur secundum suum modum, saluti spiritualium filiorum curam impendere.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum quod vbi imminet periculum, oporteret esse aliquem doctum in diuinis, sicut Dionysius dicit, qui baptizatū de sacro fonte susciperet. Sed vbi hoc periculum non imminet, propter hoc quod pueri nutriuntur inter catholicos, admittuntur quicunque ad hoc officium: quia ea quæ pertinent ad Christianam vitam & fidem, publicè omnibus nota sunt. Et tamen ille qui non est baptizatus, non potest suscipere baptizatum (vt est declaratum in cōcilio Maguntino) licet non baptizatus possit baptizare, quia persona baptizāti est de necessitate sacramenti, non autem persona suscipientis: sicut dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, quod sicut est alia generatio spiritualis à carnali, ita etiam debet esse alia disciplina: secundum illud Hebræ. 12. Patres quidem carnis nostræ habuimus eruditores, & reuerebamur eos, non multò magis obtemperabimus Patri spirituū, & viuemus? Et ideo alius debet esse pater spiritualis à patre carnali nisi necessitas contrarium exigat.

¶ Ad tertium dicendum, quod confusio esset disciplinæ, nisi esset vnus principalis instructor. Et ideo in baptismo vnus debet esse principalis susceptor. Alij tamē possunt admitti, quasi coadiutores.

Et vera expositio exercens ly nos, est demonstratio vtriusque in prima persona, puta ego & alter ego, monstrato collega. Vel ad mussim dicendo, ego, & collega subiungeret, & ego nie enim exercet eum: significatum per ly nos, sicut dicendo in nominatiuo plurali, vos, non significatur bis tu, sed significatur tu significatur enim demonstratis duobus tu & tu. Et hoc est plurale esse tantum singulare geminatum. Ex quibus omnibus apparet manifeste, quod huiusmodi genitanto singularis in plurali ponit multitudinem personarum, quæ excluditur per vnitatem singularis. Et propterea in nullo adiuuat Argumentum inductum. Auctorem dicentem, quod per hoc variatur forma, & exprimitur pluralitas contraria veritati & vnitati ministri.

¶ Cum his omnibus tamen stato, quod si quis propriè deferens dignitati etiam in sacra

Loco citato in argumento.

Refertur de cō diff. 4 c. 21. Vos ante omnia.

Art præc.

Cap 7. fe cle. hier.

Refertur de cōsecrā. 4 c. in baptismate.

Art. præc.

Infrà 71. artic 1. ad 3. Et 4. di. 6. q. 2 art. 2. 3. Corin. & ad 3.

Cap. 11. & 12.

Cap. 14. 674.

in sacramentis, volens numero pluralis se suosq; actus significare, dixerit, Nos te baptizamus in nomine Patris & Filij & spiritus sancti, perfectum esset sacramentum baptismi, quoniam ex accommodatione vsus personæ excellentes vtuntur plurali pro singulari: ac per hoc ex huiusmodi vsus accommodatione huiusmodi nomina & verba in plurali numero significant singulares personas & singulares actus excellentium personarum: quāuis hoc nō significēt ex propria significationis impositione.

¶ Ad dubium de insufficientia processus literæ, respōdetur non esse Autorem diminutum: sed in suo processu cōprehendisse etiam quid dicendum sit secundū formam Græcorum. Et hoc in sao similidecalrando enim quòd non mutata forma, plures simul torum dicendo & faciendo possunt vnum baptizare, sufficienter declarauit quòd etiam secundum formam Græcorum hoc fieri potest vtoo: ministro abluente & dicente, Baptizetur seruus Christi, &c.

¶ Ad penultimam dēmum quæ hionem magis Phyfica quàm Theologicam, dicitur quod vnitas effectus sequitur vnitatem virtutis à qua caritur. Et propterea distinguendum est de causis eiusdem rationis simul concurrentibus, aut agunt virtutibus propriis aut agunt vt instrumenta tertij. Et dicēdum, quòd si sunt causæ agētes virtutibus propriis, impossibile est à duabus eiusdem rationis totalibus causis omnino vnum & eundē per se prouenire effectum: quoniam effectus ille esset per se ab vtraque natura. Si verò agūt virtute tertij, potest vnus & idē omnino esse dūr ab vtraque prouenire, vel, rectius loquendo, per vtramq; istorum virtutem proprias, sed virtutibus Christi, qui per illa operatur: ideo quoniam que instrumentales causæ eiusdem rationis per se & eas seu totales concurrere inueniātur simul in vnum operatū: vnica virtus Christi per illa vnum operatur effectum: quamuis illæ instrumentales causæ quantum in se est, duos fortirentur effectus. Et propterea diximus & dicimus, quod Christus ex sua potestatis excellentia potest simul vti duobus instrumētis totalibus vt vno: & defacto sic vtereturin casu proposito. Nec obstat huic responsioni dotrina superius habita de virtute exisitēte in sacramētis: oportet enim esse memoten, virtutē illam nihil aliud esse quàm vsum seborum & rerum sacramentalium. ad producendum sacramenti effectum. Vsum autem dico, non cuiuscunque vtentis, sed Christi vt superius declarauī est. Quomodo autem soluenda esset quæstio hæc à ponentibus in sacramento supradicta qualitatis virtutem, ipsi videsint, imò hinc pergendant se à veritate procul esse, si non poterunt intellectui satisfacere in hac quæstione absque miraculis.

¶ In responsione ad secundum, aduerte quòd si baptizando plures, non interc deret alia mutatio, quàm dicere, Baptizo vos, non videretur magna ad hoc necessitas exigi: quoniam ex solo concursu multorum videmus Romanam Ecclesiam mutare formam de singulari in plurale: quando ordinantur diaconi plures simul. dicit enim tunc Episcopus, Accipite potestatem, &c. Sed quoniam

QVÆSTIO SEXAGESIMA OCTAVA, De suscipientibus baptismum, in duodecim articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de suscipientibus baptismum.

¶ Et circa hoc quæruntur duo decim.

¶ Primò, vtrùm omnes teneātur ad suscipiendum baptismum.

¶ Secundò, vtrùm aliquis possit saluari sine baptismo.

¶ Tertiò vtrùm baptismus sit differendus.

¶ Quartò, vtrū peccatores sint baptizandi.

¶ Quintò, vtrum peccatoribus baptizatis sint imponenda opera satisfactoria.

¶ Sextò, vtrùm requiratur confessio peccatorum.

¶ Septimò, vtrùm requiratur intentio ex parte baptizati.

¶ Octauò, vtrùm requiratur fides.

¶ Nonò, vtrùm pueri sint baptizandi.

¶ Decimò, vtrùm pueri Iudæorum sint baptizandi inuitis parentibus.

¶ Vndecimò, vtrùm aliqui sint baptizandi in maternis vteris existentes.

¶ Duodecimò, vtrum furiosi & amentes sint baptizandi.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum omnes teneantur ad susceptionem baptismi.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod non teneantur omnes ad susceptioné baptismi. Per Christum enim non est homini bus arctata via salutis. Sed ante Christi aduentum poterant homines saluari sine baptismo. Ergo & post Christi aduentum.

2 ¶ Præterea, Baptismus maximè videtur esse institutus in remedium peccati originalis. Sed ille qui est baptizatus, cum non habeat originale peccatum, non videtur quod possit illud transfundere in prolem. Ergo filij baptizatorum non videntur esse baptizandi.

3 ¶ Præterea, Baptismus datur ad hoc, quod aliquis per gratiam à peccato mundetur. Sed hoc consequuntur illi qui sunt sanctificati in vtero sine baptismo. ergo nō tenetur ad suscipiendum baptismum.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnū Dei. Et in lib. de Ecclesiasticis dogmatibus dicitur: baptizatis tantum iter salutis esse credimus.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ad illud homines tenētur sine quo salutem

baptizatio simul plurium non fit communiter per immersionem, sed per aspersionem: ideo ad tot mutationes faciendas magna exigitur necessitas.

¶ In responsione ad tertium, aduerte tria: hic ad sensum litera. Primum est, q̄ baptizare sumitur secundum plures significationes: quandoque enim sumitur secundum propriam significationem: & tunc significat abluere. Quandoque verò sumitur extensa significatione pro integro sacramento, quatenus idem sit baptizare, quod sacramentū conferre. Et iuxta hunc sensum dicitur in hac litera, quod neuter baptizaret. Secundum est, quod Autor loquitur hic de baptismi forma apud Latinam Ecclesiā, quum dicit, Nulla forma verborum, &c. Tertium est quod loquutio pluralis in prima persona potest dupliciter exponi per duas singulares, vel per modum copulatiuæ vel copulatim. Et quando exponitur per modum copulatiue, habet vtranq; singularem seorsum verā. Verbi gratia, dicendo, nos trahimus nauem, habet ex ore cuiuslibet demonstrati per lynos, suam singularem veritāta: puta ego traho nauem: &, ego traho nauem: & sic de aliis trahentibus. Et iuxta hunc sensum procedit litera, dicendo quod neuter baptizaret: hoc est, neuter posset verè dicere, ego te baptizo: & similiter nec ter scribentium partem libri, posset verè dicere, ego scripsi hūc librum. Quando verò copulatim exponitur: non exigitur quòd aliqua singularis sit veracimò ſtat veranq; singularem esse fallam. Verbi gratia, Si iudices delegati simul, ita quòd ambo simul, & neuter sine altero possit iudicare, proferendo sententiam, verè dicerent, Nos iudicamus. Et verum esset, quod ego & alter, ego cōiunctim, iudicamus: falsa tamen esset vtraque singularis, puta ego iudico, quia in veritate ego iudicandi potestate careo. Et iuxta hunc sensum posset dici, Nos te baptizamus, in casu positoquia de vtroque simul coniunctim verificaretur quod confecrunt sacramentum baptismi: quamuis neuter conferret illud. Et certè quantum est ex veritate formæ posset vnus in articulo necessitatis baptizari à duobus: quo tum alter esset mutus, & alter esset mācus, vtq; to abluente, & tpanço proferente verba ad eui tandos omnes scrupulos secundum formam Græcorum, & dicente, Baptizetur seruus Christi, &c. tunc enim nullū penitus apparet inconueniens ex parte formæ in ministrorū pluralitate. Auctor autem, quia tenet, plures personas non posse integrare ministrū baptismi vnius, ideo dicto tranfcursu fuit cōtentus. Videtur aū, quòd in tali casu potius pro baptismo iudicandū esset: quamuis difficile sit, quin mancus posset etiam abluere. Posset enim super caput habere modicum aquæ: quam inclinando caput effunderet super baptizando, & simul proferret verba. Et in hoc posset mutus adiuuare, sustinendo vas in capite manci, ne caderet, quum ille inclinaret caput: imò & muti plenæ aqua posset super caput manci, supplere vicem vasis: ita tamen quod motus capitis manci esset effusio aquæ.

¶ Et hæc sufficiant etiam pro duobus sequentibus articulis.

Lib. 4. Mor. c. 2.

1. 2. q. 81. ar. 3. ad 2.

Lib. 6. c. 6.

ARTIC

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Verùm sine baptismo aliquis possit saluari.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q sine baptismo nullus possit saluari. Dicit enim Dominus Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Sed illi soli saluantur, qui regnum Dei intrant. Ergo nullus potest saluari sine baptismo, quo aliquis regeneratur ex aqua & Spiritu sancto.

2 ¶ Præterea, in lib. de Ecclesiasticis dogmatibus dicitur, Nullum catechumenum quamuis in bonis operibus defunctum, vitam æternã habere credimus, excepto martyrio vbi totum sacramentũ baptismi completur. Sed si aliquis sine baptismo posset saluari, maximè hoc haberet locum in catechumenis bona opera habentibus, qui videntur habere fidem per dilectionem operantem. Videtur ergo quod sine baptismo nullus possit saluari.

3 ¶ Præterea, Sicut suprà dictum est, sacramentum baptismi est de necessitate salutis. Necessarium autem est, sine quo non potest aliquid esse: vt dicitur 5. Met. Ergo videtur quod sine baptismo nullus possit cõsequi salutem.

¶ SED CONTRA est, quod Augustin. dicit super Leuiticum, inuisibilem sanctificationem quibusdam affuisse & profuisse sine visibilibus sacramentis, visibilem verò sanctificationem (quæ fit sacramento visibili) sine inuisibili posse adesse, sed non posse prodesse. Cùm igitur sacramentum baptismi ad visibilem sanctificationem pertineat, videtur quod sine sacramento baptismi, aliquis possit salutem consequi per inuisibilem sanctificationem.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sacramentum baptismi dupliciter potest alicui deesse. Vno modo & re & voto, quod contingit illis, qui nec baptizantur, nec baptizari volunt: quod manifestè ad contemptum sacramenti pertinet, quantum ad illos qui habẽt vsum liberi arbitrij. Et ideo hi quibus hoc modo deest baptismus, salutem consequi non possunt: quia nec sacramentaliter nec mentaliter Christo incorporantur, per quem solum est salus. Alio modo potest sacramẽtum baptismi alicui deesse re, sed non voto: sicut cùm aliquis baptizari desiderat, sed aliquo casu præuenitur morte, ante quam baptismum suscipiat. Et talis sine baptismo actuali, salutem consequi potest, propter desiderium baptismi, quod procedit ex fide per dilectionem operantem: per quam Deus interius hominem sanctificat, cuius potentia sacramentis visibilibus non alligatur. Vnde Ambr. dicit de Valentiniano, Qui catechumenus mortuus fuit, quem regeneraturus eram, amisi: verumtamen ille gratiã, quam popposcit, non amisit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut dicitur 1. Reg. 16. Homines vident quæ apparent, Dominus autem intuetur cor. ille autem qui desiderat per baptismum regenerari ex aqua & spiritu sancto, corde quidem regeneratus est, licet non corpore: sicut & Apost. dicit Rom. 2. quod circuncisio cordis est in Spiritu, non in litera, cuius laus non ex hominibus, sed ex Deo est.

¶ Ad secundum dicendum, quod nullus peruenit ad vitam æternam, nisi absolutus ab omni culpa & reatu pœnæ. Quæ quidẽ vniuersalis absolutio fit in perceptione baptismi & in martyrio: propter quod dicitur quod in martyrio omnia sacramenta baptismi complentur, scilicet quãtum ad plenam liberationem à culpa & pœna. Si quis ergo catechumenus sit habens desiderium baptismi (quia aliter in bonis operibus non moreretur, quæ non possunt esse sine fide per dilectionem operante) talis decedens non statim peruenit ad vitam æternam, sed patietur pœnã pro peccatis præteritis: ipse tamen saluus erit sic quasi per ignem: vt dicitur 1. ad Corint. 3.

¶ Ad tertium dicendum, quod pro tanto dicitur sacramentum baptismi esse de necessitate salutis, quia non potest esse homini salus, nisi saltem in voluntate habeatur, quæ apud Deum reputatur pro facto.

¶ Super Quæstionis sexagesimæoctauæ Articulum tertium.

Tex. 6.

IN artic. tertio circa dilationem baptismi vsque ad aliquod certũ tempus, aduertendum est, certitudinem temporis posse dupliciter intelligi. Primò determinatè, puta octo menses. Alio modo vagè, puta expedito tali negotio, nesciendum quantum temporis intercedet.

Lib. quæstio. in Leuit. q. 84.

¶ Considerandum rursus est, tempus baptismi determinati, vel ex diuino iure, vel ab Ecclesia. Quantum igitur ex diuino iure apparet, dilatio baptismi adultorum non habet tempus determinatum primo modo. Nulla enim ratio cogit adultum ad suscipiendum baptisma: ita hodie, q si hic dies prætereat absque baptismo, peccatum incurratur. Confirmatur que hoc ex gestis Sanctorum. Nam Martinus octo annis catechumenus fuit. Ambrosius longo quoque tempore catechumenis annumeratus videtur. Cõstantinus Magnus in vltimo vitæ suæ baptizatus est: vt Ambrosius dicit in oratione de obitu Theodosij.

¶ Debet autem determinari tempus dilati baptismi secundo modo, quod dupliciter monstratur. Primò ex natura præcepti affirmatiui obligantis pro loco & tẽpore. Præcepta enim affirmatiua, licet quantum est ex parte temporis non obligent, nisi tempus necessitatis articulum adducat (vt Autor in 4. sent. distin. 17. quæst. 3. artic. 1. q. dixit) ex parte tamen motiui

Lib. 5. Epist. 5.

¶ Super Quæstionis sexagesimæoctauæ Articulum quartum.

IN quarto artic. hoc solum notandum occurrit, quòd firmo literæ de peccato mortali intelligitur: ex desiderijs enim (& voluntate peccandi ventilatur, posse baptismus dari, mo rendo ipsos quòd nisi voluntatem mutent, statim quidem filiorum Dei recipient, sed non secundum plenitudinem baptismalem, & suo eos deinde arbitrio relinquere vt ipsi videbitur.

¶ Super Quæstionis sexagesimæoctauæ Articulum quintum.

IN articul. 5. & 6. hoc solum occurrit suggerendum, vt ex deuotione sua peccata confitentes ante baptismem non absoluantur: quoniam non sunt capaces sacramenti pœnitentiæ ante baptismum: nec eorum confessio talis esset sacramentalis, nisi forte per reductionem.

Ep. 4. c. 8.

Si tamen aliquis morte præueniatur, articulo necessitatis sacramentum excludente, dum expectat tempus ab Ecclesia institutum, saluatur, licet per ignem, vt suprà dictum est. Peccat autem si vltra tempus institutum ab Ecclesia differat accipere baptismum, nisi ex causa necessaria & licentia prælatorum Ecclesiæ. Sed tamen & hoc peccatum cum aliis deleri potest per successorem & dentem contritionem, quæ supplet vicem baptismi, vt suprà dictum est.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod illud mandatum Leonis Papæ de obseruandis duobus temporibus in baptismo, intelligendum est de adultis, excepto tamen periculo mortis quod semper in pueris est timendum: vt dictum est.

¶ Ad secundum dicẽdum, quod illud de Iudæis, est institutum ad Ecclesiæ cautelam: ne simplicium fidem corrumpant, si non fuerint plenè conuersi. Et tamen, vt ibidem subditur, si infra tẽpus præscriptum, aliquod periculum infirmitatis incurrerint, debent baptizari.

¶ Ad tertium dicendum, quod baptismus per gratiam quam confert, non solùm removet peccata præterita, sed etiam impedit peccata futura ne fiant. Hoc autem præcipuè desiderãdum est, vt homines non peccent, secundario autem, vt leuius peccent, vel etiam vt eorum peccata mundentur. secundum illud primo Ioan. 2. Filioli mei, hæc scribo vobis, vt non peccetis: sed & si quis peccauerit, aduocatum habemus apud patrem Iesum Christum iustum & ipse est propitiatio pro peccatis nostris.

ARTICVLVS III.

¶ Verùm baptismus sit differendus.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q baptismus sit differendus. Dicit enim Leo Papa. Duo tempora, id est, Pascha & Pentecoste ad baptizandum à Romano Pontifice legitimè præfixa sunt: vnde dilectionem vestram monemus, vt nullos alios dies huic obseruatiõi misceatis. Videtur ergo quod oporteat non statim aliquẽ baptizari, sed vsque ad prædicta tempora baptismum differri.

2 ¶ Præterea, In concilio Agathensi legitur, Iudæi, quorum perfidia frequenter ad vomitum redit: si ad leges catholicas venire voluerint, octo menses inter catechumenos Ecclesiæ limen introeant: & si pura fide venire noscantur, tunc demũ baptismi gratiã mereantur. Non ergo statim sunt homines baptizandi, sed vsque ad certum tempus est differendum baptisma.

3 ¶ Præterea, Sicut dicitur Isa. 27. Iste est omnis fructus vt auferatur peccatum. Sed magis videtur auferri peccatũ vel etiam diminui, si baptismus diu differatur. primò quidem, quia peccantes post baptismum, grauius peccant: secundum illud Heb. 10. Quantò magis putatis deteriora mereri supplicia, qui sanguinem testamenti pollutum duxerit: in quo sanctificatus est, scilicet per baptismum? secundò, quia baptismus tollit peccata præterita, non autem futura: vnde quãto magis baptismus differtur, tanto plura peccata tollit. Videtur ergo quod baptismus debeat diu differri.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Eccles. 5. Non tardes conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem. Sed perfecta conuersio ad Deum, est eorum, qui regenerantur in Christo per baptismum. Non ergo debet baptismus differri de die in diem.

¶ RESPONDEO dicẽdum, quòd circa hoc distinguendum est, vtrum sint baptizandi pueri vel adulti. Si enim pueri sint baptizandi, non est differendum baptisma. primò quidem, quia non expectatur in eis maior instructio, aut etiam plenior conuersio. secundò, propter periculum mortis: quia nõ potest eis alio remedio subueniri, nisi per sacramentum baptismi. Adultis verò subueniri potest per solũ baptismi desiderium vt suprà dictum est. Et ideo adultis non statim, cùm conuertuntur, est sacramentum baptismi conferendum: sed oportet differre vsque ad aliquod certum tempus. Primò quidem propter cautelam Ecclesiæ, ne decipiatur, sacramentum fictè accendentibus conferens: secundum illud 1. Ioan. 4. Nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex Deo sint. Quæ quidem probatio sumitur de accedentibus ad baptismum, quando per aliquod spatium, eorum fides & mores examinantur. Secundò hoc est necessarium, ad vtilitatem eorum, qui baptizantur: quia aliquo temporis spatio indigent, ad hoc quòd plenè instruantur de fide, & exercitentur in his, quæ pertinent ad vitam Christianam. Tertiò hoc est necessarium ad quandam reuerentiam sacramenti, dum in Solemnitatibus præcipuis, scilicet & Paschæ. Pẽtecostes, homines ad baptismum admittuntur: & ita deuotius sacramentum suscipiunt. Hæc tamen dilatio est prætermittenda duplici ratione. Primò quidem quando illi qui sunt baptizandi, apparent perfectè instructi in fide, & ad baptismum idonei: sicut Philippus statim baptizauit Eunuchum (vt habetur Actu. 8.) & Petrus Cornelium, & eos qui eum eo erant: vt habetur Act. 10. Secundò propter infirmitatem, aut aliquod periculum mortis. Vnde Leo Papa dicit, Hi qui necessitate mortis, ægritudinis, obsidionis, persecutionis, & naufragij, vtgentur, omni tempore debent baptizari.

In corp.

Art. præc.

¶ Super Quæstionis sexagesimæoctauæ Articulum sextum.

IN artic. 1. & 2. hoc solum notandum occurrit, quòd licet ad baptismum requiratur finis rectæ rationis, & arbitrio dilatio voluntaria fit, peccatũ incurritur. Potest ergo tandiu differre quis propriũ baptismum, quandiu rationabiliter ad differendum mouetur. Quod diuersis hominibus diuersimodè accidere potest: & propterea diuersa inuenitur diuersorum dilatio.

D. 269.

¶ Et quanuis tam incertam temporis mensuram dilatio baptismi habeat: dilatio tamen vsque ad mortis articulum licita non est (vt patet de consecr. dist. 4. c. quando quis) arguuntur enim negligentiæ huiusmodi dilatores. Nec Const intinum credimus diffusilis ex proposito vsq; ad mortem baptisma, sed quum differret illud vsque ad tẽpus optatum: interim in vltimis constitutus differendum non censuit.

D. 1102.

¶ Ex iure autem positiuo scripto, si tempus aliquod præfixum est (quod faciat me non inuenire, & gesta dictorum Sanctorum testantur) non esse differendus vltra tempus præfixum.

4. dist. 4. q. 3. artic. 1. q. 2. & dist. 17. q. 3. ar. 1. q. 2. con. Et mal. q. 4. ar. 1. Epist. 4 cap 5.

Can. 25.

ARTICVLVS IIII.

¶ Verùm peccatores sint baptizandi.

Inscr. cer. lib. 4.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod peccatores sint baptizandi. Dicitur enim Zach. 13. In die illa erit fons patens domui Dauid, & habitantibus Hierusalem, in ablutionem peccatoris & menstruatæ. Quod quidem intelligitur de fonte baptismali. Ergo videtur quod sacramentum baptismi sit etiam peccatoribus exhibendum.

2 ¶ Præterea, Dominus dicit Matth. 9. Non est opus valentibus medicus, sed malè habentibus. Male autem habentes, sunt peccatores. Cùm igitur spiritualis medici, scilicet Christi, medicina sit baptismus, videtur quod peccatoribus sit sacramentum baptismi exhibendum.

3 ¶ Præterea, Nullum subsidium debet peccatoribus subtrahi. Sed peccatores baptizati, ex ipso charactere baptismali spiritualiter adiuuantur, cùm sit quædam dispositio ad gratiam. Ergo videtur quod sacramentum baptismi sit peccatoribus exhibendum.

¶ SED CONTRA est * quod Aug. dicit, Qui creauit te sine te, non iustificabit te sine te. Sed peccator cum habeat voluntatem non dispositam, non cooperatur Deo. Ergo frustra adhiberetur sibi baptismus ad iustificationem.

* Aliàs, quia Aug. ad Bonifacium dicit: In baptismali quis mẽbrũ Christi efficitur. Sed nulla suspector existens in voluntate peccandi potest fieri mẽbrũ Xpi, qđ est incorporari Christo. Ergo huiusmodi peccator nõ est baptizandus: quia hoc esset ponere contradictoria esse simul. Tertiò, quia in quibus fra-

¶ RESPONDEO dicendum, quod aliquis potest dici peccator dupliciter. Vno modo propter maculam & reatum præteritum. Et sic peccatoribus est sacramentum baptismi conferendum: quia est ad hoc specialiter institutum, vt per ipsum peccatorum sordes mundentur: secundum illud Ephes. 5. Mundans eam, scilicet Ecclesiam, lauacro aquæ in verbo vitæ. Alio modo potest dici aliquis peccator ex voluntate peccandi & proposito persistendi in peccato. Et sic peccatoribus non est sacramentum baptismi conferendum: primò quidem, quia per baptismum homines Christo incorporantur: secundum illud Galat. 3. Quicunque in Christo baptizati estis, Christum induistis. Quandiu autem aliquis habet voluntatem peccandi, non potest esse Christo coniunctus: secundum illud 2. Corint. 6. Quæ participatio iustitiæ cum iniquitate? Vnde Augustin. dicit in lib. de Pœnitentia, quod nullus fuæ voluntatis arbiter constitutus, potest nouam vitam inchoare, nisi eum veteris vitæ pœniteat. Secundò, quia in operibus Christi & Ecclesiæ nihil debet fieri frustra. Frustra autem est, quod nõ pertingit ad finem ad quem est ordinatum. Nullus autem habens voluntatem peccandi, simul potest à peccato mundari, ad quod ordinatur baptismus: quia hoc esset ponere contradictoria esse simul. Tertiò, quia in quibus fra-

Lib. 2. ca. 10. Cap. 16. D. 611.

¶ Ad tertium dicendum quod baptismus est fidei sacramẽtum Fides autem informis non sufficit ad salutem, nec ipsa est fundamentum: sed sola fides formata, quæ per dilectionem operatur: vt Augustin. dicit in lib. de Fide & operibus. Vnde nec sacramentum baptismi salutem conferre potest cum voluntate peccandi: quæ fidei formam excludit. Non est autem per impressionem characteris baptismalis aliquis dispositus ad gratiam, quandiu in eo apparet voluntas peccandi: quia Deus neminem ad virtutem compellit, sicut Damas. dicit.

Supra q. 49. artic. 3. ad 2. & infrà artic. 8. c. Et 2. dist. 6. q. 1. ar. 1. q. 1. cor. Et 3 dist. 19. ar. 3. q. 2. ad 1. Et 4. dist. 6. q. 1. ar 1 q. 2. cõtra 2. c. 18. Et Ro. 11. le 4. & dum 5.

ARTICVLVS V.

¶ Verùm peccatoribus baptizatis sint imponenda opera satisfactoria.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod peccatoribus baptizatis sint opera satisfactoria imponenda. Hoc enim ad iustitiam Dei pertinere videtur: vt pro quolibet peccato aliquis puniatur secun-

Ex tract. 72. in Ioã. Libr. de medicina pœni. c. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionu sexagesimioctauæ Articulum septimum.*

TItulus vt sonat fumendus est.

¶ In corpore inuita responsione ad secundum, vbi dicitur si in adulto deesset intentio suscipiendi sacramentū, esset rebaptizandus, dubium occurrit magnum, an ex parte baptizati ita necessaria sit intentio suscipiendi sacramentum baptismi, vt si illa desit nullus sit.

¶ Et est ratio dubij varietas opinionum quidam enim (de quorum numero est Durand. in 4. sent. dist. 4. quæst. 2.) tenēt vtiuersaliter, hoc est tam in adultis quàm in paruulis requiri consensum ex parte baptizati. Alij verò (de quorum numero est Autor in 4. sent. dist. 6. quæst. 1. art. 1. q. 4. tenent totaliter oppositum: scilicet quòd nec in paruulis, nec in adulto, per se loquendo, exigitur voluntas propria. Dico autē per se loquendo: quia in adultis exigitur voluntas propria per accidens, hoc est vt remouena prohibēs, puta peccatum vel contrarium voluntatem. Quidam autem (de quorum numero est Scotus in 4. sent. dist. 4. quæst. 2.) distinguēdum putant inter adultum & puerum, tenentes quòd in adulto requiritur voluntas: in paruulo autem, non. Et ideo ei, qui baptizatur, pro quibuscunq; peccatis, non est aliqua satisfactio iniungenda: hoc enim esset iniuriam facere passioni & morti Christi, quasi ipsa non esset sufficiens ad plenariam satisfactionem pro peccatis baptizatorum.

q. 48. & 49.

Lib. 1. cap. 26.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Augustin. dicit in libr. de baptismo paruulorum, ad hoc baptismus valet, vt baptizati Christo incorporentur, vt membra eius. Vnde ipsa pœna Christi fuit satisfactoria pro peccatis baptizatorum, sicut & pœna vnius membri potest esse satisfactoria pro peccato alterius membri. Vnde Isa. 53. dicitur, Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd nuper baptizati, exercitandi sunt ad iustitiam, non per opera pœnalia, sed per opera facilia: vt quasi quodam lacte facilis exercitij, promoueantur ad perfectiora: vt glo. dicit super illud Psal. Sicut ablactatus super matre sua. Vnde & Dominus discipulos suos de nouo conuersos à ieiunio excusauit: vt patet Matt. 9. Et hoc est quod dicitur primæ Petr. 2. Sicut modò geniti infantes, lac cōcupiscite, vt in eo crescatis in salutem.

Ordinat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd restituere malè ablata proximis, & satisfacere eis de iniuriis illatis, est cessare à peccando: quia hoc ipsum quod est detinere aliena, & proximum lædum non placare, est peccatum. Et ideo peccatoribus baptizatis iniungendum est, quòd satisfaciant proximis: sicut & quòd desistant à peccato: non est autem eis iniungendum, quòd pro peccatis præteritis aliquam pœnam patiantur.

ARTICVLVS VI.

¶ *Vtrùm peccatores ad baptismum accedentes teneantur sua peccata confiteri.*

3. dist. 19. artic. 3. q. 2. ad 1. & 4. cōtra ca. 38. Et Ro. 11 l. 4. col. 4. & 5.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd peccatores ad baptismum accedentes, teneantur sua peccata confiteri. Dicitur enim artic. 3. quòd baptizantur multi à Ioanne in Iordane, confitentes peccata sua. Sed baptismus Christi est perfectior quàm baptismus Ioannis. Ergo videtur quòd multò magis illi qui sunt baptizādi baptismo Christi, debeant sua peccata confiteri.

2 ¶ Præterea, Prouerbio. 28. dicitur, Qui abscondit scelera sua non dirigitur: qui autem confessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur. Ergo baptizandi debent sua peccata confiteri.

3 ¶ Præterea, Pœnitentia requiritur ante baptismum, secundum illud act. 2. Agite pœnitentiam, & baptizetur vnusquisque vestrum. Sed confessio est pars pœnitentiæ. Ergo videtur quòd confessio peccatorum requiratur ante baptismum.

¶ SED CONTRA est, quod confessio peccatorum debet esse cum fletu: dicit enim August. in libr. de pœnitentia, Omnis ista varietas consideranda est desiendo. Sed sicut Ambros. dicit, gratia Dei in baptismo non requirit gemitum neque planctum. Ergo à baptizandis non est requirenda confessio peccatorum.

Lib. de vera & falsa pœn. cap. 4.

Super epistolam ad Rom. c. 11.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd duplex est peccatorum confessio. Vna quidem interior, quæ fit Deo. Et talis confessio peccatorum requiritur ante baptismum, vt scilicet homo sua peccata recogitans, de eis doleat. Non enim potest inchoare nouam vitam nisi pœniteat eum veteris vitæ, vt dicit August. in lib. de pœnitentia. Alia verò est confessio peccatorum exterior, quæ fit sacerdoti. Et talis confessio non requiritur ante baptismum. Primò quidem: quia talis confessio cùm respiciat personam ministri, pertinet ad pœnitentiæ sacramentum, quod non requiritur ante baptismum: quia est ianua omnium sacramentorum. Secundò, quia confessio exterior, quæ fit sacerdoti, ordinatur ad hoc quòd sacerdos confitentem absoluit à peccatis, & ligat ad opera satisfactoria, quæ baptizatis non sunt imponenda, vt supra dictum est. Nec etiam baptizati indigent remissione peccatorum per claues Ecclesiæ, quibus omnia remittuntur per baptismum. Tertiò, quia ipsa particularis confessio homini facta, est pœnosa propter verecundiam confitentis: Baptizato autem nulla exterior pœna imponitur. Et ideo à baptizatis non requiritur specialis confessio peccatorum: sed sufficit generalis quam faciunt, cùm secundum ritum Ecclesiæ abrenuntiant Satanæ & omnibus pompis eius. Et hoc modo dicit quædam glossa. Matth. 3. quòd in baptismo Ioannis exemplum dabatur baptizandis confitendi peccata, & promittendi meliora. Si qui tamen baptizandi, ex deuotione sua peccata confiteri vellent, esset eorum confessio audienda, non ad hoc quod eis satisfactio imponeretur: sed ad hoc quòd contra peccata consueta eis spiritualis informatio vitæ traderetur.

Act. præc.

Ordinat.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in baptismo Ioannis non remittebantur peccata: sed erat baptismus pœnitentiæ. Et ideo conuenienter accedentes ad illud baptisma, confitebantur peccata: vt secundum qualitatem peccatorum, eis pœnitentia determinaretur. Sed baptismus Christi est fine exteriori pœnitentia, vt Ambros. dicit. Vnde non est similis ratio.

Loco cita

¶ Ad secundum dicendum, quòd baptizatis sufficit confessio interior Deo facta, & etiam exterior generalis, ad hoc quòd dimittantur & misericordiam consequantur. Nec requiritur confessio specialis exterior: sicut dictum est.

In corp.

¶ Ad tertium dicendum, quòd confessio est pars pœnitentiæ sacramētalis, quæ non requiritur ante baptismum, vt dictum est: sed requiritur interioris pœnitentiæ virtus.

ARTICVLVS

¶ *Vtrùm ex parte baptizati requiratur intentio suscipiendi sacramentum baptismi.*

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd ex parte baptizati non requiratur intentio suscipiendi sacramentum baptismi. Baptizatus enim se habet sicut patiens in sacramento. Intentio autem non requiritur ex parte patientis, sed ex parte agentis. Ergo videtur quod ex parte baptizati nō requiratur intentio suscipiendi baptismum.

Infrà q. 69. art. 9. & 4. dist. 6. q. 1. art. 3. q. 1. ad 1. & 2. q. 1. art. 2. q. 3. ad 1. & 2. q. 2. art. 2. q. 1. ad 2.

2 ¶ Præterea, Si præmittatur id quod requiritur ad baptismū, homo est denuo baptizādus: sicut cùm prætermittitur inuocatio Trinitatis: vt supra dictū est. Sed ex hoc nō videtur aliquis esse denuo baptizandus, quòd intētionem non habebat suscipiendi baptismum: aliquin cùm de intentione baptizati non constet, quilibet posset petere se denuo baptizari propter intentionis defectum. Non videtur ergo quòd intentio requiratur ex parte baptizati, vt suscipiat sacramentum.

3 ¶ Præterea, Baptismus contra peccatū originale datur. Sed originale peccatum contrahitur sine intentione nascentis. Ergo baptismus (vt videtur) intentionem non requirit ex parte baptizati.

¶ SED CONTRA est quod secundum ritum Ecclesiæ baptizandi profitentur se petere ab Ecclesia baptismum. Per quod profitentur suam intentionem de susceptione sacramenti.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd per baptismum aliquis moritur veteri vitæ peccati, & incipit quasdam vitæ nouitatē secundum illud Rom. sexto: Consepulti sumus Christo per baptismum in mortem, vt quomodo Christus surrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Et ideo sicut ad hoc q̄ homo moriatur veteri vitæ, requiritur secundum Aug. in habente vsum liberi arbitrij voluntas, qua eum veteris vitæ pœniteat, ita requiritur voluntas, qua intendat vitæ nouitatem: cuius principium est ipsa susceptio sacramenti. Et ideo ex parte baptizati requiritur voluntas, siue intentio suscipiendi sacramentum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd iustificatione, quæ fit per baptismum non est passio coacta, sed voluntaria. Et ideo requiritur intentio recipiendi id quod ei datur.

¶ Et quoniam quæstio est difficilis, videndum est quid roboris habeant rationes opinionum: & deinde rationabilior dicendi modus eligendus est.

¶ Prima igitur opinio tenens vniuersaliter requiri consensum ex parte baptizati, fundatur primò super ritū Ecclesiæ petentis à baptizando, Vis baptizari? Secundò super hoc, quòd baptizatio est passio voluntaria.

¶ Tertio procedit Durandus sic: Quicquid est de necessitate sacramenti in vno, est de necessitate sacramenti in omnibus, in similibus quidem similiter, & in proportionalibus proportionaliter: sed voluntas recipiendi baptismum est de necessitate sacramenti in adultis, ergo est etiam de necessitate sacramenti in paruulis proportionaliter tamē, hoc est voluntate interpretatiua quò ad parvulos, sicut propria quo ad adultos. Probatur minor: Adultus simili modo debet se habere ad fidem & ad fidei sacramentum: sed credere non potest nisi volens, ergo nec baptizari non potest nisi volens.

¶ Et confirmatur ex mādato Domini, Docete omnes gentes, baptizātes eos, &c. vbi Hieronymi dictum, potest suscipi sacramentum, nisi anima fidei susceptæ veritatem.

¶ Affertur quartò ratio ex litera huius art. scilicet oportet inchoantem nouam vitam velle illius vitæ per hoc eius principium, quod est baptismus.

¶ Oppositæ autem opinionis, scilicet quòd nō per se requiritur velle ex parte baptizati, fundamentum est, quòd ratio efficacis sacramenti baptismi est ex parte ipsius sacramenti: nec requirit ex parte patientis nisi capacitatē absq; contrarietate, probatur hoc ex eo quòd de facto videmus paruulum omnem baptizatum non esse rebaptizandum. Et hinc fundatur ratio. Quicquid non est de necessitate sacramenti in vno, non est de necessitate sacramenti in reliquis: sed consensus non est de necessitate sacramenti in paruulis: ergo nec in adultis.

¶ Tertiæ autem opinionis ratio est: quia si adultus careret consensu, videretur contemnator: oportet enim adultum aliquam habere deuotionem ad sacramentum, aut contemnere ipsum saltem interpretatiuè.

¶ Et vt ab hac vltima incipiamus, responsio seu ratio ista fugit quæstionem, quasi impossibile sit inueniri adultum neutrum respectu baptismi, sed oporteret in alterum partem declinare: hoc est, velle, aut nolle baptizari. Quæstio autem est de veritate conditionalis non curando de possibilitate antecedentis: veritur enim in quæstionem. Si adultus neuter secundum voluntatem ad baptismum baptizaretur dormiens, an esset postea baptizandus: hoc est, an susciperet characterem vel non: cui quæstioni (vt patet) non satisfit per hanc opinionem declinantem ad alterum extremum.

¶ Primæ autem opinionis fundamentum primum de ritu Ecclesiæ, non cogit quoniam eodem Ecclesiæ ritu petitur etiam à baptizando si credit in Deum patrem omnipotentem, &c. & tamen constat non exigi ad necessitatem sacramenti eundem fidem siue suam, siue patrini ex parte baptizati. Secundum quoque fundamentum petit principium. Tertium verò ambiguum assumit, scilicet in adulto requiri per se proprium voluntatem hoc est enim, de quo est quæstio.

¶ Et ad probationem dicit facilè potest, similitudinem non tenere, scilicet quòd adultus ita se debeat habere ad sacramentum fidei, sicut se habet ad credere quo ad illum credere consistit magis festè in actione voluntaria, sacramentum autem fidei manifestè consistit in patiendo: sed propterea non est simile. Autori autem Hieron. non est ad propositum: quia de fide loquitur, quæstio autē est de velle.

¶ Secundæ demum opinionis ratio relici potest eodem modo, scilicet quòd assumit probandum, hoc enim est quod vertitur in dubium, an patiens in baptismo, exigat velle vt necessariam dispositionem ad receptionem sacramenti, hoc enim est totum in quo consistit quæstio.

¶ Quod autem addicur, quòd nullus puer baptizatus est rebaptizandus, licet neguitur à tenentibus primam opinionem, magnam tamen secundum rationem vim habere videtur.

¶ His excussis, dicendum mihi videtur cum secunda opinione, quòd per se loquēdo non exigitur intentio seu voluntas ex parte baptizandi de necessitate sacramenti: sed sufficit in ipso non inueniri obicem voluntatis contrariæ. Probatur hoc duplicter. Primo autoritate Innocētij 111. extra, de baptismo & eius effectu, in c. maiores causas. Ibi enim mota quæstione de suscipientibus characterē, & relata opinione quorundā dicentiū characterem imprimi etiā inuitis, refutata deinde hac opinione quo ad totaliter inuitos, concludit hæc verba in ealce. Tunc ergo characterem sacramentalis imprimit operatio quum obicem voluntatis contrariæ non inuenit obsistentem, vbi manifestè patet intenta cōclusio determinata ab Apostolica sede. Secundo probatur vtendo iam dicta ratione. Quod non est de necessitate sacramenti in vno recipiente baptismū, non est de necessitate sacramenti, per se loquendo, in quocunq; recipiente baptismū: sed in paruulis voluntas etiā interpretatiua non exigitur vt propria dispositio ad recipiēdum baptismū: ergo in nullo baptizando requiritur, per se loquendo, cōsensus ad recipiendum baptisma. Et probatur Minor: quia voluntas parentum non est dispositio aliqua, sed sola operatio: quatio patiētis adagens, pura ministrum conferentem sacramentū. Cōstat enim approximantem passuum actiuo non esse necessariū ex parte patientis. Tum quoniam aliunde potest suppleri, puta ex approximatione agentis ad patiens, vel ex remouente obstaculum. Tum quoniam extrinsecum hoc est. patet verò voluntatem patientis fouimodo approximare passiuum actiuo, offerendo inte mi baptismo: ex eo q̄ si Iudæus faceret filium baptizati, non vt nutriretur Christianus, sed totaliter nutriendū in Iudæum, ob solā; corporis sanitatem infantem vellet baptizari, & hoc ipsum diceret ac compelleret ministrum ad baptizandū, vel ipsemet baptizaret in veritate infans esset baptizatus: & tamen tunc patrina voluntas nec ex charitate, nec ex spe, nec ex fide nec ex Ecclesiæ voluntate ibi coopetaretur: quoniam Ecclesia si sciret, resisteret talibus actionibus. Nihil ergo facit oblatio pueri, nisi quòd approximat pass

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis septuagesimæoctauæ Articulum nonum.*

3.2.q.10 ar.3.

¶ N articulo nono in responsione ad primum & secundum intellige accommodationem esse quandam in hoc quòd Ecclesia propaturulis credit, intendit, renititat, &c. Ad literã enim quia similitudo ex proprio derivatur: quum institutus esset ritus baptismi pro adultis, accommodatus est idem ritus ad paruulos, vt quod propriè fit ab adultis, secundũ quã dam similitudinem fieret à paruulo, non proprio sed Ecclesiæ ore. Et quoniã ad solennitatem baptismi hæc spectant: ideo sine his baptismus factus valet.

¶ 66. ar.1.

¶ In responsione ad secundum, non sic intelligas Ecclesiæ fidem prodesse infanti, qui baptizatur, quasi meritum fidei existens in Ecclesia saluet infantẽ: quoniã infans non per fidem, sed per fidei sacramentũ regulariter saluatur: sed intellige Ecclesiæ merita prodesse infanti & iuxta articuli cõmunionis Sanctorũ & particulariter tum orando pro infante, tum applicando eundem sacramẽto ex corde puro & charitate plena.

stris. Ergo videtur quòd ille qui non habet rectam fidem, non possit suscipere sacramẽtum baptismi.

4 ¶ Præterea, Infidelitas est grauissimũ peccatum, vt in Secunda parte habitum est. Sed permanentes in peccato, non sunt baptizandi. Ergo etiam nec permanentes in infidelitate.

¶ SED CONTRA est quod Gregor. scribens * Quirico episcopo dicit, ab Antiqua patrũ institutione didicimus, vt qui apud hæresim, in Trinitatis nomine baptizantur, cùm ad sanctam Ecclesiam redeunt, aut vnctione chrismatis, aut impositione manus, aut sola professione fidei, ad sinum matris Ecclesiæ renouentur. Hoc autem non esset, si recta fides esset de necessitate baptismi. Non ergo recta fides ex necessitate requiritur ad susceptionem baptismi.

* Alias Quirino. Lib.9. ep. 61.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut ex dictis patet, duo efficiuntur in anima per baptismum, scilicet character & gratia. Dupliciter ergo aliquid ex necessitate requiritur ad baptismum. Vno modo sine quo gratia haberi non potest, quæ est vltimus effectus sacramenti. Et hoc modo recta fides ex necessitate requiritur ad baptismum: quia sicut dicitur Rom. 3. Iustitia Dei est per fidem Iesu Christi. Alio modo requiritur aliquid ex necessitate ad baptismum sine quo character baptismatis imprimi non potest. Et sic recta fides baptizati non requiritur ex necessitate ad baptismum, sicut nec recta fides baptizantis, dũmodo adsint cætera quæ sunt de necessitate sacramenti. Non enim sacramentum perficitur per iustitiam hominis dantis vel suscipientis baptismum, sed per virtutem Dei.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd Dominus loquitur ibi de baptismo, secundum quòd perducit homines ad salutem per gratiam iustificantem. Quod quidem sine recta fide esse non potest: & ideo signanter dicit, Qui crediderit, & baptizatus fuerit, saluus erit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Ecclesia intendit homines baptizare, vt emendentur à peccato: secundum illud Isa.27. Hic est omnis fructus, vt auferatur peccatum. Et ideo quantum est de se, non intendit dare baptismum nisi habentibus rectam fidem, sine qua non est remissio peccatorum. Et propter hoc interrogat accedentes ad baptismum, an credant. Si tamen sine recta fide aliquis baptismum suscipiat extra Ecclesiam, non per eipit illud ad suam salutem. Vnde Aug. dicit, Ecclesia paradiso comparata indicat nobis, posse quidem baptismum eius homines etiam foris accipere, sed salutem beatitudinis extra eam neminem percipere vel tenere.

Lib. 4. de bapt. contra Donat. in princi.

¶ Ad tertium dicendum, quòd etiam non habens rectam fidẽ circa alios articulos, potest habere rectã fidem circa sacramentum baptismi, & ita non impeditur quin possit habere intentionem suscipiendi sacramentum baptismi. Si tamen etiam circa hoc sacramentum non rectè sentiat, sufficit ad perceptionem sacramenti generalis intentio, qua intendit suscipere baptismũ, sicut Christus instituit, & sicut Ecclesia tradit.

D.604.

¶ Ad quartum dicendum, quòd sicut sacramentum baptismi non est conferendum ei qui non vult ab aliis peccatis recedere: ita etiam nec ei, qui non vult infidelitatem deserere. Vterque tamen suscipit sacramentum, si ei conferatur: licet non ad salutem.

4.di.4.q.3. art.1. q.1. Et Mai.q. 4.ar.1.col. princ. Et quol.4.ar. 10.con. Et quol.9 ar. 12. con. Art.7.

ARTICVLVS IX.

¶ *Vtrum pueri sint baptizandi.*

AD NONVM sic proceditur. Videtur quòd pueri non sint baptizandi. In eo enim qui baptizatur, requiritur intentio suscipiendi sacramentum: vt supra dictum est. Huiusmodi autem intẽtionem non possunt pueri habere, cùm nõ habeãt vsum liberi arbitrij. Ergo videtur quòd non possint suscipere sacramentum baptismi.

2 ¶ Præterea, baptismus est fidei sacramentum, vt suprà dictũ est. Sed pueri non habent fidem, quæ consistit in credentium voluntate: vt Aug. dicit super Ioan. Nec etiam post dici quòd saluentur in fide parentũ: quia quandoque parẽtes sunt infideles, & sic magis per eorum infidelitatem damnarentur. Ergo videtur quòd pueri non possunt baptizari.

q.65. ar.7

Lib.4 præsch. c.2

3 ¶ Præterea, Primæ Pet.3. dicitur, quòd homines saluos facit baptisma non carnis depositio sordium, sed conscientiæ bonæ interrogatio in Deum. Sed pueri neque conscientiam habent bonam vel malam (cùm non habeant vsum rationis) neque etiam conuenienter ipsi interrogantur, cùm non intelligant. Non ergo pueri debent baptizari.

Cap.7.

¶ SED CONTRA est quod Dion. dicit vlt. c. Eccl. Hierar. Diuini nostri duces, scilicet Apostoli, probauerunt infantes recipi ad baptismum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut Apostolus dicit Rom. 5. Si vnius delicto mors regnauit per vnum, scilicet per Adam, multò magis abundãtiam gratiæ & donationis & iustitiæ accipientes, in vita regnabunt per vnum Iesum Christum. Pueri autem ex peccato Adæ peccatum originale contrahunt. Quod patet ex hoc quòd sunt mortalitati subiecti, quæ per peccatum primi hominis in omnes pertransiit, & Apostolus ibidem dicit. Vnde multò magis pueri possunt per Christum gratiam accipere, vt regnent in vita æterna. Ipse autem Dominus dicit Ioan.3. Quòd nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Vnde necessarium fuit pueros baptizari, vt sicut per Adam damnationem incurrunt nascendo, ita per Christum salutem consequantur renascendo.

Fuit etiam conueniens pueros baptizari, vt à pueritia nutriti in his quæ sunt Christianæ vitæ, firmius in ea perseuerent, secundum illud Prouerb.22. Adolescens iuxta viam suam, etiam cùm senuerit non recedet ab ea. Et hanc rationem assignat Dion. vlt. c. Eccles. Hierarch.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd regeneratio spiritualis, quæ fit per baptismum, est quodammodo similis natiuitati carnali, quantum ad hoc, quòd sicut pueri in maternis vteris constituti, non per seipsos nutrimentum accipiunt, sed ex nutrimento matris sustentantur: ita etiam pueri nondum habentes vsum rationis, quasi in vtero matris Ecclesiæ constituti, non per seipsos, sed per actum Ecclesiæ saluantur. Vnde Aug. dicit in lib. de * peccatorum meritis & remissione. Mater ecclesia os maternum paruulis præbet, vt sacris mysteriis imbuãtur: quia nondum possunt corde proprio credere ad iustitiam, nec ore proprio confiteri ad salutem. Si autem propterea rectè fideles vocantur, quoniam fidem per verba gestan-

* Alibi de remiss. peccat. Lib.1. ca. 34.

tium quodammodo profitentur, cur etiam non pœnitentes habeantur, cùm per eorundem verba gestantium, diabolo & huic seculo abrenuntiare monstrentur? Et eadem ratione possunt dici intendentes, non per actum propriæ intentionis, cùm ipsi quandoque contranitantur & plorent: sed per actum eorum à quibus offeruntur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut Augustin. scribens Bonifacio dicit, in Ecclesia Saluatoris paruuli per alios credunt, sicut ex aliis, quæ in baptismo remittuntur, peccata traxerunt. Nec impeditur eorum salus, si parentes sint infideles: quia sicut Augustin. dicit, eidem Bonifacio scribens, offeruntur paruuli ad percipiendam spiritualem gratiam, non tam ab eis, quorum gestãtur manibus (quamuis & ab ipsis si & ipsi boni fideles sunt) quàm ab vniuersa societate sanctorum atque fidelium. Ab omnibus nanque offerri rectè intelliguntur, quibus placet quòd offeruntur, & quorum charitate ad communionem sancti Spiritus adiunguntur. Infidelitas autem propriorum parentum, etiam si eos post baptismum dæmoniorum sacrificiis imbuere conentur, pueris non nocet: quia vt Augustin. ibidem dicit, puer semel generatus per aliorum voluntatem, deineeps non potest vinculo alienæ iniquitatis obstringi vbi nulla sua voluntate consentit, secundum illud Ezech. 18. Sicut anima patris mea est, ita & anima filij: anima, quæ peccauerit ipsa morietur. Sed ideo ex Adam traxit quòd sacramenti illius gratia soluetur: quia nondum erat anima separatim viuens. Fides autem vnius, imò totius Ecclesiæ paruulo prodest per operationem Spiritus sancti, qui vnit Ecclesiam, & bona vnius alteri communicat.

¶ Ad

¶ *Super Quæstionis septuagesimæoctauæ Articulum decimum.*

¶ IN tertio decimo, in corpore articuli adnexe Antonem sentire, imo supponere filios infidelium fore vere baptizatos, si inuitis parentibus baptizarentur. Hoc enim supponit ratio dicens esse periculosum taliter filios infidelium baptizare: quia de facili ad infidelitatẽ redirent propter naturalem affectum ad parentes.

2.2.q.10. ar.12. Et quolib. 2. q.6. ar.11. &c.

¶ Nec opus esse arbitror, disputare hic cum Durand. & Petro de Pal. quoniam ex suprafictis in articulo septimo satis appatet irrationabilem esse opinionem dicentium voluntatẽ extrinsecam requiri ex parte baptizati infantis de necessitate sacramenti.

¶ In eodem aduerte Autorem, non facere differentiam quo ad propositum, inter filios Iudæorum vel aliorum infidelium: licet difficultas tamen specialis de Iudæis ratione seruitutis non est omissa, sed in responsione ad secundum tota est.

¶ Vbi cito propter molestiam instantium, & obiicientium, quia filij seruorũ possunt ab eis auferri, & ablati possunt baptizati, vt testatur Ecclesiæ consuetudo de filiis Æthiopum, qui Christianis vendum tur: ergo sine ablatione medio possent etiam seruorum infidelium filij inuitis parentibus baptizari: ipsa nanque ablatio nõ est medium necessitans ad licitum baptismum. Scito inquam distinguere inter id quod fit per se, & quod fit per accidens: nam per se loquendo, quantuncunque dominus possit auferre filiũ à seruo, non tamen potest ea ratione auferre vt baptizetur illum: quia baptismus & ablatio sunt diuersorũ iurium, quoniam baptismus iuxta est diuini, ac per hoc ad patris ius spectans: ablatio vero ciuilis est iuris, ac per hoc ad domini ius spectat. Et propterea fallum est, quod licet ablatum filium à seruo baptizare inuitis parentibus: ablatio enim ciuilis non tollit patrem naturalem ergà diuina. Nec Ecclesiæ consuetudo habet, vt baptizentur infantes Æthiopum præsentium sed illorum tantum puerorũ, qui vt parentibus destituti habentur, baptizat, præsupponens huiusmodi pueros venales, tanquam sine parentibus esse nt. Et rationabiliter quidem: quoniã chaos magnũ experimur interpositum: ita vt nulli

Sum. de sacram. Conc. tol. 4. ca.15.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut puer cum baptizatur non per seipsum, sed per alios creditur ita non per seipsum, sed per alios interrogatur: & interrogati confitentur fidem ecclesiæ in persona pueri, qui huic fidei aggregatur per fidei sacramẽtum. Conscientiam autem bonam consequitur puer etiam in seipso: non quidem actu, sed habitu per gratiam iustificantem.

ARTICVLVS X.

¶ *Vtrum pueri Iudæorum vel aliorum infidelium sint inuitis parentibus baptizandi.*

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur quod pueri Iudæorum vel aliorum infidelium sint baptizandi, etiam inuitis parentibus. Magis enim debet homini subueniri contra periculum mortis æternæ, quam contra periculum mortis temporalis. Sed puero in periculo mortis temporalis existenti est subueniendum, etiam si parentes per malitiam contraniterentur. Ergo multo magis est subueniendum pueris infidelium filijs, per baptismum contra periculum mortis æternæ, etiam inuitis parentibus.

2 ¶ Præterea, Filij seruorum sunt serui, & in potestate dominorum. Sed Iudæi sunt serui regum & principum, & quicunque etiam alij infideles. Ergo absque omni iniuria possunt principes filios Iudæorum vel aliorum seruorum infidelium facere baptizari.

3 ¶ Præterea, Quilibet homo est magis Dei, à quo habet animam, quam patris carnalis, à quo habet corpus. Non est ergo iniustum, si pueri infidelium filij parentibus carnalibus auferantur, & Deo per baptismum consecrentur.

¶ SED CONTRA est quod in Decret. distinctione quadragesimaquinta ex concilio Toletano sic dicitur de Iudæis, Præcepit sancta synodus nemini deinceps ad credendum vim inferre. Non enim tales inuiti saluandi sunt, sed volentes, vt integra sit forma iustitiæ.

¶ RESPONDEO dicendum, quod pueri infidelium filij, aut habent vsum rationis, aut non habent. Si autem habent, iam quantum ad ea, quæ sunt iuris diuini vel naturalis, incipiunt suæ potestatis esse. Et ideo propria voluntate inuitis parentibus possunt baptismum suscipere, sicut & matrimonium contrahere. Et ideo tales licite moneri possunt & induci ad suscipiendum baptismum. Si vero nondum habent vsum liberi arbitrij, secundum ius naturale sunt sub cura parentum, quandiu ipsi sibi prouidere non possunt. Vnde etiam & de pueris antiquorum dicitur, quod saluabantur in fide parentum. Et ideo contra iustitiam naturalem esset, si tales pueri inuitis parentibus baptizarentur: sicut etiam si aliquis habens vsum rationis baptizaretur inuitus. Esset etiam periculosum taliter filios infidelium baptizare: quia de facili ad infidelitatem redirent, propter naturalem affectum ad parẽtes. Et ideo non habet hoc ecclesiæ consuetudo, quod filij infidelium inuitis parentibus baptizentur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod à morte corporali non est aliquis eripiendus contra ordinem iuris ciuilis, puta si aliquis a suo iudice condemnetur ad mortem, nullus debet eum violenter à morte eripere. Vnde nec aliquis debet irrumpere ordinem iuris naturæ, quo filius est sub cura patris, vt eum liberet à periculo mortis æternæ.

¶ Ad secundum dicendum, quod Iudæi sunt serui principum seruitute ciuili: quæ non excludit ordinem iuris naturalis vel diuini.

¶ Ad tertium dicendum, quod homo ordinatur ad Deum per rationem, per quam Deum cognoscere potest. Vnde puer antequam vsum rationis habeat, naturali ordine ordinatur in Deum per rationem parentum, quorum curæ naturaliter subiacet: & secundum eorum dispositionem sunt circa ipsum diuina agenda.

ARTICVLVS XI.

¶ *Vtrum pueri in maternis vteris positi, sint baptizandi.*

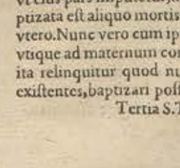

AD VNDECIMVM sic proceditur. Videtur quod pueri in maternis vteris existentes possint baptizari. Efficacius enim est donum Christi ad salutem, quam peccatum Adæ ad damnationem, vt Apostolus dicit Rom. quinto. Sed pueri in maternis vteris damnantur propter peccatum Adæ. Ergo multo magis saluari possunt per donum Christi: quod quidem fit per baptismum. Ergo pueri in maternis vteris existentes possunt baptizari.

4.dist.6.q.1.arti.1.q.1. & dist.23.q.2. q.1.ad 1.& 2.

2 ¶ Præterea, Puer in vtero matris existens, aliquid matris esse videtur. Sed baptizata matre, baptizatur quicquid est eius intra ipsam existens. Ergo videtur quod baptizata matre, baptizetur puer in vtero eius existens.

3 ¶ Præterea, Mors æterna peior est, quam mors corporalis. Sed de duobus malis minus malum est eligendum. Si ergo puer in vtero matris existens baptizari non potest, melius esset quod mater aperiretur, & puer vi eductus baptizaretur, quam quod puer æternaliter damnaretur absque baptismo decedens.

4 ¶ Præterea, Contingit quandoque quod aliqua pars pueri prius egreditur: sicut legitur Genes. 1. rigesimooctauo, quod pariente Thamar, in ipsa effusione infantium, vnus protulit manum, in qua obstetrix ligauit coccinem, dicens, Iste egredietur prior, illo vero manum retrahente, egressus est alter. Quandoque autem in tali casu imminet periculum mortis. Ergo videtur quod illa pars debeat baptizari, puero adhuc in materno vtero existente.

¶ SED CONTRA est, quod Augustinus dicit in Epistola ad Dardanum, Nemo renascitur nisi primo nascatur. Sed baptismus est quædam spiritualis regeneratio. Non ergo debet aliquis baptizari priusquam ex vtero nascatur.

Epist.57.

¶ RESPONDEO dicendum, quod de necessitate baptismi est, quod corpus baptizandi aliquo modo aqua abluatur, cum baptismus sit quædam ablutio: (vt supra dictum est.) Corpus autem infantis antequam nascatur ex vtero, non potest aliquo modo ablui aqua, nisi forte dicatur, quod ablutio baptismalis, qua corpus matris lauatur, ad filium in ventre existẽtem perueniat. Sed hoc esse non potest: tum quia anima pueri, ad cuius sanctificationem ordinatur baptismus, distincta est ab anima matris: tum quia corpus puerperij animati, iam est formatum, & per consequens à corpore matris distinctum. Et ideo baptismus quo mater baptizatur, non redundat in prolem in vtero matris existentem. Vnde Augustinus dicit contra Iulianum, Si ad matris corpus id quod in ea cõcipitur, pertinet, ita vt eius pars imputetur, non baptizaretur infans, cuius mater baptizata est aliquo mortis vrgente periculo cum eum gestaret in vtero. Nunc vero cum ipse etiam, scilicet infans baptizetur, non vtique ad maternum corpus, cum esset in vtero, pertinebat. Et ita relinquitur quod nullo modo infantes in maternis vteris existentes, baptizari possunt.

q.66. ar.1.

lib.6.ca.5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod pueri in maternis vteris existentes, nondum prodierunt in lucem, vt cum aliis hominibus vitam ducant. Vnde non possunt subiici actioni humanæ, vt per eorum ministerium sacramenta recipiant ad salutem. Possunt tamen subiici operationi Dei, apud quem viuunt, vt quodam priuilegio gratiæ sanctificationem consequantur: sicut patet de sanctificatis in vtero.

¶ Ad secundum dicendum, quod membrum interius matris est aliquid eius per continuationem & vnionem naturalem partis ad totum. Puer autem in vtero matris existes, est aliquid eius per quãdam coiligationem corporum distinctorum. Vnde non est similis ratio.

¶ Ad tertium dicendum, quod non sunt facienda mala, vt veniant bona: vt dicitur Rom. 3. & ideo non debet homo occidere matrem vt baptizet puerum. Si tamen mater mortua fuerit viuente prole in vtero, debet aperiri, vt puer baptizetur.

¶Ad quartum dicendum, quod expectanda est totalis egressio pueri ex vtero ad baptismum, nisi mors immineat. Si tamen primo caput egrediatur, in quo fundantur omnes sensus, debet baptizari periculo imminente: & non est postea rebaptizandus si eum perfecte nasci contigerit. Et videtur idem faciendum quecunque alia pars egrediatur, periculo imminente. Quia tamen in nulla exteriorum partium integritas vitæ ita consistit sicut in capite, videtur quibusdam quod propter dubium, quacunque alia parte corporis abiuta, puer post perfectam nativitatem sit baptizandus sub hac forma, Si non es baptizatus, ego te baptizo.

D.169. D.583.

ARTICVLVS XII.

¶ Vtrum furiosi & amentes debeant baptizari.

4. dist. 4 q. 3 ar. 1 q. 3 Et dist. 18 q. 1 ar. 3 q. 1 cor. Et veri q. 28 ar. 3. ad 2.

AD DVODECIMVM sic proceditur. Videtur quod furiosi & amentes non debeat baptizari. Ad susceptionem enim baptismi requiritur intentio in eo qui baptizatur: vt supra dictum est. Sed furiosi & amentes, cum careant vsu rationis, non possunt habere ordinatam intentionem: ergo non debent baptizari.

art. 7. 2 ¶ Præterea, Homo bruta animalia superexcedit in hoc quod habet rationem. Sed furiosi & amentes non habent vsum rationis: & quandoque etiã in eis non expectatur, sicut expectatur in pueris. Ergo videtur quod sicut bruta animalia non baptizantur, ita nec tales furiosi & amentes debeant baptizari.

3 ¶ Præterea, Magis est ligatus vsus rationis in furiosis vel amentibus, quam in dormientibus. Sed baptismus non consuevit dari dormientibus. Ergo non debet dari amentibus & furiosis.

cap 4. ¶SED CONTRA est, quod Augustinus dicit 4. Confess. de amico suo, qui eum desperaretur, baptizatus est nesciens: & tamen baptismus in eo efficaciam habuit. Ergo carentibus vsu rationis, aliquando baptismus dari debet.

¶RESPONDEO dicendum, quod circa amentes & furiosos est distinguendum. Quidam enim sunt à natiuitate tales, nulla habentes lucida interualla: in quibus etiam nullus vsus rationis apparet. Et de talibus quantum ad baptismi susceptionem, videtur esse idem iudicium & de pueris, qui baptizantur

Art. 9. in fide Ecclesiæ, vt supra dictum est. Alij vero sunt amentes, qui ex sana mente quam habuerunt prius, in amentiam inciderunt. Et tales sunt iudicandi secundum voluntatem quam habuerunt, dum sanæ mentis existerent. Et ideo si tunc apparuit in eis voluntas suscipiendi baptismum, debet eis exhiberi in furia & amentia constitutis: etiam si tunc actu contradicant: alioquin si nulla voluntas suscipiendi baptismum in eis apparuit, dum sanæ mentis essent, non sunt baptizandi. Quidam vero sunt, qui etsi à natiuitate fuerint furiosi vel amentes, habent tamen aliqua lucida interualla, in quibus recta ratione vti possunt. Vnde si tunc baptizari voluerint, baptizari possunt etiam in amentia constituti. Et debet eis tunc sacramentum conferri si periculum timeatur: alioquin melius est, vt tempus expectetur in quo sint sanæ mentis, ad hoc quod deuotius suscipiant sacramentum. Si autem tempore lucidi interualli non appareat in eis voluntas suscipiendi baptismum, baptizari non debent in amentia constituti. Quidam vero sunt qui etsi non omnino sanæ mentis existant, intantum tamen ratione vtuntur, quod possunt de sua salute cogitare, & intelligere sacramenti virtutem. Et de talibus idem est iudicium, sicut de his qui sanæ mentis existunt, qui baptizantur volentes, non autem inuiti.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod amentes qui nunquam habuerunt, nec habent vsum rationis, baptizantur ex intentione Ecclesiæ, sicut & ex *actu Ecclesiæ credunt & pœnitent: sicut supra de pueris dictum est. Illi vero qui aliquo tempore habuerunt vel habent vsum rationis, secundum propriam intentionem baptizantur, quam habent vel habuerunt tempore sanæ mentis. * Aliarum Aug.

¶ Ad secundum dicendum, quod furiosi vel amentes carent vsu rationis per accidens, scilicet propter aliquod impedimentum organi corporalis: non autem propter defectum animæ rationalis, sicut bruta animalia. Vnde non est de his similis ratio.

¶ Ad tertium dicendum, quod dormientes non sunt baptizandi nisi periculum mortis immineat: in quo casu baptizari debent, si prius in eis voluntas apparuit suscipiendi baptismum, sicut & de amentibus dictum est. Sicut Augustinus narrat in 4. lib. Confessio. de amico suo, qui baptizatus est nesciens, propter periculum mortis. In corp. Cap. 4.

QVÆSTIO SEXAGESIMA NONA.

De effectibus Baptismi, in decem Articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de effectibus baptismi.

¶ Et circa hoc quæruntur decem.

Primo vtrum per baptismum auferantur omnia peccata.

¶ Secundo, vtrum per baptismum liberetur homo ab omni pœna.

¶ Tertio, vtrum baptismus auferat pœnalitates huius vitæ.

¶ Quarto, vtrum per baptismum conferantur homini gratiæ & virtutes.

¶ Quinto, de effectibus virtutum, qui per baptismum conferuntur.

¶ Sexto, vtrum etiam paruuli in baptismo gratias & virtutes accipiant.

¶ Septimo, vtrum per baptismum aperiatur baptizatis ianua regni cælestis.

¶ Octauo, vtrum baptismus æqualem effectũ habeat in omnibus baptizatis.

¶ Nono, vtrum fictio impediat effectum baptismi.

¶ Decimo, vtrum recedente fictione, baptismus obtineat suum effectum.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum per baptismum non tollantur omnia peccata.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod per baptismum non tollãtur omnia peccata. Baptismus enim est quædam spiritualis regeneratio, quæ contraponitur generationi carnali. Sed per generationem carnalem homo contrahit solum originale peccatum. Ergo per baptismum solum tollitur originale peccatum. 2 dist. 32. q. 1. ar. 1. 4. dist. 4. q. 2. ar. 2. Et dist. 7. q. 2. ar. 1. Et 3. dist. 3. q. 1. ar. 1. q. 1. ad 1. Et 4. dist. 43. q. 1. ar. 1. q. 1. ad 1. Et 4. dist. 44. q. 1. ar. 1. q. 1. ad 1. Et 4. dist. 45. q. 1. ar. 1. q. 1. ad 1. Et 4. dist.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cut aliquis capiens hostem atrocissimum, non statim interficit eum, sed patitur eum cum dedecore & dolore aliquantulum vivere: ita & Christus pœnam prius alligauit, in futuro autem perimet.

Ortho. ¶ Ad secundum dicendum, quod sicut ibidem dicit glos. duplex est pœna peccati, gehennalis & temporalis. Gehennalem prorsus deleuit Christus, vt eam non sentiant baptizati & vere pœnitentes. Temporalem vero nondum penitus tulerunt: enim fames, sitis & mors, & huiusmodi. Sed regnū & dominium eius deiecit, vt scilicet hoc homo non timeat. & tandem in nouissimo eandem penitus exterminabit.

1.2 q.81. art.1. ¶ Ad tertium dicendum, quod (sicut in Secunda parte dictum est) peccatum originale hoc modo præcessit, quod primo persona fecit naturam, postmodum vero natura infecit personam. Christus vero conuerso ordine prius reparat id quod personæ est, & postmodū simul in omnibus reparabit id quod naturæ est. Et ideo culpam originalis peccati, & etiam pœnam carentiæ visionis diuinæ, quæ respiciunt personam, statim per baptismum tollit ab homine, sed pœnalitates præsentis vitæ (sicut mors, fames, sitis, & alia huiusmodi) respiciūt naturam, ex cuius principiis causantur, prout est destituta originali iustitia. Et ideo illi defectus non tollentur nisi in vltima reparatione naturę, per resurrectionem gloriosam.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum per baptismum conferantur homini gratia & virtutes.

Inf. q.7. arti.1 cor. Et 4 dist. 3. ar.1. q.3. c. Et q.3. arti.1 q.2. ad 2. Et di stin 4 q.1. art 2 q.2. Et dist 9. arti.1 q.2. cor Et di stin 18 q. 1 ar 3. q 2. cor.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod per baptismum non cōferan tur homini gratia & virtutes. Quia sicut supra dictum est, sacramenta nouæ legis efficiunt quod figurāt. Sed per ablutionem baptismi significatur emundatio animę à culpa, non autem informatio animæ per gratiam & virtutes. Videtur igitur quod per baptismum non conferantur homini gratia & virtutes.

2 ¶ Præterea, Illud quod iam aliquis adeptus est, non indiget iterum susciperе. Sed aliqui accedūt ad baptismum, iam habentes gratiam & virtutes: sicut Act. 10 legitur, Vir quidam erat in Cæsarea, nomine Cornelius, Centurio cohortis, quæ dicitur Italica, religiosus & timens Deum: qui tamen postea à Petro baptizatus est. Non ergo per baptismum conferuntur gratia & virtutes.

q 60 ar.2. & 61.ar 3. & q prec. art.2. 3 ¶ Præterea, Virtus est habitus, ad cuius rationem pertinet, quod sit qualitas difficile mobilis, per quam aliquis facile & delectabiliter operetur. Sed post baptismum remanet in hominibus promptus ad malum, per quod tollitur virtus, & consequitur difficultatem quis ad bonum, quod est actus virtutis. Ergo per baptismum non consequitur homo gratiam & virtutes.

¶ SED CONTRA est quod ad Titum 3 dicit Apost. Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis, (id est per baptismum) & renouationis Spiritus Sancti, quem effudit in nos abunde, id est, ad remissionem peccatorum & copiam virtutum: vt glos. ibi exponit. Sic ergo in baptismo datur gratia Spiritus sancti & copia virtutum.

Iotelin.

¶ RESPONDEO dicendum, quod (sicut Augustinus dicit li.1.ca 26. in lib. de Baptismo paruulorum) ad hoc baptismus valet, vt baptizati Christo incorporentur, vt membra eius. A capite autem Christo, in omnia membra eius, gratię & virtutis plenitudo derivatur: secundum illud Ioan.1. De plenitudine eius nos omnes accepimus. Vnde manifestum est, quod per baptismum aliquis consequitur gratiam & virtutes.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut aqua baptismi per suam ablutionem significat emundationem culpæ, & per summ refrigerium significat liberationem à pœna: ita per naturalem claritatem significat splendorem gratiæ & virtutum.

q.68. ar.1. ¶ Ad secundum dicendum, quod sicut dictum est, quod remissionem peccatorum aliquis consequitur ante baptismum, secundum quod habet baptismum in voto vel explicite vel implicite: & tamen cum realiter suscipit baptismum, fit plenior remissio quantum ad liberationem à tota pœna. Ita etiam ante baptismum Cornelius & alij similes consequuntur gratiam & virtutes, per fidem Christi & desiderium baptismi implicite vel explicite, postmodum tamen in baptismo maiorem copiam gratiæ & virtutum consequuntur. Vnde super illud Psalmi, Super aquas refectionis educauit me, dicit glos. Per augmentum virtutis & bonæ operationis educauit in baptismo. Lateran.

¶ Ad tertium dicendum, quod difficultas ad bonum, & promptitudo ad malum, inueniuntur in baptizatis, non propter defectum habitus virtutum, sed propter concupiscentiam, quæ non tollitur in baptismo. Sicut tamen per baptismum diminuitur concupiscentia, vt non domineturitа etiam diminuitur virtusque dictorum, ne homo ab his superetur. Ia hac ha lur.

ARTICVLVS V.

¶ Virum conuenienter attribuatur baptismo quidam actus virtutum.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod inconuenienter attribuantur baptismo pro effectibus quidam actus virtutum, scilicet incorporatio ad Christum, illuminatio & fœcundatio. Non enim baptismus datur adulto, nisi fideli, secundum illud Mar.vlt. Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. Sed per fidem aliquis incorporatur Christo, secundum illud Ephes.3. Habitare Christum per fidem in cordibus vestris. Ergo nullus baptizatur nisi iam Christo incorporatus. Non ergo est effectus baptismi incorporari Christo.

2 ¶ Præterea, Illuminatio fit per doctrinam, secundum illud Ephes.3. Mihi omnium sanctorum minimo data est gratia hæc, illuminare omnes, &c. Sed doctrina præcedit baptismum in catechismo. Non ergo est effectus baptismi.

3 ¶ Præterea, Fœcūditas pertinet ad generationem actinam, Sed per baptismum aliquis regeneratur spiritualiter. Ergo fœcunditas non est effectus baptismi. Ia.1.v.18.

¶ SED CONTRA est, quod Augustinus dicit in libro de baptismo paruulorum, quod ad hoc valet baptismus, vt baptizati Christo incorporentur. Dion. etiam cap.2. Eccle. hier. illuminationem attribuit baptismo. Et super illud Psal.22. Super aquam refectionis, dicit glos. quod anima, peccatorum aruditate sterilis, fœcundatur per baptismum. Et Cassio dori.

¶ RESPONDEO dicendum, quod per baptismum aliquis regeneratur in spiritualem vitam, quę est propria fidelium Christi: sicut Apost. dicit Gala.2. Quod autem nunc viuo in carne, in fide viuo filij Dei. Vita autem non est nisi membrorum capiti vnitorum, à quo sensum & motum suscipiunt: & ideo necesse est quod per baptismū aliquis incorporetur Christo quasi membrum ipsius. Sicut autem à capite naturali derivatur ad membra sensus & motus: ita à capite spirituali, quod est Christus, derivatur ad membra eius sensus spiritualis, qui consistit in cognitione veritatis: & motus spiritualis, qui est per gratiæ instinctum. Vnde Ioan.1. dicitur, Vidimus eum plenum gratiæ & veritatis, & de plenitudine eius nos omnes accepimus. Et ideo consequens est, quod baptizati illuminentur à Christo circa cognitionem veritatis, & fœcundentur ab eo fœcunditate bonorum operum per gratiæ infusionem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod adulti prius credentes in Christum, sunt ei incorporati mentaliter. sed postmodum cum baptizantur, incorporantur ei quodammodo corporaliter, scilicet per visibile sacramentum, sine cuius proposito nec mentaliter incorporari potuissent.

¶ Ad secundum dicendum, quod doctor illuminat exterius per ministerium, catechizando: sed Deus illuminat interius baptizatos, præparans corda eorum ad recipiendam doctrinam veritatis, secundum illud Ioan.16. Est scriptū in Prophetis, Erunt omnes docibiles Dei.

¶ Ad tertium dicendum, quod effectus baptismi ponitur fœcunditas, qua aliquis producit bona opera: non autem fœcunditas, qua aliquis generat alios in Christo: sicut Apostolus dicit primæ ad Corinth. 4. In Christo Iesu per Euangelium ego vos genui.

ARTI

¶ Super Quæstionis sexagesimenonæ Articulum septimum.

2 q.47. ar.14 ad 3. Et 4 dist. 44 q.4. art. 2 q.1. Et dist.17 q.1. arti.1 q.2. cor. ad 3. Et dist.8. q.1 ar.3 q. 1 cor.

IN quæstionis 66. primis septem articulis nihil occurrit scribendum, nisi pro septimo attic. notandum, quod aperire ianua regni cælestis, per se primo est effectus mortis Christi. Attribuitur autem baptismo, eo quod in sui institutione cæli aperti leguntur: & quia sacramentum est inchoans quo ad vim obligatiuā à morte Christi, & quia sufficienter causat apertionem cęli cuilibet baptizato: dum tollit omnem culpam & pœnam tam personæ quam naturæ, non statim affequendo totum suum effectū, sed tempore congruo: ita quod (vt in art. patet) sicut virtute baptismi auferentur à iustis in resurrectione omnes pœnalitates: ita virtute baptismi aperitur ianua cælestis, tempore congruo exhibitura ingressum: & propter ea baptizati ante mortē Christi, non nisi post Christi mortē ingressi sunt regnum cælorum. Et hoc vocat Autor habere certam fidē de introitu cælesti: in hoc præeminebat baptizatus circuncisō: circuncisio enim non habebat virtutem tollēdi omnem pœnalitatē, quā habet baptismus. Quum uis etiā dici possit, quod baptismus ante mortē Christi: quia impersecte cōfigurabat morti Christi (vtpote configuratus Christo mortuo non in re, sed in fide) ita etiam imperfecte aperiebat: sed iam: vt litera responsionis ad secundum sonat.

Epist 23.

Trull.72.

¶ Et hæc sint dicta pro dignitate baptismi: quātum enim spectat ad euentum, Christo mortuo patuit ianua cælestis tam baptizato quā circunciso.

¶ Virum pueri in baptismo consequantur gratiam & virtutes.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod pueri in baptismo non consequātur gratiam & virtutes. Gratia enim & virtutes non habentur sine fide & charitate. Sed fides, vt Augustinus dicit, consistit in credentium voluntate, similiter etiam charitas consistit in diligentium voluntate: cuius vsum pueri non habent, & sic non habent fidem & charitatem. Ergo pueri in baptismo non recipiunt gratiam & virtutes.

2 ¶ Præterea, Super illud Ioannis decimoquarto, Maiora horum faciet, dicit Augustinus, quod ex impio iustus fiat in illo, sed non sine illo Christus operatur. Sed puer cum non habeat vsum liberi arbitrij, non cooperatur Christo ad suam iustificationem. Imo quandoque pro posse renititur. Ergo non iustificatur per gratiam & virtutes.

3 ¶ Præterea, Rom.4. dicitur, Ei qui non operatur, credenti autem in eum qui iustificat impium, reputatur fides eius ad iustitiam secundum propositum gratiæ Dei. Sed puer non est credens in eum, qui iustificat impium. Ergo non consequitur gratiā iustificantem neque virtutes.

4 ¶ Præterea, quod ex carnali intentione agitur, non videtur habere spiritualem effectum. Sed quandoque pueri ad baptismum deferuntur carnali intentione, vt scilicet corporaliter sanentur. Non ergo consequuntur spiritualem effectum gratię & virtutum.

¶ SED CONTRA est quod Augustinus dicit in Enchir. Paruuli renascendo, moriuntur illi peccato, quod nascendo contraxerunt. Ac per hoc ad illos etiam pertinet quod dicitur, Consepulti sumus cum illo per baptismum in mortem (subditur autem) vt quomodo Christus surrexit à mortuis, per gloriam Patris: ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Sed nouitas vitæ est per gratiam & virtutes. Ergo pueri in baptismo gratiam & virtutes consequuntur. cap.42.

¶ RESPONDEO dicendum, quod quidam antiqui posuerunt quod pueris in baptismo non dantur gratia & virtutes, sed imprimitur eis character Christi, cuius virtute, cum ad perfectam ætatem venerint, consequuntur gratiam & virtutes. Sed hoc patet esse falsum dupliciter. Primo quidem: quia pueri sicut & adulti, in baptismo efficiuntur membra Christi: vnde necesse est quod a capite recipiant influxum gratiæ & virtutis. Secundo, quia secundum hoc pueri decedentes post baptismum, non peruenirent ad vitam æternam: quia vt dicitur Roma. sexto, Gratia Dei est vita æterna. Et ita non profuit eis ad salutem, baptizatos fuisse. Causa autem erroris fuit, quia nescierunt distinguere inter habitum & actum. Et sic videntes pueros inhabiles ad actus virtutum, credierunt eos post baptismum nullatenus habitus virtutum habere. Sed ita impotentia operandi non accidit pueris ex defectu habituum, sed ex impedimento corporis: sicut etiam dormientes, quamuis habeant habitus virtutum, impediuntur tamen ab actibus propter somnum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod fides & charitas consistunt in voluntate hominum, ita tamen quod habitus harum & aliarum virtutum requirunt potentiam voluntatis, quæ est in pueris: sed actus virtutum requirunt actum voluntatis, qui non est in pueris. Et hoc modo Augustinus dicit libro de baptismo paruulorum, quod paruulum, etsi nondum illa fides quæ in credentium voluntate consistit, iam tamen ipsius fidei sacramentum (quod scilicet causat habitum fidei) fidelem facit. Epist.23. ad Bonif.

¶ Ad secundum dicendum, quod (sicut Augustinus dicit in lib. de Charitate) nemo ex aqua & Spiritu sancto renascitur nisi volens: Quod non de paruulis, sed in adultis intelligendum est. Et similiter de adultis intelligendum est, quod homo à Christo sine ipso non iustificatur. Quod autē paruuli baptizandi, prout viribus possunt, reluctantur non eis imputatur, quia in tantum nesciunt quod faciunt, vt nec facere videantur: vt Augustinus dicit in lib. de præsentia Dei ad Dardanum. Epist.57.

¶ Ad tertium dicendum, quod (sicut Augustinus dicit) paruulis mater Ecclesia aliorum pedes accommodat, vt veniāt: aliorum cor vt credant: aliorum linguam, vt fateantur. Et ita pueri credunt, non per actum proprium, sed per fidem Ecclesiæ, quæ eis communicatur. Et huius fidei virtute conferuntur eis gratia & virtutes.

¶ Ad quartum dicendum, quod carnalis intentio deferentium pueros ad baptismum, nihil eis nocet, sicut nec culpa vinius nocet alteri, nisi consentiat. Vnde Augustinus dicit in Epistola ad Bonifacium, Non illud te moueat, quod quidam non ea fide ad baptismum percipiendum paruulos ferunt, vt gratia spirituali ad vitam regenerentur æternam: sed hoc eos putant remedio corporaliter retinere vel recipere sanitatem. Non enim propterea illi non regenerantur, quia non ab istis hac intentione offeruntur. Epist.23.

ARTICVLVS VII.

¶ Virum effectus baptismi sit apertio ianuæ regni cælestis.

4 dist.3. ar.1.q.3. & 4 dist.4.q. 2 ar 2 q 6 Et 4 col. c.59. & 7. col.3. Et Io 3. lec.1. fi.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quod effectus baptismi non sit apertio ianuæ regni cælestis. Illud enim quod est apertum, non indiget apertione. Sed ianua regni cęlestis est aperta per passionem Christi: vnde Apoc.4 dicitur. Post hæc vidi ostium magnum apertum in cælo. Non est ergo effectus baptismi, apertio ianuæ regni cælestis.

2 ¶ Præterea, Baptismus omni tempore ex quo institutus fuit, habet suum effectum. Sed quidā baptizati sunt baptismo Christi ante eius passionem (vt habetur Ioan.3.) quibus si tunc desti ante eius passionem (vt habetur Ioan.3.) quibus si tunc defecissent, introitus regni cælestis nondum patebat, in quod nullus ante Christum introiuit: secundum illud Mich.2. ascendit pandens iter ante eos. Non est ergo effectus baptismi apertio regni cælestis.

Art.1. 3 ¶ Præterea, Baptizati adhuc sunt obnoxij morti & aliis pœnalitatibus vitæ præsentis: vt supra dictum est. Sed nulli est aperpatus aditus regni cælestis, quandiu obnoxius est pœnę: sicut patet de his qui sunt in purgatorio. Non ergo effectus baptismi est apertio ianuæ regni cælestis.

¶ SED CONTRA est, quod super illud Luc. tertio, Apertum est cælum, dicit glos. Bedæ, Virtus hic baptismatis ostent

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis sexagesimænona Articulum octauum.

IN art 8.aduerte Autorē in arg.4 recitatiue loqui de lepra Constantini,Dicunturē hoc,quia nullius auctoritate constat, Constantinū mundatum à lepra in baptismo.Tum quia gesta Syluestri ex quibus hoc vi- 4 dist.4 q. detur habere,incerta ha- 2.ar 3 q 1. bent Autorem : vt patet & 2.Et di- in eas sancta Romana. stinct. 18.q. dist.in.Tum quia ipsius 3.q.1. cor. fiue Cmultianus,siue Gélasij historicē inuentur hoc scripsisse,vitupe ratur Platina in vita Marci Papæ. Tum præcipue quia Ambros. auctoritas obstat,dum in orationē expresse dicit Constantinum in vltimis constitutum baptizatum fuisse, quod longe distat ab hoc , scilicet quod in principio suæ conuersionis fuerit baptizatus. Et propterea narratio de lepra Constantini nō est assertiue probanda.

¶ Super Quæstionis sexagesimænona Articulum nonum & decimum.

IN art.9.& 10.multa dicenda sunt speciali.et pro doctrina decimi. Et primo de sensu conclusionis.Secundo de necessitate. Tertio de modo apud Autorem. Quarto de rationē illius modi: & demum comparabitur aliis modis. Sentius in primis conclusionis est, non de euentu,sed de effectu baptismi recedente actione.Quo dicto notādum est, quōd non tractatur hic an recedente fictione, baptizatus fiat filius regni,cōsequatur remissionem: nullos enim dubitat de hoc euentu : sed tractatur an in tali casu ex vi baptismi consequatur baptizatus remissionē, &c.& hic est finis cōclusionis. Necessitas autem talis assertionis est duplex. Prima est autoritas Aug.dicti in lib.de baptismo, relata & à Magistro sententiis in quar.o. distinctione quarta & à Gratiano de consecrat. distinctione quarta, cap. tunc valete. & habetur in hac littera. Tunc valete incipit ad salutem baptismus &c. Vbi expresse Augustinus dicit baptismum ipsum valere ad salutem , recedente fictione: licet gloſa ibidē contra textum dicat oppositum. Secunda est ratio ex peccato originali sumpta : quia si peccatum originale nec remittitur baptismi , neque ponitur viuere baptismi remittatur, sequitur q nunquam peccatum originale huic homini remissum fuerit. Et probatur sequela quia non aliud à Christo in ficta est remedium ad remissionem peccati originalis ditur ab introitu regni cælestis , quando anima separatur à corpore per mortem, quasi tam persoluto eo quod naturæ debebatur.

ARTICVLVS VIII.

¶ Verum baptismus habuerit in omnibus æqualem effectum.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quod baptismus non habeat in omnibus æqualem effectū. Effectus enim baptismi est remotio culpę. Sed in quibusdā plura peccata tollit, quam in aliis.nam in pueris tollit solum peccatum originale:in adultis autem etiam peccata actualia,in quibusdam plura,in quibusdā vero pauciora. Non ergo æqualem effectum habet baptismus in omnibus.

2 ¶Præterea , Per baptismum eōferuntur homini gratia & virtutes. Sed quidam post baptismum videntur habere maiorem gratiam & perfectionem virtutum , quam alij baptizati.Non ergo baptismus habet æqualem effectum in omnibus.

3 ¶ Præterea , Natura perficitur per gratiam , sicut materia per formam. Sed forma recipitur in materia secundum eius capacitatem. Cum ergo in quibusdam baptizatis etiam pueris , sit maior capacitas naturalium quam in aliis, videtur quod quidam maiorem gratiam cōsequantur quam alij.

4 ¶ Præterea,Quidam in baptismo consequuntur non solum spiritualem salutem, sed etiam corporalem: sicut patet de Constātino, qui in baptismo mundatus est à lepra.Non autem omnes infirmi corporalem salutem consequuntur in baptismo. Baptismus ergo non habet æqualem effectum in omnibus.

¶SED CONTRA est quod dicitur Ephes.4. Vna fides,vnum baptisma.Vnisformis autem causæ est vniformis effectus.Ergo baptismus habet æqualem effectum in omnibus.

¶RESPONDEO dicendum, quod duplex est effectus baptismi , vnus per se , & alius per accidens. Per se quidem effectus baptismi , est id ad quod baptismus est institutus , scilicet ad regenerandum homines in spiritualem vitam. Et hunc effectum æqualiter facit in omnibus , qui æqualiter le habent ad baptismum. Vnde quia omnes pueri æqualiter se habent ad baptismum (quia non in fide propria , sed in fide Ecclesiæ baptizantur) omnes æqualem effectum percipiunt in baptismo. Adulti vero, qui per propriam fidem ad baptismum accedunt, non æqualiter se habent ad baptismum : quidam enim eum maiori , quidam cum minori deuotione ad baptismum accedunt. Et ideo quidam plus, quidam minus de gratia nouitatis accipiunt. Sicut etiam ab eodem igne accipit plus caloris qui plus ei appropinquat : licet ignis quantum est de se , æqualiter ad omnes suum calorem effundat. Effectus autem baptismi per accidens est ad quem baptismus non est ordinatus , sed diuina virtus , hoc in baptismo miraculose operatur.Sicut super illud Roma.6.Vt vltra non seruiamus peccato,dicit glos. Non hoc præstatur in baptismo nisi forte miraculo ineffabili Creatoris,vt lex peccati,quę est in membris, prorsus extinguatur. Et tales effectus non æqualiter suscipiuntur ab omnibus baptizatis,etiam si cum æquali deuotione accedant: sed dispensantur huiusmodi effectus secundum ordinem prouidentiæ diuinæ.

¶AD PRIMVM ergo dicendum , quod minima gratia baptismalis sufficiens est ad delendum cuncta peccata. Vnde hoc non est propter maiorem efficaciam baptismi,quod in quibusdam plura , in quibusdā autem pauciora peccata soluit : sed propter conditionem subiecti,quia in quo libet soluit quotcunque inuenerit.

¶ Ad secundum dicēdum,quod hoc quod in baptizatis maior vel minor gratia apparet,potest dupliciter contingere. Vno modo quia vnus in baptismo percipit maiorē gratiam,quam alius, propter deuotionem maiorem: vt dictum est. Alio modo, quia etiam si æqualem gratiam percipiant , non æqualiter ea vtuntur: sed vnus studiosius in ea proficit, alius per negligentiam gratię Dei deest.

¶ Ad tertium dicendum , quod diuersa capacitas naturalium in hominibus,non est ex diuersitate mēti,quæ per baptismum renouatur, cum omnes homines eiusdem speciei existentes , in forma cōueniant,sed est ex diuersa dispositione corporum. Secus autē est in angelis qui differunt specie. Et ideo Angelis dantur dona gratuita secūdum diuersam capacitatem naturalium: non autem hominibus.

¶ Ad quartum dicendum, quod sanitas corporalis non est per se effectus baptismi:sed est quoddam miraculosum opus prouidentiæ diuinæ.

ARTICVLVS IX.

¶ Verum fictio impediat effectum baptismi.

AD NONVM sic proceditur. Videtur quod fictio non impediat effectum baptismi.Dicit enim Apostolus Gala.tertio. Quicunque in Christo baptizati estis, Christum induistis. Sed omnes qui baptismum Christi suscipiunt, baptizantur in Christo. Ergo omnes induunt Christum , quod est percipere baptismi effectum. Et ita fictio non impedit baptismi effectum.

2 ¶ Præterea, In baptismo operatur virtus diuina,quæ potest voluntatem hominis mutare in bonum. Sed effectus causæ agentis non potest impediri per id quod ab illa causa potest auferri.Ergo fictio non impedit baptismi effectum.

3 ¶ Præterea,effectus baptismi est gratia,cui peccatum opponitur. Sed multa sunt alia peccata grauiora quam fictio,de quibus non dicitur,quod effectum baptismi impediāt.Ergo neque fictio impedit effectum baptismi.

¶SED CONTRA est , quod dicitur Sapien.1.Spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictū.Sed effectus baptismi est à Spiritu sancto.Ergo fictio impedit effectum baptismi.

¶RESPONDEO dicendum, quod (sicut Damas.dicit) Deus non cogit hominem ad iustitiam.Et ideo ad hoc quod aliquis iustificetur per baptismum , requiritur quod voluntas hominis amplectatur baptismum,& baptismi effectum.Dicitur autem aliquis fictus , per hoc quod voluntas eius contradicit vel baptismo,vel eius effectui.Nam secundum Aug.quatuor modis dicitur aliquis fictus.Vno modo ille qui non credit:cum tamen baptismus sit fidei sacramentum.Alio modo per hoc quod aliter temnit ipsum sacramentum. Tertio modo per hoc quod aliter celebrat sacramentum,non seruans ritum Ecclesiæ.Quarto modo per hoc quod aliquis indeuote accedit. Vnde manifestū est, quod fictio impedit effectum baptismi.

¶AD PRIMVM ergo dicendum,quod baptizari in Christo , potest intelligi dupliciter. Vno modo in Christo , id est in Christi consortimate. Et sic quicunque baptizantur in Christo, conformati ei per fidem & charitatem , induunt Christum per gratiā.Alio modo dicuntur aliqui baptizari in Christo,inquantum accipiunt sacramētum Christi.Et sic omnes induunt Christum per configurationem characteris, non autem per conformitatem gratiæ.

¶ Ad secundum dicendum, quod quando Deus voluntatē hominis de malo in bonū mutat,tunc homo nō accedit fictus:sed non semper hoc Deus facit. Nec ad hoc sacramentum ordinatur, vt de ficto fiat aliquis non fictus , sed vt non fictus aliquis accedens iustificetur.

¶ Ad tertium dicendum , quod fictus dicitur aliquis ex eo, quod demonstrat se aliquid velle quod non vult. Quicunque autem accedit ad baptismum , ex hoc ipso ostendit se rectam fidem Christi habere , & sacramentum venerari,& velle se * Christo conformari , & velle à peccato recedere. Vnde cuicunque peccato vult homo inhærere, si ad baptismum accedit , fictus accedit: quod est indeuote accedere. Sed hoc intelligēdum est de peccato mortali , quod gratiæ contrariatur: non autem de peccato veniali. Vnde fictio hic quodammodo includit omne peccatum.

* Aliss Ecclesiæ confur- muti.

ARTICVLVS X.

¶ Verum fictione recedente , baptismus suum effectum consequatur.

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur quod fictione recedente , baptismus suum effectum non consequatur. Opus enim mortuum quod est sine charitate , non potest vnquam viuificari. Sed ille qui fictus accedit ad baptismum , recipit sacramentum sine charitate. Ergo nunquam potest viuificari hoc modo vt gratiam consequatur.

2 ¶ Præterea , Fictio videtur esse fortior quam baptismus , cum impediat eius effectum. Sed fortius non tollitur à debiliori. Ergo peccatum fictionis non potest tolli per baptismum fictione impeditum. Et sic baptismus non consequetur suum effectum , qui est remissio omnium peccatorum.

3 ¶ Præterea , Contingit quod aliquis fictę accedat ad baptismum, & post baptismum multa peccata committat. Quæ tamen per baptismum non tolluntur : quia baptismus tollit peccata præterita, non futura. Ergo baptismus talis nunquam consequetur suum effectum,qui est remissio omnium peccatorum.

¶SED CONTRA est, quod Augustinus dicit in libro de Baptismo, Tunc valere incipit ad salutem baptismus , cum illa fictio veraci confessione recesserit , quæ corde in malitia vel sacrilegio perseuerante , peccatorum * ablutionem non finebat fieri.

¶RESPONDEO dicendum , quod (sicut supra dictum est) baptismus est quædam spiritualis regeneratio. Cum autem aliquid generatur , simul cum forma recipit effectum formæ , nisi sit aliquid impediens,quo remoto forma rei generatæ perficit suum effectum : sicut simul cum corpus graue generatur , mouetur deorsum, nisi sit aliquid prohibens , quo remoto statim incipit moueri deorsum. Et similiter quando aliquis baptizatur accipit characterem quasi formam , & consequitur proprium effectum, qui est gratia remittens omnia peccata. Impeditur autem quandoque per fictionem : vnde oportet quod remota ea per pœnitētiam, baptismus statim consequatur suum effectum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod sacramentum baptismi est opus Dei, & non hominis. Et ideo non est mortuum in ficto,qui sine charitate baptizatur.

¶ Ad tertium dicendum, quod fictio non remouetur per baptismum,sed per pœnitētiam subsequentem:qua remota,baptismus aufert culpam & reatum omnium peccatorum præcedentium baptismum , & etiam simul existentium cum baptismo. Vnde Augustin.dicit in lib.de Baptismo. Soluitur hesternus dies , & quicquid superest , solnitur & ipsa hora momentumque ante baptismū & in baptismo : deinceps autem continuo reus esse incipit. Et sic ad baptismi effectū consequendum concurrit baptismus & pœnitentia, sed baptismus sicut causa per se agens : pœnitentia sicut causa per accidens, id est,remouens prohibens.

¶Ad tertium dicendum,quod effectus baptismi non est tollere peccata futura, sed præsentia vel præterita. Et ideo recedente fictione,peccata sequentia remittuntur quidem,sed per pœnitentiam , non per baptismum. Vnde non remittuntur quantum ad totum reatum , sicut peccata præcedentia baptismum.

QVAESTIO SEPTVAGESIMA, De Circumcisione quæ præcessit baptismum, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de præparatoriis ab baptismū. Et primo de præparatorio quod præcesit baptismum,id est,de circumcisione.Secundo, de præparatoriis , quæ concurrunt simul cum baptismo , scilicet de catechismo & exorcismo.

¶ Circa primum quæruntur quatuor.

¶ Primo,vtrū circumcisio fuerit præparatoria & figuratiua baptismi.

¶ Secundo,de eius institutione.

¶ Tertio,de ritu eius.

¶ Quarto,de effectu ipsius.

ARTICVLVS I.

¶ Verum circumcisio fuerit præparatoria & figuratiua baptismi.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod circumcisio non fuerit præparatoria & figuratiua baptismi. Omnis enim figura habet aliquam similitudinē cum suo figurato. Sed circumcisio nullam habet similitudinem cum baptismo. Ergo videtur quod non fuerit præparatoria & figuratiua baptismi.

2 ¶Præterea, Apostolus dicit primæ Cor. 10.de antiquis Patribus loquens, quod omnes in nube & in mari baptizati sunt.Nō autem dicit quod in circumcisione baptizati sint.Ergo protectio columnæ nubis, & trāsitus maris rubri magis fuerunt præparatoria ad baptismum & figuratiua ipsius , quā circumcisio.

3 ¶ Præterea,Suprà dictum est,quod baptismus Ioannis fuit præparatorius ad baptismū Christi.Si ergo etiam circumcisio fuit mus ad salutem (quod nihil aliud est,quàm cōferre illam remissionē, quam fictio impediuit tunc fieri: hoc enim significat baptismi valere ad salutē,consequens est, quod baptismus aliquo modo remaneat, seu aliquid habeat aut relinquat manēs,ratione cuius valorem seu effectum consequatur post biennium. Hanc efficiatē satisfaciēdi hominibus more humano compulsus Autor accōmodationem hanc similitudinariam , quam in littera habes , adinuenit. ¶Vnde non oportet laborare ad saluandum hunc processum, vt proprium , seu ex proprietate intelligendus est, vt accommodatio quædā similitudinaria ad manuductionem nouitiorū, vt percipiant quōmodo baptismus recedente fictione incipit valere ad salutem. Sciuit enim Autor, gratiam propriam bonis non cōsequi characterem communem bonis & malis. & proprius effectus sequitur formam: quum hoc tā manifestum sit, vt minimi Theologi sciant. Vnde non proprie voluit intelligi, sed secundum similitudinem , vt sicut in naturalibus cessante causa , remanente tamē forma, ftatim habentur consequentia , nisi adsit impedimentum : & si impedimentum adfuerit, consequētia illa statim, quum remotum fuerit, habentur propter remā sionem formæ , ad quā nata erant: sequi sita supernaturalibus sacramenti baptismi , quum generatur Christianus quo ad esse de familia Christi,seu, quodidem est, quoad esse mēbrum Christianæ religionis, suscipit per baptismum characterem , vt formā quæ constituitur in tali effectum characterē formaliter homo est Christianæ religionis membrum , est de familia Christi,&ad huiusmodi formā natum est ex diuinæ largitatis ordine consequi infusionē gratię remissiuę omnis culpæ,& omnis pœnæ,nisi obex fictionis obsisterit & propterea cessante fictione,sequetur infusio gratiæ remissiuæ culpæ & pœnę propter præsentē formā characteris,ad quē secundum ordinem diuinæ largitatis nata est sequi infusio gratię baptismalis. Tenet itaque character vtrunque locum & dispositionis & formæ,diuersimode considerato baptismate.nam baptismus inquantum generatiuus est filiorum adoptionis , gratiam habet pro principali effectu vt forma: inquantum vero generatiuus est Christiani(hoc est membri Christianæ religionis seu familiæ) habet

Lib. 1. de bap. parul ca.12.

Suprà q. 68 ar.1.Et 1.2.q.102. art 5. cor. ad 1. & 3. Et 4. dist. 1 q. 2.ar.1. q.1 cor. & dist.2.q.1. ar 2. ad 5. Et Ro. 2. lec. 2. co. 2. & lec. 10.4.

Q. 38.art. 2 & 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

pro principali effectu characterem. Qui pro eo quod infallibili ordine annexa habet gratiam, si fictio non impedit & recedente fictione annexū sibi vendicat gratiam formæ subitantiali assimilatur. Pro eo vero quod annexio gratiæ nouam exigit principalis agentis insufficientem recedente fictione, dispositioni magis assimilatur quæ secundum infallibilem causarum ordinem cessante impedimento, ad terminum ducit. Vnde vana videtur solicitudo quærendum, quid aut quomodo operetur character recedente fictione ad gratiam baptismalem.

¶ Et ex his patet solutio difficultatum motarum, tam ad hominem, quam ad rem. Et quarto loco proposituin expeditum simul est. De quinto autem pertractandum videtur: quoniam in solis verbis differentia forte est inter diuersos doctores: nullum enim puto sanæ mentis apud se credidisse, gratiam cessante fictione comitari characterem sine noua Dei actione gratiæ baptismalis infusiua.

¶ In responsione ad secundum & tertium aduertendum est, in fide baptizato inuepiri diuersorum temporum peccata: scilicet peccata præsentia & futura: & præsentis inuenire, dupliciter intelligi: vel propter perfectam actam maculæ aut actualis cōmissionis seu omissionis simul cum baptismo: vel propter ipsum impedire sacramenti effectum. Inter quæ tanti refert, quod sola fictio (quæ nihil aliud videtur quam impeditio gratiæ per pœnitentiam delenda est cum peccatis comm ssis post baptismum: reliqua autem per baptismi valorem recedente fictione delentur. Ad hoc enim videtur deseruire littera, dicens. Et etiam simul cum baptismo, extrahitur autem sola fictio quoniam ipsa est quę contrariatur sacramento. Nēc puto fictionis peccato inuoligendum in proposito crimen illud quod fundat fictionem (puta incredulitatem) sed ipsam malam susceptionem sacramenti, quæ sacrilegij species est. Hic enim actus est propria fictio, quoniam isto actu monstrat qui baptizatur se velle quod non vult. Et confirmatur hoc ex verbis Augustini dicentis, Quum illa fictio veraci confessione necessitatis, quæ corde in malitia vel sacrilegio perseuerante, peccatorum ablutionem non sinebat fieri: ex hoc enim quod nullam speciem peccati fictioni tribuit nisi sacrilegium, infinuasse videtur quod sit illa fictio. Et hinc sequitur, quod talis fictus sufficienter cōfiteretur, dicendo se iniuriam fecisse baptismo, ponendo illi obicem peccati mortalis, & confitendo commissa post baptismum.

¶Aduerte quoque aliud esse dimidiā à Deo expectare veniam, & aliud esse variis mediis à Deo expectare veniam, primum est impium, secundum hic docemur, dum baptizatus, per medium pœnitentię & per medium baptismi simul, à Deo expectat veniam. Cogimur autem ad vtrunque simul medium recurrere: quia creditmus præcedentia peccata remitti quo ad culpam & pœnam totalitates (hoc enim continet gratiæ baptismalis) fictionem vero cum posteioribus peccatis remitti quidem quo ad culpam, quo ad pœnam vero non nisi quantum sacramento pœnitentię remittitur. Vnde apparet falsitas allegatæ superius glossæ, præter id, quod est cōtra textum.

In hac solut.

In corp.

1.2.q.10.a.2.ar.5. ad 1. & q. 103. ar.1. ad 3. Et 4. dist. art 2.q. 4. co. Et q. 2.ar.1.q. 3. per to.

Art.præc.

fitebatur obseruantiam veteris legis, sicut in baptismo profitetur obseruantiam nouę legis, vnde Apostolus dicit Gal.5. Testificor omni homini circuncidenti se, quoniā debitor est vniuersæ legis faciendæ. Sed legalis obseruantia non est tradita tēpore Abrahę, sed magis tempore Moysi. Ergo inconuenienter instituta est circuncisio tempore Abrahæ.

3 ¶ Præterea, Circuncisio fuit figuratiua & præparatiua baptismi. Sed baptismus exhibetur omnibus populis: secundum illud Matth. vlt. Euntes docete omnes Gentes, baptizantes eos. Ergo circuncisio non debuit institui vt obseruanda tantum ab vno populo Iudæorum, sed ab omnibus populis.

4 ¶ Præterea, Carnalis circuncisio debet respondere spirituali, sicut figura figurato. Sed spiritualis circuncisio quæ fit per Christum, indifferenter conuenit vtriquę sexui: quia in Christo Iesu non est masculus & fœmina: vt dicitur Gala.3. Ergo inconuenienter est circūcisio instituta, quæ competit solis maribus.

¶SED CONTRA est, quod sicut legitur Genes. decimoseptimo: circuncisio est instituta à Deo, cuius perfecta sunt opera.

¶RESPONDEO dicendum, quod (sicut dictum est) circuncisio erat præparatoria ad baptismum, inquātum erat quædam professio fidei Christi, quam etiam nos in baptismo profitemur. Inter antiquos autem Patres, primus Abraham promissionem accepit de Christo nascituro, cum dictum est ei Genes. vigesimosecundo. In semine tuo benedicentur omnes gentes terræ. Ipse etiam primus se à societate infidelium segregauit, secundum mandatum Dei dicentis sibi, Egredere de terra tua & de cognatione tua. Et ideo conuenienter circuncisio fuit instituta in Abraham.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod immediate post peccatum primi parentis, propter doctrinam ipsius Adæ (qui plene instructus fuerat de diuinis) adhuc fides & ratio naturalis intantum vigebat in homine, quod non oportebat determinari hominibus aliqua signa fidei & salutis: sed vnusquisque pro suo libito fidem suam *aliquibus signis protestabatur. Sed circa tempus Abrahæ diminuta erat fides, plurimis ad idolatriam declinantibus: obscurata etiam erat ratio naturalis per augmentum carnalis concupiscentiæ, vsque ad peccatum contra naturam. Et ideo conuenienter tunc & non ante fuit instituta circuncisio ad profitendum fidem, & ad minuendum carnalem concupiscentiam.

*Alias professibus.

¶ Ad secundum dicendum, quod legalis obseruātia tradi non debuit nisi populo iam congregato: quia lex ordinatur ad bonum publicum: vt in Secunda parte dictum est. Populus autem fidelium cōgregandus erat aliquo signo sensibili, quod est necessarium ad hoc quod homines in quacunque religione adunentur: sicut Aug. dicit contra Faustum. Et ideo oportuit prius institui circuncisionem, quam lex daretur. Illi autem Patres, qui fuerunt ante legem, familias suas instruxerunt de diuinis, per modum paternæ admonitionis. Vnde & Dominus dicit de Abraham, Scio quod præcepturus sit filiis suis & domui suæ post se, vt custodiant viam Domini.

2.2.q.90. art.2.

li.19.c.11.

¶ Ad tertium dicendum, quod baptismus in se continet perfectionem salutis, ad quam Deus omnes homines vocat, secundum illud 1. Timoth. 2. Qui vult omnes homines saluos fieri. Et ideo baptismus omnibus populis proponitur. Circūcisio autem non continebat perfectionē salutis, sed figurabat ipsam vt futuram per Christum, qui erat ex Iudæorum populo nasciturus. Et ideo illi soli populo data est circuncisio.

¶ Ad quartum dicendum, quod circuncisio instituta est, vt signum fidei Abrahæ, qui credidit se patrem futurum Christi sibi repromissi: & ideo conuenienter solis maribus competebat. Peccatum etiam originale, contra quod specialiter circuncisio ordinabatur à patre trahitur, non à matre: vt in Secunda parte dictū est. Sed baptismus continet virtutem Christi: qui est vniuersalis causa salutis omnium, & remissionis omnium peccatorum.

ARTI

¶ Virum circuncisio fuerit conuenienter instituta.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q̄ circuncisio fuerit inconuenienter instituta. Sicut enim dictū est, in circuncisione fiebat quædam fidei professio. Sed a peccato primi hominis nullus vnquam saluari potuit nisi per fidē passionis Christi: secundum illud Rom 3. Quem proposuit Deus propitiatorem per fidē in sanguine ipsius. ergo statim post peccatum primi hominis, circuncisio instituti debuit, & non tempore Abrahæ.

2 ¶Præterea, In circuncisione homo proficiebatur obseruantiam veteris legis, vt dictum est. Sed lex non fuit data tempore Abrahæ, sed multo tempore post. Ergo inconuenienter circuncisio instituta est tempore Abrahæ.

3 ¶ Præterea, Circuncisio fuit figuratiua & præparatiua baptismi. Sed baptismus exhibetur omnibus populis: secundum illud Matth. vlt. Euntes docete omnes Gentes, baptizantes eos. Ergo circuncisio non debuit institui vt obseruanda tantum ab vno populo Iudæorum, sed ab omnibus populis.

4 ¶ Præterea, Carnalis circuncisio debet respondere spirituali, sicut figura figurato. Sed spiritualis circuncisio quæ fit per Christum, indifferenter conuenit vtriquę sexui: quia in Christo Iesu non est masculus & fœmina: vt dicitur Gala.3. Ergo inconuenienter est circūcisio instituta, quæ competit solis maribus.

¶SED CONTRA est, quod sicut legitur Genes. decimoseptimo: circuncisio est instituta à Deo, cuius perfecta sunt opera.

¶RESPONDEO dicendum, quod (sicut dictum est) circuncisio erat præparatoria ad baptismum, inquātum erat quædam professio fidei Christi, quam etiam nos in baptismo profitemur. Inter antiquos autem Patres, primus Abraham promissionem accepit de Christo nascituro, cum dictum est ei Genes. vigesimosecundo. In semine tuo benedicentur omnes gentes terræ. Ipse etiam primus se à societate infidelium segregauit, secundum mandatum Dei dicentis sibi, Egredere de terra tua & de cognatione tua. Et ideo conuenienter circuncisio fuit instituta in Abraham.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod immediate post peccatum primi parentis, propter doctrinam ipsius Adæ (qui plene instructus fuerat de diuinis) adhuc fides & ratio naturalis intantum vigebat in homine, quod non oportebat determinari hominibus aliqua signa fidei & salutis: sed vnusquisque pro suo libito fidem suam *aliquibus signis protestabatur. Sed circa tempus Abrahæ diminuta erat fides, plurimis ad idolatriam declinantibus: obscurata etiam erat ratio naturalis per augmentum carnalis concupiscentiæ, vsque ad peccatum contra naturam. Et ideo conuenienter tunc & non ante fuit instituta circuncisio ad profitendum fidem, & ad minuendum carnalem concupiscentiam.

*Alias professibus.

¶ Ad secundum dicendum, quod legalis obseruātia tradi non debuit nisi populo iam congregato: quia lex ordinatur ad bonum publicum: vt in Secunda parte dictum est. Populus autem fidelium cōgregandus erat aliquo signo sensibili, quod est necessarium ad hoc quod homines in quacunque religione adunentur: sicut Aug. dicit contra Faustum. Et ideo oportuit prius institui circuncisionem, quam lex daretur. Illi autem Patres, qui fuerunt ante legem, familias suas instruxerunt de diuinis, per modum paternæ admonitionis. Vnde & Dominus dicit de Abraham, Scio quod præcepturus sit filiis suis & domui suæ post se, vt custodiant viam Domini.

2.2.q.90. art.2.

li.19.c.11.

¶ Ad tertium dicendum, quod baptismus in se continet perfectionem salutis, ad quam Deus omnes homines vocat, secundum illud 1. Timoth. 2. Qui vult omnes homines saluos fieri. Et ideo baptismus omnibus populis proponitur. Circūcisio autem non continebat perfectionē salutis, sed figurabat ipsam vt futuram per Christum, qui erat ex Iudæorum populo nasciturus. Et ideo illi soli populo data est circuncisio.

¶ Ad quartum dicendum, quod circuncisio instituta est, vt signum fidei Abrahæ, qui credidit se patrem futurum Christi sibi repromissi: & ideo conuenienter solis maribus competebat. Peccatum etiam originale, contra quod specialiter circuncisio ordinabatur à patre trahitur, non à matre: vt in Secunda parte dictū est. Sed baptismus continet virtutem Christi: qui est vniuersalis causa salutis omnium, & remissionis omnium peccatorum.

ARTI

¶ Virum ritus circuncisionis fuerit conueniens.

4.dist.1.q. 2.arti.3.q. 2.& arti.3. q.1.& 3.Et 10.7.ic.2. 20.c. Ro. 4.lect.2. 10.3

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod ritus circuncisionis non fuerit conueniens. Circuncisio enim (sicut dictum est) fidei quædam professio est. Sed fides in vi apprehensiua existit, cuius operationes maxime apparent in capite. Ergo magis debuit signum circuncisionis dari in capite quam in membro generationis.

Art.præc. 2.

2 ¶Præterea, Ad vsum sacramentorū assumimus ea quorum est communior vsus: sicut aquam ad abluendum, & panem ad reficiendum. Sed ad incidendum communius vtimur cultello ferreo quam lapideo. Ergo circuncisio non debuit fieri cultello lapideo.

Ad Homi. decimof.

3 ¶ Præterea, Sicut baptismus instituitur in remedium originalis peccati, ita etiā circuncisio: sicut Beda dicit. Sed baptismus non differtur vsque ad octauum diem (ne pueris periculū damnationis immineat propter originale peccatum, si nondum baptizati decedant) quandoque etiam traditur baptismus post octauum diem. Ergo circuncisioni non debuit determinari octauus dies, sed debebat quandoque prævenire, sicut etiam quandoque tardabatur.

¶SED CONTRA est quod Roma. 4. super illud, Et signū accepit circuncisionis, determinatur in glos. prædictus circuncisionis ritus.

Ordin. Aut.præc.

¶RESPONDEO dicendum, quod (sicut dictum est) circuncisio quoddam signum fidei est, institutum à Deo, cuius sapientiæ non est numerus. Determinare autem conuenientia signa, est sapientiæ opus. Et ideo concedendum est, quod ritus circuncisionis fuit conueniens.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod circuncisio conueniebat fiebat in membro generationis. Primo quidem: quia signum erat fidei, qua Abraham credidit Christum ex suo semine nasciturum. Secundo, quia erat in remedium peccati originalis, quod per actum generationis traducitur. Tertio, quia ordinabatur ad diminutionem carnalis concupiscentiæ: quæ præcipue in membris illis viget, propter abundantiam delectationis venereorum.

¶ Ad secundum dicendum, quod cultellus lapideus nō erat de necessitate circuncisionis: vnde non inuenitur tale instrumentum præcepto diuino determinatum. Neque etiam communiter tali instrumento Iudæi vtebantur ad circuncidendum, sicut neque modo vtuntur. Leguntur tamē aliquæ circuncisiones famosæ, cultello lapideo factę: sicut legitur Exod. 4. quod tulit Sephora acutissimam petram, & circuncidit præputium filij sui. Et Iosue 5. dicitur. Fac tibi cultellos lapideos, & circuncide secundo filios Israēl. Per quod figurabatur circuncisionem spiritualem esse fiendam per Christum: de quo dicitur 1. Corint. 10. Petra autem erat Christus.

¶ Ad tertium dicendum, quod octauus dies determinabatur circuncisioni, tum propter mysterium: quia in octaua ætate (quæ erit ætas resurgentium) quasi in octauo die, perficitur per Christum spiritualis circuncisio, quando auferet ab electis non solum culpam, sed etiam omnem pœnalitatem, tum etiam propter teneritudinem infantis ante octauum diem. Vnde etiam de aliis animalibus Leuit. vigesimosecundo præcipitur, Bos, ouis & capra, cum genita fuerint, septem diebus erunt sub vbere matris suæ, die autem octauo & deinceps offerri poterunt Domino. Erat autem octauus dies de necessitate præcepti: ita scilicet, quod octauum diem prætermittentes, peccabant, etiam si esset sabbatum: secundum illud Ioan. septimo. Circuncisionem accipit homo in sabbato, vt non soluatur lex Moysi. Non tamen erat de necessitate sacramenti: quia si aliqui omittebant octauum diem, postea poterant circuncidi. Quidam etiam dicunt, quod propter periculum imminentis mortis, poterat octauus dies prævenire. Sed hoc nec ex autoritate Scripturæ, nec ex consuetudine Iudæorum haberi potest. Vnde melius dicendum est, sicut etiam Hugo de sancto Victore dicit, quod octauus dies nulla necessitate præueniebat. Vnde super illud Prouer. quarto. Vnigenitus eram coram matre mea, dicit glos. quod alius Bersabee paruulus non computatur: quia ante octauum diem mortuus, nominatus non fuit, & per consequens nec circuncisus.

Ex his q. de melius dicendum est, sicut etiam Hugo de sancto Victore dicit, quod octauus dies nulla necessitate præueniebat. Vnde super illud Prouer. quarto. Vnigenitus eram coram matre mea, dicit glos. quod alius Bersabee paruulus non computatur: quia ante octauum diem mortuus, nominatus non fuit, & per consequens nec circuncisus.

Supra q. 61. arti. 6. ad 3. Et 1. dist. 1. q. 1. arti. 4. Et veri q. 28. artic. 2 ad 12. Et Ro. 4. lc. 2. co. 3. & cap 9. lec. 5. col. 1. fi.

Lib. 4. c 2.

Art.præc.

D.684.

Lib. de vera & falsa pœni. c. 9.

Lib. 2. de nupt. & cōcup. ca. 11.

D. 342.

*Alias quæ erat signaculū iustitię fidei adpurgationē, valebat magnis & paruulis, &c.

Ordin.

*Aliascit cūcisioau tem cōfe rebat gratiā inquā tum erat signum fi deipassio nis Christi futurę.

Universidad de Deusto
Biblioteca

significante. Et quia baptismus operatur instrumentaliter in virtute passionis Christi, non autem circuncisio, ideo baptismus imprimit characterem incorporantem hominem Christo, & copiosiorem gratiam confert quam circuncisio: maior enim est effectus rei iam præsentis, quam spei.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod ratio illa procederet, si ex circũcisione esset iustitia aliter quam per fidem passionis Christi.

¶ Ad secundum dicendum, quod sicut ante institutionem circuncisionis sola fides Christi futuri iustificabat tam pueros, quã adultos: ita etiã & circuncisione data. Sed antea nõ requirebatur aliquod signum protestatiuum huius fidei: quia nondum homines fideles, seorsum ab infidelibus cœperant adunari ad cultum vnius Dei. Probabile tamen est, quod parentes fideles pro paruulis natis, & maxime in periculo existentibus, aliquas preces Deo funderent, vel aliquam benedictionem eis adhiberent (quod erat quoddam signaculum fidei) sicut adulti pro seipsis preces & sacrificia offerebant.

¶ Ad tertium dicendum, quod populus in deserto prætermittens mandatum circuncisionis, excusabatur: tum quia nesciebant quando castra mouenda erant: tum quia (vt Damascen. dicit) non necesse erat eos aliquod signum distinctionis habere, cum seorsum ab aliis populis habitabant. Et tamen, vt Augustinus dicit, inobedientiam incurrebant qui ex contemptu prætermittebant. Videtur tamen quod nulli incircuncisi mortui fuerint in deserto: quia, vt in Psalm. dicitur, non erat in tribubus eorum infirmus: sed illi soli videntur mortui in deserto, qui fuerant in Aegypto circuncisi. Si tamen aliqui incircuncisi mortui sunt, eadem ratio est de his, & de his qui moriebantur ante circuncisionis institutionem. Quod etiam intelligendum est de pueris, qui moriebantur ante octauum diem tempore legis.

Dam. lib. 4. c. 26.

lib. quæst. super Iosue, ca. 6.

¶ Ad quartum dicendum, quod in circuncisione auferebatur originale peccatum ex parte personæ: remanebat tamen impedimentum intrandi in regnum cælorum ex parte totius naturæ: quod fuit sublatum per passionem Christi. Et ideo etiam baptismus ante passionem Christi non introducebat in regnum. Sed & circuncisio si haberet locum post passionem Christi, introduceret in regnum.

¶ Ad quintum dicendum, quod adulti quando circuncidebantur, consequebantur remissionem, non solum originalis peccati, sed etiam actualium peccatorum. Non tamen ita quod liberarentur ab omni reatu pœnæ, sicut fit in baptismo: in quo confertur copiosior gratia.

QVÆSTIO SEPTVAGESIMA PRIMA,

De præparatoriis, quæ simul concurrunt cum baptismo, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de præparatoriis, quæ simul cõ currunt cum baptismo. ¶ Et circa hoc quærũtur quatuor.

¶ Primo, vtrum catechismus debeat præcedere baptismum.

¶ Secundo, vtrum baptismum debeat præcedere exorcismus.

¶ Tertio, vtrum ea quæ aguntur in catechismo & exorcismo, aliquid efficiant vel solum significent.

¶ Quarto, vtrum baptizandi debeant catechizari vel exorcizari per sacerdotes.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum catechismus debeat præcedere baptismum.

4. dist. 6. 2. q. arti. 2. q. 1.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod catechismus non debeat præcedere baptismum. Per baptismum enim regenerantur homines in vitam spiritualem. Sed prius homo accepit vitam quam doctrinam. Non ergo prius debet homo catechizari, id est doceri, quam baptizari.

2 ¶ Præterea, Baptismus exhibetur non solum adultis, sed etiam pueris, qui non sunt doctrinæ perceptibiles, eo quod non habeant vsum rationis. Ergo ridiculum est eos catechizare.

3 ¶ Præterea, In catechismo confitetur catechizatus suam fidem. Sed pueri non possunt suam fidem confiteri, neque per seipsos, neque etiam aliquis alius pro eis: tum quia nullus potest alium ad aliquid obligare: tum etiam quia non potest aliquis scire, vtrum pueri cum ad legitimam ætatem peruenerint, assentiant fidei. Non ergo debet catechismus præcedere baptismum.

¶ SED CONTRA est, quod Rabanus de institutione clericali dicit, Ante baptismum, catechizandi debet hominem præuenire officium, vt fidei primum catechumenus accipiat rudimentum. li. 1. c. 26.

¶ RESPONDEO dicendum, quod (sicut supra dictum q. præc. art. est) baptismus est fidei sacramẽtum, cum sit quædam professio fidei Christianæ. Ad hoc autem quod aliquis fidem accipiat, requiritur quod de fide instruatur, secundum illud Rom. 10. Quomodo credent ei, quem non audierunt? quomodo autem audient sine prædicante? Et ideo ante baptismum conuenienter præcedit catechismus. Vnde & Dominus præceptum baptizandi discipulis tradens, præmittit doctrinã baptismo, dicens, Euntes docete omnes Gentes, baptizantes eos, &c.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod vita gratiæ, in qua regeneratur aliquis per baptismum, præsupponit vitam naturæ rationalis: in qua homo potest esse particeps doctrinæ.

¶ Ad secundum dicendum, quod sicut mater Ecclesia (vt supra dictum est) accommodat pueris baptizandis aliorũ pedes, vt veniant, & aliorum cor, vt credant: ita etiam accommodat eis aliorum aures, vt audiant, & intellectum, vt per alios instruantur. Et ideo eadem ratione sunt catechizandi, qua sunt baptizandi. q. 69. ar. 6. ad 3. & q. 68. art. 9.

¶ Ad tertium dicendum, quod ille qui pro puero baptizato respondet, Credo, non prædicit puerum credidisse rum, cum ad legitimos annos peruenerit: alioquin diceret, Credet. Sed profitetur fidem Ecclesiæ in persona pueri, cui communicatur, cuius sacramentum ei tribuitur, & ad quam obligatur per alium. Non est enim inconueniens, quod aliquis obligetur per alium in his quæ sunt de necessitate salutis. Similiter etiam patrinus pro puero respondens promittit se operam daturum ad hoc quod puer credat. Quod tamen non sufficeret in adultis vsum rationis habentibus.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum exorcismus debeat præcedere baptismum.

Infra. ar. 3. ad 5. Et 4. dist. 6. q. 2. arti. 3. q. 1. per tot. & q. 2. ad 4.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod exorcismus non debeat præcedere baptismũ. Exorcismus enim contra energumenos, id est, arreptitios ordinatur. Sed non omnes baptizandi sunt tales. Ergo exorcismus non debet præcedere baptismum.

2 ¶ Præterea, Quandiu homo subiacet peccato, diabolus in eum habet potestatẽ: quia vt dicitur Ioan. octauo, Qui facit peccatum, seruus est peccati. Sed peccatũ tollitur per baptismum. Non ergo ante baptismum sunt homines exorcizandi.

3 ¶ Præterea, Ad arcendum dæmonum potestatem introducta est aqua benedicta. Non ergo ad hoc oportebat aliud remedium adhiberi per exorcismos.

¶ SED CONTRA est quod Cælestinus Papa dicit, Siue paruuli, siue iuuenes ad regenerationis veniant sacramentum, non prius fontem vitæ adeant, quam exorcismis & exsufflationibus clericorum spiritus immundus ab eis abiiciatur. In epist. ad Epise. Galliæ. c. 12.

¶ RESPONDEO dicendum, quod quicunque sapienter aliquod opus facere proponit, prius remouet impedimenta sui operis: vnde dicitur Hierem. 4. Nouate vobis nouale, & nolite ferere super spinas. Diabolus autem hostis est humanę salutis, quæ homini per baptismum * exhibetur: & habet potestatem aliquam in hominem, ex hoc ipso quod subditur originali peccato, vel etiam actuali. Vnde conuenienter ante baptismum excludunt dæmones per exorcismos, ne salutem hominis impediant: quam quidem expulsionem significat exsufflatio. Benedictio autem cum manus impositione, præcludit expulso viam, ne redire possit. Sal autem in os missum, & narium & aurium sputo Iinitio, significat receptionem doctrinę fidei quantum ad aures, & approbationem quantum ad nares, & confessionem quantum ad os. Olei vero inunctio significat aptitudinem hominis ad pugnandum contra dæmones. * Alias acquirit.

¶ AD

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod energumeni dicuntur, quasi interius laborantes ex intrinseca operatione diaboli. Et quamuis non omnes accedentes ad baptismum, corporaliter ab eo vexentur: omnes tamen non baptizati potestati dæmonum subiiciuntur, saltem propter originalis peccati reatum.

* Alias ablationẽ

¶ Ad secundum dicendum, quod in baptismo per * ablutionem peccati exeluditur potestas dæmonis ab homine, quãtum ad hoc quòd impedit eum à perceptione gloriæ. Sed exorcismi excludunt potestatem dæmonis, inquantum impedit hominẽ à perceptione sacramenti. li. 1. c. 26.

¶ Ad tertium dicendum, quod aqua benedicta datur contra impugnationes dæmonum, quæ sunt ab exteriori: sed exorcismus ordinatur contra impugnationes dæmonum, quæ sunt ab interiori: vnde & energumeni dicuntur, quasi interius laborantes illi qui exorcizantur. Vel dicẽdum, quod sicut in remedium contra peccatum, secundo datur pœnitentia, quia baptismus non iteratur: ita in remedium contra impugnationes dæmonum, secundo datur aqua benedicta, quia exorcismi baptismales non iterantur.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum ea, quæ aguntur in exorcismo, aliquid efficiant.

4. dist. 6. q. 1. arti. 3. q.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod ea quæ aguntur in exorcismo, non efficiant aliquid, sed solum significẽt. Si enim puer post exorcismos moriatur ante baptismum, salutem non consequitur. Sed ad hoc ordinatur effectus eorũ, quæ in sacramentis aguntur, vt homo cõsequatur salutem. Vnde & Marc. vlti. dicitur, Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit. Ergo ea quę aguntur in exorcismo, nihil efficiunt, sed solum significant.

q. 62. ar. 1. & 2.

2 ¶ Præterea, Hoc solum requiritur ad sacramentum nouæ legis, vt sit signum & causa: vt supra dictum est. Si ergo ea quæ aguntur in exorcismo, aliquid efficiãt, videtur quod singula sint quædam sacramenta.

3 ¶ Præterea, Sicut exorcismus ordinatur ad baptismum, ita etiam si aliquid in exorcismo efficitur, ordinatur ad effectum baptismi. Sed dispositio ex necessitate præcedit formam perfectam: quia forma non recipitur nisi in materia disposita. Sequeretur ergo, quod nullus posset contequi effectum baptismi, nisi prius exorcizetur, quod patet esse falsum. Nõ ergo ea quæ aguntur in exorcismis, aliquem effectum habent.

4 ¶ Præterea, Sicut quædam aguntur in exorcismo ante baptismum, ita etiam quædam aguntur post baptismũ, sicut quod sacerdos baptizatu chrismate vngit in vertice. Sed ea quæ post baptismum aguntur, non videtur aliquid efficere: quia secundum hoc effectus baptismi esset imperfectus. Ergo nec ea quæ ante baptismum aguntur in exorcismo.

¶ SED CONTRA est, quod Aug. dicit in lib. de Symbolo, Paruuli exufflantur & exorcizantur, vt pellatur ab eis diabolica potestas inimica, quæ decipit hominem. Nihil autem agitur frustra per Ecclesiã. Ergo per huiusmodi exufflationes hoc agitur, vt dæmonum potestas expellatur. lib. 3. c. 1.

¶ RESPONDEO dicendum, quod quidam dixerunt ea, quæ in exorcismo aguntur, nihil efficere, sed solum significare. Sed hoc patet esse falsum, per hoc quod Ecclesia in exorcismis, imperatiuis verbis vtitur ad expellendam dæmonis potestatem: puta cum dicit, Ergo maledicte diabole exi ab eo, &c. Et ideo dicendum est, quod aliquem effectum habent: differenter tamen ab ipso baptismo. Nam per baptismum datur homini gratia ad plenam remissionem culparum. Per ea vero quæ in exorcismo aguntur, excluditur duplex impedimentum salutaris gratiæ percipiendæ. Quorum vnum est impedimentum extrinsecum, prout dæmones hominis salutem impedire conantur. Et hoc impedimentum excluditur per exufflationes, quibus potestas dæmonis pellitur (vt patet ex inducta auctoritate Augustini) quantum scilicet ad hoc quod non præstet impedimentum sacramento suscipiendo. Manet tamen potestas dæmonis in homine, quantum ad maculam peccati & reatum pœnæ, quousque peccatum per baptismum tollatur. Et secundum hoc Cyprianus dicit, Scias diaboli nequitiam posse remanere vsque ad aquam salutarem: in baptismo autem omnem nequitiam amittere. Aliud impedimentum est intrinsecum: prout scilicet homo ex infectione originalis peccati habet sensus præclusos ad percipienda salutis mysteria. Vnde Rabanus de institutione clericorum dicit, quod per saliuam typicam & sacerdotis tactum, sapientia & virtus diuina salutem catechumeni operatur, vt aperiantur ei nares, ad percipiendum odorem notitiæ Dei: vt aperiantur ei aures, ad audiendum mandata Dei: vt aperiantur illi sensus, in intimo corde, ad respondendum. li. 1. c. 27.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod per ea quæ aguntur in exorcismo, non tollitur culpa, propter quam homo punitur post mortem: sed solum tolluntur impedimenta recipiendi remissionem culpæ per sacramentum, vnde post mortem exorcismus non valet sine baptismo. Præpositinus tamen dicit, quòd pueri exorcizati, si moriantur ante baptismum, minores tenebras patiuntur. Sed hoc non videtur verum: quia tenebræ illæ sunt carentia diuinæ visionis, quæ non recipit magis & minus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd de ratione sacramenti est, quòd perficiat principalem effectum, qui est gratia remittens culpam, vel supplens aliquem hominis defectum. Quod quidẽ non fit per ea quæ aguntur in exorcismo: sed solùm huiusmodi impedimenta tolluntur. Et ideo non sunt sacramenta, sed sacramentalia quædam.

¶ Ad tertium dicendum, quod dispositio sufficiens ad suscipiendam gratiam baptismalem, est fides & intentio, vel propria eius qui baptizatur, si sit adultus: vel ipsius Ecclesiæ, si sit paruulus. Ea verò quę aguntur in exorcismo, ordinantur ad remouendum impedimenta: & ideo sine eo potest aliquis consequi effectum baptismi. Non tamen sunt huiusmodi prætermittẽda, nisi in necessitatis articulo. Et tunc cessante periculo, debent supplieri, vt seruetur vniformitas in baptismo. Nec frustra supplentur post baptismum: quia sicut impeditur effectus baptismi, antequam percipiatur, ita potest impediri postquam fuerit perceptus.

¶ Ad quartum dicendum, quod eorum quæ aguntur post baptismum circa baptizatum, aliquid est quod non solum significat, sed efficit: puta inunctio quæ fit in vertice, quæ operatur * conseruationem gratię baptismalis. Aliquid autem est quod nihil efficit, sed solum significat: sicut quod datur ei vestis candida, ad significandum nouitatem vitæ. * Alias ad conseruationẽ.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum sit officium sacerdotis catechizare & exorcizare baptizandum.

4. di. 6 q. 2. arti. 3. q. 3.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod nõ sit officiũ sacerdotis catechizare & exorcizare baptizandum. Ad officiũ enim ministrorũ pertinet habere operationem super immundos: vt Dionys. dicit 5. cap. Eccles. hie. Sed catechumeni qui instruuntur in catechismo, & energumeni qui purgantur in exorcismo, computantur inter immundos: vt ibidem Dionys. dicit. Ergo catechizare & exorcizare non pertinet ad officium sacerdotis, sed potius ministrorum.

2 ¶ Præterea, Catechumeni instruuntur de fide per sacram Scripturam, quæ in Ecclesia per ministros recitatur: sicut enim per lectores in Ecclesia legitur vetus Testamentum, ita etiam per diaconos & subdiacones legitur nouum. Et sic ad ministros pertinet catechizare. Similiter etiam & exorcizare, vt videtur, ad ministros pertinet: dicit enim Isido. in quadam Epistola, Ad exorcistam pertinet exorcismos memoriter retinere, manusque super energumenos & catechumenos in exorcismo imponere. Non ergo pertinet ad officium sacerdotis, catechizare & exorcizare. Refertur dist. 25 ca. Perlectis.

3 ¶ Præterea, Catechizare idem est quod docere, & hoc idem est quod perficere. Quod ad officium episcoporum pertinet, vt dicit Dionys. 5. cap. Eccles. hier. Non ergo pertinet ad officium sacerdotis.

¶ SED CONTRA est, quod Nicol. Papa dicit, Catechismi baptizandorum à sacerdotibus vniuscuiusque Ecclesiæ fieri possunt. Vnde Grego. etiam super Ezech. dicit, Sacerdotes eum per exorcismi gratiam, manum credentibus imponunt, quid aliud faciunt, nisi quod dæmonia eiiciunt? Refertur de cõs. di. 4. ca. catechismi. Greg. ho. 29. in Euang.

¶ RESPONDEO dicendum, quod minister comparatur ad sacerdotẽ, sicut secundarium & instrumentale agens ad principale

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis septuagesimæ secundæ Articulum primum.*

IN articulis primo & 2. quæst. 72. aduerte vnum, scilicet quod christma, hoc est compositũ ex oleo & balsamo, nõ ita est materia sacramẽti confirmationis, sicut aqua est materia baptismi: quoniam sine balsamo confirmatio tradita valet, sine aqua autem baptismus non valet. Et de hoc extat textus clarus de sacramentis non reiterandis, cap. Pastoralis. Vbi quæritur si confirmationis sacramentũ in eo debeat reiterari, qui per errorem fuit nõ chrismate, sed oleo delinitus: & respondetur, q̃ non est aliquid iterandum, sed caute supplendum quod incaute fuerat prætermissum. Ex hocenim apparet sacramentum confirmationis, quo ad substãtialia fuisse completum sine balsamo: fuisset siquidem alioquin reiterandum sine balsamo collatum. Vnde intelligimus mixtum ex oleo & balsamo (quod chrisma cõ sueuimus vocare) esse regulatem materiã confirmationis de necessitate præcepti, & nõ de necessitate sacramenti. Et videtur hoc ab ecclesia præcedente tempore institutum: in primitiuis siquidem Ecclesiis non videtur multũ credibile paupertimos Episcopos habuisse balsamũ, quo forte etiam hodie multi carent. Accedit ad hęc quod Chrismatis nomẽ, quod secundum Dion. Apostoli imposuerunt huic sacramento, non significat balsamum, sed vnctionem, cui oleum sufficit.

Loco citato,

CONSEQVENTER considerandum est de sacramento confirmationis.

¶ Et circa hoc quæruntur duodecim.

¶ Primo, vtrum confirmatio sit sacramentum.

¶ Secundo, de materia eius.

¶ Tertio, vtrum sit de necessitate sacramenti, quod chrisma fuerit prius per Episcopum consecratum.

¶ Quarto, de forma ipsius.

¶ Quinto, vtrum imprimat characterem.

¶ Sexto, vtrum character confirmationis præsupponat characterem baptismalem.

¶ Septimo, vtrum conferat gratiam.

¶ Octauo, cui competat recipere hoc sacramentum.

¶ Nono, in qua parte.

¶ Decimo, vtrum requiratur aliquis qui teneat confirmandum.

¶ Vndecimo, vtrum hoc sacramentũ per solos episcopos detur.

¶ Duodecimo, de ritu eius.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum confirmatio sit sacramentum.

Suprà, q. 65. artic. 1. Et 4. dist. 2. q. 1. art. 2. cor. Et dist. 7 q. 1 art. 1 q per to. Et 4-cõ. 18. ¶ 64. ar. 2.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod confirmatio non sit sacramentum. Sacramenta enim ex diuina institutione efficaciam habent: sicut suprà dictum est. Sed confirmatio non legitur à Christo instituta. Ergo non est sacramentum.

2 ¶ Præterea, Sacramenta nouæ legis, in veteri lege præfigurata fuerũt: vnde Apost. dicit 1. Corint. 10. quod omnes in Moyse baptizati sunt, in nube, & in mari, & omnes eandem escam spiritualem manducauerũt, & omnes eundem potum spiritualem biberunt. Sed confirmatio non fuit præfigurata in veteri Testamento, Non ergo est sacramentum.

3 ¶ Præterea, Sacramenta ordinantur ad hominum salutem. Sed sine confirmatione potest esse salus: nam pueri baptizati, sine confirmatione decedentes, saluantur. Ergo cõfirmatio non est sacramentum.

4 ¶ Præterea, Per omnia sacramenta Ecclesiæ, homo Christo conformatur, qui est sacramentorum autor. Sed per cõfirmationem non videtur homo Christo cõformari: qui non legitur esse confirmatus.

¶ SED CONTRA est, quod Melchiades Papa scribit Hispaniarum Episcopis: De his, super quibus rogastis nos, vos informari, vtrum maius sit sacramentum, manus impositio episcoporum, an baptismus, scitote vtrunque magnum esse sacramentum. De cõsecr. dist. 5. c. de his quib.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sacramenta nouæ legis ordinantur ad * speciales gratiæ effectus: & ideo vbi occurrit aliquis specialis effectus gratiæ, ibi ordinatur speciale sacramẽtum. Quia vero sensibilia & corporalia gerunt spiritualium & intelligibilium similitudinem, ex his quæ in vita corporali specialiter aguntur, percipere possumus quid in spirituali vita gratiæ speciale existat. Manifestum autem est, quod in vita corporali specialis quędam perfectio est, quod homo ad perfectam ætatem perueniat, & perfectas actiones hominis agere possit. Vnde & Apost. dicit 1. Corint. 13. Cum autem factus sum vir, euacuai quæ erant paruuli. Et inde est etiam, quod præter motum generationis, quo aliquis accipit vitam corporalem, est motus augmenti, quo aliquis perducitur ad perfectam ætatem. Sic igitur & vitam spiritualem homo accipit per baptismum, qui est spiritualis regeneratio. In confirmatione autem homo accipit, quasi quandam perfectam ætatem spiritualis vitæ. Vnde Melchiades Papa dicit, Spiritus sanctus, qui super aquas baptismi salutifero descendit lapsu, in fonte plenitudinem tributit ad innocentiam, in confirmatione augmentum præstat ad gratiã, in baptismo regeneramur ad vitam, post baptismum roboramur ad pugnam, in baptismo abluimur, post baptismum roboramur. Et ideo manifestum est, quod confirmatio est speciale sacramentum. * Alias spirituales. In eadem epist.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod circa institutionem huius sacramenti est triplex opinio. Quidam enim dixerunt, quod hoc sacramentum non fuit institutum nec à Christo, nec ab Apostolis, sed postea, processu temporis in quodam concilio. Alij vero dixerunt, quod fuit institutum ab Apostolis. Sed hoc non potest esse, quia instituere nouum sacramentum, pertinet ad potestatẽ excellentiæ, quæ cõpetit soli Christo. Et ideo dicendum est quod Christus instituit hoc sacramentum, non exhibendo, sed promittendo: secundum illud Ioan. decimo sexto. Si non abiero, Paracletus non veniet ad vos: si autem abiero, mittam eum ad vos. Et hoc ideo, quia in hoc sacramento datur plenitudo Spiritus sancti, quæ non erat danda ante Christi resurrectionem & ascensionem: secundum illud Ioan. septimo. Nondum erat Spiritus datus: quia Iesus nondum erat glorificatus.

¶ Ad secundum dicendum, quod quia confirmatio est sacramentũ plenitudinis gratię, non potuit habere aliquid respõdens in veteri Testamento: quia nihil ad perfectũ adduxit lex, vt dicitur Hebr. 7.

¶ Ad tertium dicẽdum, quod (sicut supra dictum est) omnia sacramenta sunt aliqualiter necessaria ad salutem, sed quædam ad sine quibus non est salus: quædam vero sicut quæ operantur ad perfectionem salutis. Et hoc modo confirmatio est de necessitate salutis, quanuis sine ea possit esse salus, dum tamen non prætermittatur ex contemptu sacramenti. q. 65. ar. 4. ad 3.

¶ Ad quartum dicendum, quod illi qui confirmationem accipiunt, quæ est sacramentum plenitudinis gratiæ, Christo conformantur, inquantum ipse à primo instanti suę conceptionis fuit plenus gratiæ & veritatis, vt dicitur Ioan. primo. Quæ quidem plenitudo declarata est in baptismo, quando Spiritus sanctus descendit corporali specie super eum. Vnde & Luc. quarto dicitur, quod Iesus plenus Spiritu sancto, regressus est à Iordane. Non autem conueniebat dignitati Christi (qui est sacramentorum autor) vt à sacramento plenitudinem gratiæ acciperet.

ARTI

¶ *Super Quæstionis septuagesimæ secundæ Articulum tertium.*

Natã. 3. aduerte propter casum emergentem, quod licet cõstet ex Ecclesiæ traditione materiã ôleationis oportere esse cõsecratã ab Episcopo: non tamen euidenter constat an ista necessitas sit ex sacramẽto aut ex præcepto. Et dato quod sit ex necessitate sacramẽti, restat ac huc dubium, an sic oporteat quod plenitudo Apostolicæ potestatis non possit dispensatiue fabricare simplicem sacerdotẽ ad consecrationem materiæ, sicut potest ipsam fabricare ad collationem huius sacramenti: vt infrà patebit. Natã. 3. ad 1. et 4. dist. 7 q. unica a. 3. q. 1. 4. com. cõ. Antigon. ad.

Et de primo quidem dubio apparet ex dictis quod si Episcopus consecraret cum chrismate consecrato à simplici sacerdote, sacramentum nullum esset: iuxta verba Autoris: Ille sentiendo, qui consecrationem huiusmodi pertinere ad rectificationem, & non ad essentiam sacramenti perficiendi, tamen contradicit Autori. Nec obstat quod obijcitur in oppositum, est magis rationi consentaneum, quando quidem nulla est mulier consecratio ea quæ fit in Eucharistia, quam quum possit simplex sacerdos officere, omnem alią à ô sacramentalem efficere potestate quò à facta recesserit, quamuis peccet sacerdos. Nec Autor in hoc explicat q̃ ab episcopo omnino oporteat fieri. nihil tamen à diffinitiue concludo. Legim' enim etiam apostolicæ fede dispensante circa ministrum huius sacramenti inconuenisse expiicarum fuisse quòd viuan tur chrismate cõsecrato per episcopum, vt patet in cõcilio Florentino sub Eugenio IIII. De secunda autem quæstione nullam ego video rationem debitandi, supposita potestate Papæ de mutatione ministri: qui enim potest maius, potest & minus: maius autem esse cõstat quod presbyter conferat confirmationis sacramẽtum quam conferat materiã sacramenti, quanto ma gis est sacramẽtum sua materia. Et propterea si Papa potest facere, quod simplex sacerdos cõficiat sacramentum, potest etiam efficere, quod idem consecret materiam. Natã. 4. dist. 7. quæst. 2. contra li terę rationem arguens, volentes ipsam peccare se cundum nõ causam vt causam, quæritur ad sanctificationem materiæ ex contactu vel nõ contactu Christi. Tum quia si contactus Christi sanctificauit materiam, putaquam & panem, vel saltem iuuatiua sanctificationi prime ex superadita sanctificatione ab 1. p. q. 83. a. 5. ad 3. Antigon. c.

Ecclesię, si sunt eiusdem rationis vel primæ esse insufficiens, si secũda est alterius rationis. Tum quia Christus vnus est vnibilis in vita à Magdalena pluries, & in morte à Nicodemo: ac per hoc sanctificatus eius actiones, sic cõtactus eius sanctificatiuus est. Et sic sanctificata esset etiam materia huius sacramẽti, nec egeret consecratione: cuius oppositum dicit.

¶ Ad hoc dicitur, rationem Autoris in sua probabilitate solidam stare, & quod prima sanctificatio constituit materiam sacramẽti, & propterea alter' est ratio nis à benedictione eiusdem materiæ, quam Ecclesia adhibet: quoniam hæc secunda non ordinatur ad constituẽdam materiam, sed ad solennitatem quãdam & deuotion é, & fugationem dæmonum, & huiusmodi. Vnde non arguit secunda insufficientia prima: nec illi iniuriatur. Nec dicit Autor, quemcunque Christi cõtactũ sanctificare materiã sacramenti, sed cõtactum in vsu sacramenti: quali contactu nõ tetigit vntiões. Nec obstat quod ex vsu sacramenti Christus nihil acceperat per hoc per accidens vius concurrit, & solus contactus per se, quoniam ipso contactu sanctificauit hoc, inquã, non obstat: quoniã de vsu constitutiuo sacramenti est fermo, ita quod sensus & contactus Christi in constituendo sacramentum est sanctificatiuus materiæ. Et sic fugantur obiectiones Durandi.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum chrisma sit conueniens materia huius sacramenti.

Tabi. 84. ar. 1. ad 1. et 4. dist. 7 q. unica a. 3. q. 1. 4. com. cõ. Antigon. ad.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod chrisma non sit conueniens materia huius sacramenti. Hoc enim sacramentum (vt dictum est) institutum est à Christo promittente discipulis Spiritum sanctum. Sed ipse misit eis Spiritum sanctum absque omni chrismatis inunctione: ipsi etiam Apostoli hoc sacramentum conferebant per solam manus impositionem absque chrismate: dicitur enim Act. 8. quod Apostoli imponebant manus super baptizatos, & accipiebant Spiritum sanctum. Ergo chrisma non est materia huius sacramenti: quia materia est de necessitate sacramenti.

2 ¶ Præterea, Consignatio quodammodo perficit sacramentum baptismi (sicut supra dictum est) & ita debet ei conformari, sicut perfectio perfectibili. Sed in baptismo est materia, simplex elementum, scilicet aqua. Ergo huius sacramenti non est conueniens materia chrisma, quod perficitur ex oleo & balsamo.

3 ¶ Præterea, Oleum assumitur in materia huius sacramenti ad inungendum. Sed quolibet oleo potest fieri inunctio, puta oleo, quod fit ex nucibus, vel ex quibuscunque aliis rebus. Non ergo solum oleum oliuarum debet assumi ad huiusmodi sacramentum.

4 ¶ Præterea, Suprà dictũ est, quod aqua assumitur vt materia ad baptizandum: quia vbique de facili inuenitur. Sed oleum oliuarum non vbique inuenitur, & multo minus balsamum. Non ergo chrisma, quod ex his conficitur, est conueniens materia huius sacramenti.

¶ SED CONTRA est quod Greg. dicit in Registro. Presbyteri baptizatos infantes signare in frontibus sacro chrismate, nõ præsumant. Ergo chrisma est materia huius sacramenti.

¶ RESPONDEO dicendum, quod chrisma est conueniens materia huius sacramenti. Sicut enim dictum est, in hoc sacramento datur plenitudo Spiritus sancti ad robur spirituale, quod competit perfectæ ætati. Homo autem cùm ad perfectam ætatem peruenerit, incipit iam communicare actiones suas ad alios, antea vero quasi singulariter sibiipsi viuit. Gratia vero Spiritus sancti in oleo designatur: vnde Christus dicitur esse vnctus oleo lætitiæ propter plenitudinem Spiritus sancti quam habuit. Et ideo oleum competit materiæ huius sacramenti. Admiscetur autem balsamum, propter fragrantiam odoris, quæ redundat ad alios: vnde Apostolus dicit 2. Cor. 2. Christi bonus odor sumus Deo, &c. Et licet multa alia sint odorifera: tamen præcipue accipitur balsamum propter hoc, quod habet præcipuum odorem, & quia etiam incorruptionem præstat: vnde Eccles. 24. dicitur, Quasi balsamum non mixtum odor meus.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quod Christus ex potestate excellentiæ, quam habet in sacramentis, contulit Apostolis rem huius sacramenti, id est, plenitudinem Spiritus sancti sine sacramento: eo quod ipsi primitias Spiritus sancti acceperunt: sicut dicitur Rom. 8. Nihilominus tamen aliquid conforme materiæ huius sacramenti exhibitũ fuit Apostolis sensibiliter in collatione Spiritus sancti. Quod enim sensibiliter Spiritus sanctus super eos descendit in specie ignis, ad eandẽ significationem refertur ad quam refertur oleum, nisi quod ignis habet vim actiuam, oleum autem habet vim passiuam, inquantum est materia & fomentum ignis. Et hoc satis competebat: nam per Apostolos gratia Spiritus sancti erat ad alios deriuãda. Super Apostolos etiam Spiritus sanctus descendit in figura linguæ, quod ad idem significeãdum refertur, quod significat balsamum: nisi quod lingua per locutionem est cõmunicatiua ad alterum, balsamum vero per odorem: quia scilicet Apostoli replebãtur Spiritu sancto, vt fidei doctores: alij autẽ fideles, vt operatores eorum quæ pertinent ad ædificationem fidei. Similiter etiam ad impositionem manus Apostolorum, & etiam ad eorum prædicationem, descẽdebat plenitudo Spiritus sancti super fideles sub visibilibus signis, sicut & à principio descenderat super Apostolos: vnde Petrus dicit Act. 11. Cum cœpissem loqui, cecidit Spiritus sanctus super eos, sicut & in nos initio. Et ideo non erat necessaria sensibilis materia sacramentalis, vbi sensibilia signa miraculose exhibebantur diuinitus. Vtebantur tamen Apostoli cõmuniter chrismate in exhibitione sacramenti, quando huiusmodi visibilia signa non exhibebantur, dicit enim Dionys. 4. ca. Eccles. hierar. Est quædam perfectiua operatio, quam duces nostri (id est Apostoli) chrismatis hostiam nominant.

¶ Ad secundum dicendũ, quod baptismus datur ad spiritualem vitam simpliciter consequendam: & ideo competit illi sacramẽto materia simplex. Sed hoc sacramentum datur ad plenitudinem consequendam Spiritus sancti, cuius est multiformis operatio: secundum illud Sap. 7. est enim in illa Spiritus sancti virtus multiplex, & 1. ad Corinth. 12. dicitur, Diuisiones gratiarum sunt, idem autem Spiritus. Et ideo cõuenienter huius sacramenti est materia composita.

¶ Ad tertium dicendum, quod proprietates olei quibus significatur Spiritus sanctus, magis inueniuntur in oleo oliuarum, quam in quocunque alio oleo. Vnde & ipsa oliua semper frõdibus virens, virorem & misericordiam Spiritus sancti significat. Hoc etiam oleum proprie dicitur oleum & maxime habetur in vsu vbi haberi potest. Quilibet autem alius liquor, ex similitudine huius oleum nominatur: nec est in vsu communi, in supplementum apud eos, quibus deest oleum oliuarum. Et ideo hoc oleum solum assumitur in vsum huius, & quorundam aliorum sacramentorum.

¶ Ad quartum dicendum, quod baptismus est sacramẽtum absolutæ necessitatis: & ideo eius materia debet inueniri vbique. Sufficit autem quod materia huius sacramẽti quod non est tantæ necessitatis, possit de facili ad omnia loca terrarũ deferri.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum sit de necessitate huius sacramenti, quod chrisma fuerit prius per Episcopum consecratum.

4. dist. 7. q. 1. ar. 2. q. 3.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod non sit de necessitate huius sacramẽti, quod chrisma quod est materia huius sacramenti, fuerit prius per Episcopum consecratum. Baptismus enim, in quo fit plena remissio peccatorum, non est minoris efficaciæ, quam hoc sacramentum. Sed licet quædam sanctificatio adhibeatur aquæ baptismali ante baptismum, non tamẽ est de necessitate sacramenti: quia in articulo necessitatis præteriri potest. Ergo non est de necessitate huius sacramenti, quod chrisma fuerit prius per Episcopum consecratum.

2 ¶ Præterea, Idem non debet bis consecrari. Sed materia sacramenti sanctificatur in ipsa collatione sacramenti, per formam verborum, qua confertur sacramentum: vnde & Augustinus dicit super Ioan. Accedit verbum ad elementum, & fit sacramentum

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis septuagesimæ secundæ Articulum quartum.

IN artic. 4. aduerte pro hac & cæteris sacramẽtis, quòd licet in antiquioribus non inueniatur expressè omnes sacramenti circumstantiæ: tamen in posterioribus tamẽ temporibus, scilicet sub Eugenio IIII. in concilio Florentino in quo erãt fuit ecclesia Orientalis: explicite & unanimiter sacramentorũ formæ cũ reliquis omnibus requisitis ad omnia & singula facta neata. Vbi & ponitur ista forma sacramẽti confirmationis, in qua dicitur, Consigno te signo crucis, & idem est sensus.

¶ Super Quæstionis septuagesimæ secundæ Articulum quintum.

IN artic. quinto dubium incertum est ad hominẽ, quoniam Autor supertius in quæst. 63. art. 6. posuit characte. & confirmationis pertinere ad recipientes: hic autẽ ponit ipsum ex parte potẽtiæ actiuæ: vt patet in littera. Vnde videtur Autoris doctrina sibi ipsi dissona.

¶ Ad hoc dicitur, quod hæc sibi inuicem non aduersantur: quoniam character confirmationis, vt ipsius Sacramẽti nomen testatur, est character baptismalis cõfirmatus: per baptismum enim fit Christianus, in firmus tamen (quia est sicut modo genitus in Christo) per confirmationẽ autem firmatur: ac per hoc ex ratione partis vtriusque scilicet sacramenti character & per consequens character cõfirmationis est vt per ipsum habitudinem baptismalem quilibet sit tenax ex parte recipientis, & habitus cum sua cõfirmatione character. Vnde de eo dicitur, Consigno & tibi legitur, Signo te signo crucis, & idem est sensus.

¶ Super Quæstionis septuagesimæ secundæ Articulum sextum.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod hæc non sit cõueniens forma huius sacramenti, Consigno te signo crucis, & confirmo te chrismate salutis, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, amen. Vsus enim sacramentorum a Christo & ab Apostolis derivatur. Sed neque Christus hanc formã instituit, nec Apostoli ea vsi leguntur. Ergo hæc non est conueniens forma huius sacramenti.

2 ¶ Præterea, Sicut sacramentum est idem apud omnes, ita & forma debet esse eadem: quia quælibet res habet vnitatem, sicut & esse a sua forma. Sed hac forma nõ omnes vtuntur: quidam enim dicunt, Confirmo te chrismate sanctificationis. Ergo hæc non est conueniens forma huius sacramenti.

3 ¶ Præterea, Sacramentum hoc debet conformari baptismo, sicut perfectio perfectibili: vt supra dictum est. Sed in forma baptismi non fit mentio de consignatione characteris, nec etiam de cruce Christi (cum tamen per baptismũ homo Christo commonatur, vt Apost. dicit Rom. 6.) nec etiam fit mẽtio de effectu salutis. cum tamen baptismus sit de necessitate salutis. In forma etiam baptismi ponitur vnus actus tantum, & exprimitur persona baptizantis, cum dicitur, Ego te baptizo. Cuius contrarium apparet in forma prædicta. Non ergo est conueniens forma huius sacramenti.

¶SED CONTRA est autoritas Ecclesiæ, quæ hac forma communiter vtitur.

¶RESPONDEO dicendum, quod prædicta forma est conueniens huic sacramento. Sicut enim forma rei naturalis dat ei speciem: ita forma sacramenti continere debet quicquid pertinet ad speciem sacramenti. Sicut autem ex supradictis patet, in hoc sacramento datur Spiritus sanctus ad robur spiritualis pugnæ. Et ideo in hoc sacramento tria sunt necessaria, quæ continentur in forma prædicta. Quorum primum est causa conferens plenitudinem roboris spiritualis, quæ est sancta Trinitas, quæ exprimitur cum dicitur, In nomine Patris, &c. Secundũ est ipsum robur spirituale, quod homini confertur per sacramentum materiæ visibilis ad salutem. Quod quidem tangitur, cum dicitur, Cõfirmo te chrismate salutis. Tertium est signum quod pugnatori datur: sicut & in pugna corporali, milites insignis Ducis insigniuntur. Et quantũ ad hoc dicitur, Cõsigno te signo crucis, in quo scilicet Rex noster triumphauit: vt dicitur Col. 2.

¶AD PRIMVM ergo dicendum (quod (sicut supra dictum est) per ministerium Apostolorum quandoque dabatur effectus huius sacramenti, scilicet plenitudo Spiritus sancti, quibusdam visibilibus signis miraculose a Deo effectis: qui potest effectum sacramenti sine sacramento conferre. Et tunc non erat necessaria nec materia nec forma huius sacramẽti. Quandoque autem tanquam ministri sacramentorum, hoc sacramentũ præbebant, & tunc sicut materia, ita & forma ex mandato Christi videbantur. Multa enim seruabant Apostoli in sacramentorum collatione, quæ in Scripturis communiter propositis non sunt tradita. Vnde Dionys. dicit in fine Eccles. hierar. Consummatiuas autem operationes, id est verba quibus perficiuntur sacramenta, non est iustum Scripturas interpretãtibus neque mysticum earum, aut in ipsis operatas ex Deo virtutes, ex occulto ad commune adducere: sed nostra sacra traditio, sine pompa, id est, occulte eas edocet. Vnde & Apost. dicit, loquens de celebratione Eucharistiæ 1. Corinth. 11. Cætera, cum venero, disponam.

¶ Ad secundum dicendũ, quod sanctitas est salutis causa. Et ideo in idem redit quod dicitur, chrismate salutis & sanctificationis.

¶ Ad tertium dicendum, quod baptismus est regeneratio in spiritualem vitam, qua homo viuit in seipso. & ideo nõ ponitur in forma baptismi nisi vnus actus ad ipsum hominẽ sanctificandum pertinens. Sed hoc sacramentum non solum ordinatur ad hoc quod homo sanctificetur in seipso, sed exponitur eundã pugnæ exteriori. Et ideo non solum fit mentio de interiore sanctificatione cum dicitur, Confirmo te chrismate salutis: sed etiam consignatur homo externus quasi vexillo crucis ad pugnam spiritualem: quod significatur cum dicitur, Consigno te signo crucis. In ipso autem verbo baptizandi, quod ablutionem significat, potest intelligi & materia, quæ est aqua abluens, & effectus salutis: quæ non intelligũtur in verbo Confirmãdi. & ideo oportuit hæc ponere. Dictum est autẽ supra, quod hoc quod dicitur, ego, nõ est de necessitate formæ baptismalis: quia intelligitur in verbo primæ personæ apponitur tamen ad exprimendam intentionem. Quod non est ita necessarium in confirmatione, quæ non exhibetur nisi ab excellenti ministro, vt infra dicetur.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum hæc sit conueniens forma huius sacramenti, Consigno te signo crucis, &c.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod hæc non sit cõueniens forma huius sacramenti, Consigno te signo crucis. & confirmo te chrismate salutis, in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, amen. Vsus enim sacramentorum a Christo & ab Apostolis derivatur. Sed neque Christus hanc formã instituit, nec Apostoli ea vsi leguntur. Ergo hæc non est conueniens forma huius sacramenti.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum sacramentum confirmationis imprimat characterem.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod sacramentum confirmationis non imprimat characterem. Character enim importat quoddam signum distinctiuum. Sed per sacramentum confirmationis non distinguitur homo ab infidelibus, hoc enim fit per baptismum: neque etiam ab aliis fidelibus, quia hoc sacramentum ordinatur ad pugnam spiritualem, quæ omnibus fidelibus indicitur. Non ergo in hoc sacramento imprimitur aliquis character.

2 ¶ Præterea, Supra dictum est, quod character est quædam potentia spiritualis. Potentia autem non est nisi actiua vel passiua. Potentia autem actiua in sacramentis confertur per sacramentum ordinis: potentia autem passiua siue receptiua per sacramentum baptismi. Ergo per sacramentum confirmationis nullus character imprimitur.

3 ¶ Præterea, In circumcisione, quæ est character corporalis, non imprimitur aliquis spiritualis character. Sed in hoc sacramento imprimitur quidam character corporalis: dum scilicet homo chrismate signatur signo crucis in fronte. Non ergo imprimitur in hoc sacramento character spiritualis.

¶SED CONTRA, In omni sacramento quod non iteratur imprimitur character. Sed hoc sacramentum non iteratur, dicit enim Greg. de homine, qui à Pontifice confirmatus fuerit denuo, talis iteratio prohibenda est. Ergo in confirmatione imprimitur character.

¶RESPONDEO dicendum, quod (sicut supra dictum est) character est quædam spiritualis potestas ad aliquas sacras actiones ordinata. Dictum est autem supra, quod sicut baptismus, est quædam spiritualis regeneratio in vitam Christianam, ita etiam confirmatio est quoddam spirituale augmentum promouens hominem in spiritualem ætatem perfectam. Manifestum est autem ex similitudine corporalis vitæ, quod alia est actio hominis statim nati: & alia actio, quæ competit ei cum ad perfectam ætatem peruenerit. Et ideo per sacramentum confirmationis datur homini potestas spiritualis ad quasdam alias actiones sacras, præter illas ad quas datur ei potestas in baptismo. Nam in baptismo accipit homo potestatem ad ea agenda, quæ ad propriam pertinent salutem: prout scilicet secundum seipsum viuit. Sed in confirmatione accipit homo potestatem ad agendum ea quæ pertinent ad pugnã spirituale contra hostes fidei. Sicut patet ex exẽplo Apostolorum: qui antequam plenitudinem Spiritus sancti acciperent, erant in cœnaculo perseuerantes in oratione: postmodum vero egressi, non verebantur publice fidem fateri etiam coram inimicis fidei Christianæ. Et ideo manifestum est, quod in sacramento confirmationis imprimitur character.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod pugna spiritualis contra hostes inuisibiles, omnibus competit. Sed contra hostes visibiles, id est, contra persecutores fidei, pugnare, nomen Christi publice confitendo, est confirmatorum: qui iam sunt perducti spiritualiter ad virilem ætatem: secundum quod dicitur primæ Ioan. 2. Scribo vobis iuuenes quoniam fortes estis, & verbum Dei in vobis manet, & vicistis malignum. Et ideo character confirmationis est signum distinctiuum, non infidelium à fidelibus sed spiritualiter proiectorum ab his quibus dicitur, Sicut modo geniti infantes.

¶ Ad secundum dicendum, quod omnia sacramenta sunt quædam fidei protestationes. Sicut igitur baptizatus accipit potestatem spiritualem ad protestandam fidem per susceptionem aliorum sacramentorum: ita confirmatus accipit potestatem publicè fidem Christi verbis profitendi quasi ex officio.

¶Ad tertium dicendum, quòd sacramenta veteris legis dicuntur iustitiæ carnis (vt patet Hebr. 9.) quia scilicet interius nihil efficiebant. Et ideo in circumcisione imprimebatur character solùm in corpore, non autem in anima. Sed in confirmatione cũ charactere corporali imprimitur simul character spiritualis: eo quod est sacramentum nouæ legis. D. 1095.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum character confirmationis præsupponat characterem baptismi.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod character confirmationis non præsupponat ex necessitate characterem baptismalem. Sacramentum enim confirmationis ordinatur ad confitendum publicè fidem Christi. Sed multi etiam ante baptismum sunt fidẽ Christi publicè confessi, sanguinem fundẽtes pro fide. Ergo character confirmationis non præsupponit characterem bapusmalem. 4. di. 7. q. 2. ar. 1 q. 3. & 4. dist. 14 q. 1. ar tic. 1. q. 3.

2 ¶ Præterea, De Apostolis non legitur quod fuerint baptizati (præsertim cum dicatur Ioan. 4 quod ipse Christus non baptizabat, sed discipuli eius) & tamen postea fuerunt confirmati per aduentum Spiritus sancti. Ergo similiter alij possunt confirmari antequam baptizentur.

3 ¶ Præterea, Act. 10. dicitur, quod adhuc loquẽte Petro cecidit Spiritus sanctus super eos qui audiebant verbum, & audiebant eos loquentes linguis. Et postea Petrus iussit eos baptizari. Ergo pari ratione possunt alij prius confirmari, quàm baptizentur.

¶SED CONTRA est quod Rabanus dicit in libr. de instit. cleri. Nouissimè à summo Sacerdote per impositionem manus Paracletus traditur baptizato, vt roboretur per Spiritum sanctum ad prædicandum. lib. 1 c 32.

¶RESPONDEO dicendum, quod character cõfirmationis ex necessitate præsupponit characterem baptismalem: ita scilicet, quod si aliquis non baptizatus confirmaretur, nihil reciperet, sed oporteret iterato ipsum confirmari post baptismum. Cuius ratio est: quia sicut se habet confirmatio ad baptismum, ita augmentum ad generationem: vt ex supradictis patet. Manifestum est autẽ, quod nullus potest promoueri in ætatem perfectã, nisi primo fuerit natus. Et similiter nisi primo aliquis fuerit baptizatus, non potest sacramentum confirmationis accipere. Ar. 1. 1.

¶AD PRIMVM ergo dicendũ, quod virtus diuina non est alligata sacramentis. Vnde potest conferre homini spirituale robur ad confitendum publice fidem Christi absque sacramento confirmationis, sicut etiam potest cõsequi remissionem peccatorum sine baptismo. Sicut tamen nullus consequitur effectum baptismi sine baptismi voto, ita nullus consequitur effectum confirmationis sine voto ipsius. Quod potest haberi etiã ante susceptionem baptismi. Epist. 108.

¶ Ad secundum dicendum, quod sicut Augu. dicit ex hoc quod Dominus dicit Ioan. 13. Qui lotus est, non indiget nisi vt pedes laues, intelligimus Petrum & alios Christi discipulos fuisse baptizatos siue baptismo Ioannis (sicut nõnulli arbitrantur) siue, quod magis credibile est, baptismo Christi: neque enim renuit ministerium baptizandi, vt haberet, & baptizatos seruos, per quos cæteros baptizaret.

¶ Ad tertium dicendum, quod audientes prædicationem Petri, acceperunt effectum confirmationis miraculose: non tamen confirmationis sacramentum. Dictum est autem, quod effectus confirmationis potest alicui conferri ante baptismum, non autem sacramentum confirmationis. Sicut enim effectus confirmationis, qui est robur spirituale, præsupponit effectum baptismi, qui est iustificatio: ita sacramentum confirmationis præsupponit sacramentum baptismi. Art. 4. & 5. ad 2.

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrum per sacramentum confirmationis conferatur gratia gratum faciens.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd per hoc sacramentum gratia gratum faciens non conferatur. Gratia enim gratum faciens ordinatur contra culpam. Sed hoc sacramentum (sicut dictum est) non 4. di. 7. q. 2. ar. 2. Ar. præc.

baptismalis siquidẽ character receptiuum absolute, cõfirmatio autem receptiuum perfecte & libere constituit. q. 63. ar. 3.

¶ Super Quæstionis septuagesimæ secundæ Articulum sextum.

IN art. 6. aduerte, quod hæc decretalis cõfirmata innixa præsupponit ista duo, scilicet characterem baptismi, vt si confirmaretur non baptizatus, esset post baptismi receptionem mandandus: eadẽ ratione, qua presbyter non baptizatus, est post baptismum iterum ordinandus: vt patet in c. veniens, & in c. Quoniã de presbytero non baptizato. Magis enim annexum est cõfirmationis sacramentũ baptismo, quam sacramẽtum ordinis, quum cõfirmatio firmitas perfectionis sit baptismi. De cõsec. dist. 5. ca. de homine.

¶ Super Quæstionis septuagesimæ secundæ Articulum septimum. q. 66. ar. 9. ad 1.

Art. 1. IN art. 7. in responsone ad secundum, notabile dictum in littera pro omnibus sacramentis, quod accedẽs ad sacramentum cum peccato, vel quia eius conscientiam nõ habet vel quia non perfecte contritus, gratiam ex sacramento cõsequitur in remissionem peccatorum. Et intelligo hoc de peccato mortali: quoniam de venialibus nõ oportet habere conscientiam particularem, hoc est enim quod confiteri dicit vir tute sacramenti fieri de attrito contritum: hoc est paratum secundum propriam confitẽtiam charitate infirmari. Quod tunc tantum fit quum ex sacramento acquiritur mens suscipiẽs sacramẽtum in Deũ sit peccatum, nõ enim regulariter infunditur aut augetur gratia in adulto nisi concurrente actu nouo liberi arbitrij quoniam fic exigit suus dispositio diuinæ gubernationis: vt ex his quæ in Prima secundæ de iustificatione impij Autor dicit, habere potes, & inferius quum de sacramento pœnitentiæ tractabitur. Art. 2. ad 1.

¶ In eodem ar. in responsone ad tertiũ memẽto superius dictorũ de gratia sacramentali, & intelligas quæ hic dicuntur gratia siquidem gratum faciens extensa ad firmandũ Christianum, vt libere Christum crucifixum confiteatur, secundum essentiam gratiæ est eiusdem speciei cum gratia collata in baptismo: sed secũdum auxilij firmitatis præcedentis à gratia (quod gratia sacramentalis vocatur) specie differt à gratia baptismali. Art. 11.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis septuagesimæ secundæ Articulo* 8.9.10.&11.

Natiuol. 8.9.10.&11. Itantummodo occurtit de ministro cõfirmationis, ob factum Gregorij notare, quod Episcopus est regulariter proprius minister cõfirmationis, & hoc omnia ferè iura clamant. Sed vltra hoc credimus etiam Episcopum ita esse proprium ministrum huius sacramenti, quod si per simplicem sacerdotem detur, irritum est & inane. & hoc tenetur autoritate Melchiadis Papæ in ca. de his. & Eusebij Papæ in ca. manus. de conse. distinct. 5. Et cum hoc credimus, etiam ex Apostolica dispensatione per simplicem sacerdotem dari posse hoc sacramentum & hoc tenemus autoritate beati

Epist. ad Hispan. Episc.

Art. 1. 2. & 3. huius q. Greg. in ca. peruenit, 95. distin. Ita quod hoc est mirabile circa ministrũ huius sacramenti, quod Episcopus est ita minister proprius confirmationis, quod à non Episcopo facta nulla est, & tamen ex dispensatione Apostolica non Episcopus potest illã cõferre. ¶ Et licet multimulta in hoc scripserint: solũ tamen illi verum scripserunt, qui noluerunt sapere plusquam oportet: in illis enim Sanctorũ autoritas præponenda est rationi. Vnde etiam legimus in concilio vniuersali Florentiæ sub Eugenio IIII. vtrumque Armenis authenticè expositum, quũ de hoc sacramento fuerunt instructi: vt patet in literis Eugenij. Vnde & Autor rationem conatus est reddere ex differentia inter Papam & alios Episcopos, quo ad eminẽtiam potestatis: quia Papa in plenitudinem assumpsit potestatis, reliqui autem in partẽ solicitudinis: in dicta autem synodo nulla tenditur ratio, nisi dispensatio Apostolicæ sedis ex rationali & vrgente causa. Quod ideo dixerim, vt ratio ab Autore reddita non patui fiat, sed cum veneratione suscipiatur, tanquam ampliexa à sacro Concilio, attribuente hoc dispensationi Apostolicæ sedis: constat enim dispensare in huiusmodi ad maximam spectare potestatem.

Habetur de conse. dist. 5. ca. vt ieiuni. D. 380.

non exhibetur nisi baptizatis, qui sunt à culpa mundati. Ergo per hoc sacramentum, gratia gratum faciens non confertur.

2 ¶ Præterea, Peccatores maximè indigent gratia gratum faciente, per quam solam iustificari possunt. Si ergo per hoc sacramentum gratia gratum faciens conferatur, videtur quòd deberet dari hominibus in peccato existentibus. Quod tamen non est verum.

3 ¶ Præterea, Gratia gratum faciens, specie non differt, cùm ad vnum effectum ordinetur. Sed duæ formæ eiusdem speciei nõ possunt esse in eodem subiecto. Cùm ergo gratia gratum faciens cõferatur homini per baptismum, videtur quòd per sacramentum confirmationis, quod non exhibetur nisi baptizato, gratia gratum faciens non conferatur.

¶ SED CONTRA est quod Melchias des Papa dicit, Spiritus sanctus in fonte baptismi, plenitudinem tribuit ad innocentiam, in confirmatione augmẽtum præstat ad gratiam.

¶ RESPONDEO dicendum, quod in hoc sacramento (sicut dictum est) datur baptizato Spiritus sanctus ad robur, sicut Apostolis datus est in die Pentecostes, (vt legitur Act. 2.) & sicut dabatur baptizatis per impositionem manus Apostolorum: vt dicitur Act. 8. Ostensum est autem in Prima parte, quod missio seu datio Spiritus sancti non est nisi cum gratia gratum faciente. Vnde manifestum est, quod gratia gratum faciens confertur in hoc sacramento.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quod gratiæ gratum facientis primus effectus est remissio culpæ. Habet tamen & alios effectus: quia sufficit ad hoc quod promoueat hominem per omnes gradus vsq; in vitam æternam, secundum illud Roma. 6. Gratia Dei vita æterna. Vnde & Paulo dictum est 2. Corinth. 12. Sufficit tibi gratia mea. Et ipse dicit. 1. Cor. 15. Gratia Dei sum id quod sum. Et ideo gratia gratum faciens, non solùm datur ad remissionem culpæ, sed etiam ad augmentum & firmitatem iustitiæ. Et sic confertur in hoc sacramento.

¶ Ad secundum dicendum, quod sicut ex ipso nomine apparet, hoc sacramentum datur ad confirmandum quod prius inueneris: & ideo non debet dari his, qui non habent gratiam. Et propter hoc sicut non datur non baptizatis, ita non debet dari adultis peccatoribus, nisi per pœnitentiam reparatis. Vnde dicitur in Aurelianensi concilio, vt ieiuni ad confirmationem veniãt vt moneãtur confessionẽ facere prius, vt mundi donum Spiritus sancti valeant accipere. Et tunc per hoc sacramẽtum perficitur pœnitentiæ effectus, sicut & baptismi: quia per gratiam collatam in hoc sacramento consequitur pœnitẽs pleniorem remissionẽ peccati. Et si aliquis adultus in peccato existẽs, cuius conscientiam non habet, vel si etiam non perfectè contritus accedat, dummodo non fictus accedat, per gratiam collatam in hoc sacramento, consequetur remissionem peccatorum.

¶ Ad tertium dicendum, quod (sicut dictũ est) gratia sacramentalis addit super gratiam gratum facientem cõmuniter sumptã, aliquid effectuum * specialis effectus, ad quod ordinatur sacramentum. Si ergo consideretur gratia in hoc sacramento collata quantum ad id quod est communẽ: sic per hoc sacramẽtum nõ confertur aliqua alia gratia, quam per baptismum: sed quæ prius inerat, augetur. Si tamen consideretur quantum ad illud speciale quod superadditur, sic nõ est eiusdem speciei cum ipsa.

q. 62. ar 2.

* Aliàs spiritualis.

ARTIC. VIII.

ARTICVLVS VIII.

¶ Vtrum hoc sacramentum sit omnibus exhibendum.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quod hoc sacramentum non sit omnibus exhibendum. Hoc enim sacramentum ad quandam excellentiam datur: vt dictum est. Sed id quod ad excellentiam pertinet, non competit omnibus. Ergo hoc sacramentum non debet omnibus dari.

4. dist. 7. q. 3. ar. 1. q. 2. & 3. & dist. 25. q. 2. ar. 1. q. 2. con.

2 ¶ Præterea, Per hoc sacramentum augetur aliquis spiritualiter in perfectam ætatem. Sed perfecta ætas repugnat ætati pueri li. Ergo ad minus pueris dari non debet.

3 ¶ Præterea, Sicut Melchiades papa dicit, post baptismum confirmamur ad pugnam. Sed pugnare non competit mulieribus, propter fragilitatem sexus. Ergo nec mulieribus hoc sacramentum dari debet.

Epistola ad Episcop. Hisp.

4 ¶ Præterea, Melchiades papa dicit, quod quamuis continuo transituris sufficiant regenerationis beneficia, victuris tamen confirmationis beneficia necessaria sunt: quia confirmatio armat & instruit ad agones mundi huius & prælia reseruandos. Qui autem post baptismum cum acquisita innocẽtia immaculatus peruenerit ad mortem, confirmatur morte: quia iam non potest peccare post mortem. Ergo statim morituris non debet hoc sacramentum conferri: & sic non debet omnibus dari.

Eadem epist.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Act. 2. quod Spiritus sanctus aduenies repleuit totam domum (per quam significatur Ecclesia) & postea subditur, quod repleti sunt omnes Spiritu sancto. Sed ad illam plenitudinem consequendam hoc sacramentum datur. Ergo est omnibus, qui sunt in Ecclesia, exhibendum.

Art. 11

¶ RESPONDEO dicendum, quod (sicut dictum est) per hoc sacramentum promouetur homo spiritualiter in ætatem perfectam. Hoc autem est de intentione naturæ, vt omnis qui corporaliter nascitur, ad perfectam ætatẽ perueniat: sed hoc quãdoque impeditur propter corruptibilitatem corporis, quod morte præuenitur. Multo autem magis de intentione Dei est omnia ad perfectionem perducere: ex cuius imitatione hoc natura participat. Vnde & Deut. 32. dicitur, Dei perfecta sunt opera. Anima autem, ad quam pertinet & spiritualis natiuitas, & spiritualis ætatis perfectio, immortalis est: & potest sicut tempore senectutis spiritualem natiuitatem consequi, ita tempore iuuentutis vel pueritiæ consequi perfectam ætatem: quia huiusmodi corporales ætates, animæ non præiudicant. Et ideo hoc sacramentum debet omnibus exhiberi.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod hoc sacramentum datur ad quãdam excellentiã: non quidem vnius hominis ad alium (sicut sacramẽtum ordinis) sed hominis ad seipsum: sicut idem perfectus vir existens, habet excellentiã ad se puerum.

In corp.

¶ Ad secundum dicendum, quod (sicut dictum est) ætas corporalis non præiudicat animæ. Vnde etiam in puerili ætate homo potest consequi perfectionem spiritualis ætatis: de qua dicitur Sapien. 4. Senectus venerabilis est non diuturna, neque numero annorum computata. Et inde est, quod multi in puerili ætate propter robur Spiritus sancti perceptum, vsque ad sanguinem fortiter certauerunt pro Christo.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut Chryso. dicit in Homil. de Machabæis, In mundanis agonibus, ætatis, ac formæ, generisq; dignitas requiritur: & ideo seruis ac mulieribus, & senibus ac pueris ad eos aditus denegatur. in cælestibus autem, omni personæ & ætati ac sexui, indiscreta facultate stadium patet. Et in homil. de Militia spirituali dicit, Apud Deum fœmineus etiã militat sexus. Multæ nanque fœminę animo virili spirituale militiam gesserunt: quædam enim interioris hominis virtute, viros æquauerunt in agonibus martyrum: quædam etiam fortiores viris exiterunt. Et ideo etiam mulieribus hoc sacramentum conferendum est.

In corp.

¶ Ad quartum dicendum, quod (sicut dictum est) anima ad quam pertinet spiritualis ætas, immortalis est. Et ideo etiã morituris hoc sacramentũ dandũ est, vt in resurrectione perfecti appareant: secundum illud Eph. 4. Donec occurramus in virũ perfectum, in mensurã ætatis plenitudinis Christi. Et ideo Hug. de sancto Vict. dicit, Omnino periculosum esset, si ab hac vita sine confirmatione migrare contingeret, non quia damnaretur, nisi forte propter contemptum, sed quia detrimentum perfectionis patere

li. 1. de sac. par. 7. c. 2.

pateretur. Vnde etiam pueri confirmati decedentes, maiorem gloriam consequuntur, sicut & hic maiorem obtinent gratiam. Autoritas autem illa intelligitur, quantum ad hoc, quod morturis non est necessarium hoc sacramentum propter periculum pugnæ præsentis.

ARTICVLVS IX.

¶ Vtrum hoc sacramentum sit conferendum homini in fronte.

Infra art. 10. 2. E. 4. dist. 7. q. 3. ar. 1. q. 2. Ezech. 9. Apoc. 7. 9. Reg. 20. Isa. 44. 5. Ezech. 16. 12. Gen. 41. 42. Esth. 8. 2. Dan. 6. 17. Matth. 27. 66. Apoc. 22. 4.

AD NONVM sic proceditur. Videtur quod hoc sacramentum non sit conferendum homini in fronte. Hoc enim sacramentum est perfectiuum baptismi: vt supra dictum est. Sed sacramentum baptismi confertur homini in toto corpore. Ergo hoc sacramentum non debet confern solum in fronte.

2 ¶ Præterea, Hoc sacramentum datur ad robur spirituale: vt supra dictum est. Sed spirituale robur maximè consistit in corde. Ergo hoc sacramentum magis debet confern supra cor, quã in fronte.

3 ¶ Præterea, Hoc sacramentum datur homini ad hoc, quod liberè fidem Christi confiteatur. Sed ore fit cõfessio ad salutem: vt dicitur Rom. 10. Ergo hoc sacramentum magis debet conferri circa os, quam in fronte.

Ier. 1. Ezech. 3. Apoc. 14. 1. Ezech. 9. 4. Apoc. 7. 3.

¶ SED CONTRA est, quod Rabanus dicit in lib. de Institutione clericorum. Signatur baptizatus chrismate in summitate capitis per sacerdotem: per Pontificem vero in fronte.

Li. 1. cap. 31.

Art. 2. & 4.

¶ RESPONDEO dicendum, quod (sicut supra dictum est) in hoc sacramẽto homo accipit Spiritum sanctum ad robur spiritualis pugnæ: vt fortiter etiam inter aduersarios fidei, Christi fidem confiteatur. Vnde conuenienter signatur chrismate signo crucis in frõte propter duo. primo quidem, quia insignitur signo crucis, sicut miles signo ducis. Quod quidem debet esse euidens & manifestum. Inter omnia autem loca corporis humana, maximè frons manifesta est, quæ quasi nunquam obtegitur. Et ideo linitur confirmatus chrismate in fronte, vt in manifesto demonstret se esse Christianum: sicut & Apostoli post acceptum Spiritum sanctum se manifestauerũt, qui prius in cœnaculo latebãt. Secundo, quia aliquis impeditur à libera confessione nominis Christi, propter duo, scilicet propter timorem & propter verecundiam. Vtriusque autem horum signũ, maximè manifestatur in fronte propter duo, scilicet propter propinquitatẽ imaginationis: & propter hoc quod spiritus a corde directè ad frontẽ ascendunt. Vnde verecundati erubescũt, timentes autem palescunt, vt dicitur 4. Ethi. Et ideo in fronte signatur chrismate, vt neque propter timorem, neque propter erubescentiam, nomen Christi confiteri prætermittat.

Esa. 9. 16.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quod per baptismum regeneramur ad vitam spiritualem: quæ ad totum hominem pertinet. Sed in confirmatione roboramur ad pugnam: cuius signũ ferendum est in fronte, quasi in euidenti loco.

In corp.

¶ Ad secundum dicendum, quod principium fortitudinis est in corde: sed signum apparet in fronte, vnde dicitur Ezech. 3. Fecedi frontem tuam duriorem frontibus eorum. Et ideo sacramẽtum Eucharistiæ, quo homo in seipso confirmatur, pertinet ad cor secundum illud Psalm. Paris cor hominis confirmet. Sed ad sacramentum confirmationis requiritur signum fortitudinis ad alios: & ideo exhibetur in fronte.

¶ Ad tertium dicendum, quod hoc sacramentum datur ad liberè confitendum, non autem ad confitendum simpliciter: quia hoc fit etiam in baptismo. Et ideo non debet dari in ore, sed in fronte, vbi apparent signa passionum, quibus libera confessio impeditur.

ARTICVLVS X.

¶ Vtrum ille qui confirmatur, debeat teneri ab alio.

Infra eod. q. 3. ar. 1. q. 2. 4. dist. 7. q. 3. ar. 1. q. 2. Act. 8. 14. 15. 16. 17. Act. 19. 6.

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur quod ille qui cõfirmatur, nõ debeat ab alio teneri ad confirmationẽ. Hoc enim sacramentũ non soiũ pueris sed etiam adultis exhibetur. Adulti autem per seipsos stare possunt. Ergo ridiculum est, quod ab alio teneantur.

2 ¶ Præterea, ille qui iam est de ecclesia, liberũ habet accessum ad ecclesię principẽ, qui est Episcopus. Sed hoc sacramentũ (sicut dictũ est) nõ exhibetur nisi baptizato, qui iã est mẽbrum ecclesiæ. Videtur ergo quod non debeat per aliũ exhiberi episcopo, ad hoc sacramentum recipiendum. Art. 6.

3 ¶ Præterea, Hoc sacramentum datur ad robur spirituale: quod magis viget in viris, quam in mulieribus: secundum illud Prou. vlt. Mulierem fortem quis inueniet? Ergo ad minus mulier non debet tenere virum ad confirmationem.

¶ SED CONTRA est quod Inno. Papa dicit, & habetur in Decre. 30. q. 4. Si quis ex coniugio filium aut filiã alterius, de sacro fonte susceperit, aut ad chrisma tenuerit, &c. Ergo sicut requiritur quod aliquis baptizatum de sacro fonte leuet, ita debet aliquis teneri ad sacramentum confirmationis accipiendum.

Epist. ad Exuperãt. Episc. Tolet.

Art. præc.

¶ RESPONDEO dicendum, quod (sicut dictũ est) hoc sacramentum exhibetur homini ad robur pugnę spiritualis. Sicut autem aliquis de nouo natus, indiget instructore in his quæ pertinent ad conseruationem vitæ (secundum illud Heb. 12. Patres quidem carnis nostræ habuimus eruditores, & reuerebamur eos) ita illi, qui assumuntur ad pugnam, indigent eruditoribus, à quibus instruantur de his quæ pertinẽt ad modum certaminis. Et ideo in bellis materialibus constituuntur Duces & Centuriones, per quos alij gubernentur. Et propter hoc etiam ille qui accipit hoc sacramentum, ab alio tenetur, quasi per alium in pugna spirituali erudiendus. Similiter etiam, & quia per hoc sacramentum confertur homini perfectio spiritualis ætatis (sicut dictum est) ideo ille, qui ad hoc sacramentum accedit, fultẽtatur, quasi adhuc spiritualiter imbecillus & puer.

Ar. 2. 4. & 5.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod licet ille qui confirmatur, sit adultus corporaliter: nondum tamen est adultus spiritualiter.

¶ Ad secundum dicẽdum, quod licet baptizatus sit effectus mẽbrum ecclesiæ: nondum tamen est adscriptus militiæ Christianæ. Et ideo episcopo tanquam duci exercitus per alium exhibetur iam militiæ Christianæ adscriptum. Non enim debet alium ad confirmationem tenere, qui nondum est confirmatus.

¶ Ad tertium dicendum, quod (sicut dicitur Col. 3.) in Christo Iesu non est masculus & fœmina. Et ideo non differt vtrũ masculus vel fœmina teneat aliquem in confirmatione.

ARTICVLVS XI.

¶ Vtrum solus Episcopus hoc sacramentum conferre possit.

4. dist. 7. q. 3. ar. 1. q. 2. & dist. 13. q. 1. ar. 1. q. 2. & dist. 25. q. 1. ar. 1. co. Et 4. contra c. 1. p. 60. Et quoli. 1. ar. 7. Li. 3. Epistola 26.

AD VNDECIMVM sic proceditur. Videtur quod non solũ episcopus hoc sacramentũ conferre possit. Greg. enim scribẽs Ianuario episcopo dicit, Peruenit ad nos, quosdã scãdalizatos fuisse, quod presbyteros chrismate tãgere eos qui baptizati iunt, prohibuimus. & nos quidem secundum veterem vsum nostræ ecclesiæ fecimus: sed si omnino hae de re aliqui cõtristatur, vbi episcopi desunt, vt presbyteri etiã in frõtibus baptizatos chrisma tangere debeant, concedimus. Sed illud quod pertinet ad necessitatem sacramentorum, non est propter vitandum scandalũ immutandum. Ergo videtur quod non sit de necessitate huius sacramenti, quod ab episcopo conferatur.

Epist. 3. ad Epise. Tusciæ.

2 ¶ Præterea, Sacramentum baptismi videtur maioris efficaciæ quã sacramentũ cõfirmationis: quia per baptismũ sit plena remissio peccatorum, & quantũ ad culpam & quantum ad pœnam, quod non fit in hoc sacramento. Sed simplex sacerdos ex suo officio potest tradere sacramentũ baptismi, & in necessitate quilibet etiam nõ ordinatus potest baptizare, Ergo nõ est de necessitate huius sacramenti, quod ab episcopo conferatur.

3 ¶ Præterea, Summitas capitis, vbi secundum medicos est locus rationis, scilicet particularis (quæ dicitur virtus cogitatiua) est nobilior fronte, vbi est locus imaginatiuæ virtutis. Sed simplex sacerdos potest baptizatos vngere chrismate in vertice. Ergo multo magis potest eos chrismate signare in fronte, quod pertinet ad hoc sacramentum.

¶ SED CONTRA est, quod Euseb. papa dicit, Manus impositionis sacramentum magna veneratione tenendũ est: quod ab aliis perfici non potest nisi à summis Sacerdotibus, nec tẽpore Apostolorum ab aliis quam ab ipsis Apostolis legitur aut legitur peractum esse: nec ab aliis, quam qui eorum locum tenent, vnquam perfici potest, aut fieri debet. nam si aliter præsumptũ fuerit, irritum habeatur & vacuum, nec inter ecclesiastica vnquam reputabitur sacramenta. Est igitur de necessitate huius sacramenti, quod dicitur sacramẽtum manus impositionis, quod ab episcopo tradatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis septuagesimæ secundæ Articulum duodecimum.

IN articulo duodecimo, hoc solum videtur dicendum, quod circa ieiunium tam confirmatoris, quam confirmandi, seruanda videtur cuiusque Ecclesiæ consuetudo: hoc enim est de iure positiuo, & in paucis forte Ecclesiis seruatur propter causas in litera allegatas, multitudinem scilicet confirmandorum, quos simul oportet confirmari, & separatim quandoque propter continuum periculum incertæ mortis, adiuncta maxima incommoditate habendi Episcopum ad votum.

¶ Super Quæstionis septuagesimæ tertiæ Articulum primum.

Epist. ad oës Christianos.

IN articulo primo notandum occurrit in responsione ad tertium quod duarum differentiarum, quæ ibi enarrantur inter Eucharistiam, quod alia sacramenta habentia materiam sensibilem (quod propter pœnitentiam & matrimonium dicitur) secunda differentia sumit gratiam non solum secundum seipsam, sed secundum suum effectū, qui est vnitas corporis Christi mystici. Ita quod quū audis sacramentū Eucharistiæ rem tantum esse gratiam, susceptiuū autem vnitatem Ecclesiæ aut corpus Christi mysticum, non diuersa intelligas: quoniam hæc omnia nihil aliud sunt quam gratia Dei in suis fidelibus.

Li.3. Epist.26.

¶RESPONDEO dicendum, quod in quolibet opere vtima consummatio suprema arti aut virtuti reseruatur: sicut præparatio materiæ pertinet ad inferiores artifices, superior autem dat formā, supremus autem est ad quem pertinet vsus, qui est finis artificiatorum, & epistola, quæ a notario scribitur, à domino Papa signatur. Fideles autem Christi sunt quoddam diuinum op* (secundum illud 1. ad Corinth. 3. Dei ædificatio estis) sunt etiam quasi quædam epistola Spiritu Dei scripta, sicut dicitur 2. Corint. 3. Hoc autem confirmationis sacramentū est quasi vltima consummatio sacramenti baptismi: ita scilicet quod per baptismum ædificatur homo in domum spiritualem, & cōscribitur quasi quædam spiritualis epistola: sed per sacramentum confirmationis quasi domus ædificata dedicatur in templū Spiritus sancti: & quasi epistola conscripta signatur signo crucis. Et ideo collatio huius sacramenti Episcopis reseruatur, qui obtinēt summam potestatem in ecclesia: sicut & in primitiua ecclesia per impositionem manus Apostolorum, quorum vicem gerunt episcopi, plenitudo Spiritus sancti dabatur: vt habetur Act. 8. vnde Vrbanus papa dicit, Omnes fideles per manus impositionem Episcoporum Spiritum sanctum post baptismum accipere debent, vt pleni Christiani inueniantur.

¶AD PRIMVM ergo dicendū, quod Papa in ecclesia habet plenitudinem potestatis, ex qua potest quædam quæ sunt superiorum ordinum, committere quibusdā inferioribus, sicut quibusdam presbyteris concedit conferre minores ordines: quod pertinet ad potestatem episcopalem. Et ex hac plenitudine potestatis concessit beatus Gregor. papa, quod simplices sacerdotes hoc sacramentum conferrent, quandiu scā dalum tolleretur.

¶Ad secundum dicendum, quod sacramētum baptismi est efficacius quam hoc sacramentum quantum ad remotionem mali: eo quod est spiritualis generatio, quæ est mutatio de non esse in esse. Hoc autē sacramentum est efficacius ad perficiendum in bono: quia est quoddam spirituale augmentum de esse imperfecto ad esse perfectum. & ideo hoc sacramentum digniori ministro committitur.

Li.2.c.30.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut Rabanus dicit in lib. de institutione clericorum, signatur baptizatus chrismate in summitate capitis per sacerdotem, per Pontificem vero in fronte: vt in priori vnctione, significetur super ipsum Spiritus sancti descensio ad habitationem Deo consecrandam: in secunda quoque, vt eiusdem Spiritus sancti septiformis gratia, cum omni plenitudine sanctitatis & scientiæ & virtutis, venire in hominem declaretur. Non ergo propter digniorem partem, sed propter potiorem effectum, hæc vnctio Episcopi reseruatur.

ARTICVLVS XII.

¶ Vtrum ritus huius sacramenti sit conueniens.

4.di.7.q.3 art.3.q.2. ad 3. & in expositione literæ. Ar.1.ad 3 & q.65.ar. 4.

AD DVODECIMVM sic proceditur. Videtur quod ritus huius sacramenti non sit conueniens. Sacramentum enim baptismi est maioris necessitatis quam hoc sacramentum vt supra dictum est. Sed baptismo deputantur certa tempora, scilicet Pascha & Pentecoste. Ergo etiam huic sacramento aliquod certum tempus debet præfigi.

2 ¶ Præterea, Sicut hoc sacramentū requirit deuotionē & dantis & recipientis, ita etiam & sacramentum baptismi. Sed in sacramento baptismi non requiritur quod à ieiunis sumatur vel conferatur. Ergo videtur inconuenienter statutum in concilio Aurelianensi, vt ieiuni ad confirmationem veniant: & in concilio Meldensi, vt episcopi non nisi ieiunni, per impositionem manuum, Spiritum sanctum tradant. Reserunt de cōsec. dis. 5. vt Ieiuni, & vt Epist. Aut. 2.

3 ¶ Præterea, Chrisma est quoddam signum plenitudinis Spiritus sancti: vt supra dictum est. Sed plenitudo Spiritus sancti data est fidelibus Christi in die Pentecostes: vt habetur Act. 2. Magis ergo debet chrisma confici & benedici in festo Pentecostes, quam in cœna Domini.

¶SED CONTRA est vsus ecclesiæ, quæ à Spiritu sancto gubernatur.

¶RESPONDEO dicendum, quod Dominus Matth. 18. fidelibus suis promisit, dicens, Vbi fuerint duo vel tres congregati in nomine meo ibi sum in medio eorum. Et ideo firmiter tenendum est, quod ordinationes ecclesiæ dirigantur secundū sapientiam Christi. Et propter hoc certum esse debet, ritus quos ecclesia obseruat in hoc, & in aliis sacramētis, esse cōuenientes.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut Melchiades papa dicit, ita coniuncta sunt hæc duo sacramenta (scilicet baptismi & confirmationis) vt ab inuicem nisi morte præueniente nullatenus possint segregari, & vnum sine altero rite perfici non possit. Et ideo eadem tempora sunt præfixa baptismo solemniter celebrando, & huic sacramento. Sed quia hoc sacramentū à solis episcopis datur, qui non sunt semper præsentes vbi presbyteri baptizant, oportuit quantum ad communem vsum sacramentum confirmationis etiam in alia tempora differri. Epist. ad Epist. Hi-span.

¶ Ad secundum dicendum, quod ab illa prohibitione excipiuntur infirmi, & morte periclitantes: sicut in statuto Meldensis concilij legitur. Et ideo propter multitudinem fidelium, & propter pericula imminentia, sustinetur vt hoc sacramentum (quod nō nisi ab episcopis dari potest) etiam à non ieiunis detur vel accipiatur: quia vnus episcopus præcipuè in magna diœcesi, nō sufficeret ad tot homines cōfirmandos, si eis tepus arctaretur. Vbi tamen congruè obseruari potest, conuenientius est vt à ieiunis detur & accipiatur. Loca ex. 120. D. 380.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut ex concilio Martini papæ habetur, omni tempore licebat chrisma conficere. Sed quia solennis baptismus, ad quem requiritur vsus chrismatis, in vigilia Paschæ celebratur: congruè ordinatum est, vt per biduum ante ab episcopo chrisma benedicatur, vt posit per diœcesim destinari. Dies etiam ille satis congruit ad materias sacramentorum benedicendas, in quo fuit Eucharistiæ sacramentum institutum, ad quod omnia alia sacramenta quodammodo ordinātur: sicut supra dictum est. Habetur de cōsec. di. 4. c. o. manifestum. Q. 60. ar. 3.

QVÆSTIO SEPTVAGESIMA
tertia de sacramento Eucharistiæ secundum se, in sex articulos diuisa.

CONSEQVENTER considerandum est de sacramento Eucharistiæ. Et primo de ipso sacramento. secundo de materia. tertio de forma. quarto de effectibus. quinto de recipientibus hoc sacramentum. sexto de ministro. septimo de ritu.

¶ Circa primum quæruntur sex.

¶ Primo, vtrum Eucharistia sit sacramentum.
¶ Secundo, vtrum sit vnum vel plura.
¶ Tertio, vtrum sit de necessitate salutis.
¶ Quarto, de nominibus eius.
¶ Quinto, de institutione ipsius.
¶ Sexto, de figuris eius.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum Eucharistia sit sacramentum.

Infra art. 2. & q. 74. art. 1. & 2. Et 4. dis. 8. q. 1. art. 1. & 2.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod Eucharistia nō sit sacramētū. Ad idē enim nō debēt ordinari duo sacramēta quorum vnūquodq; sacramētū efficax est ad suū effectū producēdū. Cū ergo ad perfectionē ordinetur & cōfirmatio & Eucharistia (vt dicit Dion. 4. Eccl. hier.) videtur Eucharistia non esse sacramentum, cum confirmatio sit sacramentum, vt prius habitum est.

2 ¶Præterea, In quolibet sacramēto nouæ legis id quod visibiliter subiicitur sensui, efficit inuisibilē effectū sacramētis: sicut ablutio aquæ, cuius & characterē baptismalē, & ablutionē spiritualem: sicut supra dictū est. Sed species panis & vini, quæ subiiciuntur sensui in hoc sacramento, non efficiunt neque ipsum corpus Christi verum, quod est res & sacramentum, neque corpus mysticum, quod est res tantum in Eucharistia. Ergo videtur quod Eucharistia non sit sacramentum nouæ legis. Q. 62. ar. 5. Q. 63. ar. 4. & 5. Q. 66. & 67. ar.

¶ Super Quæstionis septuagesimæ tertiæ Articulum secundū.

In secundo art. aduertē sacramētum Eucharistiæ dici multa materialiter, non ea ratione q̄ multitudo in eo sit pure materialis (quoniam partes eius habent suas proprias formas & suas proprias materias: vt patet de hostia, & calice: sunt enim vel partes heterogeneæ) sed quia huiusmodi multa se habēt vt integrālia vnū quod est refectio spiritualis: à cuius formali vnitate vnū sacramentū dicitur Eucharistia: significans & corpus & sanguinem Christi sub specie cibi, & potus. Quocirca nō est hic requirenda res aliqua extrinseca, quæ integretur velut quædam tertia res ex corpore & sanguine Christi sub specibus panis & vini, sicut domus integratur ex suis partib⁹. Sed ad finē refectionis debiti est, & ex vnitate finis proprij, qui est spiritualis refectio, vnitas sumitur sacramēti: sicut ex vnitate refectionis corporalis sumitur cœna. Necessitas significationis per accidens se habet à huius sacramenti ratione: nā corp⁹ sub specie cibi, & sanguis sub specie potus, significant pasci & potari: ac per hoc vtrumque simul velut perfectū alimētū, signū est totalē perfectę refectionis spiritualis. Qu. 60. ar. 1.

¶ Super Quæstionis septuagesimæ tertiæ Articulum tertium.

Thulus vt sonat.

¶ In corpore primo distinctio ponitur bimembris, secundo respondetur quæstio iuxta vtramque membrū. Distinctio est: Duo sunt in sacramento Eucharistiæ, scilicet sacramentum & res sacramēti. Responsio consistit in tribus conclusionibus quarū duæ primæ ad secundā mēbrū, tertia autem ad primum spectat distinctionis membrū. Prima conclusio est: Sacramētū Eucharistię quo ad rem sacramēti est de necessitate salutis. Probatur. Rea sacramēti est vnitas corporis Christi mistici sine qua non potest esse salus: ergo Antecedēs p secunda parte declaratur ex similitudine Ecclesiæ ad arcam Noē, & similitudo probatur auctoritate Petri Apostoli. Secunda conclusio est: Ante peceptionē sacramēti Eucharistiæ, pōt haberi res sacramēti Eucharistiæ, ac per hoc salus. Probatur dupliciter: primo ex vniuersali regula. Ex vno sacramēto pōt haberi res sacramēti, secundo ex simili accidēte in baptismo. Tertia cōclusio est: sacramētū Eucharistiæ nō hoc modo est de necessitate salutis sicut baptismus. Hoc. 35.

¶ Præterea, Sacramenta nouæ legis habentia materiam, in vsu materiæ perficiuntur: sicut baptismus in ablutione, & confirmatio in chrismatis consignatione. Si ergo Eucharistia sit sacramentum, perficeretur in vsu materiæ, non in consecratione ipsius materiæ. Quod patet esse falsum: quia forma huius sacramenti, sunt verba quæ in cōsecratione materiæ dicuntur: vt infra patebit. Ergo Eucharistia non est sacramentum.

¶SED CONTRA est, quod in colle cta dicitur, Hoc tuum sacramentum nō sit nobis reatus ad pœnam.

¶RESPONDEO dicendum, quod sacramenta ecclesiæ ordinantur ad subueniendū homini in vita spirituali. Vita autē spiritualis, vitæ corporali conformatur: eo q̄ corporalia, spiritualium similitudinē gerunt. Manifestum est autem, quod sicut ad vitam corporalem requiritur generatio, per quam homo vitam accipit, & augmentum, quo homo perducitur ad perfectionem vitæ: ita etiam requiritur alimentum, quo homo conseruatur in vita. Et ideo sicut ad vitā spiritualem oportuit esse baptismum, qui est spiritualis generatio, & confirmationē, quæ est spirituale augmentum: ita oportuit esse sacramentum Eucharistiæ, quod est spirituale alimentum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ duplex est perfectio. Vna quæ est in ipso homine, ad quam perducitur per augmentum: & talis perfectio competit confirmationi. Alia autem est perfectio, quam homo consequitur ex adiunctione alicuius extrinseci, hominem conseruātis: puta ex adiunctione cibi, vel indumenti, vel alicuius huiusmodi. & talis perfectio competit Eucharistiæ, quæ est spiritualis refectio.

¶ Ad secundum dicendum, quod aqua baptismi non causat aliquem spiritualem effectum propter ipsam aquam, sed propter virtutem Spiritus sancti in aqua existentem. Vnde Chryso. dicit super illud Ioan. 5. Angelus Domini secundum tempus, &c. In baptizatis non simpliciter aqua operatur: sed cum Spiritus sancti susceperit gratiam, tūc omnia soluit peccata. Sicut autem se habet virtus Spiritus sancti ad aquam baptismi: ita se habet corpus Christi verū ad species panis & vini. Vnde species panis & vini nō efficiunt aliquid nisi virtute corporis Christi veri.

¶ Ad tertium dicendum, quod sacramentū dicitur ex eo quod cōtinet aliquid sacrum. Potest autē aliquid esse sacrum dupliciter, scilicet absolutè, & in ordine ad aliud.

Hæc autem est differentia inter Eucharistiam & alia sacramenta habentia materiā sensibilem, quod Eucharistia continet absolutè, scilicet ipsum Christum, aqua vero baptismi continet aliquid sacrum in ordine ad aliud, scilicet virtutem ad sanctificandum. & eadem ratio est de chrismate & similibus. Et ideo sacramentū Eucharistię perficitur in ipsa consecratione materiæ, alia vero sacramenta perficiuntur in applicatione materiæ ad hominem sanctificandum.

Et ex hoc etiam consequitur alia differētia, nam in sacramento Eucharistię id quod est res & sacramentum, est in ipsa materia: id autem quod est res tantum est in suscipiente, scilicet gratia quæ confertur: in baptismo autem vtrunque est in suscipiente, scilicet & character, qui est res & sacramentum, & gratia remissionis peccatorū, quæ est res tantum, & eadem ratio est de aliis sacramentis.

ARTICVLVS II.

¶ Verum hoc sacramentum sit vnum vel plura.

Infra q. 78. art. 6. ad 1. Et 4. dist. 8 q. 1. ar. 1. q. 2.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod Eucharistia non sit vnum sacramentū, sed plura. Dicitur enim in collecta, Purificet nos Domine sacramenta, quæ sumpsimus. quod quidem dicitur propter Eucharistiæ susceptionem. Ergo Eucharistia non est vnū sacramentum, sed plura.

2 ¶Præterea, Impossibile est multiplicato genere, nō multipli cari speciem, sicut quod vnus homo sit plura animalia. Sed signum est genus sacramenti: vt supra dictū est. Cū igitur in Eucharistia sint plura signa, scilicet panis & vinū, videtur cōsequēs esse quod sint plura sacramenta. Q. 60. ar. 1

3 ¶Præterea, Hoc sacramentum cōficitur in consecratione materiæ: sicut dictum est. Sed in hoc sacramento est duplex materię consecratio, ergo est duplex sacramentum. Art præc.

¶SED CONTRA est quod Apost. dicit. 1 Corinth. 10. Vnus panis & vnū corpus multi sumus omnes, qui de vno pane & de vno calice participamus, ex quo patet, q̄ Eucharistia est sacramentum ecclesiasticæ vnitatis. Sed sacramentum similitudinem gerit rei, cuius est sacramentum. Ergo Eucharistia est vnū sacramentum.

¶RESPONDEO dicendum, q̄ sicut dicitur 5 Metaph. vnum dicitur non solum quod est indiuisibile, vel quod est continuum, sed etiam quod est perfectum: sicut dicitur vna domus & vnus homo. Est autem vnum in perfectione, ad cuius integritatem concurrunt omnia, quæ requiruntur ad finem eiusdem: sicut homo integratur ex omnibus membris necessariis ad operationem animæ, & domus integratur ex omnibus partibus quę sunt necessariæ ad inhabitandum: & sic hoc sacramentum dicitur vnum. Ordinatur enim ad spiritualem refectionem, quę corporali conformatur. Ad corporalem autem refectionem duo requiruntur, scilicet cibus, qui est alimentum siccum: & potus, qui est alimentum humidum. Et ideo etiam ad integritatē huius sacramenti duo concurrunt, scilicet spiritualis cibus & spiritualis potus: sed illud Ioan. 6. Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Ergo hoc sacramentum multa quidem est materialiter, sed vnum formaliter & perfectiuè. 5 tex 9 vs. q. 3 ad 11.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod in eadem collecta & pluraliter dicitur primo, Purificent nos sacramenta quæ sumpsimus: & postea singulariter subditur, Hoc tuum sacramentum non sit nobis reatus ad pœnam, ad ostendendum, quod tum non fit nobis reatus ad pœnam, ad ostendendum, quod hoc sacramentum quodammodo est multa, simpliciter autem vnum.

¶ Ad secundum dicendum, quod panis & vinum materialiter quidem sunt plura signa: formaliter vero & perfectiuè vnum, in quantum ex eis perficitur vna refectio.

¶Ad tertium dicendum, quod ex hoc quod est duplex consecratio materiæ huius sacramenti, non potest plus haberri, nisi quod hoc sacramentum materialiter est multa, vt dictum est. In corp.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum Eucharistia sit de necessitate salutis.

Infra q. 80. art. 11. Et 4 di. 9. ar. 1 q. 2. & dist. 12. q. 1. ar. 2 q. 1. ętio 6 le. 7. col. 1.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod hoc sacramentum sit de necessitate salutis. Dicit enim Dominus Io. 6. Nisi manducaueritis carnē Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Sed in hoc sacramento manducatur caro Christi, & bibitur sanguis eius. Ergo sine hoc sacramento non potest homo habere salutē spiritualis vitæ.

2 ¶Præterea, Hoc sacramentū est quoddam spirituale alimētū. Sed alimentum corporale est de necessitate corporalis salutis. Ergo etiā hoc sacramentum est de necessitate spiritualis salutis.

Universidad de Deusto
BibliotecaBiblioteca

salmus. Probatur dupliciter: ex duplici scilicet dissimilitudine Eucharistiæ ad baptismum. Prima consistit in hoc, quod perceptio baptismi est necessaria ad inchoandam vitam spiritualem: perceptio vero Eucharistiæ est necessaria ad consummandam vitam spiritualem, ergo illæ est necessarius vt principium, hæc vt finis, scilicet in voto. Secunda consistit in hoc, baptismus non potest haberi in voto per aliud sacramentum, Eucharistia potest haberi in voto per aliud sacramentū: ergo pueri non possunt habere rem sacramenti baptismi sine perceptione sacramēti baptismi: post sunt autem habere rem sacramenti Eucharistiæ absque perceptione sacramenti Eucharistiæ.

Lib. 4. cōtra duas Epist. Pelagij c. 4.

9.68. ar.1.

¶ Aduerte hic primo, q̄ harum rationum prima (quæ amenditur penes differentiam inter habere re se vt principium, & habere se vt finis) ad hoc tendit, quod baptismus suapte natura est necessarius secundum actualem plus exhibitionē; quoniam principiū secundum ordinem generationis debet esse secdum rē in esse realī existioti. Eucharistia vero suapte natura est necessaria secundum votum: quia finis saluatur secdum esse in intentione. Ita quod quasi dicit, q̄ baptismus per se saluat secundū eius perceptionem, & per accidens vt in voto. Eucharistia autem non solum per se saluat cōsummando salutem secundum ipsius perceptionem, sed etiā per se saluat, vt in voto: quia ille principij, hæc finis rationem habet.

9.68. ar.2.

9.65. ar.3.

¶ Aduerte secūdū, quod secunda ratio penes modum habendi rem sacramenti attenditur, dum baptismi res dupliciter tantum haberi posse dicitur; scilicet vel percipiendo sacramentum, vel per votū proprium, Res autem Eucharistiæ potest tripliciter haberi, vel percipiendo sacramentum, vel pervotum propriū, vel per antecedens sacramentum. Et hinc vltimus modus habendi vocatur per quandam accommodationem habere rem sacramenti Eucharistiæ per votum Ecclesiæ: sicut fides puerorum vocatur fides Ecclesiæ. sequendo autem proprietatem sermonis, vocatur habere rem Eucharistiæ in sui initio quoniam sacramentum baptismi initium est spiritualis vitæ.

Tract. 26.

Refertur de cons. dist 4. ca. Nulli.

¶ Aduertit tertio, quod in littera non respondetur quæstio simpliciter & absolute, an sacramētum Eucharistiæ sit necessarium ad salutem: nam licet distinguatur & quo ad rem sacramē-

3 ¶ Præterea, Sicut baptismus est sacramētū Dominicæ passionis, sine qua nō est salvita & Eucharistia: dicit enim Apost. 1. Corinth. 11. Quotiescunque māducaueritis panem hunc, & calicem biberitis, mortē Domini annūtiabitis donec veniat. Ergo sicut baptismus est de necessitate salutis, ita etiā hoc sacramentum.

¶ SED CONTRA est, q̄ Aug. scribit Bonifacio contra Pelagianos, Nec illud cogitatis, paruulos vitam habere non posse, qui sunt expertes corporis & sanguinis Christi.

¶ RESPONDEO dicendum, quod in hoc sacramēto duo est considerare, scilicet ipsum sacramentum & rem sacramenti. dictum est autem, quod res huius sacramēti est vnitas corporis mystici, sine qua non potest esse salus: nulli enim patet aditus salutis extra ecclesiam, sicut nec in diluuio absque arca Noe, quæ significat ecclesiam: vt habetur 1. Pet. 3. dictum est autem supra, res alicuius sacramenti haberi potest ante perceptionem sacramēti, ex ipso voto sacramenti percipiendi. Vnde ante perceptionē huius sacramenti potest homo habere salutem ex voto percipiendi hoc sacramētum: sicut & ante baptismum ex voto baptismi, vt supra dictum est. Est tamen differentia quantum ad duo. Primo quidem, quia baptismus est principiū spiritualis vitæ, & ianua sacramentorum: Eucharistia vero est quasi consummatio spiritualis vitæ, & omnium sacramentorum finis (vt supra dictum est) per sanctificationes enim omniū sacramētorum fit præparatio ad suscipiendam vel consecrandam Eucharistiam. Et ideo perceptio baptismi est necessaria ad inchoandam spiritualem vitam, perceptio autem Eucharistiæ est necessaria ad consummandam ipsam: non ad hoc q̄ simpliciter habeatur sed sufficit eam habere in voto, sicut & finis habetur in desiderio & intensione. Alia differentia est: quia per baptismum ordinatur homo ad Eucharistiam: & ideo ex hoc ipso quod pueri baptizantur, ordinantur per ecclesiam ad Eucharistiam. & sic sicut ex fide ecclesiæ credunt, sic ex intentione ecclesiæ desiderant Eucharistiam, & per consequens recipiunt rem ipsius. Sed ad baptismum non ordinantur per aliud præcedens sacramentum. Et ideo ante susceptionem baptismi, non habent pueri aliquomodo baptismum invoto, sed soli adulti: vnde rem sacramenti non possunt percipere sine perceptione sacramenti. Et ideo hoc sacramentum in hoc modo est de necessitate salutis, sicut baptismus.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ sicut Aug. dicit, exponens illud verbum Io. Hunc cibum & potum, scilicet carnis suæ & sanguinis societatem vult intelligi corporis & membrorum suorum quod est Eccle. in prædestinatis, & vocatis, & iustificatis, & glorificatis sanctis, & fidelibus eius. Vnde sicut ipse dicit in Epistola ad Bonifaciū, Nulli est aliquatenus ambigendum, tūc vnumquenque fidelium corporis sanguinisque Domini participem fieri, quando in baptismate membrum corporis Christi efficitur, nec alienari ab illius panis calicisque consortio, etiam si antequam panem illum comedat & calicem bibat, de hoc seculo in vnitate corporis Christi constitutus abscedat.

¶ Ad secundum dicendū, quod hæc est differentia inter alimentum corporale & spirituale, quòd alimentum corporale conuertitur in substantiam eius, qui nutritur, & ideo non potest homini valere ad vitæ conservationem alimentum corporale, nisi realiter sumatur. Sed alimentum spirituale cōuertit hominem in seipsum: secundum illud quod Augustinus dicit in lib. Confess. quod quasi audiuit vocem Christi dicentis sibi, Nec tu me mutabis in te, sicut cibum carnis tuæ, sed tu mutaberis in me. Potest autē aliquis in Christum mutari, & ei incorpora ri voto mentis, etiam sine huius sacramenti perceptione. Et ideo non est simile.

Li. 7. c. 10.

¶ Ad tertium dicendum, quod baptismus est sacramentum mortis & passionis Christi prout homo regeneratur in Christo virtute passionis eius: sed Eucharistia est sacramentum passionis Christi, prout homo perficitur in vnione ad Christū passum. Vnde sicut baptismus dicitur sacramentum fidei quæ est fundamentum spiritualis vitæ, ita Eucharistia dicitur sacramētum charitatis, quæ est vinculum perfectionis, vt dicitur Col. 3.

D. 6o8.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum conuenienter hoc sacramentum pluribus nominibus nominetur.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod inconuenienter hoc sacramentum pluribus nominibus nominetur. Nomina enim rebus debent respondere. Sed hoc sacramentum est vnum: vt dictum est. Ergo non debet pluribus nominibus nominari.

Infra q. 79. art. 1. ad 1. Et 4. dist. 8 q. 1. art. 1 q. 3. Art. 1.

2 ¶ Præterea, Species non notificatur continenter per id quod est commune toti generi. Sed Eucharistia est sacramentum nouæ legis, Omnibus autē sacramētis cōmune est, quòd in eis cōfertur gratia: quod significat nomen Eucharistiæ, quod est idem quod bona gratia. omnia etiam sacramenta remedium nobis afferunt in via præsentis vitæ: quod pertinet ad rationem viatici. in omnibus etiam sacramentis fit aliquid sacrum: quod pertinet ad rationem sacrificij. Et per omnia sacramenta sibi inuicem cōmunicant fideles: quod significat hoc nomen synaxis in Græco, vel communio in Latino. Ergo hæc nomina non conuenienter adaptantur huic sacramento.

3 ¶ Præterea, Hostia videtur esse idem quod sacrificium. Sicut ergo non propriè dicitur sacrificium, ita nec propriè dicitur hostia.

¶ SED CONTRA est quod vsus fidelium habet.

¶ RESPONDEO dicendum, quod hoc sacramentum habet triplicem significationem. Vnam quidem respectu rei: inquantum scilicet est commemorativum Dominicæ passionis, quæ fuit verum sacrificium, vt supra dictum est. Et secundum hoc nominatur sacrificium. Aliam autem significationem habet respectu rei præsentis, scilicet ecclesiasticæ vnitatis, cui homines aggregantur per hoc sacramentum. Et secundum hoc nominatur communio vel synaxis. dicit enim Damascenus 4. lib. quod dicitur communio, quia communicamus per ipsam Christo, & quia participamus eius carne & deitate, & quia communicamus & vnimur adinuicem per ipsam. Tertiam significationem habet respectu futuri: inquantum scilicet hoc sacramentū est præfiguratiuum fruitionis Dei, quæ erit in patria. Et secundū hoc dicitur viaticum: quia hic præbet nobis viam illuc perueniendi. Et secundum hoc etiam dicitur Eucharistia: id est bona gratia: quia gratia Dei vita æterna (vt dicitur Rom. 6.) vel quia realiter continet Christum, qui est plenus gratia. Dicitur etiam in Græco metalepsis, id est assumptio: quia, vt Damascen. dicit per hoc Filij deitatem assumimus.

Cap. 14.

Ibidem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod nihil prohibet pluribus nominibus nominari, secundum diuersas proprietates vel effectus.

¶ Ad secundum dicendum, quod id quod est commune omnibus

bus sacramentis, attribuitur antonomasticè ei propter eius excellentiam.

¶ Ad tertium dicendum, quod hoc sacramētum dicitur sacrificium, inquantum repræsentat ipsam passionem Christi. Dicitur autem hostia, inquantum continet ipsum Christum, qui est hostia salutaris: vt dicitur Ephes. 5.

ARTICVLVS V.

¶ Virum institutio sacramenti fuerit conueniens.

Infra q. 74. art. 4. col. 2. ad 4. q. 30. art. 2. ad 1. 4. dist. 8. q. 1. art. 3. quæst. 1. 4. 40. 4. dist. 3. 00 15. 1. 2. q. 40. Q. 2.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur q̄ non fuerit conueniens institutio istius sacramenti. Vt enim Philosophus dicit in 2. de Generatione, ex eisdem nutrimur, ex quibus sumus. Sed per baptismū, qui est spiritualis regeneratio, accipimus esse spirituale: vt Dion. dicit 2. cap. Eccl. hierar. Ergo per baptismum etiam nutrimur. Non ergo fuit necessarium instituere hoc sacramentum, quasi spirituale nutrimentum.

2 ¶ Præterea, Per hoc sacramentum homines Christo vniūtur, sicut membra capiti. Sed Christus est caput omnium hominum, etiam qui fuerunt ab initio mundi, vt supra dictum est. Ergo nō debuit institutio huius sacramēti differri vsque ad cœnam Domini.

3 ¶ Præterea, Hoc sacramentū dicitur esse memoriale Dominicæ passionis secundum illud Luc. 22. Hoc facite in meam cōmemorationē. sed memoria est præteritorū. Ergo hoc sacramētum non debuit institui ante Christi passionem.

4 ¶ Præterea, Per baptismum aliquis ordinatur ad Eucharistiam, quæ non nisi baptizatis dari debet. Sed baptismus institutus fuit post Christi passionem & resurrectionē: vt patet Matth. vlt. Ergo inconuenienter hoc sacramentum fuit ante passionem Christi institutum.

¶ SED CONTRA est quod hoc sacramentum est institutum à Christo: de quo dicitur Marc. 7. bene omnia fecit.

¶ RESPONDEO dicendum, q̄ conuenienter hoc sacramentum institutū fuit in Cœna, in qua scilicet Christus vltimo cum suis discipulis fuit conuersatus. Primo quidem ratione continentiæ huius sacramenti. Continetur enim ipse Christus in Eucharistia sicut in sacramento. Et ideo quando ipse Christus in propria specie à discipulis discessurus erat, in sacramentali specie seipsum eis reliquit: sicut in absentia Imperatoris exhibetur veneranda eius imago. Vnde Eusebius Emissenus dicit, Quia corpus assumptum ablaturus erat ab oculis, & illaturus sideribus, necesse erat vt die Cœnæ sacramentum corporis & sanguinis sui consecraret nobis, vt coleretur iugiter per mysterium, quod semel offerebatur in pretium. Secundo, quia sine fide passionis Christi nunquam potuit esse salus: secundum illud Rom. 3. Quē proposuit Deus propitiatorē per fidem in sanguine ipsius. Et ideo oportuit omni tempore apud homines esse aliquid repræsentatiuum Dominicæ passionis. Cuius in veteri quidē Testamento præcipuum sacramentum erat agnus Paschalis. vnde & Apostolus dicit 1. Corinth. 5. Pascha nostrum immolatus est Christus. Successit autem ei in nouo Testamento Eucharistiæ sacramentum: quod est rememoratiuum præteritæ passionis, sicut & illud fuit præfiguratiuum futuræ. Et ideo cōueniens fuit, vt imminente passione, celebrato priori sacramento, nouum sacramentum institueret. Vnde Leo papa dicit, quod, vt vmbræ cederent corpori, antiqua obseruantia nouo excluditur sacramento, hostia in hostiam transit, sanguine sanguis aufertur, & legalis festiuitas, dum mutatur, impletur. Tertio, quia ea quæ vltimo dicuntur, maximè ab amicis recedentibus, magis memoriæ commendantur: præsertim quia tunc magis inflammatur affectus ad amicos. Ea vero, ad quæ magis afficimur, profundius animo imprimuntur. Quia igitur (vt beatus Alexand. papa dicit) nihil in sacrificiis maius esse potest quam corpus & sanguis Christi, nec vlla oblatio hac potior est: ideo vt in maiori veneratione habeatur, Dominus in vltimo discessu suo à discipulis, hoc sacramentū instituit. Et hoc quod Augustinus dicit in lib. respō sionum ad Ianuariū, Saluator, quo vehementius commendaret mysterij huius altitudinem, vltimum hoc voluit infigere cordibus & memoriæ discipulorum, à quibus ad passionem digressurus erat.

Hom. 1. in Paschā.

Epist. 118. c. 1.

ARTICVLVS VI.

¶ Virum agnus Paschalis fuerit præcipua figura huius sacramenti.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod agnus Paschalis non fuerit præcipua figura huius sacramenti. Christus enim dicitur sacerdos secundum ordinem Melchisedec, propter hoc q̄ Melchisedec gessit figuram sacrificij Christi, offerens panem & vinum. Sed expressio similitudinis facit quod vnum ab alio denominetur. Ergo videtur quod oblatio Melchisedec, fuerit potissima figura huius sacramenti.

Infra q. 80. art. 10. ad 2. & 4. dist. 8 q. 1. ar. 2. & di. 12. q. 3. ar. 1. q. 3. ad 1.

2 ¶ Præterea, Transitus maris Rubri fuit figura baptismi: secundum illud primæ Corinth. 10. Omnes baptizati sunt in nube & in mari. Sed immolatio agni Paschalis præcessit transitum maris Rubri, quem subsecutum est manna, sicut Eucharistia sequitur baptismum. Ergo manna est expressior figura huius sacramenti quam agnus Paschalis.

3 ¶ Præterea, potissima virtus huius sacramenti est, quod introducit nos in regnum cælorum, sicut quoddam viaticu. Sed hoc maximè præfiguratum fuit in sacramento expiationis, quando Pontifex intrabat semel in anno cum sanguine in Sācta sanctorum: sicut Apostolus probat Hebræ. 9. Ergo videtur quod illud sacrificium fuerit expressior figura huius sacramenti, quam agnus Paschalis.

¶ SED CONTRA est, quod Apostolus dicit 1. Corinth. 5. Pascha nostrum immolatus est Christus: itaque epulemur in azymis sinceritatis & veritatis.

¶ RESPONDEO dicendum, quod in hoc sacramento tria considerare possumus, scilicet id quod est sacramentum tantum, quod est panis & vinum: & id quod est res & sacramentum, scilicet corpus Christi verum: & quod est res tantum, scilicet effectus huius sacramenti. Quantum igitur ad id quod est sacramentum tantum, potissima figura fuit huius sacramenti oblatio Melchisedec, qui obtulit panem & vinum. Quantum autem ad ipsum Christum passum, qui continetur in hoc sacramento, figuræ eius fuerunt omnia sacrificia veteris Testamenti: præcipue sacrificium expiationis, quod erat solennissimum. Quantum autem ad effectum, fuit præcipua eius figura manna: quod habebat in se omnis saporis suauitatem (vt dicitur Sapient. 16.) sicut & gratia huius sacramenti, quantum ad omnia reficit mentem. Sed agnus Paschalis quātum ad hęc tria, præfigurabat hoc sacramentum. Quantum enim ad primum, quia manducabatur cum panibus azymis: secundum illud Exod. duodecimo, Edent carnes, & azymos panes. Quantū vero ad secundum, quia immolabatur ab omni multitudine filiorū

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis septuagesimæquartæ Articulum primum.

IN articulo primo in responsione ad secundum, habet quid intelligat Autor de casu illo si alicubi non inueniretur vinum, an esset iterandus panis cōsecrandus. Tenere enim partem negatiuam, eo quod perfectio sacramenti præponenda est reliquis necessitatibus. Vnde & inferius etiam dicitur, q̄ perfectio sacramēti ita ex est necessitatis, vt etiam bis in eadem missa quandoque oporteat sumere corpus Christi.

¶ Super Quæstionis septuagesimæ quartæ Articulum secundum.

IN secundo articulo aduerte quod aliud est loqui de determinata quantitate materiæ, & aliud de præsentia eiusdem, in littera siquidem dicitur non esse determinatam quantitatem, sed nō dicitur similiter de præsentia. Et hoc pro tanto dictum fit, vt non putetur idem aut simile iudicium de præsentia & de quantitate: nam in vtraque forma Euchatistiæ mentio fit de præsentia per pronomen hoc, seu hic & propterea oportet præsentem esse materiam consecrandam. De quātitate vero non fit mentio: quā uis locus sit dubitationi quo ad quantitatem vini: quia de quantitate eius fit mentio in forma consecrationis, dum dicitur, Hic est calix: oportet enim vinum contineri in calice, ac per hoc quantitatem eius calicem non excedere. Sed hoc non cogit, quoniam potest sacerdos habere coram se multos calices plenos, & simul omnes cōsecrare, licet simul consecrat multas hostias. Vnde ex quantitate calicis non habetur determinata quantitas.

Israël decimaquarta luna, quod fuit figura passionis Christi, qui propter innocentiam dicitur agnus. Quantum vero ad effectum, quia per sanguinem agni Paschalis, protecti sunt filij Israël à deuastāte Angelo, & educti de Aegyptiaca seruitute. Et quantum ad hoc ponitur præcipua figura huius sacramenti agnus Paschalis: quia secundum omnia ipsum repræsentat.

¶ Et per hoc patet responsio ad obiecta.

QVÆSTIO SEPTVAGESIMAQUARTA de materia Eucharistiæ quantum ad speciem, in octo articulos diuisa.

Deinde considerandum est de materia huius sacramenti. Et primo de specie materiæ secundo, de conuersiōe panis & vini in corpus Christi. tertio, de modo existendi corpus Christi in hoc sacramento. quarto, de accidentibus panis & vini, quæ in hoc sacramento remanent.

¶ Circa primum quæruntur octo.

¶ Primo, vtrum panis & vinum sint materia huius sacramenti.

¶ Secundo, vtrum ad materiam huius sacramenti requiratur determinata quantitas.

¶ Tertio, vtrum materia huius sacramenti sit panis triticeus.

¶ Quarto, vtrum sit panis azymus, vel fermentatus.

¶ Quinto, vtrum materia sacramenti sit vinum de vite.

¶ Sexto, vtrum sit admiscenda aqua.

¶ Septimo, vtrum aqua sit de necessitate huius sacramenti.

¶ Octauo, de quantitate aquæ, quæ apponitur.

ARTICVLVS I.

¶ Virum materia huius sacramenti sit panis & vinum.

4. dist. 11. q. 2. ar. 2. q. 1. & 2. Et 4. contra c. 61. & 68. Et 1. Cor. 11. lec. 3. cor.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod materia huius sacramenti non sit panis & vinū. Hoc enim sacramentum perfectiō debet repræsentare passionē Christi quā sacramēta veteris legis. Sed carnes animalium, quæ erant materiæ sacramentorum veteris legis, expressius repræsentant passionem Christi, quam panis & vinum. Ergo materia huius sacramenti magis debet esse carnes animalium, quam panis & vinum.

2 ¶ Præterea, Hoc sacramentū, est vbique celebrandum. Sed in multis terris non inuenitur panis, & in aliquibus non inuenitur vinum. Ergo panis & vinum non sunt conueniens materia huius sacramenti.

3 ¶ Præterea, Hoc sacramentum competit sanis & infirmis. Sed vinum nocet quibusdam infirmis. Ergo videtur, quod vinum non debeat esse materia huius sacramenti.

Epist. ad omnes orthod.

¶ SED CONTRA est, q̄ Alexand. papa dicit, In sacramētorum oblationibus panis tantum & vinum aqua permixtum, in sacrificium offeratur.

Cap. 28.

¶ RESPONDEO dicendum, quod circa materiam huius sacramenti aliqui multipliciter erraueruut. Quidam enim qui dicuntur Artotyritæ (vt Aug. dicit in lib. de hæresibus) offerūt panem & caseum in hoc sacramento dicentes, à primis hominibus oblationes de fructibus terræ & ouium fuisse celebratas.

Alij vero, scilicet Cataphrygę & Pepuziani, de infantis sanguine quem de toto eius corpore minutis punctionum vulneribus extorquent, quasi Eucharistiam suam conficere perhibētur, mixtis farinæ, panemque inde facientes. Quidā vero, qui dicuntur Aquarij, aquam solam sub specie sobrietatis in hoc sacramento offerunt. Omnes autem hi errores & similes excluduntur, per hoc quod Christus sacramentum sub specie panis & vini instituit: vt patet Matth. 26. Vnde panis & vinum sunt materia conueniens huius sacramenti. Et hoc rationabiliter. Primo quidem quantum ad vsum sacramenti, qui est manducatio. Sicut enim aqua assumitur in sacramento baptismi ad vsum spiritualis ablutionis, quia corporalis ablutio communiter fit in aquis: ita panis & vinum, quibus communius homines reficiuntur, assumuntur in hoc sacramento ad vsum spiritualis manducationis. Secundo quantum ad passionem Christi, in qua sanguis est à corpore separatus. Et ideo in hoc sacramento quod est memoriale Dominicæ passionis, seorsum sumitur panis, vt sacramentum corporis: & vinum, vt sacramentum sanguinis. Tertio, quantum ad effectum consideratum in vnoquoque sumentium: quia vt Ambr. dicit super epistolam ad Corinth. hoc sacramentum valet ad tuitionem animæ & corporis. Et ideo corpus Christi sub specie panis pro salute animæ offertur: sicut dicitur Leui. 17. quod anima carnis in sanguine est. Quarto, quātum ad effectum respectu totius ecclesiæ, quæ constituitur ex diuersis granis, & vinū fluit ex diuersis vuis: vt dicit glo. super illud primæ Corin. 10. Multi vnum corpus sumus, &c.

Super 1. c. 11.

Ex Beda in eum lo cum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod licet carnes animalium oceiforum expressius repræsentent Christi passionē: tamen minus competunt ad communem vsum huius sacramenti & ad ecclesiasticam vtilitatem significandam.

¶ Ad secundum dicendum, quod licet non in omnibus terris nascatur triticum vel vinum: tamen de facili ad omnes terras deferri potest, quantum sufficit ad vsum huius sacramenti. Nec propter defectum alterius est vnum tantum sine altero conficiendum: quia non esset perfectum sacramentum.

¶ Ad tertium dicendum, quod vinum in modica quātitate sumptum, non potest inuitum ægrotanti nocere. Et tamen si nocumentum timeatur, non est necesse quod omnes accipientes corpus Christi, etiam accipiant sanguinem: vt infra dicetur.

q. 80. ar. 12.

ARTICVLVS II.

¶ Virum requiratur determinata quantitas panis & vini ad materiam huius sacramenti.

4. dist. 11. q. 2. ar. 2. q. 1.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod requiratur determinata quantitas panis & vini ad materiam huius sacramenti. Effectus enim gratiæ non sunt minus ordinati, quam effectus naturæ. Sed sicut dicitur in 2. de anima, omnium natura constantium, positus est terminus & ratio magnitudinis & augmenti. Ergo multo magis in hoc sacramento (quod dicitur Eucharistia, id est bona gratia) requiritur determinata quantitas panis & vini.

Tex. 41.

2 ¶ Præterea, Ministris ecclesiæ non est à Christo data potestas ad ea quæ pertinent ad irrisionem fidei & sacramentorum eius: secundum illud primæ Corinth. 10. Secundum potestatem quā dedit nobis Deus in ædificatiōem, & non in destructionem. Sed hoc esset ad irrisionem sacramenti, si sacerdos vellet consecrare totum panem, qui venditur in foro: & totum vinum, quod est in celario. Ergo hoc facere non potest.

3 ¶ Præterea, Si aliquis baptizetur in mari, non tota aqua maris sanctificatur per formam baptismi: sed solum aqua illa, qua corpus baptizati abluitur. Ergo nec in hoc sacramento superflua quantitas panis & vini consecrari potest.

¶ SED CONTRA est quod multum opponitur pauco, & magnum paruo. Sed nulla est ita parua quantitas panis aut vini, quæ non possit consecrari. Ergo etiam nulla est ita magna, quæ consecrari non possit.

¶ RESPONDEO dicendum, q̄ quidam dixerunt quod sacerdos non posset consecrare immensam quantitatem panis aut vini: puta totum panem, qui venditur in foro: aut totum vinum

¶ Super Quæstionis septuagesimæquartæ Articulum tertium.

Titulus vt sonat.

¶ In hoc articulo magna est quæstio, & satis obscura de materia Euchatistię quo ad panem: habet enim multas difficultates, & varias opiniones. Et primo quidem difficultas prima (quam tractat Autor in littera) propter diuersitatē frumentorum: est & alia difficultas comparādo panem ad pastam. Et Albertus quidem Magnus in 4. sent. distinct. 12. tenet panē ex spelta esse materiam Euchatistiæ: quę sequitur Petrus de Pal. qui similiter tenet ex amido patē confectum posse consecrari, Autor vero tam circa amidum quam circa speltam opinatur contrarium, sed apponit siliginem pānem, quem Albertus negare videtur. De pasta quoque Scot. tenet partem negatiuam, ponendo ramen pastam esse eiusdem speciei cum panę. Quid autem inter hæc varia tenendum sit, ad rationes oportet dicere.

¶ Tria sunt fundamenta, quibus proceditur. Primum est, vnitas specifica materiæ. Credi tur enim eiusdem speciei debere esse materiam in hoc sacramēto sicut & in ceteris inuenitur: & hinc inferturq̄, ex solis illis frumentis, quæ sunt eiusdem speciei cum tritico, potest confici panis pro hoc sacramento. Et per hanc viam processisse videntur Autor in littera, Scotus, Durand. & Petrus de Pa. habentque via hæc difficultatem annexā ex illa propositione, Genera tibi similes secundum speciem: quoniam hæc vltima ad discernendum distincta specie à tritico.

10

20

30

¶ Aliud fundamentum est contrarium huic, pro quanto ponit sufficere grana proximū ad triticum: ita quod frumentum quod est genus, sufficit ad conficiendum panem profacramento. Et hac via processit Alexander, ponens tam solem duas frumenti species, scilicet triticum & spelam. Habetque fundamentum aliquod in Euangelij verbis, quibus Dominus fe compatat grano frumenti.

¶ Tertium demum fundamentum, quod magister Petrus de Pal. est autoritas quarundam ecclesiarum, quæ consecrant panem confectum ex spelta, quod etiam tangit Autor in littera, dum in secundo argumento obiiciendo affert, quod spelta in quibusdam locis panis conficitur ad vsum suius sacramenti.

¶ Ad quæ quidem fundamenta si liberè respexerimus, nullam cogentem inuenimus habere rationem, nisi vltimum propter autoritatem Spiritus sancti gubernantis ecclesiam. nam ob similes particulares consuetudines, venerabiliter fuisse nerunt Theologi, plures facerdotes consecrare eandem hostiam: vt infestius patebit. Quocirca ex his quæ fiunt colligendo vniuersale, quum experientia probatum appareat, ex tritico, & siligine, & ex spelta panem confici pro sacramento, alia via iocedendum esse reor: scilicet ex parte proximæ materiæ Eucharistiæ. Materia enim proxima, quam ex Euangelio inhabitanter habemus est panis non determinatus ad talem vel talem materiam remotam, qualis est triticum, spelta, far, &c. sed panis absolutè, hoc est sine determinatione aliqua: ita quod ex quibuscunque tanquam ex materia transeunte panis conficiatur, dummodo ita vere panis absque determinatione aliqua, potest consecrari. Dico autem absque determinatione aliqua: quoniam ex vsu verborum hoc discernitur, alterius siquidem rationis est panis, qui frequenti vsu sine additione aliqua vocatur panis: alterius rationis sunt qui appellantur panes cum additione, scilicet panis ordeaceus, panis miliaceus, panis castaneaceus, & huiusmodi. Isti enim sunt panes cum additione: qui ideo cum additione proferuntur vt intelligantur non panes sed panestales, scilicet etiam vinum ex pomis granatis, eadē ratione nō dicitur vinum, sed vinum de malogranatis. Isti, inquam, panes tales nō possunt cōsecrari: quia nō sunt vere panes, sed à similitudine veri panis. Panis nomen acceperunt, sed illi qui absolute sunt panes, quos sine additione aliqua vocamus panes, non habent vnde eorum aliquis sacramento sit inhabilis. Et si his adnumeris, q̄ vna eadē res homogenea potest naturaliter ex diuersarum specierum rebus, vt materia transeunte generari (vt testatur sanguis qui generatur ex nutrimentis tot specierum, carne, vino, pane, pisce reliquisque cibis) apparebit, q̄ substātia panis eiusdem speciei potest generari ex multis diuersarū specierum grauis, tanquam ex materia transeunte: grana siquidem suntma teria transiens respectu panis multo magis quā farinæ. Et secundū hoc triticū ponitur propria materia panis sacramētalis: non quia solum sit illius materia, sed quia est principale, & apud omnes certa & indubitata materia. Et sic faluantur cōsuetudines omnium Ecclesiarum.

10

20

30

¶ Nec oportet ingredi difficultates inextricabiles de similitudine specifica inter genera & genitum: quum quotidie videam⁹ tā equum quam asinum generare: mulum neutri similem in specie, sed in genere. Nec negatur secundum hoc vnius speciei esse materiam proximam hoc sacramento: nam panis vnius ponitur speciei. Nec oportet etiam ad frumenti genus recurrere: quoniam frumentum continet sub se etiam ordeum, quum significet omnia spicata habentia aristas.

Act. 1. & q. 66. ar. 3.

¶ Vnde ex similitudine ex verbis Domini com parantis se grano frumenti, argumentum efficax sumi, non potest, vltra hoc quod theologia symbolica non est argumentativa: vt Dionysius dixit. Apparet quoque via hæc rationabilis & vera: ex eo q̄ soluit omnes difficultates accidentium in re, & ipsi omnia consonant. Et confirmatur hoc ex vino, nam vuæ omnes non videntur eiusdē speciei. cui⁹ signū est, q̄ nō quælibet ex qualibet nasci potest, sed diuersarū propagationū sunt multæ

Q. 61.

40

50

60

70

Universidad de Deusto
Biblioteca

agrosta enim est succus crudus, vinum vero succus digestus: acetum autem addit excessiuam super calefactionem. Vt testatur experientia, dū vinum expositum calori acescit: & cupientes acetum bonum habere, ad loca calida dolium transferunt. Exhis enim apparet ex sola caloris differentia ex parte actiui specificum progredi sum posse fieri ex parte materiæ, licet non semper fiat: non enim differt specie pyrum cotū à pyro crudo. Diuersi vero coquēdi modi, scilicet vel assando vel elixando, speciem variare non videntur. panis siquidem elixus, vt lagana, aut frixus (quo etiam modo lagana in veteri lege offerebantur) aut assus, vt panis in clibano, & subcinericius, & hostia, eiusdem videntur speciei quo ad subsistantiam. solaque accidentali forma differre videntur. Verū in proposito modo videtur virtunque parui pendendum, ita quod nec ex diuersitate specifica, nec ex identitate specifica sufficiens ratio habeatur. Sed credendo quod nec pasta, nec panis, nisi assus, est consecrabilis, rationem aliunde sumentes, dicimus quod sicut in sacramento baptismi aqua à Christo est instituta, ita in Eucharistia panis: & quemadmodū ibi aqua intelligitur non solum substantia aquæ, sed etiam quod sit sub forma aquæ (& propterea aqua sub forma grandinis aut niuis non est materia baptismi) ita per panem intelligendo est panis & secundum substantiā & secundum formā panis. Et per hoc excluduntur quęcūque constāt ex pasta cruda: & similiter quęcunque constant ex pasta elixa. hæc enim non habent formā panis (dato quod panes fint) vsus testatur humanus, quo his non vtimur vt pane, sed potius hæc comedimus cū pane. & ex hoc ipso proprietatis distinctionem horum à pane. Aliter autē pane solo vtimur vt pane. & propterea crediderim ipsum solum esse consecrabilem. materia enim hæc paucas habet assertiones. vnde & Autor in litera opinatiuè loquitur, quum excludit speltā & amidum. De quo adhuc sub iudice lis est. & mihi videtur dicendum vt supra, scilicet quod si panis confectus ex eo est absolute panis, potest consecrari. Nec obstat corruptio ritici, dicentibus aliis triticum non corrūpi tunc, sed ablui & deputari & alterari. aliis autem quod corruptio nihil officit: cum nō est corruptio simpliciter, sed corruptio, quę

* Alias grani.

4. di. 11. q. 2. ar. 2 q. 1. Et 4. co c. 98. Et Oput. 1. c. 61 Et Ioan. 13. col. 2.

iugū Christi, & ad vnitatē iā manifestatam, & ad populum spiritualem. Vnde non esset materia conueniens huius sacramenti, panis ordeaceus.

¶Ad secundum dicendum, quod generans generat sibi simile in specie. fit tamen aliqua dissimilitudo generantis ad genitum quantum ad accidentia, vel propter materiam vel propter debilitatem virtutis generatiuæ, Et ideo si qua frumenta sunt, quę ex semine tritici generari possunt (sicut ex grano tritici seminato in malis nascitur siligo) ex tali frumento panis confectus, potest esse materia huius sacramenti. Quod tamen non videtur habere locum neque in ordeo neque in spelta, neque etiam in farre, quod inter omnia est grano tritici similius. Similitudo autem figuræ in talibus, magis videtur significare propinquitatem, quā identitatem speciei: sicut ex similitudine manifestatur quod canis & lupus sunt propinquæ speciei, non autem eiusdem. Vnde ex talibus frumentis, quæ nullo modo possunt ex semine* tritici generari, non potest confici panis, qui sit debita materia huius sacramenti.

¶ Ad tertium dicendum, quod modica per mixtio non soluit speciem: quia id quod est modicum, quodammodo assumitur à plurimo. Ideo si sit modica admixtio alterius frumenti ad multo maiorem quantitatem tritici, poterit exinde confici panis, qui est materia huius sacramēti. Si vero sit magna permixtio (puta ex æquovel quasi) talis per mixtio speciem mutat. vnde panis exinde confectus, non erit debita materia huius sacramenti.

¶ Ad quartum dicendum, quod aliquando est tanta corruptio panis, quod soluitur species panis: sicut cum continuitas soluitur, & sapor, & color, & alia accidentia mutantur. vnde ex tali materia non potest confici corpus Christi. Aliquando vero non est tanta corruptio, quæ speciem soluat, sed est aliqua dispositio ad corruptionem: quod declarat aliqualis immutatio saporis. Et ex tali pane potest confici corpus Christi: sed peccat conficiens propter irreuerentiam sacramēti. Et quia amidum est ex tritico corrupto, non videtur q panis ex eo confectus possit fieri corpus Christi: quanuis quidam contrarium dicant.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum hoc sacramentum debeat confici ex pane azymo.

AD QVARTVM sic procedit. Videtur q hoc sacramentum non debeat confici ex pane azymo. Debemus enim in hoc sacramento imitari institutionem Christi. Sed Christus videtur hoc sacramentum instituisse in pane fermentato: quia sicut legitur Exod. 12. Iudæi secundum legem incipiebāt vti azymis in die Paschæ (quod celebratur decimaquarta luna) Christus autem instituit hoc sacramentum in cœna, quam celebrauit ante diem festum Paschæ: vt habetur Ioan. 13. Ergo & nos debemus hoc sacramentum celebrare in pane fermentato.

2 ¶ Præterea. Legalia non sunt obseruanda tempore gratiæ. Sed vti azymis, fuit quędā legalis cæremonia: vt patet Exod. 12. Ergo in hoc sacramento gratiæ non debemus azymis vti.

3 ¶ Præterea, Sicut supra dictū est, Eucharistia est sacramentum charitatis, sicut baptismus fidei: vt supra dictū est. Sed feruor charitatis significatur per fermentum: vt patet in gl. super illud Matth. 13. simile est regnum cœlorum fermento, &c. Ergo hoc sacramentum debet confici de pane fermentato.

4 ¶ Præterea, Azymum & fermentatum sunt accidentia panis, non variantia eī⁹ speciē. Sed in materia baptismi nulla discretio adhibetur circa differentiam accidentium aquę puta si sit vel dulcis, calida vel frigida. Ergo in hoc sacramento aliqua discretio adhiberi nō debet, vtrum panis sit azymus vel fermentatus.

¶ SED CONTRA est, quod extra de celebratione Missarum, cap. literas. punitur sacerdos qui in pane fermentato & scypho ligneo Missarum solennia celebrare præsumpsit.

¶ RESPONDEO dicendum, quod circa materiam huius sacramenti duo possunt considerari, scilicet quid sit necessarium, & quid conueniens. Necessarium quidē est, vt sit panis triticeus (sicut dictum est) sine quo non perficitur sacramentum. Non est autem de necessitate sacramenti, q̄ sit azymus vel fermentatus, quia in vnoquoque confici potest. Conueniens autem est, vt vnusquisque seruet ritum suæ ecclesiæ in sacramenti celebratione. Super hoc autē sunt diuersæ ecclesiarum consuetudines. Dicit enim beatus Grego. in Registro, Romana ecclesia offert azymos panes, propterea q̄ Dominus sine vlla commixtione suscepit carnem: sed certæ ecclesiæ offerunt fermentatum, pro eo quod verbum Patris induit carne, sicut fermentum miscetur farinæ. Vnde sicut peccat presbyter in Ecclesia Latinorum, celebrans de pane fermentato: ita peccaret presbyter Græcus in ecclesia Gręcorum, celebrans de pane azymo, quasi peruertens ecclesiæ suæ ritum. Et tamen consuetudo de pane azymo celebrandi, rationabilior est. Primo quidem, propter institutionem Christi: qui hoc sacramentum instituit prima die azymorum (vt habetur Matth. 26. & Mar. 14. & Luc. 22. qua die nihil fermentatum in domibus Iudæorum esse debebat: vt habetur Exod. 12.) Secundo, quia panis est propriè sacramentum corporis Christi (quod sine corruptione conceptum est) magis quam diuinitatis ipsius: vt infra patebit. Tertio, quia hoc magis competit sinceritati fidelium, quæ requiritur ad vsum huius sacramenti: secundum illud primæ Corinth. 5. Pascha nostrū immolatus est Christus: itaque epulemur in azymis sinceritatis & veritatis. Habet tamen hæc consuetudo Græcorum aliquam rationem, & propter significationem quam tangit Gregorius in detestationem hæresis Nazaræorum, qui legalia Euangelio miscebant.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut legitur Exod. 12. solennitas Paschalis incipiebat * in vesperis decimæquartæ iunæ: & tunc Christus post immolationem agni Paschalis hoc sacramentum instituit. Vnde hæc dies à Ioan. dicitur præcedere diem Paschæ, & à tribus aliis Euangelistis dicitur prima dies azymorum, quod fermentatum in domibus Iudæorum nō inueniebatur: vt dictum est. Et de hoc supra notatū est plenius in tractatu Dominicæ passionis.

¶ Ad secundum dicendum, quod conficientes ex azymo, nō intendunt cæremonias legis seruare, sed conformare se institutioni Christi. Et ideo non iudaizant, alioquin & celebrantes in pane fermentato, iudaizarent: quia Iudæi panes primitiarum fermentatos offerebant.

est via ad generationem panis: quā oporteret interuenire: probatur ex eo quod triticū est materia transiens respectu pastæ & panis.

¶ Super Quæstionis septuagesimæ quartæ Articulum quintum.

INarticu. 5. memento supra dictorū & applica ad propositum, & vide vnam non esse cō fectibilē quia non continet vinum sub forma patabili, sed manducabili.

¶ Super Quæstionis sexagesimæquartæ Articulum sextum.

INarticulo 6. aduerte ne credas dicentibus Græcos offerre calicem Domini cum vino tantum: hoc enim Armeni, non Græci, olim faciebant. vt patet in concilio Floren. sub Eug. 1211. vbi decretū est, vt etiā ipsi Armeni fe cum vni uerso orbe Christiano conforment, omnesque Latinorū Græcorūmq; Ecclesias imitando, in calicis oblatione paulū lum aquæ vino admisceant.

¶ Super Quæstionis septuagesimæquartæ Articulum septimum.

INarticulo 7. circa aquam, ex qua fit panis pro sacramento, vide rationē literæ: in calce articuli, ad probandum quod oportet esse aquam veram & naturalem, & suscipe illā vtra bilem. An autem sit necessaria, cogitatione opus est, & ratio est eadem cū superius dicta de diuersis speciebus gra norum componētium panem: quia enim ad sacramentum sufficit, q̄ verus panis, si panis. verus potuerit ex aqua artificiali (puta rosacea) sequens est quod nō sit de necessitate sacramenti aqua naturalis.

Am autem panis confectus ex farina & aqua rosacea, esset verus panis, experientia comprobandū esset, videndo, in quo differret ab aliis panibus. nam si solo odore rosarum differre appararet, crederē ipsum eiusdem esse speciei cū aliis, quum aqua nō sit pars essentialis panis, sed materia transiens eiusdem. Non enim permaneret aqua secundum speciem in pane. sed panis est tertia res resultans ex cōmixtione farinæ & aquæ: per pistōrem & decoctionem. Non est autem remotum diuersarum specierū res posse esse materia transeuntem respectu alicuius eiusdem homogenei: vtpatet de his ex quibus generantur animalia.

¶ Et hæc etiam sufficiāt pro octauo articulo.

¶ Tertiò, quia vinum vitis magis competit ad effectum huius sacramenti, qui est spiritualis lætitia: quia scriptum est, quod vinum lætificat cor hominis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod illi liquores non

¶ Ad tertium dicendum, quod fermentum significat charitatem propter aliquem esse ctum: quia scilicet panem facit sapidiorem & maiorem. Sed corruptionem significat ex ipsa ratione suæ speciei.

¶ Ad quartum dicendum, quod quia fermentum habet aliquid corruptionis, & ex pane corrupto non potest confici hoc sacramentum (vt dictum est) ideo magis attenditur circa panem differentia azymi & fermentati, quàm circa aquam baptismi, differentia calidi & frigidi. Posset enim tanta esse corruptio fermenti, quod ex eo non posset confici sacramentum.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum vinum vitis sit propria materia huius sacramenti.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur q̄ non sit propria materia huius sacramēti vinum vitis. Sicut enim aqua est materia baptismi, ita vinum est materia huius sacramenti. Sed in qualibet aqua potest fieri abptismus. Ergo in quolibet vino (puta malorum granatorum, vel mororum, aut huiusmodi) potest confici hoc sacramentum, præsertim cum in quibusdam terris vites non crescant.

2 ¶ Præterea, Acetum est quædam species vini, quod de vite sumitur: vt Isidor. dicit. Sed de aceto non potest confici hoc sacramentum. Ergo videtur quod vinum non sit propria materia huius sacramenti.

3 ¶ Præterea, Sicut de vite sumitur vinū depuratum, ita etiam agresta & mustum. Sed de his non videtur posse confici hoc sacramentum: secūdum illud quod in sexta synodo legitur, Dicimus, quod in quibusdam Ecclesiis sacerdotes sacrificio oblationis coniungunt vuas: & sic simul vtrunque populo dispensant. præcepimus igitur, vt nullus sacerdos hoc vlterius faciat. Et Iulius Papa reprehēdit quosdam, qui expressum vinum in sacramento Dominici calicis offerunt. Ergo videtur quod vinum vitis non sit propria materia huius sacramenti.

¶ SED CONTRA est quod sicut Dominus se comparauit grano frumenti, ita etiam se comparauit viti, dicens Ioan. 15. Ego sum vitis vera. Sed solus panis de frumento, est materia huius sacramenti: vt dictum est. Ergo solum vinum de vite, est propria materia huius sacramenti.

¶ RESPONDEO dicendum, quod de solo vino vitis potest confici hoc sacramentum. Primo quidem propter institutionem Christi, qui in vino vitis hoc sacramētum instituit: vt patet ex eo quod ipse dicit Matth. 26. circa institutionem huius sacramenti, Non bibam amodo de hoc genimine vitis. Secundo, quia sicut dictum est, ad materiā sacramentorū assumitur id quod proprie & communiter habet talem speciem. Proprie autem vinum dicitur quod de vite sumitur: aliis verò liquores, vinum dicuntur secundum quandam similitudinem ad vinum vitis.

dicuntur propriè vinum, sed secundum similitudinem. Potest autem verum vinum ad terras illas deferri, in quibus vites non crescunt, quantum sufficit ad hoc sacramentum.

¶ Ad secundum dicendum, quod vinum fit acetum per corruptionem: vnde non fit reditus de aceto in vinum: vt dicitur 8. Meta. Et ideo sicut de pane totaliter corrupto non potest confici hoc sacramentum, ita nec de aceto. Potest tamen confici de vino acescenti, sicut & de pane, qui est in via ad corruptionem, licet peccet conficiens. vt prius dictum est. Tex. 14. Ar 3. ad 4.

¶ Ad tertium dicendum, quod agresta est in via generationis: & ideo nondum habet speciem vini. & propter hoc de ea non potest confici hoc sacramentum. Mustum autem iam habet speciem vini: nam eius dulcedo attestatur digestioni, quæ est completio à naturali calore: vt dicitur in 4. Meteo. & ideo de musto potest confici hoc sacramentū. Non tamen debent vuæ integræ huic sacramento misceri: quia iam esset ibi aliquid præter vinum. Cap 3.

Prohibetur etiam ne mustum statim expressum de vua, in calice offeratur: quia hoc est indecens propter impuritatem musti. Potest tamen in necessitate fieri. dicitur enim ab eodem Iulio, Papa, Si necesse fuerit, botrus in calicem prematur. Loco citato.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum aqua sit vino permiscenda.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod aqua non sit vino permiscenda. Sacrificium enim Christi figuratū fuit per oblationem Melchisedec, qui Gen. 14. non legitur obtulisse nisi panem & vinum. Ergo videtur quod in hoc sacramento non debeat adiungi aqua. 4. dist. 11. q. 1. art. 4. q. 1. Et 1. cor. 11. le. 6. col. 5.

2 ¶ Præterea, Diuersorum sacramentorum diuersæ sunt materiæ. Sed aqua est materia baptismi. Ergo non debet assumi ad materiam huius sacramenti.

3 ¶ Præterea, Panis & vinū sunt materia huius sacramēti. Sed pani nihil adiungitur. Ergo nec vino debet aliquid adiungi.

¶ SED CONTRA est quod Alex. Papa scribit, In sacramētorum oblationibus, quæ inter Missarum solennia Domino offeruntur, panis tantum & vinum aqua permixtum, in sacrificium offerantur. Alex. 1. in epist. ad omnes fideles.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd vino, quod offertur in hoc sacramento, debet aqua misceri. Primo quidem propter institutionem: probabiliter enim creditur, quod Dominus hoc sacramentum instituerit in vino aqua permixto, secundum morem illius terræ. Vnde & Prouerb. 6. dicitur, Bibite vinum quod miscui vobis. Secundò, quia hoc conuenit repræsentationi Dominicę passionis. Vnde dicit Alex. Papa, Nō debet in calice Dominī aut vinum solum, aut aqua sola offerri, sed vtrunque permixtum: quia vtrunque ex latere eius in passione sua profluxisse legitur. Tertio, quia hoc conuenit ad significandum effectū huius sacramenti, qui est vnio populi Christiani ad Christum: quia vt Iulius Papa dicit, videmus in aqua populum intelligi, in vino verò offendi sanguinē Christi. ergo cū in calice vino aqua misceatur, Christo populus adunatur. Quartò, quia hoc competit ad vltimum effectum huius sacramenti, qui est introitus ad vitam æternam. vnde Ambr. dicit in lib. de sacramentis, redundat aqua in calicem, & salit in vitam æternam. lo. cit. De cons. d. 2. e. est omne crimen. Lib. 5. c. 1.

¶ AD PRIMVM ergo dicendū, quod sicut Ambr. dicit ibidem, sicut sacrificium Christi significatum est per oblationē Melchisedec, ita etiam significatum est per aquam, quæ in eremo fluxit de petra: secundum illud primæ Cor. 10. Bibebant autem de spirituali consequente eos petra.

¶ Ad secundum dicendum, quod aqua assumitur in baptismo ad vsum ablutionis. In hoc autem sacramento assumitur ad vsum refectionis: secundum illud Psal. Super aquam refectionis educauit me.

¶ Ad tertium dicendum, quod panis ex aqua & farina conficitur. Et ideo cum vino aqua miscetur, neutrum sine aqua existit. Infra q. 83. ar. 6. ad 4 & 6. Et 4. di. 11. q. 2. art. 4. q. 2. & 3. Et 1. Corin. 11. le. 6 c. 5. Lib. 2 epistol. 3.

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrum permixtio aquæ sit de necessitate huius sacramenti.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quod permixtio aquæ sit de necessitate huius sacramenti. Dicit enim Cyprian. ad Cæcilium, Sic calix Domini non est aqua sola & vinum solum, nisi vtrunque mi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sceatur, quomodo nec corpus Domini potest esse farina sola, nisi vtrunque, scilicet farina & aqua, fuerit adunatum. Sed admixtio aquæ ad farinam, est de necessitate huius sacramenti. Ergo pari ratione admixtio aquæ ad vinum.

2 ¶ Præterea, In passione Domini, cuius hoc sacramẽtum est memoriale, sicut de latere eius exiuit sanguis, ita & aqua. Sed vinum quod est sacramentum sanguinis, est de necessitate huius sacramenti: ergo pari ratione & aqua.

3 ¶ Præterea, Si aqua nõ esset de necessitate huius sacramẽti, non referret quæcunque aqua huic sacramento apponeretur. & ita posset apponi aqua rosacea, vel quæcunque alia huiusmodi aqua. Quod non habet vsus Ecclesiæ. Aqua ergo est de necessitate huius sacramenti.

Loco cita to. ¶SED CONTRA est, quod Cyprian. dicit, Si aliquis de antecessoribus nostris, vel ignoranter, vel simpliciter non obseruauit, vt scilicet aquam vino misceret in sacramento, potest simplicitati eius venia concedi. Quod non esset, si aqua esset de necessitate sacramenti, sicut est vinum vel panis. Non ergo aquæ admixtio est de necessitate sacramenti.

¶RESPONDEO dicendum, quod iudicium de signo sumẽdum est ex eo, quod significatur. Appositio autẽ aquæ ad vinum refertur ad significandam participationem huius sacramenti à fidelibus, quantum ad hoc, quod per aquam mixtam

Act. præc. vino, significatur populus adunatus Christo, vt dictum est Sed & hoc ipsum quod de latere Christi pendentis in cruce aqua profluxit, ad idem refertur: quia per aquam significatur ablutio peccatorum, quæ fiebat per passionem Christi. Dictum

q. 73 ar. 1. est autem supra, quod hoc sacramentum perficitur in consecratione materiæ, vsus autem fidelium non est de necessitate sacramenti, sed est aliquid consequens ad sacramentum. Et ideo consequens est, quod appositio aquæ non sit de necessitate sacramenti.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod verbum illud Cypriani est intelligendum, secundum quod dicitur illud esse non posse, quod conuenienter esse non potest. Et sic similitudo illa attenditur quantum ad id quod debet fieri: non autem quatum ad necessitatem: nam aqua est de essentia panis, nõ autem de essentia vini.

¶ Ad secundum dicendum, quod effusio sanguinis directè pertinebat ad ipsam Christi passionem: est enim naturale corpori humano vulnerato, quod ex eo profluat sanguis. Sed effusio aquæ non fuit de necessitate passionis: sed ad demonstrandum effectum passionis, qui est ablutio à peccatis, & refrigerium contra ardorem concupiscentiæ. Et ideo aqua non seorsum offertur à vino in sacramento, sicut vinum offertur seorsum à pane. Sed aqua offertur vino permixta: vt ostẽdatur quod vinum per se pertinet ad hoc sacramentum, tanquam de eius necessitate existens, aqua autem secundum quod adiungitur vino.

¶ Ad tertium dicendum, quod quia admixtio aquæ ad vinum non est de necessitate sacramenti, non refert quantum ad sacramenti necessitatem, quæcunque aqua misceatur vino, siue naturalis, siue artificialis, vt rosacea. Quamuis quantum ad conuenientiam sacramenti, peccet qui aliam aquam miscet, nisi na

D. 235. turalem & veram: quia de latere Christi pendẽtis in cruce aqua vera profluxit, non humor phlegmaticus, vt quidam dixerunt, ad ostendendum quod corpus Christi erat vere compositum ex quatuor elementis, sicut per sanguinem fluentem ostendebatur quod erat compositum ex quatuor humoribus, vt Inno-

In decr. li. 3. tit. 41. c. 8. centius tertius dicit in quadam decretal. Quia verò admixtio aquæ ad farinam est de necessitate huius sacramenti, vtpote constituens substantiam panis, si farinæ admiscretur aqua rosacea, vel quicunque alius liquor, quam vera aqua, non posset ex eo confici sacramentum: quia non esset verus panis.

ARTICVLVS VIII.

¶ Vtrum aqua debeat in magna quantitate poni.

4. dist. 11. q. 2. art. 4. q. 4. Et 1. Co. 11 lec. col. 5. AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quod oportet aquam in magna quantitate apponi. Sicut enim sanguis de latere Christi sensibiliter fluxit, ita & aqua: vnde dicitur Ioan. 19. Qui vidit, testimonium perhibuit. Sed aqua non posset sensibiliter esse in hoc sacramento, nisi in magna quantitate poneretur. Ergo videtur quod aqua debeat apponi in magna quantitate.

2 ¶ Præterea, Parua aqua multo vino admixta, corrumpitur. Quod autem corruptum est, iam non est. Ergo idem est apponere parum de aqua in hoc sacramento, & nihil apponere. Sed non licet nihil apponere. Ergo non licet parum apponere.

3 ¶ Præterea, Si sufficeret parum apponere, per consequens esset sufficiẽs, quod gutta aquæ in totum dolium proiiceretur. Sed hoc videtur ridiculum. Ergo non sufficit, quod parua quantitas apponatur.

¶SED CONTRA est quod extra de celebratione missarum dicitur, Pernicios us in tuis partibus inolcuit abusus, videlicet quod in maiori quantitate de aqua in sacrificio ponitur, quàm de vino: cum secundum rationabilem consuetudinem Ecclesiæ generalis, plus in ipso sit de vino quàm de aqua ponendum.

Decretal. 3. tit. 41. cap. 8.

¶RESPONDEO dicendum, quod circa aquam adiunctam vino, sicut Innocentius tertius dicit in quadam Decretal. triplex est opinio. Quidam enim dicunt, quod aqua adiuncta vino per se manet vino conuerso in sanguinem. Sed hæc opinio stare non potest: quia in sacramento altaris post consecrationem nihil est nisi corpus & sanguis Christi (sicut enim Ambro. dicit in lib. de Officiis, Ante benedictionem illa species nominatur: post benedictionem * corpus significatur) alioquin non totum adoraretur veneratione latriæ. Et ideo alij dixerunt, quod sicut vinum conuertitur in sanguinem, ita aqua conuertitur in aquam, quæ de latere Christi fluxit. Sed nec hoc rationabiliter dici potest, quia secundum hoc aqua seorsum consecraretur à vino, sicut vinum à pane. Et ideo sicut ipse dicit, alio rum opinio probabilior est: qui dicunt aquam conuerti in vinum, & vinum in sanguinem. Hoc autem fieri non posset, nisi adeo modicum apponeretur de aqua, quod conuerteretur in vinum. Et ideo semper tutius est parum de aqua apponere, & præcipuè si vinum sit debile: quia si tãta fieret appositio aquæ, vt solueretur species vini, non posset perfici sacramentum. Vnde Iulius Papa reprehendit quosdam, qui pannum lineum mu sto intinctum per totum annum seruant, & in tempore sacrificij, aqua partem eius lauant, & sic offerunt.

Extr. de celeb. miss. cap. cum Matthæ.

Lib. de his q. myster. initiantur, cap. 9. * Alias corpus Christi.

Iulius 1. Epist. per Aegyptij. de cons. d. 2. ea ex omne cũ.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod sufficit ad sacramenti huius significationem, quod sentiatur aqua, cum apponitur vino: non autem oportet quod sit sensibilis post mixtionem.

¶ Ad secundum dicendum, quod si aqua omnino non apponeretur, totaliter excluderetur significatio. Sed cum aqua in vinum conuertitur, significatur quod populus Christo incorporatur.

¶ Ad tertium dicendum, quod si aqua apponeretur dolio, non sufficeret ad significationem huius sacramenti. Sed oportet aquam vino apponi circa ipsam celebrationem sacramenti.

QVÆSTIO SEPTVAGESIMAQVINTA.

De conuersione panis & vini in corpus & sanguinem Christi, in octo articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de conuersione panis & vini in corpus & sanguinem Christi.

¶ Et circa hoc quæruntur octo.

¶ Primo, vtrum in hoc sacramento sit corpus Christi secundum veritatem, an solum secundum figuram, vel sicut in signo.

¶ Secundò, vtrum in hoc sacramento remaneat substantia panis & vini post consecrationem.

¶ Tertiò, vtrum substantia panis vel vini post consecrationem huius sacramenti annihiletur, aut in pristinam materiam resoluatur.

¶ Quartò, vtrum panis possit conuerti in corpus Christi.

¶ Quintò, vtrum in hoc sacramento remaneant accidentia panis, & vini.

¶ Sextò, vtrum facta consecratione, remaneat in hoc sacramento forma substantialis panis.

¶ Septimò, vtrum ista conuersio fiat in instanti.

¶ Octauò, vtrum hæc sit falsa, Ex pane fit corpus Christi.

ARTIC

¶ Super Quæstionis septuagesimæquintæ Articulum primum.

TItulus vt sonat.

¶ In corpore conclusio clara est. & de ipsa tria dicuntur. primo, quod sola fide teneatur. secundo, quod est conueniens. & affectur triplex conueniẽtia. tertio recitatur error quorundam dicentium oppositum, & ex verbis Christi & confessione Berengarij de consecr. dist. 2. ego Berengarius, confitatur.

Super q. 1. articul. 3. prim. Scotus q. 3. art. 1. 2. & 3. ¶ Circa præsentis & sequentium articulorum doctrinã ac materiam prudentiatẽ & amplio ri intellectu difficultatem, sciendum est ex auctoritate Scripturæ de existẽtia corporis Christi in sacramento Eucharistiæ nihil aliud haberi expresse nisi verba Saluatoris, dicentis, Hoc est corpus meum: oportet enim verba hęc verasse. Et quoniam verba sacræ Scripturæ exponuntur dupliciter (vel propriè vel metaphoricè) primus error circa hoc fuit interpretandi hæc Domini verba metaphoricè, quem Magister ponit in dist. 10. lib. 4. tractat. 3. & in hoc articulo reprobatur. Et consistit vis rationis in hoc, q verba Domini intelligẽda sunt ab Ecclesia pro pręsẽte propter eo, quia verificari oportet illa verificari, quæ Deus autem, ab Ecclesia non apparet ex Euangelio contineri aliquod ad intelligendum hæc verba pro præsẽti. Ex subiectis (quidem verbis à Domino, scilicet quod pro vobis tradetur in remissionẽ peccatorum, nõ potest concludi euidenter præmissa verba esse intelligenda propriè: quoniã ly quod, non refert continuationem prædicationem subiectæ, sed refert præcedentem, scilicet corpus meum, Cum cuius relationis veritate stat præcedens esse veram solum in sensu metaphorico: vt patet in exemplo, Petra autem erat Christus. si enim adiungitur illi Apostolus, qui crucifixus est, resurrexit & ascẽdit ad cælos, dicendo, Petra autem erat Christus, qui crucifixus est, & resurrexit à mortuis & ascendit in cælum: nihilominus præcedens illa propositio, Petra autem erat Christus, non propriè, sed metaphoricè intelligenda esset. Et similiter in propositio, verba Domini, hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur, ex illa additione, quod pro vobis tradetur, nõ arctatur vis una propositio ad sensum proprium, sed esset enim vera, si in solo metaphorico sensu esset prolata: Et propterea dixi ex verbis Domini propriè intellectis ab Ecclesia, excludi errorem dicentium corpus Christi metaphoricè seu significatiuè tantum esse in Eucharistia. Habemus igitur ex veritate verborum Domini in sensu proprio corpus Christi verè esse in Eucharistia: & hoc est primum quod ex Euangelio habemus circa hoc sacramentum. Alterum autem, quod Euangelium non explicauit, expellit ab Ecclesia accepimus, scilicet conuersionem panis in corpus Christi. Hanc enim non solum à prisci s doctoribus Ecclesiæ habuimus, quos habes de consecr. dist. 2. copiosè, & à Magistro sen. in tractatu de Eucharistia diffuse, sed à concilio Lateranen. sub Innocen. 3. vt patet extra de summa Tri & fid. cath. firmiter credimus, vbi vtrumque simul dicitur sub his verbis, Christi corpus & sanguis in sacramento Altaris sub speciebus panis & vini veraciter contineantur, & hæc quo ad primũ. Et sequitur, Transubstantiatis pane in corpus & vino in sanguinem potestate diuina, & hæc quo ad secundum. Et quoniam variæ fuerunt opiniones multiformisque fuit argumenta circa hanc implicatia materia etiam exuditorum, præ notandum est & ante oculos semper habẽdum, ne incidere hic non vnam, sed duas nouitates valde miserabiles. Altera est de esse corporis Christi sub hostia consecrata, de nouo enim corpus Christi verũ verace esse sub illa hostia cõuertur. Altera est de cõuersione substantiæ panis in substantiam corporis Christi & hoc cuã de nouo fieri credimus. Et quoniã omnis nouitas mutationẽ nonnullã sonat extensio mutationis nomine latissimeideo nouitas mutationẽ sonat extensio mutationis nomine latissimeideo pro maiori cautela latissimè mutationis vocabulo vtendo, imaginemur secundum has duas nouitates tria euenire duas mutationes, non curando an vna sit vera, altera falsa, aut an inferat altera. Et in illa quidem nouitate, quæ corpus Christi de nouo esse sub specie bus panis, oportet intelligere mutationẽ vel ex parte corporis Christi, vel ex parte accidentis panis. Et si quidẽ ex corporis Christi parte mutationem imaginamur, est mutationis velut subiecti corpus Christi, cuius nouus à quo nõ cõtinet sub his accidẽtibus terminis ad quẽ cõtineri sub his accidẽtibus sic enim Christi corpus ex nõ contento sub his accidẽtibus contentum sub illis. Si verò mutatio hæc imaginanda ponitur ex parte hostiæ, tũc mutationis subiectum est ipsa panis species, & terminus à quo, non continens: terminus autem ad quem, est contenere Christi corpus: sit enim panis species rema

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum in hoc sacramento sit corpus Christi secundum veritatem.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod in hoc sacramẽto non sit corpus Christi secundum veritatem, sed solum secundum figuram, vel sicut in signo. Dicitur enim Ioan. 6. quod cum Dominus dixisset, Nisi manducaueritis carnẽ filij hominis & biberitis eius sanguinem, &c. multi ex discipulis eius audientes, dixerunt. Durus est hic sermo: quibus ipse dixit, Spiritus est qui viuificat, caro non prodest quicquam: quasi diceret secundum expositionem August. super Psal. 98. Spiritualiter intelligite quæ locutus sum: non hoc corpus quod videtis manducaturi estis: & bibituri illum sanguinem, quem fusuri sunt qui me crucifigent: sacramentum autem quod vobis commendaui, spiritualiter intellectu viuificabit vos, caro autem non prodest quicquam.

2 ¶ Præterea, Dominus dicit Matth. vlti. Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi. Quod exponens August. dicit, Donec seculum finiatur, sursum est Dominus: sed tamen nobiscum est veritas Domini corpus enim in quo resurrexit, in vno loco oportet esse, veritas autem eius vbique diffusa est. Non ergo secundum veritatem est corpus Christi in hoc sacramento, sed solum sicut in signo.

3 ¶ Præterea, Nullũ corpus potest esse simul in pluribus locis: cum nec angelo hoc cõueniat: tali enim ratione posset esse vbique. Sed corpus Christi est verum corpus, & est in cælo. Ergo videtur quod non sit secũdum veritatem in sacramento altaris, sed solum sicut in signo.

4 ¶ Præterea, Sacramenta ecclesiæ ad vtilitatem fidelium ordinantur. Sed secundũ Greg. in quadam homil. regulus reprehenditur quod quærebat corporalem Christi præsentiam: Apostoli etiam impediebãtur recipere Spiritum sanctum, propter hoc quod affecti erant ad eius præsentiam corporalem: vt Aug. dicit super illud Ioan. 6. Si non abiero, Paracletus non veniet ad vos. Non ergo Christus secundum præsentiam corporalem est in sacramento altaris.

Ho. 28. in Euang.

Tract 94. in Ioan. lib. 6. c. 1.

¶SED CONTRA est quod Hilar. dicit in 8. de Trin. de veritate carnis & sanguinis Christi, non est relictus ambigendi locus: nunc enim & ipsius Domini professione & fide nostra caro eius vere est cibus, & sanguis eius vere est potus. Et Amb. dicit. 6. de sacramẽtis. sicut verus Dei filius est Dominus Iesus Christus, ita vera Christi caro est, quam accipimus, & verus sanguis eius est potus.

Cap. 1.

¶RESPONDEO dicendum, quòd verum corpus Christi & sanguinem esse in hoc sacramento, sensu deprehendi nõ pot: sed sola fide, quæ auctoritati diuinæ innititur. Vnde sup. illud Luc. 22. Hoc est corpus meũ, quod pro vobis tradetur, dicit Cyrillus, Nõ dubites an hoc verũ sit, sed potius suscipe verba Saluatoris in fide. cum enim sit veritas, non mentitur. Hoc autem conueniens est. Primo quidem perfectioni nouæ legis. Sacramenta enim veteris legis illud verũ sacrificiũ passionis Christi continebant solum in figura: secundum illud Hebræor. 10. Vmbram habens lex futurorum bonorum, non ipsam rerum imaginem. habet alios suos proprios terminos, scilicet de nõ continentia ad continentiam vel passiue, vel actiue (vt prædeclarati est) stile & sige intellectum ad formã alia ambarum nouitatum & suarum mutationum: vt sic liber tibi pateat ingressus in pelagus tam fluctuantium opinionum & intellectuum.

¶ His præmissis, sciendum est, omnes circa primam nouitatem contineri: & re & voce consensisse, dum omnes communiter fatemur corpus Christi prius non contentum sub hac hostia, modo veraciter contineri: quamuis circa modum quo continetur, varię sint (vt postea dicetur) opiniones.

¶ Verum nouitatẽ cõuersionis licet oẽs voce affirmẽt secundũ rem tamẽ multi negarunt, putãtes se non negare illã. Et hi multifariã sunt diuisi. Dum quidam intelligunt Cõuersionis nomine identitatẽ loci, vt hac ratione dicatur panẽ hic corpus Christi: quia vbi est panis, est & corpus Christi: vt Magister sen. in 4. dist. 10. & 11. Dixi aũt secundũ quo ad sententiã sequitur Scotus in 4. dist. 10. & 11. ponens panem per accidens fieri corpus Christi: quia vbi est panis, est & corpus Christi: vt in litera. Quidã verò Conuersionis nomine intelligunt successionis ordinem: vt Magister ibidẽ refert: vt hac ratione dicatur panẽ conuerti in corpus Christi, quia corpus Christi est post consecrationẽ sub accidentibus, sub quibus erat panis, quem panẽ annihilari aut solui negant, putãtes se non negare illã. Et hi multifariã sunt diuisi. Quidam aũt Conuersionis nomine id quod ad terminũ à quo, ponẽs materiã panis conuerti in corpus Christi, q. d. incipit informari forma corporis Christi (sicut alimentũ informatur forma alitil) panis verò formam definere esse. Et hæc noua opinio vt erronea à Pet. de Palu. reprobatur, & erronea cõdemnatur, ex hoc q. corpus Christi ibi est impossibile & multo magis eius anima est immutabilis quo ad informare & nõ informare.

¶ Quidam dicũt Cõuersionis nomẽ & rem totaliter admittẽtes, dicunt panem cõuerti in corpus Christi, non secundũ substantiam, sed secundũ esse accidentale: ita quod panis conuertitur non in substantiam corporis Christi, sed in illius esse sacramentale. Et hanc opinionẽ tenet, sine assertione tamẽ, Pet. de Palu. 4. Quã opinionem vtpote nouã, Autor non tractauit, alienã tamen à veritate est quia transubstantiationem solo nomine saluat: quoniã secundũ rem, apud istos substantia panis conuertitur in accidẽs, & nõ in substantiam corporis Christi, sed secundũ vocẽ saluat transubstantiationẽ: q. panis conuertitur panis substantia in Christi substantiam secũdũ esse accidẽtale. Patet liquidẽ manifestè tractabitatiari impossibile cõuersionẽ substantiæ in substantiã simpliciter & absolutè: vt eorum expressè inducit decretalis dicit, transubstantiatis pane in corpus, & vino in sanguinem.

¶ Communis

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Cõmunis autẽ doctrina, quã Autor sequitur post Magistrũ sen. tenet substãtiam panis conuerti in substantiam corporis Christi absque additione aliqua, absq; augmento quoque in substantia corporis Christi ac per hoc panem non esse reductũ in nihil, sed cõuersum in substãtiam Christi corporis: & ex hoc ipso non esse amplius panẽ, sed quod erat panis, est corpus Christi, Et hæc doctrina ex sacris conciliis præsertim quæ habentur in Decreto, ac ex probatissimis Ecclesiæ doctoribus Ecclesiæ clare habetur: & in allegata decreta Lateranen. concil.

¶ Addit autẽ doctrina hæc quod hæc nouitas cõuersionis est ratio nouitatis continentiæ, & prior illatio q̃ prius natura est nouitas conuersionis panis in corpus Christi, & deinde secundum naturæ ordinem est corpus Christi sub hostia, vtrunq; tamẽ est in vno & eodẽ instanti temporis. Nec est inter has duas nouitates solummodo dictus ordo prioris & posterioris, sed ordo causalitatis: ita quod hæc conuersio panis in corpus Christi, est causa sufficiés in suo ordine existẽtiæ corporis Christi sub hostia. Ita q̃ licet sint hic duæ nouitates, & tot mutationes cũ suis propriis terminis: tanta tamen est inter eas necessaria cõnexio quod ad priorem reliquæ necessario sequitur, hoc est quod ad conuertionem hanc, qua transsubstantiatur panis in corpus Christi, necessario sequitur, corpus Christi cõtineri sub hostia.

Cap. 4

¶ Quocirca quatuor supersunt declarãda, primo, quod hæc conuersio est factiua præsentiæ corporis Christi sub hostia: secundo, q̃ hoc est necessariũ: tertio, quomodo se habeat hæc cõuersio ad sequẽtem præsentiã, quam redimus ad opiniones relatas.

De cons. d. 2. c. ego Berengarius.

¶ Ad euidentiam primi scito & caute, dupliciter de cõuersione panis in corpus Christi posse nos loqui vel simpliciter & absolute, vel vt sacramentali. Nam si loquamur simpliciter & absolute de cõuersione panis in Christi corpus, præsentibus absq; additione, &c. nihil aliud video inde sequi quod ex hoc scripsere possumus, q̃ si absq; sacramenti institutione, diuina q̃ potentia cõuerteret panem in Christi corpus, nihil aliud fateremur effectum, nisi q̃ panis cõuersus est in corpus Christi. Et hoc est q̃ doctores dicti, scilicet Sco & cæteri sonauerunt, dicentes nouitatem conuersionis posse esse sine nouitate præsentiæ Christi ad hostiã: hoc enim verum esset, si esset sermo de cõuersione simpliciter & absolute. Sed si sermo est de conuersione sacramentali, secus dicendum est, & de tali conuersione loquuntur doctores prisci, & sacri canones, & nos sic de ea nunc loquimur.

¶ Et si quæras quid addit ly sacramentalis supra cõuersionem, respondeo quod addit aliquid nobis secundum se ignotum: cognitum autem vtcunque, per hoc quod est illatiuum huius veritatis, hoc est corpus meum.

¶ Et cæue ne dixeris, quod addit solum respectum ad actuam consecrationem per verba facerdotis in persona Christi.

¶ Probatur igitur q̃ conuersio sacramentalis, hoc est quæ, seu qualis, in hoc sacramento fit, est factiua præsentiæ corporis Christi sub hostia. Probatur autem tripliciter, primo, ex hoc quod nulla alia ratione ecclesiastici doctores laborauerunt conuertionem in hoc sacramento declarare, nisi ad verificandũ, hoc est corpus meum. Quod patet tum ex eo quod conuersio non explicitè habetur in Euangelio, ac per hoc nisi ad verificandũ verba Domini, conuersio esset, nõ apparet vbi fundarem conuersionem credendam ab omnibus fere. Tum ex eo, q̃ Amb. tanto labore in fudans ad verificandũ, hoc est corpus meum, nihil aliud facit, nisi q̃ constat monstrare hoc, quod erat panis, modo esse corpus Christi, & hoc idem facit Aug. & breuiter de cõsecr. dist. 2. plena est istis laboribus.

¶ Secundo patet ex prius inducta decretali Lateranensis concilij, dum dicitur, Christi corpus & sanguis in sacramento altaris sub speciebus panis & vini veraciter continetur, transubstantiatis pane in corpus, & vino in sanguinem, vbi ex ipso modo loquendi apparet prioritas & causalitas transubstantiationis respectu continentiæ.

¶ Sed & clarius & apertissime tertio patet hoc ex cõci. Florentino sub Eug. iiii. vbi sic legimus. Forma huius sacramẽti sunt verba Saluatoris, quibus hoc confecit sacramentum: sacerdos enim in persona Christi loquens, hoc cõficit sacramentum. Nã ipsorũ verborũ virtute substantia panis in corpus Christi & substãtia vini in sanguinẽ conuertuntur. Vbi manifeste videt, q̃ ratio & causa quare hoc

conficitur sacramentũ est cõuersio: hoc enim significat illa causalis cõiunctio, Nam. Quinimo ex hac Ecclesiæ determinatione habet cõueniẽtẽ loquẽdi modum dicendo q̃ verba cõsecrationis media cõuersione panis in corpus Christi cõficiunt hoc sacramentũ, qũ cõstat ex specie panis & corpore Christi, sit enim ex his duobus ineffabili modo vnũ sacramentũ, quo ima summis coniungũtur, intendit excludere veritatẽ corporis Christi, quod non erat manducandũ in hac specie, in qua ab eis videbatur. Per hoc autem quod subdit, Sacramentũ quod vobis commendani spiritualiter intellectum viuificabit vos, non intendit quod corpus Christi sit in hoc sacramento solum secundũ mysticam significationem, sed spiritualiter dici, id est * inuisibiliter, & virtute Spiritus sancti. Vnde super Ioan. exponens id quod dicitur, Caro non prodest quicquam, dicit, Sed quomodo illi intellexerunt, carnem quippe sic intellexerunt, quomodo in cadauere dilaniatur, aut in macello venditur: non quomodo spiritu vegetatur, accedat spiritus ad carnem, & prodest plurimum. Nam si caro nihil prodesset, Verbum caro non fieret, vt habitaret in nobis.

* Alias impossibiliter. Trac. 27.

¶ Ad secundum dicendum, quod verbum illud Aug. & omnia similia sunt intelligenda de corpore Christi, secundum quod videtur in propria specie (secundum quod etiam ipse Dominus dicit Mat. 26. Me autem non semper habebitis) inuisibiliter tamen sub speciebus huius sacramenti est, vbicunque hoc sacramentum perficitur.

¶ Ad tertiũ dicendũ, quod corpus Christi nõ est eo modo in hoc sacramẽto, sicut corpus in loco, quod suis dimensionibus loco cõmensuratur: sed quodã* speciali modo q̃ est proprius huic sacramẽto. Vnde dicim°, quod corpus Christi est in diuersis altaribꝰ: nõ sicut in diuersis locis, sed sicut in sacramẽto. Per quod nõ intelligimus, q̃ Christus sit ibi solum sicut in signo, licet sacramentum sit in genere signi, sed intelligim° corpus Christi hic esse (sicut dictum est) secundum modum proprium huic sacramento.

* Alias spiritualiter.

¶ Ad quartũ dicendũ, quod ratio illa procedit de p̃sentia corporis Christi, prout est p̃s̃ens q̃ motũ corporis, id est prout est in sua specie visibili: nõ autẽ prout est spiritualiter, id est inuisibiliter, modo & virtute spiritus. Vnde Aug. dicit sup Io. Si intellexisti spiritualiter verba Christi de carne sua, spiritus & vita tibi sunt: si intellexisti carnaliter, etiã sic spiritus & vita tibi sunt, sed tibi nõ sunt.

In corp. Trac. 27.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum in hoc sacramento remaneat substantia panis & vini post consecrationem.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod in hoc sacramento remaneat substantia panis & vini post consecrationem. Dicit enim Damas. in 4. lib. Quia consuetudo est hominibus comedere panem, & vinum bibere, coniugauit eis diuinitatem, & fecit ea corpus & sanguinem suum: & ita panis communicationis non panis simplex est, sed vnitus diuinitati. Sed coniugatio est rerum actu existentium. Ergo panis & vinum simul sunt in hoc sacramento cum corpore & sanguine Christi.

2 ¶ Præterea, Inter ecclesiæ sacramẽta debet esse cõformitas. Sed in aliis sacramentis, substantia materiæ manet: sicut in baptismo substãtia aquæ, & in confirmatione substantia chrismatis. Ergo & in hoc sacramento substantia panis & vini manet.

3 ¶ Præterea, Panis & vinum assumuntur in hoc sacramento, inquantum significant ecclesiasticam vnitatem: prout vnus panis fit ex multis granis & vnum vinũ ex multis racemis: vt Aug. dicit in li. de Symbolo. Sed hoc pertinet ad ipsam substantiam panis & vini. Ergo substantia panis & vini remanet in hoc sacramento.

Tract. 26. in Ioan.

¶ SED CONTRA est, quod Amb. dicit in lib. de sacramentis, Licet figura panis & vini videatur: tamen nihil aliud quam caro Christi & sanguis post consecrationẽ credenda sunt.

Lib. 4. c. 4. & l. 6. c. 3.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quidam posuerunt post consecrationẽ substantiã panis & vini in hoc sacramento remanere. Sed hæc positio stare non potest. Primò quidem, quia per hanc positionem tollitur veritas huius sacramenti, ad quam pertinet, vt verũ corpus Christi in hoc sacramento existat: quod quidem ibi non est ante consecrationem. Non autem aliquid potest esse alicubi vbi prius non erat, nisi vel per loci mutationẽ, vel per alterius conuersionẽ in ipsum: sicut in domo aliqua de nouo hoc fit, ex eo quod hoc dicto omnia consonant dicta sanctorũ patrum & sacrum conciliorum. Et hinc faciẽ soluuntur obiectiones, manifestumque fit doctrina communis vt patere potest applicando. Hæc de tertio.

¶ Quo ad quartum circa aliorũ opiniones duo sunt aduertenda. Primum est, q̃ omnes videtur fuisse verã transubstãtiationẽ panis in corpus Christi: quia nõ videtur intelligibilis absq; aliqua nouitate in substãtia Christi. Secundũ est quod dupliciter deest quod dupliciter excessus apparet in eis. Alter recurrẽdi ad possibile secundũ diuinam potẽtiã: quã debuissent sunũ tractatu discutere secundũ potẽtiam sacramentorũ eorumque ordinẽ: & ex hoc excessu orta est illa repulsa opinio Ioan. Parisiensis de assumptione panis tatis ad vnitatẽ hypostasis Christi: quam à plurib⁹ doctoribus recitatam videtẽ potes, si vis, Alter excessus est, dimittendo res fideles secundũ lumẽ humani tangentes: ibi præstiti: ex hoc enim transubstantiationẽ euitarunt: quã multa melius aperiri facius sensibus Magistrum sen. sequuti est admirationẽ illam verissime tenuissent.

¶ Nunc ad præsentẽ articulum accedamus, quo Christi veraciter esse in hoc sacramẽto, dicente ipso, Hoc est corpus meum: & vt iam diximus, in hoc omnes fideles cõueniunt: sed modus quo est in disputationem venitur. Scotus putauit corpus Christi absque deperditione proprij loci acquirere quandam præsentiam ad species panis: quæ præsentia est quidam respectus, quasi de genere, vbi Dur. putauit corpus Christi absq; recessu à proprio loco esse præsens accidentibus dictis, sicut Angelus est præsens corpori prius natura, quã mouet ipsum, dante Deo Christi corpori secundum substantiam immediatam ordinem ad accidentia panis cõuersi in ipsum, non minus quàm absque quantitate pura substantia esset.

¶ Sed neutrum horum opinionum sufficiens apparet, ad verificandum id quod communiter fatemur, scilicet sumendo hostiam consecratam, sumere nos vera Christi corpus sed solum esset verum, nos sumere accidentia præsentia corporis Christi. Patet enim hæc sequela primò ratione: quia sumens vnum præsens alterũ non oportet sumere alterum. Deinde proptio exemplo secundæ opinionis, quia sumens panem, cui est præsens angelus, non propterea sumit angelum, & similiter quo ad primam opinionẽ: quia sumens par ẽ locatum, etiam si inde non moueretur, non propterea sumeret locum eius. & tamen inter panem & eius locum est mutua præsentia. Non videtur ergo sufficiẽter saluari veritas huius sacramenti, nisi ex continentia panis & corporis Christi esse illi præsens.

¶ Vnde conuenientius eum Aug. & Greg. recitatis à Magistro sent. dicimus ex corpore Christi & accidentibus panis conflare vnum sacramentum: non præcisè ex signo & signato, sed quodam ineffabili modo: qui à sacro concil. Later. vocatus est ex continente & contento, quo etiam nomine appellauit eum Magister sen. quem modum Autor in hac litera in responsione ad argumenta appellauit spiritualem, & modum propium huius sacramenti.

¶ Monstratur autem huiusmodi conuenientia ex ipsis Domini verbis: nam & forma sacramenti, hoc est corpus meum, id est contentum sub hac specie, est corpus meum, vt communiter fatemur, monstrat corpus Christi contineri sub accidentibus istis: præsertim quod ly hoc non demonstrat substantiam simpliciter & absolute: sed vt connotat ipsius continentiam sub ipsis accidentibus. Quod conuincitur, ex eo quod oportet durantibus accidentibus semper verificari contentum sub his accidentibus esse corpus Christi.

¶ Ex aliis autem verbis Domini Ioan. 6. verba quæ loquutus sum vobis, spiritus & vita sunt, apparet spiritualis coniunctio vera cantus Christi cum accidentibus panis. Intellexerant siquidem discipuli Christi carnem carnaliter comedendam: ac per hoc morte intercedente non vescimur siquidem carnalibus nisi mortuis. Saluator autem noster vtrumque errorem abstulit, dicendo, quod spiritus & vita sunt vita contra mortem, spiritus contra carnem, id est carnalem modum, ac si aperte dixisset, dicta mea sic intelligite, quod viua mea caro spiritualiter vobis offeretur in cibum. Merito demum modus iste proprius dicitur huic sacramento, non solum propter differentiam à cæteris sacramentis, sed etiam quia in toto vniuerso non apparet vnus aliquis modus huic similis: propter quod cum admiratione & veneratione, fatemur defectum cognitionis nostræ circa hoc.

¶ *Super Quæstionis septuagesimæquintæ Articulum secundum.*

IN corpore recitat opinionẽ affirmatiuã & refert eam quatuor rationibus.

¶ Circa primam rationem multa obiiciuntur contra illam maiorem, Non posteã aliquid esse, vbi prius non erat, nisi vel per loci mutationem vel per alterius conuertionem in ipsum. Arguitur enim contra ipsam tripliciter, primo cõtra ipsam absolute: secundo contra ipsam applicatam ad hanc materiam, tertio contra perfeuerantem illius. Scot. in primis in 4. sen. dist. 10. q. 2. 3. & 4. & dist. 11. q. 1. multiplicitèr obiicit. Durand. quoque in 11. dist. obiicit.

¶ Quadrupliciter ergo contra maiorem vniuersaliter intellectam arguitur. Primo à Durando: quia Deus posset creare nouum cælum supra vltimam nunc sphæram, & tunc vltima nunc sphæra incipere esse vbi prius non erat absque hoc quod moueretur: & absque hoc quod aliquid conuerteretur in ipsam: falsa est ergo maior assumpta.

¶ Secundò ab vtroq; q̃a Deus posset facere corpus suũ esse præsens sacramento altaris simul cũ substantia panis (quã hoc nõ implicet contradictionẽ) & tunc corpus Christi inciperet esse sub sacramẽto absq; motu locali, & absque conuersione alicuius in ipsum. Assumptum probatur à Scoto: quia non est maior repugnãtia, corpus Christi esse simul cum substãtia panis, quàm sub quantitate eius: quã nõ magis repugnat substãtia substãtiæ quã substãtius quãtitati quo ad talem simultatem.

¶ Tertiò à Scoto: quia de facto quantitas corporis Christi & anima eius incipiũt esse in hoc sacramento absque hoc quod aliquid conuertatur in ipsas. Et ẽ gloss. etor maior, ac ẽtia ipsa ad id quod primò incipit esse alicubi, & dicendo quod nõ habet locũ in his quæ incipiũt esse alicubi concomitãter: contra instat Scotus dupliciter. Primò: quia ex hoc habeo, quod nõ est ppria mutatio nec propria formalis ratio nec præcisa ab esse alibi ẽ immotam localiter, cõuerso alicui⁹ in ipsam. Secundò, quia alia est præsentia animæ hic & alia præsentia corporis, quia aliud & aliud est fundamentum: sed præsentiã animæ non habetur per conuersionem. Et probatur sequela: quia terminus vnius rationis, cuiusmodi est præsentia, non proprie per se est terminus duarum mutationum distinctarum secundum genus, ẽ si dicatur, inquit Scotus, corpus Christi posse esse præsens cum substantia panis sine mutatione substantiali, tamen nunc de facto sit præsens per substantialem mutationem panis in corpus Christi, & non per aliam: contra, in corpus Christi prius factum præsens pani posset Deus conuertere panem: quia non esset magis contradictio tunc quam nunc: ergo talis conuersio vel non faceret corpus Christi præsens: vel fieret præsens, postquam fuit præsens. & sic eadem præsentia terminaret duas dictas mutationes. Deinde extenduntur argumentationes, ad hoc quod conuersio nihil faciat ad præsentiam corporis Christi in sacramento: Et arguitur primo sic: Deus posset conuertere panem in corpus Christi, vt habens esse in cælo, quia non est ibi maior contradictio, quàm in conuersione quæ nunc ponitur: sed tunc non haberetur corpus Christi sub specie panis ex ipsa conuersione: ergo nec nunc.

¶ Secundò, Si panis quãtus cõuerteretur in corpus Christi quantilitas q̃ substãtia in substantiã & quãtitas in quantitatẽ verteretur) tũc corpus Christi quantũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

non haberet vbi circumscriptiuè, quod fuit circūscriptiuè panis quātiergo nūc non habet vbi diffinitiuè substātiæ panis. Et probatur sequela: quia ita se habet substantiæ quæ subsunt quātitatibus ad loca diffinitiuè, sicut substātiæ quantæ ad loca circumscriptiuè: ac per hoc quod facit conuersio substātiæ in substātiam ad vbi diffinitiuè, hoc facit ad vbi circumscriptiuè cōuersio substantiæ quātæ in substantiam quantam.

¶ Tertiò. Si per conuersionem fit terminus ad quē, vbi fuit terminus à quo: ergo modus essendi vtriusq; erit similis, ille saltem modus qui potest esse communis vtrique, sed panis erat hic quantitatiuè, ergo corpus Christi erit hic quantitatiuè: quod est inconueniens.

¶ Quartò arguit Duran dus: Sicut se habet substantia ad substantiam, sic se habet qūtitas ad qūtitatē: sed si quantitas panis conuerteretur in quantitatem corporis Christi non propter hoc quantitas corporis Christi fieret vbi fuit qūtitas panis: ergo nō propter conuersionem corpus Christi fit vbi erat panis.

¶ Reliqua argumenta, q cōtra hanc eandem autoris rationem ex alio capite militant (hoc est ex suppositione, q vnū corp⁹ potest esse simul localiter in diuersis locis, cum rationibus probantibus ipsam suppositionē) idcirco pro nunc omitto: quia constat corpus Christi non esse in sacramēto localiter: hinc enim huiusmodi quæstio à proposito remota apparet. fit autē de hoc quæstio specialis. Hæc igitur sunt quæ contra primam literæ rationem obiiciūtur.

¶ Ad euidentiam horū præmittendum est, quod non est hic quæstio de diuina potētia: non enim ad hunc tractatū hæc spectat quæ lioset quærimus quid institutus ordo causarū habeat. Vnde quū dicitur in litera, Impossibile est, &c. non est sermo de impossibili secundū diuinā potentiam absolutè: sed secundū potentiam ordinatā: secundum quā attenditur possibile vel impossibile in Ecclesiasticis mysteriis. Et hinc mulcorū argumentorum quæ adduxim⁹, solutio pendet.

¶ Vnde ad obiecta contra autoris propositionē maiorem absolutè & vniuersaliter intellectam respondendo dicitur quod duo prima argumenta, quia aequiuocant de possibili, dum de diuina potentia absolutè loquuntur, non militant contra autorem. Prima tamen obiectio de vltima sphæra præter hoc, dupliciter deficit, primò quia maior literę manifestè loquitur de locis præexistentibus: obiectio autem creat de nouo locum præexistenti locabili.

¶ Secundo deficit: quia si crearetur alia sphæra, ista quæ nunc est suprema, proprie loquendo, esset in eodem loco in quo nunc est: varietasautem esset de loco imaginario in locum realem, & de loco potentiali in locum actualem. Vnde proprie loquendo, non acquireret nouum locū, sed nouum continens: fermo autem literæ est de loco nouo totaliter, & non secundum quid.

¶ Ad tertium verò dicitur, quod responsio recitata non est mala. Melius tamen diceretur, Nihil immotum potest esse vbi prius non fuit, nisi per conuersionem in ipsum aut aliquid sibi realiter coniunctum. Et per hoc excluditur prima instantia Scoti, dicendo quod conuersio est propria mutatio affecens præsentiam proprij termini primo & coniunctorum illi concomitanter: sic enim nulla fit exceptio ab illa maioresed declaratur vim conuersionis extendere se, ad præsentiam non solum proprij terminised concomitantium illum.

¶ Ad secundam autem instantiam negatur aliam esse præsentiā animæ, & aliā corporis in hoc sacramento: eadem enim numero præsentia, qua corpus Christi præsens est sacramento, anima eius corpus concomitans, denominatiue dicitur præsens. Vnde falsum est esse aliud & aliud fundamentum præsentiæ in anima & corpore: sicut etiam anima mea est in hoc loco, quia corpus meum est hic: & corporis præsentia in loco denominatur anima mea præsens: nec opotet ponere aliam propriam in anima mea præsentiam ad locum hunc.

¶ Ad quartum dicitur, quod maior est diminuta: debet enim addi necessariò cōnexum. Et vltra hoc minor est etiam diminuta quantum ad consequentiam: quia non connexio præsentiæ ad conuersionem, nec est vt ad præsentem, nec vt ad præteritam, sed vt ad viam in ipsam: habet enim se vt factū esse in termino ad fieri. Illud quoque quod additur de speciebus, diminutū est: datur enim tertium, scilicet quod fub illis corpus Christi habet præsentiam, quam sine illis habeti non est intelligibile: quia implicat contradictionem. Nam si corpus Christi esset sacramentaliter sine aliquo sensibili signo, integraret, & non integraret sacramentum: & similiter contineretur sub signo sensibili, & non contineretur: & similiter esset præsens sensibili signo, & nulli sensibili signo esset præsens: Et tenent sequelæ, quia de ratione sacramenti est sensibile signum, ac per hoc sacramentale esse intelligi nequit absque sensibili signo.

¶ Ad obiecta autem contra applicationem dictæ maioris ad hanc materiam respondendo, dicitur ad primū, quod tripliciter deficit. Primò, quia in litera non subsumitur, quod esse in sacramēto fit esse alicubi, vt patet intuēti. Secundo, q̄a licuit philosophorum more latentes rea per' comitantia accidentia declarare: constat autem, quod esse in sacramento, non est esse valde latens, verificans lopositione de vbi & alicubi pro maiore, & subsumere de esse in sacramento tam quam verificante vbi & alicubi de corpore Christi existente in sacramento. Et hinc patet tertium, quod scilicet verē quamuis per accidens, per esse in sacramento acquirit nouum vbi (pura alitate) quod est locus specierū. Et patet vnico verbo dici, quod esse in sacramento, licet non sit esse in loco formaliter: est tamen causaliter pro quanto per illud esse Christo est vbi est sacramentum.

¶ Ad secundum verò dicitur, quod formaliter loquendo, materia inquantū remanens ibidem sub vtroq; termino, facit quod genitum sit in loco corrupti: & ex hoc habetur, q̄ quōdcunq; quantum remanens alicubi sub vtroq; termino sufficit ad hoc quod genitū sit in loco corrupti. Et quia hic cōtingit in proposito (nam eadem numero species panis quanta ibi remanet sub vtroq; termino) ideo sufficienter habetur vnde corpus Christi sit in loco panis cōuersi in ipsum quāuis materia nulla cōmunis remaneat: ipsecies enim quāta remanēs æquiualet materię quo ad hoc.

substantia panis ibi remaneret, nunquam enim substantia panis est corpus Christi: sed potius esset dicendum, hic est corpus meum. Tertiò quia contrariatur veneratio huius sacramenti, si aliqua substātia creata esset ibi, quæ non posset adorationē latriæ adorari. Quartò, quia contrariatur ritui Ecclesiæ secundum quem post corporalem cibum non licet sumere corpus Christi: cum tamen post vnam hostiam consecratam liceat sumere aliam. Vnde hæc positio vitanda est tanquam hæretica.

¶ AD PRIMVM ergo dicendū, quod Deus coniunxit diuinitatem suam, id est diuinam virtutem, pani & vino: non vt remaneant in hoc sacramento, sed vt faciat inde corpus & sanguinem suum.

¶ Ad secundū dicendū, quod in aliis sacramentis nō est ipse Christus realiter, sicut in hoc sacramento. Et ideo in aliis sacramētis manet substantia materiæ, non autē in isto.

¶ Ad tertiū dicendū, q̄ species quæ remanēt in hoc sacramēto (vt infra dicetur) sufficiunt ad significatione huius sacramētiná ligeret corpus Christi esse vbi erat panis conuersus in Christi corpus, sicut ignis est vbi erat lignum conuersum in ignem. Sed quia rationi conuersionis adiungitur ratio præexistentis Christi corporis, impedit videri quod dictum est haberi ex ratione conuersionis: quoniam ipsum præexistere habere videtur ad id quod conuertitur in ipsum. Verūtamen oportet in huiusmodi mirabilibus hominem esse persuasibilem, & cōceptus nostros sacris adequare mysteriis & nō econtra. Et propterea dicimus, q̄ ex ratione conuersionis habemus corpus Christi esse vbi fuit panis. hoc enim, vt ex supra dictis patet, tam Ecclesiæ quām sanctorum doctorum tradidit autoritas. Ex ratione verò præexistentis Christi corporis absq; additione mutationis aliquā in ipsius substantia habemus, non q̄ panis, fed id, quod fuit panis, est vbi est corpus Christi: q̄ est ipsum corpus Christi vt verū, quod est in cœlo. Et ex hac parte cōcedendū est, quod conuersum acquirit conditiones eius, in quod est conuersum: nec potest hinc inconueniens aliquod inferri. Sed duo mirabilia cōspiciūtur ex hac mirabili cōuersione, scilicet corpus Christi esse, vbi fuit panis, & id q̄ fuit panis, esse vbi est corpus Christi.

¶ Ad obiecta contra necessitatem conuertionis ad corpus Christi esse in sacramento, respondendo dicitur ad primū, quod vt supra diximus, duplicitèr decōuertione panis in corpus Christi loqui possumus, hoc est vel absolutè vel sacramētali. Et si sit sermo de cōuersione absolutè, fateor me nō videre necessitatem & sic arguentes ferè omnes de conuersione loquuntur. Et propterea non est mirum, si contra Autorem communemque doctrinam non insistant: qui non de conuersione absolutè, sed de conuersione sacramentali intelligenda est cōmunis doctrina: hæc enim necessaria est ad veritā anduus sacramēti Eucharistiæ.

¶ Vnde ad primā obiectionem Scoti (quæ est maximum eius fundamentum) dicitur quod tam maior, quam minor est falsa. Maior quidē: quoniā in naturalibus videmus, quod per eandem mutationem habetur per se non solum substantia per se primo terminans, sed concomitans passionem per vnam & eandem generationem habetur per se terra & eius grauitas & similiter ignis & eius leuitas: tantūq; quod grauia & leuia dicuntur ab Aristot. moueri per se à generante, & similiter per eandem mutationem habetur substantia Sortis & eius filiatio, quum Sortes generatur. Falsa est ergo maior in absolutis & relatiuis. Minor autem vniuocè loquendo de conuersione, non est vsquequaque vera, pro tanto quia licet conuersionis absolutè terminus primus sit solum modo corpus Christi: conuersionis tamen sacramentalis proprius & per se terminus est corpus Christi verificans Christi verbum, hoc est corpus meum: hic enim (vt ex superius dictis apparet) ab Ecclesia & priscis doctoribus docti sumus. Et quia incognitus nobis est quid addit supra corpus Christi ly verificans, hoc est corpus meum (quoniam vites humani intellectus excedit, quomodo corpus Christi est in sacramento hoc) ideo pro friuolis molestijs potius quā rationabilibus argumentis habendæ sunt obiectiones, quæ contra hoc fierent, ex eo quod corpus Christi in hoc sacramento non est per se vnum, fed aggregatum per accidens: & similia. Sufficiat nobis addiscentibus in hac via credere Ecclesiæ & doctoribus priscis, quia sic est. Verūtamē pro aliquali quiete humani intellectus scito meritò friuola hæc dici, quia manifestè constat terram & grauitatem non constituere vnum per se (vtpote res diuersarum prædicamentorum) & tamen per eadem haberi inutationem. Possetquoque aliter solui dicta Scoti ratio, significando illū essendi modū nomine relatiuo, puta cōuenti sub specie panis, & dicendo, quòd conuersio sacramentalis in hoc differtā conuertione absolutè, quod sacramentalis conuertio est in corpus Christi non solum secundum se, sed vt consequitur interipsum & accidentia panis: et pectus contenti & continentis. Et ita quod ficut generatio est filiatiua substantiæ geniti cum filiatione cōsequentis quod ficut generatio est filiatiua substantiæ geniti cum filiatione cōsequentis relatione contenti sub accidentibus panis. Et secundum hoc ad rationem Scoti dicendum esset, quod duo sunt genera rerum: quædam enim sunt quæ secundum se ex suo genere per se primo fiunt & sunt, & hæ apud Arist. sunt fola cōposita: vt patet 7. Met. Quædam verò sunt quæ (vt Arist. vtar) sunt & non sunt absque hoc quod generentur vel corrūpantur, & extenlotri vocabulo loquendo, absque hoc quod fiant, & hæ sunt formæ oēs, & præcipue relationes, quæ regulatiter alioriū factionē cōsequitur. Quocirca dato quod maior Scoti sit vera, loquendo de primo genere rerū, falsa tamen est, miscendo omnia genera simul: quoniā falsa est de relationibus cōcomitantibus propriū mutationis terminū & vniuersaliter falsa est de consequentibus proprium mutationis terminatiuæ: quodlibet enim horum concomitantiū licet sit aliud & posterius proprio mutationis termino: per eandem tamen mutationem per se secundò haberi potest quamuis nō habeatur per illā per se primo. Et sequēdo hæc dicitur in oppositō: ¶ conuersio sacramentalis per se primò terminatur ad corpus Christi, inferendo per se secundo conti

per accidentia cognoscitur ratio substātiæ.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum substantia panis vel vini post consecrationem huius sacramenti annihiletur.

4. dist. 11. q. 1. art. 2. & 4. con. tra. c. 63. princip. Angeol. in. 1. dist. 9. q. 2. art. 3. & 1. Co. lect. 5. ad 1. in. princ.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod substantia panis post consecrationem huius sacramenti, annihiletur, aut in pristinā materiā resolnatur. Quod enim est aliquid corporale, oportet alicubi esse. Sed substantia panis, quæ est quiddam corporale, non manet in hoc sacramento (vt dictum est) nec etiam est dare aliquem locum vbi sit. ergo non est aliquid post cōsecrationem. Igitur aut est annihilata, aut in præiacentem materiam resoluta.

2 ¶Præterea, Illud quod est termin⁹ à quo in qualibet mutatione, non remanet, nisi fortè in potentia materiæ: sicut quum ex aëre fit ignis, forma aëris non manet nisi in potentia materiæ: & similiter quando ex albo fit nigrum. Sed in hoc sacramento substantia panis aut vini se habet sicut terminus à quo, corpus autem vel sanguis Christi sicut terminus ad quē: dicit enim Amb. in lib. de Officiis, ante benedictionem illa species nominatur: post benedictionē corpus significatur. Ergo facta consecratione, substantia panis vel vini non manet, nisi fortè resoluta in suam materiam.

3 ¶ Præterea, Oportet alterum contradictoriorū esse verum, sed hæc est falsa, Facta consecratione, substantia panis vel vini est aliquid, ergo hæc est vera, substantia panis vel vini est nihil.

¶SED CONTRA est quod Aug. dicit in lib. 83. q. Deus non est causa tendendi in non esse, sed hoc sacramentum diuina virtute perficitur. Ergo in hoc sacramento non annihilatur substantia panis aut vini.

Lib. de iis qui myste riis initiā tur, cap. 9.

¶RESPONDEO dicendum, quod qa substātia panis vel vini nō manet in hoc sacramento, quidam impositibile reputātes corpus Christi nunc de facto acquirit Vbi diffinitiuum substātiæ panis: & quod substantia subiecta quantitati habet suum Vbi diffinitiuè præter Vbi circumscriptiuè. Nam substantia secluſa quantitate virtualique contractu, nuſquam eſt, & esse corpus Christi sub sacramento, non est esse alicubi.

¶ Ad tertium negatur sequela: quia voluntarie assertur.

¶ Ad quartum, quod est Duran. dicitur quod argumentum, à sicut, sepe claudicat: & in proposito nihil valet, Et ratio est: quia nō esset cōuersio sicut ista sacramentali, si quā titas conuerteretur in quantitatem: & propter ea non est mirū, si aliud inde sequeretur, & aliud sequitur hinc.

¶ Contra secundam rationem literæ, scilicet si esset alia substātia, quam corporis Christi, contrariaretur veneration Eucharistiæ: obstat Scotus: quia nunc est ibi Christi, contrariaretur veneration Eucharistiæ: & tamen adoratio Eucharistiæ refertur ad Christum, & non ad sensibile contentum: ergo eodem modo ei remanet pars, adorareturChristus contentus sub pane quanto & quali, vt in signo.

¶ Ad hoc dicitur, quod ratio literæ stat solida, quoniam quæcunque substantia alia à Christo, contrariatur veneration qua veneramur Eucharistiam: nam adoramus simpliciter & absolutè substantiam existentem sub illis accidentibus: cōstat autem huiusmodi adorationi contrariari quancunque substantiam esse sub illis accidentibus. Sed arguentes falluntur in hoc: quoniam diuertunt ab adoratione, quæ nunc fit ad eam, quæ tunc fieret, si esset etiam ibi substantia panis: Autor autem ex adoratione, quam de facto exhibemus Eucharistiæ, infert non esse ibi aliam substantiam à Christo.

¶ Vnde ad argumentum Sco. concesso toto, dicitur quod non impugnatur ratio literæ: quia ad adorationē, quæ posset fieri, diuertit. & non fit hic in adoratione quæ de facto fit, qua adoramus substantiā contentā sub his speciebus. Quod tunc non fieret, nisi partialiter, puta aliquam substantiam contentam adorando distinguendo inter substantiam panis & substantiam Christi: constat enim nō absque distinctione aliquam substantiam ibi contentam adorari ab Ecclesia.

¶ Super Quæstionis septuagesimæquintæ Articulum tertium.

IN corpore artic. Primo recitatur opinio disunctiua: secundò tractatur primū disiunctionis pars: tertiò tractatur reliqua pars: & quartò tractantur ambo simul, concludendo opinionem esse falsam. Primum satis patet in litera:

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sed circa secundū, scilicet q̄ panis seu vinum per consecrationem resoluitur in præsentē materiā: Autor præcidit vtens implicite hac distinctione, hanc resolutionē fieri in præsentē materiam, potest intelligi dupliciter, vel in materiam primam, vel in elementa manentia vel egredientia. Propterea primò improbat primū membrū, scilicet q̄ ista resolutio non fit in materiā primā; quia materia nō potest esse sine forma.

Vbi scito, q̄ quia opinio ista ponit resolutionē purā (quoniā nulli us meminit generationis, quā nullū ponat generatus) ponit resolutionē in materiā primā, ponit cōsequenter materiam primā sine forma, quod est impossibile secundū causas secundas & potentiā Dei ordinariā, quicquid sit de possibili secundū potentiā Dei absolutā (quoniā hoc est extra propositū) quoniā stultū est ponere in hoc sacramēto, quicquid Deus potest facere. Vnde non oportet aliter hic respondere Scoto, & continuè digredi de genere in genus.

Postea excludit Autor secundum membrū, scilicet resolutionē fieri in elementa. Et primò in elementa manentia: quia substantiæ* sacramēti nihil remanet nisi corpus & sanguis Christi. Secundò in elementa egredientia: quia egressus fieret p motum localē: sensu perciperetur. Et vtraq; exclusio optima est. Nec ex molestia Scotica concutitur, dū obstat ex diuina omnipotentia potente facere esse corpore Christi manere alia substantia, & nō percipi localē egressum: sæpe enim iam dictum est q̄ non tractamus de diuina omnipotentia, sed quid ordo instituti à Deo habeat tam in mysteriis quā in naturalibus. Rursus impugnat Autor huiusmodi præiacentem materiā ex aliis capitibus & primò manentem, ex hoc quod non est dare aliquod instans, in quo sit ibi præiacens materia. Quod probatur ex eo q̄ vsque ad vltimum instans consecrationis est ibi panis: & in vltimo instanti est ibi corpus Christi: ac per hoc patet q̄ non est dare aliquod instās, in quo sit ibi præiacens materia. Et scito, quod Autor claritati studens non fuit solicitus, vt loqueretur Philosophicè, vt ab omnibus intelligeretur: ex exemplo tamē generationis ab exercitatis in Philosophia rem ipsam intelligi voluit more physico: scitebat enim non dari vltimum instans generationis. Et physico more dicendum fuit, in toto tempore consecrationis est ibi substātia panis, & in termino illius est corpus Christi: qui terminus est primum esse corporis Christi in sacramento, & primum non esse panis, sicut in termino generationis, est primū esse rei genitæ, & primum nō esse rei corruptæ. Et si sic Autor dixisset, pauci intellexissent ipsum. Secundo impugnat præiacentem materiam in motu, & breuitatis gratia simul impugnat tam motum localē siue panis siue materiæ, quā motum resolutionis, quoniam vtrobiq; vna & eadē est ratio ex motu sumpta. Et est ratio talis: Si huiusmodi motus interueniret, aut inciperet in instanti terminante cōsecrationem, aut ante illud instans. Si incipiat in instanti termino ante (quum in illo instanti corpus Christi sit sub hostia, & in eodē sit panis incipiens moueri motu locali vel resolutionis) sequeretur q̄ simul esset corpus Christi & substantia panis. Quod autem panis in illo instanti esset, probatur ex eo q̄ motus incipit per negationem de præsenti & posterioré de futuro: hoc est, quia verum esset dicere, panis nunc non mouetur, & immediatè post hæc mouebitur. Et quia motus nō fit in instanti, sed prius mobile relinquit vnam partem, quam aliam, sequeretur vltertius præter simultatem instantaneam prædictam simultas temporalis: & sic sub aliquas parte hostiæ esset simul tempore corpus Christi cum substantia panis, & ad vim huius rationis respondere videtur Autor in litera explicans partem hostiæ. Si verò huiusmodi motus inciplat ante terminum consecrationis, tunc quum inter quælibet instantia sit tempus intermedium, in quo fiet ille motus, & in quo mobile relinquet successiuè partes hostiæ: sequetur quod in illo tempore, quo aliqua hostiæ pars relicta est, neque erit substantia panis, neq; illam partem illam relinquit, neque corpus Christi, quod ante instans quod terminat totum hoc tempus medium, non est sub hostia.

In hoc artic. & præced.

¶ Et vide nouiter, ex cōtextu literæ hanc argumentationē induci, excludēdo responsionē, dicentē fieri resolutionis vel egressus motū, paulatim deferendo partes hostiæ. At si posuissent resolutionis motū fieri successiuè quidē & per partes intēsiuas & remissas q̄ in termino tota simul hostia desereta esset (cōtingit enim, inquit Arist. totū simul coagulari) tunc militat præcedēs argumentū quod præiacens materia nunquā esset sub hostia. Et si hoc affirmatur, succurrit posterioræ rationes, scilicet q̄ tollitur conuersio, & quod ponitur effectus sine causa. ¶ Quo ad tertium, de altero disiunctionis membro, scilicet annihilatione improbatur: quia tollit veram conuersionē substantiæ panis in corpus Christi. ac per hoc tollit modum, quo corpus Christi est in hoc sacramento. & in hoc conuenire dicitur cum primo membro, scilicet resolutione. Et demum vtrunque Autor reprobat, quia forma sacramenti neutrum horum effectuum significari.

¶ Circa responsionē ad tertiū, aduerte q̄ Sco. non contentus huiusmodi responsione: quia sola voce conuersionē affirmat (tenēs panem quāuis per accidēs redigi in nihilum) quo potissima videtur habere fundamenta in q. 11. dist.

Primū est, quia inuenitur hic tranſitus p se ab esse panis ad non esse panis: & alius trāsitus à nō præsentia corporis Christi hic ad præsentia ipsius hic. Et tunc arguitur sic: Si secundus trānsitus nō concomitaretur primū, primus esset annihilatio: ergo & modò formaliter est annihilatio: quia ratio eius non variatur propter illud, quod p accidēs co comitatur. Secundò sic: Si panis annihilaretur, & corpus Christi ponerētur hic præsens omni eodē modo se haberet quā panis quàm corpus Christi quārū ad omnē cōditionem tā esse quā non esse, sicut modo se habet: sed quod fuit & omni eodē modo se habet, sicut fuit esse annihilārī, est annihilārī: ergo panis redigitur in nihil. Prima propositio manifesta est: quia si panis esset annihilatus, nec forma nec materia eius manerent: eodem autem modo nec nunc manet. ¶ Ad horū & similium euidētiā doctrina Sācti rū patrū resumenda est. Amb. liquidē de sacramētis (& habetur in Decretis de consecr. dist. 2. in c. reuera. & clarius in c. panis, est) docet vnde figmēta hæc & similia eliduntur dicens. Si ēra vis est in sermone dñi Iesu, vt incipere esse q̄ nō erat, quāto magis opera torius est, vt fiat q̄ erant, & in aliud cōuertentur? & sic quod erat panis, iā corpus Christi est: quia sermo Christi creaturam mutat, &c. ¶ Vbi nota primò hy vt sūt, quę erāt, & in aliud cōmutentur. hic enim manifestē habes Amb. dicere, quòd sunt quæ erāt, & in aliud sunt cō mutata. Et hinc apparet figmētum esse, dicere quod quæ erant, & in aliud sunt cōmutata nihil sunt nam si sunt, vt Amb. asserit, sequitur, quod non sunt nihil. ¶ Secundò nota declarationē & sensum prioris dicti, dum immediate subditur & sic q̄ erat panis, iam corpus Christi est: hinc enim apparet quanta perspicacia hæc viderit Amb. dum nō dixit q̄ panis est post cōsecrationē: nec dixit q̄ panis qui fuit, est corpus Christi: sed dixit quod id quod erat panis, iā est corpus Christi, & hy id quod demōstrat & refert substantiā: quoniā subsistia est quæ est cōmutata in corpus Christi. Vnde nō aliunde quàm ex Amb. doctrina excludenda sunt & derelicta figmēta hæc. Falsum est igitur quod primò assumitur à Scoto inter quæ nihil sunt nam si sunt, vt Amb. asserit, sequitur, quod non sunt nihil. ¶ Secundò nota declarationē & sensum prioris dicti, dum immediate subditur & sic q̄ erat panis, iam corpus Christi est: hinc enim apparet quanta perspicacia hæc viderit Amb. dum nō dixit q̄ panis est post cōsecrationē: nec dixit q̄ panis qui fuit, est corpus Christi: sed dixit quod id quod erat panis, iā est corpus Christi, & hy id quod demōstrat & refert substantiā: quoniā subsistia est quæ est cōmutata in corpus Christi. Vnde nō aliunde quàm ex Amb. doctrina excludenda sunt & derelicta figmēta hæc. Falsum est igitur quod primò assumitur à Scoto inter quæ nihil sunt nam si sunt, vt Amb. asserit, sequitur, quod non sunt nihil.

*Vel q̄ in præsentē materiam resoluatur.

sub disiunctione, scilicet * quod annihiletur. Sed nec hoc potest esse: quia non est dare aliquem modum, quo corpus Christi verum esse incipiat in hoc sacramēto, nisi per conuersionem substantiæ panis in ipsum, quæ quidem conuersio tollitur posita vel annihilatione substantiæ panis, vel resolutione in præiacentem materiam. Similiter etiam non est dare, vnde talis resolutio, vel annihilatio in hoc sacramento causetur, cū effectus sacramenti significetur per formā: neutrum autem horū significatur per hæc verba formæ, hoc est corpus meum. Vnde patet prædictam positionem esse falsam.

¶ AD PRIMVM ergo dicendū, quod substantia panis vel vini facta consecratione neque sub speciebus sacramenti manet, neque alibi. Non tamen sequitur, quod annihiletur: conuertitur enim in corpus Christi. Sicut non sequitur, Si aër ex quo generatus est ignis, non sit ibi vel alibi, quod sit annihilatus.

¶ Ad secundū dicē dum quod forma, quæ est terminus à quo, non conuertitur in aliā formā, sed vna forma succedit alteri in subiecto. & ideo prima forma nō rēmanet nisi in potentia materiæ. Sed hic substantia panis conuertitur in corpus Christi: vt suprà dictum est. vnde ratio non sequitur.

¶ Ad tertium dicendum, quod licet post consecrationem hæc sit falsa, substantia panis est aliquid: sed tamen in quod substantia panis est conuersa, est aliquid. Et ideo substantia panis non est annihilata.

In cor. & art. præc.

Substantiæ

substantiæ nomine absolute vtimur, abstrahendo à qualitate differentiarum, & propterea vtimur pane in recto, dicentes, substantia quæ erat panis. Quam substantiam Ambrosius per relatiuum substantiæ significauit, dicens, & sic quod erat panis, iam est corpus Christi: quis sermo Christi creaturam mutat: & sic ex pane fit corpus Christi. Non enim potest dici quod ly quod erat panis, refert accidentia panis remanentia: quia illa non sunt corpus Christi: nec sunt mutata in corpus Christi, quorum virtute sermonis Christi, & qui Ambros. dicit de eo quod erat panis, scilicet quia panis Christi: quia mutatum est in corp⁹ Christi virtute sermonis Autor ponens, hinc manifestat differentiam inter conuersionem istam & naturales, & ex differentia inter actum infinitum & actum finitum procedit ad probandum quod agens creatum, quia ex finito agit actu, ad formales conuersiones se extendit: Deus autem quia ex infinito agit actu, ad totum ens se extendit: ac per hoc ad conuersionem substantialem. Et inde infertur, quod hæc conuersio nec continetur sub genere naturalis motus seu mutationis, nec nomen aliarum suscipit proprie, sed nomine proprio vocari potest transubstantiatio: sic enim à sacro concilio Lateran. sub Innoc. tertio appellatam legimus.

¶ Circa hanc materiam aduerte, quod Scotus in 11. dist. 4. quæst. tertia, reputans impossibilem conuersionem panis in corpus Christi præexistens, & manens secundum suum esse antiquum: triplicem imaginatur transubstantiationem, primam est, quæ iam dicta est, scilicet qua tota substantia conuertitur in totam substantiam præexistentem ac manentem secundum esse antiquum. Secunda est, qua tota substantia sic conuertitur in aliam, vt alia producatur in esse, & hanc vocat Scotus transubstantiationem productiuam: quia per eam producitur terminus ad quem, & hæc potest subdiuidi in productiuam termini secundum esse substantiale vel secundum esse accidentale: qualem posuit hic (vt dicimus) Petrus de Pal. sine assertione tamen. Tertia est adductiua termini ad quem illo vbi tota substantia terminus à quo: & in hanc declinat Scot. In qua secundum veritatem nulla est transubstantiatio, nulla conuersio: quia ponitur panem redigi in nihil, & sola vox conuersionis & transubstantiationis cum ordine successionis corporis Christi in loco panis affirmatur. Relicta autem transubstantiatione productiua, tanquam non habens in hoc sacramento locum: nititur Sco. probare primā esse impossibilem: & deinde tertiam esse rationabilem. Arguit igitur ad impossibilitatem transubstantiationis primæ, quam credimus vere in hoc sacramento fuisse. Nihil est terminus nouæ actionis propriè dictę nisi per illam actionem acquiritur, sed esse substantiale vel accidentale, secundum quod est formalis terminus illius actionis, sed corpus Christi præexistens, &c. nullum esse accipit in sua substantia per huiusmodi transubstantiationem: ergo corpus Christi secundum suā substantiam non est terminus nouæ actionis transubstantiatiæ panis in ipsum. Minor supponitur clara. Maior vero probatur dupliciter. primo, quia si nullum esse accipit per illam, non videtur intelligibile, quomodo sit ibi aliquid terminans realem actionem substantialem, &c. secundo, quia etiam filius Dei terminans æternam generationem, per illam accipit esse, & personam esse, & Deum esse. Tertiam autem transubstantiationem probabilem esse in proposito probat: quia eo modo terminus prior conuertitur in terminum posteriorem quo terminus posterior succedit termino priori: sed terminus posterior, id est, Christi corpus, non succedit secundum esse simpliciter, sed secundum esse præsens hic termino priori, id est, pani præexistenti: ergo nec panis conuertitur, nec transit in corpus Christi nisi secundum esse hic præsens panis præexistenti.

¶ Pro solutione harum obiectionum, & ampliori notitia tam occulti mysterij, quam naturalium, aduertendum est primò, quod duplex est motus: quidam localis, & quidam non localis. Et hoc dupliciter: quia duo præcisa sunt, alterum ex philosophia, alterum ex Ambros. Ex Physicis quidem habemus, quod quum de substantiali mutatione inter positiuos terminos est sermo, ipsum inter istas mutationis in quo substantialis mutatio fit, & facta est, est primum esse termini ad quem, & primum non esse termini à quo. verbi gratia, quum aër conuertitur in ignē, instās illud, in quo ignis simul fit, & tactū est, est primū esse ignis: quia ignis tūc est & immediatè ante illud tunc non erat, & est primum non esse aëris: quia aër tunc nō est, & immediate ante illud tunc erat. A duo autem Ambros. superius relata habemus verba, scilicet quod erat panis ante cōsecrationē, iam corpus Christi est post cōsecrationē: quia sermo Christi creatura mutat, &c.

Tex 41. & seq.

Homil. 3. de Pasch.

Art. 1.

Er his enim simul ipsum ētis & perspicacitet consideratis, habem⁹ actionem trānsubstātiatiuam circa panem vertari, & in panē terminari: hoc modo videlicet, quod in instāti conuertionis panis in corp⁹ Christi, q̄ erat panis vt sic, id est ſe cundum esse panis, habet rationem termini à quo: & rursus quod erat panis, quod iam est corpus Christi, vt incipiens esse corpus Christi, habet rationē termini ad quem. Ita quod termin⁹ ad quem, nō est corpus Christi absolute, sed hoc quod erat panis esse corpus Christi, vt patet exposito illo instanti, quo ista transubstantiatio simul fit, & facta est. Ex falsitate iuxta dem istius, corpus Christi nūc est, & immediate ante hoc non erat, habetur quod corpus Christi absolute non est terminus huius transubstantiationis: ex eo autē quod ista est vera, hoc quod erat panis, nūc est corpus Christi, & immediate ante hoc quod erat panis, non erat corpus Christi, manifestè habetur, quod terminus ad quem actionis & mutationis huius est, hoc quod erat panis, est de nouo non est panis, & immediate ante erat panis, habetur terminum à quo esse hoc quod erat panis sub esse panis.

Art. 2.

lib. de iis, qui mysteriis initiantur, cap. 9.

Vbi videre potes, in eo quod est panis ante consecrationem, efficacium habere consecrationem seu diuinam actionem, quantum ad vim vtriusque termini, scilicet à quo & ad quem: quoniā actio conuersiua acquirit ei quod erat panis esse corpus Christi, conuertendo id in corpus Christi & ad hoc concomitator deperditio termini à quo, dum quod simul cōuertitur & cōuertum est in corpus Christi, definit esse panis. Et hinc suscipiēdo conijcere q̄ potes quod non oportet propter nouam hanc actionem mutationē aliquā effici in substantia corporis Christi nouam rem penitus & nouo est corpus Christi nō per mutationem corporis Christi, sed per mutationem panis in corpus Christi. Et ad amplorem fidē illius Christi, sed per mutationem panis in corpus Christi. Et ad amplorem fidē illius intellectuum consolationem, habemus non solum dictas enūtiationes nouiter veras quasi se tenentes ex parte panis: sed habemus redundantem seu resultantē aliam propositionem nouiter veram, quasi ex parte corporis Christi, est enim de nouo vera enim scilicet corpus Christi est id quod erat panis. Nec hanc ego sum propositionem diui Ambros. per conuersionem simplicē illam habemus, dicente enim Ambr. quòd erat panis, est corpus Christi, infertur optime per conuersionem simplicem, ergo corpus Christi est quod erat panis. & similiter sequitur, consequenter loquēdo, quod corpus Christi est quod erat ille panis. Quo fit vt admirabilē veritatē nouam in Christi corpore ex hoc sacramēto fateamur. Nam ante infiritionem huius sacramēti ista erat falsa, corpus Christi est quod erat panis: quia sua conuertens erat falsa, quod erat panis, est corpus Christi: post consecrationem vero corporis Christi fuerunt ambæ veræ. Et similiter in qualibet, quæ quotidie fit, consecratione hostiæ in Missa, consecratione facta, ambæ istæ nouiter sunt veræ, quod erat iste panis, est corpus Christi, & corpus Christi est quod erat iste panis. Nec quæras à me vlteriorē modum quomodo fiat istud: sed satis sit suppōsita veræ transubstantiationis fide (qua panis in corpus Christi immutatum mutatur) videre nos veritatem dictarum enuntiationum.

¶ Ex his autem ad Scoti rationem contra possibilitatem huius conuersionis dicti tur, argumentū supponere falsum, scilicet, corpus Christi absolute esse terminū actionis, seu mutationis huius: terminatur enim tam mutatio quam actio vt ad terminum ad quem, & qui fit, ad hoc quod erat panis, esse corpus Christi: hoc enim de nouo fit, & est per actionē istam conuertionem panis in corpus Christi.

¶ Vnde concessa maiore, ad minorem dicendum est quod male assumit, aut supponit corpus Christi absolute esse terminum actionis, vt patet ex dictis. Nec obstat quod sæpissime dictur & reperitur infinities, quod hæc conuersio habet panem pro termino à quo & corpus Christi pro termino ad quem: quoniam breuitatis causa hos terminos absolute proferimus. cuius grano tamen salis aberuditis intelligendos, vt ex posuimus.

¶ Ad rationem Scoti pro transubstantiatione adductiua, facile respondetur negando minorem: quoniam corpus Christi succedit pani, & secundum esse simpliciter, id est substantiale, & secundum esse hic, id est sub accidentibus panis. Sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

non est mirum de argumentis: quoniam sola voce dicens conuersionem substãtię panis in substantiam corporis Christi, consequẽter assumit, quod corpus Christi non succedit pani, secundum esse simpliciter, cum secundum veritatem substantia corporis Christi sit id quod erat panis & per hoc sit vbi erat panis, id est, continetur sub accidentibus quæ continebant panem, vt sæpe inducta Decretalis Lateranensis, cum doctrina concilij Florent. testatur.

Hom. 46. ¶Nec obstat dictis quod Autor in 4 sent. dist. 11. q. 1. art. 2. videtur locare huiusmodi propositiones, quibꝰ vsi sumus, inter improprias: Nam dupliciter potest iudicari & examinari propositio ista, quod erat panis, est corpꝰ Christi: primo ad exprimẽdã conuersionẽ hãc. Secũdo, ad exprimẽdum cõuersionis huius proprios terminos. Et si quidem ad exprimendã mutationẽ, quæ est conuersio assumatur, infra latitudinem generis mutationis intelligenda est & propterea ly quod, forsan subiectum vnum & idẽ sub duobus successiue terminis, scilicet panis & corpore Christi manet: quod in proposito non, nisi metaphorice, aut ratione accidentiũ remanentiũ verificatur: & sic ab Autore inter improprias computatur ibidẽ, vbi de conuersione loquitur. Si vero hæc propositio ad exprimẽdos terminos cõuersionis huius assumatur, sic proposito est & vera & propria. Et quod sit vera, patet ex ipsa eius expositione quæ Autor eam ibi in resp. ad primum exponit de ipsis terminis dicens. Verbum Ambr. est exponendum, quod erat panis, est corpus Christi, id est quod est sub speciebus panis, primo fuit panis, & postea corpus Christi. Vbi vides Autorem exponendo, asserere de ly quod est sub specie panis prius fuisse panem, & postea corpus Christi: nihil enim aliud significat Ambr. propositio de terminis cõuersionis intellecta dicendo, quod erat panis est corpus Christi: vt patet inuenti. Quod autem sit propria, & hinc patet: quia expositio ab Autore data est propria. & ex ratione probatur: quia ly quod, est relativum identitatis substantiæ: & sufficienter refert eandem substantiam, referendo substantiam eandem sine qualitate, sic enim contingit in proposito: illud enim idem refert ly quod dicendo, quod erat panis est corpus Christi: quod demonstratur per ly hoc, dicendo, hoc est corpus meum. Stant ergo solida & propria dicta quæ ex Ambr. diximus, quoniam ad terminos cõuersionis exprimendos vti sumus autoritate dicta, & ad hoc idem Ambr. ad literam loquitur. est: vt patet eius textum intuenti.

¶ In responsione ad tertium aduerte dicit in illa duo, scilicet rationem conuertibilitatis totalis (de qua est sermo) vnius rei in aliam, & modum, quo fit huiusmodi conuersio. Et quoniam eximia ac latentia sunt hæc, nec ab omnibus concessa, primo declaranda sunt ambo: deinde conferendum est primum cum aliorum opinionibus. Ratio igitur conuertibilitatis assignatur in litera communicatio in natura entis: modus autem subditur, & est, quod potest autor entis id quod est entitatis in vna re, conuertere in id quod est entitatis in altera: sublato eo per quod ab ea distinguebatur, Vbi circa rationem conuertibilitatis, docilis esto interpres, plures vitandꝰ errores ex illo verbo, communis natura entis. Erras primo, si per cõmunem naturam entis intelligeres eas communissime sumptum cõmune Deo & creaturis, & manifestã esset erroris ratio: quia hinc sequeretur, conuertibilitatem etiam nosse, esse inter rem creatam & increatam: quia communis est eis huiusmodi natura entis, quod constat non solum esse falsum, sed falsum. Errares quoque, si per cõmunem entis naturã intelligeres gradũ aliquem seu naturam aliquam supra species genericas, quæ sit naturas. nam vt dicitur a Metaph. idem est homo & ens homo: & sic de aliis. Non enim se habẽt ens, & homo sicut animal & homo: nam animal & homo duas formalitates naturas significant: scilicet rationalitatis & animalitatis: ens autem & homo vnã tantum naturam significant: eam scilicet quam significat homo, & non aliam. Sed hoc metaphysico relinquentes negotio (quoniam ad propositũ non refert vtro modo di rerit) dicimus quod per naturam entis intelligit Autor ens cõmune solis creaturis. quod nomine Naturæ in litera appellatum est: quia huiusmodi ens secundum Autoris doctrinam secundum naturas generum & specierum diffinitur. Et per hoc differt ab ente increato, in quo esse non diffinitur natura aliqua, sed ipsum esse in seipso subsistens, vocatur natura Dei & deitas & Deus. Est igitur ratio conuertibilitatis totius vnius rei in totam alteram rem & communicatio eatum in natura entis communis omnibus creaturis tantũ. & hinc habes secundum Autorem, quod secundum totalem cõuertionem quælibet creatura potest per diuinam omnipotentiam conuerti in quancunque aliam creaturam: quia creaturis omnibus communis est huiusmodi entis natura.

¶ Circa modum quoque conuersionis eautum opotet esse Lectorem. Et ratetur siquidem: primo, si intelligeretur, per modũ diuisionis seu separationis vnius naturæ ab altera, sicut animalitas separatur à rationalitate, dum fit animal sine ratione. Et similiter erraretur si intelligeretur per modũ abstractionis: sicut res vna & eadem secundum priorem rationem abstrahit à seipsa secundum rationẽ posteriorem: sicut color alba tis inquantum color, abstrahit à seipso, inquantum albus. Et patet ratio erroris vtrobique ex hoc quod neutro modo panis conuerteretur in corpus Christi: sed sola natura entis inuenta in pane, conuertereteur in corpus Christi, formaliter loquendo.

¶ Contrariatur etiam directe intento hic sensus: quoniam directe intentum ab Autore est, quod totum conuertatur in totum, & non quod vna res aut vna natura sub vna ratione tantũ conuertatur in aliam. Hęc enim interpretatio ad hoc tandem tendit quod conuertibilitas rerum est secũdum id in quo communicãt, & non secundum ea in quibus differunt. quod cõtrariatur non solum Autoris, sed fidei doctrinæ, asserenti panẽ conuerti in corpus Christi, & non solum entis corporis Christi cõuerti, sed panem cõuerti in corpus Christi. Vnde litteræ verba, quæ superficietenus fauere videntur dicto reprobato sensui, dum sonãt, id quod est entitatis in vna re, potest actor entis cõuertere in id quod est entitatis in altero, sublato per quod ab illa distinguebatur, intelligenda sunt sic, vt tota res, puta panis, cõuertatur in totam rem, puta corpus Christi. hoc enim important illa verba, id quod est entitatis in vna, in id quod est entitatis in altera: nam tota res est entitatis in vna, & tota res est entitatis in altera. Quod autem subditur, sublato eo per quod ab illa distinguebatur, procul dubio ad differentiam propriꝰ distinctiui à communi natura entis subiunctũ est. Sed huiusmodi differentia non consistit in hoc quod entitas rei, puta panis, cõuertatur in entitatem alteriuscui, puta corporis Christi, panis vero proprium cõstituum per quod specie distinguitur ab altera re (puta corpore Christi) non conuertatur in alteram rem, puta corpus Christi, sed tollatur non conferendo ipsum in esse. Sed consistit huiusmodi differentia in hoc, quod dum tota res, quæ est panis, conuertitur in corpus Christi, formalis ratio naturę entis salvatur, formalis vero ratio propriꝰ constituti & distinctiui panis non saluatur. post conuersionem enim panis in corpus Christi, panis entitas conuersa entitas quędã est. panis vero conuertus panis non est. sic enim verificatur, quod sic cõuertio entitatis in entitatem, sublato eo, per quod distinguebatur. Perinde est enim ac si dictum fuisset, quod cõuertio fit per totius qui sem rei cõuersionem in totam rem alter um: sed inter rationes seu conditiones substantiales communes, vel proprias disparatas est, quia res cõuertas sic secundum communia quasi saluatur, quod iterum suscipit eorundẽ prædicationem. Hoc enim modo intelligitur sublatum id per quod distinguebatur, & totam rem conuerti in totam rem: ita quod nihil eius secundũ se remaneat, aut in nihilum decidat. Si

¶ Et si inferatur, q. si tota res totaliter cõuertitur in totã aliã rẽ, frustra Autor laborauit ad distinguendũ in rebus cõuertibilibus naturã entis, in qua conueniunt, à proprijs distinctiuis rerũ, &c. respõdetur non frustra, sed vtiliter Autorem laborasse ad reddẽdã rationẽ cõuertibilitatis totalis supernaturalis proportionaliter ad rationem cõuertionis substantialis naturalis. Dupliciter siquidẽ naturali conuersione inuẽta (scilicet, vel per modum generationis, sicut quum aër cõuertitur in nouum ignẽ: vel per modũ aggenerationis, sicut quã alimentũ cõuertitur in substantiã eius quod nutritur) cõmunis ratio vtrique cõuersionis est cõuenientia in materia & differẽtia in formis, quibus fiebat distinctio: & in ipsa conuertente materia vtrobique remanet, & forma rei quæ conuertitur nõ remanet. Vnde vt proportionaliter de totali cõuersione doctrina traderetur, posuit Autor in conuertibilibus huiusmodi naturã entis in qua cõuenirent, & constituiua specifica quibus distinguuntur. & tur sus posuit naturam in qua res, quæ cõuertitur, cõmunicat cũ altera, remanere in illa altera, nõ in seipsa: quia sic nõ cõuertitur in aliam tetam rem, sed in sibi simile. Et propterea dicitur saluari ratione formalem eius, & specificũ autẽ distinctiuũ ibi tacita conuerti quod nec in ne nec in suo simili remaneat, & propterea auferri dicitur & non saluari secundum suam rationem formalem.

¶ Duplex propterea necessitas doctrinæ huius fuit: altera vt conuersio supernaturalis proportionalis conuertionibus naturalibus fuit: monstrata: altera vt intellectus noster ex naturalibus conuersionibus, quas nouit, manu ducatur ad supernaturales: etsi non penetranda, saltem cogitanda, vt non impossibilia existimentur. Et hæc pro expositione literæ sunt dicta.

¶ Conferendo autem Autoris rationem de cõuertibilitate cuiusque creaturæ in quãcunque aliam, occurrunt Petrus de Pal. ambiguus, & Durandus obstans manifeste in q. 1. dist. 11. dupliciter scilicet soluendo rationem Autoris, & arguendo contra dictam positionem.

¶ Ratio igitur Autoris (scilicet, Agẽs virtutis infinitæ, q. habet actionẽ in totum ens, potest cõuertere, &c.) soluitur à Dur. dicente q. ex hoc nõ potest conuertere nisi cõmunicantia in materia, ratione cuius vnum potest dici manere in altero.

¶ Contra positionem autem arguit multipliciter. Primo, Conuersum manet in eo, in quod conuersum est: ergo non possunt inuicem conuerti nisi communicantia in materia. Antecedens probatur: quia per hoc differt conuersio ab annihilatione. Consequentia etiam probatur ex eo quod non manet in eo actiquia tunc non esset conuersum: ergo manet in eo in potentia non actiua, sed passiua. hæc autem est potentia materiæ.

¶ Secundo, Absurdum est angelum conuerti in lapidem, aut econtra, nisi dicere-tur illa absurditas ab antiquo reprobata, quod vna natura possit fieri alia, puta quod albedo possit fieri nigredo, quod implicat contradictionẽ in omnibus naturis contrarijs tue disparatis.

¶ Tertio, Si vnus angelus posset cõuerti in aliũ, sequeretur q. angelus posset desinere esse sine annihilatione: cõsequens est falsum, quia angelus non potest incipere esse nisi per creationẽ: igitur nec potest desinere esse nisi per annihilationẽ.

¶ Arguitur quarto autoritate Aug. 7. super Gen. dicẽtis, quod corpus posse mutari in spiritum aut naturam incorpoream, nec aliquos fensisse scio, nec fides habet.

¶ Quinto autoritate. Boẽt. in li. de dua. nat. & vna persona Christi, dicentis, Illa sola inter se transmutari possunt quæ habent vnius materiæ cõmunem substãtiã.

¶ Deinde idem Durandus in q. 3. arguit specialiter cõtra conuersionẽ materię in materiã, quã Autor in hac litera ponit. Arguit autem sic: Si materia cõuerteretur in materiã, cõuersio fieret per hoc quod materia desineret esse in se, & esset in suo simili, scilicet in materia alterius, in quam conuertẽs dicitur. Sed hoc non potest dici quia sic conuersio non differret ab annihilatione nam annihilata materia in aliquo nihilominus remanet similis materia in alio sine aliqua cõuersione. Et tuit⁹ sequeretur secũdũ hoc, q. nõ diceretur materia vnius magis conuerti in materiam alicui⁹ determinati, quam in materiam cuiuscunque alterius: quia quælibet est similis cuilibet.

¶ Demum arguit Durand. idem ibidem contra modum conuertionis in litera positum, scilicet quod totum cõuertitur in totum: dia quod materia in materiam, & forma in formam conuertuntur. Primo, quia ex hac positione sequitur substantiam panis verè annihilari. Et probatur sequela. primo: quia id quod prius fuit aliquid, & postea est nihil est verè annihilatum: sed secundum hunc conuersionis modum substantia panis ante confecrationem fuit aliquid, & post consecrationem est nihil: ergo substantia panis est verè annihilata. Maior patet ex ratione terminorum. Minor probatur: quia id quod non est aliquid in se vel in alio, est nihil. sed substantia panis post confecrationẽ nõ est aliquid in se (vt patet) nec in alio, scilicet corpore, Christi: quia nihil plus est in corpore Christi, quam ante. Secundo quia si in corruptione materia desineret esse, quemadmodum & forma, ita nõ esset corruptio, sed annihilatio sed in hoc modo conuersionis tam materia quam forma panis desinit esse: ergo est vera annihilatio. Tertio, Si remanente corpore Christi immutato, redirec eadem substantia panis, oporteret panem illum creari quia de nihilo fieret, quia non de substantia corporis Christi, nec de aliqua alia substantia fieret: ergo si præexistente corpore Christi & nihil de substantia panis in eo remanente panis desinat esse (vt in proposito ponitur) verè annihilaretur. Et probatur consequentia ex eo quod eodem modo se habet aliquid vt sit terminus ad quem annihilationis & terminus à quo creationis: ac per hoc sicut corpus Christi remanente pane per creationem non impedit veram creationẽ: ita idem Christi corpus desinente pane, ita quod nihil eius maneat in se aut Christi corpore, nõ impedit quin sit vera annihilatio. Vnde infert Duran. quod duobus existẽtibus modis conuertionis in præexistens (scilicet per modum quo alimentum conuertitur in id quod alitur: & per modum imaginatum nullis intelligibilẽ, scilicet quo totum conuertitur in totũ præexistẽs: modo superius exposito) nec vnus istorũ per Ecclesiam sit magis approbatus aut reprobatus quam alius, videtur probabiliter quod ille modus, qui est possibilis & intelligibilis, esset eligendus & tenendus.

¶ Ad horum euidentiam non oportet alia iacere fundamenta: quia si considerentur differentia inter aliquid esse seu remanere in alio, & id quod fuit aliquid esse illud aliud, elucescet solutio nodi. Imaginatur Durand. & male, oportere conuersum manere in eo, in quod est conuersum: sed secundum veritatem conuersum non manet in eo, in quod est conuersum: sed est ipsum, in quod est conuersum, & propterea panis non annihilatur, nec remanet in corpore Christi: sed id quod erat panis, est corpus Christi.

Vnde sigillatim respondendo, cõfutatur solutio ad rationem Autoris à Duran. alia ratio quoniam innititur huic falso fundamẽto. Conuersum oportet manere in eo, in quod conuertitur. Et in hoc quoque peccat primum argumentum contra positionem Autoris: nam hoc falsum assumit pro antecedẽte. Et ad probationem eius respondetur falsissimum esse, quod per hoc conuersio differat ab annihilatione: differt enim ab illa per hoc, quod id quod erat panis, est corpus Christi.

¶ Ad secundum dicitur, quod licet sit secundũ naturalẽ potentiã absurdũ, angelũ posse cõuerti in lapidẽ, aut econtra: ob est tamẽ absurdũ secundũ potentiã obediẽtiæ, ad diuinã omnipotentiam. Et licet optimẽ sit reprobatũ, albedinẽ fieri nigredinẽ, sicut etiã reprobatum est panẽ fieri corpus Christi, non tamen reprobatum est, albedinem posse per diuinã omnipotentiã conuerti in nigredinẽ: non enim implicat contradictionem: & similiter panis potest conuerti in corpus Christi.

¶ Ad tertium dicitur concedendo quod angelus possit desinere esse sine annihilatione per conuersionem in alium. Et quod obiicitur quum non potest incipere esse nisi per creationem, respondetur quod si ly potest attenditur secundum potentiam ordinariam, verum est, quia modus incipiendi per creationem est tantũ naturalis modus, quo incipit esse angelus: secus si respondetur de potentia absoluta: quã naturali modo perderet esse. Verum sicut supernaturaliter põt perdere esse per cõuersionẽ in aliã creaturã, nõ video quare supernaturaliter non possit incipere esse per cõuertionẽ alterius in ipsum nõ præexistẽtẽ, sed acquisitẽ esse. Et moueor ad hoc, quia facilius videtur cõuertere vnã creaturã in aliã nõ præexistentẽ & acquirentẽ esse, quã in eandẽ præexistentẽ. Vnde non admittitur vitimo assumptũ à Durand in hoc argumento, quod si admittendum putas, tanquã impertinens, nega sequelam ad præsentem difficultatem pertinentem.

¶ Ad quartum & quintum simul dicitur quod tam Augustinus quam Boẽt. De mutationibus naturalibus, & quæ de facto secundum fidem fiunt, loquuntur: nos autem loquimur secundum diuinæ omnipotentiæ amplitudinem.

¶ Ad obiecta deinde eiusdẽ cõtra conuersionẽ materiæ in materiã, respondetur communicando in vocabulis cũ Arguẽte, quod remanere in suo simili cõtingit dupliciter, vel per solã similis remansionẽ, vel per remãsionem similitudinis: q. est quod erat reliquũ. Et in consimili quidẽ de qua est sermo, materia cõuersa remanet in suo simili secũdo modo: quia materia corporis Christi, q. erat materia panis: Arguens vero accipit remanere in suo simili primo modo, secundũ quem procedere consequẽtias, & non secundum alterum modum clare patet.

¶ Ad obiecta demũ eiusdem Duran. in q. 3 cõtra modũ cõuersionis iam declaratę negatur seque la annihilationis. Et ad primã probationẽ dicitur quod plꝰ requiritur ad veritatẽ maioris, scilicet quod id quod fuit res illa, postea fit nihil. Quod in proposito est falsum: quia licet panis ante confecrationẽ fuerit aliquid, & post cõsecrationem non sit aliquid, quia non est: quod tamẽ erat panis ante cõsecrationẽ, est post cõsecrationem aliquid, scilicet corpus Christi. Vel potes distinguere, maiorem dupliciter posse intelligi, scilicet cũ præcisione vel sine præcisione: sine præcisione quidẽ de qua est sermo, materia cõuersa remanet in suo simili secũdo modo: quia materia corporis Christi, q. erat materia panis: Arguens vero accipit remanere in suo simili primo modo, secundũ quem procedere consequẽtias, & non secundum alterum modum clare patet.

¶ Ad obiecta demũ eiusdẽ cõtra conuersionẽ materiæ in materiã, respondetur communicando in vocabulis cũ Arguẽte, quod remanere in suo simili cõtingit dupliciter, vel per solã similis remansionẽ, vel per remãsionem similitudinis: q. est quod erat reliquũ. Et in consimili

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Ad hoc dicitur, quod quia corpus Christi vnū & idem est quod cōsimilibet sub hostia, & quod est secundum se, eadem est sententia de istantia te corporis Christi in te rum natura & in sacramento non enim oportet magis sentire identitatem corporis Christi in sacramento, quam in rerū natura. Si properea dicitur, ad assumpta cōditionalem quod in primo contenta fuisset in illo indiuo eadem ratione identitate numerali, scilicet hypostatis, esse actualis existentiæ, & materiæ: & fuisset non eadem formaliter, sicut in rerum natura corpus Christi in illo indiuo existeret eadem numero hypostasis, existentia & materia, non autem forma: quia forma cadaueris genita in morte Christi dabatur esse corporeū.

D.751. Tex.16.

Et hoc est philosophiæ consentaneum, imo necessarium quia corruptio vnius est generatio alterius. Nec mirū exercitatis in philosophia absurdum videatur ponere formam cadaueris in corpore Christi fuisse: nec absurdum eis videri debet, q oculi Christi mortui non erant oculi nisi æquiuoce: & sic de aliis membris similib⁹. Non dedecet siquidem hæc Saluatorem nostrū apud penetrantes quod dignius est etiam mori: & vsque ad resurrectionem suam pœnalitatibus finem nō imponere. vt separatio animę à corpore euidenter teſtatur, durans vsque ad dictam resurrectionem.

¶ Et si cōtra hāc responsionē obiiciatur ex eodem Scoto in 3 q dist. 10 quod sequeretur sub hostia seruata illo triduo nouū esse corpus Christi, quia non cōtenta fuisset sub hostia materia solaquoniam materia continetur sub sacramēto, vt pars totius: hoc est corporis, materia autem sola non est pars corporis nec materia cum anima (Christi quia cum separata ab illa, nec materia sub nouā forma: quia sequeretur duo contraria, scilicet quod materia haberet simul nouā formam, & non haberet illam nam in esse naturæ haberet illam, & in sacramento non haberet illam. Respondendum est, quod fuisset in illo triduo materia cum forma nouā sub sacramento: ita quod quia secundum veritatem præsupposita vnitate formę in cōposito corpus Christi in illo triduo constituebatur per nouā formam ideo in sacramento cōtinebatur corpus per nouā formam constitutum. Et si instetur, quod in illam formam nunquam facta est consecratio, respōdetur quod sufficit fuisse facta consecratio ad formam nouam, quia ex parte subiecti quod quandoque successiue præparatur ad susceptionē formę: & ideo aqua successiue calefit. Quando vero ipsum subiectum est in vltima dispositione ad formam, subito recipit ipsam: sicut diaphanum subito illuminatur. Tertio modo ex parte agentis, quod est infinitæ virtutis. Vnde statim potest materiam ad formam disponere: sicut dicitur Mar. 7. quod cum Christus dixisset, Ephetha quod est adaperire, statim apertæ sunt aures hominis, & solutum est vinculum linguæ eius. Et his tribus rationibus hæc conuersio est instantanea. Primo quidem, quia substantia corporis Christi, ad quam terminatur ista

D.376.

cōuersio, non suscipit magis neque minus. Secundo, quia in hac conuersione non est aliquod subiectum, quod successiue præparetur. tertio, quia agitur Dei virtute infinita.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod quidam non simpliciter concedunt, quod inter quælibet duo instantia sit tēpus medium. Dicunt enim quod hoc habet locum in duobus instantibus, quæ referūtur ad eundem motum, non autem in duobus instantibus, quæ referuntur ad diuersa. vnde inter instans quod mensurat finem quietis, & aliud instans quod mensurat principium motus, non est tempus medium. Sed in hoc decipiuntur: quia vnitas temporis & instantis, vel etiam pluralitas eorum, non accipitur secundum quoslibet motus, sed secundum primum motum cæli, qui est mensura omnis motus & quietis. Et ideo alij hoc cōcedunt in tempore, quod mensurat motum dependentem ex motu cæli. Sunt autem quidam motus, ex motu cæli non dependentes, nec ab eo mensurati: sicut in Prima parte dictum est de motibus angelorum. vnde inter duo instantia illis motibus respōdentia, non est tempus medium. Sed hoc non habet locum in proposito: quia quanuis ista conuersio secundū se non habeat ordinem ad motum cæli, cōsequitur tamen prolationem verborum, quam necesse est motu cæli mensurari. Et

D.742.

ideo necesse est inter quælibet duo instantia circa istam conuersionem signata, esse tempus medium. Quidā ergo dicunt, quod instans, in quo vltimo est panis, & instans in quo primo est corpus Christi, sunt quidem duo per comparationem ad mensurationem, sed sunt vnum per comparationem ad tempus mēsurans: sicut cum duæ lineæ se cōtingunt, sunt duo puncta ex parte duarum linearum, vnum autē punctum ex parte loci continentis. Sed hoc non est simile: quia instans & tempus, particularibus motibus non est mensura intrinseca, sicut linea & punctus corporibus, sed solum extrinseca, sicut corporibus locus. Vnde alij dicunt, quod est idem instans re, sed aliud ratione. Sed secūdum hoc sequeretur, quod realiter opposita essent simul: nam diuersa rationis non variat aliquid ex parte rei. Et ideo dicendum est, quod hæc conuersio (sicut dictum est) perficitur per verba Christi, quæ à sacerdote proferuntur: ita quod vltimum instans prolationis verborum, est primum instans, in quo est in sacramento corpus Christi: in toto autem tempore præcedente est ibi substātia panis, cuius temporis non est accipere aliquod instans, proximo præcedens vltimum: quia tempus non componitur ex instantibus consequenter se habentibus, vt probatur 6. Physic. Et ideo est quidem dare primum instans, in quo est corpus Christi: non est autem dare vltimum instās, in quo sit substantia panis, sed est dare vltimum tempus. Et idem est in mutationibus naturalibus, vt patet per Philosophum in 8. Physic.

¶ Ad secundum dicendum, quod in mutationibus instantaneis simul est fieri & factum esse: sicut simul est illuminari & illuminatum esse. Dicitur enim in talibus factum esse, secundum quod iam est: fieri autem, secundum quod ante non fuit.

¶ Ad tertium dicendum, quod ista cōuersio (sicut dictum est) fit in vltimo instanti prolationis verborum: tunc enim completur verborum significatio, quæ est efficax in sacramētorum formis. Et ideo non sequitur quod ista conuersio sit successiua.

ARTICVLVS VIII.

¶ Vtrum hæc sit falsa, Ex pane fit corpus Christi.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quod hæc sit falsa, Ex pane fit corpus Christi. Omne enim id ex quo fit aliquid, est id quod fit illud, sed non cōuertitur: dicimus enim quod ex albo fit nigrum, & quod album fit nigrum: & licet dicamus quod homo fiat niger, nō tamen dicimus quod ex homine fiat nigrum, vt patet in 1. Physi. Si ergo verum est, quod ex pane fiat corpus Christi, verum erit dicere, quod panis fit corpus Christi. Quod videtur esse falsum: quia panis non est subiectum factionis, sed magis est terminus. Ergo nō vere dicitur, quod ex pane fiat corpus Christi.

2 ¶ Præterea, Fieri terminatur ad esse vel ad factum esse. Sed hæc nunquam est vera, Panis est corpus Christi, vel, Panis est factus corpus Christi, vel etiam, Panis erit corpus Christi. Ergo videtur quod nec etiam hæc sit vera, Ex pane fit corpus Christi.

3 ¶ Præterea, Omne id, ex quo fit aliquid, conuertitur in id quod fit ex eo. Sed hæc videtur esse falsa. Panis conuertitur in corpus Christi: quia hæc conuersio videtur esse miraculosior, quam creatio mundi, in qua tamen non dicitur, quod non ens conuertitur in ens. Ergo videtur quod etiam hæc sit vera, Ex pane fit corpus Christi.

4 ¶ Præterea, Illud ex quo fit aliquid, potest esse illud. Sed hęc est falsa, Panis potest esse corpus Christi. Ergo & hæc est falsa, ex pane fit corpus Christi.

¶ SED CONTRA est, quod Ambr. dicit in lib. de Sacramentis, Vbi accedit consecratio, de pane fit corpus Christi. li. 4. c. 4.

¶ RESPONDEO dicendum, quod hæc conuersio panis in corpus Christi, quantum ad aliquid, conuenit cum creatione, & cum transmutatione naturali: & quantum ad aliquid, differt ab vtroque. Est enim cōmune his tribus ordo terminorum, scilicet vt post hoc sit hoc (in creatione enim est, esse post non esse: in hoc sacramento, corpus Christi post substantiam panis, in transmutatione naturali album post nigrū vel ignis post aērem) & quod prædicti termini non sint simul. Conuenit autē conuersio, de qua nunc loquimur, cum creatione: quia in neutra earum est aliquod commune subiectum vtrique extremorum, cuius contrarium apparet in omni trāsmutatione naturali. Conuenit vero hæc conuersio cum transmutatione naturali in duobus, licet non similiter. primo quidem, quia in vtraque vnum extremorum transit in aliud (sicut panis in corpus Christi, & aēr in ignem) non autem non ens conuertitur in ens. Aliter tamen hoc accidit vtrobique: nam in hoc sacramento tota substantia panis transit in totum corpus Christi, sed in transmutatione naturali materia vnius suscipit formam alterius, priori forma deposita. Secundo cōueniunt in hoc, quod vtrobique remanet aliquid idem, quod non accidit in creatione. Differenter tamen: nam in trāsmutatione naturali remanet eadem materia vel subiectum, in hoc autem sacramento remanent eadem accidentia. Et ex his potest accipi qualiter differenter in talibus loqui debeamus. Quia enim in nullo prædictorum trium extrema sunt simul, ideo in nullo eorum potest vnum extremum de alio prædicari per verbum substantiuum præsentis temporis: non enim dicimus, non ens est ens, vel panis est corpus Christi, vel aēr est ignis, vel album est nigrum. Propter ordinem vero extremorū possumus vti in omnibus hac præpositione Ex, quæ ordinem designat: possumus enim vere & proprie dicere, quod ex nō ente fit ens, & ex pane corpus Christi, & ex aēre ignis, vel ex albo nigrum. Quia vero in creatione vnum extremorum nō transit in alterum, non possumus in creatione vti verbo Cōuersionis: vt dicamus, quod non ens conuertitur in ens. Quo tamē verbo vti possumus, in hoc sacramēto, sicut & in transmutatione naturali. Sed quia in hoc sacramēto tota substantia in totam substantiam mutatur: propter hoc hæc conuersio proprie transubstantiatio vocatur. Rursus, quia huius conuersionis non est accipere aliquod subiectum, ea quę verificantur in conuersione naturali ratione subiecti, non sunt concedenda in hac conuersione. Et primo quidem manifestum est, quod potētia ad oppositum, consequitur subiectum: ratione cuius dicimus, quod album potest esse nigrum, & aēr potest esse ignis: licet hęc non sit ita propria, sicut prima. Nam subiectum albi (in quo est potentia ad nigredinem) est tota substantia albi, non enim albedo est pars eius: subiectum autem formæ aēris est pars eius. vnde cum dicitur, aēr potest esse ignis, verificatur ratione partis per synecdochem. Sed in hac conuersione, & similiter in creatione, quia nullum est subiectum, non dicitur quod vnum extremum possit esse aliud, sicut quod non ens possit esse ens, vel quod panis possit esse corpus Christi. Et eadem ratione non potest proprie dici, quod de non ente fiat ens, vel quod de pane fiat corpus Christi: quia hæc prępositio De, designat causam consubstantialem, quæ quidem consubstantialitas extremorum in transmutationibus naturalibus attenditur penes cōuenientiam in subiecto. Et simili ratione non conceditur quod panis erit corpus Christi vel quod fiat corpus Christi, sicut neque conceditur in

Infra q 77. ar. 1. & 6 cor. Et 4 dist. 11 q 2. ar. 1 q 3. Et dist 12. q. 1. ar 1 q. 3. cor. Et quo. 9. ar tic 5 ad 3. Et 1. Cor. 11 li. 4. fin.

Art præc.

Tex. 4. & 6.

Art. 1. & 4. huius q.

¶ Vtrum facta consecratione, remaneat in hoc sacramento forma substantialis panis.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod facta consecratione, remaneat in hoc sacramento forma substantialis panis. Dictum est enim, quod facta consecratione, remanent accidentia. Sed eum panis sit quoddam artificiale: erit forma eius est accidens. Ergo remanet facta consecratione.

2 ¶ Præterea, Forma corporis Christi est anima: dicitur enim in 2. de Anima, quod anima est actus corporis Physici, potentia vitam habentis. Sed non potest dici quod forma substantialis panis conuertatur in animam. Ergo videtur quod remaneat facta consecratione.

3 ¶ Præterea, Propria operatio rei sequitur formam substātialē eius. Sed illud quod remanet in hoc sacramento, nutrit, & omnē operationem facit, quam faceret panis existens. Ergo forma substantialis panis remanet in hoc sacramento facta consecratione.

¶ SED CONTRA, Forma substantialis panis est de substantia panis. Sed substantia panis conuertitur in corpus Christi: sicut dictum est. Ergo forma substantialis panis non manet.

¶ RESPONDEO dicendum, quod quidam posuerunt, quod facta consecratione non solum remanent accidentia panis, sed etiam forma substātialis eius. Sed hoc esse non potest. Primo quidem: quia si forma substantialis panis remaneret, nihil de pane cōverteretur in corpus Christi, nisi sola materia. Et ita sequeretur quod nō conuerteretur in corpus Christi totum, sed in eius materiam. quod repugnat formæ sacramenti, qua dicitur, hoc est corpus meum. Secundo, quia si forma substantialis panis remaneret, aut remaneret in materia, aut à materia separata. Primum autem esse non potest: quia si remaneret in materia panis, tunc tota substantia panis remaneret: quod est contra prædicta. In alia autem materia remanere non posset: quia propria forma non est nisi in propria materia. Si autem remaneret à materia separata, iam esset forma intelligibilis actu, & etiam intelligens: nam omnes formæ à materia separatæ, sunt tales. Tertio esset inconueniens huic sacramento. Nam accidentia panis in hoc sacramento remanēt, vt sub eis videatur corpus Christi: non autem sub propria specie, sicut supra dictum est. Et ideo dicendum est, quod forma substantialis panis non remanet.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod nihil prohibet arte fieri aliquid, cuius forma non est accidens, sed forma substantialis: sicut arte possunt produci ranæ & serpentes: talem enim formam non producit ars virtute propria, sed virtute naturalium principiorum. Et hoc modo producit formam substantialem panis virtute ignis decoquentis materiam ex farina & aqua confectam.

¶ Ad secundum dicēdum, quod anima est forma corporis, dans ei totum ordinē esse perfecti, scilicet esse & esse corporeum, & esse animarum: & sic de aliis. Conuertitur igitur forma panis in formā corporis Christi: secundum quod dat esse corporeū, non autem secundum quod dat esse animatum tali anima.

¶ Ad tertium dicendum, quod operationum panis, quædam consequuntur ipsum ratione accidentium, sicut immutare sensum. Et tales operationes inueniuntur in speciebus panis post consecrationem, propter ipsa accidentia, quæ remanent. Quædā autem operationes consequuntur panem, vel ratione materiæ, sicut quod conuertatur in aliquid: vel ratione formæ substantialis, sicut est operatio cōsequens speciem eius, puta quod confirmat cor hominis. Et tales operationes inueniuntur in hoc sacramento: non propter formam vel materiam quæ remanent, sed quia miraculose cōferuntur ipsis accidentibus: vt infra dicetur.

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrum ista conuersio fiat in instanti.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quod ista cōuersio non fiat in instanti, sed sit successiua. In hac enim conversione prius est substātia panis, & postea substātia corporis Christi. Non ergo vtrunque est in eodem instanti, sed in duobus instantibus. Sed inter quælibet duo instantia est tempus medium. Ergo oportet quod hæc conuersio fiat secundum successionē temporis, quod est inter vltimum instans, quo est ibi panis: & primum instans, quo est ibi corpus Christi.

2 ¶ Præterea, In omni conuersione est fieri & factum esse. Sed hæc duo non sunt simul: quia quod fit, non est: quod autem factum est, iam est. Ergo in hac conuersione est prius & posterius, & ita oportet quod non sit instantanea sed successiua.

3 ¶ Præterea, Ambr. dicit in lib. de Sacr. quod istud sacramentum, Christi sermone conficitur. Sed sermo Christi successiue profertur. Ergo hæc conuersio fit successiue.

¶ SED CONTRA est, quod hæc conuersio perficitur vir tute infinita, cuius est subito operari.

¶ RESPONDEO dicendum, quod aliqua mutatio est instantanea triplici ratione. Vno quidem modo ex parte formę, quæ est terminus mutationis. Si enim sit aliqua forma, quæ recipiat magis & minus, successiue acquiritur subiecto: sicut sanitas. Et ideo quia forma substātialis non recipit magis & minus, inde est quod subito fit eius introductio in materia. Alio modo ex parte

quæstionēlia corpus Christi remanēs semper idē numero, per quancunque formam constituatur: quia semper remanet non solum eadem materia, sed eadē hypostasis: & quod plus est, idē esse, nam nouā formā nō dedit nouum esse, sicut nec constituit nouam hypostasim. Et ista licet sint mirabilia, sunt tamē vera sin gulariter in Christo, & propterea corpus Christi in tri duo propter diuersitatem formæ non nisi secundum quid efficitur aliud: simpliciter enim, & absolute loquēdo, manet, & est semper idē numero. Videtur tamē, quod noua illa forma, sicut adueniat, ita etiam ad corpus Christi, in supplementum separatę ad tempus proprię animę, ita potius concomitaretur quam ex vi sacramēti nouam illa forma contenta fuisset sub seruata tunc hostia.

D.378.

¶ Ad secundum dicitur, cōcedendo quod terminus cōuersionis est quid realę vt realę & propter ea negatur anima dantem esse corporeum, vt hoc esse rationē aut minimam aliquam diuisionem. realitatis tollat. Licet enim distinctio ipsius datis esse corporeū à seipsa dante esse animatum, sit ratio seu rationis ens ipsa tamen tam datis esse corporeū vt sic, quam datis esse animatum est realis vel realis, quam si distingueretur à seipsa realiter: distinctio enim vel indistinctio huiusmodi pertinentes se habent ad realitatē ipsius datis hoc & datis illud.

¶ Et tu nouisti scito, nō referre ad fidei doctrinā sed ad philosophicas opiniones, sic vel aliter sentire de identitate formali corporis Christi in triduo: tenētes enim vnam tantum formā substantialem in corpore Christi in toto quorum numero est Auctoris consequentia dicunt nec. Opinantes autem esse plures formas substantiales in corpore, aliter dicerent.

Supra q. 76. art. 2. & 3. cor. Et 4. dist. 11. q. 1. art. 2. cor. & art. 3. q. 2. per tot. Et 4 cont. cap. 63.

Solutio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis septuagesimæsexta Articulum primum.

IN titulo primi artic. ly totus Christus, importat eius diuinitatem & humanitatem, animam & corpus, partésque corporis omnes.

¶ In corpore eiusdem art. dubium occurrit ex Duran. in 4. sent. dist. 10. q. 2. contra hãc propositionem communem arguenté, scilicet, Si aliqua duo sunt realiter coniuncta, vbicũque est vnum realiter, oportet & reliquum esse. Soluit enim primo eam, dicens esse verã de existentia in loco localiter: non autem de existentia in loco alicubi per habitudinem præsentię: qualiter contingit in ppõsito. Et ratio est: quia duorũ realiter coniunctorum potest alterũ habitudinem habere præsentię ad aliquid, & reliquum non habere illã. Affert deinde instantiam: quia corpori Christi coniuncti realiter est de facto esse in cælo: & tamen illud esse in cælo non est sub hoc sacramento etiam concomitanter.

¶ Ad hoc dicitur, quod aliud est, loqui de habitudine in communi, & aliud est loqui de habitudine tali, puta contenti ad cõtinẽs: scilicet enim duorum cõiunctorum realiter vnum possit habere habitudinẽ ad aliquid & reliquum nõ: tamen non potest vnum eorum habere habitudinem contenti ad continens, & reliquum non. cp. Et quia de tali habitudine est præsens sermo, (quonã credimus Christum veraciter contineri sub specie panis) ideo solida stat communis propositio assumpta in litera, & vera nõ solum de existentia alicubi localiter: sed etiam de existentia reali sacramentaliter: quam significamus per cõtineri sub sacramento.

¶ Ad instantiam autem dicitur, quod ppositio dicta ab omnibus intelligit de his quæ insunt Christo absolute, & nõ per respectum ad extrinsecum, de quorum numero est esse in loco. Et hanc limitationẽ subintellectam explicat inferius autor in artic. 5. ad tertium.

¶ In eodẽ art. in responsione ad tertium, nota nouitie noiem terminos, scilicet, per modũ substantię, per modum quantitatis. Et aduerte pro hoc loco & pro art. 3. & 4. speciliter, ne oporteat idẽ sæpius repetere, tria haberi in litera ab Autore de istis modis. Primum attribuitur modo substantiæ quod propria totalitas subsũ tiæ continetur indifferenter in parua vel in magna quantitate, & per hoc intelligę quoque suum oppositum, scilicet quod modo quantitatis attribuitur, quod totalitas quantitatiua non continetur indifferenter in parua vel in magna quantitate: sed præcise in æquali. Secundum, quod explicatur in art. 5. est, quod modo substantiæ attribuitur, quod natura substantiæ tota est sub qualibet parte dimensionum sub quibus continetur, & per oppositum intellige attribui modo quantitatis, quod tota quantitas non est sub qualibet parte dimensionũ loci sub quibus continetur. Tertium explicatium vtriusque, quod in art. 4. ad primum ponitur, est quod modo substantiæ attribuitur, quod eius natura est tota in toto & tota in qualibet parte: & per oppositum modo quantitatis attribuitur, vt sit tota in toto loco: & singulæ partes in singulis partibus.

¶ In quibus omnibus esto semper cautus, quum de tota substantia aut tota natura sermo est: quoniam non de totalitate partium quantitatiuarum, sed partium essentialium loquimur. Et perinde est dicere, tota substantia, ac si diceretur integra species substantiæ, integritas enim speciei vocatur propria totalitas substantiæ: non quia in sola substantia inuenitur, quum inueniatur etiam in accidentibus integritas specifica, sed quia primo inuenitur in substãtia, & directe distinguitur contra totalitatem quantitatiuam: ita quod oppositæ conditiones vtriusque, vtraque nobis manifestantur. Est igitur sensus primę differentiæ in litera attributæ his modis, scilicet per modum quantitatis & per modum substãtię, quod integritas specifica substãtiæ potest contineri in magna & in parua quãtitate (vt patet in homogeneis & heterogeneis in litera) totum autem quantitatiũ vt sic non nisi sub æquali primo continetur: oportet enim locum & locatum æquari. Et similiter sensus tam secundæ quam tertiæ differentiæ est, q integritas specifica substantię est tota, id est secundum suam integritatem in toto quantitatis parte. Sed est hic dubitationis locus: quonã euidẽter constat in substantiis heterogeneis nõ esse has conditiones verãs, sed in homogeneis tantum. licet enim integritas naturæ ignis, aëris, panis, & cuiuscunque alterius homogenei sit tota, id est secundum suam integritatem specificam sub tota quantitate sua, & similiter sub qualibet eius parte (quæ libet enim pars ignis est ignis, & quælibet pars panis est panis, &c.) integritas tamen naturæ humanæ est ita secundum suam integritatem & in toto quod non est secundum suam integritatem in qualibet partes vnde non quælibet pars hominis est homo. Et propterea videtur, quod ista duæ differentiæ nõ sint substantiæ: sed substantiæ talis, hoc est homogeneæ & incaute loquũtur videtur Autor seu falsę, attribuendo hoc modo substantiæ absolute. Ad hoc dicitur, fere monem Autoris esse formalem de substantia & substantiæ modo absolute, vt patet ex eo quod sue substãtia sit simpliciter sue ex materia & forma composita, sempersecifica integritas substãtię saluatur in tota quantitate, & in qualibet ei⁹ parte: & de simplici quidem liquet. Decõposita vero ex materia & forma manifestatur ex eo quod nõ respõdet forma vni parti quãtitatiuę & materia alteri parti quãtitatiuæ. Nec ex ratione cõpositi ex materia & forma aliquid inuenitur obstare quin integritas saluetur in toto, & similiter sub qualibet parte (quæ libet enim pars ignis est ignis, & quælibet pars panis est panis, &c.) integritas tamen naturæ humanæ: est ita secundum suam integritatem & in toto quod non est secundum suam integritatem in qualibet partes vnde non quælibet pars hominis est homo. Et propterea videtur, quod istæ duæ differentiæ nõ sint substantiæ: sed substantiæ talis, hoc est homogeneæ & incaute loquũtur videtur Autor seu falsę, attribuendo hoc modo substantiæ absolute. Ad hoc dicitur, fere monem Autoris esse formalem de substantia & substantiæ modo absolute, vt patet ex eo quod sue substãtia sit simpliciter sue ex materia & forma composita, sempersecifica integritas substãtię saluatur in tota quantitate, & in qualibet ei⁹ parte: & de simplici quidem liquet. Decõposita vero ex materia & forma manifestatur ex eo quod nõ respõdet forma vni parti quãtitatiuę & materia alteri parti quãtitatiuæ. Nec ex ratione cõpositi ex materia & forma aliquid inuenitur obstare quin integritas saluetur in toto, & similiter sub qualibet eius parte (quæ libet enim pars ignis est ignis, & quælibet pars panis est panis, &c.) integritas tamen naturæ humanæ: est ita secundum suam integritatem & in toto quod non est secundum suam integritatem in qualibet partes vnde non quælibet pars hominis est homo. Et propterea videtur, quod istæ duæ differentiæ nõ sint substantiæ: sed substantiæ talis, hoc est homogeneæ & incaute loquũtur videtur Autor seu falsę, attribuendo hoc modo substantiæ absolute. Ad hoc dicitur, fere monem Autoris esse formalem de substantia & substantiæ modo absolute, vt patet ex eo quod sue substãtia sit simpliciter sue ex materia & forma composita, sempersecifica integritas substãtię saluatur in tota quantitate, & in qualibet ei⁹ parte: & de simplici quidem liquet. Decõposita vero ex materia & forma manifestatur ex eo quod nõ respõdet forma vni parti quãtitatiuę & materia alteri parti quãtitatiuæ. Nec ex ratione cõpositi ex materia & forma aliquid inuenitur obstare

Inf. q. 77. art. 1. ad 3. Et 4. dist. 10. artic. 2. Et quæst. 7. artic. 3. ad 10. 6. lect. 6. princ. 9. 75. ar. 4. 9. 74. ar. 1.

QVÆSTIO SEPTVAGESIMAsexta, De modo quo Christus est in hoc Sacramento, in octo articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de modo, quo Christus existit in hoc sacramento.

¶ Et circa hoc quærũtur octo.

¶ Primo, vtrum totus Christus sit sub hoc sacramento.

¶ Secundo, vtrum totus Christus sit sub vtraque specie sacramenti.

¶ Tertio, vtrum totus Christus sit sub qualibet parte specierum.

¶ Quarto, vtrum dimẽsiones corporis Christi totæ, sint in hoc sacramento.

¶ Quinto, vtrum corpus Christi sit in hoc sacramento localiter.

¶ Sexto, vtrum corpus Christi moueatur ad motũ hostiæ, vel calicis post consecrationẽ.

¶ Septimo, vtrum corpus Christi, prout est in hoc sacramento, possit videri ab aliquo oculo saltem glorificato.

¶ Octauo, vtrum verum corpus Christi remaneat in hoc sacramento, quando miraculose apparet sub specie pueri vel carnis.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum totus Christus contineatur sub hoc sacramento.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod non totus Christus cõtineatur sub hoc sacramento. Christus enim incipit esse in hoc sacramẽto per conuersionem panis & vini: sicut dictũ est. Sed manifestum est, quod panis & vinum non possunt conuerti, neque in diuinitatẽ Christi, neque in eius animam. Cum ergo Christus existat ex tribus substantiis, scilicet diuinitate, anima & corpore (vt supra habitũ est) videtur quod totus Christus non sit sub hoc sacramento.

2 ¶ Præterea, Christus est in hoc sacramento secundum quod competit refectioni fidelium, quæ in cibo & potu consistit: sicut supra dictum est. Sed Dominus dicit Ioã. 6. Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus. Ergo solum caro & sanguis Christi continentur in hoc sacramẽto. Sunt autem multæ aliæ partes corporis Christi puta nerui, ossa, & alia huiusmodi. Non ergo totus Christus continetur sub hoc sacramento.

3 ¶ Præterea, Corpus maioris quantitatis, non potest totum contineri sub minoris quantitatis mensura. Sed mensura panis & vini consecrati, est multo minor quam propria mensura corporis Christi. Non potest ergo esse quod totus Christus sub hoc sacramento contineatur.

¶ SED CONTRA est quod Ambr. dicit in lib. de Offic. in illo sacramẽto Christus est.

¶ RESPONDEO dicendum, quod omnino necesse est confiteri secundum fidem catholicam, quod totus Christus sit in hoc sacramẽto. Sciendũ tamẽ, quod aliquid Christi est in hoc sacramẽto dupliciter. Vno modo quasi ex vi sacramenti, alio modo ex naturali cõcomitantia. Ex vi quidẽ sacramenti est sub speciebus huius sacramenti id in quod directe cõuertitur substantia panis & vini præexistens: prout significatur per verba formæ, quæ sunt effectiua in hoc sacramento: sicut & in cæteris, puta cum dicitur, Hoc est corpus meum, vel, hic est sanguis meus. Ex naturali autẽ concomitãtia est in hoc sacramento illud, quod realiter est coniunctũ ei, in quod prędicta conuersio termi natur. Si enim aliqua duo sunt realiter coniuncta vbicũque est vnum realiter, oportet & aliud esse. Sola enim operatione animæ discernuntur quæ realiter sunt coniuncta.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quod quia cõuersio panis & vini non terminatur ad diuinitatẽ vel animam Christi, cõsequẽs est quod diuinitas vel anima Christi nõ sit in hoc sacramento ex vi sacramenti, sed ex reali concomitantia. Quia enim diuinitas corpus assumptum nũquam deposuit: vbicũque est corpus Christi, necesse est & eius diuinitatẽ esse: & ideo in hoc sacramẽto necesse est esse diuinitatem Christi, concomitantem eius corpus. Vnde in Symb. Ephes. legitur, Participes efficimur corporis & sanguinis Christi, non vt communem carnem percipientes, nec viri sanctificati & verbo cõuncti secundum dignitatis veritatem, sed vere viuificatricem, & ipsius Verbi propriam factam. Anima vero realiter separata fuit à corpore, vt supra dictum est. Et ideo si in illo triduo mortis fuisset hoc sacramentum celebratum, non fuisset ibi anima Christi, nec ex vi sacramenti, nec ex reali concomitãtia. Sed quia Christus resurgẽs ex mortuis, iam non moritur (vt dicitur Roma. 6.) anima eius semper est realiter corpori eius vnita. Et ideo in hoc sacramẽto corpus quidem Christi est ex vi sacramenti, anima autem Christi ex reali concomitantia.

Lib. de iis qui mysteriis initiã tur. cap. 9.

Art. 5.

In corp.

9. 77.

totalitatem substantiæ, hoc est integritatẽ naturæ: ita quod dicere quod substantia est indiuisibilis, est dicere quod integritas specifica substãtię non diuiditur secundum diuisionem dimensionum seu partiũ quantitatiuarũ: quia non respõdet vni parti specificæ naturæ vni parti quãtitatiuę & altera alteri: sed integritas naturæ ita est sub totis dimensionibus, quod etiã integra natura est sub qualibet parte dimensionum. Est ergo substantia per modum substãtię, id est indiuisibiliter secundum integritatem naturę sub dimẽsionibus: & cũ hoc stat, q exiẽdatur sub dimensionibus: quoniam huiusmodi extensio nõ tollit indiuisibilitatem integritatis naturæ: sed ponit solam diuisionẽ quantitatiuam ex eo q, afficit illã sola vt subiectũ quam etiam non ponerent in illa substantia existẽte sub ipsa, si non afficeret illã. Et propter ea Corpus Christi succedẽs substãtiæ panis quãtum ad subesse dimensionibus remanentibus, & non quantum ad affici dimensionibus illis, non extenditur ad existẽdum dimensiones sicut extenditur per illas substantia panis ex hoc quod afficiebatur illis vt subiectum ipsarum.

¶ Cõclude ergo & tene, quod substantia per modum substãtię existere in aliquo, est substantiã indiuisibiliter esse in illo. Et non dico substantiam esse indiuisibilem, sed substantiam esse indiuisibiliter in illo: hoc est, substantiã se habere ad illud indiuisibiliter: & non quantitatiue seu diuisibiliter: hoc est coextẽse, sicut quantitas locati coexiẽditur quãtitati loci.

In Epilo. ad Nicho mach.

¶ Super Quæstionis septuagesimæsextæ Articulum secundum.

IN 2. art. circa id quod in calce corporis dicitur, sicut erat in eis vestibus chimæra potẽ⁹ quã dubitastis ex Scot. in dist. 10. q. 4. 4. sent. occurrit. teneãt quod nõ sequitur simpliciter nec ssario, si corpus Christi habet partes, & proprietates suas sub modo sacramentali, quod habeat eas sub existentia naturali, & intrãrum procedit, q. ponit quod ante incarnationem verbi Dei potuit ita vere Eucharistia fuisse sicut & nunc: & hoc tam quãtum ad significationẽ, quam quãtum ad rem signatam & contentam. Et tunc sic, si corpus Christi annihilaretur secundum suum esse naturale, Eucharistia tamen vere posset manere etiã quãtum ad rem contentã: si tamen corpus Christi corrumperetur corruptione naturali (puta quia forma corporeitatis separaretur à materia prima) non remaneret Eucharistia quo ad rem contentã. Et fundamentum Scoti est, quando existentia alicui est indifferens ad duos modos, potest simpliciter haberi sub vno modo sic, quod non sub alio: sed existentia corporis Christi simpliciter seu realiter indifferens est ad istos duos modos scilicet naturalem & sacramentalem: ergo potest haberi sub vno sine altero. Et si dicatur, inquit Scot, quod maior propositio intelligitur, quando neuter modus dependet ab altero, modus autẽ sacramentalis dependet à naturali, contra existẽtia sub modo naturali, non est de essentia existẽtię sub modo sacramentali, nec est eius causa: tertio ista non dependet ab illa. Prima pars huius antecedentis patet: quia res Eucharistiæ non habet ibi modũ existendi naturalẽ, sed extensiuum: habeat autem si esset de essentia illius existentię quia omne habens aliquid, habet illud quod est de essentia eius. Secunda pars probatur: quia Deus est causa immediata illius existẽtię, scilicet corporis Christi in sacramento. Præterea, Eucharistia non dependet à modo naturali vt à sacramento vel re sacramenti, quod vltimo probatur: quia res sacramenti est existentia sub alio modo disparato, id est sacramentali. Præterea, Deus potest sine quocunque causato extrinseco alicui illud causare, sed existẽtia modo naturali non est intrinseca Eucharistiæ: ergo, &c. Et si dicas, quod maior est vera de absolutis & non de respectu, quia respectus sine fundamento & termino fieri nequit: Eucharistia autem includit respectum, cuius terminus est existentia modo naturali contra existentia, licet sit eadẽ sub duobus modis, scilicet naturali & sacramentali, timen non est terminus relationis, quæ includitur in Eucharistia sub modo naturali, sed sub modo disparato. Quod probatur: Eo modo est res contenta in Eucharistia, quo modo est primũ signatum huius signi: sed existentia sub modo naturali non continetur hic realiter, sed sub modo alio disparato, scilicet sacramentali: ergo, Multa alia affert Scot. quæ etiam referre pudet: ne tanto tempore in chimæris versẽr.

¶ Ad secundum dicendum, quod ex vi sacramenti sub hoc sacramento continetur quantum ad species panis, non solum caro, sed totũ corpus Christi, scilicet ossa, nerui, & alia huiusmodi. Et hoc apparet ex forma huius sacramẽti: in qua non dicitur, hæc est caro mea, sed hoc est corpus meum. Et ideo cum Dominus dixit Ioan. 6. Caro mea vere est cibus, caro ponitur ibi pro toto corpore: quia secundum consuetudinem humanam videtur esse magis manducationi accõmodata: prout scilicet homines carnibus animalium vescuntur communiter, nõ autem ossibus vel aliis huiusmodi.

¶ Ad tertium dicendum, quod (sicut supradictum est) facta conuersione panis in corpus Christi, vel vini in sanguinem, accidentia vtriusque manẽt. Ex quo patet quod dimensiones panis vel vini non conuertuntur in dimẽsiones corporis Christi, sed substantia in substantiam. Et sic substantia corporis Christi vel sanguinis, est sub hoc sacramento ex vi sacramenti, non autem dimensiones corporis vel sanguinis Christi. Vnde patet quod corpus Christi est in hoc sacramento per modum substantiæ, & non per modum quãtitatis. Propria autem totalitas substantiæ continetur indifferẽter in parua vel magna quãtitate: sicut tota natura aëris in magno vel paruo aëre, & tota natura hominis in magno vel paruo homine. Vnde & tota substãtia corporis & sanguinis Christi continetur in hoc sacramento post cõsecrationem, sicut ante consecrationem continebatur ibi tota substantia panis & vini.

Infra q. 78. arti 6. ad 2 & q. 79. arti. 1. ad 3. Et q. 80. art. 12. ad 3. Et 4. di 11. q. 2. arti. 1. q. 1. ad 2. Et Io. 6. le 7. ca. 2. Et 1. Co. 11. l. 6. col. 2. Art. præc.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum totus Christus contineatur sub vtraque specie huius sacramenti.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod sub vtraque specie huius sacramẽti totus Christus contineatur. Hoc enim sacramẽtum ad salutem fidelium ordinatur, non virtute specierum, sed virtute eius quod sub speciebus cõtinetur: quia species erant etiam ante consecrationem, ex qua est virtus huius sacramenti. Si ergo nihil cõtinetur sub vna specie, quod non contineatur sub alia, sed totus Christus cõtinetur sub vtraque, videtur quod altera illarum superfluat in hoc sacramento.

2 ¶ Præterea, Dictũ est, quod sub nomine corporis sine aliquo existente in loco.

¶ Et hæc sint dicta ad clariorem doctrinæ, & secundum veritates conditionales, non curando de possibilitate vel impossibilitate antecedentiũ & cõsequentium.

¶ Et vt omnibus satisfiat, figillatim respondendũ est rationibus Scoti. Ad primũ igitur dicitur primo, quod minor est falsissima, scilicet quod existentia corporis Christi est indifferens ad modum naturalem & modum supernaturalem. nulla enim substãtia est indifferens ad esse absolutum vel respectiuum, nisi absolutum sit indifferens ad se & ad genus aliud: quod implicat contradictionem. Vnde corpus Christi est ita determinatum ad modum essendi naturalẽ, sicut est determinatum ad esse seipsum: quia tunc perdit esse seipsum, quum perdit esse modo naturali, ad modum enim sacramentalem se habet corpus Christi, vt ad esse superueniens tantũ accidentale quoddam. Et propterea responsio recitata quod modo sacramentalis dependet à naturali, vera est: non solum ea ratione qua superueniens dependet ab eo cui superuenit: sed ea ratione qua denominatio dependet à re denominata, & respectus à termino seu fundamẽto, & includens ab incluso.

¶ Ad obiectionem Scot. dicitur, quod aliud est loqui de ipsa existentia, id est ipsa essentia in sacramento: & aliud est loqui de re existente, id est præsente in sacramento. Si enim sit sermo de ipsa existentia seu præsentia tunc consequenter loquendo de ipsa, secundum naturam respectuum loquendum est: & sic consequentia inducta à Scot. non valet, quia respectus dependet ab aliquo, quod nec est de essentia eius nec causa eius: dependet enim à termino seu ad terminum. & non potest esse sine termino, qui nec est de essentia eius, nec causa eius. Si autem sit sermo de toto hoc, scilicet re existente seu re præsente: tunc falsum est antecedẽs pro prima parte: quia de essentia rei præsentis sacramento est ipsamet

Universidad de Deusto
Biblioteca

res præsens, scilicet corpus Christi habens suum esse naturale. Et quum contra hoc sophistice instatur, si corpus Christi habens suum esse materiale, esset res Eucharistiæ, haberet ibi modum essendi naturalem, id est, extensiuum: clarissima patet responsio, quod mutatur res præsens in modum præsentiæ. Est ti quidem res præsens Eucharistiæ modus Christi naturalis: sed modus præsentiæ non est modus ille naturalis, sed modus sacramentalis. Et propterea diximus, quod est de essentia rei præsentis, & non diximus
Lib.3.de Gener.Anim.ca.2. quod est de essentia modi præsentiæ.

¶ Ad tertiũ dicitur, quod corpus Christi verũ in suo esse naturali, est Eucharistia & sacramentum & res sacramẽti: vt patet in Magist.sentent. 4.lib.dist.8.& Aug. ibidem alleg.

¶ Ad quartum, sustinendo responsionem recitatam, dicitur quod terminus seu fundamentũ respectu præsentiæ, est corpus Christi in esse suo naturali. Et ad probationẽ in oppositum dicitur quod committit manifeste sophisma figuræ dictionis, dicẽdo quod hoc est à re præsente, ad modum præsentiæ, à re contenta ad modũ, quo continetur. Existentia enim corporis Christi in suo modo naturali, est res primo cõtenta & signata & dicente Christo, hoc est corpꝰ meũ: dicendo enim corpus meum, sine additione liquã, proculdubio signauit corpus suum in suo esse naturali. Modus autem, quo continetur, non est res signata neque contenta in hoc sacramento, sed modus continendi. Et constat non valere argumentũ: corpus Christi non continetur modo naturali, Id est extẽsiuo: ergo res contenta non est ipse modus naturalis & extensiuus corporis Christi, vt patet. Et hinc manifestum est, chimæram esse quod ante incarnationem Christi potuerit vere esse hoc sacramentũ sicut nũc: dato enim quod Deus potuisset efficere sub accidentibus panis eãdem respectum
Art præc. ad 1. Gloſ.ord. præsentiæ, qui nunc fieri dicitur: nulla tamen res inueniretur propterea præsens: quia nec corpus Christi, quod non erat, nec alia res. Et propterea falsa fuisset hęc propositio, hoc est corpus meum: nulla enim alia veritatis eius ratio assignatur, nisi quia hoc est corpus illud, quod est in cælo: ita quod illud quod est in cælo, veraciter continetur sub specie panis: ac per hoc si corpus Christi, quod est in cælo, in seipso annihilaretur, nullum remaneret fundamentum veritatis huius, Hoc est corpus meum.

¶ *Super quæstionis septuagesimæ sextæ Articulum tertium.*

IN art.4 duo occurrunt dubia. Primum circa rem ipsam ex Durando: secundum circa rationem in litera redditam ex Scoto & Durando. Durandus contra communem opinionem tenentem non solum substãtiam corporis Christi, sed etiam quantitatem eius naturali concomitantia cõtineri, indiuisibiliter tamen in hoc sacramento: obiicit dupliciter. Primo, Nihil potest cõparari ad aliud modo incompossibili suæ natura: sed indiuisibilitas est incompossibilis naturæ quantitatis: quia ipsa de natura sua intrinseca est diuisibilis: ergo quantitas corporis Christi non potest comparari ad quantitatem hostiæ indiuisibiliter: hoc est vt sit tota sub toto & tota sub qualibet parte.

¶ Secundo, Vbicunque est substantia in se realiter, ibi est substantialiter: quia iste modus est ab ea inseparabilis: ergo similiter vbicunque est quantitas in se realiter, ibi est quantitatiue: quia iste modus est inseparabilis à quantitate: non est ergo Christi quantitas per modum substantiæ in hoc sacramento.

¶ Circa rationem vero in litera redditam, quia scilicet ex vi sacramenti sola corporis Christi substantia continetur sub hostia, quantitas autem concomitanter, Scotus in 4. sent. dist. 10. q.1. improbando occurrit, sic arguens, Vnumquodque, siue sit primus terminus conuersionis, siue secundus: sit tamen est ibi, habet proprietates suas, quæ sibi necessario & naturaliter conueniunt. ergo quantitas corporis Christi, siue per conuersionem sit sub sacramento, vel primo vel secundario: si est ibi, habet suum modum naturale, quod est esse modo quantitatiuo, Consequentia clara, & antecedens probatur dupliciter, scilicet exemplo & ratione. Exemplum est, quia si Deus vel natura causaret substantiam quantam, ita quod quantitas concomitetur substantiam: nihilominus quantitas habebit suum modum naturalem, vnde apparet quod concomitantia non mutat modum naturalem quantitatis concomitantis. Ratio vero est: quia diuersa habitudo ad agens (scilicet primaria vel secundaria, mediata vel immediata) non variat naturam rei: dum tamen producatur: ergo nec carebit quantitas suo modo naturali, propter hoc, quia non est primus terminus conuersionis: dum tamẽ sit ibi realiter siue primo siue cõcomitanter per illam conuersionem.

¶ Durand. vero alia via contra hanc rationem procedit, arguens: Quãtitas de ratione sua intrinseca est diuisibilis: ergo nullo modo potest sibi competere ratione cuiuscũque alterius indiuisibiliter se habere: ergo non potest compari ad locũ modo substantiæ. Et confirmatur, quia anima rationalis licet sit tota in toto loco, & tota in qualibet parte eius, & hoc ideo, quia animæ rationali repugnat diuisibilitas. Ergo per oppositum, nõ obstante quod quantitas Christi sit in sacramento mediante substantia, est diuisibiliter, quia quantitati repugnat indiuisibilitas.

¶ Pro faciliori intellectu eorum quæ tractantur (ne obscuritate nominum impossibile crederetur quod dicemus) scito idem esse quantitatem corporis Christi indiuisibiliter se habere ad quantitatem hostiæ & inter quantitatẽ corporis Christi præsentem hostiæ & quantitatem hostiæ non esse positionem, quæ vnũ inter decem prædicamenta ponitur: ita quod corpus Christi quãtum sub hostia contentum, in ipso quidem est diuisibile, & habẽs positionem in partibus (positionem autem dicoillam, quæ ponitur differẽtia quantitatis: quum distinguitur quantitas in quanti tatem habentem positionem in partibus: & quantitatem carentem illa) vt
q.74.a.1.ad 2. Ref.ur de consec. d.1. cap. singuli. ad 1.& 3. In corp. 4. dist. 10. arti.3.q.3. Et dist.12. q.1.art.3. q.2 ad 3. Et 4. con. cap.67. Et quol.4.a.1. ti.S.con.lib. In corp. & ad 3. In corp. & ad 2. & ad 3. In corp. & ad 1. continetur vero sub hostia, caret positione seu situ vno ex decem generibus: dicit enim huiusmodi positio ordinem partium in loco. Quo ordine constat carere corpus Christi quantum, vt est sub hostia: quia non est in ea localiter: ordo enim partium in loco, sine esse localiter, non est intelligibilis. Et quia huiusmodi situs, siue positio non est de ratione quantitatis dimensiuæ: sed sola positio quæ est differentia quantitatis est de dimensionum ratione: ideo attente oportet perpiciere, quod diuisibilitas, quæ est de ratione quantitatis, non opponitur indiuisibilitati, quæ consistit in negatione positionis specialis prædicamenti. Nec propterea fallaris, putans me dicere quod modus essendi indiuisibiliter sit pura negatio positionis specialis genetis: hoc enim nec somniaui, sed vt intelligas quæ dicimus per huiusmodi negationem annexam positiuæ præsentiæ Christi corporis quanti ad hostiam (continetur enim veraciter Christi corpus quantum sub hostia absque situ seu positione speciali prædicamento) hæc enim negatio includitur in eo quod signatur per contineri indiuisibiliter in hoc sacramento.

¶ Hæc ergo manifestatione supposita (ex qua apparet, quod quantitas Christi corporis nec perdit suam diuisibilitatem, nec induit modum aliquem sibi repugnantem, nec perdit in se suum modum naturalem: sed in hoc quod continetur sub hostia, caret modo illo, qui importatur per positionem seu situm: respondetur ad obiecta. Et ad primum Duran. contra positionem ipsam, negandа est minor, vniuoce loquendo: quoniam modus istius modi indiuisibilitatis non repugnat diuisibilitati quantitatis.

¶ Ad secundum vero facile dici potest, quod argumentum à simili claudicat: verum tamen si tota vniuocatione terminorum, respondendo dicitur falsum assumi in antecedente: quoniam substantia alicubi est non per modum substantiæ, sed per modum quantitatis, vt patet in substantiis extensis: sunt enim in loco quantitatiue. Et rursus substantia heterogenea, puta bos, non est per modũ substantiæ in qualibet suæ quantitatis parte: non est enim tota natura bouis in qualibet eius parte quantitatiua.

¶ Ad obiecta secundi dubij respondendo, dicitur primo ad Scoti argumentum, quod procedit ex falsa interpretatione rationis allatæ ab Auroge: ac si Autor adduxisset

sed duxisset pro causa, quare quantitas est in hoc sacramẽto per modum substantiæ, quia est quasi secundaria terminus mutationis. Hoc autem procul est ab Auctore eius sensu: non enim cõsistit eius ratio in differentia inter primum & secundum terminũ in fieri (vt Arguens vsurpauit) sed inter per se ratione essendi in facra mẽto, & id quod per accidens cõmitatur: vt patet expresse in hoc articu. 4. in responsione ad primum. Vbi videre potes quantũ differt sensus iste verus à sensu illo vsurpato, Et fefellit forte Arguentem, quia Autor declarat quid est illud quod est per se ratio essendi reliquis in hoc sacramẽto, ex hoc quod est per se primo terminus conuertionis, Quia igitur Autoris ratio non consistit in differentia inter primò vel secundò fieri, sed inter per se existens in sacramento & per accidens existens: ibidẽ, ideo non oportet aliter ad argumenta Scoti respondere: sed tanquã impertinentia & extranea relinquere. Posset tamen gratia materiæ (hoc est talis mutationis, qualis est cõuersio Christi) sustineri ratio formata à Sco. ex differentia inter primum & secundũ terminum cõuersionis, cõtra quã arguit, & sic dicendum esset, quod liceret in creatione & generatione & similibus secundarius terminus sui naturalem modum assequatur, & non induat modum primi termini: ita tamẽ quod conuersio ne secundarius terminis, id est, concomitans induit modum primi termini.

¶ Et si quæratur quare potius in hac quàm in aliis mutationibus hoc inuenitur, respõdetur: quia hoc est singularissimum in hac mutatione, quod primus terminus est sola ratio in essendo, quibuscunq; cõcomitantibus: hoc est quod ratio essendi in hoc sacramento quibuscunque existentibus in eo, est res primo terminans conuersionem. Et hęc defensio in idem redit cum prima responsione, vt patet, & ideo non oportet solicitare ad diuersa habitudine agens: quoniam est extra propositum.

¶ Ad obiectionem autẽ Durand. dicitur falsum assumi, scilicet q; continuitati indiuisibiliter repugnet qualitatidiuisibili. ¶ Et ad cõfirmationem negatur similitudo, quo nis animæ rõnali repugnat & essediuisibilem & diuisibiliter cõtineri: quantitati autẽ licet repugnet esse indiuisibilẽ, non tamen repugnat in diuisibiliter contineri. ¶ Et hæc sufficiant etiã pro arti.3.

esset totus Christus: oporteret enim q; sub qualibet parte esset quælibet pars: & ita vbi esset vna pars, esset & alia. Non ergo potest esse, quod totus Christus sit sub qualibet parte hostiæ, vel vini contenti in calice.

3 ¶ Præterea, corpus Christi semper veram retinet corporis naturam, nec vnquam mutatur in spiritum. Sed de ratione corporis est, vt sit quantitas positionem habẽs, vt patet in Prædicamentis. Sed ad rationem huius quantitatis pertinet, quod diuersæ partes in diuersis partibus loci existant. Non ergo potest esse (vt videtur) quòd totus Christus sit sub qualibet parte speciẽrũ.

¶ SED CONTRA est, quod Aug. dicit in quodam sermone, Singuli accipiunt Christum dominum, & in singulis portionibus totus est: nec per singulas minuitur, sed integrum se præbet in singulis.

¶ RESPONDEO dicendum, quod (sicut ex suprà dictis patet) quia in hoc sacramento substantia corporis Christi est ex vi sacramenti, quantitas autem dimensiua ex vi realis concomitantiæ, corpus Christi est in hoc sacramento per modum substantiæ, id est per modum quo substantia est sub dimensionibus, non autem per modũ dimensionum, id est, non per modum illũ, quo quantitas dimensiua alicuius corporis, est sub quantitate dimensiua loci. Manifestum est autem, quod natura substantiæ tota est sub qualibet parte dimensionum, sub quibus continetur: sicut sub qualibet parte aeris est tota natura aeris, & sub quali bet parte panis est tota natura panis. Et hoc indifferenter, siue sint dimensiones actu diuisę (sicut cum aer diuiditur, vel panis secatur) vel etiã sint actu indiuisæ, indiuisibiles vero potẽtia. Et ideo manifestum est, quod totus Christus est sub qualibet parte specie rum panis, etiam hostia integra manente, & non solum cum frangitur: sicut quidam dicunt, ponentes exemplum de imagine quę apparet in speculo, quæ apparet vna in speculo integro: speculo autem fracto, apparẽt singulæ in singulis partibus. Quod quidem non est omnino simile: quia multiplicatio huiusmodi imaginum accedit in speculo fracto propter diuersas reflexiones ad diuersas partes speculi: hic autem non est nisi vna cõsecratio, propter quam corpus Christi est in hoc sacramento.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod numerus sequitur diuisionẽ. Et ideo quandiu quantitas manet indiuisa actu, neque substantia alicuius rei est pluries sub dimensionibus propriis, neque corpus Christi sub dimensionibus panis: & per consequens neque infinities, sed totiens, in quot partes diuiditur.

¶ Ad secundum dicendum, quod illa determinata distãtia partium in corpore organico, fundatur super quantitate dimẽsiua: ipsa autem natura substãtiæ præcedit etiam quãtitatem dimensiuam. Et quia conuersio sub stantiæ panis, directè terminatur ad substãtiam corporis Christi, secundũ cuius modum proprie & directè est in hoc sacramento corpus Christi, talis distantia partiũ est quidem in ipso corpore Christi vero: sed nõ secundum hanc distantiam comparatur ad hoc sacramentum, sed secundum modum suæ substantiæ: sicut dictum est.

¶ Ad tertium dicendum, quod ratio illa procedit de natura corporis, quam habet secundum quantitatem dimẽsiuam. Dictum est autem, quod corpus Christi comparatur ad

¶ *Vtrum tota quantitas dimensiua corporis Christi sit in hoc sacramento.*

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod non tota quantitas dimensiua corporis Christi sit in hoc sacramento. Dictum est enim quod totum corpus Christi continetur sub qualibet parte hostiæ consecratæ. Sed nulla quantitas dimensiua tota continetur in aliquo toto, & in qualibet parte eius. Ergo est impossibile quod tota quantitas dimensiua corporis Christi contineatur in hoc sacramento. 4. dist 10. & 4.& dist. 12.q.1.art. 2.q.1. cor. Et4.cont. ca. 63. 64. & 67. Et quol.7.ar. 8.cor.

2 ¶ Præterea, Impossibile est duas quantitates dimensiuas esse simul, etiam si vna sit separata, & alia in corpore naturali: vt patet per Philosophum in 3. Metaph. Sed in hoc sacramento remanet quantitas dimensiua panis, vt sensu apparet. Non ergo est ibi quantitas dimensiua corporis Christi. Art.præc. Tex.9.

3 ¶ Præterea, Si duæ quantitates dimensiuæ inæquales iuxta se ponantur, maior extenditur vltra minorem. Sed quãtitas dimensiua corporis Christi, est multo maior, quàm quantitas dimensiua hostiæ consecratæ, secundum omnem dimensionem. Si ergo in hoc sacramento sit quantitas dimensiua corporis Christi cum quantitate dimensiua hostiæ: quantitas dimensiua corporis Christi extendetur vltra quantitatem hostiæ, quæ tamen non est sine substãtia corporis Christi. Ergo substãtia corporis Christi erit in hoc sacramento etiam præter species panis. Quod est inconueniens, quum substantia corporis Christi non sit in hoc sacramento nisi per consecrationem panis, vt dictum est. Impossibile ergo videtur, quod tota quantitas dimensiua corporis Christi sit in hoc sacramento. Art.1.

¶ SED CONTRA, Quantitas dimensiua corporis alicuius non separatur secundum esse à substantia eius. Sed in hoc sacramento est tota substantia corporis Christi: vt supra habitum est. ergo tota quantitas dimensiua corporis Christi est in hoc sacramento. Art.præc.

¶ RESPONDEO dicendum, quod (sicut supra dictum est) dupliciter aliquid Christi est in hoc sacramento. Vno modo ex vi sacramenti, alio modo ex reali concomitantia. Ex vi quidem sacramenti quantitas dimẽsiua corporis Christi non est in hoc sacramento. Ex vi enim sacramenti est in hoc sacramẽto illud, in quod directe conuersio terminatur. Conuersio autẽ, quæ fit in hoc sacramento, directe terminatur ad substãtiam corporis Christi: non autem ad dimensiones eius. Quod patet ex hoc quod quantitas dimensiua panis remanet facta consecratione, sola substantia panis transeunte. Quia tamen substantia corporis Christi, realiter non *denudatur à sua quantitate dimensiua, & ab aliis accidentibus: inde est quod ex vi realis concomitantiæ, est in hoc sacramento tota quantitas dimensiua corporis Christi, & omnia accidentia eius. * Alias diuiditur. Art.1. ad 1.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod modus essendi cuiuslibet rei determinatur secundum id quod est ei per se, non autem secundum id quod est ei per accidens: sicut corpus est in visu secundum quod est album, non autem secundum quod est dulce, licet idem corpus sit albũ & dulce. vnde & dulcedo est in visu secundum modum albedinis, non secundum modum dulcedinis. Quia igitur ex vi huius sacramẽti est in altari substantia corporis Christi, quantitas autem dimẽsiua eius est ibi concomitanter, & quasi per accidens: ideo quantitas dimensiua corporis Christi est in hoc sacramento, non secundum proprium modum (vt scilicet sit tota in toto, & singulæ partes in singulis partibus) sed per modum substantiæ, cuius natura est tota in toto, & tota in qualibet parte.

¶ Ad secundum dicendum, quod duæ quantitates dimensiuæ non possunt naturaliter simul esse in eodem, ita quod vtraque sit ibi secundum proprium modum quantitatis dimensiuæ. In hoc autem sacramento quantitas dimensiua panis est secũdum proprium modum, scilicet secundum cõmensurationem quandam, non autem quantitas dimensiua corporis Christi, sed est ibi per modum substantiæ, vt dictum est. Incorp.& art.1.

¶ Ad tertium dicendum, quod quantitas dimensiua corporis Christi non est in hoc sacramento secundum modum commensurationis qui est proprius quantitati: ad quam pertinet quod maior quantitas extendatur vltra minorem, sed est ibi per modum iam dictum. In corp.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis septuagesimæ sextæ Articulum sextum.*

ARTICVLVS V.

¶ *Vtrum corpus Christi sit in hoc sacramento sicut in loco.*

Inf. art. 6. cor. & ad 1. Et 4. dist. 10. ar. 1. ad 5. 6. 7. & 8. & art. 3. q. 2. ad 2. Et 4. cont. c. 64. fin. Et quol. 2. ar. 22. ad 2.

IN titulo ly mobiliter extenditur tam ad motum quam ad mutationem. Dupliciter enim quis potest dubitari de mobilitate corporis Christi in sacramento, vel de motu locali ad motum hostiæ, vel de mutatione qua desinet esse in sacramento: ad vtrúque modum extendit se ly mobiliter.

¶ Circa doctrinam traditã in hoc articulo aduerte primo, Autorem tenere quod Christum esse sub hoc sacramẽto est esse quoddam relatiuum, dum dicit, per hoc ipsum quod dicimus ipsum esse sub sacramento, significatur quædam habitudo eius ad hoc sacramentum. Hinc enim manifestat non esse idem esse Christi corporis in se, & esse eiusdem in sacramẽto. Quod sub aliis verbis explicatur dicendo, Aliud est esse Christi corpus in seipso: & aliud est contineri sub sacramẽto ipsum idem Christi corpus in seipso existens. Non discedes ergo ab Autoris doctrina, loquendo scorsum de conuersione panis in substantiam corporis Christi, de habitudine Christi ad hoc sacramẽtum, vt superius fecimus. Nec propterea putes explicatum esse modum quo Christus est in hoc sacramento: nam explanatio huiusmodi est per communia valde, scilicet per relationẽ seu habitudinem: nescitur autem res aliqua, nisi per propria cognoscatur.

q. præc. ar 1. 2. & 3.

Ar. 3. & 4.

Text. 30.

Ar. 3.

¶ Circa conclusionẽ illam, Corpus Christi ad motum hostiæ mouetur per accidens, dupliciter occurrit obiectio. Prima ex Durando opinante oppositum in lib. 4. sent. distin. 10 q. 3. Secunda ex Scoto, eadem dist. q. 6. opinante non contra motum, sed contra motorem.

¶ Arguit ergo Durand. corpꝰ Christi nullo modo mouetur ad motũ hostiæ, nec per se, nec per accidens: quia corpus Christi & hostia non sunt vnum secundum subiectum, nec se habẽt vt continens & contentum, nec habẽt colligationem vel cõtractum. Et quia corpus Christi existens in cælo localiter, fit de nouo existens in hoc sacramẽto absq; motu locali, tam per se quam per accidẽs: ergo à fortiori existẽs in hoc sacramento non mouetur ad motum hostiæ.

¶ Scotus autem putans corpus Christi ad motũ hostiæ moueri quidem per accidens, sed nõ nisi immediate à Deo, propria specie, & in multis aliis altaribus sub specie sacramenti. Similiter etiam patet, quod non est in hoc sacramento circunscriptiue: quia non est ibi secundum commensurationem propriæ quantitatis: vt dictum est. Quod autem non est extra superficiem sacramenti, nec est in alia parte altaris, non pertinet ad hoc quod sit ibi diffinitiue vel circunscriptiue, sed ad hoc quod incepit ibi esse per consecrationem & conuersionem panis & vini, vt suprà dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, quod locus ille in quo est corpus Christi, non est vacuus, neque tamen proprie est repletus substantia corporis Christi, quæ non est ibi localiter, sicut dictum est. Sed est repletus speciebus sacramentorum: quæ habent replere locum, vel propter naturam dimensionum, vel saltem miraculose, sicut & miraculose subsistunt per modum substantiæ.

¶ Ad tertium dicendum, quod accidentia corporis Christi sunt in hoc sacramento (sicut suprà dictum est) secundum realem contomitantiam. Et ideo illa accidentia corporis Christi sunt in hoc sacramemto quę sunt ei intrinseca. Esse autem in loco, est accidẽs per comparationem ad extrinsecum cõtinens. Et ideo non oportet quod Christus sit in hoc sacramento sicut in loco.

ARTICVLVS VI.

¶ *Vtrum corpus Christi sit mobiliter in hoc sacramento.*

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod corpus Christi sit mobiliter in hoc sacramẽto. Dicit enim Philosop. in 2. Top. quod mouẽtibus nobis, mouentur ea quę in nobis sunt. Quod quidem est verum etiam de spirituali substantia animæ. Sed Christus est in hoc sacramẽto, vt suprà habitum est. Ergo mouetur ad motum ipsius.

2 ¶ Præterea, Veritas debet respondere figuræ. Sed de agno Paschali, qui erat figura huius sacramenti, non remanebat quicquã vsq; mane, sicut præcipitur Exod. 12. Ergo neque etiam si hoc sacramẽtum reseruetur in crastinum, erit ibi corpus Christi. Et ita non est immobiliter in hoc sacramento.

3 ¶ Præterea, Si corpus Christi remaneat sub hoc sacramẽto etiam in crastino, pari ratione remanebit & per totũ sequens tẽpus: non enim potest dici quod definat ibi esse cessantibus speciebus: quia esse corporis Christi non dependet à speciebus illis. Non autem remanet sub hoc sacramento Christus per totum tempus futurum. Videtur ergo quod statim in crastino, vel post modicum tempus, desinat esse sub hoc sacramento. Et ita videtur quod Christus mobiliter sit in hoc sacramento.

¶ SED CONTRA, Impossibile est idem esse motum & quietem: quia sic contradictoria verificarentur de eodem. Sed corpus Christi in cælo quietum resident. Nõ ergo est mobiliter in hoc sacramento.

¶ RESPONDEO dicendũ, quod cũ aliquid est vnum subiecto & multiplex secundũ esse, nihil prohibet secũdum aliquid moueri, & secũdum aliquid immobile per manere: sicut corpori est aliud esse albũ, & aliud esse magnũ: vnde potest moueri secundum motum rei, quæ est sacramentum, secundum esse sacramentale, per accidens tamen.

¶ Ad Scot. autem dicẽte loquentem de Christi corpore, vt est in sacramento, dicitur quod ratio aut implicat contradictoria, aut subsumit falsum.

¶ Ad cuius intellectum aduerte duo assumi à Scot. scilicet coniunctionem inter aliqua duo & rationem coniunctionis: scilicet actum voluntatis cõtingenter se habentem. Et oportet alterum duorũ sequentium Scotum dicere, vel cõiunctionem illam nullum nexũ ponere inter coniuncta vel ipsemet Scot. ponit coniunctionem illam actu voluntatis volitam cõtingenter & minor etiã esset falsa, vt patet. Et similiter ex exẽplum de angelo, quia præsentia angeli ad lapidẽ & corporis Christi ad sacramentum, non est formaliter per actum voluntatis. Oportet ergo intelligi, quod coniunctio addit nexum quendam inter coniuncta: & tunc apparet aut implicari cõtradictoria (puta quod sit neutra aliquis inter duo creata, & quod ille nexus nullo modo cõiungat illa nisi præcise per actum voluntatis: quod nõ est intelligibile) aut minorem esse falsam: quia inter corpus Christi & hostiã est coniunctio sacramentalis: quæ licet effective sit à solo Deo, in se tamẽ est coniunctiua corporis Christi cum hostia naturali necessitate sacramenti. Nam ex vi sacramenti per se habetur esse sacramentale corporis Christi in hostia: & esse sacramentale coniungit corpus Christi & hostiam non quia volitã, sed quia in se est tale.

¶ Ad exemplum autem de angelo dicitur quod licet angelus posset sub trahere præsentiã suam à lapide, si tamen illam non subtrahit, mouẽte me lapidem & transferente illum in domum, angelus mouetur non à se, sed ad motum lapidis quia angelus nunc est vbi est lapis, & nonest vbi erat lapis.

¶ Et ad excludendas fugas, ponit casum quod angelus fecerit se præsentem lapidi voluntarie illius præsentiæ cõtinuandæ: per vnam horam tantum: & stante casu forma conditionalem, si angelus factus præsens lapidi dormiret per tres horas, & ego mouerem lapidem illum per duas horas, in fine motus angelus esset vbi est lapis, & non per actũ angeli: ergo per motum lapidis à me. Et quanuis hæc sufficerent ad dicta Scoti: tamen potest responderi, dicendo Maiorem posse forte habere locum, quando vtrunque coniunctorum est per se mobile, puta quia ambo sunt corpora: sed quoniam duorum coniunctorum alterum tantum est mobile secundum se, alterum vero non nisi per accidens mobile est, maior nullum habet locum, quoniam non potest de eis dici quod vnum est mobile immediate à proportionatum, & alterum mobile proportionatum. Sic autem inueniunt in proposito: quoniam hostia est mobilis secundum se: esse autem sacramentale, seu Christi corpus secundum esse sacramentale in hostia, non est mobile per se, sed solum per accidens: vt in litera hac dicit Autor: & communiter omnes fatentur, dum dicunt esse quoddam esse relatiuum, respectus enim non nisi per accidens possunt moueri localiter. Et hinc apparet quid dicendum est ad exemplum de angelo: quoniam dum moueo lapidem, moueo per accidens præsentiam inter lapidem & angelum: & similiter dum moueo hostiam consecratam, moueo præsentiam inter hostiam & corpus Christi: ita quod translata hostia de altari in plateam, transferetur etiam præsentia, quia corpus Christi de præsente in altari sit præsens in platea, absque hoc quod corpus Christi in se moueatur, Et similiter angelus sectet præsens in domo ad quam translatus est lapis, non quia ipse angelus sic mo-

tus à se vel à me, sed quia transferendo lapidẽ, transfuli præsentiã eius in lapide.

¶ *Super Quæstionis septuagesimæ sextæ Articulum septimum.*

IN corpore articuli multa occurrunt notanda & dubitanda. In primis circa rationes conclusionis primæ, scilicet corpus Christi secundum esse, quod habet in sacramento, non est visibile oculo corporali, aduertendum est quod licet Scot. in vlti. quæst. dist. 10. 4 sentent. impugnet multas rationes quæ afferuntur pro hac conclusione: quia tamen neutram istarũ, quæ in litera afferuntur, improbat: imo potius vtrasque quodammodo vtitur (& secunda quidem se tenente ex parte visibilis, vt terminus est visionis, expresse vtitur. prima quoque considerante visibile, inquantum causa est visionis quodammodo vtitur.) Ideo extraneum à præsentis operis proposito duxi defendere rationes alias quę hic non ponuntur.

Infr. ar. 8. cor. Et 4. dist. 10. ar. 2. q. 2. ad 3. Et ar. 4. q. 1. per totũ & q. 4 ar. 2. Et in ex posi. li. ad 1. 2. & 4.

¶ In secunda ratione aduerte diligenter terminos, vt non fluctues, quasi contraria in Autoris doctrina inueniẽs dum alibi dicit cum Auer. substantiam participaliter percipi à cogitatiua: hic verò dicit à solo intellectu substantiam cognosci. Nec loquitur de substantia in communi, sed de substantia singulari: quia loquitur de Corpore Christi, vt est in hoc sacramento. constat autem corpus Christi esse quoddam singulare, & modum essendi in hoc sacramento esse rem singularem. Vtrunque siquidem est verum, illud quidem de substantia individuali secundum materiam signatam quantitate: hoc autem de substantia individuali, vt habet modum essendi puræ substantiæ, id est substantię inquantum substantiæ: vt patet ex superius declaratis de modo substantiæ. Et propterea hic dicit, Substantia autem inquantum huiusmodi, subiacet solum intellectui, &c.

¶ Circa secundam partem huius artic. in qua agitur de visione intellectuali, aduerte, dicit quatuor, primum quod corpus Christi secundum esse in hoc sacramento, non videtur ab intellectu viatoris hominis. Secundum, quod nec etiam ab intellectu angelico naturaliter. Tertium, quod videtur ab intellectu beato angeli, vel hominis per visionem diuinæ essentiæ. Quartum (quod est omnium prædictorum ratio) quia iste modus essendi est penitus supernaturalis: ac per hoc secundum se intelligibilis est à supernaturali intellectu, scilicet diuino.

¶ Contra tria autem horũ Scot. arguit in 4. sentent. distinctio. 10. quæst. 8. & primò contra secundum, intendens quod tam intellectus angelicus, quam animę separatæ, quàm etiam hominis beati, potest naturaliter videre existentiam corporis Christi in Eucharistia. Primo quia intellectus se habent ad intelligibilia, sicut ipsa sunt in se intelligibilia, intelligi prius substantiam quàm quemcunque modum eius: ergo nullus modus sub quo est substantia, potest impedire intellectionem substantiæ à tali intellectu, qui non dependet in intelligendo à sensibilibus. Secundo, totum ens creatum est obiectum proportionatum tali intellectui, quantum ad cognitionem tam abstractiuam, quàm intuitiuam: ergo quodcunque ens potest abstractiue cognosci à tali intellectu, quando non est sibi præsens, sequitur quod potest intuitiue intelligi ab eodem, quando est sibi perfecte præsens in propria existentia actuali. Tertio, Virtus potens cognoscere obiectum intuitiue dum est præsens, potest cognoscere eius absentiam, dum est absens. Sed talis intellectus potest cognoscere præsentiam panis quãdo est præsens. ergo potest cognoscere absentiam eius, quando est

Universidad de Deusto
Biblioteca

do est absens, ergo eadem tatione potest cognoscere præsentiam substantiæ cor
poris Christi: quia corpus Christi in se est obiectum proportionatum etiã intel-
lectui tali, vt intuenti: ergo modus accidentalis ipsius corporis non impedit quin
sit obiectum intuibile eidem intellectui. Quarto, Anima Christi nouit naturali-
ter se esse vbicunque est, & per consequens nouit naturaliter se esse in Eucharis-
stia: & ita naturaliter po
test nosse existentiam
corporis sui ibi, quæ est
sibi ratio quod sit in sa-
cramento. Quinto, Exi
stentia talis non est ex-
cellentius cognoscibile
quam existens, cuius est
existentia: sed Christus
est naturaliter cogno-
scibilis à tali intellectu
creato: ergo & quælibet
eius existẽtia. Probatur
maior, quia non potest
aliquis modus impro-
portionaliter excedere
illud, cuius est modus:
Sexto, Beatus naturali-
ter videt in alio Beato
ad um beatificum. & ta-
men illa beatitudo non
est minus supernatura-
lis quam existentia cor-
poris Christi in Eucha-
ristia. Antecedens pro-
batur: quia substantia
Ipsius Beati est excellen
tius cognoscibile, quam
eius beatitudo.

¶ Contra tertium vero
idem arguit, intendens
quod intellectus beatus
nullo modo per ad um
beatificum videt corpus
Christi in Eucharistia.
Beatus nõ distinguitur
à non beato, nisi viden-
do obiectũ beatificum
vt sic, & ea quæ includ
untur in eo, vt sic: sed
corpus esse in Euchari-
stia, non est obiectũ bea
tificum (vt patet) nec in-
clusum in obiecto bea-
tifico. Quod probatur:
quia æque essentialiter pertinet ad obiectum beatificum includere in ratione
obiecti vnius rei vel veritatem vnius sacramenti, sicut alterius: sicut æque per-
tinet ad veritatem fidei credere veritatem vnius articuli, sicut alterius: sed in ob-
iecto beatifico non claudituꝝ, gratiam infundi tali baptizato aut suscipienti sa-
cramentum pœnitentiæ: ergo, &c.

¶ Contra quæstum, rationem scilicet, qua modus essendi est penitus supernatu-
ralis, arguit ibidem Scot, quia naturale, & supernaturale, non distinguunt ens in
se, sed tantum in comparatione ad agens: & propterea licet res aliqua supernatu
raliter fiat, postquam facta est, naturaliter cognoscitur. Et confirmatur assumptũ:
quia supernaturale & naturale possunt se habere sicut imperfecti & perfectius,
puta accidens & substantia. Et confirmatur rursus subiectum, quia fides, spes &
charitas sunt habitus supernaturales: & tamen angeli naturaliter rationes cognoscendi
eos, secundum illos, qui ponunt in angelo naturaliter rationes cognoscendi
omnes species entium.

¶ Ad euidentiam horũ prælibandũ est, quod parua distantia in principio magna
valde apparet in principiatis. Et hinc est, quod ex diuersa opinione circa mo-
dum intelligendi, tot quæstiones emanant. Opinãtes siquidem intellectum non
alligatum phantasmati intelligere per motionem ab ipsis rebus, quæ intelligi di
cuntur, consequẽter opinantur intellectus abstractos intuentires præsentes, sicut
nos videmus corporaliter colores præsentes. Tenentes autem cum Peripatetica
& Philosophis intellectus abstractos moueri tantum à seipsis seu suis subtãtiis
vel etiam à superioribus eorum, & non ab aliquo inferiori, cõsequenter ponunt
intellectus abstractos cognoscere quicquid cognoscunt naturaliter aut per sub-
stantiam propriã solam (quod nos credimus in solo Deo verificari) aut per sub-
stantiam propriã solam, scibus intelligibilibus indiris, aut etiam, vt quibusdam
placuit, per substantiam superiorem: & per consequens intellectus abstracti co-
gnitio naturalis non se potest extendere, nisi ad ea quæ naturaliter relucent in
his quæ sunt apud intellectum abstractum. Et quoniam hæc non sunt nisi penti-
entia ad naturalem ordinem vniuersi (quoniã solę res pertinentes ad opera sex
dierum, fuerunt productæ à Deo in mentibus angelicis, & in rerũ natura quãdo
vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona) quæcunque non ad naturæ,
sed gratię ordinem per se spectant, eximuntur à naturali cognitione angelorum
secundum hanc viam: secundum quam etiam naturale & supernaturale sunt &
differentiæ entis & differentiæ modi faciendi. nam oculi dati cæco nato, & vi-
num, factum in nuptiis, differebãt ab alijs oculis & vinis, secundum naturale &
supernaturale quo ad modum fiendi tantum sed charitas, & incarnatio Christi,
& Christum esse sub sacramento, & lumen gloriæ, & similia, differunt à virtuti-
bus naturalibus & alijs quæ entia naturalia vocamus, penes supernaturale & na
turale, quantum ad ipsa entia: sunt enim hęc ex suo genere supernaturalia entia:
quia nulli possunt competere aut fieri connaturalia, ut alibi declaramus.

¶ His præmissis ad primũ Scoti dicitur, falsam esse minorẽ, scilicet intellectũ ab-
stractum habere se ad omne intelligibile, secundum ordinẽ intelligibilitatis, hoc
enim patet esse falsum, tum quia non sic se habet ad primũ intelligibile, quod est
Deus: tum quia quilibet intellectus abstractus intelligit, & quod est supra se, &
quod est infra se per modũ sui. Dicitur nihilominus, quod licet intellectus ab-
stractus videat corpus Christi, non propterea sequitur, ergo videt eius modum
essendi in sacramẽto. Et hoc nõ, quia iste modus essendi est excellẽtioris cogno-
scibilitatis in se: sed quia est cognoscibile alterius ordinis, scilicet supernaturalis: &
propter hoc est extra totũ ordinẽ rerũ præsentium cognitionibus naturalibus.

litudinem dicitur. A nullo autem oculo cor
porali corpꝰ Christi potest videri, prout est
in hoc sacramento. Primo quidem, quia cor
pus visibile per sua accidentia immutat me
dium. Accidentia autẽ corporis Christi sunt
in hoc sacramento mediante substantia, ita
scilicet quod accidẽtia corporis Christi non
habent immediatã habitudinem, neque ad
hoc sacramentũ, neque ad corpora, quæ ip-
sum circunstãt. Et ideo non possunt immu-
tare mediũ, vt sic ab aliquo corporali oculo
videri possint. Secundo, quia sicut supra di-
ctũ est, corpus Christi est in hoc sacramẽto
per modum substantiæ. Substantia autẽ in-
quãtum huiusmodi, non est visibilis oculo
corporali: neque subiacet alicui sensui, sed
nec etiam imaginationi: sed soli intellectui,
cuius obiectũ est quod quid est: vt dicitur
in 3. de Anima. Et ideo proprie loquẽdo, cor
pus Christi secundũ modum essendi, quem
habet in hoc sacramẽto, neque sensu neque
imaginatione perceptibile est, sed solo intel
lectu qui dicitur oculus spiritualis. Percipi-
tur autẽ diuersimode à diuersis intellectibus. Quia enim modus essendi, quo Chri-
stus est in hoc sacramẽto, est penitus super-
naturalis, à supernaturali intellectu, scilicet
diuino, secundũ se visibilis est, & per conse
quens ab intellectu beato vel angeli vel ho
minis: qui secundum participatã claritatem
diuini intellectus videt ea quæ supernatu-
ralia sunt, per visionẽ diuinę essentiæ. ab in-
tellectu autem hominis viatoris non potest
cõspici nisi per fidem, sicut & cætera super-
naturalia. Sed nec etiã intellectus angelicus
secundum sua naturalia sufficit ad hoc in-
tuendum. Vnde dæmones nõ possunt vide
re per intellectum Christum in hoc sacra-
mento nisi per fidem, cui non volũtariè as-
sentiunt, sed ad eam euidentia signorũ con
uincuntur: prout dicitur Iacob. 2. Quod de
mones credunt, & contremiscunt.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quod
oculus noster corporeus per species sacra-
mentales, impeditur à visione corporis
Christi sub eis existentis, non solum per
modum tegumenti, sicut impedimur vide-
re id quod est velatum quocunque corpo-
rali velamine: sed quia corpus Christi non
habet habitudinem ad medium, quod cir-
cunstat hoc sacramentũ mediantibus pro-
priis accidentibus: sed mediantibus specie-
bus sacramentalibus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd oculus
corporalis Christi videt seipsum sub sacra-
mento existentem: non tamen potest vide-
re ipsum modum essendi, quo est sub sacra-
mẽto, quod pertinet ad solum intellectum.
Nec tamen est simile de alio oculo glorio-
so: quia etiam ipse oculus Christi est sub hoc
sacramento, in quo non conformatur ei a-
lius oculus gloriosus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd angelus bo
nus vel malus nõ potest aliquid videre ocu
lo corporeo: sed solùm oculo intellectuali.
Vnde nõ est similis ratio, vt ex dictis patet.

¶ Et hinc patet responsio ad secundum: quia falsum est, totum ens creatum esse
obiectum proportionatum tali intellectui. Et intuitiue quidem: quia quædam,
scilicet supernaturalia, sunt de ordine non præsentium cognitioni naturali, Ab
stractiue vero, quia Incarnationis mysterium latet, quo ad perfectã quidditatẽ
uam cognitionem, omnis intellectus creati cognitionem naturaleꝰ quia illius
nulla indita species est
repræsentativa perfecta.
Et idem videtur de esse
corporis Christi in sa-
cramẽto. Supponit igi-
tur argumentũ hoc fal-
sum, scilicet modum
essendi in sacramento,
præsentem quandoque
esse naturali cognitio-
ni intellectus abstracti.
¶ Ad tertium dicitur, ne
gando eadem, vel simili
ratione, posse cognosci
præsentiã corporis Chri
sti. Et ad subiunctã à pro
batione iterũ dicitur,
q̃ modus accidentalis,
non quatenus accidẽta
lis sed quatenus est al-
terius ordinis, impedit
se intueri ab intellectu,
cui ordo ille nõ est præ
sens, qualis est intelle-
ctꝰ angelicꝰ naturaliter.
¶ Ad quartum de anima
Christi dupliciter dici
potest: primo excipiẽdo
quia ad ipsum spectat,
quanuis cõcomitanter,
talis modus essendi: ita
quod sicut dicimꝰ cogi
tationes cordis mei late
re naturalẽ cognitionẽ
angelorum, manifestas
tamen esse animæ meæ,
quia ad ipsam spectant,
& per hoc fiũt sibi præ-
sentes, quæ nõ sunt præ
sentes angelis: sic in pro
posito modus ille essen
di est præsens naturali
cognitioni animæ Chri
sti per hoc quod ad ip-
sum spectat, nec est simile de aliis intellectibus, vt patet. Secundo dicitur negan-
do animam Christi cognitione naturali intueri modũ, quo corpus Christi est
in hoc sacramento: sicut cognitione naturali non intuetur mysterium incarna-
tionis. Vnde Autor dicit hic, quod quia modus essendi in hoc sacramento est
penitus supernaturalis, non nisi à supernaturali intellectu, vel ipsius participa-
tione est in se intelligibilis. Et hæc responsio solidior videtur.

¶ Ad quintũ iam patet ex dictis, quod non ratione excellentię, sed ratione absen
tiæ seu nõ præsentiæ existẽtia in sacramẽto latet, & tamẽ corpus Christi patet.

¶ Ad sextũ negatur assumptũ, scilicet actum beatificũ vnius beati videri naturali
cognitione ab altero. Et ratio est sæpe dicta, nõ propter excellentiã cognoscibi
lis, sed propter absentiam: quia naturalis cognitio contenta est spectantibus ad
ordinem naturalem, actus autem beatificus spectat ad ordinẽ supernaturalem.

¶ Ad obiecta contra visionẽ huius sacramenti per actum beatificũ respondendo
distinguitur, quod de actu beatifico possumus dupliciter loqui, Vel præcisè se-
cundum necessaria ad beatitudinem, & sic proculdubio verũ est, per actum bea-
tificum non videri Christi corpus in sacramento, nec mysterium incarnationis,
imo nec aliquid, quod scit Deus scientia visionis vt patet ex eo, quod si vnũ ta-
tum intellectum Deus creasset, & ille videret Deum, esset proculdubio beatus,
& nihil horum sciret quæ ad scientiã visionis spectãt: quia nihil horum fuisset,
esset, aut futurum esset. Vel de actu beatifico loquimur, secundum quod de facto
diuina largitas illum ditauit seu extendit, & sic viso beata extendit se ad multa
alia quæ non sunt simpliciter necessaria cognito ad beatitudinẽ, inter quæ opi-
namur esse mysterium incarnationis & Eucharistiæ, ea ratione quia sunt diffi-
cillima inter omnia creata credenda: ac per hoc à mentibus fidelium valde de-
siderata, vt videantur: beatitudo autem sanctorum est fidelium, vt fidelium desi-
deriorum tam arduorũ. Et Scotus quidem in primo sensu loqui videtur, & non
in secundo: quoniam ratio sua in primo tantum sensu militat, & pluries repetit
necessitatem ad beatitudinem. Vnde non oportet aliter respondere.

¶ Ad obiecta demum de supernaturalitate, respondetur dicendo quod naturale
& supernaturale sunt differentiæ, quãdoq; solum secundum remedium ad agẽs
quandoque vero sunt differentiæ entis. Et propterea falsum est quodcũque ens
postquam factum est, esse naturale: de aliquo enim est verum, & de aliquo non,
vt supra diximus. Et ad confirmationem de differentia imperfecti & perfectio-
ris, dicitur quod est impertinens: quoniam non est quæstio de perfectione vel
imperfectione, sed de naturalitate vel supernaturalitate. Possetamen dici quod
qualitates supernaturales sunt perfectioris ordinis quãm totus ordo naturæ,
quoniam quia sunt ordinis diuini, vt charitas & lumen gloriæ restantur.
Illum quia sunt ordinis diuini, vt charitas & lumen gloriæ restantur.
¶ Ad vltimam confirmationẽ, dicitur quod angelis non sunt inditæ species om-
nium specierum, sed earum tantum, quæ ad naturalem ordinem vniuersi spe-
ctant. Et propterea fidem, spem, & charitatem, nõ per naturalem cognitionem
in proprio genere nouerũt, nisi habẽtes illas in seipsis: vt pote ad eos spectãtes.
Scotus autem in 12. dist. 24. Al-
tera autem opinio te-
net, vltra conseruatio-
nem addi nouam actio-
nem diuinam consen
tem accidentibus his
nouum modum essen-
di, scilicet per modum
substantiæ, & hanc opi
nionem sequitur diuus
Thom. in hac q. dicens
cellarum esse dimen-

¶ Super Quæstionẽ septimã & octauam et Articulum octauum.

INarrã, aduerte circa
veras apparentias ex
miraculo in hoc sacra-
mento, quod distinguẽ-
dum videtur de magni-
tudine speciei apparen-
tis. Nam si res apparens
fuerit tam magnarum
dimensionum, vt sint
incompossibiles subsã-
tiæ connexæ (puta si
consecrato modico vi-
no in fundo calicis, vt
sæpe contingit, appa-
reat & permaneat totus
calix magnus plenus
specie sanguinis) tunc
non videtur remanere
veritas Christi sanguis
sub illis speciebus quo-
niam non manent di-
mensiones vini cõuersi.
Et in hoc casu species
sanguinis significat Chri
stũ sanguinem versũ ex
vinetti sub sacramẽto, &
non continetur sub spe-
cie. Si vero dimensiones
non sint ita in veritate
extensæ, quin afficerent
conuersum (sunt istiusmodi
si subesset, sentiendum
est vt litera tradit: quo-
niam tandiu manet ve-
ritas sacramenti, quan-
diu manent panis aut
vinum, si subesset: con-
stat autem quod quan-
diu manent dimensiones
illæ sine subiecto, ma-
net corpus, aut sanguis
Christi. Vndequæmtam
extensiuæ dimensiones
immutantur, immuta-
tio non est solum acci-
dentalis, sed substantia-
lis. Autor autem loqui-
tur quando mutatio est
solum in accidentibus.
Et si quæratur, qua ado-
ratione veneradus es-
set huiusmodi sanguis
mutatiosus, dicendum
videtur idem esse iudi-
cium de ipso & de vesse
Christi.

¶ Super Quæstionẽ septimã & octauam.

INquisita, de accidenti-
bus Eucharistiæ omis
sa tanta opinionum va-
rietate (vt solidior ra-
tionabilisque via ap-
paret) notandum duxi,
duplicẽ esse opinionem
de modo essendi istorũ
accidentium in subie-
cto. Prima opinio est, ac
cidentia ista esse sine
subiecto, per solam con
seruationem à Deo sine
subiecto: ita quod cum
primis haberent duo, sci-
licet esse in subiecto, &
vtrunque conseruaba-
tur à Deo: postea defi-
nente Deo conseruare
ly in subiecto & confer
uare esse quod habebat,
ipsa sunt sine subiecto.
Hæc opin. sequitur
Scotus in 12. dist. 24. Al-
tera autem opinio te-
net, vltra conseruatio-
nem addi nouam actio-
nem diuinam consen
tem accidentibus his
nouum modum essen-
di, scilicet per modum
substantiæ, & hanc opi
nionem sequitur diuus
Thom. in hac q. dicens
cellarum esse dimen-

¶ Verum quando in hoc sacramento apparet miraculosè caro vel puer, sit ibi vere corpus Christi.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quod quãdo in hoc sacramẽto miraculosè apparet caro vel puer, non sit ibi vere corpus Christi. corpus ẽnim Christi desinit esse sub hoc sacramẽto, quando desinunt esse species sacramentales: vt dictum est. Sed quando apparet, vel puer, desinunt esse species sacramentales. Ergo non est ibi vere corpus Christi.

2 ¶ Præterea, Vbicunque est corpus Chri sti, vel est ibi sub specie propria vel specie sa cramenti. Sed quando tales apparitiones fiunt, manifestum est quod nõ est ibi Chri stus sub specie propria (quia in hoc sacra mento totus Christus continetur, qui per manet integer in forma, qua ascendit in cæ lum. Cum tamen id quod miraculosè appa ret in hoc sacramento, quãdoque videatur vt quædam parua caro, quandoque autẽ vt paruus puer) manifestum est etiam quod non est ibi sub specie sacramenti, quæ est species panis vel vini. Ergo videtur quod corpus Christi nullo modo sit ibi.

3 ¶ Præterea, Corpus Christi incipit esse in hoc sacramento per consecrationem & conuersionem: vt supra dictum est. Sed caro & sangnis miraculosè apparẽs, non sunt consecrata nec conuersa in verum corpus & sanguinem Christi. Non ergo sub his spe ciebus est corpus vel sanguis Christi.

¶ SED CONTRA est, quod tali apparitione facta, eadem reuerentia exhibe tur ei quod apparet, quæ etiam primo exhi bebatur. Quod quidem non fieret, si vere non esset ibi Christus, cui reuerentia latriæ exhibemus. Ergo etiam tali apparitione facta, Christus est sub hoc sacramento.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd dupliciter cõtingit talis apparitio, qua quãdoque in hoc sacramento miraculosè videtur caro aut sanguis, aut etiam aliquis puer. Quandoque enim hoc contingit ex parte videntium, quorum oculi immutantur tali mutatione, ac si expresse viderent exte rius carnem vel sanguinem vel pueri, nulla tamen immutatione facta ex parte sacra menti. Et hoc quidem videtur contingere, quando vni videtur sub specie carnis vel pueri, aliis tamen videtur sicut & prius sub specie panis: vel quando eidem ad horam videtur sub specie carnis vei pueri, & post modum sub specie panis. Nec hoc tamen pertinet ad aliquam deceptionẽ, sicut ac cidit in magorum præstigiatoria talis spe cies diuinitus formatur in oculo, ad aliquã veritatem figuradam, ad hoc scilicet quod manifestetur, vere corpus Christi esse sub hoc sacramento, sicut etiã Christus absque deceptione apparuit discipulis euntibus in Emaus. Dicit enim Augustinus lib. de Quæ stio. Euangel, quod cum fictio nostra refer tur ad aliquam significationẽ, non est men dacium, sed aliqua figura veritatis. Et quia per hunc modum nulla immutatio fit ex parte sacramẽti, manifestum est quod non desinit Christus esse sub hoc sacramento ta li apparitione facta. Quandoque vero con tingit talis apparitio non per lolam immu tationem videntium, sed specie, quæ vider tur, realiter exterius existente. Et hoc quidẽ videtur esse quando sub tali specie ab omnibus videtur, & non ad horam sed per longum tempus ita permanet. Et in hoc casu quidam dicunt quod est propria species corporis Christi: nec obstat quod quandoque non videtur ibi totus Christus, sed ali qua pars carnis, vel etiam videtur non in specie iuuenili, sed in effigie pueri, quia in potestate corporis glorioſi est, quod vi deatur ab oculo non glorificato vel secundum totum, vel se cundum partem, & in effigie vel propria vel aliena: vt infra di cetur. Sed hoc videtur esse inconueniens, primo quidem: quia corpus Christi non potest in propria specie videri nisi in vno lo co, in quo diffinitiue cõtinetur. Vnde cum videatur in propria specie, & adoretur in cælis, sub propria specie nõ videtur in hoc sacramento.

Secundo: quia corpus glorioſum quod apparet vt vult, post apparitionem cum voluerit disparet, sicut dicitur Luc. vltimo, quod Dominus ex oculis discipulorum euanuit. Hoc autem quod sub specie carnis in hoc sacramento apparet, diu permanet: quinimo legitur quandoque esse inclusum, & muitorum Episcoporum consilio in pyxide reseruatum, quod nephas esset de Christo sentire secundum propriam speciem. Et ideo dicendum est, quod manentibus dimensionibus, quæ prius fuerant, fit miraculosè quædam immutatio circa alia accidentia (puta figuram & colorem, & alia huiusmodi,) vt videatur caro vel sanguis aut etiam puer. Et sicut prius dictum est, hoc non est de ceptio: quia fit in figuram cuiusdam veritatis, scilicet ad ostendendum per hanc miraculosam apparitionem, quod in sacramento est vere corpus & sanguis Christi. Et sic patet quod re manentibus dimensionibus quæ sunt fundamenta aliorum ac cidentium, vt infra dicetur, remanet vere corpus Christi in hoc sacramento.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod facta tali apparitio ne species sacramentales quandoque quidem totaliter manent in seipsis, quandoque autem secundum id quod est principale in eis: vt dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in huiusmodi apparitionibus (sicut dictum est) non videtur propria species Christi, sed species miraculosè formata vel in oculis intuentium, vel etiã in ipsis sacramentalibus dimensionibus: vt dictum est.

¶ Ad tertium dicendum, quod dimensiones panis & vini conse crati manent, immutatione circa eas miraculosè facta, quãtum ad alia accidentia, vt dictum est.

Nõ absol uit, sed vi de lib. 2. sen. di. 44. q. 2. art. 4.

In hoc ar. q. seq. art. 2.

In corp.

In corp.

Ibidem.

Q. 75 art. 3 & 6.

QVAESTIO SEPTVAGESIMASEPTIMA, De remanentibus in Sacramento accidentibus, in octo articulos diuisa.

DEINDE considerãdum est de accidentibus rema nentibus in hoc sacramento.

¶ Et circa hoc quæruntur octo.

¶ Primo vtrum accidentia quæ remanent, sint sine subiecto.

¶ Secundo, vtrum quantitas dimensiua sit subiectum aliorum accidentium.

¶ Tertio vtrum huiusmodi accidentia possint immutare ali quod corpus extrinsecum.

¶ Quarto, vtrum possint corrumpi.

¶ Quinto, vtrum ex eis possit aliquid generari.

¶ Sexto, vtrum possint nutrire.

¶ Septimo de fractione panis consecrati.

¶ Octauo, vtrum vino consecrato possit aliquid permisceri.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum accidentia remaneant sine subiecto in hoc sacramento.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod accidẽ tia non remanent in sacramento sine subiecto. Nihil enim inordinatum aut fallax debet esse in hoc sacra mento veritatis. Sed accidentia esse sine subiecto, est contra rerum ordinem, quem Deus naturæ indidit: videtur e tiam ad quandam fallaciam pertinere, cum accidentia naturali ter sint signa naturæ subiecti. Ergo in hoc sacramento non sunt accidentia sine subiecto.

¶ Præterea, Fieri non potest etiam miraculose, quod diffinitio rei ab ea separetur, vel quod vni rei conueniat diffinitio alte rius rei (puta quod homo manẽs homo, sit animal irrationale) ad hoc enim sequeretur contradictoria esse simul: hoc enim q

Supra q. 75 ar. 5. Et 1. dist. 47. art. 4. col. Et 4. dist. 12. q. 1. ar. tic. 1. Et 4. contra c. 65. & 65. Et qol. 5. art. 1. Et quo. 4. ar. 5. Et opus. 2. c. 8. Et 1. co. 12. le. 5. col. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sionibus habere substantiæ proprietatem, actum, vim, atque virtutem. Et vt plenius quod dicitur intelligatur, manifestemus ex differentia seu differentiis inter has opiniones. primo quo ad essentiam quum accidens in subiecto non sit quod est, sed quo ex tota conseruatione accidētis in suo esse non cōseruato subiecto, non acquirit accidens nouum modum essendi, sed perdit priosē modum significatum per ly in, desinit

Tex 28. enim esse actualiter inhærēs. Sed vbi cōseruationi apponitur collatio noui modi, accidens nō solum perdit actualiter inhærere, sed acquirit nouū essendi modū: vt qđ prius fuerat quo est, modo sit quod est: & hic est modus essendi substantię. Et huic differentiæ annectit altera, quo cōsecratio sola accidentiū sine subiecto est velut violenta, hoc est quod si fieret ab agente secundo, esset violenta, quemadmodum si lapis absque aliquo sulcimēto sola agētis virtute sustineretur in loco superiore. Et ratio violentiæ est: quia accidens cum suo esse separatū ab inesse sustinetur, vt prius erat, scilicet vt quo est: ex quo non acquisiuit alium essendi modum. Sed si accidēs cum modo essendi per modum substantiæ conseruatur sine subiecto, naturaliter cōseruatur in supernaturaliter acquisito essendi modo: secūdo differunt quo ad esse subsistere, quum prius erant: prius autem erāt solum receptiuæ accidentium, & non sustentatiuæ eorundem: post separationem igitur tam dimensiones, quam reliqua accidentia remanent sine subiecto sustentante. Et inter dimēsiones & alia accidentia hoc interest, quod accidentia alia retinent subiectū receptiuum, scilicet ipsas dimēsiones: ipsa vero quantitas caret etiam recepti uo. Sed vbi quantitati collatus ponitur modus substantię, ipsa quidem nec sustentatiuo eget (quoniam est per modum substantiæ) reliquorum vero accidentium ipse est & receptiuum & subsistentiuum: receptiuum quidem ex se, sustentatiuum vero ex acquisito modo substantiæ. Tertio differunt secundum actionem: quia sola conseruatio non constituit actiuū substantiæ & permodum substantiæ, sed modus essendi per modum substantiæ constituit actiuum, vt quod respectu omnis producibilis, cui sibi saluatur actiuū vt quo. Quarto differunt quo ad positionem seu potentiam passiuam: quoniam per solam conseruationem non acquirunt nouam aliquam potentiā passiuam, seu si collatus ponitur modus substantiæ, collata consequēter ponitur vis atque potētia substantiæ, vt possit scilicet inde fieri quicquid

Refertur de conse. dist. 2. ca. Species.

q. 75. ar. 3. & 6.

significat nomen rei, est diffinitio, vt dicitur in 4. Metaph. Sed ad diffinitionem accidentis pertinet quod sit in subiecto, ad diffinitionem vero substātiæ, quod per se subsistat, non in subiecto. Non ergo potest miraculose fieri quod in hoc sacramento sint accidentia sine subiecto.

3 ¶ Præterea, Accidens indiuiduatur ex subiecto. Si ergo accidentia remanēt in hoc sacramento sine subiecto, non erunt indiui dua, sed vniuersalia. Quod patet esse falsum, quia sic non essent sensibilia sed intelligibilia tantum.

4 ¶ Præterea, Accidentia per consecrationem huius sacramenti, non adipiscuntur aliquam compositionem. Sed ante consecrationem non erāt composita, neque ex materia & forma, neque ex quo est, & quod est. Ergo etiam post consecrationem non sunt composita altero horum modorum. Quod est inconueniens: quia sic essent simpliciora quam angeli: cum tamen hæc accidentia sint sensibilia. Non ergo accidentia remanent in hoc sacramento sine subiecto.

¶ SED CONTRA est, quod Gregor. dicit in Homil. Paschali, quod species sacramentales sunt illarum rerum vocabula, quæ ante fuerunt, scilicet panis & vini. Et ita cū non remaneat substantia panis & vini, videtur quod huiusmodi species remaneant sine subiecto.

¶ RESPONDEO dicendum, quod accidentia panis & vini, quæ sensu deprehenduntur in hoc sacramento remanere post consecrationem, non sunt sicut in subiecto in substantia panis & vini, quæ non manet (vt supra habitum est) neque etiam in forma substantiali, quæ non manet: & si remaneret, subiectum esse non posset, vt patet per Boëtium in lib. de Trinitate. Manifestum est etiam, quod huiusmodi accidentia non sunt in substantia corporis & sanguinis Christi sicut in subiecto: quia substantia humani corporis nullo modo potest his accidentibus affici. neque etiam est possibile, quod corpus Christi gloriosum & impassibile existēs, alteretur ad susciendas huiusmodi qualitates.

¶ Dicunt autem quidam, quod sunt sicut in subiecto in aëre circunstante. Sed nec hoc esse potest. Primo quidem, quia aër nō est huiusmodi accidētium susceptiuus. Secundo, quia huiusmodi accidētia non sunt vbi est aër: quinimo ad motum harum specierum, aër depellitur. Tertio, quia accidentia non transeunt de subiecto in subiectum: vt scilicet idem accidens numero quod primo fuit in vno subiecto, postmodum fiat in alio. accidens enim numerum accipit à subiecto: vnde non potest esse quod idem numero manens, sit quandoque in hoc, quandoque in illo subiecto. Quarto, quia cum aër non spolietur accidentibus propriis, simul haberet accidentia propria & aliena. Nec potest dici quod hoc fiat miraculose virtute consecrationis: quia verba consecrationis hoc non significant: quæ tamen non efficiunt nisi suum significatum. Et ideo relinquitur, quod accidentia in hoc sacramēto, manent sine subiecto. Quod quidem virtute diuina fieri

posset ex substātia, si esset. Quod rationabiliter autem sit opinio ponēs conferri dimensionibus modū vimque substantiæ, ex duobus apparet. primo, quia sic faciunt naturaliter omnes quæ ad sensum apparent mutationes à naturalibus agentibus circa Eucharistiā: nam supposito hoc vno miraculo, quæcūque fiunt naturaliter saluātur ac si fierent in substantia, quoniā supponitur vice substātiæ quantitas, scilicet habēs modum, vim proprietatēque substātiæ. Secūdo apparet: quia nō est hic affirmandū miraculum quod non sequatur ex cōsecratione, & pauci tas miraculorū præligenda est potius quàm multitudo: sed sic ponēdo vnum solū miraculū, ponitur quodetiam cōsecrationi esse annexum. Nā ad sensum cōuincitur, quod ex speciēb⁹ illis educibilis est de potentia ad actū per agens naturale raritas, quæ non est educibilis de potētia dimēsionum & reliquorum accidentiū ibi existentium, nisi sicut medio: quoniam cōstat raritatem educi de potētia materiæ per uificabilis sub amplioribus dimēsionibus. Ex eo enim quod ibi nō est materia, nisi ponatur aliquid vice materiæ, oportet dicere, aut huiusmodi species nō esse rarefactibiles aut per agens naturale educi raritatem de potentia ad actū absque aliquo, ex quo fit educibilis raritas de potentia ad actū: quod nō est intelligibile absque nouo miraculo. Et hinc quoque apparet soliditas huius opinionis, dum vnico miraculo saluat omnia apparentia & naturalitā tē omnium actionū & passionum. Nec immediata cōseruatio horum à Deo prohibet corruptioné naturalē eorundem, quoniā non plus ex immediata cōseruatione, quàm quum mediante substātia conseruantur. Est enim conseruatio Dei suauis rebus cōseruationis: & ideo non conseruatio diuina, sed res conseruata succumbit agenti naturali corruumpenti. Nec oportet soliciti esse circa entitatē præ dictorū, scilicet emodi essendi proprietatis, vis vtriusque substātiæ. Manifestatur autē hoc esse nō solum possibile, sed rationabile: discurrendo per ea quæ apparēt, & opinatā in philosophia videmus in primis in elementis quæ dā nō semina, sed proportionalia seminibus, quū generantur animalia ex putrefactione. Videmus quoque in perfectissima quæque animalia, ex semina, vicem gerere perfectiorū animaliū, quum generātur animalia per fectā per propagationē. opinamur quoque dari puta in cartilibus cordis & aliquid proportionale loco cordis, credimus

quoque lumē efficiuum aëri illius, in quo recipitur, puta lumē tenent multi (vt infrà patebit) accidentia propria esse vires ipsās substan tiæ. Ex quibus omnibus, si aduertimus quantitatē esse rē propinquæ & quasi proportionalis naturæ cū materia, non apparebit impossibile aut à ratione alienum, quod ipsamet res, quæ est quantitas, fiat vice materiæ, & sit, ac suppleat materiæ officium velut quoddam proportionale materiæ, sicut proportionale cordi fa cit officium cordis. Nec oportet aliam entitatē quærere, quoniam accidentia fluentia à principiis essentialibus substātię ex hoc ipso quod à principiis illis fluunt, sunt non solum accidētia (puta calor) sed sunt vis & virtus substantiæ ita quod possunt produ cere substantiam (vsque ferius amplius patebit) quamuis quidā sentiant contrarium: ita quanti tas Eucharistiæ potest fortiri à suprema omnium substantiarum, vt ipsamet quantitas sit vi ce substātiæ, &c. multo enim vehementioris ac intimioris efficaciæ est primo, substantiæ actio quàm quicūque fluxus accidentis à principiis substātialibus subiecti. Hic est ergo modꝰ, quo facillimè, absque multiplicatione tam miraculorum, quàm entitatum saluantur apparētia circa accidentia Eucharistiæ inter agendum & patiendum.

¶ Quibus prælibatis, ad singula descendendo, perspice in primo arti. huius literæ in responsione ad quartum, primum quod dicimus, scilicet quod accidēs transfit de quo est in quod est, & est deinceps com positum ex quo est, & quo est. Perspice secundo in artic. 5. in responsione ad primum, quantitatem transire de subiecto medio in recipiendo in subiectum in subsistantando. Perspice tertio in artic. 3. in responsione ad tertiū, id quod dicimus de accidentibus fluēntibus à substantia. Sed occurrūt in hoc loco duo intolerabilia scoto in 11. dist. 4. Primum est, quod forma substantialis genitī nō fit immediate à forma substantiali generantis, secūdum est, quod quantitates agunt in virtute formæ substātialis, prodūcendo substantiam, ki scotus quidem longum circa hæc profecit. Ego autē quia de sacramentis tracto, non est necessaria ad sacramēti nostri am, pentransfeundum cēseo, declarando tamen sententiam Antocis, quem nobilis forte intelligere dicetur, quoniam o illum intellexisset, non

Tex 29.

Tex 2. & 4. Meteo.

q. 1. ar. 2. & 3.

4. dist. 12. q. 1. ar. 1. q. 3. Et 4. col. tra ca. 62. col. 2. & c. 64. Et 1. col. 11. lec. 4. col. 3. fin.

substantia, ita etiam & alia accidentia. Si ergo quantitas dimensiua panis aut vini remanet indiuiduata secundum esse prius habitum, in quo conseruatur, pari ratione & alia accidentia remanent indiuiduata secundum esse quod prius habebant in substantia. Non ergo sunt in quantitate dimensiua sicut in subiecto, cùm omne accidens indiuiduetur per suum subiectum.

3 ¶ Præterea, Inter alia accidentia panis & vini quæ remanent, deprehenduntur etiam sensu rarum & densum, quæ non possunt esse in quantitate dimensiua præter materiam existente, quia rarum est quod habet parum de materia sub magnis dimensionibus: densum autem quod habet multum de materia sub paruis dimensionibus: vt dicitur 4. Physic. Nō ergo videtur, quod quantitas dimensiua possit esse subiectum accidentium, quę remanent in hoc sacramento.

4 ¶ Præterea, Quantitas à subiecto separata, videtur esse quantitas mathematica, quæ non est subiectum qualitatum sensibilium. Cum ergo accidentia, quæ remanēt in hoc sacramento, sint sensibilia, videtur quod nō possint esse sicut in subiecto in quantitate dimensiua panis & vini remanente post cōsecrationem.

¶ SED CONTRA est, quòd qualitates non sunt diuisibiles nisi per accidēs ratione subiecti. Diuiduntur autem qualitates remanentes in hoc sacramento per diuisionem quantitatis dimensiuæ: sicut patet ad sensum. Ergo quantitas dimensiua est subiectum accidentium, quæ remanent in hoc sacramento.

¶ RESPONDEO dicendum, quod necesse est dicere accidentia alia, quæ remanent in hoc sacramento, esse sicut in subiecto in quantitate dimensiua panis, vel vini remanente. Primo quidem per hoc, quod ad sensum apparet aliquid quantum esse ibi coloratum, & aliis accidentibus affectum, nec in talibus sensus decipitur. Secundo, quia prima dispositio materiæ est quantitas dimensiua, vnde & Plato posuit primas differentias materiæ, magnum & paruum. Et quia primum subiectum est materia, consequens est quod omnia alia accidentia referantur ad subiectum mediante quantitate dimensiua (sicut & primum subiectum coloris dicitur esse superficies) ratione cuius quidam posuerunt dimensiones esse subsitantias corporum: vt dicitur in primo Meta. Et quia subtracto subiecto, remanent accidentia secundum esse, quod prius habebant, consequens est quòd omnia accidentia remaneant fundata super quantitatem dimensiuam. Tertio, quia cum subiectum sit principium indiuiduationis accidentium, oportet id quod ponitur aliquorum accidentium subiectum, esse aliquo modo indiuiduationis principium. Est enim de ratione indiuidui, quod non possit in pluribus esse. Quod quidem contingit dupliciter. Vno modo quia non est natum esse in aliquo: & hoc modo formæ immateriales separatæ, per se subsistentes, sunt etiam per seipsas indiuiduæ. Alio modo ex eo quod forma substantialis vel accidentalis est quidem nata in aliquo esse, non tamen in pluribus: sicut hæc albedo, quæ est in hoc corpore. Quantum igitur ad primum, materia est indiuiduationis principium omnibus formis inhærēbus: quia cùm huiusmodi formæ quantum est de se, sint natæ in aliquo esse, sicut in subiecto, ex quo aliqua earum recipitur in materia, quæ non est in alio, iam nec forma ipsa sic existens potest in alio esse. Quantum autem ad secundum, dicendum est quod indiuiduationis principium est quantitas dimensiua. Ex hoc enim aliquid est natum esse in vno solo, quod illud est in se indiuisum, & diuisum ab hominibus aliis. Diuisio autem accidit substantiæ ratione quantitatis: vt dicitur in primo Physic. Et ideo ipsa quantitas dimensiua est quoddam indiuiduationis principium huiusmodi formis: inquantum scilicet diuersæ formæ numero sunt in diuersis partibus materię. Vnde & ipsa quantitas dimensiua secundum se habet quandam indiuiduationem: ita quod possumus imaginari plures lineas *separatas eiusdem speciei, differentes positione, quæ cadit in ratione huius quantitatis: conuenit enim dimensioni quod sit quantitas positionem habens. Et ideo potius quantitas dimensiua potest esse subiectum aliorum accidentium quàm econuerso.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod accidens per se non potest esse subiectum alterius accidentis: quia per se non est. Secundum vero quod est in alio, vnum accidens dicitur esse subiectum alterius, inquantum vnum accidens recipitur in subiecto, alio mediante, sicut superficies dicitur esse subiectum coloris. Vnde quando accidenti datur diuinitas vt per se sit, potest etiam per se alterius accidentis subiectum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd alia accidentia etiam secundum quod erant in substantia panis, indiuiduabantur mediante quantitate dimensiua: sicut dictum est: Et ideo potius quantitas dimensiua est subiectum aliorum accidentium remanentium in hoc sacramento, quàm econuerso.

¶ Ad tertium dicendum, quòd rarum & densum, sunt quædam qualitates consequentes corpora ex hoc quod habent multum vel parum de materia sub dimensionibus: sicut etiam omnia alia accidentia consequuntur ex principiis substantiæ. Et ideo sicut subtracta substantia, diuina virtute conseruantur alia accidentia: ita subtracta materia, diuina virtute conseruantur qualitates materiam consequentes: sicut rarum & densum.

¶ Ad quartum dicendum, quod quantitas mathematica non abstrahit à materia inteligibili, sed à materia sensibili: vt dicitur 7. Metaph. Dicitur autem materia sensibilis ex hoc quod subiicitur sensibilibus qualitatibus. Et ideo manifestum est, quod quantitas dimensiua, quæ remanet in hoc sacramento sine subiecto, non est quantitas mathematica.

Tex. 15.

* Alias non habetur ly separatas.

In corp.

Tex. 3.

ARTICVLVS II.

¶ Verum in hoc sacramento quantitas dimensiua panis vel vini, sit aliorum accidentium subiectum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod in hoc sacramento quantitas dimensiua panis vel vini, non sit aliorum accidentiū subiectum. Subiectum enim accidentis nō est accidens: nulla enim forma potest esse subiectum, cùm subiici pertineat ad proprietatem materiæ. Sed quantitas dimensiua est quoddam accidens. Ergo quantitas dimensiua non potest esse subiectum aliorum accidentium.

2 ¶ Præterea, Sicut quātitas indiuiduatur ex subiecto. Si ergo accidentia remanēt in hoc sacramento sine subiecto, non erunt indiui dua, sed vniuersalia. Quod patet esse falsum, quia sic non essent sensibilia sed intelligibilia tantum.

4 ¶ Præterea, Accidentia per consecrationem huius sacramenti, non adipiscuntur aliquam compositionem. Sed ante consecrationem non erāt composita, neque ex materia & forma, neque ex quo est, & quod est. Ergo etiam post consecrationem non sunt composita altero horum modorum. Quod est inconueniens: quia sic essent simpliciora quam angeli: cum tamen hæc accidentia sint sensibilia. Non ergo accidentia remanent in hoc sacramento sine subiecto.

¶ SED CONTRA est, quod Gregor. dicit in Homil. Paschali, quod species sacramentales sunt illarum rerum vocabula, quæ ante fuerunt, scilicet panis & vini. Et ita cū non remaneat substantia panis & vini, videtur quod huiusmodi species remaneant sine subiecto.

¶ RESPONDEO dicendum, quod accidentia panis & vini, quæ sensu deprehenduntur in hoc sacramento remanere post consecrationem, non sunt sicut in subiecto in substantia panis & vini, quæ non manet (vt supra habitum est) neque etiam in forma substantiali, quæ non manet: & si remaneret, subiectum esse non posset, vt patet per Boëtium in lib. de Trinitate. Manifestum est etiam, quod huiusmodi accidentia non sunt in substantia corporis & sanguinis Christi sicut in subiecto: quia substantia humani corporis nullo modo potest his accidentibus affici. neque etiam est possibile, quod corpus Christi gloriosum & impassibile existēs, alteretur ad susciendas huiusmodi qualitates.

¶ Dicunt autem quidam, quod sunt sicut in subiecto in aëre circunstante. Sed nec hoc esse potest. Primo quidem, quia aër nō est huiusmodi accidētium susceptiuus. Secundo, quia huiusmodi accidētia non sunt vbi est aër: quinimo ad motum harum specierum, aër depellitur. Tertio, quia accidentia non transeunt de subiecto in subiectum: vt scilicet idem accidens numero quod primo fuit in vno subiecto, postmodum fiat in alio. accidens enim numerum accipit à subiecto: vnde non potest esse quod idem numero manens, sit quandoque in hoc, quandoque in illo subiecto. Quarto, quia cum aër non spolietur accidentibus propriis, simul haberet accidentia propria & aliena. Nec potest dici quod hoc fiat miraculose virtute consecrationis: quia verba consecrationis hoc non significant: quæ tamen non efficiunt nisi suum significatum. Et ideo relinquitur, quod accidentia in hoc sacramēto, manent sine subiecto. Quod quidem virtute diuina fieri

ARTICVLVS III.

¶ Verum species, quæ remanent in hoc sacramento, possint immutare aliquid extrinsecum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod species quæ remanent in hoc sacramento, non possint immutare aliquid extrinsecum. Probatur enim 7. Physi. quod formæ quę sunt in materia, fiunt à formis, quæ sunt in materia, non autem à formis, quæ sunt sine materia: eo, quod simile agit sibi simile. Sed species sacramentales sunt species sine materia: quia remanēt sine subiecto, vt ex dictis patet. Non ergo possunt immutare materiam exteriorem, inducendo aliquam formam.

2 ¶ Præterea, Cessante actione principalis agētis, necesse est & cessat actio instrumenti: sicut quiescēte fabro, nō mouetur mattellus. Sed omnes formæ accidentales agunt instrumētaliter in virtute formæ substantialis tanquam principalis agentis. Cum ergo in hoc sacramento non remaneat forma substantialis panis & vini (sicut supra habitum est) videtur quod formæ accidentales

4. dist. 11. q. 1. art. 2. q. 1. & 2.

Ar. 1.

q. 75. ar. 2. & 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis septuagesimæ septimæ Articulum quartum.*

IN arti. 4. vbi de corruptione horum accidentium agitur, perspice cautè Autorem loquide eorum accidentium corruptione per modũ termini. Et hoc tam quam corrumpuntur quasi ad corruptionem subiecti (hoc est sicut corrũperentur ad corruptionem subiecti) quàm quum corrũpuntur directè seu per se, hoc enim perspicuè dicto, clara reddetur litera tã in corpore, quàm in responsione ad primum,

Ar. 1. ad 3. Vbi separationem formæ à materia, quasi per accidens in termino corruptionis ponit: quia annectitur dicta separatio deperditioni sui esse in materia. hinc enim

D. 65. surgit, quòd quia esse illud etiam sequestratum à materia est corruptibile, vt prius, quia retinet naturam prioris, vt terminatæ corruptione possit fine separatione formæ à materia, quæ non est, & similiter, quia huiusmodi esse separatum & separatum conseruatur vt proprium erat & cõforme subiecto (puta panis vel vino) ita põt terminatiuè corrũpi, quasi ad corruptionẽ subiecti sicut prius: vt in corpore articuli dicitur.

¶ *Super Quæstionis septuagesimæ septimæ Articulum quintum.*

IN artic. 5, in quo ferè omnia suprædicta cõtinentur, aduerte in ratione ad tertium, tres esse opiniones de modo quo in instãti regenerationis nouæ substantiæ ex speciebus sacramentalibus fit materia, vel per creationem, vel per reparationem, vel per conuersionem: Et multi qui dem tenent, quòd per creationem redit materiæ, & ratio affertur à Petro de Pal. quia nullum fit propterea opus nouum, quod scilicet non fuerit factum in operibus sex dierum: nam creatio antiquum opus est, & continuè admittitur in generatione hominis. Autori autem hæc via non placet, vt patet in corpore huius artic. & quia ex ipsa consecratione nõ elit vt materia creetur vel recreetur. Et propterea tenet aliam viam, scilicet per modum conuersionis seu trãsitionis quantitas transit in materiã ita quòd virtute primi miraculi datũ est quantitati, vt sit vice materiæ durante sacramẽto, & in termino sacramenti, hoc est in primo nõ esse sacramenti, sit vere materia, quẽadmodũ in Politicis Princeps vnico imperio cõstitueret aliquem proconsulem viuente consule, ita quòd in obitu Consulis sit Consul, Neo, propterea potest sentire Autorem quòd agens naturale faciat de dimensionibus materiam, hoc enim fiat cum est quoniam agens natura le non facit primum subiectum suæ actionis, sed supponit illud, sed perspiciẽdum est quòd agens naturale agit in vice materiam dispondendo illam tanquam si esset materia ad formam substantiæ generandæ, & hoc vsque ad instãs generationis exclusiuè. In instanti autem generationis, quod est primum non esse sacramenti dimẽso actu ne diuina, virtute primi miraculi, transit in materiam dispositam pro forma illa ac si præfuisset; & sic in eodem instanti naturale agens introducit in illam formam substantialẽ cum quantitate simili priori immediatè ante illud existenti. Et sic inuenitur confonare omnia reliquis generationibus naturæ alibi suam naturale agens generãdo & agit in quantum vsque ad instãs generationis, & in instanti

Text. 37. generationis attingit tandem essentiam materiæ educendo de illa formam substantialem, & generando compositum de genere substantiæ, & corrumpendo; vice panis vt sic semper

Ar. 9. 12. generatio vnius sit corruptio alterius, & econtra. Vtera autem ratione, illatam ab Autore, in promptu est alia ratio, scilicet quia idem debet esse patiens & quod passum est in generatione substantiali, nam eadem materia est quæ disponitur ad formam ignis, & quæ profpit illam. Sed secundum aliax opiniones non est idem quòd patitur, & quod passum est, nam patitur propter sacramenti dimẽsionẽ, & passum de foris venit per creationem vel reparationem. Secundum hanc autem vltam idem est patiens, & quod passum est: nam patiens est dimensio vt vice materia, & quod passum est, est ipsamet dimensio iam vera materia.

¶ Ad rationem autem pro altera opinione dicendum est, quod secundum istam viam micus ponitur de nouitate simili ponitur res similis ma miraculo transubstantiationi; quoniam transitus dimensionis vice materiæ in veram materiã facillimus est, propter de vno proportionali in aliud; & vt dictum est, non est opus nouum, supposita transubstantiatione panis in corpus Christi. Præterea autem nouitas fit secundum opinio ex adhæsione in litera allatam quia scilicet nihil ponitur quod ex vi primi miraculi non fiat, & hoc possibilium erat conformiter ad hanc

dentales remanentes, agere non possint ad immutationem exterioris materiæ.

3 ¶Præterea, Nihil agit vltra suã speciem: quia effectus non potest esse potior causa. Sed species sacramentales omnes sunt accidentia. Non ergo possunt exteriorem materiam immutare, ad minus ad formam substantialem.

¶SED CONTRA est, quòd si non possent immutare exteriora corpora, non possent sentiri. Sentitur enim aliquid per hoc quòd immutatur sensus à sensibili: vt dicitur 2. de anima.

Text. 31. 74. & 121.

¶RESPONDEO dicendum, quod quia vnumquodq; agit, inquantum est ens actu, cõsequens est q; vnumquodq; sicut se habet ad esse, ita se habeat ad agere. Quia igitur secundũ prædicta, species sacramẽtalibus datum est diuina virtute, vt remaneant in suo esse quod habebant, substantia panis & vini existente, consequens est quòd etiam remaneant in suo agere. & ideo omnem actionem quam poterant agere, substantia panis & vini existente: possunt etiam agere, substantia panis & vini transeũte in corpus & sanguinem Christi. Vnde nõ est dubium quod possunt immutare exteriora corpora.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd species sacramẽtales licet sint formæ sine materia existentes: retinent tamen idẽ esse, quod habebant prius in materia. Et ideo secundum suum esse assimilantur formis, quæ sunt in materia.

¶Ad secundum dicendum, quod ita actio formæ accidentalis dependet ab actione formæ substantialis, sicut esse accidentis de pendet ab esse substantiæ. Et ideo sicut diuina virtute datur speciebus sacramentalibus, vt possint esse sine substantia: ita datur eis vt possint agere sine forma substantiali, vt dictum est.

¶Ad tertium dicendum, quòd immutatio quæ est ad formam substantialem, non fit à forma substantiali immediatè, sed mediantibus qualitatibus actiuis & passiuis, quæ agunt in virtute formæ substantialis. Hæc autem virtus instrumentalis conseruatur in speciebus sacramentalibus diuina virtute sicut & prius erat. Et ideo possunt agere ad formam substantialem instrumẽtaliter. Per quem modũ aliquid potest agere vltra suã speciem, nõ quasi virtute propria, sed virtute principalis agentis.

D. 92.

ARTICVLVS IIII.

Virum species sacramentales possint corrumpi.

Infrà art. 6. co. Et 4. dist. 12. q. art. 2. q. 3. Et 4. contra ca. 66. q. 75. ar. 3. & 6.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd species sacramentales corrumpi nõ possint. Corruptio enim accidit per separationem formæ à materia. Sed materia panis non remanet in hoc sacramẽto: sicut ex supradictis patet. Ergo huiusmodi species non possunt corrumpi.

2 ¶Præterea, Nulla forma corrumpitur nisi per accidens, corrupto subiecto: vnde forme per se subsistẽtes, incorruptibiles sunt, sicut patet in substantiis spiritualibus. Sed species sacramentales sunt formæ sine subiecto: ergo corrumpi non possunt.

3 ¶Præterea, Si corrumpuntur, aut hoc erit naturaliter aut miraculosè. Sed non naturaliter (quia non est ibi assignare aliquod corruptionis subiectum, quod maneat corruptione terminata) similiter etiam nec miraculosè: quia miracula quæ sunt in hoc sacramento, fiunt virtute consecrationis, per quam species sacramentales conseruantur: non est autem idem causa conseruationis & corruptionis. Ergo nullo modo species sacramentales corrumpi possunt.

¶SED CONTRA est quòd sensu deprehenditur, hostias consecratas putrefieri & corrumpi.

Art. prec. ¶RESPONDEO dicendum, quòd corruptio est motus ex esse in non esse. Dictum est autem suprà, quòd species sacramentales retinent idem esse quod prius habebant, substantia panis & vini existente. Et ideo sicut esse horum accidentium poterat corrumpi, substantia panis & vini existente: ita etiam potest corrumpi, illa substantia abeunte. Poterant autem huiusmodi accidentia primò corrumpi dupliciter. vno modo per se, alio modo per accidens. Per se quidem sicut per alterationem qualitatum, & augmentum vel diminutionem quantitatis. Non quidem per modum augmenti vel diminutionis, qui inueniuntur in solis corporibus animatis (qualia non sunt substãtia panis & vini) sed per additionem vel diuisionem. Nã sicut dicitur 3. Met. per diuisionem vna dimensio corrumpitur, & fiunt duæ: per additionem autem econuerso ex duabus fit vna. Et per hunc modum manifestè possunt corrumpi huiusmodi accidentia post consecrationem: quia & ipsa quantitas dimensiua remanens post diuisionem & additionem recipere, & cùm sit subiectum qualitatum sensibilium (sicut dictum est) potest etiam esse subiectum alterationis earum, puta si alteretur color aut sapor panis aut vini. Alio modo poterant corrumpi per accidẽs, per corruptionem subiecti, & hoc modo possunt corrumpi etiam post consecrationem. Quamuis enim subiectum non remaneat, remanet tamen esse quod habebant huiusmodi accidentia in subiecto, quod quidem est proprium & conforme subiecto. Fit ideo huiusmodi esse potest corrumpi à contrario agente, sicut corrũpebatur substantia panis vel vini, quæ etiam non corrumpebatur nisi præcedente alteratione circa accidentia.

Art. 2.

Distinguendum tamen est inter vtrunq; prædictarum corruptionum. quia cum corpus Christi & sanguis succedant in hoc sacramẽto substantiæ panis & vini, si fiat talis immutatio ex parte accidentium, quæ non sufficisset ad corruptionem panis & vini, propter talem immutationem non desiunt corpus & sanguis Christi esse sub hoc sacramẽto, siue fiat immutatio ex parte qualitatis (puta cum modicũ immutatur color aut sapor panis vel vini) siue ex parte quantitatis: sicut cum diuiditur panis aut vinũ in tales partes, quod adhuc in eis possit seruari natura panis aut vini.

Si verò fiat tanta immutatio, quod fuisset corrupta substãtia panis aut vini, non remanent corpus & sanguis Christi sub hoc sacramento. Et hoc siue ex parte qualitatum, sicut cum ita immutatur color & sapor & aliæ qualitates panis & vini, quòd nullo modo possent compati naturam panis aut vini: siue etiã ex parte quantitatis, puta si pulnerizetur panis, vel vinum in tam * minutas partes diuidatur, vt iam non remaneat species panis vel vini.

* Aliàs minimas.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ad corruptionem per se pertinet, quòd auferat esse rei, vnde inquãtũ esse alicuius forma à materia. Si verò huiusmodi esse non esset in materia, simile tamen ei quod est in materia, posset per corruptionem auferri etiam materia non existente: sicut accidit in hoc sacramento, vt ex dictis patet.

In corp.

¶Ad secundum dicendum, quòd species sacramẽtales licet sint formæ non in materia: habent tamen esse quod prius in materia habebant.

¶Ad tertium dicendum, quòd corruptio illarum specierum nõ est miraculosa, sed naturalis. Præsupponit tamẽ miraculũ quod est factum in consecratione, scilicet quod illæ species sacramẽtales retinẽat esse sine subiecto quod prius habebant in subiecto: sicut & cæcus miraculosè illuminatus, naturaliter videt.

D. 13. & 27.

ARTICVLVS V.

Virum ex speciebus sacramentalibus aliquid possit generari.

Infrà, ar. 2. ad 2. Et 4. dist. 12. q. 2. ar. 4. Et 4. contra ca. 66. Et quod. 4. ar. 3. ad 3. Et 2. ca. 68. 2. Ec. 1. col. 2. lec. 4.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd ex speciebus sacramentalibus nihil possit generari. Quod enim generatur, ex aliqua materia generatur: ex nihilo autem nihil generatur, quamuis ex nihilo fiat aliquid per creationẽ. Sed speciebus sacramẽtalibus nõ subest aliqua materia

teria nisi corporis Christi, quod est incorruptibile. Ergo videtur quod ex speciebus sacramentalibus nihil possit generari.

¶2. Præterea, Ea quæ non sunt vnius generis, non possunt ex se inuicem fieri: non enim albedine fit liuea. Sed accidens & substantia differunt genere, Cum ergo species sacramentales sint accidentia, videtur quod ex eis non possit aliqua substantia generari.

¶3. Præterea Si ex eis generetur aliqua substantia, illa substantia non erit sine accidente. Si ergo ex speciebus sacramentalibus generetur aliqua substantia corporea, oportet quòd ex accidente generetur substantia & accidens, duo scilicet ex vno. Quod est impossibile. ergo impossibile est, quod ex speciebus sacramentalibus aliqua substantia corporea generetur.

¶SED CONTRA est quod ad sensum videri potest ex speciebus sacramentalibus aliquid generari, vel cineres, si comburantur: vel vermes, si putrefiant: vel pulueres, si conterantur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd cùm corruptio vnius sit generatio alterius, vt dicitur in primo de generatione*, necesse est quod ex speciebus sacramentalibus aliquod generetur, cùm corrumpãtur, vt dictũ est*. Non enim sic corrũpuntur, vt omnino dispereant, quasi in nihilũ redigãtur, sed manifestè aliquid sensibile eis succedit Quomodo autem ex eis aliquid generari possit, difficile est videre. Manifestum est enim quod ex corpore & sanguine Christi, quæ ibi veraciter sunt, non generatur aliquid, cùm sint incorruptibilia. Si autem substãtia panis, aut vini remaneret in hoc sacramento, vel eorum materia, facile esset assignare quòd ex eis generatur illud sensibile quod succedit, vt quidam posuerunt sed hoc est falsum, vt suprà habitum est*. Et ideo quidam dixerunt, quod ea quæ generantur, non fiunt ex speciebus sacramẽtalibus, sed ex aëre circunstante. Quod quidem multipliciter apparet esse impossibile. Primò, quia ex eo generatur aliquid, quod prius alteratum & corruptum apparet. Nulla autem alteratio vel corruptio prius apparuit in aëre circunstante, vnde ex eo vermes, vel cineres non generantur. Secundò, quia natura aëris non est talis, quod ex eo per tales alterationes talia generantur. Tertiò, quia potest contingere in magna quãtitate hostias consecratas comburi vel putrefieri. nec esset possibile tantùm de corpore terreno ex aëre generari, nisi magna & valde sensibili inspiratione aeris facta. Quartò, quia idem potest accidere corporibus solidis circunstantibus (puta ferro aut lapidibus) quæ integrã remanent post prædictorum generationẽ. Vnde hæc positio stare non potest: quia cõtrariatur ei quod ad sensum apparet. Et ideo alij dixerunt, quod redit substantia panis & vini in ipsa corruptione specierum: & sic ex substãtia panis & vini redeunte generãtur cineres, aut vermes, aut aliquid huiusmodi. Sed hæc positio videtur esse impossibilis. Primo quidem, quia si substantia panis & vini conuersa est in corpus & sanguinem Christi (vt suprà habitum est*) nõ potest substantia panis aut vini redire nisi corpore aut sanguine Christi iterum conuerso in substantiam panis vel vini, quod est impossibile: sicut si aër si cõuersus in ignem, non potest aër redire, nisi iterum ignis conuertatur in aërem. Si verò substantia panis aut vini sit annihilata, non potest iterum redire: quia quod in nihilum decidit, non redit idem numero, nisi fortè dicatur redire prædicta substãtia, quia Deus de nouo creat aliam nouam substantiam loco primæ. Secundò videtur hoc esse impossibile: quia non est dare, quando substantia panis redeat. Manifestum est enim ex suprædictis*, quod manentibus speciebus panis & vini, manet corpus & sanguis Christi, quæ non sunt simul cum substãtia panis & vini in hoc sacramento, secũdum prædictam*. Vnde substantia panis & vini non potest redire, speciebus sacramentalibus. Similiter enim nec eis cessantibus: quia iam substantia panis & vini esset sine propriis accidentibus: quod est impossibile. Nisi fortè dicatur, quòd in ipso vltimo instanti corruptionis specierum redit non quidem substantia panis & vini (quia, illud idem instans est, in quo primo habent esse substantiæ generatæ ex speciebus) * sed materia panis & vini quæ magis de nouo creata diceretur quam redens, propriè loquendo. Et secundum hoc posset sustineri prædicta positio. Verùm, quia non rationabiliter videtur dici, quòd miraculosè aliquid accidat in hoc sacramento nisi ex ipsa consecratione, ex qua non est quòd materia creetur vel redeat, melius videtur dicendum, quòd in ipsa consecratione miraculosè datur quãtitati dimensiuæ panis & vini, quod fit primum subiectum subsequentium formarum. Hoc autem est proprium materiæ, & ideo ex consequenti datur prædictæ quantitati dimensiue omne illud quod ad materiam pertinet. Et ideo quicquid posset generari ex materia panis vel vini si adesset, totum potest generari ex prædicta quantitate dimensiua panis vel vini: non quidẽ d nouo miraculo, sed ex vi miraculi prius facti.

¶AD PRIMVM ergo dicendum quòd quamuis non ficibi materia, ex qua aliquid generetur: quãtitas tamen dimẽsiua supplet vicem materiæ vt dictũ est*.

¶Ad secundum dicendum, quod illæ species sacramentales sunt quidem accidentia, habẽt tamen actium & vim substantiæ, vt dictum est*.

¶Ad tertium dicẽdum quod quãtitas dimẽsiua panis & vini retinet naturam propriam, & accipit miraculosè vim & proprietatem substantiæ. Et ideo potest transire in vtrunque, id est in substantiam & dimensionem.

ARTICVLVS VI.

Virum species sacramentales possint nutrire.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod species sacramentales non possint nutrire. Dicit

Tertia S. Thmæ.

& fallaris in refutatione aliarum opinionum, dũ in corpore huius artic. legis multa asserta impossibilia quæ secundum Autoris doctrinam possunt per diuinam omnipotentiam fieri, oportet si quidem memorem esse consuetudinis Autoris: consueuit siquidem in quolibet genere loqui & iudicare & asserere secundum ordinem illius generis. Et propterea quũ tractetur hic de sacramentis, possibile vel impossibile censet, & asserit secundum ordinem sacramentalem: vt ex his superius diximus: secundum quem ordinem dicitur quod annihilatũ non potest redire: & similiter quod corpus Christi non potest contineri in substãtiam panis & vini. Non sic ergo solicitat, vt respondeat obliquitatibus. Autori quod conradicat sibi, aut quod abbreuiet diuinam omnipotẽtiam, à quam deficientem impotẽtia contet sua corporis Christi in panem: docuit enim Autor superius posse Deum cõuertere quodcunq; ens creatum in quodcunq; aliud creatum propter communionem in entitate creata, &c.

* 75. art. 2. & 4.

*art. 4. huius. q. & q. 76. ar. 6. ad 3. * q. 75. art. 2.

¶ Circa prædicta fuit posset adhuc dubium à Scoto tractatum circa rarefactionem speciei, si sacramentalium: an scilicet noua illa quantitas seu quãtitatis particula quæ per rarefactionem nisi ex ipsa consecratione, ex qua non est quòd materia creetur vel redeat, melius videtur dicendum, quòd in ipsa consecratione miraculosè datur quãtitati dimensiuæ panis & vini, quod fit primum subiectum subsequentium formarum. Hoc autem est proprium materiæ, & ideo ex consequenti datur prædictæ quantitati dimensiue omne illud quod ad materiam pertinet. Et ideo quicquid posset generari ex materia panis vel vini si adesset, totum potest generari ex prædicta quantitate dimensiua panis vel vini: non quidẽ d nouo miraculo, sed ex vi miraculi prius facti.

¶AD PRIMVM ergo dicendum quòd quamuis non ficibi materia, ex qua aliquid generetur: quãtitas tamen dimẽsiua supplet vicem materiæ vt dictũ est*.

¶Ad secundum dicendum, quod illæ species sacramentales sunt quidem accidentia, habẽt tamen actium & vim substantiæ, vt dictum est*.

¶Ad tertium dicẽdum quod quãtitas dimẽsiua panis & vini retinet naturam propriam, & accipit miraculosè vim & proprietatem substantiæ. Et ideo potest transire in vtrunque, id est in substantiam & dimensionem.

ARTICVLVS VI.

Virum species sacramentales possint nutrire.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod species sacramentales non possint nutrire. Dicit

Tertia S. Thmæ.

& sit noua quantitas, est sine subiecto: huiusmodi autem actio, qua fit noua quantitas, est sine subiecto. Tum ex parte rei actæ quia nullum ens à naturali agente producit formã sine subiecto: omnino: quantitas autem illa omnino careret subiecto. Tum ex parte ordinis: quia tota rarefactio est per se terminus illius alterationis, habens pro proprio subiecto totam quantitatem, sicut pars patet, ergo tota rarefactio præsupponit totam quantitatem ergo illa quantitas est prius naturaliter maior, quàm ista rarefactio: an non est ergo quantitas illa ab agente naturali. Tum ex parte agentis naturæ

* ibid.

Il. quia agens naturale, naturaliter requirit patiens, vt concausam materialem receptiuã formæ seu actus, qui fit, non est ergo absque miraculo nouo, quòd agẽs naturale agat sine materia, aut cum vice materia. Et consuleditur. Scotus, oportere dicere, vel quod quantitas ista nõ fit ab agente creato: vel quòd agens creatum possit agere sine passo in quod agat. & quoniã hoc secundum videtur destruere fundamenta philosophiæ naturalis,

* Aliàs sed, materia pœnis, magis, quasi de nouæ creato, &c.

4. d. 12. q. 1. art. 2. q. 5. & 4. cũ tra c. 66. & 1. cor. 11. lec. 4. fin.

Universidad de Deusto
Biblioteca

* lib.5.c. 4. in primũ de Elout. Mihi autem Autoris vestigia sectãti veraque fatenti esse eum talem adparere, tendẽdo quod huiusmodi extensio quantitatis fiat ab agente naturali, quem admodum fit rei conuersa substantia subesset.

* Tex. 30. Vbi soito ex philosophia Peripatetica, quod non omne quod quandoque est, & quãdoque non est, habet suum proprium fieri quodam enim sunt & non fiunt absque eo quod generentur & corrumpantur: quorum consequuntur generationem & corruptionem aliorum & de eorum numero est noua quantitatis pars, quæ per rarefactionem fit. Cum enim virtute rarefie. rarefaciens generat raritatem & nulla alia actione intermeniente raritas illa fertur secũ extentionem quantitatis & non sunt ibi duæ actiones, quarum vna producat raritatem, & altera extendat quantitatẽ, & propterea quantitas noua est absque hoc, quòd fiat subiectum veram philosophiam. Et simili modo species vini in Eucharistia fiãt sole virtute agentis naturalis, extendendo quãtitatẽ consequentẽ eã rarefaciẽdo.

* Tex. 45. & 45. ¶Ad primũ autem obiectionem in oppositum iam patere potest resõsio, quod nulla est opus actione: sine subiecto quoniã sola rarefactio sufficit, rarefactio autẽ est subiectiue in quinto tate, in qua est raritas.

*ar.præc. ¶Ad secundũ in verò ex eisdem radicibus respondetur, quod licet forma, quæ fit ab agente naturali, fiat in subiecto: ꝙ tamen consequitur ex actione agentis naturalis, eandem potest modũ essendi habere, quẽ habet subiectũ, in quod tale agens agit. Et propterea si quantitas, quæ rarefactione extenditur est in subiecto, nouæ etiam partiũla erit in subiecto. Essi aliter si quæ tur, quæ rarefactõe nẽ extenditur, non est in subiecto, sed est vice subiectũ, particula quoque noua erit sine subiecto quoniam quantitas est passiua huiusmodi alterationẽ, nec intelligar particulam quantitatis nouam esse sine subiecto ex nouo miraculo, vel ex hoc quod continuatur quantitati præexistenti sed ex hoc quòd educitur de potẽtia dimensionis vicem tenet substãtiæ ipsa vicem ipsius permanẽte. Ex vi si milem primi miraculi fit eius datum est quantitati non solum sustinere præsentia accidẽtia, sed etiam omnia possibilia educi de subiectãtia conuersa, ipsa manente ea datum esse oportet, vt se parata existat quantũcunque extensa, quanta afficere posset cõtinẽtem substantiã, si subesset. Vnde si species vini intantum rarefierent, vt vini substantia tantum

* q. 76. ar. 6.

*Tex. 45.

*Refert de cons. dist. 2. c. species.

enim Ambros. in lib. de sacramẽtis*, Non iste panis est, qui vadit in corpus, sed panis vitæ æternæ, qui animæ nostræ substãtiam fulcit. sed omne quod nutrit, vadit in corpus. ergo panis iste non nutrit. Et eadem ratio est de vino.

¶2. Præterea, Sicut dicitur. 2. de Generatione*, ex eisdem nutrimur, ex quibus sumus. Species autem sacramẽtales sunt accidentia, ex quibus homo non constat: non enim accidens est pars substantiæ. Ergo videtur quod species sacramentales nutrire non possunt.

¶3. Præterea, Philosophus 2. de Anima* dicit, quod alimentũ nutrit prout est substãtia quẽdã, auget autẽ prout est aliquid quantum. Sed species sacramentales non sunt substãtia. Ergo non possunt nutrire.

¶SED CONTRA est quod, Apolus 1. Corint. 11. loquens de hoc sacramento dicit, Alius quidem esurit, alius autem ebrius est. Vbi dicit gloss. quòd notat illos, qui post celebrationem sacri mysterij & consecrationem panis & vini, suas oblationes vendicabant, & aliis non communicantes, soli sumebant, ita vt inde etiã inebriarẽtur. Quod quidẽ non posset contingere, si sacramẽtales species nõ nutrierent. Ergo species sacramẽtales nutriunt.

¶RESPONDEO dicendum, quòd hæc quæstio difficultatem non habet præcedenti quæstione soluta. Ex hoc enim (vt dicitur 2. de Anima*) cibus nutrit, quod conuertitur in substantiam nutriri. Dictum est autem *, quod species sacramentales possunt conuerti in substantiam aliquam, quæ ex eis generatur. Per eandem autem rationem possunt conuerti in corpus humanum, per quam possunt conuerti in cineres vel in vermes. & ideo manifestum est quod nutriunt, Quod autem quidam dicunt, quod non verè nutriunt, quasi in corpus humanum conuertantur, sed reficiunt & confortant quadam sensuum immutatione (sicut homo cõfortatur ex odore cibi, & inebriatur ex odore vini (ad sensum patet esse falsum. Talis enim refectio non diu sufficit homini, cuius corpus propter continuam de perditionem restauratione indiget: & tamen homo diu sustentari posset: si hostias & vinum consecratum sumeret in magna quantitate. Similiter etiam non potest stare quod quidam dicunt, quòd species sacramentales nutriunt propter formam substãtialem panis & vini, quæ remanet, tum quia non remanet. vt supra habitum est: * tum quia non est actus formæ nutrire: sed magis materiæ: quæ accipit formam nutriti, recedente forma nutrimenti. Vnde dicitur in 2. de Anima*, quod nutrimentũ in principio est dissimile, in fine autẽ simile.

¶AD PRIMVM ergo dicendum quod facta cõsecratione dupliciter potest dici panis in hoc sacramento. Vno modo ipsæ species panis quæ retinent nomen prioris substantiæ: vt Greg. dicit in homi. Paschali*. Alio modo potest dici panis ipsum corpus Christi: quod est panis mysticus de cælo descendens. Amb. ergo cum dicit, quod iste panis non trãsit in corpus, accipit panem secũdo modo: quia scilicet

corpus Christi non conuertitur in corpus hominis, sed reficit mentem eius, non autẽ loquitur de pane primo modo dicto.

¶Ad secundum dicendum, quòd species sacramentales et si non sint ex, ex quibus corpus hominis constat, tamen in eas conuertuntur: sicut dictum est*.

¶Ad tertium dicendum, quòd species sacramentales, quamuis non sint substantia, habent tamen virtutem substantiæ. sicut dictum est*.

ARTICVLVS VII.

¶ Virum species sacramentales frangantur hoc in sacramento.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quod species sacramentales non frangantur in hoc sacramento. Dicit enim Philosophus 4. Meteo.* quod corpora dicuntur frangibilia propter determinatam dispositionem pororum. quod non potest attribui sacramentalibus speciebus. Ergo sacramentales species non possunt frangi.

¶2. Præterea, Fractionem sequitur sonus. Sed species sacramentales non sunt sonabiles. dicit enim Philosophus 2. de Anima*. quod sonabile est corpus durum habens superficiem lenem. Ergo species sacramentales non franguntur.

¶3. Præterea, Eiusdem videtur esse manducari, frangi & masticari. Sed verum corpus Christi est quod manducatur. secundum illud Ioannis 6. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem. ergo corpus Christi est quod frangitur & masticatur. Vnde & in confessione Berengarij * dicitur Consentio sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & corde & ore profiteor panem & vinum quæ in altari ponuntur, post cõsecrationem verum corpus & sanguinem Christi esse, & in veritate manibus sacerdotum, tractari, frangi, & fidelium dentibus atteri. Nõ ergo fractio debet attribui sacramentalibus speciebus.

¶SED CONTRA, est quòd fractio fit per diuisionem quanti. Sed nullum quãtum ibi diuiditur, nisi species sacramẽtales quia neque corpus Christi, quod est incorruptibile, neque substãtia panis, quæ non manet *, neque substantia vini. Ergo species sacramentales franguntur.

¶RESPONDEO dicẽdum, quòd apud antiquos circa hoc multiplex opinio. Quidam enim dixeruut, quod non erat in hoc sacramento fractio secundum rei veritatem, sed solum secundum aspectum intuẽntium. Sed hoc non potest stare: quia in hoc sacramento veritatis sensus non decipitur circa ea, quorum iudicium ad ipsum pertinet. inter quæ est fractio per quam ex vno fiunt multa: quæ quidem sunt sensibilia communia, vt patet in lib. de Anima*. Vnde alij dixerunt, quòd erat quidem ibi vera fractio sine subiecto * existente. Sed hoc etiam sensui contradicit: apparet enim in hoc sacramento aliquid quantum prius vnum existens, postea in multa partitũ, quod quidẽ oportet esse subiectũ fractionis. Nõ autem potest dici, quod ipsum corpus Christi verum frangatur, Primò quidẽ, quia est incorruptibile & impassibile. Secũdò, quia est totũ sub qualibet parte (vt suprà habitũ est*) quod quidem & cõtra rationẽ eius ꝙ frãgitur. Vnde relinquitur, ꝙ fractio sit sicut in subiecto in quãtitate diuẽsiua panis, sicut & alia accidẽtia. Et sicut species sacramentales sunt sacramentũ corporis Christi veri, ita fractio huiusmodi specierũ est sacramentũ Dominicæ passionis, quæ fuit in corpore Christi vero.

¶Ad

extentionẽ non sufferret, desineret sacramentum, & nouæ substantia generaretur.

¶Ad tertiam dicitur, quòd ordo naturæ est multiplex. Inæqua multiplex causarum genus, & propterea licet quantitas sine noua, sine antiqua sit secundum ordinem causæ materialis prior raritate, vt recipiens prius dicitur respecto: secundum tamen ordinem causæ tam finalis quàm formalis, quàm agẽtis raritas est prior, priorem enim intendit rarefaciens raritatẽ, quàm extentionem cõsequentem. Nec est verum simpliciter & absolutè, quòd rarefactio sit raritas quæ sit præsupponat maiorẽ quantitatem, quamuis hoc sit verum secundũ quid, hoc est cum ista additione, secundum ordinem causæ materialis. nam simpliciter & absolutè loquendo, extensio quantitatis præsupponit rarefactionem sicut cõsequens: id ad quod sequitur. Et ratio simpliciter & absolutè dicendum est quod raritas, quæ sit quorum sit, fert secum rei cuius suum, sollicet maiorem quãtitatem: & hoc sine rarefactio sit in mera substantia sine in vice substantiæ.

¶Ad quartum dicitur falsum esse quod opus sit nouo miraculo ad hoc quod agens naturale naturaliter agat in vlcc subiectum seu materiam: nihil refert ex parte agentis, an subsit verum subiectũ, aut aliquid æquiualens: quoniam de æquipollentibus eadem est ratio, & idem est iudicium. Et propterea quum dicimus agens naturale naturaliter, requiritur misericordiam æquipollentiam, sollicet vel aliquid æquipollens: quoniam, vt dictum est, par est ratio & iudicium de hoc & de eius hac quæstione dicta sufficiant.

* in cor.

* in cor.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut in speciebus sacramentalibus remanet rarum & densum (vt suprà dictum est*) ita etiam remanet ibi porositas, & per consequens frangibilitas.

¶Ad secundum dicendum, quod densitatem sequitur duritia. Et ideo ex quo in speciebus sacramentalibus remanet densitas, consequens est quod remanet ibi duritia, & per consequens sonabilitas.

¶Ad tertium dicendum, quòd illud quod manducatur in propria specie, ipsummet frangitur & masticatur in sua specie. Corpus autem Christi non manducatur in sua specie, sed in specie sacramentali. Vnde & super illud Ioannis sexto, Caro non prodest quicquam, dicit Augustinus,* Hoc est intelligendum secundum illos, qui carnaliter intelligebant, carnem quippe sic intellexerunt, quomodo in cadauere dilaniatur, aut in macello venditur. Et ideo ipsum corpus Christi non frangitur nisi secundum speciem sacramentalem. Et hoc modo intelligenda est confessio Berengarij vt fractio & attritio dentium referatur ad speciem sacramentalem, sub qua verè est corpus Christi.

ARTICVLVS VIII.

¶ Virum aliquis liquor possit vino consecrato commisceri.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd vino consecrato non possit aliquis liquor misceri. Omne enim quod permiscetur alicui, recipit qualitatem ipsius. Sed nullus liquor potest recipere qualitatem sacramentalium specierum: quia accidentia illa sunt sine subiecto, vt dictum est. Ergo videtur quod nullus liquor possit permisceri speciebus sacramentalibus vini.

¶2. Præterea, Si aliquis liquor permisceatur illis speciebus, oportet quod ex his fiat aliquid vnum. Sed non potest fieri aliquid vnum neque ex liquore (qui est substantia) & speciebus sacramentalibus, quæ sunt accidentia, neque ex liquore & sanguine Christi, qui ratione suæ incorruptibilitatis neque additionem recipit neque diminutionem. Ergo nullus liquor potest admisceri vino consecrato.

¶3. Præterea, Si aliquis liquor admisceatur vino consecrato, videtur quod etiam ipsum efficiatur consecratum: sicut aqua quæ admisceatur aquæ benedictæ, efficitur benedicta. Sed vinum consecratum est verè sanguis Christi. Ergo etiam liquor permixtus esset sanguis Christi. Et ita aliquid fieret sanguis Christi aliter, quàm per consecrationem, quod est inconueniens. Non ergo vino consecrato potest aliquis liquor permisceri.

¶4. Præterea, Si duorum vnum totaliter corrumpatur, non erit mixtio: vt dicitur in primo de generatione.* Sed ad perfectionem mixtionem cuiuscunque liquoris, videtur corrumpi species sacramentalis vini, ita quod sub ea desinat esse sanguis Christi: tum quia magnum & parum sunt differentiæ quantitatis, & diuersificant ipsam, sicut album & nigrum colorem: tum etiam quia liquor permixtus, cum non habeat obstaculum, videtur vndique diffundi per totum, & ita desinit ibi esse sanguis Christi, qui non est ibi simul cum alia substantia. Non ergo aliquis liquor potest permisceri vino consecrato.

¶SED CONTRA est, ꝙ ad sensum patet, alium liquorem vino permisceri posse post consecrationem, sicut & ante.

¶RESPONDEO dicendum, quòd istius quæstionis veritas manifesta est ex præmissis.* Dictum est enim suprà, ꝙ species in hoc sacramento remanentes, sicut adipiscuntur virtute consecrationis modum essendi substantiæ, ita etiam consequuntur modum agendi & patiendi: & scilicet agere & pati posset quicquid ageret vel pateretur substantia, si ibi præsens existeret. Manifestum est autem, quod si esset ibi substantia vini, liquor aliquis posset ei permisceri. Huius tamen permixtionis diuersus esset effectus, & secundum formam liquoris, & secundum quantitatem. Si enim permisceretur aliquis liquor in tanta quantitate, quòd posset diffundi per totum vinum, totum fieret permixtum. Quod autem est commixtum ex duobus, neutrum miscibilium est: sed vtrũque transit in quoddam tertium ex his cõpositum. Vnde sequeretur quòd vinum prius existens non remaneret: sed si liquor permixtus esset alterius speciei (puta si permisceretur aqua) solueretur species vini, & esset liquor alterius speciei: si autem esset eiusdem speciei liquor adiunctus (puta si vinum permisceretur vino) remaneret quidem eadem species, sed non remaneret idem numero vinũ, quod declarat diuersitas accidẽtium: puta si vnum vinum esset album, & aliud rubeum. Si verò liquor adiunctus esset tam paruæ quantitatis, quod non posset perfundi per totum, non fieret totum vinum permixtum, sed aliqua pars eius. Quæ quidem nõ remaneret eadem numero propter permixtionem extraneæ materiæ: remaneret tamen eadem specie, non solùm si paruus liquor permixtus esset eiusdem speciei sed etiã si esset alterius speciei: quia gutta aquæ multo vino permixta, transit in speciem vini, vt dicitur in primo de Generatione.* Manifestum est autem ex prædictis,* quod corpus & sanguis Christi, remanent in hoc sacramento, quandiu illæ species manent eædem numero: consecratur enim hic panis, & hoc vinum. Vnde si fiat tanta permixtio liquoris cuiuscunque, ꝙ pertingat ad totũ vinum consecratum, & fiat permixtum, erit aliud numero, & non remanebit ibi sanguis Christi. Si verò fiat tam parua alicuius liquoris adiunctio, quod non posit diffundi per totum, sed vsque ad aliquam partem specierum, desinet esse sanguis Christi sub illa d parte vini consecrati, remanebit tñ sub alia.

¶AD PRIMVM ergo dicendum quòd Innocent. III. dicit in quadam Decret.* quod ipsa accidentia vinum apposita videntur afficere: quia si aqua fuerit apposita, vini saporem assumit, contingit igitur accidentia mutare subiectum, sicut & subiectum contingit accidentia permutare. Cedit quippe natura miraculo, & virtus supra consuetudinem operatur. Hoc tamen non est sic intelligendum, quasi idem numero accidens, quod prius fuit vino ante consecrationem, postmodum fiat in vino appositio: sed talis permutatio fit per actionem. Nam accidentia vini remanentia, retinent actionem substantiæ secũdum prædicta:* & ita immutando, afficiunt liquorem appositum.

¶Ad secundum dicendum, quod liquor appositus vino consecrato, nullo modo miscetur substantiæ sanguinis Christi: miscetur tamen speciebus sacramentalibus. Ita tamen quod permixtione facta, corrumpuntur prædictæ species, vel in toto vel in parte: secundum modum quo suprà dictum est,* quod ex speciebus illis potest aliquid generari. Et si quidem corrumpantur in toto, nulla iam remanet quæstio: quia iam totũ erit vniforme. Si autem corrumpantur in parte, erit quidem vna dimensio secundum continuitatem quantitatis, non tamen vna secundum modam essendi: quia vna pars eius erit sine subiecto, alia erit in subiecto, sicut si aliquod corpus cõstituatur ex duobus metallis, erit vnum corpus secundum rationem quantitatis, non tamen vnum secundum speciem naturæ.

¶Ad tertium dicendum, quod sicut Innocentius III. dicit in Decretali prædicta, si post consecrationem calicis aliud vinum mittatur in calicem, illud quidem non transit in sanguinem, neque sanguini commiscetur: sed accidentibus prioris vini commixtum, corpori quod sub eis latet, vndique circunfunditur, non madidans circunfusum. Quod quidem intelligendum est, quãdo non fit tanta permixtio liquoris extranei, quod sanguis Christi desinat esse sub toto: tunc enim dicitur vndique circunfundi, non quia tangat sanguinem Christi secũdum eius proprias dimensiones, sed secundum dimensiones sacramentales, sub quibus continetur. Nec est simile de aqua benedicta: quia illa benedictio nullam immutationem facit circa substantiam aquæ, sicut facit consecratio vini.

¶Ad quartum dicendum, quòd quidam posuerunt quod quantumcunque parua fiat extranei liquoris permixtio, substantia sanguinis Christi desinit esse sub toto: & hoc ratione inducta. Quæ tamen non cogit: quia magnum & paruum diuersificant quantitatem dimensiuam, non quantum ad eius essentiam: sed quantum ad determinationem mensuræ. Similiter etiã liquor appositus adeò potest esse paruus, quòd sua paruitate impeditur, ne diffundatur per totum, & non solis dimensionibus quæ licet sint sine subiecto, tamẽ obstant alteri liquori, sicut & substantia, si ibi adesset secundum ea quæ præmissa sunt.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis septuagesimæoctauæ Articulum primum.*

IN respõsione ad quæstum primi articuli specialiter notandum occurrit quod Scotus in 4. distinct. 4. in dubium ita vertit, quod ambiguum reliquit, an sola verba cõsecrationis prolata à sacerdote conficiant hoc sacramẽtum, prætermissis aliis, quæ in canone missæ continentur, motus ratione literæ allatæ: scilicet quod verba huiusmodi debent ex vi verborum significare hoc esse corpus Christi, alioquin nõ significarent quod efficitur in hoc sacramento sed prætermissis aliis, hoc non significarentur: sed significaretur hoc esse corpus sacerdotis ex vi verborum, licet ex intentione significaretur esse corpus Christi, Scio igitur, dupliciter verba hæc proferri à sacerdote, scilicet recitatiuè & significatiuè. Essi ad recitationem spectetur, opinio quàm sequitur Scotus ab autore improbata, rationabilis inuenitur: quoniam non recitaretur hoc esse corpus Christi nisi præcitaretur Christum dixisse, hoc est corpus meum. & quo ad hoc, id est recitationis vim procedit ratio adducta. Sed si verba hæc significatiuè solum considerẽtur, quum proferuntur à sacerdote in persona Christi ex hoc ipso, quod sacerdos dicit ea in persona Christi, significant hoc esse corpus Christi. Et comparando hoc duos modos proferendi adinuicem, secundus præponderat primo propter duo tum, quia recitatiuè verba tenetur materialiter: tum quia recitatiuè sacerdos, non conficit in persona Christi, sed recitat Christum conficientem. In concilio autem Florent. sub Eugenio 4. legimus hæc verba, Sacerdos in persona Christi loquẽs, hoc conficit sacramentum. Vnde sequitur quod intentio sacerdotis ad gerendã personam Christi, in hoc ipso quod intendit conficere sacramentum, sufficere sacramentum, sufficiat ad exprimendum ex vi verborum, hoc esse corpus Christi, dicendo in persona Christi, hoc est corpus meum. Et hæc ratione motus est Autor vt patet in litera.

4. dist. 8. q. 1. arti. 2. & 3.

* hom. 1. Paschal.

* in arg. 4.

* lib. 4. cap. 4.

QVÆSTIO SEPTVAGESIMAOCTAVA de forma sacramenti Eucharistiæ, in sex Articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de forma huius sacramenti.

¶ Et circa hoc quæruntur sex.

¶ Primò, quæ sit forma huius sacramenti.

¶ Secundò, vtrùm sit conueniens forma consecrationis panis.

¶ Tertiò, vtrùm sit conueniens forma consecrationis sanguinis.

¶ Quartò, de virtute vtriusque formæ.

¶ Quintò, de veritate loquutionis.

¶ Sextò, de comparatione vnius formæ ad aliam.

ARTICVLVS I.

¶ Virum hæc sit forma huius sacramenti, hoc est corpus meum, & hic est calix sanguinis mei.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd hæc non sit forma huius sacramenti, hoc est corpus meũ: & hic est calix sanguinis mei. Illa enim verba videntur pertinere ad formam huius sacramenti, quibus Christus corpus suum & sanguinem consecrauit. Sed Christus antè benedixit panem acceptum, & postea dixit, Accipite & comedite, hoc est corpus meum (vt habetur Matth. 26.) & similiter fecit de calice. Ergo prædicta verba non sunt forma huius sacramenti.

¶ 2. Præterea, Eusebius Emissenus dicit,* quod inuisibilis sacerdos visibiles creaturas in suum corpus conuertit, dicens, Accipite, & comedite, hoc est corpus meum. Ergo totum hoc videtur pertinere ad formam huius sacramenti. Et eadem ratio est de verbis pertinentibus ad sanguinem.

¶ 3. Præterea, In forma baptismi exprimitur persona ministri & actus eius, cùm dicitur. Ego te baptizo. Sed in præmissis verbis nulla fit mentio de persona ministri, nec de actu eius. Ergo non est conueniens forma sacramenti.

¶ 4. Præterea, Forma sacramenti sufficit ad perfectionem sacramenti: vnde sacramentum baptismi quandoque perfici potest solis verbis formæ prolatis, omnibus aliis prætermissis. Si ergo prædicta verba sunt forma huius sacramenti, videtur quod aliquando possit hoc sacramentum perfici his solis verbis prolatis, & omnibus aliis prætermissis, quæ in Missa dicuntur. Quod tamen videtur esse falsum: quia vbi verba alia prætermitterentur, prædicta* verba acciperentur ex persona sacerdotis proferentis in cuius corpus & sanguinem panis & vinum non conuertuntur. Non ergo prædicta verba sunt forma huius sacramenti.

¶ SED CONTRA est, quòd Ambrosius dicit in libro de sacramentis:* Consecratio fit verbis & sermonibus domini Iesu: nam per reliqua omnia quæ dicuntur, laus Deo refertur, oratione peritur pro populo, pro Regibus, pro cæteris. Vbi autem sacramentum conficitur: iam non suis sermonibus sacerdos vtitur, sed vtitur sermonibus Christi. Ergo sermo Christi hoc conficit sacramentum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd hoc sacramentum ab aliis sacramentis differt in duobus: primo quidem, quantum ad hoc, quod hoc sacramentum perficitur in consecratione materiæ, alia verò sacramẽta perficiuntur in vsu materiæ consecratæ. Secundò, quia in aliis sacramentis consecratio materiæ consistit solùm in quadam benedictione, ex qua materia consecrata accipit instrumentaliter quandam spiritualem virtutem, quæ per ministrum, qui est instrumentum animatum, potest ad instrumenta inanimata procedere. Sed in hoc sacramento consecratio materiæ consistit in quadam miraculosa conuersione substantiæ, quæ à solo Deo perfici potest. Vnde ministri in hoc sacramento perficiendo non habet alium actum nisi prolationem verborum. Et quia forma debet esse conueniens rei, ideo forma huius sacramenti differt à formis aliorum sacramentorum in duobus: primo quidem, quia formæ aliorum sacramentorum important vsum materiæ, puta baptizationem vel consignationem: sed forma huius sacramenti importat solam consecrationem materiæ, quæ in transsubstantione consistit, puta cum dicitur, hoc est corpus meum vel, hic est calix sanguinis mei. Secundò, quia formæ aliorum sacramentorum proferuntur ex persona ministri, siue per modum exercentis actum, sicut cùm dicitur, Ego te baptizo, vel, Ego te confirmo: siue per modum imperantis, sicut in sacramento ordinis dicitur, Accipe potestatem, &c. siue per modum deprecantis, sicut cum in sacramento extremæ vnctionis dicitur, Per istam vnctionem & nostram intercessionem, &c. Sed forma huius sacramenti profertur quasi ex persona ipsius Christi loquentis, vt detur intelligi quòd minister in perfectione huius sacramenti nihil agit, nisi quod profert verba Christi.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd circa hoc est multiplex opinio. Quidam enim dixerunt, quod Christus qui habebat potestatem excellentiæ in sacramentis, absque omni forma verborum hoc sacramentum perficit, & postea verba protulit, sub quibus alij postmodum consecrarent. Quod videntur sonare verba Innocent. III.* dicentis, Sanè dici potest, quod Christus virtute diuina confecit, & postea formam expressit, sub qua posteri benedicerent. Sed contra hoc expresè sunt verba Euangelij, in quibus dicitur, quod Christus benedixit: quæ quidem benedictio aliquibus verbis facta est. Vnde prædicta verba Innocent. sunt opinatiuè magis dicta, quàm determinatiuè. Quidam autem dixerunt, quod benedictio illa facta est quibusdam aliis verbis nobis ignotis. Sed nec hoc stare potest: quia benedictio consecrationis nunc perficitur per imitationem eorum quæ tunc acta sunt. Vnde si tunc per hæc verba non est facta consecratio, nec modo fieret. Et ideo alij dixerunt, quod illa benedictio eisdem etiam verbis facta est, quibus modo fit, sed Christus ea bis protulit. Primo quidem secretè ad consecrandum: secundò manifestè ad instruendum. Sed nec hoc stare potest: quia sacerdos cõsecrat, proferens hæc verba, non vt à Christo in occulta benedictione dicta, sed vt publicè prolata. Vnde cùm non habeant vim huiusmodi verba nisi ex Christi prolatione, videtur quod etiam Christus manifestè ea proferens consecrauerit. Et ideo alij dixerunt, quod Euangelistæ non semper eundem ordinem in recitando seruauerunt, quo res sunt gestæ: vt patet per Augustinum in libro de Consensu Euangelistarum.* Vnde intelligendum est ordinem rei gestæ sic ex primi posse, Accipiens panem benedixit, dicens, hoc est corpus meum, & deinde fregit, & dedit discipulis suis. Sed idem sensus haberi potest etiam verbis Euangelij non mutatis: nam hoc participium dicens, concomitantiam quandam importet verborum prolatorum ad ea quæ præcedunt. Non autem oportet quod hæc concomitantia intelligatur solùm respectu vltimi verbi prolati: quasi Christus tunc ista verba protulerit, quando dedit discipulis suis. Sed potest intelligi concomitantia respectu totius præcedentis: vt sit sensus, Dum benediceret, frangeret, & daret discipulis suis, hæc verba dixit, Accipite, &c.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in his verbis, Accipite & comedite, intelligitur vsus materiæ consecratæ: qui non est de necessitate huius sacramenti (vt suprà habitum est*) & ideo nec hæc

hæc verba sunt de substantia formæ. Quia tamen ad quandam perfectionem sacramenti pertinet materiæ consecratæ vsus (sicut operatio non est prima, sed secunda perfectio rei) ideo per omnia ista verba exprimitur tota perfectio huius sacramenti. Et hoc modo Eusebius intellexit his verbis confici sacramentum, quantum ad primam & secundam perfectionem ipsius.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in sacramento baptismi minister aliquem actum exercet circa vsum materiæ, qui est de essentia sacramenti: quod non est in hoc sacramento: & ideo non est similis ratio.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quidam dixerunt hoc sacramentum perfici non posse prædictis verbis prolatis, & aliis prætermissis, præcipuè quæ sunt in canone missæ. Sed hoc patet esse falsum, tum ex verbis Ambrosij suprà inductis, tum etiam quia canon Missæ non est idem apud omnes, nec secundum omnia tempora, sed diuersa sunt à diuersis apposita. Vnde dicendum est, quòd si sacerdos sola verba prædicta proferret cum intentione conficiendi hoc sacramentum, perficeretur hoc sacramentum: quia intentio faceret, vt hæc verba intelligerentur quasi ex persona Christi prolata, etiam si verbis præcedentibus hoc non recitaretur. Grauiter tamen peccaret sacerdos sic conficiens hoc sacramentum, vt pote ritum Ecclesiæ non seruans. Nec est simile de baptismo, quod est sacramentum necessitatis: defectum autem huius sacramenti potest supplere spiritualis manducatio, sicut Augustinus dicit.*

* Tract. 26. in Ioã.

ARTICVLVS II.

¶ Virum hæc sit conueniens forma consecrationis panis, hoc est corpus meum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd hæc non sit conueniens forma consecrationis panis, hoc est corpus meum. Per formam enim sacramenti debet exprimi sacramenti effectus. Sed effectus: qui fit in consecratione panis, est conuersio substantiæ panis in corpus Christi, quæ magis exprimitur per hoc verbum fit, quàm per hoc verbum est. Ergo in forma consecrationis deberet dici, hoc fit corpus meum.

¶ 2. Præterea, Ambrosius dicit in libro de sacramentis:* Sermo Christi hoc conficit sacramentum: quis sermo Christi? hic, quo facta sunt omnia, Iussit Dominus, & facta sunt cæli & terra, Ergo & forma huius sacramenti conuenientior esset per verbum imperatiuum, vt diceretur, hoc fit corpus meum.

¶ 3. Præterea, Per subiectum huius locutionis importatur illud quod conuertitur, sicut per prædicatum importatur conuersionis terminus. Sed sicut est determinatum id in quod conuersio (non enim fit conuersio nisi in corpus Christi) ita est determinatum id quod conuertitur: non enim conuertitur in corpus Christi nisi panis. Ergo sicut ex parte prædicati ponitur nomen, ita ex parte subiecti debet poni nomen, vt dicatur, hic panis est corpus meum.

¶ 4. Præterea, Sicut id, in quod terminatur conuersio, est determinatæ naturæ (quia est corpus) ita etiam est determinatæ personæ. Ergo sicut ad determinandum naturam dicitur corpus, ita ad determinandum personam deberet dici, hoc est corpus Christi.

¶ 5. Præterea, in verbis formæ non debet poni aliquid quod non sit de substantia eius. Inconuenienter ergo additur in quibusdam libris hæc coniunctio, Enim, quæ non est de substantia formæ.

¶ SED CONTRA est, quòd Dominus hac forma in consecrando est vsus, vt patet Matth. 26.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd hæc est conueniens forma consecrationis panis. Dictum est enim* quòd hæc consecratio consistit in conuersione substantiæ panis in corpus Christi. Oportet autem formam sacramenti significare id, quod in sacramento efficitur. Vnde & forma consecrationis panis debet significare ipsam conuersionem panis in corpus Christi. In qua tria considerantur, scilicet ipsa conuersio, & terminus à quo, & terminus ad quem. Conuersio autem potest considerari dupliciter. Vno modo, vt in fieri: alio modo, vt in facto est. Non autem debuit significari conuersio in hac forma, vt in fieri, sed vt in facto esse. Primo quidem: quia hæc conuersio non est successiua (vt suprà dictum est*) sed instantanea. In huiusmodi autem mutationibus fieri, non est nisi factum esse, Secundò, quia ita se habent formæ sacramentales ad significandum effectum sacramenti, sicut se habent formæ artificiales ad repræsentandum effectum artis. Forma autem artificialis, est similitudo vltimi effectus, in quem fertur intentio artificis: sicut forma artis in mente ædificatoris, est forma domus ædificatæ principaliter, ædificationis autem per consequens. Vnde & in hac forma debet exprimi conuersio, vt in facto esse d ad quod fertur intentio. Et quia ipsa conuersio exprimitur in hac forma, vt in facto esse, necesse est quòd extrema conuersionis significentur, vt se habent in facto esse conuersionis. Tunc autem terminus ad quem, habet propriam naturam suæ substantiæ: sed terminus à quo, non manet secundum suam substantiam, sed solùm secundum accidentia, quibus sensui subiacet, & ad sensum determinari potest. Vnde conuenienter terminus conuersionis à quo exprimitur per pronomen demonstratiuum relatum ad accidentia sensibilia, quæ manent: terminus autem ad quem exprimitur per nomen significans naturam eius, in quod fit conuersio. Quod quidem est totum corpus Christi, & non sola caro eius, vt dictum est.* Vnde hæc forma est conuenientissima, hoc est corpus meum.

* q. 75. artic. 7.

D. 578.

* q. 75. artic. 1. ad 2.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum quòd fieri non est vltimus effectus huius consecrationis, sed factum esse: vt dictum est.* Et ideo hoc potius exprimi debet in forma.

* in corp.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sermo Dei operatus est in creatione rerum, quia etiam operatur in hac cõsecratione: aliter tamen & aliter. Nam hic operatur effectiuè & sacramentaliter, id est secundum vim significationis. Et ideo oportet in hoc sermone significari vltimum effectum consecrationis per verbum substantiuum indicatiui modi & præsentis temporis. Sed in creatione rerum operatus est solum effectiuè: quæ quidem efficientia est per imperium suæ sapientiæ. Et ideo in creatione rerum exprimitur sermo diuinus per verbum imperatiui modi: secundum illud Geneseos primo, Fiat lux, & facta est lux.

¶ Ad tertium dicendum, quòd terminus à quo, in ipso facto esse conuersionis, non retinet naturam suæ substantiæ, sicut terminus ad quem: & ideo non est simile.

¶ Ad quartum dicendum, quòd per hoc pronomen Meũ, quod includit demonstrationem primæ personæ (quæ est persona loquentis) sufficienter exprimitur persona Christi: ex cuius persona hæc proferuntur, vt dictum est.*

* ar. præc. & ar. 6.

¶ Ad quintum dicendum, quòd hæc coniunctio enim, apponitur in hac forma secundum consuetudinem Romanæ Ecclesiæ, à beato Petro Apostolo deriuatam: & hoc propter continuationem ad verba præcedentia. Et ideo non est de forma: sicut nec verba præcedentia formam.

ARTICVLVS III.

¶ Virum hæc sit conueniens forma consecrationis vini, hic est calix sanguinis mei, &c.

4. dist. 8. q. 1. art. 2. q. 1. & 3. & 2. q. 1. art. 1. & 2. lect. 6. cor. 3. & 5.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd hæc non sit conueniens forma consecrationis vini, hic est calix sanguinis mei, noui & æterni Testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis & pro multis

Universidad de Deusto
Biblioteca

effundetur in remissionem peccatorum. Sicut enim panis conuertitur in corpus Christi ex vi consecrationis, ita & vinum in sanguinem Christi, sicut ex prædictis patet.* Sed in forma consecrationis panis, ponitur in recto corpus Christi, nec aliquid aliud additur. Inconuenienter ergo in hac forma ponitur sanguis Christi in obliquo, & additur calix in recto, cum dicitur, hic est calix sanguinis mei.

*q6.76. artic. 1. & 2.

¶ 2. Præterea, Non sunt maioris efficaciæ verba quæ proferuntur in consecratione panis, quàm ea quæ proferuntur in consecratione vini, cùm vtraque sint verba Christi. Sed statim dicto, hoc est corpus meum, est perfecta consecratio panis. Ergo statim cùm dictum est, hic est calix sanguinis mei, est perfecta consecratio sanguinis: & ita ea quæ sequuntur, non videntur esse de substantia formæ, præsertim cùm pertineant ad proprietates huius sacramenti.

¶ 3. Præterea, Testamentum nouum pertinere videtur ad internam inspirationem: vt patet ex hoc quòd Apostolus ad Heb. 8. introducit verba quæ habentur Hierem. 31. Consummabo super domum Israel Testamentum nouum, dando leges meas in mentibus eorum. Sacramentum autem exterius visibiliter agitur. Inconuenienter ergo in forma sacramenti dicitur, noui Testamenti.

¶ 4. Præterea, Nouum dicitur aliquid ex eo quòd est propè principium sui esse: æternum autem non habet principium sui esse. Ergo inconuenienter dicitur, noui & æterni: quia videtur contradictionem implicare.

¶ 5. Præterea, Occasiones erroris sunt hominibus subtrahendæ: secundum illud Isa. 57. Auferte offendicula de via populi mei. Sed quidam errauerunt, æstimantes mysticè solùm esse corpus & sanguinem Christi in hoc sacramento. Ergo in hac forma inconuenienter ponitur mysterium fidei.

*q6.73. artic. 2. ad 3.

¶ 6. Præterea, Suprà dictum est,* quòd sicut baptismus est sacramentum fidei, ita Eucharistia est sacramentum charitatis. Ergo in hac forma magis debet poni charitas: quàm fides.

¶ 7. Præterea, Totum hoc sacramentum & quantum ad corpus & quantum ad sanguinem est memoriale Dominicæ passionis: secundum illud 1. Corinth. 11. Quotiescunque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis. Non ergo magis debuit in forma consecrationis sanguinis fieri mentio de passione Christi & eius fructu, quàm in forma consecrationis corporis, præsertim cum Luc. 22. Dominus dixerit, hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur.

*q6.48. & 49 art. 2.

¶ 8. Præterea, passio Christi (vt supra habitum est*) ad sufficientiam profuit omnibus: quantum verò ad efficientiam, profuit multis. Debuit ergo dici, Qui effundetur pro omnibus aut pro multis, sine hoc quòd adderetur, pro vobis.

¶ 9. Præterea, Verba quibus hoc sacramentum conficitur, efficaciam habent ex institutione Christi. Sed nullus Euangelista recitat Christum hæc omnia verba dixisse. Ergo hæc non est conueniens forma consecrationis vini.

*de celebr. miss. cap. cum Matthæi.

¶ SED CONTRA est, quòd Ecclesia ab Apostolis instructa,* vtitur hac forma in consecratione vini.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa hanc formam est duplex opinio. Quidam enim dixerunt, quòd de substantia formæ huius est hoc solum quod dicitur, hic est calix sanguinis mei, non autem ea quæ sequuntur. Sed hoc videtur inconueniens: quia ea quæ sequuntur, sunt quædam determinationes prædicati, id est sanguinis Christi: vnde pertinent ad integritatem *eiusdem locutionis. Et propter hoc sicut alij melius dicunt, omnia sequentia sunt de substantia formæ vsque ad hoc, quod postea sequitur, Hoc quotiescunque feceritis: quod pertinet ad vsum huius sacramenti: vnde non est de substantia formæ & inde est: quòd sacerdos eodem ritu & modo, scilicet tenèdo calicem in manibus, omnia hæc verba profert.

*Aliàs non habent ly eiusdē.

Luc. etiam 22. interponuntur verba sequentia verbis præmissis, cum dicitur, Hic calix nouum Testamentum est in meo sanguine. Dicendum est ergo, quòd omnia prædicta verba sunt de substantia formæ. Sed per prima verba, cum dicitur, hic est calix sanguinis mei, significatur ipsa conuersio vini in sanguinem, eo modo quo dictum est* in forma consecrationis panis. Per verba autem sequentia designatur virtus sanguinis effusi in passione quæ operatur in hoc sacramento. Quæ quidem ad tria ordinatur. Primò quidem & principaliter ad aspiciendam æternam hæreditatem: secundum illud Hebr. 10. Habemus fiduciam in introitu sanctorum per sanguinem eius. Et ad hoc designandum dicitur, noui & æterni Testamenti. Secundò ad iustitiam gratiæ, quæ est per fidem, secundum illud Roma. 3. Quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine eius, vt sit ipse iustus, iustificans eum, qui ex fide est Iesu Christi, & quantum ad hoc subditur, mysterium fidei. Tertiò autem ad remouendum impedimenta vtriusque prædictorum, scilicet peccata: secundū illud Hebr. 9. Sanguis Christi emundabit conscientias nostras ab operibus mortuis, id est à peccatis. Et quantum ad hoc subditur, Qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.

*ita pte.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cum dicitur, hic est calix sanguinis mei, est locutio figurativa. Et potest dupliciter intelligi. Vno modo secundum metonymiam, qua ponitur continens pro contento: vt sit sensus, hic est sanguis meus contentus in calice, de quo sit hic mentio: quia sanguis Christi in hoc sacramento sit consecrato consecratur, inquantum est potus fidelium, quod non importatur in ratione sanguinis, & ideo oportuit hoc designari per vas huic vsui accommodatum. Alio modo potest intelligi secundum metaphoram: prout per calicem similitudinariè intelligitur passio Christi, quæ ad similitudinem calicis inebriat (secundum illud Thren. 3. Repleuit me amaritudinibus, inebriauit me absynthio: vnde & ipse Dominus passionem suam calicem nominat, Matthæus vigesimosexto, dicens, Transeat à me calix iste.) Vt sit sensus, hic est calix passionis meæ, de qua sit mentio in sanguine seorsum à corpore consecrato: quia separatio sanguinis à corpore fuit per passionem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quia (vt dictum est*) sanguis seorsum consecratus, expressè passionem Christi repræsentat, & ideo potius in consecratione sanguinis fit mentio de effectu passionis, quàm in consecratione corporis, quod est passionis subiectum. Quod etiam designatur in hoc quod Dominus dicit, Quod pro vobis tradetur: quasi diceret, Quod pro vobis passioni subijcietur.

*incoū

¶ Ad tertium dicendum, quòd Testamentum est dispositio hæreditatis. Hæreditatem autem cælestem dispositit Deus hominibus dandam per virtutem sanguinis Iesu Christi: quia vt dicitur Hebr. 9. Vbi est Testamentum, mors necesse est intercedat testatoris. Sanguis autem Christi dupliciter est hominibus exhibitus: primò quidem in figura: quod pertinet ad vetus Testamentum. Et ideo Apostolus ibidem concludit, Vnde nec primum Testamentum sine sanguine dedicatum est. Quod patet ex hoc, quòd sicut dicitur Exod. 24. Lecto omni mandato legis à Mose, omnem populum asperstit dicens, Hic est sanguis Testamenti, quòd mandauit ad vos Deus. Secundò autem est exhibitus in rei veritate: quod pertinet ad nouum Testamentum. Et hoc est quod Apostolus ibidem præmittit dicens, Ideo noui Testamenti mediator est Christus, vt morte intercedente, repromissionem accipiant qui vocati sunt æternæ hæreditatis. Dicitur ergo hic sanguis noui Testamenti, quia iam non in figura, sed in veritate exhibetur. Vnde subditur, Qui pro vobis effundetur. Interna autem inspiratio ex huius sanguinis virtute procedit secundum quod passione Christi iustificamur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd hoc Testamentum est nouum ratione exhibitionis. Dicitur autem æternum ratione æternæ Dei præordinationis, quam etiam ratione æternæ hæreditatis, quæ per hoc Testamentum disponitur. Ipsa etiam persona Christi, cuius sanguine Testamentum disponitur, est æterna.

¶ Ad quintum dicēdum, quòd mysterium hic ponitur, non quidem ad excludendam rei veritatem, sed ad ostendendam occultationem: quia & ipse sanguis Christi occulto modo est in hoc sacramento, & ipsa passio Christi occultè fuit figurata in veteri Testamento.

¶ Ad sextum dicendum, quòd dicitur mysterium fidei, quasi fidei obiectum: quia quòd sanguis Christi secundum veritatem sit in hoc sacramento, sola fide tenetur: ipsa etiam Christi passio per fidem iustificat. Baptismus autem dicitur sacramentum fidei, quia est quędam fidei protestatio. Hoc autem est sacramentum charitatis, quasi figuratiuum & effectiuum.

¶ Ad septimum dicendum, quòd (sicut dictum est*) sanguis seorsum consecratus à corpore, expressius repræsentat passionem Christi. Et ideo potius in consecratione sanguinis fit mētio de passione Christi & fructu ipsius: quàm in consecratione coporis.

¶ Ad octauum dicendum, quòd sanguis passionis Christi, non solùm habet efficaciam in Iudæis electis, quibus exhibitus est sanguis veteris Testamenti, sed etiam in Gentilibus, nec solùm in sacerdotibus, qui hoc conficiunt sacramētum, vel aliis, qui sumunt, sed etiam in illis pro quibus offertur. Et ideo signanter dicit, pro vobis Iudæis, & pro multis, scilicet Gentilibus, vel, pro vobis manducantibus, & pro multis pro quibus offertur.

¶ Ad nonum dicendum, quòd Euangelistæ non intendebant tradere formas sacramentorum quas in primitiua Ecclesia oportebat esse occultas: vt dicit Dionys. in fine Ecclesiast. hierar. sed intenderunt historiam de Christo texere. Et tamen hæc omnia ferè verba ex diuersis scripturæ locis accipi possunt. Nam quòd dicitur, hic est calix, habetur Luc. 22. & 1. Corinth. 11. Matth. autem 26. dicitur, Hic est sanguis meus noui Testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Quòd autem additur, æterni, & iterum, mysterium fidei, ex traditione Domini habetur, quæ ad Ecclesiam per Apostolos peruenit: secundum illud primæ Corinthios vndecimo, Ego accepi à Domino quod & tradidi vobis.

¶ *Super Quæstionis septuagesimaoctaua Articulum quartum.*

IN articulo quarto eiusdem quæstionis quinque de veritate verborum sacramentalium quærenda sunt, scilicet an est, quid est, cuius est factiua, quando est, & qualis est. Virtutem habere verba consecrationis, licet sub opinione ponatur, si perscrutemur tamen diligenter rationem in generali consilio traditam sub Bege. 111. determinata hæc quæstio videtur. Nam inter alia legitur ibi sacerdos in persona Christi loquens hoc conficit sacramentum: non ipsorum verborum virtute substantia panis in corpus Christi, & substantia vini in sanguinem conuertuntur. Vbi clarè videtur virtutem verborum affectam à sacro Concilio. Vt autem sapecius dictum de virtute sacramentorum, sic consequenter nunc dicimus de virtute horum verborum, quòd non est qualitas aliqua superaddita, vt res quædam distincta realiter ab ipsa oratione significe, sed ipsa oratio significās, vt instrumentum Dei ad consecrationem. Ita quòd oratio ipsa: puta Hoc est corpus meum, secundum se quidem nō est aliud quàm enunciatio significans hoc esse corpus meum: sed vt assumpta à Christo in instrumentum ad consecrationem istam: est nō solùm enunciatio significans, sed instrumentaliter efficiens, quod est habere virtutem. ¶ Et quia esse virtutem, est quoddā adiuentitium orationi abiectum, ideo dicitur orationem habere virtutem, & virtutem esse in verbis, & virtus verborum, & similia. Et quia virtus aduentitia, qualitatis rationem ac nomen habet: ideo quasi dissimilitudinis quam tamen remotè nihil aliud sit quam orationem esse instrumentum Dei: & quod nihil aliud est quā Deum vti oratione instrumentaliter ad talem effectum, Non enim omnia creatura est in potentia obedientiali ad hoc, quòd de ea fiat quicquid Deus vult: ita est etiam in potentia obedientiali ad hoc vt sit instrumentum Dei ad quodcunq; faciendum Deus illa vti voluerit. Et sicut Deum in sacramento baptismi per Christi baptismum dicimus, nullo tamen qualitas superaddita, propterea est adhibita, postmodum essentialiter datur virtus aquæ ad actuali baptismo, per hoc quòd Christus baptizans virtus illa aquæ in propositio verba ab ipso Christo sanctificata sunt inchoatiuè, complerè autē vim formæ, quum Christus per doctorem illa protulit ad consecrationem sacramenti, talis enim vsus verborum est constitutiuus instrumenti efficacis: in oratione, ne qua vitium: nec oportet aliquam super apponere qualitatem. Et hoc exemplo in artificialibus videtur manifestissimum manes assumi potest, & de facto assumitur à multis artibus instrumentum: nec oportet artem sutoriam aut fabrilem, aut medicam, aliquam qualitatem superaddere manui, quum illa vtiuntur sed ex hoc ipso quòd ars vtitur manu, manus est quædam vis artis illius, & sic de aliis. Et hoc multo versius est referendo rem creatam ad diuinam omnipotentiam vtentem creatura, assumendo illam in instrumentum, quanto efficacia diuina maior in infinitum est, vt sic intima cuiuscunque creaturæ. Effectus autem virtutis verborum non est dispositio aliqua, sed vt in aliis verbis ex sacro Concilio elarè patet, est conuersio panis in corpus Christi, & sanguinem Christi, est opus non minus miraculosum, quàm creatio rerum, vel etiam formatio oorporis Christi in vtero virginali. Quæ quidem nulla virtute creata fieri potuerunt. Ergo neque hoc sacramentum consecratur aliqua virtute creata dictorum verborum.

*q6.110. art. 4. 6.

¶ 3. Præterea, Prædicta verba* non sunt simplicia, sed ex multis compositā: nec simul, sed successiuè proferuntur. Conuersio autem prædicta (vt suprà dictum est*) fit in instanti: vnde oportet quod fiat per simplicem virtutem. Non ergo fit per virtutem horum verborum.

* posita in arti. 2. & 3. in arg. 1. *q6.75. art. 7.

¶ SED CONTRA est, quòd Ambrosius dicit in libro de Sacramentis: * Si tanta est vis in sermone Domini Iesu, vt inciperet esse quod non erat, quanto magis operatorius est, vt sint quæ erant, & in aliud commutentur? Et sic quod erat panis ante consecrationem, iam corpus Christi est post consecrationem: quia sermo Christi creaturam mutat.

*lib. 4 cap. 4.

¶ RESPONDEO dicēdum, quòd quidam dixerunt nullam virtutem creatam esse nec in prædictis verbis ad transsubstantiationem faciendam, nec etiam in aliis sacramentorum formis, vel etiam in ipsis sacramentis ad inducendos sacramentorum effectus. Quod (sicut suprà habitum est*) & dictis sanctorum repugnat, & derogat dignitati sacramentorum nouę legis. Vnde cùm hoc sacramentum sit præ cæteris dignius (sicut suprà dictum est*) consequens est quod in verbis formalibus huius sacramenti sit quædam virtus creata ad conuersionem huius sacramenti faciendam, instrumentalis tamen, sicut & in aliis sacramentis: sicut suprà dictum est.* Cùm enim hæc verba ex persona Christi proferantur, ex eius mandato consequuntur virtutem instrumentalem à Christo: sicut & cætera eius facta vel dicta habent instrumentaliter salutiferam virtutem, vt suprà dictum est.*

*q6.62. art. 1.2.3. & 4.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cum dicitur sola virtute Spiritussancti panem in corpus Christi conuerti, non excluditur virtus instrumentalis, quæ est in forma huius sacramenti: sicut cùm dicitur, Solus faber facit cultellum, non excluditur virtus martelli.

¶ Ad secundum dicendum, quòd opera miraculosa, nulla creatura potest facere quasi agens principale, potest tamen ea facere instrumentaliter: sicut ipse tactus manus Christi sanauit leprosum. Et per hunc modum verba Christi conuertunt panem in corpus Christi. Quod quidem fieri non potuit in conceptione corporis Christi virtus Spiritussancti est virtus increata. Ergo nulla virtute creata horum verborum conficitur hoc sacramentum.

*q6. 65. art. 3.

¶ 2. Præterea, Opera miraculo non fiunt aliqua virtute creata, sed sola virtute diuina, vt in prima parte *habitum est. Sed conuersio panis & vini in corpus & sanguinem Christi, est opus non minus miraculosum, quàm creatio rerum, vel etiam formatio oorporis Christi in vtero virginali. Quæ quidem nulla virtute creata fieri potuerunt. Ergo neque hoc sacramentum consecratur aliqua virtute creata dictorum verborum.

*q6. 62. art. 3. & 4.

¶ 3. Præterea, Prædicta verba * non sunt simplicia, sed ex multis compositā: nec simul, sed successiuè proferuntur. Conuersio autem prædicta (vt suprà dictum est*) fit in instanti: vnde oportet quod fiat per simplicem virtutem. Non ergo fit per virtutem horum verborum.

*q6. 64. art. 4.

¶ SED CONTRA est, quòd Ambrosius dicit in libro de Sacramentis: * Si tanta est vis in sermone Domini Iesu, vt inciperet esse quod non erat, quanto magis operatorius est, vt sint quæ erant, & in aliud commutentur? Et sic quod erat panis ante consecrationem, iam corpus Christi est post consecrationem: quia sermo Christi creaturam mutat.

¶ RESPONDEO dicēdum, quòd quidam dixerunt nullam virtutem creatam esse nec in prædictis verbis ad transsubstantiationem faciendam, nec etiam in aliis sacramentorum formis, vel etiam in ipsis sacramentis ad inducendos sacramentorum effectus. Quod (sicut suprà habitum est*) & dictis sanctorum repugnat, & derogat dignitati sacramentorum nouę legis. Vnde cùm hoc sacramentum sit præ cæteris dignius (sicut suprà dictum est*) consequens est quod in verbis formalibus huius sacramenti sit quædam virtus creata ad conuersionem huius sacramenti faciendam, instrumentalis tamen, sicut & in aliis sacramentis: sicut suprà dictum est.* Cùm enim hæc verba ex persona Christi proferantur, ex eius mandato consequuntur virtutem instrumentalem à Christo: sicut & cætera eius facta vel dicta habent instrumentaliter salutiferam virtutem, vt suprà dictum est.*

*q6. 61. art. 3. & 4.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cum dicitur sola virtute Spiritussancti panem in corpus Christi conuerti, non excluditur virtus instrumentalis, quæ est in forma huius sacramenti: sicut cùm dicitur, Solus faber facit cultellum, non excluditur virtus martelli.

*q6. 60. art. 4.

¶ Ad secundum dicendum, quòd opera miraculosa, nulla creatura potest facere quasi agens principale, potest tamen ea facere instrumentaliter: sicut ipse tactus manus Christi sanauit leprosum. Et per hunc modum verba Christi conuertunt panem in corpus Christi. Quod quidem fieri non potuit in conceptione corporis Christi

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis septuagesimaoctauæ Articulum quintum.*

IN articulo quinto circa eam quæstionis tres difficultates tangendæ sunt, prima de veritate secunda de consignificatione, tertia de demonstratione. De enuntiationis igitur huius sacramentalis, hoc est corpus meum veritate, scito aliquid esse eerum & aliquid in quæstionem vertiti. Nam certum est ipsam in quolibet instanti temporis quo est esse veram vel falsam: quia aut fit, & est vera aut non fit, & est falsa, In dubium autem venitur, an ipsius natura quàm conuertio sit, vera aut falsa, Et est ratio dubij: quia sacramentalis hæc oratio est conuertitiua per hoc prius natura est, quàm conuersio, quæ est suus effectus: & propterea dubitatur, an in illo priori naturæ sit vera vel falsa. Et Scotus quidem in 8. dist. 4. deolinauit in opinionem tertiam, quod nec vt vera, nec vt falsa, sed vt neutra se habet. Autor autem in hoc articulo tam in cor. quàm in responsione ad tertium, tenet quod oratio ista vt vera, practicè tamen, seu causaliter in illo priori materiæ concurrit. De intellectu siquidem speculativo solo intelligendum est, quod ab eo q̃ res est, vel non est, oratio dicitur vera vel falsa nam licet de vtroque intellectu verificetur, quod ab eo quod res est vel non est, oratio dicitur vera vel falsa formaliter: practicus tamen Intellectus priusquam res sit, est verus practicè seu causaliter: quia non præsupponit, sed facit rem esse, vnde denominatur verus formaliter.

¶ Circa consignificationem autem omnes conuenire in hoc videntur, quòd hæc loquutio, Hoc est corpus meum, intelligitur secundum vltimum instans prolationis verborum, sed diuersitas opinionum est, quia alij putant contingere hoc ex virtute sermonis: alij autem opinantur non esse hoc ex virtute sermonis, sed ex intentione sacramentali. Et quo nilam obscura ob confusionem redditur distinctas hæc, distinguendum est, vt clara fiat. Distinguè igitur de tempore seu instanti, quo oratio significat, vel de tempore seu instanti, pro quo oratio significat aliud est enim quando oratio configuratur, & aliud est, quando per orationem configurantur, vt patet dicendo, Petrus crucifixus est: quando enim oratio ista significat, tunc est quum profertur: sed quando configuratur est tempus præteritum, vt patet. Significatio autem orationis non est nisi oratio sit integra Integritate essentiali: quoniam oratio non essentialiter integra, non est oratio, & consequenter non significat: integra autem non est oratio, qua corpus Christi formabatur, vt aliquid à corpore Christi procedens haberet instrumentalem virtutem ad ipsius corporis formationem. In creatione etiam non fuit aliquod extremum, in quod instrumentalis actio creaturæ posset terminari: vnde non est simile.

¶ Ad tertium dicendum, quòd prædicta verba quibus fit consecratio, sacramentaliter operantur. Vnde vis conuersiua, quæ est in formis horum sacramentorum, consequitur significationem, quæ in prolatione vltimæ dictionis terminatur. Et ideo in vltimo instanti prolationis verborum prædicta verba consequuntur hanc virtutem, in ordine tamen ad præcedentia. Et hæc virtus est simplex ratione simplicis significati: licet in ipsis verbis exterius prolatis, sit quædam compositio.

ARTICVLVS V.

¶ *Verum prædictæ locutiones sint vera.*

AD QVINTVM sic procedit. Videtur quòd prædictæ locutiones non sint veræ. Cùm enim dicitur, Hoc est corpus meum ly hoc, est demonstratiuum substantiæ. Sed secundum prædicta, quando profertur hoc pronomẽ, hoc ad huc est ibi substantia panis: quia transubstantiatio fit in vltimo instanti prolationis verborum. Sed hæc est falsa, panis est corpus Christi: ergo & hæc est falsa: hoc est corpus meum.

¶ 2. Præterea, Hoc pronomen, hoc facit demonstrationem ad sensum. Sed species sensibiles quæ sunt in hoc sacramento, neque sunt ipsum corpus Christi, neque accidentia corporis Christi. Ergo hæc locutio non potest esse, vera hoc est corpus meum.

¶ 3. Præterea, Hæc verba (sicut dictum est*) sua significatione efficiunt conuersionem panis in corpus Christi. Sed causa effectiua præintelligitur effectui. Ergo significatio horum verborum præintelligitur cõuersioni panis in corpus Christi. Sed ante conuersionẽ hæc est falsa, hoc est corpus meum. Ergo simpliciter est iudicandum quòd sit falsa. Et eadem ratio est de hac locutione, hic est calix sanguinis mei, &c.

¶ SED CONTRA est, quòd hæc verba proferũtur ex persona Christi. Qui de se dicit Ioan. 14. Ergo sum veritas.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc multiplex fuit opinio. Quidam enim dixerũt, quòd in hac locutione, Hoc est corpus meum, hæc dictio, hoc importat demonstrationem vt conceptam, & non vt exercitam: quia tota ista locutio sumitur materialiter, cùm recitatiuè proferatur. Recitat enim sacerdos Christum dixisse, hoc est corpus meum. Sed hoc stare non potest quia secundum hoc verba hæc non applicarentur ad materiam corporalem præsentem ita non perficeretur sacramentum: dicit enim Aug. super Ioan.* Accedit verbum ad elementum, & fit sacramentũ.

Et præterea ex hoc totaliter non euitatur difficultas huius quæstionis: quia eædem rationes manent circa primam prolationem, qua Christus hęc verba protulit, quare manifestum est, q̃ non materialiter, sed significatiuè sumebantur. Et ideo dicendũ est, quòd etiam quando proferuntur à sacerdote significatiuè, & non tantum materialiter sumuntur. Nec obstat quòd sacerdos ea recitatiuè profert, quasi à Christo dicta: quia propter infinitã virtutem Christi, sicut ex contactu carnis suæ, vis regeneratiua peruenit non solùm ad illas aquas, quæ Christũ tetigerunt, sed ad omnes vbique terrarum, per omnia futura secula, ita etiã ex prolatione ipsius Christi, hæc verba virtutem cõsecratiuam sunt consecuta, à quocunque sacerdote dicãtur, ac si Christus ea præsentialiter proferret. Et ideo alij dixerunt, q̃ hæc dictio, hoc in hac locutione facit demonstrationem, non ad sensum, sed ad intellectum vt sit sensus, hoc est corpus meum, id est significatum per hoc est corpus meum. Sed nec hoc stare potest: quia cùm in sacramentis hoc efficiatur quod significatur, nõ fieret per hanc formã, vt corpus Christi sit in hoc sacramento secundum veritatẽ, sed solùm sicut in signo. Quod est hæreticũ, vt suprà dictum est.* Et ideo alij dixerunt, q̃ hæc dictio, hoc facit demonstrationem ad sensum, sed intelligitur hæc demonstratio, non pro illo instãti locutionis quo profertur hæc dictio, sed pro vltimo instanti locutionis: sicut cùm aliquis dicit, nunc taceo, hoc aduerbium, nunc facit demonstrationem pro instanti immediatè sequenti locutionem: est enim sensus, statim his verbis dictis, taceo. Sed nec hoc stare potest: quia secundũ hoc, huius locutionis esset sensus, corpus meum est corpus meum. Quod prædicta locutio non facit: quia hoc fuit etiam ante prolationem verborum: vnde nec hoc, prædicta locutio significat. Et ideo aliter dicẽdum est, quod sicut prædictũ est,* hæc locutio habet virtutem factiuã conuersionis panis in corpus Christi. Et ideo comparatur ad alias locutiones: quæ habent solùm vim significatiuam, & non factiuã, sicut comparatur conceptio intellectus practici, quæ est factiua rei, conceptioni intellectus nostri speculatiui, quæ est accepta à rebus: nã voces sunt signa intellectuum, secundum Philosophum.* Et ideo sicut cõceptio intellectus practici non præsupponit rem cõceptam, sed facit eam, ita veritas huius locutionis non præsupponit rem significatam, sed facit eam: sic enim se habet verbũ Dei ad res factas per verbum. Hæc autem conuersio non fit successiuè, sed in instanti: sicut dictum est.* Et ideo oporter quidem intelligere prædictam locutionem secundum vltimum instans prolationis verborum: non tamen ita q̃ præsupponatur ex parte subiecti id quod est terminus cõuersionis, scilicet q̃ corpus Christi sit corpus Christi, neque etiam illud quod fuit ante conuersionẽ, scilicet panis: sed id q̃ communiter se habet quantum ad vtrunque, scilicet contentũ in generali sub istis speciebus.

bus. Non enim faciunt hæc verba q̃ corpus Christi sit corpus Christi: neque quòd panis sit corpus Christi: sed quòd contentum sub his speciebus, quod prius erat panis, fit corpus Christi. Et ideo signãter non dicit Dominus, hic panis est corpus meum quod esset secundum intellectum secundæ opinionis: neque, hoc corpus meũ est corpus meum, quod esset secundum intellectum tertiæ: sed in generali, hoc est corpus meum, nullo nomine appositio a parte subiecti: sed solo pronomine, quod significat substantiam in communi, sine qualitate, id est forma determinata.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd hęc dictio hoc, demonstrat substantiam: sed absque determinatione propriæ naturæ, sicut dictum est.*

¶ Ad secundum dicendum, quòd hoc pronomen hoc, non demonstrat ipsa accidentia: sed substantiam sub accidentibus contentam, quæ primò fuit panis, & postea est corpus Christi. Quod licet nõ informetur his accidentibus, tamen sub eis cõtinetur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd significatio huius locutionis præintelligitur rei significatæ ordine naturæ, sicut causa naturaliter est prior effectu. Non tamen ordine temporis: quia hæc causa simul habet secum suum effectum. Et hoc sufficit ad veritatem locutionis.

ARTICVLVS VI.

¶ *Virtus forma consecrationis panis consequatur suum efficium, antequam perficiatur forma consecrationis vini.*

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur q̃ forma cõsecrationis panis nõ consequatur suum effectum quousque per iciatur forma consecrationis vini. Sicut enim per consecrationem panis incipit esse corpus Christi sub hoc sacramento, ita per consecrationem vini incipit esse sanguis. Si ergo verba consecrationis panis haberent suum effectum ante consecrationem vini, sequeretur quòd in hoc sacramento inciperet esse corpus Christi sine sanguine, q̃ est inconueniens.

¶ 2. Præterea, Vnum sacramentum, vnũ habet complementum: vnde licet in baptismo sint tres immersiones, non tamen prima immersio consequitur suum effectum, quousque tertia fuerit terminata. Sed tres immersiones baptismi ordinantur ad vnum simplicem effectum. Et ideo non est simile.

¶ Ad tertium dicendum, quòd diuersa verba quæ sunt in forma consecrationis panis constituunt veritatem vnius locutionis: nõ autem verba diuersarum formarum. Et ideo non est simile.

¶ SED CONTRA est statim dictis verbis cõsecrationis panis, hostia cõsecrata proponitur populo adoranda. Quod non fieret, si non esset ibi corpus Christi, quia sic ad idololatriam pertineret. Ergo verba consecrationis panis, suum effectum consequuntur antequam proferantur verba consecrationis vini.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quidam antiqui doctores dixerunt, quòd hæ duæ formæ, scilicet consecrationis panis & vini, & se inuicem expectant in agendo: ita scilicet quòd prima non perficit suum effectum antequam proferatur secunda. Sed hoc stare non potest: quia (sicut dictum est*) ad veritatem huius locutionis, hoc est corpus meum, requiritur propter verbum præsentis temporis, quòd res significata simul tempore sit cum ipsa significatione locutionis, alioquin si in futurum expectaretur res significata, apponeretur verbum futuri temporis, non autem verbũ præsentis: ita scilicet q̃ non diceretur, hoc est corpus meum, sed hoc erit corpus meũ. Significatio autem huius locutionis completur statim cõpleta locutione horum verborũ, & ideo oportet rẽ significatã statim adesse. Quę quidem est effectus huius sacramenti: alioquin locutio non esset vera. Est etiam hæc positio contra ritum Ecclesiæ: quæ statim post prolationem verborũ corpus Christi adorat. Vnde dicendum est, quòd prima forma non expectat secundam in agendo, sed statim habet suum effectum.

¶ AD PRIMVM Ergo dicendum, quòd ex hac ratione videntur fuisse decepti illi, qui prædictam positionem posuerunt. Vnde intelligendum est, quòd facta consecratione panis, est quidem corpus Christi ibi ex vi sacramenti, & sanguinis ex reali concomitantia: sed postmodum per consecrationem vini, fit ibi econuerso sanguis Christi ex vi sacramenti, corpus autem ex reali concomitantia. Ita quòd totus Christus est sub vtraque specie: sicut suprà dictum est.*

¶ Ad secundum dicendum, quòd hoc sacramentum est vnum perfectione (sicut suprà dictum est*) inquantum scilicet constituitur ex duobus, scilicet cibo & potu, quorũ vtrunque per se habet suam perfectionem. Sed tres immensiones baptismi ordinantur ad vnum simplicem effectum. Et ideo non est simile.

¶ Ad tertium dicendum, quòd diuersa verba quæ sunt in forma consecrationis panis constituunt veritatem vnius locutionis: nõ autem verba diuersarum formarum. Et ideo non est simile.

¶ Ad rationem autem Scoti dicitur, quòd licet primum nomen loco cuius ponitur hoc pronomen hoc fit individuum entis communissimi analogicè etiam ad entia rationis: quia tamen certitudo demonstratæ rei præponderat (quoniam ad propriam certamque notitiam sacramenti huius spectat res demonstrata) ratio illa ad communia nominum in Deo post habenda est, ne in ambiguo nor demonstratio relinquatur: sed certos demonstratio reddat: quòd hæc substantia est corpus Christi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionem septuagesimamnonam.

Circa effectus Eucharistiæ in nobis, aduertendum est quòd in litera pronuntiatur numero sex, scilicet adeptio gloriæ, collatio gratiæ, remissio peccati mortalis, remissio pœnæ pro peccatis debitæ & præseruatio à peccando. De quibus duo declaranda sunt scilicet tempus & modus: cum quibus etiam simul declarabitur subiectum.

¶ De tempore quidem aliquid clarè est, & aliquid ambiguè. Nam de primo effectu, scilicet vita æterna, constat tempus exequutionis non oportere esse tempus sumptionis Eucharistiæ: nupta si quidè longè aliter Eucharistia continet effectu æternæ vitæ subsequiuxta verbum Domini, Qui mãducat hũc panẽ, viuet in æternum.

¶ De aliis verò effectibus in dubiũ venitur, an vnum & idẽ sit tempus quo sumitur hoc sacramentum, & quo in exequutionem ponuntur illi effectus: & propterea sigillatim declarandi sunt.

¶ Secundus igitur effectus, qui est gratia gratum faciens, tres ramos habet, prout triplicitèr contingit consequi gratiam, scilicet vel de nouo acquiret ipsam vitam gratiæ vel præsup posita gratia, acquiretur de nouo augmentũ gratiæ: vel acquirere de nouo actualem delectationem ac refectionem spiritualem secũdum vitã gratiæ, hæc enim tria comprehenduntur sub vno effectu Eucharistiæ, quem dicitur quòd confert gratiam. Potest siquidem intelligi, quòd confert gratiã habitualem, vel primam, vel augmentando primã, aut gratiam actualem spiritualis refectionis ac delectationis in actu charitatis. Et quia primam gratiam sumptio huius sacramẽti nõ per se confert, sed per accidens, hoc est propter contingentẽ fumentis dispositionem (quoniam per se prærequirit fumentem vium, prima autẽ gratia mortuo datur) ideo tẽpus primæ gratiæ per accidens consideratur, & videtur coincidere cum tempore sumptionis: nisi fumens sibi inconguito, quãdo sumit hoc sacramentum, non tefsciratus ad vitam, nõ apparet quare deinceps ex virtute huius sacramenti refuscitabatur, intelligo autem in tota hac materia per tempus sumptionis Eucharistiæ, non illam solam moralem, qua deglutiuntur sed cum consequente tempotis spatio quo Christi corpus sacramentaliter in fumente perseuerat. Est enim tunc præsens corporaliter in nobis, ac per hoc pascens & illuminans spiritualiter animam: vt sic etiam illud impleatur. Quandiu sum in mundo, lux sum mundi. Attestatur autem huic sententiæ necessaria mentis occupatio communi antium, & præcipuè sacræ doctorum circa reuerentiam exteriorem huius sacramenti, ne scilicet aut sanguis effundatur aut partes hostiæ dentibus, aut palato lædantur, & huiusmodi, quo fit vt magis effectus sacramenti (puta contritio) cum prima detur gratia, in tẽpore cõsequente sumptionis, quam in ipsa sumptione appareat, & simile videtur de aliis effectibus actualibus. Puto tamen posse contingere, vt fumens fictus dispositus, & nec consequatur vitam gratiæ, nec de nouo mortaliter peccet fumendo, sed ita excusetur à peccato in fumendo, vt propinquior fiat vitæ gratiæ, ex qua appropinquatione secundum aliquos actus attritionis & desiderij diuinæ gratiæ, paulatim perducatur diuina duce misericordia ad occasiones veræ contritionis, vt tandem alia forte vice fumendo gratiam veræ contritionis percipiat. Mouetor autẽ ad hoc, quia nullã apud me habeo rationem cogentem ad aliterũ horũ: scilicet existens in peccato mortali facta diligenti, quamuis nõ fuit sufficiẽti probatione cõmunicando, aut iustificatur, aut peccat mortaliter: videtur enim, vt dictum est

QVÆSTIO SEPTVAGESIMA NONA, De effectibus sacramenti Eucharistiæ in octo articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de effectibus huius sacramenti.

¶ Et circa hoc quæruntur octo.

¶ Primò, vtrùm hoc sacramentum conferat gratiam.

¶ Secundò, vtrùm effectus huius sacramenti sit adeptio gloriæ.

¶ Tertiò, vtrùm effectus huius sacramenti sit remissio peccati mortalis.

¶ Quartò, vtrùm per hoc sacramentum remittatur pœna debita peccato ueniale.

¶ Quintò, vtrùm per hoc sacramentum tota pœna peccati remittatur.

¶ Sextò, vtrùm hoc sacramentum homines præseruet à peccatis futuris.

¶ Septimò, vtrùm hoc sacramentum profit aliis, quàm sumentibus.

¶ Octauò, de impedimento effectus huius sacramenti.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm per hoc sacramentum conferatur gratia.

AD PRIMVM sic procedi-tur. Videtur q̃ per hoc sacramẽtũ non conferatur gratia. Hoc enim sacramẽtum est nutrimẽtum spirituale. Nutrimẽtũ autem nõ datur nisi viuenti. Cùm ergo vita spiritualis sit p gratiam, nõ competit hoc sacramentũ nisi habenti gratiam. Non ergo per hoc sacramentum confertur gratia, vt primò habeatur, si militer etiam nec ad hoc q̃ augeatur, quia augmentũ spirituale pertinet ad sacramentũ confirmationis, vt dictũ est. * Non ergo per hoc sacramentũ gratia confertur.

¶ 2. Præterea, Hoc sacramentũ confertur vt quædã spiritualis refectio. Sed refectio spiritualis magis videtur pti nere ad vsum gratiæ, quã ad gratiæ collationẽ. Ergo videtur q̃ per hoc sacramẽtũ gratia nõ conferatur.

¶ 3. Præterea, Sicut suprà dictũ est,* in hoc sacraméto corpus Christi offertur pro salute corporis, sanguis autẽ pro salute animę. Sed corpus non est subiectũ gratiæ, sed anima: vt in secũda parte habitum est.* Ergo ad minus quantum ad corpus per hoc sacramentum gratia non confertur.

¶ SED CONTRA est, quòd Dominus dicit Ioan. 6. Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Sed vita spiritualis est per gratiam. Ergo per hoc sacramentum gratia confertur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd effectus huius sacramenti debet considerari, primò quidem & principaliter ex eo quod in hoc sacramento continetur, quod est Christus. Qui sicut in mundum visibiliter veniens, contulit mundo vitam gratiæ (secundum illud Ioan. primo. Gratia & veritas per Iesum Christũ facta est) ita in hominem sacramẽtaliter veniens, vitam gratię operatur: secũdũ illud Io. 6. Qui mãducat me, viuet propter me. Vnde & Cyri. dicit* Viuificatiuũ Dei verbũ, vniẽs seipsum propriæ carni, fecit ipsam viuificatiuã: decebat ergo eum nostris quodammodo vniri corporibus per sacram eius carnem & pretiosum sanguinem: quæ accipimus in benedictionem viuificatiuam in pane & vino. Secundò consideratur ex eo quòd per hoc sacramentum repræsentatur, quod est passio Christi: sicut suprà dictum est. * Et ideo effectus quem passio Christi fecit in mundo, hoc sacramẽtum facit in homine: Vnde super illud Ioan. decimonono. Continuò exiuit sanguis & aqua, dicit Chrysost.* Quia hinc suscipiunt principium sacra mysteria cùm accesseris ad tremendum calicem, vt ab ipsa bibituris Christi costa ita accedas. Vnde & ipse Dominus dicit Matthæ. vigesimosexto. Hic est sanguis meus, qui pro vobis effundetur in remissionem peccatorum. Tertiò consideratur effectus huius sacramenti ex modo, quo traditur hoc sacramentum, quod traditur per modum cibi & potus. Et ideo omnem effectum, quem cibus & potus materialis facit quantum ad vitam corporalem (quòd scilicet sustentat, auget, reparat, & delectat) hoc totum facit hoc sacramentum quantũ ad vitam spiritualem: Vnde Amb. dicit in libr. de Sacramentis: * Iste panis est vitæ æternæ, qui animæ nostræ substantiam fulcit. Et Chrysost. dicit super Ioan. * Præstat nobis desiderantibus & palpare & comedere & amplecti. Vnde & ipse Dominus dicit Ioan. 6. Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Quartò cõsideratur effectus huius sacramenti ex speciebus in quibus traditur hoc sacramentũ. Vnde Augustꝰ.* ibidem dicit Dominus noster corpus & sanguinem suum in eis rebus commendauit, quæ ad vnum aliquid redigũtur ex multis: nanque aliud, scilicet

Autoris doctrinã, vt patebit in 4. sen. di. 11. q. 2. arti. 1. tenet augmentũ gratiæ impediri ex impedimento actualis concupiscentiæ animæ ad Deum ac per hoc sentit, q̃ idem est tempus sumptionis sacramenti, & tempus augmenti gratiæ: quia illud idem cum fiat esse tempus transformationis actualis animæ in Deum. In hac autem quæstione, articulo vltimo verba litteræ sonant oppositum dicit, quòd mentis distractio per peccata, venialia in actu, tollit quidem actualem refectionem spiritualis dulcedinis, non autem habitualis. Et rursus in responsione ad primum inquit, ille qui cum actu venialis peccati ad hoc sacramentum accedit, habituliter quidem, sed non actualiter ideo habitualem effectum huius sacramenti percipit, non autẽ actualem. Quæ Autoris verba possunt tripliciter intelligi: primò vt sonant secundum superficiem, vt per hoc sacramentum augeatur intensiuè habitualis gratia tunc quum sumitur, etiam si nullus interior actus mentis distractionem interumpat: & hoc ex virtute ipsius sacramenti caussantis huiusmodi augmentum in anima, nullum huic habituali augmento impedimentum præstãte. Et hic sensus satis probabilis est, & demulcens aures multitudinis innumerabilium facerdotum, quasi quotidie aut frequentissimè celebrantium: qui tamen seipsis melliores non quotidie sunt. Mihi autem hinc ordiendo, sensus iste verus non apparet: si enim qualibet sumptione Eucharistiæ augeretur gratia, infinitorũ pene sacerdotum, quos credimus verè in gratia celebrare, charitas iam esset maior intensiuè, quàm credimus. Et rursus in responsione ad secundum, quando augmẽtum gratiæ habitualis fit quãdo fumens habet magnitudinem charitatis in tanta multitudine, nec extra apparent, nec intus de seipsis testantibus aut frequentibus, quãdo sumens est dispositus ad augmentum gratiæ, siue hoc fit tempore sumptionis, siue post. Minorem tamen dispositionem requirit ad augmentum charitatis ex sacramento, quàm ad augmentum sine sacramento: vt habeatur tertio virtutis sacramentalis & præsertim huius sacramenti, in quo est ipse Christus. Fouet autem hunc sensum, quòd autor intendit ponere differentiam inter refectionẽ spiritualem consistentem in operatione, & augmentum habitus quo ad impeditiã peccato veniali. Et sic saluatur differentia, q̃ refectio spiritualis sit tollitur per distractionem, nisi quam ex hac suppositione habebitur augmẽti verò habitus nõ datur, & sic saluatur differentia inter refectionem spiritualem & augmentum habitualis gratiæ. Et tertio autem in solutione ad tertium, quòd habitualiter tantum id est habens habitum quo potest spiritus sem inducationem actualiter habere (hoc est habendo charitatem) nisi mens hoc sacramentum abiiciat actuali interiori deuotione, habet etiam habitum perficiendi augmentum. Et sicut nõ impeditur per peccata venialia, eum huiusmodi distractione quin per hanc sumptio augmentum mereatur, augmentum charitatis, excepto eum, tamen tempore quòd ad hoc erit dispositus, sic nec impeditur quin ex hac sumptione percepturus sit augmentum gratiæ charitatis, quando tamen ad hoc erit dispositus. Et secundum hunc sensum planè omnis & consonant dictis nostris habentes, sed alter sine altero ex sacramento hoc habere potest. Refectio siquidem spiritualis delectationis absque augmento habitualis gratiæ in fuit quando sumpsit hoc sacramentum: augmentum verò habitualis gratiæ ex hoc sacramento in valde multis credimus contingere, qui dignè ad hoc sacramentum & deuotè accedunt: & tamen expertes sunt spiritualis dulcedinis, vt ipsorum vox ad cælestem Patrem fit: Esto tot annis fœcundo tibi, & nunquã desiste mihi herdum, vt eum amicis meis epulatem. Non igitur docet hæc litera, quòd fumens absque omni actuali deuotione consequitur augmentum gratiæ sed quòd fumens absque actuali refectione delectationis spiritualis (& hoc ex causa sua venali, quoniam non est ex defectu sacramenti) sic inquam fumens charitatem habitualem effectum hu. 2. 2. q. 24. art. 2. ad 3. D. 14. q. 1. a. 2. ad 3. * 3. p. q. 74. a. 1. ad 3. * Homil. 24. in Ioan. 9. Matth. 4. epi. 14. * Hom. in Ioan. 45. * Tract. 26. in Ioan. 2. Infrà q. 80. art. 1. ad 1. Et est ratione actualiter Io. 6. vtentis: mutatis & permutandis: vt patet ex doctrina in secundo libro habita de iustificatione impij, & iustificatione Magdalenæ, Latronis & Pauli: semper enim dona sua Saluator interuenientibus operationibus consequentium illa largitus est. Et de Magdelena quidem operatio fidei & charitatis apparet, dicente Domino, Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum: & iterum, Videtur tus te saluam fecit

panis ex multis granis in vnum constat, aliud, scilicet vinum, in vnum ex multis acinis confluit. Et ideo ipse alibi dicit super Io.* O sacramentum pietatis, ò signum vnitatis ò vinculum charitatis. Et quia Christus & eius passio est causa gratiæ & spiritualis refectio, & charitas sine gratia esse nõ potest ex omnibus præmissis manifestũ est, q̃ hoc sacramentum gratiam confert.

¶ AD PRIMVM Ergo dicendum, q̃ hoc sacramẽtum ex seipso virtutem habet gratiam conferendi, nec aliquis habet gratiam ante susceptionem huius sacramenti: vel nisi ex aliquo voto ipsius, vel p[er] [illegible], sicut adulti: vel voto Ecclesię, sicut paruuli: sicut suprà dictũ est.* Vnde ex efficacia virtutis ipsius est, quòd etiã ex voto ipsius aliquis gratiam consequatur, per quam spiritualiter viuificetur. Restat igitur vt cũ ipsũ sacramentũ realiter sumitur, quòd gratia augeatur, & vita spiritualis perficiatur. Aliter tamen quàm per sacramentũ confirmationis, in quo augetur & perficitur gratia ad pũsistendũ cõtra exteriores impugnationes inimicorũ Christi. Per hoc autẽ sacramentum augetur gratia, & perficitur spiritualis vita ad hoc quòd homo in seipso perfectus existat per coniunctionẽ ad Deum.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ hoc sacramẽtum confert gratiã spiritualiter cum virtute charitatis. Vnde Damas.* comparat hoc sacramẽtum carboni quẽ Isaias vidit Isa. 6. Carbo enim lignum simplex nõ est, sed vnitum igni, ita & panis cõmunionis nõ simplex panis est, sed vnitus diuinitati. Sicut Grego. dicit in Homil. Pentec.* Amor Dei nõ est otiosus: magna enim operatur, si est. Et ideo per hoc sacramentum quantum est ex sui virtute, non solùm habitus gratiæ & virtutis confertur, sed etiam excitatur in actum secundum illud, secũdæ Corinth. 5. Charitas Christi vrget nos. Et inde est q̃ ex virtute huius sacramẽti anima spiritualiter reficitur per hoc quòd anima spiritualiter delectatur, & quodammodo inebriatur dulcedine bonitatis diuinæ: secundum illud Canti. Comedite amici, & bibite, & inebriamini charissimi.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quia sacramenta operantur salutem, quã significant, ideo secundum quandam assimilationem dicitur, quòd in hoc sacramẽto corpus offertur pro salute corporis, & sanguis pro salute animæ, quãuis vtrunque ad salutem vtriusque operetur, cùm sub vtroque totus sit Christus: vt suprà dictũ est.* Et licet corpus non sit immediatum subiectum gratiæ ex anima tamen reducitur effectus gratiæ ad corpus, dum in præsenti membra nostra ex hibemus arma iustitiæ Deo (vt habetur Roman. 6.) & in futuro corpus nostrum sortietur in ecorruptionem & gloriam animæ.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm effectus huius sacramenti sit adeptio gloriæ.

AD SECVNDVM sic procedi-tur. Videtur quòd effectus huius sacramenti non sit adeptio gloriæ. Effectus enim proportionatur suæ causæ. Sed hoc sacramentum cõpetit viatoribus: vnde & viaticum dicitur. Cùm igitur viatores nondum sint capaces gloriæ, videtur quòd hoc sacramentum non causat adeptionẽ gloriæ.

¶ 2. Præterea, Posita causa sufficiẽti: ponitur effectus. Sed multi accipiunt hoc sacramẽtum, qui nunquam peruenient ad gloriam: vt patet per Aug. 21. de Ciu. Dei.* Nõ ergo hoc sacramẽtũ est causa adeptionis glorię.

¶ 3. Præterea, Maius nõ efficitur à minori. quia nihil agit vltra suã speciẽ. Sed minus Latroni fidei confessione adsum videmus. Memento mei domine, Dum veneris in regnum tuum. Paulum, fidei obedientiæ, deuotionisque verba proferentem audiuimus. Domine quid me vis facere? Ex quibus omnibus patet, quòd non solùm dum regulariter, sed etiam dum miraculosè conuertuntur homines ad Deum, actualis operatio interioris hominis interuenit. Secundò apparet idem ex proprijs huius sacramenti, quia sacramentum hoc viuificat animam vt cibus: cibus autem vt sic non viuificat nisi viuentem, operatione aliqua vitali, cibo vtentem. Si enim circa cibum corporalem nullam haberet animal operationem vitalem intus, inutilis esset cibus tali animali: imo non esset cibus nisi remotè seu in potentia: quoniam cibus materia & obiectum operationum potentiæ vegetatiuæ est. Tertiò apparet hoc idem discurrendo sigillatim per ipsos effectus. Eucharistia siquidem sacramentaliter sumpta ab homine Christum corporali præsentia intus in homine ponens, ex parte quidem sui primo contactu animæ habet excitationem charitatis, ac actualẽ vnionem seu transformationem animæ amantis in Christum amatum: ex parte verò animæ primus contractus est ipsa manducatio actualis, quæ est actus charitatis, & magnam latitudinem habet ixta latitudinem actuum charitati: & gradu um illorũ, & extenditur se vsque actum vltimi ardoris quitandem charitatis perfectus: ita vt vera cõtritio fit. Mediante ergo actuali manducatione spirituali, effectus reliqui sunt ab hoc sacramento. Et de vita quidem æterna verba Domini testantur, dicentis, Qui manducat hũc panẽ, viuet in æternũ. De prima verò gratia & remissione peccati mortalis (quæ tamen per accidens fit ab hoc sacramento) ex eo q̃ nisi inchoatiuè salte manducatur eatenus gratia, illã non consequeretur cibus enim non nisi manducatus viuificat, vnde & Autor in litera tertij ar. de hoc loquens inquit, Deuotè & reuerenter accedens cõsequitur per hoc sacramentũ gratiã charitatis, quæ contritionẽ perficiens, vbi tres operationes interuenire ponit deuotionẽ, reuerentiam & contritionẽ, quæ scilicet noua charitate informatur, & fit contritio. De augmẽto verò habitualis gratiæ, & ex nõ dictis ex communibus quã propritis, & ex superius dictis, satis patere arbitror non esse ipsa intelligibile cibũ augere absq; actuali deuotione quã absq; actuali manducatione etiam fingere nõ licet. Refectio autem spiritualis, manducatio quæ dã est, remissio verò peccati venialis & pœnæ, si fit, quum conuenatur feruorem charitatis, manifestè nõ manducationem requirit: nam feruor ipse manducatio est perseuerato demum ab offensis Dei, quia dicitur ad confirmationem nordis, id est voluntatis sic dictæ ex parte animę, partis autem non nisi manducatus confirmat cor hominis, Ideo mediante manducatione spirituali fit, dixi autem dicitur & ex parte animæ, quoniam non est remotum quin ex parte C. tibi præsentis sub sacramento, præseruatio connulla fiat per modum custodiæ: propter quam dicimus dari phreneticis in articulo mortis

*q. 76. ar. 1. & 2.

*cap. 25.

Eucharistiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

Eucharistiam. Nec ex his dictis accipias, non sentire nunquam confertí gratiam nisi actualiter ratione vtentibus: non enim hoc dicimus, sed secundum communia suadis dispositionis creaturæ rationalis fieri diximus. Cum quo tamen stat, q̃ secundum eandem dispositionem alicuius sacramenti aliter conferatur gratia iustificationis vt patet in baptismo, qui quoniam spiritualis est regenerationis ratio, ex propriis habet vt absque cooperatione eius, qui baptizatur, gratiam conferat in remissionē peccatorū: generatio enim est mutatio de non esse ad esse, nec præsupponitur, sed fit vitus, qui generatur, cibus autem vitam præsupponit, & nō nisi in habentibus prodest. Dicta sunt autem hæc, ad fugandam illorum stultitiam, qui putant se consequi semper nouū gratiæ habitualis augmentum, cùm quotiuscunque deuotione celebrent etiam distracte: vt vel sic ab huiusmodi negligentiæ somno excitetur pulsari saltem, ex eo q̃ manducatio sacramentalis, quæ actualiter significat manducationem spiritualem, quę in tertius exerceri debet. Et vbi non nisi in sui principio, hoc est in baptismo salutari, licet ad vitandum fidelis peccatū mortale sufficiat, ad nutriendum tamen ani mā nihil prodest: imò hæc & anima malum venialis peccati & corpus dimnum infirmitatis, imbecillitatis, aut etiam mortis, quādoque incurrit, dicente Apostolo. Ideo inter vos multi infirmi & imbeciles, & dormiunt multi. Hanc ergo pœnā cor poralem puto sæpè à Deo infligi, ob paratam præparationem quæ fit ad hoc sacramentum.

¶ In responsione ad primum primi arti. eiusdē q. aduertē q̃ sacramentum hoc potest considerari dupliciter. Primò secundum se hoc est, secundum se in ipso contentum & significatum, & sic verificatur de ipso quòd ex se virtutem habet collatiuam gratiæ, ad differentiam reliquorum sacramentorum, quæ ex alio (hoc est ex hoc sacramento) acquirūt virtutem gratiæ collatiuam. Nam tres significata & contenta in hoc sacramento est ipse Christus cuius instrumenta sunt reliqua sacramenta, cū virtutibus suis, propter quod se habet ad reliqua sacramenta vt fons gratiæ ad rivos gratiarum, & hinc verificatur, & q̃ quilibet quodcunque sacramentū suscipiens actu, suscipit hoc sacramētum voto, & q̃ votum cuiusque sacramenti est votum istius sacramenti: nam appetens seu stiens ad fontis tiuulum, seu bibens ex riuulo, ad fontem ipsum magis stitit tanquam ad principiū, & propterea in litera dicitur, quòd sine huius sacramenti voto prima non habetur gratia. Et simile est hoc et quòd Dominus dicit, Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinē, non habebitis vitam in vobis. Inquiunt enim Dominus de manducatione spirituali in voto seu in habitu, in quo continetur manducatio spiritualis actualis in voto. Si verò consideretur vsus sacramenti huius quo nobis sacramentaliter iungitur, sic prima gratia non est effectus huius sacramenti, nisi per accidens ex parte subiecti: vt prædictum est, quia datur per modum nutrimenti quod quia nō est nisi viuentis, non facit primam gratiam, qua primò habetur vita Spiritus sed præsupponit illam. Vnde in artic. 3. ad tertiū Autor loquēs de prima gratia dicit, Sic autem non datur in hoc sacramento.

* Tract. 16.

* Tract. 16.

est accipere Christum sub specie aliena, quod fit in hoc sacramento, quàm frui eo in specie propria, quod pertinet ad gloriā. Ergo hoc sacramentum nō causat adeptionem gloriæ.

¶SED CONTRA est, quòd dicitur Ioan. 6. Siquis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum. Sed vita æterna est vita gloriæ. Ergo effectus huius sacramenti est adeptio gloriæ.

¶RESPONDEO dicendū, quòd in hoc sacramento potest considerari & id, ex quo habet effectum, scilicet ipse Christus contentus, & passio eius repræsentata, & id per quod habet effectū, scilicet vsus sacramenti, & species eius. Et quantum ad vtrunque competit huic sacramento, quod causet adoptionem vitæ æternæ. Nam ipse Christus per suam passionem aperuit nobis aditum vitæ æternæ: secundum illud. Heb. nono. Noui testamenti mediator est, vt morte intercedente, qui vocati sunt, accipiant repromissionem æternæ hæreditatis. Vnde & in forma huius sacramenti dicitur: Hic est calix sanguinis mei noui & æterni Testamenti. Similiter etiam refectio cibi spiritualis, & vnitas significata p̃ species panis, & vini, habentur quidem in præsenti, sed imperfectè: perfectè autem in statu gloriæ. Vnde August. dicit* super illud Ioan. sexto. Caro mea verè est cibus: Cùm cibo & potu id appetant homines, vt non esuriant neque sitiant, hoc veraciter non præstat nisi iste cibus & potus, qui eos à quibus sumitur, immortales & incorruptibiles facit in societate Sanctorū, vbi pax erit, & vnitas plena atq; pfecta.

¶AD PRIMVM ergo dicendum quòd sicut passio Christi, in cuius virtute hoc sacramentum operatur, est quidem causa sufficiens glorię non tamen ita, quòd statim per ipsum introducamur in gloriam sed oportet vt prius simul compatiamur, vt postea simul glorificemus (sicut dicitur Ro. 8. ita hoc sacramentum non statim nos in gloriam introducit, sed dat nobis virtutē perueniendi ad gloriam, & ideo viaticum dicitur. In cuius figuram legitur 3. Reg. decimonono q̃ Elias comedit, & bibit, & ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus & quadraginta noctibus vsque ad mortem Dei Oreb.

¶Ad secundum dicendum, q̃ sicut passio Christi non habet suum effectum in his qui se ad eam non habent, vt debent: ita & per hoc sacramentum non adipiscuntur gloriā qui indecenter ipsū suscipiunt. Vnde Aug. dicit* super Ioā. exponens illa verba, Aliud est sacramētum, & aliud virtus sacramēti: Multi de altari accipiunt, & accipiēdo moriuntur, panem ergo cœlestem spiritualiter manducate, innocētiam ad alteare apportate. Vnde non est mirum si illi qui innocentiam non seruant, effectum huius sacramēti non consequuntur.

¶Ad tertium dicendum, quòd hoc q̃ Christus sub alienā specie sumitur, pertinet ad rationem sacramenti, quòd instrumentaliter agit. Nihil autem prohibet, causam instrumentalem producere potiorem effectum: vt ex supradictis patet.*

ARTICVLVS III.

¶ Virum effectus huius sacramenti sit remissio peccati mortalis.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd effectus huius sacramenti sit remissio peccati mortalis. Dicitur enim in quadam collecta, Sit hoc sacramentū ablutio scelerum. Sed scelera dicuntur peccata mortalia. Ergo per hoc sacramentum peccata mortalia abluuntur.

¶2. Præterea, Hoc sacramentum agit in virtute passionis Christi, sicut & baptismus. Sed per baptismū dimittūtur peccata mortalia: vt suprà dictū est.* Ergo & per hoc sacramentū, peccatū, præsertim cùm in forma huius sacramenti dicatur, Qui pro multis effundetur in remissionē peccatorum.

¶3. Præterea, Per hoc sacramentum gratia confertur: vt dictum est.* Sed per gratiam iustificatur homo à peccatis mortalibus: secundum illud Roman. tertio Iustificati gratiam ipsius. Ergo per hoc sacramentum remittuntur peccata mortalia.

¶SED CONTRA est, q̃ dicitur primæ Corint. vndecimo Qui manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit. Dicit autem glo. ibidem, q̃ ille manducat & bibit indignè, qui in crimine est vel irreuerenter tractat, & talis manducat & bibit sibi iudicium, id est damnationem. Ergo ille, qui est in peccato mortali, per hoc quod accipit hoc sacramentum, magis accumulat sibi peccatum, quàm remissionem sui peccati consequatur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd virtus huius sacramenti potest considerari dupliciter. Vno modo secundum se, & sic hoc sacramentum habet virtutem ad remittendum quæcunque peccata ex passione Christi, quæ est fons & causa remissionis peccatorum.

Alio modo potest considerari per comparationem ad eum qui recipit hoc sacramentum, prout in eo inuenitur vel non inuenitur impedimentum percipiendi huius sacramenti effectum. Quicunque autem habet cōscientiam peccati mortalis, habet in se impedimentum percipiendi effectum huius sacramenti, eo q̃ non est conueniens susceptor huius sacramenti, tum quia non viuit spiritualiter, & ita non debet spirituale nutrimentum suscipere, quod non est nisi viuentis: tum quia non potest vniri Christo (quod fit per hoc sacramentū) dum est in affectu peccādi mortaliter. Et ideo, vt dicitur in li. de Ecclesiasticis dogmatibus,* si mens in actu peccādi est grauatur magis Eucharistię perceptione, quàm purificetur. Vnde hoc sacramentū in eo qui ipsum percipit in cōscientia peccati mortalis, nō operatur remissionem peccati. Potest tamen hoc sacramētū operari remissionē peccati dupliciter. Vno modo non percipiēti actu, sed

Super Quæstionis septuagesimanona Articulum quintum.

IN artic. 5 duo valde notabilia sunt. Primū est quòd oblatio Eucharistiæ ex sui quantitate sufficit ad satisfaciendū, pro omni pœna debita: & hæc oblatio sit satisfactoria offerentibus, vel pro quibus offertur secundum quā tatem sua deuotionis. ¶Ex primo dicto habes quòd vna Missa ex parte sui est satisfactoria pro pœnis omnium peccatorū, tam viuentium quàm mortuorum: quoniam vt sic est valoris infiniti, quoniam Christus offertur. Et secundo habes quòd dicto habes quòd vna Missa non perdit vim satisfactionis suæ pro primo offerente ex hoc q̃ pro secundo, tertio, quarto, quinto, &c. offertur sicut quantitas deuotionis vnius nihil tollit de quantitate deuotionis alterius. Vnde arguēti, instmendique simul sunt homines ingrediēter petētes vel exigentes pro sua eleemosyna totam sibi Missam dari aut suo defunctor nihil enim minus ipse habebit. Similiter alij petunt eandē Missam pro salute suā, & pro salute defuncti & aliis defunctis, quàm si pro ipso solo celebrari dicatur: imò ex huiusmodi indeuotione sic petentis damnum videtur incurrere, minus sibi prodesset. Diffusius autem forte alibi scribemus de hac re, nisi in primo quolibeto nostro iam edito diffusè hæc veritas declarata fuisset ex autoritate huius litteræ cum multis aliis, &c. Et hæc de quæstione 79. sufficiat.

Super Quæstionis septuagesimanona Articulum tertium.

IN artic. 3. in responsione ad primum, nota 2 modis trium expositionum ibi allatarum esse vnam differre à prima in hoc, quod perfectio contritionis referetur ad scelera cognita, in prima autem ad omnia: quo ad vtraque enim petitur ablutio per contritionem petita.

¶ In responsione ad secundum eiusdem artic. dubium occurit de veritate differentiæ posita inter suscipientē baptismum & suscipientē Eucharistiam, quo ad hoc q̃ est esse vel non esse in peccato mortali. Et est ratio dubitandi vtrobiq; suscipiēs cum cōscientia actus peccati mortalis indigni aut non, nec gratia tūc consequitur imò demouo peccat peccato sacrilegij membri Christi ipso se sacramento fingens.

¶ Ad hoc dicitur, quòd differentia saluatur & ex parte sacramenti, & ex parte suscipientis. Ex parte sacramenti quidē quia sacramentum Eucharistiæ ex proprio vsu habet rationem nutrimenti, ac per hoc conuenit eis vitis & non mortuis, baptismus autem ex propria ratione habet rationem regenerationis & ablutionis generatio autem non præsupponit, sed facit ens & viuum: & similiter ablutio non præsupponit mundū sed mundat. Et propterea ex prius considerata hac ratione sacramenta suscipientes differre habent. Eucharistia quidem viuum, baptismus non viuum & inmundum: & hæc differentia in litera ponitur. Ex parte autē suscipientis differētia est quod suscipienti baptismum sufficit nō ponere obicem ad hoc, vt dicitur consequatur gratia (vt ex supra habitis patet) qualibapti smus omnia condonat: suscipienti autem Eucharistiam non sufficit non ponere obicem, sed oportet gerere sēpiternum & sic de pane illo edere. Nec Autor in litera dicit conuenienter accidere ad baptismum habentem cōscientiam & affectū peccati mortalis, magna est enim inter

voto, sicut cùm quis prius iustificatur à peccato. Alio modo etiam præceptum ab eo, qui est in peccato mortali, cuius conscientiam & affectum non habet. Fortè enim primò non fuit sufficienter contritus: sed deuotè & reuerenter accedens, consequetur per hoc sacramentum gratiam charitatis, quæ contritionem perficiet, & remissionē peccati.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ petimus vt hoc sacramentum sit ablutio scelerum: vel eorum, quorum conscientiā non habemus (secundum illud Psalm. ab occultis meis munda me Domine) vel vt contritio in nobis perficiatur ad scelerum remissionem: vel etiam vt nobis robur detur ad scelera vitanda.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ baptismus est spiritualis generatio, quæ est mutatio de non esse spirituali in esse spirituale, & datur per modum ablutionis. Et ideo quantū ad vtrunque, non inconuenienter accedit ad baptismum, qui habet conscientiam peccati mortalis. Sed per hoc sacramētum homo sumit in se Christum per modum spiritualis nutrimenti, quod non competit mortuo in peccatis. Et ideo non est similis ratio.

¶ Ad tertium dicēdum, quòd gratia est sufficiens causa remissionis peccati mortalis: non tamen actu remittit peccatum mortale, nisi cùm primò datur peccatori. Sic autem non datur in hoc sacramento. Vnde ratio non sequitur.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum per hoc sacramentum remittantur peccata venialia.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd per hoc sacramentum non remittantur peccata venialia. Hoc enim sacramētum, vt Aug. dicit super Ioan.* est sacramē tum charitatis. Sed venialia peccata non contrariantur charitati: vt in Secunda parte habitum est.* Cùm ergo contrarium tollatur per suum contrarium, videtur quòd peccata venialia per hoc sacramentum non remittantur.

¶2. Præterea, Si peccata venialia per hoc sacramētum remittantur, qua ratione remittitur vnum, remittuntur, & omnia. Sed nō videtur quod omnia remittantur: quia sic frequenter aliquis esset absque omni peccato veniali, contra aliquis esset absque omni peccato veniali contra id quod dicitur 1. Io. 1. Si dixerimus quia peccatū non habemus, ipsi nos seducimus. Non ergo per hoc sacramentum remittitur aliquod peccatum veniale.

¶3. Præterea, Contraria mutuò se expellunt. Sed peccata venialia non prohibent à perceptione huius sacramenti: dicit enim Aug.* super illud Io. 6. Patres vestri manducauerunt manna in deserto, & mortui sunt. Innocentiam, inquit, ad altare apportate, etsi sunt quotidiana, nō sunt mortifera. Ergo nec peccata venialia per hoc sacramentum tollūntur.

¶SED CONTRA est, quòd Innocentius III. dicit.* q̃ hoc sacramentum venialia delet, & cauet mortalia.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in hoc sacramento duo possunt considerari, scilicet ipsum sacramentum & res sacramenti. Et ex vtroq; apparet, quòd hoc sacramentum habet virtutē ad remissionē venialium peccatorum. Nam hoc sacramentum sumitur sub specie cibi nutrientis. Nutrimentum autē cibi est necessarium corpori ad restaurandum id quod quotidie deperditur per actionem caloris naturalis. Spirituali ter autem quotidie aliquid in nobis deperditur ex calore concupiscentiæ per peccata venialia, quæ diminuūt feruorem charitatis: vt in Secunda parte habitum est.* Et ideo competit huic sacramento, vt remittat peccata venialia. Vnde & Amb. dicit in lib. de Sacramentis,* q̃ iste panis quotidianus sumitur in remedium quotidianæ infirmitatis. Res autem huius sacramenti, est charitas non solùm quantùm ad habitum, sed etiam quantum ad actum, qui excitatur in hoc sacramento: per* quod peccata venialia soluuntur. Vnde manifestum est, quòd virtute huius sacramenti remittuntur peccata venialia.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ peccata venialia etsi non contrariantur charitati quantum ad habitum: contrariantur tamen ei quantum ad feruorem actus, qui excitatur per hoc sacramentum: ratione cuius peccata venialia tolluntur.

¶Ad secundum dicendū, q̃ illud verbum non est intelligendū, quin aliqua hora possit homo esse absq; omni reatu peccati venialis: sed qa vitā istā sancti nō ducūt sine peccatis venialibus.

¶Ad tertiū dicendū, q̃ maior est virtus charitatis, cuius est hoc sacramentum, quā venialium peccatorū. Nā charitas tollit per suum actum peccata venialia, quæ tamē nō possunt totaliter impedire actum charitatis. Et eadem ratio est de hoc sacramēto.

ARTICVLVS V.

¶ Virum per hoc sacramentum tota pœna peccati remittatur.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur q̃ per hoc sacramētū tota pœna peccati remittatur. Hom. enim per hoc sacramētum suscipit in se effectū passionis Christi (vt dictū est*) sicut & per baptismū. Sed per baptismum percipit homo remissionem omnis pœnæ, virtute passionis Christi: quæ sufficienter satisfecit pro omnibus peccatis, vt ex supradictis patet* Ergo videtur q̃ per hoc sacramentum homini remittatur totus reatus pœnæ.

¶2. Præterea, Alexander Papa dicit,* Nihil in sacrificijs maius esse potest, quàm corpus & sanguis Christi. Sed per sacrificia veteris legis, homo satisfaciebat pro peccatis suis: dicitur enim Leui. 4. & 5. Si peccauerit homo, offeret hoc vel illud pro peccato suo, & remittetur ei. Ergo multò magis hoc sacramentum valet ad remissionem omnis pœnæ.

¶3. Præterea, Constat quòd per hoc sacramētum aliquid de reatu pœnæ dimittitur: vnde & in satisfactionem aliquibus iniungitur, quòd pro se missa faciant celebrari. Sed qua ratione vna pars pœnæ dimittitur, eadē ratione & alia: cum virtus Christi quæ in hoc sacramento continetur, sit infinita. Ergo videtur q̃ per hoc sacramentum tota pœna tollatur.

¶SED CONTRA est, quòd secundum hoc non esset homini alia pœna iniungenda: sicut nec baptizato iniungitur.

¶RESPONDEO dicendum, quòd hoc sacramentum simul est sacrificiū & sacramentū. Sed ratione sacrificij habet inquantum offertur: rationem autem sacramenti, inquantum sumitur. Et ideo effectum sacramenti habet in eo, qui sumit: effectū autē sacrificij in eo, qui offert, vel in his, pro quibus offertur. Si igitur consideretur vt sacramentum, habet effectū dupliciter. Vno modo, directè ex vi sacramenti, alio modo quasi ex quadā concomitātia: sicut & circa continentiā sacramēti dictū est.* Ex vi quidē sacramenti directè habet illum effectū, ad quē est institutū. Non est autem institutum ad satisfaciendū, sed ad spiritualiter nutriendū per vnionem ad Christum & ad membra eius: sicut & nutrimentum vnitur nutrito. Sed quia hæc vnitas fit per charitatem, ex cuius feruore aliquis consequitur remissionem non solùm culpæ sed etiam pœnæ: inde est quòd ex consequenti per quandam concomitantiā ad principalem effectum homo consequitur remissionem pœnæ, non quidē totius sed secundum modū suę deuotionis, & feruoris. Inquantū verò est sacrificiū, habet vim satisfactiuā. Sed in satisfactione magis attenditur affectus offerentis, quàm quantitas oblationis. Vnde & Dominus dicit Lu. 21. de vidua quæ obtulit duo æra, q̃ plus omnibus misit. Quanuis ergo hæc oblatio ex sui quantitate sufficiat ad satisfaciendum pro omni pœna: tamen fit satisfactoria illis, pro quibus offertur, vel etiam offerentibus, secūdum quātitatem suæ deuotionis, & non pro tota pœna.

¶AD PRIMVM Ergo dicendum, q̃ sacramentum baptismi directè ordinatur ad remissionem pœnæ & culpæ, non autem Eucharistia: quia baptismus datur homini quasi cōmoriēti Christo,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Christo,Eucharistia autem quasi nutriendo & perficiendo per Christum. Vnde non est similis ratio.

¶Ad secundum dicendum,quòd alia sacrificia & oblationes nō operantur remissionem totius pœnæ,neque quantum ad quantitatem oblati:sicut hoc sacrificium, neque quantum ad deuotionem hominis:ex qua contingit quod etiam hic non tollitur tota pœna.

¶Ad tertium dicendum, quòd hoc quòd tollitur pars pœnæ, & non tota pœna per hoc sacramentum, non contingit ex defectu virtutis Christi,sed ex defectu deuotionis humanæ.

ARTICVLVS VI.

¶Vtrùm per hoc sacramentum perfruetur homo à peccatis futuris.

4.dist.21. q6.2.21. 2.q.2.ad 2.& dist. 45.q6.2. ar.4. q.1. ad 3.3.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd per hoc sacramentum non præseruetur homo à peccatis futuris. multi enim dignè sumentes hoc sacramentum,postea in peccatum cadunt. Quod non accideret, si hoc sacramentum præseruaret à peccatis futuris. Non ergo effectus huius sacramenti est à peccatis futuris præseruare.

*Art. 4. ad 3.

¶2.Præterea, Eucharistia est sacramentum charitatis: vt suprà dictum est.* Sed charitas non videtur præseruare à peccatis futuris:quia semel habita potest amitti per peccatum:vt in Secũda parte habitum est.* Ergo videtur,quòd nec hoc sacramentũ

*2.2.q. 24.ar.11

præseruet hominem à peccato.

¶3.Præterea,Origo peccati in nobis, est lex peccati, quæ est in membris nostris:vt patet per Apost.Rom.7. Sed mitigatio fomitis,qui est lex peccati,non ponitur effectus huius sacramenti,sed magis baptismi. Ergo præseruare à peccatis futuris, non est effectus huius sacramenti.

¶SED CONTRA est q̃ Dominus dicit Ioan.6. Hic est panis de cælo descendens,vt si quis ex ipso manducauerit, non moriatur. Quod quidem manifestum est,non intelligi de morte corporali. Ergo intelligitur,quòd hoc sacramentum præseruet à morte spirituali,*quæ est peccatum.

*Aliàs quæ est per peccatum.

¶RESPONDEO dicendum, quòd peccatum est quædam spiritualis mors animæ. Vnde hoc modo præseruatur aliquis à peccato futuro,quo præseruatur corpus à morte futura. Quod quidem fit dupliciter. Vno modo, in quantum natura hominis interius roboratur cõtra interiora corruptiua: & sic præseruatur à morte per cibum & medecinam. Alio modo per hoc quòd munitur contra exteriores impugnationes,& sic præseruatur per arma, quibus munitur corpus. Vtroque autem modo hoc sacramentum præseruat à peccato. Nam primo quidem per hoc quòd Christo coniungit per gratiam roborat spiritualem vitam hominis,tanquam spiritualis cibus & spiritualis medicina: secundum illud Psalm. Panis cor hominis confirmat.

*Tract. 26.

& Aug. dicit super Io.*Securus accede,panis est,non venenum. Alio modo,inquantum est quoddam signum passionis Christi per quam victi sunt dæmones,repellit omnem dæmonũ impugnationem. Vnde Chrysostom. dicit super Ioan.*

*Hom. 45.

Vt leones flammam spirantes, sic ab illa mensa discedimus terribiles effecti diabolo.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd effectus huius sacramenti recipitur in homine secundum hominis cõditionẽ: sicut contingit de qualibet causa actiua, quòd eius effectus recipitur in materia secundum modum materiæ. Homo autem in statu viæ est huius conditionis, q̃ liberum arbitrium eius potest flecti in bonum & malum. Vnde licet hoc sacramentum quantum est de se, habeat virtutem præseruatiuam à peccato: non tamen aufert homini possibilitatem peccandi.

¶Ad secundum dicendum, q̃ etiam charitas,quantum est in se præseruat hominem à peccato:secundum illud. Ro.13. Dilectio proximi,malũ nõ operatur. Sed ex mutabilitate liberi arbitrij contingit, q̃ aliquis post habitam charitatem peccat, sicut & post susceptionem huius sacramenti.

¶Ad tertium dicendum, q̃ licet hoc sacramentum non directè ordinetur ad diminutionem fomitis, diminuit tamen fomitẽ ex quadam consequentia,inquantum auget charitatem: quia si

*Quæst. 36.

cut Aug. dicit in lib.83. Quæstionum,* Augmentum charitatis est diminutio cupiditatis. Directè autem confirmat cor hominis in bono:per quod etiam præseruatur homo à peccato.

ARTICVLVS VII.

¶Vtrùm sacramentum prosit aliis quàm sumentibus.

Sup.q6. ar.1. ad 2.& 3.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur q̃ hoc sacramentum non prosit nisi sumenti. Hoc enim sacramentum est vnius generis cum alijs sacramentis, vt

præterea 3.

potè alijs condiuisum. Sed alia sacramenta non prosunt nisi sumentibus: sicut effectum baptismi non suscipit nisi

q.1.ar.1.

baptizatus. Ergo nec hoc sacramẽtum prodest aliis nisi sumẽti.

Sup.q6. ar.1. ad 2.& 3.

¶2.Præterea, Effectus huius sacramenti est adeptio gratiæ & gloriæ,& remissio culpæ ad minus venialis. Si ergo hoc sacramentum habere effectum in alijs,quàm in sumentibus, posset contingere q̃ aliquis adipiscereturgratiam & gloriam & remissionem culpæ,absque actione & passione propria alio

4.dist.12. q.1.ar.1. q.1.ad 4. 3.Sent. dist.13. q.2.ar.2. q.1.ad 4. 4.dist. 45.q6.2. ad 3.3.q.1. ad 3.Ioan.2. lec.6.fin.

mente vel offerente hoc sacramentum.

¶3.Præterea,Mutiplicata causa, multiplicatur effectus. Si ergo hoc sacramentum prodesset aliis,quam sumentibus, sequeretur q̃ magis prodesset alicui, si multi sumerent hoc sacramẽtum, multis hostiis in vna missa consecratis. Quod non habet Ecclesiæ consuetudo,vt scilicet multi communicent pro alicuius salute. Non ergo videtur quòd hoc sacramentum prosit nisi sumenti.

¶SED CONTRA est,q̃ in celebratione huius sacramẽti fit pro multis aliis deprecatio Quod frustra fieret,nisi hoc sacramentum aliis prodesset. Hoc ergo sacramentum non solùm sumentibus prodest.

¶RESPONDEO dicendum, q̃ (sicut prius dictum est*) hoc sacramentum non solùm est sacramentum, sed etiam est sacrificium. Inquantum enim in hoc sacramento repræsentatur passio Christi:ostulit se hostiam Deo(vt dicitur Ephes.5.) habet rationem sacrificij: inquantum vero in hoc sacramento traditur inuisibilis gratia sub visibili specie,habet rationem sacramenti. Sic ergo hoc sacramentum sumentibus quidem prodest & per modum sacramenti, & per modum sacrificij: quia pro omnibus sumentibus offertur. Dicitur enim in canone missæ, Quotquot ex hac altaris participatione, sacrosanctum filij tui corpus & sanguinem sumpserimus, omni benedictione cœlesti & gratia repleamur. Sed alijs,qui nõ sumunt, prodest per modum sacrificij,inquantum pro salute eorum offertur. Vnde & in canone missæ dicitur,Memento, Domine, famulorum famularumque tuarum, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt,hoc sacrificium laudis. pro se suisque omnibus: pro redemptione animarum suarum,pro spe salutis & incolumitatis suæ. Et vtrunque modum proficiendi Dominus expressit, dicens Matth.vigesimosexto & Lucæ.22. Qui pro vobis, scilicet sumentibus, & pro multis,scilicet alijs,effundetur in remissionem peccatorum.

*Artic. 4.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hoc sacramentũ præ aliis habet,q̃ est sacrificium. Et ideo nõ est similis ratio.

¶Ad secundum dicendum,q̃ sicut passio Christi prodest quidẽ omnibus,quantum ad sufficientiam, & ad remissionem culpæ & adeptionẽ gratiæ, & gloriæ:sed effectũ nõ habet nisi in illis, qui passioni Christi coniunguntur per fidẽ & charitatem: & hoc sacrificium quòd est memoriale Dominicæ passionis, non habet effectum nisi in illis, qui coniunguntur huic sacramento per fidẽ & Charitatem. Vnde & Aug. dicit ad Renatum,* Quis offerat corpus Christi nisi pro iis qui sunt membra Christi? Vnde & in cano. missæ nõ oratur pro his,qui sunt extra Ecclesiã?

*lib. de anima & eius orig. ca.

¶Ad tertium dicendum, quòd sumptio pertinet ad rationẽ sacramenti,sed oblatio pertinet ad rationem sacrificij. Et ideo ex hoc quòd aliquis sumit corpus Christi, vel etiam plures, non accrescit alijs aliquod iuuamẽtum. Similiter etiam ex hoc quòd sacerdos plures hostias consecrat in vna Missa,non multiplicatur effectus huius sacramenti:quia non est nisi vnum sacrificium. Nihil enim plus est virtutis in multis hostijs cõsecratis quàm in vna: cum sub omnibus & sub vna non sit nisi totus Christus. Vnde nec si aliquis simul in vna missa multa hostias cõsecratas sumat participabit maiorem effectum sacramenti. In pluribus verò Missis multiplicatur sacrificij oblatio. Et ideo multiplicatur effectus sacrificij & sacramenti.

ARTIC.

ARTICVLVS VIII.

¶Vtrùm per venialepeccatum impediatur effectus huius sacramenti.

4.d.12.q. 1.ar.1. q.1.ar.2. q.1.ad 4. 3.Sent. dist.13. q.2.ar.2. q.1.ad 4. 4.dist. 45.q6.2. ad 3.3.q.1. ad 3.Ioan.2. lec.6.fin.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd per veniale peccatum non impediatur effectus huius sacramẽti. Dicit enim Aug.* super per illud Ioan. 6. Patres vestri manducauerunt manna,&c. Panem cælestem spiritualiter manducate,innocentiam ad altare portate,peccata etsi sunt quotidiana,non sunt mortifera. Ex quo patet quod venialia peccata,quæ quotidiana dicuntur,spiritualem manducationem non impediunt. Sed spiritualiter manducantes,effectum huius sacramenti percipiunt. Ergo peccata venialia non impediunt effectum huius sacramenti.

*Sup.q.69. ar.3.

¶2.Præterea,Hoc sacramentum nõ est minoris virtutis,quàm baptismus. Sed effectum baptismi (sicut suprà dictum est*) impedit sola fictio. Ad quã non pertinẽt peccata venialia:quia sicut Sap.1.dicitur,Spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum. Qui tamen per peccata venialia non fugatur. Ergo neque effectum huius sacramenti impediunt peccata venialia.

¶3.Præterea,Nihil quod remouetur per actionẽ alicuius cause,potest impedire eius effectum. Sed peccata venialia tolluntur per hoc sacramentum. Ergo non impediunt eius effectum.

Sup.q.4.

¶SED CONTRA, est quod Damas. dicit in 4. lib.* Ignis eius,qd̃ in nobis est, desiderij,assumẽs eam quæ ex carbone,id est,ex hoc sacramento ignitionẽ, cõburat nostra peccata & illuminet corda nostra, vt participatione diuini ignis igniamur & deificemur. Sed ignis nostri desiderij vel amoris impeditur per peccata venialia, quæ impediunt feruorem charitatis: vt in Secunda parte habitum est.* Ergo peccata venialia impediunt effectum huius sacramenti.

*2.2.q. 24.ar.4. 4.d.12. q.1.ar.1. q.1.ad 10.

¶RESPONDEO dicendum, quòd peccata venialia dupliciter accipi possũt. Vno modo,prout sunt præterita:alio modo,prout sunt actu exercita. Primo quidem modo peccata venialia nullo modo impediunt effectum huius sacramenti. Potest enim contingere, quòd aliquis post multa peccata venialia cõmissa, deuotè accedat ad hoc sacramẽtum,& plenariè huius sacramenti consequatur effectum. Secundo autem modo peccata venialia non ex toto impediunt huius sacramenti effectum, sed in parte. Dictum est enim,* quòd effectus huius sacramẽti non solùm est adeptio habitualis gratiæ vel charitatis:sed etiã quædam actualis refectio spiritualis dulcedinis. Quæ quidẽ impeditur, si aliquis accedat ad hoc sacramentũ, per peccata venialia mente distractus. Non autẽ tollitur augmentũ habitualis gratiæ vel charitatis.

*Artic. 4. q.1.

¶AD PRIMVM Ergo dicendum quòd ille,qui cũ actu venialis peccati ad hoc sacramẽtum accedit, habitualiter quidem mãducat spiritualiter,sed non actualiter. Et ideo habitualem effectum huius sacramẽti percipit,non autẽ actualem.

¶Ad secundum dicendum,quòd baptismus non ita ordinatur ad actualem effectum,id est feruorem charitatis, sicut hoc sacramentum. Nam baptismus est spiritualis regeneratio. per quam acquiritur prima perfectio, quæ est habitus vel forma. Hoc autem sacramentum est spiritualis mãducatio:quæ habet actualem delectationem.

¶Ad tertium dicendum, quòd illa ratio procedit de venialibus præteritis,quæ per hoc sacramentum tolluntur.

QVAESTIO OCTVAGESIMA, DE VSV

seu sumptione huius sacramenti in communi, in duodecim articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de vsu siue sumptione huius sacramenti. Et primò quidem in communi. secundò, quomodo Christus est vsus hoc sacramento.

¶ Circa primum quæruntur duodecim.

¶ Primò, vtrùm sint duo modi manducandi hoc sacramẽtum, scilicet sacramentaliter & spiritualiter.

¶ Secundò,vtrùm soli homini conueniat manducare spiritualiter hoc sacramentum.

¶ Tertiò,vtrùm solius hominis iusti sit manducare sacramentaliter.

¶ Quartò,vtrùm peccator mãducans sacramẽtaliter, peccet.

¶ Quintò,de quantitate huius peccati.

¶ Sextò,vtrùm peccator accedens ad hoc sacramentum,sit repellendus.

¶ Septimò, vtrùm nocturna pollutio impediat hominem à sumptione huius sacramenti.

¶ Octauò,vtrùm sit solùm à ieiuniis sumendum.

¶ Nonò, vtrùm sit exhibendum non habẽtibus vsum rationis.

¶ Decimò,vtrùm sit quotidie sumendum.

¶ Vndecimò,vtrùm liceat omnino abstinere.

¶ Duodecimò,vtrùm liceat percipere corpus sine sanguine.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm distingui debeant duo modi manducandi corpus Christi.

Infrà ar. 2. & 3. cor.& 4. d.9. ar.1. q. 1.ad 2. &q.3.per totũ. & 10.6.lec. 7.& 1.Co rinth. 11. lec.7 fin. & op 58. ca.17.18. 19.& 20.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non debeant distingui duo modi manducandi corpus Christi,scilicet sacramentaliter & spiritualiter. Sicut enim baptismus est spiritualis regeneratio (secundum illud Ioan.3. Nisi qui renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto,&c.) ita etiã sacramentum est spiritualis cibus. vnde Dominus de hoc sacramẽto loquens dicit Ioan.6. Verba quæ ego locutus sum vobis,spiritus & vita sunt. Sed circa baptismum non distinguitur duplex modus sumendi,scilicet sacramentalis & spiritualis. Ergo neque circa hoc sacramentum debet hæc distinctio adhiberi.

¶2.Præterea,Ea, quorum vnum est propter alterum, non debent abinuicem diuidi:quia vnum ab alio speciem trahit. Sed sacramentalis manducatio ordinatur ad spiritualem, sicut ad finem. Non ergo debet sacramentalis manducatio contra spiritualem diuidi.

¶2.Præterea,Ea,quorum vnum potest esse sine altero,non debent contra, se diuidi. Sed videtur quòd nullus possit manducare spiritualiter, etiam sacramentaliter manducat: alioquin antiqui patres hoc sacramentum spiritualiter manducassent, frustra etiam esset sacramentalis manducatio, si fine spirituali esse posset. Non igitur conuenienter distinguitur circa hoc sacramentum duplex manducatio, scilicet sacramentalis & spiritualis.

¶SED CONTRA quod super illud primæ Corinth.11. Qui manducat & bibit indignè, &c. dicit gloss.* Duos dicimus esse modos manducandi:vnum sacramentalem,& alium spiritualem.

*ordin.

¶RESPONDEO dicẽdum,quòd in sumptione huius sacramẽti duo sunt cõsideranda,scilicet ipsum sacramentũ, & & effectus ipsius, de quorum vtroque iam suprà dictum est*. Perfectus igitur modus sumendi hoc sacramentum, est quando aliquis ita sacramentum suscipit quòd percipit eius effectum, contingit autem quandoque (sicut supradictum est*) quòd aliquis impeditur à percipiẽdi effectu huius sacramenti. Et talis sumptio huius sacramenti est imperfecta. Sicut igitur perfectum contra imperfectum diuiditur,ita sacramẽtalis manducatio,per quam sumitur solùm sacramentum sine effectu ipsius, diuiditur contra spiritualem manducationem: perquam quis percipit effectum huius sacramenti, quo spiritualiter homo Christo coniungitur per fidem & charitatem.

*q.prec. ar.3.7. & 8.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd etiam circa baptismum & alia huiusmodi sacramenta similis distinctio adhibetur. Nam quidam suscipiunt tantum sacramentum, quidã verò sacramentũ & rem sacramenti. In hoc tamen differunt,quia cùm alia sacramenta perficiantur in vsu materiæ, percipere sacramentum,est ipsa perfectio sacramenti:hoc autem sacramentum perficitur in consecratione materiæ,& ideo vterque vsus est consequens hoc sacramentum. In baptismo etiam & aliis sacramentis characterem imprimentibus, illi qui accipiunt sacramentum, recipiunt aliquem spiritualem effectum,scilicet characterem,quod non accidit in hoc sacramento. Et ideo magis in hoc sacramento distinguitur vsus sacramentalis àspirituali,quàm in baptismo.

¶Ad secundum dicendum, quòd sacramentalis manducatio

quæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

quæ pertingit ad spiritualem:nō diuiditur contra spiritualem sed includitur abea. Sed illa sacramentalis manducatio cōtra spiritualem diuiditur,quæ effectum non cōsequitur: sicut imperfectum quod non pertingit ad perfectionem speciei,diuiditur contra perfectum.

q.66. art. 11. & q.68.art. 2. & q. 73.ar.3. ¶Ad tertium dicēdum,quòd(sicut suprà dictum est) effectus sacramenti potest ab aliquo percipi,si sacramētum habeat in voto,quāuis non accipiat in re.Et ideo sicut aliqui baptizātur baptismo flaminis propter desiderium baptismi,antequam baptizentur baptismo aquæ,ita etiam aliqui manducāt spiritualiter hoc sacramentum antequam sacramētaliter sumant.Sed hoc contingit dupliciter.Vno modo propter desideriū sumendi ipsum sacramentū,& hoc modo dicuntur baptizari & manducare spiritualiter & non sacramentaliter,illi qui desiderant sumere hæc sacramēta iam instituta.Alio modo propter figuram:sicut dicit Apostolus primę Cor.10.Quòd antiqui patres baptizati sunt in nube & in mari, & quòd spiritualem escam manducauerunt, & spiritualem potum biberunt. Nec tamen frustra adhibetur sacramentalis manducatio:quia plenius inducit sacramenti effectum ipsa sacramenti susceptio,quam solum desiderium:sicut suprà,circa baptismum dictum est*.

*q. 69. art.4. ad 2. & q. 66 ar. 11. & 12. 4 d.9 ar 2.q.3.&1 & 2.col. 11. lec.7 col.3:

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum solius hominis sit hoc sacramentum spiritualiter sumere.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd non solius hominis sit hoc sacramentum (spiritualiter sumere,sed etiam Angelorū.Quia super illud Psal. panem Angelorum mānducauit homo,dicit gloss. id est corpus Christi, qui est verè cibus angelroum. Sed hoc non esset, si angeli spiritualiter Christū non manducarent. Ergo angeli spiritualiter Christum manducant.

* Tract. 26. * aliàs quod. ¶2.Præterea, Aug.dicit super Ioan.* Hunc cibum & potū societatem vult intelligi corporis & membrorum suorum* quæ est ecclesia in prædestinatis.Sed ad istam societatem nō solùm pertinent homines,sed etiam sancti angeli.Ergo sancti angeli spiritualiter manducant.

¶3.Præterea, Aug.in lib.de Verbis Domini dicit,Spiritualiter manducandus est Christus, quoniam ipse dicit. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem,in me manet,& & ego in eo. Sed hoc conuenit non solùm homibus, sed etiam sanctis angelis in quibus per charitatem est Christus, & ipsi in eo. Ergo videtur quòd spiritualiter manducare,non solùm sit hominum sed etiam Angelorum.

* Tract. 26 ¶SED COMTRA, quòd Aug.dicit super Ioan,* Panem de altari spiritualiter manducate,innocentiam ad altare portate.Sed angelorum non est accedere ad altare, tanquam aliquid inde sumpturi. Ergo angelorum non est spiritualiter manducare.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in hoc sacramento cōtinetur ipse Christus:non quidem in specie propria, sed in specie sacramenti.Dupliciter ergo contingit mānducare spiritualiter ipsum Christū.Vno modo prout vt in tua specie consistit.Et hoc modo angeli manducāt spiritualiter ipsum Christum,inquantum ei vniuntur fruitione charitatis perfectæ,& visione manifestā(quem panem expectamus in patria:non per fidem,sicut nos ei hic vnimur. Alio modo cōtingit spiritualiter manducare Christum,prout est sub speciebus huius sacramenti:inquantum scilicet aliquis credit in Christum:cum desiderio sumendi hoc sacramentum.Et hoc non solùm est spiritualiter mānducare Christum, sed etiam spiritualiter manducare hoc sacramentum,quod non competit angelis. Et ideo licet angeli spiritualiter manducent Christum:non tamē conuenit eis spiritualiter manducare hoc sacramentum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum,quòd sumptio Christi sub hoc sacramento,ordinatur sicut ad finem ad fruitionem patriæ,qua angeli eo fruuntur. Et quia ea quæ sunt ad finem, deriuantur à fine: inde est quòd ista manducatio Christi, qua eum sumimus sub sacramento, quodammodo deriuatur ab illa mānducatione qua angeli fruuntur Christo in patria,Et ideo dicitur homo manducare panem angelorum: quia primò & principaliter est angelorū, qui eo fruuntur in specie propria: secundariò autem est hominum, qui Christum sub sacramento accipiunt.

¶Ad secundum dicendum, quòd ad societatem corporis mystici pertinent quidem & homines & angeli,sed homines per fidem,angeli autem per manifestam visionem. Sacramēta autem proportionātur fidei, per quā veritas videtur in speculo & in enigmate.Et ideo propriè loquendo,nō Angelis,sed hominibus conuenit manducare spiritualiter hoc sacramentum.

¶Ad tertium dicendum, quòd Christus manet in hominibus secundum præsentem statutum per fidem, sed in angelis beatis est per manifestam visionem. Et ideo non est simile: sicut dictum est*. * Infra ad 1.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum solus homo iustus, post sumptionem Christum sacramentaliter manducet.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd nullus possit manducare Christum sacramentaliter, nisi homo iustus. Dicit enim Aug.in lib.de Remedio pœnitentiæ*, Vt quid paras dentem & ventrem, crede, & manducasti, credere enim in eum, hoc est panem viuum manducare. Sed peccator non credit in eum:quia non habet fidem formatam,ad quā pertinet credere in Deum: vt in Secunda parte habitum est*, Ergo peccator non potest manducare hoc sacramentum quod est panis viuus. 4.d.22. q.2. a.1. & 2. & 4.d.9. q.2. a.1. qu.2. 2.cor. * Tract. 11.in Ioā. * 2.ar.9. * 4.ar.5.

¶2. Præterea, Hoc sacramentum maximè dicitur esse sacramentum charitatis: vt suprà dictum est*. Sed sicut infideles priuantur fide, ita omnes peccatores priuantur charitate. Infideles autem non videntur posse sacramētaliter sumere hoc sacramentum,cùm in forma huius sacramenti dicatur mysterium fidei. Ergo pari ratione neque aliquis peccator potest corpus Christi sacramentaliter manducare. * q.79. ar.2. ad 4.ad.4.

¶3. Præterea, Peccator magis est abominabilis Deo, quàm creatura irrationabilis:dicitur enim in Psal. de Homine peccatore, Homo,cùm in honore esset,non intellexit,comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Sed animal brutum (puta, mus aut canis) non potest sumere hoc sacramentum sicut etiam non potest sumere sacramentum baptismi. Ergo pari ratione neque peccatores hoc sacramentum manducant.

¶SED CONTRA, est quod super illud Ioan.6.Patres vestri manducauerunt manna in deserto, & mortui sunt.dicit Aug.*Multi de altari accipiūt,& accipiēdo moriuntur:vnde dicit Apost. Iudicium sibi manducat & bibit. sed nō moriuntur sumendo nisi peccatores. Ergo peccatores corpus Christi sacramentaliter manducant,& non solùm iusti. * Tract. 26. * Aliàs ser. 50. de verb. Dom. sec. Matth. 26. sumere possunt.

¶RESPONDEO dicendum,quòd circa hoc quidam antiqui errrauerunt, dicentes quòd corpus Christi nec etiam sacramentaliter à peccatoribus sumitur,sed quam citò labiis peccatoris contingitur, tam citò sub speciebus sacramentalibus definit esse corpus Christi.Sed hoc est erroneum,derogat enim veritati huius sacramēti:ad quam pertinet (sicut suprà dictum est) quòd manentibus speciebus corpus Christi sub eis esse non desinat. Species autem manent, quandiu substātia panis maneret,si ibi adesset,vt suprà dictū est*. Manifestum est autem quòd substantia panis assumpta à peccatore, non statim esse definit, sed manet quandiu per calorem naturalem digeratur. Vnde tandiu corpus Christi sub speciebus sacramentalibus manet à peccatoribus sumptis. Vnde dicendum est, quòd peccator sacramentaliter corpus Christi manducare potest,& non solùm iustus. * 3.q.76. ar.1. & 6. * q.77. ar.5. & 6. alia.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verba illa & similia sunt intelligenda de spirituali manducatione, quæ peccatoribus non conuenit. Et ideo ex prauo intellectu horum verborum videtur prædictus error processisse, dum nō scierūt distinguere inter corporalem & spiritualem mānducationem.

¶Ad secundum dicendum , quòd etiam,si infidelis sumat species sacramentales,Corpus Christi sub sacramento sumit.Vnde mandicat Christum sacramentaliter.si ly sacramentaliter, determinat verbum ex parte manducari, ly autem ex parte manducantis , tunc propriè loquendo , non manducat sacramentaliter:quia non vtitur eo quod accipit vt sacramento,sed vt simplici cibo: nisi fortè infidelis intenderet recipere illud quod Ecclesia confert,licet nō haberet fidem veram circa articulos vel etiam circa hoc sacramentum.

¶Ad tertium dicendum,quòd etiam si mus vel canis hostiam consecratā māducet,substātia corporis Christi nō definit esse sub speciebus,quādiu species illæ monēt:hoc est, quandiu substātia panis maneret,sicut etiam si proiiceretur in lutum.Nec hoc vergit in detrimentum dignitatis corporis Christi, qui voluit à peccatoribus crucifigi, absque diminutione suæ dignitatis:præsertim cùm mus aut canis non tangat ipsum corpus Christi,secundum propriam speciem,sed solùm secūdum species sacramentales. Quidam autem dixerunt, quòd statim quòd sacramentum tangitur à mure vel cane, definit ibi esse corpus Christi. Quod etiam derogat veritati sacramenti, sicut suprà dictum est*. * Infra, ar. 5.

Nec tamen dicendum est, quòd animal brutum sacramentaliter corpus Christi manducet : quia non est natum vti eo vt sacramento. Vnde non sacramentaliter,sed per accidens corpus Christi manducat:sicut manducaret ille , qui sumeret hostiam consecratam nesciens eam esse consecratam. Et quia id quod est per accidens:non cadit in diuisione alicuius generis. Ideo hic modus manducandi corpus Christi,non ponitur tertius præter sacramentalem & spiritualem.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum peccator sument corpus Christi sacramentaliter , peccet.

Addit. ar. 1. & 2. & 3. & 4. & 5. & 6. & 7. & 8. & 9. & 10. & 11. & 12. & 13. & 14. & 15. & 16. & 17. & 18. & 19. & 20. & 21. & 22. & 23. & 24. & 25. & 26. & 27. & 28. & 29. & 30. & 31. & 32. & 33. & 34. & 35. & 36. & 37. & 38. & 39. & 40. & 41. & 42. & 43. & 44. & 45. & 46. & 47. & 48. & 49. & 50. & 51. & 52. & 53. & 54. & 55. & 56. & 57. & 58. & 59. & 60. & 61. & 62. & 63. & 64. & 65. & 66. & 67. & 68. & 69. & 70. & 71. & 72. & 73. & 74. & 75. & 76. & 77. & 78. & 79. & 80. & 81. & 82. & 83. & 84. & 85. & 86. & 87. & 88. & 89. & 90. & 91. & 92. & 93. & 94. & 95. & 96. & 97. & 98. & 99. & 100. & 101. & 102. & 103. & 104. & 105. & 106. & 107. & 108. & 109. & 110. & 111. & 112. & 113. & 114. & 115. & 116. & 117. & 118. & 119. & 120. & 121. & 122. & 123. & 124. & 125. & 126. & 127. & 128. & 129. & 130. & 131. & 132. & 133. & 134. & 135. & 136. & 137. & 138. & 139. & 140. & 141. & 142. & 143. & 144. & 145. & 146. & 147. & 148. & 149. & 150. & 151. & 152. & 153. & 154. & 155. & 156. & 157. & 158. & 159. & 160. & 161. & 162. & 163. & 164. & 165. & 166. & 167. & 168. & 169. & 170. & 171. & 172. & 173. & 174. & 175. & 176. & 177. & 178. & 179. & 180. & 181. & 182. & 183. & 184. & 185. & 186. & 187. & 188. & 189. & 190. & 191. & 192. & 193. & 194. & 195. & 196. & 197. & 198. & 199. & 200. & 201. & 202. & 203. & 204. & 205. & 206. & 207. & 208. & 209. & 210. & 211. & 212. & 213. & 214. & 215. & 216. & 217. & 218. & 219. & 220. & 221. & 222. & 223. & 224. & 225. & 226. & 227. & 228. & 229. & 230. & 231. & 232. & 233. & 234. & 235. & 236. & 237. & 238. & 239. & 240. & 241. & 242. & 243. & 244. & 245. & 246. & 247. & 248. & 249. & 250. & 251. & 252. & 253. & 254. & 255. & 256. & 257. & 258. & 259. & 260. & 261. & 262. & 263. & 264. & 265. & 266. & 267. & 268. & 269. & 270. & 271. & 272. & 273. & 274. & 275. & 276. & 277. & 278. & 279. & 280. & 281. & 282. & 283. & 284. & 285. & 286. & 287. & 288. & 289. & 290. & 291. & 292. & 293. & 294. & 295. & 296. & 297. & 298. & 299. & 300. & 301. & 302. & 303. & 304. & 305. & 306. & 307. & 308. & 309. & 310. & 311. & 312. & 313. & 314. & 315. & 316. & 317. & 318. & 319. & 320. & 321. & 322. & 323. & 324. & 325. & 326. & 327. & 328. & 329. & 330. & 331. & 332. & 333. & 334. & 335. & 336. & 337. & 338. & 339. & 340. & 341. & 342. & 343. & 344. & 345. & 346. & 347. & 348. & 349. & 350. & 351. & 352. & 353. & 354. & 355. & 356. & 357. & 358. & 359. & 360. & 361. & 362. & 363. & 364. & 365. & 366. & 367. & 368. & 369. & 370. & 371. & 372. & 373. & 374. & 375. & 376. & 377. & 378. & 379. & 380. & 381. & 382. & 383. & 384. & 385. & 386. & 387. & 388. & 389. & 390. & 391. & 392. & 393. & 394. & 395. & 396. & 397. & 398. & 399. & 400. & 401. & 402. & 403. & 404. & 405. & 406. & 407. & 408. & 409. & 410. & 411. & 412. & 413. & 414. & 415. & 416. & 417. & 418. & 419. & 420. & 421. & 422. & 423. & 424. & 425. & 426. & 427. & 428. & 429. & 430. & 431. & 432. & 433. & 434. & 435. & 436. & 437. & 438. & 439. & 440. & 441. & 442. & 443. & 444. & 445. & 446. & 447. & 448. & 449. & 450. & 451. & 452. & 453. & 454. & 455. & 456. & 457. & 458. & 459. & 460. & 461. & 462. & 463. & 464. & 465. & 466. & 467. & 468. & 469. & 470. & 471. & 472. & 473. & 474. & 475. & 476. & 477. & 478. & 479. & 480. & 481. & 482. & 483. & 484. & 485. & 486. & 487. & 488. & 489. & 490. & 491. & 492. & 493. & 494. & 495. & 496. & 497. & 498. & 499. & 500. & 501. & 502. & 503. & 504. & 505. & 506. & 507. & 508. & 509. & 510. & 511. & 512. & 513. & 514. & 515. & 516. & 517. & 518. & 519. & 520. & 521. & 522. & 523. & 524. & 525. & 526. & 527. & 528. & 529. & 530. & 531. & 532. & 533. & 534. & 535. & 536. & 537. & 538. & 539. & 540. & 541. & 542. & 543. & 544. & 545. & 546. & 547. & 548. & 549. & 550. & 551. & 552. & 553. & 554. & 555. & 556. & 557. & 558. & 559. & 560. & 561. & 562. & 563. & 564. & 565. & 566. & 567. & 568. & 569. & 570. & 571. & 572. & 573. & 574. & 575. & 576. & 577. & 578. & 579. & 580. & 581. & 582. & 583. & 584. & 585. & 586. & 587. & 588. & 589. & 590. & 591. & 592. & 593. & 594. & 595. & 596. & 597. & 598. & 599. & 600. & 601. & 602. & 603. & 604. & 605. & 606. & 607. & 608. & 609. & 610. & 611. & 612. & 613. & 614. & 615. & 616. & 617. & 618. & 619. & 620. & 621. & 622. & 623. & 624. & 625. & 626. & 627. & 628. & 629. & 630. & 631. & 632. & 633. & 634. & 635. & 636. & 637. & 638. & 639. & 640. & 641. & 642. & 643. & 644. & 645. & 646. & 647. & 648. & 649. & 650. & 651. & 652. & 653. & 654. & 655. & 656. & 657. & 658. & 659. & 660. & 661. & 662. & 663. & 664. & 665. & 666. & 667. & 668. & 669. & 670. & 671. & 672. & 673. & 674. & 675. & 676. & 677. & 678. & 679. & 680. & 681. & 682. & 683. & 684. & 685. & 686. & 687. & 688. & 689. & 690. & 691. & 692. & 693. & 694. & 695. & 696. & 697. & 698. & 699. & 700. & 701. & 702. & 703. & 704. & 705. & 706. & 707. & 708. & 709. & 710. & 711. & 712. & 713. & 714. & 715. & 716. & 717. & 718. & 719. & 720. & 721. & 722. & 723. & 724. & 725. & 726. & 727. & 728. & 729. & 730. & 731. & 732. & 733. & 734. & 735. & 736. & 737. & 738. & 739. & 740. & 741. & 742. & 743. & 744. & 745. & 746. & 747. & 748. & 749. & 750. & 751. & 752. & 753. & 754. & 755. & 756. & 757. & 758. & 759. & 760. & 761. & 762. & 763. & 764. & 765. & 766. & 767. & 768. & 769. & 770. & 771. & 772. & 773. & 774. & 775. & 776. & 777. & 778. & 779. & 780. & 781. & 782. & 783. & 784. & 785. & 786. & 787. & 788. & 789. & 790. & 791. & 792. & 793. & 794. & 795. & 796. & 797. & 798. & 799. & 800. & 801. & 802. & 803. & 804. & 805. & 806. & 807. & 808. & 809. & 810. & 811. & 812. & 813. & 814. & 815. & 816. & 817. & 818. & 819. & 820. & 821. & 822. & 823. & 824. & 825. & 826. & 827. & 828. & 829. & 830. & 831. & 832. & 833. & 834. & 835. & 836. & 837. & 838. & 839. & 840. & 841. & 842. & 843. & 844. & 845. & 846. & 847. & 848. & 849. & 850. & 851. & 852. & 853. & 854. & 855. & 856. & 857. & 858. & 859. & 860. & 861. & 862. & 863. & 864. & 865. & 866. & 867. & 868. & 869. & 870. & 871. & 872. & 873. & 874. & 875. & 876. & 877. & 878. & 879. & 880. & 881. & 882. & 883. & 884. & 885. & 886. & 887. & 888. & 889. & 890. & 891. & 892. & 893. & 894. & 895. & 896. & 897. & 898. & 899. & 900. & 901. & 902. & 903. & 904. & 905. & 906. & 907. & 908. & 909. & 910. & 911. & 912. & 913. & 914. & 915. & 916. & 917. & 918. & 919. & 920. & 921. & 922. & 923. & 924. & 925. & 926. & 927. & 928. & 929. & 930. & 931. & 932. & 933. & 934. & 935. & 936. & 937. & 938. & 939. & 940. & 941. & 942. & 943. & 944. & 945. & 946. & 947. & 948. & 949. & 950. & 951. & 952. & 953. & 954. & 955. & 956. & 957. & 958. & 959. & 960. & 961. & 962. & 963. & 964. & 965. & 966. & 967. & 968. & 969. & 970. & 971. & 972. & 973. & 974. & 975. & 976. & 977. & 978. & 979. & 980. & 981. & 982. & 983. & 984. & 985. & 986. & 987. & 988. & 989. & 990. & 991. & 992. & 993. & 994. & 995. & 996. & 997. & 998. & 999. & 1000.

¶SED CONTRA, est quod Apost.dicit primæ Cor.11. Qui manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit,id est, condemnationem. Dicit autem gloss. ibid. quòd indignè manducat & bibit qui in crimine est,vel irreuerenter tractat. ergo qui est in peccato mortali,si hoc sacramētum accipiat damnationem acquirit,mortaliter peccans.

¶RESPONDEO dicendum,quòd in hoc sacramento sicut in aliis,id quòd est sacramentum , est signum eius , quod est res sacramenti. Duplex autem est res huius sacramenti: sicut suprà dictum est*. Vna quidem,quæ est significata & contenta , scilicet ipse Christus , alia autem est significata & non contenta, scilicet corpus Christi mysticum : quòd est societas Sanctorum. Quicunque ergo hoc sacramentum sumit,ex hoc ipso significat se esse Christo vnitum & membris eius incorporatum.Quod quidem fit per fidem formatam: quam nullus habet cum peccato mortali , Et ideo manifestum est, quòd quicunque cum peccato mortali hoc sacramentum sumit , falsitatem in hoc sacramento committit:& ideo incurrit sacrilegium,tanquam sacramenti violator , & propter hoc mortaliter peccat. * q.79. art.6.

¶AD PRIMVM ergo dicendum , quod Christus in propria specie apparens , non exhibebat se tangendum hominibus in signum spiritualis vnionis ad ipsum , sicut exhibetur sumendus in hoc sacramento. Et ideo peccatores eum in propria specie tangentes, non incurrebant crimen falsitatis circa diuina,sicut peccatores sumentes hoc sacramentum. Et præterea Christus adhuc gerebat similitudinem carnis peccati,& ideo conuenienter se peccatoribus tangendum exhibebat. Sed remota similitudine carnis peccati per gloriam resurrectionis,se tāgi prohibuit à muliere, quæ defectū fidei circa ipsum patiebatur,secundum illud Ioan.20. Noli me tangere,nōdum enim ascendi ad Patrem meum , scilicet in corde tuo : vt Aug. exponit*. Et ideo peccatores qui defectum fidei formatæ patiuntur circa Christum , repelluntur à contractu huius sacramenti. * Tract. 121.in Ioā.

¶Ad secundum dicendum,quòd non quælibet medicina comperit secundum quemlibet statum infirmitatis. Nam medicina,quæ datur iam liberatis à febre , ad confortationem noceret,si daretur adhuc febricātibus. Ita etiam baptismus & pœnitentia sunt quasi medicinæ purgatiuæ,quæ dantur ad tollendam febrem peccati. Hoc autem sacramentum est medicina confortatiua,quæ non debet dari nisi liberatis à peccato.

¶Ad tertium dicēdum,quòd maxima bona intelligit Augustinus virtutes animæ , quibus nullus malè vtitur quasi principiis mali vsus. Vtitur tamen eis aliquis malè,quasi obiectis mali vsus. Vtitur tamen eis aliquis malè,quasi obiectis mali vsus: vt patet in his, qui de virtutibus superbiunt. Ita & hoc sacramentum quantum ex se,non est principium mali vsus sed obiectum. Vnde Aug.dicit*,Multi indignè accipiunt corpus Christi:per quod docemur,quàm cauenduum sit malè accipere bonum,Ecce enim per bonum factum est malum, dum malè accipitur bonum: sicut eōtra Apostolo per malum,factum est bonum , cùm bene accepit malum , scilicet cùm stimulum Satanæ patienter portauit. * Tract. 62.

¶Ad quartum dicendum,quòd per visum nō accipitur ipsum corpus Christi , sed solum sacramentum eius : quia scilicet non pertingit visus ad subsātiam corporis Christi,sed solùm ad species sacramentales : vt suprà dictum est*. Sed ille qui manducat,non solùm sumit species sacramentales , sed etiam ipsum Christum , qui est sub eis. Et ideo à visione corporis Christi nullus prohibetur , qui sit sacramentum Christi consecutus,scilicet baptismum. Non baptizati autem non sunt admittendi , nisi soli illi , qui non solùm sacramentaliter , sed etiam realiter sunt Christo coniuncti. * q.76. art.7.

¶Ad quintum dicendum , quòd hoc quòd non habet aliquis conscientiam sui peccati , potest contingere dupliciter. Vno modo per culpam suam : vel quia per ignorantiam iuris,quæ non excusat , reputat non esse peccatum quod est peccatum (puta si aliquis fornicator reputaret simplicem fornicationem non esse peccatum mortale)vel quia negligens est in examinatione suiipsius : contra id quod Apostolus dicit primæ Corinth. 11. Probet autem seipsum homo. & sic de pane illo edat , & de calice bibat. Et sic nihilominus peccat peccator sumens corpus Christi:licet non habeat conscientiam peccati, quia ipsa ignorantia est ei peccatum. Alio modo potest contingere sine culpa ipsius : puta cùm doluit de peccato, sed non est sufficienter contritus. Et in tali casu non peccat sumendo corpus Christi : quia homo per certitudinem scire non potest vtrum sit verè contritus : sufficit enim, si in se signa contritio- * cap.7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Super Quæstionis octuagesimæ Articulum quintum.

IN 5. eiusdem quæst. Dubium occurrit in 4 sententiarum dist. 9 quæst. 2. art. 1. obiicitur contra rationem & conclusionem Autoris. In hoc quod dicit sacrilegium indigne communicantium esse grauius peccatum omnibus peccatis, quæ sunt contra puras creaturas.

¶ Et contra conclusionem quidam dicit sacrilegium grauius videri primo peccato, & irreuerentiam timentem Dominum quàm interficere occidendum proximum. Contra rationem autem quia propter hoc dicebat sicut scribit obiectam ad obiectum, ita se habet actus ad actum, non est ita de furto quando actus sunt diuersorum rationum sed solum quando sunt vnius rationis, grauius est enim committendo delinquere principem quàm minorem, sed grauius est occidere patrem quàm verbo denocorare patrem.

¶ Ad hoc dicitur, quòd propositio est neganda, quia in vtraque ad huc intelligitur actus tamen vnius rationis, & communiter etiam sacrilegium, fallitur in gradu & processu eorum ex proprio genere, hæc enim ex obiecto, vnde habet speciem actus, penfatur. Et veritas eius patet, ex eo quod dicimus malum esse peccatum sacrilegium genus blasphemiæ Dei quam homicidium & tamen iste actus sunt diuersarum rationum, & ad hoc possunt multa exempla addici. Nec grauè videtur sapientibus, maius esse peccatū secundum suum genus hoc sacrilegium, quàm si aliquis homicidium, quandam inscitiam homicidium esse grauius ignorantia facti, & aliis huiusmodi.

¶ *Super Quæstionis octuagesimæ Articulum sextum.*

IN sexto adducitur Dionysius lib. 4. dist. 9. articulo vltimo limitans dictū Augustini, scilicet Occultis peccatoribus peccatibus non potest sacra communio denegari, distinguit enim de sacerdote Curato seu eius Vicario seu quorum gremio & finaliter de tempore generaliter communionis ut infirmitatis vel tempore alio: putat, vt non grauetur eorum animam debere negare communionem, ex eo quòd non tenetur illum communicare etiam quem scit in peccato mortali existere autem extra tempus generalis communionis peculiaris, siue scandalosè, siue scan-

4. d. 9. ar. 3. q. 3. & 1. col. 10. lec. 5. co. 3.

glossa Interl.

* Tract. 88.

*1. 2. q. 71. art. 6. & 2. 2. q. 73. art. 3.

nis inueniat, puta si doleat de præteritis, & proponat cauere de futuris. Si verò ignorat hoc quod fecit, esse actū peccati, propter ignorantiam facti, quæ excusat (puta si accelsit ad nō suam, quam credebat esse suam) non est ex hoc dicēdus peccator. Similiter etiam si totaliter est peccatum oblitus, sufficit ad eius delerionem generalis contritio: vt infra dicetur*. Vnde ram non est dicendus peccator.

ARTICVLVS V.

¶ Virum audere ad hoc sacramentum cum conscientia peccati grauissimi omnium peccatorum.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod accedere ad hoc sacramentum cum conscienta peccati, sit grauissimum omnium peccatorum. Dicit enim Apostolus primæ ad Cor. 11. Quicunque manducauerit panem. & biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & sanguinis Domini glos.* ibidem. hoc est, ac si Christum occiderit, punietur. Sed peccatum Christum occidentium, videtur fuisse grauissimum. Ergo & hoc peccatum, quo aliquis cum conscientia peccati ad mensam Christi accedit, videtur esse grauissimum.

¶ 2. Præterea, Hier. dicit in quadam Epistola. Quid tibi cum fœminis qui ad altaria Dō fabularis? die sacerdos die clerice, qualiter eisdem labris filiū Dei oscularis: quibus osculatus es labia meretricis? Iudæ osculo Filium hominis tradis. Et sic videtur fornicator ad mensam Christi accedens peccare, sicut Iudas peccauit, cuius peccatū fuit grauissimum. Sed multa alia peccata sunt grauiora, quā peccatū fornicationis, & scipuè peccatū infidelitatis. Ergo cuiuslibet peccatoris ad mensā Christi accedētis peccatū est grauissimū.

¶ 3. Præterea, Magis est abominabilis Deo immunditia spiritualis quàm corporalis. Sed si quis proiceret corpus Christi in lutum vel sterquilinium, grauissimū reputaretur eius peccatum. ergo grauius peccat, si ipsum sumat cum peccato, quod est immunditia spiritualis. ergo hoc peccatū est grauissimum.

¶ SED CONTRA est quod super illud Io. 13. Si non venissem, & locutus eis non fuissem, peccatum non haberent. dicit Aug.* hoc intelligendū esse de peccato in fidelitatis, quo tenētur cuncta peccata. Et ita videtur hoc peccatum nō esse grauissimum. sed magis peccatum infidelitatis.

¶ RESPONDEO dicendū q̄ (sicut in Secunda parte dictum est*) duplicitер aliquod peccatū potest dici grauius alio. Vno modo per se. alio modo per accidēs. Per se quidē secūdum rationē suæ speciei, quæ attenditur ex parte obiecti. Et secundum hoc quantò id contra quòd peccatur, est maius, tantò peccatū est grauius. Et quia diuinitas Christi est maior humanitate ipsius & ipsa humanitas est potior, quàm sacramēta humanitatis, inde est q̄ grauissima peccata sunt quę cōmittuntur in ipsam diuinitatē: sicut est peccatum infidelitatis & blasphemiæ, Secundariò autem sunt grauia peccata quæ committuntur in humanitatem Christi. Vnde & Matth. 12. dicitur. Qui dixerit verbum contra Filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit verbum contra Spiritum sanctum, nō remittetur ei, neque in hoc seculo, neque in futuro. Tertiò autem loco sunt peccata quæ cōmittuntur cōtra sacramenta: quæ pertinent ad humanitatē Christi, & post hoc sunt alia peccata cōtra puras creaturas. Per accidēs autē vnū peccatū est grauius alio ex parte peccātis: puta peccatū quod est ex ignorantia vel infirmitate, est leuius peccato quod est ex contēptu vel ex certa scientia: ergo eadem ratio est de aliis circumstātiis, & secundum hoc illud peccatū in quibusdam potest esse grauius: sicut in his qui ex actuali contēptu, cum conscientia peccati ad hoc sacramentum accedunt. Sic ergo patet, quòd hoc peccatum est multis aliis grauius: secundum suam speciem: non tamen est omnium grauissimum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd peccatum indignè sumentium hoc sacramentum, conparatur peccato occidentium Christum, secundum similitudinem (quia vtrumque committitur contra corpus Christi) nō tamen secundum crimis quantitatem. Peccatum enim occidentium Christum fuit multo grauius. Primò quidem: quia illud peccatum fuit contra corpus Christi in specie propria: hoc autem peccatum est contra corpus Christi specie sacramēti. Secundò: quia illud peccatum processit ex intentione nocendi Christo, non autem hoc peccatum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd fornicator accipiens corpus Christi, comparatur Iudæ Christum osculanti, quantum ad similitudinē criminis (quia vterque ex signo charitatis Christū offendit, non tamen quantū ad crimins quantitatē: sicut etiam prius dictum est*. Hæc tamen criminis similitudo non minus competit aliis peccatoribus, quā fornicatoribus. Nam & per alia peccata mortalia agitur contra charitatem Christi, cuius signum est hoc sacramētum, & tantò magis, quantò peccata sunt grauiora. Secundum quid tamen peccatum fornicationis magis reddit hominem ineptum ad perceptionē huius sacramenti inquātum scilicet per hoc peccatum spiritus maxim è carni subiicitur, & ita impeditur feruor dilectionis, qui requirtur in hoc sacramento. Alius tamen ponderat impedimentum ipsius charitatis, quàm feruoris eius. Vnde & peccatum infidelitatis, q̄ odā fundituś separabat hominem ab ecclesiæ vnitate, simpliciter loquendo, maximè hominem ineptum reddit ad susceptionem huius sacramenti: quod est sacramentum ecclesiasticæ vnitatis, vt supra dictum est*. Vnde & grauius peccat infidelis accipiens hoc sacramentum, quàm fidelis peccato & magis cōtemnit Christum, secundum quòd est sub hoc sacramento, præsertim si non credat Christum verè sub hoc sacramento esse: quia quantum est in se, diminuit sanctitatem huius sacramenti, & virtutem Christi operantis in hoc sacramento: quod contemnere ipsum sacramentum in seipso. Fideles autem qui cum conscientia peccati sumunt, contemnit hoc sacramentum non seipso, sed quantum ad vium, indignè accipiens. Vnde & Apostolus primæ Corinth. 11. assignans rationem huius peccati, dicit. Non diiudicans corpus Domini id est, non discernens ipsum ab aliis cibis, quod maximè facit ille, qui non credit Christum esse sub hoc sacramento.

¶ Ad tertium dicēdum, quòd ille qui proiceret hoc sacramētum in lutum, multo grauius peccaret, quàm ille qui cum conscientia peccati mortalis ad hoc sacramentum accedit. Primò quidem, quia ille hoc faceret ex intentione iniuriam faciēdi huic sacramento, quòd non intendit peccator indignè corpus Christi accipiēs. Secundò quia homo peccator est capax gratiæ, vnde etiam magis est aptus ad suscipiendum hoc sacramētum, quā quicunq; alia irrationabilis creatura. Vnde maximè inordinatè vteretur hoc sacramento, qui proiceret ipsum cadum- nibus ad mādūc indū, vel qui proiiceret in lutū concu.cadum-

ARTICVLVS VI.

¶ Virum sacerdos debeat denegare corpus christi peccatori petenti.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd sacerdos debeat denegare corpus Christi peccatori petenti. Non enim est faciendum cōtra Christi præceptum, propter vitandum scandalum vel in-

dalo tamen negare cōmunionem debere. Mihi autem videtur quòd licet causa sit distinctio Durandi vt pretens communionem nō exequatur sacrilegium quod incaute debitum tamē nullum video negandi occulto peccatori publicè se communicanti ingrediēti, sine sit sacerdos Curatus, siue nō, modo sit paratus sumere communicans quoscunque. Ratio est quia Christi actio nostra est institutiua. Sicut autem quòd Dominus non teneatur vnus ad communicandum Apostolos &c. de facili modicum super sedendo posuisti sine scandalo euitare. Iudam, instituendo sacramentum post datam intinctionem bucellam quā sumpsit exit &c. Et confirmatur: quia Iudas non potuit communionem sacramēti Dominus apostolorum aliorum communicans, ipsum cum manducans, ipsum cum aureis inuitatis dicēs, Comedite, seu bibite ex hoc omnes.

¶ Quo circa Durandi distinctio locum habere videtur, quando ad partem eorum alliterans non potest aliquis vt sacerdos velit celebrare, & ipsam communicare, & de singulis communicantibus qui non tenetur communicare illum occultum peccatorem debet & sine scandalo potest, sufficienter negare ministerium. Dico autem sine scandalo: quia si gratio in damnum vergeret famæ ipsius potentis, quæ esset ratio in hoc casu, & in casu quo statim paratus ad communicandum posset communicare ipsum reliquis qui de ipsi peccatori cunctis.

¶ Item eodem modo videtur dicendum, de nota in nullo casu dandum, aut accipiendam esse hostiam non consecratam quasi loco communionis. Dicitur autem hæc quia eriā solent tam communicare non esse consecratum propter presentes qui distincte adorāt vel adorare possunt quidam hostiam quā deferri vel dari conspiciunt, illi cium est nā si nullus esset omnino præsens, non fingeret aliquis se communicare, sed abstinere omnino.

¶ In responsione ad tertium eiusdem articuli dicta quòd decreta illa quæ corpus Christi qua & ad examinationem ordinantur, non fuerūt pro omnibus vniuersaliter facta: sed fuit pro nonnullis particulariter: vt patet 2. q. 1. c. 4. & præterea non est mirū si errauit.

famiam alicuius. Sed Dominus præcepit Matt. 7. Nolite sanctum dare canibus. Maximè autem datur sanctum canibus, cùm hoc sacramētum peccatoribus exhibetur. ergo neque propter vitādum scandalum, neque propter vitandam infamiam alicuius, debet hoc sacramentum peccatori petenti dari.

¶ 2. Præterea, De duobus malis minus est eligēdum. Sed minus malū esse videtur, si peccator infametur, vel etiam si hostia nō consecrata detur, quàm si sumens Corpus Christi mortaliter peccet. Videtur ergo hoc potius esse eligendū, quòd vel infametur peccator petens corpus Christi, vel etiam quòd detur ei hostia non cōsecrata.

¶ 3. Præterea, Corpus Christi interdū datur suspectis de crimine, ad eorum manifestationē: legitur enim in Decr. 2. quæst. 4.* Sæpè cōtingit, vt in monasteriis monachorum, furta perpetrētur: idcirco statuimus, vt quando ipsi fratres de talibus expurgare se debent, Missa ab Abbate celebretur, vel ab alio ex præsentibus fratribus, & sic expleta Missa, omnes communicentur in hæc verba, corpus Christi sit tibi hodie ad probationem, & infrà, Si episcopo aut presbytero aliquod maleficiū fuerit impuratum*, & pro singulis Missam celebrare debet & communicare, & de singulis sibi imputatis, innocentem se ostendere. Sed peccatores occultos non oportet manifestari: quia si fronteim verecundiæ abiecerint, liberius peccabunt: vt Aug. dicit in lib. de verbis Domini. Ergo peccatoribus occultis non est corpus Christi dandum: etiam si petant.

¶ SED CONTRA, est quòd super illud Psal. Manducauerunt, & adorauerūt omnes pingues terræ: dicit Augustinus.* Non prohibebat dispensator pingues terræ, id est peccatores, mēsam Domini mādūcare.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa peccatores distinguendum est. Quidam enim sunt occulti, quidam verò manifesti, scilicet per euidētiam facti: sicut publici vsurarij aut publici raptores: vel etiā per aliquod iudicium ecclesiasticū vel seculare. Manifestis ergo peccatoribus non debet etiam petentibus sacra communio dari. Vnde Cyprian. scribit ad quendam*, Pro dilectione tua consulendum me existimasti, quid mihi videatur, de histrionibus, & mago illo, illo qui apud vos constitutus adhuc in artis suæ dedecore perseuerat, an talibus sacra communio cum cæteris Christianis debeat dari, puto nec maie stati diuinæ, nec Euangelicæ disciplinæ cōgruere, vt pudor & honor ecclesiæ tam turpi & infami contagione fœdetur. Si verò nō sunt manifesti peccatores, sed occultim ou potest eis petentibus sacra communio denegari. Cū enim quilibet Christianus ex hoc ipso quòd est baptizatus, sit admissus ad Dominicam mēsam, non potest eis ius suum tolli, nisi pro aliqua causa manifesta. Vnde super illud primæ Cor. 5. si is qui frater nominatur inter vos, &c. dicit glos. Aug.* Nos à communione qui quenquā prohibere non possumus, nisi in sponte confessum, aut in aliquo iudicio, ecclesiastico vel seculari nominatum atque conuictum. Potest tamen sacerdos, qui est cōscius criminis, occultè monere peccatorem occultum, vel etiam in puplico generaliter omnes, ne ad mensam Domini accedant, antequam de peccatis pœniteant, & ecclesiæ reconcilientur. Nam post pœnitentiam & reconciliationem, etiam publicis peccatoribus non est communio deneganda, præcipuè in articulo mortis. Vnde in concilio Chartaginēsi legitur*, Scenicis atque histrionibus, cæterisque huiusmodi personis vel apostatis cōuersis ad Deum reconciliatio non negetur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ sancta prohibētur dari canibus, id est, peccatoribus manifestis. Sed occulta non possunt publicè puniri sed sunt diuino iudicio reseruanda.

¶ Ad secūdum dicēdum, quòd licet peius sit peccatori occulto peccare mortaliter, sumendo corpus Christi, q̄ iàm infamari, tamen sacerdoti ministranti corpus Christi, peius est peccare mortaliter, infamādo iniustè peccatorem occultum, quā quòd ille mortaliter peccet, quia nullus debet peccatum mortale committere, vt alium liberet à peccato. Vnde Aug. dicit in lib. Quæst. super Gen.* periculosissimè admittitur hæc compensatio, vt nos faciamus aliquid mali, ne alius grauius malum faciat. Peccator tamen occultus potius deberet eligere infamari quā indignè ad mensam Domini accedere. Hostia tamen non consecrata nullo modo debet dari loco consecrato: quia sacerdos hoc faciens, quantū in se est, facit idololatrare illos, qui credunt esse hostiam cōsecratam, siue alios præsentes, siue etiam ipsum sumentem: quia vt Augustinus dicit*, nemo carnem Christi mādūcet nisi prius adoret. Vnde extrà de celebratione Missarum, c. de homine dicitur. Licet is qui pro sui criminis conscientia repuetat se indignum: peccet grauiter, si se ingerat: grauius tamen videtur offendere, qui fraudulēter illud præsumpserit simulare.

¶ Ad tertium dicendum, q̄ decreta illa sunt abrogata per contraria documenta Romanorum pontificū. Dicit enim Stephanus Papa 2*, Ferri cādentis vel aquæ feruētis examinatione, cōfessionem extorqueri à quolibet, sacri canones nō concedunt. Spontanea enim confessione, vel testiū approbatione, publicata delicta cōmissa sunt regimini nostro iudicare: occulta verò & incognita, illi sunt relinquēda, qui solus nouit corda filiorū hominū, & idem habetur extrà de purgationibus, c. ex tuarū.* In omnibus enim talibus esse videtur Dei tentatio, vnde sine peccato fieri non possunt, & grauius videretur, si in hoc sacramento, q̄ est inititurum ad remediū salutis, aliquis incurreret iudicium mortis. Vnde nullo modo corpus Christi debet dari alicui suspecto de crimine, quasi ad examinationem.

ARTICVLVS VII.

¶ Virum nocturna pollutio aliquam impediat à sumptione huius sacramenti.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd nocturna pollutio non impediat aliquē à sumptione corporis Christi. Nullus enim impeditur a sumptiōe corporis Christi, nisi ꝓpter peccatū. Sed nocturna pollutio accidit sine peccato: dicit enim Aug. 12. super Gen. ad literam*, Ipsa phātasia, quæ fit in cogitatione sermocinantis, cùm expressa fuerit in visione somniatis, vt inter illam & veram coniunctionem corporum non discernentur, continuò mouetur caro, & sequitur quòd eum motum sequi soleat, cùm hoc tam sine peccato fiat, quàm sine peccato à vigilātibus dicitur: quòd vt diceretur, vt proculdubio cogitatū est. Ergo nocturna pollutio non impedit hominem ab eius sacramenti sumptione.

¶ 2. Præterea, Greg. dicit in epistola ad Aug. episcopum Anglorum*, Si quis suæ coniuge non cupidine voluptatis raptus, sed tantùm creandorum liberorum gratia vtitur, ille profectò sine de ingressu ecclesiæ, siue de sumendo corporis Dominici mysterio, suo est iudicio relinquendus: quia prohiberi à nobis non debet accipere, qui in igne positus, nescit ardere: ex quo patet quòd carnalis pollutio etiam vigilātis, si sit sine peccato, nō prohibet hominē à sumptione corporis Christi. Multò igitur minus prohibet nocturna pollutio dormientis.

¶ 3. Præterea, Nocturna pollutio videtur solam immūditiam corporalē habere. Sed aliæ immunditiæ corporales, quæ secundum legem impediebant ab ingressu Sanctorum, in noua lege impediunt à sumptione huius sacramētisficut de muliere pariente, vel menstruata, vel fluxum sanguinis patiēte, scri-

* Non obstant

4. d. 9. ar. 3. q. 3. & 1. col. 10. lec. 5. co. 3.

glossa Interl.

*1. 2. q. 71. art. 6. & 2. 2. q. 73. art. 3.

* Tract. 88.

* Refert de conf. d. 1. c. cōsuluisti.

* lib 5. dect. tit. 34. c. 8.

2. 2. q. 194. ar. 5. & 4. d. 9. ar. 4. q. 2. & ver. q. 28 art. 2. ad. 6.

*cap. 15.

* In fine

Infidelitas est maximum peccatorum secundum genus. 2. 2. q. 10. ar. 4. & 4. d. 9. q. 3. ar. 2. q. 1. a. 3. ad. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cibit beatus Gregor. Augustino Anglorum episcopo*. Ergo videtur quòd neque etiã nocturna pollutio impediat hominem à sumptione huius sacramenti. *loco citato.

¶ 4. Præterea, Peccatum veniale nõ impedit hominem à sumptione huius sacramẽti, sed nec etiam peccatum mortale post pœnitentiam. Sed dato quòd nocturna pollutio proueneriat ex aliquo peccato præcedẽti (siue crapulæ, siue turpiũ cogitationum) plerunque tale peccatum est veniale: & si aliquando sit mortale, potest contingere quòd de mane pœniteat, & peccatum suum confitetur. Ergo videtur quòd non debeat impediri à sumptione huius sacramenti.

¶ 5. Præterea, Grauius peccatum est homicidij quàm fornicationis. Sed si aliquis de nocte somniet se homicidium perpetrare, aut furtum aut quodcunque aliud peccatum, non propter hoc impeditur à sumptione corporis Christi. Ergo videtur quòd multò minus fornicatio somniata cum pollutione subsequente, impediat à sumptione huius sacramenti.

¶ SED CONTRA, est quod Leuit. 15. dicitur, Vir de quo egredietur semen coitus: immundus erit vsq; ad vesperũ. Sed immundis non patet aditus ad sacramenta. Ergo videtur quòd propter pollutionem nocturnam aliquis impediatur à sumptione huius sacramenti, quod est maximũ sacramentum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa pollutionem nocturnam duo possunt considerari. Vnum quidẽ, ratio cuius ex necessitate impedit hominẽ à sumptione huius sacramenti. Aliud autem, ratione cuius non ex necessitate impedit hominem, sed ex quadam congruẽtia. Ex necessitate quidem impedit hominem ab huius sacramenti perceptione solum peccatum mortale, & quamuis nocturna ipsa pollutio secundum se considerata, peccatum mortale esse non possit nihilominus tamen ratione suæ causæ quandoque habet peccatum mortale annexum. Et ideo cõsideranda est causa pollutionis nocturnæ. Quandoque enim prouenit à causa extrinseca spirituali, scilicet ex demonum illusione: qui sicut in prima parte* habitum est, phantasmata commouere possunt ex quorum apparitione pollutio interdum subsequitur. Quandoque verrò prouenit pollutio ex causa intrinseca spirituali, scilicet ex præcedentibus cogitationibus. Aliquando autem ex causa intrinseca corporali, vel ex superfluitate siue debilitate naturæ, siue etiam ex superfluitate cibi vel potus. Quælibet autem harũ trium causarum potest & sine peccato & cum peccato veniali vel mortali existere, & si quidem sit sine peccato vel cum peccato veniali, nõ ex necessitate impedit sumptionem huius sacramẽti: ita scilicet quòd homo sumendo sit reus corporis & sanguinis Domini. Si verò sit cum peccato mortali, impedit ex necessitate. Illusio enim dæmonum quandoque prouenit ex præcedenti negligentia præparationis ad* deuotionem, quæ potest esse & mortale & veniale peccatum. Quandoque verò prouenit ex sola nequitia dæmonum, volẽtium impedire hominem à sumptione huius sacramenti. Vnde legitur in collationibus Patrũ, quòd cùm quidam frater pateretur pollutionẽ semper in festis, in quibus erat communicandum: seniores comperto, quòd nulla causa ab ipso præcesserat, decreuerũt quòd propter hoc communione non cessaret, & ita cessauit illusio dæmonum. Similiter etiam precedentes cogitationes lasciuæ, quandoq; possunt esse omnino sine peccato puta cùm aliquis causa lectionis vel disputationis cogitur de talibus cogitare & si hoc sit sine concupiscentia & delectatione non erunt cogitationes immundæ, sed honestæ, ex quibus tamen pollutio sequi potest: sicut patet ex autoritate August. supra inducta. Quãdoque verò præcedentes cogitationes sunt ex concupiscentia & delectatione, & si adsit consensus, erit peccatum mortale: si autem desit, erit veniale. Similiter etiam & causa corporalis quãdoque & sine peccato: puta cum ex infirmitate naturæ: vnde & quidam etiam in vigilãdo absque peccato fluxum fœminis patiuntur. Vel etiam si sit ex superfluitate naturæ: sicut enim contingit sanguinem fluere absque peccato, ita & semen quod est superfluitas sanguinis secũdum Philosophum*. Quandoq; verò est cum peccato: puta cùm prouenit ex superfluitate cibi vel potus, & hoc etiam potest esse peccatum veniale vel mortale. Licet frequentius peccatum mortale accidat circa turpes cogitationes propter facilitatem consensus, quàm circa sumptionem cibi & potus. Vnde & Greg. scribens Aug. Anglorum episcopo* dicit, cessandũ esse à communione, quãdo ex turpibus cogitationibus prouenit: non autem quando prouenit ex superfluitate cibi vel potus, præsertim si necessitas adsit. Sic igitur ex causa pollutionis considerari potest, vtrum nocturna pollutio impediat ex necessitate sumptionem huius sacramẽti. Ex quadam verò congruentia impedit quantum ad duo, quorum vnum semper accidit, scilicet quedã fœditas corporalis, cum qua propter reuerentiã sacramẽti, non decet ad altare accedere (vnde & volẽtes tãgere aliquid sacrũ, manus lauãt) nisi fortè talis immũditia sit perpetua vel diuturna: sicut est lepra, vel fluxus sanguinis, vel aliquid huiusmodi. Aliud autem est cuagatio mentis quæ sequitur pollutionem nocturnam, præcipuè quando cum turpi imaginatione contingit. Hoc tamen impedimentum, quod ex congruitate prouenit, postponi debet propter aliquam necessitatem, puta vt Gregor.* cùm fortassis aut festus dies exigit, aut exhibere ministerium pro eo quod sacerdos alius deest, ipsa necessitas compellit.

*lib de gen. animal. c 18. & c. 19.

*loco citato.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ex necessitate quidem non impeditur homo à sumptione huius sacramenti, nisi propter peccatum mortale, sed ex quadam conuenientia potest homo impediri propter alias causas: sicut dictum est*. *In corp.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd coitus coniugalis si sit sine peccato (puta si fiat causa prolis generandæ, vel causa reddẽdi debitum) non alia ratione impedit sumptionem huius sacramẽti, nisi sicut dictum est* de pollutione nocturna, quæ accidit sine peccato, scilicet propter immũditiam corporalem & mẽtis distractionem. Ratione cuius Hieron. dicit super Matt.* Si panes propositionis ab his qui vxores tetigerant, comedi non poterant, quãtò magis panis, qui de cœlo descendit, nõ poterit ab his, qui cõiugalibus paulò ante * vacuare amplexibus, violari atque contingi? non quòd nuptias condemnemus: sed quòd eo tẽpore, quo carnes agni mãducaturi sumus, vacare carnali bus operibus non debemus. Sed quia hoc secundũ congruitatẽ, & non secundum necessitatem est intelligendum, Greg. dicit, qualis est suo iudicio relinquendus. Si verò nõ amor procreãdæ sobolis, sed voluptas dominatur in opere (vt ibidem Greg. subdit) tunc prohiberi debet, ne accedat ad hoc sacramentum.

*In corp.

*Refert can. 33. q. 4.

*Alibi habetur

¶ Ad tertium dicendum, quòd (sicut Gregor. dicit in Epistola supradicta ad Aug. Anglorum episcopum) in veteri testamento aliqui polluti dicebantur figuraliter, quòd populus nouæ legis spiritualiter intelligit. Vnde huiusmodi corporales immunditiæ, si sint perpetuæ vel diuturnæ, non impediunt sumptionẽ huius sacramenti salutaris, sicut impediebant accessum ad sacramenta figuralia. Si verò cito tranlcant (sicut immunditia pollutionis nocturnæ ex quadam congruentia impedit sumptionẽ huius sacramenti, per illum diem, quo hoc accidit. Vnde & Deuteron. vigesimo tertio dicitur, Si fuerit inter vos homo, qui nocturno pollutus sit somnio, egredietur extra castra, & non reuertetur priusquam ad vesperam lauetur aqua.

¶ Ad quartum dicendũ, quòd licet per cõtritionem & confessionem auferatur reatus culpæ non tamẽ aufertur corporalis immunditia, & distractio mentis ex pollutione consecuta.

¶ Ad quintum dicẽdum, quòd somnium homicidij non inducit corporalem immunditiã, nec etiam tantam distractionem mentis, sicut fornicatio somniata propter delectationis intentionem. Si tamen somnium homicidij prouenial ex causa, quæ est peccatum, præsertim mortale, impedit à sumptione huius sacramenti, ratione suæ causæ.

Super Quæstionis octuagesimæ Articulum nonum.

*loco citato.

ARTICVLVS VIII.

¶ Vtrum cibus vel potus præassumptus impediat sumptionem huius sacramenti.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd cibus vel potus præassumptus non impediat sumptionem huius sacramenti. Hoc enim sacramentum est à Domino institutum in cœna. Sed Dominus postquam cœnauit, hoc sacramentum discipulis suis tradidit. sicut patet Luc. 22. & primæ Corinth. 11. ergo videtur

Infra 11. 9. art. 2. ad 3. & 147. art. 2. ad 3. & d. 8. q. 1. ar. 4. q. 1. ar. 2. & 3. & 4. cor. loco.

quòd iudicium de iniecto differentiorie debet à parentibus & confessore fieri. A parentibus quidem quoniam conuenit eorum obseruare & experiri an filius sen filia differre se velit à materiali, & cum deuotione præparare se ad sacramentum. A confessore verò quoniã in ipsa confessione potest aduertere quantum differtio nis aut deuotionis possit inesse.

*nunc 5 can. 9. *Sacramenta al. tant.

*¶ Se videtur nimia assuetela abiiberi à parentibus non exponentibus puellas decem annorũ ad communionem, dicunt enim quòd sunt nimis paruæ: quum tamẽ sufficientem habeant & discretionẽ & deuotionem. Et licet ipsi parentes possint videantur excusari, terrabentibus parentibus & confessore non præcipiente: quorum ista disciplina attenditur exigit, vt maiorib⁹ sais placeat & filiis & & credant & parentes parentes eamen non excusamur.

videtur quod etiam post alios cibos assumptos nos debeamus sumere hoc sacramentum.

¶ 2. Præterea, Primæ Corinth. 11. dicitur, Cùm conuenitis ad manducandum, scilicet corpus Domini, inuicem expectate: si quis autem esurit, domi manducet, & ita videtur quòd post quam aliquis domi mãducauerit possit in Ecclesia corpus Christi manducare.

¶ 3. Præterea, In concilio Chartaginensi* legitur & habetur de consec. dist. 1. Sacramenta altaris non nisi à ieiunis hominibus celebrẽtur excepto vno die anniuersario, quo cœna domini celebratur, ergo saltem illa die aliquis potest corpus Christi post alios cibos sumere.

¶ 4. Præterea, Sumptio aquæ vel medicinæ vel alterius cibi vel potus in minima quãtitate, vel reliquiarum cibi in ore manentium, neque ieiunium Ecclesiæ soluit neque sobrietatẽ tollit quæ exigitur ad hoc quòd aliquis reuerẽter sumat hoc sacramẽtum: ergo per prædicta non impeditur aliquis à sumptione huius sacramenti.

¶ 5 Præterea, Quidam de nocte profunda comedunt aut bibunt, & fortè totam nocte̅m insomnem ducentes, de mane percipiunt sacra mysteria nõdum plenè degesti. Minus autẽ impeditur sobrietas hominis, si in mane parum comederet, & postea circa nonam sumeret hoc sacramentum cùm etiam sit quandoque maior distantia tẽporis. ergo videtur quòd talis cibi præassumptio nõ impediat hominem ab hoc sacramento.

¶ 6. Præterea, Non minor reuerentia debetur huic sacramento iam sumpto, quàm ante sumptionem. Sed sumpto sacramento licet cibum aut potum sumere: ergo & ante sumptionem.

¶ SED CONTRA, est quòd Aug. dicit in lib. responsionum ad Ianuarium*, Placuit Spiritui sancto, vt in honorem tanti sacramẽti, prius in os Christiani corpus Dominicum intraret, quàm cæteri cibi.

*Pasch. 11. 8. c. 6.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd aliquid impedit sumptionem huius sacramenti dupliciter. Vno modo secundum se: sicut peccatum mortale, quòd habet repugnantiam ad *tit. præc. significatum huius sacramenti, vt suprà dictum est*. Alio modo propter prohibitionem ecclesiæ, & sic impeditur aliquis à sumptione huius sacraméti post cibum & potum assumptum, triplici ratione. Primò quidem, sicut August.* dicit in honorem huius sacramenti: vt scilicet in os hominis intret nõdum aliquo cibo vel potu infectum.

*loco citato.

Secundò, propter significationem, vt scilicet detur intelligi, quòd Christus (qui est res huius sacramenti) & charitas eius debet primò fundari in cordibus nostris: secundum illud Matth. 6. Quærite primùm regnum Dei. Tertiò, propter periculum vomitus & ebrietatis, quæ quandoque contingunt ex hoc quòd homines inordinatè cibis vtuntur sicut & Apostolus dicit primæ Corinth. 11. Alius quidem esurit, alius autem ebrius est. Ab hac tamen generali regula excipiuntur infirmi: qui statim communicandi sunt etiam post cibum, si de eorum periculo dubitatur, ne fine communione decedãt: quia necessitas legem non habet. Vnde dicitur de consecr. dist. 2.* Presbyter infirmum statim communicet, ne sine communione moriatur.

*can. Presbyter.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum quòd sicut August. in eodem lib. dicit, Neque quia post cibos Dominus dedit proprecrea pransi aut cœnati fratres ad hoc sacramẽtum accipiendum conuenire debent: aut mensis suis miscere, sicut faciebant quos Apostolus arguit & emendat. Nanque Saluator: vt vehementius commendaret mysterij illius altitudinem, vltimũ hoc voluit infigere cordibus & memoriæ discipulorũ. Et ideo bon præcepit, quòd deinceps tali ordine sumeretur, vt Apostolis, per quos Ecclesias dispositurus erat, seruaret hũc * locũ

*Aug. 54. q. 6.

*Alias fidelis.

¶ Ad secundum dicendum quòd illud verbum in gloss. sic exponitur. Si quis esurit, & impatiens non vult expectare alios, manducet domi cibos suos, id est pane terreno pascatur, nec post Eucharistiam sumat.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd capitulum illud loquitur secundum consuetudinem aliquando apud aliquos obseruatam, vt in repræsentationem Dominicæ cœnæ illo die à non ieiunis Corpus Christi sumeretur. Sed nunc hoc abrogatum est, nam sicut August. in lib. prædicto dicit: Per vniuersum orbem mos iste seruatur: scilicet corpus Christi à ieiunis sumatur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd (sicut in Secunda parte habitum est*) duplex est ieiunium. Primum est ieiunium naturæ: quòd importat priuationem cuiuscunq; præassumpti per modum cibi vel potus, & tale ieiunium requiritur ad hoc sacramẽtum propter prædicta*. Et ideo neque post assumptionem aquæ, vel alterius cibi aut potus, vel etiam medicinæ, in quantuncunque parua quantitate, licet hoc sacramentum accipere. Nec refert vtrum aliquod huiusmodi nutriat vel non nutriat, aut per se, aut cum aliis, dummodo sumatur per modum cibi vel potus. Reliquiæ tamen cibi remanentes in ore, si casualiter transgluciantur non impediunt sumptionem huius sacramenti: quia non traiiciuntur per modum cibi sed per modum saliuæ. Et eadem ratio est de reliquis aquæ vel vini, quibus os abluitur: dummodo non traiicientur in magna quantitate, sed permixtæ saliuæ: quòd vitari non potest. Aliud autem est ieiunium Ecclesiæ: quod instituitur ad carnis maceratiõnem, & tale ieiunium per prædicta non impeditur quia prædicta non multum nutriunt, sed magis ad alterandum sumuntur.

*2. 2. q. 147 ar. 6. ad 2.

*In corp.

¶ Ad quintum dicendum, quòd cùm dicitur, quòd hoc sacramentum prius, quàm alij cibi, debet in os Christiani intrare, non est intelligendum absolutè respectu totius temporis: alioquin qui semel comedisset vel bibisset, nunquam posset postea hoc sacramentum accipere, sed est intelligendum quãtum ad eundem diem. Et licet principium diei secundum diuersos diuersimodè sumatur: nam quidam à meridie, quidam ab occasu, quidam à media nocte, quidam ab ortu solis, diem incipiunt: ecclesia tamen Romana diem à media nocte incipit, & ideo si post mediam noctem aliquis sumpserit aliquid per modum cibi vel potus, non potest eadem die hoc sumere sacramentum: potest verò, si ante mediã noctem Nec refert vtrum post cibum vel potum assumptum dormierit: aut etiam digestus sit, quantum ad rationem præcepti: refert autem quãtum ad perturbationem mentis, quam patiuntur homines propter insomneitatem vel indigestionem. Ex quibus si mens multum perturbetur, homo redditur ineptus ad sumptionem huius sacramenti.

¶ Ad sextum dicendum, quòd maxima deuotio requiritur in ipsa sumptione huius sacramenti: quia tunc percipitur sacramẽti effectus, quæ quidem deuotio magis impeditur per præcedentia, quàm per sequentia, & ideo magis est institutum, quòd homines ieiunent, ante sumptionem huius sacramenti, quàm post. Debet tamen esse aliqua mora inter sumptionem huius sacramenti & reliquos cibos. Vnde & in missa, oratio gratiarum actionis post communionem dicitur, & communicantes etiam suas priuatas orationes dicunt. Secundum tamen antiquos canones statutum fuit à Papa Clemente (vt habetur de consec. dist. 2.*) Si mane Dominica portio editur, vsque ad sextam ieiunent ministri, qui eam sumpserunt, & si 3. vel 4. hora acceperint, ieiunent vsque ad vesperum. Antiquitùs enim rarius Missarum solennia celebrabantur, & cum maiori præparatione: nunc autem, quia oportet frequentius sacra mysteria celebrare, non posset de facili obseruari, & ideo per contrariam consuetudinem est abrogatum.

can. Tribus gradib.

ARTICVLVS IX.

¶ Vtrum non habentes vsum rationis debeant sumere hoc sacramentum.

AD NONVM sic proceditur. Videtur quòd nõ habẽtes vsum rationis, non debeãt hoc sacramentũ suscipere. Requiritur enim quòd aliquis ad hoc sacramentũ cum deuotione, & præcedente sui examinatione accedat: secundum illud primæ Cor. 11. Probet seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Sed hoc non potest esse in his, qui carent vsu rationis. Ergo non debet eis hoc sacramentum dari.

4. d. 3. ar. 11. 5. q. 3. & 4. & d. 13. q. 1. ar. 2. q. 96. 4. cor. & Ioan. 6. lec. 7. co. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis octuagesimæ Articulum decimum.*

IN articulo decima quotidianam celebrationem, nota Augustinum, Sic viue vt quotidie mereatis accipere quoniam per fides viuere intelligendum est, spiritualem vitam sic ducere, vt quotidiana cōmunione semper augeatur: alioquin nō sic viuitur, vt quotidie mereamur accipere. Nam qui quotidie meretur accipere, debet quotidie fieri dispositus vt fructū Eucharistiæ percipiat: fructus autem spiritualis huius cibi est non solùm actualis refectio spiritus, sed augmentum gratiæ: quoniā per totū tempus præsentis vitæ sumus in statu augmenti.

¶ Propter quod crebro aut quotidie celebrātes discutiant in se ipsis fructum præteritæ celebrationis: & secundum profectū vel defectū quem experiuntur in se profequantur, vel à profectione desistāt: quidā enim multis celebrationibus per otia ad actus virtutū non melius se habent, quā prius, passionibusq; non minus subiacent, quàm prius, parum aut nihil celebrando profecit. Dico autem parum: forte quo ad aliquam actualem deuotionem profecit. Dixi quoque post multas celebrationes quoniam nō audeo asserere, in qualibet celebratione oportere celebrātem esse dispositum, vt per quamlibet celebrationē augeatur habitus gratiæ, dicet enim forte, quispiā, q; etiam pars in statu augmenti, nō ex qualibet sumpto cibo sibi illatim augeatur: quamuis hoc non multū vrgere videatur: quia augmē. tum corporale à virtute naturali determinata ad naturā lēd- spositionem fit. augmētū aūt charitatis à diuina vt fit virtute: quando quidē anima ad hoc se sufficienter præparauerit.

* cap.3.

* Can.3. *de cōsī. 2. can. Qui recedunt.

¶2. Præterea, Inter alios qui carēt vsu rationis, sunt etiā arreptitij, qui energumeni dicūtur. Sed tales etiam ab inspectione huius sacramēti arcentur: secūdum Dion. in lib. Eccles. hierar. * Ergo carentibus vsu rationis hoc sacramentum dari non debet.

¶3. Præterea, Inter alios carētes vsu rationis maximè pueri videntur esse innocentes. Sed pueris hoc sacramētum non exhibetur. Ergo multò minus aliis carentibus vsu rationis.

¶SED CONTRA, est quod legitur in consilio Aurafico* (& habetur * in Decr. 26. q. 6. c. qui recedunt.) Amentibus quęcunque pietatis sunt, conferenda sunt. Et ita est eis conferendum hoc sacramentum: quod est sacramentum pietatis.

¶RESPONDEO dicendum, quòd aliqui dicuntur non habere vsum rationis dupliciter. Vno modo, quia habent debilem vsum rationis, sicut dicitur non videns, qui male videt. Et quia tales possunt aliquam deuotionē huius sacramenti concipere, non est eis hoc sacramentū denegādum. Alio modo dicuntur aliqui non habere totaliter vsum rationis. Aut igitur nunquam habuerunt vsum rationis: sed sic à natiuitate permanserunt. Et sic talibus non est hoc sacramentū exhibendum: quia in eis nullo modo præcessit huius sacramenti deuotio. Aut non semper caruerunt vsu rationis: & tunc si prius, quando erant compotes suæ mētis apparuit in eis deuotio huius sacramenti, debet eis in articulo mortis hoc sacramētum exhiberi: nisi fortè timeatur periculum vomitus vel expuitionis. Vnde in concilio Cartaginensi * legitur (& habetur in Decret. 26. q. 2.) Is qui infirmitate pœnitētiam petit, si casu, dum ad eum sacerdos inuitatus venit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel in phrenesim conuersus fuerit, dent testimoniū qui eum audierunt & accipiat pœnitentiam, & si continuò creditur moriturus, recōcilietur per manus impositionem, & infundatur ori eius Eucharistia.

¶AD PRIMVM ergo dicendum quòd carentes vsu rationis possunt deuotionem ad sacramentum habere, quātum ad aliquos quidem præsentem, quantum ad alios autem præteritam.

¶Ad secundum dicendum, quòd Dionys. loquitur ibi de energumenis nondum baptizatis: in quibus scilicet nondum est vis dæmonis extincta: quæ viget in eis per originale peccatum. Sed de baptizatis, qui corporaliter ab immundis spiritibus vexantur, est eadem ratio, & de aliis amentibus. Vnde Calsianus dicit, eis qui ab immundis vexantur spiritibus, communionem sacrosanctam à senioribus nostris nunquam meminimus interdictam.

¶Ad tertium dicendum, quòd eadem ratio est de pueris recētematis, & de amētibus qui nunquam habuerunt vsum rationis, vnde talibus non sunt sacra mysteria danda. Quamuis quidam Græci contrarium faciāt, propter hoc quòd Dion. 2. Cælest. hierar. dicit baptizatis esse sacram cōmunionem dandam: non intelligentes quòd Dion. ibi loquitur de baptismo adultorum. Nec tamen per hoc aliquod detrimētum vitæ patiuntur, propter hoc quòd Dominus dicit Ioan. 6. Nisi māducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinē, nō habebitis vitam in vobis: quia sicut Aug. scribit Bonifacio*. Tunc vnusquisque fidelium corporis & sanguinis Domini particeps fit, scilicet spiritualiter, quādo in baptismate membrum corporis Christi efficitur. Sed quando iam pueri incipiunt aliqualem vsum rationis habere, vt possint deuotionem concipere huius sacramenti tunc potest eis hoc sacramentum conferri.

* Carr. 4. c. 76.

* Refert de cons. d. 4. cap. Nulli.

ARTICVLVS X.

¶ *Vtrum liceat quotidie hoc sacramentum suscipere.*

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur quòd non liceat quotidie hoc sacramentum suscipere. Sicut enim baptismus repræsentat Dominicam passionem, & ita & hoc sacramentum. Sed non licet pluries baptizari, sed semel tantùm: quia Christus, semel tantùm pro peccatis nostris mortuus est: vt dicitur primæ Petr. 3. Ergo videtur quòd nō liceat hoc sacramētum quotidie suscipere.

¶2. Præterea, Veritas debet respondere figuræ. Sed agnus Paschalis, qui fuit figura præcipua huius sacramenti (vt suprà dictum est*) non manducabatur nisi semel in anno. Semel etiam in anno Ecclesia celebrat Christi passionem, cuius hoc sacramentum est memoriale. Ergo videtur quòd non liceat quotidie sumere hoc sacramentum, sed solùm semel in anno.

* 4. 73. ar. 6.

¶3. Præterea, Huic sacramento, in quo totus Christus continetur, maxima reuerentia debetur. Ad reuerentiam autem pertinet, quòd aliquis ab hoc sacramento abstineat. vnde & laudatur Centurio, qui dixit Matth. 8. Domine non sum dignus, vt intres sub tectum meum, & Petrus, qui dixit Luc. 5. Exi à me Domine, quia homo peccator ego sum: ergo nō est laudabile, quòd homo quotidie sacramentum suscipiat.

¶4. Præterea, Si esset laudabile, frequenter hoc sacramentum accipere quantò frequētius sumeretur, tantò esset laudabilius. Sed maior esset frequētia, si homo pluries in die sumeret hoc sacramentum: ergo esset laudabile, quòd homo pluries, in die cōmunicaret. Quod tamē non habet ecclesiæ cōsuetudo. Non ergo videtur esse laudabile quòd aliquis quotidie hoc sacramentum accipiat.

¶5. Præterea, ecclesia intendit suis statutis fidelium vtilitati prouidere. Sed ex statuto ecclesiæ fideles tenētur solùm semel communicare in anno: vnde dicitur* extra. de pœnit. & remi. Omnis vtriusque sexus fidelis susc ipiat reuerēter, ad minus in Pascha Eucharistiæ sacramentum, nisi fortè de proprij sacerdotis consilio ob aliquam rationabilem causam, ad rēpus eius perceptione dixerit abstinendū. Non ergo est laudabile, quòd quotidie hoc sacramentum sumatur.

* 5. c. 14.

¶SED CONTRA, est quod Aug. dicit in lib. de verbis Domini*: Iste panis quotidianus est, accipe quotidie, vt quotidie tibi prosit.

* Ser. 28. de verbis Dñi.

¶RESPONDEO dicendum, quòd circa vsum huius sacramenti duo possunt considerari. Vnum quidem ex parte ipsius sacramenti: cuius virtus est hominibus salutaris, & ideo vtile est quotidie ipsum sumere, vt homo quotidie eius fructū percipiat. Vnde Amb. dixit in lib. de sacramentis*, Si quotiescunque effunditur sanguis Christi, in remissionem peccatorū effunditur, debeo semper accipere: qui semper pecco, debeo semper habere medicinam. Alio modo potest considerari ex parte sumentis, in quo requiritur vt cum magna deuotione & reuerentia ad hoc sacramentum accedat, & ideo si aliquis se quotidie ad hoc paratū inueniat, laudabile est quòd quotidie sumat. Vnde August. * cùm dixisset. Accipe quod quotidie tibi profit, subiungit, sic viue, vt quotidie mereāris accipere. Sed de quia multoties in pluribus hominū, multa impedimenta huius deuotionis occurrunt, propter corporis indispositionem vel animæ: non est vtile omnibus hominibus quotidie ad hoc sacramentum accedere, sed quotiescunque se illud homo inuenerit præparatum. Vnde in lib. de ecclesiast. dogmatibus* dicitur, Quotidie Eucharistiæ communionem accipere, nec laudo, nec vitupero.

* Lib. 4. 6.

* cap. 55.

¶AD PRIMVM ergo dicendum quòd per sacramentū baptismi configuratur homo morti Christi, in se suscipiens eius characterem, & ideo sicut Christus semel mortuus est: ita solùm semel debet homo baptizari. Sed per hoc sacramentum non recipit homo Christi characterem, sed ipsum Christum, cuius virtus manet in æternū. Vnde Hebr. 10. dicitur. Vna oblatione consummauit in sempiternum sanctificatos, & ideo quia quotidie homo indiget salutifera Christi virtute, quotidie potest laudabiliter hoc sacramentum suscipere, & quia præcipuè baptismus est spiritualis regeneratio, ideo sicut homo semel carnaliter nascitur, ita debet semel spiritualiter renasci per baptismum: vt Augustin. * dicit super illud Ioānis tertio. Quomodo potest homo nasci, cùm sit senex? Sed hoc sacramentum est cibus spiritualis: vnde sicut cibus corporalis quotidie sumitur, ita & hoc sacramentum quotidie sumere, laudabile est. Vnde Dominus Luc. vndecimo, docet petere, Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. In cuius expositione Augustin. dicit in libr. de verbis Domini, * Si quotidie accipis, scilicet hoc sacramentum, quo die tibi est hodie, tibi quotidie Christus resurgit: hodie enim est, quando Christus resurgit.

* 4. dist. 9. q. 2. ar. 1. & 2. con. 11. 12. & 13. co. 5.

* Tract. 3.

* Epist. 118. cap. 3.

* Ser. de Sanct.

¶Ad secundum dicendum, quòd agnus Paschalis præcipuè fuit figura huius sacramenti, quantum ad passionem Christi, quæ representatur per hoc sacramentum. Et ideo semel tantùm in anno sumebatur: quia Christus semel mortuus est, & propter hoc etiam Ecclesia celebrat semel in anno memoriam passionis Christi. Sed in hoc sacramento traditur nobis memoriale passionis Christi per modum cibi, qui quotidie sumitur. Et ideo quantum ad hoc significatur per mana quod quotidie dabatur populo in deserto.

¶Ad tertium dicendum, quòd reuerentia huius sacramenti habet timorem amori cō iunctum (vnde timor reuerentiæ ad Deum dicitur timor filialis: vt in secunda parte dictum est*) ex amore enim prouocatur diligentium sumendi, ex timore autem consurgit humilitas reuerendi, & ideo vtrunque pertinet ad reuerentiam huius sacramenti, & quòd quotidie sumatur, & quòd aliquando abstineatur. Vnde Augustin. dicit, * Si dixerit quispiam, non quotidie accipiendam Eucharistiam, alius contrà, faciat vnusquisque quod secundum fidem suam piè credit esse faciendum. Neq; enim litigauerunt inter se Zacchæus & ille Centurio: cùm alter eorum gaudens susceperit Dominum: alter dixit, Non sum dignus, vt intres sub tectum meum: ambo Saluatorem honorificantes, quamuis non vno modo: amor tamen & spes, ad quæ semper Scriptura non prouocat, præferuntur timori. Vnde & cùm Petrus dixisset, Exi à me Domine, quia homo peccator sum, respondit Iesus, Noli timere.

* 2. 2. q. 19. ar. 9. & alijs.

¶Ad quartum dicendum, quòd quia Dominus dicit, Panem nostrum quotidianum da nobis hodie, non est pluries in die communicandum vt saltem per hoc quòd aliquis semel in die communicat, repræsentetur vnitas passionis Christi.

¶Ad quintum dicendum, quòd secundum diuersum statū ecclesiæ, diuersa circa hoc statuta emanauerunt. Nam in primitiua ecclesia, quādo magna vigebat deuotio fidei Christianæ, statutum fuit, vt quotidie fideles communicarent, Vnde Anacletus papa dicit, * Peracta cōsecratione, omnes communicent, qui noluerint ecclesiasticis carere liminibus: sic enim Apostoli statuerunt & sancta Romana tenet ecclesia. Postmodū verò diminuto fidei feruore, Fabianus Papa * indulsit, vt si non frequentius, saltem ter in anno, omnes communicent, scilicet in Pascha, Pentecoste, & Natali Domini. Soter etiā papa * in cœna Domini dicit esse communicandum, vt habetur in Decret. de consecrat. distinctio. 2. * Postmodum propter iniquitatis abundantiam refrigescente charitate multorum, statuit Innocentius III. * vt saltem semel in anno, scilicet in Pascha, fideles communicent. Consulitur tamē in libro de ecclesiasticis dogmatibus, * omnibus diebus Dominicis esse communicandum.

* 4. dist. 12. q. 3. ar. 2.

* Epist. ad Episcopos Italiæ.

* can. In cœna.

* concil. lateran. can. 11.

* cap. 55.

ARTICVLVS XI.

¶ *Vtrum liceat omnino à Communione cessare.*

ADVNDECIMVM sic proceditur. Videtur quòd liceat cessare omninò à communione: laudatur enim Centurio de hoc quòd dicit Matt. 8. Domine non sum dignus, vt intres sub tectum meum. Cui cōparatur ille, qui reputat à Cōmunione se esse abstinēdum, vt dictum est. * Cùm ergo nunquam legatur Christum in eius domum veniſſe, videtur quòd liceat alicui toto tempore vitæ suæ à Communione abstinere.

* Ar. præ. ad 3.

¶2. Præterea, Cuilibet licet abstinere ab his, quæ non sunt de necessitate salutis. Sed hoc sacramentum non est de necessitate salutis, vt suprà dictum est. * ergo licet à sumptione huius sacramenti omnino cessare.

* qō. 73. arti. 3.

¶3. Præterea, Peccatores non tenentur communicare. Vnde Fabianus papa * cū dixisset, Ter in anno omnes cōmunicent, adiit, nisi fortè quis maioribus ctiminibus impediatur. Si ergo ille, qui non sunt in peccato, tenētur communicare, videtur quòd melioris conditionis sint peccatores, quàm iusti: quod est inconueniens: ergo videtur quòd etiam iustis liceat à Communione cessare.

* Habetur de cons. di. 2. c. Et si non frequētius.

¶SED CONTRA est, quòd Dominus dicit Ioan. 6. Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis.

¶RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictum est*) duplex est modus percipiendi hoc sacramentum, scilicet spiritualis & sacramentalis. Manifestum est autem, quòd omnes tenentur saltem spiritualiter manducare: quia hoc est Christo incorporari, vt suprà dictum est. * Spiritualis autē manducatio includit votum seu desiderium percipiēdi hoc sacramentum, vt suprà dictum est, * & ideo sine voto percipiendi hoc sacramentum, non potest homini esse salus. Frustra autem esset votum, nisi impleretur, quando opportunitas adesset. & ideo manifestum est, quòd homo tenetur hoc sacramentum sumere, non solùm ex statuto ecclesiæ, * sed ex mandato Domini, dicentis, Lucæ. 22. Hoc facite in meam commemorationem, ex statuto autem ecclesiæ sunt determinata tempora exequendi Christi præceptum.

* Arti. 1. huius q. & q. 73. ar. 3. ad 1.

* qō. 73. art. 3.

* Ibidē.

* Cano. omnis vtriusque sexus.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Gregorius dicit in Pastorali, * Illa est vera humilitas, cùm ad respuendum quod vtiliter præcipitur, pertinax non est & ideo non potest laudabilis humilitas, si contra præceptum Christi & ecclesiæ aliquis omnino à Communione abstineat: neque enim Centurioni præceptum fuit, vt Christum in sua domo reciperet.

* Par. 1. cap. 8.

¶Ad secundum dicendum, quòd hoc sacramentum dicitur nō esse necessitatis, sicut baptismus, quantum ad pueros: quibus Potest esse salus sine hoc sacramento, non autem sine sacramento baptismi, quantum verò ad adultos, vtrunque est necessitatis.

¶Ad tertium dicendum, quòd peccatores magnum detrimentum patiuntur, ex hoc quòd repelluntur à perceptione huius sacramenti, vnde per hoc non sunt melioris conditionis. Et licet in peccatis permanentes, non excusentur propter hoc à transgressione præcepti, pœnitentes tamen, qui, vt Innocentius dicit, * secundum consilium sacerdotis abstinent, excusantur.

* conc. lateran. can. 21.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis octuagesimæ Articulum duodecimum.

IN artic.12. circa commenionem sub vtraque specie, aduertendum est, esse duos extremos errores vitandos: alter est eorum qui tenent non oportere populum communicare sub vtraque specie: aliter est eorum, qui tenent populum communicantem sub vtraque specie, peccare. Vtrique errant: primi quidem, damnando eos qui non communicant sub vtraque specie: alij autem damnando communicantes sub vtraque specie. Sancta autē mater Ecclesia media incedendum docens: & vtrumque posse fieri licitè tradit: quoniam si ad sacramentum spectatur, communio sub vtraque specie licita habetur, & si ad reuerendam sacramento debitam speciem: licitè à communione sanguinis populus abstinet, vt in litera dicitur. Et hæc intellige, loquendo absolutè de sacramento & ipsius reuerentia: nam de scendendo ad ritus consuetudinesque Ecclesiarum, videtur seruandus in quibus Ecclesia mos in ea ab antiquo seruatus (si debita sacramento reuerentia tuta est ibi) neo nouitate aliqua perturbandus, præsumptionis si quidem vitio non careret, introduceret communionem sub vtraque specie, vbi non est consuetudinis mos tales alienum propterea quòd apud sodales schismaticos hic ritus Occidentalibus his o vigere videtur.

Infrà q. 82. art. 4. & 4. dist. 12. q. 3. ar. 3. q. 2. * canon. comperimus.

* qō. 74. artic. 1. & q. 76. art. 2. ad 1.

* qō. 77. artic. 1. & q. 76. art. 2. ad 1.

¶ *Triplex quæstio de communione sub vtraque specie.*

* qō. 76. ar. 2. ad 1.

OCcurrit hic circa communionem sub vtraque specie triplex quæstio perspicacitèr discutienda propter nouitates soliteet de necessitate, de vtilitate & de conuenientia.

QVÆSTIO I.

An communio sub vtraque specie sit in præcepto.

QVÆRITVR primò, an communio sub vtraque specie sit in præcepto. Videtur enim quòd sic: primò ex verbis Domini Ioan. 6. Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, nō habebitis vitam in vobis: vbi manifestè de necessitate salutis expiciatur esse manducare carnem & bibere sanguinem Christi: si dicatur, quòd textus iste non loquitur de manducatione sacramentali, sed spirituali, habetur nihilominus inconueniens: quoniam manducare spiritualiter, claudit in se votum manducandi sacramentaliter: & similiter bibere spiritualiter, claudit in se votum bibendi sacramentaliter. Hinc enim manifestè sequitur, quòd si est de necessitate salutis manducare & bibere hoc sacramentum spiritualiter, oportet de necessitate quoque salutis esse manducare & bibere illud sacramentale: alioquin frustra essent huiusmodi vota seu desiderta, quæ nunquā oporteret implere. Et declaratur vis huius processus ex simili in baptismo flaminis, quòd claudit in se votum baptismi fluminis, vt pater applicanti.

¶ Secundò ex præcepto Domini Luc. 22. hoc facite in meā commemorationē mon strat enim hoc, q ipse Dñs fecit, licet consecrare & tradere sub vtraq; specie.

¶ Tertiò ex perfectione sacramenti. Cadit enim sub diuino præcepto perfectio sacramenti: constat autem sacramentum hoc integrari ex vtraque specie: quoniam est vnum sacramentū vnitate perfectionis: ex cibo enim & potu constat alimētum perfectum. Si dicatur, q̄ quamuis sub diuino præcepto cadat perfectio sacramē.ti: non tñ perfectio vsus vbi sacram ntū distinguit ab illius vsu, vt contingit in proposito: contra, Sacramentū hoc est propter ipsius vsum: alimentū enim est propter edendum: ergo si perfectio sacramenti est præcepta, multò magis præcepta est perfectio ipsius vsus, quasi o magis finis est magis intentus, quā id quod est ad finem.

¶ IN OPPOSITVM est communis Doctorum auctoritas, cum consuetudine Romanæ Ecclesiæ cum omnibus ferè Occidentalibus Ecclesijs.

¶ In hac quæst. fex sine agend aprimò narrabitur varia circa hoc obseruatio, secundò distinguēt ur difficultates quatuor circa hoc, tertiò tractabitur prima difficultas: quartò tractabitur secūda: quintò tractabit ertia: sextò tractabitur quarta.

¶ Quo ad primū Nestorius & Pelagius eum sequentibus adstruxerunt vniuersaliter seruandam cōmunionem sub vtraq; specie, diuersa tamen ratione moti. Nestorius enim putauit sub specie panis corpus tantum Christi esse, & sub specie vini sanguinem tantumquia in morte Christi sanguis fuit separatus à corpore & propterea sub vtraque specie oportebat sacramentum sumi, vt integer Christus sumeretur in memoriā mortis eius. Pelagius autem motus ex verbis Domini Ioan. 6. Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguiné, non habebitis vitam in vobis, verans; sacramenti speciem etiā ad infantes baptizatos extēdit dogmatizando, q̄ si infans non posset sacramētalem panem sumere, deberet panis consti-

¶ Vtrum liceat sumere corpus Christi sine sanguine.

AD DVODECIMVM sic proceditur. Videtur quòd non liceat sumere corpus Christi sine sanguine. Dicit enim Gela. pa. & habetur de consec. dist. 2.* Comperimus, quòd quidam sumpta tantummodo corporis sacri portione, à calice sacrati cruoris abstinent: qui proculdubio, quoniam nescio qua superstitione docentur astringi, aut integra sacramenta percipiant aut ab integris arceantur. Non ergo licet sumere corpus Christi sine eius sanguine.

¶ 2. Præterea, Ad perfectionem huius sacramenti concurrit & manducatio corporis & potatio sanguinis: vt supra habitum est.* Si ergo sumatur corpus sine sanguine, erit sacramentum imperfectum, quod ad sacrilegium pertinere videtur. Vnde ibidem Gelas. subdit, Quia diuisio vnius eiusdémque mysterij sine grandi sacrilegio prouenire non potest.

¶ 3. Præterea, Hoc sacramentū celebratur in memoriam Dominicæ passionis (vt suprà dictum est*) & sumitur pro animæ salute. Sed passio Christi magis exprimitur in sanguine, quàm in corpore: sanguis etiam pro salute animæ offertur: vt suprà habitum est.* Potius ergo esset abstinendum à sumptione corporis, quàm à sumptione sanguinis. Ergo accedentes ad hoc sacramentum, non debent sumere corpus Christi sine eius sanguine.

¶ SED CONTRA est multarum Ecclesiarum vsus: in quibus populo communicati datur corpus Christi sumedum, non autem sanguis.

¶ RESPONDEO dicendū, q̄ circa vsum huius sacramenti duo possunt considerari. Vnum ex parte ipsius sacramenti: aliud ex parte sumentiū. Ex parte quidem ipsius sacramenti cōuenit, q̄ vtrunq; sumatur scilicet & corpus & sanguis: quia in vtroq; consistit perfectio sacramenti. Et ideo quia ad sacerdotē pertinet hoc sacramentum cōsecrare & perficere, nullomodo debet corp⁹ Christi sumere sine sanguine. Ex parte autē sumentiū requiritur summa reuerentia, & cautela, ne aliquid accidat quod vergat ad iniuriā tanti mysterij. Quod præcipuè posset accidere in sanguinis sumptione: qui quidē si incautè sumere tur, de facili posset effundi. Et quia creuit multitudo populi Christiani, in qua continentur senes & iuuenes & paruuli quorū quidā non sunt tātæ discretionis, vt cautelam debitam circa vsum huius sacramenti adhibeant: ideo prouidè in quibusdā Ecclesiis obseruatur vt populo sanguis sumēdus non detur, sed solùm à sacerdote sumatur.

¶ AD PRIMVM ergo dicēdum, quòd Gelas. loquitur quantum ad sacerdotes: qui sicut totum cōsecrant sacramentum, ita etiam toti communicare debent. Vt enim legitur in concilio Toletano,* Quale erit sacrificium, cui nec ipse sacrificans particeps esse dignoscitur.

¶ Ad secundum dicēdum, quòd perfectio huius sacramenti non est in vsu fidelium, sed in cōsecratione materiæ. Et ideo nihil derogat perfectioni huius sacramēti, si populus sumat corpus sine sanguine, dūmodo sacerdos cōsecrans sumat vtrunque.

¶ Ad tertium dicendum, q̄ repræsentatio Dominicæ passionis agitur in ipsa cōsecratione huius sacramenti: in qua non debet corpus sine sanguine cōsecrari. Potest aūt à populo corp⁹ sine sanguine sumi. Nec ex inde sequitur aliquod detrimentum: quia sacerdos in persona omniū sanguinem offert, & sumit, & sub vtraque specie totus Christus cōtinetur, vt suprà habitum est.*

quòd ex baptismo non habeant vitam: & consequenter si cum solo baptismo decederent, non haberent vitam æternam: quod constat hæc sina esse damnatam. Tum quia sacramentum Eucharistiæ datur vt alimentum animæ propterea datur sub specie panis & vini: alimentum autem sicut non datur nisi viuenti (non enim potest simi à mortuis) ita non datur nisi habenti aliquam operationem vitalem: frustra enim alimentum poneretur in eos impotentis illo quorum modo vita nam nihil prodest alimentum aliqui qui ad illud vt moriuus se habet, sed infans baptizatus nullam habet operationem vitalem secundum vitam spiritualem: ergo ei non conuenit sumere alimentum spirituale.

¶ At si contra hanc rationem obijciatur, falsum assumere quia Ecclesia consentit infirmis adultis in extremo vitæ insensibiliter existentibus vel extā phrenesim patientibus. Eucharistiā tribuere sine omni operatione vitali interioris spiritus: facilè excludiuur obiectio, animaduertendo q̄ licet tales adulti in extremo cōstituti, nullā habeant, p̄ me vitalē spiritu operationē habuerunt tñ ea ante, pretendo implicitè vel explicitè hoc sacramentū, & propterea negatur amentibus à natiuitate, siue & Infantibus quidem vtique nec pro tunc nec antea actum aliquem spiritus habuerunt.

¶ Si verò obiecerit quis, iam falsum in adducta ratione subsumi eo quòd infantes habent vitales spiritus operationes, scilicet credere & absentuntiare Sacramē: etsi non spiritu proprio, spiritu tamen Ecclesiæ: vt patet quum baptizatur facile quoque hæc obiectio excluditur: quoniam si fic esset, accommodat. sset Ecclesia has operationes vitales pueris in fuscepetione Eucharistiæ: sicut accommodauit eis in fuscepetione baptismi, & quum huiusmodi accommodatio nullibi facta fit respectu Eucharistiæ, consequēs est ve non nisi propria voluntate fungatur. In prompta enim ratio est quare in baptismo habet locum huiusmodi accommodatio, non potest habere locum in Eucharistiā: quoniam baptismum enim generatus infans in filium Dei generatio autem non exigit cooperationem eius qui generatur: & propterea accommodatio Ecclesiæ non necessitatis, sed solennitatis caremonialis est in baptismo: per Eucharistiam autem nutritur sumens illam, nutritio autem exigit cooperationem vitalem eius, qui nutritur & propterea accommodatio caremoniaris non suppleret actus personales necessarios sumenti Eucharistiam. Vnde fit ratio solidissima quia hoc etiam verbis Domini repugnat, quum primò tradidit hoc sacramentum, dixit enim, accipite & manducate: edocens per hoc quòd ista tantum est cribuendum, qui possent aut potuerunt manducare corporaliter: ita quòd sicut non regeneratur baptismo nisi carnaliter natus: ita non sumitur hoc sacramentum nisi carnaliter manducatum: & propterea infans, qui nunquam potuit, nec potest manducare carnaliter panem ab ipso Domino, excluditur à manducatione sacramentali. Hæc de tertio.

¶ Quo

¶ Quo ad quartū, an cōmunio sub vtraq; specie necessaria sit omnibus fidelibus adultis, ex argumentis in principio adductis apparet pars affirmatiua veratex vsu autem Ecclesiæ monstratur falsa. Et quoniā maxima vis fit in sæpe dictis verbis Domini Ioan. 6. Ideo subtilius discutienda sunt: & in primis notādum vltra duos manducandi modos, qui confueuerunt distīgui circa hoc sacramentum, inueniri alium modum manducandi non sacramentum, sed Christum sit a quòd contingit tres modi manducandi Christum, scilicet vel sacramentaliter, vel spiritualiter, sub sacramento tamen in re aut in voto, vel purè spiritualiter.

¶ Et vt clarius percipiatur quod dicimus, declarandum ex conuenientia & differentia, & deinde probandum ex Scriptura est quod dicimus, conueniunt siquidē hi duo modi manducandi Christum spiritualiter, in hoc quod vterque ponit manducantem esse Christi membrum viuum. Differunt autem primo in hoc, q̄ man ducare Christum, est ex suo genere manducatio purè spiritualis: manducare autē spiritualiter Christum in Eucharistiia, est manducatio alligata ad sacramentum re vel voto. Et hoc quidem testatus est Autor in secundo huius quæstionis articulo, quem dixit, Aliter modo contingit spiritualiter manducare Christum, prout est sub speciebus huius sacramēti, inquātū scilicet aliquis credit in Christū cū desiderio sumendi hoc sacramentum. Vbi manifestè apparet, spiritualem mādarationem. Eucharistiæ claudere in se ordinem ad sacramentum. Manducatio autem Christi absolutè quòd sit ex suo genere purè spiritualis, ex eo patet quòd huiusmodi man ducatio terminari potest & ad deit atem secundum se, iuxta illud Luc. 22. Ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus regnum, vt edatis & bibatis super mensam meam in regno meo (ibi enim nulla erit ratio sacramenti, sed purè spiritualiter edens & bibens Deum sicuti est: sicut ipsa Christi anima Deo fruitur) & ad spiritualia dona gratiæ iuxta illud Ioan. 4. Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum, &c. Et hinc differunt secundò in hoc quòd manducare spiritualiter Christum sub sacramento, proprium est viatoribus in nouo Testamento adultis: manducare autem purè spiritualiter Christum commune est eom prehensoribus & viatoribus: scripsum est enim, Panem angelorum manducauit homo. commune quoque est nouis & veteris Testamēti iustis: scriptum est enim, quod non aliud nomen darum est sub cælo, in quo oportet homines saluos fieri & deorum commune est iustificatis infantibus & adultis per baptismum enim Christi membra. vina etiam infantes fiant.

¶ Probatur autē hic modus comedendi Christum spiritualiter, q̄ non fit conscius nec nouiter adiuentus: tum ex eo quòd omnes fatemur Christum esse panem angelorum & hominum: tum ex eo quòd huiusmodi manducatio millies habetur in Scriptura: & nulla est ratio, quare nō possit terminari ad Christum, sicut terminatur ad alia & superius inducta. & quæ possent induci, vt est illud Prouer. 9. In persona Sapientiæ. Venite, comedite panem meum, & bibite vinum quod misi vobis, &c. Nec propterea arguendi sunt doctores insufficientiæ, qui duos tantum modos mandacandi distinxerunt, quoniam de modis mādacandi Christum sub sacramento tractabant, tales autem modi non sunt nisi duo, nos autem ex ipsa factis doctoribus appositionis hunc alium modum spiritualiter manducandi non sacramentum sed Christum, vt hinc clariorem rederemus sensum Euangelij & sanctorum Doctorum.

¶ His ita præmissis dicimus, q̄ sæpè dicta Domini verba, nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem nō habebitis vitā in vobis, intelligēda sunt de manducatione spirituali Christi, abstrahendo tā à mādducatione sacramentali, quā à mānducatione spirituali sacramēti in re, vel in voto, probaturq; triplicitèr, primò ex textu Euangelico secundò ex contextu eiusdē, tertiò autoritate sanctorum. Textus in primis ipse, dum dicit, Nisi manducaueritis, nō habebitis vitā in vobis, manifestè mōstrat, q̄ de illa manducatione & bibitione loquitur, sine qua non potest esse vita spiritualis in nobis: sed sola manducatio spiritualis Christi est illa, sine qua no n potest esse: vita in nobis: ergo de ipsa sola loquitur textus Euāgelicus. Maior est nota per se. Minor autē propter distinctionē exclusiuam habet duas partes alteta affirmatiā, scilicet, Manducatio spiritualis Christi est illa, sine qua nō possumus habere vitam. & hæc etiā est per se nota intelligēti bus terminos: quoniam manducare spiritualiter Christū, est esse Christi membrum vium: constat enim, quòd nisi simus Christi mēbra viua non possumus habere vitam spiritus in nobis. Altera negatiuam, scilicet nulla alia manducatio est, sine qua non est vita in nobis. Et hoc probatur ex eo q̄ tam sine mandducatione sacramentali, quām sine manducatione spirituali sacramenti huius in re vel in voto, potest esse, & de facto est vita in nobis: vt testatur vita infantium baptizatorum, quibus fimiter credimus baptisma solùm absque aliquo alio sacramento suffice re ad vitam æternam. Et hinc apparet, quòd idem sit dicere, hæc Domini verba intelligi de manducatione sacramentali vel spirituali ipsius sacramenti: & dicere quod baptismus non sufficit ad vitam spiritualem in nobis habendam.

¶ Nec mihi aliquis occurrat, dicendo q̄ baptismus habet annexum votum sacramenti. Si etim hoc ex annexo voto haberetmus ipsi baptismo, sed illi alteri sacramento, infantium baptizatorum salus attribueretur & attribuenda esset quòd ex baptismo non habeant vitam æternam: quod constat hæc sina esse damnatam. Tum quia sacramentum Eucharistiæ datur vt alimentum animæ propterea datur sub specie panis & vini: alimentum autem sicut non datur nisi viuenti (non enim potest simi à mortuis) ita non datur nisi habenti aliquam operationem vitalem secundum vitam spiritualem: ergo ei non conuenit sumere alimentum spirituale.

¶ At si contra hanc rationem obijciatur, falsum assumere quia Ecclesia consentit infirmis adultis in extremo vitæ insensibiliter existentibus vel extā phrenesim patientibus. Eucharistiā tribuere sine omni operatione vitali interioris spiritus: facilè excludiuur obiectio, animaduertendo q̄ licet tales adulti in extremo cōstituti, nullā habeant, p̄ me vitalē spiritu operationē habuerunt tñ ea ante, pretendo implicitè vel explicitè hoc sacramentū, & propterea negatur amentibus à natiuitate, siue & Infantibus quidem vtique nec pro tunc nec antea actum aliquem spiritus habuerunt.

¶ Si verò obiecerit quis, iam falsum in adducta ratione subsumi eo quòd infantes habent vitales spiritus operationes, scilicet credere & absentuntiare Sacramē: etsi non spiritu proprio, spiritu tamen Ecclesiæ: vt patet quum baptizatur facile quoque hæc obiectio excluditur: quoniam si fic esset, accommodat. sset Ecclesia has operationes vitales pueris in fuscepetione Eucharistiæ: sicut accommodauit eis in fuscepetione baptismi, & quum huiusmodi accommodatio nullibi facta fit respectu Eucharistiæ, consequēs est ve non nisi propria voluntate fungatur. In prompta enim ratio est quare in baptismo habet locum huiusmodi accommodatio, non potest habere locum in Eucharistiā: quoniam baptismum enim generatus infans in filium Dei generatio autem non exigit cooperationem eius qui generatur: & propterea accommodatio Ecclesiæ non necessitatis, sed solennitatis caremonialis est in baptismo: per Eucharistiam autem nutritur sumens illam, nutritio autem exigit cooperationem vitalem eius, qui nutritur & propterea accommodatio caremoniaris non suppleret actus personales necessarios sumenti Eucharistiam. Vnde fit ratio solidissima quia hoc etiam verbis Domini repugnat, quum primò tradidit hoc sacramentum, dixit enim, accipite & manducate: edocens per hoc quòd ista tantum est cribuendum, qui possent aut potuerunt manducare corporaliter: ita quòd sicut non regeneratur baptismo nisi carnaliter natus: ita non sumitur hoc sacramentum nisi carnaliter manducatum: & propterea infans, qui nunquam potuit, nec potest manducare carnaliter panem ab ipso Domino, excluditur à manducatione sacramentali. Hæc de tertio.

¶ Quo ad quartū, an cōmunio sub vtraq; specie necessaria sit omnibus fidelibus adultis, ex argumentis in principio adductis apparet pars affirmatiua veratex vsu autem Ecclesiæ monstratur falsa. Et quoniā maxima vis fit in sæpe dictis verbis Domini Ioan. 6. Ideo subtilius discutienda sunt: & in primis notādum vltra duos manducandi modos, qui confueuerunt distīgui circa hoc sacramentum, inueniri alium modum manducandi non sacramentum, sed Christum sit a quòd contingit tres modi manducandi Christum, scilicet vel sacramentaliter, vel spiritualiter, sub sacramento tamen in re aut in voto, vel purè spiritualiter.

¶ Et vt clarius percipiatur quod dicimus, declarandum ex conuenientia & differentia, & deinde probandum ex Scriptura est quod dicimus, conueniunt siquidē hi duo modi manducandi Christum spiritualiter, in hoc quod vterque ponit manducantem esse Christi membrum viuum. Differunt autem primo in hoc, q̄ man ducare Christum, est ex suo genere manducatio purè spiritualis: manducare autē spiritualiter Christum in Eucharistiia, est manducatio alligata ad sacramentum re vel voto. Et hoc quidem testatus est Autor in secundo huius quæstionis articulo, quem dixit, Aliter modo contingit spiritualiter manducare Christum, prout est sub speciebus huius sacramēti, inquātū scilicet aliquis credit in Christū cū desiderio sumendi hoc sacramentum. Vbi manifestè apparet, spiritualem mādarationem. Eucharistiæ claudere in se ordinem ad sacramentum. Manducatio autem Christi absolutè quòd sit ex suo genere purè spiritualis, ex eo patet quòd huiusmodi man ducatio terminari potest & ad deit atem secundum se, iuxta illud Luc. 22. Ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus regnum, vt edatis & bibatis super mensam meam in regno meo (ibi enim nulla erit ratio sacramenti, sed purè spiritualiter edens & bibens Deum sicuti est: sicut ipsa Christi anima Deo fruitur) & ad spiritualia dona gratiæ iuxta illud Ioan. 4. Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum, &c. Et hinc differunt secundò in hoc quòd manducare spiritualiter Christum sub sacramento, proprium est viatoribus in nouo Testamento adultis: manducare autem purè spiritualiter Christum commune est eom prehensoribus & viatoribus: scripsum est enim, Panem angelorum manducauit homo. commune quoque est nouis & veteris Testamēti iustis: scriptum est enim, quod non aliud nomen darum est sub cælo, in quo oportet homines saluos fieri & deorum commune est iustificatis infantibus & adultis per baptismum enim Christi membra. vina etiam infantes fiant.

¶ Probatur autē hic modus comedendi Christum spiritualiter, q̄ non fit conscius nec nouiter adiuentus: tum ex eo quòd omnes fatemur Christum esse panem angelorum & hominum: tum ex eo quòd huiusmodi manducatio millies habetur in Scriptura: & nulla est ratio, quare nō possit terminari ad Christum, sicut ter minatur ad alia & superius inducta. & quæ possent induci, vt est illud Prouer. 9. In persona Sapientiæ. Venite, comedite panem meum, & bibite vinum quod misi vobis, &c. Nec propterea arguendi sunt doctores insufficientiæ, qui duos tantum modos mandacandi distinxerunt, quoniam de modis mādacandi Christum sub sacramento tractabant, tales autem modi non sunt nisi duo, nos autem ex ipsa factis doctoribus appositionis hunc alium modum spiritualiter manducandi non sacramentum sed Christum, vt hinc clariorem rederemus sensum Euangelij & sanctorum Doctorum.

¶ His ita præmissis dicimus, q̄ sæpè dicta Domini verba, nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem nō habebitis vitā in vobis, intelligēda sunt de manducatione spirituali Christi, abstrahendo tā à mādducatione sacramentali, quā à mānducatione spirituali sacramēti in re, vel in voto, probaturq; triplicitèr, primò ex textu Euangelico secundò ex contextu eiusdē, tertiò autoritate sanctorum. Textus in primis ipse, dum dicit, Nisi manducaueritis, nō habebitis vitā in vobis, manifestè mōstrat, q̄ de illa manducatione & bibitione loquitur, sine qua non potest esse vita spiritualis in nobis: sed sola manducatio spiritualis Christi est illa, sine qua no n potest esse: vita in nobis: ergo de ipsa sola loquitur textus Euāgelicus. Maior est nota per se. Minor autē propter distinctionē exclusiuam habet duas partes alteta affirmatiā, scilicet, Manducatio spiritualis Christi est illa, sine qua nō possumus habere vitam. & hæc etiā est per se nota intelligēti bus terminos: quoniam manducare spiritualiter Christū, est esse Christi membrum vium: constat enim, quòd nisi simus Christi mēbra viua non possumus habere vitam spiritus in nobis. Altera negatiuam, scilicet nulla alia manducatio est, sine qua non est vita in nobis. Et hoc probatur ex eo q̄ tam sine mandducatione sacramentali, quām sine manducatione spirituali sacramenti huius in re vel in voto, potest esse, & de facto est vita in nobis: vt testatur vita infantium baptizatorum, quibus fimiter credimus baptisma solùm absque aliquo alio sacramento suffice re ad vitam æternam. Et hinc apparet, quòd idem sit dicere, hæc Domini verba intelligi de manducatione sacramentali vel spirituali ipsius sacramenti: & dicere quod baptismus non sufficit ad vitam spiritualem in nobis habendam.

¶ Nec mihi aliquis occurrat, dicendo q̄ baptismus habet annexum votum sacramenti. Si etim hoc ex annexo voto haberetmus ipsi baptismo, sed illi alteri sacramento, infantium baptizatorum salus attribueretur & attribuenda esset quòd ex baptismo non habeant vitam æternam: quod constat hæc sina esse damnatam. Tum quia sacramentum Eucharistiæ datur vt alimentum animæ propterea datur sub specie panis & vini: alimentum autem sicut non datur nisi viuenti (non enim potest simi à mortuis) ita non datur nisi habenti aliquam operationem vitalem secundum vitam spiritualem: ergo ei non conuenit sumere alimentum spirituale.

¶ At si contra hanc rationem obijciatur, falsum assumere quia Ecclesia consentit infirmis adultis in extremo vitæ insensibiliter existentibus vel extā phrenesim patientibus. Eucharistiā tribuere sine omni operatione vitali interioris spiritus: facilè excludiuur obiectio, animaduertendo q̄ licet tales adulti in extremo cōstituti, nullā habeant, p̄ me vitalē spiritu operationē habuerunt tñ ea ante, pretendo implicitè vel explicitè hoc sacramentū, & propterea negatur amentibus à natiuitate, siue & Infantibus quidem vtique nec pro tunc nec antea actum aliquem spiritus habuerunt.

¶ Si verò obiecerit quis, iam falsum in adducta ratione subsumi eo quòd infantes habent vitales spiritus operationes, scilicet credere & absentuntiare Sacramē: etsi non spiritu proprio, spiritu tamen Ecclesiæ: vt patet quum baptizatur facile quoque hæc obiectio excluditur: quoniam si fic esset, accommodat. sset Ecclesia has operationes vitales pueris in fuscepetione Eucharistiæ: sicut accommodauit eis in fuscepetione baptismi, & quum huiusmodi accommodatio nullibi facta fit respectu Eucharistiæ, consequēs est ve non nisi propria voluntate fungatur. In prompta enim ratio est quare in baptismo habet locum huiusmodi accommodatio, non potest habere locum in Eucharistiā: quoniam baptismum enim generatus infans in filium Dei generatio autem non exigit cooperationem eius qui generatur: & propterea accommodatio Ecclesiæ non necessitatis, sed solennitatis caremonialis est in baptismo: per Eucharistiam autem nutritur sumens illam, nutritio autem exigit cooperationem vitalem eius, qui nutritur & propterea accommodatio caremoniaris non suppleret actus personales necessarios sumenti Eucharistiam. Vnde fit ratio solidissima quia hoc etiam verbis Domini repugnat, quum primò tradidit hoc sacramentum, dixit enim, accipite & manducate: edocens per hoc quòd ista tantum est cribuendum, qui possent aut potuerunt manducare corporaliter: ita quòd sicut non regeneratur baptismo nisi carnaliter natus: ita non sumitur hoc sacramentum nisi carnaliter manducatum: & propterea infans, qui nunquam potuit, nec potest manducare carnaliter panem ab ipso Domino, excluditur à manducatione sacramentali. Hæc de tertio.

¶ Quo ad quartū, an cōmunio sub vtraq; specie necessaria sit omnibus fidelibus adultis, ex argumentis in principio adductis apparet pars affirmatiua veratex vsu autem Ecclesiæ monstratur falsa. Et quoniā maxima vis fit in sæpe dictis verbis Domini Ioan. 6. Ideo subtilius discutienda sunt: & in primis notādum vltra duos manducandi modos, qui confueuerunt distīgui circa hoc sacramentum, inueniri alium modum manducandi non sacramentum, sed Christum sit a quòd contingit tres modi manducandi Christum, scilicet vel sacramentaliter, vel spiritualiter, sub sacramento tamen in re aut in voto, vel purè spiritualiter.

¶ Et vt clarius percipiatur quod dicimus, declarandum ex conuenientia & differentia, & deinde probandum ex Scriptura est quod dicimus, conueniunt siquidē hi duo modi manducandi Christum spiritualiter, in hoc quod vterque ponit manducantem esse Christi membrum viuum. Differunt autem primo in hoc, q̄ man ducare Christum, est ex suo genere manducatio purè spiritualis: manducare autē spiritualiter Christum in Eucharistiia, est manducatio alligata ad sacramentum re vel voto. Et hoc quidem testatus est Autor in secundo huius quæstionis articulo, quem dixit, Aliter modo contingit spiritualiter manducare Christum, prout est sub speciebus huius sacramēti, inquātū scilicet aliquis credit in Christū cū desiderio sumendi hoc sacramentum. Vbi manifestè apparet, spiritualem mādarationem. Eucharistiæ claudere in se ordinem ad sacramentum. Manducatio autem Christi absolutè quòd sit ex suo genere purè spiritualis, ex eo patet quòd huiusmodi man ducatio terminari potest & ad deit atem secundum se, iuxta illud Luc. 22. Ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus regnum, vt edatis & bibatis super mensam meam in regno meo (ibi enim nulla erit ratio sacramenti, sed purè spiritualiter edens & bibens Deum sicuti est: sicut ipsa Christi anima Deo fruitur) & ad spiritualia dona gratiæ iuxta illud Ioan. 4. Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum, &c. Et hinc differunt secundò in hoc quòd manducare spiritualiter Christum sub sacramento, proprium est viatoribus in nouo Testamento adultis: manducare autem purè spiritualiter Christum commune est eom prehensoribus & viatoribus: scripsum est enim, Panem angelorum manducauit homo. commune quoque est nouis & veteris Testamēti iustis: scriptum est enim, quod non aliud nomen darum est sub cælo, in quo oportet homines saluos fieri & deorum commune est iustificatis infantibus & adultis per baptismum enim Christi membra. vina etiam infantes fiant.

¶ Probatur autē hic modus comedendi Christum spiritualiter, q̄ non fit conscius nec nouiter adiuentus: tum ex eo quòd omnes fatemur Christum esse panem angelorum & hominum: tum ex eo quòd huiusmodi manducatio millies habetur in Scriptura: & nulla est ratio, quare nō possit terminari ad Christum, sicut ter minatur ad alia & superius inducta. & quæ possent induci, vt est illud Prouer. 9. In persona Sapientiæ. Venite, comedite panem meum, & bibite vinum quod misi vobis, &c. Nec propterea arguendi sunt doctores insufficientiæ, qui duos tantum modos mandacandi distinxerunt, quoniam de modis mādacandi Christum sub sacramento tractabant, tales autem modi non sunt nisi duo, nos autem ex ipsa factis doctoribus appositionis hunc alium modum spiritualiter manducandi non sacramentum sed Christum, vt hinc clariorem rederemus sensum Euangelij & sanctorum Doctorum.

¶ His ita præmissis dicimus, q̄ sæpè dicta Domini verba, nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem nō habebitis vitā in vobis, intelligēda sunt de manducatione spirituali Christi, abstrahendo tā à mādducatione sacramentali, quā à mānducatione spirituali sacramēti in re, vel in voto, probaturq; triplicitèr, primò ex textu Euangelico secundò ex contextu eiusdē, tertiò autoritate sanctorum. Textus in primis ipse, dum dicit, Nisi manducaueritis, nō habebitis vitā in vobis, manifestè mōstrat, q̄ de illa manducatione & bibitione loquitur, sine qua non potest esse vita spiritualis in nobis: sed sola manducatio spiritualis Christi est illa, sine qua no n potest esse: vita in nobis: ergo de ipsa sola loquitur textus Euāgelicus. Maior est nota per se. Minor autē propter distinctionē exclusiuam habet duas partes alteta affirmatiā, scilicet, Manducatio spiritualis Christi est illa, sine qua nō possumus habere vitam. & hæc etiā est per se nota intelligēti bus terminos: quoniam manducare spiritualiter Christū, est esse Christi membrum vium: constat enim, quòd nisi simus Christi mēbra viua non possumus habere vitam spiritus in nobis. Altera negatiuam, scilicet nulla alia manducatio est, sine qua non est vita in nobis. Et hoc probatur ex eo q̄ tam sine mandducatione sacramentali, quām sine manducatione spirituali sacramenti huius in re vel in voto, potest esse, & de facto est vita in nobis: vt testatur vita infantium baptizatorum, quibus fimiter credimus baptisma solùm absque aliquo alio sacramento suffice re ad vitam æternam. Et hinc apparet, quòd idem sit dicere, hæc Domini verba intelligi de manducatione sacramentali vel spirituali ipsius sacramenti: & dicere quod baptismus non sufficit ad vitam spiritualem in nobis habendam.

¶ Nec mihi aliquis occurrat, dicendo q̄ baptismus habet annexum votum sacramenti. Si etim hoc ex annexo voto haberetmus ipsi baptismo, sed illi alteri sacramento, infantium baptizatorum salus attribueretur & attribuenda esset quòd ex baptismo non habeant vitam æternam: quod constat hæc sina esse damnatam. Tum quia sacramentum Eucharistiæ datur vt alimentum animæ propterea datur sub specie panis & vini: alimentum autem sicut non datur nisi viuenti (non enim potest simi à mortuis) ita non datur nisi habenti aliquam operationem vitalem secundum vitam spiritualem: ergo ei non conuenit sumere alimentum spirituale.

¶ At si contra hanc rationem obijciatur, falsum assumere quia Ecclesia consentit infirmis adultis in extremo vitæ insensibiliter existentibus vel extā phrenesim patientibus. Eucharistiā tribuere sine omni operatione vitali interioris spiritus: facilè excludiuur obiectio, animaduertendo q̄ licet tales adulti in extremo cōstituti, nullā habeant, p̄ me vitalē spiritu operationē habuerunt tñ ea ante, pretendo implicitè vel explicitè hoc sacramentū, & propterea negatur amentibus à natiuitate, siue & Infantibus quidem vtique nec pro tunc nec antea actum aliquem spiritus habuerunt.

¶ Si verò obiecerit quis, iam falsum in adducta ratione subsumi eo quòd infantes habent vitales spiritus operationes, scilicet credere & absentuntiare Sacramē: etsi non spiritu proprio, spiritu tamen Ecclesiæ: vt patet quum baptizatur facile quoque hæc obiectio excluditur: quoniam si fic esset, accommodat. sset Ecclesia has operationes vitales pueris in fuscepetione Eucharistiæ: sicut accommodauit eis in fuscepetione baptismi, & quum huiusmodi accommodatio nullibi facta fit respectu Eucharistiæ, consequēs est ve non nisi propria voluntate fungatur. In prompta enim ratio est quare in baptismo habet locum huiusmodi accommodatio, non potest habere locum in Eucharistiā: quoniam baptismum enim generatus infans in filium Dei generatio autem non exigit cooperationem eius qui generatur: & propterea accommodatio Ecclesiæ non necessitatis, sed solennitatis caremonialis est in baptismo: per Eucharistiam autem nutritur sumens illam, nutritio autem exigit cooperationem vitalem eius, qui nutritur & propterea accommodatio caremoniaris non suppleret actus personales necessarios sumenti Eucharistiam. Vnde fit ratio solidissima quia hoc etiam verbis Domini repugnat, quum primò tradidit hoc sacramentum, dixit enim, accipite & manducate: edocens per hoc quòd ista tantum est cribuendum, qui possent aut potuerunt manducare corporaliter: ita quòd sicut non regeneratur baptismo nisi carnaliter natus: ita non sumitur hoc sacramentum nisi carnaliter manducatum: & propterea infans, qui nunquam potuit, nec potest manducare carnaliter panem ab ipso Domino, excluditur à manducatione sacramentali. Hæc de tertio.

¶ Quo

Universidad de Deusto
Biblioteca

tuale & partim intelligibili & partim sensibilitum mendacatio spiritu. lis Christi est purè intelligibilis, seu spiritualis: manducatio autem spiritualis Eucharistiæ in re vel in voto est partim spiritualis & intelligibilis (quia constitit interioribus actibus fidei & charitatis) & partim sensibilis. quia tendit ad sacramentum sensibile. Et prouidubito rationi ordo posset, vt existentibus duabus expositionibus, quarum vna sit indubitè vera & plana & absque quæstionibus, alia verò dubia & multas ingerens difficultates, illi quæ indubitè est vera & planè consonat absque glossis literæ, acceprenda sit pro sensu literali, & tanto magis in proposito, quamò indubitata expositio valuerit fallissimè, v. g. natus, saluus Christi legem & totius Ecclesiæ Catholicæ virum: altera verò particularibus tantum consonat scholasticorum opinionibus. Deinde probatur idem sensus auctoritate Augustini. ad Bonifa. exponentis hunc Domini locum adimplerii a infantibus baptizatis, dicendo, Tunc vnusquisque fidelis corporis & sanguinis Domini participes fit, quando in baptismo membrum Christi effi itur. Vbi videre potes virumque, scilicet quòd de manducare & bibere spiritualiter corpus & sanguinem Christi intelligitur lex Dominica: & q. lex illa extendit se ad omnes, sicut & illa. Nisi quis renatus iuxta ex aqua & spiritu, &c. Et eundem sensum explicat idem Aug. super Ioan. dicens, Hunc cibum & potum societatem vult intelligi corporis & membrorum suorum, quod est Ecclesia, &c.

¶ Ex quibus omnibus conuincitur cum dicendi in solutione argumentorum, manifestum relinquitur, quòd communio sub vtraque specie non est necessaria adultis omnibus quia nullum ad hoc habetur præceptum, nullâ jure ad hoc ratio cogat: & innumeræ Christi Ecclesiæ cum Ecclesiarum omnium magistro Romana Ecclesia oppositum doceant ac faciant. Hæc de quarto.

¶ Quo ad quintum, an communio sub vtraque specie sit necessaria omnibus sacerdotibus, quia hoc coincidit cum quæstione illa, an quilibet sacerdos teneatur quandoque celebrare: & hoc ex proposito tractabitur inferius in arti. vi. q. 3. ideo nunc pertranseundum est, ne idem sæpius reperatur. Hæc de quinto.

¶ Quo ad sextum, an communio sub vtraque specie sit necessaria omnibus consecrantibus, clarè patet quæstionis solutio ex decreto Gelasij Papæ de consecr. dist. 2. cap. comperimus. Vbi ea ande sacrilegium esse dicitur, celebrantem sumere sub altera tantum specie: & in capite eodem damnantur celebrantes, & in nulla specie sumentes. Et quoniam hoc in dubium non venitur, ideo hæc de sexto sufficiant.

¶ AD PRIMVM ergo in oppositum ex dictis patere potest responsio, consistens in hoc quòd præceptum Domini intelligitur de cibo & potu spirituali cœnis & sanguinis Domini. Et licet manducare spiritualiter sacramentum corporis & sanguinis Christi, alaudat in se vtrumque manducandi & bibendi sacramentaliter non est tamen verum quod manducare & bibere spiritualiter carnem & sanguinem Christi, alaudat in se vtrumque manducandi & bibendi sacramentaliter: sed claudit in se beneficium quod significaatur & conferur corporis & sanguinis sacramento, scilicet esse Christi & Ecclesiæ membrum vivum.

¶ Ad secundum de Christi mandato, Hoc facite in meam commemorationem. Respondetur ad hoc (vt omnis cauillatio tollatur) quadrupliciter. Primò, quòd illa verba Domini habent triplicem virtutem enim institutionis celebrationis Eucharistiæ in Ecclesia, vt patet. Sunt & collatiua potestatis sacerdotalis ad cõsecrandam Eucharistiam: communiter enim fatemur per hæc verba Apostolos esse ordinatos in sacerdotes. Sunt & præceptiua non ipsius operis, sed ordinis ad suam commemorationem: quod est præsiper e ordinem operis in sui memoria: vt Ecclesia attestatur, vtens his Domini verbis in Missa sub hac forma, Hæc quotiescunque feceritis in mei memoriam facietis. Vbi manifestè explicatur præcipi non opus ipsum, sed ordinationem operis in sui memoriam. Et si arguat quis ex vi institutoria, scilicet quòd ex hoc ipso, quòd Dominus instituit hoc sacramentum sub vtraque specie, obligamur ad secundam eius institutionem, facilè patet nullitas argumenti: cum quia sufficit quòd ipse fuerit ab aliquibus de Ecclesia, hoc est sacerdotibus celebrantibus, ad quos solos in Apostolis sermo Dominicus tunc dirigebatur: vt ex hoc patet, quod soli sacerdotes possint hoc facere, quòd Christus fecit, scilicet consecrare sacramentum corporis & sanguinis Domini. Tum quia ad obligandos singulas de Ecclesia sub præcepto, plus requiritur quam institutio sacramenti, vt patet de sacramento confirmationis, & extremæ vnctionis, quorum neutrum est de necessitate salutis: qu imuis eorum contemptus esset damnabilis. Et si ex his verbis Domini non haberur præceptum sumendi sub vtraque specie sed quòd sumentes sumant in sui memoriam: hoc est si sumitous, in ipsius memoriam sumamus: cura Ecclesiæ expositionem. Hæc quotiescunque feceritis, in mei memoriam facietis.

¶ Secundò dicitur quòd posito quòd præcipiatur per hæc Domini verba ipsum opus, non propterea argumentum vrget, quoniam ly hoc, non demonstrat virumque opus, quod Christus fecit scilicet, scilicet consecrare & tradere sumendum. Et ratio assignata si ly hoc, demonstrare t virumque opus, vt præceptum à Domino, sequeretur quòd quilibet celebrans teneretur sub præcepto Domini ad tradendum hoc sacramentum aliis, quod omnium Ecclesiæ sium pias aures offendit: quum constet multos sanctos sacerdotes carentes aura animarum & in monasteriis & extra sæpè celebrasse, & nunquam tradidisse & quotidie sic fiat ab innumeris sacerdotibus irreprehensibiliter. Et secundum hoc non habetur hinc præceptum traditionis sub vtraque specie sed tantum per hoc, non habetur hinc præceptum suscipiendi ab aliis sub vtraque specie, nam non celebrans & sumptio tradicionem præsupponi longum nullus talium sumat nisi sibi tra ditam Eucharistiam.

¶ Tertiò dicitur quòd dato, quòd ly hoc, demonstraret omne opus, scilicet consecrare, sumere & tradere sub vtraque specie: & q. intelligatur præcipi omne huiusmodi opus, adhuc argumentum non cogit quoniam quum præceptum hoc sit affirmativum, & præcepta affirmativa obligent semper, sed non pro semper sed pro tempore necessitatis consequens est vt ex hoc Domini præcepto sacerdotes nõ teneantur tradere sub vtraq; specie, nisi necessitas communicandi sub vtraque specie adimeretur: per hoc si huiusmodi necessitas allcubi nunquã interuenit: nunquam sacerdos reus violati præcepti est. Exempl um, præceptum de honorandis parentibus factum, quia est affirmativum, intelligitur tempore necessitatis, & propterea si nunquam contingit parentes meos necessitatem habere subuentionis meæ, nunquam ego reus præcepti sum. Et quia in innumeris Christi Ecclesiæ Romana, Ecclesiis in instantibus nunquam contingit alicui non celebranti necessitas communicandi sub vtraque specie (quoniam docente Spiritu sancto contenti sunt communione sub specie panis) ideo nullus sacerdos in huiusmodi Ecclesiis reus est violati præcepti Domini.

¶ Quartò dicitur ex ipso ordine textus Euangelici, quòd hoc Domini præceptum nullibi inuenitur à Domino traditum nisi respectu sacramenti sub specie panis sumpti: quòd ly hoc, nihil demonstrat de pertinentibus ad calicem, & propterea ex ipso præcepto argumentum sumptum fi efficax ad gladius est Goliath quoniam hinc sequitur, quòd sola panis sancti communio præcepta est tradenda. Et probatur quòd dictum, primò ex auctoritate Euangelij. Solus enim inter Euangelistas Lucas vsebat hæc positis in cap. 22. vbi expresse refert Dominum ante consecrationem calicis, post tamen consecrationem panis, dixisse, Hoc facite in meam commemorationem. Secundò auctoritate Pauli Apost. 1. ad Corinth. 11. vbi refert Dominum dixisse, Accipite & comedite hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commemorationem, post consecrationem autem calicis Luoas de hoc nihil refert: Paulus autem Apostolus refert Christum dixisse, Hoc facite quotiescunque bibetis, in meam commemorationem. Vbi ex ipsa diuersitate verborum à Paulo narratorum, manifestè apparet quòd de sacramento sub specie panis Dominus dixit absolutè, hoc facite in meam commemorationem: de eodem autem sacramento sub specie vini non dixit absolutè, Hoc facite: sed dixit, quòd hoc facerent, quotiescunque biberent in suam cõmemorationem. Vbi meridiana luce oliarius patet, quòd non præcipitur bibere, sed quòd quotiescunque bibimus, in suam commemorationem hoc faciamus. Et hinc sequitur quòd si ex hoc præcepto Domini, Hoc facite in meam commemorationem, efficax argumentum ad communionem populi sumitur optimè sequitur absque vlla controuersia, quòd non est præcepta communio populi nisi sub specie panis. Et confirmatur iste sensus ex eo quòd in numero singulari dicitur, Hoc facite, & non dixit, hæc facite: sicut per oppositum Ecclesia volens vtranque significare speciem sacramenti, explicat in numero plurali, dicens, Hæc quotiescunque feceritis, in mei memoriam facietis.

¶ Ad tertium argumentum dicitur, concedendo quòd tam perfectio sacramenti in conficratione, quàm perfectio eiusdem in vsu, est sub præcepto & hoc propter allatam, objiciendo, rationem, scilicet quòd sacramentum hoc saepe natura est propter vsum, & perfectio sacramenti est propter perfectionem vsus. Vnde & gran de sacrilegium esse dixit Gelasius, dividere mysterium hoc, quo ad vsum sed non propterea argumentum hinc sumptum vrget ad vsum veriusque speciei in communione populi. Et ratio est, quia perfectio sacramenti secundum vsum non dependet nisi à per se concurrente ad sacramentum illud: quemadmodum extraneum rerum perfectiones, non attendunt secundum ea, quæ sunt per accidens: sed in ordine ad ea, quæ concurrunt per se alioquin nunquam res aliqua suam perfectionem sortiretur, solus autem sacerdos conuertit per se ad perfectionem huius sacramenti tam consecrando, quàm vtendo: & propterea suus scilicet sacerdos, consecrando panem, & non vinum: ita sacrilegij reus esset, sumendo panem dos, consecrando panem, & non vinum: ita sacrilegij reus esset, sumendo panem sanctum, & non sumendo calicem. Et quidem quòd sacerdos concurrat per se ad consecrationem & vsum huius sacramenti, clarè patet: quòd autem solus concurrat per se, patet tum ex eo quòd solus sufficit ad perfectionem sacramenti tam consecrando quàm vtendo. Tum ex eo quòd populi communio post consummatum sacrificium atque sacramentum, tam quo ad consecrationem quàm quo ad oblationem & vsum superuenire, sacerdos enim per seipsum perficit hæc omnia: quod autem superuenire alicui post illius perfectionem, non est de conuerentibus per se ad illius perfectionem. Tum ex eo quòd accidere aliter conuingitur perfecto sacramentali. oportet diuersa quoque habere significata. Et propterea quia materialia diuersa sunt diuersa signa sacramentalia: consequens est vt diuersa quoque habeant significata: si enim idem significarent, alterum superfluum esset in significando. Et confirmatur rursus ex proprietate attributorum signatorum, nam aliter sacramentali attribuitur, quòd significat expresse mortem Christi redemptionémque per illius sanguinem peractam, vitam animæ, lætitiam corporis, &c.

¶ Quarto arguitur ducendo ad inconueniens: Sacerdos celebrans, sumpto sacramento sub specie panis, quæritur an possit sumendo sub specie vini aliquid vilius, spiritualis aequirat, aut nihil. Si dicatur, quòd acquirit aliquid spirituale vtilitatis spiritualis aequirat, aut nihil. Si dicatur, quòd acquirit aliquid spirituale vtilitatis intus in anima, habetur intentum, scilicet quòd vilius: est sumere sub vtraque specie quàm sub altera tantum. Et rursus, quum par sit ratio, proportionaliter tamen de sacerdote & laico digne sumente, vilius erit laico digne sumenti sumere sub vtraque specie, quàm sub altera tantum.

¶ Si

¶ si dicatur quòd à nihil spiritualis fructus acquirit ex calice, sequitur quòd potus ille sacramentalis non conferet sacerdoti quod significat: & quum infructuositas ista non promanet ex parte sacramenti (quoniam calix ille est calix vitæ non secundum contentum, sed collatium) nec promanat ex parte sacerdotis (quoniam sumptionis ipsius finis dignè celebrare:) sequitur est quòd non nisi temere & voluntarie negetur fructus sumptionis sub secunda specie.

¶ IN OPPOSITVM est Autor in littera huius tra. ar. in calce dicẽs, potest autem à populo corpus sine sanguine sumi nec exinde sequitur aliquod detrimentum quia sacerdos in persona omnium sanguinem offert & sumit, & sub vtraque specie totus Christus consumitur. Vbi ol are vides dictum. Nec exinde sequitur aliquod detrimentum: quod falsum esset si damnum spiritualis fructus populus incurreret, sumendo corpus, & non sumendo calicem.

¶ Ad secundum veritatis quæstionis huius, tria agenda sunt, primò declarandæ sunt duæ radices difficultatis, secundò proiequemur primam radicem, & tertiò prosequemur secundam.

Quo ad primum sciẽdum est, quòd quia sacramenta nouæ legis cõferunt quod significant, ideo in dubiũ conducentium locum generaliter attenus enim conferunt, locantur in genere causæ instrumentalis aut quasi instrumentalis: quatenus verò significant locantur in genere signi sensibilis. Et propterea de sacramentis duplicitter loqui conuenit. Vel vt habent rationem causæ, vel vt habent rationem signi. Quum enim de virtute sacramentorum est termo, ad causalitatem sacramẽti spectatur: virtus enim causalitatem sonat. Et similiter quum de sacramentali medicina loquimur, ad causalitatem quo que spectatur: illius enim causas enim medicina locatur. Et breuiter quum de effectu aut effectu alicuius sacramenti agitur, ad causalitatem spectatur. Qu audo autem de significato aut significatione sacramenti fit sermo, clarè inquit quòd sacramentum in quantum signum tractatur.

¶ Duabus igitur in sacramento inuentis conditionibus (scilicet quòd est causa, & quòd est signum, quòd confert & quod significat) difficultas in proposita quæstione ex vtraque oritur. Nam ex eo quòd Dominicus calix non minorem habet virtutem, quàm sacra hostia, nec minus unus est conferre quàm sacra hostia offert, rationi conuincitur esse, vt quemadmodum sacræ hostiæ eius proprium habet fructum spiritus in anima edelis, ita sacri calicis potus proprium habeat fructum spiritus in anima bibentis: ex hoc duplex fructus veliorem monstrat sumptio nem sacramenti sub vtraque specie, quàm sub altera tantum. Similiter qui non minus Dominicus calix eum eius potu sacramentali significat interiorem fructum spiritum, quàm sacra hostia eum eius significat interiorem fructum: deinde sequi tur, vt sicut donum spiritus significatum esu sacræ hostiæ absque dubio acquiritur, ita donum Spiritus significatum potu sacramenti calicis absq; dubio habeatur à digne bibente, & sic ex multiplicato dono iuxta duc fructus significatos, conclauitur communicare sub vtraque specie, quàm sub altera tantum.

¶ Oritur ergo tota huius quæstionis difficultas ex diuersitate sacramentalis causæ vel sacramentalis signi ad virtutem. Et propterea diligenter discutienda est primò virtus ut que causalitas huius sacramenti, & deinde significatio, His enim patefactis, facile erit eodem soluere quæstionis. Hæc primo.

¶ Quo ad secundum, vt clarè appareat veritas, vt cognoscatur in quid Eucharistiæ sacramento est causa, & quomodo causat, declaranda per ordinem sunt tria. Primum est quòd causans non est virtus aliqua in sacramento aut diuina assistentia, sed est res contenta in Eucharistia. Secundum est, quod huiusmodi res contenta causans non est nisi nus res consomitamer contenta quàm res cõtenta ex vi cõsecrationis Tertium est, quòd res contẽta in hoc sacramento causat absque aliquo sensibili instrumento. Primum horum (scilicet quòd res causans seu conferens spiritualem fructum in sumptione Eucharistiæ est res contenta in Eucharistia) b omnibus est confessum: qui confitentur Christum realiter contineri sub hoc sacramento: ipse enim Christus perfectus Deus, & perfectus homo est largitor omnis fructus gratiæ: & est res contenta sub hoc sacramento. Et hinc absque controuersia habetur, quòd non oportet recurrere in vsu huius sacramenti ad virtutem aliquam in sacramento ponitam per modum intentionis aut ad diuinam assistentiam, sicut in aliorum sacramentorum vsu in huius sacramenti consecratione recurritur. Singulare est enim in hoc sacramento, fu quo solo vsus à consecratione separatur: quod ipsum fontem gratiæ præcellentialiter habeat, vt rem in sacramento contentã, & ex hac singulari excellentia prouenit, vt sicut per seipsum in seipso fons gratiæ sub sacramento continetur: ita per seipsum conferat sacramentum fructum.

Secundum autem (scilicet quòd non minus ad conferendum fructum huius sacramenti concurrit res contenta consomitanter, quàm res contenta ex vi sacramenti seu consecrationis) declaratur recolendo quòd duplicitter res aliqua continetur sub hoc sacramento: vel ex vi sacramenti seu consecrationis, & sic sub hostia consecrata continetur corpus Christi tantummodo (quòd nec sanguis nec anima nec deitas separatim existit sub hostia, & similiter in calice ex vi sacramenti solus sanguis continetur, hoc quòd nec Christi corpus, nec anima, nec deitas, sic continentur sub specie vini, vel) concomitanter: & sic sub hostia cõtinetur tam sanguis Christi quàm eius anima & deitas: & similiter sub specie vini cõtinentur cõsomitenter Christi corpus, anima & deitas. Et his enim constat, quòd nec sub specie panis, nec sub specie vini sonciuetur Christi anima, & similiter deitas, nisi concomitanter. Quo stante declaratur propositum sic: Spiritualis fructus Eucharistiæ nõ minus causatur à Christi anima & ab eius deitate, quàm à Christi corpore seu sanguine: sed tam deitas quàm anima Christi est res consomitanter existens sub sacramentoergo nõ minus causat fructum spiritualem Eucharistiæ concomitanter contenta, quàm res ex vi sacramenti contenta. Processus totus est clarus cum minore iam declarata. Prima autem propositio per se euidens est. Cum quia deitas præsens personaliter sibi quæ maxime confert fructum hunc spiritualem. Tum quia Christus in hoc sacramento præsens confert voluntarie dona sui spiritus voluntaria autem collatio principaliter & maxime pendet à voluntate, quæ est in anima. Tum quia plus est spiritualiter & maxime pendet à voluntate, quæ est in anima. Tum quia plus est quòd quod dicitur tam sanguis quàm corpus Christi vim cibandi atque potandi habeat ex cõiunctione ad deitatem: nisi enim esset corpus Verbi & sanguis Verbi, quod in principio erat Deus, non conferret vitam æternam.

¶ Tertium autem (scilicet quòd Christus in hoc sacramento contentus, confert per seipsum, & non per aliquod sensibile instrumentum, fructum fructum) declaratur ex eo quòd in sacramentis, & non per aliquod sensibile instrumentum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

sacramenti fructus. Nec obstat, quòd dicatur, Eucharistiam sub vtraque specie integrè repræsentare internam refectionem: quoniam holocaustum integritas tota tabalitas repræsentandi non simpliciter & absolutè, sed respectiuè ad singulas species intelligitur tanquam si diceretur, quòd totum Eucharistiæ sacramentum repræsentat internam refectionem non partialiter, vt species panis, nec partialiter vt species vini, sed complicitèr vtrumque. Cum quo stat quòd vtrumque simul impersectè illata repræsentet, sed non ita imperfectè sicut alterum tantùm, singulæ enim species & ambæ si sint repræsentant non partem, sed totam in ternam refectionem spiritualem: & repræsentatur totaliter ab aliqua earum, nec ab ambabus simul, nec ab innumeris aliis. Patet ergo diuersitatem sacramentalium signorum & modorum significandi in hoc Eucharistiæ sacramento nullam inferre diuersitatem in fructu spirituali significato.

¶ Nec ex adiecto conferendi actu, diuersificari significatum sacramenti fructum potest: nam si diuersitas signi & modi significandi non redundat in signatum (quòd per se respicit signum) nullo omnino huiusmodi diuersitas redundabit in collatum, quod per accidens seu per quandam annexionem respicit. Et eo firmatur quia sicut communiter fatemur sacramentis nouæ legis conferri quod significatur, ita communiter abhorremus, quòd modus conferendi commensuretur modo significandi.

¶ Ex quibus omnibus colligo, quòd quatuor inuentis in Eucharistiæ sacramento integro (scilicet re contenta, qui Christus est modo continendi, scilicet ex vi sacramenti, & consonantiam rei figuræ significatione, cum modo significandi: & collatione) quum conster quòd maior vilitas spiritus spectet ad maiorem collationem à re contenta procedentem: & non ad modum continentiæ: nec ad diuersitatem signorum, significationum aut modorum significandi: & res contenta sub vtraque specie sit omnino vna & eadem: & non magis conferat spiritualem fructum sub vna quàm sub alia: aut sub vtraque quàm sub vna: vtpote nullo mediante istorum etro nulla ex mediante virtute vtens in huiusmodi collatione: consequens est vt nulla maior vilitas spiritualis fructus proueniat in sumente sacramentum sub altera tantùm specie. Et hoc intelligo exteris paribus: quòd vt exemplariter dicatur, si sint duo æqualiter dispositi ad communionem, & vnus communicet sub specie panis tantùm, alter verò sub vtraque specie: non plus prodest quo ad gratiam & spiritualem fructum sacramentum Eucharistiæ communicanti sub vtraque specie, quàm communicanti sub specie panis tantùm. Et ratio est dicta: quia non interuenit maior collatio, quamuis interueniat maior significatio. Hæc de tertio.

¶ AD ARGVMENTA in oppositum respondendo, dicitur ad primum, quòd sine dubio vilius est sumere totum fructum sacramenti, quàm partem fructus eiusdem: non tamen vilius est sumere totum sacramentum, quàm partem sacramenti, vbi tota vis sacramenti nō minus est in parte quàm in toto. sicut est in proposito: quoniam totus Christus continetur in toto sacramento & in qualibet eius parte, nec est differentia nisi in significando, non totum vel partem perfectum vel imperfectum: & in significando partialiter vel integrè, perfectè vel imperfectè. Vnde quum instruxit, quòd sacramenti pars aliud significaret, & aliud conferret: quia significaret partem & conferret totum, duplex defectus commistus. Primus est, qui dictus est, quòd pars sacramenti significaret partem fructus, significat enim totum fructum: sed partialiter. Secundus est, quòd dato quòd significaret partem, & conferret totum non propterea derogaretur regulæ sacramentalis quia dicitur, Sacramenta conferunt quod significant: quoniam verificaretur quòd conferret id quod significat, quamuis plus hoc conferret aliquid plus. Malum enim inter se dissimile non conferre aliud, & conferre illud & aliquid plus. vnde ex hoc, quòd pars sacramenti confert quæ quid confert totum & affirmatur quòd confert quod significat, & quòd confert plus quàm expliciè significatur.

¶ Ad secundum dicitur, quòd minor est falsa: non sunt enim instrumenta Christi contenta in Eucharistia species sacramentales aut vsus earum, vere & propriè loquendo. Quod ideo addo, quoniam si alicubi scriptum inueniatur quòd hæc sunt instrumenta, aut quasi instrumenta diuina pie exponendum est, vel de instrumento ad extrahendam deuotionem, & non ad conferendum sacramenti fructum, vel instrumenti nomine intelligendum est id, sine quo nomine cum enim huiusmodi exemplorum nominum veritas sit, quòd species & earum vsus sint instrumenta ad fructum sacramenti cuiquis tale sine ei in re vel in voto non cōferatur sacramenti fructus à re contenta sub sacramento, vbi scilicet, quòd huiusmodi species & vsus earum contendant cum aliis sacramentis non solùm in significando, sed etiam in conferendo: & propterea sicut aqua baptismi corpus tangit & cor ablui: sic hostia sacra corpus tangit & cor alit. Sed multum differunt in modo conferendi: quoniam in aliis sacramentis Christus mediante virtute sacramentis & non sunt actus instrumentales ad conferendum sacramenti fructum: sed vt dictum est, tenabent vt approximationes nutrimenti ad id quod nutrimentales autem sunt de quibus est sermo præsens.

¶ Ad aliam confirmationem dicitur, quòd non ideo simile reddimus iudicium de Eucharistia & baptismo & aliis sacramentis, dicē. lo quòd non proueniat ex dissecta sacramenti si infructuosè quandoque suscipiantur: quasi eodem modo Christus operetur in hoc sacramento & in aliis cum constat, quòd non eodem modo Christus est in hoc sacramento & in aliis quoniam hi: est per suppositum præsens, in aliis per suam virtutem vel assistentiam. Sed hoc ideo dicitur, quia quantum ad collationem spiritualis gratiæ: idem est indifferenter omnibus enim conferunt spiritualem dominū, si signe suscipiantur.

¶ Ad tertium dicitur, quòd exteris paribus, non est vilius spiritualiter comedere & bibere sacramentum, quàm comedere tantùm: quia comedere & bibere spiritualiter Christum, sunt vnum & idem inter se, non differunt à comedere & bibere spiritualiter. Inde vilitium non sola relatione ad sacramentum. Constat enim quòd vilitas gradatur secundum inferiorem spiritus fructum: & non secundum relationem ad sacramentum: quantum relatio huiusmodi non facit melius, sed solam in diuidendem ab sensibile signum, in quo Christus continetur apponit. Quod autem comedere & bibere sit vtsuliter, idem sit manifestat Dominus Ioan. 6. dum ter vnum & eundem fructum attribuit manducationi carnis sue, & potui sanguinis sui. Primò quum dicit, Quòd nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Secundò, quum dicit, Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem habet vitam æternam. Tertiò, quum dicit, Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo. Vbi patet, quòd semper vnius manducationi & potui apposita est fructus, primò vita in nobis, secundò vita æterna, tertiò mansio in Christo, & econtra.

¶ Ad instantiam autem, quòd manducare est actus intellectus, & bibere actus affectus, respondetur quòd hæc sunt vera secundum quandam propriationem, & non secundum proprietatem. Et hoc tam in via quàm in patria, nam in via tam manducare, quàm bibere spiritualiter, spectant ad orderem in Christum: quia actus quum sit fidei formatæ, & intellectus & affectus est, in patria autem fruitio beata, vtrique pie quoque partis perfectio est. In cuius signum quum dictum esset, quòd cibaret illum pane vitæ & intellectus, subiectum est: & aqua sapientiæ potauit illum vt mōstraretur sapientia ad intellectum pertinere, & cibus & potus. Et similiter non solùm dictum est, Torrente voluptatis tuæ potabis eos, sed, inebriabuntur ab vberate domus tuæ: vbi tam vbertas domus, quàm voluptas ad potum relata est, vt monstraretur identitas cibi & potus.

¶ Ad confirmationem verò de diuersitate signorum dicitur, quòd non oportet diuersis signis sensibilibus respondere diuersa signata intelligibilia. Nec propter hoc, quòd multa signa vnius & idem signarum significāt, aliquod imperfectum: quia tandēque quum singula repræsentent illud intelligibile cum quia sapienter disposuit hoc huiusmodi: signa instituit ad nostram eruditionē, exercitationem, humiliationem, conformitatem, &c.

¶ Ad vltimam confirmationem de appropriatis respondetur distinguendo de significatione, vel collatione, & similiter de proprio vel appropriato. Et dicitur quòd respectu actus significandi explicitè (de tali enim significatiue modo loquor) aliquid est proprium vni speciei, & aliquid proprium alteri respectu autem actus nihil est alicui proprium: quoniam totum quod cōfertur à Christo sub vna specie, conferetur etiam ab eodem sub alia. Appropriatum tamen inuenire potest respectu vtriusque actus: nam redemptio per Christi mortem appropriatur calici in repræsentando, & vita animæ appropriatur eidem in conferendo: sicut vita corporis appropriatur in conferendo hostiæ: iuxta illud, Vt duplici substantiarum ciberet hominem. Et similiter latitia appropriatur calici in conferendo & firmitas hostiæ, iuxta illud, Dedit fragilibus corporis seruitia, dedit & tristibus sanguinis poculum. Sed huiusmodi appropriationes tam in significādo, quàm in conferendo, in nullo variant fructū sacramenti, quin totus & ita plene & perfectè conferatur sub vna specie, sicut sub vtraquespecie: in diuinis ex hoc quod patri appropriatur potentia, & Filio sapientia, & spiritui sancto bonitas: non minus singulæ quæque personæ est sapientia, potentia, bonitas.

¶ Et per hoc patet responsio ad quæcunque similia quæ possunt obiici de appropriatis fructibus eucharistiæ in eorum quibus omnibus fructum appropriatorum satis perspicitur ex facra hostia. Et ratio iam dicta est: quia hæc non sunt propria, sed appropriata.

¶ Ad quartum argumentum dicitur, declinando vtrumque extremum quæstionis proposite: arguendo, & media via incedendo, & distinguendo de dispositione sacerdotis in Dei gratia celebrantis. Dupliciter si quidem potest inuenire dispositus post sumptum sacramentum sub specie panis vel sine augmento spirituali dispositus augmento spirituali. Et si quidem inuenitur dispositus cum augmento spirituali (ita vt dignior sit susceptiuo sub secunda specie, quàm fuerit susceptiuo sub prima) recipit prouidubio simile: & eo casu, spiritualem fructum sacramenti, qui gratia maior est intensiuè aut extensiuè & sic dispositis nullus vnquam dubitauit vtilius esse communicare sub vtraque specie quàm sub altera tantùm. Si verò inuenitur dispositus sine augmento dispositionis, nihil spiritualis fructus ex sumptione calicis percipit: quoniam idem est vtrobique agens, & idem patiens æqualiter vtrobique dispositum, & perinde, quo ad interiorem fructum se habet acsi post sumptam hostiam vnam aliam sumeret vt contingit sumentibus reliquias sacramenti. Vnde infructuositas ista non est ex parte rei contentæ sub specie vini: sed est ex æquali dispositione communicantis: & euidenter numerali rei cōtentæ sub vtraque specie, eo ipso scilicet quòd immediatè conferentis fructum sacramenti, hæc enim simul concurrentia efficiunt, quòd non magis fructuosa est communio sub vtraque specie quàm sub prima tantùm. Et si his adiunxeris, quòd populus cōmuniter nō est tantæ perfectionis, vt ad hæc incrementa se præparet, videbis confestim, quòd non est vtilius populo communicare sub vtra specie, quàm communicare sub altera tantùm. In cuius signum non apparent meliores homines in partibus vbi communicant sub vtraque specie, hominibus alibi seu ibi communicantibus sub altera tantùm specie. Hæc de secunda quæstione.

QVÆSTIO III.

An expediat Ecclesiæ Christi quòd populum communicet sub vtraque specie.

QVÆRITVR tertiò, vtrum expediat Ecclesiæ Christi, quòd populus communicet sub vtraque specie. Videtur enim quòd sic. Primo, exemplo Christi, qui eo tam ludam communicauit sub vtraque specie, & immediatè ante dixerat, Exemplum enim meum dedi vobis, &c.

¶ Secundò, exemplo primitiuæ Ecclesiæ. Tunc enim populus communicabat sub vtraque specie, vt patet primæ ad Corinth. 11.

¶ Tertiò, exemplo diuinum profequutionis. Nam huiusmodi confuendo perfuaruit non solùm tempore martyrum (quos Cyprianus dominico poculo præconfortandos censuit) sed etiam tempore pacis Ecclesiæ: quum legamus fuisse non solùm patentas, sed etiam calices ministeri elongare enim ministerialem dilitantes, nisi quia non ad offerendum, sed ad ministrandum populo Christi sanguinem deseruiebant?

¶ Et si amplius perspectum fuerit, quòd in ordine Cisterciensi aliambi communio fieri igitur sub vtraque specie, apparebit quòd ex hoc institutionis ordinis Cisterciensis, perturbatur consentudo communicandi sub vtraque specie quoniam non est verisimile, si consuetudo ista cessaret, quòd monasterium multiplicaret & perfuaderet abolitam consuetudinem renouare.

¶ Et cōfirmatur quia tam actio, quàm doctrina pelsatorum Sanctorum præferre actioni & doctrinæ posteriorum: ac per hoc expediens videtur Ecclesiæ Christi sequi vestigia priorum patrum, & imitari eos quantum possumus.

¶ Præterea, Dutorum licitorum illud vr magis expediens est eligendum, quòd clarius & cautius & magis cōsentaneum ergo Declaratur minor, quòd sic quidem clarius, cautius & magis consentaneum est sed communioare sub vtraque specie est clarius, quia nullam habet obscuritatem dissimulatam, quas habet communio sub vna specie. Quòd verò sit cautius quia omissionis periculo se exponit cui se exponit communicans sub altera specie tantùm, omittendo cōmunionem alterius. Quòd sit autem magis consentaneum, quia cōsonat institutioni sacramenti & integritati rei ipsius, & integritati sensibilis refectionis.

¶ Præterea, Quòd congenie ex his, quæ sunt per se, est magis expediente eo quod congenie ex his quæ sunt per accidens: sed communio sub vtraque specie congenie ex his, quæ sunt per se: quia congenie ex ipsa perfectione sacramenti) communio autem sub specie panis tantùm congenie ex his, quæ sunt per accidens: quia oritur ex inopia quorundam communicantium: ergo magis expedit Ecclesiæ Christi, communicare populum sub vtraque specie, quàm sub specie panis tantùm.

¶ IN

VIN OPPOSITVM est consuetudo innumerarum Ecclesiarum.

¶ Ad euidentiam huius quæstionis sciendū est quòd visus Eucharistiæ medius est inter vientem & sacramentum, & propterea cōsonus vtrique debet esse. Sed quum vterque sit Eucharistiæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶2. Præterea, Nihil potest esse in seipso, nisi fortè ratione partium: put scilicet vna pars eius est in alia, vt habetur 4. Physicor. * Sed illud quod manducatur & bibitur, est in manducante & bibente. Cùm igitur totus Christus sit sub vtraque specie sacramenti, videtur impossibile fuisse, quòd ipse sumpserit hoc sacramentum. *Tex. 14

¶3. Præterea, Duplex est sumptio huius sacramenti, scilicet spiritualis & sacramentalis. Sed spiritualis non competebat Christo (quia nihil à sacramẽto accepit) & per cõsequẽs nec sacramẽtalis: quæ sine spirituali est imperfecta: vt suprà habitũ est*. ergo Christus nullo modo hoc sacramentum sumpsit.

*q. præced. art. 3.

¶SED CONTRA, est q̃ Hieron. dicit ad Lesbiam*, Dominus Iesus Christus ipse conuiua & conuiuium, ipse comedens & qui comeditur*. *q. 2. ad Lebidiã

¶RESPONDEO dicendum, quòd quidem dixerunt quòd Christus in cœna corpus & sanguinem suum discipulis suis tradidit, non tamen ipse sumpsit. Sed hoc non videtur conuenter dici: quia Christus ea, quæ ab aliis obseruanda instituit, ipse primitus obseruauit. Vnde & ipse prius baptizari voluit, quàm aliis baptismum imponeret: secundum illud Act. 1. Cœpit Iesus facere, & docere. Vnde & primò ipse corpus suũ & sanguinem sumpsit, & postea discipulis sumẽdum tradidit. Et hoc est quòd Ruth. 3. super illud, Cumque comedisset & bibisset, &c. dicit glos.* quòd Christus comedit & bibit in cœna, cùm corporis & sanguinis sui sacramentum discipulis tradidit. Vnde quia pueri communicauerunt carni & sanguini, & ipse participauit eisdem. * ordin.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in Euangeliis legitur quòd Christus accepit panem & calicem nõ est autem intelligendum quòd acceperit solùm in manibus, vt quidam dicunt: sed eo modo accepit, quo aliis accipiendum tradidit. Vnde cùm discipulis dixerit, accipite, & comedite: & iterum, Accipite, & bibite: intelligẽdum est quòd ipse accipiẽs comederit & biberit. Vnde & quidam metricè dixerunt.

Rex sedet in cœna, turba cinctus duodena.
Se tenet in manibus se cibat ipse cibus.

q. 76. ar. 5. ¶Ad secũdum dicendũ, quòd (sicut suprà dictum est) Christus secundum quòd est sub hoc sacramento, comparatur ad locum: non secundum proprias dimensiones, sed secundum dimensiones specierum sacramentalium: ita quod in quocunque loco vbi sunt illę species, est ipse Christus. Et quia species illæ potuerunt esse in manibus, & in ore Christi, ipse totus Christus potuit esse in suis manibus & in suo ore. Non autem hoc potuisset esse, secundum quòd comparatur ad locum per proprias dimensiones.

q. 79. ar. 1. ¶Ad tertium dicendum, quòd (sicut suprà dictũ est) effectus huius sacramenti est non solùm augmẽtum habitualis gratiæ, sed etiam quædam actualis delectatio spiritualis dulcedinis. Quamuis autem Christo gratia non fuerit augmentata ex susceptione huius sacramenti: habuit tamen quandam spiritualem delectationem in noua institutione huius sacramẽti. Vnde ipse dicebat Lucæ. 22. Desiderio desideraui hoc pascha mãducare vobiscũ, quod Eusebius exponit de nouo mysterio nouæ Testamenti, quod tradebat discipulis. Et ideo spiritualiter manducauit, & similiter sacramentaliter, inquantum corpus suum sub sacramento sumpsit: quòd sacramentum sui corporis intellexit & disposuit. Aliter tamen quàm cæteri sacramentaliter & spiritualiter sumant * qui augmentum gratiæ suscipiunt sub sacramentalibus signis, quibus indigent ad veritatis perceptionem. * Aliàs qui augmẽtum gratię suscipiunt & sacramẽtali-bꝰ signis indigẽt, &c. 4. d. 11. q. 3. art 2. q. 1. & 2. & Ioan. 6. lec. 3. co. 4. fin. & lec. 4. co. 3. fin.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm Christus dederit Iudæ corpus suum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Christus Iudæ non dederit corpus suum. Vt enim legitur Matth. 26. postquam dedit Dominus corpus suum & sanguinem discipulis, dixit eis, Nõ bibam amodo de hoc genimine vitis, vsque in diem illum, cùm illud bibam vobiscum nouum in regno patris mei. Ex quo videtur, quòd illi quibus corpus suũ & sanguinem dederat: cum eo essent iterum bibituri. Sed Iudas postea cum ipso non bibit. Ergo non accepit cum aliis discipulis corpus Christi, & sanguinem.

¶2. Præterea, Dominus impleuit quod præcepit: secundum illud Act. 1. Cœpit Iesus facere & docere. Sed ipse præcepit Matt. 7. Nolite sanctum dare canibus. Cùm ergo ipse cognosceret Iudam esse peccatorem, videtur quòd ei corpus suum & sanguinem non dederit.

¶3. Præterea, Christus specialiter legitur Iudæ panem intincto porrexisse, Ioann. 13. Si ergo corpus suum ei dedit, videtur quod sub buccella ei dederit, præcipuè cùm legatur ibidem, quòd post buccellam introiuit in eum Satanas. Vbi Augustinus* dicit, Hinc nos docemur, quàm sit cauendum malè accipere bonum: si enim corripitur qui nõ diiudicat, id est nõ discernit corpus Domini à cæteris cibis, quomodo non damnatur qui ad eius mensam fingẽs se amicum, accedit inimicus? Sed cùm buccella intincta non accepit corpus Christi: vt enim Aug.* dicit super illud Ioan. 13. Cùm intinxisset panem, dedit Iudæ Simonis filio Scariothis: non, vt putant quidam, negligenter legentes, tunc Iudas corpus Christi accepit. Ergo videtur quod Iudas corpus Christi nan acceperit. *lib. 4. de facto verb. dñi. c. 25. *Tract. 59. in Ioan. *hoc

¶SED CONTRA est quod Chrys. dicit*, Iudas participeps exiitens mysteriorum, conuersus non est. Vnde sit Icelus eius vtrinque immanius, tũ quia tali proposito imburus adiit mysteria: tum quia adiens melior factus non fuit, nec metu, nec beneficio, nec honore. *q. 81. art. 1. ad 3. & q. 84. art. 6. ad 3. *Hom. 83. ad populum Antiochen.

¶RESPONDEO dicendum, quòd Hilar. posuit super Matth.* quòd Christus Iudæ corpus suum & sanguinem non dedit. Et hoc euidem conueniens fuisset considerata malitia Iudæ. Sed quia Christus nobis debuit esse exemplum iustitiæ, nõ cõueniebat eius magisterio, vt Iudam occultum peccatorẽ sine accusatore & euidenti probatione ab aliorum communione repararet, ne per hoc daretur exemplum prælatis Ecclesiæ similia faciẽdi, & ipse Iudas exasperatus, inde sumeret occasionem peccandi. Et ideo dicẽdum est, quod Iudas cum aliis discipulis corpus Domini & sanguinẽ suscepit: vt dicit Dion. in lib. Eccles. Hier.* & Aug. super Ioan*. *Matth. 26. *Tract. 62.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ illa est ratio Hila.* ad ostendendũ quòd Iudas corpus Christi nõ sumpsit. Non tamẽ cogit: quia Christus loquitur discipulis, a quorũ collegio Iudas se separauit, non autem Christus eum exclusit. Et ideo Christus quantum est in se, etiam cum Iuda vinum in regno Dei bibit: sed hoc conuiuium ipse Iudas repudiauit. *ratio

¶Ad secundum dicẽdum, quòd Christo nota erat Iudæ iniquitas sicut Deo: nõ autem erat sibi nota per modum, quo hominibus innotescit. Et ideo Christus Iudam non repulit a communione, vt daret exemplum, tales peccatores occultos non esse ab aliis sacerdotibus expellendos.

¶Ad tertium dicendum, quòd sine dubio Iudas sub pane intincto corpus Christi non sumpsit, sed simplicem panem. Significatur autem fortasis (vt Augustinus ibidem dicit) per panis intinctionem fictio Iudæ: vt enim inficiãtur nonnulla tinguntur. Si autem bonum aliquid hic significat tinctio (scilicet dulcedinẽ bonitatis diuinæ: quia panis ex intinctione sapidior redditur) idem bonum ingratum non immeritò est secuta damnatio. Et propter hanc ingratitudinem id quod est bonum, factum est ei malum: sicut accidit circa sumẽtes corpus Christi indignè. Et sicut Augustinus ibidem dicit intelligendum est, quòd Dominus iam antea distribuerat omnibus discipulis suis sacramentum corporis & sanguinis sui: vbi & ipse Iudas erat, sicut Luc. narrat. Ac deinde ad hoc ventum est, vbi secundum narrationem Ioan. Dominus per buccellam tinctam atque porrectam suum exprimit proditorem.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm Christus sumpserit & discipulis dederit corpus suum impassibile.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Christus sumpserit, & discipulis dederit corpus suum impassibile. Quia super illud Matt. 17. Transfiguratus est ante eos: dicit quædam gl.* Illud corpus quod habuit per naturam, dedit discipulis in cœna nõ mortale & passibile. Et Leuit. 2. super illud, Si oblatio tua fuerit de sartagine, dicit gl. Crux super omnia fortis, carnem Christi, quæ ante passionẽ non videbatur esui apta, pòst aptam fecit. Sed Christus dedit corpus suum vt aptum ad manducandũ. Ergo dedit tale quale habuit post passionem, scilicet: impassibile & immortale. 4. d. 8. q. 1. ar. 3. q. 1. ar. 1. q. 2. ar. 1. q. 1. ar. 1. q. 4. ar. 1. q. 1. ar. 1. *ostia

¶2. Præterea

¶2. Præterea, Omne corpus passibile, per contactum manducationem patitur. Si ergo corpus Christi erat passibile, per contactum & comestionem discipulorum passum fuisset.

¶3. Præterea, Verba sacramentalia nõ sunt modò maioris virtutis, quàm proferuntur à sacerdote in persona Christi, quàm tunc quando fuerunt prolata ab ipso Christo. Sed nunc virtute verborum sacramentalium, in altari cõsecratur corpus Christi impassibile & immortale. Ergo multò magis tunc.

¶SED CONTRA, est quòd sicut Innoc. III. dicit* tale corpus tunc dedit discipulis, quale habuit. Habuit autem tunc corpus passibile & mortale. Ergo corpus passibile & mortale discipulis dedit. *lib. 4. de sacro myst. al. tract. c. 16.

¶RESPONDEO dicẽdum, quòd Hugo de sancto victore, posuit, quòd Christus ante passionẽ diuersis temporibus quatuor dotes corporis glorificati assumpserit, scilicet subtilitatem in natiuitate, quando exiuit de clauso vtero Virginis: agilitatem, quando ambulauit siccis pedibus super mare: claritatem in transfiguratione: impassibilitatem in cœna, quando corpus suum discipulis tradidit manducandum, & secundum hoc dedit discipulis suis corpus suum impassibile & immortale. Sed quicquid sit de aliis (de quibus suprà dictũ est*; quid sentiri debeat) circa impassibilitatem tamen impossibile est, quod dicitur. Manifestũ est enim, quòd idem corpus Christi erat quòd à Discipulis tunc in propria specie videbatur, & in specie sacramenti sumebatur. Non autem erat impassibile, secundum quod in propria specie videbatur, quinimo erat passioni paratum. Vnde nec ipsum corpus Christi, quod in specie sacramenti dabatur, impassibile erat. Impassibili tamẽ modo erat sub specie sacramenti quod in se erat passibile: sicut inuisibiliter quod in se erat visibile. Sicut enim visio requirit cõtactum corporis: quod videtur, ad circunstans medium visionis, ita passio requirit cõtactum corporis quod patitur, ad ea quæ agunt. Corpus autem Christi secundum quod est sub sacramento (vt suprà dictum est*) nõ comparatur ad ea quæ circumstant, mediãtibus propriis dimensionibus: quibus corpora se tangunt, sed mediantibus dimensionibus specierum panis & vini. Et ideo species illæ sunt quæ patiuntur & videntur, non autem ipsum corpus Christi. *q. 76. ar. 5. & 6. *Tex. 14

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus dicitur non dedisse corpus suum mortale & passibile: quia non dedit mortali & passibili modo. Crux autem fecit carnem Christi aptam manducationi, inquantum hoc sacramentum repræsentat passionem Christi.

¶Ad secundum dicẽdum, quod ratio illa procederet, si corpus Christi sicut erat passibile, ita passibili modo fuisset sub sacramento.

q. 76. ar. 1. ad 2. ¶Ad tertium dicendum, quòd (sicut suprà dictum est) accidentia corporis Christi sunt in sacramento ex reali concomitantia, non autem ex vi sacramenti, ex qua est ibi substãtia corporis Christi. Et ideo virtus verborum sacramẽtalium ad hoc se extendit, vt sit sub sacramento corpus Christi, scilicet quibuscunque accidentibus realiter in eo existentibus.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum si hoc sacramentum tempore mortis Christi fuisset seruatum vel consecratum, ibi moreretur.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod si hoc sacramentũ tẽpore mortis Christi fuisset seruatũ in pyxide, vel ab aliquo Apostolorũ consecratũ, non ibi moreretur. Mors enim Christi accidit per eius passionem, Sed Christus impassibili modo etiam tunc erat in hoc sacramento. Ergo non poterat mori in hoc sacramento. 4. d. 10. q. 1. ar. 1. q. 1. ad 1. 4. d. 13. q. 1. ar. 1. q. 1. ad 4. 4. d. 44. q. 1. ar. 1. q. 1. ad 1. 4. d. 46. q. 1. ar. 1. q. 1. ad 1. 4. d. 48. q. 1. ar. 1. q. 1. ad 1. 4. d. 49. q. 1. ar. 1. q. 1. ad 1. 4. d. 50. q. 1. ar. 1. q. 1. ad 1. 4. d. 50. q. 1. ar. 1. q. 1. ad 1. 4. d. 50

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis octuagesimæ secundæ Articulum secundum.

*q. 67. art. 3.

INattio. 2. quæst. 81. circa pluralitatem simul concelebrantium, Durandus oscarrit. in 4. distinct. 13. contrarius valde huic pluralitati, & rationibus & auctoritatibus pro ea. Putat enim quòd consuetudo ista est periculosa, & magis est abolenda, quam seruanda. Consuetudo autem rationem in litera ab Autore allatam ab Innocentio sumptam de concelebratione Apostolorum cum Christo: quia licet concelebrauerint, non tamen concelebrarunt.

*adludi sedum.

* can. perlectis

*q. 78. ar. 1. ad 4.

Constat applicationem omnium verborum ad vnum instans: quia vix, aut nunquam fieri potest, vt omnes simul proferant. Nec recipit specialem prout dictum Spiritus sancti in huiusmodi, quæ sunt particularium Ecclesiarum: & non omnium.

¶ Quoniam autem duabus existentibus opinionibus extremis de hac pluralitate, altera Innocentij, quam sequitur Autor: altera Durandi toraliter contraria. Et pro via Innocentij maxime videtur militare antiqua consuetudo plurium Ecclesiarum: & specialiter ad Romanos. Pro via autem Durandi ratio videtur mam secundum veritatem ratio de concelebrantibus Discipulis Christo, potius ad apparatio quam ratio est, quum ipsi non consecrauerint. Et similiter, quòd verba consecrationis dicta ante vel post instans quo eadem complentur ab episcopo, referantur ad illud idem instans, voluntarie dissimulemus esse enim oportet, quòd dum tractaretur de pluribus baptizandis vnum, vtroque dicente & abluente, conclusum est quòd si non simul baptizant, primus solus baptizat. Et similiter hic dicendum est, si secundum rectam rationem iudicandum est.

¶ Posset media via teneri, dicendo ex Ecclesiastico statuto seu more esse, quòd noui sacerdotes concelebrantes, dicendo simul cum episcopo consecrationis verba ex abundanti autem incrementi quòd vnus prius, alter pòst, verba consecrationis proferat. Probaturque hoc ex pontificali Romano, vbi dicitur. Cum pontifex, vt moris est, & alte canonem dicat, & subditur, quòd eodem momento debent ab ordinatis verba consecrationis dici, quo dicuntur ab episcopo. Sed via hæc minus vera videtur, tum quia licet hoc statutum inueniatur in pontificali Romano à tempore Innocent. vii. in antiquis tamen pontificalibus hoc non habetur. Tum quia Autor in litera ex Innocentio iii. expressè fatetur ad saluandum verba prolata non simul, dum dicit quod non reiteratur consecratio super eadem materia propter intentionem omnium ad vnum instans, vbi nisi supponeret, vnum prius & alterum post dicere, vanus esset labor, & recursus ad intentionem pro eodem instanti: de his enim quæ simul proferuntur, nulla est quæstio reiterationis. Tum quia statutum hoc est quodammodo impossibile: quoniam quantacunque minima motula verbis quæ tam alter terminet, ut non alter terminet. Secundum est, quòd licet non habeat determinatè intentionem consecrandi, & similiter non habeat determinatè intentionem consecrandi, sed habeat intentionem determinatam ad id, proponat apud se, intendo dicere eum ea intentione, quæ debeo dicere. Sic enim tutissima via omnes ordinati inducunt & soli episcopo relinquunt intentionem determinatam ad consecrandum, nullis quæ relinquitur difficultantibus quæstio, dum dabis existentibus actibus valor pars electi est. His enim formatis, satis si vnique opinioni, scilicet mentium quòd ordinati concelebrant, & non concelebrant, quòd ordinati concelebrant: sed debent tantum.

¶ Rursus quidem de ordinatis presbyteris, videtur esse non dicendum, dicendum autem episcopo, scilicet dubio est: quoniam Romanum Pontificale aliquam expressè habet, quòd concessit presbyteris ordinatis debere concelebrare cum episcopo. Et subditur, quòd longe & faciat omnia quæ sunt in canone nisi ea de hic enim dicendum est, quòd de facto ambo conficerè eandem materiam simul: quoniam in rerum natura materiæ expectant ex concelebrantes: quando autem hæc tum quia iuxta hanc vim nullo est opus miraculo, nullum difficillimum aut quasi impossibile visu Ecclesiæ attribuitur, omnisque facilia absque ipsa perfuitate quamque inuenimur. Tum quia Ecclesia nō adorat ram hostiā, quām cælestem donec per episcopum fiunt: cōsecratio fidei, cuius oppositi si deberet fieri quando aliquis de ordinatis præsentis episcopum. Nec pars formedis sunt verba pōtificalis Romani antiquidicentis deconsecrasse ordinatis presbyteris. Dicit omnia quæ sunt in missali, sicut si celebrarent. Insuantur enim hinc, quòd ipsi non celebrāt an per hoc non consecrarent episcopo, sed dixit, deinde consilium dedit.

*q. 67. art. 3.

Super Quæstionis octuagesimæ secundæ Articulum secundum.

*q. 78. ar. 1. ad 4.

*q. præc. 11. ad 2. & q. 73. art. 5.

sacerdotes non possint vnam & eandem hostiam consecrare. Dictum est enim suprà *, quòd plures non possunt simul vnum baptizare. Sed non minor vis est sacerdotis consecrantis quam hominis baptizantis. Ergo etiam non possunt simul plures vnam hostiam consecrare.

¶ 2. Præterea, Quod potest fieri per vnū, superfluè fit per multos. In sacramentis autē nihil debet esse superfluū. Cùm ergo vnus sufficiat ad cōsecrandū, videtur quod plures non possint vnam hostiam consecrare.

¶ 3. Præterea, Sicut dicit Aug. super Ioā*. hoc sacramentum est sacramentum vnitatis. Sed contrariū vnitati esse videtur multitudo. Ergo non videtur conueniens esse huic sacramento, quod plures sacerdotes eandem hostiam consecrent.

¶ SED CONTRA est quod secundum consuetudinem quarundam Ecclesiarum, sacerdotes, cùm de nouo ordinantur, concelebrant episcopo ordinanti.

¶ RESPONDEO dicēdum, quòd (sicut dictū est*) sacerdos, cùm ordinatur, cōstituitur in gradu eorum quibus Dominus acceperunt potestatem cōsecrandi in cœna. Et ideo secundum consuetudinem quarundam ecclesiarum, sicut Apostoli Christo cœnanti cōcœnauerunt, ita noui ordinati episcopo ordinanti cōcelebrant. Nec propter hoc iteratur consecratio super eandem hostiam: quia sicut Innocen. III.* dicit omnium intētio debet ferri ad idem instans consecrationis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendō, quòd Christus nō legitur simul baptizasse cum Apostolis, quando iniunxit eis officium baptizandi. Et ideo non est similis ratio.

¶ Ad secundum dicendum, quòd si quilibet sacerdotū operaretur in virtute propria, superfluerent alij celebrantes. vno sufficientes celebrante. Sed quia sacerdos non consecrat nisi in persona Christi, multi autē sunt vnū in Christo, ideo non refert vtrum per vnū aut per multos hoc sacramentum consecretur nisi quod oportet ritum Ecclesiæ seruari.

¶ Ad tertium dicēdum, quod Eucharistia est sacramētū vnitatis Ecclesiasticæ, quæ attenditur secundum hoc, quod multi sunt vnum in Christo.

officiis vti. Et quia benedictio chrismatis & olei sancti, & olei infirmorū, & aliorū, quæ consecrātur (puta altaris, Ecclesiæ, vestiū, & vasorū) præstat quādam idoneitatē ad sacramenta perficienda, quæ pertinent ad officium sacerdotum: ideo tales consecrationes episcopo reseruantur, tanquam principi totius Ecclesiastici ordinis.

ARTICVLVS II.

¶ Virum plures sacerdotes possint vnam & eandem hostiam consecrare.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd plures, sacerdotes non possint vnam & eandem hostiam consecrare. Dictum est enim suprà *, quòd plures non possunt simul vnum baptizare. Sed non minor vis est sacerdotis consecrantis quam hominis baptizantis. Ergo etiam non possunt simul plures vnam hostiam consecrare.

¶ 2. Præterea, Quod potest fieri per vnū, superfluè fit per multos. In sacramentis autē nihil debet esse superfluū. Cùm ergo vnus sufficiat ad cōsecrandū, videtur quod plures non possint vnam hostiam consecrare.

¶ 3. Præterea, Sicut dicit Aug. super Ioā*. hoc sacramentum est sacramentum vnitatis. Sed contrariū vnitati esse videtur multitudo. Ergo non videtur conueniens esse huic sacramento, quod plures sacerdotes eandem hostiam consecrent.

¶ SED CONTRA est quod secundum consuetudinem quarundam Ecclesiarum, sacerdotes, cùm de nouo ordinantur, concelebrant episcopo ordinanti.

¶ RESPONDEO dicēdum, quòd (sicut dictū est*) sacerdos, cùm ordinatur, cōstituitur in gradu eorum quibus Dominus acceperunt potestatem cōsecrandi in cœna. Et ideo secundum consuetudinem quarundam ecclesiarum, sicut Apostoli Christo cœnanti cōcœnauerunt, ita noui ordinati episcopo ordinanti cōcelebrant. Nec propter hoc iteratur consecratio super eandem hostiam: quia sicut Innocen. III.* dicit omnium intētio debet ferri ad idem instans consecrationis.

¶ AD PRMVM ergo dicendō, quòd Christus nō legitur simul baptizasse cum Apostolis, quando iniunxit eis officium baptizandi. Et ideo non est similis ratio.

¶ Ad secundum dicendum, quòd si quilibet sacerdotū operaretur in virtute propria, superfluerent alij celebrantes. vno sufficientes celebrante. Sed quia sacerdos non consecrat nisi in persona Christi, multi autē sunt vnū in Christo, ideo non refert vtrum per vnū aut per multos hoc sacramentum consecretur nisi quod oportet ritum Ecclesiæ seruari.

¶ Ad tertium dicēdum, quod Eucharistia est sacramētū vnitatis Ecclesiasticæ, quæ attenditur secundum hoc, quod multi sunt vnum in Christo.

ARTICVLVS III.

¶ Virum dispensatio huius sacramenti pertineat solum ad sacerdotem.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod non pertineat solum ad sacerdotem dispensatio huius sacramenti. Sanguis enim Christi non minus pertinet ad hoc sacramentum, quàm corpus. Sed sanguis Christi dispensatur p diaconos: vnde & beatus Laurentius* dixit beato Xysto, Experire vtrū idoneum ministrum elegeris, cui commissiti Dominici sanguinis dispensationem. Ergo & pari ratione dispensatio corporis Christi non pertinet ad solos sacerdotes.

¶ 2. Præterea, Sacerdotes constituuntur ministri sacramentorum. Sed hoc sacramentum perficitur in consecratione materiæ, non in vsu, ad quem pertinet dispensatio. Ergo videtur quòd non pertineat ad sacerdotem corpus Domini dispensare.

¶ 3. Præterea, Dionys. dicit in lib. Eccles. hier.* quòd hoc sacramentum habet perfectiuam virtutem, sicut & chrisma. Sed signare chrismate baptizatos, non pertinet ad sacerdotem: sed ad episcopum. Ergo etiam dispensare hoc sacramentum, pertinet ad episcopum, non ad sacerdotem.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur de consecr. distin. 2.* Peruenit ad noticiam nostram, quòd quidam presbyteri laico aut fœminæ corpus Domini tradūt ad deferendum infirmis: igitur interdicit synodus, ne talis præsumptio vlterius fiat: sed presbyter per semetipsum infirmos communicet.

¶ RESPONDEO dicēdum, quòd ad sacerdotem pertinet dispensatio corporis Christi, propterea tria. Primò quidem, quia (sicut dictū est*) ipse consecrat in persona Christi. Ipse autem Christus fecit consecrauit corpus suum in cœna, ita & aliis sumendum dedit. Vnde sicut ad sacerdotem pertinet consecratio corporis Christi, ita ad eum pertinet dispensatio. Secundò, quia sacerdos constituitur medius inter Deum & populum. Vnde sicut ad eum pertinet dona populi Deo offerre, ita ad eum pertinet dona sanctificata diuinitus, populo tradere. Tertiò, quia in reuerentiam huius sacramenti, à nulla re contingitur nisi consecrata. Vnde & corporale & calix consecrantur, & similiter manus sacerdotis, ad tangendum hoc sacramentum. Vnde nulli alij tangere licet nisi in necessitate: puta si caderet in terram, vel in aliquo alio necessitatis casu.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd diaconus quasi propinquus ordini sacerdotali, aliquid participat de eius officio: vt scilicet dispenset sanguinem, non autē corpus, nisi in necessitate iubente episcopo vel presbytero. Primò quidem, quia sanguis Christi continetur in vase: vnde nō oportet q̄ tangatur à dispensante, sicut tangitur corp⁹ Christi. Secundò, quia sanguis designat redemptionem à Christo in populum deriuatam: vnde & sanguini admiscetur aqua, quæ significat populum. Et quia diaconi sunt inter sacerdotem & populum magis cōuenit diaconibus dispensatio sanguinis, quàm dispensatio corporis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd eiusdem est, hoc sacramentum dispensare & consecrare, ratione iam dicta.*

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut diaconus in aliquo participat illuminatiuam virtutem sacerdotis, inquantum dispensat sanguinem: ita sacerdos participat perfectiuam dispensationem episcopi, inquantum dispensat hoc sacramentum, quo perficitur homo secundum se per comparationem ad Christum. Aliæ autem perfectiones, quibus homo perficitur per comparationem ad alios, episcopo reseruantur.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum sacerdos consecrans, teneatur sumere hoc sacramentum.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd sacerdos consecrans non teneatur sumere hoc sacramentum. In aliis enim consecrationibus, ille qui consecrat materiam, non vtitur ea: sicut episcopus consecrans chrisma, non linitur eodem. Sed hoc sacramentum consistit in consecratione materiæ. Ergo sacerdos perficiens hoc sacramentum, non necesse habet vti eodem: sed potest licitè à sumptione eius abstinere.

¶ 2. Præterea, In aliis sacramentis minister non præbet sacramentum sibi ipsi: nullus enim baptizare potest seipsum, vt suprà dictum est.* Sed sicut baptismus ordinatè dispensatur, ita hoc sacramentum. Ergo sacerdos perficiens hoc sacramentum, non debet ipsum sumere à seipso.

¶ 3. Præterea, Contingit quandoque, quòd miraculosè corpus Christi in altari apparet sub specie carnis, & sanguis sub specie sanguinis, quæ non sunt apta cibo & potui vnde (sicut suprà dictum est*) propter hoc sub alia specie traduntur, ne sint horrori sumentibus. Ergo sacerdos consecrans, non semper tenetur sumere hoc sacramentum.

¶ SED CONTRA est, q̄ in concil. Toletano legitur,* & habetur de consec. dist. 2. cap. relatum. Modis omnibus tenendum est, vt quotiescunque sacrificans corpus Christi & sanguinem Domini nostri Iesu Christi in altari immolat totiens perceptionis corporis & sanguinis Christi participē se præbeat.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà* dictum est,) Eucharistia non solùm est sacramentum, sed etiam sacrificium. Quicunque autem sacrificium offert, debet sacrificij fieri particeps: quia exterius sacrificium quod offertur, signum est interioris sacrificij, quo quis seipsum offert Deo: vt Augustin. dicit 10. de Ciuit. Dei.* Vnde per hoc quòd participat sacrificio, ostendit se ad sacrificium interius pertinere. Similiter etiam per hoc quòd sacrificium populo dispensat, ostendit se esse dispensatorem diuinorum, quorū ipse primò debet esse particeps: sicut Dionys. dicit in lib. Eccl. hier.* Et ideo ipse antè sumere debet, quàm populo dispēset. Vnde & prædicto cap. legitur, Quale est sacrificium, cui nec ipse sacrificans particeps esse dignoscitur? Per hoc autem fit particeps, quòd de sacrificio sumit: secundum illud Apostoli 1. Cor. 10. Nónne qui edunt hostias, participes sunt altaris? Et ideo necesse est quòd sacerdos quotiescunque consecrat, sumat integrè hoc sacramentum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd consecratio chrismatis vel cuiuscunque alterius materiæ nō est sacrificium sicut consecratio Eucharistiæ. Et ideo non est similis ratio.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sacramentum baptismi perficitur in ipso vsu materiæ. Et ideo nullus potest baptizare seipsum quia in sacramento nō potest esse idem agens & patiens. Vnde nec in hoc sacramento sacerdos consecrat seipsum, sed panem & vinum. In qua consecratione perficitur sacramentū, vsus autem sacramenti est consequenter se habens ad hoc sacramentum. Et ideo non est simile.

¶ Ad tertium dicendum, quòd si miraculosè corpus Christi in altari sub specie carnis appareat, aut sanguis sub specie sanguinis, non est sumendum. Dicit enim Hier. super Leuit.* De hac quidem hostia, quæ in Christi commemoratione mirabiliter fit, edere licet: de illa verò quam Christus in ara crucis obtulit, secundum se nulli edere licet. Nec propter hoc sacerdos transgressor efficitur: quia ea quæ miraculosè fiunt, legibus non subduntur. Consulendum tamen esset sacerdoti, quòd iteratò corpus & sanguinem Domini consecraret & sumeret.

ARTICVLVS V.

¶ Virum malus sacerdos Eucharistiam consecrare possit.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd malus sacerdos Eucharistiam consecrare non possit. Dicit enim Hieron. super Soph.* Sacerdos qui Eucha-

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis octuagesimæ secundæ Articulum sextum.

IN arti. 6. circa illud Oratio à sacerdote malo prolata in persona tertia Ecclesiæ est fructuosa, duo sunt aduertenda. Primum, quòd minus dicitur quàm intenditur, non intenditur non solum quòd est fructuosa, sed etiam quòd non est minus fructuosa quo ad alios, quàm boni sacerdotis. Et ratio in promptu est: quia ministerium in persona Ecclesiæ, non est minus fructuosum, quàm ministerium in persona Christi: minister autem Christi siue bonus, siue malus, æquè sanctificat, quia minister Ecclesiæ siue bonus, siue malus æquè impetrat.

¶ Alterum est, quòd Scotus in quæstione vltima 25. distin. 4. sent. in oppositam partem declinat, et ratione, quia meritum quòd dicitur esse in celebratione Missæ, vt Missa est, non est abstractum sine idea Platonis ergo oportet quòd sit realiter aliquod meritum in toto Ecclesiæ vel alicuius membris sed non est totius Ecclesiæ, nisi quia alicuius partis non est autem malæ & mortuæ partis in toto, sicut esse partis viuæ, id est existentiæ & operantis in charitate: ergo in Missa non est tantum meritum ex opere operato, quando est mali, sicut quando est boni.

¶ Ad hoc dicitur, quòd si ratio ista contra æqualem valorem Missæ in quantum in persona Ecclesiæ operatur afferatur sol ex hoc est, dicendo quòd meritum Ecclesiæ non est abstractum, cùm ipsius Ecclesiæ ratione partis fratrum viuarum in ipsa, & non ratione illius partis sue mortuæ, quæ ministrat tunc. Et quum dicitur, para mortua non mereri sicut viua, verum est quo ad meritum ex persona propria: sed secus est quo ad meritum ex persona Ecclesiæ. Cum quo stat, quòd parte viua ministrante melior sit simpliciter Missa quia tunc non currit meritum, tollitur ex persona Ecclesiæ, & ex persona propria.

* refertur 1.q.1. ca. intra Catholicã, & de consecr. dist.2.ca. vtus sub.

* artic.2. & 2.

ristiæ seruiunt, & sanguinem Domini populis diuidit, impiè agunt in lege Christi putantes Eucharistiam precantis facere verba non vitam & necessariam esse solennem orationẽ, & sacerdotis merita: dequibus dicitur, Sacerdos in quacunq; fuerit macula, nõ accedat offerre oblationes Domino. Sed sacerdos peccator cùm sit macu- 10
losus, nec vitã habet nec merita huic conuenientia sacramento. Ergo sacerdos peccator non potest consecrare Eucharistiam.

¶ 2. Præterea, Damasce. dicit in 4. libr.* quòd panis & vinum per aduentum sancti Spiritus supernaturaliter transit in corpus & sanguinem Domini. Sed Gelasius Papa dicit (sicut habetur in Decret. 1.q.1. cap. sacrosancta) quomodo ad diuini mysterij consecrationem, cælestis Spiritus inuocatus aduenier, si sacerdos, qui eum adesse deprecatur criminosis plenus actionibus comprobetur. Ergo per malum sacerdotem non potest Eucharistia consecrari.

¶ 3. Præterea, Hoc sacramentum sacerdotis benedictione consecratur. Sed benedictio sacerdotis peccatoris nõ est efficax ad consecrationem huius sacramenti: cùm scriptum sit Malac. 2. Maledicam benedictionibus vestris: & Diony. dicit in epistola ad Demophilum monachum, Perfectè cecidit à sacerdotali ordine qui non est illuminatus: & audax quidem nimium mihi videtur talis, sacerdotalibus manum appo- 40
nens: & audet immundas infamias (non enim dicam orationes) super diuina symbola Christi formiter enuntiare.

¶ SED CONTRA est, quòd Augustinus dicit in libro de corpore Domini,* Intra Ecclesiam Catholicam, in mysterio corporis & sanguinis Domini, nihil à bono maius, nihil à malo minus perficitur sacerdote: quia non immeritò consecrantis, sed in verbo perficitur creatoris & virtute Spiritus sancti.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut supra dictum est*) sacerdos conficit hoc sacramẽtum non virtute propria, sed sicut minister Christi, in cuius persona conficit hoc sacramentum. Non autem ex hoc ipso definit aliquis minister esse Christi, quòd est malus: habet enim Dominus bonos & malos ministros seu seruos. Vnde Matt. 24. Dominus dicit: Quis putas est fidelis seruus & prudens, &c. & postea subdit, Si autem dixerit malus ille seruus in corde suo, &c. Et Apostolus dicit 1. Cor. 4. Sic nos existimet homo vt ministros Christi: & tamen postea subdit, Nihil mihi conscius sum: sed non in hoc iustificatus sum. Erat ergo certus se esse ministrum Christi: tamen non erat certus esse iustum. Potest ergo aliquis esse minister Christi, etiam si iustus non sit. Et hoc ad excellentiam Christi pertinet: cui sicut vero Deo seruiunt non solùm bona, sed etiam mala, quæ per ipsius prouidentiam in eius gloriam ordinantur. Vnde manifestum est, quòd sacerdotes etiam si non sint iusti, sed peccatores, possunt Eucharistiã consecrare.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Hieronymus per illa verba improbat errorem sacerdotum, qui credebant se 80
dignè posse Eucharistiam consecrare, ex hoc solo quod sunt sacerdotes: etiam si sint peccatores. Quod improbat Hieronymus per hoc quòd maculosi ad altare accedere prohibentur. Non tamen remouetur, quin si accesserint, sit verum sacrificium quod offerunt.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ante illa verba Gelasius Papa præmittit, Sacrosancta religio, quæ Catholicam continet disciplinam, tantam sibi reuerentiam vendicat: vt ad eam quilibet nisi pura conscientia non audeat peruenire. Ex quo manifestè apparet eius intentionis esse, quòd peccator sacerdos non debet ad hoc sacramentum accedere. Vnde per hoc quod subdit, Quomodo cælestis Spiritus aduocatus aduenier, intelligi oportet quòd non aduenit ex merito sacerdotis, sed ex virtute Christi, cuius verba profert sacerdos.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut eadem actio, inquantum sit ex praua intentione ministri, potest esse mala: bona autem, inquantum sit ex bona intentione Domini: ita benedictio sacerdotis peccatoris, inquantum ab ipso indignè fit, est maledictione digna (& quasi infamia siue blasphemia, & non oratio reputatur) inquantum autem profertur ex persona Christi, est sancta & efficax ad sanctificandum. Vnde signanter dicitur, Maledicam benedictionibus vestris.

ARTICVLVS VI.

¶ Virum Missa mali sacerdotis minus valeat, quàm Missa sacerdotis boni.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd Missa sacerdotis mali non minus valeat quàm Missa sacerdotis boni. Dicit enim Gregor. in registro,* Heu in quàm magnum laqueum incidunt qui diuina & occulta mysteria, plus ab aliis sanctificata posse fieri credunt: cùm vnus idémque Spiritus sanctus ea mysteria occultè atque inuisibiliter operando sanctificet. Sed hæc occulta mysteria celebrantur in Missa. Ergo Missa mali sacerdotis non minus valet, quàm Missa boni.

¶ 2. Præterea, Sicut baptismus traditur à ministro in virtute Christi, qui baptizat, ita & hoc sacramentum in persona Christi consecratur. Sed non melior baptismus datur à meliori ministro, vt suprà dictum est.* Ergo etiam neque melior Missa est, quæ celebratur à meliori sacerdote.

¶ 3. Præterea, Sicut merita sacerdotum differunt per bonum & melius: ita etiam differunt per bonum & malum. Si ergo Missa melioris sacerdotis est melior, sequitur quòd Missa mali sacerdotis sit mala. Quod est inconueniens: quia malitia ministrorum non potest redundare in Christi mysteria: sicut Augustinus dicit in libro de Baptismo.* Ergo neque Missa melioris sacerdotis est melior.

¶ SED CONTRA est, quòd habetur in Decre. 1. quæst. 1.* Quantò sacerdotes fuerint digniores, tantò facilius in necessitatibus, quibus clamant, exaudiuntur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in Missa duo est considerare, scilicet ipsum sacramentum, quod est principale: & orationes, quæ in Missa fiũt pro viuis & mortuis. Quantum ergo ad sacramentum, non minus valet Missa sacerdotis mali, quàm boni: quia vbique idem cõficitur sacramentum. Vno modo etiam quæ fit in Missa, potest considerari dupliciter. Vno modo inquantum habet efficaciam ex deuotione sacerdotis orantis. Et sic non est dubium, quòd Missa melioris sacerdotis magis est fructuosa. Alio modo inquantum oratio in Missa profertur à sacerdote in persona totius Ecclesiæ, cuius sacerdos est minister. Quod quidem ministerium etiam in peccatoribus manet, sicut suprà dictum* de ministerio Christi. Vnde etiam quantum ad hoc est d fructuosa, non solùm oratio sacerdotis peccatoris in Missa, sed etiã omnes eius d orationes, quas facit in Ecclesiasticis officiis, in quibus gerit personam Ecclesiæ: licet orationes eius priuatæ non sint fructuosæ: secundum illud Prouerb. 28. Qui declinat aures suas, ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Gregorius loquitur ibi quantum ad sanctitatem sacramenti.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in sacramento baptismi non fiunt solennes orationes, pro omnibus fidelibus, sicut in Missa. Et ideo quantum ad hoc non est simile. Est autem simile quantum ad effectum sacramenti.

¶ Ad tertium dicendum, quòd per virtutem Spiritussancti (qui per vnitatem charitatis communicat inuicem bona membrorum Christi) fit quod bonum priuatum quòd est in Missa sacerdotis

¶ Super Quæstionis octuagesimæ secundæ articulum nonum.

* lib 2. cap.2.

IN arti. 9. adducte dispensationes, inuestigationes & canones de participantibus in sacramẽtorum perceptione & extra distinctis, cum excommunicatis, suspensis, &c. hodie vacare, propter statutum in concilio Constantinensi quo concessum est omnibus Christi fidelibus participare cum excommunicatis &c. nisi in diuinis officiis, scilicet si ex hoc nouitates denotari, vel notorie percuti scrint clericum: vt refert Archiepiscopus Florent. in tertia parte Summæ sue cita. 18.

4. dist. 13. q. 1. art. 1. q. 3. & in expo. in

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis octuagesimæsecundæ Articulum de immu.

IN articulo sono hanc esse dissicultatem, an sacerdoti liceat totaliter à celebratione abstinere, & hæc bene solaitur in littera negatiue. Exigit si quidem recta ratio, quòd potentia sit propter actum, & gratia sit propter vsum, vt commodiùs oblata cessante, q̃ omni impedimento, homo quandoque potentia gratiæ, in his quæ ad Deum sunt vtatur.

in homine bono, neque in homine malo aliquis Dei fugiat sacramenta. Sed sacerdotes quamuis sint peccatores & hæretici vel excommunicati: verum conficiunt sacramentum. Ergo videtur quod non sit vitandum ab eis communionem accipere, vel eorum Missam audire.

¶ 2. Præterea, Corpus Christi verum, figuratiuum est corporis mystici: sicut suprà dictum est.* Sed à prædictis sacerdotibus verum corpus Christi consecratur. Ergo videtur quòd illi qui sunt de corpore mystico, possint eorum sacrificiis communicare.

¶ 3. Præterea, Multa peccata sunt grauiora quàm fornicatio. Sed non est prohibitum audire missas sacerdotum aliter peccantium. Ergo etiam non debet esse prohibitum audire missas sacerdotum fornicariorum.

¶ SED CONTRA est, quòd Canon dicit 32. distinct. Nullus Missam audiat sacerdotis, quem indubitanter concubinam nouit habere. Et Gregorius dicit in 3. Dialog.* quòd pater perfidus Arrianum episcopum misit ad filium, vt de eius manu sacrilega confecrationis communionem perciperet: sed vir Deo deditus Arriano episcopo venienti exprobrauit, vt debuit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut suprà dictum est*) sacerdotes si sint hæretici, vel schismatici, vel excommunicati, vel etiam peccatores, quamuis habeant potestatem consecrandi Eucharistiam, non tamè ea rectè vtuntur, sed peccant vtentes. Quicunque autem communicat alicui in peccato, ipse particeps peccati efficitur, vnde & in 2. Canon. Ioan. dicitur, quòd qui dixerit ei, aue (scilicet hæretico) communicat operibus illius malignis. Et ideo non licet à prædictis communionem accipere, aut eorum Missam audire. Differt tamen inter prædictas sectas. Nam hæretici & schismatici & excommunicati, sunt per sententiam Ecclesiæ, executione consecrandi priuati: & ideo peccat d quicunque eorũ missam audit, vel ab eis accipit sacramenta. Sed non omnes peccatores, sunt per sententiam Ecclesiæ executione huius potestatis priuati. Et sic quamuis sint suspensi quantum ad le ex sententia diuina: non tamen quantum ad alios ex sententia Ecclesiæ. Et ideo vsque ad sententiam Ecclesiæ licet ab eis communionem accipere, & eorum missam audire. Vnde super illud 1. C orinth. 5. Cum huiusmodi nec cibum sumere, dicit glos. Augusti.* Hoc dicendo, nolait hominem ab homine iudicari ex arbitrio suspitionis, vel etiam extraordinario vsurpato iudicio: sed potius ex lege Dei secundum ordinem Ecclesiæ, siue vltro confessum, siue accusatum & conuictum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in hoc quòd refugimus audire Missas talium sacerdotum, aut ab eis communionem recipere, non refugimus Dei sacramenta: sed potius ea veneramur. Vnde hostia à talibus sacerdotibus consecrata, est adoranda: & si reseruetur, licitè potest sumi à sacerdote legitimo. Sed refugimus culpam indignè ministrantium.

¶ Ad secundum dicendum, quòd vnitas corporis mystici est fructus corporis veri percepti. Illi autem qui indignè percipiunt vel ministrant, priuantur fructu: vt suprà dictum est.* Et ideo non est sumendum ex eorum dispensatione sacramentum, ab eis qui sunt in vnitate Ecclesiæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd licet fornicatio non sit grauior cæteris peccatis: tamen ad eam proniores sunt homines propter carnis concupiscentiam. Et ideo specialiter hoc peccatum sacerdotibus prohibitum est ab Ecclesia, & ne aliquis audiat missam concubinarij sacerdotis. Sed hoc intelligendum est de notorio vel per sententiam, quæ fertur in conuictum, vel per confessionem in iure factam, vel quando non potest peccatum aliqua tergiuersatione celari.

ARTICVLVS X.

¶ Verum liceat sacerdoti, omnino à consecratione Eucharistiæ abstinere.

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur quòd liceat sacerdoti, omnino à consecratione Eucharistiæ abstinere. Sicut enim ad officium sacerdotis pertinet Eucharistiam consecrare, ita etiam baptizare, & in aliis sacramentis ministrare. Sed sacerdos non tenetur ministrare in aliis sacramentis, nisi propter curam animarum susceptam. Ergo videtur, quòd nec etiam teneatur Eucharistiam consecrare, si curam non habeat animarum.

¶ 2. Præterea, Nullus tenetur facere quod sibi non licet: alioquin esset perplexus. Sed sacerdoti peccatori vel etiam excommunicato, non licet Eucharistiam consecrare: vt suprà dictum est.* Ergo videtur quòd tales non teneantur ad celebrandum. Et ita nec alij: alioquin ex sua culpa commodum reportarent.

¶ 3. Præterea, Dignitas sacerdotalis non perditur per subsequentem infirmitatem: dicit enim Gelasius Papa,* & habetur in Decret. dist. 55. Præcepta canonica sicut non patiuntur venire ad sacerdotium debiles corpore, ita si quis in eo fuerit constitutus, ac tunc fuerit sauciatus: amittere non potest quod tempore suæ synceritatis accepit. Contingit autem quandoq; quòd ordinati in sacerdotes, incurrunt aliquos defectus ex quibus à celebratione impediuntur, sicut est lepra vel morbus caducus, vel aliquid aliud huiusmodi. Non ergo videtur quòd sacerdotes ad celebrandum teneantur.

¶ SED CONTRA est, quòd Ambrosius dicit in quadam oratione, Graue est, quòd ad mensam tuam mundo corde & manibus innocentibus non venimus: sed grauius est, si dum peccata metuimus, etiam sacrificium non reddamus.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt quòd sacerdos potest omnino à consecratione licitè abstinere, nisi teneatur ex cura sibi commissa celebrare populo & sacramenta præbere. Sed hoc irrationabiliter dicitur: quia vnusquisque tenetur vti gratia sibi data, cùm fuerit oportunum: secundum illud 1. ad Corinth. 6. Hortamur ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. Opportunitas autem sacrificium offerendi, non solùm attenditur per comparationem ad fideles Christi, quibus oportet sacramenta ministrari: sed principaliter per comparationem ad Deum, cui consecratione huius sacramenti sacrificium offertur. Vnde sacerdoti etiam si non habeat curam animarum, non licet omnino à celebratione cessare: sed fatetur videtur quòd celebrare teneatur in præcipuis festis, & maximè in illis diebus, in quibus fideles communicare consueuerunt. Et hinc est quòd 2. Mach. 4. contra quosdam sacerdotes dicitur, quòd iam non circa altaris officia dediti erant contempto templo, & sacrificiis neglectis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd alia sacramenta perficiuntur in vsu fidelium. Et ideo in aliis ministrare non tenetur nisi ille qui super fideles suscipit curam. Sed hoc sacramentum perficitur in consecratione Eucharistiæ, in qua sacrificium Deo offertur: ad quod sacerdos obligatur Deo ex ordine iam suscepto.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sacerdos peccator si per sententiam Ecclesiæ sit executione ordinis priuatus, vel simpliciter vel ad tempus, redditus est impotens ad sacrificium offerendum & ideo obligatio tollitur. Hoc autem cedit sibi in detrimentum spiritualis fructus magis quàm in emolumentum. Si verò non sit priuatus potestate celebrandi, non soluitur obligatio: nec tamen perplexus est: quia potest de peccato pœnitere, & celebrare.

¶ Ad tertium dicendum, quòd debilitas vel ægritudo superueniens ordini sacerdotali, ordinem non tollit: executionem tamen ordinis tollit quantum ad consecrationem Eucharistiæ. Quandoque quidem propter impossibilitatem executionis: sicut si priuetur oculis, aut digitis, aut vsu linguæ. Quandoque autem propter periculum, sicut patet de eo qui patitur morbum caducum, vel etiam quamcunque alienationem mentis. Quandoque propter abominationem: sicut patet de leproso, qui non debet publicè celebrare. Potest tamen missam dicere occultè, nisi lepra adeò inualuerit, quòd per corrosionem membrorum, eum ad hoc reddiderit impotentem.

QVÆSTIO OCTVAGESIMATERTIA
de ritu huius Sacramenti, in sex Articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de ritu huius sacramenti.

¶ Et circa hoc quæruntur sex.

¶ Primò, vtrùm in celebratione huius mysterij Christus immoletur.

¶ Secundò, de tempore celebrationis.

¶ Tertiò, de loco & aliis, quæ pertinet ad * apparatum huius celebrationis.

¶ Quartò, de his quæ in celebratione huius mysterij dicuntur.

¶ Quintò, de his quæ circa celebrationẽ huius mysterij fiunt.

¶ Sextò, de defectibus, qui circa celebrationem huius sacramenti occurrunt.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum in hoc sacramento Christus immoletur.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd in celebratione huius sacramenti, Christus non immoletur. Dicitur enim Hebr. 10. quòd Christus vna oblatione consummauit in sempiternum sanctificatos. Sed illa oblatio fuit eius immolatio. Christus ergo nõ immolatur in celebratione huius sacramẽti.

¶ 2. Præterea, Immolatio Christi facta est in cruce, in qua tradidit semetipsum oblationem & hostiam Deo in odorem suauitatis vt dicitur Ephes. 5. Sed in celebratione huius mysterij Christus non crucifigitur. Ergo nec immolatur.

¶ 3. Præterea, Sicut Augustin. dicit in 4. lib. de Trin.* in immolatione Christi idem est sacerdos & hostia. Sed in celebratione huius sacramenti non est idem sacerdos & hostia. Ergo celebratio huius sacramenti non est Christi immolatio.

¶ SED CONTRA est, quòd Augu. dicit in lib. Sententiarum Prosperi:* Semel immolatus est in semetipso Christus, nec ea & tamen quotidie immolatur in sacramento.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd duplici ratione celebratio huius sacramenti dicitur immolatio Christi. Primò quidem: quia sicut dicit Aug. ad Simplicium,* solent imagines, eorum rerum nominibus appellari, quarũ imagines sunt: sicut cùm intuentes tabulam aut parietem pictum, dicimus, ille Cicero est, & ille Sallustius, Celebratio autem huius sacramenti (sicut suprà dictum est*) imago quædam est repræsentatiua passionis Christi, quæ est vera eius immolatio. Et ideo celebratio huius sacramenti dicitur Christi immolatio. Vnde Ambrosius dicit super Epistolam ad Hebr.* In Christo semel oblata est hostia, ad salutem sempiternam potens, quid ergo nos, nónne per singulos dies offerimus? sed ad recordationem mortis eius. Alio modo quantum ad effectum passionis Christi: quia scilicet per hoc sacramentũ participes efficimur d fructus Dominicæ passionis. Vnde in quadam Dominicali oratione secreta dicitur, Quoties huius hostiæ commemoratio celebratur, opus nostræ redemptionis exercetur. Quantum igitur ad primũ modum, poterat dici Christus immolari etiam in figuris veteris Testamenti: Vnde & Apoc. 13. dicitur, Quorum nomina non sunt scripta in libro vitæ agni, qui occisus est ab origine mũdi. Sed quantum ad secundum modum proprium est huic sacramento, quòd in eius celebratione Christus immoletur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Ambrosius ibidem dicit. Vna est hostia (quam scilicet Christus obtulit, & nos offerimus) & non multæ, quia semel oblatus est Christus. Hoc autem sacrificium exemplum est illius. Sicut enim quòd vbique offertur, vnum est corpus & non multa corpora, ita & vnum sacrificium.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut celebratio huius sacramenti est imago repræsentatiua passionis Christi, ita altare est repræsentatiuum crucis ipsius, in qua Christus in propria specie immolatus est.

¶ Ad tertium dicendum, quòd per eandem rationem etiam sacerdos gerit imaginem Christi, in cuius persona & virtute verba pronuntiat ad consecrandum: vt ex supradictis patet.* ita quodammodo idem est sacerdos & hostia.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum conuenienter sit determinatum tempus celebrationis.

SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter sit determinatum tempus celebrationis huius mysterij. Hoc enim sacramentum est repræsentatiuum Dominicæ passionis: vt dictum est.* Sed cõmemoratio Dominicæ passionis fit in Ecclesia semel in anno: dicit enim August. super Psalm. 21.* Quotiescunque Pascha celebratur, nunquid toties Christus occiditur: sed tamen anniuersaria recordatio repræsentat quod olim factum est: & sic nos facit moueri, tanquam videamus in cruce pendentem Dominum. Ergo hoc sacramentum non debet celebrari nisi semel in anno.

¶ 2. Præterea, Passio Christi commemoratur in Ecclesia sexta feria ante Pascha, non autem in festo Natalis. Cùm ergo hoc sacramentum sit commemoratiuum Dominicæ passionis, videtur inconueniens esse, quòd in die Natalis ter celebretur hoc sacramentum, in Paraseue autem totaliter intermittitur.

¶ 3. Præterea, In celebratione huius sacramenti Ecclesia debet imitari institutionem Christi. Sed Christus consecrauit hoc sacramentum hora serotina. Ergo videtur, quòd hora tali debeat hoc sacramentum celebrari.

¶ 4. Præterea, Sicut habetur de consecrat. distin. 1. Leo Papa scribit Dioscoro Alexandrino episcopo,* quòd in prima parte diei missas celebrare licet. Sed dies incipit à media nocte, vt suprà dictum est. Ergo videtur quòd etiam post mediam noctem liceat celebrare.

¶ 5. Præterea, In quadam Dominicali oratione secreta dicitur, Concede nobis Domine quæsumus hæc frequentare mysteria. Sed maior erit frequentia si etiam pluribus horis in die sacerdos celebret. Ergo videtur quòd non debeat prohiberi sacerdos pluries celebrare in die.

¶ SED IN CONTRARIVM est consuetudo, quam seruat Ecclesia secundum Canonum statuta.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut dictum est*) in celebratione huius mysterij attenditur repræsentatio Dominicæ passionis, & participatio fructus eius. Et secundum vtrumque oportuit determinare tempus aptum celebrationi huius sacramenti. Quia enim fructu Dominicæ passionis quotidie indigemus, propter quotidianos defectus, quotidie in Ecclesia regulariter hoc sacramentum offertur. Vnde & Dominus nos petere docet Luc. 11. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie: quod exponens Augustinus libro de verbis Domini dicit,* Si quotidianus est panis, cur post annum illum sumis, quemadmodum Græci in Oriente facere consueuerunt? accipe quotidie quod quotidie tibi prosit. Quia verò Dominica passio celebrata est à tertia hora vsque ad nonam, ideo regulariter in illa parte diei, solemniter hoc sacramentum in Ecclesia celebratur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in hoc sacramento recolitur passio Christi, secundum quòd eius effectus ad fideles deriuatur. Sed tempore passionis recolitur passio Christi solùm secundum hoc quòd in ipso capite nostro fuit perfecta. Quod quidem factum est semel: quotidie autem fructum Dominicæ passionis fideles percipiunt. Et ideo illa commemoratio fit semel in anno, hoc autem quotidie & propter fructum & propter iugem memoriam.

¶ Ad secundum dicendum, quòd veniente veritate, cessat figura. Hoc autem sacramentum est figura quædam & exemplum Dominicæ passionis: sicut dictum est.* Et ideo in die quo ipsa passio Domini recolitur, prout realiter gesta est, non celebratur consecratio huius sacramenti: nec tamen Ecclesia ea etiam die sit sine fructu passionis per hoc sacramentum nobis exhibito, corpus Christi consecratum in die præcedenti reseruatur sumendum in illo die. Non autem sanguis, propter periculum, & quia sanguis specialius est imago Dominicæ passionis: vt suprà dictum est.* Nec verum est quod quidam dicunt, quòd per immissionem particulæ corporis Christi in vinum in sanguinem: hoc enim aliter fieri non potest, quàm per consecrationem factam sub debita forma verborum. In die autem Natiuitatis plures missæ celebrantur propter triplicem Christi

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis octuagesimæterciæ articulum tertium.*

IN artic.3 quæst.83.ad tertium, dubium occurrit de virtute altaris, Ecclesiæ & aliorum inanimatorum consecratorum, an sit solùm ex parte nostri (qui inde concipimus reuerentiam ac deuotionem ad ex parte rei, an sit in ipsis rebus virtus aliqua spiritualis, an sola diuina assistentia, & an generali modo tantum, an speciali quodammodo diuina ibi virtus assistat.

¶ Ad horum euidentiam sciendum est, quòd sunt in hac re modi dicendi duo exercmi. Alter quòd huiusmodi consecrationes ab Ecclesia ad inuentæ, ex parte tantùm nostra se tenent: ita quòd deuotio nostra est quæ efficitur diuinæ virtutis prouocat apparere ibi magis quàm alibi: quoniam Deus nullo speciali modo est in his post consecrationem, quo prius non erat. Et ratio est: quia consecrationes istæ sint: humana opera, nihil conferentes rei consecratæ secundum rem. Alter, quòd per huiusmodi consecrationes adipiscitur res ipsa quædam virtutem spiritualem, quæ est quædam qualitas intentionalis, velut intensio coloris in aëre, & super verba literæ huius fundatur. Vtercque autem modus vitandus videtur, & media via progrediendo, dicendum est quòd per huiusmodi consecrationes adipiscitur consecratæ res spiritualem virtutem inchoatiuè: & in hoc ipso forsitan diuinam præsentiam specialì modo. Consecrationes quidem Ecclesiasticæ nō sunt humana tantum opera, sed tunc efficaces ex Christi sacerdotio: à quo sicut per ipsum efficaciam habent sacramentales operationes (quia ab ipso immediatè sunt institutæ sacramentæ) ita participant in ministris suis efficaciam præbet consecrationibus, quæ ab ipsis fiunt. Ita quòd ex Christi sacerdotio diffusio & participato in nobis, res consecratæ habiles reddantur ad exoptandam in nobis reuerentiam & deuotionem, sicut aqua ex tactu carnis Christi redditæ sunt habiles ad baptismum, & huiusmodi habilitas vocatur spiritualis virtus inchoatiuè. Et hinc apparet, quòd Deus qui ante consecrationem erat Ecclesiæ præsens, fit aliis rebus per præsentiam, essentiam & potentiam, sit postea præsens altari Ecclesiæ, & aliis huiusmodi specialiter modo sicut nouo instrumento ad excitandam reuerentiam & deuotionem circa diuinum cultum. Perficitur autem ad complementum huiusmodi virtus, quum diuina huiusmodi assistentia actualiter visitat res consecratas ad excitandam deuotionem, reuelationem vel aliquem alium effectum, ad quem res cōsecratæ est ordinatum. Continuare autem doctrinam hanc superdictis, & literæ huic, & his quæ communiter opinamur de rebus inanimatis consecratis, facile patet applicando, præter hoc quòd probabilis valde est.

¶ Et hæc de Eucharistia dicta pro nunc sufficiant.

* 9.6.73. art.5.

natiuitatem. Quarum vna est æterna, quæ quantum ad nos est occulta. Et ideo vna missa cantatur in nocte: in cuius introitu dicitur, Dominus dixit ad me, Filius meus es tu, ego hodie genui te. Alia autem est temporalis, sed spiritualis: qua scilicet Christus oritur tanquam lucifer in cordibus nostris: vt dicitur 2. Pet.1. Et propter hoc cantatur missa in aurora: in cuius introitu dicitur, Lux fulgebit hodie super nos. Tertia est Christi natiuitas temporalis & corporalis: secundum quam visibilis nobis processit ex vtero Virginali, carne indutus. Et ob hoc cantatur tertia missa in clara luce: in cuius introitu dicitur, Puer natus est nobis. Licet econuerso possit dici quòd natiuitas æterna secundum se est in plena luce: & ob hoc in Euangelio tertiæ missæ fit mentio de natiuitate æterna. Secundum autem natiuitatem corporalem, ad literam natus est de nocte, in signum quòd veniebat ad tenebras infirmitatis nostræ. Vnde & in missa nocturna dicitur Euangelium de corporali Christi natiuitate. Sicut etiam & in aliis diebus, in quibus occurrunt plura Dei beneficia, vel recolenda, vel expetenda, plures missæ celebrantur in die: puta vna pro festo, & alia pro ieiunio vel pro mortuis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd (sicut dictum est superius *) Christus voluit vltimo hoc sacramentum discipulis tradere, vt fortius eorum cordibus imprimeretur. Et ideo post cœnam in fine diei hoc sacramentum consecrauit, & discipulis suis tradidit. A nobis tamen celebratur hora Dominicæ passionis, scilicet diebus festis in terria, quando crucifixus est linguis Iudæorum, vt dicitur Marc.15. & quādo Spiritus sanctus descendit super discipulos, vel diebus pro festis in sexta: quando crucifixus est in manibus militum, vt habetur Ioan.19. vel diebus ieiuniorum in nona, quando voce magna clamans emisit spiritum: vt dicitur Matth.27. Potest tamen tardari, maximè quando sunt ordines faciendi, & præcipuè in sabbato sancto, tum propter prolixitatem officij, tum quia ordines pertinent ad diem Dominicam: vt habetur in Decret. distinct.75. cap. quod à patribus. Possunt tamen missæ celebrari in prima parte diei propter aliquam necessitatem: vt dicitur de consecr. distin.1. cap. necesse est, &c.

¶ Ad quartum dicendum, quòd regulariter missa debet celebrari in die, & non in nocte: quia ipse Christus est præsens in hoc sacramento: qui dicit Ioan.9. Me oportet operari opera eius, qui misit me, donec dies est venit nox quando nemo potest operari: quandiu in mundo sum, lux sum mundi. Ita tamen quòd principium diei accipiatur non à media nocte: nec etiam ab ortu solis, id est quando substantia solis apparet super terram, sed quando incipit apparere aurora: tunc enim quodammodo dicitur sol ortus in quantum claritas radiorum eius apparet. Vnde & Marc.16. dicitur quod mulieres venerunt ad monumentum orto iam sole: cùm tamen venerint, cùm adhuc tenebræ essent ad monumentum: vt dicitur Ioan.20. Sic enim hāc contrarietatem soluit Augustin. in libro de consen. Euang.* Specialiter tamen in nocte natalis Domini missa celebratur, propter hoc quòd Dominus in nocte natus est vt dicitur de consecr. distin.1. cap. nocte, &c. Et similiter etiam in sabbato sancto circa noctis principiū, propter hoc quòd Dominus nocte surrexit, id est cùm adhuc tenebræ essent ante manifestum solis ortum.

* lib.3. cap.24.

¶ Ad quintum dicendum, quòd sicut habetur de consec.dist.1. ex Decreto Alexan. Papæ * sufficit sacerdoti vnam missam in die vna celebrare: sequia Christus semel passus est, & totum mundum redemit: & valde felix est, qui vnam dignè consecrare potest. Quidam tamen pro defunctis vnam faciunt, alteram d de die, si necesse sit. Qui verò pro pecunia aut aculationibus secularium, vna die præsumunt plures celebrare missas, non æstimo euadere damnationem. Et extra de celebr.miss. dicit Innocent.III.* quòd excepto die natiuitatis Dominicæ (nisi causa necessitatis suadeat) sufficit sacerdoti semel in die vnam missam solummodo celebrare.

* de obl. dist.1.ca. sufficit.

d D.ist.

* libr.3. decr. tit. 41. cap.6 sublatis.

ARTICVLVS III.

¶ Virum oporteat hoc sacramentum celebrari in domo & vasis sacris.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd non oporteat hoc sacramentum celebrari in domo & vasis sacris. Hoc enim sacramentum est repræsentatiuum Dominicæ passionis. Sed Christus non est passus in domo sed extra portam ciuitatis secundum illud Hebr.vlt. Iesus, vt sanctificaret per suū sanguinem populum, extra portam passus est. Ergo videtur quòd hoc sacramentum non debeat celebrari in domo, sed magis sub dio.

4 distin. 9. q.2.art.2. q.3.& dis. 24.q.3.art.2.

¶ 2. Præterea, In celebratione huius sacramenti debet Ecclesia imitari morem Christi & Apostolorum. Sed domus, in qua primò Christus hoc sacramentum confecit, non fuit consecrata: sed fuit quoddam commune cœnaculum, à quodam patrefamilias præparatum: vt habetur Luc.22. Legitur etiam Act.2. quòd Apostoli erant perdurātes vnanimiter in templo, & frangentes circa domos panem, & sumebant cibum cum exultatione. Ergo nec modò oportet domos esse consecratas, in quibus hoc sacramentum celebratur.

¶ 3. Præterea, Nihil frustra in Ecclesia fieri debet quæ Spiritu sancto gubernatur. Sed frustra videtur adhiberi consecratio Ecclesiæ, vel altari & huiusmodi rebus inanimatis, quæ nō sunt susceptiuæ gratiæ vel spiritualis virtutis. Inconuenienter igitur huiusmodi consecrationes in Ecclesia fiunt.

¶ 4. Præterea, Solùm diuina opera debent recoli cum quadam solennitate: secundum illud Psal. In operibus manuum tuarum exultabo. Sed Ecclesia vel altare opere humano consecratur, sicut & calix & ministri, & alia huiusmodi. Sed horum consecrationes non recoluntur celebriter in Ecclesia. Ergo neque consecratio Ecclesiæ vel altaris, cum solennitate recoli debet.

¶ 5. Præterea, Veritas debet respondere figuræ. Sed in veteri Testamento, quod gerebat figuram noui, non fiebat altare de lapidibus sectis: dicitur enim Exod.20. Altare de terra facietis mihi, quòd si altare lapideum feceris mihi, non ædificabis illud de sectis lapidibus. Exod. etiam 27. mandatur fieri altare de lignis Sethim vestitis ære, vel etiam auro, vt habetur Exod. 25. Ergo videtur inconuenienter obseruari in Ecclesia, quòd altare fiat solùm de lapide.

¶ 6. Præterea, Calix cum patena repræsentat sepulchrum Christi quòd fuit excisum in petra: vt in Euangelio habetur. Ergo calix debet de petra fieri, & non solùm de argento vel auro vel stanno.

¶ 7. Præterea, Sicut aurum pretiosius est inter materias vasorum: ita panni serici pretiosiores sunt inter alios pannos. Ergo sicut calix fit de auro, ita pallæ altaris debent de serico fieri, & non solùm de panno lineo.

¶ 8. Præterea, Dispensatio sacramentorum, & ordinatio eorundem ad

dem ad ministros Ecclesiæ pertinet, sicut dispensatio rerū temporalium subiacet ordinationi principum secularium. Vnde & Apostolus dicit 1.Cor.4. Sic nos existimet homo, vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei. Sed si circa dispensationem rerum temporalium aliquid fiat contra statuta principum, habetur irritum. Ergo si hæc quæ dicta sunt conuenienter sunt statuta per prælatos Ecclesiæ, videtur quòd sine his corpus Christi confici non possit. Et sic videtur sequi quod verba Christi non sint sufficientia ad hoc sacramentum conficiendū, quod est inconueniens. Non ergo videtur conueniens fuisse, quod hæc circa celebrationem huius sacramenti statuerentur.

¶ SED CONTRA est, quòd ea quæ per Ecclesiam statuuntur, ab ipso Christo ordinantur, qui dicit Matth.18. Vbicunque fuerint duo vel tres cōgregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in his quæ circunstant hoc sacramentum, duo considerantur. Quorum vnum pertinet ad repræsentationem eorum, quæ circa Dominicam passionem sunt acta. Aliud autem pertinet ad reuerentiā huius sacramenti, in quo Christus secundum veritatem continetur, & non solùm in figura. Vnde & cōsecrationes adhibentur his rebus, quæ veniunt in vsum huius sacramenti: tum propter sacramenti reuerentiam, tum ad repræsentandum effectum * sacramenti, qui ex passione Christi prouenit, secundum illud Hebr. vlti. Iesus, vt sanctificaret per suum sanguinem populum, &c.

* alias fructū.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd regulariter hoc sacramentum celebrari debet in domo, per quam significatur Ecclesia, secundum illud 1.Timoth.3. Vt scias quomodo oporteat te in domo Dei conuersari, quæ est Ecclesia Dei viui, extra Ecclesiam enim non est locus veri sacrificij; vt Augustinus dicit.* Et quia Ecclesia non erat concludenda sub finibus gentis Iudaicæ, sed erat in vniuerso mundo fundanda, ideo passio Christi non est celebrata intra ciuitatem Iudæorum, sed sub dio: vt sic totus mundus se haberet ad passionem Christi vt domus. Et tamen, vt dicitur de consecr. distin.1. cap. concedimus. in itinere positis si Ecclesia defuerit, sub dio, seu in tentorio, si tabula altaris consecrata cæteráque sacra mysteria ad id officium pertinentia, ibi affuerint, missarum solennia celebrari concedimus.

* in lib. Retract. ex Aug. 9.15.

¶ Ad secundum dicendum, quòd domus, in qua hoc sacramentum celebratur, Ecclesiam significat, sicut & Ecclesia nominatur, quæ cōuenienter consecratur: tum ad repræsentandam sanctificationem, quam Ecclesia consecuta est per passionem Christi, tum etiam ad significandam sanctitatem, quæ requiritur in his qui hoc sacramentum suscipere debent. Per altare autem significatur ipse Christus, de quo dicit Apostolus Hebr. vltim. Per ipsum offerimus hostiam laudis Deo. Vnde & consecratio altaris significat sanctitatē Christi: de qua dicitur Luc.1. Quod ex te nascetur sanctum, vocabitur filius Dei. Vnde de consecr. distin.1. dicitur, Altaria placuit non solùm vnctione chrismatis, sed etiam sacerdotali benedictione sacrari. Et ideo regulariter nō licet celebrare hoc sacramentū nisi in domibus consecratis. Vnde sicut habetur de consecr. distin.1. nullus presbyter missas celebrare præsumat, nisi in consecratis ab episcopo locis. Propter quod etiam quia Pagani non sunt de Ecclesia, nec alij infideles, ideo eadem distin. legitur, Ecclesiam, in qua mortuorum cadauera infidelium sepeliuntur, sanctificare non licet: sed si apta videtur ad consecrandum, inde euulsis corporibus, & rasis parietibus vel tigni seius loci, reædificetur: sed si hæc consecrata prius fuerit, missas in ea celebrare licet, tamen si fideles fuerunt, qui in ea sepulti sunt. Propter necessitatem tamen potest hoc sacramentum peragi in domibus non consecratis, vel violaris: sed tamen de consensu episcopi. Vnde in eadem distin. legitur, Missarum solennia non vbique, sed in locis ab episcopo consecratis, vel vbi ipse permiserit, celebranda esse censemus. Non tamen sine altari portatili consecrato, vnde in eadem distin. legitur, Concedimus si Ecclesiæ fuerint incensæ vel combustæ in capellis cum tabula consecrata, missas iterum celebrari. Quia enim sanctitas Christi fons est totius Ecclesiasticæ sanctitatis, ideo in necessitate sufficit ad peragendū hoc sacramentum altare sanctificatum. Propter quod etiam nunquam Ecclesia sine altari consecratur: tamen sine Ecclesia quandoque consecratur altare cum reliquiis sanctorum, quorum vita abscondita est cum Christo in Deo. Vnde in eadem dist. legitur, Placuit vt altaria, in quibus nullum corpus aut reliquiæ martyris conditæ probantur, ab episcopis, qui eisdem locis præsunt, si fieri potest, euertantur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Ecclesia, & altare, & alia huiusmodi inanimata, consecrantur, non quia sint gratiæ susceptiua, sed quia ex consecratione adipiscuntur quandam spiritualem virtutem, per quam apta redduntur diuino cultui: vt scilicet homines deuotionem quandam exinde percipiant, vt sint paratiores ad diuina, nisi hoc propter irreuerentiam impediatur. Vnde & 2. Machab.3. dicitur verè, Dei virtus quædam est in loco: nam ipse qui habet in cælis habitationem, visitator & adiutor est loci illius. Et inde est, quòd huiusmodi ante consecrationem emundantur & exorcizantur: vt exinde virtus inimici pellatur. Et eadem ratione Ecclesiæ, quæ sanguinis effusione, aut cuiuscunque semine pollutæ fuerint, reconciliantur: quia per peccatum ibi commissum, apparet ibi aliqua operatio inimici. Propter quod etiam in eadem distinct. legitur, Ecclesias Arrianorum vbicunque inueneritis Catholicas, eas diuinis precibus & operibus absque vlla mora cōsecrate. Vnde & quidam probabiliter dicunt, quòd per ingressum Ecclesiæ consecratæ homo consequitur remissionem peccatorum venialium, sicut & per asperſionem aquæ benedictæ inducentes quod in Psalm. dicitur, Benedixisti Domine terram tuam, remisisti iniquitatem plebis tuæ. Et ideo propter virtutem, quæ ex consecratione Ecclesiæ acquiritur, consecratio Ecclesiæ non iteratur. Vnde in eadem dist. ex concilio Niceno legitur, Ecclesiis semel Deo consecratis non debet iterum consecratio adhiberi, nisi aut ab igne exustæ, aut sanguinis effusione, aut cuiusque semine pollutæ fuerint: quia sicut infans à qualicunque sacerdote in nomine Patris, & Filij, & Spiritu sancti semel baptizatus, non debet iterum baptizari, ita nec locus Deo dicatus, est iterum consecrandus, nisi propter causas, quas superius nominauimus: si tamen fidem sanctæ Trinitatis tenuerint qui consecrauerunt: alioquin qui sunt extra Ecclesiam, consecrare non possunt. Sed sicut in eadem dist. legitur, Ecclesiæ vel altaria quæ ambigua sunt de consecratione, consecrentur. Propter hoc etiam quòd aliquam spiritualem virtutem adipiscuntur per consecrationem, in eadem distin. statutum legitur: Ligna Ecclesiæ dedicatæ, non debent ad aliud opus iungi, nisi ad aliam Ecclesiam, vel igni comburenda vel ad profectum in monasterio fratribus: in laicorum autem opera non debent admitti. Et ibidem legitur, Altaris palla, cathedra, candelabrum, & velum, si fuerint vetustate consumpta, incendio denturː cineres quoque eorum in baptisterio inferantur, aut in pariete, aut in fossis pauimentorum iactentur, ne introeuntium pedibus inquinentur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quia consecratio altaris repræsentat sanctitatem Christi, consecratio verò domus sanctitatem totius Ecclesiæ: ideo conuenientius recolitur cum sanctitate & solennitate consecratio Ecclesiæ vel altaris, quàm aliorum quæ consecrantur. Propter quod etiam octo diebus solennitas dedicationis agitur, ad significandam beatam resurrectionem Christi & membrorum Ecclesiæ. Nec est opus solius hominis consecratio Ecclesiæ & altaris, cùm habeat spiritualem virtutem. Vnde de consecrat. dist. eadem dicitur, Solennitates dedicationum Ecclesiarum per singulos annos solenniter sunt celebrandæ. Quòd autem octo diebus encænia sint celebranda, in lib. Reg. perfecta dedicatione tēpli, reperies, scilicet. 3. Reg. 8.

¶ Ad quintum dicēdum, quòd sicut legitur de consecra. dist. 1. altaria, si non sint lapidea, chrismatis vnctione non consecrentur. Quod quidem competit & significationibus huius sacramenti: tum quia altare significat Christum: dicitur autem 1. Corinth. 10. Petra autem erat Christus: tum etiam quia corpus Christi in sepulchro lapideo fuit reconditum. Competit etiam quo ad vsum sacramenti. Lapis enim & solidus est, & de facili potest inueniri vbique: quod non erat necessarium in veteri lege, vbi fiebat in vno loco altare. Quòd autem mandatur altare fieri de terra, vel de lapidibus insectis, fuit ad idololatriam remouendam.

¶ Ad sextum dicendum est, quòd sicut in distinctione eadem dicitur cap. vasa. quondam sacerdotes non aureis, sed ligneis

Universidad de Deusto
Biblioteca

calicibus vtebantur. Zepherinus autem Papa patenis vitreis missam celebrari constituit: deinde Vrbanus omnia fecit argentea, Postmodum autem statutum est, vt calix Domini cum patena siue ex auro omnino siue argento fiat, vel saltem stanneus calix habeatur, De ære autem aut ex aurichalco non fiat, quia hoc vini virtute æruginem parit, pariterq; vomitum prouocat. Nullus autem in ligneo seu vitreo calice præsumat missam cantare: quia scilicet lignum porosum est, & sanguis consecratus in eo remaneret: vitrum autem fragile est, & posset fractionis periculum imminere, & eadem ratio est de lapide. Et ideo propter reuerentiam sacramenti statutum est, vt ex prædictis materiis calix fiat.

¶ Ad septimum dicendum, quòd vbi potuit sine periculo fieri, Ecclesia statuit circa hoc sacramentum id quod expressius repræsentat passionem Christi: Non erat autem tantum periculum circa corpus, quod ponitur in corporali, sicut circa sanguinem, qui continetur in calice. Et ideo licet calix non fiat de petra corporale tamen fit de panno lineo, quo corpus Christi fuit inuolutum. Vnde in epistola Syluestri Papæ ineadem dist. legitur, Consultò omnium statuimus, vt sacrificium altaris non in serico panno aut intincto, quisquam celebrare missam præsumat: sed in panno lineo ab episcopo consecrato, sicut corpus Christi in sindone linea & munda sepultũ fuit. Competit etiam paunus lineus propter sui munditiam, ad significandam conscientiæ puritatem: & propter multiplicem laborem, quo talis pannus præparatur ad significandam Christi passionem.

¶ Ad octauum dicendum, quòd dispensatio sacramentorum pertinet ad ministros Ecclesiæ: sed consecratio eorũ est ab ipso Deo. Et ideo ministri Ecclesiæ non habẽt aliquid statuere circa formam consecrationis: sed circa vsum sacramenti & modum celebrandi. Et ideo si sacerdos verba consecrationis proferat super materiam debita cum intentione consecrandi, absque omnibus prædictis, scilicet domo & altari, calice & corporali consecratis & cæteris huiusmodi per Ecclesiam institutis, consecrat quidem in rei veritate corpus Christi: peccat tamen grauiter, ritum Ecclesiæ non seruans.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum conuenienter ordinentur ea quæ circa hoc sacramentum dicuntur.

4. dist. 1. q. 1. art. 5. q. 1. ad 2. & dist. 8. in expos. lit. & dist. 13. in expos. lit. prine. & dist. 15. q. 4. art. 3. q. 3. cor. & 8. Timot. 2. lect. 1. col. 2. in princ.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur q̃ inconuenienter ordinentur ea quæ circa hoc sacramentum dicuntur. Hoc enim sacramentum verbis Christi consecratur: vt Ambrosius dicit in libro de Sacramentis. Non ergo debent aliqua alia in hoc sacramento dici quàm verba Christi.

¶ 2. Præterea, Verba Christi nobis per Euangelium innotescunt. Sed quædam dicuntur circa consecrationem huius sacramenti, quæ in Euangeliis non ponuntur: non enim legitur in Euangelio quòd Christus in consecratione huius sacramenti, oculos ad cælũ leuauerit, similiter etiam in Euangeliis dicitur, Accipite, & comedite, nec ponitur omnes: cùm in celebratione huius sacramenti dicatur, Eleuatis oculis in cælum: & iterum, Accipite, & manducate ex hoc omnes. Inconuenienter ergo huiusmodi verba dicuntur in celebratione huius sacramenti.

¶ 3. Præterea, Omnia sacramenta ordinantur ad salutem fidelium. Sed in celebratione aliorum sacramentorum non fit communis oratio pro salute fidelium defunctorum. Ergo inconuenienter fit in hoc sacramento.

¶ 4. Præterea, Baptismus dicitur specialiter fidei sacramentum. Ea ergo quæ pertinent ad instructionem fidei, magis debent circa baptismum tradi, quàm circa hoc sacramentum, sicut doctrina Apostolica & Euangelica.

¶ 5. Præterea, In omni sacramento exigitur deuotio fidelium. Non ergo magis in hoc sacramento, quàm in aliis deberet excitari deuotio fidelium per laudes diuinas & per admonitiones: puta cum dicitur, Surtum corda.

* q6. 82. art. 1. ¶ 6. Præterea, Minister huius sacramenti est sacerdos: vt dictũ est.* Omnia ergo quæ in hoc sacramento dicuntur, à sacerdote dici deberent: & non quædam à ministris, quædam à choro.

¶ 7. Præterea, Hoc sacramentum per certitudinem operatur virtus diuina. Superfluè ergo sacerdos petit huius sacramenti perfectionem, cùm dicit, Quam oblationem tu Deus in omnibus, &c.

¶ 8. Præterea, Sacrificium nouæ legis multò est excellentius, quàm sacrificium antiquorum Patrum. Inconuenienter ergo sacerdos petit, quòd hoc sacrificium habeatur sicut sacrificium Abel, Abrahæ & Melchisedec.

¶ 9. Præterea, Corpus Christi, sicut non incipit esse in hoc sacramẽto per loci mutationem (vt supra dictum est*) ita etiam nec esse definit. Inconuenienter ergo sacerdos petit, Iube hoc perferri per manus sancti Angeli tui in sublime altare tuum.

* q6. 75. art. 1.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur de consecra. dist. 1. Iacobus frater Domini secundũ carnem, & Basilius Cæsariensis episcopus* ediderunt missæ celebrationem. Ex quorum auctoritate patet conuenienter singula circa hoc dici.

* aliàs scripserunt

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quia in sacramento totum mysterium nostræ salutis comprehenditur, ideo præ cæteris sacramentis cum maiori solennitate agitur. Et quia scriptum est Ecclesiast. 4. Custodi pedem tuum ingrediens domum Domini, & Ecclesiast. 18. Ante orationem præpara animam tuam: ideo ante celebrationem huius mysterij, primò quidem præmittitur præparatio quædam, ad dignè agenda ea quæ sequuntur. Cuius præparationis prima pars est laus diuina, quæ fit in introitu, secundum illud Psalm. Sacrificium laudis honorificabit me, & illiciter, quo ostendam illi salutare Dei. Et sumitur hoc, vt pluries de Psalm. vel saltem cum Psal. cantatur: quia vt Dionys. dicit 3. cap. Ecclesiast. hierarch. Psalmi comprehendunt per modum laudis quicquid in sacra Scriptura continetur. Secunda pars continet commemorationem præsentis miseriæ, dum misericordia petitur dicendo, Kyrie eleison, ter quidem pro persona Patris, ter autem pro persona Filij, cùm dicitur, Christe eleison: & ter pro persona Spiritus sancti, cùm subditur Kyrie eleison, contra triplicem miseriam, ignorantiæ, culpæ & pœnæ: vel ad significandum quòd omnes personæ sunt in se inuicem. Tertia autem pars commemorat cælestem gloriam, ad quam tendimus post præsentem vitam & miseriam, dicendo, Gloria in excelsis Deo, quæ cantatur in festis, in quibus commemoratur cælestis gloria, intermittitur autem in officiis luctuosis, quæ ad commemorationem miseriæ pertinent. Quarta autem pars continet orationem, quam sacerdos pro populo facit, vt digni habeantur tantis mysteriis. Secundò autem præmittitur instructio fidelis populi: quia hoc sacramentum est mysterium fidei: vt suprà habitum est.* Quæ quidem instructio dispositiuè quidem fit per doctrinam Prophetarum & Apostolorum, quæ in Ecclesia legitur per lectores & subdiaconos. Post quam lectionem cantatur à choro graduale, quod significat perfectum vitæ: & halelu-iah, quod significat spiritualem exultationem vel tractus in officiis luctuosis, qui significat spiritualem gemitum, hæc enim consequi debent in populo ex prædicta doctrina. Perfectè autem populus instruitur per doctrinam Christi in Euangelio contentam, quæ à summis ministris legitur, scilicet à diaconibus. Et quia Christo credimus tanquam diuinæ veritati (secundum illud Ioan. 8. Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi?) lecto Euangelio symbolum fidei cantatur, in quo populus ostendit, se per fidem Christi doctrinæ assentire. Cantatur autem hoc symbolum in festis, de quibus fit aliqua mentio in symbolo, sicut in festis Christi & beatæ Virginis & Apostolorum (quia hanc fidem fundauerunt) & aliis huiusmodi. Sic igitur populo præparato & instructo, consequenter acceditur ad celebrationem mysterij, quod quidem & offertur vt sacrificium, & consecratur, & sumitur vt sacramentum. Vnde primò peragitur oblatio, secundò consecratio materiæ oblatæ, tertio eiusdem perceptio. Circa oblationem verò duo aguntur, scilicet laus populi in cantu offertorij: (per quod significatur lætitia offerentium) & oratio sacerdotis, qui petit vt oblatio populi sit Deo accepta (vnde & 1. Paralipomen. 29. dixit Dauid, Ego in simplicitate cordis mei lætus obtuli vniuersa hæc, & populum tuum qui hic repertus est, vidi cum ingenti gaudio tibi offerre donaria) & postea orat dicens, Domine Deus custodi hanc voluntatem. Deinde circa consecrationem, quæ supernaturali virtute agitur, primò excitatur populus ad deuotionem in præfatione, vnde & monetur sursum corda habere ad Dominum. Et ideo

finita præfatione populus deuotè laudat diuinitatem Christi, cum Angelis dicens, Sanctus, Sanctus, & humanitatem cum pueris dicens, Benedictus qui venit. Deinde sacerdos secretò commemorat, primò quidem pro quibus hoc sacrificium offertur, scilicet pro vniuersali Ecclesia, & pro his qui in sublimitate sunt constituti 1. Timoth. 2. & specialiter quosdam qui obtulerunt, vel pro quibus offertur. Secundò commemorat sanctos, quorum patrocinia implorat pro prædictis, cùm dicit communicantes & memoriam venerantes, &c. Tertiò petitionem concludit cùm dicit, vt hæc oblatio sit illis pro quibus offertur salutaris. Deinde accedit ad ipsam consecrationem, in qua primò petit consecrationis effectum, cùm dicit, Quam oblationem tu Deus, &c. Secundò consecrationem peragit per verba Saluatoris, cùm dicit, Qui pridie, &c. Tertiò excusat præsumptionem per obedientiam ad mandatum Christi, cùm dicit, Et memores. Quartò petit hoc sacrificium peractum esse Deo acceptum, cùm dicit, Supra quæ propitio, &c. Quintò petit huius sacrificij & sacramenti effectum. Primò quidem, quantum ad ipsos sumentes, cùm dicit, Supplices te rogamus. Secundò quãtum ad mortuos, qui iam sumere, non possunt, cùm dicit, Memento etiam Domine, &c. Tertiò, specialiter quantum ad ipsos sacerdotes offerentes, cùm dicit, Nobis quoque peccatoribus. Deinde agitur de perceptione sacramenti, & primò præparatur populus ad percipiendum. Primò quidem, per orationem communem totius populi (quæ est oratio Dominica, in qua petimus panem quotidianum nobis dari) & etiam priuatim, quam specialiter sacerdos pro populo offert, cùm dicit, Libera nos quæsumus Domine, &c. Secundò præparatur populus per pacem, quæ datur dicendo, Agnus Dei, est enim hoc sacramentum vnitatis & pacis: vt suprà dictum est.* In missis tamen defunctorum, in quibus sacrificium offertur, non pro pace præsenti, sed pro requie mortuorum, pax intermittitur. Deinde sequitur perceptio sacramenti primò percipiente sacerdote, & postmodum aliis dante: quia, vt Dionys. dicit 3. cap. Eccle. hierar. ille qui aliis diuina tradit, primò debet ipse particeps esse. Vltimò autem tota missæ celebratio in gratiarum actione terminatur, populo exultante pro sumptione mysterij (quod significat cantus post communionem) & sacerdote per orationem gratias offerente, sicut & Christus celebrata cœna cum discipulis hymnum dixit, vt dicitur Matth. 26.

* 46. 79. art. 2. ad 4. 7. art. 4.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd consecratio solis verbis Christi conficitur. Alia verò necesse est addere ad præparationem populi sumentis, sicut dictum est.*

* in cor.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut dicitur Ioannis vltimo, Multa sunt à Domino facta vel dicta quæ Euangelistæ non scripserunt. Inter quæ fuit hoc, quòd Dominus in cœna oculos leuauit in cælum quod tamẽ Ecclesia ex traditione Apostolorum habuit. Rationabile enim videtur, vt qui in suscitatione Lazari (vt habetur Ioan. 11.) & in oratione, quam pro discipulis fecit Ioan. 17. oculos leuauit ad patrem, in huius sacramenti institutione multò magis hoc fecerit, tanquam in re potiori. Quod autem dicitur, Manducate & comedite, non differt quantum ad sensum: nec multum refert quid dicatur, præsertim cùm verba illa non sint de forma, vt suprà dictum est.* Quod autem additur, omnes, intelligitur in verbis Euangelij, licet non exprimatur: quia ipse dixerat Ioan. 6. Nisi manducaueritis carnem filij hominis, non habebitis vitam in vobis.

* 3. art. 3. q. 1. ad 3.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Eucharistia est sacramentum totius Ecclesiasticæ vnitatis. Et ideo specialiter in hoc sacramento magis quàm in aliis debet fieri mẽtio de omnibus quæ pertinent ad salutem totius Ecclesiæ.

¶ Ad quartum dicendum, quòd instructio fidei est duplex. Vna quæ fit nouiter imbuendis, scilicet catechumenis: & talis instructio fit* per baptismum. Alia autem est instructio, qua instruitur fidelis populus, qui communicat huic mysterio, & talis instructio fit in hoc sacramento. Et tamen ab hac instructione nõ repelluntur etiam catechumeni & infideles. Vnde dicitur de consecratione distinct. 1. Episcopus nullum prohibeat ingredi Ecclesiam, & audire verbum Dei, siue Gentilem, siue hæreticum, siue Iudæum vsque ad Missam catechumenorum, in qua scilicet continetur instructio fidei.

* aliàs mane.

¶ Ad quintum dicendum, quòd in hoc sacramento & maior deuotio requiritur quàm in aliis sacramentis (propter hoc quòd in hoc sacramento totus Christus continetur) & etiam communior, quia in hoc sacramento requiritur deuotio totius populi pro quo sacrificium offertur, & non solùm percipientiũ sacramentum, sicut in aliis sacramentis. Et ideo vt Cyprianus dicit,* sacerdos præfatione præmissa parat fratrum mentes, dicendo, sursum corda, vt dum respondet plebs, habemus ad Dominum, admoneatur nihil aliud se quàm Deum cogitare debere.

* lib. de oratione domini.

¶ Ad sextum dicendum, quòd in hoc sacramento (sicut dictum est*) tanguntur ea quæ pertinent ad totam Ecclesiam. Et ideo quædam dicuntur à choro quæ pertinent ad populum. Quorum quædam chorus totaliter prosequitur, quæ scilicet toti populo inspirantur. Quædam verò populus prosequitur, sacerdote inchoante, qui personam Dei gerit, in signum q̃ talia peruenerunt ad populũ ex reuelatione diuina sicut fides & gloria cælestis. Et ideo sacerdos inchoat Symbolũ fidei, & gloria in excelsis Deo. Quędam verò dicuntur per ministros, sicut doctrina veteris & noui Testamenti in signũ, quòd per ministros à Deo missos, est doctrina hæc populus annuntiata. Quædam verò sacerdos solus prosequitur: quæ scilicet ad proprium officium sacerdotis pertinent, vt scilicet dona & preces offerat pro populo, sicut dicitur Hebr. 5. In his tamen quædam dicit publicè, scilicet quæ pertinent & ad sacerdotem & ad populum, sicut sunt orationes communes. Quædam verò pertinent ad solum sacerdotem, sicut oblatio & consecratio: & ideo quæ circa hæc sunt dicenda, occultè à sacerdote dicuntur. In vtrisque tamen excitat attentionem populi dicendo, Dominus vobiscum: & expectat assensum dicentium, Amen. Et ideo etiam in his quæ secretè dicuntur, publicè præmittit, Dominus vobiscum, & subiungit, Per omnia secula seculorum. Vel secretè aliqua sacerdos dicit, in signum, quòd circa Christi passionem dicipuli non nisi occultè confitebantur Christum.

* in solu. ad 3.

¶ Ad septimum dicendum, quòd efficacia verborum sacramentalium impediri potest per intentionem sacerdotis. Nec tamen est inconueniens quòd à Deo petamus id quod certissimè scimus ipsum facturum, sicut Christus Ioan. 17. petit suam clarificationem. Non tamen videtur ibi sacerdos orare, vt consecratio impleatur, sed vt nobis fiat fructuosa. Vnde signanter dicit, Vt nobis corpus & sanguis fiat. Et hoc significant verba, quæ præmittit dicens, Hanc oblationem facere digneris benedictam, secundum Augustinum,* id est per quam benedicamur, scilicet per gratiam adscriptam, id est per quam in cælo adscribamur: ratam, id est per quam de visceribus Christi esse censeamur: rationabilem, id est per quam à bestiali sensu exuamur: acceptabilem, vt qui nobis ipsis discipli cemus, per hanc acceptabiles eius vnico filio simus.

* refertur de consec. dist. 2. vtrum sub.

¶ Ad octauum dicendum, quòd licet hoc sacramentum ex se ipso præferatur omnibus antiquis sacrificiis: tamen sacrificia antiquorum fuerunt Deo acceptissima ex eorum deuotione. Petit ergo sacerdos, vt hoc sacrificium acceptetur Deo ex deuotione offerentium, sicut illa accepta fuerunt Deo.

¶ Ad nonum dicendum, quòd sacerdos non petit neque quòd species sacramentales deferãtur in cælum, neque corpus Christi verum, quod ibi esse non definit: sed petit hoc pro corpore mystico (quod scilicet in hoc sacramento significatur) vt scilicet orationes sacerdotis & populi Angelus assistens diuinis mysteriis, Deo repræsentet, secundum illud Apocalypsis 8. Ascendit fumus incensorum de oblationibus sanctorũ de manu Angeli. Sublime autem altare Dei dicitur vel ipsa Ecclesia triumphans, in quam transferri petimus, vel ipse Deus cuius participationem petimus de hoc enim altari dicitur Exod. 20. Non ascendes ad altare meum per gradus, id est in Trinitate gradus non facies. Vel per Angelum intelligitur ipse Christus qui est magni concilij Angelus, qui corpus suũ mysticum Deo patri coniungit, & Ecclesiæ triumphanti. Et propter hoc etiam missa nominatur: quia per Angelum sacerdos preces ad Deum mittit, sicut populus per sacerdotem: vel quia Christus est hostia nobis missa à Deo. Vnde & in fine missæ diaconus in festiuis diebus populum licentiat, dicens, Ite, missa est, scilicet hostias ad Deum per Angelum: vt scilicet sit Deo accepta.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum ea quæ in celebratione sacramenti aguntur sint conuenientia.

4.sen.di. 12.in exposit. lit. & opusc. 65.cap.5. & opusc. 66.per totum.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd ea quæ in celebratione huius sacramenti aguntur non sint conuenientia. Hoc enim sacramentum ad nouum Testamentum pertinet vt ex forma ipsius apparet. In nouo autem Testamento non sunt obseruandæ cæremoniæ veteris Testamenti, ad quas pertinebat quod sacerdos & ministri aqua lauabantur, quando accedebãt ad offerendum: legitur enim Exod.30. Lauabunt Aaron & filij eius manus suas ac pedes, quando ingressuri sunt tabernaculum testimonij, & quando accessuri sunt ad altare. Non est ergo conueniens, q̃ sacerdos lauet manus suas inter missarum solennia.

¶ 2. Præterea, Ibidem Dominus mandauit quòd Aaron adoleret incensum suaue fragrans super altare, quod erat ante propitiatorium. Quod etiam pertinebat ad cæremonias veteris Testamenti. Inconueniter ergo in missa sacerdos thurificatione vtitur.

¶ 3. Præterea, Ea quæ in sacramentis Ecclesiæ aguntur, non sunt iteranda. Inconuenienter igitur sacerdos multoties iterat cruce signationes super hoc sacramentum.

¶ 4. Præterea, Apostolus dicit Hebr.7. Sine vlla contradictione, quod minus est, à maiori benedicitur. Sed Christus qui est in hoc sacramento, post consecrationem est multò maior sacerdote. Inconuenienter igitur sacerdos post consecrationem benedicit hoc sacramentum, cruce signando.

¶ 5. Præterea, In sacramento Ecclesiæ nihil debet fieri quod ridiculosum videatur. Videtur autem ridiculosum gesticulationes facere, ad quas pertinere videtur, quòd sacerdos quandoque brachia extendit, manus iungit, digitos complicat, & *aliàs in curuat. seipsum * inclinat. Ergo hoc non debet fieri in hoc sacramẽto.

¶ 6. Præterea, Ridiculosum etiam videtur, quòd sacerdos multoties se ad populum vertit, & multoties populum salutet. Nõ ergo debent hæc fieri in celebratione huius sacramenti.

¶ 7. Præterea, Apost. 1. Cor. 1. pro inconuenienti habet, quòd Christus diuisus sit. Sed post consecrationem Christus est in hoc sacramento, inconuenienter ergo hostia frangitur à sacerdote.

¶ 8. Præterea, Ea quæ in hoc sacramento aguntur, passionem Christi repræsentant. Sed in passione Christi corpus fuit diuisum in locis quinque vulnerum. Ergo corpus Christi in quinque partes frangi deberet magis, quàm in tres.

¶ 9. Præterea, Totum corpus Christi in hoc sacramento seorsum consecratur à sanguine. Inconuenienter ergo vna pars eius sanguini miscetur.

¶ 10. Præterea, Sicut corpus Christi proponitur in hoc sacramento vt cibus, ita & sanguis Christi vt potus. Sed sumptioni corporis Christi non adiungitur in celebratione Missæ alius corporalis cibus. Inconueniẽter igitur sacerdos post sumptionem sanguinis Christi, vinum non consecratum sumit.

¶ 11. Præterea, Veritas debet respondere figuræ. Sed de agno Paschali, qui fuit figura huius sacramenti, mandatur quòd non remaneret ex eo quicquam vsque mane. Inconuenienter igitur hostiæ consecratæ reseruantur, & non statim sumuntur.

¶ 12. Præterea, Sacerdos pluraliter loquitur audientibus, cũ dicit Dominus vobiscum, &, Gratias agamus. Sed inconueniens videtur pluraliter loqui vni soli & maximè minori. Ergo inconueniens videtur, quod sacerdos vno tantum ministro præsente, celebret Missam. Sic igitur videtur quòd inconuenienter aliqua agantur in celebratione huius sacramenti.

¶ SED IN CONTRARIVM est Ecclesiæ consuetudo quæ errare non potest: vt pote Spiritu sancto instructa.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut supra dictũ *q6.60. est*) in sacramentis dupliciter aliquid significatur, scilicet *q.5. & 6. verbis & factis, ad hoc quòd sit perfectior significatio. Significantur autem verbis in celebratione huius sacramenti quædam pertinentia ad passionem Christi, quæ repræsentatur in hoc sacramento, vel etiam ad corpus mysticum, quod significatur in hoc sacramento & quædam pertinentia ad vsum huius sacramenti, qui debet esse cum deuotione & reuerentia. Et ideo in celebratione huius mysterij quædam aguntur ad repræsentanda passionem Christi, vel etiam dispositionem corporis mystici, & quædam aguntur pertinentia ad deuotionem & reuerentiam huius sacramenti.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ablutio manuũ fit in celebratione missæ propter reuerentiam huius sacramenti. Et hoc dupliciter. Primò quidem: quia aliqua pretiosa tractare non consueuimus, nisi manibus ablutis vnde indecens videtur, quòd ad tantum sacramentum aliquis accedat manibus etiam corporaliter inquinatis. Secundò, propter significationem: quia vt Dionys. dicit 3.cap. Eccles. hierarc. extremitatum ablutio significat emundationem etiam à minimis peccatis: secundum illud Ioan.13. Qui lotus est, non indiget nisi vt pedes lauet. Et talis emundatio requiritur ab eo qui accedit ad hoc sacramentum. Quod etiam significatur per confessionem, quæ fit ante introitum missæ. Et hoc idem significabat ablutio sacerdotum in veteri lege: vt ibidem Dio. dicit. Nec tamen Ecclesia hoc seruat tanquam cæremoniale veteris legis præceptum, sed quasi ab Ecclesia institutum sicut quiddam secundum se conueniens. Et ideo non eodem modo obseruatur sicut tunc: præter-
mittitur enim pedum ablutio & seruatur ablutio manuũ, quæ *aliàs potest fieri magis in promptu, * & quæ sufficit ad significãdam quæ ma-
perfectam mundationem. Cùm enim manus sit organum organorum (vt dicitur tertio de anima*) omnia opera attribuũtur gis suffi-
manib⁹, vnde in Ps. dicit, Lauabo inter innocẽtes manus meas. cit. *ex pl.

¶ Ad secundum dicendum, quòd etiam thurificatione non vtimur quasi cæremoniali præcepto legis, sed sicut Ecclesiæ statuto. Vnde non eodem modo vtimur, sicut in lege veteri erat statutum. Pertinet autem ad duo. Primò quidem ad reuerentiam huius sacramenti, vt scilicet per bonum odorem depellatur si quid corporaliter praui odoris in loco fuerit, quod posset prouocare horrorem. Secundò pertinet ad repræsentandum effectum gratiæ, qua sicut bono odore Christus plenus fuit (secundum illud Gene.27. Ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni, & à Christo deriuatur ad fideles officio ministrorum: secũdum illud 2.Corinth.2. Odorem notitiæ suæ spargit per nos in omni loco. Et ideo vndique thurificato altari, per quod Christus designatur, thurificantur omnes per ordinem.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sacerdos in celebratione missæ De cru-
vtitur cruce signatione, ad exprimendam passionem Christi, cis vsu
quæ ad crucem est terminata. Est autem passio Christi quibus- in missa
dam quasi gradibus peracta. Nam primò fuit Christi traditio, sequentia
quæ facta est à Deo, Iuda, & Iudæis: quod significat trina cruce signatio, super illa verba, Hæc dona, hæc munera, hæc sancta sacrificia illibata. Secundò fuit Christi vẽditio: est autem venditus sacerdotibus, Scribis & Pharisæis. Ad quod significandum fit iterum trina cruce signatio super illa verba, Benedictã, ascriptam, ratam. Vel ad ostẽdendum pretium venditionis, scilicet triginta denarios. Additur autẽ & duplex super illa verba, vt nobis corpus & sanguis, &c. ad designandum personam Iudæ vẽditoris & Christi venditi. Tertiò autem fuit præsignatio passionis Christi facta in cœna. Ad quod designandũ fiunt tertiò duæ cruces vna in consecratione corporis, alia in consecratione sanguinis: vbi vtrobiq; dicitur, Benedixit. Quartò autem fuit ipsa passio Christi: vnde ad repræsentandũ quinq; plagas Christi, fit quartò quintuplex cruce signatio super illa verba, Hostiam puram, hostiã sanctam, hostiam immaculatam, panem sanctum vitæ æternæ, & calicem salutis perpetuæ. Quintæ repræsentatur extensio corporis & effusio sanguinis, & fructus passionis per trinã cruce signationẽ, quæ fit super illis verbis, Corpus & sanguinem sumpserimus, omni benedictione, &c. Sextò repræsentatur triplex oratio, quam fecit in cruce. Vnam pro persecutoribus, cùm dixit, Pater ignosce illis. Secundã pro liberatione à morte, cùm dixit, Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me. Tertia pertinet ad adeptionem gloriæ, cùm dixit, Pater in manus tuas commendo spiritum meum. Et ad hoc significandum fit trina cruce signatio super illa verba, sanctificas, viuificas, benedicis, &c. Septimò repræsentantur tres horæ quibus pependit in cruce, scilicet à sexta vsque ad horam nonam. Et ad hoc configniendum fit iterum trina cruce signatio ad illa verba, Per ipsum, & cum ipso, & in ipso. Octauò autem repræsentatur separatio animæ à corpore per duas cruces subsequentes extra calicem factas. Nonò autem repræsentatur

resurrectio tertia die facta, per tres cruces, quæ fiunt ad illa verba, Pax Domini sit semper vobiscum. Potest autem breuius dici, quòd consecratio huius sacramenti, & acceptatio huius sacrificij, & fructus ipsius procedit ex virtute crucis Christi. Et ideo vbicunque fit mentio de aliquo horum, sacerdos cruce signatione vtitur.

In sol. parc. ¶ Ad quartum dicendum, quòd sacerdos post consecrationem non vtitur cruce signatione ad benedicendum & consecrandũ, sed solùm ad commemorandum virtutẽ crucis & modum passionis Christi: vt ex dictis patet.

¶ Ad quintum dicendum, quòd eaquæ sacerdos in Missa facit, non sunt ridiculosæ gesticulationes: fiunt enim ad aliquid repræsentandum. Quòd enim sacerdos brachia extendit post consecrationem, significat extẽsionem brachiorum Christi in cruce. Leuat etiam manus orando, ad designandum quòd oratio eius dirigitur pro populo ad Deum: secundum illud Thren.3. Leuemus corda nostra cum manus ad Dominum in cælos. & Exod. 17. dicitur, quòd cùm leuaret Moyses manus, vincebat Israel. Quòd autem manus interdum iungit, & se inclinat, est supplicẽter & humiliter orantis, & designat humilitatem & obediẽtiam Christi, ex qua passus est. Digitos autem iungit post consecrationem, scilicet pollicem cum indice, quibus corpus Christi consecratum tetigerat, vt siqua particula digitis adhæserit, non *q6.55. dispergatur: quod pertinet ad reuerentiam sacramenti. Ad sextum dicendum, quòd quinquies se sacerdos vertit ad populum, ad significandum quòd Dominus die resurrectionis quinquies se manifestauit: vt suprà dictũ est* in tractatu de resurrectione Christi. Salutat autem species populũ, scilicet quinque vicibus, quibus se conuertit ad populum: & bis quando se non conuertit (scilicet cùm ante præfationem dicit. Dominus vobiscũ, & cùm dicit, Pax Domini sit semper vobiscum (ad designandum septiformem gratiam Spiritus sancti. Episcopus autem celebrans in festis, in prima salutatione dicit, Pax vobis: quod post resurrectionem discipulis dixit Dominus: cuius personam repræsentat præcipuè Episcopus.

¶ Ad septimum dicendum, quòd fractio hostiæ tria significat. Primò quidem ipsam diuisionem corporis Christi, quæ facta est in passione. Secundò distinctionem corporis mystici secundum diuersos status. Tertiò distributionem gratiarum, procedentium ex passione Christi: vt Dion. dicit 3.c. Eccl. hierar. Vnde talis fractio non inducit diuisionem Christi.

¶ Ad octauum dicendum, q̃ sicut Sergius Papa dicit (& habetur de consecratio. dist. 2.) triforme est corpus Domini. Pars oblata in calicem missa, corpus Christi quod iam resurrexit, *Aliàs habetur. monstrat, scilicet ipsum Christum, & beatam Virginem, vel sicut alij sancti cũ corporibus iam sunt in gloria. Pars comesta, ambulans adhuc super terram, quia scilicet viuentes in terra, sacramento* vtuntur & passionibus cõteruntur, sicut & panis cõmestus conteritur dentibus. Pars in altari vsque ad finem missæ remanẽs, corpus in sepulchro: quia vsque in finem seculi corpora sanctorum in sepulchris erunt: quorum tamẽ animæ sunt vel in purgatorio vel in cælo. Hi tamen ritus non seruatur modò: vt scilicet vna pars seruetur vsque in finem Missæ, propter periculum. Manet tamen eadem significatio partium. Quam quidã metricè expresserunt dicentes.

Hostia diuiditur in partes, tincta beatos
Plene, sicca notat viuos seruata sepultos.

Quidam tamen dicunt, quòd pars in calicem missa, significat eos, qui viuunt in hoc mundo: pars autem extra calicem seruata significat plenè beatos, scilicet quantum ad animam & corpus: pars autem comesta, significat exteros.

¶ Ad nonum dicendum, quòd per calicem duo possunt significari. Vno modo ipsa passio Christi, quæ repræsentatur in hoc sacramento. Et secundum hoc per partem in calicem missam, significantur illi, qui adhuc sunt participes passionum Christi. Alio modo potest significari fruitio beata, quæ etiam in hoc sacramento præfiguratur. Et ideo illi quorum corpora iam sunt in plena beatitudine, significantur per partem in calicem missam. Et est notandum, q̃ pars in calicem missa, non debet populo dari in supplementum communionis: quia panem intinctum non porrexit Christus nisi Iudæ proditori.

¶ Ad decimum dicendum, quòd vinum ratione suæ humiditatis est ablutiuum. Et ideo sumitur post susceptionẽ huius sacramenti, ad abluendum os, ne aliquæ reliquiæ remaneant, quod pertinet ad reuerentiã sacramenti. Vnde extra de celebratione Missarũ, ca. ex parte, *Semper sacerdos vino os profundere debet, postquam totum percepit Eucharistiæ sacramentum, nisi cum eodem die aliam Missam debuerit celebrare, ne si fortè vi num per fusioni acciperet, celebrationem aliam impediret. Et eadem ratione perfundit vino digitos quibus corpus Christi tetigerit. *libr. 3. decr. tit. 14.cap.5.

¶ Ad vndecimum dicendum est, quòd veritas quantum ad aliquid debet respondere figuræ: quia scilicet non debet pars hostiæ consecratæ, de qua sacerdos & ministri vel etiam populus communicat, in crastinum reseruari. Vnde, vt habetur de consecratio. distinctio. 2. *Clemens Papa statuit, quòd tanta holocausta in altari offerantur, quanta populo sufficere debeant, quod si remanserint, in crastinum non reseruentur, sed cum timore & & tremore clericorum diligentia consumantur. Quia tamen hoc sacramentum quotidie sumendum est (non autem agnus Paschalis quotidie sumebatur) ideo oportet alias hostias consecratas pro infirmis conseruare. Vnde in eadem distinc. legitur, Presbyter Eucharistiam semper habeat paratam: vt quãdo quis infirmatus fuerit, statim eum communicet, ne sine communione moriatur. *Cano. Tribus gradibus.

¶ Ad duodecimum dicendum, q̃ in solenni celebratione Missæ, plures debent adesse. Vnde Soter Papa dicit, vt habetur de consecratio. distinctio. 1. Hoc quoque statutum est: vt nullus presbyterorum, Missarũ solennia celebrare præsumat, nisi duobus præsentibus, sibique respondentibus, ipse tertius habeatur: quia cũ pluraliter ab eo dicitur, Dominus vobiscũ, & illud in secretis, orate pro me, apertissimè conuenit, vt ipsius respondeatur salutationi. Vnde & ad maiorem solennitatem, ibidem statutum legitur, quòd Episcopus cum pluribus Missarum solẽnia peragat. In missis tamen priuatis sufficit vnum habere ministrum, qui gerit personam totius populi catholici, ex cuius persona sacerdoti pluraliter respondet.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum possit sufficienter occurri defectibus circa celebrationem huius sacramenti occurrentibus, statuta Ecclesiæ obseruando.

4. dist. 13. in ex posi. lit.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd nõ possit sufficienter occurri defectibus, qui circa celebrationem huius sacramenti occurrunt statuta Ecclesiæ obseruando. Contingit enim quandoque quòd sacerdos ante consecrationem vel post moritur, vel alienatur, vel aliqua alia infirmitate impeditur, ne sacramentum sumere possit, & Missam perficere. Ergo videtur quòd non possit impleri statutum Ecclesiæ, quo præcipitur quòd sacerdos consecrans, suo sacrificio communicet.

¶ 2. Præterea, Contingit quandoque q̃ sacerdos ante consecrationem vel post, recollit se aliquid comedisse vel bibisse, vel etiam alicui peccato mortali subiacere, vel etiam excõmunicationi cuius prius memoriam non habebat. Necesse est ergo, q̃ ille qui est in tali articulo constitutus, peccet mortaliter, cõtra statutum Ecclesiæ faciens, siue sumat siue non sumat.

¶ 3. Præterea, Contingit quandoque quòd in calicem musca vel aranea, vel aliquod animal venenosum cadit post consecrationem vel etiam cognoscit sacerdos calici venenum esse immissum ab aliquo maleuolo causa occidendi ipsum. In quo casu si sumat, videtur mortaliter peccare, se occidendo vel Deum tentando, similiter si non sumat peccat, contra statutum Ecclesiæ faciens. Ergo videtur esse perplexus, & subiectus necessitati peccandi, quod est inconueniens.

¶ 4. Præterea, Contingit quandoque quòd per negligentiam ministri aut aqua non ponitur in calice, aut etiam nec vinum, & hoc sacerdos aduertit. Ergo in hoc etiam casu videtur esse perplexus, siue sumat corpus sine sanguine (quasi imperfectum faciens* sacramentum) siue non sumat nec corpus nec sanguinem. * Ali às sacr. : fect.

¶ 5. Præterea, Contingit quandoque, quòd sacerdos non recolit se dixisse verba consecrationis, vel etiam alia quæ in celebratione huius sacramenti dicuntur. Videtur ergo peccare in hoc casu, siue reiteret verba super eandem materiam, quæ forte iam dixerat, siue vtatur pane & vino non consecratis, quasi consecratis.

¶ 6. Præterea, Contingit quandoque propter frigus, q̃ sacerdo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ti dilabitur hostia in calicem, siue ante fractionem, siue post. In hoc ergo casu non poterit sacerdos ritum Ecclesiæ implere, vel de ipsa fractione, vel etiam de hoc quòd sola tertia pars mittatur in calicem.

¶ 7. Præterea, Contingit quandoque, quòd per negligentiam sacerdotis sanguis Christi effunditur, vel etiã quòd sacerdos sacramentum sumptum vomit, aut etiam quòd hostiæ consecratę tãdiu conseruantur, vt putrefiant, vel etiam à muribus corrodantur, vel etiam qualitercunque perdantur. In quibus casibus non videtur posse huic sacramento debita reuerentia exhiberi secundum Ecclesię statuta. Non videtur ergo, quòd his defectibus seu periculis occurri possit, saluis Ecclesiæ statutis.

¶ SED CONTRA est, quòd sicut Deus, ita Ecclesia non præcipit aliquid impossibile.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd periculis seu defectibus circa hoc sacramentum contingentibus dupliciter potest occurri. Vno modo præueniẽdo, ne scilicet periculum accidat. Alio modo subsequendo, vt scilicet id quod accidit emẽdetur, vel adhibendo remedium, vel saltem per pœnitẽtiam eius, qui negligenter egit circa hoc sacramentum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd si sacerdos morte aut infirmitate graui occupetur ante consecrationem corporis & sanguinis Domini, nõ oportet vt per alium suppleatur. Si verò incepta consecratione hoc acciderit (puta consecrato corpore ante consecrationem sanguinis, vel etiam cõsecrato vtroq;) debet missæ celebritas per alium expleri. Vnde, vt habetur in Decret. 7. quæst. 1. cap. nihil. In Toletano cõcilio* legitur, Cęsui mus conuenire, vt cùm à sacerdotibus missarum tempore mysteria sacra consecrantur, si ægritudinis accidat cuiuslibet euẽtus, quo cœptum nequeant explere mysterium, sit liberum Episcopo vel presbytero alteri consecrationem exequi incepti officij. Non etim aliud cõpetit ad supplementum initiatis mysterijs, quàm vt aut incipientis aut subsequentis benedictione sint cõpleta sacerdotis: quia nec perfecta videri possunt, nisi perfecto ordine compleantur. Cùm enim simus omnes vnũ in Christo, nihil contrarium diuersitas personarum formet, vbi efficaciam prosperitatis vnitas fidei repræsentat. Nec tamen quòd naturæ languoris causa consulitur, in præsumptionis pernicię conuertatur, nullus absque præuentu patentis molestiæ, minister vel sacerdos, cum cœperit, imperfecta officia præsumat omnino relinquere: siquis hoc temerariè præsumpserit, excommunicationis sententiam sustinebit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd vbi difficultas occurrit, semper est accipiendum illud quod habet minus de periculo. Maximè autem periculosum circa hoc sacramentum est, quod est cõtra perfectionem huius sacramenti, quia hoc est, immane sacri legium. Minus autem est illud, quod pertinet ad qualitatem sumentis. Et ideo si sacerdos post consecrationem inceptã, recordetur se aliquid comedisse vel bibisse, nihilominus debet perficere sacrificium, & sumere sacramentum. Similiter si recordetur se peccatum aliquod commisisse, debet pœnitere cũ proposito confitendi & satisfaciendi: & sic non indignè, sed fructuosè sumere sacramentum. Et eadem ratio est si meminerit se excõmunicationi cuicunque subiacere: debet enim assumere proposituũ humiliter absolutionem petendi: & sic per inuisibilem pontificem Iesum Christum absolutionem consequetur quantum ad hunc actum, quòd peragat diuina mysteria. Si verò ante cõsecrationem alicuius prædictorum sit memor, tutius reputarẽ, maximè in casu manducationis, & excommunicationis, quòd missam inceptam deseereret: nisi graue scandalum timeretur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd si musca vel aranea in calicẽ ante consecrationem ceciderit, aut etiam venenũ deprehenderit esse immissum, debet effundi, & abluto calice denuo aliud vinum poni consecrandum. Si verò aliquid horum post consecrationem acciderit, debet animal cautè capi, & diligenter lauari & comburi, & ablutio cum cineribus in sacrarium mitti. Si verò venenum ibi esse deprehenderit immissum, nullo modo debet sumere, nec alijs dare ne calix vitæ vertatur in mortem: sed debet diligẽter in aliquo vasculo ad hoc apto cum reliquijs conseruari. Et ne sacramentum remaneat imperfectum, debet aliud vinum apponere in calicẽ, & denuo resumere à consecratione sanguinis, & sacrificium perficere.

¶ Ad quartum dicendum, quòd si sacerdos ante consecrationem sanguinis & post consecrationem corporis percipiat aut vinũ aut aquã non esse in calice, debet statim apponere: & consecrare. Si verò post consecrationis verba perceperit, quòd aqua desit, debet nihilominus præcedere: quia impositio aquę (vt suprà dictum est*) non est de necessitate sacramenti. Debet tamen puriri ille, ex cuius negligentia hoc contingit. Nullo autẽ modo debet aqua vino iam consecrato misceri: quia sequeretur corruptio sacramẽti pro aliqua parte, vt suprà dictũ est. * Si verò percipiat post verba consecrationis, quòd vinum non fuerit positum in calicem: si quidem hoc percipiat ante sumptionem corporis, debet depositа aqua, si ibi fuerit, imponere vinum cũ aqua, & resumere à verbis consecrationis sanguinis. Si verò hoc perceperit post sumptionem corporis, aliam hostiã apponere debet, iterum consecrandam simul cum sanguine. Quod ideo dico: quia si diceret sola verba consecrationis sanguinis, nõ seruaretur debitus ordo consecrandi: & sicut dicitur in prædicto cap. Toletani cõcilij, perfecta videri nõ possunt sacrificia, nisi perfecto ordine compleantur. Si verò inciperet à cõsecratione sanguinis, & repeteret omnia verba consequentia, non competeret nisi adesset hostia consecrata, cum in illis verbis illis occurrant quædam dicenda & fienda non solùm circa sanguinem, sed etiam circa corpus. Et debet in fine iterum sumere hostiam cõsecratam & sanguinem, non obstante etiam, si prius sumpserit aquam, quæ erat in calice: quia præceptum de perfectione sacramenti à ieiunis sumatur, vt suprà dictum est.*

¶ Ad quintum dicendum, quòd licet sacerdos non recolat se dixisse aliqua eorum, quæ dicere debuit, non tamen debet ex hoc mente perturbari: non enim qui multa dicit, recolit omnium, quæ dixit, nisi fortè aliquid in dicẽdo apprehenderit sub ratione iam dictũ: sic enim aliquid efficitur memorabile. Vnde si aliquis attentè cogitet illud quod dicit, non tamen cogitet se dicere illud, non multum postea recolit se dixisse. Sic enim fit aliquid obiectum memoriæ, inquantum accipitur sub ratione pręteritii: sicut dicitur in lib. de memoria.* Si tamẽ sacerdoti probabiliter constet se aliqua omisisse: siquidem non sunt de necessitate sacramenti: non existimo q̃ propter hoc debeat resumere, immutãdo ordinem sacrificij: sed debet vlterius procedere. Si verò certificetur se omisisse aliquid eorũ quæ sunt de necessitate sacramenti, scilicet formas cõsecrationis, cùm forma cõsecrationis sit de necessitate sacramenti, sicut & materia, idem videtur faciendum, quòd dictum est* in defectu materiæ, vt scilicet resumatur à forma consecrationis, & cætera per ordinem reiterentur, ne mutetur ordo sacrificij.

¶ Ad sextum dicendum, q̃ fractio hostiæ consecratæ, & q̃ vna sola pars mittatur in calicem, respicit corpus mysticum, sic vt admixtio aquæ significat populum. Et ideo horũ prætermissio non facit imperfectionem sacrificij. vt propter hoc sit necesse aliquid reiterare circa celebrationem huius sacramenti.

¶ Ad septimum dicendum, quòd (sicut legitur de conse. distin. 2. ex decreto Pij papæ) si per negligentiã aliquid de sanguine stillauerit in tabulam, quæ terræ adhæret, lingua lamberur, & tabula radetur. Si verò non fuerit tabula, terra radetur, & igni cõsumetur: & cinis intra altare condetur, & sacerdos quadraginta diebus pœniteat. Si autem super altare stillauerit calix, forbeat minister stillam, & tribus diebus pœniteat. Si super linteum altaris, & ad aliud stilla peruenerit, decẽ diebus pœniteat. Si vsq; ad tertium, nouem diebus pœniteat. Si vsq; ad quartum, viginti diebus pœniteat: & linteamina quæ stilla tetigerit, tribus vicibus lauet minister calice subtus posito: & aqua ablutionis sumatur: & iuxta altare recondatur, posset etiã sumi in potũ à ministro, nisi propter abominationem dimitteretur. Quidam autem vlterius partem illam linteaminum incidunt & cõburunt & cinerem in altari vel sacrario reponunt. Subditur autem ibidem ex pœnitentiali Bedæ presbyteri, Si quis per ebrietatem vel voracitatem Eucharistiam euomuerit, quadraginta diebus pœniteat, si laicus est, clerici vel monachi seu diaconi & presbyteri, septuaginta diebus pœniteant, Episcopus, nonaginta. Si autem infirmitatis causa euomuerint, septem diebus pœniteant. Et in eadem distin. legitur ex concil. Arelatensi, Qui non bene custodierit* sacramentum, & mus vel aliquod aliud animal illud comederit, quadraginta diebus pœniteat. Qui autem perdiderit illud in Ecclesia, aut pars eius ceciderit, & non incẽdatur, si fuerit, triginta diebus pœniteat. Et eadẽ pœnitẽtia videtur dignus sacerdos, per cuius negligentiam hostiæ consecratæ putrefiunt. Prædictis autem diebus debet pœnitens ieiunare, & à communione, cessare. Pensatis tamen conditionibus negotij & personæ, potest minui vel addi ad pœnitentiam prædictam. Hoc tamen obseruandum est, quòd vbicunque species integræ inueniuntur, sunt reuerenter conseruandæ, vel etiam sumendæ quia manentibus speciebus, manet ibi corpus Christi, vt suprà dictũ est. * Ea verò, in quibus inueniuntur, si commodè fieri potest sunt comburenda, cinere in sacrario recondito: sicut de rasura tabulæ dictum est*.

¶ *Super Quæstionem octuagesimamquartam.*

IN primis duobus articulis tria dicenda occurrunt. Primum de materia sacramenti pœnitentiæ: ex qua cum forma constituitur sacramentum, an scilicet hoc sacramentum habeat materiam, ex qua constituantur. Et inducitur hoc dubium propter Scotum in 4. dis. 22. q. 1. dicentem huius sacramenti nullam partem esse actum pœnitentiæ: sed sacramentum hoc esse totaliter confiteri in absolutione: ita quòd secundum eum sacramentum pœnitentiæ non constituitur ex materia & forma cõia communem doctrinam in 1. dict. senten. imò contra doctrinam sacri Concilij sub Eugenio 3111. vbi dicitur quòd omnia sacramenta constant ex rebus tanquam materia, & verbis tanquam forma: & specialiter de sacramento pœnitentiæ dicitur cuius quasi materia sunt actus pœnitentis.

¶ Nec ratio Scot. valet, scilicet quia nullus actus pœnitentis est aliquid sententiæ sacerdotis: quo niam supponit hæc ratio sacramentum hoc constare essentialiter in sola absolutione.

¶ Quocirca sequendo & communem & sacri Concilij doctrinam dicendum est sacramentum pœnitentiæ contiuere ex verbis absolutionis vt forma, & actu seu actibus pœnitentis, vt materia proxima. Nec alia quæ tenda est de hoc ratio nis autoritas vtraque iam adducta & consonan tia: quia scilicet consonante conditiones sacramenti iuxta tori cõstituto ex actu pœnitentis & absolutione & in significando & iustificando, & in primitiua institutione diuina.

¶ Secundum est circa rẽ huius sacramenti, quæ scilicet est & res & sacramentum, an scilicet sit interior pœnitentia an ornatus aliquis. Et quoniam magna videtur alteratio dei ornatus, nec intentionis meæ est scribere ad contradicendum aliis, dimitta vtrumlibet probabiliter sua opinionis, dicam quid secundum Autorem & rationem rectãm videtur sentiendum.

¶ De sacramentis nil addendum est, nisi quòd accepimus: ex actibus autem tam ex partibus quàm ex parte sacramenti quòm ex parte sacramenti: quòm ex parte sacramenti disponendi ad gratiam, vltimum sacramentum est. Eucharistiæ, nec ne sit, cessimus, nec probabiliter constituat, sacramenti sufficienter saluatur respectu gratiæ, etiam si minus aliud cauſaretur res vel & sacramentum sufficienter saluatur hic per interiorem pœnitentiam.

¶ Dispositio autem ad gratiam quæ tamen tantum ponderatur à ponentibus ex natura sua (sicpotest aliena abordinatur. Primo ex parte gratiæ quoniam gratia non est talis forma in anima, vt egeat alia forma prædisponente ad ipsam. Fallit siquidem imaginatio est putare, quòd sicut ignis, si debet ignire, debet prius calefieri, vt calor disponat ad formam ignis: ita anima, si debet gratiam fieri dei formis, debet prius ornari. Nullam si quidem talem dispositionem gratia exigit, vt patet in infantibus baptizatis, quibus infunditur gratia aliqua: alia forma prædisponente. Nec obstat character: quoniam, vt ex prædictis patet, character non ponitur, vt disponat ad gratiam quod eius subiectum, quod est intellectus, tale aptum dispositio enim ad gratiam, quæ est in essentia animæ, non est intellectu, vt se patet, secundo ex parte admittendi, quibus tantum confertur sacramentum pœnitentiæ: Nam in iustificatione adulti disp. ctio ad gratiam est propriis actus ipsius adulti, iuxta illud, Qui fecit sine te, non iustificabit te sine te: & iuxta supra dicta in secundo lib. de iustificatione impij. Tertio ex parte pœnitentiæ: pœnitẽs enim inquantus pœnitens non disponitur nisi per actus pœnitentiæ: omnis enim alia dispositio per accidens se habet ad pœnitentem: & propter ea fi ornatus poneretur dispone re, non nisi per accidens concurreret ad dispositionem pœnitentis: quod autem est per accidens, nõ est per se tribuendum sacramẽto pœnitentiæ. Quare ergo videtur consonatus huiusmodi esse vt in litera dicitur intersor pœnitentia est res & sacramentum.

¶ Et si modum quæris ac sufficientem rationem, distingue, tuta. ris posse inuenire pœnitentiã, primo, vt si ita ad titus q̃ eius attritio cũ sacramento pœnitentiæ in voto scilicet ad remissionem peccatorum ita quòd articulo suæ sit tanta quod ex sacramẽto in voto sit constitutio iustæ illud. Dixi constitutio: quia si non reboute tu remissi impietatem peccati mei. Secundo, quod attritio sit tam modica, vt cum sacramento in voto, nõ fiat cõtritio: sed tamen fit tanta, quod cum sacramento in re, fiat contritio: plus enim operatur sacramentum in re quàm in voto. Tertio posset esse tam exigua attritio, vt nec etiam cum sacramento in re, fieret contritio: & talis non sufficere remissionem peccatorum ex sacramento pœnitentiæ. Vbi apparet, nullo esse opus ornatu ad hoc, vt ex vi sacramenti attritus fiat contritus. Modus autem quo hoc fit, est quod Deus vtrinque operatur: concurrit siquidem ex parte pœnitentis ad interiorem pœnitentiam, inspirando illam: (vt in litera dicitur) non solum secundum se, sed etiam in ordine ad sacramentum: ut quod ex eo patet, quod ex interiori motu pœnitens fubiicit se claues: & cuius concurrit Deus ex parte sacramenti, ordinando sacramentales actus exercitores ad interiorem pœnitentiam, dum vtitur sacramento ipso ad exercitandum & perficiendum interiorem actum pœnitentiæ. Sic enim excitando & perficiendo facit de attrito contritũ, dũ mediãte sacramento, vtitur est interitio actu pœnitentis ad remissionẽ peccatorũ per hoc enim fit interior pœnitentis actus res & sacramentum. Et per hoc apparet, quod sacramentum significat & causat interiorẽ pœnitentiã: & interior pœnitentia sic causata significat & causat remissionem peccatorum: sunt enim hæc instrumenta subordinata principali agenti, Deo: scilicet sicut baculus quo mouco lapidem, est instrumentum subordinatum alteri instrumento, puta manui, qua moueo baculum, &c. Tertium est, quòd Autor seipso doctior quam in 4. sent., putasset solam formam in sacramento pœnitentiæ habere causalitatẽ, sicut in sacramento Eucharistiæ: & verificasset, quod totum sacramentum compositum ex materia, & forma causat ratione patris, scilicet forma hoc in loco altius sentit, vt expressius declarat inferius in artic. vltim quæst. 86. scilicet quòd totum sacramentum pœnitentiæ compositum, scilicet ex materia & forma

ingit in pœnitentia: quia non adhibentur aliquæ corporales res sub quibus diuina virtus operetur salutem. Ergo pœnitentia non est sacramentum.

¶ 2. Præterea, Sacramenta Ecclesiæ à ministris Christi exhibentur: secundum illud 1. Cor. 4. Sic nos existimet homo vt ministros Christi, & dispensatores mirabilium Dei. Sed pœnitentia non exhibetur a ministris Christi: sed interius a Deo hominibus inspiratur: secundũ illud Hiere. 31. Postquam cõuertisti me, egi pœnitentiam. Ergo videtur, quòd pœnitentia non sit sacramentum.

¶ 3. Præterea, in sacramentis de quibus iam suprà diximus, * est aliquid, quod est sacramentum tantum: aliquid, quod est res & sacramentum: aliquid verò, quod est res tantùm vt ex præmissis patet.* Sed hoc nõ inuenitur in pœnitentia. Ergo pœnitentia non est sacramentum.

¶ SED CONTRA est, quòd sicut baptismus adhibetur ad purificandum à peccato, ita & pœnitentia. Vnde & Petrus dixit Simoni, Act. 8. Pœnitentiam age ab hac nequitia tua. Sed baptismus est sacramentum: vt suprà habitũ est.* Ergo pari ratione & pœnitentia.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut Greg. dicit in cap. suprà dicto, Sacramentũ est in aliqua celebratione, cùm res gesta ita fit, vt aliquid significatiue accipiamus, quod tamẽ accipiendum est. Manifestum est autem quod in pœnitentia ita res gesta fit, quòd aliquid sanctum significatur, tam ex parte peccatoris pœnitentis, quàm ex parte sacerdotis absoluentis: nam peccator pœnitens, per ea quæ facit & dicit, ostẽdit cor suum à peccato recessisse: similiter etiam sacerdos per ea quæ agit & dicit circa pœnitentem, significat opus Dei remittentis peccata. Vnde manifestum est, quòd pœnitentia quæ in Ecclesia agitur, est sacramentum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd nomine corporaliũ rerũ intelligũtur largè etiam ipsi exteriores actus sensibiles: qui ita se habẽt in hoc sacramẽto, sicut aqua in baptismo, vel chrisma in confirmatione. Est autẽ attendendum, q̃ in illis sacramentis, in quibus confertur excellẽs gratia quę superabundat omnem facultatem humani actus, adhibetur aliqua corporalis materia exterius: sicut in baptismo, vbi fit plena remissio peccatorũ, & quãtum ad culpam & quantum ad pœnam: & in cõfirmatione vbi datur plenitudo Spiritus sancti: & in extrema vnctione, vbi cõfertur perfecta sanitas spiritualis, quę proueniũt ex virtute Christi, quasi ex quodam extrinseco principio. Vnde si qui actus humani sunt in talibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

& forma, idest ex actu pœnitentis & absolutione (sic enim ex his vnū sacramentum) causatur remissionem peccatorum ratione vtriusq; partis principalis: quamvis ratione formæ principalius quidem sit forma sacerdotis absoluentis, quæ habet autem ratione materiæ actus humani sunt loco materiæ, vt accidit in pœnitētia & matrimonio. Sicut etiā in medicinis corporalibus quædā sunt res exterius adhibitæ, sicut emplastra & electuaria quædam verò sunt actus sanandorum, puta exercitationes quædam.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in sacramentis, quæ habēt corporalem materiam, oportet q̄ illa materia adhibeatur à ministro Ecclesiæ, qui gerit personam Christi, in signum quòd excellentia virtutis in sacramento operantis est à Christo. In sacramento autem pœnitentiæ (sicut dictum est*) sunt actus humani pro materia, qui prouenīunt ex inspiratione interna. Vnde materia non exhibetur à ministro, sed à Deo interius operante. Sed complementū sacramenti exhibet minister dum pœnitentem absoluit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd etiam in pœnitentia est aliquid quod est sacramentum tantùm, scilicet actus exterius exercitus, tā per peccatorem pœnitentem, quàm etiam per sacerdotem absoluentem: res autem & sacramentum, est pœnitentia interior peccatoris: res autem tantùm & non sacramentum, est remissio peccati. Quorum primū totum simul sumptum est causa secundi: primum autem & secundum, sunt quodammodo causa tertij.

* In solu. præc.

* Alias actus humani sē sibiles.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum peccata sint propria materia huius sacramenti

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd peccata nō sunt propria materia huius sacramenti. Materia enim in alijs sacramentis per aliqua verba prolata sanctificatur, & sanctificata effectum sacramēti operatur. Peccata autem non possunt sanctificari, eo quòd contrariantur effectui sacramenti, qui est gratia remittēs peccata. Ergo peccata non sunt materia Propria huius sacramenti.

¶ 2. Præterea, Aug. dicit in lib. de pœnitētia:* Nullus potest inchoare nouam vitam, nisi eum veteris vitæ pœniteat. Sed ad veterem statum vitę pertinent non solùm peccata, sed etiam pœnalitates præsentis vitæ. Nō ergo peccata sunt propria materia pœnitētiæ.

¶ 3. Præterea, Peccatorū quoddam est originale, quoddam mortale, quoddam veniale. Sed pœnitentiæ sacramentum non ordinatur contra originale peccatum, quod tollitur per baptismum, neque contra peccatum mortale, quod tollitur per confessionem peccatoris: nec etiam contra veniale, quod tollitur per tonsionē pectoris, & per aquam benedictā, & alia huiusmodi. Ergo peccata nō sunt propria materia pœnitētię.

¶ SED CONTRA est, quòd Apostolus dicit 2. Cor. 1. Non egerunt pœnitentiam super immunditia & fornicatione & impudicitia, quam gesserunt.

¶ RESPONDEO dicendum, q̄ duplex est materia, scilicet proxima & remota: sicut statuæ proxima materia est metallū, remota verò aqua. Dictum est autem, q̄ materia proxima huius sacramenti sunt actus pœnitētis: cuius materia sunt peccata, de quibus dolet, & quæ cōfitetur & pro quibus satisfacit: Vnde relinquitur q̄ remota materia pœnitentiæ, sint peccata nō acceptanda, sed detestanda & destruenda.

¶ AD PRIMVM ergo dicēdū, q̄ ratio illa procedit de proxima materia sacramenti.

¶ Ad tertium dicēdum, quòd vetus & mortalis vita est obiectum pœnitentiæ, non ratione pœnæ, sed ratione culpæ annexæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd pœnitentia quodammodo est de quolibet peccatorum genere: non tamē eodem modo. Nā de peccato actuali mortalis, est pœnitentia propriè & principaliter. Propriè quidē, quia propriè dicimur pœnitere de his quę nostra volūtate commisimus. Principaliter autem: quia ad deletionem peccati mortalis, hoc sacramentum est principaliter institutum. De peccatis autem venialibus est quidem pœnitentia propriè, inquantum sunt nostra volūtate facta: nō tamen contra hæc principaliter est hoc sacramentum institutum. De peccato verò originali pœnitētia nec principaliter est (quia contra ipsum nō ordinatur hoc sacramentum, sed magis baptismus) nec etiam propriè: quia peccatum originale non est nostra voluntate peractum, nisi fortè inquantum voluntas Adæ reputatur nostra, secundum modum loquēdi, quo Apost. Dicit Rom. 5. In quo omnes peccauerunt. In quantum tamen largè accipitur pœnitentia pro quacunque de testatione rei præteritæ, potest dici pœnitentia de peccato originali: sicut loquitur Aug. in li. de pœnitentia.*

* lib. de medicina pen. cap. 2.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrū hæc sit forma huius sacramēti. Ego te absoluo.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd hæc non sit forma huius sacramenti, Ego te absoluo. Formæ enim sacramentorum ex institutione christi & Ecclesiæ vsu habentur. Sed Christus non legitur hanc formam instituisse, neque etiā in communi vsu habetur, quinimò in quibusdam absolutionibus, quę in Ecclesia publicè fiūt (sicut in Prima & completorio, & in cœna Domini) absoluens non vtitur oratione indicatiua, vt dicat, Ego vos absoluo, sed orationē deprecatiua, cùm dicit, Misereatur vestri omnipotēs Deus, vel, Absolutionem & remissionem tribuat vobis omnipotens Deus. Ergo hæc non est forma huius sacramenti. Ego te absoluo.

¶ 2. Præterea, Leo Papa dicit,* q̄ indulgentia Dei nisi supplicationibus sacerdotum nequit obtineri. Loquitur autem de indulgentia Dei, quæ præstatur pœnitentibus. Ergo forma huius sacramenti debet esse per modum deprecationis.

¶ 3. Præterea, Idem est absoluere à peccato, q̄ peccatū remittere. Sed solus Deus peccatum remittit, qui etiam solus interius hominem à peccato mundat: vt Aug. dicit super Ioan. Ergo videtur quòd solus Deus à peccato absoluat. Non ergo debet sacerdos dicere, Ego te absoluo, sicut non dicit, Ego tibi peccata remitto.

¶ 4. Præterea, Sicut Dñs dedit potestatem discipulis absoluēdi à peccatis, ita etiā dedit eis potestatem curādi infirmitates, & vt dęmonia eijcerēt, & vt languores sanarent, vt habetur Matth. 10. & Luc. 9. Sed sanando infirmos Apostoli non vtebantur his verbis, Ego te sano, sed sanet te Dominus Iesus Christus: sicut Petrus dixit paralytico, vt habetur Act. 9. Ergo videtur quòd sacerdotes habentes potestatem, Apostolis à Christo traditam, non debeant vti hac forma verborum, Ego te absoluo, sed, absolutionem tribuat tibi Christus.

¶ Præterea, Quidam hac forma vtentes, sic eam exponūt, Ego te absoluo, id est absolutum ostendo. Sed nec hoc etiam sacerdos facere potest, nisi ei diuinitus reueletur: vnde legitur Matt. 15. Ante quam Petro diceretur, q̄ quodcunque solueris super terram, &c. dictum est ei, Beatus es Simon Bariona: quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed Pater meus, qui est in cælis. Ergo videtur quòd sacerdos, cui non est facta reuelatio, præsumptuosè dicat, Ego te absoluo, etiam si exponatur, id est absolutum ostendo.

¶ SED CONTRA est, q̄ sicut Dominus dixit discipulis, Matth. vltim. Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos: ita dixit Petro, Matth. 15. Quocunque solueris super terram. Sed sacerdos autoritate Christi fretus dicit, Ego te baptizo. Ergo eadem autoritate dicere debet in hoc sacramēto, Ego te absoluo.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in qualibet re perfectio attribuitur formæ. Dictū est autem supra* quod hoc sacramentum perficitur per ea quæ sunt ex parte sacerdotis. Vnde oportet quòd ea quæ sunt ex parte pœnitentis, siue sint verba siue facta, sint quædam materia huius sacramenti: ea verò quæ sunt ex parte sacerdotis, se habeāt per modum formæ. Cum autem sacramenta nouæ legis efficiant quod figurant (vt supra* dictum est* (oportet quòd forma sacramenti significet id quod fit in sacramento agitur proportionaliter materiæ sacramenti. Vnde de forma baptismi est, Ego te baptizo: & forma confirmationis est: Consigno te signo crucis, & confirmo te chrismate salutis, eo quòd huiusmodi sacramenta perficiuntur in vsu materiæ. In sacramento autem Eucharistiæ, quod consistit in ipsa confectione materiæ, exprimitur veritas cōsecrationis, cùm dicitur, Hoc est corpus meum. Hoc autem sacramētum, scilicet pœnitentię non consistit in consecratione alicuius materię, nec in vsu alicuius materiæ sanctificatæ, sed magis in remotione cuiusdam materiæ, scilicet peccati: prout peccata dicuntur esse materia pœnitentiæ: vt ex suprà dictis patet*. Talis autem remotio significatur à sacerdote cùm dicitur, Ego te absoluo. Nam peccata sunt quædam vincula, secundum illud Prouerb. 5. Iniquitates suæ capiunt impium, & funibus peccatorum suorum quisque cōstringitur. Vnde patet quòd hæc est conuenientissima forma huius sacramenti, Ego te absoluo.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ista forma assumitur ex ipsis verbis Christi, quibus Petro dixit, Quodcunque solueris super terram, &c. & tali forma Ecclesia vtitur in sacramentali absolutione. Huiusmodi autem absolutiones in publico factæ, non sunt sacramentales, sed sunt orationes quædā ordinatæ ad remissionem venialium peccatorum. Vnde in sacramentali absolutione non sufficeret dicere, Misereatur tui omnipotens Deus, vel Absolutionem & remissionem tribuat tibi Deus: sequia per hæc verba sacerdos absolutionem non significat fieri, sed petit vt fiat. Præmittitur tamen in sacramentali absolutione talis oratio ne impediatur effectus sacramēti ex parte pœnitentis: cuius actus materialiter quodammodo se habent in hoc sacramento, non autē in baptismo vel in confirmatione.

¶ Ad secundum dicendum, quòd verbum Leonis est intelligendum quantum ad deprecationem, quæ præmittitur absolutioni non autem remouet quin sacerdotes absoluant.

¶ Ad tertium dicendum, quòd solus Deus per autoritatem & à peccato absoluit, & peccatū remittit: Sacerdotes tamen vtrūque faciūt per ministerium: in quantum scilicet verba sacerdotis in hoc sacramēto instrumentaliter operātur in virtute diuina, sicut etiā in aliis sacramētis. Nam virtus diuina est, quæ interius operatur in omnibus sacramētalibus signis, siue sint res, siue verba: sicut ex suprà dictis patet.* Vnde & Dominus expresse verbis, vtrunquenam Matth. 16. dixit Petro, Quodcūque solueris super terram, &c. & Ioan. 20. dixit discipulis, Quorū remiseritis peccata, remittuntur eis. Ideo tamen sacerdos potius dicit, Ego te absoluo, q̄ tam, Ego tibi peccata remitto: quia hoc magis cōgruit verbis, q̄ æ Dominus dixit, virtutem clauium ostendens, per quas sacerdotes absoluunt. Quia tamē sacerdos licit ministet absolut, cōuenienter apponitur aliquid quod pertineat ad primam autoritatem Dei, scilicet vt dicatur, Ego te absoluo, in nomine Patris & filij & Spiritus sancti, vel per virtutē passionis Christi, vel autoritate Dei, sicut Dion. exponit 3. cap. Cæl. hierar. Quia tamē hoc nō est determinatum ex verbis Christi, sicut in baptismo, talis appositio relinquitur arbitrio sacerdotis.

¶ Ad quartum dicendum, quòd Apostolis non est data potestas vt ipsi sanarent infirmos, sed vt ad eorum orationem infirmi sanarentur. Est autem eis collata potestas operandi instrumentaliter siue ministeriāliter in sacramentis, & ideo magis possunt in formis sacramentalibus exprimere actum suum, quam in sanationibus infirmitatum. In quibus tamen non semper modo deprecatiuo vtebantur: sed quandoque modo indicatiuo & imperatiuo: sicut Actuum 3. legitur, quòd Petrus dixit claudo, Quod habeo, hoc tibi do, in nomine Iesu Christi Nazareni surge, & ambula.

¶ Ad quintum dicendum, quòd ista expositio, ego te absoluo, id est absolutum ostendo, quantum ad aliquid quidem vera est, non tamen est perfecta: sacramenta enim nouæ legis, non solùm significāt, sed etiam faciunt quod significant. Vnde sicut sacerdos baptizando aliquem ostendit hominem interius ablutum per verba & facta, & non solùm significatiuè, sed etiam effectiuè: ita etiam cùm dicit, ego te absoluo, ostendit hominem absolutum non solùm significatiuè, sed etiam effectiuè. Nec tamen loquitur quasi de re incerta: quia sicut alia sacramenta nouæ legis habēt de se certum effectum ex virtute passionis Christi (licet possint impediri ex parte recipientis) ita etiam & in hoc sacramento. Vnde Augu. dicit in lib. de adult. coniu. * Non est turpis nec difficilis post parata & pargara adulteria reconciliatio coniugij, vbi per claues regni cælorum non dubitatur fieri remissio peccatorum: vnde nec sacerdos indiget speciali reuelatione sibi facta, sed sufficit generalis reuelatio fidei, per quā remittuntur peccata. Vnde reuelatio fidei dicitur Petro facta fuisse, esset autē perfectior expositio, ego te absoluo, id est sacramentum absolutionis tibi impendo.

* libr. 2, cap. 9.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum impositio manuum sacerdotis requiratur ad hoc sacramentum.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur q̄ impositio manuum sacerdotis requiratur ad hoc sacramentum. Dicitur enim Mar. vltim. Super ęgros manus imponent, & bene habebunt. Aegri autem spiritualiter sunt peccatores qui recipiunt bonam habitudinem per hoc sacramentum, ergo in hoc sacramento est manus impositio facienda.

¶ 2. Præterea, In sacramento, pœnitentiæ recuperat homo Spiritū sanctum amissum: vnde ex persona pœnitentis dicitur in ps. 50. Redde mihi lętitiam salutaris, & Spiritu principali confirma me. Sed Spiritus sanctus datur per impositionem manū: legitur enim act. 8. quòd Apostoli imponebant manus super illos & accipiebant Spiritum sanctum: & Matth. 19. dicitur, q̄ oblati sunt Domino paruuli, vt eis manus imponeret. Ergo in hoc sacramento est facienda manus impositio.

¶ 3. Præterea, Verba sacerdotis in hoc sacramento nō sunt maioris efficacię quàm in alijs sacramentis. Sed in alijs sacramentis nō sufficiunt verba ministri, nisi aliquem actum exerceat: sicut in baptismo simul cum hoc, q̄ sacerdos dicit, ego te baptizo requiritur corporalis ablutio, ergo etiam simul cum hoc quòd sacerdos dicit, ego te absoluo, oportet quòd aliquem actum exerceat circa pœnitentem, imponendo ei manus.

¶ SED CONTRA est, quòd cùm Dominus dixit Petro, Quodcunque solueris super terram, &c. nullam mentionem de manus impositione fecit: neque etiam cum omnibus Apostolis simul dixit, Quorum remiseris peccata, remittuntur eis. Non ergo ad hoc sacramentum requiritur impositio manuum.

¶ RESPONDEO dicēdum, quòd impositio manuum in sacramentis ecclesiæ fit ad designandū aliquē copiosum gratię effectum: quo, illi quibus manus imponuntur, quodāmodo per simili

4 contra gē. c. 71. Et opus. 22. c. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

similitudinem continuãtur ministris, in quibus copia gratiæ esse debet. Et ideo manus impositio fit in sacramento confirmationis, in quo confertur plenitudo Spiritus sancti: & in sacramẽto ordinis, in quo confertur quædam excellentia potestatis in diuinis mysterijs. Vnde & 2. ad Timot. 1. dicitur, Resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum. Sacramentum autem pœnitentiæ non ordinatur ad consequendam aliquam excellentiam gratiæ, sed ad remotionem peccatorum. Et ideo ad hoc sacramentum non requiritur manuum impositio, sicut etiam nec ad baptismum: in quo tamen fit plenior remissio peccatorum.

¶ AD PRIMVM Ergo dicendum, quòd illa manus impositio non est sacramentalis: sed ordinatur ad miracula perficienda: vt scilicet per contactum manus hominis sanctificati etiam corporalis infirmitas tollatur. Sicut etiam legitur de Domino Mar. 6. quòd infirmos manibus impositis curauit: & Mat. 8. legitur quòd leprosum mundauit per contactum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd non quælibet acceptatio Spiritus sancti requirit manus impositionem: quia etiam in baptismo accipit homo Spiritum sanctum, nec tamen fit ibi manus impositio: sed acceptio Spiritus sancti cum plenitudine, requirit manus impositionem: quod pertinet ad confirmationem.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd in sacramentis, quæ perficiuntur in vsu materiæ, minister habet aliquem actum corporalẽ exercere circa eum, qui suscipit sacramẽtũ: sicut in baptismo & confirmatione & extrema vnctione. Sed hoc sacramentum non cõsistit in vsu alicuius materiæ exterius appositæ: sed loco materiæ se habent ea quæ sunt ex parte pœnitentis. Vnde sicut in Eucharistia sacerdos sola prolatione verborum super materia perficit sacramentum ita etiam sola verba sacerdotis absoluentis super pœnitentem, perficiunt absolutionis sacramentum. Et si aliquis actus corporalis esset ex parte sacerdotis necessarius, nõminus competeret crucis signatio, quæ adhibetur in Eucharistia, quã manus impositio, in signum quòd per sanguinem crucis Christi remittuntur peccata. Et tamen non est de necessitate huius sacramenti, sicut nec de necessitate Eucharistiæ.

ARTICVLVS V.

¶ Verium hoc sacramentum sit de necessitate salutis.

Sup q6. 65. arti. 1. cor. & ar. 2. ad 4. & artic. 4. cor. & 4 di. 14. q. 2. ar. 1. & in pri. expli. Et 4. cõtra ca. 71. *Ex August. in hunc locum.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur q̃ hoc sacramentum non sit de necessitate salutis. Quia super illud Psal. Qui seminãt in lachrymis, &c. dicit glo. *Noli esse tristis, si adsit tibi bona voluntas, vnde metitur pax, Sed tristitia est de ratione pœnitentiæ: secundũ illud 2. Cor. 7. Quæ secundum Deum est tristitia, pœnitentiam in salutem stabilem operatur. Ergo bona voluntas sine pœnitẽtia sufficit ad salutem.

¶ 2. Præterea, Prouerb. 10. dicitur, Vniuersa delicta operis charitas & infrà 15. Per misericordiam & fidem purgantur peccata. Sed hoc sacramentum non est nisi ad purgandum peccata: ergo habendo charitatem & fidem & misericordiam, potest quisque salutem consequi, etiam sine pœnitentiæ sacramento.

¶ 3. Præterea, Sacramenta Ecclesiæ initium habent ab institutione Christi. Sed sicut legitur Ioan. 8. Christus mulierem adulteram absoluit absque pœnitentia. Ergo videtur quòd pœnitentia non sit de necessitate salutis.

¶ SED CONTRA est, quòd Dominus dicit Luc. 13. Si pœnitentiam non habueritis, omnes simul peribitis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd aliquid est necessariũ ad salutem dupliciter. Vno modo absolutè: alio modo ex suppositione. Absolutè quidem necessariũ est ad salutem illud, sine quo nullus salutem cõsequi potest: sicut gratia Christi, & sacramẽtum baptismi per quod aliquis in Christo renascitur. Ex suppositione autem est necessarium sacramentum pœnitentiæ. Quod quidem est necessarium non omnibus: sed peccatoribus: dicitur enim 2. Para. vl. Et tu Deus iustorum non posuisti pœnitentiam iustis, Abraham, Isaac & Iacob, his qui tibi non peccauerunt. Peccatum autem cùm consummatum fuerit, generat mortem: vt dicitur Iac. 1. Et ideo necessariũ est ad salutem peccatoris: quòd peccatum remouebatur ab eo. Quod quidem non potest fieri sine pœnitentiæ sacramento: in quo operatur virtus passionis Christi per absolutionem sacerdotis simul cum opere pœnitentis, qui cooperatur gratiæ ad destructionẽ peccati: sicut enim dicit Aug. super Ioan. * Qui creauit te sine te, non iustificabit te sine te. Vnde patet quòd sacramentum pœnitentiæ est necessarium ad salutem post peccatum: sicut medicatio corporalis, postquam homo in morbũ periculosum incidit. * Deus ibi operatur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd gl. illa videtur esse intelligenda de eo, cui adest bona voluntas sine interpollatione, quæ fit per peccatum: talis enim non habet tristitiæ causam. Sed ex quo bona voluntas tollitur per peccatũ, non potest restitui sine tristitia, qua quis dolet de peccato præterito: quod pertinet ad pœnitentiam.

Ad secundum dicendum, quòd ex quo aliquis peccatum incurrit, charitas, fides & misericordia non liberant hominem à peccato sine pœnitentia. Requirit enim charitas, quòd homo doleat de offensa in amicum commissa, & quòd amico homo studeat satisfacere. Requirit etiam ipsa fides, vt per virtutem passionis Christi, quæ in sacramentis Ecclesiæ operatur, quærat iustificari à peccatis. Requirit etiam & ipsa misericordia ordinata, vt homo subueniat pœnitendo suæ miseriæ, quam per peccatũ incurrit: secundũ illud Prouer. 14. Miseros facit populos peccatum. Vnde Eccl. 30. dicitur. Miserere animæ tuæ, placẽs Deo

¶ Ad tertium dicendum, quòd ad potestatem excellentiæ quã solus Christus habuit (vt supra dictũ est) * pertinuit quod Christus effectum sacramenti pœnitentiæ, qui est remissio peccatorum, contulit mulieri adulteræ sine exterioris pœnitentiæ sacramento, licet non sine interiori pœnitentia, quam ipse in ea per gratiam est operatus. * q. 64. ar. 3.

ARTICVLVS VI.

¶ Verum pœnitentia sit secunda tabula post naufragium.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd pœnitẽtia non sit secunda tabula post naufragium. Quia super illud Isa. 3. Peccatum suum quasi Sodoma prædicauerũt. dicit gl. * Secunda tabula post naufragium, est peccata abscondere. Pœnitentia autem non abscondit peccata, sed magis ea reuelat. Ergo pœnitẽtia non est secũda tabula.

¶ 2. Præterea, Fundamentum in ædificio, nõ tenet secundum, sed primum locum. Pœnitentia autem in spirituali ædificio est fundamentum: secundum illud Heb. 6. Non rursus iacentes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis, vnde & præcedit ipsum baptismum, secundum illud Act. 2. Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrum. Ergo pœnitentia non debet dici secunda tabula.

¶ 3. Præterea, Omnia sacramenta sunt quædam tabulæ, id est remedia cõtra peccatum. Sed pœnitẽtia nõ tenet secundũ locum inter sacramenta, sed magis quartũ: vt ex supra dictis patet. * Ergo pœnitentia non debet dici secunda tabula post naufragium.

¶ SED CONTRA est, quòd Hier. dicit, * quod secunda tabula post naufragium est pœnitentia.

¶ RESPONDEO dicendum, q̃ id quod est per se, naturaliter prius est eo quod est per accidẽs: sicut & substãtia prior est accidente. Sacramenta autẽ quædã per se ordinãtur ad salutẽ hominis, sicut baptismus, qui est spiritualis generatio: & confirmatio, quæ est spirituale augmẽtũ: & Eucharistia, quæ est spirituale nutrimentũ. Pœnitentia autẽ ordinatur ad salutẽ hominis quasi per accidẽs, supposito quodã, scilicet ex suppositione peccati. Nisi enim homo peccaret actualiter, pœnitẽtia nõ indigeret: indigeret tamẽ baptismo & cõfirmatione & Eucharistia. Sicut & in vita corporali nõ indigeret homo medicatione nisi infirmaretur, indigeret autem homo per se ad vitam generatione, augmento, & nutrimento. Et ideo pœnitẽtia tenet secũdum locum respectu status integritatis, qui confertur & cõseruatur per sacramenta prædicta. Vnde & metaphoricè dicitur secũda tabula post naufragium. Nã primũ remedium mare transeuntibus, est vt conseruentur in naui integra: secũdum autem remedium est post nauem fractam, vt quis tabulæ adhæreat. Ita etiã primum remedium in mari huius vitæ, est quòd homo integritatem seruet: secundum autem remedium est, si per peccatum integritatem perdiderit, quòd per pœnitentiam redeat.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ abscondere peccata contingit dupliciter. Vno modo dum ipsa peccata fiunt. Est autem peius peccare publicè quàm occultè: tum quia peccator publicus videtur ex maiori contemptu peccare: tum etiam quia peccat cum scandalo aliorũ. Et ideo quoddam remedium est in peccatis, quòd aliquis in occulto peccet. Et secundum hoc dicit glo. quod secunda tabula post naufragium est peccata abscondere, non quòd per hoc tollatur peccatum sicut per pœnitentiam, sed quia per hoc peccatum fit minus. Alio modo aliquis abscondit peccatũ prius factum per negligentiam confessionis: & hoc contrariatur pœnitentiæ. Et sic abscondere peccatum, non est secunda tabula: sed magis contrarium tabulæ: dicitur enim Prouerb. 28. Qui abscondit scelera sua, non dirigetur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd pœnitentia non potest dici fundamentum spiritualis ædificij simpliciter, id est in prima ædificatione: sed est fundamentum in secunda reædificatione, quæ fit per destructionẽ peccati. Nã primò redeuntibus ad Deũ occurrit pœnitentia. Apostolus tamen ibi loquitur de fundamẽto spiritualis doctrinæ. Pœnitentia autem, quæ baptismum præcedit, non est pœnitentiæ sacramentum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd tria præcedẽtia sacramenta pertinẽt ad nauem integrã id est ad statum integritatis: respectu cuius pœnitentia dicitur secunda tabula.

ARTICVLVS VII.

¶ Verum hoc sacramentum fuerit conuenienter in noua lege institutum.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur q̃ hoc sacramẽtum non fuerit cõuenienter in statutum in noua lege. Ea enim quæ sunt de iure naturali, institutione non indigent. Sed pœnitere de malis quæ quis gessit, est de iure naturali: non enim potest aliquis bonum diligere, quin de contrario doleat. Ergo pœnitentia non fuit conuenienter institutum in noua lege.

¶ 2. Præterea, Illud quod fuit in veteri lege instituendum non fuit in noua. Sed etiam in veteri lege fuit pœnitẽtia: vnde & Dominus cõqueritur Hier. 28. dicens, Nullus est qui agat pœnitentiam super peccato suo, dicens, Quid feci? Ergo pœnitentia non debuit institui in noua lege.

¶ Præterea, Pœnitentia consequenter se habet ad baptismum, cum sit secunda tabula, vt suprà dictum est. * Sed pœnitentia videtur à Domino instituta ante baptismum: nam in principio prædicationis suæ dixisse Dominus legitur Matth. 4. Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cœlorum. Ergo hoc sacramentum non fuit conuenienter institutum in noua lege.

¶ 4. Præterea, Sacramenta nouæ legis institutionem habent à Christo: ex cuius virtute operantur, vt suprà dictum est. * Sed Christus non videtur instituisse hoc sacramentum cùm ipse nõ fuerit vsus eo: sicut aliis sacramentis: quæ ipse instituit. Ergo hoc sacramentum non fuit conuenienter institutum in noua lege.

¶ SED CONTRA est, q̃ dicit Dominus Luc. vlt. Oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis die tertia, & prædicari in nomine eius pœnitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes.

¶ RESPONDEO dicendum, q̃ (sicut suprà dictum est *) in hoc sacramento actus pœnitentis se habet sicut materia: id autem quod est ex parte sacerdotis, qui operatur vt minister Christi, se habet vt formale & completiuum sacramenti. Materia verò etiam in aliis sacramentis præexistit à natura, vt aqua, vel ab arte, vt panis: sed q̃ talis materia ad sacramẽtum assumatur, institutione indiget hoc determinãte. Sed forma sacramenti & virtus ipsius totaliter est ex institutione Christi, ex cuius passione procedit virtus sacramentorum. Sic ergo huius sacramenti materia præexistit à natura (ex naturali enim ratione homo mouetur ad pœnitendum de malis quæ fecit, sed quòd hoc vel illo modo homo pœnitentiam agat, est ex institutione diuina. Vnde & Dominus in principio prædicationis suæ indixit hominibus, vt nõ solũ pœniterent, sed etiam pœnitentiam agerent, significans determinatos modos actuum, qui requiruntur ad hoc sacramentum. Sed id quod pertinet ad officiũ ministrorum, determinauit Matth. 16. vbi dixit Petro, Tibi dabo claues regni cœlorum, &c. Efficaciam autem huius sacramenti & originem virtutis eius, manifestauit post resurrectionem Luc. vl. vbi dixit, quod oportet prædicari in nomine eius pœnitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes, præmisso de passione & resurrectione: ex virtute enim nominis Iesu Christi patientis & resurgentis hoc sacramentum efficaciam habet in remissionem peccatorum. Et sic patet conuenienter hoc sacramẽtum in noua lege institutum fuisse. * 1. 2. q. 95. arti. 2. & q. 99. & q. 1. 0. arti. 1.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd de iure naturali est, quòd aliquis pœniteat de malis quæ fecit, quantũ ad hoc quòd doleat se fecisse, & doloris remedium quærat per aliquẽ modum, & quòd etiam aliqua signa doloris ostendat, sicut & Niniuitæ fecerũt: vt Ionę. 3. legitur. In quibus tamẽ aliquid fuit adiunctum fidei, quam cõceperant ex prædicatione Ionæ: vt scilicet hoc agerent sub spe veniæ consequendæ à Deo: secundum illud quod ibi legitur, Quis scit, si cõuertatur, & ignoscat Deus & reuertatur à furore iræ suæ, & non peribimus? Sed sicut alia quæ sunt de iure naturali, determinationem acceperunt ex institutione legis diuinæ (vt in Secunda parte dictum est *) ita etiã & pœnitentia.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ea quæ sunt iuris naturalis, diuersimodè determinationem accipiunt in veteri & in noua lege secundum quòd congruit imperfectioni veteris legis, & perfectioni nouę. Vnde & pœnitentiam in veteri lege aliquam determinationem habuit quantum quidem ad dolorem, vt esset magis in corde, quàm in exterioribus signis: secundũ illud Ioel. 2. Scindite corda vestra, & non vestimenta vestra. Quantũ autem ad remedium doloris quærendum, vt aliquo modo ministris Dei peccata sua confiteretur, ad minus in generali. Vnde Dominus Leuit. 5. dicit, Anima quæ peccauerit per ignorãtiam, offeret arietem immaculatum de gregibus sacerdoti, iuxta mensuram æstimationẽ quę peccati: qui orabit pro eo, quod nescîes fecerit, & dimittetur ei. In hoc enim ipso quòd oblationem faciebat aliquis pro peccato suo quodammodo suum peccatum sacerdoti confitebatur: & secundũ hoc dicitur Prouerb. 28. Qui abscondit scelera sua, non dirigetur: qui autem cõfessus fuerit, & reliquerit ea, misericordiam consequetur. Nondum autem erat instituta potestas clauium, quæ à passione Christi deriuatur, & per consequens nondum erat institutum, quòd aliquis doleret de peccato cum proposito subiiciendi se per confessionem & satisfactionem clauibus Ecclesiæ, sub spe consequendæ veniæ virtute passionis Christi.

¶ Ad tertium dicendum, quòd si quis rectè consideret ea quæ Dominus dixit de necessitate baptismi Ioan. 3. tempore præcesserunt ea quæ dixit Mat. 4. de necessitate pœnitentiæ: nam id q̃ dixit Nicodemo de baptismo, fuit ante incarcerationẽ Ioã. de quo postea subditur, quòd baptizabat: illud verò quòd de pœnitentia dixit Matth. 4. fuit post incarcerationem Ioannis. Si tamẽ prius ad pœnitentiam induxisset, quam ad baptismũ, hoc ideo esset, quia etiam ante baptismum requiritur quædam pœnitentia: sicut & Petrus dicit Act. 2. Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrum. * q̃. 39. ar. 1. & 2.

¶ Ad quartum dicendum, quòd Christus non est vsus baptismo, quem ipse instituit: sed est baptizatus baptismo Ioan. vt suprà dictũ est. * Sed nec etiã actiuè vsus est suo ministerio: quia ipse nõ baptizabat communiter, sed discipuli eius: vt dicitur Ioã. 4. Quanuis credendum sit, quòd discipulos suos baptizauerit: vt Augustin. dicit ad Celeuctianum. * Vsus autem huius sacramenti ab eo instituti nullo modo sibi competebat. Nec quantum ad hoc quòd ipse pœniteret, in quo peccatum non fuit, neque quãtum ad hoc quòd sacramentum aliis præberet: quia ad offendendam misericordiam & virtutem suam, effectum huius sacramẽti sine sacramento præbebat: vt suprà dictũ est. * Sacramẽtũ autẽ Eucharistiæ & ipse sumpsit, & aliis dedit, tũ ad cõmendãdam excellentiã huius sacramenti, tum quia hoc sacramẽtũ est memoriale suę passionis, in qua Christus est sacerdos & hostia. * Epist. 108. * Arti 5. ad 3.

ARTIC

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis octuagesimæquarta. Articulum octauũ & nonum.

Infra ar. 9. ad 1. Et 4. dist. 17. q. 2. ar. 4. q. 1. & 2.

IN articul. 8. & 9. aduerte quòd dupliciter sumitur, scilicet contrariè vel negatiuè. Et quando sumitur cõtrariè, significat actũ contrarium ad placere: quãdo verò sumitur negatiuè, nõ significat aliquem actum, sed solùmodo nõ placere. Quũ ergo in litera dicitur, q̃ semper debet homini displicere, quòd peccauit vel aliquid simile: sufficit quod intelligatur negatiuè, id est non placere. Et patet hãc esse sensum literæ: quia contra displicere distinguit placere, dũ subdit: Si enim et placeret peccasse, &c. nisi enim displiceret, ita communiter sumpetum fuisset, scilicet siue contrariè, siue negatiuè, nõ licuisset pro ratione reddere, si enim placeret ei peccasse, &c. nã potuisset dici quod nec displiceret, nec habet actũ placendi, sed nõ placet peccasse. Et hinc habes, quod sufficit ad necessariam pœnitẽtiam post habitam contritionem, quòd non placeat peccasse, nec est opus exire in actum displicentiæ nouæ.

*lib. de vera & falsa pœ. cap. 13.

ARTICVLVS VIII.

¶ Virum pœnitentia debeat durare vsque ad finem vitæ.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd pœnitentia non debeat durare vsque ad finem vitæ. Pœnitentia enim ordinatur ad deletionem peccati. Sed pœnitẽs statim consequitur remissionem peccatorum: secundum illud Ezech. 18. Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis quæ operatus est vita viuet, & non morietur. Ergo non oportet vlterius pœnitentiam protendi.

¶ 2. Præterea, Pœnitentiã agere, pertinet ad statum incipientium. Sed homo de hoc statu debet procedere ad statum proficientium, & vlterius ad statum perfectorum. Ergo non debet homo pœnitentiam agere vsque ad finem vitæ.

¶ 3. Præterea, Sicut in alijs sacramentis homo debet seruare statuta Ecclesiæ, ita & in hoc sacramento. Sed secũdum canones determinata sunt tempora pœnitendi, vt scilicet ille qui hoc vel illud peccatum commiserit tot annis pœniteat. Ergo videtur quod non sit pœnitentia extendenda vsque ad finem vitæ.

¶ SED CONTRA est, q̃ Aug. dicit in lib. de pœnitẽtia,* Quid restat nobis nisi dolere in vita? vbi enim dolor finitur, deficit pœnitentia. Si verò pœnitẽtia finitur, quid derelinquitur de venia?

¶ RESPONDEO dicendum, quòd duplex est pœnitẽtia, scilicet interior & exterior. Interior quidem pœnitentia est, qua quis dolet de peccato commisso. Et talis pœnitentia debet durare vsque ad finem vitæ. Semper enim debet homini displicere quòd peccauit, si enim ei placeret peccasse iam ex hoc ipso peccatum incurreret, & fructum veniæ perderet. Displicẽtia autem dolorem causat in eo, qui est susceptiuus doloris: qualis est homo in hac vita. Post hanc vitam autem sancti non sunt susceptiui doloris. Vnde displicebunt eis peccata præterita sine omni tristitia: secundum illud Isa. 65. Obliuioni tradite sunt angustiæ priores.

¶ Pœnitentia verò exterior est, qua quis exteriora signa doloris ostendit, & verbo tenus peccata sua confitetur sacerdoti absoluenti, & iuxta eius arbitrium satisfacit. Et talis pœnitentia nõ oportet quòd duret vsque ad finem vitæ, sed vsque ad determinatum tempus secundum mensuram peccati.

¶ AD PRIMVM Ergo dicendum, quòd vera pœnitẽtia non solùm removet peccata præterita, sed etiam præseruat hominem à peccatis futuris. Quamuis igitur homo in primo instanti veræ pœnitentiæ, remissionem consequatur præteritorum peccatorum: oportet tamen in homine perseuerare pœnitentiam, ne iterum incidat in peccatum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd agere pœnitentiam interiorẽ simul & exteriorem, pertinet ad statum incipientium: qui scilicet de nouo redeunt à peccato. Sed pœnitentia interior habet locum etiam in proficientibus & perfectis: secundum illud Ps. Ascensiones in corde suo disposuit in valle lachrymarũ. Vnde & ipse Paulus dicebat primæ Cor. 15. Non sum dignus vocari Apostolus, quoniam persecutus sum Ecclesiam Dei.

¶ Ad tertium dicendum, quòd illa tempora præfiguntur pœnitentibus, quantum ad actionem exterioris pœnitentiæ.

ARTICVLVS IX.

¶ Virum pœnitentia possit esse continua.

4. dist. 1. 4. 1. arti. 4. q. 1.

AD NONVM sic proceditur. Videtur quòd pœnitentia non possit esse cõtinua. Dicitur enim Hiero. 31. Quiescat vox tua à ploratu, & oculi tui à lachrymis. Sed hoc esse non posset, si pœnitentia continuaretur, quæ cõsistit in ploratu & lachrymis. Ergo pœnitentia non potest continuari.

¶ 2. Præterea, De quolibet bono opere debet homo gaudere: secũdum illud Psal. Seruite Domino in lætitia. Sed agere pœnitẽtiam, est bonum opus: ergo de hoc ipso debet homo gaudere. Sed non potest homo simul gaudere & tristari: vt patet per Philosophum in 9. Ethi. ergo non potest esse quòd pœnitens continuè tristetur de peccatis præteritis, quod pertinet ad rationem pœnitentiæ. Ergo pœnitentia non potest esse continua.

¶ 3. Præterea, Secundæ ad Cor. 2. Apost. dicit, Consolamini, scilicet pœnitentẽ, ne fortè abũdantiori tristitia absorbeatur, quæ huiusmodi est. Sed cõsolatio depellit tristitiã, quæ pertinet ad rationẽ pœnitentiæ. Ergo pœnitentia non debet esse cõtinua.

¶ SED CONTRA est, quòd Augustt. dicit in lib. de pœnitentia,* Dolor in pœnitentia continuè custodiatur.

*lib. de vera & falsa pœ. cap. 13.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd pœnitere dicitur dupliciter, secundum actum & secundũ habitum. Actu quidẽ impossibile est, quòd homo continuè pœniteat: quia necesse est q̃ actus pœnitentis siue interior, siue exterior interpolletur ad minus somno, & aliis quæ ad necessitatem corporis pertinent. Alio modo dicitur pœnitere secundum habitum. Et sic oportet quod homo continuè pœniteat: & quantum ad hoc quòd homo nunquam aliquid contrarium pœnitentiæ faciat, per quod habitualis dispositio pœnitentis tollatur: & quantum ad hoc, quòd debet homo in proposito gerere, quòd semper sibi præterita peccata displiceant.

¶ AD PRIMVM Ergo dicendum, quòd ploratus & lachrymæ ad actum exterioris pœnitentiæ pertinẽt, qui nõ solùm non debet esse continuus, sed nec etiam oportet quòd duret vsque ad finem vitæ: vt dictum est.* Vnde & signãter ibi subditur, Quia est merces operi tuo. Est autem merces operis pœnitẽtis, plena remissio peccati, & quantum ad culpam & quantum ad pœnam, post cuius consecrationem non est necesse quòd homo vlterius exteriorem pœnitentiam agat. Per hoc tamen non excluditur continuitas pœnitentiæ, qualis dicta est.*

*Ps. 125. *ut supra*

¶ Ad secundum dicendum, quod de dolore & gaudio dupliciter loqui possumus. Vno modo secũdum quòd sunt passiones appetitus sensitiui. Et sic nullo modo possunt esse simul: eo quòd sunt omnino contrariæ, vel ex parte obiecti (puta cùm sunt de eodem) vel saltem ex parte motus cordis: nam gaudiũ est cum dilatione cordis, tristitia verò cum constrictione. Et hoc modo loquitur philosophus in 9. Ethic. Alio modo possumus loqui de gaudio & tristitia, secundum quòd consistunt in simplici actu volũtatis, cui aliquid placet vel displicet. Et secũdum hoc non possunt habere contrarietatem nisi ex parte obiecti, puta cùm sunt de eodem & secundum idem. Et sic non possunt simul esse gaudium & tristitia: quia non potest simul idem secundũ idem placere & displicere. Si verò gaudiũ & tristitia sic accepta nõ sint de eodem secundum idem, sed vel de diuersis, vel de eodem secundum diuersa: sic nõ est contrarietas gaudij & tristitiæ. Vnde nihil prohibet hominẽ simul gaudere & tristari: puta si videamus iustum affligi, simul placet nobis eius iustitia, & displicet eius afflictio. Et hoc modo simul potest alicui displicere q̃ peccauit, & placere q̃ hoc ei displicet cum spe veniæ: ita quòd ipsa tristitia sit materia gaudij. Vnde Aug. dicit in li. de pœnitẽtia.* Semper doleat pœnitens, de dolore gaudeat. Si tamen tristitia nullo modo compateretur sibi gaudium, per hoc non tolleretur habitualis continuitas pœnitentiæ, sed actualis.

*lib. de vera & falsa pœ. cap. 13. *Matth. 5. *Esa. 66.

¶ Ad tertiũ dicẽdum, quòd secundum, Philosophum in 2. Eth.* ad virtutem pertinet tenere mediũ in passionibus. Tristitia autem quæ in appetitu sensitiuo pœnitẽtis consequitur ex displicentia voluntatis, passio quædam est. Vnde moderanda est secũdum virtutem, & eius superfluitas est vitiosa: quia inducit in desperationem. Quod significat Apostolus ibidem dicens, Ne maiori tristitia absorbeatur, quæ eiusmodi est. Et sic cõsolatio, de qua ibi Apostolus loquitur, est moderatiua tristitiæ: non autem totaliter ablatiua.

*2. Eth. c. 3. *4. Eth. c. 14. *4. Eth. c. 9. *Hebr. 6.

ARTICVLVS X.

¶ Virum sacramentum pœnitentiæ debeat iterari.

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur q̃ sacramentum pœnitentiæ nõ debeat iterari. Dicit enim Apostolus Hebr. 6. Impossibile est eos qui semel sunt illuminati, & gustauerunt cæleste donũ: & participes sunt facti Spiritus sancti, & prolapsi sunt: renouari rursus ad

iustificationem pœnitentiam. Sed quicunque pœnituerunt, sunt illuminati, & acceperunt donum Spiritus sancti. Ergo quicunque peccat post pœnitentiam, non potest iterò pœnitere.

*Hl. 2. c. 20.

¶ 2. Præterea, Ambr. dicit in lib. de pœnitentia,* Reperiuntur qui sepius agendam pœnitentiam putant, qui luxuriantur in Christo: nam si verè pœnitentiam agerent, iterandam postea non putarent: quia sicut vnum est baptisma, ita vna est pœnitentia. Sed baptismus non iteratur: ergo nec pœnitentia.

¶ 3. Præterea, Miracula, quibus Dominus infirmitates corporales sanauit, significant sanationes spiritualium infirmitatũ, quibus scilicet homines liberantur à peccatis. Sed non legitur, q̃ Dominus aliquem cæcum bis illuminauerit, vel quòd aliquẽ leprosum bis mundauerit, aut aliquem mortuum bis suscitauerit. Ergo videtur quòd nec alicui peccatori bis per pœnitentiã veniam largiatur.

¶ 4. Præterea, Grego. dicit in Homil. Quadragesimæ:* Pœnitentia est anteacta peccata deflere, & flenda iterum non committere. Et Isid. dicit in li. de Summo bono,* Irrisor est & non pœnitens, qui adhuc agit quod pœniter. Si ergo aliquis verè pœniteat, non iterùm peccabit. Ergo non potest esse quòd pœnitentia iteretur.

*Decret. 2. q. 1. c. 1. *Isid. de Summo bono, c. 1.

¶ 5. Præterea, Sicut baptismus habet efficaciam ex passione Christi ita & pœnitentia. Sed baptismus non iteratur propter vnitatem passionis & mortis Christi. Ergo pari ratione nec pœnitentia iteratur.

¶ 6. Præterea, Ambro.* dicit, q̃ facilitas veniæ, incentiuum præbet delinquendi. Si ergo Deus veniam frequenter præbet per pœnitentiam, videtur quòd ipse hominibus præbeat incentiuũ delinquẽdi. Et sic videretur delectari in peccatis. Quod eius bonitati non congruit. Non ergo potest pœnitentia iterari.

*Serm. 6. de Pœ.

¶ SED CONTRA est, quòd homo inducitur ad misericordiam exemplo diuinæ misericordiæ: secundum illud Luc. 6. Estote misericordes sicut & Pater vester misericors est. Sed Dominus hanc misericordiam discipulis suis imponit, vt sæpius remittant fratribus contra se peccantibus: vnde sicut dicitur Matt. 18. Petro quærenti. Quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei, vsque septies? respondit Iesus, Non dico tibi vsque septies, sed vsq; septuagies septies. Ergo etiam Deus sæpius per pœnitentiam veniam peccantibus præbet, præsertim cùm doceat nos petere, Dimitte nobis debita nostra, & nos dimittimus debitoribus nostris.

*D. 530.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa pœnitentiam quidam errauerũt, dicentes non posse hominem per pœnitentiam secundò consequi veniam peccatorum: quorum quidam, scilicet Nouatiani, hoc intentum extenderunt, vt dicerent post primam pœnitentiam, quæ agitur in baptismo, peccantem nõ posse per pœnitentiam iteratò restitui. Alij verò fuerunt hæretici qui dicebant quidem esse vtilem pœnitentiam, non tamen plures, sed semel tantùm.

*1. Ioan. 2. *Aug. de fide ad Petr. c. 16. *Ambr. de Pœ. lib. 1. c. 2.

Videntur autem huiusmodi errores ex duobus processisse. Primo quidem ex eo quòd errabant circa rationem vitæ pœnitentiæ. Cùm enim ad veram pœnitentiam charitas requiratur (sine qua non delentur peccata) credebant quòd charitas semel habita non possit amitti, & per consequens pœnitentia si sit vera, nunquam per peccatum tollatur, vt sic sit necesse eã iterari. Sed hoc improbatũ est in Secũda parte*, vbi ostensum est, quòd charitas semel habita propter libertatẽ arbitrij potest amitti, & per consequens post veram pœnitentiam potest aliquis peccare mortaliter. Secundò ex eo quòd errabant circa æstimationem grauitatis peccati: putabant enim adeò graue esse peccatum quod aliquis committit post veniam impetratam, quòd nõ sit possibile ipsum remitti. In quo quidem errabãt: & ex parte peccati (quod etiam post remissionem consecutam potest esse & grauius & leuius, quàm fuerit primum peccatũ remissum) & multo magis contra infinitatem diuinæ misericordiæ, quę superat omnem numerum & magnitudinem peccatorum, secundum illud Psal. Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam, & secundum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam. Vnde reprobatur verbum Cain, dicentis Genes. 4. Maior est iniquitas mea, quàm vt veniam merear. Et ideo misericordia Dei peccatibus per pœnitentiam venia prębet absque vllo termino: vnde dicitur Paral. vlti. Immẽsa & inuestigabilis misericordia præmissionis tuæ super mali

*Ps. 50.

tiam hominum. Vnde manifestum est quòd pœnitentia pluries est iterabilis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ quia apud Iudæos erant secundum legem quædam lauacra instituta, in quibus pluries se ab immunditijs purgabant, credebant aliqui Iudæorum quòd etiam per lauacrũ baptismi aliquis pluries purificari posset. Ad quòd excludendum Apostolus scribit. Hebræis, q̃ impossibile est eos, qui semel sunt illuminati, scilicet per baptismũ, rursum renouari ad pœnitentiam, scilicet per baptismum: qui est lauacrum regenerationis & renouationis Spiritussancti, vt dicitur ad Tit. 3. Et rationem assignat, ex hoc quòd per baptismum homo Christo commoritur, vnde subdit, Rursus crucifigentes sibimetipsis filium Dei.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Ambr. loquitur de pœnitentia solenni quæ in Ecclesia non iteratur, vt infra dicetur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut Aug. dicit in lib. de pœnitentia,* multos cæcos & in diuerso tempore Dominus illuminauit: & multos debiles confirmauit, ostendens in diuersis illis eidem sæpè peccata dimitti: vt quem prius sanauit leprosum, alio tempore illuminet cæcũ: ideo enim tot sanauit cæcos, claudos & aridos, ne desperet de se peccator. Ideo non scribitur aliquos nisi semel sanasse, vt quilibet timeat iungi peccato medicum se vocat, & non sanis, sed malè habentibus opportunum. Sed qualis hic medicus, qui malum iteratum nesciret curare? medicorum est centies infirmum, centies curare: qui cæteris minor esset, si alijs possibilia ignoraret.

*Ioan. cit. lato.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ pœnitere est anteacta peccata deflere, & flenda non committere: scilicet simul dum flet, vel actu vel proposito: ille enim est irrisor & non pœnitens, qui simul dũ pœnitet agit quod pœnitet, vel proponit iterum se facturũ q̃ gessit, vel etiã actualiter peccat eodem vel alio genere peccati.

Quòd autem aliquis postea peccat vel actu vel proposito, nõ excludit quin prima pœnitentia vera fuerit: nam enim veritas prioris actus excluditur per actum contrarium subsequẽtem. Sicut enim verè cucurrit, qui pollea sedet: ita verè pœnituit, qui postea peccat.

¶ Ad quintum dicendum, quòd baptismus habet virtutem ex passione Christi, sicut quædam spiritualis generatio cum spirituali morte præcedentis vitæ. Statutum autem est hominibus semel mori, & semel nasci. Et ideo semel tantum debet homo baptizari. Sed pœnitentia habet virtutem ex passione Christi, sicut spiritualis medicatio, quæ frequenter iterari potest.

¶ Ad sextum dicendum, quòd secundum Aug. in lib. de pœnitẽtia,* cõstat Deo multum displicere peccata: qui semper præsto est ea destruere, ne soluatur quod creauit, nec corrũpatur quod amauit, scilicet per desperationem.

*Ioan. cit.

QVAESTIO OCTVAGESIMAQVINTA,
De sacramento Pœnitentiæ secundum quòd est virtus, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de pœnitentia secũdum quòd est virtus. Et circa hoc quæruntur sex.

¶ Primò, vtrùm pœnitentia sit virtus.

¶ Secundò, vtrùm sit virtus specialis.

¶ Tertiò, sub qua specie virtutis contineatur.

¶ Quartò, de subiecto eius.

¶ Quintò, de causa ipsius.

¶ Sextò, de ordine eius ad virtutes.

ARTICVLVS I.

¶ Virum pœnitentia sit virtus.

4. distinct. 14. q. 1. ar. 1. & 2. & 4. q. 1. & 2. & ad 1. & q. 2. & 4. & q. 3. ar. 1. & q. 4. q. 1. ar. 1. & 2. & 3. & q. 5. ar. 1. & 2. & 3. & q. 6. ar. 1. & 2. & 3. & q. 7. ar. 1. & 2. & 3. & q. 8. ar. 1. & 2. & 3. & q.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis octuagesimæquinte Articulum secundum.

DVbium occurrit magnum circa materiam huius secundi articuli, an pœnitentia virtus sit verè & propriè vna specialis virtus distincta à cæteris virtutibus. Et est ratio dubij non sola varietas, opinionum: sed quoniam vtraq; ratio videt. Nam quod sit vna virtus distincta ab alijs, Autoris ratio in litera cõcludit, dicens, operari ad deletionẽ peccati præteriti, inquantum est offensa Dei per quandam recõpensationem, habet specialem rationem actus laudabilis non pertinentem ad rationẽ alterius virtutis, ergo pœnitentia, cui iste actus attribuitur, est specialis virtus. Ad partem autẽ negatiuã viget duplex ratio, vna ex proprijs: quia nulla virtus exigit aut præexigit habẽtẽ ipsam sub illius contrario, sed pœnitentia præexigit pœnitentẽ fuisse sub peccato: quod contrariatur pœnitẽtiæ: ergo pœnitẽtia nõ est specialis virtus. Et hæc ratio cõuincit intellectũ meũ. Quæ cõfirmatur, quia virtutũ semina sunt ita nobis insita, vt possint à nobis acquiri cum auxilio diuino & recta ratione, &c. vt non sit necesse non peccare ẽi omnes habendæ sunt virtutes in actu secundo pœnitẽtiæ virtutẽ habendam in actu impossibile est non peruenire nisi peccatũ interueniat: igitur non est virtus specialis. Necessarium hæc confirmatio ex hoc p̃ pœnitentia ponitur virtus non acquisita, sed infusa: quoniam simile est de vtroq; iudicium, quo ad hoc quòd non oporteret peccare, vt virtutes habemus in actu. Et confirmatur ita tum ex parte subiecti: quia in Christo fuerũt omnes virtutes, & tamẽ in ipso non fuit pœnitẽtia. Altera ratio est ex parte obiecti: quia scilicet obiectum hoc, scilicet offensa vt recõpẽsabilis per actum proprium, &c. non requisit propriã virtutẽ. Quod ex duobus apparet: primo, ex eo quòd inter hominẽ obiectũ hoc laudabili actu voluntario accipitur: vt patet quia quilibet offendit humiliat se ill, confitendo se malè fecisse, dolendo de offensa, & subiiciẽdo se illi ad recompensandam offensam: per hos enim actus recipe rat ejũ offensa gratiã: iuxta illud, parcere subiectis & debellare superbos. Et tamen nulla virtus specialis ponitur p̃ter actum aut obiectũ istud: proportionaliter igitur loquendo, nulla est ponenda specialis virtus ad recompensandam Dei offensam.

Secundo ex eo quod ad huiusmodi recompensationem inuenitur alia virtus sufficiens, scilicet religio: religiosi enim actus est subiicere se Deo, reddere que debitum Deo, non minus offenso quam benefactori: ita quod sicut reddere Deo debitum ob beneficia suscepta, non exigit specialem virtutem virtra religionem, eadem ratione reddere Deo debitum ob offensam in eum, ad religionem quoque spectabit: eadem enim ha species rationes debiti, scilicet pro beneficijs, vel pro offensis, sub illa communi ratione debiti, quam attendit religio. Et confirmatur quia præcipuus actus pœnitentiæ coincidit cum actu primo religionis, subiectio enim hominis ad Deum, est præcipuum quòd pœnitentia virtus offert Deo in recompensam, quam eandem offert religio, Secundũ actum quidem deuotionis absolute: secundum verò actum gratitudinis pro beneficijs receptis, secundum actũ pœnitentiæ pro offensa commissa. Vnde sicut religionis quidam actus est recompensate beneficia, ita recompensate peccata. Et confirmatur hoc: quia in lege veteri actu religionis expiabatur peccatum & Dauid cor cõtritum & humiliatum: (quod est ipsa emenda pro peccato) sacrificium appellat.

¶ Ad quintum dicendum, quòd dolere de eo quod prius factum est, cum intentione conandi ad hoc quod factum non fuerit, esset stultum. Hoc autem non intendit pœnitẽs, sed dolor eius est displicentia seu reprobatio facti præteriti cum intentione remouendi sequelam ipsius, scilicet offensam Dei & reatum pœnæ. Et hoc non est stultum.

ARTICVLVS. II.

¶ Vtrum pœnitentia sit specialis virtus.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd pœnitentia non sit specialis virtus. Eiusdem enim rationis videtur esse gaudere de bonis prius actis, & dolere de malis perpetratis. Sed gaudium de bono prius facto, non est specialis virtus, sed est quidam affectus laudabilis ex charitate proueniens: vt patet per Augustinum 14. de Ciuitate Dei. *vnde & Apostolus primę ad Corinth. 13. dicit, quòd charitas nõ gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati. Ergo pari ratione nec pœnitẽtia quæ est dolor de peccatis præteritis, est specialis virtus, sed est quidam affectus ex charitate proueniens.

¶ Præterea, Quælibet virtus specialis habet materiam specialem: quia habitus distinguuntur per actus, & actus per obiecta. Sed pœnitentia non habet materiam specialem: sunt enim eius materia, peccata præterita circa quamcunque materiam. Ergo pœnitentia non est specialis virtus.

¶ Præterea, Nihil expellitur nisi à suo contrario. Sed pœnitentia expellit omnia peccata. ergo contrariatur omnibus peccatis. Non ergo est specialis virtus.

¶ SED CONTRA est, quòd de ea dat̃ speciale legis præceptum: vt suprà habitum est.*

¶ RESPONDEO dicendũ, quòd (sicut in Secunda parte habitum est*) species habitum distinguuntur secundum species actuum. Et ideo vbi occurrit specialis actus laudabilis, ibi necesse est ponere specialem habitum virtutis. Manifestũ est autem quòd in pœnitentia inuenitur specialis ratio actus laudabilis, scilicet operari ad destructionem peccati præteriti, inquantum est Dei offensa: quod non pertinet ad rationem alterius virtutis. Vnde necesse est ponere, quòd pœnitentia est specialis virtus.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ à charitate deriuatur aliquis actus dupliciter. Vno modo sicut ab ex elicitus. Et quibus oporteat eum pœnitere, cùm ex vitioso fiat aliquis virtuosus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd dolere de eo quod prius factum est, cum intentione conandi ad hoc quod factum non fuerit, esset stultum. Hoc autem non intendit pœnitẽs, sed dolor eius est displicentia seu reprobatio facti præteriti cum intentione remouendi sequelam ipsius, scilicet offensam Dei & reatum pœnæ. Et hoc non est stultum.

ARTICVLVS. II.

¶ Vtrum pœnitentia sit specialis virtus.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd pœnitentia non sit specialis virtus. Eiusdem enim rationis videtur esse gaudere de bonis prius actis, & dolere de malis perpetratis. Sed gaudium de bono prius facto, non est specialis virtus, sed est quidam affectus laudabilis ex charitate proueniens: vt patet per Augustinum 14. de Ciuitate Dei. *vnde & Apostolus primę ad Corinth. 13. dicit, quòd charitas nõ gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati. Ergo pari ratione nec pœnitẽtia quæ est dolor de peccatis præteritis, est specialis virtus, sed est quidam affectus ex charitate proueniens.

¶ Præterea, Quælibet virtus specialis habet materiam specialem: quia habitus distinguuntur per actus, & actus per obiecta. Sed pœnitentia non habet materiam specialem: sunt enim eius materia, peccata præterita circa quamcunque materiam. Ergo pœnitentia non est specialis virtus.

¶ Præterea, Nihil expellitur nisi à suo contrario. Sed pœnitentia expellit omnia peccata. ergo contrariatur omnibus peccatis. Non ergo est specialis virtus.

¶ SED CONTRA est, quòd de ea dat̃ speciale legis præceptum: vt suprà habitum est.*

¶ RESPONDEO dicendũ, quòd (sicut in Secunda parte habitum est*) species habitum distinguuntur secundum species actuum. Et ideo vbi occurrit specialis actus laudabilis, ibi necesse est ponere specialem habitum virtutis. Manifestũ est autem quòd in pœnitentia inuenitur specialis ratio actus laudabilis, scilicet operari ad destructionem peccati præteriti, inquantum est Dei offensa: quod non pertinet ad rationem alterius virtutis. Vnde necesse est ponere, quòd pœnitentia est specialis virtus.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ à charitate deriuatur aliquis actus dupliciter. Vno modo sicut ab ex elicitus. Et

¶ Nec propterea arguimur Autorem: quoniam verum est, pœnitentiam esse specialem virtutẽ, latiori vocabulo vtendo. Nec hoc mirum videatur alicui, aut novum in doctrina Autoris: quoniam in præcedenti libro simile quid apparet, dum posita est virginitas specialis virtus, quæ tamen non est nisi religio determinata ad tam excellentem materiam. Reliquus verò actus pœnitentiæ scilicet satisfacere quo ad pœnam, potest poni actus religionis imperatus mediante virtute vindictatiuæ iustitiæ participata in subiecto: ita quod peccator puniat se quasi ministet Dei vindictæ, potest etiam poni actus religionis immediate, pro quanto religio ipsa debitam pœnã exoluit, vt perficiatur satisfactio debita à filio seruoque domino ac patri, hoc enim iussum fuit secundum quid religio attendit inter hominem & Deum, quam iustum simpliciter esse nequeat. Potes autem percipere hãc quoque satisfactionem spectare ad religionem, ex eo quod nonnullus cultus est diuinæ excellentiæ ex nostra subiectione, vt voluntarie huiusmodi pœnas offeramus ei pro vestris contra aut præter voluntatem diuinam. Et hæc de hac difficultate dicta sufficiant: profequemur in sequentibus tractatum de pœnitẽtia, ea dicendo quæ stant cum vtraque opinione: scilicet quod pœnitẽtia sit vna virtus per se distincta à reliquis, & quod pœnitentia coincidat cum religione to taliter aut principaliter, & cũ iustitia sorte vindicatiua seu communicatiua quo ad actum secundarium.

¶ Super Quæstionis octuagesimæquinte Articulum tertium.

IN articulo tertio tria aduertẽda occurrunt. primum est de actu pœnitentiæ, an cõtineatur sub commutatiua iustitia. Secundum est an sit actus commutatiua iustitia. Tertiũ est an tendat æquale simpliciter, vel secundum acceptationem Dei tantum. Et primum quidem proponit Scot. qui in quarto senten. dist. 14. quæst. 2. posuit actum pœnitentiæ esse actum iustitiæ punitiuæ quæ distinguatur contra iustitiam cõmutatiuã: tenuit enim pœnitentiam vt ministrum iudicis punire se, vt culpa ordinetur per pœnã: ac per hoc quum actus iudicialis sit vindicta seu vindicatiua iustitia, idem actus erit in pœnitente, tanquam exequente contra se ipsum vindictam à iudice statutam. Secundum ve ro dubium motum est propter Duran. dist. 14. arti. 3. vbi ponit pœnitentiam esse idem quod iustitia cõmutatiua: quia ordinat hominem ad alterum id est Deum in ratione debiti propter offensam.

Tertium autem mouetur propter Sco. vbi suprà, quæst. 3. tenentem quod æqua le ex natura rei posset reddi, ita quod pœna esset æqualis culpæ: vt sic culpa sufficienter euidentiam propter pœnam.

¶ Ad horum euidentiam notandum est primo, quod Autor loquitur de pœnitentia vt est recompensatiua Deo tam pro culpa quam pro pœna, Sco tus vero solam pœnæ rationẽ habuit: nec posuit pœnitentiam ad recõciliandum Deũ offensum, sed solũmodo ad puniendam culpam commissam. Vnde aduertẽdum secundo, quod Autor posuit pœnitentem vt alterum extremum respectu Dei: Scotus vero posuit pœnitentem in vtroque extremo, dũ ponit ipsum ex vna parte vt ministrum iudicis vindicantem, & ex altera parte ponit ipsum vt reum, in quem fit vindicta, constituendo æqualitatem pœnæ ad culpã & propterea non est nobis rum si varia dicitur ab ipsis. Verum si diligenter perspectum fuerit, & præcipuus pœnitentiæ actus cõsideratus fuerit, apparebit quòd prima pœnitentiæ intentio est operari ad reconciliationem offensi per recognitionem peccati & submissionẽ iuxta illud, Dixi, Confitebor aduersum me iniustitiam meam Domino: & tu remisisti impietatem peccati mei. Vbi impletatem dixit, non pœnam: monstrans per hoc quod huiusmodi sui ipsius accusatio apud Deum, remissioni offensæ cooperatur, vtpote ad illam ordinata. Et hinc sequetur quod pœnitens vt pœnitens, non tenet personam ministri & rei: sed rei tantummodo non puniendi tantum, sed principalius reconciliandi per propriam opus ad diuinam misericordiam accedentis.

Vnde ad primum dubium dicitur quod licet pœnitentia quo ad actũ secundariũ, qui est solutio pœnæ sit forte actus iustitiæ vindicatiuæ: quia tamen vindicta sit secundum æquale iustitiæ commutatiuæ, ex hoc ipso non excluditur iustitia cõmutatiua, sed includitur sicut genꝰ includitur in specie, nec enim aliter distinguitur vindicatiua cõtra commutatiuam nisi sicut species distinguitur à genere. Ad secundum verò dubium dicitur quod quum inter Deum & hominem nõ sit iustum simpliciter, sed secundum quid, nõ videtur erudite dictum quod pœnitentia coincidit cum iustitia absolute. Nec ratio illata hoc infert, quoniam oportet addere, quod reddit debitum æquale. quod hic non saluatur. Ad tertium autem dicendum puto, quod in æquiuocis laboramus: quoniã nos de æquali ad totũ sua Rheto. ponit vindicatiuam vnam speciem iustitiæ. ergo videtur quod pœnitentia sit species iustitiæ.

¶ RESPONDEO dicendum, quod (sicut suprà dictum est) pœnitentia non habet quod sit virtus specialis ex hoc solo quod dolet de malo perpetrato (ad hoc enim sufficeret charitas) sed ex eo quod pœnitens dolet de peccato commisso, inquantum est offensa Dei, cum emendationis proposito. Emendatio autem offensæ contra aliquem commissæ, non fit per solam cessationem offensæ, sed agitur vlterius quædam recompensatio, quæ habet locum in offensis in alterum commissis, sicut & retributio: nisi quod recompensatio est ex parte eius qui offendit (vt puta cum satisfactione) retributio autem est ex parte eius, in quem est offensa commissa. Vtrumque autem ad materiam iustitiæ pertinet: quia vtrumque est commutatio quædam. Vnde manifestum est, quod pœnitentia secundum quod est virtus, est pars iustitiæ. Scien dum tamen est, quod secundum Philosophum in 5. Ethi. dupliciter dicitur iustum, scilicet simpliciter & secũdum quid. Simpliciter quidem iustum, est inter æquales, eo quod iustitia est æqualitas quædam. Quod ipse vocat iustum publicum vel ciuile, eo quod omnes ciues æquales sunt, quantum ad hoc quod immediate sunt sub principe, sicut liberi existentes. Iustum autem secundum quid dicitur, quod est inter illos, quorum vnus est sub potestate alterius: sicut seruus sub domino, filius sub patre, vxor sub viro. Et tale iustum consideratur in pœnitentia. Vnde pœnitens recurrit ad Deum cum emendationis proposito, sicut seruus ad dominum, secundum illud Psalm. Sicut oculi serũ norum in manibus dominorum suorum, ita oculi nostri ad dominum Deum nostrũ donec misereatur nostri. Et sicut filius ad patrem secundum illud Luc. 15. Pater peccaui in cælum & coram te. Et sicut vxor ad virum: secundum illud Hier. 3. Fornicata es cum amatoribus multis, tamen reuertere ad me, dicit Dominus.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod (sicut in Ethic. dicitur) iustitia est virtus ad alterum. Ille autem, ad quem est iustitia, non dicitur esse materia iustitiæ, sed magis res quæ distribuuntur, vel commutantur. Vnde & materia pœnitentiæ non est Deus, sed actus humani quibus Deus offenditur vel placatur: sed Deus se habet sicut ille, ad quem est iustitia. Ex quo patet quod *iustitia non est virtus theologica: quia non habet Deum pro obiecto vel materia.

¶ Ad secundum dicendum, quod medium iustitiæ est æqualitas, quæ cõstituitur inter illos, inter quos est iustitia: vt dicitur in quinto Ethic. in quibusdam autem non potest perfecta æqualitas constitui propter alterius excellentiam: sicut inter patrem & filium, inter Deum & hominem, vt Philosophus dicit in octauo Ethic. Vnde in talibus ille qui est deficiens, debet facere quicquid potest. Nec tamen hoc erit sufficiens simpliciter: sed solum secundum

Universidad de Deusto
Biblioteca

tiratione, loquimur, & dicimus non posse reddi æquale Deo: illevero de æquali ad solam pœnam temporalem quæ posit reconciliationem soluenda restat, loqui videtur, quam æqualita ré ferri posse videtur negandum, quum Iob fi cat. Vtinam appenderetur peccata mea, quibus irati merui, & calamitas, quam patior in fa vera, quasi arena maris hæc grauior appareret.

¶ Super Quæstionis octuagesimæ quintæ Articulum quartum.

IN art. 4. intellige notitie, quod sicut iusti tia est voluntas ius suũ vnicuique tribuens, ita pœnitentia est voluntas tribuens Deo ius suum pro peccato cõtra eum cõmisso, est enim (siue fit idem quod religio siue non) talis voluntas: quoniam pars est iustitiæ, quæ in actu voluntatis consistit. Reddit autem pœnitentia Deo ius suum pro offensa confitendo, detestãdo, accusãdo, submittendo se peccatorem Deo offenso: hoc enim est æquale secundum quid quod ab homine reddi potest. imo ad pœnam vero affligendo se, &c.

¶ Et quoniam huiusmodi voluntas ex maiori vel minori potest affectu procedere, idco varia inuenitur dispositio ve è pœnitentium: maior minorque fructus diuinæ gratiæ inde percipitur.

4 dist 24. q 2 arti. 3. q 1. perto. & q 4 cor.

¶ Super Quæstionis octuagesimæ quintæ Articulum quintum & sextum.

IN art. 5. & 6 simul ne fallans notitie, intelligens, actus, quib⁹ Deo ĩo pœnitentia cooperatur, sic actus præcedentes a virtute pœnitentiæ. Hoc enim falsum est: quum multi actus illi, scilicet quitine charitate esse possint, precedãt pœnitentiam, vt est virtus & tamen sunt actus boni, quibus Deo cooperamur ad pœnitentiam consequendã. Nec te roiber actus timoris seruilis: quoniam pro timore pœnarum fumitur, & est bonus, & non pro timore pœnarum tantum.

Lib. de vera & falsa pœn. ca. 8.

cap. 1.

4 In eodem art. 6. dubium occurrit ex Sco. & Duran. an pœnitentia sit virtus acquisita. Nam Scotus vbi supra, quæstio. 3. tenet pœnitentia esse virtutem acquisitã, quia voluntas ex frequẽtatis actib⁹, pœnitẽdi potest generare in se habitum inclinãtem ad similes actus, & ille est vere virtus equalis rectitudini rationi cõsonus. Et

acceptationem superioris. Et hoc significatur per excessum, qui attribuitur pœnitentiæ.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut est commutatio quædam in beneficiis (cum scilicet aliquis pro beneficio recepto gratiam rependit) ita etiam est commutatio in offensis: cum aliquis pro offensa in alterum commissa, vel inuitus punitur, quod pertinet ad vindicatiuam iustitiam: vel voluntarie recompensat emendam, quod pertinet ad pœnitentiam, quæ respicit personam iudicis. Vnde manifestum est, quod vtraque sub iustitia commutatiua continetur.

¶ Ad quartum dicendum, quod pœnitentia licet sit directe species iustitiæ: comprehendit tamen quodammodo ea quæ pertinent ad omnes virtutes. Inquantum enim est iustitia quædã hominis ad Deum, oportet quod participet ea quæ sunt virtutum theologicarum, quæ habent Deum pro obiecto. Vnde pœnitentia est cum fide passionis Christi, per quam iustificemur à peccatis: & cum spe veniæ, & cum odio vitiorum, quod pertinet ad charitatem. Inquantum vero est virtus moralis, participat aliquid prudentiæ, quæ est directiua omnium moralium virtutum. Sed ex ipsa ratione iustitiæ non solum habet id quod iustitiæ est, sed etiam ea quæ sunt temperantiæ & fortitudinis: inquantum scilicet, ea quæ delectationem causant ad temperantiam pertinent vel terrorem incutiunt, quem fortitudo moderatur, in communionem iustitiæ veniunt. Et secundum hoc ad iustitiam pertinet & abstinere à delectabilibus, quod pertinet ad temperantiam: & sustinere dura, quod pertinet ad fortitudinem.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum voluntas sit proprie subiectum pœnitentiæ.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod subiectum pœnitentiæ non sit proprie voluntas. Pœnitentia enim est virtutiæ species. Sed virtutia est in concupiscibili, sicut & gaudium. Ergo pœnitentia est in concupiscibili.

2 ¶ Præterea, Pœnitentia est vindicta quædam sicut Augustin. dicit in lib. de pœnitentia. Sed vindicta videtur ad irascibilem pertinere: quia ira est appetitus vindictæ. Ergo videtur quod pœnitentia sit in irascibili.

3 ¶ Præterea, Præteritum est proprium obiectum memoriæ, secundum Philosophum in lib. de Memoria. Sed pœnitentia est de præterito: vt dictum est. Ergo pœnitentia est in memoria sicut in subiecto.

4 ¶ Præterea, Nihil agit vbi non est. Sed pœnitẽtia excludit peccatum ab omnibus viribus animæ. Ergo pœnitentia est in qualibet vi animæ, & non in voluntate tãtum.

¶ SED CONTRA, Pœnitentia est sacrificium quoddam: secundum illud Psal. Sacrificium Deo spiritus cõtribulatus. Sed offerre sacrificium, est actus voluntatis: secundum illud Psal. Voluntarie sacrificabo tibi. Ergo pœnitentia est in voluntate.

¶ RESPONDEO dicendum, quod de pœnitentia dupliciter loqui possumus. Vno modo, secũdum quod est passio quædã. Et sic cum sit species tristitiæ, est in concupiscibili sicut in subiecto. Alio modo, secũdum quod est virtus. Et sic sicut dictum est, est species iustitiæ. Iustitia autem (vt in Secunda parte habitum est) habet pro subiecto appetitum rationis, qui est voluntas. Vnde manifestum est, quod pœnitentia, secundum quod est virtus, est in voluntate sicut in subiecto, & proprius eius actus est propositũ emendandi Deo illud quod contra eum commissum est.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod ratio illa procedit de pœnitentia, secundum quod est passio.

¶ Ad secundum dicendum, quod vindictam appetere, ex passione de alio, pertinet ad irascibilem. Sed appetere vel facere vindictam ex ratione de se vel de alio, pertinet ad voluntatem.

¶ Ad tertium dicendum, quod memoria est vis apprehensiua præteriti. Pœnitentia autem non pertinet ad vim apprehensiuam: sed ad appetitiuam, quæ præsupponit actum apprehensiuæ. Vnde pœnitentia non est in memoria: sed præsupponit eam.

¶ Ad quartum dicendum, quod voluntas (sicut in Prima parte habitum est) mouet omnes alias potetias animæ. Et ideo non est inconueniens, si pœnitentia in voluntate existens, aliquid in singulis potentiis animæ operetur.

ARTICVLVS V.

¶ Virum principium pœnitentiæ sit ex timore.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod principium pœnitentiæ non sit ex timore. Pœnitẽtia enim incipit in dispositione peccatorũ. Sed hoc pertinet ad charitatem: vt supra dictum est. Ergo pœnitẽtia magis oritur ex amore, quam ex timore.

2 ¶ Præterea, Ad pœnitentiam homines prouocantur per expectationem regni cælestis: secundum illud Matth. 3. & 4. Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cælorum. Sed regnum cælorum est obiectum spei. Ergo pœnitentia magis procedit ex spe, quam ex timore.

3 ¶ Præterea, Timor est quidam actus interior hominis. Pœnitentia autem nõ videtur in nobis esse ex opere hominis, sed ex opere Dei: secundum illud Hier. 31. Posquam conuertisti me, egi pœnitentiam. Ergo pœnitentia non procedit ex timore.

¶ SED CONTRA est, quod Isa. 26. dicitur: Sicut quæ concepit, cum appropinquauerit ad partu, dolens clamat in doloribus suis, sic facti sumus, scilicet per pœnitentiam. Et postea subditur secundum aliam literam, A timore tuo, Domine, concepimus, & quasi parturiuimus & peperimus spiritum salutis, id est pœnitentiæ salutaris: vt per præmissa patet. Ergo pœnitẽtia procedit ex timore.

¶ RESPONDEO dicendum, quod de pœnitentia loqui possumus dupliciter. Vno modo quantũ ad habitum. Et sic immediate à Deo infunditur sine nobis principaliter operãtibus: non tamen sine nobis dispositiue cooperantibus per aliquos actus. Alio modo possumus loqui de pœnitentia quantum ad actus, quibus Deo operanti in pœnitetia cooperamur. Quorum actuum primum principium est Dei operatio conuertentis nos: secundum illud Thren. vlt. Conuerte nos Domine ad te, & conuertemur. Secundus actus est motus fidei. Tertius est motus timoris seruilis, quo quis timore suppliciorum à peccatis retrahitur. Quartus actus est motus spei, quo quis sub spe veniæ conseq̃ndæ aliquem propositum emendandi. Quintus actus est motus charitatis, quo aliqui peccatum displicet secũdum seipsum, & non iam propter supplicia. Sextus actus est motus timoris filialis, quo propter reuerentiam Dei aliquis emendam Deo voluntarius offert.

¶ Sic igitur patet, quod actus pœnitentiæ à timore seruili procedit sicut à primo motu affectus ad hoc ordinato: à timore autem filiali sicut ab immediato & proximo principio.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod peccatum primo incipit homini displicere (maxime peccator) propter supplicia, quæ respicit timor seruilis, quam propter Dei offensam vel peccati turpitudinem, quod pertinet ad charitatem.

¶ Ad secundum dicendum, quod in regno cælorum appropinquante intelligitur aduentus Regis, non solum præmiantis, sed etiam punientis: vnde & Matth. 3. Ioannes Baptista dicebat, Progenies viperarum, quis demonstrauit vobis fugere à ventura ira?

¶ Ad tertium dicendum, quod ipse etiam motus timoris procedit ex actu Dei conuertẽtis cor. Vnde dicitur Deut. 5. Quis det eos talem habere mentem, vt timeant me? Et ideo per hoc quod pœnitentia à timore procedit, non excluditur quin procedat ex actu Dei conuertentis cor.

ARTICVLVS VI.

¶ Virum pœnitentia sit prima virtutum.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod pœnitentia sit prima virtutum. Quia super illud Matth. 3. Pœnitentiam agite, dicit glos. Prima virtꝰ est, per pœnitentiam punire veterem hominẽ, & vitia odisse.

2 ¶ Præterea, Recedere à termino, prius esse videtur, quã accedere ad terminũ. Sed omnes alię virtutes pertinere videtur ad accessum ad terminum (quia per omnes ordinatur homo ad bonum agendum) pœnitentia autem videtur ordinari ad recessum à malo. Ergo pœnitentia videtur esse prior omnibus aliis virtutibus.

3 ¶ Præterea, Ante pœnitentiam est peccatum in anima. Sed simul cum peccato nulla virtus animæ inest. Ergo nulla virtus est ante pœnitentiam: sed ipsa videtur esse prima, quæ aliis aditum aperit, excludendo peccatum.

¶ SED CONTRA est quod pœnitẽtia procedit ex fide, spe & charitate: sicut tã dictum est. Non ergo est pœnitentia prima virtutum.

¶ RESPONDEO dicendum, quod in virtutibus non attenditur ordo temporis quantum ad habitus: quia cum virtutes sint connexę (vt in Secunda parte habitum est) omnes simul incipiunt esse in anima. Sed dicitur vna earũ esse prior altera ordine naturę, qui consideratur exordine actũ secundum scilicet quod actus vnius virtutis præsupponit actum alterius virtutis. Secundum hoc igitur dicendum est, quod actus quidam laudabiles etiam tempore præcedere possunt actum & habitum pœnitentiæ: sicut actus fidei & spei informium, & actus timoris seruilis. Actus autem & habitus charitatis simul sunt tempore cum actu & habitu pœnitentiæ, & cum habitibus aliarum virtutum. Nam sicut in Secunda parte habitum est, in iustificatione impij simul est motus liberi arbitrij in Deum (qui est actus fidei per charitatem formatus) & motus liberi arbitrij in peccatum: qui est actus pœnitentiæ. Horum tamen duorum actuum primus naturaliter præcedit secundum: nam actus virtutis pœnitentiæ est contra peccatum ex amore Dei, vnde primus actus est ratio & causa secundi. Sic igitur pœnitentia non est simpliciter prima virtutum, nec ordine temporis, nec ordine naturæ: quia secundum ordinẽ naturę simpliciter præcedunt ipsam virtutes theologicæ. Sed quantum ad aliquid est prima inter cæteras virtutes ordine temporis, quantum ad eius actum, qui primus occurrit in iustificatione impij. Sed ordine naturę videntur esse aliæ virtutes priores, sicut quod est per se, est prius eo quod est per accidens. Nam aliæ virtutes, per se videntur esse necessariæ ad bonũ hominis: pœnitentia autem supposito quodam, scilicet peccato præexistenti: sicut etiam dictum est circa ordinem sacramenti pœnitentiæ ad alia sacramenta prædicta. q. 66. ar. 4.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod glos. illa loquitur quantum ad hoc, quod actus pœnitentiæ primus est tempore inter actus aliarum virtutum moralium.

¶ Ad secundum dicendum, quod in motibus successiuis recedere à termino, est prius tempore quam peruenire ad terminũ, & prius natura, quantum est ex parte subiecti, siue secundum ordinem causæ materialis. Sed secundum ordinem causæ agentis & finalis prius est peruenire ad terminum: hoc enim est quod primo agens intendit. Et hic ordo præcipuè attẽditur in actibus animæ: vt dicitur in 2. Phy.

¶ Ad tertium dicendum, quod pœnitentia aperit aditum virtutibus, expellendo peccatum per virtutem fidei & charitatis, quę sunt naturaliter priores: ita tamen aperit eis aditum, quod ipsę simul intrent cum ipsa: nam in iustificatione impij simul cum motu liberi arbitrij in Deum & in peccatum, est remissio culpæ & infusio gratiæ: cum qua simul infunduntur omnes virtutes, vt in Secunda parte habitum est. 1. 2. q. 113. ar. 7. & 8. & q 65. ar. 2. & 3.

QVÆSTIO OCTVAGESIMASEXTA,

De effectu pœnitentiæ quo ad mortalium peccatorum remissionem, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de effectu pœnitentiæ. Et primo, quãtum ad remissionem peccatorum mortalium. secundo, quantum ad remissionem peccatorum venialium. tertio, quãtum ad reditum peccatorum dimissorum. quarto, quantum ad restitutionem virtutum.

¶ Circa primum quæruntur sex.

¶ Primo, vtrum omnia peccata mortalia per pœnitentiam auferantur.

¶ Secundo, vtrum possint sine pœnitentia tolli.

¶ Tertio, vtrum vnum possit remitti sine alio.

¶ Quarto, vtrum pœnitentia auferat culpam remanente reatu.

¶ Quinto, vtrum remaneant reliquiæ peccatorum.

¶ Sexto, vtrum auferre peccatum, sit effectus pœnitentiæ inquantum est virtus, an inquantum est sacramentum.

ARTICVLVS I.

¶ Virum per pœnitentiam omnia peccata remoueantur.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod per pœnitentiam non omnia peccata remoueatur. Dicit enim Apostolus Hebr. 12. quod Esau non inuenit pœnitentiæ locum, quanquam cum lachrymis inquisisset eam. glos. id est, non inuenit locum veniæ & benedictionis per pœnitentiam. Et 2. Mach. 9. dicitur de Antiocho, Orabat scelestus Deum, à quo non erat misericordia consecuturus. Non ergo videtur quod per pœnitentiam omnia peccata tollantur. Infra q. 87. ar. 1. & 4. dist. 14. q. 2. art. 1. q. 1. Et dist. 16. q. 1. ar. 2. q. 3. Et 3. contra c. 1. 6. Et 4. dist. 3. q. 1. ar. 46. Interlin. Lib. 3. circa finem.

2 ¶ Præterea, Aug. dicit in lib. de sermone Domini in monte, q⁹ tanta labes est illius peccati, scilicet cum post agnitionem Dei per gratiam Christi, oppugnat aliquis fraternitatem, & aduersus ipsam gratiam, inuidię facibus agitatur, vt deprecandi humilitatem subire non possit, etiam si peccatum suum mala cõscientia agnoscere & annuntiare cogatur. Non ergo omne peccatum potest per pœnitentiam tolli.

3 ¶ Præterea, Dominus dicit Matth. 12. Qui dixerit cõtra Spiritũ sanctũ verbũ, nõ remittetur ei neque in hoc seculo neque in futuro. Non ergo omne peccatum remitti potest per pœnitentiã.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Ezech. 18. Omnium iniquitatum eius, quas operatus est, non recordabor.

¶ RESPONDEO dicendũ, q⁹ hoc q⁹ aliquod pctũm p pœnitentiã tolli nõ possit, põt cõtingere dupliciter. Vno modo, qã aliquis de pctõ pœnitere nõ posset alio modo, qã pœnitẽtia nõ posset delere pctũm. Primo quidẽ modo nõ possunt per pœnitẽtiam deleri peccata dæmonũ & etiã hominũ damnatorũ: quia affectus eorũ sunt cõfirmati in malitia q̃nõ potest eis displicere peccatum inquantum est culpa, sed solum displicet eis pœna quam patiuntur. Ratione cuius aliquam pœnitẽtiam, sed infructuosam habent: secundum illud Sap. 5. Pœnitentiam agentes, & D. 333.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis octauæ sextæ Articulum secundum.*

D.1015.

VNT. 1. quæst. 86 circa illud. Offensa directè opponitur gratiæ: & eius rationem, ex hoc enim dicitur aliquis alteri esse offensus, quod repellitur ab gratia sua: dubid occurrit tum quia falsum est offensam directè opponi gratiæ quum offensa sit in voluntate, gratia autem secundum Autorem in essentia animæ: non est ergo directè oppositio, sius priuatiua, siue contraria, quam vtraq; requirat identitate subiecti. Tum quia falsum est quod assumitur probatione: nam ex parte offensi hæc duo, scilicet esse offensum & abiicere à sua gratia offendentem, nec sunt idem, nec secundum est ratio primi sed primum se habet vt causa secundi vt patet in exemplo: prius enim offendor contumelia à Petro, & ex hac de nomine offensus patiùr: deinde per actum propriæ voluntatis me abiicio Petrū à mea gratia, quia prius offendit me. Vbi manifestè patet, non ex hoc dici me offensum quia abiicio Petrū à mea gratia: sed ecōtra, causaliter tamē ideo me abiicere Petrum à mea gratia quia offensus sum. Tum quia hæc duo, scilicet esse offensum & abiicere à sua gratia offendentem, nō sunt inseparabiliter cōnexa: sed stat aliquem esse offensum, & tamē nō abiicere à sua gratia offendentem, vt sæpe cōtingere videtur inter virum & vxorem adulteram, seu inter patrem & filium ingratum, offensa enim retinent adhuc vxorem seu filium in sua gratia. Ratio ergo fundamentum hoc in litera positum.

¶ Ad hoc dicitur, quod offensa potest dupliciter considerari. Primo ex parte actus quo infertur offensa, & sic offensa directè opponit charitatis rectitudini: actui debitæ: est enim deformitas actus, priuās perfectione charitatiua. Alio modo ex parte suppositi offendentis: persona enim est quæ primo offendit, actus autem quo offendit, quasi instrumentum personæ est, & sic proprie & formaliter consideratur offensa. Et sic offensa directè opponitur gratiæ: dimittitur tamen nō offendens eo ipso, quod offendit demerendo, & quantum in se est priuat se gratia eius, quem offendit. Vnde q. 24 offendēdo sit quāmū se est abiicit à se gratiam offensi, rectè dicitur offensa directè gratiæ opponitur: potest tamē aliquis videri pōse saluari idē tamē subiecti primi demeritū abiectionis ab gratia, quam ab offensa nam persona est quæ primo offendit, & quæ primo gratia est.

Ser. 11.

2.2. q. 14. ar. 1. 2 3 & 4.

Infra ar. 3. cor. & q. 87. art. 1. cor. Et 4 dist. 14. q. 2. art. 5. & dist. 16. q. 1. ar. 2. q. 1.

¶ Ad secundum vero dicitur, quod proceditur præ angustia spiritus gementes. Vnde talis pœnitentia non est cum spe veniæ, sed cum desperatione. Tale autem non potest esse aliquod peccatū hominis viatoris: cuius liberum arbitrium flexibile est ad bonum & malum. Vnde dicere quod aliquod peccatum sit in hac vita, de quo quis pœnitere non possit, erroneum est. Primo quidem, quia per hoc tolleretur libertas arbitrij. Secundo, quia per hoc derogaretur virtuti gratiæ, per quam moueri potest cor cuiuscunque peccatoris ad pœnitendum secundum illud Prouerb. 21. Cor regis in manu Dei: & quocunque voluerit, vertet illud. Quod autem secundo modo non possit per veram pœnitētiam aliquod peccatum remitti, est etiam error eum. Primo quidem, quia repugnat diuinæ misericordiæ: de qua dicitur Ioel 2. quod benignus & misericors est, & patiēs, & multę misericordię, & præstabilis super malitia. Vinceretur enim quodammodo Deus ab homine, si homo peccatum vellet deleri, quod Deus delere non vellet. Secundo, quia hoc derogaret virtuti passionis Christi, per quam pœnitentia operatur, sicut & cætera sacramenta, cum scriptum sit primę Ioan. 2. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non solum nostris, sed etiam totius mundi. Vnde simpliciter dicendum est, quod omne peccatū in hac vita per pœnitentiam veram deleri potest.

¶ AD PRIMVM ergo dicēdū, quod Esau non verè pœnituit. Quod patet ex hoc quod dixit, Venient dies luctus patris mei, & occidam Iacob fratrem meum. Similiter etiam nec Antiochus verè pœnituit: dolebat enim de culpæ præterita, non propter offensam Dei, sed propter infirmitatem corporalem, quam patiebatur.

¶ Ad secundum dicendum, quod illud verbum Aug. sic intelligendum est: Tanta est labes illius peccati, vt deprecandi humilitatem subire non possit, scilicet de facili: secundum quod dicitur illū non posse sanari, qui non potest de facili sanari. Potest tamen hoc fieri per diuinæ gratiæ virtutem, quæ etiam interdum in profundum maris conuertit, vt dicitur in Psalmo.

¶ Ad tertium dicendum, quod illud verbū vel blasphemia cōtra Spiritum sanctum est finalis impœnitentia: vt Aug. dicit in lib. de verbis Domini. Quæ penitus irremissibilis est: quia post finem huius vitæ non est remissio peccatorum. Vel si intelligatur per blasphemiam Spiritus sancti peccatū, quod fit ex certa malitia, vel etiā ipsa blasphemia Spiritus sancti, dicitur nō remitti, scilicet de facili: quia tale peccatum non habet in se causam excusationis. Vel quia pro tali peccato punitur aliquis & in hoc seculo & in futuro, vt in Secunda parte expositum est.

ARTICVLVS II.

¶ *Vtrum sine pœnit. vera peccatum remittit possit.*

AD SECVNDVM sic procedi-
tur. Videtur quod sine pœnitentia peccatum remitti possit. Non enim est minor virtus Dei circa adultos quam circa pueros. Sed pueris peccata dimittit sine pœnitentia. Ergo etiam & adultis.

2 ¶ Præterea, Deus virtutē suam sacramē-

malo intellectu literæ. Aliud est enim, formaliter loquendo, esse offensum ab aliquo, & aliud est vltra hoc quod est esse offensum habere se vt offensum. Primum enim, scilicet esse offensum, nihil ponit in offenso, sed solum denominationem, secundum autem addit actum, quo se habet vt offensus. Obiectiones igitur secundo & tertio loco inductæ acceperunt

tis non alligauit. Sed pœnitentia est quoddam sacramentum. Ergo virtute diuina possunt peccata sine pœnitentia dimitti.

3 ¶ Præterea, Maior est misericordia Dei quam misericordia hominis. Sed homo interdum remittit offensam suam homini etiam non pœnitenti. Vnde & ipse Dominus mandat Matth. 5. Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos. Ergo multo magis Deus dimittit offensam suam hominibus non pœnitentibus.

¶ SED CONTRA est, quod Dominus dicit Hier. 18. Si pœnitentiā egerit gens illa à malo quod fecit, agam & ego pœnitentiam super malo quod cogitaui, vt faciem ei. Et sic econtrario videtur, quod si homo pœnitentiam non agat, quod Deus ei non remittat offensam.

¶ RESPONDEO dicendum, quod impossibile est peccatum actuale mortale sine pœnitentia remitti, loquendo de pœnitentia, quæ est virtus. Cum enim peccatum sit Dei offensa, eo modo Deus peccatum remittit, quo remittit offensam in se commissam. Offensa autem directè opponitur gratiæ: ex hoc enim dicitur aliquis alteri esse offensus, quod repellit eum à gratia sua. Sicut autem habitum est in Secunda parte, hoc interest inter gratiam Dei & gratiam hominis, quod gratia hominis nō causat, sed præsupponit bonitatem veram vel apparentem in homine grato: sed gratia Dei causat bonitatem in homine grato: eo quod bona voluntas Dei, quæ in nomine gratiæ intelligitur, est causa omnis boni creati. Vnde potest contingere quod homo remittat offensam, qua offensus est alicui, absque aliqua immutatione voluntatis eius: non autem contingere potest, quod Deus remittat offensam alicui absque immutatione voluntatis eius. Offensa autē peccati mortalis procedit ex hoc quod voluntas hominis est auersa à Deo per conuersionem ad aliquod bonum commutabile. Vnde requiritur ad remissionem diuinæ offensæ, quod voluntas hominis sic immutetur, vt conuertatur ad Deum cū detestatione conuersationis prædictæ & proposito emendæ, quod pertinet ad rationem pœnitentiæ, secundum quod est virtus. Et ideo impossibile est quod peccatum alicui remittatur sine pœnitentia, secundum quod est virtus. Sacramentum autem pœnitentiæ (sicut supra dictum est) perficitur per officium sacerdotis ligātis & soluentis: sine quo potest Deus peccatum remittere sicut remisit Christus mulieri adulterę, vt legitur Ioan. 8. & peccatrici, vt legitur Luc. 7. Quibus tamen nō remisit peccata sine virtute pœnitentiæ: nā sicut Greg. dicit in Homil. per gratiam traxit intus, scilicet ad pœnitentiam, quam per misericordiam suscepit foris.

¶ AD PRIMVM ergo dicendū, quod in pueris non est nisi peccatum originale, quod non consistit in actuali deordinatione voluntatis, sed in quadā habituali deordinatione naturæ: vt in Secunda parte habitum est. Et ideo remittitur eis peccatum cui habituali immutatione per infusionē gratiæ & virtutum non autem eū actuali, sed adulto, in quo sunt actualia peccata, quæ consistunt in deordinatione actuali voluntatis,

Nequē vt Ambr. docuit, baptismō ossa cōdonat, nullūq; luctū, &c. requirit

¶ Ad hoc dicitur, quod baptismō nō præsupponit sed affert secū actū pœnitentiæ virtutis perfectiōis sicut baptismus datur in remissionē peccatorū: ita qui baptizatur, suscipit illūin remissionē peccatorū: ac per hoc in ipsa susceptione baptismi, subiiciēdo se illi, detestatur se peccasse & detestatur priorem vitā, moriendo illi, & subiicit se Deo vt nouum Christi membrum. Et quia hoc totum eligitin remissionem peccatorū, euidenter constat interuenire in baptismo propositum emendæ, nō futuræ, sed præsentis, quæ magis voluntas ac electio emendę dicēda est eligere siquidem hæc in remissionem peccatorū est eligere emēdam pro peccatis quæ ad culpam & quo ad pœnam ratione tantū beneficij, quantum est baptismus. Non igitur est intelligendum baptismum omnia cōdonare, sicquod nullū actum in adulto requiratsed sic quod opportunos actus secū affert nec eger adminiculo alieno. Et hic est optimum quod omnia cōdonādi.

1-2. q. 73. art. 1. Et 3. dist. 36. ar. 3. & 4. dist. 3. q. 4. ar. 3. & 4. dist. 16. q. 2. ar. 1. q. 2. & dist. 18. q. 2. ar. 3. q. 3. ad 2. & 3. dist. 30.

Serm. 18.

¶ *Super Quæstionis octauæ sextæ Articulum quartum.*

1-2. q. 73. ar. 1.

NAT. vel sic é q. in resp. ō ne ad primum, pro quāto ibi dicitur q. remisso peccato mortali remanet inordinata cōuersio ad cōmutabile bonū, ęre qua debetur reatus pœnæ: ēpositis ad uerte sentētijs hīc intellīgē de possibili. & quo ad inordinationem: nō enim necesse est remanere huiusmodi cōuersionē sed pōt simul tollī. Et sic liter dicēdo quod nō totū sit subtractum, nō est necesse remanere ipsam conuersionem, sed inordinatio nē, quæ fuit ipsius conuersionis. Potest enim qui peccato auaritię detestatus, ante remissionē peccati dimissis auaritię actibus & inclinationibus, in oppositos actus conuerti. & tūc apparet quod aduenīente gratia remittente peccatū priōris auaritiæ, non remanet conuersio illius habitualis ad commutabile bonum sed inordinatio ipsīs incurſa, per pœnam temporalem ordinatam, non remittuntur peccata etiā in baptismo sine actuali immutatione voluntatis: quod fit per pœnitentiam.

¶ Ad secundum dicendum, quod ratio illa procedit de pœnitentia, secundum quod est sacramentum.

¶ Ad tertium dicēdum, quod misericordia Dei est maioris virtutis quam misericordia hominis: in hoc quod immutat voluntatē hominis ad pœnitendum, quod misericordia hominis facere non potest.

ARTICVLVS III.

¶ *Vtrum possit per pœnitentiam vnum peccatum sine alio remitti.*

AD TERTIVM sic procedi-
tur. Videtur quod possit per pœnitentiam vnum peccatū sine alio remitti. Dicitur enim Amos 4. Plui super vnam ciuitatem & super alteram ciuitatem nō pluit: pars vna compluta est, & pars super quam non pluit, aruit. Quod exponens Gregor. super Ezech. dicit, Cum ille qui proximum odit, ab aliis vitiis se corrigit, vna eademq; ciuitas ex parte compluitur, & ex parte arida manet: quia sunt qui cum quædam vitia rescant, in aliis grauiter perdurant. Ergo potest vnum peccatum per pœnitentiam dimitti sine alio.

2 ¶ Præterea, Amb. dicit super Beati immaculati in via: Prima consolatio est, quia non obliuiscitur misereri Deus. Secūda per punitionē, vbi etsi fides desit, pœna satisfacit, & releuat. Potest ergo aliquis releuari ab aliquo peccato, manēte peccato infidelitatis.

3 ¶ Præterea, Eorū quæ nō necesse est esse simul vnū potest auferri sine alio. Sed peccata (vt in Secunda parte habitum est) non sunt cōnexa, & ita vnum eorum potest esse sine alio. Ergo etiam vnum eorum potest remitti sine alio per pœnitentiam.

4 ¶ Præterea, Peccata sunt debita quæ nobis relaxari petimus, cum dicimus in oratione Dominica, Dimitte nobis debita nostra, &c. Sed homo quandoque dimittit vnū debitū sine alio. Ergo etiā Deus per pœnitentiam dimittit vnum peccatū sine alio.

5 ¶ Præterea, Per dilectionem Dei relaxātur hominibus peccata: secundū illud Hier. 31. In charitate perpetua dilexi te, ideo attraxi te miserans. Sed nihil prohibet, quin Deo diligat hominem quantum ad vnum, & sit ei offensus quantū ad aliud. sicut peccatorē diligit quantum ad naturam: odit autem quantum ad culpam. Ergo videtur possibile quod Deus per pœnitentiam remittat vnum peccatum sine alio.

¶ SED CONTRA est quod Augustin. dicit in lib. de pœnitentia. Sūt plures quos pœnitet peccasse, sed non omnino, reseruantes sibi quædam in quibus delectentur non animaduertētes Dominum simul mutum & surdum à dęmonio liberasse, per hoc docēs non nunquā nisi de omnibus sanari.

¶ RESPONDEO dicendum, quod impossibile est per pœnitentiam vnum peccatum sine alio remitti. Primo quidem, quia peccatum remittitur inquantum tollitur Dei offensa per gratiam. Vnde in Secunda parte habitum est quod nullum peccatum potest remitti sine gratia. Omne autem peccatum mortale contrariatur gratiæ, & excludit eam. Vnde impossibile est quod vnum peccatum sine alio remittatur. Secundo, quia (sicut ostensum est) peccatum mortale non potest sine vera pœnitentia remitti: ad quam pertinet deserere peccatum, inquantum est contra Deum. Quod quidem est commune omnibus peccatis mortalibus. Vbi autem est eadem ratio, & idem effectus. Vnde non potest esse vere pœnitens, qui de vno peccato pœnitet, & nō de alio. Si enim displiceret ei illud peccatum, quia est contra Deum super omnia dilectum (quod requiritur ad rationem verę pœnitentiæ) sequeretur quod de omnibus peccatis pœniteret. Vnde sequitur, quod impossibile sit vnum peccatum per pœnitentiā remitti sine alio. Tertio, quia hoc esset contra perfectionem misericordiæ Dei, cuius perfecta sunt opera, vt dicitur Deuter. 32. vnde cuius misereтur, totaliter misereтur. Et hoc est quod Augustin. dicit in lib. de pœnitentia, Quædam impietas infidelitatis est, ab illo, qui iustus & iustitia est, dimidiam spē rare veniam.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod illud verbum Gregor. non est intelligendum quantum ad remissionem culpę, sed quantum ad cessationem ab actu: quia interdum ille qui plura peccata consuenit committere, deserit vnum, non tamen aliud. Quod quidem fit auxilio diuino, quod tamē non pertingit vsque ad remissionem culpę.

¶ Ad secundum dicendum, quod in verbo illo Ambr. **Fides non** potest accipi, qua creditur in Christum: quia vt Aug. dicit super illud Ioan. 15. Si non venissem, & locutus eis nō fuissem, peccatū non haberent, scilicet infidelitatis. Hoc enim est peccatum, quo tenentur cuncta peccata. Sed accipitur fides pro cōscientia: quia interdum per pœnas, quas quis patienter sustinet, consequitur remissionem peccati, cuius conscientiam non habet. Tract. 89.

¶ Ad tertium dicendum, quod peccata quantis non sint cōnexa, quātum ad conuersionem ad bonum commutabile: sunt tamen connexa quantum ad auersionem à bono incommutabili: in qua conueniunt omnia peccata mortalia. Et ex hac parte habent rationem offensæ, quam oportet per pœnitentiam tolli.

¶ Ad quartum dicendum, quod debitum exterioris rei (puta pecuniæ) non contrariatur amicitiæ, ex qua debitum remittitur: & ideo potest vnum dimitti sine alio. Sed debitum culpæ contrariatur amicitiæ. & ideo vna culpa vel offensa nō remittitur sine altera. ridiculum enim videretur, quod etiā ab homine aliquis veniam peteret de vna offensa, & non de alia.

¶ Ad quintum dicendum, quod dilectio qua Deus diligit homines naturam, non ordinatur ad bonum gloriæ, à quo impeditur homo per quolibet peccatum mortale. Sed dilectio gratiæ, per quam fit remissio peccati mortalis, ordinat hominem ad vitam æternam: secundum illud Roma. 6. Gratia dei, vita æterna. Vnde non est similis ratio.

ARTICVLVS IIII.

¶ *Vtrum remissa culpa per pœnitentiam, remaneat reatus pœnæ.*

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod remissa culpa per pœnitentiam, non remaneat reatus pœnæ. Remota enim causa, remouetur effectus. Sed culpa est causa reatus pœnæ: ideo enim est aliquis dignus pœna, quia culpam eō misit. Ergo remissa culpa, non potest remanere reatus pœnæ.

Supra, q. 67. art. 3. ad 3. & q. 69. art. 10. ad 3. Et 4. dist. 14. q. 2. ar 1. Etco. 11. l. 4. co. 4. Et Heb. 6. co. 4.

2 ¶ Præterea, Sicut Apostolus dicit Rom. 5. Donum Christi est efficacius quam peccatum. Sed peccando homo simul incurrit culpam & pœnæ reatum. Ergo multo magis per donum gratiæ simul remittitur culpa, & tollitur pœnæ reatus.

3 ¶ Præterea, Remissio peccatorum fit in pœnitentia per virtutem passionis: secundum illud Rom. 3. Quem proposuit Deus propitiatorē, per fidem in sanguine ipsius, propter remissionem præcedentium delictorum. Sed passio Christi est sufficienter satisfactoria pro omnibus peccatis, vt supra habitum est. Nō ergo post remissionem culpæ remanet aliquis reatus pœnæ.

¶ SED CONTRA est quod 2. Reg. 12. dicitur, quod cum Dauid pœnitens dixisset ad Nathan, Peccaui Domino, dixit Nathan ad illum, Dominus quoque transtulit peccatum tuum, nō morieris: veruntamen filius qui natus est tibi, morte morietur. Quod fuit in pœnam præcedentis peccati: vt ibidem dicitur. Ergo remissa culpa, remanet reatus alicuius pœnæ.

¶ RESPONDEO dicendum, quod (sicut in Secunda parte habitum est) in peccato mortali sunt duo: scilicet auersio ab incommutabili bono, & conuersio ad commutabile bonum inordinata. Ex parte ergo auersionis ab incommutabili bono consequitur peccatum mortale reatus pœnæ æternæ: vt qui contra æternum bonum peccauit, in æternum puniatur. Ex parte etiam conuersionis ad bonum commutabile, inquantum est inordinata, cōsequitur peccatum mortale reatus alicuius pœnæ: quia inordinatio culpæ non non reducitur ad ordinem iustitiæ nisi per pœnam. Iustus est enim, vt qui voluntati suæ plus indulsit, quam debuit, contra voluntatem suam aliquid patiatur: sic enim erit

Universidad de Deusto
Biblioteca

nanda, tatiõe si quidem illius inordinationis remanet reatus pœnę temporalis, tandiu quousq; culpabilis illa inordinatio ordinata sufficiẽter fuerit per pœnam.

¶ *Super Quæstionem octuagesimæ sextæ Articulum sextum.*

IN art. 6. eiusdẽ q. pro quãto remissio culpæ ponitur effectus pœnitentiæ secundum quod est virtus, id est virtutis seu virtuosus actus, dubium occurrit: quoniã hoc videtur repugnare antedictis ab autore. Nã si remissio culpæ est effectus pœnitentiæ, vt est actus virtuosus, oportet quod sit effectus non solius gratiæ, sed gratiæ & liberi arbi. quoniam actus huiusmodi virtuosus liberi arbitrij actus est. Oppositum autẽ dixit Autor in hac eadem q. art. 4. ad secundũ, dicẽdo de remissiõe culpæ & de plena absolutione, q. vtrunq; est à gratia, sed primũ à gratia sola, secundũ ex gratia & liber. arbitrio, si enim est à sola gratia, vt distinguitur cõtra liberũ arbitriũ sequitur q. nõ fit à gratia & à libero arbitrij actu virtuoso.

¶ Ad hoc dicitur, quod quicquid alij forte sentiãt, vt distinguẽdo in p. posito concursum libe. arbit. actiũ vel purè passiuũ, ad libe. arbitrij institutionẽ impij cõcurrit, siue in Deũ, siue in peccatũ sunt vere actus nõ solũ libe. arbitrij sed à libero arbitrio. Quamuis enim ola dispoñs diuina Sapiẽtia (quæ creauit me sine me, non possit de ipsi creatio I me terminata est, sed sine me cooperãte, nõ saluat me sine me cooperãte) mouet per gratiã suã liberum arbitrium ad obsequendum gratiæ: per hoc quod virtute illa secundum illam operando. Et propterea actus libe. arbitrij tã respectu Dei, quam respectu peccati in iustificatione impij inuenti sunt effectus gratiæ operantis, & non ponuntur numerũ cum ipsa gratia operante, & propterea dictio exclusiua addita gratiæ non excludit huiusmodi actus libe. arbitrij, vt possint esse effectus. quum enim dicitur, Sola causa facit hoc nõ excluditur quin faciat illud mediante aliquo suo effectu. Et hunc esse sensum Autoris, apparet in calce huius art. vbi dicitur, quod actus pœnitentiæ virtutis habet quod fiat ex eo non possit fieri remissio culpę, inquantum est in separabilis effectus gratiæ. Nec obstant allegata in oppositũ: quoniã ibi loquitur de gratia, vt distinguitur contra liberum arbitrium absolutè, & nõ comma liberũ arbitrium, vt est effectus ipsius gratiæ. Vnde opposito modo videntur se habere

1.2. q. 71. ar. 6.

1.2. q. 109. art. 7. & q. 111. ar. 2.

Supra ar. 4. ad 3. & 4. di. 14. q. 2. ar. 2. q. 3. Et 1. 2. q. 11. 1. 7. co. 1. fi.

æqualitas, vnde Apoca. 18. dicitur, Quantũ glorificauit se, &c in deliciis fuit tantum date illi tormentũ & luctũ. Quia tamẽ cõuersio ad bonum cõmutabile est finita, nõ habet ex hac parte peccatum quod debeatur ei pœna æterna. Vnde si sit inordinata conuersio ad bonum cõmutabile sine auersione à Deo (sicut est in peccatis venialibus) nõ debetur peccato pœna æterna, sed temporalis. Quando igitur per gratiam remittitur culpa, tollitur auersio animæ à Deo, inquantum per gratiam anima Deo coniũgitur: vnde & per consequens simul tollitur reatus pœnæ æternæ, potest tamen remanere reatus alicuius pœnæ temporalis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod culpa mortalis vtrunque habet, & auersionem à Deo & conuersionem ad bonum creatum. Sed (sicut in Secũda parte habitum est) auersio à Deo, est ibi sicut forma le, conuersio autem ad bonum creatum, est ibi sicut materiale, Remoto autem formali cuiuscunque rei, tollitur species: sicut remoto rationali tollitur species humana. Et ideo ex hoc ipso dicitur culpa mortalis remitti, quod per gratiam tollitur auersio mentis a Deo simul cum reatu pœnæ æternæ. Remanet tamen illud quod est materiale, scilicet inordinata conuersio ad bonum creatum pro qua debetur reatus pœnæ temporalis.

¶ Ad secundum dicendum, quod (sicut in Secũda parte habitum est) ad gratiam pertinet operari in homine, iustificando ipsum à peccato, & cooperari homini ad recte operãdum. Remissio igitur culpæ & reatus pœnæ æternę, pertinet ad gratiam operantem, sed remissio reatus pœnæ temporalis pertinet ad gratiam cooperantem: inquantum scilicet homo cum auxilio diuinæ gratiæ patienter pœnas tolerando, absoluitur etiam a reatu pœnæ temporalis. Sicut igitur prius est effectus gratiæ operantis, quam gratiæ cooperantis, ita etiam prius est remissio culpæ & pœnæ æternæ, quam plena absolutio à pœna temporali: vtrunque enim est à gratia, sed primum à gratia sola, secundum ex gratia & libero arbitrio.

¶ Ad tertium dicendum, quod passio Christi de se sufficiẽs est ad tollendum omnem reatum pœnæ, non solum æternę, sed etiam temporalis: & secundum modum quo homo participat virtutẽ passionis Christi, per cipit etiam absolutionem à reatu pœnæ. In baptismo autem homo participat totaliter virtutem passionis Christi (vt pote per aquam & spiritũ Christo commortuus peccato, & in eo regeneratus ad nouam vitam) & ideo in baptismo homo consequitur remissionem reatus totius pœnæ. In pœnitentia vero consequitur virtutem passionis Christi, secundum modum proprium actuum qui sunt materia pœnitentiæ, sicut aqua baptismi, vt supra dictum est. & ideo non statim per primum actum pœnitentiæ quo remittitur culpa, soluitur reatus totius pœnæ, sed completis omnibus pœnitentiæ actibus.

ARTICVLVS V.

¶ Virum remissa culpa mortali, tollantur omnes reliquæ peccati.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod remissa culpa mortali, tollantur omnes reliquię peccati. Dicit enim Augustin. lib. de Pœnitentia: Nunquã Dominus aliquem sanauit, quem omnino non liberauit: totũ enim hominem sanauit in sabbato: quia & corpus ab infirmitate, & animam ab omni contagione. Sed reliquiæ peccati pertinẽt ad infirmitatem peccati. Ergo non videtur posibile quod remissa culpa, remaneant reliquiæ peccati.

2 ¶ Præterea, Secundum Dionys. 4. cap. de Diu. no. bonũ est efficacius quam malum: quia malum non agit nisi virtute boni. Sed homo peccando, simul totam infectionem peccati incurrit. Ergo multo magis pœnitẽdo liberatur etiam ab omnibus peccati reliquiis.

3 ¶ Præterea, Opus Dei est efficacius est quam opus hominis. Sed per exercitium humanorum operum ad bonum, tolluntur reliquiæ peccati contrarij. Ergo multo magis tolluntur per remissionem culpæ, quæ est opus Dei.

¶ SED CONTRA est, quod Mar. 8. legitur, quod cæcus illuminatus à Domino, primo restitutus est ad imperfectum visum (vnde ait, Video homines velut arbores ambulantes) deinde restitutus est perfectè, ita vt videret clarè omnia. Illuminatio autem cæci, significat liberationem peccatoris. * Post primã ergo remissionem culpæ, qua peccator restituitur ad vilum spiritualem, adhuc remanent in eo reliquiæ peccati præteriti.

¶ RESPONDEO dicendum, quod peccatum mortale ex parte conuersionis inordinatæ ad bonum commutabile, quãdam dispositionem causat in anima, vel etiam habitum, si actus frequenter tteretur. Sicut autem dictum est, culpa peccati mortalis remittitur, inquantum tollitur per gratiam auersio mentis à Deo. Sublato autem eo quod est ex parte auersionis, nihilominus remanere potest id quod est ex parte conuersionis inordinatæ, cum hanc contingat esse sine illa, sicut prius dictum est. Et ideo nihil prohibet quin remissa culpa, remaneant dispositiones ex præcedentibus actibus causatæ: quæ dicitur peccati reliquiæ. Remanent tamen debilitatæ & diminutæ: * ita quod homini non dominentur. Et hoc magis per modum dispositionis, quam per modum habituum: sicut etiam remanet fomes post baptismum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Deus totum hominem perfectè curat. Sed quandoque subito: sicut soerum Petri statim restituit perfectę sanitati, ita vt surgens ministraret illis, vt legitur Luc. 4. Quandoque autem successiuè: sicut dictum est de cæco illuminato, Matth. 8. Et ita etiam spiritualiter quandoque tanta commotione conuertit cor hominis, vt subito perfectè cõsequatur sanitatem spiritualem, non solum remissa culpa, sed sublatis omnibus peccati reliquiis, vt patet de Magdalena, Luc. 7. Quandoque autem prius remittit culpam per gratiã operantem, & postea per gratiam cooperantem successiue tollit peccati reliquias.

¶ Ad secundum dicendum, quod peccatum etiam quandoque statim inducit debilem dispositionem: vt pote per vnum actum causatam. Quandoque autem fortiorem, causatam per multos actus.

¶ Ad tertium dicendum, quod vno actu humano non tolluntur omnes reliquiæ peccati: quia vt dicitur in Prædicamentis, prauæ ad meliores exercitationes deductus, ad modicum aliquid proficiet, vt melior sit. Multiplicato autem exercitio, ad hoc peruenit, vt sit bonus virtute acquisita. Hoc autem multo efficacius faciet diuina gratia siue vno, siue pluribus actibus.

ARTICVLVS VI.

¶ Virum remissio culpæ sit effectus pœnitentiæ.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod remissio culpæ non sit effectus pœnitentiæ, secundum quod est virtus. Dicitur enim pœnitentia virtus, secundum quod est principium humani actus. Sed humanus actus nõ operatur ad remissionem culpæ qui est effectus gratiæ operantis. Ergo remissio culpæ non est effectus pœnitentiæ, secundum quod est virtus.

2 ¶ Præterea, Quædam aliæ virtutes sunt excellentiores pœnitentia. Sed remissio culpæ non dicitur effectus alicuius alterius virtutis. Ergo etiam non est effectus pœnitentiæ secundũ quod est virtus.

3 ¶ Præterea, Remissio culpæ non est nisi ex virtute passionis Christi,

* Alias post primã ergo, &c.

4. dist. 14. q. 2. ar. 2. q. 2.

* Aliter: ita quod homini nõ dominentur. Et hoc magis per modum dispositionis.

¶ Super Quæstionis octuagesimæ septimæ Articulum primum.

IN primo art. q. 87. dubium duplex occurrit. Primum circa literã: vbi dicitur, Exigitur ad remissionem peccati mortalis, vt homo actualiter singula mortalia detesteur. Videtur enim hoc falsum: tum quia detestatio vniuersalis sufficit ad gratiam alioquin nõ posset homo peccator subito ingemiscẽdo, cõsequi gratiã, quã nõ potest homo tam subito rememorari singula peccata. Tum quia detestari singula mortalia aut in telligitur singulariter, aut in vniuersali, sed singulariter non potest in telligi: quum ridiculum videatur etiam in confessione de singulis sigillatim confiteri. Si autẽ intelligitur vniuersaliter, sequitur quod non erit opus rememorari singula.

¶ Alterum dubium est circa illud, scilicet virtualis dispicentia non sufficit ad remissionem peccati mortalis, nisi quantum ad oblita. Videtur enim hoc esse falsum: quoniam ex Domini sententia, dimissa sunt peccatrici peccata multa, quoniam dilexit multum: constat autem quod dilectio non est nisi virtualis dispicentia.

¶ Ad horum euidentiã duplici vtẽdũ est distinctione, prima de remissione peccatorũ dupliciter hoc est plena vel quo ad culpam tantum & regulariter vel ex speciali gratia. Secunda est de dispicentia peccati formaliter vel virtuali, & formali generali, vel vniuersali. Vocatur autẽ dispicẽtia formalis quæ formaliter est dispicentia: quæ potest dupliciter contingere, scilicet vt sit vniuersalis, cõprehendens, scilicet omnia peccata commissa cum vera voluntate ab omnibus & in singulis abstinẽdi. Et hoc potest esse in momento ætẽ cõtritio sufficiens ad remissionẽ infinitorum peccatorũ mortalium quia sufficit ad gratiã habẽdam quã tum est ex parte hominis iuxta illud Ezech. In quacunque hora ingemuerit peccator, &c. & talis dispicentia videtur fuisse in Latrone: & crebro accidere creditur his qui verè cõuertuntur ad Deum post multa crimina, alio autem modo contingit dispicentia formalis quum homini dispicet tẽ peccatorũ quod & omnia & singula sua peccata in generali sibi displicent, & veliet in ea amplius non incidere: non tamẽ peruenit ad hoc quod velit vult seu proponit amplius non incidere, & hoc nõ sufficit ad remissionem peccati mortalis. Virtualis autem dispicentia vocatur, quæ non est formaliter dispicentia, sed est formaliter alius actus (puta dilectio Dei) tantę vis, vt ex eo nata sit sequi dispicentia peccati: ita quod si tunc occurreret memoria peccati, & ex vi illius actus sequeretur formalis dispicentia peccati. Et sic omnis actus dilectionis Dei ex charitate procedens, potest dici virtualiter dispicentia peccati mortalis.

¶ His præhabitis ad primum dubium dicitur, quod verba Autoris vera sunt de peccati mortalis remissione plena & regulari. quoniam regulariter nõ fit remissio peccati mortalis quo ad culpam & omnem pœnam, nisi homo quantum de se est detestatur singula mortalia: sicut in singulis plus sibi indulsit, quam debuit.

¶ Quum autem quæritur, an de singulis sigillatim, &c. respondetur quod hoc potest dupliciter intelligi. Vel quod cuilibet peccato sigillatim debeatur sua propria detestatio ita quod quot fuerunt peccata, tot oporteat esse detestationes & satisfactiones. Et hoc est ridiculum asserere, quum necesse sit confitendo oporteat tot esse actus in confitendo, quot sunt peccata: contingit enim vnico actu confiteri mille fornicationes. Vel quod quodlibet peccatum terminet detestationem seu satisfactionẽ. Et hic est sensus literæ: ita quod sicut in cõfessione dum peccator dicit, Peccaui millies in fornicatione, iste vnicus confessionis actus terminatur actualiter ad singulas mille fornicationũ: ita quo ad actus interiores dum peccator displicent mille fornicationes, actualiter detestantur singulos illos vno & eodẽ actu. Et ad hoc seruit inquisitio diligẽs ad rememorandũ cuius literæ meminit: nã oblita seu non occurrentia peccata in scipsis, sicut actualiter nõ adsunt ante mentẽ peccatoris, ita nec actualiter terminãt detestationẽ seu displicentiã, & hæc nõ actualis terminatio suppletur quo ad plenã remissionẽ ex vniuersali displicentia detestatione, ac satisfactione: quę virtualiter includeret satisfactionẽ quæ debetur huiusmodi non occurrentibus.

q. 84. ar. 7. ad 2.

¶ Ad secundum dubium dicitur, quod Autor loquitur de plena remissiõe & regulariter: quoniam plena remissio regulariter exigit contritionem & confessionem singulorum, vbi oportet adesse dispicẽtiam formalem, & non solum virtualem. Magdalenæ autem dispicentia formalem licet non legamus, sed virtualem tantum in actu dilectionis, & fidei: lacrymæ tamen formali dispicentiæ attestantur. In cuius signum quum post resurrectionem Lazari pedes Domini iterum vngeret, & capillis tergeret, lachymę non affuerunt, quia iam peccatrix non erat. Dominus autem originalem seu principalem actum qui est causa dispicentiæ formalis, pro causa remissionis adducens nõ excludit proximum actum dispicentiæ formalis: quanuis si ex speciali dono Dei sola dispicentia virtualis assuisset, sufficienter salua tur concursus pœnitentiæ implicitè & virtualiter.

Infra art. 2. ad 1. & 3. & art. 3. cor. Et 4. dist. 16. q. 2. art. 2. q. 2. ad 1. & di. 21. q. 2. ar. 1. cor. & mal. q. 7. ar. 11. cor.

QVÆSTIO OCTVAGESIMASEPTIMA

de Remissione venialium peccatorum, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de remissione venialiũ peccatorum.

¶ Et circa hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum sine pœnitentia peccatum veniale possit dimitti.

¶ Secundo, vtrum possit dimitti sine gratię infusione.

¶ Tertio, vtrum peccata venialia remittantur per aspersionem aquæ benedictæ & episcopalem benedictionem & tunsionem pectoris, & orationem Dominicam, & alia huiusmodi.

¶ Quarto, vtrum veniale peccatum possit remitti sine mortali.

ARTICVLVS I.

¶ Virum peccatum veniale possit remitti sine pœnitentia.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod venia le peccatum possit remitti sine pœnitentia. Pertinet enim (vt supra dictum est) ad rationem veræ pœnitẽtiæ, quod non solum homo doleat de peccato præterito, sed etiam proponat cauere de futuro. Sed sine tali proposito peccata

¶ In responsione ad secundum, aduerte idem esse iudicium de dormiente occiso pro Christo vel baptizato, quod intelligo secundum merita secundarum causarũ. Nã si quis iuisset dormitum cũ proposito dicendi manę mendaciũ officiosum, & interim dormiẽs occideretur pro Christo: crediderim ego ex diuina largitate etiã illius peccati plenissimam remissionem per martyrium consequi: quãuis per baptismũ illius remissionem non consequeretur propter voluntatem actualiter actualitate virtuali peccato inhærentem.

¶ In responsione ad tertiũ, circa materiã arguẽti, scilicet peccatũ venialẽ opponi seruori charitatis, Durandus in 4. sent. dist. 16. q. 1. ar. occurrit dicens hoc esse falsum: Tum quia nec formaliter nec consequentiue opponitur seruori charitatis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tis. Et quod non formaliter, probat quia nec mortale peccatum opponitur formaliter charitati: quoniam consistit vtrunque in deordinatione actus, cui formaliter opponitur ordinatio actus. Quod vero nec consequutiuè probat ex differẽtia inter mortale & veniale in hoc quia mortale nõ stat cum charitate, & ideo opponitur consequutiuè illi veniale autem stat cũ charitate ratione, & ideo nec consequutiuè opponitur illi. Tum quia charitatis feruor non delet veniale sine displicentia, solum autem displicentia sine tali feruore illud delet.

¶ Ad hoc dicitur, quod argumentum supponit vnũ falsum, scilicet peccatum mortale non opponi formaliter charitati. nam licet charitati habituali peccatũ mortale non opponatur formaliter quia actus non opponitur formaliter habitui: sed demeritorie quia peccãs mortaliter meretur priuari charitatis habitu, idem tamen mortale peccatum, quatenus diuinũ opponitur bonoo actui: quæ est inimicitiæ ad Deum formaliter opponitur amicitiæ ad Deum. Et propterea sicut actualis inimicitia opponitur formaliter actuali amicitiæ, ita peccatum mortale opponitur formaliter actui charitatis qui est actualis amicitia ad Deum. Vnde deordinatio actus peccati mortalis primo importat deordinationem contrariè respectu diuinæ amicitiæ: quia hic primo habet rationẽ peccati mortalis (vt pater ex hostili pœna hinc sibi debita) & secũdario habet deordinationem respectu moralis ordinis, ac per hoc ordinario, cui formaliter opponitur mortale peccatum, est ordinatio amicitiæ diuinæ, quam constat esse charitatem. Quocirca peccatum veniale, quum in hoc differat à mortali, quod mortale est contra diuinam amicitiam, veniale autem est præter illã, benẽ dictum est ab Autore quod opponitur feruori charitatis: pro quãto retardat affectum hominis ab his quæ sunt propriæ amicitiæ officia.

¶ Et quod obiicitur quod compatitur secum feruorem charitati, respõdetur quod licet cõpatiatur secũ aliquem feruorem charitatis, non tamen omnem, in cuius signum feruor patiæ nullum compatitur veniale.

¶ Et si instetur, quis est ille feruor in hac vita qui non compatitur secum veniale: respondetur quod est ille qui virtualiter claudit in se displicentiam omnis retrahentis à diuinæ ardore amicitiæ, siue charitatis habitualis sit magna siue parua. Quod patet ex eo quod talis actualis feruor effectus ex charitate si verè haberetur, delet omne venia [illegible] affectus homo est sine omni veniali quo ad culpam.

¶ Ad secundam autem obiectionem dicitur q non est ex insufficientia feruoris charitatis, quod mediante displicẽtia deleat veniale, sed hoc est ex ordine causarum & effectuum: sicut non est ex insufficiẽtia charitatis quod mediante pœnitentia deleat mortale.

¶ Quod autem dicitur, quod sola displicentia sine tali feruore deleret venialia, potest bene & male intelligi. Sic enim intelligitur sine feruore actus eliciti à charitate, tunc quodammodo est falsum. verum quidem quo ad hoc quia sine tali feruore cautior displicentia à charitate imparata deleret venialia. Falsum autẽ quo ad hoc quod huiusmodi displicentia omnino sit absoluta à tali feruore: quoniam disponit seu parat affectum promptiorem ad talem charitatis feruorem, sicut venialia retardabat ab huiusmodi feruore. Si vero intelligatur per feruorem tantum feruor cuiuscunq; actus charitatis quomodolibet procedentis, sic male intelligitur, quia displicentia nõ nisi charitate informata delet veniale: vt inferius artic. 4. patebit huiusmodi enim displicentia, quadeleatur veniale quidam charitatis feruor est: feruorem impertinente venialium impedientium seu retardantium effectum à motu erga ea quæ Dei sunt.

Supra q. 65. art. 2. ad 3. & infra quæst. 89. art. 2. ad 2.

1. 2. q. 71. & 22. q. 24 ar. 8. ad 2.

venialia dimittuntur, cum certum sit, quod homo sine peccatis venialibus præsentem vitam ducere non potest. Ergo peccata venialia possunt remitti sine pœnitentia.

2 ¶ Præterea, Pœnitentia non est sine actuali displicentia peccatorum. Sed peccata venialia possunt dimitti sine displicentia actuali eorum: sicut patet in eo qui dormiẽs occideretur propter Christum. Statim enim euolaret. quod non contingit manentibus peccatis venialibus. Ergo peccata venialia possunt remitti sine pœnitentia.

3 ¶ Præterea, Peccata venialia opponuntur feruori charitatis: vt in Secunda parte dictum est. Sed vnum oppositorum tollitur per aliud. Ergo per feruorem charitatis, quẽ contingit esse sine actuali displicentia peccatiuenialis, fit remissio peccatorum venialium.

¶ SED CONTRA est quod Augustinus dicit in lib. de pœnitentia, quod est quædam pœnitentia, quæ quotidie agitur in Ecclesia pro peccatis venialibus. Quæ frustra esset, si sine pœnitentia peccata venialia possent dimitti. Videtur ergo quod peccata venialia non possint sine pœnitentia dimitti.

¶ RESPONDEO dicendum, quod remissio culpæ (sicut dictum est) fit per coniunctionem hominis ad Deum, à quo aliqualiter separat culpa. Sed hæc separatio perfectè quidem fit per peccatum mortale, imperfectè autem per peccatum veniale. Nam per peccatum mortale mens omnino à Deo auertitur, vt pote contra charitatem agens: per peccatum autem veniale retardatur affectus hominis ne prompte in Deum feratur. Et ideo vtrunque peccatum per pœnitentiam quidem remittitur, quia per vtrũque deordinatur voluntas hominis per immoderatam conuersionem ad bonum creatum. Sicut enim peccatum mortale remitti non potest quandiu voluntas peccato hæret, ita etiam nec peccatum veniale: quia manente causa manet effectus. Exigitur autem ad remissionem peccati mortalis perfectior pœnitentia, vt scilicet homo actuali ter peccatum mortale commissum detestetur quantum in ipso est: vt scilicet diligentiã adhibeat ad rememorandũ singula peccata mortalia: vt singula detestetur. Sed hoc non requiritur ad remissionem venialium peccatorum. Non tamen sufficit habitualis displicentia, quæ habetur per habitum charitatis vel pœnitentiæ virtutis: quia sic charitas non compateretur peccatum veniale, quod patet esse falsum. Vnde sequitur quod requiratur quædam virtualis displicentia: puta cum aliquis hoc modo fertur secundum affectum in Deum & res diuinas vt quicquid sibi occurreret, quod eum ab hoc motu retardaret, displiceret ei, & doleret se commisisse: etiam si actu de illo non cogitaret. Quod tamen non sufficit ad remissionem peccati mortalis, nisi quantum ad peccata oblita post diligentem inquisitionem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quod homo in gratia constitutus potest vitare omnia peccata mortalia & singula: potest etiam vitare singula peccata venialia, sed non omnia: vt patet ex his quæ in Secunda parte dicta sunt. Et ideo pœnitentia de peccatis mortalibus requirit, quod homo proponat abstinere ab omnibus & singulis peccatis mortalibus: sed ad pœnitentiam peccatorum venialium requiritur, quod homo proponat abstinere à singulis, non tamen ab omnibus: quia hoc infirmitas huius vitæ non patitur. Debet tamen habere propositum se præparandi ad peccata venialia minuenda, alioquin esset ei periculum deficiendi, cum desereret appetitum proficiendi: seu tollendi impedimenta spiritualis profectus, quæ sunt peccata venialia.

¶ Ad secũdum dicendum, quod passio pro Christo susceptа (sicut supra dictum est) obtinet vim baptismi. Et ideo purgat ab omni culpa & veniali & mortali, nisi actualiter voluntatem peccato inuenerit inhærentem.

¶ Ad tertium dicendum, quod feruor charitatis virtualiter implicat displicentiam venialium peccatorum, vt supra dictum est.

ARTICVLVS II.

¶ Verum ad remissionem venialium peccatorum requiritur gratiæ infusio.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q ad remissionem venialium peccatorum requiratur gratiæ infusio. Effectus enim non est sine propria causa. Sed propria causa remissionis peccatorum est gratia: non enim ex meritis propriis peccata hominis remittuntur. vnde dicitur Ephes. 2. Deus qui dives est in misericordia propter nimiam charitatem suam qua dilexit nos, cum essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos in Christo, cuius gratia saluati estis. Ergo peccata venialia non remittuntur sine gratiæ infusione.

2 ¶ Præterea, Peccata venialia non remittuntur sine pœnitentia. Sed in pœnitentia infunditur gratia, sicut & in aliis sacramentis nouæ legis. Ergo peccata venialia non remittuntur sine gratiæ infusione.

3 ¶ Præterea, Peccatum veniale maculam quandam animæ infert. Sed macula nõ auferetur nisi per gratiam, quæ est spiritualis animæ decor. Ergo videtur quod peccata venialia non dimittantur sine gratiæ infusione.

¶ SED CONTRA est, quod peccatum veniale adueniens, non tollit gratiam, neque etiam diminuit eam, vt in Secunda parte habitum est. Ergo pari ratione ad hoc quod peccatum veniale remittatur, non requiritur nouæ gratiæ infusio.

¶ RESPONDEO dicendum, quod vnumquodque tollitur per suum oppositũ. Peccatum autem veniale non contrariatur habituali gratiæ vel charitati, sed retardat actum eius, inquantum nimis inhæret homo bono creato, licet non contra Deum, vt in Secunda parte habitum est. Et ideo ad hoc quod peccatum veniale tollatur, non requiritur quod infundatur aliqua habitualis gratia: sed sufficit aliquis motus gratiæ vel charitatis ad eius remissionem. Quia tamen in habentibus vsum liberi arbitrij, in quibus solis possunt esse venialia peccata non contingit esse infusionem gratiæ sine actuali motu hberi arbitrij in Deum & in peccatum, ideo quandocunque de nouo gratia infunditur, peccata venialia remittun

¶ Super Quæstionis octuagesimæ septimæ Articulum secundum.

NOTA 2. eiusdem quæstionis aliquid occurrit notandum & aliquid dubitandum. Dilligitur quidem notãdum est, ab Autore hic expressè haberi quod supertulit Richardus de effectu Eucharistiæ, scilicet quod nõ infunditur noua gratia, nec augetur per illam si prædicti liberi arbitrij disponant ad susceptionem seu augmentũ Dei. Non enim fit, quod nõ contingit esse infusionẽ gratiæ in adultis sine actuali motu liberi arbitrij in Deum, & in peccatum, & proportionaliter intelligendum est de augmento gratiæ.

& prius erat. Verũ quia auersio in peccato mortali, ex conuersione quodammodo causatur, recipiunt ea quæ sunt ex parte auersionis quodammodo diuersitatem per comparationem ad diuersas conuersiones sicut ad diuersas causas: ita quod sit alia auersio & alia macula, & alius reatus, prout consurgit ex alio & alio actu peccati mortalis. Et hoc modo in quæstionem vertitur, vtrum macula & reatus pœnæ æternæ secũdum quod causabantur ex actibus peccatorum prius dimissorum, redeant per peccatum mortale sequens. Quibusdam igitur visum est, quod simpliciter etiã hoc modo redeant. Sed hoc nõ potest esse: quia opus Dei per opus hominis irritari non potest. Remissio autem peccatorum priorum, fuit opus diuinæ misericordiæ. Vnde non potest irritari per sequens peccatum hominis, secundum illud Roman. 3. Nunquid incredulitas illorum fidem Dei euacuauit? Et ideo alij ponentes peccata redire, dixerunt, quod Deus non remittit peccata pœnitenti postmodum peccaturo, secundum præscientiam, sed solum secundum præsentem iustitiam: præscit enim se pro his peccatis eum æternaliter puniturum, & tamen per gratiam facit eum præsentialiter iustum. Sed, nec hoc stare potest: quia si causa absolutè ponatur, & effectus ponitur absolutè. Si igitur non absolutè fieret, per gratiam & gratiæ sacramenta peccatorum remissio, sed cum quadam conditione in futurum dependente, sequeretur quod gratia & gratiæ sacramenta non essent sufficiens causa remissionis peccatorum. Quod est erroneum: vt pote derogans gratiæ Dei. Et ideo nullo modo potest esse, quod macula & reatus præcedentium peccatorum, redeant secundum quod ex talibus actibus causabantur. Contingit autem quod sequens actus peccati, virtualiter continet reatum prioris peccati, inquantum scilicet aliquis homo secundò peccans, ex hoc ipso videtur grauius peccare quàm prius peccauerat secundum illud Roman. 2. Secundum duritiam tuam, & cor impœnitens thesaurizas tibi iram in die iræ, ex hoc scilicet solo quod contemnitur Dei bonitas, quæ ad pœnitentiam expectat. Multo autem magis contemnitur Dei bonitas si post remissionem prioris peccati secundò peccatum iteretur: quanto mains est beneficium peccatum remittere, quàm peccatorem sustinere. Sic igitur per peccatum sequens pœnitentiam, redit quodam modo reatus peccatorum prius dimissorum, non inquantum causabatur ex illis peccatis prius dimissis, sed inquantum causabatur ex peccato vltimo perpetrato, quod aggrauatur ex peccatis prioribus. Et hoc non est peccata dimissa redire simpliciter, sed redire secundum quid, inquantum scilicet virtualiter in peccato sequenti continentur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod illud verbum Aug. videtur esse intelligendum de reditu peccatorum quantum ad reatum pœnæ æternæ in se consideratum: quia scilicet post pœnitentiam peccans, incurrit reatum pœnæ æternæ, sicut & prius. Non tamen omnino propter eandem rationem. Vnde Augustinus in lib. de Responsionibus Prosperi, cùm dixisset, quod non id quod remissum est recidit, nec pro originali pecato damnatur, subdit, qui tamen ea morte afficitur, quæ ei propter peccata dimissa debebatur: quia scilicet incurrit mortem æternam quam meruerat per peccata præterita.

Loco citato.

¶ Ad secundum dicendum, quod in illis verbis non intendit dicere Beda, quod culpa prius dimissa hominem opprimat per reditum reatus præteriti: sed per iterationem actus.

¶ Ad tertium dicendum, quod per sequens peccatum, iustitiæ priores obliuioni traduntur, inquantum erant meritoriæ vitæ æternæ: non tamen inquantum erant impeditiuæ peccati. Vnde si aliquis peccet mortaliter, postquam restituit debitum, non efficitur reus, quasi debitum non reddidisset. Et multò minus traditur obliuioni pœnitentia prius acta, quantum ad remissionem culpæ, cùm remissio culpæ magis sit opus Dei, quam hominis.

¶ Ad quartum dicendum, quod gratia simpliciter tollit maculam & reatum pœnæ æternæ. Tegit autem actus peccati præteritos, ne scilicet propter eos Deus hominem gratia priuet, & reum habeat pœnæ æternæ. Et quod gratia semel facit, perpetuo manet.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum peccata dimissa redeant per ingratitudinem quæ specialiter est secundum odium fraternum, apostasiam à fide, contemptum confessionis & dolorem de pœnitentia habita.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod peccata dimissa non redeant per ingratitudinem, quæ specialiter est secundum quatuor genera peccatorum, scilicet secundum odium fraternum, apostasiam à fide, contemptum confessionis, & dolorem de pœnitentia habita: secundum quod quidam metricè dixerunt,

4. dist. 22. q. 1. art 4. con. & art. 3.

Fratres odit, apostata fit, spernitque fateri,
Pœnituisse piget, pristina culpa redit.

Tantò enim est maior ingratitudo, quantò grauius est peccatum, quod quis contra Deum committit post beneficium remissionis peccatorum. Sed quædam alia peccata sunt his graviora: sicut blasphemia contra Deum & peccatum in spiritum sanctum. Ergo videtur quod peccata dimissa non redeant magis secundum ingratitudinem commissam secundum hæc peccata, quam secundum alia.

2 ¶ Præterea, Rabanus dicit, Nequam seruum tradidit Deus tortoribus, quoadusq; redderet vniuersum debitum, quia non solùm peccata quæ post baptismum homo egit, reputabuntur ei ad pœnam, sed & originalia, quæ in baptismo sunt ei dimissa. Sed etiam peccata venialia inter debita computantur, pro quibus dicimus Dimitte nobis debita nostra. Ergo ipsa etiam redeunt per ingratitudinem. Et pari ratione videtur quod per peccata venialia redeant peccata prius dimissa, & non solùm per peccata prædicta.

Refertur de pœn. di. 4. can. Si Iudas.

3 ¶ Præterea, Tantò est maior ingratitudo, quantò post maius beneficium acceptum aliquis peccat. Sed beneficiũ Dei est etiam ipsa innocentia, qua peccatum vitamus: dicit enim Augustinus in 2. Confess. Gratiæ tuæ deputo quæcunque peccata non feci. Maius autem donum est innocentia, quàm etiam remissio omnium peccatorum. Ergo non minus est ingratus Deo qui peccat post innocentiam, quam qui peccat post pœnitentiam. Et ita videtur quod per ingratitudinem, quæ sit secundum peccata prædicta, non maximè redeant peccata dimissa.

Cap. 7.

¶ SED CONTRA est, quod Greg. dicit 18. Moral. Ex dictis Euangelicis constat, quod si quid in nos delinquitur, ex corde non dimittimus, & illud rursus exigitur, quod nobis iam per pœnitentiam dimissum fuisse gaudebamus. Et ita propter odium fraternum specialiter peccata dimissa redeunt secũdum ingratitudinem. Et eadem ratio videtur de aliis.

Lib. 4. Dialog. cap. 60.

¶ RESPONDEO dicendum, (quod sicut supra dictum est) peccata dimissa, per pœnitentiam redire dicuntur, in quantum reatus eorum ratione ingratitudinis, virtualiter continetur in peccato sequenti. Ingratitudo autem potest committi dupliciter: vno modo ex eo quod aliquid fit contra beneficium. Et hoc modo per omne peccatum mortale quo Deum offendit redditur homo ingratus Deo, qui peccata remisit. Et sic per quodlibet peccatum mortale sequens, redeunt peccata prius dimissa, ratione ingratitudinis. Alio modo committitur ingratitudo non solùm faciẽdo contra ipsum beneficium, sed etiam faciendo contra formam beneficij præstiti. Quæ quidem forma si attendatur ex parte benefactoris, & remissio debitorum. Vnde contra hanc formam facit, qui fratri petenti veniam non remittit: sed odium tenet. Si autem attendatur ex parte pœnitentis, qui recipit hoc beneficium, inuenitur ex parte eius duplex motus liberi arbitrij. Quorum primus est motus liberi arbitrij in Deum, qui est actus fidei formatæ. Et contra hoc facit homo apostatando à fide. Secundus autem est motus liberi arbitrij in peccatum, qui est actus pœnitentiæ. Ad quem primò pertinet (vt supra dictum est) quod homo detestetur, peccata præterita, & contra hoc facit ille, qui dolet se pœnituisse. Secundò pertinet ad actum pœnitentiæ, vt pœnitens proponat se subiicere clauibus Ecclesiæ per confessionem: secũdum illud Psal. Dixi, cõfitebor aduersum me iniustitias meas Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. Et contra hoc facit ille, qui contemnit confiteri secundum quod proposuerat. Et ideo dicitur quod specialiter, ingratitudo horum peccatorum, facit redire peccata prius dimissa.

Art. præc.

q. 85. art. 5. & 6.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod hoc non dicitur specialiter de istis peccatis, quia sint cæteris grauiora: sed quia directius opponuntur beneficio remissionis peccatorum.

¶ Ad secundum dicendũ, quod etiã peccata venialia & ipsum originale redeunt modo prædicto, sicut & peccata mortalia, inquantũ cõtinetur Dei beneficiũ, quo hęc peccata sunt remissa.

In corp.

Non

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Super Quæstionis octauæ decimæ Articulum tertium.

IN Artic. 3. eiusdem q. intellige nouisse ingratitudinem non habere quantitatē ex qualitate beneficij, qualis habeat ex illo speciem: sicut nec odium habet quantitatem ex obiecto odio habito, non enim oportet tantum esse odium, quantum est odibile: contingit enim vnū & idem plus & minus odio haberi. Et similiter non oportet tanti esse amorem, quantum est amatum: est enim aliquid plus amabile quā ametur: & sic de aliis. Quantificatur autē ingratitudo ex beneficio (vt in litera dicitur) proportionaliter, & hoc est dicere, quod si cōparentur duæ ingratitudines ad duo beneficia, verū est quod cæteris paribus quanto beneficium maius est beneficio, tanto ingratitudo maior est ingratitudine. Et propterea tanto peccatum post pœnitentiā est secundum ingratitudinis circunstantiam grauius quanto contra maius est beneficium remissionis peccatorum. Et quia beneficium remissionis quantificatur secūdum peccata dimissa, ideo tanto grauius quis post pœnitentiā peccat, quā to maior peccator prius fuit: & cæteris paribus quanto pluries dimissa sibi peccata fuerunt.

¶ Super Quæstionis octauæ decimæ Articulum quartum.

IN Artic. 4. eiusdem q. aduerte nouitie, ingratitudinē, de qua est sermo, nō esse speciale peccatum non solūm ea ratione, quia ipsa & peccatum, puta fornicatio post pœnitentiam non constituunt duo peccata, scilicet ingratitudinis & fornicationis, sed ea potius ratiōe, q̄ huiusmodi ingratitudinis circūstantia non apponit circa peccatum post pœnitentiā deformitatem alterius speciei ab ipso peccato: imō ingratitudo ista trahitur ad speciem peccati quod circunstat, puta fornicationis si peccatum post pœnitentiam est fornicatio. & sic de aliis. Simile est enim de similibus cōsequentibus ad omnia peccata mortalia: puta odio Dei & contemptu diuini præceptū. quilibet enim peccans mortaliter interpretatiue & contemnit diuinum præceptum quod trāsgreditur, & in odij inimicitiæ diuinæ charitati oppositū incidit. Hæ tamen circunstantiæ ad eandem pertinēt speciem peccati, in qua est peccatū, cuius sunt circunstantiæ & non

Art. 1.

Non tamen per peccatum veniale aliquis incurrit ingratitudinem: quia homo peccando venialiter, non facit contra Deum, sed præter ipsum. Et ideo per peccata venialia, nullo modo peccata dimissa redeunt.

¶ Ad tertium dicendum, quod beneficium aliquod habet pensari dupliciter. Vno modo ex quantitate ipsius beneficij. Et secundum hoc innocentia est maius Dei beneficium quam pœnitentia, quæ dicitur secunda tabula post naufragium. Alio modo potest pensari beneficium ex parte recipientis, qui minus est dignus, & sic magis sit sibi gratia: vnde & ipse magis est ingratus si contemnat. Et hoc modo beneficium remissionis culpæ est maius, inquantum præstatur totaliter indigno, & ideo ex hoc sequitur maior ingratitudo.

ARTICVLVS III.

¶ Verum per ingratitudinem peccati sequentis, consurgat tantus reatus, quantus fuerat peccatorū prius dimissorum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod per ingratitudinem peccati sequentis consurgat tantus reatus, quantus fuerat peccatorum prius dimissorum. Quia secundum magnitudinem peccati est magnitudo beneficij, quo peccatum remittitur, & per cōsequens magnitudo ingratitudinis, qua hoc beneficiū contemnitur. Sed secundum quantitatem ingratitudinis, est quantitas reatus consequentis. Ergo tantus est reatus qui consurgit ex ingratitudine sequentis peccati, quā tus fuit reatus omnium præcedentium peccatorum.

2 ¶ Præterea, Magis peccat, qui Deum offendit quam qui offendit hominem. Sed seruus manumissus ab aliquo domino, reducitur in eandem seruitutem, à qua prius fuit liberatus, vel etiam in grauiorem. Ergo multò magis ille, qui contra Deum peccat, post liberationem à peccato reducitur in tantum reatum pœnæ quantum primò habuerat.

3 ¶ Præterea, Matt. 18. dicitur, quod iratus Dominus tradidit eum (cui replicantur peccata dimissa, propter ingratitudinem) tortoribus quoadusque redderet vniuersum debitum. Sed hoc non esset, nisi consurgeret ex ingratitudine tātus reatus quātus fuit omnium præteritorum peccatorum. Ergo æqualis reatus per ingratitudinem redit.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Deuter. vigesimoquinto: Pro mensura peccati erit & plagarum modus. Ex quo patet, quod ex paruo peccato non consurgit magnus reatus. Sed quandoque peccatum mortale sequēs, est multo minus quolibet peccatorum prius dimissorum. Non ergo ex peccato sequenti redit tantus reatus, quantus fuit peccatorum prius dimissorum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt, quod ex peccato sequenti, propter ingratitudinem consurgit tantus reatus, quantus fuit reatus peccatorum prius dimissorum super reatum proprium huius peccati. Sed hoc nō est necessarium: quia sicut supra dictum est, reatus præcedentium peccatorum non redit per peccatum sequens, inquantum sequebatur ex actibus præteritorum peccatorum, sed inquantum consequitur actum sequentis peccati. Et ideo oportet, quod quantitas reatus redeuntis sit secundum grauitatem peccati subsequentis. Potest autem contingere, quod grauitas peccati subsequentis adæquetur grauitati omnium peccatorum præcedentium. Sed hoc non semper est necesse, siue loquamur de grauitate eius quā habet ex sua specie (cùm quandoque peccatum sequens sit fornicatio simplex, peccata verò præterita fuerint adulteria vel homicidia seu sacrilegia) siue etiam loquamur de grauitate, quam habet ex ingratitudine annexa. Non enim oportet, quod quantitas ingratitudinis sit absolutè æqualis quantitati beneficij susceptī, cuius quantitas attenditur secundum quantitatem peccatorum prius dimissorum: contingit enim quod contra idem beneficium vnus est multum ingratus, vel secundum intentionem contemptus beneficij, vel secundum grauitatem culpæ contra benefactorem commissæ, alius autem parum, vel quia minus contemnit, vel quia minus contra benefactorem agit. Sed proportionaliter quantitas ingratitudinis adæquatur quantitati beneficij: suppositō enim æquali contemptu beneficij, vel offensa benefactoris, tanto erit grauior ingratitudo, quanto beneficium fuit maius. Vnde manifestum est, quod non est necesse quod propter ingratitudinem, semper per peccatum sequens redeat tantus reatus, quantus fuit præcedentium peccatorum: sed necesse est quod proportionaliter quanto peccata prius dimissa fuerunt plura & maiora, tanto redeat maior reatus per qualecunque sequens mortale peccatum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod beneficium remissionis culpæ recipit quantitatem absolutam secundū quantitatem peccatorum prius dimissorum. Sed peccatum ingratitudinis non recipit quantitatem absolutam secundum quantitatem beneficij, sed secundum quantitatem contemptus vel offensæ: vt dictum est. Et ideo ratio non sequitur.

In corp.

¶ Ad secundum dicendum quod etiam seruus manumissus nō reducitur in pristinam seruitutem pro qualicunque ingratitudine: sed pro aliqua graui.

¶ Ad tertium dicendum, quod illi cui peccata dimissa replicantur propter subsequentem ingratitudinem, redit vniuersum debitum, inquantum quantitas peccatorum præcedentium proportionaliter muentur in ingratitudine subsequenti: non autē absolutè, vt dictum est.

In corp.

ARTICVLVS IIII.

¶ Verum ingratitudo ratione cuius sequens peccatum facit redire peccata prius dimissa, sit speciale peccatum.

2. 2. q. 107. a. 2. ad 1. Et 4. dist. 24. q. 3. a. 3. q. 3. Cap. 5.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod ingratitudo, ratione cuius sequens peccatum facit redire peccata prius dimissa, sit speciale peccatum. Retributio enim gratiarum pertinet ad contra passum quod requiritur in iustitia: vt patet per Philosophum 5. Ethic. Sed iustitia est specialis virtus. Ergo ingratitudo est speciale peccatum.

Lib. de Inuent.

2 ¶ Præterea, Tullius in 2. Rhetor. ponit quod gratia est specialis virtus. Sed ingratitudo opponitur gratiæ. Ergo ingratitudo est speciale peccatum.

3 ¶ Præterea, Specialis effectus à speciali causa procedit. Sed ingratitudo habet specialē effectum, scilicet quod facit aliquatliter redire peccata prius dimissa. Ergo ingratitudo est speciale peccatum.

¶ SED CONTRA, illud quod consequitur omnia peccata, non est speciale peccatum. Sed per quodcunque peccatum mortale aliquis efficitur Deo ingratus: vt ex præmissis patet. Ergo ingratitudo non est speciale peccatum.

Arta.

¶ RESPONDEO dicendum, quod ingratitudo peccatis quandoque est speciale peccatum: quandoque autem non, sed est circunstantia generaliter cōsequens omne peccatū mortale

a Dabitur dum amen occurrit de illata ex prædicta sententia conclusione, scilicet, ideo quandoque de nouo gratia infunditur peccata venialia remittuntur. Et est ratio dubitandi, quia non omnis actus charitatis remittit peccata venialia: tum quia non omnis detestatio peccati remittit peccata venialia, virumq; tamen videtur sequi ex huc illatione, in bona est, quoniam ex concursu actus libe

mittuntur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ etiam remissio peccatorum venialium est effectus gratiæ, per actum scilicet quem de nouo elicit: non autem per aliquid habitua le de nouo animæ infusum.

¶ Ad secundum dicendum, quod peccatum veniale nunquam remittitur sine aliquali actu pœnitentiæ virtutis, explicito scilicet vel implicito: vt supra dictum est. Potest tamen remitti peccatum veniale sine pœnitentiæ sacramento, quod in absolutione sacerdotis formaliter perficitur: vt supra dictū est. Et ideo non sequitur quod ad remissionē venialis peccati requiratur gratię infusio: quæ licet sit in quolibet sacramēto, non tamen est in quolibet actu virtutis.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut in corpore contingit esse maculam dupliciter: vno modo per priuationem eius, quod requiritur ad decorem, puta debiti coloris aut debitę proportionis membrorum, alio modo per superinductionem alicuius impedientis decorem, puta luti aut pulueris. Ita etiam animę inducitur macula, vno modo per priuationem decoris gratiæ per peccatū mortale: alio modo per inclinationem affectus inordinatam ad aliquid temporale & hoc fit per peccatum veniale. Et ideo ad tollēdam maculam peccati mortalis requiritur infusio gratiæ: sed ad tollendam maculam venialis peccati, requiritur aliquis actus procedens ex gratia, per quam remoueatur inordinata adhæsio ad rem temporalem.

Supra q. 87. a. 1. ad 4. & 5.

ARTICVLVS III.

¶ Verum venialia peccata remittantur per aspersionem aquæ benedictæ, & huiusmodi.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod venialia peccata non remittantur per aspersionem aquæ benedictæ, & episcopalem benedictionem, & alia huiusmodi. Peccata enim venialia non remittuntur sine pœnitentia, vt dictum est. Sed pœnitentia per se sufficit ad remissionem venialium peccatorum. Ergo ista nihil operantur ad huiusmodi remissionem.

2 ¶ Præterea, Quodlibet istorum eandē relationem habet ad vnum peccatum veniale, & ad omnia. Si ergo per aliquod istorum remittitur aliquod peccatum veniale, sequitur quod pari ratione remittantur omnia. Et ita per vnam tunsionem pectoris, vel per vnam aspersionem aquæ benedictæ, redderetur homo immunis ab omnibus peccatis venialibus: quod videtur inconueniens.

3 ¶ Præterea, Peccata venialia inducunt reatum alicuius pœnæ, licet temporalis: dicitur enim 1. Cor. 3. de eo qui superædificat lignum, fœnum, & stipulam, quod saluus erit, sic tamen quasi per ignem. Sed huiusmodi, per quæ dicitur peccatum veniale dimitti, vel nullam vel minimam pœnam in se habent. Ergo non sufficiunt ad plenam remissionem venialium peccatorum.

¶ SED CONTRA est, quod Aug. dicit in lib. de pœnitentia, quod pro lemb⁹ peccatis pectora nostra tundimus, & dicimus, Dimitte nobis debita nostra. Et ita videtur quod tunsio pectoris, & oratio Dominica causent remissionem venialium peccatorum. Et eadem ratio videtur esse de aliis.

¶ RESPONDEO dicendum, quod (sicut dictum est) ad remissionem venialis peccati non requiritur nouæ gratiæ infusio, sed sufficit aliquis actus procedens, ex gratia, quo aliquis detestetur peccatum veniale vel explicitè, vel saltem implicitè: sicut cū aliquis feruenter mouetur in Deū. Et ideo triplici ratione aliqua causant remissionem venialium peccatorum. Vno modo inquantum in eis infunditur gratia: quia per infusionem gratiæ tolluntur venialia peccata, vt supra dictum est. Et hoc modo per Eucharistiam & extremam vnctionem, & vniuersaliter per omnia sacramenta nouæ legis, in quibus confertur gratia, peccata venialia remittuntur. Secundo, inquantū sunt cum aliquo motu detestationis peccatorū. Et hoc modo confessio generalis, tunsio pectoris & oratio Dominica, operantur ad remissionem venialium peccatorum: nam in oratione Dominica petimus, Dimitte nobis debita nostra. Tertio modo, inquātum sunt cum aliquo motu reuerentiæ in Deum, & ad res diuinas. Et hoc modo benedictio episcopalis, aspersio aquæ benedictæ, quælibet sacramentalis vnctio, oratio in ecclesia dedicata, & si aliqua alia sunt huiusmodi, operantur ad remissionem venialium peccatorum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ omnia ista causant remissionem peccatorū venialium, inquantum inclinant animam ad motum pœnitentiæ: qui est detestatio peccatorum vel implicitè, vel explicitè.

¶ Ad secundum dicendum, quod omnia ista quantum est de se, operantur ad remissionem omnium peccatorum venialium. Potest tamen impediri remissio quantum ad aliqua peccata venialia, quibus mens actualiter inhæret: sicut per fictionem interdum impeditur effectus baptismi.

¶ Ad tertium dicendum, quod per prædicta tolluntur quidem peccata venialia quantū ad culpam, tum virtute alicuius satisfactionis, tum etiam virtute charitatis, cuius motus per prædicta excitatur. Non autem per quodlibet prædictorum semper tollitur totus reatus pœnæ: quia sic qui esset omnino immunis a peccato mortali, aspersus aqua benedicta, statim cuolaret. Sed reatus pœnæ remittitur per prædicta secundum modum feruoris in Deum, qui per prædicta excitatur, quandoque magis, quandoque autem minus.

ARTICVLVS IIII.

¶ Verum veniale peccatum possit remitti sine mortali.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod veniale peccatum possit remitti sine mortali. Quia super illud Ioannis octauo, Qui

Art. 2.

trahunt peccata in speciem odij diuini & speciē inobedientiæ, prout secundum se hæc sunt specialia peccata, ad quæ tamen species traheretur, siquis ex Dei odio & contemptu prop cepti fornicaretur.

In corp.

zitur pœnitentia in remissione culpæ venialis, qualis de remissione mortalium superius descripta est. Pœnæ vero remissio iuxta quātitatem feruoris in litera eadem quantificatur ab Autore, & bene ita tamen vt per feruorem intelligas non solum feruorem actus scientiæ charitatis, sed etiam actus imperati ab eadem potentia dispicentiæ seu detestationis peccati: iuxta feruorem siquidem alterius eorum qui siquitille, qui vel minus remittitur pœna venialium.

¶ Ad obiectionem in oppositum, dicitur quod ex litera nō sequitur id quod obiiciendo infertur, sed solūmodo quod detestatio peccati & actus charitatis intercuenientes infusione gratiæ delent venialia. Contingit autem quod detestatio quæ assequitur infusionem gratiæ, non est qualiscunque detestatio, sed talis & tanta vt diuinæ meretur peccatorū gratiæ. Et similiter actus charitatis seu fidei formatæ in Deum, non est q̄cunque charitatis actus, sed ex tali actū to conatu prouenies, vt diuinæ adhæsionis infusio gratiæ in huiusmodi remittat detestatione peccati & motu in Deum, interuenit saltem virtualiter detestatio & venialium grauiorum, quę dispositum ad mortalia & venialium, quæ impedit accessum ad hāc mutationē dexteræ Excelsi. Et communiter interuenire etiam videtur dolor de offensa Dei in cōmuni, in quo claudi tur detestatio venialis in genere, ita enim vel nunquam accidere videtur accedentibus ad sacramenta, vt doleant præcise de mortali peccato: communiter enim in communi peccatorum dolor occurrit.

¶ Super Quæstionis octauæ decimæ septimæ Articulum quartum.

IN Articulo quarto, in corpore aduerte rationem mouentem Autorem non se tenere ex parte potentiæ, sed ex parte culpæ, quia scilicet nulla culpa à Deo remittitur nisi per virtutem gratiæ, quod si Durandus aduertere voluisset, aut voluisset hāc rationem, auteessasset ab obiiciendo. Ipse enim in 4. sent. dist. 16. q. 1. art. 1. contra hanc doctrinam obiicit tripliciter.

¶ Primo: quia culpa venialis consistit in deordinatione voluntatis, quæ tollitur per debitam displicentiam eius, quod indebitè placuit.

Infra q. 89. art. 4. ad 3.

¶ Secundo, quia puer non baptizatus in originali existens peccato, quando venit ad ætā

Universidad de Deusto
Biblioteca

tem, potest primo peccare venialiter & statim mori. Et tunc procedi tur, an punietur pœna æterna pro peccato veniali, an pœna temporali, &c.

¶ Tertio, Per opera bonafacta extra charitatẽ potest aliquis secundum omnes mereri de congruo aliquod bonũ temporale: ergo expiationem pœnæ temporalis debitæ peccato veniali.

¶ Ad hæc facilè dicitur, quod culpa peccati venialis non tollit solum modo rectitudinem actus voluntarij, sed etiã ordinem ad actualem dilectionem Dei, est enim impeditiũ feruoris charitatis: & ex hac parte habet rationem culusdam offensæ Dei. Et propterea dato quod sistens in peccato mortali possit reparare rectitudinem venialis peccati puta quia ex mendacio iocosè vel officiosè habituatus est ad veritatem dicendam etiam iocosè & officiosè) non præterea remissionem consequutus est præmiæ culpæ qua aliquo modo Dei offendit: quoniam nulla offensa fit sine gratia à Deo dimissa. Nec displiceritia illa quæ in hoc ponitur, sufficit ad remissionem culpæ: quia non est Deo accepta sine gratia: vt in litera dicitur ex Psal. & Apostolo & gloss. Beatus vir, cui non imputauit Dominus peccatum, &c.

¶ Ad secundum dicitur, quod si casus accideret, & peccatum illud venialiter æternaliter puniretur per accidens, hoc est ratione status: quia esset in statu, in quo semper maneret culpa, manẽte autem culpa in æternũ, debet etiam pœna esse æterna, vt ipse met Durand. in eodem libr. approbat.

¶ Ad tertium dicitur q. quicquid sit de pœna, negandum est quod per bona opera facta extra charitatem possit aliquis mereri de congruo remissionem culpæ: & propterea argumentum non militat contra præsentem doctrinam.

¶ Super Quæstionis octuagesimæ octauæ Articulum primum.

INat. 1. q. 88. circa illud homo secundo peccans, ex hoc ipso videtur grauius peccare, quam prius peccauerat dubium occurrit: nam falsum videtur secundum peccatum esse grauius primo, imo totum oppositum: quoniam primum peccatum est casus ab innocentia. secundum autem addit sordem sordi, iuxta il-

lud: Qui sordidus est, sordescat adhuc, Constat autem maioris ingratitudinis esse peccare contra beneficium innocentiæ ex quo aggrauatur primum peccatum, quam contra beneficium expectationis ad pœnitentiam, ex quo aggrauatur secundum peccatum. Lect. 22. 2. & 3. cõ. Lect. 4. dist. 22. q. 3.

¶ Ad hoc dicitur q. nõ est hic simile: nam comparatiuus peccatorum penes gravitatẽ, sed continentiæ, quasi virtualis prioritis peccati in posteriori non simpliciter, sed secundum quiddam est secundum aliquã certam specialem rationẽ, puta quia posterius peccatũ est contra sustinentem indignum sustineri. Et ideo cum hæc doctrina stat quod primum peccatum fuerit ex propria specie grauius, puta blasphemia Dei, secundo existente peccato gulæ, & secundum rationem ingratitudinis: puta quia primũ fuit contra beneficium innocentiæ, secundum autem etiam si fuerit grauissimum ex sua specie mortale esset, semper habet hanc aggrauantem circunstantiam ingratitudinis ex priore peccato consurgentẽ, quod est contra hoc beneficium expectationis indigni ex priore commisso peccato: secundũ hanc enim circunstantiam grauius est secundum peccatũ, quam primum. Et hinc Auctor ad similem grauitatem secundum similem circũstantiam procedit in litera, peccatũ enim post pœnitentiam (vt in tertio patet articulo) non oportet esse grauius absolutè peccato dimisso: sed semper est grauius secũdum quid, hoc est secundum hãc circunstantiam qua est cõtra eum qui remisit priora peccata: secundum hanc enim circũstantiam peccatum post pœnitentiam continere dicitur virtualiter peccata præmissa, quia ex illis peccatis consurgit hæc circũstantia aggrauãs peccatum post pœnitentiã:

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum peccata dimissa redeant per sequens peccatum.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod dimissa redeant per sequens peccatum. Dicit enim Augustinus in libro de Baptismo, Redire dimissa peccata, vbi fraterna charitas non est, apertissimè Dominus in Euangelio docet in illo seruo, à quo dimissum debitum Dominus repetit, eo quod ille conserno suo debitum nollet dimittere. Sed fraterna charitas tollitur per quodlibet peccatum mortale. Ergo quodlibet sequens mortale peccatum redeunt peccata prius per pœnitentiam dimissa.

2 ¶ Præterea, Super illud Luc. 11. Reuertar in domum meam vnde exiui, dicit Beda, Timendus est iste versiculus nec non exponendus ne culpa quam in nobis extinctam credebamus, per incuriam nos vacantes opprimat. Hoc autem non esset nisi rediret. Ergo culpa per pœnitentiam dimissa redit.

3 ¶ Præterea, Ezechiel. 18. Dominus dicit, Si auerterit se iustus à iustitia sua, & fecerit iniquitatem, omnes iustitiæ eius, quas fecerat, non recordabuntur. Sed inter alias iustitias quas fecit, etiam præcedens pœnitentia continetur, cum supra dictum sit pœnitentiam esse partem iustitiæ. Ergo postquam pœnitens peccat, non imputatur ei præcedens pœnitentia, per quam consecutus est veniam peccatorum. Redeunt ergo illa peccata.

4 ¶ Præterea, Peccata præterita per gratiam tegũntur, vt patet per Apostolum Roman. 4. inducentem illud Psalmistæ, Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorũ tecta sunt peccata. Sed per peccatum mortale sequens, gratia tollitur. Ergo peccata quæ fuerant prius commissa remanent detecta. Et ita videtur quod redeant.

¶ SED CONTRA est, quod Apostolus dicit Rom. 11. Sine Pœnitentia sunt dona & vocatio Dei. Sed peccata pœnitentis sunt dimissa per donũ Dei. Ergo per peccatum sequens non redeunt dimissa peccata quasi Deus de dono remissionis pœniteat. ¶ Præterea, Aug. dicit in lib. responsionum Prosperi, Qui recedit à Christo, & alienatus a gratia, finit hanc vitam, quid nisi in perditionem vadit? sed non in id, quod dimissum est recedit, nec pro originali peccato damnabitur.

¶ RESPONDEO dicendum, quod (sicut supra dictum est) in peccato mortali sunt duo, scilicet auersio à Deo, & cõuersio ad bonum creatũ. Quicquid autem est ex parte auersionis in peccato mortali secundum se consideratum est commune omnibus peccatis mortalibus: quia per quodlibet peccatum mortale homo auertitur à Deo, Vnde & per consequens macula, quæ est per priuationẽ gratiæ, & reatus pœnæ æternæ, cõmunia sunt oĩbus peccatis mortalibus. Et secundũ hoc intelligitur id quod dicitur Iac. 2. Qui offendit in vno, factus est omnium reus. Sed ex parte cõuersionis, peccata mortalia sunt diuersa, & interdum cõtraria. Vnde manifestũ est, quod ex parte cõuersionis, peccatum mortale sequẽs nõ facit redire peccata mortalia prius abolita, alioquin sequeretur, quod homo per peccatũ prodigalitatis reduceretur in habitũ vel dispositionẽ auaritiæ prius abolitæ. Et sic contrariũ esset causa sui cõtrarij: quod est impossibile. Sed cõsiderãdo in peccatis mortalibus id, quod est ex parte auersionis absolutè, per peccatum mortale sequens redit illud quod fuerat in prioribus peccatis ante dimissionẽ, inquãtũ per peccatũ mortale sequẽs homo priuatur gratia, & fit reus pœnæ æternæ, sicut & prius

D. 992. Cap. 2. *¶ Super Quæstionis octuagesimanonæ Articulum primum.*

INquæstione 89. quatuor notanda occurrunt. Primum in articu. primo ad secũdum: vbi dicitur quod contritio se habet vt vltima dispositio ad gratiam consequendã. Sciẽdũ est enim duplicitèr sumi contritionẽ: vel pro ipso actu informato charitate, Perfectus siquidẽ dolet de peccatis cõmissis cũ voluntate sæpe faciendi &c. cõtritio dicitur, formata quidẽ si charitate vestita cõ dolore, absoluitur verò si nuda formatur. Et sic nudè consideratis eam Autor, qui dixit quod est vltima dispositio ad gratiã, formata autẽ charitate cõsideratur, quòd desctibitur quod est dolor charitate informatus.

Cap. 29.

¶ Secundum notabum est in 2. art. in calce cor. vbi dicitur, & recte ratio est de virtutibus, quę ex gratia cõsequuntur. Posset siquidẽ hoc duplicitèr intelligi, vel referendo singulas virtutes ad singulas pro eis dispositiones in resurgẽte: vel referẽdo quantitatẽ virtutis ad quãtitatem gratiæ. Et primo quidẽ intellectus sensus esset, q. resurgens à peccato, recuperat aliquã infusi. in virtutem maiorẽ, & aliquã minorẽ, fiat vnam magis se disposuit, quã ad alia, sicut recuperat gratiã maiorẽ vel minorem, prout magis vel minus se disposuit ad illã, iuxta secundũ verò intellectum sensus esset, q. recuperans gratiã minorem recuperat etiam virtutes minores: & si recuperat gratiã æqualem dependitiæ, recuperat etiam virtutes æquales: & si maiorem, maiores. Quicquid autem de veritate primi dicti sit, eiusdem sit, præsenti tamen litera tenditur secundus sensus cõsonat quo ratione in litera tenditur quare est eadẽ ratio de gratia & virtutibus. Et ratio quæ redditur est sequela virtutũ ex gratia: ex hoc enim q. virtutes consequuntur ad gratiã, absq; sequela ambiguitatis cuiusquæ deducitur quod ad maiorẽ gratiã sequũtur maiores virtutes, & ad minorem minores.

Supra q. 65. art. 3. Et 4. q. 2. ad 2.

¶ Tertiò aduertendum in 3. art. in cor. vbi de irregularitate homicidij & defensione commissi tangitur. Distinguendũ siquidẽ est de defensione. Nam quædam est necessitans ad homicidiũ: quam quis scilicet non potest totaliter se defendendo, suã euadere infamiã, nisi occidat illum, & hæc inducit irregularitatẽ per nouã institutionẽ, secundũ scilicet postea dictum beati Tho. vt patet in 6. de homicidio. cap. vnico. Defen-

Exlib. 2. cap. 18.

sio autem non vergẽs ad homicidium & olim & nũc irregularem constituit: & de hac textus iste intelligendus est. Cap. 8.

¶ Quartò aduertẽdum est in 5 art. in cor. iuncto cum responsione ad tertiũ, quod aliud est loqui de opere meritorio & aliud est loqui de quãtitate operis meritorij. Quia enim mortificata reuiuiscũt, semper omnino opera meritoria quæ mortificata erant, reuiuiscunt: quoniam ipsi, in quo reuiuiscunt, debita est vita æterna ex vi illorum priorum operũ, & non aliunde ex vi præteritorum operum, ita quod hoc operatur reuiuiscere, q. ex pluribus capitibus debetur huic vita æterna, scilicet ex meritis priorib⁹, & ex meritis posteriori bus. Sed quantitas operis meritorij non semper reuiuiscit simpliciterquoniam non semper recuperat propriam efficaciam, quæ est perducere hunc ad tantum gradum beatitudinis æternæ: vt patet in eo qui resurgit in minori gratia, ita quod in illa minore decedit. talis enim nunquam peruenit ad illum beatitudinis gradum, quem quia titas prioris meriti debitum sibi fecerat. Et in propria causa huius nõ reuiuiscentiæ est ipsa resurgentis indispositio: sicut enim si non resurrexisset à peccato, mortificata merita non sibi reuiuissent (quia peccatum proprium impediuisset meritorum efficacia m) ita resurgendo à peccato cum minore tamen gratia ex hoc ipso indispositus est ad fructi piendum fructum meritorum: ipse enim minor conatus resurgẽtis, & ad maiora non progredientis, impedimentum præstat efficaciæ quantitatis magni meriti præcedentis. Et facit vt quãtitas illa nõ reuiuiscat sibi simpliciter & absolutè: cũ quo tamen stat quod reuiuiscit illi secundũ quid, hoc est quo ad gaudiũ accidentale: quia vt in litera dicitur, plus gaudebit de maiore merito præcedente, quàm de minore quod subsequutum est. q. 86. ar. 1. D. 677. 1. 2. q. 110. ar. 4. ad 1. Ex corp. q. 86. ar. 5. Infra art. 3 ad 3. Et 3. di. 31. q. 1. ar. 4. Libr. de corr. & gra. ca. 9. Habet Aug. 3. Hypognost.

3 ¶ Præterea, Habens virtutem sine difficultate & delectabiliter actus virtutũ operatur: vnde Philos. dicit in 1. Ethic. quod nõ est iustus, qui non gaudet iusta operatione. Sed multi pœnitentes adhuc difficultatem patiuntur in operando actus virtutum. Non ergo per pœnitentiam restituuntur virtutes.

¶ SED CONTRA est quod Luc. 15. Pater mãdauit quod filius pœnitens indueretur stola prima. Quæ secundum Ambr. est amictus sapientiæ. Quam simul consequuntur omnes virtutes: secundum illud Sap. 8. Sobrietatem, & iustitiam docet, prudentiam & virtutem, quibus vtilius nihil est in vita hominibus: ergo per pœnitentiã omnes virtutes restituuntur.

¶ RESPONDEO dicendum, quod per pœnitentiam remittuntur peccata, vt dictum est. Remissio autem peccatorũ non potest esse nisi per infusionẽ gratiæ. Vnde relinquitur quod per pœnitentiam hominẽ gratia infundatur. Ex gratia autẽ consequuntur omnes virtutes gratuitæ, sicut ex essentia animæ fluunt omnes pœnitentiæ: vt in Secunda parte habitum est. Vnde relinquitur quod per pœnitentiã omnes virtutes restituantur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q. eodem modo pœnitentia restituit virtutes per quem modum est causa gratiæ: vt iam dictum est. Est autem causa gratiæ inquantum est sacramentum: nam inquantum est virtus, est magis gratiæ effectus. Et ideo nõ oportet quod pœnitentia, secundum quod est virtus, sit causa omnium aliarum virtutum: sed quod habitus pœnitentiæ, simul cum habitibus aliarum virtutum, per sacramentum pœnitentiæ causentur.

¶ Ad secundum dicendum, quod in sacramento pœnitentiæ, actus humani se habẽt materialiter: sed formalis vis huius sacramenti depẽdet ex virtute clauium. Et ideo virtus clauium effectiuè causat gratiam & virtutes, instrumentaliter tamen: sed actus primus pœnitentis se habet, vt vltima dispositio ad gratiam consequendam, scilicet contritio: alij verò sequentes actus pœnitentiæ, procedunt iam ex gratia & virtutibus.

¶ Ad tertium dicendum, quod (sicut supra dictum est) quandoque post primum actũ pœnitentiæ, qui est contritio, remanẽt quædam reliquiæ peccatorum, scilicet dispositiones ex eorum actibus peccatorum causatæ, ex quibus præstatur difficultas quædam pœnitenti, ad operandum opera virtutum. Sed quantum est ex ipsa inclinatione charitatis & aliarum virtutum, pœnitens operatur: sicut si virtuosus, per accidens difficultatẽ pateretur in executione actus virtutis propter somnum, aut aliquam corporis indispositionem.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum post pœnitentiam resurgat homo in æquali virtute.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod post pœnitentiam resurgat homo in æquali virtute. Dicit enim Apostolus Rom. 8. Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Vbi dicit gloss. Aug. quod hoc adeò verum est, vt si qui horum deuient & exorbitent, hoc ipsum eis Deus faciat in bonum proficere. Sed hoc non esset, si homo resurgeret in minori virtute. Ergo videtur quod nunquam pœnitens resurgat in minori virtute.

2 ¶ Præterea, Ambr. dicit, quod pœnitẽtia res optima est, quæ oẽs defectus reuocat ad perfectum. Sed hoc non esset, nisi virtutes

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum per pœnitentiam virtutes restituantur.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod per pœnitentiam virtutes non restituantur. Nõ enim possent virtutes amissæ, per pœnitentiã restitui, nisi pœnitentia virtutes causaret. Sed pœnitentia cùm sit virtus, non potest esse causa omnium virtutum: præsertim cum quædam virtutes sint naturaliter priores pœnitentia, scilicet fides, spes & charitas: vt supra dictum est. Ergo per pœnitentiam non restituuntur virtutes.

2 ¶ Præterea, Pœnitentia in quibusdam actibus pœnitentis consistit. Sed virtutes gratuitæ non causantur ex actibus nostris: dicit enim Aug. in lib. de Libero arbit. quod virtutes Deus in nobis sine nobis operatur. Ergo videtur quod per pœnitentiam non restituantur virtutes.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tutes in æquali quantitate recuperarentur. Ergo per pœnitentiam semper recuperatur æqualis virtus.

3 ¶Præterea, Super illud Gen. primo, Factum est vespere & mane dies vnus, dicit gloss. Vespertina lux est, à qua quis ecciderit: matutina, in qua resurgit. Sed lux matutina est maior vespertina. Ergo aliquis resurgit in maiori gratia vel charitate, quam prius habuerit. Quod etiam videtur per id quod Apostolus dixit Roman. quinto: Vbi abundauit delictum, superabundauit & gratia.

¶SED CONTRA, Charitas proficiens vel perfecta, est maior quàm charitas incipiens. Sed quandoque aliquis cadit à charitate proficiente, resurgit autem in charitate incipiente. Ergo semper resurgit homo in minori virtute.

Art. præc. ad 3. ¶RESPONDEO dicendum, quod (sicut dictum est) motus liberi arbitrij, qui est in iustificatione impij, est vltima dispositio ad gratiam. Vnde in eodem instanti est gratiæ infusio cum prædicto motu liberi arbitrij, vt in secunda parte habitum est. In quo quidem motu comprehenditur actus pœnitentiæ, vt suprà dictum est. Manifestum est autem, quod formæ, 1.2.q.113. art.5.& 7. quæ possunt recipere magis & minus, intenduntur & remittuntur secundum diuersam dispositionem subiecti, vt in Secunda parte habitum est. Et inde est, quod secundum quod motus liberi arbitrij, in pœnitentia est intensior vel remissior, secundù hoc pœnitens consequitur maiorem vel minorem gratiam. Contingit autem intensionem motus pœnitentis quandoque proportionatam esse maiori gratiæ, quam illa, à qua ecciderat per peccatum: quandoque autem æquali, quandoque verò minori. Et ideo pœnitens quandoque resurgit in maiori gratia, quàm prius habuerat, quandoque autem in æquali, quandoq; etiam in minori. Et eadem ratio est de virtutibus, quæ ex gratia consequuntur. 1.2.q.52. ar.1 &2.& q.66.art.1.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod non omnibus diligentibus Deum cooperatur in bonum hoc ipsum quod per peccatum à Dei amore cadunt, quod patet in his qui cadunt, & nunquam resurgunt, vel qui resurgunt, iterum casuri. Sed his tantum qui secundum propositum vocati sunt sancti id est prædestinatis, qui quotiescunque cadunt, finaliter tamen resurgunt. Cedit ergo eis in bonum hoc, quod cadùt, non quia semper in maiori gratia resurgunt: sed quia resurgunt in permanentiori gratia. Non quidem ex parte ipsius gratiæ (quia quantò gratia est maior, tanto de se est permanentior) sed ex parte hominis, qui tantò stabilius in gratia permanet, quantò est cautior meti humilior. Vnde & glossa ibidem subdit, quod ideo profiecit eis in bonum, quod cadunt, quia humiliores redeunt atque doctiores.

¶ Ad secundum dicendum, quod pœnitentia quantum est de se habet virtutem reparandi defectus ad perfectum, & etiam promouendi ad vlteriorem statum. Sed hoc quandoque impeditur ex parte hominis, qui remissius mouetur in Deum, & in detestationem peccati: sicut etiam in baptismo aliqui adulti cõsequuntur maiorem vel minorem gratiam, secundum quod diuersimode se disponunt.

¶ Ad tertium dicendum, quod assimilatio illa vtriusque gratiæ ad lucem vespertinam & matutinam, fit propter similitudinem ordinis: quia post lucem vespertinam sequuntur tenebræ noctis, post lucem autem matutinam sequitur lux diei: non autem propter similitudinem maioris vel minoris quantitatis. Illud etiam verbum Apostoli intelligitur de gratia Christi: quæ superat omnem abundantiam humanorum peccatorum. Non autem est verum in omnibus quod quantò abundantius peccauit, tantò abundantiorem gratiam consequatur, pensata quantitate habitualis gratiæ. Est tamen superabundans gratia quantum ad ipsam gratiæ rationem: quia magis gratis beneficium remissionis magis peccatori confertur. Quamuis quandoque * Alias abundanter * peccantes abundanter doleant, & sic abundantiorem habitum gratiæ & virtutum consequuntur: sicut patet in Magdalena. non habetur ly abũdãter peccantes.

¶ Ad id verò quod in contrarium obijcitur dicendum, quod vna & eadem gratia maior est proficiens quàm incipiens. Sed in diuersis hoc non est necesse. vnus enim incipit à maiori gratia, quam alius habet in statu profectus, sicut Greg. dicit in secundo Dialog. Quatenus & præsentes & secuturi omnes agnoscerent, Benedictus puer conuersationis gratiam à quanta perfectione cœpisset. Cap. 2.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum per pœnitentiam restituatur homo in pristinam dignitatem.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod per pœnitentiam non restituatur homo in pristinam dignitatem. Quia super illud Amos 5. Virgo Israel cecidit: dicit gloss. Non negat posse resurgere, sed non resurget virgo Israel: quia semel aberrans ouis, etsi reportetur humeris pastoris, non habet tantam gloriam, quantam quæ nunquam errauit. Ergo per pœnitentiam non recuperat homo pristinam dignitatem. 3. dist. 50. q. 1. ar. 4. q. 2. ad 2. Et 4. dist. art. 1. q. 1. ob. 3. Et dist. 19. q. 1. ar. 3. q. 2.

2 ¶ Præterea, Hiero. dicit, Quicunque dignitatem diuini gradus non custodiunt, contenti fiant animâ saluare, reuerti enim in pristinum gradũ difficile est. Et Inno. Papa dicit, quod apud Niceam constituti canones, pœnitentes etiam ab infimis officiis clericorum excludunt. Non ergo per pœnitentiam homo recuperat pristinam dignitatem. Ec dist. 50. q. 2. ad 4. Ordinat. Refertur dist. 50. c. Quicunque. Epist. 2. ad Agapetũ & Macedoniam.

3 ¶ Præterea, Ante peccatum potest aliquis ad maiorem gradum ascendere. Non autem hoc post peccatum conceditur pœnitenti: dicitur enim Ezech. 44. Leuitæ qui recesserunt à me nunquam appropinquabunt mihi, vt sacerdotio iungantur. Et sicut habetur in Decret. dist. 50. in Hilerdensi concilio legitur, Hi qui sancto altari deseruiunt, si subitò in flenda carnis fragilitate corruerint, & Domino respiciente dignè pœnituerint, officiorum suorum sic loca recipiant, vt non polsint ad altiora officia vlterius promoueri. Non ergo pœnitentia restituit hominem in pristinam dignitatem. In concp. Epist. 50. Refertur dist. 50. c. Hi, qui altari.

¶SED CONTRA est, quod sicut in eadem distinct. legitur, Greg. scribens Secundino, dicit, Post dignam satisfactionem credimus hominem posse redire ad suum honorem. Et in concilio Agatensi legitur, contumaces clerici, prout dignitatis ordo permiserit, ab episcopis corrigantur: ita vt cùm eos pœnitentia correxerit, gradum suum dignitatemque recipiant. Lib. 7 Regi. cap. 35. Cap. 2.

¶RESPONDEO dicendum, quod homo per peccatum duplicem dignitatem amittit: vnam quantum ad Deum, aliam verò quantum ad Ecclesiam. Quantum autem ad Deum amittit duplicem dignitatem: vnam principalem, qua scilicet computatus erat inter filios Dei per gratiam. Et hanc dignitatem recuperat per pœnitentiam: quod significatur Luc. decimoquinto in filio prodigo, cui pœnitenti pater iussit restitui stolam primam & anulum & calciamẽta. Aliam verò dignitatem amittit secundariam, scilicet innocentiam, de qua (sicut ibidem legitur) gloriabatur filius senior dicens, Ecce tot annis seruio tibi, & nunquam mandatum tuum præteriui. Et hanc dignitatem pœnitens recuperare non potest. Recuperat tamen quandoque aliquid maius: quia, vt Gregor. dicit in Homil. decentu.. ouibus, qui erraſſe à Deo se considerant, damna præcedentia lucris sequentibus recompensant. Maius ergo gaudium de eis fit in cælo: quia & dux in prælio plus eum militem diligit, qui post fugam reuersus hostem fortiter premit, quàm illum qui nunquam terga præbuit, & nunquam aliquid fortiter fecit. Dignitatem autem Ecclesiasticam homo pœcatum perdit, quia indignum se reddit ad ea, quæ competunt dignitati ecclesiasticæ exercẽda. Quam quidem recuperare prohibetur. Vno modo, quia non pœnitet. vnde Isidor. ad Massianum * episcopum scribit. (sicut in eadem dist. legitur. c. Domino.) Illos ad pristinos gradus redire canones præcipiunt quos pœnitentiæ præcesit satisfactio, vel condigna peccatorum confessio. At contra his, qui à vitio corruptionis non emendantur, nec gradum honoris, nec gratiam recipiunt communionis. Secundò, quia pœnitentiam negligenter facit. vnde in eadem dican. si quis diaconus. dicitur, Cum in aliquibus nec compunctio humilitatis, nec instantia orandi appareat, nec ieiuniis, vel lectionibus eos vacare videamus, possumus agnoscere si ad pristinos honores redirent, cum quanta negligentia permanerent. Tertiò, si commisit aliquod peccatum quod habet irregularitatem annexam. vnde in eadem distinctio. ex consilio Homil. 38. in Euang. *Alias Mallianũ. Marti

Martini Papæ dicitur, Si quis viduam, aut ab alio relictam duxerit, non admittatur ad clerum: quod si irrepserit, deiiciatur. Similiter si homicidij, aut facto, aut præcepto, aut consilio, aut defensione post baptismum consensus fuerit. Sed hoc nõ est ratione peccati, sed ratione irregularitatis. Quartò, propter scandalũ, vnde & in eadem dist. legitur, c. de his verò. Rabanus dicit, Hi qui deprehensi vel capti fuerint publicè in periurio, furto, atq; fornicatione, & cæteris huiusmodi criminibus, secundum canonum sacrorum instituta à proprio gradu decidant: quia scandalum est populo Dei, tales personas super se positas habere. Qui autem de prædictis peccatis, absconsè à se commissis, occultè sacerdoti confitentur, si se per ieiunia & eleemosynas, vigiliasque & sacras orationes purgare curauerint, his etiam gradu proprio seruato spes veniæ de misericordia Dei promittenda est. Et hoc est quod dicitur extra de qualitate ordinandorum, c. quæsitum. Si crimina ordine iudiciario comprobata vel alias notoria non fuerint, præter reos homicidij, post pœnitentiam in susceptis vel iam suscipiendis ordinibus impediri non possunt. Lib. de pœni. c. 1. Lib. 1. Decretal. tit. 11. cap. 7. Dist. 83.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod eadem ratio est de recuperatione virginitatis & de recuperatione innocentiæ, quę pertinet ad secundariam dignitatem quo ad Deum.

¶ Ad secundum dicendum, quod Hier. in verbis illis non dicit esse impossibile, sed esse difficile hominem recuperare post peccatum pristinum gradum: quia hoc non conceditur nisi perfectè pœnitenti: vt dictum est. Ad statuta autem canonum, quæ hoc prohibere videntur, respondet August. Bonifacio scribens: Vt constitueretur in Ecclesia, ne quisquam post alicuius criminis pœnitentiam, clericatum accipiat, vel ad clericatum redeat, vel in clericatu maneat, non desperatione indulgentiæ, sed rigore factum est disciplinæ: alioquin contra claues Ecclesiæ datas disputabitur: de quibus dictum est, Quæcunque solueritis super terram, soluta erunt & in cœlo. Et postea subdit, Nam & sanctus Dauid de criminibus mortiferis egit pœnitentiam, & tamen in honore suo perstitit: & beatum Petrum quando amarissimas lacrymas fudit, vtique Dominum negasse pœnituit, & tamen Apostolus permansit. Sed non ideo putanda est superuacua posteriorum doctorum diligentia: qui vbi saluti nihil detrahebatur, humilitati aliquid addiderunt: experti, vt credo, aliquorum fictas pœnitentias per affectatas honorum * potentias. Dist. 4. ad 4. dist. 5. ad 4. dist. 14. q. 2. ad 3. dist. 15. q. 2. ad 3. dist. 19. q. 2. ad 3. dist. 20. q. 1. ad 3. dist. 21. q. 1. ad 3. dist. 24. q. 1. ad 3. dist. 25. q. 1. ad 3. dist. 45. q. 1. ad 3. dist. 46. q. 1. ad 3. dist. 47. q. 1. ad 3. dist. 50. q. 1. ad 3. dist. 81. q. 1. ad 3. dist. 82. q. 1. ad 3. dist. 83. q. 1. ad 3. dist. 84. q. 1. ad 3. dist. 85. q. 1. ad 3. dist. 86. q. 1. ad 3. dist.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionem nonagesimam.*

IN quæstione 90. in qua de partibus pœnitentiæ agitur (scilicet cõtritione, confessione, & satisfactione) sciendum est varias inuentas de hoc opiniones, Scotus nanque in quarto sent. distinct. 16. quæst. 1. tenet, quod ista tria nullo modo sunt partes sacramenti pœnitentiæ. Et fundamentum eius est, quia apud ipsum in eodem 4. dist. 14. quæst. 4. sacramentũ pœnitentiæ est absolutio sacramentalis, cui' nulla pars est cõtritio, quæ est quoddã spirituale in anima, neq; confessio: quia nihil est ipsius sentẽtiæ sacerdotis, sed est actꝰ rei accusantis seipsum: neque satisfactio, quæ sequitur absolutionem sacramentalem. Durãdus verò in 4. sent. dist. 14. q. 2. ar. 1. tenet sacramẽtum pœnitẽtiæ integratri ex absolutione, vt forma: & confessione, vt materia, contritionẽ verò non ponit eius partem, sed dispositionem præuiam: satisfactionẽ autem pro cõsequente. Autor autẽ, vt patet in litera, tenet hęc tria esse partes pœnitentiæ sacramenti ex parte materię. Et quoniã Autoris via canonizata est ab vniuersali synodo sub Eugenio iiii. vbi sic legimus. Quintũ sacramentũ est pœnitẽtia: cuius quasi materia sunt actꝰ pœnitentis: qui in tres distinguũtur partes, quarum prima est cordis cõtritio, ad quã pertinet vt peccator doleat de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero secunda est oris confessio, ad quam pertinet vt peccator omnia peccata quorum memoriã habet, suo sacerdoti cõfiteatur integraliter. tertia est satisfactio pro peccatis, secundũ arbitrium sacerdotis: quæ quidẽ præcipuè fit per orationem, ieiunium & eleemosynã. Forma huius sacramenti sunt verba absolutionis, quæ sacerdos profert, quæ dicit, ego te absoluo, hæc ibi. Ideo sanctæ matris Ecclesiæ doctrina monstrat tam Scoti quam Durandi opiniones defugere. Ex hoc enim q̃ pœnitentiæ sacramentum conitare dicitur ex actibus pœnitentis, vt materia, & absolutione, vt forma, sequitur quod sacramentum pœnitentiæ non est sola absolutio sacerdotis, ex hoc verò quod actus pœnitentis, qui sunt vt materia sacramẽti, distingui dicitur in tres partes, scilicet cõtritionem, confessionem & satisfactionem, sequitur quod nõ sola confessio est vt materia in sacramento pœnitentiæ. Stat ergo solida autoris doctrina.

In corp.

4. dist. 14. q 2. arti. 3. q. 1. Et dicẽdum non ponit eius partem, sed dispositionem præuiam: satisfactionẽ autem pro cõsequente.

Art. præc.

Aggzi. 1.

remanent: sed impedimẽtum accipiunt ex parte hominis operantis. Et ideo remoto impedimento, quod est ex parte hominis operantis, Deus implet ex parte sua illud quod opera merebantur.

¶ Ad secundum dicendum, quod opera in charitate facta non mortificantur secundum se (sicut dictum est) sed solùm per impedimentum superueniens ex parte operantis, Animalia autem moriuntur secundum se, inquantum priuantur principio vitæ, & ideo non est simile.

¶ Ad tertium dicendum, quod ille qui per pœnitentiam resurgit in minori charitate, consequetur quidem præmium essentiale secundum quantitatem charitatis, in qua inuenitur. Habebit tamen gaudium maius de operibus in prima charitate factis, quã de operibus quæ in secũda fecit, quod pertinet ad præmium accidentale,

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum per pœnitentiam subsequentem etiam opera mortua viuificentur.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod per pœnitentiã subsequentem etiã opera mortua (quæ scilicet non sunt in charitate facta) viuificetur. Difficilius enim videtur quod ad vitã perueniat illud quod fuit mortificatum (quod nunquam fit secundum naturam) quam illud quod nunquam fuit viuum, viuificetur: quia ex non viuis, secundum naturam aliqua viua generantur. Sed opera mortificata, per pœnitentiam viuificantur: vt dictum est. Ergo multò magis opera mortua viuificantur.

2 ¶ Præterea, Remota causa, remouetur effectus. Sed causa quare opera de genere bonorum sine charitate facta non fuerunt viua, fuit defectus charitatis & gratiæ. Sed iste defectus tollitur per pœnitentiam. ergo per pœnitentiã opera mortua viuificantur.

3 ¶ Præterea, Hier. dicit, Si quando videris inter multa mala opera facere peccatorem quenquam aliqua quæ iusta sunt, non est tam iniustus Deus vt propter multa mala obliuiscatur paucorum bonorum. Sed hoc maximè videtur quãdo mala præterita per pœnitentiam tolluntur. Ergo videtur quod post pœnitentiam Deus remuneret priora bona opera in statu peccati facta: quod est ea viuificari.

¶ SED CONTRA est quod Apostolus dicit primæ Cor. 13. Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum ita, vt ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. Hoc autem non esset, si saltem per pœnitentiam subsequentem viuificarentur. Non ergo pœnitentia viuificat opera prius mortua.

¶ RESPONDEO dicendum, quod opus aliquod dicitur mortuum dupliciter. Vno modo effectiuè: quia scilicet est causa mortis. Et secundum hoc opera peccati dicuntur opera mortua, secundũ illud Hebr. 9. Sanguis Christi emundabit conscientias nostras ab operibus mortuis. Hæc igitur opera mortua non viuificantur per pœnitentiam, sed magis abolentur: secundum illud Hebr. 6. Non rursus iacientes fundamentum pœnitentię ab operibus mortuis. Alio modo dicuntur opera mortua priuatiuè, scilicet quia carent vita spirituali, quæ

est ex charitate, per quam anima Deo coniungitur, ex quo vnit sicut corpus per animam. Et per hunc modum etiam fides quæ est sine charitate, dicitur mortua: secundum illud Iac. 2. Fides sine operibus mortua est. Et per hũc etiam modum omnia opera, quæ sunt bona ex genere, si sine charitate fiant, dicuntur mortua, inquantũ scilicet non procedunt ex principio vitæ, sicut si dicamus sonum citharæ vocem mortuam. Sic igitur differentia mortis & vitæ in operibus, est secundum comparationem ad principium, à quo procedunt. Opera autem non possunt iterum à principio procedere (quia transeunt) & iterũ eadem numero resumi nõ possunt. Vnde impossibile est quod opera mortua iterum fiant viua per pœnitentiam. D. 951.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod in rebus naturalibus tam mortua quàm mortificata carẽt principio vitæ. Sed opera dicuntur mortificata non ex parte principij, ex quo processerunt, sed ex parte impedimenti extrinseci. Mortua autẽ dicuntur ex parte principij. Et ideo non est simi lis ratio

¶ Ad secundum dicendum, quod opera de genere bonorum sine charitate facta, dicuntur mortua propter defectum charitatis & gratiæ sicut principij. Hoc autem non præstatur eis per pœnitentiam sequentem, vt ex tali principio procedant. Vnde ratio non æquitur.

¶ Ad tertium dicendum, quod Deus recordatur bonorum, quę quis facit in statu peccati, non vt remuneret ea in vita æterna: quod debetur solis operibus viuis, id est, ex charitate factis. Sed remunerat ea temporali remuneratione, sicut Greg. dicit in Homil. de Dinite & Lazaro, quod nisi dines ille aliquod bonum egisset, & in præsenti sęculo remunerationem accepisset, nequaquam ei Abraham diceret, Recepisti bona in vita tua. Vel etiam hoc potest referri ad hoc quòd patietur tolerabilius iudicium. Vnde dicit Augustinus in libr. de Patientia, Non possumus dicere, Schismatico melius fuisset, vt Christum negando nihil eorum pateretur quæ passus est confitendo: sed existimandum est tolerabilius ei futurum iudicium, quàm si Christum negando, nihil eorum pateretur, vt illud quod ait Apostolus, Si tradidero corpus meum ita vt ardeam, charitatem autem nõ habuero, nihil mihi prodest: intelligatur ad regnum cælorum obtinendum, non ad extremi supplicij iudicium tolerabilius subeundum.

1 Cor. 13.

Cap. 26.

D. 46. & 1142.

D. 950.

QVÆSTIO NONAGESIMA.

de partibus Pœnitentiæ in generali, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de partibus pœnitentiæ. Et primò in generali. Secundò in speciali de singulis.

¶ Circa primum quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrùm pœnitentia habeat partes.

¶ Secundò, de numero partium.

¶ Tertiò, quales partes sint.

¶ Quartò, de diuisione eius in partes subiectiuas.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm pœnitentiæ debeant partes assignari.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod pœnitentiæ non debeant partes assignari. Sacramenta enim sunt in quibus diuina virtus secretius operatur salutem. Sed virtus diuina est vna & simplex. Non ergo pœnitentiæ, cum sit sacramentum, debent partes assignari.

2 ¶ Præterea, Pœnitentia & est virtus, & est sacramentum. Sed ei, inquantum est virtus, non assignantur partes (cùm virtus sit habitus quidam, qui est simplex qualitas mentis) similiter etiam & pœnitentiæ, inquantum est sacramentum, non videtur quod sint partes assignandæ: quia baptismo & aliis sacramentis non assignantur partes. Ergo pœnitentiæ nullo modo debent partes assignari.

3 ¶ Præterea, Pœnitentiæ materia est peccatum: vt suprà dictum est, Sed peccato non assignantur partes. Ergo etiam nec pœnitentiæ sunt partes assignandæ. 9. 84. ar. 2.

¶ SED CONTRA est, quod partes sunt, ex quibus perfectio alicuius integratur. Sed pœnitentiæ perfectio integratur ex pluribus, scilicet ex contritione, confessione, & satisfactione. Ergo pœnitentia habet partes.

RESP

¶ *Super Quæstionis nonagesimæ Articulum secundum.*

IN hoc eadem quæstion. art. secundo in responsione ad primum, dubium occurrit circa ipsam responsionem, pro quanto dicit quod contritio secundũ essentiam non est pars sacramenti: virtualiter autem pertinet ad exteriorem pœnitentiam, id est, pars sacramenti, in quantum implicat propositum confitendi & satisfaciendi. Secundum enim respondentem hanc non sunt res sed duæ partes pœnitentiæ: quoniam contritio, vt distinguitur à confessione & satisfactione, non est pars pœnitentiæ, & sic Autor sibi ipsi contrarius inuenitur.

D. 850. 2. 1. 2. 1.

¶ Ad hoc dicitur, quod in definitione plura intelliguntur: inter quæ vnum est velle reconciliari ad arbitrium sacerdotis. Et ratione huius ponitur prima pars pœnitentiæ sacramenti, tanquam initium eius: ita quod 1. Quæstione interior, licet secundum se non spectet ad exteriorem pœnitẽtiam: vt est eius ratio & initium exterioris pœnitentiæ, sic exteriorem spectat pœnitentiam. Sicut in aliis videmus tam bonis quam malis, quod interiores actus & passiones vt sunt rationes exteriorum, ad exteriores ea spectantia adicias: aliter enim iudicatur offendens ex odio, aliter offendẽs ex ira, &c. Et præter cõmunem hanc rationem specialis in proposito interuenit ratio quæ ex differentia inter recompensationẽ & pœnæ iustitiæ & amicitiæ facile patet. Recompensatio enim iustitiæ additur secundum æqualitatem exteriorem, sine sponte, siue inuitè fiat recompensatio, vt patet tam in solutione pecuniæ quam in abscissione membrorum seu vapulatione, &c. satisfactum sit enim iustitiæ, etiam si inuitus reus soluerit, aut passus fuerit recompensatio autẽ amicitiæ & amicitiæ, nisi sponte fiat à reo, nihil valet: quoniam non est reconciliatio. Et quoniam ad sacramentum pœnitentiæ spectat recompensatio conciliativa, ideo ad hoc debuerunt, Initium & ratio eius ponitur velle reconciliari: quod velle, quia claditur in cõtritione, ideo contritio ponitur prima pars sacramenti pœnitẽtiæ: & dicitur in litera de ea, non secundum essentiã, sed virtualiter, hoc est vt est initium & ratio recompensationis, est pars sacramenti pœnitentiæ. Autor enim per ille verba, inquantum scilicet ex implicat propositum confitendi & satisfaciendi, circumloquitur voluntatem recompensandi, quam in cor. art. concluserat esse primã partem pœnitentiæ. Vnde patet, quod contritio non fuit secundum se, sed vt est prima pars pœnitentiæ, distinguitur à confessione & satisfactione: nam voluntas recompensandi distinguitur à subiectione & ab executione.

Et per hæc patet responsio ad Scot. & Durand. vtentes hoc argumento.

¶ In eodem art. in responsione ad secundum nota diligenter & prædica doctrinam hanc, quod satisfactio sacramentalis auget gratiam ex hoc, quòd est pars sacramẽti. Et potes hoc intelligere ex differentia, quæ est inter satisfactionem sacramentalẽ, & non sacramentalem: nam satisfactio sacramentalis valet non solum secundum se sed etiam ex virtute clauis: satisfactio autem non sacramentalis valet solum secundum se. quoniam à clauibus non emanauit, quocirca plus prodest vnus ieiunij dies, aut vnum psalterium ex impositione confessoris, quàm sine tali impositione, & hinc sequuntur duo. primũ quod pœnitentes exigãt, paratum satisfactionem volentes sibi à confessore imponi, secundum quod confessores minus bene prouident pœnitentibus, parcẽdo tamen, dando eis leuem pœnitẽtiam: ipsa enim prorogatio satisfactionis sacramentalis virtute clauium & augere nata est gratiam, & plus valere ad satisfaciendũ pro peccatis.

L. 2. q. 72. art. 7.

Posita in arg. 1.

Tex. 7

q. 60. ar. 5. & 6.

D. 945.

Art. præc.

¶ In eadem responsione soluẽdo occurrit obiectio Durandi in quarto. distinctio. decima sexta. quæstione prima cõtra satisfactionem: quia id nõ est pars sacramẽti, sine quo sacramentum est completum, vel deficiente vna parte sacramenti sacramentum nullum est. sed sine sub sequuta satisfactione sacramentum pœnitẽtiæ iam fuit verum sacramentum: ergo.

q. 85. art. 3. ad 3.

¶ Ad hoc dicitur, quod pars est duplex, essentialis vel integralis. Et fine parte quidem essentialis sacramentum nullum est: sicut nec homo est si desit anima aut cor pus. Sed sine vna parte integrali sacramentum verum quidem, sed imperfectum esse potest: sicut homo sine manu est verus homo, sed mancus. Satisfactio autem non ponitur pars essentialis sacramenti pœnitentiæ, sed integralis. est enim pars actuum pœnitentis, qui sunt vt materia seu pars essentialis sacramenti: sicut manus est pars corporis humani, quod est materia & pars essentialis hominis.

q. 68. ar. 2. & q. 69. ar. 8.

In corp.

¶ RESPONDEO dicendum, quod partes rei sunt, in quas materialiter totum diuiditur. Habent enim se partes ad totum, sicut materia ad formam: vnde in 2. Phys. partes ponuntur in genere causæ materialis, totum autem in genere causæ formalis. Vbicunque igitur ex parte materiæ inuenitur aliqua pluralitas, ibi est inuenire partiũ rationem. Dictum est autem supra quod in sacramento pœnitentiæ, actus humani se habent per modum materiæ. Et ideo cùm plures actus humani requirantur ad pœnitentiæ perfectionem, scilicet contritio, confessio & satisfactio (vt infra patebit) consequens est quod sacramentum pœnitentiæ habeat partes.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod quodlibet sacramentum habet simplicitatem ratione virtutis diuinæ, quæ in eo operatur. Sed virtus diuina propter sui magnitudinem, operari potest & per vnũ & per multa: ratione quorum alicui sacramento possunt partes assignari.

¶ Ad secundum dicendum, quod pœnitentiæ, secundũ quod est virtus, non assignantur partes: actus enim humani qui multiplicantur in pœnitentia, non comparantur ad habitum virtutis, sicut partes, sed sicut effectus. Vnde relinquitur quod partes assignentur pœnitentiæ, inquantum est sacramentum, ad quod actus humani comparantur, vt materia. In aliis autem sacramentis materia non sunt actus humani, sed aliqua res exterior vna: siue simplex, vt aqua vel oleum: siue composita, vt chrisma. Et ideo aliis sacramentis non assignantur partes.

¶ Ad tertium dicendũ, quod peccata sunt materia remota pœnitentiæ: inquantum scilicet sunt materia vel obiectum humanorum actuum, qui sunt propria materia pœnitentiæ, prout est sacramentum.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum conuenienter assignentur partes pœnitentiæ contritio, confessio, & satisfactio.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod inconuenienter assignentur partes pœnitentiæ contritio, confessio, & satisfactio. Contritio enim est in corde (& sic pertinet ad interiorem pœnitentiam) confessio autem est in ore, & satisfactio in opere, & sic duo vltima pertinent ad exteriorem pœnitentiam. Pœnitentia autem interior non est sacramentum, sed sola pœnitentia exterior, quæ sensui subiacet. Non ergo conuenienter assignantur hæ partes sacramento pœnitentiæ.

2 ¶ Præterea, In sacramento nouæ legis confertur gratia: vt suprà habitum est. Sed in satisfactione non confertur aliqua gratia. ergo satisfactio nõ est pars sacramenti.

3 ¶ Præterea, Non est idem fructus rei & pars, Sed satisfactio est fructus pœnitentię, secundum illud Luc. 3. Facite fructus dignos pœnitentiæ. Ergo non est pars pœnitentiæ.

4 ¶ Præterea, Pœnitentia ordinatur cõtra peccatum. Sed peccatum potest perfici solum in corde per consensum: vt in secun-

ARTIC

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ *Super Quæstionis nonagesimæ Articulo tertium.*

4. dist. 16. q. 1. art. 1. q. 3. q. 84. ar. 3.

INarticulo tertio eiusdem quæstionis, in responsione ad primum, scitò quod peccata cordis, oris, & operis, dupliciter distinguuntur inter se: primo specificè seu secundo gradualiter. Nam si sumatur peccatum secundum suum rationem cõsummatũ & distinguatur in peccatum cordis vel oris, vel operis, sic dist. non solum specifica est, sed generica. Nã peccatum cordis est illud quod in solo actu interiori cõsummatur: vt est infidelitas, odium Dei, & huiusmodi. Peccatũ verò oris est quod in ipso ore consummatur: vt cõtumelia, blasphemia, detractio & huiusmodi. Peccatum autem operis est quod in exteriori opere cõsummatur: vt adulterium, homicidium, furtum, & huiusmodi.

Positis in Art. præc. arg. 3.

¶ Si verò peccatum aliquod quod in opere cõsummatur, distinguatur in cogitationẽ, locutionem & opus (puta quia primo deliberavit hominem occidere, deinde dicit se occisurũ, & demũ occidit illum) sic dist. nõ est specifica: quoniã omnia ista peccata sunt vnius speciei, sed est gradualis: quoniũ gradatim peccatum consummatur ex eo q. est in corde & quod est in ore, &c. Et si bene per speciem literã vtranque, in eadem inuenies: Et hæc tam de hac q. quam de toto hoc opere ab autore edito dicta sufficiant. hic enim felici transitu ad cælestem patriam præuentus diuus Tho. scribendi finẽ fecit: vnde residua alio modo tractanda sunt.

D. 570.

ARTICVLVS III.

¶ *Vtrum prædicta tria sint partes integrales pœnitentiæ.*

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod prædicta tria non sint partes integrales pœnitentiæ. Pœnitentia enim, vt dictum est, contra peccatum ordinatur. Sed peccatum cordis, oris & operis sunt partes subiectiuę peccati, & non partes integrales: quia peccatum de quolibet horum prædicatur. Ergo etiam in pœnitentia contritio cordis, confessio oris, & satisfactio operis, non sunt partes integrales.

2 ¶ Præterea, Nulla pars integralis in se continet aliam sibi condiuisam. Sed contritio continet in se confessionem & satisfactionem in proposito. Ergo non sunt partes integrales.

3 ¶ Præterea, Ex partibus integralibus simul & æqualiter constituitur totum: sicut linea ex suis partibus. Sed hoc non contingit hic. Ergo prædicta non sunt partes integrales pœnitentiæ.

¶ SED CONTRA, Illæ dicuntur partes integrales, ex quibus perfectio totius integratur. Sed ex prædictis integratur perfectio ipsius pœnitentiæ. Ergo sunt partes integrales pœnitentiæ.

¶ RESPONDEO dicendum, quod quidam dixerunt hæc tria esse partes subiectiuas pœnitentię. Sed hoc non potest esse: quia singulis partibus subiectiuis adest tota virtus totius, simul & æqualiter, sicut tota virtus animalis, inquantum est animal, saluatur in qualibet specie animalis, quæ simul & æqualiter diuidũt animal. Sed hoc non est in proposito. Et ideo alij dixerunt, quod sunt partes potentiales. Sed nec hoc verum esse potest, quia singulis partibus potentialibus adest totum secundum totã essentiam: sicut tota essentia animæ adest cuilibet eius potentiæ. Sed hoc non est in proposito. Vnde relinquitur quod prædicta tria sint partes integrales pœnitentiæ. Ad quarum rationem exigitur, vt totum non adsit singulis partibus, neque secundum totam virtutem eius, neque secũdum totam eius essentiam, sed omnibus simul.

Ar. præc. ad 4. D. 994.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod peccatum, quia rationem mali habet, potest in vno tantum perfici, vt dictum est. Et ideo peccatum quod in solo corde perficitur, est vna species peccati. Alia verò species est peccatum, quod perficitur in corde & ore. tertia verò species est peccatum, quod perficitur in corde & opere. Et huiusmodi peccati partes quasi integrales sunt, quod est in corde, & quod est in ore, & quod est in opere. & ideo pœnitentiæ quæ in his tribus perficitur, hæc tria sunt partes integrales.

¶ Ad secundum dicendum, quod vna pars integralis potest cõtinere totum, licet non secundum essentiam: fundamentum enim quodammodo virtute continet totum ædificium. Et hoc modo contritio continet virtute totam pœnitentiam.

¶ Ad tertium dicendum, quod omnes partes integrales habẽt ordinem quendam ad inuicem. Sed quædam habent ordinem tantùm in situ: siue consequenter se habeant, sicut partes exercitus: siue se tangant, sicut partes aedificii: siue etiam colligentur, sicut partes domus: siue etiam continuentur, sicut partes lineæ. Quædam verò habent insuper ordinem virtutis, sicut partes animalis, quarum prima virtute est cor, & aliæ quodam ordine virtutis dependent ab inuicem. Tertio modo ordinantur ordine temporis: sicut partes temporis & motus. Partes igitur pœnitentiæ habent ad inuicem ordinem virtutis & temporis, quia sunt actus: non autem ordinem situs, quia non habent positionem.

ARTICVLVS IIII.

¶ *Vtrum conuenienter diuidatur pœnitentia in pœnitentiam ante baptismum, pœnitentiam mortalium & pœnitentiam venialium.*

4. dist. 16. q. 1. art. 2. q. 2. cor. Et Mat. 3. ca. 2. lect. q. 84. art. 6.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod inconuenienter diuidatur pœnitentia in pœnitentiam ante baptismum, pœnitentiam mortalium, & pœnitẽtiam venialium. Pœnitentia enim est secunda tabula post naufragium (vt supra dictum est) baptismus autem prima. Illud ergo quod est ante baptismum, non debet poni species pœnitentiæ.

2 ¶ Præterea, Quod potest destruere maius, potest etiam destruere minus. Sed mortale est maius peccatum, quam veniale. Illa verò pœnitentia, quæ est de mortalibus, eadem etiam est de venialibus. Non ergo debent poni diuersæ species pœnitentiæ.

3 ¶ Præterea, Sicut post baptismũ peccatur venialiter & mortaliter, & ita etiam ante baptismum. Si ergo post baptismum distinguitur pœnitentia venialium & mortalium, pari ratione debet distingui ante baptismũ. Non ergo conuenienter diuiditur pœnitentia per has species.

Lib. de vtil. pœ. & demelit. pœn. ca.

¶ SED CONTRA est quod Augustinus in lib. de Pœnitentia, ponit prædictas tres pœnitentiæ species.

¶ RESPONDEO dicendum, quod hæc diuisio est pœnitentiæ, secundum quod est virtus, est autem considerandum, quod quælibet virtus operatur secundum congruentiam temporis, sicut & secundum alias debitas circunstantias. Vnde & virtus pœnitentiæ actum suum habet in hoc tempore, secundũ quod conuenit nouæ legi. Pertinet autem ad pœnitentiam, vt detestetur peccata præterita cum proposito immutandi vitam in melius, quod est quasi pœnitentiæ finis, & quia moralia recipiunt speciem secundum finem (vt in secunda parte habitum est) conueniens est quod diuersæ species pœnitentiæ accipiantur secundum diuersas immutationes, quas pœnitens intendit. Est autem triplex immutatio à pœnitente intenta. Prima quidem per regenerationem in nouam vitam, & hæc pertinet ad pœnitentiam, quæ est ante baptismum. Secunda autem immutatio est per reformationem vitæ præteritæ iam corruptæ, & hæc pertinet ad pœnitentiam mortalium post baptismum. Tertia autem immutatio est in perfectiorem operationem vitæ: & hęc pertinet ad pœnitentiam venialium quæ remittuntur per aliquem feruentem actum charitatis, vt supra dictum est.

2. 2. q. 1. art. 3. & 18. art. 4. & 6.

q. 87. ar. & 4.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod pœnitentia, quæ est ante baptismum, non est sacramentum, sed est actus virtutis disponens ad sacramentum baptismi.

¶ Ad secundum dicendum, quod pœnitentia, quæ delet peccata mortalia, delet etiam venialia: sed nõ conuertitur, & ideo hęduæ pœnitentiæ se habent, sicut perfectum & imperfectum.

q. 87. ar.

¶ Ad tertium dicendum, quod ante baptismum non sunt peccata venialia sine mortalibus, & quia veniale sine mortali dimitti non potest (vt suprà dictum est) ideo ante baptismum non distinguitur pœnitentia mortalium & venialium.

FINIS.

Series chartarum huius operis.

AAa BBb CCc DDd EEe FFf GGg HHh IIi KKk LLl MMm NNn OOo PPp QQq RRr SSs TTt VVv XXx YYy ZZz & ç ℞ †.

Omnes sunt quaterni, præter ℞, & †, qui sunt quinterni.

D. THOMÆ AQVINATIS

ADDITIONES AD TERTIAM SVÆ SVMMÆ PARTEM,

Quam morte præuentus perficere non potuit, ex eiusdem scriptis potißimum collectæ, in Theologorum gratiam & vtilitatem.

QVÆSTIO PRIMA, DE PARTIBVS Pœnitentiæ in speciali. Et primo de Contritione, in tres Articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de singulis partibus Pœnitẽtiæ. Et primò, de cõtritione. Secundò, de Confessione. Tertiò, de satisfactione. De contritione aũt considerãda sunt quinque. Primò, quid sit. Secundò, de quo esse debeat. Tertiò, quanta esse debeat. Quartò, de duratione ipsius. Quintò de effectu ipsius.

¶ Circa primum quæruntur tria.

¶ Primò, vtrum conueniens definiatur.

¶ Secundò, vtrum contritio sit actus virtutis.

¶ Tertiò, vtrum attritio possit fieri contritio.

ARTICVLVS I.

¶ *Vtrum contritio sit dolor pro peccatis assumptus, &c.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd contritio non sit dolor pro peccatis assumptus, cum proposito confitendi & satisfaciendi, vt quidam definiunt, quia sicut Augustinus dicit in lib. de ciuitate Dei, Dolor est de iis quæ nobis nolentibus accidunt. Sed peccata non sunt huiusmodi: ergo contritio non est dolor pro peccatis.

¶ 2. Præterea, Contritio nobis à Deo datur, sed quod datur, non assumitur: ergo contritio non est dolor assumptus.

¶ 3. Præterea, Satisfactio & cõfessio sunt necessaria ad hoc, quòd pœna remittatur, quæ in contritione remissa non fuit: sed quandoque tota pœna in contritione remittitur: ergo non est necessarium semper quòd contritus habeat propositum confitendi.

¶ Sed contra est ipsa diffinitio.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd initium omnis peccati est superbia, per quam homo sensui suo inhærens à mandatis diuinis recedit: & ideo oportet quòd illud quod destruit peccatum, hominem à proprio sensu discedere faciat. Ille autem, qui in suo sensu perseuerat, rigidus & durus per similitudinẽ vocatur, vnde & frangi dicitur aliquis quando à suo sensu diuellitur. Sed inter fractionem & comminutionem siue contritionem in rebus materialibus (vnde hæc nomina ad spiritualia transferuntur) hoc interest, vt dicitur in 4. Meteororum, quia frangi dicuntur aliqua, quando in magnas partes diuiduntur, sed comminui vel conteri, quando ad partes minimas reducitur hoc quod in se solidum erat, & quia ad dimissionem peccati requiritur, q. affectum peccati homo dimittat, quem per quãdam cõtinuitatem & soliditatem in sensu suo habebat: ideò actus ille, quo peccatum dimittitur, contritio dicitur per similitudinem. In qua quidem contritione plura possunt considerari, scilicet ipsa substantia actus, modus agendi, principium & effectus: & secundum hoc de contritione inueniuntur diuersæ diffinitiones traditæ, quarum enim ad ipsam substantiam actus datur prædicta diffinitio. Et quia actus contritionis est actus virtutis, & est pars pœnitentiæ sacramenti: ideò manifestatur in prædicta diffinitione, in quantum est actus virtutis in hoc quòd ponitur genus ipsius, scilicet dolor, & obiectum in hoc q. dicitur pro peccatis, & electio quæ requiritur ad actum virtutis in hoc quod dicitur assumptus. Sed inquantum est pars sacramenti per hoc quod tangitur ordo ad alias partes, cum dicitur, cum proposito confitendi, &c. Alia etiam definitio inuenitur, quæ definit contritionem secundũ q. est actus virtutis tantùm: sed additur ad prædictam diffinitionem differentia cõtrahens ipsam ad spiritualem virtutem: scilicet pœnitentiam. Dicit enim, quòd contritio est dolor volũtarius pro peccato puniens quod dolet se commisisse. In hoc enim, quod additur punitio, ad spiritualem virtutem contrahitur. Alia autem definitio inuenitur Isidori, quæ talis est Contritio & Compunctio est humilitas mentis cum lachrymis, veniens de recordatione peccati & timore iudicij: & hic quidem tangit rationem nominis in hoc q. dicit humilitas mẽtis, quia sicut per superbiam aliquis in suo sensu redditur rigidus: ita per hoc quòd à suo sensu contritus recedit, humiliatur. Tangit etiam modum exteriorem in hoc quod dicit, cum lachrymis: & principium contritionis in hoc quod dicit, veniẽs de recordatione peccati, &c. Alia summitur ex verbis Augustini, qui tangit effectus contritionis, quæ est: Contritio est dolor remittens peccatum. Alia sumitur ex verbis Greg. quæ talis est, Contritio est humilitas spiritus annihilãs peccatum inter spẽ & timorem: & hoc tangit rationem nominis in hoc q. dicit, quod cõtritio est humilitas spiritus & effectus eius in hoc q. dicit, annihilans peccatum, & originem in hoc q. dicit, inter spem & timorem, nec solum ponit causam principalem quæ est timor: sed etiam causam quæ est spes, sine qua timor desperationem facere posset,

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd quamuis peccata quando accidunt, voluntaria fuerunt: tamen quando eis conterimur, voluntaria non sunt: & ideo nobis nolẽtibus accidunt, non quidem secundum volũtatem, quam tunc habuimus cum ea volebamus: sed secundum illam quam nunc habemus, qua vellemus, quòd nunquam fuissent.

¶ Ad secundum dicendum, quòd contritio est à Deo solo quantum ad formam qua informatur, est quantũ ad subſtantiam actus, ex libero arbitrio, & à Deo qui operatur in omnibus operibus, & naturæ & voluntatis.

¶ Ad tertium dicendum, quod quãuis possit tota pœna per contritionẽ dimitti, tamen adhuc necessaria est confessio, & satisfactio: tum quia homo non potest esse certus de sua contritione, quod fuerit ad totum collendum sufficiens tunc etiam quia confessio & satisfactio sunt in præcepto. Vnde transgressor constitueretur, si non confiteretur, & non satisfaceret.

ARTICVLVS II.

¶ *Vtrum contritio sit actus virtutis.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod contritio non sit actus virtutis. Passiones enim non sunt actus virtutum, quia eis non laudamur, nec vituperamur, vt dicitur secundo Ethico. Sed dolor est passio: cum ergo contritio sit dolor, videtur quòd non sit actus virtutis.

¶ 2. Præterea, Sicut contritio dicitur à terendo, ita & attritio: sed attritio non est actus virtutis, vt ab omnibus dicitur: ergo neque contritio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ SED CONTRA, Nihil est meritorium nisi actus virtutis, sed contritio est actus quidam meritorius: ergo est actus virtutis.

¶ RESPONDEO dicendum, quod contritio secundum proprietem nominis sui non significat actum virtutis, sed potius quandam corporalem passionem, sed hic non quæritur de contritione, sed de eo ad quod significandum hoc nomen per similitudinem adapteatur. Sicut enim inflammatio propriæ voluntatis ad malum faciendum importat quantum est de se malum ex genere: ita illius voluntatis annihillatio & comminutio quædam de se importat bonum ex genere: quia hoc est detestari propriã voluntatem, qua peccatum est commissum, & ideo contritio, quæ hoc significat, importat aliquam rectitudinem voluntatis, & propter hoc est actus virtutis illius, scilicet cuius est peccatum præteritum detestari & destruere, scilicet pœnitentiæ: vt patet ex iis quæ in decimaquarta distinctione dicta sunt.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in cotritione est duplex dolor de peccato: vnus in parte sensitiua quæ passio est & hic non est essẽtialiter cõtritio prout est actus virtutis, sed magis effectus eius. Sicut enim pœnitentiæ virtus exteriorem pœnam suo corpori infligit ad recompensandam offensam quæ in Deum cõmissa est officio membrorũ: ita etiã & ipsi concupiscibili pœnam infert doloris peccati, quia eriam ipsa ad peccata cooperabatur. Sed ramen hic dolor potest pertinere ad contritionem inquantum est pars sacramenti, quia sacramenta non solum in interioribus actibus sed etiam in exterioribus, & in rebus sensibilibus nata sunt esse. Alter dolor est in voluntate, qui nihil aliud est quam displicentia alicuius mali, secundum quod effectus voluntatis nominatur per nomina passionum, vt in 1. distin. 26. dictum est, & sic contritio est dolor per essentiã, & est actus virtutis pœnitentiæ.

¶ Ad secundum dicendum, quòd attritio non dicit accessum ad perfectam contritionem: vnde in corporalibus dicuntur attrita, quæ aliquo modo diminuta sunt, sed non perfectè. Sed contritio dicitur quando omnes partes tritæ sunt simul per diuisionem ad minima. & ideo significat attritio in spiritualibus quandam displicentiam de peccatis commissis, sed non perfectam. Contritio autem, perfectam.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum attritio possit fieri contritio.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd attritio possit fieri contritio. Differt enim attritio à contritione, sicut formatum ab informi: sed fides informis fit formata: ergo attritio potest fieri contritio.

¶ 2. Præterea, Materia recipit perfectionem remota priuatione, sed dolor se habet ad gratiam sicut materia ad formam, quia gratia informat dolorem: ergo dolor qui prius erat informis culpa existente, quæ est priuatio gratiæ, remota culpa, recipiet perfectionem informationis à gratia: & sic idem quod prius.

¶ SED CONTRA est, Quorum principia sunt diuersa omnino, eorum non potest fieri vnum id, quod est alterum: sed attritionis principium est timor seruilis, contritionis autem timor filialis, ergo attritio non potest fieri contritio.

¶ RESPONDEO dicendum, quod super hoc est duplex opinio. Quidam dicunt, quòd attritio sit contritio: sicut fides informis fit formata. Sed hoc, vt videtur, esse non potest, quia quamuis habitus fidei informis fiat formatus, tamen nunquam actus fidei informis fit actus fidei formatæ: quia actus ille informis transit, & non manet veniente charitate, attritio autem & contritio non dicunt habitum, sed actum tantum: habitus autem virtutum infusarum, qui voluntatem respiciunt, non possunt esse informes, cum charitatem consequantur, vt in tertio libro dictum est. Vnde antequam gratia infundatur, non est habitus à quo actus contritionis postea elicitur, & sic nullo modo attritio potest fieri contritio, & hoc alia opinio dicit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non est simile de fide & contritione, vt dictum est.

¶ Ad secundum, dicendum, quòd remota priuatione à materia: quæ manet perfectione aduenìente, formatur materia illa, sed dolor ille qui erat informis, non manet charitate adueniente, & ideo formari non potest. Vel dicendum, quòd materia essentialiter non habet originem à forma: sicut actus habet originem ab habitu quo formatur. Vnde non est inconueniens materiam informari aliqua forma de nouo, qua prius non informabatur, sed hoc de actu est impossibile: sicut impossibile est quòd aliquid idem numero oriatur à principio à quo prius non oriebatur: quia res semel tantum in esse procedit.

QVAESTIO SECVNDA.

De obiecto contritionis, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de obiecto contritionis. Circa quod quæruntur sex.

¶ Primò, vtrum debeat homo conteri de pœnis.

¶ Secundò, vtrum de peccato originali.

¶ Tertiò, vtrum de omni actuali commisso.

¶ Quartò, vtrum de peccato actuali committendo.

¶ Quinto, vtrum de peccato alieno.

¶ Sextò, vtrum de singulis peccatis mortalibus.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum homo debeat conteri de pœnis & non solum de culpa.

Tho. vbi supra artic. 2. q. 1. & sequen.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod homo debeat conteri de pœnis, & non solum de culpa. Augustinus enim libro de pœnitentia dicit, Nemo vitam æternam, desiderat, nisi eum huius vitæ mortalis pœniteat, sed mortalitas vitæ quædam pœna est: ergo debet pœniten- etiã de pœnis conteri.

¶ 2. Præterea, Supra habitum est verbis Augu. quod pœnitens debet dolere ex hoc quod virtute se priuauit: sed priuatio virtutis quædam pœna est: ergo contritio est dolor etiam de pœnis.

¶ SED CONTRA, Nullus tenet illud de quo dolet, sed pœnitens secundum suum nomen pœnam tenet: ergo non dolet de pœna: & sic contritio, quæ est dolor pœnitentialis, non est de pœna.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd contritio importat, vt dictum est, alicuius duri & integri comminutionem, hæc autem integritas & duritia inuenitur in malo culpæ, quia voluntas, quæ est ipsius causa in eo qui malè agit, in suis terminis stat, nec præcepto legis cedit: & ideo huius mali displicentia, contritio per similitudinem dicitur, hæc autem similitudo non potest adaptari ad malum pœnæ, quia pœna simpliciter dicit diminutionem, & ideo de malis pœnæ potest esse dolor, sed non contritio.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum: quòd pœnitentia, secundum Augst. debet esse de hac mortali vita, non ratione ipsius mortalitatis: nisi pœnitentia largè dicatur omnis dolor, sed ratione peccatorum, ad quæ ex infirmitate huius vitæ deducimur.

¶ Ad secundum dicendum, quod ille dolor, quo quis dolet ex amissione virtutis per peccatum, non est essentialiter ipsa contritio, sed est principiũ eius, & sicut aliquis mouetur ad appetẽdum aliquid propter bonum quod inde expectat, ita mouetur ad dolendum de aliquo propter malum, quod inde consequutus est.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum contritio esse debeat de originali.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod contritio esse debeat de originali, de peccato enim actuali conteri debemus non ratione actus inquantum est ens quoddam, sed ratione deformitatis: quia actus secundum suam substantiam bonum quoddam est, & a Deo, sed peccatum originale habet deformitatem sicut & actuale: ergo de eo conteri debemus.

¶ 2. Præterea, Per peccatum originale homo fuit a Deo auersus, quia pœna eius erat carentia diuinæ visionis, sed cuilibet debet displicere se fuisse a Deo auersum. ergo homo debet habere displicentiam peccati originalis: & sic debet de eo conteri.

¶ SED CONTRA, Medicina debet esse proportionata morbo: sed peccatum originale sine nostra voluntate contractum est: ergo non requiritur quod per actum voluntatis, qui est contritio, ab ipso purgemur.

¶ RESPONDEO dicendum, quod contritio est dolor, vt dictum est, respiciens & quodammodo comminuens voluntatis duritiem: & ideo solũ de illis peccatis potest esse, quæ ex duritia nostræ voluntatis in nos prouenìunt, & quia peccatum originale nostra voluntate non est inductum, sed ex vitiatæ naturæ origine contractum: ideo de ipso non potest esse contritio proprie loquendo, sed displicentia potest esse de eo vel dolor.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd contritio non est de peccato ratione substantiæ actus tantum, quia ex hoc non habet rationem mali: neque iterum ratione deformitatis tantum, quæ deformitas de se non dicit rationẽ culpæ: sed quãdoque importat pœnam. debet autem de peccato esse contritio, inquantum importat vtramque deformitatem ex actu voluntatis prouenientem: & hoc non est in peccato originali, & ideò de eo non est contritio.

¶ Et similiter dicendum ad secundum: quia auersio voluntatis est illa cui debetur contritio.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum de omni actuali peccato debeamus conteri.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod non de omni actuali peccato commisso à nobis debeamus cõteri. Quia contraria contrariis curantur. sed quædã peccata per tristitiam committuntur, sicut acedia, & inuidia. ergo medicina eorum non debet esse tristitia, quæ est contritio, sed gaudium.

¶ 2. Præterea, Contritio est actus volũtatis, qui non potest esse de eo, quod cognitioni non subiacet: sed quædam peccata sunt, quæ in cognitione non habemus, sicut oblita. ergo de eis non potest esse contritio.

¶ 3. Præterea, Per voluntariam contritionem delentur illa, quæ per voluntatem committuntur, sed ignorantia voluntarium tollit, vt patet per Philosophum 3. Ethic. ergo de iis quæ per ignorantiam accidunt, non debet esse contritio.

¶ 4. Præterea, De illo peccato non debet esse contritio, quod per contritionem non tollitur, sed quædam peccata nõ tolluntur per

per contritionem: sicut venialia quæ adhuc post contritionis gratiam manent. ergo non de omnibus peccatis præteritis debet esse contritio.

¶ SED CONTRA, Pœnitentia est medicina contra omnia peccata actualia. sed pœnitentia non est aliquorum, quorum non fit contritio, quæ est prima pars eius: ergo & de omnibus peccatis debet esse contritio.

¶ Præterea, nullum peccatum dimittitur, nisi quis iustificetur, sed ad iustificationem requiritur contritio, vt prius dictum est ergo de quolibet peccato conteri oportet.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd omnis actualis culpa ex hoc contingit quòd voluntas legi Dei non cedit, vel eam transgrediendo, vel omittendo, vel præter eam agendo & quia durum est quod habet potentiam, vt non facile patiatur & ideò in omni actuali peccato duritia quædam est, & propter hoc si debeat peccatum curari, oportet quod per contritionem comminuentem remittatur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd (sicut ex dictis patet) contritio opponitur peccato ex parte illa quæ ex electione voluntatis procedit, non sequentis imperium diuinæ legis, non autem ex parte eius, quod est in peccato materiale, & hoc est illud super quod cadit electio. Cadit autem voluntatis electio non solum super actus aliarum virium quibus voluntas ad suum finem vtitur, sed etiam super actum proprium ipsius. voluntas enim vult se velle aliquid: & sic electio volũtatis cadit super dolorem illum, siue tristitiam, quæ inuenitur in peccato inuidiæ & huiusmodi, siue dolor ille sit in sensu siue in ipsa voluntate & ideo illis peccatis contritionis dolor opponitur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd obliuio de aliquo potest esse dupliciter: aut ita quòd totaliter à memoria exciderit: & tunc non potest aliquis inquirere illud aut ita quòd partim à memoria exciderit, & partim maneat. sicut cùm recolo me aliquid audiuisse in generali, sed nescio quid in speciali: & tunc requiro in memoria ad recognoscendum, & secundum hoc etiam aliquod peccatum potest esse oblitum dupliciter, aut ita quod in generali memoria maneat, sed non in speciali: & tunc debet cogitare homo ad inueniendũ peccatum: quia de quolibet peccato mortali tenetur homo specialiter conteri. Si autem inuenire non possit, iusta adhibita diligentia sufficit de eo conteri secundum quòd in notitia tenetur & debet homo non solum de peccato, sed de obliuione eius dolere, quæ ex negligentia contigit. Si autem peccatum omninò ex memoria excidit, tum ex impotentia faciendi excusatur à debito: & sufficit generalis contritio de omni in eo in quo Deum offendit. Sed quando impotentia tollitur, sicut cum ad memoriam reuocatur peccatum: tunc tenetur homo specialiter conteri. sicut etiã est de paupere qui non potest soluere quod debet, excusatur, & tamẽ tenetur cũ primo poterit.

¶ Ad tertium dicendum, quod si ignorantia omninò voluntatem tolleret toale agendi, excusaret. & non esset peccatum: sed quandoque non totaliter tollit voluntatem, & tunc à toto non excusat, sed à tanto: & ideò de peccato per ignorantiam commisso debet homo conteri.

¶ Ad quartum dicendum, quòd post contritionem de mortali, potest remanere veniale, sed non post contritionem de veniali: & ideo de venialibus etiam debet esse contritio eo modo quo & pœnitentia: sicut suprà dictum est.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum de peccatis futuris quis debeat conteri.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd etiam de peccatis futuris aliquis debeat conteri. Cõtritio enim est actus liberi arbitrij. sed liberum arbitrium magis se extẽdit ad futura, quam ad præterita: quia electio quæ est actus liberi arbitrij est de contingentibus futuris, vt dicitur 3. Ethic. ergo contritio magis est de peccatis futuris, quàm de præteritis.

¶ 2. Præterea, peccatum aggrauatur ex contingenti effectu. Vnde Hiero. dicit, quòd pœna Arrij nondum est terminata, quia adhuc eius pœna augetur: & similiter est de illo qui iudicatur homicida si lethaliter percusserit, etiam antequam percussus moriatur: sed in illo intermedio debet peccator conteri de peccato. ergo non solum secundum quod habet quantitatem ex præterito actu sed etiam secundum quod habet quantitatem ex futuro, & sic contritio respicit futurum.

¶ SED CONTRA, Contritio est pars pœnitentiæ, sed pœnitentia semper respicit præterita. ergo & contritio.

¶ RESPONDEO dicendũ, quòd in omnibus motoribus & mobilibus ordinatis ita est, quod motor inferior habet motum proprium & præter hoc sequitur in aliquo motũ superioris motoris: sicut patet in motu planetarũ qui præter motus proprios sequũtur motum primi orbis. In omnibus autem virtutibus moralibus motor est ipsa prudentia, quæ dicitur auriga virtutum: & ideo quælibet virtus moralis cum motu proprio habet aliquid de motu prudentiæ: & ideo cum pœnitentia sit quædam virtus moralis, quæ est pars iustitiæ, cum actu proprio consequitur prudentię motum: proprius autem actus eius est in obiectum proprium, quod est peccatũ commissum: & ideo actus eius principalis, scilicet contritio secundũ suam speciem respicit tantum peccatum præteritum: sed ex consequenti respicit peccatum futurum, secundum quòd habet aliquid de actu prudentiæ adiunctum: & tamen in illud futurum secundum rationem propriæ speciei non mouetur. Et propter hoc ille qui conteritur, dolet de peccato præterito, & cauet futurum, sed non dicitur esse contritio de peccato futuro sed magis cautio, quæ est pars prudentiæ, contritioni adiuncta.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd liberũ arbitrium dicitur esse de contingentibus futuris, secundũ quòd est de actibus, sed non secundum quòd est de obiectis actuũ: quia homo potest cogitare ex libero arbitrio de rebus præteritis & necessariis, sed tamen ipse actus secundum quòd sub libero arbitrio cadit, contingens futurum est si & sic etiam actus contritionis contingens futurum est, secundum quòd sub libero arbitrio cadit: sed obiectũ eius potest esse præteritum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ille effectus consequens, qui peccarum aggrauat, iam in actum præcessit vel ut in causa. & ideo quando commissum est totam suam quantitatem habuit, & ex effectu consequente non accrescit ei aliquid, quo ad culpæ rationem: quamuis accrescat quo ad pœnam accidentalem, secundum quòd plures habebit rationes dolendi in inferno de pluribus malis ex suo peccato cõsequutis, & sic loquitur Hiero. Vnde non oportet quod contritio sit nisi de peccatis præteritis.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum homo debeat conteri de peccato alieno.

AD QVINTVM sic proceditur. videtur quod homo debeat conteri de peccato alieno. Non enim petit aliquis indulgentiam, nisi de peccato, de quo contritus est: sed de peccatis alienis indulgentia petitur, in Psalmo, Ab alienis parce seruo tuo. ergo debet homo conteri de peccatis alienis.

¶ 2. Præterea, Homo ex charitate debet diligere proximum sicut seipsum. Sed propter dilectionem sui, & de malis suis dolet, & bona desiderat. ergo cùm teneamur proximo desiderare bona gratiæ sicut & nobis, videtur quòd debeamus de culpis eius dolere, sicut & de nostris: sed contritio nihil est quam dolor de peccatis, ergo debet conteri de peccatis alienis.

¶ SED CONTRA, Contritio est actus pœnitentiæ virtutis: sed nullus pœnitet nisi de iis quę ipse fecit, ergo nullus conteritur de peccatis alienis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd illud idem conteritur quod prius durum & integrum fuit: vnde oportet quòd contritio pro peccato sit in eodem, in quo peccati duritia præesset: & sic de alienis peccatis non est contritio.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ab alienis peccatis sibi parci Propheta precatur, inquantũ ex consortio peccatorum aliquis per consensum aliquam immunditiam contrahit: cum scriptum sit: Cum peruerso peruerteris.

¶ Ad secundum dicendum: quòd de peccatis aliorum dolere debemus: non tamen oportet quòd de eis conteramur quia non omnis dolor de peccato præterito est contritio: vt ex dictis patet.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum de singulis mortalibus requiratur contritio

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd non requiratur de singulis peccatis mortalibus contritio, est enim motus cõtritionis in iustificatione in instanti. sed in instãti nõ potest homo recogitare singula peccata. ergo non oportet quòd sit contritio de singulis.

¶ 2. Præterea, Contritio debet esse de peccatis, secundum quòd auertunt a Deo: quia conuersio ad creaturam sine auersione a Deo contritionem non requirit, sed omnia peccata mortalia in auersione conueniunt: ergo contra omnia sufficit vna contritio.

¶ 3. Præterea, Plus conueniunt peccata mortalia actualia a diuinicem, quam actuale & originale sed baptismus delet omnia actualia & originale. ergo vna contritio generalis delet omnia peccata mortalia.

¶ SED CONTRA, Diuersorum morborum diuersæ sunt medicinæ: quia non sanat oculum quod sanat calcaneum: vt dicit Hiero. sed contritio est medicina singularis contra vnũ peccatum mortale: ergo non sufficit vna communis de omnibus.

¶ Præterea, Contritio explicatur per confessionem, sed oportet singula peccata mortalia confiteri ergo & de singulis conteri.

¶ RESPONDEO dicendum quod contritio potest considerari dupliciter, scilicet quantum ad sui superiorem & quantum ad terminum. Et dico principium contritionis cogitationẽ, quam quis cogitat de peccato & dolet, & si non dolore contritionis, saltem dolore attritionis. Terminus aut contritionis est quando dolor ille iam gratia informatur, quantum ergo ad principium contritionis oportet quòd de singulis peccatis quæ quis in

Universidad de Deusto
Biblioteca

memoria habet conteratur: sed quantum ad terminum sufficit quòd fit vna communis de omnibus. Tunc enim ille motus agit in vi omnium dispositionum præcedentium.

¶ Et per hoc patet responsio ad primum.

¶ AD SECVNDVM dicendum quòd quamuis omnia peccata mortalia conueniant in auersione: tamen differunt in causa & modo auersionis: & quantiate elongationis à Deo, & hoc est secundum diuersitatem conuersionis.

¶ Ad tertium dicendum quòd baptismus agit in virtute meriti Christi qui habuit infinitam virtutem ad delendum omnia peccata, & propterea vnus sufficit contra omnia. Sed in contritione cum merito Christi requiritur actus noster: & ideò oportet quòd singulis peccatis respondeat sigillatim cum non habeat infinitam virtutem ad contritionem. Vel dicendum quòd baptismus est spiritualis generatio, sed pœnitentia quantum ad attritionem, & alias sui partes est spiritualis quædam fanatio per modum cuiusdam alterationis. Patet autem in generatione corporali alicuius, quæ est cum corruptione: quod vna generatione remouetur omnia accidentia contraria rei generatę, quæ erat accidentia rei corruptæ, sed in alteratione remouetur tantum vnum accidens accidenti contrarium, ad quod terminatur alteratio. & similiter vnus baptismus simul delet omnia peccata nouam vitam inducendo, sed pœnitentia non delet omnia peccata nisi ad singula feratur & ideò oportet de singulis conteri & confiteri.

QVAESTIO TERTIA.

De *quantitate contritionis, in tres articulos diuisa.*

DEINDE cõsiderandum est de quãtitate contritionis.

¶ Circa quod quæruntur tria.

¶ Primò. vtrum contritio fit maior dolor qui esse possit in natura.

¶ Secundo, vtrum possit esse nimis magnus dolor.

¶ Tertiò, vtrũ possit esse maior dolor de vno peccato, quã de alio.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum contritio sit maior dolor qui esse possit in natura.

Tho. vbi sup. art. 10. ♣ quæst. 5. & sequen.

AD PRIMVM sic proceditur Videtur quod contritio non sit maior dolor qui esse possit in natura. Dolor enim est sensus lesionis sed aliquæ læsiones magis sentiuntur quàm læsio peccati, sicut læsio vulneris. ergo non est maximus dolor contritio.

¶ 2. Præterea, Ex effectu sumimus iudicium de causa, Sed effectus doloris sunt lachrymæ. cum ergo aliquando contritus non emittat lachrimas corporales de peccatis quas tamen emittit de morte amici, vel de persecutione, vel aliquo huiusmodi, videtur quod contritio non sit dolor maximus.

¶ 3. Præterea, Quantò aliquid plus habet de admixtione contrarij, tantò est minus intensum, sed contritionis dolor habet multum de gaudio admixtum, quia contritus gaudet de liberatione, de spe veniæ, & de multis huiusmodi, ergo dolor suus est minimus.

¶ 4. Præterea, Dolor contritionis dispicentia est quædam. sed multa sunt quæ magis displicent contrito quam peccata præterita, non enim vellet pœnam inferni sustinere potius quam peccare: nec iterum sustinuisse omnes pœnas temporales aut etiam sustinere, alias pauci inuenirentur cõtriti. ergo dolor contritionis non est maximus.

¶ SED CONTRA. Secudum Augusti. omnis dolor in amore fundatur, sed amor charitatis, in quo fundatur dolor contritionis, est maximus.

¶ Præterea. Dolor est de malo: ergo de magis malo debet esse maior dolor. sed culpa est magis malum, quam pœna. ergo dolor de culpa, qui est contritio excedit omnem alium dolorem.

¶ RESPONDEO dicendum quòd in contritione est duplex dolor vnus in ipsa voluntate, quæ est enfentialiter ipsa contritio: quæ nihil aliud est quam displicentia præteriti peccati, & talis dolor in contritione excedit omnes alios dolores quia quantum aliquid placet tantum contrarium eius displicet, finis autem vltimus super omnia placet cum omnia propter ipsum desideruntur, & ideò peccatum quod à fine vltimo, auertit. super omnia displicere debet. alter dolor est in parte sensitiua, qui causatur ex ipso dolore, vel ex necessitate naturæ: secundum quòd vires inferiores sequuntur motum superiorum, vel ex electione, secundum quòd homo pœnitens in se ipso habens hunc dolorem, excitatur vt de peccatis doleat. & neutro modo oportet quòd sit maximus dolor, quia vires inferiores mouentur vehementius ab obiectis propriis quam ex redundantia superiorum virium: & ideò quanto operatio superiorum virium est propinquior obiectis interiorum. tanto magis sequuntur eorum motum: & ideò maior dolor est in sensitiua parte ex lesione sensibili, quam ille, qui in ipsa redundat ex ratione. Similiter maior: qui redundat de corporalibus deliberatis, quam qui redundat ex ratione considerante spiritualia. Vnde dolor in sensitiua parte ex displicentia rationis proueniens de peccato non est maior dolor aliis doloribus, qui in ipla sunt. Et similiter nec dolor, qui est voluntarie assumptus, tum quia non obedit affectus inferior superiori ad nutum, vt tanta & talis passio sequatur in inferiori appetitu, qualem ordinat superior, tum etiam quia passiones à ratione sumuntur in actibus virtutum secundum mensuram, quam quandoque dolor, qui est sine virtute, non seruat, sed excedit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum quod sicut dolor sensibilis est de sensu læsionis: ita dolor interior est de cognitione alicuius nociui & ideò quamuis læsio peccati secundum exteriorem sensum non percipiatur: tamen percipitur esse maximum secundum sensum interiorem rationis.

¶ Ad secundum dicendum quod corporales immutationes immediatè consequuntur ad passiones sensitiuæ partis, & eis mediantibus ad affectiones appetitiuæ superioris. & inde est quod ex dolore sensibili vel etiam sensibili vicino citius defluunt lachrimæ corporales, quam de dolore spiritualis contritionis.

¶ Ad tertium dicendum. quod gaudium illud quod ꝓcenitens de dolore habet, non minuit displicentiam, quia ei non contrariatur, sed auget secundum quod omnis operatio augetur per propriam delectationem: vt dicitur in 10. Ethic. sicut qui delectatur in addiscendo aliquam scietiam melius addiscit: & similiter qui gaudet displicentia, vehementius displicentiam habet. sed bene potest esse quod illud gaudium temperet dolorem ex ratione in partem sensitiuam resultantem.

¶ Ad quartum dicendum, quod quantitas displicentiæ de aliquare debet esse secundum quantitatem malitiæ ipsius, malitia autem in culpa mortali mẽsuratur ex eo, in qué peccatur, in quãtum est ei indigna. & ex eo qui peccat, in quantum est ei nociua, & quia homo debet magis Deũ, quã seipsum diligere, ideo prius debet odire culpam, inquantum est offensa Dei quã in quantũ est nociua ei. Est autẽ nociua sibi principaliter: inquatũ separat ipsum à Deo & ex hac parte ipsa separatio à Deo, quæ pœna quædam est, magis debet displicere, quam ipsa culpa, inquãtum hoc nocumentum inducit, quia quod propter alterum odit ur, minus oditur, sed minus quam culpa, in quantum est offensa in Deum. Inter omnes autem pœnas malitiæ attenditur quidam ordo secundum quantitatem nocumenti: & ideo cum hoc sit maximum nocumentum, quo maximum bonum priuatur erit inter pœnas maxima separatio à Deo. Est etiam alia quantitas malitiæ accidentalis, quam oportet in displicentia attendere secundum rationem præsentis & præteriti quia quod præteritum est iam non est: vnde habet minus de ratione malitiæ & bonitatis. Et inde est quod plus refugit homo suffinere aliquid mali in præsenti vel futuro, quam horreat de præterito. Vnde nec aliqua passio animæ directè respondet præterito, sicut dolor respondet præsenti malo, & timor futuro, & propter hoc duobus malis præteritis illud magis abhorret animus cuius maior effectus in presenti remanet vel in futurum timetur etiam si in præterito minus fuerit. & quia effectus præcedentis culpæ non ita percipitur quandoque sicut effectus præteritæ pœnæ, tum quia culpa perfectius sanatur quam quædam pœna, tum quia defectus corporalis magis est manifestus quam spiritualis, ideò etiam homo bene dispositus quandoque magis in se percipit horrorẽ præcedentis pœnæ quã præsentis culpæ, quamuis magis esset paratus pati eandem pœnam quam committere eandem culpam. Et est considerandum in cõparatione culpæ & pœnæ, quòd quædam pœnæ habent inseparabiliter coniunctam Dei offensam, sicut separatio à Deo, quædam etiam addunt perpetuitatem sicut pœna inferni: ergo pœna illa quæ offensam annexam habet eodem modo cauenda est, sicut etiam culpa, sed illa quæ perpetuitatem addit, est magis quam culpa simpliciter fugienda. Si tamen ab eis separetur ratio offeniæ, & consideretur tantũ ratio pœnæ, minus habent de malitia, quàm culpa, inquantum est offensa Dei, & propter hoc minus debent displicere. Sciendum est etiam quod quamuis talis debeat esse contriti dispositio: non tamen de eis tentandus est quia effectus suos homo non de facili mensurare potest: & quandoque illud quod minus displicet videtur magis displicere, quia est propinquius nocumento sensibili, quod magis est nobis notum.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum possit esse nimis magnus contritionis dolor.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod non possit esse nimis magnus contritionis dolor. Nullus enim dolor potest esse immoderatior, quam ille, qui propriũ subiectum destruit. Sed dolor contritionis si est tantus, quòd mortem, vel corruptionem corporis inducit, est laudabilis. Dicit enim Anselmus, vtinã sic inpinguentur viscera animæ meæ, vt medullæ corporis mei exficcentur. Et Augustinus dicit se esse dignum oculos cæcare plorando. Ergo dolor cõtritionis non potest esse nimius.

¶ 3. Præterea, Dolor contritionis ex amore charitatis procedit, sed amor charitatis non potest esse nimius, ergo nec dolor contritionis.

¶ SED CONTRA est, Omnis virtus moralis corrumpitur per superabundantiam & defectum, sed contritio est actus virtutis moralis, scilicet pœnitentiæ, cum sit pars iustitiæ. ergo potest esse superfluus dolor de peccatis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd contritio ex parte doloris qui est in ratione, scilicet displicentiæ, quo peccatum displicet, inquantum est offensa Dei, non potest esse nimia, sicut nec amor charitatis, quo intenso talis displicentia intenditur, non potest esse nimius: sed quantum ad dolorem sensibilem potest esse nimia: sicut etiam exterior corporis afflictio potest esse nimia. In his autem in omnibus debet accipi pro mensura conseruatio subiecti, & bonæ habitudinis sufficientis ad ea, quæ agenda incumbunt, & propter hoc dicitur Rom. 12. Rationabile sit obsequium vestrum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Anselm. desiderabat ex pinguedine deuotionis medullas corporales exficcari, non quantum ad humorem naturalem: sed ad desideria & concupiscentias corporales. Augu. autem quamuis dignum se cognosceret amissione exteriorum oculorum propter peccatum, quia quilibet peccator non solum æterna, sed etiam temporali morte dignus est, non tamen volebat sibi oculos cæcare.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ratio illa procedit de dolore, qui est in ratione, non autẽ procedit de dolore sensitiuę partis.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum debeat esse maior dolor de vno peccato, quàm de alio.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod non debeat esse maior dolor de vno peccato quã de alio. Hieronymus enim collaudat Paulum in hoc quòd minima peccata sicut magna plangebat. ergo non est magis dolendum de vno quam de alio.

¶ 2. Præterea, Motus contritionis est subitus. Sed non potest esse vnus motus intensior simul & remissior. Ergo contritio non debet esse maior de vno, quam de alio peccato.

¶ 3. Præterea. De peccato præcipuè est contritio, secundum quod à Deo auertit: sed in auersione omnia peccata mortalia conueniunt: quia omnia tollunt gratiam, qua anima Deo coniungitur. ergo de omnibus peccatis mortalibus æqualis debet esse contritio.

¶ SED CONTRA, Deut. 25 dicitur, Secundum mensuram peccati erit & plagarum modus, sed in contritione peccatis plagæ commensurantur: quia contritio habet propositum satisfaciendi annexum. ergo contritio magis debet esse de vno peccato, quam de alio.

¶ Præterea, De hoc debet homo conteri, quod debuit vitari. sed homo debuit magis vitare vnum peccatum, quã aliud: quia gratuitus est si necessitas alterum faciendi incumberet, ergo & similiter debet de vno, scilicet grauiori, magis quam de alio dolere

¶ RESPONDEO dicendum: quòd de contritione dupliciter possimus loqui: vno modo secundum quòd figillatim singulis peccatis respondet: & si quantum ad dolorem superioris affectus requiritur, quòd de maiori peccato quis doleat magis: quia ratio doloris est maior in vno quam in alio, scilicet offensa Dei. ex magis enim inordinato actu Deus magis offenditur, similiter etiam cum maiori culpæ maior pœna debeatur, etiam dolor sensitiuæ partis secundum quòd pro peccato ex electione assumitur, quia pœna peccati debet esse maior de maiori peccato. secundum autẽ quòd ex impressione superioris appetitus, nascitur inferior, attenditur quantitas doloris secundum dispositionem partis inferioris ad recipiendam impressionem à superiori, & non secundum quantitatem peccati. Alio modo potest accipi contritio secundum quòd est simul, de omnibus, sicut in actu iustificationis, & hæc quidem contritio vel ex singulorum contritione procedit, & sic quamuis sit actus vnus, tamen distinctio peccatorum virtute manet in ipsò, vel ad minus habet propositum de singulis cogitandi annexum. & sic etiam habitualiter est magis de vno, quam de alio,

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Paulus non laudatur de hoc, quòd de omnibus peccatis doleret æqualiter: Sed quia de paruis peccatis. tantum dolebat ac si essent magna per comparationem ad alios, qui de peccatis dolent. sed ipse multò amplius de maioribus doluisset.

¶ Ad secundum dicendũ: quòd de illo contritionis motu subitaneo, quamuis actualiter dictinctio intentionis respondens diuersis peccatis inueniri non posset, tamen inuenitur ibi eo modo sicut dictum est, & etiã alio modo, secundũ quòd singula peccata ordinem habent ad illud de quo in illa contritione generali contrito dolendum occurrit, scilicet offensa Dei. qui enim aliquod totum diligit potentia potius diligit partes etiam eius, quamuis non actu: & hoc modo, secundum quòd habent ordinem ad totum, quadam plus quadam minus: sicut qui aliquam communitatem diligit virtute, singulos diligit plus & minus secundum

eorum ordinem in bono communi, Et similiter qui dolet de hoc quòd Deum offendit de diuersis implicitè, dolet diuersimodè, secundum quòd plus vel minus per ea Deum offendit

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis quodlibet peccatũ mortale à Deo auertat & gratiam tollat, tamen quoddam plus elongat, quam aliud, in quantum habet maiorem dissonantiam ex sua inordinatione ad ordinem diuinæ bonitatis, quam aliud.

QVAESTIO QVARTA.

De *tempore contritionis in tres articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de tempore contritionis: Circa quod tria quæruntur.

¶ Primò, vtrum tota vita hæc sit contritionis tempus.

¶ Secundò, vtrum expediat continuè de peccato dolere

¶ Tertiò, vtrum post hanc vitam animæ de peccatis conterantur.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum tota hæc vita sit contritionis tempus.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non tota hæc vita sit contritionis tempus. Sicut enim de peccato commisso debet esse dolor, ita & pudor. Sed non per totam vitam durat pudor de peccato. quia (sicut dicit Amb.) non habet quòd erubescat, cui peccatum dimissum est. Ergo videtur quod nec contritio quæ est dolor de peccato. Thom. 4. dist. 17. q. 2. art. 4. q. 2. & seq.

¶ 2. Præterea, Ioan. 4. dicitur, quòd perfecta charitas foras mittit timorem: quia timor pœnam habet, sed dolor etiam pœnam habet: ergo in statu perfectæ charitatis non potest dolor contritionis manere.

¶ 1. Præterea, De præterito non potest esse dolor, qui propriè est de malo præsenti, nisi secundum quòd aliquid de peccato præterito in præsenti maneret. Sed quandoque peruenitur ad aliquem statum in hac vita, in quo nihil de peccato præterito manet neque dispositio, neque culpa, neque reatus aliquis: Ergo non oportet vlterius de illo peccato dolere.

¶ 4. Præterea, Rom. 8. dicitur, quòd diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, etiam peccata, vt dicit glo. ergo non oportet post remissionem peccati, quòd de ipso doleat.

¶ 5. Præterea, Contritio est pars pœnitentiæ contra satisfactionem diuisa, sed non oportet semper satisfacere: ergo nec conteri de peccato semper.

¶ SED CONTRA, Angu. in libro. de Pœnitentia dicit, quòd vbi dolor finitur, deficit pœnitentia: vbi deficit pœnitentia, nihil relinquitur de venia: ergo videtur, cum oporteat veniam concessam non perdere, quòd oportet semper de peccato dolere.

¶ Præterea, Eccl. 5. dicitur. de propitiato peccato. noli esse sine metu. ergo homo semper debet dolere ad peccatorum propitiationem habendam.

¶ RESPONDEO dicendum quòd in contritione est duplex dolor. Vnus rationis, qui est detestatio peccati à se commissi. Alius sensitiuæ partis, qui ex isto consequitur, & quantum ad vtrumque contritionis tempus est totius vitæ præsentis status. Quandiu enim est aliquis in statu viæ, detestatur incommoda, Quandiu autem peruentione ad terminum viæ retardatur, vel impediquibus à peruentione ad terminum viæ nostræ cursus tur: vnde cùm propter peccatum præteritum viæ nostræ cursus tur: vnde cùm propter peccatum præteritum viæ nostræ cursus tur: vnde cùm propter peccatum præterit

Universidad de Deusto
Biblioteca

sionaliter proueniunt bona diuinitùs à gratia vel prouidẽtia agẽte: quia illorum bonorum peccata causa non fuerunt, sed magis impedimenta: sed diuina prouidentia ea causauit, & de ea debet homo gaudere, de præteritis autem dolere.

¶ Ad quintum dicendum, quòd satisfactio attenditur secundum pœnam taxatam, quæ pro peccatis iniungi debet: ideò potest terminari, vt non oporteat vlteriùs satisfacere. Hæc autem pœna præcipuè proportionatur culpæ ex parte conuersionis, ex qua finitatem habet, sed dolor contritionis respondet culpæ ex parte auersionis, ex qua habet infinitatem. vnde & contritio semper debet manere, nec est inconueniens, si remoto posteriori manet prius.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum expediat continuè de peccato dolere.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd non expediat continuè de peccato dolere. Expedit enim quandoque gaudere: vt patet Philip. 3. vbi super illud, Gaudete in Domino semper, dicit glo. Quia necessarium est gaudere, sed non est possibile gaudere simul & dolere: ergo non expedit continuè de peccato dolere.

¶ 2. Præterea, Illud quod est de se malum & fugiendum, non est assumendum nisi quatenus est necessarium, vt medicina ad aliquid, sicut patet de vstione & sectione vulneris. Sed tristitia de se mala est, vnde dicitur Eccl. 3. Tristitiam longè expelle à te, & subditur causa. Multos occidit tristitia, & non est vtilitas in illa. Hoc etiam philosophus dicit in septimo Ethicor. & 10. Ergo non debet amplius dolere de peccato, nisi quatenus sufficit ad peccatum delendum, sed statim post primâ contritionis tristitiam peccatum deletum est. ergo non expedit vlterius dolere.

¶ 3. Præterea Bernardus dicit, Dolor bonus est, si continuus non sit: mel enim absynthio est admiscendum. ergo videtur quòd non expedit continuè dolere.

¶ SED CONTRA est quod Augusti. dicit, Semper doleat pœnitens, & de dolore gaudeat.

¶ Præterea, Actus in quibus consistit beatitudo, expedit semper continuare quantũ possibile est, sed huiusmodi est dolor de peccato: quod patet Matth. 5. Beati qui lugent. ergo expedit dolorem continuare quantum possibile est.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd hæc est conditio in actibus virtutum inuenta, quòd non potest in eis accipi superfluum & diminutum: vt in 2. Ethico. probatur: vnde cum contritio quantum ad id quòd est displicentia quædam in appetitu rationis sit actus pœnitentiæ virtutis, nunquam potest ibi esse superfluum, sicut nec quantum ad intentionem, ita nec quantum ad durationem, nisi secundum quòd actus vnius virtutis impedit actum alterius magis necessarium pro tempore illo. Vnde quantumcunque homo continuè in actibus displicentiæ esse possit, quod magis, & melius est, dummodo actibus aliarum virtutum vacet suo tempore, secundum quòd oportet. Sed passiones possunt habere superfluum & diminutum, & quantum ad intentionem, & quantum ad durationem: & ideò sicut passio doloris, quam voluntas assumit, debet esse moderatè intensa: ita debet moderatè durare, ne finimis duret, homo in desperationem & pusillanimitatẽ & huiusmodi labatur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd gaudium sæculi impeditur per dolorem contritionis, non autem gaudium quod de Deo est, quia habet ipsum dolorem pro materia.

¶ Ad secundum dicendum, quod illud Eccl. de tristitia sæculi loquitur & Philosop. loquitur de tristitia, quæ est passio, qua moderatè vtendum est, secundum quòd expedit ad finem, ad quem assumitur.

¶ Ad tertium dicendum, quod Bernardus loquitur de dolore qui est passio.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum etiam post hanc vitam animæ de peccatis conterantur.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod etiam post hanc vitam animæ de peccatis conterantur. Amor enim charitatis displicentiam de peccato causat: sed post hanc vitam manet in aliquibus charitas & quantum ad actum & quantum ad habitum: quia charitas nunquam excidit, vt dicitur primæ Corint. 13. Ergo manet displicentia de peccato commisso, quæ essentialiter est contritio.

¶ 2. Præterea, Magis est dolendum de culpa, quam de pœna, sed animæ in purgatorio dolent de pœna sensibili & de dilatione gloriæ. ergo multo magis dolent de culpa ab eis commissa.

¶ 3. Præterea, Pœna purgatorij est satisfactoria de peccato, sed satisfactio habet efficaciam ex vi contritionis. ergo contritio manet post hanc vitam.

¶ SED CONTRA. Contritio est pars pœnitẽtiæ sacramenti, sed sacramenta non manent post hanc vitam ergo nec contritio.

¶ Præterea, Contritio potest esse tanta, quòd delet & culpam & pœnam, si ergo animæ in purgatorio conteri possent, posset vi contritionis eorum reatus pœnæ eis dimitti, & ideò pœna à sensibili liberari: quod est falsum.

¶ RESPONDEO dicendum, quod in contritione tria considerãda sunt. Primum est cõtritionis genus, quod est dolor. Secundum est contritionis forma, quæ est actus virtutis gratia informatus. Tertium est cõtritionis efficacia, quæ est actus meritorius & sacramentalis, & quodammodo satisfactorius. Animæ igitur post hanc vitam, quæ in patria sunt, contritionem habere non possunt, quia carent dolore propter gaudij plenitudinem. Illæ verò quæ sunt in inferno, carent contritione, quia etsi dolorem habeãt, deficit tamen eis gratia dolorem informans. Sed illi, qui in purgatorio sunt, habent dolorem de peccatis gratia informatum, sed non meritorium, quia non sunt in statu merendi. In hac autem vita omnia tria prædicta inueniri possunt.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd charitas non causat ipsum dolorem, nisi in illis qui doloris capaces sunt. sed plenitudo gaudij omnem capacitatem doloris excludit: & ideò quamuis charitatem habeant, tamen contritione carent.

¶ AD secundum dicendum, quod animæ in purgatorio dolent de peccatis, sed ille dolor non est contritio, quia deest eis contritionis efficacia.

¶ Ad tertium dicendum, quod pœna illa, quam animæ in purgatorio sustinent, non potest propriè dici satisfactio: quia satisfactio opus meritorium requirit: sed largo modo dicitur satisfactio pœnæ debitæ solutio.

QVAESTIO QVINTA.

De effectu contritionis in tres articulos diuisa.

DEINDE cõsiderandum est de effectu contritionis. Circa quod tria quæruntur.

¶ Primò, vtrum peccati remissio sit contritionis effectus.

¶ Secundò, vtrum contritio possit totaliter tollere reatum pœnæ.

¶ Tertiò, vtrum parua contritio sufficiat ad deletionem magnorum peccatorum.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum remissio peccati sit contritionis effectus.

Tho. vbi supra artic. 5. qu. 1. & sequen.

AD PRIMVM sic proceditur V. detur quod peccati remissio non sit contritionis effectus, Solus enim Deus peccata remittit. sed contritionis non sumus aliqualiter causa: quia actus noster est, ergo contritio non est causa remissionis culpæ.

¶ 2. Præterea, Cõtritio est actus virtutis, sed virtus sequitur peccati remissionem, quia virtus & culpa non sunt simul in anima. ergo contritio non est causa remissionis culpæ.

¶ 3. Præterea, Nihil impedit à perceptione Eucharistiæ nisi culpa: sed contritus ante confessionem non debet accedere ad Eucharistiam, ergo nondum est consequutus remissionem culpæ.

¶ SED CONTRA. est quod dicitur in glo. super illud Psalmi, Sacrificium Deo spiritus contribulatus, &c. Contritio cordis est sacrificium, in quo peccata soluuntur.

¶ Præterea, Virtus & vitium eiisdem causis corrumpuntur & generantur, vt dicitur in secundo Ethico. sed per inordinatum amorem cordis peccatum committitur. ergo per dolorem ex amore charitatis ordinato tantùm soluitur: & sic peccatum contritio delet.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd contritio potest dupliciter considerari, vel inquantum est pars sacramenti, vel inquantum est actus virtutis. & vtroque modo est causa remissionis peccati, sed diuersimodè: quia inquantum est pars sacramenti primò operatur ad remissionem peccati instrumentaliter: sicut & de aliis sacramentis in prima distin. patuit. Inquantum autem est actus virtutis sic, est quasi causa materialis remissionis peccati: eo quòd dispositio est quasi necessitas ad iustificationem: dispositio autem reducitur ad causam materialem, si accipiatur dispositio quæ disponit materiam ad recipiendum: secus autem est de dispositione agentis ad agendum, quia illa reducitur ad genus causæ efficientis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd solus Deus est causa efficiens principalis remissionis peccati. sed causa dispositiua potest etiam esse ex nobis, & similiter etiam causa sacramentalis, quia formæ sacramentorum verba sunt à nobis prolata, quæ habent virtutem instrumentalem gratiam inducendi, qua peccata remittuntur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd peccati remissio vno modo præcedit virtutem & gratiæ infusionem, & alio modo sequitur, & secundum hoc quòd sequitur actus à virtute elicitus, potest esse causa aliqua remissionis peccati.

¶ Ad tertium dicendum, quòd dispensatio Eucharistiæ pertinet ad ministros ecclesiæ: & ideò ante remissionem peccati per ministros ecclesiæ, non debet aliquis ad eucharistiam accedere, quamuis sit sibi culpa quo ad Deum remissa.

ARTIC

QVÆST. VI.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum contritio possit totaliter tollere reatum pœnæ.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod contritio non possit totaliter tollere reatum pœnæ, quia satisfactio & confessio ordinantur ad liberationem à reatu pœnæ, sed nullus ita perfectè conteritur, quin oporteat eum confiteri & satisfacere. ergo contritio nullo modo est tanta, quòd totaliter deleat reatum totum.

¶ 2. Præterea, In pœnitentia oportet esse quandam recompensationem pœnæ ad culpam, sed aliqua culpa per membra corporis exercetur. ergo cum oporteat ad debitam pœnæ recompensationem vt per quæ peccat quis, per hæc & torqueatur, videtur quòd nunquã possit pœna talis peccati per cõtritionẽ absolui.

¶ 3. Præterea. Dolor contritionis est finitus. sed pro aliquo peccato, scilicet mortali debetur pœna infinita. ergo nullo modo potest esse tanta contritio, quòd totam pœnam deleat.

¶ SED CONTRA est, quòd Deus plus affectum cordis acceptat. quàm etiam exteriorem actum sed per exteriores actus absoluitur homo à pœna & culpa, ergo & similiter per cordis affectum, qui est contritio.

¶ Præterea, Exemplum huiusmodi de Latrone habetur, cui dictum est, Hodie mecum eris in Paradiso propter vnicum pœnitentiæ actum. Vtrum autem totus reatus per contritionẽ semper tollatur suprà. distinct. 14. quæsitum est vbi, hoc ipsum de pœnitentia quærebatur.

¶ RESPONDEO dicendum quod intentio contritionis potest attendi dupliciter. Vno modo ex parte charitatis, quæ displicentiam causat: & sic contingit totum intendi charitatem in actu, quòd contritio inde sequens merebitur non solum culpæ amotionem, sed etiam absolutionem ab omni pœna. Alio modo ex parte doloris sensibilis, quem voluntas ex contritione excitat. & quia illa etiam pœna quædam est, tantum potest intendi, quòd sufficiet ad delationem culpæ & pœnæ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd aliquis non potest esse certus quòd contritio sua sit sufficiens ad deletionem pœnæ & culpæ. & ideo tenetur confiteri & satisfacere, maximè cùm contritio vera non fuerit, nisi propositum confitendi habuisset annexum: quod debet ad effectum reduci etiam propter præceptum, quod est de confessione datum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut gaudium interius redundat etiam ad exteriores corporis partes, ita etiam dolor interior ad exteriora membra deriuatur. Vnde dicitur prouerb. 18. Spiritus tristis exsiccat ossa.

¶ Ad tertium dicendum, quòd dolor contritionis quamuis sit finitus quantum ad intentionem, sicut etiam pœna peccato mortali debita finita est: habet tamen infinitam virtutem ex charitate qua informatur, & secundum hoc potest valere ad deletionem culpæ & pœnæ.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum parua contritio sit sufficiens ad deletionem magnorum peccatorum.

AD TERTIVM sic proceditur Videtur quòd cõtritio parua non sufficiat ad deletionem magnorum peccatorum, quia contritio est medicina peccati, sed corporalis medicina, quæ sanat corporalem morbum minorem, non sufficit ad sanandum maiorem, ergo minima contritio non sufficit ad delendum maxima peccata.

¶ 2. Præterea, Suprà dictum est, quòd oportet de maioribus peccatis magis conteri, sed contritio non delet peccatum nisi sit secundum quòd oportet. ergo minima contritio non delet omnia peccata.

¶ SED CONTRA, Quælibet gratia gratum faciẽs, delet omnem culpam mortalem, quia simul stare cum ea non potest, sed quælibet contritio est gratia gratum faciente informata: ergo quantumcunque sit parua delet omnem culpam.

¶ RESPONDEO dicendum quòd contritio (vt sæpè dictum est) habet duplicem dolorem, vnum rationis, qui est displicẽtia peccati commissi: & hic potest esse paruus, adeò quod non sufficiet ad rationẽ cõtritionis, vt si minus displiceret ei peccatum, quam debeat, displiceret separatio à fine: sicut etiam amor potest esse ita remissus, quòd non sufficit ad rationem charitatis. Alium dolorẽ habet in sensu, & paruitas huiusmodi non impedit rationem contritionis: quia non se habet per se ad contritionem, sed quasi ex accidenti ei adiungitur, & iterum nõ est in potestate nostra, sic ergo dicendum, quantumcunque paruus sit dolor, dummodò ad contritionis rationem sufficiat, omnem culpam delet.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd medicinæ spirituales habent efficaciam infinitam ex virtute infinita quæ in eis operatur, & ideò illa medicina, quæ sufficit ad curationem peccati parui sufficit etiam ad curationem magni. sicut patet de baptismo, quo & magna & parua soluuntur: & similiter est de contritione dummodo ad rationem contritionis pertingat.

¶ Ad secundum dicendum, quòd hoc sequitur ex necessitate, quòd vnus homo plus doleat de maiori peccato quàm de minori: secundum quòd magis repugnat amori, qui dolorem causat. sed si vnus alius haberet tantum de dolore pro maiori, quantum ipse de minori, sufficeret ad remissionem culpæ.

QVAESTIO SEXTA,

De confessione & eius necessitate in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de confessione, de qua sex sunt consideranda. Primò, de confessionis necessitate. Secundo de eius quantitate. Tertio de ipsius ministro. Quarto de qualitate eius. Quinto, de eius effectu. Sextò, de eius sigillo.

¶ Circa primum quæruntur sex.

¶ Primò, vtrum confessio sit necessaria ad salutem.

¶ Secundò, vtrum confessio sit de iure naturali.

¶ Tertiò, vtrum omnes ad confessionem teneantur.

¶ Quartò, vtrum aliquis possit confiteri peccatum quod non habet.

¶ Quintò vtrum statim homines peccatum confiteri teneantur.

¶ Sextò vtrum possit cum aliquo dispensari ne homini confiteatur.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum confessio sit necessaria ad salutem.

Tho. 4. distin. 17. q. 3. ar. 1. q 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd confessio non sit necessaria ad salutem. Sacramentum enim pœnitentiæ propter remissionem culpæ ordinatum est. sed culpa per gratiæ infusionem sufficienter remittitur. ergo ad pœnitentiam de peccato agendam non est necessaria confessio.

¶ 2. Præterea, Peccatum quod ex alio contractum est, ex alio debet habere medicinam, ergo peccatum actuale quod ex proprio motu quilibet commisit, oportet ex se ipso tantum habere medicinam. sed contra tale peccatum ordinatur pœnitentia. ergo confessio non est de necessitate pœnitentiæ.

¶ 3. Præterea. Aliquibus est peccatum remissum sine hoc: quòd confessi legantur, sicut patet de Petro & Magdalena & de Paulo, sed non est minoris efficaciæ gratia remittẽs peccatum nunc, quam tunc fuerit. ergo nec nunc de necessitate salutis est, quòd homo confiteatur.

¶ 4. Præterea, Confessio ad hoc exigitur in iudicio, vt secundum quantitatem culpæ pœna infligatur: sed homo potest pœnam sibipsi infligere maiorem, quàm etiam ab alio sibi infligatur. ergo videtur quòd confessio non sit de necessitate salutis.

¶ SED CONTRA, Boetius in libro de Consol. Si opem medicantis expectas, oportet quòd morbũ detegas, sed de necessitate salutis est quòd homo de peccatis medicinam accipiat. ergo & de necessitate salutis est quòd morbum per confessionẽ detegat.

¶ Præterea, In iudicio seculari non est idem iudex vel actor & reus, sed iudicium spirituale est ordinarius. ergo peccator qui est reus, non debet esse suipsius iudex, sed ab alio iudicari: & ita oportet quod confiteatur.

¶ RESPONDEO dicendum, quod passio Christi, sine cuius virtute nec originale, nec actuale peccatum dimittitur, in nobis operatur, per sacramentorum susceptionẽ, quæ ex ipsa efficaciam habent, & ideò ad culpæ remissionem & actualis & originalis requiritur sacramentum Ecclesiæ, vel actu susceptum, vel saltem voto, quando. articulus necessitatis, non contemptus sacramentum excludit. & per consequens illa sacramenta quæ ordinantur contra culpam, cum qua salus esse non potest, sunt de necessitate salutis: & ideò sicut baptismus, quo deletur originale, est de necessitate salutis: ita & pœnitentiæ sacramentum. Sicut autem aliquis per hoc, quòd baptismum petit, se ministris Ecclesiæ subiicit, ad quos pertinet dispensatio sacramenti, ita etiam per hoc quòd confitetur peccatum suum, se ministro Ecclesiæ subiicit, vt per sacramentum pœnitentiæ ab eo dispensatum remissionem consequatur, qui congruum remedium adhibere non potest, nisi peccatum cognoscat, quod fit per confessionẽ peccantis, & ideò confessio est de necessitate salutis eius, qui in peccatum actuale vel mortale cecidit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd gratiæ infusio sufficit ad culpæ remissionem, sed post culpam remissam adhuc est peccator debitor pœnæ temporalis, sed ad gratiæ infusionem consequendam ordinata sunt gratiæ sacramenta, ante quorum susceptionem vel actu vel proposito aliquis gratiam non consequitur sicut in baptismo patet. Et similiter est de cõfessione, & vlterius per confessionis erubescentiam & vim clauium, quibus se confitens subiicit, & satisfactionem injunctam, quàm facerdos moderatur secundum qualitatem criminum sibi per confessionem innotescẽtium pœna temporalis expiatur. Sed tamen ex hoc, quòd operatur confessio ad pœnę remissionem, non habet, quòd sit de

Universidad de Deusto
Biblioteca

necessitate salutis: quia pœna ista est temporalis, ad quam post culpæ remissionem aliquis remaneret ligatus. Vnde sine hoc quod in præsenti via expiaretur, esset via salutis: sed habet quod sit de necessitate salutis ex hoc, quòd ad remissionem culpæ modo prædicto operatur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd peccatum quod ex altero contractum est, scilicet originale, potest omnino ab extrinseco remedium habere, vt in paruulis patet, sed peccatum actuale quod ex seipso quisque commisit, non potest expiari nisi aliquid cooperetur ille qui peccauit: sed tamen non sufficit ad peccatum expiãdum ex seipso, sicut sufficienter peccatum commisit, eo quòd peccatum ex parte conuersionis est finitum, ex qua parte peccator in ipsum reducitur. sed ex parte auersionis habet infinitatem, ex qua parte oportet quod peccati remissio ab alio incipiat, quia quod est vltimum in generatione, est primum in resolutione. vt dicitur in 3. Ethicor. & ideò oportet quod etiã peccatum actuale ex alio medicinam habeat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd etsi non legatur eorum confessio potuit tamen fieri. Multa enim facta sunt, quæ non sunt scripta. Et præterea, Christus habet potestatem excellentiæ in sacramentis vnde fine iis, quæ ad sacramentum pertinent, potuit rem sacramenti conferre.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ satisfactio non sufficeret ad expiandam pœnam peccati ex quantitate pœnæ quæ satisfactione imponitur, sed sufficit inquantum est pars sacramentum virtutem sacramentalem habens, & ideò oportet quòd per dispensatores sacramentorum imponatur: & ideo necessaria est confessio.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum confessio sit de iure naturali.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd confessio sit de iure naturali, Adam enim & Cain non tenebantur, nisi ad præcepta legis naturæ, sed reprehenduntur de hoc quòd peccatum suum non sunt confessi. ergo confessio peccati est de iure naturali.

¶ 2. Præterea, Præcepta illa, quæ manent in veteri lege & noua sunt de iure naturali, sed confessio fuit in veteri lege, vt dicitur Isa. 41. Narra si quid habes, vt iustificeris. ergo est de iure naturali.

¶ 3. Præterea, Iob non erat subiectus nisi legi naturali. sed ipse peccata confitebatur, quod patet per hoc quod dicit Iob 13. Si abscondi vt homo peccatum meum: ergo est de iure naturali.

¶ SED CONTRA, Isid. dicit quod ius naturale est idem apud omnes, sed confessio non est eodem modo apud omnes. ergo non de iure naturali.

¶ Prætereà, Confessio fit ei qui habet claues. sed claues Ecclesiæ non sunt de iure naturali institutæ. ergo nec confessio.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sacramenta sunt quædam fidei protestationes, vnde oportet ea fidei esse proportionata, fides autem est supra cognitionem rationis naturalis: vnde & sacramenta sunt supra rationis naturalis dictamen. & quia ius naturale est, quod non opinio genuit, sed innata quædam vis inseruit. vt Tullius dicit: ideò sacramenta non sunt de iure naturali sed de diuino. quod est supranaturale. Quod quandoque etiam naturale dicitur, secundum quòd cuiuslibet rei illud est naturale quod ei à suo creatore imponitur. tamen propriè dicuntur naturalia quæ ex principiis naturæ causantur. Supra autem naturam sunt quæ ipse Deus sibi reseruat, siue naturæ ministerio operanda, siue in operationibus miraculorum, siue in reuelationibus mysteriorum, siue in institutionibus sacramentorum, & sic confessio quæ necessitatem sacramentalem habet, non de iure naturali est, sed de diuino.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Adam vituperatur ex hoc quod peccatum suum coram Deo non recognouit: confessio enim, quæ fit Deo per recognitionẽ peccati, est de iure naturali. nunc autem loquimur de confessione quæ fit homini. Vel dicendum quòd confiteri peccatum in casu est de iure naturali. scilicet cum quis in iudicio constitutus à iudice interrogatur, tunc enim non debet peccatum mentiri de quo Adam & Cain vituperãtur. sed cõfessio, quæ fit homini sponte ad remissionem peccatorum consequendam à Deo, non est de iure naturali.

¶ Ad secundum dicendum, quòd præcepta legis naturæ manent eodem modo in lege Moysi, & in noua Lege. sed cõfessio quãuis aliqualiter esset in lege Moysi, non tamen eodem modo: sicut in Lege noua, nec sicut in Lege naturæ, in Lege autem naturæ sufficiebat recognitio peccati interior apud Deũ. sed in lege Moysi oportebat aliquo signo exteriori peccatum protestari: sicut per oblationem hostiæ pro peccato, ex quo & homini innotescere poterat eum peccasse. non autem oportebat vt speciale peccatum à se commissum manifestaret. vt peccati circunstantias, sicut in noua Lege oportet.

¶ Ad tertium dicendum, quod Iob loquitur de illa absconsione peccati, quam facit deprehensus, peccatum negando, aut excusando, vt ex glossa ibidem haberi potest.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum omnes ad confessionem teneantur. Th. Dist. 21. q. 2. artic. 3.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd non omnes ad confessionem teneantur. quia sicut dicit Hieron. pœnitentia est secunda tabula post naufragium. sed aliqui post baptismum naufragium non sunt passi: ergo nec eis competit pœnitentia, & sic nec confessio quæ est pœnitentiæ pars.

¶ 2. Præterea Confessio facienda est iudici in quolibet foro. sed aliqui sunt qui non habent hominem iudicem supra se: ergo nec tenentur ad confessionem.

¶ 3. Præterea, Aliquis est qui non habet peccata nisi venialia. sed de illis non tenetur homo confiteri. ergo non quilibet tenetur ad confessionem.

¶ SED CONTRA est, quia confessio contra satisfactionem & contritionem diuiditur, sed omnes tenentur ad contritionem & satisfactionem. ergo & omnes tenentur ad confessionem.

¶ Prætereà, Hoc patet per decre. de pœ. & re. vbi dicitur, Quod omnes vtriusque sexus, cum ad annos discretionis peruenerint tenentur peccata confiteri.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ad confessionem dupliciter obligamur. Vno modo ex iure diuino hoc ipso quod medicina & secundum hoc non omnes tenentur ad confessionem, sed illi tantùm, qui peccatũ mortale incurrunt post baptismum. Alio modo ex præcepto iuris positiui. & sic tenentur ex institutione Ecclesiæ edita in concilio generali. sub Innoc. 3. cuius vt quilibet peccatorem se recognosceret, quia omnes peccauerunt & egent gratia Dei. vt Ecclesiarum rectoribus suis subditi innotescant. ne lupus intra gregem lateat.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod quamuis homo in hac mortali vita post baptismum naufragium euadere possit, quod est peccatum mortale: non tamen euadere potest venialia quibus ad naufragium disponitur, contra quæ etiam pœnitentia ordinatur. & ideo manet pœnitentiæ locus etiam in illis qui non mortaliter peccant, & per consequens confessionis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd nullus est qui non habeat iudicem Christum cui per suum vicarium confiteri debet, qui quamuis eo inferior sit, inquantum Prælatus est: tamen est eo superior, inquantum peccator est ipse, & ille Christi minister.

¶ Ad tertium dicendum, quod ex vi sacramenti non tenetur aliquis venialia confiteri, sed ex institutione Ecclesiæ quando non habet alia quæ confiteatur, Vel potest dici secundum quosdam, quod ex decre. prædicta non obligantur nisi illi qui habent peccata mortalia, quod patet ex hoc quod dicit, quod debet omnia peccata confiteri. quòd de venialibus intelligi non potest: quia nullus omnia confiteri potest. & secundum hoc ille qui non habet mortalia, non tenetur ad confessionem venialium, sed sufficit ad præceptum Ecclesiæ implendum, vt se sacerdoti representet, & ostendat absque conscientia mortalis esse, & hoc ei pro confessione reputatur.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum aliquis possit confiteri peccatum quod non habet.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod aliquis licitè possit confiteri peccatum quod non habet: quia, vt dicit Greg. bonarum mentium est ibi culpam agnoscere vbi culpa non est. ergo ad bonam mentem pertinet, vt de illis culpis se accuset, quas non commisit.

¶ 2. Præterea, aliquis per humilitatem reputat se deteriorem aliquo qui est manifestus peccator, & in hoc est commendandus, sed quod corde quis æstimat, licet ore confiteri, Ergo licitè potest confiteri se habere grauius peccatum quam habeat.

¶ 3. Præterea, Aliquis aliquãdo dubitat de peccato aliquo vtrum sit mortale vel veniale, & talis debet de illo vt videtur confiteri, vt de mortali. ergo aliquis debet cõfiteri aliquando peccatum quod non habet.

¶ 4. Prætereà, Satisfactio ex confessione ordinatur, sed aliquis potest satisfacere de peccato, quod, non commisit. ergo etiam potest confiteri peccatum quod non fecit.

¶ SED CONTRA. Quicunque dicit se fecisse, quod non fecit mentitur. sed nullus in confessione mentiri debet, cùm omne mendacium sit peccatum, ergo nullus debet confiteri peccatum quod non fecit.

¶ Prætereà, In iudicio exteriori non debet aliquod crimen aliter impingi quod non potest per testes idoneos probari, sed testis in foro pœnitentiæ est conscientia. ergo aliquis non debet se accusare de peccato, quod conscientia non habet.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd per confessionem debet pœnitens se confessori suo manifestare: ille autem, qui aliud sacerdoti de se loquitur, quam sua conscientia habeat, siue in bonum siue in malum, non se sacerdoti manifestat, sed magis occultat, & ideò requiritur idonea confessio: sed ad hoc quòd sit idonea requiritur quòd os cordi concordet. vt solum hoc os accuset quod conscientia tenet.

¶ AD

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod agnoscere culpam vbi non est, potest esse dupliciter. Vno modo, vt intelligatur quantum ad substantiam actus: & sic non est verum. Non enim ad bonam mentem pertinet, sed ad errantem, vt se actum aliquem commisse agnoscat, quem non commisit. Alio modo quantum ad conditionem actus: & sic verum est quod Gregor. dicit: quia iustus in actu qui de se bonus videtur formidat, ne aliquis defectus ex parte sui furerit. Et sic dicitur Iob. 19. Verebar omnia opera mea. & ideo ad bonam mentem etiam pertinet, vt habeat formidinem, quam corde tenet, lingua accuset, & per hoc etiam patet solutio.

¶ Ad secundum dicendum, quòd iustus qui est verè humilis non reputat se deteriorem, quantum ad perpetrationem actus, qui sit peior ex genere, sed quia timet ne in his quæ bene agere videtur, per superbiam grauius delinquat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quando aliquis dubitat de aliquo peccato an sit mortale, tenetur illud cõfiteri dubitatione manente: quia quicquid committit vel omittit, in quo dubitat esse peccatum mortale, peccat mortaliter discrimini se committens: & similiter periculo se cõmittit, qui de hoc quod dubitat esse mortale, negligit confiteri: non tamen debet asserere illud mortale esse, tamen dubitatiuè loqui, & iudicium sacerdotis expectare, cuius est dicernere inter lepram. & lepram.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ex hoc quòd homo satisfacit pro peccato, quod non commisit, non incurrit mendacium: sicut cum quis confitetur peccatum quod non credit se fecisse, si enim dicat peccatum quod non fecit, dum credit se fecisse, non mentitur: & ideò non peccat si eo modo dicat, sicut est in corde suo,

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum statim teneatur confiteri.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd statim teneatur confiteri. dicit enim Hug. de S. Vict. Si necessitas non est, quæ prætendatur, contemptus non excusatur. sed quilibet tenetur vitare contemptum. ergo quilibet tenetur statim confiteri, cùm potest.

¶ 2. Præterea, Quilibet tenetur plus facere ad euadendum morbum spiritualem, quam ad euadendum morbum corporalem: sed aliquis infirmus corporaliter non sine detrimento salutis medicum requirere tardat. ergo videtur quòd non possit esse sine detrimento salutis quòd aliquis sacerdoti, cuius copiam habet, non statim de peccato confiteatur.

¶ 3. Præterea, Illud quòd sine termino debetur, statim debetur, sed sine termino debet homo confessionem Deo. ergo tenetur ad statim.

¶ SED CONTRA, In decreto simul datur tempus determinatum de confessione & de Eucharistiæ perceptione. sed aliquis non peccat si non percipiat Eucharistiam ante tempus à iure determinatum. ergo non peccat si ante tempus illud nõ confiteatur.

¶ Præterea, Quicunque illud omittit, ad quod ex præcepto tenetur, peccat mortaliter: si ergo aliquis non statim confitetur quando habet copiam sacerdotis, si ad statim confitendum teneretur, peccaret mortaliter: & eadem ratione alio tempore, & sic deinceps. & ita multa peccata mortalia homo incurreret pro vna pœnitentiæ dilatione: quod videtur inconueniens.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd cum propositum confitendi sit annexum contritioni tunc tenetur aliquis ad hoc propositum, quando ad cõtritionem tenetur, scilicet quando peccata memoriæ occurrunt, quod præcipuè in periculo mortis existit, aut in aliquo articulo, in quo sine peccati remissione oporteat eum peccatum incurrere: sicut cum tenetur sacerdos ad celebrandum si non desit copia sacerdotis, aut si desit saltem conteri tenetur & habere propositum confitendi. sed ad confessionẽ actualiter faciendam obligatur dupliciter. Vno modo per accidens. scilicet quando ad aliquid tenetur, quod non potest sine peccato facere non confessus, tunc confiteri tenetur: sicut si debeat Eucharistiam percipere ad quam nullus post peccatum mortale nisi confessus accedere debet, copia sacerdotis oblata, & necessitate non vrgente, & inde venit obligatio, qua Ecclesia omnes obligat ad semel in anno confitendum, quia instituit vt semel in anno, scilicet in Paschate omnes sacram communionem accipiant, & ideo ante tempus illud omnes cõfiteri tenentur. Alio modo obligantur ali qui ad confessionem per se: & sic videtur esse eadem ratio de confessione & baptismo differendo: quia vtrunque est sacramentum necessitatis. Ad Baptismum autem percipiendum non tenetur aliquis statim post quam habet propositum Baptismi, ita quòd peccet mortaliter nisi statim baptizaretur, nec est aliquod tempus determinatum, vltra quod si baptismum differat, peccatum incurrat, sed potest contingere quòd in dilatione baptismi mortale erit peccatum, vel non erit, & hoc pensandum est ex causa dilationis: quia sicut dicit Philosophus 8. Phys. Voluntas non retardat facere opus volitum, nisi propter aliquam causam rationabilem, vnde si causa dilationis baptismi mortale peccatum annexum habeat, vt potè si propter contemptum vel aliquod huiusmodi baptismum differat, dilatio erit peccatum mortale aliàs non. Et ideò idem videtur in confessione: quæ nõ est maioris necessitatis quam baptismus. Et quia ea quæ sunt de necessitate salutis, tenetur homo in hac vita implere, ideò si periculum mortis immineat, etiam per se loquendo, obligatur aliquis ad confessionem faciendam tunc, vel baptismum suscipiendum. Et propter hoc etiam Iacobus simul præceptum edidit de confessione facienda, & extrema vnctione percipienda. Et ideò videtur probabilis illorum opinio, qui dicunt, quod non tenetur homo ad statim confitendum, quamuis periculosum sit differre. Alij dicunt quod tenetur contritus ad statim confitendum, debita opportunitate oblata, secundum rectam rationem. nec obstat quod decret. terminum præfigat, vt semel in anno confiteatur: quia Ecclesia non indulget dilationi, sed prohibet negligentiam in maiori dilatione: vnde per decret. illam non excusatur à culpa dilationis quantum ad forum conscientiæ, sed excusatur à pœna quantum ad forum Ecclesiæ. vt non priuetur debita sepultura si morte præuentus fuerit ante tempus illud. Sed hoc videtur nimis durum, quia præcepta affirmatiua non obligant ad statim, sed ad tempus determinatum, non quidem ex hoc quod tunc commodè impleri possunt: quia tunc si non daret aliquis eleemosynam de superfluo, quandocunque pauper monstraretur, peccaret mortaliter, quod falsum est: sed ex hoc quòd tempus necessitatem vrgentem adducit, & ideò non oportet quòd si statim oblata opportunitate non confiteatur, etiam si maior opportunitas non exspectetur, aliquis peccet mortaliter. sed quando ex articulo temporis necessitas confessionis inducitur, nec hoc est ex indulgentia Ecclesiæ, quod non teneatur ad statim, sed ex natura præcepti affirmatiui, vnde ante Ecclesiæ statutum etiam minus tenebatur. Quidam verò dicunt quod seculares non tenentur ante quadragesimale tempus confiteri, quod est ei pœnitentiæ tempus, sed religiosi tenentur ad statim, quia totum tempus est eis pœnitentiæ tempus. Sed hoc nihil est, quia religiosi non tenentur ad alia, quàm alij homines, nisi ad quæ ex voto se obligauerunt.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum quòd: Hug. loquitur de illis qui sine sacramento decedunt,

¶ Ad secundum dicendum, quod non est de necessitate salutis corporalis, quòd statim medicum quærat, nisi quando necessitas curationis, incumbit, & similiter ad morbum spiritualem.

¶ AD tertium dicendum, quòd retentio rei alienæ inuito domino contrariatur præcepto negatiuo, quod obligat semper, & ad semper. & ideò tenetur semper ad statim reddẽdum. Secus est autem de impletione præcepti affirmatiui, quod obligat semper: & non ad semper. Vnde non tenetur ad statim implendum.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum possit cum aliquo dispensari quòd non confiteatur.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod possit cum aliquo dispensari ne cõfiteatur homini peccata. Præcepta enim quæ sunt de iure positiuo, subiacent dispensationi prælatorum Ecclesiæ, sed confessio est huiusmodi, vt ex dictis patet. ergo potest dispensari cum aliquo, vt non confiteatur.

¶ 2. Præterea, illud quod ab homine institutum est, potest etiam ab homine dispensationem recipere. sed confessio non legitur à Deo instituta, sed ab homine. Iaco. 5. Cõfitemini, alterutrum peccata vestra: habet autem Papa potestatem dispensandi in his quæ per Apostolos instituta sunt: sicut patet de bigamis. ergo etiam potest cum aliquo dispensari ne confiteatur.

SED CONTRA Pœnitentia, cuius pars est confessio, id est sacramentum necessitatis, sicut Baptismus: cùm ergo in Baptismo nullus dispensare possit, nec in confessione aliquis dispensare poterit.

¶ RESPONDEO dicendum, quod ministri Ecclesiæ instituuntur in Ecclesia diuinitus fundata, & ideò institutio Ecclesiæ præsupponitur ad operationem ministrorum, sicut opus creationis præsupponitur ad opus naturæ & quia Ecclesia fundatur in fide & in sacramentis, ideò ad ministros, nouos articulos fidei edere, aut editos remouere, aut noua sacramenta instituere, aut instituta remouere non pertinet, sed est potestatis excellentiæ, quæ soli debetur Christo, qui est Ecclesiæ fundamentum. Et ideò sicut Papa non potest dispẽsare, vt aliquis sine Baptismo saluetur, ita nec quòd saluetur sine confessione, secundum quod obligat vi sacramenti: sed potest dispensare in cõfessione iecundum quod obligatur de præcepto Ecclesiæ vt possit ad diutius confessionem differre. quàm ab Ecclesia institutum sit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod præcepta diuini iuris non minus obligant, quàm præcepta iuris naturalis, ita nec in iure positiuo diuino.

¶ Ad secundum dicendum, quòd præceptum de confessione non est ab homine primo institutum: quamuis sit à Iacobo promulgatum. sed à Deo institutionem habuit, quamuis expressa ipsius institutio non legatur, tamen quædam, præfiguratio ipsius in-

Universidad de Deusto
Biblioteca

uenitur,& in hoc quod Ioanni confitebantur peccata,qui Baptismo ipsius ad gratiam Christi præparabantur: & in hoc quòd Dominus sacerdotibus leprosos transmisit: quis quamuis non essent noui Testamenti sacerdotes, tamen in eis noui Testamenti sacerdotium signatur.

QVAESTIO SEPTIMA,

De *Confessionis quiditate, in tres articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de quiditate confessionis.Et circa hoc tria quæruntur.

¶ Primò, vtrum Augustinus conuenienter definiat confessionem.

¶ Secundò,vtrum confessio sit actus virtutis.

¶ Tertiò,vtrum confessio sit actus pœnitentiæ virtutis.

ARTICVLVS I.

¶ Virum Augustinus conuenienter definiat confessionem.

Tho. vbi sup. art.2. quæst.1. & sequen.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Augustinus inconuenienter definiat confessionem dicens, Confessio est per quam morbus latens spe venię aperitur.Morbus enim contra quem confessio ordinatur peccatum est. sed peccatum aliquando est apertum: ergo non debuit dicere morbum latentem esse, cuius confessio est medicina.

¶ 2. Præterea,Principium pœnitentiæ est timor,sed confessio est pars pœnitentiæ. ergo non debuit pro essentia confessionis ponere spem,sed magis timorem.

¶ 3. Præterea, Illud quod sub sigillo ponitur, non aperitur, sed magis clauditur. Sed peccatum quod quis confitetur, sub sigillo confessionis ponitur. ergo non aperitur in confessione peccatum sed magis clauditur.

¶ 4. Præterea,Inueniuntur aliæ quædam definitiones ab ista differentes. Greg. enim dicit,quod confessio est peccatorum detestatio & ruptio vulneris. Quidam verò dicunt, quòd confessio est coram sacerdote legitima peccatorum declaratio. Quidam autem dicunt sic. Confessio est sacramentalis delinquentis accusatio ex erubescentia,& per claues Ecclesiæ satisfactoria, obligans ad peragendam pœnitentiam iniunctam:ergo videtur quod prædsignata definitio,cùm non omnia contineat,quæ in his continentur, insufficiens sit.

¶ RESPONDEO dicendum,quod in actu confessionis pluracõsideranda occurrunt Primò,ipsa substantia actus siue genus eius quod est manifestatio quædam,Secundò , de quo fit, scilicet peccato.Tertiò,cui fiat,scilicet sacerdoti. Quarto, causa eius scilicet spes væniæ.Quintò effectus, scilicet absolutio à parte pœnæ , & obligatio ad aliam partem exsoluendam. In prima ergo diffinitione Aug. tangitur & substantia actus in apertione , & de quo fit confessio,cùm dicitur morbus latens.& causa in spe veniæ, & in aliis diffinitionibus tanguntur aliqua de illis quinque assignatis, vt cuilibet inspicienti patet.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum , quod quamuis sacerdos aliquando sciat eius peccatum vt homo, non tamen scit vt Christi vicarius.Sicut etiam iudex aliquando scit aliquid vt homo,quod nescit vt iudex : & quantum ad hoc quod per confessionem aperitur, aliquando scit aliquid vt homo, quod nescit vt iudex. Vel dicẽdum , quod quamuis actus exterior in aperto sit,actus tamen interior qui principium est actus exterioris in occulto est : & ideò oportet quòd per confessionem aperiatur.

¶ Ad secundum dicendum , quod confessio præsupponit charitatem qua quis vinus efficitur,vt in litera dicitur. Contritio autem est in qua datur charitas : timor autem seruilis qui est fine spe, & est prænius ad charitatem sed habens charitatem magis mouetur ex spe,quam ex timore,& ideò causa confessionis ponitur potius spes , quam timor.

¶ Ad tertium dicendum , quod peccatum in qualibet confessione aperitur sacerdoti,& clauditur aliis confessionis sigillo.

¶ Ad quartum dicendum , quod non oportet in qualibet diffinitione omnia tangere, quæ ad rem difinitam concurrunt : & ideò inueniuntur quædam diffinitiones,siue assignationes datæ penes vnam causam.quædam pænes aliam.

ARTICVLVS II.

¶ Virum confessio sit actus Virtutis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod confessio non sit actus virtutis. Omnis enim actus virtutis est de iure naturali,quod ad virtutes apti fumus à natura : vt Philosophus dicit in 2. Ethic. sed confessio non est de iure naturali , ergo non est actus virtutis.

¶ 2. Præterea , Actus virtutis magis conuenire potest innocenti, quam ei qui peccauit, sed confessio peccati de qua loquimur nõ potest innocenti conuenire.ergo non est actus virtutis.

¶ 3.Præterea, Gratia,quæ est in sacramentis,aliquo modo differt à gratia , quæ est in virtutibus & donis. sed confessio est pars sacramenti. ergo non est actus.

¶ SED CONTRA , Præcepta legis sunt de actibus virtutum,sed confessio cadit sub præcepto. ergo est actus virtutis.

¶ Præterea, Non meremur , nisi actibus virtutum. sed confessio est meritoria:quia cœlum aperit:vt in litera Magister dicit. ergo videtur quod sit actus virtutis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ad hoc quòd aliquid dicatur actus virtutis, vt prius dictum est, sufficit quod in sui ratione aliquam conditionem implicet, quæ ad virtutem pertineat , quàuis autem non omnia quę ad virtutem requiruntur importet,confessio tamẽ importat ex suo nomine manifestationem alicuius,quod in conscięntia tenet aliquis : sic enim simul in vnum os & cor conueniunt. Si enim quis aliquid proferat ore , quod corde non teneat,non est cõfessio,sed fictio. hæc autem conditio ad virtutem pertinet, vt aliquis ore confiteatur quod corde tenet: & ideò confessio est bonum ex genere,& est actus virtutis,sed tamen potest male fieri, nisi aliis debitis circunstantiis vestiatur.

¶ Ad primum ergo dicendum , quod ad confessionem modo debito faciendam vt oportet , & cuius oportet . & quando in generali inclinat ratio naturalis ; & secundum hoc confessio est de iure naturali.sed determinatio circunstantiarum quando,& quomodo : & quid confiteri oporteat , & cui , hoc est ex institutione iuris diuini de qua loquimur, & sic patet quod ius naturale inclinat ad confessionem , mediante iure diuino , quo circunstantiæ determinantur , sicut etiam in omnibus est , quæ sunt de iure positiuo.

¶ Ad secundum dicendum , quod illius virtutis, cuius obiectum est peccatum commissum, quamuis habitum possit innocens habere,tamen actum non habet innocentia permanente , & ideò etiam confessio peccatorum,de qua nunc loquimur , non competit innocenti,quamuis sit actus virtutis.

¶ Ad tertium dicendum,quod quamuis gratia sacramentorum & gratia virtutum sit alia , & alia : non tamen sint contrariæ,sed disparatæ. Et ideò non est inconueniens vt idem sit actus virtutis, secundum quod ex libero arbitrio, gratia informato procedit,& sic sacramentum vel pars sacramenti, secundum quod est medicina in remedium peccati ordinata.

ARTICVLVS. III.

¶ Virum confessio sit actus pœnitentiæ V rtutis

AD TERTIVM sic proceditur, Videtur quod confessio sit actus pœnitentiæ virtutis , quia actus illius virtutis est quæ est causa eius : sed causa confessionis est spes veniæ , vt ex definitione inducta apparet.ergo videtur quod sit actus spei & non pœnitentiæ.

¶ 2.Præterea,verecundia est pars temperantiæ , sed confessio ex erubescentia operatur , vt ex præassignata definitione apparet, ergo est actus temperantiæ.

¶ 3. Præterea , Actus pœnitentiæ innititur diuinæ misericordiæ: sed confessio magis innittiur sapientiæ propter veritatem,quæ in ipsa esse debet.ergo non est actus pœnitentiæ.

¶ 4. Præterea,Ad pœnitentiam mouet articulos de iudicio propter timorem.qui pœnitẽtiæ origo est,sed ad confessionem prouet articulus de vita eterna:quia est propter spem veniæ.ergo non est actus pœnitentiæ.

¶ 5 Præterea , Ad virtutem veritatis pertinet,vt ostendat se quis talem qualis est. Sed hoc facit confitens. ergo est actus virtutis, quæ dicitur veritas,& non pœnitentiæ.

¶ SED CONTRA , pœnitentia ordinatur ad destructionem peccati. sed ad hoc idem ordinatur confessio. ergo est actus pœnitentiæ.

¶ RESPONDEO dicendum, quod hoc in virtutibus considerandum est , quòd quando supra obiectum virtutis additur specialis ratio boni & difficilis,requiritur specialis virtus,sicut magni sumptus ad magnificentiam pertinent ; quamuis communiter sumptus mediocres & donationes pertineant ad liberalitatem : vt patet secundo Ethicorum & quarto. Et similiter est in confessione veri quæ quamuis ad veritatem virtutis pertineat absolutè,tamen secundum quod aliqua ratio boni additur ad aliã virtutem pertinere incipit , & ideo dicit Philosophus 4. Ethicorum , Quod confessio quæ fit in iudiciis , non pertinet ad veritatis virtutem.sed magis ad iustitiam. & similiter confessio beneficiorum Dei in laudem diuinam non pertinet ad virtutem veritatis,sed ad veritatem latriæ , & ita etiam confessio peccatorum ad remissionem eorum consequendam non pertinet elicitiue ad virtutem veritatis , vt quidam dicunt , sed ad virtutem pœnitentiæ,imperatiue autem ad multas virtutes pertinere potest,secundum quod in finem multarum virtutum trahi potest confessionis actus.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum , quod spes est confessionis causa non sicut eliciens, sed sicut imperans.

¶ Ad secundum dicendum, quòd erubescentia in illa definitione non ponitur quasi causa confessionis , cùm magis nata sit impedire confessionis actum. sed magis quasi concausa ad liberandum à pœna , inquantum ipsa erubescentia pœna quædam est, sicut

si cut etiam claues Ecclesiæ concausæ confessionis ad hoc sunt.

¶ Ad tertium dicendum, quod secundum quandam adaptionem partes pœnitentiæ tribus attributis personarum adaptari possunt ;vt contritio misericordiæ, vel bonitati respondeat propter dolorem de malo: confessio, sapientiæ propter veritatis manifestationem:satisfactio,potentiæ propter satisfaciendi laborem.& quia contritio est prima pars pœnitentiæ & efficaciam aliis partibus præbens : ideò eodem modo iudicatur de tota pœnitentia. sicut de contritione.

¶ Ad quartũ dicendum, q̃ quia confessio magis ex spe procedit quam ex timore : ideò magis innititur articulo de vita eterna, quam respicit spes : quam articulo de iudicio , quod respicit timor: quãuis pœnitentia ratione contritionis ecõuersò se habeat.

¶ Ad quintum patet solutio ex dictis.

QVAESTIO OCTAVA

De *ministro confessionis,in septem articulos diuisa.*

DEINDE considerandũ est de ministro confessionis. Circa quod quæruntur septem.

¶ Primò,vtrum necessariũ sit cõfiteri sacerdoti.

¶ Secundò , vtrum in aliquo casu liceat aliis quam sacerdotibus confiteri.

¶ Tertiò , vtrũ extra causam necessitatis possit aliquis nõ sacerdos cõfessioné venialiũ audire.

¶ Quartò , vtrum sit necessarium , quòd homo confiteatur proprio sacerdoti.

¶ Quinto , vtrum possit aliquis alteri quam proprio sacerdoti confiteri ex priuilegio,vel mandato Superioris.

¶ Sextò , vtrum pœnitens in extremo vitæ suæ possit absolui à quolibet sacerdote.

¶ Septimò , vtrum pœna temporalis taxari debeat secundum quantitatem culpæ.

ARTICVLVS I.

Tho. vbi sup. art. 4. quæst. 1. & sequen.

¶ Vtrum necessarium sit confiteri sacerdoti.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non sit necessarium sacerdoti confiteri. Ad confessionem enim non obligamur nisi ex diuina institutione. sed diuina institutio nobis proponitur Iaco. 5. Confitemini alterutrum peccata vestra: vbi non fit mentio de sacerdote. ergo non oportet confiteri sacerdoti.

¶ 2.Præterea, Pœnitentia est necessitatis sacramentum , sicut & baptismus.sed in baptismo propter necessitatis sacramentum est minister quilibet homo.ergo & in pœnitentia, sed ministro Ecclesiæ facienda est confessio.ergo sufficit cuilibet confiteri.

¶ 3.Præterea, Confessio est ad hoc necessaria,vt taxetur pœnitẽti satisfactionis modus. sed aliquis aliquando non sacerdos dicretus posset pœnitenti dare satisfactionis modum , quam multi sacerdotes. ergo nõ est necessariũ quod cõfessio fiat sacerdoti.

¶ 4.Præterea,Cõfessio ad hoc est ordinata in Ecclesia,vt rectores pecorum suorum vultum cognoscant.sed quandoque Rector vel Prælatus non est sacerdos. ergo confessio non semper facienda est sacerdoti.

¶ SED CONTRA, Absolutio pœnitentis,propter quam fit confessio , non fit nisi à sacerdotibus , quibus claues commissæ sunt. ergo confessio debet fieri sacerdoti.

¶ Præterea , Confessio præfiguratur in Lazari mortui vinificatione,sed Dominus solum discipulis præcipit vt soluerent Lazarum , vt patet Ioan. vndecimo. ergo sacerdotibus facienda est confessio.

¶ RESPONDEO dicendum,quod gratia,quæ in sacramentis datur,à capite in membra descendit : & ideò solus ille minister est sacramentorum , in quibus gratia datur , qui habet ministerium super corpus Christi verum,quod solius sacerdotis est , qui consecrare Eucharistiam potest , & ideò cùm in sacramento pœnitentiæ gratia conferatur, solus sacerdos minister est huiusmodi sacramenti: & ideò ei soli facienda est sacramentalis confessio, quæ ministro fieri debet.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum,quòd Iacobus loquitur ex præsuppositione diuinæ institutionis : & quia diuinitus instituto præcesserat de confessione sacerdotibus facienda , per hoc quod eis potestatem remittendi peccata in Apostolis dedit , vt patet Ioan.20. ideò intelligendum est,quod Iaco.sacerdotibus confessionem esse faciendam monuit.

¶ Ad secundum , dicendum,quòd baptismus est magis sacramentum necessitatis,quàm pœnitentia , quo ad confessionem & absolutionem : quia quandoque baptismus prætermitti non potest sine periculo salutis æternæ , vt patet in pueris , qui non habent vsum rationis:sed non est ita de confessione , & absolutione quæ tantum ad adultos pertinent , in quibus contritio cum proposito confitendi , & desiderio absolutionis sufficit ad liberandum à morte æterna.& ideò non est simile de Baptismo & confessione.

¶ Ad tertium dicendum , quòd in satisfactione non solùm attendenda est quantitas pœnæ,sed etiam virtus eius,secundum quòd est pars sacramẽti,& sic requirit sacramentorum dispensatorem, quamuis etiam ab alio quam a sacerdote pœna taxari possit.

¶ Ad quartum dicendum, quod cognoscere vultum pecoris , ad duo potest necessarium esse. Primò , quòd coordinetur gregi Christi , & sic cognoscere vultum pecoris pertinet ad curam & solicitudinẽ pastoralem : quæ incumbit quandoque illis, quinon sunt sacerdotes.Secundò,ad hoc quod prouideatur ei competens medicamentum salutis,scilicet sacramentum Eucharistiæ:& talia præbere pertinet ad sacerdotem & ad talem cognitionem pecoris confessio ordinatur.

ARTICVLVS II.

¶ Virum in aliquo casu liceat aliq̃ quam sacerdoti confiteri.

AD SECVNDVM sic proceditur.Videtur quòd in nullo casu liceat aliis, quam sacerdotibus confiteri : quia confessio sacramentalis accusatio est , vt ex disposita definitione habetur. sed dispensatio sacramenti ad illum tantùm pertinet , qui est sacramenti minister.cum ergo minister sacramenti proprius sit sacerdos.videtur quòd nulli alij fit confessio facienda.

¶ 2.Præterea , Confessio in quolibet iudicio ad sententiam ordinatur , sed sententia in foro contentioso non à suo iudice lata nulla est , & ideò non facienda est confessio nisi iudici,sed iudex in foro conscientiæ non est nisi sacerdos , qui habet potestatem ligandi.ergo non est alij confessio facienda.

¶ 3. Præterea , In baptismo quilibet potest baptizare , quia si baptizat laicus , etiam absque necessitate non debet à sacerdote Baptismus iterari. sed si aliquis confiteatur laico in casu necessitatis,iterum tenetur sacerdoti confiteri, si articulum necessitatis euadat. ergo confessio non potest fieri laico in casu necessitatis.

¶ SED CONTRA , est quod in litera determinat.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut Baptismus est sacramentum necessitatis,ita & pœnitentia , Baptismus autem,quia est sacramentum necessitatis,duplicem habet ministrum.Vnum, ui ex officio baptizare incumbit , scilicet sacerdotem : Alium, cui ratione necessitatis dispensatio baptismi committitur,& ita etiam minister pœnitentiæ, cui confessio est facienda,est sacerdos,sed in necessitate etiam laicus vicem sacerdotis supplet , vt ei confessio fieri possit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum , quod in sacramento pœnitentiæ non solùm est aliquid ex parte ministri , scilicet absolutio & satisfactionis iniunctio.sed etiam aliquid ex parte ipsius qui suscipit sacramentum,quod est etiam de essentia sacramẽti, sicut contritio & confessio. Satisfactio autem iam incipit esse à ministro,inquantum eam iniungit:& pœnitente, inquantum eam implet :& ad plenitudinem sacramenti vtrunque debet concurrere, quando possibile est. Sed quando necessitas imminet , debet facere pœnitens quod ex parte sua est , scilicet conteri & confiteri cui potest : quamuis sacramentum perficere non possit vt faciat,id quod ex parte sacerdotis est, absolutionem scilicet. defectum tamen sacerdotis summus Sacerdos suppliet , nihilhominus confessio laico ex desiderio sacerdotis facta sacramentalis est quodammodò,quamuis non sit sacramentum perfectum, quia deest ei id quod est ex parte sacerdotis.

¶ Ad secundum dicendum , quod quamuis laicus non sit iudex eius qui sibi confitetur absolutè,tamen ratione necessitatis accipit iudicium super eum , secundum quod confitens ex desiderio sacerdotis se ei subdit.

¶ Ad tertium dicendum , quod per sacramenta homo non solùm Deo,sed Ecclesiæ oportet quod reconcilietur.Ecclesię autem reconciliari non potest nisi sanctificatio Ecclesię ad eum perueniat. in baptismo autem santificatio Ecclesiæ ad hominem peruenit per ipsum elementum exterius adhibitum:quod verbo vitæ sanctificatur secundum formam Ecclesiæ à quocunque detur : & ideò ex quo semel baptizatus est à quocunque,non oportet quòd iterum baptizetur. Sed in pœnitentia Ecclesiæ sanctificatio non peruenit ad hominem nisi per ministrum : quia non est ibi aliquod elementum corporale exterius adhibitum , quod ex sanctificatione inuisibilem gratiam conferat : & ideò quamuis ille laico confessus in articulo necessitatis consequutus sit veniam à Deo , eo quod propositum confitendi , quod secundum mandatum Dei percipit,sicut potuit impleuit:non tamen adhuc Ecclesiæ reconciliatus est , vt ad sacramenta Ecclesiæ admitti debeat nisi prius à sacerdote absoluatur,sicut ille qui Baptismo flaminis baptizatus est, ad Eucharistiam non admittitur . Et ideò oportet quod iterum confiteatur sacerdoti, cum copiam habere potuerit & præcipuè quia sacramentum pœnitentiæ perfectum non fuit. Vnde oportet quod perficiatur,vt ex ipsa perceptione sacramẽti pleniorem effectum consequatur, & vt mãdatum de pœnitentiæ sacramento recipiendo impleat.

ARTICVLVS. III.

¶ Vtrum extra casum necessitati possit aliquis non sacerdos confessionem venialium audire.

AD TERTIVM sic proceditur.Videtur quòd extra casum necessitatis non possit aliquis non sacerdos confessionem venialium

Universidad de Deusto
Biblioteca

nialium audire. Quia sacramentum aliquòd committitur laico dispensandum ratione necessitatis. sed confessio venialium non est de necessitate. ergo non committitur laico.

¶ 3. Præterea, Contra venialia ordinatur extrema vnctio, sicut & pœnitentia. sed illa nō potest dari à laico, vt patet Iacobi vltimo. ergo nec confessio venialium potest ei fieri.

¶ SED CONTRA, est quod dicit Beda in litera.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd per peccatum veniale homo nec à Deo, nec à sacramento Ecclesiæ separatur: & ideo non indiget nouæ gratiæ collatione ad eius dimissionem, neque indiget reconciliari Ecclesiæ. Et propter hoc non oportet quòd venialia aliquis sacerdoti confiteatur: quia ipsa cōfessio laico facta sacramentale quoddam est, quamuis non sit sacramentum perfectum, & ex charitate procedens: & talibus natum est veniale remitti, sicut per tunsionem pectoris, & aquam benedictam.

¶ Et per hoc patet solutio ad primum: quia venialia non indigent sacramenti perceptione ad dimissionem sui, sed sufficit ibi aliquid sacramentale, vt aqua benedicta & aliquid huiusmodi.

¶ Ad secundum dicendum, quod extrema vnctio non datur directè contra veniale nec aliquod sacramentum.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum sit necessarium quod homo confiteatur proprio sacerdoti.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd non sit necessarium, quòd homo cōfiteatur proprio sacerdoti. Gregorius enim dicit. Apostolico moderamine & pietatis officio à nobis constitutum est quòd sacerdotibus monachis Apostolorum figuram tenentibus liceat prædicare, baptizare communionem dare, pro peccatoribus orare, pœnitentiam imponere, atque peccata soluere. sed monachi nō sunt proprij sacerdotes aliquorum, cùm non habeant curam animarum. ergo cum confessio fiat propter absolutionem, sufficit quòd fiat cuicunque sacerdoti.

¶ 2. Præterea, sicut sacerdos est minister huius sacramenti, ita est Eucharistiæ, sed quilibet sacerdos potest conficere: ergo quilibet potest sacramentum pœnitentiæ ministrare. ergo non oportet quod fiat proprio sacerdoti.

¶ 3. Præterea, Illud ad quòd determinatè tenemur, non est in nostra electione constitutum: sed sacerdos, cui confiteri tenemur est in nostra electione constitutus vt patet per Aug. in litera, dicit enim, qui vult confiteri peccata, vt inueniat gratiam, quærat sacerdotem, qui sciat soluere & ligare. ergo videtur quod non sit necessarium quòd sacerdoti proprio confiteatur aliquis.

¶ 4. Præterea, Quidam sunt, sicut Papa. Prælati, qui non videntur habere proprium sacerdotem, cùm non habeant superiorem, sed isti tenentur ad confessionem. ergo non semper tenetur homo confiteri proprio sacerdoti.

¶ 5. Præterea, Illud quod est institutum pro charitate, cōtra charitatem non militat, vt Bernar. dicit. sed concessio, quæ pro charitate instituta est contra charitatem militaret si homo ad confitendum vni sacerdoti esset obligatus, vt puta si peccator sciat sacerdotem suum hæreticum, aut solicitatorem ad malum, aut fragilem, qui ad peccatum quod quis confitetur ei sit pronus, vel si reuelator confessionis probabiliter existimetur, vel si peccatum contra ipsum commissum fit, de quo quis confiteri debet ergo videtur quòd non semper oporteat confiteri proprio sacerdoti.

¶ Præterea, In eo quod est necessarium ad salutem, non sunt homines arctandi, ne impediantur à via salutis, sed magna arctatio videtur si oporteat vni homini cōfiteri de necessitate, & per hoc multi possent à confessione retrahi, vel timore vel verecundia, vel aliquo huiusmodi. ergo cùm confessio sit de necessitate salutis, nō debent homines ad hoc arctari, vt videtur quòd proprio sacerdoti confiteatur.

¶ SED CONTRA. est decret. Innoc. qui instituit quòd omnes vtriusque sexus semel in anno proprio sacerdoti confiteantur.

¶ Præterea, Sicut Episcopus se habet ad diœcesim suam: ita sacerdos ad suam parochiam. sed non licet vni Episcopo in diœcesi alterius Episcopale officium exercere: secundum statuta canonum. ergo non licet vni sacerdoti parochianum alterius audire.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd alia sacramenta non constituunt in hoc quod ad sacramentum accedens aliquid agat, sed solum vt recipiat. sicut patet in baptismo & huiusmodi. sed actus recipientis requiritur ad percipiendum vtilitatem sacramenti in eo, qui est suæ voluntatis arbiter constitutus quasi removens prohibens, scilicet fictionem. sed in pœnitentia actus accedentis ad sacramentum est de substātia sacramenti, eo quòd contitio, confessio & satisfactio sunt pœnitentiæ partes quæ sunt actus pœnitentis: actus autem nostri, cùm in nobis principium habeant, non possunt nobis ab aliis dispensari nisi per imperium, Vnde oportet quod ille, qui dispensator huiusmodi sacramenti constituitur, sit talis qui possit imperare aliquid agendum. Imperium autem non competit alicui in alium, nisi qui habet super eum iurisdictionem: & ideo de necessitate huius sacramenti est, non solum vt minister habeat ordinem sicut in aliis sacramentis, sed etiam quod habeat iurisdictionem. Et ideò sicut ille, qui non est sacerdos, non potest hoc sacramentum conferre: ita nec ille qui non habet iurisdictionem. Et propter hoc oportet sicut sacerdoti, ita proprio sacerdoti confessionem fieri: cum enim sacerdos non absoluat nisi ligando ad aliquid faciendum, ille solus potest absoluere, qui potest per imperium ad aliquid faciendum ligare.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Greg. loquitur de illis monachis qui iurisdictionem habent, vt pote quibus alicuius parochiæ cura est commissa, de quibus aliqui dicebant, quod hoc ipso quod monachi erant, non poterant absoluere, & pœnitentias iniungere, quod falsum est.

¶ Ad secundum dicendum, quod sacramentum Eucharistiæ non requirit imperium in aliquem hominem, secus autem est in hoc sacramento, vt dictum est ideo ratio non sequitur. & tamen non licet Eucharistiam ab alio, quam à proprio sacerdote accipere, quamuis verum dicendum, quod ab eo percipitur.

¶ Ad tertium dicendum, quod electio discreti sacerdotis non est nobis commissa, vt nostro arbitrio faciēda, sed de licentia Superioris, si forte proprius sacerdos esset minus idoneus ad apponēdum peccato salutare remedium.

¶ Ad quartum dicendum, quòd prælatis incumbit sacramenta dispensare quæ non nisi mundi tractare debent, ideò concessum est eis à iure, quod possunt sibi eligere proprios sacerdotes confessores, qui quantum ad hoc sunt eis superiores, sicut & vnus medicus ab alio curatur, non in quantum medicus, sed inquantum infirmus.

¶ Ad quintum dicendum, quòd in casibus illis in quibus probabiliter timet pœnitens periculum sibi vel sacerdoti ex confessione ei factā, debet recurrere ad Superiorem: vel ab eodem petere licentiam alteri confitendi: quòd si licentiam habere non possit idem est iudicium, quod de illo, qui non habet copiam sacerdotis, vnde magis debet eligere laico cōfiteri. nec in hoc trāsgreditur aliquis præceptum Ecclesiæ: quia præcepta iuris positiui non se extendunt vltra intentionem præcipientis, quæ est finis præcepti. hoc autem est charitas secundum Apostolum. Nec aliqua iniuria fit etiam sacerdoti, quia priuilegiū meretur amittere, qui concessa sibi abutitur potestate.

¶ Ad sextum dicendum quòd in hoc quod oportet proprio sacerdoti confiteri, non arctatur via salutis: sed sufficies ad salutem via statuitur. Peccaret autem sacerdos, si non esset facilis ad præbendum licentiam alteri confiteri, quia multi sunt adeò infirmi quod potius sine confessione morerentur, quam tali sacerdoti confiterentur, vnde illi qui sunt nimis soliciti, vt conscientias per confessionem subditorum sciant, multis damnationis laqueum iniiciunt, & per consequens sibi ipsis.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum aliquis possit alteri, quàm proprio sacerdoti confiteri, ex priuilegio vel mandato superioris.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod non possit aliquis alteri quam proprio sacerdoti cōfiteri, etiam ex priuilegio vel mandato Superioris. Quia non potest aliquod priuilegium indulgeri in præiudicium alterius, sed hoc esset in præiudicium alterius sacerdotis, si alius confessionem subditi sui audiat. ergo non potest per priuilegium seu licentiam seu mandatum Superioris obtineri.

¶ 2. Præterea, Illud per quod impeditur diuinum mandatum, non potest per mandatum vel priuilegium alicuius hominis concedi: sed mandatum diuinum est ad rectores Ecclesiarum. vt diligēter vultum pecoris sui agnoscant. Prouer. 7. quod impeditur si alius quam ipse confessionem eius audiat. ergo hoc non potest per alicuius hominis priuilegium vel mandatum ordinari.

¶ 3. Præterea, Ille qui audit confessionem alicuius, est proprius iudex eius, alias non posset eum ligare & soluere: sed vnius hominis non possunt esse plures proprij sacerdotes vel iudices, quia tunc tenetur pluribus obedire, quod est impossibile, si contraria præciperent vel incompatibilia. ergo non potest aliquis confiteri nisi proprio sacerdoti, etiam ex Superioris licentia.

¶ 4 Præterea, Iniuriam sacramento facit qui sacramentum iteræ super eadem materia, vel ad minus inutiliter facit: sed qui confessus est alij sacerdoti tenetur iterum confiteri proprio sacerdoti si petat: quia non est absolutus ab obedientia qua ei tenetur, ad hoc ergo non potest licitè fieri, quod alij quàm proprio sacerdoti confiteatur.

¶ SED CONTRA, Ea, quæ sunt ordinis, possunt habenti similem ordinem committi ab eo, qui ea facere potest. Sed Superior, vt Episcopus, potest confessionem audire illius, qui est de parochia alicuius presbyteri: quia etiam aliquando aliqua sibi reseruat, cùm sit ille principalior rector. ergo etiam potest committere alicui sacerdoti quod ipsum audiat.

¶ Præterea, Quicquid potest Inferior potest Superior. sed ipse sacerdos potest suo parochiano dare licentiam quod alteri confiteatur. ergo multò fortiùs eius Superior hoc potest.

¶ Præterea, Potestatem quam habet sacerdos in populo, habet ab Episcopo

Episcopo, sed ex illa potestate potest confessionem audire. ergo & eadem ratione alius, cui Episcopus potestatem concedit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sacerdos aliquis potest dupliciter impediri ne alicuius confessionem audiat. Vno modo propter impedimentum executionis ordinis, sicut excommunicati, & degradati, & huiusmodi. qui cunque autem iurisdictionem habet, potest ea quæ sunt iurisdictionis cōmittere: & ideò si aliquis impediatur, quòd alterius confessionem audire non possit per iurisdictionis defectum, potest sibi per quemcunque iurisdictionem habentem immediatam in illos committi quod cōfessionem audiat & absoluat, siue per ipsum sacerdotem, siue per Episcopum, siue per Papam. Si autem propter executionis ordinis impedimentū audire non possit, potest sibi concedi quòd confessionem audiat per eum qui impedimentum remouere potest.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ præiudicium non fit alicui, nisi ei subtrahatur quod est in fauorem eius indultū. Iurisdictionis autem potestas non est commissa alicui homini in fauorem suum, sed in vtilitatem plebis & honorē Dei. Et ideò si superioribus Prælatis expedire videatur ad salutem plebis, & honorē Dei promouendum, quòd aliis quæ sunt iurisdictionis committant, in nullo fit præiudicium inferioribus Prælatis, nisi illis qui quærunt quæ sua sunt, non quæ Iesu Christi: & qui gregi præsunt, non vt eos pascant, sed vt ab eis pascantur.

¶ Ad secundum dicendum, q̄ rector Ecclesiæ debet vultum pecoris sui cognoscere dupliciter. Vno modo per solicitam exterioris conuersationis considerationem, qua inuigilare debet super gregem sibi commissum, & in hac cognitione non oportet q̄ credat subdito, sed certitudinē facti, inquantum potest inquirat. Alio modo per confessionis manifestationem. & quantū ad hanc cognitionem non potest maiorem certitudinem accipere, quam vt subdito credat: quia hoc est ad subueniendū conscientiæ ipsius. Vnde in foro confessionis creditur homini & pro se, & cōtra se, non autem in foro exterioris iudicij, & ideò ad hanc cognitionē sufficit, quòd credat subdito dicenti se alteri absoluere valenti fuisse confessum & sic patet q̄ talis cognitio pecoris per priuilegium alteri indultum de confessione audienda non impeditur.

¶ Ad tertium dicendū, quòd inconueniens esset si duo æqualiter super eandem plebem constituantur: si autem inæqualiter, non est inconueniens, & secundum hoc super eandem plebem immediatè sunt, & sacerdos parochialis, & Episcopus, & Papa, & quilibet eorum potest ea quæ sunt iurisdictionis ad ipsum pertinentia alteri committere. Sed si Superior committat, qui & principalior est dupliciter potest committere: aut ita quod eum vice sui constituat, sicut Papa & Episcopus suos pœnitentiarios Episcopi, quam sacerdos parochialis. & magis tenetur ei conscitens obedire. Alio modo vt eum coadiutorem illius sacerdotis constituat. & quia coadiutor ordinatur ad eum, cui coadiutor datur, ideò coadiutor est minus principalis: & ideò pœnitens non tantum obedire tenetur ei, quantùm proprio sacerdoti.

¶ Ad quartum dicendum, quòd nullus tenetur confiteri peccata, quæ non habet: & ideò si aliquis pœnitentiario Episcopi, vel alteri ab Episcopo commissionem habenti confessus fuerit, cùm sint sibi dimissa peccata, & quo ad Ecclesiam, & quo ad Deum, non tenetur confiteri proprio sacerdoti quantumcumque peccat, sed propter statutum Ecclesiæ de confessione facienda proprio sacerdoti semel in anno, eodem modo se debet habere sicut & ille qui habet solùm venialia. Talis enim solùm venialia confiteri debet, vt quidam dicunt, vel profiteri se à peccato mortali immunem, & sacerdos ei in foro conscientiæ credere debet & tenetur. Sitamen iterum confiteri teneretur, non fruſtra primò confessus fuisset, quia quantò pluribus sacerdotibus confiteatur quis, tantò plus de pœna remittitur: tum ex erubescentia confessionis, quæ in pœnam satisfactoriam computatur, tum ex vi claui. Vnde toties posset confiteri, quòd ab omni pœna liberaretur, nec reiteratio facit iniuriam sacramento, nisi in quo sanctificatio adhibetur, vel per characteris impressionem, vel per materiæ consecrationem, quorum neutrum est in pœnitentia. vnde bonum est quod ille qui autoritate Episcopi confessionem audit, inducat cōfitentem quòd confiteatur proprio sacerdoti: quod si noluerit, nihilominus eum absoluere debet.

ARTICVL. VI.

¶ Vtrum pœnitentia possit in fine Vitæ à quolibet sacerdote absolui.

AD SEXTVM sic proceditur: videtur quòd in fine vitæ pœnitens non possit à quolibet sacerdote absolui. Quia ad absolutionem requiritur aliqua iurisdictio, vt dictum est: sed sacerdos non acquirit iurisdictionem super illum qui in fine pœnitet. ergo nemo potest eum absoluere.

¶ 2. Præterea, Ille qui sacramentum Baptismi in articulo mortis ab alio, quam proprio sacerdote recipit, non debet à proprio sacerdote iterum baptizari. Si ergo quilibet sacerdos in articulo mortis possit absoluere à quolibet peccato, non deberet pœnitēs, si euadit, ad suum sacerdotē recurrere, quod falsum est: quia alias sacerdos non haberet cognitionem de vultu pecoris sui.

¶ 3. Præterea, in articulo mortis sicut licet alieno sacerdoti baptizare, ita etiam non sacerdoti. sed non sacerdos nunquā potest absoluere in foro pœnitentiali. ergo nec sacerdos in articulo mortis eum, qui non est sibi subditus.

¶ SED CONTRA. Necessitas spiritualis est maior, quam corporalis: sed aliquis in necessitate vltima potest aliorum rebus vti etiam inuitis dominis ad subueniendum corporali necessitati. ergo & in articulo mortis ab subueniendum spirituali necessitati potest à non suo sacerdote absolui.

¶ Præterea, Ad idem sunt autoritates positæ in litera.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quilibet sacerdos, quantum est de virtute clauium habet potestatem indifferenter in omnes, & quantum ad omnia peccata, sed quòd nō possit omnes ab omnibus peccatis absoluere, hoc est, quia per ordinationem Ecclesiæ habet iurisdictionem limitatam, vel omnino nullam habet: sed quia necessitas legem non habet, ideo quando necessitatis articulus imminet, per Ecclesiæ ordinationem non impeditur quin absoluere possit, ex quo habet claues etiam sacramentaliter, & tantum consequitur ex absolutione alterius, sicut si à proprio sacerdote absolueretur: nec solum à peccatis tunc potest à quolibet sacerdote absolui, sed etiam ab excommunicatione à quacunque sit lata: & hæc absolutio etiam ad iurisdictionem pertiner, quæ per legem ordinationis Ecclesiæ coarctatur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd aliquis potest vti iurisdictione alterius ex eius voluntate: quia ea quæ iurisdictionis sunt committi possunt. Vnde quia Ecclesia acceptat, vt quilibet sacerdos absoluere possit in articulo mortis: ideò ex hoc ipso quis vsum iurisdictionis habet quamuis iurisdictione careat.

¶ Ad secundum dicendum, quòd non oportet eum recurrere ad proprium sacerdotem, vt iterum à peccatis soluatur, à quibus in articulo mortis absolutus est. sed vt innotescat ei, quod est absolutus. Nec similiter oportet q̄ absolutus ab excommunicatione ad iudicem vadat, qui alias absoluere potuisset, absolutionem perens, sed satisfactionem offerens.

¶ Ad tertium dicendum, quòd baptismus habet ex ipsa sanctificatione materiæ efficaciā, & ideò à quocunque conferatur, alieno, ille sacramentum recipit, sed vis sacramentalis pœnitentiæ consistit in sanctificatione ministri. & ideo ille qui laico confitetur: quamuis impleat quod ex parte est de sacramentali confessione, tamen sacramentalem absolutionem non consequitur. & ideò aliquid valet ei quantum ad diminutionē pœnæ quæ fit per confessionis meritum & pœnam, sed non consequitur diminutionem illam pœnæ quę est ex vi clauium. & ideò oportet, q̄ iterum sacerdoti confiteatur, & magis sic confessus discedens punitur post hanc vitam, quàm si sacerdoti fuisset confessus.

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrum pœna taxetur secundum quantitatem culpæ. Thom. 4. dist. 20. q. 1. art. 2. q. 1.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd pœna temporalis, cuius reatus post pœnitentiam manet, non taxetur secundum quantitatem culpæ. Taxatur enim secundum quantitatem delectationis, quæ fuit in peccato, vt patet Apoc. 18. Quantum glorificau it se, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum & luctum: sed quandoque vbi est maior delectatio, ibi est minor culpa quia peccata carnalia plus habent delectationis quam spiritualia secundum Greg. ergo pœna non taxatur secundum quantitatem culpæ.

¶ 2 Præterea, Eodem modo aliquis obligatur ad culpam per peccata mortalia in noua Lege & in veteri: sed & in vetere Lege debebatur pro peccatis pœna septem dierum, vt scilicet septē diebus immundi essent pro vno peccato mortali: cùm ergo in nouo Testamēto imponatur pœna septennis pro vno peccato mortali, videtur quod quantitas pœnæ non recipiat quantitatem culpæ.

¶ 3. Præterea, Malus est peccatum homicidij in laico, quam fornicationis in sacerdote, quia circunstantia, quæ sumitur ex specie peccati, magis aggrauat, quam quæ sumitur ex conditione personæ, sed laico pro homicidio imponitur septennis pœnitentia, sed sacerdoti decem annorum quantitatem. secundum Can. ergo pœna non taxatur secundum quantitatem culpæ.

¶ 4. Præterea, Maximum peccatum est quod in ipsum corpus Christi committitur, quia tantò grauius quis peccat, quantò maior est in quem peccatur, sed pro effusione sanguinis Christi in sacramento altaris contenti iniungitur pœnitentia quadraginta dierum vel parum amplius: pro fornicatione simplici iniungitur pœnitentia septennis secundum Can. ergo quantitas pœnæ non respondet quantitati culpæ.

¶ SED CONTRA, Isa. 27. In mensura contra mensuram cùm abiecta fuerit, iudicabo eum. ergo quantitas iudicij punitionis peccati est secundum quantitatem culpæ.

¶ Præterea

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Præterea, Homo reducetur ad æqualitatem iustitiæ per pœnitentiam inflictam. sed hoc non esset si quantitas culpæ & pœnæ non sibi responderent, ergo vnum alteri respondet.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd pœna post dimissionem culpæ exigitur ad duo, scilicet ad debitum soluendum, & ad remedium præstandum. Potest ergo taxatio pœnæ considerari quantum ad duo. Primo, quantum ad debitum, & sic quantitas pœnæ radicaliter respondet quantitati culpæ antequam de ea aliquid dimittatur: secundum tamen quòd per primum eorum quæ pœnitentiam nata sunt remittere, plus remittitur, secundum hoc per aliud minus remittendum vel soluendum restat: quia quanto per contritionem plus de pœna dimissum est, tanto per consolationem minus dimittendum restat. Secundo, quantum ad remedium vel illius qui peccauit, vel aliorum: & quandoque pro minori peccato iniungitur maior pœnitentia: vel quia peccato vnius difficilius potest resisti quàm peccato alterius: sicut iuueni imponitur pro fornicatione maior pena, quam seni: quamuis minus peccet vel quia in eo peccatum est periculosius, sicut in sacerdote quàm in alio, vel quia multitudo magis prona est ad id peccatum, & ideò per pœnam vnius alij sunt exterrendi. Pœna ergo in foro pœnitentiæ quantum ad vtrumque taxanda est: & ideo non semper pro maiori peccato maior pœna imponitur. Sed pœna purgatorij solùm est ad soluendum debitum, quia vlterius non manet locus peccandi. & ideò illa pœna taxatur solùm secundum quantitatem peccati, considerata tamen contritionis quantitate, & confessione & absolutione: qua per omnia de pœna aliquid dimittitur. vnde etiam à sacerdote iniungendo satisfactionem sunt consideranda.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum quod in verbis illis duo tanguntur ex parte culpæ scilicet glorificatio & deliciæ: quorum primum pertinet ad elationem peccantis, qua Deo resistit. Secundum ad delectationem peccati: quamuis autem sit minor delectatio quandoque in maiori culpa, tamen est ibi semper maior elatio: & ideò ratio non procedit.

¶ Ad secundum dicendum, quod illa pœna septem dierum non erat expiatiua à pœna debita peccato. Vnde & iam si post illos dies moreretur, in purgatorio puniretur, sed expiabatur ab irregularitate, qua omnia sacrificia legalia expiabant. Nihilominus cæteris paribus plus peccat homo in noua lege quam in veteri, propter sanctificationem amplioré, qua sanctificatur in Baptismo, & propter beneficia Dei potiora humano generi exhibita, & hoc patet ex hoc quod dicitur Heb. 10. Quanto putatis deteriora mereri supplicia, &c. Nec tamen hoc verum est vniuersaliter quod exigatur pro quolibet peccato mortali septennis pœnitentia, sed hoc est quasi quædam regula communis, vt in pluribus competens, quam tamen oportet dimittere consideratis diuersis peccatorum circunstantiis.

¶ Ad tertiũ dicendum, quod Episcopus vel sacerdos cum maiori periculo suo & aliorum peccat: & ideò solicitius retrahunt eum Canones à peccato quam alios, maiorem pœnam iniungendo, secundũ quòd est in remediũ, quãuis quãdoque non debeatur tanta ex debito. Vnde in purgatorio non tanta ab eo exigitur.

¶ Ad quartum dicendum, quod pœna illa est intelligenda, quando nolente sacerdote hoc accidit. Si enim sponte funderetur, multo grauiori pœna dignus esset.

QVAESTIO NONA.

De qualitate confessionis, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de qualitate confessionis. Circa quod quæruntur quatuor.

¶ Primò vtrum confessio possit esse informis.

¶ Secundò vtrum oporteat confessionem esse integram.

¶ Tertiò, vtrum possit aliquis per alium, vel per scriptum confiteri.

¶ Quartò, vtrum illæ conditiones, quæ à magistris assignantur, ad confessionem requirantur.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum confessio possit esse informis.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod confessio non possit esse informis: dicitur enim Eccles. 17. A mortuo quasi nihil perit confessio. sed ille qui non habet charitatem, est mortuus quia ipsa est animæ vita ergo absque charitate non potest esse confessio.

¶ 2. Præterea, Confessio diuiditur contra contritionem & satisfactionem, sed contritio & satisfactio nunquam possunt extra charitatem fieri: ergo nec confessio.

¶ 3. Præterea, In confessione oportet quòd os cordi concordet quia hoc ipsum nomen Confessionis requirit. sed ille qui adhuc manet in affectu peccati quod confitetur, non habet cor ori conforme: quia corde peccatum tenet quod ore damnat: ergo talis non confitetur.

¶ SED CONTRA. Quilibet tenetur ad confessionem mortalium sed si aliquis semel confessus est etiam in mortali existens, non tenetur vlterius ad confitendum ea peccata: quia cùm nullus sciat se charitatem habere, nullus sciret se confessum fuisse: ergo non est de necessitate confessionis, quòd sit charitate formata.

¶ RESPONDEO dicendum quod confessio est actus virtutis & pars sacramẽti secundum autem quod est actus virtutis est actus meritorius propriè, & sic confessio non valet sine charitate, quæ est principium merendi: sed secundum quod est pars sacramenti sic ordinat confitentem ad sacerdotem, qui habet claues Ecclesiæ. qui per confessionem confitentis conscientiam cognoscit, & secundum hoc confessio potest esse etiam in eo, qui non est contritus: quia potest peccata sua confiteri sacerdoti, & claubus Ecclesiæ se subiicere: & quamuis tunc non percipiat absolutionis fructum tamen recedẽte fictione percipere incipiet: & sic etiam in aliis sacramentis. Vnde non tenetur iterare confessionem qui fictus accedit, sed tenetur postmodum fictionem suam confiteri.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum quod authoritas illa intelligenda est quantum ad fructum confessionis percipiendum quem nullus extra charitatem existens percipit.

¶ Ad secundum dicendum, quod contritio & satisfactio fiunt Deo, sed confessio fit homini, & ideò de ratione contritionis & satisfactionis, est quod homo fit Deo per charitatem vnitus, non autem de ratione confessionis.

¶ Ad tertium dicendum, quod ille qui peccata, quæ habet narrat vere loquitur: & sic cor concordat voci vel verbis quantum ad substantiam confessionis, quamuis discordet à confessionis fine.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum oporteat confessionem esse integram.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod non oporteat confessionem esse integram, vt scilicet omnia peccata vni sacerdoti confiteatur. Quia erubescentia facit ad diminutionem pœnæ, sed quanto pluribus sacerdotibus quis confiteatur, tanto maiorem erubescentiam patitur. ergo fructuosior est confessio si pluribus sacerdotibus diuidatur.

¶ 2. Præterea: Confessio ad hoc necessaria est in pœnitentia, vt pœna secundum arbitrium sacerdotis peccato taxetur. Sed sufficiés pœna potest imponi à diuersis sacerdotibus de diuersis peccatis. ergo non oportet vni sacerdoti omnia peccata confiteri.

¶ 3. Præterea, Potest contingere quod post confessionem factam & satisfactionem perfectam recordetur quis alicuius peccati mortalis, quod dum confitebatur memoria non habebat, & tunc copiam proprij sacerdotis cum quo primo cõfessus fuerit habere non poterit. ergo poterit id solum peccatum alteri confiteri: & sic diuersa peccata diuersis sacerdotibus confitebitur.

¶ 4. Præterea, Sacerdoti non debet fieri cõfessio de peccatis nisi propter absolutionem: sed quandoque sacerdos qui confessionẽ audit potest de quibusdam peccatis absoluere, non de omnibus: ergo ad minus in tali casu nõ oportet quod confessio sit integra.

¶ SED CONTRA Hypocrisis est impedimentum pœnitentiæ, sed diuidere confessionem, ad hypocrisim pertinet: vt Augustin. dicit, ergo confessio debet esse integra.

¶ Præterea, Confessio est Pœnitentiæ pars, sed pœnitentia debet esse integra ergo & confessio.

¶ RESPONDEO dicendum, q̃ in medicina corporali oportet quòd medicus non vnum solùm morbum contra quem medicinam dare debet cognoscat, sed etiam vninersaliter totam habitudinem ipsius infirmi: eo quod vnus morbus ex adiunctione alterius aggrauatur, & medicina quæ vni morbo competeret alteri nocumentum præstaret. & similiter est in peccatis quia vnum aggrauatur ex adiunctione alterius, & illud quod vni peccato esset conueniens medicina, alteri incentiuum præstaret: cum quandoque aliquis, contrariis peccatis infectus sit vt Gregor. in Pasto. docet: & ideo de necessitate confessionis est quod homo omnia peccata confiteatur quæ in memoria habet, quod si non faciat, non est confessio, sed confessionis simulatio.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum quòd etsi erubescentia sit multiplicior, quando diuidit diuersa peccata diuersis, tamen omnes simul non sunt ita magnæ erubescentiæ, sicut illa vna qua quis omnia sua simul confiteretur: quia vnum peccatum per se consideratum non demonstrat ita malam dispositionem peccantis sicut quando est cum pluribus aliis consideratum: quia in vnum peccatum. aliquis quandoque ex ignorantia vel infirmitate labitur: sed multitudo peccatorum demonstrat malitiam peccantis, vel magnam corruptionem eiusdem.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ pœna à diuersis sacerdotibus imposita non esset sufficiens: quia quilibet consideraret vnum per se & non grauitatem ipsius quam habet ex adiunctione alterius & quandoque pœna quæ contra vnum peccatum daretur esset promotiua alterius peccati: & præterea sacerdos confessionem audiens vicé Dei gerit, & ideo debet ei fieri hoc modo confessio sicut

sicut fit Deo in contritione. Vnde sicut non esset contritio, nisi quis de omnibus peccatis contreretur, ita non esset confessio, nisi quis de omnibus, quæ memoriæ occurrerint confiteatur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quidam dicunt, quòd quando aliquis recordatur eorũ quæ prius oblitus erat, debet etiam ea quæ prius confessus fuit confiteri: & præcipuè si non potest eundem habere, cui ante confessus fuerat, qui omnia cognoscit, vt totius culpæ quantitas vni sacerdoti innotescat. Sed hoc non videtur necessarium, quia peccatum habet quantitatem & ex seipso, & ex adiunctione alterius: peccatorum autem de quibus confessus est, manifestauit quantitatem quam ex seipsis habet: ad hoc autem quòd sacerdos vtramque quantitatem peccati huiusmodi cognoscat, sufficit quòd hoc peccatum confitens dicat explicite, & alia in generali dicendo, quòd cùm alia multa confiteretur huius oblitus fuit.

¶ Ad quartum dicendum, quòd etiam si sacerdos non de omnibus possit absoluere, tamen tenetur sibi omnia confiteri, vt quantitatem totius culpæ cognoscat, & de illis de quibus non potest absoluere, ad superiorem remittat.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum quis possit per alium, vel per scriptum confiteri.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd possit per alium quis confiteri: vel per scriptum, quia confessio necessaria est ad hoc vt conscientia pœnitentis sacerdoti pãdatur. sed homo potest per alium vel per scriptũ suam conscię tiã sacerdoti manifestare. ergo sufficit per alium vel per scriptum cõfiteri.

¶ 1. Præterea, Quidam non intelliguntur à propriis sacerdotibus propter linguæ diuersitatem, & tales non possunt nisi per alios confiteri: ergo nõ est de necessitate sacramẽti, quòd per seipsum quis confiteatur: & ita videtur quòd si per alium quis confessus fuerit qualitercunque, sufficiat ei ad salutem.

¶ 3. Præterea, De necessitate sacramenti est, quòd homo proprio sacerdoti confiteatur, vt ex dictis patet. sed aliquãdo proprius sacerdos est absens, cui non potest pœnitens propria voce loqui, posset autem per scriptũ ei suam conscientiam manifestare. ergo videtur q̃ per scriptum ei suam conscientiã trãsmittere debeat.

¶ SED CONTRA, Homo ad confessionem peccatorum, sicut ad confessionem fidei obligatur: sed confessio fidei ore est facienda, vt patet. Roman. 10. ergo & confessio peccatorum.

¶ Præterea, qui per seipsum peccauit, per seipsum debet pœnitere. sed confessio est pœnitentiæ pars. ergo pœnitens debet confiteri propria voce.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd confessio non solùm est actus virtutis, sed etiam pars sacramenti: quamuis autem ad eam secundum quod est actus virtutis, sufficeret qualitercunque fieret, & si non esset tanta difficultas in vno modo sicut in alio: tamen secundum quod est pars sacramenti, habet determinatum actum, sicut & alia sacramenta habent determinatam materiam. & sicut in baptismo ad significandam interiorem ablutionem, assumitur illud elementum, cuius est maxima vis in abluendo: ita in actu sacramenti confessionis ad manifestandum ordinatè assumitur ille actus, quo maximè cõsueuimus manifestare, s. propriũ verbum: Alij enim modi sunt inducti in supplementum istius

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut in baptismo non sufficit qualitercunque abluere, sed per elementum determinatum: ita nec in pœnitentia sufficit qualitercunque peccata manifestare, sed oportet quòd per actũ determinatum manifestentur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in eo qui vsum linguæ non habet, sufficit quòd per scriptum aut per nutum aut interpretem confiteatur, quia non exigitur ab homine plus quam possit, quãuis homo non possit vel debeat Baptismum accipere nisi in aqua, quia aqua est omnino ab exteriori, & nobis ab aliis exhibetur, sed actus confessionis est à nobis. & ideò quando non possumus vnomodo, debemus secundum quòd possumus confiteri.

¶ Ad tertium dicendum, quod in absentia proprij sacerdotis potest etiam laico fieri cõfessio: & ideò non oportet quòd per scriptum fiat: quia plus pertinet ad necessitatem confessionis actus, quàm ille cui fit confessio.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum conditiones assignatæ requirantur ad confessionem.

AD QVARTVM sic proceditur. videtur quòd illæ conditiones, quæ à magistris assignãtur, his versibus contentæ, non requirantur ad confessionem.

Sit simplex, humilis confessio pura, fidelis,
Atque frequens, nuda, discreta, libens, verecunda,
Integra, secreta, lachrimabilis, accelerata,
Fortis & accusans, & sit parvo parata.

Fides enim & simplicitas, & fortitudo sunt per se virtutes. Ergo non debent poni per se conditiones confessionis.

¶ 1. Præterea, Purum est quod non habet permixtionem: similiter simplex compositionem & permixtionem aufert. ergo superfluè alterutrum ponitur.

¶ 3. præterea, Peccatum semel commissum nullus tenetur confiteri nisi semel. ergo si homo peccatum non iterat, non oportet, quòd sit frequens.

¶ 4. Præterea Confessio ad satisfactionẽ ordinatur, sed satisfactio quandoque est publiqua. ergo & confessio non semper debet esse secreta.

¶ 5. Præterea, Illud quod non est in potestate nostra, non requiritur à nobis: sed lachrymas emittere, non est in potestate nostra. Sed contra est Magistrorum assignatio. ergo non requiritur ad confitentem.

¶ RESPONDEO dicendum, quod dictarum conditionum quædam sunt de necessitate cõfessionis, quædam de bene esse ipsius. Ea autem quæ sunt de necessitate confessionis, vel competunt ei secundum quòd est actus virtutis, vel secundum quòd est pars sacramenti. Si primo modo, aut ratione virtutis in genere, aut ratione specialis virtutis, cuius est actus, aut ex ipsa ratione actus. Virtutis autẽ in genere sunt quatuor conditiones: vt in 2. Ethi. dicitur. Prima est vt aliquis sit sciẽs: & quantum ad hoc confessio dicitur esse discreta, secundum quòd in actu omnis virtutis prudentia requiritur: est autem hæc discretio, vt maiora cum maiori pondere confiteantur. Secunda conditio est, vt sit eligens, quia actus virtutum debent esse voluntarij, & quantum ad hoc dicit libens. Tertia conditio est vt propter hoc, scilicet debitum finem operetur: & quantum ad hoc dicit quòd debet esse pura, vt scilicet recta sit intentio. Quarta est, vt immobiliter operetur: & quantum ad hoc dicit quòd debet esse fortis: vt scilicet propter verecundiam dicere veritatem non dimittat. Est autem confessio actus virtutis pœnitentiæ, quæ quidem primò initium sumit in horrore turpitudinis peccati: & quantum ad hoc confessio debet esse verecũda, vt scilicet non se iactet de peccatis propter aliquã seculi vanitatem admixtam. Secũdò progreditur ad dolorem de peccato commisso: & quantum ad hoc dicitur esse lachrymabilis. Tertiò, in abiectione sui terminatur: & quantum ad hoc debet esse humilis, vt se miserum confiteatur & infirmum. Sed expropria ratione huiusmodi actus, qui est cõfessio, habet quòd sit manifestatiua, quæ quidem manifestatio per quatuor impediri potest. Primò, per falsitatem: & quantum ad hoc dicit, fidelis, id est vera. Secundò, per obscuritatem verborum, & contra hoc dicit nuda, vt non inuoluat obscuritatem verborum. Tertiò, per verborum multiplicationẽ: & propter hoc dicit, Simplex. vt non recitet in cõfessione nisi quod ad quantitatẽ peccati pertinet. Quartò, vt non subtrahatur aliquid de his quæ manifestanda sunt, & contra hoc dicit, Integra. Secundum autem quod confessio est pars sacramenti, sic concernit iudicium sacerdotis, qui est minister sacramenti, Vnde oportet quod sit accusans ex parte confitentis, parere parata per comparationem ad sacerdotem. Secreta quantum ad conditionem fori, in quo de occultis cõscientiæ agitur. Sed de bene esse cõfessionis est, quod sit frequens, & quòd sit Accelerata, vt scilicet statim confiteatur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod non est inconueniens, quòd conditio vnius virtutis in actu alterius inueniatur, qui ab ipsa imperatur, vel quia medium quod est vnius virtutis, principaliter etiam aliæ virtutes per participationem habent.

¶ Ad secundum dicendum, quòd hæc conditio pura intentionis excludit peruersitatem, a qua homo mundatur, si simpliciter alieni admixtionem excludit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd hoc non est de necessitate confessionis, sed de bene esse.

¶ Ad quartum dicendum, quòd propter scandalum aliorum qui possunt ex peccatis audiris ad malum inclinari: non debet confessio fieri in publico, sed in occulto, ex pœna autẽ satisfactoria non scandalizatur ita aliquis, quia quandoque propartio, vel nullo similia opera satisfactoria fiunt

¶ Ad quintum dicendum, quòd intelligendum est de lachrymis mentis.

QVAESTIO DECIMA.

De effectu confessionis, in quinque articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de effectu confessionis.

¶ Circa quod quæruntur quinque.

¶ Primò, vtrũ cõfessio liberet à morte peccati.

¶ Secundò, vtrũ confessio liberet aliquo modo a pœna.

¶ Tertiò vtrum confessio aperiat paradisum.

¶ Quartò vtrum confessio tribuat spem salutis.

¶ Quinto, vtrum confessio generalis deleat peccata mortalia præterita.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum confessio liberet à morte peccati.

Tho. vbi supra ar. 4. & quæst. 1. & sequen

AD PRIMVM sic procedit. Videtur quod confessio non liberet à morte peccati. Confessio enim contritionem sequitur

Universidad de Deusto
Biblioteca

quitur, sed contritio sufficienter delet culpam. ergo cõfessio non liberat à morte peccati.

¶ 1. Præterea, sicut mortale, est culpa, ita etiam veniale: sed per confessionem fit veniale quod prius fuit mortale, vt in litera dicitur, ergo per confessionem non remittitur culpa, sed culpa in culpam mutatur.

¶ SED CONTRA est, Confessio est pars pœnitentiæ sacramenti. sed pœnitentia à culpa liberat. ergo & confessio.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd pœnitentia inquantum est sacramentum, præcipuè in confessione perficitur, quia per eam homo ministris Ecclesiæ se subdit, qui sunt sacramentorum dispensatores. Contritio enim votum confessionis annexum habet, & satisfactio pro iudicio sacerdotis, cui fit confessio, taxatur, & quia in sacramento Pœnitentiæ gratia infunditur, per quam fit remissio peccatorum, sicut in Baptismo: ideò eo modo confessio ex vi absolutionis coniunctæ remittit culpam, sicut & Baptismus. Liberat enim baptismus à morte peccati non solùm secundum quòd actu percipitur, sed etiam secundũ quòd in voto habetur: sicut patet in illis, qui iam sanctificati ad baptismum accedunt. & si aliquis impedimentum noh præstaret ex ipsa collatione baptismi, gratiam consequeretur remittentẽ peccata, si prius ei remissa non fuissent. Et similiter dicendum est de confessione adiuncta absolutioni: quia secundum quòd in voto pœnitentis præcessit, à culpa liberauit. Postmodum autem in actu confessionis & absolutionis gratia augetur, & etiam remissio peccatorum daretur, si præcedens dolor de peccatis non sufficiens ad contritionem fuisset, & ipse tunc obicem gratiæ non præberet: & ideò sicut de baptismo dicitur, quòd liberat à morte, ita etiam de confessione dici potest.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd contritio habet votum confessionis annexum: & ideò eo modo liberat à culpa pœnitentes sicut desiderium Baptismi baptizandos.

¶ Ad secundum dicendum, quòd veniale non sumitur pro culpa. sed pro pœna de facili expiabili: vnde non sequitur quod culpa in culpam conuertat. sed penitus annihilet. Dicitur enim veniale tripliciter. Vno modo ex genere, sicut verbũ otiosum. Alio modo ex causa, id est veniæ causam in se habens, sicut peccatum ex infirmitate. Alio modo ex euentu, sicut accipitur hic, quia per confessionem hoc euenit, quòd de culpa præterita homo veniam consequatur.

ARTICVL. II.

¶ Vtrum confessio liberet aliquo modo à pœna.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd confessio non liberet aliquo modo à pœna: quia peccato non debetur nisi pœna æterna vel temporalis, sed pœna æterna per contritionem dimittitur: pœna autem temporalis per satisfactionem. ergo per confessionem nihil dimittitur de pœna.

¶ 1. Præterea, volũtas pro facto reputatur, vt in litera dicitur. sed ille qui contritus est habuit propositum confitendi. Ergo tantum valuit sibi sicut si fuisset confessus: & ita per confessionem, quam posteà facit, nihil de pœna dimittitur.

¶ SED CONTRA, Pœnam habet cõfessio. sed per omnia opera pœnalia expiatur pœna peccato debita. ergo & per confessionẽ.

¶ RESPONDEO dicendum, q̃ confessio simul cum absolutione habet vim liberandi à pœna dupliciter, vno modo ex ipsa vi absolutionis, & sic quidem liberat in voto existens à pœna æterna: sicut etiam à culpa, quæ quidem pœna est condemnans & ex toto exterminans: à quo homo liberatus, adhuc manet obligatus ad pœnam temporalem, secũdum q̃ pœna est medecina purgans & promouens, & hæc pœna restat in purgatorio patienda etiam iis, qui à pœna inferni liberati sunt, quæ quidem pœna est improportionata viribus pœnitentis in hoc mundo viuentis: sed per vim clauium intantũ minuitur, q̃ proportionata viribus pœnitentis remaneat, ita q̃ satisfaciendo, se in hac vita purgare potest. Alio modo diminuit pœnam ex ipsa natura actus confitentis, qui habet pœnam erubescentiæ annexam: & ideò quantò aliquis pluries de ipsis peccatis confitetur tantò magis pœna minuitur.

¶ Et per hoc patet responsio ad primum.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ voluntas pro facto non reputatur in iis quæ sunt ab alio, sicut est de Baptismo. Non enim tantùm valet voluntas suscipiendi Baptismum, sicut ipsius susceptio. sed reputatur voluntas pro facto in iis quæ sunt omnino ab homine: & iterum quantum ad præmium essentiale, non autem quantum ad pœnæ remotionem, & huiusmodi: respectu quorum attenditur meritũ accidentaliter & secundariò. & ideò confessus & absolutus, minus in purgatorio punietur, quàm contritus tantùm.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum confessio aperiat paradisum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q̃ confessio non aperiat paradisum, quia diuersorum sacramẽtorum diuersi sunt effectus, sed apertio paradisi effectus est baptismi. ergo non est effectus confessionis.

¶ 2. Præterea, In id quod clausum est, ante apertionem intrare nõ potest. sed antè confessionem moriens intrare paradisum potest. ergo confessio non aperit paradisum.

¶ SED CONTRA, Confessio facit hominem subiici clauibus Ecclesiæ. sed per eas aperitur paradisus. ergo & per confessionẽ.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd à paradisi introitu prohibetur aliquis per culpam & reatum pœnæ, & quia huiusmodi impedimenta confessio amouet, vt ex dictis patet. ideò dicitur paradisum aperire.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis baptismus & pœnitentia sint diuersa sacramenta, tamen agunt in vi vnius passionis Christi, per quam aditus paradisi est apertus.

¶ Ad secundum dicendum, quod ante votum confessionis paradisus clausus erat peccanti mortaliter, quamuis postea per contritionem votum confessionis importantem apertus sit, etiam ante confessionem actualiter factam, non tamẽ obstaculũ reatus est totaliter amotum ante confessionem & satisfactionem.

ARTICVL. IIII.

¶ Vtrum confessio spem tribuat salutis.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd effectus confessionis poni non debeat, quòd tribuit spem salutis: quia spes ex omnibus meritoriis actibus prouenit. & sic non videtur proprius effectus confessionis.

¶ 1. Præterea, Per tribulationem ad spem peruenimus, vt patet Roman. 5. sed tribulationem homo præcipuè in satisfactione sustinet, ergo tribuere spem salutis magis est satisfactionis, quàm confessionis.

¶ SED CONTRA, Per confessionem homo fit humilior, & mitior, sicut in litera Magister dicit. sed per hoc homo accipit spem salutis. ergo confessionis effectus est tribuere spem salutis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd spes remissionis peccatorum non est nobis nisi per Christum, & quia homo per confessionem se subiicit clauibus Ecclesiæ ex passione Christi virtutem habentibus: ideò dicitur quòd confessio spem salutis tribuit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ex actibus non potest esse spes salutis principaliter, sed ex gratia Redemptoris. & quia confessio gratiæ Redemptoris innititur, ideò spem salutis tribuit, non solum vt actus meritorius, sed vt pars sacramenti.

¶ Ad secundum dicendum, quòd tribulatio spem salutis tribuit per experimentum propriæ virtutis, & purgationem à pœna: sed confessio etiam modo prædicto.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum confessio generalis sufficiat ad delenda mortalia oblita. Thom. 3. dist. 25. qu. 3. art. 2.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd confessio generalis non sufficiat ad delẽdũ peccata mortalia oblita. Peccatum enim per confessionem deletum, non est necesse iterum confiteri. si ergo peccata oblita, per confessionem generalem dimittentur, non esset necessarium, quòd cùm ad noticiam redeunt, aliquis confiteretur.

¶ 1. Præterea, Quicunque non est conscius sui peccati, vel nõ habet peccatũ, vel est oblitus sui peccati. si ergo per generalẽ confessionem peccata mortalia oblita dimittuntur, quicunque non est sibi conscius de aliquo peccato mortali, per generalem confessionem potest esse certus quòd sit immunis à peccato mortali: quod est contra Apostolum 1. Cor. 4. Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum.

¶ 3. Præterea. Nullus ex negligentia reportat cõmodum: sed non potest esse sine negligentia. q̃ aliquis peccatũ mortale obliuiscatur antequàm ei dimittatur. ergo non reportat ex hoc tale commodum, quòd sine speciali confessione de peccato ei dimittatur.

¶ 4. Præterea Magis est elongatũ à cognitione cõfitentis id quod est omnino ignoratum, quam illud cuius est oblitus. sed peccata per ignorantiam cõmissa generalis confessio non delet: quia tũc hæretici qui nesciunt aliqua peccata, in quibus sunt, esse peccata: zut etiam aliqui simplices per generalem confessionem absolverentur, quod falsum est. ergo generalis confessio nõ tollit peccata oblita.

¶ SED CONTRA Psal. Accedite ad eum, & illuminamini, & facies vestræ non confundentur. sed iste qui confitetur omnia quæ scit, accedit ad Deum quantùm potest. ergo non confunditur, vt repulsam patiatur, sed veniam consequitur.

¶ Præterea, Ille qui confitetur. veniam consequitur, nisi sit fictus. sed ille, qui confitetur omnia peccata, quæ in memoria habet, aliquorum oblitus, non ex hoc est fictus, quia ignorantiam facti patitur, quæ à peccato excusat. ergo veniam consequitur: & sic peccata, quæ oblita sunt relaxantur, cùm impium sit dimidiam spera re veniam.

¶ RESPONDEO dicendum quòd confessio operatur præsupposita contritione, quæ culpam delet. & sic confessio directè ordinatur ad dimissionem pœnæ, quod quidem facit ex erubescentia, quam habet ex vi clauium, quibus se confitens subicit. Contingit autem quandoque quòd per contritionem præcedentem peccatum aliquod deletum est, quo ad culpam, siue in generali, si eius

ejus memoria tunc non habebatur, siue in speciali, & tunc quando confitens alicuius peccati oblitus est, confessio generalis sacramentalis operatur ad dimissionem pœnæ ex vi clauium, quibus se confitens subiicit. nullum obstaculum quantum in ipso est ponens, sed ex ipsa parte, qua erubescentia confessionis peccati, pœnam minuebat, pœna istius, de qua quis specialiter coram sacerdote non erubuit, non est diminuta.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod in confessione sacramentali non solùm requiritur absolutio, sed iudicium sacerdotis satisfactionem imponentis expectatur: & quamuis iste absolutione sit functus, tamen tenetur confiteri, vt suppleatur quod defuit sacramentali confessioni.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ confessio non operatur (vt dictum est (nisi contritione præsupposita de qua quando vera fuit, non potest aliquis scire, sicut nec scire potest, an gratiæ habeat plenitudinem: & ideò non potest scire vtrum per confessionem generalem sit sibi peccatum oblitum dimissum per certitudinem, quamuis possit per coniecturas aliquas existimare.

¶ Ad tertium dicendum, quod iste non reportat commodum ex negligentia, quia non ita plenam remissionem consequitur, sicut alias consequutus fuisset: nec tantum meretur, & tenetur iterum confiteri, cum ad memoriam peccatum venerit.

¶ Ad quartum dicẽdum, quod ignorantia iuris non excusat, quia ipsa peccatum est, sed ignorantia facti excusat. Vnde aliquis de hoc quod non cõfitetur peccata, quia nescit esse peccata propter ignorantiam iuris diuini, non excusatur à fictione: excusaretur autem, si nesciret ea esse peccata propter ignorantiam particularis circunstantiæ: sicut si cognouit alienam, quam credidit esse suam. Sed ob huio de actu peccati habet ignorãtiam facti & ideò excusat à peccato fictionis in confessione: quod fructum absolutionis & confessionis impedit.

QVAESTIO VNDECIMA,
De Sigillo confessionis, in quinque articulos diuisa.

DEINDE quæritur de sigillo confessionis. Et circa hoc quæruntur quinque.

¶ Primò, vtrum in quolibet casu teneatur homo celare ea, quæ habet sub sigillo confessionis.

¶ Secundò, vtrum sigillum confessionis se extendat ad alia, quam illa quæ habita sunt de confessione.

¶ Tertiò, vtrum solus sacerdos sigillum confessionis habeat.

¶ Quartò, vtrũ sacerdos possit aliis reuelare delicta cõfitentis.

¶ Quintò, vtrum teneatur ea celare, etiam si aliter ea nouerit.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum in quolibet casu sacerdos teneatur celare peccata quæ sub sigillo confessionis nouit Thom. 3. dist. 25. qu. 3. art. 3.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non in quolibet casu teneatur sacerdos celare peccata quæ sub sigillo confessionis nouit: quia, sicut dicit Bern. quod est institutum pro charitate, contra charitatem non militat, sed celatio confessionis in aliquo casu contra charitatem militaret, sicut si aliquis in confessione scit aliquem hæreticum, quem non potest inducere ad hoc, quod desistat à corruptione plebis: & similiter de illo, qui scit per confessionem affinitatem esse inter aliquos, qui contrahere volunt, ergo talis debet confessionem reuelare.

¶ 2. Præterea, Illud ad quod quis obligatur ex præcepto Ecclesiæ tantùm, non est necesse obseruari mandato Ecclesiæ in contrarium factos: sed celatio confessionis est introducta ex statuto Ecclesiæ tantùm. si ergo per Ecclesiam præcipiatur, quod quicũque scit aliquid de tali peccato, dicat ille qui scit, per confessionem debet dicere.

¶ 3. Præterea, Magis debet homo conseruare conscientiam suam, quam famam alterius, quia charitas ordinata est. sed aliquando aliquis peccatum celans, incurrit propriæ conscientiæ dãnum: sicut cùm in testimonium adducitur pro peccato illo quod scit & iurare cogitur de veritate dicenda, vel cùm aliquis Abbas scit per confessionem alicuius Prioris subiecti sibi peccatum ex cuius occasione inducit ipsum ad ruinam, si ei prioratum dimittat, vnde tenetur ei auferre pastoralis curæ dignitatem: auferendo autem videtur confessionem publicare. ergo videtur quod in aliquo casu liceat confessionem publicare.

¶ 4. Præterea, Aliquis sacerdos per confessionem alicuius, quem audiuit, potest accipere conscientiam, quod sit prælatione indignus. sed quilibet tenetur cõtradicere promotioni indignorum: si sua interfit. cùm ergo contradicendo suspicionem inducere videatur de peccato: & sic quodammodo confessionem reuelare, videtur quod quandoque oporteat confessionem reuelare.

¶ SED CONTRA est quod dicit Decre. de pœnitent. & re. caueat sacerdos ne verbo vel signo vel quouis modo prodat aliquatenus peccatorem.

¶ Præterea, Sacerdos debet Deo, cuius minister est conformari, sed Deus peccata quæ per confessionem panduntur, non reuelat sed tegit. ergo nec sacerdos reuelare debet.

¶ RESPONDEO dicendum, quod in sacramentis, ea quæ exterius geruntur, sunt signa rerum, quæ interius, contingunt: & ideò confessio, qua quis sacerdoti se subiicit, signum est interioris subiectionis qua quis Deo subiicitur: Deus autem peccatum illius qui se sibi subiicit per pœnitentiam, tegit, Vnde & hoc oportet in sacramento pœnitentiæ significari. & ideò de necessitate sacramenti est, quòd quis per confessionem celet. & tãquam violator sacramenti peccat, qui confessionem reuelat. Et præter hoc sunt aliæ vtilitates huius celationis, quia per hoc homines magis ad confessionem attrahuntur, & simpliciùs etiam peccata confitentur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod aliqui dicunt quòd sacerdos non tenetur seruare sub sigillo confessionis nisi peccata, adquibus pœnitens emendationem promittit: aliter potest ea dicere ei, qui potest prodesse & non obesse. Sed hæc opinio videtur, erronea, cùm sit contra veritatem sacramenti. Sicut enim baptismus est sacramẽtum, quamuis quis fictus accedat, nec est immutatum aliquid propter hoc de essentialibus sacramenti: ita confessio non definit esse sacramentalis, quamuis ille qui confitetur emendationem non proponat, & ideò nihilominus sub occulto tenendum est, nec tamen sigillum cõfessionis contra charitatem militat, quia charitas non requirit, quod opponatur remedium peccato, quod homo nescit. Illud autem quod sub confesione scitur, est quasi nescitum, cum illud nesciat vt homo, sed vt Deus. Tamen aliquod remedium adhibere debet in prædictis casibus quantùm potest sine reuelatione confessionis, sicut monẽdo eos qui confitentur, & aliis diligentiam apponendo ne corrumpãtur per hæresim. Potest etiam dicere Prælato, quòd diligentiùs vigilet super gregẽ suum, ita tamen quòd non dicat aliquid per quod verbo vel nutu confitentem prodat.

¶ Ad secundum dicendum, quod præceptum de confessione seruanda consequitur ipsum sacramentum, & ideo sicut præceptum de confessione sacramentali faciẽda est de iure diuino, & non potest aliqua dispensatione vel iussione humana homo absolui ab ea: ita nullus ad reuelationem confessionis potest ab homine cogi, vel licentiari. Vnde si præcipiatur sub pœna excommunicationis iam latæ: quòd dicat si aliquid scit de tali peccato, non debet dicere, quia debet existimare quòd intentio præcipientis est, si sciat vt homo, hoc autem non scit vt homo. Et si etiam exprimeret de confessione interrogatus, non deberet dicere, nec excommunicationem incurreret, quia non est subiectus superiori suo nisi vt homo: hoc autem non scit vt homo, sed vt Deus.

¶ Ad tertium dicendum, quod homo non adducitur in testimonium, nisi vt homo: & ideò sine læsione conscientiæ potest iurare se nescire quod scit tãtùm vt Deus: Similiter etiam potest Prælatus sine læsione conscientiæ dimittere peccatum impunitum, quod scit tantum vt Deus, vel sine aliquo remedio, quia non tenetur adhibere remediũ, nisi eo modo, quo ad ipsum refertur. Vnde in iis quæ ad ipsum deferuntur in foro pœnitentiæ, debet in eodem foro, inquãtum potest, adhibere remedium, vt Abbas in casu prædicto admoneat eum vt priorarum resignet: vel si noluerit, potest ex aliqua alia occasione absoluere eum à cura prioratus, ita tamẽ quòd omnis suspicio vitetur de cõfessionis reuelatione

¶ Ad quartum dicendum, quòd ex multis aliis causis redditur quis indignus ad prælationis officium, quàm ex peccato, sicut ex defectu scientiæ, vel ætatis, vel alicuius huiusmodi: & ideo qui ex defectu scientiæ, vel ætatis, vel alicuius huiusmodi: & ideo qui contradicit, nec suspicionem de crimine facit, nec confessionem reuelat.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum sigillum confessionis se extendat ad alia quàm ad ea quæ sunt de confessione. Tho. dis. vbi supra. art. 1. & sequen.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd sigillum confessionis se extendat ad alia, quàm illa qua sunt de confessione. Quia de confessione non sunt, nisi peccata: sed aliquando cum peccatis alia multa quis narrat. quæ ad confessionem non pertinẽt ergo cùm sacerdoti dicantur vt Deo, videtur quod etiam ad illa sigillum confessionis se extendat.

¶ 2. Præterea, Aliquãdo aliquis dicit alicui aliquod secretũ, & ille recipit sub sigillo confessionis, ergo sigillum confessionis se extendit ad illa quæ non sunt de confessione.

¶ SED CONTRA, Sigillum confessionis est aliquid annexum sacramentali confessioni, sed ea quæ annexa sunt alicui sacramento non se extendunt vltra sacramentum illud: ergo sacramentum confessionis non se extendit, nisi ad ea: de quibus est confessio.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sigillum confessionis directènon se extendit, nisi ad, illa, de quibus est sacramentalis confessio: sed indirectè id quod non cadit sub sacramentali confessione, etiam ad sigillum confessionis pertinet, sicut illa per quæ posset peccator, vel peccatum deprenhendi. Nihilominus tamen alia summo studio sunt celanda, tũ propter scandalum, tum propter pronitatem, quæ ex consuetudine accidere posset.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Et per hoc patet responsio ad primum.

¶ Ad secundum dicendum, quod aliquis non debet de facili aliquid recipere hoc modo: si tamen recipiat, tenetur ex promissione hoc modo celare, ac si in confessione haberet, quamuis sub sigillo confessionis non habeat.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum solus sacerdos habeat sigillum confessionis.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod non solum sacerdos sigillum confessionis habeat. Quia aliquando aliquis confitetur sacerdoti per interpretem necessitate vrgente, sed interpres (vt videtur) tenetur confessionem celare. ergo etiam non sacerdos aliquid sub sigillo confessionis habet.

¶ 1. Præterea, Aliquando aliquis in casu necessitatis potest laico confiteri, sed ille tenetur peccata celare, cùm sibi dicantur, sicut Deo. ergo non solùm sacerdos sigillum confessionis habet.

¶ 3. Præterea, Aliquãdo aliquis se sacerdoté fingit vt conscientiam alicuius exploret per hanc fraudem, & ille etiam (vt videtur) peccat si confessionem reuelet: ergo non solùm sacerdos sigillum confessionis habet.

¶ SED CONTRA est, quod solus sacerdos ministerium est huius sacramen. sed sigillum confessionis est annexum huic sacramẽto ergo solus sacerdos habet sigillum confessionis.

¶ Præterea, Homo tenetur ea, quæ in confessione audit celare, si non scit ea vt homo, sed vt Deus: sed solus sacerdos est minister Dei. ergo solus sacerdos tenetur occultare.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sigillum confessionis comperit sacerdoti, inquantum est minister huius sacramenti, quod nihil aliud est quam debitum confessionem celandi, sicut clauis est potestas absoluendi: tamen sicut aliquis, qui non est sacerdos in aliquo casu participat aliquid de actu clauis, dum confessionem audit, propter necessitatem, ita etiam participat aliquid de actu sigilli confessionis, & tenetur celare, quamuis propriè loquendo, sigillum confessionis non habeat.

¶ Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum de licentia confitentis possit sacerdos dicere quæ habet in confessione.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod de licentia confitentis non possit sacerdos peccatum, quod habet sub sigillo confessionis, aliquando prodere. Quod enim non potest Superior, non potest Inferior sed Papa non posset aliquem licentiare, quod peccatum, quod habet in confessione, alteri prodere. ergo nec ille qui confitetur potest ipsum licentiare.

¶ 2. Præterea, Illud quod est institutum propter bonum cõmune Ecclesiæ, non potest ex arbitrio vnius irritari: sed celatio confessionis est institutum propter bonum totius Ecclesiæ, vt homines confidentius ad confessionem accedant. ergo ille qui confitetur non potest licentiare sacerdotem ad dicendum.

¶ 3. Præterea, Si possit licentiari sacerdos, videtur dari pallium malitiæ magnæ sacerdotibus, quia possent prætendere sibi licentiam datam. & sic impunè peccarent: quod est inconueniens, & sic videtur quod non possint à confitente licentiari.

¶ 4. Præterea, Ille cui iste reuelabit, non habebit, peccatum hoc sub sigillo confessionis, & sic poterit peccatum publicari, quod iam deletũ est: quod est inconueniens. ergo non potest licentiare.

¶ SED CONTRA, Superior potest mittere peccatorem cum litteris ad inferiorem sacerdotem de voluntate ipsius. ergo de voluntate confitentis, potest sacerdos peccatum reuelare alteri.

¶ Præterea, Qui potest aliquid facere per se, potest etiam per alterum facere. sed confitens potest peccatum suum, quod fecit per se alteri reuelare. ergo potest per sacerdotem facere.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd duo sunt propter quæ tenentur sacerdotes peccatum occultare, Primò & principaliter quia ipsa occultatio est de essentia sacramenti, inquantum scit illud vt Deus, cuius vicem gerit in confessione. Alio modo propter scandalum vitandum: potest autem confitens facere, quod sacerdos illud quod sciebat vt Deus, sciat etiam vt homo, quod facit, dum licentiat eum ad dicendum. & ideò si dicat, non frangit sigillum confessionis: tamen debet vitare scandalum dicendum, ne fractor sigilli prædicti reputetur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Papa non potest licentiare sacerdotem ad dicendum: quia non potest facere quod illud sciat vt homo, quod tamen facere potest ille qui confitetur.

¶ Ad secundum dicendum, quod non tollitur illud quod est institutum propter bonum commune: quia sigillum confessionis non frangitur: quia dicitur quòd alio modo scitur.

¶ Ad tertium dicendum, quod ex hoc non datur aliqua impunitas malis sacerdotibus: quia imminet eis probatio si accusantur, quòd sine licentia confitentis reuelauerunt.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ille, ad quem notio prædicta deuenit, mediante sacerdote de voluntate confitentis, participat in aliquo actu sacerdotis. & ideò simile est de eo & de interprete, nisi forte velit quòd ille absolutè sciat & liberè.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum ille qui scit aliquid per confessionem & per alium modum, etiam possit reuelare illud.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd illud quod quis seu per confessionem, & etiam alio modo, possit alteri reuelare. Non enim frangitur sigillum confessionis nisi dum peccatum. quod scitur, in confessione reuelatur: si ergo ille reuelat peccatum quod in confessione audiuit, qualitercunque aliàs sciat, sigillum confessionis frangere videtur.

¶ 2. Præterea, Quicunque confessionem alicuius audit, ei obligatur ad hoc quòd peccata ipsius non reuelet, sed si aliquis promitteret alicui tenere priuatum ei quod dicitur, quantumcũque post sciret, deberet priuatum tenere. ergo quod quis in confessione audiuit, quantumcũque aliàs sciat, debet priuatum haberi.

¶ 3. Præterea, Duorum quod est altero potentius, trahit ad se reliquum, sed scientia, qua quis scit peccatum vt Deus est potentior & dignior scientia, quà scit peccatum vt homo. ergo trahit ad se eam, & ita non poterit reuelari secundum quòd scientia, qua scit vt Deus exigit.

¶ 4. Præterea, Secretum confessionis institutum est ad vitandum scandalum, & ne homines à confessionibus retrahantur, sed si aliquis posset dicere illud quod in confessione audiuit, etiam si aliter sciret nihilominus scandalum sequeretur. ergo nullo modo potest dicere.

¶ SED CONTRA, Nullus potest obligare ad quod nõ erat obligatus, nisi fit suus Prælatus qui obligat eum præcepto, sed ille, qui sciebat alicuius peccatum per visum, non erat obligatus ad celandum. ergo ille qui ei confitetur, cùm non sit Prælatus suus, non potest eum obligare ad celandum, per hoc quòd ei confitetur.

¶ Præterea. Secundum hoc posset impediri iustitia Ecclesiæ, si aliquis vt euaderet sententiam excõmunicationis, quæ in ipsum ferenda erat propter aliquod peccatum, de quo conuictus est, confitetur ei qui sententiam ferre debet. sed iustitiæ exequutio est in præcepto. ergo non tenetur celare peccatum quod quis in confessione audiuit, si alias ipsum scit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc est triplex opinio. Quidam enim dicunt quòd illud, quod in confessione aliquis audiuit, non potest aliquo modo dicere si sciat aliàs, siue autem siue post. Quidam vero dicunt quod per confessionem præcluditur sibi via, ne possit aliquid dicere quod prius sciuit, nõ autẽ quin possit dicere si post alio modo sciat. Vtraque autem opinio dum nimium sigillo confessionis attribuit, præiudicium veritati & iustitiæ seruandæ facit. Posset enim aliquis ad peccandum esse promptior, si non timeret ab alio accusari, cui confessus est: si coram illo peccatum iteraret. Similiter etiã multum iustitiæ obstaret, si coram illo peccatum iteraret. Similiter etia multum iustitiæ ferire poterit, si testimonium ferre aliquis non posset de eo quod vidit post confessionem de hoc factam: nec obstat quod quidam dicunt, quòd debet protestari, si non tenere priuatum hoc, quia hoc non posset protestari, nisi postquam peccatum esset sibi dictum. Et tunc quilibet sacerdos posset reuelare peccatum, protestationem faciendo, si hoc ipsum ad reuelandum liberum redderet. Et ideo alia opinio est communior quod illud, quod homo aliàs scit siue ante confessionem siue post, non tenetur celare, quantum ad id, quod scit vt homo, potest enim dicere, Scio illud quod vidi: tenetur tamen celare illud inquantum scit vt Deus. non enim potest hoc dicere, Ego audiui hoc in confessione, tamen propter scandalum vitandum debet abstinere, ne de hoc loquatur, nisi immineat necessitas.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod quando aliquis dicit se vidisse quod in confessione audiuit, non reuelat quod in confessione habet nisi per accidens. Sicut qui scit aliquid per auditum & visum, non reuelat quod vidit, per se loquendo, si dicat se audiuisse, sed per accidens, quia dicit auditum, cui accidit visum esse. & ideo talis sigillum confessionis non frangit.

¶ Ad secundum dicendum quod non obligetur audiens confessionem quod non reuelet peccatum simpliciter, sed prout est in confessione auditum, Nullo enim casu dicere debet se audiuisse in confessione.

¶ Ad tertium dicendum, quod hoc intelligendum est de duobus quæ habent oppositionem, sed scientia quia scit aliquis peccatum vt Deus, & illa qua scit vt homo, non sunt opposita: ideo ratio non procedit.

¶ Ad quartum dicendum, quòd non debet ita vitari peccatum ex vna parte, quod ex alia iustitia relinquatur, Veritas enim non est propter scandalum dimittenda, & ideò quãdo imminet periculum iustitiæ & veritatis non debet dimitti reuelatio eius quod in confessione audiuit, si aliter scit propter scandalum: dum tamen scandalum quantum in se est cuitare nitatur.

QVAES

QVAESTIO DVODECIMA.

De satisfactione & eius quidditate, in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de satisfactione: de qua quatuor considerãda sunt. Primò, de eius quidditate, Secundò, de ipsius possibilitate, Tertio, de eius qualitate, Quartò, de iis per quæ homo Deo satisfacit.

¶ Circa primum quæruntur tria.

¶ Primo, vtrum satisfactio sit virtus vel actus virtutis.

¶ Secundò, vtrum sit actus iustitiæ.

¶ Tertiò, vtrum definitio satisfactionis quæ in litera ponitur, cõuenienter assignetur.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum satisfactio sit virtus vel actus virtutis.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod satisfactio non sit neque virtus neque actus virtutis. Omnis enim virtutis actus est meritorius, sed satisfactio non est meritoria, vt videtur, quia meritum gratuitum est, sed satisfactio debitum attenditur, ergo satisfactio non est actus virtutis.

¶ 2. Præterea. Actus virtutis est voluntarius, sed aliquando fit satisfactio eo inuito de aliquo, vt quando aliquis pro offensa in alterum commissa à iudice punitur, ergo satisfactio non est virtutis actus.

¶ 3. Præterea. Secundum Philosophum 8. Ethico. in virtute moris principale est electio: sed satisfactio non fit per electionem, sed respicit principaliter exteriora opera, ergo nõ est virtutis actus.

¶ SED CONTRA, Satisfactio ad pœnitentiam pertinet, sed pœnitentia est virtus, ergo satisfactio est actus virtutis.

¶ Præterea, Nullus actus operatur ad deletionem peccati, nisi sit actus virtutis, quia contrarium destruitur per suum contrarium, sed per satisfactionem Peccatum totaliter annihilatur, ergo satisfactio est virtutis actus.

¶ RESPONDEO, dicendũ, quòd aliquis actus dicitur esse actus virtutis dupliciter. Vno modo materialiter: & sic quilibet actus, qui malitiam non habet implicitam vel defectum debitæ circumstantiæ, actus virtutis dici potest: quia quilibet talis actu potest vti virtus in suum finem, sicut est ambulare, loqui, & huiusmodi. Alio modo, dicitur actus aliquis esse actus virtutis formaliter, quia ipse suo nomine formam, & rationem virtutis implicitam habet: sicut fortiter sustinere dicitur actus fortitudinis, formale autem cuiuslibet virtutis moralis est ratio medij, vnde omnis actus, qui rationem medij importat, actus virtutis formaliter dicitur. & quia æqualitas medium est: quod suo nomine satisfactio importat (non enim dicitur aliquis satisfacere nisi secundum proportionem æqualitatis ad aliquid) constat quod satisfactio etiam formaliter est actus virtutis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis satisfacere in se fit debitum: tamen inquantum satisfaciens voluntate hoc opus exequitur, rationem gratuiti accipit ex parte operantis, & sic operans facit de necessitate virtutem, ex hoc enim debitum dimittere habet meritum, quod necessitatem importat, quæ voluntati contrariatur. Vnde si voluntas necessitati assentiat, ratio meriti non tollitur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd actus virtutis non requirit voluntarium in eo qui patitur, sed in eo qui facit, quia illius actus est. Et cũ ille in quem iudex vindictam exercet, se habeat vt patiens ad satisfactionem, non oportet, quod in eo voluntaria fit satisfactio, sed in iudice faciente.

¶ Ad tertium dicendum, quòd principale in virtute potest accipi dupliciter, Vno modo principale in ipsa, inquantum est virtus, & sic ea quæ ad rationem pertinent, vel magis ei propinqua sunt, principaliora sunt in virtute, & sic electio & interiores actus in virtute, inquantũ virtus est principaliores sunt: Alio modo potest accipi principale in virtute inquantum est talis virtus, & sic principalius in ipsa est id ex quo determinationem recipit actus interior, qui in aliquibus virtutibus determinatur per exteriores: quia electio, quæ est communis omnibus virtutibus ex hoc quòd est electio talis actus, efficitur propria huius virtutis. & sic actus exteriores in aliquibus virtutibus sunt principaliores, & ita etiam est in satisfactione.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum satisfactio sit actus iustitiæ.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod satisfactio non sit actus iustitiæ, quia satisfactio fit ad hoc quòd reconcilietur ei quem offendit. sed recõciliatio cũ sit actus amoris, ad charitatem pertinet, ergo satisfactio est actus charitatis & non iustitiæ.

¶ 2. Præterea, Causæ peccatorum in nobis sunt passiones animæ, quibus ad malum inciramur, sed iustitia secundum Philosophũ non est circa passiones sed circa operationes, cùm ergo ad satisfactionem pertineat peccatorum causas excidere, vt in litera dicitur, videtur quod non sit actus iustitiæ.

¶ 3. Præterea, Cauere in futurum non est actus iustitiæ, sed magis prudentiæ, cuius pars ponitur cautela: sed hoc pertinet ad satisfactionem, quia ipsius est suggestionibus peccatorum aditum non indulgere ergo satisfactio non est actus iustitiæ.

¶ SED CONTRA, Nulla virtus attendit rationem debiti, nisi iustitia, sed satisfactio honorem debitum Deo impendit, vt Anselmus ait. ergo satisfactio est actus iustitiæ.

¶ Præterea, Nulla virtus habet rerum exteriorum adæquationem perficere, nisi iustitia. sed hoc fit per satisfactionem quæ constituitur æqualitas, emendæ ad offensam præcedentem, ergo satisfactio est iustitiæ actus.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd secundum Philosophum in 5. Ethic. medium iustitiæ accipitur secundum adæquationem rei ad rem in proportionalitate aliqua, vnde cum talem adæquationem ipsum nomen satisfactionis importet, quia hoc aduerbium satis æqualitatem proportionis designat, constat quod satisfactio formaliter iustitiæ actus est: sed iustitiæ actus secundum philosophum est vel sui ad alterum: vt quando aliquis reddit alteri quod ei debet, vel alterius ad alterum. sicut quando iudex facit iustitiam inter duos. Quando autem est actus iustitiæ sui ad alterum, æqualitas in ipso faciente constituitur, quando autem alterius ad alterum, æqualitas constituitur in iustum passo. & quia satisfactio æqualitatem in ipso faciente exprimit, dicit actum iustitiæ, quæ est sui ad alterum propriè loquendo. sed sui ad alterum potest aliquis facere iustitiam, vel in actionibus & passionibus, vel in rebus exterioribus, sicut & iniuria fit alteri, vel subtrahendo res, vel per aliquam actionem lædendo. & quia vsus rerum exteriorum est dare, ideo actum iustitiæ secũdum quæqualitatem in rebus exterioribus cõstituit propriè dicit hoc quod est reddere, sed satisfacere manifestè æqualitatem in actionibus demonstrat, quamuis quandoque vnum pro alio ponatur. Et quia adæquatio nõ est, nisi inæqualium ideò satisfactio inæqualitatem actionum præsupponit, quæ quidem offensam constituit. & ideò habet respectum ad offensam præcedentẽ, nulla autẽ pars iustitiæ respicit offensam præcedentem, nisi iustitia vindicativa, quæ æqualitatem constituit in eo qui iniustum patitur indifferenter, siue sit patiens idem quod agens, vt quando aliquis sibiipsi pœnam infert, siue non sit idem quod agens, vt quando iudex alium punit, ad vtrumque vindicativa iustitia se habente: similiter & pœnitentia quæ æqualitatem tantum in faciente importat, quia ipsemet pœnitens, pœnam tenet: sit, vt quodammodo pœnitentia vindicativæ iustitiæ specialis sit, & per hoc constat quod satisfactio quæ æqualitatẽ respectu offensæ præcedẽtis in satisfaciẽte importat, opus iustitiæ est, quantum ad illam partem: quæ pœnitentia dicitur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod satisfactio (vt ex dictis patet,) est quædam iniuriæ illatæ recompensatio, vnde sicut iniuria illata immediatè ad inæqualitatem amicitiæ pertingebat, & per consequens ad inæqualitatem amicitiæ oppositam, ita & satisfactio directè ad æqualitatem iustitiæ perducit, & ad æqualitatem amicitiæ ex consequenti, & quia actus aliquis elicitiuè ab illo habitu procedit, ad cuius finem immediatè ordinatur, imperatiuè autem ab illo, ad cuius finem vltimo tendit. ideo satisfactio elicitiuè est à iustitia, sed imperatiuè à charitate.

¶ Ad secundum dicendum, quod quãuis iustitia sit principaliter circa operationes, tamen etiam ex consequenti est circa passiones quæ æqualitate respectu offensæ præcedẽtis in satisfaciẽte importat, opus iustitiæ est, quantum ad illam partem: quæ pœnitentia dicitur.

¶ Ad tertium dicendum, quod quælibet virtus moralis participat actus prudentiæ, eò quod formaliter ipsa complet in eis rationem virtutis, cùm secundum eam medium accipiatur in singulis virtutibus moralibus, vt patet per definitionem virtutis in 2. Ethicor.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum definitio satisfactionis in litera conuenienter ponatur.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod definitio satisfactionis in litera inconuenienter ponatur ab Aug. dicit enim quod satisfactio est peccatorum causas excipere, & eorum suggestionibus aditum non indulgere. Causa enim actualis peccati fomes est, sed in hac vita non possumus fomitem excidere, ergo satisfactio non est peccatorum causas excidere.

¶ 2. Præterea. Causa peccati est fortior quam peccatũ, sed homo per se non potest peccatum excidere, ergo multò minus causas peccati. & sic idem quod prius.

¶ 3. Præterea, Satisfactio cùm sit pars pœnitentiæ, præteritũ respicit, non futurum, sed non indulgere aditum suggestionibus peccatorũ, respicit futurum, ergo nõ debet poni in definitione

Universidad de Deusto
Biblioteca

satisfactionis.

¶ 4. Præterea, Satisfactio dicitur respectu offensæ præteritæ, sed de offensa præcedenti nulla fit mentio, ergo inconuenienter assignatur definitio satisfactionis.

¶ 5. Præterea, Anselmus ponit aliam definitionẽ in lib. Cur Deus homo scilicet satisfactio, est honorem debitum Deo impendere, in qua nulla fit mentio horum quæ Augu. hic ponit. ergo altera earum viderur esse incompetens.

¶ 6. Præterea, Honorem debitum potest innocens impendere, sed satisfacere non competit innocenti. ergo definitio Aug. est malè ordinata.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd iustitia non ad hoc tantum tendit vt inæqualitatem præcedentem auferat puniendo culpam præteritam sed vt in futurum æqualitatem custodiat, quia secundum Philosophum in 2. Ethic. Pœnæ medicinæ sunt. Vnde & satisfactio quæ est iustitiæ actus pœnam inferentis, est medicina curans peccata præterita, & præseruans à futuris, & ideò quando homo homini satisfacit, & præteritа recompensat, & de futuris cauet: & secundum hoc dupliciter potest satisfactio definiri. Vno modo respectu culpæ præteritæ, quam recompensando curat: & sic dicitur quòd satisfactio est illatæ iniuriæ, recompensatio secundum iustitiæ æqualitatem. Et in idem dicitur redire definitio Anselmi, qui dicit, quòd satisfacere est honorem debitum Deo impendere, vt consideretur debitum actione culpæ commissæ Alio modo potest definiri, secũdum quòd præseruat à culpa futura. & sic definit eam hic Aug. præseruatio autem à morbo corporali fit per ablationem causarum, quibus morbus consequi potest: eis enim ablatis non potest morbus sequi. Sed in morbo spirituali non est ita: quia liberum arbitrium non cogitur, vndè causis præcedentibus potest vitari, quamuis difficulter causis amotis potest incurri: & ideò in satisfactionis definitione duo ponit. scilicet abscisionem causarum, quantùm ad primum: & renitentiam liberi arbitrij ad ipsum peccatum, quantùm ad secundum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd accipiẽdæ sunt causæ proximæ peccati actualis, quæ dicuntur duo, scilicet libido ex consuetudine vel actu peccati relicta, & aliquæ reliquiæ peccati præteriti. & exteriores occasiones ad peccandum, vt locus, mala societas & huiusmodi: & tales causæ in hac vita per satisfactionem tolluntur, quamuis fomes, qui est causa remota peccati actualis non tollatur totaliter in hac vita per satisfactionem, & si debilitetur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quia causa mali vel priuationis eo modo quo causam habet, non est nisi bonum deficiens: bonum autem faciliùs tollitur quàm constituatur: ideò faciliùs est, causas priuationis & mali abscindere, quam ipsum malum remouere, quod non remouetur nisi per constructionem boni, quòd patet in cæcitate & causis eius. Et tamen causæ peccati prædictæ non sunt sufficientes causæ, cùm ex eis non de necessitate sequatur peccatum: sed sunt occasiones quædam, nec iterum satisfactio sine Dei auxilio fit, quia sine charitate esse non potest, vt dicitur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis pœnitentia ex prima sui intentione respiciat præteritum: tamen etiam ex consequenti futurum respicit, inquantùm est medicina præseruans, & sic etiam satisfactio.

¶ Ad quartum dicendum, quòd Augustinus definit satisfactionem, secundum quod fit Deo, cui secundum rei veritatem nihil subtrahi potest, quamuis peccator, quàtùm in se est, aliquid subtrahat: & ideò in satisfactione tali principalius requiritur emendatio in futuro quàm recompensatio præteritorum: & propter hoc ex parte ista Augustinus definiuit satisfactionem. Nihilominus tamen ex cautela futurorum cognosci potest recompensatio præteritorum, quæ fit circa eadem conuerso modo. In præterito enim respicientes causas peccatorum propter peccata detestamur, à peccatis incipientes detestationis motum: sed in cautela à causis incipimus, vt causis subtractis, faciliùs peccata vitemus.

¶ Ad quintum dicendum, quòd non est inconueniens quod de eodem dentur diuersæ assignationes secundum diuersa, quæ in ipso inueniuntur, & sic est in proposito, vt ex dictis patet.

¶ Ad sextum dicendum, quòd intelligitur debitum quod debemus Deo, ratione culpæ commissæ, quia debitum pœnitentia respicit, vt prius dictum est.

QVÆSTIO DECIMATERTIA.

De satisfactionis possibilitate, in duos articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de possibilitate satisfactionis.

¶ Circa quod duo quæruntur.

¶ Primò, vtrum homo possit Deo satisfacere.

¶ Secundò, vtrum aliqs pro alio satisfacere possit.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum homo possit Deo satisfacere.

AD PRIMVM sic proceditur, Videtur q̃ homo non possit Deo satisfacere. Satisfactio enim debet æquari offensæ, vt ex dictis patet, sed offensa in deũ commissa est infinita, quia quantitatem recipit ab eo in quem committitur: cùm plus offendat qui principem percurit, quàm alium quemquam, cùm ergo actio hominis non possit esse infinita, videtur quod homo Deo satisfacere non possit. Tho. hic. fupr. art. 2.

¶ 2. Præterea. Seruus, quia totum quod habet domini est, non potest pro aliquo debito recompensare, sed nos serui Dei sumus, & quicquid boni habemus ab ipso habemus, cùm ergo satisfactio sit recompensatio offensæ præteritæ, videtur quod Deo satisfacere non possimus.

¶ 3. Præterea. Ille cuius totum quod habet non sufficit ad vnum debitum exsoluendum, non potest pro alio debito satisfacere, sed quicquid homo potest & habet non sufficit ad soluendum debitum pro beneficio creationis, Vnde Isa. 15. dicitur, quod ligna Libani non sufficient ad holocaustum, ergo nullo modo potest satisfactio esse pro debito offensæ commissæ.

¶ 4. Præterea, homo totum tempus suum debet in Dei seruitium expendere: sed tempus amissum non potest recuperari, propter quod est grauis iactura temporis, vt Seneca dicit, ergo non potest homo recompensationẽ Deo facere, & sic idem quod prius.

¶ 5. Præterea. Peccatum actuale mortale est grauius quàm originale, sed pro originali nemo potuit satisfacere nisi Deus & homo ergo neque pro actuali.

¶ SED CONTRA, Sicut Hiero. dicit, Qui dicit Deum aliquid impossibile homini præcepisse, anathema sit. Sed satisfactio est in præcepto. Luc. 1. Facite dignos fructus pœnitentiæ, ergo possibile est Deo satisfacere.

¶ Præterea. Deus est magis misericors quàm aliquis homo sed homini est possibile satisfacere, ergo & Deo.

¶ Præterea. Satisfactio est cùm pœna culpæ æquatur, quia iustitia est idẽ quod contrapassum, vt Pythagorici dixerunt: sed contigit æqualem pœnam assumere delectationi, quæ fuit in peccando. ergo contigit Deo satisfacere.

¶ RESPONDEO dicendum, q̃ homo Deo debitor efficitur vno modo ratione beneficij accepti, alio modo respectu peccati cõmissi, & sicut gratiarũ actio vel larria vel aliquid huiusmodi respicit debitum accepti beneficij, ita satisfactio respicit debitũ peccati cõmissi. In his autem honoribus qui sunt ad parentes & Deos, etiam secundum Philosophum, impossibile est æquiualens reddere secundum quantitatem, sed sufficit, q̃ homo reddat quod potest, quia amicitia non exigit æquiualẽs, sed quod possibile, & hoc etiam est æquale aliqualiter, scilicet secundum proportionalitatem: quia sicut se habet hoc quod Deo esset debitum ad ipsum Deum, ita hoc quod iste potest reddere ad Deum, & sic aliquo modo forma iustitiæ conseruatur, & similiter est ex parte satisfactionis, Vnde non potest homo Deo satisfacere, si ly satis, æqualitatem quantitatis importet: contingit autem si importet æqualitatem proportionis, vt dictum est, & hoc, sicut sufficit ad rationem iustitiæ, ita sufficit ad rationem satisfactionis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum q̃ sicut offensa habuit quãdam infinitatem ex infinitate diuinæ maiestatis, ita satisfactio accipit quandam infinitatem ex infinitate diuinæ misericordiæ, prout est gratia informata per quam acceptum redditur quod homo reddere potest. Quidam tamen dicunt quod habet infinitatem ex parte auersionis, & sic gratis dimittitur, sed ex parte conuersionis finita est, & sic pro ea satisfieri potest, sed hoc nihil est, quia satisfactio non respondet peccato nisi secundum quod est offensa Dei, quod non habet ex parte conuersionis sed solum ex parte auersionis. Alij vero dicunt quod etiam quantũ ad auersionem pro peccato satisfieri potest virtute meriti Christi quod prius dictum est, quia per fidem mediatoris gratia data credentibus est si tamen alio modo gratiam daret, sufficeret satisfactio per modum prædictum.

¶ Ad secundum dicendum, quod homo qui ad imaginem Dei factus est, aliquid libertatis participat, inquantum est dominus suorum actuum per liberum arbitrium, & ideo ex hoc, quod per lib. ar. agit, Deo satisfacere potest: quia quamuis Dei sit prout à Deo est sibi concessum, tamen libere traditum est, vt eius dominus sit, quod seruo non competit.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ ratio illa concludit q̃ Deo æquialẽs satisfactio fieri non possit: non autem q̃ non possit sibi sufficiens fieri, quamuis enim posse suum totum homo debeat, non tamen ab eo exigitur de necessitate salutis vt totum quod possit faciat, quia hoc est ei impossibile secũdum statum præsentis vitæ, vt totum posse suum in aliquid vnum expendat: cum oporteat circa multa esse solicitum, sed est quedam mensura hominis adhibita, quæ ab eo requiritur, scilicet impletio mandatorum Dei,

Dei, & super ea potest aliquid erogare vt satisfaciat.

¶ Ad quartum dicendum quod quamuis homo non possit tempus præteritum recuperare, potest tamen in futuro recompensare illud quod in præterito facere debuisset, quia non debuit debito præcepti totum quod potuit, vt dictum est.

¶ Ad quintum dicendum, quòd originale peccatum, & si minus habeat de ratione peccati, quàm actuale, tamen est grauius malum, quia est ipsius humanæ naturæ infectio. & ideò per vnius hominis puri satisfactionem expiari non potuit sicut actuale.

ARTICVLVS II.

Vtrum vnus pro alio possit pœnam satisfactoriam explere.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd pœnam satisfactoriam non possit vnus pro alio explere, Quia ad satisfactionem meritum requiritur, sed vnus pro altero non potest mereri, vel demereri, cùm sic scriptum, Reddes tu vnicuique secundum opera sua. ergo vnus pro alio non potest satisfacere.

¶ 2. Præterea, Satisfactio contra contritionem & confessionem diuiditur: sed vnus pro alio non potest confiteri. ergo nec satisfacere.

¶ 3. Præterea. Vnus pro alio orando etiam sibi meretur. si ergo aliquis pro alio satisfacere potest, satisfaciendo pro alio pro se satisfacit, & ita ab eo qui pro altero satisfecit, non exigitur alia satisfactio pro peccatis propriis.

¶ 4. Præterea, Si vnus pro alio satisfacere potest, ergo ex quo vnus soluit debitum pœnæ alius statim à debito liberatur. ergo si moriatur postquam tota pœna debita pro alio suscepta est, statim euolabit: vel si adhuc puniatur, duplex pœna reddetur pro eodem peccato, scilicet illius qui satisfacere incipit, & illius qui punitur in purgatorio.

¶ SED CONTRA, Galat. 6. dicitur, Alter alterius onera portate, ergo videtur quod vnus possit onus pœnitentiæ pro alio impositæ suscipere.

¶ Præterea, Charitas magis potest apud Deum quam apud homines, sed vnus potest apud homines pro alterius amore debitum eius soluere. ergo multò fortius hoc in diuino iudicio fieri potest.

¶ RESPONDEO dicẽdum, quod pœna satisfactoria est ad duo, scilicet ad solutionem debiti, & ad medicinam pro peccato vitando, inquantum ergo est ad remedium sequentis peccati, sic satisfactio vnius non prodest alteri, quia ex ieiunio vnius caro alterius non domatur, nec ex actibus vnius bene agere consuetur, nisi secundum accidens, inquantum aliquis per bona opera potest alteri mereri augmentum gratiæ quæ efficacissimum remedium est ad vitandum peccatum, sed hoc est per modum meriti magis quam per modum satisfactionis: sed quantum ad solutionem debiti, vnus potest pro alio satisfacere, dummodo sit in charitate, vt opera eius satisfactoria esse possint. Nec oportet quod maior pœna imponatur ei qui pro altero satisfacit, quam principali imponeretur, vt quidã dicunt hac ratione moti, quia pœna propria magis satisfacit quam aliena, quia pœna habet vim maximè satisfaciendi ratione charitatis, qua homo ipsam sustinet, & quia maior charitas apparet in hoc quod aliquis pro altero satisfaciat, quam si ipse satisfaceret, ideo maior pœna requiritur. Vnde dicitur in vitis Patrum, quod propter charitatem vnius qui alterius fratris charitate ductus pœnitẽtiam fecit pro peccato quod non commiserat, alteri peccatum quod commiserat, dimissum est: nec exigitur quantum ad solutionem debiti: quod ille pro quo fit satisfactio sit impotens ad satisfaciendum, quia etiam si esset potens alio satisfaciente pro ipso ipse à debito immunis esset. sed hoc requiritur inquantum pœna satisfactoria est in remedium, vnde non est permittendum, quod aliquis pro alio pœnitentiam agat, nisi defectus aliquis appareat in pœnitente, vel corporalis per quem sit impotens ad sustinendum, vel spiritualis per quem non sit promptus ad portandum pœnam.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quod præmium essentiale redditur secundum dispositionem hominis, quia secundum capacitatem videntiũ erit plenitudo visionis diuinæ, & ideò sicut vnus non dispositur per actum alterius, ita vnus alteri meretur præmium essentiale, nisi meritum eius habeat efficaciam infinitam, scilicet Christi, cuius merito solo pueri per baptismum ad vitam æternam perueniunt. sed pœna temporalis pro peccato debita post culpæ remissionem non taxatur secundum dispositionem eius cui debetur (quia quandoque ille qui est melior habet maioris pœnæ reatum) & ideò quantum ad pœnæ remissionem vnus alteri potest mereri, & actus vnius efficitur alterius charitate mediante. per quam omnes vnum sumus in Christo.

¶ Ad secundum dicendum, quod contritio ordinatur cõtra culpam quæ ad dispositionem bonitatis vel malitiæ pertinet, & ideò per contritionem vnius alius à culpa non liberatur, similiter per confessionem homo se sacramentis Ecclesiæ subiicit, non autem potest vnus sacramentum pro alio accipere, quia in sacramento gratia suscipienti datur non alij, & ideò non est similis ratio de satisfactione, contritione, & confessione.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in solutione debiti attenditur quantitas pœnæ. sed in merito attenditur charitatis radix, & ideo ille qui ex charitate pro alio meretur, saltem merito congruì & sibi magis meretur, non autem qui pro alio satisfacit, quia illa quantitas per se non sufficit ad vtrunque peccatum, tamen sibi meretur magis quàm fit dimissio pœnæ, scilicet vitam æternam.

¶ Ad quartum dicendum, quòd si ipsemet ad aliquam pœnam se obligasset, non prius a debito esset immunis, quam si eam soluisset: & ideò pœnam ipse patietur, quandiu ille satisfactionem pro eo fecerit, quam si non fecerit, tunc vterque est debitor illius pœnæ, vnus pro commisso, alius pro omisso: & ita non sequitur quòd peccatum vnum bis puniatur.

QVAESTIO DECIMAQVARTA,

De qualitate satisfactionis, in quinque articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de qualitate satisfactionis.

¶ Et circa hoc quæruntur quinque.

¶ Primò, vtrum homo possit de vno peccato satisfacere sine alio.

¶ Secundo, vtrum ille qui de omnibus peccatis prius contritus fuit, & postea in peccatum incidit, de aliis peccatis quæ sibi per contritionem fuerunt dimissa, satisfacere possit extra charitatem existens.

¶ Tertiò, vtrum homo postquam charitatem habuit, valere sibi incipiat satisfactio præcedens.

¶ Quartò, vtrum opera extra charitatem facta sint alicuius boni meritoria.

¶ Quintò, vtrum opera prædicta valeant ad pœnæ infernalis mitigationem.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum homo possit de vno peccato satisfacere sine alio.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd homo possit de vno peccato sine alio satisfacere, eorum enim quæ non habent connexionem adinuicem, vnum potest auferri sine alio. sed peccata non habent connexionem, alias qui haberet vnum haberet omnia. ergo vnum potest expiari sine alio per satisfactionem. Tho. vbi supr. art. 3. q. 1. & seq.

¶ 2. Præterea, Deus est magis misericors quam homo, sed homo recipit vnius debiti solutionem sine alio. ergo Deus satisfactionem vnius peccati sine alio.

¶ 3. Præterea, Satisfactio (vt in litera dicitur) est peccatorum causas excidere, nec suggestionibus aditum indulgere, sed contingit hoc de vno peccato sine alio, vt scilicet luxuriam refrenet, & auaritiæ insistat. ergo de vno peccato potest fieri satisfactio sine alio.

¶ SED CONTRA, Isaiæ 58. Ieiunium eorum qui ad contentiones & lites ieiunabant, Deo acceptum non erat, licèt ieiunium sit satisfactionis opus. sed non potest fieri satisfactio nisi per opus Deo acceptum. ergo non potest qui habet aliquod peccatum Deo satisfacere.

¶ Præterea, Satisfactio est medicina curãs peccata præterita, & præseruans à futuris, vt dictum est: sed peccata non possunt sine præseruans à futuris, ergo cùm quodlibet peccatum gratiam auferat, gratia euitari. ergo cùm quodlibet peccatum gratiam auferat, non potest de vno peccato sine alio fieri satisfactio.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt, quòd potest de vno peccato satisfieri sine alio vt Magister in litera dicit. sed hoc non potest esse: cùm enim per satisfactionem tolli debeat offensa præcedens, oportet quòd talis sit modus satisfactionis, qui competat ad tollendum offensam, offensæ autẽ ablatio est amicitiæ restitutio: & ideò si aliquid sit quod amicitiæ restitutionem impediat, etiam apud homines satisfactio esse non potest. cùm ergo quodlibet peccatum amicitiam charitatis impediat, quæ est hominis ad Deum, impossibile est quòd homo de vno peccato satisfaciat alio retento: sicut nec homini satisfaceret qui pro alapa sibi data, esi prosterneret: & aliam simul daret.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quod quia peccata non habent connexionem ad inuicem in aliquo vno, vnum potest quis incurrere sine alio, sed vnum & idem est secundum quod omnia peccata remittuntur: & ideò remissiones diuersorum peccatorum connexæ sunt. & ideò de vno sine alio satisfieri non potest.

¶ Ad secundum dicendum, quod in obligatione debiti non est, nisi inæqualitas iustitiæ opposita: quia vnus rem alterius habet: & ideò ad restitutionem non exigitur, nisi quòd restituatur æqualitas iustitiæ, quod quidem potest fieri de vno debito, & non de alio. sed vbi est offensa ibi est inæqualitas non tantum iustitiæ opposita. sed etiam amicitiæ: & ideò ad hoc quod per satisfactionem offensa tollatur, non solùm oportet quod æqualitas iustitiæ restituatur per recompensationem talis pœnæ, sed etiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

quòd restituatur amicitiæ æqualitas: quod non potest fieri dum aliquid est quod amicitiam impediat.

¶ Ad tertium dicendum, quod vnum peccatum suo pondere ad aliud trahit, vt Gregorius dicit. Ideò qui vnum peccatum retinet, non sufficienter causas alterius peccati excidit.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum quis extra charitatem existens possit satisfacere de peccatis antè contritis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd qui de omnibus peccatis contritus fuit prius, & posteà in peccatum incidit, de aliis peccatis quæ sibi per contritionem dimissa fuerunt, satisfacere possit extra charitatem existens. dicit enim Daniel, Nabuchodonosor, Dan. 4. Peccata tua eleemosynis redime. sed ipse adhuc peccator erat, quod sequens pœna demonstrat. ergo potest in peccato existens satisfacere.

¶ 2. Præterea, Nemo scit vtrùm sit dignus odio vel amore. Eccl. 9. Si ergo non possit fieri satisfactio nisi ab eo qui est in charitate, nullus sciret se satisfacere, & hoc est inconueniens.

¶ 3. Præterea, Ex intentione quâ homo habet in principio actus, totus actus informatur. sed pœnitens quando pœnitentiam inchoauit, in charitate erat. ergo tota satisfactio sequês ex illa charitate intentionem informante efficaciam habebit.

¶ 4. Præterea, Satisfactio consistit in quadam adæquatione culpæ ad pœnam. sed talis adæquatio pœnæ potest etiam fieri in eo qui charitatem non habet. ergo, &c.

¶ SED CONTRA, Prouerb. 1. Vniuersa delicta operit charitas: sed satisfactionis est delere delicta. ergo sine charitate non habet suam virtutem.

¶ Præterea, præcipuum opus in satisfactione vel satisfaciendo est eleemosyna. sed eleemosyna extra charitatem facta non valet, vt patet primæ Corinth. 13. Si distribuero in cibos pauperum, &c. ergo nec satisfactio aliqua est.

¶ RESPONDEO dicendum, quod quidam dixerunt, quòd postquàm omnia peccata per præcedentem contritionem remissa sunt, si aliquis ante satisfactionem peractam in peccatum decidat, & in peccato existens satisfaciat, quòd satisfactio talis ei valeat: ita quòd si in peccato moreretur, in inferno de illis peccatis non puniretur. Sed hoc non potest esse, quia in satisfactione oportet quòd etiam amicitia restituta, iustitiæ æqualitas restituatur, cuius contrarium amicitiam tollit: vt Philosophus, in 9. Ethi. dicit. AEqualitas autem in satisfactione ad Deum non est secundum æquiualentiam, sed magis secundum acceptationem ipsius: & ideò oportet quòd etiam si iam offensa sit dimissa per præcedentem contritionem, quòd opera satisfactoria sint Deo accepta, quod dat eis charitas. & ideo sine charitate opera facta non sunt satisfactoria.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd consilium Dan. intelligitur quòd à peccato cessaret & pœniteret, & sic per eleemosynas satisfaceret.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut homo nescit pro certo vtrum charitarem habuerit in satisfaciendo vel habeat, ita etiam nescit pro certo vtrum plenè satisfecerit: & ideò dicitur Eccles. de propitiatu Peccatorum, Noli esse sine metu, nec tamen exigitur quòd propter hunc metum homo satisfactionem expletam iterer, si sciendam peccati mortalis non habet: quàuis enim pœnam non expiet per huiusmodi satisfactionem, tamen non incurrit reatum commissionis ex satisfactione neglecta: sicut nec ille qui accedit ad Eucharistiam sine conscientia peccati mortalis cui subiacet, reatum indignæ sumptionis incurrit.

¶ Ad tertium dicèdum, quòd intentio illa interrupta est per peccatum sequens, & ideò non dat vim aliquam operibus post peccatum factis.

¶ Ad quartum dicendum, quòd non potest fieri adæquatio sufficiens, nec secundum diuinam acceptationem, nec secundum æquiualentiam: & ideò ratio illa non sequitur.

ARTICVLVS III.

Vtrum valere possit satisfactio præcedens, postquam charitatem habuerit.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd postquàm homo charitatem habuerit valere incipiat satisfactio præcedens, secundum illud Leuit. 15. Si attenuatur frater tuus, &c. dicit gloss. quòd fructus bonæ conuersionis debent computari ex eo tempore quo peccauit: sed non computarentur, nisi aliquam efficaciam acciperent ex charitate sequenti. ergo post charitatem recuperatam valere incipiunt.

¶ 2. Præterea, Sicut efficacia satisfactionis impeditur per peccatum: ita efficacia Baptismi impeditur per fictionem. sed Baptismus incipit valere recedente fictione. ergo satisfactio recedente peccato.

¶ 3. Præterea, si alicui pro peccatis commissis iniuncta fuerunt ieiunia, & in peccatum cadens ea perfecerit, non iniungitur, cùm iterum confiteatur, vt ieiunia illa iteret, iniungeretur autem ei si per cum satisfactio non impleretur. ergo per pœnitentiam sequentem opera præcedentia satisfaciendi efficaciam accipiunt.

¶ SED CONTRA. Opera extra charitatè facta ideò non erant satisfactoria, quia fuerunt mortua, sed per pœnitentiam non viuificantur. ergo nec incipiunt esse satisfactoria.

¶ Præterea, Charitas non informat actum nisi qui ab ipsa aliqualiter procedit: sed opera non possunt esse Deo accepta, ac per hoc nec satisfactoria, nisi sint charitate informata. ergo cum opera facta extra charitatem nullo modo ex charitate processerint, vel de cætero procedere possint, nullo modo poterunt in satisfactionem computari.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt, quòd opera in charitate facta, quæ viua dicuntur, sunt meritoria vitæ æternæ, & satisfactoria respectu pœnæ dimittendæ: & per charitatem sequentem, opera extra charitatem facta viuificantur quantum ad hoc quòd sunt satisfactoria, sed non quantum ad hoc quòd sunt meritoria vitæ æternæ. sed hoc non potest esse: quia vtrumque habent ex eadem ratione opera ex charitate facta, scilicet ex hoc quòd sunt Deo grata. vnde sicut charitas adueniens non potest ea gratificare quantum ad vnum, ita nec quantum ad aliud.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non debet intelligi, quòd fructus computentur à tempore quo primò in peccato fuit, sed à tempore in quo peccare cessauit, quo scilicet vltimò in peccato fuit: vel intelligitur quando statim post peccatum contritus fuit. & fecit multa bona antequàm confiteretur. Vel dicendum, quantò est maior contritio, tantò magis diminuit de pœna, & quantò aliquis plura bona facit in peccato existens, magis se ad gratiam contritionis disponit: & ideò probabile est quòd minoris pœnæ sit debitor, & propter hoc deberet à facerdote discreté computari, vt ei minorem pœnam iniungat, inquantum inuenit eum melius dispositum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd baptismus imprimit characterem in anima, non autem satisfactio: & ideò aduenies charitas, quæ fictionem tollit & peccatum, facit quòd baptismus effectum suum habeat, non autem facit hoc de satisfactione. Et præterea baptismus ex ipso opere operato iustificat, quod non est hominis, sed Dei. & ideò non eodem modo mortificatur sicut & satisfactio, quæ est opus hominis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd aliquæ satisfactiones sunt, ex quibus manet aliquis effectus in satisfacientibus etiam postquàm actus satisfactionis transiit, sicut ex ieiunio manet corporis debilitatio, ex eleemosynarum largitione subtantiæ diminutio: & sic de similibus. Et tales satisfactiones in peccatis factæ non oportet quòd iterentur, quia quantum ad hoc quòd de eis manet per pœnitentiam, Deo acceptæ sunt: satisfactiones autem quæ non relinquunt aliquem effectum in satisfaciente, postquàm actus transit oportet quòd iterentur, sicut de oratione & similibus. Actus autem interior, quia toraliter transit, nullo modo viuificatur, sed oportet quod iteretur.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum bona facta extra charitatem sint in aliqua meritoria.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd opera extra charitatem facta sint aliquius boni meritoria saltem temporalis. Quia sicut se habet pœna ad malum actum, ita se habet præmium ad bonum. sed nullum malum factum apud Deum iustum iudicem est impunitum. ergo nec aliquod bonum irremuneratum, & sic per illud bonum aliquid meretur.

¶ 2. Præterea, Merces non datur nisi merito: sed operibus extra charitatem factis merces datur, vt dicitur Matth. 5. de illis qui propter gloriam humanam opera bona faciunt, quod receperunt mercedem suam. ergo illa fuerunt alicuius boni meritoria.

¶ 3. Præterea. Duo existentes in peccato, quorum vnus multa bona facit ex genere & circunstantia, alius autem nulla, non æqualiter propinquè se habent ad accipiendum bona à Deo, alias non esset ei consulendum vt aliquid boni faceret, sed qui magis appropinquat Deo, magis de bonis eius percipit. ergo iste per opera bona quæ facit, aliquid à Deo meretur.

¶ SED CONTRA est quod Augustinus dicit, quod peccator non est dignus pane quo vescitur. ergo non potest aliquid à Deo mereri.

¶ Præterea, Qui nihil est, non potest aliquid mereri, sed peccator non habens charitatem, nihil est secundum esse spirituale, vt patet primæ Corinth 13. ergo non potest aliquid mereri.

¶ RESPONDEO dicèdum quòd meritum propriè dicitur actio qua efficitur: vt ei, qui agit sit iustum aliquid dari. sed iustitia dupliciter dicitur. Vno modo propriè, quæ scilicet respicit debitum ex parte recipientis, Alio modo quasi similitudinariè, quæ respicit debitum ex parte dantis. Aliquid enim decet dantem dare, quod tamen non habet recipiens debitum recipiendi. & sic iustitia dicitur decentia diuinæ bonitatis: sicut Ansel. dicit, quòd Deus iustus est cum peccatoribus parcit, quia eum decet. & secundum hoc etiam meritum dupliciter dicitur. Vno modo per quem efficitur, vt ipse agens habeat debitum recipiendi, & hoc vocatur meritum condigni. Alio modo per quod efficitur, vt sit debitum dandi in dante secundum decentiam ipsius, & ideò hoc meritum dicitur meritum congrui. Cùm autem in omnibus illis quæ gratis dantur, prima ratio dandi sit amor, impossibile est quod aliquid tale sibi debitum faciat qui amicitia caret: & ideò cùm omnia & temporalia & æterna ex diuina liberalitate donentur, nullus acquirere potest debitũ recipiendi aliquid illorum nisi per charitatem ad Deũ: & ideò opera extra charitatem facta, non sunt meritoria ex condigno neque æterni neque temporalis alicuius boni apud Deum. Sed quia diuinam bonitatem decet, vt vbicunque dispositionem inuenit perfectionem adiiciat: ideò ex merito congrui dicitur aliquis mereri aliquod bonum per opera bona extra charitatem facta, & secũdum hoc opera ista ad triplex bonum valent, scilicet ad temporalium cõsecutionem, ad dispositionem, ad gratiam, & ad assuetudinem bonorum operum, quia tamen hoc meritum non propriè dicitur meritum, ideò magis concedendum est quòd huiusmodi opera non sint alicuius meritoria, quàm quòd sint.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Philosophus dicit, 8. Ethico. Quia filius per omnia quę facere potest, nihil æquale red dere patri potest, iis quæ à patre recipit, ideò nunquàm pater debitor filij efficitur, & multò minus homo potest propter æquiualentiam operis dominum sibi constituere debitorem: & ideò nullum opus ex quãtitate suæ bonitatis habet quod aliquid mereatur, sed ex vi charitatis, quæ facit ea quæ sunt amicorum esse communia. Vnde quantumcũque sit bonum extra charitatem factum non facit propriè loquendo quòd aliquid recipiendi à Deo faciens debitum habeat: sed opus malum ex quantitate suæ malitiæ secundum æquiualentiam pœnam meretur, quia ex parte Dei non sunt nobis aliqua mala facta sicut bona. & ideò quamuis opus malum mereatur pœnam ex condigno, non ramen opus bonum sine charitate meretur ex condigno præmium.

¶ Ad secundum & tertium dicendum, quod procedunt de merito congrui, aliæ autem rationes procedunt de merito condigni.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum opera prædicta valeant ad mitigationem pœnarum infernalium.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd opera prædicta non valent ad pœnæ infernalis mitigationem, quia secundum quantitatem culpæ erit quantitas pœnæ in inferno. sed opera extra charitatem non minuunt quantitatem peccati. ergo nec infernalis pœna.

¶ 2. Præterea, Pœna infernalis quamuis sit dura ratione infinitatis, tamen intẽtione finita est. sed quodlibet finitum cõsumitur aliqua finita subtractione facta. si ergo opera extra charitatem facta aliquid subtraherent debita pro peccatis, contingeret tantum multiplicari illa opera quòd toraliter tolleretur pœna inferni, quod falsum est.

¶ 3. Præterea, Suffragia Ecclesiæ sunt magis efficacia quàm opera extra charitatem facta: sed sicut ait August. in Enchi. Damnatis in inferno non prosunt suffragia Ecclesiæ: pœnæ ergo multò minus per opera extra charitatem facta mitigantur.

¶ SED CONTRA est quod August. dicit in Ench. Quia ad hoc prosunt, vt sit pœna remissior, vel tolerabilior fiat dãnatio.

¶ Præterea, Magis est facere bonum quàm dimittere malum: sed dimittere malum semper vitat pœnam, etiam in eo qui charitate caret. ergo multò fortiùs facere bonum.

¶ RESPONDEO dicendum, quod diminuere pœnam infernalem potest intelligi dupliciter. Vno modo, quòd quis liberetur à pœna quam iam meruit, & sic cùm nullus liberetur à pœna nisi fit absolutus à culpa, quia effectus non diminuuntur neque tolluntur, nisi diminuta vel ablata causa per opera extra charitatem facta, quia neque culpam tollere, neque diminuere possunt, pœna inferni mitigari non potest. Alio modo quòd meritum pœnæ impediatur: & sic huiusmodi opera minuunt pœnam inferni. Primò, quia homo reatum omissionis euadit qui huiusmodi opera perficit. Secundò, quia huiusmodi opera aliquo modo ad bonum disponunt, vt homo ex minori contemptu etiam peccata faciat, vel etiam à multis peccatis per huiusmodi opera retrahitur. sed diminutionem vel dilationem temporalis pœnæ merentur huiusmodi opera, sicut de Achab 3. Reg. 21. Eodem modo sicut & bonorum temporalium consecutionem. Quidam autem dicunt quod diminuunt pœnam inferni non subtrahendo aliquid de ipsa quantum ad substantiam, sed fortificando subiectum vt melius sustinere possit. Sed hoc non potest esse quia fortificatio non est nisi ex absolutione passibilitatis, passibilitas autem est, secundum mensuram culpæ: & ideò si culpa non minuitur, nec subiectum fortificari potest. Quidam etiam dicunt, quòd diminuitur pœna quantùm ad vermen scilicet conscientiæ, licet non quantùm ad ignem, Sed hoc etiam nihil est, quia sicut pœna ignis æquatur culpæ: ita & pœna remorsionis conscientiæ, vnde similis ratio est de vtroque.

¶ Et per hoc patet solutio ad obiecta.

QVÆSTIO DECIMAQVINTA,

De iis per quæ fit satisfactio in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de iis per quæ satisfactio fit.

¶ Circa quod quæruntur tria.

¶ Primò, vtrùm satisfactionem oporteat fieri per opera pœnalia.

¶ Secundo, vtrùm flagella quibus à Deo in hac vita homo punitur, sint satisfactoria.

¶ Tertiò, vtrum conuenienter enumerentur opera satisfactoria. cùm dicitur, quod sint tria, scilicet eleemosyna, ieiunium, & oratio.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm oporteat fieri satisfactionem per opera pœnalia.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod satisfactionem non oporteat fieri per opera pœnalia, quia per satisfactionem oportet fieri recompensationem ad diuinam offensam: sed nulla recompensatio videtur fieri per opera pœnalia, quia Deus non delectatur in pœnis nostris. ergo non oportet satisfactionem per opera pœnalia fieri. Tho. vbi supr. ar. 4. & q. 1. & seq.

¶ 2. Præterea, Quantò aliquod opus ex maiori charitate procedit, tantò minus est pœnale: quia charitas pœnam non habet vt dicitur primæ Ioan. 4. si ergo oportet opera satisfactoria esse pœnalia, quantò magis sunt ex charitate facta, minus erunt satisfactoria, quod falsum est.

¶ 3. Præterea, Satisfacere (vt dicit Ansel.) est honorem debitum Deo impendere. sed hoc etiam aliis quam operibus pœnalibus fieri potest. ergo, satisfactionem non oportet pœnalibus operibus fieri.

¶ SED CONTRA, est quod Gregor. dicit, Iustum est vt peccator tantò maiora sibi inferat lamenta per pœnitentiam quantò maiora intulit damna per culpam.

¶ Præterea, Per satisfactionem oportet peccati vulnus sanari perfectè. Sed peccatorum medicinæ sunt pœnæ: vt Philosophus dicit, 2. Ethic. ergo oportet quòd per pœnalia opera satisfactio fiat.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd satisfactio respectum habet & ad præteritam offensam, pro qua recompensatio fit per satisfactionem, & etiam ad futuram culpam, à qua per eam præseruamur, & quantùm ad vtrumque exigitur quod satisfactio per opera pœnalia fiat. Recompensatio enim offensæ importat adæquationem, quam oportet esse eius qui offendit ad eum in quem offensa commissa est, adæquatio autem in humana iustitia attenditur per subtractionem ab vno qui plus habet iusto, & additionem alterius cui subtractum est aliquid. Deo autem quamuis ex parte suanihil subtrahi possit, tamen peccator quantum in ipso est aliquid ei subtraxit peccando (vt dictum est.) Vnde oportet ad hoc quòd recõpensatio fiat, quod aliquid subtrahatur de peccante per satisfactionem, quod in honorem Dei cedit. Opus autem bonum ex hoc quòd est huiusmodi non subtraxit aliquid ab operante, sed magis perficit ipsum. Vnde subtractio non potest fieri per opus bonum, nisi pœnale sit, & ideò ad hoc quod alicui opus sit satisfactorium oportet quòd sit bonum: & in hoquod opus sit satisfactorium oportet quòd sit bonum: & in honorem Dei sit, & pœnale vt aliquid peccatori subtrahatur. Similiter etiam pœna a culpa futura præseruat, quia non facilè homo ad peccata redit ex quo pœnam expertus est. Vnde secũdum Philosophum pœnæ medicinæ sunt.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod quamuis Deus non delectetur in pœnis, vt sunt pœnæ, delectatur tamen in eis vt sunt iustæ, & sic satisfactoriæ esse possunt.

¶ Ad secundum dicendum, quod sicut in satisfactione consideratur pœnalitas, ita & in meritò consideratur difficultas. Diminutio autem difficultatis ex parte ipsius actus diminuit exteris patibus meritum: sed diminutio difficultatis ex promptitudine voluntatis non diminuit meritum sed auget. Et similiter diminutio pœnalitatis ex promptitudine voluntatis quam facit charitas, non diminuit efficaciam satisfactionis, sed auget.

¶ Ad tertium dicendum, quod debitum pro peccato est recompensatio offensæ, quæ sine pœna peccantis non fit. & de tali debito Anselmus intelligit.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm flagella præsentis vitæ sint satisfactoria.

AD SECVNDVM sic proceditur Videtur quòd flagella quibus à Deo in hac vita punimur, nõ possunt satisfactoria esse. Nihil enim potest esse satisfactorium, nisi quod est meritorium, vt ex dictis patet. sed non meremur nisi per ea quæ in nobis sunt. cùm ergo flagella quibus à Deo punimur, non sint in nobis, videtur, quod satisfactoria esse non possunt.

¶ 2. Præterea, satisfactio tantum bonorum est: sed huiusmodi fla-

Universidad de Deusto
Biblioteca

gella in malis inducuntur, & præcipuè eis debentur. ergo non possunt esse satisfactoria.

¶ 3. Præterea, Satisfactio respicit peccata præterita. sed aliquando ista flagella infliguntur illis qui peccata non habent, sicut de Iob patet. ergo videtur quòd non sint satisfactoria.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Rom. 5. Tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, id est à peccato purgationem: vt gloss. ibidem dicit. ergo flagella huius vitæ peccata purgant, & sic sunt satisfactoria.

¶ Præterea, Ambr. dicit: Et si fides, id est peccati conscientia defit, pœna satisfacit, ergo huius vitæ flagella sunt satisfactoria.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd recompensatio offensæ præteritæ potest fieri ab eo qui offendit, & ab alio. Quando autem fit ab alio, talis recompensatio vindicationis magis quam satisfactionis rationem habet: quando autem fit ab ipso qui offendit, habet rationem satisfactionis. Vnde si flagella, quæ pro peccatis à Deo infliguntur, fiant aliquo modo ipsius patientis, rationem satisfactionis accipiunt: fiunt autem ipsius inquàtum ea acceptat ad purgationem peccatorum eis vtens patienter. Si autem omninò eis per impatientiam dissentiat, tunc non efficiuntur aliquo modo ipsius: & ideò non habent rationem satisfactionis, sed vindicationis.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd quamuis illa flagella non sint omninò in potestate nostra, tamen quantum ad aliquid sunt, vt scilicet eis patienter vtamur, & sic homo facit de necessitate virtutem: vnde & meritoria & satisfactoria esse possunt.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut ex eodem igne (vt Greg. dicit) aurum rutilat & palea fumat: ita etiam eisdem flagellis & boni purgantur, & mali magis inficiuntur per impatientiam: & ideò quamuis flagella sint communia, tamen satisfactio tantùm est bonorum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd flagella respectum habent ad culpam præteritam semper, sed non semper ad culpam personæ, sed ad culpam naturæ. Si enim in humana natura nulla culpa præcessisset, nulla pœna fuisset: sed quia culpa in natura præcessit personæ alicui diuinitùs pœna infertur sine culpa personæ admeritum virtutis, & cautelam peccati sequentis, & hic etiam duo necessaria sunt in satisfactione. Oportet enim esse opus meritorium, vt honor Deo exhibeatur, & oportet esse virtutum custodiam, vt à futuris peccatis præseruemur.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum conuenienter enumerentur opera satisfactoria.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter enumerẽtur opera satisfactoria, cum dicitur quod sunt tria, eleemosyna, ieiunium, & oratio. Quia opus satisfactorium debet esse pœnale, sed oratio pœnam non habet, sed est contra pœnæ tristitiam medicina, secundum delectationem. Vnde dicitur Iacob. quinto, Tristatur aliquis in vobis, oret & psallat. ergo non debet computari inter opera satisfactoria.

¶ 2. Præterea, Omne peccatum vel est carnale, vel spirituale, sed sicut dicit Hieronymus, Ieiunio sanantur pestes corporis, oratione pestes mentis: ergo non debet esse aliquod aliud opus satisfactorium.

¶ 3. Præterea, Satisfactio est necessaria ad emundationem peccatorum, sed eleemosyna ab omnibus peccatis emundat. Lucæ 11. Date eleemosynam, & omnia munda sunt vobis: ergo alia duo sunt superflua.

¶ 4. SED CONTRA, Videtur quòd debeat esse plura. Quia contraria cõtrariis curantur. sed multò plura sunt peccatorum genera quam tria. ergo debent plura satisfactionis opera computari.

¶ 5. Præterea, Peregrinationes etiam iniunguntur pro satisfactione, & disciplinæ, & flagellationes, quæ non computantur sub aliquo horum, ergo insufficienter enumerantur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd satisfactio debet esse talis per quam aliquid nobis subtrahamus ad honorem Dei, nos autem nõ habemus nisi tria bona, scilicet bona animæ, & bona corporis, & bona fortunæ, scilicet exteriora. Ex bonis quidem fortunæ subtrahimus nobis aliquid per eleemosynam sed ex bonis corporalibus per ieiunium, ex bonis autem animæ, non oportet quod aliquid subtrahamus nobis quàtum ad essentiam, vel quantùm ad diminutionem ipsorum, quia per ea efficimur Deo accepti. sed per hoc quod ea submittimus Deo totaliter, & hoc fit per orationem. Competit etiam iste numerus ex parte illa, qua satisfactio peccatorum causas excidit: quia radices peccatorum tres ponuntur, primæ Ioan. 4. scilicet concupiscentia carnis & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ. Contra concupiscentiam carnis ordinatur ieiunium, contra concupiscentiam oculorum ordinatur eleemosyna, cõtra superbiam vitæ ordinatur oratio: vt Augustinus dicit super Matth. Competit etiam ad hoc quòd satisfactio peccatorum est suggestionibus aditum non indulgere. Quia omne peccatum vel in Deum committimus, & contra hoc ordinatur oratio: vel in proximum, & contra hoc eleemosyna: vel in nos ipsos, & contra hoc ordinatur ieiunium.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd secundum quosdam duplex est oratio, quædam quæ est cõtemplatiuorum, quorum conuersatio in cœlis est: & talis quia totaliter est delectabilis non est satisfactoria. Alia est quæ pro peccatis gemitus fundit, & talis habet pœnam & est satisfactionis pars. Vel dicendum melius, quòd quædam oratio habet rationem satisfactionis, quia quàuis habet suauitatem spiritus, habet tamen afflictionem carnis: quia vt dicit Gregor. super Ezech. Dum crescit in nobis fortitudo amoris intimi, infirmamur proculdubio fortitudine carnis. vnde & neruus femoris Iacob ex luctа angeli emarcuisse legitur, Genes. 32.

¶ Ad secundum dicendum, quòd peccatum carnale dicitur dupliciter. Vno modo quòd in ipsa delectatione carnis completur, vt gula & luxuria. Alio modo, quod completur in iis quæ ad carnem ordinantur, quamuis non in delectatione carnis, sed in delectatione animę magis perficiatur vt auaritia. Vnde talia peccata sunt quasi media inter spiritualia & carnalia: & ideò oportet quòd eis etiam aliqua satisfactio respondeat propria, scilicet eleemosyna.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quàuis singula istorum per quandam conuenientiam singulis peccatis appropriẽtur: quia conguum est in quo quis peccauerit, vt in hoc puniatur, & quod peccati commissi per satisfactionem radix abscindatur, tamen quodlibet horum pro quolibet peccato satisfacere potest. Vnde ei qui non potest vnum ex iis perficere, iniungatur aliud, & præcipue eleemosyna aliorum vices supplere potest inquantum alia satisfactionis opera per eleemosynam quisq; sibi mercatur quodammodo in illis quibus eleemosynam tribuit. Vnde non oportet quòd si eleemosyna omnia mundat peccata, quòd propter hoc aliæ satisfactiones superfluant.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quamuis sint mulcæ peccata in specie, tamen omnia alia ad illas tres radices, vel ad illa tria peccatorum genera, quibus diximus dictas satisfactiones respondere, reducuntur.

¶ Ad quintum dicendum, quòd quicquid in afflictione corporis pertinet, totum ad ieiunium refertur: & quicquid in proximi vtilitate expenditur totum eleemosynæ rationem habet: & similiter quæcunque latria exhibeatur Deo, Iorationis accipit rationem. & ideò etiam vnum opus potest habere plures rationes satisfaciendi.

QVAESTIO DECIMASEXTA,

De *suscipientibus hoc sacramentum, in tres articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de suscipientibus hoc sacramentum.

¶ Circa quod tria quæruntur.

¶ Primò, vtrum pœnitentia posit esse in innocentibus.

¶ Secundò, vtrũ in sanctis qui sunt in gloria.

¶ Tertiò, vtrum in angelis bonis seu malis.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum pœnitentia posit esse in innocentibus

Tho. 4. & dist. 14. q. 1. art. 5. q. 2. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd in innocentibus pœnitentia esse non possit: quia pœnitentia est commissa mala plangere, sed innocentes nullum malum commiserunt: ergo in eis pœnitentia non est.

¶ 2. Præterea, Pœnitentia ex suo nomine importat pœnam: sed innocentibus non debetur pœna. ergo non est in eis pœnitentia.

¶ 3. Præterea, Pœnitẽtia in idem coincidit cum vindicatiua iustitia, sed omnibus existentibus innocentibus vindicatiua iustitia locum non haberet. ergo nec pœnitentia, & ita non est in innocentibus.

¶ SED CONTRA, Omnes virtutes simul infunduntur. sed pœnitentia est virtus, cùm ergo in baptismo innocentibus infundantur aliæ virtutes, infunditur etiam pœnitentia.

¶ Præterea, ille qui nunquam fuit infirmus corporaliter, dicitur sanabilis. ergo & similiter qui nunquàm fuit infirmus spiritualiter. sed sicut sanatio in actu à vulnere peccati non est nisi per actum pœnitentiæ, ita nec sanitas nisi per habitum pœnitentiæ. ergo ille qui nunquàm habuit infirmitatem peccati, habet habitum pœnitentiæ.

¶ RESPONDEO dicendum, quod habitus medius est inter potentiam & actum, & quia remoto priori, remouetur posterius, non autem econuerso: ideò remota potentia ad actum, remouetur habitus, non autem remoto actu: & quia subtractio materiæ tollit actum propter hoc quòd actus non potest esse sine materia in quam transit, ideò habitus alicuius virtutis competit alicui, cui non suppetit materia propter hoc quòd suppetere potest, & ita in actum exire, sicut pauper homo potest habere habitum magnificentiæ. sed non actum: quia non habet magnificationem diuitiarũ, quæ sunt materia magnificentiæ, sed potest habere habitum.

bitum: & ideò cùm innocentes in statu innocentiæ non habeant peccata commissa, quæ sunt materia pœnitentiæ, sed possunt habere, actus pœnitentiæ in eis esse non potest: sed habitus potest, sed hoc si gratiam habeant, cùm qua omnes virtutes infundũtur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis non commiserint, possunt tamen committere & ideò eis habitum pœnitentiæ habere competit: sed tamen habitus iste nunquam in actũ exire potest, nisi fortè respectu venialium peccatorum quia peccata mortalia tollunt ipsum, nec tamen est frustra, quia est perfectio potentiæ naturalis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis non sit in eis debita pœna actu, tamen in eis est aliquid potentiale pro quo eis pœna debebatur.

¶ Ad tertium dicendum, quod remanente potentia ad peccandum, adhuc haberet locum vindicatiua iustitia secundum habitum, quamuis non secundum actum, si peccata actu non essent.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum Sancti homines qui sunt in gloria, habeant pœnitentiam.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd sancti homines qui sunt in gloria, non habeant pœnitentiam. Quia sicut dicit Grego. in Moral. Beati peccatorum recordantur, sicut nos sani sine dolore dolorum memoramur, sed pœnitẽtia est dolor cordis. ergo Sancti in patria non habent pœnitentiam.

¶ 1. Præterea, Sancti in patria sunt Christo cõformes, sed in Christo non fuit pœnitentia, quia nec fides quæ est principium pœnitentiæ, ergo nec Sanctis in patria erit pœnitentia.

¶ 3. Præterea, Frustra est habitus qui ad actum non reducitur: sed sancti in patria non pœnitebunt actũ, quia sic eis esset aliquid cõtra votum ergo non est in eis habitus pœnitentiæ.

¶ 4. SED CONTRA, Pœnitentia est pars iustitiæ, sed iustitia est perpetua & immortalis, & in patria remanebit: ergo & pœnitentia.

¶ 5. Præterea, In vitis Patrum legitur à quodã Patre dictum, quòd etiam Abraham pœnitebit de hoc quod non plura bona fecit, sed magis debet homo pœnitere de malo commisso quàm de bono omisso, ad quod non tenebatur, quia de bono tali loquitur ergo erit ibi pœnitentia de malis commissis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd virtutes cardinales remanebunt in patria: sed secundum actus quos habant in fine suo: & ideò cum pœnitentia virtus sit pars iustitiæ: quæ est habitus cardinalis. quicunque habet habitum pœnitentiæ in hac vita, habebit in futura: sed non habebit eũdem actum quem nunc habet: sed alium, scilicet gratias agere Deo pro misericordia relaxante peccata.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illa autoritas probat, quòd non habent eundem actum quem hic habet pœnitentia, & hoc concedimus.

¶ Ad secundum dicendum, quod Christus non potuit peccare: & ideò materia huius virtutis non competit sibi actu nec potentia: & propter hoc non est simile de ipso & de aliis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd pœnitere propriè loquendo dicit actum pœnitentiæ, qui nunc est' qui non erit in patria: nec tamen habitus frustra erit, quia alium actum habebit.

¶ Quartum concedimus. Sed quia quinta ratio probat quod etiam idem actus pœnitentiæ erit in patria, qui modo est.

¶ Ideò dicendum est ad quintum, quòd voluntas nostra in patria omninò erit conformis voluntati Dei. Vnde sicut Deus voluntate antecedente vult omnia esse bona, & per consequens nihil esse malum, non autem voluntate consequente, ita etiam est de beatis, & talis voluntas propriè dicitur ab illo S. Patre pœnitentia.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum angelus sit susceptiuus pœnitentiæ.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod etiam angelus bonus siue malus sit susceptiuus pœnitentiæ. Quia timor est initium pœnitentiæ: sed in eis est timor. Ia. 1. dæmones credunt, & contremiscunt: ergo in eis potest esse pœnitentia.

¶ 2. Præterea, Philosophus dicit 10. Ethi. quod pœnitudine replẽtur mali, & hæc est maxima pœna eis, sed dæmones maximè sunt mali, nec aliqua pœna eis deest: ergo dæmones possunt pœnitere.

¶ 3. Præterea, Facilius mouetur aliquid in id quod est secundum naturam: quàm in id quod est contra naturam, sicut aqua, quæ per violentiam calefacta est, & per seipsam ad naturalẽ proprietatem redit. Sed Angelus potest mutari in peccatum: quod est contra omnem naturam eorum: ergo multò fortius potest reuocari in id quod est secundum naturam, sed hoc facit pœnitentia ergo sunt susceptibiles pœnitentiæ.

¶ 4. Præterea, Idem iudicium est secũdum Dam. de angelis & de animabus separatis. Sed in animabus separatis potest esse pœnitentia: vt quidam dicunt, sicut in animabus bonis quæ sunt in patria: ergo & in angelis potest esse pœnitentia.

¶ SED CONTRA, Per pœnitentiam homo consequitur veniam de peccato commisso. sed hoc est impossibile in angelis, ergo non sunt susceptibiles pœnitentiæ.

¶ Præterea, Dama. dicit quòd homo fungitur pœnitentia propter corporis infirmitatem, sed angeli sunt incorporei, ergo in eis non potest esse pœnitentia.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd pœnitentia in nobis dupliciter accipitur. Vno modo secundum quòd est passio, sic enim nihil aliud est quam dolor vel tristitia de malo commisso: & quamuis secundum quòd est passio, non sit nisi in concupiscibili, tamen aliquis actus voluntatis similitudinariè pœnitentia dicitur, quo quis detestatur quod facit, sicut amor, & aliæ passiones dicuntur in intellectiuo appetitu. Alio modo accipitur secundum quòd est virtus, & hoc modo detestari malum commissum cum emendationis proposito ex intentione expiandi, vel Deum placandi, de offensa commissa, est actus eius: Detestatio autem mali competit alicui, secundum quòd habet ordinem naturalem ad bonum: & quia in nulla creatura talis ordinatio totaliter tollitur: ideò etiam in damnatis talis detestatio manet & per consequens pœnitentiæ passio vel simile: vt dicitur Sapiẽ. 5. Intra se pœnitentiam agentes, &c. Et hæc quidem pœnitentia cùm non sit habitus, sed passio vel actus, nullo modo in beatis Angelis esse potest, in quibus peccata commissa non præcesserunt, sed in malis Angelis est: cùm sit eadem ratio de his & de animabus damnatis, quia secundum Dam. Quod homini est mors, est Angelis casus: sed peccatum Angeli est irremissibile, & quia peccatum, vt remissibile est, vel expiabile, est propria materia ipsius virtutis, quæ pœnitentia dicitur, ideò cùm materia non possit eis competere, non adest eis potentia exeundi in actum & ideò nec habitus eis conuenit, & ideò Angeli subiectũ virtutis pœnitentiæ esse non possunt.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod ex timore in eis generatur aliquis pœnitentiæ motus, sed non quæ sit virtus, Et similiter dicendum ad secundum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quicquid in eis est naturale, totũ est bonum & ad bonum inclinans, sed liberum arbitrium est in eis malitia obstinatum, & quia motus virtutis & vitij non sequitur inclinationem naturæ, sed magis motum liberi arbitrij: ideò non oportet quòd quamuis naturaliter inclinentur ad bonum quod motus virtutis in eis sit vel esse possit.

¶ Ad quartum dicendum, quòd non est eadem ratio de Angelis & de animabus sanctis, quia in animabus sanctis præsanctis, & de animabus sanctis, quia in animabus sanctis præcessit vel præcedere potuit peccatum remissibile, non autem in Angelis, & ita quamuis sint similes quantùm ad statum præsentem, non tamen quantum ad statum præteritum, quem pœnitentia respicit directè.

QVAESTIO DECIMASEPTIMA.

De *potestate clauium in tres articulos diuisa.*

CONSEQVENTER considerandum est de potestate ministrorum huiusmodi sacramenti, quæ ad claues pertinet, Circa quod primò videndum est de clauibus: Secundo, de excommunicatione. Tertiò, de indulgentia: hæc enim duo sunt annexa potestati clauium. Circa primum consideranda sunt quatuor. Primò, de entitate & quidditate clauium. Secundò, de effectu earum. Tertiò, de ministris clauium, Quartò, de iis in quibus potest exerciri vsus clauium, Circa primum quæruntur tria.

¶ Primò, vtrum claues in ecclesia esse debeant.

¶ Secundò, vtrum clauis sit potestas ligandi atque soluendi.

¶ Tertiò, Vtrum sint duæ claues vel vna.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum claues in ecclesia esse debeant.

Tho. dist. 18. q. 1. art. 1. q. 1. & 2.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd claues in Ecclesia esse non debeant. Non enim requiruntur claues ad intrandum domum cuius ostium est apertum: sed Apocalip. 4. dicitur, Vidi, & ecce in cœlo ostium apertum quod Christus est qui de se ipso dicit, Ego sum ostium: ergo ad introitum cœli Ecclesia clauibus non indiget.

¶ 2. Præterea, Clauis est ad aperiendum & claudendum, sed hoc solius Christi est qui aperit & nemo claudit. Apoc. 3 ergo Ecclesia in ministris suis claues non habet.

¶ 3. Præterea, Cuicunque clauditur cœlum, aperitur infernus, & econtrario: ergo quicunque habet claues cœli, habet claues inferni: sed Ecclesia non dicitur habere claues inferni, ergo nec claues cœli habet.

¶ SED CONTRA, est quod dicitur Matthæi 16. Tibi dabo claues regni cœlorum.

¶ Præterea, Omnis dispensator debet habere claues eorum quæ dispensat: sed ministri Ecclesiæ sunt dispensatores diuinorum vt patet primæ Corint. 4. ergo debent habere claues.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in corporalibus dicitur clauis instrumentum quo ostium aperitur: regni autem ostium nobis per peccatum clauditur, & quantùm ad maculam, & quantùm ad reatum pœnæ: & ideò potestas, qua tale obstaculum remouetur, dicitur clauis. Hæc autem potestas est in diuina Trinitate per autoritatem, & ideò dicitur à quibusdam, quod habet clauem autoritatis, sed in Christo homine fuit hæc potestas ad remouendum prædictum obstaculum per meritum passionis, quæ etiam dicitur ianuam aperire, & ideò dicitur habere secundum quosdam claues excellentiæ: sed quia ex latere Christi dormientis in cruce sacramenta fluxerunt quibus Ecclesia fabricatur, ideò in sacramentis Ecclesiæ efficacia passionis manet, & propter hoc etiam ministris Ecclesiæ qui sunt dispensatores sacramentorum potestas aliqua ad prædictum obstaculum removendum est collata, non propria, sed virtute diuina, & passionis Christi, & hæc potestas metaphoricè clauis Ecclesiæ dicitur, quę est clauis ministerij.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod ostium cœli, quantum est de se, semper est apertum: sed alicui clausum dicitur propter impedimentum intrandi in cœlum, quod in ipso est: impedimentum autem totius humanæ naturæ ex peccato primi hominis cõsecutum per passionem Christi amotum est, & ideò Ioannes post passionem vidit in cœlo ostium apertum: sed adhuc quotidie alicui manet clausum propter peccatum originale quod cõtraxit, vel actuale quod committit, & propter hoc indigemus sacramentis, & clauibus Ecclesiæ.

¶ Ad secundum dicendum, quod hoc intelligitur de clausione qua limbum clausit, ne aliquis vltra in illum descendat, & de apertione qua paradisum aperuit remoto impedimento naturæ per suam passionem.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd clauis inferni, qua aperitur & clauditur, est potestas gratiam conferendi per quam homini aperitur infernus, vt de peccato educatur, quod est inferni porta: & clauditur ne vltra homo in peccato labatur: gratiam autem cõferendi solius Dei est, ideò clauem inferni sibi soli retinuit: sed clauis regni est potestas etiam dimittendi reatum pœnæ per quam homo à regno prohibetur: & ideò magis potest dari clauis regni quàm clauis inferni, non idem sunt. vt ex dictis patet. Aliquis enim de inferno educitur per remissionem æternæ pœnæ, quæ non statim in regnum introducitur propter reatum temporalis pœnæ qui manet. Vel dicendũ est, quòd eadem est clauis inferni & cœli: quia ex hoc ipso quod alicui aperitur vnum', clauditur alterum, sed denominatur à dignori.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum clauis sit potestas ligandi & soluendi.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd clauis non sit potestas ligandi & soluendi, quæ ecclesiasticus iudex dignos recipere, indignos excludere debet à regno, vt ex litera habetur: & ex glo. Hiero. Matth. 15. Potestas enim spiritualis in sacramento collata est, idem quod character, sed clauis & character non videtur idem esse: quia per characterem homo Deo comparatur, per claues autem ad subditos: ergo clauis non est potestas.

¶ 2. Prætereà, iudex ecclesiasticus non dicitur nisi ille qui habet iurisdictionem, quę simul cum ordine non dantur, sed claues in ordinis susceptione conferuntur: ergo non debuit de ecclesiastico iudice in definitione clauium mentio fieri.

¶ 3. Prætereà, Ad id quod aliquis habet ex seipso, non indiget aliqua potestate actiua per quam inducatur ad actum: sed eo ipso quòd aliquis est dignus ad regnum admittitur: ergo non pertinet ad potestatem clauium dignos ad regnum admittere.

¶ 4. Prætereà, Peccatores indigni sunt regno, sed ecclesia propeccatoribus orat vt ad regnum perueniant ergo non excludit indignos, sed magis admittit quantùm in se est.

¶ 5. Prætereà, In omnibus ordinatis agentibus vltimus finis pertinet ad principale agens, non ad agens instrumentale, sed principale agens ad salutem hominis est Deus: ergo ad eum pertinet ad regnum admittere, quod est vltimus finis, & non ad habentem claues, qui est sicut instrumentum vel minister.

¶ RESPONDEO dicendum, quod secundum Philosophum in 2. de Anima, potentiæ per actus definiuntur: vnde cùm clauis sit potentia quædam, oportet quòd per actum vel per vsum suum definiatur, & quòd in actu obiectum exprimatur, à quo speciem recipit actus & modus agendi, ex quo apparet potentia ordinata: actus autem potestatis spiritualis non est vt cœlum aperiat absolutè, quia iam apertum est (vt dictum est) sed quantum ad hoc vt aperiat tali: quod quidem ordinatè fieri non potest, nisi ex ideneitate eius cui aperiendum est cœlum, pensata: & ideò in prædicta definitione clauis ponitur. genus, scilicet potestas & subiectum potestatis, scilicet iudex ecclesiasticus: & actus, scilicet excludere & recipere secundum duos actus materialium clauium aperire & claudere, cuius obiectum tangit in hoc quod dicit, à regno, modum autem in hoc quod dicit, dignitas & indignitas in illis, in quos actus exercetur, pensatur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod ad duo, quorum vnum est causa alterius, vna potestas ordinatur: sicut in igne ad calefaciendum & dissoluendum, & quia omnis gratia & remissio in corpore mystico ex capite suo prouenit, ideò vna potestas eadem esse videtur per essentiam quæ sacerdos conficere potest, & qua potest soluere & ligare, si iurisdictio adsit, nec differt nisi ratione, secundum quod ad diuersos effectus comparatur, sicut etiam ignis dicitur secundum aliam rationem calefactiuus, & liquefactiuus, & quia nihil est aliud character ordinis sacerdotalis, quam potestas exercendi illud ad quod principaliter ordo sacerdotij ordinatur, sustinendo quod sit idem quod spiritualis potestas: ideo character & potestas conficiendi, & potestas clauium est vnum & idem per essentiam, sed differt ratione.

¶ Ad secundum dicendum, quod omnis potestas spiritualis datur cum aliquâ consecratione, & ideo clauis cum ordine datur, sed executio clauis indiget materia debita, quæ est plebs subdita per iurisdictionem, & ideo antequam iurisdictionem habeat habet claues, sed non habet actum clauium, & quia clauis per actum definitur, ideò in definitione clauis ponitur aliquid ad iurisdictionem pertinens.

¶ Ad tertium dicendum, quod aliquis potest esse dignus aliquo dupliciter aut ita quod ipsum habendi ius habeat, & sic quilibet dignus iam habet cœlum apertum, aut ita quòd insit ei congruitas ad hoc quòd ei detur: & sic dignos quibus nondum apertum est cœlum, potestas clauium recipit.

¶ Ad quartum dicendum, quod sicut Deus non indurat impartiendo malitiam, sed nõ conferendo gratiam: ita sacerdos dicitur excludere, non quod impedimentum ad intrandum ponat, sed quia impedimentum positum non amoueat, quia ipse amouere non potest, nisi prius Deus amouerit: & ideò rogatur Deus vt ipse absoluat, vt sic sacerdotis absolutio locum habeat.

¶ Ad quintum dicendum, quòd actus sacerdotis non est immediatè super regnum, sed super sacramenta, quibus homo ad regnum peruenit.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum sint duæ claues vel vna tantum.

AD TERTIVM sic proceditur, videtur quod non sint duæ claues, sed tantum vna. Ad vnam enim feram non requiritur nisi vna clauis, sed sera ad quam amouendam ordinantur ecclesiæ claues, est peccatum: ergo contra vnum peccatum non indiget ecclesia duabus clauibus.

¶ 2. Prætereà, Claues in collatione ordinis conferuntur, sed scientia non est ex infusione semper, sed quandoque ex acquisitione: nec ab omnibus ordinatis habetur, sed à quibusdam non ordinatis ergo scientia non est clauis, & sic est vna tantum clauis, scilicet potestas iudicandi.

¶ 3. Prætereà, potestas quam habet sacerdos super corpus mysticum, dependet ex potestate quam habet super corpus Christi verum: sed potestas ad conficiendum corpus Christi verum, est vna tantum ergo clauis quæ est potestas recipiens corpus Christi mysticum, est vna tantum.

¶ 4. SED CONTRA, videtur quod sint plures quam duæ: quia sicut ad actum hominis requiritur scientia & potentia, ita & voluntas, sed scientia discernendi ponitur clauis, & similiter potentia iudicandi, ergo & voluntas absoluendi debet dici clauis.

¶ 5. Prætereà, Tota Trinitas peccatum remittit, sed sacerdos per claues est minister remissionis peccatorum ergo debet habere tres claues, vt Trinitati configuretur.

¶ RESPONDEO dicendum, quod in omni actu qui requirit idoneitatem ex parte recipientis, duo sunt necessaria ei qui debet actum illum exercere, scilicet iudicium de idoneitate recipientis, & expletio actus, & ideò etiam in actu iustitiæ per quem redditur alicui hoc quo dignus est, oportet esse iudicium quo discernatur an iste sit dignus, & ipsa redditio & ad vtrumque horum autoritas siue potestas quedam exigitur. Non enim dare possumus nisi quod in potestate nostra habemus: vnde iudicium dici potest, eo quod vim coactiuam habeat, cò quòd iudicium ad vnum iam determinatur, quæ quidem determinatio in speculatiuis fit per virtutem primorum principiorum, quibus resisti non potest, & in practicis rebus per vim imperatiuam in iudicante existentem, & quia actus clauis requirit idoneitatem in eo, in quem exercetur, quia recipit per clauem iudex ecclesiasticus dignos. & excludit indignos: vt ex dicta definitione patet ideo indiget iudicio discretionis, quo idoneitatem iudicat ex ipso receptionis actu, & ad vtrunque potestas quædam siue autoritas requiritur, & secundum hoc sunt duæ claues, quarum vna pertinet ad iudicium de idoneitate eius qui absoluendus est, & alia ad ipsam solutionem, & hæ duæ claues non distinguuntur in essentia autoritatis, qua vtrunque ad officium idem competit, sed ex comparatione ad actus, quorum vnus alium præsupponit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod ad vnam ferã aperiendam vna clauis immediatè ordinatur: sed non est inconueniens quod vna ad actum alterius ordinetur, & sic est in proposito. Secunda enim clauis quæ dicitur potestas ligandi & soluendi, est quæ immediatè seram aperit peccati, sed clauis quæ dicitur scientia, ostendit cui aperiendæ sit clauis illa.

¶ Ad secundum dicendum, quod circa clauem scientiæ duplex est opinio. Quidam enim dixerunt quòd scientia secundũ quòd est habitus acquisitus vel infusus, dicitur hæc clauis: & quod non est principalis clauis, sed in ordine ad aliam clauem dicitur, & ideò quando est sine alia claui, non dicitur clauis, sicut in viro literato, qui non est sacerdos. Et similiter etiam quandoque hæc clauis aliqui sacerdotes carent, quia non habent scientiam acquisitam neque infusam, qua absoluere & ligare possint: sed quandoque industria naturali ad hoc vtuntur, quæ secundum eos clauicula dicitur: & sic clauis scientiæ, quamuis cum ordine non tradatur, traditur tamen cum ordine quòd sit clauis, quòd prius non erat. & hæc videtur opinio Magistri fuisse. Sed hoc non videtur verbis Euangelii concordare, quæ claues Petro dandas promittunt, & ita non solùm vna, sed duæ in ordine dantur: & propter hoc alia opinio est, quòd scientia quæ est habitus non est clauis, sed autoritas scientiæ actum exercendi, quæ quandoque sine scientia est: quandoque scientia sine ipsa, sicut patet etiam in iudiciis sæcularibus, aliquis enim iudex sæcularis habet authoritatem iudicandi, qui non habet iuris scientiam, & aliquis econtrario habet iuris scientiam qui non habet autoritatem iudicandi: & quia actus iudicij ad quod quis ex autoritate susceptâ ordinatur, non autem ex scientia habita sine vtroque bene fieri non potest, ideò autoritas iudicandi quæ clauis est, sine scientia non potest sine peccato accipi, sed scientia non potest sine peccato accipi, sed scientia sine autoritate sine peccato haberi potest.

¶ Ad tertium dicendum, quod potestas conficiendi est ad vnum tantum actum alterius generis, & ideò non connumeratur clauibus, nec multiplicatur sicut potestas clauium, quæ est ad diuersos actus, quamuis secundum autoritatis essentiam sit vna, vt dictum est.

¶ Ad quartum dicendum, quod velle vnicuique est liberum: & ideò ad volendum non exigitur autoritas, & propter hoc voluntas non ponitur clauis.

¶ Ad quintum dicendum, quod tota trinitas eodem modo remittit peccata, sicut vna persona: & ideo non oportet quòd sacerdos qui, minister est Trinitatis, tres claues habeat & præcipuè cum voluntas quæ Spiritui sancto appropriatur, clauem non requirat, vt dictum est.

QVAESTIO DECIMAOCTAVA,

De effectu clauium in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de effectu clauium. Circa quod quæruntur quatuor.

¶ Primò vtrum potestas clauium se extendat ad remissionem culpæ.

¶ Secundò, vtrum sacerdos possit remittere peccatum quo ad pœnam.

¶ Tertiò, vtrum sacerdos per potestatem clauium ligare possit.

¶ Quartò, vtrum possit etiam soluere & ligare secundum proprium arbitrium.

ARTICVLS I.

¶ Vtrum potestas clauium se extendat ad remissionem culpæ.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod potestas clauiũ se extendat ad remissionem culpæ. Ioan. 20. dicitur discipulis, Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, sed hoc non dicitur quantum ad manifestationem, vt Magister in litera dicit. Quia sic sacerdos noui Testamenti non haberet maiorem potestatem quam sacerdos veteris: ergo exerceret potestatem in culpæ remissionem.

¶ 2. Prætereà, in pœnitentia datur gratia ad remissionem peccati, sed huius sacramẽti dispensator est sacerdos ex vi clauium: ergo cum gratia non opponatur peccato ex parte pœnæ, sed ex parte culpæ, videtur quod sacerdos ad remissionem culpæ operetur ex vi clauium.

¶ 3. Prætereà, Maiorem virtutem recipit sacerdos ex illa cõsecratione, quà aqua baptismi ex sua sanctificatione: sed aqua baptismi vim accipit vt corpus rangat & cor abluat, secundum Aug. ergo multo fortius sacerdos in sui consecratione hanc potestatem accipit, vt cor à culpæ macula abluere possit.

¶ 4. SED CONTRA, supra Magister dixit quod Deus hãc potestatem non contulit ministro, quod ad interiorem mundationem cooperaretur, sed si peccata quo ad culpam remittat cooperatur ei in mundatione interiori, ergo potestas clauium non extendit se ad culpæ dimissionem.

¶ 5. Prætereà, Peccatum non remittitur, nisi per Spiritum sanctũ sed dare Spiritum sanctum non est alicuius hominis vt in libr. 2. Magister dixit, ergo nec peccata remittere quo ad culpam.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sacramenta (secundũ Hugo.) ex sanctificatione inuisibilem gratiam continent: sed huiusmodi sanctificatio quandoque ad necessitatem sacramenti requiritur, tam in materia quã in ministro, sicut patet in confirmatione & tunc vis sacramentalis est in vtroque coniunctim, quandoque autem ex necessitate sacramenti non requiritur nisi sanctificatio materiæ sicut est in baptismo, quia non habet ministrum determinatum quantum ad sui necessitatem, & tunc tota vis sacramentalis consistit in materia, quandoque vero de necessitate sacramenti requiritur consecratio vel sanctificatio ministri sine aliqua sanctificatione materiæ, & tunc tota vis sacramentalis consistit in ministro, sicut est in pœnitentia. Vnde eodem modo se habet potestas clauium quæ est in sacerdote ad effectum sacramenti pœnitentiæ, sicut se habet virtus quæ est in aqua baptismi ad effectum baptismi. Baptismus autem & sacramentum pœnitentiæ conueniunt quodammodo in effectu, quia vtrunque contra culpã ordinatur directẽ, quod non est de aliis sacramẽtis, sed in hoc differunt quia sacramentũ pœnitentiæ eo quod habet actus susceptionis quasi materiales, non potest dari nisi adultis, in quibus requiritur præparatio ad susceptiẽdum effectũ sacramentorũ. Sed baptismus quandoque datur adultis & quandoque pueris & aliis carentibus vsu rationis: & ideo per baptismum datur gratia & remissio peccatorũ pueris sine aliqua sui præparatione præcedente, non autem adultis in quibus præexigitur præparatio remouens fictionem, quæ quidem præparatio quandoque præcedit, sufficiens ad gratiæ susceptionem antequam baptismus actu percipiatur, licet non ante votum baptismi post tempus propalatæ veritatis. Quando autem talis præparatio tempore non præcedit: sed est simul eũ baptismi susceptione, & tunc per baptismi susceptionem gratia remissionis culpæ confertur, sed per pœnitentiæ sacramentum nunquam datur gratia nisi præparatio adsit, vel prius fuerit, Vnde virtus clauium operatur ad culpæ remissionem, vel in voto existens, vel in actu se exercens, sicut baptismus non agit sicut principale agens, sed sicut instrumentum, non quidem pertingens ad ipsam gratiæ susceptionem creandam etiam instrumentaliter, sed disponens ad gratiam per quam fit remissio culpæ, ita est de potestate clauium. Vnde solus Deus remittit per se culpam, & in virtute eius agit instrumentaliter baptismus vt instrumentum inanimatum & sacerdos vt instrumentum animatum, quod dicitur seruus secundũ Philosophũ 8. Eth. & ideo sacerdos agit vt instrumentũ & sic patet quod potestas clauium ordinatur aliquo modo ad remissionem culpæ, non sicut causans, sed sicut disponens ad eam. Vnde si ante absolutionem aliquis non fuisset perfectè dispositus ad gratiam suscipiendam, in ipsa confessione sacramentali gratiam consequeretur si obicem non poneret. Si enim clauis nullo modo ad culpæ remissionem ordinaretur, sed ad dimissionem pœnæ tantum, vt quidam dicunt, non exigeretur votum susciendi effectum clauium ad culpæ remissionem sicut non exigitur votum susciendi alia sacramenta, quæ non ordinantur ad culpæ dimissionem, sed contra pœnam: sed hoc facit videri quod non ordinatur ad culpæ dimissionem, quia semper vsus clauium ad hoc quòd effectum habeat, requirit præparationem ex parte recipientis sacramentum, & similiter videtur de baptismo si nunquam daretur nisi adultis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut Magister dicit in littera, sacerdotibus commissa est potestas remittendi peccata, non vt propria virtute remittant, quia hoc Dei est, sed vt operationi Dei remittentis ostendant tanquam ministri. Sed hoc cõtingit tribus modis. Vno modo, vt ostendant eam non præsentem, sed promittant eam futuram sine hoc quod aliquid operentur, sed promittant eam futuram sine hoc quod aliquid operentur, sed promittant eam futuram sine hoc quod aliquid operentur

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad gratiam,nec ad culpæ remissionem,sed dispositiuè.
¶ Vnde etiam patet responsio ad tertium. Aliæ rationes ostendunt quòd ad remissionem culpæ directè clauium potestas non operetur,quòd concedendum est.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum sacerdos possit remittere peccatum quo ad pœnam.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd sacerdos non possit remittere peccatum quo ad pœnam. Peccato enim debetur pœna æterna & temporalis: sed adhuc post absolutionem sacerdotis manet pœnitens obligatus ad pœnam temporalem in purgatorio, vel in hoc mundo faciendam ergo non dimittit aliquo modo pœnam.
¶ 2. Præterea, Sacerdos non potest præiudicare iustitiæ diuinæ, sed ex diuina iustitia taxata est pœnitentibus pœna quam debent subire: ergo sacerdos non potest de ea aliquid remittere.
¶ 3. Præterea, Ille qui paruum peccatum commisit, non est minus susceptiuus effectus clauium, quam ille qui commisit malus peccatum, sed aliquid de pœna per officium sacerdotis de maiori peccato dimittitur, possibile est esse adeò paruum peccatum, cui non debeatur plus de pœna, quàm illud quod de maiori peccato dimissum est: ergo poterit totam pœnam illius peccati parui dimittere quod falsum est.
¶ 4. Præterea, Tota pœna temporalis peccato debita est vnius rationis: si ergo per primam absolutionem dimittatur aliquid de pœna, & per secundam ab eodem peccato absolutionem poterit aliquid remitti: & sic tandem poterit multiplicari absolutio quod vi clauium tota pœna tolletur, cùm secunda absolutio non sit minoris efficaciæ quam prima. & sic peccatum remanebit omnino impunitum, quod est inconueniens.
¶ SED CONTRA, Clauis est potestas ligandi & soluendi: sed potest sacerdos iniungere pœnam temporalem: ergo & potest absoluere à pœna.
¶ Præterea, Sacerdos non potest dimittere peccatum quantùm ad culpam: vt in litera dicitur, nec quantùm ad pœnam æternam pari ratione. Si ergo non potest remittere quantùm ad pœnam temporalem, nullo modo remittere poterit, quod est omninò contrarium dictis Euangelij.
¶ RESPONDEO dicendum, quòd idem iudicium est de effectu, quem potestas clauium exercita actualiter complet in eo in quo contritio tempore præcessit, & effectu baptismi, qui iam habenti gratiam datur. Aliquis enim per fidem & contritionem præcedentem baptismum gratiam remissionis peccatorum quàm ad culpam consequitus est: sed quando actualiter postea baptismum susceptit gratia augetur & à reatu pœnæ totaliter absolnitur, eò quod fit particeps passionis Christi, & similiter illi qui per contritionem consequutus est remissionem peccatorum, quantùm ad culpam, & per consequens quantum ad reatum pœnæ æternæ, quæ simul cum culpa dimittitur ex vi clauium, ex passione Christi efficaciam habentium, augetur gratia, & remittitur temporalis pœna, cuius reatus adhuc remanserat post culpæ remissionem, non tamen totus, sicut in baptismo, sed pars eius quia in baptismo regeneratus homo configuratur passioni Christi totaliter efficacia passionis Christi (quæ sufficit ad omnē pœnam delendam) in se suscipiens, vt nihil de prioris peccati actualis pœna remaneat: quia non debet alicui imputari ad pœnam, nisi quod ipsemet fecit. In baptismo autem homo nouam vitam suscipiens fit per gratiam baptismalem nouus homo, & ideò nullus reatus pœnæ in eo remanet pro præcedenti peccato. Sed in pœnitentia non mutatur homo in aliam vitam, quia non est regeneratio, sed sanatio quædam: ideò ex vi clauium quæ operatur in sacramento pœnitentiæ, non tota pœna remittitur, sed aliquid de pœna temporali cuius reatus post absolutionem à pœna æterna remanere potuit, nec solum à pœna illa, quam hic pœnitens habet in confitendo, vt quidam dicunt, quia sic confessio & sacramentalis absolutio non esset nisi in onus, quod non competit sacramentis nouæ legis: sed etiam de illa pœna quæ in purgatorio debetur, remittitur: vt aliquid minus in purgatorio puniatur, absolutus ante satisfactionem decedens quam si ante absolutionem decederet.
¶ AD PRIMVM ergo dicendum quòd sacerdos non remittit totam pœnam temporalem, sed partem & ideò adhuc manet obligatus ad pœnam satisfactoriam.
¶ Ad secundum dicendum quòd passio Christi sufficienter satisfecit pro peccatis totius mundi: & ideò sine præiudicio diuinæ iustitiæ aliquid de pœna sibi debita remitti potest, secundum quod effectus passionis ad ipsum per sacramenta Ecclesiæ pertingit. Ad tertium dicendum, quòd pro quolibet peccato oportet aliquam pœnam satisfactoriam remanere, & per quam medicinis dimittatur aliqua quantitas pœnæ debita pro aliquo magno peccato, non oportet quod tanta quantitas pœnæ dimittatur respectu cuiuslibet peccati, quia secùdù hoc aliquod peccatum remaneret omninò sine pœna: sed virtute clauium de pœnis singulorum peccatorum proportionaliter dimittitur.
¶ Ad quartum dicendum quod quidam dicunt, quòd in prima absolutione tantùm dimittitur vi clauium, quantum dimitti potest: sed tamen valet iterata confessio, tum propter instructionem, tum propter maiorem certitudinem, tum propter interessionem sacerdotis vel confessoris, tum propter verecundiæ meritum. Sed hoc non videtur verum: quia si hæc esset ratio confessionem iterandi, non tamen esset ratio iterandi absolutionem, præcipuè in eo qui non habet aliquam causam dubitationis de præcedenti absolutione: ita enim poterit dubitare post secundam absolutionem, sicut post primam. Sicut videmus quod sacramentum extremæ vnctionis non iteratur super eundem morbum, eò quod totum quod per sacramentum fieri potuit semel factum est. Et præterea in secunda confessione non requireretur quod haberet claues ille cui fit cōfessio, si nihil ibi vis clauium operatur. Et ideò dicunt alij etiam in secunda absolutione aliquid vi clauium dimitti de pœna: quia in secunda absolutione gratiæ confertur augmentum, & quantò maior gratia recipitur, tanto minus de impuritate præcedentis peccati manet: & ideò minor pœna purgans debetur. Vnde etiam in prima absolutione alicui plus & minus dimittitur de pœna, secundum quod plus se ad gratiam disponit, & potest esse tanta dispositio, quòd etiam ex vi contritionis tota pœna tollitur vt prædictum est. Vnde etiam non est inconueniens si per frequentem confessionem etiam tota pœna tollatur, vt peccatum omninò remaneat impunitum: pro quo pœna Christi satisfecit.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum sacerdos per potestatem clauium possit ligare.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod sacerdos per potestatem clauium ligare non possit, virtutes enim sacramentales ordinantur contra peccatum vt medicina, sed ligare non est medicina peccati, sed magis aggrauatio morbi, vt videtur: ergo sacerdos per vim clauium, quæ est vis sacramentalis non potest ligare.
¶ 2. Præterea, Sicut absoluere vel aperire est amouere obstaculum, ita ligare est obstaculum ponere. Sed obstaculum regni peccatum est, quod nobis ex alio imponi non potest, quia non nisi voluntate peccatur: ergo sacerdos ligare non potest.
¶ 3. Præterea, Claues ex passione Christi efficaciam habent, sed ligare non est effectus passionis. ergo ex clauium potestate non potest sacerdos ligare.
¶ SED CONTRA est quod dicitur Matt. 16. Quodcunque ligaueris super terram erit ligatum & in cœlis.
¶ Præterea, Potestates rationales sunt ad opposita: sed potestas clauium est potestas rationalis, cum habeat discretionem adiunctam, ergo habet se ad oppositа: ergo si potest soluere, potest & ligare.
¶ RESPONDEO dicendum, quod operatio sacerdotis in vsu clauium est conformis Dei operationi, cuius minister est: Deus autem habet operationem & in culpam & in pœnam: Sed in culpam ad absoluendum quidem directè, ad ligandum autem indirectè, inquantū obdurare dicitur dū gratiā non largitur, sed in pœnam habet operationem directè quantum ad vtrunque, quia & pœnam parcit & pœnam infligit. Similiter ergo sacerdos, & si in absoluendo ex vi clauium habeat aliquam operationem ordinatam ad culpæ dimissionem modo iam prædicto, non tamen ligando aliquam operationem habet in culpam nisi ligare dicatur inquantum non absoluit, sed ligatos ostendit: sed in pœnam habet potestatem & ligandi & soluendi. Soluit enim à pœna quam dimittit, sed ligat ad pœnam quæ remanet. Sed ad hanc ligare dupliciter dicitur. Vno modo considerando ipsam quantitatem pœnæ in communi, & sic non ligat, nisi inquantum non soluit, sed ligatum ostēdit. Alio modo considerando pœnam hanc vel illam determinatè, & sic ligat ad pœnam imponendo eam.
¶ AD PRIMVM ergo dicendum quod illud residuum pœnæ ad quod obligat, est medicina purgans peccati imputitatem.
¶ Ad secundum dicendum, quòd obstaculum regni non solùm est peccatum, sed etiam pœna, quam qualiter sacerdos imponat dictum est.
¶ AD tertium dicendum, quòd etiam passio Christi obligat nos ad pœnam aliquam per quam ei conformemur.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum sacerdos secundum proprium arbitrium possit ligare & soluere.

AD QVARTVM sic proceditur, Videtur quod sacerdos possit ligare & soluere secundum proprium arbitrium, Hieronymus enim dicit. Mensuram temporis in agendo pœnitentiam non satis apertè præfigunt canones pro vnoquoque crimine, vt de singulis dicat qualiter vnumquodque sit emundandum, sed magis arbitrio sacerdotis intelligentis relinquendum statuitur, ergo videtur, quòd ipse secundum suum arbitrium possit ligare & soluere.

¶ Præterea Dominus laudauit villicum iniquitatis, quòd prudenter fecisset, quia debitoribus domini sui remisisset largiter, sed Deus est magis pronus ad misereñdū, quā aliquis dominus tēporalis, ergo videtur quòd laudabilior sit quantum plus de pœna dimiserit.
¶ 3. Præterea. Omnis actio Christi nostra est instructio, sed ipse quibusdā peccantibus nullam pœnam imposuit sed solùm emēdationem vitæ, vt patet de adultera. Io. 8. ergo videtur quòd secundum arbitrium suum possit etiam sacerdos qui est vicarius Christi dimittere totam pœnam vel partem.
¶ SED CONTRA Grego. dicit, Falsam pœnitentiam dicimus, quæ non secundum authoritatem sanctorum patrum proqualitate criminis imponitur, ergo videtur quòd non omnino sit in arbitrio sacerdotis.
¶ Præterea, Ad actum clauium requiritur discretio, sed si esset omninò in voluntate sacerdotis dimittere & imponere de pœna quantum vellet, non esset ibi necessaria discretio: quia nunquam ibi indiscretio posset accidere, ergo non est omninò in arbitrio sacerdotis.
¶ RESPONDEO dicendum, quòd sacerdos operatur in vsu clauium sicut instrumentum & minister, nullum autem instrumentum habet efficacem actum nisi secundum quòd mouetur à principali agente: & ideo dicit Diony. in fine Eccles. herar. quod sacerdotibus vtendum est virtutibus hierarchicis quando diuinitas eos mouerit: in cuius signum. Matth. 16. ante potestatem clauium Petro traditam fit mentio de reuelatione diuinitaris eis facta, & Ioan. 20. præmittitur potestati remissionis Apostolis datæ Spiritus sancti donum, quo filij Dei aguntur. Vnde si quis præter illum motum diuinum vti sua potestate præsumpserit nō consequeretur effectum, vt Diony. dicit. Et præter hoc à diuino ordine auerteretur, & sic culpam incurreret, & quia pœnæ satisfactoriæ infligendæ vt medicinæ sunt, sicut medicinæ in arte determinatæ non omnibus competunt, sed variandæ sunt secundum arbitrium medici non propriam voluntatem sequentis, sed scientiam medicinæ: ita pœnæ satisfactoriæ in canone determinatæ non competunt omnibus, sed variandæ sunt secundum arbitrium sacerdotis diuino instinctu regulatum: sicut ergo medicus aliquando prudenter non dat medicinam efficacem quæ ad morbi curationem sufficiat, ne propter debilitatem naturæ maius periculum oriatur: ita sacerdos diuino instinctu motus non semper totam pœnam, quæ vni peccato debetur iniungit, ne infirmus aliquis ex magnitudine pœnæ desperet, & à pœnitentia totaliter recedat.
¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd arbitrium iudicis debet esse diuino instinctu regulatum.
¶ Ad secundum dicendum, quod etiam de hoc laudatur villicus quòd prudenter fecit & ideò in remissione pœnæ debitæ discretio adhibenda est.
¶ Ad tertium dicendum, quòd Christus habuit potestatem excellentiæ in sacramentis: vnde ipse ex authoritate pœnam totam vel partem poterat dimittere. sicut volebat: nec est simile de iis qui operantur tantùm, vt ministri.

QVÆSTIO DECIMANONA.

De Ministris clauium in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de ministris clauium & vsu earum.
¶ Circa quod quæruntur sex.
¶ Primò, vtrum sacerdos legalis claues habuerit.
¶ Secundò, vtrum Christus claues habuerit.
¶ Tertiò vtrum soli sacerdotes claues habeant.
¶ Quartò, vtrum sancti homines non sacerdotes claues vel vsum earum habeant.
¶ Quintò, vtrum mali sacerdotes vsum clauiū habeant efficacem.
¶ Sextò vtrum schismatici & hæretici, excommunicati, & suspensi, & degradati vsum clauium habeant.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum sacerdos legalis claues habuerit.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd sacerdos legalis claues habuerit. Clauis enim est sequela ordinis: sed habuit ordinem ex quo sacerdotes dicebantur, ergo etiam habuerunt clauem sacerdotes legales.
¶ 2. Præterea, Sicut Magister dicit, claues sunt duæ, scilicet scientia discernendi, & potentia iudicandi: sed ad vtranque potestatem sacerdotes legales habuerunt authoritatem, ergo habebant claues.
¶ 3. Præterea, Sacerdos legalis habebat aliquam potestatē super reliquum populum, non temporalem: quia sic potestas regia non fuisset distincta à sacerdotali, ergo spiritualem, & hoc est clauis, ergo habebat clauem.
¶ SED CONTRA. Claues ordinantur ad aperiendum regnum cœlorum, quòd aperiri nō potuit ante Christi passionem, ergo sacerdos legalis clauem non habuit.
¶ Præterea. Sacramenta Veteris legis gratiam non conferebant, sed aditus regni cœlestis aperiri non potuit nisi per gratiam, ergo per illa sacramenta non poterat aperiri, & sic etiam sacerdos qui minister eorum erat claues regni cœlestis non habebat.
¶ RESPONDEO dicendum quod quidam dixerunt quòd in veteri lege erant claues apud sacerdotes, quia eis erat commissum imponere pœnam pro delicto. vt dicitur Leui. 5. quod ad claues pertinere videtur: sed fuerunt tunc incompletæ, nunc autem per Christum in sacerdotibus nouæ legis perfectæ sunt. Sed hoc videtur esse contra intentionem Apostoli, in Epistola ad Heb. cap. 6. Ibi enim sacerdotium Christi præfertur sacerdotio legali per hoc quod Christus assistit Pontifex futurorum bonorum ad tabernaculum cœleste introducens per propriū sanguinem non manufactū, in quod introducebat sacerdotium veteris legis per sanguinem hircorum & taurorum. Vnde patet q̄ sacerdotij illius potestas non se extendebat ad cœlestia, sed ad figuras cœlestium: & ideo secundum alios dicendum, quod non habebant claues, sed in eis clauium figura præcesit.
¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod clauis regni cœlestis consequitur ad sacerdotium quo homo in cœlestia introducitur, non autem talis erat ordo sacerdotij Leuitici: & ideò claues cœli non habuerunt, sed claues terreni tabernaculi.
¶ Ad secundum dicendum, q̄ sacerdotes veteris legis habebant authoritatem discernendi & iudicandi, sed non vt admitteretur homo iudicatus ab eis in cœlestia, sed in figuras cœlestium.
¶ Ad tertium dicendum, quòd non habebant spiritualem potestatem: quia per sacramenta legalia non à culpis, sed ab irregularitatibus purgabant homines, vt ad manufactum tabernaculum aditus purgatis per eos pateret.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum Christus clauem habuerit.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Christus non habuerit clauem. Clauis enim characterem ordinis consequitur, sed Christus non habuit characterem, ergo non habuit clauem.
¶ 1. Præterea, Christus habuit in sacramentis potestatem excellētiæ, vt effectū sacramenti sine sacramentalibus posset cōferre, sed clauis est sacramentale quiddam: ergo non indigebat clauī, & sic frustra eam habuisset.
¶ SED CONTRA est quòd dicitur Apoc. 3. Hæc dicit qui habet clauem Dauid, &c.
¶ RESPONDEO dicendum, quòd virtus aliquid agendi est in instrumento, & in per se agente non eodem modo, sed in per se agente perfectius, potestas autem clauium quam nos habemus, & aliorum sacramentorum, virtus est instrumentalis, sed in Christo est vt per se agente ad salutem nostram, per authoritatem quidem inquantum est Deus: sed per meritum, inquantum est homo. Clauis autem de ratione sua exprimit potestatem aperiendi & claudendi, siue aliquis aperiat quasi principale agens, siue quasi minister, & ideò in Christo oportet ponere clauem, sed altiori modo quàm sit in eius ministris: & ideò dicitur quòd habet clauem excellentiæ.
¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd character de sua ratione dicit aliquid ab aliquo deriuatum: ideò potestas clauium quæ est in nobis à Christo deriuata, sequitur characterem quo Christo conformatur, sed in Christo non consequitur characterem tantùm, sed principalem formam.
¶ Ad secundum dicendum, q̄ clauis illa quam Christus habuit, non erat sacramentalis, sed sacramentalis clauis principium.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum soli sacerdotes habeant claues.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd soli sacerdotes non claues habeant. Dicit enim Isido. quòd ostiarij inter bonos & malos habent iudicium, dignos recipiunt, indignos reiiciunt, sed hæc est defuitio clauiū, vt ex delictis paret, ergo nō solùm sacerdotes, sed etiam ostiarij clauem habent.
¶ 2. Præterea, Claues sacerdotibus dantur dum per vnctionem potestatem diuinitus accipiunt, sed Reges etiam potestatem in populum fidelem diuinitus habent & vnctione sanctificantur, ergo non soli sacerdotes habent claues.
¶ 3. Præterea, Sacerdotium est ordo vni singulari personæ conueniens, sed clauem aliquando videtur habere tota vna congregatio: quia quædam capitula excommunicationem inferre possunt, quod ad potestatem clauium pertinet, ergo non soli sacerdotes clauem habent.
¶ 4. Præterea, Mulier non est sacerdotalis ordinis susceptiua, quia ei docere non competit, secundum Apostolum 1. Cor. 13. Sed aliquæ mulieres videntur habere claues, sicut abbatissæ quæ habent spiritualem potestatem in subditas, ergo non soli sacerdotes habent clauem.
¶ SED CONTRA est quod Ambr. dicit. Hoc ins, scilicet ligandi

Universidad de Deusto
Biblioteca

gandi & foluendi, solùm sacerdotibus est concessum.

¶Præterea, Per potestatem clauium efficitur aliquis medius inter populum & Deum: sed hoc tantùm sacerdotibus competit qui constituuntur in iis quæ sunt ad Deum, vt offerant dona & sacrificia pro peccatis, vt dicitur Hebræ. 5. ergo soli sacerdotes claues habent.

¶RESPONDEO dicendum, quòd clauis est duplex. Vna quæ se extendit ad ipsum cœlum, immediatè remouendo impedimenta introitus in cœlum per remissionem peccati, & hæc vocatur clauis ordinis, & hanc soli sacerdotes habent, quia ipsi soli ordinantur populo in iis quæ directè sunt ad Deum. Alia clauis est, quæ non directè se extendit ad ipsum cœlum, sed mediante militâte Ecclesia, per qua aliquis ad cœlum vadit, dum per eam aliquis excluditur vel admittitur ad consortium Ecclesiæ militantis per excommunicationem & absolutionem, & hæc vocatur clauis iurisdictionis in foro causarum. & ideò non sacerdotes etiam hanc habere possunt, sicut archidiaconi & electi, & alij qui excommunicare possunt: sed non proprie dicitur clauis cœli, sed quædam dispositio ad ipsam.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ostiarij habent clauem custodiendi ea quæ in templo materiali continentur, & habent iudicium à tali templo excludendi & admittendi, non quidem sua autoritate iudicantes qui sint digni, vel indigni, sed iudicium sacerdotum exequentes, vt sic quodâmodo executores potestatis sacerdotis videantur.

¶Ad secundum dicendum, q̃ Reges non habent aliquam potestatem in spiritualibus, & ideò clauem regni cœlestis non accipiunt, sed solùm in tẽporalibus, quod non nisi à Deo esse potest, vt patet Ro. 13. Nec per vnctionem in aliquo ordine consecrantur, sed excellentia potestatis ipsorũ à Christo descendere signatur. & vt ipsi sub Christo in populo Christiano regnent.

¶Ad tertium dicendum, quòd sicut dicitur in Politicis, quandoque iudex habet totam potestatem, sicut est in regno, quãdoque autem multi in diuersis officiis constituti, vel etiam ex æquo, vt dicitur 8. Ethi. ita etiam spiritualis iurisdictio potest haberi ab vno solo sicut ab episcopo, & pluribus simul sicut à capite, & sic habent clauẽ iurisdictionis, nõ tamẽ claues ordinis simul omnes.

¶Ad quartum dicendum, quod mulier secũdum Apostolum est in statu subiectionis: & ideò non potest habere aliquam spiritualem iurisdictionem: quia secundum Philosoph. in 8. Ethi. corruptio est vrbanitatis quando ad mulierem dominium peruenit: vnde mulier non habet neque clauem ordinis, neque clauem iurisdictionis. Sed committitur mulieri aliquis vsus clauium, sicut habere correctionem in subditas mulieres propter periculũ, quod imminere posset, si viri mulieribus cohabitarent.

ARTICVL. IIII.

¶Virum etiam sancti homines, non sacerdotes claues habeant.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur, q̃ etiam sancti homines, non sacerdotes vsum clauium habeant. Absolutio enim & ligatio quæ fit per claues, efficaciã habet ex merito passionis Christi, sed illi maximè passioni Christi cõformantur, qui per patientiam & alias virtutes Christum passum sequuntur, ergo videtur quod etsi non habeant etiam sacerdotalem ordinem, quòd possint ligare & soluere.

¶2. Præterea. Heb. 7. dicitur. Sine vlla cõtradictione. quod minus est, à maiori benedicitur: sed in spiritualibus secundum Aug. hoc est maius esse quod melius, ergo meliores, qui scilicet plus de charitate habent, possunt alios benedicere absoluẽdo, & sic idem quod prius.

¶SED CONTRA, Cuius est potentia, eius est actio secundum Philosophum. sed clauis quæ est potestas spiritualis, est tantùm sacerdotum, ergo & vsus eius nõ nisi sacerdotibus eius conuenire potest.

¶RESPONDEO dicendum, quòd agens per se & agens instrumentale in hoc differunt: quia agens instrumentale nõ inducit in effectu similitudinem suam, sed similitudinem principalis agentis. Principale autem agens inducit similitudinem suam: & ideò ex hoc aliquid constituitur principale agens, quod habet aliquam formam, quam in alterum transfundere potest: non autem ex hoc constituitur agens instrumentale, sed ex hoc quòd est applicatum à principali agente ad effectum aliquem inducendum. Cùm ergo in actu clauium principale agens sit Christus, vt Deus per authoritatem, & vt homo per meritum ipsa plenitudine diuinæ bonitatis in eo, & ex perfectione gratiæ, consequitur quòd possit in actum clauium. Sed homo alius non potest in actum clauium, sicut per se agens: quia nec ipse alteri gratiã, qua remittuntur peccata, dare potest, nec sufficienter mereri, & ideò non est, nisi sicut agens instrumentale. Vnde & ille qui effectum clauium consequitur non assimilatur vtenti clauibus, sed Christo, & ideò quantumcunque aliquis habeat de gratia, non potest pertingere ad effectum clauiũ, nisi applicetur ad hoc vt minister per ordinis susceptionem.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut inter instrumentum & effectum non exigitur similitudo, secundum conuenientiam in forma, sed secundum proportionem instrumenti ad effectum: ita etiam nec inter instrumentum & principale agens, & talis similitudo est in sanctis hominibus ad Christum passum, & talis similitudo eis vsum clauium non confert.

¶Ad secundum dicendum, quòd quamuis purus homo non possit alteri ex condigno mereri gratiam: tamen vnius meritum potest cooperari ad salutem alterius, & ideò duplex est benedictio. Vna quæ est ab ipso homine puro, sicut merente per proprium actum, & talis potest fieri à quolibet Sancto, in quo Christus habitat per gratiam. & hoc requirit maioritatem bonitatis ad minus in quantum huiusmodi. Alia est benedictio, qua homo benedicit, vt benedictionẽ quæ est ex merito Christi instrumentaliter alicui applicans, & quantum ad hanc requiritur maioritas ordinis & non virtutis.

ARTICVLVS V.

¶Virum mali sacerdotes vsum clauium habeant.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod mali sacerdotes vsum clauium non habeant. Ioan. vigesimo, vbi vsus clauium Apostolis traditur, Spiritus sancti donum promittitur, sed mali non habent Spiritum sanctum, ergo non habent vsum clauium.

¶2. Præterea. Nullus sapiens Rex dispẽsationem sui thesauri suo inimico committit, sed vsus clauium in dispẽsatione cõsistit thesauri cœlestis Regis, qui est ipsa sapientia, ergo mali qui per peccatum sunt eius hostes, non habent vsum clauium.

¶3. Præterea, Augustinus dicit quòd sacramentum gratiæ dat etiã Deus per malos, ipsam verò gratiam non, nisi per seipsum, vel per sanctos suos: & ideò remissionem peccatorum per seipsum facit, vel per ipsius columbæ membra, sed remissio peccatorum est vsus clauium, ergo peccatores qui non sunt columbæ membra, vsum clauium non habent.

¶4. Præterea. Interc̃essio mali Sacerdotis non habet aliquam efficaciam ad reconciliandum: quia secundum Grego. Cum is qui displicet ad interpellandum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur, sed vsus clauium sit per quandam interc̃essionem, vt patet in forma absolutionis, ergo praui sacerdotes non habẽt efficacem clauium vsum.

¶SED CONTRA, Nullus potest scire de alio, an sit in statu salutis. si ergo nullus posset vti clauibus in absoluendo, nisi existens in statu salutis, nullus sciret se esse absolutum, quod est valdè inconueniens.

¶Præterea. Iniquitas ministri non potest auferre liberalitatem domini, sed sacerdos est solùm minister, ergo non potest sua malitia donum à Deo transmissum per eum nobis auferre.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sicut participatio formæ quæ est inducenda in effectum, non facit instrumentum, ita nec subtractio talis formæ tollit vsum instrumenti: & ideò cum homo sit tantum instrumentaliter agens in vsu clauium, quantumcunque sit gratia per peccatum priuatus, per quam gratiam sit remissio peccatorum nullo modo priuatur vsu clauium.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd donum Spiritus sancti exigitur ad vsum clauium, nõ vt sine quo fieri non possit, sed quia sine eo incongruè fit ex parte vtentis, quamuis fubiliciens se clauibus effectum clauium consequatur.

¶Ad secũdum dicẽdum, quòd Rex terrenus in thesauro suo defraudari & decipi potest, & ideò dispensationem hosti nõ committit, sed Rex cœlestis defraudari nõ potest. quiatotum ad ipsius honorem cedit etiã quòd aliqui clauibus malè vtuntur, quia nouit ex malis elicere bona, & per malos etiam multa bona facere. & ideò non est simile.

¶Ad tertium dicendum, quòd Augustinus loquitur de remissione peccatorum, secundum quod sancti homines cooperantur ad ipsam non ex vi clauium: sed ex merito congrui, & ideò dicit quod etiã per malos sacramenta ministrat. & inter alia sacramenta etiam absolutio quæ est vsus clauium, computari debet, sed per membra columbæ, id est per sanctos homines, facit remissionem peccatorum, inquantum eorum interc̃essionibus peccata remittit. Vel potest dici, quòd membra columbæ, nominat omnes ab Ecclesia non præcisos. qui enim ab eis sacramẽta recipiũt, gratiam consequuntur. non autem qui recipiunt ab illis qui sunt in casu necessitatis licet ab excommunicato recipere.

¶Ad quartum dicendum, q̃ interc̃essio quam sacerdos malus ex propria persona facit, non habet efficaciam, sed illa quam facit vt minister Ecclesiæ, habet efficaciã ex merito Christi, vtroque tñ modo debet interc̃essio sacerdotis populo subdito prodesse.

ARTICVLVS VI

¶Virum hæretici, Schismatici & excommunicati vsum clauium habeant.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd schismatici, hæretici, & excommunicati, & degradati vsum clauium habeant.

beant. Sicut enim potestas clauium dependet ab ordine, ita & potestas conficiendi. sed non possunt amittere potestatis vsum conficiendi, quia si conficiunt, confectum est, quamuis peccent conficientes. ergo etiam non possunt amittere vsum clauium.

¶2. Præterea, Omnis potestas spiritualis actiua in eo qui habet vsum liberi arbitrij, exit in actum quando vult. sed potestas clauium adhuc manet in prædictis: quia cùm non detur nisi in ordine, oportet reordinari eos quando ad Ecclesiam redeunt. ergo cum sit potentia actiua, possunt in actũ eius exire, cùm voluerit.

¶3. Præterea, Spiritualis graria magis impeditur per culpam quã per pœnam. sed excommunicatio, & suspẽsio, & degradatio sunt pœnæ quædam. cùm ergo propter culpam non amittat aliquis vsum clauium, videtur quòd nec propter ista.

¶SED CONTRA, Augustinus dicit quod Ecclesiæ charitas peccata dimittit. charitas autem est quæ facit Ecclesiæ vnionem cùm ergo prædicti sint ab Ecclesiæ vnione diuisi, videtur quòd vsum clauium non habent in remittendis peccatis.

¶Præterea, Nullus absoluitur à peccato secũdum hoc quòd peccat. sed aliquis à prædictis absolutionem petens, peccat contra præceptum Ecclesiæ faciens. ergo per eos à peccato absolui non potest: & sic idem quod prius.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in omnibus prædictis manet clauium potestas quantum ad essentiam, sed vsus impeditur ex defectu materiæ. Cùm enim vsus clauium in vtente, prælationem requirat respectu eius in quem vtitur (vt dictum est) propria materia in quam exercetur vsus clauium, est homo subditus. & quis per ordinationem Ecclesiæ subditur vnus alteri: ideò per Ecclesiæ prælatos potest subtrahi alicui ille qui erat ei subiectus. Vnde cùm Ecclesia hæreticos & schismaticos & alios huiusmodi priuet, subtrahendo subditos, vel simpliciter, vel quantum ad aliquid, quantum ad hoc quòd priuati sunt, non possunt vsum clauium habere.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd materia sacramenti Eucharistiæ, in quam suam potestatem exercet sacerdos, non est homo, sed panis triticeus, & in baptismo homo simpliciter. Vnde sicut si subtraheretur hæretico panis triticeus conficere non posset: ita si subtrahatur Prælato prælatio, nec absoluere poterit, potest tamen baptizare & conficere, quamuis ad sui damnationem.

¶Ad secundum dicendum, quòd propositio habet veritatẽ, quã do non deest materia, sicut est in proposito.

¶Ad tertium dicendum, quòd ex ipsa culpa nõ subtrahitur materia, sicut per aliquã pœnam: vnde pœna non impeditur per contrarietatem ad effectum inducendum, sed ratione prædicta.

QVAESTIO VIGESIMA,

De his in quos usus clauium exerceri potest, in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de iis in quos vsus clauium exerceri potest.

¶Circa quod tria quæruntur.

¶Primò, vtrùm sacerdos possit in quemlibet hominem vti claue quam habet.

¶Secundo, vtrùm sacerdos possit semper subditum absoluere.

¶Tertiò, vtrùm aliquis possit vti clauibus in suum Superiorem.

ARTICVLVS I.

¶Virum sacerdos possit uti claue, quã habet, in quemlibet hominem.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd sacerdos possit vti claue, quam habet, in quemlibet hominem. Potestas enim clauium in sacerdote descendit ex illa diuina autoritate quam dixit, Accipite Spiritum sanctũ: quorum remiseritis peccata, remittũtur eis, sed illud indeterminate dictum est. ergo potest ea vti in quoslibet.

¶2. Præterea, Clauis corporalis quę aperit vnã seram, aperit omnes alias eiusdem modi. sed omne peccatum cuiuscunque hominis est eiusdem rationis obstaculum respectu introitus cœli. ergo si potest vnum hominem sacerdos per clauem quam habet absoluere, poterit & quoscunque alios.

¶3. Præterea, Sacerdotium noui Testamẽti est perfectius quàm veteris, sed sacerdos veteris Testamenti poterat vti sua potestate, quam habebat, discernendi inter lepram & leprã indifferẽter in omnes. ergo multò fortius sacerdos Euangelicus potest vti potestate sua in omnes.

¶SED CONTRA est quod dicitur 16. q. 1. Nulli sacerdotũ liceat parochianum alterius absoluere aut ligare. ergo non quilibet potest quemlibet absoluere.

¶Præterea. Iudicium spirituale debet esse ordinatius quam temporale. sed in iudicio temporali nõ potest quilibet iudex quemlibet iudicare. ergo cum vsus clauium sit iudicium quoddam, non potest sacerdos sua clauivti in quemlibet.

¶RESPONDEO dicendum, quòd ea quæ circa singularia operari oportet, non eodem modo omnibus competunt. Vnde sicut per generalia medicinæ præcepta oportet adhiberi medicos, quibus præcepta vniuersalia medicinę singulis infirmis, secundum quòd debent, aptentur, ita in quolibet principatu præter illum qui vniuersaliter præcepta legis tradit, oportet esse aliquos, qui ea singulis, secundum quòd debent, adaptant: & propter hoc in cœlesti hierarchia sub potestatibus qui indistinctè præsunt, proponuntur principatus, qui singulis prouinciis distribuuntur, & sub his Angeli: qui singulis hominibus in custodiam deputãtur, vt patet ex iis quæ dicta sunt in 2. lib. Vnde & ita debet esse in prælatione Ecclesiæ militantis: vt apud aliquem esset prælatio indistinctè in omnes, & sub hoc essent alij qui super diuersos diuersam potestatem & distinctam acciperent, & quia vsus clauium requirit aliquam prælationis potestatem, per quam ille, in quem vsus clauium communicatur, efficitur materia propria illius actus: ideò ille qui habet indistinctam potestatẽ super omnes, potest vti clauibus in omnes: illi autem qui sub eo distinctas potestates acceperunt, non in quoliber vti possunt clauibus, sed in eos tantum qui eis in fortem venerũt, nisi in necessitatis articulo, vbi nemini sacramenta sunt deneganda.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ad absolutionem à peccato requiritur duplex potestas, scilicet potestas ordinis, & potestas iurisdictionis. Prima quidem potestas æqualiter est in omnibus sacerdotibus, non autem secunda: & ideò vbi Dominus Ioan. 20. dedit omnibus Apostolis communiter potestatem remittendi peccata, intelligitur de potestate quæ cõsequitur ordinem: vnde & sacerdotibus quando ordinantur, illa verba dicũtur, sed Petro singulariter dedit potestatem dimittendi peccata, Matth. 16. vt intelligitur quòd ipse præ aliis habet potestatem iurisdictionis: potestas autem ordinis, quantum est de se, se extendit ad omnes absoluendos: & ideò indeterminatè Dominus dicit. Quorum remiseritis peccata: intelligens tamen quòd vsus illius potestatis esse deberet præsupposita potestate Petro collata secundum ipsius ordinationem.

¶Ad secundum dicendum, quòd clauis materialis non potest aperire nisi seram propriam, nec aliqua virtus actiua potest agere nisi in propriam materiam: materia autem propria potestatis ordinis efficitur aliquis per iurisdictionem: & ideò non potest aliquis vti in eum, in quem iurisdictio non datur.

¶Ad tertium dicendum, quòd populus Israel vnus populus erat & vnum tantummodo templum habebat. vnde non oportebat sacerdotum iurisdictiones distingui, sicut nũc in Ecclesia, in qua congregantur diuersi populi & nationes.

ARTICVLVS II.

Virum sacerdos possit semper suum subditum absoluere.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur q̃ sacerdos non possit semper suum subditum absoluere. Sicut enim Augustinus in litera dicit: Nullus officio sacerdotis vti debet, nisi immunis ab illis sit, quæ in aliis iudicat. sed quandoque contingit, quòd sacerdos est particeps criminis quod subditus suus commisit, sicut cùm mulierem subditam cognouit. ergo videtur quòd non semper possit in suos subditos potestate clauium vti.

¶2. Præterea, Per potestatem clauium homo ab omnibus defectibus curatur: sed quandoque alicui peccato annexus est irregularitatis defectus, vel excommunicationis sententia, à qua simplex sacerdos liberare non potest. ergo videtur quòd non possit vti clauium potestate in illos qui talibus irretiti sunt.

¶3. Præterea, Sacerdotij nostri iudicium & potestas per iudiciũ veteris sacerdotij figurantur. sed minoribus iudicibus secundum legem nõ omnia cõpetebat discutere, sed ad superiores recurrebant, vt dicitur Exod. 24. Si quid natum fuerit quæstionis inter vos, &c. ergo videtur quod nec sacerdos de grauibus peccatis possit subditum suum absoluere, sed debeat ad Superiorem remittere.

¶SED CONTRA, Cuicunque committitur principale, committitur & accessorium, sed sacerdotibus cõmittitur, quòd subditis suis Eucharistiam dispensent, ad quam ordinatur absolutio à peccatis quibuscunque, ergo sacerdos ab omnibus peccatis potest absoluere, quantum est de clauium potestate.

¶Præterea, Gratia omnia peccata tollit, quantumcunque sunt parua, sed sacerdos sacramenta dispensat, quibus gratia datur, ergo quantum est de potestate clauium, de omnibus peccatis absoluere potest.

¶RESPONDEO dicendum, quòd potestas ordinis quantum est de se, extendit se ad omnia peccata remittenda. sed quia ad vsum huiusmodi potestatis requiritur iurisdictio quæ à maioribus in inferiores descendit, ideò potest Superior aliqua sibi reseruare, in quibus iudicium inferiori non committat: aliàs de quolibet potest simplex sacerdos absoluere habens iurisdictionem. Sunt autem quinque casus, in quibus oportet q̃ simplex sacerdos pœnitẽtem ad Superiorem remittat. Primus est quando est solemnis pœnitẽtia imponẽda, quia eius minister proprius est Episcopus. Secũdus est de excõmunicatis, quando inferior sacerdos nõ potest absoluere. Tertius quãdo inuenit irregularitatẽ contractam, pro

Universidad de Deusto
Biblioteca

pro cuius dispensatione debet ad superiorem remittere. Quartus de incendiariis, Quintus, quando est consuetudo in aliquo Episcopatu, quòd enormia crimina ad terrorem reseruantur Episcopo, quia consuetudo dat, vel aufert in talibus potestatem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in tali casu: nec sacerdos debet audire confessionem mulieris, cum qua peccauit de illo peccato, sed debet ad alium mittere: nec illa debet ei confiteri, sed debet petere licentiam ad alium eundi, vel ad Superiorem recurrere, si ille licentiam denegaret: tum propter periculum: tum quia est minor verecundia, si tamen absolueret, absoluta esset. Quod enim Augustinus dicit, quòd non debet esse in eodem crimine, intelligendum est secundum congruitatem, non secundum necessitatem sacramenti.

¶ Ad secundum dicendum, quod pœnitentia ab omnibus defectibus culpæ liberat: non autem ab omnibus defectibus pœnæ, quia adhuc post peractam pœnitẽtiam de homicidio aliquis remanet irregularis, vnde sacerdos potest de crimine absoluere, & pro pœna amouenda debet ad superiorem remittere, nisi in excommunicatione, quia absolutio ipla debet præcedere absolutionem à peccato: quia quandiu aliquis est excommunicatus, non potest recipere aliquod Ecclesiæ sacramentum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procedit quãtum adhæc in quibus sibi superiores potestates iurisdictionem reseruant.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum aliquis vti posset clauibus in suum superiorem.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd aliquis non possit vti clauibus in suum Superiorem. Actus enim sacramentalis quilibet requirit propriam materiam. sed propria materia vsus clauium est persona subiecta. vt dictum est. ergo in eo cui est subditus, non potest clauibus sacerdos vti.

¶ 2. Prætereà, Ecclesia militans imitatur triumphantem, sed in cœlesti Ecclesia inferior Angelus nunquam purgat, aut illuminat, aut perficit superiorem. ergo nec aliquis inferior sacerdos potest vti actione hierarchica, quæ est per absolutionem in Superiorem,

¶ 3. Prætereà, Iudicium conscientiæ debet esse ordinatius quàm iudicium exterioris fori. sed in exteriori foro inferior non potest excommunicare aut absoluere Superiorem. ergo videtur quod nec in foro pœnitentiali.

¶ SED CONTRA, Superior prælatus etiam circundatus est infirmitate, & contingit ipsum peccare, sed remedium contra peccatum est potestas clauium. ergo cum ipse non possit in se ipsum claue vti, qui a non potest esse simul iudex & reus, videtur quòd possit inferior in ipsum clauis potestate vti.

¶ Præterea, Absolutio quæ fit per virtutem clauium, ordinatur ad perceptionem Eucharistiæ, sed Inferior potest superiori Eucharistiã dispensare si peccat. ergo & clauium potestate in ipsum vti, si se ei subiecerit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd potestas clauium quantum est de se, extẽdit se ad omnes, vt dictum est. sed quod in aliquem sacerdos non possit potestate clauium vti contingit ex hoc quòd eius potestas est ad aliquos specialiter limitata. vnde ille qui limitauit, potest extendere in quem voluerit, & propter hoc eriam potestatem sibi dare potest in seipsum, quamuis ipse in seipsum vti clauium potestate non possit: quia potestas clauium requirit pro materia aliquem subiectum, & ita alium: sibiipsi enim aliquis subiectus esse non potest.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd quamuis Episcopus quem simplex sacerdos absoluit, sit superior eo simpliciter, est tamen inferior eo, in quantum ei se vt peccatorem subiicit.

¶ Ad secundum, dicendum, quòd in Angelis non potest accidere aliquis defectus, ratione cuius inferioribus suis superiores subdantur, sicut accidit in hominibus, & ideo non est simile.

¶ Ad tertium dicendum, quòd iudicium exterius est secundum homines, sed iudicium cõfessionis est quo ad Deum, apud quem aliquis redditur minor ex hoc quòd peccat, non autem apud hominum prælationes & ideo in exteriori iudicio, sicut nullus in seipsum sententiam dare potest excommunicationis, ita nec alteri committere, nec se excommunicare, sed in foro conscientiæ potest alteri cõmittere suam absolutionem qua ipse vti non possit. vel dicendum, quòd absolutio in foro confessionis est principaliter potestatis clauium, & ex consequenti respicit iurisdictionem sed excommunicatio respicit totaliter iurisdictionem: quantum autem ad potestatem ordinis omnes sunt æquales, non autem quantum ad iurisdictionem, & ideò non est simile.

QVAESTIO VIGESIMAPRIMA,
De *excommunicatione in quatuor articulos diuisa.*

CONSEQVENTER videndum est de excommunicatione. De qua primò considerandum est de definitione excommunicationis, & congruitate & causa. Secundò, de eo qui potest excommunicare & excommunicari. Tertiò, de participatione cum excommunicatis. Quartò, de absolutione ab excommunicatione.

¶ Circa primum quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrùm conuenienter excommunicatio definiatur.

¶ Secundò, vtrùm Ecclesia debeat aliquem excommunicare.

¶ Tertiò, vtrùm aliquis pro aliquo temporali damno sit excommunicandus.

¶ Quartò, vtrùm excommunicatio iniustè lata aliquem effectum habeat.

ARTICVLS I.

¶ Vtrum incompetens sit hæc definitio excommunicationis

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd incompetens sit hæc difinitio excommunicationis à quibusdam posita, Excommunicatio est separatio à communicatione Ecclesiæ, quo ad futurum & suffragia generalia. Suffragia enim Ecclesiæ valent eis pro quibus fiunt, sed Ecclesia orat pro eis qui extra Ecclesiam sunt, & sic eis suffragia Ecclesiæ valent.

¶ 2. Prætereà, Nullus amittit suffragia Ecclesiæ, nisi per culpam, sed excommunicatio non est culpa, sed pœna. ergo per excommunicationem non separatur aliquis à suffragiis Ecclesiæ communibus.

¶ 3. Prætera, Fructus Ecclesiæ non videtur esse aliud quam suffragia. non enim potest intelligi de fructu bonorum temporalium, quia hæc excommunicatis non auferuntur. ergo incohueuienter vtrumque ponitur.

¶ 4. Prætereà, Excommunicatio minor quædam excomunicatio est. sed per eam homo non perdit suffragia Ecclesiæ. ergo definitio non est conueniens.

¶ RESPONDEO dicendum quod ille qui per Baptismum in Ecclesia ponitur, ad duo adscribitur, scilicet ad cœtum fidelium & ad participationem sacramentorum. & hoc secundum præsupponit primum. quia in sacramentis participandis etiam fideles communicant. & ideò aliquis potest extra Ecclesiam fieri per excommunicationẽ dupliciter. Vno modo, ita quòd separetur tantum à participatione sacramentorum: & hæc erit excommunicatio minor. Alio modo, ita quod excludatur ab vtroque, & sic erit excommunicatio maior quæ hic definitur. Non autem potest esse tertium, scilicet quod excludatur à communicatione fidelium, & non à participatione sacramentorum ratione iam dicta, quia scilicet fideles in sacramentis excommunicant, sed communicatio fidelium est duplex, Quædam in spiritualibus sicut mutuæ orationes & conuentus ad sacra percipienda, Quædam in corporalibus actibus legitimis qui quidẽ legitimi actus & licita communio his verbibus continetur.

Si pro delictis anathema quis efficiatur.
Os, orare, vale, communio, mensa negatur.

Os scilicet, ne osculum detur. Orare, ne cum excommunicatis oremus. Vale ne salutentur. Communio, ne scilicet in sacramentis cum ipsis, aliquis communicet. Mensa negatur, ne aliquis cum eis comedat. Præmissa ergo difinitio importat separationem à sacramentis in hoc quod dicit. Quantum ad fructum, & à communione fidelium, quantum ad spiritualia, in hoc quod dicit. Et suffragia Ecclesiæ communia. Alia autem diffinitio inuenitur quæ datur secundum separationem ab vtrisque actibus quæ talis est, Excommunicatio est à qualibet licita communione fidelium separatio.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod pro infidelibus oratur, sed ipsi orationis fructum non percipiunt nisi ad fidem conuertantur: similiter & pro excommunicatis orari potest quamuis non inter orationes quæ pro membris Ecclesiæ fiunt, & tamen fructum non percipiunt quandiu in excommunicatione manent: sed oratur vt detur eis spiritus pœnitentiæ, vt ab excommunicatione soluantur.

¶ Ad secundum dicendum quod suffragia alicuius valent alicui, secundum quod ei continuatur. Potest tamen actio vnius alteri continuari dupliciter. Vno modo ex vi charitatis, quæ omnes fideles connectit, vt sint vnum in Deo, sicut dicitur in Psalmis, Particeps ergo sum, & cætera, & hanc continuationem excommunicatio non intercipit, quia iustè quis excommunicari non potest nisi pro culpa mortali, per quam quis à charitate iam diuulsus est, etiam si non excommunicetur. Iniusta autem excommunicatio charitatem alicui auferre non potest, cùm sit de maximis bonis quæ non possunt alicui inuito auferri, alio modo per intẽtionem suffragia facientis quæ in aliquem fertur pro quo fiunt. & hanc continuationem excommunicatio intercipit, quia Ecclesia per excommunicationis sententiam separat excommunicatos ab vniuersitate fidelium pro quibus suffragia facit. Vnde suffragia Ecclesiæ ei non prosunt quæ pro tota Ecclesia fiunt, nec ex persona Ecclesiæ oratio pro eis inter membra Ecclesiæ fieri potest, quàuis aliqua Persona priuata possit ad eius conuersionem aliquod suffragium per intentionem dirigere.

¶ Ad tertium dicendum, quod fructus Ecclesiæ non solum est ex

ex suffragiis. sed etiam ex perceptione sacramentorum, & ex fructu fidelium.

¶ Ad quartum dicendum, quòd minor excommunicatio non habet perfectam rationem excommunicationis, sed aliquid ipsius participat, & ideò non oportet quòd totaliter ei excommunicationis definitio conueniat, sed solùm quo ad aliquid.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum Ecclesia debeat aliquem excommunicare.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Ecclesia nullum debeat excommunicare. Quia excommunicatio maledictio quædam est. sed Rom. 12. prohibemur maledicere. ergo Ecclesia excommunicare non debet.

¶ 2. Prætcrea, Ecclesia militans debet imitari triumphantem. sed vt in Epistola Iudæ legitur, Michael cùm altercaretur cum Diabolo de Moysi corpore, non est ausus iudicium inferre blasphemia: sed ait, Imperet tibi Deus. ergo nec Ecclesia militans debet alicui iudicium maledictionis & excommunicationis inferre.

¶ 3. Prætereà, Nullus est in manu hostis tradendus, nisi omninò desperatus. sed per excommunicationem traditur aliquis in manu Sathanæ, vt patet 1. Corint. 5. Cùm ergo de nemine sit desperandum in vita ista, Ecclesia nullum debet excommunicare.

¶ SED CONTRA est, quòd Apostolus, 1. Corint. 5. mandat quendam excommunicari.

¶ Prætereà, Matth. 18. dicitur de illo qui Ecclesiam audire contemnit: Sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus. sed Ethnici sunt extra Ecclesiam. ergo illi qui Ecclesiam audire contemnunt, per excommunicationem extra Ecclesiam sunt ponendi.

¶ RESPONDEO dicendum: quòd iudicium Ecclesiæ conforme debet esse iudicio Dei. Deus enim peccatores multiplicieter punit. Vno modo vt ad bonum eos trahat. Alio modo hominem sibi relinquẽdo, vt auxiliis subtractis, quibus à malo præpediebatur, suam infirmitatem cognoscat, & humilis ad Deum redeat, à quo superbus discesserat. & quãtum ad vtrunque, Ecclesia in excommunicationis sententia imitatur diuinum iudicium. in quantum enim eum à communione fidelium separat vt erubescat, imitatur diuinum iudicium quo per flagella castigat: inquantum autem a suffragiis & aliis spiritualibus separat, imitatur diuinum iudicium quo hominem sibi relinquit, vt per humilitatem seipsum cognoscens ad Deum redeat.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd maledictio potest esse dupliciter. Vno modo ita quòd in malo quòd irrogat vel dicit per intẽtionem sistat. & sic maledictio omnibus modis est prohibita. Alio modo ita quòd malum quod quidem maledicẽdo imprecatur, ad bonum illius ordinet, qui maledicitur, & sic maledictio quãdoque est licita & salutifera: sicut etiam medicus quandoque nocumentum infert infirmo, vt sectionem per quam ab infirmitate liberetur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Diabolus incorrigibilis est, & ideò non susceptibilis alicuius boni per excõicationis sententia.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd ex hoc ipso quòd aliquis suffragiis Ecclesiæ priuatur, triplex incommodum incurrit, per tria quæ quis ex suffragiis Ecclesiæ consequitur. Valent enim ad augmentum gratiæ eis qui habent, vel ad merendum eis qui non habent. & quantum ad hoc Magister sententiarum dicit, quòd gratia Dei per excõmunicationem subtrahitur. Valent etiam ad custodiam virtutis, & quãtum ad hoc dicit quòd protectio subtrahitur, non quod omnino à Dei prouidentia excludantur, sed ab illa protectione qua filios Ecclesiæ specialiori modo custodit. Valent & ad defendendum ab hoste, & quãtum ad hoc dicit quòd Diabolo maior potestas sæuiendi in ipsum datur, & spiritualiter & corporaliter: Vnde in primitiua Ecclesia quãdo oportebat per signa homines ad fidem inuitare, sicut Spiritus sancti donum visibili signo manifestabatur, ita excommunicatio corporalis vexatione a Diabolo innotescebat. nec est inconueniens, si ille qui non est desperatus, hosti datur, quia non datur quasi damnandus, sed quasi corrigendus, cum in potestate Ecclesiæ sit, ex eius manu ipsum cum voluerit eripere.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum aliquis pro temporali damno debeat excommunicari.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd nullus pro temporali damno debeat excommunicari, Quia pœna non debet excedere culpam: sed pœna excommunicationis est priuatio alicuius boni spiritualis: quod omnibus bonis temporalibus præeminet. ergo pro temporalibus nullus est excommunicandus.

¶ 2. Prætereà. Nulli malum pro malo reddere debemus secundi Apostoli præceptũ. sed hoc esset malum pro malo reddere, si pro tali dãno quis excõicatur. ergo nullo modo hoc debet fieri.

¶ SED CONTRA est: quòd Petrus Ananiam & Sapphiram pro defraudatione pretij agri sententia mortis damnauit. ergo & Ecclesiæ licet pro temporalibus damnis excommunicare.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd per excommunicationem iudex Ecclesiasticus, excommunicatos excludit à regno quodammodo: vnde cùm non debeat à regno excludere nisi indignos, vt ex definitione clauis patuit, nec aliquis reddatur indignus nisi per peccatum mortale charitatem amiserit, quæ est via ducens ad regnum, ideò nullus excõmunicari debet nisi pro peccato mortali. & quia in damnificando aliquem corporaliter vel in rebus moralibus aliquis mortaliter peccat, & contra charitatem facit: ideò pro damno temporali illato Ecclesia aliquem excommunicare potest. Sed quia excommunicatio est grauissima pœnarum, pœnæ autem medicinæ sunt secundum Philosophum in 2. Ethichorum: sapientis autem medici est à leuioribus incipere medicinis, & minus periculosis. ideò excommunicatio infligi non debet etiam pro peccato mortali, nisi contumax fuerit, vel non veniendo ad iudicium, vel ante terminationem iudicij sine licentia recedẽdo. vel determinationi non parendo. Tunc enim postquàm monitus fuerit, si contempserit, contumax reputatur, & excommunicari debet à iudice iam non habente quod contra ipsum faciat amplius.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ. quod culpæ quantitas non mensuratur ex nocumento quod quis facit, sed ex voluntate quod quis facit contra charitatem agens: & ideò quamuis pœna excommunicationis excedat nocumentum, non tamen excedit quantitatem culpæ.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd cùm aliquis per pœnam aliquam corrigitur, non redditur ei malum, sed bonum: quia pœnæ medicinæ sunt, vt dictum est.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum excommunicatio iniustè lata habeat aliquem effectum.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod excommunicatio iniustè lata nullo modo effectum habeat. Quia per excommunicationem protectio & gratia Dei subtrahitur, quæ non iniustè subtrahi potest. ergo excommunicatio iniustè lata nullum habet effectum.

¶ 2. Prætereà, Hieronymus dicit, quod est de supercilio Pharisæorum æstimare esse ligatum vel solutũ, qui ligatur vel soluitur iniustè, sed eorum supercilium erat superbum & erroneum. ergo excommunicatio iniusta nullum habet effectum.

¶ SED CONTRA, secundum Gregor. præcepta Pastoris siue iusta, siue iniusta timenda sunt. non autem essent timenda, nisi aliquid nocerent etiam iniusta. ergo, &c.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd excommunicatio potest dici iniusta dupliciter. Vno modo ex parte excommunicantis, sicut cum ex odio vel ex ira aliquis excommunicat: & tunc excommunicatio nihilominus habet effectum suum, quamuis ille qui excommunicat peccet: quia iustè patitur, quamuis ille iniustè faciat. Alio modo ex parte excommunicationis ipsius, vel quia causa excommunicationis est indebita, vel quia infertur sententia iuris ordine prætermisso. & tunc si sit talis error ex parte sententiæ, qui sententiam nullam esse faciat, non habet effectũ, quia non est excommunicatio. Si autem talis error non annullet sententiam habet effectum suum. & debet excommunicatus humiliter obedire, & erit ei ad meritum: vel absolutionem petere debet ab excommunicante, vel ad superiorem iudicem recurrere. Et si autem contemneret: eo ipso mortaliter peccaret. Contingit autem quandoque quòd est debita causa ex parte excommunicati: sicut cum quis cantis, quæ non est debita ex parte excõmunicati: sicut cum quis pro falso crimine in iudicio probato excommunicatur, & tunc si humiliter sustinet humilitatis meritum, recompensat excommunicationis damnum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis homo gratiam Dei iniustè amittere non possit, potest tamen amittere illa iniustè quæ ex parte nostra sunt quæ ad gratiam Dei disponunt, sicut patet si subtrahatur alicui doctrinæ verbum quod ei debetur. & hoc modo excommunicatio gratiam Dei subtrahere dicitur, vt in prædictis patet.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Hieronymus loquitur quantum ad culpam, & non quantum ad pœnas, quæ possunt etiam iniustè infligi à rectoribus Ecclesiarum.

QVAESTIO VIGESIMASECVNDA.
De *iis qui possunt excommunicare, & excommunicari, in sex articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de iis qui possunt excommunicare & excommunicari.

¶ Circa quod quæruntur sex.

¶ Primò, vtrum quilibet sacerdos possit excommunicare.

¶ Secũdo, vtrùm non sacerdos excõicare possit.

¶ Tertiò, vtrùm excommunicatus vel suspensus possit excommunicare.

¶ Quartò, vtrum aliquis seipsum, vel æqualem, vel superiorem possit excommunicare.

¶ Quintò, vtrùm aliqua vniuersitas excommunicari possit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶Sextò, vtrum semel excommunicatus excommunicari possit vlterius.

ARTICVLVS I.

¶Vtrum quilibet sacerdos possit excommunicare.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd quilibet sacerdos possit excommunicare. Excommunicatio enim est actus clauium. sed quilibet sacerdos habet claues. ergo quilibet potest excommunicare.

¶2. Præterea, Maius est soluere & ligare in foro pœnitentiæ, quam in foro iudicij, sed quilibet sacerdos potest sibi subditos in foro pœnitentiali absoluere & ligare. ergo etiam potest sibi subditos quilibet sacerdos excommunicare.

¶SED CONTRA, Ea in quibus imminet periculum, sunt maioribus reseruanda. sed pœna excommunicationis est valdè periculosa, nisi cum moderamine fiat. ergo non debet cuilibet sacerdoti committi.

¶RESPONDEO dicendum, quòd in foro conscientiæ causa agitur inter hominem & Deum: in foro autem exterioris iudicij causa agitur hominis ad hominem. & ideò absolutio vel ligatio quæ vnum hominem obligat quo ad Deum tantùm pertinet ad forum pœnitentiæ. sed illa quæ hominem obligat in comparatione ad alios homines, ad forum publicum exterioris iudicij pertinet. & quia homo per excommunicationem à communione fidelium separatur, ideo excommunicatio ad forum exterius pertinet: & ideò illi soli possunt excommunicare, qui habent iurisdictionem in foro iudiciali: & propter hoc soli Episcopi propria auctoritate, & maiores Prælati secundum communiorem opinionem possunt excommunicare, sed presbyteri parochiales non nisi ex commissione eis facta, vel in certis casibus, sicut in furto & rapina & huiusmodi, in quibus est eis à iure concessum, quòd excommunicare possint. Alij autem dixerunt, quòd etiam sacerdotes parochiales possunt excommunicare. sed prædicta opinio est rationabilior.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd excommunicatio non est actus clauis directè, sed magis respectu exterioris iudicij, sed sententia excommunicationis quamuis in exteriori iudicio promulgetur: quia tamen aliquo modo pertinet ad aditum regni, secundum quod Ecclesia militans est via ad triumphantem. ideò etiam talis iurisdictio per quam homo excommunicare potest, clauis potest dici, & secundum hoc à quibusdam distinguitur quòd est clauis ordinis, quam omnes sacerdotes habent, & clauis iurisdictionis in foro iudiciali, quam habent soli iudices exterioris fori. Vtranque tamen Deus Petro contulit, Matth. 16. & ab ipso in alios descendit, qui vtranque habent.

¶Ad secundum dicendum, quòd sacerdotes parochiales habent quidem iurisdictionem in subditos suos quantum ad forum conscientiæ, sed non quantum ad forum iudiciale, quia non possunt conueniri coram eis in causis contentiosis, & ideò excommunicare non possunt, sed absoluere possunt in foro pœnitentiali. & quamuis forum pœnitentiale sit dignius, tamen in foro iudiciali maior solennitas requiritur: quia in eo oportet, quòd non solùm Deo, sed etiam homini satisfiat.

ARTICVLVS II.

¶Vtrum non sacerdotes excommunicare possint.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd non sacerdotes excommunicare non possint. Quia excommunicatio est actus clauium, vt in quarto sententiarum dicitur. Sed non sacerdotes non habent claues. ergo excommunicare non possunt.

¶2. Præterea, Plus requiritur ad excommunicationem, quam ad absolutionem in foro pœnitentiæ. sed non sacerdos in foro pœnitentiæ absoluere non potest. ergo nec excõicationem inferre.

¶SED CONTRA est, quòd Archidiaconi, Legati, & Electi excommunicant, qui quandoque non sunt sacerdotes. ergo non soli sacerdotes excommunicare possunt.

¶RESPONDEO dicendum, quòd sacramenta in quibus gratia confertur, dispensare ad solos sacerdotes pertinet, & ideò ipsi soli possunt absoluere & ligare in foro pœnitentiali. Sed excommunicatio non directè respicit gratiam, sed ex consequenti inquantum homo suffragiis Ecclesiæ priuatur, quæ ad gratiam disponunt, vel in gratia conseruant, & ideò etiam non sacerdotes, dummodo iurisdictionem habeant in foro contentioso, possunt excommunicare.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis non habeant clauem ordinis, habent tamen clauem iurisdictionis.

¶Ad secundum dicendum, quòd ista duo se habent sicut excedentia & excessa. & ideò alicui competit vnum, cui non competit aliud.

ARTICVLVS III.

¶Vtrum excommunicatus vel suspensus possit aliam excommunicare.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd excommunicatus vel suspensus excommunicare possit. Ille enim qui est excommunicatus vel suspensus, neque ordinem, neque iurisdictionem amittit: quia neque reordinatur cum absoluitur, neque cura iterum ei committitur. sed excommunicatio non requirit nisi ordinem vel iurisdictionem. ergo etiam excommunicatus vel suspensus excommunicare possunt.

¶2. Præterea, Maius est conficere corpus Christi, quam excommunicare: sed conficere possunt. ergo & excõicare possunt.

¶SED CONTRA, Ligatus corporaliter, non potest alium ligare, sed vinculum spirituale est fortius quàm corporale. ergo excommunicatus non potest alium excommunicare, cum excommunicatio sit vinculum spirituale.

¶RESPONDEO dicendum, quòd vsus iurisdictionis est in comparatione ad hominem: & ideò cum omnis excommunicatus à communione separatur, quilibet excommunicatus vsu iurisdictionis priuatur. & quia excommunicatio est iurisdictionis: ideò excommunicatus excommunicare non potest, & eadem ratio est de suspenso à iurisdictione. Si enim sit suspensus ab ordine tãtùm, tunc non potest ea quæ sunt ordinis, sed potest ea quæ sunt iurisdictionis: & econtrà si sit suspensus à iurisdictione & non ab ordine. si autem ab vtroque, tunc neutrum potest.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis non amittat iurisdictionem, amittit tamen iurisdictionis vsum.

¶Ad secundum dicendum, quòd conficere consequitur potestatem characteris qui indelebilis est: & ideò homo ex quo characterem ordinis habet, semper potest conficere, licet non semper ei liceat. Secus autem de excommunicatione quæ iurisdictionem sequitur, quæ auferri potest & ligari.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrum aliquis possit seipsum, vel æqualem, vel superiorem excõicare.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd aliquis possit seipsum, vel æqualem, vel superiorem excommunicare. Quia angelus Dei maior erat Paulo. Matth. 11. Qui minor est in regno cœlorum, maior est eo, quo nemo inter natos mulierum maior. sed Paulus excommunicauit angelum de cœlo, vt patet Galat. 1. ergo homo potest superiorem excommunicare.

¶2. Præterea, Sacerdos aliquando excommunicat in generali pro furto, vel aliquid huiusmodi. sed potest contingere quòd ipse met fecit, vel superior, aut æqualis, ergo aliquis potest se, vel æqualem vel superiorem excommunicare.

¶3. Præterea, Aliquis potest superiorem absoluere in foro pœnitentiali vel æqualem. sicut cùm Episcopi suis subditis confitentur, & cùm vnus sacerdos alteri venialia confitetur. ergo videtur quòd etiam excommunicare aliquis superiorem vel æqualem possit.

¶SED CONTRA. Excommunicatio est actus iurisdictionis sed aliquis non habet in se iurisdictionem, quia in eadem causa non potest quis esse iudex & reus, nec iterum in superiorem aut æqualem: ergo non potest aliquis superiorem vel æqualem aut se excommunicare.

¶RESPONDEO dicendum, quòd cùm per iurisdictionem aliquis constituatur in gradu superioritatis respectu eius, in quem habet iurisdictionem, quia iudex est eius: ideò nullus habet in seipsum vel in superiorem vel æqualem iurisdictionem: & per consequens nullus potest seipsum excommunicare, vel superiorem aut æqualem.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Apostolus loquitur sub hypothesi, id est si poneretur angelus peccare: sic enim non esset Apostolo superior, sed inferior. nec est inconueniens quòd in conditionalibus, quarum antecedentia impossibilia sunt, & consequentia impossibilia sint.

¶Ad secundum dicendum, quòd in tali casu nullus excommunicatur, quia par in parem non habet imperium.

¶Ad tertium dicendum, quòd absolutio & ligatio in foro confessionis est quo ad Deum tantum, apud quem aliquis alio superior redditur inferior per peccatum. sed excommunicatio est in iudicio exteriori, in quo aliquis non amittit superioritatem ex hoc ipso quod peccat. vnde non est similis ratio de vtroque, & ramen etiam in foro confessionis aliquis non potest seipsum absoluere, nec superiorem, aut æqualem nisi ex commissione sibi facta. De venialibus autem potest, quia venialia ex quibuslibet sacramentis gratiam conferentibus remittuntur. Vnde remissio venialium sequitur potestatem ordinis.

ARTICVLVS V.

¶An in aliquam vniuersitatem sententia excõicationis ferri possit.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd in aliquam vniuersitatem sententia excommunicationis ferri possit. Contingit enim quòd vniuersitas sibi in malitia colligatur. sed pro malitia in qua quis contumax extitit debet excommunicatio ferri. ergo potest in aliquam vniuersitatem ferri excommunicatio.

¶2. Præterea, Illud quod est grauissimum in excõmunicatione, est

est separatio à sacramentis Ecclesiæ. sed aliquando tota ciuitas interdicitur à diuinis. ergo & excommunicari vniuersitas aliqua potest.

¶SED CONTRA est gloss. Augustini. Matth. 13. quæ dicit quòd princeps & multitudo non est excommunicanda.

¶RESPONDEO dicendum, quòd excõmunicari non debet aliquis nisi pro peccato mortali, peccatum autem in actu consistit: actus autem non est communitatis, sed singularium personarum, vt frequenter. & ideò singuli de communitate excommunicari possunt, non autem ipsa communitas. Etsi sit quandoque etiam actus alicuius totius multitudinis, vt quando multi naue trahunt quam nullus trahere posset. tamen non est probabile quòd aliqua communitas tota ad malum consentiat, quin aliqui sint dissentientes, & quia non est Dei qui iudicat omnem terram, vt condemnet iustum cum impio, vt dicitur Genes. 19. ideò Ecclesia quæ Dei iudicium imitari debet, satis prouidè statuit, vt communitas non excommunicetur, ne collectis zizaniis simul eradicetur & triticum.

¶AD PRIMVM ergo dicendum quòd patet solutio ex dictis.

¶Ad secundum dicendum, quòd suspensio non tanta pœna est quanta excommunicatio: quia suspensi non fraudantur Ecclesiæ suffragiis sicut excommunicati. Vnde etiam aliquis sine peccato proprio suspenditur, sicut & totum regnum ponitur sub interdicto pro peccato Regis. & ideò non est simile de excommunicatione & suspensione.

ARTICVLVS VI.

¶Vtrum ille qui semel est excommunicatus, excõicari possit vlterius.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd ille qui semel est excommunicatus, vlterius excommunicari non possit, vt 1. Corinth. 5. dicit Apostolus. Quid enim mihi de iis qui foris sunt iudicare: sed excommunicari iam sunt extra Ecclesiam. ergo super eos Ecclesia iudicium non habet, vt possit eos iterum excommunicare.

¶2. Præterea, Excommunicatio est separatio quædam à diuinis & à collectione fidelium. sed postquàm est aliquis priuatus aliquo non potest iterum illo priuari. ergo vnus excommunicatus non debet iterum excommunicari.

¶SED CONTRA, Excommunicatio quædam pœna est vt medicinale remedium, sed medicinæ iterantur, cùm causa exigit. ergo excommunicatio iterari potest.

¶RESPONDEO dicendum, quòd ille qui excommunicatus est vna excommunicatione, potest iterum excommunicari, vel per eiusdem excommunicationis iterationem ad maiorem sui confusionem, vt sic à peccato resiliat: vel propter alias causas, & tunc tot sunt principales excommunicationes, quot causæ, pro quibus quis excommunicatur.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Apostolus loquitur de paganis & aliis infidelibus, qui non habent characterem per quem annumerati sint populo Dei sed quia character baptismalis, quo quis populo Dei annumeratur, est indelebilis. ideò semper remanet aliquo modo de Ecclesia baptizatus, & sic Ecclesia semper de illo iudicare potest.

¶Ad secundum dicendum, quòd priuatio quamuis non recipiat magis & minus secundum se, recipit tamen secundum causam suam & secundum hoc excommunicatio potest iterari, & magis est elongatus à suffragiis Ecclesiæ qui pluries est excommunicatus, quam qui semel tantum.

QVAESTIO VIGESIMATERTIA,

De participatione cum excõicatis, in tres articulos diuisa.

DEINDE considerãdum est de participatione cum excommunicatis.

¶Circa quod quæruntur tria.

¶Primò, vtrùm liceat excommunicato participare in puris corporalibus.

¶Secundò, vtrum participans excommunicato sit excõicatus.

¶Tertiò, vtrùm participare cum excommunicato in casibus non consuetis semper sit peccatum mortale.

ARTICVLVS I.

¶Vtrum excommunicato liceat communicare in purè corporalibus.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd liceat excommunicato communicare in pure corporalibus. Excommunicatio enim est actus clauium. sed potestas clauium se extendit ad spiritualia tantum. ergo per excommunicationem non prohibetur quin vnus alij in corporalibus communicare possit.

¶2. Præterea, Quod est institutum per charitatem, contra charitatem non militat. sed ex præcepto charitatis tenentur inimicis subuenire, quod sine aliqua communicatione fieri non potest. ergo iam alicui excommunicato in corporalibus communicare licebit.

¶SED CONTRA, est quod dicitur, 1 Corinth. 5. Cum huiusmodi, nec cibum sumere.

¶RESPONDEO dicendum, quòd duplex est excommunicatio. Vna est minor quæ separat tantum a participatione sacramentorum, sed non a communione fidelium. & ideò tali excommunicato licet communicare, sed non licet ei sacramenta conferre. Alia est maior excõmunicatio, & hæc separat hominem a sacramentis Ecclesiæ & à communione fidelium, & ideò tali excommunicato communicare non licet. Sed quia Ecclesia excommunicationem ad medelam, & non ad interitum inducit, excipiuntur ab hac generalitate quædam, in quibus communicare licet, scilicet in iis quæ pertinent ad salutem: quia in talibus homo licitè potest cum excommunicato loqui, potest etiam alia verba interserere, vt facilius salutis verba ex familiaritate recipiantur. Excipiuntur etiam quædam persone ad quas specialiter pertinet profusio excommunicati, vt vxor, filius, seruus, rusticus, & seruiens. Sed hoc intelligendum est de filiis non emancipatis: alias tenentur vitare patrem. De aliis autem intelligitur, quòd licet excommunicato communicare, si ante excommunicationem se ei subdiderunt, non autem si post. Quidam autem intelligunt econuerso, scilicet quòd superiores possunt licitè communicare inferioribus. Alij verò contrarium dicunt. Sed ad minus in his communicare eis debent, in quibus sunt eis obligati, quia sicut inferiores obligantur ad obsequium superiorum: ita superiores ad prouidentiam inferiorum. Sunt etiam quidam casus excepti, sicut quando aliqui sunt peregrini & viatores in terra excommunicatorum, qui licitè possunt ab eis emere, vel etiam accipere eleemosynam. Et similiter si aliquis videat excommunicatum in necessitate, quia tunc ex præcepto charitatis tenetur ei prouidere, & ista hoc versu continentur.

Vile, lex, humile, res ignorata, necesse.

Vt vilitas referatur ad verba salutis, lex ad matrimonium, humile ad subiectionem: cætera patent.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quod corporalia ad spiritualia ordinantur: & ideò potestas quæ se extendit ad spiritualia, ad corporalia se extendere potest, sicut ars quæ est de fine, imperat, de iis, quæ sunt ad finem.

¶Ad secundum dicendum, quòd in illo casu in quo aliquis ex præcepto charitatis communicare tenetur, non prohibetur, vt ex dictis patet.

ARTICVLVS II.

¶Vtrum participans excommunicato sit excommunicatus.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd participans excommunicato non sit excommunicatus. Plus enim separatus est ab Ecclesia Gentilis, quam excommunicatus, sed ille qui participat Gentili aut Iudæo, non est excommunicatus. ergo nec ille qui participat excommunicato Christiano.

¶2. Præterea, Si ille qui participat excommunicato, est excommunicatus, eadem ratione qui participat participanti, erit excommunicatus, & sic in infinitum procedet, quòd videtur absurdum. ergo non est excommunicatus qui excõicato participat.

¶SED CONTRA est, quòd excommunicatus est positus extra communionem. ergo qui ei communicat, à communione Ecclesiæ recedit, & sic videtur quòd sit excommunicatus.

¶RESPONDEO dicẽdum, quòd excõmunicatio potest in alium ferri dupliciter. Aut ita quod ipse sit excõmunicatus cum omnibus ei participantibus, & tunc non est dubium quòd quicunque participat ei, est excommunicatus maiori excommunicatione, aut est excommunicatus simpliciter, & tunc aut participat alicui in crimine ei præbendo consilium, auxilium, aut fauorem, & sic iterum est excommunicatus maiori excommunicatione, aut in aliis sicut in verbo, vel in osculo, vel in mensa, & sic est excommunicatus minori excommunicatione.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Ecclesia non ita intẽdit corrigere infideles: sicut fideles, quorum cura sibi incumbit, & ideò non arcet à communione infidelium, sicut à communione fidelium illorum quos excõmunicat, super quos habet aliquam potestatem.

¶Ad secundum dicẽdum, quòd excommunicato minori excommunicatione licet communicare: & sic excõmunicatio non transit in tertiam personam.

ARTICVLVS III.

¶Vtrum participare cum excommunicato in casibus non consuetis semper sit peccatum mortale.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod participare cũ excommunicato in casibus non consuetis semper sit peccatum mortale. Quia Decret. quædam respondet, quòd propter metum mortis non debet aliquis excommunicato communicare: quia aliquis debet prius subire mortem quàm mortaliter peccet. sed hæc ratio nulla esset, nisi participare cum excommunicato esset peccatum mortale. ergo, &c.

¶2. Præterea, Facere contra præceptum Ecclesiæ est peccatum mortale. sed Ecclesia præcipit, quòd excõicato nullus communi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cet.ergo participare cum excommunicato est pctũ mortale,

¶ 3. Prætereà, Nullus arcetur à perceptione Eucharistiæ pro peccato veniali. sed ille qui participat excommunicato in casibus non concessis arcetur à perceptione Eucharistiæ, quia incurrit minorem excommunicationem. ergo participans excommunicato in casibus non concessis peccat mortaliter.

¶ 4. Prætereà, Nullus debet excommunicari maiori excommunicatione, nisi pro peccato mortali. sed aliquis secundum iura potest excommunicari maiori excommunicatione, propter hoc quòd excommunicato participat.ergo excommunicato participare est peccatum mortale.

¶ SED CONTRA, A peccato mortali nullus potest absoluere, nisi super eum habeat iurisdictionem,sed potest absoluere à participatione cum excommunicatis quilibet sacerdos.ergo non est peccatum mortale.

¶ Prætereà, Pro mensura peccati debet esse pœnitentiæ modus,sed pro participatione excommunicationis secundum communem consuetudinem non imponitur pœna debita mortali peccato,sed magis debita veniali:ergo non est pctũ mortale.

¶ RESPONDEO dicendum,quòd quidam dicunt quòd quandoque aliquis participat excommunicato, vel verbo,vel quocunq; dictorum modorum, secundum quos ei communicare non licet, peccat mortaliter,nisi in casibus exceptis à iure,sed quia hoc videtur valdè graue quòd homo pro vno verbo leui excommunicatum alloquitur,mortaliter peccet, & multis excommunicãtes laqueum damnationis iniicerent, quod in eos retorqueretur: ideò aliis probabilius videtur, quòd non semper peccat mortaliter, sed solum quando in crimine sibi participat, vel in diuinis, vel in contemptum Ecclesiæ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Decret. illa loquitur de participatione indiuinis. Vel dicendum est, quòd similis ratio est de peccato mortali & de veniali quantum ad hoc,quòd sicut peccatum mortale non potest bene fieri,ita nec veniale: & ideò sicut homo debet prius sustinere mortem, quàm peccet mortaliter, ita etiam quàm peccet venialiter illo modo debiti quo debet venialia vitare.

¶ Ad secundum dicendum,quòd præceptum Ecclesiæ directè respicit spiritualia, & ex consequenti legitimos actus, & ideò qui communicat eis in diuinis, facit contra præceptum & mortaliter peccat, qui autem participat eis in aliis, facit præter præceptum,& mortaliter non peccat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd aliquis etiam sine aliqua culpa quandoque ab Eucharistia arctatur, sicut patet in suspensis, vel interdictis, quia tales pœnæ quandoque alicui pro culpa alterius,quæ in eis punitur,inferuntur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quamuis participare excommunicato sit peccatum veniale. tamen participare pertinaciter, est peccatum mortale:& per hoc potest aliquis excommunicari secundum iura.

QVAESTIO VIGESIMAQVARTA,
De absolutione ab excommunicatione,in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de absolutione ab excommunicatione,Circa quod tria quæruntur.

¶ Primò, vtrùm quilibet sacerdos possit subditum suum ab excommunicatione absoluere.

¶ Secundò, vtrùm aliquis possit inuitus ab excommunicatione absolui.

¶ Tertiò, vtrùm aliquis possit absolui ab vna excommunicatione, & non ab alia.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum quilibet sacerdos possit subditum suum ab excõicatione absoluere.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd quilibet sacerdos subditum suum possit ab excommunicatione absoluere.maius enim est vinculum peccati quàm excommunicationis, sed quilibet sacerdos potest suum subditum à peccato absoluere:ergo multo fortius ab excommunicatione.

¶ 2. Prætereà,Remota causa, removetur effectus. sed excommunicationis causa est peccatum mortale. ergo cum possit quilibet sacerdos à peccato illo mortali absoluere,poterit ab excommunicatione similiter.

¶ SED CONTRA. Eiusdem potestatis est excommunicare & excommunicatum absoluere. sed sacerdotes inferiores non possunt suos subditos excommunicare ergo nec absoluere.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd à minori excommunicatione quilibet potest absoluere qui potest à peccato participationis absoluere. Si autem est maior: aut est lata à iudice, & sic ille qui tulit vel eius superior potest absoluere: vel est lata à iure & tunc Episcopus, vel etiam sacerdos potest absoluere, exceptis sex casibus, quos sibi iuris conditor Papa reseruauit. Primus est quãdo aliquis iniicit manus in clericum,vel religiosum. Secundus est de illo,qui incendit Ecclesiam,& est denuntiatus.Tertius est de illo qui frangit Ecclesiam & denuntiatus est. Quartus est de illo qui in diuinis communicat scienter excommunicatis nominaliter à Papa.Quintus de illo qui falsificat literas sedis Apostolicæ. Sextus de illo qui excommunicatis in crimine communicat. Non enim debet absolui, nisi ab eo, qui excommunicauit, etiam si non sit eius subditus,nisi propter difficultatem accedẽdi ad ipsum , absolueretur ab Episcopo, vel à sacerdote proprio, præstita iuratoria cautione, quod parebit mandato illius iudicis, qui sententiam tulit. A primo autem casu octo excipiuntur. Primus est in articulo mortis,in quo à qualibet excommunicatione potest quis à quolibet sacerdote absolui.Secundus,si sit ostiarius alicuius potentis,& non ex odio vel proposito percussit.Tertius, si percutiens sit mulier.Quartus,si sit seruus,& dominus læderetur de eius absentia, qui non est in culpa. Quintus ,si regularis regularẽ,nisi sit enormis excessus.Sextus,si sit pauper.Septimus, si sit impubes, vel senex, vel valetudinarius. Octauus , si habeat inimicitias capitales.Sunt etiam alij casus in quibus percutiens clericum excommunicationem non incurrit. Primò, si causa disciplinæ vt magister vel prælatus percusserit. Secundo, si iocosa leuitate. Tertiò , si inuenerit eum turpiter agentem cum vxore, vel matre, vel sorore,vel filia. Quartò, si statim vim vi repellat. Quintò , si ignoret eum esse clericum. Sextò, si inueniat eum in apostasia post tertiam admonitionem. Septimò, si transfert se clericus ad actum penitus contrarium , vt si fiat miles , vel ad bigamiam transeat.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum,quòd quamuis vinculum peccati sit maius simpliciter,quam excommunicatio,tamen quo ad aliquid vinculum excommunicationis est maius , inquãtum non solùm obligat quo ad Deum, sed etiam in facie Ecclesiæ: & ideò in absoluendo ab excommunicatione requiritur iurisdictio in exteriori foro,non autem in absolutione à peccato,nec exigitur cautio iuramenti , sicut exigitur in absolutione ab excommunicatione: per iuramentum enim controuersiæ, quæ sunt inter homines,terminantur secundum Apostolum.

¶ Ad secundum dicendum , quòd cum excommunicatus non sit particeps sacramentorum Ecclesiæ , sacerdos non potest absoluere excommunicatum à culpa , nisi sit prius absolutus ab excommunicatione.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum aliquis possit absolui inuitus.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd nullus possit absolui inuitus.Spiritualia enim non conferuntur inuito alicui: sed absolutio ab excommunicatione est beneficium spirituale. ergo non potest præstari inuito.

¶ 2. Prætereà , Excommunicationis causa est contumacia. sed quando aliquis non vult absolui, excommunicationem contemnens,tunc est maximè contumax.ergo non potest absolui.

¶ SED CONTRA , Excommunicatio contra voluntatem alicui potest inferri, sed quæ contra voluntatem eueniunt , etiam contra voluntatem amoueri possunt,sicut patet de bonis fortunæ: ergo excommunicatio potest tolli ab aliquo inuito.

¶ RESPONDEO dicendum,quòd malum culpæ & pœnæ in hoc differunt,quòd culpæ principium est in nobis,quia omne peccatum voluntarium est: pœnæ autem principium quandoque extra nos est,non enim requiritur ad pœnam quòd sit voluntaria, imò est magis de ratione pœnæ quòd sit contra voluntatem. & ideò sicut peccata non committuntur nisi in voluntate,ita non remittuntur alicui inuito:sed excommunicatio sicut in aliquem inuitum ferri potest,ita & inuitus ab ea absolui potest.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod propositio habet veritatem de iilis bonis spiritualibus , quæ in voluntate nostra constiunt, sicut sunt virtutes quæ non possunt à nolentibus perdi, Scientia enim quamuis sit spirituale bonum : tamen potest à nolente per infirmitatẽ amitti: & ideò ratio non est ad propositum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd etiam manente contumacia potest aliquis discretè excommunicationem iustè latam remittere,si videat saluti illius expedire, in cuius medicinam excommunicatio lata est.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum quis possit absolui ab vna excommunicatione nisi absoluatur ab omnibus.

AD TERTIVM sic proceditur.Videtur quòd quis non possit absolui ab vna excommunicatione, nisi absoluatur ab omnibus. Effectus enim debet proportionari suæ causæ,sed causa excommunicationis est peccatum,cùm ergo aliquis non possit absolui ab vno peccato , nisi absoluatur ab omnibus,nec in excommunicatione hoc esse poterit.

¶ 2. Prætereà excommunicationis absolutio in Ecclesia fit: sed ille qui vna excommunicatione est irretitus,extra Ecclesiam est. ergo quandiu vna manet,ab alia absolui non potest.

SED

¶ SED CONTRA. Excommunicatio quædam pœna est:sed ab vna pœna aliquis liberatur alia remanente , ergo ab vna excommunicatione alia remanente quis absolui potest.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd excommunicationes non habent connexionem in aliquo , & ideò possibile est quòd aliquis ab vna absoluatur, & in altera remaneat. Sed circa hoc sciendum est,quòd aliquis quandoque est excommunicatus pluribus excõmunicationibus ab vno iudice,& tunc quando absoluitur ab vna, Intelligitur ab omnibus absolui,nisi contrarium exprimatur, vel nisi cùm quis absolutionem impetrat de vno tãtum casu excommunicationis,cùm pluribus excommunicatus sit.Quandoque est excommunicatus à diuersis iudicibus, & tunc absolutus ab vna excommunicatione non propter hoc est absolutus ab altera , nisi omnes alij ad petitionem eius , absolutionem eius confirmauerint,vel nisi omnes demandent vni absolutionem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̃ omnia peccata habent connexionem in auersione voluntatis à Deo , cũ quo non potest esse peccatorum remissio, & ideò vnum peccatum sine altero remitti non potest. Sed excommunicationes non habent aliquam talem connexionẽ,nec iterum absolutio ab excõmunicatione impeditur propter voluntatis contrarietatẽ, & ideò ratio non sequitur.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ sicut pluribus de causis erat aliquis extra Ecclesiam,ita possibile est quòd ista separatio remoueatur quantùm ad vnam causam,& maneat quantum ad alteram.

QVÆSTIO VIGESIMAQVINTA,
De indulgentia secundum se,in tres articulos diuisa.

CONSEQVENTER considerandum est de indulgentia. Et primo de ea secundum se. Secundò de facientibus indulgentiam. Tertiò, de recipientibus eam.Circa primum quæruntur tria.

¶ Primò, vtrùm per indulgentiam possit aliquid remitti de pœna satisfactoria.

¶ Secundò, vtrùm indulgentiæ tantum valeãt quantùm pronuntiantur.

¶ Tertiò,vtrùm pro temporali subsidio sit indulgentia facienda.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum per indulgentiam possit aliquid remitti de pœna satisfactoria.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd per indulgentiam non possit aliquid remitti de pœna satisfactoria.Quia super illud.2.Timo.2. Negare seipsum non potest,dicit glos. quod faceret si dicta sua non impleret,sed ipse dicit Deuter. 25. Secundum mensuram delicti erit & plagarum modus , ergo non potest aliquid remitti de pœna satisfactionis taxata secundum quantitatem culpæ.

¶ 2. Prætereà,Inferior non potest absoluere ab eo ad quod Superior obligauit:sed Deus absoluendo à culpa , obligat ad pœnam temporalem,vt dicit Hugo.de S.Victo.ergo nullus homo potest absolnere à pœna illa,aliquid dimittendo.

¶ 3. Prætereà,Hoc ad potestatẽ excellentię pertinet,vt sine sacramenti effectus sacramentorum tradatur, sed nullus habet potestatem excellentiæ in sacramentis nisi Christus, cùm ergo satisfactio sit pars sacramenti operans ad dimisionem pœnæ debitæ, videtur quòd nullus homo purus possit dimittere debitum pœnæ sine satisfactione.

¶ 4. Prætereà,Potestas ministris Ecclesiæ non est tradita in destructionem,sed in ædificationem , sed hoc ad destructionẽ pertinet, si satisfactio , quæ est ad vtilitatem nostram , inquantum remedium præbet,tolleretur, ergo potestas ministrorum Ecclesiæ ad hoc se non extendit.

¶ SED CONTRA,Prioris Corin.2.Nam & ego quòd donaui : si quid propter vos donaui in persona Christi.glo. ideſt,ac si Christus donasset, sed Christus poterat relaxare absque omni satisfactione pœnã peccati,vt patet Ioan.8.de muliere adultera,ergo & Paulus potuit,ergo & Papa qui non est minoris potestatis in Ecclesia quam Paulus fuerit.

¶ Prætereà , Ecclesia generalis non potest errare,quia ille qui in omnibus exauditus est pro sua reuerentia , dixit Petro, super cuius confessione Ecclesia fundata est. Ego pro te rogaui Petre , vt non deficiat fides tua,Luc.22 sed Ecclesia generalis indulgentias approbat,& facit,ergo indulgentiæ aliquid valent.

¶ RESPONDEO dicendum:quod ab omnibus conceditur indulgentias aliquid valere,quia impium esset dicere quod Ecclesia aliquid vanum faceret. Sed quidam dicunt quod non valent ad absoluendum à reatu pœnæ:quam quis & in purgatorio secundum iudicium Dei meretur,sed valent ad absoluendum ab obligatione, quia sacerdos obligauit pœnitentem ad pœnam aliquam, vel ad quam etiam ordinatur ex Canonum institutis. Sed hæc opinio non videtur vera. Primò quia est expressè contra priuilegium Petro datum, cui dictum est , vt quod in terra remitteret,in cælo remitteretur. Vnde remissio quæ fit ad forum Ecclesiæ valet etiam quantùm ad forum Dei. Et prætereà , ecclesia huiusmodi indulgentias faciens , magis damnificaret quam adiuuaret , quia remitteret ad grauiores pœnas, scilicet purgatorij absoluendo à pœnitentiis iniunctis.

¶ Et ideò aliter dicendum est , quod valent , & quantum ad forũ Ecclesiæ , & quantum ad iudicium Dei ad remissionem pœnæ residuæ post contritionem & absolutionem & confessionem, siue sit iniuncta ,siue non. Ratio autem quare valere possunt , est vnitas corporis mystici, in qua multi in operibus pœnitentiæ supererogauerunt ad mensuram debitorum suorum. & multas etiã tribulationes iniustas sustinuerunt patienter, per quas multitudo pœnarum poterat expiari si eis deberetur, quorum meritorum tanta est copia , quòd omnem pœnam debitam nunc viuẽtibus excedũt, & præcipuè propter meritum Christi, quod etsi in sacramentis operatur , non tamen efficacia eius in sacramentis includitur , sed sua infinitate excedit efficaciam sacramentorum. Dictum est autem suprà , quod vnus pro alio satisfacere potest : Sancti autem in quibus superabundantia operum satisfactionis inuenitur non determinatè pro isto quis remissione indiget, huiusmodi opera fecerunt,alias absque omni indulgentia consequerentur remissionem , sed communiter pro tota Ecclesia , sicut Apostolus ait se implere ea quæ desunt passionum Christi in corpore suo pro Ecclesia, ad quam scribit Colo.1.& sic prædicta merita sunt cõmunia toti Ecclesiæ. Ea autem quæ sunt alicuius multitudinis communia distribuuntur singulis de multitudine , secundum arbitrium eius , qui multitudini præst. Vnde sicut aliquis consequeretur remissionem pœnæ si alius pro eo satisfeciſſet, ita si ei satisfactio alterius sibi per eum qui potest distribuatur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum , quod remissio quæ per indulgentias fit non tollit quantitatem pœnæ ad culpam, quia pro culpa vnius alius sponte pœnam sustinuit.

¶ Ad secundum dicendum,quod iste qui indulgentias suscipit nõ absoluitur simpliciter loquẽdo à debito pœnæ,sed datur sibi vnde debitum soluat.

¶ Ad tertium dicendum , quod effectus sacramentalis absolutionis est diminutio reatus , & hic effectus non inducitur per indulgentias,sed pro eo faciens indulgentias soluit pœnam, quã debuit de bonis Ecclesiæ communibus,vt ex dictis patet.

¶ Ad quartum dicendum , quod maius remedium præbetur contra peccata vitanda ex gratia,quàm assuetudine nostrorum operum : quia ex affectu quem accipiens indulgentias concipit ad causam , pro qua indulgentia datur , ad gratiam disponitur , ideò etiam per indulgentias remedium ad peccata vitanda datur , & ideò non est in destructionem indulgentias dare , nisi inordinatè dentur.Tamen consulendum est eis qui indulgentias consequuntur,ne propter hoc ab operibus pœnitentiæ iniunctis abstineãt, vt etiam ex eis remediũ consequantur , quamuis à debito pœnæ essent immunes. & præcipuè , quia quandoque sunt plurium debitores quàm credant.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum indulgentiæ tantum valeant quantum pronuntiantur.

AD SECVNDVM sic proceditur.Videtur q̃ indulgentiæ nõ valeant tantum quantum pronuntiantur. Indulgentiæ enim non habent effectum nisi ex vi clauium, sed ex vi clauium non potest habens clauem dimittere de pœna peccati , nisi aliquid determinatum,consideratq quantitate peccati,& contritionis pœnitentis,ergo cùm indulgentiæ fiant pro libito instituentis indulgentiam : videtur quòd non valeant tantum quantum pronuntiantur.

¶ 2. Prætereà,Per debitum pœnæ homo à gloriæ adeptione retardatur quam summè appetere debet,sed si indulgentiæ tantum valent,quantum pronuntiantur,in breui homo per indulgentias discurrens,posset ab omni reatu temporalis pœnæ immunis reddi, ergo videtur quod debeant his acquirendis,omnibus aliis operibus dimissis,homo vacare.

¶ 3. Prætereà, Aliquando datur indulgentia, quod qui dat auxilium ad aliquam fabricam erigendam tertiam partem remissionis peccatorum consequitur. Si ergo indulgentiæ tantum valent,quantum prædicantur,tunc qui dat vnum denarium.& secundò vnum etiam iterum,plenam absolutionem ab omni peccatorum pœna consequetur,quod videtur absurdum.

¶ 4. Prætereà,Quandoque datur hoc modo indulgentia,quòd qui vadit ad aliquam Ecclesiam septem annos remissionis consequatur,si ergo tantum valet indulgentia,quãtum prædicatur, ille qui habet domum iuxta Ecclesiam illam,vel clerici,qui quotidie vadunt consequuntur tantum quantum ille, qui à remotis partibus venit,quod videtur iniustum,& iterum,vt videtur pluries indulgentiam consequitur in die, cùm pluries vadat.

¶ 5. Prætereà. Idem videtur remittere alicui pœnam vltrà iustam æstimationem,quam remittere absque causa , quia quãtũ ad hoc

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod excedit non recompensatur, sed ille qui facit indulgentiã, non posset remittere absque causa pœnam in toto vel in parte alicui, etiam si diceret Papa alicui. Ego remitto tibi omnem pœnam debitam pro peccato, ergo videtur quòd nec possit aliquid dimittere vltrà iustam æstimationem, sed indulgentiæ plerunque prædicantur vltra iustam æstimationem, ergo non tantum valent, quantum prædicantur.

¶ SED CONTRA, Iob. 15. Nunquid Deus indiget mendacio nostro vt pro eo loquamur dolos, ergo Ecclesia prædicando indulgentias, non mentitur, & ita tantum valent, quantum prædicantur.

¶ Prætereà, Primæ Corint. 15. dicit Apostolus Si inanis est prædicatio nostra, inanis est & fides nostra, ergo quicunque in prædicatione falsum dicit, fidem quantum est in se euacuat, & ita mortaliter peccat, si ergo non tantum valent indulgentiæ, quantum prædicantur, omnes mortaliter peccant, indulgentiam prædicantes, quod est absurdum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc est multiplex opinio: quidam enim dicunt quòd huiusmodi indulgentiæ non tantum valent, quantum prædicantur: sed vnicuique tantum valent, quantũ fides & deuotio sua exigit. Sed dicunt ꝙ ecclesia ad hoc ita pronuntiat, vt quadam pia fraude homines ad benefaciendum alliciat, sicut mater quæ promittens filio pomum, ipsum ad ambulandũ prouocat. Sed hoc videtur esse valdè periculosum dicere. Sicut enim dicit Augu. in epistola ad Hiero. Si in sacra Scriptura deprehẽditur aliquid falsi dicatis, iam robur authoritatis sacræ Scripturæ perit: & similiter si in prædicatione Ecclesiæ aliqua falsitas deprehenderetur, non essent documenta Ecclesiæ alicuius authoritatis ad roborandam fidem. Et ideò alij dixerunt quòd valent tantum quantum pronuntiantur, secundum iustam æstimationem, non tamen recipientis indulgentiam, qui nimis fortè æstimat quod datur aut secundum æstimationẽ dantis, qui minus parum æstimare posset quod datur, sed secundum iustam æstimationem, quæ iusta est secundum iudicium bonorum, pensata conditione personæ & vtilitate & necessitate Ecclesiæ: quia vno tempore Ecclesia plus indiget, quàm alio.

¶ Sed hæc etiam opinio stare non potest. vt videtur. Primò, quia secundum hoc indulgentiæ non valerent ad remissionẽ, sed magis ad commutationem quandam. Et prætereà, prædicatio Ecclesiæ à mendacio non excusaretur, cùm quandoque indulgentia prædicetur longè maior, quàm iusta æstimatio possit requirere, omnibus prædictis conditionibus pensatis. Sicut quando dat Papa indulgentiam, quòd pergens ad vnam Ecclesiam, habeat septẽ annos indulgentiæ: cuiusmodi etiam indulgentiæ à Beato Gregorio in stationibus Romæ institutæ sunt. Et ideò alij dicunt quòd quãtitas remissionis indulgentiis non est mensuranda secundum deuotionem tantùm suscipientis, vt prima opinio dicebat: neque secundum quantitatem eius quod datur, sicut dicebat secunda: sed secundum causam pro qua indulgentia datur, ex qua reputatur dignus vt talem indulgentiam consequatur. Vnde secũdum quod accedit ad illam causam, secũ sum hoc consequitur remissionem indulgentiæ, vel in toto, vel in parte.

¶ Sed hoc iterum non potest saluare consuetudinem Ecclesiæ, quæ interdum pro eadem causa maiorem indulgentiam ponit: sicut rebus eodem modo se habentibus quandoque datur vnus annus visitantibus Ecclesiam vnam, quandoque 40. dies, prout gratiam Papa facere voluerit, indulgentiam constituens. Vnde quantitas remissionis non est mensuranda ex causa, quæ facit indulgentia dignum. Et ideò aliter dicẽdum est, quòd quantitas effectus sequitur quantitatem suæ causæ, causa autem remissionis pœnæ in indulgentiis non est nisi abundãtia meritorum Ecclesiæ, quæ se habet sufficienter ad totam pœnam expiandam, non autem causa remissionis effectiua est, vel deuotio, aut labor aut datum recipiẽtis indulgentiam, aut causa pro qua fit indulgentia. Vnde non oportet ad aliquid horum proportionare quãtitatem remissionis, sed ad merita Ecclesiæ, quæ superabundant, & ideò secundum quod applicantur ad istum, secundum hoc remissionem consequitur. Ad hoc autem quòd applicentur isti, requiritur authoritas dispensandi huiusmodi thesaurum, & vnio eius qui dispensatur ad eum, qui merebatur, quod est per charitatem: & ratio dispensationis, secundum quam saluetur intentio illorum, qui opera meritoria fecerunt, fecerunt enim ad honorẽ Dei & vtilitatem Ecclesiæ, vnde quæcunque causa adsit, quæ in vtilitatem ecclesiæ & honorem Dei vergat, sufficiens est ratio indulgentias faciendi, & ideò secundum alios dicendum quòd indulgentiæ simpliciter tantum valent quantum prædicantur, dummodo ex parte dantis sit authoritas, & ex parte recipientis charitas, & ex parte causæ pietas quæ comprehendit honorem Dei, & proximi vtilitatem: nec in hoc sit nimis magnum forum de misericordia Dei, vt quidam dicunt, nec diuinæ iustitiæ derogatur: quia non de pœna dimittitur, sed vnius pœna alteri commutatur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd clauis est duplex, scilicet ordinis & iurisdictionis. Clauis ordinis sacramẽtale quoddam est, & quia sacramentorum effectus non sunt determinati ab homine, sed à Deo, non potest taxare sacerdos quantũ per clauem ordinis in foro confessionis de pœna debita dimittatur, sed tantum dimittitur, quantum Deus ordinauit. Sed clauis iurisdictionis non est quid sacramentale, & effectus eius arbitrio hominis subiacet: & huiusmodi clauis effectus est remissio quæ est per indulgentias, cùm non pertineat ad dispositionem sacramentorum talis dimissio, sed ad dispensationem bonorum communium Ecclesiæ: & ideò etiam legati non facerdotes indulgentias facere possunt. Vnde in arbitrio dantis indulgentiam est taxare quantum per indulgentiam de pœna dimittatur, Si tamen inordinatè remittat, ita quod homines quasi pro nihilo ab operibus pœnitentiæ reuocentur, peccat faciens tales indulgentias, nihilominus quis plenam indulgentiam consequitur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis huiusmodi indulgentiæ multum valeant ad remissionem pœnæ, tamen alia opera satisfactionis sunt magis meritoria respectu præmij essentialis, ꝙ in infinitum melius est, quàm dimissio pœnæ temporalis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quando datur indulgentia indeterminatè, qui dat auxilium ad fabricam Ecclesiæ, intelligitur tale auxilium quod sit conueniens ei, qui auxilium dat, & secundum quod accedit ad hoc, secundum hoc plus vel minus de indulgentia consequitur, vnde etiam aliquis pauper dans vnum denarium consequitur totam indulgentiam: non autem diues, quẽ non decet ad opus tam pium ita parum dare: sicut non diceretur Rex alicui homini auxilium facere, si ei obolum daret.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ille qui est vicinus Ecclesiæ, & Ecclesiæ facerdotes & clerici consequuntur tantam indulgentiam, sicut illi qui veniunt à mille dietis, quia remissio non proportionatur labori, vt dictum est, sed meritis quæ dispensantur. Sed ille qui plus laboraret, acquireret plus de merito. Sed hoc intelligendũ quando indistinctè indulgentia datur. Quandoque enim distinguitur, sicut Papa in generalibus absolutionibus, illis qui transeunt mare, dat quinque annos, aliis qui transeunt montes, tres, aliis vnum: nec tamen quotiescunque vadit infra tempus indulgentiæ, toties eam consequitur. Quãdóque ad determinatum tempus datur, vt cùm dicitur, Quicunque vadit ad Ecclesiam talem vsque ad talẽ tẽpus, habeat tantum de indulgentia, intelligitur semel tantùm. Sed si in aliqua Ecclesia fit indulgentia perennis, sicut in Ecclesia beati Petri, quadraginta dierum tunc quoties aliquis vadit, totiens indulgentiam consequitur.

¶ Ad quintum, dicendum ꝙ causa nõ requiritur ad hoc quod secundum eam mensurari debeat remissio pœnæ, sed ad hoc quod intentio illorum quorum merita communicantur ad ipsum prouenire possint. Bonum autem vnius communicatur alteri dupliciter. Vno modo per charitatem: & sic etiam sine indulgentiis aliquis est omnium bonorum particeps, quæ fiunt, si in charitate sit. Alio modo per intentionem facientis, & sic per indulgentias si causa legitima adfit, potest intentio illius, qui pro vtilitate Ecclesiæ operatus est ad istum continuari.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum pro temporali subsidio fieri debeat indulgentia.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd pro temporali subsidio non debeat fieri indulgentia: quia remissio peccatorum est quoddam spirituale, Sed dare spirituale pro temporali, est simonia, ergo fieri hoc non debet.

¶ 2. Prætereà, Spiritualia subsidia sunt magis necessaria quam temporalia, sed pro spiritualibus subsidiis non videntur fieri indulgentiæ, ergo multò minus pro temporalibus fieri debent.

¶ SED CONTRA est communis consuetudo, quæ pro peregrinationibus & eleemosynis faciendis indulgentias facit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd temporalia ad spiritualia ordinantur, quia propter spiritualia debemus vti temporalibus, & ideò pro temporalibus simpliciter non potest fieri indulgentia: sed pro temporalibus ordinatis ad spiritualia, sicut est repressio inimicorum Ecclesiæ, qui pacem Ecclesiæ perturbant, structio Ecclesiarum & pontium, & aliarum eleemosynarum.

¶ Et per hoc patet quod non fit simonia, quia non datur spirituale pro temporali. Vnde patet solutio ad primum.

¶ AD SECVNDVM dicendum quòd etiam pro purè spiritualibus potest fieri indulgentia, & fit quandoque: sicut quicunque orat pro Rege Franciæ habet decem dies pro indulgentia à Papa Inno. 4. & similiter crucem prædicantibus datur quandoque eadem indulgentia, quæ crucem accipientibus.

QVÆSTIO

QVÆST. XXVI.

QVAESTIO VIGESIMASEXTA,

De iis qui possunt indulgentias facere, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de iis qui possunt indulgentias facere. Circa quod quatuor quæruntur.

¶ Primò, vtrùm quilibet sacerdos parochialis possit indulgentias facere.

¶ Secundò, vtrùm diaconus vel non sacerdos possit eas facere.

¶ Tertiò, vtrùm Episcopus possit eas facere.

¶ Quartò, vtrùm existens in peccato mortali possit eas facere.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum sacerdos parochialis possit indulgentias facere.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod quilibet sacerdos parochialis possit indulgentias facere. Indulgẽtia enim habet efficaciam ex abundantia meritorum Ecclesiæ: sed non est aliqua congregatio in qua non sit meritorum abundantia. ergo quilibet sacerdos potest facere indulgentiam, si habet plebem subiectam, & similiter quilibet Prælatus.

¶ 2. Prætereà, Prælatus quilibet gerit personam totius multitudinis, sicut vnus homo gerit personam suam. sed quilibet potest alteri communicare bona sua pro altero satisfaciendo. ergo & Prælatus potest communicare bona multitudinis sibi commissæ, & sic videtur quod possit indulgentias facere.

¶ SED CONTRA, Minus est excõicare, quam indulgentias facere: sed hoc non potest sacerdos parochialis. ergo nec illud.

¶ RESPONDEO dicendum, quod indulgentiæ effectum habent secundum quod opera satisfactoria vnius alteri computantur, non solum ex vi charitatis, sed ex intentione operantis, aliquo modo directa ad ipsum. Sed intentio alicuius potest ad alterum dirigi tripliciter, aut in speciali, aut in generali, aut in singulari. In singulari quidem, sicut cùm quis pro alio satisfaciat determinatè, & sic quilibet potest alteri sua opera communicare. In speciali autem, sicut cùm quis orat pro congregatione sua & familiaribus, & benefactoribus, & ad hoc etiam ordinat sua opera satisfactoria, & sic ille, qui congregationi præest potest opera illa aliquando cõmunicare, applicando intentionem illorum qui sunt de congregatione sua ad hunc determinatè. Sed in generali, sicut cùm quis opera sua ordinat ad bonum commune in generali, & sic ille qui præest Ecclesiæ generaliter, potest opera illa communicare applicando intentionem suam ad hunc vel ad illum. & quia homo est pars congregationis, & congregatio est pars Ecclesiæ, ideò in intentione priuati boni intentio boni congregationis includitur & boni totius Ecclesiæ, & ideò ille qui præest Ecclesiæ potest communicare ea quæ sunt cõgregationis & huius hominis, & ille qui præest congregationi potest communicare ea quæ sunt huius hominis, sed non conuertitur. Sed neque prima communicatio neque secunda indulgentia dicitur, sed solum tertia propter duo. Primò quia per illas communiciones quamuis homo soluatur à reatu pœnæ quãtùm ad Deum, tamen non soluitur à debito faciendi satisfactionem iniunctam, ad quam obligatus est ex præcepto Ecclesiæ. Sed per tertiã communicationem homo etiam ab hoc debito soluitur. Secũdò, quia in vna persona, vel in vna congregatione non est indeficiẽtia meritorum, vt fibi & omnibus aliis valere possint, vnde iste non absoluitur à pœna debita pro toto, nisi tantum determinatè pro eo fiat quantum debebatur. Sed in Ecclesia tota est indeficiẽtia meritorũ, præcipuè propter meritum Christi: & ideò solus ille qui præficitur Ecclesiæ potest indulgentias facere. Sed cùm Ecclesia sit congregatio fidelium, cõgregatio autem hominum sit duplex scilicet œconomica, vt illi qui sunt de vna familia, & politica, sicut illi qui sunt de vno populo: Ecclesia assimilatur congregationi politicæ, quia ipse populus Ecclesia dicitur: sed conuentus diuersi vel parochia in vna diœcesi assimilantur congregationi diuersis familiis, vel in diuersis officiis: & ideò solus Episcopus propriè Prælatus Ecclesiæ dicitur: & ideò ipse solus quasi sponsus annulum Ecclesiæ recipit: & ideò ipse solus habet potestatem plenam in dispensatione sacramentorum: iurisdictionem in foro Ecclesiæ quasi persona publica. Alij autem secundũ quod ab eis committitur. Sed sacerdotes qui plebibus præficiuntur, non sunt simpliciter prælati, sed quasi coadiutores: vnde in consecratione sacerdotum Episcopus dicit, Quantò fragiliores sumus, tantò magis auxiliis his indigemus, & propter hoc etiam non omnia sacramenta dispensant, vnde sacerdotes parochiales vel Abbates, aut alij huiusmodi prælati, non possunt indulgentias facere.

¶ Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum diaconus possit indulgentias facere.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd diaconus non possit indulgentias facere, vel alius non sacerdos, quia remissio peccatorum est effectus clauium. sed non habet claues nisi solus sacerdos. ergo ipse solus potest indulgentias facere.

¶ 2. Prætereà, Plenior remissio pœnæ est in indulgentiis, quàm in foro pœnitentiali, sed hoc non potest nisi sacerdos. ergo nec illud.

¶ SED CONTRA, Eidem confertur dispensatio thesauri Ecclesiæ, cui committitur regimen Ecclesiæ, sed hoc cõmittitur quandoque non sacerdoti. ergo non potest indulgentias facere. Nam ex dispensatione thesauri Ecclesiæ efficaciam habent.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd potestas faciendi indulgẽtias sequitur iurisdictionem, vt suprà dictum est, & quia diaconus & alij non sacerdotes possunt habere iurisdictionem vel commissam, sicut legati, vel ordinariam, sicut electi: ideò possunt indulgentias facere etiam non sacerdotes, quamuis non possint absoluere in pœnitentiali foro, quod est ordinis.

¶ Et per hoc patet solutio ad obiecta. Indulgentias enim facere pertinet ad clauem ordinis.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum Episcopus possit indulgentias facere.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd etiam Episcopus non possit indulgentias facere, quia thesaurus Ecclesiæ est communis toti Ecclesiæ, sed id quod est commune toti Ecclesiæ, non potest dispensari, nisi per illum qui toti Ecclesiæ præest: ergo solus Papa potest indulgentias facere.

¶ 2. Prætereà, Nullus potest remittere pœnas à iure determinatas, nisi ille qui habet potestatem ius condendi. sed pœnæ satisfactoriæ sunt pro peccatis determinatæ de iure. ergo remittere huiusmodi pœnas potest solus Papa.

¶ SED CONTRA, est consuetudo Ecclesiæ, secundum quam Episcopi dant indulgentias.

¶ RESPONDEO dicẽdum, quòd Papa habet plenitudinem pontificalis potestatis, quasi Rex in regno. Sed Episcopi assumuntur in partem solicitudinis, quasi iudices singulis ciuitatibus præpositi, propter quòd eos in suis literis Papa fratres vocat. Reliquos autem omnes vocat filios: & ideò potestas faciendi indulgentias plenè residet in Papa, quia potest facere prout vult, causa tamen existente legitima. Sed in Episcopis est taxata secundum ordinationem Papæ: & ideò possunt facere secundum quòd eis est taxatum, & non amplius. Et per hoc patet solutio ad obiecta.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum ille qui est in peccato mortali, possit indulgentias facere.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd ille qui est in peccato mortali, non possit facere indulgentias, quia riuus, cui fons non influit, nihil profluere potest: sed Prælato in peccato mortali existente, non influit fons gratiæ, scilicet Spiritus sancti. ergo non potest in alios profluere, faciendo indulgentias.

¶ 2. Prætereà, Maius est facere indulgentiam, quàm recipere, sed ille qui est in peccato mortali non recipit, vt dicetur. ergo nec facere potest.

¶ SED CONTRA, Indulgentiæ fiunt per potestatem prælatis Ecclesiæ traditam. sed peccatum mortale non potestatem tollit, sed bonitatem. ergo potest aliquis in peccato mortali existens indulgentias facere.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd facere indulgentias pertinet ad iurisdictionem, sed per peccatum homo non amittit iurisdictionem, & indulgentiæ æquiualent, si fiant ab eo, qui est in peccato mortali, sicut si fierent ab eo, qui est sanctissimus: cùm non remittat pœnam ex vi meritorum suorum, sed ex vi meritorum reconditorum in thesauris Ecclesiæ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum quòd istæ Prælatus in peccato mortali indulgentias faciens non profluit de suo aliquid: & ideò non requiritur quod influxum recipiat à fonte ad hoc, quod eius indulgentiæ valeant.

¶ Ad secundum dicendum, quòd maius est facere indulgentias quam recipere, quantum ad potestatem: sed est minus quantum ad propriam vtilitatem.

QVAESTIO VIGESIMASEPTIMA,

De iis quibus valent indulgentiæ, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerãdum est de iis, quibus valet indulgentia: Circa quod quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrùm indulgentia valeat existentibus in mortali peccato.

¶ Secundò, vtrùm valeat religiosis.

¶ Tertiò, vtrùm valeat non facienti illud, pro quo indulgentia datur.

¶ Quartò, vtrùm valeat ei, qui indulgentiam facit.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum indulgentia valeat existentibus in peccato mortali.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd indulgentia valeat existentibus in peccato mortali: Quia aliquis potest alteri mereri etiam in peccato mortali existenti gratiam & multa

Universidad de Deusto
Biblioteca

alia bona: sed indulgentiæ habent efficaciam ex hoc quòd merita Sanctorum applicantur ad istum, ergo habent effectum in illis, qui sunt in peccato mortali.

¶ 2. Præterea, Vbi est maior indulgentia, magis habet locum misericordia: sed ille qui est in peccato mortali maximè indiget. ergo ei maximè debet fieri misericordia per indulgentiam.

¶ SED CONTRA, Membrum mortuum non suscipit influentiam ab aliis viuis: sed ille qui est in peccato mortali est quasi membrum mortuum. ergo per indulgentias non suscipit influentiam ex meritis viuorum membrorum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quidam dicunt indulgentias valere etiam existentibus in mortali peccato non quidem ad dimissionem pœnæ, quia nulli potest dimitti pœna, nisi cum dimissa est culpa, qui enim non est consequutus operationem Dei in remissionem culpæ, non potest consequi remissionem pœnæ à ministro Ecclesiæ, neque in indulgentiis, neque in foro pœnitentiali, valent tamen eis ad acquirendum gratiam. Sed hoc non videtur verum. quia quamuis merita illa, quæ per indulgentiam communicantur, possunt valere ad merendum gratiam, non tamen propter hoc dispensantur, sed determinantur ad remissionem pœnæ: & ideò non valent existentibus in peccato mortali: & ideò in omnibus indulgentiis fit mentio de verè contritis & confessis. Si autem fieret communicatio per hunc modum, Facite participem meritorum totius Ecclesiæ, vel vnius congregationis, vel vnius specialis personæ, sic posset valere ad merendum aliquid illi, qui est in peccato mortali, vt prædicta opinio dicit.

¶ Et per hoc patet solutio ad primum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis sit magis indigens qui est in peccato mortali, tamen est minus capax.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum indulgentiæ valeant religiosis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd indulgentiæ non valeant religiosis. Non enim competit eis suppleri, ex quorum abundantia aliis suppletur. sed ex superabundantia operum satisfactionis, quæ sunt in religiosis aliis suppletur per indulgentias. ergo eis non competit per indulgentiam suppleri.

¶ 2. Præterea, In Ecclesia non debet aliquid fieri quod inducat religionis dissolutionem: sed si religiosis indulgentiæ prodessent, esset occasio dissolutionis disciplinæ regularis, quia religiosi nimis vagarentur per huiusmodi indulgentias, & pœnas impositas in capitulo sibi negligerent. ergo religiosis non prosunt.

¶ SED CONTRA, Nullus ex bono reportat damnum: sed religio bonum est. ergo religiosi non consequuntur hoc damnum vt eis indulgentiæ non valeant.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd tam secularibus quàm religiosis valent indulgentiæ, dummodo sint in charitate & feruent ea quæ pro indulgentiis indicuntur. non enim religiosi sunt minus adiuuabiles meritis aliorum quam seculares.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis religiosus sit in statu perfectionis, tamen ipse sine peccato viuere non potest: & ideò si aliquando propter peccatum aliquod commissum sit reus pœnæ, potest per indulgentias ab hoc expiari. Non enim est inconueniens, si ille qui est simpliciter superabundans aliquo tempore indigeat, & quantum ad aliquid. & sic indiget supplemento quo subleuetur: Vnde dicitur Galat. 6. Alter alterius onera portate.

¶ Ad secundum dicendum, quòd propter indulgentias non debet dissolui regularis obseruantia, quia religiosi magis merétur, religionem suam seruando, quantum ad præmium vitæ æternæ, quam indulgentias exquirendo, quamuis minus quantum ad dimissionem pœnæ. quod est minus bonum, nec iterum per indulgentias dimittúntur pœnæ iniunctæ in Capitulo, quia in Capitulo agitur quasi forum iudiciale, magis quam pœnitentiale. Vnde etiam non sacerdotes Capitulum tenent, sed absoluitur à pœna iniuncta vel debita pro peccato in foro pœnitentiali.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum ei, qui non facit id, pro quo indulgentia datur, possit quandoque indulgentia dari.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod ei qui non facit pro quo indulgentia datur, possit quandoque indulgétia dari: quia ei qui non potest operari, volúntas pro facto reputatur, sed aliquando fit indulgentia pro aliqua eleemosyna facienda, quam aliquis pauper facere non potest. & tamen libenter faceret. ergo indulgentia ei valet.

¶ 2. Præterea, Vnus potest pro alio satisfacere. sed indulgentia ad remissionem pœnæ operatur sicut & satisfactio. ergo vnus pro alio potest indulgentiam accipere, & sic ille consequetur indulgentiam, qui non facit hoc, pro quo indulgentia datur.

¶ SED CONTRA, Remota causa remouetur effectus, si ergo aliquis non facit hoc pro quo indulgentia datur, quod est indulgentiæ causa, indulgentiam non consequitur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd non existente cõditione non consequitur illud quod sub conditione datur: vnde cum indulgentia detur sub hac conditione, quòd aliquis aliquid faciat vel det, si illud non exerceat, indulgentiam non consequitur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hoc intelligitur quantum ad præmium essentiale, sed non quantum ad accidentalia aliqua præmia, sicut est dimissio pœnæ, vel aliquid huiusmodi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd opus proprium potest quis applicare per intentionem cuicunque voluerit: & ideò potest pro quocunque vult satisfacere. sed indulgentia non potest applicari ad alterum nisi ex intentione eius qui dat indulgentiam: & ideò cum ipse applicet ad facientem vel dantem hoc aut illud, ille non potest qui hoc facit ad alterum hanc intentionem transferre. Si tamen sic fieret indulgentia, ille qui facit, vel pro quo fit, habeat tantum indulgentiam, quantùm valeret ei pro quo fit: nec tamen iste qui facit hoc opus, daret alteri indulgentiam, sed ille qui indulgentiam sub tali forma facit.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum indulgentia valeat ei qui facit.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd indulgentia non valeat ei qui facit, quia facere indulgentias est iurisdictionis. sed nullus in seipsum potest exercere ea quæ sunt iurisdictionis ergo nullus potest indulgẽtiæ à se factæ particeps esse.

¶ 2. Præterea, Secundum hoc ille qui facit indulgentiam, posset pro aliquo modico facto sibi pœnam remittere omnium peccatorum, & ita impunè peccaret. quod videtur absonum.

¶ 3. Præterea, Eiusdem potestatis est facere indulgentias & excommunicare: sed aliquis non potest excommunicare seipsum. ergo nec indulgentiæ quam facit participes esse potest.

¶ SED CONTRA est, quia tunc esset ipse peioris conditionis, quàm alij, si ipse non posset vti thesauro Ecclesiæ, quem alius dispensat.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd indulgentia debet ex aliqua causa dari ad hoc quòd aliquis per indulgentiam ad actum aliquem prouocetur, qui in vtilitatem Ecclesiæ & honorem Dei vergat. Prælatus autem, cui cura Ecclesiæ vtilitatis & honoris diuini propagandi est commissa non habet causam, vt seipsum ad hoc prouocet. & ideò non potest facere sibi indulgentiam: sed potest vti indulgentia quam pro aliis facit, quia aliis subest causa faciendi.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd actus iurisdictionis non potest in seipsum exercere, sed eis quæ authoritate iurisdictionis dantur aliis, potest etiam Prælatus vti tam in temporalibus quam in spiritualibus: sicut etiam sacerdos sibi Eucharistiam quã aliis dat, & ita etiam Episcopus potest accipere sibi suffragia Ecclesiæ quæ aliis dispensat, quorum effectus immediatus est remissio pœnæ per indulgentiam, & non iurisdictionis.

¶ Ad secundum patet solutio ex dictis.

¶ Ad tertium dicendum, quod excommunicatio profertur per modum sententiæ. quam nullus in seipsum ferre potest, eò quòd in iudicio non potest idem esse iudex & reus. Indulgentia non per modum sententiæ datur, sed per modum dispensationis cuiusdam, quam homo potest facere ad ipsum.

QVAESTIO VIGESIMAOCTAVA,
De *solemni ritu pœnitentiæ, in tres articulos diuisa.*

CONSEQVENTER considerandum est de solemni ritu pœnitentiæ: Circa quod tria quæruntur.

¶ Primò, vtrum aliqua pœnitentia possit publicari vel solemnizari.

¶ Secundò, vtrum solẽnis pœnitẽtia possit iterari.

¶ Tertiò, vtrum publica sit pœnitentia imponenda.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum aliqua pœnitentia debeat publicari vel solemnizari.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non debeat aliqua pœnitentia publicari vel solemnizari: quia non licet sacerdoti etiam metu peccatum alicuius confiteri, quantumcunq; publicum. sed per pœnitentiam solẽnem publicatur peccatum. ergo non debet solemnizari.

¶ 2. Præterea, Iudicium debet esse secundum conditionem fori: sed pœnitentia est quoddam iudicium quod in foro occulte agitur: ergo non debet publicari vel solemnizari.

¶ 3. Præterea, Omnes defectus pœnitẽtia reuocar ad perfectum vt Ambrof. dicit: sed solemnizatio facit contrarium quia pœnitentem multis defectibus innectit: non enim laicus potest poſt solemnem pœnitentiam ad clericatum promoueri, nec clericus ad superiores ordines: ergo pœnitentia non est solemnizanda.

¶ SED CONTRA, Pœnitentia est quoddam sacramentum: sed in quolibet sacramento solemnitas quædam adhibetur: ergo & in pœnitentia adhiberi debet.

¶ Præterea, Medicina debet respondere morbo: sed peccatum quãdoque est publicum, quod multos ad peccandi trahit exemplum: ergo & pœnitentia, quæ est medicina eius, debet esse publica

blica & solemnis, qua multi ædificentur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd aliqua pœnitentia debet esse publica & solennis propter quatuor. Primò, vt peccatum publicum publicam habeat medicinam. Secundò, quia maxima confusione in hoc mundo etiam est dignus, qui grauissimum scelus commisit. Tertiò, vt aliis sit ad terrorem. Quartò, vt sit ad exemplum pœnitendi, ne desperẽt qui in grauibus peccatis detinẽtur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod sacerdos non reuelat confessionem, talem pœnitentiam iniungendo, quamuis suspicio oriatur illum aliquod enorme peccatum commisisse. Non enim culpa pro certo scitur ex pœna, sed quia quandoque aliquis pœnitentiam pro alio facit, sicut legitur in vitis Patrum de quodam, qui vt socium suum ad pœnitentiam prouocaret, ipse cùm eo pœnitentiam egit. Si autem fit peccatum publicum, ipse pœnitens exequendo pœnitentiam, confessionem à se factam manifestat.

¶ Ad secundum dicendum, quod pœnitentia solemnis, quantum ad iniunctionem, non exit forum occultum: quia sicut occultè quis confitetur, ita occultè ei pœnitentia iniungitur: sed executio exit forum occultum. & hoc non est inconueniens.

¶ Ad tertium dicendum, quod pœnitentia quamuis reuocet omnes defectus, restituendo in pristinam gratiã, non tamen restituit in pristinam dignitatem: & ideò etiam mulieres post peractam pœnitentiam de fornicatione non velantur: quia dignitatem virginitatis non recuperant. Et similiter post publicam pœnitentiam peccator non redit ad hanc dignitatem, vt possit ad clericatũ assumi, & Episcopus talem ordinans, potestate ordinandi priuari debet, nisi forte necessitas Ecclesiæ id exposcat, aut consuetudo, tunc enim dispensatiuè recipitur ad minores ordines non autem ad sacros. Primò, propter dignitatem ordinum istorũ Secundò, propter scandalum vitandum, quod posset in populo oriri ex memoria præcedentium peccatorum. Quartò, quia non haberet frontem alios corrigendi, cùm peccatum eius fuerit publicum.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum solemnis pœnitentia iterari possit.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod solemnis pœnitentia iterari possit. Sacramenta enim, quæ characterem non imprimunt, cum sua solemnitate iterantur, sicut Eucharistia & extrema vnctio & huiusmodi, sed pœnitentia non imprimit characterem: ergo cum sua solemnitate iterari debet.

¶ 2. Præterea, pœnitentia solemnizatur propter grauitatẽ & manifestationem peccati: sed post peractam pœnitentiam contingit similia peccata committere, vel etiam grauiora ergo solemnis pœnitentia iterum debet adhiberi.

¶ SED CONTRA, Solemnis pœnitentia significat eiectionem primi hominis de paradiso, sed hæc tantùm semel est facta, ergo & pœnitentia solemnis tantum semel debet fieri.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd solemnis pœnitentia iterari non debet propter tria: Primò, ne ex iteratione vilescat. Secundò, propter significationem quia est figura expulsionis hominis de paradiso, quæ semel est tantum facta. Tertio, quia solemnizatio est quasi quædam professio perpetuo pœnitentiam conseruandi, & ideò iteratio solemnitati resistit. Si tamen postmodum peccauerit, non clauditur oi locus pœnitentiæ, sed pœnitentia solemnis iterum ei iniungenda non est.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod in illis sacramentis, in quibus solemnitas operatur, iteratio solemnitati non repugnat, vt est in proposito: & ideò non est simile.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis ratione criminis debeatur sibi eadem pœnitentia, tamen solemnitatis iteratio non competit propter prædictas causas.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum pœnitentia solemnis sit imponenda mulieribus.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod mulieribus non sit solemnis pœnitentia imponenda, Quia vir, cui imponitur solẽnis pœnitẽtia, debet comã abiicere, sed hoc non cõpetit mulieri, vt patet ad Corint. 2. ergo non debet agere solemnem pœnitentiam.

¶ 2. Item. Videtur quod clericis sit imponenda, quia imponitur propter grauitatem delicti: sed peccatũ idẽ grauius est in clerico quam in laico, ergo magis debet imponi clerico quam laico.

¶ 3. Item, Videtur quod à quolibet sacerdote possit imponi. Quia absoluere in foro pœnitentiali est eius, qui habet claues: sed simplex sacerdos habet claues, ergo potest esse minister huiusmodi pœnitentiæ.

¶ RESPONDEO dicendum, quod omnis solemnis pœnitentia est publica, sed non conuerritur: Pœnitentia enim solemnis hoc modo fit. In capite Quadragesimæ præsentant se, cum presbyteris suis Episcopis ciuitatum ante fores Ecclesiæ sacco induti, nudis pedibus, vultibus demissis, coma deposita, & eis in Ecclesia introductis Episcopus cum omni clero septem Psalmos pœnitentiales dicit, & postmodum eis manum imponit aqua benedicta aspersa, & cinerem capitibus ponit, cilicio colla eorum operit, & denũtiat eis lacrymabiliter, q; sicut Adam eiectus est de paradiso, ita ipsi de Ecclesia eiiciuntur, & iubet ministris vt eos ab Ecclesia pellant, clero eos prosequẽte cũ hoc Respõsorio. In sudore vultus tui &c. in cœna autem domini quolibet anno à suis presbyteris in Ecclesiam reducuntur: & erunt ibi vsque ad octauas Paschæ, ita tamen quòd non communicabunt, nec pacem accipient, & sic fiet quolibet anno quousque aditus Ecclesiæ est eis interdictus. Vltima autem reconciliatio reseruatur Episcopo, ad quem solum spectat solemnis pœnitentiæ impositio. Potest autem imponi viris & mulieribus, sed non clericis propter scandalum. Non autem talis pœnitentia debet imponi nisi pro peccato quod totam commouerit vrbem. Publica autem pœnitentia & non solennis quæ in facie Ecclesiæ fit, sed non cum solemnitate prædicta, sicut peregrinatio per mũdum cum baculo cubitali hæc potest iterari, & à simplici sacerdote iniungi, & potest etiam clerico imponi, tamen quandoque solemnis ponitur publica, & secundum hoc autoritates quædam variè loquebantur de solemni.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd mulier habet comam in signum subiectionis, non autem vir: & ideò competit vt in pœnitentia mulieri comæ deponantur, sicut viro.

¶ Ad secundum dicendum, quod quamuis in eodem genere peccati clericus plus peccet quam laicus, tamen non iniungitur ei pœnitentia solemnis, ne ordo veniat in contemptum: vnde defertur non personæ, sed ordini.

¶ Ad tertium dicendum, quod magna peccata indigent magna cautela ad sui curationem: & ideo iniunctio pœnitentiæ solemnis, quæ non nisi pro grauissimis peccatis fit, soli Episcopo reseruatur.

QVAESTIO VIGESIMANONA.
De *sacramento extremæ vnctionis in nouem articulos diuisa.*

POST hoc considerandum est de sacramento extremæ vnctionis, quò ad essentialia, de quo quinque videnda sunt.

¶ Primò de essentialibus ipsius & de eius institutione.

¶ Secundò, de effectu ipsius.

¶ Tertio, de ministro ipsius.

¶ Quinto, de eo cui conferri debet, & in qua parte.

¶ Quartò, de eius iteratione. Circa primum quæruntur nouem.

¶ Primò, vtrùm extrema vnctio sit sacramentum.

¶ Secundò, vtrùm sit vnum sacramentum.

¶ Tertiò, vtrùm hoc sacramentum fuerit à Christo institutum.

¶ Quarto, vtrùm oleum oliuæ sit conueniens materia huius sacramenti.

¶ Quintò, vtrùm oporteat oleum esse consecratum.

¶ Sextò, vtrùm huius sacramenti materia debeat per Episcopum consecrari.

¶ Septimò vtrùm hoc sacramentum habeat aliquam formam.

¶ Octauò, vtrùm forma huius sacramenti debeat proferri per orationem deprecatiuam.

¶ Nonò, vtrùm prædicta oratio sit competens forma huius sacramenti.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum extrema vnctio sit sacramentum.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod extrema vnctio non sit sacramentum: quia sicut oleum assumitur ad infirmos ita ad catechumenos: sed vnctio quæ fit oleo ad catechumenos, non est sacramentum ergo nec extrema vnctio quæ fit oleo ad infirmos.

¶ 2. Præterea, Sacramenta veteris legis fuerunt signa sacramentorum nouæ legis: sed extrema vnctio non habuit aliquam figuram in veteri lege: ergo non est sacramentum nouæ legis.

¶ 3. Præterea, Secundũ Dionysiũ omne sacramẽtum vel ad purgandum est, vel ad illuminandum, vel ad perficiendum: sed extrema vnctio non ponitur nec ad purgandum nec ad illuminandũ, quia hoc soli baptismo attribuitur: nec ad perficiendum, quia hoc secundum ipsum Dionysium pertinet ad Chrisma & ad Eucharistiam: ergo extrema vnctio non est sacramentum.

¶ SED CONTRA, Sacramenta Ecclesiæ sufficienter subueniunt defectibus hominum secundum quemlibet statum: sed exeuntibus non subuenit aliud, quam extrema vnctio: ergo ipsa est sacramentum.

¶ Præterea, Sacramenta nihil aliud sunt, quam quædam spiritualis medicinæ, sed extrema vnctio est quædam spiritualis medicina, quia valet ad remissionem peccatorum, vt habetur Iacobi 5. ergo est sacramentum.

¶ RESPONDEO dicendum, quod in iis, quæ Ecclesia visibiliter operatur, quædam sunt sacramenta, vt Baptismus, quædam

Universidad de Deusto
Biblioteca

sacramentalia, vt exorcismus, quorum est hæc differentia, quia sacramentum dicitur illa actio Ecclesiæ, quæ attingit ad effectū principaliter intentum in administratione sacramentorum: sed sacramentale dicitur illa actio, quæ quamuis non pertingat ad illum effectum, tamen ordinatur aliquo modo ad illam actionē principalem: effectus autem intentus in administratione sacramentorum est curatio morbi peccati, Isa. 27. Hic est omnis fructus vt tollatur peccatum. Et ideò cum ad hunc effectum pertingat extrema vnctio, vt ex verbis Iacob. patet, nec ordinetur ad aliud sacramentum quasi annexum, consequenter extrema vnctio non est sacramentale, sed sacramentum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod oleum quo catechumeni inunguntur sua vnctione, non perducit ad peccati remissionem, quia hoc ad baptismum pertinet, sed aliquo modo ad baptismum disponitur: ideò non est sacramentum illa vnctio sicut vnctio extrema.

¶ Ad secundum, dicendum quod hoc sacramentum immediatè hominem ad gloriam disponit. cum exeuntibus à corpore detur, & quia in veteri Lege non erat tempus adhuc perueniendi ad gloriam, quia neminem ad perfectum adduxit Lex: ideò illud sacramentum præfigurari non debuit per aliquod sacramentum sibi respondens, sicut per figuram eiusdem generis, quamuis per figuras remotas aliquo modo figuratum sit in omnibus curationibus quæ leguntur in veteri Lege.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Dionys. non facit aliquam mentionem de extrema vnctione, sicut nec de pœnitentia, nec de matrimonio, quia ipse non intendit determinare de sacramentis, nisi quatenus per ea innotescere potest Ecclesiasticæ hierarchiæ ordinata dispositio, quantum ad ministros & actiones ministrorum & recipientes, tamen cùm per extremam vnctionem aliquis consequatur gratiam & remissionem peccatorum, non est dubium quòd habet vim illuminatiuam & purgatiuam, sicut Baptismus, quamuis non ita plenam.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum extrema vnctio sit vnum sacramentum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod extrema vnctio non sit vnum sacramentum, quia vnitas rei est ex sua materia & ex sua forma, cum ex eodem habeat res esse & vnitatem: sed forma huius sacramenti frequenter iteratur etiam eadem vice & materia pluries, cum inunctio adhibeatur secundum diuersas partes: ergo non est vnum sacramentum.

¶ 2. Præterea, Ipsa vnctio est sacramētum: ridiculum enim est dicere quod oleum sit sacramentum: sed sunt plures vnctiones ergo sunt plura sacramenta.

¶ 3. Præterea, Vnum sacramentum ab vno ministro perfici debet. sed in aliquo casu extrema vnctio non potest perfici ab vno ministro, sicut si post primam vnctionem factam sacerdos moriatur: tunc enim alius sacerdos debet vlterius procedere ergo extrema vnctio non est sacramentum vnum.

¶ SED CONTRA, Sicut se habet immersio ad baptismum, ita se habet vnctio ad sacramentum. sed plures immersiones sunt vnum sacramentum baptismi: ergo & plures vnctiones sunt vnū sacramentum extremæ vnctionis.

¶ Præterea, Si non esset vnum sacramentum, tunc facta prima vnctione non oporteret ad perfectionem sacramenti quòd fieret secunda, quia quodlibet sacramentum per se habet esse perfectū: sed hoc falsum est ergo est vnum sacramentum.

¶ RESPONDEO dicendum, quod vnum numero, per se loquendo, dicitur tripliciter. Vno modo sicut indiuisibile, quod nec actu nec potentia est plura, vt punctus & vnitas. Alio modo sicut continuum, quod quidem actu est vnum, sed plura potentia, vt linea. Tertio modo sicut perfectū aliquod, quod ex partibus pluribus constituitur, vt domus quæ est multa quodāmodo in actu sed illa multa conueniunt in aliquo vno, & hoc modo quodlibet sacramentum dicitur vnum, in quantum multa quæ sunt in vno sacramento, adunantur ad vnum significandum vel causandum, quia sacramentum significando causat. Et ideò quando vna actio sufficit ad significationem vnius sacramenti, consistit in illa actione tantùm, sicut patet in confirmatione. Quando autem significatio sacramenti potest esse & in vna & in multis actionibus, tunc sacramentum perfici potest & vna actione & pluribus, sicut Baptismus vna immersione & tribus: quia ablutio, quæ significatur in Baptismo, potest esse per vnam immersionem & per multas. Quando autem perfecta significatio non potest esse nisi per plures actiones, tunc plures actiones sunt de perfectione sacramenti, sicut patet in Eucharistia: quia refectio corporalis, quæ significat spiritualem, non potest esse nisi per cibum & potum, & similiter est in hoc sacramento. Quia curatio interiorum vulnerum non potest perfectè significari nisi per appositionem medicinæ ad diuersas vulnerum radices: & ideo plures actiones sunt de perfectione huiusmodi sacramenti.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod vnitas totius perfecti non tollitur per diuersitatem materiæ aut formæ, quæ sunt in partibus totius. Sicut constat quod non est eadē materia carnis & ossis, ex quibus constituitur vnus homo, nec eadem forma, & similiter in sacramento Eucharistiæ, & in hoc sacramento pluralitas materiæ & formæ vnitatem sacramenti non tollit.

¶ Ad secundum dicendum, quod quāuis illæ actiones sint plures simpliciter, tamen vniuntur in vna perfecta actione, quæ est vnctio omniū exteriorum sensuū, quibus hauritur morbus interior.

¶ Ad tertium dicendum, quod quamuis in Eucharistia si post cōsecrationem panis moriatur sacerdos, alius sacerdos possit procedere ad consecrationē vini incipiens vbi ille dimisit, vel etiam incipere à capite supra aliā materiam, tamē in extrema vnctione nō potest à capite incipere, sed debet semper procedere, quia vnctio in eadem parte perfecta tantum valet, ac si consecraretur bis eadem hostia, quòd nullo modo faciendum est. Nec tamen ministrorum pluralitas tollit vnitatem huius sacramenti, quia instrumentaliter tantum operantur: mutatio autem martellorum non tollit vnitatem operationis fabri.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum hoc sacramentum fuerit à Christo institutum.

AD TERTIVM sic proceditur, Videtur quod hoc sacramentum non fuerit institutum à Christo. Quia de institutione sacramentorum, quæ Christus instituit, fit mentio in Euangelio, sicut de Eucharistia & baptismo: sed nulla fit mentio de extrema vnctione: ergo non est à Christo instituta.

¶ 2. Præterea, Magister expresse dicit in 4. sen. distinctione quod est institutum ab Apostolis. ergo ipse Christus per se non instituit.

¶ 3. Præterea, Sacramentum Eucharistiæ quod Christus instituit, etiam ipse per se exhibuit, sed hoc sacramentum ipse nulli exhibuit ergo per se non instituit.

¶ SED CONTRA, Sacramenta nouæ Legis sunt digniora quam sacramenta veteris Legis: sed omnia sacramenta veteris Legis à Deo sunt instituta, ergo multò fortius omnia sacramenta nouæ Legis habent institutionem ab ipso Christo.

¶ Præterea, Eiusdem est instituere & statutum remouere: sed Ecclesia quæ in successoribus Apostolorum habet eandem autoritatem, quam Apostoli habuerunt non potest auferre sacramentum extremæ vnctionis: ergo Apostoli non instituerunt, sed ipse Christus.

¶ RESPONDEO dicendum, quod circa hoc est duplex opinio: quidam dicunt, quod sacramentū istud & Confirmationis, Christus non instituit per se, sed Apostolis instituendum dimisit, quia hæc duo propter plenitudinem gratiæ, quæ est in eis, conferri nō potuerunt ante Spiritus sancti missionem plenissimam, nec instituit, vnde sunt ita sacramenta nouæ Legis quod in veteri figuram non habuerunt. Sed hoc non multum cogit, quia sicut Christus ante passionem promisit plenam Spiritus sancti missionem, ita potuit instituere huiusmodi sacramentum: Et ideò alij dicunt quod omnia sacramenta Christus instituit per se ipsū, sed quædam per se ipsum promulgauit, quæ sunt maioris difficultatis ad credendum: quædam autem Apostolis promulganda reseruauit, sicut extremam vnctionem & confirmationem. Et hæc opinio pro tantò videtur probabilior, quia sacramenta ad fundamenta legis pertinent: & ideò ad legislatorem pertinet eorum institutio. Et iterum quia ex institutione efficaciam habent, quæ eis non nisi diuinitus inest.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod multa Dominus fecit & dixit, quæ in Euangeliis non continentur. Illa enim precipuè curauerunt Euangelistæ tradere, quæ ad necessitatem salutis & Ecclesiæ dispensationem pertinent. & ideò potius institutionem Baptismi & pœnitentiæ & Eucharistiæ, & ordinis factam à Christo narrauerunt quam sacramentum extremæ vnctionis, quæ neque ex necessitate salutis, neque ad dispositionem sue distinctionem Ecclesiæ pertinet, tamen etiam de olei vnctione fit mentio in Euangelio, Matth. 6. vbi dicitur, quod Apostoli oleo vngebant infirmos.

¶ Ad secundum dicendum, q̄ Magister dicit ab Apostolis institutum, quia per doctrinam Apostolorum nobis promulgata est eius institutio.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Christus non exhibuit aliquod sacramentum nisi quod ipse accepit in exemplum, accipere autem pœnitentiam extremam vnctionem sibi non competebat, quia sine peccato erat, ideò ipse non exhibuit.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum oleum oliuæ sit conueniens materia huius sacramenti.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod oleum oliuæ non sit conueniens materia huius sacramenti, quia hoc sacramentum immediatè ad incorruptionem ordinat, sed incorruptio significatur per balsamum quod est in chrismate: ponitur ergo chrisma esse conuenientior materia huius sacramenti.

¶ 2. Præterea, Hoc sacramentum est spiritualis medicatio: sed spiritualis medicatio per vini appositionem significatur, sicut patet Lucæ 10. in parabola de sauciato, ergo vinum etiam conuenientior materia fuisset huius sacramenti.

¶ 3. Præterea, vbi est maius periculum, ibi debet esse commune remedium, sed oleum non est commune remedium, quia non inuenitur in qualibet terra, ergo cùm hoc sacramentum detur exeuntibus, qui sunt in maximo periculo, videtur quod oleum oliuæ non sit materia conueniens.

¶ SED CONTRA est, quod Iacob. 5. oleum materia huius sacramenti determinatur, sed propriè non dicitur nisi oleum oliuæ, ergo hoc est materia huius sacramenti.

¶ Præterea, Spiritualis sanatio per olei inunctionem significatur vt patet Isa. 1. vbi dicitur. Plaga tumens non est curata medicamine, neque fota oleo, ergo conueniens materia huius sacramenti est oleum.

¶ RESPONDEO dicendum, quod spiritualis sanatio, quæ in fine adhibetur, debet esse perfecta, quia post eam alia non relinquitur: & lenis, vt spes quæ exeuntibus est maximè necessaria, nō frāgatur, sed foueatur. Oleum autem lenitiuum est & penetratiuū vsque ad intima & etiam diffusiuum. & ideò quantum ad vtrumque prædictorum est conueniens materia huius sacramenti. Et quia oleum principaliter nominatur oliuæ liquor, alij tamen liquores ex similitudine ad ipsum Olei nomen accipiunt, ideo oleū oliuæ etiam debet esse quod assumunt in materia huius sacramenti.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ incorruptio gloriæ est res non contenta in hoc sacramento, nec oportet quod tali rei significatio materiæ respondeat, vnde nō oportet quod balsamū ponatur materia sacramenti huius, quia balsamum propter odorem pertinet ab bonitatem famæ, qua de cætero non indigent propter se exeuntes, sed indigent tantum nitore conscientiæ, qui in oleo significatur.

¶ Ad secundum dicendum, quod vinum sanat mordendo, sed oleū leniendo, & ideò curatio per vinum magis pertinet ad pœnitentiam quam ad hoc sacramentum.

¶ Ad tertium dicendum, quod oleum oliuæ quamuis non vbique crescat, tamen de facili potest ad quemlibet locum transferri. Et præterea hoc sacramentum non est tantæ necessitatis, quod euntes sine hoc sacramento non possint salutem consequi.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum oporteat oleum esse consecratum.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod non oporteat oleum esse consecratum, quia hoc sacramentum habet vnam sanctificationem in vsu per formam verborum, ergo superfluit alia sanctificatio, si ad materiam ipsius fiat.

¶ 2. Præterea, Sacramenta habent efficaciam & significationem in ipsa materia: sed significatio effectus huius sacramenti competit oleo ex naturali proprietate, efficacia autem ex institutione diuina, ergo non est necessaria aliqua sanctificatio materiæ.

¶ 3. Præterea, Baptismus est perfectius sacramentum quam extrema vnctio: sed in baptismo non præexigitur materiæ sanctificatio quantum est de necessitate sacramenti, ergo nec in extrema vnctione.

¶ SED CONTRA est, quia in omnibus aliis vnctionibus est materia consecrata prius, ergo cùm hoc sacramentum sit quædam vnctio, requirit materiam consecratam.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quidam dicunt q̄ oleum simplex est materia huius sacramenti, & in ipsa sanctificatione olei, quæ est per episcopum, perficitur sacramentum. Sed hoc patet esse falsum ex iis quæ de Eucharistia dicta sunt vbi ostensum est quod solùm illud sacramentum consistit in consecratione materiæ.

¶ Et ideò dicendum, quod hoc sacramentum consistit in ipsa vnctione, sicut baptismus in ablutione, & materia huius sacramenti est oleum sanctificatum. Potest autem triplex ratio assignari, quare exigitur materiæ sanctificatio in hoc sacramento, & in quibusdam aliis: prima est, quia omnis efficacia sacramentorum à Christo descendit, & ideò sacramenta illa, quibus ipse est vsus, habēt efficaciam ex ipso vsu suo, sicut tactu suæ carnis vim regeneratiuam contulit aquis: sed hoc sacramento non est vsus, nec aliqua corporali vnctione, & ideò in omnibus vnctionibus requiritur sanctificatio materiæ. Secunda causa est propter plenitudinem gratiæ quæ confertur non solum vt tollat culpam, sed etiam reliquias & infirmitates corporis. Tertia est ex hoc quod effectus eius corporalis, scilicet sanatio non causatur ex materiæ naturali proprietate, & ideò oportet quod hæc efficacia sibi per sanctificationem detur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod prima materiæ sancti ficatio est secundum se, sed secunda magis pertinet ad vsum ipsius. secundum quod est actu conferens effectum, & ideò neuter superfluit: quia etiam instrumenta accipiūtur ab artifice, & dum fiunt, & dum actum applicantur.

¶ Ad secundum dicendum, quod illa efficacia quæ est ex institutione sacramenti applicatur huic materiæ per sanctificationem.

¶ Ad tertium patet solutio ex dictis.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum oporteat materiam huius sacramenti esse consecratam per Episcopum.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur q̄ non oporteat materiam huius sacramenti esse consecratam per Episcopum, quia dignior est consecratio materiæ in sacramento Eucharistiæ quam in hoc sacramento: sed in Eucharistia materiam sacerdos potest consecrare, ergo & in hoc sacramento.

¶ 1. Præterea, In operibus corporalibus ars dignior nunquā præparat materiam inferiori, quia dignior est quæ vtitur, ea quæ præparat, vt dicitur. 2. Physic. sed Episcopus est supra sacerdotem, ergo non præparat materiam in hoc sacramento quo sacerdos vtitur sed sacerdos dispensat hoc sacramentum, vt dicetur, ergo consecratio materiæ ad Episcopum non pertinet.

¶ SED CONTRA est, quia in aliis vnctionibus etiam per Episcopum consecratur, ergo ita debet esse in ista.

¶ RESPONDEO dicendum, quod minister sacramenti non inducit effectum sacramenti propria virtute, vt principale agens, sed per efficaciam sacramenti quod dispensat, quæ quidem efficacia primò est à Christo, & ab ipso in alios descendit ordinatè, scilicet in populum mediantibus ministris qui sacramenta dispensant, & in ministros inferiores mediantibus superioribus qui materiam sanctificant, & ideò in omnibus sacramentis, quæ indigent materia sanctificata prius sanctificatio materiæ fit per Episcopum, & vsus quandoque per sacerdotem, vt ostendatur sacerdotalis potestas ab Episcopali deriuata: secūdum illud Psalmi, Sicut vnguentum in capite quod prius descendit in barbam deinde vsque ad oram vestimenti.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod sacramentum Eucharistiæ consistit in ipsa materiæ sanctificatione, non autem in vsu, & ideò propriè loquendo, illud quod est materia sacramenti, non est quid consecratum, vnde non præexigitur aliqua sanctificatio circa materiam per Episcopum facta, sed exigitur sanctificatio altaris, & huiusmodi: & etiam ipsius sacerdotis, quæ non nisi per Episcopum fieri potest. Vnde in illo etiam sacramento ostenditur potestas sacerdotalis ab Episcopo deriuata. vt Diony. dicit, ideò illam consecrationem materiæ potest facere sacerdos quæ est in se sacramentum, & non illam, quæ vt sacramentale quoddam ordinatur ad sacramentum, quod consistit in vsu fidelium. quia quantùm ad corpus Christi verum nullus ordo est supra sacerdotium. sed quantū ad corpus Christi mysticum Episcopalis ordo est supra sacerdotalem. vt infra dicetur.

¶ Ad secundum dicendum, quod materia sacramenti non est talis materia, vt in qua fiat aliquid per eum qui ea vtitur, sicut est in artibus mechanicis, sed vt eius virtute aliquid fiat, & sic percipiat aliquid de ratione causæ agentis, inquantum est instrumentum diuinæ operationis & ideò oportet q̄ à superiori agente, vel potestate, talis virtus materiæ acquiratur. Quia in causis agentibus quantò aliquod agens est prius, tantò est perfectius. In causis autem puræ materialibus quantò materia prior, tantò imperfectior.

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrum hoc sacramentum habeat aliquam formam.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quod hoc sacramentum non habeat aliquam formam. Cùm enim efficacia sacramentorum sit ab institutione, & item à forma, oportet quod forma tradatur ab ipso qui sacramentum instituit. sed forma huius sacramenti non inuenitur tradita neque à Christo, neque ab Apostolis, ergo hoc sacramentum non habet aliquam formam.

¶ 2. Præterea. Ea quæ sunt de necessitate sacramenti, obseruantur eodē modo apud omnes, sed nihil magis est de necessitate sacramenti habentis formam quam ipsa forma. Ergo cùm non sit aliqua forma communiter obseruata ab omnibus in hoc sacramento, quia diuersis verbis vtuntur, videtur quod hoc sacramentum non habeat aliquam formam.

¶ 3. Præterea, in Baptismo non requiritur forma nisi ad sanctificationem materiæ, quæ est aqua verbo vitæ diluendis criminibus sanctificata: sed hoc sacramentum habet materiam prius sanctificatam. non ergo indiget aliqua forma verborum.

¶ SED CONTRA est quod Magister dicit, quod omne sacramentum nouæ legis consistit in rebus & verbis: verba autem sunt forma sacramenti, ergo cum hoc sit sacramentū nouæ legis videtur quod habeat formam.

¶ Præterea, Ad hoc est ritus vniuersalis Ecclesiæ, quæ quibusdam verbis vtitur in collatione huius sacramenti.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt quòd nulla est forma de necessitate huius sacramenti. Sed hoc videtur derogare effectui huius sacramenti. Quia omne sacramentum efficit significando: significatio autem materiæ non determinatur

Universidad de Deusto
Biblioteca

minatur ad effectum determinatum; cum ad multa se possit habere, nisi per formã verborum, & ideo in omnibus sacramentis nouæ Legis, quæ efficiunt quod figurant, oportet esse, & res & verba, & præterea Iacobus totam vim sacramenti huius videtur cõstituere in oratione, quæ est forma huius sacramenti vt dicetur, & ideò prædicta opinio præsumptuosa videtur & erronea, & propter hoc dicendum, sicut communiter dicitur, quod habet formam determinatam, sicut & alia sacramenta.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quod sacra Scriptura omnibus communiter præponitur, & ideo forma baptismi, qui ab omnibus dari potest, debet in sacra scriptura exprimi, & similiter forma Eucharistiæ quæ exprimit sacramenti illius fidem quæ est de necessitate salutis: sed formæ illorum sacramentorum non inueniuntur in Scriptura traditæ, sed ecclesia ex traditione Apostolorum habet, qui à domino acceperunt, vt dicit Apostolus 1. Cor. 11. Ego accepi à Domino quod tradidi vobis.

¶ Ad secundum dicendum, q̃ illa verba quæ sunt de essentia formæ, scilicet oratio deprecatiua ab omnibus dicitur: sed alia quæ sunt de bene esse non obseruantur ab omnibus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd materia baptismi habet quandam sanctificationem per se ex ipso tactu carnis saluatoris, sed ex forma verborum accipit sanctificationem actum ad sanctificantem, & similiter post sanctificationem materiæ huius sacramenti secundum se requiritur sanctificatio in vsu, per quam actu sanctificet.

ARTICVLVS VIII.

¶ Vtrum forma huius sacramenti debeat proferri per orationem indicatiuam & non deprecatiuam.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd forma huius sacramenti debeat proferri per orationem indicatiuam & non deprecatiuam, quia sacramenta nouæ Legis habent certum effectum, sed certitudo effectus non exprimitur in formis sacramentorum, nisi per orationem indicatiuam, cum dicitur, Hoc est corpus meum, vel, Ego baptizo, ergo debet esse forma huius sacramenti oratio indicatiua.

¶ 2. Præterea, in formis sacramentorum debet exprimi intentio ministri, quæ requiritur ad sacramentum, quæ nõ exprimitur nisi per orationem indicatiuam, ergo, &c.

¶ 3. Præterea, in quibusdam ecclesiis dicuntur huiusmodi verba in collatione huius sacramenti, Vngo hos oculos oleo sanctificato in nomine patris, &c. & hoc est conforme aliis formis sacramentorum, ergo in hoc videtur quod consistit forma huius sacramenti.

¶ SED CONTRA, illud quod est forma sacramenti, ab omnibus oportet quod seruetur: sed verba prædicta non dicuntur secundum consuetudinem omnium ecclesiarum, sed tantùm verba deprecatiua scilicet. Per istam sanctã vnctionem & piissimam suam misericordiam. indulgeat tibi Dominus quicquid peccasti per visum, &c. ergo forma huius sacramẽti est oratio deprecatiua.

¶ Præterea, Hoc videtur ex verbis Iacobi, qui attribuit efficaciam huius sacramenti orationi. Oratio fidei inquit sanabit infirmum, ergo cùm efficacia sacramenti sit ex forma, videtur quod forma huius sacramenti sit oratio deprecatiua.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd oratio deprecatiua est forma, cuius sacramenti, vt patet per verba Iacobi, & ex vsu Romanæ Ecclesiæ, quæ solum verbis deprecatiuis vtitur in collatione huius ratio multiplex assignatur. Primò, quia suscipiens sacramentum hoc, est vir plus propriis destitutus, vnde indiget orationibus subleuari. Secundò, quia datur exeũtibus qui iam desunt esse de foro ecclesiæ, & in solius Dei manu requiescũt, vnde ei per orationem committuntur. Tertiò, quia hoc sacramentum non habet aliquem effectum, qui semper ex oratione ministri consequatur omnibus, quæ sunt de essentia sacramenti etiam rite peractis, sicut character in Baptismo & Confirmatione, & transubstantiatio in Eucharistia, & remissio peccati in pœnitentia existente contritione, quæ est de essentia sacramenti pœnitentiæ. non autem de essentia huius sacramenti, & ideo in hoc sacramento non potest esse forma indicatiui modi sicut in prædictis sacramentis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hoc sacramentũ sicut & prædicta, quantum est de se habet certitudinem, sed potest ex fictione impediri recipientis, etiam si sacramento se subiiciat per intentionem, quod nullum effectum consequatur, & propter hoc non est simile de hoc & de aliis sacramentis, in quibus semper aliquis effectus consequitur.

¶ Ad secũdum dicẽdum, q̃ per ipsum actũ qui imponitur in forma scilicet, per istam sanctam vnctionem, satis exprimitur intentio.

¶ Ad tertium dicendum, quod verba illa indicatiui modi quæ secundum morem quorundam præmittuntur orationi, non sunt formæ huius sacramenti, sed sunt dispositio ad formam, inquantum intentio ministri determinatur ad actũ illum per illa verba.

ARTIC. I.

ARTICVL. IX.

¶ Vtrum prædicta oratio sit competens forma huius sacramenti.

AD NONVM sic proceditur. Videtur quòd prædicta oratio non sit competens forma huius sacramenti. Quia in formis aliorum sacramentorum sit mentio de materia, sicut patet in confirmatione, quæ non fit in prædictis verbis, ergo non est conueniens forma.

¶ 2. Præterea, Sicut effectus huius sacramenti prouenit in nos per misericordiam diuinam, ita & aliorum sacramentorum: sed in formis aliorum sacramentorum non fit mentio de misericordia diuina, sed magis de Trinitate & Passione, ergo similiter debet esse hic.

¶ 3. Præterea, Duplex effectus huius sacramenti in litera ponitur; sed in verbis prædictis non fit mentio, nisi de vno, scilicet de remissione peccatorum. nõ autem de corporali seruatione ad quã Iacobus ordinat orationem fidei dicens, Oratio fidei sanabit infirmum. ergo forma prædicta est incomperens.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd prædicta oratio est competens forma huius sacramenti, quia tangit sacramentum in hoc quod dicitur, Per istam sanctam vnctionem, & illud quod operatur in sacramento, scilicet diuinam misericordiam, & effectum scilicet remissionem peccatorum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd materia huius sacramẽti potest intelligi per actũ vnctionis, non autẽ materia confirmationis per actum in forma expressum, & ideò non est simile.

¶ Ad secundum dicendum, quòd misericordia respicit miseriam, & quia hoc sacramentum datur in statu miseriæ, scilicet infirmitatis, ideò potius hic, quam in aliis fit mentio de misericordia.

¶ Ad tertium dicendum, quod in forma debet exprimi effectus, principalis, & q̃ semper inducitur ex sacramẽto, nisi sit defectus ex parte recipiẽtis, nõ autẽ talis effectus est corporalis sanitas, vt ex dictis patet, quãuis quãdoque sequatur: ratione cuius Iacobus hũc effectum attribuit orationi, quę est forma huius sacramenti.

QVÆSTIO TRIGESIMA.

De effectu huius sacramenti, in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de effectu huius sacramenti.

¶ Circa quod quæruntur tria.

¶ Primò, vtrum extrema vnctio valeat ad remissionem omnium peccatorum.

¶ Secundò, vtrum sanitas corporalis sit effectus huius sacramenti.

¶ Tertiò, vtrum hoc sacramentum characterem imprimat.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum extrema vnctio valeat ad remissionem omnium peccatorum.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod extrema vnctio non valeat ad remissionem omnium peccatorum. Ad hoc enim quòd per vnum potest effici, aliud non exigitur: sed in eo qui extremam vnctionem accipit, requiritur pœnitentia ad peccatorum remissionem, ergo per extremam vnctionem nõ dimittuntur peccata.

¶ 2. Præterea, In peccato non sunt nisi tria macula, reatus pœnæ, & reliquiæ peccati: sed per extremam vnctionem non remittitur peccatum quo ad maculam sine contritione, quæ etiam sine vnctione remittitur: nec iterũ quo ad pœnam, quia adhuc si conualescat, tenetur perficere satisfactionem iniunctã, nec in quo ad reliquias culpæ, quia adhuc remanent dispositiones ex actibus præcedentibus relictæ: vt patet post conualescentiam, ergo nullo modo per extremam vnctionem fit peccatorum remissio.

¶ 3. Præterea, Remissio peccatorum nõ fit successiuè, sed in instanti: sed extrema vnctio non fit tota simul, quia plures vnctiones requiruntur, ergo eius effectus non est remissio peccatorum.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Iaco. 5. Si in peccatis est, dimittentur ei.

¶ Præterea, Omne sacramentum nouæ Legis gratiam confert: sed per gratiam fit remissio peccatorum, ergo extrema vnctio cum fit sacramentum nouæ Legis, operatur ad remissionem peccati.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quodlibet sacramentum est institutum principaliter ad vnum effectum, quamuis etiam alios ex consequenti inducere possit, & quia sacramentum efficit quod figurat, ideò ex ipsa significatione sacramenti debet accipi eius principalis effectus. Adhibetur autem hoc sacramentũ secundum modum cuiusdam medicationis. sicut baptismus per modum ablutionis: medicina autem est ad pellendum infirmitatem, vnde principaliter hoc sacramentum est institutum ad sanandum infirmitatem peccati: vt sicut baptismus est quædã spiritualis regeneratio, & pœnitẽtia quædã spiritualis suscitatio, ita & extrema vnctio est quædã spiritualis sanatio vel medicatio. Sicut autem corporalis medicatio præsupponit corporalẽ vitã in medicato, ita spiritualis spiritualem, & ideò hoc sacramentum non

non datur contra defectus quibus spiritualis vita tollitur, scilicet contra peccatum originale & mortale, sed contra illos defectus quibus homo spiritualiter infirmatur, vt non habeat perfectum vigorem ad actus vitæ, gratiæ, vel, gloriæ, & hic defectus nihil est aliud quam quædam debilitas & ineptitudo, quæ in nobis relinquitur ex peccato actuali vel originali: & contra hanc debilitatem homo roboratur per hoc sacramentum. Sed quia hoc robur gratia facit, quæ secum non compatitur peccatum, ideò ex consequenti, si inuenit peccatum aliquod vel mortale, vel veniale, quo ad culpam tollit ipsum, dummodo non ponatur obex ex parte recipientis, sicut etiam de Eucharistia & confirmatione suprà dictum est. & ideò etiam Iacobus de remissione peccati conditionaliter loquitur dicens. Si in peccatis sit, dimittentur ei quo ad culpam: non enim semper delet peccatum, quia non semper inuenit, sed semper remittit quo ad debilitatem prædictam, quam quidam reliquias peccati dicunt. Quidam verò dicunt, quod principaliter est institutum contra veniale, quod quidem non potest dum hic vita agitur perfectè curari. & ideò sacramentum exeuntium specialiter contra veniale ordinatur. Sed hoc non videtur verum, quia pœnitentia sufficienter etiam in vita delet venialia quo ad culpam quod autem non potest euitari post peractam pœnitentiam, non aufert pœnitentiæ præcedenti suum effectum, & iterum hoc pertinet ad debilitatem prædictam. Vnde dicendum, quod principalis effectus huius sacramenti est remissio peccatorum, quo ad reliquias peccati, & ex consequenti etiam quo ad culpam, si eam inueniat.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum quòd quamuis effectus principalis alicuius sacramenti possit haberi sine actuali perceptione illius sacramenti, vel sine sacramento, vel per aliud sacramentum ex consequenti: nunquam tamen haberi potest sine proposito illius sacramenti: & ideò quia pœnitentia est principaliter instituta contra actualem culpam, quodcunque aliud sacramentum actualem culpam deleat, ex consequenti non excludit necessitatem pœnitentiæ.

¶ Ad secundum dicendum, quòd extrema vnctio aliquo modo quantum ad illa tria remittit peccatum, quamuis enim illi culpa quo ad maculam sine contritione non dimittatur, tamen hoc sacramentum per gratiam quam infundit, facit q̃ ille motus liberi arbitrij in peccatum sit contritio, sicut etiam Eucharistia & Confirmatione potest accidere. Similiter etiam & reatum pœnę temporalis dimittit, sed ex consequenti, in quantum debilitatem tollit, quia eandem pœnam leuius portat fortis, quã debilis, vnde non oportet quod propter hoc minuatur satisfactionis mensura. Reliquiæ autem peccati non dicitur hic dispositiones ex actibus reliquiæ, quæ sunt quidam habitus inchoati. sed quędam spiritualis debilitas in ipsa mente existẽs, qua sublata & eisdem habitibus vel dispositionibus manentibus, non ita potest inclinari mens ad peccatum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quando sint multæ actiones ordinatæ ad effectum vnum, vltima est formalis respectu omnium præcedentium, & agit in virtute earum: & ideò in vltima vnctione gratia infunditur, quæ effectum sacramento præbet.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum sanitas corporalis sit effectus huius sacramenti.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod sanitas corporalis non sit effectus huius sacramenti. Omne enim sacramentum est medicina spiritualis: sed spiritualis medicina ad spiritualem sanitatem ordinatur, sicut, corporalis ad corporalem: ergo sanitas corporalis non est effectus huius sacramenti.

¶ 2. Præterea, Sacramentum semper habet effectum suum in eo qui non fictus accedit, sed quandòque non sanatur corporaliter suscipiens hoc sacramentum quantuncunque deuotus accipiat: ergo sanitas corporalis non est effectus eius.

¶ 3. Præterea, Efficacia huius sacramenti nobis ostenditur, Iacobi 5. sed ibi non attribuitur sanationis effectus vnctioni, sed orationi, dicit enim, Oratio fidei sanabit infirmum: ergo corporalis sanatio non est effectus huius sacramenti.

¶ SED CONTRA, Operatio Ecclesiæ habet maiorem efficaciam post Christi passionem, quam ante: sed ante oleo inuncti per Apostolos sanabãtur, vt patet Math. 6. ergo & nunc habet effectum in corporali sanatione.

¶ Præterea, Sacramenta significando efficiunt, sed Baptismus per ablutionem corporalem, quam exteriùs facit, significat & efficit spiritualem: ergo & extrema vnctio per sanationem corporalem quam exteriùs significat, efficit & causat spiritualem.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut Baptismus per ablutionem corporalem facit spiritualem emundationem à maculis spiritualibus, ita hoc sacramentum per medicationem sacramentalem exteriorem facit sanationem interiorem, & sicut ablutio Baptismi habet effectum corporalis ablutionis, quia etiam corporalem mundationem habet: ita extrema vnctio habet effectum corporalis medicationis, scilicet corporalem sanationem. Sed hæc differentia est, quia corporalis ablutio ex ipsa naturali proprietate elementi facit corporalem mundationem, & ideò semper eam facit. sed extrema vnctio non facit corporalem sanationem ex proprietate naturali materiæ, sed virtute diuina quæ rationabiliter operatur, & quia ratio operans nunquam inducit secundarium effectum, nisi secundum quòd expedit ad principalem, ideò ex hoc sacramento non sequitur corporalis sanatio semper, sed quãdo expedit ad spiritualem sanationem, & tũc semper eam inducit, dummodo non sit impedimentum ex parte recipientis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd argumentatio illa probat, quòd corporalis sanitas non sit effectus principalis huius sacramenti: & hoc verum est.

¶ Ad secundum patet solutio ex dictis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd oratio illa est forma huius sacramenti, & ideò hoc sacramentum ex sua forma habet efficaciam quantum est de se ad sanationem corporalem.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum laicus possit hoc sacramentum conferre.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd hoc sacramentum imprimat characterem. Character enim signum distinctiuum est: sed sicut baptizatus distinguitur à non baptizato, ita vnctus à non vncto, ergo sicut Baptismus imprimit characterem, ita & extrema vnctio.

¶ 2. Præterea, In ordinis & confirmationis sacramentis est vnctio sicut in hoc sacramento: sed in illis imprimitur character: ergo & in isto.

¶ 3. Præterea, In omni sacramento est aliud quòd est res tantum & aliquid quod est sacramentum tantùm, & aliquid quod est res & sacramentum: sed non potest aliquid assignari in hoc sacramẽto quod sit res & sacramentum nisi character: ergo & in hoc imprimitur character.

¶ SED CONTRA, Nullum sacramentum imprimens characterem iteratur, hoc autem iteratur, vt dicitur: ergo non imprimit characterem.

¶ Præterea, Distinctio quæ fit secundum characterem sacramentalem est distinctio eorum, qui sunt in præsenti Ecclesiæ, sed extrema vnctio confertur ei qui exit de præsenti Ecclesia: ergo non decet quòd in eo character conferatur.

¶ RESPONDEO dicendum, quod character non imprimitur nisi in illis sacramentis quibus homo ad aliquod sacrum deputatur per ipsum homo ad aliquod sacrum agendum vel suscipiendum: & ideo non imprimitur in eo character.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd character facit distinctionem homo non habet ab aliis per hoc, quod ipse est inunctus.

¶ Ad secundum dicendum, quod vnctio, quæ fit in ordine & cõfirmatione, est vnctio consecrationis, qua homo deputatur ad aliquod sacrum: sed hæc vnctio est vnctio medicationis, & ideò non est simile.

¶ Ad tertium dicendum, quod in hoc sacramento res & sacramentum non est character: sed quædam interior deuotio quæ est spiritualis vnctio.

QVAESTIO TRIGESIMAPRIMA,

De ministro huius sacramenti in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de administratione huius sacramenti.

¶ Circa quòd tria quæruntur.

¶ Primò vtrum laicus possit hoc sacramentũ conferre.

¶ Secundò, vtrum diaconus.

¶ Tertiò, vtrum solus Episcopus.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum hoc sacramentum imprimat characterem.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod etiam laicus possit hoc sacramentum conferre, quia hoc sacramentũ habet efficaciam ex oratione, vt, Iacobus dicit: sed oratio laici quãdoque est à Deo accepta, sicut sacerdotis: ergo potest hoc sacramentum conferre.

¶ 2. Præterea, De quibusdam monachis in Aegypto legitur, quod oleum ad infirmos transmittebant, & sanabantur: & similiter de beata Genouefa, quod oleo infirmos vngebat: ergo hoc sacramentum potest conferri etiam à laicis.

¶ SED CONTRA est, quia in hoc sacramento fit remissio peccatorum, sed laici non habent potestatem dimittendi peccata, ergo, &c.

¶ RESPONDEO dicendum, quod secundũ Dio. in Ecclesiastica Hierarchia, sunt quidam exercentes actiones hierarchicas, & qui dam recipientes tantũ, qui sunt laici, & ideò nullius sacramenti dispensatio

Universidad de Deusto
Biblioteca

dispensatio laico ex officio competit, sed quod baptizare possint in casu necessitatis, est diuina dispensatione factum, vt nulli regenerationis spiritualis facultas desit.

¶ Ad primvm ergo dicendum, quòd oratio illa non fit à sacerdote in persona sua, qui cum sit quandoque peccator, non esset exaudibilis, sed fit in persona totius Ecclesiæ in cuius persona orare potest quasi persona publica: non autem laicus qui persona priuata est.

¶ Ad secundum dicendum, quod illę vnctiones non erant sacramentales, sed ex quadam deuotione recipientium talem vnctionem & meritis vngentium vel oleum mittentium consequebatur effectus sanitatis corporalis per gratiam sanitatum, non per gratiam sacramentalem.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum Diaconi possint hoc sacramentum conferre.

Ad secvndvm sic proceditur. Videtur quod diaconi possint hoc sacramentum conferre. Quia secundum Dionysium diaconi habent virtutem purgatiuam, sed hoc sacramentum est institutum ad purgandum tantum ab infirmitate mentis & corporis ergo diaconi possunt conferre.

¶ 2. Præterea, Dignius sacramentum est baptismus quam hoc, de quo hic agimus, sed diaconi possunt baptizare, vt patet de beato Laurentio, ergo possunt hoc sacramentum conferre.

¶ Sed contra, est quod dicitur Iaco. 5. Inducat presbyteros Ecclesiæ.

¶ Respondeo dicendum, quòd diaconus habet vim purgatiuam tantùm non illuminatiuam, vnde cum illuminatio fiat per gratiam, nullum sacramentum, in quo gratia confertur diaconus potest dare ex officio, & ideò nec hoc, cùm in eo gratia confertur.

¶ Ad primvm ergo dicendum, quod hoc sacramentum illuminando per gratiæ collationem purgat, & ideò diacono eius collatio non competit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd hoc sacramentum non est necessitatis sicut Baptismus: vnde non ita committitur dispensatio eius omnibus in articulo necessitatis, sed solùm illis quibus ex officio competit: diaconis baptizari non competit ex officio.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum solus Episcopus possit hoc sacramentum conferre.

Ad tertivm sic proceditur. Videtur quòd solus Episcopus possit hoc sacramentum conferre. Quia hoc sacramentum vnctione perficitur sicut & confirmatio: sed solus Episcopus potest confirmare ergo solus potest hoc sacramentum conferre.

¶ 2. Præterea, Qui non potest quod minus est, non potest quod est maius: sed maior est vsus materiæ sanctificatæ quã sanctificatio eius, quia est finis ipsius, ergo cùm non possit sanctificare materiam, non potest materia sanctificata vti.

¶ Sed contra, Huius sacramenti minister inducendus est ad eum qui suscipit sacramentum, vt patet Iacob. 5. sed Episcopus non posset accedere ad omnes infirmos suæ dioecesis. ergo non solus Episcopus potest hoc sacramentum conferre.

¶ Respondeo dicendum, quod secundum Dionysium Episcopus propriè habet perficiendi officium, sicut sacerdos illuminandi: vnde illa sacramenta dispensanda solis Episcopis reseruantur, qui suscipientem in aliquo statu perfectionis super alios ponunt, hoc autem non est in hoc sacramento, cum omnibus detur, & ideò per simplices sacerdotes potest administrari.

¶ Ad primvm ergo dicendum, quòd confirmatio imprimit characterem quo collocatur homo in statu perfectionis, vt suprà dictum est, non autem hoc est in hoc sacramento, & ideò non est simile.

¶ Ad secundum dicendum, quod quamuis in genere causæ finalis vsus materiæ sanctificatæ sit potior quam sanctificatio materiæ: tamen in genere causę efficientis sanctificatio materię est potior, quia ab eodem pendet vsus sicut ab actiua causa: & ideo sanctificatio requirit altiorem virtutem actiuam, quam vsus.

QVAESTIO TRIGESIMASECVNDA.
Quibus hoc sacramentum conferri debet, & in qua parte: in septem articulos diuisa.

Deinde considerandum est de iis, quibus hoc sacramentum conferri debet, & in qua parte corporis
Circa quod quæruntur septem.

¶ Primò, vtrum sanis debeat hoc sacramentum cõferri.
¶ Secundò, vtrum debeat conferri in qualiber infirmitate.
¶ Tertiò, vtrùm debeat conferri furiosis & amentibus.
¶ Quartò, vtrùm pueris.
¶ Quintò, vtrùm totum corpus hoc sacramento inungi debeat.
¶ Sextò, vtrũ cõueniẽter determinẽtur partes in quib⁹ infigitur.
¶ Septimò, vtrum mutilati in prædictis partibus inungi debeãt.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum hoc sacramentum sanis conferri possit.

Ad primvm sic proceditur. Videtur quod etiam sanis conferri debeat hoc sacramentum, quia principalior effectus huius sacramenti est sanatio mentis, quam sanatio corporis, vt dictum est: sed etiam sani corpore indigent sanatione mentis: ergo eis etiam debet hoc sacramentum conferri.

¶ 2. Præterea, Hoc sacramentum est exeuntium, sicut baptismus intrantium: sed omnibus intrantibus baptismus datur, ergo omnibus exeuntibus debet dari hoc sacramentum sed quandoque illi qui sunt in propinquo exitu sunt sani, sicut illi qui decapitãdi sunt: ergo talibus debet hoc sacramentum dari.

¶ Sed contra est, quod dicitur Iacob. 5. Infirmatur quis in vobis, &c. ergo solùm infirmis competit.

¶ Respondeo dicendum, quod hoc sacramentum est quædam spiritualis curatio, vt dictum est, quæ quidem per quendam corporalis curationis modum significatur, & ideo illis quibus corporalis curatio non competit, scilicet sanis, non debet hoc sacramentum conferri.

¶ Ad primvm ergo dicendum, quod quamuis spiritualis sanitas sit principalis effectus huius sacramenti, tamen oportet quod per curationem corporalem significetur curatio huius sacramenti spiritualis, etiam si corporalis sanatio non sequatur, & ideò solum illis hoc sacramento sanitas spiritualis dari potest quibus corporalis curatio competit, scilicet infirmis, sicut ille solus potest baptismum suscipere qui potest corporalis ablutionis esse particeps, non autem puer in ventre matris existens.

¶ Ad secundum ergo patet, quod baptismus etiam non est nisi illorum intrãtium, qui corporali ablutioni subiici possunt, & ideò hoc sacramentum illorum tantùm exeuntium est, quibus corporalis curatio competit.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum hoc sacramentum debeat dari in qualibet infirmitate.

Ad secvndvm sic proceditur. Videtur quod hoc sacramẽtum dari debeat in qualiber infirmitate. Quia Iacob. 5. vbi hoc sacramentum traditur, nulla infirmitas determinatur: ergo omnibus infirmantibus debet hoc sacramentum conferri.

¶ 2. Præterea, Quantò remedium est dignius, tãtò debet esse generalibus sed hoc sacramentum est dignius, quam medicina corporalis, cum ergo medicina corporalis omnibus infirmis detur, videtur etiam quod hoc sacramentum.

¶ Sed contra, Hoc Sacramentum dicitur ab omnibus extremæ vnctionis, sed non omnis infirmitas ad extremum vitæ perducit, cùm quædam agritudines sint causa longioris vitæ vt dicit Philosophus: ergo in omnibus infirmitatibus non debet hoc sacramentum dari.

¶ Respondeo dicendum, quod hoc sacramentum est vltimũ remedium, quòd ecclesia potest conferre immediatè, quasi disponeus ad gloriam: & ideò illis tantum infirmantibus debet exhiberi: qui sunt in statu exeuntium propter hoc, quod ægritudo nata est inducere mortem, & de periculo timetur.

¶ Ad primvm ergo dicendum, quod quælibet infirmitas augmentata potest mortem inducere, & ideò si genera infirmitatum pensentur, in qualibet ægritudine potest dari hoc sacramentum, & hinc est quod Apostolus non determinat infirmitatem aliquam, sed si pensetur infirmitatis modus & status, non semper debet infirmantibus hoc sacramentum dari.

¶ Ad secundum dicendum, quòd medicina corporalis habet pro principali effectu sanitatem corporalem quã omnes infirmi in quolibet statu indigent: sed hoc sacramẽtum habet pro principali effectu illam sospitatem quæ exeuntibus, & iter ad gloriam agentibus est necessaria & ideo non est simile.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum hoc sacramentum dari debeat furiosis.

Ad tertivm sic proceditur. Videtur quod furiosis & amẽtibus hoc sacramentum dari debeat. Quia tales ægritudines sunt periculosissimæ & cito ad mortem disponunt: sed periculo debet adhiberi remedium: ergo hoc sacramentum quod est remedium sanitatis humanæ debet talibus conferri.

¶ 2. Præterea, Dignius sacramentum est Baptismus, quam istud, sed baptismus datur furiosis, vt suprà dictum est, ergo & hoc sacramentum eis debet dari.

¶ Sed contra, Hoc sacramentum non est nisi recognoscẽtibus ipsum dandum: sed tales non sunt furiosi & amentes, ergo eis dari non debet.

¶ Respondeo dicendum, quod ad effectum huius sacramenti percipiendum plurimum valet deuotio suscipientis, & personale meritum conferentium, & generale totius Ecclesiæ, quod patet ex hoc quod per modũ deprecationis forma huius sacramenti confertur. & ideo illis, qui non possunt recognoscere, & cum deuotione susc̃ipere hoc sacramentũ, dari non debet, & præcipuè furiosis & amentibus, qui possent irreuerentiam sacramẽto per

per aliquam immunditiam facere, nisi haberent lucida intervalla, quibus sacramentum recognoscerent, & sic eis conferri in statu illo posset.

¶ Ad primvm ergo dicendum, quod quamuis in periculo mortis tales quandoquæ sint, tamen remedium per deuotionem propriam non potest eis applicari, & ideo non debet eis conferri.

¶ Ad secundum dicendum, quod baptismus non requirit motum liberi arbitrij quia datur contra originale peccatum quòd non curatur in nobis ex nostro libero arbitrio, & ideo non est simile: & præterea, baptismus est sacramentum necessitatis, non extremæ vnctio.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum hoc sacramentum dari debeat pueris.

Ad qvartvm sic proceditur. Videtur quod hoc sacramentum debeat dari pueris. Quia eisdem infirmitatibus quandoque laborant pueri atque adulti: sed eidem morbo debet adhiberi idem remedium: ergo sicut adultis, ita & pueris debet hoc sacramentum dari.

¶ 2. Præterea, Hoc sacramentum datur ad purgandum reliquias peccati, vt supra dictum est, tam originalis quam actualis. sed in pueris sunt reliquiæ originalis peccati: ergo eis debet hoc sacramentum dari.

¶ Sed contra est, quod nulli debet dari hoc sacramentũ, cui non competit forma sacramenti: sed forma sacramenti non competit pueris, qui non peccauerunt per visum & auditum: vt in forma exprimitur: ergo eis dari non debet hoc sacramentum.

¶ Respondeo dicendum, quod hoc sacramentum exigit actualem deuotionem in suscipiente, sicut & Eucharistia, vnde sicut Eucharistia non debet dari pueris, ita nec hoc sacramentum.

¶ Ad primvm ergo dicendum, quod non datur contra reliquias originalis peccati: nisi secundum quod sunt per actualia peccata quodammodo confortatæ, vnde principaliter contra actualia peccata datur: vt ex ipsa forma patet, quæ non sunt in pueris.

¶ Ad secundum dicendum, quod infirmitates in pueris non sunt ex peccato actuali causatæ: sicut in adultis: & contra illas præcipuè infirmitates hoc sacramentum datur: quæ sunt ex peccato causatæ quasi peccati reliquiæ.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum in hoc sacramento totum corpus debeat inungi.

Ad qvintvm sic proceditur. Videtur quod hoc sacramento totum corpus inungi debeat, Quia secundum Augu. tota anima est in toto corpore: sed præcipue datur hoc sacramentum ad sanandum animam: ergo in corpore toto debet inunctio fieri.

¶ 2. Præterea, Vbi est morbus, ibi debet apponi medicina: sed quandoque morbus est vniuersalis & in toto corpore, sicut febris: ergo totum corpus debet inungi.

¶ 3. Præterea, in Baptismo totum corpus immergitur: ergo & hic totum debet inungi.

¶ Sed contra est vniuersalis Ecclesiæ ritus secundũ quem non inungitur infirmus nisi in determinatis partibus corporis.

¶ Respondeo dicendum, quod hoc sacramentũ per modum curationis exhibetur, curatio autem corporis non oportet quod fiat per medicinam toto corpori appositam, sed illis partibus vbi est radix morbi, & ideò etiam vnctio sacramentalis debet fieri in illis partibus tantum, in quibus est radix spiritualis infirmitatis.

¶ Ad primvm ergo dicendum, quod anima quamuis sit tota in qualibet parte corporis quantum ad essentiam, non tamen quantum ad potentias quæ sunt radices actuum peccati & ideo oportet quod in determinatis partibus fiant in quibus illæ potentiæ habent esse.

¶ Ad secundum dicendum, quod non semper apponitur medicina vbi est morbus, sed congruentius vbi est radix morbi.

¶ Ad tertium dicendum, quod Baptismus sit per modum ablutionis, ablutio autem corporalis non purgat maculam ab aliqua parte nisi cui apponitur, & ideò Baptismus toto corpori adhibetur, secus autem est de extrema vnctione ratione iam dicta.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum conuenienter determinentur istę partes vngendæ.

Ad sextvm sic proceditur. Videtur quod inconuenienter determinentur istę partes, vt scilicet infirmans inungatur in oculis, naribus & auribus: & labiis, & manibus, & pedibus Quia sapiens medicus curat morbum in radice: sed de corde exeunt cogitationes, quæ coinquinant hominem: vt dicitur Matth. 9. ergo in pectore debet fieri inunctio.

¶ 2. Præterea, Puritas mentis non minus est necessaria, exeũtibus, quam intrantibus, sed intrantes vnguntur chrismate in vertice à sacerdote, ad significandum mentis puritatem: ergo & exeuntes hoc sacramento vngi debent in vertice.

¶ 3. Præterea, ibi debet adhiberi remediũ, vbi est maior vis morbi, sed spiritualis morbus præcipuè viget in viris in renibus, & mulieribus in vmbilico, vt dicitur Iob 40. Potestas eius in lumbis eius, secundum expositionem Grego. ergo ibi debet fieri inunctio.

¶ 3. Præterea: Sicut per pedes peccatur, ita & per alia membra corporis ergo sicut inunguntur pedes, ita & alia corporis membra inungi debent.

¶ Respondeo dicendum, quod principia peccandi in nobis sunt eadem, quæ & principia agendi, quia peccatum consistit in actu. Principia autem agendi in nobis sunt tria. Primum est dirigens, scilicet vis cognoscitiua. Secundum est imperans, scilicet vis appetitiua. Tertium est exequens, scilicet vis motiua. Omnis autem nostra cognitio à sensu ortum habet. & quia vbi est in nobis prima origo peccati, ibi debet vnctio adhiberi, ideò inungũtur loca quinque sensuum, scilicet oculi propter visum, aures propter auditum, nares propter odoratum, os propter gustum, manus propter tactum, qui in pulpis digitorum præcipuè viget: & propter appetitiuam vnguntur aliquibus renes, pedes vnguntur propter motiuam, qui sunt principalius eius instrumentum, & quia principium primum operationis humanæ est cognoscitiua, ideò illa vnctio ab omnibus obseruatur, quæ fit ad quinque sensus quasi de necessitate sacramenti: sed quidam non seruant alias, quidam vero seruant illam, quæ ad pedes, & non quæ ad renes, quia appetitiua & motiua sunt secundaria principia.

¶ Ad primvm ergo dicendum, quod cognitio à corde non exit nisi per aliquam imaginationẽ, quæ est motus à sensibus factus, vt dicitur in secundo de Anima: & ideo cor non est prima radix cogitationis, sed organa sensuum, nisi quatenus cor est principium totius corporis, sed hoc principium est radix remota.

¶ Ad secundum dicendum, quod intrantes debent acquirere puritatem, sed exeuntes debent eã purgare, & ideo exeuntes debẽt inũgi in illis partibus, quibus cõtingit puritatẽ mẽtis inquinari.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd secundum quorũdam consuetudinẽ fit in renibus, propter hoc quod ibi maximè viget concupiscibilis, sed appetitiua non est prima radix, vt dictum est.

¶ Ad quartum dicendum, quod organa corporis quibus actus peccati exercentur sunt pedes, manus & lingua, quibus etiam exhibetur vnctio, & membra genitalia, quibus propter immunditiam illarum partium & honestatem sacramenti non debet vnctio adhiberi.

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrum mutilati debeant inungi illis vnctionibus.

Ad septimvm sic proceditur. Videtur quod mutilati non sunt vngendi illis vnctionibus, quæ partibus illis competunt. Quia sicut hoc sacramentum exigit determinatam dispotionem in suscipiente, vt scilicet sit infirmus, ita & determinatam partem, sed ille qui non habet infirmitatem, non potest inungi ergo nec ille qui non habet partem illam, in qua debet fieri vnctio.

¶ 2. Præterea, Ille qui est cæcus à natiuitate: non deliquit per visum: sed in vnctione quæ fit ad oculos, fit mentio de delicto per visum: ergo talis vnctio cæco non debet fieri & sic de aliis.

¶ Sed contra, est, quod defectus corporis non impedit aliquod aliud sacramentum ergo, nec istud impedire debet vnctionem, ergo omnes debent fieri mutilatis.

¶ Respondeo dicendum, quòd mutilati etiam inungi debẽt, quanto propinquius esse potest ad partes illas, in quibus vnctio fieri debuerat, quia quamuis non habeant membra, habent tamẽ potentias animæ quæ illis membris debentur, saltem in radice: & interius peccare possunt per ea quæ ad partes illas pertinẽt, quãuis non exterius.

¶ Et per hoc patet solutio ad obiecta.

QVAESTIO TRIGESIMATERTIA,
De iteratione huius sacramenti, in duos articulos diuisa.

Deinde considerandum est de iteratione huius sacramenti.
Circa quod duo quæruntur.
¶ Primò, vtrum hoc sacramẽtum debeat iterari.
¶ Secundò, vtrum in eadem infirmitate debeat iterari.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum hoc sacramentum debeat iterari.

Ad primvm sic proceditur, Videtur quod hoc sacramentum non debeat iterari: quia dignior est vnctio, quæ fit homini quã quę fit lapidi, sed vnctio altaris non iteratur, nisi altare illud fractum fuerit, ergo nec vnctio extrema, quæ adhibetur homini, debet iterari.

¶ 2. Præterea, post vltimum nihil est: sed hæc vnctio dicitur extrema ergo non debet iterari.

Sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ SED CONTRA, Hoc sacramentum est quædam spiritualis curatio corporaliter exhibita: sed curatio corporis iteratur: ergo & hoc sacramentum iterari debet.

¶ RESPONDEO dicendum, quod nullum sacramentale nec sacramentum quod habet effectum perpetuum, debet iterari, quia ostenderetur sacramentum non fuisse efficax ad faciendum illum effectum, & sic fieret iniuria illa sacramento: sacramentum autem quod non habet effectum perpetuum, potest iterari sine iniuria, vt effectus deperditus iterato recuperetur, & quia sanitas corporis & mentis, quæ sunt effectus huiusmodi sacramenti, possunt amitti postquam fuerint per sacramenta effecta: ideò hoc sacramentum sine sui iniuria potest iterari.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd vnctio lapidis fit ad ipsius altaris consecrationem, quæ est perpetuò in lapide quandiu altare manet, & ideò non potest iterari, sed hæc vnctio non fit ad consecrationem hominis cùm non imprimatur character & ideò non est simile.

¶ Ad secundum dicendum, quod illud quod secundum æstimationem hominum est extremum, quandoque secundum rei veritatem non est extremum, & sic dicitur hoc sacramentum extrema vnctio: quia non debet dari, nisi illis quorum mors est propinqua secundum existimationem hominum.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum in eadem infirmitate debeat iterari.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod in eadem infirmitate non debeat iterari, quia vni morbo non debetur nisi vna medicina, sed hoc sacramentum est quædam spiritualis medicina: ergo contra vnum morbum non debet iterari.

¶ 2. Præterea, Secundù hoc posset aliquis infirmus tota die inungi si in eodem morbo posset iterari vnctio, quod est absurdum.

¶ SED CONTRA est, quod aliquando morbus diu durat post sacramenti perceptionem, & sic reliquiæ peccatorum contrahuntur, contra quas principaliter hoc sacramentum datur: ergo iterato debet inungi.

¶ RESPONDEO dicendum, quod hoc sacramentum non respicit tantum infirmitatem, sed etiam infirmitatis statum: quia non debet dari, nisi infirmis qui secundum humanam æstimationem videntur morti appropinquare. Quædam enim infirmitates non sunt diuturnæ: vnde si in eis datur hoc sacramentum, tunc cùm homo ad statum illum peruenit quod sit in periculo mortis, non recedit à statu illo nisi infirmitate curata, & ita iterum non debet inungi, sed si residuum patiatur, erit alia infirmitas & poterit alia fieri inunctio. Quædam verò sunt ægritudines diuturnæ, vt hectica, hydropisis, & huiusmodi, & in talibus non debet fieri vnctio nisi quando videntur perducere ad periculum mortis: & si homo illum articulum euadat eadem infirmitate durante, & iterum ad similem statum per ægritudinem reducatur, iterum potest inungi, quia iam quasi est alius status infirmitatis, quamuis non sit alia infirmitas simpliciter.

¶ Et per hoc patet solutio ad obiecta.

QVAESTIO TRIGESIMAQVARTA.

De sacramento ordinis quo ad eius essentiam & eius partes in quinque articulos diuisa.

POST hoc considerandum est de sacramento ordinis Et primò, de ordine in communi. Secundò, de distinctione ordinum, Tertiò, de conferentibus ordinem. Quartò, de impedimentis ordinandorum. Quintò, de iis quę sunt ordinibus annexa. De ipso autem ordine in communi tria videnda sunt. Primò de eius entitate, & quidditate, & partibus eius. Secundò, de eius effectu. Tertiò, de sufcipientibus ipsum.

¶ Circa primum quæruntur quinque.
¶ Primò, vtrum ordo in Ecclesia esse debeat.
¶ Secundò, vtrum conuenienter definiatur,
¶ Tertiò, vtrum sit sacramentum,
¶ Quartò vtrum eius forma exprimatur conuenienter.
¶ Quintò vtrum hoc sacramentum materiam habeat.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum ordo in Ecclesia esse debeat.

Tho. 5. dist. 24. q. 1. art. 1. qu. 2. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod ordo in Ecclesia esse non debeat. Ordo enim requirit subiectionem & prælationem: sed subiectio videtur repugnare libertati in quam vocati sumus per Christum, ergo ordo in Ecclesia esse non debet.

¶ 2. Præterea, Ille qui in ordine constituitur, alio superior fit, sed in Ecclesia quilibet debet se altero inferiorem reputare. Philip. 2. Superiores inuicem arbitrantes, ergo non debet in Ecclesia esse ordo.

¶ 3. Præterea, Ordo inuenitur in Angelis propter distinctionem eorum in naturalibus, & gratuitis: sed omnes homines sunt in natura vnum, gratiarum etiam dona, quis eminentius habeat ignotum est: ergo ordo in Ecclesia esse non potest.

¶ SED CONTRA, Rom. 13. Quæ à Deo sunt, ordinata sunt: sed Ecclesia à Deo est, quia ipse eam ædificauit sanguine suo: ergo ordo in Ecclesia esse debet.

¶ Præterea, Status Ecclesiæ est medius inter statum naturæ & gloriæ, sed in natura inuenitur ordo, quo quædam aliis superiora sunt, & similiter in gloria, vt patet in Angelis: ergo in Ecclesia debet esse ordo.

¶ RESPONDEO dicendum, quod Deus sua opera in sui similitudinem producere voluit quantum possibile fuit vt perfecta essent, & per ea cognosci posset: & ideò vt in suis operibus repræsentaretur non solum secundum quod in se est, sed etiam secundum quod in aliis influit, hanc legem naturalem imposuit omnibus, vt vltima per media reducerentur, & perficerentur, & media per prima, vt Dionysius dicit: & ideò vt ista pulchritudo Ecclesiæ non deesset, posuit ordinem in ea, vt quidam alijs sacramenta traderent suo modo, Deo in hoc assimilari, quasi Deo cooperantes, sicut & in corpore naturali quædam membra aliis influunt.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod subiectio seruitutis repugnat libertati, quæ seruitus est cùm aliquis dominatur ad sui vtilitatem subiectis vtens: talis autem subiectio non requiritur in ordine, per quem qui præsunt, salutem subditorum quærere debent non propriam vtilitatem.

¶ Ad secundum, dicendum quod quilibet debet se reputare inferiorem merito, sed nō officio: ordines autē officia quædā sunt.

¶ Ad tertium dicendum, quod ordo in Angelis non attenditur secundum distinctionem naturæ nisi per accidens, inquantum ad distinctionem naturæ sequitur in eis distinctio gratiæ, attenditur autem per se secundum distinctionem in gratia, quia eorum ordines respiciunt participationem diuinorum, & communicationem in statu gloriæ, quæ est secundum mensuram gratiæ quasi gratiæ finis. & effectus quodammodo, sed ordines Ecclesiæ militantis respiciunt participationem sacramentorum, & communionem qui sunt causa gratiæ, & quodammodo gratiam præcedunt, & sic non est de necessitate nostrorum ordinum gratia gratum faciens, sed solùm potestas dispensandi sacramenta, & propter hoc ordo non attenditur per distinctionem gratiæ gratum facientis, sed per distinctionem potestatis.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum conuenienter Ordo definiatur.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod inconuenienter à Magistro Sententiarum, 24. Distinct. definiatur vbi dicitur. Ordo est signaculum quoddam Ecclesiæ, per quod spiritualis potestas traditur ordinato. Pars enim non debet poni genus totius, sed character, qui per signaculum exponitur in sequenti Distinctione, est pars ordinis, quia diuiditur contra id quod est res tantùm vel sacramentum tantùm: cùm sit res & sacramentum: ergo signaculum non debet poni quasi genus ordinis.

¶ 2. Præterea, Sicut in sacramento ordinis imprimitur character, ita in sacramento baptismi: sed in definitione Baptismi non ponebatur character, ergo nec in definitione ordinis debet poni.

¶ 3. Præterea, In baptismo etiam quædam spiritualis datur potestas accedendi ad sacramenta, & iterum est quoddam signaculum, cùm sit sacramentum: ergo hæc definitio conuenit baptismo, & sic inconuenienter assignatur de ordine.

¶ 4. Præterea, Ordo relatio quædam est quæ in vtroque extremorum saluatur, extrema autem huiusmodi relationis sunt superior & inferior, ergo inferiores habent ordinem sicut & superiores, sed in eis non est aliqua potestas præeminentiæ, qualis ponitur hic in definitione ordinis, vt patet per expositionem sequentem: vbi ponitur promotio potestatis, ergo inconuenienter definitur hic ordo.

¶ RESPONDEO dicendum, quod definitio, quam Magister de ordine ponit conuenit ordini, secundum quod est Ecclesiæ sacramentum, & ideò duo ponit, signum exterius ibi, Signaculum quoddam, &c. id est signum quoddam, & effectus interior ibi. In quo spiritualis potestas. &c.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod signaculum non ponitur hic pro charactere interiori, sed pro eo quod exterius gerit: tur quòd est signum interioris potestatis & causa (& sic etiam fumitur character in alia definitione) si tamen pro interiori characstere sumeretur non esset inconueniens, quia diuisio sacramenti in illa tria, non est in partes integrales propriè loquendo: quia illud quod est res tantum, non est de essentia sacramenti, quod est etiam sacramentum, tantum transit, & sacramentum & res manere dicitur. Vnde relinquitur quod ipse character interior sit essentialiter & principaliter ipsum sacramentum ordinis.

¶ Ad secundum dicendum, quod baptismus quamuis in eo conferatur aliqua spiritualis potestas recipiendi alia sacramenta, ratione cuius characterem imprimit, non tamen hic est principalis effectus eius, sed ablutio interior, propter quam baptismus fieret etiam priori causa non existente. sed ordo potestatem principaliter importat: & ideò character, qui est spiritualis potestas, in definitione ordinis ponitur, non autem in definitione Baptismi.

¶ Ad tertium dicēdum, quòd in Baptismo datur quædam potentia spiritualis ad recipiendum, & ita quodammodo passiua: potestas autem propriè nominat potentiam actiuam cum aliqua præeminentia: & ideò hæc definitio Baptismo non competit.

¶ Ad quartum dicendum, quod nomen Ordinis dupliciter accipitur: quandoque enim significat ipsam relationem, & sic est tam in inferiori quàm in superiori, vt obiectio tangit, & sic non accipitur hic. Aliquando autem accipitur pro ipso gradu qui ordinem primo modo acceptum facit: & quia ratio ordinis prout est relatio, inuenitur vbi aliquid superioris alteri occurrit: ideò hic gradus eminens per potestatem spiritualem ordo nominatur.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum ordo sit sacramentum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd ordo non sit sacramentum. Sacramentum enim, vt dicit Hug. de Sancto Vict. est materiale elementum: sed ordo non nominat aliquid huiusmodi, sed magis religionem vel potestatem, quia ordo est pars potestatis secundum Isidor. ergo non est sacramentum.

¶ 2. Præterea, Sacramenta non sunt de Ecclesia triumphante. sed ordo est ibi, vt pater de Angelis: ergo non est sacramentum.

¶ 3. Præterea, Sicut prælatio spiritualis, quæ est ordo, datur cum quadam consecratione, ita & prælatio secularis, quia & reges inunguntur, vt dictum est. sed regia dignitas non est sacramētum: ergo nec ordo de quo loquimur.

¶ SED CONTRA est, quia ab omnibus enumeratur inter septem Ecclesiæ sacramenta.

¶ 4. Præterea, Propter quod vnumquodque, & illud magis: sed propter ordinem fit homo dispēsator aliorum sacramētorum: ergo ordo habet magis rationē quod sit sacramentū, quàm alia.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sacramentum (vt ex dictis patet) nihil est aliud quàm quædam sanctificatio homini exhibita cum aliquo signo visibili. vnde cùm in susceptione ordinis quædam consecratio homini exhibeatur per visibilia signa, constat ordinem esse sacramentum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis ordo in suo nomine non exprimat aliquod materiale elementum, tamen ordo non conferrtur sine aliquo elemento materiali.

¶ Ad secundum dicēdum, quòd potestates proportionari debent illis ad quæ sunt, communicatio autem diuinorum, ad quam datur spiritualis potestas, non fit Angelis per aliqua sensibilia signa, sicut in hominibus contingit. & ideò potestas spiritualis, quæ est ordo, non adhibetur Angelis cum aliquibus signis visibilibus, sicut hominibus: & ideò in hominibus est ordo sacramentum, sed non in Angelis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd non omnis benedictio, quæ hominibus adhibetur, vel consecratio est sacramentum, quia & monachi & abbates benedicūtur, tamen illæ benedictiones non sunt sacramenta, & similiter nec regalis vnctio: quia per huiusmodi benedictiones non ordinantur aliqui ad dispensationem diuinorum sacramentorum, sicut per benedictiones ordinis.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum forma huius sacramenti conuenienter exprimatur.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd forma huius sacramenti inconuenienter in litera exprimatur. Quia sacramenta efficaciam habent ex forma. sed efficacia sacramentorum est ex virtute diuina quæ in eis secretiùs operatur salutem: ergo in forma huius sacramenti deberet fieri mentio de virtute diuina per inuocationem Trinitatis, sicut in aliis sacramentis.

¶ 2. Præterea, Imperare est eius qui habet auctoritatem. sed auctoritas non refidet apud eum. qui sacramenta dispensat, sed ministrum tantùm. ergo non deberet vti imperatiuo modo. vt diceret sic, Agite vel accipite hoc vel illud, vel aliquid huiusmodi.

¶ 3. Præterea, In forma sacramenti non debet fieri mentio nisi de illis quæ sunt de essentia sacramenti huius, sed vsus potestatis acceptæ, non est de essentia sacramēti huius, sed consequitur ad ipsum: ergo nō debet de eo fieri mētio in forma huius sacramēti.

¶ 4. Præterea, Omnia sacramenta ordinant ad æternam remunerationem, sed in formis aliorum sacramentorum non fit mentio de remuneratione: ergo nec in forma huius sacramenti deberet de ea fieri mentio, sicut fit cùm dicitur, Habiturus partem: si fideliter, &c.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd hoc sacramentum principaliter consistit in potestate tradita: potestas autem à potestate traditur, sicut simile ex simili, & iterum potestas per vsum innotescit, quia potentiæ notificantur per actus, & ideò in forma ordinis exprimitur vsus ordinis per actum qui imperatur, & exprimitur traductio potestatis per imperatiuum modum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd alia sacramenta non ordinantur principaliter ad effectus similes potestati. per quam sacramenta dispensantur, sicut hoc sacramentum: & ideò in hoc sacramento est quasi quædam communicatio vniuoca: vnde in aliis sacramentis exprimitur aliquid ex parte diuinæ virtutis, cui, effectus sacramenti assimilatur, non autem in hoc sacramento: quamuis enim in Episcopo, qui est minister huius sacramenti, non sit autoritas respectu collationis huius sacramenti, tamen habet aliquam autoritatem respectu potestatis ordinis, quæ confertur per ipsum, inquantum à sua potestate deriuatur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd vsus potestatis est effectus potestatis in genere causæ efficientis, & sic non habet quod in definitione ordinis ponatur, sed est quodammodò causa in genere causæ finalis: & ideò secundum hanc rationem poni potest in definitione ordinis.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum hoc sacramentum habeat materiam.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd hoc sacramentum non habeat materiam. Quia in omni sacramento quod habet materiam, virtus operans in sacramento est in materia: sed in rebus materialibus quæ hic adhibentur, sicut sunt claues, & candelabra, & huiusmodi, non videtur esse aliqua virtus sanctificandi. ergo non habet materiam.

¶ 2. Præterea, In isto sacramento confertur plenitudo gratiæ septiformis, vt in litera dicitur, sicut in confirmatione: sed materia confirmationis præexigit sanctificationem: cùm ergo ea quæ in hoc sacramento videntur esse materialia, non sint præsanctificata, videtur quod non sint materia sacramenti huius.

¶ 3. Præterea, In quolibet sacramēto habente materiam requiritur contactus materiæ ad eum qui suscipit sacramentum: sed vt à quibusdam dicitur, contactus dictorum materialium ab eo, qui suscipit sacramentum, non est de necessitate non sunt materia sed solùm porrectio: ergo prædictæ res materiales non sunt materia huiusmodi sacramenti.

¶ SED CONTRA est, quia omne sacramentum consistit in rebus & in verbis: sed res in quolibet sacramento sunt materia ipsius, ergo & res quæ in hoc sacramento adhibentur, sunt materia huius sacramenti.

¶ Præterea, Plus requiritur ad dispensandum sacramenta, quàm ad suscipiendum sacramenta, sed Baptismus in quo datur potestas ad suscipiendum sacramenta indiget materia. ergo & ordo quo datur potestas ad ea dispensanda.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd materia in sacramentis exterius adhibita signat, virtutem in sacramēris agentem ex extrinseco omninò aduenire, vnde cùm effectus huiusmodi sacramenti, scilicet character nō percipiatur ex aliqua operatione ipsius qui ad sacramentum accedit, sicut in pœnitentia, sed omninò ex extrinseco adueniat, competit ei materiam habere: tamen diuersimodè ab aliis sacramentis, quæ materiam habent: quia hoc quod in sacramento confertur, in aliis sacramentis deriuatur tantùm à Deo, non à ministro, qui sacramentum dispensat: sed illud quod in hoc sacramēto traditur, scilicet spiritualis potestas, deriuatur etiam ab eo qui sacramentum dat, sicut potestas imperfecta à perfecta: & ideò efficacia aliorum sacramentorum principaliter consistit in materia: quæ virtutem diuinam habet, & signat & continet ex sanctificatione per ministerium adhibita: sed efficacia huiusmodi sacramenti principaliter residet penes eum: qui sacramentum dispensat: materia autem adhibetur magis ad determinandum potestatem, quæ traditur particulariter ab habente eam completè, quàm ad potestatem causandam: quòd patet ex hoc quod materia competit vsui potestatis.

¶ Et per hoc patet solutio ad primum.

¶ AD SECVNDVM dicendum, quòd materiam in aliis sacramentis oportet sanctificari propter virtutem quàm continet, sed non est ita in proposito.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sustinendo illud dictum, ex dictis apparet causa eius, quia enim potestas ordinis accipitur à ministro: sed non à materia: ideò porrectio materiæ magis est de essentia sacramenti quàm tactus, tamen ipsa verba formæ videntur ostendere, quod tactus materiæ sit de essentia sacramenti, quia dicitur, Accipe hoc vel illud.

QVAESTIO TRIGESIMAQVINTA,

De effectu huius sacramenti, in quinque articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de effectu huius sacramenti.

Circa quod quæruntur quinque.
¶ Primò, vtrum in sacramento gratia conferatur.
¶ Secundò, vtrum imprimatur character.
¶ Tertiò, vtrum character ordinis præsupponat characterem Baptismalem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Quartò, vtrùm præsupponat characterem Confirmationis.
¶ Quintò, vtrùm character vnius ordinis præsupponat characterem alterius.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum in sacramento ordinis conferatur gratia gratum faciens.

Tho. vbi supr. ar. 1. q. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd in sacramento ordinis non conferatur gratia gratum faciens, quia communiter dicitur quòd sacramentum ordinis ordinatur contra defectum ignorantiæ: sed contra ignorantiam non datur gratia gratum faciens, sed gratia gratis data, quia gratia gratum faciens magis respicit affectum: ergo in hoc sacramento ordinis non datur gratia gratum faciens.

¶ 2. Præterea, Ordo distinctionem importat: sed membra Ecclesiæ non distinguntur per gratiam gratum facientem, sed secundum gratiam gratis datam: de qua dicitur, 1. Corin. 12. diuisiones gratiarum sunt: ergo in ordine non datur gratia gratum faciens.

¶ 3. Præterea, Nulla causa præsupponit effectum suum: sed in eo qui accedit ad ordines, præsupponitur, per quam fit idoneus ad executionem ordinis: ergo talis gratia non confertur in collatione ordinis.

¶ SED CONTRA, Sacramenta nouæ Legis efficiunt quod figurãt: sed ordo per numerum septenarium signat septem dona Spiritus sancti, vt in litera dicitur, ergo dona Spiritus sancti, quæ non sunt sine gratia gratum faciente, in ordine dantur.

¶ Præterea, Ordo est sacramentum nouæ Legis: sed in definitione talis sacramenti ponitur vt causa gratiæ existat: ergo causat gratiam in suscipiente.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd Dei perfecta sunt opera, vt dicitur Deuteron. 32. & ideò cuicunque datur potentia aliqua diuinitùs: dantur ea per quæ exequutio illius potentiæ potest congruè fieri. & hoc etiam in naturalibus patet. Quia animalibus dantur membra quibus potentiæ animæ possunt exire in actus suos, nisi sit defectus ex parte materiæ, sicut autem gratia gratum faciens est necessaria ad hoc quod homo dignè sacramenta recipiat, ita etiam ad hoc quod homo dignè sacramenta dispenset: & ideò sicut in Baptismo, per quem fit homo susceptiuus aliorum sacramentorum, datur gratia gratum faciens, ita in sacramento ordinis, per quod homo ordinatur ad aliorum sacramentorum dispensationem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ordo datur non in remedium vnius personæ: sed totius Ecclesiæ, vnde quòd dicitur contra ignorantiam dari, non est intelligendum ita, quòd per susceptionem ordinis pellatur ignorantia in suscipiente, sed quia suscipiens ordinem præficitur ad pellendam ignorantiam in plebe.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis dona gratiæ gratum facientis communia sint omnibus membris Ecclesiæ: tamen illorum actus donorum secundum quæ attenditur distinctio in membris Ecclesiæ, idoneus susceptor aliquis esse non potest, nisi charitas adsit, quæ quidem sine gratia gratum faciente esse non potest.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ad idoneam exequutionem ordinum non sufficit bonitas qualiscunque, sed requiritur bonitas excellens: vt sicut illi ordinẽ suscipiunt super plebem, constituntur gradu ordinis, ita & superiores sint merito sanctitatis: & ideò præexigitur gratia, quæ sufficiebat ad hoc quod dignè consummentur in plebe Christi: sed confertur in ipsa susceptione ordinis amplius gratiæ munus, per quod ad maiora reddantur idonei.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum in sacramento ordinis character imprimatur quantum ad omnes ordines.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd in sacramento ordinis non imprimatur character quantum ad omnes ordines. Quia ordinis character est quædam spiritualis potestas. sed quidam ordines non ordinantur nisi ad quosdam actus corporales, scilicet, ostiarij vel acolyti. ergo in eis non imprimitur character.

¶ 2. Præterea, Omnis character est indelebilis: ergo per characterem homo ponitur in tali statu à quo non possit recedere: sed illi qui habent aliquos ordines possunt licitè redire ad laicatum. ergo non imprimitur character in omnibus ordinibus.

¶ 3. Præterea, Per characterem homo adscribitur ad aliquid sacrum dandum, vel ad suscipiendum: sed ad susceptionem sacramẽtorum homo sufficienter ordinatur per characterem baptismalem: dispensator autem sacramentorum non constituitur aliquis, nisi ordine sacerdotali. ergo in aliis ordinibus non imprimitur character.

¶ SED CONTRA, Omne sacramentum, in quo non imprimitur character, est iterabile: sed nullus ordo est iterabilis: ergo in quolibet ordine imprimitur character.

¶ Præterea, Character est signum distinctiuum: sed in quolibet ordine est aliqua distinctio: ergo quilibet ordo imprimit characterem.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc est triplex opinio vel fuit. Quidam enim dixerunt quod in solo ordine sacerdotali character imprimitur, Sed hoc non est verum: quia actum Diaconi nullus potest exercere licitè, nisi Diaconus: & ita patet quòd habet aliquam specialem potestatem in dispensatione sacramentorum quam alij non habent. Et propter hoc alij dixerunt quod in sacris ordinibus imprimitur character, non autem in minoribus. Sed hoc nihil est, quia per quemlibet ordinem aliquis constituitur supra plebem in aliquo gradu potestatis ordinatæ ad sacramentorum dispensationem. Vnde cum character sit signum distinctiuum ab aliis, oportet quod in omnibus character imprimatur, cuius etiam signum est, quòd perpetuò manent, & nunquam iterantur. Et hæc est tertia opinio quæ communior est.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quilibet ordo vel habet actum circa ipsum sacramentum, vel ordinatum ad sacramentorum dispensationem, sicut ostiarij habent actum admittendi homines ad diuinorum sacramẽtorum inspectionem, & sic de aliis: & ideò in omnibus requiritur spiritualis potestas.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quantumcunque homo ad laicatum se transferat, semper tamen manet in eo character: quod patet ex hoc quod si ad clericatum reuertatur, non iterum ordinem quem habuerat, suscipit.

¶ Ad tertium dicendum, sicut ad primum.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum character ordinis præsupponat characterem Baptismalem.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod character ordinis præsupponit characterẽ non baptismalem. Quia per characterem ordinis homo efficitur dispẽsator sacramentorum: per characterem baptismalem susceptiuus eorundem: sed potestas actiua non præsupponit de necessitate passiuam, quia potest esse sine ea sicut patet in Deo, ergo character ordinis non præsupponit de necessitate characterem baptismalem.

¶ 2. Præterea, Potest contingere quod aliquis non sit baptizatus qui se baptizatum existimat probabiliter: si ergo talis ad ordines accedat, non consequetur characterem ordinis, si character ordinis præsupponit characterem baptismalem: & sic ea quæ faciet vel in consecratione vel in ablutione, nihil erunt, & in hoc Ecclesia decipietur, quod est inconueniens.

¶ SED CONTRA, Baptismus est ianua sacramentorum: ergo cùm ordo sit quoddam sacramentum, præsupponit baptismum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd nihil potest aliquis accipere, cuius receptiuam potentiam non habet: per characterem autem baptismalem efficitur homo receptiuus aliorum sacramẽtorum, vnde qui characterem baptismalem non habet, nullum alterum sacramentum recipere potest: & sic character ordinis baptismalem characterem præsupponit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in eo qui habet potentiam actiuam à se, potentia actiua non præsupponit passiuam: sed in eo qui habet potẽtiam actiuam ab altero, præexigitur ad potentiam actiuam potentia passiua quæ recipere possit potentiam actiuam.

¶ Ad secundum dicendum, quòd talis si ad sacerdotium promoueatur, non est sacerdos, nec conficere potest, nec absoluere in foro pœnitentiali. Vnde secundum Canones debet iterato baptizari & ordinari, & si etiam in Episcopum promoueatur, illi quos ordinat nõ habent ordinẽ, sed tamen piè credi potest quod quantum ad vltimos effectus sacramentorum, summus Sacerdos suppleret defectum, quod non permitteret hoc ita latere, quod Ecclesiæ posset periculum imminere.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm character Ordinis præsupponat characterem Confirmationis.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd ordo præsupponat de necessitate characterem Confirmationis: Quia in iis quæ sunt ordinata ad inuicem, sicut medium præsupponit primum, ita vltimum præsupponit medium. sed character Confirmationis præsupponit baptismalem quasi primum. ergo character Ordinis præsupponit characterem Confirmationis quasi medium.

¶ 2. Præterea, Qui ad alios confirmandos ponuntur, maximè debent esse firmi, sed illi qui sacramentum Ordinis suscipiunt, sunt aliorum confirmatores. ergo ipsi maximè debent habere sacramentum Confirmationis.

¶ SED CONTRA, Apostoli receperunt potestatem ordinis ante Ascensionem, Ioan. 12. vbi dictum est, Accipite Spiritum sanctum: sed confirmati sunt post Ascensionem per aduentum Spiritus sancti, ergo non præsupponit Confirmationem.

¶ RESPONDEO dicendum, quod ad susceptionem ordinis præexigitur aliquid quasi de necessitate sacramenti, & aliquid de congruitate. De necessitate enim sacramẽti exigitur, quod ille qui accedit ad ordines, sit susceptiuus quod competit ei per baptismum: & ideò character baptismalis præsupponitur de necessitate sacramenti, ita quod sine eo sacramentum ordinis conferri non potest, sed de congruitate requiritur omnis perfectio, per quam aliquis reddatur idoneus ad exequutionem ordinis, & vnum de istis est vt sit confirmatus, & ideò de congruitate character ordinis characterem confirmationis præsupponit, & non de necessitate.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod non est similis habitudo huius medij ad vltimum, & primi ad medium: quia per characterem baptismalem fit homo susceptiuus sacramẽti confirmationis: non autem per sacramentum Confirmationis fit susceptiuus sacramenti ordinis, & ideò non est similis ratio.

¶ Ad secundum dicendum, quod illa ratio procedit de idoneitate quantùm ad congruitatem.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum character vnius ordinis de necessitate præsupponat characterem alterius Ordinis.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod character vnius ordinis præsupponat de necessitate characterem alterius ordinis. Quia maior est conuenientia ordinis ad ordinem, quam ordinis ad aliud sacramentum: sed character ordinis præsupponit characterem alterius sacramenti, scilicet baptismi, ergo multò fortius character vnius ordinis præsupponit characterem alterius.

¶ 2. Præterea, Ordines sunt quidam gradus: sed nullus potest peruenire ad posteriorem gradum, nisi priorem ascenderit, ergo nullus potest accipere characterem ordinis sequentis, nisi prius accipiat ordinem præcedentem.

¶ SED CONTRA, Si omittatur aliquid in sacramento quia fit de necessitate sacramenti, oportet quod sacramentum iteretur: sed si aliquis accipiat sequentem ordinem, prætermisso primo, non reordinabitur, sed confertur sibi quod deerat, secundum statuta Canonum, ergo præcedens ordo non est de necessitate sequentis.

¶ RESPONDEO dicendum, quod non est de necessitate superiorum ordinum quod aliquis minores ordines prius habeat, quia potestates sunt distinctæ. & vna quantum est de sui ratione non requirit aliam in eodem subiecto, & ideò etiam in primitiua Ecclesia aliqui ordinabantur in presbyteros, qui prius inferiores ordines nõ susceperant, & tamen poterant omnia quæ inferiores ordines possunt, quia inferior potestas comprehenditur in superiori virtute, sicut sensus in intellectu & ducatus in regno. sed postea per constitutionẽ Ecclesiæ determinatum est, quòd ad maiores ordines se non ingerat, qui prius in minoribus officiis se non humiliauit: & inde est quod qui ordinantur per saltum secundum Canones, non reordinantur, sed id quod omissum fuerat de præcedentibus ordinibus, eis confertur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod magis conueniunt ordines adinuicem secundum similitudinem speciei, quã ordo cum Baptismo: sed secundum proportionem potentiæ ad actum magis conuenit Baptismus cum ordine, quam ordo cum ordine, quia per Baptismum acquirit homo potentiam passiuam recipiendi ordines, non autem per ordinem inferiorem datur potentia passiua recipiendi maiores ordines.

¶ Ad secundum dicendum, quod ordines non sunt gradus qui concurrant in actione vna, vel in vno motu, vt oporteat ad vltimum per primum deuenire, sed sunt sicut gradus in diuersis rebus constituti, sicut est gradus inter hominem & Angelum: nec oportet quod ille qui fit Angelus, prius fuerit homo, similiter etiam sunt gradus inter caput & omnia membra corporis. nec oportet quod illud quod est caput, prius fuerit pes, & similiter est in proposito.

QVÆSTIO TRIGESIMASEXTA,

De qualitate susceptientium, in quinque articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de qualitate susceptientium hoc sacramentum.

¶ Circa quod quæruntur quinque.

¶ Primò, vtùm in susceptientibus hoc sacramentum requiratur bonitas vitæ.

¶ Secundò, vtrùm requiratur scientia totius sacræ Scripturæ.

¶ Tertiò, vtrùm ex ipso merito vitæ aliquis ordinis gradus consequatur.

¶ Quartò, vtrum promouendus indignos ad ordines, peccet.

¶ Quintò, vtrum aliquis peccator existens possit sine peccato ordine suscepto vti.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum in suscipientibus ordinem requiratur bonitas vitæ.

Tho. vbi sup. ar. 3. q. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd suscipientibus ordines non requiratur bonitas vitæ. Quia per ordinem aliquis ordinatur ad dispensationem sacramentorum: sed sacramenta possunt dispensari à bonis & malis, ergo non requiritur bona vita.

¶ 2. Præterea, Non est maius ministerium quod Deo in sacramentis exhibetur, quam quod ipsi corporaliter adhibetur, sed à ministerio ipsius corporali nõ repulit Dominus mulierem peccatricem & infamem, vt patet Luc. 7. ergo nec à ministerio eius in sacramentis tales sunt amouendi.

¶ 3. Præterea, Per omnem gratiam datur aliquod remedium contra peccatum: sed illis qui habent peccatum non debet aliquod remediũ denegari, quod eis valere possit, cùm ergo in sacramẽto ordinis gratia conferatur, videtur quòd debeat etiam peccatoribus hoc sacramentum dari.

¶ SED CONTRA, Leui. 21. Homo de semine Aaron, qui habuerit maculam, nõ offerat panes coram Domino, nec accedat ad ministerium eius: sed per maculam (vt dicit glo.) omne vitiũ intelligitur, ergo ille qui est aliquo vitio irretitus, non debet ad ministerium ordinis admitti.

¶ Præterea, Hieron. dicit quòd non solùm Episcopi, presbyteri, & diaconi debent magnopere prouidere, vt cunctum populum cui præsident, sermone & conuersatione præcedant, verùm etiam inferiores gradus, & omnes diuino oraculo deseruiunt, & quia vehementer Ecclesiam Dei destruit meliores esse laicos, quam clericos. ergo in omnibus ordinibus requiritur sanctitas vitæ.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut Dionysius dicit. 1. cap. Eccl. Hier. vt subtiliores & clariores essentiæ repletæ influxu solarium splendorum, lumen in eis supereminens ad similitudinem Solis ad alia corpora inuehunt: sic in omni re diuina non est audendum aliis dux esse, nisi secundum omnem habitum suũ factus Dei maximè conformis & Deo simillimus. Vnde cum in quolibet ordine aliquis constituatur dux aliis in rebus diuinis, quasi præsumptuosus mortaliter peccat, qui cum conscientia peccati mortalis ad ordines accedit. & ideò sanctitas vitæ requiritur ad ordinem de necessitate præcepti, sed non de necessitate sacramenti. Vnde si malus ordinatur, nihilominus ordinem habet, tamen cum peccato.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum quòd sicut vera sacramenta sunt, quæ peccator dispensat, ita verum sacramentum ordinis recipit: & sicut indignè dispensat, ita indignè recipit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd illud ministerium erat tantum in exequutionem corporalis obsequij, quòd etiam licitè peccatores facere possunt. Secus autem de ministerio spirituali, ad quod applicantur ordinati, quia per ipsum efficiũtur medij inter Deũ & plebem, & ideò debent de bona conscientia nitere quo ad Deum, & bona fama quò ad homines.

¶ Ad tertium dicendum, quòd aliquæ medicinæ sunt quæ exigunt robur naturæ. aliàs cum periculo mortis assumuntur, & aliæ sunt quæ debilibus dari possunt: ita etiã in spiritualibus quædam sacramenta sunt ordinata ad remedium peccati, & talia peccatoribus sunt exhibenda, sicut baptismus & pœnitentia. Illa verò quæ perfectionem gratiæ conferunt, hominem per gratiam confortantur.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum requiratur scientia totius sacræ scripturæ.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd requiratur scientia totius sacræ Scripturæ. Quia ille debet habere legis scientiam, à cuius ore lex requiritur, sed legem requirunt de ore sacerdotis, vt pater Malach. 2. ergo ipse debet legis totius habere scientiam.

¶ 2. Præterea, Primo Pet. 3. Parati omni poscenti vos ad satisfaciẽdum de ea, quæ in vobis est, fide & spe. sed reddere de iis rationem quæ sunt fidei & spei, est illorum qui perfectam scientiam sacrarum Scripturarum habent, ergo talem scientiam debent habere illi qui ponuntur in ordinibus, quibus verba prædicta dicuntur.

¶ 3. Præterea, Nullus cõgruè legit quod nõ intelligit, quia legere, & non intelligere negligere est, vt dicit Cato. Sed ad Lectores, qui est quasi infimus ordo, pertinet legere verus Testamentum, vt in litera dicitur, ergo ad eos pertinet habere totius veteris Testamenti intellectũ. & multò fortiùs ad alios superiores ordines.

¶ SED CONTRA est, quòd multi promouentur ad sacerdotium qui penitus de talibus nihil sciunt, etiã in regionibus multis, ergo videtur quòd talis scientia non requiratur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Præterea, in vitis Patrum legitur aliquos simplices monachos ad sacerdotium promotos, qui erant sanctissimæ vitæ, ergo non requiritur prædicta scientia in ordinandis.

¶ RESPONDEO dicendum, quod in quolibet actu hominis, si debet esse ordinatus, oportet quòd adsit directio rationis, vndè ad hoc quòd ordinis officium exequatur, oportet quòd habeat tantum de scientia quòd sufficiat ad hoc quòd dirigatur in actu ordinis illius, & ideò etiam talis scientia requiritur in eo qui debet ad ordines promoueri, & non quòd vniuersaliter in tota Scriptura sit instructus: sed plus vel minus secundum quòd ad plura vel pauciora se eius officium extendit: vt scilicet illi qui aliis præponuntur, curam animarum suscipientes, sciant quę ad exequutionem sui ordinis spectant.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum quòd sacerdos habeat duos actus, vnum principalem supra corpus Christi verum, & alium secundarium supra corpus Christi mysticum: secundus autem actus dependet à primo, sed non convertitur, & ideò aliqui ad sacerdotium promouentur quibus committitur primus actus tantùm, sicut religiosi, quibus cura animarum non committitur, & à talium ore lex non requiritur, sed solùm quòd sacramenta conficiant, & ideò talibus sufficit si tantum de scientia habeant, quod ea quæ ad sacramentum perficiendum spectant, rite seruare possint. Alij autem promouentur ad alium actum, qui est supra corpus mysticum, & à talium ore populus legem requirit, vnde scientia legis in eis debet esse, non quidem vt sciant omnes difficiles quæstiones, quia in his debet ad Superiores recursus haberi, sed vt sciant ea, quæ populus debet credere, & obseruare de lege. Sed ad superiores sacerdotes, scilicet Episcopos pertinet, vt etiam ea quæ difficultatem in lege facere possunt, sciant, & tantò magis, quantò in maiore gradu collocantur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ratio reddenda de fide & spe, non est intelligenda talis, quæ sufficiat ad probandum quæ fidei vel spei sunt, cum vtrúque de inuisibilibus sit: sed vt sciat in communi probabilitatem vtriusque ostendere, ad quod non requiritur multum magna scientia.

¶ Ad tertium dicendum, quod ad lectorem non pertinet tradere intellectum sacræ scripturæ populo, quia hoc est superiorum ordinum, sed solum pronuntiare, & ideò ab eo non exitur quòd habeat tantum de scientia, qua sacram Scripturam intelligat, sed solùm quod rectè pronuntiare sciat: & quia talis scientia de facili addiscitur à multis, ideò probabiliter æstimari potest, quòd ordinatus talem scientiam acquirat, si etiam tunc eam nõ habeat maximè si in via ad hoc esse videatur.

ARTICVLVS III.

¶ Virum ex merito vitæ aliquis gradus ordinis consequatur.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod ex ipso merito vitæ aliquis ordinis gradus consequatur. Quia sicut dicit Chrysostomus, non omnis sacerdos sanctus est, sed omnis sanctus sacerdos est: sed ex merito vitæ aliquis efficitur sanctus, ergo & sacerdos, & multò fortius alios ordines habebit.

¶ 2. Præterea, In rebus naturalibus ex hoc ipso aliqua in gradu superiori collocantur, quòd Deo appropinquant, & magis de eius bonitatibus participant. vt Dionysius dicit 4. c. Eccles. Hierar. sed ex merito sanctitatis & scientiæ aliquis efficitur Deo propinquior, & plus de eius bonitatibus recipiens, ergo ex hoc in gradu ordinis collocatur.

¶ SED CONTRA, Sanctitas semel habita potest amitti: sed ordo semel habitus nunquam amittitur, ergo ordo non consistit in ipso merito sanctitatis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd causa debet esse proportionata suo effectui: & ideò sicut in Christo, à quo descendit gratia in omnes homines, oportet quòd sit gratiæ plenitudo, ita in ministris Ecclesiæ, quorum non est dare gratiam, sed gratiæ sacramenta, nõ constituitur gradus Ordinis ex hoc q̃ habent gratiam, sed ex hoc quod participant aliquod gratiæ sacramentum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Chrysostomus accipit Sacerdotis nomen quantum ad rationem interpretationis secundum quod sacerdos idem est quod sacra dans. Sic enim quilibet iustus, in quantum sacra merita alicui in auxilium dat, sacerdotis interpretationem habet: non autem loquitur secundum nominis significationem. Est enim hoc nomen Sacerdos inditum ad significandum eum, qui sacra dat in sacramentorum dispensatione.

¶ Ad secundum dicendum, quod res naturales efficiuntur in gradu super alia, secundum quod in agere possunt ex forma sua, & ideò ex hoc ipso quod formam nobiliorem habẽt, in altiori gradu constituuntur: sed ministri Ecclesiæ non præponuntur aliis, vt eis ex propria sanctitatis virtute aliquid attribuant, quia hoc solius Dei est: sed sicut ministri, & quodammodo instrumenta illius effluxus qui sit à capite in membra, & ideò non est simile quantum ad dignitatem ordinis, quamuis sit simile quantum ad congruitatem.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum promouens ad ordines indignos peccet.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd promouens indignos ad ordines non peccet, quia Episcopus indiget coadiutoribus in minoribus officiis constitutis: sed non posset eos inuenire in sufficienti numero, si talem idoneitatem requireret in eis, qualis à sanctis describitur, ergo si aliquos non idoneos promouet, videtur quod sit excusabilis.

¶ 2. Præterea, Ecclesia non solùm indiget ministris ad dispensationem spiritualium, sed etiam ad gubernationem temporaliũ: sed quandoque illi qui non habent scientiam vel sanctitatem vitæ, possunt esse vtiles ad gubernationem temporalium, vel propter potentiam secularem, vel propter industriam naturalem, ergo videtur quod tales sine peccato possent promoueri.

¶ 3. Præterea, Quilibet tenetur vitare peccatum quantùm potest, si ergo Episcopus peccat indignos promouẽs, debet adhibere maximam diligentiam ad sciendum, an illi qui accedunt ad ordines, sint digni: vt fieret diligens inquisitio de moribus & scientia eorum, quod non videtur alicubi obseruari.

¶ SED CONTRA, Petius est promouere malos ad sacra mysteria, quàm iam promotos non corrigere, sed Eli mortaliter peccauit, non corrigens filios suos de malitia sua: vnde cadẽs retrorsum mortuus est, vt dicitur primo Regum 4. ergo non sine peccato euadit si indignos promouet.

¶ Præterea, Spiritualia temporalibus sunt præponenda in Ecclesia: sed mortaliter peccaret qui res Ecclesiæ temporales scienter sub periculo poneret. ergo multò fortiùs qui poneret res spirituales sub periculo: sed sub periculo ponit res spirituales quicunque indignos promouet. quia cuius vita despicitur, vt dicit Gregorius. restat vt eius prædicatio cõtemnatur, & eadem ratione omnia spiritualia ab eis exhibita, ergo indignos promouens mortaliter peccat.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd à Domino describitur fidelis seruus, qui est constitutus supra familiam, vt det illi tritici mensuram, & ideò infidelitatis reus est, qui alicui supra mensuram eius diuina tradit, hoc autem facit quicunque indignos promouet, & ideò crimen mortale committit quasi summo domino infidelis: & præcipuè cum hoc in detrimentum Ecclesiæ vergat, & honoris diuini qui per bonos ministros promouetur. Esset enim infidelis terreno domino, qui in eius officio aliquos inutiles poneret.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Deus nunquam ita deserit Ecclesiam suam quin inueniantur idonei ministri sufficientes ad necessitatem plebis, si digni promouerentur, & indigni repellerentur: & si non possunt tot ministri inueniri, quot modò sunt, melius esset habere paucos ministros bonos, quàm multos malos, vt dicit beatus Clemens.

¶ Ad secundum dicendum, quòd temporalia non sunt quærenda, nisi propter spiritualia: vnde omne incommodum temporale deberet eligi, & omne dispendium propter spirituale bonum promouendum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ad minus hoc requiritur quòd nesciat ordinans aliquid contrarium sanctitati in ordinando esse: sed etiam exigitur amplius, vt secundum mensuram ordinis vel officij iniungendi diligentior cura apponatur, vt habeatur certitudo de qualitate promouendorum saltem ex testimonio aliorum. & hoc est quod Apostolus dicit 1. Timo. 5. Nemini cito manum imposueris.

ARTICVL. V.

¶ Virum quis in peccato existens possit sine peccato ordine suscepto uti.

AD QVINTVM sic proceditur, Videtur q̃ aliquis in peccato existens possit sine peccato ordine suscepto, vti, quia peccat si non vtatur, cum ex officio teneatur, si ergo vtendo peccat, non potest peccatum vitare: quod est inconueniens.

¶ 2. Præterea, Dispẽsatio est iuris relaxatio, ergo quamuis de iure esset ei illicitum vti ordine suscepto, tamen ex dispensatione ei liceret.

¶ 3. Præterea. Quicunque communicat alicui in peccato mortali, peccat mortaliter, si ergo peccator in vsu ordinis peccat mortaliter, tunc etiam peccat mortaliter qui ab eo aliquid diuinorum accipit, vel ab eo exigit: quod videtur absurdum.

¶ 4. Præterea. Si vtendo ordine suo peccat, ergo quilibet actus ordinis quem facit, est peccatum mortale, & ita cũ in vna exequatione ordinis multi actus concurrant, videtur quòd multa peccata mortalia committat, quòd valdè durum videtur.

¶ SED CONTRA est quod Dionysius in Epistola, ad Demophilum dicit, Talis, scilicet qui non est illuminatus, audax videtur sacerdotalibus manum apponens, & non timer neque verecundatur

cundatur diuina præter dignitatem exequens, & putans Deum ignorare quæ ipse in seipso cognouit, & decipere existimat falso nomine patrem ab ipso appellatum. & audet ipsius muneris immundas infamias, non enim dicam orationes, super diuina signa Christi formiter enũtiare, ergo sacerdos est quasi blasphemus & decepter qui indignè suum ordinẽ exequitur: & sic mortaliter peccat, & eadem ratione quilibet alius ordinatus.

¶ Præterea, Sanctitas requiritur in suscipiente ordinis vt sit idoneus ad exequendum: sed peccat mortaliter qui cum peccato mortali ad ordines accedit, ergo multo fortiùs peccat mortaliter in qualibet exequutione sui ordinis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd lex præcipit vt homo iustè ea quæ sunt iusta exequatur: & ideò quicunque hoc quod sibi competit ex ordine, facit indignè, quòd iustum est iniustè exequitur, & contrà præceptum legis facit, ac per hoc mortaliter peccat. Quicunque autem cum peccato mortali aliquod sacrum officium pertractat, non est dubium quin indignè illud faciat: vnde patet quod mortaliter peccat.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non est perplexus vt necessitatem peccandi habeat: quia potest peccatum dimittere vel officio resignare, ex quo obligabatur ad ordinis exequutionem.

¶ Ad secundum dicendum, quod ius naturale est indispensabile: hoc autem est de iure naturali, vt homo sancta sanctè pertractet, & contra hoc nullus potest dispensare.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quandiu minister Ecclesiæ qui est in peccato mortali ab Ecclesia sustinetur, ab eo sacramenta eius subditus recipere debet, quia ad hoc ei obligatur: sed tamen præter necessitatis articulum non esset tutum, quod eum induceret ad aliquid sui ordinis exequendum durãte tali conscientia, quòd ille in peccato mortali esset, quam tamẽ deponere posset: quia in instanti homo à diuina gratia emundatur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quandoque homo exhibet se in aliquo actu vt minister Ecclesiæ, mortaliter peccat. & toties quoties huiusmodi actum facit, quia vt Dionysius dicit primo capite Ecclesiasticæ hierarchiæ, immundis nec symbola. id est sacramentalia signa tangere fas est. Vnde quando tangunt res sacras, quasi suo officio vtentes peccant mortaliter. Secus autem esset si in aliqua necessitate aliquod sacrum contingerent, vel exequerẽtur in illo casu, in quo & laicis licet: sicut si baptizaret in aliquo articulo necessitatis, vel si corpus Christi in terram proiectum colligeret.

QVÆSTIO TRIGESIMASEPTIMA.

De distinctione ordinum in quinque articulos diuisa.

Trident. sess. 23. can. 1. 2. 3. 4. 6. 7. & sess. 24. can. 1. & sess. 25. cap. 1. de reform.

CONSEQVENTER agendum est de distinctione Ordinum & eorum actibus & characteris impressione.

¶ Circa quod quæruntur quinque.

¶ Primò, vtrùm Ordo debeat in plures distingui.

¶ Secundò quot sint.

¶ Tertiò, vtrum debeant distingui per sacros, & non sacros.

¶ Quartò, vtrùm actus Ordinum conuenienter assignentur.

¶ Quintò, quando Ordinum characteres imprimuntur.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum debeant plures ordines distingui.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non debeant plures ordines distingui. Quãtò enim aliqua virtus est maior, tantò minus est multiplicata: sed hoc sacramentum est diguius aliis sacramẽtis in quantum constituit suscipientes in aliquo gradu super alios, cùm ergo alia sacramenta non distinguantur in plura, quæ recipiant prædicationes totius, nec hoc sacramentum debet in plures ordines distingui.

¶ 2. Præterea, Si diuiditur, aut est diuisio totius in partes integrales, aut in partes subiectiuas: nõ autem in partes integrales, quia sic non reciperent prædicationes totius: ergo est diuisio in partes subiectiuas, sed partes subiectiuæ recipiunt in plurali prædicationem generis remoti sicut generis proximi: sicut homo & asinus sunt plura animalia. & plura corpora animata, ergo & sacerdotium & diaconatus, sicut sunt plures ordines, ita sint plura sacramenta, cùm sacramentum sit quasi genus ad ordines.

¶ 3. Præterea, Secundum Philosophum 8. Ethic. Regimen in quo vnus tantũ principatur, est nobilius regimen cõmunitatis quam aristocratia. qua diuersi in diuersis officiis cõstituuntur: sed regimen Ecclesiæ debet esse nobilissimum, ergo nõ debet esse in Ecclesia distinctio ordinũ ad diuersos actus, sed tota potestas deberet apud vnum residere, & sic deberet esse tantum vnus ordo.

¶ SED CONTRA, Ecclesia est corpus Christi mysticum simile corpori naturali secundum Apostolum, sed in corpore naturali sunt diuersa membrorum officia, ergo & in Ecclesia debent esse diuersi ordines.

¶ Præterea, Mysterium noui testamenti est dignius quam veteris. vt patet 2. Corint. tertio. sed in veteri testamento non solum sacerdotes, sed etiam ministri eorum Leuitæ sanctificabantur. ergo & in nouo testamento debent consecrari per Ordinis sacramentum non solum sacerdotes, sed ministri eorum, & ita oportet quòd sint plures Ordines.

¶ RESPONDEO dicendum quòd Ordinum multitudo est inducta in Ecclesia, propter tria. Primò quidem propter Dei sapientiam commendandam, quæ in distinctione rerum ordinata maximè relucet tam in naturalibus quàm in spiritualibus, q̃ significabatur in hoc, quod Regina Saba videns ordinẽ ministrãtium Salomoni, non habebat vltra spiritum, deficiens in admiratione sapientiæ illius. Secundò, ad subueniendum humanæ infirmitati, quia per vnum non poterant omnia, quæ ad diuina misteria pertinebant, expleri sine magno grauamine, & ideò distinguuntur ordines diuersi ad diuersa officia, & hoc patet per hoc, quod Dominus numeri 9. dedit Moysi septuaginta senes populi in adiutorium. Tertiò, vt via proficiendi hominibus amplior detur, dum plures in diuersis officiis distribuuntur, vt omnes sint Dei cooperatores, quo nihil est diuinius, vt Dionysius dicit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd omnia sacramenta dantur ad effectus aliquos percipiendos: sed hoc sacramentum datur principaliter ad actus aliquos agendos, & ideò secundum diuersitatem actuum oportet quod ordinis sacramentum distinguatur, sicut potentiæ distinguuntur per actus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd distinctio ordinis non est totius integralis in partes, neque totius vniuersalis, sed totius potentialis cuius hæc est natura, quod totum secundum completam rationem est in vno: in aliis autem est aliqua participatio ipsius, & ita est hic: tota enim plenitudo sacramenti huius est in vno ordine scilicet sacerdotio, sed in aliis est quædam participatio ordinis, & hoc significatum est in hoc quod dominus dixit Numeri 11. Moysi. Auferam de spiritu tuo, & tradam eis vt sustentent tecum onus populi, & ideò omnes ordines sunt vnum sacramentum.

¶ Ad tertium dicendum, quod in regno quamuis tota potestatis plenitudo resideat penes Regem non tamen excluduntur ministrorum potestates, quę sunt participationes quædã Regiæ potestatis, & similiter est in ordine. In Aristocratia autem apud nullum residet plenitudo potestatis, sed apud omnes.

ARTICVLVS II.

¶ Virum sint septem ordines.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd non sint septem ordines. Ordines enim Ecclesiæ ordinantur ad actus hierarchicos: sed tres sunt actus hierarchici. scilicet purgare, illuminare, & perficere, secundum quos Dionysius distinguit tres ordines in 5. capitulo Eccles. hierarc. ergo non sunt septem.

¶ 2. Præterea, Omnia sacramenta habent efficaciam & autoritatem ex institutione Christi vel saltem Apostolorum eius: sed in doctrina Christi & Apostolorum non fit mentio nisi de presbyteris & diaconis, ergo videtur quòd non sint alij ordines.

¶ 3. Præterea, per sacramentum ordinis constituitur aliquis dispẽsator aliorum sacramentorum: sed alia sacramenta sunt sex, ergo debent esse tantum sex ordines.

¶ 4. SED CONTRA, Videtur quòd debeant esse plures, quia quantò aliqua virtus est altior, tantò est minus multiplicabilis: sed potestas hierarchica est altiori modo in angelis quàm in nobis, vt Dionysius dicit, cùm ergo in hierarchia angelica sint nouem ordines, totidem deberent esse in Ecclesia vel plures.

¶ 5. Præterea. Prophetia Psalmorũ est nobilior inter omnes alias prophetias: sed ad pronuntiandum in Ecclesia alias prophetias vnus est ordo, scilicet Lectorum, ergo & ad pronuntiandum psalmos deberet esse alius ordo, & præcipuè cùm in Decretis distin. 21. Psal. secundus ab ostiario inter ordines ponatur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quidam sufficientiam ordinum assumunt per quandam adaptationem ad gratias gratis datas, de quibus habetur. 1. Corin. 12. dicunt enim quod sermo sapientiæ cõpetit Episcopo, quia ipse aliorum ordinator est, quo ad sapientiã pertinet: sermo scientiæ Sacerdoti, quia debet habere clauem scientiæ: fides Diacono, qui prædicat Euangelium: opera virtutum Subdiacono, qui se ad opera perfectionis extendit per votum continentiæ: interpretatio sermonum Acolyto, quod significatur in lumine quod defert: gratia sanitatum Exorcistæ: gratia linguarum Psalmistæ: prophetia Lectori: discretio spiritum Ostiario, qui quosdam repellit & quosdam admittit. Sed hoc nihil est quia gratiæ gratis datæ non dantur eidem, si-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cut nec ordines dantur eidem, dicitur enim 1. Corint. 12. Diuisiones gratiarum sunt. Et iterum ponuntur quædam, quæ Ordines non dicuntur, scilicet, Episcopatus, & Psalmistatus. Et ideò alij assignant secundum quandam assimilationem ad cœlestem hierarchiam, in quibus ordines distinguuntur secundum purgationem, illuminationem & perfectionem. Dicunt enim quòd ostiarius purgat exteriùs segregando bonos à malis etiam corporaliter, interiùs verò Acolytus, quia per lumen quod portat, significat se interiores tenebras pellere: sed vtroque modo Exorcista, quia diabolum quem expellit, vtroque modo perturbat: sed illuminatio quæ fit per doctrinam, quantum ad doctrinam propheticam, fit per Lectores: quantùm ad Apostolicam, fit per Subdiaconos: quantum ad euangelicam, per Diaconos fit: sed perfectio communionis, vtpote quæ est pœnitentiæ & baptismi & huiusmodi, fit per Sacerdotem: excellens verò per Episcopum, vt cõsecratio sacerdotum & virginum: sed excellentissima, per summum pontificem, in quo est plenitudo autoritatis. Sed hoc nihil est, tum quia ordines hierarchiæ non distinguuntur per prædictas actiones hierarchicas, cùm quelibet cuilibet ordinum conueniat: tum quia secundum Dionysium solis Episcopis conuenit perficere: illuminare autem sacerdotibus: purgare autem ministris omnibus, & ideò alij appropriant ordines septem donis, vt sacerdotio respondeat donum sapientiæ, quia nos pane vitæ & intellectus cibat, sicut sacerdos nos pane cœlesti reficit. sed timor ostiario quia nos separat à malis: & sic intermedij ordines respondent mediis donis. Sed hoc iterum nihil est, quia in quolibet ordine septiformis gratia datur.

¶ Et ideò aliter dicendum, quòd ordinis sacramentum ad sacramentum Eucharistiæ ordinatur, quod est sacramentum sacramentorum: vt Dionysius dicit. Sicut enim templum & altare & vasa & vestes, ita & ministeria quæ ad Eucharistiam ordinantur consecratione indigent, & hęc consecratio est ordinis sacramentum: & ideò distinctio ordinis est accipienda secundum relationem ad Eucharistiam: quia poreſtas ordinis aut est ad consecrationem Eucharistiæ ipsius, aut ad aliquod ministerium ordinatum ad hoc sacramentum Eucharistiæ. Si primo modo, sic est ordo sacerdotum, & ideò cùm ordinantur accipiunt calicem cum vino & pane: nam cum pane poteſtatem accipiunt consecrandi corpus & sanguinem Christi. Cooperatio autem ministrorum est vel in ordine ad ipsum sacramentum, vel in ordine ad suscipientes. Si primo modo, sic tripliciter. Primò enim est ministerium, quo minister cooperatur sacerdoti in ipso sacramento, quantùm ad dispensationem, sed non quantum ad cõsecrationem, quam solus sacerdos facit, & hoc pertinet ad Diaconum. Vnde in litera dicitur, quod Diaconum pertinet ministrare sacerdotibus in omnibus quæ aguntur in sacramentis Christi: vnde & Christi sanguinem dispensat. Secundò, est ministerium ordinatum ad materiam sacramenti ordinandam in sacris vasis ipsius sacramenti, & hoc pertinet ad Subdiaconum. Vnde dicitur in litera, quòd corporis, & sanguinis Domini vasa portant, & oblationes in altari ponunt: & ideò accipiunt calicem de manu Episcopi, sed vacuum cum ordinantur. Tertiò, est ministerium ordinatum ad præsentandum materiam sacramenti. & hoc competit Acolyto. Ipse enim, vt in litera dicitur, vrceolum cum vino & aqua præparat. Vnde accipiunt vrceolum vacuum. Sed ministerium ad præparationem recipientium ordinatum non potest esse nisi super immundos, quia qui mundi sunt, iam sunt ad sacramenta percipienda idonei. Triplex autem est genus immundorum secundum Dionysium. Quidam enim sunt omnino infideles credere nolentes, & hi totaliter à visione diuinorum. & à cœtu fidelium arcendi sunt. & hoc pertinet ad ostiarios. Quidam autem sunt volentes credere, sed non instructi, scilicet catechumeni. & ad horum institutionem ordinatur ordo Lectorum: & ideò prima rudimenta doctrinæ fidei, scilicet vetus Testamentum eis legendum committitur. Quidam verò sunt fideles & instructi, sed impedimentum habentes ex dæmonis poteſtate, scilicet energumeni: & ad hoc ministeriũ est ordo Exorcistarum, & omnino sic patet ratio numeri & gradus ordinum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Dionysius loquitur de ordinibus, non secundum quod sunt sacramenta, sed secundum quod ad hierarchicas actiones ordinantur, & ideò secundum actiones illas tres ordines distinguit. quorũ primus habet omnes tres, scilicet Episcopus. Secundus habet duas, scilicet, sacerdos: sed tertius habet vnam, scilicet Diaconus, scilicet purgare, qui minister dicitur: & sub hoc omnes inferiores ordines comprehenduntur. sed ordines habent quòd sint sacramenta ex relatione ad maximum sacramentorum, & secundum hoc debet numerus ordinum accipi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in primitiua Ecclesia propter paucitatem ministrorũ omnia inferiora ministeria Diaconibus committebantur, vt patet per Dionysium tertio capite Ecclesiasticæ hierarchiæ: vbi dicit, Ministrorum alij stant ad portas templi clausas, alij aliud proprij ordinis operantur, alij autem sacerdotibus proponunt super altare sacrum panem & benedictionis calicem, nihilominus erant omnes prædictæ poteſtates, sed implicitè in vna Diaconi poteſtate: sed postea ampliatus, est cultus diuinus & Ecclesia & implicitè habebat in vno ordine explicitè tradidit in diuersis, & secundum hoc dicit Magister in litera, quòd Ecclesia alios ordines sibi instituit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ordines ordinantur principaliter ad sacramentum Eucharistiæ: ad alia autem per consequens, quia etiam alia sacramenta ab eo quod in sacramento continetur, deriuantur. Vnde non oportet quod distinguantur ordines secundum sacramenta.

¶ Ad quartum dicendum, quod Angeli differunt specie: & propter hoc in eis poteſt esse modus diuersus recipiendi diuina, & ideò diuersæ hierarchiæ in eis distinguũtur: sed in ordinibus tantum est vna hierarchia propter vnum modum accipiendi diuina, quæ consequitur humanam speciem, scilicet per similitudinem rerum sensibilium, & ideò distinctio ordinum in Angelis non poteſt esse per comparationem ad aliquod sacramentum, sicut est apud nos, sed solùm per cõparationem ad hierarchicas actiones, quas in inferiores exercet quilibet ordo in eis, & secundum hoc nostri ordines eis respondent, quia in nostra hierarchia sunt tres ordines secundum hierarchicas actiones distinctì, sicut in qualibet hierarchia Angelorum.

¶ Ad quintum dicendum, quòd Psalmistatus non est Ordo, sed officium ordini annexum, quia enim Psalmi cum cantu pronuntiantur, ideò dicitur Psalmista cantor. Cantor autem non est nomen ordinis specialis, tum quia cantare pertinet ad totum chorum, tum quia non habet aliquam specialem relationem ad Eucharistiæ sacramentum, tum quia officium quoddam est quod inter ordines largo modo accepto computatur quandoque.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum ordines debeant distinguì per sacros & non sacros.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur q̃ ordines non debeant distingui per sacros & non sacros. Omnes enim ordines sacramenta quędam sunt: sed omnia sacramenta sunt sacra, ergo ordines sunt sacri.

¶ 2. Præterea, Secundum ordines Ecclesiæ non deputatur aliquis nisi ad diuina officia: sed omnia talia sunt sacra, ergo ordines sunt sacri.

¶ SED CONTRA est, quòd ordines sacri impediunt matrimonium contrahendum, & dirimunt iam contractum: sed quatuor inferiores ordines non impediunt contrahendum, nec dirimunt contractum, ergo non sunt sacri ordines.

¶ RESPONDEO dicendum, quod Ordo sacer dicitur dupliciter. Vno modo secundum se, & sic quilibet ordo est sacer, cum sit sacramentum quoddam. Alio modo ratione materiæ, circa quam habet aliquem actum, & sic ordo sacer dicitur qui habet aliquem actum circa rem aliquam consecratam, & sic sunt tres ordines sacri, scilicet Sacerdotium, & Diaconatus, qui habent actum circa corpus Christi & sanguinem consecratum, & Subdiaconatus, qui illius est, qui habet actum circa vasa consecrata, & ideò eis continentia indicitur, vt mundi sint qui sancta tractant. Et per hoc patet solutio ad obiecta.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum actus ordinum conuenienter assignentur.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod actus ordinum inconuenienter in litera assignentur. Quia per absolutionem præparatur aliquis ad Corpus sumendum: sed præparatio suscipientium sacramentum pertinet ad inferiores ordines, ergo inconuenienter absolutio à peccatis inter actus ponitur sacerdotis.

¶ 2. Præterea, Homo per baptismum est immediatè Deo configuratus characterem configurantem suscipiens: sed orare & offerre oblationes sunt actus immediatè ad Deũ ordinati, ergo quilibet baptizatus poteſt hos actus facere & non soli sacerdotes.

¶ 3. Præterea, Diuersorum ordinũ diuersi sunt actus: sed oblationes in altari ponere & epistolam legere, ad Subdiaconum pertinet, crucem etiam ferunt Subdiaconi coram Papa, ergo hi non debent poni actus Diaconi.

¶ 4. Præterea, Eadem veritas continetur in nouo & in veteri Testamento: sed legere vetus Testamentum est Lectorum, ergo eadem ratione & legere nouum, & non Diaconorum.

¶ 5. Præterea, Apostoli nihil aliud prædicauerunt, quàm Euangelium Christi, vt patet Rom. 1. sed doctrina Apostolorum committitur Subdiaconis enuntianda, ergo & doctrina Euangelij.

¶ 6. Præterea, Secundum Dionysium, quod est superioris ordinis, non debet inferiori conuenire: sed ministrare cum vrceolo est actus subdiaconorum: ergo non debet Acolytis attribui.

¶ 7. Præterea, Actus spirituales debent coroporalibus præmineres: sed Acolytus non habet nisi actum corporalem. ergo Exorcista non habet actum spiritualem pellendi dæmones, cùm sit inferior.

¶ 8. Præterea, Quæ magis conueniunt, iuxta se ponenda sunt, sed legere vetus Testamẽtum maximè debet conuenire cum lectore noui Testamenti quod competit superioribus ministris: ergo legere vetus Testamentum non debet poni actus lectoris, sed magis Acolyti, & præcipuè cum lumen corporale quod Acolyti deferunt, significet lumen spiritualis doctrinæ.

¶ 9. Præterea, In quolibet actu ordinis spiritualis debet esse aliqua vis spiritualis, quàm habent ordinati præ aliis, sed in apertione & clausione ostiorum non habent aliam poteſtatem ostiarij quam alij homines: ergo non debet poni actus ipsorum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd cùm consecratio, quæ fit in ordinis sacramento, ordinetur ad sacramentum Eucharistiæ, vt dictum est, ille est principalis actus vniuscuiusque ordinis, secundum quem magis proximè ordinatur ad Eucharistiæ sacramentum, & secundum hoc etiam vnus ordo est alio eminentior secundum quòd vnus actus magis de proximo ad prædictum sacramentum ordinatur: sed quia ad Eucharistiæ sacramẽtum quasi dignissimum multa ordinantur: ideò non est inconueniens vt præter principalem actum etiam multos actus vnus ordo habeat, & tantò plures quantò est eminentior: quia virtus quantò est superior, tantò ad plura se extendit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd duplex est præparatio suscipientium sacramentum, quædam remota, & hæc per ministros efficitur: quædam proxima, qua statim efficiuntur idonei ad sacramentorum dispensationem, & hæc pertinet ad sacerdotes. quia etiam in naturalibus ab eodem agente fit materia in vltima dispositione ad formam, & recipit formam, & quia in proxima dispositione ad Eucharistiam fit aliquis per hoc quòd à peccatis purgatur: ideò omnium sacramentorum, quæ sunt institutа principaliter ad purgationem peccatorum est minister proprius sacerdos, scilicet baptismi, pœnitentiæ & extremæ vnctionis.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd actus aliqui immediatè ad Deum ordinantur dupliciter. Vno modo ex parte vnius personæ tantùm, sicut facere orationes singulares, & vouere, & huiusmodi, & talis actus competit cuilibet baptizato. Alio modo ex parte totius Ecclesiæ, & sic solus sacerdos habet actus immediatè ad Deum ordinatos, quia ipse solus poteſt gerere personam totius Ecclesiæ qui consecrat Eucharistiam, quæ est sacramentum vniuersalis Ecclesiæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd oblationes à populo oblatæ per sacerdotem offeruntur: & ideò duplex ministerium circa oblationes est necessarium. Vnum ex parte populi: & hoc est Subdiaconi qui accipit oblationes à populo & altari imponit, vel offert Diacono. Aliud ex parte Sacerdotis: & hoc Diaconi est, qui oblationes ministrat ipsi Sacerdoti, & in hoc est actus principalis vtriusque ordinis, & propter hoc ordo Diaconi est superior. legere autem epistolam non est actus Diaconi nisi secundũ quòd actus inferiorum ordinum superioribus attribuuntur. Similiter etiam crucem ferre: & hoc secundum consuetudinem aliquarum Ecclesiarum, quia in actibus secundariis non est inconueniens diuersas consuetudines esse.

¶ Ad quartum dicendum, quòd doctrina est remota præparatio ad sacramentum suscipiendum: & ideò pronunciatio doctrinæ ministris committitur. Sed doctrina veteris Testamenti adhuc est magis remota quàm doctrina noui, quia non instruit de hoc sacramento nisi in figuris: & ideò nouum Testamentum superioribus ministris pronuntiandum committitur: vetus autem inferioribus. & doctrina noui Testamenti perfectior est (quam Dominus per seipsum tradidit) quam ipsius manifestatio per Apostolos, & ideò Euangelium Diaconis, Epistola subdiaconis committuntur.

¶ Et secundum hoc patet solutio ad quintum.

¶ Ad sextum ergo dicendum, quòd Acolyti habent actum super vrceolum tantum, non super ea quæ in vrceolo continentur, sed Subdiaconus habet actum super contentis in vrceolo, quia vtitur aqua & vino ad ponendum in calice, & aquam iterum manibus sacerdotis præbet: & Diaconus sicut & subdiaconus solùm actum habet super calicem, non super cõtenta sed Sacerdos super contenta: & ideò sicut Subdiaconus in sui ordinatione accepit calicem vacuum, sacerdos plenum, ita Acolytus vrceolum vacuum, sed Subdiaconus plenum: & sic est quædam connexio in ordinibus.

¶ Ad septimum dicendum, quòd corporales actus Acolyti magis de proximo ordinantur ad actum sacrorum ordinum quàm ad actus Exorcistarum, quamuis sit aliquo modo spiritualis, quia Acolyti habent ministerium super vasa, in quibus materia sacramenti continetur quantùm ad vinum quod vasi continenti indiget propter sui humiditatem: & ideò inter ordines minores ordo Acolytorum superior est.

¶ Ad octauum dicendum, quòd actus Acolytorum se habet propinquius ad actus principales superiorum ministrorum, quàm actus aliorum minorum ordinum, vt per se patet: similiter etiam quantum ad actus secundarios, quibus populum per doctrinam disponunt quia Acolytus doctrinam noui Testamenti visibiliter figurat lumen portans, sed lector recitando figuras alias, ideò Acolytus est superior. Similiter etiam Exorcista, quia sicut se habet Lector ad actum secundarium Diaconi, & Subdiaconi, ita se habet actus exorcistæ ad secundarium actum Sacerdotis, scilicet ligare & absoluere, per quem corporaliter homo à seruitute diaboli liberatur: & in hoc patet ordinatissimus ordinis progressus. quia Sacerdoti quantum ad actum eius principalem, scilicet, consecrare corpus Christi, cooperantur tantum tres superiores ordines, sed quantùm ad actum eius secundarium qui est absoluere & ligare, cooperantur inferiores & superiores.

¶ Ad nonum dicendum, quòd quidam dicunt quòd in susceptione ordinis ostiario datur quædam vis diuina, vt arcere possit aliquos ab introitu templi: sicut in Christo fuit quando eiecit vendentes de templo. sed hoc magis pertinet ad gratiam gratis datam, quàm ad gratiam sacramenti. Et ideò dicendum, quòd suscipit poteſtatem, vt ex officio agere possit, quamuis etiam & hoc ab aliis fieri possit, sed non ex officio: & ira est in omnibus actibus minorum ordinum quòd possunt per alios fieri, quamuis illi ad hoc non habeant aliquod officium: sicut etiam in domo non consecrata potest dici Missa, quamuis consecratio Ecclesiæ ad hoc ordinetur, vt in ea Missa dicatur.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum sacerdoti character imprimatur in ipsa calicis porrectione.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd sacerdoti character non imprimatur in ipsa calicis porrectione: quia consecratio sacerdotis fit cum quadam vnctione, sicut & Confirmatio: sed in confirmatione in ipsa vnctione imprimitur character. ergo in sacerdotio, & non in calicis porrectione.

¶ 2. Præterea, Dominus dedit discipulis sacerdotalem poteſtatem quando dixit. Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, &c. Ioan. 20. sed Spiritus datur per manus impositionem ergo in ipsa manus impositione imprimitur character ordinis.

¶ 3. Præterea, Sicut consecrantur ministri, ita & vestes ministrorum sed vestes sola benedictio consecrat. ergo in ipsa benedictione Episcopi consecratio sacerdotis efficitur.

¶ 4. Præterea, Sicut sacerdoti datur calix, ita & vestis sacerdotalis. ergo si in datione calicis imprimitur character, eadem ratione & in datione casulæ, & sic haberet duos characteres, quod falsum est.

¶ 5. Præterea, Ordo diaconi conformior est ordini sacerdotis quàm ordo subdiaconi. sed si character imprimeretur sacerdoti ex ipsa calicis porrectione, subdiaconus conformior esset sacerdoti quàm diaconus, quia subdiaconus characterem recipit in ipsa calicis porrectione, non autem diaconus: ergo character sacerdotalis non imprimitur in ipsa calicis porrectione.

¶ 6. Præterea, Acolytorum ordo magis appropinquat ad actum sacerdotis per hoc quòd habet actum super vrceolum, quam per hoc quod habet actum super candelabrum: sed magis imprimitur character in acolytatu, quando accipiunt candelabrum quàm quando accipiunt vrceolum: quia nomen acolyti cerei portationem significat: ergo in sacerdotio non imprimitur character quando calicem accipit.

¶ SED CONTRA, Principalis actus ordinis sacerdotis est consecrare corpus Christi: sed ad hoc datur sibi poteſtas in acceptione calicis: ergo tunc imprimitur character.

¶ RESPONDEO dicendum, quod (sicut dictum est) eiusdem est formam, aliquam inducere, & materiam de proximo præparare ad formam. Vnde Episcopus collatione ordinum duo facit, præparat enim ordinandos ad ordinis susceptionem & ordinis poteſtatem tradit. Præparat quidem & instruendo eos de proprio officio, & aliquid circa eos operando vt idonei sint poteſtatem accipiendi, quæ quidem operatio in tribus consistit, benedictione, manus impositione & vnctione. Per benedictionem diuinis obsequiis mancipantur, & ideò benedictio datur. Sed per manus impositionem datur plenitudo gratiæ, per quam ad magna officia sunt idonei, & ideò solis diaconibus & sacerdotibus fit manus impositio quia eis competit dispensatio sacramentorum, quamuis vni sicut principaliori, alteri sicut ministro. Sed vnctione ad aliquod sacramentum tractandum consecrantur: & ideò solis sacerdotibus fit: qui propriis manibus corpus Christi tãgunt sicut etiam calix inungitur qui tenet sanguinem, & patenam

Universidad de Deusto
Biblioteca

na quæ continet corpus, sed potestatis collatio fit per hoc, quòd datur eis aliquid quod ad proprium actum pertinet, & quia principalis actus sacerdotis est cõsecrare corpus & sanguinem Christi: ideò in ipsa datione calicis sub forma verborum determinata character sacerdotalis imprimitur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in Confirmatione non datur officium operandi super aliquam materiam exteriorem: & ideò character ibi nõ imprimitur in aliqua exhibitione alicuius rei, sed in sola manus impositione & vnctione. sed in ordine sacerdotali aliter est: & ideò non est simile.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Dominus discipulis dedit potestatem sacerdotalem, quantùm ad principalem actum ante passionem in cœna, quando dixit, Accipite & manducate. Vnde subiunxit: Hoc facite in meam commemorationem. Et post resurrectionem dedit eis potestatem sacerdotalem, quantùm ad actum secundarium, qui est ligare & soluere.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd in vestibus non requiritur alia consecratio nisi quòd diuino cultui mancipentur: & ideò sufficit eis pro consecratione benedictio: sed aliter est de ordinatis, vt ex dictis patet.

¶ Ad quartum dicendum, quòd vestis sacerdotalis non significat potestatem sacerdoti datam, sed idoneitatem quæ in eo requiritur ad actum potestatis exequendum: & ideò nec sacerdoti nec alicui alij imprimitur character in alicuius vestis donatione.

¶ Ad quintum dicendum, quòd potestas diaconi est media inter potestatẽ subdiaconi & sacerdotis. sacerdos enim habet potestatem super corpus Christi, subdiaconus autẽ super vasa tantùm, Diaconus super corpus in vase contentum: vnde eius non est tãgere corpus Christi, sed portare corpus in patena, & dispensare sanguinem cum calice: & ideò eius potestas ad actum principalem non potuit exprimi, nec per dationem vasis tantùm, nec per dationem materiæ: sed exprimitur potestas eius ad actum secundarium tantùm in hoc quòd datur ei liber Euangeliorum, & in hac potestate intelligitur alia: & ideò in ipsa libri datione imprimitur character.

¶ Ad sextum dicendum, quòd principalior actus acolyti est, quo ministrat in vrceolo, quàm quo ministrat in cãdelabro, quamuis denominetur ab actu secundario, propter hoc quod est magis notus & magis proprius ei: & ideò in datione vrceoli imprimitur acolyto character virtute verborũ ab Episcopo prolatorum.

QVAESTIO TRIGESIMAOCTAVA,

De conferentibus hoc sacramentum, in duos articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de conferentibus hoc sacramentum.

¶ Circa quòd quæruntur duo.

¶ Primò, vtrùm solus Episcopus possit hoc sacramentum conferre.

¶ Secundò, vtrùm hæreticus, vel quicunque ab Ecclesia præcisus, possit hoc sacramentum conferre.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum tantum Episcopus Ordinis sacramentum conferat.

Tho. 4 distin. 25. q. 1. artic. 1. & 2.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non tãtùm Episcopus ordinis sacramentum conferat, quia manus impositio ad consecrationem aliquid facit: sed sacerdotibus, qui ordinãtur non solùm Episcopus manus imponit, sed etiam sacerdotes adstantes, ergo non solùm Episcopus confert ordinis sacramentum.

¶ 2. Præterea, Tunc vnicuique datur potestas ordinis quando ei exhibetur quod ad actũ sui ordinis pertinet: sed subdiacono datur vrceolus cum aqua & manutergio ab archidiacono, similiter acolytis candelabrum cum cereo & vrceolus vacuus, ergo non solùm Episcopus confert ordinis sacramentum.

¶ 3. Præterea, Illa quæ ordinis sunt non possunt alicui committi, qui non habet ordinem, sed conferre ordines minores committitur aliquibus, qui nõ sunt Episcopi, sicut presbyteris Cardinalibus, ergo conferre ordines, non est, episcopalis ordinis.

¶ 4. Præterea, Cuicunque committitur principale, & accessorium, sed ordinis sacramentum ordinatur ad Eucharistiam sicut accessorium ad principale, cùm ergo sacerdos consecret Eucharistiam, ipse etiam poterit ordines conferre.

¶ 5. Præterea, Plus distat diaconus ab Episcopo quàm à sacerdote: sed Episcopus potest diaconos facere, ergo & simplex sacerdos.

¶ SED CONTRA, Nobiliori modo applicãtur ad diuinum cultum ministri per ordines, quàm per vasa sacra, sed consecratio vasorum pertinet ad solum Episcopum, ergo multo fortius consecratio ministrorum.

¶ Præterea, Sacramentum ordinis est excellentius, quàm confirmationis, sed solus Episcopus confirmat: ergo multo magis confert ordinis sacramentum.

¶ Præterea, Virgines per benedictionem non constituuntur in aliquo gradu spiritualis potestatis. sicut ordinati constituuntur: sed virgines benedicere est solius Episcopi. ergo multo magis solus ipse potest aliquos ordinare.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd potestas episcopalis habet se ad potestatem ordinum inferiorum, sicut politica quæ conjectant bonum commune ad inferiores artes & virtutes quæ conjectant aliquod bonum speciale, vt ex dictis patet. Politica autem ponit, vt dicitur in 1. Ethic. legem inferioribus. scilicet quis quam debeat exercere, & quãtum & qualiter. Et ideò ad Episcopum pertinet in omnibus diuinis mysteriis aliquos collocare. vnde ipse solus confirmat, quia confirmati in quodam officio confitendi fidem constituuntur, & ideò ipse etiam soluit, virgines benedicit, quæ figuram gerunt Ecclesiæ Christo desponsatæ, cuius cura ipsi principaliter committitur: ipse etiam in ministris ordinum ordinandos consecrat, & vasa quibus debent vti, eis determinat sua cõsecratione, sicut & officia secularia in ciuitatibus distribuuntur ab eo, qui habet excellentiorem potestatem sicut à Rege.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd impositione manuum non datur character sacerdotalis ordinis, vt ex dictis patet, sed gratia secundum quam ad exequendum ordinem sint idonei: & quia indigent amplissima gratia, ideò sacerdotes manus cum Episcopo imponunt eis qui in sacerdotes promouentur, sed Diaconis solus Episcopus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quia archidiaconus est quasi princeps ministerij: ideò omnia quæ ad ministerium pertinent ipse tradit, sicut cereum, quo acolytus diacono seruit ante Euangelium, ipsum portando, & vrceum quo seruit subdiacono, & similiter dat subdiacono ea, quibus superioribus ordinibus seruit, sed tamen in illis non consistit principalis actus subdiaconi, sed in hoc quod cooperatur circa materiam sacramenti: & ideò characterem accipit in eo quòd datur ei calix ab Episcopo, sed acolytus accipit characterem ex verbis Episcopi in hoc quòd accipit prędicta ab Archidiacono, & magis in acceptione vrceoli, quàm candelabri. Vnde non sequitur quòd Archidiaconus ordinem conferat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Papa qui habet plenitudinem potestatis pontificalis, potest committere non Episcopo ea quæ ad Episcopalem dignitatem pertinent, dummodo illa non habeant immediatam relationem ad verum corpus: & ideò ex eius commissione aliquis sacerdos simplex potest conferre minores ordines & confirmare, non autem aliquis non sacerdos, nec iterum sacerdos maiores ordines, qui habent immediatam relationem ad corpus Christi, supra quod consecrandum Papa non habet maiorem potestatem, quàm simplex sacerdos.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quamuis sacramentum Eucharistiæ sit maximum sacramẽtum in se, tamen nõ collocat in aliquo officio, sicut ordinis sacramentum: & ideò non est similis ratio.

¶ Ad quintum dicendum, quòd ad communicandum alteri quòd quis habet non exigitur solùm propinquitas, sed completio potestatis, & quia sacerdos non habet completam potestatem in hierarchicis officiis sicut Episcopus: ideò non sequitur quòd possit diaconos facere, quamuis ille ordo sit sibi propinquus.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum hæretici & ab Ecclesia præcisi possint ordines conferre.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd hæretici & ab Ecclesia præcisi non possint ordines conferre. Maius est enim conferre ordines, quam aliquem absoluere vel ligare, sed hæreticus non potest absoluere aut ligare. ergo nec ordines conferre.

¶ 2. Præterea, Sacerdos ab Ecclesia separatus conficere potest, quia in eo character indelebiliter manet, per quẽ hoc potest: sed Episcopus non accipit aliquem characterem in sui promotione. ergo non est necesse quòd episcopalis potestas remaneat in eo post separationem eius ab Ecclesia.

¶ 3. Præterea, In nulla communitate ille qui à ciuitate expellitur, potest officia communitatis disponere, sed ordines quædam sunt officia Ecclesiæ: ergo ille qui extra Ecclesiam ponitur: non potest ordines conferre.

¶ 4. Præterea, Sacramenta habent efficaciam ex passione Christi, sed hæreticus non continuatur passioni Christi, neque per propriam fidem, cùm sit infidelis, neque per fidem Ecclesiæ, cùm sit ab Ecclesia separatus: ergo non potest sacramentum ordinis conferre.

¶ 5. Præterea, In ordinis collatione exigitur benedictio, sed hæreticus non potest benedicere quinimò benedictio sua in maledictionem conuertitur, vt patet per autoritates in litera inductas. ergo non potest ordines conferre.

¶ SED

¶ SED CONTRA, est quod aliquis Episcopus in hæresim lapsus, quando reconciliatur, non iterum reconsecratur, ergo non amisit potestatem quam habebat ordines conferendi.

¶ Præterea, Maior est potestas conferendi ordines, quã potestas ordinum: sed potestas ordinum non amittitur propter hæresim vel aliquod huiusmodi: ergo nec potestas conferendi ordines.

¶ Præterea, Sicut baptizans exhibet tantùm ministerium exterius, ita & conferens ordines, Deo interius operante: sed nulla ratione aliquis ab Ecclesia præcisus amittit baptizandi potestatem: ergo nec ordines conferendi.

¶ RESPONDEO dicendum quod circa hoc ponuntur in litera quatuor opiniones. Quidam enim dixerunt quòd hæretici quandiu ab Ecclesia tolerantur, habent potestatem ordines conferendi, non autem postquàm fuerunt præcisi, similiter nec degradati, & alij huiusmodi: & hæc prima opinio. Sed hoc non potest esse, quia omnis potestas quæ datur cum aliqua consecratione, nullo casu contingente tolli potest: sicut nec ipsa consecratio annullari, quia etiam altare vel chrisma semel consecrata perpetuò consecrata manent, vnde cùm episcopalis potestas cum quadam consecratione detur, oportet quod perpetuò maneat, quantuncũque aliquis peccet, vel ab Ecclesia proceditur & ideò alij dixerunt quòd præcisi ab Ecclesia, qui in Ecclesia episcopalem potestatem habuerunt, retinent potestatem aliquos ordinandi, sed promoti ab eis hoc non habent: & hæc est quarta opinio. Sed hoc non potest esse, quia si illi qui fuerunt in Ecclesia promoti, retinent potestatem quàm acceperunt, patet quòd exequendo suam potestatem, veram consecrationem faciunt: & ideò verè tribuunt omnem potestatem quæ consecratione datur & sic ordinati ab eis vel promoti habent eandem potestatem quam & ipsi. Et ideò alij dixerũt quòd etiam præcisi ab Ecclesia possunt ordines conferre & alia sacramenta, dummodo formam debitam & intentionem seruent: & quantum ad primum effectum, qui est collatio sacramenti, & quantùm ad vltimum, qui est collatio gratiæ: & hæc est secunda opinio. Sed hoc etiam non potest stare, quia ex hoc ipso quòd aliquis hæretico præciso ab Ecclesia in sacramentis cõmunicat, peccat, & ita fictus accedit & gratiam consequi non potest, nisi forte in baptismo in articulo necessitatis. Et ideò alij dicunt quod vera sacramenta conferunt, sed cum eis gratiam non dant: non propter inefficaciam sacramentorum sed propter peccata recipientium ab eis sacramenta contra prohibitionem Ecclesiæ, & hæc est tertia opinio, quæ vera est.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd effectus absolutionis non est aliud quàm remissio peccatorum quæ per gratiam fit: & ideò hæreticus non potest absoluere, sicut nec gratiam in sacramentis conferre, & iterum ad absolutionem requiritur iurisdictio, quam non habet ab Ecclesia præcisus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in promotione ipsius Episcopi datur sibi potestas quæ perpetuò manet in eo, quamuis dici non possit character, quia per eam non ordinatur homo directè ad Deum, sed ad corpus Christi in mysticum, & tamen indebiliter manet sicut character, & per consecrationem datur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd illi qui promouentur ab hæreticis, quamuis accipiant ordinem, non tamen recipiunt executionem, vt licitè possint in suis ordinibus ministrare, ratione illa quam obiectio tangit.

¶ Ad quartum dicendum, quod per fidem Ecclesiæ continuatur passioni Christi, quia quamuis in ea non sint secundum se, sunt tamen in ea secundum formam Ecclesiæ quam seruant.

¶ Ad quintum dicendum, quòd hoc est referendum ad vltimum effectum sacramentorum, vt tertia opinio dicit.

QVAESTIO TRIGESIMANONA,

De impedimentis huius sacramenti, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de impedimentis huius sacramenti.

¶ Circa quod quæruntur sex.

¶ Primò, vtrùm sexus fœmineus impediat huius sacramenti susceptionem.

¶ Secundò, vtrùm carentia vsus rationis,

¶ Tertiò, vtrùm seruitus.

¶ Quartò, vtrùm homicidium.

¶ Quintò, vtrùm illegitima natiuitas.

¶ Sextò, vtrùm defectus membrorum.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum sexus fœmineus ordinis susceptionem impediat.

Tho. vbi supra quæst. 28. ar. 1.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod sexus fœmineus non impediat ordinis susceptionem: quia officium prophetę est maius quam officium sacerdotis: quia propheta est medium inter Deum & sacerdotes, sicut sacerdos est inter Deum & populum, sed prophetæ officium aliquando mulieribus est cõcessum, vt patet 4. Regum: ergo & sacerdotij officium eis competere potest.

¶ 2. Præterea, Sicut ordo ad quandam eminentiam pertinet, ita & prælationis officium & martyrium & religionis status: sed prælatio committitur mulieribus de nouo Testamento, vt patet de Abbatissis: & in veteri: vt patet de Delbora, quæ iudicauit Israel & Iudæos. Competit etiam eis martyrium & religionis status, ergo & ordo Ecclesiæ.

¶ 3. Præterea, Ordinum potestas in anima fundatur: sed sexus nõ est in anima: ergo diuersitas sexus non facit distinctionem in receptione ordinum.

¶ SED CONTRA, est quod dicitur 1. Timo. 2. Mulierem in Ecclesia docere non permitto, nec dominari in virum.

¶ Præterea, In ordinandis præexigitur corona, quamuis non de necessitate sacramenti: sed corona & tonsura non competunt mulieribus, vt patet 1. Cor. 2. ergo nec ordinum susceptio.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quædam requiruntur in recipiente sacramentum quasi de necessitate sacramenti, quæ si desunt non potest aliquis suscipere neque sacramentum neque rem sacramenti, quædam verò requiruntur non de necessitate sacramenti, sed de necessitate præcepti propter congruitatem ad sacramentum & sine talibus aliquis suscipit sacramentum non rem sacramenti. Dicendum ergo quòd sexus virilis requiritur ad susceptionem ordinum, non solùm secundo modo, sed etiam primo, vnde & si mulieri exhibeantur omnia quæ in ordinibus fiunt ordinem non suscipit, quia cum sacramentum sit signum in iis quæ in sacramento aguntur, requiritur non solum res sed signum rei sicut dictum est: quia in extrema vnctione exigitur quod sit infirmus, vt significetur curatione indigens: cum igitur in sexu fœmineo non possit significari aliqua eminentia gradus, quia mulier status subiectionis habet ideò non potest ordinis sacramentum suscipere. Quidam autem dixerũt quod sexus virilis est de necessitate præcepti sed non de necessitate sacramenti, quia etiam in Decretis fit mentio de diaconissa & presbytera: sed diaconissa dicitur quæ in aliquo actu diaconi participat, sicut quę legit homilias in Ecclesia, presbytera autem dicitur vidua quia presbyter idem est quod senior.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod prophetia non est sacramentum sed Dei donum vnde ibi non exigitur significatio sed solùm res, & quia secundum rem in iis quæ sunt animæ: mulier non differt à viro cum quandoque mulier inueniatur melior quãtum ad animam viris multis, ideò donum prophetiæ & alia huiusmodi potest recipere, sed non ordinis sacramentum.

¶ Et per hoc patet solutio ad secundum & tertiũ. De Abbatissis tamen dicitur q; non habent prælationem: ordinariam, sed quasi ex commissione propter periculum cohabitationis virorum ad mulieres, Delbora autem in temporalibus præfuit non in sacerdotalibus, sicut & nunc possunt mulieres tẽporaliter dominari.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum pueri carentes vsu rationis, ordines possint suscipere.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod pueri & qui carent vsu rationis, non possint ordines suscipere quia (vt in litera dicitur) sacri canones in suscipientibus ordines certum & determinatum tempus statuerunt ætatis, sed hoc non est si pueri recipere possent ordinis sacramentum, ergo, &c.

¶ 2. Præterea, Ordinis sacramentum est dignius quàm matrimonium: sed pueri & alij carentes vsu rationis, non possunt contrahere matrimonium: ergo nec ordines suscipere.

¶ 3. Præterea, Cuius est potentia, eius est actus secundum Philosophum in lib. de Somno & vigil. sed actus ordinis requirit vsum rationis: ergo & ordinum potestas.

¶ SED CONTRA, Ille qui est ante annos discretionis promotus ad ordines, sine iteratione ipsorum quandoque in eis conceditur ministrare, vt patet extra: de cle. per saltum promo. hoc autem non esset si ordinem non suscepisset: ergo puer potest ordines suscipere.

¶ Præterea, Alia sacramenta, in quibus character imprimitur possunt pueri suscipere, vt baptismum & confirmationem: ergo pari ratione & ordines.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd per pueritiam & alios defectus quibus tollitur vsus rationis, præstatur impedimentum actui: & ideò omnia illa sacramenta quæ actum requirunt suscipientis sacramentum, talibus non competunt, sicut pœnitentia, matrimonium & huiusmodi: sed quia potestates infusę sunt priores actibus sicut & naturales, quamuis acquisitæ sunt posteriores, remoto autem posteriori non tollitur prius: ideò omnia sacramenta in quibus non requiritur actus suscipientis de necessitate sacramenti, sed potestas aliqua spiritualis diuinitus datur, possunt pueri suscipere, & alij qui vsu rationis carent. Hac ta-

Universidad de Deusto
Biblioteca

men distinctione habita, quod in maioribus ordinibus requiritur discretionis tempus de honestate propter dignitatem præcepti non propter necessitatem sacramenti. Vnde aliqui si necessitas adsit & spes profectus ad minores ordines possunt ante annos discretionis promoueri sine peccato, & suscipiant ordinē: quia quamuis tunc non sint idonei ad officia quæ eis committuntur, tamen per assuefactionem idonei reddantur, sed ad maiores ordines requiritur vsus rationis, & de honestate & necessitate præcepti, propter votum continentiæ, quod habent annexū, & quia etiam eis sacramenta tractanda committuntur, sed ad episcopatum, vbi etiam in corpus mysticum accipitur potestas requiritur actus suscipientis curam animarum pastoralem: & ideò est etiam de necessitate consecrationis episcopalis, quòd vsum rationis habeat. Quidam autem dicunt, quod ad omnes ordines requiritur vsus rationis de necessitate sacramenti, sed eorum dictum ratione vel autoritate non confirmatur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non omne quod est de necessitate præcepti, est de necessitate sacramenti, vt dictum est.

¶ Ad secundum dicendum quod matrimonium causat consensus qui sine vsu rationis esse non potest: sed in receptione ordinis non requiritur aliquis actus ex parte recipientis quod patet ex hoc, quod nullus actus ex parte eorum exprimitur in eorum consecratione, & ideò non est simile.

¶ Ad tertium dicendum, quod eiusdem est actus & potentia, sed tamen aliquando potentia præcedit, sicut liberum arbitrium vsum suum, & sic est in proposito.

ARTICVLVS III.

¶ Virum seruitus impediat aliquem à susceptione ordinis.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod seruitus non impediat aliquem a susceptione ordinum. Subiectio enim corporalis non repugnat prælationi spirituali: sed in seruo est subiectio corporalis: ergo non impeditur quin possit suscipere prælationem spiritualem, quæ in ordine datur.

¶ 2. Præterea, Illud quod est occasio humilitatis, non debet impedire susceptionē alicuius sacramenti, sed seruitus est huiusmodi. Vnde Apostolus consuluit, quod si aliquis possit, magis vtatur seruitute. Cor. 7. ergo non debet impedire à promotione ordinis.

¶ 3. Præterea, Magis est turpe clericum in seruum vendi, quā seruum clericum promoueri: sed licitè clericus in seruum vendi potest: quia Episcopus Nolanus, scilicet Paulinus seipsum in seruum vendidit, vt in Gregorij Dialogo legitur: ergo multo fortius potest seruus in clericum promoueri.

¶ SED CONTRA, Videtur quod impediat quantùm ad necessitatem sacramenti. Quia mulier non potest suscipere sacramentum ratione subiectionis: sed maior subiectio est in seruo, quia mulier non datur viro in ancillam, propter quod non est de pedibus sumpta: ergo & seruus sacramentum non suscipit.

¶ 5. Præterea, Aliquis ex quo suscipit ordinem, tenetur in ordine ministrare: sed non potest simul ministrare, domino suo carnali & in spirituali ministerio: ergo videtur quod non possit ordinē suscipere, quia dominus debet seruari indemnis.

¶ RESPONDEO dicendum, quod in susceptione ordinis mancipatur homo diuinis officiis: & quia nullus potest dare quod suum non est ideò seruus qui non habet potestatem sui, non potest ad ordines promoueri: si tamen promouetur ordinem suscipit, quia libertas non est de sacramēti necessitate, sed de necessitate præcepti, cùm non impediat potestatem sed actum tantùm: & similis ratio est de omnibus qui sunt aliis obligati, vt ratiociniis detenti, & huiusmodi personæ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in susceptione spiritualis potestatis est aliquis obligatus ad aliqua etiam corporaliter agenda: & ideò per corporalem subiectionem impeditur.

¶ Ad secundum dicendum, quod ex multis aliis quæ non præstant impedimentum executioni ordinum, potest aliquis occasionem humilitatis accipere, & ideò ratio non sequitur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd beatus Paulinus ex abundantia charitatis spiritu Dei ductus hoc fecit, quod rei euentus probauit, quia per eius seruitutem multi de grege suo sunt de seruitute liberati, & ideò non est ad consequentiam trahendum, quia vbi spiritus Domini, ibi libertas. 1. Cor.

¶ Ad quartum dicendum, quòd signa sacramentalia ex naturali similitudine representant, mulier autem habet subiectionem à natura, sed non seruus, & ideò non est simile.

¶ Ad quintum dicendum, quòd si est promotus sciente domino, & non reclamante, ex hoc ipso efficitur ingenuus: si autem eo nesciente, Episcopus & ille qui præsentauit, tenentur domino in duplum, quam sit prætium serui, si sciuerunt ipsum esse seruum, alias si seruus habeat peculium, debet seipsum redimere, alioquin reduceretur in seruitutem domini sui, non obstante quòd ordinem exequi non potest.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum propter homicidium aliquis debeat ab ordinibus prohiberi.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod propter homicidium aliquis non debeat prohiberi à sacris ordinibus. Quia ordines nostri sumpserunt initium à Leuitarum officio, vt in præcedenti distinctione dictum est: sed Leuitæ consecrauerūt manus suas in sanguinis effusione fratrum suorum: vt patet Exod. 2. ergo & in nouo Testamento non debent aliqui ab assumptione ordinum prohiberi propter sanguinis effusionem.

¶ 2. Præterea, Propter actū virtutis nullus debet impediri ab aliquo sacramento: sed aliquando sanguis effunditur per iustitiam sicut à iudice & peccaret habens officium si non effunderet: ergo non impeditur propter hoc à sacramenti susceptione.

¶ 3. Præterea, pœna non debetur nisi culpæ, sed aliquis sine culpa quandoque homicidium committit, sicut se defendendo, vel etiam casualiter: ergo non debet incurrere irregularitatis pœnā.

¶ SED CONTRA hoc sunt plura Canonum statuta, & Ecclesiæ consuetudo.

¶ RESPONDEO dicendum, quod omnes ordines referuntur ad Eucharistiæ sacramentum, quòd est sacramentum pacis nobis factæ per effusionem sanguinis Christi, & quia homicidium maximè contrariatur paci: & homicida magis conformatur occidentibus, quam ipsi Christo occiso, cui omnes prædicti ministri debent conformari: ideò de necessitate præcepti est, quòd non sit homicida qui ad ordines promouetur, quamuis non sit de necessitate sacramenti.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod vetus Lex inferebat pœnam sanguinis, non autem noua lex: & ideò non est simile de ministris veteris & nouæ Legis, quæ est iugum suaue & onus leue.

¶ Ad secundum dicendum quòd irregularitas non incurritur propter peccatum tantùm, sed principaliter propter ineptitudinem personæ ad sacramentum Eucharistiæ ministrandum: & ideò iudex & omnes qui in causa sanguinis ei participant, sunt irregulares, propter hoc quòd effusio sanguinis non decet ministros dicti sacramenti.

¶ Ad tertium dicendum, quod nullus facit nisi illud cuius est causa, quod est voluntarium in homine: & ideò ille qui ignorans hominem occidit homicidio casuali, non dicitur homicida, nec irregularitatem incurrit, nisi operam dederit illicitæ rei: vel nisi omiserit debitam diligentiam, quia iam quoddam efficitur voluntarium nec hoc est propter hoc quòd culpa careat, quæ dam etiam sine culpa incurritur irregularitas, & ideò etiam ille qui se defendendo in aliquo casu non peccat homicidium committendo, nihilominus irregularis est.

ARTICVLVS V.

¶ Virum illegitimè nati debeant ab ordinibus suscipiendis impediri.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod illegitimè nati non debeant impediri à sumptione ordinum, quia filius non debet portare iniquitatem patris, portaret autem si propter hoc impediretur ab ordinibus suscipiendis: ergo &c.

¶ 2. Præterea, Magis impeditur aliquis propter defectum propriū quàm alienum: sed à susceptione ordinum propter illicitum cōcubitum suum, non semper aliquis impeditur: ergo nec propter illicitum concubitum patris sui.

¶ SED CONTRA, est quòd dicitur Deuterono. 31. Non ingredietur manser (hoc est de scorto natus) Ecclesiam Dei, vsque in quartam generationem: ergo multò minus debet promoueri ad ordines.

¶ RESPONDEO dicendum, quod ordinati in quadam dignitate prę aliis constituuntur: ideò ex quadam honestate requiritur in eis claritas quædam non de necessitate sacramenti, sed de necessitate præcepti, vt scilicet sint bonæ famæ, bonis moribus ornati, non publicè pœnitentes, & quia obscuratur hominis claritas ex vitiosa origine, ideò etiam ex illegi timo thoro nati à susceptione ordinum repelluntur, nisi cùm eis dispensatur, & tantò est difficilior eorum dispensatio quanto eorum origo est turpior.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod irregularitas non est pœna iniquitati debita, & ideò patet quòd illegitimè nati, non portant iniquitatem patris: ex hoc quod irregulares sunt.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ea quæ per actum proprium cōmittuntur, possunt per pœnitentiam ad actum contrarium aboleri, non autem ea quæ ex natura sunt, & ideò non est simile de vitioso actu & de vitiosa origine.

ARTICVLVS VI.

¶ Virum propter defectum membrorum debeat aliquis impediri.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd propter defectum membrorum non debeat aliquis impediri, quia afflictio non debet addi afflicto, ergo non debet priuari ordinis gradu propter pœnam corporalis defectus.

¶ 2. Præterea, Plus exigitur ad actum ordinis integritas discretionis, quam integritas corporis: sed aliqui possunt promoueri ante annos discretionis, ergo & cum corporis defectu.

¶ SED CONTRA, Tales prohibebantur à ministerio veteris legis, ergo multò fortiùs debent in noua prohiberi. De bigamia verò dicetur in tractatu de matrimonio.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut ex dictis patet) aliquis efficitur ineptus ad susceptionem ordinum, vel propter impedimentum actus, vel propter impedimentum claritatis personæ, & ideò patientes defectum in membris, impediuntur a susceptione ordinis, si sit talis defectus, qui maculam notabilem inferat, per quem obscuretur persona claritas, vt abscisio nasi, per periculum in executione facere possit, alias non impeditur. Hæc autem integritas exigitur de necessitate præcepti. Et per hæc patet solutio ad obiecta.

QVÆSTIO QVADRAGESIMA,

De ijs quæ annexa sunt sacramento ordinis, in septem articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de iis, quæ sunt annexa sacramento ordinis.

¶ Et Circa hoc quæruntur septem.

¶ Primò, vtrùm ordinati debeant habere coronæ rasuram & tonsuram.

¶ Secundò, vtrùm corona sit ordo.

¶ Tertiò, vtrùm per acceptionem coronæ aliquis abrenuntiet temporalibus bonis.

Quartò, vtrùm supra sacerdotalem debeat esse potestas episcopalis.

¶ Quintò, vtrùm episcopatus sit ordo.

¶ Sextò, vtrùm supra Episcopos possit esse aliqua potestas superior.

¶ Septimò, vtrùm vestes ministrorum conuenienter sint institutę.

ARTICVLVS I.

¶ Virum ordinati debeant tonsuram deferre.

Tit. 688. 44. 45. 2. 2. 185. AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd ordinati non debeant coronæ rasuram habere. Quia Dominus comminatur captiuitatem & dispersionem iis qui sic attondentur, vt patet Deute. 33. De captiuitate inimicorum denudati capitis, Iere. 49. Dispergam in omnem ventum eos qui attonsi sunt in comam. sed ministris Christi non debetur captiuitas, sed libertas, ergo coronæ rasura & tonsura eis non competit.

¶ 2. Præterea, Veritas debet respondere figuræ: sed figura coronæ præcesit in veteri Lege in tonsura Nazaræorum, sicut in litera dicitur, ergo cùm Nazarei non essent ordinati ad ministeriū diuinorum, videtur quod ministris Ecclesiæ non debeatur tonsura vel rasura coronæ, & hoc etiam videtur per hoc, quod conuersi, qui non sunt ministri Ecclesiæ, tondentur in religionibus.

¶ 3. Præterea, per capillos superflua signātur, quia capilli ex superfluis generantur: sed ministri altaris omnem superfluitatem à se debent expellere, ergo totaliter debent caput radere, & non in modum coronæ.

¶ SED CONTRA, Quia secundum Greg. seruire Deo regnare est, sed corona est signum regni, ergo illis, qui ad diuinum ministerium applicantur, corona competit.

¶ Præterea, Capilli in velamen dati sunt, vt patet primæ Corin. sed ministri altaris debent habere mentem eleuatam, ergo competit eis rasura coronæ.

¶ RESPONDEO dicendum, quod eis qui ad diuina ministeria applicantur: competit rasura & tonsura in modum coronæ rationē figuræ, quia corona est signum regni & perfectionis, cùm sit circularis, illi autem qui diuinis ministeriis applicantur, adipiscuntur regiam dignitatem, & perfecti in virtute esse debent: competit etiam ratione subractionis capillorum, & ex parte superiori per rasuram ne mēs eorum temporalibus occupationibus à contemplatione diuinorum retardetur: & ex parte inferiori per tonsuram, ne eorum sensus temporalibus obuoluantur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Dominus comminatur illis, qui hoc ad cultum dæmonum faciebant.

¶ Ad secundum dicendum, quod ea quæ fiebant in veteri Testamento, imperfectè repræsentant ea quæ sunt in nouo, & ideò ea quæ pertinent ad ministros noui Testamenti, non solùm significabantur per officia Leuitarum, sed etiam per omnes illos, qui aliquam perfectionem profitebantur. Nazaræi autem profitebantur perfectionē quandam in depositione comæ, significantes temporalium contemptum, quamuis non in modum coronæ deponerent: sed omnino totum, quia nondum erat tempus regalis & perfecti sacerdotij. & similiter etiam conuersi tondentur propter renuntiationem temporalium, sed non raduntur quia non occupantur diuinis ministeriis, in quibus diuina oporteat eos mente contemplari.

¶ Ad tertium dicendum, quòd non solùm debet significari temporalium abiectio, sed etiam regalis dignitas in forma coronæ, & ideò non debet totaliter coma tolli, & etiam ne indecens videatur.

ARTICVLVS II.

¶ Virum corona sit ordo.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd corona sit ordo. Quia in actibus Ecclesiæ spiritualia corporalibus respondent: sed corona est quoddam corporale signum quod Ecclesia adhibet, ergo videtur quod signatum interius ei respondeat, & ita in coronatione imprimitur character, & erit ordo.

¶ 2. Præterea, Sicut ab Episcopo solum datur Confirmatio, & alij ordines, ita & corona: sed in Confirmatione & aliis ordinibus imprimitur character, ergo corona, & sic idem quod prius.

¶ 3. Præterea, Ordo importat quendam dignitatis gradum, sed clericus hoc ipso quod clericus est in gradu supra populum constituitur, ergo corona per quā efficitur clericus aliquis, est ordo.

¶ SED CONTRA, nullus ordo datur, nisi in Missæ celebratione: sed corona datur etiam absque officio Missæ, ergo non est ordo.

¶ Præterea, In collatione cuiuslibet ordinis fit mentio de aliqua potestate data, non autem in collatione coronæ, ergo non est ordo.

¶ RESPONDEO dicendum, quod ministri Ecclesiæ à populo separantur ad vacādum diuino cultui, in cultu autem diuino quędam sunt, quæ per potentias determinatas sunt exercenda, & ad hoc datur spiritualis potestas ordinis, quædam autem sunt quæ communiter à toto ministrorum collegio fiunt, sicut dicere diuinas laudes, & ad hoc non exigitur aliqua potestas ordinis, sed solum deputatio ad hoc fit per coronam, & ideò nō est ordo, sed præambulum ad ordinem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum quòd corona habet vlterius aliquod spirituale quod ei respondet, sicut signatum signo: sed hęc non est aliqua spiritualis potestas, & ideò in corona non imprimitur character, nec est ordo.

¶ Ad secundum dicendum, quod quamuis per coronam non imprimatur character, tamen deputatur homo ad diuinum cultum, & ideò talis deputatio debet fieri per summum ministrorum scilicet per Episcopum, qui etiam vestes benedicit, & vasa omnia quæ ad diuinum cultum applicantur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd aliquis clericus est in altiori statu, quam laicus, non tamen habet ampliorem potestatis gradum, qui ad ordinem requiritur.

ARTICVLVS III.

¶ Virum per receptionem coronæ renuntietur temporalibus bonis.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd per acceptionē coronæ aliquis renuntiet temporalibus bonis. Ipsi enim dicunt, cum coronantur, Dominus pars hæreditatis meæ, sed ficut dicit Hierony. Dominus in his temporalibus fieri dedignatur pars, ergo abrenuntiant temporalibus.

¶ 2. Præterea, Iustitia ministrorum noui Testamenti debet abundare super ministros veteris Testamenti, vt patet Matth. 5. sed ministri veteris Testamenti, scilicet Leuitæ, non acceperunt partem hæreditatis cum fratribus suis, ergo nec ministri noui Testamenti habere debent.

¶ 3. Præterea, Hug. dicit, quòd postquā aliquis est factus clericus, debet deinceps stipendiis Ecclesiæ sustentari: sed hoc non esset si patrimonium suum retineret, ergo videtur quod abrenuntiet in hoc, quòd clericus fit.

¶ SED CONTRA est, quòd Ieremias fuit de ordine sacerdotali, vt patet Ierem. 1. sed ipse habuit possessionem hæreditatis, vt patet Ierem. 32. ergo clerici possunt habere patrimonialia bona.

¶ Præterea, Si hoc non possent, non videretur tunc differentia inter religiosos & clericos seculares.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd clerici in hoc q̄ coronam accipiunt, non renuntiant patrimonio, nec aliis rebus temporalibus, quia terrenorum possessio non contrariatur diuino cultui, ad quem clerici deputantur, sed nimia eorum solitudo. Quia vt dicit Grego. affectus in crimine est.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Dominus dedignatur pars fieri eorum qui res mundi ita possident, vt ex æquo cum aliis diligatur: ita scilicet quòd aliquis ponat finem suum in Deo, & in rebus mundi, non autem dedignantur fieri pars eorum qui res mundi ita possident, quòd per eas à cultu diuino non retrahuntur.

¶ Ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Ad secundum dicendum, quòd Leuitæ in veteri Testamento habebant ius in hæreditate paterna, sed ideò non acceperunt partem cum aliis tribubus, quia erant per omnes tribus dispergendi, & fieri non potuisset si vnam determinatam partem cepissent sicut aliæ tribus.

¶ Ad tertium dicendum, quod si sint indigentes clerici, & ad sacros ordines promoti, Episcopus qui eos promouit, tenetur eis prouidere, alias eis non tenetur, ipsi autem ex ordine suscepto tenentur Ecclesiæ ministrare. Verbum autem Hug. intelligitur de illis qui non habent vnde sustententur.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum supra sacerdotalem ordinem debeat esse potestas Episcopalis.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd supra sacerdotalem ordinem non debet esse aliqua potestas Episcopalis. Sicut enim in litera dicitur, ordo sacerdotalis ab Aaron, sumpsit exordium: sed in veteri Lege nullus erat supra Aaron, ergo nec in noua Lege debet aliqua potestas esse supra sacerdotalem.

¶ 2. Præterea, Potestas ordinatur secundum actus, sed nullus actus sacerdotalis potest esse maior quàm consecrare corpus Christi: ad hoc est enim potestas sacerdotalis, ergo supra sacerdotalem potestatem non debet esse Episcopalis.

¶ 3. Præterea, Sacerdos in offerendo gerit figurã Christi in Ecclesia, qui se patri pro nobis obtulit: sed in Ecclesia nullus est maior Christo, quia ipse est caput Ecclesiæ, ergo vt prius.

¶ SED CONTRA, Potestas tantò est altior, quantò ad plura se extendit, sed potestas sacerdotalis, vt Dionysi. dicit extendit se ad purgandum, & illuminandum tantùm, Episcopalis autem ad hoc, & ad perficiendum, ergo supra sacerdotalem potestatem debet esse Episcopalis.

¶ Præterea, Diuina ministeria debent esse magis ordinata quàm humana: sed humanorum officiorum ordo exigit, vt in quolibet officio præponatur vnus qui sit princeps illius officij, sicut præponitur militibus dux: sic sacerdotibus debet aliquis præponi, qui sit sacerdotum princeps: & hic est Episcopus, ergo Episcopalis potestas debet esse supra sacerdotalem.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sacerdos habet duos actus, principalem scilicet consecrare corpus Christi, & secundarium, scilicet preparare populum ad susceptionem huius sacramenti, vt prius dictum est. Quantum autem ad primum actum potestas sacerdotis non dependet ab aliqua superiori potestate nisi diuina, sed quantum ad secundum, dependet ab aliqua superiori potestate scilicet humana. Omnis enim potestas quæ non habet exire in actum, nisi præsuppositis quibusdam ordinationibus dependet ab illa potestate quæ illas ordinationes facit: sacerdos autem non potest absoluere & ligare, nisi præsupposita iurisdictione, qua sibi subdantur illi quos absoluit. Potestatem consecrare quamlibet materiam à Christo determinatam, nec aliud requiritur quantum est de necessitate sacramenti: quamuis ex quadam congruitate præsupponatur actus episcopalis in consecratione altaris vel vestium & huiusmodi. Et ita patet quòd oportet esse supra sacerdotalem potestatem episcopalis, quantum ad actum secundarium sacerdotis non quantùm ad primum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Aaron sacerdos fuit & pontifex, id est sacerdotum princeps, sumpsit ergo sacerdotalis potestas ab ipso exordium, inquantum fuit sacerdos sacrificia offerens, quod etiam minoribus sacerdotibus licebat: sed non ab eo, inquantum fuit pontifex, per quam potestatem poterat aliqua facere, vt ingredi semel in anno Sancta sanctorum, quod aliis non licebat.

¶ Ad secundum dicendum, quod quantum ad illum actum non est aliqua potestas superior, sed quantum ad alium, vt dictum est.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut omnium rerum naturalium perfectiones præexistunt exemplariter in Deo, ita Christus fuit exemplar omnium officiorum ecclesiasticorum: vnde vnusquisque minister Ecclesiæ, quantum ad aliquid gerit typum Christi, vt ex litera patet, & tamen ille est superior qui secundum maiorem perfectionem Christum repræsentat, sacerdos autem repræsentat Christum in hoc, quòd per seipsum aliquod per ministerium impleuit. sed Episcopus in hoc quod alios ministros instituit & Ecclesiam fundauit. Vnde ad Episcopum pertinet mandare aliquid diuinis officiis quasi cultum diuinum ad similitudinem Christi statuens: & propter hoc Episcopus etiam specialiter sponsus dicitur Ecclesiæ, sicut & Christus.

ARTICVL. V.

¶ Vtrum Episcopatus sit ordo.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd Episcopatus sit ordo. Primò, per hoc quod Dionysi. assignat hos tres ordines ecclesiasticæ hierarchiæ, Episcopum, sacerdotem,

& ministrum, In litera etiam dicitur quòd est ordo Episcoporum quadripartitus.

¶ 2. Præterea, Ordo nihil aliud est quàm quidã potestatis gradus in spiritualibus dispensandis: sed Episcopi possunt dispensare aliqua sacramenta, quæ non possunt sacerdotes sicut confirmationem & ordinem, ergo Episcopatus est ordo.

¶ 3. Præterea, In Ecclesia non est aliqua spiritualis potestas nisi ordinis vel iurisdictionis: sed ea quæ pertinent ad spiritualem potestatem non sunt iurisdictionis, alias possent committi non Episcopo, quòd falsum est, ergo sunt potestatis ordinis, ergo Episcopus habet aliquem ordinem, quem non habet sacerdos simplex, & sic Episcopatus est ordo.

¶ SED CONTRA est, quòd vnus ordo non dependet à precedenti quãtum ad necessitatem sacramenti, sed episcopalis potestas dependet à sacerdotali, quia nullus potest recipere episcopalem potestatem, nisi prius habeat sacerdotalem, ergo episcopatus non est ordo.

¶ Præterea, Maiores ordines nõ conferuntur nisi in Sabbatis: sed episcopalis potestas traducitur in Dominicis, ergo non est ordo.

¶ RESPONDEO dicendum, quod ordo potest accipi dupliciter. Vno modo secundum quòd est sacramentum: & sic vt prius dictum est, ordinatur omnis ordo ad Eucharistiæ sacramentum: vnde cùm Episcopus non habeat potestatem superiorem sacerdote, quantum ad hoc episcopatus nõ erit ordo. Alio modo potest considerari ordo, secundum quod est officium quoddam respectu quarũdam actionum sacrarum, & sic cùm Episcopus habeat potestatem in actionibus hierarchicis respectu corporis mystici supra sacerdotem, episcopatus erit ordo, & secundum hoc loquuntur autoritates inductæ.

¶ Vnde patet solutio ad primum.

¶ AD SECVNDVM dicendum, quòd ordo prout est sacramentum imprimens characterem, ordinatur specialiter ad sacramentum Eucharistiæ, in quo ipse Christus continetur, quia per characterem ipsi Christo configuramur: & ideò licet detur aliqua potestas spiritualis Episcopo in sui promotione respectu aliquorum sacramentorum, non tamen illa potestas habet rationem characteris, & propter hoc episcopatus non est ordo, secundum quod ordo est sacramentum quoddam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd potestas episcopalis non est tantum iurisdictionis, sed etiam ordinis, vt ex dictis patet: secundum quòd ordo communiter accipitur.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum supra Episcopos possit esse aliquis superior in Ecclesia.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd supra Episcopos non possit esse aliquis superior in Ecclesia. Quia omnes Episcopi sunt Apostolorum successores: sed potestas quæ est data vni Apostolorum scilicet Petro. Mat. 16. est data omnibus Apostolis. Ioan. 20. ergo Episcopi sunt pares & vnus non est super alium.

¶ 2. Præterea, Ritus Ecclesiæ magis debet esse conformis ritui Iudæorum quàm ritui Gentilium: sed distinctio episcopalis dignitatis, & ordinatio vnius super alium, vt in litera dicitur, est à Gentilibus introducta. In veteri autem Lege non erat, ergo nec in Ecclesia Episcopus vnus super alium esse debet.

¶ 3. Præterea, Superior potestas non potest conferri per inferiores, neq; æqualis super æqualẽ: quia sine vlla contradictione quod minus est, à maiori benedicitur. Heb. 7. vnde etiam sacerdos non promouet Episcopum neque sacerdotem: sed Episcopus sacerdotem: sed Episcopus potest quemlibet Episcopum promouere, quia etiam Hostiensis Episcopus consecrat Papam, ergo Episcopalis dignitas in omnibus est æqualis, & sic vnus Episcopus non debet alij subesse, vt in litera dicitur.

¶ SED CONTRA est quod legitur in concilio Constantinopolitano: Veneramur secundum Scripturas & secundum Canonum statuta & definitiones, sanctissimum antiquæ Romæ Episcopum primum esse & maximum Episcoporum, & post ipsum Constantinopolitanum Episcopum, ergo vnus Episcopus est super alium.

¶ Præterea, Beatus Cyrillus Episcopus Alexandrinus dicit. Et mẽbra maneamus in capite nostro apostolico throno Romanorum pontificum, à quo nostrum est quærere, quid credere, & quid renere debeamus. ipsum venerantes, ipsum rogantes pro omnibus, quoniam ipsius solius est reprehendere, corripere, statuere, disponere, soluere, & ligare, loco illius qui ipsum ædificauit: & nulli alij quod suum est plenum, sed ipsi soli dedit cui omnes iure diuino caput inclinant & primates mundi tanquam ipsi Domino Iesu Christo obediant, ergo Episcopi aliqui subsunt etiam de iure diuino.

¶ RESPONDEO dicendum, quod vbicunque sunt multa ordinata in vnũ oportet esse aliquid vniuersale super particularia regimina: quia in omnibus virtutibus & actibus, vt dicitur in

1. Ethic. est ordo secundum ordinem finium: bonum autem cõmune est diuinius quàm bonum speciale: & ideo supra potestatem regitiuam, quæ conjectat bonum speciale, oportet esse potestatem vniuersalem respectu boni communis, alias non posset esse colligatio ad vnum: & ideò cùm tota Ecclesia sit vnum corpus, oportet si ista vnitas debet conseruari, quòd sit aliqua potestas regitiua respectu totius Ecclesiæ supra potestatem episcopalem, qua vnaquæque specialis Ecclesia regitur, & hæc est potestas Papæ, & ideò illi qui hanc potestatem negant, schismatici dicuntur, quasi diuisores Ecclesiæ vnitatis, & inter Episcopum simplicem & Papam sunt alij gradus dignitatum, correspondentes gradibus vnionis, secundum quos vna congregatio vel communitas includit aliam, sicut communitas prouinciæ includit communitatem Ciuitatis: & communitas totius mundi includit communitatem vnius regni.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod quãuis omnibus Apostolis data sit communiter potestas ligandi & soluendi: tamen vt in hac potestate ordo aliquis signaretur, primò soli Petro data est, vt ostendatur quòd ab eo in alios ista potestas debeat descẽdere propter quod etiam ei dixit singulariter, Confirma fratres tuos, & pasce oues meas id est loco mei, vt dicit Chryso. præpositus & caput esto fratrũ, vt ipsi te in loco meo assumentes vbique terrarum te in throno tuo sedentem prædicent & cõfirmẽt.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ritus Iudæorum non erat diffusus in diuersis regnis & prouinciis, sed tantùm in vna gente, & ideò non oportebat, quod sub eo qui habet potestatem principalem alij pontifices distinguerentur, sed Ecclesiæ ritus sicut & Gentilium ritus per diuersas nationes diffunditur: & ideò oportet quòd quantum ad hoc, magis Gentilium ritui quàm Iudæorum ecclesiæ status conformetur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd potestas sacerdotis exceditur à potestate Episcopi quasi à potestate alterius generis, sed potestas Episcopi exceditur à potestate Papæ quasi à potestate eiusdem generis, & ideò omnem actum hierarchicum, quem potest facere Papa in ministratione sacramentorum, potest facere Episcopus, nõ autem omnem actum quem potest facere Episcopus, potest facere sacerdos in sacramẽtorum collatione. Et ideò quãtum ad ea quæ sunt Episcopalis ordinis, omnes Episcopi sunt æquales, & propter hoc quilibet alium potest consecrare.

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrum vestes ministrorum conuenienter sint institutæ.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd vestes ministrorum non conuenienter sint in Ecclesia institutæ. Ministri enim noui Testamenti magis tenentur ad castitatem, quàm ministri veteris. sed inter alias vestes ministrorum veteris Testamenti erant femoralia in signum castitatis: ergo multò fortiùs esse debent inter vestes ministrorum Ecclesiæ.

¶ 2. Præterea, Sacerdotium noui Testamenti est dignius, quàm sacerdotium veteris, sed veteres sacerdotes habebant mitras. quod est signum dignitatis, ergo sacerdotes nouæ Legis eas debent habere.

¶ 3. Præterea, Sacerdos est propinquior ordinibus ministrorum, quàm ordo Episcopalis, sed Episcopi vtuntur vestibus ministrorum, Dalmatica, scilicet quæ est vestis diaconi: & tunica, quæ est vestis subdiaconi, ergo multò fortiùs debent vti eis simplices sacerdotes.

¶ 4. Præterea, In veteri Lege Pontifex deferebat superhumerale, quod significabat onus Euangelij, vt dicit Beda. Hoc autem maximè Pontificibus nostris incumbit, ergo debent habere superhumerale.

¶ 5. Præterea, In rationali, quo vtebantur Pontifices veteris Legis scribebatur Doctrina & veritas: sed veritas maximè in noua Lege declarata est, ergo Pontificibus nouæ Legis competit.

¶ 6. Præterea, Lamina aurea, in qua scriptum erat dignissimum nomen Dei, erat dignissimum ornamentum Legis veteris, ergo illud maximè debuit transferri in nouam Legem.

¶ 7. Præterea, Ea quæ exteriùs geruntur in ministris Ecclesiæ sunt signa interioris potestatis, sed Archiepiscopus nõ habet alterius generis potestatem, quàm Episcopus, vt dictum est, ergo non debet habere pallium, quod non habent Episcopi.

¶ 8. Præterea, Potestatis plenitudo residet penes Romanum Pontificem, sed ipse non habet baculum, ergo nec alij Episcopi debẽt habere.

¶ RESPONDEO dicendum, quod vestes ministrorum designant idoneitatem, quæ in eis requiritur ad tractandum diuina, & quia quædam sunt quæ in omnibus requiruntur, & quædam requiruntur in superioribus, quæ non exiguntur ita in inferioribus: ideo quædam vestes sunt omnibus ministris communes, quædam autem superioribus tantùm, & ideò omnibus ministris competit amictus humeros tegens, quo significatur fortitudo ad diuina officia exequenda, quibus mancipatur & similiter alba, quæ significat puritatem vitæ, & cingulum quod significat repressionem carnis. Sed subdiaconus vlterius habet manipulum, quo significatur exterior minimarum macularum quia manipulus est quasi sudarium ad extergendum vultum, ipsi enim ad sacra tractanda admittuntur: habent etiam tunicã strictam, per quam doctrina Christi significatur: vnde & in veteri Lege in ipsa tintinnabula pendebant. Subdiaconi enim primo admittuntur ad doctrinam nouæ Legis annuntiandam, sed diaconus habet amplius stolam in sinistro humero in signum, quòd applicantur ad ministerium in ipsis sacramentis. Et Dalmaticam, quæ est vestis larga sic dicta, quia in Dalmaticis partibus primò vsus eius fuit, ad designandum quod ipse primò dispensator sacramentorum ponitur. Ipse enim sanguinem dispensat in dispensatione autem largitas requiritur. Sed sacerdoti in vtroque humero ponitur stola, vt ostendatur quod ei plena potestas dispensandi sacramenta datur, non vt ministro alterius, & ideò stola descendit vsque ad inferiora. Habet etiam casulam, quæ significat charitatem, quia sacramentum consecrat charitatis scilicet Eucharistiã. Sed Episcopis adduntur nouem ornamenta super sacerdotes, quę sunt caligæ, sandalia, succinctorium, tunica, dalmatica, mitra, chirothecæ, annulus, & baculus: quia nouem sunt quæ ipsi supra sacerdotes possunt, scilicet, clericos ordinare, virgines benedicere, basilicas dedicare, clericos deponere, synodos celebrare, chrisma conficere, vestes & vasa consecrare. Vel per caligas significatur rectitudo gressuum. Per sandalia quæ pedes tegunt, contemptus terrenorum. Per succinctorium quo stola ligatur cum alba, amor honestatis. Per tunicam, perseuerantia: quia Ioseph tunicam talarem dicitur habuisse quasi defecẽtẽ vsque ad talos, per quos significatur extremitas vitæ, Per dalmaticam, largitas in operibus misericordiæ. Per chirothecas, cautela in opere. Per mitrã, scientia vtriusquæ Testamenti, vnde & duo cornua habet. Per baculum, cura pastoralis, quia debet colligere vagos, quos significat curuitas in capite baculi. sustentare infirmos quod ipse stipes figmat baculi. Sed pungere lentos, quod significat stimulus in pede baculi: vnde versus,

Colligo, fastenta, stimulo, Vaga, morbida, lenta.

Per annulum sacramenta fidei, qua Ecclesia desponsatur Christo. Episcopi enim sunt in Ecclesia loco Christi. Sed vlterius Archiepiscopi pallium habent in signum priuilegiatæ potestatis, significat enim torquem auream quam solebãt legitimè certantes accipere.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod sacerdotibus veteris Legis indicebatur continentia illo tantum tempore quo ad suum ministerium accedebant: & ideò in signum castitatis tunc seruandæ in sacrificiorum oblatione femoralibus vtebantur: sed ministris noui Testamenti indicitur perpetua continentia, & ideò non est simile.

¶ Ad secundum dicendum, quòd mitra non erat signum alicuius dignitatis, fuit enim sicut quoddam galerum, vt Hiero. dicit: sed cydaris quæ erat signum dignitatis, solùm pontificibus dabatur sicut & nunc mitra.

¶ Ad tertium dicendum, quòd potestas ministrorum est in Episcopo sicut in origine, non autem in sacerdote, quia ipse non confert illos ordines, & ideò magis Episcopus quàm sacerdos vestibus ministrorum vtitur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd loco superhumeralis vtitur stola quæ ad idem significandum est, ad quod erat superhumerale.

¶ Ad quintum dicendum, quod pallium succedit loco rationalis.

¶ Ad sextum dicendum, quod pro illa lamina habet Pontifex no-ster crucem, vt Imo. dicit: sicut pro femoralibus habet sandalia, pro linea albam, pro balteo cingulum, pro pondere tunicam & pro ephodo amictum, pro rationali pallium, pro cydari mitram.

¶ Ad septimum dicendum, quòd quamuis non habeat alterius generis potestatem, tamen eandem habet ampliorem. & ideò ad hanc perfectionem designandam sibi pallium datur quo vndique circundantur.

¶ Ad octauum dicendum, quod Romanus Pontifex non vtitur baculo: quia Petrus misit ipsum ad suscitandum quendam discipulum suum, qui postea factus est Episcopus Treuerensis, & ideò in diœcesi Treuerensi Papa baculum portat & non in aliis locis. Vel etiam in signum quod nõ habet coarctatam potestatem quod curuatio baculi significat.

QVÆSTIO QVADRAGESIMA PRIMA,

De sacramento matrimonij, quæ est in officium naturæ, in quatuor articulos diuisa.

POST HOC considerandum est de matrimonio, Et primò agendum est de eo, inquantum est in officium naturæ. Secundò, inquantum est sacramentum. Tertio, inquantum absolutè, & secundum se consideratur.

¶ Circa

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Circa primum quæruntur quatuor.
¶ Primò, vtrum sit de iure naturali.
¶ Secundò, vtrum cadat sub præcepto.
¶ Tertiò vtrum eius actus sit licitus.
¶ Quartò, vtrum possit esse meritorius.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum matrimonium sit de iure naturali.

Th.4.dist. 26.q.1.art. 1.& sequẽ. AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod matrimoniũ non sit naturale, Quia ius naturale est quod natura omnia animalia docuit, sed in aliis animalibus est coniunctio sexuum absq; matrimonio: ergo matrimonium non est de iure naturali.

¶ 2. Præterea, Id quod est de iure naturali, inuenitur in hominibus secundum quemlibet statum eorum: sed matrimonium non fuit in quolibet statu hominum: quia sicut dicit Tullius in primo Rhetoricorum, Homines à principio syluestres erant, & tũc nemo sciuit proprios liberos nec certas nuptias, in quibus matrimonium consistit, ergo non est naturale.

¶ 3. Prætereà, Naturalia sunt eadẽ apud omnes: sed non eodem modo est matrimonium apud omnes, cùm pro diuersis legibus diuersimodè matrimonium celebretur, ergo non est naturale.

¶ 4. Prætereà, Illa sine quibus potest saluari naturæ intentio non videntur esse naturalia: sed natura intendit conseruationem speciei per generationem quæ potest esse sine matrimonio, vt patet in fornicariis, ergo non est naturale.

¶ SED CONTRA est, quòd in principio Digestorum dicitur, Ius naturale est maris & fœminæ coniunctio, quam nos matrimonium appellamus.

¶ Præterea, Philosophus 8. Ethico. dicit, quod homo est magis naturaliter coniugale animal, quã politicũ, sed homo est naturaliter animal politicũ & gregale: vt ipse dicit, ergo est naturaliter coniugale, & sic coniugium siue matrimonium est naturale.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd aliquid dicitur esse naturale dupliciter Vno modo sicut ex principiis naturæ ex necessitate causatum: vt moueri sursum est naturale igni: & sic matrimonium non est naturale, nec aliquid eorum quæ mouente libero arbitrio complentur. Alio modo dicitur naturale, ad quod natura inclinat, sed mediante libero arbitrio cõpletur: sicut actus virtutum dicuntur naturales: & hoc modo matrimonium est naturale, quia ratio naturalis ad ipsum inclinat dupliciter. Primò, inquantum ad principalem eius finem, qui est bonum prolis. Nõ enim intendit natura solùm generationem prolis, sed traductionem & promotionem vsque ad perfectum statum hominis, inquantum homo est qui est virtutis status. Vnde secundum Philosophum tria a parentibus habemus, scilicet, esse, nutrimentum, & disciplinam. Filius autem a patre educari & instrui non posset, nisi determinatos & certos parentes haberet, quod non esset nisi esset aliqua obligatio viri ad mulierẽ determinatã quæ matrimonium facit. Secundò, inquantum ad secundarium finem matrimonij, qui est mutuum obsequium sibi à coniugibus in rebus domesticis impensum, sicut enim naturalis ratio dictat vt homines simul cohabitent, quia vnus non sufficit sibi in omnibus quæ ad vitam pertinent ratione cuius dicitur homo naturaliter politicus: ita etiam eorum quibus indiget ad humanam vitam, quædam opera sunt competentia viris quædam mulieribus. Vnde natura monet, vt sic quædam associatio viri ad mulierem, in qua est matrimonium: & has duas causas ponit Philosophus in 8. Ethicorum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd natura hominis ad aliquid inclinat dupliciter. Vno modo quia est conueniens naturæ generis, & hoc est commune omnibus animalibus. Alio modo quòd est conueniens naturæ differentiæ: quia species humana abundat à genere, inquantum est rationalis, sicut est prudentiæ actus vel temperantiæ, & sic natura generis quamuis sit vna in omnibus animalibus, non tamen eodem modo est in omnibus: ita etiam non inclinat eodem modo in omnibus, sed secundum quòd vnicuique competit ad matrimonium, ergo inclinat natura hominis ex parte differentiæ, quantum ad rationem secundam assignatam. Vnde Philosophus, hanc rationem assignat hominibus supra animalia, sed quantum ad rationem primam inclinat ex parte generis. Vnde dicit, quòd filiorum procreatio communis est omnibus animalibus, tamen ad hoc non inclinat eodem modo in omnibus, quia quædam animalia sunt, quorum filij nati statim possunt sufficienter sibi victum quærere, vel ad quorum sustentationem mater sufficit, & in his non est aliqua maris ad fœminam determinatio. In illis autem, quorum filij indiget vtriusque sustentatione, sed ad paruum tempus, inuenitur aliqua determinatio quantum ad tempus illud: sicut in auibus quibusdam patet, sed in homine, quia indiget filius cura parentum vsque ad magnum tempus, est maxima determinatio masculi ad fœminam: ad quam etiam naturageneris inclinat.

¶ Ad secundum dicendum, quòd verbum Tullij potest esse verum quantum ad aliquam gentem: si tamen accipiatur principii proximum illius gentis, per quod ab aliis gentibus est distincta, quia non in omnibus producitur ad effectum id, ad quod naturalis ratio inclinat, non autem est verum vniuersaliter, quia à principio humani generis sacra Scriptura recitat fuisse coniugia.

¶ Ad tertium dicendum, quòd secũdum Philosophum in 5. Ethicorum: Natura humana non est immobilis sicut diuina, & ideò diuersificantur ea quæ sunt de iure naturali secundum diuersos status & conditiones hominum, quamuis ea quæ sunt in rebus diuinis naturaliter nullo modo varientur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd natura non tantum intendit esse in prole: sed etiam perfectum esse, ad quod exigitur matrimonium, vt ex dictis patet.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum matrimonium cadat sub præcepto.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd matrimonium adhuc maneat sub præcepto. Quia præceptum obligat, quandiu non reuocatur, sed prima institutio matrimonij fuit sub præcepto, vt in litera dicitur: nec vnquam hoc præceptum legitur reuocatum: imò conformatum. Matth. 16. Quod Deus coniunxit, homo non separet, ergo adhuc est matrimonium sub præcepto.

¶ 2. Præterea, Præcepta iuris naturalis secundum omne tempus obligant, sed matrimonium est de iure naturali, vt dictum est, ergo & cætera.

¶ 3. Præterea, Bonum speciei est melius quam bonum individui: quia bonum gentis est diuinius quam bonum vnius hominis, vt dicitur. 1. Ethicor. Sed præceptum primo homini datum ad conseruationem individui per actum nutritiuæ adhuc obligat, ergo multò magis præceptum de matrimonio, quod pertinet ad conseruationem speciei.

¶ 4. Prætereà, Vbi manet eadem ratio obligans, eadem obligatio manere debet: sed propter hoc obligabantur homines ad matrimonium antiquo tempore ne multiplicatio humani generis cessaret, cum ergo hoc idem sequatur, si quilibet libere possit à matrimonio abstinere, videtur quòd matrimonium sit in præcepto.

¶ SED CONTRA est quod dicitur. 7. Corinth. 7. Qui non iũgit matrimonio virginem suam, melius facit, scilicet quàm qui coniungit, ergo contractus matrimonij non est sub præcepto.

¶ Prætereà, Nulli debetur præmium pro transgressione præcepti: sed virginibus debetur speciale præmium, scilicet aureola, ergo matrimonium non est sub præcepto.

¶ RESPONDEO dicendum, quod natura inclinat ad aliquid dupliciter. Vno modo, sicut ad id cui est necessarium ad perfectionem vnius, & talis inclinatio quemlibet obligat, quia naturales perfectiones omnibus sunt communes. Alio modo inclinat ad aliquid quod est necessarium multitudini, & cùm multa sint huiusmodi, quorum vnum impedit aliud: ex tali obligatione non obligatur quilibet homo per modum præcepti, alias quilibet homo obligaretur ad agriculturam, & ad ædificatoriam: & ad huiusmodi officia, quæ sunt necessaria communitati humanæ: sed inclinationi naturæ satisfit cùm per diuersos diuersa complentur de prædictis. Cùm ergo ad perfectionem humanæ multitudinis sit necessarium aliquos contemplatiuæ vitæ inseruire, quæ maximè per matrimonium impeditur: inclinatio ad matrimonium non obligat per modum præcepti, etiam secundum Philosophos. Vnde Theophrastus probat quòd sapienti non expedit nubere.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod præceptum illud nõ est reuocatum, nec obligat vnumquemque ratione iam dicta, nisi illo tempore quo paucitas hominum exigebat, vt quilibet generationi vacaret.

¶ Ad secundum & tertium patet responsio ex dictis.

¶ Ad quartum dicendum, quod natura humana communiter ad diuersa officia & actus inclinat, vt dictum est: sed quia est diuersimodè in diuersis, secundum quod individuatur in hoc vel in illo, vnum magis inclinat ad vnum illorum officiorum, aliud ad aliud: & ex diuersitate simul cum diuina prouidentia, quæ omnia moderatur cõuenit, quod vnus eligat vnum officium, vt agriculturam: alius aliud, & sic etiam quòd quidam eligant matrimonialem vitam, & quidam contemplatiuam, vnde nullum periculum imminet.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum actus matrimonij sit licitus.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd actus matrimonialis semper sit peccatum. 1. Cor. 1. Qui nubunt sint tanquam non nubentes, sed non nubentes non habent actum matrimonialem

monialem ergo etiam nubentes peccant in actu illo.

¶ 2. Prætereà, Isa 59. Iniquitates nostræ diuiserũt inter nos & Deũ nostrum, sed actus matrimonialis diuidit hominem à Deo, vnde Exod. 6. præcipitur populo, qui debebat Deum videre, quòd non accederent ad vxores suas. Et Hiero. dicit quod in actu matrimoniali Spiritus sanctus prophetarum corda non tangit ergo est iniquitas.

¶ 3. Prætereà, illud quod secundum se est turpe, nullo modo potest bene fieri: sed actus matrimonialis habet concupiscentiã adiunctam quæ semper est turpis: ergo semper est peccatum.

¶ 4. Prætereà, Nihil excusatur nisi peccatum, sed actus matrimonialis indiget excusari per bona matrimonij, vt Magister dicit ergo est peccatum.

¶ 5. Prætereà, De similibus semper idem est iudicium: sed concubitus matrimonialis est eiusdem speciei cum actu adulterij, quia ad idem terminatur, scilicet speciem humanam: ergo cum actus adulterij sit peccatum, & actus matrimonij similiter.

¶ 6. Prætereà, Superfluitas in passionibus corrumpit virtutẽ: sed semper in actu matrimoniali est superfluitas delectationis, adeò quòd absorbet rationem, quæ est principale hominis bonum. Vnde Philosophus dicit in 6. Ethicorum, quòd impossibile est hominem aliquem in ipsa intelligere: ergo actus matrimonialis semper est peccatum.

¶ SED CONTRA, Primæ Corinth. 7. dicitur, Virgo si nubat non peccat, & 1. Timo. 5 Volo iuuenculas nubere, & procreare filios, sed procreatio filiorũ non potest esse sine carnali coniũctione, ergo actus matrimonialis non est peccatum, alias Apostolus non voluisset illud.

¶ Prætereà, Nullum peccatum est in præcepto, sed actus matrimonialis est in præcepto 1. Corin. 7. Vxori vir debitũ reddat: ergo non est peccatum.

¶ RESPONDEO dicendum, quod supposito, quòd natura corporalis sit à Deo bona instituta, impossibile est dicere quòd ea quæ pertinent ad conseruationem naturæ corporalis, & ad quæ natura inclinat, sint vniuersaliter mala: & ideò cùm inclinatio sit naturæ ad prolis procreationem, per quam natura speciei cõseruatur, impossibile est dicere quod actus quo procreatur proles, sit vniuersaliter illicitus, vt in eo medium virtutis inueniri non possit, nisi ponatur secundum quorundam insaniam, quòd res corruptibiles creatæ sunt à malo Deo, ex quo fortè deriuatur quod in litera tangitur: & ideò est pessima hæresis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Apostolus in verbis illis non prohibuit matrimonij actum, sicut nec rerum possessionem cùm dixit, Qui vtuntur hoc mundo, sint quasi non vtentes, sed in vtroque fruitionem prohibuit, quod patet ex ipso modo loquendi. Non enim dixit, Sicut non vtentes, vel non habentes, sed quasi non vtentes, vel non habentes.

¶ Ad secundum, dicendum quod Deo coniungimur & secundũ habitum gratiæ, & secundum actum contemplationis & amoris. Quod ergo primam coniunctionem separat, semper est peccatũ, non autem quod secundam: quia aliqua occupatio illicita circa res inferiores animum distrahit, vt actu Deo coniungi non sit idoneus: & hoc præcipuè accidit in carnali coniunctione, in qua detinetur mens propter delectationem intensam. Et propter hoc illis quibus competit diuina contemplari, aut sacra tractare, indicitur protempore illo abstinentia ab vxoribus: & secundum hoc etiam dicitur, quod Spiritus sanctus, quantum ad actum reuelationis secretorum, non tangebat mentes Prophetarum in vsu matrimonij.

¶ Ad tertium dicendum, quod turpitudo illa concupiscentiæ, quæ actum matrimonialem semper comitatur, non est turpitudo culpæ, sed pœnæ ex peccato primo prouenientis, vt scilicet inferiores vires & membra corporis rationi non obediant. Et propter hoc ratio non sequitur.

¶ Ad quartum dicendum, quod illud propriè excusari dicitur quod aliquam similitudinem mali habet, & non est malum, vel tantum quantum apparet: quia quædam excusantur à toto, quædam à tanto: & quia actus matrimonialis propter corruptionem concupiscentiæ habet similitudinem actus mordinati: ideò pro bono matrimonij excusatur, vt non sit peccatum.

¶ Ad quintum dicendum, quamuis quamuis sint in specie naturæ idem, tamen differunt in specie moris, quam vna circunstantia variat, scilicet accedere ad suam vel non suam: sicut etiam occidere hominem per violentiam vel per iustitiam facit diuersam speciem moris, quamuis sit vna species naturæ, & tamen vnum est licitum aliud illicitum.

¶ Ad sextum dicendum, quòd superfluitas passionis, quæ virtutem corrumpit, non solum impedit rationis actum, sed tollit rationis ordinem, quod non facit delectationis intrẽtio in actu matrimoniali: quia etsi tunc non ordinetur homo, tamen à ratione est præordinatus.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum actus matrimonij sit meritorius.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod actus matrimonialis non sit meritorius. Chrys. enim dicit super Matth. Matrimonium etsi vtentibus se pœnam non inferat, mercedem tamen non præstat sed meritum respectu mercedis dicitur: ergo actus matrimonialis non est meritorius.

¶ 2. Prætereà, Illud quod est meritorium dimittere, non est laudabile, sed laudabilis est virginitas, per quam matrimonium dimittitur: ergo matrimonialis actus non est meritorius.

¶ 3. Prætereà, Qui vtitur indulgentia sibi facta, beneficio recepto vtitur: sed ex hoc quòd alicui præstatur beneficium, non meretur: ergo, &c.

¶ 4. Prætereà, Meritum in difficultate consistit sicut & virtus, sed actus matrimonialis non habet difficultatem, sed delectationem: ergo non est meritorius.

¶ 5. Prætereà, Illud quod non potest fieri sine peccato veniali non est meritorium: quia non potest homo simul mereri & demereri: sed in actu matrimoniali semper est peccatum veniale: actus ergo prædictus non potest esse meritorius.

¶ SED CONTRA, Omnis actus quo impletur præceptum, est meritorius si ex charitate fiat, sed actus matrimonialis est huiusmodi, quia dicitur primæ Corinth. 7. Vxori vir debitum reddat, ergo, &c.

¶ Prætereà, Omnis actus virtutis est meritorius, sed actus prædictus est actus iustitiæ, quia redditio debiti: ergo meritorius est.

¶ RESPONDEO dicendum, quod cum nullus actus ex deliberata voluntate procedens sit indifferens, vt in secundo libr. dictum est, actus matrimonialis semper est peccatum, vel meritorius in eo qui gratiam habet. Si enim ad actum matrimonialem rius in eo qui gratiam habet. Si enim ad actum matrimonialem virtus inducat vel iustitiæ, vt debitum reddat: vel religionis, vt proles ad cultum Dei procreetur, est meritorius. Si autem moueat libido sistens inter bona matrimonij, vt scilicet nullo modo ad aliam accedere vellet, est peccatum veniale: si autem extra bona matrimonij efferatur, vt scilicet cum quacunque muliere idem facere proponeret, est peccatum mortale. natura autem mouere non potest, quin ordinetur ratione, & sic erit motus virtutis: vel non ordinetur & sic erit motus libidinis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod radix merendi quantum ad præmium substantiale est ipsa charitas: sed quantum ad accidentale præmium ratio meriti existit in difficultate actus, & sic actus matrimonij non est meritorius, sed primo modo.

¶ Ad secundum dicendum, quod homo potest mereri & in minoribus bonis & in maioribus. Vnde quando aliquis minora bona dimittit, vt maiora faciat, laudandus est à minus meritorio actu discedens.

¶ Ad tertium dicendum, quòd indulgentia quandoque est de minoribus malis, & sic indulgetur actus matrimonij prout ad ipsum mouet libido infra terminos matrimonij consistens, sic est veniale peccatum: sed prout ad ipsum mouet virtus, tunc est meritorius: & non habet indulgentiam, nisi secundum quod est indulgentia de minoribus bonis, quæ idem est quod concessio. Nec est inconueniens quòd ille qui tali concessione vtitur, mereatur, quia bonus vsus beneficiorum Dei meritorius est.

¶ Ad quartum dicendum, quòd difficultas laboris requiritur ad meritum præmij accidentalis: sed ad meritum essentiale requiritur difficultas consistens in ordinatione medij, & hoc est etiam in actu matrimoniali.

¶ Ad quintum dicendum, quòd primus motus secundum quod dicetur peccatum veniale, est motus appetitus in aliquod inordinatum delectabile, quod non est in actu matrimoniali: & ideò ratio non sequitur.

QVAESTIO QVADRAGESIMASECVNDA,

De matrimonio inquantum est sacramentum, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandũ est de matrimonio inquantum est sacramentum.

¶ Circa quod quæruntur quatuor.
¶ Primò, vtrum sit sacramentum.
¶ Secundò, vtrum debuerit institui ante peccatum.
¶ Tertiò, vtrum conferat gratiam.
¶ Quartò, vtrum carnalis commixtio sit de integritate matrimonij.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum matrimonium sit sacramentum.

Tho. vbi supra quæ. 2. art. 1. & seq. AD PRIMVM sic proceditur, Videtur quod matrimonium non sit sacramentum. Omne enim sacramentum nouæ Legis habet aliquam formam, quæ est de essentia sacramenti: sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

ti: sed benedictio quæ fit per sacerdotes in nuptiis, non est de essentia matrimonij, ergo non est sacramentum.

¶ 2. Præterea, Sacramentum secundum Hugo. est materiale elementum: sed matrimonium non habet pro materia aliquod materiale elementum ergo non est sacramentum.

¶ 3. Præterea: Sacramenta habent efficaciam ex passione Christi: sed per matrimonium non conformatur homo passioni quę fuit pœnalis, cùm habeat delectationem adiunctam ergo, non est sacramentum.

¶ 4 Præterea, Omne sacramentum nouę Legis efficit quod figurat: sed matrimonium non efficit coniũctionem Christi & Ecclesiæ quod significat, ergo matrimonium non est sacramentum.

¶ 5. Præterea, In aliis sacramentis est aliquid quod est res & sacramentum: sed hoc non potest inueniri in matrimonio cum non imprimat characterem, alias non iteraretur: ergo non est sacramentum.

¶ SED CONTRA: est quod dicitur Ephes. 5. Sacramentum hoc magnum est ergo &c.

¶ Præterea, Sacramentum est sacræ rei signum: sed matrimonium est huiusmodi: ergo. &c.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sacramentum importat aliquod remedium sanctitatis homini contra peccatum exhibitum per sensibilia signa: vnde cùm hoc inueniatur in matrimonio, inter sacramenta computatur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verba quibus consensus exprimitur matrimonialis, sunt forma huius sacramenti, non autem benedictio sacerdotis, quæ est quoddam sacramentale.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sacramentum matrimonij perficitur per actum eius, qui sacramento illo vtitur, sicut pœnitentia: & ideò sicut pœnitentia non habet aliam materiam nisi ipsos actus sentiui subiectos, qui sunt loco materialis elementi: ita est de matrimonio.

¶ Ad tertium dicendum, quod quamuis matrimonium non conformetur passioni Christi quantum ad pœnam, conformatur tamen ei quantum ad charitatem, per quam pro Ecclesia sibi in spõsa coniungenda passus est.

¶ Ad quartum dicendum, quòd vnio Christi ad Ecclesiã non est res contenta in hoc sacramento sed res significata non contenta, & talem rem nullum sacramentum efficit, sed habet aliam contentam rem & significatam quam efficit, vt dicetur. Magister autem ponit rem non contentam, quia erat huius opinionis quòd non haberet rem contentam.

¶ Ad quintum dicendum, quòd in hoc sacramento sunt illa tria, quia sacramentum tantum sunt actus exterius apparentes: sed res & sacramentum est obligatio, quæ innascitur, viri ad mulierem ex talibus actibus, sed res vltima contenta est effectus huius sacramenti. non cõtenta autẽ est res, quam Magister determinat.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum matrimonium debuerit institui ante peccatum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod matrimoniũ non debuit institui ante peccatum. Quia illud quod est de iure naturali, non indiget institutione: sed matrimonium est huiusmodi, vt ex dictis pateat, ergo non debuit institui.

¶ 2. Præterea, Sacramenta sunt quædam medicinæ cõtra morbũ peccati: sed medicina non præparatur nisi morbo ergo ante peccatum non debuit institui.

¶ 3. Præterea, Ad idem institutio vna sufficit: sed matrimonium fuit institutum etiam post peccatum, vt in littera dicitur ergo ante peccatum non fuit institutum.

¶ 4. Præterea, Institutio sacramẽti debet esse à Deo, sed ante peccatum verba quæ ad matrimonium pertinent, non sunt determinatè dicta à Deo, sed ab Adam: illa autem verba, quæ Deus dixit, Crescite & multiplicamini, dicta sunt brutis etiam, in quibus non est matrimonium ergo matrimonium non fuit institutum ante peccatum.

¶ 5. Præterea, Matrimonium est sacramentum nouæ Legis: sed sacramenta nouæ Legis à Christo initium sumpserunt, ergo non debuit ante peccatum institui.

¶ SED CONTRA, est quod dicitur Matth. 19. Non legistis quòd ab initio qui fecit homines, masculum & fœminam fecit eos.

¶ Præterea, Matrimonium est institutum ad procreationem prolis: sed ante peccatum erat necessaria homini procreatio prolis, ergo ante peccatum debet matrimonium institui.

¶ RESPONDEO dicendum, quod natura inclinat ad matrimonium intendens aliquod bonum, quod quidem variatur secundum diuersos hominum status: & ideò oportet quòd illud bonum diuersimodè in diuersis statibus hominum instituatur: & ideò matrimonium, secundum quòd ordinatur ad procreationẽ prolis, quæ erat necessaria etiam peccato non existente institutũ fuit ante peccatum, secundum autem quòd remedium præbet contra vulnus peccati, institutum fuit post peccatum tempore legis naturæ: secundum autem determinationem personarum, institutionem habuit in lege Moysi. sed secundum quod repræsentat mysterium coniunctionis Christi & Ecclesiæ institutionem habuit in noua Lege: & secundum hoc est sacramentum nouæ Legis. Quantum ad alias vtilitates quæ ex matrimonio cõsequũtur, sicut est amicitia, & mutuum obsequium sibi à coniugibus impensum, habet institutionem in Lege ciuili. Sed quia de vi sacramenti est, quòd sit signũ & remedium: ideò quantum ad medias institutiones competit ei ratio sacramenti: sed quantum ad primam institutionem competit ei, quòd sit in officium naturæ, quantum verò ad vltimam, quòd sit in officium ciuilitatis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum quòd illa quæ in communi sunt de iure naturali indigent institutione quantum ad eorum determinationem, quæ diuersimodè competit secundum diuersos status: sicut de iure naturali est quòd maleficia puniantur, sed talis pœna tali culpæ apponitur per determinationem iuris positiui.

¶ Ad secundum dicendum, quòd matrimonium non est tantum in remedium contra peccatum, sed principaliter est in officium naturæ: & sic institutum fuit ante peccatum, non autem prout est in remedium.

¶ Ad tertium dicendum, quòd secundum diuersa quæ oportet in matrimonio determinari, non est inconueniens quòd habuerit diuersas institutiones: & sic illa diuersa institutio non est eiusdem, sed in idem.

¶ Ad quartum dicendum, quod matrimonium ante peccatum institutum fuit à Deo, & ad hoc homini mulierem de costa formauit in adiutorium: & dixit eis, Crescite & multiplicamini: quod quamuis aliis animalibus dixerit, non tamen per ea eodem modo implendum sicut per homines. Adam verò verba illa protulit à Deo inspiratus, vt intelligeret matrimonij institutionem à Deo factam.

¶ Ad quintum dicendum, quòd quantum ad hoc quòd matrimonium est sacramentum nouæ legis, non fuit ante Christum institutum, vt ex dictis patet.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum matrimonium conferat gratiam.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod matrimonium non conferat gratiam. Quia secundum Hug. sacramenta ex sanctificatione inuisibilem gratiam conferunt sed matrimonium non habet aliquam sanctificationem, quæ sit de essentia eius: ergo non confertur gratia in ipso.

¶ 2. Præterea, Omne sacramentum conferens gratiam, confert ipsam ex materia & forma sua: sed actus qui sunt materia in hoc sacramento, non sunt causa gratiæ, quia hoc esset Pelagiana hæresis, scilicet quòd actus nostri sint causa gratiæ: verba etiam exprimentia consensum non sunt causa gratiæ: nam ex eis non fit aliqua sanctificatio: ergo in matrimonio nullo modo gratia datur.

¶ 3. Præterea, Gratia ordinata contra vulnus peccati est necessaria omnibus habentibus vulnus illud, sed in omnibus inuenitur concupiscentiæ vulnus, & sic deberent omnes homines matrimonium cõtrahere, essetque sterilum valde à matrimonio abstinere.

¶ 4 Præterea infirmitas non accipit medicamentum ab eo, à quo accipit intensionem sed per matrimonium concupiscentia accipit intensionem, quia, sicut dicit Philosophus in 3. Ethi. infatiabilis est concupiscentiæ appetitus, & per operationem congruam augetur: ergo videtur quòd in matrimonio non conferatur remedium gratiæ contra concupiscentiam.

¶ SED CONTRA, Definitio & definitum debent conuerti: sed in definitione sacramenti ponitur causalis gratię: ergo cùm matrimonium sit sacramentum, erit gratiæ causa.

¶ Præterea, Aug. dicit quòd matrimonium est ægrotis inremedium, sed non est in remedium, nisi inquantum aliquam efficaciam habet ergo habet aliquid efficaciæ ad reprimendum concupiscentiam: sed concupiscentia non reprimitur nisi per gratiam ergo in ipso confertur gratia.

¶ RESPONDEO dicendum, quod circa hoc fuit triplex opinio. Quidam enim dixerunt quòd matrimonium nullo modo est causa gratiæ, sed est tantum signum. Sed hoc non potest stare: quia secundum hoc in nullo abundaret à sacramentis veteris Legis vnde non esset aliqua ratio, quare sacramenta nouę Legis annumeretur, quod enim remedium præbeat satisfaciendo concupiscentiæ, ne deinceps ruat, dum nimis arctatur, habuit etiam in veteri Lege ex ipsa natura actus. Et ideò alij dixerunt, quòd confertur ibi gratia in ordine ad recessum à malo, quia excultatur actus à peccato, qui sine matrimonio peccatum esset. Sed hoc esset nimis parum: quia hoc etiam in veteri Lege habuit: & ideò dicunt quòd facit recedere à malo in quantum constringit concupiscentiam, ne extra bona matrimonij feratur: non autem per gratiam illam fit aliquod auxilium ad bene operandum. Sed hoc non potest stare: quia eadem gratia, est quæ impedit peccatum, &

& quæ ad bonum inclinat, sicut idem calor qui aufert frigus, & qui calefacit. Vnde alij dicunt quòd matrimonium, inquantum in fide Christi contrahitur, habet vt conferat gratiam adiuuãtem ad illa operanda, quæ in matrimonio requiruntur, & hoc probabilius est. Quia vbicũque datur diuinitus aliqua facultas, datur etiam auxilia, quibus homo conuenienter vti possit facultate illa: sicut pater, quòd omnibus potentiis animæ respõdent aliqua membra corporis, quibus in actum exire possint. Vnde cum in matrimonio detur homini ex diuina institutione facultas vtendi vxore sua ad procreationem prolis, datur etiam gratia sine qua id conuenienter facere non possit: sicut etiam de potestate ordinis suprà dictum est, & sic ista gratia data, est vltima res contenta in hoc sacramento.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut habet aqua, baptismi, quòd corpus tangat, & cor abluat ex tactu carnis Christi: ita matrimonium hoc habet ex hoc quòd Christus sua passione illud repræsentauit, & non principaliter ex aliqua sanctificatione sacerdotis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut aqua baptismi cum forma verborum non operatur immediatè ad gratiam, sed ad characterem: ita actus exteriores & verba exprimentia consensum directè faciunt nexum quendam, qui est sacramentum matrimonij: & huiusmodi nexus ex virtute diuinæ institutionis dispositiuè operatur ad gratiam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procederet, nisi contra concupiscentiæ morbum posset aliquod efficacius remedium adhiberi: adhibetur autem maius remedium per opera spiritualia & carnis mortificationẽ ab illis, qui matrimonio non vtũtur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd contra concupiscentiam potest præstari remedium dupliciter. Vno modo ex parte ipsius concupiscentiæ: vt reprimatur in sua radice, & sic remedium præstat matrimonium per gratiam quæ in eo datur. Alio modo ex parte actus eius, & hoc dupliciter, Vno modo vt actus, ad quem concupiscentia inclinat: exterius turpitudine careat. & hoc fit per bona matrimonij quæ honestant carnalem cõcupiscentiam. Alio modo, vt actus turpitudinem habens impediatur, quod fit ex ipsa natura actus: quia dum concupiscentiæ satisfecit in actu coniugali, ad alias corruptelas nõ ita incitat. Propter quod dicit. Apostolus, Melius est nubere quàm vri. quamuis enim opera concupiscentiæ congregata secundum se nata sint cõcupiscentiam augere: tamen secundum quòd ratione ordinantur, ipsam reprimunt, quia ex similibus actibus similes relinquuntur dispositiones & habitus.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum carnalis commixtio sit de integritate matrimonij.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd carnalis commixtio sit de integritate matrimonij. In ipsa enim institutione matrimonij dictum est, Erunt duo in carne vna: sed hoc non fit nisi per carnalem commixtionem: ergo est de integritate matrimonij.

¶ 2. Præterea, Illud quod pertinet ad sacramenti significationem est de necessitate sacramenti, vt prædictũ est. sed carnalis commixtio pertinet ad significationem sacramenti. vt in litera dicitur, ergo est de integritate sacramenti.

¶ 3. Præterea, Hoc sacramentum ordinatur ad conseruationem speciei, sed conseruatio speciei non potest fieri sine carnali commixtione, ergo est de integritate sacramenti.

¶ 4. Præterea, Matrimonium est sacramentum, secundum quod remedium contra concupiscentiam præstat: de quo dicit Apostolus, 1. Corinth. 6. Quod melius est nubere, quàm vri: sed hoc remedium non præstat iis qui carnaliter non commiscentur: ergo idem quod prius.

¶ SED CONTRA, In Paradiso fuit matrimonium, sed ibi non fuit carnalis copula, ergo commixtio carnalis non est de integritate matrimonij.

¶ Præterea, Sacramentum ex suo nomine sanctificationem importat: sed sine carnali commixtione est matrimonium sanctius: vt in litera dicitur, ergo carnalis commixtio non est de necessitate sacramenti.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd duplex est integritas: vna quæ attenditur secundum perfectionem primam, quæ consistit in ipso esse rei. Alia quæ attenditur secundum perfectionem secundam, quæ consistit in operatione: quia ergo carnalis commixtio est quædam operatio siue vsus matrimonij, per quod facultas ad hoc datur: ideò erit carnalis commixtio de secunda perfectione matrimonij, & non de prima.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Adam exposuit integritatem matrimonij quantum ad vtranque perfectionem, quia res ex suo actu innotescit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd significatio rei contentæ est de necessitate sacramenti. & ad hanc significationem non pertinet carnalis commixtio, sed ad rem contentam, vt ex dictis patet.

¶ Ad tertium dicendum, quòd res non peruenit ad finem suum, nisi per actum proprium. vnde ex hoc quod finis matrimonij non habetur sine carnali commixtione, oportet quòd sit de integritate secunda, & non de prima.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ante commixtionem carnalem est matrimonium in remedium ex gratia, quæ in eo datur, quamuis non ex actu: quod pertinet ad integritatem secundam.

QVAESTIO QVADRAGESIMATERTIA,

De matrimonio quantum ad sponsalia, in tres articulos diuisa.

CONSEQVENTER considerãdum est de matrimonio absolutè considerato. Vbi primò agendum est de sponsalibus. Secundò, de matrimonij ratione. Tertiò, de eius causa efficiente: scilicet de consensu. Quartò, de eius bonis. Quintò, de impedimentis ipsius. Sextò, de secundis nuptiis. Septimò, de quibusdam matrimonio annexis.

¶ Circa primum quæruntur tria.

¶ Primo, quid sint sponsalia.

¶ Secundò, qui possunt contrahere sponsalia.

¶ Tertiò, vtrum sponsalia dirimi possint.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum sponsalia sint futurarum nuptiarum promissio.

Thom. 4. distin. 27. q. 1. art. 1. & sequẽti.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd sponsalia non conuenienter dicantur futurarum nuptiarum promissio, vt habetur ex verbis Nicolai Papæ. Quia sicut dicit Isidorus, est aliquis sponsus non quia promittit, sed quia spondet & sponsores dat, sed à sponsalibus dicitur aliquis sponsus, ergo male dicitur promissio.

¶ 2. Præterea, Quicunque promittit aliquid, debet compelli ad soluendum, sed illi qui sponsalia contraxerunt, non compelluntur per Ecclesiam ad matrimonium complendum: ergo sponsalia non sunt promissio.

¶ 3. Præterea, In sponsalibus non est quandoque sola promissio, sed adiicitur iuramẽtum & aliquæ arrhæ. ergo videtur quòd non debuerit solum per promissionem definiri.

¶ 4. Præterea, Matrimonia debent esse libera & absoluta: sed sponsalia quandoque fiunt sub aliqua conditione etiam accipiendæ pecuniæ. ergo non conuenienter dicuntur promissio nupiarum.

¶ 5. Præterea, Promissio quæ est de rebus futuris, vituperatur Ioan. 4. sed circa sacramenta non debet aliquid esse vituperabile, non ergo debet fieri futurarum nuptiarum promissio.

¶ 6. Præterea, Nullus dicitur sponsus, nisi à sponsalibus, sed aliquis dicitur sponsus ex præsentibus nuptiis, vt in litera dicitur. ergo sponsalia non semper sunt futurarum nuptiarum promissio.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd consensus in coniugalem copulam per verba de futuro non facit matrimonium, sed matrimonij promissionem, & hæc promissio dicitur sponsalia à spondendo, vt dicit Isidor. Nam ante vsum tabularum matrimonij cautiones dabant quibus spondebant se inuicem consentire in iure matrimonij. & fideiussores dabant. Fit autem promissio dupliciter, scilicet absolutè & sub conditione. Absolutè quatuor modis. Primò nuda promissione. vt cùm dicitur, Accipiam te in meam: & econuerso. Secundò datis arrhis sponsalitiis: vt pecunia vel aliquid huiusmodi. Tertiò, annuli subarrhatione. Quartò, interueniente iuramento. Si autem fiat dicta promissio sub conditione, distinguendum est: aut est conditio honesta, vt cum dicitur. Accipiam te, si parentibus placeat: & tunc stante conditione stat promissio, & non stante non stat. Aut est inhonesta: & hoc dupliciter, quia aut est contraria bonis matrimonij, vt si dicam, Accipiam te, si venena sterilitatis procures: & tunc non contrahuntur sponsalia. Aut non est contraria bonis matrimonij, vt, Accipiam te si furtis meis consentias: & tunc stat promissio, sed tollenda est conditio.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ipsa sponsalia & sponsorum donatio est promissionis confirmatio: & ideò ab hoc denominatur quasi à perfectiori.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ex tali promissione obligatur vnus alteri ad matrimonium contrahendum, & peccat mortaliter non soluens promissum, nisi legitimum impedimentum interueniat: & secundum hoc Ecclesia cogit iniungendo pœnitentiam pro peccato, tamen in foro contentioso non compellitur, quia matrimonia consueuerunt malos exitus habere, nisi forte iuramentum interuenerit, quia tunc cogendus est qui promisit, vt quidam dicunt: quamuis aliis non videatur propter causam prædictam, præcipuè si de vxoricidio timeretur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Ad tertium dicendum, quòd iuramentum & aliquæ arrhæ additæ non sunt nisi ad confirmandam promissionem: vnde non sunt aliud quam promissio.

¶ Ad quartum dicendum, quòd cõditio illa quæ apponitur, non tollit matrimonij libertatem, quia est inhonesta, debet abiici: si autem honesta, aut de bonis simpliciter, vt si dicatur. Accipiam te, si placet parentibus & hæc conditio non tollit libertatem sponsalium: sed auget ei honestatem. Aut est de vtilibus vt si dicat, Contraham tecum si dabis mihi centum & tunc hoc non ponitur quasi ad vendendum consensum matrimonij sed intelligitur vt promissio dotis: vnde matrimonium libertatem non perdit. Quandoque autem apponitur conditio pecuniæ per modum pœnæ & tunc quia matrimonia debent esse libera, talis conditio non stat, nec potest exigi pœna illa ab eo qui non vult matrimonium complere.

¶ Ad quintum dicendum, quòd Iacobus non intendit prohibere quod omninò aliquis nullam promissionem faciat de futuris: sed quod non promittat quasi fiduciam habens de vita sua, vnde docet quòd debet apponi conditio, si Deus voluerit, quæ etiam si verbis non exprimatur, corde tamen debet intelligi.

¶ Ad sextum dicendum, quòd in matrimonio potest considerari ipsa coniunctio matrimonialis & actus eius, & à sponsione primi in futurum dicitur sponsus à sponsalibus contractis per verba de futuro, & à sponsione secundi dicitur aliquis spõsus etiam quando contractum est matrimonium per verba de præsenti: quia ex hoc ipso spondet matrimonij actum, tamen à prima sponsione dicuntur sponsalia propriè, quæ sunt quædam sacramentalia matrimonij, sicut exorcismus baptismi.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum tempus septennij sit legitimè assignatum sponsalibus contrahendis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd tempus septemij non sit competenter assignatum sponsalibus contrahendis. Contractus enim qui per alios fieri potest non requirit discretionem in illis ad quos pertinet, sed sponsalia fieri possunt per parentes vtroque illorum ignorante, quorum sunt sponsalia, ergo ita possunt fieri ante septennium, sicut post.

¶ 2. Præterea. Sicut ad contractus sponsalium requiritur aliquis rationis vsus, ita ad consentiendum in peccatum mortale. sed sicut Gregor. narrat, in 4. Dialo. quidam puer propter blasphemiæ peccatum extinctus est, ergo ante septennium possunt contrahi sponsalia.

¶ 3. Præterea, Sponsalia ad matrimonium ordinantur, sed in matrimonio non assignatur vnum tempus puellæ & puero, ergo in sponsalibus septennium vtrique assignari non debet.

¶ 4. Præterea, Ex tunc aliqui possunt sponsalia contrahere, ex quo eis possunt futuræ nuptiæ placere, sed signa talis placentiæ frequenter apparent in pueris ante septennium, ergo ante illud tempus possunt contrahi sponsalia.

¶ 5. Præterea, Si aliqui ante septimum annum contrahant sponsalia & postea post septennium ante tempus pubertatis contrahunt per verba de præsenti, reputantur inter eos esse sponsalia, sed hoc non est ex secundo contractu: quia tunc non intendunt sponsalia, sed matrimonium contrahere, ergo ex primo, & sic ante septennium possunt sponsalia contrahi.

¶ 6. Præterea. In iis quæ communiter fiunt à pluribus, quòd deest vni suppletur ab altero sicut patet in trahentibus nauem: sed contractus sponsalium est quædam actio communis inter contrahentes ergo si vnus sit pubes, potest contrahere cum puella: quæ non habet septem annos, sponsalia: quia quod vni deficit de tempore, alteri superabundat.

¶ 7. Præterea. Si aliqui iuxta ætatem pubertatis, quamuis ante eam contrahunt per verba de præsenti, reputantur inter eos matrimonium. ergo pari ratione si ante septennium, dummodò sint propinqui contrahentes per verba de futuro, reputabuntur inter eos esse sponsalia.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd septennium est tempus determinatum sponsalibus à iure contrahendis fatis rationabiliter. Quia cum sponsalia sint quædam promissiones futurorum, vt dictum est, oportet quòd illorum sint qui aliquo modo promittere possint. quod non est nisi illorum qui habent aliquam prudẽtiam de futuris, quæ vsum rationis requirit: respectu cuius triplex gradus notatur secundum Philosophum in 1. Ethicorum. Primus est, cùm quis neque ipse intelligit per se, neque ab alio capere potest. Secundus est status quo homo ab aliis capere potest, sed ipse per se non sufficit ad intelligendum. Tertius est cum homo & ab alio iam capere potest, & per seipsum considerare: & quia ratio paulatim in homine connascit secundum quod quietantur motus & fluxibilitates humorum sensualitatis. ideo primum statum hominis obtinet homo ante primum septennium, & propter hoc illo tempore nulli contractui aptus est, & ita nec sponsalibus. Sed ad secundum statum incipit peruenire in fine primi septennij: vnde etiam tunc temporis pueri ad scholas ponuntur: Sed ad tertium statum incipit homo peruenire in fine secundi septennij, quantum ad ea quæ ad personam ipsius pertinent, in quo ratio naturalis eius connascit. sed quantum ad ea quæ extra ipsum sunt in fine tertij septennij. & ideò ante primum septẽnium nulli contractui homo aptus est. Sed in fine primi septennij incipit esse aptus ad aliqua promittendum in futurum, præcipue de iis ad quæ ratio naturalis inclinat magis: non autem ad obligandum se perpetuo vinculo quia ad hoc non firmam voluntatem habet. & ideò tali tempore possunt contrahere sponsalia. Sed in fine secundi septennij iam potest obligare se de iis quæ ad personam ipsius pertinent, vel ad religionem, vel ad coniugium, sed post tertium septennium etiam potest de aliis se obligare, & secundum leges constituitur ei potestas de rebus suis disponendi post vigesimum secundum annum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd si ante annos pubertatis fiunt contractus sponsalium per alium, ambo vel alter reclamare possunt: vnde nihil tunc actum est, adeò quod nec aliqua affinitas contrahitur ex hoc, & ideò sponsalia quæ inter aliquos per personas alias contrahuntur robur habent, inquantum illi inter quos contrahuntur, ad ætatem debitam venientes, non reclamant, ex quo intelliguntur consentire de iis quæ per alios facta sunt.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quidam dicunt quòd ille puer de quo Gregor. narrat, non fuit damnatus, nec mortaliter peccauit, sed visio illa fuit ad patrem contristandum, qui in puero illo peccauerat, non corrigens eum. sed hoc est expressè contra intentionem Gregor. dicentis, quòd pater pueri animam filij negligens non paruum peccatorem gehennæ ignibus nutriuit. Et ideò dicendum, quòd ad peccatum mortale sufficit etiam consensus præsens. Sed in sponsalibus est consensus in futurum, maior autem discretio rationis requiritur ad prouidendum in futurum, quàm ad consentiendum in actum vnum præsentem. & ideò ante potest homo peccare mortaliter quàm possit se obligare ad aliquid in futurum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd tempore contractus matrimonij non solùm requiritur dispositio ex parte vsus rationis, sed etiam ex parte corporis, vt sit tepus generationis aptum: & quia puella in 12. anno ad hoc venit vt possit esse actui generationis apta, puer autem in finem secundi septennij, vt Philosophus ait in 9. animalium: simul autem vsum discretionis accipiunt qui tantum in sponsalibus requiritur, ideò in spõsalibus determinatur vnum tempus vtrique non autem in matrimonio.

¶ Ad quartum dicẽdum, quòd illa placẽtia quæ est in pueris ante septennium, non procedit ex perfecto vsu rationis, cum nõdum susceptibiles sint plenæ disciplinæ, sed magis contingit ex motu naturæ quam ex aliqua ratione: & ideò non sufficit talis placentia ad sponsalia contrahendum.

¶ Ad quintum dicendum, quòd quamuis per secundum contractum in casu illo, non faciant matrimonium tamen offendunt se ratam habere priorem promissionem: & ideò prior contractus accipit firmitatem ex secundo.

¶ Ad sextum dicẽdum, quòd trahentes nauem agunt per modum vnius causæ: & ideò quod deest vni, potest suppleri ex altero, sed sponsalia contrahentes agunt vt distinctæ personæ, quia spõsalia non nisi inter duos esse possunt vnde in vtroque requiritur quòd sit sufficiens ad contrahendum: & ideò defectus vnius sponsalia impedit, nec ex altero potest suppleri.

¶ Ad septimum dicendum, quòd in sponsalibus etiam similiter si appropinquant contrahentes ad tempus septennij, contractus sponsalium habet robur: quia secundum Philosophum in 2. Physico. quod paruum deest, quasi nihil deesse videtur. Hæc autem propinquitas à quibusdam determinatur tempus sex mensium: sed melius ex quod determinetur secundum conditionem contrahentium: quia in quibusdam magis accelerat vsus rationis, quam in aliis.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum sponsalia dirimi possint altero religionem intrante.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod sponsalia dirimi nõ possint altero religionem intrante. Quia de pecunia quam alteri promitto, non possum alteri licitè obligationem facere, sed ille qui sponsalia contrahit, corpus suum promittit mulieri: ergo non potest se offerre Deo viterius in religionem.

¶ 2. Item, Videtur quòd non debeat dirimi quando alter coniugum ad longinquam regionem se transfert, quia in dubiis semper tutior pars est eligenda, sed tutius esset, quòd eum expectaret: ergo tenetur eum expectare.

¶ 3. Item, Videtur quòd nec dirimantur per ægritudinem, quam aliquis incurrit post contracta sponsalia, quia pro pœna nullus debet puniri, sed vir qui infirmitatem incurrit, punitur in eo quia ei ius aufertur, quòd in illa habebat quæ sibi fuerat desponsata: ergo propter corporalem infirmitatem non debent sponsalia dirimi.

¶ Item

¶ 4. Item, Videtur quòd nec propter affinitatem interueniẽtem, vtpotè si sponsus consanguineam sponsæ fornicario concubitu cognoscat, quia secundum hoc spõsa puniretur pro peccato sponsi, quòd non est conueniens.

¶ 5. Item, Videtur quòd non possint se inuicem absoluere, quia hoc est maximæ leuitatis, vt primò contrahant, & postmodum se absoluant, sed talia non debent ab Ecclesia sustineri: ergo.

¶ 6. Item, Videtur quòd nec propter alterius fornicationẽ, quia adhuc per sponsalia vnius non accipit potestatem in corpus si interius: & sic videtur quòd in nullo contrà inuicem peccent: si interim fornicantur, & sic sponsalia dirimi non debent per hoc.

¶ 7. Item, Videtur quòd nec per cõtractum cum aliqua per verba de præsenti, quia venditio secunda non derogat venditioni primæ: ergo nec secundus contractus potest derogare primo.

¶ 8. Item, Videtur quòd nec per defectum ætatis possint dirimi, quia quod non est non potest dissolui, sed ante ætatem determinatam nulla fuerunt sponsalia, ergo dirimi non possunt.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in omnibus prædictis casibus sponsalia contracta dirimuntur, sed diuersimodè: quia in duobus, scilicet cum quis ad religionem confugit & cùm alter coniugum cum altero per verba de præsenti contrahit, ipso iure sponsalia dirimuntur: sed in aliis casibus, dirimi debent secundum iudicium Ecclesiæ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd talis promissiò soluitur per mortem spiritualem, cum sit spiritualis tãtùm, vt dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd dubium determinatur ex hoc quòd alter non cõparet tempore statuto ad matrimonium contrahendum. Vnde si ex parte eius non defuit, quin matrimonium compleret, potest licitè alteri nubere sine peccato aliquo. Si autem per eam stetit, quòd matrimonium non est completum, debet agere pœnitentiam de peccato fractæ promissionis, aut iuramenti, si iuramentum interuenit: & contrahere cum alia, si vult, iudicio Ecclesiæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd si ante contractum matrimonium aliquam grauem infirmitatem incurrat alter eorum, inter quos sunt contracta sponsalia, quæ ipsum debilitet nimis aut eum deformet vt absit sponsi, vel orbitas oculorum, aut aliquid huiusmodi: aut quæ sunt contra bonum prolis, vtpotè lepra, quæ solet prolem inficere, possunt sponsalia dirimere, ne sibi inuicem displiceant, cùm matrimonium sit contractum, malum exitum fortiatur: nec pro pœna punitur aliquis, sed ex pœna damnum reportat, quod non est inconueniens.

¶ Ad quartum dicendum, quòd si sponsus cognouit consanguineam sponsæ, vel econtrà, tunc dirimi debent sponsalia. & ad hoc probandum sola fama sufficit propter scandalum vitãdum. causæ enim quæ in futurum expectant effectus suos, impediuntur à suis effectibus, non solùm ex eo quòd est, sed ex eo quòd futurum est. Vnde sicut affinitas si esset tempore contractus spõsalium impediuisset cõtractum illum, ita si interueniat ante matrimonium, quod est effectus quidam sponsalium, prior contractus ab effectu suo impeditur: nec in hoc aliquid detrahitur alteri, imò ei confertur, quia absoluitur ab eo qui per fornicationem se Deo odiosum reddit.

¶ Ad quintum dicendum, quòd quidam non recipiunt istum casum, sed contra eos est Decret. quæ expressè dicit. Ad instar, inquit eorum qui societatem fidei contrahunt, & postea eandem remittunt potest in patientia tolerari, si mutuò se absoluunt qui sponsalia contraxerunt. Sed ad hoc dicunt quod Ecclesia magis hoc sustinet ne peius eueniat, quam hoc sit de iure, sed hoc non videtur exemplo cõuenire quod Decret. adducit. Et ideò dicendum, q̃ nõ semper est leuitatis retractare quæ prius firmata sunt, quia incertæ sunt prouidentiæ nostræ: vt dicitur in lib. Sapientiæ.

¶ Ad sextum dicendum, quòd quamuis non dederint sibi mutuò potestatem corporis sponsalia contrahentes, tamen ex hoc efficiuntur sibi inuicem suspecti de non seruanda fide in futurum, & ideò potest sibi præcauere vnus cõtra alium, spõsalia dirimẽdo.

¶ Ad septimum dicendum, quòd ratio illa teneret si esset vnius rationis vterque contractus, sed secundus contractus matrimonij est fortior primò, & ideò soluit ipsum.

¶ Ad octauum dicendum, quòd quamuis non fuerint vera spõsalia, tamen fuit ibi quidam modus spõsalium, & ideò ne videatur approbare, ad annos legitimos veniens, debet petere solutionem spõsalium iudicio Ecclesiæ faciendum, propter bonum exẽplum.

QVAESTIO QVADRAGESIMAQVARTA,

De matrimonij definitione, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de ratione matrimonij. Circa quod quæruntur tria.

¶ Primò, vtrum matrimonium sit in genere coniunctionis.

¶ Secundò, vtrum conuenienter nominetur.

¶ Tertiò, vtrum conuenienter definiatur.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum matrimonium sit in genere coniunctionis.

Thom. 4. distin. 27. q. 1. art. 1. q. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd matrimonium non sit in genere coniunctionis. Quia vinculum quo aliqua ligantur, differt à coniunctione ipsa, sicut causa ab effectu: sed matrimonium est vinculum quoddam, quo iuncti matrimonio ligantur: ergo non est in genere coniunctionis.

¶ 2. Præterea, Omne sacramentum est sensibile, sed nulla relatio est accidens sensibile: ergo matrimonium cùm sit sacramentum, non erit in genere relationis, & ita nec in genere coniunctionis.

¶ 3. Præterea, Cõiunctio est relatio æquiparantiæ sicut æqualitas: sed nõ est vna numero æqualitatis relatio, in vtroque extremorum: vt Aui. dicit: ergo nec vna coniunctio: & sic si matrimonium est in genere coniunctionis, non est vnum tantum matrimonium inter duos coniuges.

¶ SED CONTRA, Relatio est secundum quòd aliqua adinuicem referuntur dicitur enim maritus vir vxoris, & vxor, mariti vxor: ergo matrimonium est in genere relationis, nec est aliud quàm coniunctio.

¶ Præterea, Vnio duorum ad aliquid vnum non fit nisi secundum coniunctionem, hoc autem fit per matrimonium, vt Genes. 1. Erunt duo in carne vna: ergo matrimonium est in genere coniunctionis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd coniunctio adunationem importat, vnde vbicunque est adunatio aliquorum, ibi est aliqua coniunctio. Ea autem quæ ordinantur ad aliquid vnum, dicuntur in ordine ad illud adunari: sicut multi homines adunantur ad vnam militiam vel negotiationem exequendam, ex qua dicuntur commilitones adinuicem, vel socij negotiationis: & ideò cum per matrimonium ordinentur aliqui ad vnam generationem & educationem prolis, & iterum ad vnam vitam domesticam, constat quòd in matrimonio est aliqua coniunctio, secundum quam dicitur maritus & vxor: & talis cõiunctio ex hoc quòd ordinatur ad aliquod vnum, est matrimonium: coniunctio autem corporum vel animorum ad matrimonium consequitur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd matrimonium est vinculum, quo ligãtur formaliter, non effectiuè ideò non oportet quòd sit aliud à coniunctione.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd quamuis ipsa relatio non sit sensibile accidens, tamen causæ eius possunt esse sensibiles, nec in sacramento requiritur quòd sit sensibile, illud quod est res & sacramentum. Hoc enim modo se habet in hoc sacramento prædicta coniunctio, sed verba exprimentia consensum sunt sacramentum tantùm, & causa prædictæ coniunctionis sunt sensibilia.

¶ Ad tertium dicendum, quòd relatio fundatur in aliquo sicut in causa, vt similitudo in qualitate: & in aliquo sicut in subiecto, vt in ipsis similibus, & ex vtraque parte potest attendi vnitas & diuersitas ipsius: quia ergo in similitudine non est eadem qualitas numero, sed specie in vtroque simili, & iterum subiecta similitudinis sunt duo numero. & similiter de æqualitate: & ideò æqualitas, & similitudo omnibus modis est alia numero in vtroque similium, & æqualium, sed relatio quæ est matrimonium ex vna parte, habet vnitatem in vtroque extremorum, scilicet ex parte causæ quia ad eandem numero generationem ordinatur: sed ex parte subiecti habet diuersitatem secundum numerum. & ideò hæc relatio est vna & multiplex ex parte subiecti, & secundum quòd est multiplex ex parte subiecti, significatur his nominibus vxor & maritus, secundum autem quòd est vna, significatur hoc nomine matrimonij.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum matrimonium congruè nominetur.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd matrimonium incongruè nominetur, quia denominatio debet fieri à digniori. Sed pater dignior est matre: ergo magis debet denominari à patre, quàm à matre coniunctio vtriusque.

¶ 2. Præterea, Res debet denominari ab eo quod est de essentia sua: quia ratio quam significat nomen, est definitio, vt dicitur, in 4. Metaph. sed nuptiæ non sunt de essentia matrimonij: ergo non debet matrimonium nuptiæ appellari.

¶ 3. Præterea, Species non potest proprio nomine nominari ab eo quod est generis, sed coniunctio est genus ad matrimonium: ergo non potest propriè coniugium nominari.

¶ SED IN CONTRARIVM est communis vsus loquentium.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in matrimonio est tria cõsidere. Primò, essentiam ipsius quæ est coniunctio. & secundum hoc vocatur coniugium. Secundò, causam eius, quæ est desponsatio, & secundum hoc vocantur nuptiæ à nubo, quia in ipsa solennitate desponsationis qua matrimonium perficitur, capita nubentium velantur. Tertiò, effectum, qui est proles & dicitur sic matrimo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nium (vt Augustinus dicit contra Faustum) ob hoc quòd mulier non debet ob aliud nubere, nisi vt sit mater. Potest autem matrimonium quasi matris munium, id est, officium dici: quia fœminis incumbit maximè educandæ prolis officium. Vel dicitur matrimonium quasi matrem muniens, quia iam habet quo defendatur & muniatur, scilicet viro. Vel dicitur matrimonium quasi matrem monens, ne virum relinquat, alteri adhærens. Vel dicitur matrimonium quasi materia vnius, quia in eo fit coniunctio ad vtiam prolem materialiter inducêdam, vt dicatur matrimonium à monos & materia. Vel dicitur matrimonium, vt Isidor. dicit, à matre & nato, quia per matrimonium efficitur aliqua mater nati.

¶ AD PRIMVM ergo dicêdum, quòd quamuis pareat sit dignior quam mater, tamen circa prolem mater magis est officiosa quàm pater: vel ideò quia mulier ad hoc principaliter facta est vt sit homini in adiutorium prolis: non autem vir propter hoc factus est, vnde magis pertinet ad rationem matrimonij mater quam pater.

¶ Ad secundum dicêdum, quòd aliquãdo essentialia cognoscuntur per accidentalia: & ideò etiam per accidentalia: & aliqua nominari possunt: cùm nomen detur causa rei innotescendæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd aliquando species nominatur ab eo quòd est generis propter imperfectionem speciei, quando scilicet impletè habet generis rationem: nec tamen aliquid addit quod ad dignitatem pertineat, sicut proprium accidentale retinet nomen proprij communis: aliquãdo autem propter perfectionem quando in vna specie completè inuenitur ratio generis, & non materia alia: sicut animal denominatur ab anima quæ competit animato corpori quod est genus animalis, sed animatio non inuenitur perfectè in animatis, quæ non sunt animalia: & similiter est in proposito quia coniunctio viri ad mulierem per matrimonium est maxima cùm sit animarum & corporum, ideò coniugium nominatur.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum matrimonium conuenienter definiatur.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter matrimonium definiatur, in litera. Quia in mariti definitione oportet, quòd ponatur quia maritus est, qui est mulieri iunctus matrimonio, sed maritalis coniunctio ponitur in definitione matrimonij: ergo videtur, quòd sit circulatio in definitionibus illis.

¶ 2. Præterea, Per matrimonium sicut efficitur vir maritus mulieris: ita vxor vir mulier: ergo non debet magis dici coniunctio maritalis, quàm vxoria.

¶ 3. Præterea, Consuetudo ad genus moris pertinet, sed frequenter matrimonio iuncti sunt valdè moribus diuersi: ergo non debet poni in definitione matrimonij, individuam vitæ consuetudinem retinens.

¶ 4. Præterea, Inueniuntur aliæ definitiones de matrimonio datæ: Quia secundum Hugo. matrimonium est duarum idonearum personarum legitimus de coniunctione cõsensus, secũdum quosdam: aut, matrimonium est consortium communis vitæ & communicatio diuini & humani iuris. Et quæritur qualiter hæ definitiones differant.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dictum est, in matrimonio tria considerantur, scilicet causa ipsius, & essentia eius & effectus: & secundum hoc tres definitiones inueniuntur de matrimonio datæ. Nam definitio Hugo. tangit causam scilicet, consensum & est per se nota, Definitio autem in litera posita tangit essentiam matrimonij scilicet coniunctionem, & addit determinatum subiectum in hoc quod dicit inter legitimas personas: ponit etiam differentiam contrahentem ad speciem in hoc quòd dicit maritalis: quia cùm matrimonium, sit coniunctio in ordine ad aliquid vnum, talis coniunctio in speciem trahitur per illud ad quod ordinatur, & hoc est id quod ad maritum pertinet: ponit etiam virtutem huius coniunctionis, quia indissolubilis est in quòd dicit individuam, &c. Sed alia diffinitio tangit effectum ad quem ordinatur matrimonium: scilicet, vita communis in rebus domesticis. & quia communis communicatio aliqua lege ordinatur: ideò ponitur ordinarium iustius communionis, scilicet ius diuinum & humanum: aliæ autem communicationes, vt negotiatorum & militantium solo iure humano instituæ sunt.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quando priora, ex quibus debet dari definitio, non sunt nota quo ad nos, & ideò in definitione aliqua tum ponũtur aliqua posteriora simpliciter quæ sunt priora quo ad nos, sicut in definitione qualitatis ponitur quale à Philosopho, cum dicit: Qualitas est secundum quam quales esse dicimur: ita etiam hic in definitione matrimonij ponitur maritalis, vt sit consensus, quod matrimonium est coniunctio ad ea quæ mariti officiũ requirit, quæ nõ potest vno nomine exprimi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd per hanc differentiam tangitur finis coniunctionis, vt dictum est: & quia vt dicit Apostolus, vir non est propter mulierem, sed mulier propter virum: ideò hæc differentia potiùs debet sumi à viro quam a muliere.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut vita ciuilis non importat actum singularem huius vel illius, sed ea quæ ad communicationem ciuilem pertinent, ita vita coniugalis nihil aliud est quam cõuersatio ad communicationem talem pertinens: & ideò quantum ad hanc vitam semper consuetudo est individua: quamuis sit diuisa quantum ad actus singulares vtriusque.

¶ Ad quartum patet solutio ex dictis.

QVÆSTIO QVADRAGESIMAQVINTA,

De consensu matrimonij, in quinque articulos diuisa.

CONSEQVENTER cõsiderandum est de consensu. Vbi primò agendum est de consensu secundum se considerato. Secundò de cõsensu iuramento vel carnali copula firmato. Tertiò, de consensu coacto & conditionato. Quartò, de obiecto consensus: Circa primum quærũntur quinque.

¶ Primò, vtrum consensus sit causa efficiens matrimonij.

¶ Secundò, vtrum consensum oporteat per verba exprimi.

¶ Tertiò, vtrum consensus expressus per verba de futuro faciat matrimonium.

¶ Quartò, vtrum consensus per verba expressus si desit interior, consensus exterius faciat verum matrimonium.

¶ Quintò, vtrum consensus in occulto factus per verba de præsenti faciat matrimonium.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum consensus sit causa efficiens matrimonij.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd consensus non sit causa efficiens matrimonij: Sacramenta enim non sunt à voluntate humana, sed ab institutione diuina, sed consensus ad voluntatem humanam pertinet: ergo non est causa matrimonij sicut nec aliorum sacramentorum. Vti sup. art. 2. & 3.

¶ 2. Præterea, Idem non est causa sui ipsius, sed matrimonium nihil aliud videtur esse, quàm consensus, quia consensus, ipse significat coniunctionem Christi ad Ecclesiam, ergo cõsensus non est causa matrimonij.

¶ 3. Præterea, Vnius debet esse vna causa, sed matrimonium inter duos est vnum, vt dictum est, consensus autem duorum sunt diuersi: si quia diuersorum sunt & in diuersa, ab vna enim parte est consensus in virum, ex alia in vxorem: ergo mutuus consensus non est causa matrimonij.

¶ SED CONTRA est, quòd Chrysostomus dicit. Matrimonium non facit coitus sed voluntas.

¶ Præterea, Vnus non accipit potestatem in eo quod est liberè alterius nisi per eius consensum, sed per matrimonium accipit vterque coniugum potestatẽ in corpus alterius: vt patet, 1. Cor. 7. Vterque coniugum potestatẽ in corpus alterius: vt patet, 1. Cor. 7. Cum prius vterque liberam potestatem sui corporis haberet, ergo consensus facit matrimonium.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in omnibus sacramentis est aliqua spiritualis operatio mediante operatione quæ eam significat, sicut per ablutionem corporalem in baptismo fit ablutio interior spiritualis: vnde cùm in matrimonio sit quædam spiritualis coniunctio, inquantum matrimonium est sacramentum: & aliqua materialis, secundum quòd est in officium naturæ & ciuilis vitæ, oportet quòd mediante materiali fiat spiritualis virtute diuina: vnde cùm coniunctiones materialium contractuum fiant per mutuum consensum oportet quòd hoc modo etiam fiat matrimonialis coniunctio.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sacramentorum prima causa est diuina virtus, quæ in eis operatur salutem, sed causæ secundæ sicut instrumentales sunt materiales operationes ex diuina institutione habentes efficaciam, & sic consensus in matrimonio est causa.

¶ Ad secundum dicendum, quòd matrimonium non est ipse consensus, sed quædam vnio ordinatorum ad vnum, vt dictum est, quam consensus facit, nec consensus propriè loquendo coniunctionem Christi ad Ecclesiam significat, sed voluntatem eius: qua factum est, vt Ecclesiæ coniungeretur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd si ut matrimonium est vnum ex parte eius in quod fit coniunctio, quamuis sit multiplex ex parte coniunctorum, ita etiam consensus est vnus ex parte eius in quod consentitur, scilicet prædictæ coniunctionis, quamuis multiplex ex parte consentientium, nec est dicẽdum consensus in virum, sed in coniunctione ad virum ex parte vxoris, & similiter ex parte viri consensus in coniunctionem ad vxorem.

ARTIC.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum oporteat consensum per verba exprimi.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd non oportet consensum per verba exprimi, quia sicut per matrimonium redigitur homo in potestatem alterius ita per votum, sed votum obligat quo ad Deum etiam si non exprimatur verbis ergo & consensus facit matrimonij obligationem etiam sine expressione verborum.

¶ 2. Præterea, matrimonium potest esse inter aliquos qui suum cõsensum sibi mutuo verbis exprimere non possunt: quia vel sunt muti vel diuersarum linguarum, ergo expressio consensus per verba non requiritur ad matrimonium.

¶ 3. Præterea, Si omittatur illud quod est de necessitate sacramenti quacunque ex causa non est sacramentum, sed in aliquo casu est matrimonium sine expressione verborum, sicut quando puella tacet præ verecundia parentibus eam viro tradentibus, ergo expressio verborum non est de necessitate matrimonij.

¶ SED CONTRA, Matrimonium est sacramẽtum quoddã, sed in omni sacramento requiritur aliquod sensibile signum, ergo & in matrimonio & ita oportet ibi esse saltem verba exprimentia consensum sensibiliter.

¶ Præterea, in matrimonio fit contractus inter virum & mulierẽ sed in quolibet contractu oportet esse expressionem verborum quibus se inuicem homines obligent, ergo & in matrimonio oportet esse consensum per verba expressum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd (sicut ex dictis patet) cõiunctio matrimonialis fit ad modum obligationis in contractibus materialibus, & quia materiales contractus non possunt fieri nisi sibi inuicem voluntatem suam verbis promant qui contrahunt: ideò etiam oportet quod consensus matrimonium faciens verbis exprimatur, vt expressio verborum se habeat ad matrimonium: sicut ablutio exterior ad baptismum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod in voto non est aliqua sacramentalis obligatio, sed spiritualis tantum & ideò non oportet quod fiat ad modum materialium contractuum ad hoc quod obliget. sicut est de matrimonio.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis non possint vota sua mutuò verbis tales exprimere, possunt tamen exprimere nutibus, & tales nutus pro verbis computantur.

¶ Ad tertium dicendum: sicut dicit Hug. de sancto Victo. eos qui coniũguntur, sic oportet consentire vt inuicem se spontaneè recipiant quod iudicatur fieri si in desponsatione non contradicat, vnde verba parentum computantur in casu illo: ac si essent puellę, sunt enim sufficiẽs signum quòd sunt eius, ex quo nõ contradicit.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum consensus expressus per verba de futuro faciat matrimonium.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod cõsensus expressus per verba de futuro matrimonium faciat, quia sicut se habet præsens ad præsens, ita futurum ad futurum, sed consensus per verba de præsenti expressus facit matrimonium in præsenti, ergo consensus expressus per verba de futuro facit matrimonium in futuro.

¶ 2. Præterea, Sicut in matrimonio fit quædã obligatio per verba exprimentia consensum: ita & in aliis ciuilibus contractibus, sed in aliis contractibus non differt vtrùm per verba de præsenti vel de futuro obligatio fiat, ergo nec in matrimonio differt.

¶ 3. Præterea, per votum religionis homo contrahit matrimoniũ spirituale, sed vorum religionis fit per verba de futuro & obligat. ergo & similiter potest fieri matrimoniũ p verba de futuro.

¶ SED CONTRA est, quia ille qui consentit in aliquam per verba de futuro, & postea cum alia per verba de præsenti, secundum iura debet habere secundam vxorem. sed hoc non esset si consensus per verba de futuro faceret matrimonium, quia ex quo initiatum est matrimonium cum vna, ea viuente non potest contrahi cum alia, ergo consensus per verba de futuro non facit matrimonium.

¶ Præterea, Qui promittit aliquid se facturum nõdum facit illud, sed qui consentit per verba de futuro, promittit se cum aliqua contracturum matrimoniũ, ergo non contrahit adhuc cum illa.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd causæ sacramentales significando efficiunt: vnde hoc efficiunt quod signant, quia cùm aliquis consensum suum per verba de futuro exprimit, & non signat se facere matrimonium, sed promittit se facturum ideò talis expressio consensus non facit matrimonium, sed sponsionem eius, quæ sponsalia nominantur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod cùm consensus exprimitur, per verba de præsenti verba sunt præsentia, & in præsens consentitur pro eodẽ tẽpore, sed quando consensus fit per verba de futuro, verba sunt præsentia, sed cõsentitur in futurum, & ideò non pro eodem tempore, & propter hoc non est simile.

¶ Ad secundum dicendum, quòd etiam in aliis contractibus qui verbis futuris vtitur, non transfert potestatem rei suæ in alterum, vt si dicat, Dabo tibi, sed solùm quando verbis præsentibus vtitur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in voto professionis actus spiritualis matrimonij per verba de futuro exprimitur, scilicet obedientia vel observantia regulæ, & nõ ipsum matrimonium spirituale, si autem spirituale matrimonium in futurum vouetur, non est votum spirituale. quia nondum ex hoc aliquis est monachus, sed se futurum monachum pollicetur.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum consensus expressio per verba, si desit interior consensus, faciat matrimonium.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod consensus expressio etiam per verba, si desit interior consensus, faciat matrimonium: quia fraus & dolus nemini patrocinari debet secundum iura, sed ille qui verbis exprimit consensum, quẽ in corde non habet, dolum committit, ergo non debet sibi patrocinari vt ab obligatione matrimonij liber reddatur.

¶ 2. Præterea, Consensus mentalis alterius non potest esse alicui notus, nisi quatenus per verba exprimitur, si ergo expressio verborum non sufficit, sed consensus interior requiritur in vtroque coniugum, tunc neuter poterit scire de altero an sit ei verus coniunx, & ita erit fornicator quandocũque matrimonio vtetur.

¶ 3. Præterea, Si aliquis probatur per verba de præsenti in aliquã consensisse, cogitur per excommunicationis sententiam, vt eam habeat in vxorem, quamuis dicat consensum mentalem defuisse etiam si postea cum alia contraxerit consensu mentali verbis expresso, sed hoc non esset si requireretur consensus mentalis ad matrimonium, ergo non requiritur.

¶ SED CONTRA est, quòd Innoc. 3. dicit in Decret. quadam in casu isto loquens, Sine consensu nequeunt cætera fœdus perficere coniugale.

¶ Præterea, Intentio requiritur in omnibus sacramentis, sed ille qui corde non consentit, non habet intentionem matrimonij cõtrahendi, ergo non fit matrimonium.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sicut se habet ablutio exterior ad baptismum, ita se habet expressio verborum ad hoc sacramentum, vt dictum est, vnde sicut si aliquis ablutionem exteriorem reciperet non intendens recipere sacramentum sed ludum & dolum facere, non esset baptizatus: ita expressio verborum sine interiori consensu matrimonium non facit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ibi sunt duo, scilicet defectus consensus, qui sibi patrocinatur in foro conscientiæ, vt non astringatur vinculo matrimonij quamuis non in foro Ecclesiæ in quo iudicatur secundum allegata, & dolus verborum, & hoc non patrocinatur nec in foro pœnitentiæ, nec in foro Ecclesiæ, quia in vtroque pro hoc punitur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd si desit consensus mentalis ex parte vnius, ex neutra parte est matrimonium, quia matrimonium consistit in mutua coniunctione, vt dictum est: tamen probabiliter potest credi dolus non esse, nisi signa euidentia doli appareant: quia de quolibet præsumendum est bonum nisi probetur contrarium, vnde ille, ex cuius parte dolus non est, à peccato excusatur per ignorantiam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in tali casu Ecclesia compellit eũ ad stãdum cum prima vxore, quia secundum ea iudicat quæ foris apparent, nec decipitur in iustitia quamuis decipiatur in foris apparent, nec decipitur in iustitia quamuis decipiatur in foris apparent, nec decipitur in iustitia quamuis decipiatur in

Universidad de Deusto
Biblioteca

monium contrahi non potest, quia Ecclesia prohibuit sed similiter Ecclesia prohibuit clandestina matrimonia, ergo non possunt esse vera matrimonia.

¶ SED CONTRA, Posita causa ponitur effectus, sed causa sufficiens matrimonij est consensus per verba de præsenti expressus, ergo siue fiat in publico, siue in occulto, matrimonium sequetur.

¶ Præterea, Vbi est debita materia & debita forma Sacramẽti ibi est sacramentum, sed in occulto matrimonio seruatur debita forma, quia sunt ibi verba de præsenti consensum exprimentia: & debita materia, quia sunt legitimæ personæ ad contrahendum, ergo est ibi verum matrimonium.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut in aliis sacramentis quædam sunt de essentia sacramenti, quibus omissis non est sacramentum, quædam autem ad solennitatem sacramenti pertinent, quibus omissis verum perficitur sacramentum, quamuis peccet qui omittit, ita etiam consensus expressus per verba de præsenti inter personas legitimas ad contrahendum matrimonium facit, quia hæc sunt de essentia sacramenti: alia autem omnia sunt de solennitate sacramenti, quia ad hoc adhibentur, vt matrimonium conuenientiùs fiat: vnde si omittantur, verum est matrimonium quamuis peccent sic contrahentes, nisi per aliquam legitimam causam excusentur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd puella non est in potestate patris quasi ancilla, vt sui corporis potestatem non habeat sed quasi filia ad educandum, & ideò secundum hoc quod libera est potest se in potestate alterius absque consensu patris dare, sicut etiam potest aliquis vel aliqua intrare religionem absque consensu parentum: cùm sit persona libera.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd actus noster in pœnitentia quanuis sit de essentia sacramenti, non est sufficiens ad inducendum proximum effectum, scilicet absolutionem à peccatis: & ideò oportet quod ad perfectionem sacramenti interueniat actus sacerdotis, sed in matrimonio actus nostri sunt causa sufficiens ad inducẽdum proximũ effectum, qui est obligatio, quia quicúque est sui iuris, potest se alteri obligare: & ideò sacerdotis benedictio non requiritur in matrimonio quasi de essentia sacramenti.

¶ Ad tertium dicendum, quòd etiam prohibitum est, quod Baptismũ nullus accipiat nisi à sacerdote, nisi in articulo necessitatis, matrimonium autem non est sacramentum necessitatis: & ideò non est similis ratio. prohibentur autem clandestina matrimonia propter pericula, quæ inde euenire solent: quia frequenter in talibus est aliqua fraus ex altera parte, frequenter etiam ad alia coniugia transeunt, dum pœnitent de iis quæ subitò facta sunt & multa alia mala inde accidunt, & speciem turpitudinis præter hoc habent.

¶ Ad quartum dicendum, quòd non sunt prohibita clandestina matrimonia quasi contra essentialia matrimonij existentia, sicut sunt prohibita matrimonia illigitimarum personarum, quæ sunt materia debita huic sacramento, & ideò non est simile.

QVÆSTIO QVADRAGESIMASEXTA.

De consensu, cui aduenit iuramentum uel copulæ carnalis, in duos articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de cõsensu cui aduenit iuramentum, vel copula carnalis. Circa quod quæruntur duo.

¶ Primò, vtrùm iuramentum adiũctum consensui per verba de futuro expresso faciat matrimonium.

¶ Secundò, vtrùm copula carnalis eidem consensui adueniens faciat matrimonium.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum iuramentum adiunctum consensui per verba de futuro expresso faciat matrimonium.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd iuramentum adiunctum consensui per verba de futuro expresso faciat matrimonũ. Nullus, enim potest se obligare, vt faciat contra ius diuinum. sed implere iuramentum est de iure diuino vt patet Matt 5. Reddes autem domino vota tua. ergo per nullam obligationem sequentem potest euenire quòd homo non debeat tenere iuramentum prius factum. Si ergo post consensum in aliquam per verba de futuro iuramento firmatum, aliquis alteri se obligat per verba de præsenti, videtur quòd nihilominus debet iuramentum primum seruare. sed hoc non esset nisi iuramento illo esset matrimonium illud perfectum: ergo iuramentum adiunctum consensui per verba de futuro facit matrimonium.

¶ 2. Præterea, Veritas diuina fortior est quam veritas humana: sed per iuramentum veritate diuina firmatur aliquid. cùm ergo verba exprimentia consensum de præsenti: in quibus est sola veritas humana: matrimonium perficiant, videtur quòd multò amplius id efficere possint verba de futuro iuramento firmata.

¶ 3. Præterea, secundum Apostolum Heb. 6. Omnis controuersiæ finis est iuramentum. ergo in iudicio saltem plus standum est iuramento quàm simplici verbo. si ergo aliquis simplici verbo consentiat in aliquam per verba de præsenti, postquàm consenserit in aliquam cum iuramento per verba de futuro, videtur quòd iudicio Ecclesiæ debeat compelli stare cum prima, & non cùm secunda.

¶ 4. Præterea, Verba de futuro simpliciter prolata faciunt sponsalia. sed iuramentum ibi aliquid operatur. ergo facit plus quam sponsalia. sed vltra sponsalia non est nisi matrimonium ergo faciunt matrimonium.

¶ SED CONTRA Quod futurum est, non est. sed iuramentum additum non facit quin verba de futuro significent consensum de futuro, ergo adhuc matrimonium non est.

¶ Præterea, Postquam perfectum est matrimonium, non oportet quòd aliius consensus interueniat ad matrimonium. sed post iuramentum aduenit alius consensus, qui matrimonium facit. aliàs frustra iuraretur illud esse futurum. ergo non facit matrimonij.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd iuramentum adhibetur ad confirmationem dictorum. vnde illud tantum confirmat quod in dictis significatur, nec significatum mutat. ideò cùm verba de futuro ex ipsa sui significatione habeant quod matrimonium non faciant, quia quod futurum promittitur, nondum fit: etiam si iuramentum adueniat, nondum est matrimonium factum, sicut Magister in litera dicit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd implere iuramentum licitum est à iure diuino, non autem impleuit iuramentum illicitum vnde si aliqua obligatio sequens iuramentum faciat illud illicitum cum prius fuisset licitum, non derogat iuri diuino qui iuramentum priùs factum non seruat, & ita est in proposito illicitè enim iurat qui illicitè promitti, promissio autem de alieno est illicita, vnde consensus sequens per verba de præsenti quo quis transfert dominium sui corporis in aliam, facit præcedens iuramentum esse illicitum, quod priùs licitum erat.

¶ Ad secundum dicendum, quòd veritas diuina efficacissima est ad firmandum illud cui adhibetur.

¶ Vnde patet solutio ad tertium.

¶ Ad quartum dicendum, quòd iuramentum aliquid operatur non nouam obligationem faciens, sed factam confirmans, & sic grauiùs peccat qui eam violat.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum carnalis copula post verba de futuro consensum exprimentia, faciat matrimonium.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod carnalis copula post verba de futuro consensum exprimentia faciat matrimonium, quia maius est consentire facto, quam verbo: sed ille qui carnaliter cõmiscetur factæ consentit promissioni quam prius fecit, ergo videtur quòd multò magis per hoc fiat matrimonium, quàm si solis verbis de præsenti consensus fieret.

¶ 2. Præterea. Consensus non solùm expressus. sed etiam interpretatiuus facit matrimonium. sed nulla potest esse maior interpretatio consensus, quam carnalis copula, ergo perficitur matrimonium per hoc.

¶ 3. Præterea, Omnis coniunctio carnalis præter matrimoniũ facta est peccatũ, sed mulier non videtur peccare admittens sponsum ad carnalem copulam, ergo per hoc fit matrimonium.

¶ 4. Præterea, Non remittitur peccatum nisi restituatur ablatum sed aliquis non potest mulieri quàm defloraut sub specie matrimonij, restituere ablatum nisi eam coniugio ducat, ergo videtur quod si etiam post carnalem copulam cum alia contraxerit per verba de præsenti, quod teneatur ad primam redire, quod non esset nisi inter eos esset matrimonium, ergo carnalis copula post consensum de futuro facit matrimonium.

¶ SED CONTRA est quod dicit Nicolaus Papa, Si consensus in nuptiis defuerit cætera etiam cum ipso coitu celebrata frustrantur.

¶ Præterea, Quod consequitur ad aliquid, non facit ipsum: sed carnalis copula sequitur ipsum matrimonium, sicut effectus causam: ergo non potest facere matrimonium.

¶ RESPONDEO dicendum, quod de matrimonio possumus loqui dupliciter. Vno modo quantum ad forum conscientiæ, & sic in rei veritate carnalis copula non habet quòd perficiat matrimonium, cuius sponsalia præcesserunt per verba de futuro, si consensus interior de sit: quia verba de præsenti etiam consensum exprimentia, si consensus mentalis deesset non facerent matrimonium Alio modo quantum ad iudicium Ecclesiæ. & quia in exteriori iudicio secundum ea quæ foris patent iudicatur, cum nihil possit expressiùs significare consensum, quam carnalis copula secũdum iudicium Ecclesiæ, carnalis copula consequens sponsalia matrimonium facere iudicatur, nisi aliqua signa expresse doli vel fraudis appareant.

¶ AD

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ille qui carnaliter commiscetur, facto consentit in carnalem copulam, secundum rei veritatem, sed in matrimonium non consentit ex hoc ipso, nisi secundum interpretationem iuris.

¶ Ad secundum dicendum, quòd interpretatio illa non mutat rei veritatem. sed iudicium quod de rebus exterioribus fit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd si sponsa sponsum admittens, credat eum velle matrimonium consummare, excusatur à peccato, nisi aliqua signa expressa fraudis appareant, sicut si sunt multum distantis conditionis, vel quantum ad nobilitatem, vel quãtùm ad fortunam, vel aliud signum euidens appareat, sed tamen sponsus peccat fornicando & puniendus est de fraude quam facit.

¶ Ad quartum dicendum, quòd in tali casu sponsus antequam aliam cognouerit, tenetur eam ducere in vxorem. si sint æqualis conditionis, vel si sponsa sit melioris conditionis, sed si aliam duxerit factus est iam impotens ad soluendum illud, ad quod tenebatur: & ideò sufficit si eis de nuptiis prouideat, & ad hoc etiam non tenetur, vt quidam dicunt, si sponsus sit multò melioris conditionis, aut aliquod signum fraudis euidens fuerit: quia præsumi probabiliter potest, quòd sponsa non fuerit decepta, sed decipi finxerit.

QVAESTIO QVADRAGESIMASEPTIMA,

De consensu coacto, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de consensu coacto & conditionato: Circa quod quæruntur sex.

¶ Primò, vtrum aliquis cõsensus possit esse coactus.

¶ Secundò, vtrum aliqua coactio metus cadat in constantem virum.

¶ Tertiò, vtrum consensus coactus faciat matrimonium.

¶ Quartò, vtrum consensus coactus faciat matrimonium ex parte cogentis.

¶ Quintò, vtrum consensus conditionatus matrimonium faciat.

¶ Sextò, vtrum aliquis possit cogi à patre ad matrimonium contrahendum.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum aliquis consensus possit esse coactus.

Thom. 4. dist. 29. q. 1. ar. 1. ad 1. q.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd nullus cõsensus possit esse coactus, coactio enim in libero arbitrio cadere non potest secundum aliquem statum eius, vt in secundo libr. Distinct. 25. dictum est. sed consensus est liberi arbitrij: ergo non potest esse coactus.

¶ 2. Præterea, Violentia idem est quod coactio, sed coactio secundum Philosophum est, cuius principium est extra nihil conferente vim passo: sed omnis consensus principium est intrà: ergo nullus consensus potest esse coactus.

¶ 3. Præterea. Omne peccatum consensu perficitur, sed illud quo perficitur peccatum, cogi non potest: quia secundum Augustinum, nullus peccat in eo quod vitare non potest: cum ergo vis à Iuristis definiatur esse maioris rei impetus, qui repelli non potest, videtur quòd cõsensus non possit esse coactus, vel violẽtus.

¶ 2. Præterea, Dominium libertati opponitur. sed coactio ad dominium pertinet, vt patet in quadã Tulij definitione. dicit enim quòd vis est impetus dominantis retinens rem intra terminos alienos: ergo vis in liberum arbitrium non cadit, & ita nec in consensum, qui est actus eius.

¶ SED CONTRA, Illud quod esse non potest, non potest aliquid impedire, sed coactio consensus impedit matrimonium, vt in litera dicitur: ergo consensus cogi potest.

¶ Præterea, In matrimonio est quidam contractus. sed in contractibus potest esse volũtas coacta: vnde Legislator in integrum restitutionem adiudicat. ratum nõ habens quod vi metúve causa factum est: ergo & in matrimonio potest esse consensus coactus.

¶ RESPONDEO dicẽdum, quòd duplex est coactio vel violentia. Vna quæ facit necessitatem absolutam: & tale violẽtum dicitur à Philosopho violentum simpliciter: vt cùm quis aliquem corporaliter impellit ad metũ. Alia quæ facit necessitatem conditionatam: & hanc vocat Philosophus violẽtum mixtum, sicut cum quis proiicit merces in mare. ne pericliteur, & in isto violento quamuis hoc quod fit, non sit per se voluntarium: tamen consideratis circunstantiis hic & nunc voluntarium est, & quia actus in particularibus sunt: ideò simpliciter voluntarium est, sed secundum quid inuoluntarium: vnde hæc violentia vel coactio potest esse de consensu, qui est actus voluntatis non autem pura. & quia hæc coactio fit ex hoc quòd timetur aliquod periculum imminens. ideò ista vis idem est quod metus, qui voluntatem cogit quodãmodo, sed pura vis cadit & in corporales actus. Et quia Legislator cõsiderat non solum interiores actus, sed magis exteriores: ideò per vim intelligit coactionem simpliciter, propter quod vim cõtra metum diuidit, sed nunc agitur de consensu interiori, in quem non cadit coactio, seu vis quæ à metu distinguitur: & ideò quantum ad propositum pertinet, idem est coactio quod metus. Est autem metus secundum Iurisperitos instantis vel futuri periculi causa mentis trepidatio, & per hoc patet solutio ad obiecta, nam primæ rationes procedunt de coactione prima, secundæ de secunda.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum aliqua coactio cadat in constantem virum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd coactus metus non cadat in constantem virum, quia de ratione constantis est quod non trepidet in periculis. cùm ergo metus sit trepidatio mentis ratione periculi imminentis videtur quòd non cogatur metu.

¶ 2. Præterea, Omnium terribilium finis est mors secũdum Philosophum, in 3. Ethic. quasi perfectissimum inter terribilia, sed constantes non coguntur morte quia fortis etiam pericula mortis sustinet. ergo nullus metus cadit in constantem virum.

¶ 3. Præterea, Inter alia pericula, præcipuè à bonis timetur periculum famæ, sed timor infamiæ non reputatur timor cadens in constantem virum quia, vt dicit lex timor infamiæ non continetur illo edicto, Quod metus causa factum est: ergo nec aliquis alius metus cadit in constantem virum.

¶ 4. Præterea, Metus in eo quì metu cogitur, peccatum relinquit, quia facit eum promittere quod non vult soluere, & sic facit eum mentiri, sed non est constantis aliquod peccatum etiam minimum pro aliquo timore facere: ergo nullus metus cadit in constantem virum.

¶ SED CONTRA, Abraham & Isaac constantes fuerunt: sed in eis cecidit metus, quia ratione metus dixerunt vxores suas sibi esse sorores, ergo metus potest cadere in constantem virum.

¶ Præterea, Vbicunque est violentum mixtum, est aliquis metus cogens: sed aliquis quantumcunque constans potest pati tale violentum, quia si sit in mari, merces proiiciet tempore naufragij: ergo metus potest cadere in constantem virum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd cadere metum in constantem virum, & metu cogi, sic sumitur, cogitur autem aliquis metu, quando aliquid facit quod alias non vellet, ad euitãdum id quod timet. In hoc autem constans ab inconstanti distinguitur quãtum ad duo. Primo quantum ad qualitatem periculi quod timetur, quia constans sequitur rationem rectam per quam scit quid pro quo dimittendum sit vel faciendum: semper autem minus malum vel maius bonum eligendum est: & ideò constans ad minus malum sustinendum cogitur metu maioris mali: non autem cogitur ad maius malum, vt viteт minus malum: sed inconstans cogitur ad maius malum propter metum minoris mali, scilicet ad peccatum propter metum corporalis pœnæ: sed pertinax econtra non potest cogi etiam ad minus malum sustinendum, vel faciendum, vt euiteт maius malum: vnde constans est medius inter inconstantem & pertinacem. Secundò differunt quãtum ad æstimationem periculi imminentis, quia fortis non nisi ex forti æstimatione & probabili cogitur, sed inconstans ex leui. Prouer. 27. Fugit impius nemine persequente.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cõstans, sicut & de forti dicit Philosophus, est intrepidus: non quòd omninò non timeat, sed quia non timet quæ non oportet, vel nisi quando oportet.

¶ Ad secundum dicendum, quòd peccata sunt maxima malorum, & ideò ad hæc nullo modo potest homo cõstans cogi: imò magis debet homo mori quam talia sustinere, vt etiam Philosophus, 3. Ethic. dicit. Sed quædam damna corporalia sunt minora quibusdã aliis, inter quæ sunt præcipua quæ ad personam pertinent, sicut mors, verbera, dehonestatio per stuprum, & seruitus: & ideò ex istis constans cogitur ad alia damna corporalia sustinenda & hæc continentur hoc versu,

Stupri, fuestatus, verberis, atque necis.

Nec differt, vtrum hæc pertineant ad personam propriam, vel vxoris vel filiorum, vel aliorum huiusmodi.

¶ Ad tertium dicendum, quòd infamia quamuis sit maius damnum, tamen: ei de facili occurri potest: & ideò non reputatur cadere in constantem virum metus infamiæ, secundum iura.

¶ Ad quartum dicendum, quòd vir cõstans non cogitur ad mentiendum, quia tunc vult dare: sed cum postea vult petere restitutionem vel saltem iudici denuntiare, si se promisit non petiturum restitutionem: non potest autem promittere se non denuntiaturum: quia cùm hoc fit contra bonum iustitiæ, ad hoc cogi non potest, vt scilicet contra iustitiam faciat.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum consensus coactus tollat matrimonium.

AD TERTIVM sic proceditur Videtur quòd consensus coactus non tollat matrimonium: quia sicut ad matrimonium requiritur consensus ita ad baptismum requiritur intentio. Sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

coactus timore ad recipiendum baptismum recipit sacramentum: ergo coactus ad consentiendum aliquo timore matrimonio obligatur.

¶ 2. Præterea, Violentum mixtum secúdum Philosophum, plus habet de voluntario, quàm non voluntario, sed non potest aliter consensus esse coactus nisi per violentum mixtum. ergo non omninò excluditur voluntarium, & ita adhuc est matrimonium.

¶ 3. Præterea, Ei, qui consentit in matrimonium coactus, consulẽdum videtur quòd in matrimonio illo stet, quia speciem mali habet promittere, & non soluere, à quo Apostolus vult nos abstinere, hoc autem non esset, si consensus coactus omninò matrimonium tolleret: ergo, &c.

¶ SED CONTRA est quod Decret. dicit. Cum cõsensus locum non habet, vbi metus vel coactio intercedit, necesse est vt vbi communis consensus requiritur, coactionis materia repellatur, sed in matrimonio requiritur communis consensus: ergo, &c.

¶ Præterea, Matrimonium significat coniunctionem Christi ad Ecclesiam quæ fit secundum libertatem amoris: ergo non potest fieri per consensum coactum.

¶ RESPONDEO dicendum quòd vinculum matrimonij est perpetuum, vnde illud quod perpetuitati repugnat, matrimonium tollit: metus autem qui cadit in constantem virum, perpetuitatem contractus tollit: quia potest reperi restitutio in integrum: & ideò hæc coactio tollit matrimonium, & non alia: cõstans autem vir iudicatur virtuosus qui est mensura in omnibus operibus humanis, vt Philosoph. dicit, in 5. Ethic. quidam autem dicunt quod si adsit consensus quamuis coactus, interius est matrimonium quantum ad Deum, sed non quãtum ad statum Ecclesiæ, quæ præsumit ibi non fuisse consensum interiorem propter metum, sed hoc nihil est, quia Ecclesia non debet præsumere de aliquo peccatum quousque probetur: peccauit autem fi dixit se consentire, & non consensit: vnde Ecclesia præsumit eum consensisse, sed iudicat consensum illum extortum non esse sufficientem ad faciendum matrimonium.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd intẽtio non est est causa efficiens sacramenti in baptismo, sed solùm efficiens actionem agentis, sed consensus est causa efficiens in matrimonio, & ideò non est simile.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ad matrimonium non sufficit quodcunque voluntarium, sed voluntarium completè, quia debet esse perpetuum: & ideò per volitum mixtum impeditur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd non semper debet induci ad hoc quod in matrimonio illo stet, sed solùm quando timetur periculum de dissolutione, alias autem non peccat quia non soluere promissa, quæ nolens facit, non est species mali.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum consensus coactus ex parte cogentis faciat matrimonium.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod cõsensus coactus saltem ex parte cogentis faciat matrimonium quia matrimonium est signum spiritualis coniunctionis, sed spiritualis coniunctio, quæ est per charitatem, potest esse ad eum, qui non habet charitatem: ergo matrimonium est ad eum, qui non vult.

¶ 2. Præterea, Si illa quæ fuit coacta, postmodum consentiat: erit matrimonium verum, sed iste, qui coegit primò ex consensu illius, non ligatur: ergo ex primo cõsensu ligabatur matrimonio.

¶ SED CONTRA, Matrimonium est relatio æquiparantiæ, sed talis relatio æqualiter est in vtroque: ergo si sit impedimentum ex parte vnius, non erit matrimonium ex parte alterius.

¶ RESPONDEO dicẽdum, quòd cum matrimonium sit quædam relatio, & non possit inasci relatio in vno extremorum sine hoc quod fiat in alio: ideò quicquid impedit matrimonium in vno impedit ipsum in altero: quia non potest esse quòd aliquis sit vir non vxoris, vel aliqua sit vxor non habens virum, sicut mater non habens filium: & ideò dicendum communiter, quòd matrimonium non claudicat.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis actus amantis possit transire in non amantem: tamen vnio inter eos non potest esse nisi sit mutua amatio: & ideò dicit Philosophus, 8. Ethic. quòd ad amicitiam, quæ in quadam vnione consistit, requiritur redamatio.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ex consensu libero illius, qui primò coactus est, non fit matrimonium, nisi inquantum consensus præcedens in altero, adhuc manet in suo vigore: vnde si dissentiret, non fieret matrimonium.

ARTICVLVS V.

¶ Virum per consensum conditionatum fiat matrimonium.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod nec per consensum conditionatum fiat matrimonium: quia quod sub conditione ponitur non simpliciter enuntiatur, sed in matrimonio oportet esse verba simpliciter exprimentia consensum. ergo conditio alicuius consensus non facit matrimonium.

¶ 2. Præterea, Matrimonium debet esse certum, sed vbi dicitur aliquid sub conditione, ponitur illud sub dubio: ergo talis consensus non facit matrimonium.

¶ SED CONTRA, In aliis contractibus fit obligatio sub conditione, & stat stante conditione: ergo cùm matrimonium sit contractus quidam, videtur quod possit fieri per conditionatum consensum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd conditio apposita aut est de præsenti, aut est de futuro: si de præsenti, & non est contraria matrimonio, siue sit honesta, siue non honesta, stat matrimonium stante conditione, & ea non stante non stat. Sed si sit, contraria bonis matrimonij, non efficitur matrimonium. Si autem sit conditio de futuro, aut est necessaria sicut solem oriri cras, & tunc est matrimonium: quia temporalia futura iam sunt præsentia in causis suis: aut est contingens, vt datio pecuniæ vel acceptatio parentum, & tunc idem est iudicium de tali consentu, sicut de consensu, qui fit per verba de futuro, vnde non facit matrimonium. Et per hoc patet solutio ad obiecta.

ARTICVLVS VI.

¶ Virum aliquis præcepto patris possit compelli ad matrimonium contrahendum.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd aliquis præcepto patris possit compelli ad matrimonium cõtrahendum, dicitur enim ad Col. 3. Filij obedite parentibus vestris per omnia: ergo & in hoc etiam obedire tenentur.

¶ 2. Præterea, Gen. 28. Isaac, præcipit Iacob, quod non acciperet vxorem de filiabus Chanaam: nec præcepisset nisi de iure præcipere potuisset, ergo in hoc tenentur obedire patri

¶ 3. Præterea, Nullus debet promittere præcipue per iuramẽtum pro illo, quem non potest cogere ad seruandum, sed parentes promittunt futura matrimonia pro filiis, & etiam iuramento firmant: ergo possunt præcepto cogere filios ad implendum.

¶ 4. Præterea, Pater spiritualis, scilicet Papa, potest compellere præcepto ad matrimonium spirituale, scilicet ad Episcoparum accipiendũ: ergo potest & pater carnalis ad matrimonii carnale.

¶ SED CONTRA, Patre imperante matrimonium filius potest sine pcto religionem intrare, ergo non tenetur ei in hoc obedire.

¶ Præterea, Si teneretur obedire, sponsalia per parentes contracta absque consensu filiorum essent stabilia, sed hoc est contra iura, &c.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd cùm in matrimonio sit quasi quædam seruitus perpetua, pater nõ potest cogere filium ad matrimonium per præceptum, cum sit liberæ cõditionis, sed potest eum inducere ex rationabili causa, & tunc sicut se habet filius ad causam illam, ita se habet ad præceptum patris vt si causa illa cogat de necessitate vel de honestate & præceptum similiter cogat, alias non.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verbum Apostoli non intelligitur in illis, in quibus est liber sui, sicut patet: & huiusmodi est matrimonium per quod etiam filius fit pater.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd Iacob alias tenebatur ad faciendum hoc quod mandabat Isaac, tum propter malitiam illarum mulierum, tum quia semen Chanaam de terra pellẽdum erat: qua femini patriarcharum promittebatur: & ideò Isaac percipere poterat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd non iuratur nisi illa conditione, subintellecta, si illis placuerit, & ipsi obligantur ad eos bona fide inducendum.

¶ Ad quartum dicunt quidam, quod Papa non potest præcipere alicui quod accipiat episcopatum, quia cõsensus debet liber esse. Sed hoc posito, periret ecclesiasticus ordo, nisi enim aliquis posset cogi ad suscipiendum regimen Ecclesiæ, Ecclesia conseruari non posset, quia quandoque illi qui sunt idonei ad hoc, nolunt suscipere nisi coacti. Et ideò dicendum, quòd non est simile hinc inde: quia non est aliqua corporalis seruitus in matrimonio spiritualis sicut in corporali, est enim spirituale matrimonium sicut quoddam officium dispensandæ reipublicæ, 1. Corinth. 4. Sic nos existimet homo vt ministros, &c.

QVAESTIO QVADRAGESIMAOCTAVA,

De obiecto consensus, in duos articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de obiecto consensus. Circa quod quæruntur duo.

¶ Primò, vtrum consensus qui facit matrimonium sit consensus in carnalem copulam.

¶ Secundò, vtrum consensus in aliquem propter causam inhonestam faciat matrimonium.

ARTIC.

ARTICVLVS I.

¶ Virum consensus, qui facit matrimonium sit consensus in carnalem copulam.

Tho. 4. d. 31. qu. 1. ar. 1.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod consensus qui facit matrimonium, sit consensus in carnalem copulam. Dicit enim Hieronymus, quod vouentibus virginitatem non solùm nubere, sed velle nubere damnabile est: sed non esset damnabile nisi esset virginitati contrarium, cui nuptiæ non contrariantur, nisi ratione carnalis copulæ: ergo consensus voluntaris qui est in nuptiis, est in carnalem copulam.

¶ 2. Præterea, Omnia quæ sunt in matrimonio inter virum & vxorem, possunt esse licitè inter fratrem & sororem, excepta carnali copula, sed non potest fieri licitè inter eos consensus matrimonialis: ergo consensus matrimonialis est consensus in carnalem copulam.

¶ 3. Præterea, Si mulier dicat viro, Consentio, in te, vt non cognoscas me, non est consensus matrimonialis: quia est ibi aliquid cõtra substantiam prædicti consensus: sed non esset nisi dictus consensus esset in carnalem copulam: ergo, &c.

¶ 4. Præterea, in qualibet re initium consummationi respondet: sed matrimonium consummatur per carnalem copulam: ergo cùm initietur per consensum: videtur quod consensus sit in carnalem copulam.

¶ SED CONTRA, Nullus consentiens in carnalem copulam est virgo mente & carne. Sed beatus Ioan. Euang. post consensum nuptialem fuit virgo mente & carne: ergo non consensit in carnalem copulam.

¶ Præterea, Effectus respondet causæ: sed consensus est causa matrimonij: cùm ergo de essentia matrimonij non sit carnalis copula: videtur quod nec consensus, qui matrimonium causat, sit in carnalem copulam.

¶ RESPONDEO dicendum, quod consensus, qui matrimonium facit, est consensus in matrimonium, quia effectus proprius voluntaris est ipsum volitum: vnde sicut carnalis copula se habet ad matrimonium: ita consensus, qui matrimonium causat, est in carnalem copulam: matrimonium autem (vt dictum est) non est essentialiter ipsa coniunctio carnalis, sed quædam associatio viri & vxoris in ordine ad carnalem copulam: & alia quæ ex consequenti ad virum & vxorem pertinent, secundum quòd eis datur potestas inuicem respectu carnalis copulæ, & hæc associatio coniugalis copula dicitur, vnde patet quòd bene dixerunt illi, qui dixerunt quòd consentire in matrimonium, est consentire in carnalem copulam implicitè, non explicitè, non enim debet intelligi nisi sicut implicitè continetur effectus in causa: quia potestas carnalis copulæ in qua consentitur, ex causa, carnalis copulæ: sicut potestas vtendi re sua est causa vsus.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod consensus in matrimonium ideò est damnabilis post votum virginitatis: quia per talem consensum datur potestas ad id quod non licet sicut peccaret qui daret potestatem accipiendi illud alteri, quod ipse in depósito habet, non solùm in hoc quæ ei actualiter traderet: de consensu autem beatæ Virginis infra dicetur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd inter fratrem & sororem non potest esse potestas, inuicem ad carnalem copulam: sicut nec licitè carnalis copula: & ideò ratio non sequitur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd illa conditio explicita non solùm actui, sed potestati contrariatur, copulæ carnalis & ideò est contraria matrimonio.

¶ Ad quartum dicendum, quòd initiatum matrimonium respondet cõsummato, sicut habitus vel potestas actui qui est operatio: Rationes autem in contrarium ostendunt, quòd non fit consensus in carnalem copulam explicitè, & hoc est verum.

ARTICVLVS II.

¶ Virum matrimonium possit esse ex consensu alicuius in aliquam propter causam inhonestam.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod matrimonium non possit esse ex consensu alicuius in aliquam propter causam inhonestam. Vnius causæ vnica est ratio, sed matrimonium est vnum sacramentum: ergo non potest fieri ex alterius finis intentione, quam illius ad quem à Deo institutum est scilicet ad procreationem prolis.

¶ 2. Præterea, Coniũctio matrimonij est à Deo, vt patet Matth. 9. Quod Deus coniunxit, homo non separet, sed coniunctio quæ fit propter turpes causas, non est à Deo: ergo non est matrimonium.

¶ 3. Præterea, In aliis sacramentis si non seruetur intentio Ecclesiæ non est verum sacramentum: sed intentio Ecclesiæ in sacramẽto matrimonij non est ad aliquam turpem causam: ergo si ex alio matrimonij non est ad aliquam turpem causam: ergo si ex aliqua turpi causa matrimonium contrahatur non erit verum matrimonium.

¶ 4. Præterea, Secundũ Boetium cuius finis est bonus, ipsum quoque bonum est, sed matrimonium semper est bonum, ergo non est matrimonium, si propter malum finem fiat.

¶ 5. Præterea, Matrimonium significat coniunctionem Christi & Ecclesiæ: sed ibi non cadit aliqua turpitudo: ergo non potest matrimonium contrahi propter aliquam turpem causam.

¶ SED CONTRA est, quod qui baptizat alium intentione lucrãdi, verè baptizat: ergo & qui contrahit cum aliqua intentione lucri, verum est matrimonium.

¶ Præterea, Hoc idem probant exempla & autoritates, quæ ponuntur in littera.

¶ RESPONDEO dicendum, quod causa finalis matrimonij potest accipi dupliciter scilicet per se & per accidens: per se quidẽ causa matrimonij est, ad quam matrimonium est de se ordinatũ, & hæc semper bona est, scilicet procreatio prolis & vitatio fornicationis: sed per accidens causa finalis ipsius est hoc quod contrahentes intendunt ex matrimonio, & quia hoc quod ex matrimonio intenditur consequitur ad matrimonium & prior a non variantur ex posterioribus, sed econtra, ideo ex illa causa non recipit matrimonium bonitatem vel malitiam sed ipsi contrahentes, quorum est finis per se: & quia causæ per accidens sunt infinitæ, ideò infinitæ tales causæ possunt esse in matrimonio, quarum sunt quædam honestæ: & quædam inhonestæ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod verum est de causa per se & principali sed quod habet vnum finem per se & principalem, potest habere plures secundarios per se, & infinitos per accidens.

¶ Ad secundum dicendum quòd cõiunctio potest accipi pro ipsa relatione, quæ est matrimonium & talis semper est à Deo, & bona est à quacunque fiat causa: vel pro actu eorum qui coniunguntur. & sic est quandoque mala. & nõ est à Deo simpliciter loquendo: nec est inconueniens quod aliquis effectus sit à Deo: cuius causa est mala: sicut proles quæ ex adulterio suscipitur: non enim est ex illa causa, inquantum est mala, sed inquantum habet aliquid de bono secundum quod est à Deo quamuis non simpliciter sit à Deo.

¶ Ad tertium dicendum, quod intentio Ecclesiæ, qua intendit sacramentum tradere, est de necessitate cuiuslibet sacramenti, ita quòd ea non obseruata, nihil in sacramentis agitur sed intentio Ecclesiæ, quæ intendit vtilitatem ex sacramento prouenientem, est de bene esse sacramenti. & non de necessitate eius, vnde si non obseruetur, nihilominus est verum sacramentum: sed ramen prætermittens hanc intentionem peccat, sicut si in Baptismo non intendatur sanitas mentis, quam Ecclesia intendit, & similiter ille qui intendit matrimonium contrahere, quamuis matrimonium non ordinet ad illum finem quem Ecclesia intendit, nihilominus verum matrimonium contrahit.

¶ Ad quartum dicendum, quod id malum intentum non est finis matrimonij sed contrahentium.

¶ Ad quintum dicendum, quòd ipsa vnio est signum cõiunctionis Christi & Ecclesiæ, & non operatio vnitorum: & ideò ratio non sequitur.

QVAESTIO QVADRAGESIMANONA,

De bonis matrimonij: in sex articulos diuisa.

CONsequenter considerandum est de bonis matrimonij. Circa quod quæruntur sex.

¶ Primò, vtrum debeant haberi aliqua bona ad excusandum matrimonium.

¶ Secundò, vtrum sufficienter assignentur.

¶ Tertiò, vtrum bonũ sacramẽti sit principalius inter alia bona.

¶ Quartò, vtrum actus matrimonij per prædicta bona à peccato excusetur.

¶ Quintò, vtrum fine eis aliquando à peccato excusari possit.

¶ Sextò vtrum quando est fine eis, sit semper peccatum mortale.

ARTICVLVS I.

¶ Virum haberi debeant aliqua bona ad excusandum matrimonium.

Tho. 4. d. 31. qu. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod matrimonium non debeat habere aliqua bona quibus excusetur, Sicut enim conseruatio individui quæ fit per ea quæ ad nutritiuam pertinẽt, est de intentione naturæ: ita conseruatio speciei, quæ fit per matrimonium, & multò magis, quantò melius & dignius est bonum speciei, quam bonum vnius individui: sed ad actum nutritiuæ excusandum non indigetur aliquibus bonis ergo nec etiam ad excusandum matrimonium.

¶ 2. Præterea, Secundum Philosophum in 8. Ethic. amicitia quæ est inter virum & vxorem, est naturalis. & claudit in se honestum vtile, & delectabile, sed illud quodde se est honestum, non indiget aliqua excusatione, ergo nec matrimonio deberent attribui aliquæ excusationes.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ 3. Præterea, Matrimonium est institutum in remedium, & in officium, sed secundum quod est in officium, non indiget excusatione: quia sic etiam in paradiso excusatione indiguisset, quòd falsum est, ibi enim fuissent honorabiles nuptiæ & torus immaculatus, vt Aug. dicit, Similiter nec secundum quòd est in remedium sicut nec alia sacramenta, quæ in remedium peccati sunt instituta: ergo matrimonium huiusmodi excusationes habere non debet.

¶ 4 Præterea, Ad omnia quæ honestè fieri possunt, virtutes dirigunt, si ergo matrimonium aliquibus bonis potest honestari non indiget aliis honestatis, quàm animi virtutibus: & sic non debêt matrimonio aliqua bona assignari, quibus honestetur sicut nec aliis, in quibus virtutes dirigunt.

¶ SED CONTRA, Vbicunque est indigentia, ibi est necessaria aliqua excusationis ratio: sed matrimonium conceditur in statu infirmitatis, secundum indulgentiam, vt patet. 1. Cor. 7. Ergo indiget per aliqua bona excusari.

¶ Præterea, Concubitus fornicarius & matrimonialis sunt eiusdem speciei, quantum ad speciem naturę sed, concubitus fornicarius de se est turpis ergo ad hoc quod matrimonialis non sit turpis, oportet ei aliquid addi quod ad honestatem eius pertineat, & in aliam speciem moris trahat.

¶ RESPONDEO dicendum, quod nullus sapiens debet iacturam aliquam sustinere, nisi pro aliqua recompensatione alicuius æqualis, vel melioris boni: vnde et electio alicuius, quod aliquam iacturam habet annexam, indiget alicuius boni adiunctione per cuius recompensationem ordinetur, & honestetur: in coniunctione autem viri & mulieris rationis iactura accidit, cum quia propter vehementiam delectationis absorbetur ratio vt non possit aliquid intelligere in ipsa, vt Philosopus dicit: tum etiam propter tribulationem carnis: quàm oportet tales subtinere ex sollicitudine temporalium, vt patet 1. Cor. 7. & ideò talis coniunctionis electio non potest esse ordinata nisi per recompensationem aliquorum, ex quibus dicta coniunctio honestetur: & hæc sunt bona quæ matrimonium excusant, & honestum reddunt.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod in actu comestionis non est tam vehemens delectatio rationem absorbens, sicut est in prędicta delectatione, tum quia vis generatiua per quam originale traducitur, est infecta & corrupta, nutritiua autem, per quam non traducitur, est corrupta, & non infecta: tum etiam quia defectum induidui quilibet magis sentit in seipso, quàm defectum speciei: vnde ad excitandum comestionem, secundū quam defectui indiuidui subuenitur, sufficit sensus ipsius defectus: sed ad excitandum ad actum, quo defectui speciei subuenitur, diuina prouidentia delectationem apposuit in illo actu, qua etiam animalia bruta mouet in quibus non est infectio originalis peccati: & ideò non est simile.

¶ Ad secundum, dicendum quod ista bona, quæ matrimonium honestant, sunt de ratione matrimonij: & ideò non indiget eis quasi exterioribus quibusdam ad honestandum, sed quasi causantibus in ipso honestatem, quæ ei secundum se competit.

¶ Ad tertium dicendum, quod matrimonium ex hoc ipso, quòd est in officiū vel in remedium, habet rationem vtilis & honesti, sed vtrunque horum ei competit, ex hoc quod huiusmodi bona habet, quibus fit & officium & remedium cōcupiscētiæ adhibēs.

¶ Ad quartum dicendum, quòd aliquis actus virtutis honestatur virtute, quasi principio elicitiuo, & circunstantiis quasi formalibus principiis ipsius: hoc autē modo se habent bona ad matrimonium, sicut circunstantiæ ad actus virtutis, ex quibus habet quod virtutis actus esse possit.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum bona matrimonij sufficienter assignentur.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod insufficienter bona matrimonij assignentur à magistro Sententiarum, scilicet fides, proles, & sacramentum: quia matrimonium non solùm fit in hominibus ad prolem pro creandam & nutriendam, sed ad consortium communis vitæ, propter operum communicationem vt dicit in 8. Ethic. ergo sicut ponitur proles bonum matrimonij, ita debet poni communicatio operis.

¶ 2. Præterea, Coniunctio Christi ad Ecclesiam quam matrimonium significat, perficitur per charitatem: ergo inter bona matrimonij magis debet poni charitas, quàm fides.

¶ 3. Præterea, In matrimonio sicut exigitur quod neuter coniugū ad alterius torum accedat, ita exigitur quod vnus alteri debitum reddat: sed primum pertinet ad fidem: vt Magister dicit, ergo debet etiam iustitia propter redditionem debiti inter bona matrimonij computari.

¶ 4 Præterea, Sicut in matrimonio inquantum significat coniunctionem Christi & ecclesiæ, requiritur indissolubilitas: ita & vnitas, vt sit vna vnius: sed sacramentum quod inter tria bona matrimonij computatur pertinet ad indiuisionem: ergo deberet esse aliquid aliud quod pertineret ad vnitatem.

¶ SED CONTRA, Videtur quod superfluant: quia vnica virtus sufficit ad vnum actum honestandum, sed fides est vna virtus, ergo non oportuit alia duo addere ad honestandum matrimonium.

¶ Præterea, Non ex eodem aliquid accipit rationem vtilis & honesti, cùm vtile & honestum ex opposito bonum: diuidant: sed ex prole matrimonium accipit rationem vtilis: ergo proles non debet computari inter bona quibus matrimonium honestatur.

¶ Præterea, Nihil debet poni vt proprietas vel conditio suiipsius: sed hæc bona ponuntur vt quædam conditiones matrimonij: ergo cùm matrimonium sit sacramentum, non debet poni sacramentum inter bona matrimonij.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd matrimonium est in officium naturæ, & est sacramentum Ecclesiæ, inquantum ergo est in officium naturæ, duobus ordinatur, sicut & quilibet alius virtutis actus quorum vnum exigitur ex parte ipsius agentis, & hæc est intentio finis debiti: & sic ponitur bonum matrimonij proles, aliud exigitur ex parte ipsius actus qui est bonū in genere, ex hoc quod cadit supra debitam materiam, & sic est fides per quam homo ad suam accedit, & non ad aliam, & vlterius habet aliquam boni tatem inquàntum est sacramentum, & hoc significatur ipso nomine sacramenti.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod in prole non solùm intelligitur procreatio prolis, sed etiam educatio ipsius: ad quam sicut ad finem ordinatur tota communicatio operum, quæ est inter virum & vxorem, inquantum sunt matrimonio coniuncti, quia patres naturaliter thesaurizant filiis: vt patet. 2. Cor. 12. & sic in prole quasi in principali fine, alius quasi secundarius includitur.

¶ Ad secundum dicendum, quod fides non accipitur hic prout est virtus Theologica, sed prout est pars iustitiæ, secundum quòd fides dicitur ex hoc quod fiant dicta in conseruatione promissorum: quia in matrimonio cùm sit quidam contractus, est quędam promissio per quam talis vir tali mulieri determinatur.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut in promissione matrimonij continetur, vt neuter ad alium torum accedat: ita etiam quod sibi inuicem debitum reddant, & hoc etiam est principalius, cùm sequatur ex ipsa mutua potestate inuicem data, & ideò vtrumque ad fidem pertinet. Sed in litera ponitur quod est minus manifestum.

¶ Ad quartum dicendum, quòd in sacramento non solùm intelligenda est indiuisio, sed omnia illa quæ consequuntur matrimonium ex hoc quòd est signum coniunctionis Christi & Ecclesiæ. Vel dicendum, quòd vnitas quàm obiectio tangit pertinet ad fidem, sicut & indiuisio ad sacramentum.

¶ Ad quintum dicendum, quod fides non accipitur hic pro aliqua virtute, sed pro quadam conditione virtutis, ex qua fides nominatur, quæ ponitur pars iustitiæ.

¶ Ad sextum dicendum, quòd sicut debitus vsus boni vtilis accipit rationem honesti, non quidem ex vtili, sed ex ratione quæ rectum vsum facit: ita etiam ordinatio ad aliquod bonum vtile potest facere bonitatem honestatis ex virationis debitam ordinationem facientis: & hoc modo matrimonium honestum ex hoc quòd ordinatur ad prolem, vtile est, & nihilominus honestum, inquantum debite ordinatur.

¶ Ad septimum dicendum, quod sicut Magister dicit 3. distin. 4. Sententiarum, sacramentum non dicitur hic ipsum matrimonii sed inseparabilitas eius, quæ eiusdem est rei signum cuius & matrimonium: vel dicendum, quod quamuis matrimonium sit sacramentum, tamen aliudest matrimonio esse matrimonium, & aliud est ei esse sacramentum, quia non solùm ad hoc est institutum, vt sit in signum rei sacræ: sed & vt sit in officium naturæ: & ideo ratio sacramenti est quædam conditio adueniens matrimonio secundum se considerato: ex quo honestatem etiam habet: & ideo sacramentalitas eius (vt ita dicam) ponitur inter honestantia matrimonium & secundum hoc, in tertio bono matrimonij, scilicet sacramento non solum intelligitur inseparabilitas: sed etiam omnia quæ ad significationem ipsius pertinent.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum sacramentum sit principalius inter bona matrimonij.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd sacramentum non sit principalius inter bona matrimonij: quia finis est potissimum in vnoquoque, sed proles est matrimonij finis: ergo proles est principalius matrimonij bonum.

¶ 2. Præterea, Principalius in ratione speciei est differentia, quæ complet speciem: quam genus, sicut forma, quam materia in constitutione rei naturalis, sed sacramentum competit matrimonio ex ratione sui generis: proles autem & fides ex ratione differentiæ, inquantum est tale sacramentum: ergo alia duo sunt magis principalia in matrimonio, quàm sacramentum.

¶ 3. Præterea

¶ 3. Præterea, Sicut inuenitur matrimonium sine prole & fide: ita inuenitur sine inseparabilitate, sicut patet quando alter coniugum ante matrimonium consummatum ad religionem transit. ergo nec ex hac ratione sacramentum est in matrimonio principalius.

¶ 4. Præterea, Effectus non potest esse principalior sua causa. sed consensus qui est causa matrimonij frequenter immutatur. ergo & matrimonium solui potest, & sic inseparabilitas non semper comitatur matrimonium.

¶ 5. Præterea, Sacramenta quæ habent effectum perpetuum, imprimunt characterem, sed in matrimonio non imprimitur character. ergo non adest ei inseparabilitas perpetua & ideò sicut est matrimonium sine prole: ita potest esse sine sacramento, & sic idem quod prius.

¶ SED CONTRA, Illud quod ponitur in definitione rei est sibi maximè essentiale, sed indiuisio quæ pertinet ad sacramentum, ponitur in definitione de matrimonio data, non autem proles vel fides: ergo sacramentum inter alia est in matrimonio essentialius.

¶ Præterea, Virtus diuina, quæ in sacramentis operatur, est efficacior, quàm virtus humana, sed proles & fides pertinent ad matrimonium, secundum quod est in officiū naturæ humanæ. sacramentum autem secundum quòd est ex institutione diuina, ergo sacramentum est principalius in matrimonio, quàm alia duo.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd aliquid dicitur in re aliqua principalius duobus modis, aut quia essentialius, aut quia dignius. Si quia dignius, sic omnibus modis, sacramentum est principalius inter tria bona coniugij: quia pertinet ad matrimoninm, inquantum est sacramentū gratiæ, alia vero duo pertinent ad ipsum inquantum est quoddam naturæ officium. perfectio autem gratię est dignior perfectione naturæ. Si autem dicatur principalius quod est essentialius, sic distinguendum est quia fides & proles possunt dupliciter considerari. Vno modo in seipsis: & sic pertinent ad vsum matrimonij, per quem & proles producitur & pactio coniugalis seruatur: sed indiuisibilitas quàm sacramentum importat, pertinet ad ipsum secundum se matrimonium, quia ex hoc quod per pactionem coniugalem sui potestatem sibi inuicem in perpetuum coniuges tradunt, sequitur quòd separari non possint, & inde est quod matrimonium nunquam inuenitur sine inseparabilitate: inuenitur autem sine fide & prole, quia esse rei non dependet ab vsu suo & secundum hoc sacramentum est essentialius matrimonio, quam fides & proles. Alio modo potest considerari fides & proles, secundum quòd sunt in suis principiis, vt pro prole accipiatur intentio prolis, & pro fide debitum seruandi fidem, sine quibus etiam matrimonium esse potest: quia hæc in hoc matrimonio ex ipsa actione coniugali causantur, ita quòd si aliquid contrarium huius exprimeretur in consensu, qui matrimonium facit, non esset verum matrimoniū, & sic accipiendo fidem & prolem, proles est essentialissimum in matrimonio & secundò fides, & tertiò sacramentum, sicut etiam homini est essentialius esse naturæ quàm esse gratiæ, quamuis esse gratiæ sit dignius.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum quòd finis secundum intentionem est primum in re, sed secundum consecutionem est vltimum, & similiter proles se habet inter matrimonij bona: & ideò quodammodò est principalius, & quodammodò non.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sacramentum prout ponitur tertium matrimonij bonum pertinet ad matrimonium ratione fuæ differentiæ: dicitur enim sacramentum ex significatione huius rei sacræ determinatæ, quam matrimonium significat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd nuptiæ secundum August. sunt bona mortalium, vnde in resurrectione neque nubent neque nubentur, vt dicitur Matth. 22. Et ideò vinculum matrimonij non se extendit vltra vitam, in qua contrahitur: & ideò dicitur inseparabile, quia non potest in hac vita separari, sed per mortem sicue corporalem post carnalem coniunctionem, siue spiritualem post spiritualem tantum.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quamuis consensus qui facit matrimonium, non sit perpetuus materialiter, id est quantum ad substantiam actus, quia ille actus cessat, & potest contrarius accedere: tamen formaliter loquendo, est perpetuus, quia est de perpetuitate vinculi, aliàs non faceret matrimonium. Non enim consensus ad tempus in aliquam matrimonium facit, & dico formaliter secundum quod actus accipit speciem ab obiecto: & secundum hoc matrimonium ex consensu inseparabilitatem habet.

¶ Ad quintum dicendum, quòd in sacramentis, in quibus imprimitur character, traditur potestas ad actus spirituales, sed in matrimonio ad actus corporales, vnde matrimonium ratione potestatis, quàm in se inuicē coniuges accipiunt, conuenit cùm sacramento, in quo character imprimitur & ex hoc habet inseparabilitatem, vt Magister dicit: sed differt ab eis, inquantum potestas illa est ad actus corporales, & propter hoc non imprimit characterem spiritualem.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum actus matrimonij excusetur per bona prædicta.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur q̄ actus matrimonij non possit excusari per bona prædicta. vt non sit omnino peccatum: quia quicúque sustinet damnum maioris boni propter minus bonum peccat: quia inordinatè sustinet, sed bonum rationis quod læditur in ipso actu coniugali, est maius quàm hæc tria coniugij bona, ergo prædicta bona non sufficiunt ad excusandum coniugalem concubitum.

¶ 2. Præterea. Si bonum malo additur in genere moris totum efficitur malum, non autem totum bonum: quia vna circunstantia mala facit actum malum, non autem vna bona facit ipsum bonum: sed actus coniugalis secundum se est malus, alias excusatione non indigeret, ergo bona matrimonij adiuncta non possunt ipsum bonum facere.

¶ 3. Præterea, Vbicunque est immoderatio passionis ibi est vitiū in moribus sed bona matrimonij non possunt efficere quin delectatio illius actus sit immoderata, ergo possunt excusare quin sit peccatum.

¶ 4 Præterea, Verecundia non est nisi de turpi actu secundum Damascenum, sed bona matrimonij non tollunt erubescentiam ab illo actu, ergo non possunt excusare quin sit peccatum.

¶ SED CONTRA, Concubitus coniugalis non differt à fornicario, nisi per bona matrimonij: si ergo hæc non sufficerent excusare ipsum, tunc matrimonium semper illicitum remaneret.

¶ Præterea, Bona matrimonij se habent ad actum eius, sicut circunstantiæ debitæ, sicut dictum est, sed circunstantiæ tales sufficienter faciūt quod actus aliquis non sit malus, ergo & hæc bona possunt excusare matrimonium, vt nullo modo sit peccatum.

¶ RESPONDEO dicendum quòd actus dicitur excusari dupliciter. Vno modo ex parte facientis, ita quod non imputetur facienti in culpam, quamuis sint malus, vel saltē non in tantam culpam, sicut ignorantiæ dicitur excusare peccatum in toto vel in parte. Alio modo potest excusari actus ex parte sui, ita scilicet quòd non sit malus, & hoc modo prædicta bona dicuntur excusare actum matrimonij, ex eodem autem habet actus aliquis quòd non sit malus in genere moris. & quòd sit bonus: quia non est aliquis actus indifferens, vt in 2. libro dictum est: dicitur autem aliquis humanus actus bonus dupliciter. Vno modo bonitate virtutis: & sic habet actus quod sit bonus ex iis quæ ipsum in medio ponunt, & hoc faciunt in actu matrimonij fides & proles, vt dictum est. Alio modo bonitate sacramenti, secundum quod actus non solùm bonus sed etiam sanctus dicitur: & hanc bonitatem habet actus matrimonij ex indiuisibilitate coniunctionis, secundum quàm significat coniunctionem Christi ad Ecclesiam. Et sic patet quod prædicta bona sufficienter actum matrimonij excusant.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd per matrimonij actus non incurrit homo in damnum rationis, quantum ad habitum, sed solùm quantùm ad actū: nec est inconueniens quod quandoque aliquis actus qui est melior secūdum genus suum, interrumpatur pro aliquo minus bono actu: hoc enim sine peccato fieri potest, sicut patet in eo qui ab actu contemplationis cessat vt interdum actioni vacet.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ratio illa procederet si malum quod inseparabiliter comitatur concubitum, esset malū culpæ, nunc autem non est malum culpæ sed pœnæ tantum, quæ est inobedientia concupiscentiæ ad rationem. & ideo non sequitur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd superabundantia passionis quæ facit vitium, non attenditur secundum quantitatem ipsius ad intentionem, sed secundum proportionem ad rationem, vnde tunc solùm passio reputatur immoderata quādo limites rationis excedit. Delectatio autem quæ fit in actu matrimoniali, quamuis sit intensiua secundum quantitatem, non tamen excedit limites sibi ratione præfixos ante principiū suum, quamuis ex prædicta delectatione ratio eos ordinare non possit.

¶ Ad quartum dicendum, quòd turpitudo, quæ semper est in actu matrimoniali, & erubescentiam facit, est turpitudo pœnæ & non culpæ: quia de quolibet defectu homo naturaliter erubescit.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum actus matrimonialis excusari possit sine bonis matrimonij.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd actus matrimonialis excusari possit etiā sine bonis matrimonij. Qui enim à natura tantùm mouetur ad actum matrimonij, non videtur aliquod bonum matrimonij intendere, quia bona matrimonij pertinent ad gratiam vel virtutem, sed quando aliquis solo appetitu naturali mouetur ad actum prædictum, non videtur esse peccatum quia nullum naturale est malùm cùm malum sit præter naturam, & præter ordinem. vt Dionysius dicit, ergo actus matrimonij excusari potest etiam sine bonis matrimonij.

¶ 2. Præterea,

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ 2. Præterea, Ille qui vtitur coniuge ad fornicationem vitandam, non videtur aliquod bonum matrimonij intendere, sed talis nō peccat, vt videtur, quia ad hoc est matrimonium concessum humanæ infirmitati, vt fornicatio vitetur, vt patet primæ Corinth. 7. ergo etiam sine bonis matrimonij potest actus eius excusari.

¶ 3. Præterea, Ille qui vtitur re sua ad libitum, non facit contra iustitiam: & sic non peccat, vt videtur, sed per matrimonium vxor efficitur res viri, & econtrario, ergo si se inuicem ad libitum vtuntur libidine mouente, non videtur esse peccatum: & sic idem quòd prius.

¶ 4. Præterea, Illud quod est bonum ex genere, non efficitur malum nisi ex mala intentione fiat, sed potest bona intentione fieri etiam si non intendat aliquod bonum matrimonij, puta cum quis salutem corporalem per hoc intendit seruare, aut consequi, ergo videtur quod etiam sine matrimonij bonis actus ille possit excusari.

¶ SED CONTRA, Remota causa, remouetur effectus, sed causa honestatis actus matrimonialis sunt matrimonij bona, ergo sine eis non potest actus matrimonialis excusari.

¶ Præterea. Non differt actus prædictus ab actu fornicario nisi in prædictis bonis, sed concubitus fornicarius semper est malus: ergo si non excusatur prædictis bonis, etiam matrimonialis actus semper erit malus.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut bona matrimonij secundum quod sunt in habitu, faciunt matrimonium honestum & sanctum: ita etiam secundum quòd sunt in actuali intentione, faciunt actum matrimonij honestum, quantùm ad illa duo bona matrimonij, quæ ipsius actum respiciunt. Vnde quãdo coniuges conueniunt causa prolis procreandæ, vel vt sibi inuicem debitum reddant quæ ad finem pertinent, totaliter excusantur à peccato, sed tertium bonum non pertinet ad vsum matrimonij, sed ad essentiam ipsius, vt dictum est. Vnde facit ipsum matrimonium honestum, non autem actum eius, vt per hoc actus eius absque peccato reddatur, quia causa alicuius significationis conueniunt, & ideò duobus solis modis coniuges absque omni peccato conueniunt, scilicet causa procreandæ prolis & debiti reddendi: aliàs autem semper est ibi peccatum adminùs veniale.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd proles prout est bonũ sacramenti, addit supra prolem, prout est bonum intentum à natura. Natura enim intendit prolem prout in ipsa soluatur bonum speciei, sed in prole, secundum q̃ est bonum sacramenti matrimonij, vltra hoc intelligitur, vt proles suscepta vlterius ordinetur in deum: & ideò oportet quòd intẽtio naturæ, qua prolem intendit, referatur actu vel habitu ad intentionem prolis prout est bonum sacramenti, aliàs staretur in creatura, quòd sine peccato esse non posset, & ideò quando natura tantum mouet ad actum matrimonij, non excusatur, à peccato omnino nisi inquantùm motus naturæ ordinatur actu vel habitu vlteriùs ad prolem. secundum quòd est bonum sacramenti, nec tamen sequitur quod motus naturæ sit malus sed quod sit imperfectus nisi ad aliquod bonum matrimonij vlteriùs ordinetur.

¶ Ad secundũ dicendũ, quod si aliquis per actũ matrimonij intẽdit vitare fornicationem in coniuge, nõ est aliquod peccatum, quia hæc est quædam redditio debiti, quæ ad bonum fidei pertinet. sed si intendit vitare fornicationem in se, sic est ibi aliqua superfluitas, & secundum hoc est peccatum veniale, nec ad hoc est matrimonium institutum, nisi secundum indulgentiam, quæ est de peccatis venialibus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd vna debita circunstantia non sufficit ad hoc quod actus sit bonus: & ideò non oportet q̃ qualitercũque quis re sua vtatur vsus sit bonus, sed quando vtitur re sua vt debet secundum omnes circunstantias.

¶ Ad quartum dicendum quòd quamuis intendere sanitatis conseruationem non sit per se malum: tamen hæc intentio efficitur mala si ex aliquo sanitas intendatur, quod non est ad hoc de se ordinatũ sicut qui ex sacramẽto baptismi tantũ salutẽ corporalẽ quereret, & similiter etiã est in proposito in actu matrimonij.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum cognoscens vxorem non intendens aliquod bonum matrimonij, sed solam delectationem mortaliter peccet.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd quandocunque aliquis vxorem cognoscit non intendens aliquod bonũ matrimonij, sed solam delectationem, mortaliter peccet. Quia sicut Hierony. dicit & habetur in litera voluptates quæ de meretricum amplexibus capiuntur, in vxore damnandæ sunt, sed non dicitur esse damnabile, nisi peccatum mortale, ergo cognoscere vxorem propter voluptatem solam est semper peccatum mortale.

¶ 1. Præterea, Consensus in delectatione est peccatum mortale, vt in 2. libro dictũ est, sed quicunque cognoscit vxorẽ suã causa delectationis consentit in delectationem, ergo mortaliter peccat.

¶ 3. Præterea, Quicunque vsum creaturę non refert in deum creatura fruitur, quod est peccatum mortale, sed quicunque vxore propter solam delectationem vtitur, hunc vsum non refert in Deum, ergo mortaliter peccat.

¶ 4. Præterea, Nullus debet excommunicari, nisi pro peccato mortali, sed aliquis vxorem sola libidine cognoscens ab introitu Ecclesiæ arcetur: vt in litera dicitur, quasi sic excommunicatus: ergo omnis talis peccat mortaliter.

¶ SED CONTRA, Quia secundum Aug. talis concubitus ponitur inter peccata quotidiana, pro quibus dicitur, Pater noster, &c. vt habetur in litera, sed talia non sunt peccata mortalia ergo, &c.

¶ Præterea, Qui cibo vtitur ad delectationem tantum, non peccat mortaliter, ergo pari ratione qui vtitur vxore tantùm causa libidinis satiandæ.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quidam dicunt, quòd quandocunque ad actũ cõiugalẽ libido principaliter mouet est peccatum mortale: sed quando mouet ex latere, tunc est peccatum veniale. Quando autem omnino delectationem despicit, & displicet ei, tunc est omninò sine veniali peccato: vt sic delectationem in illo actu quærere sit peccatum mortale, delectationem oblatam acceptare sit peccatum veniale, sed eam & odire sit perfectionis. Sed hoc non potest esse, quia secundum philosophũ in 10. Ethic. idem iudicii est de delectatione & operatione, quia operationis bonæ est delectatio bona, & malæ mala. Vnde, cùm actus matrimonialis non sit per se malus nec quærere delectationem esset peccatum mortale semper.

¶ Et ideò dicendum, quòd si delectatio quæratur vltra honestatẽ matrimonij, vt scilicet aliquis in coniuge non attendat quòd coniux est, sed solùm quod mulier, paratus idem facere cùm ea, si non esset coniux, est peccatum mortale, & ideò talis dicitur ardentior amator vxoris, quia ardor ille extra bona matrimonij fertur. Si autem quæratur delectatio infra limites matrimonij, vt scilicet talis delectatio in alia non quæreretur, quàm in coniuge sic est veniale peccatum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd tunc voluptates meretricias vir in vxore quærit, quando nihil aliud in ea attendit quàm quod in meretrice attenderet.

¶ Ad secundum dicendum, quod consensus in delectatione concubitus, qui est peccatum mortale, est peccatum mortale, non autem talis delectatio est matrimonialis actus.

¶ Ad tertium dicendum quòd quamuis delectationem non referat actu in Deum: non tamen ponit in ea vltimum delectationis finem aut voluptatis, aliàs eã vbicunque indifferenter quæreret & ideò nõ oportet quòd creatura fruatur, sed vtatur creatura propter se, se autem habitualiter propter Deum: quamuis non actu.

¶ Ad quartum dicendum, quod hoc non dicitur propter hoc q̃ ex hoc peccato homo excommunicationem mereatur, sed quia spiritualibus se reddit inhabilem propter hoc quòd efficitur in actu illo totus caro.

QVÆSTIO QVINQVAGESIMA,

De impedimentis matrimonij, in generali, unico articulo absolutis.

DEINDE considerandum est de impedimentis matrimonij
¶ Et primò, in generali.
¶ Secundò in speciali.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum in matrimonio inconuenienter impedimenta assignentur. Th. 4. dist. 34. q. 1. a. 1.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd in matrimonio inconuenienter impedimenta assignentur. Matrimonium enim quoddam sacramentum est contra alia diuisum, sed aliis non assignantur impedimenta, ergo in matrimonio assignari non debent.

¶ 1. Præterea, Quantò aliquid est minus perfectum, tantò pauciores modis impediri potest, sed matrimonium inter alia sacramenta, est minus perfectum, ergo nulla vel paucissima impedimenta ei assignari debent.

¶ 3. Præterea, Vbicunque est morbus, est necessarium remedium morbi, sed concupiscentia, in cuius remedium matrimonium est indulta, est in omnibus, ergo non debet esse aliquod impedimentum, quod aliquam personam illegitimam faciat ponitur ad contrahendum.

¶ 4. Præterea, Illegitimum dicitur quod est contra legem, sed huiusmodi impedimenta, quæ in matrimonio assignantur, non sunt contra legem naturæ, quia non similiter inueniuntur in quolibet quolibet statu humani generis: plures enim gradus consanguinitatis inueniuntur esse prohibiti vno tempore, quàm alio. Lex autem humana non potest (vt dicitur) matrimonio impedimenta præstare, quia matrimonium non est ex institutione humana, sed diuina, sicut & alia sacramenta: ergo matrimonio non debent aliqua impedimenta assignari, quæ faciant personas illegitimas ad contrahendum.

¶ 5. Præterea, Legitimum & illegitimum per hoc quod est cõtra legem vel non contra legem, differunt: inter quæ non cadit medium, cùm sine apposita secũdum affirmationem & negationem: ergo non possunt esse aliqua matrimonij impedimenta, quibus personæ mediæ inter legitimas & illegitimas constituantur.

¶ 6. Præterea, Coniunctio viri & mulieris nõ est licita, nisi in matrimonio: sed omnis coniunctio illicita dirimi debet: ergo si aliquid matrimonium contrahendum impediat, hoc dirimet contractum de facto, & sic non debent aliqua impedimenta matrimonio assignari, quę impediant contrahendum, & non dirimant contractum.

¶ 7. Præterea, Nullo impedimẽto potest à re aliqua removeri q̃ in definitione ipsius cadit: sed indiuisibilitas cadit in definitione matrimonij: ergo non possunt esse aliqua impedimenta, quæ matrimonium contractum dirimant.

¶ SED CONTRA, Videtur quòd debeant esse infinita matrimonij impedimenta quia matrimonium quoddam bonum est: sed infinitis modis est defectus boni, vt dicit Diony. 4. capit. de Di. no. ergo infinita sunt matrimonij impedimenta.

¶ Præterea, Impedimenta matrimonij accipiuntur secundũ eõditiones particularium personarum: sed conditiones huiusmodi sunt infinitæ: ergo & matrimonij impedimenta.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sunt quædam quæ sunt de essentia matrimonij, & quædam quæ sunt de solennitate eius sicut & in aliis sacramentis: & quia remotis iis, quæ sunt de solennitate eius in aliis sacramentis, adhuc manet verum sacramentum: ideò impedimenta quæ contrariantur iis quæ sunt de solennitate sacramenti, non efficiunt quin sit verum sacramentum, & talia dicuntur impedire contrahendum, sed non dirimunt contractum: sicut prohibitio Ecclesiæ, & tempus feriatum vnde versus,

Ecclesiæ votum, nec non tempus feriatum.
Impedunt sponsi, permittunt iuncta teneri.

Impedimenta autem quæ contrariantur iis quæ sunt de essentia matrimonij, faciunt vt non sit verum matrimonium: & ideò dicuntur non solum impedire contrahendum, sed dirimere iam contractum, quæ his versibus continentur.

Error, conditio, votum, cognitio, crimen,
Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas,
Si sis affinis, si forte coire nequibis.
Et ac socianda retunt: connubia facta retractant.

Horum autem numerus sic accipi potest. Potest enim matrimonium impediri aut ex parte contractus matrimonij, aut ex parte contrahentium. Si primo modo, cùm contractus matrimonij fiat per voluntarium consensum, qui tollitur per ignorantiam & per violentiam, erunt deo impedimenta matrimonij, scilicet vis, id est coactio, & error ex parte ignorantiæ. Et ideò de istis duobus impedimentis Magister determinauit, vbi agebatur de causa matrimonij: nunc autem agit de impedimentis quæ accipiuntur ex parte personarum contrahentium: quæ sic distinguuntur. Potest enim aliquis impediri à matrimonio contrahendo vel simpliciter, vel respectu alicuius personæ. Si simpliciter, vt cũ nulla possit matrimonium contrahere, hoc non potest nisi quia impeditur à matrimoniali actu, quod quidem contingit dupliciter. Primò, quia non potest de facto: siue quia omnino non possit: & sic ponitur impedimentum impotentia coeundi, siue quia non liberè possit, & sic ponitur impedimentum seruitutis conditio. Secundò, quia non licitè potest, & hoc secundum quod ad continentiam obligatur, quod contingit dupliciter: vel quia obligatur ex officio suscepto, & sic est impedimentum ordinis: vel ex voto emisso, & sic impedit votum. Si autem aliquis impeditur matrimonio à non simpliciter, sed respectu alicuius personæ, vel propter obligationem ad alteram personam: sicut qui vno matrimonio iunctus est non potest alteri coniungi, & sic est ligamen matrimonij, vel quia deficit proportio ad alteram personam, & hoc propter tria. Primò, quidem propter nimiam distantiam ad ipsam, & sic est disparitas cultus. Secundò, propter nimiã propinquitatem & sic ponitur triplex impedimentum, scilicet cognatio, quæ importat propinquitatem duarum personarum ratione tertiæ matrimonio coniunctæ, & publicæ honestatis iustitia, in qua est propinquitas duarum personarum respectu tertiæ per sponsalia iunctæ. Tertiò, propter indebitam coniunctionẽ ad ipsam primò factam, & sic impedit crimen adulterij prius cum ipsa commissi.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd etiam alia sacramenta impediri possunt, si aliquid quod sit de essentia vel solennitate sacramenti, subtrahatur, vt dictum est. Sed tamen magis matrimonio: quam aliis sacramentis impedimẽta assignantur propter tres rationes. Primo, quia matrimonium consistit in duobus & ideò pluribus modis potest impediri, quàm alia sacramenta quæ vni personæ competunt singulariter. Secundò quia matrimonium habet in nobis causam & in Deo: sed alia quædam sacramenta solùm in Deo. Vnde & pœnitentiæ, quæ habet causam in nobis, aliquo modo Magister supra quædam impedimenta assignauit, vt hypocrisim, ludos & huiusmodi. Tertiò, quia de aliis sacramentis est præceptum vel consilium sicut de bonis perfectioribus: sed de matrimonio est indulgentia, sicut de bono minus perfecto: & ideò, vt detur occasio proficiendi in melius plura impedimenta assignentur matrimonio, quam aliis sacramentis.

¶ Ad secundum, dicendum quod perfectoria pluribus modis impediri possunt inquantum ad ea plura requiruntur, Si autem sit aliquod imperfectum ad quod plura requiruntur, illud etiam habebit plura impedimenta, & sic est de matrimonio.

¶ Ad tertium dicendum, quod ratio ista procederet si non essent alia remedia: quibus etiam posset efficacius morbo concupiscentiæ subueniri, quòd falsum est.

¶ Ad quartum dicendum, quod personæ illegitimæ ad matrimonium contrahendum dicuntur ex eo quod sunt contra legem quia matrimonium statuitur. Matrimonium autem, inquantum est in officium naturæ statuitur lege naturæ: inquantum est sacramentum, statuitur iure diuino, inquantum est in officium communitatis, statuitur lege ciuili. Et ideò ex qualibet dictarum legum potest aliqua persona effici ad matrimonium illegitima. Nec est simile de aliis sacramentis quæ sunt sacramenta tantum & quia lex naturalis secundum diuersos status respicit determinationes diuersas, & ius positiuum variatur etiam secundum diuersas hominum conditiones in diuersis temporibus: ideò Magister ponit in diuersis temporibus diuersas personas illegitimas fuisse.

¶ Ad quintum dicendum, quod lex potest aliquid prohibere vel vniuersaliter, vel in parte quantum ad aliquos casus, & ideò inter esse totaliter secundum legem, & esse totaliter contra legem quæ sunt contrariè oppositæ, & non secundum affirmationem & negationem, cadit medium aliqualiter secundum legem, & aliqualiter cõtra legem: & propter hoc ponuntur quædam personæ mediæ inter simpliciter legitimas & inter simpliciter illegitimas.

¶ Ad sextum dicendum, quòd illa impedimẽta quæ non dirimũt matrimonium contractum, impediunt quandoque contrahendum, non vt non fiat, sed vt non licite fiat, & tamen si fiat matrimonium contractum est quamuis contrahens peccet: sicut si aliquis consecraret post commestionem, peccaret contra statutum Ecclesiæ faciens, nihilominus verum sacramentum perficeret, quia ieiunium consecrantis non est de necessitate sacramenti.

¶ Ad septimum dicendum, quod impedimenta prædicta non dicuntur dirimere matrimonium contractum, quasi soluentia verum matrimonium, quod ritè contractum est, sed quia soluunt matrimonium quod contractum est de facto & non de iure. Vnde si impedimentorum aliquod matrimonio ritè facto superueniat, matrimonium soluere non valet.

¶ Ad octauum dicendũ, quòd impedimenta quibus aliquod bonum per accidens impeditur, sunt infinita sicut & omnes causæ per accidens, sed causæ corrumpentes aliquod bonum per se, sunt determinatæ: sicut etiam causæ constituentes, quia causæ destructionis & constructionis alicuius rei sunt oppositæ, vel eadem contrario modo sumptæ.

¶ Ad nonum dicendum, quòd conditiones particularium personarum in singulari sunt infinitæ, sed in generali possunt reduci ad certum numerum: sicut in medicina patet, & in omnibus artibus operatiuis quæ sunt particularium, in quibus & actus considerantur & conditiones.

QVAESTIO QVINQVAGESIMAPRIMA,

De impedimento erroris, in duos articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de impedimentis matrimonij in speciali. Et primò de impedimento erroris.
¶ Circa quòd quæruntur duo.
¶ Primò, vtrum error de sui natura matrimonium impediat.
¶ Secundò, quis error.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum error conuenienter ponatur impedimentum matrimonij. Tho. 4. dist. 30. q. 1. art. 1. & 2.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd error non debeat poni matrimonij impedimentum per se. Consensus enim, qui est causa matrimonij, impeditur, sicut & voluntarium: sed voluntarium secundum Philosophum in 3. Ethicorum potest

Universidad de Deusto
Biblioteca

potest impediri per ignorantiam, quæ non est idem quod error, quia ignorantia nullam cognitionem ponit: sed error, ponit, eo quod approbare falla pro veris sit error: secundum Augu. ergo non debuit hic poni impedimentum matrimonij, error, sed magis ignorantia.

¶ 2. Prætereà, Illud potest impedire matrimonium de sui natura, quod habet contrarietatem ad bona matrimonij: sed error non est huiusmodi: ergo error de sui natura non impedit matrimoniũ.

¶ 3. Prætereà, Sicut consensus requiritur ad matrimonium, ita intentio requiritur ad baptismum: sed si aliquis baptizat Ioannem, & credit baptizare Petrum, nihilominus verè baptizatus est: ergo error non excludit matrimonium.

¶ 4. Prætereà, Inter Liam & Iacob fuit verum matrimonium: sed ibi fuit error: ergo non excludit matrimonium.

¶ SED CONTRA, est quod in Digestis dicitur, Quid tam contrarium est consensui, quam error? sed consensus requiritur ad matrimonium: ergo error matrimonium impedit.

¶ Prætereà, Consensus aliquid voluntarium nominat: sed error impedit voluntarium: quia voluntarium, secundum Philosophum & Gregorium Nyssenum & Damascenum, est cuius principium est in aliquo sciente singularia, in quibus est actus, quod erranti non competit: ergo error matrimonium impedit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quicunque impedit causam de sui natura impedit & effectum similiter: consensus autem est causa matrimonij, vt dictum est, & ideò quòd euacuat consensum, euacuat matrimonium. Consensus autem voluntatis est actus, qui præsupponit actum intellectus, deficiente autem primo, necesse est defectum contingere in secundo: & ideò quando error cognitionem impedit, sequitur etiam in ipso consensu defectus: & per consequens in matrimonio, & sic error de iure naturali habet, quod euacuat matrimonium.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ignorantia differt simpliciter loquendo ab errore, quia ignorantia de sui ratione non importat aliquem cognitionis actum: sed error ponit iudicium rationis peruersum, de aliquo tamen quantũ ad hoc quod est impedire voluntarium, non differunt vtrum dicatur ignorantia vel error. Quia nulla ignorantia potest impedire voluntarium, nisi quæ habet errorem adiunctum, eo quod actus voluntatis præsupponit æstimationem siue iudicium de aliquo in quòd fertur: vnde si est ibi ignorãtia, oportet ibi esse errorem: & ideò etiam ponitur error quasi causa proxima.

¶ Ad secundum dicendum, quod quamuis non contrarietur secundum se, matrimonio: contrariatur ei tamen quãtum ad causam suam.

¶ Ad tertium dicendum, quod character baptismi non causatur ex intentione baptizantis directè. sed ex elemento materiali exteriùs adhibito. Intentio autem operatur solùm vt dirigens elementum materiale ad effectum proprium, sed vinculum coniugale ex ipso consensu causatur directè, & ideò non est simile.

¶ Ad quartum dicendum, quòd sicut Magister 30. di. 4 sententiarum dicit, matrimonium quòd fuit inter Liam & Iacob, non fuit perfectum ex ipso concubitu, qui ex errore contingit, sed ex cõsensu, qui postmodum: accessit, cùm vterque à peccato excusetur: vt patet in eadem distinctione.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum omnis error matrimonium impediat.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod omnis error matrimonium impediat, & non solum error conditionis aut personæ, vt in littera dicitur. Quia quod conuenit alicui secundum se, conuenit ei secundum totum suum ambitum. Sed error de sui natura habet quòd matrimonium impediat, vt dictum est: ergo omnis error matrimonium impedit.

¶ 2. Prætereà, Si error inquantum huiusmodi matrimoniũ impedit, maior error magis debet impedire: sed maior est error fidei, qui est in hæreticis non credentibus hoc sacramentum quàm error personæ: ergo magis debet impediri, quàm error personæ.

¶ 3. Prætereà, Error non euacuat matrimonium, nisi inquantum tollit voluntarium: sed ignorantia cuiuslibet circunstantiæ voluntarium tollit, vt patet in 3. Ethic. ergo non solùm error conditionis & personæ matrimonium impediunt.

¶ 4. Prætereà, Sicut conditio seruitutis aliquid est annexum accidens personæ, ita qualitas corporis aut animi: sed error conditionis impedit matrimonium: ergo eadem ratione error qualitatis aut fortunæ.

¶ 5. Prætereà, Sicut ad conditionem personæ pertinent seruitus & libertas: ita nobilitas, vel ignobilitas, aut status dignitatis & priuatio eius: sed error conditionis libertatis vel seruitutis impedit matrimonium: ergo & error aliorum dictorum.

¶ 6. Prætereà, Sicut cõditio seruitutis impedit, ita etiam disparitas cultus & impotentia coeundi, vt infra dicitur: ergo sicut error conditionis ponitur matrimonij impedimentum, ita error circa aliam huiusmodi deberet impedimentum matrimonij poni.

¶ SED CONTRA, Videtur quòd nec error personæ matrimonium impediat. Quia sicut emptio est quidam contractus: ita etiam matrimonium: sed in empcione & venditione si detur aurum æquiualens pro alio auro, non impeditur venditio: ergo nec matrimonium impeditur si pro vna muliere alia accipiatur.

¶ Prætereà, Potest contingere quod per multos annos ille error detineatur, & filios & filias generent simul: sed graue esset dicere, quod tunc essent diuidendi: ergo primus error non fruſtrauit matrimonium.

¶ Prætereà, Potest contingere quòd frater viri in quem cõsentire credit mulier, offeratur ei, & cum eo commisceatur carnaliter, & tunc videtur quod non possit redire ad illum in quem consentire se credidit, sed debeat stare cum fratre eius: & sic error personæ non impedit matrimonium.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sicut error ex hoc quod inuoluntarium causat habet excusare peccatum, ita habet quod matrimonium impediat ex eodem: error autem non excusat à peccato, nisi sit illius circunstantiæ, cuius appositio vel remotio facit differentiam liciti & illiciti in actu, Si enim aliquis percutiat patrem baculo ferreo, quem credit ligneum esse, non excusatur à toto, quamuis fortè à tanto: sed si credat quis percutere filium causa disciplinę, & percutiat patrem, excusatur à toto adhibita debita diligentia. Vnde oportet quod error qui matrimonium impedit, sit alicuius eorum quæ sunt de essentia matrimonij. Duo autem includit ipsum matrimonium, scilicet personas duas quæ coniungũtur, & mutuam potestatem in inuicem, in qua matrimonium consistit. Primum autem tollitur per errorem personæ: secundum per errorem conditionis, quia seruus non potest potestatem sui corporis libere alteri tradere sine consensu sui domini: & propter hoc hi duo errores matrimonium impediunt, & non alij.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod error non habet ex natura generis quod impediat matrimonium, sed ex natura differentiæ adiunctæ: prout scilicet error est alicuius eorum quæ sunt de essentia matrimoniali.

¶ Ad secundum dicendum quod error fidei de matrimonio non est circa quæ sunt matrimonij consequentia, scilicet an sit sacramentum, an licitum: & ideò error talis matrimonium non impedit: sicut nec error circa baptismum impedit acceptionem characteris, dummodo intendat facere vel recipere quod Ecclesia dat quamuis credat nihil esse.

¶ Ad tertium dicendum, quod non quælibet circunstantiæ ignorantia, causat inuoluntarium, quòd excusat peccatum, vt dictum est: & propter hoc ratio non sequitur.

¶ Ad quartum dicendum, quod diuersitas fortunæ non variat aliquid eorum quæ sunt de essentia matrimonij, nec diuersitas qualitatis, sicut facit cõditio seruitutis: & ideò ratio nõ sequitur.

¶ Ad quintum dicendum, quòd error nobilitatis, inquantum huiusmodi, non euacuat matrimonium eadem ratione, qua nec error qualitatis. Sed si error nobilitatis vel dignitatis redundar in errorem personæ, tunc impedit matrimonium. Vnde si consensus mulieris feratur in istam personam directè, error nobilitatis ipsius non impedit matrimonium: si autem directè intendit consentire in filium Regis quicunque sit ille, tunc si alius præsentetur ei quam filius Regis, est error personæ, & impedietur matrimonium.

¶ Ad sextum dicendum, quod error etiam aliorum impedimentorum matrimonij, quantum ad ea quæ faciunt personas illegitimas, impedit matrimonium: sed ideò de errore illorum non facit mentionem: quia illa impediunt matrimonium, siue cum errore sint siue sine errore, vt si aliqua contrahat cum subdiacono, siue sciat siue nesciat, non est matrimonium: sed conditio seruitutis non impedit si seruitus sciatur: & ideò non est simile.

¶ Ad septimum dicendum, quod pecunia in contractibus accipitur quasi mensura aliarum rerum, vt patet in 5. Ethic. & non quæritur propter se quæsita: & ideò si non detur illa pecunia quæ creditur, sed alia æquiualens, nihil obest contractui: sed si in re quæ sita propter se esset error, impediretur contractus, sicut si aliquis venderetur asinus pro equo, & similiter est in proposito.

¶ Ad octauum dicendum, quòd quantumcunque fuerit cum ea nisi de nouo consentire velit: non est matrimonium.

¶ Ad nonum dicendum, quòd si antè non consenserat in fratrem eius, potest eum quem per errorem accipit retinere: nec potest ad fratrem eius redire, præcipue si sit cognita carnaliter ab eo quem accepit. Si autem consenserit in primum per verba de præsenti, non potest secundum habere primo viuente. sed potest vel secundum relinquere, vel ad primum redire, & ignorantia facti excusat, sicut excusaretur si post consummatum matrimonium à consanguineo viri sui fraudulenter cognosceretur, quia fraus alterius non debet sibi præiudicare.

Quæstio

QVÆSTIO QVINQVAGESIMASECVNDA,

De impedimento conditionis seruitutis in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de impedimento conditionis. Circa, quod quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrum conditio seruitutis matrimonium impediat.

¶ Secundò, vtrum seruus sine consensu domini possit matrimonium contrahere.

¶ Tertiò, vtrum aliquis postquam vxoratus est, possit seruum facere sine consensu vxoris.

¶ Quartò, vtrum filij debeant sequi conditionem patris vel matris.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum conditio seruitutis impediat matrimonium.

Tho. 4. d. 6. 4. vnica. art. 2. & sequen.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd conditio seruitutis non impediat matrimonium. Nihil enim impedit matrimonium nisi quod habet aliquam cõtrarietatem ad ipsum sed seruitus non habet, aliquam contrarietatem ad matrimoniũ alias inter seruos non posset esse coniugia: ergo seruitus non impedit matrimonium.

¶ 2. Prætereà, Illud quod est contra naturam: non potest impedire illud quod est secundum naturam: sed seruitus est contra naturam, quia sicut dicit Greg. contra naturam est, hominem homini velle dominari: quod etiam patet ex hoc quod homini dictum est, vt præsit piscibus maris, &c. non autem vt præsit homini: ergo non potest impediri matrimonium quod est naturale.

¶ 3. Prætereà, Si impediat, aut hoc est de iure naturali, aut de iure positiuo non de iure naturali, quia secundum ius naturale omnes homines sunt æquales, vt Grego. & Boetius dicunt, & in principio Digestorum dicitur, quod seruitus non est de iure naturali sed ius positiuum descendit eriam à naturali vt Tulius dicit: ergo secundum ius nullum matrimonium seruitus impedire potest.

¶ 4. Prætereà, Illud quod impedit matrimonium, æqualiter impedit: siue sciatur, siue ignoretur vt patet de consanguinitate, sed seruitus vnius, cognita ab altero, non impedit matrimonium: ergo seruitus quantum in se est, non habet quod impediat matrimonium: & ita non deberet poni per se matrimonij impedimentum ab aliis distinctum.

¶ 5. Prætereà, Sicut contingit esse errorem circa seruitutem, vt putetur liber qui seruus est, ita potest esse error de libertate, vt putetur seruus qui est liber: sed libertas non ponitur matrimonij impedimentum: ergo nec seruitus debet poni.

¶ 6. Prætereà, Magis facit grauem societatem matrimonij, & plus impedit prolis bonum, morbus lepræ, quàm seruitus: sed lepra non ponitur impedimentum matrimonij: ergo nec seruitus debet poni.

¶ SED CONTRA, est quod Decre. dicit de coniugio seruorum, Quia error conditionis impedit contrahendum matrimonium, & dirimit contractum.

¶ Prætereà, Matrimonium est de bonis per se expetendis: inquantum habet honestatem: sed seruitus est de per se fugiendis: ergo matrimonium & seruitus sunt contraria, & sic seruitus matrimonium impedit.

¶ RESPONDEO dicendum, quod in matrimonij contractu obligatur vnus coniugum alteri ad debitum reddendum, & ideò, si ille, qui se obligat, est impotens ad soluendum, ignorantia huiusmodi impotentiæ in eo cui fit obligatio, tollit contractum, sicut autem per impotentiam coeundi efficitur aliquis impotens ad soluendum debitum, vt omnino non possit soluere: ita per seruitutem, vt libere debitum reddere non possit: & ideò sicut impotentia coeundi ignorata impedit matrimonium, non autem si sciatur, ita conditio seruitutis ignorata impedit matrimoniũ, non autem seruitus scita.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd seruitus contrariatur matrimonio quantum ad actum, ad quem quis per matrimonium alteri obligatur, quem non potest libere exequi, & quãtum ad bonum prolis quæ peioris conditionis efficitur ex seruitute parentis: sed quia quilibet potest in eo quod sibi debetur sponte detrimentum aliquod subire: ideò si alter coniugum scit alterius seruitutem, nihilominus tenet matrimonium. Similiter etiam quia in matrimonio est æqualis obligatio ex vtraque parte ad debitum reddendũ, non potest aliquis requirere maiorem obligationem ex parte alterius quã ipse possit facere: & propter hoc etiam seruus si contrahit cum ancilla quam credit liberam, non propter hoc impeditur matrimonium, & sic patet quod seruitus non impedit matrimonium nisi quando est ignorata ab alio coniuge, & si ille sit liberæ conditionis: & ideo nihil prohibet circa seruos esse coniugia, vel inter liberam & ancillam.

¶ Ad secundum dicendum, quod nihil prohibet aliquid esse cõtra naturam quantum ad primam intentionem ipsius, quòd non est contra naturam quantùm ad secundam intentionem eius: sicut omnis corruptio & defectus & senium est contra naturam: vt dicitur in secundo de Cœl. quia natura intendit esse & perfectionem, non tamen est contra secundam intentionem naturæ: quia ex quo natura non potest conseruari in vno esse, conseruatur in altero quod generatur ex corruptione alterius: & quando natura non potest perducere ad maiorem perfectionem, inducit ad minorem, sicut quando non potest facere masculum, facit fœminam, quæ est mas occasionatus, vt dicitur in 16. de Animalibus. Similiter etiam dico quòd seruitus est contra primam intentionem naturæ, sed non est contra secundam, quia naturalis ratio ad hoc inclinat & hoc appetit natura, vt quilibet sit bonus. Sed ex quo aliquis peccat natura etiam inclinat vt ex peccato pœnam reportet: & sic seruitus in pœnam peccati introducta est: nec est inconueniens aliquod naturale per hoc quod est contra naturam, hoc modo impediri sic enim matrimonium impeditur per impotentiam coeundi, quæ est contra naturam modo prædicto.

¶ Ad tertium dicendum, quod ius naturale dictat quòd pœna sit pro culpa infligenda quòd nullus sine culpa puniri debeat sed determinare pœnam secundum conditionem personæ & culpæ est iuris positiui: & ideò seruitus quæ est pœna determinata à iure positiuo & à naturali, proficiscitur sicut determinatum ab indeterminato, & eodem iure positiuo determinatè est factũ, quòd seruitus ignorata matrimonium impediat, ne aliquis sine culpa puniatur: est enim quædam pœna vxoris quòd habeat virum seruum, & econtrario.

¶ Ad quartum dicendum, quòd aliqua impedimenta sunt, quæ faciunt matrimonium illicitum, sed quia voluntas nostra non facit licitum aliquid vel illicitum, sed lex cui voluntas subdi debet: ideò ignorantia talis impedimenti quæ voluntarium tollit, vel scientia nihil facit ad hoc quod matrimonium teneat, & impedimentum est affinitas, vel votum, & huiusmodi. Quædam autem impedimenta sunt quæ faciunt matrimonium inefficax ad solutionem debiti, & quia in voluntate nostra consistit debitum nobis relaxare: & ideò talia impedimẽta si sint cognita, matrimonium non tollunt, sed solum quando ignorantia voluntarium excludit, & tale impedimentum est seruitus & impotẽtia coeũdi: & quia etiam de se habent aliquam rationem impedimenti, ideò ponuntur specialia impedimenta præter errorem non autem personæ variatio ponitur speciale impedimentum præter errorem, quia persona alia subintroducta non habet rationem impedimenti nisi ex intentione contrahentis.

¶ Ad quintum dicendum, quòd libertas non impedit matrimonij actum, vnde libertas ignorata non impedit matrimonium.

¶ Ad sextum dicendum, quòd lepra non impedit matrimonium quantum ad primum actum suum, quia leprosi debitum reddere possunt libere, quamuis aliqua grauamina matrimonij inferant quantum ad secundos effectus: & ideo non impedit matrimonium sicut seruitus.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum seruus possit contrahere matrimonium sine consensu domini.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod seruus matrimonium contrahere non possit sine consensu domini. Nullus enim potest alicui dare quod est alterius, sine consensu ipsius, sed seruus est res domini: ergo non potest contrahendo matrimonium dare potestatem corporis sui vxori sine consensu domini.

¶ 2. Prætereà, Seruus tenetur domino suo obedire, sed dominus potest ei præcipere quod in matrimonium non consentiat: ergo sine consensu eius non potest matrimonium contrahere.

¶ 3. Prætereà, Post contractum matrimonium seruus tenetur reddere debitum vxori etiam præcepto iuris diuini, sed eo tempore quo vxor debitum petit, potest dominus aliquod seruitium seruo imponere, quod facere non poterit, si carnali copulæ vacare velit: ergo si sine consensu domini posset seruus contrahere matrimonium, priuaretur dominus seruitio sibi debito sine culpa, quod esse non debet.

¶ 4. Prætereà, Dominus potest vendere seruũ suum in extraneas regiones quò vxor sua non poterit eum sequi, vel propter infirmitatem corporis, vel propter fidei periculum imminens: puta si vendatur infidelibus vel etiam domino vxoris non permittente, si sit ancilla, & sic matrimonium dissolueretur, quod est inconueniens: ergo non potest seruus sine consensu domini matrimonium contrahere.

¶ 5. Prætereà, Fauorabilior est obligatio, qua homo diuinis obsequiis se mancipat, quàm illa qua homo se vxori subijcit: sed seruus sine consensu domini non potest religionem intrare: vel ad ordines promoueri: ergo multò minus potest sine eius consensu matrimonio iungi.

¶ SED

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ SED CONTRA, Galat. 4. In Christo Iesu non est seruus neque liber: ergo ad matrimonium contrahendum in fide Christi Iesu, eadem est libertas liberis & seruis.

¶ Præterea, Seruitus est de iure positiuo: sed matrimonium de iure naturali & diuino, cum ergo ius positiuum non præiudicet iuri naturali aut diuino, videtur quòd seruus absque domini consensu matrimonium contrahere possit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ius positiuum (vt dictum est) progreditur à iure naturali: & ideò seruitus quæ est de iure positiuo non potest præiudicare iis quæ sunt de iure naturali, sicut autem appetitus naturæ est ad operationem indiuidui: ita est ad conseruationem speciei per generationem: vnde sicut seruus non subditur domino, quin liberè possit commedere & dormire, & alia huiusmodi facere quæ ad necessitatem corporis pertinent, sine quibus natura conseruari non potest, ita non subditur ei quatum ad hoc, quod non possit libere matrimonium contrahere, etiam domino nesciente, aut contradicente.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd seruus est res domini quantum ad ea quæ naturalibus superadduntur, sed quantum ad naturalia omnes sunt pares vnde in iis quæ ad actus naturales pertinent, seruus potest alteri inuito domino sui corporis potestatem per matrimonium præbere.

¶ Ad secundum dicendum, quod seruus domino suo tenetur obedire in iis quæ dominus licitè potest præcipere: sicut autem licitè non potest dominus præcipere seruo, quod non comedat vel dormiat, ita etiam nec quod à matrimonio contrahendo abstineat. Interest enim ad legislatorem qualiter quilibet re sua vtatur: & ideo si dominus præcipiat seruo quod non contrahat matrimonium, seruus non tenetur domino obedire.

¶ Ad tertium dicendum, quod si seruus volente domino matrimonium contraxerit, tunc debet prætermittere seruitium domini imperantis. & reddere debitum vxori, quia per hoc, quod dominus concessit vt matrimonium seruus contraheret, intelligitur ei concessisse omnia quæ matrimonium requirit. Si autem matrimonium ignorante vel contradicente domino est contractum, non tenetur reddere debitum, sed potius domino obedire, si vtrúque esse non possit, sed tamen in his multa particularia cõsiderari debent, sicut & in omnibus humanis actibus, scilicet periculum castitatis imminens vxori, & impedimẽtum quod ex redditione debiti seruitio imperato generatur. & aliis huiusmodi: quibus omnibus ritè pensatis iudicari poterit, cui magis seruus obedire teneatur domino, vel vxori.

¶ Ad quartum dicendum, quòd in tali casu dicitur quod dominus cogendus est, ne seruum vendat taliter, quod faciat onera matrimonij grauiora: præcipuè cùm non desit facultas vbicunque seruum suum vendendi iusta pretio.

¶ Ad quintum dicendum, quod propter religionem & ordinis susceptionem aliquis obligatur diuinis obsequiis quantum ad totum tempus, sed vir tenetur debitum reddere vxori nõ semper sed congruis temporibus, & ideò non est simile. Et propterea, ille qui intrat religionem, & suscipit ordinem, obligat se ad aliqua opera quæ sunt naturalibus superaddita, in quibus dominus potestatem eius habet, & non in naturalibus, ad quæ obligat se per matrimonium vnde posset continentiam vouere sine consensu domini.

ARTICVLVS III.

¶ Virum seruitus in matrimonio possit superuenire.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd seruitus matrimonio non possit superuenire, vt vir sibi se alteri in seruum vendat. Quia quod in fraudem & præiudicium alterius factum est, ratum non debet esse: sed vir qui se in seruum vẽdit facit hoc quandoque in fraudem matrimonij. & ad minus in detrimentum vxoris ergo non debet valere talis venditio ad seruitutem inducendam.

¶ 1. Præterea, Duo fauorabiliora præiudicant vni non fauorabili. sed matrimonium & libertas sunt fauorabiliora. & repugnant seruituti quæ non est fauorabilis in iure: ergo talis seruitus debet penitus annullari.

¶ 3. Præterea, In matrimonio vir & vxor ad paria iudicantur: sed vxor non potest se in ancillam dare nolente marito, ergo nec vir nolente vxore.

¶ 4. Præterea, Illud quòd impedit rei generationem in naturalibus destruit etiam rem generatã, sed seruitus viri nescIente vxore impedit matrimonium contractum antequam fiat: ergo si posset matrimonio superuenire destrueret matrimonium, quod est inconueniens.

¶ SED CONTRA, Quilibet potest dare alteri quod suum est, sed vir est sui iuris, cum sit liber. ergo potest dare ius suũ alteri.

¶ Præterea, Seruus potest nolente domino vxorem ducere, vt dictum est: ergo eadem ratione vir potest domino subiicere nolente vxore.

¶ RESPONDEO dicendum, quod vir subditur vxori solum in iis quæ ad actum naturæ pertinent in quibus sunt æquales, ad quę seruitutis subiectio se non extendit, & ideò vir nolente vxore potest se alteri in seruum dare, non tamen ex hoc matrimonium dissoluetur, quia nullum impedimentum matrimonio superueniens potest dissoluere ipsum: vt dictum est.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod fraus bene potest nocere ei qui fraudem fecit: sed non potest alteri præiudicium generare: & ideò si vir in fraudem vxoris alteri det se in seruum ipse reportat damnum inæstimabile, bonum libertatis amittens, sed vxori nullum potest ex hoc præiudicium generari, quin teneatur reddere debitum perenti, & ad omnia quæ matrimonium requirit, non enim potest ab his retrahi domini sui præcepto.

¶ Ad secundum dicendum, quod quantùm ad hoc q̃ seruitus matrimonio repugnat, matrimonium seruituri præiudicat: quia tunc seruus tenetur vxori debitũ reddere etiã nolente domino.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis in actu matrimoniali, & in iis quæ ad naturam spectant, ad paria vir & vxor iudicentur ad quæ conditio seruitutis se non extendit, tamen quantum ad dispensationem domus, & alia huiusmodi supperaddita, vir est caput vxoris, & debet corrigere eam: non autem econtrario, & ideò vxor non potest se dare in ancillam nolente viro.

¶ Ad quartum dicendũ, quod ratio illa procedit de rebus corruptibilibus: in quibus etiam multa impediunt generationem, quæ non sufficiunt ad destruendum rem generatam: sed in rebus perpetuis potest impedimentum præstari, ne res talis esse incipiat, non autem vt esse desistat, sicut patet de anima rationali, & similiter etiam est de matrimonio quod est perpetuum vinculum, prg senti vita manente.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum filij debeant sequi conditionem patris.

AD QVARTVM sic proceditur, Videtur quod filij debeant sequi conditionem patris, Quia denominatio fit à digniori, sed pater in generatione est dignior quam mater ergo, &c.

¶ 2. Præterea, Essentia rei magis descendit a forma quàm à materia, sed in generatione pater dat formam, mater materiam: vt dicitur 16. de Animalibus: ergo magis debet sequi proles patrem quam matrem.

¶ 3. Præterea, Illud præcipuè debet aliquid sequi cui magis assimilatur sed filius plus assimilatur patri quam matri, sicut & filia plus matri: ergo ad minus filius plus debet sequi patrem & filia matrem.

¶ 4 Præterea, In sacra Scriptura non computatur genealogia per mulieres, sed per viros: ergo proles magis sequitur patrem, quã matrem.

¶ SED CONTRA, Si quis seminat in terra aliena, fructus sunt eius cuius est terra: sed venter mulieris respectu seminis viri est sicut terra, respectu sementis: ergo &c.

¶ Præterea, In animalibus hoc videmus quæ ex diuersis speciebus nascũtur, quod partus magis sequitur matrem quã patrem: vnde muli qui nascuntur ex equa & asino, magis assimilantur equabus. quam illi qui nascuntur ex asina & equo: ergo similiter debet esse in hominibus.

¶ RESPONDEO dicendum, quod secundum leges ciuiles partus sequitur ventrem & hoc rationabiliter. Quia proles habet à patre cõplemẽtum formale, sed à matre substãtia corporis: seruitus autem corporalis conditio est, seruus sit quasi instrumentum domini in operando: & ideò proles in libertate & seruitute sequitur matrẽ, sed in iis quæ pertinent ad dignitatẽ secundum, quẽ est ex forma rei, sequitur patrem, sicut in honoribus & municipiis & hæreditate & aliis huiusmodi & huic etiam concordant Canones, & lex Moysi, vt patet Exod. 21. in quibusdam tamen terris quæ iure ciuili non reguntur partus sequitur deteriorem conditionem vt si sit pater seruus, quamuis mater sit libera, erunt filij serui non tamen si post peractum matrimonium pater se in seruum dedit nolente vxore, & similiter si fit econtrario. Si autem vterque sit seruilis conditionis & pertineant ad diuersos dominos tunc diuidunt filios si plures sint vel si vnus tantum vous alteri recompensabit de pretio, & accipit prolem natam in sui seruitium, tamen non est credibile quod talis cõsuetudo possit esse ita rationabilis: sicut illud quod multorum sapientum diuturno consilio determinatum est. Hoc etiam in naturalibus inuenitur quod receptum est in recipiente per modum recipientis non per modum dantis: & ideò rationabile est quod semel receptum in muliere ad conditionem ipsius trahatur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod quamuis pater sit dignius principum tamen mater dat substantiam corporalem, ex parte cuius attenditur conditio seruitutis.

¶ Ad secũdum, dicẽdum quod in iis quæ ad rationẽ speciei pertinẽt magis similatur filius patri quã matri; sed in materialibus cõditionib' magis debet similari matri quã patri: quia res habet à forma esse specificum, sed conditiones materiales à materia.

¶ Ad tertium dicendum, quòd filius similatur patri ratione formæ, quam habet in suo complemento, sicut & pater: & ideò non est ad propositum.

¶ Ad quartum dicendum, quòd honor magis est ex patre quam ex matre, ideò in genealogiis in Scripturis, & secundum communem consuetudinem magis nominantur filij à patre, quam à matre: tamen in iis quæ ad seruitutem spectant, magis matrem sequuntur.

QVAESTIO QVINQVAGESIMATERTIA,

De *impedimento uoti & ordinis: in quatuor articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de impedimento voti & ordinis.

¶ Circa quod quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrum votum simplex matrimonium dirimat.

¶ Secundò, vtrum votum solenne.

¶ Tertiò, vtrum ordo matrimonium impediat.

¶ Quartò, vtrum aliquis post matrimonium, sacrum ordinem suscipere possit.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum per obligationem voti simplicis matrimonium contractum dirimi debeat.

Thom. 4. distinct. 38. q. 1. art. 3. 5.4. & 5.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd per obligationem voti simplicis matrimonium cõtractum dirimi debeat. Fortius enim vinculum debiliori præiudicat, sed vinculum voti est fortius, quàm vinculum matrimonij, quia hoc fit homini, illud autem Deo: ergo vinculum voti præiudicat vinculo matrimonij.

¶ 2. Præterea, Præceptum Dei non est minus, quam præceptum Ecclesiæ, sed præceptum Dei adeò obligat, quod si contra ipsum matrimonium contrahatur, dirimitur, sicut patet de illis qui matrimonium contrahunt in aliquo gradu consanguinitatis ab Ecclesia prohibito: ergo eum seruare votum sit præceptum diuinum, videtur quod qui contra votum diuinum matrimonium contrahit, quod ex hoc matrimonium sit dirimendum.

¶ 3. Præterea, In matrimonio potest homo vti carnali copula sine peccato, sed ille qui facit votum simplex castitatis nunquam potest carnaliter vxori cõmisceri sine peccato: ergo votum simplex matrimonium dirimit. Probatio mediæ, constat quod ille qui post votum simplex continentiæ matrimonium contrahit, peccat mortaliter, quia secundum Hieronymum, virginitatem vouentibus non solum nubere, sed velle nubere damnabile est: sed contractus matrimonij non est contra votum continentiæ nisi ratione carnalis copulæ: ergo quando primo quis carnaliter commiscetur vxori, mortaliter peccat, & eadem ratione omnibus aliis vicibus, quia peccatum primò commissum non potest excusari à peccato sequenti.

¶ 4. Præterea, Vir & mulier in matrimonio debent esse pares, præcipuè quantùm ad carnalem copulam, sed ille qui votũ simplex continentiæ facit, nunquam potest petere debitum sine peccato, quia hoc est manifeste contra votum continentiæ, ad quam ex voto tenetur: ergo nec reddere potest sine peccato.

¶ SED CONTRA, est quòd Papa Clemens dicit, quòd votum simplex impedit matrimonium contrahendum, sed non dirimit contractum, vt ex dictis patet.

¶ RESPONDEO dicendum, quod per hoc res aliqua definit esse in potestate alicuius per quòd transit in dominium alterius. Promissio autem alicuius rei non transfert eam in dominiũ eius, cui promittitur. Et ideò non ex hoc ipso quod aliquis rem promittit aliquam, definit res illa esse in potestate sua: cùm ergo in voto simplici non fit nisi simplex promissio proprij corporis ad continentiam Deo seruandam facta post votum simplex, adhuc remanet homo dominus sui corporis: & ideò potest ipsum alteri dare, in qua datione sacramentum matrimonij consistit, quod indissolubile est, & propter hoc votum simplex, quamuis impediat contrahendum, quia peccat contrahens matrimonium post votum simplex continentiæ: tamen quia verus contractus est, non potest matrimonium propter hoc dirimi.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod votum est fortius vinculum, quàm matrimonium, quantum ad id cui, & ad quod obligat: quia per matrimoniũ homo ligatur vxori ad redditionem debiti, sed per votum Deo, ad continentiam: tamen quantùm ad modum ligandi, matrimonium est fortius vinculum quàm votum simplex, quia per matrimonium traditur actualiter vir in potestatem mulieris vel vxoris, non autem per votum simplex, vt dictum est. Potior autem est semper conditio possidẽtis, sed quantum ad hoc simili modo obligat votum simplex sicut sponsalia, vnde propter votum simplex sunt sponsalia dirimenda.

¶ Ad secundum dicendum, quòd præceptum prohibens matrimonium inter consanguineos, non habet, inquantum est præceptum Dei vel Ecclesiæ, quod, dirimat matrimonium contrahendum, sed inquantum facit quòd consanguineæ corpus non possit transire in potestatem consanguinei: hoc autem non facit præceptum prohibens matrimonium post votum simplex: vt ex dictis patet: & ideò ratio non sequitur, ponitur enim pro causa quòd non est causa.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ille qui contrahit matrimonium per verba de præsenti post votũ simplex, non potest cognoscere vxorem suam sine peccato mortali quia adhuc restat sibi facultas implendi votum continentiæ ante matrimonium consummatum, sed postquàm matrimonium consummatum est, est sibi iam factum illicitum non reddere debitum vxori exigenti ex culpa sua: & ideò ad hoc obligatio voti non se extendit, vt ex prædictis patet: tamen debet lamentum pœnitentiæ recompensare pro continentia non seruata.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quantum ad ea, in quibus non est factus impotens votum continentiæ seruare, adhuc post contractum matrimonium obligatur ad seruãdum propter quod mortua vxore tenetur totaliter continere: & quia ex matrimonij vinculo non obligatur ad debitum petendum: ideò non potest petere debitum sine peccato, quamuis possit sine peccato reddere debitum exigenti postquàm obligatus est ad hoc per carnalem copulam præcedentem. Hoc autem intelligendum est siue mulier expresse petat, siue interpretatiue, vt quando mulier verecunda est: & vir sentit eius voluntatem de redditione debiti, tunc enim sine peccato reddere potest, & præcipuè si ei timet de periculo castitatis. Nec obstat quòd non sunt pares in matrimonij actu, quia quilibet potest hoc quod suum est abrenunciare. Quidam tamen dicunt quòd potest petere & reddere, ne nimis onerosum reddatur matrimoniũ vxori semper exigenti expresse: cum enim timetur de periculo castitatis exigente vxore, interpretatiue reddere potest.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum votum solenne dirimat matrimonium iam contractum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd nec votum solenne matrimonium dirimat iam contractum: quia sicut Decret. dicit, apud Deum non minus obligat votum simplex, quàm solenne, sed matrimonium acceptatione diuina stat & dirimitur: ergo cum votum simplex non dirimat matrimonium, nec votum solenne dirimere poterit.

¶ 2. Præterea, votum solenne non addit ita validum robur super votum simplex sicut iuramentum, sed votum simplex etiam iuramento superueniente non dirimit matrimonium contractum: ergonec votum solenne.

¶ 3. Præterea, Votum solenne nihil habet quod non possit votum simplex habere: quia votum simplex posset habere scãdalum cum possit esse in publico sicut & solenne: similiter & Ecclesia potest. & debet statuere quòd votum simplex dirimat matrimonium iam contractum, vt multa peccata vitentur, ergo quatione votum simplex non dirimit matrimonium, nec votum solenne dirimere debet.

¶ SED CONTRA est, quòd ille qui facit votum solenne, contrahit matrimonium spirituale cum Deo, quod est multò dignius quam materiale matrimoniũ, sed materiale matrimonium prius contractum dirimit matrimonium post contractum: ergo & votum solenne.

¶ Præterea, Etiam probari potest per multas auctoritates, quæ ponuntur in litera.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd omnes dicunt quòd sicut votum solenne impedit contrahendum, ita dirimit iam cõtractum. Quidam autem assignant pro causa scandalum, sed hoc nihil est, quia & simplex votũ quandoque habet scandalum, cùm sit quandoque quodammodo publicum. Et prima indissolubilitas matrimonij est de veritate vitæ, quæ non est propter statutum dimittenda. Et ideò alij dicunt: quod hoc est propter statutum Ecclesiæ. Sed hoc etiam non sufficit: quia secundum hoc Ecclesia posset etiam contrarium statuere, quòd non videtur verum. Et idò dicendum est cum aliis, quòd votum solenne ex sui natura habet, quòd dirimat matrimonium contractum, inquantum per ipsum homo sui corporis amisit potestatem: se Deo ad perpetuam continentiam tradens, vt ex dictis patet: & ideo non potest seipsum tradere in potestatem vxoris, matrimonium cõtrahendo. Et quia matrimonium quod sequitur tale votum, nullum est: & ideo tale votum dirimere dicitur matrimonium contractum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod votum simplex quo ad Deum dicitur non minus obligare quàm solenne in iis quæ ad Deum spectant, sicut est separatio à Deo per peccatum mortale, quia mortaliter peccat frangens votum simplex, sicut solenne, quamuis grauius sit peccatum frangere votum solenne, si cõparatio in genere accipiatur, non in determinata quantitate reatus, sed quantum ad matrimoniũ per quod homo homini obligatur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

non oportet quòd sit æqualis generis obligationis etiam in genere, quia ad quædam obligat votum solenne, & non simplex.
¶ Ad secundum dicendum, quòd iuramentum plus obligat ex parte eius ex quo fit obligatio quàm votum, sed votum solenne plus obligat quantùm ad modum obligandi, inquantùm actualiter tradit hoc, quòd promittitur, quod non fit, per iuramentum, & ideò non sequitur ratio.
¶ Ad tertium dicendum, quòd votum solenne habet actualem exhibitionem proprij corporis, quam non habet votum simplex, vt ex dictis patet: & ideò ratio ex insufficienti procedit.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum ordo impediat matrimonium.

Thom. 4. distin. 37. q. 1. art. 1. & sequēti.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd ordo non impedit matrimonium. Quia nihil impeditur nisi à suo contrario, sed ordo non est contrarius matrimonio, cùm vtrunque sit sacramentum: ergo non impedit ipsum.
¶ 2. Præterea, Idem ordo est apud nos & apud Ecclesiam Orientalem, sed apud Ecclesiam Orientalem non impedit matrimonium: ergo, &c.
¶ 3. Præterea, Matrimonium significat coniunctionē Christi & Ecclesiæ, sed hoc præcipuè congruit significari in iis, qui sunt ministri Christi, scilicet ordinatis: ergo ordo matrimonium nō impedit.
¶ 4. Præterea, Omnes ordines ad spiritualia ordinantur, sed ordo non potest impedire matrimonium nisi ratione spiritualitatis, ergo si ordo impedit matrimonium, quilibet ordo impediet, quod falsum est.
¶ 5. Præterea, Omnes ordinati possunt Ecclesiastica beneficia habere, & priuilegio clericali gaudere æqualiter. Si ergo propter hoc ordo matrimonium impediat, quia vxorati non possunt habere beneficium Ecclesiasticum, nec gaudere priuilegio clericali, vt Iuristæ dicunt: túc quilibet ordo impedire deberet, quod falsum est, vt patet per Decret. Alexand. de cleric. coniugatis: & sic nullus ordo (vt videtur) matrimonium impediet.
¶ SED CONTRA est, quod Decret. dicit, quòd qui in subdiaconatu & aliis superioribus ordinibus vxores accepisse noscuntur, eos vxores dimittere compellatis: quod non esset si esset verum matrimonium.
¶ Præterea, Nullus vouens continentiā potest matrimoniū contrahere, sed quidā ordines sunt, qui habent votū continentiæ annexum, vt ex litera patet: ergo talis ordo matrimoniū impedit.
¶ RESPONDEO dicendū, quòd ordo sacer de sui ratione habet ex quadam congruentia quòd matrimonium impedire debeat. quia in sacris ordinibus constituti sacra vasa & sacramenta tractant: & ideò decens est vt munditiā corporalem per continentiam seruent. Sed quòd impediat matrimoniū, ex constitutione Ecclesiæ habet, tamen aliter apud Latinos quàm apud Græcos: quia apud Græcos impedit matrimonium contrahendum solùm ex vi ordinis, sed apud Latinos impedit ex vi ordinis: & vlterius ex voto continentiæ, quòd est ordinibus sacris annexum, quod etiam si quis verbo tenus non emittat ex hoc ipso quòd ordinem suscipit, secundum ritum Occidentalis Ecclesiæ intelligitur emisisse: & ideò apud Græcos, & alios Orientales sacer ordo impedit matrimonium contrahendum, non tamen matrimonij prius contracti vsum, possunt enim matrimonio prius contracto vti, quamuis non possint matrimonium denuo contrahere, sed apud Occidentalem Ecclesiam impedit matrimonium & matrimonij vsum, nisi fortè ignorante, aut contradicente vxore vir ordinem sacrum susceperit, quia ex hoc non potest ei aliquod præiudicium generari. Quomodo autem ordines sacri distinguntur à non sacris, nunc & in primitiua Ecclesia dictum est.
¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis ordo sacer non habet contrarietatem ad matrimonium, inquantùm sacramentum, habet tamen repugnantiā quandam ad ipsum ratione actus sui, qui spirituales actus impedit.
¶ Ad secundum dicendum, quòd obiectio procedit ex falsis. Ordo enim vbique habet votum annexum.
¶ Ad tertium dicendum, quòd illi qui sunt in sacris ordinibus, significant Christum nobilioribus actibus prout ex dictis in tractatu de ordine patet, quàm illi qui sunt matrimonio coniuncti: & ideò ratio non sequitur.
¶ Ad quartum dicendum, quòd illi qui sunt in minoribus ordinibus constituti, ex vi ordinis non prohibentur matrimonium contrahere: quia quamuis ordines illi deputent ad aliqua spiritualia non tamen immediatè habent accessum ad tractandum sacra, sicut illi qui in sacris ordinibus. sed secundum statum Occidentalis Ecclesiæ matrimonij vsus exequutionem non ordinis sacri impedit propter seruandam maiorem honestatem in officiis Ecclesiæ: & quia aliquis ex beneficio ecclesiastico tenetur ad exequutionem ordinis, & ex hoc ipso priuilegio clericali gaudet, ideò hoc apud Latinos clericis vxoratis aufertur. Et per hoc patet solutio ad vltimum.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum ordo sacer matrimonio posteà superuenire.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod matrimonio ordo sacer superuenire non possit. Quia fortius præiudicat minus fortiſ. sed fortius est vinculum spirituale quàm corporale: ergo si matrimonio iunctus ordinem suscipiat, præiudicium generabitur vxori, vt non possit debitum exigere. cum ordo sit vinculum spirituale, & matrimonium corporale: & sic videtur quod non possit aliquis ordinem sacrum suscipere post matrimonium consummatum.
¶ 2. Præterea, Post matrimonium consummatum vnus coniugum sine consensu alterius non potest continentiam vouere: sed ordo sacer habet cnntinentiam annexam: ergo si vir ordinem sacrum inuita vxore acceperit, cogetur vxor inuita continentiam seruare, quia non posset alteri nubere viuente viro.
¶ 3. Præterea, Etiam ad tempus non potest vir vacare orationi sine consensu vxoris, vt habetur primæ ad Corinth. 7. sed apud Orientales illi qui sunt in sacris constituti, tenentur ad continentiam tempore, quo exequuntur officium: ergo nec ipsi possunt ordinari sine consensu vxoris, & multò minus Latini.
¶ 4. Præterea, Vir & vxor ad paria iudicātur, sed sacerdos Græcus defuncta vxore sua, non potest alterā ducere: ergo nec vxor defuncto viro, sed non potest sibi auferri facultas nubendi post mortem per viri actum: ergo vir non potest suscipere ordines post matrimonium.
¶ 5. Præterea, Matrimoniū quantū opponitur ordini, tantū contrario. sed ordo præcedēs impedit matrimoniū sequēs: ergo, &c.
¶ SED CONTRA, Religiosi tenentur ad continentiā, sicut illi qui sunt in sacris ordinibus, sed post matrimonium potest aliquis religionem intrare, defuncta vel consentiente vxore: ergo & ordinem suscipere.
¶ Præterea, Aliquis potest fieri seruus hominum post matrimonium ergo & seruus Dei per susceptionem ordinis.
¶ RESPONDEO dicendum, quòd matrimonium non impedit ordinis susceptionem: quia si matrimonio iunctus ad sacros ordines accedat etiā reclamante vxore, nihilominus characterem ordinis suscipit sed executione ordinis caret. Si autem volente vxore, vel ipsa defuncta recipit ordinem & executionem.
¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd vinculum ordinis soluit vinculū matrimonij ratione redditionis debiti, ex qua parte habet repugnantiā ad matrimonium ex parte eius qui suscipit ordinē, quia non potest petere debitū, nec vxor ei tenetur reddere, non tamen soluit ex parte alterius, quia ipse tenetur vxori debitum reddere, si non posset eam inducere ad continentiam.
¶ Ad secundū dicendū, quòd si vxor sciat, & de eius consensu vir ordinē sacrū susceperit, tenetur perpetuā cōtinentiā vouere: non tamen tenetur religionē intrare, si sibi nō timeat de periculo castitatis propter hoc quòd vir eius solenne votū emisit. Secus autē esset si emisisset votū simplex. Si autē sine eius consensu suscepit non tenetur, quia ex hoc sibi nullū præiudiciū generatur.
¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut probabiliùs videtur quāuis quidam contrarium dixerunt, quòd etiam Græci non debent accedere ad sacros ordines sine consensu vxorum: quia ad minus tempore ministerij sui fraudarentur debiti redditione, quo fraudari non possunt secundum ordinem iuris, si eis cōtradicentibus aut ignorantibus viri ordines susceperunt.
¶ Ad quartum dicendum, quòd sicut dicitur, eo ipso quòd mulier consentit apud Græcos quòd vir suus ordinem susceptat, obligat se ad hoc quòd ipsa in perpetuum alteri non nubat, quia significatio matrimonij non seruaretur quæ in matrimonio sacerdotis præcipuè exigitur: si autem sine consensu eius ordinatur, non videtur ad hoc teneri.
¶ Ad quintū dicendū, quòd matrimoniū habet pro causa verum consensum, non autem ordo, sed habet causam sacramentalē determinatam à Deo, & ideò matrimonium potest impediri ex ordine præcedente, quòd non sit verum matrimonium: non autem ordo ex matrimonio, quòd non sit verus ordo, quia sacramentorum virtus est immutabilis, sed actus humani possunt impediri.

QVAESTIO QVINQVAGESIMAQVARTA,

De impedimento consanguinitatis, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE cōsiderandum est de impedimento consanguinitatis.
¶ Circa quod quæruntur quatuor.
¶ Et primò, vtrum consanguinitas conuenienter à quibusdam definiatur.
¶ Secundò, vtrū cōuenienter distinguatur per gradus & lineas.
¶ Tertiò, vtrum de iure naturali matrimonium impediatur secundum aliquos gradus.
¶ Quartò, vtrum gradus impedientes matrimonium possint per statutum Ecclesiæ determinari.

ARTIC.

QVÆST. LIIII.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum definitio consanguinitatis sit competens.

Thom. 4. dist. 40. q. 1. art. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd definitio consanguinitatis quam quidam ponunt, sit competens scilicet, Consanguinitas est vinculum ab eodem stipite descendentium carnali propagatione contractum. Omnes enim homines ab eodē stipite carnali propagatione descendunt: scilicet ab Adam. si ergo recta esset præ dicta definitio consanguinitatis, omnes, homines essent adinuicem consanguinei, quòd falsum est.
¶ 2. Præterea, Vinculum non potest esse nisi aliquorum adinuicē conuenientium, quia vinculum vnit, sed eorum qui descendunt ab vno stipite, non est maior conuenientia ad inuicem, quàm aliorum hominum, cum conueniant specie, & differant numero, sicut & alij homines. ergo consanguinitas non est aliquod vinculum.
¶ 3. Præterea, Carnalis propagatio fit de superfluo alimenti sed tale superfluum magis habet conuenientiam cum rebus comestis, cum quibus in substantia conuenit, quàm cum eo qui comedit: cùm ergo non nascatur aliquod vinculum consanguinitatis eius qui ex semine nascitur ad res comestas, nec ad generantem ex generali propagatione nascetur aliquod propinquitatis vinculum.
¶ 4. Præterea. Genesis 18. Labam dicit ad Iacob, Os meum & caro mea es, ratione cognationis quæ erat inter eos, ergo talis propinquitas magis debet dici carnalitas quàm consanguinitas.
¶ 5. Præterea, Carnalis propagatio est cōmunis hominibus & animalibus, sed in animalibus non contrahitur ex carnali propagatione consanguinitatis vinculum, ergo nec in hominibus.
¶ RESPONDEO dicendum, quòd secundum Philosophum, octauo Ethicorum, Omnis amicitia in aliqua communicatione consistit: quia amicitia ligatio siue vnio quædam est: ideò communicatio, quæ est amicitiæ causa, vinculum dicitur, & ideò secundum quamlibet communicationem denominantur aliqui quasi colligati adinuicem, sicut dicuntur conciues, qui habent politicam communicationem adinuicem, & commilitones, qui conueniunt in militari negotio. & eodem modo qui conueniunt in naturali communicatione dicuntur cōsanguinei: & ideò in prædicta definitione ponitur quasi consanguinitatis genus vinculum, quasi subiectum, personæ descendentis ab vno stipite, quarum est huiusmodi vinculum quasi principium carnalis propagatio.
¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd virtus actiua non recipitur secundum eandem perfectionem in instrumento, secundum quam est in principali agente, & quia omne mouens motum est instrumentum, inde est quod virtus primi motoris in aliquo genere per multa media deducta, tandem deficit & peruenit ad aliquid quod est motum & non mouens. Virtus autem generantis mouet non solùm, quantùm ad id quod est speciei, sed etiam quātum ad id quod est indiuidui, ratione cuius filius assimilatur patri etiam in accidentalibus, & non solùm in naturali speciei, nec tamen individualis virtus patris ita perfectè in filio est. sicut erat in patre & adhuc in nepote minùs, & sic deinceps debilitatur, & inde est q̄ virtus illa quādoq; deficit, vt vltra procedere nō possit, & quia consanguinitas est inquantùm multi communicant in tali virtute, ex vno in multos per propagationē inducta, paulatim se consanguinitas dirimit, vt Isidorus dicit, & ideò non oportet accipere stipitem remotum in distinctione cōsanguinitatis, sed propinquum, cuius virtus adhuc maneat in illis qui ex eo propagantur.
¶ Ad secundum dicendum, quòd iam patet ex prædictis, quòd non solùm conueniunt consanguinei in natura speciei, sed etiam in virtute propria ipsius individui ex vno in multos traductā: ex qua contingit quandoque, quòd filius assimilatur non solum patri, sed auo vel remotis parentibus, vt dicitur libro 8. de Animalibus.
¶ Ad tertium dicendum, quòd conuenientia magis attenditur secundum formam, secundum quam aliquid est actus, quàm secundum materiam secundum quam est impotentia, quod patet in hoc quod carbo magis conuenit cum igne, quàm cum arbore, vnde abscissus est. Et similiter alimentum iam conuersum in speciem nutriti, per virtutem nutritiuam magis conuenit cum ipso nutrito, quàm cum illa re vnde sumptum est nutrimentum. Ratio autem procederet secundum opinionem illorum qui dicebant quod tota natura rei est materia, & quòd formæ omnes sunt accidentia, quod falsum est.
¶ Ad quartum dicendum, quòd illud quod proximè conuertitur in semen, est sanguis: vt probatur 15. de Animalibus, & propter hoc vinculum quod propagatione contrahitur carnaliter, quandoque vnus consanguineus dicitur esse caro alterius, hoc est inquantum sanguis, qui in semen viri aut in menstruum conuertitur est potentia, caro, & os.
¶ Ad quintum dicendum, quòd quidam dicunt quòd ideò consanguinitatis vinculum contrahitur inter homines ex carnali propagatione, & tamen non inter alia animalia: quia quicquid est de veritate humanæ naturæ in omnibus hominibus fuit in primo parente, quod non est de aliis animalibus: sed secundum hoc consanguinitas matrimonij nunquam dirimi potest. Prædicta autem positio in secundo libro, distinctione 20. improbata est. Vnde dicendum, quòd hoc ideò contingit, quia animalia nón coniunguntur ad amicitiæ vnitatem propter propagationem multorum ex vno parente proximo, sicut est de hominibus, vt dictum est.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum conuenienter consanguinitas designatur per gradus vel lineas.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd consanguinitas inconuenienter, distinguatur per lineas, & gradus Dicitur enim linea consanguinitatis esse eadem collectio personarum consanguinitate coniunctarum ab ordinato stipite descendentium, diuersos continens gradus: sed nihil est aliud consanguinitas quàm collectio talium personarum, ergo linea consanguinitatis est idem quòd consanguinitas: nihil autem debet distingui per seipsum, ergo consanguinitas, non conuenienter per lineas distinguitur.
¶ 2. Præterea. Illud, secundum quòd diuiditur aliquid commune, non potest poni in definitione communis sed descensus ponitur in definitione prædicta consanguinitatis. consanguinitas ergo nō potest diuidi per lineam ascendentium, descendentium, & transuersalium.
¶ 3. Præterea, Definitio lineæ est. quòd sit inter duo puncta: sed duo puncta non faciunt nisi vnum gradum, ergo vna linea habet tantùm vnum gradum, & ita eadem ratione videtur, quod non debeat fieri diuisio consanguinitatis per lineas & per gradus.
¶ 4. Præterea, Gradus definitur esse habitudo distantium personarum, qua cognoscitur quanta distantia personæ inter se differunt: sed cùm consanguinitas sit propinquitas quædam, distantia personarum consanguinitati opponitur magis quam sit eius pars, ergo per gradus consanguinitas distingui non potest.
¶ 5. Præterea, Si consanguinitas per gradus distinguitur & cognoscitur, oportet quod illi qui sunt in eodem gradu, sint æqualiter cōsanguinei: sed hoc falsum est, quia propatruus & eiusdem pronepos sunt in eodem gradu: non tamen sunt æqualiter consanguinei: vt Decret. dicit, ergo consanguinitas non rectè distinguitur per gradus.
¶ 6. Præterea. In rebus ordinatis quodlibet additum alteri, facit aliud gradum, sicut quælibet vnitas addita, facit aliam speciem numeri. sed persona addita personæ, non semper facit gradum alium consanguinitatis, quia in eodem gradu consanguinitatis est pater & patruus qui adiungitur, ergo non rectè per gradus cōsanguinitas distinguitur.
¶ 7. Præterea. Inter duos propinquos semper est eadem consanguinitatis propinquitas, quia æqualiter distat vnum extremorum ab alio, & econtra sed gradus consanguinitatis non inuenitur semper idem ex vtraque parte, cùm quandoque vnus propinquus sit in tertio, & alius in quarto gradu, ergo consanguinitatis propinquitas non potest sufficienter per gradus cognosci.
¶ RESPONDEO dicendum, quòd consanguinitas est quædam propinquitas in naturali communicatione fundata secundum actum generationis, qua natura propagatur. Vnde secundum Philosophum 8. Ethi. ita communicatio est triplex. Vna secundum habitudinem principij ad principiatum, & hæc est consanguinitas patris ad filium. Vnde dicit quòd parentes diligunt filios vt suipsius ad aliquid existentes. Alia est secundum habitudinem principiati ad principium, & hæc est filij ad patrem: Vnde dicit quòd filij diligunt parentes vt ab illis existentes. Tertia est secundum habitudinem eorum, quæ sunt ab vno principio adinuicem, sicut fratres dicuntur ex eisdem nasci, vt ipse ibidem dicit: & quia punctus motus ad lineam facit, & propagatione quodammodò pater descendit in filiū: ideo secundū tres dictas habitudines, tres lineæ consanguinitatis sumuntur, scilicet linea descendentium secundum primā habitudinem, linea ascendentium secundum secundam, linea transuersalis secundum tertiam. Sed quia propagationis motus non quiescit in vno termino, sed vltra progreditur, ideò contingit q̄ patris est accipere patrem, & filium, & sic deinceps, & secundū hos diuersos progressus diuersi gradus in linea inueniuntur, & quia gradus cuiuslibet rei est pars aliqua illius rei, gradus propinquitatis non potest esse vbi non est propinquitas: & ideò identitas & nimia distantia, gradum consanguinitatis tollunt. quia nullus est sibi ipsi propinquus, sicut nec aliquis similis, & propter hoc nulla persona per seipsam facit aliquem gradum, sed cōparata alicui personæ, gradum facit ad ipsam. Sed tamen diuersa est ratio computandi

Universidad de Deusto
Biblioteca

gradus in diuersis lineis. Gradus enim cũ cõsanguinitatis in linea ascendentiũ & descendentiũ contrahitur ex hoc quod vna persona ex alia propagatur eorum inter quos gradus consideratur: & ideo secundum computationem canonicam & legalem persona quæ primo in progressu occurrit, vel ascendẽdo, vel descendendo, distat ab aliquo: puta à Petro in primo gradu, vt pater & filius, quæ autem secundo vtrinque occurrit, distat in secundo gradu, vt auus & nepos, & sic deinceps. Sed cõsanguinitas, quæ est eorum qui sunt in linea transuersali, contrahitur non ex hoc quod vnus ex alio propagatur, sed quia vterque propagatur ex vno: & ideo debet gradus cõsanguinitatis in hac linea computari per comparationem ad vnũ principium ex quo propagantur. & secundum hoc est diuersa computatio canonica & legalis. quia legalis computatio attendit descensum à communi radice ex vtraque parte sed canonica tantùm ex altera, ex illa scilicet, ex qua maior numerus graduum inuenitur. Vnde secundum legalem computationem frater & soror, vel duo fratres attinent sibi in secundo gradu quia vterque à radice communi distat per vnum gradum: & similiter filij duorum fratrum distant à se inuicem in quarto. Sed secundum computationem canonicam duo fratres attinent sibi in primo gradu, quia neuter eorum distat à radice cõmuni nisi per vnum gradũ: sed filius vnius fratrũ distat ab altero fratre in secundo gradu, quia tantum distant à communi radice & ideo secundum computationem canonicam quoto gradu distat quis ab aliquo gradu superiori, toto distat à quolibet descendentium ab ipso. & nunquã minus, quia proper quod vnum quodque, & illud magis. Vnde & si alij descendentes à communi principio conueniunt cum aliquo ratione principij communis non possunt propinquiores esse descendenti ex alia parte, quàm sit primũ principiũ ei propinquũ. Aliquando tamen plus distat aliquis ab aliquo descendẽte à cõmuni principio, quam distet ipse à principio, quia ille fortè plus distat à cõmuni principio, quàm ipse. & secundum remotiorem distantiam oportet consanguinitatem compurari.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod obiectio illa procedit ex falsis. Consanguinitas enim non est collectio, sed relatio quædam aliquarum personarum adinuicem quarũ collectio lineam consanguinitatis ad inuicem facit.

¶ Ad secundum dicendum quòd descensus cõmuniter sumptus attenditur secundum quamlibet consanguinitatis lineam, quia carnalis propagatio, ex qua vinculum consanguinitatis trahitur, descensus quidam est, sed descensus talis, scilicet à persona cuius consanguinitas quæritur, lineam descendentium facit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd linea dupliciter accipi potest. Aliquando propriè pro ipsa dimensione, quæ est prima pars quantitatis continuæ, & sic linea recta continet tantum duo puncta in actu, quæ terminant ipsam, sed in potentia infinita, quorum quolibet signato in actu linea diuiditur, & fiunt duæ lineæ. Aliquando verò linea sumitur pro his qui linealiter diffonuntur, & secundum hoc assignatur in numeris linea & figura. prout vnitas post vnitatem ponitur in aliquo numero: & sic quælibet vnitas adiecta gradum facit in tali linea, & si militer est de linea consanguinitatis, vnde vna linea continet plures gradus.

¶ Ad quartum dicendum, quòd sicut similitudo non potest esse, vbi non est aliqua diuersitas, ita propinquitas non est vbi non est aliqua distantia: & ideò distantia quælibet non opponitur cõsanguinitati, sed talis distantia, quæ consanguinitatis propinquitatem excludit.

¶ Ad quintum dicendum, quòd sicut albedo dicitur maior dupliciter. Vno modo ex intentione ipsius qualitatis. Alio modo ex quantitate superficiei: & ita consanguinitas dicitur maior, vel minor, vno modo intensiuè ex ipsa natura consanguinitatis: alio modo quasi dimensiuè. & sic quantitas consanguinitatis mensuratur ex personis, inter quas consanguinitatis propagatio procedit. & hoc secundo modo gradus consanguinitatis dicuntur: & ideò contingit quod aliquorum duorum, qui sunt in eodem gradu consanguinitatis respectu alicuius personæ, vnus est sibi magis consanguineus, quam alius, considerando primam quantitatem consanguinitatis, sicut pater & frater attinent alicui in primo gradu consanguinitatis, quia ex neutra parte, incidit alicui personæ media. Sed tamen intensiuè loquendo, magis attinet ei, nisi qui intimus est ex eodem patre, & ideò quantò est aliquis propinquior communi principio, à quo consanguinitas descendit tanto est magis consanguineus, quamuis non sit propinquiori gradu, & secundum hoc proprarius est magis consanguineus alicui, quàm pronepos eius, quamuis sint in eodem gradu.

¶ Ad sextum dicendum, quòd quamuis pater & patruus sint in eodem gradu respectu radicis consanguinitatis, quia vterque distat vno gradu ab auo: tamen respectu eius, cuius consanguinitas quæritur, non sunt in eodem gradu, quia pater est in primo gradu, patruus autem non potest esse propinquior, quam in secundo, in quo est auus.

ARTIC. III.

¶ Ad septimum dicendum, quòd semper personæ in æquali numero graduũ distant à se inuicem, quauis quandoque nõ æquali numero graduũ distent à cõmuni principio, vt ex dictis patet.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum consanguinitas de iure naturali impediat matrimonium.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd consanguinitas de iure naturali non impediat matrimonium. Nulla enim mulier potest esse propinquior viro, quam Eua fuit Adæ, de qua dixit Genes. secundo. Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro ex carne mea, sed Eua fuit mulier coniuncta Adæ, ergo consanguinitas nulla, quantum est de lege naturæ, matrimonium impedit.

¶ 2. Præterea, lex naturalis eadẽ est apud omnes, sed apud barbaras nationes nulla persona coniuncta consanguinitate à matrimonio excluditur, ergo consanguinitas, quantum est de lege naturæ, matrimonium non impedit.

¶ 3. Præterea, Ius naturale est quod natura omnia animalia docuit, vt dicitur in principio Digestorum, sed animalia bruta etiam cum matre coeunt, ergo non est de lege naturæ, quòd aliqua persona à matrimonio propter consanguinitatem repellatur.

¶ 4. Præterea, Nihil impedit matrimonium, quod non contrariatur alicui bono matrimonij, sed consanguinitas non contrariatur alicui bono matrimonij, ergo non impedit ipsum.

¶ 5. Præterea, Eorum quæ sunt magis propinqua, & similia, melior & firmior est coniunctio, sed matrimonium quædam coniunctio est, cùm ergo consanguinitas sit propinquitas quædam, matrimonium non impedit, sed magis vnit.

¶ SED CONTRA, Illud quòd impedit bonum prolis, etiam matrimonium impedit secundum legem naturæ, sed consanguinitas impedit bonũ prolis: quia, vt ex verbis Gregor. habetur experimento didicimus, ex tali coniugio sobolem non posse succrescere, ergo consanguinitas secundum legem naturæ matrimonium impedit.

¶ Præterea, Illud quod habet natura humana in prima sui conditione: est de lege naturæ, sed à prima sui conditione hoc habuit humana natura, quòd pater & mater à matrimonio excluderentur: quod patet per hoc quod dicitur Gen. 2. Propter hoc relinquet homo patrem & matrẽ, quod nõ potest intelligi quantùm ad cohabitationem, & sic oportet quòd intelligatur quantum ad matrimonij coniunctionem, ergo consanguinitas impedit matrimonium secundum legem naturæ.

¶ RESPONDEO dicendum, quod in matrimonio aliquid contra legem naturæ esse dicitur, per quod matrimonium redditur incompetens respectu finis, ad quem est ordinatum: finis autem matrimonij per se & primò est bonum prolis, quod quidem per aliquam consanguinitatem, scilicet inter patrem & filiam, vel filium & matrem impeditur non quidem totaliter quia filia ex femine patris potest prolem suscipere. & simul cum patre nutrire & instruere, in quibus bonum prolis consistit: sed non vt conueniẽti modo fiat. Inordinatum enim est quòd filia patri per matrimonium iungatur in sociam causæ generandæ prolis & educandæ, quam oportet per omnia patri esse subiectam, velut ex eo procedentem, & ideò de lege naturali est, vt pater & mater à matrimonio repellantur, & magis etiam mater quam pater, quia magis reuerentiæ quæ debetur parentibus, derogatur. si filius matrem, quàm si pater filiam duxit in vxorem, cùm vxor viro aliqualiter debeat esse subiecta. Sed finis matrimonij secundarius, per se est concupiscentiæ repressio, qui deperiret si quælibet consanguinea posset in matrimonium duci: quia magnus cõcupiscentiæ aditus præberetur, nisi inter personas quas oportet in eadem domo conuersari, esset carnalis copula interdicta, & ideò lex diuina non solùm patrem & matrem excludit à matrimonio, sed etiam alias coniunctas personas, quas oportet simul conuersari. & quæ debent inuicem alterius alterã pudicitiam custodire. & hanc causam assignat diuina lex dicens, Ne reueles turpitudinem talis vel talis, quia turpitudo tua est. Sed accidens finis matrimonij est confœderatio hominum & amicitiæ multiplicatio, dum homo ad consanguineos vxoris sicut ad suos se habet, & ideo huic multiplicationi amicitiæ præiudicium fieret, si aliquis consanguinitate coniunctam vxorẽ duceret, quia ex hoc noua amicitia per matrimonium nulla accresceret ideo secundum leges humanas & statuta Ecclesiæ plures consanguinitatis gradus sunt à matrimonio separati. Sic ergo ex dictis patet, quod consanguinitas quantùm ad aliquas personas impedit matrimonium de iure naturali, quantum ad aliquas de iure diuino, & quantum ad aliquas de iure per homines institutum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Eua quamuis ex Adam prodiit, non tamen fuit filia Adæ, quia non prodiit ex eo

eo per modũ illum quo vir natus est generare sibi simile in specie, sed operatione diuina, qua ita potuisset ex costa Adæ fieri vnus equus, sicut facta est Eua. Et ideò non est tanta naturalis conuenientia Euæ ad Adam sicut filiæ ad patrem, nec Adam est naturale principium Euæ, sicut pater filiæ.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd non procedit ex lege naturali quòd aliqui barbari parentibus carnaliter commisceantur, sed ex concupiscentiæ ardore, qui legem naturæ in eis offuscauit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd coniunctio maris & fœminæ dicitur esse de iure naturali, quia natura hoc animalia docuit: sed hanc cõiunctionem diuersa animalia diuersimodè docuit secundum diuersas earum conditiones, commixtio autem carnalis ad parentes derogat reuerentiæ, quæ eis debetur. Sicut enim parentibus indidit natura solicitudinem filiis prouidendi ita indidit reuerentiam filiis ad parentes. nulli autem generi animalium indidit solicitudinẽ filiorum aut reuerentiã parentum in omne tẽpus nisi homini: aliis autem animalibus plus & minus necessitati sunt vel filij parentibus, vel parentes filiis. Vnde etiam in quibusdam animalibus abhorret, filius cognoscere matrẽ carnaliter, quandiu manet apud ipsam quod est cognitio matris, & reuerentia quædam ad ipsam, vt recitat Philosophus in 8 de Animalibus, de camelo & equo & quia omnes honesti mores animalium in hominibus congregati sunt naturaliter, & perfectius quã in aliis: & propter hoc homo naturaliter abhorret cognoscere non solum matrem, sed etiam filiam, quod est adhuc minus contra naturam, vt dictum est & iterum in aliis animalibus ex propagatione carnis non contrahitur consanguinitas sicut in hominibus, & ideò non est similis ratio.

¶ Ad quartum dicendum, quòd iam patet ex dictis quomodo consanguinitas coniugum bono matrimonij contrarietur: vnde ratio procedit ex falsis.

¶ Ad quintum dicendum. quòd non est inconueniens duarum vnionum vnam ab altera impediri, sicut vbi est identitas non est similitudo, & similiter consanguinitatis vinculum potest impedire matrimonij coniunctionem.

ARTICVLVS IIII

¶ Vtrum consanguinitatis gradus matrimonium impedientes potuerunt taxari ab Ecclesia.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod consanguinitatis gradus matrimonium impedientes non potuerunt taxari ab Ecclesia vsque ad quartum gradũ. Matth. 19. dicitur, Quos Deus coniunxit, homo non separet, sed illos qui coniunguntur infra quartũ consanguinitatis gradum, Deus coniunxit: non enim diuina Lege eis coniunctio prohibetur, ergo nec debent humano statuto separari.

¶ 2. Præterea, Matrimonium est sacramẽtum sicut baptismus, sed non posset ex statuto Ecclesiæ fieri, quòd ille qui ad baptismum accedit, non acciperet characterem baptismalem, si ex iure diuino eius capax fit, ergo nec Ecclesiæ statutum facere potest quòd matrimonium non sit inter illos, qui per ius diuinum matrimonialiter coniungi non prohibentur.

¶ 3. Præterea, Ius positiuũ non potest ea quæ sunt naturalia removere vel ampliare, sed consanguinitas est naturale vinculum, quod quantum est de se, natum est matrimonium impedire, ergo Ecclesia nõ potest aliquo statuto facere, quòd aliqui possint matrimonialiter, coniungi vel non coniungi, sicut non potest facere quod sint consanguinei, vel non consanguinei.

¶ 4. Præterea, Statutum iuris positiui debet aliquam rationalem causam assignare vel habere, quia secũdum causam rationalem, quã habet iure naturali procedit, sed causæ quæ assignantur de matrimonio graduum omnino videntur irrationabiles, cùm nullam habeant habitudinem ad causata: sicut quod consanguinitas prohibeatur vsque ad quartum gradum propter quatuor elementa, vsque ad sextum propter sex ætates mundi, vsque ad septimum propter septem dies, quibus tempus omne agitur, ergo videtur quod talis prohibitio nullum vigorem habeat.

¶ 5. Præterea, Vbi est eadẽ causa, debet esse idem effectus, sed causa quare consanguinitas impedit matrimonium, est bonum prolis, respectu concupiscentiæ, & multiplicatio amicitiæ, vt ex dictis pater, quæ omni tempore necessaria æqualiter sunt, ergo debuissent æqualiter omni tempore gradus consanguinitatis matrimonium impedire, quod non est verum, cùm modo vsque ad quartum antiquitus vsque ab septimum gradum matrimonium consanguinitas impedirent.

¶ 6. Præterea, Vna & eadem coniunctio nõ potest esse in genere sacramenti, & in genere stupri, sed hoc contingeret, si Ecclesia haberet potestatem statuendi diuersum numerum in gradibus impedientibus matrimonium, sicut si alicui in quinto gradu, quando prohibitus fuit, coniuncti fuissent, talis coniunctio fuisset stuprum, sed postmodum eandem coniunctionem ecclesiastica prohibitione reuocante matrimonium esset. Et econuerso posset accidere, si aliqui gradus concessi possent postmodum ab Ecclesia interdici, ergo videtur quod potestas Ecclesiæ non se extendat ad hoc.

¶ 7. Præterea, Ius humanum debet imitari ius diuinum, sed secundum ius diuinum, quod in lege veteri continetur. non æqualiter currit prohibitio graduum in sursum & deorsum, quia in veteri Lege aliquis prohibebatur accipere in vxorem sororem patris sui, non tamen filiam fratris, ergo nec modo debet prohibitio de nepotibus & patruis manere.

¶ SED CONTRA est quòd Dominus dicit Discipulis. Qui vos audit me audit, ergo præceptum Ecclesiæ habet similitudẽ, sicut præceptum Dei: sed Ecclesia quandoque prohibuit, & quandoque concessit aliquos gradus quos Lex vetus nõ prohibuit, ergo illi gradus matrimonium impediunt.

¶ Præterea, Sicut olim matrimonia Gentiliũ dispensabantur per leges ciuiles, ita nũc per statuta Ecclesiæ, sed olim lex ciuilis determinabat gradus cõsanguinitatis, qui matrimonium impediũt, & qui nõ, ergo & modo potest hoc fieri per Ecclesiæ statutum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd secundum diuersa tempora inuenitur consanguinitas secundum gradus diuersos matrimonium impedisse. In principio enim humani generis solus pater & mater a matrimonio repellebantur, eo quod tunc temporis erat paucitas hominum, & oportebat propagationi humani generis maximam curam impendere, vnde non erant remouendæ nisi illæ personæ quæ matrimonio incompetentes erant, etiam quantum ad finem matrimonij principalem, qui est bonum prolis, vt dictum est, postmodum autem multiplicato genere humanis, vt dictum est, postmodum autem multiplicato genere humanis, non per legem Moysi, plures personæ sunt exceptæ, quæ iam conspiscentiam reprimere incipiebat, vnde, vt dicit Rabbi Moyses omnes illæ personæ exceptæ sunt à matrimonio, quæ in vna familia cohabitare soient, quia si inter eos carnalis copula esse posset, maximum incendium libidini præstaretur: sed alios consanguinitatis gradus Lex vetus permisit, imò quodammodo præcepit, vt scilicet de cognatione sua vnusquisque vxorem acciperet, ne successionum confusio esset, quia tunc temporis cultus diuinus per successionem generis propagabatur. Sed postmodum in Lege noua, quæ est lex Spiritus & amoris plures gradus cõsanguinitatis sunt prohibiti quia iam per spiritualem gratiam non per carnis originem cultus Dei deriuatur & multiplicatur: vnde oportet vt homines etiam magis à carnalibus retrahantur spiritualibus vacantes, vt amor amplius diffundatur, ideò antiquitus vsque ad remotiores gradus consanguinitatis matrimonij impediebatur, vt ad plures per consanguinitatem & affinitatem naturalis amicitia permaneret, & rationabiliter vsque ad septimum gradum: tum quia vltra hoc non de facili emanabat communis radicis memoria, tum quia septiformis Spiritus sancti gratiæ congruebat. Sed postmodum circa hæc vltima tempora restrictum est Ecclesiæ interdictum vsque ad quartum gradum, quia vltra inutile & periculosum erat gradus consanguinitatis prohibere. Inutile quidem, quia ad remotiores consanguineos quasi nullum fœdus maioris amicitiæ, quam ad extraneos habebatur charitate in multorum cordibus frigescente. Periculosum autem quia concupiscentia & negligentia præualente, numerosam consanguineorum multitudinem homines non satis obseruabant, & sic laqueus damnationis multis iniiciebatur ex remouabant, & sic laqueus damnationis multis iniiciebatur ex remouabant, & ad quartum gradum prohibitione. Satis etiam conuenienter vsque ad quartum gradum dicta prohibitio est restricta, tum quia vsque ad quartam generationem homines viuere consueuerant, vt sic non posset consanguinitatis memoria aboleri. Vnde Deus in tertiam & quartam generationem peccata parentum visitaturus in filiis cõminatur, tũ quia in qualibet generatione noua mixtio sanguinis, cuius identitas consanguinitatem facit, fit cum sanguine alieno & quantum miscetur alteri tantum redditur à primo, & quia elementa sunt quatuor, quorum quodlibet tantò facilius est misibile, quanto est magis subtile: ideò in prima commixtione euanescit sanguinis identitas quantum ad primum elementum quod est subtilissimum, in secunda quantum ad secundum, in tertia quantum ad tertium, in quarta quantum ad quartum, & sic cõuenienter post quartam generationem potest reiterari carnalis coniunctio.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut Deus non coniungit illos qui coniunguntur contra diuinum præceptum, ita nec coniungit illos qui coniunguntur contra Ecclesiæ præceptum, quod habet tantam obligationem sicut & diuinum præceptum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd matrimonium non tantum est sacramentum, sed etiam est in officium, & ideò magis subiacet ordinationi ministrorum Ecclesiæ quam baptismus, qui est sacramentum, tantum, quia sicut contractus & officia humana determinantur legibus humanis ita contractus & officia spiritualia lege Ecclesiæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis consanguinitatis vinculum sit naturale, tamen non est naturale, quod consangui-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nitas carnalem copulam impediat, nisi secundum aliquem gradum vt dictum est. & ideò Ecclesia suo statuto non facit quod aliqui sint consanguinei, sed facit quòd carnalis copula sit licita vel illicita secundum diuersa tempora in diuersis gradibus consanguinitatis.

¶ Ad quartum dicendum, quòd tales rationes assignatæ magis dantur per modum adoptationis & congruentiæ, quàm per modum causæ & necessitatis.

¶ Ad quintum dicendum, quòd non est eadem causa secundum diuersa tempora gradus consanguinitatis prohibendi, vnde quod alio tempore vtiliter conceditur, alio salubriter prohibetur.

¶ Ad sextum dicendum quòd statutum non imponit modum præteritis & futuris. Vnde si modo prohiberetur vnus gradus, qui nunc est concessus illi qui sunt in quinto gradu coniuncti non essent separandi. Nullum enim impedimentum matrimonio superueniens ipsum potest dirimere, & sic coniunctio quæ priùs fuit matrimonium, non efficeretur per statutum Ecclesiæ stupro. Et similiter si aliquis gradus concederetur qui nunc est prohibitus, illa coniunctio non efficeretur matrimonialis ex statuto Ecclesiæ ratione primi contractus, quia possent separari si vellent, sed tamen possent de nouo contrahere, & alia coniunctio esset.

¶ Ad septimum dicendum, quod in gradibus consanguinitatis prohibitis Ecclesia præcipuè obseruat rationē amoris, & quia non est minor ratio amoris ad nepotem, quàm ad patruum, sed etiam maior quanto propinquior est patri filius, quàm filio pater, vt dicitur in 8. Ethic. propter hoc æqualiter prohibuit gradus consanguinitatis in patruis & nepotibus. Sed lex vetus in personis prohibendis attendit præcipuè cohabitationem contra concupiscentiam prohibens illas personas, ad quas facilior pateret accessus propter mutuam cohabitationem. Magis autem consueuit cohabitare neptis patruo, quàm amita nepoti, quia filia est idem quasi cum patre, cum sit aliquid eius, sed soror non est hoc modo idem cum fratre, cùm non sit aliquid eius, sed magis in eodem nascitur, & ideo non erat eadem ratio prohibendi neptem & amitam.

QVÆSTIO QVINQVAGESIMAQVINTA,

De impedimento affinitatis, in undecim articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de impedimento affinitatis.

Circa quod quæruntur vndecim.

¶ Primo, vtrùm affinitas ex matrimonio causetur.

¶ Secundò, vtrùm maneat post mortem viri aut vxoris.

¶ Tertiò vtrùm causetur ex illicito concubitu.

¶ Quartò, vtrùm ex sponsalibus.

¶ Quintò, vtrùm affinitas sit causa affinitatis.

¶ Sextò, vtrùm affinitas matrimonium impediat.

¶ Septimò, vtrùm affinitas habeat per seipsum gradus.

¶ Octauò, vtrùm gradus eius extendantur sicut gradus consanguinitatis.

¶ Nonò vtrùm matrimonium, quod est in consanguineos & affines, semper sit dirimendum per diuortium.

¶ Decimò, vtrùm ad dirimendum tale matrimonium sit procedendum per viam accusationis.

¶ Vndecimò, vtrùm in tali causa sit procedendum per testes.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum ex matrimonio consanguinei affinitas causetur.

Thom. 4. dist. 41. q. 1. art. 1. q. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd ex matrimonio consanguinei affinitas non causetur, quia propter quod vnumquodque, & illud magis, sed mulier ducta in matrimoniū non coniungitur alicui de consanguinitate viri, cùm ergo non fiat viro affinis, nec alicui consanguineorum affinis erit.

¶ 2. Præterea, Eorum quę sunt abinuicem separati si vni alicui cōiungitur, non oportet propter hoc quòd sit alteri coniunctum, sed consanguinei iam sunt abinuicem separati, ergo non oportet quòd si aliqua mulier cōiungatur alicui viro, quòd propter hoc coniungatur consanguineis eius omnibus.

¶ 3. Præterea, Relationes ex aliquibus vnitionibus innascuntur, sed nulla vnitio fit in consanguineis viri per hoc quod ille duxit vxorem. ergo non accrescit eis affinitatis relatio.

¶ SED CONTRA, Vir & vxor efficiuntur vna caro, si ergo vir secundum carnem omnibus suis consanguineis attinet, & mulier eadem ratione attinebit eisdem.

¶ Præterea, Hoc patet per auctoritates in litera adductas.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd amicitia quædam naturalis in communicatione naturali fundatur, naturalis autem communicatio est duobus modis secundum Philosophum 8. Ethic. Vno modo per carnis propagationem: alio modo per coniunctionem ad carnis propagationem ordinatā. Vnde ipse ibidem dicit, quòd amicitia viri ad vxorem est naturalis. Vnde sicut persona coniuncta alteri per carnis propagationem quoddam vinculum naturalis amicitiæ facit: ita si coniungatur per carnalem copulam, sed in hoc differt quòd persona coniuncta alicui per carnis propagationem, sicut filius patri, fit particeps eiusdem radicis communis & sanguinis, vnde eodem genere vinculi colligatur filius consanguineis patris, quo pater coniungebatur, scilicet consanguinitate. quamuis secundum alium gradum propter maiorem distantiam a radice, sed persona coniuncta per carnalem copulam, non fit particeps eiusdem radicis, sed quasi extrinsecus adiuncta: & ideò ex hoc efficitur aliud genus vinculi, quod affinitas dicitur, & hoc est quod in versu dicitur.

Mutat nupta genus, sed generata gradum.

Quia persona, scilicet generata, fit in eodem genere attinentiæ, sed alio gradu per carnalem verò copulam fit in alio genere.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis causa sit potior effectu, non tamen oportet semper quòd nomen idem effectui & causæ conueniat, quia quandoque illud quod est in effectu, inuenitur in causa non eodem modo, sed altiori: & ideò non cōuenit causæ & effectui per idem nomen, neque per eandem rationem, sicut patet in omnibus causis æquiuocè agentibus, & hoc modo coniunctio viri & vxoris est potior, quàm coniunctio vxoris ad consanguineos viri, non tamen debet dici affinitas, sed matrimonium quod est vnitas quædam, sicut homo est sibiipsi idem, non consanguineus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd cōsanguinei sunt quodāmodo separati, & quodammodo coniuncti, & ratione coniunctionis accidit quòd persona, quæ vni coniungitur, aliquo modo omnibus coniungatur, sed propter separationem & distantiam accidit quòd persona, quæ vni coniungitur vno modo, alij coniungatur alio modo, vel secundum genus, vel secundum alium gradum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd relatio quandoque innascitur ex motu vtriusque extremi, sicut parernitas & filiatio, & talis relatio est realiter in vtroque: quandoque verò innascitur ex motu alterius tantum, sed hoc contingit dupliciter. Vno modo, quando relatio innascitur ex motu vnius sine motu alterius vel præcedenti vel concomitante, sicut in creatore & creatura pater & sensibili & sensu, & scientia & scibili: & tunc relatio est in vno secundum rem, & in altero secundum rationem tantum. Alio modo quando innascitur ex motu vnius sine motu alterius tunc existente, non tamen sine motu præcedente, sicut æqualitas fit inter duos homines per augmentum vnius, sine hoc quod alius tunc augeatur, sed tamen prius ad hanc quantitatem, quam habet per aliquem motum vel mutationem peruenit, & ideò in vtroque extremorum talis relatio realiter fundatur, & similiter est de consanguinitate & affinitate, quia relatio fraternitatis quæ innascitur aliquo puero nato alicui iam prouecto, causatur quidem sine motu tunc existente, sed ex motu ipsius præcedente, scilicet generationis eius. Hoc enim ei accedit, quòd ex motu alterius sibi tunc talis relatio innascitur. Similiter ex hoc quod ille descendit per generationem propriam ab eadem radice cum viro, prouenit affinitas in ipso ad vxorem sine aliqua noua mutatione ipsius.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum affinitas maneat post mortem viri aut vxoris.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd affinitas non maneat post mortem viri aut vxoris inter consanguineos viri & vxoris, quia cessante causa cessat effectus, sed causa affinitatis fuit matrimonium, quod cessat in morte viri, quia tunc soluitur mulier à lege viri, vt dicitur Roma. 7. ergo nec affinitas prædicta manet.

¶ 2. Præterea, Cōsanguinitas causat affinitatem, sed consanguinitas viri cessat per mortem ad consanguineos suos, ergo & affinitas vxoris ad eos.

¶ SED CONTRA, Affinitas ex consanguinitate causatur, sed consanguinitas est perpetuum vinculum, quandiu personæ viuūt, ergo & affinitas, & ita non soluitur affinitas soluto matrimonio per mortem personæ.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd relatio aliqua esse desinit dupliciter, vno modo ex corruptione subiecti, alio modo ex subtractione causæ: sicut similitudo desinit, quando alter similium moritur, vel quando qualitas quæ erat causa similitudinis subtrahitur. Sunt autem quædam relationes, quæ habent pro causa actionem vel passionem, aut motum, vt in 5. Meta. dicitur: quarum quædam causantur ex motu, inquantum aliquid mouetur actu, sicut ipsa relatio quæ est mouentis & moti: quædam autem inquantum habent aptitudinem ad motum, sicut mouium & mobile, dominus & seruus: quædam autem

autem ex hoc quod aliquid prius motum est, sicut pater & filius, non ex hoc quod est generari, tunc adinuicem dicuntur, sed ex hoc quod est generatum esse: aptitudo autē ad motum & ipsum moueri transit, sed motū esse perpetuum est, quia quod factum est nunquam desinit esse factū. Et ideò paternitas & filiatio nunquam destruuntur per subtractionem causæ, sed solū per corruptionem subiecti per alterutrum extremorū. Et similiter dicendum est de affinitate, quæ causatur ex hoc quod aliqui coniuncti sunt, non ex hoc quod coniunguntur, vnde non dirimitur manentibus illis personis, inter quas affinitas est contracta, quamuis moriatur persona, ratione cuius contracta fuit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd coniunctio matrimonij causat affinitatem non solum ex hoc quod est actus coniugij, sed secundum hoc quod est prius coniunctum esse.

¶ Ad secundum dicendum, quòd cōsanguinitas non est proxima causa affinitatis, sed coniunctio ad consanguineum, non solum quæ est, sed quæ fuit & propter hoc ratio non sequitur.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum illicitus concubitus affinitatem causet.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd illicitus concubitus affinitatem non causet. Quia affinitas est quædam res honesta, sed res honestæ non causantur ex inhonestis: ergo ex inhonesto concubitu non potest affinitas causari.

¶ 2. Præterea, Vbi est cōsanguinitas: non potest esse affinitas, quia affinitas est proximitas personarū ex carnali copula prouenientes, omni carens parentela: sed contingeret ad consanguineos & ad seipsum esse affinitatem si illicitus affinitatem causaret, sicut quando homo carnaliter consanguineam suam incestuose cognoscit: ergo affinitas non causatur ex illicito concubitu.

¶ 3. Præterea, Illicitus cōcubitus est secundum naturam & contra naturam, sed in illicito concubitu contra naturam non causatur affinitas, vt iura determinant: ergo nec ex illicito concubitu secundum naturam tantum.

¶ SED CONTRA est, quòd adhærens meretrici vnum corpus efficitur, vt patet 1. Corinth. 6. sed ex hac causa matrimonium affinitatem causabat: ergo pari ratione illicitus concubitus.

¶ Præterea, Carnalis copula est causa affinitatis, vt patet per definitionem affinitatis, quæ est talis: Affinitas est propinquitas personarum ex carnali copula prouenientes omni carens parentela, sed carnalis copula est etiam in illicito concubitu: ergo illicitus concubitus affinitatem causat.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd secūdum Philosophum octauo Ethicorum, coniunctio viri & vxoris dicitur naturalis principaliter propter prolis productionem, & secūdario propter operum communicationem: quorum primum pertinet ad matrimonium ratione carnalis copulæ, sed secūdum, inquantum est quædam societas, ad communem vitam. Primum autem horum est inuenire in qualibet carnali copula, vbi est commixtio seminum, quia ex tali copula potest proles produci, quamuis secunda desit: & ideò quia matrimonium affinitatem causabat secūdum quod erat quædam carnalis commixtio, etiam fornicarius concubitus affinitatē causat, inquātum habet aliquid de carnali cōiunctione.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in fornicatio concubitu est aliquid naturale, quod est commune fornicationi & matrimonio, & ex hac parte affinitatem causat: aliud est ibi inordinatum, per quod à matrimonio diuiditur, & ex hac parte affinitas non causatur: vnde affinitas semper honesta remanet, quamuis causa aliquo modo sit inhonesta.

¶ Ad secundum dicendum, quòd non est inconueniens relationes ex opposito diuersas eidem inesse ratione diuersorum: & ideò potest inter aliquas duas personas esse affinitas & cōsanguinitas non solum per illicitum concubitum, sed etiam per licitum, sicut consanguineus meus ex parte patris duxit in vxorem consanguineam meam ex parte matris. Vnde cùm dicitur in definitione affinitatis, omni carens parentela, intelligēdum est inquantum hu iusmodi, nec tamen sequitur, quod aliquis consanguineam suam cognoscens sibiipsi fit affinis, quia affinitas, sicut consanguinitas diuersitatem requirit, sicut & similitudo.

¶ Ad tertium dicendum, quòd concubitus contra naturam non habet commixtionem seminum, quæ posset esse causa generationis, & ideò ex tali concubitu non causatur affinitas.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum ex sponsalibus causetur affinitas.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd ex spōsalibus nulla affinitas causari possit, quia affinitas est perpetuū vinculum, sed sponsalia quandoque separantur: ergo non possunt esse causa affinitatis.

¶ 2. Præterea, Si aliquis claustrum pudoris alicuius mulieris inuasit & aperuit, sed non peruenit ad operis consummationem, non contrahitur ex hoc affinitas, sed talis est magis propinquus carnali copulæ, quàm ille qui sponsalia contrahit: ergo affinitas ex sponsalibus non causatur.

¶ 3. Præterea, In sponsalibus non fit nisi quædam sponsio futurarum nuptiarum, sed aliquando fit sponsio futurarum nuptiarum, & ex hoc non contrahitur aliqua affinitas: sicut si fiat antè septennium, vel si aliquis habens perpetuum impedimentum tollens potentiam coeundi, alicui mulieri spondeat futuras nuptias, aut si talis sponsio fiat inter personas, quibus nuptiæ per votum reddantur illicitæ, vel alio quocunque modo: ergo sponsalia non possunt esse causa affinitatis.

¶ SED CONTRA est, quòd Alexand. Papa prohibuit mulierem quandam cuidam viro matrimonio coniungi, quia fratri suo fuerat desponsata: quod non esset, nisi per sponsalia affinitas contraheretur: ergo, &c.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut sponsalia non habent perfectam rationem matrimonij, sed sunt quædam præparatio ad matrimonium, ita ex sponsalibus non causatur affinitas, sicut ex matrimonio, sed aliquid affinitati simile, quod dicitur publicæ honestatis iustitia, quæ impedit matrimonium, sicut & affinitas, & secundum eosdem gradus, & definitur sic, Publicæ honestatis iustitia est propinquitas ex sponsalibus proueniens, robur trahens ex Ecclesiæ institutione propter eius honestatem, ex quo patet ratio nominis & causa, quia scilicet talis propinquitas ab Ecclesia instituta est propter honestatem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod sponsalia non ratione sui, sed ratione eius ad quod ordinantur causant hoc genus affinitatis, quod dicitur publicæ honestatis iustitia: & ideò licut matrimonium est perpetuum vinculum, ita & prædictus affinitatis modus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd vir & mulier efficiuntur in carnali copula vna caro per commixtionem seminum: vnde quantumcunque claustrum pudoris inuadat vel frangat, nisi commixtio seminum sequatur, non contrahitur ex hoc affinitas, sed matrimonium affinitatem causat, non solum ratione carnalis copulæ, sed etiam ratione societatis coniugalis, secundum quā etiam matrimonium naturale est. Vnde & affinitas contrahitur ex ipso contractu matrimonij per verba de præsenti ante carnalem copulam: & similiter ex sponsalibus, in quibus fit quædam pactio coniugalis societatis, contrahitur aliquid affinitati simile, vt publicæ honestatis iustitia.

¶ Ad tertium dicendum, quòd omnia impedimenta quæ faciunt sponsalia non esse sponsalia, non permittunt ex pactione matrimonium affinitatem fieri: vnde siue habens defectum ætatis, siue habens votum solenne continentiæ, aut aliquod huiusmodi impedimentum, sponsalia de facto contrahat, ex hoc non sequitur affinitatis, quia sponsalia nulla sunt, nec aliquis affinitatis modus. Si tamen aliquis minor, frigidus vel maleficiatus habens impedimentum ante annos pubertatis, post septennium contrahat sponsalia cum adulta, ex tali contractu contrahitur publicæ honestatis iustitia, quia adhuc non erat in actu impediendi, cùm in tali ætate puer frigidus, & non frigidus quantum ad actum illum sit æqualiter impotens.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum affinitas sit causa affinitatis.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur etiam quòd affinitas sit causa affinitatis. Quia Iulius Papa dicit & habetur, 35. q. 5. Consanguineam relictam vxoris suæ nullus ducat vxorem: & in seq. cap. dicitur, quòd duæ consanguineorum vxores vni viro altera post alteram prohibentur, sed hoc non est nisi ratione affinitatis, quæ contrahitur ex coniunctione ad finem: ergo affinitas est causa affinitatis.

¶ 2. Præterea, Carnalis commixtio coniungit, sicut & carnalis propagatio, qui æqualiter computantur gradus affinitatis, & consanguinitatis, sed consanguinitas est causa affinitatis: ergo & affinitas.

¶ 3. Præterea, Quæcunque vni & eidem sunt eadem, sibi inuicem sunt eadem, sed vxor viri alicuius efficitur eiusdem attinentiæ cum omnibus consanguineis viri: ergo & omnes consanguinei viri sui efficiuntur vnum cum omnibus qui attinent mulieri per affinitatem, & sic affinitas est causa affinitatis.

¶ SED CONTRA, Si affinitas ex affinitate causatur, aliquis qui cognouisset duas mulieres, neutram earum posset ducere in vxorem, quia secundum hoc altera efficeretur alteri affinis, sed hoc est falsum: ergo affinitas non causat affinitatem.

¶ Præterea, Si affinitas ex affinitate nasceretur aliquis contrahens cum vxore defuncti fieret affinis omnibus consanguineis

Universidad de Deusto
Biblioteca

prioris viri,ad quos mulier habet affinitatem: sed hoc non potest esse,quia maximè fieret affinis viro defuncto: ergo, &c.

¶ 6. Præterea, Consanguinitas est fortius vinculum quàm affinitas,sed consanguinei vxoris non efficiuntur affines consanguineis viri: ergo multò minus affines vxoris efficientur eis affines: & sic idem quod prius.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd duplex est modus, quo aliquid ex alio procedit. Vnus secundum quem aliquid procedit in similitudinem speciei,sicut ex homine generatur homo. Alius secundum quem non procedit simile in speciei, & hic processus semper est in inferiorem speciem,vt patet in omnibus agentibus æquiuocè. Primus autem modus processionis quotiescunque iteratur, semper manet eadem species, sicut ex homine generatur homo per actum generatiuæ virtutis, & ex hoc generabitur homo: & sic deinceps. Secundus autem modus sicut in primo facit aliam speciem, ita quotiescunque iteratur, aliam speciem facit, vt ex puncto per motum procedit linea non punctus quia punctus motus facit lineam, & ex linea linealiter mota non procedit linea,sed superficies, & ex superficie corpus, & vlterius per talem modum processus aliquis esse non potest. Inuenimus autem in processu attinentiæ duos modos,quibus vinculum huiusmodi causatur. Vnus per carnis propagationem, & hic semper facit eandem speciem attinentiæ. Alius per matrimonialem coniunctionem, & hæc facit aliam speciem in principio, sicut patet, quòd coniuncta matrimonialiter consanguineo non fit consanguinea, sed affinis. Vnde si & ille modus procedendi iteratur, non erit affinitas, sed aliud attinentiæ genus. Vnde persona qui matrimonialiter affini coniungitur, non est affinis, sed est aliud genus affinitatis quod dicitur secundum genus. Et rursus si affini in secundo genere aliquis per matrimonium coniungatur, non erit affinis in secundo genere, sed in tertio, vt hoc versu suprapositio ostenditur:

Mutat nupta genus, sed generata gradum.

Et hæc duo genera olim erant prohibita propter publicæ honestatis iustitiam magis quam propter affinitatem, quia deficiunt à vera affinitate, sicut illa quæ ex sponsalibus contrahitur. Sed modò illa prohibitio cessauit, & remanet sub prohibitione solùm primum genus affinitatis,in quo est vera affinitas.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd alicui viro consanguineus vxoris suæ efficitur affinis in primo genere, & vxor eius in secundo: vnde mortuo viro qui erat affinis,non poterit eam ducere in vxorem propter secundum affinitatis genus. Similiter autem si aliquis viduam in vxorem ducat consanguineus prioris viri, qui est affinis vxori in primo genere: efficitur affinis secundo viro in secundo genere, & vxor illius consanguinei, quæ est affinis vxori viri huius in secundo genere efficitur affinis viro in tertio genere. Et quia tertiũ genus erat prohibitum propter honestatem quandam magis,quam propter affinitatem: ideò Canon dicit. Duas consanguineorum vxores vni viro alteram post alteram nubere, publicæ honestatis iustitiæ contradicit, sed talis prohibitio nunc cessauit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis carnalis coniunctio coniungat, non tamen eodem genere coniunctionis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd vxor viri efficitur eiusdem attinentiæ cum consanguineis viri quantum ad gradum eundem, sed non quantum ad idem attinentiæ genus. Sed quia in oppositum ex rationibus quæ inducuntur, videtur ostendi, quòd nullum vinculum ex affinitate causetur, ad alias rationes respondendum est,ne antiqua Ecclesiæ prohibitio irrationalis videatur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd mulier non efficitur affinis in primo genere viro,cui coniungitur carnaliter, vt ex prædictis patet. Vnde consequenter alij mulieri à viro eodem cognitæ non efficitur affinis in secundo genere: vnde nec ducenti in vxorem vnam eorum efficitur affinis alij in tertio genere affinitatis, & ita duas mulieres cognitas ab eodem viro, nec antiqua iura eidem successiuè copulari prohibebant.

¶ Ad quintum dicendum, quòd sicut vir non est affinis vxori suæ in primo genere, ita nec efficitur affinis secundo viro eiusdem vxoris in secundo genere,& sic ratio non procedit.

¶ Ad sextum dicendum, quòd mediante vna persona non cõiungitur mihi alia, nisi ex hoc quòd ei adiungitur. Vnde mediante muliere, quæ mihi est affinis, nulla persona fit mihi attinens, nisi quæ illi mulieri adiungitur, quòd non potest esse nisi per carnis propagationem ex ipsa,vel propter coniunctionem matrimonialem ad eam: & vtroque modo aliqua attinentia mediante prædicta muliere secundum antiqua iura mihi proueniebat. quia filius eius etiam ex alio viro efficitur mihi affinis in eodem genere,sed in alio gradu, vt ex regula prius data patet, & iterum secundus vir eius efficitur mihi affinis in secundo genere. Sed alij consanguinei illius mulieris non adiunguntur ei. Sed ipsa vel adiungitur eis, sicut patri & matri inquantum procedit ab eis, vel principio eorundem, sicut fratribus: vnde frater affinis mei, vel pater non efficitur mihi affinis in aliquo genere.

ART. VI. VII. ET VIII.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum affinitas matrimonium impediat.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd affinitas matrimonium non impediat. Nihil enim impedit matrimonium, nisi quòd est illi contrarium, sed affinitas non contrariatur matrimonio, cum sit effectus eius: ergo nó impedit matrimonium.

¶ 2. Præterea, Vxor per matrimonium efficitur res quædam viri, sed consanguinei defuncti viri succedunt in rebus eius: ergo possunt succedere in vxore, ad quam tamen manet affinitas, vt ostensum est: ergo affinitas nón impedit matrimonium.

¶ SED CONTRA est quòd dicitur Leuit. 18. Turpitudinem vxoris, patris tui non reuelabis:sed illa est tantum affinis: ergo affinitas impedit matrimonium.

¶ RESPONDEO dicẽdum, quòd affinitas præcedens matrimonium impedit contrahendum, & dirimit contractum eadem ratione qua & cõsanguinitas. Sicut enim inest necessitas quædam cohabitandi consanguineis adinuicem, ita & affinibus, & sicut est quoddam amicitiæ vinculum inter consanguineos ita inter affines, sed si affinitas matrimonio superueniat, non potest ipsum dirimere,vt suprà dictum est.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd affinitas non cõtrariatur matrimonio,ex quo causatur, sed contrariatur matrimonio quod cum affine contrahendum esset,inquantum impediret multiplicationem amicitiæ, & concupiscentiæ represionem quæ per matrimonium quæruntur.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd res possessæ à viro non efficiuntur aliquid vnum cum ipso viro,sicut vxor efficitur vna caro cum ipso. Vnde sicut consanguinitas impedit matrimonium vel coniunctionem ad virum secundum carnem ita & ad vxorem viri.

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrum affinitas habeat per se gradus.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd affinitas habeat etiam per seipsam gradus. Cuiuslibet enim propinquitatis est accipere aliquos per se gradus,sed affinitas propinquitas quædam est: ergo habet gradus per se sine gradibus consanguinitatis, ex quibus causatur.

¶ 2. Præterea, In litera dicitur, quòd soboles secundæ cõiunctionis non potest transire ad consortium affinitatis prioris viri, sed hoc non esset nisi filius affinis etiam esset affinis, ergo affinitas habet per se gradus sicut consanguinitas.

¶ SED CONTRA, Affinitas ex consanguinitate causatur: ergo & omnes gradus affinitatis causantur ex gradibus consanguinitatis, & sic non habet per se aliquos gradus.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd res non diuiditur diuisione per se nisi ratione illius, quod competit sibi, secundum genus suum, sicut animal per rationale & irrationale, nõ autem per album & nigrum: carnis autem prorogatio per se comparatur ad cõsanguinitatem quia ex ea immediatè consanguinitatis vinculum cõtrahitur, sed ad affinitatem non comparatur nisi mediante cõsanguinitate, quæ est causa eius, vnde cùm gradus attinentiæ per propagationem carnis distinguantur distinctio gradium per se & immediatè competit cõsanguinitati, sed affinitati mediante consanguinitate. Et ideò ad inueniendum gradus affinitatis est regula generalis,quòd quoto gradu consanguinitatis attinet mihi vir,toto gradu affinitatis attinet mihi vxor.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd gradus in propinquitate attinẽtiæ non possunt accipi nisi secundum ascensum, & descensum propagationis, ad quam non comparatur affinitas nisi mediante consanguinitate: & ideò non habet affinitas gradus per se,sed sumptos iuxta gradus consanguinitatis.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd filius affinis meæ ex alio matrimonio nõ per se loquendo,sed quasi per accidens. dicebatur antiquitus affinis: vnde prohibebatur à matrimonio magis propter publicæ honestatis iustitiam, quam propter affinitatem, & propter hoc etiam prohibitio nunc est reuocata.

ARTICVLVS VIII.

¶ Verum gradus affinitatis extendantur sicut gradus consanguinitatis.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd gradus affinitatis non extendantur sicut gradus consanguinitatis. Quia vinculum affinitatis est minus forte quam consanguinitatis. Quia affinitas ex consanguinitate causetur in diuersitate speciei,sicut à causa æquiuoca, sed quantò fortius est vinculum, tanto diutius durat: ergo vinculum affinitatis non durat vsque ad tot gradus, ad quos durat consanguinitas.

¶ 2. Præterea, Ius humanum debet imitari ius diuinum, sed secundum ius diuinum aliqui gradus: consanguinitatis erant prohibiti,in quibus gradibus affinitas matrimonium non impediebat, sicut patet de vxore fratris, quàm aliquis poterat ducere in vxorem ipso defuncto, non tamen propriam sororem: ergo & nunc debet esse proh i bitio æqualis de affinitate & consanguinitate.

¶ SED CONTRA, Ex hoc ipso est mihi aliqua affinis quod meo consanguineo est coniuncta: ergo in quocunque gradu sit vir mihi consanguineus, in illo gradu est mihi affinis: & sic gradus affinitatis computari debent in eodem numero, sicut gradus consanguinitatis.

¶ RESPONDEO dicendum, quod ex quo gradus affinitatis sumuntur iuxta gradus consanguinitatis, oportet quod tot sint gradus affinitatis, quot sunt gradus consanguinitatis: sed tamen quia affinitas est minus vinculum, quàm consanguinitas, facilius & olim & nunc dispensatio fit in remotis gradibus affinitatis, quàm in remotis gradibus consanguinitatis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum quod illa minoritas vinculi affinitatis respectu consanguinitatis facit varietatem in genere attinentiæ non in gradibus: & ideo illa ratio non est ad propositum.

¶ Ad secundum dicendum quod, frater non poterat accipere vxorem fratris, sui nisi in casu, scilicet; quando moriebatur sine prole, vt susciteret semen fratri suo, quod tunc requirebatur, quando per propagationem carnis cultus religionis multiplicabatur, quod nunc locum non habet, & sic patet quod non ducebat eam vxorem quasi generis propriam personam,sed quasi supplens defectum fratris sui.

ARTICVLVS IX.

¶ Vtrum coniugium contractum inter affines vel consanguineos semper sit diruendum.

Dist. 2. 35. habet. 3.

AD NONVM sic proceditur. Videtur quod coniugium quod inter affines vel consanguineos est contractum, non semper sit per diuortium dirimendum. Quia quod Deus coniunxit, homo non separet: cùm ergo Deus facere intelligatur quod facit Ecclesia, quæ quandoque tales ignoranter coniungit, videtur quòd si postmodum in notitiam veniant, non sint separandi.

¶ 2. Præterea, Fauorabilius est vinculum matrimonij, quàm domus: sed homo per longi temporis præscriptionem, acquirit domium in re, cuius non erat dominus: ergo per diuturnitatem temporis matrimonium ratificatur, etiam si prius ratum non fuit.

¶ 3. Præterea, De similibus simile est iudicium: sed si matrimonium esset dirimendum propter consanguinitatem, tunc in casu illo quando duo fratres habent duas sorores in vxores, si vnus separaretur propter consanguinitatem, & alius pari ratione separari deberet, quod non videtur: ergo matrimonium non est separandum propter affinitatem & consanguinitatem.

¶ SED CONTRA, Consanguinitas & affinitas impediunt contrahendum, & dirimunt contractum: ergo si probatur affinitas vel consanguinitas, separandi sunt, etiam si de facto contraxerunt.

¶ RESPONDEO dicendum, quod cùm omnis concubitus præter licitum matrimonium sit peccatum mortale: quod Ecclesia omnibus modis impedire conatur, ad ipsam pertinet eos inter quos non potest esse verum matrimonium, separare, & præcipuè consanguineos & affines, qui sine incestu contrahere non possunt carnaliter.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Ecclesia quamuis dono & auctoritate diuina fulciatur, tamen inquantum est hominum congregatio, aliquid defectu humano in actibus eius peruenit quod non est diuinum, & illa coniunctio quæ fit in facie Ecclesiæ impedimentis ignorantis, non habet inseparabilitatem ex auctoritate diuina, sed est contra auctoritatem diuinam errore hominum inducta, quæ excusat à peccato cùm sit error facti quandiu manet: & propter hoc quando impedimentum adueritiam peruenit Ecclesiæ, debet prædictam coniunctionem separare.

¶ Ad secundum dicendum, quòd illa quæ sine peccato esse non possunt, nulla præscriptione firmantur: quia, vt Iano. dicit Diuturnitas temporis non minuit peccatum, sed auget, nec ad hoc facit aliquid fauor matrimonij quod inter illegitimas personas esse non poterat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd res inter alios acta aliis non præiudicat in foro contentioso, vnde quamuis frater repellatur à matrimonio vnius fororum ex causa consanguinitatis, non propterea separat Ecclesia aliud matrimonium quod non accusatur: sed in foro conscientiæ non oportet quòd semper obligetur ad hoc alius frater ad dimittendum vxorem suam, quia frequenter tales accusationes ex malevolentia procedunt, & per falsos testes probantur. Vnde non oportet quòd conscientiam

suam informet ex iis quæ circa aliud matrimonium sunt facta. Sed distinguendum videtur in hoc, quia aut habet certam cognitionem de impedimento matrimonij, aut opinionem, aut neutrum. Si primo modo, nec exigere, nec reddere debitum debet: si secundo modo, debet reddere, sed non exigere: si tertio, potest reddere & exigere.

ARTICVLVS X.

¶ Vtrum ad separationem matrimonij contracti inter affines & consanguineos sit procedendum per viam accusationis.

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur quod ad separationem matrimonij quod est inter affines & consanguineos contractum, non sit procedendum per viam accusationis, quia accusationem præcedit inscriptio qua aliquis se ad talionem obligat si in probatione defecerit, sed hæc non requiruntur quando de matrimonij separatione agitur, ergo ibi locum non habet accusatio.

¶ 2. Præterea, In causa matrimonij audiuntur solùm propinqui, vt in litera dicitur: sed in accusationibus audiuntur etiam extranei: ergo in causa separationis matrimonij non agitur per viam accusationis.

¶ 3. Præterea, Si matrimonium accusari deberet, tunc præcipuè hoc esset faciendum, quando minùs difficile est quod separatur: sed hoc est quando sunt sponsalia tantum contracta, non autem tunc accusatur matrimonium: ergo nunquam de cætero debet fieri accusatio.

¶ 4. Præterea, Ad accusandum nõ præcluditur via alicui per hoc quod non statim accusat sed hoc fit in matrimonio: quia si primo taceat quando matrimonium contrahebatur, non potest postea matrimonium accusare quasi suspectus: ergo, &c.

¶ SED CONTRA, Omne illicitum potest accusari, sed matrimonium affinium vel consanguineorum est illicitum: ergo de eo potest esse accusatio.

¶ RESPONDEO dicendum, quod accusatio ad hoc est instituta, ne aliquis sustineatur innocens, qui culpam habet, sicut autem ex ignorantia facti contingit quòd aliquis homo reputatur innocens, qui in culpa sua est: ita ex ignorantia alicuius circunstantiæ contingit quòd aliquod factum reputatur licitum, quod est illicitum: & ideò sicut homo accusatur quandoque, ita & factum ipsum accusari potest: & sic matrimonium accusatur, quando propter ignorantiam impedimenti æstimatur legitimum quod est illegitimum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod obligatio ad pœnam talionis habet locum: quando accusatur persona de crimine: quia tunc agitur ad punitionem eius: sed quando accusatur factum, tunc non agitur ad pœnam facientis, sed ad impediendum quod est illicitum: & ideò in matrimonio accusator non se obligat ad aliquam pœnam sed talis accusatio potest & verbis & scripto fieri: ita quòd exprimatur & persona accusans matrimoniũ quod accusatur, & impedimentum propter quod accusatur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd extranei non possunt scire consanguinitatem, nisi per consanguineos, de quibus probabilius est quòd sciant. Vnde quando ipsi tacent, suspicio habetur contra extraneum, quòd ex malevolentia procedat: nisi per consanguineos probare voluerit: vnde repellitur ab accusatione quamdo sunt consanguinei, qui tacent, & per quos probare non potest: sed consanguinei quantuncunque sint propinqui non repelluntur ab accusatione, quando accusatur matrimonium propter aliquod impedimentum, quod impedit contrahendum, & dirimit contractum: sed quando accusatur ex hoc quod dicitur non fuisse contractum, tunc parentes tanquam suspecti sunt repellendi, nisi ex parte illius, qui est inferior dignitate & diuitiis: de quibus probabiliter æstimari potest quòd libenter vellent quòd matrimonium staret.

¶ Ad tertium dicendum, quod si matrimonium nondum est contractum, sed sponsalia tantùm, non potest accusari, quia non accusatur quòd non est: sed potest denunciari impedimentum ne matrimonium contrahatur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ille qui tacuit primò, quandoque auditur, postea si velit matrimonium accusare, quandoque repellitur, quod patet ex Decret. quę sic dicit, Si polt contractum aliquis accusator appareat, cùm non prodierit in publicũ, quando secundum consuetudinem in Ecclesia edebatur, vtrum vox suæ accusationis debet admitti, meritò quæri potest. Super quo respondemus, quod si tempore denuntiationis præmissę is qui iam coniunctos impedit, extra diœcesim existebat, vel alias denuntiatio non potuit ad eius deuenire notitiam: vt puta, si nimiæ infirmitatis feruore laborabat, seu sanæ mentis patiebatur exilium, vel in annis tam teneris erat constitutus, quod ad comprehensionem talium eius ætas sufficere non valebat, seu alia causa legitima fuerit impeditus, eius accusatio debet audiri: alióquin tanquã suspectus, est proculdubio repellendus, nisi fit-

Universidad de Deusto
Biblioteca

mauerit iuramento quòd post didicerit ea quæ obiecerit, & ad hoc ex malitia non procedat.

ARTICVLVS XI.

¶ Vtrum ad separationem matrimonij contracti inter affines & consanguineos procedi debeat per testes.

AD VNDECIMVM sic proceditur. Videtur quod in tali causa non sit procedendum per testes: sicut in aliis causis quia in aliis causis adducuntur ad testificandum quicunque sunt omni exceptione maiores: ergo, &c.

¶ 2. Præterea, Testes suspecti de priuato odio vel amore, à testimonio repelluntur: sed maximè possunt propinqui esse suspecti de amore, respectu vnius partis, & odio ad partem alteram: ergo non est audiendum eorum testimonium.

¶ 3. Præterea, Matrimonium est fauorabilius, quàm aliæ causæ, in quibus de rebus purè corporalibus agitur: sed in illis non potest idem esse testis & accusator: ergo in matrimonio videtur quòd non conuenienter in causa ista per testes procedatur.

¶ SED CONTRA, Testes inducuntur in causis, vt super iis de quibus dubitatur fiat iudici fides: sed ita facienda est iudici fides in causa ista, sicut in aliis causis, quia non debet præcipitare sententiam de eo quod non constat: ergo procedendum est huc ex testibus sicut in aliis causis.

¶ RESPONDEO dicendum, quod in hac causa oportet quòd per testes veritas patefiat sicut & in aliis: tamen, vt Iuristæ dicunt, in hac causa multa specialia inueniuntur, scilicet quod, idem potest esse accusator & testis, & quòd non iuratur de calumnia, cùm sit causa quasi spiritualis, & quòd consanguinei admittuntur ad testificandum, & quòd non obseruatur omninò ordo iudiciarius: quia denunciatione facta contumax potest excommunicari lite non contestata: & valet hoc testimonium de auditu, & post publicationem testium testes possunt induci & hoc totum est vt peccatum impediatur, quod in tali coniunctione esse potest.

¶ Et per hoc patet solutio ad obiecta.

QVAESTIO QVINQVAGESIMASEXTA, *De impedimento cognationis spiritualis, in quinque articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de impedimento cognationis spiritualis. Circa quod quæruntur quinque.

¶ Primò, vtrùm spiritualis cognatio matrimonium impediat:

¶ Secundò, ex qua causa contrahatur.

¶ Tertiò, inter quos.

¶ Quartò, vtrùm transeat à viro in vxorem.

¶ Quintò, vtrùm transeat ad filios carnales patris.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum spiritualis cognatio impediat matrimonium.

Tho. 4. dist. 42. q. 1. art. 1. & sq. AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod spiritualis cognatio matrimonium non impediat. Matrimonium enim non impedit, nisi quod contrariatur alicui bono matrimonij: sed spiritualis cognatio non contrariatur alicui bono matrimonij: ergo non impedit matrimonium.

¶ 2. Præterea, Impedimentum perpetuum matrimonij non potest stare simul cum matrimonio: sed cognatio spiritualis stat simul aliquando cum matrimonio, vt in litera dicitur: sicut cùm aliquis in casu necessitatis filium baptizat, quia tunc fit vxori suæ spirituali cognatione coniunctus, nec tamen matrimonio separatur: ergo spiritualis cognatio matrimonium non impedit.

¶ 3. Præterea, Vnio spiritus non transit in carnem: sed matrimonium est carnalis coniunctio: ergo cùm cognatio spiritualis sit vnio spiritus, non potest transire ad matrimonium impediendum.

¶ 4. Præterea, Contrariorum non sunt idem effectus: sed spiritualis cognatio videtur esse contraria disparitati cultus, cum spiritualis cognatio sit propinquitas proueniens ex datione sacramenti, vel intentione ad idem: disparitas autem cultus consistit in sacramenti carentia, vt prius dictum est: cum ergo disparitas cultus matrimonium impediat, videtur quòd spiritualis cognatio non habeat hunc effectum.

¶ SED CONTRA, Quantò aliquod vinculum sanctius est, tantò magis est custodiendum: sed vinculum spirituale est sanctius, quàm corporale: cum ergo vinculum propinquitatis corporalis matrimonium impediat, videtur etiam quod cognatio spiritualis idem faciat.

¶ Præterea, In matrimonio coniunctio animarum est principalior, quàm coniunctio corporum, quia præcedit ipsam, ergo multo fortius spiritualis cognatio matrimonium impedire potest, quàm carnalis.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sicut per carnalem propagationem homo accipit esse naturæ, ita per sacramenta accipit esse spiritualis gratiæ: vnde sicut vinculum, quod ex carnali propagatione contrahitur, est homini naturale, in quantum est res quædam naturæ, ita vinculum quod contrahitur ex sacramentorum susceptione, est aliquo modo naturale alicui, in quantùm est membrum Ecclesiæ: & ideò sicut carnalis cognatio impedit matrimonium: ita spiritualis ex Ecclesiæ statuto. Tamen distinguendum est de spirituali cognatione, quia aut præcessit matrimonium, aut sequitur: si præcessit: impedit contrahendum, & dirimit contractum: si sequitur, tunc non dirimit vinculum matrimonij. Sed quantum ad actum matrimonij est distinguendum, quia aut spiritualis cognatio inducitur causa necessitatis, sicut pater baptizat filium in articulo mortis & tunc non impedit actum matrimonij ex neutra parte: aut inducitur extra casum necessitatis ex ignorantia & tunc si ille ex cuius actu inducitur, diligentiam adhibuit, est eadem ratio sicut & de primo: aut ex industria extra casum necessitatis, & tunc ille ex cuius actu inducitur: amittit ius petendi debitum, sed tamen debet reddere si petatur, quia ex culpa eius non debet aliquod incommodum aliis reportare.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis spiritualis cognatio nõ impediat aliquod de principalibus bonis matrimonij, tamen impedit aliquod de secundariis bonis, quod est amicitiæ multiplicatio, quia spiritualis cognatio est sufficiens ratio amicitiæ per se: vnde oportet quòd ad alios per matrimonium familiariras & amicitia quæratur.

¶ Ad secundum, dicendum quod matrimonium est vinculum perpetuum: & ideò nullum impedimentum superueniens potest ipsum dirimere, & sic quandoque contingit quòd matrimonium & matrimonij impedimentum stant simul, non autem impedimentum præcedit.

¶ Ad tertium dicendum, quod in matrimonio est tantùm coniunctio corporalis, sed etiam spiritualis: & ideò propinquitas spiritus ei impedimentum præstat sine hoc quòd propinquitas spiritualis transire debeat in carnalem.

¶ Ad quartum dicendum, quòd non est inconueniens, quòd duo contraria ad inuicem contrarientur eidem, sicut magnum & pari uum æquali: & sic disparitas cultus, & spiritualis cognatio matrimonio repugnant quia in vno est maior distantia: in altero maior propinquitas, quàm matrimonium requirat: & ideo ex vtraque parte matrimonium impeditur.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum per solum baptismum spiritualis propinquitas contrahatur.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod per solum baptismum spiritualis propinquitas contrahatur. Sicut enim se habet corporalis cognatio ad corporalem generationem, ita spiritualis ad spiritualem: sed solus baptismus dicitur spiritualis generatio: ergo per solum baptismum contrahitur spiritualis cognatio, sicut & per solam generationem carnalem carnalis cognatio.

¶ 2. Præterea, Sicut in confirmatione imprimitur character, ita in ordine: sed in susceptione ordinis non sequitur spiritualis cognatio: ergo nec ex confirmatione & sic solum ex baptismo.

¶ 3. Præterea, Sacramenta sunt digniora sacramentalibus: sed ex quibusdam sacramentis spiritualis cognatio non sequitur, sicut patet in extrema vnctione: ergo multo minus ex catechismo, vt quidam dicunt.

¶ 4. Præterea, Inter sacramentalia baptismi multa alia præter catechismum numerantur: ergo ex catechismo non magis contrahitur spiritualis cognatio, quam ex aliis.

¶ 5. Præterea, Oratio non est minus efficax ad promouendum in bonum, quàm instructio vel cathechizatio: sed ex oratione non contrahitur spiritualis congnatio: ergo nec ex chatechismo.

¶ 6. Præterea, Instructio quæ sit baptizatis per prædicationem, non minus valet quàm illa quę fit nondum baptizatis: sed ex prædicatione non contrahitur aliqua cognatio spiritualis: ergo nec ex catechismo.

¶ SED CONTRA, Primæ Corinth. 13. In Christo Iesu per Euangelium ego vos genui: & sic spiritualis generatio causat spiritualem cognationem: ergo ex prædicatione Euangelij & instructione fit spiritualis cognatio: & non solum ex baptismo.

¶ Præterea, Sicut per baptismum tollitur peccatum originale, ita per pœnitentiam actuale ergo sicut baptismus causat spirituale cognationem, ita & pœnitentia.

¶ Præterea, Pater nomen cognationis est: sed per pœnitentiam & doctrinam, & curam pastoralem, & multa huiusmodi aliquis dicitur alteri spiritualis pater: ergo ex multis aliis præter baptismum & confirmationem spiritualis cognatio contrahitur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc est multiplex opinio, quidam dicunt quod spiritualis regeneratio sicut per septiformem Spiritus sancti gratiam datur, ita per septem efficitur: incipiendo à primo pabulo salis sacramenti, vsque ad confirmationem per Episcopum factam, & per quodlibet horum septem spiritualis cognatio non contrahitur. Sed illud non videtur rationabile, quia cognatio carnalis non contrahitur nisi per actum generationis completum: vnde etiam affinitas non contrahitur nisi facta commixtione seminum, ex qua potest sequi generatio carnalis: spiritualis autem generatio non perficitur nisi per aliquod sacramentum: vnde non videtur cõueniens quod spiritualis cognatio contrahatur, nisi per aliquod sacramentum. Et ideò alij dicunt quod per tria tantùm sacramenta spiritualis cognatio contrahitur, scilicet per catechismum, baptismum & confirmationem. Sed isti propriàm vocem videntur ignorare: quia catechismus non est sacramentum, sed sacramentale. Et ideò alij dicunt, quod tantùm per duo sacramenta contrahitur, scilicet per confirmationem & baptismum, & hæc est opinio cõmunior: tamen de catechismo horum quidam dicunt, quod est debile impedimentum, quia impedit contrahendum, sed non dirimit contractum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod duplex est carnalis natiuitas. Prima in vtero, in qua adhuc quod natum est, est adeò debile quod non possit extra exponi sine periculo: & huic natiuitati assimilatur regeneratio per baptismum in quo regeneratur aliquis adhuc quasi fouendus intra vterum Ecclesiæ. Secunda est natiuitas ex vtero, quando iam quòd natum erat, in vtero tantùm roboratum est quod potest sine periculo exponi exterioribus, quæ nata sunt corrumpere: & huic assimilatur confirmatio, per quam homo roboratus exponitur in publicum ad confessionem nominis Christi: & ideo congruè per vtrunque istorum sacramentorum contrahitur spiritualis cognatio.

¶ Ad secundum dicendum, quòd per ordinis sacramentum non fit, alia regeneratio, sed quædã promotio potestaris: & propterea mulier non suscipit ordinem & sic non potest aliquod impedimentum præstari matrimonio, & ideò talis cognatio non computatur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in catechismo fit quædam professio futuri baptismi, sicut in sponsalibus quædam sponsio futurarum nuptiarum, vnde sicut in sponsalibus contrahitur quidam modus propinquitatis: ita in catechismo ad minus impediens contrahendum, vt quidam dicunt, non tamen in sacramentis aliis.

¶ Ad quartum dicendum, quod talis professio fidei non fit in aliis sacramentalibus baptismi, sicut in catechismo: & ideò non est similis ratio.

¶ Et similiter dicendum ad quintum de oratione, & ad sextum de prædicatione.

¶ Ad septimum dicendum, quod Apostolus eos ad fidem instruxerat per modum catechismi, & sic aliquo modo talis instructio habebat ordinem ad spiritualem generationem.

¶ Ad octauum dicendum, quod per sacramentum pœnitentiæ non contrahitur proprie loquendo spiritualis cognatio. vnde filius sacerdotis potest contrahere cum illa, quam sacerdos in confessione audiuit: alias filius sacerdotis non inueniret in tota parochia mulierem, cum qua contrahere posset, nec obstat quòd per pœnitentiam tollitur peccatum actuale: quia hoc non est per modũ regenerationis sed magis per modum sanationis. Sed tamen per pœnitentiam contrahitur quoddam fœdus inter mulierem & sacerdotem confitentem, spirituali cognationi simile: vt tantum peccet, eam carnaliter cognoscens, ac si esset sua spiritualis filia, & hoc ideò quia maxima familiaritas est inter sacerdotem & confitentem, & ob hoc ista prohibitio est inducta, vt tollatur peccandi occasio.

¶ Ad nonum dicendum, quòd pater spiritualis dicitur ad similitudinem patris carnalis: pater autem carnalis, vt Philosophus dicit in 8. Ethic. tria dat filio, esse, nutrimentum, & institutionem, & ideò spiritualis pater aliquis alicuius dicitur ratione alicuius horum trium: tamen ex hoc quod est spiritualis pater, non habet spiritualem cognationem, nisi conueniat cum patre quantum ad generationem, per quam est esse, & sic etiam potest solui octauum, quod præcessit.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum cognatio spiritualis contrahatur inter suscipientem sacramentum baptismi, & leuantem de sacro fonte.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod cognatio spiritualis non contrahatur inter suscipientem sacramentũ baptismi, & leuantem de sacro fonte. Quia in generatione carnali contrahitur propinquiras solum ex parte eius cuius semine generatur proles non autem ex parte eius qui filium naturum suscipit, ergo nec spiritualis cognatio contrahitur inter eũ qui suscipit de sacro fonte, & eum qui suscipitur.

¶ 2. Præterea, Ille qui in sacro fonte leuat, anadechus à Dionysio

dicitur: & ad eius officium spectat puerum instruere, sed instructio non est sufficiens causa spiritualis cognationis, vt dictum est, ergo nulla cognatio contrahitur inter eum & illum qui de sacro fonte, leuatur.

¶ 3. Præterea, Potest contingere quòd aliquis leuet aliquẽ de sacro fonte antequam ipse sit baptizatus. sed ex hoc non contrahitur aliqua spiritualis cognatio, quia ille qui non est baptizatus non est capax alicuius spiritualitatis, ergo aliquem leuare de sacro fonte, non sufficit ad spiritualem cognationem contrahendam.

¶ SED CONTRA, est definitio spiritualis cognationis suprà inducta & auctoritates quæ ponuntur in litera.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut in generatione carnali aliquis nascitur ex matre & patre: ita in generatione spirituali aliquis renascitur filius Dei sicut patris, & Ecclesiæ sicut matris: sicut autem ille qui sacramentum confert, gerit personam Dei cuius instrumentum & minister est: ita ille qui baptizatum suscipit de sacro fonte aut confirmandum tenet, gerit personam Ecclesiæ. vnde ad vtrunque spiritualis cognatio contrahitur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non tantùm pater, ex cuius semine generatur proles, habet cognationem carnalem ad natum, sed etiam mater quæ materiam submministrat, & in cuius vtero generatur: & ita etiam anadechus qui baptizandum vice totius Ecclesiæ offert & suscipit, & confirmandum tenet, spiritualem cognationem contrahit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd non ratione institutionis debitæ, sed ratione generationis spiritualis, ad quam cooperatur, cognationem spiritualem contrahit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd non baptizatus non potest aliquem leuare de sacro fonte, cùm non sit membrum Ecclesiæ, cuius typum gerit in Baptismo suscipiens, nec tamen aliquam cognationẽ spiritualem cõtrahere potest, quia est expers spiritualis vitæ, in quam homo primo per baptismum nascitur.

ARTICVLVS IIII

¶ Vtrum cognatio spiritualis transeat à viro in vxorem.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd cognatio spiritualis non transeat à viro in vxorem, quia spiritualis vnio & corporalis sunt disparatæ & diuersorum generum, ergo mediante carnali coniunctione quæ inter virum & vxorem est non transitur ad spiritualem cognationem.

¶ 2. Præterea, Magis conueniunt in spirituali generatione, quæ est causa spiritualis cognationis, pater & mater spiritualis, quã vir qui est spiritualis pater, & vxor, sed parer, & mater spiritualis nullam ex hoc spiritualem cognationem contrahunt, ergo nec vxor cõtrahit aliquam spiritualem cognationem ex hoc quod vir eius sit pater alicuius spiritualis.

¶ 3. Præterea, potest contingere quòd est baptizatus vir: & vxor non est baptizata, sicut quando est ab infidelitate conuersus sine alterius coniugis conuersione, sed spiritualis cognatio non potest peruenire ad non baptizatum, ergo non transit semper de viro ad vxorem.

¶ 4. Præterea, Vir & vxor possunt aliquẽ simul de fonte leuare: si ergo spiritualis cognatio a viro, transiret in vxorem, sequeretur quod vterque coniugum esset bis pater & mater spiritualis eius: quod est inconueniens.

¶ SED CONTRA, Bona spiritualia magis multiplicabilia sunt quàm corporalia, sed consanguinitas corporalis viri transit ad vxorem per affinitatem. ergo multò magis spiritualis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd aliquis potest fieri alicuius compater dupliciter. Vno modo per actum alterius, qui baptizat: vel in baptismo suscipit filium eius. & sic cognatio spiritualis non transit à viro in vxorem, nisi forte ille sit filius vxoris, quia tunc directè vxor contrahit cognationem spiritualem. sicut & vir, allo modo per actum proprium, sicut cum leuat filium alterius de sacro fonte, & sic cognatio spiritualis transit ad vxorem quam iam carnaliter cognouit. non autem si nondum sit matrimonium, quia nondum effecti sunt vna caro, & hoc est per modum cuiusdam affinitatis: vnde etiam pari ratione videtur transire ad mulierem, quæ est carnaliter cognita, quamuis non sit vxor, vnde versus,

Quæ mihi, vel cuius natum mea fonte leuauit,
Hæc mea commater fieri mea non valet vxor.
Si quæ mea natum non ex me fonte leuauit,
Hæc post fata mea non inde vetabor habere.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod ex hoc quod sunt diuersorum generum vnio corporalis, & spiritualis, potest concludi quod vna non est altera: non autem quod vna non possit esse causa alterius, vel per se vel per accidens.

¶ Ad secundum dicendum, quod pater spiritualis & mater spiritualis eiusdem non coniunguntur in cognatione spirituali nisi per accidens, quia ad hoc vnus per se sufficeret. Vnde non oportet

Universidad de Deusto
Biblioteca

oportet quòd ex hoc aliqua cognatio spiritualis inter eos nascatur, quin posit esse inter eos matrimonium: vnde versus,

Vnus semper erit compatruus spiritualis.
Alter carnalis, non fallit regula talis.

sed per matrimonium fit & vir & vxor vna caro per se loquendo: & ideo non est simile.

¶ Ad tertium dicendum, quòd si vxor non sit baptizata, non peruenit ad eam spiritualis cognatio propter hoc quòd non est capax, non ex hoc quòd non posit per matrimonium traduci spiritualis cognatio à viro in vxorem.

¶ Ad quartum ergo dicendum, quòd ex quo inter patrem, spiritualem & matrem non contrahitur aliqua cognatio spiritualis, nihil prohibet quin vir & vxor simul aliquem de sacro fonte leuent, nec est inconueniens quòd vxor ex diuersis causis efficiatur mater spiritualis eiusdem: ficut etiam potest esse quòd est affinis & consanguinea eiusdem per carnalem propinquitatem.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum cognatio spiritualis transeat ad filios carnales patris spiritualis.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd non transeat ad filios carnales patris spiritualis cognatio quia spirituali cognationi non assignantur gradus: essent autem gradus, si transirent à patre in filiũ quia, persona generata mutat gradũ vt supra dictũ est: ergo nõ trahit ad filios carnales patris spiritualis.

¶ 2. Præterea. Pater eodem gradu attinet filio, & frater fratri: si ergo cognatio spiritualis transit à patre in filium, eadem ratione transibit à fratre in frarrem, quod falsum est.

¶ SED CONTRA est quod in litera probatur per authoritatem.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd filius est aliquid patris, & non conuersò, vt dicitur in 8. Ethico. & ideò spiritualis cognatio transit à patre in filium, & non econuersò, & sic patet quod tres sunt cognationes spirituales. Vna quæ dicitur spiritualis paternitas, quæ est inter patrem & filium spiritualem. Alia quæ dicitur compaternitas, quæ est inter patrem spiritualem & carnalem eiusdem. Tertia autem dicitur spiritualis fraternitas, quæ est inter filium spiritualem & filios carnales eiusdem patris, & quælibet harum impedit matrimonium cõtrahendum, & dirimit contractum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd persona addita per carnis propagationem facit gradum respectu illius personæ quæ eodem genere attinet, non autem respectu eius quæ attinet in alio genere: sicut filius attinet in eodem gradu vxori patris in quo & pater, quamuis alio genere attinentiæ: spiritualis autem cognatio est alterius generis, quàm carnalis: & ideò non in eodem gradu attinet filius spiritualis filio naturali patris sui spiritualis, in quo attinet ei pater eius, quo mediante cognatio spiritualis transit: & ita non oportet quod spiritualis cognatio habeat gradum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd frater non est aliquid fratris, sicut filius est aliquid patris: sed vxor est aliquid viri, cum quo effecta est vnum corpus: & ideò à fratre in frarrem non transit, siue sit antegenitus, siue post fraternitatem spiritualem.

QVÆSTIO QVINQVAGESIMASEPTIMA,

De cognatione legali, quæ est per adoptionem, in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de cognatione legali, quæ est per adoptionem. Circa quod quærunrur tria.

¶ Primò, quid sit adoptio.

¶ Secundò, vtrum ex ea aliquod vinculum contrahatur matrimonium impediens.

¶ Tertiò, inter quas personas contrahatur.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum adoptio conuenienter definiatur.

Thom. 4. dist. 41. q. 2. art. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter adoptio definiatur. Adoptio enim est extraneæ personæ in filium vel nepotem, vel deinceps legitima assumptio: filius enim debet esse subditus patri, sed aliquando ille qui adoptatur, non transit in potestatem patris adoptantis: ergo non semper per adoptionem aliquis in filium assumitur.

¶ 2. Præterea, Parentes debent filiis thesaurizare, 2. Corinth. 12. Sed pater adoptans non oportet quòd semper adoptato thesaurizet, quia quandóque adoptatus non succedit in bonis adoptantis, ergo adoptio non est assumptio alicuius in filium.

¶ 3. Præterea, Adoptio per quam aliquis in filium assumitur, similatur generationi naturali, per quam naturaliter producitur filius, ergo cui competit naturalis generatio filij, competit adoptio, sed hoc est falsum: quia ille qui non est sui iuris, & qui est minor quindecim annis, & mulier non possunt adoptare, qui tamen possunt filium naturaliter generare: ergo adoptio non dicitur propriè assumptio alicuius in filium.

¶ 4. Præterea, Assumptio extraneæ personæ in filium videtur esse necessaria ad supplendum defectum naturalium filiorum, sed ille qui non potest generare, vt spado, vel frigidus, maximè patiebatur defectum in filiis naturalibus: ergo ei maximè competit assumere aliquem in filium: sed non competit ei adoptare, ergo adoptio non est assumptio alicuius in filium.

¶ 5. Præterea, In spirituali cognatione, vbi aliquis in filium assumitur, sine carnis propagatione, potest indifferenter maior ætate effici pater minoris: & econuersò, quia iuuenis potest senem baptizare, & econuersò. Si ergo per adoptionem aliquis assumitur in filium sine carnis propagatione, similiter posset indifferenter senior iuniorem, vel minor seniorem adoptare, quod non est verum: & sic idem quod priùs.

¶ 6. Præterea. Adoptatus non differt secundum aliquem gradum ab adoptante, ergo quilibet adoptatus, adoptatur in filium, & sic inconuenienter dicitur quod adoptatur in nepotem.

¶ 7. Præterea. Adoptio ex dilectione procedit, vnde & Deus dicitur nos per charitatem in filios adoptasse, sed charitas maior habenda est ad proximos quàm ad extraneos, ergo non debet esse adoptio extraneæ personæ, sed magis propinquæ.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ars imitatur naturam, & supplet defectum naturæ in illis, in quibus natura deficit: vnde sicut per naturalem generationem aliquis filium producit, ita per ius positiuum, quod est ars boni & æqui, potest aliquis alium sibi assumere in filium ad similitudinem filij naturalis, & ad supplendum filiorum deperditorum defectum, propter quòd præcipuè adoptio est introducta: & quia assumptio importat terminũ à quo propter quòd assumens non est assumptum, oportet quòd ille qui assumitur in filium, sit persona extranea: ergo sicut naturalis generatio habet terminum ad quem, scilicet formam, quæ est finis generationis, & terminum à quo, scilicet formam, quæ trariam, ita generatio legalis habet terminum ad quem, scilicet filium vel nepotem, & terminum à quo personam extraneam: & sic paret quod prædicta assignatio comprehendit genus adoptionis, quia dicitur legitima assumptio: & terminum à quo, quia dicitur extraneæ personæ: & terminum ad quem, quia dicitur in filium vel nepotem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd filiatio adoptionis est quædam imitatio filiationis naturalis: & ideo duplex est adoptionis species, Vna quæ perfectè naturalem filiationem imitatur, & hæc vocatur arrogatio, per quam traducitur adoptatus in potestatem adoptantis. & sic adoptatus succedit patri adoptanti ex intestato, nec potest eum pater sine culpa priuare quarta parte hæreditatis, sic autem adoptari non potest nisi ille qui est sui iuris, qui scilicet non habet, patrem, aut si habet, est emancipatus, & hæc adoptio non fit nisi auroritate principis. Alia adoptio est quę imitatur naturalem filiationem imperfectè. quæ vocatur, simplex adoptio, per quam adoptatus non transit in potestatem adoptantis. Vnde magis est dispositio quædam ad perfectam adoptionem, quàm adoptio perfecta, & secundum hanc potest adoptari etiam ille qui non est sui iuris, & sine auroritate principis ex auroritate magistratus, & sic adoptatus non succedit in bonis adoptantis, nec tenetur ei adoptans aliquid de bonis suis in testamento dimittere nisi velit.

¶ Et per hoc patet solutio ad secundum.

¶ Ad tertium dicendum quòd generatio naturalis ordinatur ad speciem consequendam, & ideò omnibus competit posse naturaliter generare, in quibus natura speciei non est impedita, sed adoptio ordinatur ad hæreditatis successionem, & ideò illis solis competit qui habent potestatem disponendi de hæreditate sua. Vnde qui non est sui iuris, vel est minor viginitiquinque annorum aut mulier, non potest adoptare aliquem nisi ex speciali concessione principis.

¶ Ad quartum dicendum quòd per eum qui habet impedimentum perpetuum ad generandum non potest hæreditas transire in posterum. Vnde ex hoc ipso iam debetur illis, qui succedere ei debent iure propinquitatis & ideò non ei competit adoptare, sicut nec naturaliter generare. & præterea maior est dolor de filiis amissis, quàm de illis qui nunquam sunt habiti: & ideò habentes impedimentum generationis, non indigent solatio contra carentiam filiorum, sicut illi qui habuerunt & amiserunt vel etiam qui habere potuerunt, sed aliquo impedimento accidentali carent.

¶ Ad quintum dicendum, quòd spiritualis cognatio contrahitur per sacramentum quo fideles renascuntur in Christo: in quo non differt masculus & fœmina, seruus & liber, iuuenis & senex & ideò indifferenter quiliber potest effici pater spiritualis alterius, sed adoptio fit ad hæreditatis successionem & quandam subiectionem adoptati ad adoptantem, non autem est conueniens quòd antiquior iuueni in cura rei familiaris subdatur & ideò iunior non potest adoptare seniorem, sed oportet secundum leges, quòd adoptatus sit in tantum adoptante iunior, q posit eius esse filius naturalis.

¶ Ad sextum dicendum, quòd sicut contingit admitti filios. ita & nepotes & deinceps, & ideò cùm adoptio sit inducta in solatium filiorum amissorum, sicut aliquis per adoptionem potest furrogari in locum filij, ita io locum nepotis & deinceps.

¶ Ad septimum dicendum, quod propinquus iure propinquitatis debet succedere: & ideo non competit ei quod per adoptionem ad successionem deducatur, & si aliquis propinquus, cui non competat successio hæreditatis, adoptetur, non adoptatur inquantum est propinquus, sed inquantum est extraneus à iure successionis in bonis adoptantis.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum ex adoptione contrahatur aliquod vinculum impediens matrimonium.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd ex adoptione non contrahatur aliquod vinculum impediens matrimonium: quia cura spiritualis est dignior quam cura corporalis sed ex hoc quòd aliquis curæ alicuius subiicitur spiritualiter, non contrahit aliquod propinquitatis vinculum, aliàs omnes qui habitant in parochia, essent propinqui sacerdotis, & cum filio eius non possent contrahere. ergo nec adoptio quæ trahit adoptatum in curam adoptantis, hoc facere potest.

¶ 2. Præterea, Ex hoc q aliquis alicui fit beneficus, nõ contrahitur aliquod propinquitatis vinculum sed nihil aliud est adoptio, quam collatio cuiusdam beneficij, ergo ex adoptione non fit aliquod propinquitatis vinculum.

¶ 3. Præterea, Pater naturalis principaliter filio prouidet in tribus, vt Philosophus dicit: quia scilicet ab ipso habet esse, nutrimentũ disciplinam, hæreditatis autem successio est posterius ad ista: sed per hoc quod aliquis alicui prouider in nutrimento & disciplina non contrahitur aliud propinquitatis vinculum, alias nutrientes & pædagogi & magistri essent propinqui quod falsum est ergo nec per adoptionem, per quam aliquis succedit in hæreditate alterius, contrahitur aliqua propinquitas.

¶ 4. Præterea. Sacramenta Ecclesiæ non subduntur humanis legibus, sed matrimonium est sacramentum Ecclesiæ, cùm ergo adoptio sit inducta per legem humanam, videtur q non possit impedire matrimonium aliquod vinculum ex adoptione contractum.

¶ SED CONTRA, Cognatio matrimonium impedit, sed ex adoptione quædã cognatio causatur, scilicet legalis vt patet per eius definitionem, est enim legalis cognatio quædam proximitas prouenies ex adoptione, ergo ex adoptione causatur vinculum per quod matrimonium impeditur.

¶ Præterea, Hoc idem habetur ex auctoritatibus in litera positis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd lex diuina illas præcipuè personas à matrimonio excludit, quas necesse erat cohabitare: ne vt Rabbi Moyses dicit, si ad eas liceret carnalis copula facilis pateret concupiscentiæ locus, ad quam reprimendam matrimonium est ordinatum. & quia filius adoptatus conuersatur in domo patris adoptantis. sicut filius naturalis: ideò legibus humanis prohibitum est inter tales matrimonium contrahi & talis prohibitio est per Ecclesiam approbata: & vnde habet quod legalis cognatio matrimonium impediat.

¶ Et per hoc pater solutio ad primatria quia per omnia illa non inducitur talis cohabitatio, quæ possit fomentum cõcupiscentiæ præstare & ideò in eis non causatur propinquitas, quæ matrimonium impediat.

¶ Ad quartum dicendum quòd prohibitio legis humanæ non sufficeret ad impedimentum matrimonij, nisi interueniret Ecclesiæ auctoritas, quæ idem etiam interdicit.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum cognatio legalis contrahatur solum inter adoptantem patre & filium adoptatum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod talis cognatio non contrahatur. nisi inter patrem adoptantem & filium adoptatum. Maximè enim videtur quod deberet contrahi inter patrem adoptantem & matrem naturalem adoptati: sicut accidit in cognatione spirituali: sed inter tales nulla cognatio est legalis, ergo nec inter alias aliquas personas præter adoptantem & adoptatum.

¶ 2. Præterea, Cognatio impediens matrimonium, est perpetuum impedimentum, sed inter filium adoptatum & filiam naturalem adoptantis non est perpetuum impedimentum, quia soluta adoptione per mortem adoptantis vel emancipationem adoptati potest contrahere cum ea, ergo cum ea non habuit aliquam propinquitatem, quæ matrimonium impediret.

¶ 3. Præterea, Cognatio spiritualis in nullam personam transit, quæ non possit ad aliquod sacramentum tenere vel suscipere, vnde in non baptizatum non transit, sed mulier non potest adoptare, vt ex dictis patet. ergo cognatio legalis non transit à viro in vxorem.

¶ 4. Præterea, Cognatio spiritualis est fortior quàm legalis, sed spiritualis non transit in nepotem, ergo nec legalis.

¶ SED CONTRA, Plus concordat cognatio legalis cum coniũctione carnis vel propagatione, quam spiritualis, sed spiritualis transit in alteram personam ergo & legalis.

¶ Præterea, Ad hoc sunt auctoritates, quæ in litera ponuntur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd triplex est legalis cognatio Prima quasi descendentium, quæ contrahitur inter patrem adoptantem & filium adoptatum & filium filij adoptiui, & nepotem, & sic deinceps. Secunda, quæ est inter filium adoptatum & filiũ naturalem. Tertia, per modum cuiusdam affinitatis, quæ est inter patrem adoptantem & vxorem filij adoptiui, vel econtrario inter filium adoptatum & vxorem patris adoptantis Prima ergo cognatio & tertia perpetuò matrimonium impediunt. Secunda autem non, nisi quandiu manet in potestate patris adoptantis. vnde mortuo patre vel filio emancipato, potest contrahi inter eos matrimonium.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod per generationem spiritualem non trahitur filius extra potestatem patris, sicut fit per adoptionem & sic filius spiritualis remanet filius vtriusque simul, non autem filius adoptiuus, & ideò non trahitur aliqua propinquitas inter patrem adoptantem, & matrem, vel patrem naturalem, sicut erat in cognatione spirituali.

¶ Ad secundum dicendum, quòd cognatio legalis impedit matrimonium propter cohabitationem: & ideo quãdo soluitur necessitas cohabitationis: non est inconueniens si prædictum vinculum non maneat, sicut quando fuerit extra potestatem eiusdem patris, sed pater adoptans & vxor eius semper quandam auctoritatẽ retinet super filium adoptatum & vxorem eius & propter hoc manet vinculum inter eos.

¶ Ad tertium dicendum, quòd etiam mulier ex concessione Principis adoptare potest. vnde & in ipsam transit cognatio legalis. Et præterea non est causa quare cognatio spiritualis non transit in non baptizatum: quia non potest tenere ad sacramentum, sed quia non est alicuius spiritualitatis capax.

¶ Ad quartum dicendum, quòd per generationem spiritualem filius non ponitur in potestate & cura alterius patris spiritualis sicut in cognatione legali: oportet enim quod quicquid est in potestate filij transeat in potestatem adoptantis patris. Vnde adoptato patre, adoptantur filij & nepotes, qui sunt in potestate adoptati.

QVÆSTIO QVINQVAGESIMAOCTAVA,

De impedimento frigiditatis maleficij, furiæ & amentiæ, in quinque articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de quinque impedimentis matrimonij, scilicet de impedimento frigiditatis, maleficij, furiæ, vel amentiæ, incestus & defectus ætatis. Et circa hoc quærũntur quinque.

¶ Primò, vtrum frigiditas matrimonium impediat.

¶ Secundò, vtrum maleficium.

¶ Tertiò, vtrum furia vel amentia.

¶ Quartò, vtrum incestus.

¶ Quintò, vtrum defectus.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum frigiditas matrimonium impediat.

Thom. 4. dist. 34. q. 1. art. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd frigiditas matrimonium contrahendum non impediat. Copula enim carnalis non est de essentia matrimonij, quia perfectiora sunt matrimonia hominum pari voto continentium, sed frigiditas nihil tollit à matrimonio nisi carnalem copulam, ergo non est impedimentum dirimens matrimonium contractum.

¶ 2. Præterea, Sicut nimia frigiditas impedit carnalem copulam, ita nimia caliditas quæ hominem exsiccat: sed caliditas nõ ponitur matrimonij impedimentum. ergo nec frigiditas debet poni.

¶ 3. Præterea, Omnes senes sunt frigidi: sed senes possunt matrimonium contrahere, ergo, &c.

¶ 4. Præterea. Si scit mulier virum esse frigidum, quando cum eo contrahit, verum est matrimonium, ergo frigiditas, quantum est de se non impedit matrimonium.

¶ 5. Præterea, Contingit in aliquo esse caliditatem sufficienter mouentem ad carnalem copulam cum aliqua corrupta, non autem cum aliqua virgine, quia cito calidum exaporat ratione suæ debilitatis, vt ad corrumpendum virginẽ non sufficiat, & similiter est in aliquo sufficiens caliditas ad pulchram, quæ magis concupiscentiam inflammat quæ non sufficienter ad turpem mouet, ergo

Universidad de Deusto
Biblioteca

ergo videtur quòd frigiditas, etsi impediat respectu vnius, non tamen impedit simpliciter.

¶ 6. Præterea, Mulier est vniuersaliter frigidior viro, sed mulieres non impediuntur à matrimonio, ergo nec frigidi viri.

¶ SED CONTRA, est quod dicitur extra de frigidis & maleficiatis. Sicut puer, qui non potest reddere debitum non est aptus coniugio: sic qui impotentes sunt, minime apti ad contrahenda matrimonia reputantur, tales autem sunt frigidi ergo &c.

¶ Præterea Nullus potest se obligare ad impossibile, sed in matrimonio homo se obligat ad carnalem copulam, quia ad hæc dat alteri sui corporis potestatem, ergo frigidus qui non potest carnaliter copulari, non potest matrimonium contrahere.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in matrimonio est contractus quidam quo vnus alteri ob ligatur ad debitum carnale soluendum, vnde sicut in aliis contractibus non est conueniens obligario, si aliquis se obliget ad hoc quod non potest dare vel facere ita non est cõueniens matrimonio contractus, si fiat ab aliquo qui debitum carnale soluere non possit: & hoc impedimentũ vocatur impotentia coeũdi nomine generali quæ quidem potest esse vel ex causa intrinseca & naturali, vel extrinseca & accidentali, sicut per maleficium, de quo post dicetur. Si autem sit ex causa naturali, hoc potest esse dupliciter. Quia vel est temporalis, cui potest subueniri remedio medicinæ, vel per excessum ætatis, & tunc non soluit matrimonium vel est perpetua. & tunc soluit matrimoniũ ita quòd ille ex parte cuius allegatur impedimentum perpetuò maneat absque spe coniugij, alius nubat cui vult in domino. Ad hoc autem cognoscendum vtrùm sit impedimentum perpetuum vel non Ecclesia tempus determinatum adhibuit, in quo huius rei posset esse experimentum, scilicet triennium. Quod si post triennium, in quo fideliter ex vtraque parte dederunt operam copulæ carnali implendæ, inueniatur matrimonium non esse consummatum, iudicio Ecclesiæ dissoluitur: & tamen in hoc quandoque Ecclesia errat, quia per triennium quandoque non sufficienter experiri potest perpetuitas impotentiæ. Vnde Ecclesia si deceptam inueniat per hoc, q̃ ille in quo erat impedimentum inuenitur carnalem copulam, cum alia vel cum eadem perfecisse, reintegrat matrimonium præcedens, & dirimit secundum, quamuis de eius licentia sit factum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis actus carnalis copulæ non sit de essentia matrimonij tamen potentia ad actum est de eius essentia, quia per matrimonium datur vtrique coniugum potestas in corpore alterius respectu carnalis copulæ.

¶ Ad secundum dicendum, quod caliditas superflua vix potest esse impedimentum perpetuum si tamen inueniretur quòd per triennium impediret carnalem copulam, iudicaretur perpetuum, tamẽ quia frigiditas magis & frequentius impedit (tollit enim non solum commixtionem seminum, sed etiam vigorem membrorum, quo fit coniunctio corporum) ideò frigiditas magis hic ponitur impedimentum quam caliditas, cùm omnis defectus naturalis ad frigiditatem reducatur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd senes quamuis non habent caliditatem sufficientem ad generandum, tamẽ habent caliditatem sufficientem ad carnalem copulam, & ideò conceditur eis matrimonium secundum quòd est remedium, quamuis non competat eis secundum quòd est officium naturæ.

¶ Ad quartum dicendum, quod in quolibet contractu hoc vniuersaliter tenetur, quod ille qui est impotens ad soluendum aliquid non reputatur idoneus ad contractum illum, quo se obligat ad eius solutionem est autem impotens tripliciter. Vno modo: quia non potest soluere de iure, & sic talis impotentia omnibus modis facit contractum esse nullum, siue sciat ille, cum quo facit talem contractum hanc impotentiam siue non. Alio modo, quia non sit soluendo de facto, & tunc si sciat ille: cum quo contrahit hanc impotentiam, & nihilominus contrahit, ostenditur quodalium finem ex contractu quærit, & ideò contractus stat. Si autem nescit, tunc contractus nullus est: & ideò frigiditas quæ causat talem impotentiam, vt homo non possit de facto soluere debitum, & conditio seruitutis, per quam non potest homo de facto libere reddere, impediunt matrimonium, reddere debitũ: impedimentum autem per q̃ quis non potest de iure quando alter coniugum ignorat hoc, quod alius non potest reddere debitum, vt consanguinitas, annullat contractum matrimonium, siue sciat alter coniugum, siue non: non propter hoc Magister ponit, quòd hæc duo faciunt personas non omnino illegitimas.

¶ Ad quintum dicendum, quòd non potest esse perpetuum impedimentum naturale viro respectu vnius personæ & non respectu alterius, sed si non possit implere carnalem actum cum virgine & possit cum corrupta, tunc medicinaliter aliquo instrumento possunt claustra pudoris frangi & ei cõiungi, nec esset hoc contra naturam, quia non fieret ad delectationẽ, sed ad medicamentum, abominatio autem mulieris non est causa naturalis,

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum maleficium possit impedire matrimonium.

AD SECVNDVM sic procedetur. Videtur quòd maleficium non possit matrimonium impedire. Huiusmodi enim maleficia fiunt operatione dæmonum, sed dæmones non habent potestatem ad impediendum matrimonij actum magis, quam corporales alios actus, quos impedire non possunt quia sic totum mundum perimerent, si cometionem, & gressum, & alia huiusmodi impedirent, ergo per maleficia non potest impediri matrimonium.

¶ 2. Præterea, Opus Dei est fortius, quàm opus diaboli, sed maleficium est opus diaboli, ergo non potest impedire matrimonium, quod est opus Dei.

¶ 3. Præterea, Nullum impedimentum dirimit contractum matrimonium, quod non sit perpetuum, sed maleficium non potest esse impedimentum perpetuum, quia cum diabolus non habeat potestatem nisi super peccatores, expulso peccato tolleretur maleficiũ, vel per aliud maleficium, vel etiam per exorcismos Ecclesiæ, qui sunt ordinati ad reprimendam vim dæmonum, ergo maleficium non potest impedire matrimonium.

¶ 4. Præterea, Carnalis copula non potest impedire nisi impediatur potentia generandi, quæ est principium eius, sed vnius viri generatiua potentia se habet ad omnes mulieres quasi æqualiter: ergo per maleficium non potest esse impedimentum respectu vnius, nisi sit respectu omnium.

¶ SED CONTRA est quod dicitur in Decret 33. q. 1. Si per fornicarias vel maleficas, & infra. Si fanari non poterunt, separari valebunt.

¶ Præterea Potestas dæmonum est maior quam potestas hominis, Iob 4. Non est potestas super terram, &c. sed opere humano potest aliquis fieri impotẽs ad carnalem copulam per aliquam potestatem vel castraturam, & ex hoc matrimonium impeditur, ergo multò fortiùs virtute dæmonis hoc potest fieri.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt quod maleficium nihil aliud erat in mundo, nisi in æstimatione hominum, qui effectus naturales quorum causæ sunt occultæ, maleficiis imputabant. Sed hoc est contra auctoritatem Sanctorum qui dicunt quòd dæmones habent potestatem supra corpora, & supra imaginationem hominum, quando à Deo permittuntur. Vnde per eos maleficia aliqua signa facere possunt. Procedit autem hæc opinio ex radice infidelitatis, quia non credunt esse dæmones nisi in æstimatione vulgi tantùm, vt terrores quos sibi faecit homo ex sua æstimatione imputet dæmoni: & quòd etiam ex imaginatione aliquæ figuræ apparent in sensu tales quales homo cogitat, & tunc creduntur dæmones videri. Sed hæc verba fides repudiat, per quam Angelos de cœlo cecidisse & dæmones esse credimus, & subtilitate suæ naturæ multa posse quæ nos non possumus, & illi qui eos ad faciendum talia inducunt maleficivocantur. Et ideò alij dixerunt quòd per maleficia præstari potest impedimentum carnali copulæ, sed nullum tale est perpetuum, vnde non dirimit matrimonium contractum, & dicunt iura esse reuocata quæ hoc dicebant. Sed hoc est contra experimentum, & contra noua iura, quæ antiquis concordant, & ideò distinguendum est, quia impotentia coeundi ex maleficio, aut est perpetua, & tunc matrimonium dirimit: aut non est perpetua, & tunc non dirimit, & ad hoc experiendum eodem modo Ecclesia tẽpus triennij præfixit, sicut & de frigiditate dictum est, tamen hæc differentia est inter maleficium & frigiditatem, quia qui propter frigiditatem est impotens, ita est impotens ad vnã, sicut ad: aliam & ideò quando matrimonium dirimitur, non datur licentia ei, vt cõiungatur alteri, sed ex maleficio homo potest esse impotens ad vnam & non ad aliam: & ideò quando iudicio Ecclesiæ matrimonium dirimitur, vtrique datur licẽtia vt alteram copulam quærat.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quia corruptio peccat primæ, per quam homo factus est seruus diaboli, in nos per actum generationis deuenit, ideò maleficij potestas permittitur diabolo à Deo in hoc actu magis quàm in aliis, sicut in serpentibus magis ostenditur virtus maleficiorum, quàm in aliis animalibus, vt dicitur, quia per serpentẽ diabolus mulierẽ tentauit.

¶ Ad secundum, dicendũ quòd opus Dei potest onere diaboli impediri diuina permissione, non quòd diabolus sit Deo fortior, vt per

vt per violentiam opera eius destruat.

¶ Ad tertium dicendum, quod maleficium est ita perpetuum, quod non potest habere remedium humanum, quamuis Deus posset remedium præstare, dæmonem cogendo, vel etiam dæmon desistendo, non enim semper oportet: vt id quòd per maleficium factum est: possit maleficium per aliud destrui, vt ipsi malefici confitentur: & tamen si posset per maleficium remedium adhiberi: nihilominus perpetuum reputaretur, quia nullo modo debet aliquis dæmonis auxilium per maleficium inuocare. Similiter non oportet quod si per peccatum aliquod diabolo data est potestas in aliquem, quod cessante peccato cesset potestas, quia pœna interdum remanet culpa transeunte. Similiter etiam exorcismi Ecclesiæ non valerent ad reprimendum dæmones semper, quantum ad omnes molestias corporales, iudicio diuino hoc exigente: sed semper tamen valent contra illas infestationes dæmonum contra quas instituti sunt.

¶ Ad quartum dicendum, quod maleficium quandoque potest præstare ad omnes impedimentum, quandoque ad vnam tantùm, quia diabolus voluntaria causa est non ex necessitate naturæ agens. Et præterea impedimentum maleficij potest esse ex impressione dæmonis & imaginatione hominis, ex qua tollitur viro cõcupiscentia mouens ad talem mulierem, & non ad aliam.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum furia impediat matrimonium.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd furia non impedit matrimonium, matrimonium enim spirituale, quòd in baptismo contrahitur, dignius est quam carnale: sed furiosi possunt baptizari: ergo & matrimonium contrahere.

¶ 2. Præterea, Frigiditas impedit matrimonium, inquantum impedit carnalem copulam, quæ nõ impeditur per furiam: ergo nec matrimonium.

¶ 3. Præterea, Matrimonium non dirimitur nisi per aliquod impedimentum perpetuum: sed de furia non potest sciri quod sit impedimentum perpetuum: ergo non dirimit matrimonium.

¶ 4. Præterea, In versibus supradictis sufficienter continentur impedimenta impedientia matrimonium: sed ibi non fit mentio de furia: ergo, &c.

¶ SED CONTRA, Plus tollit vsum rationis furia quam error, sed error impedit matrimonium: ergo & furia.

¶ Præterea, Furiosi non sunt idonei ad aliquem contractum faciendum, sed matrimonium est contractus quidam: ergo, &c.

¶ RESPONDEO dicendum, quod furia, aut præcedit matrimonium, aut sequitur: si sequitur, nullo modo dirimit ipsum: si autem præcedit, tunc aut furiosus habet lucida interualla, aut non: si habet, tunc quamuis dum est in illo interuallo non sit tutum quòd matrimonium contrahat, quia nescit prolem educare, quòd matrimonium contrahat, & tunc si contrahit est matrimonium: si autem non habet, vel si tamen si contrahit est matrimonium: si autem non habet, vel si quando non habet contrahit, tunc quia non potest esse consensus vbi deest rationis vsus, non erit verum matrimonium.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod vsus rationis non exigitur ad baptismum quasi causa ipsius: sicut exigitur ad matrimonium, & ideò non est similis ratio, cùm de baptismo furiosorum dictum est supra.

¶ Ad secundum dicendum, quòd furia impedit matrimonium ratione suæ causæ est consensus, quamuis non ratione actus vt ratione suæ causæ est consensus, quamuis non ratione actus vt frigiditas: sed simul Magister de ea determinat, cum frigiditate, quia vtrunque est quidam naturæ defectus.

¶ Ad tertium dicendum, quod momentaneum impedimentum, quod causam matrimonij, scilicet consensum impedit, matrimonium, totaliter tollit, sed impedimentum quod impedit actum, oportet esse perpetuum ad hoc quòd matrimonium tollat.

¶ Ad quartum dicendum, quod impedimentum reducitur ad errorem, quia vtrobique est defectus consensus ex parte rationis.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum incestus, quo cognoscit quis sororis suæ matrimonium dirimat.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod incestus, quo quis cognoscit sororem vxoris suæ, matrimonium non dirimat: quia mulier non debet puniri pro peccato viri: sed puniretur si matrimonium solueretur: ergo, &c.

¶ 2. Præterea, Plus peccat qui propriam consanguineam cognoscit, quam qui cognoscit consanguineã vxoris: sed primum peccatum non impedit matrimonium: ergo nec secundum.

¶ 3. Præterea, Si in pœnam peccati hoc infligitur, videtur etiam si mortua vxore cum alia contrahat incestuosus, quod separari debeant, quod non est verum.

¶ 4. Præterea. Hoc etiam impedimentum non cõnumeratur inter alia supra enumerata: ergo nõ dirimit cõtractum matrimonium.

¶ SED CONTRA est, Quia per hoc quod cognoscit sororem vxoris, contrahitur affinitas ad vxorem: sed affinitas dirimit matrimonium contractum: ergo & incestus prædictus.

¶ Præterea, In quo quis peccat, in hoc punitur: sed talis peccauit contra matrimonium: ergo debet puniri quòd matrimonio priuetur.

¶ RESPONDEO dicendum, quod si aliquis cognoscit sororem, aut aliam consanguineam vxoris suæ ante matrimonium contractum etiam post sponsalia, oportet matrimenium separari ratione affinitatis contractæ: si autem post matrimonium contractum & consummatum, non debet totaliter matrimonium separari; sed vir amittit ius petendi debitum: nec potest sine peccato petere, sed tamen debet reddere petenti, quia vxor non debet puniri de peccato viri: sed post mortem vxoris debet omnino manere absque spe coniugij, nisi cum eo dispensetur propter fragilitatem suam, cum timetur de illicito coitu: si tamen præter dispensationem contrahat, peccat contra statuta Ecclesiæ faciens, non tamen matrimonium dirimitur, nec propter hoc separatur.

¶ Et per hoc patet solutio ad obiecta, quia incestus ponitur matrimonij impedimentum, non tam ratione culpæ, quam ratione affinitatis quam causat & ideò etiam non connumeratur aliis impedimentis, sed impedimento affinitatis includitur.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum defectus ætatis impediat matrimonium. Tho. 4. d. 36. q. vni. art. 3.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd defectus ætatis impedit matrimonium: Secundum enim leges pueri accipiunt tutorem vsque ad viccsimum quintum annum: ergo videtur quòd vsque ad tempus illud non sit confortata ratio ad consensum, & ita videtur quòd illud debeat esse tempus statutum matrimonium ineundi, sed ante tempus illud matrimonium potest contrahi: ergo defectus statutæ ætatis non impedit matrimonium.

¶ 2. Prætereà, Sicut vinculum religionis est perpetuum, ita & vinculum matrimonij: sed ante decimumquartum annum non potest facere professionem, secundum nouam constitutionem ergo nec matrimonium contrahere, si defectus ætatis matrimoniũ impediret.

¶ 3. Prætereà, Sicut cõsensus ad matrimonium requiritur ex parte viri, ita ex parte vxoris sed mulier ante decimumquartum annum potest contrahere matrimonium: ergo & vir.

¶ 4. Præterea, Impotentia coeundi nisi sit perpetua & ignorata, non impedit matrimonium: sed effectus ætatis non est perpetuus nec ignoratus: ergo non impedit matrimonium.

¶ 5. Prætereà, Non cõtinetur in aliquo prædictorum impedimentorum, & ita non videtur esse matrimonij impedimentum.

¶ SED CONTRA, Decret. dicit quòd puer, qui non potest reddere debitum, non est aptus matrimonio: sed ante decimum quartum annum (vt in pluribus) non potest reddere debitum, vt in 9. Animalium dicitur: ergo, &c.

¶ Præterea, Omnium natura constantium positus est terminus magnitudinis, & augmenti, & ita videtur cùm matrimonium sit naturale, quòd debeat habere determinatum tempus, per cuius defectum impediatur.

¶ RESPONDEO dicendum, quod matrimonium per modum contractus cuiusdam ordinationi legis positiuæ subiacet, sicut & alij contractus: vnde secundum iura determinatum est quod annum, & ideò non est similis ratio, cùm de baptismo furiosorum dictum est supra.

¶ Ad secundum dicendum, quòd furia impedit matrimonium ratione suæ causæ est consensus, quamuis non ratione actus vt frigiditas: sed simul Magister de ea determinat, cum frigiditate, quia vtrunque est quidam naturæ defectus.

¶ Ad tertium dicendum, quod momentaneum impedimentum, quod causam matrimonij, scilicet consensum impedit, matrimonium, totaliter tollit, sed impedimentum quod impedit actum, oportet esse perpetuum ad hoc quòd matrimonium tollat.

¶ Ad quartum dicendum, quod impedimentum reducitur ad errorem, quia vtrobique est defectus consensus ex parte rationis.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum incestus, quo cognoscit quis sororis suæ matrimonium dirimat.

AD QVARTVM sic proceditur, Videtur quod incestus, quo quis cognoscit sororem vxoris suæ, matrimonium non dirimat: quia mulier non debet puniri pro peccato viri: sed puniretur si matrimonium solueretur: ergo, &c.

¶ 2. Præterea, Plus peccat qui propriam consanguineam cognoscit, quam qui cognoscit consanguineã vxoris: sed primum peccatum non impedit matrimonium: ergo nec secundum.

¶ 3. Præterea, Si in pœnam peccati hoc infligitur, videtur etiam si mortua vxore cum alia contrahat incestuosus, quod separari debeant, quod non est verum.

¶ 4. Præterea. Hoc etiam impedimentum non cõnumeratur inter alia supra enumerata: ergo nõ dirimit cõtractum matrimonium.

¶ SED CONTRA est, Quia per hoc quod cognoscit sororem vxoris, contrahitur affinitas ad vxorem: sed affinitas dirimit matrimonium contractum: ergo & incestus prædictus.

furia

Universidad de Deusto
Biblioteca

furia,reducitur ad impedimentum erroris,ita etiam impedimentum quod est ex defectu ætatis,quia homo nondum habet plenũ vsum liberi arbitrij.

QVAESTIO QVINQVAGESIMANONA,
De disparitate cultus, quæ matrimonium impediat, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de disparitate cultus, quæ matrimonium impediat.
¶ Circa quod quæruntur sex.
¶ Primò, vtrùm fidelis possit contrahere matrimonium cum infideli.
¶ Secundò, vtrum inter infideles sit matrimonium.
¶ Tertiò, vtrùm coniux conuersus ad fidem, possit commanere cum infideli nolente conuerti.
¶ Quartò, vtrùm possit vxorem infidelem relinquere.
¶ Quintò, vtrùm ea dimissa possit aliam ducere.
¶ Sextò, vtrùm propter alia peccata vir possit dimittere vxorem sicut propter infidelitatem.

ARTICVLVS I.
¶ Vtrum fidelis possit contrahere cum infideli.

Tho.4.dl.36.qu.vni.ar.1 & seq. AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod fidelis possit matrimonium cũ infideli contrahere. Quia Ioseph contraxit cum Aegyptia,& Ester cum Assuero: in vtroque autem matrimonio fuit disparitas cultus, quia alter erat infidelis,& alter fidelis: ergo disparitas cultus præcedens matrimonium ipsum non impedit.
¶ 2. Præterea, Eadem est fides,quàm docet vetus & noua Lex,sed secundum veterem Legem poterat esse matrimonium inter fidelem & infidelem, vt patet Deute. 21. Si egressus ad pugnam videris mulierem pulchram in medio captiuorum, & adamaueris eam,introeas ad eam dormiens cum ea,& erit tibi vxor: ergo & in noua Lege licet.
¶ 3. Præterea, Sponsalia ad matrimonium ordinãtur: sed inter fidelem & infidelem possunt in aliquo casu contrahi sponsalia cũ conditione futuræ conuersionis: ergo sub eadem conditione matrimonium potest contrahi inter eos.
¶ 4. Præterea, Omne impedimentum matrimonij est aliquo modo contrarium matrimonio: sed infidelitas non est contraria matrimonio: quia matrimonium est in officium naturæ. cuius dictamen fides excedit: ergo disparitas fidei non impedit matrimonium.
¶ 5. Præterea, Disparitas fidei etiam quandoque est inter duos baptizatos, sicut quãdo aliquis post baptismum in hæresim labitur, sed si talis cum aliqua fideli contrahat, nihilominus est verũ matrimonium: ergo disparitas fidei matrimonium non impedit.
¶ SED CONTRA, est quod dicitur 2. Corinthiorum sexto, Quæ conuentio lucis ad tenebras: sed maxima conuentio est inter virum & vxorem: ergo ille qui est in luce, fidei, non potest contrahere matrimonium cum illa, quæ est in tenebris infidelitatis.
¶ Præterea, Malachiæ secundo dicitur, Contaminauit Iudas sanctificationem Domini, quoniam dilexit,& habuit filiam Dei alieni: sed hoc non esset, si inter eos posset verum matrimonium cõtrahi: ergo disparitas cultus matrimonium impedit.
¶ RESPONDEO dicendum, quod principalius matrimonij bonum est proles ad cultum Dei educanda, cùm autem educatio fiat communiter inter patrem & matrem, vterque secundum fidem suam intendit ad cultum Dei prolem educare: & ideò si sint diuersæ fidei, intentio vnius alterius intentioni contraria erit, & ita inter eos non potest esse conueniens matrimonium, & propter hoc disparitas cultus, præcedens impedit ne contrahi possit.
¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod in veteri Lege de aliquibus infidelibus erat permissum, quòd cum eis possent inire coniugia, & de aliquibus prohibitum. Specialiter tamen erat de infidelibus habitantibus in terra Chanaam, tum quia Dominus præceperat eos occidi propter eorum obstinationem, tum quia maius periculum imminebat, ne coniuges filios Israel ad idolatriã peruerterent, quia filij Israel ad ritus & mores eorum proniores erant propter conuersationem cum eis, sed aliis Gentibus permittit præcipuè, quia non poterat esse timor perrrahendi ad Idolatriam & sic Ioseph & Moyses & Ester cum infidelibus matrimonia contraxerunt. Sed in noua Lege etiam, quæ per totum orbem diffunditur, similis ratio prohibendi de omnibus infidelibus est & ideò disparitas cultus præcedens matrimonium impedit contrahendum, & dirimit contractum.
¶ Ad secundum dicendum, quòd Lex illa vel loquitur de aliis nationibus, cum quibus poterant inire coniugia: vel loquitur, quando illa captiua ad fidem & cultum Dei conuerti volebat.
¶ Ad tertium dicendum, quod eadem est habitudo præsentis ad præfens,& futuri ad futurum: vnde sicut quando matrimonium in præsenti contrahitur requiritur vnicus cultus in vtroque contrahentium, ita ad sponsalia, quibus fit sponsio futuri matrimonij, sufficit conditio apposita, de vnitate cultus futuri.
¶ Ad quartum dicendum, quod iam ex dictis patet quod disparitas cultus contraria est matrimonio ratione principalioris boni ipsius, quod est bonum prolis.
¶ Ad quintum dicendum, quòd matrimonium est sacramentum & ideò quantùm pertinet ad necessitatem sacramenti, requirit paritatem, quantùm ad sacramẽtum fidei, scilicet baptismũ magis quàm quantum ad interiorem fidem: vnde etiam hoc impedimentum non dicitur disparitas fidei, sed cultus disparitas qui respicit vlterius seruitium. vt in 3. lib. dictum est. Et propter hoc si aliquis fidelis cum hæretica baptizata matrimonium contrahat: verum est matrimonium, quamuis peccet contrahendo, & si scit eam hæreticam: sicut peccaret si cum excõmunicata contraheret non tamen propter hoc matrimoniũ dirimeretur: & econtrario si aliquis catechumenus habens rectam fidem sed nondum baptizatus cum aliqua fideli baptizata contraheret, non esset verum matrimonium.

ARTICVLVS II.
¶ Vtrum inter infideles possit esse matrimonium.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd inter infideles nõ possit esse matrimonium. Matrimonium enim est sacramẽtum Ecclesiæ: sed baptismus est ianua sacramentorum: ergo infideles qui non sunt baptizati, matrimonium cõtrahere non possunt, sicut nec alia sacramenta suscipere.
¶ 2. Præterea, Duo mala sunt magis impeditiua boni, quam vnũ: sed infidelitas vnius tantùm impedit bonum matrimonij: ergo multò fortiùs infidelitas vtriusque: & ita inter infideles non potest esse matrimonium.
¶ 3. Præterea, Sicut inter infideles & fideles est disparitas cultus, ita inter duos infideles, vt si vnus sit Gentilis, & alter Iudæus: sed disparitas cultus impedit matrimonium, vt dictum est: ergo ad minus inter infideles qui habent cultum disparem: non potest esse verum matrimonium.
¶ 4. Præterea, In matrimonio est vera pudicitia: sed sicut dicit Augustinus, & habetur in litera, non est vera pudicitia infidelis cum vxore sua: ergo nec verum matrimonium.
¶ 5. Præterea. Matrimonium verum excusat carnalem copulam à peccato: sed hoc non potest facere matrimonium inter infideles contractum, quia omnis vita infidelium peccatum est: vt dicit glossa Romanorum nono: ergo inter infideles non est verum matrimonium.
¶ SED CONTRA, est quod dicitur 1. Corinth. 7. Si quis frater vxorem habeat infidele, &c. sed vxor non dicitur nisi propter matrimonium: ergo matrimonium quod est inter infideles, est verum matrimonium.
¶ Præterea, Remoto posteriori non remouetur prius: sed matrimonium pertinet ad officium naturæ, quæ præcedit statum gratiæ, cuius principium est fides: ergo infidelitas non facit, quin sit inter infideles matrimonium.
¶ RESPONDEO dicendum, quod matrimonium principaliter est institutum ad bonum prolis non tantùm generandæ: sed etiam promouendæ ad perfectum statum, quia quælibet res intendit effectum suum naturaliter perducere ad perfectum: est autem in prole duplex perfectio naturæ, non solùm quantùm ad corpus, sed etiam quantùm ad animam per ea quæ sunt in lege naturæ, & perfectio gratiæ, & prima perfectio est materialis & imperfecta respectu secundæ: & ideò cum res quæ sunt propter finem, sint proportionatæ fini, matrimonium quod tendit in primam perfectionem, est in perfectum & materiale respectu illius quod tendit in perfectionem secundam: & quia perfectio prima communis esse potest infidelibus & fidelibus. Secunda autem tantùm est fidelium: & ideò inter infideles est quidem matrimonium, sed non perfectum vltima perfectione, sicut est inter fideles.
¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod matrimonium non est institutum in sacramentum, sed in officium naturæ: ideò quamuis infidelibus non competat matrimonium secundum quod est sacramentum in dispensatione ministri Ecclesiæ consistens, competit tamen eis in quantum est in officium naturæ: & tamen etiã matrimonium tale est aliquo modo sacramentum habituraliter, quamuis non actualiter eo quòd actu non contrahunt in fide Ecclesiæ.
¶ Ad secundum dicendum, quòd disparitas cultus non impedit matrimonium ratione infidelitatis, sed ratione disparitatis in fide. Disparitas enim cultus non solùm secundam perfectionẽ prolis impedit: sed etiam primam, dum parentes ad diuersa trahere intendunt, quod non est quando vterque est infidelis.
¶ Ad tertium dicendum, quòd inter infideles est matrimonium prout

prout matrimonium est in officium naturæ. Ea autem quæ pertinent ad legem naturæ, sunt determinabilia per ius positiuum, & ideò si prohibentur ab alio iure positiuo apud eos infideles contrahere matrimonium cum infidelibus alterius ritus, disparitas cultus apud eos impedit matrimonium: tamen ex iure diuino non prohibentur, quia apud Deum non differt qualitercũque aliquis a fide deuiet, quantum ad hoc quòd est ex gratia alienum esse, similiter nec aliquid Ecclesiæ statuto, quæ non habet de iis quæ foris sunt iudicare.
¶ Ad quartum dicendum, quòd pudicitia & aliæ virtutes infidelium non dicuntur esse veræ. quia non possunt attingere finem veræ virtutis, qui est vera fœlicitas: sicut non dicitur esse verum vinum quod non habet effectum vini.
¶ Ad quintum dicẽdum, quòd infidelis cognoscẽs vxorem suam, nõ peccat, si propter bonum prolis, aut fidei qua tenetur vxori debitum reddat, cum hic sit actus iustitiæ & temperãtiæ quæ in delectabilibus tactus debitas circũstantias seruat, sicut nõ peccat faciẽs alios actus politicarum virtutum: nec dicitur omnis vita infidelium peccatum, quia quolibet actu peccent, sed quia per id quod agunt à seruitute peccati non possunt liberari.

ARTICVLVS III.
¶ Vtrum coniux conuersus ad fidem possit commanere cum vxore nolente conuerti.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd cõiux cõuersus ad fidem nõ possit commanere cum vxore nolẽte cõuerti, cum qua in infidelitate cõtraxerat, vbi enim est idem periculum, oportet eãdem cautelam adhiberi, sed propter periculum subuersionis fidei prohibetur ne fidelis cum infideli cõtrahat. Cùm ergo periculum sit si fidelis commaneat cum infideli, cum qua prius cõtraxerat, & adhuc maius, quia neophyti facilius perueruntur, quàm illi qui sunt nutriti in fide, videtur quòd fidelis post cõuersionem nõ possit commanere cum vxore infideli.
¶ 2. Præterea, 28. q. 1. dicitur. Nõ potest infidelis in eius cõiunctione commanere, quæ iam in Christianam translata est fidem: ergo fidelis habet necesse vxorem infidelem dimittere.
¶ 3. Præterea, Matrimonium quod inter fideles contrahitur, est perfectius quàm illud quod contrahitur inter infideles, sed si fideles contrahant in gradu prohibito ab Ecclesia dissoluitur eorum matrimonium: ergo & infidelium, & ita vir fidelis non potest commanere cum vxore infideli, ad minus quando cum ea in infidelitate contraxit in gradu prohibito.
¶ 4. Præterea, Aliquis infidelis habet quandoque plures vxores secundum ritum suæ legis: si ergo potest commanere cum illis cum quibus in infidelitate contraxit, videtur quòd possit etiam post conuersionem plures vxores retinere.
¶ 5. Præterea, Potest cõtingere quòd repudiata vna vxore, aliam duxerit, & in illo matrimonio existẽs cõuertatur, videtur ergo quòd saltem in hoc casu non possit cum vxore, quam de nouo habet, commanere.
¶ SED CONTRA est, quòd Apostolus, 1. Cor. 7. consulit quòd commaneant.
¶ Præterea, Nullum impedimẽtum superueniẽs vero matrimonio, tollit ipsum: sed matrimonium erat verum quãdo vterque infidelis erat: ergo quando alter cõuertitur, non dirimitur per hoc matrimonium, & ita videtur quòd possit licite commanere.
¶ RESPONDEO dicẽdum, quòd fides eius, qui est in matrimonio, non soluit, sed perficit matrimonium. Vnde cum inter infideles sit verum matrimonium, vt ex dictis patet per hoc quod alter eorum cõuertitur ad fidem, non ex hoc ipso vinculum matrimonij soluitur. Sed aliquando vinculo matrimonij manente, soluitur matrimonium quãtum ad cohabitationem & debiti solutionem, in quo passu currunt infidelitas & adulterium, quia vterque est cõtra bonum prolis. Vnde sicut se habet in potestate dimittendi adulteram vel commanendi cum ea, ita se habet in potestate dimittendi infidelem vel commanẽdi cum ea: potest enim vir innocens liberè manere cum adultera spe correctionis, nõ autem si in adulterij peccato fuerit obstinata, ne videatur patronus turpitudinis, quamuis etiam cum spe correptionis possit liberè dimittere: similiter fidelis conuersus potest cum infideli commanere cum spe conuersionis, si eam in infidelitate obstinatam non viderit, & bene facit commanendo, tamen non tenetur, & de hoc est verbum Apostoli.
¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd faciliùs impeditur aliquid fiendum quam destruatur quod ritè factum est: & ideò multa sunt quæ impediunt matrimonium contrahendum, si præcedant, quæ tamen ipsum non possunt dissoluere, si sequantur, sicut de affinitate patet: & similiter dicendum est de disparitate cultus.
¶ Ad secundum dicendum, quòd in primitiua Ecclesia tempore Apostolorum passim cõuertebantur ad fidem, & Iudæi & Gentiles, & ideò tunc fidelis vir poterat habere probabilem spem de vxoris conuersione, etiam si conuersionem non promitteret. Post modum autem tempore procedente Iudæi sunt magis obstinati, quam Gentiles: quia Gentiles adhuc intrabant ad fidem sicut tempore martyrum, & temporibus Constantini Imperatoris, & circa tempora illa: & ideò tunc non erat rutum fideli cum vxore infideli Iudæa cohabitare, nec erat spes de conuersione eius sicut erat de conuersione vxoris Gentilis: & ideò, tunc fidelis conuersus poterat cohabitare cum Gentili, sed non cum Iudæa, nisi conuersionem promitteret, & secundum hoc loquitur Decret. illud. Sed nunc pari passu ambulant vtrique, scilicet Gentiles & Iudæi, quia vtrique obstinati sunt: & ideò nisi vxor infidelis conuerti velit, non permittetur ei cohabitare, siue sit Gentilis, siue Iudæa.
¶ Ad tertium dicendum, quòd infideles non baptizati non sunt astricti statutis Ecclesiæ: sed sunt astricti statutis iuris diuini, & ideò si contraxerunt aliqui infideles in gradibus prohibitis secundum legem diuinam, Leuit. 18. siue vterque, siue alter ad fidem conuertatur, non possunt in tali matrimonio commanere: si autem contraxerunt in gradibus prohibitis per statutum Ecclesiæ, possunt commanere, si vterque conuertatur, vel si vno conuerso sit spes de conuersione alterius.
¶ Ad quartum dicendum, quòd habere plures vxores est contra legem naturæ, cui etiam infideles sunt astricti: & ideò non est verum matrimonium infidelis, nisi cum illa, cum qua primo cõtraxit: vnde si ipse cum omnibus suis cõuertatur, potest cum prima commanere, & alias debet abiicere. Si autem prima cõuerti noluerit, & aliqua aliarum cõuertatur, idem ius habet cõtrahendi cum illa de nouo, quod cum alia habet: de quo post dicetur.
¶ Ad quintum dicẽdum, quòd repudium vxoris est cõtra legem naturæ, vnde infideli non licet vxorem repudiare, & ideò si conuertatur postquàm vna repudiata alteram duxerit, idem iudicium est de hac, quia tenetur primam, quam repudiauerat, accipere, si conuerti voluerit, & aliam abiicere.

ARTICVLVS IIII.
¶ Vtrum fidelis conuersus possit vxorem infidelem dimittere volentem cohabitare sine contumelia Creatoris.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd infidelis conuersus non possit vxorem infidelem dimittere volẽtem cohabitare sine cõtumelia Creatoris. Maius enim est vinculum viri ad mulierem, quam serui ad dominum, sed seruus cõuersus non absoluitur a seruituris vinculo, vt patet 1. Cor. 7. & 1. Timoth. 5. ergo & vir fidelis non potest vxorem infidelem dimittere.
¶ 2. Præterea, Nullus potest alteri præiudicium facere sine consensu ipsius, sed vxor infidelis habebat ius in corpore viri infidelis, si ergo per hoc quod vir ad fidem cõuertitur, mulier præiudicium pati posset: vt liberè dimitteretur, non posset vir conuerti ad fidem sine consensu vxoris, sicut nec ordinari, nec vouere continentiam sine consensu eius.
¶ 3. Præterea, Si aliquis contrahat cum ancilla scienter, siue sit seruus siue liber, non propter diuersam conditionem potest ipsam dimittere: cùm ergo vir qui quando contraxit cum infideli, sciuerit eam esse infidelem, videtur à simili quòd non possit eam dimittere propter infidelitatem.
¶ 4. Præterea, Pater tenetur ex debito procurare salutem prolis, sed si discederet ab infideli vxore, filij communes matri remanerent quia partus sequitur ventrem, & sic essent in periculo salutis: ergo non potest vxorem infidelem dimittere licitè.
¶ 5. Præterea, Adulter non potest adulteram dimittere, etiam postquàm de adulterio pœnitentiam egit: ergo si sit idem iudicium de adultero & infideli, nec infidelis infidelem potest relinquere etiam postquàm ad fidem est conuersus.
¶ SED CONTRA est, quòd Apostolus dicit 1. Cor. 7.
¶ Præterea, Adulterium spirituale est grauius quàm carnale, sed propter carnale adulterium viri potest dimittere vxorem, quantùm ad cohabitationem: ergo multò fortius propter infidelitatem, quæ est adulterium spirituale.
¶ RESPONDEO dicendum, quòd homini secundum aliam & aliam vitam diuersa competunt & expediunt: & ideò qui moritur priori vitæ, non tenetur ad illa, ad quæ in priori vita tenebatur: & inde est quòd ille qui in vita seculari existens, aliqua voluit, non tenetur ad illa quando mundo moritur, & vitam religiosam assumens perficere. Ille autem qui ad baptismum accedit, regeneratur in Christo & priori vitæ moritur, cùm generatio vnius sit corruptio alterius: & ideò liberatur ab obligatione qua vxori tenebatur reddere debitum, & ei cohabitare non tenetur, quando conuerti non vult, quamuis reddere debitum in aliquo casu liberè id possit facere, sicut dictum est: sicut & religiosus potest liberè perficere, vota quæ fecit in seculo: si non sunt contra religionem suam, quamuis ad ea non teneatur, vt dictum est.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd seruire non est aliquid incompetens Christianæ religionis perfectionis, quæ maximè humilitatem profitetur, sed obligatio mulieris siue matrimonij aliquid derogat perfectioni vitæ Christianæ, cuius summum statum, continentes possident, & ideò non est simile de vtroque. Et prætereà vnus cõiugum non obligatur alteri quasi possessio eius, quasi domino seruus, sed per modum societatis cuiusdam quæ non congruè est infidelis ad infidelem, vt patet secundæ Cor. 6. & ideò non est simile de seruo & coniuge.

¶ Ad secundum dicendum, quòd vxor non habebat ius in corpore viri nisi quandiu in vita illa manebat, in qua contraxerant, quia etiã mortuo viro vxor soluta est à lege viri, vt patet 1. Cor. 7. & ideò si postquàm vir mutat vitam moriens priori vitæ ab ea discedat, nullum sit ei præiudicium. Transiens autem ad religionem moritur tantùm spirituali morte, non autem corporali: & ideò si matrimonium sit consummatum, non potest vir sine consensu vxoris ad religionem transire. Potest autem ante carnalem copulam, quando est tantùm copula spiritualis, sed ille qui ad baptismum accedit, corporaliter etiam consepelitur Christo in morte: & ideò à debito reddendo etiam post matrimonium consummatum. Vel dicendum, quod ea culpa sua vxor præiudicium patitur, quæ conuerti contemnit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd disparitas cultus facit personam simpliciter illegitimam, non autem conditio seruitutis, sed solùm quando ignorata est: & ideò non sequitur similis ratio de infideli & ancilla.

¶ Ad quartum dicẽdum, quòd proles aut peruenit ad perfectam ætatem, & tunc poterit liberè sequi patrem fidelem vel matrem infidelem: vel est in minori ætate constitutus, & tunc debet dari fideli, non obstãte quòd indiget matris obsequio ad educationẽ.

¶ Ad quintum dicẽdum, q̃ adulter per pœnitẽtiam non trãsit ad aliã vitã, sicut infidelis per baptismũ: & ideò non est similis ratio.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum fidelis discedens ab vxore infideli, possit aliam ducere.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd fidelis discedens ab vxore infideli non possit aliam ducere in vxorem. Quia indissolubilitas est de ratione matrimonij, cum repudium vxoris sit contra legem naturæ, sed inter infideles erat verum matrimonium: ergo nullo modo potest matrimonium solui, sed manente vinculo matrimonij ad vnam, non potest aliquis cum alia contrahere: ergo fidelis discedens ab vxore infideli non potest cum alia contrahere.

¶ 2. Prætereà, Crimen superueniens matrimonio non soluit matrimonium, sed si mulier velit cohabitare sine contumelia Creatoris, non soluitur vinculum matrimonij, quia vir non potest aliam ducere: ergo peccatum vxoris quæ non vult cohabitare sine contumelia Creatoris, non soluit matrimonium, vt liberè possit vir aliam vxorem ducere.

¶ 3. Prætereà, Vir & vxor sunt pares in vinculo matrimonij: cum ergo vxori infideli non liceat viuente viro alium virum ducere, videtur quod nec fideli liceat.

¶ 4. Prætereà, Fauorabilius est continentiæ votum, quàm matrimonij contractus: sed viro fideli sine consensu vxoris infidelis non licet vt videtur, votum continentiæ emittere, quia tunc vxor fraudaretur matrimonio, si postmodum conuerteretur: ergo multò minùs licet ei matrimonium contrahere cum alia.

¶ 5. Prætereà, Filius qui remanet in infidelitate patre conuerso amittit ius paternæ hæreditatis: & tamen si postea conuertitur, redditur ei hæreditas sua, etiam si alius in possessionem eius intrauit: ergo videtur à simili quòd si vxor infidelis post conuertatur quòd ut sibi reddendus vir suus, etiam si cum alia cõtraxerit, quòd non posset esse si secundum matrimonium verum esset: ergo non potest contrahere cum alia.

¶ SED CONTRA, Matrimonium non est ratum sine sacramẽto baptismi, sed quod non est ratum, potest dissolui: ergo matrimonium in infidelitate contractum, potest solui, & ita soluto matrimoniali vinculo, licet viro aliam ducere in vxorem.

¶ Prætereà, Vir non debet cohabitare vxori infideli nolenti cohabitare sine contumelia Creatoris: si ergo non liceret ei aliam ducere, cogeretur continentiam seruare: quod videtur inconueniens, quia sic ex conuersione sua incommodum reportaret.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quando alter coniugum ad fidem conuertitur, altero in infidelitate manente, distinguendum est: quia si infidelis non vult cohabitare sine contumelia Creatoris, id est sine hoc quod ad infidelitatem inducat, potest fidelis liberè discedere, sed discedens non potest alteri nubere. Si autem infidelis non velit cohabitare sine contumelia Creatoris in verba blasphemiæ prorumpens, & nomen Christi audire nolens: tunc si ad infidelitatem pertrahere nitatur vir fidelis discedens potest alteri post matrimonium copulari.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd matrimonium infidelium est imperfectum, sed matrimonium fidelium est perfectum, & ita est firmius, semper autem firmius vinculum soluit minus firmum, cùm ei sit contrarium, & ideò matrimonium quod post in fide Christi contrahitur soluit matrimonium quod prius in infidelitate contractum fuerat: vnde matrimonium infidelium non est omninò firmum, & ratum, sed ratificatur postmodum per fidem Christi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd crimen vxoris nolentis cohabitare sine contumelia Creatoris absoluit virum à seruitute, qua tenebatur vxori, vt non posset ea viuente aliam ducere, sed nondum soluit matrimonium, quia si in blasphemia illa cõuerteretur antequàm ille aliud matrimonium contraheret, redderetur ei vir suus, sed soluitur per matrimonium sequens, ad quod peruenire non posset vir fidelis, nisi solutus à seruitute vxoris suæ per culpam eiusdem.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd postquàm fidelis cõtraxit, solutum est vinculum matrimonij ex vtraque parte, quia matrimonium non claudicat, quantum ad vinculum, sed quandoque claudicat quãtum ad effectum vnde in pœna vxoris infidelis ei indicitur, quod non possit cum alio contrahere magis quàm virtute matrimonij præcedentis, sed si postea conuertatur, potest ei concedi dispensatiuè vt alteri nubat, si vir eius aliam duxit.

¶ Ad quartum dicendum, quòd si post conuersionem viri aliqua probabilis spes de cõuersione vxoris sit, non debet votum continentiæ vir emittere, nec ad aliud matrimonium transire, quia difficilius conuerteretur vxor viro suo sciens se esse priuatam. Si autem non sit spes de conuersione, potest ad sacros ordines vel ad religionem accedere, prius requisita vxore quod conuertatur, & tunc si postquàm vir sacros ordines suscepit vxor conuertatur, non est sibi vir suus reddendus, sed debet imputare sibi in pœnam tardæ conuersionis quòd viro suo priuatur.

¶ Ad quintum dicendum, quòd vinculum paternitatis non soluitur per disparem cultum sicut vinculum matrimonij: & ideò non est simile de hæreditate & vxore.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum alia vitia soluant matrimonium.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd alia vitia soluant matrimonium, sicut & infidelitas. Adulterium enim videtur esse directius contra matrimonium, quam infidelitas, sed infidelitas soluit matrimonium in aliquo casu, vt liceat ad aliud matrimonium transire: ergo & adulterium idem facit.

¶ 2. Prætereà, Sicut infidelitas est fornicatio spiritualis, ita & quodlibet peccatum: si ergo propter hoc infidelitas matrimonium soluit, quia est fornicatio spiritualis, pari ratione quodlibet peccatum matrimonium soluet.

¶ 3. Prætereà, Matthæi decimooctauo dicitur, Si dextra manus tua scandalizat te, abscinde eam & proiice abs te, dicit Glossa quòd in manu & dextro oculo possunt accipi frater & vxor, propinqui & filij: sed per quodlibet peccatum efficiuntur nobis impedimento: ergo propter quodlibet peccatum potest matrimonium dissolui.

¶ 4. Prætereà, Auaritia idololatria est, vt dicitur Ephes. 5. sed propter idololatriam potest mulier dimitti, ergo pari ratione propter auaritiam, & propter alia peccata quæ sunt maiora quàm auaritia.

¶ 5. Prætereà, Hoc expresè Magister dicit in litera.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Matth. 5. Qui dimiserit vxorem excepta causa fornicationis mœchatur.

¶ Prætereà, secundum hoc tota die fierent diuortia, cum rarò inueniatur matrimonium, in quo alter coniugum in peccatum non labatur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd fornicatio corporalis & infidelitas specialem habent contrarietatem ad bona matrimonij, vt ex dictis patet: vnde specialem habent vim separandi matrimonia. Sed tamen intelligendum est quòd matrimonium dupliciter soluitur, Vno modo quãtum ad vinculum, & sic non potest solui postquàm matrimonium est ratificatum, neque per infidelitatem, neque per adulterium, sed si non est ratificatum soluitur vinculum permanente infidelitate in altero coniugum, si alter conuersus ad fidem ad aliud coniugium transeat: non autem soluitur vinculum prædictum per adulterium, alias infidelis liberè posset dare libellum repudij vxori adulteræ, & ea dimissa aliam ducere, quod falsum est. Alio modo soluitur matrimonium quantùm ad actum, & sic solui potest tam per infidelitatem quam per fornicationem spiritualem, sed propter alia peccata non potest solui matrimonium etiam quantùm ad actum, nisi forte ad tempus se velit vir subtrahere à consortio vxoris ad castigationem eius, subtrahendo ei præsentiæ solatium.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis adulterium magis

magis directè opponitur matrimonio, inquãtum est in officium naturæ, quam infidelitas, tamen econtrario est, inquãtum matrimonium est sacramentum Ecclesiæ, ex quo habet perfectam firmitatem, inquantum significat indiuisibilem coniunctionẽ Christi & Ecclesiæ: & ideò matrimonium quod non est ratum magis potest solui quantum ad vinculum per infidelitatem, quam per adulterium.

¶ Ad secundum dicendum, quòd coniunctio prima animæ ad Deum est per fidem, & ideò per eam anima quasi desponsatur Deo, vt patet Oseæ 2. Sponsabo te mihi in fide. Vnde in sacra scriptura specialiter per fornicationem idololatria & infidelitas designantur: sed alia peccata magis remota significatione dicuntur spiritualia fornicationes.

¶ Ad tertium dicendum, quòd hoc intelligendum est quando mulier præstat magnam occasionem peccati viro suo, vt vir probabiliter sibi de periculo timeat, tunc enim vir potest se subtrahere ab eius conuersatione, vt dictum est.

¶ Ad quartum dicendum, quòd auaritia dicitur idololatria per quandam similitudinem seruitutis, quia tam auarus quam idololatra potius seruit creaturæ, quàm Creatori, non autem per similitudinem infidelitatis: quia corruptio infidelitatis est in intellectu, sed auaritiæ in affectu.

¶ Ad quintum dicendum, quòd verba Magistri sunt accipienda de sponsalibus quia propter crimen superueniens sponsalia solui possunt: vel si loquitur de matrimonio, intelligendum est de separatione à communi conuersatione ad tempus vt dictum est vel quando vxor non vult cohabitare nisi sub conditione peccandi: vt cum dicit, Non ero vxor tua nisi mihi de latrocinio diuitias congreges, tunc enim potius eam debet dimittere quàm latrocinia exercere.

QVAESTIO SEXAGESIMA,

De vxoricidio, *in duos articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de vxoricidio.

¶ Circa quod quæruntur duo.

¶ Primò, vtrum in aliquo casu liceat vxorem occidere.

¶ Secundò, vtrum vxoricidium matrimonium impediat.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum liceat vxorem interficere inuentam in actu adulterij.

Thom. 4. dist. 27. q. 2. a. 2. q. 1. & sequent.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd liceat viro vxorem interficere in actu adulterij deprehensam. Lux enim diuina præcipit adulteras lapidari: sed ille qui legem diuinam exequitur, non peccat: ergo nec occidens propriam vxorem si sic adultera.

¶ 2. Prætereà, Illud quod licet lege, licet ei cui lex hoc committit, sed legi licet interficere adulteram, aut quamliber personam ream mortis: cum ergo lex commiserit viro interfectionem vxoris in actu adulterij deprehensæ, videtur quod ei liceat.

¶ 3. Prætereà, Vir habet potestatem maiorem super vxorẽ adulteram quam super eum qui cum ea adulterium commisit, sed si vir percutiat clericum quem cum propria vxore inuenit, non est excommunicatus: ergo videtur quòd etiam liceat interficere propriam vxorem in adulterio deprehensam.

¶ 4. Prætereà, Vir tenetur vxorem suam corrigere, sed correctio fit per inflictionem iustæ pœnæ, cùm ergo iusta pœna adulterij fit mors, quia est capitale crimen, videtur quod liceat viro vxorem adulteram occidere.

¶ SED CONTRA, In litera dicitur, quòd Ecclesia Dei nunquam constringitur legibus humanis vel mũdanis, gladium enim non habet nisi spiritualem: ergo videtur quòd ei qui vult esse de Ecclesia, non sit licitus actus legis illius quæ vxoricidium permittit.

¶ Prætereà, Vir & vxor ad paria iudicantur, sed vxori non licet interficere virũ in adulterio deprehẽsum: ergo nec viro vxorem.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd virum interficere vxorem contingit dupliciter. Vno modo per iudicium ciuile, & sic non est dubium quòd sine peccato potest vir zelo iustitiæ, non liuore vindictæ aut odij motus, vxorem adulteram in iudicio seculari accusare criminaliter de adulterio, & pœnam mortis à lege statutam petere: sicut etiam licet aliquem accusare de homicidio, aut de alio crimine: non tamen talis accusatio potest fieri in iudicio Ecclesiastico, quia Ecclesia non habet gladium materialem vt in litera dicitur. Alio modo posset eam per seipsum occidere, non in iudicio conuictam, & sic extra actum adulterij eam interficere, quantumcunque sciat eam adulteram, neque secundum leges ciuiles, neque secundum legem conscientiæ licet: sed lex ciuilis quasi licitum putat quòd in ipso actu eam interficiat, non quasi præcipiens, vel prohibens, sed quasi pœnam homicidij ei infligens propter maximum incitamentum, quod habet vir in tali facto ad occisionem vxoris. Sed Ecclesia in hoc non est astricta legibus humanis: vt iudicet eum sine reatu pœnæ æternæ, vel pœnæ Ecclesiastico iudicio infligendæ ex hoc quòd est sine reatu pœnæ infligendæ per iudicium seculare: & ideò in nullo casu licet viro occidere vxorem propria auctoritate.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd pœnam illam infligendam non commisit personis priuatis, sed personis publicis quæ habent officium ad hoc deputatum. Vir autẽ non est iudex vxoris: & ideò non potest eam interficere, sed coram iudice accusare.

¶ Ad secundum dicendum, quòd lex ciuilis non commisit viro occisionem vxoris, quasi præcipiens, quia sic non peccaret, sicut non peccat minister iudicis latronem occidens condemnatum ad mortem, sed permisit pœnam non adhibens: vnde etiã difficultates quasdã appositus quibus retraheretur viri ab vxoricidio.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ex hoc non probatur quòd sit licitum simpliciter: sed quantùm ad immunitatem ad aliquam pœnam, quia etiam excommunicatio quædam pœna est.

¶ Ad quartum dicendum, quòd duplex est congregatio, quædam œconomica sicut familia aliqua, & quædã politica, sicut ciuitas & regnum. Ille igitur qui præest secundæ congregationi vt Rex, potest infligere pœnam & corrigere personam, & exterminare ad purgationem Communitatis, cuius curam gerit, sed ille qui præest in prima congregatione vt paterfamilias, non potest infligere nisi pœnam corrigentem, quæ sẽ non extendit vltra terminos emendationis, quam transcendit pœna mortis, & ideò vir qui sic præest vxori, non potest ipsam interficere, sed alias accusare vel castigare.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum vxoricidium impediat matrimonium.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd vxoricidium nõ impediat matrimoniũ. Directius enim opponitur adulterium matrimonio quam homicidium, sed adulterium non impedit matrimonium: ergo nec vxoricidium.

¶ 2. Prætereà, Grauius est peccatum occidere matrem, quàm vxorem, quia nunquam licet verberare matrem, licet autem verberare vxorem, sed occisio matris non impedit matrimonium: ergo nec vxoris occisio.

¶ 3. Prætereà, Magis peccat qui vxorem alterius propter adulterium interficit, quam vxorem propriam, inquantum minus habet de motiuo, & minus ad eum spectat eius correctio, sed qui alienam vxorem occidit, non impeditur à matrimonio: ergo nec ille qui propriam vxorem interficit.

¶ 4. Prætereà, Remota causa, remouetur effectus, sed peccatum homicidij potest per pœnitentiam remoueri: ergo & impedimentum matrimonij, quod ex eo causam, & ita videtur quòd post peractam pœnitentiam non prohibeatur matrimonium contrahere.

¶ SED CONTRA est, quod Canon dicit: interfectores suarum coniugum ad pœnitentiam redigendi sunt, quibus penitus denegatur coniugium.

¶ Prætereà, In eo in quo quis peccat, debet puniri, sed peccat contra matrimonium, qui vxorem occidit: ergo debet puniri: vt matrimonio priuetur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd vxoricidium ex statuto Ecclesiæ matrimonium impedit, sed quandoque impedit contrahendum, & non dirimit contractum: quando scilicet propter adulterium vir occidit vxorem, aut etiam propter odium: tamen si timetur de incontinentia ipsius, potest cum eo dispensari per Ecclesiam, vt licitè matrimonium contrahat: quandoque etiam dirimit contractum, vt quando aliquis interficit vxorem suam, vt ducat eam cum qua mœchatur, tunc enim efficitur illegitima persona simpliciter ad contrahendum cum illa, ita quòd si de facto cum ea contraxerit matrimonium dirimitur. Sed per hoc non efficitur simpliciter persona illegitima respectu aliarũ mulierum. Vnde si cum alia contraxerit, quamuis peccet, contra statutum Ecclesiæ faciens: tamen matrimonium contractum non dirimitur propter hoc.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd homicidiũ & adulterium in aliquo casu impediunt matrimonium contrahendum, & dirimunt contractum, sicut de vxoricidio dicitur hic, etiam de adulterio infra dicetur. Vel dicendum, quòd vxoricidium est contra substantiam coniugij, sed adulterium contra bonum fidei ei debitæ: sic adulterium non est magnis contra matrimonium, quam vxoricidium; & ita ratio procedit ex falsis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd simpliciter loquendo grauius peccatum est occidere matrem, quàm vxorem, & magis contra naturam, quia naturaliter homo matrem reueretur, & ideo minus inclinatur ad interfectionem matris, & promptior est ad interfectionem vxoris, ad cuius pronitatis repressionem vxoricidæ est matrimonium ab Ecclesia interdictum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Ad tertium dicendum, quòd talis non peccat contra matrimonij, sicut ille qui propriam vxorẽ interficit: & ideò nõ est simile.
¶ Ad quartum dicendum, quòd non est necessarium, quòd delicta culpæ, deleatur omnis pœna, sicut de irregularitate patet. Non enim pœnitentia restituit in pristinam dignitatem, quàuis possit restituere in pristinum statum gratiæ, vt dictum est.

QVAESTIO SEXAGESIMAPRIMA,
De impedimento matrimonij quod est uotum solenne, in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de impedimentis quæ superueniunt matrimonio. Et primò, de impedimento quod prouenit matrimonio, scilicet de voto solenni. Secundò, de impedimento quod prouenit matrimonio consummato scilicet de fornicatione. Circa primum quæruntur tria.
¶ Primò, vtrum alter coniugum altero inuito post carnalem copulam possit religionem intrare.
¶ Secundò, vtrum ante carnalem copulam possit intrare.
¶ Tertiò, vtrum altero intrante alter possit alteri nubere.

ARTICVLVS I.
¶ Vtrum alter coniugum altero inuito post carnalem copulam possit religionem intrare.

Thom. 4. distin. 27. q. 2. art. 3 q. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd alter coniugum etiam post carnalem copulam possit altero inuito ad religionem transire. Quia lex diuina magis debet spiritualibus fauere quàm lex humana: sed lex humana hoc permisit: ergo multò fortius lex diuina permittere debuit.
¶ 2. Præterea, Minus bonum non impedit maius bonum, sed matrimonij status est minus bonum quàm status religionis. vt patet 1. Corinth. 7. ergo per matrimonium non debet homo impediri, quin possit ad religionem transire.
¶ 3. Præterea, In qualibet religione fit quoddam spirituale matrimonium, sed licet de leui religione ad arctiorem transire: ergo licet de matrimonio leuiori, scilicet carnali, ad arctius, scilicet matrimonio religionis, tranfire etiam inuita vxore.
¶ SED CONTRA est, quòd dicitur. 1. Corinth. 7. vt nec etiam ad tempus vacent orationi coniuges sine mutuo consensu à matrimonio abstinentes.
¶ Præterea. Nullus potest facere licitè quod est in præiudicium alterius sine eius voluntate, sed votum religionis emissum ab vno coniugum est in præiudicium alterius, quia vnus habet potestatem corporis alterius: ergo vnus sine consensu alterius non potest votum religionis emittere.
¶ RESPONDEO dicendum, quòd nullus potest facere oblationem Deo de alieno: vnde cùm per matrimonium iam consummatum sit corpus viri factum vxoris non potest sine consensu eius Deo ipsum offerre per continentiæ votum.
¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd lex humana considerat matrimonium solùm, inquantum est in officium naturæ: sed lex diuina secundum quòd est sacramentum, ex quo habet omnimodam indiuisibilitatem, & ideò non est simile.
¶ Ad secundum dicendum, quòd non est inconueniens maius bonum impediri per minus bonum, quòd habet contrarietatem ad ipsum, sicut etiam per malum bonum impeditur.
¶ Ad tertium dicendum, quòd in qualibet religione contrahitur matrimonium ad vnam personam, scilicet ad Christum, cui tamen ad plura obligatur aliquis in vna religione, quàm in alia, sed matrimonium materiale & religionis non fiunt ad vnam personam: & ideò non est simile.

ARTICVLVS II.
¶ Vtrum alter coniugum possit altero inuito ante carnalem copulam religionem intrare.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd nec etiam ante carnalẽ copulam. Indiuisibilitas enim matrimonij pertinet ad matrimonij sacramentum, inquantum scilicet significat perpetuam coniunctionem Christi ad Ecclesiam. sed ante carnalem copulam post consensum per verba de præsenti expressum est verum matrimonij sacramentum: ergo non potest fieri diuisio per hoc quod alter ad religionem intrat.
¶ 2. Præterea, In ipso consensu per verba de præsenti expresso vnus coniugum in alterum potestatem sui corporis transfert: ergo statim debet exigere debitum, & alter tenetur reddere & ita non potest vnus inuito altero ad religionem transire.
¶ 3. Præterea, Matth. 9. Quos Deus coniunxit homo non separet, sed coniunctio quæ est ante carnalem copulam, diuinitus facta est: ergo non potest separari humana voluntate.
¶ SED CONTRA est, quòd secundum Hieron. Dominus vocauit Ioannem de nuptiis.
¶ RESPONDEO dicendum, quòd ante carnalem copulam est inter coniuges tantum vinculum spirituale, sed postea etiam est inter eos vinculum carnale: & ideo sicut post carnalem copulam matrimonium soluitur per mortem carnalem, ita per ingressum religionis ante carnalem copulam soluitur: quia religio est quædam mors spiritualis, qua aliquis seculo moriens viuit Deo.
¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd matrimonium ante carnalem copulam significat illam coniunctionem, quæ est ad animam, quæ quidem soluitur per contrarium, scilicet per peccatum mortale, per carnalem copulam significat coniunctionem ad Ecclesiam, quantum ad assumptionem humanæ naturæ in vnitate personæ, quæ omninò est indiuisibilis.
¶ Ad secundum dicendum, quòd ante carnalem copulam non est omninò translatum corpus vnius sub potestate alterius, sed sub conditione, nisi interea alter ad frugem melioris vitæ conuoleat: sed per carnalem copulam completur dicta traditio, quia tunc intrat vterq; in corporalem possessionem sibi traditæ potestatis. Vnde etiam ante carnalem copulam non statim tenetur reddere debitum post matrimonium contractum per verba de præsenti, sed datur ei tempus duorum mensium propter tria. Primò, vt interim possit deliberare de transeundo ad religionem. Secundò, vt præparentur quæ sunt necessaria ad solẽnitatem nuptiarum. Tertiò, ne vilem habeat maritus datã, quã non suspitauit dilatam.
¶ Ad tertium dicendũ, quòd coniunctio matrimonialis ante carnalem copulam est quidem perfecta quantum ad se primum: sed non consummata quantum ad actum, secundum quod est operatio: & similatur possessioni corporali: & ideò non omnimodam indiuisibilitatem habet.

ARTICVLVS III.
¶ Vtrum maritus possit nubere alteri viro ante carnalem copulam viro suo religionem ingresso.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod mulier nõ possit nubere alteri viro ante carnalem copulam viro suo religionem ingresso. Quia illud quod cum matrimonio stare potest, non soluit matrimoniale vinculum: sed adhuc manet vinculum matrimoniale inter eos qui pari voto religionem intrant: ergo ex hoc quod vnus intrat religionem, alter non absoluitur à vinculo matrimoniali, sed quandiu manet vinculum matrimoniale ad vnum, non potest nubere alteri: ergo, &c.
¶ 2. Præterea, Vir post ingressum religionis potest ante professionem redire ad seculum, si ergo mulier posset alteri nubere viro intrante religionem, & ipse posset alteram ducere, rediens ad seculum: quod videtur absurdum.
¶ 3. Præterea, Per decretalem nouã, professio ante annum emissa, pro nulla reputatur: ergo si posit talẽ professionem ad vxorem redeat, tenetur eum recipere: ergo neque per introitum viri in religionem, neque per votũ datur mulieri potestas alteri nubẽdi.
¶ SED CONTRA, Nullus potest alterum obligare ad ea quæ sunt perfectionis, sed continentia est de iis quæ ad perfectionem pertinent: ergo mulier non arctatur ad continentiam ex hoc quòd vir religionem ingreditur, & sic potest nubere.
¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut mors corporalis viri hoc modo vinculũ matrimoniale soluit, vt mulier nubat cui vult secundum Apostoli sententiam: ita etiam post mortẽ spirituale viri per religionis ingressum poterit cui voluerit nubere.
¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quando vterque pari voto continentiam vouet: tunc neuter coniugali vinculo renuntiat, & ideò adhuc manet: sed quando vnus tantum vouet, tunc quantum est in se, abrenuntiat vinculo coniugali: & ideò alter absoluitur à vinculo illo.
¶ Ad secundum dicendum, quòd non intelligitur mortuus seculo per religionis ingressum quousque professionem emiserit: & ideò vsque ad tempus illud, tenetur eum vxor sua expectare.
¶ Ad tertium dicendũ, quòd de professione sic emissa ante tempus determinatum à iure, est idem iudicium quod de voto simplici. Vnde sicut post votum simplex viri mulier ei debitum reddere non tenetur, cùm ipsa non habet potestatem alteri nubere: ita & hic.

QVAESTIO SEXAGESIMASECVNDA.
De impedimento quod superuenit matrimonio consummato, quod est fornicatio, in sex articulos diuisa.

DEINDE considerandũ est de impedimento quod superuenit matrimonio consummato, scilicet de fornicatione quæ impedit matrimonium præcedẽs quoad actum dirimentem vinculo matrimoniali.
¶ Et circa hoc quæruntur sex.
¶ Primò, vtrum liceat viro dimittere vxorẽ causa fornicationis.
¶ Secundò, vtrum ad hoc teneatur.
¶ Tertiò, vtrum proprio iudicio eam dimittere possit.
¶ Quartò, vtrũ vir & vxor quantũ ad hoc sint æqualis cõditionis.
¶ Quintò, verum post diuortium debeant manere innupti.
¶ Sextò, vtrum post diuortium possint reconciliari.

ARTICVLVS I.
¶ Vtrum propter fornicationem liceat viro vxorem dimittere.

Thom. 4. distinc. 35. q. unica. a. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd propter fornicationem non liceat viro vxorem dimittere. Non enim est malum pro malo reddendum, sed vir dimittendo vxorẽ propter fornicationẽ, videtur malũ pro malo reddere: ergo hoc non licet.
¶ 2. Præterea, Maius peccatum est, si vterque fornicetur quam si alter tantum, sed si vterque fornicetur, non poterit propter hoc fieri diuortium: ergo nec si vnus tantum fornicatus fuerit.
¶ 3. Præterea, fornicatio spiritualis & quædam alia peccata sunt grauiora, quam fornicatio carnalis, sed propter illa non potest fieri separatio à toro: ergo nec propter fornicationem carnalem.
¶ 4. Præterea, vitium contra naturam magis remotum est à bonis matrimonij, quam fornicatio, quæ modo naturæ fit: ergo magis debuit poni causa separationis, quam fornicatio.
¶ SED CONTRA est quod dicitur. Matth. 5.
¶ Præterea, illi qui frangit fidem non tenetur aliquis seruare fidem, sed coniux fornicando fidem frangit, quam alteri seruare debet: ergo alter potest alterum causa fornicationis dimittere.
¶ RESPONDEO dicendum, quòd Dominus dimittere vxorem concessit propter fornicationem in pœnam illius qui fidem fregit & in fauorem illius qui fidem seruauit: vt non sit astrictus ad reddendum ei debitum qui non seruauit fidem, & propter hoc excipiuntur septem casus in quibus non licet viro vxorem dimittere fornicatricem, in quibus vel vxor à culpa immunis est, vel vtrique æqualiter culpabiles sunt. Primus est si ipse vir similiter fornicatus fuerit. Secundus, si ipse vxorem prostituerit. Tertius, si vxor virum probabiliter mortuum credens propter longam eius absentiam alteri nupserit. Quartus est si latenter cognita est ab aliquo sub specie viri lectum subintrante. Quintus, si fuerit, vi oppressa. Sextus, si reconciliauit eam sibi post adulterium perpetratum: carnaliter eam cognoscens. Septimus, si matrimonio in infidelitate vtriusque contracto vir dederit vxori libellum repudij, & vxor alteri nupserit: tunc enim si vterque conuertatur tenetur eam vir recipere.
¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd vir si dimittat vxorem fornicantem liuore vindictæ, Peccat: si autem ad infamiam propriam cauendam, ne videatur particeps criminis, vel ad vitium vxoris corrigendum, vel ad vitandum prolis incertitudinem non peccat.
¶ Ad secundum dicendum, quòd diuortium ex causa fornicationis fit vno accusante alium, & quia nullus potest accusare, qui in simili crimine existit, quando vterque fornicatur diuortium celebrari non potest, quamuis magis peccetur cõtra matrimonium vtroque fornicante, quam altero tantum.
¶ Ad tertium dicendum, quòd fornicatio directè est contra bonum matrimonij, quia tollitur per eam certitudo prolis, & fides frangitur, & significatio non seruatur: dum vnus coniugum pluribus carnem suam diuidit; & ideò alia crimina quamuis forte sint maiora fornicatione non tamen causant diuortium, sed quia infidelitas, quæ dicitur spiritualis fornicatio, etiam est contra bonum matrimonij: quod est proles educanda ad cultum Dei: etiam ipsa facit diuortium, sed tamen aliter quam corporalis fornicatio, quia non propter vnum actum infidelitatis, sed propter consuetudinem quæ pertinaciam ostendit, in qua infidelitas perficitur.
¶ Ad quartum dicendum, quòd etiam propter vitium contra naturam potest procedi ad diuortium sed tamen non fit ita mentio de ipso, tum quia est passio innominabilis, tum quia rarius accidit, tum quia non ita causat incertitudinem prolis.

ARTICVLVS II.
¶ Vtrum vir teneatur ex præcepto vxorem fornicantem dimittere.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd vir teneatur ex præcepto vxorem fornicantem dimittere, Vir enim cum sit caput vxoris tenetur vxorem corrigere, sed separatio à toro est inducta ad correctionem vxoris fornicantis: ergo tenetur eam à se separare.
¶ 2. Præterea, Qui consentit peccanti mortaliter, ipse etiã mortaliter peccat: sed vir retinens vxorem fornicantem consentire ei videtur vt in litera dicitur: ergo peccat nisi eam à se eiiciat.
¶ 3. Præterea, Primæ ad Corinthios 6. dicitur, Qui adhæret meretrici, vnum corpus efficitur: sed non potest aliquis simul esse membrum meretricis & Christi, vt ibidem dicitur: ergo vir vxori fornicanti adhærens, membrum Christi esse desinit, mortaliter peccans.
¶ 4. Præterea, Sicut cognatio tollit vinculum matrimonij, ita fornicatio separat à toro: sed postquàm vir nouerit consanguinitatem sui ad vxorem, mortaliter peccat, eam cognoscens carnaliter: ergo & si cognoscit vxorem, postquàm scit ipsam esse fornicatam, mortaliter peccat.
¶ SED CONTRA, est quod dicit Glossa, 1. Cor. 7. Quia Dominus permisit causa fornicationis vxorem dimittere: ergo non ex præcepto.
¶ Præterea, Quilibet potest dimittere alteri quod in se peccauit sed vxor fornicando peccauit in virum: ergo vir potest ei parcere, vt non dimittat eam.
¶ RESPONDEO dicendum, quòd dimissio vxoris fornicantis introducta est ad corrigendum vxoris crimen per talem pœnam: pœna autem corrigens non requiritur vbi emendatio iam præcessit: & ideò si mulier de peccato pœniteat, vir non teneatur eam dimittere: si autem non pœniteat, tenetur ne peccato consentire videatur, dum correctionem debitam non apponit.
¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd peccatum fornicationis in vxore potest corrigi: non tantùm tali pœna, sed etiam verbis & verbere: & ideò si alias ad correctionem fit parata: non tenetur vir prædictam pœnam, ad eius correctionem adhibere.
¶ Ad secundum dicendum, quòd tunc vir vxori consentire videtur quando eam tenet non cessantem à peccato præterito: si autem emendata fuerit, non ei consentit.
¶ Ad tertium dicendum, quòd ex quo de peccato fornicationis pœnituit, meretrix dici non potest: & ideò vir ei se coniungendo, membrum meretricis non fit. Vel dicendum, quòd non coniungitur ei quasi meretrici, sed quasi vxori.
¶ Ad quartum dicendum, quòd non est simile, quia consanguinitas facit, vt non sit inter eos vinculum matrimoniale: & ideò carnalis copula fit illicita, sed fornicatio non tollit vinculum prædictum: & ideò actus remanet quantum est de se licitus, nisi per accidens: illicitus fiat, inquantum vir consentire turpitudini vxoris videtur.
¶ Ad quintum dicendum, quòd permissio illa est intelligenda per prohibitionis priuationem: & sic contra præceptum non diuiditur, quia etiã quod cadit sub præcepto, non est prohibitum.
¶ Ad sextum dicendum, quòd vxor non tantùm peccat in virum sed etiam in seipsam & in Deum: & ideò vir non totaliter potest pœnam dimittere, nisi emendatio sequatur.

ARTICVLVS III.
¶ Vtrum vir proprio iudicio possit fornicantem dimittere.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod proprio iudicio vir vxorem fornicantem possit dimittere. Sententiam enim à iudice latam absque alio iudicio exequi licet: sed Deus iudex iustus dedit hanc sententiam: vt propter fornicationem vir vxorem dimittere possit, non ergo requiritur ad hoc aliud iudicium.
¶ 2. Præterea, Matth. 1. dicitur quod Ioseph cum esset iustus, cogitauit occultè dimittere Mariam: ergo videtur quòd occultè vir possit diuortium celebrare absque iudicio Ecclesiæ.
¶ 3. Præterea, Si vir post fornicationem vxoris cognitam debitum ei reddit, amittit actionem quam contra fornicariam habebat: ergo denegatio debiti, quæ ad diuortium pertinet, debet Ecclesiæ iudicium præcedere.
¶ 4. Præterea, Illud quod non potest probari, non debet ad Ecclesiæ iudicium adduci, sed fornicationis crimẽ non potest probari, quia oculus adulteri obseruat caliginem: vt dicitur Iob 24. ergo non debet iudicio Ecclesiæ prædictum diuortium fieri.
¶ 5. Præterea, Accusationem debet inscriptio præcedere, qua aliquis se ad rationem obliget, si in probatione deficiat, sed hoc non potest esse in ista materia, quia qualitercunque res iret, vir consequeretur intentum suum, siue ipse vxorem dimitteret, siue vxor eum: ergo non debet ad iudicium Ecclesiæ per accusationem adduci.
¶ 6. Præterea, Plus tenetur homo vxori, quàm extraneo, sed homo crimen alterius etiam extranei non debet Ecclesiæ deferre nisi monitione præmissa in secreto, vt patet Matth. 9. ergo multo minùs potest crimen vxoris ad Ecclesiam deferre, si eam prius occultè non corripuerit.
¶ SED CONTRA, Nullus debet se ipsum vindicare. sed si vir vxorem fornicantem proprio arbitrio dimitteret, ipse se vindicaret: ergo hoc non debet fieri.
¶ Præterea, Nullus in eadem causa est actor & iudex, sed vir est actor impetens vxorem de offensa in se commissa: ergo ipse non potest esse iudex, & sic non debet proprio arbitrio dimittere,

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ RESPONDEO dicendum, quòd vir potest vxorem dimittere dupliciter. Vno modo quàtum ad torum solùm & sic potest eam dimittere quàm citò sibi constat de fornicatione vxoris proprio arbitrio, nec tenetur reddere debitum exigéti nisi per Ecclesiam compellatur, & taliter reddens nullum præiudicium sibi facit. Alio modo quantùm ad torum & cohabitationem, & hoc modo. non potest dimitti nisi iudicio Ecclesiæ: & si alias dimissa fuerit, debet cogi ad cohabitandum, nisi posset ei vir incontinenti fornicationem probare, hæc autem dimissio diuortium dicitur: & ideò concedendum est quòd diuortium non potest celebrari nisi iudicio Ecclesiæ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sententia est applicatio iuris communis ad particulare factum: vnde Deus ius promulgauit, secundum quod sententia in iudicio formari debet.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Ioseph voluit Virginem dimittere, non quasi suspectam de fornicatione, sed ob reuerétiam sanctitatis eius, timens cohabitare ei: nec tamen est simile, quia tunc ex adulterio non solùm procedebatur ad diuortium, sed vlterius ad lapidationem, non autem nunc quando agitur in iudicio Ecclesiæ.

¶ Ad tertium patet solutio ex dictis,

¶ Ad quartum dicendum, quòd quandoque vir vxorem suspectam habens, ei insidiatur, vt deprehendere possit eam cum testibus in crimine fornicationis, & sic potest ad accusationē procedere. Et prætereà, si de facto ipso non constat, possunt esse violentæ suspicationes fornicationis, quibus probatis videtur fornicatio probata esse, vt si inueniatur solus cum sola horis & locis suspectis, & nudus cum nuda.

¶ Ad quintum dicendum, quòd maritus potest accusare vxorem de adulterio dupliciter. Vno modo ad tori separationem coram iudice spirituali, & tunc inscriptio non debet fieri cum oblatione ad legem talionis: quia sic vir consequeretur intentum suum: vt probat obiectio. Alio modo ad punitionem criminis in iudicio seculari, & sic oportet quòd præcedat inscriptio, per quam ad pœnam talionis se obliget, si in probatione deficiat.

¶ Ad sextum dicendum, quòd sicut Decret. dicit, tribus modis in criminibus procedi potest. Primò, per inquisitionem, quàm debet præcedere clamosa insinuatio quæ locum accusationis tenet: secundò, per accusationem quàm debet præcedere Legitima inscriptio. Tertiò, per denuntiationem, quàm debet præcedere trina correctio. Verbum ergo Domini intelligitur, quando agitur per viam denuntiationis, non quando agitur per viam accusationis: quia tunc non agit solùm ad correctionem delinquentis, sed ad punitionem propter bonum commune conseruandum, quod iustitia deficiente periret.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum vir & vxor in causa diuortij possint ad paria iudicari.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd vir & vxor non debeant in causa diuortij ad paria iudicari. Diuortium enim tenetur in Lege noua loco repudij, quod erat in Lege veteri vt patet Matth. 5. sed in repudio vir & vxor non iudicabantur ad paria: quia vir poterat repudiare vxorem, & non econuersò: ergo non debent ad paria iudicari.

¶ 2. Præterea, Plus est contra legem naturæ, quòd vxor plures viros habeat quàm quòd vir plures mulieres: vnde hoc quandoque licuit illud vero nunquàm: ergo plus peccat mulier in adulterio quàm vir & ita non debent ad paria iudicari.

¶ 3. Præterea, Vbi est maius nocumentum proximi, ibi est malus peccatum: sed plus nocet vxor adultera viro, quàm vir adulter vxori, quia adulterium vxoris facit incertitudinem proliis: non autem adulterium viri: ergo maius est peccatum vxoris, & sic non debent ad paria iudicari.

¶ 4. Præterea, Diuortium inducitur ad crimen adulterij corrigendum, sed magis pertinet ad virum, qui est caput mulieris, vt dicitur 1. Cor. 11. corrigere vxorem quam econuersò: ergo non debent in repudio ad paria iudicari, sed vir debet esse melioris conditionis.

¶ SED CONTRA Videtur quod in hoc vxor debeat esse melioris conditionis. Quia quanto est maior fragilitas in peccante tantò magis est peccatum venia dignum: sed in mulieribus est maior fragilitas, quā in viris, ratione cuius dicit Chrysostomus Quòd propria passio mulierum est luxuria: & Philosophus dicit in septimo Ethicorum, Quod mulieres non dicuntur continentes, propriè loquendo, propter facilem inclinationem ad concupiscentias: quia nec bruta animalia possunt continere propter hoc quòd non habent aliquid quod concupiscentiis obuiare possit: ergo mulieribus in pœna diuortij deberet magis parci.

¶ Præterea, Ponitur vir caput mulieris, vt ipsam corrigat: ergo magis peccat quam mulier, & sic debet magis puniri.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in causa diuortij vir & vxor ad paria iudicantur, vt idem sit licitum & illicitum vni quod alteri, non tamen pariter iudicantur ad illa, quia causa diuortij est maior in vno quam in alio, cùm tamen in vtroque sit sufficiens causa ad diuortium. Diuortium enim pœna est adulterij, inquantùm est contra matrimonij bona, quantum ad bonum fidei, ad quam coniuges æqualiter sibi inuicem tenentur. Tantùm enim peccat contra matrimonium adulterium vnius, sicut adulterium alterius, & hæc causa in vtroque sufficit ad diuortium. Sed quantùm ad bonum prolis plus peccat adulterium vxoris quàm viri: & ideò maior est causa diuortij in vxore quàm in viro, & sic ad æqualia, sed non ex æquali causa obligantur, nec iniustè: quia in vtroque est causa sufficiens ad hanc pœnam: sicut est etiam de duobus, qui damnantur ad eiusdem mortis pœnam, quamuis alius alterò grauius peccauerit.

¶ AD PRIMVM ergo dicēdum, quòd repudium non permittebatur nisi ad euitandum homicidium: & quia in viris magis erat de hoc periculum, quàm in mulieribus: ideò viro permittebatur dimittere vxorem non autem econuersò per legem repudij.

¶ Ad secundum & tertium dicendum, quòd rationes illæ procedunt, secundum quòd in comparatione ad bonum prolis maior sit causa diuortij in vxore adultera, quàm in viro: non tamen sequitur quod non iudicentur ad paria, vt ex dictis patet.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quamuis vir sit caput mulieris quasi gubernator, non tamen quasi iudex ipsius sicut nec econuersò & ideò in eis quæ per iudicium facienda sunt, non plus potest vir in vxorem, quam econuersò.

¶ Ad quintum dicendum, quòd in adulterio inuenitur de ratione peccati idem quod est in fornicatione simplici, & adhuc plus quod magis grauat, scilicet matrimonij læsionem si autem consideretur id quod est commune adulterio & fornicationi, peccatum viri & mulieris se habent vt excedentia & exceſſa, quia in muliere est plus de humore: & ideò sunt magis ducibiles à concupiscentiis, sed in viro est plus de calore qui concupiscentiam excitat: sed tamen, simpliciter loquendo, cæteris paribus vir in simplici fornicatione plus peccat quam mulier, quia plus habet de rationis bono, quod prævalet quibuslibet motibus corporalium passionum. Sed quantum ad læsionem matrimonij, quàm adulterium fornicationis addit, ex qua diuortium causat plus peccat mulier quàm vir, vt ex dictis patet: & quia hoc est grauius quàm simplex fornicatio: ideò simpliciter loquendo, plus peccat mulier adultera, quàm vir adulter, cæteris paribus.

¶ Ad sextum dicendum, quòd quamuis regimen quod datum est viro in mulierem, sit quædam circunstantia aggrauans, tamen ex illa circunstantia, quæ in aliam speciem trahit, magis aggrauatur peccatum, scilicet ex læsione matrimonij, quæ trahit ad speciem iniustitiæ in hoc, quòd furtiuè aliena proles submittitur.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum post diuortium vir alteri nubere possit.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd post diuortium vir alteri nubere possit. Nullus enim tenetur ad perpetuam continentiam: sed vir tenetur in aliquo casu vxorem fornicātem à se in perpetuum separare, vt patet ex dictis: ergo videtur quòd ad minùs in tali casu adulteram ducere possit.

¶ 2. Præterea, Peccanti non est danda maior occasio peccandi, sed si ei, qui propter culpam fornicationis dimittitur, nō licet aliam copulam quærere, datur sibi maior occasio peccandi: non enim est probabile, quòd qui in matrimonio non continuit, quòd posteà continere possit: ergo videtur quòd liceat ei ad aliam copulam tranſire.

¶ 3. Præterea, Vxor non tenetur viro nisi ad debitum reddendum & cohabitationem, sed per diuortium ab vtroque absoluitur: ergo soluta est à lege viri: ergo potest alteri nubere, & eadem ratio est de viro.

¶ 4. Præterea, Matth. 19. dicitur, Qui dimiserit vxorem, & aliam duxerit excepta causa fornicationis, mœchatur: ergo videtur quòd si causa fornicationis dimissa vxore aliam duxerit, nō mœchatur: & ita est verum matrimonium.

¶ SED CONTRA, Primæ Corint. 7. Præcipio non ego, sed Dominus, vxorem à viro non discedere, quòd si discesserit, manere innuptam.

¶ Præterea, Nullus ex peccato debet reportare commodum, sed reportaret, si liceret adulteræ ad aliud magis desideratum connubium tranſire: & esset occasio adulterandi volentibus alia matrimonia quærere: ergo non licet aliam copulam quærere neque viro neque vxori.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd nihil adueniens supra matrimonium potest ipsum dissoluere: & ideò adulterium non facit quin sit verum matrimonium. Manet enim, vt Augustin. dicit inter viuentes coniugale vinculum, quod nec separatio, nec cum aliquo iunctio potest auferre: & ideo non licet vni altero viuente ad aliam copulam tranſire.

¶ AD

¶ AD PRIMVM ergo dicēdum, quòd quāuis nullus per se obligetur ad cōtinentiam, tamen per accidens potest esse quòd obligetur: sicut si vxor sua ægritudinem incurabilē incurrat, & talem quæ carnalem copulam non patiatur, & similiter etiam est, si incorrigibiliter spirituali infirmitate, scilicet fornicatiōe laboret.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ipsa confusio quam reportat a diuortio, debet eam cohibere a peccato, quia si cohibere non potest, minus malum est, quòd ipsa sola peccet, quàm quòd peccati vir eius sit particeps.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis vxor post diuortium non teneatur viro adultero ad debitū reddendum, & cohabitandum, tamen adhuc manet vinculum matrimonij, ex quo ad hoc tenebatur: & ideò non potest ad aliam copulam transire viro viuente, nisi videatur Ecclesia decepta fuisse per falsos testes, sententiando de diuortio: quia in tali casu, etiam si votum professionis emisisset, restitueretur viro, & teneretur reddere debitum: sed non liceret ei exigere.

¶ Ad quartum dicendum, quòd exceptio illa quæ est in verbis Domini, refertur ad dimissionem vxoris, & ideò obiectio ex falso intellectu procedit.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum post diuortium vir & vxor possint reconciliari.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd post diuortium vir & vxor non possint reconciliari. Regula enim est in iure. Quod semel benè definitum est, nulla debet iteratione retractari: sed iudicio Ecclesiæ definitum est, quòd debent separari: ergo non possunt reconciliari vlterius.

¶ 2. Præterea, Si posset esse reconciliatio, præcipuè videretur quòd post pœnitentiam vxoris vir teneatur eam recipere, sed non tenetur, quia etiam vxor non potest pro exceptione proponere in iudicio suam pœnitentiam contra virum accusantem de fornicatione: ergo nullo modo potest fieri reconciliatio.

¶ 3. Præterea, Si posset esse reconciliatio, videtur quòd vxor adultera teneretur redire ad virum ipsam reuocantem, sed non tenetur, quia iam separati sunt iudicio Ecclesiæ: ergo, &c.

¶ 4. Præterea, Si liceret reconciliare vxorem adulteram, in illo casu præcipuè deberet fieri, quando vir post diuortium inuenitur adulterium committere, sed in hoc casu vxor non potest cogere eum ad reconciliationem, cùm iustè sit diuortium celebratum, ergo nullo modo potest reconciliari.

¶ 5. Præterea, Si vir adulter occultè dimittat vxorem conuictam de adulterio per Ecclesiæ iudicium: non videtur iustè factum diuortium: sed tamen vir non tenetur vxorem sibi reconciliare, quia vxor probare in iudicio adulterium viro non potest: ergo multo minus quando diuortium iustè est celebratum, reconciliatio fieri potest.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur, 1. Cor. 7. Quòd si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari.

¶ Præterea, Vir poterit eam non dimittere post fornicationem: ergo eadem ratione eam reconciliare sibi.

¶ RESPONDEO dicēdum, quòd si vxor post diuortium de peccato pœnitentiam agens emendata fuerit, potest eam sibi vir reconciliare: si autem in peccato incorrigibilis maneat, non debet assumere eam eadem ratione, qua non licebat eam nolentem à peccato desistere retinere.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sententia Ecclesiæ diuortium celebrantis non fuit cogens ad separationem, sed licentiam præbens: & ideò absque retractatione præcedentis sententiæ potest reconciliatio fieri, vel sequi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd pœnitentia vxoris debet inducere virum vt vxorem fornicantem non accuset aut dimittat, sed tamen non potest ad hoc cogi, nec potest per pœnitentiam eum vxor ab accusatione repellere: quia cessante culpa & quantùm ad actum, & quantùm ad maculam, adhuc manet aliquid de reatu, & cessante reatu etiam quantùm ad Deum adhuc manet reatus quo ad pœnam humano iudicio inferendam, quia homo non videt cor, sicut Deus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd illud quod inducitur in fauorem alicuius, non facit ei præiudicium: vnde cùm diuortium sit inductum in fauorem viri, non aufert ei ius petendi debitum vel reuocandi vxorem. Vnde vxor tenetur reddere, & ad eum redire, si fuerit reuocata, nisi de licentia votum continentiæ emiserit.

¶ Ad quartum dicendum, quòd propter adulterium quod vir prius innocens post diuortium committit, secundum rigorem iuris non debet cogi ad recipiendum vxorem adulteram: prius tamen secundum æquitatem iuris iudex ex officio suo debet eum cogere, vt caueat periculo animæ eius, & scandalo aliorum quamuis vxor non possit reconciliationem petere.

¶ Ad quintum dicēdum, quòd si adulterium viri sit occultum, per hoc non auferetur ius excipiendi contra accusationem viri vxori adulteræ, quamuis desit sibi probatio, & ideò peccat vir diuortium petens: & si post sententiam de diuortio vxor petat debitum, aut reconciliationem, vir tenetur ad vtrunque.

QVAESTIO SEXAGESIMATERTIA.

De secundis nuptiis, in duos articulos diuisa.

CONSEQVENTER considerandum est de secundis nuptiis.

¶ Et circa hoc quæruntur duo.

¶ Primò, vtrum sint licitæ.

¶ Secundò, vtrum sint sacramentales.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum secundæ nuptiæ sint licitæ.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd secundæ nuptiæ non sint licitæ, quia iudicium de re debet esse secundum veritatem, dicit autem Chrysost. quòd secundum virum accipere, est fornicatio secundum veritatem, quæ non est licita: ergo nec secundum matrimonium. Thom. 4. distin. 42. q. 3. art. 1. & 2.

¶ 2. Præterea, Omne quod non est bonum, non est licitum, sed Ambros. dicit quòd secundum matrimonium non est bonum: ergo non est licitum.

¶ 3. Præterea, Nullus arceri debet ne interſit illis quæ sunt honesta & licita, sed sacerdotes arcentur ne interſint secundis nuptiis, vt in litera patet: ergo non sunt licitæ.

¶ 4. Præterea, Nullus reportat pœnam nisi pro culpa, sed pro secundis nuptiis aliquis reportat irregularitatis pœnam: ergo non sunt licitæ.

¶ SED CONTRA est, quòd Abraham legitur secundas nuptias contraxisse, Genes. 25.

¶ Præterea, Primæ Timoth. 5. dicit Apostolus, Volo autem iuniores, scilicet viduas, nubere, filios procreare: ergo secundæ nuptiæ sunt licitæ.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd vinculum matrimoniale non durat nisi vsque ad mortem, vt patet Romanorum quarto: & ideò moriente altero coniugum, vinculum matrimoniale cessat: vnde propter præcedens matrimonium non impeditur aliquis à secundo, mortuo coniuge, & sic non solum secundæ sed tertiæ: & sic deinceps nuptiæ sunt licitæ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Chrysost. loquitur quantum ad causam, quæ aliquando solum ad secundas nuptias incitaret, scilicet concupiscentiam, quæ etiam ad fornicationem incitat.

¶ Ad secundum dicendum, quòd secundum matrimonium non dicitur esse bonum, quia non sit licitum, sed quia caret illo honore significationis qui est in primis nuptiis, vt sit vna vnius: sicut est in Christo & Ecclesia.

¶ Ad tertium dicendū, quòd homines diuinis dediti, non solum ab illicitis, sed etiam ab illis quæ habent aliquam turpitudinis speciem, arcentur: & ideò arcentur a secundis nuptiis, quæ carent honestate, quæ est in primis.

¶ Ad quartum dicendum, quòd irregularitas non semper inducitur propter culpam, sed propter defectum sacramenti: & ideò ratio non est ad propositum.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum secundum matrimonium sit sacramentum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd secundum matrimonium non sit sacramentum. Qui enim erat sacramentum, facit ei iniuriam: sed nulli sacramento faciendo est iniuria: ergo si secundum matrimonium esset sacramentum, nullo modo esset iterandum.

¶ 2. Præterea, In omni sacramento adhibetur aliqua benedictio, sed in secundis nuptiis non adhibetur benedictio, vt in litera dicitur, ergo non sit ibi aliquod sacramentum.

¶ 3. Præterea, Significatio est de essentia sacramenti, sed in secundo matrimonio nō soluitur significatio matrimonij, quia non est vna vnius sicut Christus & Ecclesia: ergo non est sacramētum.

¶ 4. Præterea, vnum sacramentum non impedit à susceptione alterius, sed secundum matrimonium impedit à susceptione ordinum: ergo non est sacramentum.

¶ SED CONTRA, Coitus in secundis nuptiis excusat à peccato, sicut & in primis: sed per tria bona matrimonij, excusatur coitus matrimonialis, quæ sunt fides, proles, & sacramentum: ergo secundum matrimonium est sacramentum.

¶ Præterea, Ex secunda coniunctione viri ad mulierem modo sacramentali non contrahitur irregularitas, sicut patet ex fornicatione: sed in secundis nuptiis contrahitur irregularitas: ergo sunt sacramentales.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd vbicunque inueniuntur illa quæ sunt de esse sacramenti, ibi est verum sacramentum. Vnde

Universidad de Deusto
Biblioteca

cùm in secùdis nuptiis inueniãtur omnia quæ sunt de esse sacramenti, quia debita materia quam facit persona legitima & debita forma scilicet expressio consensus interioris per verba de præsenti, constat quòd etiam, secundum matrimonium est sacramentum, sicut & primum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hoc intelligitur de sacramento quod inducit perpetuum effectum, tunc enim si iteratur sacramentum, datur intelligi quòd primum non fuit efficax: & sic fit primo iniuria, sicut patet in omnibus sacramentis quæ imprimunt characterem: sed illa sacramenta quæ habent effectum non perpetuum, possunt iterari sine iniuria sacramenti, sicut patet de pœnitẽtia, & quia vinculum matrimoniale tollitur per mortem, nulla fit iniuria sacramento si mulier post mortem viri iteratò nubat.

¶ Ad secundum dicendum, quòd secũdum matrimonium quamuis in se consideratum sit perfectum sacramentum, tamen in ordine ad primum consideratum habet aliquid defectus sacramenti: quianõ habet plenam significationem, cùm non sit vna vnius, sicut est in matrimonio Christi & Ecclesiæ: & ratione huius defectus benedictio à secundis nuptiis subtrahitur, sed hoc est intelligendum, quando secundæ nuptiæ sunt secundæ & ex parte viri & ex parte mulieris tantum: si enim virgo contrahat cum viro, qui habuit aliam vxorem, nihilominus nuptiæ benedicuntur, seruatur enim aliquo modo significatio etiam in ordine ad primas nuptias. Quia Christus etsi vnam Ecclesiam sponsam habeat: habet tamen plures personas desponsatas in vna Ecclesia: sed anima non potest esse sponsa alterius quam Christi, quia alias cum dæmone fornicatur, nec est ibi matrimonium spirituale, & propter hoc quando mulier secundò nubit, nuptiæ non benedicuntur propter defectum sacramenti.

¶ Ad tertium dicendum, quòd significatio perfecta inuenitur in secundo matrimonio secundum se consideratо, non autem si consideretur in ordine ad præcedens matrimonium, & sic habet defectum sacramenti.

¶ Ad quartum dicendum, quòd secundum matrimonium impedit sacramentum ordinis quantum ad id quod habet de defectu sacramenti, & non inquantùm est sacramentum.

QVAESTIO SEXAGESIMAQVARTA,

De annexis matrimonio & debiti redditione, in septem articulos diuisa.

CONSEQVENTER considerandum est de annexis matrimonio. Et primò, de debiti redditione. Secundò, de pluralitate vxorum. Tertiò, de bigamia. Quartò, de libello repudij. Quintò, de filiis illegitimè natis.

¶ Circa primum quæruntur septem.

¶ Primo, vtrum alter coniugum teneatur alteri debitum reddere.

¶ Secundò, vtrum debeat aliquando reddere non poscenti.

¶ Tertiò, vtrum vir & vxor in hoc sint æquales.

¶ Quartò, vtrum vnus sine consensu alterius possit votum emittere, per quod redditio debiti impediatur.

¶ Quintò, vtrum tempus impediat debiti petitionem.

¶ Sextò, vtrum petens tempore sacro peccet mortaliter.

¶ Septimò, vtrum reddere teneatur tempore festiuo.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum alter coniugum teneatur alteri ad redditionem debiti.

Thom. 4. distinc. 31. q. vnica artic. 1. & sequenti.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd alter coniugum nõ teneatur alteri ad redditionem debiti ex necessitate præcepti. Nullus enim prohibetur à sumptione Eucharistiæ propter hoc quòd præceptum implet, sed ille qui vxori debitum reddit, non potest carnes Agni edere, vt Hieron. in litera dicit: ergo reddere debitum non est de necessitate præcepti.

¶ 2. Præterea, Quilibet potest licitè abstinere ab iis quæ sunt sibi nociua in persona, sed aliquando reddere debitum poscenti, esset personæ nociuum vel ratione infirmitatis, vel ratione solutionis iam factæ: ergo videtur quòd licitè possit debitum poscenti negari.

¶ 3. Præterea, Quicunque facit se impotentem ad faciẽdum id, ad quod ex præceptо tenetur, peccat, si ergo aliquis ex necessitate præcepti tenetur ad reddendum debitum, videtur quod peccet, si ieiunando, vel aliàs corpus suum attenuando, impotentem se reddat ad debiti solutionem, quod non videtur verum.

¶ 4. Præterea, Matrimonium, secundum Philosophum, ordinatur ad procreationem prolis & educationem, & iterum ad communicationem vitæ, sed lepra est contra vtrumque matrimonij finem: quia cum sit morbus contagiosus, mulier leprosо non tenetur cohabitare viro, similiter etiam morbus frequenter transmittitur ad prolem: ergo viro leprosо vxor debitum reddere non tenetur, vt videtur.

¶ SED CONTRA, Sicut seruus est in potestate Domini sui: ita & vnus coniugum in potestate alterius: vt patet 1. Corinth. 7. sed seruus tenetur ex necessitate præcepti Domino suo debitum seruitutis reddere: vt patet Roman. 13. Reddite omnibus debita, cui tributum, &c. ergo & vnus coniugum ex necessitate præcepti tenetur alteri debitum reddere.

¶ Præterea, Matrimonium est ordinatum ad fornicationem vitandam, vt patet 1. Corinth. 7. sed hoc non posset per matrimonium fieri, si vnus alteri non teneretur debitum reddere quando concupiscentia infestatur: ergo reddere debitum est de necessitate præcepti.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd matrimonium principaliter est institutum in officium naturæ: & ideò in actu ipsius seruandus est naturæ motus secundum quem nutritiua non ministrat generatiuæ, nisi illud quod superfluit ad conseruationem indiuidui, quia hic est ordo naturalis, vt prius aliquid in seipso perficiatur, & postmodum alteri de perfectione suâ communicet: & hic est etiam ordo charitatis quæ naturam perficit: & ideò cum vxor in viro potestatem non habeat, nisi quantùm ad generatiuam virtutem: non autem quantùm ad ea quæ sunt de conseruatione indiuidui ordinata, vir tenetur vxori debitum reddere in iis quæ ad generationem prolis spectant, salua tamen prius personæ incolumitate.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd aliquis implens aliquod præceptum, potest reddi inhabilis ad aliquod sacrum officium prosequendum, sicut iudex qui hominem ad mortem condemnans præceptum implens, irregularis efficitur, similiter etiam ille qui præceptum implens debitum soluit, redditur ineptus ad diuina officia exequenda, non quòd ille actus sit peccatum, sed ratione carnalitatis illius actus. Et sic secundum quòd Magister dicit, Hieronymus loquitur tantùm de ministris Ecclesiæ, non autem de aliis qui sunt suo iudicio relinquendi, quia possunt & ex deuotione dimittere, & sumere corpus absq; Christi peccato.

¶ Ad secundum dicendum, quòd vxor non habet potestatem in corpus viri, nisi salua consistentia personæ ipsius, vt dictum est. Vnde si vltra exigit non est petitio debiti, sed iniusta exactio & propter hoc vir non tenetur ei satisfacere.

¶ Ad tertium dicendum, quòd si aliquis redditur impotens ad debitum soluendum ex causa ex matrimonio sequuta, puta cùm prius debitum reddidit, & est impotens ad debitum soluendum vlterius mulier non habet ius petendi, & in petendo vlterius se magis meretricem, quàm coniugem exhibet: si autem reddatur impotens ex alia causa, si illa est licita, sic iterum non tenetur, nec potest mulier exigere, si non est licita, tunc peccat: & peccatum vxoris, si propter hoc in fornicationem labatur aliquo modo, sibi imputatur: & ideò debet quantum potest dare operam, vt vxor contineat.

¶ Ad quartum dicendum, quòd lepra soluit sponsalia, sed non matrimonium: vnde etiam vxor viro leprosо tenetur reddere debitum, non tamen tenetur ei cohabitare: quia non ita citò inficitur ex coitu, sicut ex frequenti cohabitatione: & quamuis generetur infirma proles, tamen melius est ei sic esse, quàm pœnitus non esse.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum vir teneatur reddere debitum vxori non petenti.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd non teneatur vir debitum reddere vxori non petẽti. Præceptum enim affirmatiuum non obligat nisi ad tẽpus determinatum, sed tempus determinatum solutionis debiti non potest esse, nisi quando petitur: ergo aliàs soluere non tenetur.

¶ 2. Præterea, De quolibet debemus præsumere meliora, sed melius etiam est coniugibus continere, quàm matrimonio vti: ergo nisi expressè debitum petat, debet vir præsumere quòd ei placeat continere: & sic non tenetur debitum ei reddere.

¶ 3. Præterea, Sicut vxor habet potestatem in virum, ita dominus in seruum, sed Domino non tenetur seruus seruire, nisi quando sibi ab ipso imperatur: nec ergo vir tenetur vxori reddere debitum, nisi quando ab eo exigitur.

¶ 4. Præterea, Vir potest aliquando vxorem exigentem precibus auertere, ne exigat: ergo multò magis potest non reddere: si non exigat.

¶ SED CONTRA, In redditione debiti medicamentum præstatur contra vxoris concupiscentiam, sed medicus, cui infirmus est commissus, tenetur morbo eius subuenire, etiam si ipse non petat: ergo vir, vxori non petenti tenetur debitum reddere.

¶ Præterea, Prælatus tenetur correctionis remedium circa peccata subditorum adhibere, etiam eis contradicentibus, sed redditio debiti est in viro ordinata contra peccata vxoris: ergo tenetur vir debitum reddere quandoque etiam non petenti.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd petere debitum est dupliciter. Vno modo expressè, vt quando verbis inuicem petunt: alio modo est petitio debiti interpretata, quando scilicet vir percipit per aliqua signa quòd vxor vellet sibi debitum reddi, sed propter verecundiam tacet: & ita etiam non si expressè petat verbis debitum, tamen vir tenetur reddere, quando expressa signa in vxore apparent voluntatis reddendi debiti.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod tempus determinatum non est quando petitur, sed quando timetur ex aliquibus signis periculum, ad quod vitandum ordinatur debiti redditio nisi tunc reddatur.

¶ Ad secundum, dicendum quod vir potest talem præsumptionem habere de vxore, quando in ea contraria signa non videt, sed quando videt, esset stulta præsumptio.

¶ Ad tertium dicendum quòd dominus non ita verecundatur à seruo petere debitum seruitutis, sicut vxor à viro debitum coniugij. Si tamen dominus non peteret vel propter ignorantiam, vel alia de causa, nihilominus seruus teneretur implere, si periculum immineret: hoc enim est non ad oculum seruire, quod Apostolus seruis mandat.

¶ Ad quartum dicendum, quod non debet vir vxorem auertere ne petat debitum, nisi propter aliquam rationabilem causam, & tunc etiam non debet cum magna instantia auerti propter pericula imminentia.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum vir & mulier sint in actu matrimoniali æquales.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd vir & mulier non sint in actu matrimonij æquales. Agens enim est nobilius patiente: vt Augustin. dicit 12. super Gen. ad literam: sed in actu coniugali vir se habet vt agens, & fœmina vt patiens: ergo non sunt in actu illo æquales.

¶ 2. Præterea, Vxor non tenetur viro debitum reddere nisi petat: Vir autem tenetur, vt dictum est: ergo non sunt pares in actu matrimonij.

¶ 3. Præterea, In matrimonio mulier propter virum facta est, vt patet Gene. 2. faciamus ei adiutorium simile illi: sed illud propter quod est alterum, semper est principalius: ergo, &c.

¶ 4. Præterea, Matrimonium principaliter ordinatur ad actũ cõiugalem: sed in matrimonio vir est caput mulieris, vt patet 1. Corint. 7. ergo non sunt æquales in actu prædicto.

¶ SED CONTRA, est quod dicitur 1. Corinthiorum 7. Vir non habet potestatem sui corporis, & similiter dicit de vxore, ergo sunt æquales in actu matrimonij.

¶ Præterea, Matrimonium est relatio æquiparantiæ, cùm sit coniunctio, vt dictum est, ergo vir & vxor sunt æquales in actu matrimonij.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd duplex est æqualitas, scilicet quantitatis & proportionis. Aequalitas quidem quantitatis est, quæ attenditur inter duas quantitates eiusdem mensuræ sicut bicubiti in bicubitum. Sed æqualitas proportionis est quæ attenditur inter duas proportiones eiusdem speciei, sicut dupli ad duplum. Loquendo ergo de prima æqualitate vir & vxor non sunt æquales in matrimonio, neque ad actũ coniugalem, in quo id quo nobilius est, viro debetur, neque quantũ ad dispensationem domus, in qua vxor regitur & vir regit, sed quantum ad secundum hoc vir & vxor sunt æquales in vtroque, quia sicut tenetur vir vxori in actu coniugali & dispensatione domus ad id quod viri est, ita vxor viro ad id quod vxoris est, & secundum hoc dicitur in litera, quòd sunt æquales in reddendo debitum & petendo.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod quamuis agere sit nobilius quam pati, tamen eadem est proportio patientis ad patiendum, & agentis ad agendum: & secundum hoc est ibi æqualitas proportionis.

¶ Ad secundum dicendum, quod hoc est per accidens, Vir enim qui nobiliorem partem in actu coniugali, naturaliter habet, quod non ita erubescat petere debitum sicut vxor: & inde est quòd non ita vxor tenetur reddere debitum non petenti viro, sicut vir vxori.

¶ Ad tertium dicendum quòd ex hoc ostenditur: quòd non sunt æquales absolutè: non autem quòd non sint æquales secundum proportionem.

¶ Ad quartum dicendum, quod quamuis caput sit principalius membrum, tamen sicut membrum tenetur capiti in officio suo ita caput, membris: & sic est ibi æqualitas proportionis.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum vir & vxor possint emittere votum contra debitum matrimonij sine mutuo consensu.

AD QVARTVM sic proceditur, Videtur quod vir & vxor possint votum emittere contra debitum matrimonij sine mutuo consensu. Vir enim & vxor æqualiter obligantur ad debiti solutionem, vt dictum est, sed licitum est viro etiam vxore prohibente accipere crucem in subsidium Terræ sanctæ: ergo etiam hoc licitum est vxori: & ideò cum per votum redditio debiti impediatur, potest alter coniugum sine consensu alterius votum prædictum emittere.

¶ 2. Præterea, Non est expectandus in aliquo voto consensus alicuius qui non potest sine peccato dissentire sed alter coniugum non potest sine peccato impedire quin alter coniugum continentiam voueat vel simpliciter vel ad tempus, quia impedire perfectum spirituale, est peccatum in Spiritũsanctum: ergo vnus potest votum continentiæ simpliciter vel ad tempus sine consensu alterius vouere.

¶ 3. Præterea, Sicut in actu matrimoniali requiritur debiti reddi tio ita debiti petitio: sed vnus potest sine consensu alterius vouere quod debitum non petet, cum in hoc sit suæ potestatis, ergo pari ratione quod debitum non reddet.

¶ 4. Præterea, Nullus potest ex præcepto Superioris cogi ad id q non liceret sibi simpliciter vouere & facere, quia in illicitis non est obediendum sed: prælatus superior posset præcipere viro vt vxori ad tempus debitum non redderet, occupando eum in aliquo seruitio: ergo hoc etiam ipse posset facere, & vouere, per quod ad debiti redditionem impediretur.

¶ SED CONTRA, est quòd dicitur primæ Corinthiorum 7. Ne fraudetis vos inuicem nisi ex communi consensu ad tempus, vt vacetis orationi.

¶ Præterea, Nullus potest facere votum de alieno, sed vir non habet potestatem sui corporis, sed vxor: ergo sine eius consensu non potest votum continentiæ facere vel vouere simpliciter ad tempus.

¶ RESPONDEO dicendum, quod vouere voluntatis est, vt etiam ipsum nomen ostendit: vnde de illis tantum bonis potest esse votum, quæ nostræ subiacent voluntati, qualia non sunt ea in quibus votum fieri tenetur: & ideò in talibus nõ potest aliquis votum promittere sine consensu eius, cui tenetur: vnde, cum coniuges sibi inuicem teneantur in redditione debiti, per quam continentia impeditur, non potest vnus absque consensu alterius continentiam vouere, & si vouerit peccat: & non debet seruare votum, sed agere pœnitentiam de voto malè facto.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod satis probabile est quòd vxor debeat velle continere ad tempus subueniendo necessitati Ecclesiæ generalis: & ideo in fauorem negotij pro quo crux sibi datur institutum est quod vir possit absque consensu vxoris crucem accipere: sicut etiam posset domino suo terreno, à quo feudum tenet, absque eius consensu militare, nec tamen omnino subtrahitur vxori ius suum, quia vxor potest eum sequi, nec est simile de vxore ad virum, quia cùm vir, debeat regere vxorem, & non econuerso, magis tenetur vxor sequi virum quàm econuerso, & præterea vxor cum maiori periculo castitatis discurreret per terras quam vir, & cum minori Ecclesiæ vtilitate & ideo vxor non potest hoc votum facere sine viri consensu.

¶ Ad secundum dicendum quod, alter coniugum dissentiens voto continentiæ alterius non peccat quia non dissentit vt bonum illius impediat, sed ne sibi præiudicium generetur.

¶ Ad tertium dicendum, quod circa hoc est duplex opinio, quidam enim dicunt quod vnus absque consensu alterius potest vouere, quod non petat debitum, non autem quod non reddat: quia in primo vterque est sui iuris, sed non in secundo. Sed quia si alter nunquam peteret debitum, ex hoc alteri matrimonium onerosum redderetur, dum oporteret vnum onus semper debitum petendi subire. Et ideo alij probabilius dicunt quòd neutrum potest vnus sine consensu alterius vouere.

¶ Ad quartum dicendum, quod sicut mulier accipit potestatem in corpore viri, saluo hoc, in quo vir tenetur corpori suo, ita etiam saluo hoc, in quo tenetur alij domino, & ideò sicut vxor non potest debitum petere à viro contra salutem sui corporis, ita nec ad impediendum hoc in quo domino tenetur, sed præter hoc non potest dominus prohibere quin debitum reddat.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum in diebus sacris impediatur petitio debiti.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd temporibus sacris non debeat aliquis impediri, quin debitum petat. Tũc enim est subueniendum morbo, quando inualescit: sed possibile est quod in die festo inualescat concupiscentia: ergo tunc debet ei subueniri per debiti redditionem.

¶ 2. Præterea, Non est alia ratio quare non sit petendum debitum in diebus festiuis, nisi quia sunt orationi deputati, sed illis diebus sunt horæ determinatæ orationi: ergo aliis horis liceret debitum petere.

¶ SED CONTRA, Sicut aliqua loca sunt sacra, quia deputata sunt sacris, ita aliqua tempora sunt sacra propter eandem rationem: sed in loco sacro non licet petere debitum: ergo nec in tempore sacro.

¶ RESPONDEO dicendum, quod actus matrimonialis

Universidad de Deusto
Biblioteca

quamuis culpa careat, tamen quia rationem deprimit propter carnalem delectationem, hominem reddit ineptum ad spiritualia: & ideò in diebus, in quibus spiritualibus præcipuè est vacãdum, non licet petere debitum.

¶ Ad primvm ergo dicendum, quod tempore illo possunt alia adhiberi ad concupiscentiam reprimendam sicut oratio & multa huiusmodi, quæ adhibentur etiam illis, qui perpetuò continent.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd quãuis nõ teneatur omnibus horis orare, tamẽ tenetur tota die se conseruare idoneũ ad orãdum.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum petens debitum in tempore sacro mortaliter peccet.

Ad sexvm sic proceditur. Videtur quod petens in tempore sacro mortaliter peccet. Gregor. enim dicit in primo Dialo. quòd mulier quæ in nocte cognita est à viro mane ad processionem veniens: à diabolo est arrepta, sed hoc non esset nisi mortaliter peccasset: ergo, &c.

¶ 2. Præterea, Quicũque facit contra præceptum diuinum, mortaliter peccat, sed Dominus præcipit Exodi decimonono, Nolite appropinquare vxoribus vestris, quando scilicet erant Legem accepturi: ergo multò magis peccant mortaliter si tempore quo sacris nouæ Legis intendendum est, cum vxoribus viri commisceantur.

¶ Sed contra, Nulla circunstantia aggrauat in infinitum: sed in debitum tempus est circunstantia quædam: ergo non aggrauat in infinitum vt faciat mortale quod alias esset veniale.

¶ Respondeo dicendum, quod debitum petere in die festiuo, non est circunstantia trahens in aliam speciem peccati, vnde non potest in infinitũ aggrauare, & ideò non peccat mortaliter vxor vel vir, si in festo debitum petat: sed tamen grauius est peccatum si sola delectationis causa petatur, quam si propter timorem, quo quis sibi cauet de lubrico carnis, debitum petat.

¶ Ad primvm ergo dicendum, quòd non fuit punita mulier illa propter hoc quòd debitum reddidit, sed quia postmodum se temere ad diuina ingessit contra conscientiam.

¶ Ad secundum dicendum, quod ex auctoritate illa non potest probari quòd esset peccatum mortale: sed quòd incõgruum. Multa enim ad munditiam carnis pertinentia exigebantur de necessitate præcepti in veteri Lege, quæ carnalibus dabãtur, quæ in noua Lege non exiguntur, quæ est lex Spiritus.

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrum vnus coniux teneatur alteri debitum reddere in tempore festiuo.

Ad septimvm sic proceditur. Videtur quod etiam non teneatur tempore festiuo reddere. Quia peccantes & consentientes pariter puniuntur: vt patet Roma primo, sed ille qui reddit debitum, consentit petenti, qui peccat, ergo & ipse peccat.

¶ 2. Præterea, Ex præcepto affirmatiuo obligamur ad orandũ, & ita ad aliquod tempus determinatum: ergo pro tempore illo in quo quis orare tenetur: reddere debitum non debet, sicut nec eo tempore quo tenetur temporali domino ad speciale obsequium.

¶ Sed contra, est quod dicitur 1. Corinth 7. Nolite fraudari inuicem, nisi communi consensu ad tempus, &c. ergo quando petit, reddendum est ei.

¶ Respondeo dicendum, quod cùm mulier habeat potestatem in corpore viri, quantùm ad actum generationis spectat, tenetur vnus alteri & debitum reddere quocunque tempore, & quacunque hora salua debita honestate: quæ in talibus exigitur, quia non oportet quòd statim in publico reddat debitum.

¶ Ad primvm ergo dicendum, quòd iste quantùm in se est, non consentit. sed ad id quod ab eo exigitur inuitus, & cum dolore reddit, & ideo non peccat. Hoc enim est propter lubricum carnis diuinitus ordinatum, vt semper petenti debitum reddatur, ne aliqua occasio peccati detur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd non est aliqua hora determinata ad orandum, quin possit recompensari in aliis horis, & ideo obiectio non cogit.

QVAESTIO SEXAGESIMAQVINTA,

De bigamia, in quinque articulos diuisa.

Deinde considerandum est de pluralitate vxorum.
¶ Circa quod quæruntur quinque.
¶ Primo, vtrum habere plures vxores sit contra legem naturæ.
¶ Secundo vtrum aliquando fuerit licitum.
¶ Tertiò, vtrum habere concubinas sit contra legem naturæ.
¶ Quartò, vtrum accedere ad concubinã sit peccatum mortale.
¶ Quintò, vtrum aliquando licitum fuerit habere concubinam.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum habere plures vxores sit contra legem naturæ.

Tho. 4. dist. 33. quæst. 1. & seq.

Ad primvm sic proceditur. Videtur quod habere plures vxores non sit contra legem naturæ. Consuetudo enim legi naturali non præiudicat: sed habere plures vxores peccatum non erat, quando mos erat, vt ab Augustino habetur in litera: ergo habere plures vxores non est contra legem naturæ.

¶ 2. Præterea. Quicũque facit contra legem naturæ: facit contra præceptum: quia sicut lex scripta habet sua præcepta, ita & lex naturæ, sed Augustinus dicit quòd habere plures vxores non erat contra præceptum, quia nulla lege erat prohibitum: ergo habere plures vxores non est contra legem naturæ.

¶ 3. Præterea, Matrimoniũ principaliter ordinatur ad prolis procreationem: sed vnus potest ex pluribus procreare, plures fœcundando: ergo non est contra legem naturæ habere plures vxores.

¶ 4. Præterea, Ius naturale est quod natura omnia animalia docuit vt in principio Digestorũ dicitur: sed natura non docuit hoc omnia animalia, quòd sit vna vnius, cum vnus mas in multis animalibus pluribus fœminis coniungatur: ergo non est contra legem naturæ habere plures vxores.

¶ 5. Præterea, Secundum Philosoph. 15. de Animalibus, in generatione prolis mas sic habet ad fœminam sicut agẽs ad passionẽ & artifex ad materiam, sed non est contra ordinem naturæ, quod vnum agens in plura patientia agat, aut artifex ex diuersis materiis operetur: ergo nec est contra legem naturæ, quòd vnus vir plures vxores habeat.

¶ Sed contra, Illud præcipuè videtur esse de iure naturali quod homini in sua institutione inditũ est: sed quòd sit vna vnius in ipsa institutione humanæ naturæ est ei inditum vt: patet Gen. 2. Erunt duo in carne vna: ergo est de lege naturæ.

¶ 7. Præterea, Contra legem naturæ est, quod homo se ad impossibile obliget, & vt quòd vni datum est, alteri detur: sed homo contrahens cum vna vxore, sui corporis potestatem sibi tradidit, vt necesse sit reddere debitum, cùm petierit: ergo contra legem est si postea alteri potestatẽ sui corporis tradat, quia nemo posset simul vtrique reddere debitum si simul peterent.

¶ 8. Præterea, De lege naturæ est, Quòd tibi non vis fieri, alteri ne feceris, sed vir nullo modo vellet quòd vxor alium virum haberet: ergo contra legem naturæ faceret, si vxorem aliam superduceret.

¶ Præterea, Quicquid est contra naturale desiderium, est contra legem naturæ sed zelus viri ad vxorem, & vxoris ad virum naturalis est, quia in omnibus inuenitur, ergo cum zelus sit amor non patiens consortium in amato, videtur quòd contra legem naturæ sit quod plures vxores habeant vnum virum.

¶ Respondeo dicendum, quod omnibus rebus naturalibus in sunt quædam principia, quibus nõ solùm operationes proprias efficere possunt, sed quibus etiam eas conuenientes fini suo reddant, siue sint actiones quæ consequantur rem aliquam ex natura sui generis: siue consequantur ex natura speciei vt magneti competit ferri deorsum ex natura sui generis, trahere ferrum ex natura suæ speciei. Sicut autem in rebus agentibus ex necessitate naturæ sunt principia actionum ipsæ formæ, à quibus operationes propriæ prodeunt contrauenientes fini: ita in iis quæ cognitionem participant, principia sunt agendi cognitio & appetitus vnde oportet quod in vi cognitiua sit naturalis conceptio, & in vi appetitiua naturalis inclinatio, quibus operatio, conueniens generi siue speciei reddatur competens fini. Sed quia homo inter cætera animalia rationem finis cognoscit & proportionem operationis ad finem: ideò naturalis conceptio ei indita, qua dirigitur ad operandum, conuenienter lex naturalis vel ius naturale dicitur: in cæteris autem æstimatio naturalis vocatur: bruta enim ex vi naturæ impelluntur ad agendum, conuenientes actiones magis quam regulentur quasi proprio arbitrio agentia. Lex enim naturalis nihil aliud est quam conceptio homini naturaliter indita, qua dirigitur ad conuenienter agendum in actionibus propris siue competant ei ex natura generis, vt generare, comedere, & huiusmodi: siue ex natura speciei: vt ratiocinari, & huiusmodi. Omne autem illud quod actionem inconuenientem reddit fini, quem natura ex opere aliquid intendit contra legem naturæ, esse dicitur: potest autem actio esse non conueniens fini vel principali vel secundario & siue sic, siue sic, hoc contingit dupliciter: Vno modo ex aliquo quod omnino impedit finem vt nimia superfluitas, aut defectus comestionis, impedit salutem corporis quasi principalem finem comestionis & bonam habitudinem in negotiis exercendis qui est finis secundarius. Alio modo ex aliquo q facit difficilem aut minùs decentem

decentem peruentionem ad finem principalem vel secundarium sicut inordinata commestio, quantum ad tempus indebitum. Si ergo actio sit inconueniens fini quasi omninò prohibens finem principalem, directè per legem naturæ prohibetur primis præceptis legis naturæ quæ sunt in operabilibus, sicut communes conceptiones in speculatiuis. Si autem sit incompetens fini secundario quocunque modo, aut etiam principali, vt faciens difficilem vel minus congruam peruentionem ad ipsum, prohibetur non quidem primis præceptis legis naturæ, sed secundis quæ ex primis deriuantur: sicut conclusiones in speculatiuis ex principijs per se notis fidem habent, & sic dicta actio contra legem naturæ esse dicitur. Matrimonium ergo habet pro fine principali prolis procreationem & educationem, qui quidem finis competit homini secundum naturam sui generis: vnde & aliis animalibus est conueniens: vt dicitur in 8. Ethicorum: & sic bonum matrimonij assignatur proles, sed pro fine secundario, vt dicit Philosophus, habet in hominibus solùm communicationem operum quæ sunt necessaria in vita, & secundum hoc fidem sibi inuicem debent, quæ est vnum de bonis matrimonij. Habet vlterius alium finem inquantum in fidelibus est scilicet, significationem Christi & Ecclesiæ: & sic bonum matrimonij dicitur sacramentum. Vnde primus finis respondet matrimonio hominis, inquantum est animal, secundus inquantum est homo, tertius inquantum est fidelis. Pluralitas ergo vxorum, neque totaliter tollit, neque aliqualiter impedit primum finem, cùm vnus vir sufficiat pluribus vxoribus fœcundandis & educandis filiis ex eis natis. Sed secundum finem etsi non totaliter tollit: tamen multum impedit, eò quòd non facile potest esse pax in familia, vbi vni viro plures vxores iunguntur, cùm non possit vnus vir sufficere ad satisfaciendum pluribus vxoribus ad votum, quia communicatio plurium in vno officio causat litem, sicut figuli conrixantur adinuicem, & similiter plures vxores vnius viri. Tertium autem finẽ totaliter tollit, eò quòd sicut Christus est vnus ita & Ecclesia vna: & ideò patet ex dictis, quòd pluralitas vxorũ quodammodò est contra legem naturæ, & quodammodo non.

¶ Ad primvm ergo dicendum, quod consuetudo non præiudicat legi naturæ, quantum ad prima præcepta, quæ sunt ipsius, quasi communes animi conceptiones in speculatiuis, sed ea quæ ex istis trahuntur, vt conclusiones consuetudo auget: vt Tullius dicit in tertio Rhetoricorum: & similiter etiam minuit & huiusmodi est præceptum legis naturæ de vnitate vxoris.

¶ Ad secundum dicendum, quod sicut Tullius dicit res à natura perfectas & à consuetudine approbatas lex virtus & religio sanxit: vnde patet, q illa quæ lex naturalis dictat quasi ex principiis primis legis naturæ derinata, non habent vim coactiuam per modum præcepti absolute, nisi postquam lege diuina & humana sancita sunt: & hoc est quòd dicit Augustinus quòd non faciebant contra legis præcepta, quia nulla lege erat prohibitum.

¶ Ad tertium patet solutio ex dictis.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ius naturale multipliciter accipitur. Primò enim aliquod ius dicitur naturale ex principio, quia à natura est inditum: & sic definit Tullius in 2. Rheto. dicens, Ius naturale est non quod opinio genuit, sed quod lex quædam innata inseruit. Et quia in rebus naturalibus dicuntur aliqui motus naturales non quia sint ex principio extrinseco, sed quia sunt à principio superiori manente (Sicut motus qui sunt in elementis ex impressione corporum cœlestium, naturales dicũtur vt Commentator dicit in tertio de Cœlo & Mundo) ideò ea quæ sunt de iure diuino, dicuntur esse de iure naturali, cum sint ex impressione & infusione superioris principij, scilicet Dei: & sic accipitur ab Isidoro, qui dicit quod ius naturale est, q in lege & in euangelio continetur. Tertio dicitur ius naturale non solum à principio, sed à natura, quia de naturalibus est, & quia natura contra rationem diuiditur, à quo homo est homo: ideò strictiori modo accipiendo: ius naturale est illud quod ad homines tantum pertinet, & si fit de dictamine naturalis rationis, non dicitur esse de iure naturali, sed illa tantum quæ naturalis ratio dictat de iis quæ sunt homini aliisque communia: & sic datur definitio scilicet, ius naturale est quod natura omnia animalia docuit. Pluralitas ergo vxorum quamuis non sit contra ius naturale vt tertio modo acceptũ est: tamen contra ius naturale secundo modo acceptum, quia iure diuino prohibetur & etiam contra ius naturale primo modo acceptum, vt ex dictis patet: quia natura dictat hoc cuilibet animali secundum modum conuenientem speciei suæ: vnde etiam quædam animalia in quibus ad educationem prolis requiritur solicitudo vtriusque, scilicet maris & fœminæ: naturali instinctu seruant coniunctionem vnius ad vnum, sicut patet in turture & columba.

¶ Sed quia rationes inductæ in contrarium videntur ostendere quòd pluralitas vxorum sit contra prima principia legis naturæ: ideò ad eas respondeo, & dico ad quintum: quod natura humana absque omni defectu instituta est: & ideò non solum sunt indita

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum aliquando licitum fuerit habere plures vxores.

Ad secvndvm sic proceditur. Videtur quòd habere plures vxores non potuerit esse aliquando licitum. Quia secundum Philosophum in secundo Ethicorum, ius naturale semper & vbique habet naturalem potentiam eandem. sed iure naturali prohibetur pluralitas vxorum, vt ex dictis patet: ergo sicut modo non licet, ita nunquam licuit.

¶ 2. Præterea, Si aliquando licuit, hoc non fuit, nisi quia per se licitum erat, vel per aliquam dispensationem licebat. Si primo modo, sic etiam nunc licitum esset. Si autem secundo modo, hoc esse non potest, quia secundum Augustinum Deus cùm sit naturæ conditor, non facit aliquid contra rationes, quas naturę inseruit, cum ergo naturæ nostræ Deus inseruerit, quod sit vna vnius, videtur quod ipse contra hoc nunquam dispensauerit.

¶ 3. Præterea, Si aliquid est licitum ex dispensatione hoc non licet, nisi illis in quibus dispensatio fit: non autem legitur aliqua dispensatio communis in lege cum omnibus facta, cùm ergo omnes communiter qui volebant plures vxores acciperent in veteri Testamento, nec ex hoc reprehendebantur à lege vel à Prophetis: non videtur quod fuerit ex dispensatione licitum.

¶ 4. Præterea, Vbi eadem causa dispensationis, debet eadẽ dispẽsatio fieri, sed causa dispensationis non potest alia poni, nisi multiplicatio prolis ad cultum Dei, quæ etiam nunc necessaria est: ergo adhuc dicta dispensatio duraret, præcipuè cum non legatur reuocata.

¶ 5. Præterea, In dispensatione nõ debet prætermitti maius bonũ propter minus bonum: sed fides & sacramentum quæ non videntur posse seruari in matrimonio quo vnus pluribus vxoribus cõiungitur, sunt meliora quam prolis multiplicatio: ergo intuitu huius multiplicationis dispensatio prædicta fieri non debuisset.

¶ Sed contra, ad Galatas tertio dicitur, quòd Lex propter præuaricatores posita est, vt scilicet eos prohiberet: sed Lex vetus fecit mentionem de pluralitate vxorum sine aliqua eius prohibitione, vt patet Deuteronom. viceſimo. Si habuerit homo duas vxores, &c. ergo habendo duas vxores,

non

Universidad de Deusto
Biblioteca

non erant prætaricatores, & ita erat licitum.

¶ Præterea, Hoc idem videtur exemplo ex sanctis Patribus qui plures leguntur habuisse vxores, cùm Deo essent acceptissimi, sicut Iacob, & Dauid, & plures alij: ergo aliquando fuit licitum.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sicut ex dictis patet, pluralitas vxorum esse dicitur contra legem naturæ, non quantum ad primà præcepta eius, sed quantùm ad secunda, quæ quasi conclusiones à primis præceptis diriuantur. Sed quia & actus humanos variari oportet secundum diuersas conditiones personarum & temporum & aliarum circunstantiarum, ideò conclusiones prædictæ à primis legis naturę præceptis nõ procedũt, vt semper efficaciã habentes, sed in maiori parte: talis est enim tota materia mortalis, vt patet per philosophum in libro. Ethicorum & ideò vbi eorũ efficacia deficit licite ea prætermitti possunt. Sed quia non est facilè determinare huiusmodi varietates, ideò illis, ex cuius auctoritate lex efficaciam habet, reseruantur: vt licentiam præbeat legem prætermittendi in illis casibus, ad quos legis efficacia non extendere se debet, & talis licentia dispensatio dicitur: lex autem de vnitate vxoris non est humanitus, sed diuinitus instituta, nec vnquam verbis aut literis, tradita, sed cordi impressa, sicut & alia quæ ad legem naturæ qualitercunque pertinent: & ideo in hoc à solo Deo dispensatio fieri potuit per inspirationem internam, quæ quidem principaliter Patribus sanctis facta est, & per eorum exemplum ad alios deriuata est eo tempore, quo oportebat prædictum naturæ præceptum prætermitti, vt maior esset multiplicatio prolis ad cultum Dei educandæ. Semper enim principalior finis magis obseruandus est, quam secundarius. Vnde cùm bonum prolis sit principalis matrimonij finis, vbi prolis multiplicatio necessaria erat debet negligi ad tempus impedimentum quod posset in secundariis finibus euenire, ad quod remouendum præceptum prohibens pluralitatem vxorum ordinatur: vt ex dictis patet.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod ius naturale semper & vbique quantùm est de se, habet eandem potentiam sed per accidens propter aliquod impedimentum quandoque, & alicubi potest variari, sicut ibi Philosophus exemplum ponit de aliis rebus naturalibus. Semper enim & vbique dextra est melior quàm sinistra secundum naturam: sed per aliquod accidens contingit aliquem esse ambidextrum quia natura nostra variabilis est, & similiter etiam de naturali iusto, vt ibidem Philosophus dicit.

¶ Ad secundum, dicendum quod in Decret. quadam de diuortiis dicitur, quòd nunquam licuit plures habere vxores sine dispensatione per diuinam inspirationẽ habita, nec tamen talis dispensatio datur contra rationes quas Deus naturæ inseruit, sed præter eas: quia rationes illæ non sunt ordinatæ ad semper, sed vt in pluribus, vt dictum est: sicut etiam non est contra naturam, quando aliqua accidunt in rebus naturalibus miraculosè præter ea quæ frequenter solent euenire.

¶ Ad tertium dicendum, quod qualis est lex, talis debet esse dispensatio legis: & quia lex naturæ est cordibus impressa, non oportuit dispensationem eorum quæ ad legem naturæ pertinent: lege scripta dari, sed per internam dispensationem fieri.

¶ Ad quartũ dicendum, quod veniente Christo fuit tempus plenitudinis gratiæ Christi, per quam cultus Dei in omnes gentes spirituali propagatione diffusus est: & ideò non est eadem ratio dispensationis, quæ erat ante Christi aduentum, quando cultus Dei carnali propagatione multiplicabatur conseruabat.

¶ Ad quintum dicendum, quòd proles, secundum quòd est bonum matrimonij, includit fidem ad Deum seruandam quia secundum quòd, proles expectatur ad cultum Dei educanda ponitur matrimonij bonum. Fides autem ad Deum seruanda est potior quàm fides vxori, quæ ponitur bonum matrimonij, & quam significatio quæ pertinet ad sacramentum, quia significatio ad fidei cognitionem ordinatur: & ideò non est incõueniens, si propter bonum prolis aliquid detrahitur aliis duobus bonis, nec tamen omninò tolluntur, quia & fides & manet ad plures, & sacramentum aliquo modo: quia quamuis non significaretur coniunctio Christi ad Ecclesiam inquantùm est vna, significatur tamen distinctio graduum in Ecclesia per pluritatem vxorum: quæ quidem non solùm est in Ecclesia militante, sed etiam triumphãte, Et ideò illorum matrimonia aliquo modo significant coniunctionem Christi ad Ecclesiam, non solum militantem, vt quidam dicunt, sed etiam triumphantẽ in qua sunt diuersæ mansiones.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum habere concubinam sit contra legem naturæ.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd habere concubinam non sit contra legem naturæ. Legis enim cæremonialia non sunt de lege naturæ: sed fornicatio prohibetur Actuum vigesimoquinto, inter alia cæremonialia legis, quæ ad tempus credentibus ex Gentilibus imponebatur. Ergo fornicatio simplex, quæ est accessus ad concubinam, non est contra legem naturæ.

¶ 2. Præterea, Ius positiuum à naturali iure perfectum est: vt Tullius dicit: sed secundum ius positiuum fornicatio simplex non prohibebatur, imò potius in pœnam secundum antiquas leges mulieres lupanaribus tradendæ condemnabantur: ergo habere concubinam non est contra legem naturæ.

¶ 3. Præterea, Naturalis lex non prohibet quin illud quod datur simpliciter, possit dari ad tempus & secundum quid: sed vna mulier soluta potest dare viro soluto in perpetuum sui corporis potestatem, vt ea vtatur licitè cùm voluerit: ergo non esset contra legem naturæ, si dederit ei potestatem sui corporis ad horam.

¶ 4. Præterea, Quicunque re sua vtitur vt vult, nemini facit iniuriam: sed ancilla est res domini: ergo si dominus ea vtitur ad libitum nulli facit iniuriam, & ita habere concubinam, non est contra legem naturæ.

¶ 5. Præterea. Quilibet potest alteri dare quod suum est: sed vxor habet potestatem in corpore viri, vt patet primę Corinthiorum septimo, ergo si vxor velit, vir potest alteri mulieri coniungi sine peccato.

¶ SED CONTRA, Secundum omnes leges filij qui de concubina nascuntur, sunt vituperabiles: sed hoc non esset nisi concubitus, ex quo oriuntur, esset naturaliter turpis: ergo habere concubinam, est contra legem naturæ.

¶ Præterea, Matrimonium est naturale: sed hoc non esset si sine præiudicio legis naturę homo posset coniũgi mulieri præter matrimonium: ergo contra legem naturę est, concubinam habere.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd illa actio videtur esse contra legem naturę, quę non est conueniens fini debito quem natura intendit siue quia non ordinatur in ipsum per actionem agentis, siue quia de se est improportionata illi fini: finis autem quem natura ex tali concubitu intendit est proles procreanda & educanda, vt hoc bonum quæreretur, posuit delectationem in concubitu, vt Constantinus dicit: quicunque ergo concubitu vtitur propter delectationem, quę in ipso est, non referendo in finem à natura intentum, contra naturam facit: & similiter etiam nisi sit talis concubitus, qui ad illum finem conuenienter ordinari possit: & quia res à fine plurimum nominatur, tanquam ab optimo sicut coniunctio matrimonij à prolis bono nomen accepit, quòd per matrimonium principaliter quęritur: ita Concubinæ nomen illam coniunctionem exprimit, qua solus concubitus propter seipsum quæritur: & si etiam aliquis quandoque ex tali concubitu prolem quęrat, non tamen est conueniens ad prolis bonum, in quo non solum intelligitur ipsius procreatio, per quam proles esse accipit: sed etiam educatio & instructio, per quam accipit nutrimentum & disciplinam à parentibus, in quibus tribus parentes proli tenentur secundum Philosophum 8. Ethicor. Cùm autem educatio & instructio proli à parentibus debeantur per longum tempus, exigit lex naturæ, vt pater & mater commaneant ad subueniendum proli. Vnde aues quę communiter pullos nutriunt, ante completam nutritionem, non separantur à mutua societate, quę incipit à concubitu vel in concumbendo. Hęc autem obligatio ad commanendum fœminam marito matrimonium facit, & ideò patet quod accedere ad mulierem non iunctam sibi matrimonio, quę concubina vocatur, est contra legem naturę.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in Gentibus quantum ad multa lex naturę offuscata erat. Vnde accedere ad concubinam, malum non reputabant, sed passim fornicatione quasi relicita vtebantur, sicut & aliis, quę erant contra cęremonias Iudęorum quamuis non essent contra legem naturę. Et ideo Apostoli immiscuerunt prohibitionem fornicationis cęremonialibus propter discretionem quę erat in vtroque inter Iudęos & Gentiles.

¶ Ad secundum dicendum, quod ex prędicta obscuritate, scilicet in quam ceciderunt Gentiles, Deo debitam gloriam non reddentes: vt dicitur Rom. primo. Lex illa processit, & non ex instinctu legis naturæ vnde prævalente Christiana religione, lex illa extirpata est.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in aliquibus sicut nihil inconueniens sequitur, si rem aliquam, quam quis in potestate habet, alteri simpliciter tradat, ita etiam nec si tradat ad tẽpus, & sic neutrum est contra legem naturæ: non est autem ita in proposito, & ideò ratio non sequitur.

¶ Ad quartum dicendum, quod iniuria iustitiæ opponitur: lex autem naturalis non solum prohibet iustitiam, sed etiam opposita omnium virtutum. Sicut contra legem naturæ est, vt aliquis immoderatè comedat quamuis talis rebus vtens suis, nulli iniuriam faciat, & præterea ancilla quamuis sit res domini ad obsequium, non est tamen res sua ad concubitum, & iterum interest qualiter quisque re sua vtatur. Facit enim talis iniuriã proli procreandæ, ad cuius bonum non sufficienter talis coniunctio ordinatur, vt dictum est.

¶ Ad

¶ Ad quintum dicendum, quòd mulier habet potestatem in corpore viri non simpliciter: quantum ad omnia, sed solum quantum ad matrimonium: & ideo non potest contra bonum matrimonij corpus viri alteri tradere.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum accedere ad concubinam sit peccatum mortale.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod accedere ad concubinam non sit peccatum mortale. Maius enim peccatum est mandacium, quam fornicatio simplex: quod patet ex hoc, quod Iudas qui fornicationem non habuit cum Thamar cõmittere: recusauit mendacium dicens. Certe mendacio arguere nos poterit: sed mendacium non est semper peccatum mortale: ergo neque fornicatio simplex.

¶ 2. Præterea, peccatum mortale morte puniri debet: sed lex vetus non puniebat concubitum concubinæ morte, nisi in aliquo casu, vt patet Deut. 22. ergo non est peccatum mortale.

¶ 3. Præterea, Peccata mortalia carnalia sunt minoris culpæ, quã spiritualia: sed non omnis superbia aut auaritia est peccatum mortale, quæ sunt spiritualia peccata: ergo non omnis fornicatio, quæ est peccatum carnale, est mortale.

¶ 4. Præterea, Vbi est maius incitamentum, ibi est minus peccatum quia magis peccat qui minori tentatione vincitur: sed concupiscẽtia maximè instigat ad venerem, ergo cum actus gulę nõ semper sit peccatũ mortale, nec fornicatio simplex erit mortale.

¶ SED CONTRA, Nihil excludit à regno Dei nisi peccatum mortale: sed fornicatores, excluduntur à regno Dei vt patet primæ ad Corinth. sexto: ergo fornicatio simplex est peccatum mortale.

¶ Præterea, Sola peccata mortalia crimina dicuntur: sed fornicatio dicitur crimen, vt patet Thobiæ. 4. Attende tibi ab omni fornicatione, & præter vxorem tuam nunquam patiaris crimen conscientię.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sicut in secunda parte dictum est illi actus ex suo genere sunt peccata mortalia, per quos hõdus amicitię hominis ad Deum, & hominis ad hominem violatur, hęc enim sunt contrà duo præcepta charitatis, quę est anima vitæ: & ideo cùm concubitus fornicarius, tollat debitam ordinationem parentis ad prolem, quam natura ex concubitu intendit, non est dubium, quod fornicatio simplex de sui ratione est peccatum mortale etiam si lex scripta non esset.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quod frequenter homo qui non vitat peccatum mortale, vitat aliquod peccatum veniale, ad quod non habet incitamentum, & ita etiam Iudas mendacium vitauit, fornicationem non vitans, quamuis illud mendacium pernitiosum fuisset iniuriam habens annexam, si promissum non redidisset.

¶ Ad secundum dicendum, quòd peccatum non dicitur mortale, quia morte temporali punitur, sed quia punitur æterna: vnde etiam furtum quod est peccatum mortale, interdum non punitur per leges temporali morte, & similiter etiam est de fornicatione.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut non quilibet motus superbię est peccatum mortale, ita nec quilibet motus luxurię, & huiusmodi sunt peccata venialia. & concubitus matrimonialis: interdum tamen aliqui luxurię actus sunt peccata mortalia, aliqui bus motibus superbię venialibus existentibus, quia in verbis Greg. inductis intelligitur comparatio vitiorum secundum genus, non quantùm ad singulos actus.

¶ Ad quartum dicendum quòd illa circunstantia efficacior est ad aggrauandum, quę magis appropinquat ad speciem peccati. Vnde quamuis fornicatio ex magnitudine intrinseci delicti diminuatur, tamen ex materia, circa quam est, grauitatem habet maiorem, quam inordinata comestio, cùm sit circa ea quæ pertinent ad fouendum fœdus societatis humanæ, & ideò ratio non sequitur.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum aliquando licitum fuerit concubinam habere.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd aliquando licitum fuerit concubinam habere. Sicut enim habere vxorem est de lege naturæ, ita non habere concubinam: sed aliquando licuit plures vxores habere, ergo & habere cõcubinam.

¶ 2. Præterea, Nõ potest aliqua simul esse ancilla & vxor: vnde secundum legem ex hoc ipso quòd ancilla in matrimonium ducebatur, libera reddebatur: sed aliqui amicissimi Deo, leguntur ad suas accessisse ancillas, sicut Abraham & Iacob. ergo non illæ erant vxores: & sic aliquando licuit concubinas habere.

¶ 3. Præterea, Illa quæ in matrimonium ducitur non potest eiici: & filius eius debet esse hæreditatis particeps: sed Abrahã eiecit Agar, & filius eius non fuit hæres: ergo non fuit vxor Abraliæ.

¶ SED CONTRA, Ea quæ sunt contra præcepta Decalogi, nunquam licuerunt: sed habere concubinam est contra præceptum Decalogi, scilicet, Non mœchaberis: ergo nunquam fuit licitum.

¶ Præterea, Ambrosius, dicit in libr. de Patriarchis, Viro non licet quod mulieri non licet, sed nunquam licuit mulieri ad alium virum accedere, dimisso viro proprio: ergo nec viro vnquam licuit concubinam habere.

¶ RESPONDEO dicendum, quod Rabbi Moyses dicit, quod ante tempus legis fornicatio non erat peccatum, quod probat ex hoc quòd Iudas cum Thamar concubuit. Sed ista ratio non cogit. Non enim necesse est filios Iacob à peccato excusari, cũ accusati fuerunt apud patrem crimine pessimo, & in Ioseph necẽ & venditionem consenserunt. Et ideò dicendum est, quod habere concubinam non matrimonio iunctam, sit contra legem naturæ: & nullo tempore secundum se licitum fuit, nec etiam ex dispensatione. Sicut enim ex dictis patet, concubitus cum ea quæ non est matrimonio iuncta, non est conueniens actus ad bonum prolis, quod est principalis finis matrimonij: & ideò est contra præcepta legis naturæ, quæ dispensatione non recipiunt: vnde vbicunque legitur in veteri Testamento, aliquos concubinas habuisse, quos necesse sit à peccato excusari: oportet eas esse matrimonio iunctas: & tamen concubinas dici, quia aliquid habebant de ratione vxoris, & aliquid de ratione concubinæ: secundum enim quod matrimonium ordinatur ad suum principalem finem, qui est bonum prolis, vxor viro coniungitur insolubili coniunctione, vel saltem diuturna, vt ex dictis patet: & circa hoc non est aliqua dispensatio, sed quantum, ad finem, qui est dispensatio familiæ & communicatio operum: vxor enim coniungitur viro vt socia, sed hoc deerat in his quæ concubinæ nominabantur. In hoc enim poterat esse dispensatio. cum sit secundarius matrimonij finis: & ex hac etiam parte habebant aliquid simile concubinis, ratione cuius concubinæ nominabantur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd habere plures vxores non est contra prima præcepta legis naturæ, sicut habere concubinam: & ideò ratio non sequitur.

¶ Ad secundum dicendum, quod antiqui Patres ea dispensatione quam plures habebant, ad ancillas accedebant vxorio affectu, sed non erant vxores, quantum ad illam coniunctionem quæ recipit secundarium finem, cui conditio seruitutis opponitur, cùm non posuit simul esse socia & ancilla.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut in lege Moysi per dispensationem licebat dare libellum repudij ad euitandum vxoricidiũ, vt dictum est: ita ex eadem dispensatione licuit Abrahæ eiicere Agar, ad significandum mysterium, quod Apostolus explicat Gal. 4. quòd etiam ille filius hæres non fuerit, ad mysterium pertinet, & quòd Esau filius liberæ hæres non fuit, vt patet Romanorum nono. Similiter etiam propter mysterium factum fuit, vt filij Iacob ex ancillis & liberis nati hæredes essent, vt Augustinus dicit, quia Christo nascuntur in baptismo filij, tam per bonos, quos libera significat, quàm per malos ministros, qui per ancillas significantur.

QVAESTIO SEXAGESIMASEXTA,
De bigamia & irregularitate ex ea contracta in quinque articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de bigamia, & irregularitate ex ea contracta.

¶ Circa quod quęruntur quinque.

¶ Primò, vtrùm illi bigamiæ, quæ est ex hoc quòd aliquis duas vxores successiuè habuerit, sit irregularitas annexa.

¶ Secundò, vtrum irregularitatem contrahat, qui simul vel successiuè duas vxores habuit.

¶ Tertiò, vtrùm irregularitas contrahatur ex hoc quòd quis vxorem virginem non accipit.

¶ Quartò, vtrùm bigamia per baptismum soluatur.

¶ Quintò, vtrùm cum bigamo liceat dispensare.

¶ Vtrum bigamiæ irregularitas sit annexa.

ARTICVLVS I.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod illi bigamiæ, quæ est ex hoc quod aliquis duas vxores successiuè habuit non sit irregularitas annexa, quæ multitudo & vnitas consequuntur ens: ergo ens & non ens non faciunt multitudinem aliquam, sed ille qui habet successiuè duas vxores, tunc vna est in esse alia in non esse: ergo ex hoc non efficitur vir non vnius vxoris, qui secundum, Apostolum ab Episcopatu prohibetur. Tho. a. d. 17. q. 1. art. 1 & seq.

¶ 2. Præterea, Maius signum incõtinentię apparet in eo qui plures fornicariè cognoscit, quam qui plures vxores successiuè habet, sed ex primo non efficitur aliquis irregularis, ergo nec ex secundo.

¶ 3. Præterea,

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ 2. Præterea, Si bigamia irregularitatem causat, aut hoc est ratione sacramenti, aut ratione carnalis copulæ: sed non rationis primi, quia sic si aliquis cum vna contraxisset per verba de præsenti, & ea mortua ante carnalem copulam subsecutam duceret, aliam, efficeretur irregularis, quòd est contra Decretal. Innocen. III. Nec iterum ratione secundi: quia secundum hoc etiam qui plures fornicario concubitu cognosceret, irregularis esset: quod falsum est: ergo nullo modo bigamia irregularitatem causat.

¶ RESPONDEO dicendum, quod aliquis per sacramentum ordinis miniter sacramentorum constituitur, & ille qui aliis sacramenta ministrare debet: nullum defectum in sacramentis pati debet. Defectus autem in sacramento est, quando sacramenti significatis integra non inuenitur, sacramentum autem matrimonij significat coniunctionem Christi ad ecclesiam quæ est vnius ad vnam: Et ideò requiritur ad perfectam significationem sacramenti quòd vir sit tantùm vnius vir, & vxor sit tantum vnius vxor, & ideò bigamia quæ hoc tollit, irregularitatem inducit. Et sunt quatuor modi bigamiæ. Primus est, cùm quis plures habet plures: vnam de iure, aliam de facto. Tertius, cùm habet plures successiuè, vnam de iure, aliam de facto. Quartus, quando viduam ducit vxorem, & in omnibus his est irregularitas adiuncta. Alia autem causa consequens assignatur, quia in aliis qui accipiunt sacramentum ordinis, maxima spiritualitas debet apparere, tum quia spiritualia ministrant, scilicet sacramenta, tum quia spiritualia docent & in spiritualibus occupari debent. Vnde cùm concupiscentia maximè spiritualitati repugnet, per quã totus homo caro efficitur, non debet aliquod signum concupiscentiæ permanentis in eis apparere, quod quidem apparet in bigamis, qui vna vxore contenti esse noluerunt, tamen prima ratio est melior.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd multitudo plurium vxorum simul existentium est multitudo simpliciter: & ideò talis multitudo totaliter significationi sacramenti repugnat, & propter hoc totaliter sacramento. Sed multitudo vxorum successiuè est multitudo secundum quid, & ideo non tollit significationem sacramenti totaliter, nec sacramentum euacuat quantum ad sui essentiam, sed quantum ad sui perfectionem, quæ requiritur id illis qui sunt sacramentorum dispensatores.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis sit in fornicariis maloris concupiscentiæ significatio, non tamen concupiscentiæ ita adhærentis: quia per fornicationem vnius alteri non in perpetuo obligatur, & iterum non est defectus sacramenti.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut dictum est, bigamia causat irregularitatem, inquantùm tollit perfectam significationem sacramenti, quæ quidem consistit & in coniunctione animorum, quæ fit per consensum, & in coniunctione corporum: & ideò ratione vtriusque simul oportet esse bigamiam quæ irregularitatem faciat. Vnde per Decre. Innoc. III. obtinatur ei quod Magister in litera dicit, scilicet quòd solus consensus per verba de præsenti sufficit ad irregularitatem inducendum.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum irregularitas sit annexa bigamiæ, quæ contingit hoc quod homo habet duas vxores, vnam de iure, & alteram de facto.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd irregularitas non sit annexa bigamiæ, quæ contingit ex hoc quod homo habet duas vxores, vnam de iure, aliam de facto. Quia vbi nullum est sacramentum, non potest esse defectus sacramenti: sed quando aliquis contrahit de facto cum aliqua & non de iure, non est ibi aliquod sacramentum, quia talis coniunctio non significat coniunctionem Christi ad Ecclesiam: ergo cum irregularitas non consequatur bigamiam nisi propter defectum sacramenti, videtur quòd talem bigamiam irregularitas non consequatur.

¶ 2. Præterea, Aliquis accedens ad illam, cũ qua contrahit de facto & non de iure, committit fornicationem, si non habeat aliquam vxorem legitimam, vel adulterium, si habeat aliam: sed diuidere carnem suam per plures per fornicationem vel adulteriũ non causat irregularitatem: ergo nec dictus bigamiæ modus.

¶ 3. Præterea, Contingit quòd aliquis antequam cognoscat carnaliter illam, cum qua de iure contraxit, cum alia contrahit de facto non de iure, & eam carnaliter cognoscit siue prima mortua, siue viuente: talis contraxit: cum pluribus vel de iure vel de facto, & tamen non est irregularis quia carnem suam non diuisit in plures: ergo ex prædicto modo bigamiæ non contrahitur irregularitas.

¶ RESPONDEO dicendum, quod in duobus secundis modis bigamiæ contrahitur irregularitas: quia quamuis in altero non sit sacramentum, est tamen quædam sacramenti similitudo. Vnde illi duo modi sunt secundarij, & primus est principalis in irregularitate causanda.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod quamuis ibi non sit sacramentum, est tamen ibi aliqua similitudo sacramenti, quæ non est fornicatione vel adulterino concubitu, & ideo non est simile.

¶ Et per hoc patet solutio ad secundum.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd in tali casu non reputatur bigamus: quia primum matrimonium non habuit perfectam significationem suam: tamen si per iudicium Ecclesiæ compellatur ad primã redire, & eam cognoscere, statim efficitur irregularis: quia irregularitatem non facit peccatum, sed imperfectio significationis.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum contrahatur irregularitas ex hoc quòd aliquis duxit vxorem non virginem.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod non contrahatur irregularitas ex hoc quòd aliquis ducit vxorem non virginem. Quia plus impeditur aliquis defectu proprio, quam alieno: sed si ipse contrahens non sit virgo, non sit irregularis: ergo multò minus si vxor eius virgo non sit.

¶ 2. Præterea, Potest esse quod aliquis defloraut aliquam, & post ea ducat eam in vxorem, talis non videtur esse irregularis, quia non diuisit carnem in plures: nec etiam vxor eius, sed tamen ducit corruptam in vxorem, ergo talis modus bigamiæ non causat irregularitatem.

¶ 3. Præterea, Nullus potest contrahere irregularitatem nisi voluntarius: sed aliquis quandoque ducit vxorem non virginem inuoluntarius, vt quando credit eam virginem esse, & postea inuenit eam corruptam fuisse, cognoscens eam: ergo talis modus non causat irregularitatem.

¶ 4. Præterea, Corruptio sequens matrimonium est vituperabilior: quam præcedens: sed si vxor postquam est consummatũ matrimonium, ab aliquo cognoscatur, non efficitur vir irregularis: aliàs puniretur pro peccato vxoris, & potest etiam esse postquã hoc sciat quòd reddat ei debitum poscenti antequam de adulterio condemnetur accusata: ergo videtur quòd ille modus bigamiæ non causet irregularitatem.

¶ SED CONTRA, est quod Gregor. dicit, Præcipimus ne vnquam illicitas ordinationes facias, ne bigamum, aut qui virginem non est fortitus in vxoram, aut ignorantem litteras, aut nã bentem quamlibet partem corporis vitiatam, vel pœnitentiæ vel curiæ, aut cuilibet conditioni obnoxium, ad sacros ordines permittas accedere.

¶ RESPONDEO dicendum, quod in coniunctione Christi & Ecclesiæ veritas ex vtraque parte inuenitur, Et ideo siue diuisio carnis inueniatur ex parte viri siue ex parte vxoris, est defectus sacramenti. Sed tamen diuersimode: quia ex parte viri requiritur, quòd aliam duxerit in vxorem, non quod sit virgo: sed ex parte vxoris requiritur quod etiam sit virgo, cuius ratio à Decretistis assignatur. Quia sponsus significat Ecclesiam militantem cuius curam gerit episcopus in qua sunt multæ corruptiones: sed sponsa significat Christum, qui virgo fuit: & ideò ex parte sponsæ requiritur virginitas, sed non ex parte sponsi, ad hoc quod aliquis Episcopus fieri possit. Sed hæc ratio est expressè contra Apostolum Ephesiorum quinto. Viri diligite vxores vestras sicut & Christus Ecclesiam. Ex quo apparet quòd vxor significat Ecclesiam & sponsus: Christum, & iterum. Quia vir est caput mulieris, sicut Christus Ecclesiæ. Et ideò aliqui dicunt quod per sponsum significatur Christus, per sponsam Ecclesia triumphans in qua non est aliqua macula. Christus autem habuit primo sinagogam quasi concubinam, & sic non tollitur aliquid de perfectione significationis sacramenti, si prius habuit sponsus concubinam. Sed hoc est valde absurdum, quia sicut est vna fides anticorum & modernorum, ita vna Ecclesia. Vnde illi qui tempore synagogæ Deo seruiebant, ad vnitatem Ecclesiæ in qua Deo seruimus pertinebant. Et præterea, hoc est expressè contra illud quod habetur Ezech. 16. & Oseæ 2. vbi expressè fit mentio de desponsatione synagogæ, vnde non fuit sicut concubina, sed sicut vxor. Et præterea secundum hoc fornicatio esset sacramentum illius coniunctionis, quod est absurdum: & ideo Gentilitas prius quam desponsaretur a Christo in fide Ecclesiæ, corrupta fuit a diabolo per idolatriam: Et ideo aliter dicendum, quod defectus in ipso sacramento causat irregularitatem, corruptio autem extra matrimonium contingens, quæ præcesserit matrimonium, nullum defectum facit in sacramento ex parte illius in quo est corruptio, sed facit defectum ex parte alterius: quia actus contrahentis matrimonium non cadit supra seipsum, sed supra alterum: & ideo ex termino specificatur, qui est respectu illius etiam quasi materia: sacramenti. Vnde si mulier esset ordinis susceptiua, sicut efficitur vir irregularis ex hoc quod duxit vxorem corruptam, non autem ex hoc quod corruptus contrahit: ita fieret mulier irregularis si contraheret cum corrupto: non autem si contraheret corrupta, nisi in alio matrimonio prius corrupta fuisset.

¶ Et per hoc patet solutio ad primum.

¶ AD SECVNDVM dicendum, quod in tali casu sunt diuersæ opiniones, tamen probabilius, est quod non sit irregularis: quia carnem suam non diuisit in plures.

¶ Ad tertium dicendum, quod irregularitas non est pœna inflicta sed defectus quidam sacramentorũ: & ideo non oportet quod semper sit voluntaria bigamia ad hoc quod irregularitatem causet: & ideo ille qui vxorem ducit corruptam, quam virginem credit irregularis est eam cognoscens.

¶ Ad quartum dicendum, quod si mulier fornicetur post matrimonium contractum, non efficitur ex hoc vir irregularis nisi post corruptionem adulterij eam iterato cognoscat, quia aliàs corruptio vxoris nullo modo cadit sub actu matrimoniali viri: sed si etiam per ius compellatur ei reddere debitum ante condemnationem adulterij, irregularis efficitur, quamuis de hoc sint opiniones, sed hoc quod dictum est, est probabilius, quia hic non requiritur quod sit peccatum, sed significatio tantum.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum bigamia soluatur per baptismum.

AD QVARTVM sic proceditur, Videtur quod bigamia per baptismum soluatur. Dicit enim Hierony. in epistola ad Titum: quod si quis ante baptismum plures vxores habuit, vel vnam ante & aliam post, non est bigamus: ergo bigamia per baptismum soluitur.

¶ 2. Præterea, Qui facit quod maius est, facit quod minus est: sed baptismus tollit omne peccatum quod est grauius, quàm irregularitas: ergo tollit bigamiæ irregularitatem.

¶ 3. Præterea, Baptismus tollit omnem pœnam ex actu proueniẽtem: sed irregularitas est huiusmodi: ergo, &c.

¶ 4. Præterea, bigamus est irregularis, inquantum deficit à representatione Christi: sed per baptismum plene Christo conformamur: ergo soluitur irregularitas.

¶ 5. Præterea, Sacramenta nouæ Legis sunt magis efficacia, quàm sacramenta veteris Legis, sed sacramenta veteris Legis absoluebant irregularitates: vt in primo libro dictum est à Magistro: ergo & baptismus: qui est efficacissimum sacramentum in noua Lege, soluit irregularitatem ex bigamia contractam.

¶ SED CONTRA, est quòd Augustinus dicit. Acutius intelligunt, qui nec eum qui catechumenus aut paganus habuit aliquam, ordinandum censuerunt: quia de sacramento agitur, non de peccato.

¶ Præterea, Sicut idem dicit: Fœmina si catechumena vel pagana vitiata est: non potest inter Dei virgines vel post baptismum velari: ergo eadem ratione, nec bigamus ante baptismũ ordinari.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd baptismus soluit culpas & non soluit coniugia, vnde cùm ex ipso coniugio sequatur irregularitas, per baptismum tolli non potest, vt Augustinus dicit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in casu isto non tenetur Hieronymi opinio, nisi fortè velimus eum exponere quòd loquitur ad sanctiorem dispensationem.

¶ Ad secundum, dicendum quod non oportet quòd illud quòd facit maius, faciat minus, nisi sit ad illud ordinatum, & hoc deficit in proposito, quia baptismus ad irregularitatem tollendam non ordinatur.

¶ Ad tertium dicendum, quod hoc intelligendum est de pœnis quæ consequuntur ex actuali peccato quasi inflictæ, vel infligendæ non enim aliquis per baptismum virginitatem recuperat, nec similiter carnis indiuisionem.

¶ Ad quartum dicendum, quod baptismus conformatur Christo quantum ad virtutem mentis, sed non quantum ad statum carnis, qui consideratur in virginitate vel in diuisione carnis.

¶ Ad quintum dicẽdum, quòd ille irregularitates ex leuibus causis non perpetuis erant contractæ: & ideò etiam per illa sacramenta auferri poterant, & iterum erant ad hoc ordinata, non autem baptismus ad hoc ordinatur.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum cum bigamo liceat dispensare.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd cum bigamo non liceat dispensare. Quia extra de bigamis dicitur: Cum clericis: qui in quantum in ipsis fuit, secundas sibi mulieres cõiunxerunt inatrimonialiter, tanquam cum bigamis non licet dispensare.

¶ 2. Præterea, Contra ius diuinum non licet dispensare: sed omnia quæ in Canone dicuntur, ad ius diuinum pertinent: cùm ergo Apostolus in scriptura Canonica dicat, Oportet Episcopum vnius vxoris virum esse: videtur quod in hoc non possit dispensari.

¶ 3. Præterea, Nullus potest dispensare in iis quæ sunt de necessitate sacramenti: sed non esse irregularem, est de necessitate sacramenti: ordinis cum significatio quæ est sacramento essentialis desit: ergo non potest in hoc dispensari.

¶ 4. Præterea, Hoc quod rationabiliter factum est, non potest irrationabiliter mutari, si ergo potest rationabiliter dispensari cum bigamo, irrationabiliter est ei adiuncta irregularitas, quod est inconueniens.

¶ SED CONTRA est, quod Lucius papa dispensauit cum Episcopo Panormitano, qui erat bigamus.

¶ Præterea, Martinus Papa dicit, lector si viduam vxorem accipiat, in lectoratu permaneat, aut si necessitas fuerit: subdiaconus fiat, nihil autem supra, similiter si bigamus fuerit: ergo ad minus vsque ad subdiaconatum cum eo dispensari potest.

¶ RESPONDEO dicendum, quod bigamiæ non est adiuncta irregularitas de iure naturali, sed de iure positiuo, nec iterum est de essentialibus ordinis, quòd non sit bigamus, quod patet ex hoc quod si aliquis bigamus, ad ordines accedit, characterem accipit. Et ideò Papa potest dispensare in tali irregularitate totaliter, sed Episcopus, quantum ad minores ordines. Et quidam dicunt quòd etiam quantum ad maiores, in illis qui volunt Deo in religione seruire propter vitandum religiosorum discursum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod per illam Decr. ostenditur eadem esse difficultas dispensandi in illis, qui de facto cum pluribus contraxerunt, ac si de iure contraxissent, non quod subtrahatur simpliciter potestas Papæ dispensandi in talibus.

¶ Ad secundum dicendum, quod hoc est verum quantùm ad ea quæ sunt de iure naturali, & quantum ad ea quæ sunt de necessitate sacramentorum & fidei: sed in aliis quæ sunt de institutione Apostolorum, cum Ecclesia habeat nunc eandem potestatem statuendi & destituendi, quam tunc habuerit, potest per eum qui primatum tenet, in Ecclesia dispensari.

¶ Ad tertium dicendum, quod non quælibet significatio est de essentia sacramenti sed tantum illa quæ pertinet ad officium sacramenti, & talis non tollitur per irregularitatem.

¶ Ad quartum dicendum, quòd in particularibus non potest inueniri ratio, quæ omnibus competat æqualiter propter eorum diuersitatem: & ideò quia vniuersaliter statutum est, rationabiliter consideratis iis, quæ in pluribus accidunt, potest etiam per dispẽsationem rationabiliter remoueri in aliquo casu determinato.

QVAESTIO SEXAGESIMASEPTIMA.

De libello repudij, in septem articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de libello repudij.

¶ Circa quod quæruntur septem.

¶ Primò, vtrum inseparabilitas matrimonij sit de lege naturæ.

¶ Secundò, vtrum repudiare vxorem possit esse licitum per dispensationem.

¶ Tertiò, vtrum sub lege Moysi fuerit licitum.

¶ Quartò, vtrum liceat vxori repudiatæ alium virum accipere.

¶ Quintò, vtrum liceat viro repudiatam à se iterum ducere.

¶ Sextò, vtrum causa repudij fuerit odium vxoris.

¶ Septimò, vtrum causæ repudij deberent in libello scribi.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum inseparabilitas vxoris sit de lege naturæ.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod inseparabilitas vxoris non sit de lege naturę, Lex enim naturæ communis est apud omnes: sed nulla lege præter legem Christi fuit prohibitum: vxorem dimittere, ergo inseparabilitas vxoris non est de lege naturæ. Tho. 4. d. 31. q. 1. art. 1. & seq.

¶ 2. Præterea, Sacramenta non sunt de lege naturæ: sed inseparabilitas matrimonij ad sacramenti bonum pertinet: ergo non est de lege naturæ.

¶ 3. Præterea, Coniunctio viri & fœminæ in matrimonio ordinatur principaliter ad prolis generationem & educationem, & instructionem: sed hæc omnia aliquo certo tempore consummantur: ergo post illud tempus licet vxorem dimittere sine aliquo præiudicio legis naturæ.

¶ 4. Præterea, Ex matrimonio principaliter quæritur bonum prolis: sed inseparabilitas est contra bonum prolis: quia, vt dicunt Philosophi, aliquis vir non potest ex aliqua fœmina prolem accipere, qui tamen ex alia accipere posset, & quæ etiam ab alio viro imprægnaretur: ergo inseparabilitas matrimonij magis est contra legem naturæ, quam de lege naturæ.

¶ SED CONTRA, Illud præcipue est de lege naturę quod natura bene instituta accepit in sui principio: sed inseparabilitas matrimonij est huiusmodi: vt patet Matt. 19. ergo est de lege naturæ.

¶ Præterea, De lege naturæ est, quòd homo Deo non contrarietur: sed homo quodammodo contrarius esset Deo, si separaret quos Deus coniunxit, cùm ergo ex hoc institutus sit inseparabilitas matrimonij, Matth. 19. videtur quòd sit de lege naturæ.

¶ RESPON

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ RESPONDEO dicendum, quod matrimonium ex intentione naturæ ordinatur ad educationem prolis, non solum ad aliquod tempus, sed per totam vitam prolis. Vnde de lege naturæ est quòd parentes filiis thesaurizent, & filij parentum hæredes sint. Et ideo cùm proles sit commune bonum viri & vxoris oportet eorum societatem perpetuo permanere indiuisam secúdum legis naturæ dictamen: & sic inseparabilitas matrimonij est de lege naturæ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod sola lex Christi ad perfectum humanum genus adduxit, reducens in statum nouitatis naturæ. Vnde & in lege Moysi & in legibus humanis non potuit totum auferri quod contra legem naturæ erat, hoc enim soli legi Spiritus & vitæ reseruatum est.

¶ Ad secundum dicendum, quod inseparabilitas competit matrimonio, secundum quod est signum perpetuæ coniunctionis Christi & Ecclesiæ: & secundum quòd est in officium naturæ ad bonum prolis ordinatum, vt dictum est: sed quia separatio matrimonij magis directe repugnat significationi quam prolis bono, cui consequenter repugnat, vt dictum est: inseparabilitas matrimonij magis in bono sacramenti intelligitur quàm in bono prolis, quamuis in vtroque intelligi possit, & secundum quod pertinet ad bonum prolis: esset naturæ, non autem secundum quod pertinet ad bonum sacramenti.

¶ Ad tertium patet solutio ex dictis.

¶ Ad quartum dicendum, quod matrimonium principaliter ordinatur ad bonum commune, ratione principalis finis, qui est bonum prolis: quamuis etiam ratione finis secundarij, ordinetur ad bonum personæ matrimonium contrahentis: prout per se est in remedium concupiscentiæ. Et ideò in legibus matrimonij magis attenditur, quòd omnibus expediat quàm quòd vni competere possit: quamuis ergo matrimonij inseparabilitas impediat bonum prolis in aliquo homine, tamen non est conueniens ad bonum prolis simpliciter, & propter hoc ratio non sequitur.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum potuerit esse licitum per dispensationem vxorem dimittere.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd vxorem dimittere per dispensationem esse licitum non potuerit. Illud enim quod est in matrimonio contra bonum prolis, est contra præcepta legis naturæ, quæ indispensabilia sunt, sed dimissio vxoris est huiusmodi, ex dictis patet, ergo, &c.

¶ 2. Præterea, Concubina differt ab vxore præcipuè in hoc, quòd non est inseparabiliter iuncta: sed habere concubinas fuit indispensabile: ergo & dimittere vxorem.

¶ 3. Præterea, Homines ita sunt modo receptibiles dispensationis, sicut fuerunt olim: sed modo non potest dispensari cũ aliquo, vt vxorem dimittat ergo nec olim.

¶ SED CONTRA, Agar cognita est ab Abraham vxorio affectu, vt dictum est: sed ipse eam præcepto diuino eiecit, & non peccauit: ergo potuit per dispensationem fieri licitum quòd homo vxorem dimitteret.

¶ RESPONDEO dicendum, quod dispensatio in præceptis præcipuè quæ sunt aliquo modo legis naturæ, est sicut mutatio cursus naturalis rei, qui quidam mutari dupliciter potest. Vno modo ex aliqua causa naturali per quam alia causa naturalis impeditur à cursu suo, sicut est in omnibus quæ in minori parte casualiter accidunt in natura: sed per hunc modum non variatur cursus rerum naturalium quæ sunt semper, sed quæ sunt frequenter. Alio modo per causam penitus supernaturalem, sicut in miraculis accidit. Sed hoc modo potest mutari cursus naturalis: non solùm qui est ordinatus, vt sit frequenter sed qui est ordinatus etiam vt sit semper: vt patet in statione solis tempore Iosuæ: & reditu eius tempore Ezechiæ: & de eclipsi miraculosa tempore passionis Christi. Hæc etiam est ratio dispensationis in præceptis legis naturæ, quando est in causis inferioribus: & sic dispensatio cadere potest supra secunda præcepta legis naturæ, non autem supra prima, quia illa sunt quasi semper existentia, vt dictum est de pluralitate vxorum, & huiusmodi, aliquando autem est tantum in causis superioribus, & tunc potest dispensatio esse diuinius, etiam contra prima præcepta legis naturæ, ratione alicuius mysterij diuini significandi vel ostendendi: sicut pater de dispensatiuo præcepto Abrahæ facto de occisione filij innocentis. Tales autem dispensationes non fiunt communiter ad omnes, sed ad alias singulares personas, sicut etiam in miraculis accidit. Si ergo inseparabilitas matrimonij inter prima præcepta legis naturæ contineatur, solùm hoc secundo modo sub dispensatione cadere potuit. Si autem sit inter secunda præcepta legis naturæ, etiam primo modo cadere potuit sub dispensatione, Videtur autem magis inter secunda præcepta legis naturæ contineri. Inseparabilitas enim matrimonij non ordinatur ad prolis bonũ, quòd est principalis matrimonij finis, nisi quantum ad hoc, quòd per parentes filiis prouideri debet in totam vitam per debitam præparationem eorum, quæ sunt necessaria in vita, huiusmodi autem præparatio non est de prima intentione naturæ, secundum quam omnia sunt communia. Et ideò non videtur esse contra primam intentionem naturæ dimissio vxoris, & per consequens nec contra prima præcepta, sed contra secunda legis naturæ: vnde etiam primo modo sub dispensatione videtur posse cadere.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in bono prolis, secundum quòd est de prima intentione naturæ, intelligitur procreatio & nutritio, quousque proles ad perfectam ætatem ducatur: sed quòd ei prouideatur in posterum per hæreditatis & aliorum bonorum dimissionem, videtur pertinere ad secundum legis naturæ præceptum.

¶ Ad secundum dicendum, quod habere concubinam est contra bonum prolis: quantum ad id quod natura in eo in prima intentione intendit: scilicet educationem & institutionem quæ requirit diuturnam communionem parentum, quod non est in concubina, quæ ad tempus assumitur: & ideò non est simile tamen quantum ad secundam intentionem etiam habere concubinam sub dispensatione cadere potest: vt patet Oseæ .

¶ Ad tertium dicendum, quod inseparabilitas, quamuis sit de secunda intentione matrimonij, prout est in officium naturæ, est tamen de prima intentione ipsius, prout est sacramentum Ecclesiæ: & ideò ex quo institutum est, vt sit Ecclesiæ sacramentum, manente tali institutione, non potest sub tali dispensatione cadere, nisi fortè secundo modo dispensationis.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum sub lege Moysi licitum fuerit vxorem dimittere.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd sub lege Moysi fuerit licitum vxorem dimittere. Vnus enim modus consentiendi est non prohibere, cùm possit: consentire autem illicito est illicitum: cùm ergo Moyses non prohibuerit vxoris repudium, nec peccauerit, quia lex sancta est, vt dicitur Rom. 7. videtur quòd repudium fuerit aliquando licitum.

¶ 2. Præterea, Prophetæ locuti sunt Spiritusancto inspirante, vt patet. 2. Petri 1. sed Mala. 3. dicitur. Si odio habueris eam, dimitte: ergo cùm illud quod Spiritus sanctus inspirat, non sit illicitum videtur quod repudium vxoris non semper fuerit illicitum.

¶ 3. Præterea, Chrysost. dicit, quòd sicut Apostoli permiserũt secundas nuptias, ita Moyses permisit libellum repudij: sed secundæ nuptiæ non sunt peccatum: ergo nec repudium vxoris sub lege Moysi.

¶ SED CONTRA est, quòd Dominus dicit, quòd libellus repudij datus est Iudæis propter duritiam cordis eorum sed duritia cordis eorum non excusabat eos à peccato: ergo nec lex de libello repudij.

¶ Præterea, Chry. dicit super Math. 2. quòd Moyses dando libellum repudij, non iustitiam Deimonstrauit, vt quasi per legem agentibus peccatum non videatur esse peccatum.

¶ RESPONDEO dicendum, quod circa hoc est duplex, opinio. Quidam dicut quod illi qui sub lege vxorem, dato libello repudij, dimittebant, non excusabantur à peccato, quamuis excusarentur à pœna secundum legem infligenda: & per hoc dicitur Moyses libellum repudij permisisse, & sic ponunt quatuor modos permissionis, Vnus per priuationem præceptionis, vt quando maius bonum non præcipitur, minùs bonum permitti dicitur: sicut Apostolus non præcipiendo virginitatem, matrimonium permisit. 1. Corin. 7. Secundus per priuationem prohibitionis, sicut venialia dicuntur permissa, quia non sunt prohibita, Tertius per priuationem cohibitionis, & peccata omnia dicuntur permitti à Deo, inquantum non impedit, cùm impedire possit. Quartus per priuationem punitionis & sic libellus repudij in lege permissus fuit, non quidem propter aliquod maius bonum consequendum, sicut fuit dispensatio de pluribus vxoribus habendis: sed propter malum cohibendum, scilicet vxoricidium, ad quod Iudæi proni erant propter corruptionem irascibilis: sicut permissum est eis extraneis fœnerari, propter corruptionem aliquam in concupiscibili, ne scilicet fratribus fœnerarentur: & sic propter corruptionem suspitionis in rationali fuit permissum sacrificium zelotypiæ, ne sola suspicio aquæ eos iudicium corrumperet. Sed quia lex vetus quamuis gratiam non conferret, tamen ad hoc data erat, vt peccatum ostenderet, vt communiter Sancti dicunt. Ideo aliis videtur quod si repudiando vxorem peccassent, hoc saltem eis per legem ac prophetas indicari debuisset. Isaiæ 58. Annuntia populo meo scelera eorũ Alias viderẽtur nimis esse neglecti, si ea quæ necessaria sunt ad salutem, quæ non cognoscebant, nunquam eis nuntiata fuissent, quod non potest dici: cùm iustitia legis tempore suo obtenta vitam meretur æternam. Et propter hoc dicunt quod quamuis repudiare vxorem, per se sit malum, tamen ex permissione diuina licitum fiebat: & hoc confirmant autoritate Chrysostomi: qui dicit quòd à peccato abstulit culpam Legislator quando permisit repudium, & quamuis hoc probabiliter dicatur, tamen primum communis sustinetur, ideò ad vtrasque rationes respondendum est.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd aliquis qui potest prohibere non peccat si à prohibitione abstineat, non sperans correctionem: sed maius malum æstimans ex tali prohibitione occasionem sumere, & sic accidit Moysi: vnde diuina auctoritate fretus, libellum repudij non prohibuit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Prophetæ Spiritusancto inspirati non dicebant dimittendam esse vxorem, quasi Spiritus sancti præceptum sit, sed quasi permissum, ne aliqua peiora fierent.

¶ Ad tertium dicendũ, quòd illa permissionis similitudo non est intelligenda quantùm ad omnia, sed solùm quantùm ad causam eandem, quia vtraque permissio ad vitandam turpitudinem facta est.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quamuis duritia cordis non excusaret à peccato, tamen permissio ex duritia facta excusat. Quædam enim prohibẽtur sanis quæ non prohibentur infirmis corporaliter, nec tamen infirmi peccant permissione sibi facta vtentes.

¶ Ad quintum dicendum, quòd aliquod bonum potest intermitti dupliciter. Vno modo propter aliquod maius bonum consequendum, & tunc intermissio illius boni ex ordine ad maius bonum accipit honestatẽ: sicut intermittebatur singularitas vxoris honestæ à Iacob propter bonum prolis. Alio modo bonum aliquod intermittitur ad vitandum maius malum: & tunc si auctoritate eius, qui dispensare potest, hoc fiat, reatum talis boni intermissio non habet, sed honestatem aliam non acquirit: & sic indiuisibilitas matrimonij in lege Moysi intermittebatur propter malum maius vitãdum, scilicet vxoricidium. Et ideò Chrysostomus dicit, quod à peccato abstulit culpam, quamuis enim inordinatum maneret in repudio, ex quo peccatum dicitur, tamen reatum pœnæ non habebat, neque temporalis neque perpetuæ, inquantum diuina dispensatione fiebat, & sic erat ab eo culpa ablata: & ideò etiam ipse ibidem dicit, quòd permissum est repudium non malum quidem tamen licitum, quod quidem illi qui sunt de prima opinione, referunt ad hoc tantùm quod non habebat reatum temporalis pœnæ.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum liceat vxori repudiata alium virum habere.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd liceret vxori repudiatæ alium virum habere. Quia in repudio magis erat iniquitas viri repudiantis, quàm vxoris repudiatæ: sed vir poterat sine peccato aliam ducere vxorem: ergo vxor sine peccato alium virum ducere poterat.

¶ 2. Præterea, Augustin. dicit quod de duabus vxoribus (quando mos erat) peccatum non erat: sed tempore Legis veteris erat talis consuetudo, quod repudiata alium virum ducebat. vt patet Deut. 24. Cum egressa virum alterum, &c. ergo non peccabat, alteri viro se iungendo.

¶ 3. Præterea, Matth. 5. Dominus iustitiam noui Testamẽti ostendit superabundantem esse respectu iustitiæ veteris Testamenti: hoc autem dicit ad iustitiæ noui Testamenti superabundantiam pertinere, quòd vxor repudiata non inducit alterum virum: ergo in veteri Lege licebat.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Matth. 5. Qui dimissam duxerit, mœchatur, sed mœchia nunquam fuit in veteri Lege, licita: ergo vxori repudiatæ non licuit alium virum habere.

¶ Præterea, Deut. 24. dicitur, quòd mulier repudiata quæ alium virum duceret, polluta erat, & abominabilis facta coram Domino: ergo peccabat, alium virum ducendo.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd secundum primam opinionem post repudium vxor peccat alteri viro cõiuncta, quia adhuc primum matrimonium non erat solutum. Mulier enim quanto tempore vinit, alligata est legi viri: vt patet Rom. 7. non autem poterat simul plures viros habere. Sed secundum aliam opinionem sicut licebat ex dispensatione diuina viro vxorem repudiare, ita vxori alium virum ducere: quia inseparabilitas matrimonij ex causa diuinæ dispensationis tollebatur, qua inseparabilitate, intelligitur verbum Apostoli. Vt ergo ad vtrasque rationes respondeamus.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd viro licebat plures vxores simul habere secundum dispẽsationem diuinam: & ideò vna dimissa in matrimonio non soluto, poterat aliam ducere, sed nunquam vxori licuit habere plures viros: & ideò non est simile.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in illo verbo August. mos non ponitur pro consuetudine, sed pro actu honesto, secundum quòd a more dicitur aliquis morigeratus, quia est bonorum morum, & sic à more philosophia moralis nominatur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Dominus Matth. 5. ostendit nouam Legem abundare per consilia ad veterem, non solùm ad ea quæ Lex vetus licita faciebat, sed etiam quantum ad ea quæ in veteri Lege illicita erant: sed à multis licita putabantur per non rectam præceptorum expositionem, sicut patet de odio inimici, & ira est etiam de repudio.

¶ Ad quartum dicendum, quòd verbum Domini intelligitur quantùm ad tempus nouæ Legis in quo recta permissio ei sublata & sic etiam intelligitur quoddam verbum Christi: qui dicit quòd qui secundum Legem dimittit vxorem, quatuor facit iniquitates quia quo ad Deum existit homicida, inquantum habet propositum occidendi vxorem, nisi eam dimitteret: & quia dimittit non fornicantem, In quo casu lex Euangelij vxorem dimittere permittit, & similiter quia facit eam adulteram, & illum cui copulatur.

¶ Ad quintum dicendum, quòd quædam glos. interlinearis dicit, Polluta est & abominabilis, sed illius iudicio qui quasi pollutam eam priùs dimisit, & sic non oportet quòd sit polluta simpliciter. Vbi dicitur polluta eo modo quo immundus dicebatur, qui mortuum tangebat vel leprosum, non immunditia culpæ, sed cuiusdam irregularitatis legalis: vnde & sacerdoti non licebat viduam, aut repudiatam ducere in vxorem.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum liceat viro repudiatam à se accipere.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd licebat viro repudiatam à se iterũ accipere. Licet enim corrigere quod malè factum est: sed male factum erat, quòd vir vxorem repudiabat: ergo licebat hoc corrigere reducendo vxorem ad se.

¶ 2. Præterea, Semper licuit peccanti indulgere, cùm sit morale præceptum quod in omni lege manet, sed vir repudiando repudiatam, ei peccanti indulgebat: ergo & hoc licitum erat.

¶ 3. Præterea, Deuter. 24. Ponitur pro causa quare non possit accipi iterum, quia polluta est: sed repudiata non polluitur, nisi alterum virum ducendo: ergo saltem antequam alium virum duceret, licebat eam accipere.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Deuter. 24. quòd non poterat prior maritus accipere eam, &c.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in lege de libello repudij duo erant permissa, scilicet dimittere vxorem, & vxorem dimissam alteri iungi: & duo præcepta, scilicet scriptura libelli repudij, & quòd iterum maritus repudians eam accipere non posset: quod quidem secundum eos qui primam opinionem tenent, factum fuit in pœnam mulieris, quæ alteri nupsit, & in hoc peccato polluta est. Sed secundum alios, vt vir non de facili vxorem repudiaret, quam postea nullo modo recuperare posset.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ad illius mali impedimentum, quòd committebat aliquis, repudiando vxorem ordinabatur quòd vir vxorem repudiatam assumere iteratò non posset, vt patet ex dictis: & ideò diuinitùs ordinatum fuit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd semper licuit indulgere peccanti, quantum ad rancorem cordis, sed non quantum ad pœnam diuinitus taxatam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in hoc duplex est opinio. Quidam enim dicunt quòd licuit repudiatam viro reconciliari, nisi in matrimonio alteri viro esset iuncta. Tunc enim propter adulterium, cui se mulier volũtarie subdit, in pœnam dabatur ei quòd ad priorem virum non rediret, sed quia lex vniuersaliter prohibet: & ideò dicunt alij quòd etiam antequàm alteri nuberet, non poterat reuocari, ex quo repudiata erat: quia pollutio non intelligitur quantum ad culpam, secundum quod dictum est.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum causa repudij sit odium vxoris.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd causa repudij fuerit odium vxoris, secundum hoc quod dicitur Malach. 3. Si odio habueris eam, dimitte illam.

¶ 2. Præterea, Deuter. 24. dicitur: cùm non inuenerit gratiam in oculis eius propter aliquam fœditatem, &c. ergo idẽ quòd prius.

¶ 3. Sed contra, Sterilitas & fornicatio magis contrariantur matrimonio quàm odium: ergo illa potiùs debuerunt esse causa repudij, quàm odium.

¶ 4. Præterea, Odium potest causari ex virtute eius qui odio habetur: si ergo odium est sufficiens causa, tunc mulier posset repudiari propter virtutem eius, quod est absurdum.

¶ 5. Præterea, Deuter. 22. dicitur, Si dimiserit vir vxorem suam, & postea odio habuerit, & obiecerit ei stuprum ante coniugium, si in probatione defecerit, verberabitur, & centum siclis argenti condemnabitur, & non poterit eam dimittere omni tempore vitæ suæ: ergo odium non est sufficiens causa repudij.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd causa permissionis repudian-

Universidad de Deusto
Biblioteca

di vxorem fuit vitatio vxoricidij, vt sancti communiter dicunt. Proxima autem causa homicidij est odium, & ideò proxima causa repudij est odium, sed odium ex alia causa causatur sicut & amor: & ideò oportet etiam aliquas causas repudij ponere remotas, quæ erant causa odij. Dicit autem Aug. in gloss. Deut. 24. Multæ erant in lege causæ dimittendi vxorem, solam Christus fornicationem excipit, cæteras molestias iubet pro fide & castitate coniugij sustinere. Hæ autem causæ intelliguntur fœditates in corpore, puta infirmitas vel aliqua notabilis macula: vel in anima, sicut fornicatio, vel aliqua huiusmodi, quæ in moribus inhonestatem facit. Sed quidam has causas magis coarctant satis probabiliter dicentes, quod non licebat repudiare nisi propter aliquam causam post matrimonium superuenientem, nec propter quamlibet talem, sed propter illas solùm quæ possunt bonum prolis impedire: vel in corpore, vt sterilitas, aut lepra aut aliquid huiusmodi: vel in anima, vt si esset malorum morum, quos filij ex conuersatione ad ipsam imirarentur. Sed quædam gloss. super illud Deuter. 22. Cùm non inuenerit gratiam, &c. Videtur magis arctare: scilicet ad peccatum, cum dicit ibi per fœditatem, peccatum intelligitur, sed peccatum glossa nominat non solùm in moribus animæ, sed etiam in natura corporis.

¶ Sic ergo prima duo concedimus.

¶ AD TERTIVM dicendum, quòd sterilitas & alia huiusmodi, sunt causa odij, & sic causæ remotæ.

¶ Ad quartum dicendum, quòd propter virtutem non est aliquis odibilis, per se loquendo, quia bonitas est causa amoris, & ideò ratio non tenet.

¶ Ad quintum dicendum, quòd dabatur in pœnam viri, quòd non posset in perpetuum repudiare vxorem in casu illo, sicut etiam in alio casu quando puellam defloruit.

ARTICVLVS VII.

¶ Verum causæ repudij debebant in libello scribi.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd causæ repudij debebant in libello scribi. Quia per libellum repudij scriptum à pœna legis absoluebatur: sed hoc omninò videtur iniustum nisi causis sufficientibus repudij assignatis: ergo illas oportebat scribere in libello.

¶ 2. Præterea, Ad nihil aliud illa scriptura valere videbatur, nisi vt causæ repudij ostenderentur: ergo si non inscribebantur, frustra libellus ille tradebatur sibi.

¶ 3. Præterea, Hoc Magister dicit in litera.

¶ SED CONTRA, Quia causæ repudij aut erant sufficientes aut non: si sufficientes, præcludebatur mulieri via ad secundas nuptias, quæ ei secundum legem concedebantur: si insufficientes, ostendebatur iniustum repudium & sic repudium fieri non poterat: ergo nullo modo causæ repudij ibi in speciali inscribebatur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd causæ repudij ibi in speciali non scribebantur in libello, sed in generali, vt ostenderetur iustum repudium: sed secundum Iosephum, vt mulier habens libellum conscriptum de repudio, alteri nubere posset, alias enim ei traditum non fuisset. Vnde secundum eum erat scriptura talis, Promitto tibi quod nunquam tecum conueniam, sed secundum Aug. ideò libellus scribebatur, vt mora interueniente & consilio Scribarum dissuadente, vir à proposito repudiandi desisteret.

¶ Et per hoc patet solutio ad obiecta.

QVAESTIO SEXAGESIMAOCTAVA.

De filiis illegitimè natis, in tres articulos diuisa.

DEINDE cõsiderandũ est de filiis illegitimè natis.

¶ Et circa hoc quæruntur tria.

¶ Primò, vtrùm qui nascuntur extra verum matrimonium, sint illegitimi.

¶ Secundò, vtrum illegitimi filij debeant ex hoc damnum reportare.

¶ Tertiò, vtrum possint legitimari.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum filij qui nascuntur extra verum matrimonium, sint legitimi.

1 Thom. 4. distin. 42. q. vnica, arti. 3. q. 1. & sequen.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd filij qui nascuntur extra verum matrimonium, sint legitimi. Quia secundum legem natus legitimus filius dicitur: sed quilibet nascitur secundum legem ad minus naturæ quæ fortissima est: ergo quilibet filius dicitur legitimus.

¶ 2. Præterea, Communiter dicitur quòd legitimus filius est qui est de legitimo matrimonio, vel de eo quod in facie Ecclesiæ legitimum reputatur: sed contingit quandoque quòd aliquod matrimonium legitimum reputatur in facie Ecclesiæ, quòd habet impedimentum, ne sit verum matrimonium. & tamen à contrahentibus in facie Ecclesiæ scitur: & si occultè nubant, & impedimentum nesciant, legitimum videtur in facie Ecclesiæ. ex quo per Ecclesiam non prohibetur: ergo filij extra verum matrimonium nati sunt non legitimi.

¶ SED CONTRA, Illegitimum dicitur quòd est contra legem. sed illi qui nascuntur extra matrimonium, nascuntur contra legem: ergo sunt illegitimi.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quadruplex status est filiorum. Quidam enim sunt naturales & legitimi, sicut illi qui nascuntur ex vero & legitimo matrimonio. Quidam naturales & non legitimi, vt filij qui nascuntur de simplici fornicatione. Quidam legitimi & non naturales, sicut filij adoptiui. Quidam nec legitimi nec naturales, sicut spurij nati de adulterio & de stupro. Tales enim nascuntur & contra legem positiuam & contra legem naturæ expressè.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis illi qui nascuntur ex illicito coitu, nascuntur secũdum naturam, quæ communis est homini & omnibus animalibus, tamen nascuntur contra legem naturæ, quæ est propria hominibus: quia fornicatio & adulterium & huiusmodi sunt contra legem naturæ, & ideò tales secundum nullam legem sunt legitimi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ignorantia excusat illicitum coitum à peccato, nisi sit affectata. Vnde illi qui conueniunt bona fide in facie Ecclesiæ, quamuis sit impedimentum, dum tamen ignorent non peccant, nec filij sunt illegitimi. Si autem sciant quamuis Ecclesia sustineat quæ ignorat impedimentum non excusantur à peccato, nec filij ab illegitimitate. Si autem nesciant & in occulto contrahant non excusantur, quia talis ignorantia videtur affectata.

ARTICVLVS II.

¶ Verum filij illegitimi debeant aliquod damnum reportare.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd illegitimi filij non debeant aliquod damnum reportare. Quia filius non debet puniri pro peccato patris. vt patet per sententiam Domini, Ezechiel. 18. sed quòd iste nascatur ex illicito coitu, non est peccatum proprium, sed peccatum patris: ergo ex hoc non debet aliquod damnum incurrere.

¶ 2. Præterea, Iustitia humana est extracta à diuina, sed Deus æqualiter largitur bona naturalia legitimis & illegitimis filiis: ergo & secundum iura humana filij illegitimi debent legitimis æquiparari.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Genes. 25. quòd Abraham dedit omnia bona Isaac, & filiis concubinarum largitus est munera, & tamen illi non erant ex illicito coitu nati: ergo multò magis debent illi, qui ex illicito coitu nascuntur, hoc damnum reportare, quòd non succedant in bonis paternis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd aliquis dicitur damnum ex aliquo incurrere dupliciter. Vno modo per hoc quòd ei subtrahitur, quod erat ei debitum: & sic filius illegitimus nullum damnum incurrit. Alio modo per hoc, quòd ei aliquid non est debitum, quod alias poterat esse ei debitum: & sic filius illegitimus damnum incurrit duplex: vnum, quia non admittitur ad actus legitimos, sicut ad officia & dignitates: quæ requirunt aliquam honestatem in illis qui hoc exercent: aliud damnum incurrit, quia non succedit in hæreditate paterna. Sed naturales filij succedere possunt in septima parte tantum spurij autem in nulla parte, quamuis ex iure naturali parentes eis in necessariis prouidere teneantur. Vnde pertinet ad solicitudinem Episcopi, vt vtrunque parentum cogat ad hoc, quòd eis prouideant.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd incurrere damnum hoc secundo modo, non est pœna. & ideò non dicimus quòd fit pœne, quòd aliquis non succedit in regno aliquo per hoc, quod non est filius regis, & similiter non est pœna, quòd alicui qui non est legitimus, non debeatur ea quæ sunt legitimorum filiorum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd coitus illegitimus non est contra legem, inquantum est actus generatiuæ virtutis, sed inquantum quòd ex praua voluntate procedit: & ideò filius illegitimus non incurrit damnum in iis, quæ per voluntatem fiunt vel possidentur.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum filius illegitimus possit legitimari.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd filius illegitimus non possit legitimari. Quantum enim distat legitimus ab illegitimo, tantum econuersò illegitimus à legitimo: sed legitimus in regno nunquam fit illegitimus: ergo illegitimus nunquam fit legitimus.

¶ 2. Præterea, Coitus illegitimus creat illegitimum filium, sed coitus illegitimus nũquam fit legitimus: ergo nec filius illegitimus legitimari potest.

¶ SED CONTRA est quod per legem inducitur, per legem reuocari potest: sed illegitimitas filiorum est per legem positiuam inducta, ergo potest filius illegitimus legitimari ab eo qui habet auctoritatem legis.

¶ RESPONDEO dicendum, quod filius illegitimus potest legitimari, non vt fiat de legitimo coitu natus, quia coitus ille transiuit, & nunquam potest fieri legitimus, ex quo semel fuit illegitimus. Sed dicitur legitimari, in quantum damna quæ illegitimus filius incurrit, subtrahuntur per legis auctoritatem. Et sunt sex modi legitimandi. Duo secundum Canones scilicet cum quis ducit vxorem illam, ex qua filium illegitimum generauit, non fuit adulterium, & per specialem indulgentiam & dispensationem domini Papæ. Quatuor autem modi sunt secundum leges. Primus est, si pater filium naturalem curiæ imperatoris offerat, ex hoc enim ipso legitimatur propter curiæ honestatem. Secundus, si pater in testamento nominet eum legitimum hęredem, & filius postmodum testamentum Imperatori offerat. Tertius est, si filius nullus sit legitimus, & ipsemet filius se principi offerat. Quartus, si pater in publico instrumento vel cum trium testiũ subscriptione eum legitimum nominet, nec adiiciat naturalem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd alicui potest sine iniustitia gratia fieri sed nõ potest aliquis damnari nisi pro culpa. & ideò magis potest illegitimus fieri legitimus quam econuersò. Et si est legitimus, aliquando hæreditate priuatur pro culpa, non tamẽ dicitur illegitimus filius, quia generationẽ legitimã habuit.

¶ Ad secundum dicendum, quod actus illegitimus habet defectũ intra se inseparabilem, quo legi opponitur: & ideò nõ potest fieri legitimus, nec est simile de filio legitimo, qui non habet huiusmodi defectum.

QVÆSTIO SEXAGESIMANONA.

De his quæ spectant ad resurrectionem, & primo de loco animarum post mortem, in septem articulos diuisa.

POST hoc agendum est de his, quæ spectant ad tractatum resurrectionis. Posquam enim dictum est de sacramentis, quibus homo liberatur à morte culpæ, cõsequenter dicendum est de resurrectione, per quam homo liberatur à morte pœnæ.

¶ Circa tractatum autem resurrectionis tria consideranda sunt: scilicet præcedentia resurrectionem, concomitantia & sequentia. Et ideò primò dicendum est de iis, quæ pro parte, quamuis non ex toto resurrectionem præcedunt. Secundo, de ipsa resurrectione & circunstãtibus eam. Tertio, de iis quæ eam sequuntur. Præcedentium autem resurrectionem prima consideratio est de receptaculis animarum post mortem eis assignatis. Secundo, de qualitate & pœna animarum separatarum eis ab igne inflicta. Tertio, de suffragiis quibus animæ defunctorum à viuis adiuuantur. Quarto, de orationibus Sanctorum in patria existentium. Quinto, de signis iudicium generale præcedentibus. Sexto, de igne vltimæ conflagrationis mundi, qui faciem iudicis precedet.

¶ Circa primum quæruntur septem.

¶ Primo, vtrùm animabus post mortem receptacula assignentur.

¶ Secundò, vtrùm statim post mortem ad ipsa animæ deducantur.

¶ Tertiò, vtrùm de ipsis locis egredi valeant.

¶ Quartò, vtrùm limbus inferni sit idem quod sinus Abrahæ.

¶ Quintò, vtrùm limbus sit idem quod infernus damnatorum.

¶ Sextò, vtrùm limbus patrum sit idem quod limbus puerorum.

¶ Septimò, vtrùm tot receptacula debeant distingui.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum assignentur receptacula animabus post mortem.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd animabus post mortẽ receptacula non assignentur, sicut enim dicit Boetius in lib. de Hebdomadibus, communis animi conceptio est apud sapientes, incorporalia in loco non esse: cui concordat quod Aug. dicit 12. super Genes. ad literam: Cito quidem responderi potest. ad corporalia loca animam non ferri, nisi cum aliquo corpore, sed separata à corpore non habet aliquod corpus sicut ibidem Aug. dicit: ergo ridiculum est animalibus separatis aliqua receptacula assignare.

¶ 2. Præterea, Omne quod habet locum determinatum, magis cõuenit cum illo loco, quam cum alio: sed animę separatę, sicut etiam quęliber alię spirituales substantię indifferenter se habent ad omnia loca: non enim potest dici quod cum aliquibus corporibus conueniant, & cum aliis differant, cum ab omnibus corporibus penitus sint remotę: ergo eis receptacula determinata non sunt assignanda.

¶ 3. Præterea, Animabus separatis non assignatur aliquid post mortem nisi quod cedat in pœnam vel in præmium: sed corporalis locus non potest eis esse in pœnam, vel in præmium, cùm à corporibus nihil recipiant: ergo non sunt eis assignanda certa receptacula.

¶ SED CONTRA. Cœlum empyreum est locus corporalis, & tamen ipsum tactum mox sanctis Angelis est repletum, vt Beda dicit. Cùm ergo Angeli sint incorporei, sicut & animæ separatæ, videtur etiam quod animabus separatis sint certa receptacula assignanda: ergo, &c.

¶ Præterea Hoc patet per id quod Greg. dicit in 4. Dialo. scilicet animas post mortem ad diuersa loca corporalia esse deductas, vt patet de Paschasio, quem Germanus Capuanus episcopus in balneis inuenit, & de anima Theodorici regis, quam dicit ad gehennam esse deductam, ergo animæ post mortem habent certa receptacula.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quamuis substantię spirituales secundum esse suum a corpore non dependeant, corporalia tamen à Deo mediantibus spiritualibus gubernantur: vt dicit Augu. in 3. de Tri. & Greg. in 4. Dialo. & ideo est quædam conuenientia spiritualium substantiarum ad corporales substantias per congruentiam quandam, vt scilicet dignioribus substantiis digniora corpora adaptentur. Vnde etiam Philosophi secundum ordinem mobilium posuerunt ordinem substantiarum separatarum: quamuis autem animabus post mortem non assignentur aliqua corpora, quorum sint formæ vel determinati motores, determinantur tamen eis quædam corporalia loca per congruentiam quandam secundum gradum dignitatis earum, in quibus sint quasi in loco eo modo quo incorporalia esse possunt in loco, secundum quod magis vel accedunt ad primam substantiam: cui locus superior per congruentiam deputatur, scilicet Deum, cuius sedem cœlum Scriptura esse denuntiat: & id. ò animas quæ sunt in participatione perfectæ deitatis, in cœlo esse ponimus, animas verò quæ à participatione huiusmodi impediuntur, loco contrario dicimus deputari.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd incorporalia non sunt in loco modo aliquo nobis noto & consueto, secundum quod dicimus corpora proprię in loco esse: sunt tamẽ in loco modo substantiis spiritualibus conuenienti, qui nobis plenè manifestus esse non potest.

¶ Ad secundum dicendum, quòd dupliciter est conuenientia vel similitudo. Vna est quæ est per participationem eiusdem qualitatis, sicut calida adinuicem conueniunt. Et talis conuenientia non potest esse incorporalium ad loca corporalia. Alia per quãdam proportionalitatem, per quam in Scripturis metaphoricè corporalia ad Spiritualia transferuntur vt sicut in Scripturis Deus dicitur esse sol, quia est principium vitæ spiritualis sicut sol vitæ corporalis: & secundum hanc conuenientiam quædam animæ quibusdam locis magis cõueniunt, sicut animæ spirituales inter illuminatæ, cum corporalibus luminosis: animæ verò obtenebratæ per culpam cum locis tenebrosis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd anima separata directè nihil recipit à locis corporalibus per modum quo corpora recipiunt quæ conseruant à suis locis, sed ipsæ animæ ex hoc quòd cognoscunt se talibus locis deputari, sibi gaudium ingerunt vel mœrorem: & sic locus cedit eis in pœnam vel præmium.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum statim post mortem animæ deducantur ad cælum vel ad infernum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd statim post mortem nullæ animæ deducantur ad cœlos vel ad infernum, quia super illud Psalmi, Adhuc pusillum & non erit peccator, dicit Glosia, quòd Sancti liberantur in fine mundi, post hanc tamen vitam non ibi erunt, vbi erunt Sancti, quibus dicetur. Venite benedicti patris mei: sed illi Sancti erunt in cœlo, ergo Sancti post hanc vitam non statim ascendunt ad cœlum.

¶ 2. Præterea, Augustinus dicit in Ench. quòd tempus inter hominis mortem & vltimam resurrectionem interpositũ animas abditis receptaculis continet, vnaquæque digna est requie vel ærumna, sed hęc abdita receptacula non possunt intelligi cœlum & infernus, quia in illis etiam post resurrectionem cum corporibus erunt. Vnde pro nihilo dicitur tempus ante resurrectionem & post resurrectionem, ergo non erunt nec in inferno nec in paradiso vsque ad diem iudicij.

¶ 3. Præterea, Maior est gloria animę quàm corporum, sed simul omnibus redditur gloria corporum, vt sit maior lętitia singulorum ex communi gaudio, vt patet Hebręo. 2. super illud, Deo pro nobis aliquid melius prouidente, &c. dicit Glosia, Vt in communi gaudio omnium maius fieret gaudium singulorum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ergo multo fortius gloria animarum debet differri vsque ad finem, vt simul omnibus reddatur.

¶ 4. Præterea. Pœna & præmium quæ per sententiam iudicij reddūtur iudicium præcedere non debent, sed ignis inferni & gaudium paradisi dabuntur omnibus per sententiam iudicantis Christi scilicet in vltimo iudicio, vt patet Matthæi vigesimoquinto: ergo ante diem iudicij nullus ascendit in cœlum, vel descendit ad inferos.

¶ SED CONTRA est quod dicitur 2. Corin. 5. Si terrena nostra habitatio dissoluatur, domum habemus non manu factam & cōseruaram in cœlis: ergo dissoluta carne, anima habet mansionem quæ ei in cœlis fuerat conseruata.

¶ Præterea. Phili. 1. dicit Apostolus, Cupio dissolui, & esse cum Christo: ex quo sic arguit Gregor. in quarto Dialogo. Qui ergo Christum in cœlo esse non dubirat, nec Pauli animam in cœlo esse negat, sed non est negandum Christum esse in cœlo, cum sit articulus fidei: ergo non est dubitandum animas Sanctorum ad cœlos ferri. Quòd etiam aliquæ animæ ad infernum descendunt statim post mortem patet Lucæ decimosexto, mortuus est autem dives, & sepultus est in inferno.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut in corporibus est grauitas vel leuitas, quæ feruntur ad suum locum, qui est finis motus ipsorum, ita etiam est in animabus meritum vel demeritum, quibus peruenitur animæ ad præmium vel pœnam, quæ sunt fines actionum ipsarum. Vnde sicut corpus per grauitatem vel leuitaté statim fertur in locum suum, nisi prohibeatur, ita animæ statim soluto vinculo carnis, per quę in statu vitæ detinebantur, statim præmium consequuntur vel pœnam nisi aliquid impediat: sicut interdum impedit consecutionem præmij veniale peccatum, quod primum purgari oportet, ex quo sequitur quòd præmium differatur. Et quia locus deputatur animabus secundum congruētiam præmij vel pœnæ, statim vt anima absoluitur à corpore, vel in infernum immergitur vel ad cœlos euolat, nisi impediatur aliquo reatu quo oporteat euolationem differri, vt prius anima purgetur. Et huic veritati autoritates Scripturæ canonicæ manifestè attestantur, & documenta sanctorum Patrum. Vnde contrarium pro hæresi est habendum, vt patet 4. Dialo. & in libro de Ecclesiasticis dogmatibus.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd glo. seipsam exponit. Quod enim dicit, Nondum eris vbi erunt sancti, &c. statim exponit subdens, id est nō habebis geminam stolam, quam habebunt Sancti in resurrectione.

¶ Ad secundum dicendum, quòd inter illa abdita receptacula de quibus Augustinus loquitur, etiam sunt computanda & infernus & paradisus, in quibus animæ aliquæ ante resurrectionem continentur. Et ideò distinguitur tempus ante resurrectionem & post: quia ante resurrectionem sunt ibi sine corpore, post autem erunt cum corpore: & quia in aliquibus receptaculis nunc sunt animæ in quibus post resurrectionem non erunt.

¶ Ad tertium dicendum, quòd hominum corpora habent quandam continuationem adinuicem, quia secundum ea est verum quod dicitur Actuum 17. Quòd Deus ex vno fecit omnium hominum genus, sed animas sigillatim finxit: vnde non est tanta cōgruentia vt omnes homines simul glorificentur in anima, sicut, quòd glorificentur in corpore. Et præterea gloria, corporis non est ita essentialis sicut gloria animæ: vnde maius detrimentum esset Sanctis, si gloria animæ differretur, quam de hoc quòd gloria corporis differatur, nec posset hoc detrimentum gloriæ recompēsari propter ampliationem singulorum gaudij de gaudio communi.

¶ Ad quartum ergo dicendum, quòd eādem obiectionem Gregorius in 4 Dialo. proponit & soluit. Si inquit, nunc in cœlo sunt animæ Sanctorum, quid est quod in die iudicij pro iustitiæ retributione recipiunt, & respondet. Hoc eis nimirum crescit in iudicio q̄ nūc animæ sola singulari retributione lætantur, postmodum verò etiā corporum beatitudine perfruuntur, vt in ipsa quoque carne gaudeant, in qua dolores pro Domino cruciatúsque pertulerunt: & eodem modo dicendum est de damnatis.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum animæ existentes in paradiso vel in inferno egredi valeant.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd animæ in paradiso vel in inferno existentes egredi non valeant. Augustinus enim dicit in libro de cura pro mortuis agenda: Si rebus viuentium vterentur animæ mortuorum, vt de aliis taceam, mea ipsum pia mater nulla nocte desereret, quæ terra marique secuta est, vt mecum viueret: & ex hoc concludit q̄ animæ defunctorū rebus viuentium non interfunt, sed interesse possent, si de suis receptaculis exirent ergo de suis receptaculis non exeunt.

¶ 2. Præterea, In Psalmo dicitur, vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ: & Iob decimotertio, Qui descendit, ad inferos, non ascendet ergo tam boni quam mali à suis receptaculis non exeunt.

¶ 3. Præterea, Receptacula, vt dictum est, animabus post mortem dantur in præmium vel in pœnam, sed post mortem neque præmia Sanctorum minuuntur, neque pœnæ damnatorum, ergo non exeunt de suis receptaculis.

¶ SED CONTRA est quòd dicit Hiero. contra Vigilantium, sic eum alloquens, Ais enim, in sinu Abrahæ vel in loco refrigerij vel subter aram Dei animas Apostolorum & Martyrum consedisse, nec posse suis tumulis cùm voluerunt adesse præsentes: & ita tu Deo leges ponis, tu Apostolis vincula iniicis, vt vsque ad diem iudicij teneantur in custodia, nec sint cum Domino suo, de quibus scriptum est: Sequuntur Agnum quocunque ierit: & si agnus vbique est: ergo & hi qui cum eo sunt, vbique esse credendi sunt: ridiculum ergo est dicere quod animæ mortuorum à suis receptaculis non recedant.

¶ 2. Præterea. Hiero. ibidem arguit sic: Cum diabolus & dæmones vbique vagentur orbe toto, & celeritate nimia vbique præsentes sint, quare martyres post effusionem sanguinis actu obtinentur inclusi. & inde exire non potuerunt? Ex quo potest concludi non solùm de bonis sed etiam de malis, quod sua receptacula quādóque exeant, cùm non habent maiorem damnationem quàm dæmones, qui vbique discurrunt.

¶ 1. Præterea, Hoc idem probari potest per Gregorium in quarto Dialogo, vbi narrat de multis mortuis, qui viuis apparuerunt.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd aliquem exire de inferno vel de paradiso, potest intelligi dupliciter. Vno modo ita quòd simpliciter inde exeat, vt iam locus eius non sit paradisus vel infernus: & sic nullus inferno vel paradiso deputatus finaliter inde exire potest, vt infra dicetur. Alio modo potest intelligi vt exeat ad tempus, & in hoc distinguendum est, quid eis conueniat secundum legem naturæ, & quid eis conueniat secundum ordinem diuinæ prouidentiæ, quia vt dicit Augustinus in libro de cura pro mortuis agenda: Alij sunt humanarum limites rerum, alia diuinarum signa virtutum, alia sunt quæ naturaliter, alia quæ inuisibiliter fiunt, Secundum ergo naturalem cursum animæ separatæ propriis receptaculis deputatæ, à conuersatione viuentium plenius segregantur. Non enim secundum cursum naturæ homines in mortali carne viuentes subsistentiis separatis immediatè iunguntur, cùm omnis eorum cognitio à sensu oriatur: nec propter aliud à suis receptaculis eas exire conueniret, nisi vt rebus viuentium interessent. Sed secundum dispositionem diuinæ prouidentiæ aliquando animæ separatæ à suis receptaculis egressæ conspectibus hominum præsentantur: sicut Augustinus in libro prædicto narrat de Felice martyre, qui cluibus Nolanis visibiliter apparuit, cùm à Barbaris oppugnarentur. Et hoc etiam credi potest quod aliquando damnatis contingat, quòd ad eruditionem hominum & terrorem permittuntur viuentibus apparere aut etiam ad suffragia expetenda, quantùm ad illos qui in purgatorio detinentur, vt per mulea quæ in 4. Dialo. narrantur, patet. Sed hoc interest inter sanctos & damnatos quòd sancti cùm voluerint apparere possunt viuentibus, non autem damnati. Sicut enim sancti viuentes in carne dona gratiæ gratis datæ accipiunt, vt sanitates & signa perficiant, quæ non nisi diuina virtute rationabiliter fiunt, quæ quidem signa ab aliis hoc dono carentibus perfici non possunt: ita etiam non est inconueniens vt ex virtute gloriæ aliqua potentia animabus sanctorum detur, per quam possint mirabiliter apparere viuentibus cùm volunt, & alij non possunt, nisi interdum permissi.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Augustinus (vt per sequentia patet) loquitur secundum communem cursum naturæ, nec tamen sequitur quòd etiam si mortui possunt vt volunt viuentibus apparere, toties appareant quoties apparent in carne viuentes: quia separati à carne vel omninò conformantur diuinę voluntati, ita quòd non liceat eis nisi quod secundum diuinam dispositionem congruè intuentur: vel ita sunt pœnis oppressi, vt de sua miseria magis doleant quàm curent aliis apparere.

¶ Ad secundum dicendum, quòd auctoritates illæ loquuntur quantùm ad hoc quòd nullus de paradiso vel inferno egreditur simpliciter, & non quòd non egrediatur ad tempus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd (sicut ex dictis patet) secundum hoc locus animæ cedit in pœnam vel præmium, quòd anima afficitur ex hoc quòd tali loco deputatur vel gaudendo vel dolendo. Hoc autem gaudium, siue hic dolor de hoc quòd talibus locis deputatur, manet in anima, etiam, quando extra loca prædicta fuerit sicut Pontifici, cui datur pro honore, vt in cathedra sedeat in Ecclesia, non minuitur gloria eius quando à cathedra recedit, quia etsi actu ibi non sedeat, locus tamen ille sibi deputatus est.

Ex eodem tertio articulo.

¶ AD EA ETIAM quæ contra obiiciuntur, respondere oportet, Ad quorum primum dicendum, quod Hiero. loquitur de Apostolis & Martyribus, secundum quod eis accrescit ex potestate gloriæ, & non secundum quod eis congruit ex debito naturæ. Quod autem dicit eos vbique esse, non est intelligendum quasi simul sint in pluribus locis, aut vbique, sed quia esse possunt vbi volunt.

¶ Ad secundum dicendum, quòd non est simile de dæmonibus & angelis & animabus sanctorum & damnatorum. Angeli enim boni vel mali hoc officium sortiuntur, vt hominibus præsint, vel ad custodiam vel ad exercitium, quod de animabus hominum non potest dici. Sed tantum secundum potestatem gloriæ animabus sanctorum hoc congruit, & quod possunt esse vbi voluerint, & hoc est quod Hiero. intendit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis aliquando animæ sanctorum vel damnatorum præsentialiter adsint, vt apparet, non tamen credendum est hoc semper accidere. Aliquando enim huiusmodi apparitiones fiunt vel in dormiendo vel in vigilando operatione bonorum vel malorum spirituum ad instructionem, vel destructionem, vel deceptionem viuentium. Sicut etiam viui homines aliquando aliis apparent: & eis multa dicunt in somniis, cum constet eos non esse præsentes: sicut Augustinus per multa exempla probat in libro de cura pro mortuis agenda.

ARTICVLVS IIII

¶ Vtrum limbus inferni sit idem quod sinus Abrahæ.

Thom. 4. dist. 45. q. 1. art. 2.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod limbus inferni non sit idem quòd sinus Abrahæ: sicut enim dicit August. 12. super Gene. ad literam, Nondum inueni inferos alicubi in bono posuisse Scripturam. sed sinus Abrahæ in bono accipitur. vt ibidem subiungit Augustinus sic dicens, Non in bonum accipiendo sinum Abrahæ, & illam requiem, quò ab angelis prius pauper allatus est, nescio vtrum quisquam possit audire: ergo sinus Abrahæ non est idem quod limbus inferni.

¶ 2. Præterea, In inferno existentes non vident Deum, sed in sinu Abrahæ videtur Deus, vt patet per August. 9. lib. confessionum, qui loquens de Nebridio dicit, Quicquid illic est, quòd sinus Abrahæ vocatur, ibi Nebridius meus vidit: & ita iam non ponit aurem ad os meum sed spirituale os ad fontem: tamen & bibit quam potest sapientiam pro auiditate sua sine fine felix. ergo sinus Abrahæ non est idem quod limbus inferni.

¶ 3. Præterea, Ecclesia non orat pro aliquo, vt ad infernum deducatur, orat autem, vt Angeli animam defuncti in sinum Abrahæ ferant, ergo videtur quod sinus Abrahæ non sit idem quod limbus.

¶ SED CONTRA, Sinus Abrahæ dicitur, vbi mendicus Lazarus ductus est ad infernum: quia vt dicit glo. Iob 30 super illud, Vbi constituta est domus omni viuenti. Infernus domus erat omnium viuentium ante Christi aduentum, ergo sinus Abrahæ non est idem quod limbus.

¶ Præterea, Gen. 20. dicit Iacob filiis suis, Deduceris canos meos cum dolore ad inferos, ergo Iacob sciebat se ante mortem ad inferos transferendum, ergo & eadem ratione Abraham ad inferos transfertus fuit post mortem: & ita sinus Abrahæ videtur esse aliqua pars inferni.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd animæ hominum post mortem ad quietem peruenire non possunt nisi merito fidei: quia accedentem ad Deum oportet credere, Heb. 2. Primum exemplum credendi hominibus in Abraham datur, qui primò se à cœtu infidelium segregauit, & speciale signum fidei accepit: & ideò requies illa quæ hominibus post mortem datur sinus Abrahæ dicitur: vt patet per Augustinum 12. super Gene. ad literam. Sed animæ Sanctorum post mortem non omni tempore eandem quietem habuerunt, quia post Christi aduentum habent plenam quietem diuina visione perfruentes, sed ante Christi aduentum habebant quietem per immunitatem pœnæ, sed nō habebant quietem desiderij per consecutionem finis: & ideò status Sanctorum ante Christi aduentum potest considerari & secundum id quod habebat de requie: & sic dicitur sinus Abrahæ: potest etiam considerari quantum ad id quod eis deerat de requie, & sic dicitur limbus: ergo inferni & sinus Abrahæ fuerunt ante Christi aduentum vnum per accidens, & non per se: & ideò nihil prohibet post Christi aduentum esse sinum Abrahæ, & esse omnino diuersum à limbo, quia ea quæ sunt per accidens, separari contingit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod quantum ad id, quod habebat de bono status sanctorum Patrum, sinus Abrahæ dicebatur, sed quantum ad id quod habebat de defectu, dicebatur infernus: & sic nec sinus Abrahæ in malum accipitur, nec infernus in bonum, quamuis quodammodo sint vnum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut requies sanctorum Patrum ante Christi aduentum dicebatur sinus Abrahæ, ita & post Christi aduentum, sed diuersimodè. Quia enim ante Christi aduentum Sanctorū requies habebat defectum requiei adiunctum, dicebatur idem infernus & sinus Abrahæ, tantum enim ibi non videbatur Deus. Sed quia post Christi aduentum Sanctorum requies est completa, cum Deum videant, talis requies dicitur sinus Abrahæ: & nullo modo infernus: & ad hunc sinum Abrahæ Ecclesia orat fideles perduci. Vnde patet responsio ad tertium. Et sic etiam intelligenda est quædam glossa Lucæ decimosexto super illud, Factum est vt moreretur mēdicus, &c. quæ sic dicit: Sinus Abrahę est requies beatorum pauperum, quorum est regnum cœlorum.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum limbus idem sit quod infernus damnatorum.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod limbus sit idem quod infernus damnatorum. Christus enim dicitur infernum momordisse, nō absorbuisse, quia aliquos inde extraxit non autem omnes: non autem diceretur momordisse infernum, si illi quos liberauit nō fuissent pars multitudinis in inferno cōtentæ. Ergo cum illi quos liberauit in limbo inferni continerentur, iidem continebantur in limbo & in inferno: ergo limbus vel est idem quod infernus, vel pars inferni.

¶ 2. Præterea. Christus dicitur in Symbolo descendisse ad infernum, sed descendit ad limbum Patrum, ergo limbus Patrum est idem quod infernus.

¶ 3. Præterea, Iob decimoseptimo dicitur: In profundissimum infernum descendit anima mea, sed Iob cum esset sanctus & iustus ad limbum descendit, ergo limbus est idem quod profundissimus infernus.

¶ SED CONTRA, in inferno nulla est redemptio, sed à limbo Sancti fuerunt redempti, ergo limbus non idem quod infernus.

¶ Præterea, Augustinus dicit super Genesim ad literam. Quomodo illam requiem quam Lazarus accepit, apud inferos esse credamus non video: sed anima Lazari ad limbum descendit, ergo limbus non est idem quod infernus.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd receptacula animarum post mortem dupliciter distingui possunt aut secundum situm aut secundum locorum qualitatem, prout scilicet in aliquibus locis pœnas vel præmia recipiunt animæ. Si ergo consideretur limbus Patrum & infernus secundum locorum qualitatem prædictam, sic non est dubium quod distinguuntur, tum quia in inferno est pœna sensibilis, quæ non erat in limbo Patrum, tum etiam quia in inferno est pœna æterna, sed in limbo Patrum detinebantur Sancti temporaliter tantum. Sed si considerantur quantum ad situm loci, sic probabile est quod idem locus vel quasi continuus sit infernus & limbus, ita tamen quod quædam superior pars inferni limbus Patrum dicatur, existentes enim in inferno secūdum diuersitatem culpæ diuersam sortiuntur & pœnam. Et ideò secundum quod grauioribus peccatis etiam irretiuntur damnati, secundum hoc obscuriorem locum & profundiorem obtinent in inferno: vnde & sancti patres in quibus minimum erat de ratione culpæ, supremum & minus tenebrosum locum habuerunt omnibus puniendis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod secundum hoc quòd infernus & limbus sunt idem quantum ad situm, dicitur Christus infernum momordisse, & in infernum descendisse, quando patres à limbo eripuit suo descensu.

¶ Et per hoc patet solutio ad secundum.

¶ Ad tertiū dicendū, quòd Iob non descendit in infernum dānatorum, sed in limbum Patrū, qui quidem dicitur profundissimus locus, non quidem respectu locorum pœnalium, sed in comparatione ad alia loca, secundum quod sub eodem includitur omnis locus pœnarum. Vel dicendum, sicut Augustinus soluit 12. super Genes. ad literam, de Iacob, sic dicens, Iacob illud quod dicit ad filios suos, deducetis senectutem meam cum tristitia ad inferos, videtur hoc magis timuisse, ne nimia tristitia sic perturbaretur, vt ad requiem bonorum non iret, sed ad inferos peccatorum, & sic potest exponi verbum Iob quod est potius verbum timentis, quàm asserentis.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum limbus puerorum sit idem quod limbus Patrum.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd limbus puerorum sit idem quod limbus Patrum. Pœna enim debet respondere culpæ, sed pro eadem culpa detinebantur in limbo patres & pueri, scilicet pro culpa originali: ergo idem debet esse vtrorúmque locus pœnæ.

¶ 2. Præterea, Augustinus dicit in Ench. Mitissima est pœna puerorū, qui cum solo originali decedunt: sed nulla est pœna mitior ea quam sancti Patres habebant, ergo idem est locus pœnæ vtrorúmque.

¶ SED CONTRA, Sicut actuali peccato debetur pœna temporalis in purgatorio, & æterna in inferno, ita & originali

Universidad de Deusto
Biblioteca

peccato debebatur pœna temporalis in limbo Patrum, & æterna in limbo puerorum. Si ergo infernus & purgatorium non sunt idem, videtur quòd nec limbus puerorum & limbus Patrum sint idem.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd limbus Patrum & limbus puerorum, absque dubio differunt secundum qualitatem præmij vel pœnæ. Pueris enim abest ipse beatæ vitæ, quæ Patribus in limbo aderat, in quibus etiam lumen fidei & gratiæ refulgebat: sed quoad situm probabiliter creditur vtrorumque locus idem fuisse, nisi quod requies beatorum adhuc erat in superiori loco, quam limbus puerorum, sicut de limbo & inferno dictum est.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ad culpam originalem non eo dem modo se habebant Patres & pueri. In patribus enim originalis culpa exstiterat, secundum quòd erat infectiua personæ, eminebat tamen impedimentum ex parte naturæ, propter quam non fuit satisfactum plenarie: sed in pueris est impedimentum & ex parte personæ & ex parte naturæ: & ideò pueris & Patribus diuersa receptacula assignantur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Augustinus loquitur de pœnis quæ debentur alicui ratione personæ suæ, inter quos initissimam pœnam habent qui solo originali peccato grauantur, sed adhuc est mitior pœna eorum qui, non impedita perceptione gloriæ defectus personæ, sed solum defectus naturæ, vt ipsa dilatio gloriæ quædam pœna dicatur.

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrum debeant ista receptacula distingui.

Th. 4. dist. 45. artic. 3.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd non debeant tot receptacula distingui: si enim receptacula debentur animabus pro peccato post mortem, & ita & pro merito, sed ratione meriti non deberur nisi vnum receptaculum scilicet paradisus, ergo nec ratione peccatorum deberur nisi vnum receptaculum.

¶ 2. Præterea, Receptacula assignantur animabus post mortem ratione meritorum vel demeritorum, sed vnus est locus in quo merentur vel demerentur: ergo vnum tantùm receptaculum debet eis assignari post mortem.

¶ 3. Præterea, Loca pœnarum debent respondere ipsis culpis: sed non sunt nisi tria genera culparum, scilicet originalis, venialis, & mortalis: ergo non debent esse nisi tria receptacula pœnalia.

¶ 4. SED CONTRA, Videtur quòd debeant esse multò plura quam assignantur. Aer enim iste caliginosus est dæmonum carcer, vt patet 2. Petri 3. nec tamen computatur inter quinque receptacula, quæ à quibusdam assignantur: ergo sunt plura receptacula, quam quinque.

¶ 5. Præterea, Alius est paradisus terrestris, & alius paradisus cœlestis: sed quidam post statum vitæ huius ad paradisum terrestrem sunt translati sicut de Enoch & de Elia dicitur: cum ergo paradisus terrestris inter quinque receptacula non computetur, videtur quòd sint plura, quam quinque.

¶ 6. Præterea, Cuilibet statui peccantium debet aliquis locus respondere pœnalis, sed si ponatur aliquis in originali decedere cum solo veniali peccato nullum receptaculum assignatorum ei competeret. Constat enim quòd in paradiso non esset, cum gratia careret, & eadem ratione nec in limbo Patrum. Similiter etiam nec in limbo puerorum, cum in ipso non sit pœna sensibilis, quæ tali debetur ratione venialis peccati. Similiter nec in purgatorio, quia ibi non est nisi pœna temporalis, huic autem debetur pœna perpetua. Similiter autem nec in inferno damnatorum, quia mortali peccato actuali caret, ergo oportet sextum receptaculum assignare.

¶ 7. Præterea, Diuersitates quantitates præmiorum & pœnarum secundum differentias culparum & meritorum, sed infiniti sunt gradus meritorum & culparum, ergo infinita debent distingui receptacula, in quibus puniuntur vel præmiantur post mortem.

¶ 8 Præterea, Animæ quædoque puniuntur in locis, in quibus peccauerunt vt per gregorium patet 4. Dialogo, sed peccauerunt in loco vbi habitamus, ergo hic locus debet computari inter receptacula præcipuè cum aliqui in hoc mundo pro peccatis puniantur suis, vt supra Magister dixit.

¶ 9. Præterea, Sicut aliqui in gratia decedentes habent aliqua venialia pro quibus digni sunt pœna, ita aliqui in peccato mortali decedentes, habent aliqua bona pro quibus essent digni præmio: sed decedentibus in gratia cum peccatis venialibus assignatur aliquod receptaculum in quo puniuntur antequam præmia consequantur, scilicet purgatorium, ergo eadem ratione econtrario debet esse de illis, qui in mortali decedunt cum aliquibus bonis operibus.

¶ 10. Præterea, Sicut Patres retardabantur à plena gloria animæ ante Christi aduentũ ita & nunc à gloria corporis, ergo sicut distinguitur receptaculum Sanctorum ante Christi aduentũ ab eo, in quo nunc recipiuntur, ita debet nunc receptaculum distingui ab eo in quo recipiuntur post resurrectionem.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd receptacula animarum distinguuntur secundum diuersos status earum. Anima autem iuncta mortali corpori, habet statum merendi, sed exuta corpore, est in statu recipiendi pro meritis bonum vel malum, ergo post mortẽ vel est in statu recipiendi finale præmium, vel est in statu quo impeditur ab illo. Si autem est in statu recipiendi finalem retributionem vltra est dupliciter. Vel quantum ad bonum & sic est paradisus. Vel quantum ad malum, & sic ratione actualis culpæ est infernus, ratione autem originalis est limbus puerorum. Si verò est in statu quo impeditur a finali retributione consequenda, vel est propter defectum personæ, & sic est purgatorium in quo detinentur animæ, ne statim præmia consequantur propter peccata quæ commiserunt: vel propter defectum naturæ, & sic est limbus patrum in quo detinebantur patres à consecutione gloriæ propter reatum humanæ naturæ quæ nõdum poterat expiari.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd bonum contingit vno modo, sed malũ multifariè vt patet per Dionys. 4. c. de diuin. nom. & per Philosophũ 2. Ethic. Et propter hoc non est inconueniens si locus beatæ retributionis est vnus, loca verò pœnarũ sint plura.

¶ Ad secundum dicẽdum, q̃ status merendi & demerẽdi est vnus status, cum eiusdem sit posse mereri, & demereri: & ideò conuenienter debetur omnibus vnus locus, sed eorum qui recipiuntur pro meritis, sunt status diuersi: & ideò non est simile.

¶ Ad tertium dicendum, quòd pro culpa originali potest aliquis puniri dupliciter: vt ex dictis patet, vel ratione personæ, vel ratione naturæ tantũ: & ideò illi culpæ respondet dupliciter limbus.

¶ Ad quartum dicendum, quòd licet ista caliginosus non assignatur dæmonibus, quasi locus in quo recipiãt retributionem pro meritis: sed quasi competens officio eorum inquantum deputantur nobis ad exercitium, & ideò inter receptacula, de quibus nũc agitur, non computatur. Vel dicendum, quòd ista assignatio non est ex parte dæmonum, sed ex parte nostra, qui ab eis exercitium habemus, non autem ex parte ipsorum, qui nullo modo indigent nostra custodia, vt patet Matthæi 12.

¶ Ad quintum dicendum, quòd paradisus terrestris pertinet magis ad statum viatoris, quam ad statum recipientis pro meritis: & ideò inter receptacula, de quibus nunc agitur, non computatur.

¶ Ad sextum dicendum, quòd illa propositio est impossibilis, si tamen esset possibilis talis in inferno puniretur in æternum, quia enim veniale peccatum in purgatorio temporaliter puniatur, accidit ei inquantũ gratiam habet adiunctam, vnde si adiungatur mortali quod est sine gratia, pœna æterna in inferno punietur: & quia iste, qui cum originali peccato decedit, habet venialia sine gratia non est inconueniens si ponitur æternaliter puniri.

¶ Ad septimum dicendum, quòd diuersitas graduum in pœnis vel præmiis non diuersificat statum, secundum cuius diuersitatem receptacula distinguuntur: & ideò non sequitur.

¶ Ad octauum dicendum, quòd licet animæ separatæ aliquando in loco nostræ habitationis puniantur, non est propter hoc quòd locus iste proprius sit locus pœnarum, sed hoc fit ad nostram instructionem: vt eorũ pœnas videntes retrahamur à culpis. Quòd autem animæ existentes in carne hic puniuntur pro peccatis non pertinet ad propositum: quia talis pœna non trahit hominem extra statum merentis vel demerentis. Nunc autem agimus de receptaculis, quæ debentur animæ post statum meriti vel demeriti.

¶ Ad nonum dicendum, quòd malum non potest esse purum absque commixtione boni, sicut bonum summum est absque omni commixtione mali. Et ideò illi qui ad beatitudinem quæ summum bonum est transferendi sunt, debent etiam ab omni malo purgari: & propter hoc oportet esse locum, in quo tales purgentur, si hinc non omnino purgati exeant. Sed illi qui in inferno detrudentur, non erunt immunes ab omni bono, & ideò non est simile: quia ibi in inferno existentes: præmium bonorum suorum recipere possunt, inquantum bona præterita eis valent ad mitigationem pœnæ.

¶ Ad decimum dicendum, quod in gloria animæ consistit præmium essentiale, sed gloria corporis cum redundet ex anima tota consistit in anima quasi originaliter, & ideò carentia gloriæ animæ diuersificat statum non carentia gloriæ corporis, & propter hoc etiam idem locus, scilicet cœlum empyreum, debetur animabus sanctis exutis à corpore & coniunctis corporibus gloriosis: non autem idem locus debetur animabus Patrum, ante perceptionem gloriæ animæ, & post perceptionem ipsius.

QVÆSTIO SEPTVAGESIMA,

De qualitate animæ exeuntis à corpore & pœna ei inflicta ab igne corporeo, in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandũ est de qualitate animæ exeũtis a corpore & pœna ei ab igne corporeo inflicta.

¶ Et circa hoc quæruntur tria.

¶ Primo, vtrũm in anima separata remaneant potentiæ sensitiuæ.

¶ Secundò, vtrum remaneant in ea actus dictarum potentiarum

¶ Tertiò, vtrum anima separata possit pati ab igne corporeo.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum in anima separata remaneant potentiæ sensitiuæ.

Thom. 1. dist. 44. q. 3. art. 3. & 4. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd in anima separata remaneant potentiæ sensitiuæ. Augustin. enim in lib. de Spiritu & anima sic dicit. Recedit anima à corpore, secum trahens sensum & imaginationem, rationem & intellectum, intelligentiam, concupiscibilitatem, irascibilitatem: sed sensus & imaginatio, & vis irascibilis & concupiscibilis sunt vires sensitiuæ: ergo in anima separata vires sensitiuæ remanent.

¶ 2. Præterea, Augustinus in lib. de Ecclesiasticis dogmatibus, Solum hominem credimus animam habere substantificam, quæ exuta a corpore viuit, & sensus suos atq; ingenia viuaciter tenet: ergo anima exuta à corpore viuit, & habet potentias sensitiuas.

¶ 3. Præterea, Potentiæ animæ vel essentialiter ei insunt, vt quidam dicunt, vel ad minus sunt naturales proprietates ipsius, sed id quod essentialiter inest alicui, non potest ab eo separari neque subiectum aliquod deseritur à naturalibus proprietatibus: ergo impossibile est quod anima separata à corpore, aliquas potentias amittat.

¶ 4. Præterea, Non est totum integrũ, cui aliqua partium deest: sed potentiæ animæ dicuntur partes ipsius: si ergo potentias aliquas post mortem suam anima amittit, non erit anima integra post mortem: quod est inconueniens.

¶ 5. Præterea, potentiæ animæ magis cooperantur ad meritum, quam etiam corpus, cum corpus sit solum instrumentum actus potentiæ verò principia agendi: sed necesse est quòd simul corpus præmietur cum anima, propter hoc quod cooperabatur in merito: ergo multo fortiùs est necesse quòd potentiæ animæ simul præmientur: ipsa ergo anima separata eas non amittit.

¶ 6. Præterea, Si anima cum separatur à corpore potentiam sensitiuam amittit, oportet quod illa potentia in nihilum cadat: non enim potest dici quod in materia aliqua resoluatur, cum non habeat materiam partem sui, sed id quod omninò in nihilum cadit, non reiteratur idem numero: ergo anima non habebit in resurrectione eandem numero potentiam sensitiuam. Sed secundum Philosophum, sicut se habet anima ad corpus, ita se habent potentiæ animæ ad partes corporis, vt visus ad oculum, si autem non est eadem anima, quæ redit ad corpus, non esset idem homo: ergo eadem ratione non esset idem oculus numero, si non fit eadem numero potentia visiua: & simili ratione nec aliqua eadem pars numero resurgeret, & per consequens nec totus homo idem numero erit: non ergo potest esse quod anima separata potentias amittat sensitiuas.

¶ 7. Præterea, Si potentiæ sensitiuæ currumperentur corrupto corpore, oporteret quod debilitato corpore debilitarentur, hoc autem non contingit, quia vt dicitur in primo de Anima, Si senex accipiat oculum iuuenis, videbit vtique sicut iuuenis: ergo nec corrupto corpore sensitiuæ potentiæ corrumpentur.

¶ SED CONTRA est, quòd Augustinus in lib. de Ecclesiast. dogmatibus dicit. Duabus substantiis homo constat, anima tantùm & carne, anima cum ratione sua, & carne cum sensibus suis, potentiæ ergo sensitiuæ ad carnem pertinent: ergo corrupta carne non manent potentiæ sensitiuæ in anima.

¶ Præterea, Philosophus in secundo Meta. de separatione animæ loquens, sic dicit, Si autem aliquid remanet in postremo, quærendum est de hoc. In quibusdam enim non est impossibile: verbi gratia, si anima est talis dispositionis non tota, sed intellectus, tota enim, fortè impossibile: ex hoc videtur quod anima tota à corpore non separetur, sed solum potentiæ animæ intellectiuæ: non enim sensitiuæ vel vegetatiuæ.

¶ Præterea, In secundo de Anima Philosophus dicit de intellectu loquens, Hoc solum conuenit separari, vt perpetuum à corruptibili: reliquæ autem partes animæ manifestũ est ex his quod non separabiles sunt, vt quidam dicunt: ergo potentiæ sensitiuæ non manent in anima separata.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc est multiplex opinio. Quidam enim æstimantes potentias omnes esse in anima ad modum quo color est in corpore, dicunt quòd anima à corpore separata, omnes potentias suas secum trahit. Si enim aliqua deesset, oporteret animam transmutatam esse secundum naturales proprietates, quæ subiecto manente variari non possunt. Sed dicta existimatio falsa est. Cum enim potentia sit secundum quam potentes dicimur aliquid agere vel pati: eiusdem autem sit agere & posse agere: oportet quod eiusdem sit potentia, sicut subiecti, quod est agens vel patiens. Vnde Philosophus in principio de somno & vigilia dicit, quòd cuius est potentia, eius est actio: videmus autem manifestè quasdam operationes, quarum potentiæ animæ sunt principia, non esse animæ, propriè loquendo sed coniuncti: quia explentur mediante corpore, vt est videre, audire, & huiusmodi. Vnde oportet quòd istæ potentiæ sint coniuncti, sicut subiecti: animæ autem sicut principij influentis, sicut forma est principium proprietatum compositi. Quædam verò operationes exercentur ab anima sine organo corporali, vt intelligere, & considerare, & velle: vnde cum hæ actiones sint animæ propriæ, & potentiæ quæ sunt horum principia, non solùm sunt animæ vt principij, sed vt subiecti: quia ergo manente proprio subiecto manere oportet & propriaspassiones, necesse est illas potentias, quæ in suis actionibus non vtuntur organo corporali, remanere in anima separata: illas autem quæ vtuntur organo corporali, corrumpi corpore corrupto: & huiusmodi sunt potentiæ omnes quæ pertinent ad animam sensibilem & vegetabilem, & propter hoc quidam in potentiis animæ sensibilibus distinguunt. Dicunt enim has esse duplices: quasdam quæ sunt actus organorum, quæ sunt ab anima effluxæ in corpus, & hæ cum corpore corrumpuntur: quasdam verò originales ramq, quæ sunt in anima, quia per eas anima corpus sensificat ad videndum, & audiendum, & huiusmodi: & hæ originales potentiæ manent in anima separata. Sed hoc non videtur conuenienter dici. Anima enim per suam essentiam non mediantibus aliquibus aliis potentiis est origo illarum potentiarum, quæ sunt actus organorum: sicut & forma quælibet ex hoc ipso quod per essentiam suam materiã informat, est origo proprietatum, quæ consequuntur. Si enim oporteret in animo ponere alias potentias, quibus mediantibus potentiæ quæ organa perficiunt, ab essentia animæ effluerent, eadem ratione oporteret ponere alias potentias, quibus mediãtibus ab essentia animæ effluerent illæ mediæ potentiæ, & sic in infinitum. Si enim statur alicubi, melius est vt in primo stetur. Vnde alij dicũt quod potentiæ sensitiuæ & aliæ similes non manent in anima separata nisi secundum quid, scilicet vt in radice, per modum scilicet: quo principiata sunt in principiis suis. In anima enim separata manet efficacia influendi in rem in huiusmodi potentias si corpori vniatur: nec oportet hanc efficaciam esse aliquid superadditum essentiæ animæ, vt dictum est, & hæc opinio videtur magis rationabilis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verbum illud intelligendum est, quòd anima secum trahit aliquas illarum potentiarum in actu, scilicet intelligentiam & intellectum: quasdam verò radicabiliter, vt dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sensus quos anima secum trahit, non sunt isti exteriores, sed interiores, qui scilicet ad partem intellectiuam pertinent, quia intellectus interdum sensus appellatur: vt patet per Basilium super prouerbia: & Philosophum in 6. Ethic. vel si intelligit de sensibus exterioribus, dicendum sicut ad primum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut patet ex dictis, potentiæ sensitiuæ non comparantur ad animam, sicut naturales passiones ad subiectum, sed sicut ad originem: vnde ratio non procedit.

¶ Ad quartum dicendum, quòd potentiæ animæ non dicuntur partes eius integrales, sed potentiales. Talium autem totorum ista est natura, quia tota virtus totius consistit in vna parte partium perfectè. In aliis autem partialiter, sicut in anima virtus animæ perfectè consistit in parte intellectiua, quia aliis autem partialiter. Vnde cum in anima separata remaneant vires intellectiuæ partis, integra remanebit, non dimidiata: quamuis sensitiuæ potentiæ actu non remaneant, sicut nec potentia Regis manet dimidiata mortuo præposito, qui eius potentiam participabat.

¶ Ad quintum dicendum, quòd corpus cooperatur ad meritum quasi pars essentialis hominis qui meretur: sic autem non cooperantur potentiæ sensitiuæ, cum sint de genere accidentium: & ideò non est simile.

¶ Ad sextum dicendum, quòd potentiæ animæ sensitiuæ non dicuntur esse actus organorum, quasi formæ essentiales ipsorum, nisi ratione animæ cuius sunt, sed sunt actus ipsorum sicut perficientes ea ad proprias operationes ipsorum: sicut calor est actus ignis perficiens ipsum ad calefaciendum. Vnde sicut ignis idem numero remaneret, etiam si alius numero in eo calor esset, sicut patet de frigore aquæ, quod non reddit idem numero postquàm fuerit calefacta aqua nihilominus eadem manente: ita & organa erunt idem numero, quamuis potentiæ eædem non sint numero.

¶ Ad septimum dicendum, quòd Philosophus ibi loquitur de huiusmodi potentiis, secundum quod radicaliter in anima consistunt, quod patet ex hoc quod dicit, quod sensus non est in patiendo ad animam secũdum id in quo est scilicet corpus, sic enim propter corpus neque debilitantur nec corrumpuntur animæ virtutes.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum in anima separata remaneant actus sensitiuarum potentiarum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd in anima separata remaneant etiam actus sensitiuarum potentiarum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dicit enim Augustinus, in libro de Spiritu & anima, Anima recedens ex corpore ex his scilicet imaginatione, concupiscibilitate, irascibilitate, secundum merita afficitur ad delectationem siue dolorem: sed imaginatio & concupiscibilis & irascibilis sunt potentiæ sensitiuæ: ergo secundum sensitiuas potentias anima separata afficietur: & ita secundum eas in aliquo actu erit.

¶ 2. Præterea, Augustinus super Genes. ad literam libro duodecimo dicit, quòd corpus non sentit, sed anima per corpus: & infrà, Quedam anima non per corpus, sed sine corpore sentit, vt est timor & huiusmodi: sed id quod animæ sine corpore contingit, potest inesse animæ à corpore separatæ: ergo tunc actu anima sentire poterit.

¶ 3. Præterea, Inspicere similitudines corporum, sicut in somno accidit, ad visionem imaginariam pertinet quæ est in parte sensitiua: sed huiusmodi similitudines corporum inspicere, sicut in somnis accidit, contingit animæ separatæ. Vnde Augustin. 12. super Genes. ad literam sic dicit: Neque enim video cur habeat anima similitudinem corporis sui cum iacente sine sensu corpore, nondum tamen penitus mortuo, videt talia qualia multi ex illis viuis redditi narrauerunt, & non habeat cum perfecta morte penitus de corpore exierit. Non enim potest hoc intelligi, quòd anima similitudinem corporis habeat, nisi secundum quòd eam inspicit: vnde præmisit de iacentibus sine sensu, quòd gerunt quandam similitudinem corporis sui, per quam possunt ad locum corporalia ferri, & talia qualia vident similitudinibus sensuum experiri: ergo anima separata potest exire in actum potentiarum sensitiuarum.

¶ 4. Præterea, Memoria est potentia sensitiuæ partis, vt probatur, in libro de Memoria & reminiscentia: sed animæ separatæ actu memorabuntur eorum quæ in hoc mundo gesserunt: vnde & diuiti epuloni dicitur Lucæ decimosexto, Recordare, quia recepisti bona in vita tua: ergo anima separata exibit in actum potentiæ sensitiuæ.

¶ 5. Præterea, Secundum Philosophum in tertio de Anima: Irascibilis & concupiscibilis sunt in parte sensitiua: sed in irascibili & concupiscibili sunt gaudium & tristitia, amor & odium, timor & spes: huiusmodi autem affectiones aliquas secundum fidem nostram ponimus in animabus separatis, ergo animæ separatæ non carebunt actibus potentiarum sensitiuarum.

¶ SED CONTRA est, Id quod est commune animæ & corpori, non potest remanere in anima separata: sed omnes operationes potentiarum sensitiuarum sunt communes animæ & corpori, quod patet ex hoc quòd nulla potentia sensitiua aliquē actum habet nisi per organum corporale: ergo anima separata carebit actibus sensitiuarum potentiarum.

¶ Præterea, Philosophus dicit in primo de Anima, Quod corrupto corpore, anima non reminiscitur neque amat, & eadem ratio est de omnibus aliis actibus sensitiuarum potentiarum: ergo non procedit anima separata in aliquem actum alicuius potentiæ sensitiuæ.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quidam distinguunt duplices actus sensitiuarum potentiarum: quosdam exteriores, quos per corpus exercet, & hi non remanent in anima separata: quosdam vero intrinsecos, quos anima per seipsam exercet; & hi erunt in anima separata. Hæc autem positio descendere videtur ab opinione Platonis, qui posuit animam corpori coniungi, sicut quandam substantiam perfectam in nullo a corpore dependentem, sed solùm sicut motorem mobili, quod patet ex transcorporatione quam ponebat. Quia autem secundum ipsum nihil mouebat nisi motum: & ne abiret in infinitum, dicebat quod primum mouens mouet seipsum, & posuit quod anima erat seipsam mouens: & secundum hoc erat duplex motus animæ, vnus quo mouebat seipsam, alius quo mouebatur corpus ab ea, & sic anima habebat actum, qui est videre primo in seipsa, secundum quod mouebat seipsam: & secundo in organo corporali, secundum quod mouebat corpus. Hanc propositionem Philosophus destruit in primo de Anima, ostendens quod anima non mouet seipsam, & quod nullo modo mouetur secundum istas operationes, quæ sunt videre, sentire, & huiusmodi: sed istæ operationes sunt motus coniuncti tantum. Vnde oportet dicere quod actus sensitiuarum potentiarum nullo modo maneant in anima separata nisi forte secundum radicem remotam.

¶ AD PRIMVM ergo dicēdum, quòd liber ille negatur à quibusdam fuisse Augustini. Dicitur enim fuisse cuiusdam Cisterciensis, qui eum ex dictis Augustini, compilauit, & quædam de suo addidit. Vnde quod ibi scribitur, pro auctoritate habendum non est. Si tamen auctoritas deberet sustineri, dicendum est quòd non debet intelligi quòd anima separata ex imaginatione & aliis huiusmodi potentiis afficiatur, quasi ipsa affectio sit actus potentiarum prædictarum, sed quia ex his quæ anima per imaginationem, & aliàs huiusmodi potentias commisit in corpore in futurum afficietur, vel in bonum vel in malum, vt sic imaginatio & huiusmodi potentiæ non intelligantur elicere illam affectionem, sed elicuisse in corpore meritum affectionis illius.

¶ Ad secundum dicendum, quòd anima dicitur sentire per corpus non quasi actus sentiendi sit animæ secundum se, sed quia est totius coniuncti ratione animæ, eo modo loquendi, quo dicimus quòd calor calefacit. Quod autem subiungitur, quòd quædam anima sentit sine corpore, vt timorem, & huiusmodi, intelligendum est sine exterioris corporis motu, qui accidit in actibus sensuum propriorum: non enim timor & huiusmodi passiones sine motu corporali contingunt. Vel potest dici, quòd Augustin. loquitur secundum opinionem Platonicorum, qui hoc ponebant, vt dictum est.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Augustin. ibi inquirendo loquitur non determinando, sicut ferè per totum illum librum patet. Patet enim quod non est similis ratio de anima dormientis & de anima separata. Anima enim dormientis vtitur organo imaginationis, in qua corporales similitudines imprimuntur, quod de anima separata dici non potest. Vel dicendum quod similitudines rerum sunt in anima & quantum ad potentiam sensitiuam & imaginatiuam, & intellectiuam secundum maiorem & minorem abstractionem a materia, & à materialibus conditionibus: tenet ergo similitudo Augustin. quantum ad hoc quod sicut similitudines rerum corporalium sunt in anima somniantis secundum excessum mentis patientis imaginabiliter, ita sunt in anima separata intellectualiter: non autem quòd in anima separata sint imaginabiliter.

¶ Ad quartum dicendum, quòd sicut in libro prædicto dictum est memoria dupliciter sumitur. Quandoque prout est potentia sensitiuæ partis, secundum quòd concernit præteritum tempus, & hoc modo actus memoriæ in anima separata non erit. Vnde dicit Philosophus in primo de Anima, quòd hoc corrupto, scilicet corpore, anima non reminiscitur. Alio modo accipitur memoria prout est pars imaginationis ad intellectiuam pertinens, secundum scilicet, quòd ab omni differentia temporis abstrahit, cùm non sit tantum præteritorum, sed etiam præsentium & futurorum, vt Augustinus dicit: & secundum hanc memoriam anima separata memorabitur.

¶ Ad quintum dicendum, quòd amor, & gaudium, & tristitia, & huiusmodi, dupliciter accipiuntur: quandoque quidem secundum quòd sunt passiones appetitiuæ sensibilis, & sic non erunt in anima separata. Hoc enim modo non explentur sine determinato motu cordis. Alio modo secundum quòd sunt actus voluntatis, quæ est in parte intellectiua, & hoc modo erunt in anima separata: sicut etiam & delectatio erit ibi sine motu corporali prout etiam ponitur in Deo, inquantum scilicet est simpliciter motus voluntatis & hoc modo Philosophus dicit in 7. Ethicor. Quod Deus vna simplici delectatione gaudet.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum anima separata pati possit ab igne corporeo.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd anima separata pati non possit ab igne corporeo. Augustinus enim 12. super Genes. ad literam dicit. Non sunt corporalia, sed corporalibus similia, quibus animæ corporibus exutæ afficiuntur, seu bene, seu malè: ergo anima separata igne corporeo non punitur.

¶ 2. Præterea, Augustin. in eodem lib. dicit, quòd agens semper est nobilius patiente: sed impossibile est aliquod corpus esse nobilius anima separata; ergo non potest ab aliquo corpore pati.

¶ 3. Præterea, Secundum Philosophum in primo de Generatione & secundum Boëtium in libro de duabus naturis, Illa solum agunt & patiuntur ad inuicem, quæ in materia conueniunt, sed spiritualium & corporalium non est materia communis: vnde non possunt adinuicem transmutari, vt Boëtius in eodem libro dicit: ergo anima separata ab igne non patitur.

¶ 4. Præterea, Omne quod patitur, recipit aliquid ab agente, sed ergo anima patiatur ab igne corporeo, aliquid ab eo recipiet, sed omne quod recipiunt in aliquo, est in eo per modum recipientis: ergo quod recipitur ab igne in anima, non est in eo materialiter: sed spiritualiter: sed formæ rerum in anima spiritualiter existentes sunt perfectiones ipsius: ergo si patiatur ab igne corporeo: hoc non erit in eius pœnam, sed magis in eius perfectionem.

¶ 5. Si dicatur quod hoc ipso anima punitur ab igne quòd ignem videt, vt videtur, dicere Gregorius quarto Dialo. contra, si videt anima ignem inferni, non potest videre nisi visione intellectuali, cùm non habeat organa, quibus visio sensitiua vel imaginaria perficitur: sed visio intellectualis non videtur quòd possit esse causa tristitiæ: delectationi enim, quæ est in cōsiderando, non est tristitia contrarium, secundum Philosophum, ergo ex tali visione

sione anima non punitur.

¶ Si dicatur q̄ anima patiatur ab igne corporeo, eo quod tenetur ab eo sicut nunc tenetur à corpore, dum viuit in corpore: contra anima dum in corpore viuit, tenetur à corpore, inquantum, ex ea & corpore fit vnum, sicut ex materia & forma fit vnum, sed anima non erit forma illius ignis corporei, ergo supradicto modo non poterit ab illo igne teneri.

¶ 7. Præterea, Omne agens corporeum agit per contractum: sed non potest esse aliquis contractus ignis corporei & animæ: cum contractus solum sit inter corpora, quæ habent vltima simul: ergo anima ab illo igne non patitur, &c.

¶ 8. Præterea, Agens organicum non agit in remota, nisi per hoc quod agit in media: vnde per determinatam distantiam agere potest proportionatam suæ virtuti, sed animæ, vel ad minus dæmones, de quibus etiam eadem est ratio, quandoque sunt extra locum inferni, cùm quandoque etiam in hoc mundo hominibus appareant, nec tamen tunc sunt a pœna immunes: sicut enim gloria sanctorum nunquam interrumpitur, ita nec pœna damnatorum, nec tamen videmus quod omnia intermedia ab igne inferni patiantur, nec iterum est credibile aliquid corporeum de natura elementi esse tantæ virtutis, vt ad tantam distantiam actionem suam diffundat: ergo non videtur quòd pœnas quas animæ damnatorum sustinent ab igne corporeo patiantur.

¶ SED CONTRA, Eadem ratio est in animabus separatis & dæmonibus, quod ab igne corporeo pati possunt, sed dæmones ab eo patiuntur, cùm puniantur ab illo igne, in quem corpora damnatorum proiiciantur post resurrectionem, quam oportet esse corpoream: & hoc patet per sententiam Domini, Matth. vicesimoquinto. Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo &c. ergo & animæ separatæ ab igne corporeo pati possunt.

¶ Præterea, Pœna debet respondere culpæ, sed anima per culpā se corpori subiicit per paruam concupiscentiam: ergo iustum est vt in pœnam rei corporeæ subiiciatur per passionem.

¶ Præterea, Maior est vnio formæ ad materiam, quam agentis ad patiens: sed diuersitas naturæ spiritualis & corporalis non impedit quin anima sit forma corporis: ergo nec impedit quin possit a corpore pati.

¶ RESPONDEO dicendum, quod supposito ex prædictis, quòd ignis inferni non sit metaphoricè dictus, nec ignis imaginarius, sed verus ignis corporeus, oportet dicere quòd anima ab igne corporeo patietur, cùm Dominus ignem illum Diabolo & angelis eius paratum esse dicat, Matth. 25. Qui sunt incorporei sicut illa. Sed quomodo pati possit multipliciter assignatur. Quidam enim dixerunt quod hoc ipsum, quod est ignem videre, sit ab igne pati. Vnde Gregor. in Dialo. dicit, Igne eo tempore patitur anima: quo videt. Sed illud non videtur sufficere, quia quodlibet visum ex hoc quod videtur, est perfectio videntis: vnde non potest in eius pœnam cedere, inquantum est visum: sed quandoque est punitiuum vel contristans per accidens, inquantum scilicet apprehenditur vt nociuum. Vnde oportet quod propter hoc quod anima igne illum videt, sit aliqua comparatio animæ ad ignem, secundum quam animæ ignis noceat. Vnde alij dixerunt, quod quamuis ignis corporeus non possit animam exurere, tamen anima apprehendit ipsum vt nociuum sibi &, ad talem apprehensionem afficitur timore & dolore, vt in eis impleatur id quod dicitur. Trepidauerūt timore, vbi non erat timor. Vnde Grego. in 4 Dialo. dicit: quod quia anima cremari se conspicit: crematur. Sed hoc iterum non videtur sufficere quia secundum hoc passio animæ ab igne non esset secundum rei veritatem, sed secundum apparentiam tantum quamuis enim possit esse vera passio tristitiæ vel doloris ex aliqua falsa meditatione, vt Aug. dicit 12. super Genes. ad literam, tamen non potest dici quod secundum illam passionem vere patiatur aliquis: sed à similitudine rei, quam conspicit: & iterum iste modus passionis magis recederet à reali passione, quam ille, qui ponitur per imaginarias visiones, cùm ille dicatur per veras imagines rerum esse, quas anima secum defert: iste autem per falsas conceptiones: quas anima errans fingit: & iterum non est probabile quòd animæ separatæ vel dæmones, qui in subtilitate ingenij pollent, putarent ignem corporeum sibi nocere posse, si ab eo nullatenus grauarentur. Vnde alij dicunt quod oportet ponere animam etiam realiter ab igne corporeo pati. Vnde & Gregor. in 4. Dial. dicit. Colligere ex dictis Euangelicis possumus, quod incendium non solum anima videndo, sed etiam experiendo patitur. Sed hoc tali modo fieri ponunt: dicunt enim quod ignis ille corporeus considerari potest dupliciter. Vno modo, secundum quod est quædam res corporea: & hoc modo non habet quod in anima agere possit. Alio modo, secundum quod est instrumentum diuinæ iustitiæ: hoc enim diuinæ iustitiæ ordo existit, vt anima quæ peccando se rebus corporalibus subdidit, eis etiā in pœna subdatur. Instrumentū autem nō solum agit virtute proprię naturę, sed etiā in virtute principalis agentis: & ita non est incōueniens si ignis ille, cum agat in virtute spiritualis agētis, in spiritum agat hominis vel dæmonis, per modum etiam quo de sacramentis dictum est, quod animam sanctificant. Sed id non videtur sufficere, quia omne instrumentum in id circa quod instrumentaliter operatur, habet propriam actionem connaturalem, & non solum illam actionem, secundum quam agit in virtute principalis agentis: imo exercendo propriam actionem, oportet quod efficiat hanc secundum, sicut a qua lauando corpus in baptismo sanctificat animam, & ferra secando lignum, producit illud ad formam domus. Vnde oportet dare igni aliquam actionem in animam, quæ sit ei connaturalis ad hoc quod sit instrumentum diuinæ iustitiæ peccata vindicantis. Et ideò dicendum quod corpus in spiritum naturaliter agere non potest nec ei aliquo modo obesse vel ipsum grauare, nisi secundum quod aliquando corpori vnitur: sic enim inuenimus quod corpus quod corrumpitur, aggrauat animam Sap. 9. Spiritus autem corpori vnitur dupliciter. Vno modo, vt forma materiæ, vt ex eis fiat vnum simpliciter: & sic spiritus vnitus corpori, & vinificat corpus, & a corpore aliqualiter aggrauatur, sic autem spiritus hominis vel dæmonis igni corporeo non vnitur. Alio modo sicut mouens mobili, vel sicut locatum loco, eo modo quo incorporalia sunt in loco: & secundum hoc spiritus incorporei creati loco definiuntur, ita in vno loco existentes, quod non in alio: quamuis autem res corporea ex sua natura habeat quod spiritum incorporeum loco definiat, non tamen ex sua natura habet quod spiritum incorporeum loco definitum detineat, vt ita alligetur illi loco, quòd ad alia diuertere non possit, cùm spiritus non sit ita in loco naturaliter, quòd loco subdatur: sed hoc superadditur igni corporeo, inquantum instrumentum est diuinæ iustitiæ iudicantis, quod sic detinet spiritum, & ita efficitur ei pœnalis retardans eum ab exequutione propriæ voluntatis, ne scilicet posset, operari, vbi vult, & secundum quòd vult: & hunc modum ponit Gregorius 4. Dialogo: exponens enim quomodo anima incendium experiendo patiatur, sic dicit, Cùm veritas peccatorum diuitem damnatum in igne perhibeat, quinam sapiens reproborum animas teneri ignibus neget? & hoc etiam Iulianus dicit, vt in litera Magister dicit. Si viuentis hominis incorporeus spiritus tenetur in corpore, cur etiam non tenetur post mortem corporeo igne? Augustinus etiam 21. de Ciuitate Dei dicit, quòd sicut anima in hominis conditione iungitur corpori vt dans ei vitam, quamuis illud sit spirituale & hoc corporale, & ex illa coniunctione vehementer concipit amorem ad corpus, sic ligatur igni vt accipiens ab eò pœnam, & ex illa coniunctione concipit errorem. Oportet ergo omnes prædictos modos in vnum colligere, vt perfectè videatur quomodo anima ab igne corporeo patiatur: vt scilicet dicamus quòd ignis ex natura sua habet quod spiritus incorporeus ei coniungi possit, vt in loco locatum. Sed inquantum est instrumentum diuinæ iustitiæ habet, vt ipsum quodammodo retineat alligatum, & in hoc veraciter ignis ille est spiritui nociuus, vt sic anima ignem vt sibi nociuum videns ab igne crucietur. Vnde Greg. in 4. Dialogo, omnia ista per ordinem tangit, vt ex præmissis eius auctoritatibus patet.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum quòd Augustin. loquitur inquirendo: vnde etiam alium modum ponit determinando libro de Ciuitate Dei, vt ex dictis patet. Vel dicendum quod Augustin. dicit vel intelligit, quòd ex quibus anima proxime afficitur ad dolorem vel tristitiam, sunt spiritualia, non enim affligeretur, nisi ignem vt nocium sibi apprehenderet: ignis ergo apprehensus, est proximum affligens, sed ignis corporeus extra animam existens est affligens remotum.

¶ Ad secundum dicendum, quod quamuis anima simpliciter sit igne nobilior, ignis tamen est anima nobilior, inquantum est instrumentum diuinæ iustitiæ.

¶ Ad tertium dicendum, quod Philosophus & Boëtius loquuntur de actione illa, per quam patiens transmutatur in naturam agentis: talis autem non est actio ignis in animam: & propter hoc ratio non concluditur.

¶ Ad quartum dicendum, quod ignis agit in animam, non per modum influentis, sed per modum detinentis, vt ex dictis patet & ideò ratio non est ad propositum.

¶ Ad quintum dicendum, quòd in visione intellectuali non est tristitia ex hoc ipso quòd aliquid videtur, cùm illud quod videtur, nullo modo intellectui possit esse contrarium, inquantum videtur: in sensu autem hoc quod videtur ex ipsa actione, quam agit in visum videatur, potest esse corrupti uum visus per accidens, inquantum corrumpit harmoniam organi. Sed tamen ipso intellectuali potest esse contristans, inquantum id quod videtur apprehenditur vt nociuum, non quasi noceat eo ipso quod, videtur, sed alio quocunque modo: & sic anima videndo ignem affligitur.

¶ Ad sextum dicendum, q̄ non est simile quantum ad omnia, sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

quantùm ad aliquid, vt ex dictis patet.

¶ Ad septimum dicendum, quod quamuis non fit tactus corporalis inter animam & corpus: tamen est inter eas aliquis tactus spiritualis: sicut etiam motor cœli, cum sit spiritualis, spirituali tactu tangit cœlum ipsum mouens per modum, quo dicitur contristans tangere: sicut dicitur in primo de generatione, & hic modus sufficit ad actionem.

¶ Ad octauum dicendum, quòd spiritus damnati nunquam sunt extra infernum, nisi ex dispensatione diuina: vel ad instructionē, vel ad exercitium electorum. Vbicunque autem extra infernum sint, semper tamen vident ignem inferni, vt eis in pœnam præparatum. Vnde cùm ista visio sit immediatè affligens, vt dictum est, vbicunque sint, ab igne inferni affliguntur sicut & captiui extra carcerem existentes, à carcere affliguntur dum vident se ad carcerem damnatos: vnde sicut gloria electorum non minuitur, nec quantùm ad præmium essentiale, nec quantùm ad accidentale, si aliquando extra cœlum Empyreum sint, sed quodammodò in eorum gloriam cedit: ita etiam in nullo minuitur pœna damnatorum, si extrà infernum ex diuina dispensatione ponantur ad tempus: Et hoc est quod Gloss. dicit super illud Ia. 3. inflammat rotam natiuitatis nostræ, &c. Diabolus vbicunque sit, siue sub aëre, siue sub terra, secum trahit tormenta suarum flammarum: obiectio autem procedit ac si ignis corporeus affligeret immediatè spiritus, sicut affligit corpora.

QVAESTIO SEPTVAGESIMAPRIMA, *De suffragiis mortuorum, in quatuordecim articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de suffragiis mortuorū.
¶ Et circà hoc quæruntur quatuordecim.
¶ Primò, vtrùm suffragia quæ per vnum fiunt, aliis prodesse possint.
¶ Secundò, vtrùm mortui iuuari possint ex operibus viuorum.
¶ Tertiò, vtrùm suffragia per peccatores facta mortuis prosint.
¶ Quartò, vtrùm suffragia pro mortuis facta, facientibus prosint.
¶ Quintò, vtrùm suffragia existentibus in inferno prosint.
¶ Sextò, vtrùm prosint existentibus in Purgatorio.
¶ Septimò, vtrùm valeant pueris existentibus in Limbo.
¶ Octauò vtrùm ali quo modo prosint existentibus in patria.
¶ Nonò, vtrùm oratio Ecclesiæ, & sacramentum altaris, & eleemosyna prosint defunctis.
¶ Decimò, vtrùm indulgentiæ, quas Ecclesia facit, eis prosint.
¶ Vndecimò, vtrùm cultus exequiarum eis prosint,
¶ Duodecimò, vtrùm suffragia magis prosint ei, pro quo fiunt quàm aliis.
¶ Decimotertiò, vtrùm suffragia pro multis facta valeant tantùm singulis, ac si pro vnoquoque singulariter fierent.
¶ Decimoquartò, vtrùm valeant tantum communia suffragia illis, pro quibus specialia non fiunt, quantum illis pro quibus fiunt valeant specialia & communia simul.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum suffragia per vnum facta, aliis prodesse possint.

Tho 4. di. 45. q. 1. art. 1. qu. 2. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod suffragia per vnum facta, aliis prodesse non possint. Galat. 7. Quæ enim seminauerit homo, hæc & metet: sed si vnus ex suffragiis alterius consequeretur fructum, meteret ab aliis seminata: ergo ex suffragiis aliorum nullus fructum consequitur.

¶ 2. Præterea, Ad iustitiā Dei pertinet vt vnicuique tribuatur pro meritis: vnde Psal. Tu reddes vnicuique secundum opera sua: sed iustitiam Dei deficere est impossibile, ergo impossibile est, quòd vnus ex operibus alterius iuuetur.

¶ 3. Præterea, Secundum eandem rationē est aliquod opus meritorium & laudabile, quia scilicet, inquantum est voluntarium, sed ex opere vnius non laudatur alter: ergo nec opus vnius potest esse alteri meritorium.

¶ 4. Præterea, Ad iustitiam diuinā pertinet simpliciter bona reddere pro bonis, & mala pro malis: sed nullus punietur pro malis alterius, imo vt dicitur Ezech. 18. Anima quæ peccauerit, ipsa morietur: ergo nec vnus iuuatur per bona alterius.

¶ SED CONTRA, est quod dicitur in Psal. Particeps ego sum omnium timentium te, &c.

¶ Præterea, Fideles per charitatem vniti sunt vnius corporis mēbrorum Ecclesiæ: sed vnum membrum iuuatur per alterum: ergo vnus homo potest ex alterius meritis iuuari.

¶ RESPONDEO dicendum, quod actus noster ad duo valere potest. Primo, ad aliquem statum acquirendum, sicut per opus meritorium homo acquirit statum beatitudinis. Secundo ad aliquid consequens statum, sicut homo per aliquem actum meretur aliquod præmium accidentale, vel dimissionē pœnæ.

Ad vtrumque autem horum actus noster dupliciter valere potest. Vno modo per viam meriti. Alio modo per viam orationis: & est differentia inter istas duas vias, quia meritum innititur iustitiæ, oratio misericordiæ. Orans enim impetrat petitum ex liberalitate eius qui oratur. Dicendum est ergo quod opus vnius nullo modo potest alteri valere ad statum consequendum per viam meriti: vt scilicet ex ils quæ ego facio, aliquis mereatur vitam æternam, quia sors gloriæ redditur secundum mensuram accipientis. Vnusquisque autem ex actu suo disponitur & non ex alieno, & dico dispositione dignitatis ad præmium: sed per viam orationis & quantùm ad statum consequēdum opus vnius, alteri, dum est in via, valere potest, sicut quòd vnus homo impetret alteri primam gratiam. Cùm igitur impetratio orationis sit secundum liberalitatem Dei, qui oratur, ad omnia illa impetratio orationis se potest extendere, quæ potestati diuinæ subsunt ordinatè: sed quantùm ad aliquid, quod est consequens vel accessiorum ad statum, opus vnius poterit valere alteri, non solùm per viam orationis, sed etiam per viam meriti. Quod quidem dupliciter contingit, vel propter communicantiam in radice operis, quæ est charitas in operibus meritoriis. Et ideò omnes qui sibi inuicem charitate connectuntur, aliquod emolumentum ex mutuis operibus reportant, tamen secundum mēsuram status vniuscuiusque, quia in patria vuusquisque gaudebit de bonis alterius: & inde est quod articulus fidei, ponitur sanctorum communio. Alio modo ex intentione facientis, qui aliqua opera specialiter ad hoc facit, vt talibus prosint, Vnde ista opera quodammodò efficiuntur eorum, pro quibus fiunt quasi eis à faciente collata: vnde possunt eis valere, vel ad impletionem satisfactionis, vel ad aliquid huiusmodi, quod statum non mutat.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod messio illa est perceptio vitæ æternæ: sicut habetur Ioan. 4. Et qui metit, fructum congregat in vitam æternam. Sors autem vita æterna non datur alicui nisi pro propriis operibus, quia etsi aliquis alteri impetret, vt ad vitam perueniat, nunquam tamen hoc fit nisi mediantibus operibus propriis: dum scilicet precibus alicuius gratia alicui datur, per quam meretur vitam æternam.

¶ Ad secundum dicendum, quod opus quod pro aliquo fit, efficitur, eius pro quo fit: & similiter opus quod est eius, qui meretur, cum est, vnum quodammodò est meum: vnde non est contra dictam iustitiam: si vnus fructum percipit de operibus factis ab eo, qui est vnum secum in charitate, vel ab operibus pro se factis: hoc etiam secundum humanam iustitiam contingit, vt satisfactio vnius pro alio accipiatur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Iaus non datur alicui nisi secundum ordinem eius ad actum, vnde laus est ad aliquid, vt dicitur in 1. Ethic. Et quia ex opere alterius nullus efficitur, vel ostenditur benè dispositus vel malè ad aliquid: inde est quòd nullus laudatur ex operibus alterius, nisi per accidens, secundum q ipse est aliquo modo operum illorum causa, consilium vel auxilium præbendo, seu inducendo, vel quocunque alio modo: sed opus est meritorium alicui non solùm considerata eius dispositione, sed etiam quantùm ad aliquid consequens dispositionem vel statum eius, vt ex dictis patet.

¶ Ad quartum dicendum, quod auferre alicui quod sibi debetur, hoc directè iustitiæ repugnat: sed dare aliquid alicui quod ei non debetur, hoc non est iustitiæ contrarium, sed metas iustitiæ excedit, est enim liberalitas: non autem posset aliquis lædi ex malis alterius nisi aliquid de suo subtraheretur, & ita non conuenit, quòd aliquis puniatur pro peccatis alterius, sicut quòd emolumentum accipiat ex bonis alterius.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum mortui possint iuuari ex operibus viuorum.

AD SECVNDVM sic proceditur, Videtur quod mortui non possint iuuari ex operibus viuorum. Primò, per hoc quod dicit Apostolus 2. Corint. 5. Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt recipiat vnusquisque propria corporis quæ gessit: ergo ex his quæ post mortem hominis geruntur quando extra corpus erit, nihil ei accrescere poterit ex aliquibus operibus.

¶ 2. Præterea, Hoc videtur ex hoc q habetur Apo. 13. Beati mortui qui in Domino moriuntur, opera enim illorum sequuntur illos.

¶ 3. Præterea, Proficere ex opere aliquo est solùm in via existentis: sed homines post mortem iam non sunt viatores, quia de his hoc intelligitur quod legitur Iob. 19. Semitam meam circumspsit, & transire non possum: ergo mortui de suffragiis alicuius iuuari non possunt.

¶ 4. Præterea, Nullus iuuatur ex opere alterius, nisi sit aliqua vitæ communicatio inter eos: sed nulla communicatio est viuorum & mortuorum secundum Philosophum 1. Ethic. ergo suffragia viuorum non prosunt mortuis.

¶ SED

¶ SED CONTRA est quod habetur 2. Macha. 12. Sancta & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur, sed hoc non esset vtile, nisi eos iuuaret: ergo suffragia viuorum mortuis prosunt.

¶ Præterea, Augustinus dicit in lib. de Cura pro mortuis agenda, Nō parua est vniuersæ Ecclesiæ, quæ in hac consuetudine claret, auctoritas, vt in precibus sacerdotis, quę Domino Deo ad eius altare funduntur, locum suum habeat etiam commendatio mortuorū: quę quidem consuetudo ab ipsis Apostolis institutа est, vt dicit Dam. quodā sermone de suffragiis mortuorū, sic dicens, Ministrorū cōcili Discipuli Saluatoris, & Sacri Apostoli in tremendis & viuificis ministeriis memoriam fieri eorum, qui fideliter dormierunt, sanxerunt: quod etiā per Diony. patet in vlti. cap. Eccl. Hierar. vbi ritum commemorat quo in primitiua Ecclesia pro mortuis orabatur, vbi etiam Diony. asserit suffragia viuorum mortuis prodesse: ergo hoc indubitanter credendum est.

¶ RESPONDEO dicēdum, quod charitas, quę est vinculum, Ecclesiæ membra vniens, non sō ùm ad viuos se extendit sed etiam ad mortuos: qui in charitate decedunt. Charitas enim vita corporis non finitur. 1. Cor. 13. Charitas nunquam excidit. Similiter etiā mortui in memoriis hominum viuentium viuunt: & ideo intentio viuentium ad eos dirigi potest, & sic suffragia viuorum mortuis dupliciter prosunt, sicut & viuis: & propter charitatis vnionem, & propter intentionem ad eos directam non tamen sic eis valere credenda sunt viuorum suffragia, vt status eorum mutetur de miseria ad fœlicitatem, vel econuerso: sed valet ad diminutionem pœnæ, vel aliquid huiusmodi quod statum mortui non transmutat.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod homo dum in corpore vixit, meruit vt hęc ei valerent post mortem: & ideo si post hanc vitā iuuatur, nihilominus procedit ex iis quę in corpore gessit. Vel dicendum secundum Io. Dam. in sermo. prædicto, quod est intelligendum quantùm ad retributionem, quę fiet in finali iudicio, quæ erit æternę glorię, vel æternę miseriæ: in qua quilibet recipiet solùm secundum quod in corpore gessit, interim autem iuuari possunt viuorum suffragiis.

¶ Ad secundum dicendum, quod auctoritas illa expressè loquitur de sequela æternę retributionis: quod patet ex hoc quod præmittitur, Beati mortui &c. Vel dicendum quod opera pro eis facta sunt etiam quodammodo eorum, vt dictum est.

¶ Ad tertium dicendum, quod quamuis animę post mortem non sint simpliciter in statu viæ, sed quantùm ad aliquid adhuc sunt in statu viæ, inquantùm scilicet eorum progressus adhuc retardatur ab vltima retributione. Et ideo simpliciter eorum via est circunsepta, vt non possint vlterius per aliqua opera transmutari secundum statum fœlicitatis & miseriæ, sed quantùm ad hoc non est circunsepta, quin quantùm ad hoc quod detinentur ab vltima retributione possint ab aliis iuuari, quia secundum hoc adhuc sunt in via.

¶ Ad quartum dicendum, quod quamuis communicatio ciuilium operum, de qua Philosophus loquitur, non possit esse mortuorū ad viuos, qui mortui extra viā ciuilem sunt: potest tamen eorum communicatio esse quantum ad opera vitę spiritualis, quæ est per charitatem ad Deum, cui mortuorum spiritus viuunt.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum suffragia facta per peccatores mortuis prosint.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod suffragia per peccatores facta mortuis non prosint. Quia, vt dicitur Ioan. 9. peccatores Deus non audit: sed si orationes eorum prodessent illis pro quibus orant, à Deo exaudirentur, ergo suffragia per eos facta mortuis non prosunt.

¶ 2. Præterea, Gregorius in pastorali dicit, quod cum is qui displicet, ad interpellandum mittitur, irari animus ad deteriora procet: sed interpellandum pro peccatore Deo displicet: ergo per peccatorū suffragia Deus ad misericordiam non flectitur: & ideo talia suffragia non prosunt.

¶ 3. Præterea, Opus alicuius videtur magis fructuosum facienti quàm alteri: sed peccator per opera nihil meretur sibi: ergo multo minus potest alteri mereri.

¶ 4. Præterea, Omne opus meritorium oportet esse viuificatum, id est, charitate informatum: sed opera per peccatores facta sunt mortua: ergo non possunt per ea mortui iuuari, pro quibus fiunt.

¶ SED CONTRA est, quod nullus potest scire de altero pro certo, vtrùm sit in statu culpę vel gratię: si ergo tantùm illa suffragia prodessent, quę fiunt per eos qui sunt in gratia, non posset homo scire per quę suffragia subueniret suis defunctis, & ita multi à suffragiis procurandis retraherentur.

¶ Præterea, Sicut Augu. dicit in litera. secundum hoc iuuatur aliquis mortuus ex suffragiis secundum quod dum viueret, meruit vt iuuaretur post mortem ergo valor suffragiorum mensuratur secundum conditionem eius pro quo fiunt: non ergo differt vtrum pro bonos vel malos fiant.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in suffragiis quæ per malos fiunt, duo possunt considerari. Primo, ipsum opus operatum, sicut Sacrificium altaris: & quia nostra sacramenta ex seipsis efficaciam habent absque opere operantis, quam æqualiter explet per quoscunque fiant, quantùm ad hoc suffragia per malos facta defunctis prosunt. Alio modo, quantùm ad opus operantis, & sic distinguendum est: quia operatio peccatoris suffragia facientis, potest vno modo considerari prout est eius. & sic nullo modo meritoria esse potest, nec sibi nec alij. Alio modo inquantùm est alterius quod dupliciter contingit vno modo inquantùm peccator suffragia faciens gerit personam totius Ecclesiæ, sicut sacerdos dū dicit in Ecclesia exequias mortuorum: & quia ille intelligitur facere, cuius nomine vel vice fit, vt patet per Dionysium in libro Eccles. Hierar. inde est, quòd suffragia talis sacerdotis, quamuis sit peccator, defunctis prosunt. Alio modo quando agit vt instrumentum alterius: opus enim instrumenti est magis principalis agentis: vnde quamuis ille qui agit vt instrumentum alterius, non sit in statu merendi, actio tamen eius potest esse meritoria ratione principalis agentis: sicut si seruus in peccato existens, quodcunque opus misericordiæ facit ex præcepto domini sui charitatem habentis. Vnde si aliquis in charitate decedens præcipiat sibi suffragia fieri, vel alius præcipiat charitatem habens, illa suffragia valent defuncto, quamuis illi, per quos fiunt, in peccato existant: magis tamen valerent si essent in charitate, quia tunc ex duabus partibus opera illa meritoria essent.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd oratio per peccatorem facta quandoque non est peccatoris, sed alterius: & ideo serem facta quandoque non est peccatoris, sed alterius: & ideo serem facta quandoque non est peccatoris, sed alterius: & ideo ser

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quemadmodum vnguento vel alio oleo sancto circumlinire volens infirmum, primò ille, scilicet liniens, participat vnctionem: deinde perungit laborantem: sic & quicunque pro proximi salute agonizat, primum sibi prodest, deinde & proximo: & sic habetur propositum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd opus suffragij quòd pro altero fit, potest considerari dupliciter. Vno modo vt est expiatium pœnæ per modum cuiusdam recompensationis, quæ in satisfactione attenditur: & hoc modo opus suffragij quod computatur quasi eius, pro quo fit, ita absoluit eum à debito pœnæ, quòd non absoluit facientem à debito pœnæ propriæ, quia in tali recompensatione consideratur æqualitas iustitiæ. Opus autem illud satisfactorium ita potest adæquari vni reatui, quòd alteri non adæquetur: reatus enim duorum peccatorum maiorem satisfactionem requirunt, quàm reatus vnius. Alio modo potest considerari inquantum est meritorium vitæ æternæ, quòd habet inquantùm procedit ex radice charitatis: & secundum hoc non solùm prodest ei, pro quo fit, sed facienti magis, & per hoc patet solutio ad obiecta. Propriæ enim rationes procedebant de opere suffragij secundum quod est satisfactorium, sed aliæ secundum quòd est meritorium.

ARTICVLVS V.

¶ Virum suffragia prosint existentibus in Inferno.

AD QVINTVM sic procedit. Videtur quòd suffragia prosint existentibus in inferno: per hoc quod habetur. 2. Mach. 12. vbi dicitur, quòd iniuenerunt sub tunicis interfectorum donaria idolorum, à quibus lex prohibebat Iudæos: & tamen post subditur, quòd Iudas duodecim milia drachmarum argenti misit Hierosolymam offerri pro peccatis eorum: constat autem illos peccasse mortaliter, contra legem agentes, & ita in peccato mortali decessisse, & sic ad inferos esse translatos: ergo existentibus in inferno suffragia prosunt.

¶ 2. Præterea, In litera habetur ex verbis Augustini, quòd quibus valent suffragia, vel ad hoc prosunt vt sit plena remissio: vel ad hoc, quòd tolerabilior sit eorum pœna vel damnatio, sed solum illi qui in inferno sunt, damnati esse dicuntur, ergo etiam existentibus in Inferno suffragia prosunt.

¶ 3. Præterea, Dio. vlt. c. Eccle. Hierar. dicit, Si hic iustorum orationes, & secundum hanc vitam, quantò magis post mortem in illis qui digni sunt sacris orationibus operantur tantummodo: ex quo potest accipi quòd suffragia magis prosunt mortuis quam viuis, sed viuis prosunt etiam in peccato mortali existentibus: cùm quotidie oret Ecclesia pro peccatoribus, vt conuertantur ad Deum, ergo etiam & mortuis in peccato mortali existentibus suffragia valent.

¶ 4. Præterea, In vitis Patrum legitur, quod etiã Damas. in sermone suo refert, quod Macharius, inuenta in via caluaria cuiusdam defuncti, oratione præmissa, quæ fuit cuius caput fuisset: & caput respondit quod fuerat sacerdotis, qui in inferno erat damnatus, & tamẽ confessus est oratione Macharij se & alios iuuari, ergo suffragia Ecclesiæ etiam in inferno existentibus prosunt.

¶ 5. Præterea, Dama. in eodẽ sermone narrat quod Greg. pro Traiano orationem fundens, audiuit vocem sibi diuinitus dicentem. Vocem tuam audiui: & veniam Traiano do, cuius rei, vt Dama. dicit in dicto sermone, testis est Oriens omnis & Occidens, sed constat Traianum in inferno fuisse, quia multorum martyrum necem amaram instituit, vt ibidem Dama. dicit, ergo suffragia Ecclesiæ valent etiam in inferno existentibus.

¶ SED CONTRA est quod dicit Diony. 7 cap. Eccle. Hierar. Summus sacerdos pro immundis non orat, quia in hoc auerteretur a diuino ordine: & consequenter ibidem dicit quod peccatoribus non orat remissionem, quia non audiretur pro illis: ergo suffragia existentibus in inferno non valent.

¶ Præterea, Gregor, dicit in 34. libro. Moral. Eadem causa est cur non oretur nunc, scilicet post diem iudicij pro omnibus æterno igne damnatis, quæ nunc causa est quare non oretur pro Diabolo & Angelis eius æterno supplicio deputatis: quę etiã nunc causa est quare sancti non orent pro hominibus infidelibus impiisque defunctis: quia de eis vtique quos æterno damnatos supplicio iam nouerint ante illum iudicis iusti conspectum orationis suæ meritum cessari refugiunt: ergo suffragia in inferno posita non valent.

¶ Præterea, Multa habentur ex verbis Augustini, qui sine fide operãte per dilectionem eiusque sacramentis de corpore exeunt frustra vel à suis huiusmodi officia impenduntur: sed omnes damnati sunt huiusmodi: ergo eis suffragia non prosunt.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa damnatos fuit duplex opinio. Quidam dixerunt in hoc distinguendum esse dupliciter. Vno modo quantùm ad tempus, dicentes quod post diem iudicij nullus in inferno existens aliquo suffragio iuuatur, sed ante diem iudicij aliqui iuuantur suffragiis Ecclesiæ. Alio modo distinguebant quantùm ad personas in inferno detentas, inter quos aliquos dicebant esse valde malos: qui scilicet sine fide & sacramentis decesserunt, & talibus quia de Ecclesia non fuerunt nec merito nec numero, suffragia Ecclesię prodesse non possunt: Alij verò sunt non valdè mali, qui scilicet de Ecclesia fuerunt numero: & fidem habentes, & sacramentis abluti: & aliqua opera de genere bonorum facientes, & talibus suffragia Ecclesiæ prodesse debent.

¶ Sed occurrebat eis quædam dubitatio eos perturbãs: quia scilicet videbatur ex hoc sequi, cum pœna inferni sit finita secundum intentionẽ: quamuis duratione infinita existat quòd multiplicatis suffragiis, pœna illa totaliter auferetur, quod est error Origenis. Et ideò hoc inconueniens euadere multipliciter voluerunt. Præpositus enim dixit quòd tantum possunt suffragia pro damnatis multiplicari, quòd à tota pœna redduntur immunes non quidem simpliciter, vt Origenes posuit; sed ad tempus, scilicet vsque ad diẽ iudicij: tunc enim animæ iteratò corporibus coniunctæ in pœnas inferni sine spe veniæ detrudentur.

¶ Sed ista opinio videtur diuinæ prouidentiæ repugnare, quæ nihil in rebus inordinatum relinquit. Culpa autem non potest ordinari, nisi per pœnam. vnde non potest esse vt pœna tollatur, nisi prius culpa expietur; & ideò cùm culpa continuè maneat in damnatis, eorum pœna nullatenus interrumpetur.

¶ Et ideò Porretani alium modum inuenerunt, dicentes, quòd hoc modo proceditur in diminutione pœnarum per suffragia, sicut proceditur in diuisione linearum: quæ cùm sint finitæ, tamen in infinitum diuidi possunt, & nunquam per diuisionem consumuntur, dum fit subtractio non secundum eandem quantitatem, sed secundum eandem proportionem. Velut si primo auferatur pars quarta totius, & secundo pars quarta illius quartæ, & sic deinceps in infinitum. Et similiter dicunt, quod per primum suffragium diminuitur aliquota pars pœnæ: & per secundum pars aliqua remanentis secundum eandem proportionem

¶ Sed iste modus multipliciter defectiuus est. Primo, quia infinita diuisio, quæ congruit continuæ quantitati, non videtur posse ad quantitatem spiritualem transferri. Secundo, quia non est aliqua ratio quare secundum suffragium minùs de pœna diminuat, quàm primum. si fit æqualis valoris. Tertio, quia pœna diminui non potest nisi diminuatur & culpa, sicut nec auferri nisi ea ablata. Quarto, quia in diuisione lineæ tandem peruenitur ad hoc, quod nõ est sensibile corpus: corpus enim sensibile non est in infinitum diuisibile: & sic sequeretur quod post multa suffragia pœna remanens propter sui paruitatem non sentiretur, & non esset pœna.

¶ Et ideo alij alium inuenerunt modum. Cassiodorus enim dixit quod suffragia prosunt damnatis non quidem secundum diminutionem pœnæ, vel per interruptionem, sed per confortationẽ patientis. Sicut si homo portaret graue onus, & faciem suam perfunderet aqua: sic enim confortaretur ad melius portandum: cum tamen onus suum in nullo leuius fieret.

¶ Sed hoc iterum esse nõ potest, quia aliquis plus vel minùs æterno igne grauatur, vt Gregorius dicit secundum meritum culpæ: & inde est quod eodem igne quidam plus, quidam minùs cruciantur. Vnde cùm culpa damnati immutata remaneat: non potest esse q̃ leuius pœnam ferat. Est nihilominus & prædicta opinio præiumptuosa, vt potè sanctorum dictis contraria & vana, nulla auctoritate fulcita est, & irrationalis, cùm quia damnati in inferno sunt extra vinculum charitatis, secundum quam opera viuorum continuantur defunctis: cùm quia totaliter ad vltæ terminum peruenerunt, recipientes vltimam pro meritis retributionem, sicut & Sancti qui sunt in patria. Quod enim adhuc restat de pœna vel gloria corporis, hoc rationem viatoris non præbet: cùm gloria essentialiter & radicaliter consistat in anima, & similiter miseria damnatorũ, & ideo non potest eorum pœna diminui, sicut nec gloria sanctorum augeri quantùm ad præmium essentiale. Sed tamen modus qui à quibusdam ponitur: quod suffragia prosunt damnatis, posset aliquo modo sustineri: vt si dicatur q̃ non prosunt: neque quantum ad diminutionem pœnę vel interruptionem, vel quantùm ad diminutionem sensus pœnæ. sed quia ex huiusmodi suffragiis eis aliqua materia doloris subtrahitur: quæ eis esse posset, si ita se abiectos conspicerent, q̃ pro eis nullam curam haberent, quę materia doloris eis subtrahitur, dum suffragia pro eis fiunt. Sed illud etiam non potest esse secundum legem communem: quia vt Augu. dicit in lib. de Cura pro mortuis agenda, q̃ præcipuè de damnatis est verum. Ibi sunt spiritus defunctorum, vbi non vident quæcunque aguntur, aut eueniunt in ista vita ab hominibus: & ita non cognoscunt quàdo pro eis suffragia fiunt, nisi supra communem legem hoc remedium diuinitus detur aliquibus damnatorum, quod est verbum omnino incertum. Vnde tutius est simpliciter dicere, q̃ suffragia non prosunt damnatis, nec pro eis Ecclesia orare intendit sicut ex inductis auctoritatibus apparet.

¶ AD

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd donaria idolorũ non fuerunt intenta apud illos mortuos, vt ex eis signum accipi posset, quod in reuerentiam idolorum eis deferret, sed ea accepe-runt vt victores: quia eis iure belli debebantur, & tamen per auaritiam venialiter peccauerunt. Vnde non fuerunt in inferno damnati: & sic suffragia eis Prodesse poterant, vel dicendum secundum quosdam, quod in ipsa pugna videntes sibi periculum imminere de peccato pœnituerunt: secundum illud Psal. Cùm occideret eos quærebant eum, & hoc probabiliter potest æstimari: & ideò pro eis fuit oblatio facta.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in verbis illis Damnatio largè accipitur pro quacunque punitione, & sic includit etiam pœnam Purgatorij, quę quandóque totaliter expiatur, quandóque autem non, sed diminuitur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quantùm ad hoc magis acceptatur suffragium pro mortuo, quàm pro viuo: quia magis indiget, cum non possit sibi auxiliari, sicut viuis: sed quantum ad hoc viuus est meliores conditionis, quia potest transferri de statu culpæ mortalis in statum gratiæ, quod de mortuis dici non potest: & ideò non est eadem causa orandi pro mortuis & pro viuis.

¶ Ad quartum dicendum, quòd illud adiutorium non erat, quod pœna eorum diminueretur, sed in hoc solo, vt ibidem dicitur, quòd eo orante concederetur eis vt mutuò se viderent & in hoc aliquod gaudium non verum, sed phantasticum habebant, dum impediebatur hoc quod desiderabant. Sicut & dæmones gaudere dicuntur, dum homines ad peccatum pertrahunt: quamuis per hoc eorum pœna nullatenus minuatur sicut non minuitur angelorum gaudium, per hoc quòd malis nostris compati dicuntur.

¶ Ad quintum dicendum, quòd de facto Traiano hoc modo potest probabiliter æstimari, quòd precibus beati Gregorij ad vitam fuerit reuocatus, & ita gratiam consequutus sit per quam remissionem peccatorum habuit, & per consequens immunitatem à pœna: sicut etiam apparet in omnibus illis qui fuerint miraculosè à mortuis suscitati, quorum plures constat idololatras & damnatos fuisse. De omnibus enim similiter dici oportet quod non erant in inferno finaliter deputati, sed secundum præsentem propriorum meritorum iustitiam. Secundum autem superiores causas, quibus præuidebantur ad vitam reuocandi, erat aliter de eis disponendum. Vel dicendum secundum quosdam, quòd anima Traiani non fuit simpliciter à reatu pœnæ absoluta sed eius pœna fuit suspensa ad tempus scilicet, vsque ad finem iudicij: nec tamen oportet quòd hoc fiat communiter per suffragia, quia aliqua sunt quæ lege communi accidunt, & alia quæ singulariter ex priuilegio aliquibus conceduntur: sicut alij sunt humanarum limites rerum, alia diuinarum signa virtutum, vt Augustinus dicit in libro de Cura pro mortuis agenda.

ARTICVLVS VI

¶ Virum suffragia prosint existentibus in Purgatorio.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd nec etiam existentibus in Purgatorio. Quia purgatorium pars quædam inferni est: sed in inferno nulla est redemptio. Et Psal. dicit, In inferno autem quis confitebitur tibi? ergo suffragia his qui sunt in Purgatorio non prosunt.

¶ 2. Præterea, Pœna Purgatorij est pœna finita: si ergo per suffragia aliquid de pœna dimittitur, tantum poterunt multiplicari suffragia quòd tota tolletur, & ita peccatum remanebit totaliter impunitum: quod videtur diuinæ iustitiæ repugnare.

¶ 3. Præterea, Ad hoc animæ sunt in purgatorio, vt ibi purgatæ, purè ad regnum perueniant: sed nihil potest purgari nisi aliquid circa ipsum fiat: ergo suffragia facta per viuos pœnam Purgatorij non diminuunt.

¶ 4. Præterea, Si suffragia existentibus in Purgatorio valent, maximè ea videntur valere quæ sunt ad imperium eorum facta: sed hæc non semper valent. Sicut si aliquis decedens disponat tot suffragia pro se fieri: que si facta essent sufficerent ad totam pœnam abolendam. posito ergo quod huiusmodi suffragia differantur quousque ille pœnam euaserit, illa suffragia nihil ei prodessent: non enim potest dici quòd prosint antequam fiant, postquam autem sunt facta, eis non indiget, quia iam pœnas euasit. ergo suffragia existentibus in Purgatorio non valent.

¶ SED CONTRA est quod dicitur in litera ex verbis Augustini, quòd suffragia prosunt iis qui sunt mediocriter boni vel mali, sed tales sunt qui in Purgatorio detinentur: ergo, &c.

¶ Præterea, Dion. dicit 7. cap. Eccle. Hierar. quòd diuinus sacerdos pro mortuis orans, pro illis orat, qui sanctè vixerunt, & tamẽ aliquas maculas habuerunt ex infirmitate humana contractas: sed tales in Purgatorio detinentur: ergo, &c.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd pœna Purgatorij est in supplementum satisfactionis, quæ non fuerat plene in corpore consummata: & ideò sicut ex dictis patet, opera vnius possunt valere alteri ad satisfactionem, siue viuus siue mortuus fuerit: & ideò non est dubium quin suffragia per viuos facta existentibus in Purgatorio prosint.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd auctoritas illa loquitur de inferno damnatorum, in quo nulla est redemptio quantum ad illos qui sunt tali pœnæ addicti. Vel dicendum secundum Dama. in sermone de dormien. quòd huiusmodi auctoritates sunt exponendæ secundum causas inferiores, id est, secundum exigentiam meritorum eorum, qui pœnis deputantur. sed secundum diuinam misericordiam, quæ vincit humana merita, ad præces iustorum, aliquando aliter disponitur, quam sententia prædictorum auctoritatum contineat. Deus autem murat sententiam & non consilium, vt dicit Gregor. vnde & Damas. ponit ad hoc exempla de inimicis Achab & Ezechiæ, in quibus apparet quòd sententia contra eos lata diuinitus fuit per diuinam misericordiam commutata.

¶ Ad secundum dicendum, quòd non est inconueniens si multiplicatis suffragiis pœna existentium in purgatorio annichiletur: non enim sequitur quòd peccata remaneant impunita, quia pœna vnius pro altero accepta alteri computatur.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ purgatio animæ per pœnas Purgatorij non est aliud quàm expiatio reatus impedientis à perceptione gloriæ: & quia per pœnam quia vnus sustinet pro alio, potest reatus alterius expiari, vt dictum est: non est inconueniens per vnius satisfactionem alius purgetur.

¶ Ad quartũ dicendũ q̃ suffragia ex duobus valent, scilicet ex opere operãte, & ex opere operato: & dico opus operatũ nõ solũ Ecclesiæ sacramentũ, sed effectum accidentem ex operatione: sicut ex collatione eleemosynarum consequitur pauperum releuatio, & eorum oratio pro defuncto apud Deum. Similiter opus operans potest accipi ex parte principalis agentis, vel ex parte exequentis. Dico ergo quòd quàm citò moriens disponit aliena suffragia sibi fieri, præmium suffragiorum plenè consequitur, antè etiam quam fiant quantum ad efficaciam suffragij quæ erat ex opere operante principalis agentis: sed quantum ad efficacia suffragiorum, quæ est ex opere operato, vel ex opere operante exequentis non consequitur fructum antequam suffragia fiant: & si prius contingat ipsum à pœna purgari, quantum ad hoc fraudabitur fructu suffragiorum, quòd redundabit in illos quorum culpa defraudatur: non enim est inconueniens quòd aliquis defraudetur per culpam alterius in temporalibus. Pœna autem Purgatorij temporalis est, quamuis quantum ad æternam retributionem nullus defraudari possit nisi per propriam culpam.

ARTICVLVS VII.

¶ Virum suffragia valeant pueris in limbo existentibus.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd suffragia valeant pueris in limbo existentibus: quia illi non detinentur nisi pro peccato alieno: ergo maximè decens est vt iniuentur suffragiis aliorum.

¶ 2. Præterea, In litera habetur ex verbis August. quòd suffragia pro non valde malis propitiationes sunt: sed pueri non computantur inter valde malos, cum sit mitissima eorum pœna: ergo suffragia Ecclesiæ eos iuuant.

¶ SED CONTRA est quod habetur in litera ab Augu. quia suffragia non prosunt illis qui sine fide operante per dilectionem hinc exierunt, ergo suffragia eis, non prosunt.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd pueri non baptizati non detinentur in limbo, nisi quia deficiunt à statu gratiæ: vnde cum per opera viuorum mortuorum status mutari non possit, maximè quantum ad meritum essentialis præmij vel pœnę, suffragia viuorum pueris existentibus in limbo prodesse non possunt.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis peccatum originale sit huiusmodi, quòd pro eo possit aliquis ab alio iuuari, tamen animę puerorum in limbo existentes sunt in tali statu, quòd iuuari non possunt: quia post hanc vitam non est tempus gratiam acquirendi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Augu. loquitur de non valde malis, qui tamẽ baptizati sunt, quod patet ex hoc quod præmittitur, cum ergo sacrificia siue altaris, siue quantuncunque eleemosynarum pro baptizatis omnibus offeruntur, &c.

ARTICVLVS VIII.

¶ Virum suffragia prosint sanctis existentibus in patria.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd aliquo modo prosint Sanctis existentib. in patria, per hoc quod habetur in collecta Missæ, Sicut mortuis prosunt, ad gloriam scilicet, sacramenta, ita nobis proficiant ad medelam, sed inter alia suffragia præcipuum est sacramentum altaris. ergo suffragia prosunt iis qui sunt in patria.

¶ 2. Præterea, Sacramenta efficiunt quod figurant, sed tertia pars hostiæ, scilicet, in calice missæ, significat eos qui beatam vitam in patria

Universidad de Deusto
Biblioteca

in patria ducunt: ergo suffragia Ecclesiæ prosunt existentibus in patria.

¶ 3. Præterea, Sancti non solùm gaudent in patria de propriis bonis, sed etiam alienis: vnde Lucæ 5. dicitur, Gaudium est Angelis Dei super vno peccatore pœnitentiam agente: ergo ex bonis operibus viuentium Sanctorum qui sunt in patria, gaudium crescit, & ita etiam eis nostra suffragia prosunt.

¶ 4. Præterea, Dama. dicit in sermone de dormientibus inducens verba Chryso. Si enim Gentiles, inquit, cum iis qui abierunt, sua comburunt, quantò magis te fidelem mittere conuenit, cum fideli ipsius propria, non vt fauilla fiant sed hæc velut illa & vt maiorem hinc circumponas gloriam: & si quis peccator fuerit qui mortuus est vt peccamina soluantur: si autem iustus, vt appositio fiat mercedis & retributionis: & sic idem quòd priùs.

¶ SED CONTRA est quod in litera habetur ex verbis Augu. Iniuria est in Ecclesia pro martyre orare, cuius nos debemus orationibus commendari.

¶ Præterea, Eius est iuuari, cuius est indigere: sed Sancti in patria sunt absque omni indigentia: ergo per suffragia Ecclesiæ non iuuantur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd suffragium Ecclesiæ de sui ratione importat quandam auxiliationem, quæ non competit ei qui defectum non patitur. Nulli enim iuuari competit nisi ei qui indiget. Indiget autem, vnde cùm Sancti qui sunt in patria, sint ab omni indigentia immunes, inebriati ab vbertate domus Dei, eis iuuari per suffragia non competit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd huiusmodi locutiones non sunt sic intelligendæ, quasi sancti in gloria proficiant quantum ad se, quod eorum festa recolimus, sed quia nobis proficit, qui de eorum gloria solennia celebramus sicut ex hoc q; Deum cognoscimus vel laudamus: & sic quodammodo eius gloria in nobis crescit, nihil Deo, sed nobis accrescit.

¶ Ad secundum dicendum, quod quamuis sacramenta efficiant q; figurant, non tamen illum effectum suum ponunt circa omne id quod figuratur: aliàs cùm figurent Christum in ipso Christo hæc aliquid efficerent, quod est absurdum: sed efficiunt circa suscipientem sacramentum ex virtute eius, quod per sacramentum significatur: & sic non consequitur q; sacrificia pro fidelibus defunctis oblata Sanctis prosint, sed quia ex meritis Sanctorum quę recoluntur vel significantur in sacramento, prosint aliis, pro quibus offeruntur.

¶ Ad tertium dicendum quòd quamuis Sancti qui sunt in patria, de bonis nostris omnibus gaudeant, non tamen sequitur q; multiplicatis nostris gaudiis, eorum gaudium augmentetur formaliter, sed materialiter tantùm: quia omnis passio formaliter augetur secundum rationem obiecti sui: ratio autem gaudendi in Sanctis de quibuscunque gaudeant, est ipse Deus, de quo non possunt magis & minùs gaudere: quia hic essentialis eorum præmium variaretur, quod constitit in hoc quod de Deo gaudent, Vnde ex hoc quod bona multiplicantur de quibus gaudendi ratio eis Deus est, non semper sequitur quod intensius gaudeat sed quod de pluribus gaudeant: & ideo non sequitur quod operibus nostris iuuentur.

¶ Ad quartum dicendum, quod non est intelligendum, quod fiat appositio mercedis vel retributionis illi bono per suffragia ab alio quo facta sed facienti. Vel dicendum, quod ex suffragiis potest appositio mercedis fieri beato defuncto inquantùm de suffragiis sibi faciendis adhuc viuens disposuit.

ARTICVLVS IX.

¶ Vtrum orationes Ecclesiæ, sacrificium altaris & eleemosynæ prosint defunctis.

AD NONVM sic proceditur. Videtur quod non solùm orationibus Ecclesiæ, & sacrificio altaris & eleemosynis animæ defunctorum iuuentur, vel quod eis iuuentur, præcipuè. Pœna enim debet per pœnam recompensari: sed ieiunium magis est pœnale quàm eleemosyna vel oratio: ergo ieiunium magis prodest in suffragiis quàm aliquod prædictorum.

¶ 2. Præterea, Greg. in iiis tribus connumerat ieiunij, vt habetur in Can. 3. q. 2. animæ defunctorum quatuor modis solluntur, aut oblationibus sacerdotum, aut eleemosynis charorum, oratione, aut ieiunio cognatorum: ergo insufficienter connumerantur hic ab Aug. tria prædicta.

¶ 3. Præterea, Baptismus est potissimum sacramentorum, maximè quantùm ad effectum: ergo baptismus vel alia sacramenta deberent vel similiter vel magis pro defunctis fieri, sicut sacramentum altaris.

¶ 4. Præterea Hoc videtur ex hoc quod habetur 1. Corin. 16. Si omnino mortui non resurgunt, vt quid etiam baptizantur pro illis? ergo etiam baptismus valet ad suffragia defunctorum.

¶ 5. Præterea, In diuersis Missis est idem sacrificium altaris, si ergo sacrificium computatur inter suffragia, & non Missa: videtur quòd tantundem valeat quæcunque Missa pro defuncto dicatur, siue de beata Virgine: siue de Spiritusancto, vel quæcunque alia, quod videtur esse contra Ecclesiæ ordinationem, quæ specialem Missam pro defunctis instituit.

¶ 6. Præterea, Dama. in sermone de dormientibus docet ceras & oleum & huiusmodi pro defunctis offerri: ergo non solum oblatio sacramenti altaris, sed etiam aliæ oblationes debent inter suffragia computari mortuorum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd suffragia viuorum prosunt defunctis, secundum quòd vniuntur viuentibus charitate, & secundum quod intentio viuentis fertur in mortuos: & ideò illa opera præcipuè nata sunt mortuis suffragari, quæ maximè ad communicationem charitatis pertinent, vel ad directionem intentionis ad alterum. Ad charitatem autem sacramentum Eucharistiæ præcipuè pertinet, cũ sit sacramentũ ecclesiasticæ vnionis, continens illum in quo tota Ecclesia vnitur & consolidatur, scilicet Christũ: vnde Eucharistia est quasi quædam charitatis origo vel vinculum. Sed inter charitatis effectus est præcipuum eleemosynarum opus: & ideò ista duo ex parte charitatis præcipuè mortuis suffragantur, scilicet sacrificium Ecclesiæ & eleemosynæ, sed ex parte intentionis directæ in mortuos præcipuè valet oratio, quia oratio, secundum suam rationem, non solùm dicit respectum ad orãtem, sicut & cætera opera, sed directiùs ad illud pro quo oratur & ideò ista tria ponuntur quasi præcipua mortuorum subsidia, quamuis quæcunque alia bona quę ex charitate fiunt pro defunctis, eis valere credenda sint.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in eo qui satisfacit pro altero, magis est considerandum ad hoc, quòd effectus satisfactionis ad alterum perueniat, quàm illud, quo satisfactio vnius transit in alterum, quàm etiam satisfactionis pœna: quamuis ipsa pœna expiet reatum magis satisfacientis, inquantùm est quædam medicina: & ideo tria prædicta magis valent defunctis quàm ieiunium.

¶ Ad secundum dicendum, quod etiam ieiunium prodesse potest defunctis ratione charitatis & intentionis in defunctos directæ, sed tamen ieiunium in sui ratione non continet aliquid quod ad charitatem vel directionem intentionis pertineat sed ei sunt hæc, quasi extrinseca: & ideo Augustinus non ponit, sed Gregor. posuit ieiunium inter suffragia mortuorum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Baptismus est quædam spiritualis regeneratio: vnde sicut per generationem non acquiritur esse nisi generato, ita baptismus non habet efficaciam nisi in eo qui baptizatur quantum est ex opere operato, quamuis ex opere operante vel baptizantis vel baptizati possit aliis prodesse, sicut & cætera opera meritoria: sed Eucharistia est signum Ecclesiasticæ vnionis, & ideò ex ipso opere operato eius efficacia in alterum transire potest, quod non contingit de aliis sacramentis.

¶ Ad quartum dicendum, quòd Glossa istam auctoritatem dupliciter exponit: vno modo sic, Si mortui non resurgunt, nec Christus resurrexit, vt quid etiam baptizantur pro illis? id est peccatis, cùm ipsa non dimittantur, si Christus non resurrexit: quia in baptismo non solùm Christi passio, sed resurrectio operatur, quę in est nostræ spiritualis resurrectionis quodammodo causa. Alio modo sic, Fuerunt quidam imperiti qui baptizabantur pro his, qui de hac vita sine baptismo discesserant, putantes illis prodesse: & secundum hoc Apostolus non loquitur nisi secundum errorem aliquorum in verbis illis.

¶ Ad quintũ dicendum, quod in officio Missæ non solùm est sacrificium sed etiam sunt ibi orationes, & ideo Missæ suffragium continet duo hæc quæ hic Augustinus enumerat, scilicet orationem & sacrificium. Ex parte ergo sacrificij oblati, Missa æqualiter prodest defuncto de quocunque dicatur, & hoc est præcipuum quod fit in Missa: sed ex parte orationum magis prodest illa, in qua sunt orationes ad hoc determinatę: sed tamen iste defectus recompensari potest per maiorem deuotionem, vel eius qui dicit Missam, vel eius qui iubet dici, vel iterum per intercessionem Sancti, cuius suffragium in Missa imploratur.

¶ Ad sextum dicendum, q; huiusmodi oblatio candelarũ vel olei potest prodesse defuncto, inquantùm sunt eleemosynæ quædam quæ dantur ad cultum Ecclesiæ, vel etiam in vsum fidelium;

ARTICVLVS X.

¶ Vtrum indulgentiæ Ecclesiæ prosint mortuis.

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur quòd indulgentiæ, quas Ecclesia facit, etiam mortuis prosint. Primò, per consuetudinem Ecclesiæ quæ facit prædicari crucem vt aliquis indulgentiam habeat pro se & duobus vel tribus, & quandoque etiam decem animabus, tam viuorum quam mortuorum: q; esset deceptio nisi mortuis prodesset: ergo indulgentiæ mortuis prosunt.

¶ 2. Præterea, Meritum totius Ecclesiæ est efficacius quam meritum vnius personæ sed meritum personale suffragatur defunctis

ctis, vt patet in largitione eleemosynarum: ergo multo fortius meritum Ecclesiæ cui indulgentiæ innituntur.

¶ 3. Præterea, Indulgentiæ prosunt illis qui sunt de foro Ecclesiæ, sed illi qui sunt in Purgatorio, sunt de foro Ecclesiæ, alias Ecclesiæ suffragia non prodessent illis: ergo videtur quod indulgentiæ defunctis prosint.

¶ SED CONTRA est, quod ad hoc quod indulgentiæ valeant, requiritur causa conueniens, pro qua indulgentiæ dantur: sed talis causa non potest esse ex parte defuncti, quia non potest facere aliquid quod sit in vtilitatem Ecclesiæ, pro qua causa præcipuè indulgentiæ dantur: ergo videtur quod indulgentiæ defunctis non prosint.

¶ Præterea, Indulgentiæ determinantur secũdum arbitrium eas facientis: si ergo indulgentiæ defunctis prodesse possunt, esset in potestate facientis indulgentiam: vt defunctus omnino liberaretur à pœna, quod videtur absurdum.

¶ RESPONDEO dicendum, quod indulgentiam alicui prodesse, potest dici dupliciter. Vno modo principaliter. Alio modo secundario: principaliter quidem prodest ei qui indulgentiam accipit, scilicet qui facit hoc pro quo indulgentia datur, vt qui visitat limina alicuius Sancti: vnde cùm mortui non possint facere aliquid horum, pro quibus indulgentiæ dantur, eis directè indulgentiæ valere non possunt. Secundario autem & indirectè prosunt ei: pro quo aliquis facit illud quod est indulgentiæ causa: quod quandoque contingere potest, quandóque autem non potest, secundum diuersam indulgentiæ formam: si enim sit talis indulgentiæ forma, quicunque facit hoc vel illud habebit tantum de indulgentia: ille qui hoc facit, non potest fructum indulgentiæ in alium transferre, quia eius non est applicare ad aliquę intentionem Ecclesiæ per quam communicantur communia suffragia, ex quibus indulgentiæ valent. Si autem indulgentia sub hac forma fiat, quicunque fecerit hoc vel illud, ipse & pater eius vel qui cunque alius ei adiunctus in purgatorio detentus tantùm de indulgentia habebit, talis indulgentia non solùm viuo, sed etiam mortuo proderit: non enim est aliqua ratio quare Ecclesia transferre possit communia merita, quibus indulgentiæ innituntur in viuos & non in mortuos: nec tamen sequitur quòd prælatus Ecclesiæ possit pro suo arbitrio animas in purgatorio liberare: requisita ad hoc vt indulgentiæ valeant, requiritur causa conueniens indulgentias faciendi, vt suprà dictum est.

ARTICVLVS XI.

¶ Vtrum cultus exequiarum defuncto prosint.

AD VNDECIMVM sic proceditur. Videtur quod cultus exequiarum defuncto prosint. Damas. enim in sermone de dormientibus inducit verba Athanasij sic dicentis, Licet in aera qui in pietate consummatus est, dispositus fuerit, ne renuas oleum & ceras Deum inuocantes in sepulchro accendere, accepta enim ista sunt Deo, & multam ab eo recipientia retributionem: sed huiusmodi pertinent ad cultum exequiarum ergo, cultus exequiarum prodest defunctis.

¶ 2. Præterea, Sicut Aug. dicit in lib. de Ciui. Dei, Antiquorũ iustorum funera officiosa pietate curata sunt, & exequiæ celebratæ, & sepulchra prouisa: ipsique cùm viuerent, de sepeliendis & transferendis suis corporibus mandauerunt, sed hoc non fecissent filiis, nisi sepulchra, & huiusmodi, aliquid mortuis conferrent, ergo huiusmodi aliquid prosunt defunctis.

¶ 3. Præterea, Nullus facit eleemosynam circa aliquẽ, nisi ei profuturum: sed sepelire mortuos computatur inter opera eleemosynarum, vnde Aug. dicit in primo de Ciuitate Dei. Tobias sepeliendo mortuos apud Deum promeruisse teste angelo commendatur: ergo huiusmodi sepulturæ cultus mortuis prodest.

¶ 4. Præterea, Inconueniens est dicere quòd frustretur deuotio fidelium: sed aliqui ex deuotione in locis aliquibus religiosis sepeliri disponunt: ergo sepulturæ cultus prodest defunctis.

¶ 5. Præterea, Deus pronior est ad miserandum quàm ad condemnandum: sed aliquibus nocet in aliquibus locis sanctis sepulturas, si indigni sunt: vnde dicit Greg. quos peccata grauia deprimunt, ad maiorem damnationis cumulum potiùs quàm ad solutionem eorum corpora in Ecclesiis ponuntur, ergo multò amplius dicendum est, quòd sepulturæ cultus prosint bonis.

¶ SED CONTRA, est quod Augu. dicit in lib. de Cura pro mortuis agenda: Corpori humano quicquid impenditur, non est præsidium vitæ æternæ, sed humanitatis officium.

¶ Præterea, Gregor. dicit in 4. Dialo. Curatio funeris, conditio sepulturæ, pompa exequiarum, magis sunt viuorum solatia quam subsidia defunctorum.

¶ Præterea, Dominus dicit Matth. 10. Nolite timere eos qui corpus occidunt, & post hoc non habent amplius quid faciant: sed post mortem Sanctorum corpora possunt à sepultura prohiberi, sicut in Ecclesiastica historia legitur esse factum de quibusdam martyribus Lugduni Galliæ: ergo non nocet defunctis si eorum corpora inhumata remaneant: ergo nec cultus sepulturæ prodest.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sepultura adinuenta est & propter viuos & propter mortuos: propter viuos quidem, ne eorum oculi ex turpitudine cadauerum offendantur, & corpora fœtoribus inficiantur, & hoc quantùm ad corpus: sed spiritualiter etiam prodest viuis inquantùm per hoc attritur resurrectionis fides. Sed mortuis prosunt ad hoc quòd inspicientes sepulchra memoriam retinent defunctorum, & pro defunctis orant: vnde & monumentum à memoria nomen accepit. Dicitur enim monumentum quasi monens mentem, vt dicit Augustin. in lib. de ciui. Dei: & in lib. de cura pro mortuis agenda. Paganorum tamen error fuit, quod hoc sepultura mortuo prosit, vt eius anima quietem accipiat: non enim credebant animas prius quietem posse accipere, quàm corpus sepulturæ daretur: quod omnino ridiculum est & absurdum. Sed quod vlteriùs sepultura in loco sacrato mortuo prodest, non quidem est ex ipso opere operato, sed magis ex opera operante: dum scilicet vel ipse defunctus vel alius corpus tumulari in loco sacro disponens patrocinio alicuius Sancti eum committit, cuius precibus per hæc crescendus est adiuuari: & etiam patrocinio eorum qui loco sancto deseruiunt, qui pro tumulatis apud se frequentiùs & specialius orant. Sed illa quæ ad ornatum sepulturæ adhibentur, prosunt quidem viuis inquantùm sunt viuorum solatia, sed possunt etiam defunctis prodesse non quidem per se, sed per accidens, inquantùm scilicet per huiusmodi homines excitantur ad compatiendũ & per consequens ad orandum: vel etiam quantum ex sumptibus sepulturæ vel pauperes fructum capiunt, vel Ecclesia decoratur: sic enim sepultura inter cæteras eleemosynas computatur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd oleum & cera ad sepulchrum defunctorum prolata per accidens defuncto prosunt: vel inquantum Ecclesiæ offeruntur, siue pauperibus dantur, vel inquantum huiusmodi in Dei reuerentiam fiunt. Vnde & verbis præmissis subiungitur: Oleum enim & cera holocaustum sunt.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ideò Sancti patres de suis corporibus tumulandis curauerunt, vt ostenderent corporum mortuorum ad Dei prouidentiam pertinere: non quòd mortuis corporibus aliquis sensus insit, sed propter fidem resurrectionis apud eis existentibus in Purgatorio.

¶ 2. Præterea, Sicut in litera dicitur, secundum hoc suffragia mortuis prosunt, qui dum viuerent hic, sibi vt posteà possent prodesse meruerunt: sed aliqui magis meruerunt vt suffragia sibi prodessent, quàm illi, pro quibus fiunt: ergo eis magis prosunt, aliàs eorum meritum frustraretur.

¶ 3. Præterea,

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ 3. Præterea, Pro pauperibus non fiunt tot suffragia, sicut pro diuitibus: si ergo suffragia facta pro aliquibus eis magis, quam aliis valerent: pauperes essent peioris conditionis: quod est contra sententiam domini, Luc. 6. Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.

¶ SED CONTRA, Iustitia humana exemplatur à iustitia diuina, sed iustitia humana si aliquis debitum pro aliquo soluit cum solum absoluit: ergo cum ille qui suffragia facit quodammodo sol uat debitum eius pro quo facit, ei soli proderit.

¶ 3. Præterea, Sicut homo faciens suffragia, quodammodo satisfacit pro mortuo, ita etiam interdum aliquis pro viuo satisfacere potest: sed quando aliquis satisfacit pro viuo, satisfactio illa non computatur nisi illi pro quo facta est: ergo & suffragia faciens ei soli prodest, pro quo facit.

¶ RESPONDEO dicendum, quod circa hoc fuit duplex opinio: quidam enim, vt Propositus, dixerunt, quod suffragia pro vno aliquo facta non magis prosunt ei pro quo fiunt, sed eis qui sunt magis digni. Et ponebant exemplum de candela quæ accenditur pro aliquo diuite, quæ non minùs prodest eis qui cum ipso sunt, quàm ipsi diuiti: & forte magis si habent oculos clariores, & etiam de lectione, quæ non magis prodest ei, pro quo legitur, quàm aliis, qui simul cum eo audiunt, sed forte aliis magis qui sunt sensu capaciores. Et si eis obiiceretur, quod secundum hoc ordinatio Ecclesiæ esset vana, quæ pro eis specialiter orationes instituit: dicunt quod hoc Ecclesia fecit ad excitãdam deuotionem fidelium, qui proniores sunt ad facienda specialia suffragia, quàm communia, & frequentius etiam pro suis propinquis orant, quàm pro extraneis. Alij econtra dixerunt, quòd suffragia magis valent eis pro quibus fiunt, Vtraque enim opinio secundum aliquid veritatem habet: valor enim suffragiorum pensari potest ex duobus, valent enim vno modo ex virtute charitatis: quæ facit omnia bona communia: & secundum hoc magis valent ei qui magis charitate est plenus, quamuis pro eo specialiter non fiant, & sic valor suffragiorum attenditur magis secundum quandam interiorem consolationem secundum quòd vnus in charitate existens de bonis alterius delectatur post mortem quantùm ad diminutionem pœnæ: post mortem enim non est locus acquirendi gratiam vel augendi, ad quod nobis in vita valent ope alterius ex virtute charitatis. Alio modo valent suffragia ex hoc quòd per intentionem vnius alteri applicantur, & sic satisfactio vnius alteri computatur, & hoc modo non est dubium, quòd magis valent ei pro quo fiunt, imo sic ei soli valent: satisfactio enim proprie ad remissionem pœnæ ordinatur. Vnde quantum ad dimissionem pœnæ præcisè valet ad suffragium ei pro quo fit, & secundum hoc secunda opinio plus habet de veritate, quam prima.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd suffragia prosunt per modum iuminis, inquantum à mortuis acceptantur, & ex hoc quandam consolationem accipiunt: & tantò maior est, quantò maiori charitate sunt præditi. Sed inquantum suffragia sunt quædam satisfactio per intentionem facientis translata in alterum, non sunt similia lumini, sed magis solutioni alicuius debiti: non autem est necesse, vt si debitum pro vno soluitur, quòd & debitum aliorum soluatur.

¶ Ad secundum dicendum, quod illud meritum est conditionale, quo sibi meruerunt quòd prodessent si pro eis orarent, quòd nihil aliud fuit, quam facere se habiles ad recipiendum. Vnde patet quòd non directè meruerunt illud iuuamen suffragiorum sed per merita præcedentia se habilitauerunt vt fructum suffragiorum susciperent, & ideò non sequitur quòd meritum eorum frustretur.

¶ Ad tertium dicendum, quod nihil prohibet diuites quantùm ad aliquid, esse melioris conditionis, quàm pauperes, sicut quantùm ad expiationem pœnæ: sed hoc quasi nihil est comparatum possessioni regni cœlorum, in qua pauperes melioris conditionis esse ostenduntur, per auctoritatem inductam.

ARTICVLVS XIII.

¶ An suffragia facta pro multis, tantumdem valeant singulis, ac si specialiter pro vnoquoque fierent.

AD DECIMVMTERTIVM sic proceditur. Videtur quòd suffragia facta pro multis tantundem valeant singulis, ac si pro vnoquoque specialiter fierent. Videmus enim quòd ex lectione quæ pro vno legitur, nihil ei deperit, si simul & alij legatur: ergo & eadem ratione nihil deperit ei, pro quo fit suffragium, si ei aliquis connumeretur: & ita si pro pluribus fiat, tantùm valet singulis ac si pro vnoquoque fieret.

¶ 2. Præterea, Secundum communẽ vsum Ecclesiæ videmus, quòd cùm Missa pro aliquo defuncto dicitur simul etiam illic orationes adiungũtur pro aliis defunctis: hoc autem non fieret si ex hoc defunctus pro quo missa dicitur, aliquod detrimentum reportaret, ergo idem quod prius.

¶ 3. Præterea, Suffragia præcipuè orationum innituntur diuinæ virtuti: sed apud Deum sicut non differt iuuare per multos vel paucos, ita non differt iuuare multos vel paucos: ergo quantum iuuaretur vnus ex vna oratione, si pro eo tantùm fieret, tantùm iuuabuntur singuli, si eadem oratio pro multis fiat.

¶ SED CONTRA, Melius est plures iuuare, quam vnum, si ergo suffragium pro multis factum valet singulis tantùm, ac si pro vno tantùm fieret, videtur quod Ecclesia non debuit instituisse, vt pro aliquo fieret singulariter missa vel oratio, sed quod semper diceretur pro omnibus fidelibus defunctis, quod patet esse falsum.

¶ Præterea, Suffragium habet finitam efficaciam: ergo distributum in multos, minùs prodest singulis, quam prodesset si fieret pro vno tantùm.

¶ RESPONDEO dicendum, quod si valor suffragiorum consideretur secundum quod valet ex virtute charitatis viuentis, Ecclesiæ suffragia pro multis facta tantùm singulis prosunt, ac si pro vno tantùm fierent, quia charitas non minuitur si distribuatur affectus in multos, imò magis augetur: & similiter etiam gaudium quantò pluribus est commune, sit maius, vt dicit Augustinus 8. confes. & sic de vno bono facto non minus lætantur multi in purgatorio quàm vnus. Si autem consideretur valor suffragiorum, inquantùm sunt satisfactiones quædam per intentionem facientis translatæ in mortuos, tunc magis valet suffragium alicui quod pro eo singulariter fit, quam quod fit pro eo communiter & multis aliis: sic enim effectus suffragij diuiditur & diuina iustitia inter eos, pro quibus suffragia fiunt: vnde patet quòd hæc quæstio dependet ex prima: & ex hoc etiam patet quare institutum sit, vt suffragia specialia in Ecclesia fiant.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum quod suffragia vt sunt satisfactiones quædam, non prosunt per modum actionis sicut doctrina prodest, quæ sicut & omnis alia actio effectum habet secundum dispositionem recipientis, sed valet per modum solutionis debiti, vt dictum est: & ideò non est simile.

¶ Ad secundum dicendum quod suffragia pro vno facta, aliquo modo etiam aliis prosunt, vt ex dictis patet: ideò cum pro vno missa dicitur: non est inconueniens vt pro aliis etiam orationes fiant. Non enim ad hoc dicuntur aliæ orationes vt satisfactio vnius suffragij determinetur ad alios principaliter, sed vt illis etiam specialiter oratio fusa prosit.

¶ Ad tertium dicendum quod oratio consideratur & ex parte orantis, & ex parte eius qui oratur, ex vtroque enim effectus dependet: & ideò quamuis diuinæ virtuti, non sit magis difficile absoluere multos, quàm vnum, tamen huiusmodi orantis oratio non ita est satisfactoria pro multis sicut pro vno.

ARTICVLVS XIIII.

¶ Vtrum tantùm valeant suffragia communia illis, pro quibus specialia non fiunt: quantum illis pro quibus fiunt specialia & communia simul.

AD DECIMVMQVARTVM sic proceditur. Videtur quòd tantùm valeant communia suffragia illis, pro quibus specialia non fiunt, quantùm illis, pro quibus fiunt specialia & communia simul, vnicuique enim secundum propriam meritam redditur in futuro: sed ille, pro quo non fiunt suffragia, meruit vt tantùm iuuaretur post mortem, quantùm ille pro quo: fiunt specialia: ergo tantùm iuuabitur per communia, quantum & ille per specialia & communia.

¶ 3. Præterea, Inter Ecclesiæ suffragia præcipuum est Eucharistia: sed hæc Eucharistia cùm contineat totum Christum, habet quodammodo efficaciam infinitam: ergo vna oblatio Eucharistiæ, quæ communiter pro omnibus fit: valet ad plenam liberationem eorum, qui sunt in purgatorio: & ita tantùm iuuant communia suffragia sola, quantum iuuant specialia & communia simul.

¶ SED CONTRA est, quòd duo bona vno sunt magis eligenda: ergo suffragia specialia & cõmunia magis prosunt pro quo fiunt, quam communia tantùm.

¶ RESPONDEO dicendum, quod huiusmodi etiam solutio dependet ex solutione primæ quæstionis. Si enim suffragia pro vno specialiter facta: indifferenter omnibus valent, tunc omnia suffragia sunt communia, & ideò tantùm iuuabitur ille pro quo non fiunt specialia, quantum ille pro quo fiunt, si sit æqualiter dignus. Si autem suffragia pro aliquo facta, non indifferenter omnibus prosunt, sed eis maximè pro quibus fiunt: tunc non est dubium quòd communia suffragia & specialia plus valent alicui, quam communia tantum: & ideò etiam Magister duas opiniones in littera tangit. Vnam dum dicit, quòd æqualiter prosunt diuitti communia & specialia, & pauperi communia tantum quamuis enim ex pluribus iuuetur vnus quàm alter, non tamen plus iuuatur: aliam autem tangit cùm dicit, quòd ille pro quo fiunt specialia, consequitur velociorem absolutionem, sed non plenioré, quia vterque ab omni pœna liberabitur finaliter.

AD PRIMVM

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd iuuamen suffragiorum non cadit directè sub merito & simpliciter, sed quasi sub conditione: & ideò non sequitur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis virtus Christi, qui continetur sub sacramento Eucharistiæ, sit infinita, tamen determinatus est effectus, ad quem illud sacramentum ordinatur: vnde non oportet quod per vnum altaris sacrificium tota pœna eorum, qui sunt in purgatorio, expietur: sicut etiam nec per vnum sacrificium, quod aliquis offert, liberatur à tota satisfactione debita pro peccatis: vnde & quandoque: plures missæ in satisfactione vnius peccati iniunguntur: credibile tamen est, quod per diuinam misericordiam, si aliquid de specialibus suffragiis superfit his, pro quibus fiunt: vt si eis non indigeant aliis dispensentur, pro quibus non fiunt, si eis indigeant, vt patet per Damã. in sermone de dormientibus sic dicentem. Deus tanquàm iustus: commetietur impotenti possibilitatem, tanquàm suscipiens defectum & mutationem, negotiabitur, quæ quidem negotiatio attenditur: si id quod deest vni: alteri suppleat.

QVAESTIO SEPTVAGESIMASECVNDA,

De oratione respectu Sanctorum, qui sunt in patria, in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de oratione respectu Sanctorum, qui sunt in patria.

¶ Et circa hoc quæruntur tria.

¶ Primò, vtrũ Sancti orationes nostras cognoscant.

¶ Secundò, vtrum eos interpellare debeamus ad orandum pro nobis.

¶ Tertiò, vtrum orationes eorum pro nobis fusæ semper exaudiantur.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum Sancti orationes nostras cognoscant.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Sancti orationes nostras non cognoscant. Isa. 63. Pater noster es, & Abraham nescìuit nos, & Israël ignorauit nos. Glossa Augustini, dicit quod mortui Sancti nesciunt quid agant viui, etiam eorum filij, & sumitur ab August. de Cura pro mor. agen. vbi hanc auctoritatem inducit, & sunt hæc verba Augustin. ibidem. Si tanti sunt Patriarchæ quid erga populũ ab eis procreatum ageretur ignorauerunt, quomodo mortui viuorum rebus atque actibus cognoscendis adiuuandisque miscentur? ergo Sancti orationes nostras cognoscere non possunt.

¶ 2. Præterea, Quarti Reg. 22. dicitur ad Iosiam regem, Idcirco, scilicet, quod fleuisti coram me, colligam te ad patres tuos, vt non videant oculi tui mala omnia, quæ sum inducturus in locum istum, sed in hoc nullo modo per mortem Iosiæ subuentum fuisset, si post mortem quid genti suæ euenireț cognosceret: ergo Sancti mortui actus nostros non cognoscunt, & ita non intelligunt nostras orationes.

¶ 3. Præterea, Quantò aliquis est in charitate perfectior tanto magis proximo in periculis subuenit, sed Sancti in carne viuentes, proximis & maximè sibi coniunctis in periculis consulunt, & manifestè auxiliantur: cùm ergo post mortem sint multò maioris charitatis, si facta nostra cognoscerent, multùm aut plus suis charis sibi coniunctis consulerent & auxiliarentur in necessitatibus, quod facere non videntur: ergo non videtur quod actus nostros & orationes nostras cognoscant.

¶ 4. Præterea, Sicut Sancti post mortem vident Verbum ita & Angeli, de quibus dicitur Matth. 18 Angeli eorum semper vident faciem Patris mei: sed Angeli Verbum videntes non prodent nobis de nostris orationibus, ergo nec Sancti, quamuis Verbum videant, in eo nostras orationes cognoscunt, & alia quæ circa nos aguntur.

¶ 5. Præterea, Solus Deus inspector est cordium: sed oratio præcipuè in corde consistit: ergo solius Dei est orationes cognoscere: non ergo Sancti nostras orationes cognoscunt.

¶ SED CONTRA, Super illud Iob. 14. Siue nobiles fuerunt, filij eius, siue ignobiles, non intelligent, dicit Gregor. 12. libr. Mor. Hoc de animabus sanctis sentiendum non est, quia quæ omnipotentis Dei virtutem vel charitatem vident, nullo modo credendum est, quod sit foris aliquid quod ignorent: ergo ipsi orationes nostras cognoscunt.

¶ Præterea, In 2. Dialo. Animæ videnti Creatorem angusta est omnis creatura: quantumlibet enim de luce Creatoris aspexerit breue fit ei quod creatum est: sed hoc maximè impedire videtur, quod animæ Sanctorum orationes & alia, quæ circa nos aguntur cognoscant, quia à nobis distant: cum ergo distantia non impediat illa, vt ex prædicta auctoritate patet, videtur, quod animæ Sanctorum cognoscant orationes, & ea quæ hic aguntur.

¶ Præterea, Si ea quæ circa nos aguntur, non cognoscerent, nec pro nobis orarent, quia defectus nostros ignorarent, sed hic est error Vigilantij, vt Hieron. dicit in Epistola contra eum: ergo Sancti ea quæ circa nos aguntur cognoscunt.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd diuina essentia est efficiens medium cognoscendi omnia quod patet ex hoc quòd Deus videndo suam essentiam, omnia intuetur: non tamen sequitur quòd quicunque essentiam Dei videnț omnia cognoscant, sed solum qui essentiam comprehendunt: sicut nec in principio aliquo cognito consequens est omnia cognosci, quæ ex principio consequuntur: nisi tota virtus principij comprehendatur, vnde cùm animæ Sanctorum diuinam essentiam non comprehendant, non est consequens vt omnia cognoscant quæ per essentiam diuinam cognosci possunt. Vnde etiam de quibusdam inferiores Angeli à superioribus edocentur, quamuis essentiam diuinam videant. Sed vnusquisque beatus tantum de aliis rebus, necessarium est, vt in essentia diuina videat, quantum perfectio suæ beatitudinis requirit. Hoc autem ad perfectionem beatitudinis requiritur, vt homo habeat quicquid velit, nec aliquid inordinate velit: hoc autem recta voluntate quilibet vult, vt ea quæ ad ipsum pertinent cognoscat, vnde cum nulla rectitudo Sanctis desit, volunt cognoscere ea quæ ad nos pertinent: & ideò oportet quòd illa in verbo cognoscant: hoc autem ad eorum gloriam pertinet, quod auxilium indigentibus præstent ad salutem sic enim Dei cooperatores efficiuntur, quo nihil est diuinius, vt ait Dionys. 3. cap. Cœ. hierar. vnde patet quod Sancti habent cognitionem eorum quæ ad hoc requiruntur, & sic manifestum est quòd in Verbo cognoscunt vota & deuotiones & orationes hominum, qui ad eorum auxilium confugiunt.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verbum Augustini intelligendum est de cognitione naturali animarum separatarum, quæ quidem cognitio in Sanctis viris non est obtenebrata, sicut est in peccatoribus: non autem loquitur de cognitione quæ est in Verbo, quam constat Abraham eo tempore quo hæc dicta sunt per Isaiam, non habuisse: cùm ante Christi passionem nullus ad visionem Dei peruenerit.

¶ Ad secundum dicendum, quod Sancti, licet post hanc vitam cognoscant ea quæ hic geruntur, non tamen credẽdum est quòd afficiantur doloribus, cognitis aduersitatibus eorum, quos in hoc seculo dilexerunt: ita enim repleti sunt gaudio beatitudinis, quod dolor in eis locum non inuenit. Vnde & si cognoscant suorum infortunia post mortem, nihilominus dolori eorum consulitur, si ante huiusmodi infortunia de hoc seculo subtrahantur. Sed forte animæ non glorificatæ dolorem aliquem sentirent, si incommoda charorum suorum perciperent, & quia anima Iosiæ non statim glorificata fuit a corpore egressa: quantùm ad hoc ex hac ratione Augustinus concludere nititur, quòd animæ mortuorum cognitionem non habeant de factis viuentium.

¶ Ad tertium dicendum, quòd animæ Sanctorum habent voluntatem plenariè conformem diuinæ voluntati etiam in volito, & ideò quamuis affectum charitatis ad proximum retineant, non tamen eis aliter auxilium ferunt quam secundum diuinam iustitiam vident dispositum, & tamen credendum est quod multum proximos iuuant, pro eis apud Deum intercedendo.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quamuis videntes Verbum, non sit necessarium in verbo omnia videre, vident tamen ea quæ ad perfectionem beatitudinis pertinent eorum: vt dictum est.

¶ Ad quintum dicẽdum, quòd cogitationes cordium solus Deus per seipsum nouit, sed ramen alij cognoscunt quarenus eis reuelatur vel per visionem Verbi, vel quocunque modo.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum debeamus Sanctos interpellare ad orandum pro nobis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd non debeamus Sanctos interpellare ad orandũ pro nobis. Nullus enim amicos alicuius interpellat ad orandum pro se, nisi quatenus credit apud eos se facilius gratiam obtinere. Sed Deus est in infinitum magis misericors quolibet Sancto: & sic voluntas eius facilius inclinatur ad nos exaudiendum, quàm voluntas alicuius Sancti: ergo videtur superfluum constituere mediatores inter nos & Deum, vt ipsi pro nobis intercedant.

¶ 2. Præterea, Si eos ad orandum pro nobis interpellare debemus, hoc non est nisi quia scimus eorum orationem Deo esse acceptam, sed quanto aliquis est sanctior inter Sanctos tanto eius oratio est magis Deo accepta: ergo semper debemus superiores pro nobis intercessores constituere ad Deum, & nunquam minores.

¶ 3. Præterea, Christus etiam secundum quod homo, dicitur sanctus sanctorum, & eum secundum quòd homo orare competit, sed nunquàm Christum ad orandum pro nobis interpellamus: ergo nec alios Sanctos interpellare debemus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ 4. Præterea, Quicunque rogatus ab aliquo, vt pro eo intercedat. preces ipsius ei repræsentat, apud quem pro eo intercedit: sed superfluum est ei repræsentare aliquid, cui omnia sunt præsentia: ergo superfluum est quod Sanctos intercessores constituamus pro nobis ad Deum.

¶ Præterea, Illud est superfluum quod fit propter aliquid, quod sine eo fieret vel non fieret, sed similiter Sancti orarent pro nobis, vel non orarent, siue nos oremus eos siue non oremus, quia si sumus digni, vt pro nobis orent, etiam nobis eos non orantibus pro nobis orarent: si autem simus indigni, etiam si petamus pro nobis, non orent: ergo interpellare eos ad orandum pro nobis, videtur omnino superfluum.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Iob. 5. Voca si est qui tibi respondeat, & ad aliquem Sanctorum conuertere. Vocare autem nostrum est (vt Gregorius dicit ibidem), humili Deum prece deposcere: ergo cùm volumus Deum orare, debemus ad Sanctos conuerti, vt pro nobis Deum orent.

¶ Præterea, Sancti qui sunt in patria, magis sunt accepti Deo, quàm in statu viæ: sed Sanctos qui sunt in via, constituere debemus intercessores pro nobis ad Deum exemplo Apostoli, qui dicebat Rom. 15. Obsecro vos fratres per Dominum nostrum Iesum Christum, & per charitatem Spiritus sancti, vt adiuuetis me in orationibus vestris pro me ad Dominum: ergo nos multò fortiùs petere debemus à Sanctis, qui sunt in patria, vt nos iuuent orationibus suis ad Deum.

¶ Præterea, Ad hoc est communis consuetudo Ecclesiæ, quæ in litaniis Sanctorum orationem petit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd iste ordo est diuinitus institutus in rebus secundum Dionysium, vt per media vltima reducantur in Deum: vnde cùm Sancti qui sunt in patria, sint Deo propinquissimi hoc diuinæ legis ordo requirit, vt nos qui manentes in corpore peregrinamur à Domino, in eum per Sanctos medios reducamur, quod quidem contingit dum per eos diuina bonitas in nos suum effectum infundit: & quia reditus noster in Deum respondere debet processui bonitatum ipsius ad nos, ficut mediantibus Sanctorum suffragiis Dei beneficia in nos deueniunt, ita oportet nos in Deum reduci, vt iterato beneficia eius sumamus mediantibus Sanctis: & inde est quòd eos intercessores pro nobis ad Deum constituimus, & quasi mediatores dum ab eis petimus, quòd pro nobis orent.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut non est propter defectum diuinæ potentiæ, quòd mediantibus secundis causis agentibus operatur, sed est ad complementum ordinis vniuersi. & vt eius bonitas multiplicius diffundatur in res, dum res ab eo non solùm suscipiunt bonitates propinquas, sed insuper quòd aliis causa bonitatis existant: ita etiam non est propter defectum misericordiæ ipsius, quod oporteat eius clementiam per orationes Sanctorum pulsare, sed est ad hoc, vt ordo prædictus seruetur in rebus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis Sancti superiores sint magis Deo accepti quàm inferiores: vtile tamen est etiam minores Sanctos interdum orare: & hoc propter quinque rationes. Primò, ex hoc quòd quandoque aliquis habet maiorem deuotionem ad minorem Sanctum, quàm ad Sanctum maiorem: ex deuotione autem maximè dependet orationis effectus. Secundò autem, propter fastidium tollendum, quia assiduitas vnius rei fastidium parit, per hoc autem quòd diuersos Sanctos oramus: quasi in singulis nouus feruor deuotionis excitatur. Tertiò, quia quibusdam Sanctis datum est in aliquibus specialibus causis præcipuè patrocinari, sicut Antonio ad ignem infernalem. Quartò, vt omnibus honor debitus exhibeatur à nobis. Quintò, quia plurium orationibus quandoque impetratur quod vnius oratione non impetratur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd oratio est actus quidam: actus autem sunt particularium suppositorum: & ideò si diceremus, Christe ora pro nobis, nisi aliquid adderemus, videretur hoc ad personam Christi referri: & ita videretur esse consonum illi errori Nestorij, qui distinxit in Christo personam Filij hominis à persona Filij Dei vel errori Arrij, qui posuit personam Filij minorem Patre. Vnde ad hos errores euitandos Ecclesia non dicit, Christe ora pro nobis, sed Christe audi nos, vel miserere nobis.

¶ Ad quartum dicendum, quòd sicut infra dicitur, non dicuntur Sancti preces nostras Deo repræsentare, quasi ei incognita manifestent, sed quia eas exaudiri à Deo petunt, vel diuinam consulunt veritatem de eis, quid scilicet secundum eius prouidentiam fieri debeat.

¶ Ad quintum dicendum, quòd ex hoc ipso aliquis efficitur dignus, vt Sanctus aliquis pro eo oret, quòd ad ipsum in sua necessitate cùm pura deuotione recurrit: & ita non est superfluum quòd Sanctos oremus.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum orationes Sanctorum ad Deum pro nobis effusæ, semper exaudiantur.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd orationes Sanctorum pro nobis ad Deum fusæ, non semper exaudiantur: si enim exaudirentur, maximè exaudirentur Sancti de his quæ ad eos pertinent, sed de his non exaudiuntur. Vnde dicitur Apocalypsis sexto, quòd martyribus petentibus vindictam de his quæ sunt super terram dictum est, vt requiescerent modicum tempus adhuc donec impleretur numerus fratrum suorum: ergo multò minùs exaudiuntur de his, quæ ad alios pertinent.

¶ 2. Præterea, Hiere. 15. dicitur, si steterit Moyses & Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum: ergo Sancti non semper exaudiuntur, cum pro nobis orant ad Deum.

¶ 3. Præterea, Sancti in patria æquales angelis Dei dicuntur, vt patet Matth. 22. sed Angeli non semper exaudiuntur in suis orationibus, quòd patet ex hoc quod habetur Danielis decimo, vbi dicitur, Ego veni propter sermones tuos, princeps autem regni Persarum restitit mihi vno & viginti diebus. Non autem venerat in adiutorium Danieli angelus, qui loquebatur, nisi à Deo liberationem petendo, & tamen est impedita orationis eius impletio: ergo nec etiam alij Sancti pro nobis orantes apud Deum semper exaudiuntur.

¶ 4. Præterea, Quicunque oratione impetrat aliquid quodammodo meretur illud: sed Sancti qui sunt in patria, non sunt in statu merendi: ergo non possunt suis orationibus aliquid impetrare nobis apud Deum.

¶ 5. Præterea, Sancti per omnia conformant voluntatem suam voluntati Dei: ergo nolunt nisi quod sciunt Deum velle: sed hoc quod vult fieret etiam eis non orantibus: ergo eorum orationes non sunt efficaces ad aliquid impetrandum.

¶ 6. Præterea, Orationes totius cœlestis Curiæ: si aliquid impetrare possunt, sunt efficaciores, quam omnia præsentis Ecclesiæ suffragia: sed multiplicatis præsentis Ecclesiæ suffragiis factis pro aliquo in purgatorio existente, totaliter absolueretur à pœna: cùm ergo Sancti qui sunt in patria, eadem oratione orent pro illis, qui sunt in purgatorio, sicut & pro nobis: si nobis aliquid impetrant, illos qui sunt in purgatorio, totaliter orationes eorum à pœna absoluerent, quod falsum est: quia sic suffragia Ecclesiæ pro defunctis facta, superflua essent.

¶ SED CONTRA est, quòd habetur secundi Machabæorum vltimo, Hic est qui multum orat pro populo & pro vniuersa sancta ciuitate Hieremias propheta Dei: & quod eius oratio sit exaudita: patet per hoc quod sequitur quòd extendit Hieremias dexteram, & dedit Iudæ gladium dicens. Accipe sanctum gladium munus à Deo, &c.

¶ Præterea, Hieron. in Epistola contra Vigilantium, Dicis in libello tuo quòd dum viuimus, mutuo pro nobis orare possumus, & hoc posteà improbat, dicens sic. Si Apostoli & martyres adhuc in corpore constituti, possunt orare pro cæteris quando pro se adhuc debent esse solliciti, quantò magis post coronas, victorias, & triumphos?

¶ Præterea, Ad hoc est consuetudo Ecclesiæ, quæ frequenter petit, vt Sanctorum orationibus adiuuetur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd Sancti dicuntur dupliciter orare pro nobis. Vno modo oratione expressa, dum votis suis aures diuinæ clementiæ pro nobis pulsant. Alio modo quasi oratione interpretatiua, scilicet per eorum merita: quæ in conspectu eius existentia non solùm eis cedunt ad gloriam, sed sunt nobis etiam suffragia & orationes quædam sicut etiam sanguis Christi pro nobis dicitur veniam petere. Vtroque autem modo Sanctorum orationes sunt, quātùm est in eis, efficaces ad impetrādum quod petunt: sed ex parte nostra potest esse defectus quòd non consequemur fructum orationum ipsorum, secundum quod pro nobis orare dicuntur, ex hoc quòd merita eorum nobis proficiunt, sed secundum quod orant pro nobis, votis suis aliquid nobis postulando, semper exaudiuntur: quia non volunt, nisi quod vult, nisi loquamur de voluntate antecedente, secundum quam vult omnes homines saluos fieri, quæ non semper impletur. Vnde nec est mirum si quod Sancti volunt per hunc modum voluntatis, interdum non impletur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illa oratio martyrum non est aliud quam eorum desiderium de obtinenda stola corporis & societate Sanctorum, qui saluandi sunt, & consensu quo consentiunt diuinæ iustitiæ punienti malos: vnde Apocalyps. sexto, super illud. Vsquequo Domine, &c. dicit Glos. Delectabantur gaudium maius, & consortium Sanctorum, & iustitiæ Dei consentiunt.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Dominus loquitur ibi de Moyse & Samuele secundum statum, quo fuerunt in hac vita, ipsi enim leguntur pro populo orantes iræ Dei restitisse, vt Glossa interlinearis dicit: & tamen si in illo tempore, vt fuissent, non potuissent orationibus Deum placare ad populum, propter populi illius malitiam, & hic est illius literæ intellectus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ista pugna bonorum angelorum non intelligitur ex hoc quòd apud Deum contrarias orationes funderent, sed quia contraria merita ex diuersis partibus ad diuinum examen referebant, diuinam sententiam expectantes, & hoc est quod Gregorius decimoseptimo Mora. exponens prædicta verba Daniel. dicit, Sublimes spiritus gentibus principantes nequaquam pro iniustè agentibus decertant, sed eorum facta recte iudicantes examinant: cùmque vniuscuiusque gentis vel culpa vel iustitia ad supernæ Curiæ solium dicitur, eiusdem gentis præpositus vel obtinuisse in certamine, vel non obtinuisse perhibetur, quorum tamen omnium vna victoria est super se opificis voluntas summa, quam dum semper aspiciunt, quod obtinere non valent, nequaquam volunt nec petunt, ex quo etiam patet quod orationes eorum semper exaudiuntur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd licet Sancti non sint in statu merendi sibi postquàm sunt in patria, sunt tamen in statu merendi aliis: vel potius ex merito præcedenti alios iuuandi, hoc enim apud Deum viuentes meruerunt, vt orationes eorum exaudirentur post mortem: Vel dicendum quod oratio ex alio meretur & ex alio impetrat. Meritum enim consistit in quadam adæquatione actus ad finem propter quem est qui ei quasi merces redditur: sed orationis impetratio innititur liberalitati eius qui rogatur propter quod quandoque ex liberalitate eius qui rogatur impetrat oratio quod non meruit vel ille qui rogat, velle pro quo rogatur quod tamen ipse non meruit, & ita quamuis Sancti non sint in statu merendi, tamen non sequitur quòd non sint in statu impetrandi.

¶ Ad quintum dicendum, quòd sicut ex auctoritate Gregor. inducta patet, Sancti vel angeli nolunt nisi quod in diuina voluntate conspiciunt, & etiam nihil aliud petunt, nec tamen oratio eorum est infructuosa: quia etiam sicut dicit Augustinus in libro de Prædestinatione Sanctorum, orationes Sanctorum in prædestinatis prosunt: quia fortè præordinatum est vt intercedentium orationibus saluentur, & ita etiam Deus vult vt orationibus Sanctorum impleatur illud quod Sancti vident eum velle.

¶ Ad sextum dicendum, quòd suffragia Ecclesiæ pro defunctis sunt quasi quædam satisfactiones viuentium vice mortuorum & secundum hoc mortuos à pœna absoluunt, quam non soluerant. Sed Sancti qui sunt in patria non sunt in statu satisfaciendi: & ideò non est simile de eorum orationibus & Ecclesiæ suffragiis.

QVAESTIO SEPTVAGESIMATERTIA,

De signis quæ iudicium præcedent, in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de signis, quæ iudicium præcedent.

¶ Circa quod quæruntur tria.

¶ Primò, vtrum aduentum Domini ad iudicium aliqua signa præcedent.

¶ Secundò, vtrum secundum veritatem sol & luna obscurari tunc debeant.

¶ Tertiò, vtrum virtutes cœlorum Domino veniente mouebuntur.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum aliqua signa præcedent aduentum Domini ad iudicium.

Thessal. 1. cap. 5. ad. 1. Pet. cap. 4. Matth. cap. 24. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd aduentum Domini ad iudicium non præcedent aliqua signa, quia 1. Thess. 5. Cùm dixerint pax & securitas, repentinus eis superueniet interitus: sed non esset pax & securitas si homines per signa præcedentia terrerentur: ergo signa non præcedent illum aduentum.

¶ 2. Præterea, Signa ad manifestationem alicuius requiruntur: sed aduentus eius debet esse occultus vnde & 1. Thessal. 5. Dies Domini sicut fur ita in nocte veniet: ergo signa non debent ipsum præcedere.

¶ 3. Præterea, Tempus primi aduentus fuit prægnitum à Prophetis, quod non est de secundo aduentu: sed primum aduentum Christi non præcesserunt aliqua huiusmodi: ergo nec secundum præcedent.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Luc. 2. Erunt signa in sole, & luna, & stellis.

¶ Præterea, Hieron. ponit 15. signa præcedentia iudicium dicens quòd primò die maria omnia exaltabùtur 15. Cubitis super montes. Secundò, omnia æquora prosternentur in profundum, quod vix videri poterunt. Tertiò, redigentur in statum, antiquum. Quartò, belluæ omnes & alia quæ mouentur in aquis, congregabuntur, & leuabunt capita super pelagus more contentionis inuicem mugientes. Quintò, omnia volatilia cœli congregabuntur in campis inuicem plorantes, non gustantes aliquid nec bibentes. Sextò, flumina ignea surgent contrà firmamentum ab Occasu solis vsque ad Ortum corruentia. Septimò, omnia sydera errantia & fixa ex se spargent igneas comas sicut cometæ. Octauò erit magnus terræ motus, vt omnia animalia prosternantur. Nonò, Omnes plātæ sanguineum dabunt rorem. Decimò, omnes lapides parui & magni diuidentur in quatuor partes, vnaquaque aliam collidente. Vndecimò, omnes colles & montes & ædificia in puluerem redigentur. Duodecimò, omnia iumenta venient ad campos de fyluis & montibus rugientia & nihil gustantia. Decimotertiò, omnia sepulchra ab ortu solis vsque ad occasum solis patebunt cadueribus ad resurgendum. Decimoquartò, omnes homines de habitaculis recedent, non intelligentes, neque loquentes, neque discernentes. Decimoquintò, omnes morientur & resurgent cum mortuis longè ante defunctis.

¶ RESPONDEO dicendum, quod Christus ad iudicandum veniens, in forma gloriosa apparebit propter auctoritatem, quæ iudici debetur. Ad dignitatem autem iudiciariæ potestatis pertinet habere aliqua indicia quæ ad reuerentiam & subiectionem inducant: & ideò aduentum Christi ad iudicium venientis multa signa præcedent, vt corda hominum in subiectionem venturi iudicis adducantur, & ad iudicium præparentur huiusmodi signis præmoniti, quæ autem sint ista signa, de facili sciri non potest. Signa enim quæ in Euangeliis leguntur, vt Augustinus dicit ad Esutium de fine mundi, non solùm pertinent ad aduentum Christi ad iudicium, sed etiam ad tempus destructionis Hierusalem: & aduentum quo Christus continuè Ecclesiam suam visitat: ita quod fortè si diligenter aduertatur, nullum eorum inuenitur ad futurum aduentum pertinere, vt ipse dicit, quia signa quæ in Euangeliis tanguntur, sicut pugnæ & terrores & huiusmodi, a principio humani generis fuerunt, nisi fortè dicatur quod id temporis magis inualescent, sed secundum quam mensuram cretemporis magis inualescent, sed secundum quam mensuram crescentia vicinum aduentum denuntient incertum est, signa vero quæ Hieronymus ponit non afferit, sed in Annalibus Hebræorum se ea scripta reperisse dicit, quæ etiam valde parum verisimilitudinis habent.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd secundum Augustinum in libro ad Esutium, quod circa finem mundi erit persecutio malorum contra bonos: vnde simul aliqui timebunt, scilicet boni, & alij securi erunt, scilicet mali. Quod autem dicitur. Cum dixerint pax & securitas, &c. ad malos referendum est, qui signa futuri iudicij paruipendent: ad bonos verò pertinet quod dicitur Luc. 21. Arescentibus hominibus, &c. Vel potest dici, quod omnia illa quæ circa iudicium erunt, infrà tempus iudicij computantur, vt sic dies iudicij omnia illa contineat. Vnde quamuis ex signis apparentibus circa diem iudicij homines terreantur, ante tamen quam signa illa apparere incipiant, in pace & securitate impij se esse credentes post mortem Antichristi, non statim iudicantes mundum consummari, vt prius existimabant.

¶ Ad secundum dicendum, quòd dies Domini dicitur sicut fur venire, quia ignoratur determinatum tempus quod per signa illa cognosci non poterit, quamuis etiam sub die iudicij comprehendi possint omnia illa manifestissima, quæ immediatè præcedent, vt dictum est.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in primo aduentu Christus venit occultus, quamuis determinatum tempus esset prius cognitum à prophetis: & ideò non oportebat huiusmodi signa in primo aduentu apparere, sicut apparebunt in secundo aduentu, in quo manifestus veniet, quamuis determinatum tempus sit occultum.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum sol & luna obscurabuntur circa iudicium.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd circa iudicium secundum rei veritatem sol & luna obscurentur. Quia vt dicit Rabanus super Matth. Nihil prohibet intelligere, tunc temporis veraciter solem & lunam, cùm syderibus ceteris suo lumine priuari, quomodo de sole constat factum esse tempore dominicæ passionis.

¶ 2. Præterea, Lux corporum cœlestium ad generationem inferiorum corporum ordinatur, quia per eam influunt in hæc inferiora, & non solùm per motum, sed per lumen vt dicit Auer. in libro, de substantia orbis, sed tunc generatio cessabit: ergo nec lux in cœlestibus corporibus remanebit.

¶ 3. Præterea, Inferiora corpora purgabuntur, vt quibusdam videtur, à qualitatibus, quibus agunt, corpus autem cœleste non solum agit per motum, sed per lumen, vt dictum est: ergo sicut motus cœli cessabit, ita & lumen corporum cœlestium.

¶ SED CONTRA est, quòd secundum Astrologos sol & luna simul eclipsim pati non possunt: sed illa obscuratio solis & lunæ simul futura esse dicitur, Domino ad iudicium veniente: ergo non erit obscuratio secundum rei veritatem per modum eclipsis naturalis.

¶ Præterea, Non congruit idem esse causam defectus alicuius rei & augmēti, sed veniente Domino lux luminarium augenda erit: vnde Isa. 30. Erit lux lunæ sicut lux solis, & lux solis septem pliciter, ergo non est conueniens quod veniente Domino lux illorum corporum cesset.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ RESPONDEO dicendum, quòd si loquamur de sole & luna quantum ad ipsum momentum aduentus Christi, sic non est credibile quod obscurẽtur sui luminis priuatione: quia totus mundus innouabitur Christo veniente & sanctis resurgentibus, vt dictum est. Si autem loquamur de eis secundum tempus propinquum ante iudicium, sic esse poterit, quod sol & luna & alia cœli luminaria sui luminis priuatione obscurabuntur, vel diuersis temporibus, vel simul diuina virtute faciente ad hominum terrorem.

¶ Ad primum ergo dicendum, quòd Rabanus loquitur quantum ad tempus iudicium præcedens.

¶ Ad secundum dicendum, quòd lux est in corporibus cœlestibus non solum ad causandum generationem in istis inferioribus, sed etiam ad eorum perfectionem & decorem: vnde non oportet quod cessante generatione lux corporum cœlestiũ cesset, sed magis augeatur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd non videtur esse probabile quod qualitates elementares ab elementatis remoueantur, quamuis quidam hoc posuerint: si tamen remouerentur, non est simile de eis & de luce eo quod qualitates elementares habent adinuicem contrarietatem, vnde agunt corrumpendo. Lux autem non est principium actionis per viam contrarietatis, sed per viam principij regulantis contraria & ad concordiam reducentis nec est simile de motu corporum cœlestium. Motus enim est actus imperfecti, vnde & tolli debet quando tolletur imperfectio: quod de luce non potest dici.

ARTICVLVS III.

¶ Virum virtutes cœlorum Domino venienti commouebuntur.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd virtutes cœlorum Domino veniente non commoueantur. Virtutes enim cœlorum dici non possunt, nisi Angeli beati: sed immutabilitas est de ratione beatitudinis: ergo moueri non poterunt.

¶ 2. Præterea, Admirationis causa est ignorantia, vt patet in primo Metaphysicæ, sed sicut ab Angelis longe abest timor, ita ignorantia: quia vt dicit Gregorius, Quid est quod non vident, qui videntem omnia vident? ergo non poterunt per admirationem moueri, vt in litera dicitur.

¶ 3. Præterea, Omnes Angeli diuino iudicio astabunt, vnde Apocalypsis sexto dicitur, Omnes Angeli stabant, in circuitu throni, sed virtutes nominant vnum specialem ordinem in Angelis: ergo non potius de eis dici potuit nec debuit quod moueantur quàm de aliis Angelis.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Iob decimosexto Columnæ cœli pauent aduentum eius: sed columnæ cœli non possunt intelligi nisi virtutes cœlorũ: ergo virtutes cœlorum cõmouebuntur.

¶ Præterea, Matth 24. dicitur, Stellæ cadent de cœlo, & virtutes cœlorum commouebuntur.

¶ RESPONDEO dicendum, quod virtutes in Angelis dicuntur dupliciter, vt patet per Dionys. 11. Cœl. hier. quandoque enim nomen Virtutum vni ordini appropriatur, qui secundum ipsum est medius mediæ hierarchiæ, secundum vero Gregor. est supremus infimæ hierarchiæ. Alio modo accipitur pro omnibus Cœlestibus spiritibus, & vtroque modo potest accipi in proposito. In litera enim exponitur, prout accipitur secundo modo pro omnibus Angelis, & tunc dicuntur moueri propter admirationem nouitatis quæ in mundo erit, sicut in litera dicitur. Potest etiam exponi prout Virtutes est proprium nomen ordinis: & tunc ordo ille dicitur moueri præ aliis ratione effectus quia illi ordini secundum Gregor. attribuitur miracula facere, quæ maximè circa illud tempus fient, vel quia ordo ille cum sit de media hierarchia secũdum Dionys. non habet potentiam limitatã, vnde oportet quod eius ministerium sit circa causas vniuersales. Vnde proprium officium virtutum esse videtur corpora cœlestia mouere, quæ sunt causa eorum quæ in natura inferiori aguntur, & hoc etiam ipsum nomen sonat quia virtutes cœlorum dicuntur, tunc ergo mouebuntur qui ab effectu suo cessabunt vlterius corpora cœlestia non mouentes: sicut nec Angeli qui sunt ad custodiam hominum deputati, vlterius custodiæ officio vacabunt.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd mutatio illa non variat aliquid, quod ad eorum statum pertineat, sed refertur vel ad effectus eorum qui immutari possunt sine eorum mutatione, vel ad nouam rerum considerationem, quam prius secundum species concreatas videre non poterant: hanc autem vicissitudinem cogitationum ab eis beatitudo non tollit. Vnde dicit Augustinus, quod Deus mouet creaturam spiritualem per tempora.

¶ Ad secundum dicendum, quòd admiratio solet esse de iis, quæ nostram conditionem excedunt vel facultatem: & secũdum hoc Virtutes cœlorum admirabuntur diuinam virtutem talia facientem, inquantum ab eius imitatione & comprehẽsione deficiunt: per quem modum dixit Agnes, quòd eius pulchritudinem sol & luna mirantur, & sic non ponitur in Angelo ignorantia, sed tollitur Dei comprehensio.

¶ Ad tertium patet responsio ex dictis.

QVÆSTIO SEPTVAGESIMAQVARTA.

De igne ultimæ conflagrationis, in nouem articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de igne vltimæ conflagrationis mundi.

¶ Et circa quod quæruntur nouem.

¶ Primò, vtrum aliqua mundi purgatio sit futura.

¶ Secundò, vtrum per ignem sit futura.

¶ Tertiò, vtrum ille ignis sit eiusdẽ speciei cum igne elemẽtari.

¶ Quartò, vtrum ignis ille sit cœlos superiores purgaturus.

¶ Quintò, vtrum ille ignis sit alia elementa consumpturus.

¶ Sextò, vtrum omnia elementa sit purgaturus.

¶ Septimò, vtrum ille ignis præcedat iudicium vel sequatur.

¶ Octauò, vtrum per illum ignem consumendi sint homines.

¶ Nonò, vtrum per eum inuoluendi sint reprobi.

ARTICVLVS I.

¶ Virum mundi purgatio sit futura.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd nulla mundi purgatio sit futura. Non enim purgatione indiget, nisi quod est immundum: sed creaturæ Dei non sunt immundæ. vnde dicitur Act. 10. Quod Deus mundauit vel creauit, tu ne commune dixeris, id est non immundum: ergo creaturæ mundi non purgabuntur. Thom. 4. distinct. 47. q. 2. art. 1. & seq.

¶ 2. Præterea, Purgatio secundum diuinam iustitiam ordinatur ad auferendum immunditiam culpæ, sicut patet de purgatione post mortem: sed in elementis huius mundi nulla potest esse culpæ infectio: ergo videtur quod purgatione non indigeant.

¶ 3. Præterea, Vnum quodque dicitur purgari quando separatur quod est extraneum ab ipso, inducens in eo ignobilitatem. separatio enim eius quod nobilitatem inducit, non dicitur purgatio, sed magis diminutio, sed hoc ad perfectionem & nobilitatem elemẽtorum pertinet, quod aliquid naturæ extraneæ est eis mixtum, quia forma corporis mixti, est nobilior quam forma simplicis: ergo videtur quod elementa huius mundi nullo modo conuenienter possint purgari.

¶ SED CONTRA Omnis innouatio fit per aliquam purgationem, sed elementa innouabuntur, vnde Apocalyps. 21. dicitur, Vidi cœlum nouum & terram nouam. Primum enim cœlum & prima terra abiit: ergo elementa purgabuntur.

¶ Præterea, Primæ ad Corinth. 7. super illud. Præterit figura huius mundi, dicit Gloss. Pulchritudo huius mundi mundanorum ignium conflagratione peribit, & sic idem quod prius.

¶ RESPONDEO dicendum, quod quia mundus propter hominem aliquo modo factus est, oportet quòd quãdo homo per corpus glorificabitur, etiam alia mundi corpora ad meliorem statum mutentur, vt sit locus conuenientior & aspectus delectabilior. Ad hoc autem quod homo gloriam corporis consequatur oportet prius remoueri ea quæ gloriæ opponũtur, quæ sunt duo, scilicet corruptio & infectio culpæ: quia vt dicitur, 1. Corint. 15. Corruptio incorruptelam non possidebit, & à similitate gloriæ omnes immundi foris erunt. Apocalyps. vltim. Et similiter etiam oportet elementa mundi purgari à contrariis dispositionibus antequam in nouitate gloriæ adducantur proportionaliter ei quod de homine dictum est, quamuis autem res corporalis subiectum infectionis culpæ propriæ esse non possit: tamen ex culpa quædam incongruitas corruptis relinquitur ad hoc quòd spiritualibus ditentur: vnde videmus, quod loca in quibus aliqua crimina sunt commissa, non reputantur idonea ad aliqua sacra exercenda in eis: nisi purgatione quadam præmissa: & secundum hoc ex peccatis hominum quandam inidoneitatem ad gloriæ susceptionem pars mundi recipit, quæ in vsum nostrum cedit, vnde quantum ad hoc mundatione indiget. Similiter etiam circa medium locum propter elementorum contractum multæ sunt corruptiones, & generationes, & alterationes elementorum quæ puritati eorum derogant, & ideò si ab his oportet elementa purgari ad hoc, quod decenter suscipiant natiuitatem gloriæ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd cùm dicitur, omnis creatura Dei esse munda, hoc est intelligendum quia non habet in substantia sua alicuius malitiæ commixtionem, sicut ponebant Manichæi dicentes, & malum & bonum esse duas substantias alicubi diuisas & alicubi commixtas, non autem remouetur quin aliqua creatura habeat permixtionẽ naturæ extraneæ, quæ etiam in se natura bona est, sed perfectioni huiusmodi creaturæ repugnat. Similiter non remouetur ex hoc quin malum alicui creaturæ accidat, quamuis non sit permixtum & quasi pars substantiæ ipsius.

¶ Ad

¶ Ad secundum dicendum, quamuis elementa corporea subiectum culpę esse non possint, tamen ex culpa commissa in eis aliquam ineptitudinem consequuntur ad perfectionem gloriæ suscipiendam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd forma mixti & forma elementi possunt dupliciter considerari: aut quantùm ad perfectionem speciei, & sic corpus mixtum est nobilius: aut quantũ ad perpetuitatem durationis, & sic corpus simplex nobilius est, quia non habet in seipso vnde corrumpatur nisi eius corruptio fiat ab aliquo exteriori. Corpus autem mixtum in seipso habet causam corruptionis suæ, scilicet compositionem contrariorum: & ideò corpus simplex etsi sit corruptibile secundum partem, est tamen incorruptibile secũdum totum, quod de mixto dici non potest, & quia incorruptio est de perfectione gloriæ, perfectio corporis simplicis magis conuenit perfectioni gloriæ, quam perfectio corporis mixti, nisi etiam corpus mixtum in se habeat aliquod incorruptionis principium, sicut humanum, cuius forma est incorruptibilis. Nihilominus tamen quamuis aliquo modo corpus mixtum sit nobilius, quam simplex, nobilius tamen esse habet corpus simplex, secundum se existens, quam existens in mixto: quia in mixto sunt corpora simplicia quodammodo, in potẽtia, in seipsis autem existentia sunt in vltima sui perfectione.

ARTICVLVS II.

¶ Virum mundi purgatio sit futura per ignem.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd hæc purgatio non sit futura per ignem. Ignis enim cùm sit pars mundi purgatione indiget sicut aliæ partes: sed non debet esse idem purgans & purgatum, ergo videtur quod ignis non purgabit.

¶ 2. Præterea, Sicut ignis habet virtutem purgatiuam. ita & aqua: cum ergo omnia non sint purgabilia per ignem, sed quædam necesse sit aqua purgari, sicut etiam vetus lex distinguit, videtur quod ignis non purget ad minus vniuersaliter.

¶ 3. Præterea. Purgatio ad hoc videtur pertinere, vt partes mundi segregatę puriores reddantur: sed segregatio partium mundi ab inuicem in mundi initio sola virtute diuina facta est, quia ex hac opus distinctionis determinatur: vnde & Anaxagoras segregationem posuit per actum intellectus mouentis omnia, ergo videtur quod in fine mundi purgatio fiat immediatè à Deo & non per ignem.

¶ SED CONTRA est quòd in Psalmo dicitur, Ignis in conspectu eius ardebit: & in circuitu eius tempestas valida: & postea sequitur de iudicio, Aduocabit cœlum de sursum, & terram discernere populum suũ, ergo videtur quod vltima purgatio mundi sit futura per ignem.

¶ Præterea, Secundæ Petri vltimo dicitur: Cœli ardentes soluentur, & elementa ignis ardore tabescent: ergo illa purgatio per ignem fiet.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd illa mundi purgatio removebit à mundo infectionem ex culpa relictam & impuritatem commixtionis, & erit dispositio ad gloriæ perfectionem: & ideò quantum ad hæc tria, conuenientissimè fiet per ignem purgatio. Primò, quia ignis cùm sit nobilissimũ elementorũ habet naturales proprietates similiores proprietatibus gloriæ, vt maximè patet de luce. Secundò, quia ignis non ita recipit commixtionem extranei propter efficaciam virtutis actiuæ: sicut alia elementa. Tertiò, quia sphæra ignis est remota à nostra habitatione, nec ita communis est nobis vsus ignis sicut terræ, aquæ & aëris, vnde nõ ita inficitur, & præter hoc habet magnam efficaciam ad purgandum & ad diuidendum subtiliando.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ignis non venit in vsum nostrum, prout est in materia propria. (ita enim remotus est à nobis) sed solum prout est in materia aliena: & ideò quantum ad hoc poterit purgare mundum per ignem in sua puritate existentem, quantum vero ad hoc quod habet de extraneo adiunctum poterit purgari. & sic diuerso respectu idem erit purgãs & purgatum, quod non est inconueniens.

¶ Ad secundum dicendum, quòd purgatio mundi quæ facta est per diluuium, nõ respiciebat, nisi infectionem peccati, præcipuè autem tunc regnabat peccatum concupiscentiæ: & ideò conuenienter per contrarium purgatio facta fuit, scilicet per aquam. Secunda purgatio respicit etiam infectionem culpæ & commixtionis impuritatem, & quantum ad vtrunque conuenit magis quod fiat per ignem. Aqua enim non habet vim disgregandi: sed magis congregandi, vnde per aquam naturalis impuritas elementorũ tollinon posset sicut per ignẽ. Similiter etiam circa finem mundi regnabit vitium tepiditatis, quasi mundo iam senescente, quia, vt dicitur Matth. 24. tũc refrigelcet charitas multorum: vnde tunc conuenienter purgatio per ignem fiet, nec est aliquid quod igne purgari non possit aliquo modo, Sed quædam sunt quæ sine sui corruptione per ignem non possunt purgari sicut panni & vasa lignea & huiusmodi: & talia lex præcipit purgari per aquam: quæ tamen finaliter omnia corrumpentur per ignem.

¶ Ad tertium dicendum, quòd per opus distinctionis sunt rebus diuersæ formæ collatæ, quibus adinuicem distinguuntur: & ideò hoc fieri non potuit nisi per eum qui est autor naturæ: sed per finalem purgationem reducentur res ad puritatem, in qua conditæ fuerunt, & in hoc poterit natura creata exhibere ministerium Creatori: & propter hoc ministerium creaturæ committitur, quia hoc ad eius nobilitatem cedit.

ARTICVLVS III.

¶ Virum igni, quo mundus purgabitur, sit eiusdem speciei cum igne elementari.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd ille ignis non sit eiusdem speciei cum igne elementari. Nihil enim seipsum consumit: sed ille ignis quatuor elementa cõsumet, vt dicit glossa 2. Petr. vltim. ergo ignis ille non erit eiusdem speciei cum igne elementari.

¶ 2. Præterea. Sicut virtus manifestatur per operationem: ita natura per virtutem, sed ille ignis habebit aliam virtutẽ ab igne qui est elementum: quia scilicet purgabit vniuersum, quod ignis iste facere non potest: ergo non erit eiusdem speciei cum isto.

¶ 3. Præterea, Ea quæ sunt eiusdem speciei in corporibus naturalibus, habent eundem motum, sed ille ignis habebit alium motum, quàm ignis, qui est elementũ: quia circumquàque mouebitur, vt totum purgare possit, ergo non est eiusdem speciei.

¶ SED CONTRA est quòd Augu. dicit 20. de Ciui. Dei: & habetur in Gloss. primæ ad Corinth. 7. quòd figura huius mundi mundanorum ignium conflagratione peribit, ergo ignis ille erit de natura ignis qui nunc est in hoc mundo.

¶ Præterea, Sicut erit purgatio futura per ignem, ita præcedens fuit per aquam, & vtraque adinuicem comparantur 1. Petri 3. sed in prima purgatione fuit aqua eiusdem speciei cum aqua elemẽtari: ergo similiter erit in secunda purgatione ignis eiusdem speciei cum igne elementari.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc inueniuntur tres opiniones. Quidam enim dicunt quòd elementum ignis quòd est in sphæra sua descendet ad purgationem mundi: modum autem descensionis ponunt per multiplicationem. Ignis enim appositus combustibili vndique augmentatur, & hoc præcipuè tunc fiet quando virtus ignis exaltabitur super omnia alia elementa. Sed contra hoc esse videtur quòd ignis ille tantùm descendet, sed etiam à Sanctis ascendere perhibetur, vt patet 2. Petri 3. Vbi dicitur quòd tantùm ascendet Iudicij ignis, quantùm aquæ Diluuij, ex quo videtur quòd ille ignis sit circa locum medium generationis. Et propter hoc alij dicunt quòd ignis ille generabitur circa locum medium ex congregatione radiorum cœlestium corporum, sicut videmus quòd congregantur in speculo cõburente: tunc autẽ loco speculorum erunt nubes concaux: ad quas fiet radiorum reuerberatio. Sed hoc etiam non videtur conueniens, quia cum effectus corporum cœlestium sequantur determinatos situs & aspectus eorum: si ex virtute corporum cœlestium ignis ille generaretur: notum tempus illius purgationis esset considerantibus motus astrorum, quod auctoritati scripturæ repugnat. Et ideò alij dicunt sequentes Augustinum quod sicut mundanarum aquarum inundationes factũ est Diluuium, ita mundanorum ignium conflagratione figura huius mundi peribit: vt dicitur 20. de Ciuit. Dei. Ista autem conflagratio nihil aliud est quàm congregatio omnium causarum inferiorum & superiorum, quæ ex natura sua habent virtutem igniendi, quæ quidem congregatio non naturali curtu rerum, sed virtute diuina fiet: & ex omnibus istis causis sic congregatis generabitur ignis, qui faciem huius mundi exuret. Si autem opiniones hæ directè considerentur, inueniuntur diuersificari quantùm ad speciem eius. Ignis enim generatus à sole vel ab inferiori faciente est eiusdem speciei cum igne qui inest in sua sphærea, non inquantùm admiscetur ei de materia aliena, q quidem tunc oportebit: quia ignis non potest aliquid purgare nisi secundum q aliquid alterum efficitur materia eius aliquo modo. Vnde simpliciter concedendum est q ignis ille erit eiusdem speciei cum isto.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ignis ille quamuis sit eiusdem speciei cum igne, qui apud nos est, non tamen est idẽ numero. Videmus autem quòd duorum ignium eiusdem speciei vnus alterum destruit: maior scilicet minorem, consumendo materiam eius. & similiter etiam ille ignis ignem, qui apud nos est consumere poterit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut operatio quæ procedit à virtute, est virtutis iudicium, ita & virtus eius est indicium essentiæ vel naturæ, quæ procedit à principiis essentialibus rei, operatio autem, quæ non procedit ex virtute rei operantis, non

Universidad de Deusto
Biblioteca

indicat virtutem ipsius: sicut patet in instrumentis. Actio enim instrumenti magis manifestat virtutẽ mouentis, quàm instrumenti virtutem: quia virtutem agentis manifestant, vt primum operationis principium: virtutem autem instrumenti non manifestat, nisi quatenus est susceptiuũ influentiæ principalis agentis, secundum q̃ mouetur ab eo. Similiter etiam virtus quæ non procedit ex principiis essentialibus rei, non manifestat naturam eius, nisi quantum ad susceptibilitatem, sicut virtus, qua aqua calefacta potest calefacere, non manifestat naturam eius nisi quatùm ad calefactibilitatem: & ideo nihil prohibet quin aqua habens hanc virtutem sit eiusdem speciei cum aqua non habente virtutem istam. Similiter non est inconueniens quòd ignis ille qui habebit vim purgandi faciem mundi, sit alterius speciei cum igne, qui est apud nos, cùm vis calefactiua non oriatur in ipso ex principiis essentialibus, sed ex diuina virtute vel operatione, siue dicatur quòd illa virtus sit aliqua qualitas absoluta, sicut calor in aqua calefacta, siue sit intentio quædam sicut de instrumẽtali virtute in prima distinctione dictum est. & hoc probabilius est, quia ignis ille non aget, nisi vt instrumentum diuinæ virtutis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ignis ex propria natura non fertur, nisi sursum, sed inquantum insequitur materiam quàm requirit, extra propriam sphæram existens, sic sequitur materiæ combustibilis situm: & per modum istum non est inconueniens q̃ vel in circuitu vel in deorsum moueatur, & præcipuè secũdum quod agit vt instrumentum diuinæ virtutis.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum ignis ille purgabit etiam cœlos superiores,

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod ignis ille purgabit etiam cœlos superiores, quia in Psalmo dicitur. Opera manuum tuarum sunt cœli, ipsi peribunt, tu autem permanes, sed etiam superiores cœli sunt opera manuum Dei, ergo & ipsi in finali mundi conflagratione peribunt.

¶ 2. Præterea, Secundæ Pet. 3. dicitur, Cœli ardentes soluentur, & elementa ignis ardore tabescent. Cœli autem qui ab elementis distinguuntur sunt cœli superiores, quibus infixa sunt sydera: ergo videtur etiam quòd illi per ignem illum purgabuntur.

¶ 3. Præterea, Ignis ille ad hoc erit, vt remoueatur à corporibus indispositio ad perfectionem gloriæ, sed in cœlo superiori inuenitur indispositio, & ex parte culpæ, quia diabolus ibi peccauit, & ex parte naturalis defectus: quia Roma. 8. super illud, Scimus quòd omnis creatura ingemiscit & parturit vsque adhuc, dicit Glo. Omnia elementa cum labore explent officia sua, sicut sol & luna non sine labore statuta implent sibi spatia: ergo purgabuntur per ignem illum.

¶ SED CONTRA est, quòd corpora cœlestia peregrinæ impressionis receptiua non sunt.

¶ Præterea, Super illud 2. Thess. 1. In flamma ignis dantis vindictam: dicit Gloss. ignis erit in mundo qui præcedet eum: tantùm spatium aeris occupans, quantùm occupauit aqua in Diluuio. sed aqua Diluuij non ascendit vsque ad superiores cœlos, sed solum quindecim cubitis super altitudinem montium, vt habetur Gene. 7. ergo cœli superiores illo igne non purgabuntur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd purgatio mundi ad hoc erit vt remoueatur à corporibus dispositio cotraria perfectioni gloriæ: quæ quidem perfectio est vltima rerum consummatio, & hæc quidem dispositio in omnibus corporibus inuenitur: sed diuersimodè in diuersis. In quibusdam enim inuenitur indispositio secundum aliquid inhærens substantiæ eorum: sicut in istis corporibus inferioribus, quæ per mutuam mixtionem decidunt à propria puritate. In quibusdam verò corporibus inuenitur indispositio non per aliquid substantiæ eorum inhærens, sicut in corporibus cœlestibus, in quibus nihil inuenitur repugnans vltimæ perfectioni vniuersi, nisi motus qui est via ad perfectionem: hoc motus quilibet, sed localis tantum, qui non variat aliquid quod sit intrinsecum rei, vt substantiam, aut quantitatem: sed solùm locum, qui est extra rem, & ideò à substantia cœli superioris non oportet quòd aliquid remoueatur, sed oportet quòd motus eius quieterur. Quietatio autem motus localis non fit per actionem alicuius contrarii agentis, sed per hoc, quòd motor desistit à mouendo: & ideò cœlestia corpora nec per ignem nec per alicuius creaturæ actionem purgabuntur: sed ipsa eorum quietatio sola voluntate diuina accidens, eis loco purgationis erit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd, sicut Augustinus dicit 20. de Ciuitate Dei, verba illa Psalmi sunt intelligenda de cœlis aereis, qui purgabuntur per ignem vltimæ conflagrationis. Vel dicendum, quòd si etiam de superioribus cœlis intelligatur, tunc dicuntur perire quantum ad motum, quo nunc continuè mouentur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Petrus se exponit de quibus cœlis intelligat, præmiserat enim ante verba inducta quòd cœli priùs & terra per aquam perierant, qui nunc sunt eodem verbo repositi igni reseruati in diem iudicij: ergo illi cœli per ignem purgabuntur qui priùs per aquam diluuij sunt purgati, licet cœli aerij.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ille labor & illa seruitus creaturæ quæ corporibus cœlestib. secundum Amb. attribuitur, nihil est aliud, quàm vicissitudo motus, ratione cuius tempori subiiciuntur & defectui vltimæ consummationis quæ finaliter in eis erit: ex culpa etiam dæmonum cœlum empyreum infectionem non contraxit, quia statim peccando cœlo expulsi sunt.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum ignis ille alia elementa consumet.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd ignis ille alia elementa consumet. Quia, vt dicit Glo. Bedæ 4. Petri vlti. elementa quatuor, quibus mundus constitit, ignis maximus absumet, nec cuncta in tantũ absumet vt non sint, sed duo ex toto consumet, duo vero in meliorem restituet faciem: ergo videtur quòd ad minus duo elementa per ignem illum destruenda sint totaliter.

¶ 2. Præterea, Apoca. 21. Primum cœlum & prima terra abiit, & mare iam non est, sed per cœlum aër intelligitur, vt Augusti. dicit: mare autem est aquarum congregatio, ergo videtur quòd illa tria elementa totaliter destruentur.

¶ 3. Præterea, ignis non purgat nisi secundum hoc quòd alia efficiuntur materia eius: si ergo ignis purgat alia elementa, oportet quòd eius materia efficiantur: ergo quòd in naturam ignis transeant, & sic à natura sua corrumpentur.

¶ 4. Præterea. Forma ignis est nobilissima formarum, ad quã perduci possit elementaris materia: sed per illam purgationẽ omnia in nobilissimum statum perducentur vel mutabuntur: ergo alia elementa in ignem totaliter conuertentur.

¶ SED CONTRA est quod dicitur 1. Corinthio. 7. super illud, Præterit figura huius mundi. Pulchritudo non substantia præterit: sed ipsa substantia elementorum pertinet ad perfectionem mundi: ergo elementa non consumentur secundum suam substantiam.

¶ Præterea. Illa finalis purgatio quæ fiet per ignem, respondebit primæ purgationi, quæ facta est per aquam: sed illa non corrumpit elementorum substantiam: ergo nec illa quæ fiet per ignem, corrumpet.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa hanc quæstionem est multiplex opinio. Quidam enim dicunt quod omnia elementa manebunt quantum ad materiam, omnia autem mutabuntur quantùm ad imperfectionem, sed duo eorum retinebunt propriam formam substantialem, scilicet aër & terra, in duobus verò, scilicet in igne & aqua, non remanebit forma substantialis eorum, sed mutabuntur ad formam cœli, & sic tria elementa, aër scilicet, ignis & aqua, cœlum dicentur quamuis aër retineat formam substantialem eandem quam nunc habet, quia nunc etiam cœlum dicitur. Vnde etiam Apocalypsis decimosecundo non fit mentio nisi de cœlo & terra. Vidi, inquit, cœlum nouum & terram nouam. Sed hæc opinio est omnino absurda. Repugnat enim & philosophiæ. secundum quam poni non potest, quòd corpora inferiora sint in potentia ad formam cœli, cùm nec materiam habeant communem, nec contrarietatem adinuicem: & etiam Theologiæ, quia secundum hanc propositionem non saluabitur perfectio vniuersi cum integritate suarum partium, duobus elementis sublatis. Vnde per hoc quòd dicitur cœlum, intelligitur quintum, corpus omnia verò elementa intelliguntur per terram sicut in Psalmo, Laudate Dominum de terra: & sequitur, Ignis, grando, nix, glacies, &c. Et ideo alij dicunt quòd omnia elementa manebunt secundum substantiam sed qualitates actiuæ & passiuæ ab eis remouebuntur. Sicut etiam ponunt quod in corpore mixto elementa saluantur secundum suas formas substantiales sine hoc quod proprias qualitates habeant, cùm sint in medium reductæ. sed medium neutrum extremorum est. Et huic etiam videtur consonare quod Augustinus dicit 20. de Ciuitate Dei. Illa conflagratione mundana elementorum corruptibilium qualitates quæ corporibus nostris congruebãt, ardendo penitus interibunt, atque ipsa substantia eas qualitates habebit, quæ corporibus immortalibus mirabili mutatione conueniant. Sed illud non videtur probabile, cùm qualitates propriæ elementorum sint effectus formarum substantialium, quòd formis substantialibus manentibus, qualitates prædictæ possunt mutari nisi per actionem violentam ad tempus. Sicut in aqua calefacta videmus quòd ex vi suæ speciei frigiditatem recuperat, quam per actionem ignis amisit, dummodò species aquæ remaneat. Et præterea ipsæ qualitates elementares sunt de perfectione secunda elementorum, sicut propriæ passiones eorum: nec est probabile, quod illa finali consummatione aliquid perfectionis naturalis ab

ab elementis tollatur. Et ideò videtur dicendum, quòd manebunt elementa quantùm ad substantiam & qualitates eorum proprias, sed purgabuntur ab infectione, quam ex peccatis hominum contraxerunt, & ab impuritate quæ per actionem & passionem mutuam in eis accidit: quia iam cessante motu primi mobilis in inferioribus elementis, mutua actio & passio esse non poterit & hoc Augustinus appellat qualitates elementorum: scilicet innaturales dispositiones eorum secundum quas corruptioni appropinquant.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd ignis ille dicitur quatuor elementa absumere, inquantùm ea aliquo modo purgabit: quod autem sequitur, quòd duo ex toto consumet, non est intelligendum quod duo elementa secundum substantiam destruantur, sed quia duo magis remouebuntur à proprietate, quam nunc habent, quæ quidem duo à quibusdam esse dicuntur ignis & aqua, quæ maximè excedunt in qualitatibus actiuis, scilicet calore & frigore, quæ sunt maximè corruptionis principia in aliis corporibus: & quia tunc non erit actio ignis & aquæ, quæ sunt maximè actiua, maximè immutari videbuntur à virtute, quàm nunc habent, Alij verò dicunt hæc duo esse aërem & aquam propter varios motus istorum duorum elementorum, quos consequuntur ex motu corporum cœlestium: & quia isti motus non erunt sicut fluxus & refluxus maris & commotiones ventorum, & huiusmodi: ideò ista elementa maximè mutabuntur à proprietate, quam nunc habent.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut dicit Augustinus 20. de ciuitate Dei, cùm dicitur, & mare iam non est, per mare potest intelligi præsens seculum, de quo parum suprà ante dixerat, mare dedit mortuos suos: si tamen mare ad literam referamus, tunc est dicendum quòd in mari duo intelliguntur, scilicet substantia aquarum & earum dispositio quantùm ad salsedinem & commotiones fluctuum: & quantùm ad hoc secundum, mare non remanebit, remanebit autem quantùm ad primum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ignis ille non aget nisi vt instrumentum prouidentiæ & virtutis diuinæ: vnde non aget in alia elementa vsque ad eorum consumptionem, sed solùm vsque ad purgationẽ: nec oportet quòd illud quod efficitur materia ignis totaliter à specie propria corrumpatur, sicut patet in ferro ignito, quòd à loco ignitionis remotum ex virtute speciei remanentis ad proprium statum & pristinum redit: & ita etiam erit de elementis per ignem purgatis.

¶ Ad quartum dicendũ, quòd in partibus elementorũ non oportet considerari solùm quod congruat alicui parti secundum se acceptæ, sed etiam quod congruat secundum ordinem ad totum. Dico ergo quòd quamuis aqua esset nobilior, si haberet formam ignis, similiter terra & aër: vniuersum tamen esset imperfectius, si tota elementorum materia formam ignis assumeret.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum omnia elementa per illum ignem purgabuntur.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd nec omnia elementa per illum ignem purgabuntur, quia ignis ille (vt iam dictum est) non ascendet nisi quantum ascendit aqua diluuij: sed aqua diluuij non peruenit vsque ad sphæram ignis: ergo nec per vltimam purgationem elementum ignis purgabitur.

¶ 2. Præterea, Apocalyp. 21. dicit Gloss. super illud, Vidi cœlum nouum, &c. Immutatio aëris & terræ dubitabilis non est quin per ignem fiet: sed de aqua dubitatur, nam purgationem in seipsa habere creditur: ergo ad minus non est certum quod omnia elementa purgentur.

¶ 3. Præterea, Locus qui est perpetuæ infectionis, nunquàm purgatur: sed in inferno erit perpetua infectio: cùm ergo infernus inter elementa collocetur, videtur quòd elementa non totaliter purgentur.

¶ 4. Præterea, Paradisus terrestris in terra continetur: sed ille non purgabitur per ignem, quia etiam nec aquæ diluuij illuc ascenderunt, vt Beda dicit, & habetur in secundo Sententiarum: ergo videtur quod non omnia elementa totaliter purgentur.

¶ SED CONTRA est Gloss. suprainducta, quæ habetur, 2. Petri vltim. quòd quatuor elementa ignis ille absumet.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quidam dicunt quòd ille ignis ascendet vsque ad summitatem spatiis continentis quatuor elementa, vt sic elementa totaliter purgentur ab infectione peccati, quo etiam superiores partes elementorum sunt infectæ: vt patet per fumũ idololatriæ superiora inficientis, & etiam à corruptione, quia elementa secundum omnes partes sui corruptibilia sunt. Sed hæc opinio repugnat auctoritati Scripturæ, quia 2. Petr. 3. dicitur quòd illi cœli repositi sunt igni, qui fuerunt per aquam purgati. Et Augustinus dicit, 20. de Ciuitate Dei, quod ille mundus qui diluuio periit igni reseruatur. Constat autem quòd aqua diluuij non ascendit vsque ad summitatem spatij elementorum, sed solùm vsque ad quindecim cubitos super altitudinem montium. Et præterea notum est quòd vapores elevati vel fumi quicunque non possunt pertranfire totam sphæram ignis, vt perueniant ad summitatem eius. Et ita infectio peccati non venit vsque ad spatium prædictum. A corruptibilitate etiam elementa non possunt purgari per subtractionem alicuius quod per ignem possit consumi: sed per ignem poterunt consumi impuritates elementorum: quæ ex eorum permixtione prouenitũt. Huiusmodi autem impuritates præcipuè sunt circa terram vsque ad medium aëris interstitium: vnde vsque ad illud spatium ignis vltimæ conflagrationis elementa purgabit. Tantum enim aquæ etiam diluuij ascenderunt, quòd probabiliter æstimari potest ex montium altitudine quos determinata mensura transcenderant.

¶ Primum ergo concedamus.

¶ AD SECVNDVM dicendum, quòd ratio dubitationis in Gloss. exprimitur, quia scilicet aqua vim purgationis in se habere creditur, non tamen habet vim purgationis talis qualis futuro statui competit, vt ex dictis patet.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd illa purgatio præcipuè ad hoc erit, vt quicquid est imperfectionis à Sanctorum habitatione remoueatur: & ideò in illa purgatione totum quòd est fœdum, ad locum damnatorum congregabitur: vnde infernus non purgabitur, sed ad ipsum deducentur rotius mundi purgamenta.

¶ Ad quartum dicẽdum, quòd quamuis peccatum primi hominis in terrestri paradiso sit commissum: non tamen locus ille est locus peccantium: sicut nec cœlum empyreum, ex vtroque enim loco homo & diabolus statim post peccatum sunt eiecti, vnde locus ille purgatione non indiget.

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrum ignis vltimæ conflagrationis iudicium debeat sequi.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd ignis vltimæ conflagrationis iudicium debeat sequi. Augustinus enim 20. de Ciuitate Dei, hunc ordinem ponit eorum quæ in iudicio sunt futura, dicens, Circa iudicium has res dicimus esse venturas, Eliam Thesbitem, Iudæorum conuersionem, & Antichristũ persecuturum, Christum venturum vel iudicaturum: mortuorum resurrectionem, bonorum malorúmque diuisionem, mundi conflagrationem, eiusdem renouationem, ergo conflagratio iudicium sequetur.

¶ 2. Præterea, Aug. dicit in eodem libro, Iudicatis impijs & in æternum ignem missis, figura huius mundi mũdanorum ignium conflagratione peribit: ergo idem quod priùs.

¶ 3. Præterea, Dominus ad iudicandum veniens aliquos viuos reperiet, vt patet ex hoc quod habetur, 2. Thessal. 4. vbi ex persona eorum Apostolus dicit, Deinde nos qui viuimus, qui residui sumus in aduentu Domini, &c. sed hoc non esset si conflagratio mundi præcederet, quia per ignem resoluerentur: ergo ignis ille iudicium sequetur.

¶ 4. Præterea, Dominus dicitur iudicaturus orbem per ignem: & ideò conflagratio finalis videtur esse executio sententiæ, vel diuini iudicij: sed executio sequitur iudicium: ergo ille ignis iudicium sequetur.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur in Psalmo, ignis ante ipsum præcedet.

¶ Præterea, Resurrectio præcedit iudicium, alias non videret omnis oculus Christum iudicantem: sed mundi conflagratio resurrectionem præcedet. Sancti enim qui resurgent, corpora spiritualia & impassibilia habebunt: ita quod non poterunt purgari per ignem, cum tamen in litera dicatur ex verbis Augustini. quòd per illum ignem purgabitur si quid in aliquibus sit purgandum: ergo ille ignis iudicium præcedet.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd illa conflagratio secundum rei veritatem quantum ad sui initium præcedet: quòd exhinc manifestè colligi potest, quòd mortuorum resurrectio iudicium præcedet, quod patet, 1. Thessal. 4. quod illi qui dormierunt, rapientur in nubibus in aëra obuiam Christo ad iudicium venienti: simul autem erit resurrectio communis & corporum sanctorum glorificatio. Sancti enim resurgentes corpora gloriosa resument, vt patet per illud quod dicitur primæ Corinth. 15. Seminantur in ignobilitate, surgent in gloria: similiter & cùm corpora Sanctorum glorificabuntur, etiam tota creatura suo modo renouabitur, vt patet per illud quod dicitur Rom. 8. quod ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei, cum ergo conflagratio mũdi sit dispositio ad renouationem prædictam, vt ex dictis patet, manifestè potest colligi quod illa conflagratio quo ad purgationem mundi iudicium præcedet: sed quo ad aliquem actum, qui scilicet est inuoluere malos, iudicium sequetur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Augustinus non loquitur determinando, sed opinando: quod patet ex hoc quod sequitur. Quæ quidem ventura esse credendum est, sed quibus modis

Universidad de Deusto
Biblioteca

& quo ordine veniant, magis docebit rerum experientia, quàm nunc ad perfectum hominis intelligentia valeat consequi: æstimo tamen eo quo à me commemorata sunt ordine, esse ventura: ergo patet quòd hæc dixi opinando.

¶ Et similiter dicendum est ad secundum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd omnes homines morientur & resurgent, sed tamen illi dicuntur viui reperiri, qui vsque ad tempus conflagrationis viuent in corpore.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ille ignis non consequitur sententiam iudicij, nisi quoad innolutionem malorum: & quantum ad hoc sequetur iudicium.

ARTICVLVS VIII.

¶ Vtrum ille ignis habiturus sit talem effectum in hominibus qualis designatur.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quòd ille ignis non habebit talem effectum in hominibus qualis designatur. Illud consumi dicitur quod in nihilum reducitur: sed corpora impiorum non resoluentur in nihilum, sed in æternum conseruabuntur, vt æternam pœnam sustineant: ergo ignis non erit malis consumptio, vt in litera dicitur.

¶ 2. Si dicatur quod consumet malorum corpora, inquantum ea resoluet in cinerem: contra, Sicut corpora malorum, ita & bonorum in cinerem resoluentur: hoc enim est Christi solius priuilegium vt caro eius non viderit corruptionem: ergo etiam bonis tunc repertis erit consumptio.

¶ 3. Præterea, infectio peccati magis abundat in elementis secundum quòd veniunt ad compositionem humani corporis, in quo est corruptio fomitis, etiam quantùm ad bonos, quàm in elementis extra corpus humanum existentibus, sed elementa extra corpus humanum existentia purgabuntur propter peccati infectionem: ergo multò fortius oportet per ignem purgari elementa in corporibus humanis existentia, siue bonorum, siue malorum, & ita oportet vtrasque corpora resolui.

¶ 4. Præterea, Quâdiu status vitæ durat, elemẽta similiter agunt in bonos & in malos, sed adhuc durabit status vitæ in illa conflagratione: quia post statum huius vitæ non erit mors naturalis, quæ tamen per illam conflagrationem causabitur: ergo ille ignis æqualiter aget in bonos & malos: & ita non videtur quòd sit aliqua discretio inter eos quantùm ad effectum illius ignis suscipiendum, sicut in litera ponitur.

¶ 5. Præterea, Illa conflagratio quasi in momento perficitur, sed multi inuenientur viui, in quibus erunt multa purgabilia: ergo illa conflagratio non sufficiet ad eorum purgationem.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ignis ille finalis conflagrationis quantùm ad hoc quòd iudicium præcedet, aget vt instrumentum diuinæ iustitiæ, & iterum per virtutem naturalis ignis. Quantùm ergo pertinet ad virtutem naturalẽ ipsius, similiter aget in malos & bonos qui viui reperientur, vtrorumque corpora in cinerem resoluendo, inquantum verò aget vt instrumentum diuinæ iustitiæ diuersimodè aget in diuersos quantum ad pœnam sensuum. Mali enim per actionem ignis cruciabuntur. Boni vero in quibus nihil purgandum inuenietur omninò nullum dolorem ex igne sentient, sicut nec pueri senserunt in camino ignis. Dan. 3. quamuis eorum corpora non seruentur integra, sicut puerorum seruata fuerunt, & hoc diuina virtute fieri poterit, vt sine doloris cruciatu resolutionem corporum patiantur. Boni verò, in quibus aliquid purgandum reperietur, sentient cruciatum doloris ex illo igne plus vel minus pro meritorum diuersitate, sed quantùm ad actum, quem post iudicium ille ignis habebit, in damnatos tantùm aget, quia corpora boni omnes habebunt impassibilia.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd consumptio ibi accipitur non per annihilationem, sed pro resolutione in cinerem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd bonorum corpora quamuis in cinerem resoluentur per ignem, non tamen ex hoc dolorem sentient, sicut nec pueri in fornace existentes: & quantum ad hoc est dissimile de bonis & malis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd elementa in corporibus humanis existentia purgabuntur per ignem etiam in corporibus electorum, sed hoc per diuinam virtutem fiet sine cruciatu doloris.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ignis ille non aget tantum secundum naturalem elementorum virtutem, sed etiam vt diuinæ iustitiæ instrumentum.

¶ Ad quintum dicendum, quòd tres sunt causæ quare subitò illi qui viui reperientur purgari poterunt. Vna est, quia in eis pauca purganda inuenientur cum terroribus & persequutionibus præcedentibus fuerint purgati. Secunda causa est, quia & viui voluntariè pœnam subibunt: pœna enim in hac vita voluntariè susceptа multo plus purgat quam pœna post mortem inflicta sicut patet in martyribus, quòd si purgandum quid in eis inuenitur passionis falce tollitur, vt Augustin. dicit, cum tamen pœna martyrij sit breuis in comparatione ad pœnam quæ in Purgatorio sustinetur. Tertia est, quia calor ille recuperabit in intentione quantum amittit in temporis breuitate.

ARTICVLVS IX.

¶ Vtrum ille ignis innoluet reprobos.

AD NONVM sic proceditur. Videtur quòd ille ignis non innoluet reprobos, quia super illud Malach. 3. Purgabit filios Leui, dicit Glossa, Duos ignes legimus futuros: vnum quo purgabit electos, & præcedet iudicium: alterum qui reprobos cruciabit, sed hic est ignis inferni qui malos innoluet. Primus autem est ignis finalis conflagrationis: ergo ille ignis conflagrationis non erit ille qui malos innoluet.

¶ 2. Præterea, Ille ignis Deo obsequitur in purgatione mundi: ergo remunerari debet aliis elementis remuneratis, & præcipuè cum ignis sit nobilissimum elementorũ: non ergo videtur quod in infernum debeat deiici ad pœnam damnatorum.

¶ 3. Præterea, Ignis qui malos innoluet erit ignis inferni, sed ignis ille ab initio mundi præparatus est dãnatis: vnde Matth. 25. dicitur, Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, &c. & Isa. 30. præparata est ab heri Thophet, à Rege præparata, &c. Glossa ab heri, id est, ab initio Thophet vallis gehennæ: sed ignis ille finalis cõflagrationis non fuit ab initio præparatus, sed ex concursu mundanorum ignium generabitur: ergo ille ignis non est ignis inferni qui reprobos innoluet.

¶ IN CONTRARIVM est quod in Psalm. de illo igne dicitur, quod inflammabit in circuitu inimicos eius.

¶ Præterea, Daniel. 7. dicitur, Fluuius igneus rapidúsque egrediebatur à facie eius. Glossa, vt peccatores traheret in gehennam. Loquitur autem autoritas de illo igne de quo nunc est mentio: vt patet per quandã Glossam quæ ibi dicit, vt malos puniat & bonos purget: ergo ignis finalis conflagrationis in infernum cum reprobis demergetur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd tota purgatio mundi & innouatio ad purgationem & innouationem hominis ordinabitur: & ideò oportet quod mundi purgatio & innouatio purgationi & innouationi hominis congruat: purgatio autẽ quædam erit quod mali segregabuntur: vnde dicitur Luc. 3. Cuius ventilabrum in manu eius, & purgabit aream suam, & congregabit triticũ suum, id est, electos in horreum suum: paleas autem, id est, reprobos cõburet igne inextinguibili: vnde & ita erit de purgatione mundi, quicquid erit turpe & fœdum, in infernum cum reprobis remittetur: quicquid verò pulchrum & nobile, conseruabitur in superioribus ad gloriam electorum, & ita etiam erit de illo igne conflagrationis: sicut Basilius super illud Psalm. Vox Domini intercidentis flammam ignis: quia quo ad calidum vitiũm: & quantum adiud quod in igne grossum reperitur, descendet ad infernos ad pœnam damnatorum: quod verò est ibi subtile & lucidum, remanebit superius ad gloriam electorum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ignis qui purgabit electos ante iudicium, erit idem cum igne conflagrationis mundi, quamuis quidam contrarium dicant: conuenit enim vt cum homo sit pars mundi, eodem igne purgetur homo & mundus. Dicuntur autem duo ignes, vnus qui purgabit bonos, alter qui cruciabit malos, & quantum ad officium, & aliquo modo ad substantiam: quia non tota substantia ignis purgantis in infernum derrudetur vt dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in hoc ille ignis remunerabitur quod illud quod est grossum in eo separabitur ab ipso, & retrudetur in infernum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut gloria electorum post iudicium est maior quàm ante, ita & pœna reproborum: & ideò sicut charitas superiori creaturæ additur ad augmentandum gloriam electorum, ita etiam quicquid est turpe in creaturis, retrudetur in infernum ad augmentandam miseriam: & ita igni damnatorum ab initio præparato in inferno non est inconueniens si alter ignis addatur.

QVAESTIO SEPTVAGESIMAQVINTA,

De resurrectione, in tres articulos diuisa.

POST hoc considerandum est de circunstantibus & concomitantibus resurrectionem: Quorum prima consideratio est de ipsa resurrectione. Secunda de eius causa. Tertia de eius tempore & modo. Quarta de ipsius termino à quo. Quinta de conditionibus resurgentium.

¶ Circa primum quæruntur tria.

¶ Primò, vtrum resurrectio corporum sit futura.

¶ Secundò, vtrum sit omnium generaliter.

¶ Tertiò, vtrùm naturalis vel miraculosa.

ARTICVLVS I

¶ Vtrum corporum resurrectio sit futura.

Vide 4. d. 43. q. 1. a. 1. q. 1. ad. 3. seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd corporum resurrectio non sit futura. Iob. 14. Homo cùm dormierit resurget, donec atteratur cœlum: sed cœlum nunquam atteritur quia terra de qua minus videtur, in æternum stat: vt patet Eccle. 1. ergo non resurget homo.

¶ 2. Præterea, Dominus Matth. 22. probat resurrectionem per autoritatem illam, Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob, quia non est Deus mortuorum, sed viuentium: sed constat, quando verba illa dicebantur, Abraham, Isaac, & Iacob non viuebant corpore, sed solùm anima: ergo resurrectio non erit corporum, sed solum animarum.

¶ 3. Præterea, Apostolus 1. Corinth. 15. videtur probare resurrectionem ex remuneratione laborum, quos in hac vita sustinent sancti, qui si in hac vita tantùm confidentes essent, miserabiliores essent cæteris hominibus: sed sufficiens remuneratio omnium laborum hominis potest esse in anima tantùm, non enim oportet quòd instrumentum simul cum operante remuneretur. Corpus enim instrumentum animæ est: vnde etiam in Purgatorio vbi animæ punientur pro his quæ gesserunt in corpore, anima sine corpore punitur: ergo non oportet ponere resurrectionem corporum, sed sufficit ponere resurrectionem animarum, quæ est dum transferuntur de morte culpæ & miseriæ in vitam gratiæ & gloriæ.

¶ 4. Præterea, Vltimum rei est perfectissimum in re, quia per illud attingit finem suum: sed perfectissimus status animæ est vt sit à corpore separata: quia in hoc statu conformior est Deo & angelis & magis pura quasi separata ab omni extranea natura: ergo separatio à corpore est vltimus status eius, & ita ex hoc statu non redit ad corpus, sicut nec ex viro fit puer.

¶ 5. Præterea, Mors corporalis in pœnam hominis est inducta pro prima præuaricatione, vt patet Gene. 2. sic & mors spiritualis, quæ est separatio animæ à Deo, est inflicta homini pro peccato mortali: sed de morte spirituali nunquam redeunt ad vitam post sententiam damnationis acceptam: ergo de morte corporali ad vitam corporalem non erit regressus, & sic resurrectio non erit.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Iob 19. Scio quòd Redemptor meus viuit, & in nouissimo die de terra resurrecturus sum, & rursus circumdabor pelle mea, &c. ergo resurrectio erit corporum.

¶ Præterea, Donum Christi est maius quàm peccatum Adæ, vt patet Rom. 5. Sed mors per peccatum introducta est, quia si peccatum non fuisset, mors nulla esset: ergo per donum Christi à morte reparabitur ad vitam.

¶ Præterea, Membra debent esse corpori conformia: sed caput nostrum viuit, & in æternũ viuet in corpore & anima: Quia Christus resurgens ex mortuis iam non moritur, vt patet Rom. 6. ergo & homines, qui sunt eius membra, viuent in corpore & anima, & sic oportet carnis resurrectionem esse.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd secundum diuersas sententias de vltimo fine hominis diuersificatæ sunt sententiæ ponentium vel negantium resurrectionem. Vltimus enim finis hominis quem naturaliter omnes homines desiderant, est beatitudo, ad quam quidem hominem posse pertingere in hac vita quidam posuerunt: vnde non cogebantur ponere aliam vitam post istam, in qua homo vltimam sui perfectionem consequeretur, & sic resurrectionem negabant: & hanc opinionem satis probabiliter excludit varietas fortunæ, & infirmitas humani corporis, scientiæ & virtutis imperfectio, & instabilitas, quibus omnibus beatitudinis perfectio impeditur: vt Augu. prosequitur in fine de Ciui. Dei. Et ideò alij posuerunt aliam vitam esse post hanc, in qua homo tantum secundum animam viuebat post mortem: & hanc vitam ponebant sufficere ad naturale desiderium implendum de beatitudine consequenda: vnde Porphyrius dicebat, vt Aug. dicit in lib. de Ciui. Dei. Quia anima ad hoc quod beata sit, omne corpus fugiendum est: vnde tales resurrectionem non ponebant. Huius autem opinionis apud diuersos diuersa erant falsa fundamenta. Quidam enim hæretici posuerunt omnia corporalia esse à malo principio, spiritualia verò à bono, & secundum hoc oportebat quòd anima summè perfecta non esset nisi à corpore separata, per quod à suo principio distraheretur, cuius participatio ipsam beatam facit, & ideò omnes hæreticorum sectæ, quæ ponunt à Diabolo corporalia esse creata vel formata, negant corporum resurrectionem. Huius autem fundamenti falsitas in principio 2. lib. ostensa est. Quidam verò posuerunt totam hominis naturam in anima constare, ita vt anima corpore vteretur sicut instrumento, aut sicut nauta naui, vnde secundum opinionem hanc sequitur quòd sola anima beatifica homo naturali desiderio beatitudinis non frustraretur, & sic non oportet ponere resurrectionem. Sed hoc fundamentum sufficienter Philosophus 2. de Anima destruit ostendens animam corpori, sicut formam materiæ vniri: & sic patet quòd sine hac vita, homo non potest esse beatus: & ideo est necesse resurrectionem ponere.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cœlum nunquam atteretur quantum ad substantiam sed quantum ad effectum virtutis per quem mouet ad generationem & corruptionem inferiorum, ratione cuius dicit Apostolus 1. Corinth. 7. Præterit figura huius mundi.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Anima Abraham, non est propriè loquendo, ipse Abraham, sed est pars eius: & sic de aliis. Vnde vita animæ Abrahæ non sufficeret ad hoc quod Abraham sit viuens, vel quia Deus Abraham sit Deus viuentis, sed exigitur vita totius coniuncti, scilicet animæ & corporis, quæ quidem vita quamuis non esset actu, quando verba proponebantur, erat tamen in ordine vtriusque partis ad resurrectionem: vnde Dominus verbis illis subtilissimè & efficaciter resurrectionem probat.

¶ Ad tertium dicendum, quod anima non comparatur ad corpus solùm, vt operans ad instrumentum, quo operatur, sed etiam vt forma ad materiam: vnde operatio est coniuncti, & non tantùm animæ, vt patet per Philosophum in 1. de Anima. Et quia operantis debetur operis merces, oportet quòd ipse homo compositus ex anima & corpore, operis sui mercedem accipiat. Venialia autem sicut dicuntur peccata, quasi dispositiones ad peccandum, non quòd simpliciter habeant rationem peccati: ita pœna, quæ eis redditur in Purgatorio, non est simpliciter retributio, sed magis purgatio quædam, quæ feorsum fit in corpore per mortem & incinerationem, & in anima per purgatorij ignem.

¶ Ad quartum dicendum, quod cæteris paribus perfectior est status animæ in corpore, quàm extra corpus: quia est pars totius compositi, & omnis pars integralis materialis est respectu totius & quamuis sit Deo conformis secundum quid, non tamen simpliciter: tunc enim simpliciter loquendo, est aliquid maximè Deo conforme, quando habet quicquid conditio suæ naturæ requirit, quia perfectionem diuinam tunc maximè imitatur: vnde cor animalis magis est Deo conforme immobili, quando mouetur, quàm quando quiescit, quia perfectio cordis est in moueri, & eius quies est eius destructio.

¶ Ad quintum dicendum, quòd mors corporalis est introducta per peccatum Adæ quod est morte Christi deletum: vnde pœna illa non manet in æternum: sed peccatum quod mortem æternã per impœnitentiam inducit, vltra non expiabitur, & ideò mors illa æterna erit.

ARTICVLVS II

Vtrum resurrectio erit omnium generaliter.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod resurrectio non erit omnium generaliter: in Psalm. enim dicitur, Non resurgent impij in iudicio: sed resurrectio non erit hominũ nisi tempore iudicij vniuersalis: ergo impij nullo modo resurgent.

¶ 2. Præterea Dan. 12. dicitur: Multi de his qui dormiũt in puluere euigilabunt, sed hæc loquutio quandam particularitatem importat, ergo non omnes resurgent.

¶ 3. Præterea, Per resurrectionem homines conformantur Christo resurgenti, vnde 1. Corint. 15. cõcludit Apostolus, Quia si Christus resurrexit, & nos resurgemus sed illi soli debent Christo resurgenti conformari, qui imaginem ipsius portauerunt: quod est solum bonorum: ergo ipsi soli resurgent.

¶ 4. Præterea Pœna non dimittitur ablata culpa, sed mors corporalis est pœna peccati originalis. ergo cùm non omnibus sit dimissum originale peccatum, non omnes resurgent.

¶ 5. Præterea, Sicut per gratiam Christi renascimur, ita per gratiã eius resurgemus: sed illi qui in maternis vteris moriuntur: nunquam poterunt renasci: ergo nec resurgere poterunt, & sic non omnes resurgent.

¶ SED CONTRA est quòd dicitur Ioan. 5. Omnes qui in monumentis sunt audient vocem filij Dei, & qui audierint, viuent: ergo omnes mortui resurgent.

¶ Præterea, Primæ Corint. decimoquinto, Omnes quidem resurgemus, &c.

¶ Præterea, Resurrectio ad hoc necessaria est, vt resurgentes recipiant pro meritis pœnam vel præmium: sed omnibus debetur vel pœna vel præmium pro merito proprio, sicut adultis: vel alieno, sicut paruulis: ergo omnes resurgent.

¶ RESPONDEO dicendum, quod ea, quorum ratio sumitur ex figura speciei oportet similiter inueniri in omnibus ea quæ sunt eiusdem speciei: talis autẽ est resurrectio. Hæc enim est eius

Universidad de Deusto
Biblioteca

ratio, vt ex dictis patet, q̃ anima in perfectione vltima speciei humanæ esse non potest à corpore separata: vnde nulla anima in perpetuum remanebit à corpore separata: & ideò necesse est sicut vnum, ita & omnes resurgere.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd loquitur de spirituali resurrectione, qua impij non resurgent in iudicio discussionis conscientiæ. vt Gloss. exponit: vel loquitur de impiis, qui sunt animo infideles qui non resurgent vt iudicentur: iam enim iudicati sunt.

¶ Ad secundum dicendum, quod Augustinus exponit, idest, omnes, & hic modus loquendi inuenitur in sacra Scriptura, vel particularitas potest intelligi quantùm ad pueros damnatos in limbo, qui quamuis resurgent, non propriè dicuntur euigilare cùm nec sensum pœnæ nec gloriæ habituri sint, vigilia cuius est solutio sensus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd omnes tam boni quàm mali conformantur Christo viuendo in ista vita in his quæ ad naturam speciei pertinent, non autem in his quæ pertinent ad gratiam: & ideò omnes ei conformabuntur in reparatione vitæ naturalis: non autem in similitudine gloriæ, sed soli boni.

¶ Ad quartum dicendum, quòd mortem, quæ est pœna originalis peccati, qui in originali decesserunt, exoluerunt moriendo: vnde non obstante originali culpa, possunt à morte resurgere, pœna enim originalis peccati magis est mori quam morte detineri.

¶ Ad quintum dicendum, quòd renascimur per gratiam Christi nobis datam, sed resurgimus per gratiam Christi qua factum est, vt naturam nostram susciperet, quia ex hoc ei in naturalibus conformantur: vnde illi, qui in maternis vteris decedunt, quamuis renati non fuerint per susceptionem gratiæ, tamen resurgèt propter conformitatem naturæ ad ipsum, quam consequuti sunt, ad perfectionem humanæ speciei pertingentes.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum resurrectio sit naturalis.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd resurrectio sit naturalis: quia sicut dicit Damas. 3. lib. quod communiter in omnibus inspicitur, naturam characterizat in his quæ sub ipso sunt atomis: sed resurrectio communiter in omnibus inuenitur: ergo est naturalis.

¶ 2. Præterea, Gregorius dicit 14. Moralium, Qui resurrectionis fidem ex obedientia non tenet, certè hanc ex ratione tenere debuerat. Quid enim quotidie mundus in elementis suis nisi resurrectionē nostrā imitatur: & ponit exemplum de luce, quæ quasi moriendo oculis subtrahitur, & rursus quasi viuendo reuocatur, vel resurgendo: & de arbustis quæ viriditatem amittunt, & rursus quasi resurgentia reparantur: & de seminibus quæ putrescentia moriuntur, & rursus germinando quodammodo resurgunt: quod etiam exemplum Apostolus ponit 1. Corin. 15. sed nihil potest ex naturalibus operibus ratione cognosci nisi naturale: ergo resurrectio erit naturalis.

¶ 3. Præterea, Illa quæ sunt præter naturam, non multo tẽpore manent, quia sunt quasi violenta: sed vita quæ per resurrectionem reparatur, in æternum manebit: ergo resurrectio erit naturalis.

¶ 4. Præterea, Illud ad quod tota naturæ reparatio intendit, maximè videtur esse naturale: sed resurrectio & glorificatio Sanctorum est huiusmodi: vt patet Rom. octauo, ergo resurrectio erit naturalis.

¶ 5. Præterea, Resurrectio est motus quidam ad perpetuam coniunctionem animæ & corporis: sed motus est naturalis qui terminatur ad quietem naturalem: vt patet 5. Physi. Perpetua autem coniunctio animæ & corporis erit naturalis, quia cùm anima sit proprius motor corporis, habet sibi corpus proportionatum, & ita in perpetuum est similiter viuificabile ab ipsa, sicut ipsa in perpetuum viuit: ergo resurrectio erit naturalis.

¶ SED CONTRA, A priuatione in habitum non erit regressus secundum naturam: sed mors est priuatio vitæ: ergo resurrectio per quam est reditus de morte ad vitam, non est naturalis.

¶ Præterea, Ea quæ non sunt vnius speciei, non habent determinatum modum originis: vnde animalia quæ generantur ex putrefactione. & ex semine, nunquam sunt eiusdem speciei: vt dicit Cõmentarius in octauo Physi. Sed naturalis motus, vt quo homo oritur, est generatio ex simili in specie, quod non est in resurrectione: ergo non est naturalis.

¶ RESPONDEO dicendum, quod motus siue actio aliqua se habet ad naturam tripliciter. Est enim aliquis motus siue actio, cuius natura nec est principium nec terminus, & totus motus quandoque est à principio supra naturam, vt patet de glorificatione corporis: quandoque autem à principio alio quocunque, sicut patet de motu violento lapidis sursum. qui terminatus est ad quietem violentam. Est etiã alius motus, cuius principium & terminus est natura, vt patet in motu lapidis deorsum. Est etiam alius motus, cuius terminus est natura, sed non principium, sed quandoque aliquid supra naturam, sicut patet in illuminatione cæci, quia visus naturalis est, sed illuminationis principium est supra naturam: quandoque autem aliquid aliud, vt patet in accelleratione florum vel fructuum per artificium facta. Quod autem principium sit natura & non terminus: esse non potest, quia principia naturalia sunt ad determinatos effectus, vltra quos se extendere non possunt: operatio ergo vel motus primo modo se habens ad naturam, nullo modo potest esse naturalis, sed vel est miraculosa, si sit à principio supra naturam. vel violenta, si sit ab alioquocunque principio. Operatio autem vel motus secundo se habens ad naturam, est simpliciter naturalis. sed operatio quæ tertio modo se habet ad naturam, non potest dici simpliciter naturalis, sed secundum quid, inquantum scilicet perducit ad id quod secundum naturam est. sed vel dicitur miraculosa, vel artificialis, aut violenta. Naturale enim proprie dicitur quod secundum naturam est: secundum autem naturam esse dicitur habens naturam; & quæ consequuntur naturam, vt patet in 2. Physi. Vnde motus, simpliciter loquendo, non potest dici naturalis, nisi eius principium sit natura: resurrectionis autem principium natura esse non potest, quamuis ad vitam naturæ resurrectio terminetur. Natura enim est principium motus in eo, in quo est vel actiuum, vt patet in motu leuium & grauium & alterationibus naturalibus animalium: vel passiuum, vt patet in generatione simplicium corporum. Passiuum autem principium naturalis generationis est potentia passiua naturalis, quæ semper habet aliquam potentiam actiuam, sibi respondentem in natura, vt dicitur in vndecimo Metaphy. Nec differt quantum ad hoc, siue respondeat passiuo principi. actiuum principium in natura respectu vltimæ perfectionis, scilicet formæ, siue respectu dispositionis, quæ est necessitas ad formam vltimam, sicut est in generatione hominis secundum positionem fidei, vel etiam de omnibus aliis secundum opinionem Platonis & Auicennæ: nullum autem principium actiuum resurrectionis est in materia, neque respectu coniunctionis animæ ad corpus: nec respectu dispositionis, quæ est necessitas ad talem coniunctionem: quia talis dispositio non potest à natura induci nisi determinato modo per viam generationis ex semine. Vnde & ponatur esse etiam aliqua potentia passiua ex parte corporis, seu etiam inclinatio quæcunque ad animæ coniunctionem, non est talis quòd sufficiat ad rationem motus naturalis: vnde resurrectio, simpliciter loquendo, est miraculosa, non naturalis, nisi secundum quid, vt ex dictis patet.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Damas. loquitur de illis quæ inueniuntur in omnibus indiuiduis ex principiis naturæ causatis. Non enim si diuina operatione omnes homines dealbarentur, vel in vno loco congregarentur, sicut tempore diluuij factum est, propter hoc albedo esset proprietas naturalis hominis, vel esse in tali loco.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ex rebus naturalibus non cognoscitur aliquid ratione demonstrante non naturale, sed ratione persuadente potest cognosci aliquid supra naturam: quia eorum quæ supra naturam sunt, ea quæ sunt in natura, aliquam similitudinem repræsentant: sicut vnio animæ & corporis repræsentant animæ vnionem ad Deum per gloriam fruitionis. vt Magister dicit, & simili modo exempla quæ Apostolus & Gregorius inducunt, fidei resurrectionis perfusiue adminiculantur.

¶ Ad tertium dicendum, quod illa ratio procedit de operatione illa quæ terminatur ad aliud, quòd non est per naturam, sed naturæ contrarium: hoc autem non est in resurrectione, & ideò non est ad propositum.

¶ Ad quartum dicendum, quòd tota operatio naturæ est sub operatione diuina, sicut operatio inferioris artis sub operatione superioris. Vnde sicut omnis operatio inferioris artis expectat aliquem finem ad quem non peruenitur nisi operatione artis superioris inducentis formam vel vtentis artificio facto, ita ad vltimum finem ad quem tota expectatio naturæ, intendit non potest peruenire opere naturæ, & propter hoc consequutio eius non est naturalis.

¶ Ad quintũ dicendum, quòd quamuis non possit esse motus naturalis, qui terminatur ad quietem violentam: tamen potest esse motus non naturalis qui terminatur ad quietem naturalem vt ex dictis patet.

QVAESTIO SEPTVAGESIMASEXTA.

De *causa resurrectionis in tres articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de causa nostræ resurrectionis.

¶ Circa quod tria quæruntur.

¶ Primò, vtrùm resurrectio Christi sit causa nostræ resurrectionis.

¶ Secundò, vtrùm vox tubæ.

¶ Tertiò, vtrùm angeli.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum Christi resurrectio sit causa nostræ resurrectionis.

Vide 4 dist. 43. artic. 3. q. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Christi resurrectio non sit causa nostræ resurrectionis. Posita enim causa ponitur effectus: sed posita resurrectione Christi non est sequuta statim resurrectio aliorum mortuorum: ergo resurrectio eius non est causa nostræ resurrectionis.

¶ 2. Præterea, Effectus non potest esse nisi causa præcesserit, sed resurrectio mortuorum esset, etiam si Christus non resurrexisset: erat enim alius modus possibilis Deo, vt hominem liberaret, ergo resurrectio Christi non est causa nostræ resurrectionis.

¶ 3. Præterea, Idem est factiuum vnius in tota specie vna: sed resurrectio erit omnibus hominibus communis: cùm ergo resurrectio Christi non sit causa sui ipsius non erit causa aliorum resurrectionis.

¶ 4. Præterea. In effectu relinquitur aliquid de similitudine causæ: sed resurrectio ad minus quorundam, scilicet malorum, non habet aliquid simile resurrectioni Christi, ergo resurrectionis illorum non erit causa resurrectio Christi.

¶ SED CONTRA, Illud quod est primum in quolibet genere, est causa eorum quæ sunt post, vt patet in 2. Metaph. sed Christus ratione suæ resurrectionis corporalis dicitur primitiæ dormientium. 1. Cor. 15. & primogenitus mortuorum, Apo. 1. ergo sua resurrectio est causa resurrectionis aliorum.

¶ Præterea, Resurrectio Christi magis conuenit cum nostra resurrectione corporali quã cũ resurrectione spirituali, quæ est per iustificationem: sed resurrectio Christi est causa iustificationis nostræ, vt patet Romano. 4. Resurrexit propter iustificationem nostram: ergo resurrectio Christi est causa nostræ resurrectionis corporalis.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd Christus ratione humanæ naturæ dicitur Dei & hominum mediator: vnde diuina dona à Deo in homines mediante Christi humanitate proueniunt. Sicut autem à morte spirituali liberari non possumus, nisi per donum gratiæ diuinitùs datum, ita nec à morte corporali nisi per resurrectionem diuina virtute factam: & ideò sic Christus secundum humanam naturam primitias gratiæ suscepit diuinitus, & eius gratia est causa nostræ gratiæ, quia de plenitudine eius nos omnes accepimus: gratiam pro gratia Ioannis primo. ita in Christo inchoata est resurrectio. & sua resurrectio causa est nostræ resurrectionis, vt sic Christus, inquantum est Deus sit prima causa nostræ resurrectionis quasi æquiuoca: sed inquantum est Deus & homo, resurgens est causa proxima & quasi vniuoca nostræ resurrectionis. Causa autem vniuoca agens, producit effectum in similitudine formæ suæ: vnde non solùm est causa efficiens, sed exemplaris respectu illius effectus: quandoque enim ipsa forma, per quam attenditur similitudo agentis ad effectum est directè principium actionis, quo producitur ille effectus: sicut calor in igne calefaciente: quandoque autem illius actionis, qua producitur effectus, non est principium primò per seipsa forma, secundum quam attenditur similitudo, sed principia illius formæ: sicut si homo albus generet hominem album, ipsa albedo generantis non est principium actiuæ generationis: & tamen albedo generantis dicitur causa albedinis generatæ, quia principia albedinis in generante sunt principia generationis faciẽtia albedinem in generato: & per hunc modum resurrectio Christi est causa nostræ resurrectionis: quia illud idem quod fecit resurrectionem Christi, quæ est causa efficiens vniuoca nostræ resurrectionis ad nostram resurrectionem agit, scilicet virtus diuinitatis ipsius Christi, quæ sibi & patri communis est. Vnde dicitur Romano. 8. Qui suscitauit Iesum Christum à mortuis viuificabit mortalia corpora nostra: sed ipsa resurrectio Christi virtute diuinitatis adiunctæ est causa, quasi instrumentalis, resurrectionis nostræ, Operationes enim diuinæ agebantur mediante carne Christi, quasi quodã organo, sicut ponit exemplum Damascẽ. in tertio libro de Tactu corporali, quo mundauit leprosum, Matthæi octauo.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod causa sufficiens statim producit effectum suum, ad quem immediatè ordinatur, non autem effectum ad quem ordinatur mediante alio quantuncunque sit sufficiens, sicut calor quantuncunque sit intensus, non statim in primo instanti causat calorem, sed statim incipit mouere ad calorem, quia calor est effectus eius mediante motu: resurrectio autem Christi dicitur causa nostræ resurrectionis, non quia agat resurrectionem nostram, sed mediante principio suo, scilicet diuina virtute, quæ nostram resurrectionem facit ad similitudinem resurrectionis Christi. Virtus autem diuina operatur mediante volentate quæ est propinquissima effectui: vnde non oportet quod statim resurrectione Christi facta, nostra resurrectio sit sequuta: sed tunc sequatur quando voluntas Dei ordinauit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd virtus diuina non alligatur aliquibus causis secundis, quin effectus illarum posset immediatè vel aliis causis mediantibus producere, sicut posset generationem corporum inferiorum causare: etiam motu cœli nõ existente, & tamen secundum ordinem quem rebus instituit motus cœli est causa generationis inferiorum corporum. Similiter etiam secundum ordinem, quem rebus humanis diuina prouidẽtia præfixit, resurrectio Christi est causa nostræ resurrectionis. Potuit tamen alium modum præfigere, & tunc esset alia causa nostræ resurrectionis, qualem Deus ordinaret.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procedit quando omnia quæ sunt in vna specie, habent eundem ordinem ad causam primam illius effectus, qui est inducendus in totam illam speciem. Sic autem non est in proposito, quia humanitas Christi propinquior est diuinitati, cuius virtus est prima causa generationis, quam humanitas aliorum. Vnde resurrectio Christi causatur à diuinitate immediatè, sed resurrectio aliorum mediante Christo homine resurgente.

¶ Ad quartum dicendum, q̃ resurrectio omnium hominum habebit aliquid similitudinis de resurrectione Christi, quod scilicet pertinet ad vitam naturæ, secundum quod omnes Christo fuerunt conformes, & ideò omnes resurgent in vitam immortalem: sed in sanctis qui fuerunt Christo conformes per gratiam erit conformitas quantùm ad ea, quæ sunt gloriæ.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum vox tubæ sit causa nostræ resurrectionis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd vox tubæ non sit causa nostræ resurrectionis. Dicit enim Dama. Crede resurrectionem futuram diuina voluntate, diuina virtute & natura: ergo cum hoc sit sufficiens causa resurrectionis nostræ, non oporteat ponere causam eius vocem tubæ.

¶ 2. Præterea. Frustra vox emittitur ad eum, qui audire nõ potest, sed mortui nõ habebunt auditum: ergo nõ est conueniens, quòd vox aliqua formetur ad eos resuscitandum.

¶ 3. Præterea, Si vox aliqua sit causa resurrectionis, hoc non erit nisi sit per virturem voci diuinitus datam: vnde super illud Psal. Dabit voci suæ vocem virtutis dicit Gloss. Resuscitandi corpora, sed ex quo potentia data est alicui, quamuis miraculosè deturtamen actus, qui sequitur, est naturalis, sicut patet in cæco nato miraculosè illuminato. qui postea naturaliter videt, ergo si vox illa esset causa resurrectionis, resurrectio esset naturalis, quod falsum est.

¶ SED CONTRA est quòd dicitur 1. Thess. 4. Ipse Dominus in tuba Dei descendet de cœlo, & mortui qui in Christo sunt resurgent.

¶ Præterea, Io. 5. dicitur, quòd qui in monumentis sunt, audient vocem filij Dei, & qui audierint, viuent: hæc autem vox dicitur tuba, vt in litera patet, ergo, &c.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd causam & effectum oportet aliquo modo coniungi: quia mouens & motum, faciens & factum sunt simul: vt patet in 8. Physic. Christus autem resurgens est causa vniuoca nostræ resurrectionis: vnde oportet, quòd in resurrectio vniuoca nostræ resurrectionis: vnde oportet, quòd in resurrectio corporum communi aliquo signo corporali dato Christus resurgens operetur, quod quidem signum, vt quidam dicunt, erit in literam vox Christi resurrectionem imperantis, sicut imperauit mari & cessauit tempestas, Matth. 8. Quidam verò dicunt quòd hoc signum nihil aliud erit, quam ipsa representatio euidens filij Dei in mundo, de qua dicitur Matthæi 24. Sicut fulgur venit ab Oriente: & apparet in Occidente, sic erit aduentus Filij hominis, & inniteruntur auctoritati Gregorij dicentis, quod tubam sonare, nihil aliud est quam vt mundo iudicem Filium demonstrare. Et secũdum hoc ipsa apparitio filij Dei vox eius dicitur, quia ei apparenti obediet tota natura ad corporum humanorum reparationem sicut imperanti, vnde in iussu venire dicitur primæ Thessalonicen. quarto & sic eius apparitio inquantùm habet vim cuiusdã imperij vox eius dicitur, & hæc vox quæcunque sit, quandoque dicitur, clamor, quasi præconis ad iudicium citantis. Quandoque autem dicitur sonus tubæ, vel propter euidentiam, vt in litera dicitur, vel propter conuenientiam: ad vsum tubæ qui erat in veteri Testamento. Tuba enim congregabantur ad concilium, commouebantur ad prælium, & vocabantur ad festum: resurgentes autẽ congregabuntur ad concilium iudici), ad prælium quo orbis terrarum pugnabit contra insensatos & ad festũ æternę solẽnitatis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Dama. in verbis illis circa materialem causam resurrectionis tria tetigit, scilicet voluntatem diuinam, qua imperat, virtutem quę exequitur, & facilitatem exequendi in hoc quod nuptum adiunxit ad similitudinem eorum: quæ in nobis sunt. Illud enim valde facilè est nobis facere, quod ad documentũ nostrũ fit, sed multò apparet maior

Universidad de Deusto
Biblioteca

maior facilitas, si ante verbum prolatum ad primum signum voluntatis, quod nutus dicitur, exequutio nostræ voluntatis per ministros fiat, & talis nutus est quædam causa prædictæ exequutionis inquantùm per ipsum inducuntur alij, ad nostram voluntatem explendam. Nutus autem diuinus, quo fiet resurrectio, nihil aliud est quam signum ab ipso datum, cui tota natura obedier. vt ex dictis patet.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut formæ sacramentorũ habent virtutem sanctificandi, non ex hoc quod audiuntur, sed ex hoc quòd feruntur: ita vox quicquid sit habebit efficaciam instrumentalem ad resuscitandum, non ex hoc quòd sentitur, sed ex hoc quod profertur: sicut etiam vox ex ipsa impulsione aëris excitat dormientem soluendo organum non ex hoc quod cognoscatur: quia iudicium de voce veniente ad aures sequitur excitationem, & non est causa eius.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procederet, si virtus illi voci data esset ens perfectũ in natura, quia tunc quod ex ea procederet, virtutem iam naturalem factam principium haberet: non est autem talis virtus illa, sed qualis supradicta, est esse in formis sacramentorum.

ARTICVLVS III.

¶ Virum ad resurrectionem angeli operentur.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd nullo modo ad resurrectionem angeli operentur. Quia maioris virtutis est ostensiua resurrectio mortuorum, quàm generatio hominum sed quando generantur homines, anima non infunditur corpori mediantibus angelis: ergo nec resurrectio quæ est iterata coniunctio animæ & corporis, fiet ministerio angelorum.

¶ 2. Præterea, Si ad aliquos angelos hoc ministeriũ pertineat, maximè videtur pertinere ad virtutes, quarum est miracula facere: sed eis non ascribitur, sed archangelis, vt patet in litera: ergo non fiet ministerio angelorum.

¶ SED CONTRA est quod dicitur 1. Thes. 4. quod Dominus in voce Archangeli descendet de cœlo & mortui resurgent, ergo resurrectio mortuorum ministerio angelico complebitur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut. Aug. dicit in 3. de Trin. quod sicut corpora grossiora & infirmiora per subtiliora & potentiora ordine quodam reguntur, ita omninò corpora reguntur à Deo per spiritum vitæ rationalem, & hoc etiam Greg. 4. Dialo. tangit. vnde in omnibus quæ corporaliter à Deo fiunt, vtitur Deus ministerio angelorum, in resurrectione autem est aliquid ad transmutationem corporum pertinens, scilicet collectio cinerum & eorum præparatio ad reparationem humani corporis: vnde quantùm ad hoc in resurrectione vtetur Deus ministerio angelorum, sed anima sicut immediatè à Deo creata est, ita immediatè à Deo corpori iterato vnietur sine aliqua operatione angelorum. Similiter etiam gloriam corporis ipse faciet non ministerio angelorum, sicut & animam immediatè glorificat, & illud angelorum ministerium dicitur vox secundum vnam expositionem quæ tangitur in litera.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd patet solutio ex dictis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ministerium istud erit principaliter vnius Archangeli, scilicet Michaelis, qui est princeps Ecclesiæ, sicut fuit synagogæ, vt dicitur Dan. 10. qui tamen agit influentia virtutum & aliorum superiorum ordinum: vnde quod ipse facit, superiores ordines quodãmmodo faciunt. Similiter inferiores angeli cooperabuntur ei circa resurrectionem singulorum, quorum custodiæ deputati fuerunt, & sic vox illa potest dici vnius vel plurium Angelorum.

QVÆSTIO SEPTVAGESIMASEPTIMA

De tempore & modo resurrectionis, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de tempore & modo resurrectionis.

¶ Circa quod quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrum tempus resurrectionis differatur vsque ad finem mundi.

¶ Secundò, vtrum tempus illud sit occultum.

¶ Tertiò, vtrum resurrectio fiet in noctis tempore.

¶ Quarto, vtrum fiet sub eo.

ARTICVLVS I.

¶ Virum tempus nostræ resurrectionis differri debeat vsque ad finem mundi.

Thom. 4. dist. 45. q. 1. art. 3. q. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod tempus resurrectionis non oporteat differri vsque ad finem mundi, vt omnes simul resurgãt: maior est enim conuenientia capitis ad membra, quam mẽbrorum adinuicem, sicut causæ ad effectum quam effectuum adinuicem: sed Christus, qui est caput nostrum non distulit resurrectionem suam vsque ad finem mundi, vt simul cum omnibus resurgeret: ergo non oportet quod priorum sancto rum resurrectio vsque ad finem mundi differatur, vt simul cum omnibus resurgant.

¶ 2. Preterea, Resurrectio capitis est causa resurrectionis membrorum: sed resurrectio quorundam membrorum nobilium propter vicinitatem ad caput, non est dilata vsque ad finem mundi, sed statim resurrectionem Christi secuta est, sicut piè creditur de beata virgine & Ioanne Euangelista: ergo & aliorum resurrectio tantò propinquior, erit resurrectioni Christi, quanto per gratiam & meritum magis fuerunt conformes.

¶ 3. Præterea, Status noui Testamenti est perfectior & expressiùs portat imaginem Christi, quàm status veteris Testamenti: sed quidam Patres, veteris Testamenti Christo resurgente, resurrexerunt, sicut dicitur Matth. 27. Quia multa corpora Sanctorum qui dormierant, resurrexerunt: ergo videtur quod nec Sanctorum noui Testamenti resurrectio differri debeat vsque ad finem mundi, vt fiat omnium simul.

¶ 4. Præterea, Post finem mundi non erit aliquis annorum numerus, sed post resurrectionem mortuorum adhuc computantur multi anni vsque ad resurrectionem aliorum, vt patet Apocaly. 20. Dicitur enim ibi, Vidi animas decollatorum propter testimonium Iesu & propter verbum Dei. Et infrà. Vt vixerunt, & regnauerunt cum Christo mille annis, & cæteri mortuorum non vixerunt donec consummarentur mille anni: ergo resurrectio omnium non differtur vsque ad finem mundi, vt sit simul.

¶ SED CONTRA est quòd Iob 9. dicitur, Homo cùm dormierit, non resurget donec atteratur cœlum, nec euigilabit vt consurgat à somno suo: & Ioquitur de somno mortis, ergo vsque ad finem mundi, quando cœlum atteretur, resurrectio hominum differetur.

¶ Præterea, Heb. 11. dicitur Homines Dei testimonio fidei probati non acceperunt repromissionem, id est plenam animæ & corporis beatitudinem, Deo aliquid aliud pro nobis prouidente, ne sine nobis consummarentur, id est perficerentur. Glos. vt in communi gaudio omnium magis fieret gaudium singulorum, sed non erit ante resurrectio, quàm corporum glorificatio: quia reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ, Philip. 3. resurrectionis filij erunt sicut angeli in cœlo: vt patet Matth. 22. ergo resurrectio differetur vsque ad finem mundi. in quo omnes simul resurgent.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sicut August. dicit in 3. de Trinit. Diuina prouidentia statuit, vt corpora grossiora & inferiora per subtiliora & potentiora quodam ordine regantur & ideò tota materia corporum inferiorum subiacet variationi secũdum modum cœlestium corporum: vnde esset contra ordinem, quem diuina prouidentia statuit rebus, si materia inferiorum corporum ad statum incorruptionis produceretur manente motu superiorum. corporum. Quia secundum positionem fidei erit in viram immorralem conformiter Christo, quia resurgens à mortuis, iam non moritur: vt dicitur Rom. 6. Et ideò humanorum corporum resurrectio vsque ad finem mundi differetur in quo motus cœli quiescet. Et propter hoc etiam quidam Philosophi, qui posuerunt motum cœli nunquam cessare, posuerunt reditum humanarum animarum ad corpora mortalia, qualia nunc habemus, siue ponerent reditum animæ ad idem corpus in fine magni anni, vt Empedocles, siue ad aliud. vt Pytagoras posuit, quamlibet animam quodlibet corpus ingredi, vt dicitur in 1. de Anima.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod quamuis caput magis conueniat cum membris, conuenientia proportionis quæ exigitur ad hoc quod in membra fluat, quàm membra adinuicem: tamen caput habet causalitatem quandam super membra, quæ membra carent, & in hoc membra differunt a capite & conueniunt adinuicem. Vnde resurrectio Christi est exemplar nostræ resurrectionis, ex cuius fide spes nobis de nostra resurrectione consurgit, non autem resurrectio alicuius membri Christi est causa cæterorum membrorum: & ideò Christi resurrectio debuit præcedere resurrectionem aliorum, qui omnes simul resurgere debuerunt in consummatione secu'orum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis inter membra sint quædam aliis digniora & magis capiti conformia, non tamen pertingunt ad rationem capitis, vt sint causa aliorum: & ideò ex conformitate ad Christum, non debetur eis q' eorum resurrectio præcedat resurrectionem aliorum, quasi exemplar exemplatum, sicut dictum est de resurrectione Christi, sed q' aliquibus sit hoc concessum, q' eorum resurrectio non sit vsque ad communem resurrectionem dilata, est ex speciali gratiæ priuilegio, non ex debito conformitatis ad Christum:

¶ Ad tertium dicendum, q' de illa resurrectione Sanctorum cum Christo, videtur dubitare Hiero. in sermone de Assumptione, Vtrum si peracto resurrectionis testimonio, iterum mortui sint,

sint, vt sic eorum fuerit magis resuscitatio quædam, sicut Lazari, quàm vera resurrectio, qualis erit in fine mundi an d immortalem vitam verè resurrexerint, vt semper in corpore victuri in cœlum cum Christo ascendentes corporaliter, vt Glos. dicit Matth. 27. & hoc videtur probabilius. quia ad hoc quòd verum testimonium de vera resurrectione Christi proferrent, congruum fuit, vt verè resurgerent, sicut Hieron. alibi dicit. Nec eorum resurrectio propter ipsos accelerata est, sed propter resurrectionem Christi testificandam, quod quidem testimonium erat ad fundandam fidem noui Testamenti. Vnde decentius factum est per Patres veteris Testamenti quàm per eos qui iam nouo Testamento fundato decesserunt. Tamen sciendum est, q' & si de resurrectione eorum in Euangelio mentio fiat ante resurrectionem Christi, tamen vt per testimonium patet, intelligendum est per anticipationem esse dictum, quod frequenter historiographis accidit. Nulli enim vera resurrectione ante Christum resurrexerunt, eò quod ipse est primitiæ dormientium: vt dicitur 1. Cor. 15. Quamuis fuerint aliqui resuscitati ante Christi resurrectionem, vt de Lazaro patet.

¶ Ad quartum dicendum, quod occasione illorum verborum vt Augustinus narrat duodecimo de Ciuitate Dei, quidam hæretici posuerunt primam resurrectionem futuram esse mortuorum, vt cum Christo mille annis in terra regnent: vnde vocati sunt Chiliastæ quasi millenarij: & ideò August. ibidem dicit, verba illa aliter intelligenda esse, scilicet de resurrectione spirituali, per quam homines à peccatis dono gratiæ resurgunt. Secunda autem resurrectio corporum est. Regnum autem Christi dicitur Ecclesia: in qua cum Christo non solùm martyres, sed etiam alij electi regnant, vt à parte totum intelligatur: vel regnant cum Christo in gloria quantùm ad omnes: & sit specialiter mentio de martyribus, quia ipsi præcipuè regnant mortui, qui vsque ad mortem pro veritate certauerunt: millenarius autem annorum non significat aliquem certum numerum, sed designat totum tempus quod nunc agitur. in quo nunc Sancti cum Christo regnant, quia numerus millenarius designat vniuersitatem magis, quàm centenarius, eò quod centenarius est quadratum denarij: sed millenarius est numerus solidus ex duplici ductu denarij in seipsum surgens: quia decies mille sunt: & similiter in psalmo dicitur, Verbi q' mandauit in mille generationes, id est, in omnes.

ARTICVLVS II.

¶ Virum tempus resurrectionis nostræ sit occultum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod tempus illud non sit occultum, Quia cuius principium est determinatum & scitum, & finis potest determinatè sciri, eò quòd omnia mensurantur quadam periodo, vt dicitur in 2. de Generatione, sed principium mundi determinatè scitur: ergo & finis ipsius potest determinatè sciri, tunc autem erit tempus resurrectionis & iudicij: ergo tempus illud non est occultum.

¶ 2. Præterea, Apocaly. 12. dicitur, quòd mulier per quam Ecclesia significatur, habet locum pararum à Deo, in quo paicatur diebus mille ducentis sexaginta. Danie. etiam 12. ponitur quidam determinatus numerus dierum, per quos anni significari videntur: secundum illud Ezech. quarto. Diem pro anno: diem inquam pro anno dedi tibi: ergo ex sacra Scriptura potest sciri determinatè finis mundi & resurrectionis tempus.

¶ 3. Præterea, Status noui Testamenti præfiguratus fuit in veteri Testamento: sed scimus determinatè tempus in quo vetus Testamentum statum habuit: ergo & potest sciri tempus determinatè in quo nouum Testamentum statum habebit, sed nouũ Testamentum habebit statũ in fine mundi vnde dicitur Matth. vlti. Ecce ego vobiscum sum vsque ad consummationem seculi. ergo potest sciri determinate finis mundi & resurrectionis tempus.

¶ SED CONTRA, Illud quod est ignoratum ab angelis etiam hominibus multò magis erit occultum: quia ea quæ homines naturali rarione attingere possant multò limpidius & certiùs angeli naturali cognitione cognoscunt. Similiter etiam reuelationes hominibus non fiunt nisi mediantibus angelis, vt patet per Dionys. 3. cap. Eccle. Hiera. sed angeli nesciunt tempus determinatè, vt patet Matthæi 24. De die illa & hora nemo scit, neque angeli cœlorum. ergo illud est hominibus occultum.

¶ Præterea, Apostoli fuerunt magis conscij secretorum Dei, quã alij sequentes, quia vt dicitur Romano. 8. Ipsi primitias spiritus habuerunt. Glossa tempore priùs & cæteris abundantius: sed eis de hoc ipso quærentibus dictum est Act. 1. Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quæ posuit Pater in potestate sua, ergo multò magis est aliis occultum.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sicut Augu. dicit in lib. 83. quæstionum, quòd ætas vltima humani generis, quæ incipit ab aduentu Domini vsque ad finem sæculi, quibus generationibus computetur incertum est, sicut etiam senectus, quæ est vltima ætas hominis, non determinatum habet tempus secundum mensuram aliarum, cùm quandoque sola tantum teneat temporis quantùm omnes aliæ ætates. Huius autem ratio est, quia determinatus numerus futuri temporis sciri non potest, nisi per reuelationem: vel per naturalem rationem: temporis autem quod erit vsque ad resurrectionem, enumerari non potest naturali ratione, quia simul erit resurrectio & finis motus cœli vt dictum est. Ex motu autem accipitur numerus omnium, quæ determinato tempore per naturalem rationem futura præuidentur: ex motu autem cœli non potest cognosci finis eius: quia cùm sit circularis, ex hoc ipso habet quòd secundum naturam suam possit in perpetuum durare. vnde naturali ratione tempus, quod erit vsque ad resurrectionem, numerari non potest. Similiter per reuelationem haberi non potest: ideò vt omnes sint soliciti & parati ad Christo occurrendum, & propter hoc etiam Apostolis de hoc quærentibus respondit Act. 1. Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quæ Pater posuit in potestate sua: in quo Aug. vt dicit 8. de Ci. Dei omnium de hac re calculantium digitos resoluit, & quiescere iubet. Quod enim Apostolis quærentibus noluit, indicare, nec aliis reuelabit: vnde omnes illi qui tempus prædictum numerare voluerunt, hactenus falsò loqui sunt inuenti: Quidam enim, vt Aug. dicit ibidem dixerunt, ab Ascensione Domini vsque ad vltimum eius Aduentum quadringentos annos posse compleri, alij quingentos, alij mille quorum falsitas patet & patebit similiter eorum qui adhuc computare non cessant.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum quòd eorum quorum finis cognoscitur principio noto oportet mensurã esse nobis cognitam: & ideò cognito principio alicuius rei, cuius duratio mensuratur motu cœli, possumus cognoscere eius finem: eo quòd motus cœli est nobis notus: sed mensura durationis motus cœli est sola diuina dispositio, quæ est nobis occulta: & ideò quantuncúque sciamus principium, finem scire non possumus.

¶ Ad secundum dicendum, quod per mille ducentos sexaginta dies de quibus fit mentio in Apoca. 12. significatur omne tempus in quo Ecclesia durat, & non determinatur aliquis numerus annorum: & hoc ideò quia prædicatio Christi, super quam fundatur Ecclesia, durauit tribus annis cum dimidio, quod tempus ferè continet æqualem numerum dierum numero prædicto. Et similiter etiam numerus eorum, qui in Daniele ponuntur, non est referendus ad numerum aliquem annorum, qui sunt vsque ad finem mundi, vel vsque ad prædicationem Antichristi: sed debet referri ad tempus quo prædicabit, & quo persequutio eius durabit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis status noui Testamenti in generali sit præfiguratus per statum veteris Testamenti, non tamen oportet quòd singula respondeant singulis, præcipuè cum in Christo omnes figuræ veteris Testamenti, fuerunt completæ. Et ideò Aug. 8. de Ciui. Dei, respondet quibusdam, qui volebant accipere numerum persecutionum, quas Ecclesia passa est secundum numerum plagarum Aegypti, dicens, Ego per illas res gestas in Aegypto istas persecutiones prophetice significatas esse non arbitror, quamuis ab eis, qui hoc putant exquisitè & ingenio sè illa singula his singulis comparata videantur non prophetico spiritu, sed coniecturamentis humanæ, quæ aliquando ad aliquod verum peruenit, aliquando fallitur: & similiter videtur esse de dictis Abbatis Ioachim, qui per tales coniecturas de futuris aliqua vera prædixit, & in aliquibus deceptus fuit.

ARTICVLVS III.

¶ Virum resurrectio futura sit in noctis tempore.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd resurrectio non erit in noctis tempore. Quia resurrectio non erit donec atteratur cœlum: vt dicitur Iob 4. Sed cessante motu cœli, quod dicitur eius attritio, nõ erit tempus, nec nox, nec dies. ergo resurrectio non erit in nocte.

¶ 2. Præterea, Finis vniuscuiusque rei debet esse perfectissimus: sed tunc erit finis perfectissimus temporis: vnde in Apoc. dicitur q' tempus amplius non erit, ergo tunc debet esse tempus in sua optima dispositione, & ita debet esse dies.

¶ 3. Præterea, Qualitas temporis debet respondere his quæ geruntur in tempore: vnde Ioan. 11. fit mentio de nocte, quando. Iudas exiuit à consortio Lucis: sed tunc erit perfecta manifestatio omnium quæ nunc latent, quia, cùm venerit Dominus, illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium vt dicitur 1. Cor. 4. ergo debet esse in die.

¶ SED CONTRA, Resurrectio Christi est exemplar nostræ resurrectionis, sed resurrectio Christi fuit in nocte, vt Grego. dicit in Homi. Paschali: ergo & nostra resurrectio erit tempore nocturno.

¶ Præterea, Aduentus Domini comparatur aduentui furis in domum, vt patet Luc. 12. Sed fur in tempore noctis in domum, venit: ergo & Dominus tempore nocturno veniet: sed veniente ipso

Universidad de Deusto
Biblioteca

te ipso fiet resurrectio, vt dictum est: ergo fiet resurrectio in tempore nocturno.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd determinata hora temporis, qua fiet resurrectio, sciri pro certo non potest, vt in litera dicitur, tamen satis probabiliter à quibusdam dicitur, quod resurrectio erit in crepusculo sole existente in Oriente: & luna in Occidente: quia in tali dispositione sol & luna creduntur esse creata, vt sic eorum circulatio compleatur penitus per reditum ad idē punctum: vnde de Christo dicitur, q̄ tali hora resurrexit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quando resurrectio erit non erit tempus, sed terminus temporis: quia in eodem instāti, in quo cessabit motus cœli, erit resurrectio mortuorū & erit sicus syderum secundum dispositionem, qua se habent nunc in aliqua determinata hora, & secundum hoc dicitur resurrectio futura tali vel tali hora.

¶ Ad secundum dicendum, quòd optima dispositio temporis dicitur esse in meridie propter illuminationem Solis: sed tunc civitas Dei non egebit neque sole neque luna, quia Claritas Dei illuminabit eam, vt dicitur Apoc. vlti. & ideò quantùm ad hoc non refert vtrùm in die vel in nocte resurrectio fiat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd tempori illi congruit manifestatio quantùm ad ea, quæ tunc geruntur, & occultatio quantùm ad determinationem ipsius temporis: & ideò vtrunque congruè fieri potest: vt scilicet fit resurrectio in die vel in nocte.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum resurrectio futura fiet subito vel successiuè.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd resurrectio non fiet subitò, sed successiue. Quia Ezech. 27. prænunciatur vbi dicitur, Accesserunt ossa ad ossa & vidi, & ecce super ea nerui & carnes ascenderunt, & extensa est in eis cutis desuper & spiritum non habebant, ergo reparatio corporum præcedet tempore coniunctionem animarum: & sic resurrectio non erit subita.

¶ 2. Præterea, Illud ad quod exiguntur plures actiones se consequentes, non potest subito fieri: sed ad resurrectionem exiguntur plures actiones se consequentes, scilicet, collectio cinerum, reformatio corporis, & infusio animæ, ergo resurrectio non fiet subito.

¶ 3. Præterea. Omnis sonus tempore mensuratur: sed sonus tubæ erit causa resurrectionis, vt dictum est, ergo resurrectio fiet in tempore, & non subitò.

¶ 4. Præterea, Nullus localis motus potest esse subitò, vt dicitur in lib. de Sensu & sensato, sed ad resurrectionem exigitur aliquis motus localis in collectione cinerum: ergo non fiet subitò.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur 1. Corinthior. 15. omnes quidem resurgemus in momento & in actu oculi: ergo resurrectio erit subitò.

¶ Præterea, Virtus infinita subitò operatur: sed sicut Dama. dicit, Crede resurrectionem futuram diuina virtute, de qua constat quòd sit infinita: ergo resurrectio fiet subitò.

¶ RESPONDEO dicendum, quod in resurrectione aliqua fient ministerio angelorum, & aliqua virtute diuina immediatè vt dictum est. Illud ergo quòd fiet ministerio angelorum: non erit in instanti, si instans dicat indiuisibile temporis: erit tamen instans, si instans accipiatur pro tempore imperceptibili. Illud autem quod fiet virtute diuina immediatè, fiet subito, scilicet in termino temporis, quo ad angelorum opus complebitur, quia virtus superior inferiorem ad perfectionem adducit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum q̄ Ezechiel loquebatur populo rudi: vnde sicut & Moyses distinxit opera sex dierum per dies, vt rudis populus capere posset, quamuis omnia simul sint facta, secundum Augustinum. ita Ezechiel, diuersa quæ in resurrectione futura sunt expressit: quamuis omnia simul sint futura in instanti.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis illæ operationes sint se inuicem consequentes natura: tamen simul tempore sunt, vel quia sunt simul in eodem instanti, vel vna est, in instanti, ad q̄ alia terminatur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd idem videtur esse dicendum de sono illo & de formis sacramentorum, scilicet quòd in vltimo instanti sonus effectum suum habebit.

¶ Ad quartum dicendum, quòd congregatio cinerum, quæ sine motu locali esse non potest, fiet ministerio angelorum, & ideò erit in tempore: scilicet imperceptibili propter facultatem operandi, quæ competit angelis.

QVAESTIO SEPTVAGESIMA OCTAVA.

De termino resurrectionis in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de termino à quò, resurrectionis.

¶ Circa quod quæruntur tria.

¶ Primò, vtrùm mors sit terminus à quo, resurrectionis in omnibus.

¶ Secundò, vtrùm cineres vel pulueres.

¶ Tertiò, vtrùm illi pulueres habeant naturalem inclinationem ad animam.

ARTICVL. I.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum mors erit terminus à quo, resurrectionis in omnibus.

Tho. 4. d. 43. q. 1. art. 4. q. 2. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod mors non erit terminus à quo, resurrectionis in omnibus. Quia quidam non morientur, sed immortalitate superuestientur. Dicitur enim in Symbolo, quod ipse venturus est iudicare viuos & mortuos: hoc autem non potest intelligi quantùm ad tempus Iudicij, quia tunc erunt omnes viui: ergo oportet quòd referatur hæc distinctio ad tempus præcedens. & ita non omnes ante iudicium morientur.

¶ 2. Præterea, Naturale & commune desiderium non potest esse vacuum & inane. quin in aliquibus expleatur, sed secundum Apostolum 2. Corint. 4. Hoc est commune desiderium quod nolumus spoliari, sed superuestiri, ergo aliqui erunt qui nunquam expoliabuntur corpore per mortem, sed superuestientur gloria resurrectionis.

¶ 3. Præterea. Aug. in Ench. dicit: quod quatuor vltimæ petitiones Dominicæ orationis ad præsentē vitam pertinēt, quarum vna est Dimitte nobis debita nostra. ergo Ecclesia petit in hac vita sibi omnia debita relaxari. sed Ecclesiæ oratio non potest esse cassa quin exaudiatur. Ioan. 16. Quicquid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis: ergo Ecclesia in aliquo huius vitæ tēpore omnium debitorum remissionem consequetur, sed vnum de debitis pro quo peccato primi Parentis astringimur est, quòd nascimur in originali peccato, ergo aliquando hoc Ecclesiæ Deus præstabit, quòd hòmines sine originali peccato nascentur: sed mors est pœna originalis peccati: ergo aliqui homines erunt in fine mundi, qui non morientur, & sic idem quòd prius.

¶ 4. Præterea, Via compendiosior est semper sapienti magis eligēda, sed compendiosior via est, quòd homines qui inuenientur viui, in passibilitatem resurrectionis transferantur, quàm quòd prius moriantur, & postea resurgant à morte in immortalitatem, ergo Deus, qui est summè sapiens, hanc viam eliget in his, qui viui inuenientur, & sic idem quod prius.

¶ SED CONTRA, est q̄ dicitur 1. Cor. 15. Quod seminas non viuificatur nisi priùs moriatur, & loquitur sub similitudine seminis de resurrectione corporū: ergo corpora à morte resurgent.

¶ Præterea, primæ Corin. 5 Sicut in Adam omnes moriuntur, sita. & in Christo omnes viuificabuntur: ergo in adam omnes morientur, & sic resurrectio omnium erit à morte.

¶ RESPONDEO dicendum, quod super hac quæstione variè loquuntur Sancti, vt infra patet, tamen securior est hæc & communior opinio, quòd omnes morientur & à morte resurgent, & hoc propter tria. Primò, quia magis concordat diuinæ iustitiæ, quæ humanam naturam pro peccato primi parentis damnauit, vt omnes qui per actum naturæ ab eo originem ducerent, infectionem originalis peccati contraherent, & per consequens mortis debitores essent. Secundò, quia magis concordat diuinæ Scripturæ, quæ omnium futuram resurrectionem prædicit. Resurrectio autem propriè non est nisi eius quod cecidit & dissolutum est, vt Dam. dicit. Tertiò, quia magis concordat ordini naturæ, in quo inuenimus, quòd id q̄ corruptum & vitiatū est, in suam nouitatem non reducitur nisi corruptione mediante sicut acetum non fit vinum, nisi aceto corrupto, & in humore vitis transeunte. vnde cùm natura humana in defectum moriendi deuenerit, non erit reditus ad immortalitatem, nisi mediante morte. Conuenit etiam ordini naturæ, propter aliam rationem: quia vt in 8. Physicorum dicitur, Vt vita quædam natura existentibus est motus cœli, sic etiam motus cordis totius corporis vita quædam est. Vnde sicut cessante motu cordis, omnia membra mortificantur ita cessante motu cœli, non potest aliquid viuum remanere illa vita, quæ ex influentia illius motus conseruabatur, talis autem vita est, qua nunc degimus. Vnde oportet quòd ex hac vita discedant qui post motum cœli, quiescentem victuri sunt.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd distinctio illa mortuorum & viuorum non est referenda ad ipsum iudicij tempus, neque ad totum, tempus præteritorum, quia omnes iudicandi aliquo tempore fuerunt viui & aliquo tempore mortui: sed ad illud tempus determinatum, quod immediatè iudicium præcedet, quando scilicet iudicij signa incipient apparere.

¶ Ad secundum dicendum, quòd perfectum desiderium sanctorū non potest esse vanum, sed nihil prohibet, desiderium conditionatum eorum vanum esse, & tale desiderium est quo nolumus expoliari, sed superuestiri, si possibile sit: & hoc desiderium à quibusdam vellēitas dicitur.

¶ Ad tertium dicendum, quod hoc est erroneum dicere quod aliquis sine peccato originali concipiatur præter Christum: quia

quia illi qui sine peccato originali conciperentur, non indigerent redemptione, quæ facta est per Christum, & sic Christus non esset redemptor omnium: nec potest dici quod hac redemptione non indiguerunt, quia præstitum fuit eis vt sine peccato conciperentur, quia illa gratia facta est parentibus, vt in eis vitium naturæ sanaretur, quo manente sine originali generare non possent, vel ipsi naturæ, quo sanatio est. Oportet autem ponere quod quilibet personaliter redemptione Christi indigeat, non solùm ratione naturæ. Liberari autem à malo, vel à debito absolui non potest, nisi qui debitum incurrit vel in malum deiectus fuit: & ideò non possent omnes fructus Dominicæ orationis in seipsis percipere, nisi omnes debitores nascerentur & malo subiecti. Vnde remissio debitorum, vel liberatio à malo non potest intelligi quod aliquis sine debito vel immunis à malo nascatur: sed quia cum debito natus postea per gratiam Christi liberatur. Nec etiam sequitur, si potest sine errore poni, quod aliqui non moriantur, quamuis non sine originali nascantur, licet mors sit pœna peccati originalis: quia Deus potest ex misericordia relaxare alicui pœnam ad quam obligatur ex culpa præterita, sicut adulteram sine pœna dimisit, Ioannis 8. Et similiter potest à morte liberare, qui reatum mortis contraxerunt, cum originali nascendo: & sic consequitur, si non morientur, ergo nascuntur sine originali peccato.

¶ Ad quartum dicendum quòd, non semper via compendiosior est magis eligenda, sed solum quando est magis vel æqualiter accommoda ad finem consequendum: & sic non est hoc, vt ex dictis patet.

ARTICVL. II.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum resurrectio omnium erit à cineribus.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd non omnium resurrectio erit à cineribus. Resurrectio enim Christi est exemplar nostræ resurrectionis: sed resurrectio eius non fuit à cineribus, quia caro eius non vidit corruptionem, vt dicitur in Psalm. & Actu. 2. ergo resurrectio omnium non erit ex cineribus.

¶ 2. Præterea, Corpus hominis non semper comburitur: sed in cineres non potest aliquid resolui, nisi per combustionem ergo non omnes à cineribus resurgent.

¶ 3. Præterea, Corpus hominis mortui non statim in cinerem redigitur, sed quidam statim post mortem resurgent, vt in litera dicitur scilicet illi qui viui inuenientur: ergo non omnes resurgent à cineribus.

¶ 4. Præterea, Termino à quo respondet terminus ad quem: sed terminus ad quem resurrectionis non est idem in bonis & malis, 1. Cor. 15. omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur: ergo non est idem terminus à quo, & sic mali resurgent à cineribus, boni autem à cineribus non resurgent.

¶ SED CONTRA, est quòd dicit Haymo, Omnes in originali peccato natos tenet hæc sententia. Terra es & in terram ibis, sed omnes qui in communi resurrectione resurgent, fuerunt nati in peccato originali vel natiuitate ex vtero, vel natiuitate in vtero: ergo omnes à cineribus resurgent.

¶ Præterea, Multa sunt in corpore humano quæ non sunt de veritate humanæ naturæ, sed omnia illa auferentur: ergo oportet omnia corpora in cinerem resolui.

¶ RESPONDEO dicendum, quod eisdem rationibus: quibus ostensum est, omnes à morte resurgere, est etiam ostendendum, quòd omnes resurgent à cineribus in communi resurrectione, nisi aliquibus ex speciali priuilegio gratiæ sit indultum contrarium, sicut & resurrectionis acceleratio. Scriptura autem sacra sicut & resurrectionem prænuntiat, ita & corporum reformationem, Philip. 3. & ideò oportet quòd sicut omnes moriuntur ad hoc, quòd omnes verè resurgere possint: ita omnium corpora diffoluentur ad hoc quod omnium corpora reformari possint, sicut etiam in pœnam hominis mors à diuina iustitia est inflicta, ita & corporis resolutio, vt patet Gene. 3. Terra es, & in terram ibis. Similiter etiam ordo naturæ exigit, vt non solum animæ & corporis coniunctio soluatur: sed etiam elementorum commixtio: sicut etiam acetum non potest in vini qualitatem reduci, nisi prius facta resolutione in materiam præiacentem. Ipsa enim elementorum commixtio ex motu cœli causatur & conseruatur, quo cessante, omnia mixta in plura elementa resoluentur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum quòd, resurrectio Christi est exemplar nostræ resurrectionis quo ad terminum ad quem, non autem quo ad terminum à quo.

¶ Ad secundum dicendum quòd cineres intelliguntur omnes reliquiæ: quæ remanent humano corpore resoluto, duplici ratione. Primo, quia communis: mos erat apud antiquos corpora mortuorum comburere, & cineres reseruare. Vnde inoleuit modus loquendi, vt ea, in quæ corpus humanum resoluitur, cineres dicantur. Secundò propter causam, resolutionis, quæ est incendium fomitis, quo corpus humanum radicitus est infectum: vnde ad purgationem huiusmodi infectionis, oportet vsque ad prima componentia corpus humanum resolui quòd autem propter incendium resoluitur, dicitur in cineres resolui: & ideò ea, in quæ corpus humanum resoluitur, cineres dicuntur.

¶ Ad tertium dicendum quòd ille ignis, qui faciem mundi purgabit, poterit statim corpora eorum qui viui inuenientur vsque ad cineres resoluere, sicut & alia mixta resoluet in materiam præiacentem.

¶ Ad quartum dicendum, quòd motus non accipit speciem à termino à quo, sed à termino ad quem: & ideò resurrectio Sanctorum, quæ erit gloriosa, oportet quod differat à resurrectione impiorum, quæ non erit gloriosa penes terminum ad quem non autem penes terminum à quo. Conuenit enim frequenter non esse eundem terminum ad quem, existente eodem termino à quo, sicut de nigredine potest aliquid moueri in albedinem, & in pallorem.

ARTICVL. III.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum pulueres illi ex quibus humanum corpus reparabitur, aliquam habeant inclinationem naturalem ad animam quæ eis coniungitur.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd pulueres illi, ex quibus corpus humanum reparabitur, aliquam habeant inclinationem naturalem ad animam: quæ eis coniungetur. Si enim nullam inclinationem habent ad animam, eodem modo se habent ad illam animam, sicut alij pulueres: ergo non esset differentia, vtrum ex illis vel ex aliis pulueribus reficeretur corpus animæ coniungendum: quod falsum est.

¶ 2. Præterea. Maior est dependentia corporis ad animam, quàm animæ ad corpus: sed anima separata à corpore, adhuc habet aliquam dependentiam ad corpus: vnde retardatur eius motus in Deum propter apetitum corporis, vt dicit Hier. ergo multò fortius corpus separatum ab anima, adhuc habet naturalem inclinationem ad animam.

¶ 3. Præterea. Iob. 10. dicitur, Ossa eius implebuntur vitiis adolescentiæ suæ, & cum eo in puluere dormient: sed vitia non sunt nisi in anima: ergo adhuc in illis pulueribus remanebit aliqua naturalis inclinatio ad animam.

¶ SED CONTRA, Corpus humanum potest resolui ad ipsa elementa, vel in carnes aliorum animalium conuerti: sed elementa sunt homogenea, & similiter caro leonis vel alterius animalis: cum ergo in aliis partibus elementorum vel animalium non sit aliqua inclinatio naturalis ad illam animam, nec in illis partibus, in quas conuersum est corpus humanum, erit aliqua inclinatio ad animam: prima per auctoritatem Augustini. patet in Enchi. Corpus humanum, in quamcunque aliorum corporum substantiam, vel in ipsa elementa vertatur, in quorumcunque hominum seu animalium cibum cedat, carnémque vertatur, illi animæ humanæ in puncto temporis cedet, quo vt illud prius fieret, viueret & creseceret, animauit.

¶ Præterea, Cuilibet inclinationi respondet aliquod agens naturale, alias natura deficeret in necessariis: sed nullo agente naturali, possunt prædicti pulueres eidem animæ iterato coniungi: ergo in eis non est aliqua naturalis inclinatio ad prædictam coniunctionem.

¶ RESPONDEO dicendum, quod circa hoc est triplex opinio. Quidam dicunt quod corpus humanum nunquam resoluitur vsque ad elementa & ita in cineribus manet aliqua vis addita elementis, quæ facit naturalem inclinationem ad eam eandem animam: sed hæc positio contrariatur auctoritati Augustini. inducit. & sensui. & rationi: quia omnia composita ex contrariis possibile est in ea resolui, ex quibus componuntur. Et ideò alij dicunt quod illæ partes elementorum, in quas humanum corpus resoluitur, retinent plus de luce, ex hoc quod fuerunt animæ humanæ coniunctæ, & ex hoc habent quandam inclinationem ad animas. Sed hoc iterum friuolum est: quia partes elementorum sunt eiusdem naturæ, & æqualiter habent participationem lucis & obscuritatis. Et ideò aliter dicendum est, quod in cineribus illis nulla est inclinatio naturalis ad resurrectionem, sed solum ex ordine diuinæ prouidentiæ, quo statuit illos, cineres iterum animæ coniungi, & ex hoc prouenit, quod illæ partes elementorum iteratò coniungentur, & non aliæ.

¶ Vnde patet solutio ad primum.

¶ AD SECVNDVM dicendum, quòd anima separata à corpore, manet in eadem natura quam habebat, cum corpori esset vnita, quod de corpore non contingit: & ideò non est simile.

¶ Ad tertium dicendum, quod verbum illud Iob. non est intelligendum, quod vitia actu maneant in pulueribus mortuorum sed secundum ordinem diuinæ iustitiæ quo sunt deputati cineres illi ad corporis reparationem, & quod pro peccatis commissis cruciabuntur in æternum.

QVAEST.

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVÆSTIO SEPTVAGESIMANONA,

De conditionibus resurgentium, & primo de eorum identitate in tres articulos diuisa.

CONSEQVENTER agendum est de conditionis resurgentium. Vbi prima consideratio erit de iis, quæ cõmuniter ad bonos & malos pertinent. Secundo, de iis quę tãtùm ad bonos pertinent. Tertia, de iis quæ spectant tãtum ad malos. Ad bonos autem & malos communiter tria pertinent, scilicet ipsorum identitas, integritas, & qualitas. Et primò videndum est de resurgentium identitate. Secundò, de corporum integritate.
Tertio, de ipsorum qualitate.
¶ Circa primum quæruntur tria.
¶ Primo, vtrùm idem numero corpus resurget.
¶ Secundò, vtrùm idem numero homo.
¶ Tertiò, vtrùm oporteat eosdem pulueres ad easdem partes, in quibus antè fuerant reuerti.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum in resurrectione anima idem corpus numero resumat.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod non idem corpus numero anima resumat in resurrectione, 1. Corint. 15. Non corpus quod futurum est seminas, sed nudum granum: sed Apostolus ibi comparat mortem seminationi, & resurrectionem pullulationi: ergo non idem corpus quod per mortem deponitur, in resurrectione resumitur.
¶ 2. Præterea, Cuilibet formæ aptatur materia secundum suã cõditionem: & similiter cuilibet agenti instrumentum: sed corpus comparatur ad animã, sicut materia ad formam: & sicut instrumentum ad agentem, cùm ergo anima in resurrectione non sit eiusdem conditionis, sicut modo est: quia vel transfertur totaliter in cœlestem vitam: cui inh esit viuens in mundo: vel deprimitur in brutalem si brutaliter in hoc mundo vixit: ergo videtur quod non resumet idem corpus, sed vel cœleste vel brutale.
¶ 3. Præterea, Corpus humanum vsque ad elementa post mortem resoluitur, vt dictum est suprà. sed illæ partes elementorum, in quas corpus humanum resolutum est, non conueniunt cum humano corpore, quòd in ea resolutum est. nisi in materia prima, quomodo quælibet aliæ partes elementorum cum prædicto corpore conueniunt: si autem ex aliis partibus elementorum corpus formaretur, non dicetur idem numero: ergo nec si ex illis partibus reparetur.
¶ 4. Præterea, Illud corpus nõ erit numero idẽ, cuius partes essentiales sunt aliæ numero: sed forma mixti, quæ est essentialis pars corporis humani, sicut forma eius, non poterit eadem numero resumi: ergo corpus non erit idem numero, probatio mediæ. Illud enim quod cedit in non ens, non potest idem numero resumi, quod patet ex hoc quod non potest esse idem numero, cuius est esse diuersum: sed esse interruptum quod est actus entis, est diuersus, sicut & quilibet alius actus interruptus, sed forma mixtionis cedit penitus in non ens per mortem, cùm sit forma corporalis, & similiter qualitates contrariæ, ex quibus fit mixtio ergo forma mixtionis non cedit eadem numero.
¶ SED CONTRA, est quod dicitur in Iob, In carne mea videbo Deum: Saluatorem meum vbi loquitur de visione post resurrectionem, quod patet ex hoc quòd præcedit, In nouissimo die de terra surrecturus sum, ergo idem numero corpus resurget.
¶ Præterea, Sicut Dama. dicit. in 4. lib. Resurrectio est eius, quod cecidit: secunda surrectio: sed hoc corpus quod nunc gerimus, per mortem cecidit: ergo idem numero resurget.
¶ RESPONDEO dicendum, quod circa hanc quæstionem Philosophi errauerunt, & quidam hæretici moderni errant.
Quidam enim Philosophi posuerunt animas à corpore separatas iteratò corporibus coniungi. Sed errauerunt in hoc quantum ad duo. Primò quidem quantum ad modum coniunctionis, quia quidam ponebant corpori iterum coniungi naturaliter animam separatam per viam generationis. Secundò, quantùm ad corpus, cui coniungebatur quia ponebant, quòd secunda coniunctio non erat ad idem corpus, quòd per mortem depositum est, sed ad aliud, quandoque idem specie, quandoque autem diuersum. Ad diuersum quidem quando anima in corpore existens præter resurrectionis ordinem vitam duxerat. Vnde transibat post mortem de corpore hominis in corpus alterius animalis, cuius moribus viuendo se conformauit, sicut in corpus canis propter luxuriam, in corpus leonis propter rapinam & violentiam, & sic de aliis. Sed in corpore eiusdem speciei, quando anima bene in corpore viuens post mortem aliqua fœlicitate perfuncta post aliqua secula incipiebat ad corpus velle redire, & sic iterum corpori coniungebatur humano. Sed hæc opinio ex duabus radicibus falsis venit. Quarum prima est, quia dicunt quòd anima non coniungitur corpori essentialiter, sicut forma materiæ, sed solùm accidentaliter: sicut motor mobili, aut sicut homo vestimento: & ideò ponere poterãt, quod anima præexistebat antequam corpori generato infunderetur in generatione naturali, & iterum quod diuersis corporibus vniretur. Secunda est, quia ponebant intellectum non differre à sensu nisi accidentaliter: vt si homo diceretur intellectum habere præ aliis animalibus, quia in eo propter optimam corporis complexionem vis sensitiua amplius viget: vnde poterant ponere quòd anima hominis in corpus animalis bruti transiret, præcipuè facta immutatione animæ humanæ ad effectus brutales. Sed illæ duæ prædictæ radices destruuntur à Philosopho in libro de anima: quibus destructis, patet falsitas prædictæ positionis. Et simili modo destruuntur errores quorundam hæreticorum, quorum quidam in prædictas opiniones Philosophorum inciderunt. Quidam autem posuerunt animas iterato coniungi corporibus cœlestibus, vel etiam corporibus in modum venti subtilibus, vt Gregorius de quodam Episcopo Constantinopolitano narrat, exponens illud Iob. 19. In carne mea videbo Deum, & cætera: & propter hoc prædicti errores hæreticorum destrui possunt ex hoc, quòd veritati resurrectionis præiudicant, quod sacra scriptura profitetur. Non enim resurrectio dici potest, nisi anima ad idem corpus redeat: quia resurrectio est iterata surrectio: eiusdem autem est resurgere & cadere. Vnde resurrectio magis respicit corpus, quod post mortem cadit, quàm animam, quæ post mortem viuit, & ita si non est idem corpus, quod anima resumit, non dicetur resurrectio, sed magis noui corporis assumptio.
¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod similitudo non currit per omnia, sed quantùm ad aliquid. In seminatione enim grani granum seminatum & natum non est idem numero, sed nec eodem modo se habet, cum primo seminatum fuerit absque folliculis, cum quibus nascitur, corpus autem resurgens erit idem numero, sed alio modo se habens, quia fuit mortale, & surget in immortalitate.
¶ Ad secundum dicendum, quòd differentia inter animam resurgentis & animam in hoc mundo viuentis, secundum aliquid essentiale non est, sed secundum gloriam & miseriam, quæ differentiam accidentalem faciunt: vnde non oportet quod aliud corpus numero resurgat: sed alio modo se habens, vt respondeat proportionaliter differentia corporum differentiæ animarum.
¶ Ad tertium dicendum, quod illud quod intelligitur in materia ante formam, remanet in materia post corruptionem, quia remoto posteriori, adhuc potest remanere prius, oportebat autem, vt Commentator dicit in 1. Phisi. & in lib. de substantia orbis, in materia generabilium & corruptibilium, ante formam substantialem intelligere dimensiones non terminatas, secundum quas attendatur diuisio materiæ, vt diuersas formas in diuersis partibus recipere possit, vnde & post separationem substantialis formæ à materia adhuc dimensiones illæ manent eædem, & sic materia sub illis dimensionibus existens, quantuncunque formam accipiat, habet maiorem identitatem ad illud, quod ex ea generatum est, quam aliqua pars alia materiæ sub quacunque forma existẽs: & sic eadem materia ad corpus humanum reparandum reducitur, quæ prius materia eius fuit.
¶ Ad quartum dicendum, quod sicut qualitas simplex non est forma substantialis elementi: sed accidens proprium eius, & dispositio per quam materia efficitur propria tali formæ: ita forma mixtionis, quæ est qualitas resultans ex qualitatibus simplicibus ad medium venientibus, non est forma substantialis corporis mixti, sed est accidens proprium & dispositio, per quam materia sit necessaria ad formam. Corpus autem humanum præter hanc formam mixtionis non habet aliam formam substantialem, nisi animam rationalem: quia si haberet aliam formam substantialem priorem, illa daret ei substantiale esse, & sic per eam constitueretur in genere substantiæ, vnde anima iam aduenit corpori: constituto in genere substantiæ, & sic comparatio animæ ad corpus esset: sicut comparatio formarum artificialium ad suas materias, quantum ad hoc quod constituuntur in genere substantiæ per suam materiam: vnde coniunctio animæ ad corpus esset accidentalis, quod est error antiquorum à Philosopho reprobatus in libr. de Anima. Sequeretur etiam quòd corpus humanum & singulæ partes eius non æquiuocè retinerent priora nomina, quod est contra Philosophum in 2. de anima. Vnde cum anima rationalis remaneat, nulla forma corporis humani cedit penitùs in non ens. Formarum autem accidentalium variatio non facit diuersitatem in numero: vnde idem numero resurget cùm materia eadem numero resumatur, vt in præcedenti solutione dictum est.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum sit idem numero homo qui resurget.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd non sit idem numero homo qui resurget. Sicut enim dicit Philosophus in 2. de Generatione. Quæcunq; enim habent speciem corruptibilem mota, non reiterantur eadem numero: sed talis est substantia hominis secundum præsentem statum: ergo non potest mutatione mortis reiterari idem numero.
¶ 2. Præterea, Vbi est alia & alia humanitas, non est idem homo numero: vnde Socrates & Plato sunt duo homines, & non vnus homo, quia alia est humanitas vtriusque: sed alia est humanitas resurgentis ab ea, quam nunc habet: ergo non est idem numero. Media probari potest dupliciter. Primò, quia humanitas, quæ est forma totius, non est forma & substantia, sicut anima, sed est forma tantùm, huiusmodi autem formæ cædunt penitus in non ens: & sic non possunt iterari. Secundò, quia humanitas resultat ex coniunctione partium: sed non potest eadem numero coniunctio resumi, quæ prius fuit: quia iteratio identitati opponitur: iteratio enim numerum importat, identitas autem vnitatem, quæ se non compatiuntur: in resurrectione autem coniunctio iteratur: ergo non est eadem coniunctio, & sic non est eadem humanitas, nec idem homo.
¶ 3. Præterea, Idem homo non est plura animalia: ergo si non est idem animal, non est idem homo numero, sed vbi non est idem sensus, non est idem animal, quia animal definitur per sensum primum, scilicet tactum, vt patet in 2. de Anima. Sensus autem cùm non maneant in anima separata (vt quidam dicunt) nó possunt idem numero resumi: ergo in resurrectione non erit homo resurgens idem animal numero, & sic non idem homo.
¶ 4. Præterea, Materia statuæ principalior est in statua, quàm materia hominis in homine, quia artificialia tota sunt in genere substantiæ in materia, sed naturalia ex forma, vt patet per Philosophum, 2. Physic. Idem dicit in 2. de Anima. Sed si statua ex eodem resiciatur, non est eadẽ numero: ergo multò minùs si homo ex eisdem pulueribus reficiatur, non erit idem homo numero.
¶ SED CONTRA est quod dicitur Iob 19. Quem visurus sum ego ipse, & non alius, & loquitur de visione post resurrectionem: ergo idem homo numero resurget.
¶ Præterea, August. dicit 8. de Tri. quòd resurgere nihil est aliud, quam reuiuiscere, si autem idem homo numero rediret ad vitam, qui mortuus est, non dicitur reuiuiscere, ergo non resurget, quod est contra fidem.
¶ RESPONDEO dicendum, quòd necessitas ponendi resurrectionem est ex hoc, vt finem vltimum, propter quem factus est homo, consequatur, quod in hac vita fieri non potest, nec in vita animæ separatæ, alias esset homo vanè constitutus, si ad finem, ad quem factus est, venire non posset. Et quia oportet quòd illud idem numero ad finem perueniat, propter quem finem est factum, ne in vanum esse factum videatur, oportet quòd idem homo numero resurgat: & hoc quidem fit, dum eadem anima numero eidem corpori numero coniungitur, alias enim non esset correctio propriè, nisi idẽ homo repararetur: vnde ponere quod idem numero non sit, quod resurgit, est hæreticum, derogans veritati Scripturæ, quæ resurrectionem prædicat.
¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Philosophus loquitur de reiteratione, quæ fit per motum vel mutationem naturalem. Ostendit enim differentiam circulationis, quæ est in generatione & corruptione, ad circulationem, quæ est in motu cœli: quia cœlum per motum localem redit idem numero ad principium motus; quia habet substantiam incorruptibilem motam: sed generabilia & corruptibilia per generationem redeunt ad idem specie, non ad idem numero: quia ex homine generatur semen ex quo sanguis, & sic deinceps vsquequò perueniatur ad hominem non eundem numero, sed specie: vnde patet quod ratio inducta secundum Philosophi intentionem non est ad propositum. Vel dicendum, quòd aliquorum generabilium & corruptibilium forma non est per se subsistens, vt post compositi corruptionem remanere valeat, sicut est de anima rationali, quæ esse quod sibi in corpore acquirit, & post corpus retinet, & in participationem illius esse corpus per resurrectionem adducitur, cùm nõ sit aliud esse corporis, & aliud animæ in homine, alias esset coniunctio animæ & corporis accidentalis: & sic interruptio nulla facta est in esse substantiali hominis, vt non possit idem numero redire homo propter interruptionem essendi: sicut accidit in aliis rebus corruptis, quarum esse omninò interrumpitur forma non remanente, materia autem sub alio esse remanente, sed tamen nec etiam homo per generationem naturalem reiteratur idem numero, quia corpus generati hominis non fit ex tota materia generantis: vnde est corpus diuersum in numero, & per consequens anima & totus homo.
¶ Ad secundum dicendum, quòd de humanitate & qualibet forma totius est duplex opinio. Quidam enim dicunt, quod idem secundum rem est forma totius & forma partis: dicitur tamen forma partis, secundum quod perficit materiam, totius autem, secundum quòd ex ea tota ratio speciei consequitur: & secundum hanc opinionem humanitas secundum rem non est aliud, quam anima rationalis: & sic cùm anima rationalis eadem numero resumatur, eadem numero erit humanitas, & etiam post mortem manet, quamuis non sub ratione humanitatis: quia ex ea separata compositum rationem speciei non cõsequitur. Alia opinio est Auic. quæ verior videtur, quòd forma totius non est forma partis tantum, nec forma aliqua alia præter formam partis, sed est totum resultans ex compositione formæ & materiæ comprehendens in se vtrunque, & hic forma totius essentialis quidditas dicitur. Quia ergo in resurrectione idem numero corpus erit & eadem numero anima rationalis erit de necessitate eadem humanitas: ratio autem procedebat, ac si humanitas esset quædam alia forma superueniens formæ & materiæ: quod falsum est. Secunda autem ratio non potest identitatem humanitatis impedire: quia coniunctio significat actionem vel passionem, quæ quamuis diuersa sit, non potest identitatem humanitatis impedire, quia actio & passio, ex quibus erat humanitas non sunt de essentia humanitatis. Vnde eorum diuersitas non inducit diuersitatem humanitatis. Constat enim quòd generatio & resurrectio non sunt idem motus numero, nec tamen propter hoc identitas resurgentis impeditur. Similiter etiam nec impeditur identitas humanitatis, si accipiatur coniunctio pro ipsa relatione: quia relatio illa non est de essentia humanitatis, sed concomitatur eam, eò quòd humanitas non est de illis formis, quæ sunt compositio & ordo, vt dicitur 2. Physic. Vnde existente alia compositione numero non est eadem numero forma domus.
¶ Ad tertium dicendum, quòd ratio illa optimè concludit cõtra illos, qui ponunt animam sensibilem & rationalem diuersas in homine esse, & secundum hoc anima sensitiua in homine non esset incorruptibilis, sicut nec in aliis animalibus. Vnde in resurrectione non erit eadem anima sensibilis, & per consequens resurrectione non erit eadem anima sensibilis, & per consequens idem animal, nec idem homo: si autem ponamus, quòd eadem anima secundum substantiam in homine, sit rationalis & sensibilis, nullas in hoc angustias patiemur: quia animal definitur per sensum, qui est anima sensitiua sicut per formam essentialem: per sensum autem, qui est eius potẽtia sensitiua, cognoscitur eius definitio, sicut per formam accidentalem, quæ maximam partem confert ad cognoscendum quod quid est, vt in primo de anima dicitur, post mortem ergo manet anima sensibilis, sicut & anima rationalis secundum substantiam. Sed potentiæ sensitiuæ secundum quosdam non manent: quæ quidem potentiæ cum sint accidentales proprietates eorum, varietatem identitatem animalis totius auferre non possunt, nec etiam partium animalis, nec dicuntur potentiæ perfectiones vel actus organorum, nisi sicut principia agendi, vt calor in igne.
¶ Ad quartum dicendum, quòd statua dupliciter potest considerari, vel secundum quòd est substantia quædam, vel secundum quod est artificiale quoddam: & quia in genere substantiæ ponitur ratione suæ materiæ, ideò si consideretur, secundum quod est substantia quædam est eadem numero statua, quæ ex eadem materia reparatur, sed in genere artificialium ponitur secundum quòd est forma, quæ accidens quoddam est, & transit statua destructa: & sic non reddit idem numero, nec statua eadem numero esse potest, sed forma hominis, scilicet anima, manet post dissolutionem corporis, & ideò non est similis ratio.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum pulueres humani corporis ad eam partem corporis, quæ cum eis dissoluta est, per resurrectionem redire oporteat.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd oporteat pulueres humani corporis ad eam partem corporis, quæ cum eis dissoluta est, per resurrectionem redire. Quia secundum Philosophum in secundo de Anima, sicut se habet tota anima ad totum corpus ita pars animæ ad partem corporis, vt visus ad pupillam, sed oportet quòd post resurrectionem corpus resumatur ab eadem anima: ergo oportet quod partes etiam corporis resumantur ad eadem membra, in quibus eisdem partibus animæ perficiantur.
¶ 2. Præterea, Diuersitas materiæ facit diuersitatem in numero, sed si pulueres non redeant ad easdem partes, singulæ partes non reficientur ex eadem materia ex qua prius constabant: ergo non erunt eædem numero, sed si partes sunt diuersæ: & totum erit diuersum: quia partes comparantur ad totum sicut materia ad formam: vt patet, in 2. Physic. ergo non erit idem numero homo quod est contra veritatem resurrectionis.
¶ 3. Præterea, Resurrectio ad hoc ordinatur, quod homo operum suorum mercedem accipiat: sed diuersis operibus meritoriis vel demeritoriis diuersæ partes corporis deseruiunt: ergo oportet quòd in resurrectione quælibet pars ad suum statum redeat, vt pro suo modo præmietur.
¶ SED CONTRA Artificialia magis dependent ex sua materia, quam naturalia: sed in artificialibus ad hoc, quòd idem artificiatum ex eadem materia reparetur, non oportet quòd partes re-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ducantur ad eundem situm: ergo nec in homine oportet.

¶ Præterea, Variatio accidentis non facit diuersitatem in numero: sed situs partium est accidens quoddam: ergo diuersitas eius in homine non facit diuersitatem in numero.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in hac quæstione differt considerare quid fieri possit sine identitatis præiudicio, & quid fiet vt congruentia seruetur. Quantum ergo ad primum sciendum est quod in homine possunt accipi diuersæ partes dupliciter. Vno modo diuersæ partes totius homogenei, sicut diuersæ partes carnis, vel diuersæ partes ossis. Alio modo diuersæ partes diuersarum specierum totius heterogenei, sicut os & caro. Si ergo dicatur quòd pars materiæ redibit ad aliam partem speciei eiusdem, hoc non faciet, nisi varietate in situ partium: situs autem partium variatus non variat speciem in totis homogeneis: & sic si materia vnius partis redeat ad aliam, nullum præiudicium generabitur identitati totius: & ita etiam est in exemplo quod ponitur in littera, quia statua non redit eadem numero secundum formam, sed secundum materiam, secundum quam est substantia quædam, sic autem statua est homogenea, quamuis non secundum formam artificialem. Si autem dicatur, quòd materia vnius partis redit ad aliam partem alterius speciei, sic de necessitate variatur non solum situs partium, sed etiam identitas earum: ita tamen quòd tota materia aliud aut quod erat de veritate humanæ naturæ, in vnam aliam transferatur, non autem si aliquid, quod erat in vna parte superfluum, transferatur in aliam: ablata autem identitate partium, auferetur identitas totius si loquamur de partibus essentialibus, non autē de accidentalibus, sicut sunt capilli & vngues, de quibus videtur loqui Augustinus. Et sic patet qualiter translatio materiæ de parte in partem tollit identitatem totius, & qualiter non: sed loquendo secundum congruentiam, magis probabile est quòd etiam situs partium idem seruabitur in resurrectione, præcipuè quantum ad partes essentiales & organicas, quamuis forte non quantum ad accidentales, sicut sunt vngues & capilli.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd obiectio illa procedit de partibus organicis, & non de partibus similibus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd situs diuersus partium non facit diuersitatem in numero, quamuis eam faciat diuersitas materiæ.

¶ Ad tertium dicendum, quòd operatio propriè loquendo, non est partis, sed totius: vnde præmium non debetur parti, sed toti.

QVAESTIO OCTVAGESIMA.

De integritate corporum resurgentium, in quinque articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de integritate corporum resurgentium.

¶ Circa quod quæruntur quinque.

¶ Primò, vtrum omnia membra corporis humani in ipso resurgant.

¶ Secundo, vtrum capilli & vngues.

¶ Tertiò, vtrum humores.

¶ Quartò, vtrum totum id quod fuit in eo de veritate humanæ naturæ.

¶ Quintò, vtrum quicquid in eo materialiter fuerit.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum omnia membra humani corporis resurgent.

Thom. 4. distin. 43. q. 1. art. 2. q. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd nō omnia membra corporis humani resurgent. Remoto enim fine, frustra reparatur, id quod est ad finem: finis autem cuiuslibet membri est eius actus, cùm ergo nihil frustra fiat in operibus diuinis, & quorundam membrorum vsus post resurrectionem non competat homini præcipuè genitalium, quia tunc, neque nubent, neque nubentur: ergo videtur quòd omnia membra non resurgent.

¶ 2. Præterea, Intestina quædam membra sunt sed non resurgunt, plena enim resurgere non possunt, quia immundiras continent, nec vacua, quia nihil est vacuum in natura: ergo non omnia membra resurgent.

¶ 3. Præterea, Ad hoc corpus resurget vt præmietur de opere, quòd anima per ipsum gessit, sed membrum propter furtum amputatum, ei qui postea pœnitentiam agit & saluatur, non potest in resurrectione remunerari, nec de bono, quia ad hoc cooperatum non est, nec de malo, quia pœna membri in pœnam hominis redundaret, ergo non omnia membra resurgent cum homine.

¶ SED CONTRA, Magis pertinent ad veritatem humanæ naturæ alia membra, quam capilli & vngues: sed ista restituentur homini in resurrectione, vt in litera dicitur: ergo multò fortius alia membra.

¶ Præterea, Dei perfecta sunt opera: sed resurrectio opere diuino fiet: ergo homo reparabitur perfectus in omnibus membris.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dicitur in secundo de anima, Anima se habet ad corpus non solum in habitudine formæ & finis, sed etiam in habitudine causæ efficientis. Est enim comparatio animæ ad corpus sicut comparatio artis ad artificiatum, vt dicitur in tertio de Animalibus, quicquid autem explicitè in artificiato ostenditur, hoc totum implicitè & artificialiter & originaliter in ipsa arte continetur: & similiter quicquid in parte corporis apparet, totum originaliter & quodammodo implicitè in anima continetur. Sicut ergo artis opus non esset perfectum si artificiato aliquid deesset eorum, quæ ars continet ita nec homo posset esse perfectus, nisi totum quod in anima implicitè continetur, exterius in corpore explicaretur, nec etiam corpus animæ ad plenum proportionaliter responderet: sic ergo oportet in resurrectione corpus hominis esse animæ totaliter correspondens, quia non resurget, nisi secundum ordinem quem habet ad animam rationalem, oportet etiam hominem perfectum resurgere, vt potè qui ad vltimam perfectionem consequendam reparatur, oportet etiam quòd omnia membra, quæ nunc sunt in corpore hominis, in resurrectione reparentur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd membra possunt dupliciter considerari in comparatione ad animam, vel secundum habitudinem materiæ ad formam, vel secundum habitudinem instrumenti ad agentem: eadem enim est comparatio totius corporis ad totam animam & partium ad partes, vt dicitur in secundo de Anima. Si ergo membrum accipiatur secundum primam comparationem, finis eius non est operatio, sed magis perfectum est speciei, quod etiam post resurrectionem requireretur. Si autem accipiatur secundum secundam comparationem, sic finis eius est operatio: nec tamen sequitur quòd quādo deficit operatio, quòd frustra sit instrumentum: quia instrumentum non solùm seruit ad exequendam operationem agentis, sed ad ostendendam virtutem ipsius. Vnde oportebit quòd virtus potentiarum animæ in instrumentis corporeis demonstretur: & si nunquam in actum prodeant, vt ex hoc commendetur Dei sapientia.

¶ Ad secundum dicendum, quòd intestina resurgent in corpore, sicut & alia membra: & plena erunt non quidem turpibus superfluitatibus, sed nobilibus humiditatibus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd actus, quibus meremur, non sunt propriè loquendo, manus vel pedis, sed totius hominis: sicut & operatio artis non attribuitur scientiæ, sed artifici vt principio, quamuis ergo membrum, quod ante pœnitentiam est mutilatum, non sit cooperatum homini in statu illo, quo gloriam promeretur, tamen ipse homo meretur, vt totum præmietur: qui ex toto quod habet Deo seruit.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum capilli & vngues resurgent in humano corpore.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd capilli & vngues non resurgent in corpore humano, quia sicut capilli & vngues ex superfluitatibus cibi generantur, ita vrina & sudor & aliæ superfluitates vel fæces: sed hæc non resurgent cum corpore: ergo nec capilli & vngues.

¶ 2. Præterea, Inter alias superfluitates, quæ ex cibo generantur, maximè accedit ad naturæ humanæ veritatem semen, quod est superfluum, quo indigetur: sed semen non resurget in corpore hominis: ergo multò minus capilli & vngues resurgent.

¶ 3. Præterea, Nihil est perfectum anima rationali, quòd non sit perfectum anima sensibili: sed capilli & vngues non sunt perfecti anima sensibili, quia eis non sentimus, vt dicitur in primo de anima: ergo cùm non resurgat corpus humanum nisi propter hoc quod est perfectum ab anima rationali, videtur quòd capilli & vngues non resurgent.

¶ SED CONTRA, est quod dicitur Luc. 21. Capillus de capite vestro non peribit.

¶ Præterea, Capilli & vngues sunt dati in ornamentum hominis sed corpora hominum præcipuè electorum debent resurgere cum omni ornatu: ergo debent resurgere cum capillis.

¶ RESPONDEO dicendū, quòd anima se habet ad corpus animatum, sicut ars ad artificiatum & ad partes eius, sicut ars ad sua instrumēta, vnde & corpus animatum organicum dicitur, ars autem vtitur instrumentis ad operis intenti executionem, & hæc instrumenta sunt de prima intentione artis. Vtitur etiam aliis instrumentis ad conseruationem principalium instrumentorum, & hæc sunt de secunda intentione artis, sicut ars militaris vtitur gladio ad bellum, & vagina ad gladij conseruationem: ita & in partibus corporis animati quædam ordinantur ad operationes animæ exequendas, sicut cor, hepar, manus, & pes: quædam autem ad conseruationem aliarum partium, sicut folia sunt ad cooperturam fructuum, ita etiam capilli & vngues sunt in homine ad custodiam aliarum partium: vnde sunt de secunda perfectione corporis humani, quamuis non de prima: & quia homo resurget in omni perfectione suæ naturæ, propter hoc oportet, vt capilli & vngues resurgant in ipso.

¶ AD

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illæ superfluitates expelluntur à natura quasi ad nihilum vtiles: vnde non pertinent ad perfectionem humani corporis. Secus autem est de illis superfluitatibus, quas natura sibi retinet ad generationem capillorum & vnguium, quibus indiget ad membrorum conseruationem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd semine non indiget ad perfectionem indiuidui, sicut capillis & vnguibus, sed ad perfectionem speciei.

¶ Ad tertium dicēdum, quòd capilli & vngues nutriūtur & augētur, & sic oportet q; aliqua operatione participent, quod non posset esse nisi essent partes aliquo modo ab anima perfectæ: & quia in homine non est nisi vna anima, scilicet rationalis, constat quod ab anima rationali perfecta sunt, quamuis non vsque ad hoc quod operationem sensus participant, sicut nec ossa, de quibus constat, quod resurgent & sunt de integritate indiuidui.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum humores in corpore resurgent.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd humores in corpore non resurgent, nam 1. Corin. 4. dicitur, Caro & sanguis regnum Dei non possidebunt, sed sanguis est principalior humor: ergo non resurget in beatis qui regnum Dei possidebunt, & multo minus in aliis.

¶ 2. Præterea, Humores sunt ad restaurationem deperditi: sed post restaurationem nulla deperditio fiet: ergo corpus non resurget cum humoribus.

¶ 3. Præterea, Illud quod est in via generationis in corpore humano, nondum est ab anima rationali perfectum, sed humores adhuc sunt in via generationis, quia sunt in potentia caro & os: ergo nō dum sunt perfecti anima rationali: sed corpus humanum non habet ordinem ad resurrectionem, nisi secundum quod est anima rationali perfectum: ergo humores in eo non resurgent.

¶ SED CONTRA, quia quod est de constitutione corporis humani resurget in eo: sed humores sunt huiusmodi, vt patet per Augu. qui dicit, quod corpus constat ex membris officialibus, officialia ex consimilibus, consimilia ex humoribus: ergo humores resurgent in corpore.

¶ Præterea, Resurrectio nostra erit conformis resurrectioni Christi: sed in Christo resurrexit sanguis, aliàs nunc vinum, non transubstrantiaretur in sanguinē eius in sacramento altaris: ergo & in nobis resurget sanguis, & eadem ratione alij humores.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quicquid pertinent ad integritatem humanæ naturæ in resurgente, hoc totum resurget ratione prædicta: vnde oportet quòd illa humiditas corporis resurgat in homine, quæ ad integritatem humanæ naturæ pertineat. Est autem in homine triplex humiditas: quædam enim humiditas est in recedendo à perfectione huius indiuidui, vel quia in via est corruptionis & à natura abiicitur, sicut vrina sudor, & sanies, & huiusmodi: vel quia à natura ordinatur ad conseruationem speciei in aliquo indiuiduo, siue per actum generatiuæ, sicut semen, siue per actum nutritiuæ, sicut lac, & nulla talium humiditatum resurget, eo quòd non est perfectione indiuidui resurgentis. Secunda humiditas est, quæ nondum peruenit ad vltimam perfectionem, quam natura operatur in indiuiduo, sed est ad illam ordinata à natura: & hæc est duplex. Quia quædam est, quæ habet aliquam formam determinatam, quæ continetur inter partes corporis, sicut sanguis. & alij tres humores, quos natura ordinat ad membra, quæ ex eis generantur, sed tamen habent aliquas formas determinatas, sicut & aliæ partes corporis: & ideò resurgent cum aliis partibus corporis: quædam verò humiditas est in via transfeundi de forma in formam, scilicet de forma humoris in formam membri, & talis humiditas non resurget: quia post resurrectionem partes corporis singulæ in suis formis stabilientur, vt vna in aliam non transeat: & ideò non resurget illa humiditas, quæ est in ipso actu transfeundi de forma in formam. Hæc autem humiditas potest in duplici statu accipi, vel secundum quod est in principio transmutationis, & sic vocatur res illa, scilicet humiditas quæ est in foraminibus paruarum venarum: vel secundum quod est in progressu transmutationis, & sic incipit iam dealbari: & sic vocatur cambium, in neutro autem statu resurget. Tertium autem genus humiditatis est, quod iam pertenuit ad vltimam perfectionem quam natura intendit in corpore indiuidui, quæ iam est dealbata, & in corpora membris, & hæc vocatur gluten, & cùm hæc sit sic substantia membrorum, etiam resurget vt membra.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd caro & sanguis in verbis illis Apostoli non accipiuntur pro substantia carnis: sed pro operibus carnis, & sanguinis quæ sunt opera peccati vel operibus animalis vitæ: vel secundum quòd dicit Augustinus in epistola ad Constantij, Caro & sanguis accipitur ibi pro corruptione, quæ nunc dominatur in carne & sanguine, vnde & subditur in verbis Apostoli, Neque corruptio incorruptionem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut membra seruientia generationi erunt post resurrectionem ad integritatem humanæ naturæ, non ad operationem quæ nunc exercetur per membra illa, ita & humores erunt in corpore non ad restaurationem deperditi, sed ad integritatem humanæ naturæ reparandam, & ad virtutis naturalis ostensionem.

¶ Ad tertium dicendum, quod sicut elementa sunt in via generationis respectu corporum mixtionem, quia sint eorum materia non autem ita quòd semper sint in transeundo in corpore mixto, ita etiam se habent humores ad membra: & propter hoc sicut elementa in partibus vniuersi habent formas determinatas, ratione quarum sunt de perfectione vniuersi, sicut & corpora mixta: enim etiam humores sunt de perfectione corporis humani, sicut & aliæ partes, quamuis non perueniant ad tantam perfectionem, sicut aliæ partes, nec elementa habent ita formas perfectas sicut mixta. Sicut autem partes omnes vniuersi à Deo perfectionem consequuntur non æqualiter, sed secundum suum modum vnumquódque, ita etiam humores aliquo modò perficiuntur ab anima rationali, non tamen eodem modo sicut partes perfectiores.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum totum quod fuit in corpore de veritate humanæ naturæ resurget in ipso.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod non totum quod fuit in corpore de veritate humanæ naturæ, resurget in ipso. Quia cibus conuertitur in veritatem humanæ naturæ: sed aliquando carnes bouis sumuntur in cibum: si ergo resurget quicquid de veritate humanæ naturæ est, resurget etiam caro bonis, quod est inconueniens.

¶ 2. Præterea, Costa adæ fuit de veritate humanæ naturæ in ipso, sicut & costa nostra in nobis, sed costa Adæ non resurget in eo, sed in Eua: alias Eua non resurgeret quæ de costa illa formata est: ergo non resurget in homine quicquid fuit in eo de veritate humanæ naturæ.

¶ 3. Præterea, Non potest esse q; idē in diuersis corporibus resurgat sed potest esse quòd aliquid fuit de veritate humanæ naturæ in diuersis hominibus, sicut si aliquis carnibus humanis vescatur: quæ in substantiam eius transeant: ergo non resurget in aliquo quicquid fuit de veritate humanæ naturæ in ipso.

¶ 4. Si dicatur quod non quicquid est in carne comesta est de veritate humanæ naturæ: & ita aliquid eorum potest resurgere in primo & aliquid in secundo: contra, de veritate humanæ naturæ maximè videtur esse illud quod à parentibus trahitur: sed si aliquis non comedens nisi carnes humanas filium generet, oportet quòd illud quod filius à parente trahit, sit de carnibus aliorum hamiuum quas pater suus comedit: quia semen est de superfluo alimenti, vt Philosophus probat in libro de Animalibus ergo illud quod est de veritate humanæ naturæ in puero isto, fuit etiā de veritate humanę naturę in aliis hominibus, quorum carnes pater comedit.

¶ 3. Si dicatur, quòd ille quod erat de veritate humanę naturę in carnibus hominum comestorum, non transit in semen, sed illud quod erat ibi de veritate humanę naturę, non existens: contra, ponatur quòd aliquid cibetur solum embryis, in quibus nihil videtur esse quod non sit de veritate humanę naturę, quia tollitur quod est in eis à parentibus trahitur: si ergo superfluitas tum quod est in eis à parentibus trahitur: si ergo superfluitas tum quod est in semen, oportet quòd illud quod fuit de veritate humanę naturæ in embryis, quæ etiam ad resurrectionem pertinent, postquam animam rationalem perceperunt, sit etiam de veritate humanę naturæ in puero, qui ex tali semine generatur, & sic cùm non possit idem resurgere in duobus non poterit in quolibet resurgere quicquid fuit de veritate humanę naturæ in ipso.

¶ SED CONTRA, Quicquid fuit de veritate humanæ naturę, fuit perfectum in anima rationali: sed ex hoc habet corpus humanum ordinem ad resurrectionem, quia fuit anima rationali perfectum: ergo quicquid fuit de veritate humanę naturæ, resurget in vnoquoque.

¶ Præterea, Si à corpore hominis subtrahatur aliquid quod est de veritate humanę naturæ, in ipso non erit corpus hominis perfectum: sed omnis imperfectio hominis tollitur in resurrectione, præcipuè ab electis, quibus promissum est Luc. 21. quòd capillus de capite eorum non peribit: ergo quicquid fuit de veritate humanę naturę resurget in homine.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd vnumquodque sicut se habet ad veritatem: ita se habet ad esse: vt dicitur in 2. Meta, quòd illa res vera est, quæ est ita vt videtur cogitari secundum actum: & propter hoc Auic. dicit quòd veritas vniuscuiusque rei est proprietas sui esse, quod stabilitum est ei, & secundū hoc aliquid dicitur esse de veritate humanæ naturæ: quia propriè pertinet ad esse humanæ naturę, & hoc est quod participat sortem

Universidad de Deusto
Biblioteca

mam humanæ naturæ sicut verum aurum dicitur quod habet veram formam auri ex qua est esse proprium auri.

¶ Vt ergo videatur quid est illud quod est de veritate humanæ naturæ, sciendum est quod est ea hoc est triplex opinio. Quidam enim posuerunt, quòd nihil de nouo esse incipit de veritate humanæ naturæ, quicquid ad veritatem humanæ naturæ pertinet, totum fuit in ipsa institutione humanæ naturæ de veritate eius & hoc per seipsum multiplicatur, vt ex eo possit semen decidi à generante: ex quo filius generetur, in quo etiam illa pars decisa multiplicatur, vt ad perfectam quantitatẽ perueniat per augmentum, & sic deinceps: & ita multiplicatum est totum genus humanum. Vnde secundum opinionem hanc quicquid ex alimento generatur, quamuis videatur speciem carnis aut sanguinis habere, non tamen pertinet ad veritatem humanæ naturæ.

¶ Alij autem dixerunt, quòd aliquid de nouo additur ad veritatem humanæ naturę per transmutationem alimenti in corpus humanum considerata veritate humanæ naturæ in specie, ad cuius conseruationem ordinatur actus generatiuæ virtutis. Si autem veritas humanæ naturæ in indiuiduo consideretur, ad cuius conseruationem & perfectionem actus nutritiuæ virtutis ordinatur, non additur aliquid per alimentum quòd sit primo de veritate humanæ naturæ huius indiuidui, sed solùm secundario, Ponunt enim quòd veritas humanæ naturæ primò & principaliter consistit in humido radicali, ex quo est prima constitutio humani generis: quod autem conuertitur de alimento in veram carnem & sanguinem, non est principaliter de veritate humanæ naturæ illius indiuidui, sed secundario, sed potest esse principaliter de veritate humanæ naturæ alterius indiuidui quod ex semine illius generatur. Semen enim ponunt esse superfluum alimenti vel cum admixtione alicuius, quod est primò de veritate humanæ naturæ in generatione: vt quidam dicunt, vel sine admixtione eius, vt dicunt alij. & sic quod est humidum nutrimentale in vno, sit humidum radicale in alio.

¶ Tertia opinio est, quòd aliquid de nouo incipit esse principaliter de veritate humanæ naturæ etiam in isto indiuiduo: quia non est distinctio talis in corpore humano, vt aliqua pars materialis signata de necessitate per totam vitam remaneat, sed ad hoc indifferenter se habet quælibet pars significata accepta, quòd manet semper quantum ad id quod est speciei in ea, sed potest fluere quantùm ad id quod est materiæ in ipsa: & sic humidum nutrimentale non distinguitur à radicali ex parte principij, vt dicatur radicale, quod est ex semine generatum, nutrimentale verò quod generatur ex cibo: sed magis distinguitur ex termino quod radicale dicitur, quod ad terminum generationis peruenit per actum generatiuæ vel etiam nutritiuæ virtutis. sed nutrimentale quod nondum peruenit ad hunc terminum, sed est adhuc in via nutriendi: & hæ tres opiniones in 2. libro sententiarum dist. 30. plenius positæ & inuestigatæ sunt: & ideò non oportet hic repetere, nisi quantum ad propositum pertinet.

¶ Sciendum est ergo quòd secundum has opiniones diuersimode ad hanc quæstionem oportet respõdere. Prima opinio per viam multiplicationis quâ ponit, potest ponere perfectionẽ humanæ naturæ, & quantum ad numerum indiuiduorum & quantum ad debitam quantitatem vniuscuiusque indiuidui. absque eo quod est ex alimento generatum. quod quidem non addit nisi ad resistendum consumptioni, quæ posset induci per actionem caloris naturalis, sicut argento apponitur plumbum, ne ex liquefactione consumatur. Vnde cùm in resurrectione oporteat naturam humanam in sua perfectione reparari, nec calor naturalis tunc agat ad consumptionem humidi naturalis, nulla necessitas erit q̃ resurgat aliquid in homine quod ex alimento sit generatum, sed resurget tantum illud quod fuit de veritate humanæ naturæ indiuiduj. & per decisionem & multiplicationem ad prædictam perfectionem peruenit in numero & quantitate.

¶ Secunda autem opinio, quia ponit, quòd eo quod generantur ex nutrimento, indigetur ad perfectionem quantitatis indiuidui & ad multiplicationem quæ fit per generationem, necesse haberi ponere aliquid de hoc quod conuersum est in alimentum resurgere, non tamen totum: sed solùm quantùm indigetur ad perfectam redintegrationem humanæ naturæ, fuit in omnibus suis indiuiduis. Vnde ponit hæc opinio, quod totum illud quod fuit in substantia seminis, resurget in illo homine. qui ex isto semine generatus est: quia hoc est principaliter de veritate humanæ naturæ in ipso, de eo autem quod postea aduenit per nutrimentum, tantum resurget in eo, quantum est necessarium ad perfectionem quantitatis. Sed quia hoc humidum nutrimentale fluit & refluit hoc ordine reparabitur: quia illud quod primò fuit de substantia corporis, totum reparabitur, & de eo quod secundò & tertio & deinceps aduenit, quantum necessarium est ad quantitatem reintegrandam, quod patet duplici ratione. Primò, quia illud quod super hoc aduenit, indoctum fuit vt illud quod primò erat deperditum, repararetur, & ita non ita principaliter pertinet ad veritatem humanæ naturæ sicut præcedens. Secundo, quia adiunctio humidi extranei ad primum humidum radicale facit, quod totum permixtum non ita perfectè participet virtutem speciei, sicut primum participabat. Et ponit exemplum Philosophus in primo de generatione, de aqua permixta vino quæ semper virtutem vini debilitat, ita quod in fine ipsum aquosum reddit: vnde sicut secunda aqua, quamuis assumatur in speciem vini, non tamen ita perfectè speciem vini participat, sicut prima, quæ in vinum assumebatur: ita illud quod de alimento secundo in carnem conuertitur, non ita perfectè attingit ad speciem carnis, sicut quod primò conuertebatur: & ideò non ita pertinet ad veritatem humanæ naturæ nec ad resurrectionem. Sic ergo patet quod hæc opinio ponit resurgere totum id, quod est de veritate humanæ naturæ principaliter, non autem totum quod est de veritate humanæ naturæ secundario.

¶ Tertia autem opinio, quantum ad aliquid differt à secunda, & quantum ad aliquid conuenit cum ea, Differt quantum ad hoc quod ponit totum quod est sub forma carnis & ossis eadem ratione ad veritatem humanæ naturæ pertinere: quia non distinguit aliquid materiale signatum permanens in homine toto tempore vitatus, quod per se pertinet ad veritatem humanę naturæ, & aliquid fluens & refluens quod pertinet ad veritatem humanæ naturæ solum propter quantitatis perfectionem, non propter primum esse speciei, sicut secunda opinio dicebat: sed ponit omnes partes quæ non sunt præter intentionem naturæ aggeneratæ, pertinere ad veritatem humanæ naturæ, quantum ad id quod habet de specie, quia sic manent, non autem quantum ad id quod habet de materia, quia sic fluunt & refluunt indifferenter: vt ita etiam intelligamus contingere in partibus vnius hominis, sicut contingit in tota multitudine ciuitatis, quia singuli subtrahuntur à multitudine per mortem, aliis in loco eorum succedentibus. Vnde partes multitudinis fluunt, & refluunt materialiter, sed formaliter manent, quia ad eadem officia & ordines substituuntur alij, à quibus priores subtrahuntur, vnde Respu. vna numero remanere dicitur. Et similiter etiam dum quibusdam partibus refluentibus aliæ reparantur in eadem figura & in eodem situ, omnes partes fluunt & refluunt secundum materiam, sed manent secundum speciem: manet nihilominus homo idem numero: sed conuenit tertia cum secunda opinione, quia ponit quod partes secundo aduenientes, non ita perfectè attingunt ad veritatem speciei, sicut quę primò aduenerunt & ideò idem quod ponit resurgere in homine secunda opinio, ponit tertia, sed non penitus eadem ratione. Posnit enim totum illud quod ex semine generatum est, resurgere, non quia alia ratione pertineat ad veritatem humanæ naturæ quam hoc quod postea aduenit, sed quia perfectius veritatem speciei participat, quem ordinem ponebat secunda opinio in iis, quæ postea aduenerunt ex alimento, in quo etiam hæc opinio concordat cum alia.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd res naturalis non est id quod est ex sua materia, sed ex sua forma: vnde quamuis illud materiæ quod quandoque fuit sub forma carnis bouinæ, resurgat in homine sub forma carnis humanæ, non sequitur quod resurgat caro bouis, sed caro hominis: alias enim posset concludi quòd resurgeret limus de quo formatum est corpus Adæ, tamen prima opinio concedit hanc rationem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd costa illa non fuit in Adam de perfectione indiuidui, sed ordinata ad multiplicationem speciei vnde non resurget in Adam, sed in Eua, sicut & semen non resurget in generante sed in genito.

¶ Ad tertium dicendum, quòd secundum primam opinionem facilè est ad hoc respondere: quia carnes comestæ nunquam sunt de veritate humanæ naturæ in comedente, fuerunt autem de veritate humanæ naturæ in eo, cuius carnes commeduntur, & ita resurgent in primo, & non in secundo: sed secundum secundam opinionem & tertiam vnusquisque in illo resurget, in quo magis accessit ad perfectam participationem virtutis speciei, & si æqualiter in vtroque accesserat, resurget in illo, in quo primò habuit ordinem ad resurrectionem ex coniunctione ad animam rationalem illius hominis: & ideò si in carnibus comestis fuit aliqua superfluitas, quæ non pertineret ad veritatem humanæ naturæ in primo, resurgere poterit in secundo, alias illud quod pertinebat ad resurrectionem in primo, resurget in eo & non in secundo: sed in secundo loco eius sumeretur vel aliquid de eo quod ex aliis cibis in carnem secundi conuersum est: vel si nullo cibo nunquam pastus fuisset, nisi carnibus humanis diuina virtute aliunde suppleretur, quantum indigeretur ad perfectionem quantitatis, sicut etiam supplet in illis qui ante perfectam ætatem decedunt, nec per hoc aliquid præiudicatur identitati in numero. sicut nec præiudicatur per hoc quòd partes secundum materiam fluunt & refluunt.

¶ Ad quartum

¶ Ad quartum dicendum, quòd secundum primam opinionem facile est soluere, quia ponit quòd semen non est ex superfluo alimenti: vnde carnes comestæ non transeunt in semen, ex quo puer generatur. Sed secundum alias duas opiniones dicendum est, quod non est possibile, quòd totũ quod fuit in carnibus comestis, in semen conuertatur: quia post multam deputationem cibi peruenitur ad decoctionem seminis: quòd est superfluitas vltimi cibi: illud autem quod de carnibus comestis in semen cõuertitur pertinet magis ad veritatem humanæ naturæ in eo q̃ ex semine nascitur: quàm in illo, ex cuius carnibus semen est generatum: & ideò secundum regulam prius datam, hoc quod in semen conuersum est, resurget in eo qui ex semine nascitur. residuum verò materiæ resurget in illo, ex cuius carnibus comestis semen est generatum.

¶ Ad quintum dicendum, quòd embryo non pertinent ad resurrectionem ante animationem per animam rationalem, in quo statu iam multum aduenit supra substantiam seminis de substantia nutrimenti, qua puer in vtero matris nutritur, & ideo si aliquis embryis vescatur. & ex superfluo illius cibi generetur aliquis, illud quod erit in substantia seminis, resurget quidem in eo qui ex semine generatur, nisi in illo contineatur aliquid quod fuisset de substantia seminum in illis, ex quorum carnibus comestis semen generatum est, quia resurgeret in primo & non in secundo. residuum autem carnium comestarum, quod non est conuersum in semen, constat quod resurgeret in primo, vtrique diuina potentia implente quod deest. Prima autem opinio hac obiectione nõ arctatur cùm non ponat semen esse ex superfluo alimenti, sed aliæ multæ rationes sunt contra eam, vt in secundo libro patuit, distinctione trigesima.

ARTICVLVS V.

¶ Verum quicquid fuit materialiter in membris hominis, totum resurget.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd quicquid fuit materialiter in membris hominis, totum resurget. Minus enim videtur pertinere ad resurrectionem capilli, quam alia membra. sed quicquid fuit in capillis, totum resurget, & si non in capillis, saltem in aliis partibus corporis: vt Augustinus dicit in literam: ergo multò fortiùs quicquid in aliis membris materialiter fuit, totum resurget.

¶ 2. Præterea, Sicut partes carnis secundum speciem perficiuntur ab anima rationali, ita partes secundum materiam, sed corpus humanum habet ordinem ad resurrectionem ex hoc, quòd fuit anima rationali perfectum. ergo non solùm partes secundum speciem, sed omnes partes secundum materiam resurgent.

¶ 3. Præterea, Ex parte illa accedit corpori totalitas, ex qua parte accedit ei diuisio in partes. sed diuisio in partes accedit corpori secundum materiam, cuius dispositio est quantitas secundum quam diuiditur: ergo & totalitas corporis materiæ resurgent, nec partes materiæ: si ergo non omnes partes materiæ resurgent, nec totum corpus resurget, quod est inconueniens.

¶ SED CONTRA, Partes secundum materiam non manent in corpore, sed fluunt & refluunt, vt patet per illud quod dicitur in primo de Generatione. Si ergo omnes partes secundum materiam, quæ non manent in corpore. sed fluunt & refluunt, resurgerent, vel erit corpus resurgentis densissimum, vel erit immoderatæ quantitatis.

¶ Præterea, Quicquid est de veritate humanæ naturæ in vno homine, totum potest esse pars materiæ in alio homine, qui eius carnibus vescitur: si ergo omnes partes secundum materiam resurgant in aliquo, sequetur quòd resurget in vno id quod est de veritate humanæ naturæ in alio. quod inconueniens est.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd illud quod est in homine materialiter, non habet ordinem ad resurrectionem, nisi secundum quòd pertinet ad veritatem humanæ naturæ, quia secundum hoc habet ordinem ad animam rationalem, illud autem totum quod est in homine materialiter, pertinet quidem ad veritatem humanæ naturæ, quantùm ad id quod habet de specie, sed non totum considerata materiæ totalitate: quia tota materia, quæ fuit in homine in principio vitæ vsque ad finem, excederet quantitatem debitam speciei, vt tertia opinio dicit, quæ probabilior inter cæteras mihi videtur. Et ideò totum quod est in homine resurget, considerata totalitate speciei, quæ attenditur secundum quantitatem significantem situm & ordinem partium, non autem resurget totum considerata totalitate materiæ. Secunda autem opinio & prima non vtuntur hac distinctione, sed distinguunt inter partes quarum vtraque habet speciem & materiam. Conueniunt autem hæ duæ opiniones in hoc quod vtraque dicit quòd illud quod est ex semine generatum, totum resurget, etiam totalitate materiæ cõsiderata, differunt autem in hoc quod de eo quod ex alimento generatur, nihil resurgere ponit & non totum, opinio. Secunda verò aliquid eius resurgere ponit & non totum, vt ex dictis patet.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut quicquid est in aliis partibus corporis, resurget considerata totalitate speciei, non autem considerata totalitate materiæ. ita etiam est de capillis. In aliis autem partibus aduenit aliquid ex nutrimento, quod facit augmentum, & hoc computatur, vt alia pars considerata totalitate speciei: quia obtinet alium locum & situm in corpore, & substat aliis corporis dimensionibus. Aliquid autem aduenit quod non facit augmentum, sed cedit in restaurationem deperditi nutriendo, & non computatur vt alia pars totius considerati secundum speciem, cùm non obtineat alium locum vel situm in corpore quam pars, quæ defluxit, tenebat, quamuis possit alia pars computari, cõsiderata totalitate materiæ: & similiter est de capillis. Augustinus ergo loquitur de incisionibus capillorum, quæ erant partes facientes augmentum: & ideò oportet quòd resurgant, non tamen in quantitate capillorum, ne sit quantitas immoderata. sed in aliis partibus, vt necessarium iudicabit diuina prouidentia: vel loquitur in casu illo quando aliis partibus deficiet, tunc enim eorum defectus poterit ex superfluitatibus capillorum reparari.

¶ Ad secundum dicendum, quòd secundum tertiam opinionem eædem sunt partes secundum speciem & secundum materiam. Non enim illa distinctione vtitur Philosophus in primo de generatione, ad distinguendum diuersas partes, sed ad ostendendum quòd eædem partes possunt considerari secundum speciem, quatum ad illud quod est formæ & speciei in ipsis & secundum materiam quantùm ad illud, quod subest formæ & speciei, constat autem quod materia carnis non habet ordinem ad animam rationalem, nisi inquantùm est sub tali forma: & ideo ratione eius habet ordinem ad resurrectionem. Sed prima & secunda opinio quæ ponunt alias esse partes, quę sunt secundum speciem, & alias, quæ sunt secundum materiam dicunt, quod anima quamuis vtrasque partes perficiat, ramen perficit partes secundum materiam, mediantibus partibus secundum speciem: & ideò non habent æqualiter ordinem ad resurrectionem.

¶ Ad tertium dicendum, quòd in materia generabilium & corruptibilium dimensiones interminatas oportet intelligere ante receptionem formæ substantialis: & ideo diuisio, quæ est secundum huiusmodi dimensiones, proprie pertinet ad materiam: sed quantitas completa & terminata aduenit materiæ post formam substantialem: & ideo diuisio, quæ est. vel fit secundum dimensiones terminatas, recipit speciem, præcipuè quando ad rationem speciei pertinet determinatus situs partium sicut est in corpore humano.

QVÆSTIO OCTVAGESIMAPRIMA,

De qualitate resurgentium, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de qualitate resurgentium.

¶ Circa quod quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrùm resurgant omnes in ætate iuuenili.

¶ Secundò, vtrùm in æquali statura.

¶ Tertiò, vtrùm omnes in eodem sexu.

¶ Quartò, vtrùm in vita animali.

ARTICVLVS I.

¶ Virum omnes resurgent in eadem ætate.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod non omnes resurgent in eadem ætate, scilcet iuuenili. Quia Deus resurgentibus præcipuè beatis nihil subtrahet, quod ad perfectionem hominis pertineat: sed ætas pertinet ad perfectionem hominis, cùm senectus sit venerabilis ætas: ergò senes non resurgent in ætate iuuenili. Thom. 4. dist. 44. q. 1. art. 3. q. 1. & seq.

¶ 2. Præterea, Aetas computatur secundum mensuram temporis præteriti: sed impossibile est tempus, quod fuit præteritum, non præteriisse, ergo impossibile est eos, qui maioris ætatis fuerunt, ad ætatem iuuenilem reduci.

¶ 3. Præterea, Illud quod magis fuit de veritate humanæ naturæ in vnoquóque, maximè resurget in eo, sed quanto aliquid primo fuit in homine, tanto videtur magis ad veritatem humanæ naturę pertinuisse: quia in fine propter veritatem speciei debilitatam comparatur vino aquoso corpus humanum, vt patet per Philosophum in primo de generatione: ergo si omnes debent in eadem ætate resurgere, magis decet, quod resurgant in ætate puerili, quàm iuuenili.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Ephes. quarto. Donec occurramus omnes in perfectum virum in mensuram ætatis plenitudinis Christi: sed Christus resurrexit in ætate iuuenili, quæ circa. 30. annos incipit, vt Augustin. dicit: ergo & alij in

Universidad de Deusto
Biblioteca

ætate iuuenili resurgent.

¶ Præterea, Homo in maxima perfectione naturæ resurget, sed natura humana perfectissimum statum habet in ætate iuuenili, ergo in illa ætate resurgent omnes.

¶ Respondeo dicendum, quòd homo resurget absque omni defectu humanæ naturæ: quia sicut Deus humanam naturam absq; defectu instituit, ita sine defectu reparabit. Deficit autem humana natura dupliciter. Vno modo, quia nõdum perfectionem vltimam est consequuta. Alio modo, quia iam ab vltima perfectione recessit. Et primo modo deficit in pueris, secundo modo deficit in senibus. Et ideò in vtrisque reducetur humana natura per resurrectionem ad statum vltimæ perfectionis, qui est in iuuenili ætate, ad quem terminatur motus crementi, & à quo incipit motus decrementi.

¶ Ad primvm ergo dicendum, quòd ætas senectutis habet reuerentiam non propter conditionem corporis, quod in defectu est: sed propter sapientiam animæ, quę ibi esse præsumitur, ex temporis antiquitate. Vnde in electis manebit reuerentia senectutis propter plenitudinem diuinę sapientiæ, quæ in eis erit, sed non manebit senectutis defectus.

¶ Ad secundum dicendum, quod non loquitur de ætate quantum ad numerum annorum, sed quantum ad statum qui in corpore humano ex annis relinquitur. Vnde Adam dicitur in ætate iuuenili formatus propter talem corporis conditionem, quam primo die fornicationis suæ habuit: & ideò ratio non est ad propositum.

¶ Ad tertium dicendum, quod virtus speciei dicitur esse perfectior in puero, quam in iuuene, quantum ad efficaciam agendi conuersionem alimenti aliquo modo, sicut etiam est perfectior in semine quam in homine completo, sed in iuuenibus est perfectior, quantùm ad terminum complementi. Vnde illud quod maxime ad veritatem naturæ pertinuit ad illam perfectionem deducetur, quam habet in ætate iuuenili, non ad illam, quam habet in ætate puerili, in qua humores adhuc peruenerunt ad vltimam digestionem.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum omnes resurgent eiusdem staturæ.

Ad secvndvm sic proceditur. Videtur quòd omnes resurgent eiusdem staturæ. Sicut enim homo mensuratur quãtitate dimensiua ita quantitate durationis in omnibus reducetur ad eandem mensuram, sed quantitas durationis, in omnibus reducitur ad eandem naturam: quia omnes in eadem ætate resurgent: ergo quantitas dimensionis reducetur ad eandem mensuram, vt in eadem statura omnes resurgant.

¶ 2. Præterea, Philosophus in 2. de Anima dicit, quòd omnium naturæ constantium terminus est & ratio magnitudinis & augmenti: sed iste terminus non est nisi ex virtute formæ, cui debet congruere quantitas sicut & alia accidentia: ergo cùm omnes homines habeant eandem formam specificam, in omnibus debet esse secundum materiam eadem quantitatis mensura, nisi sit error: sed error naturę corrigetur in reiurrectione: ergo omnes resurgent in eadem statura.

¶ 3. Præterea, Quantitas resurgentis non poterit esse proportionata virtuti naturali quę primò corpus formauit, alias qui non potuerunt ad maiorem quantitatem perduci virtute naturæ nunquam in maiori quantitate resurgent, quod falsum est: ergo oportet quod quantitas illa proportionetur virtuti reparanti corpus humanum per resurrectionem, & materię de qua reparatur: sed virtus reparans omnia corpora est eadem numero scilicet diuina virtus: cineres autem omnes ex quibus reparantur humana corpora, se habent æqualiter ad suscipiendam actionem prædictę virtutis: ergo ad eandem quantitatem terminabitur resurrectio omnium hominum, & sic idem quod prius.

¶ Sed contra. Quantitas naturalis consequitur naturam vnius cuiusque indiuidui: sed in resurrectione non variabitur natura indiuidui: ergo nec quantitas naturalis eius: sed non est eadem statura.

¶ Præterea, Natura humana reparabitur per resurrectionem ad gloriam vel ad pœnam: sed non erit eadem quantitas glorię vel pœnæ in omnibus resurgentibus: ergo nec eadem quantitas naturæ.

¶ Respondeo dicendum, quòd in resurrectione non reparabitur humana natura solùm quantùm ad idem speciei sed quantùm ad idem numero: & ideò in resurrectione non solùm attendendum est quod competit naturę speciei, sed quod competit naturę indiuidui. Natura autem speciei habet aliquam quantitateni, quam nec excedit nec ab ea deficit absque errore, quæ tamen quantitas habet aliquos gradus latitudinis, & non est accipienda secundum vnam mensuram determinatam. Vnumquodque autem indiuiduum in specie humana assequitur infra terminos illius latitudinis aliquem gradum quantitatis, quę competit naturę indiuidui, & ad hanc perducitur in termino augmẽti, si non fuit aliquis error in opere naturę. per quem fit aliquid additum vel subtractum prædictę quantitati, cuius quidem mensura accipitur secundum proportionabilitatem caloris extendentis & humidi extensibilis, quod non est eiusdem virtutis in omnibus & ideò non omnes resurgent in eadem quantitate, sed quilibet resurget in illa quantitate in qua fuisset, in termino augmenti. si natura non errasset vel defecisset: quod autem superest vel deficit in homine resecabit, vel supplebit diuina potentia.

¶ Ad primvm ergo dicendum, quod iam patet ex dictis, quod non dicuntur omnia in eadẽ ætate resurgere, quasi in omnibus competat eadem quantitas durationis, sed quia idem status perfectionis erit in omnibus, qui quidem status saluari potest in magna & in parua quantitate.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quantitas huius indiuidui non solum respondet formę speciei, sed etiam naturæ indiuidui, & ideò ratio non sequitur.

¶ Ad tertium dicendum, quod quantitas resurgentis non proportionatur virtuti reparanti, quia illa non est de natura corporis: neque omnibus secundum illum statum, in quo sunt ante resurrectionem, sed naturæ, quam primo indiuiduum habebat: tamen si virtus formatiua propter aliquem defectum nõ poterat perducere ad debitam quantitatem, quę competit speciei diuina virtus supplebit in resurrectione defectum, sicut patet in Nanis, & eadem ratio est illis qui immoderatæ magnitudinis fuerunt vltra debitum naturæ.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum omnes resurgent in sexu virili.

Ad tertivm sic proceditur. Videtur quod omnes resurgent in sexu virili. Quia dicitur Ephes. 4. quod omnes occurremus in virum perfectum, &c. ergo non erit nisi sexus virilis ibi.

¶ 2. Preterea, In futuro omnis prælatio cessabit, vt dicit glossa 1. Cor. 15. sed mulier ordine naturali subdita est viro: ergo mulieres non resurgent in sexu muliebri, sed virili.

¶ 3. Præterea, Illud quod est occasionaliter & præter intẽtionem naturæ inductum, non resurget, quia in resurrectione omnis error cessabit vel tolletur, sed sexus muliebris est præter intentionem naturæ inductus ex defectu virtutis formatiuę in semine, quæ non potest perducere materiam conceptus ad formam virilem, vnde dicit Philosophus decimosexto de Animalibus, q̃ fœmina est mas occasionatus: ergo sexus muliebris non resurget.

¶ Sed contra, est quod dicit Augustinus 22. de ciuitate Dei, Melius sapere videntur qui vtrumque sexum resurrecturum esse non dubitant.

¶ Præterea, Deus reparabit in resurrectione quod in homine fecit in prima conditione: sed ipse fecit mulierem de costa viri, vt patet Genesis secundo: ergo ipse sexum fœmineum in resurrectione reparabit.

¶ Respondeo dicendum, quod sicut considerata natura indiuidui debetur diuersa quantitas diuersis hominibus, ita considerata natura indiuidui debetur diuersus sexus diuersis hominibus: & hæc etiam diuersitas competit perfectioni speciei cuius diuersi gradus implentur per dictam diuersitatem sexus, vel quãtitatis: & ideò sicut resurgent homines in diuersis staturis: ita in diuersis sexibus, & quamuis sit differentia sexuum, deerit tamen confusio mutuæ visionis, quia aberit libido incitans ad turpes actus, ex quibus confusio causatur.

¶ Ad primvm ergo dicendum, quod cùm dicitur. Omnes Christo occurremus in virum perfectum. non dicitur propter sexum virilem, sed propter virtutem animi, quæ erit in omnibus & viris & mulieribus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd mulier subditur viro propter imbecillitatem naturæ, & quantum ad vigorem animi & quantum ad robur corporis: sed post resurrectionem non erit differentia in his secundum diuersitatem sexuum, sed magis secundum diuersitatem meritorum, & ideò ratio non procedit.

¶ Ad tertium dicendum, q̃ quamuis fœminæ generatio sit præter intentionem naturæ particularis. est tamen de intentione naturæ vniuersalis, quæ ad perfectionem humanæ speciei vtrumque sexum requirit, nec ex sexu erit ibi aliquis defectus.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum omnes resurgent in vita animali.

Ad qvartvm sic proceditur. Videtur quòd omnes resurgent in vita animali, vt scilicet vtantur actu nutritiuæ virtutis & generatiuę. Quia resurrectio nostra erit conformis resurrectioni Christi, sed Christus dicitur post resurrectionem comedisse: vt patet Matt. vlti. & Luc. vlti. ergo & homines post resurrectionem comedent, & eadem ratione generabunt.

¶ 2. Præterea, distinctio sexuum ad generationem ordinatur, & similiter instrumenta quæ deseruiunt virtuti nutritiuæ ordinantur ad comestionem, sed homo cum omnibus huiusmodi resurget: ergo vteetur actibus virtutis generatiuæ & nutritiuæ.

¶ 3. Præterea, Totus homo beatificatur, & secundum animam & secundum corpus: sed beatitudo secundum Philosophum in perfecta operatione consistit: ergo oportet quòd omnes potentiæ animæ & omnia membra sint in suis actibus in beatis post resurrectionem, & sic idem quòd prius.

¶ 4. Præterea, In beatis post resurrectionem erit perfecta & beata iucunditas: sed talis iucunditas omnes delectationes includit, quia beatitudo est status omnium bonorum aggregatione perfectus: & perfectum est cui nihil deest: cùm ergo in actu virtutis generatiuæ & nutritiuæ sit magis delectatio, videtur quòd tales actus ad vitam animalem pertinentes in beatis erunt, & multò fortiùs in aliis: qui minùs spiritualia corpora habebunt.

¶ Sed contra est, quòd dicitur Matth. 22. In resurrectione neque nubent, neque nubentur.

¶ Præterea, Generatio ordinatur ad subueniendum defectui, qui per mortem accidit ad multiplicationem humani generis & comestio ad restaurationem deperditi & augmenti quantitatis: sed in statu resurrectionis iam humanum genus habebit totam multitudinem indiuiduorum à Deo præfinitam, quia vsque ad hoc generatio differtur. similiter etiam quilibet homo resurget in debita quantitate, necerit vltra mors, aut aliqua deperditio fiet à partibus hominis: ergo frustra esset actus generatiuæ & nutritiuæ virtutis.

¶ Respondeo dicendum, quòd resurrectio non erit necessaria propter primam perfectionem ipsius quæ consistit in integritate eorum, quæ ad naturam spectant: quia ad hoc homo peruenire potest in statu præsentis vitæ per actionem causarum naturalium: sed necessitas resurrectionis est ad consequendam vltimam perfectionem, quæ consistit in peruentione ad vltimum finem. Et ideò illæ operationes naturales quæ ordinantur ad primam perfectionem humanæ naturæ vel causandam, vel conseruandam, non erunt in resurrectione: & huiusmodi sunt actiones animalis vitæ in homine, & actiones naturæ in elementis, & motus cœli, & ideò hæc cessabunt in resurrectione. Et quia comedere, bibere, & dormire & generare ad animalem vitam pertinent, cùm sint ad primam perfectionem naturæ ordinata, in resurrectione talia non erunt.

¶ Ad primvm ergo dicendum, quòd illa comestio, qua Christus comedit, non fuit necessitatis, quasi cibis indigeret humana natura post resurrectionem, sed fuit potestatis, vt ostenderet se veram naturam sumpsisse, quam prius habuerat in statu illo quando cum discipulis comederat & biberat: hæc autem ostensio non erit necessaria in resurrectione communi, quia omnibus notum erit: & ideò dicitur dispensatiuè Christus manducasse, eo modo loquendi quo Iuristæ dicunt, dispensatio est communis iuris relaxatio: quia Christus intermisit hoc quod est communiter resurgentium, scilicet non vti cibis propter causam prædictam. & propter hoc ratio non sequitur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd differẽtia sexuum & membrorum varietas erit ad naturæ humanæ perfectionem reintegrandam in specie, & etiam in indiuiduo: vnde non sequitur quòd sint frustra, quamuis animales operationes desint.

¶ Ad tertium dicendum, quòd prædictæ operationes non sunt hominis, inquantùm est homo, vt & Philosophus dicit: & ideò in eis non consistit beatitudo humani corporis, sed corpus humanum glorificabitur ex redundantia à ratione à qua homo est homo, inquantum erat ei subditum.

¶ Ad qvartum dicendum, quòd delectationes corporales, sicut dicit Philosophus in 7. & 10. Ethic. sunt medicinales, quia adhibentur homini ad tollendum fastidium, vel etiam ægritudines, inquantùm eis homo inordinatè delectatur, ac si essent veræ delectationes, sicut homo habens infirmum gustum, delectatur in quibusdam quæ sanis non sunt delectabilia: & ideò non oportet quòd tales delectationes sint de perfectione beatitudinis, vt Iudæi & Sarraceni ponunt, & quidam hæretici posuerunt, qui vocantur Chiliarchæ, qui etiam secundum doctrinam Philosophi non videntur sanum habere affectum, solæ enim delectationes spirituales secundum ipsum sunt simpliciter delectationes, & propter se quærendæ, & ideò ipsæ ad beatitudinem requiruntur.

QVAESTIO OCTVAGESIMASECVNDA,

De conditionibus beatorum resurgentium, in quatuor articulos diuisa.

Deinde considerandum est de conditionibus beatorum resurgentium. Et primò, de eorum corporum impassibilitate. Secundò, de subtilitate. Tertiò, de agilitate. Quartò, de claritate.

¶ Circa quod quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrum Sancti resurgentes resurgant quo ad corpora impassibiles.

¶ Secundò, vtrum æqualis impassibilitas omnibus inerit.

¶ Tertiò, vtrum illa impassibilitas sensum in actu à corporibus gloriosis excludat.

¶ Quartò, vtrum sint in eis omnes sensus in actu.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum corpora Sanctorum post resurrectionem sint impassibilia.

Thom. 4. distin. 44. q. 1. art. 1. q. 1. & seq.

Ad primvm sic proceditur. Videtur quòd corpora Sanctorum post resurrectionem non sint impassibilia. Omne enim mortale est passibile: sed homo post resurrectionem erit animal rationale mortale: hæc anim est definitio hominis, quæ non ab eo separabitur: ergo corpus erit passibile.

¶ 2. Præterea, Omne quod est in potentia ad formam alterius, passibile est ab illo, quia secundum hoc aliquid est passiuum ab alio, vt dicitur in primo de generatione: sed corpora Sanctorum post resurrectionem erunt in potentia ad aliam formam: ergo erunt passibilia. Probatio mediæ. Quæcunque communicant in materia, vnum eorum est in potentia ad formam alterius, materia enim, secundum quòd est sub vna forma, non amittit potentiam ad aliam formam: sed corpora Sanctorum post resurrectionem communicabunt cum elementis in materia, quia ex eadem materia reparabuntur, ex qua nunc sunt: ergo erunt in potentia ad aliam formam, & sic erunt passibilia.

¶ 3. Præterea, Contraria nata sunt agere & pati adinuicem, vt in primo de generatione dicit Philosophus: sed corpora Sanctorum erunt ex contrariis composita, sicut & nunc sunt: ergo, &c.

¶ 4. Præterea, In corpore humano resurget sanguis & alij humores, vt dictum est: sed ex pugna humorum adinuicem generantur ægritudines & huiusmodi passiones in corpore: ergo erunt corpora post Sanctorum resurrectionem passibilia.

¶ 5. Præterea, Magis repugnat perfectioni defectus in actu, quã defectus in potentia: sed passibilitas importat solùm defectum in potentia. Cùm ergo in corporibus Beatorum sint futuri aliqui defectus in actu, sicut cicatrices vulnerum in martyribus, vt in Christo fuerunt, videtur quòd nihil deperibit perfectioni eorum. si ponantur habere corpora passibilia.

¶ Sed contra. Omne passibile est corruptibile, quia passio magis facta abiicit à substantia: sed corpora Sanctorum post resurrectionem erunt incorruptibilia, vt dicitur primæ ad Corin. 15. Seminatur in corruptione, resurget in incorruptione: ergo erunt impassibilia.

¶ Præterea, Fortius non patitur à debiliori: sed nullum corpus erit fortius corporibus sanctorum, de quibus dicitur primæ ad Corinth. 15. Seminatur in infirmitate, resurget in virtute: ergo erunt impassibilia.

¶ Respondeo dicendum, quòd passio dupliciter dicitur. Vno modo communiter, & sic omnis receptio passio dicitur, siue illud quod recipit sit conueniens recipienti & perfectiuum ipsius, siue contrarium & corruptiuum: & ab huiusmodi passionis ratione corpora gloriosa impassibilia non dicuntur cùm nihil motione corpora gloriosa impassibilia non dicuntur cùm nihil quod est perfectionis, eis sit auferendum. Alio modo passio dicitur proprie, quam sic definit Dama. in 2. lib. Passio est motus præter naturam: vnde immoderatus motus cordis passio eius dicitur, sed moderatus dicitur eius operatio. Cuius ratio est: quia omne quod patitur trahitur ad terminos agentis, quia agens assimilat sibi patiens: & ideò patiens inquantum huiusmodi, trahitur extra terminos proprios, in quibus erat: sic ergo, proprie accipiendo passionem, non erit in corporibus resurgentium Sanctorum potentialitas ad passionem: & ideò impassibilia dicẽtur. Huius autem impassibilitatis ratio, à diuersis diuersimodè assignatur. Quidam enim eam attribuunt conditioni elementorum, quæ aliter tunc se habebunt in corpore, quàm nunc. Dicunt enim quod elementa remanebunt ibi secundum substantiam. sed qualitates actiuæ & passiuæ ab elementis auferentur. Sed hoc non videtur verum, quia qualitates actiuæ & passiuæ sunt de perfectione elementorum: vnde si sine eis repararentur elementa in corpore resurgẽtis essent minoris perfectionis, quàm modo sint. Et præterea cùm qualitates illæ sint propria accidentia elementorum ex forma & materia ipsorum causata, videtur valde absurdum, quod causa maneat & effectus tollatur. Et ideò alij dicunt quod manebunt qualitates, sed non habebũt proprias actiones, diuina virtute id faciente ad conseruationem humani corporis. Sed hoc etiam non videtur posse stare, quia ad mixtionem requiritur actio & passio actiuarum & passiuarum qualitatum, & secundum prædominium vnius vel alterius mixta efficiuntur diuersæ complexionis: quod oportet ponere in corpore resur-

Universidad de Deusto
Biblioteca

gentis, quia erunt ibi carnes & ossa & huiusmodi partes, quibus omnibus non competit vna complexio. Et præterea secundum hoc impassibilitas non posset poni dos in eis, quia non poneret rationem in substantia impassibili, sed solum prohibitionem aliquam dispositionis ab exteriori, scilicet diuinam virtutem, quæ etiam posset idem facere de corpore hominis in statu huius vitæ.

¶ Et ideò alij dicunt, quòd in ipso corpore erit aliquid prohibens passionem corporum glorioſorum, ſcilicet materia quinti corporis, quam ponunt venire in compoſitionem humani corporis, ad conciliandum elementa in harmoniam quãdam, per quam poſſunt eſſe debita materia animæ rationalis: ſed tamen in ſtatu huius vitæ propter dominium elementatis naturæ corpus humanum patitur ad ſimilitudinem aliorum elementorum: ſed in reſurrectione dabitur natura quinti corporis, & ideò corpus humanum redderur impaſsibile ad ſimilitudinẽ corporis cœleſtis. Sed hoc non poteſt ſtare, quia corpus quintum non venit materialiter ad compoſitionem corporis humani, vt in ſecundo libro oſtenſum eſt. Et præterea impoſsibile eſt dicere, quòd aliqua virtus naturalis, qualis eſt virtus corporis cœleſtis, trãsferat corpus humanum ad proprietatem gloriæ, qualis eſt impaſsibilitas corporis glorioſi, cùm immutationem corporis humani Apoſtolus attribuat virtuti Chriſti: quia qualis cœleſtis, tales cœleſtes, 1. Corinth. 15. & Philip. 3. Reformabit corpus humilitatis noſtræ.

¶ Præterea, Non poteſt natura cœleſtis ita dominari in corpore humano, quin natura elementaris remaneat, cui ex eſſentialibus ſuis principijs paſsibilitas ineſt. Et ideò aliter dicendum eſt quòd omnis paſsio fit per victoriam agentis ſuper patiens: alias non traheret ipſum ad terminos ſuos: impoſsibile eſt autem, quòd aliquid dominetur ſuprà patiens, niſi inquantùm debilitatur dominium formæ propriæ ſuprà materiam patientis, loquendo de paſsione, quæ eſt cõtra naturam, de qua nunc loquimur: non enim materia ſubijcitur vni contrariorum, ſine hoc quòd tollatur dominium alterius ſuper ipſam, vel ſaltem diminuatur. Corpus autem humanum & quicquid in eo eſt, erit perfectè ſubiectum animæ rationali, ſicut anima perfectè erit ſubiecta Deo: & ideò in corpore glorioſo non poterit eſſe aliqua mutatio contra diſpoſitionem illam, qua perficitur ab anima: & ita corpora illa erunt impaſsibilia.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ſecundum Anſelmum mortale ponitur in definitione hominis à Philoſophis, qui non crediderunt hominem totum aliquando poſſe eſſe immortalem, quia non viderunt homines niſi ſecundum huius mortalitatis ſtatum. Vel poteſt dici, quòd ſecundum Philoſophum in octauo Metaph. quia differentiæ eſſentiales ſunt nobis incognitæ, vtitur quandoque differentijs accidentalibus, ad ſignificandum differentias eſſentiales, quæ ſunt accidentalium cauſæ, vnde mortale in definitione hominis non ponitur quaſi ipſa mortalitas ad eſſentiam hominis pertineat, ſed quia illud quod nunc eſt cauſa paſsibilitatis & mortalitatis, ſecundum præſentem ſtatum, ſcilicet compoſitio ex contrarijs, eſt de eſſentia hominis: ſed tunc non erit cauſa eius propter victoriam animæ ſuper corpus.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd duplex eſt potentia, ligata & libera, & hoc non ſolùm eſt verum in potentia actiua, ſed etiam paſsiua. Forma enim ligat potentiam materiæ determinando ipſam ad vnum, ſecundum quòd dominatur ſuper eam: & quia in rebus corruptibilibus non perfectè dominatur forma ſuprà materiam non perfectè poteſt ligare ipſam, quia recipiat interdum per aliquam paſsionem diſpoſitionem contrarijam formæ: ſed in Sanctis poſt reſurrectionem diuina virtute anima dominabitur ſupra corpus, nec illud dominium aliquo modo poterit auferri, quia ipſa erit immutabiliter Deo ſubiecta, quod non fuit in ſtatu innocentiæ: & in corporibus illis manet eadem potentia ad formam aliam, quæ nunc ineſt quantum ad ſubſtantiam potentiæ, ſed erit ligata per victoriam animæ ſuprà corpus, vt nunquàm in actum paſsionis exire poſsit.

¶ Ad quartum dicendum, quòd qualitates elementares ſunt inſtrumenta animæ, vt patet in ſecundo de anima, quod calor ignis in corpore humano regulatur in actu nutriẽdi per virtutẽ animæ. Quando autem agens principale eſt perfectum & non eſt aliquis defectus in inſtrumento: nulla actio procedit ab inſtrumẽto, niſi ſecundum diſpoſitionem principalis agentis: & ideò in corporibus Sanctorum poſt reſurrectionem nullæ actio vel paſsio poterit prouenire à qualitatibus elementaribus, quæ ſit contra diſpoſitionem animæ, quæ intendit conſeruare corpus.

¶ Ad quartum dicendum, quod ſecundum Auguſtinum in epiſtola ad Conſtantinum, diuina potentia valet iſta viſibili atque contrectabili natura corporum quibuſdam manentibus auferre quas voluerit qualitates. Vnde ſicut ab igne fornacis Chaldęorum abſtulit virtutem comburendi, quantum ad aliquid: quia corpora puerorum illæſa ſeruata ſunt, ſed manſit quantum ad aliquid, quia ignis ille ligna comburebat: ita auferet ab humoribus paſsibilitatem & dimittet naturam. Modus autem quo hoc fiet, dictus eſt.

¶ Ad quintum dicendum, quòd cicatrices vulnerum non erunt in Sanctis, nec in Chriſto fuerunt, inquantum important aliquem defectum, ſed inquantum ſunt ſigna conſtantiſsima virtutis, quia paſsi ſunt pro iuſtitia & fide vt ex hoc & ipſis & aliis gaudium creſcat. Vnde dicit Auguſt. 22. de Ciuitate Dei, neſcio quomodo ſic afficimur amore martyrij Beatorum, vt velimus in illo regno in eorum corporibus videre vulnerum cicatrices, quæ pro Chriſti nomine pertulerunt & forteſſe videbimus: non enim deformitas in eis, ſed dignitas eſt quædam, quamuis in corpore Sãcto, non corporis, ſed virtutis pulchritudo fulgebit. Nec tamen ſi aliqua martyribus amputata & ablata ſunt membra ſine ipſis membris erunt in reſurrectione mortuorum, quibus dictum eſt, capillus de capite veſtro non peribit.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum impaſsibilitas in omnibus erit æqualis.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quod impaſsibilitas in omnibus erit æqualis. Quia primæ ad Corinth. 15. dicit Gloſſ. quod æqualiter omnes habent quod pati non poſſunt qui habent dotem impaſsibilitatis: ergo impaſsibilitas eſt æqualis in omnibus.

¶ 2. Præterea, Negationes non recipiunt magis & minus, ſed impaſsibilitas eſt quædam negatio vel priuatio paſsibilitatis: ergo non poteſt eſſe maior in vno, quàm in alio.

¶ 3. Præterea, Magis album dicitur quod eſt nigro impermixtius, ſed nulli corporum Sanctorum admiſcebitur aliquid de paſsibilitate: ergo omnia erunt æqualiter impaſsibilia.

¶ SED CONTRA, Merito debet reſpondere præmium proportionaliter: ſed Sanctorum quidam fuerunt aliis maiores merito: ergo cum impaſsibilitas ſit quoddam præmium, videtur quod in quibuſdam ſit maior quàm in aliis.

¶ Præterea, Impaſsibilitas diuiditur contra dotem claritatis: ſed illa non erit æqualis in omnibus, vt patet 1. Corinth. 15. ergo nec impaſsibilitas.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd impaſsibilitas poteſt dupliciter conſiderari: vel ſecundum ſe, vel ſecundum cauſam ſuam. Si ſecundum ſe conſideretur: quia ſolam negationem vel priuationem importat, non ſuſcipit magis & minus, ſed erit æqualis in omnibus Beatis. Si autem conſideretur ſecundum ſuam cauſam, ſic erit in vno maior quàm in alio. Cauſa autem eius eſt dominium animæ ſuper corpus, quod quidem dominium cauſatur ex hoc quod fruitur Deo immobiliter: vnde in illo qui perfectius fruitur eſt maior impaſsibilitatis cauſa.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Gloſſ. illa loquitur de impaſsibilitate ſecundum ſe, & non ſecundum cauſam ſuam.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd quamuis negationes & priuationes ſecundum ſe non intendantur nec remittantur, tamen intenduntur & remittuntur ex cauſis ſuis, ſicut dicitur eſſe locus magis tenebroſus, qui habet plura & maiora obſtacula lucis.

¶ Ad tertium dicendum, quod aliqua non ſolum intẽduntur per receſſum à contrario, ſed per aduerſum ad terminum, ſicut lux intenditur. Et præterea etiam impaſsibilitas eſt maior in vno quàm in alio, quamuis in nullo aliquid paſsibilitatis remaneat.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum impaſsibilitas ſenſum in actu à corporibus glorioſis excludat.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd impaſsibilitas ſenſum in actu à corporibus glorioſis excludat. Quia ſicut dicit Philoſophus in 2. de Anima, ſentire eſt quoddam pati: corpora autem glorioſa erunt impaſsibilia: ergo non ſentiunt in actu.

¶ 2. Præterea, Immutatio naturalis præcedet immutationẽ animalem, ſicut eſſe naturale præcedit eſſe intentionale, ſed corpora glorioſa ratione impaſsibilitatis non immutabuntur immutatione naturali: ergo nec immutatione animali, quæ requiritur ad ſentiendum.

¶ 3. Præterea, Quandocunq; fit ſenſus in actu, cũ noua receptione, ſit nouum iudiciũ: ſed ibi non erit nouum iudiciũ, quia erunt ibi cogitationes volubiles: ergo non ſient ibi ſenſus in actu.

¶ 4. Præterea, Quando anima eſt in actu intenſo vnius potentiæ, remittitur actus alterius potentiæ, ſed anima ſummè erit intenta ad actum virtutis intellectiuæ: qua Deum contemplabitur: ergo non erit aliquo modo in actu virtutis ſenſitiuæ.

¶ SED CONTRA, eſt quod dicitur Apocalyp. 1. Videbit eum omnis oculus: ergo erit ibi ſenſus in actu.

¶ Præterea, Secundum Philoſophum in primo de Anima, animatum ab inanimato diſtinguitur ſenſu & motu, ſed ibi erit in actu motus, quia tanquam ſcintillæ in arundineto diſcurrent. Sapien. 1. ergo & ſenſus in actu.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd aliquem ſenſum eſſe in corporibus beatorum omnes ponunt, alias corporalis vita Sanctorũ poſt reſurrectionem aſsimilaretur magis ſomno, quam vigiliæ, quod non competit illi perfectioni, eò quod in ſomno corpus ſenſibile non eſt in vltimo actu vitæ, propter quod ſomnus dicitur vitæ dimidium in primo Ethi. ſed in modo ſentiendi diuerſi diuerſa opinantur. Quidam enim dicunt quòd corpora glorioſa ſunt impaſsibilia & propter hoc non receptibilia peregrinę impreſsionis, & multò minus quàm corpora cœleſtia: quia non erit ibi ſenſus in actu per recptionem alicuius ſpeciei à ſenſibilibus, ſed magis extrà mittendo. Sed hoc non poteſt eſſe: quia in reſurrectione natura ſpeciei manebit eadem in homine, & omnibus partibus eius: huiuſmodi autem eſt natura ſenſus vt ſit potentia paſsiua, vt in ſecundo de Anima probat Philoſophus. Vnde ſi in reſurrectione Sancti ſentient extrà mittendo & non recipiendo, non eſſet ſenſus in eis virtus paſsiua, ſed actiua: & ſic non eſſet eiuſdem ſpeciei cum ſenſu, qui nunc eſt, ſed eſſet aliqua virtus eis data: ſicut enim materia nunquam fit forma, ita potẽtia paſsiua nunquam fit actiua. Et ideò alij dicunt quòd ſenſus in actu fiet per ſuſceptionem, non quidem ab exterioribus ſenſibus, ſed per effluxum à ſuperioribus viribus: vt ſicut nunc ſuperiores vires accipiunt ab inferioribus, ita ecotrariò tunc inferiores accipient à ſuperioribus. Sed iſte modus receptionis non facit vere ſentire, quia omnis potentia paſsiua ſecundum ſuæ ſpeciei rationem determinatur ad aliquid actiuum ſpeciale: quia potentia inquantum huiuſmodi, habet ordinem ad illud, reſpectu cuius dicitur: vnde cum proprium actiuum in ſenſu ſit res exiſtens extra animam: & non intentio eius exiſtens in imaginatione vel ratione, ſi organum ſentiendi non moueatur à rebus extra ſed ex imaginatione vel à ſuperioribus viribus aliis, non erit vere ſentire. Vnde non dicimus quòd phrenetici & alij mente capti, in quibus propter victoriam imaginatiuæ virtutis fit huiuſmodi defluxus ſpecierum ad organa ſentiendi, verè ſentiant, ſed quia videtur eis quod ſentiant. Et ideò dicendum eſt cum aliis, quòd ſenſus corporum glorioſorum erit per ſuceptionem à rebus, quæ ſunt extra animam. Sed ſciendum eſt quòd organa ſentiendi immutantur à rebus, quæ ſunt extra animam dupliciter. Vno modo immutatione naturali, quando ſcilicet organum diſponitur eadem qualitate naturali, qua diſponitur res extra animam quæ agit in ipſis: ſicut cum manus fit calida ex tactu rei calidæ, vel odorifera ex tactu rei odoriferæ: Alio modo immutatione ſpirituali, quando recipitur qualitas ſenſibilis in inſtrumento ſecundum eſſe ſpirituale, id eſt ſpecies ſiue intentio qualitatis & non ipſa qualitas, ſicut pupilla recipit ſpeciem albedinis, & tamen ipſa non efficitur alba. Prima ergo receptio non cauſat ſenſum, per ſe loquendo, quia ſenſus eſt ſuſceptiuus ſpecierum in materia præter materiam, id eſt præter eſſe materiale, quod habebant extra animam: vt dicitur in 2. de Anima & hæc receptio immutat naturam recipientis: quia recipitur hoc modo qualitas ſecundum eſſe ſuum materiale: vnde iſta receptio non erit in corporibus glorioſis, ſed ſecunda, quæ per ſe facit ſenſum in actu, & non immutat naturam recipientis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum (quòd iàm patet ex dictis) quòd ex hac paſsione, quæ eſt in actu ſentiendi, quæ non eſt aliud quàm receptio prædicta, non trahitur corpus extrà naturalem ſuam qualitatem, ſed ſpiritualiter perficitur: vnde impaſsibilitas glorioſorum corporum hanc paſsionem non excludit.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd omne paſsiuum recipit actionẽ agentis ſecundum ſuum modum: ſi ergo aliquid ſit quod ſit natum ſic immutari ab actiuo naturali & ſpirituali immutatione, immutatio naturalis præcedit immutationem ſpiritualem, ſicut eſſe naturale præcedit eſſe intentionale: ſi autem natum ſit immutari ſpiritualiter tantùm, non oportet quòd immutetur naturaliter, ſicut de aere: qui non eſt receptiuus coloris ſecundum eſſe naturale, ſed ſolùm ſecundum eſſe ſpirituale: & ideò hoc ſolummodò immutatur ſicut e contrario corpora inanimata immutantur per qualitates ſenſibiles ſolùm naturaliter, in corporibus autem glorioſis non poterit eſſe aliqua immutatio naturalis: & ideò ibi erit ſpiritualis immutatio tantùm.

¶ Ad tertium dicendum, quod ſicut erit noua receptio ſpeciei in organo ſentiendi, ita erit nouum iudicium ſenſus communis, non autem nouum iudicium intelligens de hoc, ſicut in eo qui videt aliquid quod prius ſciuit. Quod autem dicit Aug. nõ erunt ibi cogitationes volubiles, intelligitur de cogitationibus intellectiuæ partis: vnde non eſt ad propoſitum.

¶ Ad quartum dicendum, quod quando vnum duorum eſt ratio alterius, occupatio animæ circa vnum non impedit vel remittit occupationem eius circa aliud. Sicut medicus dum videt vrinam non minùs poteſt conſiderare artis regulas de coloribus vrinarũ, ſed magis, & quia Deus apprehenditur à Sanctis, vt ratio omnium quæ ab eis agentur vel cognoſcerentur: ideò occupatio eorum circa ſenſibilia ſentienda vel quæcunque alia contemplanda in nullo impediet diuinam contemplationem, nec econtrario. Vel dicendum quòd ideò vna potentia impeditur in actu ſuo quando alia vehementer cooperatur, quia vna potentia de ſe non ſufficit ad tam diuerſam operationem, niſi ei ſubueniatur per id quod erat aliis potentiis vel membris influendum à principio vitæ: & quia in Sanctis erunt potentiæ perfectiſsimæ, vna poterit intenſè operari, ita quòd ex hoc nullum impedimentum præſtabitur actioni alterius potentiæ, ſicut & in Chriſto fuit.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum in Beati poſt reſurrectionem ſint omnes ſenſus in actu.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quod non ſint ibi omnes ſenſus in actu. Tactus enim eſt primus inter omnes alios ſenſus, vt dicitur in lib. de Anima: ſed corpora glorioſa carebunt actu tactus, quia ſenſus tactus fit in actu per immutationem corporis animalis, ab aliquo exteriori corpore prædominante in aliqua qualitatum actiuarum vel paſsiuarum, quarum eſt tactus diſcretiuus, qualis tunc immutatio eſſe non poterit: ergo non erit ibi omnis ſenſus in actu.

¶ 2. Præterea, Senſus guſtus deſeruit actui virtutis nutritiuæ: ſed poſt reſurrectionem huiuſmodi actus non erit: ergo fruſtra eſſet ibi guſtus.

¶ 3. Præterea, Poſt reſurrectionem nihil corrumpetur, quia tota creatura veſtietur quadam virtute incorruptionis: ſed ſenſus odoratus in actu ſuo eſſe non poteſt niſi aliqua corruptione facta quia odor non ſentitur ſine aliqua fumali euaporatione, quæ in quadam reſolutione conſiſtit: ergo ſenſus odoratus non erit ibi in ſuo actu.

¶ 4. Præterea, auditus deſeruit diſciplinę, vt dicitur in libro de ſenſu, ſed non erit poſt reſurrectionem beatis neceſſaria aliqua diſciplina per ſenſibilia, quia diuina ſapientia replebuntur ex ipſius viſione: ergo non erit ibi auditus.

¶ 5. Præterea, Viſio fit ſecundum quod in pupilla recipitur ſpecies rei viſæ: ſed hoc nõ poterit eſſe poſt reſurrectionẽ in Beatis: ergo non erit ibi viſus in actu, qui tamen eſt omnium ſenſuum nobilior. Probatio mediæ: Illud quod eſt lucidum in actu, non eſt receptiuum ſpeciei viſibilis: vnde ſpeculum directè poſitum ſub radio ſolis non repreſentat ſpeciem corporis oppoſiti: ſed pupilla ſicut & totum corpus erit claritate dotata: ergo non recipietur ibi aliqua ſpecies colorati corporis.

¶ 6. Præterea, Secundum perſpectiuos omne q̃ videtur, ſub angulo videtur: ſed hoc non competit corporibus glorioſis: ergo non habebunt ſenſum in actu. Probatio mediæ. Quandocunque aliquid videtur ſub angulo, oportet eſſe aliquam proportionem anguli ad diſtantiam rei viſæ: quia quòd à remotiori videtur minus videtur & ſub minori angulo: vnde poſſet eſſe ita paruulus angulus quod nihil de re videretur, ſi ergo oculus glorioſus videbit ſub angulo, oportet quòd videat ſub determinata diſtantia: & ita quòd non videat aliquid à remotiori, quam modo videmus, quod videtur abſurdum: & ſic videtur q̃ ſenſus viſus actu non erit in corporibus glorioſis.

¶ SED CONTRA, Potentia coniuncta actui eſt perfectior quàm non coniuncta: ſed natura humana erit in beatis in maxima perfectione: ergo erunt ibi omnes ſenſus in ſuo actu.

¶ Præterea, Vicinius ſe habent ad animam potentiæ ſenſitiuæ, quàm corpus: ſed corpus præmiabitur vel punietur propter merita vel demerita animæ: ergo & omnes ſenſus præmiabuntur in Beatis, & punientur in malis, ſecundum delectationem & dolorem vel triſtitiam, quæ in operatione ſenſus conſiſtunt,

¶ RESPONDEO dicendum, quod circa hoc eſt duplex opinio. Quidam enim dicunt quod in corporibus glorioſis erunt omnes potentiæ ſenſuum, non tamen erunt in actu niſi duo ſenſus ſcilicet tactus & viſus: nec hoc erit ex defectu ſenſuum, ſed ex defectu medij & obiecti: nec tamen erunt fruſtrà, quia erunt ad integritatem humanæ naturæ, & ad commendandam ſapientiam Creatoris. Sed hoc non videtur verum, quia hoc quod eſt mediũ in iſtis ſenſibus, eſt etiam in aliis mediũm. In viſu enim eſt medium aer, qui etiam eſt medium in auditu & odoratu, ſicut patet in ſecundo de Anima. Similiter etiam guſtus habet medium coniunctum ſicut & tactus. cum guſtus ſit tactus quidam, vt in eodem libro dicitur. Odor etiam erit ibi qui eſt obiectum odoratus: cùm Eccleſia cancet, quod odor ſuauiſsimus erunt corpora Sanctorum. Laus vocalis erit in patria. Vnde dicitur ſuper illud Pſal. Exultationes Dei in gutture eorum: quòd corda & linguæ non deſinent laudare Deum. Et idem etiam habetur per Gloſ. ſuper illud Oſeæ 14. In canticis & cymbalis, &c.

¶ Et ideò ſecundum alios dicendum, quòd odoratus & auditus erunt ibi in actu, ſed guſtus non erit ibi, ita q̃ immutetur ab aliquo

Universidad de Deusto
Biblioteca

cibo vel potu sumpto, vt patet ex dictis, nisi forte dicatur, quod erit ibi gustus in actu per immutationem linguæ ab aliqua humiditate adiuncta.

¶Ad primvm ergo dicendum, quòd qualitates quas tactus percipit, sunt illæ quibus constituitur animatum corpus, vnde per qualitates tangibiles corpus animalis secundum statum præsentem natum est immutari immutatione naturali & spirituali ab obiecto tactus. Et ideò tactus dicitur maximè materialis inter alios sensus, quia habet plus de materiali immutatione adiunctum, non tamen immutatio materialis se habet ad actum sentiendi qui perficitur spirituali immutatione nisi per accidens. Et ideò in corporibus gloriosis, à quibus impassibilitas excludit naturalem immutationem, erit immutatio à qualitatibus tangibilibus spiritualis tantum, sicut etiam, in corpore Adæ fuit quod nec ignis nec gladius scindere potuisset, & tamen horum sensum habuisset.

¶Ad secundum dicendum, quòd gustus secundum quod est sensus alimenti, non erit in actu, sed secundum quod est iudicium saporum, esse poterit fortè per modum prædictum.

¶Ad tertium dicendum, quòd quidam posuerùt quòd odor nihil est quam quædam fumalis euaporatio. Sed hæc propositio non potest esse vera: quod patet ex hoc quod vultures immutantur ex odore percepto ad cadauera ex locis remotissimis: cum tamen non esset possibile, quod euaporatio aliqua pertingeret à cadauere ad tam remota loca etiam si motum resolueretur in vaporẽ & præcipuè cum sensibilia in æquali distantia ad quamlibet partem immutentur. Vnde odor immutat medium quandoque & in strumentum sentiendi spirituali immutatione sine aliqua euaporatione pertingente ad organum, sed quod aliqua euaporatio requiratur, hoc est eo quod odor in corporibus est humiditate aspersus: vnde oportet resolutionẽ fieri ad hoc quod percipiatur. Sed in corporibus gloriosis erit odor in sua vltima perfectione nullo modo per humidum repressus: vnde immutabit spirituali immutatione, sicut odor fumalis euaporationis facit & sensus odoratus in Sanctis: quia nulla humiditate impeditur, & cognoscet non solum excellentiam odoris, sicut nunc in nobis cõtingit propter nimiam cerebri humiditatem, sed etiam minimas odorum differentias.

¶Ad quartum dicendum, quòd in patria erit laus vocalis, quam uis quidam aliter dicant, quod sola immutatione spirituali organum auditus immutabit in beatis, nec erit propter disciplinam qua scientiam acquirat, sed propter perfectionem sensus & delectationem: quomodo autem vox ibi formari poterit, dictum est in secundo libro.

¶Ad quintum dicendum, quòd intentio luminis non impedit receptionem spiritualem speciei coloris, dummodo maneat in natura diaphani: sicut patet quantuncunque illuminetur aer potest esse medium in visu, & quanto est magis illuminatus, tanto ipsum aliquid clarius videtur, nisi sit defectus ex debilitate visus. Quia autem in speculo directè opposito radio Solis non apparet species corporis oppositi, non est propter hoc quod impeditur receptio, sed propter hoc quod impeditur reuerberatio. Oportet enim ad hoc quod forma in speculo appareat, quod fiat quędam reuerberatio ad aliquod corpus obscurum: & ideò plumbum vitro adiungitur in speculo: hanc autem obscuritatem radius solis repellit, vnde non potest apparere species in aliquo speculo. Claritas autem corporis glorioſi non aufert diaphaneitatem à pupilla, quia gloria non tollit naturam, vnde magnitudo claritatis in pupilla, magis facit ad acumen visus quam ad eius defectum.

¶Ad sextum dicendum, quòd quanto sensus est perfectior, tanto ex minori immutatione facta potest obiectum suum percipere quanto autem sub minori angulo visus à visibili immutatur, tanto minor immutatio est: & inde est quod visus fortior magis à remotis aliquid videre potest, quam visus debilior quia quanto à remotiori videtur, sub minori angulo videtur: & quia visus corporis glorioſi erit perfectissimus, ex paruissima immutatione poterit videre, vnde sub angulo multo minori videre poterit quam modo possit, & per consequens multò magis à remotis.

QVAESTIO OCTVAGESIMATERTIA,

De *Subtilitate corporum beatorum in sex articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de subtilitate corporum beatorum.

¶Circa quod quæruntur sex.

¶Primò, vtrum subtilitas sit proprietas corporis glorioſi.

¶Secundò, vtrum ratione huius subtilitatis possit esse in eodem loco cum alio.

¶Tertiò, vtrum, per miraculum duo corpora possint simul esse in eodem loco.

¶Quartò, vtrum duo corpora glorioſa possint esse simul in eodem loco.

¶Quintò vtrum corpus glorioſum necessario requirat æqualem sibi locum.

¶Sextò, vtrum corpus glorioſum sit palpabile.

ARTICVLVS I.

¶ *Vtrum subtilitas sit proprietas corporis glorioſi.*

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd subtilitas non sit proprietas corporis glorioſi. Proprietas enim gloriæ excedit proprietatem naturæ sicut gloriæ claritas claritatem Solis, quæ est maxima in natura, si ergo subtilitas est proprietas corporis glorioſi, videtur quod corpus sit subtilius futurum omni quod est subtile in natura: & ita erit ventis aëréque subtilius quod est hæresis à Greg. in Constantinopolitana vrbe damnata, vt ipse narrat in 4. libr. Moral. Tho. 4. d. 4. eq. 1. ar. 4. qu. 1. & seq.

¶2 Præterea, Sicut caliditas & frigiditas sunt quædam qualitates simplicium corporum, scilicet elementorum & subtilitas: sed calor & aliæ qualitates elementorum non intenduntur in glorioſis corporibus magis quam nunc, imo magis ad medium reducentur: ergo neque subtilitas in eis erit maior quam nunc sit.

¶3. Præterea, Subtilitas inuenitur in corporibus propter paucitatem materiæ: vnde corpora quæ habent minus de materia sub æqualibus dimensionibus, dicimus magis subtilia vt ignem aere & aerem aqua: & aquam terra: sed tantum de materia erit in corporibus glorioſis, quantum nunc est: ergo tunc non erunt magis subtilia, quam nunc sunt.

¶SED CONTRA est quod dicitur 1. Cor. 15. Seminatur corpus animale, surget corpus spirituale, id est spiritui simile, sed subtilitas spiritus excedit omnem subtilitatem corporis: ergo corpora glorioſa erunt subtilissima.

¶Præterea, Corpora quanto sunt subtiliora tanto nobiliora: sed corpora glorioſa sunt nobilissima: ergo erunt subtilissima.

¶RESPONDEO dicendum, quod nomen subtilitatis à virtute est assumptum, scilicet penetrandi: vnde dicitur in secundo de Generatione, quod subtile est repletium partibus & partium partibus, quod autem aliquod corpus sit penetratium, contingit ex duobus. Primò, ex paruitate quantitatis præcipue secundum profunditatem & latitudinem, non autem secundum longitudinem, quia penetratio fit in profundum: vnde longitudo penetrationi non obstat. Secundo ex paucitate materiæ: vnde rara, subtilia dicimus, & quia in corporibus raris forma prædominatur materiæ magis, ideo translatum est nomen subtilitatis ad illa corpora quæ optime substant formæ, & perficiuntur ab ea completissimo modo, sicut dicimus subtilitatem esse naturæ in Sole & luna & aliis huiusmodi, sicut autem huiusmodi potest dici subtile, quando perfectissime completur in esse & virtute suæ speciei. Et quia res incorporeæ quantitate carent & materia, nomen subtilitatis ad eas transfertur non solum ratione substantiæ, sed etiam ratione suæ virtutis: sicut enim subtile dicitur penetratiuum, quia pertingit vsque ad intima rei: ita dicitur aliquis intellectus subtilis, quia pertingit ad inspicienda intrinseca principia, & proprietates naturales rei latentis. Et similiter dicitur aliquis habere visum subtilem, quia aliquod minimum potest visum pertingere, & similiter est de aliis sensibus: & secundum hoc diuersimode subtilitatem corporibus glorioſis attribuerunt. Quidam etiam hæretici: vt Augustinus narrat, attribuerunt eis subtilitatem secundum modum, quo spirituales substantiæ subtiles dicuntur, dicentes quod in resurrectione corpus verteretur in spiritum, & ratione huius corpora, resurgentium Apostolus spiritualia nominat, 1. Cor. 15. sed non potest stare. Primo, quia corpus in spiritum transire non potest, cum non communicent in materia, quod etiam Boetius ostendit in libr. de duabus naturis. Secundo, quia si hoc esset possibile corpore in spiritum conuerso, non resurgeret homo, qui ex anima & corpore naturaliter constat. Tertio, quia si Apostolus sic intelligeret, sicut nomina corporalia spiritualia, pari ratione nominaret corpora animalia, quæ in animam sunt conuersa: quod patet esse falsum. Vnde quidam hæretici dixerunt quod corpus resurrectione remanebit, sed habebit subtilitatem secundum modum rarefactionis. ita quod corpora humana in resurrectione erunt aerea, vel vento similia, vt Grego. narrat in 23. lib. Moral. sed hoc etiam non potest stare quia corpus post resurrectionem palpabile habuit Dominus: vt patet. Luc. vlti. Spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere: quod præcipuè subtile credendum est. Et præterea corpus humanum cum carnibus & ossibus resurget, sicut corpus Domini, vt dicitur Luc. vltimo. Spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere: & Iob. 19. dicitur. In carne mea videbo Deum saluatorem meum: natura autem carnis & ossis hanc raritatem non habere.

¶Et ideò est assignandus corporibus glorioſis alius modus subtilitatis, vt dicantur subtilia propter completissimam corporis perfectionem: sed hanc completionem quidam eis attribuunt ratione quintæ essentiæ, quæ in eis tunc maximè dominabitur, quod esse non potest. Primò, quia nihil de quinta essentia potest venire in compositionem corporis, vt in tertio libr. ostensum est. Secundo, quia dato quod veniret in compositionem corporis humani, non posset intelligi quòd dominaretur magis tunc, quàm nunc supra naturam elementarem, nisi ita quod esset in corporibus humanis plus secundum quantitatem de natura cœlesti: & sic corpora humana non essent eiusdem staturæ: nisi fortè minueretur natura elementaris in homine, quod repugnat, integritati resurgentium, vel ita quod natura elementaris induceret proprietates naturæ cœlestis ex eius dominio in corpore, & sic naturalis virtus esset causa proprietatis gloriæ, quod videtur absurdum.

¶Et ideò alij dicunt quod dicta completio, ex qua corpora humana subtilia dicuntur, erit ex dominio animæ glorificatæ. quæ est forma corporis super ipsum, ratione cuius corpus glorioſum spirituale dicitur, quasi omnino spiritui subiectum. Prima autem subiectio, qua corpus animæ subiicitur, est ad participandum esse specificum prout subiicitur sibi vt materia formæ & deinde subiicitur ei ad alia opera animæ, prout anima est motor, & ita prima ratio spiritualitatis in corpore est ex subtilitate, & deinde ex agilitate, & aliis proprietatibus corporis glorioſi. Et propter hoc Apostolus in spiritualitate retigit dorem subtilitatis: vt Magistri. Aposto. exponunt: vnde Gregorius dicit decimoquarto Moralium, quod corpus glorioſum dicitur subtile per effectum spiritualis potentiæ, & per hoc patet solutio ad obiecta, quæ procedunt de subtilitate quæ est per rarefactionem.

ARTICVLVS II.

¶ *Vtrum ratione huius subtilitatis competat corpori glorioſo esse eodem loco cum alio non glorioſo.*

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd ratione huius subtilitatis competat corpori, quod sit simul in eodem loco cum alio non glorioſo. Quia vt dicitur Philip. 3. reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ. sed corpus Christi potuit simul esse cum alio corpore in eodem loco vt patet per hoc quòd post resurrectionem intrauit ad discipulos ianuis clausis, vt dicitur Ioan. 20. ergo & corpora glorioſa ratione subtilitatis poterunt esse cum aliis corporibus non glorioſis in eodem loco.

¶2. Præterea, Corpora glorioſa erũt nobiliora omnibus aliis corporibus, sed quædam nunc ratione suæ nobilitatis possunt esse simul cum aliis corporibus. scilicet radij solares: ergo multò fortiùs hoc conuenient corporibus glorioſis.

¶3. Præterea, Corpus cœleste non potest diuidi ad minus, quam ad substantiam sphæratum: vnde dicitur Iob. 27. quòd cœli velut ære solidissimi firmati sunt: si ergo corpus glorioſum non potest simul esse cum alio corpore in eodem loco ratione subtilitatis, nunquam ad cœlum empyreum ascendere poterit, quod est erroneum.

¶4. Præterea, Corpus quod nõ potest simul esse cum alio corpore, potest ex alterius obstaculo impediri in motu suo vel etiam includi: sed hoc non potest contingere corporibus glorioſis: ergo possunt simul esse in eodem loco cum aliis corporibus.

¶5. Præterea, Sicut se habet punctus ad punctum, ita linea ad lineam, & superficies ad superficiem, & corpus ad corpus: sed duo puncta possunt esse simul, vt patet quando lineæ se tangunt, & similiter duę lineę in contactu duarum superficierum & de superficie in contactu duorum corporum: quia contingua sunt quorum vltima sunt simul: vt patet 6. Phy. ergo non est contra naturam corporis quin possit esse simul cum alio corpore in eodem loco: sed quicquid nobilitatis natura corporis patitur, totum corpori glorioſo præstabitur: ergo corpus glorioſum ex suæ subtilitatis proprietate habebit quod possit esse simul cùm alio corpore in eodem loco.

¶SED CONTRA est quod Boet. dicit in libro de Trinitate. In numero differentiam varietas accidentium facit. Nam tres homines neque genere neque specie, sed suis accidentibus distant: nam si omninò cuncta ab his accidentia separamus, tamen locus est conctis diuersus, quem vnum fingere nullo modo possumus, ergo si ponantur duo corpora esse in vno loco, erit vnum corpus numero.

¶Præterea corpora glorioſa maiorem conuenientiam habebunt cum loco quam spiritus angelici: sed spiritus angelici, vt quidam dicunt, non possunt distingui numero nisi essent in diuersis locis, & propter hoc ponunt quòd necesse est eos esse in loco: & quod ante mundum creari non potuerunt: ergo multò magis debent dicere, quod duo corpora qualiacunque non possunt esse in eodem loco.

¶RESPONDEO dicendum, quod non potest dici quòd corpus glorioſum ratione suæ subtilitatis habeat quòd possit esse cum alio corpore in eodem loco, nisi per subtilitatem auferatur id per quod prohibetur nunc esse simul cum alio corpore in eodem loco. Dicunt autem quidam quòd prohibetur ad hoc in isto statu ratione corpulentiæ, per quam habet quòd replet locum quæ quidem corpulentia ab eo per subtilitatis dotẽ tolleretur. Sed nõ potest hoc stare propter duo. Primo, quia corpulentia, quam dos subtilitatis aufert, est ad defectum pertinens puta aliqua inordinatio materiæ non perfectè substantis suæ formæ. Totum enim quod ad integritatem corporis pertinet in corpore resurget, tam ex parte formæ quam ex parte materiæ: quia quod aliquod corpus sit repletiuum loci, hoc habet per illud quod est de integritate naturæ eius, & non ex aliquo defectu naturæ. Cum enim plenum opponatur vacuo, illud solum non replet locum, quo posito in loco nihilominus manet vacuus locus. Vacuum autem definitur in 4. Physi. quòd est locus non plenus sensibili corpore, dicitur autem aliquod corpus esse sensibile ex materia & forma & naturalibus. accidentalibus quæ omnia ad integritatem naturæ pertinent constat etiam quod corpus glorioſum erit sensibile, etiam secundum tactum, vt patet in corpore Domini, Luc. vlti. nec enim deerit materia aut forma aut naturalia accidentia, scilicet calidum & frigidum, & huiusmodi. Vnde patet quod corpus glorioſum, non obstante subtilitatis dote replebit locum. Insania enim videtur dicere quod locus vbi esset corpus glorioſum esset vacuus. Secundo, ratio eorũ prædicta non valet, quia coexistentiam corporis impedire in eodem loco est plus quam replere locum. Si enim ponamus dimensiones esse reparatas sine materia, illæ dimensiones replent locum. Vnde quidam ponentes dixerunt vacuum esse locum, in quo sunt huiusmodi dimensiones sine aliquo sensibili corpore, & tamen dimensiones prohibentur ne sint simul cum alio corpore in eodem loco, vt patet per Philosophum in 4. Physic. & in 4. Metaphy. vbi habet pro inconuenienti, quod corpus mathematicum, quod nihil est aliud quam dimensiones separatæ, sit simul cum alio corpore naturali sensibili. Vnde dato, quod subtilitas corporis glorioſi aufert ab eo hoc quod est replere locum, non tamen sequitur quod propter hoc posset esse cum alio corpore in eodem loco, quia remoto eo quod minus est, non propter hoc remouetur quod plus est. Dicendum est ergo quod illud quod impedit corpus nostrum nunc, ne simul cum alio corpore sit in eodem loco, nullo modo poterit ab eo remoueri per dotem subtilitatis. Nihil enim potest prohibere corpus aliquod ne sit simul situatum cum aliquo corpore in eodem loco, nisi in hoc quòd in eo requirit diuersum situm: nihil enim est impedimentum identitatis nisi quod est causa diuersitatis. Hanc autem distinctionem situs non requirit aliqua corporis qualitas, quia corpori non debetur aliquis situs ratione suæ qualitatis: vnde remoto a corpore sensibili, quod sit calidum & frigidum, aut graue, aut leue, nihilominus in eo remanet necessitas prædictæ distinctionis. vt patet per Philosophum in quarto Physicorum, & etiam per se planum est. Similiter etiam materia non potest inducere necessitatem prædictæ distinctionis, quia materiæ non aduenit situs nisi mediante quantitate. Similiter etiam neque forma situm habet nisi ex te dimensiua. Similiter etiam neque forma situm habet nisi ex materia situm habente. restat ergo quod necessitas distinctionis duorum corporum in situ causatur à natura quantitatis dimensiuæ, cui per se cõuenit situs. Cadit enim in diffinitione eius, quantitas enim dimensiua est quantitas habens situm: & inde est, quod remotis omnibus aliis quæ sunt in re, distinctionis necessitas inuenitur in sola quantitate dimensiua. Si enim accipiatur linea separata, oportet quòd si sint duæ lineæ vel duæ partes vnius lineæ, quòd sint distinctæ in situ, alias linea addita lineæ non efficeret maius, quod est contra communem animi conceptionem: & similiter est de superficiebus & corporibus mathematicis: & quia materiæ debetur situs, inquantum subsistit dimensioni, ex inde prædicta necessitas ad materiam situatam derivatur: vt sicut non est possibile esse duas lineas vel duas partes lineæ, nisi sint distinctæ secundum situm: ita, impossibile est esse duas materias vel duas partes materiæ, nisi sit distinctio situs: & quia distinctio materiæ est principium distinctionis individuorum, inde quod Boetius dicit in libro de Trinita. quod duobus corporibus vnum locum fingere nullo modo possumus, vt hanc saltem accidentium varietatem distinctio individuorum requirat: subtilitas autem à corpore glorioſo per dimensionem non aufert sibi prædictam necessitati situs distinctionis ab alio corpore: & ideò corpus glorioſum non habebit ratione subtilitatis, quòd possit esse cum alio corpore, sed poterit simul cum alio corpore esse ex operatione virtutis diuinæ: sicut etiam corpus Petri non habuit ex aliqua Proprietate indita, quod ad vmbram eius sanaretur infirmi, sed hoc fiebat

Universidad de Deusto
Biblioteca

fiebat virtute diuina ad ædificationem fidei, ita faciet virtus diuina vt corpus glorioſum poſsit ſimul cum alio corpore eſſe ad perfectionem gloriæ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod corpus Chriſti non habuit ex ſubtilitatis dote quod poſſet eſſe ſimul cum alio corpore in eodem loco. ſed hoc factum eſt virtute diuina poſt reſurrectionem, ſicut in Natiuitate: vnde Greg. in Homilia dicit, Illud corpus Domini intrauit ad diſcipulos ianuis clauſis, quod ad humanos oculos per natiuitatem ſuam clauſo exit vtero Virginis. Vnde non oportet quod ratione ſuæ ſubtilitatis hoc conueniat corporibus glorioſis.

¶ Ad ſecundum dicendum, quod lumen non eſt corpus, vt in prima parte dictum eſt vnde obiectio procedit ex falſis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd corpus glorioſum tranſibit ſpheras cœlorum ſine eorum diuiſione, non ex vi ſubtilitatis, ſed ex diuina virtute, quæ eis ad nutum in omnibus ſubueniet.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ex hoc quod Deus eis ad nutum aderit in omnibus quæ volunt, ſequetur quod non poſſint includi vel carcerari.

¶ Ad quintum dicendum, quòd ſicut dicitur 4. Phyſico. Puncti nõ conuenit eſſe locum: vnde ſi dicatur eſſe in loco, hoc non eſt niſi per accidens, quia corpus cuius eſt terminus, eſt in loco: ſicut autem totus locus reſpondet toti corpori, ita terminus loci reſpondet termino corporis. Contingit autem duorum locorum eſſe vnum terminum, ſicut & duas lineas terminari ad vnum punctũ: & ideo quamuis duo corpora non poſſunt eſſe niſi in diuerſis locis, tamen duobus terminis duorum corporum reſpondet idem terminus duorum locorum, & ſecundum hoc dicuntur vltima corporum ſe contingentium, eſſe ſimul.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum per miraculum fieri poſsit quòd duo corpora ſint in eodem loco.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd nec etiam per miraculum fieri poſsit quod duo corpora ſint in eodem loco. Non enim poteſt fieri per miraculum quod duo corpora ſint ſimul duo & vnum: quia hoc eſſet facere contradictoria eſſe ſimul, ſed ſi ponantur duo corpora eſſe ſimul, ſequeretur, illa duo corpora eſſe vnum: ergo non eſt poſsibile hoc per miraculum fieri. Probatio mediæ: Sint duo corpora in eodem loco, quorum vnum dicatur A, & aliud B, ergo dimenſiones A, erunt eædem cum dimenſionibus loci, aut aliæ: ſi aliæ, ergo erunt aliquæ dimenſiones ſeparatæ, quia non poteſt poni quod dimenſiones quæ ſunt inter terminos loci non ſint in aliquo ſubiecto niſi ſint in corpore locato: ergo ſunt eædem, ergo eadem ratione dimenſiones B, erunt eædem cum dimenſionibus loci: ſed quæcunque vni & eidem ſunt eadem, ſibi inuicem ſunt eadem ergo dimenſiones A, & B, ſunt eædem: ſed duorum corporum non poſſunt eſſe eædem dimenſiones, ſicut nec eadem albedo: ergo A, & B, ſunt vnum corpus, & erant duo: ergo ſunt ſimul vnum & duo.

¶ 1. Præterea, Contra communis animi conceptiones non poteſt aliquid miraculoſè fieri: vt ſcilicet pars non ſit minor toto, quia contraria communibus conceptionibus directè contradictionem includunt. Similiter nec concluſiones Geometricæ quæ à communibus conceptionibus infallibiliter deducuntur, ſicut quod triangulus non habeat tres angulos æquales duobus rectis. Similiter nec aliquid poteſt fieri in linea contra diffinitionem lineæ: quia ſeparare diffinitionem à definito, eſt ponere duo contradictoria eſſe ſimul: ſed duo corpora eſſe in eodem loco eſt cõtra concluſiones Geometriæ, & contra definitionem lineæ: ergo non poteſt fieri per miraculum. Probatio medię: Concluſio eſt Geometriæ, quod duo circuli non ſe tangunt niſi in puncto: ſi autem duo corpora circularia eſſent in eodem duo circuli deſignati in eis ſe tangerent ſecundum totum. Similiter etiam eſt contra definitionem lineę quod infra duo puncta ſit plus quam vna linea recta: quod fieret ſi duo corpora eſſent in eodem loco, quia infra duo puncta ſignata in diuerſis ſuperficiebus loci eſſent duę lineę rectæ duorum corporum locatorum.

¶ 3. Præterea, Hoc Videtur non poſſe fieri per miraculum, quod corpus incluſum in alio corpore, non ſit in loco, quia ſic haberet locum communem & non proprium. quod non poteſt eſſe: ſed hoc ſequeretur ſi duo corpora eſſent in eodem loco: ergo non poteſt fieri per miraculum. Probatio mediæ: Sint duo corpora in eodem loco, quorum vnum ſecundum quamlibet dimenſionem ſit maius alio, corpus minus erit incluſum in corpore maiore, & locus corporis maioris erit locus eius communis: locum autem proprium non habebit: quia non erit aliqua ſuperficies corporis actu ſignata, quæ contineat ipſum quod eſt de ratione loci: ergo non habebit locum proprium.

¶ 4. Præterea, Locus proportionaliter reſpondet locato: ſed nunquàm poteſt fieri per miraculum, quòd idem corpus ſit ſimul in diuerſis locis niſi per aliquam conuerſionem ſicut accidit in ſacramento altaris: ergo nullo modo poteſt fieri per miraculum quod duo corpora ſint ſimul in eodem loco.

¶ SED CONTRA, Beata Virgo filium miraculoſè peperit: ſed in illo partu oportuit duo corpora eſſe ſimul in eodem loco, quia corpus pueri exiens, clauſtra pudoris non fregit: ergo poteſt miraculoſè fieri quod duo corpora ſint in eodem loco.

¶ Præterea, Hoc idem poteſt oſtendi per hoc quod Dominus ad diſcipulos intrauit clauſis ianuis. Ioannis. 20.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ſicut ex dictis patet propter hoc neceſſe eſt duo corpora in duobus locis eſſe, quia diuerſitas materiæ requirit diſtinctionem in ſitu: & ideò videmus quod quando conueniunt duo corpora in vnum, deſtruitur eſſe diſtinctum vtriuſque, & acquiritur vtrique, ſimul eſſe vnum indiſtinctum, vt patet in mixtionibus: non poteſt ergo eſſe quod corpora remaneant duo, & tamen ſint ſimul, & vtrunque conſeruet eſſe diſtinctum quod prius habebat, ſecundum, quod vtrúque erat ens indiuiſum in ſe & diuiſum ab aliis. Hoc autem eſſe diſtinctum dependet à principiis eſſentialibus rei ſicut à cauſis proximis, ſed à Deo ſicut à cauſa prima: & quia cauſa prima poteſt conſeruare rem in eſſe ceſſantibus cauſis ſecundis, vt patet per primam propoſitionem libri de Cauſis: ideò diuina virtute & ea ſola fieri poteſt, vt accidens ſit ſine ſubiecto, vt patet in ſacramento altaris: & ſimiliter virtute diuina fieri poteſt & ea ſola, vt corpori remaneat eſſe diſtinctũ ab alio corpore, quamuis eius materia, non ſit diſtincta in ſitu ab alterius corporis materia, & ſic miraculoſè fieri poteſt quod duo corpora ſint ſimul in eodem loco.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ratio illa eſt ſophiſtica, quia procedit ex ſuppoſitione falſi, vel petit principium. Procedit enim ratio illa ac ſi inter ſuperficies oppoſitas loci alicuius eſſet aliqua dimenſio propria loci, cui oporteret quod vniretur dimenſio corporis locati aduenientis. Sic enim ſequeretur quod dimenſiones duorum corporum locatorum eſſet vna dimenſio. ſi vtraque vnum fieret cum dimenſione loci. Hæc autem poſitio falſa eſt: quia ſecundum hoc quandocunque corpus acquireret nouum locum oporteret aliquam immutationem fieri in dimenſionibus loci vel locati. Nõ enim poteſt eſſe q̃ aliqua duo fiãt de nouo vnum, niſi altero eorum immutato: ſic autem, ſicut ſe rei veritas habet, loco non debentur aliæ dimenſiones quàm dimenſiones locati. patet quod ratio nihil probat, ſed petit principium: quia ſecundum hoc nihil eſt aliud d̃ctum, quod dimenſiones locati ſunt eædem cum dimenſionibus loci, niſi q̃ dimenſiones locati continentur infra terminos loci, & ſecundum eorum menſuram diſtant termini loci ſicut diſtarent propriis dimenſionibus, ſi eas haberent: & ſic dimenſiones corporum duorum. eſſe dimẽſiones vnius loci nihil eſt aliud, quam duo corpora eſſe in eodem loco, quod eſt principale propoſitum.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd poſito quod duo corpora ſint ſimul in eodem loco per miraculum, non ſequitur aliquid neque contra communem animi conceptionem, neque contra definitionem lineæ, neque contra concluſiones aliquas Geometriæ. Nam, ſicut ſupra dictum eſt, quantitas dimenſiua in hoc differt ab omnibus aliis accidentibus, quod habet ſpecialem rationem indiuiduationis & diſtinctionis, quæ eſt ſibi & omnibus accidentibus communis. ſcilicet ex materia ſubiecta. Sic ergo vna linea poteſt intelligi diuerſa ab alia, vel quia eſt in alio ſubiecto, quæ conſideratio eſt de linea naturali: vel quia diſtat in ſitu ab alia, quæ conſideratio eſt de linea mathematica, quæ intelligitur præter materiam, ſi ergo remoueatur materia, non poteſt eſſe diſtinctio eorum niſi ſecundum ſitum diuerſum, & ſimiliter nec punctũ nec ſuperficies: ut aut quarunc̃que dimenſionum: & ſic Geometria non poteſt ponere quod vna linea addatur aliæ, tanquam diſtincta ab ea, niſi ſit diſtincta ab ea Sed ſuppoſita diſtinctione ſubiecti ſine diſtinctione ſubiecti ſine ex diuino miraculo, intelligentur diuerſæ lineæ quæ nõ diſtant ſitu propter diuerſitatem ſubiecti & ſimiliter diuerſa puncta: & ſic diuerſæ lineæ deſignatæ in duobus corporibus, quæ ſunt in eodem loco, trahuntur à diuerſis punctis ad diuerſa puncta, vt non accipiamus punctum in loco, ſed in ipſo corpore locato: quia linea non dicitur trahi niſi à puncto quod eſt terminus eius: & ſimiliter etiã quod circuli deſignari in duobus corporibus ſphæricis exiſtẽtibus in eodem loco quæ ſunt duo non propter diuerſitatem ſitus, alias non poſſent ſe tangere ſecundum totum. ſed ſunt duo ex diuerſitate ſubiectorum. & propter hoc ſe totaliter tangẽtes, adhuc manent duo. ſicut etiam circulus ſignatur in corpore locato ſphærico tangit ſecundum totum alium circulum ſignatum in corpore locante.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Deus poſſet facere aliquod corpus non eſſe in loco, & tamen illa poſitione facta, non ſequitur q̃ aliud corpus non ſit in loco: quia corpus maius eſt locus corporis minoris ratione illius ſuperficiei, quod deſignaretur ex contactu terminorum corporis minoris.

¶ Ad quartum dicendum, quòd vnum corpus eſſe ſimul loca liter in duobus locis, non poteſt fieri per miraculum. Corpus enim Chriſti non eſt in altari localiter, quamuis miraculoſe poſſit fieri quòd duo corpora ſint in eodem loco quia eſſe in pluribus locis ſimul, repugnat indiuiduo ratione eius, quod eſt ens indiuiſum in ſe: ſequeretur enim quod eſſet diſtinctum in ſitu: ſed eſſe cum alio corpore in eodem loco, repugnat ei quantùm ad hoc quòd eſt diuiſum ab alio ratio autem vnius perficitur in diuiſione: vt patet in 4. Metaph. ſed diuiſio ab aliis eſt de cõſequẽtibus ad rationem vnius. Vnde quòd idem corpus ſit localiter ſimul in diuerſis ſocis, includit contradictionem, ſicut quod homo careat ratione: ſed duo corpora eſſe in eodem loco, non includit contradictionem, vt ex dictis patet: & non ideò non eſt ſimile.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum vnum corpus glorioſum poſsit eſſe cum alio glorioſo in eodem loco.

AD QVARTVM ſic proceditur. Videtur quòd corpus glorioſum poſsit eſſe cum alio glorioſo in eodem loco. Quia vbi eſt maior ſubtilitas, ibi eſt minor reſiſtentia ſi ergo corpus glorioſum eſt ſubtilius, quàm non glorioſum, minùs reſiſtet corpori glorioſo: & ita ſi corpus glorioſum poterit eſſe cũ corpore non glorioſo in eodem loco, multo fortius cum corpore glorioſo.

¶ 2. Præterea, Sicut corpus glorioſum eſt ſubtilius non glorioſo, ita vnum glorioſum erit ſubtilius alio: ſi ergo corpus glorioſum poterit eſſe ſimul cum non glorioſo, & corpus glorioſum magis ſubtile poterit eſſe cum glorioſo minùs ſubtili.

¶ 3. Præterea, Corpus cœli eſt ſubtile, & erit tunc glorificatum: ſed corpus alicuius Sancti poterit ſimul eſſe cum corpore cœli, quia poterunt ad terram deſcendere & aſcendere pro ſuo libito voluntatis: ergo duo corpora ſubtilia vel glorioſa poterunt eſſe ſimul.

¶ SED CONTRA, Corpora glorioſa erunt ſpiritualia. id eſt ſpiritibus quantùm ad aliquid ſimilia: ſed duo ſpiritus non poſſunt eſſe ſimul in eodem loco. vt in 1. lib. dictum eſt, ergo nec duo corpora glorioſa poterunt eſſe in eodem loco.

¶ Præterea, Duorum corporum exiſtentium ſimul vnum ab alio penetratur: ſed penetrari ab alio corpore, eſt ignobilitatis, quæ omninò à corporibus glorioſis aberit ergo nonpoterunt eſſe duo corpora glorioſa ſimul.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd corpus glorioſum ratione ſuæ proprietatis non habet quod poſsit eſſe cum alio corpore glorioſo in eodem loco, ſicut nec vt ſit ſimul cum corpore non glorioſo: divina autem virtute fieri poſſet, vt duo corpora glorioſa eſſent ſimul, vel duo non glorioſa: ſicut glorioſum & non glorioſum. Sed tamen non eſt conueniens quod corpus glorioſum ſit ſimul cum alio corpore glorioſo: tum quia in eis ſeruabitur debitus ordo, qui diſtinctionem requirit, tum quia vnum corpus glorioſum non ſeponet alteri, & ſic nunquam duo corpora glorioſa erunt ſimul.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ratio illa procedit ac ſi corpori glorioſo ineſſet ratione ſuæ ſubtilitatis quod poſſet eſſe ſimul in eodem loco cum alio corpore: quod falſum eſt.

¶ Et ſimiliter dicendum ad ſecundum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd corpus cœli & alia corpora æquiuocè dicuntur glorioſa, inquantũ participabunt aliquid gloriæ: & non quòd eis conueniant dotes corporum glorificatorum.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum ex ſua ſubtilitate remoueatur à corpore glorioſo neceſſitas exiſtendi in æquali loco.

AD QVINTVM ſic proceditur. Videtur quòd ex ſua ſubtilitate remoueatur à corpore glorificato neceſſitas exiſtẽdi in æquali loco. Corpora enim glorioſa erunt cõformia corpori Chriſti, vt patet Ioan. 3. ſed corpus Chriſti non coarctatur hac neceſſitate, vt ſit in loco æquali: imo cõtinetur totum ſub paruis vel magnis dimenſionibus hoſtiæ conſecratæ: ergo & hoc idem erit in corporibus glorioſis.

¶ 2. Præterea, Philoſophus probat in quarto phyſicorum, quod ſi duo corpora ſunt in eodem loco, ſequatur quòd maximum corpus obtineat minimum locum, quia diuerſæ partes eius poterunt eſſe in eadem parte loci. Non enim differt vtrum duo corpora vel quæcunque ſint in eodem loco: ſed corpus glorioſum erit ſimul in eodem loco cum alio corpore, vt dicitur communiter: ergo poteſt eſſe in quouis paruo loco.

¶ 3. Præterea, Sicut corpus ratione ſui coloris videtur, ita cõmenſuratur loco ratione ſuæ quantitatis: ſed corpus glorioſum ita ſubiectum erit ſpiritui quòd poterit videri & nõ videri, & præcipuè ab oculo non glorioſo pro ſuo libito voluntatis, vt in Chriſto patuit: ergo ita quantitas ſubiicietur nutui ſpiritus, quod poterit eſſe in paruo vel magno loco, & habere paruam vel magnam quantitatem ad libitum,

¶ SED CONTRA eſt quod Philoſophus dicit in 4. Phyſicorum, quòd omne quod eſt in loco, in æquali ſibi eſt: ſed corpus glorioſum erit in loco æquali ſibi.

¶ Præterea, Eædem ſunt dimenſiones loci & locati, vt probatur in 4. Phyſicorum: ergo ſi locus eſſet maior locato, eſſet idem maius & minus ſeipſo, quod eſt inconueniens.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd corpus non comparatur ad locum niſi dimenſionibus propriis, ſecundum quas corpus locatum circunſcribitur ex contactu corporis locantis: vnde quòd corpus aliquod ſit in minori loco quam ſit ſua quantitas, hoc non poteſt eſſe niſi per hoc quod quantitas corporis propria efficitur aliquo modo minor ſeipſa, quod quidem non poteſt intelligi niſi dupliciter. Vno modo ex variatione quantitatis, circa eandem materiam: vt ſcilicet materia quę primò ſubeſt magnę quantitati, poſteà ſubſit paruę: & hoc quidam poſuerunt in corporibus glorioſis dicentes quod quantitas eorum ſubeſt ad nutum, quòd cum voluerint, poſſunt habere magnam quantitatem, & cum voluerint paruam, ſed hoc non poteſt eſſe, quia nullus motus, qui ſit ſecundum aliquid intrinſecum rei, poteſt eſſe ſine paſſione abiiciente à ſubſtantia, & ideò in corporibus incorruptibilibus, ſcilicet cœleſtibus eſt ſolus motus localis qui non eſt ſecundum aliquid intrinſecum: vnde patet, quòd mutatio quantitatis circa materiam repugnaret impaſſibilitati corporis glorioſi & corruptibilitati. Et præterea ſequeretur quod corpus glorioſum quandoque eſſet rarius & quandoque ſpiſſius: quia cùm nihil diuidi poſsit ab eo de materia ſua, quia eadem materia eſſet ſub paruis dimenſionibus: & quandoque ſub magris, & ita rarefieret & denſaretur, quod non poteſt eſſe. Alio modo poteſt intelligi quod quantitas corporis glorioſi efficiatur minor ſeipſa per variationem ſitus, ita ſcilicet quod partes corporis glorioſi ſubintrent ſe inuicem, etſi redeat ad quamcunque paruam quantitatem. Et hoc quidam poſuerunt dicentes, quòd ratione ſuæ ſubtilitatis corpus glorioſum habebit, quod poſsit eſſe ſimul cum alio corpore non glorioſo in eodem loco. Et ſimiliter poteſt vna pars eſſe intra aliam intantum, quòd totum corpus glorioſum poterit intrare per minimum porum vnius corporis: & ſic ponunt quod corpus quod exiuit de vtero Virginali, intrauit ianuis clauſis ad diſcipulos. Sed hoc non poteſt eſſe, tum quia corpus glorioſum non habebit quod ſit cum alio corpore ſimul ratione ſubtilitatis: tùm quia etiam ſi haberet, vt eſſet cum alio corpore, non tamen cum corpore glorioſo, vt multi dicunt: tùm quia repugnaret rectæ diſpoſitioni corporis humani, quę requirit determinatum ſitum & diſtantiam partium. Vnde nec per miraculum hoc vnquam fiet. Et ideo dicendum quod corpus ſemper erit in loco ſibi æquali.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd corpus Chriſti in altaris ſacramento non eſt localiter, vt dictum eſt.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd probatio Philoſophi procedit ex hoc quod vna pars eadem ratione ſubintraret aliam. ſed talis ſubintrario corporis glorioſi inuicem non poteſt eſſe vt dictum eſt: & ideo ratio non ſequitur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd corpus videtur ex hoc quod agit in viſum: quod autem agat in viſum vel non agat, nihil variat in ipſo corpore: & ideo non eſt inconueniens ſi poſsit quando vult videri: & quando vult, non videri: ſed eſſe in loco non eſt actio aliqua procedens ab eo ratione ſuæ quantitatis, ſicut videri ratione ſui coloris: & ideo non eſt ſimile.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum corpus glorioſum ratione ſuæ ſubtilitatis ſit impalpabile.

AD SEXTVM ſic proceditur. Videtur quod corpus glorioſum ratione ſuæ ſubtilitatis ſit impalpabile. Gregorius enim dicit in Homilia in Octaua Paſchæ, Corrumpi neceſſe eſt quod palpatur: ſed corpus glorioſum erit incorruptibile: ergo erit impalpabile.

¶ 2. Præterea, Omne quod palpatur, reſiſtit palpanti: ſed quod poteſt ſimul eſſe cum aliquo, non reſiſtit ei: cùm ergo corpus glorioſum poſsit eſſe ſimul cum alio corpore, non erit palpabile.

¶ 3. Præterea, Omne corpus palpabile eſt tangibile: ſed omne tãgibile corpus habet qualitates tangibiles excedentes qualitates tangentis: cùm ergo qualitates tangibiles non ſint in exceſſu ſed reductæ in maximam æqualitatem, in corporibus glorioſis videtur quòd non ſint palpabilia.

¶ SED CONTRA eſt, quod Deus in corpore glorioſo reſurrexit, & tamen corpus palpabile habuit: vt patet Ioannis. 20. Palpate & videte, quia ſpiritus carnem & oſſa non habet: ergo & corpora erunt palpabilia.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd omne corpus palpabile eſt tangibile, ſed non conuertitur: omne enim corpus quod habet qualitates quibus natum eſt immutati ſenſus tactus, vt aër ignis

Universidad de Deusto
Biblioteca

ignis & huiusmodi, sunt corpora tangibilia: sed omne palpabile viterius addit quòd resistit tangenti: vnde aër qui nunquam resistit transeunti per eum, sed est facillimæ diuisionis, tangibilis quidem est, sed non palpabilis: sic ergo patet quòd palpabile dicitur aliquod corpus ex duobus, scilicet ex qualitatibus tangibilibus, & ex hoc quod resistit tangenti, vt non pertranseat: & quia qualitates tangibiles sunt calidum, & frigidum, & huiusmodi, quæ non inueniuntur nisi in corporibus grauibus & leuibus, quæ habent contrarietatem adinuicem, ac per hoc sunt corruptibilia: ideo corpora cœlestia, quæ sunt secundum naturam incorruptibilia, sunt sensibilia quidem visu, sed non tangibilia, & sic etiam nec palpabilia. Et hoc est quod Grego. dicit quod corrumpi necesse est omne quod palpatur. Corpus ergo glorioſum habet à natura ſua qualitates quæ ſunt natæ immutare tactum ſed tamen quia corpus eſt omnino ſubiectum ſpiritui, in poteſtate eius eſt, vt ſecundum eas immutet tactum, vel non immutet. Similiter etiam ſecundum naturam ſibi competit, vt reſiſtat cuilibet alteri corpori tranſeunti, ita quòd non poſsit eſſe cum eo ſimul in eodem loco: ſed miraculoſè hoc poteſt diuina virtute cõtingere ad nutum ipſius, quod ſit cum alio corpore in eodem loco, & ſic non reſiſtit ei tranſeunti: vnde ſecundum naturam ſuam palpabile eſt corpus glorioſum ſed ex virtute ſupernaturali hoc ei competit, vt cum vult non palpetur à corpore non glorioſo. & ideò Gregor. dicit quòd Dominus palpandam carnem præbuit quam clauſis ianuis introduxit, vt perfectè oſtenderetur poſt reſurrectionem corpus ſuum eſſe & eiuſdem naturæ & alterius gloriæ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod incorruptibilitas glorioſi corporis non eſt ex natura componentium, ſecundum quam omne quod palpatur, neceſſe eſt corrumpi, vt ex dictis patet: & ideo non ſequitur.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd quamuis aliquo modo poſsit fieri quod corpus glorioſum ſit cum alio corpore in eodem loco: tamen corpus glorioſum habet in poteſtate ſua reſiſtere cuilibet tangenti, cum voluerit, & ſic palpari poteſt.

¶ Ad tertium dicendum, quòd qualitates tangibiles in corporibus glorioſis non erunt reductæ ad medium rei ſecundum æqui diſtantiam ab extremis acceptum, ſed ad medium proportionis ſecundum quod optimæ competit completioni humanæ in ſingulis partibus: & ideò tactus illorum corporum eſt delectabiliſſimus, quia potentia ſemper delectatur in conuenienti, & triſtatur in exceſſu.

QVÆSTIO OCTVAGESIMAQVARTA,

De agilitate corporum beatorum, in tres articulos diuiſa.

DEINDE conſiderandum eſt de agilitate beatorum corporum reſurgentium.

¶ Circa quod quæruntur tria.

¶ Primò, vtrùm corpora glorioſa ſint futura agilia.

¶ Secundò, vtrùm mouebuntur.

¶ Tertiò, vtrùm mouebuntur in inſtanti.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum corpora glorioſa ſint futura agilia.

Thom. 4. diſt. 44. q. 2. art. 3. q. 1. & ſeq.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur quòd corpora glorioſa non ſint futura agilia. Illud enim quod de ſe agile eſt ad motum non indiget aliquo deferente: ſed corpora glorificata deferentur poſt reſurrectionem in nubibus obuiam Chriſto in aëra ab angelis, vt dicit gloſſa primæ Theſſalon. 4. ergo corpora glorioſa non erunt agilia.

¶ 2. Præterea, Nullum corpus quod mouetur cum labore & pœna, poteſt dici agile: ſed corpora glorioſa hoc modo mouebuntur cum motor eorum ſcilicet anima, moueatur in contrarium naturæ eorum, alias mouerentur ſemper in vna parte: ergo non erunt agilia.

¶ 3. Prætere, Inter omnes operationes animalis, ſenſus eſt nobilior & proprior, quàm motus: ſed nõ aſsignatur corporibus glorioſis aliqua proprietas, quæ perficiat eas ad ſatiẽdum: ergo nec debet eis attribui agilitas, per quam perficiuntur ad motum.

¶ 4. Preterea, Natura dat diuerſis inſtrumẽta diſpoſitionis diuerſæ ſecundum diuerſas virtutes ipſorum: vnde non eiuſdem diſpoſitionis dat inſtrumenta animali tardo & veloci: ſed Deus multò ordinatiùs operatur quam natura: cùm ergo corpus glorioſum habeat membra eiuſdem diſpoſitionis in figura & quantitate, ſicut modo, videtur quod non habeat agilitatem aliam, quàm modò habet.

¶ SED CONTRA eſt quod dicitur 1. Cor. 15. Seminatur in infirmitate, ſurget in virtute: glo. id eſt mobile & viuum: ſed mobilitas non poteſt dicere niſi agilitatem ad motum: ergo corpora glorioſa erunt agilia.

¶ Præterea, Tarditas maximè videtur ſpiritualitati repugnare: ſed corpora glorioſa maximè erunt ſpiritualia, vt dicitur 1. Cor. 15. ergo erunt agilia.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd corpus glorioſum erit omnino ſubiectum animæ glorificatæ, non ſolum vt nihil in eo ſit quod reſiſtat voluntati ſpiritus, quia hoc fuit etiam in corpore Adæ, ſed etiam vt ſit in eo aliqua perfectio, effluens ab anima glorificata in corpus, per quam habile redditur ad prædictam ſubiectionem, quæ quidem perfectio dos glorificati corporis dicitur: anima autem coniungitur corpori non ſolùm vt forma, ſed etiam vt motor, vtroque autem modo, oportet quod corpus glorioſum animæ glorificatæ ſit ſummè ſubiectum. Vnde ſicut per dotem ſubtilitatis ſubiicitur ei totaliter, inquantùm eſt forma corporis, dans eſſe ſpecificum: ita per dotem agilitatis ſubiicitur ei, inquantum eſt motor: vt ſcilicet ſit expeditum & habile ad obediendum ſpiritui in omnibus motibus & actionib. animæ. Quidam tamen cauſam agilitatis attribuunt quintæ, eſſentiæ quę tunc in corporibus glorioſis dominabitur: ſed de hoc frequenter dictum eſt, quod non videtur conueniens. Vnde melius eſt, vt attribuatur animæ, à qua gloria in corpus emanat.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd corpora glorioſa dicuntur ferri baiulis angelis, & etiam in nubibus: non quaſi eis indigeãt, ſed ad reuerentiam deſignandam, quæ corporibus glorioſis etiam ab angelis & omnibus creaturis deferetur.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd quantò virtus animæ mouentis dominatur magis ſupra corpus, tantò minor eſt labor in motu, qui etiam ſit contra naturam corporis. Vnde illi in quibus virtus motiua eſt fortior, & illi qui habent ex exercitio corpus magis habilitatem ad obediendum ſpiritui mouenti, minus laborãt in motu: & quia poſt reſurrectionem animæ perfectè dominabitur corpori tum propter perfectionem proprię virtutis: tum propter humilitatem corporis glorioſi ex redundantia gloriæ ab anima in ipſum, non erit aliquis labor in motu Sanctorum, & ſic dici poterunt corpora Sanctorum agilia.

¶ Ad tertium dicendum, quòd per dotem agilitatis corpus glorioſum redditur habile non ſolum ad motum, ſed etiam ad ſenſum & omnes alias animæ operationes exequendas.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ſicut natura dat velocioribus animalibus inſtrumenta diuerſæ diſpoſitionis in figura & quantitate: ita Deus dabit corporibus Sanctorum aliam diſpoſitionem quam nunc habeant, non quidem in figura & quantitate, ſed in proprietate gloriæ quæ dicitur agilitas.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum Sancti agilitate ſua nunquam vtantur, ita quòd moueantur.

AD SECVNDVM ſic proceditur. Videtur quòd Sancti agilitate ſua nunquam vtantur, ita quòd moueantur. Quia ſecundum Philoſophum motus eſt actus imperfecti: ſed in illis corporibus nulla erit imperfectio: ergo nec aliquis motus.

¶ 2. Præterea, Omnis motus fit propter indigentiam: quia omne quod mouetur, mouetur propter adeptionem alicuius finis: ſed corpora glorioſa non habebunt aliquam indigentiam: quia vt Auguſt. dicit, ibi erit quicquid volens, non erit quicquid nolens: ergo non mouebuntur.

¶ 3. Præterea, Secundũ Philoſophum 2. de Cœl. & mun. Illud quod participat diuinam bonitatem ſine motu nobilius participat illam, quam quod participat illam cum motu, ſed corpus glorioſum nobilius participat diuinam bonitatem, quam aliud corpus: cùm ergo quædam alia corpora omnino ſine motu remaneant ſicut corpora cœleſtia, videtur quod multo fortius corpora humana.

¶ 4. Præterea, Auguſt. dicit quod anima ſtabilita in Deo, ſtabiliet corpus conſequenter: ſed anima ita erit in Deo ſtabilita, quod nullo modo ab eo mouebitur: ergo nec in corpore erit aliquis motus ab anima.

¶ 5. Præterea. Quantò corpus eſt nobilius, tantò debetur ei locus nobilior: vnde corpus Chriſti, quòd eſt nobiliſsimum, habet locum eminentiorem inter cætera loca, vt patet. 2. Heb. Ex celſor cœlis factus: Gloſſ. loco & dignitate, & ſimiliter vnumquodque corpus glorioſum habebit eadem ratione locum ſibi conuenientem ſecundum menſuram ſuæ dignitatis: ſed locus eſt de pertinentibus ad gloriam: cum ergo poſt reſurrectionem gloria Sanctorum nunquam varietur neque in plus neque in minus, quia erunt omnino tunc in termino, videtur quod corpora eorum nunquam de loco ſibi determinato recedent, & ita non mouebuntur.

¶ SED CONTRA eſt quòd dicitur Iſa. 40. Current, & non laborabunt: volabunt, & non deficient, & Sapientiæ. 3. Tanquam ſcintillæ in arundineto diſcurrent, ergo erit aliquis motus corporum glorioſorum.

¶ RESPONDEO

¶ RESPONDEO dicendum, quod corpora glorioſa aliquando moueri neceſſarium eſt ponere: quia & ipſum corpus Chriſti motum eſt in Aſcenſione: & ſimiliter corpora Sanctorum quæ de terra reſurgent ad cœlum empyreum adiecndent, ſed etiam poſtquam cœlos conſcenderint, veriſimile eſt quòd aliquando moueantur pro ſuæ libito voluntatis, vt illud quod habent in virtute actu, exercentes diuinam ſapientiam commendabilem oſtendant, & vt viſus eorum reficiatur pulchritudine creaturarum diuerſarum, in quibus Dei ſapientia eminenter reluceat. Senſus enim non poteſt eſſe niſi preſentium, quamuis magis à longinquo poſsint ſentire corpora glorioſa, quam non glorioſa: nec tamen per motum aliquid deperiet eorum beatitudini, quæ conſiſtit in viſione Dei, quem vbique præſentem habebunt: ſicut & de Angelis dicit Greg. quod intra Deum currunt quocunque mittantur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd localis motus non variæ aliquid eorum, quæ ſunt intranea rei: ſed eſt ſecundum id quod eſt extra rem: ſcilicet, locum, vnde illud quod mouetur motu locali eſt perfectum quantum ad ea quæ ſunt intra rem, vt dicitur. 4. Phyſic. quamuis habent imperfectionem reſpectu loci, quia dum eſt in vno loco, eſt in potentia ad alium locum, quia nõ poteſt eſſe actu in pluribus locis ſimul, hoc enim ſolius Dei eſt: Hinc autem defectus non repugnat perfectioni gloriæ, ſicut nec defectus, quod creatura eſt de nihilo: & ideò manebunt defectus huiuſmodi in corporibus glorioſis.

¶ Ad ſecundum dicendum, quòd aliquis dicitur indigere aliquo ſimpliciter, & ſecundum quid: ſimpliciter quidem indiget aliquis eo ſine quo non poteſt conſeruari in eſſe vel in ſua perfectione, & ſic motus in corporibus glorioſis non erit propter aliquam indigentiam, quia ad hæc omnia ſufficiet eis ſua beatitudo, ſed ſecundum quid indiget quis illo, ſine quo non poteſt aliquem finem intentum habere, vel non ita benè vel tali modo, & ſic motus erit in beatis propter indigentiam. Non enim poterunt manifeſtare virtutem motiuam in ſeipſis experimento, niſi moueantur: huiuſmodi enim indigentias nihil prohibet in corporibus glorioſis eſſe.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ratio illa procederet ſi corpus glorioſum non poſſet eſſe ſine motu participare diuinam bonitatem multò altiùs quam corpora cœleſtia: quod falſum eſt. Vnde corpora glorioſa non mouebuntur ad conſequendam perfectam diuinæ bonitatis participationem, Hanc enim habent per gloriam: ſed ad demonſtrandam virtutem animæ: per motum autem corporum cœleſtium non poſſet demonſtrari virtus eorum niſi quam habent in mouendo corpora inferiora ad generationẽ & corruptionem, quod non competit illi ſtatui, & ideò ratio non procedit.

¶ Ad quartum dicendum, quòd localis motus nihil diminuit de ſtabilitate ab anima ſtabilita in Deo, cùm non ſit ſecundum aliquid intrinſecum rei, vt dictum eſt.

¶ Ad quintum dicendum, quòd locus congruus vnicuique glorioſo corpori deputatus ſecundum gradum ſuæ dignitatis pertinet ad præmium accidentale: non tamen oportet quòd diminuatur aliquid de præmio, quandocunque eſt extra locum ſuum quia locus ille non pertinet ad præmium ſecundum quòd actu continet corpus locatum, cum nihil influat in corpus glorioſum, ſed magis recipiat ſplendorem ab eo, ſed ſecundum quę eſt debitus promeritis: vnde gaudium de tali loco manet etiam ei, qui eſt extra locum ſuum.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum Sancti moueantur in inſtanti.

AD TERTIVM ſic proceditur. Videtur quòd moueantur in inſtanti. Auguſtinus dicit, quòd vbicunque voluerit, ſpiritus ibi erit & corpus: ſed motus voluntatis, ſecundum quem ſpiritus vult alicubi eſſe, eſt in inſtanti: ergo & motus corporis eſt in inſtanti.

¶ 2. Præterea, Philoſophus in 4. Phyſ. probat quod non ſit motus per vacuum, quia oporteret aliquid moueri in inſtanti: quia vacuum non reſiſtit aliquo modo mobili: reſiſtit autem plenum: & ſic nulla proportio eſſet motus, qui fit in vacuo ad motum, qui fit in pleno, cum proportio in velocitate ſit ſecundum proportionẽ reſiſtentiæ, quæ eſt in medio. Omnium autem duorum motuum, qui ſunt in tempore, oportet eſſe proportionales velocitates: quia omne tempus omni tempore proportionale eſt: ſed ſimiliter nullum ſpatium plenum poteſt reſiſtere corpori glorioſo, quod poteſt eſſe cum alio corpore in eodem loco, quocunque modo fiat, ſicut nec vacuum alteri corpori: ergo ſi mouetur in inſtanti mouebitur.

¶ 3. Præterea, Virtus animæ glorificatæ quaſi improportionaliter excedit virtutem animæ non glorificatæ: ſed anima non glorificata mouet corpus in tempore: ergo anima glorificata mouet corpus in inſtanti.

¶ 4. Præterea, Omne quod mouetur æqualiter citò ad propinquũ & diſtans, mouetur in inſtanti: ſed motus corporis glorioſi eſt talis, quia ad quantuncunque diſtans ſpatium mouetur in tempore imperceptibili mouetur. Vnde Augu. dicit in quæſtionibus de reſurrectione, quòd corpus glorioſum vtraque interualla pari celeritate pertingit vt radius Solis: ergo corpus glorioſum mouetur in inſtanti.

¶ 5. Præterea, Omne quod mouetur, vel mouetur in tempore, vel in inſtanti: ſed corpus glorioſum poſt reſurrectionem non mouebitur in tempore: quia tunc tempus non erit: vt dicitur Apocal. 4. ergo motus ille erit in inſtanti.

¶ SED CONTRA, In motu locali ſpacium & motus & tempus ſimul diuiduntur, vt demonſtratiuè probatur in 6. Phyſ. ſed ſpatium quod tranſit corpus glorioſum per ſuum motum eſt diuiſibile, ergo & motus diuiſibilis & tempus diuiſibile: inſtans autem non diuiditur: ergo motus ille non erit in inſtanti.

¶ Præterea, Non poteſt eſſe aliquid ſimul totum in vno loco & partim in alio, quia ſequeretur quod altera pars eſſet in duobus locis ſimul, quod eſſe non poteſt: ſed omne quod mouetur, partim eſt in termino à quo, & partim in termino ad quem vt oſtenſum eſt in 6. Phyſic. omne autem quod motum eſt, totum in termino ad quem eſt motus, non autem poteſt eſſe quod ſimul moueatur & motum ſit: ſed omne quod mouetur in inſtanti, ſimul mouetur & motum eſt: ergo motus localis corporis glorioſi non poterit eſſe in inſtanti.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc, eſt multiplex opinio. Quidam dicunt quod corpus glorioſum tranſit de vno loco in alium ſine hoc quod tranſeat medium, & propter hoc poteſt corporis glorioſi motus eſſe in inſtanti ſicut & voluntatis. Sed hoc non poteſt ſtare, quia corpus glorioſum nunquam perueniet ad dignitatem naturæ ſpiritualis, ſicut nunquam deſinit eſſe corpus. Et præterea voluntas, cùm dicitur moueri de vno loco in alium, non tranſfertur eſſentialiter de loco in locum, quia neutro locorum illorum eſſentialiter continetur, ſed dirigitur in vnum locum, poſtquàm fuerat directa per intentionem ad alium & pro tanto dicitur moueri de loco ad locum.

¶ Et ideo alij dicunt quòd corpus glorioſum habet de proprietate naturæ ſuæ qua corpus eſt, quòd pertranſeat medium, & ita quod moueatur in tempore: ſed virtute gloriæ, quam habet: infinitatem quandam ſupra naturam habet, quod poſsit non pertranſire medium, & ſic in inſtanti moueri. Sed hoc non poteſt eſſe, quia implicant in ſe contradictionem quod patet. Sit enim aliquod corpus quod moueatur ad A, in B, & corpus motum ſit Z, conſtat quod Z, quandiu eſt totum in A non mouetur ſimiliter nec quando eſt totum in B, quia tunc motum eſt: ergo ſi aliquando mouetur, oportet, quòd neque ſit totum in A, neque totum in B, ergo quando mouetur vel nuſquam eſt, vel eſt partim in A, vel partim in B, vel totum in aliquo alio medio, puta in C. aut partim in C, partim in A, & partim in B, Sed non poteſt poni quod nuſquam ſit, quia ſic eſſet aliqua quantitas diminua, non habens ſitum, quod eſt impoſsibile. Neque poteſt poni quod ſit partim in A, & partim in B, & non ſit in medio aliquo modo: quia cum B, ſit locus diſtans ab A, ſequeretur in medio interiacente, q̃ pars C, quæ eſt in B, non eſſet continua parti, quæ eſt in A, ergo reſtat quod vel ſit totum in C, vel partim in eo, vel partim in alio loco, quod ponetur, medium inter C, & A, puta D. & ſic de aliis: ergo oportet quòd Z, non perueniat de A, in B, niſi prius ſit in omnibus mediis niſi dicatur quod perueniat de A, in B, & nunquam mouetur quod implicat contradictionem, quia ipſa ſucceſsio locorum eſt motus localis: & eadem ratio eſt de qualibet mutatione, quæ habet duos contrarios terminos, quorum vtrunque eſt aliquid poſitiue. Secus autem eſt de illis mutationibus quæ habent vnum terminum tantum poſitiuum, & alteram puram priuationem: quia inter affirmationem & negationem ſeu priuationem, non eſt aliqua determinata diſtantia. Vnde quod eſt in negatione poteſt eſſe propinquius vel remotius ab affirmatione vel econuerſo, ratione alicuius quod cauſat alterum eorum: vel diſponit ad ea, & ſic dum quod mouetur, eſt totum ſub negatione mutatur in affirmationem, & econtrariò: vnde etiam in eis mutans præcedit mutatum eſſe, vt probatur in 5. Phyſi. Nec eſt ſimile de motu angeli, quia eſſe in loco, æquiuocè dicitur de corpore & angelo, & ſic patet quod nullo modo poteſt eſſe q̃ aliquod corpus perueniat de vno loco ad alium, niſi tranſeat omnia media.

¶ Et ideo alij hoc concedunt, ſed tamen dicunt quod corpus glorioſum mouetur in inſtanti. Sed ex hoc ſequitur quod corpus glorioſum in eodem inſtanti ſit in duobus locis ſimul vel pluribus, ſcilicet in termino vltimo, & in omnibus mediis locis, quod non poteſt eſſe, Sed adhoc dicunt quod quamuis ſit

idem

Universidad de Deusto
Biblioteca

idem instans, secundum rem, tamen differt ratione, sicut punctus ad quem terminantur diuersæ lineæ: sed hoc non sufficit: quia instans mensurat hoc quod est in instanti secundum rem: non secundum hoc quod consideratur, vnde diuersa consideratio instantis non facit quod instans possit mensurare illa quæ non sunt simul tempore: sicut nec diuersa consideratio puncti potest facere quod sub vno puncto loci contineantur quæ sunt distantia situ.

¶ Et ideò alij probabiliùs dicunt, quòd corpus glorioſum mouetur in tempore, sed imperceptibili propter breuitatem, & tamen quòd totum corpus glorioſum potest in minori tempore idem ſpatium pertranſire, quam aliud: quia tempus quantumcunque accipiatur, est insinitum diuisibile.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod illud quod parum deest, quasi nihil deesse videtur, vt dicitur in 2. Physico, & ideo dicimus Statim facio, quod post modicum tempus fiet, & per hùc modum loquitur Augustinus quod vbicunque erit voluntas, ibi erit statim corpus. Vel dicendum quod voluntas nunquam erit inordinata in Beatis. Vnde nunquam volent corpus suum esse alicubi in aliquo instanti, in quo non possit ibi esse: & sic quodcunque instans voluntas determinabit, corpus erit in illo loco, quam voluntas determinat.

¶ Ad secundum dicendum, quod quidam contradixerunt illi propositioni, quam Philosophus inducit in parte illa, vt Commentator ibidem dicit, dicentes quod non oportet esse proportiones totius motus ad totum motum secundum proportionem resistentis medij ad aliud medium resistens, sed oportet quod secundum proportionem mediorum, per quæ transitur, attendatur proportio retardationum, quæ accidit in motibus ex resistentia medij. Quilibet enim motus habet determinatum tempus velocitatis & tarditatis ex victoria mouentis supra mobile, etiam si nihil resistat ex parte medij: sicut patet in corporibus cœlestibus, in quibus non inuenitur aliquid quod obstet motui ipsorum, & tamen non mouentur in instanti sed in tempore determinato secundum proportionem potentiæ mouentis ad mobile: & ita paret quòd si ponatur aliquid moueri in vacuo non oportebit quòd moueatur in instanti, sed quòd nihil addatur tempori quòd debetur motui ex proportione prædicta mouentis ad mobile, quia motus non retardatur.

¶ Sed hæc responsio, vt Commentator dicit, procedit ex falsa imaginatione, qua quis imaginatur quod tarditas, quæ causatur ex resistentia medij, sit aliqua pars motus addita motui naturali, qui habet quantitatem secundum proportionem mouentis ad mobile: sicut vna linea additur lineæ, ratione cuius accidit in lineis, quòd non remanet eadem proportio totius ad totam lineam, quæ erat linearum additarum adinuicem: vt sic etiam non sit eadem proportio totius motus ad totum motum sensibilem, quæ est retardationum contingentium ex resistentia medij. Quæ quidem imaginatio falsa est, quia quælibet pars motus habet tantum de velocitate quantum totus motus: non autem quælibet pars lineæ habet tantum de quantitate dimensiua quantum habet tota linea. Vnde tarditas vel velocitas addita motui, redundat in quamlibet partem eius, quod de lineis non contingit: & sic tarditas addita motui, non facit aliam partem motus: sicut in lineis accidebat, quòd additum est pars totius lineæ. Et ideò ad intelligendam proportionem Philosophi, vt Commentator ibidem exponit, sciendum est quòd oportet accipere totum pro vno, scilicet resistentiam mobilis ad virtutem mouentem, & resistentia medij, per quod est motus & cuiuscunque alterius resistentis: ita quod accipiatur quantitas, tarditatis totius motus secundum proportionem virtutis mouentis ad mobile resistens quocunque mouetur, vel ex se, vel ex alio extrinseco. Oportet enim semper, quod mobile resistat aliquo modo mouenti: cùm mouens & motum, agens & patiens, inquantum huiusmodi sint contraria. Quandoque autem inuenitur resistere mobile mouenti ex seipso, quia habet virtutem inclinantem ad contrarium, motum sicut patet ex mobilibus violentis vel saltem, quia habet locum contrarium loco, qui est in intentione mouentis: cuiusmodi resistentia inuenitur etiam corporum cœlestium ad suos motores. Quandoque autem mobile resistit virtuti mouentis ex alio tantum, & non ex seipso, sicut patet in motu naturali grauium & leuium, quia per ipsam formam eorum inclinantur, ad motum talem: est enim impressio generantis, quòd est motor ex parte grauium & leuium: ex parte autem materiæ non inuenitur aliqua resistentia neque virtutis inclinantis ad contrarium motum neque contrarij loci, quia locus non debetur materiæ nisi secundum quòd sub dimensionibus consistens perficitur forma naturali, vnde non potest esse resistentia nisi ex parte medij: quæ quidem resistentia est motui eorum naturalis, quandoque autem est ex vtroque sicut patet in motibus animalium. Quando ergo in motu non est resistentia nisi ex parte mobilis, sicut accidit in corporibus cœlestibus: tunc ipse motus mensuratur secundum proportionem motoris ad mobile, & in talibus non procedit ratio Philosophi qua moto omni remedio, adhuc manet motus eorum in tempore. Sed in illis motibus, in quibus est resistentia ex parte medij tantum accipitur mensura temporis secundum impedimentum quod est ex medio soluto vnde si subtrahatur omnino medium, nullum impedimentum remanebit: & sic vel mouebitur in instanti, vel æquali tempore mouebitur secundum vacuum spacium & plenum. Quia dato quod moueatur in tempore per vacuum, illud tempus in aliqua proportione se habebit ad tempus in quo mouetur per plenum. Possibile est autem imaginari aliquod corpus in eadem proportione subtilius corpore, quo spatium plenum erat, quo sit aliud spatium impleatur æquale, in tam paruo tempore mouebitur per illud plenum sicut per vacuum. Primò quia quantum additur ad subtilitatem medij tantum subtrahitur de quantitate temporis, & quanto est magis subtile, minus resistit: sed in aliis motibus in quibus est resistentia ex ipso mobili & ex medio, quantitas temporis est accipienda secundum proportionem mouentis potentiæ ad resistentiam mobilis & medij simul. Vnde dato quòd totaliter medium subtrahatur vel non impediat, non sequitur quòd motus sit in instanti, sed quod tempus motus mensuratur tantumlex resistentia mobilis, neque erit inconueniens si per idem tempus mouetur per vacuum & per plenum aliquo subtilissimo corpore imaginato, quia determinata subtilitas medij quanto est maior, nata facere est tarditatem minorem in motu. Vnde potest imaginari tanta subtilitas, quòd erit nata facere minorem tarditatem, quam, quam sit illa tarditas, quam facit resistentia mobilis, & si resistentia medij nullam tarditatem adiiciet ad motum. Patet ergo quamuis medium non resistat corporibus glorioſis, secundum hoc quod possint esse cum alio corpore in eodem loco nihilominus motus eorum non erit in instanti: quia ipsum corpus mobile resistet virtuti mouenti ex hoc ipso, quia habet determinatum situm, sicut de corporibus cœlestibus dictum est.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis virtus animæ glorificatæ excedit inæstimabiliter virtutem animæ non glorificatæ, non tamen excedit in infinitum, quia vtraque virtus est infinita: vnde non sequitur quod moueatur in instanti, si tamen esset simpliciter infinitæ virtutis, non sequeretur quod moueretur in instanti, nisi separaretur totaliter resistentia, quæ est ex parte mobilis. Quamuis autem resistentia, qua mobile resistit mouenti per contrarietatem, quam habet ad talem motum ratione inclinationis ad contrarium motum, possit à mouente infinitæ virtutis totaliter superari: tamen resistentia, quam facit ex cõtrarietate, quam habet ad locum, quem intendit motor, per motum non potest totaliter separari nisi auferatur ab ea esse in tali loco. Sicut enim albedo resistit nigro ratione albedinis, & tanto magis quanto albedo magis distat à nigredine: ita corpus resistit alicui loco per hoc quod habet locum oppositum, & tanto est maior resistentia quanto est distantia maior, Non autem potest à corpore remoueri quod sit in aliquo loco vel situ, nisi auferatur ei illa corporeitas per quam debetur ei locus vel situs: vnde quandiu manet in natura corporis, nullo modo potest moueri in instanti, quantumcunque sit virtus mouens: corpus autem glorioſum nunquam suam corporeitatem amittet: vnde nunquam in instanti moueri poterit.

¶ Ad quartum dicendum, quòd per celeritas in verbis Augustini intelligenda quantum ad hoc quod est imperceptibilis excessus vnius respectu alterius: sicut & tempus motus est imperceptibile.

¶ Ad quintum dicendum, q̃ quamuis post resurrectionem non erit tempus, q̃ est numerus motus cœli, tamen erit tempus consurgens ex numero prioris & posterioris in quocunque motu.

QVAESTIO OCTVAGESIMAQVINTA.

De claritate corporum beatorum resurgentiũ, in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de claritate corporum beatorum resurgentium.

¶ Circa quod quæruntur tria.

¶ Primò, vtrum claritas inerit corporibus glorioſis.

¶ Secundò, vtrùm claritas illa videri poterit ab oculo non glorioſo.

¶ Tertiò, vtrùm corpus glorioſum videri possit à corpore non glorioſo.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum corporibus glorioſis claritas conueniat. Tho. 4. d. 44. q. 2. ar. 2. q. 2. & 4. q. 69.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod corporibus glorioſis claritas non conuenit. Quia sicut dicit Auic. in 6. Naturalium, omne corpus luminoſum constat ex partibus peruiis

peruiis, sed partes corporis glorioſi non erunt peruiæ, eum in aliquibus dominetur terra, sicut in carnibus & ossibus: ergo corpora glorioſa non erunt lucida.

¶ 2. Præterea, Omne corpus lucidum occultat illud quod est post se: vnde vnum luminare post aliud eclipsatur, flamma ignis prohibet videri quod est post se, sed corpora glorioſa non occultabunt illud quod intra ea continetur: quia vt dicit Gregorius super illud Iob, Non adæquabitur ei aurum & vitrum: ibi, scilicet in cœlesti patria, vniuscuiusque mentem ab alterius oculis corpulentia non abscõdit, patebitque corporalibus oculis etiam corporalis harmonia: ergo corpora illa non erunt lucida.

¶ 3. Præterea, Lux & color contrariam dispositionem requirunt in subiecto: quia est extremitas perspicui in corpore non terminato: sed color in corpore terminato, vt patet in lib. de Sensu & sensato: sed corpora glorioſa erunt colorata, quia vt Auguſt. 19. de Ciuitate Dei, pulchritudo corporis est partium conuenientia cum quadam suauitate coloris: pulchritudo autem corporibus cœlestibus glorioſis deesse non poterit: ergo corpora glorioſa non erunt lucida.

¶ 4. Præterea, Si claritas erit in corporibus glorioſis, oportet quòd sit æqualis in omnibus partibus corporis: sicut omnes partes erunt eiusdem impassibilitatis & agilitatis, sed hoc non est conueniens, quia vna pars habet maiorem dispositionem ad claritatem quam alia, sicut oculi quàm manus, & spiritus quàm ossa: & humores quàm caro vel neruus: ergo videtur quòd non debeant illa corpora esse lucida.

¶ SED CONTRA, est quod dicitur Matth. 13. Fulgebunt iusti sicut sol in regno Patris mei, & Sapien. 3. Fulgebunt iusti & tanquàm scintillæ, &c.

¶ Præterea, Primæ Corinth. 14. Seminatur in ignobilitate, surget in gloria, quod ad claritatem pertinet, vt patet per sequentia, vbi corporum resurgentium gloriam comparat claritati stellarum: ergo corpora Sanctorum resurgent lucida.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd corpora Sanctorum fore lucida post resurrectionem ponere oportet propter auctoritatem Scripturæ, quæ hoc promittit. Sed claritatis huius causam quidam assignant vel attribuunt quintæ essentiæ, quæ tunc dominabitur in corpore humano, sed quia hoc est absurdum, vt sæpè dictum est, ideò melius est vt dicatur quòd claritas illa causabitur ex redundantia gloriæ animæ in corpus. Quod enim recipitur ab aliquo, non recipitur per modum influentis, sed per modum recipientis: & ideò claritas, quæ est in anima spirituali recipitur in corpore, vt corporalis: & ideò secundum quòd anima erit maioris claritatis, secundum maius meritum, ita etiam erit differentia claritatis in corpore, vt patet per Apostolum, 1. Corinth. 15. & ita in corpore glorioſo cognoscetur gloria animæ: sicut in vitro cognoscitur color corporis, quòd contineturin vase vitreo vt Gregor. dicit super illud Iob, Non adæquabitur ei aurum, vel vitrum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Auicenna loquitur de illo corpore, quod habet ex natura componentium claritatem: sic autem non habebit corpus glorioſum, sed magis ex merito virtutis.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Gregor. comparat corpora glorioſa auro propter claritatem, & vitro propter hoc quòd transluebunt: vnde videtur dicendum, quòd erunt simul peruia & clara. Quia enim aliquod clarum non sit peruium, contingit ex hoc quod claritas corporis causetur ex densitate partium luciderum, densitas autem repugnat penetrari, sed tunc claritas erit ex alia causa, vt dictum est, densitas autem corporis glorioſi penetrationem non tollit ab eis, sicut nec densitas vitri a vitro. Quidam tamen dicunt quòd comparantur vitro, non quia sint peruia: sed propter hãc similitudinem, quia sicut aliquid quod in vitro claudebatur apparet: ita animæ gloria quæ corpore glorioſo clauditur, non latebit. Sed primum melius est, quia saluatur dignitas corporis glorioſi, & magis consonat dictis Gregor.

¶ Ad tertium dicendum, quòd corporis gloria naturam non tollit, sed perficit: vnde color qui debetur corpori ex natura suarum partium remanebit in eo, sed superadditur claritas ex gloria animæ. Sicut etiam videmus corpora colorata ex natura sui solis splendore relucere, vel ex alia causa extrinseca seu intrinseca.

¶ Ad quartum dicendum, quòd sicut gloriæ claritas redundat ab anima in corpus secundum suum modum, & ibi est alio modo quam sit in anima ita in qualibet parte corporis redundabit, secundum suum modum. Vnde non est inconueniens, quod diuersæ partes habeant diuersimodè claritatem, secundum quod sunt diuersimodè dispositæ ex sui natura ad ipsam: nec est simile de aliis dotibus corporis, quarum partes corporis non inueniuntur habere diuersam dispositionem.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum claritas corporis glorioſi possit videri à non glorioſo oculo.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quod claritas corporis glorioſi non possit videri à non glorioſo oculo. Oportet enim esse proportionem visibilis ad visum: sed oculus non glorificatus non est proportionatus ad videndam claritatem gloriæ, cùm sit alterius generis, quàm claritas naturæ: ergo corporis glorioſi claritas non videbitur ab oculo non glorioſo.

¶ 2. Præterea, Claritas corporis glorioſi erit maior quàm nunc sit claritas solis: quia etiam solis erit tunc maior quam modo sit, vt dicitur: & multò maior erit claritas corporis glorioſi, propter quod Sol & totus mundus claritatem maiorem accipiet: sed oculus non glorioſus non potest inspicere Solem in tota sua propter magnitudinem claritatis: ergo minus poterit inspicere claritatem corporis glorioſi.

¶ 3. Præterea, Visibile oppositum oculis videntis necesse est videri, nisi sit læsio aliqua in oculo, sed claritas corporis glorioſi oppositaoculis non glorioſis, non necessariò videtur ab eis, quod patet de discipulis, qui corpus Domini post resurrectionem viderunt claritatem eius non intuentes: ergo claritas illa non est visibilis ab oculo non glorioſo.

¶ SED CONTRA est, quod dicit Gloss. Philip. 3. super illud, Configuratũ corpori claritatis suæ. Assimilabitur claritati, quàm habuit in transfiguratione: sed claritas illa visa fuit ab oculis discipulorum non glorificatis: ergo & claritas corporis glorificati ab oculis non glorioſis visibilis erit.

¶ Præterea, Impij videntes gloriam iustorum ex hoc torquebuntur in iudicio, vt patet per hoc quod dicitur Sapient. 5. sed non plenè viderent gloriam ipsorum, nisi eorum claritatem inspicerent: ergo, &c.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quidam dixerunt, quòd claritas corporis glorioſi non potest videri ab oculo non glorioſo nisi per miraculum: Sed hoc non potest esse nisi claritas glorioſo nisi per miraculum diceretur, quia lux secundum id quod est, nata est æquiuocè diceretur, quia lux secundum id quod est, natus est percipere visum, & visus secundum id quod est, natus est percipere lucem, sicut verum se habet ad intellectum, & bonum ad affectum, vnde si esset aliquis visus, qui non posset percipere aliquam lucem omninò, vel ille visus diceretur æquiuocè vel lux illa, quod non potest in proposito dici, quia sic per hoc quòd dicuntur glorioſa corpora futura esse lucida, nihil nobis notificaretur, sicut qui dicit carnem esse in cœlo, nihil notificat ei, qui non nouit nisi carnem, quod est animal: ideò dicendum est, quòd claritas corporis glorioſi naturaliter ab oculo glorioſo videri post.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod gloriæ claritas erit alterius generis quàm claritas naturæ, quantùm ad speciei causam, sed non quantùm ad speciem: vnde sicut claritas naturæ ratione speciei suæ est proportionata visui, ita claritas glorioſa.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut corpus glorioſum non potest aliquid pati passione naturæ, sed solùm passione animæ, ita ex proprietate gloriæ non agit nisi actione animæ: claritas autem intensa non offendit visum, inquantùm agit actione animæ, sed secundum hoc magis delectat: offendit autem inquantum agit actione naturæ calefaciendo & dissoluendo organum visus & disgregando spiritus: & ideò claritas corporis glorioſi, quàuis excedat claritatem Solis, tamen de sui natura non offendit visum, sed demulcet, propter quod claritas illa comparatur claritati iaspidis, Apocalyps. 5. secundo.

¶ Ad tertium dicendum, quòd claritas corporis glorioſi proueuit ex merito voluntatis, vnde voluntati subdetur, vt secundum eius imperium videatur, vel non videatur: & ideò in potestate corporis glorioſi erit ostendere claritatem suam vel occultare, & hæc fuit opinio Præpositi.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum corpus glorioſum necessario videatur à corpore non glorioſo.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod corpus glorioſum necessariò videtur à corpore nõ glorioſo. Quia corpora glorioſa erunt lucida: sed corpus lucidum manifestat se & alia: ergo corpora glorioſa necessario videbuntur.

¶ 2. Præterea, Omne corpus quod occultat alia corpora post se existentia de necessitate visus perficitur ex hoc ipso quòd alia, quæ sunt post, occultatur: sed corpus glorioſum occultabit visui alia corpora post se existentia, quia erit coloratum: ergo & de necessitate videbitur.

¶ 3. Præterea, Sicut quantitas est de his quæ insunt corpori, ita qualitas per quam videtur: sed quantitas non subest voluntati, vt corpus glorioſum possit esse maioris quantitatis vel minoris, ergo nec qualitas, per quam visibile est, vt possit non videri.

¶ SED CONTRA est, quòd corpus nostrum glorificabitur in conformitate corporis Christi post resurrectionem: sed corpus Christi post resurrectionem nõ necessariò videbatur: imo disparuit ab oculis discipulorum in Emaus, vt dicitur Luc. vltim. ergo & corpus glorificatum non necessariò videbitur.

¶ Præterea, Ibi erit summa obedientia corporis ad animã: ergo corpus poterit videri vel non videri secũdum voluntatẽ animæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ RESPONDEO dicẽdum, quòd visibile videtur secundũ quòd agit in visum. Ex hoc autem quòd aliquid agit vel non agit in aliquod extrinsecum non est aliqua mutatio in ipso, vnde sine mutatione alicuius proprietatis, quæ sit de perfectione corporis glorificati, potest contingere quòd videatur: vnde in potestate glorificati erit quod corpus suum videatur vel non videatur: sicut & quælibet actio alia corporalis in animæ potestate erit: aliàs non esset corpus gloriosum instrumẽtum summè obediens principali agenti.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd claritas illa obediet corpori glorioso, vt possit eam ostendere vel occultare.

¶ Ad secundum dicendum, quòd color corporis non impedit peruietatem ipsius, nisi inquantùm mutat visum: quia visus non potest immutari simul duobus coloribus, vt vtrunque perfectè inspiciat: color autem corporis glorioſi erit in perfecta potestate animæ, vt per ipsum immutet visum, vel non immutet: ideò erit in potestate eius vt corpus quod est post se, non occultet.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quantitas est inhærens ipsi corpori glorioso, neque posset quantitas immutari ad imperium animæ sine mutatione intrinseca corporis glorioſi, quæ impasibilitati eius repugnaret: & ideò non est simile de quantitate & visibilitate, quia etiam qualitas illa, per quam est visibile, non potest subtrahi ad imperium animæ: sed actio illius qualitatis suspendetur, & sic occultabitur corpus ad imperium animæ.

QVAESTIO OCTVAGESIMASEXTA,
De conditionibus corporum damnatorum resurgentium, in tres articulos diuisa.

CONSEQVENTER cõsiderandum est de conditionibus corporum damnatorum resurgentium.

¶ Circa quod quæruntur tria.

¶ Primò, vtrum corpora damnatorum cum suis deformitatibus resurgant.

¶ Secũdò, vtrum eorũ corpora erunt corruptibilia.

¶ Tertiò, vtrum erunt impasibilia.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum corpora damnatorum cum suis deformitatibus resurgent,

Thom. 4 distin. 44 q. 1. art. 1. q. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd corpora damnatorum cum suis deformitatibus resurgent. Illud enim quod in pœnam peccati inductum est, desinere non debet nisi peccato remisso: sed membrorum defectus qui accidunt per mutilationem, in pœnam peccati inducti sunt, & similiter etiam omnes deformitates corporales: ergo à damnatis, qui peccatorum remissionem non sunt consequuti, in resurrectione non remouebuntur.

¶ 1. Præterea, Sicut resurrectio Sanctorum erit ad vltimam fœlicitatem, sic resurrectio impiorum ad vltimam miseriam: sed Sanctis resurgentibus non aufertur aliquid quod ad eorum perfectionem pertinere possit: ergo nec impiis resurgẽtibus aliquid aufertur quod ad eorum miseriam pertineat: huiusmodi autem sunt deformitates, &c.

¶ 1. Præterea, Sicut ad defectum passibilis corporis pertinet deformitas, ita & tarditas: sed à corporibus damnatorum resurgentium tarditas non mouebitur quia eorum corpora non erunt agilia: ergo eadem ratione nec deformitas.

¶ SED CONTRA. Primæ ad Corinth. 5. Mortui resurgent incorrupti, id est sine aliqua diminutione membrorum. Gloss. mortui, id est, peccatores vel generaliter omnes mortui resurgent incorrupti: ergo mali resurgent sine deformitatibus.

¶ Præterea, In damnatis non erit aliquid quod sensum doloris impediat: sed ægritudo impedit sensum doloris, inquantùm per ea debilitantur organa sentiendi, & similiter defectus membri impediret ne esset vniuersalis dolor in corpore: ergo sine ipsis defectibus damnati resurgent.

¶ RESPODEO dicendum, quòd in corpore humano potest esse deformitas dupliciter. Primò, ex defectu alicuius membri sicut mutilatos turpes dicimus, deest enim eis debita proportio partium ad totum, & de tali deformitate nulli dubium est quod in corporibus damnatorum non erit: quia omnia corpora tam bonorum, quàm malorum integra resurgent. Alio modo deformitas conuenit ex indebita partium dispositione vel ex indebita quantitate vel qualitate vel situ, quæ etiam proportionem debitam partium ad totum non patitur: & de talibus deformitatibus & similibus defectibus, sicut sunt febres, & aliæ huiusmodi ægritudines, quæ interdum sunt deformitatis causa, Augustinus. indeterminatum & sub dubio relinquit in Enchirid. vt in litera, magister dicit. Sed apud Doctores modernos est duplex super hoc opinio. Quidam tamen dicunt quod huiusmodi deformitates & defectus in corporibus damnatorum remanebunt, cõsiderantes eorum damnationem quæ ad summam miseriam deputatur, cui nihil incommoditatis subtrahi debet. Sed hoc non videtur rationabiliter dici. In reparatione enim corporis resurgẽtis magis attenditur naturæ perfectio quàm conditio quæ prius fuit, vnde & qui infra perfectam ætatem decedunt, in statura iuuenilis ætatis resurgent. Vnde & illi qui aliquos defectus naturales in corpore habuerunt vel deformitates ex eis prouenientes in resurrectione sine illis defectibus vel deformitatibus reparabuntur, nisi peccati meritum impediret: & ita si aliquis cum defectibus resurget, hoc ei erit in pœnam. Modus autem pœnæ est secundum mensuram culpæ. Contingit autem quòd aliquis peccator damnandus minoribus peccatis subiectus, aliquas deformitates vel defectus habeat, quas nõ habuit aliquis damnandus, peccatis grauioribus irretitus: vnde si ille qui in hac vita deformitates habuit, cùm eis resurgat, sine quibus constat quòd resurgeret alius grauius puniendus, qui eas in hac vita non habuit, modus pœnæ non responderet quantitati culpæ, sed magis videretur aliquis puniri pro pœnis, quas in hoc mundo passus fuit, quod est absurdum. Et ideò alij rationabilius dicunt quòd Autor qui naturam cõdidit, in resurrectione naturam corporis integrè reparabit, vnde quicquid defectus vel turpitudinis ex corruptione vel debilitate naturæ siue principiorum naturalium in corpore fuit, totum in resurrectione remouebitur sicut febris, lippitudo, & similia. Defectus autem qui ex naturalibus principiis in humano corpore naturaliter consequuntur, sicut ponderositas, passibilitas, in corporibus damnatorum erunt, quos defectus ab electorum corporibus gloria resurrectionis excludet.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cùm pœna in quolibet foro infligatur secundum conditionem illius fori, pœnæ quæ in hac vita temporali infliguntur pro aliquo peccato, temporales sunt, & vltra vitæ terminum non se extendunt: & ideò quamuis peccatum non sit remissum damnatis, non oportet quòd eaſdem pœnas ibi sustineant, quas in hoc mundo sunt passi, sed diuina iustitia requirit, vt ibi pœnis grauioribus in æternũ crucientur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd non est similis ratio de bonis & malis, eò quòd aliquid potest esse purum bonum, non autem purè malum. Vnde Sanctorum vltima fœlicitas hoc requirit, vt ab omni malo penitus sint immunes: sed vltima malorum miseria non excludit omne bonum, quia malum si integrum sit corrumpit seipsum, vt Philosophus dicit in quarto Ethic. Vnde oportet quod miseriæ damnatorum substernatur bonum naturæ in ipsis, quod opus est Conditoris perfecti, qui ipsam naturam in perfectione suæ speciei reparabit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd tarditas est de illis defectibus, qui naturaliter consequuntur principia humani generis, non autem deformitas: & ideò non est similis ratio.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum corpora damnatorum erunt incorruptibilia.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd corpora damnatorum erunt corruptibilia. Omne enim compositum ex contrariis, necesse est corrumpi: sed corpora damnatorum erunt ex contrariis composita, ex quibus etiam nunc componuntur, aliàs non essent eiusdem speciei: & per consequens nec eadem numero: ergo erunt corruptibilia.

¶ 2. Præterea, Si non erunt corruptibilia, aut hoc erit per naturam, aut per gratiam: sed natura non sunt, cùm sint futura eiusdem naturæ, cuius nunc sunt, & gratiam vel gloriam non habebunt, ergo erunt corruptibilia.

¶ 3. Præterea, Illis qui sunt in summa miseria, subtrahere maximam pœnam videtur inconueniens: sed maxima pœnarum est mors, vt patet per Philosophum tertio Ethic. ergo à damnatis qui sunt in miseria, mors remoueri non debet: ergo eorum corpora corruptibilia erunt.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Apocalyps. 9. In diebus illis quærent homines mortem, & non inuenient eam, desiderabunt mori, & fugiet mors ab eis.

¶ Præterea, Damnati punientur in anima & corpore pœna perpetua, Matthæi 25. Ibunt hi in supplicium æternum: sed hoc esse non posset, si corpora corruptibilia essent, ergo eorum corpora erunt incorruptibilia.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd cùm in omni motu oporteat esse aliquod principiũ motus, dupliciter motus aliquis vel mutatio à mobili remouetur. Vno modo per hoc, q̃ deest principiũ motus. Alio modo per hoc q̃ impeditur principiũ motus, corruptio autẽ mutatio quædam est, vnde dupliciter potest cõtingere, vt corpus quod ex cõditione suorum principiorũ corruptionem habet, incorruptibile reddatur. Vno modo ex hoc q̃ principium ad corruptionem mouẽs totaliter tollitur, & hoc modo corpora damnatorum incorruptibilia erunt. Cùm enim primũ cœlum sit alterans per motum suum localem, & alia omnia agẽtia secunda in virtute ipsius agant, & quasi ab ipso mota, oportet quod motu cœli cessante, nihil sit agens, quod possit corpus per alterationem aliquam transmutare à naturali sua proprietate, & ideò post resurrectionem, cessante motu cœli, nulla qualitas erit sufficiens vt corpus humanum alterare possit à sua naturali qualitate, corruptio autem est terminus alterationis sicut & generatio, vnde corpora damnatorum corrumpi non poterunt, & hoc deferuit diuinæ iustitiæ, vt perpetuo viuentes perpetuo puniantur, vt diuina iustitia requirit, vt infrà dicetur: sicut & nunc corruptibilitas corporum deseruit diuinæ prouidentiæ: per quam ex aliquibus corruptis alia generantur. Alio modo contingit ex hoc quod principium corruptionis impeditur: & hoc modo corpus Adæ incorruptibile fuit, quia cõtrariæ qualitates in hominis corpore existentes continebantur per gratiam innocentiæ, ne ad dissolutionem corporis agere possent: & multo plus continebuntur in corporibus glorioſis, quæ erunt omnino subiecta spiritui: & sic in corporibus beatorum post resurrectionem communem coniungentur duo modi prædicti incorruptibilitatis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd cõtrariæ, ex quibus corpora cõponuntur, sunt secunda principia ad corruptionẽ agẽtia. Primum enim agens est motus cœlestis vnde suppositio motu cœli, necesse est vt corpus ex contrariis compositum corrumpatur, nisi fit aliqua causa potior impediens: Sed motu cœli remoto, contraria, ex quibus corpus componitur, non sufficiunt ad corruptionem faciendam etiam secundum naturam, vt patet ex dictis. Cessationem autem motus cœlestis non cognouerunt Philosophi: vnde pro infallibili habebant quod corpus compositum ex contrariis corrumpatur secundum naturam.

¶ Ad secundum dicendum, quòd incorruptibilitas erit per materiam, non quod sit aliquod incorruptionis principium in corporibus damnatorum, sed per defectum primi mouentis ad corruptionem.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis mors sit simpliciter maxima pœnarum, secundùm quid, tamen nihil prohibet mortem esse in pœnarum remedium, & per consequens ablationem mortis in pœnarum augmentum. Viuere enim, vt dicit Philosophus 9. Ethicor. videtur omnibus delectabile esse, eo quòd omnia esse appetunt. non oportet autem, vt ibidem dicitur, accipere malam vitam, neque corruptam, neque quæ est in tristitiis, sicut ergo viuere, simpliciter est delectabile, non autem vita quæ est in tristitiis, & ita mors quæ est priuatio vitæ, simpliciter est pœnosa & maxima pœnarum, inquantùm subtrahit primum bonum, scilicet esse cum quo alia subtrahuntur: sed inquantùm priuat malam vitam, & quæ est in tristitiis est in remedium pœnarum, quas, terminat & per consequens mortis subtractio est in augmentum pœnarum quas perpetuas facit. Si autem dicatur mors esse pœnalis propter corporalem dolorem, quem sentiunt morientes, non est dubium quod multo maiorem dolorem damnati continuè sustinebunt. Vnde in perpetua morte esse dicuntur, sicut scriptum est in Psalmo, Mors depascet eos.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum corpora damnatorum sint futura impassibilia.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd corpora damnatorum futura sunt impassibilia. Quia secundùm Philosophum, in 6. Topi. Omnis passio magis facta abiicit à substantia: sed à finito, si semper aliquid abiiciatur necesse est per illud tandem, consumi, vt dicitur in 1. Physic. ergo si corpora damnatorum erunt passibilia, & semper patientur, quãdoque deficient & corrũpentur, quod falsum esse ostensum est: ergo erunt impassibilia.

¶ 2. Præterea, Omne agens assimilat sibi patiens: si ergo corpora damnatorum patientur ab igne, ignis ea sibi assimilabit: sed non consumit aliter ignis corpora nisi inquantùm ea sibi assimilans resoluit. Si ergo corpora damnatorum erunt passibilia, ab igne quandoque consumentur: & sic idem quod prius.

¶ 3. Præterea, Animalia quæ in igne sine corruptione dicuntur viuere, vt de Salmandra dicitur, ab igne non affliguntur: animal enim dolore capitis non affligitur nisi corpus aliquo modo lædatur: si ergo corpora damnatorum in igne sine consumptione remanere possunt, sicut & animalia prædicta, vt Augustinus, in libro de Ciuitate Dei dicit, videtur quod nullam afflictionem sibi substinebunt, quod non esset nisi eorum corpora impassibilia essent: ergo, &c.

¶ 4. Præterea, Si corpora damnatorum sunt passibilia, dolor qui ex eorum passione prouenit, vt videtur, superare debet omnem præsentem corporum dolorem, sicut & Sanctorum iucunditas superabit omnem præsentem iucunditatem: sed propter immensitatem doloris quandoque contingit in hac vita animam à corpore separari: ergo multo fortius, si corpora illa futura sunt passibilia ex immensitate doloris, anima à corpore separabitur, & sic corpora corrumpentur, quod falsum est: ergo corpora illa erunt impassibilia.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur 1. Corinth. 15. Et nos immutabimur: gloss. Nos boni tãtummodo immutabimur gloriæ immutabilitate & impassibilitate: ergo non erunt corpora damnatorum impassibilia.

¶ Præterea, Sicut corpus cooperatur animæ ad meritum, ita cooperatur ei ad peccatum: sed propter cooperationem prædictam non solùm anima, sed corpus post resurrectionem præmiabitur: ergo simili ratione damnatorum corpora punientur, quod non esset, si impassibilia forent: ergo erunt passibilia.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd principalis causa quare corpora damnatorum ab igne non consumentur, erit diuina iustitia, qua eorum corpora ad pœnam perpetuam sunt addicta. sed diuinæ iustitiæ seruit ei naturalis dispositio ex parte corporis patientis & ex parte agentium, quia cùm pati sit recipere quoddam, duplex est modus passionis, secundum quod aliquid in aliquo recipi potest dupliciter. Potest enim aliqua forma recipi in aliquo subiecto secundum esse naturale materialiter, sicut calor ab igne recipitur in aëre, & secundum hunc modum receptionis est vnus modus passionis qui dicitur passio naturæ. Alio modo aliquid recipitur ab alio spiritualiter per modum intensionis cuiusdam, sicut similitudo albedinis recipitur in aëre & in pupilla, & hæc receptio assimilatur illi receptioni, qua anima recipit similitudines: vnde secundum hunc modum receptionis est alius modus passionis: qui vocatur passio animæ. Quia igitur post resurrectionem motu cœli cessante, non poterit aliquod corpus alterari à sua naturali æqualitate, vt dictum est: nullum corpus pati poterit passione naturæ: vnde quãtùm ad hunc modum passionis corpora damnatorum impassibilia erunt, sicut & incorruptibilia: Sed cessante motu cœli, adhuc remanebit passio, quæ est per modum animæ: quia aër à Sole illuminabitur & colorum deferet differentias ad visum: vnde & secundum hunc modum passionis corpora damnatorum passibilia erunt: & quia in tali passione sensus perficitur, ideò in corporibus damnatorum sensus penè erũt sine mutatione naturalis dispositionis. Corpora vero glorioſa & si recipiant aliquid & quodammodò patiantur in sentiendo, non tamen passibilia erunt, quia nihil recipient per modum læsui, sicut corpora damnatorum quæ ob hoc passibilia dicuntur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Philosophus loquitur de illa passione, per quam transmutatur patiens à sua naturali dispositione: talis autem passio non erit in corporibus damnatorum, vt dictum est.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd similitudo agentis est dupliciter in patiente. Vno modo per modum eundem, quo est in agente, sicut in omnibus agentibus vniuocis: vt calidum facit calidum, & ignis generat ignem. Alio modo per modum diuersum à modo, qui est in agente: sicut est in omnibus agentibus æquiuocis, in quibus quandoque contingit, quòd in agente est forma spiritualiter: quæ in patiente materialiter recipitur, sicut forma quæ est in domo facta per artificem, est materialiter in ipsa, & in mente artificis est spiritualiter. Quando que vero econtrario est materialiter in agente: & recipitur spiritualiter in patiente, sicut albedo materialiter est in pariete, à quo recipitur, spiritualiter in pupilla, & in medio deferente. & similiter est in proposito: quia species quæ materialiter est in igne, recipitur spiritualiter in corporibus damnatorum, & sic ignis sibi assimilabit eorum corpora, nec tamen ea consumet.

¶ Ad tertium dicendum, quòd secundum Philosophum in libro de proprietatibus elementorum, nullum animal in igne viuere potest. Galenus etiam in libro de simplicibus medicamentis dicit, quòd nullum corpus est quod tandem ab igne non consumatur, quamuis quandoque quædam corpora sint, quæ ad horam in igne sine læsione permaneant, vt patet de Ebeno. Quod autem dicitur de Salamandra, non potest omninò esse simile, quia non posset perseuerare finaliter in igne sine corruptione, sicut corpora damnatorum in inferno: neque tamen oportet quòd quia corpora damnatorum ab igne inferni per corruptionem aliquam non læduntur, quòd propter hoc ab igne noa affligantur: quia sensibile non solùm natum est delectare vel affligere sensum, secundum quod agit actione naturæ confortando vel corrumpendo organum, sed etiam secundum quod agit actione spirituali, quia quando sensibile est in debita proportione ad sentiendum, delectat: econtrario autem quando se habet in superabundantia vel defectu: vnde & colores medij & voces consonantes sunt delectabiles, inconsonantes autem offendunt auditum.

¶ Ad quartum dicẽdum, quòd dolor non separat animam à corpore, secundum quod manet tantum in potentia animæ, cuius est dolere, sed secundum quod ad passionem animæ mutatur corpus à sua naturali dispositione secũdùm modum, quo videmus quod ex ira pallescit, & ex timore frigescit: sed post resurrectionem non poterit transmutari à sua naturali dispositione, vt ex dictis patet: vnde quantuscunque sit dolor, animam à corpore non separabit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

QVAESTIO OCTVAGESIMASEPTIMA,

De cognitione quam habebunt resuscitati in iudicio respectu meritorum & demeritorum, in tres articulos diuisa.

POST hoc agendum est de iis quæ sequuntur resurrectionem. Quorum prima consideratio est de cognitione, quam habebunt resuscitati in iudicio respectu meritorum & demeritorum. Secundò, de ipso iudicio in generali, tempore & loco in quo erit. Tertiò, de iudicantibus & iudicaris. Quartò, de forma in qua iudex veniet ad iudicandum. Quintò, de statu mundi & resurgentium post iudicium.

¶ Circa primum quæruntur tria.

¶ Primò, vtrum cognoscat quilibet homo in iudicio omnia peccata sua.

¶ Secundò, vtrum possit quilibet legere conscientiam alterius.

¶ Tertiò, vtrum omnia merita & demerita vno intuitu quis videre possit.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum post resurrectionem quilibet cognoscat peccata quæ fecit.

Thom. 4. distin. 45. art. vltim. q.1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd post resurrectionem non cognoscat quilibet omnia peccata quæ fecit. Omne enim quod cognoscimus, vel de nouo per sensum accipimus, vel de thesauro memoriæ educitur: sed homines post resurrectionem sua peccata non poterũt sensu percipere, quia iam transierunt, sensus autem est tantum præsentium: multa etiam peccata à memoria excidunt peccantis, quæ non poterunt de thesauro memoriæ educi: ergo non omnium peccatorum quæ fecit resurgens cognitionem habebit.

¶ 2. Præterea, Sicut in litera dicitur, libri conscientiæ quidã sunt in quibus merita singulorum leguntur: sed in libris non potest aliquid legi nisi eius nota cõtineatur in libro, notæ autem quædam remanent peccatorũ in conscientia, vt patet Rom. 1. in glos. quæ non videntur aliud esse quam reatus vel macula: cùm ergo multorum peccatorum macula & reatus à multis sit deletus per gratiam, videtur quod non omnia peccata quæ fecit possit aliquis in sua conscientia legere. & sic idem quod prius.

¶ 3. Præterea, Crescente causa, crescit effectus, sed causa quæ facit nos dolere de peccatis, quæ ad memoriam reuocamus, est charitas: cum ergo in sanctis resurgentibus sit perfecta charitas, maxime de peccatis dolebunt, si ea ad memoriam reuocabuntur, quod nõ potest esse, quia fugiet ab eis dolor & gemitus, Apoc. 21. ergo peccata prima ad memoriam non reuocabuntur.

¶ 4. Præterea, Sicut se habebunt resurgentes damnati ad bona quæ aliquando fecerunt, ita se habebunt resurgentes boni ad peccata quæ aliquando commiserunt: sed resurgentes damnati, vt videtur cognitionem de bonis aliquando fecerunt, non habebunt, quia per hoc eorum pœna multum alleuiaretur: ergo nec beati habebunt cognitionem peccatorum, quæ commiserunt.

¶ SED CONTRA est, quod Augustin. dicit 20. de Ciuitate Dei, quod quædam diuina vis aderit, qua fiet vt cuncta peccata ad memoriam reuocentur.

¶ 2. Præterea, Sicut se habet humanum iudicium ad testimonium exterius, ita se habet diuinum iudicium ad testimonium conscientiæ: vt patet, 1 Reg. 16. Homines vident ea quæ apparent, Deus autem intuetur cor: sed non posset perfectè iudicium humanum esse de aliquo, nisi testes de omnibus, de quibus iudicandum est, testimonium deponerent: ergo oportet cùm diuinum iudicium sit perfectissimum, quod conscientia teneat omnia, de quibus iudicandum est: sed iudicandum est de omnibus bonis operibus & malis, 2. Corinth. 4. Omnes adstabimus ante tribunal Christi, &c. ergo oportet quod conscientia vniuscuiusque retineat omnia opera, quæ fecit, siue bona, siue mala.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut dicitur Roman. 2. In die illo cum iudicabit Dominus, testimonium vnicuique sua conscientia reddet, & cogitationes erunt accusantes & defendentes: quia oportet quod testis, accusator & defensor in quolibet iudicio habeat eorum notitiam, quæ in iudicio versantur, in illo autem communi iudicio, quia omnia opera hominum in iudicium venient, oportet quod omnium operum suorum quisque tunc notitiam habeat, vnde conscientiæ singulorum erunt quasi quidam libri continentes res gestas: ex quibus iudicium præcedet: sicut etiam in iudicio humano registris vtuntur, & isti sunt libri de quibus Apocalyps. 20. dicitur, libri aperti sunt, & alius liber apertus est qui est vitæ, & iudicati sunt mortui ex iis quæ scripta erunt in libris secundum opera ipsorum, vt per libros qui dicuntur sic aperti, vt Augustin. exponit 20. de Ciuitate Dei, significentur Sancti noui & veteris Testamenti, in quibus Deus ostendit quæ mandata fieri iussisset. Vnde Richardus de Sancto Victore dicit: Erunt corda eorum quasi quædam Canonum statuta. Sed per libram vitæ, de quo subiungitur, intelliguntur conscientiæ singulorum, quæ dicuntur singulariter liber vnus, quia vna virtute diuina fiet, vt cunctis ad memoriam sua facta reuocentur, & hæc vis inquantum ad memoriam homini reducet sua facta, liber vitæ dicitur vel per primos libros conscientiæ intelligantur: per secundum sententia iudicis in eius prouidentia descripta.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis multa merita & demerita à memoria excidant, nullum eorum erit quod non aliquo modo maneat in suo effectu, quia merita quæ non sunt glorificata, manebunt in præmio quod eis redditur: quæ autem mortificata sunt, manent in reatu ingratitudinis, quæ augetur ex hoc quod homo post gratiã susceptam peccauit. Similiter etiam demerita quæ non sunt per pœnitentiam deleta manent in reatu pœnæ, quæ eis debetur: quæ autem pœnitentia deleuit, manent in pœnitentiæ memoria, quam simul cum aliis meritis in notitiam habebunt: vnde in quolibet homine erit aliquid ex quo possit ad memoriam sua opera reuocare, & tamen vt Augustin. dicit, principaliter ad hoc diuina vis operabitur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd aliquæ notæ manent in cõscientiis singulorum de operibus à se factis, nec oportet quod notæ istæ sint reatus tantùm, ex vt dictis patet.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis charitas sit nunc causa dolendi de peccato: tamen Sancti in patria ei tunc ita perfusi gaudio, quod dolor in eis locum habere non poterit: & ideo de peccatis non dolebunt, sed potius gaudebunt de diuina misericordia, qua eis peccata sunt relaxata, sicut etiam nunc Angeli gaudent de diuina iustitia, quo fit vt deserti à gratia, in peccatoruat illi quos custodiunt, quorum tamen saluti solicite inuigilant.

¶ Ad quartum dicendum, quòd mali cognoscunt omnia bona quæ fecerunt, & ex hoc non imminuetur eorum dolor, sed augmentabitur: quia maximus dolor est multa opera perdidisse: propter quod dicit Boetius, in 2. de Consolat. Quia summum infortunij genus est fuisse fœlicem.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum quilibet possit legere omnia quæ sunt in conscientia alterius.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd non quilibet possit legere omnia quæ sunt in conscientia alterius. Resurgentium enim non erit limpidior cognitio, quam nunc sit Angelorum, quorum æqualitas resurgentibus promittitur Matth. 22. sed Angeli non possunt inuicem in suis cordibus videre ea, quæ dependent à libero arbitrio: vnde indigent locutione ad ea inuicem innotescenda: ergo resurgentes non poterunt inspicere ea quæ continentur in conscientiis aliorum.

¶ 2. Præterea, Omne quod cognoscitur, aut cognoscitur in se, aut in sua causa, vel in suo effectu: sed merita vel demerita, quæ continentur in conscientia alicuius, non potest alius cognoscere in seipso, quia solus Deus cordi illabitur, & secreta intuetur. Similiter nec in causa sua: quia non omnes videbunt Deum: qui solus potest imprimere in affectum, ex quo procedunt merita, vel demerita. Similiter etiam nec in effectu: quia multa demerita erunt, quorum nullus effectus remanebit eis totaliter per pœnitentiam abolitis: ergo non omnia quæ sunt in conscientia alicuius, poterit quilibet alius cognoscere.

¶ 3. Præterea, Chrysost. dicit in litera: Nunc autem si recorderis peccatorum tuorum, & frequenter ea in conspectu Dei pronuncies, & pro eis deprecaris, citius illa delebis: si vero obliuisceris, tunc eorum recordaberis nolens volens, quando publicabuntur in conspectu omnium amicorum & inimicorum sanctorũque angelorum proferentur. Ex hoc accipitur quod illa publicatio pœna est negligentiæ, qua homo confessionem præmittit: ergo illa peccata, de quibus homo confessus est, non publicabuntur aliis.

¶ 4. Præterea, Solatium est alicui, si scit se habere multos socios in peccato, & minus verecundatur inde, si ergo quilibet peccatum alterius cognosceret, cuiuslibet peccatoris erubescentia multum minueretur, quod non competit: ergo non omnes omnium peccata cognoscent.

¶ SED CONTRA, Super illud 1. Corint. 20. illuminabit abscondita tenebrarum dicit gloss. Gesta & cogitata bona & mala tunc aperta erunt omnibus & nota.

¶ Præterea, Omnium bonorum peccata præterita æqualiter erunt abolita: sed quorundam Sanctorum peccata scimus, sicut Magdalenæ & Petri & Dauid: ergo pari ratione aliorum peccata electorum scientur, & multo magis damnatorum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in vltimo & in communi iudicio oportet quod diuina iustitia omnibus euidenter appareat, quæ nunc in plerisque latet, sententia autem condemnantis vel præmiantis iusta esse non potest, nisi secundum merita vel demerita proferatur: & ideo sicut oportet quod iudex & assessor iudicis merita causæ cognoscat, ad hoc quod iustam sententiam proferat: ita oportet ad hoc quod iusta sententia appareat, quod omnibus sententiam cognoscentibus merita innotescant. Vnde quia, sicut cuilibet nota erit sua præmiatio & sua damnatio, ita omnibus aliis innotescent: oportet, quod sicut quilibet sua merita vel demerita reducet ad memoriã, ita etiam & aliena suæ cognitioni subiaceant: & est probabilior & communior opinio, quamuis contrarium Magister in litera dicat: scilicet quod peccata quæ sunt per pœnitentiam deleta, in iudicio aliis non patefient: sed ex hoc quidem sequitur, quod nec etiam pœnitentia de peccatis illis perfectè cognoscatur, in quo multũ detraheretur Sanctorum gloriæ & laudi diuinæ, quæ tam misericorditer Sanctos liberauit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd omnia merita præcedentia vel demerita facient aliquam quantitatem in gloria vel miseria hominis resurgentis: & ideo exterioribus visis poterunt cuncta in conscientiis videri, & præcipuè diuina virtute ad hoc operante, vt sententia iudicis iusta omnibus appareat.

¶ Ad secundum dicendum, quòd merita vel demerita poterunt aliis ostendi in suis effectibus, vt ex dictis patet: vel etiam in seipsis per diuinam virtutem, quamuis ad hoc virtus intellectus creati non sufficiat.

¶ Ad tertium dicendum, quòd publicatio peccatorum ad ignominiam peccantis est effectus negligentiæ, quæ committitur in omissione confessionis: sed quod peccata Sanctorum reuelentur, non poterit eis esse erubescentia, vel verecundia: sicut nec Maria Magdalena est in confusione sua, quod peccata sua publicè in Ecclesia recitantur, quia verecundia est timor ingloriationis, vt Damascenus dicit, quæ in beatis esse non poterit. Sed talis publicatio erit eis ad magnam gloriam propter pœnitentiam quam fecerunt: sicut & confessor approbat eum qui magna scelera sua confitetur. Dicuntur autem peccata esse deleta, quia Deus non videt ea ad puniendum.

¶ Ad quartum dicendum, quòd ex hoc peccator aliorum peccata inspiciens, in nullo sua confusio minuetur, sed magis augebitur in alieno viruperio suum viruperium magis agnoscens: quod ex tali causa confusio minuatur, contingit ex hoc quòd verecundia respicit æstimationem hominum, quæ ex consuetudine redditur leuior: sed tunc confusio respiciet æstimationem rei quæ est secundum veritatem de quolibet peccato, siue vt vnius tantùm, siue multorum.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum omnia merita vel demerita, propria vel aliena, vno intuitu ab aliquo videantur.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod non omnia merita vel demerita propria & aliena ab aliquo vno intuitu videantur. Ea enim quæ sigillatim considerantur, non videntur vno intuitu: sed damnati sigillatim considerabunt sua peccata, & ea plangent. Vnde dicunt Sapientiæ 5. Quid nobis profuit superbia? ergo non omnia videbunt vno intuitu.

¶ 2. Præterea, Philosophus dicit in secundo Topic. Quod non cõtingit simul plura intelligere: sed merita & demerita propria & aliena non videbuntur nisi in intellectu: ergo non poterunt simul omnia videri.

¶ 3. Præterea, Intellectus damnatorum non erit post resurrectionem magis eleuatus quàm nunc sit beatorum & angelorũ, quantum ad cognitionem naturalem, qua cognoscunt res per species innatas: sed tali cognitione angeli non vident plura simul, ergo nec tunc damnati poterunt omnia facta simul videre.

¶ SED CONTRA, Super illud Iob 8. Induetur confusione: dicit glossa. viso iudice mala omnia ante oculos mentis versantur: sed iudicem subito videbunt: ergo similiter mala, quæ commiserunt, & eadem ratione omnia alia.

¶ Præterea, August. 20. de Ciuitate Dei: habet pro inconuenienti, quòd legatur aliquis liber materialis in iudicio, in quo facta singulorum sunt scripta, eo quod nullus valeat æstimare illius libri magnitudinem, vel quanto tempore legi posset: sed similiter etiam non posset æstimari tempus, quantùm oportet ponere ad considerandum omnia merita & demerita sua, & aliena ab aliquo homine, si succedat diuersa videat, ergo oportet ponere quod omnia simul videat vnusquisque.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicunt quod omnia merita & demerita simul aliquis videbit sua & aliena in instanti, quod quidem de potentia facile credi potest, quia omnia in vno videbunt: & sic non est inconueniens quod simul plura videant. Sed de damnatis quorum intellectus non est eleuatus, vt possint Deum videre, & in eo omnia alia, est magis difficile. Et ideo alij dicunt quod mali simul omnia videbunt in genere peccata sua, & hoc sufficit ad accusationem illam quæ debet esse in iudicio, vel ad absolutionem. non autem videbunt omnia simul descendendo ad singula. Sed hoc etiam non videtur consonum dictis Aug. 20. de Ciuit. Dei, qui dicit quòd omnia mentis intuitu enumerabunt, quod autem in genere cognoscitur non enumeratur, vnde potest eligi media via quod singula considerabunt, non tamen in instanti, sed in tempore breuissimo diuina virtute ad hoc adiuuante, & hoc est quod dicit August. ibidem, quod mira celeritate enumerabuntur, nec est impossibile, quia in quolibet paruo tempore sunt infinita instantia in potentia. Et per hoc patet solutio ad vtramque partem.

QVÆSTIO OCTVAGESIMAOCTAVA,

De iudicio generali, tempore & loco in quo fiet, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de iudicio generali, tempore & loco in quo fiet.

¶ Circa quod quæruntur quatuor.

¶ Primò, vtrum generale iudicium sit futurum.

¶ Secundò, vtrum quantùm ad disceptationem fiet per vocalem locutionem.

¶ Tertiò, vtrum fiet tempore ignoto.

¶ Quartò, vtrum fiet in valle Iosaphat.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum generale iudicium sit futurum.

Tho. 4. dist. 47. q. 1. ar. 1. q. 1. & se.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd generale iudicium non sit futurum. Quia vt dicitur, Naum. 1. Non iudicabit Deus bis in idipsum, sed nunc Deus iudicat de singulis hominum operibus, cum post mortem pœnas vel præmia pro meritis tribuit, & dum etiam quosdam in hac vita pro bonis vel malis operibus præmiat vel punit, ergo videtur quod non sit aliud iudicium futurum.

¶ 2. Præterea, In nullo iudicio executio sententiæ præcedit iudicium, sed sententia diuini iudicij quo ad homines est de adeptione regni, vel executione à regno, vt patet Matthæi vige simoquinto. Ergo cùm modò aliqui adipiscantur regnum æternum, & quidam excludantur ab ipso perpetuò, videtur quod iudicium non sit futurum.

¶ 3. Præterea, Propter hoc aliqua in iudicio oportet adduci, quia dubium est quid de eis definiendum sit, sed ante finem mundi determinata est vnicuique sua damnatio, & cuique Sanctorum sua beatitudo, ergo, &c.

¶ SED CONTRA, Matth. 12. dicitur, Viri Niniuitæ resurgent in iudicio cum generatione ista, & condemnabunt eam. ergo post resurrectionem aliquod iudicium fiet.

¶ Præterea, Ioan. 5. dicitur. Præcedunt qui bona egerunt in resurrectionem vitæ, qui vero mala, in resurrectionem iudicij, ergo videtur quod post resurrectionem aliquod iudicium sit futurum.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sicut operatio pertinet ad rerum principium quo perducuntur in esse, ita iudicium pertinet ad terminum, quo res ad finem suum perducitur. Distinguitur autem duplex dei operatio: vna, quæ res primitus in esse perduxit, instituens naturam, & distinguens ea quæ ad completionem pertinent: à quo quidem opere Deus dicitur quieuisse. Genes. 2. Alia eius operatio est, qua operatur in gubernatione creaturarum, de qua Ioan. 5. pater meus vsque modo operatur, & ego operor: ita etiam duplex eius iudicium distinguitur, ordine tamen conuerso. Vnum quod respondet operationi gubernationis, quæ fine iudicio esse non potest, per quod quidem iudicium vnusquisque singulariter pro suis operibus iudicatur, non solum secundum quod sibi competit, sed secundum quod competit gubernationi vniuersi. Vnde differtur vnius præmiatio pro vtilitate aliorum, vt patet Hebr. 11. pœnæ vnius ad profectum alterius cedunt: vnde necesse est vt sit aliud iudicium vniuersale correspondens ex aduerso primæ rerum productioni in esse, vt videlicet sicut tunc omnia processerunt immediate à Deo, ita tunc vltima completio mundo detur, vnoquoque accipiente finaliter quod ei debetur secundum seipsum, vnde in illo iudicio apparebit manifestè diuina iustitia quantum ad omnia quæ nunc ex hoc occultantur, quod interdum de vno disponitur ad vtilitatem aliorum, aliter quam manifestè opera exigere videantur. Vnde etiam & tunc erit vniuersalis separatio bonorum à malis, quia vlterius non erit locus, vt mali pro bonis, vel boni pro malis proficiant, propter quem profectum interim commixti inueniuntur boni malis quoadusque status huius vitæ per diuinam prouidentiam gubernatur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod quilibet, homo est singularis quædam persona, & est pars totius generis humani vnde & duplex ei iudicium debetur. Vnum singulare, quod de eo fiet post mortem quando recipit iuxta ea quæ in corpore gessit, quamuis non totaliter, quia non quo ad corpus, sed quo ad animam tantum. Aliud iudicium debet esse de eo, secundum quod est pars totius humani generis: sicut aliquis iudicari dicitur secundum humanam iustitiam: quando etiam iudicium datur de communitate, cuius ipse est pars: vnde & tunc quando fiet iudicium totius humani generis per vniuersalem separationem bonorum à malis, etiam quilibet per consequens iudicabitur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cabitur: nec tamen Deus iudicabit in idipsum: quia non duas pœnas pro vno peccato infert, sed pœna quæ ante iudicium completè inducta non fuerat, in vltimo iudicio complebitur, postquam impij cruciabuntur quo ad corpus & ad animam simul.

¶ Ad secundum dicendum, quod propria sententia illius generalis iudicij est vniuersalis separatio bonorum à malis, quæ illud iudicium non præcedet: sed etiam nunc quo ad particularem sententiam vniuscuiusque non plenè præcelsit iudicij effectus, quia etiam boni amplius post iudicium præmiabuntur, tum ex gloria corporis adiuncta, tùm ex numero Sanctorum completo: & mali etiam plus torquebuntur ex adiuncta pœna corporis: & in completo in pœnis numero damnatorum, quantò cum pluribus ardebunt, magis ardebunt.

¶ Ad tertium dicendum, quod vniuersale iudicium magis directè respicit vniuersalitatem hominum, quàm singulos iudicandos: quamuis ergo cuilibet homini ante iudicium sit certa notitia de sua damnatione vel præmio, non tamen omnibus damnatio vel præmium innotescet, vnde iudicium necessarium erit.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum iudicium fiet per locutionem vocalem.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd iudicium illud quantùm ad disceptationem & sententiam fiet per locutionem vocalem. Quia vt Augustin. dicit 20. de Ciuit. Dei, Per quot dies futurum hoc iudicium tendatur, hoc incertum est, sed non incertum, si illa quæ in iudicio dicuntur futura, tantùm mentaliter complerentur: ergo iudicium illud vocaliter fiet, & non solùm mentaliter.

¶ 1. Præterea, Greg. dicit, & habetur in litera, Illi saltem verba iudicis audient, qui eius fidem verbo tenuerunt: hoc autem non potest intelligi de verbo interiori, quia sic omnes verba iudicis audient, quia omnibus bonis & malis nota erunt omnia aliorum, ergo videtur quod iudicium illud vocaliter peragetur.

¶ 3. Præterea, Christus secundum formam hominis iudicabit, in qua corporaliter ab omnibus possit videri: ergo eadem ratione videtur quod corporali voce loquetur, vt ab omnibus audiatur.

¶ SED CONTRA, Augustin. dicit 10. de Ciuit. Dei, quod liber vitæ de quo Apoc. 20. vis quædam intelligenda est diuina, qua fiet, vt cuique opera sua bona vel mala ad memoriam reuocentur, & mentis intuitu mira celeritate cernantur, vt accuset vel excusset conscientia, atque ita simul & omnes homines & angeli iudicentur: sed si vocaliter discuterentur merita singulorum, non possent omnes & singuli iudicari in maximo tempore, ergo videtur quòd illa discussio non erit vocalis.

¶ Præterea, Sententia proportionaliter debet testimonio respondere: sed testimonium & accusatio & excusatio erit mentalis, vnde Rom. 2. Testimonium illis reddente conscientia ipsorum, & inter se inuicem cogitationum accusantium, aut etiam defendentium in die, cùm iudicabit Deus occulta hominum: ergo videtur quod illa sententia & totum iudicium mentaliter compleatur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quid circa hanc quæstionem sit verum pro certo definiri non potest: tamen probabilius æstimatur quod totum illud iudicium & quo ad discussionem & accusationem malorum, & commendationem bonorum, & quo ad sententiam de vtrisque mentaliter perficietur. Si enim vocaliter singulorum facta narrarentur, inæstimabilis magnitudo temporis ad hoc exigeretur, sicut etiam Augustinus dicit 20. de Ciuitate Dei, quod si liber, ex cuius scriptura omnes iudicabuntur, vt dicitur Apoc. 20. corporaliter cogitetur, quis eius magnitudinem aut longitudinem valeat æstimare, aut quanto tempore legi poterit liber in quo scripæ sunt vniuersæ vitæ vniuersorum? Non autem minus tempus requiritur ad narrandum ore renùs singulos ſ facta, quàm ad legendum si essent in libro materiali scripta. Vnde probabile est ꝑ illa quæ dicuntur Matthæi. 25. non vocaliter, sed mentaliter intelligenda sunt esse perficienda.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd pro tanto dicit Augusti. quod incertum est per quot dies hoc iudicium tédatur, quia non est determinatum vtrùm mentaliter vel vocaliter perficiatur. Si enim vocaliter perficeretur, prolixum tempus ad hoc exigeretur. si autem mentaliter, in momento fieri poterit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd etiam si iudicium fiat mentaliter tantum, verbum Gregor. saluari poterit: quia etsi omnibus innotescene sua & aliorum facta diuina virtute hoc faciente, quæ in Euangelio locutio dicitur: tamen illi, qui fidem habuerunt, quàm ex verbis Dei conceperunt, ex verbis iudicabuntur: quia dicitur Rom. 2. Qui in lege peccauerunt, per legem iudicabuntur. Vnde quodam speciali modo dicetur aliquid his, qui fuerũt fideles, quod non dicetur infidelibus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Christus corporaliter apparebit vt ab omnibus corporaliter iudex cognoscatur, quod quidem dubio fieri poterit; sed locutio quæ tempore mensuratur, requiret immensam temporis longitudinem, si vocali locutione iudicium perageretur.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum tempus futuri iudicij sit ignotum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd tempus futuri iudicij non sit ignotum. Sicut enim Sancti Patres expectabant primum aduentum, ita nos expectamus secundum: sed sancti Patres sciuerunt tempus primi aduentus, sicut patet per numerum hebdomadarum qui describitur Dan. 9. vnde & reprehenduntur Iudæi, quòd tempus aduentus Christi non cognouerunt: vt patet Luc. 12. Hypocritæ faciem cœli & terræ nostis probare, hoc autem tempus quomodo non probastis? ergo videtur nobis esse determinatum tempus secundi aduentus, quo Deus ad iudicium veniet.

¶ 2. Præterea, Per signa deueniemus in cognitionem signatorum: sed de futuro iudicio multa signa nobis proponuntur in Scriptura, vt patet Matth. 24. & Luc. 21. & Marc. 13. ergo in cognitionem illius temporis possumus peruenire.

¶ 3. Præterea, Dicit Apostolus 1. Corinth. 10. Nos scimus in quos fines sæculorum deuenerunt. & 1. Ioan. 2. Filioli, nouissima hora est, &c. cùm ergo tam longum tempus transierit ex quo dicta hæc sunt, videtur quòd saltem nunc scire possumus, quod vltimum iudicium sit propinquum.

¶ 4. Præterea, Tempus iudicij nó oportet esse occultum nisi propter hoc, quòd quilibet solicitus se ad iudicium præparet dum determinatè tempus ignoret: sed eadem solicitudo remanet etiã si certum esset, quia cuique incertum est tempus suæ mortis, & sicut dicit Augustinus in epistola ad Esitium, in quo quemcunque inuenerit suus nouissimus dies, in hoc eum comprehendet mundo nouissimus dies: ergo non est necessarium tempus iudicij esse occultum.

¶ SED CONTRA, est quod dicitur Matth. 13. De die illa vel hora nemo, nec angeli in cœlo, nec Filius scit, nisi Pater: dicitur autem Filius nescire, inquantum nos scire non facit.

¶ Præterea, 1. Thessal. 5. Dies Domini sicut fur in nocte, ita veniet: ergo videtur cùm aduentus furis in nocte sit omninò incertus, quòd dies vltimi iudicij sit omninò incertus.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd Deus per scientiam suam est causa rerum, vtrumque autem creaturis communicat, dum & rebus tribuit virtutem agendi alias res, quarum sunt causæ, & quibusdam etiam cognitionem rerum præbet, sed in vtroque aliquid sibi reseruat. Operatur enim quædam, in quibus nulla creatura ei cooperatur, & similiter cognoscit quædam, quæ à nulla pura creatura cognoscuntur. Hæc autem nulla alia magis esse debent, quàm illa quæ soli diuinæ subiacent potestati, in quibus nulla creatura ei cooperatur, & huiusmodi est finis mundi, in quo erit dies iudicij. Non enim per aliquam causam creatam mundus finietur, sicut etiam mundus esse incipit immediatè à Deo. Vnde decenter cognitio finis mundi soli Deo reseruatur, & hanc rationem videtur ipse Dominus assignare Act. 1. Non est inquit vestrum nosse tempora vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate: quasi diceret, quæ soli potestati eius reseruata sunt.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod in primo aduentu Christus venit occultus, secundum illud Isaiæ. 45. Vere tu es Deus absconditus, sanctus Israël saluator: & ideò vt a fidelibus cognosci posset, oportuit determinare tempus determinatè, sed in secundo aduentu veniet manifestè, vt dicitur in Psal. Deus manifestè veniet, &c. & ideò circa cognitionem aduentus ipsius error esse non poterit, & propter hoc non est simile.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut dicit Augustinus in epistola de die iudicij ad Esitium, signa quæ in Euangeliis ponuntur, non omnia pertinent ad secundum aduentum, qui erit in fine, sed quædam eorum pertinent ad tempus Hierusalem destructionis: quæ iam præterierunt, quædam verò & plura pertinent ad aduentum quo quotidiè venit in Ecclesiam eam visitans spiritualiter: prout nos inhabitat per fidem & amorem. Nec illa quæ in Euangeliis vel Epistolis ponuntur ad vltimum aduentum spectantia ad hoc possunt valere, vt determinatè tempus iudicij possit agnosci: quia illa pericula, quæ pronunciantur, nuntiantia vicinũ Christi aduentum, etiam à tempore primitiuæ Ecclesiæ fuerunt quandoque intensius, quandoque remissius: vnde & ipsi dies Apostolorum dicti sunt nouissimi dies, vt patet Act. 2. vbi Petrus ex polnit illud Ioël. 2. Erit in nouissimis diebus, &c. pro tempore illo: & tamen ex illo iam tempore tempus plurimum transiuit, & quandoque plures, & quandoque pauciores tribulationes in Ecclesia fuerunt. Vnde non potest determinari, quantùm tempus sit futurum, nec de mense nec de anno, nec de centum, nec de mille annis vt Augustin. in eodem libro dicit. Esi credatur in finẽ huiusmodi pericula magis abundare, non tamen potest determinari, quæ sit illa quantitas periculorum, quæ immediatè diẽ iudicij præcedet vel Antichristi aduentum: cùm etiam circa tempora primitiuæ Ecclesiæ

Ecclesiæ fuerint persequutiones aliquæ adeò graues, & corruptiones errorum adeò abũdauerint, vt ab aliquibus tunc vicinus expectaretur vel imminens Antichristi aduentus, sicut dicitur in Ecclesiastica historia: & Hieronymus in libro de viris illustribus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ex hoc quod dicitur nouissima vel ex similibus locutionibus, quæ in Scriptura legũtur, non potest aliqua determinata quantitas temporis sciri. Non enim est dictum ad significandum aliquam breuem horam temporis, sed ad significandum nouissimum ſtatum mundi, qui est quasi nouissima ætas, quæ quanto temporis ſpatio duret, non est definitum, cum etiam nec senio: quod est vltima ætas hominis, sit aliquis certus terminus definitus, cum quandoque inueniatur durare quantum omnes præcedentes ætates vel plus, vt dicit Aug. in lib. 83. Quæstionum. Vnde etiam Apostolus 2. ad Thessalon. 2. excludit falsum intellectum quem quidam ex suis verbis conceperant, vt crederent diem Domini iam instare.

¶ Ad quartum dicendum, quòd etiam suppositа mortis incertitudine dupliciter ad vigilantiam valet incertitudo iudicij. Primo, ad hoc quod ignoratur vtrum etiam tãtum differatur, quantum est hominis vita, vt sic ex duabus partibus incertitudo maiorem diligentiam faciat. Secundo, quantum ad hoc quod homo non gerit ſolum ſolicitudinem de persona ſua, ſed de familia, vel ciuitate, vel regno, aut tota Ecclesia, cui non determinatur tempus durationis ſecundum hominis vitam, & tamen oportet vnumquemque horum hoc modo disponi, vt dies Domini inueniat paratos.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum iudicium fiat in valle Iosaphat.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod iudicium non fiet in valle Iosaphat, aut in loco circũſtante. Quia, ad minus oportet iudicandos in terra ſtare, erunt autem tantum eleuati in nubibus, quorum erit iudicare: sed tota terra promiſsionis capere non posset multitudinem iudicandorum: ergo non potest esse, quod circa vallem illam fit iudicium futurum.

¶ 2. Præterea, Christo in humanitate datum est iudicium vt iuſtè iudicet, quia iniuſtè iudicatus est in prætorio Pilati, & sententiam iniuſti iudicij in Golgotha ſuſcepit: ergo loca illa magis debent ad iudicium terminari.

¶ 3. Præterea, Nubes fiunt ex resolutione vaporum, sed tunc nulla erit euaporatio vel resolutio: ergo non poterit esse quod iusti in nubibus obuiam Christo in aërem rapiantur, & sic oportebit & bonos & malos esse in terra, & ita multo amplior locus requireretur quam sit vallis illa.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Ioel. 3. Congregabo omnes gẽtes, & educam eas in valle Iosaphat, & diſceptabo ibi cum eis.

¶ Præterea, Act. 1. dicitur: Quemadmodum vidiſtis eum ascendentem in cœlum, ita veniet: sed ipse ascendit in cœlum in monte Oliueti, qui præeminet valli Iosaphat: ergo & circa locа illa ad iudicandum veniet.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd qualiter illud iudicium sit futurum, & quomodo homines ad iudicium conueniant: non potest multum per certitudinem ſcriri: tamen probabiliter potest colligi ex Scripturis, quod circa locum montis Oliueti descendet, ſicut & inde ascendit, vt idem esse ostendatur qui descendit & ascendit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendũ, quòd magna multitudo in paruo ſpatio comprehendi potest. Sufficit autem ponere quantumcunque ſpacium circa locum illum ad capiendum multitudinem iudicandorum, dummodo ab illo ſpatio Christum videre posſint, qui in aëre præeminens, & maxima claritate refulgens, à longinquo inſpici poterit.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis Christus per hoc quòd iudicatus est iniuſtè iudiciariam potestatem meruit, non tamen iudicabit in forma infirmitatis, in qua iniuſtè iudicatus est: sed in forma gloriosa, in qua ad patrem ascendit. Vnde locus ascẽſionis magis competit iudicio, quam locus vbi condemnatus est.

¶ Ad tertium dicendum, quòd nubes hic appellantur (vt dicunt quidam) denſitates lucis reſplendentis à corporibus Sanctorum & non aliquæ euaporationes ex terra & aqua: Vel potest dici quod nubes ille generabuntur diuina virtute ad ostendendum conformitatem in aduentu ad iudicium & aſcenſionem, vt qui ascendit in nube, ad iudicium veniat, nubes etiam propter refrigerium indicant misericordiam iudicantis.

QVAESTIO OCTVAGESIMANONA,

De iudicantibus & iudicatis in iudicio generali, in octo articulos diuiſa.

DEINDE considerandum est de iudicantibus & iudicatis in iudicio generali.

¶ Circa quod quæruntur octo.

¶ Primò, vtrum aliqui homines iudicaturi sunt cum Christo.

¶ Secundò, vtrum voluntariæ paupertati correſpondeat iudiciaria potestas.

¶ Tertiò, vtrum Angeli sint etiam iudicaturi.

¶ Quartò, vtrum dæmones exequentur sententiam iudicis.

¶ Quintò, vtrum omnes homines in iudicio comparebunt.

¶ Sextò, vtrum aliqui boni iudicandi sint.

¶ Septimò, vtrum aliqui mali.

¶ Octauò, vtrum etiam Angeli sint iudicandi.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum aliqui homines iudicabunt cum Christo.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd nulli homines iudicabunt cum Christo. Ioan. 5. Pater omne iudicium dedit Filio, vt omnes homines, &c. sed honorificentia talis non debetur alicui nisi Christo: &c. Thom. 4 distinct. 49 q. 1. art. 3. & ies.

¶ 2. Præterea, Qui unque iudicat, habet auctoritatem ſuper illud quod iudicat: sed ea, de quibus debet esse futurũ iudicium, ſicut merita & demerita humana, ſoli diuinæ auctoritati ſubſunt: ergo nulli competit de his iudicare.

¶ 3. Præterea, Iudiciũ illud non exercebitur vocaliter, sed mentaliter, vt probabilius æſtimatur: sed hoc quod cordibus hominum omnium notificentur merita & demerita, quod est quaſi, accuſatio vel commendatio, vel retributio pœnæ & præmij, quod est quaſi sententiæ prolatio, ſola diuina virtute fiet: ergo nulli alij iudicabunt nisi Christus qui est Deus.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Matth. 19 Sedebitis ſuper ſedes iudicantes duodecim tribus Iſraël: ergo, &c.

¶ Præterea, Iſa. 3. Dominus ad iudicium veniet cum ſenioribus populi ſui: ergo videtur quod etiã alij iudicabunt cum Christo.

¶ RESPONDEO dicẽdum, quòd iudicare multipliciter dicitur Vno modo quaſi cauſaliter, vt dicatur illud iudicare, vnde apparet aliquis iudicandus, & ſecundum hoc aliqui dicuntur iudicare comparatione, inquantùm ex comparatione aliorum aliqui iudicandi oſtenduntur, ſicut patet Matthæi duodecimo. Viri Niniuitæ ſurgent in iudicio, &c. sed ſic iudicare in iudicio communiter & bonorum & malorum est. Alio modo dicitur iudicare quaſi interpretatiuè: interpretamur enim aliquem facere, qui facienti conſentit: vnde iſti qui conſentiunt iudici eius ſententiam approbando, iudicare dicuntur: & ſic iudicare est omnium electorum: Vnde dicitur Sapient. 3. Iudicabunt Sancti nationes. Tertio modo dicitur Iudicare aſſeſſorie, & quaſi per ſimilitudinem: quia ſcilicet ſimilitudinem iudicis habet inquantum ſedet in loco eminenti: ſicut iudex, & ſicut aſſeſſores dicuntur iudicare: & ſecundum hunc modum dicunt quidam quod perfecti viri quibus iudiciaria poteſtas promittitur, Matth. 9. iudicabunt, ſcilicet per honorabilem aſſeſsionem, quia ſuperiores cæteris apparebunt in iudicio obuiãtes Christo in aëre. Sed iſtud non videtur ſufficere ad promiſsionem Domini compiẽdam qua dicitur. Sedebitis iudicantes. Videtur enim iudicium conſeſſioni ſuperaddere. Et ideò est quartus modus iudicandi, qui perfectis viris conuenit, inquantùm in eis continentur decreta diuinæ iuſtitiæ, ex quibus homines iudicabuntur, ſicut ſi liber in quo continetur lex, iudicare dicatur. Vnde Apocalyp. 20. iudicium ſedit, & libri aperti ſunt. Et per hunc modum hanc iudicationem Richardus de ſancto Victor. exponit. Vnde dicit. Qui diuinæ contemplationi aſsiſtunt qui in libro Sapientiæ quotidiè legunt, velut in cordium voluminibus tranſcribunt quicquid perſpicua veritatis intelligentia comprehẽdunt. Et ita quid ſunt nota iudicantium corda, diuinitus in omnem veritatem edocta, niſi quædam Canonum decretæ ſed quia iudicare importat actionem in alium procedentem, ideò propriè loquendo, iudicare dicitur qui ſententiam loquendo in alterum profert. Sed hoc dupliciter contingit. Vno modo ex propria auctoritate, & hoc est illius qui habet dominium in alios & poteſtatem: cuius regimini ſubduntur qui iudicantur. Vnde eius est in eos ius ferre, ſic iudicare est ſolius Dei. Alio modo iudicare est ſententiam alterius auctoritate prolatam in aliorum notitiam ducere, quod est ſententiam latam pronuntiare, & hoc modo perfecti viri iudicabunt, quia alios ducent in cognitionẽ diuinæ iuſtitiæ, vt ſciant quod iuſtè pro meritis eis debeatur, vt ſic ipſa reuelatio iuſtitiæ dicatur iudicium. Vnde dicit Richardus de Sancto Victore, Iudices coram iudicandis Decretorum libros aperire, est ad cordium ſuorum inſpectionem inferiorum quorumlibet, ſenſumque ſum in his quæ ad iudicium pertinent, reuelare.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd obiectio illa procedit de iudicio auctoritatis: quod ſoli Christo conuenit.

¶ Et ſimiliter dicendum ad ſecundum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd non est inconueniens, aliquos Sanctorum aliis quædam reuelare, vel per modum illuminationis, ſicut ſuperiores Angeli inferiores illuminant: vel per modum locutionis, ſicut inferiores ſuperioribus loquuntur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Vtrum iudiciaria potestas correspondeat voluntariæ paupertati.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd iudiciaria potestas non correspondeat volũtariæ paupertati. Hæc enim sessio duodecim Apostolis est promissa, Matth. 19. Sedebitis super sedes, iudic. &c. cum ergo non omnes voluntariè pauperes sint Apostoli, videtur quòd non omnibus iudiciaria potestas respondeat.

¶ 2. Præterea, Maius est offerre sacrificium Deo de proprio corpore, quàm de exterioribus rebus: sed martyres & virgines obtulerunt de proprio corpore sacrificium Deo, voluntariè autem pauperes de exterioribus rebus: ergo sublimitas iudiciariæ potestatis magis respondet martyribus & virginibus quàm voluntariè pauperibus.

¶ 3. Præterea, Ioan. 5. Est qui accusat vos Moyses, in quo speratis vos, Gloss. quia voci eius non creditis. Et Ioan. 12. Sermo quem locutus sum, ille iudicabit eum in nouissimo die: ergo ex hoc quòd aliquis proponit, legem, vel verbum exhortationis ad institutionem morum, habet quòd iudicet contemnentes: sed hoc est doctorum: ergo doctoribus magis cõpetit quam pauperibus.

¶ 4. Præterea, Christus ex hoc quòd iniustè iudicatus est, inquantùm homo meruit vt sit iudex omnium in humana natura, Ioã. 5. Potestatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis est: sed qui persecutionem patiuntur propter iustitiam iniustè iudicantur: ergo talis potestas magis competit eis quam pauperibus.

¶ 5. Præterea, Superior non iudicabitur ab inferiori, sed multi licitè diuitiis vtentes erunt maioris meriti, multi voluntariè pauperes: ergo voluntariè pauperes non iudicabunt, vbi alij iudicabuntur.

¶ SED CONTRA, Iob 36. Non saluat impios, & iudicium pauperibus tribuet: ergo pauperum est iudicare.

¶ Præterea, Matth. 9. super illud, Vos qui reliquistis omnia, &c. dicit Gloss. Qui reliquerunt omnia, & secuti sunt Deum, hi iudices erunt: qui licita habentes rectè vsi sunt iudicabuntur, & sic idem quod prius.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd paupertati datur iudiciaria potestas specialiter propter tria. Primò, ratione cõgruitatis, quia voluntaria paupertas est eorum, qui omnibus, quæ mundi sunt, contemptis, soli Christo inhærent: & ideò non est eis aliquid quod eorum iudicium à iustitia deflectat. Vnde idonei ad iudicandum reddentur quasi veritatẽ iustitiæ præ omnibus diligẽtes. Secundò per modum meriti, quia humilitati respondet exaltatio pro merito, inter omnia autem, quæ hominem in hoc mundo despectum faciunt, præcipuè est paupertas: vnde & pauperibus excellentia iudiciariæ potestatis promittitur, sic qui propter Christum se humiliat exaltetur. Tertiò, quia paupertas disponit ad prædictum modum iudicandi. Ex hoc enim aliquis Sanctorum iudicare dicetur, vt ex dictis patet, quia cor habebit edoctum omni diuina veritate, quam aliis potens erit manifestare, in progressu autem ad perfectionem primum quod derelinquendum occurrit, sunt exteriores diuitiæ, quia hæc sunt vltimò acquisita: quod autem vltimum in generatione est, est primum in destructione, vnde & inter beatitudines, quibus est progressus ad perfectionem, prima ponitur paupertas. & sic paupertati, respondet iudiciaria potestas, inquãrum est prima dispositio ad potestatem prædictam. Et hinc est quòd non quibuscũque pauperibus etiam voluntariè repromittitur potestas prædicta, sed illis qui relinquentes omnia, sequuntur Christũ secũdum perfectionem vitæ.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd sicut Augustinus dicit 20. de Ciuitate Dei, Nequaquam super 12. sedes sessuros esse 12. solos homines, cum illo iudicaturos putare debemus, alioquin quia in locum Iudæ proditoris Apostolum Matthiam legimus ordinatum, Paulus qui plus aliis laborauit, vbi ad iudicãdum sedeat, non habebit: vnde duodenario numero significata est vniuersa iudicantium multitudo, propter duas partes septenarij, scilicet tria & quatuor: quæ in se ductæ faciũt duodenariũ. Septenarius autem est numerus perfectus: vel propter hoc quòd consistit in duplici senario, qui est numerus perfectus: vel quo ad literã 12. Apostolis loquebatur, in quorum persona hoc omnibus eorum sequacibus promittebat.

¶ Ad secũdum dicendum, quòd virginitas & martyrium non ita disponunt ad retinendum in corde decreta diuinæ iustitiæ, sicut paupertas, sicut econtrario exteriores diuitiæ ex sua solicitudine suffocant verbum Dei: sicut dicitur Luc. 8. Vel dicendum quod paupertas non solùm sufficit ad meritum iudiciariæ potestatis, sed quia est prima pars perfectionis, cui respondet iudiciaria potestas: vnde inter ea quæ sequũtur ad paupertatem, ad perfectionem spectantia, possunt computari & virginitas & martyrium, & omnia perfectionis opera, non tamen sunt ita principalia sicut paupertas, quia principium est maxima pars rei.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ille qui legem proposuit, aut exhortatus est ad bonum, iudicabit causaliter loquendo, quia per

comparationem ad verba ab ipso prolata, vel proposita alij iudicabuntur: & ideò non respondet propriè potestas iudiciaria prædicationi vel doctrinæ: Vel dicendum secundum quosdam, quod tria requiruntur ad potestatem ordinariam. Primò, abdicatio temporalium curarum, ne impediatur animus à sapientiæ perfectione. Secundò, requiritur habitus continens diuinam iustitiam scitam & obseruatam. Tertiò, quòd illam iustitiam alios docuerint, & sic doctrina erit perfectio complens meritum iudiciariæ potestatis.

¶ Ad quartum dicendum, quòd Christus in hoc quod iniustè iudicatus est, seipsum humiliauit, oblatus est enim, quia voluit: & meritum humilitatis est iudiciaria exaltatio, qua ei omnia subduntur vt dicitur Philip. 3. & ideò magis debetur iudiciaria potestas illis qui voluntariè se humiliant, bona temporalia abiiciendo, propter quæ homines à mundanis honorantur quàm his qui ab aliis humiliantur.

¶ Ad quintum dicendum, quòd inferior non potest iudicare superiorem auctoritate propria, sed tamen auctoritate superioris potest, sicut patet in iudicibus delegatis: & ideò non est inconueniens, si hoc quasi accidentale præmium pauperibus detur vt iudicent alios etiam qui sunt excellentioris meriti respectu præmij essentialis.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum Angeli debeant iudicare.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod Angeli debeãt iudicare Matth. 25. Cùm venerit Filius hominis in maiestate sua, & omnes Angeli cũ eo: sed loquitur de aduentu ad iudicium: ergo videtur quod Angeli etiam iudicabunt.

¶ 2. Præterea, Angelorum ordines nomina sortiuntur ex officio quod exercent: sed quidam ordo Angelorum est ordo thronorum, quod videtur pertinere ad iudiciariam potestatem, thronus enim sedes iudicis, solium Regis, cathedra doctoris: ergo aliqui Angeli iudicabunt.

¶ 3. Præterea, Sanctis post hanc vitam promittitur Angelorum æqualitas, Matth. 22. Si ergo homines hanc habebunt potestatem vt iudicent, multo fortiùs & Angeli.

¶ SED CONTRA, Ioan. 5. Potestatem dedit ei iudicium facere, quia Filius hominis est: sed Angeli non communicant in humana natura: ergo nec in iudiciaria potestate.

¶ Præterea, Non est eiusdem iudicare & esse iudicis ministrum sed Angeli erunt in iudicio suo vt ministri, vt dicitur Matth. 13. Mittet Filius hominis Angelos, & colligẽtur de regno eius omnia scandala: ergo Angeli non iudicabunt.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd assessores iudicis debent iudicie esse conformes: iudicium autem Filio attribuitur, quia secundum humanam naturam omnibus apparebit tam bonis quàm malis, quamuis tota Trinitas iudicet per auctoritatem: & ideò etiam oportet vt assessores iudicis humanam naturam habeant, in qua possint ab omnibus bonis & malis videri, & sic Angelis non competit iudicare. quãuis Angeli etiam aliquo modo possunt dici iudicare per sententiæ approbationem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd sicut ex glossa ibidem patet Angeli cum Christo venient non iudices, sed vt sint testes humanorum actuum, sub quorum custodia homines bene vel malè egerunt.

¶ Ad secundum dicendum, quòd nomen Throni attribuitur Angelis ratione illius iudicij quod Deus semper exercet, omnia infimissimè gubernando, cuius iudicij Angeli sunt quodammodo executores & promulgatores: sed iudicium quod de hominibus per hominem Christum fiet, etiam requirit homines assessores.

¶ Ad tertium dicendum, quòd hominibus promittitur Angelorum æqualitas quantùm ad præmium essentiale, nihil tamen prohibet aliquod præmium accidentale exhiberi hominibus, quod Angelis non dabitur, vt patet de aureola virginum aut martyrum, & similiter potest dici de iudiciaria potestate.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum dæmones exequantur sententiam iudicis in damnatos.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd post diem iudicij dæmones non exequantur sententiam iudicis in damnatos: quia secundùm Apostolum, 1. Corinth. 15. tunc euacuabit omnem principatum & potestatem & virtutem: ergo cessabit omnis prælatio: sed exequi iudicis sententiam, quandam denotat prælationem: ergo dæmones post diem iudicij non exequentur sententiam iudicis.

¶ 2. Præterea, Dæmones magis peccauerunt quàm homines: ergo non est iustum quod homines per dæmones torqueantur.

¶ 3. Præterea, Sicut dæmones suggerunt hominibus mala, ita Angeli suggerunt bona: sed præmiare bonos, non est officium Angelorum, sed hoc erit ab ipso Deo immediatè: ergo nec punire malos erit officium dæmonum.

¶ SED

¶ SED CONTRA, est quod homines peccatores se diabolo subdiderunt peccando: ergo iustum est vt eis subiiciantur in pœnis, quasi ab eis puniendi.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc tangitur à Magistro in litera duplex opinio, & vtraque videtur Dei iustitiæ competere: ex hoc enim quod homo peccat iustè dæmoni subiicitur, sed dæmon iniustè ei præest. Opinio ergo illa quæ ponit dæmones, in futurum post diem iudicij hominibus non præsse in pœnis, respicit ordinem diuinæ iustitiæ ex parte dæmonum punientium. Contraria verò opinio respicit ordinem diuinæ iustitiæ ex parte hominum punitorum: quæ autem earum verior sit, certum nobis esse non potest. Verius tamen æstimo quod sicut ordo seruabitur in saluatis, quod quidam à quibusdam illuminabuntur & perficientur, eo quod ordines cœlestis hierarchiæ perpetui erũt, ita seruabitur ordo in pœnis, vt homines per dæmones puniantur, nec totaliter diuinus ordo quo angelos medios inter naturam humanam & diuinam constituit, annulletur. Dicit enim Hieronym. Sicut vtique per angelos bonos diuinę illuminationes deferuntur, ita etiam dæmones sunt executores diuinæ iustitię in malos nec: ob hoc minuitur aliquid de dæmonum pœna, quia in hoc etiam quod alios torquent, ipsi torquebuntur ibi enim miserorum societas miseriam non minuet, sed augebit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd prælatio illa quæ dicitur euacuanda per Christum in futuro est accipienda secundum modum prælationis, quæ est secundum statum huius mundi, in quo & homines hominibus principantur, & angeli hominibus, & angeli angelis, & dæmones dæmonibus, & hoc totum ad perducendum ad finem vel abducendum à fine: tunc autem cum omnia ad finem illum peruenerint, non erit prælatio abducens, sed conseruans in fine boni vel mali.

¶ Ad secundum dicendum, quod quamuis meritum dæmonum non requirat quod hominibus præferantur, quia iniustè sibi homines subiecerunt, tamen hoc requirit ordo naturæ ipsorum ad naturam humanam. Bona enim naturalia in eis integra manent, vt Dio. dicit 4. de Diui. nominibus.

¶ Ad tertium dicendum, quod angeli boni non sunt causa principalis præmij electis, quia hoc omnes immediatè à Deo percipiunt: sed tamen quorundam accidentalium præmiorum angeli hominibus sunt causa, inquantum per superiores angelos inferiores & angeli & homines illuminantur de aliquibus secretis diuinorum, quæ ad substantiam beatitudinis non pertinent: & similiter principalem pœnam damnati expiẽt immediatè à Deo scilicet exclusionem perpetuam à visione Dei, alias autem pœnas sensibiles non est inconueniens hominibus per dæmones infligi. In hoc tamen est differentia, quia meritum exaltat sed peccatum deprimit, vnde cum natura angelica sit altior quam humana, quidam propter excellentiam meriti in tantum exaltabuntur, quod talis exaltatio excedet altitudinem naturæ & præmij in quibusdam angelis. Vnde quidam angeli per quosdam homines illuminabũtur, sed nulli homines peccatores propter aliquẽ gradum malitiæ peruenient ad illam eminentiam, quæ debetur naturæ dæmonum.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum omnes homines in iudicio comparebunt.

Thom. 4. dist. 47. q. 1. ar. 1. Luc. seq.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd non omnes homines in iudicio compareant. Quia dicitur Matth. 19. Sedebitis super sedes iudicantes duodecim tribus Israel sed non omnes homines pertinent ad illas tribus duodecim: ergo videtur quod non omnes in iudicio compareant.

¶ 2. Præterea, Idem videtur per hoc quod dicitur in Psalmo: Non resurgẽt impij in iudicio: sed multi sunt tales: ergo videtur quòd non omnes compareant.

¶ 3. Præterea, Ad hoc aliquis ad iudicium dicitur, vt eius merita discutiantur, sed quidam sunt qui nulla merita habuerunt, sicut pueri ante perfectam ætatem decedentes: ergo illos in iudicio comparere necesse non est.

¶ SED CONTRA, quod dicitur Actuum quarto. Quòd Christus est constitutus à Deo iudex viuorum & mortuorum: sed sub istis differentiis comprehenduntur omnes homines qualitercunque viui à mortuis distinguantur: ergo omnes in iudicio comparebunt.

¶ Præterea, Apoc. 1. dicitur. Ecce venit cum nubibus, & videbit eum omnis oculus: hæc autem non essent, si non omnes in iudicio compărerent, ergo &c.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd potestas iudiciaria Christo homini collata est in præmium humilitatis, quàm in passione exhibuit: ipse autem sua passione sanguinem pro omnibus fudit quantum ad sufficientiam, licet non in omnibus effectum habuit propter impedimentum in aliquibus inuentum & ideò congruum est vt omnes homines in iudicio congregentur ad videndum eius exaltationem in humana natura, secundum quem constitutus est iudex à Deo viuorum & mortuorum.

¶ AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd sicut Augustinus 20. de ciuita. Dei: non quia dictum est, Iudicantes duodecim tribus Israel tribus Leui, quæ tertiadecima est, iudicanda nõ erit aut solùm illum populum, sed etiam gentes cæteras iudicabunt: ideò autem per duodecim tribus omnes aliæ gentes intelliguntur, quia in sortem duodecim tribuum per Christum sunt vocatæ.

¶ Ad secundum dicendum quod hoc quod dicitur, Non resurgent impijin iudicio, si referatur ad omnes peccatores, sic intelligendum est, quod non resurgent ad hoc quod iudicent. Si autem impij dicantur infideles: sic intelligendum est quod non resurgent ad hoc quod iudicentur, quia iam iudicati sunt: sed omnes resurgent, vt in iudicio compareant ad gloriam iudicis intuendam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd etiam pueri ante perfectam ætatem decedentes, in iudicio comparebunt, non vt iudicentur, sed vt videant gloriam iudicis.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum boni in iudicio iudicentur.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod nulli boni in iudicio iudicentur, quia Ioan. tertio dicitur: Qui credit in eum non iudicatur, sed omnes boni crediderunt in eum: non ergo iudicabuntur.

¶ 2. Præterea, illi non sunt beati, quibus est incerta sua beatitudo, ex quo Augustinus probat dæmones nunquam fuisse beatos: sed sancti homines nunc sunt beati: ergo certi sunt de sua beatitudine: sed quod certum est, non adducitur ad iudicium, ergo boni nõ iudicabuntur.

¶ 3. Præterea, Timor beatitudini repugnat, sed extremum iudiciũ quod tremendum maxime dicitur, non poterit fieri sine timore eorum, qui sunt indicandi: vnde etiam Gregorius dicit super illud Iob. 40. Cum sublatus fuerit, timebunt angeli, &c. Consideremus quomodo tunc iniquorum conscientia concutietur, quando etiam iustorum vita turbabur: ergo beati non iudicabuntur.

¶ SED CONTRA, Videtur quod omnes boni iudicentur: quia dicitur 2. Cor. 5. Omnes astabimus ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporis prout gessit, siue sit bonum sine malum, sed nihil est aliud quam iudicari: ergo omnes iudicabuntur.

¶ Præterea, Vniuersale omnia comprehendit: sed illud iudicium dicitur vniuersale: ergo omnes iudicabuntur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ad iudicium duo pertinent, scilicet discussio meritorum, & retributio præmiorum. Quãtum ergo ad retributionem præmiorum omnes iudicabuntur, & vnusquisque recipiet ex diuina sententia præmium merito respondens: sed discussio meritorum non fit nisi vbi est quædam meritorum commixtio bonorum cum malis. Illi autem qui ædificãt supra fundamentum fidei aurum & argentum & lapides pretiosos, diuinis seruitiis totaliter infixi tẽtes, qui nullam admixtionem notabilem alicuius mali meriti habent, in eis discussio meritorum locum non habet, sicut illi qui rebus mundi penitus abiectis, solicitè cogitant solum quæ Dei sunt: & ideo saluabuntur, sed non iudicabuntur: illi vero qui ædificant super fidei fundamentum: ligna, fœnum, stipulam, quia adhuc scilicet amant secularia, & terrenis negotiis implicantur, ita tamen quod nihil Christo præponant, sed studeant peccata eleemosynis expiare habent quidem commixtionem bonorum meritorum cum malis: & ideò discussio meritorum in eis locum habet vnde tales quantum ad hoc & iudicabuntur, & tamen saluabunt ur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quia punitio est effectus iustitiæ, præmiatio autem misericordiæ: & ideo magis iudicio, cui est actus iustitiæ, antonomastice punitio attribuitur, vt interdum iudicium pro ipsa condemnatione accipiatur, & sic intelligitur auctoritas inducta, vt per Gloss. ibidem patet.

¶ Ad secundum dicendum, quod discussio meritorum electis non erit ad tolendum certitudinem beatitudinis à cordibus ipsorum iudicandorum, sed vt præeminentia bonorum meritorum ad mala ostendatur omnibus manifeste, & sic Dei iustitia comprobetur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Gregorius loquitur de iustis in carne mortali existentibus. Vnde supra præmiserat, Hi qui in corporibus reperiri potuerunt, quamuis iam fortes atque perfecti adhuc in carne sint positi, non possunt in tanti terroris turbidine nulla formidine concuti. vnde patet quod terror ille referendus est ad tempus, immediate iudicium præcedens, timendum quidem, maxime malis: non autem bonis, quibus nulla erit mali suspitio.

¶ Rationes autem quæ sunt ad oppositum, procedunt de iudicio quantum ad retributionem præmiorum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrùm mali iudicabuntur.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd nulli mali iudicabuntur. Sicut contingit infidelium damnatio, ita & eorum, qui in mortali decedunt: sed propter damnationis certitudinem dicitur. Ioan. 3. Qui non credit, iam iudicatus est: ergo eadem ratione nec alij peccatores iudicabuntur.

¶ 2. Præterea, Vox iudicis est valdè terribilis eis, qui per iudicium condemnantur: sed sicut in litera ex verbis Grego. habetur, ad infideles locutio iudicis non fiet: si ergo fieret ad fideles damnandos, ipsi infideles de sua infidelitate commodum reportarent, quod est absurdum.

¶ SED CONTRA, Videtur quod omnes mali sint iudicandi, quia omnibus malis infligetur pœna secundum quantitatem culpæ, sed hoc sine definitione iudicij esse non potest: ergo mali iudicabuntur.

¶ RESPONDEO dicendum, quod iudicium quoo est pœnarum retributio, pro peccatis omnibus competit: iudicium autem quod est discussio meritorum solùm fidelibus, quia, infidelibus non est fidei fundamentum, quo sublato, omnia opera sequentia perfecta rectitudine intensionis carent, vnde non est in eis aliqua permixtio bonorum operum vel meritorum ad mala, quæ discutionem requirunt, sed fideles in quibus manet fidei fundamentum, ad minus fidei actum laudabilem habent quamuis non sit meritorius sine charitate, tamen quantum est de se, est ordinatus ad meritum: & ideò in eis iudicium discussionis locum habet: vnde ipsi fideles qui fuerunt saltem numero ciues ciuitatis Dei: iudicabûtur vt ciues in quos sine discussione meritorum sementia mortis non feretur: sed infideles condemnabuntur, vt hostes qui consueuerunt apud homines absque meritorum audacia æstimari.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis eis, qui in mortali decedunt pro certo constet de eorum damnatione: quia tamen aliqua quæ pertinent ad bene merendum, habent annexa, oportet ad manifestationem diuinæ iustitiæ, vt discutio de eorũ meritis fiat, per quam ostendatur eos iustè à Sanctorum ciuitate excludi, cuius esse ciues numero exterius videbantur.

¶ Ad secundum dicendum, quod allocutio illa spiritualiter intellecta non erit aspera fidelibus condemnandis: quia in eis aliqua sibi placentia manifestabit quæ in infidelibus inueniri non possunt, quia sine fide impossibile est Deo placere. Hebr. 11. Sed sententia condemnationis, quæ in omnes fertur, omnib. terribilis erit.

¶ Ratio vero in contrarium adducta procedebat de iudicio retributionis.

ARTICVLVS VIII.

¶ Vtrùm angeli in futuro iudicentur.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quod angeli in futuro iudicentur. Quia dicitur. 1. Corint. 6. Nescitis, quia angelos iudicabimus: sed hoc non potest referri ad statum præsentis temporis: ergo debet referri ad futurum.

¶ 2. Præterea, Iob. 40. dicitur de Behemoth, per quem diabolus intelligitur: Cunctis videntibus præcipitabatur. & Marc. 1. exclamauit dæmon ad Christum: Venisti ante tempus perdere nos & Glos. dicit ibidem, quòd Dæmones in terra Dominum cernentes, se continuò iudicandos esse credebant, ergo videtur q eis finale iudicium reseruetur.

¶ 3. Præterea, Secundæ Petri 2. dicitur: Deus angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos, in iudicium reseruari: ergo videtur quòd angeli iudicabuntur.

¶ SED CONTRA, Deus non iudicabit bis in idipsum: sed mali angeli iam indicati sunt. Vnde Ioan. 16. Princeps mundi iam iudicatus est: ergo in futuro angeli non iudicabuntur.

¶ Præterea, Perfectior est bonitas vel malitia angelorum, quam aliquorum hominum in statu viæ: sed quidam homines boni & mali non iudicabuntur, vt dicitur in litera: ergo nec angeli boni vel mali iudicabuntur.

¶ RESPONDEO dicendum, quod iudicium discussionis nullo modo habet locum neque in bonis angelis, neque in malis: quia neque in bonis potest aliquid mali inueniri, neque in malis aliquid boni ad iudicium pertinens Sed si loquamur de iudicio retributionis, sic est distinguenda duplex retributio. Vna respondens propriis meritis angelorum, & hæc à principio fuit vtrique facta: vnde quidam in beatitudine sublimati sunt, quidam in miseria demersi. Alia retributio est, quæ respondet meritis bonis vel malis per angelos procreatis, & hæc retributio in futuro iudicio fiet, quia boni angeli amplius gaudium habebunt de salute eorum, quos ad meritum induxerunt, & mali, amplius torquebuntur, multiplicata malorum ruina, qui per eos ad mala sunt incitat. Vnde directè loquendo, iudicium nec ex parte iudicantium neque iudicandorum erit angelorum, sed hominum: sed indirectè quodammodo respiciet angelos, inquantùm actibus hominum fuerunt commixti.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illud verbum Apostoli est intelligendum de iudicio comparationis, quia quidam homines quibusdam angelis superiores inuenientur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ipsi dæmones cunctis videntibus præcipitabuntur, quia in perpetuum in inferni carcerem detrudentur, vt iam non sit eis liberum egredi extra, quia hoc eis non concedebatur nisi secundum quòd ordinabatur ex diuina prouidentia ad hominum vitam exercendam.

¶ Et similiter dicendum est ad tertium.

QVAESTIO NONAGESIMA. DE FORMA *Iudicis venientis ad iudicium, in tres articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de forma iudicis venientis ad iudicium,

¶ Circa quod quæruntur tria,

¶ Primò, vtrùm Christus in forma humanitatis sit iudicaturus.

¶ Secundò, vtrùm apparebit in forma humanitatis gloriosa.

¶ Tertiò, vtrùm diuinitas possit sine gaudio videri.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm Christus in forma humanitatis sit iudicaturus.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd Christus in forma humanitatis non sit iudicaturus. Iudicium enim auctoritatem requirit in iudicante: sed auctoritas super viuos & mortuos est in Christo, secundum quod est Deus: sic enim est & Dominus & creator omnium: ergo in forma diuinitatis iudicabit. Thom. dist. 48 q. 1. art. 1. & seq.

¶ 2. Præterea, In iudice requiritur potestas inuincibilis, vnde eccle. 7. Noli quærere fieri iudex nisi valeas virtute dirumpere iniquitates: sed virtus inuincibilis conuenit Christo, secundum quod est Deus: ergo in forma diuinitatis iudicabit.

¶ 3. Præterea, Ioan. 5. dicitur Omne iudicium dedit Filio, vt omnes honorificent Filium sicut honorificant Patrem: sed honor æqualis patri non datur filio secundum humanam naturam, ergo non iudicabit secundum formam humanam.

¶ 4. Præterea, Dan 7. dicitur Aspiciebam donec throni positi sunt & Antiquus dierum sedit: throni autem iudiciaria potestatem designant, anti quitas autem de eo dicitur ratione æternitatis: vt Diony. dicit in libro de diui. noui ergo iudicare conuenit Filio prout est æternus: ergo non secundum quod homo.

¶ 5. Præterea, Augustinus dicit, & habetur in litera, quòd per Dei verbum fit animarum resurrectio, per verbum factum in carne Filius hominis fit resurrectio corporum: sed iudicium illud finale pertinet magis ad animam quam ad carnem: ergo magis conuenit iudicare Christo, secundum quod est Deus, quam secundum quod est homo.

¶ SED CONTRA Ioan. 5. Potestatem dedit ei iudiciũ facere, quia filius hominis est.

¶ Præterea, Iob 36. Causa tua quasi impij, iudicata est: Glossa à Pilato: ideò iudicium causamque recipies: Glo. Vt iustè iudices, Sed Christus secundum humanam naturam est iudicatus à Pilato: ergo secundum humanam naturam iudicabit.

¶ Præterea, Eius est iudicare, cuius est legem condere: sed Christus in humana natura apparens nobis legem Euangelij dedit: ergo secundum eadem naturam iudicabit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd iudiciũ aliquod dominum in iudicando requirit: vnde Roma. 14. Tu qui es qui iudicas alienum seruum? & ideò secundum hoc Christo competit iudicare, quòd dominium super homines habet, de quibus principaliter erit finale iudicium. Ipse autem est noster dominus, non solùm ratione creationis quia dominus ipse est Deus, Ipse fecit nos, & non ipsi nos, sed etiam ratione redemptionis quod ei competit secundum humanam naturam. Vnde Roma. 14. in hoc Christus mortuus est & resurrexit, vt & mortuorum dominetur. Ad præmium autem vitæ æternæ nobis creationis bona non sufficerent, nisi redemptionis beneficium adderetur, propter impedimentum quod naturæ creatæ superuenit ex peccato primi parentis. Vnde cum finale iudicium ad hoc ordinetur, vt aliqui admittantur ad regnum, & aliqui excludantur, à regno, conueniens est vt ipse Christus secundum humanam naturam, eius redemptionis beneficio ad regnum admittimur, illi in iudicio præsidebit: & hoc est quod dicitur actuum 10. quòd ipse constitutus est à Deo iudex viuorum & mortuorum, & quia per redemptionem humani generis non solùm homines reparauit, sed vniuersaliter totam creaturam, secundum quòd tota creatura, reparato homine melioratur. vt habetur Colossen. 1. Pacificans per sanguinem crucis eius, siue quæ in cœlis, siue in terris: & ideo non solũ super homines, sed super vniuersam creaturam Christus potestatem dominium promeruit & potestatem iudiciariam. Matth. vlt. Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra.

¶ AD

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod in Christo secundum diuinam naturam est auctoritas diuina respectu vniuersalis creaturæ ex iure creationis, sed in Christo secundum humanam naturam est auctoritas dominij, quam promeruit per passionem, & est quasi auctoritas secundaria & acquisita, sed prima est naturalis & æterna.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis Christus, secundum quòd homo, non habeat à se inuincibilem potestatem ex naturali virtute humanæ speciei, tamen ex dono diuinitatis etiam in humana natura inuincibilem habet potestatem, secundum quod omnia sunt subiecta pedibus eius, vt dicitur 1. Corinthiorum 15. & Hebræ. 2. & & ideò iudicabit in humana natura, sed ex diuinitatis virtute.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Christus non sufficisset ad humani generis redemptionem, si purus homo fuisset: & ideò ex hoc ipso quod secundum humanam naturam genus humanum redimere potuit, ac per hoc iudiciariam potestatem consequutus est, manifestè ostenditur quod ipse est Deus, & ita æqualiter honorandus cum Patre, non inquantum homo, sed inquantum Deus.

¶ Ad quartum dicendum, quòd in illa visione Daniel. manifestè totus exprimitur ordo iudiciariæ potestatis. quæ quidem sicut in prima originale est in ipso Deo. & specialius in patre, qui est fons totius deitatis. & ideò præmittitur primò quod antiquus dierum sedit: sed à patre iudiciaria potestas traducta est in Filium non solum ab æterno secundum diuinam naturam. sed etiam in tempore secundum humanam, in qua eam meruit: & ideò subiungitur in visione prædicta, Ecce cum nubibus cœli quasi Filius hominis veniebat, & vsque ad Antiquum dierum peruenit. & dedit ei potestatem & honorem & regnum.

¶ Ad quintum dicendum, quòd Augustinus loquitur, vt per appropriationem quandam reducantur effectus, quos in humana natura facit ad causas aliquo modo similes, & quia secundum animam sumus ad imaginem & similitudinem Dei, secundum autem carnem sumus eiusdem speciei cum homine Christo: ideo ea quæ in animabus nostris Christus fecit, diuinitati attribuit, quæ vero in carne fecit vel facturus est, attribuit eius carni: quamuis caro eius, inquantum est diuinitatis organum vt dicit Dama. habet etiam effectum in animabus nostris, secundum id quod dicitur Hebr. 10. quòd sanguis eius emundauit conscientias nostras ab operibus mortuis, & sic etiam verbum caro factum est causa resurrectionis animarum. Vnde etiam secundum humanam naturã conuenienter est iudex, non solum corporalium, sed etiam spiritualium bonorum.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrùm Christus in iudicio apparebit in forma humanitatis gloriosa.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Christus in iudicio non apparebit in forma humanitatis gloriosa. Ioan. 19. Videbunt in quem transfixerunt. Glos. Quia in ea carne venturus est, in qua crucifixus est: sed crucifixus est in forma infirma: ergo in forma infirmitatis apparebit, non in forma gloriosa.

¶ 2. Præterea, Matth. 24. dicitur quòd apparebit signum Filij hominis in cœlo, id est, signum crucis: vt Chrysost. dicit, videlicet quod veniet in iudicio Christus non solùm vulnerum cicatrices, sed etiam ipsam mortem exprobratiſsimam ostendens: ergo videtur quod non apparebit in forma gloriosa.

¶ 3. Præterea, Secundum hanc formam Christus in iudicio apparebit, quæ ab omnibus conspici possit: sed Christus secundum formam humanitatis gloriosus non poterit videri ab omnibus bonis & malis, quia oculus non glorificatus non videtur esse proportionatus ad videndam claritatem glorioſi corporis: ergo non apparebit in forma gloriosa.

¶ 4. Præterea, Illud quod promittitur iustis in præmium, non conceditur iniustis: sed videre gloriam humanitatis promittitur iustis in præmium, Ioan. 10. Ingredietur & egredietur, & pascua inueniet, id est, resurrectionem in diuinitate & humanitate vt Augustinus exponit & Isaiæ. 33. Regem in decore suo videbunt: ergo in iudicio non apparebit omnibus in forma gloriosa.

¶ 5. Præterea, Secundum illam formam Christus iudicabit in qua iudicatus est. Vnde super illud Ioan. 5. Sicut Filius quos vult glorificat: dicit Glossa. In qua forma iniustè iudicatus est, iustè iudicabit, vt possit ab impiis videri: sed iudicatus est in forma infirmitatis: ergo & in eadem in iudicio apparebit.

¶ SED CONTRA, quia quod dicitur Lucæ 20. Tunc videbunt Filium hominis venientem in nube cum potestate magna & maiestate: maiestas autem & potestas ad gloriam pertinent: ergo in forma gloriosa apparebit.

¶ Præterea, ille qui iudicat, debet eminere illis qui iudicantur: sed electi qui iudicabuntur à Christo, corpora gloriosa habebũt ergo multo fortius iudex in forma gloriosa apparebit.

¶ Præterea, Sicut iudicari est infirmitatis, ita iudicare est auctoritatis & gloriæ: sed in primo aduentu, quo Christus venit, ad hoc quod iudicaretur, in forma infirmitatis apparuit: ergo in secundo aduentu ad hoc quod iudicet, apparebit manifestè in forma gloriosa.

¶ RESPONDEO dicendum, quod Christus dicitur Dei & hominum mediator, inquantum pro hominibus satisfecit & interpellat apud Patrem, & ea quæ sunt Patris, hominibus communicat: secundum quod dicitur Ioannis 17. Claritatem quam dedisti mihi, dedi eis: secundum hoc autem vtrumque ei conuenit, quod cum vtroque communicat extremorum. Inquantum enim cum hominibus communicat, vices hominum gerit apud Patrem, inquantum verò cum Patre communicat, dona Patris transmittit ad homines. Quia ergo in primo aduentu ad hoc venit, vt pro nobis satisfaceret apud Patrem, in forma nostræ infirmitatis apparuit quia verò in secundo aduentu ad hoc venit vt iustitiam Patris in homines exequatur, demonstrare gloriam habebit, quæ inest ei ex communicatione ad Patrem, & ideò in forma gloriosa aparebit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in eadem forma apparebit. sed non similiter se habente.

¶ Ad secundum dicendum, quòd signum crucis apparebit in iudicio non ad indicium tunc existentis infirmitatis, sed præteritæ, vt per hoc iustior condemnatio eorum appareat, qui tantam misericordiam neglexerunt. & eorum præcipuè qui Christum iniustè persequuti sunt. Cicatrices autem quæ in eius corpore apparebunt, non pertinebunt ad aliquam infirmitatem, sed erunt indicia maximę virtutis, qua Christus per passionem & infirmitatem de hostibus triumphauit. Etiam exprobatissimam mortem ostendet, non sensibiliter eam oculis ingerens, ac si tunc eam pateretur, sed ex his quæ apparebunt scilicet indiciis præteritæ passionis homines in recogitationem præteritæ mortis adducet.

¶ Ad tertium dicẽdum, quòd corpus gloriosum habet in potestate sua vt demonstret oculo non glorioso, vt patet ex his quæ dicta sunt. & ideò in forma gloriosa Christus ab omnibus poterit videri.

¶ Ad quartum dicendum, quòd sicut amici gloria est delectabilis, ita gloria & potestas eius qui odio habetur maximè contristat. & ideò sicut visio humanitatis Christi erit iustis in præmiũ, ita inimicis Christi erit in supplicium: vnde Isaiæ 26. Videant & confundantur zelantes populi, & ignis, id est, inuidia, hostes tuos deuoret.

¶ Ad quintum dicendum, quòd forma accipitur ibi pro natura humana in qua iudicatus est, & etiam iudicabit: non autem pro qualitate naturæ, quæ non erit eadem in iudicante: scilicet infirma, quæ in iudicato fuit.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm diuinitas à malis sine gaudio videri possit.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd diuinitas à malis sine gaudio videri possit. Constat enim quod impij manifestissimè cognoscent Christum esse Deum: ergo diuinitatem eius videbunt, & tamen de visione Christi non gaudebunt: ergo sine gaudio videri poterit.

¶ 2. Præterea, Voluntas impiorum peruersa non magis aduersatur humanitati Christi, quàm eius diuinitati: sed in hoc quod videbunt gloriam humanitatis, cedet eis in pœnam, vt dictum est: ergo multo fortius si diuinitatem eius viderent, magis contristarentur quàm gauderent.

¶ 3. Præterea, Ea quæ sunt in affectu non de necessitate sequuntur ad ea quæ sunt de intellectu. Vnde August. dicit, Procedit intellectus, & sequitur tardus aut nullus affectus: sed visio ad intellectũ pertinet. gaudium autem ad affectum: ergo poterit esse diuinitatis visio sine gaudio.

¶ 4. Præterea, Omne quod recipitur in aliquo, recipitur per modum accipientis, & non per modum recepti: sed omne quod videtur quodammodo in videntre recipitur: ergo quamuis in se diuinitas sit delectabilissima, tamen visa ab illis qui sunt tristitia absorpti, non delectabit, sed magis contristabit.

¶ 5. Præterea, sicut se habet sensus ad sensibile, ita intellectus ad intelligibile: sed ita est in sensibus, quod palato non sano pœna est panis, qui est suauis, vt dicit Aug. & similiter accidit in aliis sensibus: ergo cùm damnati habeant intellectum indispositum, videtur quòd visio lucis increatæ magis afferat eis pœnam, quàm gaudium.

¶ SED CONTRA, est quod dicitur Ioan. 17. Hæc est vita æterna, vt cognoscant te verum Deum, ex quo patet quod essentia beatitudinis in Dei visione consistit: sed de ratione beatitudinis est gaudium: ergo & diuinitas sine gaudio videri non poterit.

¶ Præterea, Ipsa essentia diuinitatis est essentiæ veritatis, sed vnicuique est delectabile videre verum. Nam omnes homines natura scire desiderant, vt dicitur in 1. Metaphy. ergo diuinitas sine gaudio videri non potest.

¶ Præterea, Si aliqua visio non semper est delectabilis, contingit

Universidad de Deusto
Biblioteca

git eam quando que esse tristabile: sed visio intellectiua nũquàm est contristabilis, quia delectationi. quæ est in intelligendo, non opponitur aliqua tristitia, vt dicit Philosophus, cùm ergo diuinitas videri non possit nisi per intellectum, videtur quòd diuinitas videri non possit nisi per intellectum, videtur quòd diuinitas sine gaudio videri non possit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in quolibet appetibili duo possunt considerari, scilicet id quod appetitur, vel quod est delectabile, & id quod est ratio appetibilitatis in ipso: sicut autem secundum Boet. in libro de Hebdo. id quod est habere aliquid præterquam quòd ipsum est, potest ipsum verè esse nihil aliud præter se habet admixtum, ita id quod est appetibile vel delectabile, potest habere aliquid aliud admixtum, vnde non sit delectabile vel appetibile: sed id quod est ratio delectabilitatis, nihil habet admixtum, vel habere potest propter quod non sit delectabilis, vel appetibilis: res autem quæ sunt delectabiles per participationem bonitatis, quæ est ratio appetibilitatis & delectabilitatis, possunt apprehensa non delectare: sed id quod per essentiam suam est bonum, impossibile est quòd essentia apprehensa non delectet. Vnde cùm Deus essentialiter sit ipsa bonitas, non potest sine gaudio videri.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd impij manifestè cognoscent Christum esse deum, non per hoc quòd diuinitatem eius videant, sed propter manifestissima diuinitatis indicia.

¶ Ad secundum dicendum, quòd diuinitatem secundum quòd est in se, nullus potest odio habere, sicut nec ipsam bonitatem, sed quantùm ad aliquos diuinitatis effectus dicitur ab aliquibus odio haberi inquantùm scilicet aliquid agit vel præcipit quod est contrarium voluntati: & ideò visio diuinitatis nulli potest esse non delectabilis.

¶ Ad tertium dicendum, quod verbum Aug. est intelligendum quando id quod apprehenditur per intellectum præcedentem est bonum per participationem, & non per essentiam, sicut sunt omnes creaturæ, vnde potest in eis esse aliquid, quare affectus nõ moueatur. Similiter etiam in via Deus cognoscitur per effectus: & intellectus non attingit ad essentiam ipsius bonitatis: vnde nõ oportet quòd affectus intellectum sequatur, sicut sequeretur si essentiam eius videret, quæ est ipsa bonitas.

¶ Ad quartum dicendum, quòd tristitia non nominat dispositionem, sed magis passionem: omnis autem passio à contraria causa fortiori superueniente tollitur, & non aliam tollit, & ita tristitia damnatorum tolleretur, si Deum per essentiam viderent.

¶ Ad quintum dicendum, quòd per indispositionem organi tollitur proportio naturalis ipsius organi ad obiectum, quod natum est delectare, & propter hoc delectatio impeditur: sed indispositio, quæ est in damnatis, non tollit naturalem proportionem, quia sunt ordinati ad diuinam bonitatem, cum imago semper in eis maneat: & ideò non est similis.

QVÆSTIO NONAGESIMAPRIMA,

De qualitate mundi & resurgentium post iudicium, in quinque articulos diuisa.

CONSEQVENTER agendum est de qualitate mundi & resurgentium post iudicium, vbi triplex consideratio ocurrit. Prima est de statu & qualitate mundi. Secunda, de statu beatorum. Tertia, de statu malorum.

¶ Circa primum quæruntur quinque.

¶ Trimò, vtrùm innouatio mundi sit futura.

¶ Secundò, vtrùm motus corporum cœlestium cessabit.

¶ Tertiò, vtrùm corpora cœlestia tunc magis fulgeant.

¶ Quartò, vtrùm elementa maiorem claritatem recipient.

¶ Quintò, vtrùm animalia & plantæ remanebunt.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum mundus innouabitur.

Th. 4 dist. 48. q. 1. art. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur q̃ mundus nunquam innouabitur. Nihil enim est futurum, nisi quod aliquando fuerit secundum speciem Eccle. 1. Quid est quod fuit? ipsum quod futurum est, sed nunquam aliam dispositionem habuit, quam nũc habet quantum ad partes essentiales: & ad genera & ad species: ergo nunquam innouabitur.

¶ 2. Præterea, Innouatio alteratio quædam est: sed impossibile est vniuersum alterari: quia etiam alteratum reducitur ad aliquod alterans non alteratum, quod tamen secundum locum mouetur quòd non est extra vniuersum ponere: ergo non potest esse quòd mundus innouetur.

¶ 3. Præterea, Genes. 2. dicitur, quòd Deus die septimo requieuit ab omni opere quod patrarat: & exponunt Sancti, quòd requieuit à nouis creaturis condendis. Sed in illa prima conditione non fuit alius modus rebus impositus, quàm ipse, quem nunc naturali ordine tenent: ergo nunquam alium habebunt.

¶ 4. Præterea, Ista rerum dispositio, quæ nunc inest rebus naturalis est: si ergo in aliam dispositionem transmutentur, illa dispositio erit eis innaturalis. Sed illud quod est innaturale & per accidens, non potest esse perpetuum, vt patet in 1. Cœl. & mundi. ergo etiam illa dispositio nouitatis quandoque ab ipso remouebitur, & ita erit ponere circulationem quandam in mundo: sicut Empedocles & Origenes posuerunt: & quod post hunc mundum sit alius mundus iterum & post illum iterum alius.

¶ 5. Præterea, Nouitas gloriæ in præmium rationali creaturæ datur: sed vbi non est meritum, non potest esse præmium, cum ergo creaturæ insensibiles nil meruerint, videtur q̃ non innouabuntur.

¶ SED CONTRA est quod habetur Isai. 66. Ecce, ego creo nouos cœlos & terram nouam, & non erunt in memoria priora, & Apoc. 21. Vidi cœlum nouum & terram nouam: primum enim cœlum & prima terra abiit.

¶ Præterea, Habitatio debet habitatori congruere: sed mundus factus est vt sit habitatio hominis, sed homo innouabitur: ergo similiter & mundus.

¶ Præterea, Omne animal diligit sibi simile. Eccles. 13. ex quo patet quod similitudo est ratio amoris: sed homo habet aliquam similitudinem cum vniuerso, vnde minor mundus dicitur: ergo homo vniuersum mũdum diligit naturaliter: ergo & eius bonum concupiscit, & ita vt satisfiat hominis desiderio, debet etiam vniuersum meliorari.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd omnia corpora propter hominem facta esse creduntur: vnde & omnia dicuntur ei subiecta. Seruiunt autem homini dupliciter. Vno modo ad sustentationem corporalis vitæ, alio modo ad profectum cognitionis diuinæ, inquantum homo per ea quæ sunt facta inuisibilia Dei conspicit vt dicitur Rom. 1. ergo ministerio prima creaturarum homo glorificatus nullo modo indigebit, cum eius corpus sit futurum omnino incorruptibile, diuina virtute id faciente per animam, quam immediatè glorificat. Secundo etiam ministerio non indiget homo quantum ad cognitionem intellectiuam, quia tali cognitione Deum Sancti videbunt immediatè per essentiam. Sed ad hanc visionem essentialem oculus carnis attingere non poterit: & ideò vt eius etiam salarium sibi congruès de visione diuinitatis præbeatur, inspicet diuinitatem suis effectibus corporalibus in quibus manifesta iudicia diuinæ maiestatis apparebunt, & præcipuè in carne Christi: & post hoc in corporibus Beatorum, & deinceps in omnibus aliis corporibus & ideò oportebit vt etiam illa corpora maiorem influentiam à diuina bonitate suscipiant: non tamen speciem variantem sed addentem cuiusdam gloriæ perfectionem, & hæc erit mundi innouatio: vnde simul mundus innouabitur, & homo glorificabitur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Salomon ibi loquitur de cursu naturalium: quod patet ex hoc quod subditur, Nihil sub Sole nouum, cùm enim Sol circulariter moueatur, oportet ea quæ Solis virtuti subiunt circulationem aliquam habere quæ consistit in hoc quod illa quæ priora fuerunt, iterum redeunt specie eadem, numero diuersa: vt dicitur in fine libri de Generatione, ea verò quæ ad statum gloriæ pertinent, Soli non subsunt.

¶ Ad secundum dicendum, quòd illa ratio procedit de alteratione naturali, quæ habet agens naturale quod ex necessitate naturæ agit. Non enim potest tale agens variam dispositionem inducere nisi ipsum alio modo & alio se habeat: sed ea quæ diuinitus fiunt, procedunt ex libertate voluntatis: vnde sine aliqua immutatione Dei volentis, potest nunc hæc nunc illa dispositio ab illo in vniuerso existere: & sic renouatio non reducetur in aliquod principium motum, sec in principium immobile scilicet in Deum.

¶ Ad tertium dicendum, quòd pro tanto dicitur Deus die septimo à nouis creaturis condendis cessasse, quia nihil posteà factum quod prius non præcesserit in aliqua similitudine secundum genus vel speciem, vel ad minus sicut in principio seminali, vel etiam sicut in potentia obedientiali. Dico ergo quod nouitas mundi futura præcesserit in operibus sex dierum, in quadam remota similitudine, scilicet in gloria & in gratia angelorum: præcessit etiam in potentia obedientiæ, quæ tunc creaturæ est indita ad talem nouitatem suscipiendam à Deo agente.

¶ Ad quartum dicendum, quòd illa dispositio nouitatis non erit naturalis nec contra naturam, sed erit supra naturam: sicut gratia & gloria sunt supra animæ naturam, & erit u perpetuo agente quod eam perpetuo conseruabit.

¶ Ad quintum dicendum, quòd quamuis corpora sensibilia non meruerint illam gloriam, propriè loquendo: homo tamen meruit vt illa gloria toti vniuerso conferretur inquantum hoc cedit in augmentum gloriæ hominis, sicut aliquis homo meretur, vt ornationibus vestibus induatur, quem tamen ornatum ipsa vestis nullo modo meretur.

ARTIC.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum motus corporum cœlestium cessabit.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd motus corporum cœlestium in illa mundi innouatione non cessabit. Quia Genes. 8. dicitur, Cunctis diebus terræ frigus. & eius æstas & hyems, nox & dies non requiescent: sed nox dies, & æstas & hyems efficiuntur per motum Solis: ergo nunquam motus Solis cessabit.

¶ 2. Preterea, Hierem. 31. dicitur, Hæc dicit Dominus, qui dat Solem in lumine diei, ordinem Lunæ & stellarum in lumine noctis, qui turbat mare & sanat fluctus eius. Si steterint leges istæ coram me, tunc & semen Israel nunquam deficiet, sed in perpetuum permanebit, ergo leges diei & noctis & fluctuum maris quæ ex motu cœli causantur in perpetuum erunt: ergo motus cœli nũquàm cessabit.

¶ 3. Preterea, Substantia corporum cœlestium semper erit: sed frustra est ponere aliquid, nisi ponatur illud propter quod est factum: corpora autem cœlestia ad hoc sunt facta, vt diuidant diem & noctem, & in signa & tempora, dies & annos: Genesis primo: quod non possunt facere nisi per motum: ergo motus eorum semper manebit.

¶ 4. Preterea, In illa mundi innouatione totus mundus meliorabitur: ergo nulli corpori remanenti aufertur quod est de sui perfectione, sed motus est de perfectione corporis cœlestis: quia, vt dicitur in secundo de cœlo & mundo, illa corpora participant diuinam bonitatem per motum: ergo motus cœli non cessabit.

¶ 5. Præterea, Sol succesiuè illuminat diuersas partes mundi, secundum quod circulariter mouetur: si ergo motus circularis cœli esset, sequeretur, quòd in aliqua superficie terræ erit perpetua obscuritas, quod non conuenit illi nouitati.

¶ 6. Preterea, Si motus cessaret, hoc non esset nisi inquantùm motus aliquam imperfectionem in cœlo ponit, vt porè lassitudinis vel laboris, quod non potest esse, cùm motus ille sit naturalis & cœlestia corpora sint impassibilia: vnde in suo motu non fatigatur, vt dicitur in secundo Cœli & mundi: ergo motus cœli nunquam cessabit.

¶ 7. Præterea, Frustra est potentia, quæ non reducitur in actum: sed in quocunque situ ponatur corpus cœli, est in potẽtia ad aliũ situm, ergo nisi reduceretur in actum, illa potentia frustra remaneret, & semper esset imperfecta: sed non potest reduci in actum, nisi per motum localem: ergo semper mouebitur.

¶ 8 Præterea, Illud quod se habet indifferenter ad plura, aut vtrũque attribuetur ei, aut nullum: sed Sol indifferenter se habet ad hoc quòd sit in Oriente vel Occidente: alias motus eius non esset vniformis per totum, quia ad locum vbi naturalius esset, velocius moueretur: ergo vel neuter situs attribuitur ei, scilicet Sol, vel vterque: sed nec vterque nec neuter potest ei attribui nisi successiuè oportet enim si quiescit, quod in aliquo situ quiescat: ergo Sol non est in perpetuum mouebitur, & eadem ratione omnia corpora cœlestia.

¶ 9. Præterea, Motus cœli est causa temporis: si ergo motus cœli deficiat, oportet tempus deficere, quod si deficeret, deficeret in instanti: definitio enim instantis est in octauo Physi. quod est inistanti: definitio enim instantis est in octauo Physi. quod est initium futuri & finis præteriti: & sic post vltimum instans temporis esset tempus, quod est impossibile: ergo motus cœli nũquàm cessabit.

¶ 10. Præterea, Gloria non tollit naturam. sed motus cœli est naturalis ei: ergo per gloriam ei non tollitur.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Apocalypsis decimo, quòd angelus qui apparuit, iurauit, per Viuentem in secula q̃ tempus amplius non erit, scilicet postquam vnus angelus tuba cecinerit, qua canente, mortui resurgent: vt dicitur 1. Corinth. decimoquinto, sed si non est tempus, non est motus: ergo motus cœli cessabunt.

¶ Præterea, Isa. 60. Non occidet vltrà Sol tuus, & Luna tua non minuetur: sed occasio Solis & diminutio Lunæ ex motu cœli causatur: ergo motus cœli quandoque cessabit.

¶ Præterea, Vt probatur in secundo de Generatione, motus cœli est propter continuam generationem in istis inferioribus: sed generatio cessabit completo numero electorum: ergo motus cœli cessabit.

¶ Præterea, Omnis motus est propter aliquem finem, vt dicitur in secundo Met. sed omnis motus qui est propter finem, habito fine quiescet, ergo vel motus cœli nunquàm consequetur finem suum, & sic esset frustra, vel aliquando quiesceret.

¶ Præterea, Quies est nobilior, quàm motus, quia secundùm hoc quod res sunt immobiles, Deo assimilantur, in quo est summa immobilitas: sed corporum inferiorum motus terminatur naturaliter ad quietem: ergo cum corpora cœlestia sint multò nobiliora, eorum motus naturaliter ad quietem terminatur.

¶ RESPONDEO dicendum, quod circa istam quæstionem est triplex positio. Prima est secundum Philosophos, qui dicunt quòd motus cœli semper durabit: sed hoc non est consonum fidei nostræ, quæ ponit certum numerũ electorum præfinitum à Deo, & sic oportet quòd generatio non in perpetuum duret, & eadem ratione nec alia quæ ad generationem hominum ordinantur, sicut est motus cœli & variationes elementorum. Alij verò dicunt quòd motus cœli cessabit secundùm naturam: sed hoc etiam est falsum. Quia omne corpus quod naturaliter quiescit, & naturaliter mouetur, habet locum, in quo naturaliter quiescit, ad quem mouetur naturaliter, & à quo non recedit nisi per violentiam, nullus autem talis locus potest assignari corpori cœlesti: quia non est magis naturalis Soli accessus ad punctum Orientis, quàm recessus ab eo: vnde vel motus eius non esset naturalis totaliter, vel motus eius non terminaretur naturaliter ad quietem,

¶ Vnde dicendum est secundum alios, quòd motus cœli cessabit in illa mundi innouatione, non quidem ex aliqua naturali causa, sed diuina voluntate faciente. Corpus enim illud, sicut & alia in ministerium hominis facta sunt dupliciter, vt prius dictum est: nullo autem horum ministeriorum homo post statum gloriæ indigebit, scilicet secundum quòd corpora ei deseruiant ad sustentationem corporalis vitæ. Hoc autem modo seruit ei corpus cœleste per motum, inquantùm per motum cœli multiplicatur genus humanum, & generantur plantæ & animalia, quæ vsui hominum sunt necessaria & etiam temperies & in aere efficitur conseruans sanitatem: vnde homine glorificato, motus cœli cessabit.

AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verba illa intelliguntur de terra secundum statum istum, in quo potest esse generationis principium, & corruptionis plantarum, quod patet ex hoc quod ibi dicitur, Cunctis diebus terræ sementis & messis: & similiter hoc concedendum est, quòd quandiu terra erit sementibus & messibus apta motus cœli non cessabit.

¶ Et similiter dicendum est ad secundum, quòd Dominus loquitur ibi de duratione seminis Israel secundum præsentem statum: quod patet ex hoc quod dicit, Et semen Israel deficiet, vt non sit gens coram me cunctis diebus. Vicissitudo enim dierum post istum statum nõ erit: & ideo leges de quibus fecerat mentionem post istum statum non erunt.

¶ Ad tertium dicendum, quòd finis, qui ibi assignatur corporibus cœlestibus, est finis proximus, quia est proprius eorum actus: sed iste actus vlterius ordinatur ad alium finem, scilicet ad ministerium humanum, vt patet per id quod habetur Deut. 4. Ne fortè oculis eleuatis ad cœlum videas Solem & Lunam & omnia astra cœli, & errore deceptus odores ea, quæ creauit Dominus Deus tuus in ministerium cunctis gentibus, quæ sub cælo sunt: & ideò magis debet sumi iudicium de corporibus cœlestibus secundum ministerium hominum quàm secundùm finem in Genesi assignatum: corpora autem cœlestia per modum alium in ministerium hominis glorificati cedent, sicut prius dictum est: & ideò non sequitur quòd frustra remaneant.

¶ Ad quartum dicendum, quòd motus non est de perfectione corporis cœlestis, nisi inquantùm per hoc est causa generationis & corruptionis in istis inferioribus, & secundùm hoc etiam motus ille facit corpus cœleste participare diuinam bonitatem per quandam similitudinem causalitatis, non autem motus est de perfectione substantiæ cœli, quæ remanebit: & ideò non sequitur quòd motu cessante aliquid de perfectione cœli tollatur, secundùm quod remanebit.

¶ Ad quintum dicendum, quod omnia corpora elementorum habebunt in semetipsis quandam gloriæ claritatem: vnde quamuis aliqua superficies terræ non illuminetur à Sole, nullo tamen modo remanebit ibi obscuritas.

¶ Ad sextum dicendum, quòd Rom 8. super illud, Omnis creatura ingemiscit, &c. dicit Glos. Ambros. expressè, quòd omnia elementa cum labore explent sua officia, sicut Sol & Luna non sine labore instituta sibi implent spatia quòd est causa nostri: vnde quiescent nobis assumptis: labor autem ille, vt credo, non significat aliquam fatigationem vel passionem illis corporibus accidentem ex motu, cum motus ille sit naturalis, nihil habet de violentia, vt probatur in primo de cœlo & mundo, sed labor ibi intelligitur defectus ab eo, quod aliquid intendit: vnde quia motus ille ordinatus est ex diuina prouidentia ad complendum numerum electorum, illo non completo, nondum assequitur illud ad quod ordinatus est: & ideò similitudinarie dicitur labor, sicut homo qui non habet q̃ intendit: & hic etiam defectus à cœlo tolletur impleto numero electorum. Vel potest referri ad desiderium futuræ innouationis, quam ex diuina dispositione expectat.

¶ Ad septimum dicendum, quod corpori cœlesti non inest aliqua potentia, quæ perficiatur per locum, vel quæ facta sit propter hunc finem, qui est esse in tali loco: sed hoc modo se habet potentia ad vbi in corpore cœlesti, sicut se habet potentia artificis ad hoc q̃ faciat diuersas domos vnius modi, quarum si vnam faciat

Universidad de Deusto
Biblioteca

ciat:non dicitur frustra potentiam habere:& similer in quocunque statu ponatur corpus cœleste,potentia quæ est in ipso ad vbi non remanebit incompleta,nec frustra.

¶Ad octauum dicendum, quòd quamuis corpus cœleste secundum suam naturam æqualiter se habeat ad omnem situm, qui est ei possibilis: tamen si comparetur ad ea quæ sunt extra ipsum, non æqualiter se habet ad omnes situs,sed secundùm vnum situm mobilius disponitur Sol in die quàm in nocte: & ideò probabile est cum tota innouatio mundi ad hominem ordinetur, quòd cœlum habeat in illa nouitate nobilissimum situm,qui est possibilis in respectu ad habitationem nostram. Vel secundum quosdam cœlum quiesceret in illo situ in quo factum fuit:aliàs aliqua reuolutio remaneret incompleta Sed ista ratio non videtur conueniens:quia cùm aliqua reuolutio sit in cœlo quæ non finitur nisi in triginta millibus annorum, sequeretur quòd mundus deberet tandiu durare, quod non videtur probabile.

¶Et præterea, secundum hoc posset sciri quando mundus finiri debet.Probabiliter enim colligitur ab Astrologo,in quo situ corpora cœlestia sunt facta considerato numero annorum, qui computantur ab initio mundi, & eodem modo posset sciri certus annorum numerus,in quo ad dispositionem similem reuerteretur:item pus autem finis mundi ponitur esse ignotum.

¶Ad nomen dicendum,quòd tempus quandoque deficiet motu cœli deficiente: nec illud nunc vltimum erit principium futuri: dicta enim definitio non datur de nunc,nisi secundum q; est continuans partes temporis, non secundum quòd est determinans totum corpus.

¶Ad decimum dicendum, quòd motus cœli non dicitur naturalis,quòd sit pars naturæ: eo modo quo principia naturæ naturalia dicuntur:nec iterum quod habeat principium actiuum in natura corporis,sed receptiuum: tàtùm principium autem actiuum huiusmodi est in substantia spirituali, vt dicit Commen. in princip.Cœl.& mun.Et ideò non est inconueniens, si per nouitatem gloriæ motus ille tollatur: non enim eo ablato natura corporis cœlestis variabitur.

¶Alias rationes concedimus,scilicet tres primas, quæ sunt ad oppositum:quia debito modo concludunt,Sed quia aliæ duæ videntur concludere quòd motus cœli naturaliter cesset:ideò respondendum est ad eas.

¶Ad primam ergo earum dicendum, quod motus cessat eo habito propter quod est,si illud sequatur motum & non concomitetur ipsum Illud autem propter quod est motus cœlestis secundum philosophos,concomitatur motum, scilicet imitatio diuinæ bonitatis in causalitate,quam habent super inferiora, & ideò non oportet quòd naturaliter motus ille cesset.

¶Ad secundam rationem dicendum,quòd quamuis immobilitas sit simpliciter nobilior,quam motus:tamen motus in eo,p potest consequi aliquam perfectam participationem diuinæ bonitatis, est nobilior quam quies in illo, quod nullo modo per motum posset illam perfectionem consequi:& hac ratione terra quæ est infimum elementorum, est, sine motu, quamuis ipse Deus qui est nobilissimus rerum sine motu sit, quo corpora nobiliora mouentur, & inde est quòd motus corporum superiorum possent poni secundùm viam naturæ perpetuari,nec vnquam ad quietem terminari, quamuis motus inferiorum corporum ad quietem terminentur.

ARTICVLVS III.

¶Vtrum in corporibus cœlestibus claritas augeatur in illa innouatione.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd in corporibus cœlestibus claritas non augeatur in innouatione. Innouatio enim in corporibus superioribus erit per ignis purgationem:sed ignis non pertingit ad corpora cœlestia: ergo non innouabuntur per maioris claritatis susceptionem.

¶2.Præterea,Sicut corpora cœlestia per motum sunt causa generationis in istis inferioribus, ita & per lucem: cessante generatione,cessabit motus,vt dictum est:ergo similiter cessabit lux cœlestium corporum magis quàm augeatur.

¶3.Præterea,Si innouato homine, corpora cœlestia innouantur, oportet quòd eo deteriorato, fuerint etiam ea deteriorata, sed hoc non videtur probabile, cùm illa corpora sint inuariabilia quantùm ad eorum substantiam: ergo nec innouato homine innouabuntur.

¶4 Præterea,Si tunc deteriorata fuerunt, oportet quod tantum deteriorata fuerunt quantum dicuntur esse melioranda in hominis innouatione:sed dicitur: Isa. 30. quod erit lux Lunæ sicut Solis ergo &in primo statu ante peccatum Luna lucebat quam tùm nunc lucet Sol: Ergo quandocunque Luna erat super terram, faciebat diem sicut nunc Sol, & hoc manifestè apparet esse falsum, per id quod dicitur Genes. 1. quòd Luna facta est vt præesset nocti: ergo homine peccante non sunt cœlestia corpora diminuta lumine, & ita nec eorum lumen augebitur in hominis glorificatione.

¶ 5.Præterea, Claritas corporum cœlestium ordinatur ad vsum hominum,sicut aliæ creaturæ: sed post resurrectionem claritas Solis non cedet in hominis vsum:Dicitur enim Isa. 60. Non erit tibi amplius Sol ad lucendum per diem,nec splendor Lunæ illuminabit te,& Apoc.21. Ciuitas illa non eget Sole neque Luna vt luceant in ea:ergo eorum claritas non augebitur.

¶6.Præterea,Non esset sapiens artifex, qui maxima instrumenta faceret ad aliquod modicum artificium construendum :sed homo est quoddam minimum comparatione cœlestium corporum quæ sua ingenti magnitudine, quasi incomparabiliter hominis quantitatem excedunt:imo etiam totius terrę quantitas se habet ad cœlum,vt punctus ad sphæram,vt astrologi dicunt: cùm ergo Deus sit sapientissimus, non videtur quòd finis creationis cœli sit homo:& ita non videtur quod eo peccante, cœlum deterioratum sit:nec eo glorificato melioretur.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Isa,30.Erit lux Lunæ sicut Solis lux,& lux Solis septempliciter.

¶Præterea,Totus mundus innouabitur in melius:sed cœlum est nobilior pars mundi corporalis: ergo in melius mutabitur: sed hoc non potest esse nisi maiori claritate resplendeat:ergo crescet eius claritas.

¶Præterea,Omnis creatura,quæ ingemiscit & parturit,expectat reuelationem gloriæ filiorum Dei,vt dicitur Roma. 8. Sed corpora cœlestia iunt huiusmodi, vt ibidem dicit Glos.Expectant gloriam Sanctorum:sed non expectarent, nisi ex hoc eis aliquid accresceret:ergo claritas eis per hoc accrescet,quia præcipue decorantur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ad hoc innouatio mundi ordinatur, vt mundo innouato manifestis indiciis, quasi sensibiliter Deus ab homine videatur. Creatura autem præcipuè in Dei cognitionem ducit sua specie & decore, quæ manifestat faciem Dei cognoscibiliter poterat videri Creator eorum: pulcritudo autem cœlestium corporum præcipuè consistit in luce:Vnde Eccle 43. dicitur Species cœli gloria stellarum mundum illuminans in excelsis Dominus. Et ideò præcipue quantum ad claritatem corpora cœlestia meliorabuntur, quantitas autem & modus meliorationis illi soli cognita est qui erit melioriationis author.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ignis purgans non caufabit innouationis formam, sed disponet tantum ad eam purgando à fœditate peccati, & ab impuritate commixtionis quæ in corporibus cœlestibus non inuenitur & ideò quamuis corpora cœlestia per ignem non sint purganda,sunt tamen diuinitùs innouanda.

¶Ad secundum dicendum, quod motus non importat aliquam perfectionem in eo quod mouetur, secundùm quod in se consideratur,cùm sit actus imperfecti, quamuis possit pertinere ad perfectionem corporis lucentis inquantum est causa alicuius: sed lux pertinet ad perfectionem corporis lucentis,etiam in substantia sua considerati: & ideo postquam corpus cœleste definet esse causa generationis,remanebit claritas eius & non remanebit motus.

¶Ad tertium dicendum, quod super illud Isa. 30. Erit lux Lunæ sicut lux Solis,dicit Glossa,Omnia propter hominem facta, sunt in eius lapsu peiorata, & Sol & Luna suo lumine minorata: quæ quidem minoratio a quibusdam intelligitur secundum realem minorationem luminis. Nec obstat, quòd corpora cœlestia secundum naturam sunt inuariabilia: quia illa variatio facta est à diuina virtute. Alij vero probabilius intelligunt minorationem illam esse, dicentes non secundum realem luminis defectum, sed quod ad vsum hominis, qui non tantum beneficium ex lumine corporum cœlestium post peccatum consequutus est, quantum ante fuisset, per quem etiam modum dicitur Genes. 3. Maledicta terra in opere tuo, spinas & tribulos germinabit tibi: quæ tamen ante spinas & tribulos germinasset, sed non in hominis pœnam. Nec tamen sequitur, si lux cœlestium corporum per essentiam minorata non est homine peccante; quod realiter non sit agenda in eius glorificatione: quia peccatum hominis non immutauit statum vniuersi, cùm etiam homo prius & post animalem vitam habuerit, quæ motu & generatione corporalis creaturæ indiget:sed glorificatio hominis statum totius corporalis creaturæ immutabit, vt dictum est: & ideò non est simile.

¶Ad quartum dicendum, quod minoratio illa, vt probabilius æstimatur, non fuit secundùm substantiam, sed secundum effectum.Vnde non sequitur quòd Luna existens super terram, diem fecisset, sed quòd tantum commodum ex lumine Lunæ homo habuisset, sicut nunc habet ex lumine Solis: sed post resurrectione m quando lux Lunæ augebitur secundùm rei veritatem,non erit alicubi nox super terram, sed solum in centro terræ,vbi erit Infernus: quia tunc, vt dicitur, Luna lucebit quantum lucet nunc Sol:Sol autem in septulum quàm nunc: corpora autem Beatorum septies magis Sole, quamuis hoc non sit aliqua auctoritate vel ratione probatum.

¶Ad quintum dicendum, quòd aliquid plus cedere in vsum hominis est dupliciter. Vno modo propter necessitatem, & sic nulla creatura cedit in vsum hominis, quia ex Deo plenam sufficientiam habebit.& hoc significatur Apoca.21 auctoritate inducta quæ dicit quod ciuitas illa non indiget Sole vel Luna. Alius vsus est ad maiorem perfectionem, & sic homo aliis creaturis vtetur non quasi necessariis ad,perueniendum in finem, sicut nunc eis vtitur.

¶Ad sextum dicendum,quòd ratio illa est Rabbi Moysi, qui omninò improbare nititur mundum propter hominem esse factum. Vnde & hoc quod in veteri Testamento de innouatione mundi legitur,sicut patet in auctoritatibus Isaiæ inductis,dicit esse metaphoricè dictum,vt sicut alicubi dicitur obtenebrari Sol,quando in magnam tristitiam incidit,vt nesciat quid facit,qui est modus loquendi in Scriptura:ita etiam est econuersò. Dicitur enim Sol magis lucere & totus mundus innouari, quando ex statu tristitiæ in maximam exultationem conuertitur. Sed hoc dissonat ab auctoritatibus & opinionibus Sanctorum. Vnde rationi illi inductæ hoc modo respondendum est, quod quamuis corpora cœlestia maximè excedant corpus humanum,tamen multo plus excedit anima rationalis corpora cœlestia, quam ipsa excedant corpus humanum.Vnde non est inconueniens, ea propter hominem esse facta,non sicut ad principalem finem, quia principalis finis omnium est Deus.

ARTICVLVS IIII.

¶Vtrum elementa innouabuntur per receptionem alicuius claritatis.

AD QRARTVM sic proceditur. Videtur quòd elementa non innouabuntur per receptionem alicuius claritatis: Sicut enim lux est qualitas corporis cœlestis propria, ita calidum & frigidum.& humidum & siccum sunt qualitates elemẽtorum: ergo sicut cœlum innouatur per augmentum claritatis, ita debent innouari elementa per augmentum qualitatum actiuarum & passiuarum.

¶2.Præterea, Rarum & densum sunt qualitates elementorum, quas elementa in illa innouatione non amittent: sed raritas & densitas elementorum resistere videntur claritati, cum corpus clarum oporteat esse condensatum: vnde raritas aeris non videtur quod possit claritatem pati: & similiter nec densitas terræ, quæ peruietatem tollit:ergo non potest esse,quod elementa innouentur per alicuius claritatis additionem.

¶3.Præterea,Constat quod damnati erunt in terra:sed ipsi erunt in tenebris non solum interioribus,sed etiam exterioribus:ergo terra non dotabitur claritate,& eadem ratione nec alia elemẽta.

¶4.Pretereà,Multiplicatio claritatis in elementis multiplicat calorem.Si igitur in illa innouatione erit maior claritas elemento rum,quàm nunc sit,erit etiam per consequens maior caliditas,& sic videtur quod transmutabuntur à suis naturalibus qualitatibus quæ insunt ei secundum certam mensuram: quod est absurdum.

¶5.Præterea,Bonum vniuersi quod consistit in ordine & harmonia partiumm dignius est quàm aliquod bonum alicuius naturæ singularis:sed si vna creatura efficiatur melior,tollitur bonum vniuersi,quia non remanebit eadem harmonia:ergo si corpora elementaria,quæ secundum gradum suæ naturæ,quem tenent in vniuerso,claritatis debent esse expertia,claritatem accipiant,magis ex hoc deperibit perfectio vniuersi,quàm accrescet.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Apocal.11. Vidi cœlum nouũ & terram nouam:sed cœlum innouabitur per maiorem claritatem,ergo & terra,similiter alia elementa.

¶Præterea, Corpora inferiora fuerunt in vsum hominis, sicut & superiora: sed creatura corporalis remunerabitur per ministerium,quod homini exhibuit vt videtur dicere Glos.Roma.8.ergo etiam elementa clarificabuntur sicut corpora cœlestia.

¶Præterea,Corpus hominis est ex elementis compositum, ergo partes elementorum,quæ sunt in corpore hominis, glorificatio homine glorificabuntur per recepaionem claritatis: sed eandem conuenit esse dispositionem totius,& partis:ergo & ipsa elementa conuenit claritate dotari.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sicut est ordo cœlestium spirituum ad terrenos spiritus,scilicet humanos,ita etiam est ordo cœlestium corporum ad corpora terrestria: cùm autem creatura corporalis sit facta propter spiritualem, & per eam regatur, oportet similiter disponi corporalia sicut & spiritualia dispoiuntur.In illa autem vltima rerum consummatione spiritus, inferiores accipient proprietates superiorum spirituum, quia homines erunt sicut angeli in cœlis,sicut dicitur Matth. 22. & hoc erit inquantum ad maximam perfectionem peruenient, secundum quod humanus spiritus cum angelico conuenit.Vnde etiam similiter cum corpora inferiora cum cœlestibus non communicent nisi in naturali lucis & diaphani vt dicitur in 2. de Anima oportet corpora inferiora maxime perfici secundum claritatem. Vnde omnia elementa claritate quadam vestientur, non tamen æqualiter,sed secundum suum modum. Dicitur enim quod terra erit in superficie peruia sicut vitrum,aqua sicut crystallus, aer vt cœlum,ignis vt luminaria cœli.

¶AD PRIMVM ergo dicendum, quòd innouatio mundi ordinatur ad hoc,quod homo etiam sensu in corporibus quodammodo per manifesta indicia diuinitatem videat. Inter sensus autem nostros spiritualior est visus & subtilior, & ideo quantum ad qualitates visiuas,quarum principium est lux, oportet omnia corpora inferiora meliorari, qualitates autem elementares pertinẽt ad tactum,qui est maxime materialis, & earum excessus contrarietatis magis est contristatiuus quam delectatiuus: excessus autem lucis est delectabilis, cum contrarietatem non habeat, nisi propter organi debilitatem quæ tunc non erit.

¶Ad secundum dicendum, quod aer non erit clarus sicut radios proiiciens,sed sicut diaphanum illuminatum. Terra verò quamuis ex natura sui opacitatem habeat propter defectum lucis, tamen ex diuina virtute in superficie gloria claritatis vestietur fine præiudicio densitatis ipsius.

¶Ad tertium dicendum, quòd in loco Inferni non erit terra glorificata per claritatem sed loco huius gloriæ habebit pars illa terræ spiritus rationales hominum & dæmonum, qui quamuis ratione culpæ sint infimi,tamen ex dignitate naturæ sunt qualibet qualitate corporali superiores.Vel dicendum quod etiam sit tota terra glorificata, nihilominus reprobi in tenebris exterioribus erunt,quia etiam ignis Inferni, qui quantum ad aliquid eis lucebit:quantum ad aliud,eis lucere non poterit.

¶Ad quartum dicendum quòd claritas illa erit in istis corporibus in quibus caliditatem non causat: quia corpora ista tunc inalterabilia erunt,sicut modo sunt cœlestia.

¶Ad quintum dicendum, quòd non tolletur propter meliorationem elementorum ordo vniuersi: quia etiam omnes aliæ partes meliorabuntur,& sic remanebit eadem harmonia.

ARTICVLVS V.

¶Vtrum plantæ & animalia remaneant in illa innouatione.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd plantæ & animalia remaneant in illa innouatione. Elementis enim non debet aliquid subtrahi quod ad eorum ornatum pertinet: sed animalibus & plantis elementa ornari dicuntur: ergo non auferuntur in illa innouatione.

¶3.Præterea,Sicut elementa homini seruierunt,ita etiam animalia,& plantæ & corpora mineralia: sed elementa propter prædictum ministerium glorificabuntur: ergo similiter animalia, & plantæ,& corpora mineralia.

¶2.Præterea,Vniuersum remanebit imperfectum,si aliquid quod est de perfectione eius auferatur: sed species animalium & plantarum & corporum mineralium sunt de perfectione vniuersi: cũ ergo non debeat dici,quod mundus in sua innouatione imperfectus remaneat, videtur quod oporteat dicere plantas & alia animalia remanere.

¶ 4. Præterea, Animalia & plantæ habent nobiliorem formam quam ipsa elementa: sed mundus in illa innouatione in melius immutabitur: ergo magis debent remanere animalia & plantæ quàm elementa,cum sint nobiliora.

¶5. Præterea, Inconueniens est dicere, quod naturalis appetitus frustretur, sed secundum naturalem appetitum animalia & plantæ apperunt esse perpetua, & si non secundum individuum, saltem secundum speciem, & ad hoc ordinatur eorum generatio continua,vt in secundo de generatione dicitur:ergo inconueniẽs est dicere quod istæ species aliquando deficiant.

¶SED CONTRA,Si plantæ & animalia remanebunt,aut omnia, aut quædam.Si omnia,oportebit etiam bruta quæ fuerunt mortua,resurgere,sicut & homines, quod dici non potest quia cum forma eorum in nihilum cedat, non potest eadem numero resumi:Si autem non omnia,sed quædam, cum non sit maior ratio de vno quam de alio,quod in perpetuum maneat,videtur quod nullum eorum in perpetuum remanebit sed quicquid remanebit post mundi innouationem,in perpetuum erit generatione & corruptione cessante: ergo plantæ & animalia penitus post mundi innouationem non erunt.

¶Præterea,Secundum Philosophum in 2. de generatione animalibus & plantis & huiusmodi corruptibilibus speciei perpetuitas non conseruatur,nisi ex conseruatione motus cœlestis: sed tunc ille cessabit:ergo non poterit perpetuitas in illis speciebus conseruari.

¶Preterea,Cessante fine, cessare debet id quod est ad finem, sed animalia & plantæ facta sunt ad animalem vitam hominis subsistẽtandam,vnde dicitur Genes.9.Sicut olera virentia dedi vobis omnem carnem: sed post illam innouationem animalis vita in homine non erit:ergo nec plantæ nec animalia remanere debent.

¶ RESPONDEO

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ RESPONDEO dicendum, quòd cùm innouatio mundi propter hominem fiat, oportet quod innouationi hominis conformetur. Homo autem innouatus de statu corruptionis in incorruptionem transibit, & perpetuæ quietis, primæ ad Corinth. 15. Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem: & ideò mundus hoc modo innouabitur abiecta omni corruptione, vt perpetuo maneat in quiete. Vnde ad illam innouationem nihil ordinari poterit, nisi quod habet ordinem ad incorruptionem: huiusmodi autem sunt corpora cœlestia, elementa & homines. Corpora autem cœlestia secundum sui naturam incorruptibilia sunt, & secundum totum & secundum partes, elementa verò sunt corruptibilia secundum partes, sed incorruptibilia secundum totum & secundum partes: sed hoc ex parte materiæ: non ex parte formæ, scilicet animę rationalis, quę post corruptionem hominis remanet incorrupta. Animalia verò & plantæ & mineralia & omnia corpora mixta corrumpuntur & secundum totum & secundum partem, sed hoc ex parte materiæ, quæ formam amittit: & ex parte formæ quæ actu non manet: & sic nullo modo habent ordinem ad incorruptionem: vnde in illa innouatione non manebunt, sed sola ea quæ dicta sunt.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd huiusmodi corpora dicuntur esse ad ornatum elementorum: inquantum virtutes actiuæ & passiuæ, quæ sunt in elementis ad speciales actiones contrahuntur: & ideò sunt ad ornatum elementorum in statu actionis & passionis: sed hic status in elementis remanere non potest: vnde nec animalia nec plantas remanere oportet.

¶ Ad secundum dicendam, quòd nec animalia, nec alia corpora in ministrando homini aliquid meruerunt, cum libertate arbitrij careant: sed pro tanto dicuntur quædam corpora remunerari, quia homo hoc meruit, vt illa innouarentur quæ ad innouationem ordinem habent: plantæ autem & animalia non habent ordinem ad innouationem incorruptionis. Vnde ex hoc homo non meruit vt innouarentur, quia nullus potest alteri mereri nisi id cuius est capax, nec etiam ipse sibi ipsi. Vnde etiam dato quòd animalia bruta mererentur in ministerio hominis, non tamen essent innouanda.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut perfectio hominis multipliciter assignatur: est enim perfectio naturæ conditæ, & naturæ glorificatę, ita etiam perfectio vniuersi est duplex. Vna secundum statum huiusmodi immutabilitatis, altera secundum statum nouitatis. Plantæ autem & animalia sunt de perfectione eius secundum statum ipsum: non autem secundum statum nouitatis, cum ordinem ad eam non habeant.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quamuis animalia & plantæ quantum ad quædam alia sint nobiliora quàm ipsa elementa, tamen quantum ad ordinem incorruptionis elementa sunt nobiliora, vt ex dictis patet.

¶ Ad quintum dicendum, quod naturalis appetitus ad perpetuitatem in animalibus & plantis accipiendus secundum ordinem ad motum cœli, vt tantum scilicet, in esse permaneant quantum motus cœli durabit. Non enim est appetitus in effectu vt permaneat vltra causam suam: & ideò si cessante primi mobilis motu plantæ & animalia non remanent secundum speciem, non sequitur, appetitum naturalem frustrari.

QVAESTIO NONAGESIMASECVNDA, De visione diuinæ essentiæ per comparationem ad beatos: in tres articulos diuisa.

CONSEQVENTER considerandum est de iis quæ spectant ad beatos post iudicium generale. Et primò, de visione eorum respectu diuinæ essentiæ, in qua eorum beatitudo principaliter consistit. Secundò, de eorum beatitudine & eorum mansionibus. Tertiò, de modo quo se erga damnatos habebunt. Quarto de dotibus ipsorum, quæ in beatitudine eorum continentur. Quintò, de aureolis quibus eorum beatitudo perficitur & decoratur.

¶ Circa primum quæruntur tria.

¶ Primò, vtrùm Sancti videbunt Deum per essentiam:

¶ Secundò, vtrum videbunt eum oculo corporali.

¶ Tertiò, vtrùm videndo eum videant omnia quæ Deus videt.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm omnes resurgent in vita animali.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd intellectus humanus non possit peruenire ad videndum Deum per essentiam. Quia Ioan. 1 dicitur, Deum nemo vidit vnquam: & exponit Chryl. q nec ipsę celestes essentiæ, ipsa dico Cherubin & Seraphin, ipsum vt est nunquam videre potuerunt, sed hominibus non promittitur nisi æqualitas Angelorum Mat. 22. Erunt sicut Angeli Dei in cœlo: ergo nec Sancti in patria Deum per essentiā videbunt.

¶ 2. Prætereà, Dionys. sic argumentatur 1. c. de Diui. nominibus: Cognitio non est nisi existentium: omne autem existens finitum est, cùm sit in aliquo genere determinatum, & sic Deus cum infinitus sit, est super omnia existentia: ergo eius non est cognitio: sed est super omnia existentia, & omnem cognitionem.

¶ 3. Prætereà, Dionys. in 1. de mitica Th:olog. ostendit quod perfectissimus modus, quo intellectus noster Deo coniungi potest est inquantum coniungitur ei ignoto: sed illud quod est visum per essentiam non est ignotum: ergo impossibile est quòd intellectus per essentiam Deum videat.

¶ 4. Prætereà, Dionys. in epistola ad Caium Monachū dicit quod suppositæ Dei tenebræ, quas abundantiam lucis appellat cooperiuntur omni lumini, & absconduntur omni cognitioni. Et si aliquis videns Deum intellexit quod vidit, non ipsum vidit: sed aliquid eorum quę sunt eius: ergo nullus intellectus creatus poterit Deum per essentiam videre.

¶ 5. Prætereà, Sicut Diony. dicit in epistola ad Hierotheum, Non visibilis quidem est Deus existens propter excedentem claritatem, sed claritas eius sicut excedit intellectum hominum in via, ita excedit intellectum hominis in patria: ergo sicut inuisibilis est in via, sic erit in patria.

¶ 6. Prætereà, Cum intelligibile sit perfectio intellectus, oportet esse proportionem inter intelligibile & intellectum, visibile & visum, sed non est accipere proportionem aliquam inter intellectum nostrum & essentiam diuinam, cum in infinitum distent: ergo intellectus noster non potest pertingere ad essentiam diuinam videndam.

¶ 7. Prætereà, plus distat Deus ab intellectu nostro, quam intelligibile creatum à sensu: sed sensus nullo modo potest pertingere ad creaturam spiritualem videndam: ergo nec intellectus noster poterit pertingere ad videndam diuinam essentiam.

¶ 8. Præreà, Quandocúque intellectus intelligit aliquid in actu, oportet quòd informetur per similitudinem intellecti, quæ est principium intellectualis operationis in tale obiectum determinatæ, sicut calor est principium calefactionis: si ergo intellectus noster Deum intelligat, oportet quod fiat per aliquam similitudinem informantem ipsum intellectum. Hoc autem non potest esse ipsa diuina essentia, quia formæ & formati oportet esse vnum: diuina autem essentia ab intellectu nostro differt secundum essentiam & esse: ergo oportet quod forma, qua informatur intellectus noster in intelligendo Deum, sit aliqua similitudo impressa à deo in intellectum nostrū: & similitudo illa cùm sit quid creatum, non potest ducere in Dei cognitionem nisi sicut effectus in causam: ergo impossibile est vt intellectus noster Deum videat, nisi per effectum ipsius sed visio dei quæ est per effectus non est visio Dei per essentiam: ergo intellectus, non poterit Deum per essentiam videre.

¶ 9. Prætereà, Diuina essentia magis distat ab intellectu nostro, quàm quicunque angelus vel intelligentia, sed sicut dicit Auicenna in sua Metaph. intelligentiam esse in nostro intellectu, non est essentiam intelligentem esse in intellectu nostro quia sic essentia quam de intelligentia habemus esset substantia & non accidens: sed hoc est impressionem intelligentiæ esse in nostro intellectu: ergo & Deus non est in intellectu nostro, sed illa impressio non potest ducere in cognitionem diuinæ essentiæ, quia cum in infinitum differt à diuina essentia, degenerat in aliam speciem multò amplius quàm si species albi degeneraret in speciem nigri ergo sicut ille, in cuius visu species albi degenerat in speciem nigri, propter dispositionem organi non dicitur videre album, ita nec intellectus noster, qui solum per huiusmodi impressionem Deum intelligit, eum per essentiam poterit videre.

¶ 10. Pretereà, In rebus separatis à materia idem est intelligens & quod intelligitur, vt patet in 3. de Anima. sed Deus est maximè à materia separatus, cum ergo intellectus qui est creatus, non possit ad hoc pertingere, vt fiat essentia increata, nō poterit esse quod intellectus noster Deum per essentiam videat.

¶ 11. Preterea, Omne illud quod videtur per essentiam, de eo scitur quid est, sed de Deo intellectus noster non potest scire quid est, sed solum quid non est, sicut Diony. dicit & Damasc. ergo intellectus noster Deum per essentiam videre non potest.

¶ 12. Pretereà, Omne infinitum, inquantum infinitum est, ignotum est: sed Deus est modis omnibus infinitus, ergo est omninò ignotus: ergo per essentiam ab intellectu creato videri non poterit.

¶ 13. Pretereà, Augustin. dicit in libro de videndo Deo, Deus est natura indiuisibilis, sed ea quæ insunt Deo per naturam, non possunt aliter se habere: ergo non potest esse quod per essentiam videatur.

¶ 14. Prætereà, Omne quod est alio modo, & alio modo videtur non videtur secundum id quod est sed Deus alio modo est, & alio modo

alio modo videtur à Sanctis in patria: est enim per modum suum: sed videtur à Sanctis per modum eorum: ergo non videtur à Sanctis secundum illud quod est, & sic non videtur per essentiam.

¶ 15. Prætereà, Illud quod per medium videtur, non videtur per essentiam: sed Deus in patria videbitur per medium, quod est lumen gloriæ, vt patet in Psalmo, In lumine tuo videbimus lumen: ergo non videbitur per essentiam.

¶ 16. Prætereà, Deus in patria videbitur facie ad faciem, vt dicitur, 1. Corinth. 13. sed hominem quem facie ad faciem videmus, videmus per similitudinem: ergo Deus in patria videbitur per similitudinem, & non per essentiam.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur, 1. Corin. 13. Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem: sed id quod videtur facie ad faciem, videtur per essentiam: ergo Deus per essentiam videbitur à Sanctis in patria.

¶ Prætereà, Ioan. 3. Cùm apparuerit, similes ei erimus & videbimus eum sicuti est: ergo videbimus eum per essentiam.

¶ Prætereà, Primæ Corinth. 15. super illud, Cùm tradiderit regnum Deo & patri, dicit Glossa, vbi, scilicet in patria, essentia Patris & Filij & Spiritus Sancti videbitur quòd solùm mundis cordibus dabitur, quæ est summa beatitudo: beati ergo Deum per essentiam videbunt.

¶ Prætereà, Ioan. 14. dicitur, Si quis diligit me, diligetur à Patre, & ego diligam eum, & manifestabo meipsum ei: sed illud quod mànifestatur, per essentiam videtur: ergo Deus à Sanctis in patria essentialiter videbitur.

¶ Prætereà, Exod. 33. super illud, Non videbit me homo, & viuet. Gregorius improbat opinionem illorum qui dicebant, quòd in illa regione beatitudinis Deus in claritate sua conspici potest, sed in natura videri non potest, quia aliud non est eius claritas & eius natura: sed natura eius est essentia eius: ergo videbitur per essentiam suam.

¶ Prætereà, Sanctorum desiderium non potest omninò frustrari: sed Sanctorum desiderium commune est vt Deum per essentiam videant, vt patet Exod. 33. Ostende mihi gloriam tuam, & in Psal. Ostende faciem tuam, & salui erimus, & Ioannis decimoquarto. Ostende nobis Patrem, & sufficit nobis: ergo Sancti per essentiam Deum videbunt.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut secundum fidem ponimus finem vltimum humanæ vitæ esse visionem Dei, ita Philosophi posuerunt vltimam hominis fœlicitatem esse intelligere substantias à materia separatas secundum esse, & ideò circa hanc quæstionem eadem difficultas & diuersitas inuenitur apud Philosophos & apud Theologos. Quidam enim Philosophi posuerunt quòd intellectus noster possibilis nunquam potest ad hoc peruenire, vt intelligat substantias separatas, sicut Alpharabius in fine suæ Ethicæ, quamuis contrarium dixerit in libro de intellectu, vt Commentator refert, in tertio de Anima. Et similiter quidam Theologi posuerunt quòd intellectus humanus nunquam potest ad hoc peruenire, vt Deum per essentiam videat, vtérque ad hoc mouet distantia inter intellectum nostrum & essentiam diuinam, & alias substantias separatas. Cùm enim intellectus in actu sit quodammodo vnum cùm intelligibili in actu, videtur difficile quod intellectus creatus aliquo modo fiat essentia increata. Vnde Chrysostomus dicit. Quomodo creabile videt increabile? Et maior difficultas est illis adhuc qui ponunt intellectum possibilem esse generabilem & corruptibilem, vtpotè virtute à corpore dependentem, non solùm respectu visionis diuinæ, sed respectu visionis quarumcunque substantiarum separatarum. Sed hoc ipsum stare omninò non potest. Primò, quia repugnat auctoritati sacræ scripturæ Canonicæ, vt Augustinus dicit in libro de Videndo Deo. Secundò, quia cum intelligere sit maximè propria operatio hominis, oportet quòd secundum eam assignetur sibi sua beatitudo, cùm hæc operatio in ipso perfecta fuerit. Cùm autem perfectio intelligentis, inquantùm huiusmodi sit ipsum intelligibile, si in perfectissima operatione intellectus homo non perueniat ad videndum essentiam diuinam, sed aliquid aliud, oportebit dicere, quòd aliquid aliud sit beatificans ipsum hominem quam Deus, & cùm vltima perfectio cuiuslibet sit in coniunctione ad suum principium: sequitur quod aliquid aliud sit principium effectiuum hominis quàm Deus, quod est absurdum. Et similiter est absurdum apud Philosophos, qui ponunt animas nostras à substantiis separatis emanare, vt in fine eas possimus intelligere. Vnde oportet ponere secundum nos, quòd intellectus noster quandoque perueniat ad videndam essentiam diuinam, & secundum Philosophos quòd perueniat ad videndā essentiam substantiarum separatarum: quomodo autem hoc possit accidere, restat inuestigandum: Quidam enim posuerunt, vt Alpharabius & Auempace, quod ex hoc ipso quòd intellectus noster intelligit quæcunque intelligibilia, pertingit ad videndam essentiam substantiæ separatæ, & ad hoc ostendendum procedit duobus modis. Quorum primus est, quod sicut natura speciei non diuersificatur in diuersis individuis nisi secundum quod coniungitur principiis individuantibus, ita forma intellectiua hominis non diuersificatur apud me & te, nisi secundum id quod coniungitur diuersis formis imaginabilibus: ideò quando intellectus separat formam intellectam in formis imaginabilibus remanet quiditas intellecta, quæ est vna & eadem apud diuersos intelligentes, & huiusmodi est quiditas substantiæ separatæ. Et ideò quando intellectus noster ad summam abitractionem quiditatis cuiuscunque peruenit: intelligit per hoc quiditatem substantiæ separatæ quæ est ei similis. Secundus modus est, quia intellectus noster natus est abstrahere quiditatem ab omnibus intelligibilibus habentibus quiditatem. Si ergo quiditas quam abstrahit ab hoc singulari habente quiditatem, sit quiditas non habens quiditatem intelligendo eam, intelligit quiditatem substantiæ separatæ, quæ est talis dispositionis, eo quod substantiæ separatæ sunt quiditates subsistentes quæ non habent quiditates: quiditas enim simplicis est ipsum simplex, vt Auic. dicit. Si autem quiditas abstracta ab hoc particulari sensibili sit quiditas habēs quiditatem, ergo quiditatem illam intellectus natus est abstrahere. & ita cum non sit abire in infinitum, erit deuenire ad quiditatem non habentem quiditatem: per quam intelligitur quiditas separata. Sed iste modus non videtur esse sufficiens. Primò, quia quiditas substātiæ materialis quàm intellectus abstrahit, non est eiusdem rationis cum quiditatibus substantiarum separatarum: & ita per hoc quòd intellectus noster abstrahit quiditates rerum materialium, & cognoscit eas, non sequitur quod cognoscat quiditatem separatæ substantiæ, & præcipuè diuinam essentiam, quæ maximè est alterius rationis ab omni quiditate creata. Secundo, quia dato quod esset vnius rationis tamen cognita quiditate rei compositæ, non cognosceretur quiditas substantiæ separatæ nisi secundum genus remotissimum quod est substantia. Hæc autem cognitio est imperfecta nisi deueniatur ad propria rei. Qui enim cognoscit hominem solùm inquantùm est animal, non cognoscit eum nisi secundum quid, & in potentia, multò minus cognoscit eum, si non cognoscat nisi substantiæ naturam in ipso. Vnde sic cognoscere Deum vel alias substantias separatas, non est videre essentiam diuinam vel quiditatem substantiæ separatæ: sed est cognoscere per effectum & quasi in speculo.

¶ Et ideò alius modus intelligendi substantias separatas ponitur ab Auicenna in sua Meraphysic. scilicet quod substantiæ separatæ intelliguntur à nobis per intensiones suarum quiditatum, quæ sunt quædam earum similitudines non abstractæ ab eis, quia ipsæmet sunt immateriales, sed impressæ ab eis in animabus nostris. Sed hic modus etiam non videtur nobis sufficere ad visionem diuinam quam quærimus. Constat enim quod omne quod recipitur in aliquo, est per modum recipientis in eo: & ideò similitudo diuinæ essentiæ impressa ab intellectu nostro erit per modum nostri intellectus: modus autem intellectus nostri deficiens est à perfecta receptione diuinæ similitudinis: defectus autem diuinæ similitudinis potest tot modis accidere quot modis dissimilitudo inuenitur. Vno enim modo est deficiens similitudo quando participatur forma secundum eādem rationem speciei: sed non secundum eundem perfectionis modum, sicut est similitudo deficiens eius qui parum habet de albedine ad illum qui multū habet. Alio modo adhuc est magis deficiens, quando non pertingit ad eandem rationem speciei, sed tantum ad eandem rationem generis: sicut similitudo inter illum qui habet colorem citrinum, & illum qui habet colorem album. Alio modo adhuc est magis deficiens, quando ad rationem eius generis non pertingit, sed solum secundum analogiam siue proportionem, sicut est similitudo albedinis ad hominem in eo quod vnum, sicut est ens, & hoc modo est deficiens omnis similitudo: quæ est in creatura recepta respectu diuinæ essentiæ. Ad hoc autem quod visus cognoscat albedinem, oportet quod recipiatur in eo similitudo albedinis secūdum rationem suæ speciei, quamuis non secundum eundem modum essendi: quia habet alterius modi esse forma in sensu & in re extra animam & in intellectu. Si enim fieret in oculo forma citrini, non diceretur oculus videre albedinem. Et similiter ad hoc quod intellectus intelligat aliquam quiditatem: oportet quòd fiat in eo similitudo eiusdem rationis secundum speciem, quamuis fortè non sit idem modus essendi vtrobique: non enim forma existens in intellectu vel sensu est principium cognitionis secūdum modum essendi, quem habet vtrobique, sed secundum rationem in qua cōmunicat cum re exteriori. Et ita patet quod per nullam similitudinem receptam in intellectu creato potest Deus intelligi, ita quod essentia eius videatur immediatè. Vnde etiam quidam ponentes, diuinam essentiam per hunc modum videri, dixerunt quod ipsa essentia non videbitur: sed quidam fulgor quasi radius ipsius. Vnde nec iste modus sufficit ad visionem diuinā quam quærimus.

¶ Et ideò accipiendus est alius modus quem scilicet quidam Phi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

losophi posuerunt, scilicet Alexander & Auerrois in tertio de Anima. Cùm enim in qualibet cognitione sit necessaria aliqua forma qua res cognoscatur aut videatur, forma ista qua intellectus perficitur ad videndas substantias separatas, non est quiditas quam intellectus abstrahit à rebus compositis, vt dicebat prima opinio, neque alia impressio relicta à substantia separata in intellectu nostro, vt dicebat secunda: sed est ipsa substantia separata quæ coniungitur intellectui nostro, vt forma, vt ipsa sit quod intelligitur, & quicquid sit de aliis substantiis separatis: tamen istum modum oportet nos accipere in visione Dei per essentiam quia quacunque alia forma informaretur intellectus noster, non posset per eam duci in essentiam diuinam: quod quidem non debet intelligi, quasi diuina essentia sit vera forma intellectus nostri, vel quia ex ea & intellectu nostro efficiatur vnum simplex sicut in naturalibus ex forma & materia naturali: sed quia proportio essentiæ diuinæ ad intellectum nostrum est, sicut proportio formæ ad materiam. Quandocunque aliqua duo quorum vnum est altero perfectius, recipiuntur in eodem receptibili, proportio vnius duorum ad alterum, scilicet magis perfecti ad minus perfectum est sicut proportio formæ ad materiam: sicut lux & color recipiuntur in diaphano, quorum lux se habet ad colorem sicut ad materiam: & ita cum in anima recipiatur lux intellectiua, & ipsa diuina essentia inhabitans licet non per eundem modum, essentia diuina se habebit ad intellectum sicut forma ad materiam. Et quòd hoc sufficiat ad hoc quòd intellectus per diuinam essentiam possit videre ipsam diuinam essentiam, hoc modo potest ostendi. Sicut enim ea forma naturali, qua aliquid habet esse, & materia efficitur vnum ens simpliciter, ita ex forma qua intellectus intelligit & ipso intellectu fit vnum in intelligendo. In rebus autem naturalibus res per se subsistens non potest forma esse alicuius materiæ, si illa res habeat materiam partem sui: quia non posset esse, vt materia sit forma alicuius, sed si illa res per se subsistens, sit forma tantùm, nihil prohibet eam efficiformam alicuius materiæ, & fieri quo est ipsius compositi: sicut patet de anima. In intellectu autem oportet accipere ipsum intellectum in potentia quasi materiam, & speciem intelligibilem quasi formam, & intellectus in actu intelligens erit quasi cõpositum ex vtroque. Vnde si sit aliares per se subsistens, quæ non habeat aliquid intra se præter id quod est intelligibile in ipsa, talis res poterit esse forma qua intelligit intellectus, res autem quælibet est intelligibilis secùdum id quod habet de actu, non secundum id quod habet de potentia: vt patet in 9. Metaphysic. & huiusmodi signum est quod oportet formam intelligibilem abstrahere à materia, & ab omnibus proprietatibus materiæ, & ideò cum diuina essentia sit actus purus, poterit esse forma, qua intellectus intelligit, & hæc erit visio beatificans: & ideò dicit Magister, quod vnio animæ ad corpus est quoddam exemplum beatæ vnionis, qua ipse homo vnitur Deo.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd auctoritas illa potest tripliciter exponi, vt patet per August. in lib. de videndo Deum. Vno modo vt excludatur corporalis visio, qua nemo visurus est Deum in essencia sua. Alio modo vt excludatur etiam intellectualis visio Dei per essentiam ab iis qui in ista mortali carne viuunt. Alio modo, vt excludatur visio compræhensionis ab intellectu creato, & sic intelligit Chrysost. Vnde subdit: Notitiam huiusmodi dicit Euãgelista certissimam cõsiderationem & compræhensionem tantam, quantam habet Pater de Filio: & hic est intellectus Euangelistæ. Vnde subdit, Vnigenitus, qui est, &c. per compræhensionem volens probare Filium esse Deum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd sicut Deus excedit omnia existentia, quæ habent esse determinatum per essentiam suam infinitam, ita cognitio sua qua cognoscit, est super omnem cognitionem: vnde quæ est proportio cognitionis nostræ ad essentiam creatam, ea est proportio cognitionis diuinæ ad essentiam suam. Ad cognitionem autem duo concurrunt, scilicet cognoscens & quod cognoscitur. Visio autem illa qua Deum per essentiam videmus, est eadem cum visione, qua Deus se videt ex parte eius quo videtur: quia sicut ipse se videt per essentiam suam, ita & nos videbimus: sed ex parte cognoscentis inuenitur diuersitas quæ est inter intellectum diuinum & nostrum. In cognoscendo autem id quod cognoscitur, sequitur formã qua cognoscimus quia per formam lapidis videmus lapidem, sed efficacia in cognoscendo sequitur virtutem cognoscentis, sicut qui habet visum fortem, acutius videt & ideò in illa visione nos videbimus quod Deus videt, scilicet essentiam suam, sed ita non efficaciter.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Dionys. loquitur ibi de cognitione qua Deum in via cognoscimus per aliam formã creatam, qua intellectus noster formatur ad Deum videndum: sed sicut dicit Augustinus, Deus omnem formam intellectus nostri subterfugit: quia quamcunque formam intellectus noster concipiat, illa forma non pertingit ad rationem diuinæ essentiæ: & ideò ipse non potest esse peruius intellectui nostro, sed per hoc eum perfectissimè cognoscimus in statu vitæ, quod scimus esse eum super omne id quod intellectus noster concipere potest, & si ei coniungimur quasi ignoto: sed in patria idipsum per formam, quæ est essentia sua, videbimus & coniungemur ei quasi noto.

¶ Ad quartum dicendum, quòd lux est Deus, vt dicitur Ioan. 1. Lumen autem est impressio lucis in aliquo illuminato: & quia essentia diuina est alterius modi, quàm omnis similitudo ipsius impressa intellectui: ideò dicit quod diuinæ tenebræ cooperiuntur omni lumine: quia scilicet essentia diuina quam tenebras vocat propter claritatis excessum, manet indeterminata propter impressionem intellectus nostri, & per hoc sequitur quòd abscondatur omni cognitioni, & ideò quicunque videntium Deum aliquid mente concipit, hoc non est Deus, sed aliquid diuinorum effectuum.

¶ Ad quintum dicendum, quòd claritas Dei quamuis excedat omnem formam, qua nunc intellectus noster informatur, non tamen excedit ipsam essentiam diuinam, quæ erit quasi forma intellectus nostri in patria: & ideò licet nunc sit inuisibilis, tamen tunc erit visibilis.

¶ Ad sextum dicendum, quòd quamuis finiti ad infinitum non possit esse proportio, quia excessus infiniti suprà finitum non est determinatus: potest tamen esse inter ea proportionalitas quæ est similitudo proportionum. Sicut enim finitum æquatur alicui finito, ita infinito infinitum, ad hoc autem quod aliquis totaliter cognoscatur, quandoque oportet esse proportionem inter cognoscentem & cognitum: quia oportet virtutem cognoscentis coæquari cognoscibilitati rei cognitæ: æqualitas autem proportio quædam est: sed quandoque cognoscibilitas rei excedit virtutem cognoscentis: sicut cum nos cognoscimus Deum, aut econuerso sicut cum ipse cognoscit creaturas, & tunc non oportet esse proportionem inter cognoscentem & cognitum, sed proportionalitatem tantum: vt scilicet, sicut se habet cognoscens ad cognoscendum, ita se habet cognoscibile ad hoc quòd cognoscatur: & talis proportionalitas sufficit ad hoc quòd infinitum cognoscatur à finito, vel econuerso. Vel dicendum, quòd proportio secundum propriam nominis institutionem significat habitudinem quantitatis, ad quantitatem secundum aliquem determinatum excessum, vel ad æquationem: sed vlterius est translatum ad significandum omnem habitudinem cuiuscunque ad aliud, & per hunc modum dicimus quòd materia debet esse proportionata ad formam, & hoc modo nihil prohibet intellectum nostrum quamuis sit finitus, dici proportionatum ad videndum essentiam diuinam, non tamen ad comprehendendum eam, & hoc propter suam immensitatem.

¶ Ad septimum dicendum, quod duplex est similitudo & distantia. Vna secundum conuenientiam in natura, & sic magis distat Deus ab intellectu creato, quam intelligibile creatum à sensu. Alia secundum proportionalitatem, & sic est econuerso: quia sensus non est proportionatus ad cognoscendum aliquod immateriale, sicut est intellectus proportionatus ad cognoscendum quodcunque immateriale: & hæc similitudo requiritur ad cognoscendum, non autem prima. Quia constat quòd intellectus intelligens lapidem non est simile ei innaturali esse: sicut etiam visus apprehendit mel rubeum & fel rubeum, quamuis non apprehendat mel dulce. Fellis enim rubedo magis conuenit cum melle, inquantùm est visibile, quam dulcedo mellis cum melle.

¶ Ad octauum dicendum, quòd in visione qua Deus per essentiam videbitur, ipsa diuina essentia erit quasi forma intellectus, qua intelligit: nec oportet quòd efficiantur vnum secundum esse simpliciter, sed solùm quod fiant vnum quantum pertinet ad actum intelligendi.

¶ Ad nonum dicendum, quòd dictum Auicennæ quãtum ad hoc non sustinemus, quia ei etiam ab aliis Philosophis in hoc contradicitur, nisi forte velimus dicere quòd Auicenna intelligit de cognitione substantiarum separatarum, secundùm quòd cognoscuntur per habitus scientiarum speculatiuarum & similitudinibus aliarum rerum. Vnde hoc introducit ad ostendendum quòd scientia non est in nobis substantia, sed accidens: & tamen diuina essentia quamuis plus distet secundum proprietatem naturæ ab intellectu nostro, quam substantia Angeli, tamen plus habet de directæ intelligibilitatis: quia est actus purus cui non admiscetur aliquid de potentia, quod non contingit in aliis substantiis separatis. Nec illa cognitio qua Deum per essentiam videbimus, ex parte eius quo videbitur, erit in genere accidentis; sed solùm quantum ad actum ipsius intelligentis, qui non erit ipsa substantia intelligentis vel intellectu.

¶ Ad decimum dicendum, quòd substantia separata à materia se intelligit, & intelligit alia, & vtroque modo potest verificari auctoritas inducta. Cùm enim ipsa substantia naturæ separatæ essentia sit per se ipsam est intelligibilis in actu eò quòd est à materia separata: constat autem quod quando substantia separata intelligit se, quòd omnino est idem intelligens, & intellectum. Non enim intelligit se per aliquam intentionem abstractam à se sicut nos intelligimus res materiales: & hic videtur esse intellectus Philosophi in tertio de Anima, vt per Commentator, ibidem patet. Secundum autem quòd intelligit res alias, intellectum in actu fit vnum cum intellectu in actu inquantum forma intellecti fit forma intellectus, inquantum est intellectus in actu, non quòd sit ipsamet essentia intellectus, vt Auicenna probat 6. de Naturalibus, quia essentia intellectus manet vna sub duabus formis, secundum quod intelligit res duas succesiuè ad modum quo materia prima manet vna sub diuersis formis. Vnde etiam Commentator in tertio de Anima comparat intellectum possibilem quantum ad hoc primæ materiæ: & sic nullo modo sequitur quod intellectus noster videns Deum: fiat ipsa essentia diuina, secundum quod ipsa comparatur ad ipsum quasi perfectio & forma.

¶ Ad vndecimum dicendum, quòd auctoritates illæ & omnes similes sunt intelligendæ de cognitione qua cognoscimus Deum in viæ ratione priùs posita.

¶ Ad duodecimum dicendum, quòd infinitum priuatiuè dictum est ignotum, inquantum huiusmodi: quia dicitur per remotionem complementi, à quo est cognitio rei. Vnde infinitum reducitur ad materiam subiectam priuationi, vt patet in tertio Physicorum, sed infinitum negatiuè acceptum dicitur per remotionem materiæ terminantis: quia forma etiam quodammodò terminatur per materiam. Vnde infinitum hoc modo est maximè de se cognoscibile, & hoc modo infinitus est Deus.

¶ Ad decimumtertium dicendum, quòd Augustinus loquitur de visione corporali, qua Deus nunquam videbitur, quod patet ex hoc quod præmittitur. Sicut enim videntur ista quæ visibilia nominantur: Deum nemo vidit vnquam, nec videre potest, & est natura inuisibilis sicut & incorruptibilis. Sicut autem secundum naturã suam est maximè ens, ita & secundum se est maximè intelligibilis: sed quod à nobis quandoque non intelligatur, est ex defectu nostro. Vnde quòd videatur postquam visus non fuit à nobis, non est ex mutatione sua, sed nostra.

¶ Ad decimumquartum dicendum, quod Deus in patria videbitur à Sanctis sicuti est: si hoc referatur ad modum ipsius visi. Videbitur enim à Sanctis Deus habere illum modum quem habet. Sed si referatur motus ad ipsum cognoscentem non videbitur sicuti est, quia non erit tanta efficacia intellectus creati ad videndum, quãta est efficacia essentiæ diuinæ ad hoc, quod intelligatur.

¶ Ad decimumquintum dicendum, quòd medium in corporali visione & intellectuali inuenitur triplex. Primum est medium sub quo videtur, & hoc est quod perficit visum ad videndum in generali, non determinans visum ad aliquod speciale obiectum: sicut se habet lumen corporale ad visum corporale, & lumen intellectus agentis ad intellectum possibilem secundum quod est medium. Secundum est medium quod videtur: & hæc est forma visibilis qua determinatur potentia visis ad speciale obiectum: sicut per formam lapidis ad cognoscendum lapidem. Tertium est medium in quo videtur, & hoc est id per cuius inspectionem ducitur visus in aliam rem: sicut inspiciendo speculum ducitur in ea quæ in speculo spectantur. & videndo imaginem ducitur in imaginatum, & sic etiam intellectus per cognitionem effectus ducitur in causam vel econuerso. In visione igitur patriæ non erit tertium medium vt scilicet Deus per species aliorum cognoscatur, sicut nunc cognoscitur: ratione cuius dicimur nunc videri in speculo: nec erit ibi secundum medium, quia ipsa essentia diuina erit, qua intellectus noster videbit Deũ: sed erit ibi tantum primum medium quod eleuauit intellectum nostrum ad hoc quod possit coniungi substantiæ increatæ modo prædicto: sed ab hoc medio non dicitur cognitio mediata, quia non cadit inter cognoscentem & rem cognitam, sed est illud quod dat cognoscenti vim cognoscendi.

¶ Ad decimumsextum dicendum, quòd creaturæ corporales non dicuntur immediatè videri, nisi quando id quod est in eis cognoscibile, visui ei coniungitur: non sunt autem cognoscibiles per essentiam suam ratione materialitatis, & ideò tunc immediatè videntur quando eorum similitudo intellectui coniungitur: sed Deus per essentiam suam coniungibilis est intellectui: vnde non immediatè videtur, nisi essentia sua coniungeretur intellectui & hæc visio immediatè dicitur visio faciei. Et præterea, similitudo rei corporalis recipitur in visu secundum eandem rationem, qua est in re sed non secundum modum essendi: & ideò similitudo illa ducit in illam rem directè, non autem potest hoc modo ducere aliqua similitudo intellectus nostri in Deum, vt ex dictis patet, & propter hoc non est simile.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum Sancti post resurrectionem Deum oculis corporalibus videbunt.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd Sancti post resurrectionem Deum corporalibus oculis videbunt.

Oculus enim glorificatus maioris erit virtutis, quàm aliquis oculus non glorificatus: sed beatus Iob oculo suo Deum vidit: Iob trigesimonono, Auditu auris audiui te, nunc oculus meus videt te: ergo multo fortius oculus glorificatus per essentiam Deũ videre poterit.

¶ 1. Præterea, Iob 19. In carne mea videbo Deum Saluatorẽ meũ: ergo in patria Deus corporalibus oculis videbitur.

¶ 3. Præterea, Augustinus 22. de Ciuitate Dei, loquens de visu oculorum glorificatorum, sic dicit, Vis præpollentior erit oculorum illorum, non vt acrius videant, qua quidem perhibentur videre serpentes vel aquillæ, quantalibet enim acrimonia cernendi eadem animalia vigeant, nisi aliud quam corpora possunt videre: sed vt videant incorporalia: quæcunque autem potentia cognoscitiua est incorporalium, potest eleuari ad videndum deum: ergo oculi glorioſi Deum videre poterunt.

¶ 4. Præterea, Quæ est differẽtia corporalium ad incorporalia, eadem est econuerso: sed oculus incorporeus potest corporalia videre: ergo oculus corporeus potest videre incorporalia, & sic idem quod prius.

¶ 5. Præterea, Grægorius in sexto Moralium super illud Iob. 4. Stetit quidam, cuius non cognoscebam vultum, &c. sic dicit, Homo qui sic Præceptum seruare voluisset, carne spiritualis futurus fuerat, factus est peccando etiam carnalis mente: sed ex hoc quod est mente factus carnalis, vt ibidem dicit, solum ea cogitat, quæ ad animum per corporum imagines trahit, ergo etiam quando carne spiritualis erit quod post resurrectionem Sanctis promittitur, etiam carne spiritualia videre poterit, & sic vt priùs.

¶ 6. Præterea. Homo à solo Deo potest beatificari: beatificatur autẽ non solum quantum ad animam, sed etiam quantum ad corpus: ergo nõ solum intellectu, sed etiam carne Deũ videre poterit.

¶ 7. Præterea, Sicut Deus est præsens per suam essentiam in intellectu ita etiam erit præsens in sensu, quia erit omnia in omnibus vt dicitur Primæ Corinthiorum 15. sed videbitur ab intellectu ex hoc quod sua essentia ei coniungetur: ergo poterit videri etiam à sensu.

¶ SED CONTRA. Ambrosius dicit super lucam. Nec corporalibus oculis Deus quæritur, nec circunscribitur visu nec tactu tenetur: ergo nullo corporali sensu Deus videbitur.

¶ Præterea. Hierony. dicit. Non solum diuinitatem patris, sed nec Filij nec Spiritus Sancti oculi carnis possunt aspicere sed oculi mentis de quibus dicitur, beati mundo corde.

¶ Præterea, Idem Hieronymus dicit, Res incorporalis corporalibus oculis non videtur: sed Deus est maximè incorporeus: ergo, &c.

¶ Præterea, Aug. de videndo Deum: Deum nemo vidit vnquam: vel in hac vita, sicut ipse est, vel in angelorum vita, sicut visibilia ista, quæ corporali visione cernuntur: sed vita angelorum dicitur vita beata, in qua resurgentes viuent: ergo &c.

¶ Præterea, Secundum hoc homo dicitur factus ad imaginem Dei quod Deum conspicere potest: vt Aug. dicit, sed homo est ad imaginem Dei secundum mentem non secundum carnem: ergo mente & non carne deum videbit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sensu corporali aliquid sentitur dupliciter. vno modo per se: alio modo per accidens. per se quidem sentitur illud quod per se passionem sensui corporali inferre potest: per se autem potest passionem inferre aut sensui, inquantum est sensus: aut huic sensui, inquantum est hic sensus: quod autem secundo modo infert per se passionem sensui, dicitur sensibile proprium, sicut color respectu visus. & sonus respectu auditus: quia autem sensus inquantum est sensus, vtitur organo corporali, non potest in eo aliquid recipi nisi corporaliter: cum omne illud quod recipitur in aliquo sit in eo per modum recipientis: & ideò omnia sensibilia inferunt passionem sensibus inquantum est sensus, secundum quod habent magnitudinem: & ideò magnitudo & omnia consequentia, vt motus, quies, & numerus, & huiusmodi dicuntur sensibilia communia per se tantùm, per accidens tamen sentitur illud, quod non infert passionem sensui, neque inquantum est sensus, neque inquantum est hic sensus, sed coniungitur his quæ per se sensui inferunt passionem: sicut Socrates & filius Darij & amicus, & alia huiusmodi quæ per se cognoscuntur in vniuersali intellectu, in particulari autem virtute cogitatiua in homine, æstimatiua autem in aliis animalibus Huiusmodi autem tunc sensus exterior dicitur sentire, quamuis per accidens quando ex eo quod per se sentitur vis appræhensiua, cuius est illud cognitum, per se cognoscere, statim & sine dubitatione & discursu appræhendit: sicut videmus aliquem viuere ex hoc quod loquitur, quando autem aliter se habet non dicitur illud sensus videre etiam per accidens. Dico ergo, quod Deus nullo modo potest videri visu corporali, aut aliquo alio sentiri sensu sicut per se visibile. nec hic nec in patria quia si a sensu remoueatur id quod conuenit sensui, inquantũ est sensus, non erit sensus. Et similiter si à visu remoueatur illud quod est visus, inquantũ est visus, non

Universidad de Deusto
Biblioteca

erit visus. Cum ergo sensus inquantum est sensus, percipiat magnitudinem, & visus inquantum est talis sensus, percipiat colorem, impossibile est quòd visus percipiat aliquid quod non est color nec magnitudo, nisi sensus diceretur æquiuocè. Cùm ergo visus & sensus sit futurus idem specie in corpore glorioso, non poterit esse quòd diuinam essentiam videat sicut visibile per se. Videbit autem eam sicut visibile per accidens, dum ex parte vna visus corporalis tantam gloriam Dei inspiciet in corporibus & præcipuè gloriosis, & maximè in corpore Christi: & ex parte alia, intellectus tam clarè eum videbit quod in rebus corporalibus visis Deus percipietur, sicut in locutione percipitur vita: quamuis enim intellectus noster non videat eum ex creaturis, tamen videbit Deum in creaturis corporaliter visis. Et hunc modum quo deus corporaliter possit videri. Augustin. ponit in fine de Ciuitate Dei, vt patet eius verba intuenti, dicit enim sic, valde credibile est sic nos visuros mundana corpora tunc cœli noui & terræ nouæ, vt Deum vbique præsentem & vniuersa corporalia gubernantem clarissima perspicuitate videamus non sicut nunc inuisibilia Dei per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur, sed sicut homines mox vt aspiciamus viuere non credimus, sed videmus.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verbum illud Iob intelligitur de oculo spirituali, de quo dicit Apostolus Ephe. 1. Illuminatos habere oculos cordis nostri.

¶ Ad secundum dicendum, quòd illa auctoritas non intelligitur quod per oculos carnis Deum sumus visuri, sed quia in carne existentes Deum videbimus.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Augustinus loquitur inquirendo in verbis illis & sub cõditione: quod patet ex hoc quod præmittitur, Longè itaque alterius potentiæ erunt, si per eos videbitur incorporea illa natura: & posteà subdit, Vis itaque, &c. Postmodum determinat. vt dictum est.

¶ Ad quartum dicendum, quòd omnis cognitio fit per aliquam abstractionem à materia: & ideò quantò forma corporalis magis abstrahitur à materia, magis est principium cognitionis & inde est quòd in materia existens nullo modo est cognitionis principium. In sensu autem aliquo modo prout à materia separatur, & in intellectu nostro adhuc melius: & ideò oculus spiritualis, à quo remouetur impedimentum cognitionis, potest videre rem corporalem, non autem sequitur quòd oculus corporalis, in quo deficit vis cognitiua, secundum quòd participat de materia, possit cognoscere perfectè cognoscibilia, quæ sunt in corpore.

¶ Ad quintum dicendum, quòd quamuis mens facta carnalis non possit cognitare nisi accepta à sensibus, tamen ea cogitat immaterialiter: & similiter oportet quod visus illud quod apprehendit semper apprehendat corporaliter. Vnde non potest cognoscere illa, quæ corporaliter apprehendi non possunt.

¶ Ad sextum dicendum, quòd beatitudo est perfectio hominis in quantùm est homo: quia homo non habet quod sit homo ex corpore, sed magis ex anima, corpora autem sunt de essentia hominum, inquantùm sunt perfecta per animam: ideò beatitudo hominis non consistit principaliter nisi in animæ actu, & ex ea deriuatur ad corpus per quandam redundantiam, sicut patet ex his quæ dicta sunt. Quædam tamen beatitudo corporis nostri erit inquantum Deum videbit in sensibilibus creaturis, & præcipuè in corpore Christi.

¶ Ad septimum dicendum, quòd intellectus est perceptiuus spiritualium, nõ autem visus corporalis: & ideò intellectus potest cognoscere diuinam essentiam sibi coniunctam, non autem visus corporalis.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrùm Sancti Deum videntes, omnia videant quæ Deus videt.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd Sancti videntes Deum per essentiam, omnia videant quæ Deus in seipso videt, sicut Isido. in libro de Summo bono dicit, Angeli in verbo Dei omnia sciunt antequam fiant: sed Sancti angelis æquales erunt, vt patet Matth. vigesimosecundo: ergo & Sancti videndo deum omnia vident.

¶ 2. Præterea, Gregorius 4. Dialogo dicit quòd illic omnes communi claritate Deum conspiciunt; quid est quod ibi nesciant vbi scientem omnia sciunt? loquitur autem de Beatis qui Deum vident per essentiam: ergo qui vident Deum per essentiam, omnia cognoscunt.

¶ 3. Præterea, Sicut dicitur in 3. de Anima, intellectus cùm intelligit maxima, magis potest intelligere minima: sed maximum intelligibile est Deus: ergo maximè auget virtutem intellectus in intelligendo: ergo intellectus eum videns, omnia intelligit.

¶ 4. Præterea, Intellectus non impeditur ab intelligendo aliquid nisi inquantum id superat ipsum: sed intellectum Deum videntem nulla creatura superat, quia dicit Gregorius in 2. Dialogo, Animæ videnti Creatorem angusta fit omnis creatura, ergo videntes Deum per essentiam omnia cognoscunt.

¶ 5. Præterea, Omnis passiua potentia quæ non est reducta ad actum, est imperfecta, sed intellectu possibile animæ humanæ est potentia quasi passiua ad cognoscendum omnia, quia intellectus possibilis est, quo est omnia fieri, vt dicitur in 3. de Anima: si ergo in illa beatitudine non intelligeret omnia, remaneret imperfectus, quod est absurdum.

¶ 6. Præterea, Quicunque videt speculum, videt ea quæ in speculo relucent, sed in verbo Dei omnia sicut in speculo relucent, quia ipse est ratio & similitudo omnium: ergo Sancti qui vident verbum per essentiam, vident omnia creata.

¶ 7. Præterea, Vt dicitur prouerb. 12. Desiderium iustis dabitur: sed sancti desiderant omnia scire, quia omnes homines natura scire desiderant, & natura per gloriam non auferetur: ergo dabitur eis à Deo quòd omnia cognoscant.

¶ 8. Præterea: Ignorantia est quædam pœnalitas præsentis vitæ: sed omnis pœnalitas per gloriam à Sanctis aufertur, ergo & omnis ignorantia, & ita omnia cognoscent.

¶ 9. Præterea, Beatitudo Sanctorum priùs est in anima quam in corpore: sed corpora Sanctorum formabuntur in gloria ad similitudinem corporis Christi, vt patet Philip. 3. ergo & animæ perficientur ad similitudinem animæ Christi sed anima Christi in verbo omnia videt: ergo & omnes animæ Sanctorum videbunt omnia in verbo.

¶ 10. Præterea, Sicut sensus, ita intellectus cognoscit omne illud, cuius similitudine informatur, sed diuina essentia expressius indicat quamlibet rem, quam aliqua similitudo alicuius rei, ergo cum in illa beata visione essentia diuina fiat, quasi forma intellectus beati nostri, videtur quòd Sancti videntes Deum omnia videat.

¶ 11. Præterea. Commentator dicit in tertio de Anima, quòd si intellectus agens esset forma intellectus possibilis, intelligeremus omnia: sed diuina essentia clarius repræsentat omnia, quam intellectus agens: ergo intellectus videns Deum per essentiam omnia cognoscit.

¶ 12. Præterea, Propter hoc quòd inferiores angeli nõ omnia cognoscunt illuminantur de ignotis à superioribus: sed post diem iudicij angelus non illuminabit angelum, tunc enim pręlatio cessabit: vt dicit gloss. primæ. Corin. decimoquinto: ergo inferiores angeli omnia scient, & eadem ratione omnes sancti Deum per essentiam videntes.

¶ SED CONTRA, Sicut dicit Dionysius in sexto Cœl. hierar. Angeli superiores inferiores à nescientia purgant: angeli autem inferiores vident essentiam diuinam: ergo angelus videns essentiam diuinam potest aliqua nescire: sed anima non perfectiùs videbit Deum quam angelus: ergo animæ videntes Deum non oportet quòd omnia videant.

¶ Præterea, Solus Christus habet spiritum non ad mensuram, vt dicitur. Ioan. 3. sed Christo inquantùm habet spiritum non ad mensuram competit quòd in verbo omnia cognoscat: vnde ibidem dicitur, quod Pater omnia dedit in manu eius: ergo nulli alij competit cognoscere omnia in verbo nisi Christo.

¶ Præterea, Quantò aliquod principium perfectius cognoscitur, tanto plures eius effectus cognoscuntur per ipsum: sed quidam videntur deum per essentiam perfectiùs aliis cognoscere: qui est rerum omnium principium, ergo quidam aliis plura cognoscent, & ita non omnes omnia scient.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd Deus videndo suam essentiam cognoscit omnia quæ sunt, vel erunt, vel fuerunt, & hæc dicitur cognoscere notitia visionis: quia ad similitudinem visionis corporalis cognoscit ea quasi præsentia. Cognoscit insuper videndo suam essentiam, omnia quæ potest facere, quamuis nunquam fecerit, nec facturus sit, alias non perfectè cognosceret potentiam suam. Non enim potest cognosci potentia nisi sciantur potentiæ obiecta, & hæc dicitur cognoscere scientia vel notitia simplicis intelligentiæ. Impossibile est autem quod aliquis intellectus creatus cognoscat omnia, videndo diuinam essentiam quæ Deus potest facere: quia quanto aliquod principium perfectiùs cognoscitur, tanto plura sciuntur in illo. Sicut in vno demonstrationis principio, ille qui est perspicatioris ingenij plures conclusiones videt, quam alius, qui est ingenij tardioris, cum ergo quantitas potentiæ diuinæ attendatur secundum ea, in qua potest, si aliquis intellectus videret in diuina essentia omnia quæ Deus potest facere, eadem esset quantitas perfectionis in intelligendo, quæ est quantitas diuinæ potentiæ in producendo effectus, & ita comprehenderet diuinam essentiam, quod est impossibile omni creato intellectui. Illa autem omnia quæ Deus scit notitia visionis, aliquis intellectus creatus

creatus cognoscit in verbo, scilicet anima Christi. Sed de aliis videntibus diuinam essentiam duplex est opinio. Quidam enim dicunt quod omnes videntes Deum per essentiam, vident omnia quæ Deus videt scientia visionis. Sed hoc repugnat Sanctorum dictis, qui ponunt angelos aliqua ignorare, quos tamen constat secundum fidem omnes Deum per essentiam videre. Et ideò alij dicunt quòd alij à Christo, quamuis videant Deum per essentiam non tamen omnia vident quæ Deus videt, eò quòd essentiam diuinam non comprehendunt. Non est enim necessarium quòd sciens causam, sciat omnes eius effectus, nisi causam comprehendat, quod non competit intellectui creato, & ideò vnusquisque videntium Deum per essentiam, tanto plura in eius essentia conspicit, quantò clarius diuinam essentiam intuetur & inde est quòd de his potest vnus alium instruere, & sic scientia angelorum & animarum sanctarum potest augeri vsque ad diem iudicij: sicut & alia quæ ad præmiũ accidentale pertinent, sed vlterius non proficiet: quia tunc erit vltimus status rerum, & in illo statu possibile est quod omnes omnia cognoscant: quæ Deus scientia visionis nouit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd hoc quod Isido. dicit, quod angeli sciunt in verbo omnia antequam fiant, non potest referri ad ea quæ Deus scit scientia simplicis intelligentiæ tantùm quia illa nunquam sient: sed referendum est ad ea tantùm, quæ Deus scit scientia visionis, de quibus etiam non dicit quòd omnes angeli ea omnia cognoscant, sed forte aliqui: & illi qui cognoscunt non perfectè cognoscunt omnia. In vna enim re est multas rationes intelligibiles considerare, sicut diuersas eius proprietates & habitudines ad res alias: & possibile est quòd eadem re scita à duobus communiter, vnus alio plures rationes percipiat, & has rationes vnus ab alio percipiat. Vnde & Diony. dicit 4. c. de Diui. nomin. quòd inferiores angeli docentur à superioribus rerum scibiles rationes, & ideò etiam angeli qui omnes creaturas cognoscunt: non oportet quod omnia quæ in eis intelligi possunt percipiant.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ex verbo illo Gregorij ostenditur q̃ in illa beata visione est sufficientia ad omnia intuenda ex parte diuinæ essentiæ, quæ est medium quo videtur, per quam Deus omnia videt, sed quod non omnia videantur, est ex defectu intellectus creati, qui diuinam essentiam non comprehendit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd intellectus creatus non videt diuinam essentiam secundum modum ipsius essentiæ, sed secundum modum proprium, qui finitus est: vnde non oportet quod eius efficacia in cognoscendo ex visione prædicta amplietur in infinitum ad omnia cognoscenda.

¶ Ad quartum dicendum, quòd defectus cognitionis non solùm procedit ex excessu cognoscibilis super intellectum, sed etiam ex hoc quòd intellectui non coniungitur id quod est ratio cognoscibilis, sicut visus non videt lapidem quandoque ex hoc quòd species lapidis non est ei cõiuncta, quamuis autem intellectui videntis Deum coniungatur ipsa diuina essentia quæ est omnium ratio nõ tamen coniungitur ei prout est omnium ratio, sed secundum quòd est ratio aliquorum: & tantò plurium, quanto quisque plenius diuinam essentiam intuetur.

¶ Ad quintum dicendum, quòd quando potêtia passiua est perfectibilis pluribus perfectionibus ordinatis, si perfecta sit vltima perfectione sua, non dicitur imperfecta etiam si aliquæ dispositiones præcedentes ei desint. Omnis enim cognitio qua intellectus creatus perficitur, ordinatur sicut ad finem ad Dei cognitionem, vnde videns Deum per essentiam etiam si nihil aliud cognosceret, perfectum intellectum haberet, nec est perfectio ex hoc, quia aliquid aliud cum ipso cognoscit, nisi quatenus ipsum plenius videt. Vnde Aug. in 5. Confes. Infœlix homo qui scit omnia illa creata, te autem nescit: beatus autem qui te scit, etiam si illa nesciat. Qui vero te & illa nouit, non propter illa beatior, sed propter te tantùm beatus.

¶ Ad sextum dicendum, quod speculum illud est voluntarium, & sicut ostendet se cui vult, ita in se ostendet quæ vult, nec est simile de speculo materiali, in cuius potestate non est quod videatur, vel non videatur. Vel dicendum, quod in speculo materiali tam res quam speculum videntur sub propria forma quamuis speculum illud videatur per formam à re acceptam. Lapis vero per propriam formam resultantem in re alia: & ideò propter quam rationem cognoscitur vnum, & aliud. Sed in speculo increato videtur aliquid per formam ipsius speculi, sicut effectus videtur per similitudinem causæ & e contrario: & ideo non oportet quod quicunque videt speculum æternum videat omnia quæ in speculo resultant, non enim necesse est quòd videns causam videatur omnes effectus eius nisi comprehendat causam.

¶ Ad septimum dicendum, quòd Sanctorum desiderium, quo omnia scire desiderant, implebitur solum ex hoc quòd Deum videbunt, sicut desiderium eorum quo omnia bona habere cupiunt, complebitur in loco quod Deum habebunt. Sic enim Deus in hoc quod habet perfectam bonitatem, sufficit affectui, & eo habito omnia bona habentur quodammodò, ita eius visio, sufficit intellectui, Ioan. 14. Domine ostende nobis Patrem, & sufficit nobis.

¶ Ad octauum dicendum, quòd ignorantia propriè accepta in priuationem sonat, & sic pœna est, sic enim ignorantia est nescientia aliquorum quæ sciri debent: vel quæ necesse est scire: nullius autem horum scientia Sanctis deerit in patria quandoque autem ignorantia communiter accipitur pro omni nescientia, & sic Angeli & Sancti in patria quædam ignorabunt. Vnde Dionysius dicit quòd angeli à nescientia purgantur: sic autem ignorantia non est pœnalitas, sed defectus quidam: nec est necesse quod omnis talis defectus per gloriam auferatur, sic enim etiam posset dici quod defectus esset in Papa Lino, qui non peruenit ad gloriam Petri.

¶ Ad nonum dicendum, quòd corpus nostrum conformabitur corpori Christi in gloria secundum similitudinem, non secundũ dum æqualitatem: erit enim clarum sicut & corpus Christi, sed non æqualiter. Et similiter anima nostra habebit gloriam, ad similitudinem animæ Christi, sed non ad æqualitatem: & ita habebit scientiam sicut anima Christi, sed non tantam, vt scilicet sciat omnia sicut anima Christi.

¶ Ad decimum dicendum, quòd quamuis essentia diuina sit ratio omnium cognoscibilium, non tamen coniungitur cuilibet intellectui creato, secundum quòd est ratio omnium, & ideò ratio non sequitur.

¶ Ad vndecimum dicendum, quòd intellectus agens est forma proportionata intellectui possibili, sicut & potentia materiæ est proportionata potentiæ agentis naturalis, vt omne quod est in potentia passiua materiæ & intellectus possibilis, sit in potentia actiua intellectus agentis vel naturalis agentis: & idcò si intellectus agens fiat forma intellectus possibilis, oportet quòd intellectus possibilis cognoscat omnia ad quæ se extendit virtus intellectus agentis: diuina autem essentia non est forma huc modo nostro intellectui proportionata: & ideò non est simile.

¶ Ad duodecimum dicendum, quòd nihil prohibet dicere quòd post diem iudicij quando gloria hominum & angelorum erit penitus consummata, quòd omnes beati scient omnia quæ Deus scientia visionis nouit, ita tamen quod non omnes omnia videant in essentia diuina: sed anima Christi ibi plenè videbit omnia, sicut & nunc videt. Alij autem videbunt ibi plura vel pauciora secundum gradum quo Deum cognoscent, & sic anima Christi de his quæ præ aliis vident in Verbo, omnes alias illuminabit. Vnde his quæ præ aliis vident in Verbo, omnes alias illuminabit. Vnde dicitur Apoc. 21. quod claritas Dei illuminat ciuitatem Hierusalem, & lucerna eius est agnus. Et similiter alij superiores illuminabunt inferiores, non quidem noua illuminatione, vt scientia inferiorum per hoc augeatur, sed quadam continuatione illuminationis, sicut si intelligatur quod Sol quiescens illuminat aërem: & ideò dicitur Dan. 12. quod qui ad iustitiam eruditi plurimos fulgebunt quasi stellæ in perpetuas æternitates. Prælatio autem ordinum dicitur cessatura quantum ad ea quæ nunc circa nos per eorum ordinata ministeria exercentur, vt patet per glossam ibidem.

QVÆSTIO NONAGESIMATERTIA,

De Sanctorum beatitudine & eorum mansionibus in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de Sanctorum beatitudine & eorum mansionibus.

¶ Circa quod quæruntur tria.

¶ Primò, vtrùm Sanctorum beatitudo augeatur post iudicium.

¶ Secundò, vtrùm gradus beatitudinis appellentus mansiones.

¶ Tertiò, vtrùm diuersæ mansiones distinguantur penes diuersos gradus claritatis.

ARTICVLVS I.

¶ An beatitudo Sanctorum sit maior futura post iudicium quàm ante.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd beatitudo Sanctorum non sit maior futura post iudicium quàm ante. Quantò enim aliquid accedit ad similitudinem diuinam, tanto perfectiùs beatitudinem participat: sed anima à corpore separata Deo similior est, quàm corpori coniuncta: ergo maior est beatitudo ante corporis resumptionem quàm post. Tho. 4. dist. 49. q. 1. ar. 1 & 2.

¶ 2. Præterea, Virtus vnita est magis potens quàm multiplicata: anima extra corpus est magis vnita, quàm cùm est corpori coniuncta: ergo virtus est maior ad operandum, & ita perfectiùs beatitudinem participat, quæ in actu consistit.

¶ 3. Præterea. Beatitudo consistit in actu intellectus speculatiui: sed intellectus in suo actu non vtitur organo corporali: & sic corpus resumptum non efficit vt anima perfectiùs intelligat: ergo beatitudo animæ non erit maior post resurrectionem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ 4. Præterea, Infinito non potest esse aliquid maius, & ita infinitum cum aliquo finito non sunt maius quàm infinitum ipsum: sed anima beata ante corporis resumptionem beatitudinem habet de hoc quod gaudet de bono infinito, scilicet Deo: post resurrectionem autem corporis non habebic de alio gaudium nisi fortè de gloria corporis quæ est quoddam bonum finitum, ergo gaudium eorum post corporis resurrectionem non erit maiùs quam antè.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Apoc. 6. super illud Vidi sub altare animas interfectorum, &c. dicit glo. Modò animæ Sanctorũ sunt existentes sub altare, id est minori dignitate quam sint futuræ: ergo maior erit eorum beatitudo post mortem.

¶ Præterea. Sicut bonis beatitudo redditur pro præmio, ita & malis miseria: sed miseria malorum post resumptionem corporũ erit maior quàm antè, quia non solùm in anima sed in corpore punientur: ergo beatitudo Sanctorum erit maior post resurrectionem corporum quàm antè.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd beatitudinem Sanctorum post resurrectionem augeri quidem extensiuè manifestum est, quia beatitudo tunc erit non solùm in anima, sed etiam in corpore. Et etiam ipsius animæ beatitudo augebitur extensiuè inquantùm anima non solum gaudebit de bono proprio, sed etiam de bono corporis. Potest etiam dici quòd ipsius animæ beatitudo intensiuè augebitur. Corpus enim hominis dupliciter potest considerari. Vno modo secundum quod est ab anima perfectibile. Alio modo secundum quod est in eo aliquid repugnans animæ in suis operationibus, prout non perfectè corpus per animam perficitur. Secundum autem primam considerationem corporis, coniunctio ipsius ad animam addit animæ aliquam perfectionem, quia omnis pars imperfecta est & completur in suo toto: vnde & totum se habet ad partem vt forma ad materiam. Vnde & anima perfectior est in esse suo naturali cùm est in toto, scilicet in homine coniunctio ex anima & corpore, quam cùm est per se separata. Sed vnio corporis quantum ad secundam ipsius considerationem impedit animæ perfectionem. Vnde dicitur quod corpus quod corrumpitur aggrauat animam, Sapientiæ nono. Si ergo à corpore remouetur omne illud, per quod animæ actioni resistit, simpliciter anima erit perfectior in corpore tali existens, quàm per se separata: quantò autem est perfectiùs in esse, tantò potest perfectiùs operari. Vnde & operatio animæ coniunctæ tali corpori erit perfectior quàm operatio animæ separatæ. Huiusmodi autem corpus est corpus gloriosum, quod omnino subdetur spiritui: vnde cùm beatitudo in operatione consistat, perfectior erit beatitudo animæ post resumptionẽ corporis quam ante. Sicut enim anima separata à corpore corruptibili perfectiùs potest operari, quàm ei coniuncta: ita postquam fuerit coniuncta corpori glorioso, perfectior est eius operatio, quàm quando erat separata: omne autem imperfectum appetit suam perfectionẽ: & ideo anima separata naturaliter appetit corporis coniunctionem, & propter hunc appetitum ex imperfectione procedentem eius operatio, qua in Deum fertur, est minùs intensa. Et hoc est quod dicit Hierony. quod ex appetitu corporis retardatur ne tota intensione pergat in illud summum bonum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod anima coniuncta corpori glorioso est magis Deo similis, quàm ab eo separata, inquantùm coniuncta habet esse perfectius. Quanto enim est aliquid perfectius, tanto est Deo similius: sicut cor cuius vitæ perfectio in motu consistit est Deo similius quando mouetur, quàm quando quiescit, quamuis Deus nunquam moueatur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd virtus quæ de sua natura habet quod sit in materia, magis est potẽs in materia existens quam à materia separata, quamuis absolutè loquendo, virtus à materia separata sit potentior.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis in actu intelligendi anima corpore non vtatur, tamen perfectio corporis quodammodo ad perfectionem operis intellectualis cooperabitur, inquantum ex coniunctione corporis gloriosi anima erit in natura perfectior, & per consequens in operatione efficacior, & secundum hoc ipsum bonum corporis cooperabitur quasi instrumentaliter ad operationem, in qua beatitudo consistit, sicut etiam Philosophus ponit in 1. Ethico. quòd bona exteriora cooperantur instrumentaliter ad fœlicitatem vitæ.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quamuis finitum infinito additum non faciat maius, tamen facit plus: quia finitum, & infinitum sunt duo, cum infinitum per se acceptum sit vnum: extensio autem gaudij non respicit maius sed plus. Vnde extensiuè augetur gaudium, secundum quod est de Deo & de gloria corporis respectu gaudij quod erat de Deo, gloria autem corporis operabitur ad gaudij intensionem, quod est de Deo inquantum cooperabitur ad perfectionem operationum, qua anima in Deum fertur. Quanto enim operatio conueniens fuerit perfectior: tanto delectatio erit maior, vt patet ex hoc quod dicitur 1. Ethic.

ARTICVLVS II.

¶ Virum beatitudinis gradus mansiones dici debeant.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd beatitudinis gradus mansiones dici non debeant. Beatitudo enim importat rationem præmij: sed mansio nihil significat quod ad præmium pertineat: ergo diuersi gradus beatitudinis mansiones dici non debent.

¶ 2. Præterea, Mansio locũ significare videtur. Sed locus quo Sancti beatificabuntur, nõ est corporalis, sed spiritualis, scilicet Deus qui vnus est: ergo non est nisi vna mansio: & ita diuersi gradus beatitudinis mansiones dici non debent.

¶ 3. Præterea, Sicut in patria erunt homines diuersorum meritorum, ita nunc sunt in purgatorio, & in limbo Patrum fuerunt: sed in purgatorio & limbo non distinguuntur mansiones: ergo, similiter nec in patria.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Ioan. 14. in domo Patris mei mansiones multæ sunt, &c. quod August. exponit de variis gradibus præmiorum.

¶ Præterea, In qualibet ciuitate est ordinata mansionum distinctio: sed cœlestis patria ciuitati comparatur: vt patet Apocal. 21. ergo oportet ibi diuersas mansiones distinguere secundum diuersos beatitudinis gradus.

¶ RESPONDEO dicendum, quod motus localis est prior omnibus aliis motibus: ideo secundum Philosophum nomen Motus & Distantiæ, & omnium huiusmodi, deriuatum est à motu locali ad omnes alios motus: finis autem motus localis est locus, ad quem cum aliquis peruenerit, ibi manet quiescens & in eo conseruatur: & ideo in quolibet motu ipsam quietem in finem motus dicimus collocationem vel mansionem, & ideo cum nomen Motus deriuetur vsque in actum appetitus & voluntatis, ipsa assecutio finis appetitiui motus dicitur mansio aut collocatio in fine: & ideo diuersi modi consequendi vltimum, diuersæ mansiones dicuntur, vt sic vnitas domus respondeat vniuersitati beatitudinis, quæ est ex parte obiecti, & pluralitas mansionum respondeat differentiæ, quæ in beatitudine inuenitur ex parte beatorum, sicut etiam videmus in rebus naturalibus quod est idem locus sursum ad quem tendunt omnia leuia, sed vnumquodque pertingit propinquius, secundum quod est leuius, & ita habent diuersas mansiones secundum differentiam leuitatis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd mansio importat rationem finis, & per consequens rationem præmij, quod est finis meriti.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis sit vnus locus spiritualis, tamen diuersi sunt gradus appropinquandi ad locum illum & secundum hoc constituuntur diuersæ mansiones.

¶ Ad tertium dicendum, quod illi qui erant in limbo, vel nunc sunt in purgatorio, nondum pertenerunt ad suum finem, & ideo in purgatorio vel in limbo non distinguuntur mansiones, sed solum in paradiso & in inferno vbi est finis bonorum & malorum.

ARTICVLVS III.

¶ Virum diuersæ mansiones distinguantur penes diuersos gradus charitatis.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod diuersæ mansiones non distinguantur penes diuersos gradus charitatis, Quia Matth. 5. dicitur, Dedit vnicuique secundum propriã virtutem: propria autem vniuscuiusque virtus est eius vis naturalis: ergo & dona gratiæ & gloriæ distribuuntur secundum diuersos gradus virtutis naturalis.

¶ 2. Præterea, In Psalmo dicitur. Tu reddes vnicuique secundum opera sua, sed illud quod redditur, est beatitudinis mensura: ergo gradus beatitudinis distinguuntur secundum diuersitatem operum, & non secundum diuersitatem charitatis.

¶ 3. Præterea, Præmium debetur actui & non habitui: vnde fortissimi non coronantur, sed agonizantes, vt patet 2. Ethi. & secundæ Timoth. secundo. Non coronabitur nisi qui legitimè certauerit. Sed beatitudo est præmium: ergo diuersi gradus beatitudinis erunt secundum diuersos gradus operum, & non secundum diuersos charitatis gradus.

¶ SED CONTRA est quod quanto aliquis est Deo magis coniunctus, tanto erit beatior: sed secundum modum charitatis est modus coniunctionis ad Deum, ergo secundum differentiam charitatis erit & diuersitas beatitudinis.

¶ Præterea, Si simpliciter, sequitur ad simpliciter, & magis ad magis: sed habere beatitudinem sequitur ad habere charitatem ergo & habere maiorem beatitudinem sequitur ad habere maiorem charitatem.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd principium distinctionum mansionum siue graduum beatitudinis est duplex, scilicet propinquum & remotum. Propinquum est diuersa dispositio quæ erit in beatis, ex qua contingit diuersitas perfectionis apud

apud omnes in operatione beatitudinis: sed principiũ remotum est meritum, quo talem beatitudinem consecuti sunt. Primo autem distinguuntur mansiones secundum charitatem patriæ, quæ quanto in aliquo erit perfectior, tantò eum reddet capaciorem diuinæ claritatis, secundum cuius augmentum augebitur perfectio visionis diuinæ. Secũdo vero modo distinguuntur mansiones secundum charitatem viæ. Actus enim noster non habet quod sit meritorius ex ipsa substantia actus, sed solum ex habitu virtutis: quo informatur: ius autem merendi in omnibus virtutibus est ex charitate, quæ habet ipsum finem pro obiecto: & ideo diuersitas in merendo tota reducitur ad diuersitatem charitatis, & sic charitas viæ distinguet mansiones per modum meriti.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod virtus ibi non accipitur solum pro naturali capacitate, sed pro naturali capacitate, simul cum conatu ad habendam gratiam: & virtus hoc modo accepta erit quasi materialis dispositio ad mensuram gratiæ & gloriæ suscipiendæ: sed charitas est formaliter complens gloriam ad meritum, & ideo distinctio gradus in gloria accipitur penes gradus charitatis potius, quam penes gradus virtutis prædictæ.

¶ Ad secundum dicendum, quod opera non habent quod eis retributio gloriæ reddatur, nisi inquantum sunt charitate informata: & ideo secundum diuersos charitatis gradus, erunt diuersi gradus in gloria.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis habitus charitatis, vel cuiuscunque virtutis non sit meritum, cui debeatur præmium, est tamen principium & tota ratio merendi in actu charitatis, & ideò secũdum eius diuersitatem præmia distinguuntur: quamuis etiam ex ipso genere actus possit aliquis gradus in meredo considerari: non quidem respectu præmij essentialis quod est gaudium de Deo, sed respectu alicuius accidentalis præmij, quod est gaudium de aliquo bono creato.

QVAESTIO NONAGESIMAQVARTA,

De modo quo Sancti se habebunt erga damnatos, in tres articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de modo quo se Sancti habebunt erga damnatos.

¶ Circa quod quæruntur tria.

¶ Primò, vtrum Sancti pœnas dãnatorum videant.

¶ Secundò, vtrum eis compatiantur.

¶ Tertiò, vtrum de eorum pœnis lætentur.

ARTICVLVS I.

¶ Virum Beati qui erunt in patria, videbunt pœnas damnatorum.

Thom. 4. dist. 50. q. 1. art. 4. q. 1. ad 3. seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod Beati qui erunt in patria, non videant pœnas damnatorum. Maior enim est distantia damnatorum à Beatis, quam viatorum, sed viatorum facta non vident, vnde Isa. 9. Abraham nescivit nos, dicit Glossa, Nesciunt mortui etiam Sancti quid faciunt viui etiam eorum filij: ergo multo minus vident pœnas damnatorum.

¶ 2. Præterea. Perfectio visionis dependet à perfectione visibili, vnde Philosophus dicit decimo Ethicorum, quod perfectissima sensus visus operatio est sensus maximè dispositi ad pulcherrimum sub visu cadentium: ergo e contrario turpitudo visibilis redundat in imperfectionem visionis, sed imperfectio nulla erit in Beatis: ergo non videbunt miserias damnatorum, in quibus est summa turpitudo.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Isaiæ vltimo. Egredientur & videbunt cadauera virorum, qui præuaricati sunt in me Glossa. Electi egredientur intelligentia vel visione manifesta, vt ad laudem Dei magis accendantur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd à Beatis nihil subtrahi debet quod ad perfectionem beatitudinis eorum pertineat. Vnumquodque autem ex comparatione contrarij magis cognoscitur, quia contraria iuxta se posita, magis elucescunt: & ideo vt beatitudo Sanctorum eis magis complaceat, & de ea vberiores gratias Deo agant, datur eis vt pœnam impiorum perfectè videant.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod Glossa illa loquitur de Sanctis mortuis secundum' possibilitatem naturæ. Non enim oportet, vt naturali cognitione cognoscant omnia quæ erga viuos aguntur, sed Sancti qui sunt in patria, omnia clarè cognoscunt quæ aguntur, etiam apud viatores & apud damnatos. Vnde Gregorius dicit 12. lib. Moral. De animabus Sanctis sentiendum non est, scilicet quod Iob dicit, siue nobiles fuerint filij eius, siue ignobiles, nescient, &c. quia intus habent Dei claritatem, nullo modo credendum est quòd sit foris aliquid quod ignorent.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis pulchritudo visibilis ad perfectionem faciat visionis visibilis, tamen turpitudo sine visionis infectione esse potest. Species enim rerum in anima, per quas contraria cognoscuntur, non sunt contrariæ: vnde etiam Deus qui perfectissimam cognitionem habet, omnia pulchra & turpia videt.

ARTICVLVS II.

¶ Virum Beati compatiantur miseriis damnatorum.

AD SECVNDVM sic procéditur. Videtur quòd Beati miseriis dãnatorum compatiantur. Compassio enim ex charitate procedit: sed in beatis erit perfectissima charitas: ergo maxime miseriis damnatorum compatiuntur.

¶ Præterea, Beati nunquam erunt elongati tãtum à compassione quãtum Deus est. Sed Deus quodammodo miseriis nostris compatitur. vnde & misericors dicitur, & similiter Angeli: ergo Beati compatientur miseriis damnatorum.

¶ SED CONTRA, Quicunq; alicui compatitur, fit miseriæ eius quodammodo particeps: sed Beati non possunt esse participes alicuius miseriæ: ergo miseriis damnatorum non compatiuntur.

¶ RESPONDEO dicendum, quod misericordia vel compassio potest in aliquo inueniri dupliciter. Vno modo per modum passionis, alio modo per modum electionis. In Beatis autem non erit aliqua passio in parte inferiori, nisi consequens electionem rationis: vnde non erit eis compassio, vel misericordia nisi secundum electionem rationis. Hoc autem modo ex electione rationis misericordia vel compassio nascitur, scilicet prout aliquis vult malum alterius repelli: vnde in illis quæ secũdum rationem repelli non volumus, compassionem talem non habemus. Peccatores autem quamdiu sunt in hoc mundo, in tali statu sunt, quòd sine præiudicio diuinæ iustitiæ possunt in beatitudinem trasferri in statu miseriæ & peccati, & ideò Beatorum compassio ad eos locum habet, & secundum electionem voluntatis, prout Deus, Angeli, & Beati eis compati dicuntur: & eorum salutem volendo & secũdum passionem, sicut compatiuntur eis homines boni in statu viæ existentes: sed in futuro non poterunt transferri à sua miseria: vnde ad eorum miserias non debet esse compassio secundum electionem rectam: & ideò Beati qui erunt in gloria, nullam compassionem ad damnatos habebunt.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd charitas tunc est compassionis principium, quando possumus ex charitate velle remotionem miseriæ alicuius: sed Sancti ex charitate hoc velle non possunt de damnatis, cum diuinæ iustitiæ repugnet, vnde ratio non sequitur.

¶ Ad secundum dicendum, quod Deus dicitur esse misericors inquantùm subuenit illis quos secundum ordinem sapientiæ & iustitiæ suæ conuenit a miseria liberari: non quod damnatorum misereatur, nisi forte puniendo circa condignum.

ARTICVLVS III.

¶ Virum Beati lætentur de pœnis impiorum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod Beati non lætentur de pœnis impiorum. Lætari enim de malo alterius, ad odium pertinet: sed in Beatis nullum erit odium: ergo non lætabuntur de miseriis damnatorum.

¶ 2. Præterea, Beati in patria erunt summo Deo conformes: sed Deus non delectatur in pœnis nostris: ergo Beati non delectabuntur in pœnis damnatorum.

¶ 3. Præterea, Illud quòd est vituperabile in viatore, maximè est culpabile, quòd reficiatur aliorum pœnis, & maximè laudabile, vt de pœnis doleat: ergo Beati nullo modo lætantur de pœnis damnatorum.

¶ SED CONTRA est, quod in Psalmo dicitur, Lætabitur iustus cum viderit vindictam.

¶ Præterea, Isa. vltimo. Erunt vsque ad satietatem visionis omni carni, satietas autem refectionem mentis designat: ergo Beati gaudebunt de pœnis impiorum.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd aliquid potest esse materia gaudij dupliciter. Vno modo per se, quando scilicet de aliquo gaudetur inquantùm huiusmodi: & sic Sancti non lætabuntur de pœnis impiorum. Alio modo per accidens, id est ratione alicuius adiuncti, & hoc modo Sancti de pœnis impiorum gaudebunt, considerando in eis diuinæ iustitiæ rectitudinem, & suam liberationem de qua gaudebunt. Et sic diuina iustitia & sua liberatio erit per se causa gaudij Beatorum, sed pœnæ damnatorum per accidens.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd lætari de malo alterius, inquantùm huiusmodi pertinet ad odium, non autem lætari de malo alterius ratione alicuius adiuncti, sic autem aliquis de malo proprio quandoq; lætatur, sicut cum quis gaudet de propriis afflictionibus secũdũ quod prosunt ei ad meritũ vitæ Iac. 1. Omne gaudiũ existimate fratres, cũ in tentationes varias incideritis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Ad secundum dicendum, quòd quamuis Deus non delectetur in pœnis, inquantùm huiusmodi, delectatur tamen in eis inquantum iunt per suam iustitiam ordinatæ.
¶ Ad tertium dicendum, quòd in viatore non est laudabile, si delectetur de aliorum pœnis secundum se, est tamen laudabile, si delectetur de eis quantum habent aliquid boni annexum, tamen alia ratio est de viatore & comprehensore. Quia in viatore passiones frequenter insurgunt sine iudicio rationis, & tamen tales passiones interdum sunt laudabiles secundum quod bonam dispositionem mentis iudicant: sicut pæret de verecundia & misericordia & pœnitentia de malo: sed in comprehensoribus non potest esse passio, nisi iudicium rationis consequens.

QVÆSTIO NONAGESIMAQVINTA,

De dotibus Beatorum: in quinque articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de dotibus Beatorum,
¶ Circa quod quæruntur quinque.
¶ Primò, vtrum Beatis sint assignandæ aliquæ dotes.
¶ Secundò, vtrum dos à beatitudine differat.
¶ Tertiò, vtrum Christo insint dotes.
¶ Quartò, vtrum Angelis.
¶ Quintò, vtrum conuenienter assignentur dotes.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum ponenda sint aliqua dotes in hominibus Beatis.

Thom. 4. distin. 49. q. 4. art. 1. q. 1. & seq.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod non sint ponendæ aliquæ dotes in hominibus beatis. Dos enim secundum iura datur sponso ad sustinenda onera matrimonij: sed Sancti non gerunt figuram sponsi, sed magis figuram sponsæ, inquantùm sunt Ecclesiæ membra: ergo eis dotes non dantur.
¶ 2. Præterea, Dotes non dantur secundum iura à patre sponsi, sed à patre sponsæ: omnia autem bona beatitudinis dantur Beatis à patre sponsi, scilicet Christi. Omne datum optimum, & omne donum perfectum, &c. ergo huiusmodi dona, quæ Beatis dantur non sunt dotes appellandæ.
¶ 3. Præterea, In matrimonio carnali dantur dotes ad facilius toleranda onera matrimonij: sed in matrimonio spirituali non sunt aliqua onera, maximè secundum statum Ecclesiæ triumphantis: ergo non sunt ibi aliquæ dotes assignandæ.
¶ 4. Præterea, Dotes non dantur nisi causa matrimonij: sed matrimonium spirituale contrahitur cum Christo per fidem secundum statum Ecclesiæ militantis: ergo eadem ratione si Beatis aliquæ dotes conueniunt, conuenient etiam Sanctis existentibus in via, sed istis non conueniunt: ergo nec Beatis.
¶ 5. Præterea, Dotes ad bona exteriora pertinent quæ dicuntur bona fortunæ: sed præmia Beatorum erunt de interioribus bonis: ergo non debent dotes nominari.
¶ SED CONTRA, Ephes. 5. dicitur, Sacramentum hoc magnum est, dico autem in Christo & Ecclesia: ex hoc quo habetur quòd spirituale matrimonium per carnale significatur, sed in carnali matrimonio sponsa dotata traducitur in domum sponsi: ergo cùm Sancti in domum Christi traducantur cùm beatificantur, videtur quòd aliquibus dotibus dotentur.
¶ Præterea, dotes in matrimonio corporali assignantur ad matrimonij solatium: sed matrimonium spirituale delectabilius est, quàm carnale: ergo ei sunt dotes assignandæ.
¶ Præterea, Ornamenta sponsarum ad dotem pertinent: sed Sancti ornati in gloriam traducuntur, vt dicitur Esa. 6. Induit me vestimentis salutis, & quasi sponsam ornatam monilibus: ergo Sancti in patria dotes habent.
¶ RESPONDEO dicendum, quòd absq; dubio Beatis quando in gloriam transferuntur, aliqua **dona diuinitus** dantur ad eorum ornatum, & hi ornatus à magistris **dotes** sunt nominati. Vnde dantur quædam definitiones de dote, **de qua** nunc loquimur, tales: Dos est perpetuus animæ & corporis ornatus vitæ sufficiés: in æterna beatitudine iugiter perseuerãs. Et sumitur hæc descriptio ad similitudinem dotis corporalis, per quam sponsa ornatur, & prouidetur viro, vnde possit sufficienter sponsam & liberos nutrire, & tamen inamissibiliter dos sponsæ conseruatur ad eam, separato matrimonio. Sed de ratione nominis diuersimodè opinantur. Quidam enim dicunt quòd dos non accipitur ex similitudine ad matrimonium corporale, sed secundum modum loquendi, quo omnem perfectionem: seu ornatum cuiuscunque hominis dotes nominamus. Sicut aliquis dicitur esse doctus scientia, qui scientia pollet. Et Ouidius vlus est nomine dotis dicẽs:

Et quæcunque potes dote placere, place.

¶ Sed hoc non videtur vsquequaque conueniens. Quia quandocunque aliquod nomen est impositum ad aliquid principaliter significandum non consueuit ad alia transferri, nisi secũdum aliquam similitudinem vnde cùm secũdum primam institutionem nominis dos ad carnale matrimonium pertineat, oportet quòd in qualibet acceptione attendatur aliqua similitudo ad principale significatum. Et ideò alij dicunt quòd secundum hoc similitudo attenditur quòd dos propriè dicitur donum quod in matrimonio corporali datur sponsæ ex parte sponsi, quando ita ducitur in domum sponsi, ad ornatum sponsæ pertinens, quod patet ex hoc quod dicit Sichem Iacob & filiis eius, Genes. 34. Augere dotem, & munera postulate. Et Exod. 22. Si seduxerit quis virginẽ dormieritque cum ea, dotabit eam, & accipiet eam in vxorem. Vnde & ornatus qui à Christo Sanctis exhibetur, quando traducuntur in domum gloriæ, dos nominatur. Sed hoc manifestè est contra id quod Iuristæ dicunt, ad quos pertinet de his tractare. Dicunt enim quod est dos propriè quædam datio ex parte mulieris facta his qui sunt ex parte viri pro onere matrimonij quod sustinet vir: sed illud quod sponsus dat sponsæ, vocatur donatio propter nuptias, & secundum hunc modum accipitur dos 4. Regum 9. vbi dicitur quòd Pharao Rex Aegypti cœpit Gazo, & dedit eam in dotem filiæ suæ vxori Salomonis: nec contra hoc faciunt auctoritates inductæ. Quamuis enim dotes à parente puellæ consueuerint assignari, tamen quandoque conuenit, quod sponsus vel pater sponsi assignet dotes vice patris puellæ, quod cõtingit dupliciter. Vel pro nimio affectu ad spõsam, sicut fuit de Sichem, qui voluit assignare dotem, quam debebat accipere propter vehementem amorem filij sui ad puellã, vel hoc in pœnam sponsi, vt virgini à se corruptæ dotẽ de suo assignet, quod pater puellæ debuerat assignare, & in hoc casu loquitur Moyses in auctoritate inducta. Et ideò secundum alios dicendum est quod dos in matrimonio corporali propriè dicitur, quãdo datur ab his qui sunt ex parte mulieris: his autem qui sunt ex parte viri ad sustinenda onera matrimonij, vt dictum est. Sed tunc remanet difficultas: quomodo hic assignatio possit apparari ad propositum, cùm ornatus qui sunt in beatitudine dentur sponsæ spirituali à parte sponsi: quod manifestabitur respondendo ad argumenta.
¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd dotes quamuis assignentur sponso in carnali matrimonio ad vsum, tamen proprietas & dominium pertinet ad sponsam quod patet ex hoc quod soluto matrimonio, dos remanet sponsæ secundum iura: & sic etiam in matrimonio spirituali ipsi ornatus, qui sponsæ spirituali dantur, scilicet Ecclesiæ in membris suis, sunt quidem ipsius sponsi inquantum ad eius gloriam & honorem cedunt, sed sponsæ inquantum per eas ornatur.
¶ Ad secundum dicendum, quòd pater sponsi scilicet Christi, est sola persona patris, pater autem sponsæ est tota Trinitas, effectus autem in creaturis ad totam Trinitatem pertinet. Vnde huiusmodi dotes in spirituali matrimonio propriè loquendo magis dantur à parte sponsæ, quàm à parte sponsi. Sed tamen hæc collatio quamuis ab omnibus personis fiat singulis personis potest appropriari per aliquem modum. Personæ quidem patris vt dãti, quia in ipso est auctoritas, ei etiam paternitas respectu creaturæ appropriatur, vt sic idem sit pater sponsi & sponsæ. Filio vero appropriatur inquantùm propter ipsum datur. Sed Spiritui sancto inquantum in ipso & secundum ipsum datur, amor enim est communis dationis ratio.
¶ Ad tertium dicendum, quòd dotibus per se cõuenit illud quod per dotes efficitur, scilicet solatium matrimonij, sed per accidens illud quod per eas remouetur, scilicet onus matrimonij, quod per eas leuigatur. Sicut gratiæ conuenit per se facere iustum, sed per accidens quod de impio faciat iustum. Quamuis ergo in matrimonio spirituali non sint aliqua onera, est tamen ibi summa iucũditas: & ad hanc perficiendam iucunditatem dotes sponsæ conferuntur, vt scilicet delectabiliter per eas sponso coniungatur.
¶ Ad quartum dicendum, quòd dotes non cõsueuerunt assignari sponsæ, quando desponsatur, sed quando in domum sponsi traducitur, vt præsentialiter sponsum habeat, quandiu enim in hac vita sumus, peregrinamur à Domino, 2. Corinth. 5. & idcò dona quæ Sanctis in hac vita conferuntur, non dicuntur dotes, sed illa quæ conferuntur eis, quando transferuntur ad gloriam in qua sponso præsentialiter perfruuntur.
¶ Ad quintum dicẽdum, quòd in spirituali matrimonio interior decor requiritur, vt in Psalmo. Omnis gloria eius filiæ Regis ab intus, &c. sed in matrimonio corporali requiritur decor exterior: vnde non oportet quod dotes huiusmodi assignentur in matrimonio spirituali, sicut assignantur in corporali.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum dos sit idem quod beatitudo.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd dos sit idem quod beatitudo. Vt enim ex definitione dotis prædicta patet, Dos est ornatus corporis & animæ in æterna beatitudine iugiter perseuerans: sed beatitudo animæ est quidam ornatus

ornatus eius: ergo beatitudo est dos.
¶ 2. Præterea, Dos dicitur illud per quod sponsa delectabiliter sponso coniungitur: sed in spirituali matrimonio beatitudo est huiusmodi: ergo beatitudo est dos.
¶ 3. Præterea, Visio secundum Augustinum est tota substantia beatitudinis: sed visio ponitur vna de dotibus: ergo beatitudo est dos.
¶ 4. Præterea, Fruitio beatum facit. Fruitio autem est dos: ergo dos facit beatum, & sic beatitudo est dos.
¶ 5. Præterea, Secundum Boetium in libro de Conso. beatitudo est status omnium bonorum aggregatione perfectus: sed status beatorum perficitur ex dotibus: ergo dotes sunt beatitudinis partes.
¶ SED CONTRA, Dos datur sine meritis: sed beatitudo non datur, sed redditur: ergo beatitudo non est dos.
¶ Præterea, Beatitudo est vna tantum, dotes vero sunt plures: ergo beatitudo non est dos.
¶ Præterea, Beatitudo inest homini secundum id quod est potissimum in eo, vt dicitur 1. Ethic. sed dos etiam in corpore ponitur: ergo dos & beatitudo non sunt idem.
¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicunt quòd beatitudo & dos sunt idem re, sed differunt ratione. Quia dos respicit spirituale matrimonium quod est inter Christum & animam, non autem beatitudo. Sed hoc non potest esse vt videtur, cùm beatitudo in operatione consistat: dos autem non sit operatio, sed magis sit qualitas vel dispositio quædam. Et ideo secundum alios dicendum quod beatitudo & dos realiter differunt, vt beatitudo dicatur ipsa operatio perfecta, qua anima beata Deo coniungitur: sed dotes dicuntur habitus vel dispositiones vel quæcunque aliæ qualitates, quæ ordinantur ad huiusmodi perfectã dispositionem vel operationem, vt sic dotes ordinentur ad beatitudinem magis quam sint in beatitudine vt partes eius.
¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd beatitudo propriè loquendo, non est animæ ornatus, sed est aliquid quod ex ornatu animæ prouenit, cùm sit operatio quædam: ornatus verò dicitur aliquis decor ipsius beati.
¶ Ad secundum dicendum, quòd beatitudo non ordinatur ad coniunctionem, sed ipsa coniunctio animæ cum Christo, quæ est per operationem: sed dotes sunt homini dispondentia ad huiusmodi coniunctionem.
¶ Ad tertium dicendum, quòd visio dupliciter potest accipi. Vno modo actualiter, id est pro ipso actu visionis: & sic visio non est dos, sed est ipsa beatitudo. Alio modo potest accipi habitualiter id est pro habitu, à quo talis operatio eliciturad est pro ipsa gloriæ claritate, qua anima diuinitus illuminatur ad Deum videndum: & sic est dos & principium beatitudinis, non autem est ipsa beatitudo.
¶ Et similiter dicendum ad quartum de fruitione.
¶ Ad quintum dicendum, quòd beatitudo colligit omnia bona non quasi partes essentiæ beatitudinis, sed quasi aliquo modo ad beatitudinem ordinata.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum competat Christo habere dotes.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod Christo competat habere dotes. Sancti enim ex Christo per gloriam conformantur, vnde dicitur Philippen. 3. REFORMABIT corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ: ergo etiam Christus dotes habet.
¶ 2. Præterea, In spirituali matrimonio assignantur dotes ad similitudinem matrimonij corporalis: sed in Christo inuenitur quod dam matrimonium spirituale, quod est sibi singulare, scilicet duarum naturarum in vna persona, secundum quod dicitur natura humana in ipso esse desponsata à Verbo, vt patet ex glos. super illud in Psal. in sole posuit tabernaculum, &c. & Apoca. 21. Erit tabernaculum Dei cum hominibus: ergo & Christo competit habere dotes.
¶ 3. Præterea, vt dicit Augustinus in libro de doctrina Christiana: Christus secundum regulam Thiconij propter vnitatem corporis mystici, quæ est inter caput & membra nominat se sponsum & sponsam: vt patet Isa. sexagesimoprimo, Quasi sponsum decoratum corona, & quasi sponsam ornatam monilibus suis: cùm ergo debeantur dotes sponsæ, oportet, vt videtur, in Christo dotes ponere.
¶ 4. Præterea, Omnibus membris Ecclesiæ debetur dos cùm Ecclesia sit sponsa, sed Christus est Ecclesiæ membrum, vt patet. 1. Corinth. 12. Vos estis corpus Christi, & membra de membro glo. id est de Christo: ergo Christo debentur dotes.
¶ 5. Præterea, Christus habet perfectam visionem, fruitionem, & delectationem: hæc autem ponuntur dotes: ergo &c.
¶ SED CONTRA, Inter sponsum & sponsam exigitur distinctio personarum: sed in Christo non est aliquid personaliter distinctum à Filio Dei, qui est sponsus: vt pate. Ioan. tertio Qui habet sponsam, est sponsus: ergo cùm dotes sponsæ assignentur, vel pro sponsa, videtur quòd Christo non competat habere dotes.
¶ Præterea, Non est eiusdem dare & recipere dotes: sed Christus est qui dat dotes spirituales: ergo non Christo competit dotes habere.
¶ RESPONDEO dicendum, quod circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicunt quòd in Christo est triplex vnio. Vna, quæ dicitur consentanea, qua vnitur Deo per connexionem amoris, alia condignitiua, qua humana natura vnitur diuinæ: tertia qua ipse Christus vnitur Ecclesiæ. Dicunt ergo quod secundum duas primas vniones competit Christo habere dotes sub ratione dotis, sed quantum ad tertiam conuenit ei id, quòd est dos excellentissimè: non tamen sub ratione dotis: quia in tali coniunctione Christus est vt sponsus, sed Ecclesia vt sponsa, dos autem datur sponsæ quantum ad proprietatem & dominium, quamuis detur sponso ad vsum. Sed hoc non videtur esse conueniens. In illa enim coniunctione, qua Christus vnitur patri per consensum amoris etiam inquantum est Deus, non dicitur aliquod matrimonium esse, vbi non est ibi aliqua subiectio, quam oportet esse sponsæ ad sponsum. Similiter etiam nec in coniunctione humanæ naturæ ad diuinam quæ est in vnione personæ, vel etiam per conformitatem voluntatis potest esse ratio dotis propter tria. Primò, quia exigitur conformitas naturæ, inter sponsum & sponsam in matrimonio ille in quo dantur dotes & hoc deficit in coniunctione humanæ naturæ ad diuinam. Secundò, quia exigitur ibi distinctio personarum, humana autem natura non est personaliter distincta à Verbo. Tertio quia dos datur quando sponsa de nouo traducitur in domum sponsi, & sic videtur ad sponsum pertinere quòd de non coniuncta sit coniuncta. Humana autem natura, quæ est assumpta in vnitate personæ à Verbo, nunquam fuit quin esset perfectè coniuncta. Vnde secundum alios dicendum, quòd vel omninò non conuenit Christo ratio dotis, vel non ita propriè sicut aliis Sanctis, ea tamen quæ dotes dicuntur, excellentissimè ei conueniunt.
¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod conformatio illa est intelligenda secundum id quod est dos, & non secundum rationem dotis, quæ fit in Christo. Non enim oportet quod illud in quo Christo conformamur, sit eodem modo in Christo & in nobis.
¶ Ad secundum dicendum, quòd natura humana non propriè dicitur sponsa in coniunctione illa qua Verbo coniungitur cùm non seruetur ibi personarum distinctio, quæ inter sponsum & sponsam requiritur. Sed quòd quandoque dicatur desponsatæ humana natura, secundum quod Verbo coniuncta est, hoc est inquantum habet aliquem actum sponsæ, quia scilicet inseparabiliter coniungitur: & quia in illa coniunctione humana natura est Verbo interior, & per Verbum regitur sicut sponsa per sponsum.
¶ Ad tertium dicendum, quòd hoc, quòd aliquando dicitur Christus sponsa, non est quia ipse verè sit sponsa, sed inquantum sibi assumit personam sponsæ suæ, scilicet Ecclesiæ, quæ est ei spiritualiter coniuncta. vnde nihil prohibet, quin per illum modum loquendi possit dici habere dotes, non quòd ipse habeat, sed quia Ecclesia habet.
¶ Ad quartum dicendum, quod nomen Ecclesiæ dupliciter accipitur. Quandoque nominat tantummodo corpus, quod Christi coniungitur sicut capiti: & sic tantùm Ecclesia habet rationem sponsæ, sic verò Christus non est Ecclesiæ membrum, sed est caput influens omnibus Ecclesiæ membris. Alio modo accipitur Ecclesia secundum quod nominat caput & membra coniunctæ & sic Christus dicitur membrum Ecclesiæ, inquantum habet distinctum officium ab omnibus aliis: scilicet influere vitam, quamuis non multum propriè dicatur membrum, quia membrum importat particularitatem quandam, in Christo autem bonum spirituale non est particulatum, sed est totaliter integrum. Vnde est ipse totum esse Ecclesiæ bonum, nec est aliquid maius ipso & aliis, quàm ipse solus. Sic autem loquendo de Ecclesia, non solum nominat sponsam, sed sponsum & sponsam, prout per coniunctionem spiritualem est ex eis vnum effectum: vnde licet, Christus aliquo modo dicatur membrum Ecclesiæ, nullo tamen modo potest dici membrum sponsæ, & sic ei non conuenit ratio dotis.
¶ Ad quintum dicendum, quòd in processu illo est fallacia accidentis. Non enim illa Christo conueniunt, secundum quod habent rationem dotis.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum angelis habeant dotes.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod angeli habeant dotes. Quia super illud Canti. 6. Vna est columba mea dicit gloss. Vna est Ecclesia in hominibus & angelis, sed Ecclesia

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicit gloss. Vnaest Ecclesia in hominibus & angelis: sed Ecclesia est sponsa, & sic membris Ecclesiæ conuenit habere dotes: ergo angeli dotes habent.

¶ Præterea, Lucæ 12. super illud, Et vos similes hominibus expectantibus dominum suum, quando reuertatur à nuptiis, dicit glossa, Ad nuptias dominus uult, quando post resurrectionem nouus homo angelorum sibi multitudinem copulauit: ergo angelorum multitudo est sponsa Christi: & sic angelis debentur dotes.

¶ Præterea, Spirituale matrimonium in Spirituali coniunctione consistit: sed spiritualis coniunctio non est minor inter angelos & Deum, quam inter homines beatos & Deum: ergo cùm dotes de quibus nunc agimus, ratione spiritualis matrimonij assignentur, videtur quod angelis conueniant dotes.

¶ Præterea, Spirituale matrimonium requirit spiritualem sponsum & spiritualem sponsam: sed in Christo, in quantum summo spiritu, magis sunt conformes natura angeli, quam homines: ergo magis potest esse spirituale matrimonium angelorum ad Christum, quam hominum.

¶ Præterea, Maior conuenientia exigitur inter caput & membra quam inter sponsum & sponsam: sed conformitas quæ est inter Christum & angelos sufficit ad hoc quod Christus dicatur caput angelorum: ergo eadem ratione sufficit ad hoc quod dicatur sponsus respectu eorum.

SED CONTRA, Origenes super Cantica, distinguit quatuor personas scilicet sponsum & sponsam, adolescentulas & sodales sponsi, & dicit quod angeli sunt sodales sponsi, cùm ergo dotes non debeantur nisi sponsæ, videtur quod angelis dotes non conueniant.

¶ Præterea, Christus desponsauit sibi Ecclesiam per incarnationem & passionem. Vnde figuratur per hoc quod dicitur Exod. quarto, Sponsus sanguinum tu mihi es, sed Christus per passionem & incarnationem non aliter fuit coniunctus angelis quam prius: ergo angeli non pertinent ad Ecclesiam, sed quòd Ecclesia dicitur sponsa ergo angelis non conueniunt dotes.

¶ RESPONDEO dicendum, quod ea quæ ad dotes animæ pertinent, non est dubium, angelis sicut & hominibus conuenire: sed secundum rationem dotis non ita eis sicut hominibus conueniunt, eò quod non ita propriè conuenit angelis ratio sponsæ sicut hominibus. Exigitur enim inter sponsum & sponsam natura conformitas, vt sit eiusdem speciei. Hoc autem modo homines cum Christo conueniunt, inquantùm naturam humanam assumpsit, per quam assumptionem factus est conformis in natura speciei humanæ omnibus hominibus: angelis autem non est conformis secundum vnitatem speciei, neque secundum naturam humanam: & ideò ratio dotis non ita propriè conuenit angelis sicut hominibus: cùm tamen in his quæ metaphoricè dicuntur non requiratur similitudo quantum ad omnia, non potest ex aliqua dissimilitudine concludi quòd metaphoricè aliquid de aliquo non prædicetur, & sic ex ratione inducta non potest simpliciter haberi, quòd angelis dotes non conueniant: sed solum quod non ita propriè, sicut hominibus ratione dissimilitudinis prædictæ.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis angeli pertineant ab vnitate Ecclesiæ, non tamen sunt membra Ecclesiæ, secundum quòd Ecclesia dicitur sponsa per conformitatem naturæ & sic non conuenit eis propriè habere dotes.

¶ Ad secundum dicendum, quod desponsatio illa largè accipitur pro vnione, quæ non habet conformitatem naturæ in specie: & sic etiam nihil prohibet, largè accipiendo dotes, ponere dotes in angelis.

¶ Ad tertium dicendum, quod quamuis in matrimonio spirituali non sit nisi coniunctio spiritualis, tamen illos qui coniunguntur ad perfectam matrimonij rationem, oportet in specie naturæ conuenire, & propter hoc desponsatio propriè ad angelos non pertinet.

¶ Ad quartum dicendum, quod illa conformatio, qua angeli conformantur Christo, inquantùm est Deus, non est talis quæ sufficiat ad perfectam rationem matrimonij, cùm non sit secundum conuenientiam in specie, sed magis adhuc remanet infinita distantia.

¶ Ad quintum dicendum, quod nec etiam Christus propriè dicitur caput angelorum, secundum illam rationem qua caput requirit conformitatem naturæ. Tamen sciendum, quod licet caput & alia membra sint partes indiuidui & vnius speciei, si tamen vnum quodque per se consideretur, non est cum alio eiusdem speciei: manus enim habet aliam speciem à capite. Vnde loquendo de membris secundum se, non requiritur inter ea alia conuenientia, quam proportionis, vt vnum ab alio accipiat, & vnum alij subleuiat: & sic conuenientia, quæ est inter Deum & angelos, magis sufficit ad rationem capitis, quam ad rationem sponsi:

ARTIC. V.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrùm conuenienter ponuntur tres animæ dotes.

Tho. 2. dist. 29. q. 1. ar. 3. & 4. ar. 5. & 3. p. q. 1.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter ponantur tres esse animæ dotes, scilicet visio, defectio, & fruitio. Anima enim coniungitur Deo secundum mentem, in qua est imago Trinitatis, secundum memoriam, intelligentiam & voluntatem: sed dilectio ad voluntatem pertinet, visio ad intelligentiam: ergo debet aliquid poni quod memoriæ respondeat, cùm fruitio non pertineat ad memoriam, sed magis ad voluntaetm.

¶ 2. Præterea, Dotes beatitudinis dicuntur respondere virtutibus viæ, quibus Deo coniungimur, quæ sunt fides, spes charitas, quibus est ipse Deus obiectum: sed dilectio respondet charitati, visio autem fidei: ergo debet aliquid poni, quòd pertineret ad spem cùm fruitio magis pertinet ad charitatem.

¶ 3. Præterea, Deo non fruimur nisi per dilectionem & visionem illis enim dicimur frui, quæ diligimus propter se, vt pater per Augustinum in libro de doctrina Christiana: ergo fruitio non debet poni alia dos à dilectione.

¶ 4. Præterea, Ad perfectionem beatitudinis requiritur comprehensio, 1. Corinth. 9. Sic currite vt comprehendatis: ergo debet adhuc quarta dos poni.

¶ 5. Præterea, Anselmus dicit quòd pertinent ad beatitudinem animæ, sapientia, amicitia, concordia, potestas, honor, securitas gaudium: & sic videntur prædictæ dotes inconuenienter assignari.

¶ 6. Præterea, Augustinus de Ciuitate Dei, dicit quòd Deus in illa beatitudine sine fide videbitur, sine fastidio amabitur, sine fatigatione laudabitur ergo laus præassignatis dotibus annumerari debet.

¶ 7. Præterea, Boetius ponit quinque ad beatitudinem pertinentia in 3. de Consola. quæ sunt hæc, Sufficientia, quam promittunt diuitiæ: iucunditas, quam promittit voluptas: celebritas, quam promittit fama: securitas, quam promittit potentia, reuerentia, quam promittit dignitas: & sic videtur quod potiùs ista deberent assignari quam prædicta.

¶ RESPONDEO dicendum, quod ab omnibus communiter tres ponuntur animæ dotes, diuersimode tamen. Quidam enim dicunt, quòd tres dotes animæ sunt, visio, dilectio, & comprehensio: quidam verò dicunt quod sunt visio, fruitio, & comprehensio omnes tamen hæ assignationes reducuntur in idem, & eodem modo earum numerus assignatur. Dictum enim est, quod dos est aliquid animæ inhærens, per quod ordinatur ad operationem, in qua consistit beatitudo. In qua quidem operatione duo requiruntur, scilicet ipsa substantia operationis, quæ est visio, & perfectio eius, quæ est delectatio, oportet enim beatitudinem esse operationem perfectam. Visio autem aliqua est delectabilis dupliciter. Vno modo ex parte obiecti, inquantùm id quod videtur, est delectabile, Alio modo ex parte visionis, inquantum ipsum videre, delectabile est sicut delectatur in videndo mala, quamuis mala non delectent nos: & quia operatio illa in qua vltima beatitudo consistit, debet esse perfectissima: ideo requiritur quod visio illa sit vtroque modo delectabilis. Ad hoc autem quod visio illa sit delectabilis ex parte visionis requiritur quod sit facta connaturalis videnti per aliquem habitum: sed ad hoc quod sit delectabilis ex parte visibilis, requiruntur duo, scilicet quod ipsum visibile sit conueniens, & quod sit coniunctum. Sic ergo ad delectabilitate visionis ex parte sui requiritur habitus, qui visionem eliciat, & sic est vna dos, quæ dicitur ab omnibus visio: sed ex parte visibilis requiruntur duo scilicet conuenientia quæ est per affectum, & quantum ad hoc ponitur à quibusdam dos, dilectio, & à quibusdam fruitio, secundum quod fruitio ad ad effectum pertinet. Illud enim quod summe diligimus, conuenientissimum æstimamus. Requiritur etiam ex parte visibilis coniunctio, & sic ponitur à quibusdam comprehensio, quæ nihil est aliud quam in præsentia Deum habere, & in seipso tenere. Sed secundum alios, fruitio prout est non spei, sicut est in via: sed iam rei, sicut est in patria Et sic dotes respondent tribus virtutibus Theologicis, scilicet visio, fidei, spei verò comprehensio vel fruitio secundum vnam acceptionem: charitati verò fruitio vel dilectio secundum assignationem aliam. Fruitio enim perfecta qualis in patria habebitur, includit in se delectationem & comprehensionem, & ideò à quibusdam accipitur pro vno, à quibusdam verò pro alio. Quidam verò attribuunt has tres dotes tribus animæ viribus: visionem: rationali declarationem, concupiscibili: fruitionem verò iracibili. Inquantum talis fruitio est per quandam victoriam adepta, sed non propriè dicitur: quia irascibilis & concupiscibilis non sunt in parte intellectiua: sed in parte sensitiua, dotes autem animæ ponuntur in ipsa mente.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd memoria & intelligentia non habent nisi vnam operationem: vel quia ipsa intelligentia

intelligentia est operatio memoriæ: vel si intelligentia dicatur esse potentia quædam, memoria non exit in operationem nisi mediante intelligentia, quia memoriæ est notitiam tenere vnde etiam memoriæ & intelligentiæ non respondet nisi vnus habitus, scilicet notitia: & ideò vtrique respondet tantum vna dos, scilicet visio.

¶ Ad secundum dicendum, quòd fruitio respondet spei, inquantum in ea includit comprehensionem, quæ spei succedet: quod enim speratur, nondum habetur: & ideo spes quodammodo affligit propter distantiam amati, & propter hoc in patria non remanet, sed succedet ei comprehensio.

¶ Ad tertium dicendum, quòd fruitio secundum quod comprehensionem includit, distinguitur à visione & dilectione, alio tamen modo quàm dilectio à visione. Dilectio enim & visio diuersos habitus nominant, quorum vnus pertinet ad intellectum alter verò ad effectum Sed comprehensio, vel fruitio, secundum quod ponitur comprehensio non importat alium habitum ab aliis duobus, sed importat remotionem impedimentorum, ex quibus efficiebatur, vt non posset mens Deo quasi præsentialiter coniungi: & hoc quidem fit per hoc quod ipse habitus gloriæ animam ab omni defectu liberat, sicut quod facit eam sufficientem ad cognoscendum sine phantasmatibus, & ad prædominandum corpori, & alia huiusmodi, per quæ excluduntur impedimenta, quibus fit vt nunc peregrinemur à Domino.

¶ Ad quartum patet responsio ex dictis.

¶ Ad quintum dicendum, quòd propriè dotes sint immediata principia illius operationis, in qua perfecta beatitudo consistit, per quæ anima Christo coniungitur, Alia autem quæ Anselmus enumerat, non sunt huiusmodi, sed sunt qualitercunque beatitudinem concomitantia: vel consequentia non solùm in comparatione ad sponsum, ad quem sola sapientia inter enumerata ab eo pertinet, sed etiam in comparatione ad alios partes ad quos pertinet amicitia, quantum ad visionem affectuum: & concordia quantum ad consensum in agendis, vel inferiores, ad quos pertinet potestas, secundum quod à superioribus inferiora disponuntur: & honor, secundum id quod ab inferioribus & superioribus exhibetur, & etiam per comparationem ad seipsum, ad quos pertinet securitas, quantum ad remotionem mali, & gaudium, quantum ad adeptionem boni.

¶ Ad sextum dicendum, quòd laus quæ ab Augustino ponitur tertium eorum, quæ in patria erunt, non est dispositio ad beatitudinem, sed magis ad beatitudinem consequens: ex hoc enim ipso quod anima Deo coniungitur, in quo beatitudo consistit, sequitur quod in laudem prorumpat, vnde laus non habet rationem dotis.

¶ Ad septimum dicendum, quòd illa quinque quæ enumerat Boëtius, sunt quædam beatitudinis conditiones, non autem dispositiones ad beatitudinis actum eo quòd beatitudo ratione suæ perfectionis sola & singulariter habet per seipsam quicquid ab omnibus diuersis quæritur, vt patet per Philosophum in primo & decimo Ethicorum, & secundum hoc ostendit Boëtius illa quinque in vera beatitudine esse: quia hæc sunt quæ ab hominibus in vera fœlicitate temporali quæruntur, quæ vel pertinent ad immunitatem a malo, sicut est securitas: vel ad consecutionem boni conuenientis, sicut iucunditas, & perfectio, sicut sufficientia: vel ad manifestationem boni, sicut celebritas, inquantum illius notitiæ vel boni signum aliquod exhibetur: reuerentia enim consistit in exhibitione honoris, qui est testimonium virtutis. Vnde patet quòd ista quinque non debent dici dotes, sed quædam beatitudinis conditiones.

QVÆSTIO NONAGESIMASEXTA,

De aureolis, in tredecim articulos diuisa.

CONSEQVENTER considerandum est de aureolis.

¶ Circa quod quæruntur tredecim.

¶ Primò, vtrum aureola differat à præmio essentiali.

¶ Secundò, vtrùm differat à fructu.

¶ Tertiò, vtrùm fructus soli virtuti continentiæ debeatur.

¶ Quarto, vtrùm conuenienter assignentur tres fructus tribus partibus continentiæ.

¶ Quintò, vtrùm virginibus debeatur aureola.

¶ Sextò, vtrùm debeatur martyribus.

¶ Septimò, vtrùm debeatur doctoribus.

¶ Octauò, vtrùm Christo aureola debeatur.

¶ Nonò, vtrùm angelis.

¶ Decimò, vtrùm corpori humano debeatur.

¶ Vndecimò, vtrùm conuenienter tres aureolæ assignentur.

¶ Duodecimò, vtrùm aureola virginum sit potissima.

¶ Decimotertiò, vtrùm vnus alio intensius eandem aureolam habeat.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrùm aureola sit aliud à præmio essentiali, quod aurea dicitur.

Tho. 4. dist. 49. q. 5. ar. 1.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quod aureola non sit aliquod aliud præmium à præmio essentiali, quod aurea dicitur. Præmium enim essentiale est ipsa beatitudo: sed beatitudo secundum Boët. est status omnium bonorum congregatione perfectus: ergo præmium essentiale includit omne quod habetur in patria, & sic aureola includitur in aurea.

¶ 2. Præterea, Magis & minus non diuersificant, speciem: sed illi qui seruant consilia & præcepta, magis præmiantur, quàm illi qui seruant præcepta tantum: nec in aliquo præmium eorum videtur differre, nisi quod vnum est altero maius, cum aureola nominet præmium, quod debetur operibus perfectionis, ergo videtur quod aureola non dicat aliquid distinctum ab aurea.

¶ 3. Præterea, Præmium respondet merito, sed radix totius meriti est charitas cùm ergo charitati respondeat aureola videtur quòd in patria non erit aliquod præmium ab aurea distinctum.

¶ 4. Præterea, Omnes homines assumuntur ad angelorum ordines, vt dicit Greg. Sed in angelis, licet quædam data sint quibusdã excellenter, nihil ibi possidetur singulariter: omnia enim in omnibus sunt, non quidem æqualiter, quia alia aliis sublimius possident, quę tamen omnes habent: vt Gregorius dicit, ergo in beatis non erit aliquod aliud præmium nisi omnium commune: ergo aureola non est præmium distinctum ab aurea.

¶ 5. Præterea, Excellentiori merito excellens præmium debetur si ergo aurea debetur operibus, quæ sunt in præcepto, aureola verò his quæ sunt in consilio: aureola ergo erit perfectior, quam aurea: & ita non deberet diminutiuè significari, & sic videtur quod aureola non sit præmium distinctum ab aurea.

¶ SED CONTRA, Exod. 25. Facies alteram coronam aureolam dicit glos. Ad coronam pertiner Canticum nouum, & virgines tantum coram sponso cantant: ex quo videtur quod aureola sit quædam corona non omnibus, sed quibusdam specialiter reddita, aurea autem omnibus beatis redditur: ergo aureola est aliud quàm aurea.

¶ Præterea, Pugnæ quam sequitur victoria, debetur corona, 2. Timothei secundo. Non coronabitur nisi qui legitimè certauerit: ergo vbi est specialis ratio certaminis, ibi debet esse corona specialis: sed in aliquibus operibus est specialis ratio certandi: ergo præaliis aliquam coronam habere debent: & hanc dicimus aureolam.

¶ Præterea, Ecclesia militans descendit à triumphante, vt patet Apocalypsis 21. Vidi ciuitatem sanctam, &c. sed in Ecclesia militante specialia opera habentibus redduntur specialia præmia, sicut victoribus corona, currentibus brauium: ergo similiter debet esse in Ecclesia triumphante.

¶ RESPONDEO dicendum, quod præmium essentiale hominis, quod est eius beatitudo, consistit in perfecta coniunctione animæ ad Deum, inquantum eo perfectè fruitur, vt viso & amato perfectè: hoc autem præmium meritoriè corona dicitur vel aurea, tum ex parte meriti, quod cum quadam pugna agitur. Militia enim est vita hominis super terram, Iob 7. tum ex parte præmij per quod homo efficitur quodammodo diuinitatis particeps, & per consequens regiæ potestatis, Apocalypsis quinto. Fecisti nos Deo nostro regnum, &c. cætera. Corona autem est proprium signum regiæ potestatis, & eadem ratione præmiũ accidentale quod essentiali additur, coronæ rationem habet. Significat etiam corona perfectionem quandam ratione figuræ circularis, vt ex hoc etiam perfectioni comperat Beatorum. Sed quia nihil potest superaddi, quin sit eo minus: ideo superadditum præmium aureola nominatur. Huic autem essentiali præmio, quod aurea dicitur, aliquid superadditur dupliciter. Vno modo ex conditione naturæ eius, qui præmiatur, sicut supra beatitudinem animæ gloria corporis adiungitur. Vnde & ipsa gloria corporis interdum aureola nominatur. Vnde super illud Exod. 25. Facies alteram coronam aureolam: dicit quædam glos. Quasi in fine aureola supponatur, cùm in Scriptura dicatur, quod eis sublimior gloria in receptione corporum seruetur, sic autem nunc de aureola non agitur. Alio modo ex ratione operis meritorij, quod quidem rationem meriti habet ex duobus, ex quibus etiam habet bonitatis rationem, scilicet ex radice charitatis, quare fertur in finem vltimum: & sic debetur ei essentiale præmiũ, scilicet peruentio ad finem, quæ est aurea, & ex ipso genere actus, quod laudabilitatem quandam habet ex debitis circunstantiis & ex habitu eliciente ex proximo fine, & sic deberur ei quoddam accidentale præmium, quod aureola dicitur: & hoc modo de aureola ad præsens intendimus, Et sic dicendum est quòd aureola dicit aliquid aureæ superadditum, id est quoddam gaudium de operibus à se factis, quæ habent rationem victoriæ excellentis,

quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod est aliud gaudium ab eo quo de coniunctione ad Deum quis gaudet, quod gaudium aurea dicitur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd beatitudo includit omnia bona, quæ sunt necessaria ad perfectam hominis vitam, quæ consistit in perfecta hominis operatione, sed quædã possunt superaddi, non quasi necessaria ad perfectam operationem, vt sine quibus esse non possit, sed quia his additis est beatitudo clarior. Vnde pertinent ad bene esse beatitudinis & ad decentiam quandam ipsius, sicut & fœlicitas politica ornat nobilitatem, & corporis pulchritudinem, & huiusmodi, sine quibus esse potest, vt patet in 1. Ethic. & hoc modo se habet aureola ad beatitudinem patriæ.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ille qui seruat consilia & præcepta, semper meretur magis, quam ille qui seruat præcepta tantum: secundum quod ratio meriti consideratur in operibus, ex ipso genere operum, non autem semper secundum quod ratio meriti pensatur ex radice charitatis: cùm quandoque ex maiori charitate aliquis seruet præcepta tantum, quam aliquis præcepta & consilia: sed & pluries accidit è contrario: quia probatio dilectionis exhibitio est operis, vt Gregorius dicit. Non ergo ipsum essentiale intensum magis dicitur aureola, sed id quod præmio essentiali superadditur indifferenter, siue sit maius præmium essentiale habẽtis aureolam, siue minus, siue æquale præmio essentiali non habentis.

¶ Ad tertium dicendum, quod charitas est principium merendi sed actus noster est quasi instrumentum, quo meremur: ad effectum autem consequendum non solum requiritur debita dispositio in primo mouente, sed etiam recta dispositio in instrumento: & ideò in effectu aliquid consequitur ex parte primi principij, quod est principale & aliquid ex parte instrumenti, quod est secundarium: vnde & in præmio aliquid est ex parte charitatis, scilicet aurea, & aliquid ex genere operationis, scilicet aureola.

¶ Ad quartum dicendum, quòd angeli omnes in eodem genere actus suam beatitudinem meruerunt, scilicet in hoc quod sunt conuersi ad Deum: & ideò nullum singulare præmium inuenitur in vno quod alius non habet aliquo modo, homines autem diuersis generibus actuum beatitudinem habent: & ideò non est simile. Tamen illud quod vnus videtur specialiter habere inter homines, quodammodo omnes communiter habent, inquantum scilicet per charitatem perfectam vnusquisque bonum alterius suum reputat: non tamen hoc gaudium, quo vnus alteri congaudet, potest aureola nominari, quia non datur in præmium victoriæ eius, sed magis respicit victoriam alienam: corona enim ipsis victoribus redditur, non victoriæ congaudentibus.

¶ Ad quintum dicendum, quòd maior est excellentia meriti, quæ surgit ex charitate quam illa quæ consurgit ex genere actus: sicut finis, ad quem ordinatur charitas, est potior his quę sunt ad finem, circa quæ actus nostri consistunt. Vnde & præmium respondens merito ratione charitatis quantumcunque paruum est maius quolibet præmio respondente actui ratione sui generis: & ideò aureola diminutiua dicitur respectu aureæ.

ARTICVLVS II.

¶ Virum aureola differat à fructu.

Th. 4 dist. 49 q 1 art. 3. q 3. & sc.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd aureola non differat à fructu. Eidem enim merito non debentur diuersa præmia sed eidem merito respondet aureola & fructus cẽtesimus scilicet virginitatis: vt patet: in glossa Matth. 13. ergo aureola est idem quod fructus.

¶ 2. Prætereà, Augustinus dicit in lib. de virginitate. Quod centesimus fructus debetur martyri, & idem debetur virgini: ergo fructus est quoddam præmium commune virginibus & martyribus, sed eisdem etiam debetur aureola: ergo aureola est idem quod fructus.

¶ 3. Prætereà, In beatitudine non inuenitur nisi duplex præmium, scilicet essentiale, & accidentale, quod essentiali patet ex hoc superadditur, sed præmio essentiali superadditur, vt dicitur, aureola quod patet ex hoc quod Exodi vigesimoquinto, aureola coronæ aureæ superponi dicitur: sed fructus non est præmium essentiale, quia sic deberetur omnibus Beatis: ergò est idem quod aureola.

¶ SED CONTRA, Quæcunque non sunt eiusdem diuisionis, non sunt eiusdem rationis: sed fructus & aureola non similiter diuiduntur, quia aureola diuiditur in aureolam virginum, martyrum, & doctorum: fructus autem in fructum coniugatorum, viduarum, & virginum: ergo fructus & aureola non sunt idem.

¶ Prætereà, Si fructus & aureola essent idem, cuicunque debentur fructus, deberetur & aureola, hoc autẽ patet esse falsum: quia fructus debetur viduitati, non autem aureola: ergo, &c.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ea quæ metaphoricè dicuntur, possunt variè accipi secundum adaptationes ad diuersas proprietates eius, vnde fit transumptio. Cum autem fructus propriè in rebus corporalibus dicatur de terræ nascentibus secundum diuersas conditiones quæ in fructibus corporalibus inueniri possunt, diuersimodè fructus spiritualiter accipitur. Fructus enim corporalis dulcedinem habet, quia refici: secundum quod in vsu hominis venit. Est etiam vltimum, ad quod operatio naturæ peruenit: est etiam id quod ex agricultura expectatur per seminationem vel quoscunque alios modos. Quandoque igitur fructus spiritualiter accipitur pro eo quodreficit quasi vltimus finis: & secundum hanc significationem dicimur Deo frui perfectè in patria, imperfectè autem in via: & ex hac significatione accipitur fruitio, quæ est dos: sic autem nunc de fructibus non loquimur. Quandoque autem sumitur spiritualiter pro eo quod reficit tantum, quamuis non sit vltimus finis: & sic virtutes fructus dicuntur, inquantum mentem syncera dulcedine reficiunt: vt Ambros. dicit: & sic accipitur fructus, Galat. 5. Fructus autem spiritus, gaudium, &c. sic autem de fructibus nunc etiam non quæritur. Potest autem alio modo sumi fructus spiritualis ad similitudinem corporalis: inquãtum corporalis fructus est quoddam commodum quod ex labore agriculturæ expectatur: vt sic dicatur illud præmium quod homo consequitur ex labore, quo in hac vita laborat, & sic omne præmium quod in futuro habebitur ex nostris laboribus fructus dicitur: & sic accipitur fructus Romanorum sexto. Habetis fructum vestrum in sanctificatione, finem verò vitam æternam: sic etiam nunc nos de fructu non agimus, sed agimus de fructu secundum quòd ex semine consurgit. Sic enim de fructu Dominus loquitur Matthæi decimotertio: vbi fructum diuidit in tricesimum, sexagesimum, & centesimum. Fructus autem secundum hoc potest prodire ex semine, quòd vis fermentina est efficax ad conuertendum humores terræ in suam naturam: & quantò hęc virtus est efficacior & terra ad hoc paratior, tantò fructus sequitur vberior: spirituale autem semen quod in nobis seminatur, est verbum Dei: vnde quantò aliquis magis in spiritualitatem conuertitur à carne recedens, tantò in eo est maior fructus Verbi. Secundum hoc igitur fructus verbi Dei differt ab aurea, & ab aureola quia aurea consistit in gaudio quod habetur de Deo: aureola verò in gaudio quod habetur de operum perfectione, sed fructus in gaudio quod habetur de ipsa dispositione operantis secundum gaudium spiritualitatis, in quem proficit ex semine verbi Dei. Quidam distinguunt inter aureolam & fructus, dicentes quòd aureola debetur pugnanti, secundum illud secundæ Timotthei secundo: Non coronabitur nisi qui legitimè certauerit. Fructus autem laboranti, secundum illud quod dicitur Sapientiæ quarto, bonorum laborum gloriosus est fructus. Alij verò dicunt quòd aurea respicit conuersionem ad Deum, sed aureola & fructus consistunt in iis, quæ sunt ad finem, ita tamen quòd fructus principalius respicit voluntatem, aureola autem magis corpus: sed cum in eodem sit labor & pugna, & secundum idem & præmium corporis ex præmio animæ dependeat secundum prædicta non esset differentia inter fructum, auream, & aureolam nisi ratione tantùm, & hoc non potest esse, cùm quibusdam assignentur fructus, quibus non assignatur aureola.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd non est inconueniens eidem merito secundum diuersa, quæ in ipso sunt diuersa præmia respondere: vnde & virginitati respondet aurea, secundum quod propter Deum seruatur imperio charitatis, aureola verò, secundum quòd est perfectionis opus habens rationem victoriè excellentis: fructus verò, secundum quod per virginitatem homo in quandam spiritualitatem transit, à carnalitate recedens.

¶ Ad secundum dicendum, quòd fructus secundum propriam acceptionem, prout nunc loquimur, non dicit præmium commune martyrio & virginitati, sed tribus continentiæ gradibus Glossa autem quæ ponit fructum centesimũ martyribus respondere, largè accipit fructum, secundum quòd quælibet remuneratio dicitur fructus: vt sic per centesimum fructum remuneratio designetur, quæ quibuslibet operibus perfectionis debetur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis aureola sit quoddam accidentale præmium essentiali superadditum, non tamen omne accidentale præmium est aureola, sed præmium de operibus perfectionis, quibus homo maximè Christo conformatur: secundum prædictam victoriam: vnde non est inconueniens quòd abstractioni à carnali vita aliquod accidẽtale præmium debeatur, quod fructus dicitur.

ARTICVLVS III.

¶ Virum fructus debeatur solis virtuti continentiæ.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd fructus non debeatur soli virtuti continentiæ. Quia 1. Corinth. decimoquinto, super illud, Alia claritas Solis, &c. dicit Glossa quòd claritati Solis illorum dignitas comparatur, quæ centesimum fructum habent, Lunari autem quæ sexagesimum, stellæ verò, quæ trigesimum: sed illa diuersitas claritatum secundum intentionem Apostoli pertinet, ad quancunque beatitudinis differentiam: ergo diuersi fructus non debent respondere soli continentiæ.

¶ Prætereà, Fructus à fruitione dicuntur: sed fruitio pertinet ad præmium essentiale, quod omnibus virtutibus respondet: ergo, &c.

¶ Prætereà, Fructus labori debetur, Sapientiæ quarto, Bonorum laborum gloriosus est fructus: sed maior est labor in fortitudine quàm in temperantia, vel in continentia, ergo fructus non respondet soli continentiæ.

¶ Prætereà, Difficiliùs est modum non excedere in cibis qui sunt necessarij ad vitam, quàm in venereis, sine quibus vita conseruari potest: & sic maior est labor parsimoniæ, quàm continentiæ: ergo parsimoniæ magis respondet fructus: quàm continentiæ.

¶ Præterea, Fructus refectionem importat: refectio autem præcipuè est in fine: cùm ergo virtutes Theologicæ finem habeant pro obiecto, scilicet ipsum Deum, videtur quòd eis fructus maximè debeat respondere.

¶ SED CONTRA est quod habetur in Gloss. Matth. 13. quæ fructus assignat virginitati: viduitati, & continentiæ coniugali, quæ sunt continentiæ partes.

¶ RESPONDEO dicendum, quod fructus est quoddam præmium quod debetur homini ex hoc quòd à carnali vita in spiritualem transit: & ideò illi virtuti præcipuè fructus respondet, quæ hominem præcipuè à subiectione carnis liberat: hoc autem facit continentia: quia per delectationes venereas anima præcipuè carni subditur: adeò vt in actu carnali secundum Hieron. nec spiritus prophetiæ corda tangat prophetarum, nec in illa delectatione est possibile aliquid intelligere, vt Philosophus dicit 7. Ethicor. Et ideò continentiæ magis respondet fructus, quam alij virtuti.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Gloss. illa accipit fructum largè secundum quòd quælibet remuneratio fructus nominatur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd fruitio non sumitur à fructu secundum illam similitudinem, qua nunc de fructu loquimur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd fructus, secundum quod nunc loquimur, non respondet labori ratione fatigationis, sed secundum quòd per laborem semina fructificant. Vnde & ipse segetes labores dicuntur inquantùm propter eas laboratur, vel labore acquiruntur. Similitudo autem fructus secundum quod oritur ex semine, magis aptatur continentiæ, quam fortitudini: quia per passionem fortitudinis homo non subditur carni, sicut per passionem, circa quas est continentia.

¶ Ad quartum dicendum, quod quamuis delectationes, quæ sunt in cibis, sint magis necessariæ illis quæ sunt in venereis: non tamen sunt ita vehementes: vnde per eas anima non ita subditur carni.

¶ Ad quintum dicendum, quòd fructus non sumitur hic secundum quod frui dicitur qui reficitur in fine, sed alio modo: & ideò ratio non sequitur.

ARTICVLVS IIII.

¶ Virum conuenienter assignentur tres fructus tribus continentia partibus.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter assignentur tres fructus tribus continentiæ partibus. Quia Gal. quinto ponuntur duodecim fructus, gaudium pax, &c. & ideò videtur quòd non debeant poni tres tantùm.

¶ 2. Prætereà, Fructus nominat aliquod præmiũ speciale: sed præmium quod assignatur virginibus, viduis, & coniugatis, non est speciale: quia omnes saluandi continentur sub aliquo horum trium: cùm nullus saluetur qui continentia careat: & continentia per has tres sufficienter diuiditur: ergo inconuenienter tribus prædictis tres fructus assignantur.

¶ 3. Prætereà, Sicut viduitas excedit continentiam coniugalem, ita virginitas viduitatem: sed non similiter excedit lex agenarius tricenarium, & centenarius sexagenarium, neque secundum arithmeticam proportionem, quia sexagenarius excedit tricenarium in 30. & centenarius sexagenarium in 40. Neque etiam secundum proportionalitatem geometricam: quia sexagenarius se habet in dupla proportione ad tricenarium, centenarius verò ad sexagenarium in superbipartiente tertia, quia continet totum & duas tertias eius: ergo inconuenienter aptantur fructus tribus continentiæ gradibus.

¶ 4. Prætereà, Ea quæ in sacra Scriptura dicuntur, perpetuitatem habent, Lucæ 21. Cœlum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt sed ea quæ ex institutione hominum sunt facta, quotidiè possunt mutari: ergo ex his quæ ex institutione hominum sunt, non est accipienda ratio eorum quæ in Scriptura dicuntur: & sic videtur quod inconueniens sit ratio, quam Beda assignat de istis fructibus dicens, quod fructus trigesimus debetur coniugatis, quia in repræsentatione, quæ fit in abaco, 30. significantur per contactum pollicis & indicis secundum suam summitatem: vnde ibi quodammodo osculantur se, & sic tricenarius numerus significat coniugatorum oscula. Sexagenarius verò numerus significatur per tactum indicis super medium articulum pollicis, & sic per hoc quod index iacet super pollicem opprimens ipsum, significat oppressionem, quam viduæ patiuntur in mundo: cùm autem numerando, ad centenarium peruenimus, ad dexteram à læua transimus: vnde per centenarium virginitas designatur: quæ habet proportionem angelicæ dignitatis, quæ sunt in dextra, scilicet in gloria: nos autem in sinistra propter imperfectionem præsentis vitæ.

¶ RESPONDEO dicendum, quod per continentiam, cui fructus respondet, homo in quandam spiritualitatem adducitur, carnalitate abiecta. Et ideo secundum diuersum modum spiritualitatis, quam continentia facit, diuersi fructus distinguuntur. Est enim quædam spiritualitatis necessaria, & quædam superabũdans. Necessaria est in hoc quod rectitudo spiritus ex delectatione carnis non peruertatur: quod fit cùm aliquis per rectum ordinem rationis vitiur delectationibus carnis, & hæc est spiritualitas coniugatorum. Spiritualitas vero superabundans, est per quam homo ab huiusmodi delectationibus carnis spiritum suffocant bus omnino se abstrahit. Sed hoc contingit dupliciter. Vel respectu cuiuslibet temporis præteriti præsentis, & futuri, & hæc est spiritualitas virginum. Vel secundum aliquod tempus, & hæc est spiritualitas viduarum: seruantibus ergo continentiam coniugalem datur fructus trigesimus, vidualem sexagesimus, virginalem centesimus, ratione illa quam Beda assignat; quamuis possit alia ratio assignari ex ipsa natura numerorum: tricenarius enim numerus ex ductu trinarij in denarium surgit: trinarius enim est numerus omnis rei, vt dicitur primo de Cœlo & mun. & habet in se perfectionem quandam omnibus communem, scilicet principij, medij & finis, vnde conuenienter tricenarius numerus coniugatis assignatur, in quibus supra obseruationem Decalogi, qui per denarium significatur, non additur aliqua perfectio nisi communis, sine qua non potest esse salus. Senarius autem, ex cuius ductu in denarium sexagenarius surgit, habet perfectionẽ ex partibus cùm cõstat ex omnibus partib. suis simul aggregatis: vnde conuenienter viduitati respõdet, in qua inuenitur perfecta abstractio à delectationibus carnis, quantum ad omnes circunstantias, quæ sunt quasi partes virtuosi actus: cum nulla enim persona & in nullo loco viduitas carnis vitiur delectationibus, & sic de aliis circunstantiis, quòd non erat in continentia coniugali. Sed centenarius conuenienter respondet virginitati: quia denarius, ex cuius ductu centenarius surgit, est limes numerorum: & similiter virginitas tenet spiritualitatis limitem, quia ad eam nihil de spiritualitate adiici potest. Habet enim centenarius, inquantum est numerus quadratus, perfectionem ex figura: figura enim quadrata secundum hoc perfecta est, quod ex omni parte æqualitatem habet, vt pote habens omnia latera æqualia, vnde competit virginitati, in qua quantum ad omne tempus æqualiter incorruptio inuenitur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod ibi fructus non accipiuntur hoc modo sicut hic de eis loquitur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd nihil cogit, ad ponendum fructum esse præmium non omnibus saluandis commune. Non solum enim essentiale præmium commune est omnibus, sed etiam aliquod accidentale, sicut gaudium de operibus illis, sine quibus non est salus. Potest tamen dici quod fructus non omnibus conueniunt saluandis, sicut patet de his qui in fine pœnitent, & incontinenter vixerunt. Eis enim non fructus, sed essentiale præmium debetur tantum.

¶ Ad tertium dicendum, quod distinctio fructuum magis accipitur secundum species & figuras numerorum quàm secundum quantitates ipsorum, tamen etiam quantum ad quantitatis excessum potest aliqua ratio signari. Coniungatus enim abstinet tantum à non sua: vidua verò à suo & non suo: & sic inuenitur ibi quædam ratio duplicis, sicut sexagenarius est duplex ad trigesimum, centenarius verò supra sexagenarium addit quadragenarium, qui consurgit ex ductu quaterny in denarium. Quaternarius autem est primus numerus solidus & cubitus, & sic contingit talis additio virginitati, quæ supra perfectionem viduitatis perpetuam incorruptionem adiungit.

¶ Ad quartum dicendum, quòd quamuis illa repræsentatio numerorũ sit ex humana institutione, tamen fundatur aliquo modo super rerum naturam, inquantum secundum ordinem dictorum articulorum & contactuum numeri gradatim designantur.

ARTICVLVS V.

¶ Virum aureola debeatur ratione virginitatis.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod ratione virginitatis non debeatur aureola. Vbi est enim maior difficultas

Th. 4 dist. 49 q. 1 ar. 3 q 3 & sc.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ficultas in opere, ibi debetur maius præmium: sed maiorem difficultatem patiuntur in abstinendo à delectationibus carnis viduæ quam virgines. Dicit enim Hieronymus. Quia quanto maior est difficultas exparte quorundá à voluptatibus illecebris abstinere, tantò maius est præmium, & loquitur in commendatione viduarum. Philosophus enim dicit in libro animalium, Quia iuuenes corruptæ magis appetunt coitum propter rememorationem delectationis: ergo aureola, quæ est maximum præmium, debetur magis viduis quam virginibus.

¶ 2. Prætereà, Si virginitati debetur aureola, vbi esse perfectissima virginitas, maximè inueniretur aureola: sed in beata Virgine est perfectissima virginitas: vnde & Virgo virginum nominatur, & tamen non debetur ei aureola, quam nullam pugnam sustinuit in continendo, cùm corruptione fomitis non fuerit infestata: ergo virginitati aureola non debetur.

¶ 3. Prætereà, Ei quod non est secundum omne tempus laudabile, non debetur præmium excellens: sed virginitatem seruare in statu innocentiæ, non fuisset laudabile, cùm tunc præceptum esset, Crescite & multiplicamini, & replete terram: nec etiam tempore legis, cùm steriles erant maledictæ: ergo virginitati aureola non debetur.

¶ 4. Prætereà, Non debetur idem præmium virginitati seruatæ & virginitati amissæ: sed pro virginitate amissa quandoque debetur aureola, vt si aliqua inuita prostituatur à tyranno, quia Christum confitetur: ergo virginitati aureola non debetur.

¶ 5. Prætereà, Excellens præmium non debetur ei quod ineſt nobis à natura: sed virginitas innacitur cuilibet homini & bono & malo: ergo virginitati aureola non debetur.

¶ 6. Prætereà, Sicut se habet viduitas ad fructum sexagenarium ita virginitas ad fructum centesimum, & ad aureolam: sed non cuilibet viduæ debetur fructus sexagenarius, sed solùm viduitatem vouenti, vt quidam dicunt: ergo videtur quòd non cuilibet virginitati aureola debeatur, sed solùm virginitati ex voto seruatæ.

¶ 7. Prætereà. Præmium non respondet necessitati, cùm omne meritum in voluntate consistat: sed quædam sunt virgines ex necessitate, vt naturaliter frigidi & enunchi: ergo virginitati non semper debetur aureola.

¶ Sed contra, est quod habetur. Exodi. 15. Facies & aleram coronam aureolam. Glos. ad coronam pertinet canticum nouum quod virgines coram agno concinunt, scilicet qui sequúntur Agnum quocunque ierit: ergo præmium, quod virginitati debetur, dicitur aureola.

¶ Prætereà, Isaiæ 56. dicitur. Hoc dicit Dominus Deus eunuchis & sequitur, Dabo eis nomen melius à filiis & à filiabus: Glos. propriam gloriam excellentémque significat: sed per eunuchos, qui seipsos castrauerunt propter regnum cœlorum, virgines designantur: ergo sequitur quòd virginitati debetur aliquod excellens præmium & hoc vocatur aureola.

¶ Respondeo dicendum, quòd vbi est præcedens ratio victoriæ, ibi debetur aliqua specialis corona: vnde cùm per virginitatem aliquis singularem quandam victoriam obtineat de carne contra quàm continuè bellum geritur, vt patet ad Galatas 5. Spiritus concupiscit aduersus carnem, &c. virginitati spiritualis corona debetur, quæ aureola nominatur, & hoc quidem communiter ab omnibus tenetur. Sed cui virginitati debeatur aureola non similiter omnes dicunt. Quidam enim dicũt aureolã actui deberi. Vnde illa quæ actu virginitatem seruat, aureolam habebit, si sit de numero saluandorum. Sed hoc non videtur esse cõueniens. Quia secundum hoc illæ quæ habent voluntatem nubendi, & cùm antè quàm nupserint decedunt, habebunt aureolam. Vnde alij dicunt quod aureola debetur statui & non actui: vt illæ tantum virgines aureolam mereantur, quę in statu virginitatis perpetuo seruandæ per vorum se posuerunt. Sed hoc etiã non videtur conueniens, quia aliquis ex pari voluntate potest seruare virginitatem non vouens, sicut aliquis alius vouens. Et ideò aliter dici potest quod meritum actui virtutis debetur à charitate imperato: virginitas autem secundum hoc ad genus virtutis pertinet, secundum quod perpetua incorruptio mentis & corporis sub electione cadit, vt patet ex his quæ dicta sunt: & ideò, illis ratũ virginibus aureola propriè debetur, quæ propositum habuerunt virginitatem perpetuo conseruandi, siue hoc propositum voto firmauerunt, siue non. Et hoc dico secundum quod aureola propriè accipitur, vt præmium quoddam meriti redditum quamuis hoc propositum aliquando fuerat interruptum, integritate tamen carnis manente dummodo in fine vitæ inueniatur: quia virginitas mentis reparari potest, quamuis non virginitas carnis. Si autem aureolam large accipiamus pro quocunque gaudio, quod in patria habebunt super gaudium essentiale: sic etiam incorruptus carne aureola respondebit, etiam si propositum non habuerunt perpetuo virginitatem seruandi. Non enim est dubium, quod de incorruptione corporis gaudebũt sicut & innocentes de hoc quod immunes à peccato fuerunt: quamuis peccandi opportunitatem non habuerunt, vt patet in pueris baptizatis. Sed hæc non est propria acceptio aureolæ, sed valdè communis.

¶ Ad primvm ergo dicendum, quod in continendo secundum aliquid, maiorem pugnam sustinẽt virgines. & secundum aliquid viduæ cæteris paribus. Virgines enim concupiscentia inflammat & experiẽdi desiderium, quod ex quasi quadã curiositate procedit, quia scilicet fit vt homo libentius videat quæ nunquam vidit, & etiam quandoque in eis concupiscentiam auget æstimatio maioris delectationis, quam sit secundum veritatem, & etiam consideratio eorum incommodorum, quæ delectationi huiusmodi adiunguntur: & quantum ad hoc viduæ minorem sustinent pugnam: maiorem autem propter delectationis memoriam, & in diuersis vnum alteri præiudicat secundum diuersas hominis dispositiones. Quia quidam magis mouentur hoc, quidam illo: quicquid autem sit de quantitate pugnæ, hoc tamen certum est quod perfectior est victoria virginum quam viduarum. Perfectissimum enim genus victoriæ est & pulcherrimum hosti nunquam cessisse: corona autem non debetur pugnæ, sed victoriæ de pugna.

¶ Ad secundum dicendum, quòd duplex circa hoc est opinio. Quidam enim dicunt quod beata virgo pro virginitatis præmio non habet aureolam, si aureola propriè accipiatur, secundum quod respicit pugnam: tamen habet aliquid maius aureola propter perfectissimum propositum virginitatis seruandæ. Alij vero dicunt quod etiam aureolam sub propria ratione aureole habet & excellentissimam: quamuis enim pugnam non senserit, pugnam tamen carnis aliquam habuit: sed ex vehementia virtutis quam habuit à Deo, habuit carnem subditam quod huiusmodi pugna ei insensibilis erat. Sed istud videtur inconuenienter dici, quia cum virgo beata credatur omnino immunis fuisse à fomitis inclinatione propter eius sanctificationem perfectam, non est pium ponere aliquam pugnam à carne fuisse in ea, cum talis pugna non sit nisi à fomitis inclinatione, nec tentatio, quæ est à carne, sine peccato esse possit, vt patet per Glos. 2. Corint. 12. super illud, Datus est mihi stimulus carnis meæ, &c. Vnde dicendum est, quod aureolam propriè habet, vt in hoc membris aliis Ecclesiæ conformetur, in quibus virginitas inuenitur: & quamuis non habuit pugnam per tentationem, quæ est à carne: habuit tamen pugnam per tentationem quæ est ab hoste, qui nec etiam ipsum Christum reueritus fuit, vt patet Matth. 4.

¶ Ad tertium dicendum, quòd virginitati non debetur aureola nisi inquantum addit quandam excellentiam super alios continentiæ gradus. Si autem Adam non peccasset, virginitas nullam perfectionem supra continentiam coniugalẽ habuisset: quia tunc fuissent honorabiles nuptiæ, & thorus immaculatus nulla concupiscentiæ fœditate existente, vnde virginitas tunc seruata non fuisset, nec ei tunc aureola deberetur: sed mutata humanæ naturæ conditione virginitas specialem decorem habet: & ideò ei speciale redditur præmium. Tempore etiam legis Moysi, quando cultus Dei per carnalem actum propagandus erat, non erat omninò laudabile à commixtione carnis abstinere. Vnde nec tali proposito speciale præmium redderetur, nisi ex diuino processisset instinctu, vt creditur de Hieremia & Helia, quorum coniugia nou leguntur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd si aliqua per violentiam oppressa fuerit propter hoc non amittit aureolam, dummodò propositum virginitatem seruandi inuiolabiliter seruet, illi actui nullo modo consentiens: non tamen per hoc virginitatem perdit: & hoc dico siue pro fide, siue pro quancunque alia causa corrumpatur violenter. Sed si hoc pro fide sustineat, hoc ei erit ad meritum, & ad genus martyrij pertinebit. Vnde Lucia dicit, Si me inuitam violare feceris, castitas mihi duplicabitur ad coronam. Non quod habeat duas virginitatis aureolas, sed quia duplex præmium reportabit: vnum pro virginitatis custodia, aliud pro iniuria quam passa est, dato etiam quod totaliter oppressa concipiat, nec ex hoc meritum virginitatis perdit, nec tamen matri Christi æqualiter: in qua fuit cum integritate mentis etiam integritas carnis.

¶ Ad quintum dicendum, quòd virginitas nobis à natura innascitur quantùm ad id quod est materiale in virginitate: sed propositum perpetuę incorruptionis seruandę, ex quo virginitas meritum habet, non est innatum, sed ex munere gratię proueniens.

¶ Ad sextum dicendum, quòd non cuilibet viduę fructus sexagenarius debetur, sed ei solùm quæ propositum viduitatis seruandę retinet, quamuis etiam votum non emittat sicut etiam de virginitate dictum est.

¶ Ad septimum dicendum, quod si frigidi & eunuchi voluntatem habeant perpetuam incorruptionem seruare, etiam si facultas esset coeundi, virgines sunt dicendi & aureolam merentur. Faciunt enim de necessitate virtutem. Si verò voluntatem habeant

habeant ducendi coniugem, si possent, aureolam non merentur. Vnde dicit Augu. in libr. de Sancta virginitate. Quibus ipsum virile membrum debilitatur, vt generare non possint, vt sunt eunuchi, sufficit cùm Christiani fiunt, & Dei præcepta custodiunt: eo tamen proposito sunt, vt coniuges si possent haberent: coniugatis fidelibus adæquari.

ARTICVLVS VI.

¶ Virum martyribus aureola debeatur.

Ad sextvm sic proceditur. Videtur quòd Martyribus aureola non debeatur. Aureola enim præmium est quod operibus supererogationum redditur. Vnde dicit Beda super illud Exod. 25. Facies & aliam coronam, &c. de eorum præmio potest rectè intelligi, qui generalia mandata spontaneæ vitæ perfectioris electione, transcendunt sed mori in confessione fidei, quandoque est necessitatis, non supererogationis, vt patet ex hoc quod dicitur Romano. 10. Corde creditur ad iustitiam ore autem confessio fit ad salutem: ergo martyrio non semper debetur aureola.

¶ 2. Prætereà, Secundum Greg. feruitia quanto sunt magis libera, tanto sunt magis grata: sed martyrium, minimum habet de liberalitate, cum sit pœna ab alio inflicta violenter: ergo martyrio aureola non debetur, quæ respondet merito excellenti.

¶ 3. Prætereà, Martyrium non solum consistit in exteriori passione mortis: sed etiam in voluntate: vnde Bernard. distinguit tria genera martyrum, scilicet voluntate, non nece, vt Ioannes: voluntate & nece, vt Stephanus: nece & non voluntate, vt Innocentes: si ergo martyrio aureola debetur, magis deberetur, martyrio voluntatis quam exteriori martyrio: cum meritum ex voluntate procedat: hoc autẽ non ponitur: ergo martyrio aureola nõ debetur:

¶ 4. Prætereà, Afflictio corporis est minor quam afflictio mentis, quæ est per dolores & interiores animæ passiones: sed interior passio quoddam etiam martyrium est, vnde dicit Hieronymus in sermone de Assumptione: Ratione rectè dixerim, Dei genitrix Virgo & martyr fuit, quamuis in pace vitam finierit: vnde, Tuam ipsius animam pertransibit gladius, scilicet dolor de morte Filij cum ergo interiori dolori aureola non respondeat: nec exteriori respondere debet.

¶ 5. Prætereà, Pœnitentia martyrium quoddam est: vnde dicit Greg. Quamuis occasio persecutionis desit, habet tamen pax nostra martyrium suum, quia etsi carnis colla ferro non subiicimus, spirituali tamen gladio carnalia desideria in mente trucidamus: pœnitentiæ autem quæ in exterioribus operibus consistit, aureola non debetur: ergo nec etiam omni exteriori martyrio debetur aureola.

¶ 6. Prætereà, Illicito operi non debetur aureola: sed illicitum est, sibiipsi manus iniicere, vt patet per Augustinum in primo libro de Ciuitate Dei: & tamen quorundam martyria in Ecclesia celebrata sunt, qui sibi manus iniecerunt tyrannorum rabiem fugientes, vt patet in Ecclesiastica Historia de quibusdam mulieribus apud Alexandiam: ergo non semper martyrio debetur aureola.

¶ 7. Prætereà, Contingit aliquando aliquem pro fide vulnerari, & postmodum aliquo tempore superuiuere, hunc constat martyrem esse: & tamen ei aureola non debetur, quia eius pugna non durauit vsque ad mortem: ergo non semper martyrio debetur aureola:

¶ 8. Prætereà, Quidam magis affliguntur in amissione rerum temporalium, quam etiam in propria afflictione, quod patet ex hoc quod multas afflictiones sustinent ad lucra acquirenda, ergo eis propter Christum temporalia bona diripiãtur, videtur quod sint martyres: nec tamẽ eis, vt videtur, debetur aureola, ergo vi prius.

¶ 9. Prætereà, Martyr videtur esse tantum ille qui pro fide occiditur: vnde dicit Isido. Martyres Græce, testes Latine, quia propter testimonium Christi passiones sustinuerunt, & vsque ad mortem pro veritate certauerunt, sed aliquæ aliæ virtutes sunt fide excellentiores, vt iustitia, & claritas, & huiusmodi: quæ sine gratia esse non possunt, quibus tamen non debetur aureola: ergo videtur quòd nec martyrio aureola debeatur.

¶ 10. Prætereà, Sicut veritas fidei est à Deo, ita & quælibet alia veritas, vt dicit Ambro. quia omne verum à quocunque dicatur, à Spiritu sancto est: ergo si sustinenti mortem pro veritate fidei debetur aureola, eadem ratione & sustinentibus mortem pro alia qualibet veritate, quod tamen non debetur.

¶ 11. Prætereà, Commune est potius bono particulari: sed si aliquis pro conseruatione reipublicæ moriatur in bello iusto, non debetur ei aureola: ergo etiam si occidatur pro conseruatione fidei in ipso, & sic idem quod prius.

¶ 12. Prætereà, Omne meritum ex libero arbitrio procedit: sed quorundam martyria celebrat Ecclesia, qui vsum liberi arbitrij non habuerunt: ergo aureolam non meruerunt, & sic in omnibus martyribus non debetur aureola.

¶ Sed contra, Augustinus dicit in lib. de sancta Virginitate, Nemo quantum puto, ausus fuit præferre virginitatem martyrio: sed virginitati debetur aureola: ergo & martyrio.

¶ Prætereà, Corona debetur certanti, sed in martyrio est spiritualis difficultas pugnæ: ergo ei debetur spiritualis aureola.

¶ Respondeo dicendum, quòd sicut ineſt quæ eam pugna spiritui contra interiores concupiscentias, ita etiam ineſt homini quædam pugna contra passiones exterius illatas: vnde sicut perfectissimæ victoriæ, qua de concupiscentiis carnis triumphatur, scilicet virginitati, debetur spiritualis corona, quæ aureola dicitur: ita etiam perfectissimæ victoriæ, quæ habetur de impugnatione exteriori debetur aureola: perfectissima autem victoria de exterioribus passionibus consideratur ex duobus. Primò ex magnitudine passionis, inter omnes autem passiones illatas exterius præcipuum mors locum tenet, sicut & in passionibus interioribus præcipuæ sunt venenorum concupiscentiæ: & ideò quando quis obtinet victoriam de morte & ordinatis ad mortem, perfectissimè vincit. Secundò, perfectio victoriæ consideratur ex causa pugnæ, quando videlicet ex honestissima causa pugnatur, quæ scilicet est Christus, & hæc duo in martyrio considerantur, quòd est mors suscepta propter Christum, martyrem verò non facit pœna, sed causa: & ideò martyrio aureola debetur sicut & virginitati.

¶ Ad primvm ergo dicendum, quòd sustinere mortem propter Christum, quantum est de se, est opus supererogationis, non enim quilibet tenetur fidem suam coram persecutore, confiteri: sed eo casu est de necessitate salutis, quando scilicet à persecutore deprehensus de fide sua requiritur, quàm confiteri tenetur, nec tamen sequitur quòd aureolam non mereatur. Aureola enim non debetur operi supererogationis, inquantum est supererogatio. sed inquantum perfectionem quandam habet, vnde tali perfectione manente: etiam si non sit supererogatio, aureolam aliquis meretur.

¶ Ad secundum dicendum, quod martyrio non debetur aliquod præmium, secundum hoc quod ab exteriori infligitur, sed secundum hoc quod voluntariè sustinetur: quia non meremur nisi per ea quæ sunt in nobis, & quanto id quod aliquis sustinet voluntariè, est difficilius, & magis natum voluntati repugnare, tanto voluntas, quæ propter Christum illud sustinet, ostenditur firmius fixa in Christo: & ideo ei excellentius præmium debetur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quidam actus sunt, qui in ipso actu habent quandam vehementiam delectationis vel difficultatis, & in talibus actus semper addit ad rationem meriti vel demeriti, secundum quod in actu oportet voluntatem variari vel vehementia actus à statu, in quo prius erat: & ideo, cæteris paribus, actus luxuriam exercens, plus peccat quam qui solum in actum consentit, quia in ipso actu voluntas augetur. Similiter & cum actus martyrij maximam difficultatem habeat: voluntas tamen martirij nõ pertingit ad illud meritum, quòd actui martyrij debetur ratione difficultatis: quamuis etiam possit peruenire ad alterius præmium considerata radice merendi, quia aliquis ex maiori claritate potest velle sustinere martyrium, quam alius sustineat, Vnde voluntariè martyr potest mereri sua voluntate præmium essentiale, æquale vel maius eo quod martyri debetur, sed aureola debetur difficultati, quæ est in ipsa pugna martyrij: vnde aureola voluntariè tantum martyribus debetur.

¶ Ad quartum dicendum quòd sicui delectationes tactus, circa quas est temperantia, præcipuum locum tenent inter omnes delectationes interiores & exteriores, ita dolores tactus omnibus aliis doloribus præminet: & ideo difficultati illi, quæ accidit in sustinendo dolores tactus, puta qui sunt in verberibus & huiusmodi, debetur aureola magis quam difficultati sustinendi interiores dolores pro quibus tamen non propriè dicitur aliquis martyr, nisi secundum quandam similitudinem: & hoc modo Hiero. loquitur.

¶ Ad quintum dicendum, quod afflictio pœnitentię proprię loquendo, non est martyrium: quia non cõsistit in his quę ad mortem inferendam ordinantur, cum ordinetur solum ad carnem domandam: quam mensuram si quis excedat, erit afflictio culpanda. Dicitur tamen propter similitudinem afflictionis martyrium, quæ quidem afflictio excedit martirij afflictionem diuturnitate, sed exceditur intentione.

¶ Ad sextum dicendum, quod secundum Augustinum in 1. de Ciuit. Dei, Nulli licitum est sibiipsi manus iniicere quacunque ex causa, nisi forte diuino instinctu fiat ad exemplum fortitudinis extendendum: vt mors contemnatur: illi autem, de quibus obiectum est, diuino instinctu mortem sibi intulisse creduntur, & propter hoc, eorum martyria ecclesia celebrat.

¶ Ad septimum dicendum, quod si aliquis propter fidem vulnus mortale accipiat & superuiuat, non est dubium quod aureolam

Universidad de Deusto
Biblioteca

aureolam meretur, sicut de beata Cecilia patet, quæ triduo superuixit, & de multis martyribus, qui in carcere sunt defuncti sed etiam si vulnus non mortale accipiat, & tamen exinde mortem incurrat, creditur aureolam mereri. Quamuis quidam dicant quod aureolem non meretur si ex incuria vel negligentia propria mortem quis incurrat: non enim ista negligentia eum ad mortem induxisset nisi præsuppositio vulnere, quod pro fide acceptum est, & ita vulnus quod pro fide acceperat, est prima occasio mortis: vnde propter hoc aureolam non videtur amittere, ni si sit talis negligentia, quæ culpam mortalem inducat, quæ ei auream aufert & aureolam. Si vero ex mortali vulnere suscepto non moriatur aliquo casu contingente, vel etiam vulnera non mortalia susceperat, & adhuc carceres sustinens moriatur, adhuc aureolam meretur. Vnde quorundam Sanctorum martyria in Ecclesia celebrantur, qui in carcere mortui sunt, aliquibus vulneribus longè antè susceptis, sicut patet de Marcello Papa. Qualiscunque igitur afflictio propter Christum illata vsque ad mortem continuatur, siue mors inde sequatur, siue non, aliquis martyr efficitur, & aureolam meretur. Si verò non continuatur vsque ad mortem, non propter hoc aliquis dicetur martyr, sicut patet de Syluestro, de quo non solennizat Ecclesia, sicut de martyre, quia in pace vitam finiuit, quamuis prius aliquas passiones sustinuerit.

¶ Ad octauum dicendum, quòd sicut temperantia non est circa delectationes in pecuniis, vel in honoribus & huiusmodi, sed solum in delectationibus tactus quasi præcipuis: & ita etiam fortitudo est circa pericula mortis, sicut circa præcipua: vt dicitur in tertio Ethicorum. Et ideò soli iniuriæ quæ irrogatur circa corpus proprium, ex qua nata est, mors sequi debetur aureola. Siue etiam aliquis propter Christum res temporales, siue famam, vel quicquid huiusmodi amittat, non efficitur propter hoc propriè martyr, nec meretur aureolam. Nec aliquis potest ordinatè res exteriores plus diligere, quàm proprium corpus: amor autem inordinatus non coadiuuat ad meritum aureolæ: nec etiam potest dolor de amissione rerum coæquari dolori de corporis occisione: & aliis huiusmodi.

¶ Ad nonum dicendum, quòd causa sufficiens ad martyrium non solùm est confessio fidei, sed quæcunque alia virtus non politica, sed infusa quæ finem habeat Christum. Quolibet enim actu virtutis quis testis Christi efficitur inquantum opera quæ in nobis Christus perficit, testimonia bonitatis ipsius sunt. Vnde aliquæ virgines sunt occisæ pro virginitate, quam seruare volebãt: sicut beata Agnes, & quædam aliæ, quarum martyria in Ecclesia celebrantur.

¶ Ad decimum dicendum, quòd veritas fidei habet Christum pro fine & pro obiecto. Et ideò confessio ipsius aureolam meretur, si pœna addatur, non solum ex parte finis, sed etiam ex parte materiæ. Sed confessio cuiuscunque alterius veritatis non est causa sufficiens ad martyrium ratione materiæ, sed solùm ratione finis: vtpote si aliquis vellet priùs occidi, quàm quodcunque mendacium dicendo, contra ipsum peccare.

¶ Ad vndecimum dicendum, quòd bonum increatum excedit bonum omne creatum: vnde quicunque finis creatus siue sit bonum commune, siue priuatum, non potest actui tantam bonitatem præstare, quantam finis increatus, cùm scilicet aliquid propter Deum agitur: ideò cùm quis propter bonum commune non relatum ad Christum mortem sustinet, aureolam non meretur: sed si hoc referatur ad Christum, aureolam merebitur & martyr erit, vtpote si rempub. defendat ab hostium impugnatione, qui fidem Christi corrumpere moliuntur, & in tali defensione mortem sustineat.

¶ Ad duodecimum dicendum, quòd quidam dicunt quòd Innocentibus occisis pro Christo, virtute diuina acceleratus est vsus rationis, sicut & in Ioanne Baptista, dum adhuc esset in materno vtero, & secundum hoc verè martyres fuerunt, & actu & voluntate, & aureolam habent. Sed alij dicunt quòd fuerunt martyres actu tantùm, & non voluntate, quod videtur sentire Bernar. distinguens tria genera martyrum, vt dictum est, & secundum hoc Innocentes sicut non pertingunt ad perfectam rationem martyrij, sed aliquid martirij habent ex hoc quòd passi sunt pro Christo: ita etiam & aureolam habent, non quidem secundum perfectam rationem, sed secundum aliquam participationem, inquantum scilicet gaudent se in obsequium Christi occisos esse, vt dictum est de pueris baptizatis, quòd habebunt aliquod gaudium de innocentia & carnis integritate.

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrum Doctoribus aureola debeatur.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quod Doctoribus aureola non debeatur. Omne enim præmium quod in futuro habebitur, alicui actui virtutis respondet: sed prædicare vel docere, non est actus alicuius virtutis: ergo doctrinæ vel prædicationi non debetur aureola.

¶ 2. Præterea, Docere & prædicare, ex studio doctrinæ proueniunt: sed ea quæ præmiantur in futuro, non sunt acquisita per humanum studium, quia naturalibus & acquisitis non meremur: ergo pro doctrina & prædicatione nullus in futuro aureolam promerebitur.

¶ 3. Præterea. Exaltatio in futuro respondet humilitati in præsenti, quia qui se humiliat exaltabitur: sed in docendo & in prædicando non est humiliatio: imo magis superbiæ occasio: Glossa. dicit Matth. 4. Diabolus multos decepit honore magisterij inflatos: ergo videtur quod prædicationi & doctrinæ aureola nobis debeatur.

¶ SED CONTRA, Ephes. 1. super illud, vt sciatis quæ sit supereminens, &c. dicit Glossa. Quoddam incrementum habebunt sancti Doctores vltra id quod alij communiter habebunt: ergo &c. Et præterea Cant. 4. super illud, Vinea mea coram me est: dicit Glossa. Ostendit quid singularis Præmij Doctoribus eius disponit, ergo Doctores habebunt singulare præmium, & hoc vocamus aureolam.

¶ RESPONDEO dicendum, quod sicut per martyrium & virginitatem aliquis perfectissimam victoriam obtinet de carne & mundo, ita etiam perfectissima victoria contra Diabolum obtinetur, quando aliquis non solum Diabolo impugnanti non cedit, sed etiam expellit eum, & non solùm à se, sed etiam ab aliis: hoc autem fit per prædicationem & doctrinam: & ideò prædicationi & doctrinæ aureola debetur sicut & virginitati & martyrio: Nec est dicendum, vt quidam dicunt, quod debeatur tantùm prælatis quibus competit ex officio prædicare & docere: sed quibuscunque qui licitè hunc actum exercent. Prælatis autem non debetur, quamuis habeant officium prædicandi, nisi actu prædicent, quia corona non debetur habitui, sed pugnæ actuali, secundum illud 2. Timoth. 2. Non coronabitur nisi qui legitimè certauerit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd prædicare & docere sunt actus alicuius virtutis scilicet misericordiæ: vnde & inter spirituales elemosynas computantur.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd quamuis facultas prædicandi & docendi quandóque ex studio proueniat, tamen vsus doctrinæ ex voluntate procedit, quæ per charitatem informatur à Deo infusam, & sic actus eius meritorius esse potest.

¶ Ad tertium dicendum, quòd exaltatio in hac vita non diminuit alterius vitæ præmium nisi ei qui in tali vita propriam gloriam querit. Qui autem talem exaltationem in vtilitatem aliorum conuertit, ex ea sibi meritum non acquirit. Cum autem dicitur quòd doctrinæ debetur aureola intelligendum est de doctrinis pertinentibus ad salutem, per quas Diabolus à cordibus hominũ expugnatur, sicut quibusdam spiritualibus armis, de quibus dicitur 2. Corinth 10. Arma militiæ nostræ non sunt carnalia, sed spiritualia.

ARTICVLVS VIII.

¶ Vtrum Christo aureola debeatur. Thom. 4. distin. 49. q. 1. art. 4. q. 1. & seq.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quod Christo aureola debeatur. Debetur enim aureola virginitati, & martyrio, & doctrinæ, sed in Christo hæc præcipuè fuerunt: ergo ipsi præcipuè aureola competit.

¶ 2. Præterea, Omne quod est perfectissimum in rebus humanis, Christo est attribuendum: sed præmium aureolæ debetur excellentissimis meritis: ergo & Christo debetur.

¶ 3. Præterea, Cyprianus dicit, quòd imaginem Dei virginitas portat, virginitatis igitur exemplar in Deo est: & sic videtur quòd Christo etiam, inquantum est Deus, aureola competat.

¶ SED CONTRA est, quod aureola est gaudium de conformitate ad Christum, vt dicitur: sed nullus conformatur: vel assimilatur sibiipsi, vt patet per Philosophum: ergo Christo aureola nõ debetur.

¶ Præterea, Christi præmium nunquàm augmentatur, sed Christus ab instanti suæ conceptionis non habuit aureolam, quia tunc nunquàm pugnauerat: ergo nunquam posteà aureolam habuit.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd circa hoc est duplex opinio. Quidam dicunt, quòd in Christo est aureola secundum propriam aureolæ rationem, cùm in eo pugna inueniatur & victoria, & per consequens corona secundum propriam rationem. Sed diligenter considerando, quamuis Christo competat ratio aureæ vel coronæ non tamen ei competit ratio aureolæ. Aureola enim ex hoc quod diminutiuè dicitur, importat aliquid quòd participatiuè & nunquàm secundum sui plenitudinem possidetur. Vnde illis competit aureolam habere in quibus est aliqua perfectionis victoriæ participatio secundum imitationem eius, in quo perfectæ victoriæ ratio plena consistit. Et ideò cùm in Christo inueniatur huiusmodi principalis & plena ratio, per cuius victoriam omnes victores constituuntur, vt patet Ioan. 16. Confidite, ego vici mundum, & Apoc. 5. Ecce vicit Leo de tribu Iuda: Christo non competit aureolam habere, sed aliquid aliud

aliud, vnde omnes aureolæ originantur: vnde dicitur Apoc. 3. Qui vicerit, faciam eum sedere in throno meo, sicut ego vici, & sedeo in throno Patris mei. Vnde secundum alios dicendum est, quòd quamuis id quod est in Christo, non habeat rationem aureolæ tamen est excellentius omni aureola.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Christus fuit verissimè Virgo martyr, & Doctor: sed cùm præmium accidentale his respondens in Christo non habet aliquam nobilem quantitatem, in comparatione ad magnitudinem essentialia præmij: vnde non habet aureolam sub ratione aureolæ.

¶ Ad secundum dicẽdum, quòd aureola quamuis debeatur operi perfectissimo, quo ad nos, tamen inquãtum diminutinè dicitur, significat quandam participationem perfectionis ab aliquo, in quo plenariè inuenitur: & secundum hoc ad quandam minorationem pertinet: & sic in Christo non inuenitur, in quo omnis perfectio plenissimè inuenitur.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis virginitas habeat aliquo modo exemplar in Deo non tamen habet exemplar vnius rationis. Incorruptio enim Dei quam virginitas imitatur, non eadem ratione est in Deo, & in aliqua virgine.

ARTICVLVS IX.

¶ Vtrum angelis aureola debeatur.

AD NONVM sic proceditur. Videtur quod angelis aureola debeatur. Quia, vt dicit Hieronym. de virginitate loquens, In carne præter carnem viuere, potius est vita angelica quam humana, & 1. Corinth. 7. dicit Glossa, quia virginitas est portio angelica, cùm igitur virginitati respõdeat aureola, videtur quod angelis debeatur.

¶ 2. Præterea, Nobilior est incorruptio spiritus, quam incorruptio carnis: sed in angelis inuenitur incorruptio spiritus, quia nunquàm peccauerunt: ergo eis magis debetur aureola, quàm hominibus incorruptis carne, qui aliquando peccauerunt.

¶ 3. Præterea, Doctrinæ debetur aureola: sed angelinos docent purgando, illuminando, & efficiendo: vt Dion. dicit: ergo eis debetur aureola saltem Doctorum.

¶ SED CONTRA, Secundæ Timoth. 2. Non coronabitur nisi qui legitimè certauerit: sed in angelis non est pugna: ergo eis aureola non debetur.

¶ Præterea, Aureola non debetur illis, qui per corpus non exercentur: vnde amãtibus virginitatem, martyrium, & doctrinam, si exteriùs eis hæc non insunt, aureola non debetur: sed angeli sunt spiritus incorporei: ergo aureolam non habent.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd angelis aureola non debetur: cuius ratio est, quia aureola respondet cuilibet perfectioni excellenti in merito: ea vero quæ in hominibus ad perfectionem meriti pertinent, angelis connaturalia, vel etiam spectant ad communem statum eorum, aut etiam ad ipsum præmium, & ideò tione eorum, qua hominibus aureola debetur, angeli non habent aureolam.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod virginitas dicitur esse vita angelica, inquantùm per gratiam virgines imitantur id quod angeli habẽt per naturam. Non enim virtutis est in angelis, quod omnino à delectabilibus carnis abstinent, cùm huiusmodi delectationes in eis esse non possint.

¶ Ad secundum dicendum, quòd perpetua incorruptio spiritus in angelis præmium essentiale meretur: est enim de necessitate salutis, cùm in eis non possit subsequi reparatio post ruinam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd illi actus secundum quod angeli nos docent pertinent ad eorum gloriam & communem statum: vnde per huiusmodi actus aureolam non merentur.

ARTICVLVS X.

¶ Vtrum aureola etiam corpori debeatur.

AD DECIMVM sic proceditur. Videtur quod aureola etiam corpori debeatur. Præmium enim essentiale est prius quàm accidentale: sed dos quæ ad præmium essentiale pertinet, non solùm est in anima, sed etiam in corpore: ergo & aureola quæ pertinet ad præmium accidentale.

¶ 2. Præterea, Peccato quod per corpus exercetur, respondet pœna in anima & corpore, ergo & merito, quod exercetur per corpus, debetur præmium & in anima & in corpore: sed meritum aureolæ per corpus exercetur: ergo aureola etiam debetur corpori.

¶ 3. Præterea, In corporibus martyrum quædam virtus apparebit in ipsis cicatricibus corporis. Vnde Augustinus dicit 22. de Ciuit. Dei. Nescio quomodo sic afficiamur amore martyrũ beatorum, vt velimus in illo regno in eorum corporibus videre vulnerum cicatrices, quas pro Christi nomine pertulerunt, & fortasse videbimus. Non enim erit deformitas in eis, sed dignitas quædam, quamuis in corpore, non corporis, sed virtutis pulchritudo fulgebit: ergo videtur quod aureola martyrum etiam in corpore sit, & eadem ratione de aliis.

¶ SED CONTRA, Animæ, quando sunt in Paradiso, habent aureolas, nec tamen habent corpora: ergo proprium subiectum aureolæ non est corpus, sed anima.

¶ Præterea, Omne meritum est ab anima: ergo præmium totum in anima esse debet.

¶ RESPONDEO dicendum, quod aureola propriè est in mente. Est enim gaudium de operibus illis, quibus aureola debetur. Sed sicut ex gaudio essentialis præmij, quod est aureola, redundat quidam decor in corpore, qui est gloria corporis ita ex gaudio aureolæ, resultat aliquis decor in corpore, vt sic aureola principaliter sit in mente, sed per quandam etiam redundantiam refulgeat in corpore vel in carne. Et per hoc patet responsio ad obiecta, Tamen sciendum est quod decor cicatricum quæ in corporibus martyrum apparebunt, non potest dici aureola, qua aliqui martyres aureolam habebunt, in quibus huiusmodi cicatrices non erunt, Vt pote illi qui sunt submersi, aut famis inedia, aut squalore carceris interempti.

ARTICVLVS XI.

¶ Vtrum conuenienter assignentur tres aureolæ virginum martyrum, & prædicatorum.

AD VNDECIMVM sic proceditur. Videtur quòd inconuenienter designentur tres aureolæ. Virginum scilicet Martyrum, & Prædicatorum. Aureola enim martyrum respondet virtuti fortitudinis eorum: aureola vero virginum virtuti temperantiæ, aureola verò Doctorum virtuti prudentiæ: ergo videtur quòd debeat esse quarta aureola, quæ respondeat virtuti iustitiæ.

¶ 2. Præterea, Exod 2. dicit Glossa, quòd corona aurea additur cùm per Euangelium his qui mandata custodiunt, vita æterna promittitur. Matth. 19. Si vis ad vitam ingredi: serua mandata, Huic aureola superponitur, cum dicitur, Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus: ergo paupertati debetur aureola.

¶ 3. Præterea, Propter votum obedientiæ aliquis se subiicit Deo totaliter: ergo in voto obedientiæ maxima perfectio consistit, & ita videtur quòd ei aureola debeatur.

¶ 4. Præterea, Multa sunt etiam alia supererogationis opera, de quibus homo in futuro speciale gaudium habebit: ergo multæ sunt aliæ aureolæ præter tres prædictas.

¶ 5. Præterea, Sicut aliquis diuulgat fidem prædicãdo & docẽdo ita scripta compilando: ergo & talibus quarta aureola debetur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd aureola est quoddam priuilegiarum præmium priuilegiatæ victoriæ respondens. Et ideò secundum priuilegiatas victorias in tribus pugnis, quæ cuilibet homini imminent, tres aureolæ sumuntur. In pugna enim quæ est contra carnem, ille potissimam victoriam obtinet, qui à delectabilibus venereis quæ sunt præcipua in hoc genere, omnino abstinet: & ideò virginitati aureola debetur. In pugna verò, qua contra mundum pugnatur illa est præcipua, cùm a mundo persecutionem vsque ad mortem sustinemus, Vnde & martyribus: qui in ista pugna victoriam obtinent, secunda aureola debetur. In pugna, qui cõtra Diabolum pugnatur, illa est præcipua victoria, cùm aliquis hostem non solùm a se, sed a cordibus aliorum removet, quod fit per doctrinam & prædicationem: & ideò Doctoribus & Prædicatoribus tertia aureola debetur. Quidam verò distinguunt tres aureolas secundum tres vires animæ, vt dicantur tres aureolæ respondere potissimis trium virium animæ actibus. Potissimus enim actus rationalis est veritatem fidei etiã in aliis diffundere, & huic actui debetur Doctorum aureola. Irascibilis verò actus potissimus est, mortem propter Christum superare, & huic debetur aureola Martyrum. Concupiscibilis etiam actus potissimus est à delectabilibus carnis maximis abstinere penitus, & huic debetur aureola Virginum. Alij verò aureolas tres distinguunt, secundum ea, à quibus Christo nobilissimè conformamur. Ipse enim mediator fuit inter Patrem & mundum. Fuit ergo Doctor, secundum quòd veritatem quam a Patre acceperat, mundo manifestauit. Fuit autem martyr, secũdum quòd à mundo persequutionem sustinuit. Fuit verò virgo, inquantùm puritatem in seipso seruauit. Et ideò Doctores, martyres, & virgines ei perfectissimè conformantur: vnde talibus debetur aureola.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd in actu iustitiæ non attenditur aliqua pugna sicut in actibus aliarum virtutum. Nec tamen verum est quod docere sit actus prudentiæ: imò est potiùs actus charitatis vel materiæ, secundum quòd ex tali habitu inclinamur ad huiusmodi actus exercitium, vel etiam sapientiæ vt dirigentis. Vel potest dici secundum alios, quod iustitia circuit omnes virtutes: & ideò ei specialiter aureola non debetur.

¶ Ad secũdum dicendum, quòd paupertas quamuis sit opus perfectionis, non tamen tenet summum locum in aliqua spirituali pugna. Quia amor temporalium minùs impugnat, quam concupiscentia carnis, vel prosequutio inflicta in corpus proprium. Vnde paupertati non debetur aureola, sed debetur ei iudiciaria

Universidad de Deusto
Biblioteca

potestas ratione humiliationis, quæ cõsequitur paupertatẽ Glos. autem inducta largè accipit aureolam pro quolibet præmio quod redditur merito excellenti.
¶ Et similiter dicendum ad tertium & quartum.
¶ Ad quintũm dicendum, quòd etiam scribentibus sacram Scripturam debetur aureola: sed hæc nõ distinguitur ab aureola Doctorum: quia scripta componere quidam modus docendi est.

ARTICVLVS XII.

¶ Vtrum aureola virginum sit potissima inter alias.

AD DVODECIMVM sic proceditur. Videtur quòd aureola virginum sit inter alias potissima. Quia Apoc. 7. de virginibus dicitur, quod sequuntur Agnum quocunque ierit, & quod nemo poterat dicere canticum, quod virgines cantabant: ergo virgines habent excellentiorem aureolam.
¶ 2. Præterea, Cyprian. de virginibus dicit, quòd sit illustrior portio gregis Christi: ergo eis maior aureola debetur.
¶ 3. Item, Videtur quod potissima sit aureola martyrum. Quia dicit Haymo, quod non omnes virgines coniugatas præcedunt, sed hi specialiter qui in tormento passionis virginitate insuper custodia coæquantur martyribus coniugãtis: ergo martyrium dat virginitati præeminentiam super alios status: ergo martyrio potior aureola debetur.
¶ 4. Item, Videtur quòd potissima debeatur Doctoribus quia ecclesia militans exemplata est ab ecclesia triumphante: sed in ecclesia militante maximus honor debetur Doctoribus, 1. Tim. 5. Qui bene præsunt presbyteri, duplici honore digni habeantur, maximè autem qui laborant verbo & doctrina: ergo in ecclesia triumphante talibus potior aureola debetur.
¶ RESPONDEO dicendum, quòd præeminentia aureolæ ad aureolam potest dupliciter considerari vel attendi. Primò ex parte pugnæ, vt dicatur aureola potior quæ fortiori pugnæ debetur, & per hunc modum aureola martyrum aliis aureolis supereminet quodammodo, & aureola virginum alio modo: pugna enim martyrum est fortior secundum seipsam & vehemẽtiùs affligens, sed pugna carnis est periculosior, inquãtum est diuturnior, & magis nobis eminet è vicino. Secundò, ex parte eorum de quibus est pugna: & sic aureola Doctorum inter omnes est potior, quia huiusmodi pugna versatur circa intelligibilia: aliæ vero pugnæ circa sensibiles passiones. Sed illa eminẽtia quæ attenditur ex parte pugnæ, est aureolæ essentialior, quia aureola secũdum propriam rationem respicit victoriam & pugnam. Difficultas enim pugnæ attenditur ex parte ipsius pugnæ inquantùm est nobis vicinior: & ideò simpliciter loquendo, aureola martyrum inter omnes est potior. Et ideò dicitur, Matth. 5. in Glossa, quòd in octaua beatitudine, quæ ad martyres pertinet, scilicet qui persequutionem patiuntur, &c. omnes aliæ perficiuntur: & propter hoc etiam Ecclesia in connumeratione Sanctorum martyres Doctoribus, virginibus præordinat, sed quantum ad aliquid nihil prohibet, alias aureolas excellentiores esse.
¶ Et per hoc patet solutio ad obiecta.

ARTICVLVS VIII.

¶ Vtrum vnus alio aureolam excellentiùs habet.

AD DECIMVMTERTIVM sic proceditur. Videtur quod vnus aureolam virginitatis vel martyrij vel doctoratus excellentius alio non habeat. Quia ea quæ sunt in termino non intenduntur & remittuntur: aureola autem debetur operibus quæ sunt in termino perfectionis: ergo aureola non intenditur neque remittitur.
¶ 1. Præterea, Virginitas non suscipit magis & minus, cùm importet priuationem quandam, & priuationes, non intendantur nec remittantur: ergo nec præmium virginitatis, scilicet aureola virginum intenditur & remittitur.
¶ SED CONTRA, Aureola sic proponitur aureæ: aurea est intensior in vno, quàm in alio: ergo & aureola.
¶ RESPONDEO dicendum, quòd cùm meritum sit quodammodo præmij causa, oportet diuersificari præmium secundum quòd merita diuersificantur: aliquid enim intenditur & remittitur per intensionem & remissionem suæ causæ: meritum autem aureolæ potest esse maius & minus: vnde & aureola potest esse maior & minor. Sciendum tamen quòd meritum aureolæ potest intẽdi dupliciter. Vno modo ex parte radicis: alio modo ex parte operis. Cõtingit enim esse aliquos duos, quorum vnus ex minori charitate maius tormentum martyrij sustinet, vel magis prædicationi instat: aut etiam magis à delectabilibus carnis elongatur intẽsioni: ergo meriti, quæ attẽditur penes radicem, non respondet intensio aureolæ: sed intensio aureæ, intensioni meriti quæ est ex genere actus respõdet intensio aureolæ. Vnde potest esse quod aliquis, qui minùs in martyrio meretur, quantùm ad essentiale præmium, habebit pro martyrio maiorem aureolam.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd merita quibus debetur aureola, non attingunt ad terminum perfectionis simpliciter, sed secundum speciem, sicut ignis est subtilissimus corporum. Vnde nihil prohibet vnam aureolam alia esse excellentiorem, sicut vnus ignis est alio subtilior.
¶ Ad secundum dicẽdum, quòd vna virginitas potest esse maior alia, propter maiorem recessum à virginitatis cõtrario, vt dicatur in illa maior esse virginitas, quæ magis occasiones corruptionis vitat. Sic enim priuationes intendi possunt, vt cùm dicitur homo magis cæcus, quia magis elongatur à visu.

QVAESTIO NONAGESIMASEPTIMA,

De pœnis damnatorum, in septem articulos diuisa.

CONSEQVENTER cõsiderandum est de pertinentibus ad damnatos post iudicium. Et primò de pœnis damnatorum & igne quo eorum corpora cruciabuntur. Secundò, de his quæ pertinent ad eorum affectum & intellectum. Tertiò, de iustitia & misericordia Dei respectu damnatorum.

¶ Circa quod quæruntur septem:
¶ Primò, vtrum damnati in inferno sola pœna ignis affligantur.
¶ Secundò, vtrum vermis quo affligũtur, sit corporalis.
¶ Tertiò, vtrum fletus in eis existens sit corporalis.
¶ Quartò, vtrum tenebræ eorum sint corporales.
¶ Quintò, vtrum ignis quo affliguntur sit corporalis.
¶ Sextò, vtrum sit eiusdem speciei cum igne nostro.
¶ Septimò, vtrum ignis ille sit sub terra.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum damnati in Inferno sola pœna ignis affligantur.

Thom. 4. dist. 50. q. 1. art. 1. q.1. ad 3.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd damnati in Inferno sola pœna ignis affligantur. Matth. 25. vbi eorum damnatio exprimitur, sit mentio solùm de igne, cum dicitur, Ite maledicti in ignem æternum.
¶ 2. Præterea, Sicut pœna Purgatorij debetur peccato veniali, ita pœna inferni debetur peccato mortali: sed in purgatorio non dicitur esse nisi pœna ignis vt patet per hoc quod dicitur, 1. Cor. 3. Vniuscuiusque opus quale fit, ignis probabit: ergo nec in Inferno erit nisi pœna ignis.
¶ 3. Præterea, Pœnarum varietas refrigeriũ præstat: sicut calido, cum transfertur ad frigidum: sed nullum refrigerium est ponere in damnatis: ergo non erunt diuersæ pœnæ, sed sola pœna ignis.
¶ SED CONTRA est, quod dicitur in Psalm. Ignis sulphur, & spiritus procellarum pars calicis eorum.
¶ Præterea, Iob 33. Trãsibunt ab aquis nitium ad calorẽ nimium.
¶ RESPONDEO dicendum, quòd secũdum Basilium in vltima mundi purgatione fiet separatio in elementis, vt quicquid est purum & nobile remaneat superius ad gloriam Beatorum: quicquid verò est ignobile & fæculentum in Infernum proiiciatur ad pœnam damnatorum: vt sicut omnis creatura erit beatis materia gaudij, ita damnatis ex omnibus creaturis tormẽtum accidens, secundum illud Sap. 5. Pugnabit cum illo orbis terræ contra insensatos. Hoc etiam diuinæ iustitiæ competit quod sicut ab vno recedentes per peccatum in rebus materialibus, quæ sunt multa & varia, finem suum constituerunt: ita etiam multipliciter & ex multis affligantur.
¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quia ignis est maximè afflictiuus propter hoc quod abundat in virtute actiua, ideò nomine Ignis omnis afflictio designatur si sit vehemens.
¶ Ad secundum dicẽdum, quòd pœna Purgatorij non est principaliter ad affligendum, sed ad purgãdum: vnde per solum ignem fieri debet, qui maximè habet vim purgatiuam, sed damnatorum pœna non ordinatur ad purgandum: vnde non est simile.
¶ Ad tertium dicendum, quòd damnati transibunt ex vehementissimo calore ad vehementissimum frigus, sine hoc quod in eis fit aliquod refrigerium: quia passio ab exterioribus non erit per transmutationem corporis à sua pristina naturali dispositione, vt contraria passio ad æqualitatem vel temperiem, reducendo refrigerium causet, sicut nunc accidit, sed erit per actionem spiritualem, secundum quod sensibilia agunt in sensum, prout sentiuntur imprimendo formas illas secundum esse spirituale in organum, & non secundum esse materiale.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum vermis damnatorum sit corporalis.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd vermis quo affligũntur damnati, sit vermis corporalis. Quia caro non potest affligi per vermem spiritualem: sed caro damnatorum affligetur per vermem, Iudith 16. Et dabit ignem & vermes in carnes eorum, & Eccles. 7. Vindicta carnis impij, ignis & vermis: ergo vermis ille erit corporalis.

¶ Præterea

¶ 2. Præterea, August. dicit 21. de Ciuitate Dei. Vtrunque, id est ignis & vermis, pœna erunt carnis: ergo, &c.
¶ SED CONTRA est, quòd August. dicit 20. de Ciuitate Dei. In pœnis malorum inextinguibilis ignis & vitacisimus vermis. Ab aliis autem aliter exponitur, Alij vtrũque ad corpus, alij vtrũque ad animam referunt, alij propriè ad corpus ignem: tropicè ad animam vermem, quod credibiliùs videtur.
¶ RESPONDEO dicendum, quòd post diem iudicij in mundo innouato, non remanebit aliquod animal, vel aliquod corpus mixtum nisi corpus hominis tãtùm: eo quòd non habeat aliquem ordinem ad corruptionem, nec post illud tempus sit futura generatio & corruptio. Vnde vermis qui in damnatis ponitur, non debet intelligi esse corporalis, sed spiritualis qui est conscientiæ remorsus, qui dicitur vermis, inquantùm oritur ex putredine peccati, & animam affligit: sicut corporalis vermis ex putredine ortus affligit pungendo.
¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd ipsæ animæ damnatorum dicuntur carnes eorum pro eo quòd carni subiectæ fuerunt. Vel potest dici etiam, quod per vermem spiritualem caro affligetur, secundum quod passiones animæ redundant in corpus, & hic in futurum.
¶ Ad secundum dicendum, quòd Augustinus loquitur sub quadam comparatione. Non enim vult simpliciter asserere, quod ille vermis sit materialis, sed quod potiùs esset asserendum ignem & vermem materialiter intelligi, quàm quod vtrunque spiritualiter intelligatur, quia sic nullam pœnam corporalem damnati sustinerent, vt patet seriem verborum eius ibidem inspicienti.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum fletus qui erit in damnatis, sit corporalis.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd fletus, qui erit in damnatis, erit corporalis. Quia Luc. 13. dicit quædã glossa, quod per fletum quem Dominus reprobis cõminatur patet probari vera corporum resurrectio: quod non esset, si fletus ille tantum esset spiritualis: ergo, &c.
¶ 2. Præterea, Tristitia, quæ est in pœna respondet delectationi, quæ fuit in culpa, secundum illud Apocalyp. 18. Quantùm glorificauit se & in delitiis fuit, tantum date illi tormentum & luctum: sed peccatores in culpa habuerunt delectationem exteriorem: ergo habebunt fletum etiam exteriorem.
¶ SED CONTRA, Fletus corporalis fit per quandam resolutionem lachrymarum: sed à corporibus damnatorum non potest fieri perpetua resolutio, cum nihil in eis per cibum restauretur, omne enim finitum consumitur, si aliquid ab eo continuè abstrahatur: ergo in damnatis non erit corporalis fletus.
¶ RESPONDEO dicendum, quòd in fletu corporali duo inueniuntur, quorum vnum est lachrymarum resolutio, & quantùm ad hoc fletus corporalis in damnatis esse non potest quia post diem iudicij quiescente motu primi mobilis, non erit aliqua regeneratio vel corruptio vel corporalis alteratio, in lachrymarum autem resolutione oportet esse illius humoris generationem, qui per lachrymas distillat: vnde quantùm ad hoc corporalis fletus, in damnatis esse non poterit. Aliud quod inuenitur in corporali fletu, est quædam commotio & turbatio capitis & oculorum, & quantùm ad hoc fletus in damnatis esse poterit post resurrectionem: corpora enim damnatorum non solùm ab exteriori affligentur, sed etiam ab interiori, secundum quod corpus immutatur ad passionem animæ bonam vel malam, & quantùm ad hoc fletus carnis resurrectionem indicat: & respondet delectationi culpæ, quæ fuit in anima & in corpore.
¶ Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum damnati sint in tenebris corporalibus.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd damnati non sint in tenebris corporalibus. Quia vt dicit Gregor. in 6. lib. Moral. super illud, Iob 10. Sempiternus horror in habitat quãuis ignis ille ad consolationem non luceat, sed vt magis torqueat aliquid, lucet. Nam sequaces, quos secum traxerunt de mundo reprobi, flamma illustrati visuri sunt: ergo non erunt ibi tenebræ corporales.
¶ 2. Præterea, Damnati vident pœnam suam, hoc enim est eis ad augmentum pœnæ: sed nihil videtur fine lumine: ergo non sunt ibi tenebræ corporales.
¶ 3. Præterea, Damnati ibi habebunt potentiam visiuam post corporum resumptionem: sed frustrà in eis esset nisi aliquid videretur: ergo cum nihil videatur, nisi in lumine, videtur quod non sint omninò in tenebris.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Matth. Ligatis manibus eius & pedibus, proiicite eum in tenebras exteriores: super quod dicit Gregorius: Si ignis ille lucem haberet, in tenebris exteriores nequaquam duceretur.
¶ Præterea, Basilius dicit super illud Psalmistæ, Vox Domini intercidentis flammam ignis, quòd virtute Dei superabitur claritas ignis ab eius virtute adiutiua, ita quod claritas cedet in gaudium Beatorum, & vstiuum ignis in tormentum damnatorum: ergo damnati habebunt tenebras corporales, quædam verò alia, quæ ad pœnam damnatorum pertinent determinata sunt.
¶ RESPONDEO dicendum, quòd dispositio Inferni erit talis, quòd vt maximè miseriæ damnatorum competat. Vnde secundum hoc sunt ibi lux & tenebræ, prout maximè spectant ad miseriam damnatorum, ipsa autem visio secundum se delectabilis est, vt enim dicitur in principio Metaphysicæ sensus oculorum est maximè diligibilis, eo quòd per ipsum plura cognoscimus, sed per accidens contingit visionem esse afflictiuam, inquantùm videmus aliqua nobis nociua vel nostræ voluntati repugnantia: & ideò in Inferno hoc modo debet esse locus dispositus ad videndum secundum lucem & tenebras vt nihil perspicuè videatur, sed solummodo sub quadam vmbrositate videantur ea quæ afflictionem cordi ingerere possunt. Vnde simpliciter loquendo locus est tenebrosus. Sed tamen ex diuina dispositione est ibi aliquid luminis: quantùm sufficit ad videndum illa quæ animam torquere possunt, & ad hoc satisfacit naturalis situs loci quia in terræ medio vbi infernus ponitur, non potest esse ignis nisi fæculentus & turbidus, & quasi fumosus, Quidã enim tenebrarum harum causam assignant ex commixtione corporum damnatorum, quæ præ multitudine ita replebunt locum Inferni, quod ibi nihil de aere manebit: & sic non erit ibi aliquid de diaphano quod possit esse subiectum lucis & tenebræ, nisi oculi damnatorum, qui erunt obtenebrati.
¶ Et per hoc patet responsio ad obiecta.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum ignis Inferni sit corporalis.

Thom. 4. dist. 44. q. 3. art. 2. q. 1. & seq.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd ignis Inferni quo cruciabuntur corpora damnatorum, non sit corporeus. Dicit enim Damascenus: quarto libro in fine. Tradetur Diabolus & dæmones, & homo eius scilicet Antichristus cum impiis & peccatoribus in ignem æternum, non materialem, qualis est qui apud nos est, sed qualem nouit Deus: sed omne corporeum est materiale: igitur ignis inferni non erit corporeus.
¶ 2. Præterea, Animæ damnatorum à corpore separatæ ad ignem Inferni deferuntur: sed August. dicit 12. super Genes. ad literam, Spiritualem arbitror esse, scilicet locum ad quem anima defertur post mortem, non corporalem: ergo, &c.
¶ 3. Præterea, Ignis corporeus in modo suæ actionis non sequitur modum culpæ in eo qui igne crematur, sed magis ad modum humidi & sicci. In eodem enim igne corporeo videmus affligi iustum & impium: sed ignis inferni in modo suæ afflictionis vel actionis sequitur modum culpæ in eo, qui punitur, vnde dicit Gregor. in 4. Dialogo. Vnus quidem est gehennæ ignis, sed non vno modo omnes cruciat peccatores. Vnusquisque enim quãtum exigit culpa, tantum sentiet de pœna, ergo non est corporeus.
¶ SED CONTRA est, quod dicitur 4. Dialogo. Ignem gehennæ corporeum esse non ambigo, in quo certum est corpora cruciari.
¶ Præterea, Sapient. 5. dicitur, Pugnabit orbis terrarum contra insensatos, sed non totus orbis terrarum contra insensatos pugnaret, si solummodò spirituali pœna & non corporali puniretur: ergo punientur igne corporeo.
¶ RESPONDEO dicendũ, quòd de igne Inferni multiplex fuit opinio. Quidam enim Philosophi, vt Auic. Resurrectionem non credentes, solius animæ post mortem pœnam esse crediderunt. Et quia eis inconueniens videbatur vt animæ cum sint incorporeæ, igne corporeo punirentur, negauerunt ignem corporeum esse, quod mali punirentur, volentes quod quicquid dicitur de pœna animarum post mortem per aliqua corpora futura, metaphoricè dicatur. Sicut enim bonarum animarum delectatio & iucunditas non erit in aliqua re corporali, sed spirituali tantùm erit in consequutione sui finis: ita afflictio malorum spiritualis erit tantùm in hoc, scilicet quod tristabuntur de hoc quod separabuntur à fine, cuius inest desiderium naturale. Vnde sicut omnia quæ de delectatione animarum post mortem dicuntur, quæ videntur ad delectationem pertinere corporalem, vt quòd deficiantur vel rideant, vel huiusmodi: ita etiam quicquid de earum afflictione dicitur, quod in corporalem punitionem sonare videatur per similitudinem debet intelligi, sicut quod in igne ardeant, vel fœtoribus affligantur, & huiusmodi. Spiritualis enim delectatio & tristitia, cum sit ignota multitudine oportet quòd per delectationes & tristitias corporales figuraliter manifestentur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur, vt homines magis moueantur ad desiderium vel timorem. Sed quia in pœna damnatorum non solùm erit pœna damni quæ respondeat auersioni quæ fuit in culpa, sed etiam pœna sensus, quæ respondeat conuersioni ideò non sufficit prædictum modum punitionis ponere: & ideò etiam ipse Auicenna alterum modum superaddit dicens quod animæ malorum post mortem non per corpora, super corporum similitudines puniantur: sicut in somnis propter similitudines prædictas in imaginationes, existentes: videtur homini quod torqueatur pœnis diuersis. Et hunc etiam modum videtur ponere Augustin. in 12. super Genesim ad literam, sicut ibidem manifestè patet. Sed hoc videtur inconuenienter dictum esse. Imaginatio enim potentia est quædam vtens organo corporali: vnde non potest esse quòd visiones huiusmodi imaginatiæ fiant in anima separata à corpore, sicut in anima somniantis. Vnde etiam Auicenna, vt hoc inconueniens euitaret, dixit quòd animæ separatæ à corpore vtebantur pro organo quasi aliqua parte cœlestis corporis, cui corpus humanum oportet esse conforme ad hoc quod perficiatur anima rationali, quæ est similis moribus cœlestis corporis, in hoc sequutus quodammodo opinionem antiquorum Philosophorum, qui posuerunt animas redire ad orbē stellarum. Sed hoc est omnino absurdum secundum doctrinam Philosophi: quia anima vtitur determinato organo corporali, sicut ars determinatis instrumentis: vnde non potest transire de corpore ad corpus, quod Pytagoras ponit vt dicitur in primo de anima. Qualiter autē ad dictum Augustini sit respondendum, infrà dicetur. Quicquid autem dicatur de igne qui animas separatas cruciat, de igne tamen quo cruciabuntur corpora damnatorum post resurrectionem oportet dicere quòd sit corporeus, quia corpori non potest conuenienter adaptari pœna nisi sit corporea. Vnde Gregor. in 4. Dialogo. ex hoc ipso probat ignem Inferni esse corporeum, quod reprobi post resurrectionem in eum detrudētur. Augustinus enim, vt habetur in litera, manifestè confitetur ignē illum, quo cruciabūtur corpora, esse corporeum. Et de hoc ad præsens est quæstio: Sed hoc suprà dictum est, qualiter animæ damnatorum ab igne isto corporeo puniantur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Damascenus non negat simpliciter illum ignem materialem esse, sed quod non est materialis talis, qualis apud nos est, eo quòd quibusdā proprietatibus ab hoc igne distinguitur. Vel etiam dicēdum est, quòd quia ignis non materialiter alterat corpora, sed quadam spirituali actione agit in ea punitionem: ideò dicitur non materialis esse, non quantum ad substantiam, sed quantum ad punitionis effectum in corporibus, & multò amplius in animabus.

¶ Ad secundum dicendum, quòd dictum August. potest hoc modo accipi, vt pro tanto dicatur locus ille, ad quem animæ deferuntur post mortem, non esse corporeus, quia anima in eo corporaliter non existit per modum, scilicet quo corpora existunt in loco, sed alio modo spirituali, sicut angeli in loco sunt. Vnde dicendum quod August. loquitur opinando & non determinando, sicut sæpè facit in libro isto.

¶ Ad tertium dicendum, quòd ignis ille est instrumētum diuinæ iustitiæ punientis. Instrumētum autem non solùm agit in virtute propria, & per proprium modū, sed etiam in virtute principalis agentis, & secundum quod est regulatum ab eo. Vnde quamuis ignis secundum propriam virtutem non habet quòd aliquos cruciet secundum magis vel minùs, secundum modum prædictum habet tamen hoc secūdum quod eius actio modificatur ex ordine diuinæ iustitiæ. Sicut etiam ignis fornacis modificatur ex iustitia fabri in sua actione, secundum quod competit ad effectum artis.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum ignis inferni sit eiusdem speciei cum igne nostro.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quòd ignis ille non sit eiusdem speciei cū igne isto corporeo, quem videmus. Aug. enim dicit, & habetur in litera: Ignis æternus cuiusmodi sit arbitror neminem scire, nisi cui Spiritus diuinus ostendit: sed naturam istius ignis omnes, vel fere omnes, sciunt: ergo ignis ille non est eiusdem speciei aut naturæ cum isto.

¶ 2. Præterea, Gregor. dicit 15. Moral. exponens illud Iob 12. Denorabit eum ignis, qui non succenditur: ignis corporeus, vt esse valeat, corporeis indiget fomentis, nec valet nisi succensus, esse, & nisi refotus subsistere. At contrà gehennæ ignis, cum sit corporeus, & in semetipso reprobos corporaliter exurat, nec studio humano succenditur, nec lignis nutritur, sed datus semel durat inextinguibilis, & successionenon indiget, & ardore non caret: ergo non est eiusdem naturæ cum eo, quem videmus.

¶ 3. Præterea, Aeternum & corruptibile non sunt eiusdem rationis, cùm nec etiam in genere communicent, secundum Philosophum in 10. Metaphysicæ: sed iste ignis est corruptibilis, ille autem æternus. Matth. 25. Ite maledicti in ignem æternum: ergo non est eiusdem naturæ.

¶ 4. Præterea, De natura huius ignis nostri est vt luceat, sed ignis Inferni non lucet: vnde Iob 19. Nonne lux impij extinguetur: ergo vt priùs.

¶ SED CONTRA, Secundum Philosophum, in 2. Topic. Omnis aqua omni aquæ est idem specie: ergo eadem ratione omnis ignis omni igni, est idem specie.

¶ Præterea, Sapient. 11. dicitur. Per quæ peccat quis per hæc & torquetur: sed homines peccant per res sensibiles huius mundi: ergo, iustum est, vt per easdem puniantur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd ignis propter hoc quòd est maximæ virtutis in agendo inter reliqua elementa, alia corpora pro materia habet, vt dicitur, in 4. Metaphysi. Vnde & ignis dupliciter inuenitur, scilicet in materia propria, prout est in propria sua sphæra: vel in materia aliena, siue terrestri, vt patet in carbone: siue aerea, vt patet in flamma: quocunque autem modo ignis inueniatur semper est idem in specie, quantùm ad naturam ignis pertinet. Potest autem esse diuersitas in specie: quantùm ad corpora quæ sunt materia ignis. Vnde flamma & carbo differunt specie, & similiter lignum igneum & ferrum ignitum: nec differt quantùm ad hoc, siue ignita sint per violentiam, vt in ferro apparet: siue ex principio intrinseco naturali, vt accidit in sulphure. Quia ergo ignis Inferni quantùm ad hoc quod habet de natura ignis, sit eiusdem speciei cum igne, qui apud nos nō est, manifestum est: vtrū autem ille ignis sit in propria materia existens, aut si in aliena, in qua materia sit, nobis ignotum est: & secundum hoc potest ab igne, qui apud nos est, in specie differre materialiter consideratus, quasdam tamen proprietates differentes habet ab igne illo, vt quod successione non indiget, nec nutritur, Sed isse differentiæ non ostendunt diuersitatem in specie, quantùm ad id quod pertinet ad naturam ignis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd August. loquitur, quantùm ad id quod est materialiter in igne illo, non autem quantùm ad ignis naturam.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ignis qui apud nos est, lignis nutritur, & ab homine succenditur, quia est artificialiter & per violentiam in alia materia introductus: sed ignis ille lignis non indiget, quibus foueatur: quia vel in propria materia est existens, vel in materia aliena est non per violentiam, sed per naturam à principio intrinseco. Vnde non est ab homine succensus, sed à Deo qui naturam illam instituit, & hoc est quod dicitur Isaiæ 30. Flatus Domini sicut torrens sulfuris, succendens eam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sicut corpora damnatorum erunt eiusdem speciei, cuius & modo sunt, quamuis modo sint corruptibilia, tunc autem incorruptibilia ex ordine diuinæ iustitiæ & propter quietem motus cœli: ita est de igne inferni quo corpora illa punientur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd lucere non conuenit igni secundum quemlibet modum existendi quia in propria materia existens non lucet. Vnde non lucet in propria sphæra, vt Philosophus dicit: etiam in aliqua materia ignis existens non lucet, sicut cum est in materia opaca terrestri, vt in sulphure: & similiter est etiam quando ex aliquo grosso fumo eius claritas obfuscatur. Vnde quòd ignis Inferni non luceat, non est sufficiens argumentum ad hoc quod non sit eiusdem speciei.

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrum ignis Tartari sit sub terra.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd ignis ille non sit sub terra, Iob enim 18. de homine damnato dicitur. Et de orbe transferet eum Deus: ergo ignis ille quo damnati punientur non est sub terra, sed extra orbem.

¶ 2. Præterea, Nullum violentum & per accidens, potest esse sempiternum: sed ignis ille erit in Inferno in sempiternum: ergo non erit ibi per violentiam, sed naturaliter: sed sub terra non potest esse ignis, nisi per violentiam: ergo ignis ille non est sub terra.

¶ 3. Præterea, In igne Inferni omnia corpora damnatorum post diem iudicij cruciabuntur: sed illa corpora locum replebunt: ergo cum futura sit maxima multitudo damnatorum, quia stultorum infinitus est numerus. Ecclesiast. 1. ergo maximum oportet esse spatium, in quo ignis ille continetur, sed inconueniens videtur dicere infrà terram esse tantam concauitatem, cum partes terræ naturaliter ferantur ad medium: ergo ignis ille non erit sub terra.

¶ 4. Præterea, Sapient. 11. Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur: sed mali super terram peccauerunt ergo ignis eos puniens non debet esse sub terra

¶ SED CONTRA, dicitur Isaiæ 4. Infernus subtus conturbatus est in occursum tui: ergo ignis Inferni sub nobis est.

¶ Præterea,

¶ Præterea, Gregor. dicit 18. Dialogo. Quid obstat non video, quod Infernus esse sub terra credatur.

¶ Præterea, Ionæ 1. super illud proiecisti me in corde maris, Glos. interlinearis, id est, in Inferno: pro quo dicitur in Euangelio, Matth. 12. in corde terræ, quia sicut cor est in medio animalis, ita Infernus in medio terræ perhibetur esse.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut Augustinus dicit, & habetur in litera, in qua parte mundi Infernus sit, scire neminem arbitror, nisi cui diuinus Spiritus reuelabit. Vnde Gregor. in 4. Dialogo super hac quæstione interrogatus respondit. Hac de re temere definire nihil audeo. Nonnulli namque in quadam terrarum parte Infernum esse putauerunt. Alij verò hunc sub terra esse existimant. Et hanc opinionem probabiliorem ostendit dupliciter. Vno modo exipsa nominis ratione, sic dicens. Si idcirco Infernum dicimus, quia inferius iacet, quod terra ad cœlum est, hoc esse inferius debet à terra. Secundo, ex hoc quod dicitur Apocalyp. 10. Nemo poterat, neque in cœlo, neque in terra, neque subtus terram aperire librum: vt hoc quod dicitur in cœlo, referatur ad angelos: hoc quod dicitur in terra, referatur ad homines viuentes in corpore: hoc quod dicitur sub terra, referatur ad animas existentes in Inferno. Augustinus etiam in lib. 12. super Genes. ad literam duas rationes tangere videtur, quare cōgruum sit Infernum esse sub terra. Vna est, vt quoniam defunctorum animæ carnis amore peccauerāt, hoc eis exhibeatur, quod ipsi carni mortuæ solet exhiberi: vt scilicet sub terram retrudantur. Alia est quod sicut grauitas in corporibus, ita tristitia in spiritibus, & lætitia sicut leuitas. Vnde sicut secundum corpus si ponderis sui ordinem teneant inferiora sunt omnia grauiora, ita secundum spiritum inferiora sunt omnia tristiora, & sicut conueniens locus gaudio electorum est cœlum empyreum, ita conueniens locus tristitiæ damnatorum est infimum terræ. Neque mouere debet quod Augustinus ibidem dicit, quòd Inferi sub terris esse dicūtur vel creduntur, quia vt in lib. Retractationū hoc retractans dicit: Mihi videor dicere debuisse magis, quod sub terris sunt Inferi quam rationem reddere cur sub esse dicuntur siue creduntur. Quidam tamē Philosophi posuerunt quod locus inferni erat sub orbe terrestri, tamen supra terræ superficiem ex parte opposita, & hoc videtur Isidorus sensisse cum dicit, quod Sol, & Luna in ordine quo creati sunt, stabūt, ne impij in tormentis positi fruantur luce eorum: quæ ratio nulla esset, si Infernus infra terram esse dicatur, qualiter & hæc verba possint exponi, patuit supra. Pythagoras verò posuit locum pœnarum in sphæra ignis, quam in medio totius orbis esse dixit, vt patet per Aristotel. in 2. cœli & mundi. Sed tamen conuenientius his, quæ in Scriptura dicuntur est, vt sub terra credatur.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verbum illud Iob, De orbe transferet eum Deus, intelligendum est de orbe terrarum: id est, de hoc mundo, & hoc modo exponit Gregorius dicens, De orbe quippè transfertur, cum inperno apparente iudice, de hoc mundo tollitur, in quo peruersè gloriator. Nec est intelligendum quod orbis hic accipiatur pro vniuerso, quasi extra totum vniuersum sit locus pœnarum.

¶ Ad secundum dicendum, quòd in loco illo conseruatur ignis in æternum ex ordine diuinæ iustitiæ, quamuis secundum naturam non possit extrà suum locum aliquod elemētum in æternū durare, præcipuè statu generationis & corruptionis manēte in rebus. Ignis autē erit ibi fortissimæ caliditatis, quia calor eius erit vndiq; congregatus propter frigus terræ ipsum vndiq; circumstans.

¶ Ad tertium dicendum, quòd Infernus nunquam deficiet in amplitudine, quin sufficiat ad dānatorum corpora capiēda. Infernus enim, Prouerb. 30. inter tria insatiabilia ponitur, nec est inconueniens quod inter viscera terræ tanta concauitas conseruetur, diuina virtute, quæ damnatorum omnium corpora possit accipere.

¶ Ad quartum dicendum, quòd hoc quod dicitur, Per quæ peccat quis, per hæc & torquetur, non est necessarium, nisi in principalibus instrumentis peccandi: quia enim homo in anima peccat & in corpore, in vtroque punietur: non autem oportet quod in loco, quo quis peccauit, in eodem puniatur, cum alius sit locus, qui viatoribus & damnatis debetur. Vel dicendum, quòd hoc intelligitur de pœnis quibus homo punitur in via secundum quod quælibet culpa suam pœnam habet annexam, prout quisque inordinatus animus sibi est pœna, vt dicit Augustinus.

QVAESTIO NONAGESIMAOCTAVA,

De voluntate & intellectu damnatorum, in nouem articulos diuisa.

CONSEQVENTER cōsiderandum est de pertinentibus ad affectum & intellectum dānatorum.

¶ Circa quod quæruntur nouem.

¶ Primò, vtrum damnatorum voluntas sit mala.

¶ Secundò, vtrum aliquando pœniteant de malis quæ fecerunt.

¶ Tertiò, vtrum magis vellent non esse quam esse.

¶ Quartò, vtrùm vellent alios non esse damnatos.

¶ Quintò, vtrum impij habeant Deum odio.

¶ Sextò, vtrum ipsi demereri possint.

¶ Septimò, vtrum possint vti scientia hic acquisita.

¶ Octauò, vtrum cogitent aliquando de Deo.

¶ Nonò, vtrum ipsi videant gloriam Beatorum.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum omnis voluntas damnatorum sit mala.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd non omnis voluntas damnatorum sit mala. Quia vt dicit Dionys. 4. c. de Diui. nomin. dæmones bonum & optimum concupiscunt esse, viuere, & intelligere: cùm ergo damnati homines non sint peioris conditionis, quàm dæmones, videtur quod ipsi bonam voluntatem habere possint. Thom. 4. distin. 50. q. 1. art 3. q. 1. & seq.

¶ 2. Præterea, Malum, vt dicit Dionys. est omninò inuoluntarium: ergo si damnati aliquid volunt, illud volunt inquantùm est bonum, vel apparens bonum: sed voluntas quæ per se ordinatur ad bonum, est bona: ergo damnati possunt habere voluntatem bonam.

¶ 3. Præterea, Aliquid erunt damnati, qui in hoc mundo existentes aliquos virtutum habitus secum detulerunt, vt potè Gentiles, qui habuerunt virtutes policitas, sed ex habitibus virtutum elicitur laudabilis voluntas: ergo in aliquibus damnatis poterit esse laudabilis voluntas.

¶ SED CONTRA, Obstinata voluntas nunquam potest flecti nisi ad mala, sed damnati homines erunt obstinati sicut dæmones: ergo voluntas eorum nunquam poterit esse bona.

¶ Præterea, sicut se habet voluntas damnatorum ad malum ita voluntas Beatorum ad bonum: sed Beati nunquām habent volūtatem malam: ergo nec dānati aliquā habent volūtatem bonā.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd in damnatis potest, duplex voluntas considerari, scilicet voluntas deliberatiua, & voluntas naturalis. Naturalis quidem non est eis ex ipsis, sed ex actione naturæ, quæ in natura hanc inclinationem posuit, quæ naturalis voluntas dicitur: vnde cum natura in eis remaneat secundum hoc bona poterit in eis esse voluntas naturalis. Sed voluntas deliberatiua est eis ex seipsis, secundum quod in potestate est eorum inclinari per affectum ad hoc vel illud, & talis voluntas est in eis solum mala: & hoc ideò, quia sunt perfectè auersi à fine vltimo rectæ voluntatis, nec aliqua voluntas potest esse bona nisi per ordinem ad finem prædictum. Vnde etiam etsi aliquod bonum volunt, non tamen bene volunt illud, vt ex hoc voluntas eorum bona dici possit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verbum Dionysij intelligitur de volitate naturali, quæ est inclinatio naturæ in aliquod bonum: sed tamen ista naturalis inclinatio per eorum malitiam corrumpitur, inquantùm hoc bonum quod naturaliter desiderant, sub quibusdam malis circunstantiis appetunt.

¶ Ad secundum dicēdum, quòd malum inquantùm est malum non mouet voluntatem, sed inquantùm est æstimatum bonum, sed hoc ex eorum malitia procedit, quòd id quod est malum æstiment, vt bonum: & ideò voluntas eorum mala est.

¶ Ad tertium dicendum, quòd habitus virtutum politicarum non remanent in anima separata, eò quòd virtutes illæ perficiunt solùm in vita ciuili, quæ non erit post hanc vitam: si tamen remanerent, nunquam in actum exirent, quasi ligatæ ex obstinatione mentis.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum damnati pœniteant de malo quod fecerunt.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd dānati nunquam pœniteant de malis quæ fecerunt. Quia dicit Bernardus in Canticis, quod damnatus semper vult iniquitatem suam quam fecit: ergo nunquam de peccato commisso pœnitet.

¶ 2. Præterea, Velle se non peccasse, est bona voluntas, sed damnati non habebunt bonam voluntatem: ergo damnati nunquàm volent se non peccasse: & sic idem quod prius.

¶ 3. Præterea, secundum Damas. hoc est hominibus mors, quod Angelis casus: sed Angeli voluntas post casum est inuertibilis hoc modo, vt non possit recedere ab electione: qua priùs peccauit: ergo dānati non possunt pœnitere de peccatis à se cōmissis.

¶ 4. Præterea. Maior erit peruersitas dānatorum in inferno quam peccatorum in hoc mundo: sed aliqui in hoc mundo non pœnitent de peccatis commissis, vel propter excæcationem mentis sicut hæretici: vel propter obstinationem, sicut qui lætantur, cùm malè fecerint, & exultant in rebus pessimis, vt dicitur Prouerb. 2. ergo, &c.

¶ SED CONTRA, Sapien. 5. de damnatis dicitur, Intra se pœnitentiam agentes.

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Prætereà, Philosophus 9. Ethicor. dicit quòd pœnitudine replentur mali, mox enim tristantur de hoc in quo priùs delectati sunt: ergo damnati cum sint praui maximè magis pœnitent.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd pœnitere de aliquo, contingit dupliciter. Vno modo per se, & alio modo per accidens. Per se quidem de peccato pœnitet, qui peccatum in eo, quod est peccatum abominatur. Per accidens verò, qui illud odit ratione alicuius adiuncti, vt potè pœnæ alicuius. Mali igitur non pœnitebunt, per se loquendo de peccatis, quia voluntas malitiæ peccati in eis remanet: pœnitebunt autem per accidens, inquantum affligentur de pœna quam pro peccato sustinent.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd damnati iniquitatem volunt, sed pœnam refugiunt: & sic per accidens de iniquitate omissa pœnitent.

¶ Ad secundum dicendum, quòd velle se non peccasse propter turpitudinem iniquitatis, est bona voluntas: sed hoc non erit in damnatis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd sine aliqua auersione voluntatis contingit quod damnati de peccatis pœniteant: quia non hoc refugiunt in peccatis quod priùs appetiuerunt, sed aliquid aliud scilicet pœnam.

¶ Ad quartum dicendum, quòd homines in hoc mundo quantumcunque obstinati, per accidens de peccatis suis pœnitent si pro eis puniantur, quia vt dicit Augustin. in lib. 83. Quæstionum, quod videmus etiá ferocissimas bestias dolore pœnarum à maximis voluptatibus abstinere.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum damnati recta ratione vellent non esse.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quòd damnati recta ratione & deliberatiua non vellent non esse. Augustin. enim dicit in libro de Libero arbitrio, Considera quantùm bonum est esse, quod beati & miseri volunt. Maius enim est miseris esse, quàm omnino non esse.

¶ 2. Prætereà, Augustinus sic ibidem arguit, præelectio supponit electionem, sed non esse non est eligibile, cùm non habeat apparentiam boni, cùm nihil sit: ergo non esse, non potest esse magis appetibile damnatis quàm esse.

¶ 3. Prætereà, Maius malum magis est fugiendum: sed non esse est maximum malum, cum tollat totaliter bonum, ita quod nihil relinquit: ergo non esse est magis fugiendum, quàm miserum esse: & sic idem quod priùs.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Apocalyp. 9. In diebus illis desiderabunt homines mori, & fugiet mors ab eis.

¶ Prætereà, Damnatorum miseria omnem huius mũdi miseriam excedit: sed ad vitandum miseriam huius mundi appetibile est aliquibus mori. Vnde dicitur Ecclesiast. 41. O mors quam bonum est iudicium tuum homini indigenti, & qui minoratur viribus & deficit ætate & cui de omnibus cura est, & incredibili qui perdit sapientiam: ergo multò fortiùs est damnatis appetibile non esse, secundum rationem deliberatiuam.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd non esse, potest dupliciter considerari: Vno modo secundum se: & sic nullo modo est appetibile, cum non habeat rationem boni, sed sit boni pura priuatio. Alio modo potest considerari, inquantùm est ablatiuum pœnalis vitæ, seu alicuius miseriæ, & sic non esse accipit rationem boni: carere enim malo est quoddam bonum, vt dicit Philosophus in 5. Ethicor. & per hunc modum melius est damnatis non esse, quam miseros esse. Vnde Matth. 26. Bonum erat ei si natus non fuisset homo ille, & Hierem. 20. super illud Maledicta dies in qua natus sum, &c. dicit Gloss. Hieron. Melius est non esse quàm malè esse, & secundum hoc damnati possunt eligere non esse secundum deliberatiuam rationem.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum est, quòd verbum Augustini est intelligendum, quod non esse per se non est eligibile: sed per accidens, inquàtùm scilicet est miseriæ terminatiuum: quod enim dicitur quod esse & viuere ab omnibus appetitur naturaliter, non oportet hoc accipere quàtùm ad malam vitã, & corruptam, & eam quæ est in tristitiis, vt dicit Philosophus in 9. Ethicor.

¶ Ad secundum dicendum, quòd non esse non est eligibile per se sed per accidens tantùm vt dictum est.

¶ Ad tertium dicendum, quòd licet non esse, maximè sit malum est tamen valde bonum, inquantùm priuat miseriam, quæ est maximum malorum, & sic non esse eligitur.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrum damnati vellent esse in Inferno alios damnatos.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd damnati in Inferno non vellent alios esse dãnatos, qui non sunt dãnati. Quia Luc. 16. dicitur de diuite, qui orabat pro fratribus suis: ne irent in locum tormentorum: ergo & eadem ratione & damnati alij non vellent ad minus carnales suos amicos in inferno dãnari.

¶ 2. Prætereà, Affectiones in inferno inordinatæ à damnatis non auferuntur: sed aliqui damnati inordinatè aliquos non damnatos dilexerunt: ergo non vellent eorum malum, quod est esse damnatos.

¶ 3. Prætereà, Damnati non desiderant augmentum suæ pœnæ: sed si plures damnarentur, maior esset eorum pœna, sicut etiam multiplicatio Beatorum amplificat eorum gaudium, ergo damnati nollent saluos damnari.

¶ SED CONTRA est, quòd dicitur Isaiæ 14. super illud, Surrexerunt de solijs, dicit Glossa: Solatium est malorum, multos socios habere pœnarum.

¶ Prætereà, In damnatis maximè regnat inuidia: ergo dolent de fœlicitate Beatorum, & eorum damnationem apperunt.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd Sicut in Beatis erit perfectissima charitas, ita in damnatis perfectissimum odium. Vnde sicut Sancti gaudebunt de omnibus bonis, ita & ipsi de omnibus bonis dolebunt, vnde & fœlicitas Sanctorum considerata maximè eos affligit: vnde dicitur, Isa. 26. Videant & confundantur zelantes populi, & ignis hostes tuos deuoret: vnde vellent omnes bonos esse damnatos.

¶ AD PRIMVM ergo dicẽdum, quòd tanta erit inuidia in damnatis, quod etiam propinquorum gloriæ inuidebunt, cum ipsi sint in summa miseria, cum etiam in hac vita hoc accidat crescente inuidia. Sed tamen minus inuident propinquis: quam aliis, & maior esset eorum pœna: si omnes propinqui damnarentur & alij saluarentur, quam si aliqui de suis propinquis saluarentur. Et exinde fuit quod dines petiit fratres suos à damnatione eripi. Sciebat enim quod aliqui eriperentur, maluisset tamen cum fratribus suis omnes alios damnari.

¶ Ad secundum dicendum, quòd dilectio quæ non fundatur super honestum, facile rescinditur, & præcipuè in malis hominibus: vt Philosophus dicit, in 9. Ethicor. Vnde damnati non feruabunt amicitiam ad eos quos inordinatè dilexerunt. Sed in hoc voluntas eorum remanebit peruersa, quod causam inordinatæ dilectionis adhuc diligent.

¶ Ad tertium dicendum, quòd quamuis de damnatorum multitudine pœna singulorum augeatur in tantum, tamen supercrescent odium & inuidia quod magis eligent torqueri cum multis quàm minùs soli.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrum damnati odio habeant Deum.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd damnati non habeant Deum odio. Quia, vt dicit Dionys. 4. cap. de Diuin. nominibus, omnibus diligibile est pulchrum & bonum quod est omnis boni & pulchritudinis causa, hoc autem est Deus: ergo Deus a nullo odio haberi potest.

¶ 2. Prætereà, Nullus potest ipsam bonitatem odio habere, sicut nec ipsam malitiam velle: malum enim est omnino involuntarium, vt Dionys. dicit 4. c. de Diui. nom. Deus autem est bonitas ipsa: ergo nullus ipsum odio potest habere.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur in Psalm. Superbia illorum qui te oderunt, ascendit semper.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd affectus mouetur ex bono vel malo apprehenso. Deus autem apprehenditur dupliciter: in se, sicut à Beatis, qui eum per essentiam vident, & per effectus, sicut à nobis & damnatis. Ipse igitur in seipso cum sit per essentiam bonitas, non potest alicui voluntati displicere. Vnde quicunque eum per essentiam vident, eum odio habere non possunt, sed effectus eius aliqui sunt voluntati repugnantes, inquantùm contrariantur alicui, & secundum hoc aliquis non in seipso, sed ratione effectuum Deum odire potest. Damnati ergo Deum percipientes in affectu iustitiæ, qui est pœna, eum odio habent, sicut & pœnas, quas sustinent.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd verbum Dionysij est intelligẽdum de appetitu naturali, qui tamen in damnatis pertenditur, per id quod additur ex deliberata voluntate, vt dictum est.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ratio illa procederet, si damnati Deum in seipso conspicerent, inquantum est per essentiam bonus.

ARTICVLVS VI.

¶ Vtrum damnati demereantur.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur quod damnati demereantur, Damnati enim habent voluntatem malam, vt dicitur in litera: sed per malam voluntatem, quam hic habuerunt, demeruerunt: ergo si ibi non demerentur: ex sua damnatione commodum reportant.

¶ Prætereà,

¶ 2. Prætereà, Damnati sunt eiusdem conditionis cum dæmonibus: sed dæmones demerentur post suum casum: vnde serpenti, qui hominem ad peccandum induxit, est à Deo pœna inflicta, vt dicitur Genes. 3. ergo & damnati demerentur.

¶ 3. Prætereà, Actus inordinatus ex libertate arbitrij procedens, non excusatur quin sit demeritorius, etiam si aliqua necessitas adsit, cuius aliquis sit sibi causa: ebrius enim meretur duplicem maledictionem, si exebrietate aliquod aliud peccatũ committat, vt dicitur in 3. Ethicor. Sed ipsi damnati fuerunt sibi causa propriæ obstinationis, per quam necessitatem patiuntur peccandi: ergo cùm eorum actus inordinatus ex libero arbitrio procedat: non excusantur à demerito.

¶ SED CONTRA, Pœna contra culpam diuiditur: sed peruersa voluntas in damnatis ex obstinatione procedit, quæ est eorum pœna: ergo peruersa voluntas in damnatis non est culpa, per quam demereantur.

¶ Prætereà, Post vltimum terminũ non relinquitur aliquis motus siue profectus in bonum, vel in malum: sed damnati maximè post diem iudicij ad vltimum terminum suæ dãnationis peruenient, quia tunc finem habebunt duæ ciuitates, vt Augustinus dicit: ergo damnati post diem iudicij peruersa voluntate non demerebuntur, quia sic cresceret eorum damnatio.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd de damnatis ante diem iudicij & post distinguendum est. Omnes enim communiter consentitur quòd post diem iudicij non erit aliquod meritum, vel demeritum: & hoc ideò est, quia meritum vel demeritum ordinatur ad aliquod bonum vel malum vltimò consequendum, post diem autem iudicij erit & vltima consummatio bonorum & malorum, ita quod nihil erit vltimò addendum de bono vel malo. Vnde & bona volũtas in Beatis non erit meritum, sed præmium, & mala voluntas non erit in damnatis demeritum, sed pœna tantùm. Operationes enim virtutis sunt præcipuè in fœlicitate, & eorum contrariæ sunt præcipuè in miseria, vt dicitur in 1. Ethicor. Sed ante diem iudicij quidam dicunt, & Beatos mereri, & damnatos demereri. Sed hoc non potest esse respectu præmij essentialis vel pœnæ principalis, cum quantum ad hoc vtrique ad terminum perueniant. Potest tamen hoc esse respectu præmij accidentalis, vel pœnæ secundariæ quæ possunt augeri vsque ad diem iudicij, & hoc præcipuè in dæmonibus vel angeli bonis, quorum officio aliqui trahuntur ad salutem, ex quo beatorum angelorum gaudium crescit, vel ad damnationem ex quo crescit pœna dæmonum.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd est summum incommodum ad summum malorum peruenisse: ex quo contingit in damnatis quod demereri non possunt, vnde patet quod ex peccato commodum non reportant.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ad damnatorum hominum officium non pertinet ad damnationem alios pertrahere, sicut pertinet ad officium dæmonum, ratione cuius demerentur, quantum ad secundariam pœnam.

¶ Ad tertium dicendum, quòd propter hoc non excusantur à demerito, quia necessitatem habeant peccandi, sed quia ad summum malorum peruenerunt, tamen necessitas peccandi, cuius causa sumus, excusat à culpa, inquantum est necessitas quædam quia omne peccatum oportet esse voluntarium: sed quòd non excusetur hoc est inquantum à voluntate præcedente processit: & sic totum demeritum sequentis culpæ videtur ad primam culpam pertinere.

ARTICVLVS VII.

¶ Vtrum damnati possint vti notitia quam in hoc mundo habuerunt.

Prom. 4. Addit. 90. art. 1. Sed. 4. Sed. seq.

AD SEPTIMVM sic proceditur. Videtur quòd damnati non possint vti notitia quam in hoc mundo habuerunt. In consideratione enim scientiæ est maxima delectatio, sed in eis nullam delectationem est ponere: ergo non possunt vti scientia priùs habita secundum aliquam considerationem.

¶ 2. Prætereà, Damnati sunt in maioribus pœnis, quam sint aliquæ pœnæ huius mundi: sed in hoc mundo, dum aliquis est in maximis tormentis constitutus, non potest considerare aliquas intelligibiles conditiones quas abstractus à pœnis patitur: ergo multò minùs in inferno.

¶ 3. Prætereà, Damnati sunt subiecti tempori: sed lõgitudo temporis est causa obliuionis, vt dicitur 1. Physic. ergo damnati obliuiscentur eorum quæ hic habuerunt.

¶ SED CONTRA est, quòd Luc. 16. dicitur diuiti damnato, Recordare quia recepisti bona, &c. ergo considerabunt ea quæ hic sciuerint.

¶ Prætereà, Species intelligibiles in anima separata remanent in eis, vt suprà dictum est, si ergo eis vti non possent, fruſtrà remanerent in eis.

¶ RESPONDEO dicẽdum, quòd sicut propter perfectam Sanctorum beatitudinem nihil erit in eis quod non sit gaudij materia, ita nihil erit in damnatis quod non sit in eis materia & causa tristitiæ, nec aliquid quod ad tristitiam possit pertinere, deerit vt sit eorum miseria consummata. Consideratio enim aliquorum notorum quantum ad aliquid, inducit gaudium: vel ex parte cognoscibilium, inquantùm diliguntur: vel ex parte ipsius cognitionis, inquantùm est conueniens & perfecta. Potest etiam tristitiæ esse ratio, & ex parte cognoscibilium quæ nata sunt contristari, & ex parte ipsius cognitionis, prout eius imperfectio consideratur: vt potè cùm aliquis considerat se deficere in cognitione alicuius rei, cuius perfectionem appereret: sic etiam in damnatis erit actualis consideratio eorum quæ priùs sciuerunt: vt materia tristitiæ, non autem vt delectationis causa. Considerabunt enim & mala quæ gesserunt, ex quibus damnati sunt, & bona delectabilia, quæ amiserunt, & ex vtroque torquebuntur, de hoc quod considerabunt notitiam quam de rebus spiritualibus habuerunt imperfectam esse, & amisisse summam eius perfectionem, quam poterant adipisci.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd quamuis consideratio scientiæ sit per se delectabilis, tamen ex aliquo accidente potest esse tristitiæ causa: & sic erit in damnatis.

¶ A secundum dicendum, quòd in hoc mundo anima coniungitur corruptibili corpori, vnde per hoc quòd corpus affligitur, consideratio animæ impeditur: sed in futuro anima non ita trahetur à corpore, sed quantumcunque corpus affligatur, tamen anima semper considerabit lucidissimè illa quæ ei potuerunt esse causa meroris.

¶ Ad tertium dicendum, quòd tempus est causa obliuionis per accidens inquantùm motus cuius est mensura, est causa transmutationis, sed post diem iudicijnõ erit motus cœli, vnde nec obliuio esse poterit ex quacunque diuturnitate, sed ante diem iudicij anima separata non mutatur à sua dispositione per motum cœli.

ARTICVLVS VIII.

¶ Vtrum damnati aliquando cogitabunt de Deo.

AD OCTAVVM sic proceditur. Videtur quod aliquãdo damnati cogitabunt de Deo. Quia non potest haberi odio actu, nisi id de quo cogitatur: sed damnati Deum odio habebunt, vt in litera dicitur: ergo de Deo aliquando cogitabunt.

¶ 2. Prætereà, Damnati habebũt remorsum conscientiæ, sed conscientia patitur remorsum de actis contra Deum: ergo de Deo aliquando cogitabunt.

¶ SED CONTRA, Perfectissima hominis cogitatio est quæ cogitat de Deo: sed damnati non erunt in statu perfectissimo: ergo de Deo non cogitabunt.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd Deus potest considerari dupliciter. Vno modo secundum se, & secundum id quod est ei proprium, scilicet esse totius bonitatis principium: & sic nullo modo cogitari potest sine delectatione, vnde sic nullo modo à damnatis cogitabitur. Alio modo secundum aliquid quod est ei quasi accidẽtale in effectibus eius, vt potè puniti vel aliquid huiusmodi: & secundum hoc consideratio de Deo potest tristitiam inducere, & hoc modo damnati de Deo cogitabunt.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd damnati non habent Deum odio, nisi ratione punitionis & prohibitionis eius quod malæ eorum voluntati consonat: vnde non considerabunt eum, nisi vt punitorem & prohibitorem.

¶ Et per hoc patet etiam solutio ad secundum: quia conscientia non remordet de peccato, nisi inquantùm est diuino præcepto contraria.

ARTICVLVS IX.

¶ Vtrum damnati gloriam Beatorum videant.

AD NONVM sic proceditur. Videtur quòd damnati gloriam beatorum non videant. Magis enim distat ab eis gloria beatorum, quam ea quæ in hoc mundo aguntur, sed ipsi non vident quæ circa nos aguntur, vnde dicit Gregor. 12. Moral. super illud Iob. Siue fuerint nobiles filij eius, &c. Sicut hi qui adhuc viuũt, mortuorum animæ quo loco habeantur, ignorant, ita mortui qui corporaliter vixerunt vita in carne positorum, qualiter circa eos disponatur ignorant: ergo multò minùs possunt videre gloriam eorum.

¶ 2. Prætereà, illud quod conceditur Sanctis in hac vita pro magno munere, nunquam concedetur damnatis, sed Paulo pro magno est cõcessum videre vitam illam, qua Sancti æternaliter cum Deo viuunt: vt dicitur 1. Corinth. 12. in Gloss. ergo damnati Sanctorum gloriam non videbunt.

¶ SED CONTRA est quòd dicitur Luc. 16. Quod diues in tormentis positus vidit Abraham & Lazarum in sinu eius.

¶ RESPONDEO dicẽdum, quòd damnati ante diem iudicij videbunt bonos in gloria non hoc modo quòd gloriam eorum qualis sit, cognoscant, sed solùm cognoscunt eos esse in gloria quãdam inæstimabili: & ex hoc turbantur, tum propter inuidiam dolẽtes

Universidad de Deusto
Biblioteca

de fœlicitate eorum, tum propter hoc quod ipsi talem gloriam amiserunt: vnde dicitur Sapien. 5. de impiis, Videntes turbabúntur timore horribili. Sed post diem iudicij omninò bonorum visione priuabuntur, nec tamen ex hoc eorum pœna minuetur, sed augebitur: quia memoriam habebunt gloriæ bonorum, quàm in iudicio videbunt, vel ante iudicium, & hoc erit eis in tormentum: sed vlterius affligentur in hoc quod videbunt se indignos reputari etiam videre gloriam, quam Sancti merentur habere.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd ea quæ in hac vita aguntur, non ita affligerent damnatos in inferno si viderentur, sicut Sanctorum gloria inspecta. Vnde non ita ostenduntur damnatis ea quæ hic aguntur. Sicut sanctorum gloria, quamuis etiam eorum quæ hic aguntur ostendantur eis, ea ex quibus tristitiam habere possunt.

¶ Ad secundum dicendum, quòd Paulus inspexit vitam illam, in qua Sancti cum Deo viuunt eam experiendo, & in futurum perfectius sperãdo, quod non est de damnatis. Et ideò non est simile.

QVÆSTIO NONAGESIMANONA,

De *misericordia Dei respectu damnatorum, in quinque articulos diuisa.*

DEINDE considerandum est de misericordia & iustitia respectu damnatorum.

¶ Circa quod quæruntur quinque.

¶ Primò, vtrum ex diuina iustitia inferatur peccatoribus pœna æterna.

¶ Secundò, vtrum per diuinam misericordiam omnis pœna tam hominum quam dæmonum terminetur.

¶ Tertiò, vtrum saltem pœna hominum terminetur.

¶ Quartò, vtrum saltem pœna Christianorum.

¶ Quintò, vtrum illorum qui opera misericordiæ fecerunt.

ARTICVLVS I.

¶ Vtrum ex diuina iustitia inferatur pœna æterna peccatori.

Thom. 4. dist. 4. q. 1. artic. 3.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur quòd ex diuina iustitia nõ inferatur peccatoribus pœna æterna. Pœna enim non debet excedere culpam: Deuter. 25. Secundum mensuram delicti erit & plagarum modus: sed culpa est temporalis: ergo pœna non debet esse æterna.

¶ 2. Præterea, Duorum peccatorum mortalium vnum est altero maius: ergo vnum debet maiori quam alterum pœna puniri: sed nulla pœna est maior quam æterna, cum sit infinita: ergo non cuilibet peccato mortali debetur pœna æterna: & si vni non debetur, nulli debetur, cum eorum distantia non sit infinita.

¶ 3. Præterea, A iudice non infertur pœna nisi ad correctionem: vnde 2. Ethicor. dicitur quòd pœnæ sunt quædam medicinæ: sed quod impij in æternum puniantur: hoc non est ad correctionem eorum: nec aliquorum aliorum, cùm tunc non sint aliqui futuri qui per hoc corrigi possint: ergo secundum diuinam iustitiam non infertur pœna æterna.

¶ 4. Præterea, Omne quòd nõ est per se volitum, nullus vult nisi propter aliquam vtilitatem: sed pœnæ à Deo non sunt propter se volitæ, non enim delectatur in pœnis: cùm ergo nulla vtilitas accidere possit ex perpetua ratione pœnæ, videtur quòd talem pœnam pro peccato inferre non debeat.

¶ 5. Præterea, Nihil quòd est per accidens est perpetuum, vt dicitur primo Cœli & mundi, sed pœna est eorum quæ sunt per accidens, cum sit contra naturam: ergo non potest esse perpetua.

¶ 6. Præterea, Iustitia Dei hoc exquirere videtur, vt peccatores ad nihilum redigãtur, quia propter ingratitudinem videtur quis beneficia amittere, inter cætera autem Dei beneficia est ipsum esse: vnde videtur iustum, vt peccator qui ingratus Deo existit, ipsum esse amittat: sed si in nihilum redigantur, eorum pœna non potest esse perpetua: ergo non videtur esse consonum diuinæ iustitiæ, vt peccatores perpetuo puniantur.

¶ SED CONTRA est, quod dicitur Matth. 25. Ibunt hi, id est peccatores, in supplicium æternum.

¶ Præterea, Sicut se habet præmium ad meritum, ita pœna ad culpam: sed secundum diuinam iustitiam merito temporali debetur præmium æternum. Ioan. 6 Omnis qui videt Filium, & credit in eum habet vitam æternam: ergo & culpæ temporali secundum diuinam iustitiam debetur pœna æterna.

¶ Præterea, Secundum Philosophum, in 5. Ethicor, pœna taxatur secundum dignitatem eius, in quem peccatur: vnde maiori pœna punitur qui percutit alapa principem, quàm aliutn quemcunque. Sed quicunque peccat mortaliter, peccat contra Deum, cuius præcepta transg editur, & cuius honorem alij impartitur, dum in alio finem constituit: maiestas autem Dei est infinita: ergo quicunque peccat mortaliter, dignus est infinita pœna, & ita videtur quod iustè pro peccato mortali quis perpetuo puniatur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd cum pœna duplicem habeat quantitatem, scilicet secundum intentionem acerbitatis, & secundum durationem temporis, quantitas pœnæ respondet quantitati culpæ secundum intentionem acerbitatis vt secundum quòd grauius peccauit secundum hoc grauior pœna ei infligatur. Vnde Apocalyp. 18. Quantum se glorificauit & in deliciis fuit, tantum date ei tormentum & luctum non autem respondet duratio pœnæ durationi culpæ, vt dicit Augustinus 21. de ciuitate Dei. Non enim adulterium quod in momento temporis perpetratur, momentanea pœna punitur etiam secundum leges humanas, sed duratio pœnæ respicit dispositionem peccatiq; quandóque enim ille qui peccat in aliqua ciuitate, ipso peccato efficitur dignus vt totaliter à ciuitatis consortio repellatur vel per exilium perpetuum, vel etiam per mortem, quandoque verò non redditur dignus, vt totaliter à societate excludatur, & ideò vt possit esse conueniens membrum ciuitatis, pœna ei prolongatur, vel breuiatur, secundum quòd expedit eius curationi, vt in ciuitate conuenienter & pacifice viuere possit: ita etiam secundum diuinam iustitiam aliquis ex peccato, redditur dignus pœnitus à ciuitatis Dei consortio separari, quod fit per omne peccatum quo contra charitatem peccat, quæ est vinculum ciuitatem prædictam vniens: & ideò pro peccato mortali, quod est contrarium charitati, aliquis in æternum à societate Sanctorum excluſus, æternæ pœnæ adiicitur. Quia vt Augustinus dicit in libro prædicto, quod est de ciuitate ista mortali homines supplicio primæ mortis, hoc est de ciuitate illa immortali homines supplicio secundæ mortis auferre, quod autem pœna quam ciuitas mundana infligit, perpetua non reputatur, hoc est per accidens, vel inquantum perpetuò homo non manet, vel inquantum etiam ipsa ciuitas deficit. Vnde si homo in perpetuum viueret, pœna exilij vel seruitutis quæ per legem humanam infertur, in eo perpetuo maneret: qui verò hoc modo peccant, vt inde non reddantur digni totaliter separari à sanctæ ciuitatis consortio, sicut peccantium venialiter tantò eorum pœna erit brevior, vel diuturnior, quanto magis vel minus purgabiles erunt, secundum quod eis peccata plus vel minus inhæserunt: quod in pœnis huius mundi & purgatorij secundum diuinam iustitiam seruatur. Inueniuntur etiam & aliæ rationes, à Sanctis assignatæ, quare iustè pro peccato temporali aliqui pœna perpetua puniantur. Vna est quia peccauerunt contra bonum æternum, dum contempserunt æternam vitam: & hoc etiam est quod Augustinus in prædicto libro dicit, Factus est malo dignus æterno, quia hoc in se peremit bonum, quod esse posset æternum. Alia ratio est, quia homo in suo æterno peccauit. Vnde Gregorius dicit in quarto Dialog. Ad magnam iustitiam iudicantis pertinet, vt nunquam careant supplicio qui nunquam voluerunt carere peccato. Et obiiciatur quòd quidam peccantes mortaliter proponunt vitam suam in melius commutare, & ita secundum hoc non essent digni æterno supplicio: vt videtur dicendum secundum quosdam quod Gregorius loquitur de voluntate quæ manifestatur per opus: qui enim in peccatum mortale labitur, propria voluntate se ponit in statum, à quo erui non potest nisi diuinitus. Vnde ex hoc ipso quod vult peccare, consequenter vult in peccato manere perpetuò. Homo enim est spiritus vadens in peccatum, & non rediens per se ipsum. Sicut si aliquis se in foueam proiceret, vnde exire non posset nisi adiutus, posset dici quòd in æternum ibi manere voluit, quantumcunque aliud cogitaret. Vel potest dici & melius, quod ex hoc ipso quòd mortaliter peccat, finem suum in creatura constituit: & quia ad finem vitæ tota vita ordinatur: ideò & ex hoc ipso totam vitam suam ordinat ad illud peccatum & vellet perpetuo in peccato manere, si hoc sibi esset impune. Et hoc est quod Gregorius in 14. libro moralium, super illud Iob 41. Aestimabũt abyssum quasi se nescentem iniqui, id est cum fine deliquerũt, quia cũ fine vixerunt. Voluissent quippe sine fine viuere, vt sine fine potuissent in suis iniquitatibus permanere: nam magis appetunt peccare quã viuere. Potest & alia ratio assignari quare pœna peccati mortalis sit æterna: quia per eã cõtra Deũ, qui est infinitus, peccatur. Vndè cum non possit esse infinita pœna per intẽtionẽ, quia creatura non est capax alicuius quantitatis infinitæ, requiritur quod sit saltẽ durationẽ infinita. Est etiã quarta ratio ad hoc idem, quia culpa manet in æternum, cùm culpa non possit remitti sine gratia quam homo non potest post mortem acquirere, nec debet pœna cessare, quandiu culpa manet.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quod pœna non debet æquari culpæ secundum quantitatem durationis, vt videtur etiam per leges humanas accidere. Vel dicendum, sicut Gregorius soluit, quod quamuis culpa sit actu temporalis, voluntate tamen est æterna.

¶ Ad secundum dicendum, quòd quantitati peccati respondet quantitas pœnæ secundum intentionem, & ideò peccatorum mortalium inæqualium, erunt pœnæ inæquales intentione, æquales autem durationẽ.

¶ Ad tertium dicendum, quod pœnæ quæ infliguntur his, qui à ciuitatis societate non penitus eiiciuntur, sunt ad correctionem eorum ordinatæ: sed illæ pœnæ, per quas aliqui totaliter à ciuitatis societate exterminantur, non sunt ad correctionem, eorum, possunt tamen esse ad correctionem & tranquilitatem aliorum qui in ciuitate remanent: & ita damnatio æterna impiorum est ad correctionem eorum qui nunc sunt in Ecclesia. Nõ enim pœnæ sunt ad correctionem solùm, quando infliguntur, sed etiam quando determinantur.

¶ Ad quartum dicendum, quòd impiorum pœnæ in perpetuum duraturæ non erunt omninò inutiles. Sunt tamen vtiles ad duo. Primo ad hoc quod in eis diuina iustitia cõseruatur quæ est Deo accepta propter sepsũm. Vnde Gregorius in dialogo, omnipotens Deus, quia pius est, misereretur cruciatu non pascitur: quia autem iustus est, ab iniquorum vltione in perpetuum non sedatur secundo, ad hoc sunt vtiles, vt de his electi gaudeant, dum in his Dei iustitiam contemplantur: & dum se euasisse cognoscant. vnde psalmus: lerabitur iustus cum viderit vindictã. & cætera. & Isaiæ vltimo: scilicet impij, vsque ad satietatem visionis, scilicet Sanctis, vt glos. Et hoc est quod Gregorius dicit 4. dialog. iniqui omnes æterno supplicio deputati, sua quidem iniquitate puniuntur, & tamẽ ad aliquid ardebunt. scilicet vt iusti omnes & in Deo videant gaudia quæ perceperunt & in illis percipiant supplicia quæ euaserunt: quatenus tanto magis in æternum diuinæ gratiæ debitores se esse cognoscant, quanto in æternum mala puniri conspiciunt, quæ eius adiutorio vicerunt.

¶ Ad quintum dicendum quòd quamuis pœna per accidens respõdeat animæ, tamẽ per se respõdet animę culpa infectæ: & quia culpa in perpetuũ in ea manebit: & ideo & pœna perpetua erit.

¶ Ad sextum dicendum, quod quamuis pœna respondet culpæ proprie loquendo, secundum inordinationem quæ inuenitur in ipsa, & non secundum dignitatem ipsius, in quem peccatur, quia sic cuilibet peccato respõderet pœna infinita intẽtione: quamuis ergo ex hoc quod aliquis peccat contra Deum qui est auctor essendi, mereatur ipsum esse amittere, considerata tamen ipsius actus inordinatione, non debetur ei amissio esse quia esse præsupponitur ad meritum & demeritum, nec per inordinationem peccati esse tollitur vel corrumpitur: & ideo non potest esse debita pœna alicuius culpæ, priuatio ipsius esse.

ARTICVLVS II.

¶ Vtrum per diuinam misericordiam omnis pœna terminetur tam hominum quàm dæmonum.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur quòd per diuinam misericordiam omnis pœna terminetur tam hominum quam etiam dæmonum. Sapientiæ 11. Misereris omnium Domine, quoniam omnia potes: sed inter omnia etiam dæmones continentur qui sunt Dei creaturæ: ergo & ipsorum dæmonum pœna finietur.

¶ 2. Præterea, Roman. vndecimo, Concluſit Deus omnia sub peccato, vt omnium misereretur: sed Deus dæmones sub peccato concluſit, id est claudi permisit: ergo videtur quod etiam dæmonum aliquando misereatur.

¶ 3. Præterea, Sicut dicit Anselmus in libro, Cur Deus homo. Non est iustum vt Deus creaturam, quam fecit ad beatitudinem, omnino perire sinat: ergo videtur cum quælibet creatura rationalis creata fuerit ab beatitudinem, non esse iustum: vt omnino perire permittatur.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Matthæi 25. Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius: ergo æternaliter punientur.

¶ Præterea, Sicut boni angeli effecti sunt beati per conuersionem ad Deum, ita mali angeli effecti sunt miseri per auersionẽ a Deo. Si ergo miseria malorum angelorum finiatur quandoque, & beatitudo bonorum finem habebit, quod est inconueniens.

¶ RESPONDEO dicendum, quod error Origenis fuit (vt Augustin. vigesimoprimo de Ciuitate Dei dicit) quod dæmones quandoque per dei misericordiam liberandi sunt à pœnis. Sed ilte error est ab Ecclesia reprobatus propter duo. Primo, quia manifestè auctoritati sacræ Scripturæ repugnat, quæ habetur Apocalypsis vicesimo: diabolus qui seducebat eos, missus est in stagnum ignis & sulfuris, vbi bestia & pseudoprophetæ cruciabũtur die ac nocte in secula seculorum, per quod in Scriptura significari æternitas consueuit. secundo, quia ex vna parte nimis misericordiam extẽdebat, & ex alia parte nimis eam coarctabat. eiusdem enim rationis esse videtur bonos angelos in æterna beatitudine permanere, & malos angelos in æternum puniri. vnde sicut ponebat dæmones & animas damnatorum quandoque à pœna liberandas, & ita ponebat angelos & animas bonorum quandoq; à beatitudine in huius vitæ miseriias deuoluendas.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Deus quantum in ipso est, misereturomnibus: sed quia eius misericordia sapientiæ ordinegregulatur, inde est quod ad quosdam non se extendit, qui se misericordiæ fecerunt indignos, sicut dæmones & damnati qui sunt in malitia obstinati. Tamen potest dici quod etiam in eis misericordia locum habet, inquantum citra condignum puniuntur, non quod à pœna totaliter absoluantur.

¶ Ad secundum dicendum, quòd ibi intelligenda est distributio pro generibus singulorum & nõ pro singulis generum, vt intelligatur auctoritas de hominibus secundum statum viæ, qua scilicet & iudæorum.

¶ Ad tertium dicendum, quod Anselmus intelligit non esse iustum quantum ad decentiam diuinæ bonitatis. & loquitur de creatura secundum genus suum. Non enim est conueniens diuinæ bonitati, vt totum vnum genus creaturæ deficiat a fine, propter quem est factum: vnde nec omnes homines nec omnes angelos damnari conuenit, sed nihil prohibet quin aliqui vel ex hominibus vel ex angelis in æternum pereant: quia diuinæ voluntatis intentio impletur in aliis, qui saluantur.

ARTICVLVS III.

¶ Vtrum diuina misericordia patiatur homines in æternum puniri.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur quod diuina misericordia non patiatur saltem homines in æternum puniri, Genesis sexto. Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est: & accipitur ibi spiritus pro indignatione, vt patet per glos. ibidem. Cum ergo indignatio non sit aliud quam eius pœna, non punietur æternaliter.

¶ 2. Præterea, Charitas Sanctorum in præsenti hoc facit vt pro inimicis exorent: sed tunc habebunt perfectiorem charitatem: ergo tunc orabunt pro inimicis damnatis: sed orationes eorũ esse casse rumperentur, cũ sint maximè deo acceptæ: ergo in precibus sancto non diuina misericordia damnatos quãdoque à pœna liberabit.

¶ 3. Præterea, Hoc quod Deus pœnam dãnatorum æternam prædixit, ad prophetiam cõminationis pertinet, sed prophetia comminationis non semper impletur, quod patet per hoc quod dicitum fuerat per prophetam, qui ex hoc etiam contristatus fuit: ergo videtur quod multo amplius per diuinam misericordiam comminatio pœnæ æternæ mutabitur in mitiorem sententiam, quando in nullius tristitiam, sed in omnium gaudium cedere poterit.

¶ 4. Præterea, Ad hoc facit quod in psalmo dicitur, nunquid in æternum irascetur Deus? sed ira Dei est eius punitio: ergo, &c.

¶ 5. Præterea, Isaiæ 14. super illud, Tu autem proiectus es, & cætera, dicit glossa. Etsi omnes animæ aliquando habebunt requiem, tu nũquam: & loquitur de diabolo. ergo videtur quod omnes animæ humanæ aliquando requiem habebunt de pœnis.

¶ SED CONTRA, est quod dicitur Matthei 25. simul de electis & reprobis ibunt hi reprobi in supplicium æternum, iusti autem in vitam æternam: sed inconueniens est ponere quod iusti orum vita quandoque finiatur: ergo inconueniens est ponere quod reproborum supplicium terminetur.

¶ Præterea, Sicut dicit Damasc. hoc est hominibus mors, quod est angelis casus: sed angeli post casum irreparabiles fuerunt, ergo & homines post mortem, & sic reproborum supplicium nunquam terminabitur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut Augustinus dicit vicesimoprimo de Ciuitate Dei, quidam in hoc ab errore Origenis declinauerunt, quod dæmones posuerunt in perpetuum puniri, sed omnes homines quandoque liberari à pœna, etiam infideles. Sed hæc positio, omnino est irrationabilis. Sicut enim dæmones sunt in malitia obstinati, & ita perpetuo puniẽdi, ita & hominum animæ qui sine charitate decedunt, cùm hoc hominibus sit mors, quòd est angelis casus, vt Damasc. dicit.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum quòd verbum illud est in intelligendum de homine secundum genus suum, quia ab humano genere quandoque Deo indignatio est remota per Christi aduentum: sed illi qui in hac reconciliatione, quæ facta est per Christũ noluerunt permanere, in seipsis diuinam iram perpetrauerunt cùm non sit nobis aliquis modus reconciliationis concessus, nisi per Christum.

¶ Ad secundum dicendũ, quòd sicut Augustinus dicit 21. de Ciuitate Dei. & Gregorius 25. Moralium. & 4. Dialogo, quòd Sancti in hac vita omninò pro inimicis exorant vt conuertantur ad Deum, cùm adhuc conuerti possint. Si enim essent præsciti ad mortem, non magis pro eis quam pro dæmonibus oraremus: & quia post hanc vitã decedentibus sine gratia tempus cõuersionis non erit, nulla pro eis fiet oratio, nec ab ecclesia militante, nec triumphante. Hoc enim pro eis orandum est, vt Apostolus dicit secundæ Timo: hæi secundo, vt det illis Deus pœnitentiam, & resipiscant à diaboli laqueis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd prophetia comminatoria pœnæ tunc solùm immutatur, quando variantur merita eius, in quem comminatio facta est. Vnde Hieremiæ decimooctauo dicitur, Repente loquar aduersus gentem & aduersus regnum vt eradicem & destruam & dispersam illud: si pœnitentiam egerit gens illa à malo suo, agam & ego pœnitentiam super malo quod cogitaueram ei. Vnde cùm damnatorum merita mutari non possint comminatio pœnæ sumper in eis implebitur: nihilominus tamen

Universidad de Deusto
Biblioteca

prophetia comminationis semper quantùm ad aliquem intellectum impletur: quia vt dicit Augustinus in prædicto libro, euersa est Ninive, quæ mala erat, & bona edificata est, quæ non erat: stantibus enim mœnibus atque domibus, euersa est ciuitas in perditis moribus.

¶ Ad quartum dicendum, quod illud verbum Psalmi pertinet ad vasa misericordiæ, quæ se indignos misericordia non fecerunt: quia in hac vita, quæ quædam ira Dei, est propter vitæ miserias, vasa misericordiæ mutat in melius. Vnde sequitur in Psalmo, Hæc mutatio dexteræ Excelsi. Vel dicendum q̃ hoc intelligitur de misericordia aliquid relaxante, non de misericordia totaliter liberante, si extendatur etiam ad damnatos. Vnde non dicit continebit ab ira misericordias suas, sed in ira: quia non totaliter pœna tolletur, sed ipsa pœna durante misericordia operabitur, eam diminuendo.

¶ Ad quintum dicendum, quòd glos. illa non loquitur simpliciter, sed sub hypothesi impossibilis, ad exaggerandum peccati magnitudinem ipsius diaboli vel Nabuchodonosor.

ARTICVLVS IIII.

¶ Vtrùm pœna Christianorum damnatorum per diuinam misericordiam terminetur.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quòd saltem Christianorum pœna per diuinam misericordiam terminetur. Quia Matth. vlti. Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit: sed hoc est omnium Christianorum: ergo omnes Christiani finaliter saluabuntur.

¶ 2. Præterea, Ioan. 6. dicitur: Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam: sed hic est communis cibus & potus Christianorum: ergo omnes christiani finaliter saluabuntur.

¶ 3. Præterea, Primæ ad Corinthios 3. Si cuius opus arserit, detrimentum patietur, ipse autem saluus erit sic quasi per ignem: & loquitur de illis in quibus fuit fundamentum fidei Christianæ: ergo omnes tales finaliter saluabuntur.

¶ SED CONTRA, est quod dicitur primæ ad Corinthios 9. Iniqui regnum Dei non possidebunt: sed quidam Christiani sunt iniqui: ergo non omnes Christiani ad regnum peruenient, ita perpetuò punientur.

¶ Præterea. Secundæ Petri 2. dicitur: Melius erat eis viam veritatis non cognoscere, quàm post agnitam retroire ab ea quod traditum est illis sancto mandato: sed illi qui viam veritatis non cognouerunt, æternaliter punientur: ergo & Christiani qui ab agnita retrocesserunt.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd quidam fuerunt (vt dicit Aug. in prædicto libro) qui non omnibus hominibus promiserunt absolutionem à pœna æterna sed solis Christianis: & in hoc respectu diuersificati sunt. Quidam enim dixerunt quòd quicunque sacramenta fidei perceperunt ab æterna pœna erunt immunes: sed hoc est contrarium veritati: quia quidam sacramenta dei recipiunt, & fidem non habent, sine qua im possibile est placere Deo: Hebr. 11. Et ideò alij dixerunt quòd solùm illi ab æterna pœna erunt immunes qui sacramenta fidei sunt consecuti, & fidem catholicam tenuerunt.

¶ Sed contrà hoc esse videtur, quod aliquando aliqui catholicam fidem tenent, & postea resipiscunt, qui non minori pœna sunt digni, sed maiori: quia 2. Petri 2. melius erat eis viam veritatis non cognoscere, quam post agnitam retroire. Planè est etiam peccare plus hæresiarchas qui de fide catholica recedentes nouas hæreses fingunt, quàm illos, qui à principio aliquam hæresim sunt secuti.

¶ Et ideò alij dixerunt, quòd illi soli ab æterna pœna immunes, qui in fide catholica finaliter perseuerant, quantumcunque illis criminibus inuoluantur. Sed hoc manifestè contrariatur Scripturæ, quia Iacobi primo dicitur: Fides sine operibus mortua est, & Matthæi septimo. Non omnis qui dicit mihi Domine Domine intrabit in regnum cœlorum, sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cœlis est: & in multis aliis locis Scriptura peccantibus æternas pœnas comminatur. Vnde non omnes similiter in fide persistentes à pœna æterna erunt immunes, nisi & ab aliis criminibus inueniantur finaliter absoluti.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd Dominus ibi loquitur de fide formata, quæ per dilectionem operatur, in qua quicunque decesserit saluus erit. Sed huic non solum opponitur infidelitatis error, sed quodlibet peccatum mortale.

¶ Ad secundum dicendum, quòd verbum Domini intelligitur non de illis, qui tantum sacramentaliter edunt, qui indignè quandoque sumentes, iudicium sibi manducant & bibunt, vt dicitur primæ ad Corint. 2. sed loquitur de manducantibus spiritualiter, qui per charitatem ei incorporantur, quam incorporationem facit sacramentalis comestio, si quis dignè accedat. Vnde quantùm est ex virtute sacramenti, ad vitam æternam perducit, quam uis possit tali fructu priuari per peccatum, etiam postquam dignè consumpserit.

¶ Ad tertium dicendum, quòd fundamentum in verbis Apostoli intelligitur fides formata, supra quam qui peccata venialia ædificauerit, detrimentum patietur: quia pro eis punitur à Deo: ipse tamen saluus erit finaliter, quasi per ignem vel temporalis tribulationis, vel pœnæ purgatoriæ, quæ post mortem erit.

ARTICVLVS V.

¶ Vtrùm omnes illi qui operantur misericordiæ opera, puniantur æternaliter.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quòd illi omnes qui opera misericordiæ faciunt, non puniuntur æternaliter sed solum illi qui opera misericordiæ negligunt. Iaco 2. Iudicium sine misericordia fiet ei qui non fecit misericordiã: & Mat. 5. Beati misericordes, quoniã ipsi misericordiam consequentur.

¶ 2. Præterea, Matt. 25. ponitur disceptatio Domini cum reprobis & electis: sed illa disceptatio non est nisi de operibus misericordiæ: ergo solùm pro operibus misericordiæ omissis aliqui æternaliter punientur, & sic idem quod priùs.

¶ 3. Præterea, Matt. 6. dicitur: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus, &c. & sequitur: Si enim dimiseritis hominibus &c. ergo videtur q̃ misericordes, qui aliis peccata dimittunt, ipsi veniam peccatorũ consequentur, & sic non æternaliter punientur.

¶ 4. Præterea, Primæ Timot. 4. super illud, Pietas ad omnia valet, dicit gloss. Ambro. Omnis summa disciplinæ Christianæ in misericordia & pietate est, quam aliquis sequens, si lubricum carnis patitur, sine dubio vapulabit, sed non peribit: si quis autem solùm exercitium corporis habuerit, perennes pœnas patietur: ergo illi qui insistunt operibus misericordiæ, qui peccaris carnalibus detinentur, non in æternum punientur, & sic idem q̃ priùs.

¶ SED CONTRA est quod dicitur Primæ ad Corinth. 9. Neque fornicarij, neque adulteri regnum Dei possidebunt: sed multi qui se exercent in operibus misericordiæ sunt tales: ergo non omnes misericordes ad regnum æternum peruenient, & ita aliqui eorum æternaliter punientur.

¶ 4. Præterea, Iaco. 2. Quicũque totam legem seruauerit, offendat autem in vno, est factus omnium reus ergo quicunque seruat legem quo ad opera misericordiæ, & negligit alia opera, reatum de transgressione legis incurret, & ita æternaliter punietur.

¶ RESPONDEO dicendum, quòd sicut Augustinus dicit in libro prædicto: quidam posuerunt, non omnes qui catholicam fidem tenent, à pœna æterna esse liberandos, sed solùm illos qui operibus misericordiæ insistunt, quamuis etiam aliis criminibus sint subiecti. Sed istud non potest stare, quia sine charitate non prodest aliquid ad vitam æternam. Contingit autem aliquos operibus misericordiæ insistere, qui charitatem non habent: vnde his nihil prodest ad vitam æternam promerendam vel ad immunitatem æternæ pœnæ, vt patet primæ ad Corint. 13. Et præcipuè hoc apparet absurdum in raptoribus, qui multa rapiunt, & tamen misericorditer largiuntur. Et ideò dicendum quòd quicunque cum peccato mortali decedunt, nec fides, nec opera misericordiæ eos liberabit à pœna æterna, etiam post quantumcunque spatium temporis.

¶ AD PRIMVM ergo dicendum, quòd illi misericordiam cõsequuntur, qui misericordiam ordinatè impendunt: non autem ordinatè misericordiam impendunt, qui seipsos in miserendo negligunt, sed magis se impunant malè agendo: & ideò tales misericordiam penitus absoluentem non consequẽtur, etsi consequentur misericordiam de peccatis debitis aliquid relaxantem.

¶ Ad secundum dicendum, quòd non propter hoc ponitur disceptatio de operibus misericordiæ solum quia pro eorum negligentia tantummodò aliqui puniuntur æternaliter: sed quia illi æterna pena liberabuntur post peccata, qui per opera misericordiæ sibi veniam impetrauerunt, facientes amicos sibi de mammona iniquitatis.

¶ Ad tertium dicendum, quòd illud à Domino dicitur his qui petunt sibi debitum relaxari, non illis qui in peccato persistunt: & ideò soli pœnitentes per opera misericordiæ consequuntur veniam penitus liberantem.

¶ Ad quartum dicendum, quòd gloss. Ambros. loquitur de lubrico venialis peccati, à quo aliquis purgatorias pœnas post, quas vapulationem dicit, per opera misericordiæ absoluetur vel loquamur de lubrico mortalis peccati, est intelligendum quod adhuc in vita ista existentes illi qui ex fragilitate in carnalia peccata incidunt, per opera misericordiæ ad pœnitentiam disponuntur. Vnde talis non peribit, id est, disponetur per talia opera ad non pereundum, gratia introducta à Domino qui est benedictus in fecula feculorum. Amen.

ADDITIONVM AD TERTIAM partem Summæ D. Thomæ Aquinatis,

FINIS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca